

**CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.**

EDITIO EMENDATIORE ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

OPERA

**ETUSDEM NIEBUHRII, IMM. BEKKERI, L. SCHOPENI,
G. ET L. DINDORFIORUM ALIORUMQUE PHILOGORUM
PARATA.**

PARS XIX.

NICEPHORUS GREGORAS.

VOLUMEN II.

**BONNAE
IMPENSIS E. D. WEBERI
MDCCCLXXX.**

**NICEPHORI GREGORAE
BYZANTINA HISTORIA**

GRAECE ET LATINE

**CUM ANNOTATIONIBUS HIER. WOLFFII, CAR. DUCANGII,
IO. BOIVINI ET CL. CAPPERONNERII.**

CURAE

LUDOVICI SCHOPENI.

VOLUMEN II.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXX.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΙΒ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER DUODECIMUS.

ARGUMENTUM.

Rerum gestarum narratio fusior promittitur. Earum cognitio quem lectoribus fructum allatura sit. Divinae iustitiae ratio et summa aequitas. Historia, saepius iam celebrata, rursus laudatur. Cum speculo confertur. Principibus maxime utilis. Naturae ipsi praecellens. Scriptoris mores informat. Animum varietate delectat. Huius partis initium unde repetendum (Cap. 1). Cantacuzenus iuniorum principum saluti consulit. Alexii Apocauci perniciose consilia, dotes esimiae, genus, fortuna, malae artes. Cantacuzenum hortatur ad capessenda imperii insignia. Eundem calumniatur. Imperatris Anna tertio luctus die in palatium se recipit. Apocaucio suadente Ioannes patriarcha codicillos profert a defuncto imperatore scriptos. Tutelam et imperii administrationem variis rationibus conatur sibi arrogare (2). Cantacuzenus respondet: administratam a se rempublicam etiam vivo imperatore; cum quo semper coniunctissime vixerit. Sua erga illum merita commemorat. Illius erga se benevolentiam et gratum animum praedicat. Imperii consortium cur eo superstiti repudiaverit. Codicillos a patriarcha prolatos ad aliud tempus pertinuisse. Tutelam et imperii administrationem ipso iure penes se residere. Reliquum esse, ut filiae suae et iunioris imperatoris nuptiae perficiantur (3). Apocaucus et patriarcha imperatrici persuadent, ut omnem Cantacuzeno auctoritatem abroget. Prudentium coniecturae de Apocaucio. Cantacuzeni potentia et moderatio. Apocauci vires infirmae. Animus perversus. Immoderata ambitio. Ars Epibatarum et alia castella ab eo extructa, in quos usus. (4). Milites Cantacuzeno palam favent. In solenni sacramento mentionem eius faciunt. Unus stricto gladio in Apocaucum irruit. Imperatris cum suis Cantacuzenum supples orat. Eo conspecto tumultus sedatus. Oratio, qua ille adversariorum improbitatem notat, clementiam et constantiam suam commendat. Demosthenis dictum, a Gregora correctum. Cantacuzeni et Apocauci diversa instituta, diversi exitus, et inceptis convenientes. Cantacuzenus eo uno damnandus, quod pacem ecclesiae turbari permiserit (5). Apocaucus incepto non desistit. Cantacuzenum, de se optime meritum,

perdere conatur. Persarum lex adversus ingratos. Cladium Romanarum causae. Cantacuzenus imperatricem et patriarcham privatim convenit. Oratio, quam apud eos habuit. Imperatrix et patriarcha iusiurandum dant et accipiunt. Cantacuzenus multa et praeclara meditat. Pacis bellique consilia ab eo inita. Propensa erga ipsum voluntas finitimorum populorum (6). Cantacuzenus in Mysos exercitum educit. Iis sibi reconciliatis, Thraciam lustrat et praesidiis munit. Futurus Amurii adventus nunciatur. Persicorum satraparum varia fortuna. Amurius, Lydiae et Ioniae princeps, reliquis potentior. Maris imperio potitur. Cantacuzeni amicus fidelissimus. Eius auctoritatem oppugnatam defensurus magnam classem apparat. Eodem iubente domi remanet. Vetus Romanorum potentia. Eius imago quaedam sub Cantacuzeno oblata. Spes bello civili extinctae (7). Imperatrix aegrotat. Apocaucus poenae metu in castellum Epibataram se recipit. Patriarcha pro eo apud imperatricem agit. Cantacuzenus Byzantium redit. Patriarchae inconstantiam mollibus verbis castigat. Iusiurandum duplex ab eo accipit horrendis execrationibus confirmatum. Rursum urbe egreditur. Magnam pecuniae vim et omnis generis vasa exportat. Earum rerum usus. Apocaucus, suo castello inclusus, Cantacuzeno insultat. Huius responsum (8). Apocausi molitiones detectae. Deprehensi diffidentia ac fuga. Consilium de invocando imperio. Rex Epibataram omnibus rebus ab eo instructa. Imperatoris defuncti iudicium de ea arce et de eius conditore. Cantacuzenum sero poenitet, quod illius de eo mandatis non paruerit. Patriarchae in Cantacuzenum perfidia. Eiusdem officia erga Apocaucum; quem oblata impunitate ex arce evocat. Apocaucus Cantacuzeno obviam prodit. Imperatorii honores huic delati in salutationibus. Multi ut Apocaucum in vincula coniciat hortantur, sed frustra (9). Reverso Apocauco, patriarcha vitae institutum mutat. In Cantacuzenum ipse quoque conspirat. Imperii procuratorem se instituit. Apocauco urbis praefecturam et alias dignitates confert. Pactio diris iuramentis firmata, ne Cantacuzenus unquam recipiatur. Apocaucus, Octavii Caesaris exemplo, nobilibus curiam et civilia negotia committit; bellum sibi sumit administrandum. Res adversus Cantacuzenum a patriarcha designatae (10). Factionis Cantacuzenianae nobiles a patriarcha et ab Apocauco petunt, ne secum durius agatur. Hi plebem in eos incitant. Nobilium fuga. Eorum domus evervae, bona direpta. Cantacuzeni moeror et anxietas. Tristes nuntii de matre in carcerem coniecta aliisque domesticis cladibus. Viri constantia. Litterae sigillo imperatorio munitae, per quas ipse in ordinem cogitur. Alia ex aliis gravia ei nunciata. Animus inter has angustias anceps et fluctuans. Mors intentata, nisi se imperatorem salutaris patiatur. Eo recusante alius statim salutandus. Imperatrix per legatos officii admonita contumeliose respondet (11). Cantacuzenus imperii insignia coactus induit, iam olim sibi variis auguriis promissa. Actum id die festo S. Demetrii. Annae et Ioanni prius acclamari iubet quam sibi. Defuncti imperatoris mandata nihilominus observat. Tertio post die purpuram exiit. Tum inde usque ad captam urbem albis vestibus utitur. Causae eius res tres ab eo allatae. Patriarcha et Apocaucus, nova Cantacuzeni dignitate audita, ut se gesserint. Duae apud Byzantinos factiones diversissimae. Cantacuzeniani anathemate percussi. Irritata plebis audacia. Cantacuzeni cunctatio. Eiusdem copiae militares. Legationes subinde ab eo Byzantium missae. Postulata aequitatis plena. Byzantii implacabiles; aperte et clam exitum ei moluntur. Multi e suis illum ut didem et ignavum deserunt. Commeatum inopia. Hiems asperrima. Litterae a Byzantiis interceptae (12). Ioannes Palaeologus die non festo praeter morem a patriarcha coronatur. Id statim post imperatoris mortem maiore apparatu fieri voluerat Cantacuzenus, patriarcha prohibuerat. Novus imperator in aethera palatii aedacula per solennem ἀπόκρυψιν domo inauguratur.

tur. *Plausa et lactis clamoribus excipitur a populo. Iacta in Cantacuzenum probra. Cantacuzenae haec audientis, idque e carcere, dolor et gravis morbus. Eiusdem obitus duodecimo post die, inter similes plebis acclamationes. Nocturna praesagia, quae eius mulieris calamitatem antecesserunt* (13). *Cantacuzenum res adversae non frangunt. Eius nunciis contumeliose a Byzantiis illuditur. Monachorum interventu pacem petit, sed frustra. Ab Orestiadis primoribus vocatus eam urbem occupatum venit. Flavii interiecti repentino auctu bis repulsus re infecta discedit. Eius prodigiis ratio expenditur. Hostiles ultro citroque excursiones. Belli civilis mala. Eius cum bellis externis comparatio facta a Cantacuzeno. Huius factores vana spe recreantur* (14). *Præcipuarum urbium praefecti Theodorus Synadenus et Guido Armenius. Huius ex Armenia migratio; urens duae. Hostilis animus in Cantacuzenum afficitur, cuius et bona diripit et amicos vexat. Sinistra auguria. Solis ac lunae defectus et colores. Arborea nive oppressae et ramis exutae* (15). *De educendis carcere ambobus imperatricis Irenes fratribus Byzantii et Cantacuzeniani certant. Irenes prudentia et aliae virtutes. Egregiam Cantacuzeno operam navat. Ut fratres ei conciliaverit. Cantacuzenus, Thessalonicae invadendae spe oblata per litteras Synademi, Didymotichum uxori et Manuelli Asani custodiendum committit. Polystylum instaurat et munit. Chreles Triballus perduellis; Strummitzæ principatu potitus; Orali ipsi metuendum. A Romanis adulatur. Cantacuzenosuppotius venit, per Christopolitanae fauces transituro. Ducum et militum enumeratio* (16).

α'. *Τὰ μὲν δὴ μέχρι τούτου πεπραγμένα πρὸ ἐτῶν ἑγγὺς που* A. M. 6849
ἑκατὸν καὶ πενήκοντα ἐν λόγοις ἕνδεκα τῇ προτέρᾳ καθόσον Ind. 9
ἐφικτὸν ἐπιτεμόντες ἡμεῖς ἀποδεδώκαμεν βιβλῶ. τὰ δ' ἐξῆς A. C. 1341
πλατύτερον ἤδη διέξιμεν, ὅτε ἐπιστατικώτερον τούτοις μάλιστα Imp. Io. Pa-
λαeol. 1
5 παρηκολουθηκότες. τῶν μὲν γὰρ πλειστον αὐτοὶ παρόντες αὐτῆ- P. 353
κοοί τε καὶ αὐτόπται γέγοναμεν. ἃ δὲ μὴ αὐτοὶ παρόντες τεθεά-
μεθα, καὶ ταῦτα δ' ἐξ αὐτῶν ἀκριβῶς ἡμῖν παρειληφῆναι συμ-
πέπτωκε τῶν πεπραχότων ὡς μικρὸν ἢ μηδὲν ἦν τῆς προτέ-
ρας εἶναι τὴν δευτέραν ἀντλησιν. καὶ οἷμαί γε μάλιστα πάν- P. 354
10 των, ὅποσα τοῖς ἐφεξῆς πέπρακται χρόνοις, ξεῖναι μανθάνειν
τοῖς βουλομένοις ἐκ τῶν εἰρησομένων, μακρῶ τινι βέλτιον ἢ κατὰ
πῶσαν Στοὰν καὶ Ἀκαδημίαν Πλατωνικὴν, ὅποσον ἀρετῆς πρὸς
κακίαν ἐστὶ τὸ διάφορον, καὶ ὅσον αὐτῇ μὲν τοῖς μετιοῦσι παρῆ-

1. Quae hucusque annis retro centum fere et quinquaginta gesta sunt, ea undecim libris quam potuimus compendiosissime primo volumine tradidimus. Quae vero hinc sequuntur, illa ut longe diligentiori studio investigata fuissem iam exposuimus. Ktenim pleraque ipsi per nos audivimus ac vidimus. Quorum autem ipsi spectatores non fuimus, ea ab iis qui gesserunt ita accurate accepimus, ut haec paulo aut nihilo minus quam illa explorata habeamus. Ego certe sic statuo; eiusmodi esse ea quae deinceps dicturus sum, ut ex iis magis quam ex aliis omnibus rebus, quae subsequuntis temporibus gestae fuerunt, possit quilibet intelligere, atque id quidem multo melius quam ex totius Platonicaeque Academiae praecipis, quantum intersit virtutem inter et vitium, quantumque iis, qui alterutri dediti

- A. M. 6849 χει τὸ χρήσιμον· ὅσον δ' ἔξ ἀντιπάλου τὸ σφαλερὸν ἔκεινη.
 Ind. 9 κατὰ γὰρ ἀνάλυσιν ἐκ τοῦ τέλους εἰς ἀρχὴν ἀνιόντας, ἐκείθεν
 Β ἔξιναι, καθύπερ ἐν ἀσφαλεῖ τινι πίνακι τῷ χρόνῳ, τὸν ἐκατέρας
 σκοπομένους καὶ ἀνιχνεύοντας δρόμον, ὡς διὰ στοιχείων οἰονεί
 τινων, τῶν ἄλλοτ' ἄλλως Ἐδρήπου δίκην ἀχθέντων, τῆς προ-5
 νοίας ἐντεῦθεν εὐφρῶς ἀνιχνῶναι τοὺς λόγους. (B.) Ὡς γὰρ ἐν
 ἀπειρῳ τῷ ζόφῳ, ὅποῖον ἂν ποτε καὶ νῦν ἀπεργῆς τῷ οἰκείῳ βί-
 ψασα μέλανι τὸν ἄερα δρῶν ἂν, ἀτέχνως τῶν ἀνθρωπίνων φέ-
 ρεσθαι δοκούντων πραγμάτων, οὐδεὶς οὐδὲν τῶν ὑπάντων,
 C οὐδ' εἰ καὶ κορυφῆς εἴη τριχὸς ἀμυδρότερον, τοὺς ὀφθαλμοὺς 10
 διαφεύγον εὗροι τῆς δίκης. μακρὰν γὰρ τινα τὴν αὐτονομίαν
 καὶ τὸ ἀφετὸν ἐκ προοιμιῶν αὕτη χορηγοῦσα ταῖς τῶν δρῶν ἐθε-
 V. 288 λόντων ἄλλοτ' ἄλλαις αἰρέσεσι τε καὶ γνώμαις, καὶ ἅμα κατὰ
 τὸν τῆς ὑπερφυοῦς ἀγνοίας βυθὸν τὰ ἡμέτερα διακυβερνῶσα,
 σταθμοῖς ἔπειτα καὶ πλάστιγιξιν ἀκριβέσι τὰ τῶν δρωμένων δι- 15
 δωσι τέλη· ἵνα τοῖς ὀφειλομένοις ὅσον αὐτοφρεῖς νομοθέται τὰ τῶν
 D παρεληλυθότων ἐπαθλα γίγνοιτο. οὔτε γὰρ οἷς μοχθηρὰ γνάμης
 καὶ τρόπων ἡλικιώταις διαγέγονεν εἶναι, τὸ χεῖρην ἄκλαυστον
 ἀπολαύειν εἰς τέλος ἀφιέναι δοκεῖ· οὔτε οἷς κακοπραγεῖν ἐξέγενετο,
 ἀγέλαστον ἐξ παραμένειν καθάπαξ τὸ δάκνον. ἀλλὰ τοιοῦτους 20
 δίδωσι γεωργῆσαι καρποὺς ἐν ἀμῆτου καὶ ἄλωνος ὥρα, οἷας ἐκα-
 τέρω συνέβη σπεῖραι τὰς αὐλακας. βουλοῖμην δ' ἂν ἐκ τῶν καθ'
 ἕκαστα θεωρεῖν ἀλγύθειαν πρὸς ψεῦδος, καὶ δικαιοσύνην πρὸς ἀδι-

18. διαγέγονεν em. Boiv. pro ἰδίᾳ γέγονεν. 19. οὔτε οἷς cod. Vat.,
 οὔθ' οἷς apogr. Parisin. 20. καθάπαξ add. cod. Vat.

sunt, salutaris illa, hoc vero perniciosum sit. Nam si ab extremo fine orsi ad prima usque initia redeamus, licebit inde (utriusque cursu in annalibus, tanquam in tabella minime fallaci, inspecto et per quaedam quasi vestigia Euripi more alternantia explorato) divinae providentiae consilia pulchre intelligere. (II.) In tantis enim rerum humanarum tenebris, quibus nec obscurissima nox pares habet, nihil queas deprehendere, ne minimo quidem capillo levius, quod divinae iustitiae oculos fugiat. Nimirum haec infinitam quandam libertatem et licentiam alias aliis hominum animis ac voluntatibus, quidquid ii moliantur, indulget. Eadem per immanis ignorantiae profundum res eorum gubernat: trutinæ deinde ac lancibus severis rerum gestarum exitus tradit, ut eorum qui olim vixerint praemia, posteris proposita, legis cuiusdam nativae vim obtineant. Nec enim, quorum animus ac mores mali per omnem vitam fuerunt, iis sincero gaudio ad extremum frui permittere videtur divina iustitia: nec, quibus adversa contigerunt, eorum sinit luctum gaudii expertem permanere. Sed, ubi messis ac trituratae tempus advenit, tales rependit utrisque fructus, qualem utrique sementem fecerint. Ego vero in unoquoque eventu veritatem cum mendacio, iustitiam cum iniustitia, humanitatem cum superbia ac fastu, pauper-

κίαν, καὶ πραότητα πρὸς ὑπερηφανίαν καὶ τῦφον, καὶ πενίαν A. C. 1341
 πρὸς πλοῦτον, καὶ σιωπὴν εὐσχήμονα πρὸς χεῖλη δόλια καὶ γλώτ- Imp. Io. Pa-
 ταν μεγαλορρήμονά τε καὶ μακρὰν τινα ῥέουσιν τὴν ἀσχήμονα E laeol. 1
 φλυαρίαν· καὶ δεῖξαι παρεξέτους, οἷαν ἐπιφέρει τὴν στάθμην
 5 τῆς δίκης ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμῖος. ῥᾶστα γὰρ ἂν ἐν τοιοῦτῳ τῆς
 ἀρετῆς γυμνασίῳ ἅμα τε τῆς ἀληθείας ἢ φύσις ἐναργεστέρων
 λαμβάνοι τὴν πῆξιν, καὶ ἅμα περιφανῶς ἢ κακία φανλλίζοιτο,
 διὰ τὸ μὴ δ' ἤντιναοῦν ἀρετὴν ὡς πορρωτάτω κακίας ἀνανταγώ- F
 νιστον τὸ παρὰπαν εἶναι διαβιῶναι. (Γ.) Ἔχειν γὰρ αἰεὶ καὶ γῆν
 10 ἀντιφιλοτιμεῖσθαι πρὸς τὰ αἰθέρια, καὶ δεικνύειν, μὴ μόνους
 κληῖρον ἔξαιρετον εἶναι τοῖς οὐρανοῖς φωναῖς ἀφθόγγους Θεοῦ
 δετηγῆσθαι δόξαν αἰεὶ, ἀλλ' ἐξ ἀντιρρόπου καὶ γῆν ἥλιω καὶ
 ἀστράσιν αἰεὶ νέαν ἐξεῖναι διηγῆσθαι δόξαν Θεοῦ, καὶ τοῦ τοσοῦ-
 15 του χρήματος ὑπηρετεῖς ἢ ἱστορία καθίσταται χορηγὸς τοῖς ἀν-
 15 θρώποις. ἥς ὅπουσον ἐστὶν ἐν βίῳ τὸ χρήσιμον, ἀνδρῶν τε τῶν P. 855
 πάλαι τοῖς πλείστοις ἐστὶν εἰρημένον, καὶ ἡμῖν γε πολλάκις ἀθ-
 τοῖς ἐξ αὐτοσχεδίου τῆς γλώττης ὑμνήσαι καθόσον ἐξῆν, καὶ
 γράμμασι πολλαχῆ τοῖς ἡμετέροις ἐγκατασπεῖραι, κώλυμα ἦκιστα
 πάντων ὄκνος οὐδεὶς ἐγεχόνει. αὐτὴ γὰρ ἀναγινώσκων διδάσκει
 20 καθάπερ βιβλίον τῶν αἰώνων ἔργων τοὺς κύκλους· καὶ διὰ ταύ-
 τῆς οἱ πάλαι θανόντες ὁμιλοῦσι τοῖς ζῶσι τε καὶ αἰεὶ γιγνομένοις,
 ὡς αἰεὶ παρόντες, καὶ τὺς οἰκείας ἕκαστοι διηγοῦνται πράξεις, B
 καὶ εἴτι παρὰ τὸν βίον τῶν χρηστῶν καὶ μὴ πεπονθέναι γέρονέ
 σφισιν, ἀναβίωσιν καινοτέραν δαιμονίως πως τῆς ἱστορίας δη-
 25 μιουργοῦσης. αὐτὴ κακίαν αἰεὶ φανλλίζει δι' αἰῶνος ἐλέγχουσα,

tatem cum divitiis, linguam magnificam et futilibus verbis redundantem cum verecundo silentio velim conferre, idemque facta comparatione ostendere, quale adhibeat examen pervigil divinae iustitiae oculus. Facillime enim in eo quasi virtutis gymnasio et natura veritatis declarata stabilietur, et palam notata improbitas elevabitur: idque eo magis, quod nulla virtus a vitio aliquo semulo longe posita sit. (III.) Nemp̄ et terrae ipsi cum aetheriis rebus certare promptum est, et ostendere, non eam esse caelorum sortem propriam ac praecipuam, ut mutis vocibus Dei gloriam enarrent, sed et vicissim sibi datum esse, ut praedicet soli et astris novam semper Dei gloriam. Ac tantae quidem rei ministra Historia et largitrix hominibus constituta est. Cuius quanta esset in hac vita utilitas, cum ab antiquis plerisque declaratum est, tum a nobis ipsis saepenumero; quos nunquam id ipsum piguit sive ex tempore praedicare, sive scriptis nostris sparsim testatum relinquere. Historia enim est, quae veluti librum pervolutandas praebet vicissitudines et conversiones rerum omni aevo gestarum. Haec efficit, ut homines pridem mortui et vivis et novis quotidie hominibus intersint, quasi semper praesentes. Huius divina quaedam virtute unusquisque redivivus et sua narrat facinora, et quidquid sibi dum viveret boni vel mali accidit. Haec est, quae deprimit semper et aeternum arguit improbi-

- A. M. 6849 καὶ ἀρετὴν ἀθανατίζουσα σκωλήκων οὐ δίδωσι στόμασι διαφθε-
 Ind. 9 ρειν ὁμοίως τοῖς σώμασιν. αὕτη μαινομένων δίκην ὑπὸ τύχης
 καὶ τύφου ματαίου γαυρουμένους παρεληφνῖα τῶν ἀνθρώπων
 C ἐπίλους μετριωτέρους ἐργάζεται. τῶν γὰρ φθασάντων τὰ πάθη
 οἷόν τινα πέλεκυν ἐπισείουσα λανθάνει καθάπερ διδάσκαλος 5
 παραδουμένη πρὸς τὴν ψυχὴν, καὶ ἤρέμα τὰς τε φύσεις ἀμεί-
 βουσα διὰ τῆς τοιαύτης παιδείας καὶ τὰ ἤθη ἐνθμύζουσα, καὶ
 ἐξ ἀσυνέτων μὲν συννετοὺς, ἐξ ἀφρόνων δ' ἐργαζομένη φρονίμους·
 καὶ οὕτως πῶς ἐκ τοῦ θηριώδους πρὸς τὸ ἡμερώτερον ὄλας με-
 θαρμόζουσα πολιτείας. τοὺς μὲν γὰρ ἀγαθοὺς ἔξαιρουσα τοῖς 10
 D βέλαινοις, τοὺς δὲ φαύλους ἐν κακότητος μοίρᾳ τιθεῖσα, ἐναρ-
 γέστατον τοῖς ὑμνίοις γίνεται κάτοπτρον. ὥς γὰρ δι' ἐκείνου
 σαφιστέρας λαμβάνοντες τὰς ἐμφάσεις τῶν τοῦ προσώπου χρω-
 μάτων τε καὶ σχημάτων οἱ πρὸς αὐτὸ βλέποντες ἐπανορθοῦσιν
 ὅσον ἐφικτὸν, οὕτω δῆπου καὶ διὰ τῆς ἱστορίας τοῖς μετιούσιν 15
 ἐντίθεται σύνεσις, καὶ ἤθος ἐνθμύζεται ψυχῆς, καὶ ἀκόλαστον
 V. 289 σχῆμα θυμοῦ καὶ φωνῆς καὶ διαίτης ἀμειβεται τε καὶ ἀναπλάττε-
 ται πρὸς τὸ βέλτιον, καὶ λανθάνοντα φύσεως ἐλαττώματα καὶ
 συμπτώματα θεραπεύεται πάμπολλα. μᾶλλον δὲ καὶ κατόπτρου
 πολλῶ κραταιώτερον τὸ τῆς ἱστορίας δεικνύται χρήσιμον. ἡ μὲν 20
 γὰρ μυρίας τε καὶ παντοδαπὰς τῶν ἄλλοτ' ἄλλως γινομένων καὶ
 ἀπογινομένων ἀνδρῶν ὑποδεικνύσα πράξεις καὶ λόγους συμφεστέ-
 ραν τὴν τοῦ βελτιότος ἐκ παραθέσεως ἔχει δεικνύειν ἐκλογὴν τε

14. ἀπὸ em. Boiv. pro αὐτήν.

tatem. Haec est, quae immortalitati virtutem mandat, nec ut corpora ita illam a vermibus sinist absumi. Haec denique est, quae nacta homines quosdam fortuna fastuque inani elatos et furentibus proximos efficit moderatiores. Eorum enim, qui ante fuerunt, calamitates velut securim quandam intentans, sensim in animos obrepit, quasi magistra quaedam latens, eaque docendi ratione naturas paulatim mutat, mores informat, homines ex imprudentibus prudentes facit, cordatos ex vecordibus; et sic ferme a fera agrestique vita ad humanum civilemque cultum totas deducit respublikas. Quippe dum et bonos laudibus tollit, et improbis eum locum assignat, qui improbitati convenit, splendidissimum posteris speculum existit. Quemadmodum enim qui in speculum intuentur, ipsius ope certiore assequuti cognitionem oris colorum ac lineamentorum, vultum quantum in se est fingunt et emendant, sic prorsus iis qui ad historiam accedunt intelligentia infunditur, eorum mores componuntur, animi, vocis, vitae prava mutatur conformatio restituiturque in melius; occulta denique naturae vitia et affectiones quamplurimae sanantur. Immo historia efficacioris longe utilitatis est, quam sit speculum. Illa enim infinitas et plane diversas actiones sermonesque hominum, qui alii alias nati sunt ac decesserunt, ob oculos sic ponit, ut certiore melioris consilii delectum et cognitionem ipsa collatione facile

καὶ μίθῃσιν. τὸ δὲ κάτοπτρον, μονομέρη μὲν τὴν ἔμφασιν, A. C. 1341
 συμφυνῶ δὲ τὴν τοῦ ἐνορῶντος φιλαυτον ἔχον ἔξιν, ῥαδίως τε ^{Imp. Io. Pa-}
 ἔξαπατᾶ καὶ τῆς ἀληθοῦς ἐξίστησι διδασκαλίαις. βασιλεῦσιν οὖν ^{laeol. 1}
 καὶ ἄρχουσι πολλοῦ τινος ἄξιον ἂν ἡ ἱστορία γίγνοιτο χρῆμα, πα-
 5 ραινοῦσα μὴ μέγα φρονεῖν, μήδ' ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τύχῃ θαρ-
 ροῦντας πρὸς τὸ βιαιότερόν τε καὶ τυραννικώτερον ἐξάγειν τὸν P. 356
 τρίπον, ἀλλ' αἰεὶ τὸν βασιλεῖ φυλάττειν μόνον προσήκοντα. ὁ
 μὲν γὰρ γνώμης ἀσφαλείαις δημαγωγούμενος καὶ ὀχλοκρατούμε-
 νος ἄγεται μᾶλλον ἢ ἄγει, καὶ δοκῶν ἄρχειν ἔλαθε πρῶτος
 10 αὐτὸς ὑπὸ τῶν τῆς κυκλίας εἰδῶν τυραννούμενος. ὁ δὲ τὰς τῆς
 ἡγεμονίας ἡνίας δικαίως τοῖς ἄρχουσι νόμοις ἐκουσίῳ γνώμῃ
 διδοῦς, καὶ ὡσερ μεθόριον ὑπηκόων καὶ νόμων ἐστῶς, ἐπί-
 σης ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι κατὰ τὸν ἡμερον καὶ ἀνθρώπῳ πρέ- B
 ποντα βούλεται τρόπον, πρὸς ἀκριβῆ τινα ζῆλον καὶ μίμησιν ἐαυ-
 15 τὸν προβαλλόμενος τοῖς ὁρώσιν, ἔμψυχον τῷ ὄντι νόμον καὶ
 ἄγαλμα ζῶν ἀρετῆς καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς σύμβολον ἐκ τοῦ μᾶλλον
 ἑαυτοῦ πρῶτον, ἢ τοῦ τῶν ἄλλων ἄρχειν, σαφῶς παρεχό-
 μενος. μηδὲν γὰρ τῶν ἐν βίῳ μόνιμον εἶναι καὶ βέβαιον, μηδὲ
 τὰς κρηπίδας ἐπ' ἀσφαλοῦς ἐστάναι τῆς τύχης παιδευόμενος ἐκ
 20 τῆς ἱστορίας, δέδιδε καὶ βραχείῳ καιροῦ ῥοπήν, ῥῆστα δυνα-
 μένην ἀνατρέπειν ἅπαντα, καθάπερ οἱ τοὺς κύβους ἐν τῷ παλ- C
 ζειν ἀναφρίπτοντες. οὕτω καὶ φύσεως αὐτῆς ὑπέριτερον ἡ ἱστορία
 περιφανῶς ἐπεφύκει. ἡ μὲν γὰρ τοῦ εἶναι μόνον κυρία γίνεταί·

exhibeat. Speculum vero, unam simplicemque imaginem capiens et illum, qui se ipsos contemplantibus a natura insitus est, amorem sui participans, haud difficulter fallit, et recedit saepe a veri declaratione. Regibus itaque et principibus magno aestimanda est historia: quae ne elatioris animi sint admonet, neve prosperis in praesentia rebus freti mores suos ad vim tyrannicumque ingenium deflectant, sed eum vitae servent tenorem, qui solus principes decet. Qui enim animi impotentia quoquoersum abripitur, cupiditatibus quasi turbulentae multitudini mancipatus, non tam regit quam regitur; et quanquam imperantis speciem gerit, tamen ipse magis quam caeteri tyrannico vitiorum imperio tacite opprimitur. Qui vero rerum habenas iustae legum potestati moderandas tradit sua sponte, ac veluti confinium quoddam leges inter et subditos stat medius, is aequae et imperare studet et parere, quatenus civile est et hominem decet: is intuentibus se ipsum diligenter aemulandum atque imitandum proponit, vivam revera legem et spirantem imaginem virtutis: is denique dignitatis insigne eo vere sibi vindicat, quod et magis et prius sibi imperet quam caeteris. Nihil quippe in vita stabile ac firmum esse, nec solido fundamento nititur fortanam, ab historia edoctus vel minimam temporis inclinationem extimescit, quae omnia tam facile potest subvertere, quam talos si qui ludendo jaciunt. Atque adeo naturae ipsi praestat evidenter historia. Nam penes illam est

- Α. Μ. 6849 ἡ δὲ καὶ τὸ εἶναι προστίθῃσιν· ὁ τοσοῦτον ἐκείνου βέλτιον,
 Ind. 9 ὅσον τό γε βλέπειν τοῦ μὴ βλέπειν. (Δ.) Τὰ δὴ τοιαῦτα τῶν τῆς
 Διστορίας χρησίμων καὶ μὲ πρὸς τὸ γράφειν ὅσα ἐπὶ τῶν ἡμετέρων
 γέγονε χρόνων παρέπεισε, καὶ διηγήματα προστιθέναι τοῖς φιλο-
 κάλοις ἀνδράσι μεγάλα τε καὶ σπουδαίας ἀκοῆς ἄξια, καὶ μεγά-5
 λην δυνάμενα σύνεσιν ἐντιθέναι τοῖς ὅσοι πρῶγμάτων ἀεὶ καινο-
 τέρων ἐμπειρίαν συνάγειν ποθοῦσι. φέρει γάρ πως οὐχ ἦττον
 καὶ μοι τὸ πρῶγμα χάριν τινὰ πρὸς ἡθους ῥυθμὸν καὶ ἡδονὴν οὐ
 μικρὰν, μετιόντι συχνότερον ἀπ' ἑτέρων εἰς ἕτερα τῶν διηγημά-
 των πολυειδῆ καὶ ποικίλα· καθάπερ τοῖς πλείουσι νῦν μὲν πελά-10
 γεσι ἐστὶν ἐντυγχάνειν, νῦν δ' ἐκ πελαγῶν ἐς νήσους καὶ ἐπίνεια
 μετιέναι, καὶ πολυειδέσιν ἐμφιλοχωρεῖν ἐμπορίας, καὶ παντα-
 χόθεν καρποῦσθαι μακρὰν τὴν ὠφέλειαν. (Ε.) Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς
 ἡμῖν τὰ μέχρι καὶ ἐς τὴν τελευταίην Ἀνδρονίκου τοῦ νέου λελεχται
 βασιλέως, καίριον ἂν εἴη, τούτοις συνάψαντας διεξοδικώτερον 15
 Εἰσαγγεῖσθαι τὰ ἐφεξῆς. ἐπινακτέον τοίνυν τὸν λόγον εἰς ἁρμονίαν,
 μάλα γέ τοι τῷ τῆς ἱστορίας ὄλω προσήκουσαν σώματι.
- P. 857 β. Τοῦ γάρ τοι βασιλέως τὰ λοιπὰ πνεόντος ἔτι παρὰ τὴν
 V. 290 τῶν Ὁδηγῶν μονὴν τῆς πανάγου Θεομήτορος, τὸν ἐκείνου πα-
 ρειληφῶς υἱὸν Ἰωάννην ὁ μέγας δομέστικος ὁ Καντακουζηνός, 20
 ἔννατον τῆς ἡλικίας ἔτος ἀμείβοντα, καὶ σὺν γε αὐτῷ τὸν μετ'
 αὐτὸν ἀδελφὸν Μιχαὴλ τὸν δεσπότην, ἔτους ὄντα τετάρτου,

efficere ut simus; haec bene ut simus praeterea tribuit. Quae res tanto illi alteri praestat, quanto videre melius est quam haud videre. (IV.) Haec et talia, in quibus historiae utilitas posita est, impulere me, ut et ipse litteris mandarem ea omnia, quae temporibus nostris acciderunt, et ad ea quae iam narrata sunt alia adderem in gratiam hominum curiosorum, magna scilicet et auditu dignissima, aptaque admodum erudiendis iis, qui novorum exemplorum cognitionem comparare usque sibi cupiunt. Afferit autem et mihi nihilo minus ea res fructum aliquem peculiarem, quatenus ad mores componendos prodest: item voluptatem haud parvam, dum crebro me ab aliis ad alia rerum genera multa et diversa commemoranda transfero. Quod et navigantibus usu venit, quibus modo occurrit pelagus, modo ex pelago insulae adeuntur et portus, et immorari variis locis placet multiplicis mercaturae gratia; ita ut regio nulla sit, ex qua illi magna emolumenta non colligant. (V.) At quoniam de iis rebus, quae ad iunioris usque Andronici mortem gestae essent, satis a nobis dictum est, nunc ab re haud fuerit ea quae deinceps acciderunt narrare fuisus, ac superioribus conjungere. Revocanda itaque oratio nostra ad continuam et aptam rerum seriem, qua nihil integro historiae corpori convenientius est.

2. Nondum imperator ultimum spiritum emiserat apud monasterium Hodegorum, castissimae Dei genitricis sacrum, cum Ioannem, eius filium, qui tum nonum aetatis annum excedebat, nec non minorem huius fratrem Michaëlem despotam, annos natum quatuor, Cantacuzenus secum assum-

πρὸς τὰ βασιλεία τὴν ταχίστην εἰσήνεγκε τε καὶ τὴν προσήκου- A. C. 1341
σαν περὶ αὐτὸν δορυφορίαν συνέστησε, πᾶσαν τοῖς βασιλείοις ^{Imp. Io. Pa-}
ἀσφάλειαν πορισάμενος πανταχόθεν, δέισας μὴ τι πάθῃ τῶν B ^{laeol. 1}
ἄδοκῆτων ἐξ ἀφανοῦς, οἷα πολλάκις ἐν τοῖς τοιούτοις συμβαίνει.
5 (B.) Ἀλεξίῳ δὲ τῷ Ἀποκαύκῳ, ὃ πολλάκις ἐπιχειρήσαντι πέρας
οὐκ ἦν τῆς μελέτης λαβεῖν, καὶ νῦν ἀμελεῖν οὐκ ἐνῆν αὐτοῦ.
πολλάκις γὰρ εἰς ἐπινοίαν ἐληλύθει, φρονέσας τὸν βασιλέα καὶ
ἅμα αὐτῷ Καντακουζηνὸν, ἐτέρῳ παρασχεῖν τὸ βασιλεῖον περιζώ-
σασθαι κράτος, ἢ τῷ θείῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνῳ τῷ δε- C
10 σπότῃ, ἢ Συργιάνῃ τῷ πολυτροπιωτάτῳ καὶ παραπλησίῳ τὴν
σύνεσιν καὶ τὴν τῆς γνώμης ἐμβριθεῖάν τε καὶ δξύτητα. δεινὸς
γὰρ ὁμοίως ἔκεινῳ καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς κατεπειγουσιν ἦν ἐπινοῆσαι
τὰ τῇ χρεῖα κατάλληλα καὶ πόρον δξύς τοῖς ἀπόροις εὑρεῖν,
ὀλίγα μὲν καθεύδων, τὰ πλεῖστα δ' ἐργηγορῶς, καὶ σκεπτομένῳ
15 τὰ μέγιστα ἰοικῶς καὶ περὶ μεγίστων, καὶ πλείονα καιρὸν ταῖς
πράξεσιν ἢ τοῖς λόγοις αἰετ παρεχόμενος. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἀλήθειαν D
ὁμοῦ καὶ δικαιοσύνην ἐχρηῆτο τοῖς προτερήμασι, μέγα ἂν κλέος
αὐτὸς τοῖς Ῥωμαίων ἐτόγγανε πράγμασιν ὦν. νῦν δὲ κατ' ἐκείνον
τὸν Ἐπιδάυριον Στρατοκλέα ἀυλητῆς μὲν ἦν ἀγαθός, ἄνθρωπος
20 δ' οὐκ ἀγαθός. γένους γὰρ τῶν ἀδόξων ὑπάρχων ἐκ νέου καὶ πενία
συντετραμμένος νῦν μὲν τούτῳ, νῦν δ' ἐκείνῳ μισθοῦ διακο-
τούμενος διετέλει τὸν χρόνον· καὶ τῶν ἐλαχίστων μελλοσιν ἠρέμα E
τοῖς δεσπόταις ἀμοιβὰδὸν χρώμενος, καὶ πᾶσιν ἀντιδοὺς τὰ χε-
ρίστα, προδότης σαφῆς καθιστάμενος, ἔλαθεν οὐκ οἶδα πῶς

ptos quamprimum in palatium transtulit, idoneo satellitum praesidio muni-
vit; omni denique ex parte imperatoriae domus securitati consuluit, veri-
tus, ne quid inopinati subito accideret, ut illis temporibus fere fit. (II.) At
Alexius Apocaucus non poterat id negligere, quod aggressus quidem saepe
erat, ad exitum autem perducere nunquam potuerat. Is enim consilium ce-
perat haud semel de potestate imperatoria, ubi imperatorem cum Cantacu-
zeno occidisset, alteri deferenda, sive despotae Constantino, imperatoris
patris, sive Syrgianni, viro versutissimo, qui et ipse Apocauco intelli-
gentia, gravi iudicio, acerrimoque ingenio proximus fuit. Erat enim
Apocaucus, quemadmodum ille, rebus angustissimis solers id quod usui es-
set excogitare, et iade expedire se unde difficillimum esset. Somno ute-
batur parce, homo scilicet vigilantissimus, praeclara meditant ac de maxi-
mis rebus deliberanti similis. Plus denique temporis agendo dabat quam
dicendo. Quibus si eximii sane dotibus ad veritatem iustitiamque usus
foret, magnum ipse Romanorum rebus extitisset ornamentum. Enimvero,
ut Epidaurius ille Stratocles, tibicen quidem erat bonus, vir autem bonus
minime erat. Nam a pueritia, cum ignobilis foret genere et in paupertate
educatus, locatis modo huic modo illi operis victitaverat; cumque ab mini-
mis ad maiores sensim gradatimque dominos pervenisset, quos omnes pes-
sime remuneravit, manifestus nempe eorum proditor, in ipsum quoque fur-

- A. M. 6849 καὶ ἐς τὴν αὐτοκρατορικὴν οὐκίαν παρεισφθαρείς, ἐπ' ὀλίθρῳ
 Ind. 9 τῆς τῶν Ῥωμαίων, ὡς ἔοικε, τύχης καὶ εὐδοξίας. (Γ.) Τούτῳ τοί-
 P. 358 νυν ἤδη καιρὸν ἔχειν ἑαυτῷ περιθεῖναι τὸ βασιλεῖον κράτος νομί-
 σαντι παντοίῳ τοῖς ἐπιχειρήμασι κατὰ τὸν Πρωτέα τὸν Φάριον
 ἐπήγει γίνεσθαι. καὶ νῦν μὲν περιῶν καὶ θωπεύων οὐ μᾶλα ἡμέλει⁵
 Καντακουζηνὸν, συνωθῶν τὰ ἐρυθρὰ ὑποδήσασθαι ὑποδήματα
 μηδὲ γὰρ εἶναι λέγων τὸ χρῆμα καιρὸν, ἀνάγκην πολλάκις ἐπενεγ-
 κόντος τοῦ βασιλέως, τὴν πορφύραν λαμπρῶς ὑποδύντα συμβασι-
 Βλεύειν, αὐτῷ μὲν περιόντι τῷ βίῳ, ἐκείνου δ' εὐθὺς ἀπαλλάξαντος,
 Ἰωάννη τῷ νιῷ καὶ νέῳ βασιλεῖ. εἶναι γὰρ διπλοῦν καὶ σφόδρα¹⁰
 V. 291 ἀναγκαῖον τῷ τοῦ βασιλέως ἐκ πολλοῦ σκοπῶν τὸ καλόν· ἴν' ἅμα
 μὲν αὐτοῖς συνδιοικῶν τὰ τῆς βασιλείας εἴης πράγματα, ἅμα δ'
 ἐπίκουρος γίνουο κράτιστος τῆς τούτων ζωῆς. μηδὲ γὰρ ἔτι λεί-
 πεισθαι τὸν λάθρα τῇ βασιλείᾳ ἐφεδρεύοντα, τοῦ διαδεξιμένου
 Σπαρομαρτοῦντος ἐς προὔπτον ἀντίκα. (Δ.) Καὶ ἦν νῦν μὲν ταῦτα¹⁵
 λέγων, νῦν δ' ἐκεῖνα· νῦν δ' ἀναστρέφων καὶ ἀφ' ἐτέρου γινόμε-
 νος ἕτερος· καὶ ἅμα τῇ βασιλίδι τοὺς γένει καὶ δόξῃ προὔχον-
 τας κατ' αὐτοῦ διεγερῶν, καὶ ἰσχυριζόμενος εἶναι τῷ Καντακου-
 ζηνῷ διὰ μελέτης σφόδρα κατεσπουδασμένης, ἔργον ποιησαμένῳ
 ἔξιδους ἐς τὴν ὑστεραίαν πάντας ἡμῶς, ἑαυτὸν αὐτοκράτορα κα-²⁰
 Ῥταστήσασθαι βασιλέα. ταῦτα λέγων καὶ κατασκευαζόμενος
 ἀνέσεισε καὶ αὐτοῖς δὴ τοὺς καθ' αἷμα τούτῳ προσήκοντας κατ'
 αὐτοῦ· ὡς καὶ αὐτὴν Ἄνναν πεισθεῖσαν τὴν βασιλίδα μηδὲ τὰς

tim palatium nescio qua arte irrepserat, in perniciem Romanae, ut videtur, et fortunae et gloriae. (III.) Ille itaque ratus asserendae sibi imperatoriae potestatis tempus iam adesse, omnes ire in formas machinationibus variis, sicut Pharius ille Proteus, constituit. Modo igitur Cantacuzenum sedulo circumibat et adulabatur, compellebatque ad induendum rubros calceos. Quippe rem haud novam fore, postquam imperator toties necessitatem imposuisset palam induendi purpuram, et una imperandi, secum quidem dum viveret; statim autem ubi e vivis excessisset, cum Ioanne filio suo eodemque iuniori imperatore: expediisse nimirum illum dupliciter, ac veteri imperatoris proposito pernecessarium fuisse; quo simul, o Cantacuzene, et illi te collegam in rerum administratione haberent, et vitae suae potentissimum defensorem. Nec enim exstiturum deinceps quenquam, qui imperio clanculum insidiaturus esset, si is statim ac palam socius ascisceretur, qui successor esset futurus. (IV.) Et modo quidem haec, modo illa dicitabat; et eodem rursus revolvebatur, et ex alio alius existebat. Tum ipse simul cum imperatrice in illum eos incitabat, qui genere et fortunae splendore eminebant, illum asserens: in eam curam Cantacuzenum enixe incumbere, ut, nobis omnibus crastina die contrucidatis, imperatorem se et rerum dominum constitueret. Haec cum diceret affirmaretque, eos etiam in illum commovit, quibuscum erat illi cognatio. Adeoque id imperatrici

ἐντα πενθίμους ἡμέρας παρὰ τὸν τοῦ συζύγου τύπον ἀνύσαι δα- A. C. 1341
κρούσαν, ἀλλὰ μετὰ τρίτην εὐθὺς ἀνίεναι πρὸς τὰ βασιλεία. Imp. Io. Pa-
(E.) Ἐνθα ὁ πατριάρχης Ἰωάννης, Ἀποκαύω πειδόμενος, laeol. 1
ἀέγνω βιβλίον ἐκ τοῦ κόλπου λαβὼν, συνθήκας περιέχον, ὡς ὁ B
5 βασιλεὺς αὐτῷ τε πατριάρχη καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐκ πολλοῦ
παρέθετο ἐπισκόποις, περὶ τε συζύγου καὶ παιδῶν αὐτοῦ, ὀη-
τικά μαχισόμενος ἀπῆι τῷ Συργιάννῃ πρὸς Θετταλίαν, ἀρπά-
ζων ἤδη μετὰ τῆς τοῦ Κράλη συμμαχίας ἐπιχειροῦντι τὴν Ῥω-
μαίων ἡγεμονίαν. ταῦτα τοῖνυν διεξελθὼν εἰς τὴν τῶν κοινῶν
10 πραγμάτων ἐπιτροπικῆν διοίκησιν εἰσάγειν ἑαυτὸν ἐπειροῦτο. δὶ-
καιον γὰρ ἔφρασκεν εἶναι καὶ σφόδρα τῶν ἀναγκαίων ἄλλως, κα- F
θάπερ σώματι ψυχὴν, οὕτω τῇ βασιλείᾳ τὴν ἐκκλησίαν συνῆ-
φθαι. μίαν γὰρ εἶναι σύστασιν καὶ ζωὴν ἀμφοτέρων τουτὶ. „ἐπεὶ
δὲ καὶ ταυτὶ τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα τὴν σωτηρίαν ἐμοὶ τῆς
15 τε συζύγου καὶ τῶν υἱῶν σαφῶς ἀνατίθησι, ποῦ δίκαιον (φησὶν)
ἐκείνων ἡμᾶς καταβῆραθυμήσαντας ἀμελήσαι τῶν συνθηκῶν, καὶ
οὕτωσι πῶς ἐκόντας συγχωρῆσαι, κλύδωνας ἀτεκμάρτους ἐπιχε- P. 359
θῆναι τοῖς τῶν Ῥωμαίων πράγμασιν, ὅποιοι κἂν τοῖς ἀνωτέρω
γεγένηται χρόνοις δι' ἀφέλειαν καὶ ῥαθυμίαν τοῦ τηρικαῦτα
20 πατριαρχεύοντος Ἀρσενίου; ἐγὼ τοῖνυν ἀντιλήφομαι τῶν κοινῶν
ὁμοῦ τῇ βασιλίδι πραγμάτων· ἐγὼ καὶ τῆς τοῦ νέου βασιλέως
προστήσομαι σωτηρίας.”

γ'. Ταῦτα παρὰ πᾶσαν ἀπηκοῦς προσδοκίαν ὁ Καντακουζηνὸς B
ἔλεξε τοιάδε. „Ἐμοὶ δ' οὐ τοιούτων ἐδόκει τὰ πράγματα δεῖσθαι
25 λόγων ἐν τῷ παρόντι, ζῶντος ἐμοῦ καὶ συμπαρόντος ὑμῖν, δς

Annae persuaserat, ut ad mariti tumultum plorans novendialem luctum non
absolverit, sed post triduum statim in palatium se receperit. (V.) Ibi Io-
annes patriarcha, suadente Apocauco, eductos sinu codicillos recitavit,
quibus id continebatur, quod et patriarchae ipsi et consortibus episcopis
imperator, coniugis et liberorum causa, iampridem mandaverat; tum scil-
cet cum in Thessaliam profectus est, ut Syrgiannem bello persequeretur,
qui acceptis a Cræle auxiliis Romanum imperium invadere iam instituerat.
His ille recitatis in tutoriam rerum administrationem conabatur se intru-
dere. Iustum enim aiebat esse alioqui ac perquam necessarium, perinde
ecclesiam imperio atque animam corpori esse coniunctam: utrumque enim
hoc uno stare et vigere. „Cum vero et codicilli essent imperatoris manu
scripti, qui et coniugis et liberorum salutem mihi haud dubie committunt,
quid (ait) iniquius quam socordia nostra mandata illa negligi, ac volenti-
bus quodammodo nobis fluctus Romanae rei superinduci inopinatos, quales
aetate superiori excitati sunt, Arsenii, qui tum patriarcha erat, simplici-
tate et ignavia? Ego igitur reipublicae administrationem cum Augusta
suscipiam: ego et salutem defendam iunioris imperatoris.”

3. His Cantacuzenus praeter omnem expectationem auditis, „Mihl
vere”, inquit, „his sermonibus indigere res in praesenti haud videntur, su-

- A. M. 6849 καὶ τοῦ βασιλέως περιόντος τῶν κοινῶν πραγμάτων ἡμῶν διοικητῆς σχεδὸν ἀπάντων καὶ ρητῶν καὶ ἀπορρήτων κοινωνοῦς
 Ind. 9 V. 292 ἐκείνω. ἴσασι δ' οὖν καὶ Ῥωμαίων οἱ πλείους, καὶ πρό γε πάντων ἡ βασιλις αὕτη, ὡς τᾶλλα μὲν πνέων ἡμῶν ἐκείνω ταῦτά, καὶ
 Cτῆς ἐκείνου γνώμης ὑπαντ' ἐξήρητο τὰ ἡμέτερα, καὶ πάντ' 5
 ἔδρων ἐγὼ προθύμως ὅποσα ἐκείνω δεδογμένα ἦν, καὶ μηδὲν
 αὐθις ὃ μὴ δεδογμένον ἦν ἐκείνω· τό γε μὴν τοῖς βασιλικοῖς ἐνδύ-
 μασι κοσμηθέντα με συμβασιλεύειν αὐτῷ κατὰ τὴν ἐκείνου σπου-
 δὴν καὶ βούλησιν, τοῦτο δ' οὐδαμῆ πρὸς βουλήσεως ἔμοιγε ἦν.
 τὴν δ' αἰτίαν ἐν τοῖς τῆς ἐμῆς καρδίας θαλάμοις καθεύδειν ἀπόρ- 10
 D ῥητον ἐν τῷ παρόντι δίκαιον εἶναι νομίζω. ὅτι δὲ καὶ τὴν μετὰ
 θάνατον αὐτοῦ διοίκησιν καὶ ἐπιτροπὴν τῶν βασιλικῶν καὶ δη-
 μοσιῶν πραγμάτων ἐμοὶ παρέθετο πολλάκις, καὶ τὸ τοῦ νόου
 καὶ βασιλέως Ἰωάννου τῆ ἐμῆ θυγατρὶ προεμνηστεύσατο κῆδος,
 τὰ τε ἄλλα, καὶ διὰ τὸ μὴ κίνδυνόν τινα παρακύναι, καὶ τοῖς 15
 κοινοῖς καὶ καθόλου παρεισφραρῆναι πράγμασι, μάρτυς ἀπαρέγ-
 E γραπτος Ἄννα ἡ βασιλις αὕτη. (B.) Φαίην μὲν οὖν, ὡς ἰδιο-
 τροπίαν τινὰ τῆς ἑαυτοῦ καλῆς ποιούμενος ἐκείνος γνώμης, τοιοῦ-
 τος ἦν ἐμοί. φαίην δ' ἂν μᾶλλον, εἰ χρὴ τᾶληθῆ λέγειν, ὡς
 οὐδ' αὐτὸς οὐδαμῆ ποτε ἐνέλιπον πάντα δρῶν καὶ λέγων ὑπὲρ 20
 τῆς αὐτοῦ ζωῆς, καὶ προτιμῶν ἕει τῆς ἐμῆς καὶ προτιθεὶς τὴν
 ἐκείνου. καὶ ἴνα τᾶλλα πάντα παρέντες ἐνός σου καὶ δυοῖν
 P. 360 μνησθῶμεν· ἄρτι τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς Μιχαὴλ τελευτήσαν-

7. τό γε μὴν em. Boiv. pro τότε μῆς.

perstite ac praesente me, qui vivo imperatore publicas res administrabam fere omnes; quicum ille dicenda pariter tacendaque omnia communicabat. Norunt certe et plerique Romanorum, et prae caeteris Augusta haec ipsa, ut reliquis in rebus idem omnino cum illo sentirem, et nostra omnia ab illius voluntate penderent; ut, quidquid illi visum esset, alacriter exsequi solem, ac rursus nihil quod non illi visum esset: et tamen, cum is magnopere cuperet velletque me insignibus imperatoris ornatum cum eo imperare, ab ea re omnino voluntatem meam abhorruisse. Cuius rei causam sub intimo pectore manere abditam rectius puto hoc tempore. Quod autem mihi res tam imperatorias quam publicas post mortem suam administrandas commendaverit saepenumero, Ioannique imperatori filio suo filiam meam destinaverit uxorem, tum ob alia, tum ne quid periculi suboriretur, atque in perniciem rei publicae totiusque imperii obreperet, testis est omni exceptione maior Anna haec imperatrix. (II.) Possim quidem illum dicere, cum in me talis foret, singularem quandam excellentis animi sui indolem re ipsa declarasse. Illud tamen affirmaverim potius, si verum oportet dicere, me vicissim haud destitisse unquam pro salute ipsius omnia facere ac dicere, vitaeque illius meam semper posthabuisse. Atque ut omissis caeteris unum aut alterum afferamus exemplum: recente adhuc imperatoris

τος, πρὸς ὁπόσῃν ἐμπέπτωκε θάλασσαν λογισμῶν, ἀκηχοῦς A. C. 1341
 τῶν περὶ βασιλείας προτιθεμένων Ῥωμαίοις ὄρκων πρὸς τοῦ βα- Imp. Io. Pa-
 σιλῆως καὶ πάππου, καὶ ὅποσα τὴν ἐκείνου ψυχὴν κατέκλυσαν laeol. 1
 ῥόδια λύπης, καὶ ὅπως πλὴν ἐμοῦ τῶν πάντων ἦν οὐδεὶς αὐτῷ
 5 παρήγορος τότε δεξιὸς καὶ ψυχῆς πιπτούσης βακτηρίῳ καὶ
 κινδυνεύοντος φρονήματος ἀπόρρητον φάρμακον, καὶ οἷον ἀνα-
 ψύξεως ζέφυρος, οὐκ οἶμαι δεῖν παρ' εἰδόσιν εἰς μῆκος ἐκτείνειν B
 τὸν λόγον. ὁμως ἐπειδὴ, πρὶν Βυζάντιον ἀλῶναι, διαδρῶς τὸν
 ἐπηρητημένον κίνδυνον, ὄχετο φυγὰς ἐς τὴν Θράκην καὶ τὰ ἐν
 10 ταύτῃ φρούρια, καὶ ἔδει μὴ φίλου μόνον ἐκείνῳ πιστοῦ, ἀλλὰ
 καὶ χρημάτων καὶ δαπάνης παντοδαπῆς (πάντων γὰρ καθάπαξ
 ἦν ἐστρεφθεὶς πρό γε τῆς φυγῆς ὁμοῦ καὶ κατὰ τὴν φυγὴν ἐκεί-
 νος), οὐ μόνον πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν ἐκείνῳ κεκένωκα χρεῖαν ἀφθό-
 νως ἐγὼ, ὅποσα μοι περιτῆν ἐκ πατέρων καὶ προγόνων ἀμύπολλα C
 15 χρήματα· ἀλλὰ καὶ πάσης ἔγωγε τῆς στρατιᾶς ὑπάρχων αὐτὸς
 ἡγεμῶν οἴκοθεν ἀεὶ χορηγῶν καὶ αὐτῇ διετέλουν τῶν μισθωμά-
 των ἀνευδεῖα τὴν δαπάνην. ὁ γὰρ αὐτὴν προῖέμενος τὴν ψυχὴν
 ὑπὲρ τῆς ἐκείνου ψυχῆς, ἧς ὁ πᾶς οὐκ ἔστιν ἀντάξιος κόσμος
 καὶ τὰ τοῦ κόσμου χρήματα, σχολῆ γ' ἂν αὐτῶν ἐφεισάμην
 20 χρημάτων καὶ κτημάτων καὶ κτηνῶν ὑπάντων. (Γ.) Καὶ ἴνα τὰ D
 τῶν ἐν μέσῳ κινδύνων συμπτώματα καὶ τοὺς τῶν μακρῶν ἐκεί-
 νων δρόμων καὶ περιδρόμων ἰδρῶτας κατὰ τὴν ἑπταετῆ περίοδον
 ἐκείτην παρελθῶμεν· ἐπειδὴ (δόξαν οὕτω θεῶ) τὴν βασιλίδι πό-
 λιν ἔλῶν μόνος ἦν αὐτοκράτωρ αὐτὸς, τῶν ἐμῶν οὐκ ἐπελάθεται

morte, quem ille in cogitationum aestum inciderit, ubi sacramenta cogno-
 visset, quae imperator avus Romanis detulerat, ad imperii successionem
 pertinentia; quot illius animum curarum fluctus inundarint; ut me excepto
 nemo omnium ipsi tunc affuerit dexter consolator, qui labentis animi velut
 adminiculum foret, ac vacillantem constantiam arcana ope sustentaret, et
 quasi zephyrus quidam recrearet, haud puto longiori oratione scientibus
 vobis commemorandum. At cum idem, vitato quod imminabat periculo,
 priusquam caperetur Byzantium, in Thraciam sitaque illic castella aufugis-
 set, opusque tunc esset non amico fideli solum, sed et pecunia et infinito
 sumptu (omnibus enim rebus ille ante et post fugam plane destitutus erat);
 non modo in usum illius praesentem ea omnia liberaliter effudi, quae mihi
 in bonis erant quamplurima, a patribus maioribusque ad me transmissa,
 sed et toti exercitui, cuius eram ipse dux, de meo plenissimos stipendio-
 rum sumptus perpetuo suppeditavi. Qui enim ipsam animam, qua nec to-
 tas orbis nec orbis totius opes bene permutentur, pro illius salute ultro
 effudissem, haudquaquam certe pecuniis aut possessionibus aut rei pecu-
 nariae pepercissem. (III.) Atque ut varios subsequutorum periculorum casus
 et in septenni illo curriculo sudatos tanta contentione cursus ac recur-
 sus omittamus; postquam Deo visum est, ut capta imperii sede solus rerum
 potiretur, non oblitus est ille meorum erga se amorum et ardentissimi stu-

- A. M. 6849 πρὸς ἐκείνον ἐρώτων καὶ πόθων· ἀλλὰ πάντας ἔστρεφε καθ' ἑαυ-
 Ind. 9 τὸν λογισμοῦς, ἀνερευνῶν ὅτι ἂν ἀποδοῖη βραβεῖον ἄξιον ἱμοί.
 Ἐκαὶ ἐπεὶ μείζον ἄλλο τῆς βασιλείας οὐχ εὔρισκε, ταύτης, τὸν
 δεύτερον φάναι πλοῦν, κοινῶν ἑαυτῷ καὶ βασιλείᾳ ποιῆσθαι
 διὰ μάλα μακρᾶς ἐποιεῖτο σπονδῆς. ἤδειτο γὰρ, πρῶτον μὲν, 5
 Δαρεῖον ἐκείνον τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα, εἰ βάρβαρος μὲν
 V. 293 ἐκείνος ὢν, ὁμως διὰ τὴν τοῦ Ζωπύρου φιλίαν ὄλαις ὀρμαῖς
 τῆς ψυχῆς τὴν περιβόητον παραιτεῖσθαι διετείνεται Βαβυλῶνα
 Ἐκαὶ ἅμα αὐτῇ τὴν Χαλδαίων καὶ Μήδων ἀρχὴν, εἰ Ζώπυρον
 ἕγιᾶ πάντῃ θεύσκειτο· αὐτὸς δὲ παιδείας ἀνθρώπων προπούσης 10
 καὶ πατρῶν βασιλείας τρόφιμος ὢν ἐκείνου πρὸς ἀμοιβὴν τῶν
 καλῶν ὀφθείη δεύτερος. ἔπειτα οὐ τοσοῦτον ἐμοῦ γε εἰνεκα
 τοιαυτ' ἔφρασκεν ἐμοὶ δίδόναι βραβεῖα, ὅσον τῆς αὐτοῦ συστά-
 σεως, καὶ ἅμα παιδῶν καὶ συζύγου, ζωντός τε καὶ τελευτήσαν-
 τος αὐτοῦ. (A.) Ἐγὼ δ' ἀκήρατον ἐθέλων φυλάττειν τὸ τῆς 15
 P. 861 ἐμῆς πρὸς ἐκείνον φιλίας τεργνόν, καὶ μὴ δοκεῖν δι' ἔρωτα δό-
 ξης ὅσα ἡμῖν ἐσπούδασται δρᾶν, οὐχ εἰλόμην οὐδὲν τῶν ἀπάν-
 των, οὔτε μέτριον οὐδὲν, οὔθ' ὅσα τὴν τοῦ μεζονος ἔχει δόξαν
 λαβεῖν· ἀλλ' ἔμεινα τούτων ἀπάντων ἀθῶος ἄχρι καὶ εἰς δεῦρο.
 (E.) Ἄ δὲ νῦν ὁ πατριάρχης ἐπιτροπίας προτείνει γράμματα, 20
 τῆς τότε χρείας ἕνεκα τούτῳ γεγένηται, καὶ οὐδαμῇ περαιτέρω.
 ἔδειξει γὰρ ὁ βασιλεὺς, ὅσα πολλὰ τὸ αὐτόματον παρὰ πᾶσαν
 B ἐπάγει τὴν προσδοκίαν, μὴ αὐτός τε κινδυνεύσῃ καὶ σὺν γε αὐτῷ
 καὶ αὐτὸς ἐγὼ συμπαραῶν, ᾧ τὴν διαδοχὴν αἰεὶ παρετίθει τῆς βα-

dii: sed totum se animo atque cogitatione convertit ad investigandum prae-
 mium, quo me posset digne remunerari. Cumque nil imperatorio apice
 sublimius inveniret, in id enixe incubuit, ut saltem collegam me imperato-
 remque faceret. Nam primo quidem eum pudebat, postquam Darius ille
 rex Persarum, homo barbarus, Zopyrum sic amavisset, ut incluta illa
 Babylone ac toto praeterea Chaldaeorum Medorumque imperio carere, Zo-
 pyrum autem videre omnibus membris sanum ardentissime optasset; pude-
 bat, inquam, hominem humanioris disciplinae et paterni imperii alumnum,
 victum ab illo videri se in referenda gratia. Deinde addebat, haec mihi a
 se praemia persolvi non tam mei causa, quam ut stabilitatem suam tue-
 retur, atque ut vivo mortuoque se liberis suis simul et coniugi consultam
 esset. (IV.) At ego, quam voluptatem percipiebam ex amore erga illum
 meo, eam mihi sinceram servare cupiens, nec quaecunquam studio fecissem,
 gloriae et honoris videri cupiditate fecisse, nullum sive mediocre sive ma-
 ius splendidiusque praemium accipere volui; sed iis omnibus vacuus et pu-
 rus ad hodiernum usque diem permansi. (V.) Hi porro circa tutelam codi-
 cilli, quos patriarcha nunc profert, illius non ulterioris temporis causa
 scripti sunt. Verebatur scilicet imperator, qualia multa praeter omnem
 opinionem fortuitus casus invehit, ne et ipse periclitaretur, et ego quoque,
 illius comes et socius; cui ille et imperii et suarum omnium rerum succes-

σιλέας καὶ τῶν οἰκείων ὑπάντων. μηδὲ γὰρ εἶναι τῶν δυνατῶν, A. C. 1341
 ἐν ἐκείνῳ τῷ ἀγῶνι τοῦ βασιλέως κινδυνεύοντος, ἐμὲ ζῶντα λεί- Imp. Io. Pa-
 πεσθαι. οὕτω γὰρ ἀλλήλαις ἡμῶν αἱ ψυχαὶ συνεκέρατο, ὡς laeol. 1
 καὶ πάντας Ὀρλότας ὁμοῦ καὶ Πυλάδους περιφανῶς τῆς ἡμῶν
 5 ἤττιᾶσθαι συμκνοίας. εἰ γὰρ ἦν ἐφικτὸν, ἀπιόντος εἰς Θεσσαλίαν
 τοῦ βασιλέως, ἐν Βυζαντίῳ μένειν ἐμὲ, οὐκ ἂν ἐπισκόπων ἔδει
 καὶ πατριάρχου καὶ συνθηκῶν περὶ τε γυναικὸς καὶ παίδων καὶ
 βασιλικῶν πραγμάτων. ἀλλὰ τοῦ τηρικαῦτα καιροῦ πρὸς τὴν
 τοιαύτην τὰ πράγματα περιστάσιν συνελύσαντος, οὕτως ἐφ' ὧρι-
 10 σμένῳ τὰ τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς ἐκείνῳ συνεκλείετο τῷ χρόνῳ.
 ὁ δὲ τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον ὥσπερ ἔρμαιον εἰς φιλαρχίαν, ὡς
 ἔοικεν, εἰληφῶς εἰς μέσον ἄγει δημοσιεύων τὰ πάλαι τοῦ βασι- D
 λέως γράμματα, μηδαμῇ τῇ παρουσίᾳ προσήκοντα χρεῖα· ὡς
 μηδὲ πολλῶν ἐμοὶ πρὸς ταῦτα δεῖσθαι τῶν λόγων, πρὸς ἕτερα
 15 τῆς παρουσίας χρεῖας τὰ πράγματα συνωθούσης. (ς'.) Ἐμοὶ γὰρ,
 ἵνα τὸ προσῆκον πέρας τοῖς ἐμοῖς ἐπενέγκω λόγοις, τὰ αὐτὰ τῷ
 θεῷ διεξιέναι λείπεται Παύλῳ· ὅτι τὸν δρόμον τετέλεκα, καὶ τὴν
 πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέ-
 φανος. ὃς ὑπὸ δυοῖν ὀριζόμενος τουτωνῶ, τῆς τε ἐπιτροπῆς καὶ E
 20 διοικήσεώς φημι τῶν βασιλικῶν πραγμάτων καὶ τῆς τοῦ νέου
 βασιλέως ἐπὶ τῇ ἐμῇ θυγατρὶ μνηστειας, ἣ μὲν ἐπιτροπῇ καὶ
 διοίκησιν τῶν βασιλικῶν πραγμάτων, κατὰ συνέχειαν ἐκείθεν ἀεὶ
 διαβαίνουσα, πρόσεισιν ἔτι μοι. λοιπὸν δ' ἂν εἴη καὶ τὰ τῆς

sionem semper commendaverat; praesertim cum fieri haud posset, ut, si in
 discrimen adduceretur salus imperatoris, superstes ego ex eo bello evade-
 rem. Tanta siquidem inter nos animorum erat coniunctio, ut Orestarum
 simul Pyladarumque omnium amicitiam concordia nostra longe superaret.
 Est enim si, imperatore in Thessaliam profecto, Byzantii remanere me li-
 cisset, non episcopis certe opus fuisset, non patriarcha, non mandatis,
 quae coniungi et liberis et rebus imperatoriis consulerent. Sed ut illorum
 temporum conditio eo res adduxerat, ita certo ac definito illius ipsius tem-
 poris spatio eiusmodi tutela fuit circumscripta. Nunc vero ille imperatoris
 mortem in lucro ponit, nimirum regnandi avidus, atque in medium publi-
 camque in lucem profert vetera quaedam imperatoris scripta, quae in prae-
 senti nihil ad rem spectant. Eoque fit, ut mihi adversus ea non opus sit
 longa oratione, cum ad alia me praesens necessitas compellat. (VI.) Mihi
 enim, ut orationi meae finem imponam convenientem, illud D. Pauli superest
 usurpandum. Cursum consummavi, fidem servavi: in reliquo reposita est
 mihi corona iustitiae. Quae cum duabus rebus definiatur, tutela scilicet
 et administratione imperatoriorum negotiorum, item despondenda iuniori
 imperatori filia mea; tutela quidem et administratio imperii, perpetua inde
 usque et continua possessione ad me transierunt, et adhuc mihi incum-

A. M. 6849 τῶν παίδων μνηστείας ἤδη τελεῖσθαι.” Καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ σύλλογος ἔληγέ τε καὶ διελύετο.

Ind. 9

P. 362 δ'. Ὁ δ' Ἀποκαυκος, ἅμα τῷ πατριάρχῃ προσιῶν ἰδίᾳ τῇ
 V. 29⁴ βασιλίδι, μήτε μηδενὸς ἀκούειν ἀνέπειθε τῶν ἀπὸ τοῦ Καντακουζηνοῦ λεγομένων, καὶ ἅμα τῆς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπῆς 5 ἀπέχεσθαι τελῶς παρακελεύεσθαι. μηδὲ γὰρ εἶναι χρεῖαν ἔτι τούτου, τῆς βασιλίδος ὁμοῦ τῷ νυῖῳ δυναμένης πᾶσιν ἐπιστατεῖν πράγμασι, παραδυναστεύοντός τε καὶ παρασπλζοντος τοῦ πατριάρχου, κατὰ τὴν πάλαι δοθεῖσαν πρὸς βασιλέως ἐπιτροπεῖαν Βαυτῷ. ταῦτα λέγων καὶ πείθων ἐλάνθανεν οἴους καὶ ὄσους τοὺς 10 ἀγρίους τρέφει θῆρας τῶν λογισμῶν ὡς ἐν λόχμῃ τῇ ψυχῇ. διεζωγράφει δ' οὖν καὶ ὑπεσήμαιεν ἀμυδρῶς τοῖς συνειτωτέροις τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ σχημάτων τὸ ἄλλοπρόσαλλον, οἷον ἐκρήξει χειμῶνα κατὰ Ῥωμαίων ὁ ἄνθρωπος, προσειληφῶς τὸ δύνασθαι. (B.) Ὅσον μὲν γὰρ προσῆν Καντακουζηνῷ πανταχόθεν τὸ δύνα- 15 σθαι, τοσοῦτον Ἀποκαύκῳ περιῆν ἀσθενείας· ὅσον δ' Ἀποκαύκῳ τὸ βούλεσθαι χεῖριστα δρᾶν, τοσοῦτον τῷ Καντακουζηνῷ τὸ μὴ βλαῖον πράττειν μηδὲν ὀπωσοῦν κατὰ τῶν ὄσοι ξιφῆρη χεῖρα τῇ τούτου ζωῇ καθοπλίζουσι. Καντακουζηνὸς γὰρ, παρὸν ἐκ τοῦ ῥήστου κακοὺς φωραθέντας αὐτοὺς καθελὼν, ἀπονητὶ 20 τὸ τῆς αὐτοκρατορίας περιζώσασθαι σκηπτρον, τοῦτο μὲν οὐ βεβούληται, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν ἐκπλαγείς ἀγνωμοσύνην οἴκοι κα- D τέμεινε σιωπῶν ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς πού τὰς ἡμέρας. ὁ δ' Ἀποκαυκος, πειρώμενος μὲν, οὐ δυνάμενος δὲ καθελεῖν Καντακουζηνόν,

but: reliquum est, ut liberorum nostrorum coniunctio factis sponsalibus cessaret.” Post haec finito colloquio dimissi sunt ii qui convenerant.

4. At Apocaucus cum patriarcha ad Augustam privatim accedit persuadetque, ut nihil eorum quae a Cantacuzeno dicta sint audiat, simulque ut ei rerum administratione prorsus interdicat. Nec enim illo amplius opus esse; quandoquidem imperatrix ipsa cum filio posset rerum tractare gubernacula, collega ac defensore patriarcha, cui tutela iam pridem ab imperatore delata fuisset. Haec cum diceret ac persuaderet, non declarabat quae et quot immania in animo consilia aleret, quasi in silva feras. Iis tamen qui intelligentiores erant inconstantia illa in dictis atque in persona retinenda adumbrabat saltem et leviter designabat, quas ille Romano imperio tempestates illaturus foret, ubi nactus esset potestatem. (II.) Quantum enim ubique poterat Cantacuzenus, tantum Apocauco deerat virium: quantumque Apocaucus ad pessima quaeque erat proclivis, tantum aberat Cantacuzenus ab ulla vi inferenda iis, qui manum in ipsum violentam armassent. Cum enim isti facillimum esset manifesti sceleris convictos opprimere, et imperatoriae dignitatis insignia nullo labore usurpare, id quidem facere noluit: sed eorum ingratum animum vehementer admiratus domi se continuit, alteroque aut tertio demum die silentium rupit. Apocaucus vero, conatus quidem, sed frustra, Cantacuzenum de medio tollere,

ὃν μόνον ἀντίπαλον κράτιστον εὔρισκε τοῖς αὐτοῦ δολεροῖς λο- A. C. 1341
 γισμοῖς, ὅμως οὐκ ἔλληγε τὰ ἑαυτοῦ διηνεκῶς ἐνεργῶν. ἐκστατι- Imp. Io. Pa-
 κὸν γάρ τι χρῆμα διανοίας ὁμοίως πέφυκε πλοῦτος καὶ δόξα, iacol. 1
 παρ' ἄξιαν τινὶ προσγεγόμενα, καθάπερ ἡ μέθη. εἰς γὰρ δόξαν
 5 καὶ περιφάνειαν ἐξ ἀσήμου γένους ἐληλυθὼς, συνεργοῦντος καὶ Ἐ
 περιθάλλοντος Καντακουζηνοῦ, καὶ πλοῦτον μάλα πολὺν καὶ
 ἔπερ τὴν τύχην τὴν ἑαυτοῦ συναθροίσας, τοῦ καθήκοντος εὐθύς
 ἐξέστη φρονήματος, καὶ τυραννίδος ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς θαλάμοις
 ἔκρυπεν ἔρωτας, καὶ πάντ' ἐκεῖθεν ἔπραττε, καὶ πάντα συνεισ-
 10 ἦγεν ὅσα γεωργεῖ τῆς τοιαύτης κακίας τὴν βλάβστην. (Γ.) Βοῦ P. 363
 δὲ καὶ αὐτὰ μονονουχί φωνὴν ἐκπέμποντα λαμπρὰν τὰ τῶν αὐτοῦ
 γε οἰκιῶν οἰκοδομήματα, μέχρι νῦν τὴν ἐκείνου κακίαν ἐκτραγω-
 δοῦντα· λέγω δὴ τὸ τῶν Ἐπιβυτῶν φρούριον· ἔπειθ' ὅσα περὶ
 τὸ τεῖχος τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων ἤγειρεν, ὅσον ἀμφίβιον
 15 καὶ γῆ καὶ θαλάσση μεριζομένην ἔχοντα δίαιταν. πύλας γὰρ ἑκα-
 τέρωθέν σφισιν ἐτίθετο πρὸς τε γῆν καὶ πρὸς θάλασσαν· ἵνα
 διωκόμενον ἐκ θαλάττης ἤπειρος ὑποδέχοιτο, καὶ τούναντίον Β
 αὐθις φεύγοντα τὴν ἤπειρον ἢ συνοῦσα καὶ, ὅσον εἰπεῖν, ναυλο-
 χοῦσα τριήρης παρὰ τὴν οἰκίαν γίνοιτο παραπομπὸς ἐπ' ἀπί-
 20 στου στοιχείου θαλάττης ἄχρι τῆς νήσου Πιργικίον, ἣ ὅποι
 τῆς τύχης ἄγοι τὸ πέρασ αὐτόν. ἔσθησε γὰρ κάκει, καὶ ὀπηδή- V. 295
 ποτε κατασφραγεῖν ἐβούλετο, φρούρια καὶ πύργους οὐρανομήκεις.
 οὕτω μοχθηρὸς ἦν ὁ ἀνὴρ ἐξ ἀρχῆς, καὶ μελέτας ἔκρυπτεν ἐν τῇ C

18. φεύγοντα pro φεύγοντι positum esse observat Boiv.

quem solum eundemque potentissimum adversarium consiliis suis fraudu-
 lentis obstare comperiebat, suo tamen more agere non desinebat. Inest
 enim illud opibus pariter et honoribus, ut cui indigno obvenerint, eius
 mentem non secus atque ebrietas ex sua sede dimoveant. Namque hic,
 cum ad honores et fortunae splendorem pervenisset, magnaue opum quae-
 sita vi suam excessisset sortem, decenti illico de statu animi declinavit,
 tyrannidisque arcanos amores altius pectori infixos fovit. Hinc ille nihil
 non fecit, nihil non conquisivit, quo eiusmodi malorum stirpem aleret.
 (III.) Id autem ipse illae clamant emissa paene voce insanas substruction-
 um moles, quae ad hodiernam usque diem illius improbitatem splendidissime
 declarant: Kribatarum seu nautarum intelligo castellum, et quaecumque ille
 circa urbis principis muros exstruxit, ancipitem quasi naturam habentia, ter-
 raeque ac mari divisa. Portas enim utrinque illis addiderat a mari et a terra;
 ut mari pulsum terra exciperet; et vicissim terra eiectionem illam illa fa-
 miliaria, ac iuxta eius domum stans quasi in portu, per infidum elementum
 ad insulam Principis deduceret, aut quocumque illum fortunae exitus voca-
 turus foret. Nam et ibi, et quocumque se volebat recipere, castella cae-
 loque eductas arces fundaverat. Adeo vir ille improbus ipso statim initio-
 fait: adeo malitiae ac doli plena celabat animo cogitatione. Quanquam

Nicephorus Gregor. Vol. II.

38

A. M. 6849 ψυχῆ κακίας καὶ δόλου μεστὰς, εἰ καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀπόνασθαι
Ind. 9 οἱ ἐξεγένετο, τοῦ θεοῦ ματαίαν πῦσαν αὐτοῦ σπουδὴν καὶ μελέ-
την δεικνύτος, ὡς εἰρήσεται προοιῶσιν ἡμῶν πλατύτερον.

D ε'. Τῆς δὲ φήμης ῥυεῖσης εἰς ἕπαν τὸ στρατιωτικόν, καὶ
δοιοι τῶν συνετωτέρων ἐκ πασῶν παρήσαν τῶν πόλεων, ὡς οἴκοι 5
καθίσας ὁ Καντακουζηνὸς πάντων πραγμάτων ἀπέσχετο, πολὺς
ἀνήπτετο θόρυβος κατὰ τε πατριάρχου καὶ Ἀποκαύκου, καὶ εἴ-
τινές που τῶν ἐν τέλει σφίσι εἶεν ὁμόφρονες. εἶναι γὰρ τῶν ἀμη-
χάνων ἔφασκον, ἀφέντας τὸν πλουτοδότην καὶ κοινὸν τροφέα Καν-
τακουζηνόν, καὶ συστρατιώτην μᾶλλον ἢ στρατηγόν, καὶ συν- 10

Ἐταλαιπωρεῖν εἰδόμενα κατὰ τε τὰς ὑπαίθρους καὶ χειμερίας στρατο-
πεδείας αὐτοῖς, ἔπεσθαι μεμηνόσιν ἀνδράσι, καὶ ὑπὸ φθόνου
καὶ βασκανίας διεφθορόσιν, ἢ μᾶλλον ἀμαθέσι παντὸς ἀγαθοῦ,
ὅποσα πόλεις οἶδεν ὠφελεῖν, καὶ φοβεῖν ἐχθροῦς, καὶ βασιλικοῖς
ἐπίδοσιν δίδόναι πρῶγμασιν. ὥστε καὶ τοῦ θεοῦ προτεθέντος 15
εὐαγγελίου κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος, ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ
πίστεως ὑμνῶν τῶν βασιλέων, αὐτοὶ καὶ τοῦ τῆς βασιλείας ἐπι-

P. 364 τρόπου Καντακουζηνοῦ προσετίθεισαν τοῦνομα. ὅτε δὴ καὶ ἀντι-
λέγειν ἐπιχειροῦντι τῷ Ἀποκαύκῳ ἐπεπήδησέ τις ἑξαπίνης ξιφήρης,
ἐκεῖνο τὸ Ὀμηρικὸν ἐπειῶν, αἰψά τοι αἶμα κελαινὸν ἐρώησει 20
περὶ τὸ ξίφος. ᾧ δὴ καὶ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν συμφρονήσαν-
τες θορύβου πολλοῦ καὶ βοῆς ἐνέπλησαν τὰ βασίλεια· ὡς περι-
δεῖς γενομένους ἐκείνους ὁμοῦ τῇ βασιλίδι οὐκτροῦς ἐκέτας γε-

nullum inde fructum colligere ei contigit, eludente scilicet Deo consilia
Illius ac molitiones, ut furius infra declarabimus.

5. Manante autem fama per totum exercitum, et ad eos omnes, qui ex
quacunq[ue] urbe intelligentissimi aderant, sedentem domi Cantacuzenum
ab rerum administratione prorsus se abstinere, tumultus ingens adversus
et patriarcham et Apocaucum, et si qui ex ducibus consiliis eorum fave-
rent, accenditur. Negabant enim fieri posse, ut Cantacuzenum quidem
obliviscerentur, virum beneficentissimum, communem altorem et parentem,
nec tam ducem quam commilitonem suum, qui secum sub dio mediaque
hieme bellicos labores tolerare didicisset, homines autem sequerentur fu-
riosos, invidia et obscuro odio contabescentes; homines omnis boni igna-
ros, quod aut urbibus prodesse, aut hostes terrere, aut res imperatorias
posset in maius provehere. Admoto itaque, sicut veteri more receptum est,
divino Evangelio, per quod iurarent defensuros se imperatorum vitam et
fidem servaturos, addidere hi et Cantacuzeni nomen, imperii procuratoria.
Cumque ad contradicendum aggredieretur Apocaucus, in eum statim qui-
dam irruii stricto gladio, et illud Homericum adiecit,
obscuro ferrum hoc iam sanguine tingens.

Cui quidem militum multi assensi magno tumultu et clamore aulam imple-
verunt: ita ut Augusta et illi qui cum ea erant, metu exanimati, Cantacu-

πέσαι Καντακουζηνού, ὅς γε καὶ μηδὲν τῆς σφῶν ὑπολογισά- A. C. 1841
 μενος κακογνωμοσύνης εἰς μέσον ἤκεν εὐθὺς, καὶ ὁμοῦ τῷ Imp. Io. Pa-
 ὀφθῆναι πρὸς γαλήνην ἐχώρει τὰ τοῦ Θορύβου καὶ κλύδωνος laeol. 1
 ἐκείνου κύματα, καὶ εἰς εὐδίαν, ὃ τοῦ χειμῶνος ἐκείνου γνόφος
 5 μετωχετεύετο· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ τοιούδε ἐπὶ τῆς βα-
 σιλίδος, καὶ ὅσοι παρήσαν, ἐφθέγγετο. (B.) „Τὸ μὲν ἀνθρω-
 πίνους ἀπροσδοκῆτως ἀνθρώπους ὄντας συμφοραῖς ἐντυγχάνειν,
 καὶ πρὶν ἢ βουλευσασθαι καὶ πρῶξαι, πύσχειν τι τῶν δεινῶν,
 οὐ τοσοῦτῳ φαίην ἂν ἐγὼ τῶν πασχόντων ὅσῳ τῶν δρώντων C
 10 ὑπάρχειν τοῦγκλημα. τὸ δ' ἄλλοις ὀρύσσοντας βόθρον αὐτοὺς
 εἰς ἐκείνον προτέρους ἐμπέπειν, ἀναμφισβήτητόν ἐστι τῶν πι-
 πτόντων ἁμαρτήματα. ὡς γίνεσθαι τοῖς μὲν προτέροις τὸ πάθος οὐ
 μᾶλα συγγνώμης μακρῶς ὑπερόριον· τοῖς δέ γε δευτέροις συγ-
 γνώμης τε πύσης ὡς ποδῶτάτω λιβαν ἐξήφθαι συμβαίνειν,
 15 καὶ ἅμα τὴν ἐκ τῶν νόμων περιφανῶς ἐφέλκεσθαι ἐπιτίμησιν. V. 296
 ὁμῶς θεοῦ δικαίως ἐπιστατοῦντος τοῖς πράγμασι, καὶ κατάλληλα D
 τοῖς νοσήμασι τῶν πραγμάτων τὰ τῆς λατρείας ἐπάγοντος φάρ-
 μακα, χρεῶν καὶ ἡμῶς ἐκείσε τὴν μίμησιν παραπέμποντας οὐκ
 ἀθάνατον κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων τὸ τῆς γνώμης διατηρεῖν ὀρ-
 20 γιζόμενον· ἀλλ' ἀναλογιζομένους τὸ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως
 θνητὸν θνητὴν ποιῆσθαι καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιτίμησιν.
 ἄλλως τε καὶ ὃ τὸν ὑποπίπτοντα κολάζειν ἐθέλων οὐκ ἐκείνον,
 ἀλλ' ἑαυτὸν ἀδικεῖ, τῆς ἀνθρωπίνης περιφανῶς ἀσθενείας κα- E
 τεπαιρόμενος. ὀξείαι δ' εἰσὶν καὶ αἱ τῆς τύχης μεταβολαί, καὶ

13. μακρὰν conī. Boiv.

zeno miserabiliter supplicarent. At is, malevolentiae illorum nulla habita
 ratione, in medium illico prodiit. Cuius vultus simul ut affulsit, ex tu-
 multa tempestatisque illius fluctibus tranquillitas rediit, et illius turbinis
 caligo in serenitatem versa est. Tum ille os aperuit, atque apud impe-
 ratricem, et eos qui tum aderant, hanc orationem habuit. (II.) „Quod
 praeter opinionem humanitus accidat aliquid iis qui homines sunt, et pa-
 tiantur ii iniuriam, qui nec meditati sunt primi, nec intulerunt, id quidem
 ego non tam iis qui afficiuntur, quam iis qui afficiunt, crimini dandum
 esse existimo. Cum autem in foveam primi labuntur, qui aliis foderunt,
 eorum manifesta est culpa qui labuntur: ita ut illis quidem suus casus non
 longe absit a venia; hi vero ab omni venia quam longissime cadant, et le-
 gitimis poenis se ipsos manifesto obligent. Sed cum omnia Deus iuste mo-
 deretur, et aegris rebus convenientia adhibeat remedia, oportet et nos
 quoque, illum imitatos, non fovere animo iram in eos qui deliquerint sem-
 piternam; sed in vitas humanae mortalem conditionem intuentes, poenas ab
 hominibus expetere haud immortales. Alioqui in submissum animadvertere
 qui velit, non illum afficiat iniuria, sed semet ipsum, humanae videlicet fra-
 gilitati palam insultans. Ac repentinae existunt rerum vicissitudines, quae

A. M. 6849
Ind. 9

ῥᾶστα τὸ εὐδαμον ἐξ ἄλλων εἰς ἄλλους ἀμείβουσι· καὶ χρῆ δε-
δίναμι πάντας τὴν ἀτέκμαρτον τοῦ χρόνου φορᾶν. Ἔγωγ' οὖν οὐ-
τως ἔχων ἀεὶ διατελῶ, ὥστ' ἰοικέμαι δοκῶ μοι πτόρθο τινὶ πρὸς
τὸ ὄρθιον εὐφυνῶς ἀπευθυναμένῳ· ὅς ἐκεῖνο κέκτηται πλέον
F δμοῦ, ἔπερ εἰ καὶ αὐτὸς ἐκεκτῆμην, ἡμῦρτανον ἄν. τὸν μὲν γὰρ 5
εἴ τις βλά χειρὸς ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν μετακλίνας, ἔπειτα τὴν αὐτο-
νομίαν τῆς φύσεως αὐθις ἐκεῖνῳ παρῦσχοι, οὐ πρὸς τὸ ὄρθιον
εὐθῦς ἐκεῖνος φερόμενος ἀτρεμεῖ· ἀλλ' ἀθρόον ἐπὶ τὰ ὀπισθεν
φέρεται καὶ δονεῖται, καὶ θορυβεῖ τὸν ἄερα μικρὸν τινα χρόνον,
ἕως ὅπῃ καὶ μόλις ἐπὶ τὴν προτέραν ἡρέμα τῆς εὐθύτητος ἐκε- 10
νης ἀνέλθοι στάσιν. ἐγὼ δ' ὑπὸ πολλῶν πολλαχόθεν πολλάκις
ἄλλοτ' ἄλλως τὴν εἰρήνην μισούντων ὠθούμενος ἐφ' ἐνὸς ἑρεί-

P. 365 δομαι τόπου, τῆς πρὸς θεὸν ἐλπίδος, καὶ τῆς συνήθους οὐκ
ἐξίστασθαι θέλω πραύτητος οὐδ' ἐπὶ βραχύ. ἀλλὰ πέτρα γίνομαι
παράλιος καὶ οἶόν τις προβλής ἀτίνακτος, τῶν μαινομένων ἀεὶ 15
κατ' ἐμοῦ τῆς οἴασοῦν θαλάττης ῥοθίων καταφρονῶν. κρῖκους
δέ τινὰς οἶον ἐμπέφυκῶτας ἔχω γε κύκλω μᾶλα τοὶ πλείστους καὶ
παντοδαποῦς, ἑρείσματα δῆπου τῶν βουλομένων ἐκ πελάγους
καὶ κλύδωνος ὀκλάδων ἐξάπτειν καὶ δεσμεῖν τοὺς κάλως ἑαυτῶν.
B ἄν δέ τινες ἐντεῦθεν ἀποσπασθεῖσαι, συμβᾶν οὕτωσι πως, εἴτε 20
τῶν καλωδίων ῥαγέντων, εἴτε τοῦ δεσμοῦ λυθέντος, ἐξωκείλωσι
πρὸς τοὺς πελαγίους καταβράκτας καὶ κλύδωνας, οὐ τῆς πέτρας
οὐδὲ τῆς ἐμῆς ἐστι γνώμης τοῦγκλημα, ἀλλὰ τῆς τῶν ἐπιβιτῶν
προφανῶς ἀβουλίας." Τότε μὲν οὖν οὕτως εἰπόντος ἐκείνου, κατε-

14. γίνομαι em. Boiv. pro γινόμεναι.

felicitem ab aliis ad alios facillime transferunt, timendaque omnibus est
caeca temporis volubilitas. Ego certe ita semper mihi ipsi consto, ut si-
mitem me ramo censeam, qui felici indole assurgit et procerus sursum eri-
gitur. At is quidem illud habet peculiare, quod ego si haberem, culpa
non vacarem. Eum enim si quis per vim in adversam partem inclinēt,
deinde naturalem libertatem restituat, non continuo idem stat erectus, sed
confestim retrorsum fertur et agitur, et aliquamdiu auras diverberat, do-
nec vix tandem ad priorem erectumque statum sensim redeat. Mihi vero,
quem multi hinc et inde, pacem exosi, alii alias subinde impellunt, spes in
Deo collocata est: hoc uno innitor; ac ne tantillum quidem volo recedere
a solita illa clementia. Sed mari obiecta rupes, et quidam quasi agger
immutus, furentes usque in me qualiscunque pelagi fluctus contemno. An-
nulos autem, qui mihi plurimi ac multiplices velut infixi haerent, circum-
fero, parata navibus praesidia, quae ex alto hibernisque fluctibus volunt
funes suos religare et nodo constringere. Quod si quae inde casu avulsae,
seu ruptis funibus, seu nodo dissoluto, in maris voragine ac fluctus de-
latae sint, non rupem, non sententiam meam, sed naturarum imprudentiam
in culpa esse evidens est." Hac tum igitur ab illo oratione habita, res

στορέσθη τὰ πρῶγματα. (Γ.) Καὶ ἡ μὲν Δημοσθένους ἐκείνου A. C. 1341
 σοφία, πρὸς τὸ τελευταῖον ἐκβὰν τῶν πρὶν ὑπαρχάντων ἕκαστον ^{Imp. Io. Pa-}
 κρίνεσθαι, λέγει καὶ ἀποφαίνεται. ἐγὼ δὲ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀν- ^{laed. 1.}
 δρῶν εὐδοκίμειαν, καὶ αὖ τὴν τῶν ἐναντίας ἐχόντων κακίαν,
 5 οὐκ ἐκ τοῦ τέλους οἶμαι δεῖν ἐξετάζειν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ
 τῆς πρώτης ἐπιβολῆς τῶν πραγμάτων. ἐκείθεν γὰρ, ὡς ἐκ πη-
 γῆς καὶ ῥίζης, ἀναλάμπειν ἄρχεται τῶν δρωμένων ἢ ἀρετῆ καὶ
 ἢ κακία· κακείθεν ἔστι συνορῶν ἀκριβῶς τοῖς ἀσφαλῶς ἐθέ-
 10 ἀρχῆς τῶν πραγμάτων εἶναι κυρίοις δέδοται τοῖς ἀνθρώποις· τὰ δ'
 δὲ τέλη πρὸς ὅπερ οὐκ ἴσμεν ἀπόρρητοι φέρουσι λόγοι· νῦν μὲν
 εἰς ὃ σκοπιμώτατον ἦν· νῦν δ' εἰς ὃ μὴ· καὶ νῦν μὲν ἀκραιφνές
 τὸ τῆς γνώμης βουλόμενον εἰς τέλος ἐκεχωρήκει· νῦν δ' οὐκ ἀμι-
 15 ἐκ Σικελίας οὐκ ἐς Σαρδοῦς καὶ Κέρνον τοὺς λιμένας, οὔπερ
 ἐβούλετ', ἀφίκετο· ἀλλὰ τις ἐκ τῶν ἐσπερίων βαράθρων ἀναβ-
 ῥαγίς καὶ ὑπερεκχυθεὶς ὑβριστῆς καὶ ἀγέρωχος ἄνεμος, ὥσπερ
 20 ἔξ ἐνδρας καὶ λόχου, βλαῖον ἐς Κρήτην αὐτῷ πεπολήται τὸν
 κατάπλων. οὕτως ἐμοὶ δοκεῖν οὐκ ἐκ τοῦ τέλους τῶν πραττο-
 μένων εἶναι βέλτιον ἐξετάζειν ἀνδρῶν ἀρετὴν καὶ κακίαν, ἀλλ'
 ἐκ τῆς βουλῆς καὶ προαιρέσεως. ἔξέσται δ' ὁμοῦ καὶ τῶν εἰρη-
 σομένων ἐναργεστέραν τὴν τῶν λεχθέντων καρποῦσθαι δύναμιν.
 ἐπιῦθεν γὰρ ἂν τις θεῶτο μᾶλλον τὴν ἀκολούθησιν ἐκατέρωθεν

19. δοκεῖ conl. Boiv.

compositae sunt. (III.) Caeterum magni illius sapientia Demosthenis ait
 pronunciatque, ex eventu ultimo anteacta quaeque aestimari. Ego vero et
 praestantium virorum bonitatem, et eorum, qui contrariam vivendi ratio-
 nem sequuti sunt, malitiam, principio ac susceptione prima, non perfectione
 iudicandam esse existimo. Nam inde tanquam ex fonte ac radice apparere
 incipit, bonae an malae sint actiones. Itaque agentis cuiusque consilium
 i qui diligenter explorare voluerint, facile hinc perspiciant, non datam
 esse hominibus nisi rerum inchoandarum potestatem; eventus autem arcana
 ratione eo devolvi quo ignoramus; modo ad id quod maxime spectavimus,
 modo ad aliud; et optata nunc quidem ex animi plane sententia succedere,
 nunc ita ut non merum accidat id quod optatur; sed aliquid admixtum ha-
 beat quod minime velimus: ac si aliquis, cum ab Sicilia solvisset, non ad
 Sardiniam aut ad portus Corsicos, quo volebat, appulerit; sed in proter-
 vum aliquem ac ferocem ventum inciderit, qui ab occiduis gurgitibus erum-
 pens et superne tanquam ex insidiis et latebris effusus, appellere ad Cre-
 tam coegerit. Idcirco videtur mihi aestimanda hominum seu virtus, seu
 malitia, non tam ex rerum eventu, quam ex voluntate et proposito. Verum
 ex iis, quae postea dicam, vim eorum quae dixi licebit planius percipere.
 Inde enim melius viderit quis consentientes utrinque consecutiones, pro-

- A. M. 6849 *συνδεδραμηκυῖαν κατὰ τὸ ἀνάλογον καὶ ἁρμόττον. ταῖς μὲν γὰρ*
 Ind. 9
 V. 297 *ἄρχαῖς τὰ τέλη, τοῖς δὲ τέλεισιν αἱ ἀρχαὶ τὴν συμφωνίαν ἀκή-*
 P. 366 *φρατον πύμπαν εἰλήφεσαν. (A.) Ἐγνωσται γὰρ ἕπασι, μὴ μόνον Ῥωμαίοις καὶ Ἑλλήσιν, ἀλλὰ καὶ ὅσοις ἔθνεσι πολυειδέσι καὶ βαρβάροις εἶναι συμβέβηκε, μετὰ ποίας πρωτότητας καὶ δικαιοσύνης ταῖς ἀρχαῖς ἐχρήσατο τῶν πραγμάτων ὁ Καντακουζηνός· μετὰ ποίας δ' αὖ τῆς μοχθηρίας καὶ ἀδικίας ὁ Ἀπόκαυκος. ἔγνω-*
σται δ' αὖ ὁμοίως, καὶ ὅσους τοὺς διαύλους καὶ τὰ παλαίσματα μεταξὺ τῶν τῆς κακίας Τελχίνων δεχησαμένων, εἰς οἷον τὰ πράγματα κατηντήκει τὸ πέρασ, τοῦ θεοῦ δικάζοντος καὶ ἀθλοῦ-θροῦντος ἐξ ἀφανοῦς, καὶ ἀφθόγγοις καὶ σιωπώσαις φωναῖς ἀναδιδάσκοντος ἅπαντας, ἀγαθῆς προαιρέσεως ἀρχὰς καὶ πηγὰς προτιθέναι τῶν οἰκείων ἔργων, οἷς πρὸς βουλήσειός ἐστι κατὰ νοῦν προχωρεῖν ἀγαθὸν τὸ γεώργιον. εἰ μὴ γὰρ ταῖς τῶν ἐμῶν Βδιωκτῶν καινοφωναῖς ὁ Καντακουζηνός ὅπως ποτε παρενεχθεῖς 15
χώραν κεινούς τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ζάλην προσενεγκεῖν κατὰ τὴν βασιλίδαν Ἄνναν καὶ αὐτὸς ἐδεδώκει, κρῦπτος ἂν βασιλέων ἐγένετο, καὶ ἅμα τὰ Ῥωμαίων πράγματα μεγίστην ἂν δι' αὐτοῦ τὴν ἐπίδοσιν ἀνελάμβανε. νῦν δὲ διὰ κακίαν ἄλλων αἴτιος ὁ 20
 C *ς'. Ἔργοις γε μὴν αὐτοῖς ὄρων ὁ Ἀπόκαυκος εἰς τοῦναντίον αὐτῷ τὰ τῆς κακίας ἔνεδρα προχωροῦντα, καὶ κακὸς ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐλεγχόμενος εἶναι, οὐκ ἠρῶνθρία τοῖς ὁμοίοις ἐπιβάλλων αἰεὶ· καὶ ταῦτα τῶν πάλαι σοφῶν θανυμάζοντος ἀκούων τινός,*

portione et convenientia quadam. Namque et principiis extrema et extremis principia perfectissime respondent. (IV.) Notum videlicet omnibus, non solum Romanis et Graecis, sed et barbaris et aliis quibuscunque gentibus, quanta quidem lenitate et iustitia Cantacuzenus in rerum usus sit initiis, quanta autem improbitate et iniustitia Apocaucus. Notum pariter, post quot repetitos cursus, post quot palaestricos nequissimorum Telchinum saltus, quem ad exitum res perductae sint; Deo arbitro et praemia statuente ex occulto, mutisque et tacitis vocibus omnes homines adponente, ut opera sua ordiantur non ab alio principio ac fonte, quam a bono consilio, si sibi ex sententia provenire laboris sui fructum velint. Itaque nisi Cantacuzenus, novis persecutorum meorum doctrinis utcunque abreptus, locum eis dedisset, acuti Anna imperatrix, invehendae in Dei ecclesiam turbidissimae tempestatis, praestantissimus certe imperatorum fuisset, simulque accepisset Romana res maximum ab eo incrementum. Nunc vero aliorum scelere effectum est, ut qui mitissimus erat perdidisset omnia videretur.

6. Quanquam eventu ipso videret Apocaucus, contra quam speraverat, cecidisse sibi fraudes et insidias, ac manifestae improbitatis argueretur, non tamen erubecebat eadem semper attentare; idque cum didicisset, miratum esse quendam ex veteribus sapientibus, non quod navigasset aliquis,

ὄχ' ὅτι πέπλευκέ τις, ἀλλ' ὅτι πέπλευκε δῖς. οὐκ ἐπαινετὴν γὰρ A. C. 1341
 τὴν τοιαύτην ἐνόμιζε τόλμαν ὁ σοφὸς, μετὰ γε δῆπουθεν τὸ πολ- Imp. Io. Pa-
 λὸς ἀπαντῆσαι θανάτους ἐν τοῖς θαλαττίοις ἀγῶσιν, ἐς τοὺς D laeol. 1
 ὁμοίους αὐθις ἐμβάλλειν κινδύνους. (B.) Λέον γὰρ, εἰ μὴ τι
 5 πλῆον, ἐκείνω τάνδρῃ τῶν τοῦ Καντακουζηνοῦ μεμνημένῳ δω-
 ρεῶν, μὴ μόνον τῆς πρὸς τοῦτον ἀπεχθείας ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ
 χάριτας ὁμολογεῖν τὰς μεγίστας, καὶ γλώττη καὶ χειρὶ καὶ πῦσι
 τρόποις προθυμίᾳ τὸν εὐεργέτην ἀμείβεσθαι, ὅτι πρὸς τοσοῦ-
 10 δραμῶν μυρίους αὐτῷ συνετίθει καὶ συνεσκεύαζε τοὺς θανάτους, P. 367
 ἐτδὲ τοὺς τῶν βαρβάρων Περσῶν αἰδούμενος νόμους, οἱ τοῖς
 ἀχαρίστοις νόμιμον ἐπίγουσι κόλασιν, μῆτε τὰ πρὸς θεὸν εἶναι V. 298
 λέγοντες τὸν τοιοῦτον εὐχάριστον, μῆτε πρὸς τοὺς γονέας, μῆτε
 μὴν πρὸς τοὺς φίλους. ἀλλ' ἐχορῆν, ὡς ἔοικεν, ἐκτριβῆναι Ῥω-
 15 μαίων ἄπυσαν πόλιν καὶ χώραν, καὶ αὐτὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
 σίας συγχεθῆναι τὰ πρῶγματα, δι' ἔκτισιν οἶμαι πωλοσιτέρων ἅμα
 καὶ νεωτέρων τοῦ γένους ἁμαρτημάτων. καὶ διὰ τοῦτο συνεχωρήθη B
 τοιαῦτα παραιοφθαρήναι κακίας ὄργανα καὶ προφάσεις, πλὴν φι-
 λαρχίας καὶ δόξης ματαίας οὐδὲν ἔχούσας τὸ εὐλόγον. ἀλλ' ἐς
 20 τὸ πρότερον ἵχνος τοῦ λόγου φέρε ἀνακίμψωμεν. (Γ.) Συνορῶν
 γὰρ, ὡς ἔφημεν, ὁ Καντακουζηνὸς, ὅτι συσκευάζων αὐθις
 Ἀπόκανκος οὐ παύεται δόλους καὶ ἔνεδρα κατ' αὐτοῦ, καὶ οὐκ
 εἰς μακρὰν ἠρεμίας ἐπιβουλήν ἐκραγεῖσιν ὄψεται φόνου μεστὴν
 κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς, ἰδίᾳ πυραλαβῶν ἅμα βασιλίδι τὸν C
 25 πατριάρχῃν τοιάδε φησί. (Δ.) „Τῶν ἔξω σοφῶν οἱ χαριέστεροι

sed quod bis navigasset. Minime scilicet landandam existimabat vir sapiens eiusmodi audaciam, quae post tot nempe exhausta per mare infestum pericula in eadem rursus incurreret. (II.) Cum enim deberet Apocaucus, si non amplius aliquid praestare, at beneficiorum Cantacuzeni memor, non solum omni in eum odio parcere, sed et maximas agere illi gratias, linguaque et manu et quovis officii genere virum remunerari beneficium, a quo esset ex humili ad eum fortunae gradum evectus; omni tamen violato iure, innumeras ipsi mortes confabatur ac moliebatur, ne Persarum quidem, gentis barbarae, leges reveritus, qui hominibus ingratis legitimas poenas irrogant; negantque eum, qui talis sit, erga Deum ipsum aut parentes aut amicos grato animo fore. Sed nimiram oportuit omnes affligi Romanorum urbes et provincias; ne, ut opinor, vetera simul et recentia gentis delicta impunita essent. Eoque permiasum est talia per scelus obrepere malorum instrumenta et causas, nullo alio iure quam ambitione et vana gloria. Sed age illuc redeamus, unde nostra deflexit oratio. (III.) Cum, ut dixi, Cantacuzenus intelligeret, non desinere Apocaucum dolos et insidias struere adversus se, et funestissimam coniurationem in caput suum post paulo erupturam praevideret, imperatricem et patriarcham privatim convenit, et hanc apud eos orationem habuit. (IV.) „Profanorum philosophorum prae-

A. M. 6849 τάναντία κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐν τῷ αὐτῷ γενέσθαι ὑποκει-
 Ind. 9 μένω τῶν ἀμηχάνων εἶναι φασί. τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, οὐχ ὁρῶ τίς ἂν ἐμοὶ γένοιτο μηχανή, ἣ μεριζομένη πρὸς δύο τάναντιώτατα παρέχοιτο δρᾶν ἀσφαλῶς ἢ προκεχείρισται. τὸ μὲν γὰρ τῶν κοινῶν προνοεῖσθαι πραγμάτων ἀπάντων ἓνα με 5
 Δόντα αὐτὸν, καὶ πάντων ἐπιμελεῖσθαι τῶν ὑπεικόντων τῇ βασι-
 λείᾳ ἀνθρώπων μὴ ῥαδίως ὑπὸ τῶν πολεμίων βλάβεσθαι, πῶ-
 σαν ἔλκει πρὸς ἑαυτὸ διάνοιαν, καὶ πῶσαν λογισμῶν ὑποτάττει φροντίδα· τὸ δ' αὐτοῖς ἐκείνοις, ὧν προενύημαι, ἐπιβούλοις κεκοῖσθαι κατὰ τῆς ἔμαντοῦ ζωῆς, τοῦτο δὲ παγγάλεπον ὄν 10
 ἀναγκάζει πάντων ἀποστάντα με τῶν ἄλλων φροντίδων μόνης τῆς ἔμαντοῦ ζωῆς προνοεῖσθαι, καὶ τὴν οἰκίαν ἀσφάλειαν ἐκ
 Ἐπαντὸς πραγματεύεσθαι τρόπου. τούτου δὲ τὴν διόρθωσιν ἀμ-
 φοῖν ὑμῖν ἀνηρτῆσθαι ἐχρῆν, εἰ τὰ δίκαια πράττειν ἐβούλεσθε, οἷς χρέος ἦπαν ἀνηπται πῶσι τρόποις ἐπιέγεσθαι ἀποτρέπειν καὶ 15
 ἀποκόπτειν, εἴτι που κατὰ τε τῶν τῆς βασιλείας ὁμοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας ὑποφύοιτο κακίας βλάβη, ἢ λυμανεῖται προβαῖνον εἰς αὔξησιν καὶ ἦπαν ἄρδην ἀφηνεῖ τὸ κράτος ἀμφοῖν. ὑμεῖς δὲ μοχθηροῖς ἀνδράσι λάθρα καὶ συχνὰ κοινολογούμενοι, καὶ
 20 Φτοῖς αὐτῶν παραλόγοις ἐπόμενοι λόγοις, τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὴν 20
 δεξιᾶν ἀποκόπτειν ἐπιγομμένοις ἐκόντες ἐοίκατε. ἔπειτα εἰ μὲν ἐμοῦ τὴν ψυχὴν ἐξάγειν τοῦ σώματος τοῖς ἐπιβούλοις ἦν πρὸς βουλήσεως μόνου, καὶ μὴ κατὰ παντὸς ἐχώρει, τῶν τε φίλων καὶ τῶν ἐκγόνων, τὸ τῆς σφῶν ἀναιδείας ξίφος, ἴσως μὲν εἰ-

23. πάντων conii. Boiv.

stantissimi contraria eodem tempore eidem rei negant inesse posse. Quod cum ita sit, non video quatenam a me possit machina adhiberi, qua duabus rebus iisque maxime contrariis divisa cautissime possim exsequi ea quae decrevi. Nam et totius publicae rei unum me prospicere, et de omnibus, qui huic imperio subiecti sunt, sollicitum esse, ne quid detrimenti temere ab hostibus accipiant, id quidem omnes trahit ad se animi nervos, omnes vindicat cogitationes et curas. At eos ipsos vitae meae insidiari, quibus consulo, id vero gravissimum cum sit, cogit me omni alia cura abiecta uni providere salutis meae, et quoquo modo parare mihi securitatem. Eius autem rei emendationem ambobus vobis incumbere oportebat, si quae aequum erat ea facere voluissetis; vobis inquam, ad quos ea omnis cura spectat, quorum omne studium in eo poni debet, ut avertatis ac praecidatis, quidquid in imperium simul et ecclesiam succreverit germinis mali, quo in dies augecente corrumpi possit atque omnino deleri utriusque potestatis robur. At vos, cum improbis hominibus clam et crebro colloquentes, eorumque iusanis inducti sasionibus, iis ultro assimilamini, qui sinistra manu dextram amputare studeant. Iam vero, si animam mihi uni eripere vellent insidiatores mei, nec eorum insolentissimus gladius per amicos omnes, per omnem stirpem esset pervasurus, quiessem ego; fortasse, fortasse etiam non qui-

γων ἄν, ἴσως δ' οὐ. οὐ γὰρ πύρι μοι φαίνεται θεμιτὸν οὐδὲ A. C. 1841
 τοῦτο, προδιδόναι τὴν ἑαυτοῦ τις ἐκὼν γε εἶναι ψυχὴν, ἄλλου Imp. Io. Pa-
 κτήμα καὶ παρακαταθήκην οὐσαν, πρὶν πρὸς τοῦ δεσπότου γε- laeol. 1
 νίσθαι τὴν λύσιν. εἰ δ' οὖν, φρασάτω τις ἐμοὶ παρελθὼν, ὅτου P. 368
 5 ἤξιον ἀτάφους τῶν πύλων δικαστῶν οἱ σοφώτεροι ῥιπτεῖσθαι κα-
 τεψηφίσαντο, ὧν αἱ χεῖρες καθ' ἑαυτῶν ἰστρατεύσαντο. ὁμοιον
 γὰρ εἶναι πως δοκεῖ τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ ἄν εἴ τις ἐξ ἄλλοδαπῆς
 ἰὼν ἄλλου δεσμώτην δραπετήν ἐργάσατο. εἰ δὲ πρὸς ἅπαντας
 ἄρδην ὁμοίως διαβαῖνοι τὰ τε τῆς ἐπιβουλῆς τῶν μοχθηρῶν καὶ B
 10 τοῦ γε κινδύνου τοῦμοῦ, μινίας οὐκ ἄν ἐλεύθερον ἐς τέλος εἶη
 τὸ σιγῆν. εἰ δ' ἀκλιβδηλος μὲν ὑμῶν ἢ πρόθεσις ἐμοὶ τετήρηται
 μέχρι νῦν, ὅπισχνεῖσθε δ' ἔτι καὶ τὴν ἐφέξις συντήρησιν αὐτῆς
 τὸ παράπαν διαφυλάξιν κακίας πάσης ἀμέθεκτον, καὶ ὅσα κατὰ
 τῆς ἐμῆς ὁμοίως μαίνεται ψυχῆς, ἔτοιμος αὖθις ἐγὼ τὴν τε ὑμε- V. 299
 15 τέραν ἄρτι περᾶνεν δέησιν, καὶ ὁμοῦ τὰς τοῦ μακαρίτου βασι-
 λέως περὶ τῆς τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐπιτροπῆς τε καὶ διοική- C
 σεως ἐντολῆς. τοῦτο δ' οὐκ ἄλλως ἀναμφισβήτητον ἄν γένοιτο
 πᾶσιν ἡμῖν, πρὶν ἔνορκον ἡμῖν τὴν ὑπόσχεσιν καταστήσαι, καθὰ
 πολλαχῆ καὶ πολλὰκις ἐν ταῖς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀμ-
 20 φισβητήσεσιν εἶωθε γίνεσθαι. τοῦτο γὰρ ἐμοὶ καταφύγιον ἀσφα-
 λές ἐν τῷ παρόντι δοκεῖ, καταστορέσαι δυνάμενον πᾶσαν ἐμῆς
 ψυχῆς ὑπόψιαν καὶ λογισμῶν τρικυμίαν. εἶναι γὰρ καὶ βοτάνην D
 Ἰσκληπιῦδαί φασὶ τοῖς λύκοις θανάσιμον, ὅφ' ἦν ταῖς ἀλώπεξι
 προσοῦσαις ἀφόβως καθεύδειν περιέστιν. εἰ οὖν καὶ τοῖς ἀλόγοις

essem. Mihi enim nec istuc videtur omnino permissum, ut animam nostram, cuius est dominus alter, depositarii vero nos sumus, prodamus ultro et deseramus, antequam liberaverit is, qui dominus est. Sin hoc licet, prodeat aliquis doceatque me, cur olim iudices sapientissimi voluerint eos proici iinpultos, qui suam in se ipsos dextram armavissent. Perinde enim illud videtur esse quodammodo, ac si quis peregrino solo egressus alienum mancipium vinculis eduxerit, et fugitivum abire iusserit. Quod si ad omnes pariter pertinent et insidiae sceleratorum hominum, et periculum meum, insaniae crimen haud effugerim, si perpetuo aileam. Si vero voluntatem erga me sinceram hucusque retinueritis, eamque pollicemini servatum iri a vobis in posterum expertem omnis malignitatis, alienamque ab omni molitione, quae sit salutis meae infesta, paratus denuo ego sum vestrae petitionis rationem iam nunc habere, simulque mandatorum, quae divus imperator de imperii huius tutela et administratione scripsit. Id autem nobis omnibus non aliter stabile et certum fuerit, nisi iureiurando pactio firmata sit, quemadmodum passim et saepe fieri solet in disceptationibus rerum quotidianarum. Perfugium enim illud tutum mihi videtur in praesenti, idemque par omnibus animi mei suspicionibus, omnibus curarum fluctibus comprimendis. Nempe et herbam testantur medici exstare lupis mortiferam, sub qua vulpeculis tuto liceat obdormiscere. Si igitur et brutis animanti-

- A. M. 6849 *εὐμήχανόν πως ἢ ἀνάγκη πρὸς σωτηρίαν γίνεται, ἄμεινον δὴκου*
 Ind. 9 *τοῖς λόγῳ καὶ νῦν συμφνεῖ κεχημένοις ἡμῖν ἐν τοῖς ἐπικινδύνοις*
πράγμασιν ἐγγύας ὑπαιτεῖν, ὁπόσαι πρὸς τὴν δι' ὄρκων κατα-
E *σφρεύσοσι πίστωσιν. ἀμειψαίμην δ' ἂν καὶ αὐτὸς ὑμᾶς τοῖς παρα-*
πλησίοις, εἰ μὴ ἱκανὰ πρὸς ἀσφάλειαν πίστωσης τὰ προὑπηρηγμένα
δοκοίη. ἐν γὰρ ἔξουσία γενόμενος τοῦ τῆς αὐτοκρατορίας περιβα-
λέσθαι τὸ σχῆμα, πρὸς ἐσχάτας ἤδη τοῦ βασιλέως ὄντος πνοῆς,
ὅτε καὶ σὺν τοῖς δυσὶν υἱέσιν ἐκείνου τῶν βασιλείων ἔνδον αὐτὸς
γενόμενος φρουραῖς στρατιωτικαῖς ἡσφαλισάμην αὐτὰ, μηδε-
νὸς ἀντιπρῦττοντος, ἀλλὰ πάντων ὑπεπηγῶτων τῷ δεῖν, οὐ
10 *Ἔταυτὸν πέπονθα τοῖς παρ' ἄξιαν ἐντυχοῦσί τιμι θησαυρῷ, καὶ*
ἀμφοτέροις τὸ τῆς ψυχῆς ἀναμιμπλάναι τοῦ ἔρωτος φίλτρον
ἐπειγομένοις· ἀλλ' ἔμεινα τῶν τῆς ἔξαρχῆς προθέσεως ὄρων ἐντός.
πολλῶ δὲ δῆπου σαφέστερον ἔξουσία καὶ πλοῦτος καὶ αὐτόνομος
δύναμις γνώμην ἀνθρώπου δηλοῦσιν, ἣ πενία καὶ ὑπέξούσιος
15 *δίαται. τῷ γὰρ ἀκουσίῳ βιαίως ἐνίων τὰ ἤδη τυραννούμενα*
P. 369 *λανθάνει διὰ μακροῦ τὰς τῶν ἔξωθεν κρίσεις τῆς ἀληθείας κατα-*
ψευδόμενα. ἐν μὲν οὖν ἐκεῖνο μετὰ τὴν τοῦ βασιλέως τελευτὴν
τῆς ἐμῆς καθαρότητος παραστατικὸν, καὶ ἅμα τῆς ὑμῶν δειλίας
ἀναιρετικὸν, ὅτι παρὸν ἐκ τοῦ ῥάστου τὸ βασιλεῖον περιζώσα-
20 *σθαι κράτος, οὔτε πέπραγα τοιοῦτον οὐδὲν, οὔτε βεβούλευμαι,*
ἀλλ' ἔμεινα πάμπαν τῶν ὄρων τῆς εἰθισμένης τάξεως ἔνδον, ἀκή-
ρατον συντηρῶν τὸ φρονεῖν τῆς ψυχῆς. οὐ γὰρ τοσοῦτον ἀνθρώ-
B *ποις ἀρέσκειν ἔκρινα δεῖν, ὅσον τῷ τῶν ἀδῆλων ἐπόπηθι θεῶ. οἱ*

bus ipsa necessitas quasdam salutis tuendae artes suggerit, quanto nos magis, qui ratione insitaque intelligentia pollemus, postulare aequum est, rebus dubiis ac suspectis ut nobis caveatur iis omnibus cautionibus, quae fidem iureiurando sanciant. Referam autem vobis paria et ipse, si praeteritas res ad fidei confirmationem non satis esse videantur. Certe cum penes me esset imperatoriae potestatis induere insignia, extremum spiritum iam exhalante imperatore, tum scilicet cum palatium, in quo cum duobus defuncti filii versabar, praesidio muniebam militari, nemine obsistente, omnibus metu prostratis, non idem mihi accidit atque illis, qui in thesaurum aliquem incidunt minime digni, et manu utraque gestiunt ardentem animi libidinem explere; sed me intra pristini instituti limites continui. At potentia et opes et quae sui iuris est libertas, qua quis mente sit declarant multo certius, quam inops et mancipata alteri vita. Quorundam enim mores necessitate tanquam vi tyrannica oppressi aliorum hominum opinionem sic fallunt, ut diu mendacium veritati praevaleat. Una igitur res haec post mortem imperatoris et meam integritatem satis commendat, et vos liberat metu, quod facili labore potestatem mihi imperatoriam arrogare cum possem, nec tale admisi quidquam nec cogitavi, sed omnino intra officii consueti limites incorrupta animi moderatione steti. Placendum enim putavi non tam hominibus quam Deo, qui occulta perspicit. Illi quippe testes

μὲν γὰρ τῶν δρωμένων ἐς τοῦμφανές καθίστανται μάρτυρες μό- A. C. 1341
 των, οὗς καὶ παραλογίσασθαι ἔξεστιν ἐνίοτε, εἴ τις τοὺς τῆς Imp. Io. Pa-
 κακίας καρπὸν τοῖς τῆς ἀρετῆς ὑποτίθῃσι σχήμασι τε καὶ χρώ- laeol. 1
 μασι. θεὸς δ' ἐν αὐτοῖς πρὸ τῶν ἔργων τοῖς τῆς καρδίας κινή-
 5 μασιν κρείδει τὰ τῆς ἐξετάσεως ἵχνη, καὶ τὸ βῆμα τῆς δίκης ἐν
 αὐταῖς συγκροτεῖ τῶν λογισμῶν ταῖς ἀρχαῖς, ἔνθα χώρον οὐκ
 ἔχει σχῆμα καὶ χρῶμα καλύπτειν, εἴ τι κακίας ἐκεῖ παραφαί-
 νασθαι βούλοιο βλάβη. δεύτερον δέ, τὸ παρὸν, ὃ καὶ πά-
 σης κέκτηται κακίας ὑπεραχί.ν. δέον γὰρ τὴν ἐμὴν ἐκείνην αἰδου-
 10 μένους προύτητα καὶ δικαιοσύνην ὅλη γνώμη καὶ χειρὶ καὶ γλώττῃ
 συναίρεσθαι πράξεσι ταῖς ἐμαῖς καθημένους ἀφρόντιδας, ὑμεῖς
 δὲ... ἀλλὰ σιωπῶν ἄμεινον θεῶ τὸ πᾶν ἐπιτρέψαντας." (E.) 'Ο
 μὲν οὖν Καντακουζηνὸς ἐνταυθαῖ κατακλείσας τοῦ λόγου τὸν D
 δρόμον, καὶ ὄρκους δοὺς καὶ λαβὼν πρὸς τε τῆς βασιλίδος πρὸς
 15 τε τοῦ πατριάρχου, μηδὲν τὸ παράπαν ἐπίβουλον μῆτε δρᾶσαι
 μῆτε βουλεύσασθαι, ἀναστὰς ἐξῆι τοῦ βήματος. (ς.) Καὶ V. 300
 ἦν ὅλος εὐθὺς ἐν ἐτοιμασίᾳ τῆς ἐκστρατείας καὶ τοῦ πρὸς πέ-
 ρους ἄγειν τὰ πάλαι καλῶς βουλευθέντα. τὰ δ' ἦν, πρῶτον μὲν
 διατομαὶ κτημάτων πρὸς ἅπαν τὸ στρατιωτικόν· ἔτι τε δωρεὰ
 20 καὶ χάριτες καὶ τῶν πρὶν ὀφλημάτων ἐκτίσεις ἐκ τῶν οἰκείων E
 χρημάτων αὐτοτελῆ τὴν διάρκειαν ἔχουσαι· χρημάτων γὰρ τηρι-
 καῦτα καὶ τοιαύτης δαπάνης ἐσπάνιζε τὰ βασιλικὰ προτανεῖα·
 ἔπειτα ἐκστρατεῖαι κατὰ τῶν πέριξ ἐχθρῶν· ὧν οἱ μὲν ἐπετί-
 δεντο πάλαι καὶ τὰς Ῥωμαίων ἐδήθον ἀνέδην ὑπόσαι πρὸ

existunt eorum duntaxat quae palam fiunt, et aliquando possunt decipi, si
 quis vitia sua imagine et colore virtutis obtexat. Deus vero ipsis illis, qui
 actiones antecedunt, motibus cordis examinis sui vestigia imprimit, et
 iustitiae tribunal in ipsis figit cogitationum radicibus, ubi umbra et spe-
 cie celari non potest, si quis inde laboret sese trudere improbitatis foetus.
 Altera res est id quod nunc accidit. Est autem illud summae improbitatis.
 Vos enim cum oporteret, meam reveritos clementiam et aequitatem, omni
 studio manique et lingua navare mihi operam quietos et omnisque sollicitu-
 dinis expertes; vos inquam.... sed silere satius est, ac rem omnem Deo
 permittere." (V.) Abrupto igitur ibi orationis cursu, datoque et accepto
 tam ab Augusta quam a patriarcha iureiurando, nihil omnino facturos aut
 medituros eos insidiosae, surgit Cantacuzenus et foras exit. (VI.) Iamque
 erat in eo totus, ut exercitum educere et iis finem imponere pararet, quae
 pridem bene decreta essent. Erant autem illa; possessiones omnibus co-
 piis distribuendae; tum congiarium et largitiones, et pecuniae iam olim
 debita integra de suo solutio (pecuniae enim penuria tum temporis fiscus
 laborabat, nec erat unde suppeditarentur hi sumptus); expeditiones deinde
 adversus hostes, qui circumstabant; quorum alii pridem adorti erant diri-
 piebantque impune Romanas urbes et provincias, quotquot ob oculos po-

- A. M. 6849 ὀφθαλμῶν ἐκείνοις ἔκειντο πόλεις ἅμα καὶ χῶραι· οἱ δ' ἐν παρα-
 Ind. 9 σκευῇ τοῦ ληστεύειν ἦσαν ἤδη διὰ τὴν τοῦ βασιλέως αἰφνίδιον τε-
 Φλευτήν. (Ζ.) Ἔκον δ' αὐτῷ καὶ γράμματα λάθρα πολλὰ πολ-
 λαχόθεν, ἔκ τε Ἀκαρνανῶν καὶ Τριβαλλῶν ἔκ τε Θετταλῶν καὶ
 Πελοποννησίων Λατινῶν, τὴν σφῶν ὑποταγὴν ὑπισχομένους. 5
 ἀρεσκόμενοι γὰρ αἰετῇ αὐτοῦ μεγαλοπρεπεῖ τε καὶ εὐγενεῖ δια-
 φέσει τῆς γνώμης, ἐκόντες αὐτῷ προηροῦντο σφῶς τε αὐτοὺς προ-
 διδόναι καὶ πόλεις τὰς ἐνυτῶν ἐκείνοι. καὶ ἦν ἐν μελέτῃ λοιπὸν
 P. 370 περὶ αὐτῶν, ὕπαντα Ῥωμαίοις ὑπήκου πεπραχέναι· οἷς μὲν ἐντὴν
 ἐκοντὶ προσχωρεῖν, νόμοις δεξιούσθαι φίλιας· οἷς δὲ πρὸς βο- 10
 λήσεως ἀνθίστασθαι, τούτους δ' ὕπλων καὶ μάχης τῇ κρίσει
 παραχωρεῖν.
- A. M. 6850 Ζ. Μετὰ μέντοι τὰς τοῦ Ἀρκτοῦρου ἐπιτολὰς ἄρας ἐς
 Ind. 10 Β Θράκην ἐκ Βυζαντίου περὶ τὰ μεθόρια τῶν τε Μυσῶν καὶ Ῥω-
 μαίων περιφανῶς κατεστρατοπέδευσε, δυοῖν ἕνεκα· ἡ γὰρ, δελ- 15
 σαντος Ἀλεξάνδρου, τοῦ τῶν Μυσῶν βασιλέως, τὰς πρὶν ἀνα-
 νεώσασθαι καὶ κυρῶσαι σπονδὰς· ἡ πόλεμῳ τὴν τῶν πραγμά-
 των ἐπιτρέψαι κρίσιν. οὐ γὰρ ἦν εἰκὸς εἰς Θετταλοὺς τε καὶ Τρι-
 βαλλοὺς ἀπιόντας κατόπιον ἀφείναι τὴν τούτου μάχην, ὥσπερ
 Cτινὰ κερυνῶν ἐγγύθεν κατὰ τῆς Θράκης ἐπαιρουόμενον. ὄθεν 20
 καὶ κατὰ τὸ τῆς γνώμης βουλόμενον τὰς διαλύσεις ῥῆστα κατα-
 πραξόμενος περιήμι τὰς Θρακικὰς πόλεις καὶ χώρας περισκοπῶν,
 καὶ ἀναλόγους ποιούμενος αὐταῖς τὰς φρουρὰς ἐκείθεν ἄχρι Καλ-
 λιουπόλεως· ἐνθα δὴ καὶ ναυτικὴν ἠκηκόει δύναμιν παμπληθῆ
21. τὸ add. Boiv.

sitae essent; alii propter subitam imperatoris mortem ad praedam sese iam accinxerant. (VII.) Sed et litterae ei multae multis ex locis clam afferebantur Acarnanum, Triballorum, Thessalorum et Latinorum Peloponnesiorum: qui se omnes ei obsequentes fore pollicebantur. Magnifico enim et generoso illius animo delectati ultro se suasque urbes dederunt illi decreverant. Atque ille meditabatur omnia deinceps circummeundo Romanae potestati subicere, et eos quidem legitimo amicitiae foedere sibi conciliare, qui se in fidem eius ultro conferre mallent; quibus vero animus esset resistendi, cum iis bello et armis decernere.

7. Caeterum orto Arcturo profectus Byzantio in Thraciam circa Mysorum et Romanorum confinia palam castrametatus est, duabus de causis: aut enim perterrito Alexandro, Mysorum rege, antiqua renovatum et confirmatum iri foedera; aut rem totam permissum iri armorum iudicio. Neque enim par erat, in Thessalorum, aut Triballorum fines ingredi, relicto post se illius exercitu, qui fulminis cuiusdam instar impendens de propinquo minaturus esset Thraciae. Reconciliatione itaque ex animi sententia et nullo negotio facta, circumire inde coepit Thraciae urbes et provincias, omnia oculis perlustrando, et praesidiis, prout necesse erat, muniendo, illinc usque Calliupolin; quo et Persarum navalem exercitum numerosissi-

τῶν Περσῶν ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην μέλλουσαν διαβαίνειν ἐπὶ Ἀ. C. 1341
 ποτιῶν τῆς Θράκης καὶ τῶν ἐν ταύτῃ Ῥωμαϊκῶν χωριῶν καὶ ^{Imp. Io. Pa-}
 πόλεων, ναυαρχοῦντος καὶ τὸν τοιοῦτον ἄγοντος στόλον ἐνός ^{laeol. 1}
 τινος, ὄνομα Ἀμούρ. (B.) Εἰς γὰρ σατραπίας διαιρεθείσης V. 301
 5 τῆς τῶν Περσῶν ἀρχῆς, ὡς ἀνωτέρω πρὸς τούτων εἰρήκειμεν
 πλατύτερον, ἄλλοι ἄλλα τῶν παραλλίων διέλαχον τῆς Ἀσίας·
 οὓς οἱ ἀπόγονοι τοῦ χρόνου ῥέοντος διαδεξιόμενοι, οἱ μὲν διὰ σύ-
 κειν καὶ ἐμπειρίαν πολεμικὴν εἰς μείζον προκεκοφέναι τὴν τοῦ
 κλήρου διαδοχὴν ἐπεπράχσαν· οἱ δὲ καθρότῃτι διανοίας τοῖς E
 10 οὔσι μόλις ἐνέμειναν. εἰσι δ' οὐ καὶ τῶν ὄντων τελῶς ἐξεπεπτώ-
 κισαν. τούτων τοίνυν ὑπάντων ἰσχυρότερος ὁ Ἀμούρ ἐγεγόνει,
 σποδῆ καὶ τόλμη χρησίμενος ὑπὲρ τοὺς ἄλλους. Ἀυδίας γὰρ
 καὶ Ἰωνίας οὗτος ὦν ἡγεμὼν ναυτικοῦ τε στόλου τὴν θάλασ-
 σαν ἐμπέπληκε καὶ φοβερός ἐν βραχεῖ μὴ ὅτι ταῖς ἐν Αἰγαίῳ
 15 ἤσσοις ἐγένετο θαλαττοκρατῶν, ἀλλὰ καὶ Εὐβοεῦσι, καὶ Πελο-
 ποννησίοις, Κρησί τε καὶ Ῥοδίοις, καὶ πάσῃ τῇ ἐκ Θεσσαλίας P. 371
 ἄχρι Βυζαντίου παραλλίῳ. τούτους γὰρ ὑπαντας ὅποτε βούλοιο
 ναυστολῶν τε ἰδῆον καὶ φόρους ἐτησίους συνῆγε μάλα τοι βρι-
 θοντας ἐξ αὐτῶν. (Γ.) Οὗτος οὖν ἐκ πολλοῦ, τῆς τοῦ Καν-
 20 ταυζηνοῦ φήμης μετὰ κρότων καὶ ἔμνων μακρῶν διὰ πύσης
 πορευομένης γῆς καὶ θυλάττης, ἔραστης ἐγεγόνει πᾶν τοι
 σφόδρα διάπυρος, καὶ φιλίαν τηρήσειν αὐθαίρετον ἐπηγγελατο B
 διὰ βίον παντὸς αὐτῷ τε καὶ παισὶ διαδόχοις αὐτοῦ. καὶ μέν-
 τοι καὶ τοιαύτην αὐτῇ εἰς τέλος τετήρηκεν, οἷον οἶμαι οὐδ' ὁ

num traiectum iri ex Asia in Europam audierat, Thraciae infestum, provin-
 ciasque et urbibus, quas Romani illic habent; praefectum autem et
 ducem esse illius classis quendam, nomine Amur. (II.) In satrapias enim
 divisio Persarum imperio, ut alicubi fasius de his disserentes supra dixi-
 mus, alii alias sortiti sunt maritimas Asiae regiones. Quas cum nepotes
 a maioribus procedente tempore accepissent, alii industria sua et rei belli-
 cae scientia effecerant, ut hereditas illa maiorem in modum ampliaretur;
 alii ob ingenii tarditatem vix sua retinuerant; alii denique etiam suarum
 rerum possessione omnino exciderant. Hos omnes Amuribus potentia super-
 rabat. Namque hic cum Lydiae praesesset et Ioniae, navalibus copiis mare
 implevit; et illius imperio potitus brevi metuendus, non insulis
 modo Aegaei, sed et Euboensibus, et Peloponnesiis, et Cretensibus, et
 Rhodiis, et toti maritimae regioni, quae a Thessalia Byzantium usque ex-
 tenditur. Hos enim omnes quotiens libitum esset, navibus advectus diriple-
 bat, cogebatque ab iis gravissimas quotannis tributa. (III.) Hic igitur iam-
 pridem Cantacuzeni, cuius fama multo plausu et maximis laudibus cele-
 brata totum terrarum ac maris orbem peragraverat, ardentissimo amore
 captus fuerat, et ingenuam ac voluntariam promiserat se, quoad victurum
 esset, servitutum esse amictum cum eo, et cum liberis, quos habiturus ille
 esset successores. Et certe talem eam ad extremum usque spiritum serva-

A. M. 6850
Ind. 10

πᾶς ἀλλαγῶς παρέδειξεν αἰῶν. καὶ τοῦτο προϊόντων ἡμῶν αἱ
κατὰ τὴν ἀρμόττουσαν χώραν ἀφηγήσεις, τῆς ἀληθείας οὐκ ἐκ-
χωροῦσαι, συμφηνοῦσι τοῖς πᾶσιν ἐς τάκριβες. τῶν δὲ μόνον τὸ
Cτῆ παρούση χρεῖα περὶ αὐτοῦ προσῆκον εἰπόντες ἀπαλλαξόμεθα.
(Δ.) Τοῦ γὰρ βασιλέως τελευτήσαντος ἤδη, καὶ φήμης διαδο- 5
θείσης, ὡς βασκανία τυραννηθέντες τῶν τῆς βασιλικῆς γερου-
σίας ἔνιοι τὴν τοῦ Καντακουζηνοῦ καθελεῖν ἐπεχείρησαν δόξαν,
σατραπικοῦ τινος οὗτος ἐγεγόνει πλήρης θυμοῦ καὶ βιαίας ὀργῆς·
καὶ ἅμα παμπόλλων ἐμπλήσας νεῶν τὸ τῶν Συμυριαίων ἐπίγειον
Dἐμέλλε τὴν ταχίστην, ὡς ἔφαμεν, διαβαίνειν ἐπὶ κακῶ τῶν ἄχρι 10
Βυζαντίου Θρακικῶν χωρῶν καὶ πόλεων. ταῦτα ἐπειδὴ περὶ Χερ-
ρόνησον ἀκηκοέναι συνεπεπτώκει Καντακουζηνῶ, διὰ σπουδῆς
ἐγεγόνει μακρῶς πέμψαντι, τὸν τοιοῦτον τὴν ταχίστην ἀναγαί-
σαι στόλον. ὃ δὲ καὶ θῦττον ἢ λόγος εἰπεῖν ἐγεγόνει, ῥῆον ἢ
κατὰ δοῦλον δεσπότην κελεύοντος, τοῖς τοῦ Καντακουζηνοῦ 15
γράμμασιν ὑπέβαντος καὶ ὑπενδόντος τοῦ βαρβαρικοῦ φρονήμα-
Eτος ἐκείνου. τοῦτο μέγα μὲν, καὶ μακράν τινα ἦκει κομίζον τὴν
ἐκπληξιν ταῖς τῶν ἀκουόντων ψυχαῖς. εἴ τις δ' αὐτὸ τοῖς ἐφεξῆς
τοῦ ἀνδρὸς ὑπὲρ τοῦ Καντακουζηνοῦ πεπραγμένοις πρὸς φιλλαν
δείγμασι παρεξετάζειν ἐθέλει, πολλοστημόριον ἂν τὸ βραχυτάτον 20
εἶναι λογισαίτο. (E.) Ἐγὼ δὲ καὶ πρὸς τὸ πάλαι τῆς Ῥώμης
κράτος ἐκεῖνον τὸν νοῦν ἀνήνεγκα, καὶ ἀνεμνήσθη, ὅπως πρὸς-
Fταγμα ἐν τότε Ῥωμαϊκὸν, πᾶσαν ἐπιπορευόμενον γῆν τε καὶ
θάλατταν, κατέπληττεν ἅπαντας, καὶ τῷ δέει μικροῦ καὶ ἄπο-

19. πρὸς φίλας δεῖγμα comi. Boiv.

vit, qualem nec tota retro antiquitas alibi (ut opinor) ostendit. Quod nos quidem infra suo loco accurate omnibus declarabimus, ita quaeque narra-
turi, ut nunquam a vero deflexuri simus. Nunc autem, ubi id quod ad
praesens institutum pertinet de eo dixerimus, ad alia veniemus. (IV.) Mor-
tuo iam imperatore, famaue dispersa, cruciatos invidia quosdam ex
palatinis senatoribus Cantacuzeni auctoritatem conari evertere, furore ille
quodam satrapico violentaque ira percitus fuerat; statimque impleverat
maxima navium copia portum Smyrnaeorum, quamprimum (ut dixi) tra-
iecturus, Thracumque urbes et agros Byzantium usque afflictorum. Id cum
Cantacuzenus circa Chersonesum casu rescivisset, omni diligentia missis lo-
gatis providit, ut classis illius impetus quam celerrime inhiberetur. Quod
quidem dicto citius perfectum est. Facilius enim quam iubenti domino
servus, Cantacuzeni precibus cessit ac paruit barbaricus ille spiritus. Id
quidem magnum, et audientium animis plurimum movet admirationis. Ve-
rum id si quis velit cum aliis conferre amoris significationibus, quas Can-
tacuzeno idem postea dedit, minimum certe ac levissimum esse iudicabitur.
(V.) Ego vero inter haec ad veterem rei Romanae potentiam animum re-
tulit, ac tempora illa sum recordatus, quibus unum populi Romani edictum,
terra et mari peragratis, mortales omnes percollebat, et paene exanimabat

δτήσκειν ἐπολεῖ· καὶ οὐτ' Ἀσία κατ' Εὐρώπης μάχιμον ἐκτελεῖ ἕξ- A. C. 1341
 φος, οὔτε τοῦναντίον αὐθις· ἀλλ' ἅπαν τὸ ἀντικράττον εἰς Imp. Io. Pa-
 ἔνσπονδον ἐκέρυατο σύμπνοιαν· καὶ Κίλιξ μὲν διὰ Βιθυνίας lecol. 1
 ἄσπλος ἐπορευέτο, καὶ Θρᾶξ διὰ τῆς Ἰταλίας ὁμοίως· καὶ ὡς
 5 διὰ φίλιας Σαυρομάται τῆς Ἑλλάδος ἰόντες τῶν τε Παναθη-
 ναίων ἦσαν θεαταὶ καὶ ταῖς ἐν Ὀλυμπίᾳ καθίσταντο τετραετη- P. 372
 ρικαῖς ἀρμαθλαστικαῖς ἀνθύμιλλοι· καὶ ἐλογισάμενην κατ' ἑμαυτὸν, V. 302
 ὡς καὶ νῦν ἐφ' ἡμῶν τοιοῦτόν τι συνέβαινε ἄν, εἰ πάμπαν ἐκ
 μέσου τὰ τῆς συγχύσεως ἀπήλλακτο σπέρματα, ὅσα κατὰ τοῦ
 10 Καντακουζηνοῦ συνεσκεύασεν Ἀπόκαυκος. εἶεν.

ἦ. Αὐτόθι δ' ἀκηκοῦς, ὅτι τε νόσημά τι ἐνέσκηψεν Ἄννη B
 τῇ βασιλίδι, καὶ ὅτι τὴν συνήθη κακοτροπίαν Ἀπόκαυκος ἀνα-
 ξάλων πεφώροταί τε καὶ φοβηθεῖς ἀπέδρου πρὸς τὸ τῶν Ἐπι-
 βατιῶν φρούριον, καὶ τρίτον, ὡς ὁ πατριάρχης ὑπὲρ ἐκεῖνου τὰς
 15 τῆς βασιλίδος Ἄννης ἀκοῦς διαταράττων οὐ παύεται καὶ δεόμε-
 ρος, τὴν μὲν πρόσω πορείαν ἐπέσχε· αὐτὸς δ' ἐς Βυζάντιον
 τάχιστα ἐπατήει· καὶ τὴν μὲν βασιλίδα ῥᾶω τε καὶ ἤδη τοῦ
 ἐνοκῆσαντος ἀπηλλαγμένην εὔρε νοσήματος· τὸν δὲ πατριάρχην C
 ἰδίᾳ λαβὼν μαλακοῖς τισι λόγοις τῆς αὐτοῦ σμικροπρεπείας κα-
 20 θήσαντο, καὶ διεξῆμι τοσαῦτα, ὅποσα δεξιῶς πως ἐπιρῥαπίζοντα
 ἦν τὴν τε εὐκολίαν τῶν τρόπων καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀβέβαιον·
 καὶ ὅπως πρὸς ἑαυτὸν στασιάζων, καὶ πολέμια τῇ γλώττῃ δια-
 πραττόμενος ἔργα, ἢ μᾶλλον ὁ τοῖς ἰδοῖς μαχόμενος λόγοις

metis: nec Asia in Europam gladium distringebat, nec vicissim Europa in
 Asiam; sed quaecunque infensa fuerant, concordii foedere iungebantur; et
 Cilix quidem per Bithyniam inermis vadebat, et itidem Thrax per Italiam:
 Sauromatae vero, per Graeciam quasi foederatam euntes, et Panathe-
 naeorum spectatores aderant, et curulibus in ludis, qui quadriennio quoque
 exeunte Olympiae celebrabantur, de palma certabant. Tum cogitavi me-
 cum tacite, simile aliquid nostra aetate existiturum fuisse, si de medio pe-
 nitus sublata fuissent semina omnium turbarum, quae adversus Cantacuze-
 num Apocaucus suscitavit. Esto.

8. Sed cum illic Cantacuzenus audivisset, imperatricem Annam mor-
 bo esse correptam, et Apocaucum ad summum illud perversissimum ingenium
 rediisse, deprehensumque ad castellum Epibatarum prae metu aufugisse; ac
 patriarcham autem imperatricis aures pro illo indesinenter obtundere, ac
 precibus fatigare; exercitum ultra tendentem inhibuit: ipse autem Byzan-
 tiam quam citissime rediit. Ac Augustam quidem convalescentem, et morbo
 illo, quo fuerat correpta, levatam offendit. Patriarcham autem separatim
 convenit, illius pusillum animum mollibus dictis; castigavit, eaque commo-
 ravit, quibus facilitatem morum in illo, et levitatem ingenij scite ac pru-
 denter perstringeret. Cum nempe, cui secum esset contentiq, cuius facta
 linguae adversarentur, aut qui ipse potius cum suis palam dictis pugnaret,

- A. M. 6850 ἐς τοῦμφανές, σχολῆ γ' ἂν ἄλλους στασιάζοντας καὶ μαχομέ-
 Ind. 10 D νους ἀλλήλοις πείσειεν εἰς ὁμοφροσύνην ἐλθεῖν ἀστασίαστον.
 (B.) Ἐπειτα καὶ δευτέρους ἐπὶ τοῖς προτέροις ἐκείνοις ἀπήτησεν
 ὄρκους. καὶ ὅς, ἐκ μέσου πάντων ποιῆσθαι βουλόμενος ὑποπτον
 ἔπαν, ἵνα μὴ τι πάθῃ δεινὸν ἅπαξ ἑπορχῶν φωραθεῖς, οὐ μὲν-5
 ον ἱερεῦσι προσήκοντα ὁμώμοκεν ὄρκον, ἀλλὰ καὶ ὅς δημοσίοις
 Εἰς ἀνδράσιν εἴθισται· καὶ ἄρως ἐπὶ τούτοις προὔτεινε καθ' ἑαυτοῦ
 τὰς μεγίστας ὁμοῦ καὶ φρικώδεις, εἰ ψευδόμενος ὅπως ἐπὶ τοῖς
 λεγομένοις ἄλοῖη. (Γ.) Τῶν δὲ τοιούτων ἐπὶ τοιαύτῃ καταστά-
 σει συνενεχθέντων, τὴν ταχίστην αὐθις ἐξῆμι τοῦ ἄστεος ὁ Καν-10
 τακουζηνός, σὺν πολλῇ τῶν οἴκοθεν χρημάτων παρασκευῇ καὶ
 ὅσα πρὸς δωρεὰς φιλοτίμους τῶν προσιέναι μελλόντων αὐτῷ παν-
 P. 373 τοδαπῶν ἐθῶν ὁμοῦ καὶ πρεσβυτῶν καὶ πόλεων περὶσκεύαστο·
 ἔπιπλά φημι καὶ χλαίνας Ἰταλικὰς ἐξ ἔριον, καὶ ὅσα ἕτερα μα-
 κρὸν τὸ φιλότιμον ἔχουσι τῶν χαρτίων. (Δ.) Ὁ γε μὴν Ἀπόκαν-15
 κος ἐς τὸ φρούριον αὐτοῦ συγκλεισθεῖς, ἀντὶ τοῦ μῦλλον ἰσχύ-
 νεσθαι καὶ ἐρυθριᾶν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀνάνδρῳ καὶ γυναικώδε διαιτῇ,
 ὁ δὲ τοῦναντίον ἐτετύφωτό τε καὶ ὄφρυός ἀπάσης μεστὰ διεξῆμι
 ῥήματα, καὶ αὐτοῦ Καντακουζηνοῦ κατεμέμφετο ἄβουλλαν, ὅτι
 Βμὴ καὶ αὐτὸς τὴν ὁμοίαν ἡτοιμάσατο πρόνοιαν ἑαυτῷ, ἵν' ἐν 20
 καιροῖς ἀνάγκης καὶ φόβου τοιοῦτον ἔχοι πρὸς ἀσφάλειαν φρού-
 V. 303 ριον καταφεύγειν. (Ε.) Ὁ δ' ἀκούων, καὶ τῆς ἐκείνου καταγε-
 λῶν εὐθελείας, τοιαύτως ἀντεπήγε τὰς ἀποκρίσεις. „Ὁὐ λήθοις“,
 φησὶ, „καὶ πλίνθοις ἐγὼ τὴν ἐμὴν τειχίζην ἀσφάλειαν ἐγνώκα

aliis dissidentibus atque inter se pugnantibus haudquaquam persuasurum esse, ut in concordiam redirent, seditionibusque abstinerent. (II.) Novum deinde iusiurandum, praeter illud superius, exegit. At hic volens omnem suspicionem tollere, ne quid gravius pateretur periurii semel convictus, non sacerdotum modo iusiurandum, sed et illud, quod laicis solenne est, iuravit: seque exsecrationibus in id maximis atque horrendis devovit, si ullatenus mendax in iis quae dixisset argueretur. (III.) His ita constitutis, iterum Urbe quam celerrime egressus est Cantacuzenus, magna instructus domesticae pecuniae vi, earumque rerum, quae comparatae essent ad conciliandos muneribus obviosque, populos, urbes, legatos. Supellectilia intelligo et vestes Italicas ex lana, et quaecumque alia plurimum ad conciliandam gratiam valent. (IV.) Ast Apocancus castello suo inolusus, tantum aberat ut pudore afficeretur erubesceretque suum illud minime virile ac prorsus foemineum vitae institutum: etiam animis inflabatur, et voces omnis arrogantiae plenam iactabat; et Cantacuzenum ipsum insectiae arguebat, quod non et ipse sibi cautione simili providisset, ut in extremis angustiis periculosisque temporibus tale haberet perfugium ac praesidium salutis. (V.) At ille haec audiens hominis stoliditatem irridebat, et eiusmodi dabat ei responsa. „Non lapidibus aut laterculis meam salutem mu-

δεῖν, οὐδ' ἐφ' οὕτω μικροῖς καὶ ψευδέσιν ἔμοι τερατεύεσθαι καὶ A. C. 1341
Imp. Io. Pa-
laeol. 1
 τοιαύτην ῥημάτων προφέρειν κομψότητα εἰδιστο· ἀλλὰ τῷ ἡδρα-
 σμένῳ τοῦ ἡθους ἐγκατεροῦντι διηνεκῶς φρούριον ἔχειν ἀθύ- C
 ρατον καὶ ἄγκυραν ἀσφαλῆ πρῶτον μὲν τὰς πρὸς θεὸν ἀναμ-
 5 φισθητήτους ἐλπίδας, καὶ τὴν ἐκείθεν ἀκίρατον δύναμιν· ἐνθα
 μόνῳ γεωργουμένης τῆς γνώμης τῷ τῶν ἀδῆλων ἐπόπτῃ θεῷ, τὸ
 τῆς ἀσφαλείας ἀμάραντον αἰεὶ διαμένει βλασάνον, μὴδ' ἥλιον
 περιμένον τὴν τοῦ κρείττονος ἐρμηνεύσοντα κρίσιν, μῆτε Πλά-
 10 τῶνος καὶ Δημοσθένους γλῶττιαν ἄβρᾶν καὶ μάλα λαμπρῶς Ἄτ- D
 τικίζουσαν· ἀλλ' αὐτομάτως διὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας
 ἐπὶ μέσης τὸ θαῦμα μονονουχὶ κηρύττειν τῆς οἰκουμένης. ἐν μὲν
 γὰρ ταῖς τῶν προσκαίρων φρουρῶν καὶ πυργωμάτων τρυφαῖς καὶ
 βλακείαις ταχὺ τὸ τερπνὸν ἀποθνήσκει τῆς ὥρας ἐφήμερον ἔχον
 τὴν ῥίζαν. ἐγὼ δὲ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς ἐμαντῷ κατε-
 15 σκεύευσα φρούρια καὶ πύργους παμπληθεῖς τε καὶ ἀσφαλεῖς, εἰς E
 οὓς ἐμβέβληκα φέρων αὐτοὺς τὴν ἐμαντοῦ ψυχὴν. καὶ ὁ μὲν Πλά-
 τῶν ἐν ἀλλοτρίῳ σώματι ζῆν τὴν τοῦ ἐρῶντος ἔφη ψυχὴν· τὴν
 δ' ἐμὴν ψυχὴν οὐκ ἐν ἀλλοτρίοις σώμασιν, ἀλλ' ἐν ἀλλοτρίαις
 20 συντηρέθη ζῆν ταῖς ψυχαῖς. μηδὲ γὰρ σωμαίων, ἀλλὰ ψυχῶν
 ἐπίπύργων αὐτοὺς ἐραστῆς, καὶ ψυχὰς τοὺς ἐραστὰς εὐτύχησιν·
 καὶ τρόπον ἕτερον ἐμψύχους τὰς τῶν πλείστων πέπραχα ψυχὰς.
 τοιοῦτους ἐμαντῷ κατεσκεύακα πύργους ἐγὼ, καὶ οὕτω μετὰ πά- F
 σης γαλήνης καὶ ἡδονῆς, καὶ δίχα τινῶν ἐλεπόλεων, τὰς ἀπάν-
 των χειροῦμαι σὺν γε θεῷ διαθέσεις καὶ γνώμας· καὶ οὕτως

1. οὐδ' ἐφ' em. Boiv. pro οὐ δ' ἐφ'. 7. μὴδ' corr. Boiv. pro μεδ'.

niendam mihi esse duxi, nec talibus verborum praestigiis cave orationis
 pompa uti soleo, in rebus adeo exiguis atque fallacibus. Sed in morum
 stabilitate perseverans habeo pro immortali praesidio, firmissimaque an-
 cora, primo spes in Deo certas; tum robur inde illibatam. His fretus,
 Deo soli, qui occulta perspicit, mentem excolo. Hinc illa perennis mihi
 securitas, quae nec solem exspectat meliora declaraturum, nec Platonis aut
 Demosthenis linguam delicatam et eximie Atticam: sed ipsa per se solo re-
 rum progressu admirationem orbi paene indicit. Qui enim praesidiolorum et
 propugnaculorum insano fastu delectantur, iis flos deliciarum suarum cito
 moritur, radicem sortitus haud diuturnam. Ego vero animos mihi concii-
 avi hominum, praesidia ac propugnacula numerosa, eademque firmissima.
 Illis metum ipse animum addixi. Ac Plato quidem alieno in corpore vivere
 amatoris animam dixit. Meae autem animae id obtigit, ut in alienis non
 corporibus sed animis viveret. Cum enim non corporum sed animorum
 amator essem, animos etiam amatores mei lucratus sum effecique, ut ani-
 marentur nova quadam ratione animi plurimorum. Eiusmodi arces compa-
 ravi mihi. Sic ego cum summa et tranquillitate et voluptate omnium mihi
 et affectus et voluntates concilio; atque ita tropaea didici incrementa sta-

A. M. 6850 ἀναίμακτα κατορθοῦν μεμελέτηχα τρόπια. ὁ δ' ἐφεξῆς αἰὼν τῶν
 Ind. 10 λεγομένων ἅμα καὶ δρωμένων σοφῶς διαζωγραφῆσει τὴν μαρτυ-
 ρίαν." Ἄλλ' ὁ μὲν Καντακουζηνὸς τοιοῦτος τέως τοὺς τρόπους
 ἐτύγγανεν ὢν, καὶ τοιαῦτα λέγων καὶ πράττων διετέλει.

P. 374 9'. Ἐγὼ δ' ἐκείσε ἐπάνειμι, λεπτομερέστερον ἀφηγησόμενος 5
 ἕκαστα. Ἀπόκαυκος γὰρ ἐκεῖνος ὁ πάντα δεινὸς εἰς ἐπίνοϊαν καὶ
 πολυτροπώτατος, ἐπειδὴ συγκυκῆσας ἅπαντα, ἵνα τὸν ἄρχοντα
 παρακρουσάμενος αὐτὸς ἐπιβῆ τῆς ἀρχῆς, (ὅπερ δὴ καὶ τοιχώ-
 ρηχοὶ νύκτωρ καὶ λησται ποιοῦσιν, οὐ πρότερον τὰ ἐν οἰκίᾳ διαρ-
 πάξιν ἔχοντες εὐχερῶς, πρὶν ἂν τὸ ἐν αὐτῇ κατασβέσωσι φῶς,) 10
 ἠλέγχθη, κατεγνώσθη μὲν, οὐδὲν δ' ἄξιον εἰς ἀμοιβὴν τῆς αὐ-
 Βτοῦ κακίας ἀπήλανε πρὸς ἐκείνου. ὁμως αὐτὸς ὑφ' αὐτοῦ τε
 αἰσχυνθεὶς καὶ δείσας, μὴ τὸ μακρόθυμον ὄψέ ποτε ἀπορρήψας
 τῷ νόμῳ τῆς δίκης χρῆσεται κατ' αὐτοῦ, ὥχεται λάθρα φηγὰς,
 ὡς εἰρήκειμεν, εἰς τὸ φρούριον τῶν Ἐπιβατῶν οὕτωςί πως λεγό- 15
 μενον· ὅπερ αὐτὸς ἐκ πολλοῦ πολλοῖς ἀνήγειρεν ἀναλώμασιν ἐν
 τοῖς παραλλοῖς τῶν προαστείων τοῦ Βυζαντίου, μικρὸν μὲν, ποι-
 Cκλιον δὲ, καὶ δαιμονίως ὀχυρόν τε καὶ δύσμαχον. εἰς γὰρ
 ἕψος τύχης ἕξ ἀσήμων γένους ἀρθεὶς φρόνημα ἔσχεν, ὅποιον
 ἂν καὶ οἱ μεθύοντες. ὠνειροπόλησε γὰρ ἀποθανόντος τοῦ βασι- 20

V. 304 λέως ἐπιχειρήσαι κατὰ τῆς βασιλείας αὐτός· εἰ δὲ μὴ δυνή-
 θεῖται, καταφυγεῖν γούν εἰς τὸ φρούριον τοῦτο, καὶ εἶναι πολέ-
 μιος τῷ κρατήσαντι. (B.) Συνήγαγε δ' ἐν τούτοις μὴ μόνον
 χρημάτων παντοδαπῶν καὶ παντοίων σωροὺς, ἀλλὰ καὶ σίτου

tuere. Sed processus ipse temporis sapienti testimonio cum dicta tum facta
 diiudicabit." Ac talis quidem hucusque moribus fuerat Cantacuzenus: ta-
 lia et dicere et facere non desinebat.

9. Ego vero illum redeo, singula ac minutiora expositurus. Apocaucus
 igitur ille in excogitando solertissimus ac versutissimus, dum omnia pertur-
 bat, ut summoto rerum administro ipse rerum potiatior (quod et effractores
 noctu faciunt, et latrones, quibus non facile est ea rapere quae in domo
 sunt, nisi exstincto prius lumine, si quod ibi sit), deprehensus quidem est
 et condemnatus; nihil autem ab illo vicissim passus est pro malitiae suae
 atrocitate. Cum tamen suimet ipsum puderet, ac vereretur, ne ille, abiecta
 tandem patientia, legitima animadversione in ipsum uteretur, aufugerat clam
 (ut diximus) in arcem, quam Epibatón vocant, maximo sumptu iampridem
 a se exstructam sub Urbe, in maritima ora: angustam quidem illam, at mul-
 tiplicem, et mirifice munitam, nec expugnata facilem. Scilicet ex ignobili
 genere ad summum fortunae gradum eVectus ebrii hominis spiritum gere-
 bat. Mortuo siquidem imperatore somniaverat se imperatoriam potestatem
 invasurum; decreveratque, si viribus deficeretur, confugere ad illam arcem
 ac bellum cum illo gerere qui imperatorus foret. (II.) Itaque illum coege-
 rat variae ac multiplicis pecuniae acervos: immo et frumenti et vini pluri-

καὶ οἴνου πλήθος, καὶ ὕδρων παντοίων ταρίχη, καὶ πᾶσαν ἄλλην Ἀ. C. 1341
 ἄφθονίαν, ὣν ἐν χρεῖμα καθίστανται ἄνθρωποι· ὕδατά τε εἰσή- Imp. Io. Pa-
 γηγεν ἔξωθεν δι' ὑπονόμων ἀένναα. περὶ οὗ δὴ καὶ πρὶν ἀποθα- laeol. 1
 νεῖν παρῴντα φάσαι τὸν βασιλέα· „ἰδοὺ, φωνήν ἀφιέν μονο-
 5 νοχλ περιβομβεῖ μου τὰς ἀκοὰς τὸ φρούριον τουτὶ, προκηρῦτ-
 τον ἡμῖν τὴν ἐνδόμυχον ἀπιστίαν τε καὶ κακοτροπίαν τοῦ δευμα-
 μένου”· διακελεύσασθαι τε τῷ Καντακουζηνῷ, αὐτὸ μὲν κωθε-
 λεῖν, καὶ πρὸς τὸ βασιλικὸν ἐπανασώσασθαι πρωτανεῖον τοὺς ἐν Ε
 αὐτῷ συνηθροισμένους ἀδίκως σωροὺς τῶν χρημάτων· αὐτὸν
 10 δὲ φρουραῖς καὶ δεσμοῖς καθυποβαλεῖν, μὴ πολὺν ἐκρήξει χει-
 μῶνα κατὰ τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων καιροῦ λαβόμενος ὑπέ. P. 375
 ἀλλὰ τῷ πρῶω τε καὶ ἡμέρω κἀνταῦθα χρησάμενος ὁ Καντακου-
 ζηνὸς ἔλαθεν ἑαυτῷ τε καὶ ταῖς πόλεσι μεγάλην ταμειυσάμενος
 βλάβην. ὥστε καὶ ἀνόγητα μεταμελόμενος ὕστερον ἐπὶ τῇ κακο-
 15 βουλίᾳ ἑαυτοῦ τὸν βασιλέα λαμπρῶς ἐπὶ δυοῖν ἐμακάριζε τού-
 τοις· ἀλλὰ γὰρ ἔλαθε τὸ ποικίλον τῶν ὑποθέσεων ἐς τοσοῦτον
 ἡμᾶς παρενεγκών. ἐπανεῖτον τοίνυν. (Γ.) Φυγόντι γὰρ εἰς τὸ Β
 φρούριον τῷ Ἀποκαύκῳ, οὐκ ἡμέλει κρύφα μηνύων καὶ γράφων
 ὁ πατριάρχης αὐτῷ, καὶ ἀνακαλούμενος, καὶ τὰς κατὰ τοῦ Καν-
 20 τακουζηνοῦ συμβουλευῶν τε ἐπιβουλὰς καὶ συμβουλευόμενος
 ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἅμα τὰς τῆς βασιλίδος συχρὰ ὑπορῦπτων ἀκοὰς,
 καὶ τὸν μὲν Καντακουζηνὸν διαβάλλων αἰεὶ, τὸν δ' Ἀπόκαυκον
 μακροῖς τοῖς ἐπαίνοις ἔξαιρων. ῥῆστα τοίνυν γυναικείαν ἔξαπατή-

5. τουτὶ em. Boiv. pro τουτοῖ.

num, et cuiusquemodi pulmenta sale condita; denique omnium rerum, quae
 hominibus necessariae sunt, maximam copiam. Aquas etiam extrinsecus
 iuges per cuniculos introduxerat. De quo praetereuntem illac, antequam
 moreretur, imperatorem ferunt dixisse: „Ecce, emissa paene voce meas aures
 circumsonat castellum istud, ac praenunciat nobis delitescentem intus condi-
 toris sui infidelitatem et perversum ingenium”: tum praecipisse Cantacu-
 zeno, ut illam quidem arcem demoliretur, atque in fiscum referret pecunias
 illic reconditas et per scelus concervatas; ipsum autem Apocaucum in cu-
 stodiam daret et in vinculis haberet, ne arrepta tandem occasione procel-
 lam magnam excitarret, in imperium erupturam. Sed lenitate et clementia
 usus tum quoque Cantacuzenus non animadvertit, quantum sibi ipsi et ur-
 bibus malum asservaret. Postea igitur, cum illius suae imprudentiae ne-
 quicquam eum poeniteret, imperatorem ob haec duo ad astra tollebat. Sed
 necio quomodo argumenti varietate effectum est, ut eosque digrederemur.
 Redeamus itaque. (III.) Cum in illam arcem aufugisset Apocaucus, tum ei
 patriarcha clam singula indicare et per litteras significare haud cunctanter:
 hortari ut redeat: insidias Cantacuzeno ut struat monere, et ab eo moneri:
 simul imperatricis aures perpetuo pulsare, et Cantacuzenum quidem calu-
 mniari semper, Apocaucum vero maximis laudibus extollere. Sic muliebri

A. M. 6850 σας ἀπλότητα, καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μεθαρμόσας βούλησιν,
 Ind. 10 **C** πάντ' ἔδρα τὰ μελετώμενα. καὶ ἅμα τὸν μὲν Καντακουζηνὸν ἐν-
 τήμως προπέμπει τοῦ Βυζαντίου, φρικωδεστάτοις τοῖς ὄρκοις
 ἐμπεδώσας τὰς πρὸς αὐτὸν πίστεις, καὶ ἐπιρασάμενος ἑαυτῷ
 τὰς παλαμναιοτάτας ἀράς, εἰ μὴ στέργοι διαφερόντως ὀπόσα 5
 αὐτῷ πρὸς βουλῆσεως εἶη λέγεσθαι καὶ πράττεσθαι τῶν βασι-
 λείων εἵνεκα πραγμάτων, καὶ εἰ μὴ μάχοιτο τοῖς αὐτῷ μαχομέ-
 D νοις· τὸν δ' Ἀπόκαυκον εἰσκαλεῖται βασιλικῶς ἐνσεσημασμέναις
 ἐπιστολαῖς, μῦλα πολλὴν ὑπισχνουμέναις αὐτῷ τὴν τιμὴν καὶ
 παντὸς ἀμνηστίαν ἐγκλήματος. (A.) Ἀπαίροντος τοίνυν ἐκ 10
 Βυζαντίου εἰς τὰς Θρακίως πόλεις τῷ Καντακουζηνῷ, ὑπήν-
 τησεν ἔξιων ὁ Ἀπόκαυκος τοῦ φρουρίου, καὶ ἀποβὺς τοῦ ἵππου
 E προσεκύνησε, βασιλικὴν ἀπονεύμας αὐτῷ τὴν τιμὴν. τοῦτο γὰρ
 καὶ πρό γε αὐτοῦ πεποιήκασιν ἄκοντι τούτῳ πάντες, ὅσοι γένους
 εἵνεκα προσῆκον αὐτῷ, ὅσοι τε τῆς συγκλήτου λογάδες καὶ ὅσοι 15
 τῶν μετ' ἐκείνου, εἴτε ὡς ἐπιτρόβῳ τῆς βασιλείας, εἴτε ὡς ἐπὶ
 τῆς αὐτοῦ βουλῆσεως ὄρωντες ἐξηρητημένον τὸ βασιλεῖον σκῆ-
 πτρον, καὶ ὑποπτέοντες ἐς τὴν ὑστεραίαν βασιλικῶς ἐσταυμέ-
 νον ὀφθῆσεσθαι παρασήμοις, εἰ βουλομένῳ γε εἶη αὐτῷ· πάντας
 F γὰρ ὑπεπηχῆναι τῷ δέει, καὶ ὑπέκειν ἴσα τούτῳ καὶ βασιλεῖ. 20
 (E.) Συνακολούθησε μέντοι ὁ Ἀπόκαυκος ἄχρι καὶ Σηλυβρίας
 αὐτῷ, μῦλα περιδεῆς τε καὶ μονονοῦ πρὸ ποδῶν ἰστάμενον
 βλέπων τὸν κίνδυνον ἑαυτοῦ. συγχολ γὰρ οἱ τὸν Καντακουζηνὸν
 ἐποτρύνοντες ἦσαν, συνειληφέναι τοῦτον, καὶ δέσιμον προπέμ-

simplicitate facillime decepta, et in sententiam suam adducta, cogitata omnia
 exsequabatur. Atque ille eodem tempore Cantacuzenum honorifice extra
 Byzantium prosequitur, postquam tremendis iuramentis praestitis ei cau-
 tiones firmavit, funestissima sibi imprecatus, si potissima sibi non futura
 essent, quaecunque ille ad imperii administrationem spectantia dici aut
 fieri vellet, nec iis esset repugnaturus, qui illum oppugnaturi forent: Apo-
 caucum vero accessit munitis sigillo imperatorio litteris, quae honores ei
 maximos et omnis culpae impunitatem pollicebantur. (IV.) Cantacuzeno
 itaque, cum excedens Byzantio ad urbes Thraciae proficisceretur, egres-
 sus castello Apocaucus occurrit, desiliensque ex equo adorat, atque ita ho-
 nores ei imperatorios defert. Quos ei ante hoc ei inuito tribuebant alii
 omnes, qui cognatione eum contingebant, quique inter senatores lectissimi
 erant, ut et ii qui inferiorem gradum obtinebant: seu quod ille imperii
 procurator foret, seu quod ab eius arbitrio sceptrum pendere imperatorium
 viderent, ac suspicarentur, eum imperatoriis indutum insignibus conspectum
 iri postridie, si collibitum esset; omnes enim metu prostratos esse, eique
 perinde atque imperatori parere. (V.) Caeterum Apocaucus Selybriam
 usque eum prosequutus est, metu exanimis, et periculum ante pedes quasi
 positum intuens. Erant enim plurimi qui Cantacuzenum hortarentur, ut
 comprehenderet hominem, et vinctum deduceret Didymotichum. Non enim

ψαι ἐς Διδυμότειχον. οὐ γὰρ ἐλάνθανεν, ὅσον ἕλερεῖ τὸν τῶν A. C. 1341
πραγμάτων καπνὸν, ἐληλυθὼς ἐς Βυζάντιον. ταῦτ' ἄρα καὶ ὡς ^{Imp. Io. Pa-}
ἐκ συμφώνου πάντες ἠνάγκασαν, ἕως ἐν χερσὶν ἔχοι τὸ θήραμα, ^{laeol. 1}
τὴν οὖσαν γαλήνην τοῖς δημοσίοις διατηρῆσαι πράγμασιν. ὁ δὲ ^{P. 376}
5 τὸ φιλάνθρωπὸν τε καὶ ἰλαρὸν ἥμιστα μεταθεῖναι βουλόμενος
παρεκρούετο τὴν ἐκείνων παραίνεσιν. πάντα γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ
χειρὸς ἐξῆφθαι, καὶ πάντ' ἐκείθεν ἔλεγε διοικεῖσθαι, καὶ μὴ δύ-
νασθαι τελειοθῆναι μηδὲν, ὃ μὴ ἐκείθεν εἴη συνεγνωσμένον· μὴ δ'
αὐ εἶναι τῶν ἀδυνάτων μηδὲν, ὃ μὴ ἐκείθεν εἴη ἀπεγνωσμένον.

10 ἰ. Οὕτω τοίνυν ἐκείθεν ἀπολυθεὶς ὁ Ἀπόκαυκος ὁμοῦ τε B
αὐτὸς ἦκεν ἐς τὸ Βυζάντιον, καὶ ὁ πατριάρχης ἰδὼν εὐθὺς με-
τεσκέασεν ἑαυτοῦ καὶ δάιταν, καὶ γλῶτταν, καὶ γνώμην, καὶ
ἦθος ἐξ ἱεροῦ πρὸς τὸ δημοτικώτερον· καὶ ἄρας ἐξ ἱεροῦ τὴν
σκηπὴν ἐν τοῖς βασιλείοις καθάπαξ ἐπήξατο. ἔνθα παννύχιός τε
15 καὶ πανημέριος ζῶν γε τῷ Ἀποκαύκῳ καθήμενος ἐπὶ τῆς βασιλί-
δος τοῖς δόλοισι οἷς ἔρραπτον ἐπὶ φθορᾷ συνηγόρει καὶ αὐτὸς
Καντακουζηνοῦ, καὶ ὄλων δημοσίων συγχύσεων ἀνώρντε λαμ- C
πρὸς καὶ αὐτὸς τὰς πηγὰς. καὶ ἦν τὸ μὲν σχῆμα τῆς βακτηρίας
καὶ τοῦ ἐνδύματος ἱερὸς ὁ ἀνὴρ· τῇ δὲ γνώμῃ καὶ τοῖς ἔργοις
20 οὐδὲν νόμιμον. (B.) Καὶ πρῶτα μὲν ἑαυτὸν ἀντὶ βασιλέως κε-
χειροτόνηκεν αὐτοκράτορα· τὸν δ' Ἀπόκαυκον διοικητὴν καὶ ἀγο-
ρανόμον καὶ ἐπίτροπον Βυζαντίου τε καὶ τῶν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον
πόλεων ἅμα καὶ νήσων πασῶν, καὶ ἄγρων καὶ ἀποδότητων δια- D
νομέα. καὶ ἐπὶ τούτοις δόγμα ἦν καὶ ψήφισμα κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν,

obscurum erat, quantum ille in republica excitaturus esset incendium, sta-
tim atque Byzantium advenisset. Idcirco quasi ex composito omnes istum
compellebant, quamdiu praedam in manibus haberet, ut praesentem repu-
blicae tranquillitatem conservaret. At ille, ne minimum quidem volens re-
cedere ab illa sua humanitate mitique ingenio, eorum reiiciebat adhorta-
tionem. Omnia enim a manu Dei pendere, omnia ab illo dicitabat admini-
strari, nec posse perfici quidquam, quod non illi esset comprobatum, et
vicissim omnia posse perfici, quae ab illo non improbarentur.

10. Sic igitur dimissus inde Apocaucus Byzantium venit. Quem ubi
vidit patriarcha, statim et vitam et linguam et sententiam et mores trans-
tulit a sacris ad profana, temploque valere iusso, sedem in palatio semel
stabilem fixit. Ibi totas noctes et dies cum Apocauco Augustae assidens
dolus suffragabatur, quos illi in Cantacuzeni exitium noctebant, et publica-
rum barbarum fodiebat ipse quoque fontes luculentos. Ac vir ille baculo
quidem et vestimento tenus sacerdotem sapiebat: animo autem et operibus
eius nihil moderati inerat, nihil iusti. (II.) Primo itaque dominum se omni-
um rerum vice imperatoris instituit: Apocaucum vero administrum et ae-
dilem et praefectum tam Byzantii, quam urbium insularumque omnium By-
zantio subditarum; dicendorum denique ac tacendorum dispensatorem. Ad
haec lege et communi decreto, horrendis iuramentis subnixo, inter ambos

- A. M. 6850 ὄρκοις ἐρηρυσμένον φρικώδεσι, μηδαμῆ ποτε Καντακουζηνὸν
 Ind. 10 εἰσδέξασθαι, κἄν πᾶσαν ἢ μετάνοιαν ἐνδεδειχώς, κἄν ἀγγέλων
 μεσιτεύῃ τις ἐξ οὐρανοῦ. (Γ.) Ταῦτα ἀμποτέρων ἐδόκει τάπι-
 τηδεύματα. ἦσαν δ' ὡς ἀληθῶς τῆς τοῦ Ἀποκαύκου δεινότητος.
 ὠνειροπόλησε γὰρ εὐθὺς (ὡς εἴρηται) βασιλείαν, ἧς ἐκ πολλοῦ 5
 Εσπεριματικῶς ἐνεφύττευσεν ἴχνη τινα λογισμῶν τῇ ψυχῇ· κάπειδῆ
 ταῖς τῶν πάλαι βίβλων ἱστορίαις ἐνδιατρίβων ἦν τὰ μάλιστα, ἐς
 μνήμην ἦκεν Ὀκταβίου Καίσαρος τοῦ Αἰγούστου, καὶ πρὸς
 F. 877 ἐκείνον λεληθότως ἀνῆγε τὴν μίμησιν. καὶ γὰρ κάκεινος, μετὰ
 τὸ καθελεῖν τὸν τῆς ἡγεμονίας ἔφεδρον Ἀντώνιον ἕμα Κλεοπάτρα 10
 τῇ Αἴγυπτίᾳ, οὐκ ἄλλως ἐνόμισεν ἀννεύθυνος αὐτοκράτωρ τῆς
 ὅλης ἀρχῆς καταστῆναι, ἢ τὸ τῆς βουλῆς συγκλητικὸν ἀξίωμα
 συγκαθελών. ὅθεν συγχωρῶν ἐκείνοις τοῦλαττον ἐκαρποῦτο τὸ
 μείζον ἀεὶ. τὸ δὲ ἦν, αὐτοὺς μὲν ἐν τῇ Γῶμῃ καθημένους τὰς
 Βδίκας ταῖς πόλεσι διανέμειν, καὶ τὰς γε τῶν ἐπιτρόπων ἀρχαιρε- 15
 σίας, ὥσπερ ἀπὸ δίφρου καὶ δυνάμεως αὐθεντικῆς· αὐτὸν δὲ
 τῶν τε ἡπειρωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων ἔχοντα τὴν ἡγεμο-
 νίαν τοῖς ἔξω πολέμοις ἐνασχολεῖσθαι, καὶ διὰ τῆς ἑαυτοῦ
 V. 306 ταλαιπωρίας τὸ ἀταλαιπῶρον πανταχόθεν οἶον ὑπηρετικῶς περι-
 ποιεῖν τῇ συγκλήτῳ καὶ τοῖς πολιτικοῖς πράγμασιν· οὐκ εἰδέναι 20
 δυναμένων ἐκείνων, ὡς ὁ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἐγκρατῆς
 Ῥῥῆστα τῶν ὅλων χειροῦται τὸ κρᾶτος. (Δ.) Ταύτην οὖν ἐπι-
 βούλως καὶ συνετῶς καὶ ὁ Ἀπόκαυκος ἐληλυθὼς τὴν ὁδόν, καὶ
 τοὺς μὲν εὐγενεῖς ἀπαντας κατασκευασάμενος τὸ τῆς βουλῆς δῆ-

convenit, ne unquam reciperetur Cantacuzenus, quantumvis poenitentem se significaturus esset; ac ne quidem si aliquis de caelo Angelus interveniret. (III.) Ea videbantur utriusque esse instituta: revera autem isthaec ab Apocauci solertia proficiscebantur. Somniaverat enim statim, uti diximus, imperatoriam dignitatem, cuius pridem imagines quasdam ac velut semina animo infixerat. Et cum iam olim in veterum historis versatissimus foret, in memoriam illi venerat Octavius Caesar Augustus, eumque imitandum sibi tacite proposuerat. Etenim ille sublato cum Cleopatra Aegyptia Antonio, insidiatore et imperii aemulo, non aliter putavit supremum omnium rerum dominum exstiturum se esse, quam si senatoriam Curiae dignitatem evertisset. Quamobrem minima auctoritatis parte senatoribus concessa, maxima ipse semper fruebatur. Id autem erat, ut ii quidem Romae sedentes iura urbibus darent, et magistratus tanquam e solio publicaue auctoritate legerent: ipse autem terrestribus ac navalibus copiis praefectus externis bellis occuparetur; et molestiis omnibus sibi uni susceptis, pararet undique, famuli instar, senatui ac republicae tranquillitatem: cum illi haud intelligerent, cum qui exercitiibus praecisset, facillime posse usurpare dominatum omnium rerum. (IV.) Illam igitur viam Apocaucus insidiosae et caute ipse quoque ingressus effecit, ut omnes nobiles muneri senatorio administrando

5 *θεν διοικεῖν ἀξίωμα, αὐτὸν δ' ἐν ὑπηρέτου σχήματι, μετὰ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ταῖς ἕξω μαχαῖς προσταλαιπωρούμενον* κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν, ἅπαν περιποιεῖν αὐτοῖς τὸ ἀθόρου-
 10 *βον, ἔλαθεν ὑποχειρίους ἅπαντας οὕτως ποιησάμενος· αὐτοῦς μὲν τοὺς γένει καὶ δόξη προὔχοντας εἰρκταῖς τισι ζοφεραῖς ἐγκλεί-* D
σας, καθάπερ ταῖς μάνδραις οἱ βουκόλοι τὰ θρέμματα· τοὺς δ' ὑπερορίους τῆς πατρίου ποιούμενος πόλειως, τοὺς γε μὴν περὶ
τὴν βασιλίδαν πάντας καὶ πάσας χρήμασιν ἀδροτέροις περιελθῶν
ἦγεν ἤδη καὶ ἔφερεν οὐ μόνον τὴν βασιλίδαν καθάπερ ἀνδράποδον,
 15 *ἀλλὰ καὶ αὐτὸν πατριάρχην, οὐ τοσοῦτον ταῖς θωπείαις ἔξαπα-* E
τώμενον, ὅσον ὑποπτήσσοντα τὸ ἐκείνου δραστήριον. ὅθεν οὐδὲν ἦν
τῶν δρωμένων, ὃ μὴ τῆς αὐτοῦ βουλήσειος καὶ γλώττης ἤρητο. (E.) E
Εἰς τοῦτο τοίνυν τύχης τῶν βασιλικῶν ξυνεβῆθη-
κότων πραγμάτων, πάντ' ἐδῶντο τὰ χαλεπώτατα. ὥσπερ γὰρ
 20 *εἰ τὰς κλεῖς τῆς ἄνω βασιλείας ὁ πατριάρχης ἐκέκτητο ἐν χεροῖν,*
οὕτω βεβαίως ὑπισχνεῖτο τὰς αἰωνίους ἀντιδόσεις καὶ αἰδία τὰ
τῶν πόνων ἐπαθλα, εἰ Καντακουζηνὸν ἀνέλοι τις φαρμάκοις δη-
λητηρίοις, ἢ δολεραῖς τισιν ἐπιορκταῖς καὶ γοηταῖς δαιμονικαῖς,
 25 *ἢ ὅτι ἂν δυναθῆι τρόπῳ. ὃ δὲ τῶν τε ἐν Βυζαντίῳ καὶ πάσῃ πό-*
λει τοῦ Καντακουζηνοῦ φίλων καὶ συγγενῶν τοὺς ἰσχύοντας ἐν
Καρὸς ἐτίθετο μοῖρα, καὶ βασιλικῶς ἐνσεσημασμένας ἐπιστολάς
διέπεμπε, τὸν μὲν Καντακουζηνὸν τῆς ἐπιτροπῆς τῶν βασιλικῶν
καταυρούσας πραγμάτων καὶ ἀργὸν ἐν Διδυμοτείχῳ καθῆσθαι

15. *ei Boiv. pro eis.*

vacarent, ipse autem exercitibus praeficeretur; quo scilicet velut famulus,
 externis bellis terra marique conflictatus, omni sollicitudine illos levaret.
 Ea ratione universos potestati suae nec opinantes subiecit; cum ipsos illos,
 qui genere et fortunae splendore eminebant, carceribus quibusdam obscuris
 includeret, quemadmodum stabulis pecora bubulci solent, alios autem patria
 urbe exulare cogeret. Iis certe omnibus, qui circa Augustam seu viri seu
 feminae essent, multa pecunia circumventis, regebat iam possidebatque ut
 mancipium non Augustam solum, sed et ipsum patriarcham, non tam adu-
 lationibus deceptum, quam illius facinorosam strenuitatem veritum. Itaque
 nihil gerebatur, quod non ab illius et voluntate et voce penderet. (V.) Cum
 igitur in eum statum imperii administratio devenisset, summa cum acer-
 bitate omnia agebantur. Nam patriarcha, quasi caelestis regni claves in
 manibus haberet, perpetuam mercedem et praemia laborum sempiterna af-
 firmate pollicebatur ei, qui Cantacuzenum sustulisset, seu mortiferis veneniis,
 seu arcanis devotionibus diabolicisque praestigis, seu quocumque alio modo
 posset. Idem amicos cognatosque Cantacuzeni, quotquot seu Byzantii seu
 in aliis urbibus auctoritate pollebant, contemptissimos habebat, et litteras
 sigille imperatorio obsignatas emittebat, quae Cantacuzeno quidem imperii
 administratione interdicere, et sedere Didymotichi otiosum tanquam in

- A. M. 6850 καθάπερ δεσμιώτην διακελευομένης· τὸν δ' αὐτῷ προσανέχοντα
 Ind. 10 στρατὸν τὴν ταχίστην ἐπανακάμψαι πρὸς τὸ Βυζάντιον.
 P. 378
- B ia'. Οἱ μὲν οὖν ἐν Βυζαντίῳ λογάδες τῶν τοῦ Κωντακουζην-
 νοῦ φίλων καὶ συγγενῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς ἔνιοι τῶν ἄλλως προση-
 κόντων, δέισαντες μὴ κατ' ἄνδρα συλλαμβανόμενοι τῆς ἑαυτῶν 5
- V. 307 ἀνδρίας ἀνάξια πάθωσι, συναθροίζονται τε πρὸς ἑνός τινος οὐ-
 κων καὶ κοινολογησάμενοι πρεσβεύονται πρὸς τε τὸν πατριάρχην
 καὶ τὸν Ἀπόκαυκον περὶ τοῦ μὴ παθεῖν τι τῶν φημιζομένων
- C δεινῶν· μηδὲ γὰρ ἂν ἀνέξεσθαι παραλόγως οὕτωςί πως ἀγεννές
 τι πρὶν δρῶσαι παθεῖν· τοὺς δ' ἀποκρίνασθαι μὲν οὐδὲν πρὸς 10
 αὐτούς· πέμψαντας δ' ἀνὰ πᾶν τὸ Βυζάντιον ἀνασεῖσαι τὸν
 ὄχλον διὰ τῶν δημάρχων, καὶ ἀναφλέξει τὴν ἄλογον καὶ ἀτα-
 μέντον τοῦ δήμου φορὰν κατ' αὐτῶν τόξοις, καὶ ξίφεσι, καὶ
 χειροπληθέσι χερμαδίοις τοῖς προστυχοῦσι. (B.) Τοῦτο δὲ παρὰ
- D πῦσαν ἐλπίδα βλέποντες ἑκείνοι, τοῦ πλήθους ἤδη συδρόλοντος 15
 ἐπ' αὐτούς κατὰ ποταμοὺς καὶ σμήνη μελισσῶν καὶ χιμέρια
 πελώγους κύματα, δραμόντες ἀνεμόχλευσαν μίαν εὐθὺς τῶν
 ἐκ πολλοῦ κεκλεισμένων τοῦ τείχους πυλῶν· κάκειθεν ἐξιόντες
 ὄχοντο ἅπαντες ἀβλαβεῖς, καὶ ὑπὲρ ἐξήκοντά που τὸν ἀριθμὸν
 ὑπάρχοντες. τὴν μὲν οὖν ἐσπέραν ἕκλεινῃ, καὶ ἅμα τὴν ἐφεξῆς 20
 ἡμέραν ἄχρι δεληθῆς ὑψίας, ἐν ἐνί τινι χώρῳ τῶν τοῦ Βυζαντίου
 Εἰπύλασαντο προαστείων, περιμένοντες ἴσως ἐκ Βυζαντίου πρῶόν
 τινα καὶ πρὸς εἰρήνην βλέποντα λόγον. ἐπεὶ δὲ τὴν τε τῶν οἰκιῶν
 αἰφνίδιον καθάρσει σφῶν ἠκηκόεσαν, καὶ ἀπαγωγὴν καὶ δῆ-

carcere iuberent; exercitum autem, quem ille sibi habebat addictum, quam celerrime Byzantium regredi imperarent.

11. Amici itaque cognatique, quos Cantacuzenus lectissimos Byzantii habebat, et cum his nonnulli eorum qui alia necessitudine eum attingebant, metuentes, ne singuli comprehensi fortibus viris indigna paterentur, conveniunt in unius cuiusdam aedes. Ibi colloquantur inter se, missaque ad patriarcham et Apocaucum legatione postulant, ne eorum malorum, quae fama iam nunciaverit, ullum sibi inferatur: nec enim eos esse se, qui citra ullam rationem indignum aliquid, antequam fecerint, passuri sint. At illi nil eis respondere: sed mandata per totam Byzantium mittere: plebem per tribunos incitare: caecum atque effraenem vulgi impetum incendere telis, gladiis, ac missilibus lapidibus. (II.) Quod cum isti praeter spem omnem intuerentur, multitudinem torrentis instar, apumve examinis, aut hibernorum pelagi fluctuum, iam conflente, cucurrere ad unam ex murorum portis iampridem clausis, eaque statim reserata egressi omnes incolumae inde evaserunt, viri opinor plus quam sexaginta. Noctem itaque illam, ac diem sequentem ad vesperam usque, in suburbano quodam praedio manserunt; fortasse exspectantes, quoad benignus aliquis et pacis auctor nuncius ex Urbe afferretur. Postquam autem et domorum suarum subitam eversionem resciverunt, direptionemque et publicationem rei familiaris, omnia denique

μευσιν τῶν οἰκίων, καὶ πάντα δήπου τὰ τῶν ἐλπίδων ἐναντιώ- A. C. 1341
 τατα, ἄφαντες ἐκείθεν πλήρεσι ταῖς ἡνίαις ἀφικνούνται ἐς Δι- Imp. Io. Pa-
 θυμίτειχον, πλεῖστα τὸ παράλογον τῆς σφῶν αὐτῶν θαυμάζον- laeol. 1
 τές τε καὶ ὀδυρόμενοι συμφορᾶς. ὡς δὲ ταῦτα ἰδεῖν καὶ ἀκούσαι
 5 τὸν Κατακουζηνόν, περιαληῆσαι τε τὴν ψυχὴν καὶ σακρῶν
 γενέσθαι ἐγγὺς, καὶ τρικυμῖαν ἐξ ἀπορίας μακρὰν ἀναλαβεῖν λο- P. 379
 γισμῶν, ἐκπληττόμενον τὴν ἀτοπίαν τοῦ πράγματος. (Γ.) Οὐπω
 τὸ πρῶτον ἠρέμησε κῆμα, καὶ δεύτερον ἀνεβρόχη τοῦ προτέρου
 πολλῶ χαλεπιώτερον. ἦκε γὰρ τις ἐς τὴν ὑστεραίαν ἀγγέλλων τὴν
 10 τε τῆς μητρὸς ἄτιμον κάθειρξεν καὶ τὴν τῶν οἴκων αὐτῆς κα-
 θαίρεισιν, καὶ τὴν τῆς περιουσίας ἀπάσης δήμευσιν· καὶ ὡς πολ- B
 λοι τῶν γνησίων, ἀνακρινόμενοι καθ' ἡμέραν καὶ ἀπαιτούμενοι
 τὰ ἐκείνης χρήματα, πῦσαν ἰδέαν ὑπομένουσι πόνων. οὐδὲν οὖν
 θαυματοδόν, εἰ πρὸς τὴν τοιαύτην συμφορὰν οὐκ ἀπέβροχη τὴν
 15 ψυχὴν, οὐδ' ἐξέστη τοῦς λογισμοὺς ἐκεῖνος, ἀλλὰ πάντῃ θαυμα-
 σιώτερον, πῶς παιδείαν εἶναι κυρίου ταῦτα ξυνηνοηκῶς ἐπα-
 κιδύσατο πρὸς τοῦς τῆς καρτερίας δούλους, καὶ διετέλεσε τοῖς
 ὄλοις δεινοῖς ὡς ἀδάμας ἐγκαρτερῶν. ὁ γὰρ καιρὸς ἄλλα ἐπ' ἄλ- C
 λοις ἡμέρα ἐφ' ἡμέρα ἐπήντει τὰ τῶν δεινῶν κύματα. (Δ.) Οὐπω
 20 συγγαί παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ἦκέ τις ἐκ Βυζαντίου φέρων αὐτῷ
 βασιλικῶς ἐνσεσημασμένα γράμματα, αὐτὸν μὲν οἴκοι καθήμε-
 τον ἠρεμεῖν ἐπιτάττοντα, καὶ μὴδ' ὄτιοῦν ἐνεργεῖν τοῦ λοιποῦ
 τῶν βασιλικῶν· τοῦς δὲ στρατιώτας ἐς Βυζάντιον τὴν ταχίστην
 ἐπανέειναι. κάπειτα ἐφοίτων ἕτεροι ἀγγελαί, φάσκουσαι τὴν D

desperatissima, laxis inde habenis avehuntur, et Didymotichum perveniunt,
 mirantes plurimum et casus illius sui insolentiam conquerentes. Quae simul
 Cantacuzenus vidit atque audivit, dolorem animo cepit acerbissimum, nec
 longe a lacrymis absuit, et rei novitate percussus, maximos curarum aes-
 tus ex consilii inopia concepit. (III.) Nondum primus ille resoderat flu-
 ctus, cum alter erupit multo violentior. Venit enim quidam postridie nun-
 cians, matrem in carcerem indigne coniectam esse: domum eiusdem excisam:
 universas facultates publicatas: a multis necessariorum per omne tormen-
 torum genus quotidie exprimi et exigi quas ea habuisset pecunias. Non
 mirum igitur, quod tali calamitate accepta vitam is non abruperit, nec
 mente emota sui ipsius compos esse desierit. Sed multo admirabilius, quod
 castigationem illam divinitus immisam intelligens cum fortissimis quibus-
 que in certamen patientiae descenderit, et rebus quantumlibet adversis
 steterit adamantis instar firmissimus. Tempore enim procedente alii ex
 aliis calamitatum fluctus in dies superveniebant. (IV.) Non multi ex eo
 dies effluxerant, cum ecce quidam Byzantio veniens litteras affert sigillo
 imperatorio munitis, quibus ipse quidem domi sedere et ab imperii admi-
 nistratione in posterum penitus se abstinere, exercitus vero quam celerime
 Byzantium redire iubebatur. Tum alii statim nuntii advolabant; adempta

- A. M. 6850 ἀφαίρεισιν καὶ διανομὴν τῶν αὐτῶ χωρίων πρὸς βαναύσους ἀν-
 Ind. 10 θρώπους καὶ ἀγοραίους, καὶ ὅσοι τῶν συγκλύδων τὴν γλῶσσαν
 θρασεῖαν ἐξώπλισαν μάλιστα κατ' ἐκείνου. ἄλλα γὰρ καὶ βρα-
 βεῖα προτίθεντο μὴ τὰ ἐκείνου χωρία μόνον τοῖς ὄσοις πλείους
 καὶ μείζους ἐξήντηλον κατ' ἐκείνου τὰς λοιδορίας, ἀλλὰ καὶ τι-5
 V. 308 μαὶ καὶ δόξαι καὶ προβιβασμοὶ γερωῶν, κἄν ἄλιεύς τις ἦν, κἄν
 Εὐάγρου καὶ σκαπάνης ἀπόλων ὁ πρὸς τοιαύτας ἐξασκῶν λοιδορίας
 τὴν γλῶτταν. (E.) Ταῦθ' ὄρων καὶ ἀκούων ἐκείνος νῦν μὲν
 ἐνεκαρτέρει τῇ συνήθει προαότητι, καὶ ταύτης τροφίμου καὶ ἡλε-
 κιώτιδος οὐσης προδότης ἐκ τοῦ ῥάστου γενέσθαι οὐκ εἶχε· νῦν 10
 δ' ἐσχίζετο τὴν διάνοιαν, καὶ τοὺς λογισμοὺς περὶ γε τὸ ποιητέον
 ἐταλαντεύετο. οὐ γὰρ εἴωρα τὴν ἡσυχίαν ἀκίνδυνον, οὐθ' ἑαυτῷ,
 οὔτε τῷ τοῦ βασιλέως νιῶ Ἰωάννη τῷ Παλαιολόγῳ, οὔτε τοῖς
 F εις αὐτὸν συνδραμοῦσιν εὐγενέσιν ἀνδράσιν ἐκ Βυζαντίου. ἦδη
 γὰρ κἀκεῖνοι πολλὴν μὲν ἐν τῇ καρδίᾳ τρέφοντες ἐξ ὧν ἐπεπόνθει- 15
 σαν τὸν θυμὸν, δεδιότες δ' ἔτι μᾶλλον καὶ ἐς τὸ μέλλον περὶ τὸ
 ζῆν, προφανῆ τὴν σφραγὴν ἐπέσειον αὐτῷ, εἰ μὴ βασιλικῶς ὑπὸ
 σφῶν ἀναγορευθεῖη. αὐτοῦ γὰρ μὴ τοῦτο θελήσαντος, ἕτερον
 ἐξ αὐτῶν παρεσκευάσθαι πρὸς τοῦτο. μὴδὲ γὰρ εἶναι τούτου χω-
 P. 380 ρὶς εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων σωτηρίαν ἀνυσιμώτερον ἕτερον τῶν 20
 ἀπάντων πρῶγμα καὶ διανόημα. (ς.) Εἰς δὲ τοιοῦτους χεῖμῶ-
 νας θορόβων καὶ περιστάσεων ἐμπεπτωκότε τῷ Καντακουζηνῷ
 ὁμῶς οὐδ' οὕτως ἐνδοῦναι γενόμεναι πρότερον δεῖν, πρὶν ἐς
 Βυζάντιον ἀπάσῃ πεπομφότε σπουδῇ πρὸς ἀνάμνησιν αὐθις

2. συνηλῶδων conl. Boiv.

ei sua praedia, divisaque esse operariis et circumforaneis hominibus, ac si
 qui alii de colluvie plebeia audacem adversus eum linguam maxime exacu-
 sent. Iis enim, qui plura et graviora in eum maledicta congestissent, mer-
 cedes proponebantur ac praemia; non solum praedia istius; sed et honores
 et dignitates, et aditus ad munera, etsi piscator esset, etsi merum rus li-
 gonemque ipsum redoleret is, qui linguam in eiusmodi convitiis exercita-
 tissimam haberet. (V.) Haec ille cum et videret et audiret, modo in leni-
 tate sua constans perseverabat, eamque utpote alumnam et aequalem suam
 non poterat facile prodere: modo trahebat animum in diversis secumque
 expendebat, quidnam factu optimum foret. Quiescere enim nec tutum sibi
 videbat esse, nec imperatoris filio Ioanni Palaeologo, nec nobilitati, quae
 Byzantio egressa ad se confluxerat. Iam enim et nobiles illi, iram alen-
 tes animo gravissimam ob iniuriam qua affecti fuerant, ac magis adhuc de
 vita sua in futurum solliciti, mortem ei praesentem intentabant, nisi a se
 salutaretur imperator. Eo quippe detrectante, praesto ad eam rem futu-
 rum aliquem ex ipsis: neque vero aliud rei consilium esse ad salutem Ro-
 manorum efficacius, quam quod meditarentur. (VI.) In talibus turbarum
 ac prementium undique negotiorum tempestatibus versabatur Cautacusenos.
 Sed ne sic quidem cedendum existimavit, nisi legatis quam eolerrime By-

Ἄναν κομισαί τὴν βασιλῖδα τῶν τε τοῦ βασιλέως συνθηκῶν ἐκεῖ- A. C. 1841
 των, καὶ ὄσα θανόντος ἐκείνου πέπραχεν αὐτῇ ξὺν γε τῶν ἀμφ' ^{Imp. Io. Pa-}
 αὐτὴν εὐγενῶν ὀρκωμοτήρια, φόβου καὶ φρίκης μεστὰ, τῶν Β ^{laeol. 1}
 ὁμοίων ἐχόμενα καταστάσεις. ἀλλὰ καὶ οὕτω τοῦ πράγματος
 5 γεγοτότος ἦνυσται πλέον αὐτῷ γε οὐδέν, ἢ βλασφημίας καὶ
 ὄλας ἀμάξας ὑβρεῶν ἐκείνον ἀλλάξασθαι τῆς πραότητος.

β'. Ταῦτ' ἄρα καὶ βιασθεὶς τὰ τῆς βασιλείας περιζώννεται C
 σύμβολα, οὐ τοῦτο βουλόμενος, ὡς ἔλεγεν, οὐδὲ προθεσμίαν
 τινὰ πάλαι μελετηθεῖσαν ψυχῆς τελευτῶν. ἀλλ' ὥσπερ οἱ τὸν ἐκ με-
 10 γάλου πελάγους ῥέοντα φεύγοντες κλύδωνα τοῖς λιμέσιν ὀρμίζεν
 τὰς ὀλακάδας ἐπείγονται, οὕτω καὶ αὐτὸς, διαφρυγὲν οὐ δυνά-
 μενος τὸν περιστάντα βίαιον κίνδυνον ἄλλως, ὡς εἰς λιμένα τινὰ
 τὴν βασιλικὴν κατέφυγε πορφύραν· οἶμαι τοῦ Θεοῦ περαινόντος D
 ἔργον πάλαι προωρισμένον, κακὸν βρέφους αὐτῷ συμβόλοις οὐ
 15 πάντῃ τυφλοῖς καὶ ἀσαφῆσι προαναφωνούμενον, κἄν αὐτὸς ἐδει-
 λια πρὸς τὴν ἐγχείρησιν, μυστήρια Θεοῦ γινώσκων οὐ μάλα δυ- V. 309
 νίμενος. ἵνα δ' ἐκ πολλῶν ἐνλίαν μνησθῶμεν, πρῶτον μὲν ἦν***.

(B.) Ἡμέρα δ' ἦν, καθ' ἣν τὰ τῆς βασιλείας περιζώσατο σύμ- E
 βολα, ἐν ἧ' τὰ τῆς μνήμης ἤγετα Δημητρίου τοῦ Θείου μάρτυ-
 20 ρος. προστάττει δ' ἀναγορεύεσθαι τελευταῖον τοῦτον ὁμοῦ τῇ P. 381
 συζῆσι βασιλικῶς, μετὰ γε τὴν τῆς βασιλίδος Ἄννης εὐφημίαν
 καὶ τοῦ ταύτης υἱοῦ βασιλέως Ἰωάννου. ἐμὲνητο γὰρ αἰεὶ τῆς
 τοῦ θανόντος βασιλέως φίλας, καὶ τῶν ἐκείνου περὶ τῆς βασι-

17. In mg. apographi Par. annotatum, *λείπει τοῦλάχιστον στοιχεῖα γ.*

tantum missis imperatricem Ansum prius commonefaceret mandatorum il-
 lorum imperatoris, omniumque pactioum, quas eo mortuo ad similem rei-
 publicae statum constituendum spectantes, terribilibus tremendisque exae-
 crationibus ipsa firmaverat. Sed neque sic agendo plus effecit, quam ut plena
 convitiolorum plaustra lenitatis suae praemia haberet.

12. Quamobrem coactus ille insignia induit imperatoria. Id autem (ut
 ipse siebat) nec volens fecit, nec eo ut rem animo fixam et longo ante
 meditatam exsequeretur. Sed velut ille, qui fluctum fugiunt ab alto decur-
 rentem, naves suas ad portum appellere omni festinatione properant, ita
 et ipse cum effugere aliter haud posset circumstantis periculi vim, ad pur-
 puram imperatoriam tanquam ad portum confugit: Deo, opinor, pridem
 destinatum opus, et isti adhuc infanti non caecis aut obscuris signis prae-
 nunciatum, perficiente; quamvis hic aggredi reformidaret, impar videlicet
 perspiciendis divinae sapientiae arcanis. Atque ut quaedam ex multis com-
 memoremus, primum quidem erat*** (II.) Qua autem die ille imperii
 insignia induit, eadem Divi Demetrii Martyris memoria celebrabatur. Iubet
 autem non prius renunciari se imperatorem cum coniuge, quam imperatrici
 Ansaee Ieanisque imperatori eius filio sit acclamatum. Recordabatur enim
 semper defuncti imperatoris amicitiam, et illius de imperio mandata haud

A. M. 6850 *λείας συνθηκῶν ἐκλαθίσθαι οὐ μάλα ἐβούλετο· ἀλλ' ὡς ἐκείνου*
 Ind. 10 *τοὺς ἐκείνου προτίθει. πύργον γὰρ ἔλεγεν ἑαυτὸν πρὸς ἐκείνου*
τοῦ βασιλέως ὀκοδομηθῆσαι πρὸς ἀσφάλειαν τῆς τοῦ παιδὸς βασι-
Βλείας· παρὰ τοσοῦτον οὖν εἶναι τῷ παιδί τὰ τῆς ἀσφαλείας ἀκί-
δυνά τε καὶ βεβαιοτέρα, παρούσον αὐτὸν ἰσχυρότερον. (Γ.) Ὅθεν 5
καὶ μετὰ τρίτην αὖθις ἡμέραν ἤμειψε τὴν ἰσθῆτα, διὰ τὴν τοῦ
Θανόντος βασιλέως ἐντάφιον λύπην, ἐκ τῆς πορφύρας ἐς τὸ λευ-
κόν, ὡς εἶθιστο τοὺς βασιλέας περὶ τὰς λύπας αἰε ποιεῖν· καὶ
διήρχεσεν ἐκείθεν λευκοῖς ἐνδύμασι χρώμενος, ἕως καὶ τὴν βασι-
λίδα πόλιν ἔλων αὐτοκράτωρ ἀναμφισβήτητος ἐγεγόνει τῆς ὅλης 10
 C *Ῥωμαίων ἀρχῆς. καὶ μοι τὴν αἰτίαν διαποροῦντι τριῶν ἕνεκα*
ποιεῖν ἀπεκρίνατο τοῦτο· πρῶτον μὲν τῷ φίλῳ βασιλεῖ τελευτή-
σαντι δίκαιον ἐκτινῶς ὄφλημα· δεύτερον διὰ τὴν κατοπίαν ἐπι-
δραμοῦσαν τῆς μητρὸς τελευτήν· καὶ τρίτον, ἐπειδὴ τοὺς σὺν
αὐτῷ μακρὸν ὑπομένοντας ἑώρα τὸν κίνδυνον μετὰ τῆς τῶν ἀναγ-
καίων ἐνδείας, δεῖν ἔκρινε τὴν πολυτελεῆ τῶν βασιλικῶν ἐνδυμά-
 D *των δαπάνην ἐκείνοις μῦλλον ἢ ἑαυτῷ ἀναλοῦν. ἀλλὰ γὰρ αὐτὸς*
μὲν ἔξαπίνης ἐντυχῶν βιαίῳ καὶ ἀνταγωνιστῇ τῷ καιρῷ καὶ τοῖς
πράγμασιν οὕτω τὰ κατ' αὐτόν τε διωκῆσατο καὶ ταῖς τοῦ
Θανόντος βασιλέως συνθήκαις καθόσον ἐφικτὸν διετήρησε τὴν 20
αἰδῶ. (Δ.) Ἡ δ' ὁμόψυχος ξυνωρίς ἐκείνη, ἀκούσασα τὴν
 E *Ἐτῶν βασιλικῶν παρασῆμων ἐκείνου περιβολὴν, ἀνεπήδησέ τε ὕψ'*
ἡδονῆς καὶ, μεμηνῶτων ὥσπερ μιμησαμένη διώδεσιν, πρὸς τερα-

5. βεβαιοτέρα em. Boiv. pro ἀβεβαιοτέρα.

facile oblivisceretur. Immo ut illi, ita et ipsius necessariis primas tribuebat. Propugnaculum enim aiebat se ab imperatore aedificatum ad conservandum imperium eius filio; cui proinde tanto tutius ac stabilius futurum esset imperium, quanto ipse potentior esset exstiturus. (III.) Itaque et vestem, quae purpurea erat, in albam, propter aegritudinem ex defuncti imperatoris morte, post tertiam statim diem mutavit (qui mos ab imperatoribus semper observatus in luctu) et vestibus ab eo tempore albis constantissime usus est, donec regina urbe capta totius Romanae ditionis princeps nemine adversante evasit. Cuius rei causam sciscitanti mihi respondit, se id triplici de causa factitasse: primum quidem, ut defuncto imperatori amico suo iusta persolveret: deinde propter matris suae mortem, quae postmodum incidit: tertio denique, quod eos, qui secum erant, videret rerum necessariorum penuria laborantes, in maximis periculis versari, adeoque satius duceret magnificum vestis imperatoriae sumptum impendere in illorum usus, quam sibi reservare. Sed enim ipse, cum offendisset statim violenta adversaque tempora ac negotia, ita et suis rebus consuluit, et defuncti imperatoris mandata, qua maxima potuit reverentia, prosecutus est. (IV.) At unanimes illi ac paene gemelli, ubi istum accepere insignibus imperatoris ornasse se, exiliunt prae voluptate, et furentium quasi ritum

τῷ βακχεῖαν ἐκίνει τὰ ἤθη. ἀφορμὴν γὰρ εἰληφυσῖα τὸ πρῶγμα, A. C. 1341
 καὶ δικαίωμα μέγιστον εἰς τὸ φαγερῶς ἀμύνησθαι, καὶ τὰ πύλαι Imp. Io. Pa-
 τῆς ψυχῆς ἀπόρρητα ἀρρώστηματα παρῶρησιαζομένη καὶ ἀκρατῶς laeol. 1
 ἐχούση τῇ γλώττῃ ἐς τὰς τῶν ὄλων ἐπαντλεῖν ἀκοάς, καὶ δι-
 5 καίουσιν μὲν ἑαυτοὺς ὀρθῶς σκοπομένους ἐκ πολλοῦ τὴν ἐκείνων
 δηλαδὴ κακίαν, ἐν σπαργάνοις ἔτι καὶ γάλαξι κνοφορομένην **F**
 (μάρτυρον γὰρ εἶναι καὶ κήρυκα διαπρῦσιον τῶν προτέρων στοχα-
 σμῶν τὸ τῶν πεπραγμένων, πρὸς ἐντελῆ τινα προενεχθέν τὸν τό-
 κον ὄψε) ἀνευδοιάστως ἤδη καὶ ἀπαρακαλύπτως πρὸς ἄσπονδον
 10 καὶ ἀκήρυκτον ἐκίνησε τὰ πράγματα μάχην. (E.) Καὶ ἦν ἰδεῖν
 εἰς δύο μοίρας σχισθὲν τὸ τῶν Ῥωμαίων γένος ἕπαν κατὰ πᾶσαν
 πόλιν καὶ χώραν· εἰς τε τὸ συνετὸν καὶ ἀσύνητον· εἰς τε τὸ **P. 382**
 πλοῦτον καὶ δόξῃ διαφέρον καὶ τὸ ἐνδεές· εἰς τε τὸ παιδείας
 ἐγγενοῦς τρόφιμον καὶ τὸ πύσης παιδείας παντελῶς ὑπερόριον
 15 εἰς τε τὸ ἔμφρον καὶ τεταγμένον καὶ τὸ ἄφρον καὶ στασιῶδες
 καὶ αἰμοχαρές· καὶ τὰ μὲν βελτίω πάντα πρὸς ἐκείνον μετεβόρη- **V. 310**
 κῶτα· τὰ δὲ χείρω πάντα πρὸς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ. οἱ γὰρ γένει
 καὶ πλοῦτον καὶ δόξῃ τῶν πολλῶν ὑπερέχοντες, οἴκους ἀφέντες **B**
 καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, εἰς ἐκείνον ὅλην προθέσει ψυχῆς ἐβόρη-
 20 σαν, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν φιλτάτων τὴν ὑπερόριον προελόμενοι
 δίαταν, καὶ βέλτιον ἠγησάμενοι σὸν ἐκείνω δυστυχεῖν, ἢ μετὰ
 τούτων τρυφᾶν· οἶμαι τὸ τοῦ Ἀναχάρσιδος λέγοντες, ὡς κρεῖσ-
 σον ἕνα φίλον κεκτηῖσθαι πολλῶν ἄξιον, ἢ πολλοὺς ἀξίους μη-

asemulantes ad bacchandam insolenter vertuntur. Eam enim occasionem
 nacti ac rationem palam obsistendi maximam, liberrimaque et incontinenti
 lingua omnium auribus obtrudendi morbum animi veterem atque arcanum,
 commendantique se, quod pridem istius improbitatem perspexissent, in
 canis, in utero adhuc delitescentem et quasi lactentem (testem enim
 prioribus coniecturis ac praeconem vere vocalem accessisse id, quod no-
 vissime actum et in lucem perfecto partu tandem aliquando editum foret)
 iam nec dubie nec latenter implacabilis internecinique belli auctores exis-
 tant. (V.) Ac tunc scissum in duas partes videre erat per omnes et
 urbes et provincias omne Romanum genus, et hinc quidem sapientiores,
 inde insipientes stare: hinc homines opibus et dignitate eminentes,
 inde egenos: hinc liberalis disciplinae alumnos, inde alienos ab omni
 disciplina; hinc denique eos qui sani ac moderati essent, illinc eos qui
 insanirent seditionibusque et sanguine gauderent: et optimos quidem
 quosque isti suffragantes; pessimos autem omnes Byzantiniis. Qui enim
 genere, opibus, et dignitate reliquos anteibant, ii relictis sociis, coniugibus,
 liberis, ad istum omni studio convolabant, vitam iucundissimis rebus cari-
 tarum eligentes, et cum isto pati iniqua satius ducentes, quam cum illis
 vivere delicate: illud, puto, Anacharsidis usurpantes, melius esse unum
 habere amicum multi aestimandum, quam nullius pretii multos. (VI.) Oo-

A. M. 6850 δενός.

Ind. 10

(ζ.) Ὑλην τοίνυν εὐρόντες, ἦν πάλαι ποθοῦντες ἐτύγ-
 χανον, φακέλλους γραμμάτων διέπαιπον οἱ Βυζάντιοι πρόεδροι
 κατὰ πῦσαν ἐπαρχίαν καὶ πόλιν, ἀνάθημα καὶ ἀφορισμοὺς
 περιέχοντα πάντων, ἔσοι φίλοι θέλουσιν εἶναι τοῦ Καντακουζι-
 νοῦ· καὶ ἅμα πᾶν τό,τε δημοτικὸν ἐρεθίζοντα κατὰ τῶν πλου-
 σίων καὶ τὸν βύναυσον ὄχλον κατὰ τῶν δόξῃ καὶ γένει προῦ-
 χόντων· ἵνα τῶν οὕτως ἐχόντων ἐκ μέσου γενομένων, εὐχερῶς
 αὐτοὶ τῆς ἀρχῆς ἐγκρατεῖς καταστῶσι, μηδὲν ὀθενοῦν ἀντίπαλον
 ἐφορώμενοι. καὶ μέγτοι καὶ γέγονεν ἐντεῦθεν μεγίστη καὶ πολυ-
 δῆς φθορὰ πανταχῆ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐν βραχεῖ πραγμάτων, οἷαν
 οὐδεὶς ἐν βραχεῖ παραστῆσαι δύναται λόγος. (Ζ.) Ὁ μὲν οὖν
 Καντακουζηνὸς οὐδὲν ἐπιδείξασθαι θάρσος ἐβούλετο, οὐδ' ἐπε-
 χεῖρει πρὸς οὐδὲν τῶν ἀπάντων σπουδῆς ἄξιον, οἷα φιλοῦσι ποιεῖν
 οἱ τοιοῦτοις ἐγχειροῦντες καὶ πρὸς τοιαῦτα πελάγη συναλαθέντες·
 Ἐὰλλ' ἔμενεν ἡσυχος μετὰ τῆς ἐπομένῃς αὐτῷ στρατιᾶς. εἶχε γὰρ
 ὀπλίτας, τῶν μὲν λίαν ἀριστων καὶ ῥώμῃ σώματος καὶ ψυχῆς
 ἀνδρείας καὶ πείρας διαφερόντων, ἄχρι καὶ ἐς δισχιλίους ἱππέας·
 οἱ καὶ τὸ σὺν αὐτῷ θανεῖν πολλῷ τιμιώτερον ἦσαν ἡγούμενοι,
 ἢ πλὴν αὐτοῦ ζῆν ἄχρι μιᾶς τινος τῆς ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν λογαδῆς
 ἔτοιμοι καὶ τοσοῦτοι τὸν ἀριθμὸν ἦσαν αὐτῷ· οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς
 ταττόμενοι δις τοσοῦτοι. (Η.) Ἐκεῖνος μὲν οὖν διεπρεσβεύετο
 πρὸς τοὺς Βυζαντινοὺς τὰ πρὸς εἰρήνην συγὰ, καὶ τῶν βασιλικῶν
 τοῦ συζόγου τὴν βασιλίδαν ἀνεμίμησεν διαθηκῶν καὶ ἐντολῶν,
 ἃς ἐκεῖνος ἐτι ζῶν αὐτῇ διετίθετο, περὶ τε κήδους τοῦ νέου βασι-

cazione; itaque nacti, quam expetebant pridem, praesules Byzantini per omnes et provincias et civitates fasciculos mittebant litterarum, anathema et interdicta continentium adversus eos, qui amici essent Cantacuzeno, simulque et plebem omnem in divites irritantium, et mercenarium multitudinem in eos qui dignitate et genere eminebant: ut sublati de medio iis qui tales erant, facile ipsi rerum dominatum invaderent, nihil quacumque ex parte contrarium suspectumque habituri. Et certe maxima inde ac multiplex universae rei Romanae clades brevi exorta est, qualem paucis exprimere nulla possit oratio. (VII.) Cantacuzenus vero nulla re audacem se ostendere, nihil aggredi volebat, quod operae pretium esset, ut solent illi qui talia inceptant, et in eos rerum aestus compulsi sunt; sed quietus cum suo exercitu manebat. Habebat enim armatorum, eorum inquam qui longe fortissimi essent et robore tam animi quam corporis experientiaque praestarent, ad duo equitum millia; quibus multo praestabilius videbatur mori cum eo, quam sine eo vel unam tantum diem vivere. Tot itaque ac tales erant lecti milites. Qui autem secundum ab illis locum obtinerent, bis totidem erant. (VIII.) Iste igitur frequentes de pace legationes ad Byzantinos mittebat, et Augustam commonefaciebat supremas voluntatis et mandatorum imperatoris coniugis sui, quae ab illo adhuc vivente acce-

λῶς καὶ ἐπιτροπῆς τοῦ Καντακουζηνοῦ ἄχρι τῆς προπούσης ἡλικίας τοῦ νέου. μηδὲ γὰρ χρῆναι πιστεύειν ἀλλοτρίοις συμβού-
 λοις, καὶ πάντα πρὸς τὴν οἰκειαν σπουδάζουσιν ἔφρασιν, καὶ ὅσα τὴν
 ταχίστην ἀνατρέφαι δύνανται τὴν πύλαι καταστάσασιν, καὶ
 5 ὅλα συλλήβδην εἰπεῖν τὰ τῆς βασιλείας πράγματα. (Θ.) Ἡ δὲ
 τοιαύτη τοῦ ἀνδρὸς ἡμερότης οὐκ ἐμίλαξε τοὺς Βυζαντίους· ἀλλὰ
 τοῦναντίον ἐξέμηνε πρὸς ἀνυπέβλητον θράσος τε καὶ ἀπόνοιαν.
 οὐδὲ γὰρ διὰ φριδῶ τῶν ὁμοφύλων αἱμάτων ταῦτ' ἔφρασκον φά-
 σκων ἐκεῖνον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀπογνώσει τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς συνασθέντα.
 10 καὶ φανερώς μὲν ὄπλα πολέμια κατ' ἐκείνου διηνεκῶς συγκροτοῦ-
 σιν, ἔκ τε θαλάττης ὁμοῦ καὶ ἡπείρου, ἥκιστα σφισιν ἐνῆν οὐτ'
 ἡρεμῖν, οὐτ' οὐδεμιᾶς λαθραίας φειδέσθαι μηχανῆς, ὅσαι τε
 διὰ φαρμάκων καὶ γοητειῶν καὶ ὅσαι δι' αἵματος. (I.) Ἐκεῖνος
 δ' εἰς θεῖον ὀλοσχερῶς ἀναθείς τὰς ἐλπίδας ἔμενεν ἡσυχῇ κατέ-
 15 χων ἔτι τὰ ἑαυτοῦ κατὰ χώραν στρατόπεδα, καὶ ταῦτα πάνν δι-
 ψῶντα μάχης καὶ σκύλων πολεμικῶν, καὶ πλείους ἔχοντα τοὺς
 καλοῦντας τῶν οἰκητόρων τοῦ Βυζαντίου· ὥστε τοὺς πλείους
 καταγόντας αὐτοῦ φραθυμίαν καὶ γνώμης νωθρότητα, καὶ ἅμα
 ὡς τὸ εἰκὸς ὑποπτεύσαντας κίνδυνον σφῶν τε αὐτῶν καὶ αὐτοῦ,
 20 οἶχσθαι ἀποδράντας ἐκεῖθεν ἐς Βυζαντίους. ἐπέλιπε γὰρ ἤδη καὶ
 τὰ σιτία σφῶς κατὰ πλήθος, ἐς μόνον τὸ Διδυμοτείχου πολί-
 χιον συγκλεισθέντας μετὰ πολλῶν τῶν ὑποζυγίων. ἤγναντιοῦτο
 γὰρ αὐτοῖς τὰ τῆς τύχης ὁμοῦ καὶ τῆς ὥρας. ὃ, τε γὰρ χειμῶν, D

2. νέω cod. Reg.

pisses, de affinitate iunioris imperatoris ac de tutela Cántacuzeno defe-
 renda, quoad idoneam aetatem pupillus attigisset; nec enim credendum
 esse extraneis consiliariis, qui omnia pro sua libidine alacriter susciperent,
 eaque maxime, quae veterem statum rerum et universum prorsus imperium
 possent evertere. (IX.) Ea viri humanitas animos Byzantium haud mol-
 livit: sed e contrario ut audacia amentiaque ultra modum furerent effecit.
 Nec enim ea ab illo dici aiebant, quo parceret sanguini suorum civium,
 sed quia ad desperationem suae salutis esset compulsus. Et cum arma pa-
 lam hostilia in illum terra simul et mari assidue conflarent, minimum illis
 otū supererat, nec ulli parcebant occultiori machinae, quae seu veneno,
 seu praestigiis, seu cruenta morte grassaretur. (X.) At ille spem unico
 in Deo ponens manebat etiamnum quietus, continebatque adhuc intra ca-
 stra exercitum: qui tamen et pugnam et spolia hostilia vehementissime
 sitiebat, et a plurimis invitabatur civibus Byzantinis. Quo factum est, ut
 plerique eum desidia et socordis ignaviae accusantes, simulque, ut ver-
 simile est, rati periculum sibi et illi impendere, inde ad Byzantios transfu-
 gerint. Iam enim et cibi ipsos pro hominum multitudine deficiebant, solo
 Didymotichi oppidulo cum frequentibus iumentis inclusos. Adversa quippe
 utebantur et fortuna et tempestate. Namque et hiems, si alias unquam,

A. M. 6850 εἶπερ ποτὲ, ἐγγόνει βαρὺς καὶ πάνυ τοι σφόδρα συνεχῆς ἐπι-
 Ind. 10 φέρων τὸ βάρος· καὶ πρὸς γε τῶν γραμμῶν ὅποσα πρὸς τε
 τὸν Κρόλην Σερβίας καὶ Ἀλέξανδρον, τὸν τῶν Μυσῶν ἀρχηγόν,
 καὶ πρὸς οἰουσδήποτε συμμαχίας ἕνεκα ἔπεμπε, πάντα ἡλόκοιτο
 πρὸς τῶν Βυζαντιῶν, φρουροῖς καὶ ἡμεροσκόποις διαλαβόντων⁵
 τὰ κύκλω πρὸς τε γῆς καὶ θαλάττης.

E γ'. Ὁ γε μὴν πατριάρχης μελῶνα τὴν δικαιοσιν τῆς βασιλι-
 κῆς ἐπιτροπῆς μηχανώμενος ἐναντῷ ἔστειπε διὰ πάσης σπουδῆς
P. 384 Ἰωάννην τὸν παῖδα τοῦ βασιλέως, οὐ περιμείνας, διὰ τὸ λίχρον
 τῆς ἐφάσεως, οὐθ' ἡλικίαν αὐτοῦ, οὐτ' ἐπίσημον ἡμέραν τινα¹⁰
 τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἐνάτη γὰρ ἐπὶ δέκα ἔτυχεν οὐσα τοῦ νοεμβρίου,
 ἐν ἣ τὸ βασιλικὸν αὐτῷ περιτέθεικε στέφος, ἀξύμβολός τις φά-
 ναι καὶ μᾶλα ἀνέστος, τό γε ἦκον εἰς αὐτήν. καίτοι τοῦτο ἐβού-
 λετο μὲν περιφανέστερον ὁ Καντακουζηνὸς καταστήσαι μετὰ
 τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον εὐθύς· ἐκώλυε δ' αὐτὸς ἐπιβούλως¹⁵
B καὶ μᾶλα σὺν δόλῳ. (B.) Κατὰ μέντοι τὴν τοῦ δεκεμβρίου
 τετάρτην καὶ εἰκοστὴν, περὶ δειλὴν ὄψιαν, ὅποτε τὴν γενέθλιον
 πανήγηριν ἐορτάζομεν τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, ἀνεβίβασε τοῦτον
 κἂν τῷ τοῦ παλατίου Αἰθιερίῳ οἰκίσκῳ· ὅθεν καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ
 βασιλεῖς εἰώθεισαν τὴν τοιαύτην ἡμέραν προκύνειν, ἀθροίζο-
 μένου τοῦ πλήθους τῶν Βυζαντιῶν, καὶ παντὸς τοῦ στρατοῦ,
 καὶ ἀνυμνούντων αὐτοὺς εὐχαῖς τε καὶ εὐφημίαις παντοίαις κά-
C τωθεν, κατ' εἰκόνα τοῦ πάλαι θριαμβοῦ Ρωμαίων. ἦν δὲ τῶν
 ὁ τοῦ δήμου κάτωθεν ἐξηχούμενος κρότος καὶ θόρυβος οὐκ ἐδ-

constantissime ingravescens, asperissima tum fuit: et praeterea quascumque ille litteras sive ad Cralem Serviae, sive ad Alexandrum Mysorum principem, sive ad alios quoslibet arcessendorum auxiliorum causa mittebat, omnes intercipiabantur a Byzantiis, qui cuncta circum a terra et a mari custodibus atque exploratoribus tenebant.

13. At patriarcha, quo videretur meliori iure tutelam imperatoriam sibi arrogasse, omni diligentia Ioannem defuncti imperatoris filium coronavit, non expectata prae aviditate nec aetate illius, nec aliqua anni die insigniori. Nam is coronam imperatoriam illius capiti imposuit Novembris die xix. quae dies ex se minime insignis aut solennis est. At id ipsum voluerat Cantacuzenum splendidiore apparatu celebrare post obitum statim imperatoris; sed hic insidiosae et maximam per fraudem impediērat. (II.) Verum die Decembris xxiv. circa vesperam, cum solenne natalium Christi Salvatoris celebramus, eundem in Aetherea quoque palatii aedacula inauguravit; unde et ii, qui illum antecesserant, imperatores soliti erant eadem die prospectare Byzantium congregatam multitudinem totumque exercitum, qui et votis et omni laetarum acclamationum genere ex inferiori loco eos prosequēbantur, ad veteris triumphi Romani exemplum. Erat autem plausus ac strepitus, quem tum ciebat infra populus, non mera ac simplex

φημίαν ἔχων τοῦ βασιλέως ἀκήρατόν τε καὶ ἀμιγῆ· ἀλλὰ συνεκ- A. C. 1341
 κρατο καὶ ταῖς κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ ἕμα ταῖς τῆς μη- Imp. Io. Pa-
 τρὸς αὐτοῦ λοιδορίαις, λαν οὐσαις αἰσχυραῖς καὶ οὐ πάνυ τοι- laeol. 1
 σώφρονος ἀκοῆς ἀξίαις, ὑποκάοντος τοῦ Ἀποκαάκου καὶ ἀνα-
 5 πλέγοντος δωρεαῖς ἀδροτέραις καὶ ὑποσχέσεσι τὴν τοιαύτην τοῦ
 πλήθους ὀρμήν. (Γ.) Καὶ ἦν αὐτήκοος τούτων ἁπάντων ἡ τοῦ D
 Καντακουζηνοῦ μήτηρ, δεσμοωτήριον οἰκοῦσα μεταξὺ τῆς βασι-
 λείου ἀλλῆς, ἐνθα τὸ ἄθροισμα τοῦ δήμου κατὰ ποταμοδὸς
 συνέβριε καὶ συνεκροτεῖτο. καὶ μέντοι καὶ τὴν καρδίαν σφόδρα V. 312
 10 ἐκαλήττετο, καὶ στενωγμοὺς ἐκ βύθους ἀνέπεμπεν, ὥσπερ κα-
 πνοὺς θολεροῦς τε καὶ ὀμιχλώδεις, καὶ πολλὴν τὴν ἔνδον τῆς
 ψυχῆς πικρίαν τοῖς παρακαθημένοις ἀγγέλλοντας. μεριζομένη E
 γὰρ τὴν ψυχὴν πρὸς τε τὴν ἀπόρητον ἐκείνην τῶν λοιδοριῶν
 ἀκοῆν καὶ ἀναλογιζομένη πρὸς τίνων ταῦτα δραματουργεῖται,
 15 χθρὲς καὶ πρότριτα δούλου μοῖραν ἐχόντων πρὸς αὐτήν, καὶ ἕμα
 τὴν μνήμην ἀναφέρουσα ἐς τὰς ἐκ βρέφους τύχας καὶ τὸ τῆς ἡλι-
 κιώτιδος εὐδαιμονίας ἄνθος ἄχρι γήρωος παραμείναν ἀκήρατον καὶ
 ἀκμάζον, καὶ παρατιθεῖσα ἐκεῖνα πάντως ταῖς νῦν ἀντιπάλοις καὶ F
 ἀδοκῆτοις τοῦ χρόνου φοραῖς, φέρειν οὐκ εἶχεν· ἀλλὰ πληγείσης
 20 σφοδρῶς τὴν καρδίαν, εἰς νόσον ἐτρέπη τὸ σῶμα βαρεῖαν καὶ
 ὑπωχνουμένην ἔσεσθαι οἱ τοῦ βίου τὸ πέρας οὐκ εἰς μακρὰν.
 (Δ.) Ἐπιστάσης τοιγαροῦν καὶ τῆς τῶν φώτων πανηγύρεως μετὰ A. C. 1342
 δύο καὶ δέκα ἡμέρας, καὶ τοῦ μὲν βασιλέως ὁμοίως αὐτῆς προ- Imp. Io. Pa-
 κύπτοντος ἄνωθεν, τοῦ δὲ δήμου κάτωθεν τὰς ὁμοίας εὐφημίας laeol. 1

nisi erga imperatorem studii significatio; sed et convitia, tam in Cantacu-
 zenum quam in illius matrem, admixta erant; foedissima illa certe, nec
 sobriis auribus digna: ventilante Apocauco et incendente maioribus largi-
 tionibus ac promissis impetum plebis. (III.) Ea vero omnia audiebat ipsa
 per se Cantacuzeni mater, quae tum intra aulam palatii carcerem habita-
 bat; quo torrentis instar confluebat et glomerabatur collecta populi turba.
 Ac sane illius cor vehementissimo dolore pungebatur, gemitusque edebat
 altissimos, qui fumi instar turbidi ac nebulosi amaritudinem, quae plurima
 animo illius inerat, assidentibus indicabant. Partim enim convitiis illis in-
 tolerandis, quae audiebat, animum advertens, et a quibus istae tragoediae
 agerentur secum reputans, ab iis nempe, qui heri ac nudius tertius man-
 cipiorum instar ei fuissent, partim memoriam repetens suae inde usque a
 pueritia fortunae felicitatisque illius sibi coaevae, cuius flos illibatus ac
 vigeans ad senectutem usque permanserat, componensque ista omnia cum
 illis adversis atque inopinatis vicissitudinibus temporis, minime id ferre
 poterat. Corde itaque graviter vulnerato, corpus in difficilem morbum in-
 cidit, qui finem vitae haud longe abesse pollicebatur. (IV.) Cum itaque
 et Laminum solenne post duodecim dies advenisset, atque imperator itidem
 deorsum prospectaret, populus autem ex inferiori loco similibus et accla-

A. M. 6850 καὶ λοιδορίας αὐθις ἐπικυροῦντων, ἔκειτο ἡ Καντακουζηνή νε-
 Ind. 10 κρὰ πρὸς τὸ δεσμωτήριον ἐρριμμένη καὶ ἐπιληημένη, καὶ πά-
 P. 385 νυ τοι σφοδρῶς ἀπωσιμένη τῆς πάλαι εὐδαιμονίας καὶ δόξης
 ἐκείνης. ἔφθη γὰρ μικρὸν πρὸ τῆς τῶν σαλπύγγων ἠχοῦς τὸ ζῆν
 ἀπορρήξασα. δεισασα γὰρ οἶμαι ἡ ψυχὴ, μὴ πρὸς τὴν τῶν 5
 ὁμοίων αὐθις ἐμπέση λοιδοριῶν τρικυμίας, συνεστάλη τε πρὸς
 ἑαυτὴν καὶ προαπερβράγη τοῦ σώματος. τὸ δ' ὅπως συγκεχώρηκε
 Β ταῦτα γενέσθαι θεός, προΐοντες ἐροῦμεν πλατύτερον, στοχαζό-
 μενοι καθόσον ἡμῖν ἐφικτόν. (Ε.) Ἄλλ' ἐκεῖνο μικροῦ με παρ-
 δραμε. μετὰ γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως τελευτήν, οὐ πολλῶν ἡμερῶν 10
 μεταξὺ γενομένων, οὐδὲ τῆς τῶν πραγμάτων οὐπω συγχύσεως
 εἰς φῶς ἐκραγεῖσης, ἀλλ' ἐν ὧδισιν ἔτι καὶ μελέταις κυοφορο-
 μένης, συνέβη καθ' ἕνους τῆ τοῦ Καντακουζηνοῦ μητρὶ, τὸ
 ἱερὸν δοκεῖν ἀνὰ χεῖρας εὐαγγέλιον εἰληφῆναι ἄλλο τῶν πάντων
 C οὐδὲν γεγραμμένον ὄραν, ἢ „αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ 15
 ὑψίστου“, καὶ τοῦτο χρυσοῖς τε καὶ πρὸς ἅπαν κάλλος ἡσκημένοις
 γράμμασιν ὁμοίως ἀεὶ πανταχῆ· διαπορεῖσθαι τε καθ' ἑαυτὴν,
 πῶς ἱερὸν εὐαγγέλιον ὄν μηδὲν μηδαμῆ τῶν εὐαγγελικῶν εἶχε
 ῥητῶν, ἀλλὰ μικρὰ τῶν τῷ θείῳ Δαβὶδ εἰρημένων. τοῦτο ἀφου-
 D πνισθεῖσα διηγείτο πρὸς ἐνίους τῶν φίλων· καίτοι θεῖον ἔφασκεν 20
 εἶναι χρησμώδημα, καὶ πέρας προαναφωνεῖν τῶν καθ' αὐτὴν
 πραγμάτων εὐκλέες τε καὶ πάνυ χρηστόν. τὸ δ' ἦν οὐ τοιοῦτον·
 ὁμοῦς ἔσχεν οὕτω ταυτί. (ς.) Ἐν μὲν δὴ τοῦτο σημεῖον ἦν, ὃ
 προανεφάνησεν ἐξ ὑπνῶν καὶ νυκτῶν τὴν τῆς μεγάλης ταυτησὶ

mationibus et convitiis streperet, iacebat in carcere exanimis Cantacuzena, proiecta atque oblivioni tradita, et a pristina felicitate suoque illo splendore quam longissime ablegata. Etenim vitam paulo ante tubarum sonum abruptit. Verita quippe anima, ut opinor, ne in similem recideret conviti-
 orum aestum, contraxit se in semet, et priusquam id eveniret, e corpore erupit. Quomodo autem haec fieri Deus permiserit, fusius infra declara-
 bimus, quantum licebit nobis coniectare. (V.) Sed me illud paene prae-
 teriit. Paucis diebus post imperatoris obitum elapsis, cum rerum pertur-
 batio nondum in lucem erupisset, sed concepta tantummodo esset ac de-
 liberata, Cantacuzeni mater visa est sibi in somnis, sumpto in manus sa-
 crosancto Evangelio, nihil omnino videre in eo scriptum, praeter illa verba:
 „haec mutatio dextrae altissimi“: idque aureis summaque elegantia exara-
 tis litteris, a capite ad calcem ubique similiter: secumque agitare, quo-
 modo liber ille, cum sacrum esset Evangelium, ne verbum quidem uspiam
 evangelicum exhiberet, sed paucula illa Davidis prophetae. Id cum ex-
 perrecta esset, amicis quibusdam exposuit: et quidem divinum aiebat esse
 oraculum, ac praedici sibi gloriosos optimosque exitus rerum suarum. Id
 autem non tale erat. Tamen haec ita se habuerunt. (VI.) Unam quidem
 illud omen fuit, quo maguae illius et illustrissimae domus eversio in somnis

καὶ περιφανοῦς οἰκίας καθαιρέσιν. δεύτερον δ' ἐκ νυκτῶν μὲν A. C. 1842
καὶ αὐτὸ, μὴ ἔξ ὕπνου γε μὲν, ἀλλ' ἔξ ἐρηγύρσεως φάντασμα Imp. Io. Pa-
θεαδὲν ἐναργῶς. εἰωθὸς γὰρ τοῖς εὐγενεῖα καὶ δόξῃ μεγάλη συ- laeol. 1
ζῶσι προσώποις, ἄχρι καὶ ἐς μέσας ποῦ νύκτας συνδιανυκτε-
5 ρεῖν τοῖς ὅσοι χρεῖας οἰασθηποτοῦν προσίουσιν ἕνεκα, τῇ Καν-
τακουζηνῇ τοῦτο μάλιστα πάντων προσῆν, ὅτε καὶ μάλιστα πάν-
των δόξῃ καὶ περιφανείᾳ προεχοῦσῃ, καὶ βουλῶν καὶ ἀποδότητων
προεστηκυῖα βασιλικῶν. τῆς δὲ τοιαύτης ἐχομένη καὶ νῦν συνη-
θίας, καὶ πόρρω νυκτῶν γενομένης τῆς ὀμίλιας, ἔδοξεν αὐτῇ, V. 313
10 στᾶσαν πρὸ τῶν θυρῶν ἀφ' ὑψηλοῦ τοῦ πύργου τῆς οἰκίας F
θεύσασθαι τε τὴν σιλήνην ἀνίσχουσιν ἄρτι τοῦ ὄρλλοντος καὶ
τῆς ὥρας ἐκείθεν καταστοχύσασθαι. τὸ γὰρ περιγίγειον ἐκ περι-
στροφῆς τοῦ οἰκείου ἐπαναλαμβάνουσα κύκλου, καὶ ἐς τετράγω-
νον αὐτῆς τῷ ἡλίῳ καθισταμένη τὸ δεύτερον ἤδη σχηματισμὸν,
15 ἀφρονύκτους οὐ μάλᾳ ββούλετο παρέχειν τῇ γῆ τὰς αὐγὰς, πρὶν
ἐς μέσην ἀφικέσθαι τὴν νύκτα τηρικαῦτα τὸν χρόνον. (Z.) Οὕτω P. 386
δὲ σίσιως τε καὶ σκέψεως ἔχουσα, καὶ ἅμα φροντῖδων οὐσα
τῶν μελλόντων πλήρης, ἔνοπλον ἰππέα τεθέεται, κάτωθεν τε
ἐστῶτα τοῦ πύργου καὶ τῷ δόρατι σημειούμενον τὸ τοῦ πύργου
20 μέγεθος· ὡς ἐκπλαγῆναί τε αὐτὴν τῷ αἰφνιδίῳ καὶ ἀπροσδοκῆτῳ
τοῦ φάσματος καὶ συστραφεῖσαν ἐκπέμψαι τοὺς καθέξοντας τὸν
ἐν ἡωρία τοιαύτῃ τοιαῦτα μηχανώμενον, καὶ ἀκουσομένους, ὅτου
χρῆν καὶ ὄθεν ἐκείνῳ ταῦτα δρῶν προστεταγμένον· εἶη. ἐπεὶ δὲ B
τῆρ ταχίστην παλινδρομήσαντας φάναι μηδένα τῶν πάντων ἐνωρα-

ac de nocte praenunciata est. Alterum vero et ipsum de nocte, non autem in somnis, sed vigilanti sese videndum obtulit, clarum manifestumque ostentum. Qui enim nobilibus et illustribus personis mos est, ut ad medias usque noctes cum iis pervigilent, a quibus quacumque de causa conveniunt, is Cantacuzenae in primis erat, utpote quae dignitate supra omnes et splendore fortunae eminebat, consiliisque et arcanis imperatoris praeerat. Qua consuetudine cum uteretur tunc quoque, et ad multam noctem colloquium esset productum, placuit ipsi pro foribus stare, et ab excelsa aedium turri lunam, quae tum supra horizontem recens exurgebat, contemplari, ut inde quota esset hora coniceret. Nam cum circuli sui perigeum conversa repeteret, et iam rursus in secunda quadratura esset ad solem, acronycham lucem non prius terrae praebat illo tempore, quam ad mediam noctem perventum esset. (VII.) Cum in hunc modum Cantacuzena illie staret et specularetur, ac simul de futuris magnopere esset sollicita, armatum equitem videt infra stantem, ac magnitudinem turris hasta metientem. Eius rei subito et improviso aspectu territa convertit se retro, mittitque homines cum comprehensuros, qui tam alieno tempore talia moliretur, ac sciscitatos, quorsum ea facere et a quibus ei esset imperatum. Cum autem ii celerrime regressi affirmarent, neminem a se conspectum, nec viam

A. M. 6850 κέναι, μηδ' εἶναι πάροδον οὐδεμίαν, ὁπόθεν εἰσιτητά γε εἴη ἐξ-
 Ind. 10 νοις καὶ ἱππόταις ἀνδράσι, τῶν θυρῶν ἀπασῶν κεκλιμισμένων,
 ἤδη καταπληγῆναι τε αὐτήν καὶ, πρὸς ἄλλας ἐννοίας ἀνεγκοῦ-
 σαν τὸ μάντευμα, λύπης πλησθῆναι καὶ δακρῶν γενέσθαι ἰγγύς.

C ιδ'. Ἐγὼ δ' ἐκέισε ἐπάνεμι. τῷ Καντακουζηνῷ γὰρ οὔτε⁵
 πρὸς τοσαῦτα τὴν ψυχὴν κατενηνέχθαι ῥόδια τῶν δεινῶν συν-
 ηνέχθη, οὔτε πρὸς οὓς εὗρισκε συνεχῶς κατ' αὐτοῦ συσκευαζο-
 μένους λαθραίας καὶ ἄλλοτ' ἄλλας ἐπιβουλάς ἀπηγορευκέναι, ἀλλ'
 ἐστάναι τῶν ἰδίων ὄρων ἐντὸς, ἀκλινεῖς τὰς πρὸς θεὸν ἐλπίδας
 ὁμοίως αἰεὶ φυλάττοντι· καὶ γράφοντι μὲν αἰεὶ καὶ δεομένῳ λή-
 10 γειν οὐκ ἦν οὐδαμῆ, κυρωθῆναι ὅποσα περιῶν ὁ βασιλεὺς ἐνετέλ-
 D λετο περὶ γε αὐτοῦ. ἀλλὰ τῶν Βυζαντιῶν οὐδ' ἄκροισ τῶν λεγο-
 μένων ἀκούειν θελόντων ὧσιν, ὅτι μὴ καὶ τοὺς ἀγγέλους σὺν ἀτι-
 μία καὶ κουρᾷ πομπευόντων ἐπ' ἀγορᾶς καὶ δεσμοῖς καὶ εἰρ-
 κταις συγκλειόντων, τῷ δὲ οὐ διὰ γλώττης ἐγένετο λοιδορεῖν¹⁵
 οὐδενὶ τῶν ἀπάντων. οὐ μὴν οὐδὲ τοὺς ἐν τῷ ὄρει τῷ Ἄθῳ δια-
 πρέποντας ἀρετῇ καὶ ἀσκήσει μεσίτας εἰρήνης ἀπῆξιου γίνεσθαι.
 Εἰλλὰ καὶ τούτων ἐλθόντων, ἀπρακτος ἔδοξεν ἡ σπουδῆ. τὰ μέν-
 τοι χρήματα, καὶ εἴ τι κειμήλιον ἦν ἀμφοτέροις ἐκ πολλοῦ τεθη-
 σαυρισμένον, πάντα ἀνάλωται πρὸς τε ἄλλα τῶν κοινῶν καὶ²⁰
 πρὸς τὰς τῶν στρατιωτῶν χρείας. (B.) Κρούφα γε μὴν συχνοὶ
 τῶν τῆς Ὀρεσιτιάδος προὔχόντων, ἔταιρειαν πεποιηκότες, συνέ-
 θεντο περιελθόντι Καντακουζηνῷ τὰς πύλας ἀνοίξαι, πρὶν αἰ-
 P. 387 σθέσθαι τοὺς τυραννήσαντας δημότας, καὶ γράμματα ἐπεμψαν

ullam esse, qua advenis et equitibus pateret accessus (clausas quippe omnes portas), tum vero illa percussa est, et illud praesagium aliter interpretata totam se tristitiae tradidit, nec longe a lacrymis abfuit.

14. At non Cantacuzeni animus (ego enim illuc redeo) tantis calamitatum fluctibus demersus est, nec insidiae illae perpetuae et alias aliae, quas in se clanculum strui comperiebat, effecere ut desponderet, sed intra suos limites stetit immotus, spesque in Deo defixas constantissime habuit, nec desitit unquam per litteras petere ac rogare, ut quaecumque imperator, dum viveret, de ipso mandavisset, confirmarentur. Cumque interim populus Byzantinus ne auribus quidem primoribus dicta acciperet, quin imo et nuncios ignominia affectos ac detonsos per forum traduceret vinculisque et carceribus coerceret: tamen huius lingua nemini convitiabatur. Sed nec homines illos, virtute ac disciplina praestantes, qui montem Atho incolebant, sequestros pacis recusabat. Atque illi quidem venerunt; sed nihil diligens eorum studium effecit. Porro et pecuniae, et si qua utrisque longo ante recondita suppellex erat, tum in alios usus impendebantur, tum in ea quae militibus necessaria erant. (II.) At clam plerique Orestiadis primores conspiratione facta, constituerunt oberranti Cantacuzeno portas recludere, antequam plebei, qui tyrannice dominabantur, eam rem perciperent:

ἤδη καλοῦντες αὐτὸν, τὴν ταχίστην ἐλθόντα λαβεῖν ἀπονητὶ A. C. 1342
τὴν πόλιν. καὶ ὃς εὐθὺς διαναστὺς τὸν τε στρατὸν ὤπισσε καὶ Imp. Io. Pa-
τὸν Ἄγγελον Ἰωάννην, τὸ Παμφίλου πολίχνην ὀχυρώσαντα ὡς laeol. 1
προσῆκει, τάχιστα ἤκειν ἐπ' Ὀρεσιτιάδα διεμηνήσατο σὺν ἰπ- V. 314
πέουσιν ἔγγιστα ὀδοθήκοντα. (Γ.) Καὶ δὴ συνελθούτων σφῶν
ἐπὶ τὰς ὄχθας τοῦ παραρρέοντος τῆ Ὀρεσιτιάδι ποταμοῦ, χειμῶν B
τηνκαῦτα ὡσπερ ἐξ αὐτομάτου γέγονε τῆς νυκτὸς ἐκείνης μάλα
κολύς· καὶ ὁ ποταμὸς ἐκεῖνος, ὡσπερ αἰσθησὶν εἰληφῶς ἀπει-
λοῦντος θεοῦ, ἀγριαίων ἦν καὶ σφόδρα πλημμύροντα συνε-
10 λάντων ὑπὲρ τὰς ὄχθας τὰ ρεύματα· ὥστε ἀπορον πρὸς διάβα-
σιν εἶναι τοῖς τοῦ Καντακουζηνοῦ στρατεύμασιν. ἡμέρας σὺν ἔγ-
γιστα διατετριφῶσι περὶ αὐτὸν οὐκ ἔλθας, οὐκ ἔληγεν ὁ χειμῶν·
ἀλλ' ἦν ἑαυτῷ τὴν ὁμοίαν διηνεκῶς συντηρῶν ἀγριότητα. ἀπει- C
ρηκτός δ' ὄψε καὶ ἀπαλλαγέντος ἐκεῖθεν, ὅ, τε χειμῶν ἐς τὴν
15 ὕστεραίαν ἐλώφα καὶ ὁ ποταμὸς ἠρέμα ἐκείνης ὑφέϊτο τῆς
ὑβριῶς τε καὶ ἀγριότητος. τῆς δὴ τοιαύτης πείρας δις ἤδη γε-
νομένης, καὶ τῶν ποταμῶν ρευμάτων αὐδὺς ἐς τὴν ὁμοίαν ἐκε-
την ἀναρρηγνυμένων ὑπερηφάνιαν, ἔγνωσαν ὄψε, μὴ ἔκ τινος
τύχης, ἀλλ' ἐκ θειοτέρας προνοίας εἶναι τὸ ἐναντίωμα, ῥᾶστα D
20 μὲν τὰ πάντα μετασκευαζούσης ὅπη βούλοίτο, καὶ νῦν δ' ἀντι-
πραττούσης μάλα τοῖς τοῦ Καντακουζηνοῦ προφανῶς ἐγχειρήμα-
σιν· ὡς ἔπεσθαι καὶ τὴν τῶν στοιχείων εὐθὺς ἀγανάκτησιν πολλῶ
τῷ θυμῷ ῥέουσιν, ὡσπερ αἰσθανομένων ἀρχιζομένου τοῦ δε-
σπότη, καὶ συνεπιλαμβανομένων, ὡς δούλοις εἰκός, καὶ δει-
25 κνύτων ἔμπρακτον τὴν πρὸς τὸν δεσπότην τιμὴν διὰ τῆς βλα-

et iam litteras ad eum miserant, hortantes ut quam celerrime adesset, ur-
bem nullo labore capturus. Ille igitur motis confestim castris exercitum
instruxit, Ioannique Angelo mandavit, ut munito prout par erat Pamphili
oppidulo, quamprimum Orestiadem veniret cum equitibus proxime octo-
ginta. (III.) Cum autem illi ad ripas fluvii Orestiadem praeterfluentis
coavenissent, tempestas violentissima per illam noctem quasi sponte coorta
est; fluvius vero, ac si sensum haberet aliquem irati numinis, saevire ac
multum supra ripas exundare coepit, ita ut Cantacuzeni copiae tralicere
non possent. Itaque dies non pauci in proximo circa illum fluvium con-
sumpti sunt, tempestate haud quiescente, sed eandem sibi violentiam per-
petuo retinente. Tandem re desperata cum inde abiisset Cantacuzenus,
postera die tempestas saevire desiit, et paulatim fluvius proterviam illam
ac ferociam remisit. Facto bis periculo, cum flumen eodem iterum tumore
exundasset, sero denique cognitum est, non casu aliquo eas moras obiectas,
sed providentia divina: quae omnia facillime quocunque vellet traduceret,
ac nunc obsisteret apertissime Cantacuzeni coeptis: atque inde fieri, ut et
ipsa statim elementa magno irarum aestu ferventia indignarentur, quasi
iratum dominum sentirent, eique quatenus famulos deceret obsecundarent,

A. M. 6850 πτόσης ὄρμηῆς καὶ μάλα τοὶ σφόδρα βιαίας ἀνταποδόσεως.

Ind. 10

E (A.) Ἐπεκθρόντες δ' οὖν ἐκατέρωθεν ἐνόητε, νῦν μὲν ἐκ Διδυμοτείχου τινὲς τῶν στρατιωτῶν, νῦν δ' ἐξ Ὀρεισιάδος καὶ τῶν πέριξ πολυχλίων, πολλὴν μὲν ἐκείθεν ἐνθάδε λείαν ἤλαυνον, πολλὴν δ' ἐντεῦθεν ἐκείσε· νίκην δὲ καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τῇ σπουδῇ, οὐκ ἦν οὐδετέρῳ κατ' οὐδετέρον· ἀλλ' ἐδίωκον ἀνήγυτα. αἱ δὲ **F** πόλεις ἐφθείροντο διηνεκῶς ὑφ' ἑαυτῶν ἡρέμα καὶ κατὰ μικρόν· καὶ ἦν, ὡς εἶκε, βούλημα θεῖον καὶ ψῆφος ἄνωθεν κυρωθεῖσα, ἐκτριβῆναι καὶ γυμνωθῆναι τὰς πόλεις χρημάτων καὶ δόξης καὶ τάξεως ἐκ τῆς ἐμφυλίου ταυτησὶ στάσεως. (E.) Τῆς γε μὴν **10** ἐμφυλίου μάχης καὶ ἀλλοφύλου τὸ ἐξαλλύττον καὶ ὑπερέχον ὁ **K**αντακουζηνὸς ἐξετάζων τὴν μὲν παροξυσμῶ καὶ πυρετῶ, τὴν **P. 388** δὲ θέρμη τε θέρους καὶ ψύξει χειμῶνος ἔλεγεν εἰκέναι· καὶ εἶναι τὸ ὑπερέχον θατέρον πρὸς θάτερον μάλα πολύ. τὴν μὲν γὰρ ἐξωθεν ψύξει εἶναι καὶ προσθήκαις ἐνδυμάτων ἰᾶσθαι καὶ πν- **15** ρὸς εὐπορίᾳ· καὶ αὖ τὴν ἐξωθεν ἐπιεσθόδιον θέρμην ἐνδυμάτων τε ὑφαιρέσει καὶ ἀνέμων πνοαῖς· τοὺς δ' ἐνδοθεν τικτομένους πυρετοὺς ἐξ ἐγκάτων δύσμαχον εἶναι καὶ μάλα ἀνανταγώνιστον χρῆμα. (ς.) Οἱ δὲ διὰ τὸν **K**αντακουζηνὸν ἐξόριστοι καὶ δεσμῶ-

Bται, καὶ ὅσοι λεληθότως ἐν ταῖς πόλεσι τὰ ἐκείνου διετέλουν φρο- **20** νοῦντες, μετέωροι ταῖς ἐλπίσιν ἦσαν ἕαρος ἐπισειλοντος, εὐμενῆ καταστήσεσθαι σφισι τὴν τύχην. ἀλλ' ἄρα ἦσαν μάταια τὰ τῶν ἐλπίδων. ὡς γὰρ ἐπὶ μαγδραβόλου τὰ ἐκείνου διηνεκῶς ἐχώρει.

suamque erga illum observantiam re significarent, illo scilicet noxio impetu violentissimaque remuneratione. (IV.) Utrunque igitur interdum excurrentes, nunc aliqui ex Didymoticho milites, nunc ex Orestidae vicinisque oppidulis, multam inde huc praedam, multamque hinc illuc abigebant. Neutri autem poterant vincere, atque ita finem contentioni imponere: sed frustra quidem instabant sibi utrinque. Urbes autem perpetuo conficiebantur a se invicem sensim atque paulatim. Et erat (ut videtur) placitum Deo ac caelesti decreto sancitum, ut urbes attererentur, pecuniisque et honore et dignitatis gradu per civiles illos motus spoliarentur. (V.) Et Cantacuzenus quidem civile bellum cum externo comparans, expendensque, quantum alterum ab altero distaret et excederet: civile quidem bellum frigori calorigue febricitantium; bellum vero externum calori aestivo frigorigue hiberno simile esse dictitabat: alterum nempe ex his ab altero multum excedi. Frigori enim hiemis, quod externum est, facile esse vestimentorum accessione atque ignis copia mederi; rursus calorem aestatis, utpote externum atque adventitium, subtractis vestimentis ac per ventorum flatus temperari posse: febres autem, utpote intrinsecus ex ipsis visceribus natas, rem esse indomitam atque ineluctabilem. (VI.) Hi porro, qui propter Cantacuzenum aut exulabant, aut in vinculis erant, quique in urbibus tacite illi favebant, hi inquam omnes, vere appetente, spe erigebantur benignioris in posterum fortunae. Sed erant vanae illorum spes. Illius enim res, ut vulgo aiunt de Mandraba, quotidie in peius procedebant.

14. Ἐπανακτέον δὲ βραχὺ τὴν διήγησιν, ἵνα σαφέστερα γέ- A. C. 1342
 νοστο τοῖς ἀκούουσι τὰ ἐξῆς. Θεσσαλονίκης μὲν γὰρ, καὶ τῶν ^{Imp. Io. Pa-}
 πέρης ἄχρι Στρυμόνος τοῦ ποταμοῦ πόλεων, ἦν ἐπίτροπος ὁ πρω- ^{laeol. 1}
 τοστράτωρ Θεόδωρος ὁ Συναδηνός· τῆς δὲ τῶν Σεβήρων πόλεως, ^{V. 315}
 5 καὶ τῶν ἄχρι Χριστοπούλεως πολυχνίων, ὁ τοῦ Θανόντος βασι-
 λέως ἑξάδελφος, Γῆμ ὁ Ἀρμένιος· ὃς πρὸ τεττάρων καὶ εἰκοσιν
 ἐτῶν μετὰπεμπτος γεγονώς ἐξ Ἀρμενίας εἰς Βυζάντιον ὑπὸ τῆς D
 τοῦ πατρὸς ἀδελφῆς, τῆς βασιλίδος δηλαδὴ καὶ μητρὸς Ἀνδρο-
 νίκου τοῦ βασιλέως, συνεζύγη τῇ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἑξαδέλφῃ,
 10 καὶ πολὺν αὐτῇ συνοικήσας χρόνον ἄπαις διέμεινε· Θανούσης
 δ' ἐκείνης, συνεζύγη τῇ τοῦ Συργιάννου θυγατρὶ, ἐξ ἧς καὶ παι-
 δων ἐγένοντι πατήρ. ἦν δ' αἰεὶ τῇ πατρὶ τῶν Ἀρμενίων θρη-
 σκία χρώμενος. (B.) Οὗτος οὖν ἑρμαῖον τὴν τοῦ καιροῦ καὶ E
 πρῶτῶν σὺγγχεσιν εὐρηκῶς καὶ λημμάτων πρόφασιν κατέσχε
 15 τὰ ἐκεῖ τοῦ Καντακουζηνοῦ χωρία τε καὶ τὰς προσόδους, καὶ
 ζεύγη μυρία βοῶν, καὶ παντοίων ἄλλων ἀγέλας κτηνῶν, καὶ
 πάντα ἐξαργυρώσας πλείστα χρημάτων ἑκαρπούτο βαλάντια.
 πάντας δὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν αὐτοῦ πλουσίους αἰτίαις καθυ-
 ποβάλλων, ὡς εἰν ὁμόφρονες δῆπου τῷ Καντακουζηνῷ, αὐτοὺς
 20 μὲν ἐν φρουραῖς εἶχε· τὰς δὲ σφῶν οὐσίας ἤθρολιζεν ὄλαις χερσίν P. 389.
 αὐτὸς ἐαντῶ. πάντα μὲν τοίνυν ὅποσα ὁ χρόνος ἐκείνος ἔτεκε τὰ
 δεινὰ, ῥῆδιον οὐκ ἔν εἶη διεξιέναι. ἔνια δ' ἐν τοῖς λέγεσθαι μὲλ-
 λουσιν ἄλλα ἄλλοθι κατασπειρόντων ἡμῶν, ἐξέσται δῆπου καὶ
 τῶν λειπομένων ἐντεῦθεν τοῖς βουλομένοις καταστοχάζεσθαι.

15. Sed repetenda paulo citius rerum expositio, ut clariora auditoribus
 fiant, quae sequuntur. Etenim Thessalonicae et caeteris circum urbibus,
 ad Strymonem usque fluvium, praepositas erat Theodorus Synadenus pro-
 tostrator: Serhis vero, et omnibus Christopholin usque oppidis, defuncti
 imperatoris consobrinus Guido Armenius; qui quatuor et viginti ab hinc
 retro annis Byzantium arcessitus (arcessiverat autem eum patris sui soror,
 Augusta eadem et Andronici imperatoris mater) Cantacuzeni consobrinam
 uxorem duxit; et per tempus diuturnum, quo illam secum habuit, liberis
 caruit: mortua deinde illa Syrgiannis filiam secum matrimonio iunxit, ex
 qua et liberos suscepit: in patria autem Armeniorum religione perseveravit.
 (II.) Is igitur temporum ac rerum perturbationem, quasi donum fortunae
 imperatum nactus et lucri faciendi occasionem, quidquid habebat illie prae-
 didorum ac vectigalium Cantacuzenus, detinebat, nec non infinita boum iuga,
 et alia cuiusque modi pecora, conflatoque ex iis omnibus argento, maxi-
 mam pecuniae vim comparaverat. Idem quotquot in provincia, cui prae-
 erat, opulentissimi erant, eos in crimen adducebat, ut nimirum Cantacu-
 zeno assentes: atque ipsos quidem in custodiam dabat: eorum autem
 facultates plenis manibus sibi coacervabat. Sed calamitates, quas tempora
 illa pepererunt, facile haud sit omnes percensere. Quarumdam vero spar-
 sium et subinde mentionem faciemus, ut quilibet facile inde possit caetera

A. M. 6850 (Γ.) Προειληφέναι μέντοι και προηγήσασθαι τῶν τοιούτων συν-
 Ind. 10 B επεπτάκει σημεῖα κακῶν τά τε ἄλλα και ἐπισκότησιν ἡλίου
 και ἕμα σελήνης πρό γε αὐτῆς μάλα τοι σφόδρα μεγίστην, περι
 ζώδιον ἐν ἀμφοτέρας φημι τὸν τόξότην· και πριν ὅλον ἕξαμη-
 νιαῖον ἐξήκειν χρόνον ἐς τὰκριβές, ἑτέραν αὖτις συνεπεπτάκει γε-5
 νέσθαι σελήνης ἐκλείψεν, περι τὸν ταῦρον γενομένου σαφῶς τοῦ
 ἡλίου, ἦττω μὲν ἐκείνης, δακτύλων δ' οὖν ἰδ και αὐτήν. Ἐκ
 τε οὖν τούτου, και αὖ ἐκ τῶν περι τὰ τῶν φωστήρων πάθη φα-
 Cνέντων χρωμάτων, μεγάλων προαναφώνησις τοῖς βαθύτερον βλέ-
 πουσιν ἐγεγόνει δεινῶν. (Δ.) Δεύτερον δέ, τὸ τῆς δεινροτομίας. 10
 περι γὰρ τὸν ὕδροχόν, εὐθὺς μετα τὸν αἰγοκέρων, τοῦ ἡλίου
 γενομένου, νύκτωρ ἄπύσης ἀνέμων σιωπησάσης πνοῆς, κατεβ-
 φάγη πληθος χιόνος οὐ φορητόν· ὕφ' οὗ καταβαρυνθέντα τὰ τῆς
 βασιλευούσης τῶν πόλεων ἅπαντα δένδρα, και ὅσα τῶν προα-
 Dστέλων αὐτῆς, τσσαύτην τὴν πῶσιν ὑπέστησαν, ὡσθ' ἡμέρας 15
 γενομένης, και τὸ νυκτερινὸν ἐρμηνευσάσης δεινὸν, ἰδεῖν ξένον
 θάμα, κλάδου παντὸς ἀπωρραπισμένα τὰ μέσα τῶν δένδρων
 και σκόλοψι τισιν ἑοικότα και ξύλοις νεκροῖς.

V. 316 15. Ἐπει δέ και περι τῆς βασιλίδος Εἰρήνης τῆς Καντακου-
 E ζηνῆς, και τῶν δυοῖν αὐτῆς ἀδελφῶν, πολὺς ἡμῖν ἔσται προιοῦ- 20
 σιν ὁ λόγος, τὰ μέγιστα ταῖς παρούσαις συμβαλλομένων τύχαις
 τοῦ χρόνου και ὑποθέσειν, ἐς τὸ πρότερον ἴχνος τοῦ λόγου φέρε
 ἐπανακάμψωμεν. εἶχε γὰρ δεσμίους αὐτοὺς τὸ πλησίον ὄρους Ῥο-

8. ἐκ τῶν] τῶν corr. Boiv. pro τοῦ.

coniectare. (III.) Horum certe malorum signa antecessere ac praevia ex-
 stitere tum alia, tum eclipsis solis et lunae simul. Et haec quidem prior
 accidit longe maxima: utraque autem circa idem zodiaci signum, nempe
 Sagittarium. Necdum semestre totum penitus exierat, cum alia rursus ac-
 cidit lunae eclipsis, sole Taurum evidenter ingresso; minor quidem haec
 quam illa; sed et ipsa quatuordecim saltem digitorum. Et hoc igitur, et
 colores qui circa luminarium defectionem visi sunt, magnarum calamitatum
 praesagia altius inspicientibus habita sunt. (IV.) Alterum item signum
 fuit arborum excidium. Statim enim post Capricornum, cum sol in Aqua-
 rio esset, silente omni ventorum flatu, effusa est noctu nivium copia non
 tolerabilis. Quo onere oppressae omnes principis urbis arbores, et quae-
 cunque erant sub urbe, tantam dedere stragem, ut die orto ac nocturnam
 cladem indicante, novum obitceretur oculis spectaculum; mediae videlicet
 arbores omnibus ramis orbatae, et palis quibusdam ac mortuis lignis si-
 miles.

16. Sed quoniam et de imperatrice Irene Cantacuzena, et de duobus
 illius fratribus, frequens a nobis habebitur mentio, eo quod illorum opera
 in praesenti temporum conditione propositoque argumento plurimum emi-
 cuit, illuc iam revertamur, unde nostra deflexit oratio. Tenebat eos iam-

δόξης φροδριον τῆς τῶν Ἀδδῆρων μονῆς ἐκ πολλοῦ, κελύσει A. C. 1842
 τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ νέου, ἐπ' ἐγκλήματι καθοσιώσεως. ^{Imp. Io. Pa-}
 ἄρτι δὲ Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως ἐν Διδυμοτείχῳ τὰ ἐρυθρὰ ^{lineol. 1}
 ἔποδησαμένου πέδιλα, καὶ τῆς πολεμίας χειρὸς ἐκατέρωθεν παρα-
 δοικαζομένης, ἕρις ἐγένετο περὶ σφῶν, ὅποτερῳ μέρει προτέρῳ
 γένοιτ' ἂν τῆς εἰρκτῆς ἐξελόντι συμμάχους ἔχειν κατὰ θατέρου
 κρατίστους. (B.) Πολλῶν τοιγαροῦν μεταξὺ γενομένων δρόμων
 καὶ λόγων, καὶ δεδιότων ἐκείνων, μὴ δεσμῶν ἀλλάξωνται δεσμά,
 κουφοτέρων ἴσως δεινότερα, καὶ μηδετέρῳ βεβαίως ἐχόντων μέ- B
 10 ρι θαρσύνειν, ἣ βασιλις Εἰρήνη, πολλὴν πλουτοῦσα τὴν σύνεσιν
 καὶ ἀγχινοίαν καὶ τοσοῦτῳ νικῶσα τῇ τῶν φρενῶν ἐν ταῖς βου-
 λαῖς δέξεται, ὅσον ἐν γυναιξὶ τῷ κράτει τῆς γνώσεως καὶ τῇ
 τῶν ἡδῶν ἄρμονία, πάντα καλῶς τὴν ταχίστην διέθετο. φρό-
 νημα γὰρ αὐτοφυές τε καὶ αὐτοχάλλευτον εἰπεῖν κεκτημένη ἐμ-
 15 πρακτον παρεῖχε τῷ συζῳγῳ καὶ βασιλεῖ καὶ μεγίστην ἐν τοιαύταις
 γενομένῳ ταῖς περιστάσεσι τὴν ἐπικουρίαν· καὶ εἰ μὴ τὸ πᾶν C
 αὐτῷ τῆς βασιλείας αὐτῆ κεχάριται κράτος, ἀλλ' οὖν καὶ μάλα
 δήπου σφόδρα γε τὸ πλείστον μέρος· νῦν μὲν λόγοις ἐπαγωγῶς
 ἀναλαμβάνουσα πεπτωκότα φρονήματα τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα συγ-
 20 γενῶν καὶ φίλων ἀληθῶν· νῦν δ' ἀφθόνῳ χειρὶ τὸν ἐν ἔξορα
 συνέκδημον αὐτοῖς γεγονότα προῖεμένη πλοῦτον, ἣ μᾶλλον τὰ
 τῶν μεγάλων ἐκείνων πλούτων περιλειφθέντα λείψανα, καθὰ D
 προῖουσιν ἡμῖν ἐναργέστερον πάντα λελέξεται· νῦν δ' οὖν ἀπάσῃ
 δραμοῦσα σπουδῇ, καὶ δι' ἑαυτῆς αὐτῆ βεβαίας παρασχομένη

1. Ἀβδῆρων con. Boiv.

pridem vinctos proximum Rhodope monti castellum Auderorum monasterii, imperatoris Andronici iunioris iussu, ob crimen maiestatis. Statim vero atque Didymotichi Cantacuzenus imperator pedes purpura inclusit, cum utriusque instrueretur manus hostilis, certamen exstitit de iis, utra pars prior carcere ipsos educeret, maximo futuro adversus alteram auxilio. (II.) Multae itaque concursationes, multa colloquia intercesserunt. At cum illi vererentur, ne vincula vinculis mutarent, leviora fortasse gravioribus, nec tuto possent alterutri parti confidere, Irene Augusta, multo iudicio et solertia pollens, ac tantum in consultationibus sagacitate, quantum intelligentiae vi et motum elegantia caeteris mulieribus praestans, brevi omnia praeclare ordinavit. Prudentiam nempe insitam ac naturalem sortita, maritum imperatorem, quem eiusmodi discrimina circumstabant, efficaci maximoque iuvabat auxilio. Itaque ei si non totam auctoritatem imperatoriam, at sane eius longe maximam partem largita est. Ipsa quippe nunc blandioribus dictis labantes excitans animos eorum, quos imperator habebat secum cogatos et vere amicos; nunc larga manu opes effundens exilii socios, aut potius magnarum illarum opum reliquias (quae omnia planius postea a nobis explicabuntur), nunc omni saltem festinatione advolans, et per semet

- A. M. 6850 τοῖς ἀδελφοῖς τὰς ἐγγύας, τάχιστα ἐπανῆκε, μεθ' ἑαυτῆς αὐτοῦς
 Ind. 10 τῷ συζύγῳ βασιλεῖ μάλα καθ' ὄραν προσαγαγοῦσα, γησίους καὶ
 ἀσφαλεῖς ἐπικούρους. (Γ.) Ἐπει δ' ἐκ Συναδηνῶ, ὃς τηλικαῦτα
 Θεσσαλονίκης ἐπετρόπευε, γράμματα ἐφοῖτα συγχῶ, διεγείροντα
 Ἐτὴν ταχίστην αὐτὸν διαβάντα ἐς Μακεδονίαν ἐγκρατῆ Θεσσα- 5
 λονίκης ἐκ τοῦ ῥάστου γενέσθαι· εἶναι γὰρ παρεσκευασμένον ἐξ
 ἐκείνου τουτὶ λαθραλαῖς σπουδαῖς ἐκ πολλοῦ· διὰ δὲ ταῦτα καὶ
 ἄσμενος, τὴν Διδυμοτείχου ἐπιτροπὴν παραδοὺς Εἰρήνῃ τῇ συ-
 ζύγῳ καὶ βασιλίδι σὺν τὰδελφῶ Μανουῆλ τῷ Ἀσάν, ἀφίκετ' ἐθ-
 θῆς καὶ ὠχύρου τὸ φρούριον, ὃ Πολύστυλον ὀνομαζόμενον πᾶ- 10
 Φλαι πρὸς Θάλατταν νῦν αὐτὸς ἐξ οἰκείας δαπάνης συνειστήσατο
 V. 317 παρὰ τὰς τοῦ Νέστου ἐκβολάς· ὃς ποταμῶν τῶν ἐν Θράκῃ μέ-
 γιστος ἐκ τῶν τοῦ Αἴμου ὄρων ἐγγινόμενος ἀποκτεῖν τὸ ῥεῖθρον
 ἐς τὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους κρᾶσπεδα. (Δ.) Ἄρτι δ' εἰς πέρασ
 ἦγοντες τῆς οἰκοδομίας, ἀφικνεῖσθαι πλησίον ἡμέλλε καὶ Χρῆλης 15
 ὁ Τριβαλλός· ὃς πρὶν ὑφ' ἡγεμόνι τελῶν τῷ τῶν Τριβαλλῶν
 ἐγγί, δι' αἰτίας οἰασθήτινας τὰ δεσμὰ τῆς ὑποταγῆς ἐρήξας, οἰ-
 P. 391 κείαν κατέστησεν ἀρχὴν ἑαυτῷ Στρουμμίτζαν, ὑπερνώφελον φρού-
 ριον, καὶ ὅποσα περὶ Στρουμόνα τὸν ποταμὸν ἄχρι καὶ ἐς Ἀμφι-
 πόλιν ἔστι χωρία. διὰ γὰρ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐμφύλιον στάσειν 20
 κολακνεύμενος ὑπ' ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν, φοβερός τις καὶ πάν-
 τοι δυσπεπιχείρητος τῷ Κράλῃ Σερβίας ἐγένετο· καὶ ἦν οὔτως
 πῶς ἀπολαύων τοῦ χρόνου, καὶ τοῖς τῶν ἄλλων δυστυχῆμασιν

15. ἦγοντος conī. Βοῖν.

ipsam firmas cautiones fratribus afferens, rediit quam celerrime, eos con-
 iugi imperatori tempore opportunissimo secum adducens, sinceros et p̄nime
 suspectos defensores. (III.) Cum autem Synadeni, qui tum Theasalonicæ
 praeerat, frequentes litterae afferrentur, Cantacuzenum hortantes, ut quam-
 primum in Macedoniam transiret, Theasalonicam sub potestatem suam fa-
 cili labore redacturus: esse enim illud iampridem a se occultis molitionibus
 praeparatum: ob eam causam, cum uxori suae Irenae imperatrici, et eius
 fratri Manuēli Asani, Didymotichi praefecturam tradidisset, cupide statim
 proficiat, et castellum munit, quod Polystylum olim nuncupatum in ma-
 ritima ora novissime ipse propriis sumptibus restituerat, iuxta Nesti ostia,
 qui maximus Thraciae fluvius ex Haemo monte erumpens undam in maris
 Aegaei littus evomit. (IV.) Vix ea aedificatio ad finem perducebatur, cum
 et Chreles Triballus prope affuturus fuit. Hic cum antea imperio Tribal-
 lorum regis paruisset, nescio quas ob causas fidei vincula abruperat, et
 proprium sibi imperium fecerat; in Strummitzam nempe, castellum ad m-
 bes usque ductum, et quaecumque circa Strymonem fluvium oppida Am-
 phipolin usque sita sunt. Etenim propter civile Romanorum bellum, cum
 utraeque illum partes adularentur, formidandus Crali Serviae et expugnato
 difficillimus evaserat. Sic illa temporum conditione fruebatur, fortunatus

ἀτὸς εὐτυχῶν, καὶ τῆς τῶν γειτόνων δυσπραγίας ἰδίαν εὐδαι- A. C. 1342
 μονίαν καρπούμενος. συννοῶν δ' ὁμοῦς ἔτι καὶ οὐ μάλα ἀνύπο- Imp. Io. Pa-
 πτον τὴν εἰς τοῦμπροσθεν βασιλικὴν εὐκλειαν ποιούμενος τοῦ B laeol. 1
 Καντακουζηνοῦ, φίλος εἶναι καὶ σύμμαχος αὐτῷ διετέλετο. ὄθεν
 5 καὶ ἐπειδὴ μιμησάμενοι τοὺς ἐν Θερμοπύλαις τριακοσίους ἐκ τῆς
 Σπάρτης, τὴν τοῦ Ξέρξου πύλαι παραφυλάττοντας δίοδον, προ-
 κατειλήφεσαν οἱ τοῖς Βυζαντίοις προσκειμένοι τὰ περὶ τὴν Χρι-
 στούπολιν στενὰ, καὶ σὺν ἐπιμελείᾳ μὴ πάνυ τοι ἐρῶσθιμημένη
 καθήμενοι παρεφύλαττον νύκτωρ ἅμα καὶ μεθ' ἡμέραν, ὡς ἄβα- C
 10 τον ἐντεῦθεν τῷ βασιλικῷ τοῦ Καντακουζηνοῦ στρατῷ γίνεσθαι,
 διαμνηθεὶς καὶ ὁ Χρῆλης ἤκε Χριστουπόλεως ἔγγιστα, χεῖρα
 στρατιωτικὴν ἐπαγόμενος οὐ μικρὰν, συνεργήσων τε καὶ, τό γε
 εἰς δύναμιν ἤκον, ῥαδίαν ποιήσων ὁπόσοτε τῷ βασιλεῖ τὴν ἐς
 Θεσσαλονικίαν πάροδον. (E.) Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων; οἱ
 15 μὲν ἐναπολειφθέντες ἦσαν ἐν Διδυμοτελίῳ μετὰ τῆς βασιλίδος D
 Εὐφροσύνης καὶ τῦδελοφῶ Μανουήλ τοῦ Ἀσὸν ἐνοπλοὶ στρατιῶ-
 ται καὶ ἵππεις πλέον ἢ πεντακόσιοι· στρατηγοὶ δὲ δύο μὲν,
 Μανουήλ τε ὁ Ταρχανειώτης, τῶν συγγενῶν ὑπάρχων τις τῷ
 βασιλεῖ, καὶ Γεώργιος ὁ Φακρασῆς· καὶ μετ' αὐτοὺς ἕτεροι δύο.
 20 ὧν ἀπάντων τὴν καρτερίαν, καὶ τὴν περὶ τὰς ἐνοπλίους μάχας
 ἀνδρίαν καὶ ἐμπειρίαν, ἢ τῶν καθ' ἕκαστα πράξεων μαρτυρία
 προϊόντος τοῦ λόγου δεῖξει σαφέστατα. οὓς γε μὴν ὁ βασιλεὺς E
 ἱπομένους εἶχε, πρὸς ἣν ἀφηγεῖσθαι μέλλομεν ὑπερῶριον ἐκστρα-
 τεῖαν, ἦσαν πλὴν τῶν ὅσοι τόξοις ἅμα καὶ σφενδόναϊς καὶ τοιού-

in aliorum infortuniis, et ex vicinorum calamitate propriam felicitatem velut
 fructum percipiens. Idem tamen cum imperandi gloriam, quae Cantacuzeno
 posthac futura esset, cogitaret etiamnum, et non omnino suspectam
 habere decessisset, amicitiam illius ac societatem studiose ambiebat. Cum
 itaque Byzantinorum partium fautores, imitati trecentos illos Lacedaemoni-
 os, qui Thermopylas, qua transiturus erat Xerxes, olim defenderant,
 vicinas Christopoli angustias occupassent, nec omnino indiligenter custo-
 dirent, noctu simul atque interdium affixi, ita ut imperatori Cantacuzeno
 aditus illac praecclusus foret, accessit et Chreles proxime Christopoli
 venit, manum militum non parvam adducens; operam videlicet suam colla-
 turus, et pro virili effecturus, ut facilis esset imperatori ad urbem Thessa-
 lonicam transitus. (V.) Et haec quidem ita se habebant. Qui vero Di-
 dymotichi cum imperatrice Irene et eius fratre Manuele Asane relicti fue-
 rant, tam pedites quam equites, supra quingentos erant: duces autem duo;
 Manuel nempe Tarchaniotes, qui cognatione iunctus erat imperatori, et
 Georgius Phacrasas; et post eos alii duo. Quorum omnium constantiam,
 atque in praелиis fortitudinem et experientiam, singula rerum gestarum
 testimonia, procedente hac historia, luculenter ostendent. Quos vero se-
 cum habebat imperator comites ulterioris expeditionis, ii erant, praeter

A. M. 6850 τοις ἐκηβόλοις ἐχρῶντο βέλεσι, τῶν μὲν λογάδων ἰππέων οὐχ ἦτ-
 Ind. 10 τούς ἢ διοχλίοι· τῶν δὲ συγγενῶν, καὶ τῶν ἄλλως εὐγενῶν ἀν-
 A. C. 1842 δρωῶν, καὶ ἅμα ὁπόσοι τῆς σφῶν θεραπείας ἦσαν, ἐς τὸ ἔργιστα
 Imp. Io. Pa- τῶν πεντακοσίων ἀνῆγον τὸν ἀριθμὸν. ὧν ἔκκριτοι πάντων ὑπῆρ-
 laeol. 1 χον μάλιστα οἱ τε δύο τοῦ βασιλέως υἱεῖς, Ματθαῖος καὶ Μα-
 νουήλ· καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ, τε τῆς βασιλίδος Εἰρήνης ἀδελφὸς
 Ἰωάννης ὁ Ἀσάν καὶ ὁ τοῦ βασιλέως πρωτεξάδελφος Ἰωάννης ὁ
 Ἄγγελος. ὧν ἀπάντων τὴν ἐν τοῖς δεινοῖς μεγαλοψυχίαν, καὶ ὁπόσα
 χειρὸς καὶ γνώμης ἐνεδείξαντο μεγαλοφυοῦς ἔργα καὶ τρόπαια, ἐν
 τοῖς καθήκουσι τόποις προβαίνων ὁ λόγος δηλώσει καθ' ἕκαστα. 10

7. Verba ὁ Ἀσάν καὶ ὁ τοῦ βασιλέως πρωτεξάδελφος Ἰωάννης add.
 cod. Vat. 8. ἐν add. Boiv.

illos qui arcibus et fundis ac talibus telis eminus ferientibus utebantur, le-
 ctorum quidem equitum non minus quam duo millia; cognati autem, aliique
 nobiles, et omne famulitium ipsorum, quingentorum proxime numerum ex-
 plebant. Inter quos maxime eminebant primum duo imperatoris filii,
 Matthaeus et Manuel: deinde Irenes Augustae frater Ioannes Asan et im-
 peratoris consobrinus Ioannes Angelus. Quorum omnium animum in pericu-
 lis magnum et fortem, et res manu vel consilio praeclarè gestas, et tropaea
 ipsa bellica, suo sigillatim loco infra declarabimus.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΙΙ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER DECIMUS TERTIUS.

ARGUMENTUM.

Cantacuzenus Christopolitanus angustias ut evaserit. Circa Philippos castrametatur. Oblata ei auxilia a Chrele: quem suspectum amice excipit; mox dimittit. Rhentina in deditionem accepta, Thessalonicam ire cunctatur, suo more. Melenici castellum ei deditur. Parergon de occasione non negligenda. Item de Occasionis effigie. Synadenus et alii Cantacuzeno faventes, Thessalonica per seditionem pulsæ, Gynaccocastrum se recipiunt. Guido Armeniacus Thessalonicenses armis adiuvat. Classis Byzantina, Apocauco duce, Thessalonicam appulsa. Cantacuzenus Gynaccocastrum usque progressus cum Synadeno colloquitur. Hic animum mutat et illi insidiatur (Cap. 1). Synadeni insidiae deprehensæ. Tumultus in castris. Cantacuzenus dispersos milites cogit. Acie instructa Apocaucum expectat, suos quoque instrumentem, at congredi non audentem. Pedetentim et composite recedit ad Triballos, exteris magis quam popularibus suis confusus. Ubinam pernoctarit. Legatos ab eo ad Cralem præmissos homo Triballus comprehendit et ad Apocaucum deducit. De Liberio Triballo; cur nuncius ad eum missus. Exercitum transeuntem rustici lacestrunt. Liberior Cantacuzenum hospitio excipit. Hic hospitii vasa pretiosa dono dat. Generum eidem pollicetur Manuelem filium. Crali per litteras commendatus Scopiam venit, ad Axium flumen. Tolerabili hospitio contentus illic cum exercitu subsistit. Cralem postredie conuenit. Mutuae salutationes. Dispar utriusque magnificentia (2). Quamdiu apud Triballos Cantacuzenus manserit. Quae et quam gravia milites perpessi sint. Quinam facilius mala toleraverint. Habitaè in iis locis orationes quare omittantur. Conditiones Crali oblatæ a Byzantiis, ut Cantacuzenum proderet. Venena ab iisdem clam summissa. Parergon de Mithridate. Insidias varias. Omnes irritae. Quam ob causam Deus tot pericula averterit. Cantacuzenus, iniuriarum immemor, Augustae et pepilli dignitati ubique consulit. Lex ab eo imposta Ioanni Angelo, Aetolis et Thessalis imperatum misso. Patientiae diuturnae merces. Gregoras alienus ab omni affectu veritatis studium proficitur. Qualia seu

laudare seu vituperare decreverit. Quid ostendere, quid persuadere letoribus cupiat. Expediit capta adversus Serrhas. Morbus Triballorum. Re infecta domum rediit (3). Amurium media hieme Hellespontum traiecit, Cantacuzenum quaesiturus. Didymotichum usque progreditur. Irenem imperatricem non adit, ne dolorem conspectu augeat. Acre et vehemens omni desiderium verbis declarat. Mira in homine barbaro humanitas. Ubi prima laus tribuenda, Cantacuzeno an Amurio. Quid amicitiam conciliet. Eius cum musico concentu comparatio. Amurium, de amico sollicitus, oblata ab Irene cibaria ac vestimenta repudiat. Eandem in summas angustias adductam solatur. Hieme exercitum infestante, domum redit. Manuelis Tarchanotae elogium. Ut Cantacuzeno quaesito et invento Didymotichum reversus anxiae imperatrici gratissimus advenerit (4). Altera ad Serrhas Cantacuzeni expediit irrita. Didymotichum usque transire cum non sinit Triballorum timiditas. Ad Cralem inivit redit. Comitem secum ducit Ioannem Asanem, iussum Chreli tradere arcem Melenici. Legati Berrhoenses, Crale iniquas condiciones proponente, cum Cantacuzeno clam agunt. Hic Berrhoeam ex pacto ingreditur. Crale inconstantia. Melior ex eo Cantacuzeni fortuna. Triballus dolet se elusum. Pactionum memor bellum indicere non audet (5). Ioannes Angelus Berrhoeam ad Cantacuzenum venit, Thessalicae rebus proclare administratis. Eius provinciae ante Angeli adventum status perturbatissimus. Catalanorum illic dominantium vires luxu debilitatae. Angelus, maxima Thessalici principatus parte recuperata, Actolos, Locros et Acarnanas subegit. Annam rebellem cepit. Quibusdam ut occideret suadentibus, eam dare in custodiam maluit (6). Cantacuzenus Thessalonicam dolo aggressus: irrito conatu, discedit. Byzantium et Persarum classis numerosa ad Thessalonicensem portum appulsa. Dux classis Apocaucus: Cantacuzenum abeuntem persequitur. Fluvius traiectu difficilis. Triballorum duo millia in insidiis collocata. Imperator in magnas angustias adductus. Ut indicato tandem transitu salvus evaserit. Apocauci timiditas (7). Apocaucus viribus suis merito diffusus auxilium petit a Crale. Munit fluvii ostia, ne illac possit legatio ad Amurium mitti. Ex Cantacuzeno sciscitatur, quid de se ipse statuatur. Cantacuzenus eum verbis castigat. Fabellam narrat de avi et aucupe. Sumptus aestimat, quorum magnitudine obrutum tandem adversarium succumbere necesse sit. Gratulatur sibi Thessalica auxilia in opportunum tempus reservata. Functos exitus praedicit Apocauco, sive abituro, sive Thessalonicae mansuro. Minatur se Persica auxilia eius exemplo accitutum. Mala enumerat, quorum causam fuisse ait illius ambitionem. Animum durum et immitem exprobrat. Admonet divinae iustitiae, quae se manifestis iudiciis prodat. Fugam denique iubet maturare. Cymba in mare clam deportata, legatos ad Amurium mittit (8). Apocauci responsum; cuius duae partes: prima, de mendacii crimine; altera, de accessitis barbaris. Eius viri mos perversus. Ut tentata per exercitum urbe Berrhoea, ipse Thessalonicae manserit: arrogans idem et timidus. Sagittarium summittit, qui Cantacuzenum noctu occidat. Sagittarius ter frustra rem aggressus veniam petit ac dimittitur. Apocaucus pericula impenduntia celeri fuga praevertitur, incisiis Thessalonicensibus. Persae apud eos relictis foede et impune grassantur (9). Classis Persica, duce Amurio, multis navibus tempestate amissis, ad Euboeam primum, deinde prope Thessalonicam appellitur. Persae praedatum in Triballorum fines exeunt. Cantacuzenum, Berrhoecae urbis cura commissa Manueli filio, indolis eximia adolescenti, confert se ad Amurium. Thessalonicensium res valde angustae. Divitum et pauperum studia contraria. Tertia factio, duabus illis peior. Divites in proditorum crimen vocantur. Pauperes ambitioni, qui et selotae, in illos insurgunt. Plebem infamam sibi adiungunt. Vi, rapinis et caedibus grassantur. Divitum miserrima conditio. Eorundem spes irritae. Amurium

urbem vi expugnandam censet. Cantacuzenus, Demetrium Martyrem reuerentius, mœvult deditionem expectare. Soluta obsidione, milites Amuriani alii domum redeunt, alii cum duce Cantacuzenum sequuntur. Quem Amurinus partim ioco partim serio reprehendit. Uterque inactis copiis urbes Thraciae sollicitatum eunt (10). Gregoras non simplicem historiam scribit. Res toto orbe gestae quatenus ad Byzantinas pertineant. Byzantii urbis celebritas. De Basilio Trapezuntis imperatore. Ut huius uxor uida pellicem Byzantium relegaverit. Ut novum sibi coniugem a patre Andronico iuniore petierit. Legationis morae. Mortuo inter haec Andronico, Cantacuzenus mulieris postulata neglexit. Familiae Comnenas ius praecipuum apud Trapezuntios. Ad eos regendos Michaël Comnenus Byzantio mittitur. Senatores Trapezuntini summam rerum sibi vindicant vano praetextu. Advenientem Comnenum honorifice excipiunt. Mos publicam exportant in custodiam includunt. Populo non probante, rempublicam administrant. Scholarii, illorum manibus elapsi, redeunt cum adolescente Michaëlis filio. Trapezuntem invadunt. Adversarios puniunt. Princeps iunior in luxum effusus Scholarios contemnit. Hi Michaëlem carcere eductum in solio collocant. Adolescens in custodiam datur. Scholiariorum cum Michaële pactiones. Eorundem auctoritas maxima: principis nulla. Quam tamen integram postea recuperat (11). Rei frumentariae inopia Byzantium aliaeque urbes laborant. Eius mali causas duas. De Capha Genuensium colonia. Latini mercaturis dediti, praesertim Genuenses. Ut colonia in oris maritimis constituere soleant. Caphae urbis parva initia. Eiusdem incrementa et vires. Genuensium incolarum factus. Scytham indigenam unus gladio interimis. Scytharum princeps irascitur. Latinos subet sua urbe excedere. Contumaces obsidet. Contemnitur ab obsessis, et variis cladibus afficitur. Romanae urbes interim, solitis comitatibus intereluae, advecto ex Asia frumento sustentantur. Trapezuntii in Latinos accolae saeviunt (12). Bella et civiles motus per totum fere orbem. Divinae providentiae consilia. Spinula et Sertorius Genus exacti. Duces ex plebe creati. Aegypti imperium divinum, et fraternis discordiis debilitatum. Mauri in Hispaniam irrupunt. Britanni in Galliam. Asiae principes, ex Scythis oriundi, inter se praeliantur. Latini foederati in piraticas Persarum naves classem armant. Ad Smyrnaeorum portum appellunt. Arcem capiunt. Minimum deinde promoveant (13).

α'. Αἴγιοντος δ' ἤδη τοῦ ἕαρος, ἄρας ὁ βασιλεὺς Καντα- A. M. 6850
 κοζηνός ἐκ τῶν τοῦ Νέστου ποταμοῦ ἐκβολῶν, καὶ εὐνόμων Ind. 10
 ἀφείς τοὺς τὰ στενὰ τῆς Χριστοπόλεως παραφυλάττοντας, διὰ A. C. 1342
 τῆς ἄρας τοῦ ὄρου τὰς οἰκίας διεβίβασε δυνάμεις· μακροτέρα Imp. Io. Pa-
 λαολ. 1
 5 μὲν καὶ ἐπιπόνῳ χρησάμενος τῇ πορείᾳ διὰ τὰς δυσχωρίας τῶν P. 392
 τε πετρῶν καὶ φαράγγων καὶ τῶν ἐκ τῆς λόχμης ἐκείνης δένδρων V. 318
 καὶ ἀκανθῶν· διεβίβασε δ' οὖν, καὶ κατεστρατοπέδευσε περὶ B

1. Exeunte porro iam vere, Cantacuzenus imperator, ab Nesti fluvii ostiis profectus, relictisque ad laevam iis qui Christopolitanae fauces custodiebant, suas copias per ipsum verticem montis transmisit: longiori quidem ac difficili usui itinere propter iniquitatem locorum, quae et saxis aspera et confragosa erant et imminenti silvae arboribus dumisque obstruebantur; transmisit tamen, et castrametatus est circa Philipporum planitiem, ubi

- A. M. 6850 *σου τὰ ἱππήλατα τῶν Φιλίππων, ἔνθα πάλοι Βροῦτος καὶ Κάσ-*
 Ind. 10 *σιος ἐπολέμησαν Ὀκταβίῳ Καισαρι. (B.) Διαναπαύοντι δ' αὐ-*
τόθι τὴν στρατιὰν προσῆλθεν αὐτῷ καὶ ὁ Χρέλης, ἰγγυώμενος
πάντα οἱ τὰ κατὰ βούλησιν ἄσμενος ἐκτελεῖν. ὁ δὲ φίλον μὲν
ἔχειν αὐτὸν ἔλεγε βούλεσθαι· τῆς μέντοι συμμαχίας αὐτῆς χρεῖαν
 C *ἤκιστα ἔχειν ἐν τῷ παρόντι. Ξυνενοίει γὰρ αὐτὸν γλώττη μὲν*
ὁμολογεῖν αὐτῷ φιλιαν διὰ τὸν ἐνεστώτα φόβον τῶν ὀπλων·
τὴν δὲ γνώμην εἶναι μετέωρον καὶ καταδοκοῦντα σαφῆ καὶ αὐ-
τοδίδαχτα τῆς μάχης ὄψεσθαι τὰ τέλη. ὄθεν λόγοις καὶ αὐτὸς
χρησάμενος πρὸς αὐτὸν φιλιαν μακρὰν ἐπαγγελλομένοις, ἐπὶ πολ-
 10 *λαῖς τε δεξιωσάμενος ταῖς ἡμέραις, εἶτα ἀπέλυσε χαίροντά τε*
καὶ γείτονα χρηστὸν τοῦ λοιποῦ καὶ αὐτὸν ἐπαγγελλόμενον εἶναι.
 D (Γ.) *Αὐτὸς δὲ μικρὸν ἐκείθεν προβάς εἶλε καθ' ὁμολογίαν*
φρούριον Ῥεντίαν καλούμενον. δέον δ' ἄλλων ἐντὸς ἡμερῶν
 P. 393 *ἀπίοντα περιστρατοπεδεῦσαι τὰ τῆς Θεσσαλονίκης τείχη, καὶ 15*
περικροτῆσαι τῷ πλήθει τῶν ὀπλων καὶ τῇ ῥώμῃ τῶν ἀνδρῶν, καὶ
ἐπιβῶσαι μὲν τὸν ταύτης ἐπιτροπεύοντα τέως Συναδερὸν, καὶ
ὅσοι τούτῳ ταῦτα σπουδάζοντες ἦσαν ὑπὲρ αὐτοῦ, καταπλήξαι
δ' ἐκ τοῦ ἀφρονδίου τοὺς ἀναντία κατ' αὐτοῦ φρουρῶντας· ὁ δ'
ἡμέραν ἕξ ἡμέρας παρακρουόμενος ἔτριβε τὸν χρόνον ἐνταῦθα 20
καθήμενος, οὐ στρατιωτικὸν, ἀλλ' ἴδιον τρόπον αὐταῦ καὶ
Βουνήθη κἀνταῦθα τελῶν. μηδὲ γὰρ ἐθέλων ὄλωσ ὁμόφυλον αἷμα
 V. 319 *χεόμενον τοῖς οἰκείοις θεάσασθαι ὀφθαλμοῖς ἀναψιακτὸν ἐζήτει*
στῆσαι τρόπαιον. διὸ καὶ περιμένων ἐκάθητο τὴν τῶν Θεσσαλονι-

Brutus olim et Cassius cum Octavio Caesare praelium conseruerunt. (II.) Illic exercitum suum reficienti Chreles occurrit spondetque se, quidquid iste iusserit, lubenter exsequitur. At hic amicum quidem habere eum velle se significat, non tamen eius auxilio sibi in praesentia opus esse ullatenus. Intelligebat enim, eum lingua quidem amicitiam profiteri ob instantis belli metum; animi autem dubium pendere; expectantem videlicet, quoad certum exploratumque pugnae exitum intueretur. Quocirca verbis apud eum usus et ipse magnam profitentibus amicitiam, cum eum multos per dies comiter et benigne tractavisset, dimisit postea gaudentem, ac boni in posterum vicini officio functurum sese pollicentem. (III.) Ipse autem non longe inde progressus castellum, cui Rhentina nomen est, in dedicationem accipit. Unde cum deberet discedere, atque intra paucissimos dies Thessalonicae moenia obsidere et tam armorum copia quam hominum robore circumvallare; ac Synadenum quidem illius urbis tunc praefectum, eoque qui cum illo sibi faverent, confirmare; eos vero, qui contra sentirent, ex improvviso percellere: ipse nihilominus procrastinando quotidie tempus ibi terebat otiosus, non militarem, sed suum tam quoque uisatum morem retinens. Cum enim omnino nollet civium sanguinem effusum propriis videre oculis, tropaeum constituere incruentum meditabatur: sedebatque

κίων ἴσως διὰ φόβον ἐκούσιον καὶ ὑπόσπονδον προδοσίαν. μεταξὺ A. C. 1342
 δ' ὁμοως εἶλε καθ' ὁμολογίαν καὶ τὸ Μελενίκου πᾶν τοι ἐχυρὸν καὶ Imp. Io. Palacol. 1
 δύσμαχον φρούριον, Βυζαντίοις πάλαι προσκείμενον· καὶ τὸν
 τῆς βασιλίδος Εἰρήνης ἀδελφὸν Ἰωάννην ἐπίτροπον αὐτοῦ κατα- C
 5 λειοπῶς διὰ μελέτης ἤδη πεποίηται τὰς δυνάμεις ἄγειν ἐπὶ
 Θεσσαλονίκην. (Δ.) Ἄλλ' ἢ τοῦ χρόνου ταχίστη φορὰ βραδυ-
 τῆτα πραγμάτων οὐκ οἶδε φιλεῖν. ἐμοὶ γὰρ τῶν ζωγράφων ἐκεί-
 νους πολλάκις ἐπῆμι θαυμάζειν, καὶ τῶν ἀνδριαντοποιῶν ὅποσοι
 τῆς χρονικῆς περιόδου τὸ τάχος μιμῆσθαι διὰ τῆς τέχνης ἐθέλον-
 10 τες ἄνδρα ποιῶσιν ὀπισθοφάλακρον μὲν ὡς ἐπίπαν, οὐ πᾶν
 δ' ἀναφαλαγγίαν, ἀλλὰ μέτωπον προῖσχύμενον λύσιον καὶ κό- D
 μην ἐκείθεν μακρὰν καθεμιμένον. τᾶλλα γὰρ ὄντες σοφοὶ μόνη
 λείπονται φωνῆς ἐνταῦθα· καὶ ταύτην δὴ ταῖς τῶν χρωμάτων
 ἤκιστα μιμῆσθαι δύνανται βαφαῖς· ὅθεν σιγῶσαν οὕτως πῶς
 15 ἰστᾶσι νομοθεσίας εἰκόνα, καὶ ἀνεκκλήτῳ κήρυκα πᾶσιν αἰ
 διανέμουσιν, οἷς ἐξῆραθυμημένον τὸν βίον ἀνύειν οὐκ ἔστιν αἰδῶς,
 μονονουχὶ βοῶντες, ὡς κατόπιν ἰοῦσι τριχῶν οὐ παρέξει λαβὴν E
 ὁ Καιρὸς, ἀλλ' ὄλισθον καὶ ἀποτυχίαν τοῦ ποθομένου μακρὰν,
 τῆς ἐμπροσθίας ἤδη τοῦ χρόνου λαβῆς παρεδῶνηκυίας καὶ ὄλωσ
 20 ἀπηγορευκυίας ἅπαν τὸ ἀμιλλώμενον. (Ε.) Κἀνταῦθα τοίνυν
 οὕτως τῆς βραδυτῆτος ἐκείνης ἐκτεινομένης, ὑπωπτεύθη μὲν ὁ
 Συναδηγὸς τὰ βασιλέως φρονῶν· ὑπωπτεύθησαν δ' οἱ περὶ αὐ-
 τὸν ἅπαντες στρατιῶται, καὶ ὅσον τῆς Θεσσαλονίκης τὸ ἔκκρι- F

12. καθήμενον apogr. Par.

ideo expectans, quoad Thessalonicenses dederent se sponte et ex pacto, metu fortasse compulsi. Interim tamen in dedicationem accepit et Melenicī validum prorsus atque expugnatum difficile castellum, Byzantiniis pridem ad- dictum: cui cum imperatricis Irenes fratrem Ioannem praepositum reliquis- set, copias Thessalonicam versus ducere iam parabat. (IV.) Verum enim- vero rapidissima temporis fuga cunctationi in rebus gerendis favere haud solet. Eoque admiratus sum saepenumero pictores ac statuarios illos, qui celerem convertentis sese temporis lapsum arte exprimere cum volunt, hominem effingunt, occipiti quidem ex omni parte glabro; nec omnino tamen calvo capite; sed frontem hirsutam et comas ex ea promissiores exhiben- tem. Nam et alibi cum excellant, hic ipsam vocem tantum non assequun- tur, quam quia colorum fuce exprimere minime possunt, ideo mutam sic ferme legis imaginem proponunt, et praeconem tacitum perpetuo exhibent iis omnibus, quos vitam agere desidiosam non pudet; praedicantque clara paene voce, post terga cantibus non praebituram esse Occasionem capillos arripiendos, sed lubricum, et magnam a voto aberrationem, ubi anterior aena semel elapsa fuerit, et id de quo certabatur omne iam prorsus dene- gaverit. (V.) Tum quoque igitur cum res longiori cunctatione dilata fuis- set, incidit in suspitionem Synadenus fovendarum Cantacuzeni partium: inciderunt et omnes qui cum eo milites erant, et lectissimi quique Thessa-

A. M. 6850 τον, καὶ κινεῖται κατ' αὐτῶν ὁ δῆμος ῥαγδαίως, καὶ γίνεται
 Ind. 10 φόνος συγχῶς ἐξ ὁμοφύλων ξιφῶν ἐν εὐανδροῦσῃ καὶ πολυαν-
 θρώπῳ πόλει. καὶ τάχ' ἂν αὐτὸς τε ἐφθείρετο ὁ Συναδηγὸς καὶ
 σὺν γε αὐτῷ πάντες οἱ ταῦτα φρονοῦντες αὐτῷ, εἰ μὴ τῶν τῆς
 πόλεως μίαν καθελόντες πυλῶν εἰς τὸ πρὸ τῆς πόλεως καταπε-5
 φεύγεσαν φρούριον, ὃ Γυναικόκαστρον μὲν πρὸς τῶν ἐγγωρίων
 P. 394 καλεῖται, ἀπέχει δὲ Θεσσαλονίκης σταδίους διακοσίους. (5'.) Καὶ
 ἦν τὸ τῆς ὥρας τηρικαῦτα περὶ τὰς τοῦ θέρους ἀρχάς. ἦκε δ'
 εὐθύς ἐκ Σεβέρων καὶ ὁ Ἀρμένιος Γῆμι ἐς Θεσσαλονίκην, πολλὴν
 ἐπαγόμενος δύναμιν στρατιωτικὴν, καὶ ἀνεβρόννυν ὅσον εἰκὸς 10
 τὸ τῆς πόλεως φρόνημα, κατενηγεμένον ὑπὸ τῶν αὐτῆ περιστάν-
 των κινδύνων. τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, κατέπλευσε καὶ ὁ νυ-
 τικὸς ἐκ Βυζαντίου στόλος παρὰ τὸ τῶν Θεσσαλονικέων ἐπίκειον,
 Βναύαρχον ἔχων Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυκον καὶ πλέον ἢ πεντήκοντα
 τριηρῶν ὄπλα καὶ δύναμιν, ὥσπερ ἐξ αὐτομάτου συμπεπωκότων 15
 οὕτωςι τῶν πραγμάτων ἐπ' εὐδαιμονίᾳ Θεσσαλονίκης. (Ζ.) Ἄρας
 δ' ἐκ πῆς στρατοπεδείας ἐκείνης ἤδη καὶ ὁ βασιλεὺς ἦκε παρὰ
 τὸ Γυναικόκαστρον, καὶ ἤνωται τῷ τε Συναδηγῷ καὶ τοῖς ἀμφ'
 C αὐτὸν φυγῆσι τῶν Θεσσαλονικέων στρατιωτῶν. κοινολογησαμέ-
 νων δὲ πρὸς ἀλλήλους ὅποσα εἰκὸς, ἐπειδὴ ἐμειμδήκει τὸ τε-20
 λευταῖον ὁ Συναδηγὸς, σκεύη μὲν τινα χρυσῶ τε καὶ ἀργυρῶ, λί-
 θοις καὶ μαργάροις ὁμοῦ περιηρθισμένα, ἐπιφερόμενον τὸν βα-
 σιλέα, χρημάτων δ' οὐδὲν, ὅποσα στρατιώταις εἰσὶν ἐφόδια πρό-
 χειρα πρὸς διανομήν καὶ λῆψιν τῶν ἐπιτηδείων, πρῶμναν τε

lonicensium. In quos populo vehementissime concitato, magna fit civilibus
 gladiis caedes in florenti et frequentissima civitate. Atque ipse fortasse
 Synadenus occubisset, et cum eo omnes qui iisdem partibus studebant,
 nisi una ex portis effracta in arcem confugissent, quae, ante urbem sita,
 Gynaecocastrum ab incolis nuncupatur et abest a Thessalonica ducentis
 stadiis. (VI.) Erat porro tunc initium fere aestatis. Statim vero et ipse
 Serrhis Thessalonicam venit Guido Armeniacus, magnas secum adducens
 copias, roboravitque, ut par erat, civium animos, quos pericula undique
 impendens fregerant. Haec cum ita se haberent, appulit et Byzantina
 classis ad portum Thessalonicensem, duce Alexio Apocauco, triremium
 plus quam quinquaginta, armis copiisque instructa, rebus quasi sponte eo
 deductis ad Thessalonicam felicitatem. (VII.) Demum et ipse imperator,
 castris inde motis, ad Gynaecocastrum accessit, et Synadenum, eosque ex
 Thessalonicensibus militibus, qui circa illum fugitivi erant, convenit. Ibi
 cum inter se quantum par erat colloquuti essent, intellexit tandem Synade-
 nus, vasa quidem aurea argenteaque nonnulla, lapillis circum ac gemmis
 distincta, portari ab imperatore; nihil autem earum pecuniarum, quae mi-
 litibus parata sunt congiaria, ad distributionem perceptionemque rerum
 necessarium. Quamobrem inhibuit illico, et sententiam mutavit, cum

ἐκρούσατο καὶ τὴν γνώμην εὐθὺς μετέθετο, ἐς ἀλόγησιν τὸν οὐ- A. C. 1342
 κείον πίπτοντα βλέπων στρατὸν ὑπ' ἑνδείας τῶν ἀναγκαίων, καὶ ^{Imp. Io. Pa.}
 ἅμα γραφαῖς καὶ χρημάτων καὶ τιμῶν ὑποσχέσεσιν ἐνδιδόντας, V. 820
 ὁπόσαι λίθρα καὶ συγὰ πρὸς τοῦ Ἀποκαύκου σφίσιν ἐπέμποντο. ^D
 5 καὶ ἦν καιροφυλακῶν ἐξ ἐκείνου καὶ ὦραν ζητῶν, ἐν ἧ ἂν ῥῆστα
 συνειληφῶς αὐτὸν δέσμιον παραδοίη τῷ Ἀποκαύκῳ. οὕτως ἀμ-
 γιφρέπης καὶ ἄστατος ἦν τὴν γνώμην αἰέ.

β'. Θέρους μὲν οὖν ἐνειστίηκει καιρὸς, καὶ ὁ Συναδηνός A. C. 1342
 Θεόδωρος ἐπιβουλεύων πεφώραται· καὶ ἅμα θόρυβος ἀνὰ πᾶν ^{Imp. Io. Pa.}
 10 τὸ τοῦ βασιλείως στρατόπεδον ἦν, καὶ ὑποψίαι καὶ ἀρπαγαὶ κατ' P. 395
 ἀλλήλων καὶ δι' ἀλλήλων, καὶ ἀτέκμαρτος ἀκοσμία. ἤδη γὰρ
 καὶ ἡ τῆς τοῦ Ἀποκαύκου στρατιᾶς παρεδείκνυτο ἔφοδος. καὶ
 τάχ' ἂν πρόχειρος τοῦτο ἦν ἕδης τῷ βασιλεῖ τηνικαῦτα καὶ τε-
 λευταῖος ἥλιος, εἰ μὴ τοῦ προφανοῦς αὐτὸν ὑπὲρ ἐλπίδα πᾶσαν
 15 ὁ θεὸς ἐξέλκετο κινδύνου. τοῦτον γὰρ ἐκ μέσης ψυχῆς ἐπικαλεσά- B
 μενος, καὶ ἅμα θαρρῆϊν ἐαντιῷ παρακαλεσάμενος, τὸ ἀνακλητι-
 κὸν τὰς σάλπιγγας ἐκέλευσεν ἀνακρούσασθαι· καὶ συνέβηε τὸ
 στρατιωτικὸν περὶ αὐτὸν εὐθὺς, ὅσοι μὴ δι' ἀσθένειαν λωποδύ-
 ταις ἄλλοι ἄλλοις ἐν τοσαύτῃ περιπεσόντες συγχύσει γυμνοὶ δι-
 20 σπάρησαν ἄλλοι ἄλλοσε. (B.) Ἐπεὶ γε μὴν ὁ βασιλεὺς ἐθεῖατο
 περὶ αὐτὸν τῆς δυνάμεως τό, τε πλείστον καὶ βέλτιστον ἀθροί- C
 ζόμενον, εἰς τάξεις διήρει καὶ φάλαγγας, καὶ διέταττεν εἰς τε
 τὸ δεξιὸν καὶ τὸ εὐώνυμον κέρας· τὰ μέσα τῆς φάλαγγος οὐ το-
 σοῦτον εἰς βάθος, ὅσον εἰς μήκος ἐκτείνων λεπτότερον, διὰ τὴν

videret proprios milites ex rerum omnium penuria in desperationem labi, et litteris simul pecuniarumque et honorum promissionibus corrumpi, quae ad eos clam et crebro ab Apocauco ventitabant. Eratque ex eo totus in occupanda opportunitate quaerendoque tempore, quo illum facillime comprehensum Apocauco vinculum traderet. Adeo ille vacillabat semper animique erat inconstantis.

2. Aderat itaque aestivum tempus, cum Theodori Synadeni insidiae deprehensae sunt: simulque exstiterē per totum imperatoris exercitum turbae, et suspiciones, et mutuae direptiones, et caeca rerum perturbatio. Iam enim et Apocauci copiarum significabatur adventus, et hic fortasse exitiabilis atque extremus imperatori dies fuisset, nisi eum ex evidenti periculo praeter spem omnem Deus exemisset. Quem ille ex intimo corde cum invocasset, seque ipse confidere iussisset, receptui tubas canere imperavit; et confluxere milites ad eum statim omnes, praeterquam ii qui in tanta trepidatione in latrones alii alios cum incidissent, ob imbecillitatem virium dispersi fuerant alii alio nudi. (II.) Itaque imperator maximam optimaque copiarum suarum partem circa se glomeratam videns, in ordines et cohortes dividit; in dextrum sinistrumque cornu distribuit; mediam phalangem non tam in profundum quam in longum et angustum extendit, pro-

- A. M. 6350 Ὀλιγανδρίαν· καὶ τούτοις ἐπιστήσας στρατηγὸς Ἰωάννην τὸν
 Ind. 10 ἄγγελον, καὶ ὅσοι αὐτῷ παραπλήσιοι τὴν τε πολέμιον πείραν καὶ
 τὴν τοῦ γένους ἦσαν ἐγγύτητα, τὴν τῶν ἐναντίων ἴστατο περι-
 D μένων ἔφοδον. ἀντιπαρετάττετο μὲν γὰρ ἐκ θατέρου καὶ ὁ Ἀπό-
 καυκος. εἰς χεῖρας δ' ὁμάσε ἵνα σφίσι οὐ μᾶλα ἐτόλμα, τοὺς 5
 περὶ τὸν βασιλέα βλέπων ὀπίστας πολὺν τὸν ἐν τῇ μάχῃ θυμὸν
 πνέοντα καὶ ἅμα τὴν ψυχὴν ἐξ ἀπογνώσεως ἐτοίμως ἔχοντα
 ἀφιέναι. (Γ.) Ὅθεν ἡρέμα συστραφεῖς ἀπῆε συντεταγμένος τὴν
 ἐπὶ Τριβαλλοῦς ὁ βασιλεὺς, τοῦ προδότηλου κακοῦ τὸ ἀμφισβητοί-
 P. 396 μενον προελόμενος. τῶν γὰρ ἄλλοφύλων ἐνίοις ἴσμεν πολλάκις 10
 τὴν ἐκ περιστάσεως ἐκούσιον καταφυγὴν δυσωπητικωτέραν πως
 V. 321 γινομένην πρὸς οἴκτον, νέμεσιν ἴσως δεδιόσι δήπου θειοτέραν
 καὶ ἀνθρωπίνην αἰδῶ· ἢ φύσιν ἀπόρρητον ἔχει τινὰ, πείθειν
 τοὺς πλείστους ὀπίσποτε δυναμένην, τοὺς προητυχηκότας οἰ-
 κτείνειν, ὅταν ὁ βίος αὐτοῖς ἐς τάναντία χωρήσῃ, καὶ μὴ ἐν τῷ 15
 φθονομένῳ τῆς τύχης ἀσαλεύτους ἔχη τὰς ἀβρῶς κρηπίδας. τὸ
 B δ' ὀμόφυλον, ἀπαξ τοῦ εἰκότος ἀπορρῦγῆν, ἀνήκεστον ὡς τὰ
 πολλὰ καθίσταται πρὸς ὄργην καὶ χύσιν αἵματος συγγενοῦς.
 (Δ.) Σπουδῇ τοίνυν τὴν πρόσω διαβὰς πορείαν ἐκεῖ πονεῖν
 τοὺς ὄρους, οὓς ἡ κακοπραγία Ῥωμαίων ἀφελομένη παρέσχετο 20
 Τριβαλλοῖς, τὴν νύκτα πῦσαν ἠύλισατο, ἐκείνο τὸ Λεωνίδου
 τοῦ Σπαρτιάτου, τοῦ ἐν Θερμοπύλαις, πρὸς τοὺς οἰκίλους ἀντι-
 C στρόφως φθειγόμενος· „δεῦτε δειπνήσωμεν, ἵνα ἐν ἕδου ἀριστή-

pter hominum paucitatem; duces iis praeficit Iohannem Angelum eosque omnes, qui proximi tum rei bellicae experientia, tum cognatione erant. Deinde hostium adventum immotus exspectat. Aciem enim ex adverso instruebat et Apocaucus: manum autem cum illis conserere non admodum audebat, cum videret eos, qui imperatorem armati circumstant, bellico ardore plenos et eo redactos desperatione, ut ad effundendam animam parati essent. (III.) Paulatim itaque conversus imperator ad Triballos instructa acie sese recipiebat, malo evidenti praefereus malum incertum. Ad externas enim quasdam gentes qui in calamitate sponte sua confugerint, eorum conditionem plurimum scimus valuisse saepenumero ad misericordiam ex verecundia excitandam: cum illae nationes vererentur fortasse et divinam indignationem, et existimationem hominum, quae vim quandam arcanam habet persuadendi plerisque nescio quomodo, ut eorum, qui antea floruerint, misereantur; tum videlicet, cum relata est retro fortuna, nec gradum invidiae obnoxium immota tenuit, tenerrimis talis male fulta. Cives autem, ubi semel fas abruptum est, implacabiles ut plurimum existunt, in iram ac civium caedem effusi. (IV.) Celerrime itaque spatium interiectum cum transcurrisset, circa ferme illos fines, quos adversa fortuna adeptum Romanis ad Triballos transtulerat, per totam commoratus est noctem, illud Leonidae Spartani, qui ad Thermopylas pugnavit, apud familiares suos usurpans, converso verborum ordine. „Adeste hic coenemus, ut in Orco

σωμεν". τῇ γε μὴν ὑστεραία πέμπει τοὺς τὸν Κράλην Σερβίας ^{A. C. 1342}
 τὴν ταχίστην διδάζοντας τῆς συμπεσοῦσης τύχης τὴν τραγωδίαν ^{Imp. Io. Pa-}
 καὶ πρὸς οἰκτον κινήσοντας ὅσον εἰκὸς, ἀναμνησθέντα τοῦ τῶν ^{laeol. 2}
 ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀπίστου καὶ ἀβεβαίου· καὶ ὡς ἀδήλους
 5 καὶ ἥκιστα ὠρισμένους ἔχει ταυτὶ τὰς ἐφόδους καθ' ὧν πορεύεται·
 καὶ ὡς χρῆ περὶ τῶν κακοπραγούντων ὁπώσποτε βούλεσθαι τοὺς
 ἐπραγούοντας αἰεὶ τὰ προσηγῆ καὶ χρηστὰ, δεδιότας τοὺς ἀφα- **D**
 νεῖς τοξότας τῆς τύχης καὶ τὰς τῶν ἄλλοτ' ἄλλως ἐρχομένων
 συμφορῶν λαβυρίθους, τῶν πραγμάτων αἰεὶ συμφυεῖς τὸ ἀπροσ-
 10 ὀκνητον πέρασ μᾶλλον ἐχόντων, ἢ τὸ προσδοκώμενον, καὶ τὸ
 ἀτυχεῖς μᾶλλον ἢ τὸ ἐπιτυχεῖς. ἀλλὰ τις τῶν ἄγχιστα Ῥωμαίοις
 τὴν δίκαιαν ποιουμένων ἐκεῖ Τριβαλλῶν, προλοχίσας τινὰς τῶν
 οἰκείων παρὰ τὴν ὁδὸν, χειροῦται τοὺς πρέσβεις, καὶ σφᾶς τὴν **E**
 ταχίστην κομίζει τῷ Ἀποκαύκῳ δῶρον ποθούμενον· καὶ στοργῆν
 15 ὁμοῦ καὶ φιλοφροσύνην πολλὴν εὐρηκίως διὰ τοῦτο μετατίθησιν
 εὐθὺς καὶ σχῆμα καὶ δίκαιαν ἐκείνος ἐκ Τριβαλλῶν ἐς τὰ τῶν
 Ῥωμαίων ἤθη. (E.) Τούτου δ' οὕτως συνενεχθέντος, ἦν τις
 τῶν ἐνδόξων Τριβαλλῶν, τῆς χώρας ἡγεμονεύων καὶ ἄκρας ἐκεί-
 20 νης, Διβέριος ὄνομα. τούτῳ φίλα τις ἦν ἐκ παλαιοῦ πρὸς βα- **F**
 σιλέα· ἧς ὁ βασιλεὺς ἐπὶ καιροῦ νῦν εἰς ἀνάμνησιν ἰὼν ἐπεμψεν
 εὐθὺς αὐτῷ δεξιὰν καὶ λόγους, ὁποίους καὶ ὅσους ἡ χρεὶα καὶ ὁ
 καιρὸς ἀπῆτει· καὶ ἅμα συνταξάμενος ὠδεύει τὴν ἐπὶ τὸν Κρά-
 λην Σερβίας, ὀπλίτην τε ἐπιγόμενος τὸν οἰκεῖον στρατὸν, θεῶ

prandeamus." Ac postera quidem die mittit quamprimum ad Cralem Ser-
 viae, qui casus illius tragici certiore eum faciant, ac misericordiam illi
 moveant, quatenus par est, rerum humanarum infidelitate et fragilissima
 conditione ei commemorata. Incertum quippe ac minime determinatum
 esse, ad quos vicissitudines illae sint perventurae; et oportere in miseros
 proclivem ac benignam esse eorum voluntatem, quorum res secundae sint:
 extimescendos nampe inopinatos fortunae ictus et alternantium casuum la-
 byrinthos; cum id rebus semper a natura insit, ut exitum potius impro-
 visum habeant, quam eum qui sit praevisus, et infelicem potius quam fel-
 licem. Sed unus ex iis Triballis, qui Romanis illic proximi debebant, cum
 in insidiis iuxta viam collocasset quosdam ex suis, legatos comprehendit,
 eosque ad Apocancum quam celerrime deducit, desideratissimum munus.
 Quapropter magnam apud illum caritatem et humanitatem nactus, Tri-
 ballorum habitu ac vivendi genere abdicato, statim se ad Romanum morem
 transfert. (V.) Is exitus legationis fuit. Erat autem apud Triballos vir
 quidam illustrius, regioni illi et orae praefectus, nomine Liberius; quocum
 vetus Cantacuzeno amicitia erat. Eius iste tum opportune meminisset, sta-
 timque hominem misit, qui dextram daret, et orationem haberet, qualem et
 quantam tempora illa poscebant. Simulque eo valere iussu, ad Cralem
 Serviae ire porrexit, armatum quidem secum adduceas proprium exercitum,

A. M. 6850 δὲ καὶ ἀδήλοισ ἐλπίσι τὰ κατ' αὐτὸν ἐπιτρέψας. πολὺς γὰρ αὐτῷ
 Ind. 10
 P. 397 πανταχούθεν ἐπήρητο τοῦ συρφετώδους ὄχλου καὶ ἀγροικικοῦ,
 λάθρα καὶ λαμπρῶς ἐπιτιθεμένων ἄλλοθεν ἄλλων, κατὰ διαστή-
 ματά τε καὶ συστήματα, καὶ τὴν οὐραγίαν ἀκρωτηριάζειν πειρω-
 μένων καὶ τῶν σκευοφόρων ἕνα διαρπάζειν. τὰ πλεῖστα γὰρ τολ-5
 μῶσι (φάναι) γίνεται δεινὰ,

“Ὅταν δι' ἐχθρῶς πρὸς ἀμειβηται χθονός.

B (ζ'). Ἀλλὰ πρὶν ἡμέρας ὄλης ὁδὸν ἀνύσαι, σπεύσας ὁ Λι-
 βέριος ἐπήρητησεν αὐτῷ παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ καὶ
 πάσῃ προθέσει δεξιωσάμενος τῆς ψυχῆς, καὶ ἐφ' ἡμέραις συ-10
 χραῖς ξενίσας, ἀνέπανσέ τε καὶ λόγοις ἀνέβρώσε φιλανθρωπο-
 τέροις, ἀθυμίας μακρῶς ἐμβριθέσι ροθίοις περιαντιλούμενον φρό-
 νημα. ὃ γε μὴν βασιλεὺς τὸν ἐνόητα καὶ αὐτὸς ἀντιφιλοτιμούμε-
 νος τρόπον ἡμειβετό τε καὶ δαυιλέστερον ἐξ ὧν ἐπεφέρετο λι-
 C θοκολλήτων σκευῶν αὐτῷ καὶ ὑργυρωμάτων ἀντεχυρίζετο, καὶ 15

V. 322 ἅμα τὸν υἱέα Μανουὴλ ἐπηγγέλλετο δώσειν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν,
 εἰ πάντα βοηθήσειε τρόπον αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὸν Κράλην Σερ-
 βίας εὖοδα θείῃ, διαλλακτῆς αὐτὸς καταστάς. ὃ δὲ παρόντα
 θεώμενος ἤδη καὶ τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν, καὶ τῆς τε ἐπανθού-
 σης τῷ ἦθει χάριτός τε καὶ ἀστειότητος καὶ ἅμα τῆς ἀγχινοίας 20
 D θανυμάζων, ὅτι πολλῶν τιμῶν μέτρῳ ταύτην ἐπλούτησε προσβυτέ-
 ραν ἢ κατὰ τὴν τῆς ἡλικίας ἀκμὴν, σφόδρα τε ὑπερήσθη τῷ
 λόγῳ καὶ μάλα τοι ἄσμενος ὑπέδεχέτο τε καὶ ἀντεπηγγέλλετο
 πάντα πᾶν προθύμως πρῶσσειν τὰ κατὰ γνώμην, καὶ εἰ δέοι

Deo autem et spei incertae suas res committens. Instabat enim illi omni ex parte frequens vilium et rusticanorum hominum colluvies, qui clam et aperte, hinc atque illinc, sparsim et confertim adoriebantur, et extremam aciem caedere ac sarcinas aliquas diripere conabantur. Etenim gravia multa (ut his verbis utar) audentibus occurrunt,

Hostile si quis in solum inferat pedem.

(VI.) Sed priusquam diei unius iter esset confectum, festinans Liberius obviam illi venit, manuque et voluntate et omni cordis affectu salutatum, ac diebus aliquot continuis hospitio exceptum, recreavit, et verbis humanioribus animum eius confirmavit, ingentis desperationis gravissimis fluctibus oppressum. At imperator magnificentia et ipse cum eo certans, ita ut poterat, par pari referebat, ac de gemmata illa argenteaque supellectili, quam secum gestabat, largius remunerabatur. Quin et filium suum Manuelem daturum se illi generum pollicitus est, si sibi omni modo succurreret, et aditum ad Cralem Serviae aperiret, ac reconciliatoris officio fungeretur. Hic vero praesentem iam intuens imperatoris filium, gratiamque et urbanitatem, quae in illius moribus elucebat, ac solertiam simul admiratus, qua ille seniliori quam pro illo aetatis flore cumulatissime instructus erat, id sibi promitti vehementer gavisus est, ac lubentissime consensit, vicissimque se, quaecumque ille desideraret, summa animi alacritate facturum pol-

κινδύνους μακρούς τε καὶ ὑπερβάλλον τὸ μέγεθος κεκτημένους A. C. 1342
 ὑφίστασθαι. (Z.) Καὶ μὲν δὴ βεβαίως καὶ ἀσφαλῆσι τοῖς πρὸς Imp. Io. Pa-
 τὸν Κρούλην αὐτοῦ γράμμασιν ἐφοδιασθέντι, καὶ παραπομποῦς laeol. 2
 τοὺς ἀποχωρῶντας παρειληφότι, πεντεκαίδεκαταλῶ συμπέπτωκεν **E**
 5 ἐς τὸ τῶν Σκοπίων ἀφικνεῖσθαι πολίχνιον· οὗ τῶν κρασπέδων
 ἕπεται παραρῥέων ὁ ποταμὸς Ἄξιός, ἐξ ὄρων τῶν αὐτῶν τῷ
 Στρυμόνι ῥηγνύμενος· ὅς οὐχ οὕτω μέγιστος ὢν ἐκ πηγῶν ἐθῆς,
 ἀλλ' οὖν ἐς τὸ κίταντες ἰὼν, καὶ πλείστοις ἄλλοις ποταμοῖς καὶ
 χειμάρροις τὸ ρεῦμα κοινούμενος, καὶ ἐς Βαρδάριον μετατιθέ-
 10 μενος τοῦνομα, ἐνότιε καὶ ναυσίπορος ἐνιαχοῦ καθίσταται. **F**
 (H.) Ἐνταῦθα δὴ καταλύσασιν ἱκανός τις ἔδοξεν εἶναι ὁ χῶ-
 ρος, ἀθυμία βυθία καὶ πόνῳ μικρῷ βεβαπτισμένον ξενίσαι
 στρατὸν, εἰ καὶ ἥμισυ πάνυ τελῶς, ἀλλ' οὖν οὐδὲ πάνυ τοι
 ἦττον ἢ τελῶς. εἰ γὰρ καὶ ἡδὺν τῷ πεινῶντι πάντα τινὰ ἄριστον
 15 εἶναι φασιν, ἀλλ' οὖν καὶ σφισι τέως τό γε ἄλλοφύλοις ἄγεσθαι
 νεύμασι, προσηέσι δ' ὅπωςθηποτοῦν, ἡδύ τι καὶ φιλιώθρων **P. 398**
 ἐνομίζετο. τὸ γὰρ ἐν ὄροις ὑπερορῆσι ἀπηρητημένους τοσοῦτον,
 καὶ τῶν οἰκείων ὄντας ἐκδήμους οὐ μάλα ἐθελοντας, εὐσεβέσιν ἀν-
 δράσι περιτυχεῖν, καὶ καταγωγίσι οἰοισθήσι ξενισθῆναι, ὁμοιον
 20 ἦν, ὥσπερ ἂν εἰ ἐκ ναυαγίου μεγάλου καὶ κλύδωνος ἀπροσδο-
 κήτῳ προσεσχηκέναι συνέβη λιμένι τινί. τὸ γὰρ βοσκηματώδες
 ἦθος ἐκεῖνο καὶ ὄρειον, καὶ τὸ τῆς γλώττης καὶ γνώμης ἀπαλ- **B**
 δευτὸν τε καὶ βύρβαρον, ἢ τῆς διαίτης εἰρηναία καὶ ἔσποδος

6. Ἄξιός ἀπογρ. Παρ.

licitus est, etsi oporteret gravissima et longe maxima adire pericula.
 (VII.) Huius firma et certa commendatione, per litteras ad Cralem scrip-
 ptas, quasi quodam viatico munitus imperator, et sufficienti comitum turba
 stipatus, decimo quinto post die ad Scopiorum oppidulum pervenit: cuius
 muros praeterlabitur Axius. Qui fluvius ab iisdem montibus erumpens, a
 quibus et Strymon, non ab ipsis quidem statim fontibus ita magnus est;
 sed per declive fluens, et suas cum aliis tam fluviiis quam torrentibus mul-
 tis undas communicans, proprio nomine in Bardarium mutato, aliquando
 et alicubi navigabilis existit. (VIII.) Ibi cum substitissent, locus idoneus
 visus est, in quo exercitus, maximo angore ac labore multo confectus, ho-
 spitio recrearetur, si non omnino bene, at saltem haud omnino male. Si
 enim dulcis est, ut aiunt, esurienti panis quilibet, et his quoque dulces tum
 habebatur atque humanum, quod nutibus regerentur, tametsi peregrinis,
 attamen quadamtenus mansuetis. Quod enim externo in solo tam longe a
 suis ablegati, et non sponte a patria extorres, in homines pios incidissent,
 et hospitibus exciperentur qualibuscunque, perinde erat ac si magno ex nau-
 fragio hibernoque fluctu ad portum appellere datum esset. Brutum scilicet
 illud ac montanum vivendi genus, et tam in lingua quam in ingenio
 rude quiddam ac barbarum, tegebatur foederati ac pacifici convictus bene-

A. M. 6850 ἔκρυπτεν εὐνοία, μάλα τοι ἐν ἀνάγκῃ παραφανείσα καιρῷ, τὸ
 Ind. 10 πᾶν βραχὺ τῆς εὐθυμίας πᾶν τοι πολλαπλάσιον δρῶντι περι-
 φανῶς. (Θ.) Ἐνταῦθά γε μὴν κατὰ χώραν αὐθιμερὸν κατα-
 λελυκότα τὸν βασιλεῖα ἐντυχεῖν ἐς τὰ ἐνδότερα τῶν Τριβαλλῶν
 μετὰ τὴν ὑστεραίαν τῷ Κράλῃ γεγένηται, καὶ ἀσπασμοὺς τοὺς 5
 Προσῆκοντας ἀλλήλοις ἀντιδοῦναι βασιλικῶς ἑκάτερον ἑκάτέρῳ,
 καὶ χάρισι χάριτας, καὶ ὅσα εἰκὸς ἐν φιλοτιμίαις καὶ φιλοφρο-
 σύναις τοιαύταις ἀλλάξασθαι, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως ἑκατέρωθεν με-
 γαλοπρεπέσιν. χαρίζεται μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς τῷ τε Κράλῃ καὶ τῇ
 συζύγῳ πολυτελῆ τινα κειμήλια τῶν αὐτοῦ θησαυρῶν· ἀντιδίδ- 10
 δωσι δ' ὁ Κράλης τῷ τε βασιλεῖ τὰ εἰκότα, καὶ ἕμα νομᾶς, καὶ
 Διαίτας, καὶ καταγώγια, καὶ ὅσα πρὸς τὸ ζῆν ἔστιν ἐπιτήδεια
 τῷ τοῦ βασιλέως στρατῷ, γλισχρῶς μὲν καὶ μικροπρεπῶς, καὶ
 κατὰ τὸ σύντροπον ἔθος. ἔσχε δ' οὖν ὁμοῦς οὕτω ταυτί.

E γ'. Καὶ ἦν ὁ καιρὸς τηλικαῦτα περὶ τὰς τοῦ Ὀρίωνος ἐπιτο- 15
 V. 823 λᾶς· καὶ δεκαμηνιαῖον ἐνταυθοῖ τοῦ λοιποῦ συνελόντι φάναι τὸν
 πάντα διέτριψε χρόνον· ἐν ᾧ πολλῆς ὁ τούτου στρατοῦ πεπειρα-
 ται δυσχερείας, κατὰ τε τὴν διαίταν, καὶ ὁπόσα δεῖ τοῖς ἐν ἄλ-
 λοτριᾷ τὸν βίον ἀνύουσι γῆ. ἐνδεία γὰρ πιεζόμενοι χρημάτων οἱ
 P. 399 πλείστοι πάνθ' ὑφίσταντο τὰ χαλεπώτατα. ὅσοις μὲν οὖν ἤθης 20
 τὸ πάσχειν ὑπῆρχε κακῶς, δυσκαρτέρητος ἦν ὁ τόπος· καὶ ὁ
 χειμῶν ἐκείνος τοῦ βίου συχνὸς ἀπήνεγκεν. οἷς δὲ σύντροπον ἦν
 ἐκ πολλοῦ τὸ λιτὸν τῆς διαίτης, καὶ τό γε κατὰ τοὺς πάλαι Σπαρ-
 τιάτας ἐκείνους ἀρκεῖσθαι μάζῃ καὶ ὕδατι, καὶ προσταλαιπωρεῖ-

volentia, quae premente necessitate affulserat: quo tempore vel minima laetitia ita animum recreat, ut longe maxima videatur. (IX.) Illic ea die substitit ac diversatus est imperator. Postridie in interiorum progressus Triballiam Cralem convenit. Salutatio inter utrumque regio more facta. Munera etiam invicem oblata, et quaecunque in illis reverentiae atque amoris significationibus ultro citroque dari solent; non tamen pari utrinque quandam de thesauris suis supellectilem; reponit autem Crales et imperatori quod congrueret, et simul imperatoris exercitui pabula, et coenationes, et diversoria et quaecunque ad victum necessaria sunt: parce tamen et sordide, et suo more. Caeterum ita haec se habuerunt.

3. Erat autem illud anni tempus, quo Orion exoritur. Atque ut brevi complectar, decem ex eo omnino menses in iis locis consumpsit. Per id tempus maximis incommodis conflictatus est exercitus, tum in victu, tum in iis omnibus, quorum indigent ii, qui alieno in solo vitam degunt. Pecuniae enim penuria coacti plerique extrema quaeque perferebant. Quicunque igitur durioris vitae insolentes erant, iis locus vix tolerabilis videbatur; et hiems illa frequentes extulit. Qui vero tenni victu uti iam pridem didicerant, et, ut Spartani illi veteres, pane et aqua contenti fue-

σθαι τοῖς ὄπλοις νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, τούτους οὐ μάλα A. C. 1342
 ἐξέληπτεν ὅσα φέρει δεινὰ τὸ τῆς ἀλλοτρίας ἀήθες γῆς· ἀλλ' Imp. Io. Pa-
 ὁ τούτους ἄλλους ἐποίει ταλαιπωρεῖν, σφίσι βλος ἦν ἀταλαιπώρος. laeol. 2
 Β οὕτω ῥιψιδιον ἢ συνήθεια καὶ κοῦφον καὶ οὐ σφόδρα ἐπίπνον·
 δῶστε καὶ εἴ τις, ἐκ προθέσεως ἀγαθῆς ὠρημημένος, τὸν ἄριστον
 ἔλοιτο βλον, ἀταλαιπώρον ἂν εἶναι οἱ εὐθὺς τοῦ λοιποῦ βλον τε
 ἀνύειν ἀνώδυνον καὶ ἡδογὴν ἀθάνατον ἐν θνητῷ κτῦσθαι σώ-
 ματι. (B.) Ἐγὼ δ' ἐνταυθοῖ τῆς ἱστορίας γερόμενος ἐβουλό-
 10 μην λεπτομερεστέραν τινὰ ποιήσασθαι τῆν ἀφήγησιν, καὶ δημη-
 γορίας ἐκθεῖναι τοῦ βουσιλέως, ὡς τε πρὸς τὸν Κράλην πεποίηται
 καὶ ὡς πρὸς τὸν οἰκείον στρατὸν ἐν καιροῖς τοῖς ἀνήκουσι, καὶ
 ὡς πρὸς αὐτὸν ἐκείνοι. δεῖν γὰρ ὡς τὰ πολλὰ καὶ πράξεις λόγους
 καὶ λόγοις πράξεις πανταχῇ παρεξῆχθαι· μὴ μόνον ὅτι ψυχῆς
 15 σσεως ἀτύγγελοι κήρυκες, κἀντεῦθεν χρῆναι σαφεστέραν τὴν τῶν
 ἱστορομένων προσώπων καὶ πραγμάτων γινέσθαι δῆλωςιν διὰ
 τῶν τοιούτων· ἀλλὰ καὶ ὅτι σκιαγραφία τις ἐστὶ τῶν πράξεων
 ὁ λόγος· καὶ τοῦτων μὲν οὗτος ἡγείται· τούτου δ' αὐται κατόπιν
 ἔρχονται. ἀλλ' ἐπειδήπερ ὀρῶμεν ἐνίοις τῷ πλεονί μέρει τῆς συγ-
 20 γραφῆς ἐν ταῖς δημηγορίαις καταχρωμένους, διὰ τὸ μάλιστα
 πάντων ἐν ταύταις ἔχειν τὴν τῆς ῥητορικῆς ἐνδείκνυσθαι δύναμιν
 καὶ τὸ τῆς σφῶν σοφίας φιλότιμον, ὡς συμβαίνειν ἐντεῦθεν τὸ
 πάρεργον μείζον τοῦ ἔργου καθίστασθαι, τὴν μέσην ἡμεῖς βα-
 25 δίξην ἐκρίναμεν δεῖν. ἐπανιτέον τοιγαροῦν ὁπόθεν εἰς ταῦτα ἐξέ-

9. δημηγορίας em. Boiv. pro δημηγορίαν.

rant, laboresque noctu et interdiu bellicos toleraverant, eos non ita fran-
 gebant mala illa, quae soli externi insolentia affert. Sed quae vita mole-
 stiarum plena aliis erat, iis molestiae expers videbatur. Adeo consuetudo
 ipsa primum quiddam et leve est, et minime laboriosum. Quapropter si
 quis prudenti cogitatione inductus optimum vitae genus eligit, facile ei
 statim fuerit vitam laboris atque incommodi expertem de caetero agere,
 et voluptatem mortali in corpore parare sibi immortalem. (II.) Hac ego
 in parte historiae singula velim exponere minutius, easque referre oratio-
 nes, quas imperator cum apud Crales habuit, tum apud suum exercitum,
 prout occasio tulit; et eas etiam, quas illi cum eo. Convenit enim maxi-
 me, et factis dicta et dictis facta passim annecti; non solum quia utrumque
 illud animi imago latentisque in eo voluntatis et cogitationis genuinus ve-
 luti nuncius est; atque hinc existere oportet certiore personarum et re-
 rum, de quibus agitur, notitiam: verum etiam quia in dictis adumbratio
 quaedam factorum est: et illa quidem praecire, haec autem pone sequi so-
 lent. Sed quia videmus quosdam maxima operis parte abuti ad conciones,
 quod in eis maxime locus sit ostentandae dicendi facultati et eruditionis
 ambitioni; unde fit, ut ipsa re maius quandoque existat id, quod est extra
 rem; idcirco mediam nobis viam tenendam esse censuimus. Redeamus ita-

A. M. 6850 βημεν. (Γ.) Τοῦ γάρ τοι βασιλέως τῷ Κράλῃ συνόντος καὶ
 Ind. 10 συνδιαιωμένου, οὐκ ἦν ἀμελεῖν οὐδαμῆ Βυζαντιοῖς τῶν κατ'
 V. 924 ἐκείνου ἐπιβουλῶν· ἀλλὰ δόλοισι δόλους συνῆρῶσαν, καὶ μυ-
 ρίους αἰεὶ θανάτους ἐξῆρτον κατ' αὐτοῦ. πέμπουσι τοίνυν ἐς μὲν
 Φτούμφανές πρέσβεις ἀπαγγελοῦντας περὶ τε κήδους ὅσα ἐξείη, καὶ 5
 δυοῖν αἰρέσειων προτεθεισῶν βασιλέως ἕνεκα, ὁποτέρᾳ προσθεῖ-
 ναι βούλοιο δηλοῦν, ἢ δέσμιον τουτοῖ μετὰ τῆς ζωῆς δηλαδὴ,
 ἢ τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν ἀφελόντα τοῦ σώματος ἐν Βυζάντιον μη-
 δὲν μελλήσαντα πέμπειν ὡς τάχιστα· ἤξεν τε γὰρ κατόπιν εὐθὺς
 αὐτῷ τὴν τε θυγατέρα τῆς βασιλίδος, νόμφην ἐπὶ τῷ ἐκείνου 10
 P. 400 παιδί, καὶ ἕμα τὴν τῶν μέχρι Χριστουπόλεως ἐκείθεν χωρίων
 καὶ πόλεων ἔγγραφον κυριότητα· ὡς γίνεσθαι μίαν λοιπὸν ἀρχὴν
 αὐτῷ συνεχῆ τὴν ἐκ Δαλματίας καὶ Ἰλλυριδος, καὶ ὅσα μεταξὺ
 τῶν πρὸς ἔω τοῦ Ἰονίου κόλπου ψαυεῖ πλευρῶν, ἄχρι Φιλίππων
 καὶ Χριστουπόλεως. (Δ.) Καὶ τὰ μὲν τῆς πρεσβείας καὶ προ- 15
 φανῆ τοιαυτ' ἦν. ἂ δὲ κρύφα συχνὰ καὶ πολύτροπα προσεπέμ-
 πετο φάρμακα, ὅποσα τὸ θανάσιμον εἶχεν ἐμφωλεῦον, ὄξυ τε
 Β καὶ δυσκαρτέρητον, Μιθριδάτου τινὸς ἐδεῖτο σαφέστερον ἀρι-
 θμεῖν ὅς τὴν ἐκ Παφλαγονίας ἔχων ἀρχὴν, ὁπόση διὰ Κολχίδος
 καὶ Αὐζικῆς καὶ τῶν Κανκασίων ὄρων ἐρχομένη, καὶ παραλ- 20
 λάττουσα Τανάιν καὶ Μαιῶτιν, διήκει μέχρι καὶ ἐς Σκύθας τοὺς
 ἐσπερίους, καὶ πολέμιον κτησάμενος τὴν πάλαι Ῥωμίων ἀκμὴν,
 καὶ δεδιὼς μὲν ζῶν ἀλώσιμος τῇ Πομπητῶν γένηται χειρὶ καὶ τύχη,

que illuc, unde digressi sumus. (III.) Interim dum imperator apud Cralem commoratur et eius convictu utitur, nusquam Byzantii cessant struere illi insidias. Sed alios ex aliis dolos consuunt, et innumeras mortes conflant ei quotidie. Mittunt igitur palam quidem legatos, qui de affinitate quae-
 cunque oportet significant petantque, ut, duabus de imperatore conditioni-
 bus oblati, utram eligere malit declaret: seu vincum illum vivumque tra-
 dere; seu illius caput corpore abscissum sine ulla cunctatione Byzantium
 quam celerrime mittere: venturam enim subinde imperatricis filiam istius
 filio despondendam uxorem, simulque omnium illinc usque Christopolin lo-
 corum urbiumque potestatem scriptis consignatam, ita ut unum deinceps
 et continuum ei futurum sit imperium a Dalmatia et Illyrico, et omni illo
 citiore tractu, qui Ionici maris orientalem oram attingit, ad Philippos
 usque et Christopolin. (IV.) Ac talia quidem erant, quae per legationem
 et aperte agebantur. Quae vero clam venena mittebantur, crebra ac mul-
 tiplicia, eaque pestem acrem atque difficilem celantia, ut singula percea-
 serentur, opus esset Mithridate illo, qui cum a Paphlagonia usque posside-
 ret imperium, quod per Colchidem Lazicamque, et Caucasos montes, ul-
 tra Tanaim et Maeotidem porrigebatur, et ad Scythas usque occiduos per-
 tingebat, et infensas sibi fecisset vigentes tum Romanorum viros, timeret-
 que ne vivus caperetur virtute ac fortuna Pompeii, venena omnia explora-

πάντων λειψῶτο φαρμάκων, καὶ πάντων ἐζήτει τὸ κράτιστον A. C. 1342
καὶ ταχύτατον εἰς τὴν χρειώδη τοῦ βίου ἀπαλλαγὴν. ὁ τοίνυν ἐκεῖ- Imp. Io. Pa-
νος ἐτόλμα καθ' ἑαυτοῦ, τοῦτ' ἔδρων ἐπεικῶς οἱ Βυζάντιοι C
κατὰ τοῦ βασιλέως, μήτε μηδενὸς τῶν δηλητηρίων φαρμάκων,
⁵ μήτε μηδεμιᾶς φειδόμενοι τῶν ἐπιβουλῶν, ὁπόσαι τε τοῖς πάλαι
εὐρηγται δεινοῖς τὴν κακίαν καὶ ὁπόσαι τοῖς νῦν διὰ τὴν τοιαύ-
την ἐπινοήσονται χρειάν. (E.) Θαναμάσαι δ' ἂν τις, ὅπως ἄπαντ'
αὐτόθεν ἠλέγγετό τε καὶ ἄπρακτα ἦν, τοῦ θεοῦ τὸν ἄνδρα φυ- D
λίττοντος ἀπαθῆ καὶ πάντων ἀνώτερον· οὐκ οἶδ' ὁπότερον, εἴτε
¹⁰ τὴν ἄδικον καταδίκην, ἣν οἱ Βυζάντιοι καθάπαξ ἐψηφίσαντο
κατ' αὐτοῦ, καὶ ὧν ἐζημιώται πολυειδῶν καὶ ποικίλων χρημά-
των, ἃ προσῆν ὑπὲρ ἀριθμὸν τουτωῦ, μακρόθυμον ὑπομονὴν
ἀποχρῶσαν ἡγουμένον πρὸς βάσανον γνώμης, περὶ ἣν τὸ κριτή-
ριον ἄπαν τῆς θείας ταλαντεύεται δίκης· εἶθ' ὅτι μάλιστα πάν- E
¹⁵ των αὐτὸς ὑβριζόμενος οὔτε μὴν ἀνθύβριζεν ἐς τὸ παρὸν, οὔτ'
εἰς τὸ μέλλον ἠπέλει, κότον ἴσως ἔχων ὄφρα τελείσῃ· ἀλλ' ἐκή-
δειτο μάλιστα τῆς τῶν ὑβριζόντων καὶ πολεμούντων σωτηρίας
ἄπαντα τρόπον, καθόσα φίλλα δίδωσιν ἀκραιφνῆς. (ς.) Καὶ ἴν'
²⁰ ἐκ πολλῶν μέτρια παραθῶμεν ἐνταυθοῖ· τοσαύτην εἶχε τὴν τῶν K
κακῶν ἀμνηστίαν, ὥστ' ἐν τοσοῦτοις συνειλημμένους κινδύνοις,
καὶ οἷον εἰπεῖν ἐν ἕδου βεβουθισμένος γαστροί, μεμνησθαι τῷ ἱε-
ρεῖ παρεκελεύετο πρῶτον μὲν Ἄννης τῆς βασιλίδος ἐν ταῖς ἱεραῖς
ὑμνωδίαις, δεύτερον δὲ τοῦ ταύτης υἱέως, καὶ τρίτον αὐτοῦ

18. φίλλα δίδωσιν ἀκραιφνῆς em. Boiv. pro φίλλα δίδωσιν ἀκραι-
φνῆς.

verat, et omnium efficacissimum praesentissimumque paraverat, quo posset
vitam, ubi necesse esset, abrumpere. Quod ille igitur in se ipsum ausus
fuerat, id Byzantini sedulo et strenue in imperatorem moliebantur, nullis
nec venenis nec insidiis parcentes, quasunque sive antiqui scelerum arti-
fices inveniasent, sive nostrae aetatis homines in eiusmodi usum excogitas-
sent. (V.) Id vero miretur aliquis, quo pacto omnia statim deprehende-
rentur et irrita fierent, Deo hominem illaesum et his omnibus altiozem
servante. Utrum statuum nescio: an iniustam sententiam, qua eum By-
zantii condemnaverant, et multiplicis ac variae infinitaeque pecuniae mul-
tationem, summa cum patientia ab eo exceptam, censuerit Deus sufficere
ad explorandam hominis mentem, circa quam totum divinae iustitiae ver-
setur examen; an quod ille maximis contumellis affectus nec ulcisceretur
statim, nec in posterum minaretur ultionem (dolorem fortasse tacitum ser-
vans, donec expleret), sed eorum saluti in primis, qui ipsum iniuria affi-
ciebant ac bello persequebantur, omni modo provideret, quantum sincera
amicitia praestare potuisset. (VI.) Et ut de multis pauca quaedam hic
subiciamus, adeo iniuriarum erat immemor, ut periculis tot circumsessus,
et in ipsis, ut ita dicam, Orci visceribus demersus, sacerdotem iusserit
meminisse sacris in cantibus primum quidem Annae imperatricis, deinde

A. M. 6850 μετὰ τῆς ὁμοζύγου βασιλίδος Εἰρήνης· καὶ ταῦτα ἐν ἄλλοτρίᾳ
 Ind. 10 ὧν δυναστεία καὶ γῆ, καὶ μηδ' ἐλεύθερον ἄερα δυνάμενος ἀνα-
 P. 401 πνεῖν. οὐ μόνον δ', ἀλλὰ καὶ ὅπουπερ ἂν ἀλλαγῆ πανταχῆ δι'
 V. 325 εὐφήμου τῆς μνήμης τὸ οἰκεῖον ἤλπιζεν ὄνομα δύνασθαι φέρε-
 σθαι, κακεῖ προηγεῖσθαι τῆς βασιλίδος Ἄννης τοῦνομα καὶ πρὸς 5
 γε τοῦ ταύτης υἱέως μεθ' ἀπάσης ἐκέλευε γνώμης καὶ προαιρέ-
 σιως· ὡσπερ ἄρα καὶ πρὸς Αἰτωλοὺς τε καὶ Θετταλοὺς τὸν Ἄγγε-
 λον ἀποστέλλοντι Ἰωάννη, ὡσθ' ἐκόντων ἄρχειν αὐτῶν, ὡς προϊόν-
 τες ἐροῦμεν πλατύτερον, προὔργον γέγονε διακελεύεσθαι τε καὶ
 Β παραγγέλλειν τούτου γε εἵνεκα μάλιστα πάντων, καὶ μὴ πρότερον 10
 μεθιέναι, πρὶν αὐτὸν τελειουργᾶ τὰ τοιαῦτα πρὸ πατρὸς ἐπαγγελ-
 λασθαι δρῆν παραγγέλματι. εἴσεται δὲ πάντως ἐς τὸ ἀκριβές,
 ὅς ἂν ἐντύχη ζητήσας τῷ πρὸς αὐτὸν θρασίσματι, ταῦτά τε καὶ
 ὅσα τούτοις προστίθῃσιν ὅμοια, τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων πᾶσαν
 νέμειν αἰδῶ καὶ ἐδλάβειαν διὰ βίου κελεύων. (Ζ.) Τοῦθ' ἰκα- 15
 ρὸν ἔγωγε μόνον καὶ ἀποχρῶν ἤγημαι, τῶν ἄλλων ὁπόσα τὴν
 ὁμοίαν τοῦ ἤθους εὐγένειαν ἔχει σιωπωμένων, ἅπαντας πείθειν,
 οἷς νοῦ καὶ φρονήσεως μέτεστιν ὅπως οὖν, θειοτέρα προνοία διοι-
 κεῖσθαι τὰ πάντα, καὶ μηδαμῆ κατὰ τὸ αὐτόματον φέρεσθαι,
 μηδ' ἀπὸ τύχης τινός, μήτε μηδὲν τῶν ἀπάντων ἕτερον, μήτε 20
 τὴν τούτου πρὸς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν ἀναίμακτον εἰσοδὸν
 καὶ τὴν τῶν βασιλικῶν ἀντίληψιν θρόνων, οὕτω μακροῦς καὶ
 D πολυειδεῖς καὶ θανάτου φάνας γέιτονας νενικηκότες κινδύνους· ἀλλ'
 αὐτῷ μὲν ἀμοιβὴν τῆς μακρᾶς καρτερίας, πῦσι δ' αὖ ἐλπίδων

fili illius; tertio denique sui coniugisque suae Augustae Irenes; idque in aliena ditione ac terra cum esset, nec libero quidem spiritu frui posset: neque ibi solum, sed et quacunq̄ue praeterea suum nomen honorifici praecoonii commendatione circumferri posse sperabat, illis Annae imperatricis et filii eius nomen praecire omni studio ac voluntate iubebat. Sic ad Aetolos Thessalosque Ioannem Angelum cum mitteret, illis volentibus praefaturum; quemadmodum infra dicemus fusius; nil ei fuit potius, quam ut iuberet praeciperetque illud maxime: nec prius eum dimisit, quam ille eiusmodi mandata re ipsa exequuturum se ante omnia promississet. Atque haec quivis exploratissime percipiet, rescriptum ipsum nactus: neque haec solum, sed et quacunq̄ue alia his similia addit, iubens eum, quamdiu victurus sit, Romanum imperium omni honore et reverentia colere. (VII.) Unam ego illud puto sufficere ac satis esse (caeteris omissis, quae generosam indolem pariter arguant) ad persuadendum omnibus, qui mentis et prudentiae non sint omnino expertes, diviniore providentia omnia gubernari, non autem volvi temere; atque ut nihil aliud, ita nec illud casu factum fuisse, ut Cantacuzenus sine sanguine principem urbem intraret et solio imperatorio potiretur, periculis tantis et tam multiplicibus exantlatis, ipsoque, ut ita dicam, triumphato mortis limine: sed fuisse illud ipsi quidem Cantacuzeno diuturnae patientiae mercedem; aliis vero spei bonae confir-

ἔρισμα χρηστῶν, οἷς ἡ γνώμη τὴν τῶν δεινῶν καρτερίαν πέρας A. C. 1342
 εὐγενές ἐκδέξασθαι ὑπισχνεῖται. (H.) Εἰ γὰρ πάντα καθ' ἕκαστα Imp. Io. Pa-
 βουληθεῖμεν ἀφηγεῖσθαι, ὅποσα πέπρακται μὲν ἐπίβουλα κατ' laeol. 2
 αὐτοῦ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ὅποσοι φιλίας ὑποκρίται, πάντων δ'
 5 ὑπέρτερος πρὸς τῆς ἄνωθεν ἦν τηρούμενος δεξιᾶς, δίδια μὴ τις
 φιλίας με γράψηται πρὸς τὸν ἄνδρα μακρᾶς τῶν ὄσοι γυμνά- E
 σιον ἕτεροι γλώττης ποιοῦνται τὴν τῶν ἐν γε τῷ παρόντι γινομέ-
 νων συγγραφικὴν ἀφήγησιν ἡμῖν γε παραπλησίως. εἰ γὰρ τις τῶν
 ἔξωθεν τοῦ τὰ τοιαῦτα συγγράφειν ἐστὼς γυμνασίου, καθάπερ τις
 10 Ἑλλανοδίκης καὶ ἀπαθῆς ἀθλοθέτης, ἐθέλοι σκοπεῖν, ὄψεται
 μὲν τοὺς ἄλλους δεγῆ καὶ θυμῷ στρατηγουμένους καὶ γράφον-
 τας παρὰ τοσοῦτον πύθους ἐκείνους οὐ μάλα ἐκτός, παρόσον F
 ἀληθείας οὐδ' ὅλως ἔμεγε ἐκτός. (Θ.) Οὐ γὰρ λειλείπεται μοι
 τῶν πάντων ὡσπερ οὐδὲν τῶν ἐπαινουμένων, οὕτως οὐδὲ τῶν
 15 ψεγομένων οὐδὲν, εἴ τι καὶ τούτῳ σαφῶς ἀνθρώπων γε ὄντι ἡμῶρ-
 τηται, εἴτε κατὰ γνώμην καὶ βούλησιν, εἴτε κατ' ἄγνοιαν, εἴ-
 τε καὶ τῆς τοῦ χρόνου τε καὶ τῶν ἀναγκαίων βιαζομένης πραγμά-
 των φορῶς. πάντων γὰρ τούτων μόνα τὰ κατὰ γνώμην καὶ βού- P. 402
 λησιν ἔχει τὸ κράτος τῶν ψόγων καὶ τῶν ἐπαίων. ὅσα δὲ ρεού-
 20 σης τό γε δοκεῖν αὐτομάτως καὶ λόγων τῶν προσηκόντων τῆς τύ-
 χης ἐκτός, καὶ νῦν μὲν τὸ εὐδαιμον χορηγούσης τοῖς γινομένοις
 ὅλῃ δεξιᾷ καὶ δρόμοις ἀσχέτοις, νῦν δὲ τῆς εὐθείας ἀποπλανώ-
 σης, καὶ πρὸς κρημνοὺς ὀδηγουμένης ὁμοῦ καὶ σκοπέλους ἀτοπη-
 μάτων, καὶ πράγματα θρήνων μεστὰ καὶ δακρύων μακρῶν προ-

15. τούτῳ em. Boiv. pro τοῦτο.

mationem; iis videlicet, quibus mala fortiter tolerantibus animus eius glo-
 riosum exitum spondet. (VIII.) Quod si omnia sigillatim percenseamus,
 quae et inimici et amicitiae simulatores insidiosae adversus eum machinati
 sunt; quibus tamen omnibus altiore eum praestitit divina ipsa dextra;
 verear, ne me studii erga illum nimii accuset aliquis ex iis qui linguam, uti
 nos, exercent in conscribenda temporum nostrorum historia. Enimvero
 si quis extra illam historicorum palaestram constitutus, tanquam agonothe-
 ta aliquis ac pugnae arbiter incorruptus, spectare velit, videbit certe alios
 irae animoque obsequi tanquam duci, atque ita scribere, ut quemadmo-
 dum ego non omnino absum a veritate, sic et ipsi ab omni prorsus af-
 fectu non sint alieni. (IX.) Mihi enim ut nihil eorum quae laudantur,
 ita nec eorum quae vituperantur quidquam omittetur, si quid ab isto ut-
 pote homine peccatum constet, sive consilio ac voluntate, sive per igno-
 rantiam, sive temporum ac necessitatis vi cogente. Ex his quippe omni-
 bus ea sola maxime laudanda aut vituperanda sunt, quae non sine consilio
 ac voluntate fiunt. Quae vero accidunt fluente, quantum quidem videtur,
 temere et citra legem certam fortuna (nempe haec modo felicitatem larga
 manu et profuse impertitur; modo a recta via aberrantes in praecipitum agit
 atque in scopulos temeritatis, facessitque iis negotia luctus ac lacrymarum

- A. M. 6850 ξενούσης, οἷς κακοπραγεῖν πρὸς τῆς ἀγούσης τὰ πάντα προνοίας
 Ind. 10 B νενομοθέτηται, ταῦτα δ' οὐτ' ἂν αὐτὸς ἐπαινοίῃν ἐκὼν γε εἶναι,
 οὐδ' ὀλοσχερῶς ταῖς τῶν ψεγομένων ἔγωγε θείην μερίσιν. οὐ
 γὰρ πρῆξις μῦλλον αὐτὸς ὁμολογήσαιμ' ἂν ταῦτ' εἶναι τοῦ
 δρῶντος, ἢ φορᾶν τινα ἄλογον (ὡς γε εἴρηται) τύχης, ἢ εὐγνω- 5
 μονούσης, ἢ χολνικας συμφορῶν οὐ μᾶλα εὐμενῶς ἀπεμπολεῖν
 V. 326 αἰρουμένης καθ' ὧν ἐπείγεται δυσμενῶς. ὡς γοῦν ἀστεράνωτον,
 ὃ μὴ κατὰ πρόθεσιν γνώμης εὐδοκιμεῖ, οὕτως ἀκατηγόρητον
 Κοῖομαι δεῖν, ὃ μὴ κατὰ προαίρεσιν ἀτυχεῖ. (I.) Δειχθέντος τοι-
 γαρ οὖν, ὡς διὰ τὴν ἐκούσιόν τε καὶ ἀπὸ γνώμης ἐκείνην καρτε- 10
 ρίαν, καὶ τὸ μὴ ἐθέλειν ἀμύνεσθαι τοὺς τότε λυποῦντας, οὐδὲ
 μέχρι χειλέων ἄκρων, νηνεμίαν αὐτῷ τῶν κινδύνων κατέστησεν
 ὁ δίκαιος ἄνωθεν ἀθλοθέτης ἐν τοσοῦτῳ χειμῶνι καὶ κλύδωνι τῶν
 κακῶν, δειχθήσεται πάντως πλατύτερον κατὰ χώραν ἡμῖν γενο-
 D μένοις, τοῦ λόγου προβαίνοντος, καὶ ὅπως ἐν ὑστέροις συμπέ- 15
 πτωκε τούτῳ πάντα τὰναντιώτατα, τηρεῖν βουλομένοις τὸ τῆς
 ἱστορίας ἀληθὲς ταυτησὶ, καὶ πείσαι τοὺς ταύτῃ συνεσομένους
 τῷ χρόνῳ, καὶ κατ' ἐμπάθειαν ἠντιναοῦν μῆτε τὰ ἐπαίων καὶ
 θαύματος τοῦ ἀνδρὸς, μὴδ' ὅσα τῆς ἐναντίας ἐβλάστησε ῥίζης,
 ἐξαίρειν τῷ λόγῳ νομίζειν ἡμῶς τοῦ χρεῶν ὑψηλότερον· ἀλλ' 20
 αὐτὴν ὡς ἔτυχεν ἔχουσα τὴν ἀλήθειαν ἀφηγουμένοις πιστεύειν,
 E καὶ μίαν τινὰ τὴν ὠφέλειαν ἐκατέρωθεν πάντας καρποῦσθαι,
 σνοροῶντας εἰκὸς τε καὶ μᾶλα τοῖς σπέρμυσιν ἀρμόττον κατόπιον
 ἰὸν τὸ γεώργιον· οἷς μὲν ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως ὀρμῶσθαι ἐνῆν,

plena, quos esse infelices iussit omnipotentis providentiae decretum), quae inquam a fortuna sunt, ea ego nec laudaverim mea quidem sponte, neque omnino retulerim in eas res, quae vituperari debent. Ea enim non tam eius, qui agit, opera esse dixerim, quam temerarium quendam fortunae impetum, seu faventis, seu omni calamitatum genere saevientis adversus eos, quos hostili animo invadit. Quemadmodum igitur corona minime donandum illud puto, quod praeter sententiam praeclare acciderit, ita nec damnandum illud censeo, quod praeter voluntatem male successerit. (X.) Postquam itaque ostenderit, patientia illa voluntaria ac deliberata, et eo quod ulcisci eos nollet qui tum molesti erant, factum esse, ut in tanta calamitatum tempestate tantisque fluctibus iustus ac caelestis praemiorum dispensator periculis depulsis tranquillum eum esse iuberet; ostendemus utique fusius suo loco, procedente hoc opere, quoniam pacto adversissima ei omnia posthac acciderint, veritatem historicam retinere cupientes, ac persuadere iis, qui in hanc temporum partem inciderint, ne nos existiment quocumque affectu ductos supra modum dictis exaggerare ea, quae in illo homine vel laude et admiratione digna exstiterunt, vel ab radice contraria pullularunt: sed nobis veritatem, prout se habuit, exponentibus credant, et unam quandam utrinque omnes utilitatem percipiant, consentaneam videntes et congruentem seminibus segetem sequi; et iis, qui a bono pro-

ἀγαθόν· οἷς δ' ἔξ ἧς ἀντιβαίνει μοίρας τὰ χεῖρω καὶ μοχθηρῶς A. C. 1342
 τὸ ἀδικοῦν ἀνθοπλίζεται πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας εὐθύτητα, τοῦ Imp. Io. Pa-
 τοις δ' αὖ τοῦναντίον ἔπαν. ὄθεν δὴ καὶ ἐπανακτέον τὸν λόγον. laeol. 2
 (I.A.) Ὁ γὰρ τοι βασιλεὺς, τριάκοντά που μόνας ἡμέρας ὡμί- F
 5 ληκῶς τῷ Κράλῃ μετὰ γε τὴν εἰς αὐτὸν κάθοδον, τελευτῶντος A. M. 6851
 ἔδη τοῦ Θέρους ἐκείνου, καὶ ἀρχομένου τοῦ φθινοπώρου, καὶ Ind. 11
 τῶν ἀμπέλων ἀμαζουσῶν καὶ μονονονυχί τοὺς τρυγητῆρας τρανῆ
 τῇ γλώττῃ προκαλουμένων, ἔκε μετὰ τε τῶν οἰκείων δυνάμεων,
 καὶ πρὸς γε μακρῶ πλειόνων τῶν ἐκ Σερβίας ὄπλων, ἐπὶ τὴν
 10 πόλιν Σερβῶν, αἰρήσειν ἐλπίζων αὐτὴν ἀμαχητὶ, συλλαμβανόν- P. 403
 των ἴσως ἐνδοθεν συγγῶν προδοτῶν, ὅποσοι θερμότερον τούτω
 προσέκειντο, καὶ μάλιστα ῥάδιαν τὴν εἴσοδον κρούφα γράφοντες
 ἐπηγγέλλοντο. ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κἀνταῦθα σαφῶς τοῖς τούτου βου-
 λήμασιν ἀντιπράττοντος, ἄπρακτός τε ἦν ἡ σπουδὴ καὶ μύ-
 15 ταιὸς ὄχλος ἢ πῦσα πυρασκευῆ. πρὶν γὰρ αὐτὸν περιστρατοπε-
 δεύσαντα τῇ πόλει πολεμίους χεῖρας ἐπενεγκεῖν, νόσημά τι θα-
 νάσιμον ἐνσκήπτει τῷ στρατοπέδῳ τῶν Τριβαλλῶν· εἴτε τῆς τῶν B
 σταφυλῶν ἀταμιεύτου καὶ ἀφειδοῦς βρώσεως, εἴτ' ἄλλης ἡγησα-
 μένης αἰτίας, οὐκ οἶδ' ὀπότερον. πάσης οὖν ἀμηχανούσης καὶ
 20 χειρὸς καὶ γνώμης λατρικῆς πρὸς τὸ πάθος, συχνοὶ καθ' ἡμέραν
 ἐκάστην νεκροὶ κατωρῦττοντο· καὶ ἐπειδὴ βραχυτάτων ἐντὸς
 ἡμερῶν ἑπὲρ τοὺς χιλίους ὁ Θάνατος ἐξήνεγκε τοῦ βίου, καὶ
 κλείους ἐπὶ τούτοις ἐξάγειν ἠπελεγέτο τε καὶ ἐπηγγέλλετο, ἄραντες C

posito orsi fuerint, bona evenire; iis vero, qui unde peiora pugnant in-
 ceperint et ab ea parte, qua iniustitia armatur adversus rectum ac veri-
 tatem, iis inquam adversa omnia accidere. Sed et inde revocanda est ora-
 tio nostra. (XI.) Vix triginta dies cum Crale post adventum suum com-
 moratus imperator, abeunte iam illa aestate autumnoque ineunte, vigenti-
 bus vitibus ac vindemiatores clara paene voce advocantibus, venit cum
 copis et suis propriis, et ex Servia longe pluribus, ad Serphas urbem,
 nullo labore captum iri eam a se sperans, conspirantibus intus fortasse
 proditoribus non paucis, iis videlicet, qui isti vehementius studebant, fa-
 cillimumque ingressum missis clam litteris promittebant. Verum Deo illic
 quoque huius voluntati evidenter adversante, conatus ille irritus fuit, et
 inane impedimentum totus belli apparatus exstitit. Ante enim quam infesto
 exercitu propius admoto urbem circumsedisset, morbus quidam lethalis Tri-
 ballorum castris infligitur: sive intemperans et immoderatus uvarum esus,
 sive alia quaecunque causa praecessisset. Utrum certe statuam nescio.
 Cum itaque nihil adversus hoc malum nec manus nec ingenium medicorum
 valeret, frequentes quotidie mortui defodiebantur. Quia igitur mors intra
 paucissimos dies sustulerat ex vita homines plus quam mille, ac plures praeter-
 terea efferre properabat minabaturque; motis quam celerrime castris re-

- A. M. 6851 τὴν ταχίστην ἐπανήκον ἐκεῖθεν ἅπαντες, ἀπαγγέλλοντες τῷ Κράλει
Ind. 11 τὸ χωρὶς ἀνθρωπίνου πολέμου συμπεπτωκὸς δυστύχημα τῷ
στρατῶ.
- V. 327 δ'. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, λειδίη καὶ ὁ τοῦ φθινοπώ-
D ρου καιρὸς ἐξῆς ἐτελεύτα, καὶ ῥῆδιον οὐπὼ μανθάνειν τοῖς φί-5
λοις ἦν, ὅπως ἔχει τὰ βασιλείως, ἐν ἄλλοτρίᾳ γῆ συνδιαιωμένου
βαρβάροις καὶ ξένοις ἤθεσι, δέδειχε μὲν δὴ πρῶτος Ἄμωρ ὁ
Πέρσης, ὁ Ἀυδῶν ἀρχηγός, ὅσον ἐν τοῖς καρδίας θαλάμοις
A. C. 1343 ἔθαλπε τὸν τοῦ βασιλέως ἔρωτα. χεμιῶνος γὰρ ἤδη μεσοῦντος,
Imp. Io. Pa- καὶ θαλάσσης ὁμοῦ καὶ ἀέρος πολλὴν ἐχόντων τὴν ἀταξίαν καὶ 10
laeol. 2
- Ἐσόνγυσιν, σὸν πολλῶ τῷ στρατῶ διαβὰς τὸν Ἑλλησποντίαν πορ-
θμὸν ἐξήτει μάλα τὸν φίλον θερμῶς. καὶ λειδίη ῥῆδιον οὐκ
ἦν αὐτῷ μήτ' ὀφθαλμοῖς οἰκείοις ἐκείνον θεύσασθαι, μήτε μα-
θεῖν ἐν οἴαις τύχαις ἐκείνος τηρικαῦτ' ἦν. ἐκώλυε γὰρ τὸ πολὺ
τοῦ ψύχους, καὶ ἅμα χιῶν τηρικαῦτα κατενεχθεῖσα κατὰ δαψι-15
λὲς ἀπόρευτον ἐποιεῖ καὶ ἄβατον τὴν ἐς ἐκείνον ὁδόν. ἐλθὼν
- P. 404 ἤσυχῃ παρεστρατοπέδευσε περὶ τὰ τοῦ Λιδυμοτείχου προύστεια,
καὶ δουλικὴν τινα πεπομφῶς ἐκεῖθεν Εἰρήνην τῇ βασιλίδι προσκῶ-
νησιν, αἰθριος διενυκτέρευέ τε καὶ διημέρευεν ἐγκυρτερῶν τῇ τῆς
χειμερινῆς ὥρας ἐκείνης σκληρότητι, καὶ τὸν φίλον ἀπόντα ζῆ-20
τῶν, κακ μέσης ἀποκλαιόμενος τῆς ψυχῆς· καὶ πολλὰ πρὸς
τῆς βασιλίδος καλούμενος εἰς ὄψιν ἐκείνην τὸ παράπαν ἐλθεῖν
B οὐκ ἠνέλεγο. (B.), „Ποίοις γὰρ” ἔφρασκεν „ἄμμασι βλέψω δακρύων
δακρύουσαν ἐπὶ τῷ βασιλεῖ, τοσοῦτον ἀποδημοῦντι χρόνον ἐν
ἄλλοφύλων χερσὶ, καὶ ἦμιστα σαφῶς ἐγνωσμένη γῆ. αὐτὸς τε 25

dere inde omnes, Crali eam nunciaturi cladem, quae exercitui citra ulla
ab hominibus bellum acciderat.

4. Haec cum ita se haberent, et ipsius autumnal tempore mox exeunte,
facile haud esset imperatoris amicis discere, quo loco illius res essent, con-
victum alieno in solo habitans cum hominibus, quorum barbari essent ac pe-
regrini mores; ostendit primus Amurius ille Persa, Lydorum dux, quantum
in intimo corde amorem imperatoris foveret. Media enim iam hieme, cum
esset plurimum tum in mari tum in aëre perturbationis atque confusionis,
magnis cum copiis traiecto Hellepontii freto, amicum suum anxie quaeri-
tabat. Et quia ipsi facile non erat vel eum oculis suis intueri, vel discere,
quae tum eius esset fortuna (nam vis frigoris obstabat, et praeterea ef-
fusae tum largius nives iter ad illum intercludebant atque inivium efficie-
bant), tacite progressus circa Didymotichi suburbia castrametatus est,
et servili quadam inde salutatione ad Irenen imperatricem missa, noctes
dieisque totos manebat sub dio, hibernae asperitatis patiens, et absentem
amicum requirens, atque ex intimo pectore lacrymas ciens; saepiusque
ab Augusta vocatus in illius venire conspectum haud sustinebat. (II.) „Qui-
bus enim,” aiebat, „intuebor oculis flens flentem propter absentiam imperato-
ris, in potestate exterarum gentium et ignotissimo in solo degentis. Enim-

γὰρ διαδραματίζην ἂν πρὸς τὰς παρούσας τύχας ἐκείνης ἰδῶν, καὶ A. C. 1943
 τὰς περισχούσας τὴν βασιλικὴν οἰκίαν τραγωδίας τε καὶ ἀδοκί-^{Imp. Io. Pa-}
 τους φεῦ συμφορὰς· καὶ ἅμα αὐτὴν, ἀντὶ τοῦ παραμυθῆσα-^{lact. 2}
 σθαι, πρὸς μείζους ἀναφλέξω τοὺς θρήνους. οὐ θεωρίας οὖν ὁ
 5 παρῶν καιρὸς οὐδὲ λόγων, ἀλλὰ δακρύων μακρῶν. ἐμβριθεὶς γὰρ C
 τὸ πάθος, καὶ δριμύειας μὲν κομίζειν δοκεῖ μοι τὰς φλεγμονὰς,
 δριμυτέρους δ' ἐπάγειν μου τῇ ψυχῇ τοὺς προσητῆρας· ἐπεὶ τὸν
 ἐντυπωθέντα μου τῇ καρδίᾳ κύλλιστον φίλον βλέπειν οὐκ ἔχω,
 τοῖς βασιλικοῖς στρατοπέδοις περικυκλούμενόν τε καὶ ἐγκαλωπι-
 10 ζόμενον." (Γ.) Καὶ οὐκ ἔλεγε μὲν ταῦτα τῇ γλώττῃ, οὐκ ἔπασχε
 δὲ τὴν ψυχὴν. ἀλλὰ μακρῶ τινι μείζον το πάθος ἔνδον αὐτοῦ D
 τὴν ψυχὴν ἐπυρόλοι καὶ ἔκαιεν, ὡς ἐμφανεστερον πολλαχῇ
 προῖοῦσαν δεῖξεν τὴν ἱστορίαν αὐτὸς ἰσχυρίζομαι. οὕτως οὐ
 βάρβαρον ὁ βάρβαρος εἶχε τὸν τρόπον, ἀλλ' ἡμερον καὶ παιδείας
 15 Ἑλληνικῆς τὸ παράπαν ἐχόμενον. ἡ γὰρ ὁμοιότης τῶν τρόπων, V. 328
 εἰ μὴ τι πλεον, ἀλλ' οὖν Ὀρεσταῖς ἁμοῦ καὶ Πυλάδαῖς σαφῶς
 εἰσποιεῖ· οἱ μὲν γὰρ ὁμόφυλοι, καὶ αἱμάτων συγγενικῶν, καὶ
 νόμων καὶ μαθημάτων μετεσχηκότες ἁμοῦ τῶν αὐτῶν· ὁ δὲ βάρ- E
 βαρον ἔχων τὴν γένεσιν, καὶ βαρβάροις ἦθεσὶ τε καὶ νόμοις συν-
 20 τιθραμμένους, καὶ ἀλλοφύλῳ χρώμενος φωνῇ καὶ γλώττῃ καὶ
 διαίτῃ, καὶ πολλαῖς μὲν θαλάσσαις, πολλοῖς δ' ὄρεσὶ τε καὶ
 φάραξι Καντακουζηνοῦ διίστάμενος, ἄμικτον εἶχε πάντη τὸν
 βίον αὐτῷ καὶ ἀγνώστα καὶ ἀλλόφυλον· φαίην δ' ἂν καὶ ἐν

16. σαφῆς conl. Boiv.

22. φάραξι: em. Boiv. pro φάλαξι.

vero et ipse disrumpar, si praesentem illius fortunam intnear, tragoedias-
 que illas et inopinatas heu calamitates, quae imperatoriam domum undique
 circumstant. Et illam simul tantum aberit ut consoler, ut maiori luctu in-
 cendam. Non igitur visitandi nunc tempus, sed uberrime flendi. Gravis
 enim hic dolor, qui et acres admovere mihi stimulos et violentas animo meo
 facies videtur subiicere; quoniam haud datur eum, cuius impressam gero
 in corde imaginem, amicum intueri pulcherrimum, imperatoris circum-
 septum ornatumque exercitibus." (III.) Nec vero id lingua eius sic dice-
 bat, ut animus non afficeretur. Sed multo maiori intus dolore pectus fla-
 grabat atque incendebatur. Idque affirmare ausim pluribus exemplis de-
 claratum iri evidentiis, procedente hac historia. Adeo non barbaros habebat
 homo barbarus, sed humanos mores, et Graecam plane institutionem redo-
 lentes. Morum enim similitudo, si nil amplius, at Orestas certe Pyladae-
 que inter se conciliat: et erant quidem illi eadem gente oriundi et sanguine
 cognato iuncti, iisdemque et legibus et disciplinis imbuti. Iste autem bar-
 baris parentibus natus, moribus et legibus barbaris a pueritia institutus,
 peregrino et sermone et victu cum uteretur, longo mari, multis et monti-
 bus et vallibus profundis a Cantacuzeno divisus, vitam prorsus disiunctam
 et illi ignotam agebat, qualem quivis alienigena: quin et pro hostili habi-

Nicephorus Gregor. Vol. II.

42

- A. M. 6851 ἐχθρῶν τεταγμένον μοίρα· ὡς μακροῖς τισι διὰ ταῦτα τοῖς μέ-
 Ind. 11 **F**τροις τουτονὶ παρελαύνειν ἑκείνους εἰς λόγον φιλίας, καὶ πολὺ
 τὸ ὑπερβάλλον τῆς θέρμης τὴν τούτου μᾶλλον κεκτῆσθαι σχέσιν,
 ἢ τὴν ἑκείνων. (Δ.) Εἰ δέ τις Καντακουζηνῶ χαριζόμενος τὸ
 πᾶν τῆς βελτιονος αἰτίας τουτωῖ φέρων ἀνατιθεῖη, ἀδικήσειεν 5
 ἂν ἐς τὸ προφανές τὴν ἀλήθειαν. ἀμφοτέροις γὰρ εἴ τις τουτὶ
 παρέχοιτο τᾶγαθόν, οὐδένα ἂν σχολή, ὅστις καὶ μέμφεσθαι βού-
 λοιτο. εἴ τις δ' ἑκείνου καθάπαξ τοῦτ' ἀφαιροίη τᾶγαθόν, ὅτι
 P. 405 βάρβαρον ἔσχε τὸ γένος καὶ ἤκιστα συγγενές, οὐδένα ἂν οἶμαι
 σχολή τῶν πάντων, ὅστις οὐκ ἐπιεικῶς μέμψαιτο. τὴν γὰρ τῆς 10
 ψυχῆς ὁμόνοιάν τε καὶ συγγένειαν οὐχὶ τὸ γένος, ἀλλ' ἢ τῆς
 γνώμης δείκνυσι ταυτότης. ὡς γὰρ ἐν τοῖς μουσικοῖς ὄργάνοις,
 ὅσα ἐν αὐλοῖς καὶ λύραις καὶ κιθάραις καὶ τυμπάνοις, οὐχ ἢ
 τῶν τόπων ἐγγύτης τὴν τῆς ἁρμονίας δημιουργεῖ συμφωνίαν,
 ἀλλ' ἢ τῆς φωνῆς ἐμμελῆς ὁμοιότης, κἂν ἀλλήλων πόρρω που 15
 B τὴν τοπικὴν τύχῳσιν ἔχοντα θέσιν τὰ τῆς φωνῆς τελεσιουργά,
 οὕτω δὴ τὸ παραπλήσιον δείκνυται κἂν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυ-
 χαῖς, κἂν ἀλλοφύλους ἔχοντες τύχῳσι τὰς τοῦ γένους κρηπίδας,
 κἂν μυρίοις ὄροις γῆς καὶ θαλάττης ἀλλήλων ἀπέχωνται. (E.) Βε-
 βαιότερα δ' ἔσται τοῖς εἰρημένοις ἐχέγγνα, ὅποσα προΐοντι τῷ 20
 λόγῳ λελέξεται περὶ τοῦ βαρβάρου τοῦδε τὸ γένος καὶ οὐ τὸν τρό-
 πον ἀνδρός· οἷον δὴ κάκεινο. πλείπτα γὰρ τῆς βασιλίδος Εἰρή-
 C νης ἐκ Διδυμοτείχου πεμπούσης, ὅποσα εἰς τροφὴν ἐπιτήδεια, καὶ
 ὅσα ἐν ἐνδόμασι, καὶ ὅσα νυκτερινῆς σκέπης ἀποπληροῦντα
 χρεῖαν τὴν τοῦ χειμερίου ψύχους ἀπυσοβεῖν ἐδύναντο τηρικαῦτα 25

tam ausim dicere. Eoque fit, ut longo iste intervallo illos ratione amicitiae transierit, et eius magis quam illorum affectus ad summum fervoris gradum pervenerit. (IV.) Quod si quis Cantacuzeno blandiens in eum conferat quidquid melioris causae fuit, veritatem is manifesta iniuria afficiat. Ambobus sane si quis hanc tribuat laudem, carebit reprehensione. Si vero aliquis totam alteri eripiat, eo quod barbarus genere fuerit ac minime nobis affinis, neminem puto omnium fore, qui non illum merito reprehendat. Animorum quippe coniunctio et cognatio non ex genere aestimatur, sed ex eo quod utriusque eadem sit voluntas. Quemadmodum enim in instrumentis musicis, tibiis, lyris, citharis, ac tympanis, non locorum vicinitas musicum efficit concertum, sed sonorum modulata consensus, etiam locis disiuncta sint ea quae soni efficientia sunt, tantundem quoque deprehendere est et in hominum animis, etsi forte ex gentibus diversis generis sui originem ducant, etsi infinitis a se invicem distent terrae ac maris intervallis. (V.) His porro, quae dixi, fides deinde firmior constabit ex iis, quae procedente hoc opere dicentur de homine illo, genere quidem at non moribus barbaro; cuiusmodi est istud. Cum ex Didymoticho imperatrix Irene plurima ei mitteret, quae ad victum aut ad vestitum pertinerent, quaeve nocturnorum tegminum usum explerent, ac saevientem tum temporis

δριμύτητα, οὐδὲν οὐδαμῆ προσεδέξατο· ἀλλ' ἔφησεν εἶναι σα- A. C. 1343
φῶς τῶν ἀτοπιωτάτων, ἐν ἀλλοτρίᾳ καὶ ὑπερορίῳ γῆ σκληρότητι ^{Imp. Io. Pa-}
πλείστη προστετηκότος τοῦ φίλου, διάγειν ἐν εὐπαθείαις αὐτόν. ^{laeol. 2}
καὶ εἰ μὲν ἐνῆν αἵμασι ψυχῆς βύψαντα σκηνῆν ἐν ταύτῃ με D
5 σκηνοβυβατεῖν, ἦν ἂν μοι τοῦτο παραμύθιον εὐγενές πρὸς ἔνδειξιν
τῆς ἐν καρδίᾳ φλογὸς καὶ τοῦ πρὸς τὸν φίλον ζῶντος πόθου.
ἐπεὶ δ' ἀσώματος ἡ ψυχὴ γενομένη κηλίσιν αἱμάτων οὐκ ἀναπέ-
φρται, οὐχ ὄρω τίς μηχανῆ βελτίων γένοιτ' ἂν ἐμοὶ τῶν περι-
σχοσῶν με πῦν ὀδυνῶν ἀπαλλάττουσα. (ς'.) Ἐλύπει γὰρ καὶ
10 κομιδῇ συνετάρατε μὴ μόνον τὸ τοῦ βασιλέως πάθος αὐτόν,
ἀλλ' οὐχ ἤττον καὶ τὰ τῆς βασιλίδος δάκρυα, κατὰ τὰς πολυ- E
πενθεῖς τρυγόνας θρηνησῆς τε καὶ ἀνωμένης μᾶλα πικρῶς περὶ
τοῦ συζύγου καὶ βασιλέως, καὶ σφόδρα ἀθροισμένης, καὶ ἅμα
πανταχόθεν ἐς βύθους ὠθουμένης μακροῦς, τοῦ καθάπαξ καὶ
15 αὐτό γε τὸ ζῆν ἀπογνῶναι. οἱ τε γὰρ ἐκ Βυζαντίου πολέμοι, μέ-
χρι προαυλίων Διδυμοτείχου συχνὰς τὰς ἐφόδους ποιούμενοι, μι-
κροῦ καὶ τειχῆρεις ἐβιάζοντο τούτους καθῆσθαι· ὅ, τε λιμὸς
μετὰ τῶν συνεχῶν καὶ πολυπλόκων ἐπιβουλῶν χαλεπώτερος F
πολλῶ τῶν ἔξωθεν πολέμιος ἦν, ἕτε συνέστιος καὶ ὁμόστεγος V. 329
20 ὑπάρχων αὐτός· οἱ τε φρουροὶ καὶ ἡμεροσκόποι τῶν Βυζαντιῶν,
τὰ ἐνεδρά τε πάντα καὶ τὰς παρόδους διαλαχόντες, ἐμποδῶν ἐγί-
νοντο μᾶλα γε ἐθελούσῃ δι' ὄτωνδῆποτε λάθρα μανθάνειν περὶ
τοῦ βασιλέως. (Ζ.) Παρεμυθεῖτο τοίνυν τοιαύτης τύχης τρα- P. 406

hibernorum frigorum vim arcere possent, nihil unquam accepit; plane ab-
surdum esse dicitans, dum amicus alieno in solo, patriis finibus procul,
fortuna durissima confictaretur, vivere se interea molliuscule. „At saltem
(inquietabat) si liceret animae sanguine tingere tentorium, atque in eo me
spectandum proponere, illustre hoc mihi solatium esset, quo flammam, quae
ardet in corde, vivumque amici desiderium palam ostenderem. Quoniam
autem anima, incorporea cum sit, nulla sanguinis labe respersa est, non
video quam praeterea meliori arte eos dolores, quibus nunc opprimor,
possum levare.” (VI.) Angebant enim eum ac vehementer conturbabant,
non imperatoris duntaxat calamitas, sed et lacrymae imperatricis non mi-
nus. Nempe haec quarularum turturum more lamentabatur et acerbissime
moerebat ob absentiam coniugis imperatoris, de quo erat valde anxia. Tum
eadem simul in maximis periculis versabatur, quae eam sic ex omni parte
circumstabant, ut ipsius quoque vitae spem prorsus abiiceret. Nam et hos-
tes ad ipsum usque Didymotichi limen Byzantio subinde excurrentes moe-
nibus paene clausos sedere istos cogebant: et fames, cum insidiis continuis
et multiplicibus coniuncta, externo hoste longe erat importunior, quippe
domestica et contubernalis. Custodes praeterea ac speculatores Byzan-
tini, omnes et latebras et viarum inter se partiti aditus, obstabant eidem,
quo minus clam per quoscunque de imperatore sciscitaretur; id quod tamen
valde cupiebat. (VII.) Solabatur itaque illam Amurius in talis fortunae

A. M. 6851 γῶδαις συνοῦσαν αὐτήν, καὶ ἐπισχεῖτο πάσῃ ψυχῆς προθυμία
Ind. 11 τὰ κατὰ γνώμην ἄπανθ' ὑπηρετεῖσθαι, κἄν δέῃ καὶ θάνατον
 ὑπομένειν αὐτόν. ἐπεὶ δ' ἡ φορὰ τοῦ χειμῶνος ἐκείνου νίκτωρ καὶ
 μεθ' ἡμέραν ἕλπετο πρὸς τὸ ἀκμαιότερον προὔκοπτε, καὶ ἀνελπι-
 στον τέως ἐτίθει τὸ τοῦ ἄερος μεΐδιμα, καὶ ἕμα πολλὴ καὶ συν-5
 εχῆς τις ἐπενέμετο φορὰ τὸν Περσικὸν στρατὸν, ἦν ἡ τοῦ χει-
B μῶνος ἔτικτεν ἀκμὴ καὶ πρὸς γε τῶν ἀναγκαίων ἡ ἀπορία, καὶ
 μήθ' ἑαυτῷ μήτε τοῖς φίλοις ἐν γε τῷ παρόντι βοηθεῖν αὐτῷ ῥή-
 διον ἦν, ἐμποδῶν ἱσταμένον τρόποις ἀποβροχῆτοις τοῦ θεοῦ βουλή-
 ματος, οἵκαδε τὸν Ἑλλήσποντον διαβὰς ἐπανήει. (H.) Τῆς δὲ ἰ-
 τοιαύτης τοῦ Πέρσου σπονδῆς εἰς τοῦτο τέλους ἐληλυθυίας, δεύ-
 τερος ὁ τὰ πολέμια κράτιστος, καὶ τῶν ἐν Διδυμοτείχῳ κατα-
C λειφθέντων στρατηγῶν (ὡς εἰρήκειμεν) εἷς, Μανουὴλ ὁ Ταρχα-
 νειώτης, ὃς δὲ καθ' αἷμα προσήκων τῷ βασιλεῖ καὶ ἡρωϊκός
 τις ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ τὰ πάντα γενναῖος, καὶ χεῖρα καὶ γνώμην 15
 καὶ σώματος ἀναδρομῆν, καὶ πολλαῖς μὲν ἐναθλήσας μάχαις πο-
 λεμικαῖς, πολλαῖς δ' ἐγκατερήσας πληγαῖς, κράτιστος γέγονε
 τὰ ἐς πείραν πολεμικῆν· δι' αὐτὸν δὲ καὶ στρατηγὸς τῶν ἐν Διδυ-
D μοτείχῳ δυνάμεων πρὸς τοῦ βασιλέως καταλειφθεὶς ψυχὴ τις
 ἦν τοῖς ἐκεῖ τηνικαῦτα καὶ χρηστῶν ἐλπίδων θησαυρός· οὗτος 20
 οὖν μόνος θαυράσας τέως ἐπὶ ζήτησιν ἐξῆι τοῦ βασιλέως,
 πεμφθεὶς ἐκ Διδυμοτείχου πρὸς τῆς βασιλίδος Εἰρήνης· οὗ γὰρ
 ἦν ἡρεμεῖν ἀγνοοῦσιν ὅποι τὸ τῆς βασιλείου τύχης τε καὶ συμφο-
 ρῆς εἰπεῖν τραγωδικῆς ἐκεχωρήκει πρᾶγμα· δι' ὃν πολλοὺς τε

tragoediis, promittebatque, exsequitur se omni studio quidquid illi visum
 foret, etsi mors esset ipsa subeunda. Verum quia hiemis illius vis diu no-
 ctuque vehementius semper ingravescebat ac spem interim serenioris caeli
 intercludebat, simulque exercitum Persicum frequens et continua quaedam
 lues depascebatur, quam et saevissimum frigus pariebat, et ipsa quoque
 rerum ad victum necessariorum penuria; ac neque sibi neque amicis facile
 ille poterat in praesenti opulari, obstante divina voluntate, arcanis nescio
 quibus rationibus, domum traiecto Hellesponto regressus est. (VIII.) Cum
 is fuisset exitus Persicae illius expeditionis; proximus Cantacuzeno rei bel-
 licae gloria ex ducibus Didymotichi relictis unus (ut diximus) Manuel
 Tarchaniotes, imperatoris cognatus, vir heroibus similis ac per omnia
 strenuus; manu, consilio et corporis proceritate praestans; qui bellicis
 laboribus exercitatus, et multa vulnera constantissime perpassus, summam
 in re militari comparaverat experientiam, ideoque ab imperatore praefectus
 iis copiis, quae Didymotichi erant, animae cuiusdam instar ac velut bonae
 spei thesaurus iis esse videbatur: is, inquam, solus tum animo confisus
 quaesitum exivit imperatorem, Didymoticho emissus ab Irene imperatrice.
 Quiescere enim haud poterant, quamdiu ignoraturi essent, quo fortunae ac
 tragicae, ut ita dicam, calamitatis res imperatoris processissent: propter

ἀνηγήκασι μόχθους καὶ βίας καὶ ἔτ' ἀντλεῖν ἔμελλον. διὰ δὲ A. C. 1343
 δόος οὗτος τὴν εὐθείαν καταλιπὼν ἐπὶ τὰ εὐώνυμα ἀνοδαίσι τε Imp. Io. Pa-
 διετέλεσε χρώμενος καὶ πρὸς χωρία παραβαλλόμενος ὑψηλὰ καὶ laeol. 2
 δυσπρόρευτα, ἕως ὑπερβαλὼν τὸ ὄρος τὸν Ἄξιον ἔλαθεν εἰς τὴν
 5 Τριβαλλῶν ἐκπεπτωκὼς γῆν ἀθῶως κακῶν. ἔνθα τὸν βασιλέα
 ζητήσας τε καὶ εὐρῶν, καὶ ὅσα εἰκὸς ὠμιληκῶς, τάχιστα ἐπανῆ-
 κεν εἰς Διδυμότειχον, ἀγγελίας κομίζων τοῖς τε ἄλλοις καὶ μύ-
 λιστα πάντων Εἰρήνῃ τῇ βασιλίδι σφόδρα ἀληθεῖς καὶ ἀκαπη-
 F λήτους, καὶ δόξας ὡσπερ ὑφ' ἡλίῳ μύλα κυομένοις ζέφυρός τις
 10 ἀναψέξῃως. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.

ἔ. Ἦρος δ' ἀρχομένου τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἀναλαβὼν ὁ P. 407
 βασιλεὺς ἦγεν ἐπὶ τὴν πόλιν Σεβέρων, καὶ ὅσα περίεξι εἰσὶ φρού- V. 330
 ρια καὶ πυργώματα μέχρι Φιλίππων. κάπειδ' ἡ πείραν προσάγων
 ἐν τοῖς ὁμοίοις ἦν ἀτυχήμασιν, ἐμποδῶν ὡς ἔοικεν ἰσταμένου
 15 τοῦ θεῖου βουλήματος, ἔδοξεν αὐτῷ διαβαίνειν εἰ δύνατο μέχρι
 καὶ ἐς Διδυμότειχον, τοὺς μύλα ποθοῦντας ὑψόμενός τε καὶ
 ὀφθησόμενος. ἐπεὶ δὲ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐπικούροις τε καὶ συμμά-
 χους Τριβαλλοῖς, ἀκηκούσι πολλὴν εἶναι τὴν ἐφεδρεύουσαν τῶν B
 ἐναντίων δυνάμειν περὶ τὰ πρόσω στενὰ τῆς Χριστουπόλεως, ἀν-
 20 θίστασθαι συνέβαινε πρὸς τὸ δόγμα διὰ δειλίαν καὶ δόος, καὶ
 ἄλλως βλακικωτέροις οὖσι καὶ τὰς ὑπερορίους οὐ σφόδρα ἀγα-
 πῶσιν ἐστρατείας, ὁπίσω ἀπήλλαττεν αὐτῆς ἐς τὰς τῶν Τρι-
 βαλλῶν νομῆς καὶ αὐτὸς, ἄκων τε καὶ μύλα πλείστους ἐπαγόμε-
 νος κατὰ καρδίαν τοὺς τῆς λύπης ἄνθρακας, διὰ τὸ μὴ κατὰ C

quem multos labores, multa gravia et iniqua exhausserant, et adhuc exhausturi erant. Relicto igitur ob metum recto tramite, sinistram versus per avia contendere arduisque ac difficilibus locis applicare se perrexit, donec Haemo monte superato, in Triballorum terram illaesus furtim delapsus est: quaesitumque imperatorem invenit, et cum eo, quantum par erat, colloquutus celerissime inde Didymotichum rediit, habens quae nunciaret tum aliis, tum omnium maxime imperatrici Irenae, vera admodum et minime fucata; ac talis adveniens, qualis iis qui nimio solis ardore torrentur Zephyri aura refrigeratrix. Et haec quidem ita se habuerunt.

5. Vere autem ineunte coactas iterum copias imperator duxit ad Serhas urbem, et quaecumque circum occurrunt Philippos usque castella ac propugnacula. At ubi tentata res est pari infelicitate, obstante nimirum divino numine, visum est ipsi transire, si posset, Didymotichum usque, ut eos a quibus vehementissime desiderabatur videret, et ab iis videretur. Sed quia Triballi, quos secum habebat socios ac foederatos, audientes magnam esse hostium manum in insidiis collocatam apud Christopolitanas fauces, ultra iturus oppositas, eius voluntati obetiterunt timiditate ac metu; cum et alias ignaviores essent et longinquis expeditionibus non admodum gauderent; idcirco regressus est iterum in Triballorum fines, invitus quidem et plurimas doloris faces suo ipse cordi admovens, eo quod minime ei

- A. M. 6851 γνώμην δήπουθεν αὐτῷ τὰ πρῶγματα ἀπαντῆν. πεποίηται μὲν-
 Ind. 11 τοι τὴν ἀναχώρησιν μέχρι καὶ ἐς πόλιν τὴν Στρομμίτζαν, καὶ
 ὄσα ἐπέκεινα χωρία ἦν ἀναπεπταμένα τε καὶ ἰπηλάτα· ἔνθα δὴ
 καὶ τὸν Κράλην Σερβίας τὰς ἐπαύλεις ποιῆσθαι τέως συνέβαιεν.
 (B.) Εἰς δ' ἦν ἡδη τῶν αὐτῷ ἐπομένων καὶ ὁ Ἄσαν Ἰωάννης. 5
 ὃ γὰρ πρὸ βραχέος ἐπιτροπεύων ἦν Μελενίκου φρούριον, ἐντο-
 Δλαις νῦν βασιλικαῖς τῷ Χρέλῃ παραδεδωκὼς πρὸς βασιλεῖα ἀφί-
 κητο, καὶ διετέλει συνῶν αὐτῷ, συσκηνοῦντι τέως τῷ τῶν Τρι-
 βαλλῶν ἡγεμόνι. (Γ.) Ἔτυχε δ' ἀφικμένη τῆνικαῦτα καὶ πό-
 λεως Βεῤῥόλιας πρεσβεία τῷ Κράλῃ, λόγους περὶ ὧν ἀπῆτει κο- 10
 μίζουσα καὶ ζητοῦσα μαθεῖν ἀκριβῶς, ἃ κατὰ γνώμην ἐστίν.
 ἀπῆτει δ' ὑπήκουον τὴν πόλιν τούτῳ γενέσθαι καὶ ὑποχείριον, τῇ
 Εὐάκροπόλει φρουρὰν Τριβαλλῶν ἐμβαλόντι, πρὶν ἂν ἀκουσίων
 αὐτῶν πολέμου νόμοις ἐξανδραποδίσθαι τε καὶ διαρπάσῃ καὶ πό-
 λιν καὶ οἰκίας ἅμα καὶ γυναῖξι καὶ τέκνοις. τοῖς μέντοι πρε- 15
 σβέουσι καταπλαγεῖσι πρὸς τὴν τῶν λεγομένων ἐμβρίθειαν καὶ
 ἀποτομίαν ἔδοξε βέλτιον λάθρα κοινολογήσασθαι τῷ βασιλεῖ
 P. 408 Καντακουζηνῷ, καὶ δοῦναι λαμπρὰς τὰς ἐγγύας, εἰ βούλοιο
 τὴν ταχίστην λαθῶν παρῆσελθεῖν καὶ λαβεῖν ἀπονητὶ τὴν πόλιν
 αὐτός. εἶναι γὰρ μανιώδους ψυχῆς καὶ γνώμης, αἰρεῖσθαι πρὸ 20
 τοῦ ἡμέρου τὸ βάρβαρον, καὶ προτιμᾶν τῆς ὁμοφύλου τὴν ἀλλό-
 φυλὸν τε καὶ νόθον ἡγεμονίαν. τούτων οὕτω συσκευασθέντων
 καὶ κυρωθέντων πρὶν αἰσθῆσθαι τοὺς Τριβαλλοὺς, λόγοις ἀπα-
 Βητλοῖς τισι μετεωρίσαντες τὴν τοῦ Κράλη διάνοιαν οἱ ἐκ Βεῤῥόλιας
 πρέσβεις ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν, ἀπαγγέλλοντες τοῖς ἐν Βεῤῥ- 25

ex sententia res succedebant. Rediit tamen retro ad urbem usque Strum-
 mitzam, et quaecunque illac aperta atque equitabilia loca sunt; ubi et
 Crales Serviae tum forte diversabatur. (II.) Iam autem illum sequebatur
 et Ioannes quoque Asanes. Hic enim paulo ante praerat Melenicis castello.
 Mox cum illud imperatoris iussu Chreli tradidisset, contulerat se ad impe-
 ratorem, et ei, Triballorum regis contubernali, comes adhaerebat. (III.)
 Forte eo tempore advenerat ex urbe Berrhoea legatio, actura cum Crale
 de iis rebus, quae ab eo petebantur, et quidnam decrevisset sciscitatura dili-
 genter. Petebat autem ille, ut urbem in sua potestate et manu haberet,
 ac Triballicum praesidium in arcem introduceret, antequam per vim et
 belli iure urbem, domos, mulieres liberosque in servitutum redigeret at-
 que diriperet. At legatis, dictorum duritia et acerbitas percussis, melius
 visum est clam cum Cantacuzeno imperatore colloqui, ac fidem ei suam
 omni cautione adstringere, si in urbem furtim et quam celerrime sese in-
 tromittere eamque ipse nullo labore capere vellet. Esse enim animi ac
 sententiae furentis, barbariem humanitati praeferre, gentilibus externam
 et illegitimam potestatem. His ita compositis, ac priusquam Triballi per-
 ciperent constitutis, Crales animo captiosis quibusdam verbis suspenso, le-
 gati Berrhoeenses domum reversi suis civibus renunciant et dura Crales

ροία τὴν τε τῶν τοῦ Κράλη λόγων βαρύτητα καὶ ὡς ἀναγκα- A. C. 1343
σθέντες αὐτοὶ συνθήκας αὐτοκρατορικὰς πεπολήνται πρὸς βυσι- Imp. Io. Pa-
λέα, τοῦ καιροῦ σχεδιάσαντος τὴν τοιαύτην παραχρῆμα ἐπίνοιαν. laeol. 2

(Δ.) Βραχεῖαι μετὰ τοῦτο παρωχῆκεσαν ἡμέραι, καὶ τὰς οἰκείας V. 331
5 ὁ βασιλεὺς δυνάμεις ἀνυλαβὼν ἐπὶ κωνηγέσια δῆθεν ἐξῆει, καὶ
περιπάτους ἀνέσειός τινος καὶ ῥαστώνης βασιλικῆς. καὶ μὲν δὴ C
σῆπω τρεῖς ἐκεῖθεν ἡμέραι παρῆλθον, καὶ τὴν πορείαν ἐπιταχύ-
νας σφόδρα ὑταλαίπυρον εἶρε τὴν εἰς Βεῤῥοίαν εἴσοδον, σὺν
πάνυ πολλῇ τῇ προθυμίᾳ καὶ ἡδονῇ καὶ ὑπταίς τὸ δὴ λεγόμε-
10 νον ὑποδεξαμένων τῶν Βεῤῥοίῳν χειρῶν. τοῦτο γὰρ ἔν πρῶγμα ὄν
ἀμφοτέροις ὠφελείας μακρῶς καὶ γαλήνης ἄμα γέγονεν αἴτιον,
ἀπαλλαγῆσι τῶν τοῦ Κράλη χειρῶν ἐν ταύτῳ. Θεοῦ δ' ἦν πάν- D
τως τὸ χρῆμα, τοῦ τὰ δυσχερῆ ποιοῦντος ῥήδια, καὶ τοῦναντίον
ὡς ὅποτε βούλοιο, καὶ ὁσισιν ἐθέλοι τρόποις. (Ε.) Ἐπεὶ γὰρ
15 τεθέαται τε καὶ ἔγνω σαφῶς τὸν βασιλέα περιφρονούμενον τε καὶ
ὑβριζόμενον ὑφ' ὧν ἐν ἐλπίσιν ἔκειτο δοχῆς καὶ στοργῆς ἀξιοῦ-
σθαι, μετέθετό τε τὴν γνώμην εὐθὺς καὶ αὐτὸς καὶ δρασμὸν ἐκ
τῆς μνήμης γίνεσθαι ἐκὼν γε εἶναι ἐδίδου τῶν τε μελετηθέντων καὶ
κυρωθέντων ἐν τῷ ἀφανεί τῆς οἰκείας καρδίας βουλευτηρίῳ τοῦ E
20 ἐπίπτος χρόνου πρὸς ἀμοιβὴν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν· καὶ πρὸς ἐπι-
βουλὰς τέως ἀψηχόλει τὸν νοῦν, καὶ ὄλος πρὸς Βυζαντίους ἦν
ὑπορήτων, καὶ πρὸς τὰς ἐκεῖθεν ἡρέμα καθελκόμενος ὑποσχέσεις.
(ς.) Ἄλλ' ὡσπερ πανταχοῦ τὰ τῆς ἀνθρωπίνης μελέτης ἡττώμενα
κίται τοῦ θεοῦ βουλήματος, οὕτως ἐπικρατέστερα κἀνταῦθα νῦν

responsa, et pacta, quae cogente necessitate, cum id consilii ipsa res sta-
tum animo suggestisset, ipsi cum imperatore suapte auctoritate fecerant.
(IV.) Pauci inde effluerant dies, cum imperator suas copias secum du-
cens egreditar, venatum scilicet ambulatumque, regio quodam relaxationis
otisque genere; necdum tribus ex eo diebus elapsis, accelerato itinere, fa-
cillimum ad Berrhoeam urbem aditum offendit, excipientibus eum maximo
studio Berrhoeensibus ac supinis, ut aiunt, manibus. Eadem enim utris-
que res magna simul et utilitatem et tranquillitatem afferebat; quoniam
eadem via utrique manibus Cralis elabebantur. Atque illud sane opus Dei
erat, facilia exhibentis ea quae difficilia sunt, et contrarium quoties iuvat
et quibus vult modis efficientia. (V.) Etenim Crales, cum videret explo-
ratumque haberet, despici et contumeliose haberi imperatorem ab iis, a qui-
bus speraverat se humane ac benigne exceptum iri, mutavit et ipse statim
sententiam, atque e memoria excidere ultro passus est, quae propter illum
bona procedente tempore vicissim sibi in posterum promiserat, et in arcana
cordis curia decreverat: coepitque applicare animum ad parandas insidias
lotusque ad Byzantium vergere, ac promissis, quae illinc veniebant, paula-
tim alluci. (VI.) Sed ut in omni re consilia humana divinae voluntati sub-
iiciuntur, ita tum quoque illic vicere ea quae ab iis, quorum erat pericu-

- A. M. 6851 ἐγεγόνει, ἃ μὴδ' ὄλωσ' οὐδαμῆ προσεδοκᾶτο τοῖς κινδυνεύουσι, μὴδ'
 Ind. 11 F ἐπὶ καρδίαν ἀνέβη θνητῆν. τῷ μὲν γὰρ βασιλεῖ ἡδιστόν τι καὶ
 ἔλευθέριον ἀναπεπνευκέναι ἐπῆλθεν ὄψε', καὶ τῶν κατ' αὐτὸν
 πραγμάτων ἀρχὴν νομίσαι τουτὶ καὶ κατάστασιν πρώτην· τῷ δὲ
 τῶν Τριβαλλῶν ἀρχηγῷ δι' ὀργῆς ποιεῖσθαι τὸ συμβᾶν, καὶ 5
 μεταμέλω μακρῷ τὴν ψυχὴν κατατῆκναι, ὅτ' ἐν χεροῖν ἔχων με-
 θῆκεν ὑπ' ἀβουλίας τὸν μακρῶν θησαυρῶν γενησόμενον αἴτιον,
 P. 409 κατὰ τε πλοῦτον ἀρχῆς ὁμοῦ καὶ χρημύτων καὶ ἀφοβίας τῶν ἐφε-
 ξῆς δαψίλειαν. (Ζ.) Ἐβούλετο μὲν οὖν πόλεμον ἄρασθαι κατ'
 αὐτοῦ, καὶ μάχης ἄρξαι περιφανοῦς. δεδιὼς δ' αὖ, μὴ πρὸς 10
 ἀθέρησιν πρῶτος χωρήσας αὐτὸς τῶν ὁμωμοσμένων ἀντιπράτ-
 τοντι προφανῶς ἐντύχη τῷ θεῷ, κἀντεῦθεν ἤτης ἀγώνισμα
 γένηται μέγα καὶ ἡμῶν τῆς ἐξ ἀνθρώπων χλεύης κληροῦχος εὐθὺς,
 B ἐπέσχεν ἕς γε τὸ παρὸν, σιγῶσι λογισμοῖς δαπανῶν τὴν ψυχὴν.
 ἔφθη γὰρ ἐκατέρων μεταξὺ δι' ὄρκων βεβαιωθείσα συμφωνία, 15
 μηδέτερον μηδέτερω ποτὲ γίνεσθαι κώλυμα πρὸς εὐτυχίαν ἦντι-
 ναοῦν ἀπαλλαγείσιν ἀλλήλων, ἀλλ' ἐμμένειν τοῖς ἀσύλοις ὄροις
 αἰετῆς φιλίας, καὶ συγχωρεῖν ταῖς τῶν Βυζαντιῶν ὑπηκόοις πό-
 λεισιν, ὅτω βούλοιντο προσχωρεῖν ὁπώσποτε, νῦν μὲν καθ' ὁμο-
 λογίαν, νῦν δ' ἐκ πολιορκίας ἐκατέρων ἄλλη ἄλλω, ἐμποδῶν 20
 C οὐδενὸς οὐδενὶ καθεστῶτι. ταύτη τοι καὶ διὰ μυχῶν ἔκρυψε σιω-
 πῆς τὸ συμβᾶν οὐ μᾶλα ἐθέλων.
 V. 332 D ε'. Ἐν δὴ τοῦτοις ἦκεν ἐκ Θεσσαλίας καὶ ὁ τοῦ βασιλέως

15. Ita corr. Boiv. pro βεβαιωθείσαι συμφωνίαι.

lum, nullatenus praevisa fuerant, nec humanam in mentem unquam vene-
 rant. Is quippe eventus fuit, ut imperator quidem suavissime ac libere
 tandem res; iraret, illudque sibi rerum secundarum initium ac primum ve-
 luti fundamentum esse duceret: Triballorum autem rex illud factum irasce-
 retur, ac poenitentia tabesceret, quod quem in manibus habuerat per im-
 prudentiam dimisisset, magnorum emolumentorum occasionem futurum sibi,
 sive imperium et pecuniarios reditus augere, sive securitatem sibi in poste-
 rum plenam parare voluisset. (VII.) Bellum igitur volebat cum eo sus-
 cipere, atque aperto Marte eum invadere. Mox veritus, ne, si iuratum
 foedus prior ipse violaret, in numen infestum aperte incurreret, eoque cla-
 dis magnae exemplum fieret, risuque hominum statim exciperetur, continuit
 se in praesens, et tacitis cogitationibus animum consumpsit. Convenerat
 enim inter utrumque pactione iureiurando confirmata, ne unquam alter al-
 teri obstaret, melioris cuiuscunque fortunae causa discedenti ab altero, sed
 ut intra inviolatos amicitiae fines maneretur semper, iisque urbibus, quae
 Byzantinae ditionis essent, liceret ad utrum vellent se adiungere quomodo-
 cunque, sive voluntaria deditione, sive postquam ab alterutro obsessae fuis-
 sent, ita ut alia alii cederet, neutro alteri obstante. Idcirco ille id quod
 acciderat silentio pressit non libens.

6. Interea ex Thessalia advēnit et imperatoris consobrinus Ioannes

προπεξάδελφος, ἱππίας ἐπαγόμενος Θεσσαλῶν τοὺς ἀρίστους, A. C. 1343
 Ἰωάννης ὁ Ἄγγελος, συνησθησόμενός τε τῷ γεγονότι τοῦ εὐτυ-^{Imp. Io. Pa-}
 χήματος καὶ εἴ τις εἴη χρείας ἔφρασις ἐπικουρήσων τὰ κράτιστα. ^{laeol. 2}
 ἀξιόμαχον γὰρ ἤδη καὶ αὐτὸς ἐκτήσατο δύναμιν, ἀπ' οὗ τῷ τοῦ
 5 βυσιλείως ἐπέμφθη δόγματι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀρχὴν, ἔτι τῷ
 Κράτῃ συνόντος ἐν ὄροις τῶν Τριβαλλῶν, ὡς ἀνωτέρω πον διε-
 λύβομεν. (B.) Τύχιστα γὰρ ἀπιὼν ἐκέισε πρὸς αὐξὴν ἤγαγε
 τὰ Θεσσαλῶν πράγματα, διεβρώγόντα καὶ κείμενοντα δι' ἀλλήλων
 ταῖς ἀναρχίαις οὐχ ἔτιτον, ἢ τοῖς ἐκ πολλοῦ κατασχοῦσιν αὐτὰ
 10 Κατελάνοισι. εἰς γὰρ τρυφὴν καὶ πότον ἤδη τῶν ἀπογόνων ἐκκυ-
 λισθέντων, μύλα ἀσθενῶς ἔσχε τὰ κατ' αὐτοὺς, ὡς μηδ' ἀντι-
 πάλους ἔτ' εἶναι δύνασθαι, μὴ ὅτι μεγάλαις δυνάμεσιν, ἀλλ' ἔ-
 σθ' οὐδὲ τοῖς παρασπωμένοις ἡρέμα καὶ διεβρόγγυμένοις οἴκοθεν μέ-
 ρισι. (Γ.) Τοιοῦτοις τοίνυν ὁ Ἄγγελος συμβεβηκῶς πράγμασιν, P. 410
 15 ἀνὴρ δεινὸς τὰ πολέμια, τὰ τε πλείστα τῆς Θεσσαλίας οἰκίαν
 ἔσχεν ἀρχὴν καὶ ἅμα παρεξιὼν Αἰτωλοῦς τε ὑπηγάγετο καὶ
 Λοκροῦς τοὺς Ὀζόλας. εἶλε δ' ὁμοῦ καὶ Ἀκαρνανίαν ἔπασαν τοῦ
 χρόνου χωρὸς οὐκ ὄντος, ἑποχείριον πρότερον σχῶν καὶ τὴν ταύτης
 ἡγεμονίδα Ἄνναν, τὴν τοῦ πρὸ ἐτῶν ἤδη συχρῶν τεθνηκότος
 20 κόντου Κεφαλληνίας σύζυγον, ὡς ἀνωτέρω καὶ περὶ τούτου δια-
 λαβόντες εἰρήκειμεν. ἦν ἀνελεῖν εὐθὺς παρῴξνον ἐνοιό· μηδὲ γὰρ B
 ἡρεμήσειν αὐτῆς τὸ φίλαρχον, διὰ μακρῶν ἤδη τῶν χρόνων ἐν τῇ
 ψυχῇ στηριχθέν· ἀλλ' ὥσπερ ἄνθρωποις ἀχρόοις τισὶν ἐμφωλευόν-

Angelus, secum adductis Thessalorum equitibus lectissimis, felicem illum eventum gratulaturus, et si quid auxilii a se exigeretur, acerrime operam navaturus. Iam enim haud contemnendas et ipse vires sibi comparaverat, ex quo in illam provinciam missus iverat iussu imperatoris, apud Cralem adhuc in Triballorum finibus commorantis; ut alicubi supra tradidimus. (II.) Profectus quippe illuc celerrime Thessalorum rebus incrementum attulit, fractis et laborantibus, non minus per ipsos indigenas principe legitimo carentes, quam per Catalanos, qui iam pridem illic dominabantur. In luxum enim ac potandi licentiam lapsis nepotibus, multum debilitatae erant illorum vires, ita ut contendere iam haud possent, non cum viribus magnis solum, sed ne cum iis quidem partibus, quae domi paulatim ab invicem divellebantur atque distrahebantur. (III.) In hunc rerum statum cum incidisset Ioannes Angelus, vir bellicosissimus, maxima Thessaliae parte potestas fuerat: tum idem statim ultra progressus Aetolos Locrosque Ozolas subegerat. Quin et totam quoque Acarnaniam procedente tempore invaserat, comprehensa prius Acarnanum principe Anna, uxore illius Cephalae comitis, qui multis iam ante annis interierat; ut supra diximus, de ea ipsa re disserentes. Quam quidem foeminam ut statim occideret, nonnulli instigabant: nec enim quieturam esse illam imperandi libidinem, quae tanto iam tempore infixam animo illius: sed quemadmodum ignis in pa-

- A. M. 6851 *τες ἀγνοοῦνται λάθρα τὴν ὕλην ἐσθίοντες, μέχρις ἂν εἰς ὕψος*
 Ind. 11 *ἀναδρόπιώσῃ τὸ μεμηγὸς τῆς φλογός· οὕτω δὲ καὶ αὐτὴν ἐφε-*
δρεύουσιν ἐς αἰὲ ταῖς τῆς ἔξουσίας ἐλπίσι, μέχρις ἂν συνεξετα-
ζομένη τοῖς ζώσιν ἕτερον ὁρᾷ περιζωσμένον τὰ σκῆπτρα τῆς Ἀρ-
 C *χῆς. αὐτὸς δὲ τούτων ἀπάντων τὸ τῆς συγγενείας προτιμήσας 5*
ἀνομοθέτητον δίκαιον τοῦ μὲν ἀναιροῦντος ἐφείσατο ξίφους·
ἐν ἀδέσμῳ δ' οὖν προσέταξε τηρεῖσθαι ταύτην φρουρᾷ· ἵνα
μὴ παραπλήσιον αὐθίς τι δράσῃ, καθάπερ ὅτε πρὸς Ἀνδρονί-
κου τοῦ βασιλέως ἐν Θεσσαλονικῇ μετενεχθεῖσα χρόνῳ ὕστερον
ᾤχετο λάθρα φυγοῦσα εἰς τὴν τῶν Ἀκαρνανῶν αὐθίς ἀρχήν. 10
 D *ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἐξῆς διαρκέστερον ἀφηγησόμεθα. νῦν δ'*
ἐκέισε ἐπάνειμι.
- V. 333 *ζ. Ἀναλαβὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, καὶ*
 E *ἕμα τοὺς ἐκ Βεῤῥόλιας ἑστρατολογημένους, ἦει πρὸς τὰς τῶν*
Θεσσαλονικέων ἐπαγγελίας. κρύφα γὰρ ἐκεῖθεν ἔνιοι τούτῳ διε-
μηγύσαντο, εἰ θᾶπτον ἢ τῶν οὕτω βεβουλευμένων αἰσθῆσθαι
τὸν δῆμον ἴοι ἐπὶ τὰ τεῖχη, ῥαδίαν εὐρεῖν δι' αὐτῶν τὴν ἐς
τὴν πόλιν παράοδον. ἰὼν γε μὴν ἔγνω τὴν ἐπιβουλήν ῥυεῖσαν ἐς
 F *τὰς τοῦ δῆμου φατρίας καὶ πρὸς θυμοδὸς ὀπλομάχους ἀναφλέ-*
ξισαν ἅπαντας κατὰ τε τῶν ἐπιβούλων καὶ αὐτοῦ. διὸ δὲ καὶ 20
ἀπρακτούσας ἀνεληφώς τὰς ἐντεῦθεν ἐλπίδας ἐπὶ Βεῤῥόϊαν εὐ-
 P. 411 *θὺς ἀναχωρεῖν ἐποιεῖτο διὰ σπουδῆς. (B.) Ἐπὶ τούτοις γὰρ*
καὶ ὁ Βυζάντιος κατέπλευσε στόλος ἐς τὸ τῶν Θεσσαλονικέων
ἐπίγειον, ναύαρχον ἔχων Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυκον καὶ ναυτικὴν

leis abstrusus ignoratur et fomitem latenter exedit, donec furentem flammam sursum ventilet; ita et ipsam in spem dominandi semper intentam fore, quamdiu vivis annumerata alterum duo sceptro ornatum adspectura esset. At ille cognationis ius, quod non lege sed natura nititur, prius hisce omnibus habens, gladium ab eius caede abstinuit, ac ipsam in custodia vinculis liberam servari iussit; ne quid tale iterum committeret, quale iam antea, cum ab Andronico imperatore Thessalonicam translata clam aliquanto post in provinciam suam Acarnaniam rursus aufugit. Sed haec quidem fusius infra exponemus. Nunc vero illuc redeo.

7. Imperator, cum et suas copias et conscriptos Berrhoeae milites cogisset, contulit se Thessalonicam, iis promissis inductus, quae sibi inde afferebantur. Clam enim illinc quidam isti significaverant, si antequam populus ea quae meditati essent persensisset, ad muros ipse progredetur, facilem eorum opera futurum illi in urbem ingressum. At hic cum venisset, accepit manasse ad plebeias factiones huius coniurationis auram, et omnium animos pugnaci quodam furore inflammavisse, tum in coniuratos, tum in Cantacuzenum ipsum. Quamobrem, spe illinc quoque irrita, Berrhoeam diligentissime regressus est. (II.) Statim enim ab his appulit et Byzantina classis ad Thessalonicensem portum, praefectam habens Alexium Apo-

δένταιν μάλα πολλήν. ἦσαν γὰρ Ῥωμαϊκαὶ μὲν νῆες πλείους ἢ A. C. 1343
 πενήκοντα· Περσικαὶ δὲ, κατὰ συμμαχίαν ἐπόμειναι, δύο καὶ Imp. lo. Pa-
 ἑκοσι. τὰ γοῦν κατὰ Θεσσαλονίκην πράγματα διαθέμενος αὐθι- laeol. 2
 μερον ὁ Ἀπόκανκος ὡς ἐβούλετο, καὶ ἅμα καθοπλίσις καὶ παρα-
 5 σκευασάμενος ἐς τὴν ἑσπεράϊαν ἦν τε εὗρεν ἐν Θεσσαλονίκη δὺ-
 νάμιεν στρατιωτικὴν καὶ ἦν ἐπαγόμενος ἤκεν αὐτὸς ὁμόφυλόν τε
 καὶ ἄλλοφυλόν ναυτικὴν, τὴν διὰ γῆς ἐπὶ Βεῤῥόϊαν ἐπιταχόνειν
 ἐνεθυμήθη πορείαν, εἴ πως δυναθείη καταλαβεῖν περὶ τὴν τοῦ
 μεταξὺ Βεῤῥόϊας καὶ Θεσσαλονίκης ῥέοντος ποταμοῦ διάβασιν
 10 τὸν τοῦ βασιλέως στρατόν. ἐνταῦθα γὰρ ἀνύσειν ὤετο μάλιστα
 τὸ μῆκος ἀγώνισμα καὶ τρόπαιον ἔνοπλον, κατακερματισθέντων ἴσως
 τῶν πολεμίων, καὶ τῶν μὲν διαβάντων ἤδη, τῶν δ' ἔτι διαβαί-
 15 νόντων, τῶν δὲ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς διαβάσεως ἐστηκότων.
 (Γ.) Τῷ γε μὴν βασιλεῖ κατεσπουδασμένην ποιουμένῳ τὴν ἀνα-
 κώρησιν οὐδὲ τὴν πρόσω πορείαν ἄμοχθόν τε καὶ ἀταλαίπωρον
 εὐρεῖν ἔξιγένετο. τοῦ γὰρ τοι ποταμοῦ ἤκισθ' ὅποι βουλομένοις
 εἴη τοῖς αἰε διαβαίνειν ἐθελουσι προσηγὲς πανταχῇ καὶ βάσιμον
 παρεχόμενον τὸ ρεῖθρον, ἀλλ' ἐν βραχέσι τόποις, καὶ τούτοις
 οὐκ ἐς προὔπτον κειμένοις ἔτω ἢ εἴη βουλομένῳ παντὶ διαβαί-
 20 νειν, ἀλλ' ἀγνώστοις ὡς τὰ πολλὰ καὶ πολλὴν ἐπικρουσιν ἔχου-
 σιν, οὐ μόνον ἐν χειμῶνός τε καὶ ἤρος ὥραις, ὀπηνίκα σαυιλέ-
 στερον ἔχει τὸ κράτος τῆς τῶν ὑδάτων φύσις, βαπτίζουσά τε καὶ
 κατακλύζουσα τὰ εἰθισμένα μέρη τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ θέρει τε καὶ
 25 φθινοπώρῳ, ἐνέδραν ἐποιήσαντο παρὰ τὰς ἐπὶ θάτερα τοῦ πο-
 ταμοῦ διασχίσιαι που τὸν ἀριθμὸν ὀπλίται τῶν Τριβαλλῶν, ἔνθα

caucum, et navales copias longe maximas. Erant quippe Romanae quidem
 naves plures quam quinquaginta; auxiliares autem ex Perside duae et vi-
 ginti. Rebus igitur Thessalonicensium eo ipso die prout libuit ordinatis,
 postera die Apocaucus, cum et eas quae Thessalonicae invenerat copias,
 et illas quas classe secum adduxerat tam domesticas quam externas, arma-
 set et instruxisset, Berrhoeam terrestri itinere quam celerrime proficisci
 secum constituit, si forte imperatoris exercitum assequi posset in transitu
 eius fluvii, qui Berrhoeam inter ac Thessalonicam fluit. Illic enim maximo
 putabat partem iri sibi audaciae praemium ac tropaeum militare, hostibus
 forte manipulatim dispersis: et his quidem iam traiectis; illis vero adhuc
 traicientibus; aliis denique propter ripas transeundi causa stantibus. (III.)
 Nec vero imperator cum sese inde proriperet, vacuum labore atque diffi-
 cultate iter invenire potuit. Nam cum flumen haud semper nec quacun-
 que transire volentibus facilem ac pervium se exhibeat, sed angustus in locis,
 iisque non cuilibet traicere cupienti obvius, sed ignotis plerisque et ab-
 ditissimis; non solum hieme ac vere, quo tempore maior exuberat aquarum
 vis, easdem solita proluere et inundare terrarum partes; sed et aestate
 autumnoque: in altera fluvii ripa duo circiter millia Triballorum insidias

- A. M. 6851 *μάλιστα δαύβαινειν επίδοξος ἦν ὁ βασιλεὺς κατὰ τὴν ἐπάνοδον*
 Ind. 11 *ἰμοῦ τῷ στρατῷ, ὡς ἂν ἐξαίφνης ἀγνοοῦσι περὶ τὴν διάβασιν*
ἐπεισπεσόντες περιβόητον στήσῳσι τρόπαιον ἐν βραχεῖ. τούτους
γε μὴν οἱ πρόδρομοι τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως πόρρω-
θεν θεασάμενοι αὐτοὶ τε ἀπεγνώκεσαν καὶ μακρὰν τὴν δειλίαν⁵
- V. 334 *ταῖς βασιλικαῖς δυνάμεσιν ἐμβεβλήκεσαν. (Δ.) Καὶ τάχ' ἂν ἐν*
Ἐλείνῳ τῆς ὥρας ἐφθείροντο, μετὰ δὲ δυοῖν στρατῶν πολεμίων ὡς
ἐν δικτύῳ συνελθιμένοι, καὶ ἕνα τοῦ ποταμοῦ τὴν στρατοπε-
δεῖαν καὶ τὴν ὑφειλομένην παρὰ ταξιν κωλύοντος, εἰ μὴ θεὸς ἐκ
τοῦ σχεδὸν ἀπροσδόκητον ἐχαρίσατο τὴν ἐπίκουρον χεῖρα· ὅς τὰ το
μὲν προσδοκώμενα πολλάκις ἔπρακτα τίθησι, τοῖς δὲ μηδαμῇ
προσδοκηθεῖσι δεξιὰν χαρίζεται τὴν λῆξιν. Ἀπόκαυκος μὲν γὰρ
δειλὰ μακρῆ τὴν ὁρμὴν ἀνεχαίτισεν ἑαυτοῦ· ἀνὴρ δὲ τις τῶν
- P. 412 *ἐγγχωρίων, ἄρτι τὴν Τριβαλλῶν διαδρὰς προνομήν, ἤκεν αὐτό-*
μολος τηρικαῦτα τῷ βασιλεῖ, δέδεικεν ἐπαγγελλόμενος ἕτεραν τῆς¹⁵
ἐγνωσμένης διάβασιν, εἰ δαυψιλεστέρους τοὺς μισθοὺς ἀπολάβοι.
ἐπὶ δὲ τοιούτοις τῷ βασιλεῖ τῆς διαβάσεως γενομένης, ἐκπλα-
γέντες ἐκείθεν οἱ Τριβαλλοὶ τὸ τοῦ πράγματος παράδοξον ὄχοντο
τὴν ταχίστην ἀνὰ τὴν χώραν ἄλλος ἄλλοθι διασκεδασθέντες.
- B ἦ. Οὕτω δὲ κακῶν ἀπαθῆ πρὸς Βέρροϊαν διασεῶσθαι τὸν²⁰
βασιλέα Ἀπόκαυκος ἀκηκῶς ἰμοῦ τῷ στρατῷ οὐκ ἐνέβαλεν (ὡς
ἔφημεν) εὐθὺς εἰς τὴν πολεμίαν, ἀλλ' ὑφῆκε τῆς ὁρμῆς. ἐκ γὰρ
τοῦ φανεροῦ πολεμεῖν καὶ συστάδην ποιεῖσθαι τὰς μάχας πρὸς

17. ἐπὶ δὲ corr. Boiv. pro ἐπειδῆ.

ei fecere, qua maxime parte eum cum exercitu redeuntem traiecurum putabant; ut repente in ipsum nec opinantem circa transitum impetu facto, tropaeum illustre brevi constituerent. Hos vero imperatoriorum militum praecursores conspicati procul et ipsi animum desponderant, et pavoris multum exercitui iniecerant. (IV.) Ac fortassis illa ipsa hora profligati fuissent, inter hostiles duos exercitus quasi intra retia comprehensi, flumine ipso obstante, quo minus aut castrametarentur, aut aciem rite instruerent; nisi Deus repente et ex improvise manu illis commodasset adiutricem: Deus inquam, qui et saepe infecta reddit ea, quorum maxima erat expectatio, et iis, quae minime praevisa fuerant, secundos exitus largitur. Nam Apocaucus quidem timiditate summa suum ipse impetum repressit. Vir autem quidam ex illius loci incolis Triballorum praedationibus nuper elapsus ultro tum ad imperatorem transiit, promissaque, indicaturum se ei aliam ab ea quae nota erat per flumen viam, si sibi merces daretur paulo pinguior. His conditionibus transmissio imperatoris exercitu, percussus rei miraculo Triballi inde abeunt celerrime, alii alio per eam regionem dispersi.

8. Ubi Apocaucus illaesum imperatorem Berrhoeam usque evasisse cum exercitu accepit, non statim, ut diximus, irrupit in hosticum, sed impetum remisit. Aperto enim Marte pugnare et comminus cum bellicoso

μάχμον στρατὸν οὐ μάλᾳ ἐθάξῃει, πλήθος μὲν ἔχων μυρίον αὐ- A. C. 1343
 τός, ἀπὸ κώπης δ' ἐς γῆν ὄψῃ μετενηνεγμένον τὸ πλείστον. ὄθεν Imp. Io. Pa-
 ἀπεισतालῶς πρὸς τὸν Κρούλῃν πρῆσβείαν, ἠρεθισμένον ἤδη καὶ laeol. 2
 αὐτὸν (ὡς δεδήλωται) κατὰ βασιλέως, ἐκάθητο μὲν περιμενών C
 5 συμμαχικὸν ἐκείθεν στρατὸν· ἀπέφραττε δὲ καὶ τὸ τοῦ ποταμοῦ
 στόμα, τριήρεις ἐφιστὰς κατὰ θάλατταν, ὅποι κατιῶν ἀποπτύει
 τὸ ρεῖθρον ἐκείνος, μή που λαθῶν ὁ βασιλεὺς ἀκάτιον ἐκπεμψη
 πρὸς τὸν σατράπην Ἀμοῦρο, συμμαχίαν αὐτῶν. ἔπειτα πέμψας
 ἱρώτα τὸν βασιλέα, ὅ,τι βούλοιο δρῆν περὶ ἑαυτοῦ, συγκεκλει-
 10 σμένους τε οὕτωσι πανταχόθεν καὶ μέλλων ἐς τὴν ὕστεραίαν πο- D
 λιορκῆσθαι. (B.) 'C δ' ἀπεκρίνατο, σύνηθες οὐκ εἶναι πρὸς
 πολεμίους πολεμίους ἐξαγγέλλειν στρατηγικὰ μυστήρια. ὁμως ἐπει-
 δήπερ σοι ἐξ ἁλῶν εἰς τὸ στρατήγιον ἀναξίως πᾶν σαυτοῦ παρε-
 ληλυθῆτι στρατιωτικῆς ἐμπειρίας ὡς πορρωτάτω βαδίζειν ἐπε-
 15 ται, μῦθον ἐμῷ σοι οὐκ ἄμουσον ἔγωγε πρῶτον· ἔπειτα καὶ περὶ
 ὧν ἤρου με τάληθῃ σοι οὐκ ἀποκρύψομαι, ἵνα σαφέστερον εἰ-
 δείης αὐτὸς, ὅσω περιφρονητικῶς ἔσχον ἐγὼ περὶ τὸν ὄγκον τῆς V. 335
 σῆς ὑπερηφανίας, καὶ ὅπως σοι μὲν τὸ σὸν καταλείπειν ἴδιον P. 413
 ἐθέλω κῆνταῦθα, ἐμοὶ δὲ τοῦμόν. ἴδιον δὲ σοὶ μὲν ἄει τὸ χαλ-
 20 ρεῖν τοῖς ψεύδεσιν· ἐμοὶ δὲ τῇ φύσει τῆς ἀληθείας. Ἀνὴρ τις
 τῶν αἰθερίων ὀρνίθων ἑνός ποτε γενόμενος ἐγκρατῆς ἤρετο αὐτὸν,
 ἐνὶ οἷς ἔστι λογισμοῖς. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· οὐ τὰ ἐμά σε χρεῶν, ὡ
 ἄνθρωπε, διερευνᾶν ὅπως ἔχει, ἀλλ' ὅπως ἔξει τὰ σά. εἴ τιγὰρ ἐγὼ

22. ἐνὶ οἷς corr. Boiv. pro ἐνίοις.

milite praelium conserere non admodum audebat: multitudinem quidem ille secum infinitam habens, sed quae ab remis maxima ex parte aëro in terram translata fuerat. Missa itaque ad Cralem legatione, qui et ipse iam, ut dictum est, imperatori iratus erat, auxiliares illinc copias quietus expectabat. Verum et fluvii ostia munierat triremibus a mari obiectis, qua parte decurrens amnis aquas in mare evomit; ne forte imperator, cymba ad satrapam Amurium furtim missa, auxilium ab eo peteret. Deinde ad imperatorem misit qui interrogarent, quidnam ipse de se statueret, ita ex omni parte circumventus et postridie obsidionem passurus. (II.) At ille, „non solent”, ait, „hostes hostibus belli vulgare mysteria. Quia tamen a salibus ad summum belli munus homo indignissimus evectus es, eoque fit ut ab experientia militari quam longissime absis, fabulam tibi non illepidam narrabo primum: deinde et ad interrogata tua non dissimulata veritate respondebo, quo clarius ipse intelligas, quam despectus mihi fuerit superbiae tuae fastus, et quomodo velim in eo quoque tuum quidem tibi morem relinquere, meum autem mihi. Est autem mos tuus, ut mendaciao gaudeas; meus, ut veritate. Homo quidam, cum aliquando avem cepisset, sciencibatur ex ea, quaeenam essent eius cogitationes. At illa, non, inquit, necesse est tibi, o homo, explorare meae res quomodo se habeant, sed quomodo se habiturae sint tuae. Nam si divinandi facultate polleo, dicam tibi de me

A. M. 6851

Ind. 11

Βλιστα. τοῖς μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων οἰωνοσκοποῖς τέχνην ἀθρο-
 ζειν ἐξ ὀρνίθων ἐπὶ τὸ ἐσόμενον συμβαίνει πολλάκις διὰ τε κα-
 θέδρας αὐτῶν καὶ πτήσεως καὶ κλαγγῆς, οὐκ ἐπίπαν εἰπεῖν
 ἐς τὰσφαλές πανταχοῦ τῆς τούτων διανοίας ἀπὸ στοχασμοῦ δια-
 σῶζειν ἐξικνουμένης τὴν κρίνουσαν ψῆφον. ἐγὼ δ' ὄρνις ὢν οὐκ
 ἀπὸ καθέδρας καὶ πτήσεως καὶ κλαγγῆς ἀνάρθρου τὸ μέλλον
 ἀναγινώσκειν σοι δώσω, πρὸς ἀνάγκας ἀδήλους τε καὶ μὴ πάνυ
Κσαφεῖς συνωθῶν σε, ἀλλὰ φωνήεντα χεῖλη καὶ λόγων ἔναρθρον
 δύναμιν. ἄκουε γοῦν. εἰ μὲν ἀπολύσαι με προθυμηθείης, ὁ παῖς 10
 σοι τεθνήξεται· εἰ δὲ κρατεῖν ἐθέλοις, οὐκ ἂν φθάνοις τεθνη-
 κῦϊαν θρηνῶν τὴν γυναῖκα. ἐπλήγη τὴν ἀκοὴν ὁ ἀνὴρ· καὶ διη-
 πόρει καθ' ἑαυτὸν, μεγίστην ἐκατέρωθεν ὄρων τὴν ἐμβροίθειαν
 τοῦ παρ' ἐλίδα δεινοῦ. ὁμως ἐν ἐκλογῇ δυοῖν γενόμενος ἀφύκτων
 κακῶν τὸ κουφότερον ὁ ταλαιπῶρος εἴλετο, καὶ λύσειν τῷ ἕρ- 15
Δνιδι παρασχὼν εὐθύς ἐθρήνει τὸν παῖδα κείμενον. τοῦ μύθου
 τοίνυν οὕτως ἔχοντος, ἄκουε καὶ δι' ὃν ὁ μῦθος εἴρηται λόγον.
 Ἐπεὶ τῶν στρατιωτικῶν ἐν πείρᾳ γεγένημαι πάσαις πραγμάτων,
 ὡς γε καὶ αὐτὸς οἶσθα, οἶδα καὶ ὄσσην τὴν ἡμερησίον αὐτὸς αἰεὶ
 διαπάνην ποιῆ τῶν χρημάτων περὶ τε τὴν ἐπομένην σοι ναυτικῆν 20
 δύναμιν περὶ τε τὰς πεζικὰς φάλαγγας, καὶ ἐπὶ τούτοις ὅσα τε
Εἀναλλίσκεις καὶ ὅσα ἐς αἰεὶ ἀναλώσεις, συγγὰ περὶ συμμαχίας
 πρεσβευόμενος πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Τριβαλλῶν· καὶ μὴ πρὸς
 γε μόνον ἐκείνον ἔχων τοῦ χρέους τὸ βέλαιον δαψιλεστέραν πέμπειν
 τὴν δεξιάν, μὴ δὲ πρὸς γε δήπου μετ' ἐκείνον τὴν ἡγεμονίδα 25

ipsa quidem minime; de te autem verissime. At ex hominibus ii, qui au-
 gures sunt, futurorum scientiam ex avibus saepe colligunt; ex illarum sci-
 licet sede, volatu, atque clangore, ita tamen, ut veritatem coniectura omni-
 no et ubique certa assequi mens eorum haud possit. Ego vero, avis quae
 sum, non tibi ex sede, aut confuso clangore, ea quae futura sunt dabo
 cognoscenda, obscurae et incertae necessitatis legibus te implicans, sed
 vocale os et distinctam articulis orationem adhibebo. Audi igitur. Si me
 dimiseris, tuus morietur filius; sin retinueris, mortuam uxorem statim lu-
 gebis. His homo auditis percussus est; et secum anceps deliberabat, gra-
 vissimam videns utrinque calamitatem praeter spem sibi impendere. Tamen
 cum ex duobus inevitabilibus malis alterum ipsi esset eligendum, illud mi-
 ser elegit, quod erat levius, ac dimissa avi, iacentem subito filium luxit.
 Ac fabula quidem ita se habet. Accipe iam, quorsum fabulae sententia per-
 tineat. Quia rei militaris usum habeo iampridem, ut ipse scis; non ignoro,
 quantos ipse diurnos sumptus facias, tum in copias navales, quae te se-
 quuntur, tum in pedestres legiones: ac praeterea, quantum impendas ac
 semper impensurus sis pecuniae in illis legationibus, quas petendi auxilii
 causa ad Triballorum principem frequentes mittis; coactus non solum mu-
 nera illi pinguiora mittere, atque ipsi deinde reginae eius uxori: sed prae-

οὐζογον, ἀλλ' ἐπὶ τούτοις θωπεύειν ζητεῖν καὶ χρήμασι περιέ- A. C. 1343
 χασθαι τοῖς ἐκάστῳ προσήκουσι τῶν τοῖς ἡγεμόσι παραδυνα- Imp. Io. Pa-
 σιενόντων Τριβαλλῶν· ἃ πάντα σε τὴν ταχίστην ἀπειρηκέναι F laeol. 2
 βιάσονται καὶ μῦλα τοι προθυμούμενον. Τὰ δ' ἐμὰ στρατόπεδα,
 ἢ τε περὶ ἐμὲ διηγεῖς δύναμις καὶ Θετταλία μικροῦ πᾶσι.
 ἀκούειν δ' οἶμαι σε τὴν Θετταλικὴν ἵππον ἤλικη, καὶ ὄσση ἔχει
 τὴν ἐμπειρίαν ὁ στρατὸς ἐκεῖνος πρὸς τὰ πολέμια, καὶ ὅπως μα-
 κρῶν καὶ ποικίλων πολέμων εἶσιν ἀθληταί. ταῦτα δ' οἴκοι κα-
 θῆσθαι προσετέταχεν ἐγὼ μέχρι καὶ ἐς τὸν τῆς χρείας καιρὸν, P. 414
 10 ἵνα δυοῖν οὐδέτερον τῶν οὐ συμφερόντων ὀρῶτο γινόμενον· μήτε
 γὰρ ἐν ἀλλοτρίᾳ τὴν δίαιταν ἀπρακτον τρίβοντας ἐνεῖναι δαπανᾶν
 ἑαυτοὺς ἐν οὐ καιρῷ, μήτε τοὺς ἡμετέρους δηοῦν ἀγροὺς καὶ
 τὰς ἀμπέλους ἐν ἀκμῇ τοῦ καρποῦ καθεστηκυίας ἀρπάζοντας δια-
 σφθίρειν· οἷα φιλεῖ τοῖς στρατοπέδοις συμβαίνειν ὡς τὰ πολλὰ
 15 διὰ τὴν δημοτικὴν ἀναρχίαν. ἣ γὰρ τῶν τοιοῦτων φθορὰ τοῖς
 μὲν ἔχουσι ζημίαν παρέχει καὶ βλάβηται τὰ μέγιστα· τοῖς δ' ἀρ- B
 πάζουσι μικρὰ πολλάκις ἢ οὐδὲν ὠνήσεν, ἀλλ' ὡς ἔπος εἰπεῖν,

Χεῖλα μὲν τ' ἰδίην, ὑπερώην δ' οὐκ ἰδίηνε.

ταῦτ' οὖν ἐμοὶ μὲν, στρατιωτικαῖς ἐμπειρίαις συντεθραμμένῳ,
 20 προειδέναι ἔπεισι· σοὶ δ' οὐ. Διὸ σοὶ μὲν ἐν τοῖς παρέργοις τὴν V. 336
 ὄλην ἰσχὸν περιγίνεται δαπανῶντι τελευτᾶν εἰς ἀμχανίαν, καὶ

2. τοὺς ἐκάστῳ προσήκοντας τῶν τοῖς ἡγεμόσι παρ. conl. Boiv.
 aut aliquid excidisse putat. Ego ad Τριβαλλῶν subintelligo τινάς.
 3. ἃ πάντα σε cod. Vat., ἅπαντά σε apogr. Par. 16. τοῖς δ'
 ἀρπάζουσι pro τοῖς δ' ἀρπάζοντας, ut annot. Boiv.

terea ambitiose adulari, ac pecuniis circumvenire singulos quosque neces-
 sarios et clientes eorum optimatum, qui plurimum possunt apud principes
 Triballorum. Quae omnia te, quamvis promptissimum, cedere ac desistere
 incepto protinus cogent. Exercitus autem mei sunt, primum eae vires, quae
 me perpetuo comitantur, tum etiam tota fere Thessalia. Atqui audiisse te
 opinor, quantus Thessalorum equitatus, quantumque ille in re militari ha-
 beat experientiae, et quomodo sit longis ac multiplicibus bellis exercitatus.
 Eas ego copias domi sedere, quoad necessitas urgeret, imperaveram; ne
 ex duobus, quorum neutrum expediebat, alterum existeret: neque enim par
 esse externo in solo versantes propriis sumptibus victitare, alieno tempore;
 neque ab illis agros nostros vastari, ac deleri vites maturo iam fructu di-
 reptas; ut fieri ab exercitibus solet, populari plerumque licentia. Earum
 quippe rerum direptio dominis quidem damno est ac plurimum nocet: diri-
 pientibus autem parum aut nihil affert utilitatis; immo, ut ita dicam,

Labra rigat: medio sed non rigat ore palatum.

Haec sunt, quae mihi militaris disciplinae alumno praevidere est: tibi au-
 tem minime. Cum igitur totas vires in ea impendas, quae ex re minime
 sunt, reliquam eat, ut in summas tandem angustias adducare, et pecuniarum

A. M. 6851 τὴν τῶν χρημάτων ἀπειρίαν κενοῦν εἰς πράξεις κακοπραγούσας,
 Ind. 11 C δι' ἀπειρίαν τοῦ στρατηγεῖν· ἔμοι δ' ἐμπειρίας συντετραμιμένῳ
 στρατηγικαῖς τὴν τῶν χρημάτων ἔνδειαν πράξεων εὐπορίαν ποιεῖ-
 σθαι χρηστῶν καὶ πλοῦτον κατορθωμάτων τὸ τέλος ἐνδείκνυσθαι.
 τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ἔψεται δὴ σοι λοιπὸν τὸ τοῦ μύθου. 5
 εἰ μὲν γὰρ ἀπιδῶν πρὸς τὸ τῆς δαπάνης πολύχουν μὲν, ἀνόνητον
 δὲ, καὶ ἅμα πρὸς τοὺς ἐπιόντας ἐκ τῶν πολέμων κινδύνους, πα-
 D λινδρομεῖν τὴν ταχίστην ἐθελήσεως ἐς Βυζάντιον οἴκαδε, συμ-
 ψήφῳ δι' ἀπόγνωσιν τῆ ἀνάγκη χρησάμενος, μακρὸν μὲν ὄφλη-
 σεις τὸν γέλωτα· αἰσχρὸν γὰρ φασὶν Ὀμηρίδαι,

10

δηρὸν τε μένειν κενεὸν τε νέεσθαι.

καὶ πρὸς γε ζημιώσῃ τὰς πόλεις, ὡς ἐπιὼν αὐτὸς ἀπονητὶ κα-
 θέξῃεν ἐλπίζω. εἰ δὲ τὸ μὴ τοιούτοις περιπεπτωκέαι κινδύνους
 ὁμοῦ καὶ ὀνειδεσι φυλαττόμενος παραμένειν ἔτι φιλονεικοῖτης, οὐκ
 E ἂν φθάνοις μετὰ τοῦ γέλωτα ὄφλειν μακρὸν καὶ τὴν κεφαλὴν 15
 ἀφαιρούμενος, καὶ βιαίως οὕτως ἀποβῆγγὺς τὴν ψυχὴν, ἐπει-
 δὴν κυκλωθεῖσα ἡ πόλις, τὸ σὸν νῦν ὀρηγήτριον, ἐκ τε γῆς καὶ
 θαλάττης μετὰ πολλῶν ἐπιόντος ἐμοῦ τῶν δυνάμεων, ἐπὶ τὸν
 αἴτιον τρέψῃται σε τὴν ὀργήν. Μεταπέμφομαι γὰρ οὐ Θετταλι-
 κὴν μόνον ἵππον, καὶ ὅσα ἐκεῖθεν στρατόπεδα, ἀλλὰ σοῦ γε 20
 F εἵνεκα καὶ Περσικὰς ἐξ Ἀσίας δυνάμεις. σὺ γὰρ ἤδη τοῦτ' ἐπε-
 πράξεις πρῶτος, καδ' ὁμοφύλων δι' ἐμὲ Περσικὴν ἐλάσας δύ-
 ναμιν. τὸ δ' ἐκ τῶν ὁμοίων τὸν ἀδικήσαντ' ἀμύνεσθαι, εἰ μὲν

infinitem exhaustas in res male cessuras, propter tuam in re militari im-
 peritiam. Mihi vero, in quo imperandi usus cum aetate adolevit, pecu-
 niarum penuria in rerum bene gerendarum opportunitatem cessura est, ac
 prospera me successibus tandem ditabit. Quae cum ita sint, consequetur
 profecto illud, quod in fabula est. Si enim ad sumptus profusos, at minime
 utiles, simulque ad impendentia ex bellis pericula respexeris, eoque By-
 zantium reverti quam celerrime volueris, auctorem prae desperatione se-
 quitur necessitatem, maximus erit de te risus: turpe enim esse Homeridae
 dictitant,

mansisse diu vacuumque reverti.

Ac praeterea urbes amissurus es, quas ego obeundo nullo ut spero labore
 capturus sum. Si vero, dum caves ne in illa pericula simul ac probra in-
 cidas, pertinaciter adhuc manseris; non poteris facere, quin praeter risum
 de te multum capite etiam plectaris animamque ita violento fato effun-
 das; tum videlicet cum urbs, tuum nunc perfugium, undique circumsessas,
 urgente me magnis cum copiis terra ac mari, in te, qui malorum auctor
 fueris, iram omnem vertet. Arcessam nempe non Thessalicum modo equi-
 tatum, et quidquid illinc copiarum est; sed tui quidem causa et Persicas
 ex Asia vires. Iam enim tu commisisti id primus, qui Persicam manum
 mei causa in cives immisisti. Iniuriam autem simili facto ulcisci, culpa

ἀνεγκλήτων εἶναι κρίνοις αὐτὸς, ἄθῳος ἐγὼ, καὶ πρὸς αὐτῶν A. C. 1343
Imp. Io. Pa-
laeol. 2
τὴν μαρτυρίαν τοῦ συγκεχωρηκότος λαμβάνω τῶν βασικαιόντων.
ἢ δ' εἰς ἐγκλήματος λόγον ἀνάγεις τοῦμὸν πρῶγμα, ὥρα σοι λο-
γίεσθαι, πηλλίκων καὶ ὄσων τῶν ἐγκλημάτων ὑπεύθυνον σὺ σαυ-
5 τὸν ἐπεπράχεις ἐθελοντῆς, κατὰ τε μηδὲν ἀδικοῦντος ὄπλα το- P. 415
σαῦτα κινῶν ἀσεβῶν ἀναμιξ καὶ ὁμοφύλων, καὶ πάντων ἀφειδῶν
χρημάτων, καὶ πᾶσαν Ῥωμαίων γῆν διαφθείρων, καὶ νεῶς κα-
θαιρῶν, καὶ μiasμάτων ἐπιπλάς ἱερὰ, καὶ πολυτρόπως τοῖς
θεοῖς ἐμπαροινῶν, καὶ πάσης πολιῶν εὐγενείας ἐκ μέσου ποιῶν,
10 καὶ πάντα φύρδην ἄνω καὶ κάτω κυκῶν καὶ διαστρέφων· ἵνα τί
γένηται; ἵνα σὺ μόνναρχος καταστής, μελλοσιν ἢ κατὰ σέ καὶ τὴν
τύχην τὴν σὴν ἐπιβάλλων πράγμασι. τῆς ἀπονοίας· ὥσπερ ἂν εἰ B
μηδεὶς τῶν γινομένων ἐπόπτης δίκαιος ἦν, καὶ πάντα διοικῶν
πρὸς τὸ βέλτιον, ἀλλ' ἀκυβέρνητον εἶχε τὸ πῦν καὶ πλημμυελῆ
15 τὴν φορᾶν. Καὶ ταῦτ' οὐδὲ πρὸς τὰς ἐμὰς φυχὰς καὶ τύχας
ἀπιδῶν συνέσεως ὄτιοῦν εἰς δυσώπησιν ἐδυνήθης λαβεῖν, ὅπως
τοὺς μὲν φίλους, καὶ πολλὰς ὀφειλοντας ἔμοιγε χάριτας, ὡς
πολεμίους, ἐξώπλισε κατ' ἐμοῦ τὸ μανιῶδες τῆς γνώμης· τοὺς
δ' ἐχθροὺς καὶ δυσμενεῖς, ὅφ' ὦν μοι προσῆκε πύσχειν μᾶλλον C
20 κακῶς, φίλους αἱ τῆς δίκης πλάστιγγες ἔδειξαν ἀκριβεῖς· καὶ ὃν
ὁ ὑμέτερος κλύδων εἰς πυθμένας κατήνεγκε συμφορῶν, ὑπέρτερον
παραδόξως ὑμῶν ἐπεπράχει θεός. καὶ νῦν, ὡς ὀρθῆς, ἐμοὶ μὲν
ἐξουρίας ἀπαντὰ γε χωρεῖ, καὶ χωρήσει ζύν γε θεῷ. σὺ δ' ὄλους

vicare ipse si iudicas, innocens certe ego, et concessae veniae testimonium accipio ab ipsis obtrectatoribus. Quod si factum illud meum in crimen adducas, iam tibi cogitandum est, quot et quantis criminibus te obnoxium ultro feceris, cum tot in me innocentem infidellum promiscue ac civium arma movisti, cum nulli sumptui pepercisti, cum totam Romanorum ditio-
nem vastavisti, templa evertisti, sacra omni scelere violasti, cum in di-
vina multifariam et petulantissime bacchatus es, cum omnis nobilitatis ven-
nerandam canitiem de medio sustulisti, cum omnia nullo discrimine sursum
deorsum miscuisti atque invertisti; quo consilio? nimirum ut tu solus
rerum potirere, maiora te ac tua conditione affectans. Proh dementia! quasi nullus foret arbiter iustus, a quo adspiceretur quodcumque sit, a quo
omnia quam optime administrarentur; sed universa nullo rectore, nulla
lege irent. Ac ne quidem ad mea exilia measque calamitates cum respice-
res, erudiri ad verecundiam potuisti, cogitando quomodo eos quidem, qui
mibi amici erant ac plurimum mihi debebant, animi sui furor in me tan-
quam hostes armaverit: inimicos autem, et eos, a quibus laedi me aequius
erat, amicos mihi divinae iustitiae lances veros ac certos probaverint; et
quem vester ille aestas in profundos calamitatum fluctus merserat, eum
Deus praeter omnem opinionem vobis altiore effecerit. Est nunc, ut vides,
mibi quidem omnia flatu prospero eunt, et porro ibant Deo iuvante. Tu

A. M. 6851 ἀηλωτικῶς χρημάτων σωροῦς, τῶν τ' ἐμῶν δηλαδὴ μεθ' ὅσα
 Ind. 11 τοῖς βασιλικοῖς ἐτήν προτανείοις καὶ ὅσα πᾶσιν ἐγένετο τα-
 V. 337 μινυόμενα πέπραχας ἔπραγμα ληστρικόν, οὐδὲν πλέον κατορ-
 θοῖς, ἢ τὸν Πηγελοῦτης ὑφαίνεις ἰστόν· ὃν πανημέριον ὑφαινόμε-
 μενον τὸ σκότος ἀνέλθε τῆς κατόπιν νυκτός. δῆλον οὖν ἂν ἐν-5
 τεῦθεν εἶη καὶ τοῖς μικρὰ φρονουσίαι, ὡς ἡμῖν μὲν ἀδικοῦσιν
 ἥμιστα συλλαμβάνειν ἐθέλει τὸ θεῖον· ἀδικουμένῳ δ' ἔμοιγε
 καὶ μάλα μάλιστα. καὶ δεόν ἡμᾶς, ἀφοσιουμένους τῇ ἐκ θεοῦ
 νέμεσιν, τὸ τῆς ὁργῆς ἐπίσχειν ἀταμείντον, ἡμῖν δ' ἡρεμεῖν οὐκ
 E εἰς μνήμην οὐδ' ὄψι τῶν χρόνων ἔρχεται. Ὅμως εἰ μὴ ἐν τῷ αὐ-10
 τῆκα φεύγων αὐτὸς οἰκλήσῃ, κακοδαίμονία δέ τις συνέστιος κατὰ
 χώραν ἄχρι καὶ ἐς ἐβδόμην ἡμέραν διακαρτερεῖν ἀναγκάσει, ἔργα
 λόγων ὅψει πολλῶ κραταιότερα. (Γ.) Ταῦτ' εἰπὼν τοὺς μὲν
 πρέσβεις ἀφῆκε πορεύεσθαι· αὐτὸς δ' ὑκάτιον κατεσκευακῶς
 λάθρα δι' ἀμάξης κατήνεγκεν ἀλλαχόθεν εἰς θάλατταν, στα-15
 F δίους Βεζρόοιαις διέχουσαν ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν, δι' οὗ τὴν καλ-
 σουσαν ἀπεστάλκει πρεσβείαν τὸν τῆς Λυδίας σατραπῆν Ἀμούρ.
 καὶ ἦν ὁ καιρὸς τηρικαῦτα παρὰ τὰς τοῦ κυνοῦς ἐπιτολάς.

A. C. 1343
 Imp. Io. Pa-
 laeol.-3
 P. 416

9'. Ἐπανιόντων δὲ τῶν πρέσβειων ἐκ Βεζρόοιαις, Ἀπόκανκος
 διακηκῶς, „Ἐγὼ δ' οὐκ ἂν ποθ' ὁμολογήσαιμι κόπον εἶναι καὶ 20
 μὴ πάνυ προσῆκον τοῖς στρατηγεῖν αἰρουμένοις (ἔφη) τὸ ψεύδε-
 σθαι, ὅτι μὴ καὶ μάλιστα σφισιν ἀπάντων εἶναι τῶν ἀναγκαιο-
 τάτων. δυοῖν γὰρ ὄντοιν πραγμάτοι, ἀληθείαι καὶ ψεύδους,

vero consumptis pecuniarum acervis, mearum nempe, praeter id omne quod principum aerariis inerat et quidquid apud nobiles omnes repositum latronibus rapiendum dedisti, nihil aliud nisi Penelope's telam texuisti, quam tota die elaboratam sequentis noctis umbra retexebat. Patet itaque inde cuivis etiam mediocris ingenii homini, minime Deum velle adesse vobis iniuriam facientibus; mihi autem, qui iniuria affectus sum, affuturum esse maxime. Et tamen cum oporteat vos, divinam indignationem reveritos, furorem animi impotentem reprimere, nihilo magis vobis venit in mentem, tandem ut aliquando quiescatis. At nisi statim ipse fugitivus abeas, si te sinister aliquis genius, tecum habitans, ad septimam usque diem durare et manere hic cogat, videbis sane graviora multo dictis facta." (III.) Haec loquutus legatos dimisit. Ipse parari naviculam et rhedae impositam clanculum alia de parte in mare deportari curavit, quod Berrhoea distat centum et sexaginta stadiis: atque ita misit legatos, Lydiae satrapam Amurium arcessituros. Erat autem ferme illud tempus, quo Canis oritur.

9. Reverais Berrhoea legatis, Apocauca, ubi renunciata audit, „Ego vero," inquit, „nunquam hoc dederim degeneris animi esse, ac non omnino dignum eo, qui exercitibus praesit, mentiri aliquando. Quin illud pernecessarium esse dixerim, et omnium quidem maxime imperatori. Cum enim duae res sint, veritas et mendacium, unum ex utraque re emolumentum

ἐν ἑξ ἀμφοτέρων πορίζεται κέρδος ὁ στρατηγός, καθ' ὁπότερον A. C. 1343
 ἴδη συνωδοῦσαν τὸ συμφέρον τὴν τῆς χρείας ἀνάγκην. φιλοσό- Imp. Io. Pa-
 φους γὰρ καὶ ὄσοις τὸ μὴ πάντη τοῦ βίου κοινωνικὸν πραγματεύε- laeol. 3
 ται ἴδιον ἂν εἶη τὸ ψεύδους παντὸς ἄμικτόν τε καὶ ἀβαφή τῆν
 10 βγλῶπταν τηρεῖν, οἷς οὐδεμία πρόσεστι βίου φροντίς, παρενητέ-
 χθαι τῆς ἀληθείας πείθοσσα. οἷς δ' ἀληθεύσασι μὲν ἐνίοτε δια-
 κινδυνεύεται πόλεις αὐτάνδρους καὶ στρατόπεδα πάντ' ἀπολέσθαι,
 ψευσαμένοις δ' ὄλην ἀκραιφνῆ χάρισασθαι σωτηρίαν· ποῦ οὐκ
 ἂν ἀτοπίας ἐλαύνοι, πρὸ τοῦ συμφέροντος ψεύδους αἰρεῖσθαι τὸ
 15 τὰ ἔσχατα βλάπτειν τῆς ἀληθείας; ἐγὼ γὰρ μυριάκις ἂν ἐλοίμην, C
 ἔξω μετὰ τοῦ ψεύδεσθαι, σώζειν καὶ πόλεις ὁμοῦ καὶ στρατό-
 πεδα, τοῦ γε ξὺν τῇ ἀληθείᾳ πρὸς βάρβαρον ἀπωλείας ἐλαύνειν
 ἄπανθ' ἐκὼν. ἀνυποστάτου γὰρ ὄντος καὶ ἀνουσίου τοῦ ψεύδους,
 ἀνάγκη τὸν τούτω χρώμενον, ὅποτε χρῶτο, μηδὲν ἄλλο γε δρᾶν,
 15 ἢ σιωπὴν τινα καὶ φειδῶ τῆς ἀληθοῦς οὐσίας πραγματεύεσθαι·
 καθάπερ δῆπον καὶ ὅσα τῶν κειμηλίων πολυτελέστερά τε καὶ τι- D
 μιώτερα τοῖς ἔχουσι νῦν μὲν καλύπτεται τοῦ συμφέροντος εἶ- V. 833
 νεκα, νῦν δ' ὥσπερ ἀνακαλυπτῆρια θύειν τοῖς τῶν ἀνθρώπων
 ὀφθαλμοῖς τὸν ἴσον ἔξεστι τρόπον. ὥστ' οὐ δικαίως ὁ Καντα-
 20 κουζηνὸς τὴν γραφὴν ἐμοὶ τοῦ ψεύδεσθαι, ὡς γε οἶμαι, προστρέ-
 βεται, τοῦ λυσιτελοῦς ὡς μάλιστα ποιουμένῳ τὴν πρόνοιαν. ἐγὼ
 γὰρ ἐλάττωμα ἂν ἠγησάμην, εἰ μὴ τοιοῦτος εἶην· κἀκείνῳ δ'
 αὐτὸ, εἰ στρατηγοῦ ποιεῖν ἐβούλετο πρῶγμα, τότε ἂν με λοιδορεῖν
 ἐχρῆν, ὅτε μὴ οὕτω τοῖς ἀνὰ χεῖρας ἐώρα με πρᾶγμασι προσιόντα. E

tum percipit imperator, prout videt in hanc vel illam partem necessitate
 impellente inclinare utilitatem. Ac philosophorum quidem, et eorum qui
 vitae societati non omnino student, proprium fuerit linguam ab omni men-
 dacio alienam et sinceram servare, cum nulla sit iis vitae cura, quae ut
 recedat a veritate persuadeat. At ii, quibus, si vera dicant, metus est, ne
 universas civitates ac totos exercitus perdant, exercitibus autem spes est
 integram omnium salutem vindicandi, quo non illi amentiae perveniant, si
 perniciosam veritatem utili mendacio priorem habeant? Enimvero ego cen-
 ties maluerim, si possim, mentiendo servare et urbes et exercitus, quam
 servata veritate omnia sponte pessumdare. Cum enim re et substantia ca-
 reat mendacium, hoc qui utatur, cum necesse est, quando utitur, nihil aliud
 nisi id agere, ut substantia veritatis silentio quodam ac parciori usu pre-
 matur; quemadmodum in supellectili, quae sumptuosissima sunt ac pretio-
 sissima, ea a dominis nunc absconduntur, quia ita expedit; nunc hominum
 oculis, velut novae nuptae posito flammulo, possunt eandem ob causam
 spectanda offerri. Non iuste itaque Cantacuzenus crimen mihi mendacii
 (ut quidem puto) inurit: mihi inquam, qui utilitatis potissimam rationem
 habeo. Immo ego me minoris aestimandum putarem, si eiusmodi non essem.
 Iste autem, si id quod imperatoris erat facere voluisset, tunc mihi debuit
 convitiari, cum videbat me non aggredi ea, quae exaequi tam facile et

A. M. 6851 Ἐμὲ δ' ἐκεῖνο μάλιστα πάντων ἑπαίρει θανατάζειν ἐκείνου, πῶς
 Ind. 11 ταῦτ' ἐπείγεται δεῖν, οἷς ὀνειδίζων ἐκτόπως ἐμοὶ λοιδορεῖται,
 P. 417 τὴν βαρβαρικὴν φημι καὶ ἀλλόφυλον συμμαχίαν. εἰ γὰρ ἐν ἄλλο-
 τριοῖς πταίσμασιν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἐγκωμίων αὐτὸς ἐπορίσαστο
 καὶ τῷ ὄντι τὰ μοι πεπραγμένα μερίσῃ, ποθεῖν οὐκ ἐχρῆν,⁵
 οὐδὲ μιμεῖσθαι. τὸ γὰρ μιμεῖσθαι φιλοῦντός ἐστιν, οὐ μισοῦν-
 τος, καὶ θανατάζοντος μᾶλλον ἢ ψέγοντος. οὐδεὶς γὰρ ἂ μισεῖ
 Β δεῖν ἐκ ψυχῆς ἐπείγεται, τοῦ βιαζομένου παντὸς ἐκ ποδῶν ἴστα-
 μένου. εἰ δὲ γλώττη μὲν λοιδορεῖται τούτοις οἷς ἐμὲ πρῶτοντα
 βλέπει, ἔργοις δ' οὐχ ὅπως οὐκ ἀποσπεύδει τὴν μίμησιν, ἀλλὰ¹⁰
 καὶ προσεπιδανφιλέεται, δῆλον ὡς οὐχ ὅτι μισῶν λοιδορεῖται,
 ἀλλ' ὅτι μὴ πρῶτος αὐτὸς ἐπεπράχει δυσχεραίνει· ὥστε δυοῖν
 ὀπότερον καθ' ἑτέρου ψηφισθεῖη, καὶ θάτερω τοῦτο δικαίως
 ἀκολουθήσῃ, καὶ ὁμοίως ἀμφοτέροις ἢ τὰ τῆς ἐπιτιμήσεως ἢ τὰ
 C τῆς συγγνώμης ἐφ' ὁμοίοις τοῖς πράγμασιν ἔσεται." (B.) Ἐκεί-¹⁵
 νος μὲν οὖν ταῦτ' ἔλεξε, σφόδρα τῆς ἑαυτοῦ καταψευδόμενος
 φύσεως, καὶ πιθανότητι γλώττης τὴν τῶν πραγμάτων ὑποκλέ-
 πτων ἀλήθειαν. ἔθος γὰρ αὐτῷ διηνεκὲς τουτὶ, καὶ πολλὰκις
 τούτῳ περιφανῶς ἐνεκαλλωπίσαστο, ἕτερα μὲν τῇ γλώττη προσφέ-
 ρειν, ἕτερα δ' ἐν τῇ διανοίᾳ καλύπτειν, καὶ μαχομένην δει-²⁰
 κνύειν τῇ γλώττη τῶν λογισμῶν τὴν μελέτην. πολλὰ μὲν οὖν κἀν-
 ταῦθα τῇ γλώττη θρασυνοόμενος τοῖς ἔργοις ἠλέγητο. αὐτὸς
 μὲν γὰρ διὰ δόλος ἐν Θεσσαλονίκῃ παρέμεινε· τὴν δὲ στρατιὰν

13. τοῦτο et ἀκολουθήσῃ em. Boiv. pro τούτῳ et ἀκολουθήσῃ.

promptum esset. Iam vero eum ut mirer hoc maxime inducor, quod ea fa-
 cere molitur, quae mihi ut probra insolenter obiicit: armorum dico cum
 barbaris et alienigenis societatem. Nam si in alienis ruinis laudum sua-
 rum stabilitatem collocavit, et revera odio illi sunt ea quae gessi, affectare
 atque imitari hand oportebat. Imitari quippe amantis est, non aversantis,
 et eius magis qui admiretur, quam eius qui vituperet. Nemo enim quas
 res odit, eas vere et ex animo, cum omnis vis abest, facere studet. Quod
 si ea, quae per me fieri videt, lingua quidem ille criminatur, re autem ipsa
 non solum non abhorret ab imitando, sed et insuper cumulum addit: evi-
 dens est eum, non quia oderit, criminari; sed quia primus haud fecerit,
 ideo moleste ferre. Utracunque igitur in unum e nobis lex lata fuerit, ea
 in alterum etiam merito cadat necesse est, et ex similibus factis similem
 utrinque consequi reprehensionem aut veniam." (II.) Haec sunt, quae ille
 dixit, de sua indole admodum mentiens, ac sermonis probabilitate rerum ve-
 ritatem obscurans. Mos enim hic illi perpetuus fuit: eoque se palam saepe
 tanquam ornamento aliquo venditavit, quod aliud ore pronuntiaret, aliud
 in animo occultum haberet, et pugnare cum lingua consilia eius et cogita-
 tiones appareret. Multum igitur tum quoque audaciam verbis professus
 factis redarguatur. Nam ipse quidem Thessalonicas mansit praes metu:

τῶν ἐπισήμων ἐνὶ παραδοῦς ἐπὶ Βεῤῥόϊαν ἔπεμψε, παραγγείλας ἄγχι τριῶν ἑκατῶν παραδείξαντας ἑαυτοῦς ἡμερῶν τὴν ταχίστην ἐπανέειναι. οὐ γὰρ δρᾶσοντίς τι γενναῖον σφῶς ἐπεπόμφει· τῶν γὰρ ἀμυγῶν ἔνδρακε τοῦτ' αὐτῶ· ἄλλ' ὅσον μὴ φωραθῆναι 5 τὴν τοῦτου δειλίαν τοῖς πλείστοις. τοῦ γὰρ τοι θράσους ἀνδρὶ καὶ τόλμῃ πολεμικῇ συνοικεῖν οὐδαμῇ δυναμένου, πῶς ἂν αὐτὸς, μακρὸν μὲν ἐν τῇ γλώττῃ τὸ θράσος ἔχων, μακροτέρων δ' ἐν τῇ ψυχῇ τὴν δειλίαν, γεγυμνωμένοις ξίφεσιν ἢ αὐτὸς ποθ' ὁμιλήσειεν, ἢ πείσειεν ἄλλους; θῦττον μεντὰν τοῦ σώματος 10 ἀποθῆγγυμένην θείσασαι τὴν ψυχὴν, ἢ συθῆγγυμένον πολέμου πάταγον ὄπλων ἀκοῦσειεν. (Γ.) Ἐπεὶ τοίνυν πεπαθῆσθαι μὲν μάχῃ τὸν πολέμιον οὐκ ἐντὴν κατεργάσασθαι, πρὸς τὰς ἐν κρυφῇ συνθήκῃς αὐθις ἔβλαψε μηχανὰς καὶ τοὺς λαθροῦλους δόλους. κἀπειδὴ γε ἠκηκούει τὴν βασιλέως οἰκίαν εἶναι παρὰ τὸ τεῖχος τῆς 15 πόλεως ἔσθον· ἀπ' ἧς ἐξιόντα τὸν βασιλέα περὶ μέσας που νύκτας μεμονωμένον τε καὶ ἀφύλακτον ὡς τὰ πολλὰ περισκοπεῖν ἐκ τῶν ἐπάλλεσων, εἰ ἐπλοῖεν ἔξωθεν αἱ τῶν ἀντιπάλων δυνάμεις καὶ ὅπως ἂν ἐρηγόρσεως ἔχοιεν οἱ τὴν πόλιν ἔνδοθεν φρουροῦντες, ὅσοι τε τὰς κατὰ μέσῃν τὴν πόλιν ἔνοπλοι περιήεσαν ἀγνῆς καὶ 20 ὅσοι πάντα πύργον καὶ πᾶν ἡμιπύργιον διαλαγχάνοντες φωναῖς ἀλλεκαλήλοις τὰ νυκτερινὰ παρεμετροῦντο διαστήματα· πολλοῦ τιος ἐπράτο μισθοῦ τῶν εὐφρῶς ἐχόντων τῆς τοξικῆς ἀσκήσεως ἕνα τινὰ, καὶ τοῦτον εἰς Βεῤῥόϊον πέμψας κατὰ τὸ λεληθὸς

4. μὴ Βοῖν. pro μοι.

expeditum autem uni ex primoribus commissum Berrhoeam misit; praecepitque, postquam se illic per tres dies ostentassent, ut redirent quam celerrime. Non enim ut aliquid praeclari facerent, eos miserat; qui nullo modo fieri id posse existimabat; sed ut ne a plerisque timiditas eius deprehenderetur. Enimvero si nulla esse potest arrogantiae cum fortitudine et bellica magnanimitate societas; quomodo ille, cui tantum in lingua arrogantiae erat, in animo autem timiditatis multo plus, nudatis ensibus aut ipse interfuisset, aut aliis ut interessent persuasisset? Citius profecto erumpentem corpore animam vidisset, quam in belli conflictu sonitum audiasset armorum. (III.) Quia igitur aperto Marte hostem profligare haud poterat, ad suas illas denuo occultas artes et obscuros dolos respexit. Et cum audivisset imperatoris domum iuxta muros sitam in urbe esse, eaque solitum illum egredi circa medias noctes solum, ac plerumque incastoditum, ut circumspiceret e propugnaculis, exploraretque, num extrinsecus hostium copiae ingruerent; et qua vigilantia urbem intus custodirent sive ii, qui per urbem mediam armati obambulabant et vias circumibant, sive ii, qui turrim quamlibet aut turriculam sortiti, crebris clamoribus sese mutuo compellantes, nocturna intervalla sortiebantur; magna mercede quendam conduxit ex iis, qui singularem habent ad tractandum arcum dexteritatem, et

- A. M. 6851 παρήγγειλε νύκτωρ ἔξιόντα τῆς οἰκίας τὸν βασιλέα καιρίαν βαλεῖν
 Ind. 11 B ἐκ τοῦ τείχους, καὶ παραχρῆμα σχοίνῳ διὰ τῶν ἐπάλλξεων διεκπε-
 αόντα πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀπαθῆ τὴν σωτηρίαν πορίσασθαι.
 τῆς τοίνυν ὥρας ἑλληθυσίας, ἐν ἧ τὸν βασιλέα τῷ εἰωθῶτι χρῆ-
 σθαι γέγονε περιπάτῳ παρὰ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, τρις μὲν εὐ-5
 θῆς ὁ τοξότης ἐκείνος ἐτείνετο τὸ τόξον· τρις δ' ἀτυχῶν περὶ
 τὴν ἀποστολὴν τοῦ βέλους ἤσθάνετο, νάρκης οἰονεῖ τινας ἐμπε-
 C δούσης παραχρῆμα τὴν χεῖρα καὶ κατὰ γῆς νεκρὸν τὸ βέλος
 ῥιπτούσης. τῆς μέντοι τοῦ τόξου νευρῶς ἐν τῇ τρίτῃ ῥαγίσεως
 πείρα, ἐκπλήξει καὶ δέει ληφθέντα τὸν ἄνθρωπον ἕμα ἕρ προσ-10
 εῖναι τε τῷ βασιλεῖ καὶ τὸν τε δόλον ἔξαγγεῖλαι περιπαθῶς
 καὶ ὁ περὶ τὴν τάσιν τοῦ τόξου συμπέπτωκε τέρας. αὐτὸς μὲν
 οὖν συγγνώμης τυχὼν ἐπορεύετο. (A.) Ὁ δ' Ἀπόκαυκος, ὄρων
 D οὐ ταχέϊαν ἰούσαν τὴν ἐκ τῶν Τριβαλλῶν αὐτῷ σύμμαχον δύνα-
 μιν, ἠρέμα πρὸς ἀπογνώσεις ἐχώρει τῇ γνώμῃ. ἐδεδείκε γὰρ, μὴ 15
 αἰφνίδιον ὁ βασιλεὺς τὰ Θετταλικὰ μεταπεμφόμενος ὄπλα πρὸς
 τοὺς ἐσχάτους ὄση κινδύνους αὐτοῦ τὰ στρατεύματα. οὐ μετὰ
 πολλὰς οὖν ἐκέλευε τὰς ἡμέρας ἀναζευγνύειν ἐκέλευε τὰ τε ἄλλα
 καὶ μάλιστα ὅτι καὶ φήμῃ πάντας ἄρτι ἐπεπορεύετο, τὴν τοῦ
 E Περσικοῦ στόλου βαρεῖαν διαγγέλλουσα ἔφοδον, ἣν καὶ παντὸς 20
 ἐνόμιζε θανάτου φοβρωτέραν. διὸ καὶ κομιδῆ βραχείας τῇ Θεσ-
 σαλονικῇ ἐνδιατετριφῶς καὶ αὐτὸς ἡμέρας ᾤχετο σὺν ὀλίγαις
 ναυσὶν ἀποπλεύσας, καὶ ταύταις ταχυναυτούσαις ὡς μάλιστα.
 ἐπωπτευκῶς γὰρ ἦν, καὶ μάλα κατὰ σκοπὸν, ὡς αἰσθήσεως

cum Berrhocam clanculum misit, praecepitque, ut cum domo egressurus esset noctu imperator, ei mortiferum vulnus infligeret; ac statim propugnaculis lapsus per funem ad castra illaesus ac salvus sese reciperet. Cum itaque advenisset hora, atque imperator solitam iuxta moenia ambulacionem repeteret, ter statim sagittarius arcum tetendit; ter sensit in inculando telo aberrasse se, cum illico manus quasi quodam torpore obriguisset telumque in terram velut mortuum profecisset. Ferunt autem cum tertio experiretur, ruptum arcus nervum; stupore deinde ac metu correptum hominem ad imperatorem primo mane accessisse, dolumque ei cum magna animi commotione patefecisse, et quod acciderat in tendendo arcu prodigium. Ipse itaque impetrata venia abiit. (IV.) Apocaucus vero, cum videret non continuo adesse sibi auxiliares a Triballis copias, paulatim ad desperationem animo vergebat. Verebatur enim, ne statim imperator accitis Thessalorum armis in extremum discrimen adduceret ipsius exercitum. Non multis itaque post diebus castra moveri iussit, tum ob alia, tum maxime quia recens ad omnes fama pervenerat, infestissimum nuncians Persicae classis adventum, quem ille peius letho extimescebat. Perpaucis igitur et ipse diebus Thessalonicae consumptis, pauculis cum navibus, et illis quidem expeditissimis, in altum delatus abiit. Etenim suspicatus erat, optima certe coniectura,

γενομένης ἀνὰ τὴν πόλιν τοῦ φόβου τε καὶ τῆς γε τοῦ θρυσμοῦ A. C. 1848
 μελήτης, δυοῖν ἔψεται θάταρον· ἢ γὰρ καθέξειν αὐτὸν τοὺς Imp. Io. Pa-
 Θεσσαλονικίας ἐπίκουρόν τε καὶ κοινωπὸν τῆς προσδοκωμένης laeol. 3
 F πολιορκίας, ἢ βιάσασθαι συναποπλεῖν αὐτῷ τὰς τε τριήρεις πά-
 55σας καὶ ἅμα τὴν σὺν γε αὐτῷ ναυστολήσασαν Περσικὴν δύνα-
 μιν μεθ' ὁμοίας τῆς γνώμης· ὁ μείζων τῶν ἄλλων ἐνόμιζεν εἶναι
 κακῶν ἑαυτῷ, καὶ κινδύνων μειζόνων μεστὸν. τότε γὰρ πλη-
 θος ἐν ταῖς φηγαῖς ἐμπύδιον οὐ μικρόν· καὶ πρὸς γε τὸ δύ-
 ναμιν ἀλλόφυλον ἐπομένην ἔχειν, φεύγοντα δύναμιν ἄλλην,
 10 ἐχθρὰν μὲν αὐτῷ, φίλην δὲ καὶ ὁμόφυλον ταῖς ἐπομέναις αὐτῷ P. 419
 Περσικαῖς ταύταις ναυσίν, ὅμοιον ἐλογίζετο, ὥσπερ ἂν εἴ τις
 τὸν ἔξωθεν ἀνασοβεῖν τῆς οἰκίας ἐπειγόμενος ἐμπρησμὸν ἔνδοθεν
 ἐκὼν αὐτὴν ὑφῆπτεν ἀντὸς, σπουδαιοτέραν τινὰ τὴν ἐπικουρίαν
 οὕτω πως τάλλοτρεφῆ πυρὶ μηχανώμενος. ταῦτ' οὖν ἅπαντ' ἐν
 15 νῶ συλλαβῶν ἔφρατο λάθρα φηγῶν, ὡς ἡμῖν γε δεδήλωται.
 (E.) Ὅσαι μὲν οὖν ἄρπαγαὶ τε καὶ ἀνδραποδισμοὶ τοῖς ἐναπο-
 λειφθεῖσιν ἐγίνοντο Πέρσαις ἐκεῖ κατὰ τῶν ἐσπερῶν, καὶ ὅσαι
 κατὰ τῶν ἱερῶν ὑποπίαι κατὰ τὸ ἀφειδὲς ἐτολμῶντο, ῥάδιον
 σὲκ ἂν εἶη διεξιέναι, βαλομένοις ἐφ' ἕτερα τρέπειν τοῦ λόγου
 20 τὸν δρόμον ἡμῖν. ἴσασι δ' οὖν οἱ παθόντες, καὶ ὅσοι τῶν τοιού-
 των οὐ μάλᾳ πεφύκασιν ἀδαεῖς ἀποσυλῆν εἰκασμοδὸς καὶ ὧν γε
 τεθέλονται ξυμβάλλειν καὶ ἂ μὴ τεθέλονται.

V. 340

ι'. Βραχεῖα παρηλθὼν ἡμέραι καὶ ἡ ναυτικὴ τῶν Περσῶν C

4. βιάσασθαι positum est pro βιάσασθαι, ut observat Boiv.

si semel timere eum ac fugam meditari sensissent ii, qui in urbe erant, duo-
 rum alterum eventurum esse: aut enim ipsam a Thessalonicensibus reten-
 tam iri, propulsatorem ac participem futurum imminentis obsidionis, aut
 cum eo coactum iri migrare tum omnes triremes, tum illam Persarum clas-
 sem, quae ipsam sequuta erat eodem consilio: quod quidem malorum omni-
 um gravissimum ducebat sibi, et maximis periculis plenum. Nam et mul-
 tudo in fuga impedimentum est haud mediocre, et praeterea classem exter-
 nam secum habere cum aliam classem fugeret, sibi quidem inimicam, ami-
 cam autem ei quam secum habebat Persarum classi, atque eiusdem gentis;
 id quidem illi perinde habebatur, ut si quis festinans arcere aedibus exter-
 nam incendium eas ipse introrsum sciens ac prudens incenderet, isto vi-
 delect tanquam praesentiori remedio adversus externum ignem excogitato.
 Haec igitur ille omnia animo complexus clam, ut diximus, aufugit. (V.) At
 Persae ibi relictis quantum grassati sint in Christianos, tum diripiendo,
 tum homines in servitutem redigendo, qua audacia et quam intemperanter
 sacris illuserint, facile haud fuerit nobis commemorare, orationis nostrae
 eorum vertere alio volentibus. Norunt certe ii, qui passi sunt, et quicun-
 que non ita sunt earum rerum rudes, ut coniecturam de his capere, atque
 ex his quae viderint ea quae non viderint colligere haud possint.

10. Paucis diebus interiectis navales Persarum copiae advectae sunt,

- A. M. 6851 κατέπλευσε δύναμις, ἐς ἔγγιστα διακοσίαν νεῶν ἀναφερομένη τὸ
 Ind. 11 πλήρωμα καὶ ναύαρχον ἔχουσα τὸν τῆς Λυδίας σατραπῆν
 Ἀμούρ· ὃς οὐκ εἰς τὸ τῶν Θεσσαλονικίων ἐπίνειον κατᾶραι τὸν
 στόλον ἀφῆκεν, ἀλλ' ἴδιον αὐτὸς ἐποίησατο ναύσταθμον, στα-
 δίους Θεσσαλονίκης ἀπέχον οὐχ ἥττον ἐξήκοντα. οὐ μὴν τοσαύ-5
 τας ἔχων τῆς Ἀσίας ἐξέπλευσεν· ἀλλὰ τριακοσίας μὲν ταῖς πά-
 ροις ἀνήχθη· ναυαγία δὲ χρησάμενος κατὰ τὸν ἀνάπλουον, ἀγριω-
 τέρων τῶν ἀπαρτίων τηρικαῦτα ῥευσάντων πνευμάτων, αὐτὸς
 μὲν σὺν ταῖς εἰρημέναις ἐκτοπισθεῖς ἄκων εἰς Εὐβοίαν ἐξώκειλε,
 καὶ ταύταις ἀπ' ἀλλήλων ὡς τὰ πολλὰ διεσκεδασμέναις· αἱ δ' 10
 ἄλλαι κατ' ἄλλα μέρη διεσώθησαν τῆς Εὐρώπης, ὅσα μῆτ' ἐν
 P. 420 ταῖς ἀκταῖς συνετρίβησαν, μῆτε κύμασι διανανμαχῆσασαι κα-
 τηρέθησαν αὐτανδροί. βουλευομένου δ' ἐκείθεν ἐπὶ συχραῖς ἡμέ-
 ραις ἐξ Εὐβοίας περὶ διὰ Θετταλίας ἵνα εἰς Βεῤῥόϊαν, ἀντόθε
 τὰς ναῦς καταφλέξαντα πρότερον, ἐρῶάσσε μὲν ἢ τῶν κυμάτων 15
 ὕβρις ὄψε· μαλακώτερον δ' ἐξ ἀπογείων προσβαλέειν ἤρξατο τοῖς
 ἰστίοις τὸ πνεῦμα. ὄθεν καὶ ἄφαντες ἐκείθεν ἠθροίσθησαν εἰς
 δν δεδηλώκαμεν ναύσταθμον, τῆς Θεσσαλονικίων πόλεως ἄγ-
 Βηγιστα. (B.) Οἱ μὲν σὺν πλείους, τὴν ἱκανὴν ἀπολιπόντες φρου-
 ρὰν ταῖς ναυσὶν, ἐπὶ λείαν εὐθὺς ὤρμησαν, καὶ τὰ πλείω τῶν 20
 Τριβαλλοῖς ὑπεικόντων χωρίων ἐκάκωσαν μάλιστα, ἀνθρώπους
 καὶ βοσκήματα συναρπάζοντες ἐξ ἀγρῶν, καὶ οἰκίας πυρπολοῦν-
 τες, καὶ πολλοῖς τὸν πολέμιον σίδηρον καταφέροντες ἀνανταγώ-
 νιστον. τῷ γε μὴν ναύαρχῳ τοῦ στόλου κατὰ χώραν μείναντι
 5. ἀπέχον em. Boiv. pro ἀπέχων.

quam proxime ducentarum navium numerum explentes, duce Amurio, Lydiae satrapa: qui classem suam non ad Thessalonicensem portum appulit, sed propriam sibi ipse stationem paravit, non minus sexaginta stadiis a Thessalonica distantem. Atqui ille cum Asia decederet, non cum eo navium numero, sed cum totis trecentis solverat. Facto autem inter navigandum naufragio, cum asperiores ab Areto aurae iagruissent, ipse quidem in Euboeam vi abreptus erat cum illis, quas dixi, navibus, iisque maxima ex parte ab invicem dispersis. Aliae vero ad alias Europae oras salvae evaserant, exceptis iis, quae aut in littora illiserant, aut iniquis fluctibus conflictatae ipsis cum hominibus demersae fuerant. Cumque ille multos dies deliberasset, an ex Euboea per Thessaliam pedestri itinere, navibus ante incensis, Berrhoeam sibi eundum foret, deferbuerat tandem fluctuum insolentia, coeperatque aura clementior velis adspirare a terra. Inde itaque cum solvisent, ad eam, quam diximus, stationem convenerant proxime Thessalonicam. (H.) Relicto igitur praesidio, quantum ad custodiendas naves satis erat, ad praedam statim bona pars egressi sunt, et pleraque Triballorum ditiosis loca maxime afflixerunt, homines ac pecora ex agris abigentes, atque etiam multis gladium hostilem impune intentantes. Cum autem ibi Persicae clas-

ἦκε μετὰ βραχὺ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκ Βεθρόλιας, τῶν ἐκεῖ πραγμάτων A. C. 1843
 ἐπιτροπὸν τὸν υἱὸν καταλειποῦς Μανουήλ· ὃς ἄρτι καθ' ἡλι- Imp. Io. Pa-
 κίαν τὸν ἐφηβὸν παραλλάττειν, καὶ μήπω μηδὲ τὸν πρῶτον ἀν- laeol. 3
 θήσας ἰσουλὸν ἐν ταῖς παρεαῖς, πρεσβυτικὴν ἐν τῇ ψυχῇ τὴν σύ-
 5 νισιν ἔβουσκε καὶ ἅμα τῷ πατρὶ πρὸς ταῖς ὑπερορλοῖς καὶ ὑπαβ-
 θροῖς στρατοπεδείαις μακρὰ συγκακοπαθήσας πρὸς λαμπρὰν V. 341
 τῆς στρατηγικῆς ἐμπειρίας γυμνασθαι ἄσκησιν· καὶ δι' αὐτὸ γέ-
 10 ται τοῦτ' ἐν τῆς τοιαύτης πόλεως ὁ βασιλεὺς καὶ πατὴρ ἐπεπι-
 σιτέκει ἐπιτροπὴν, ἣ κρηπὶς καὶ ῥίζα τέως αὐτῷ τῆς ἐκ τῶν χει- D
 ρόνων ἐς τὰς βελτίους τύχας κατέστη μεταβολῆς. οὕτω τοίνυν
 ἰλθὼν ἐκ Βεθρόλιας ὁ βασιλεὺς, καὶ ἄμφι τοῖς τῆς Θεσσαλονίκης
 ἀγροῦς τῷ τῆς Περσικῆς δυνάμει ἐντετυχηκῶς ἡγεμόνι, καὶ
 ἀσπισόμενος τὰ εἰκότα, περὶ τῶν πρακτέων ἄμφω κατὰ σφᾶς
 ἐβουλεύοντο. (Γ.) Τοῖς γε μὴν Θεσσαλονικεῦσι, τειχῶν ἐντὸς
 15 συγκλεισθεῖσι μετὰ τῶν ποιμνίων καὶ βουκολίων, αὐτοῖς τε ἐστε-
 νοχωρεῖτο τὰ ἐπιτήδεια καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις χιλὸς οὐκ ἦν· ἅ E
 δὴ καὶ καθ' ἡμέραν ἄλλα ἐπ' ἄλλοις ἐπιπτον, καὶ τὸ ἐντεῦθεν
 δσοῦδες νοσεῖν παρεσκεύαζε τὸν ἀέρα· ὅφ' ὢν ἀχθομένοις συνέ-
 βαινε στασιάζειν λαμπρῶς τοῖς πολλταῖς. οἷς μὲν γὰρ κήσεις
 20 ἔσαν ἀγρῶν, ἄχθεσθαι ἐνῆν, τῶν ἀγρῶν θηουμένων· οἷς δ'
 ἀέλαια ποιμνίων, καὶ ζεγγὴ βοῶν, καὶ ὅποσα τῶν ἀχθοφόρων
 ζώων, ἀνιῶσθαι συνέβαινε καὶ αὐτοῖς, αὐτὰ τε θειωμένοις εἰκῆ F
 φθειρόμενα καὶ ἀθρόας τὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐλπίδας θνησκούσας
 αὐτῶν. οἷς δ' ἡλικιωτὶς ἦν ἡ πενία καὶ τὸ-κοῦφον τοῦ βίου τὸ

10. μεταβολῆς Boiv. pro μεταβολῆ.

sis dux substitisset, venit ad eum paulo post et imperator Berrhoea egres-
 sus, mandata Manuelli filio rerum administratione. Qui cum aetate vix epho-
 bum excederet, nec dum malae prima lanugine floreret, senilem in animo
 alebat prudentiam, et simul cum patre longinquae ac subdialis militiae mala
 diu perpessus praeclearo usu ad imperandi disciplinam exercitatus erat; at-
 que ob id ipsum ei imperator ac pater illius urbis regimen crediderat, quae
 ipsi haecenus fundamentum ac radix fuerat fortunae in melius mutandae.
 Cum itaque inde excessisset imperator, et circa Thessalonicae campos Per-
 sici exercitus duce[m] offensusset, eumque ut par erat salutasset, ambo quid
 facto opus foret inter se deliberarunt. (III.) Thessalonicenses autem, cum
 gregibus atque armentis intra muros conclusi, et ipsi rerum necessariorum
 penaria laborabant, et bestiis deerat, quo alerentur. Quae cum frequentes
 quotidie caderent, et teter inde odor aërem corrupisset, hinc factum est, ut
 cum id cives aegre ferrent, aperta seditio oriretur. Quibus enim ruri pos-
 sessiones erant, iis agros vastari grave erat. Sed et qui pecudum greges,
 et boum iuga, et iumenta alia quaelibet habebant, ii quoque molestia affi-
 ciebantur, cum et illarum rerum iacere confusam stragem, et suas de illis
 res simul omnes intermori viderent. Quibus autem coeua paupertas ino-

- A. M. 6851 *μη βουλόμενον ισχυρῶς ἐμάστιξε τῆς ψυχῆς, τούτοις δ' ἔφευξι*
 Ind. 11 *νεωτέρων συνήκμιζε ταραχῶν καὶ θορύβων, καὶ κατὰ τῶν πλου-*
σίων ἢ βασκανία τῶν ὀφθαλμῶν ἐτείνετο, καὶ τὸ μανικὸν ἤσκειτο
σφόδρα τῆς γνώμης. (Δ.) Τούτων δ' οὕτως διηρημένων δι-
πλῆ, καὶ τρίτη μοῖρά τις αὐτοῖς ἐπεφύετο συρφετώδης, δικαιο-
 P. 421 *σύνης πέρι καὶ ἀδικίας οὐδὲν ἐπαίτουσα, ἀλλ' ἀγομένη ῥαδίως*
καθ' ἅπερ ὄπλον τοῖς ἄγειν ἐθέλουσιν, ὅποι τὸ αὐθαδὲς ὑφηγεῖται
τῆς γνώμης, ἐπὶ πονήρῳ τῶν φθορουμένων. οὔτε γὰρ αὐτονομία
δουλεύειν οἶδεν ὁ δῆμος σῆτος, οὔτε νόμοις ἀνδρῶν παλαιῶν, τὸ
ζῆν ἐν ταῖς βίβλοις ἐχόντων, κάκειθεν τὰ πολιτικὰ ῥυθμιζόντων
 10 *πράγματα, καὶ τοῖς τῶν ἀτόπων κινήμασιν ἔξω πρὸς τὸ εὐ-*
 B *δαιμον νομοθετούντων ἀεί· ἀλλ', ὡσπερ θαλάττης κύματα πᾶ-*
σιν ἀγχιαινοῦσι πνεύμασιν πῶχερῶς ὑπέκοντα τὰς δυστυχεῖς κα-
ταδύουσι τῶν ὀλκάδων αὐτάνδρους, οὕτως οὗτοι τὰς τῶν εὐδαι-
μόνων ὀλκίας ἐκ βάθρων ἀνατρέποντες τὸ πολέμιον ἀκρατῶς
 15 *κατὰ τῆς τῶν ἀθλῶν κεφαλῆς ἐπιφέρουσι ἕξιφος ἀφειδῶς καὶ ζύν*
γε λόγῳ οὐδενί. (Ε.) Πειπλασμένης οὖν ἀρτίως εἰς τὸν δῆμον
ἔφεισης φήμης, ὡς τοῖς πλούτῳ καὶ ἀγροῖς καὶ βοσκήμασι βρι-
 C *θουσιν ἀναπετάσαι τὰς τῆς πόλεως πύλας κρύφα μελετηθεῖη*
τῷ βασιλεῖ Καντακουζηνῷ τὴν ζημίαν οὐ φέρουσιν, εἰς ἀντίπα-
 20 *λον ἔστησαν μοῖραν οἱ πλούτου καὶ δόξης ἐφιέμενοι πένητες, καὶ*
τὴν ἀνάβρῃσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιο-
λόγου μετὰ τῆς μητρὸς ἐπὶ μέσης τε διαφρόδην ὕμνον τῆς πό-
λεως καὶ ἕμα Ζηλωτὰς σφᾶς αὐτοὺς ἐπωνόμαζον, ὀνόμασι

leverat, angusta re animum acerbis stimulis urgente, ii barbarum et tumultuum novorum cupiditate fervebant, et oculorum malignitatem in divites intendebant, et furorem animi sui gestiebant exereere. (IV.) His ita bifariam divisiis, etiam tertia quaedam factio accessit, plebis colluvies, quae de iure aut iniuria nihil quidquam audit; sed facile tanquam instrumentum a quolibet volente trahitur, quocumque animi praeit pervicacia, in perniciem eorum quibus invidetur. Neque enim eiusmodi homines suam libidinem dominam ferre possunt, neque constitutas ab antiquis leges; qui vitam in libris perpetuam habent, atque inde respublicam ordinando et pravorum affectuum motus corrigendo hominum felicitati semper consulunt: sed, veluti maris fluctus cuilibet vento saevienti facile obsequentes infelicia navigia ipsis cum hominibus mergunt, sic isti divitum domos funditus everteutes hostilem gladium in miserorum caput foede et impotenter sine ulla ratione incutiunt. (V.) Cum itaque fama recens conficta ad populum manasset, eos qui opibus et agris et re pecuaria abundarent, damnorum insipientes, decrevisse clam urbis portas imperatori Cantacuzeno aperire, ii pauperes, qui opum et gloriae appetentes erant, ex adverso insurrexerunt, et tam Ioannis Palaeologi imperatoris quam illius matris nomen in media urbe clare et aperte celebrarunt, iidemque se Zelotas nuncuparunt, specio-

χρηστοῖς τὴν τῆς κακίας ὑπόθεσιν περιπέτοντες, καὶ τὸν δῆμον A. C. 1343
 εἰς συμμαχίαν ἐκάλουν, κερδῶν ἐτοίμων ἐλπῖσι τοὺς σφῶν θυ- Imp. lo. Pa-
 μῶς παραθήγοντες. (ζ.) Οὕτω δὲ οὖν ὡσπερ βιαίου κατα- lacoI. 3
 σκήψατος πνεύματος εἰς τὴν πόλιν, θόρυβος ἀνὰ πάντας δη-
 5 μῶτας ἐπιχωροῖαζεν ἄτακτος, καὶ πάντες ἄνθρωποι τῶν οἰκιῶν εὐθὺς
 ἐξελέοντο, καὶ τῶν ἔξωθεν πολεμίων αὐτοὶ πικρότεροι τοῖς πλου-
 σίοις ἐγίνοντο, τὸν τε ἐν ταῖς οἰκίαις πλοῦτον ἄρπαγμα ληστρι-
 κὸν καθιστάμενοι καὶ αὐτῶν ὅσοις ἐνετύγχανον ἀφειδῶς ἀπο- E
 σφάττοντες, καὶ πολιτικῶν αἰμάτων κρατῆρας κενοῦντες ἐν ταῖς
 10 πλατεῖαις τῆς πόλεως. τό γε μὴν ἔκκριτον, καὶ ὅσον τῆς πόλεως V. 342
 ὄψις ὑπῆρχεν, εἰς τοῦτο κακοδαιμονίας ἠλάθη διὰ γε δὴ τὸ τῆς
 οὐσίας εὐδαιμον. τούτων δ' οἱ μὲν θανάτου δίκην ἔδωσαν αὐ-
 θιμῶν ταῖς τῆς δημοτικῆς παρανομίας ὁρμαῖς. ὣν δ' ἐν ὑπο-
 ψίαις ἔτι τὸ τῆς τύχης ἔκειτο μέλλον (πλείους δ' εἶναι τῶν ἐα-
 15 λωκότων συνέπειπεν σφῶς), τούτοις δ' ἐσκυθρωπακόσιν ἐπὶν οἴ- F
 κουρεῖν, φυλαττομένοις ὡς τὰ πολλὰ τό γ' ἐν ἀγοραῖς καὶ θεά-
 τροις παρήρησιάζεσθαι. (Ζ.) Καὶ τάχ' ἂν ἐτεθνήκεσαν ὑπὸ δέους,
 εἰ μὴ τις ἐκ βασιλικῶς ἔξωθεν ἐλπίδες εἰσπορευόμεναί πως ἀνεθ-
 ρῶννόν τε πρὸς τὸ εὐψυχον καὶ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς
 20 πρὸς τὸ νῆφον ἀνεκαλοῦντο. μόναι γὰρ αὐταὶ μοχθούτων ἐω-
 ρῶντο τέρεπουσα τηρικαῦτα κρηπὶς λογισμῶν, καὶ πρὸς γε, φρον- P. 422
 τίδων εἰς ἀπόγνωσιν ὀλισθαίνειν κινδυνευουσῶν, πρῶος φάναι
 καὶ τινος ἀπόζων εὐθυμίας ζέφυρος. εἰ γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος ὁμό-
 στερον ἐνίοτε φαίνονται κεκτημένοι, ἀλλ' οὖν τοιαῦτά πως εἰδω-

sis nempe nominibus malum propositum velantes, et plebem in auxilium ad-
 vocarunt, parati emolumentū spe animū illius acuentes. (VI.) Cum igitur
 ita in urbem quasi vehemens quidam ventus impetum fecisset, tumultus per
 omnem civitatem vagabatur inordinatus, et cuncti frequentes domibus sta-
 tim eiciebantur, saeviebantque isti in divites crudelius quam ipse foris
 imminens hostis. Nam et opes, quas in domibus essent, latronum more di-
 ripiebant, et quoscunque divitum offendissent, eos foedissime iugulabant,
 et in urbis plateis civilem sanguinem large effuseque hauriebant. Lectissimi
 certe civium et quotquot erant in urbe conspectiores, in ea mala incide-
 runt, eo quod bonis abundarent. Ex his porro alii statim popularis insa-
 niae impetu poenas dederunt. Quorum autem adhuc incertum erat quae-
 nam futura esset fortuna (et ii quidem deprehensis plures erant), iis tristiti-
 am vultu praeferebantis domi manendum erat, cavendumque, ne quid in
 foro aut theatris paulo audacius proloquerentur. (VII.) Atque illi prae
 metu fortassis exanimati essent, nisi eos spes quaedam foris ab imperatore
 advenientes ad confidendum erexissent, eorumque iudicium ad sanitatem
 revocassent. Haec enim seorsum iucundum videbantur eo tempore laborantis
 rationis administracula: atque hic lenis quasi Zephyrus eorum curas despe-
 rationi proximas levabat, et quendam veluti odorem securitatis spirabat.
 Etiam enim spes illud videntur aliquando socium habere mendacium, at ea

A. M. 6851 *λοποιεῖν ἐπεφύκεσαν αἰεὶ καὶ προτυποῦσθαι, καθάπερ ἐκ γειτό-*
 Ind. 11 *νων παρωῦσαι παρήγοροι πιπτούσαις ἐξ ἀθυμίας ψυχαῖς, τὰς*
B *τῆς ὀρέξεως φαντασίας συλλήπτορας ἔχουσαι. ἀλλὰ τὸ μὲν πά-*
σχαιν ἐκ διαδοχῆς συνεχῶς τοῖς ταλαιπώροις ἐλλείπτο καὶ παρήν
τὸ δὲ τῶν ἐλπίδων προμηθῆς σκυῖ τις ἦν ἡδονῆς καὶ δικτύοις δ
συναγομένη πνοή· οἷς τὸ μὲν διαρῆεῖν ἀθρόον ἔνεστι πάντως,
τὸ δὲ μένειν ὄλωσ οὐκ ἔνεστι. (H.) Τῷ μὲν γὰρ τῶν Περσῶν
ἡγεμόνι περιστρατοπεδεύειν ἐδόκει τὴν πόλιν ἐκ τε γῆς καὶ θα-
C *λάττης, καὶ ὄλον τὸ τῆς πολιορκίας ἐπάγειν ἐκ τοῦ παραχρημα*
βλαισῶν, καὶ μὴ τρίβειν ἡσυχῇ καθήμενους τὸν χρόνον, ἔργοις δ
ἐνὸν τὰ τῆς μάχης ἐν βραχεῖ κρίνεσθαι τὰ τε ἄλλα καὶ μά-
λισθ' ὅτι καὶ σύμμαχον συνέβαινε τῇ ἔξωθεν ἤδη γίνεσθαι πο-
λιορκία καὶ τὴν ἐνδοθεν ἀναπλεγομένην τῶν οἰκητῶρων στᾶσιν.
τῷ δὲ βασιλεῖ τοῦτ' οὐδαμῇ συνεδόκει, τὸν μάρτυρα τιμῶντι
Δημήτριον· καὶ ἄλλως δ' οὐκ ᾔεκο χρῆναι τῆς ἰσχύος αὐτοῦ δ
D *τὴν περιουσίαν ἐκ τῆς τῶν πολιορκουμένων φαίνεσθαι συμφορᾶς·*
ἀλλ' ὑπερηκότας ὄντε τοὺς στασιαστὰς τῷ τε λιμῷ καὶ τῇ τῆς
πολιορκίας ἀνάγκῃ καθ' ὁμολογίαν παραδέσειεν σφᾶς τε αὐτοὺς
καὶ τὴν πόλιν. (Θ.) Ἐπεὶ δὲ τριακονθημέρου παρωχηκότος ἐν-
ταῦθα χρόνου τὰ κατὰ γνώμην οὐκ εὔδοα ἐωρᾶτο, τὴν μὲν ἄλ-
E *λην δύναμιν ἀφίησι διαπόντιον ὁ βάρβαρος οἴκαδε ὑπέβαι, τὸν*
ἀνάπλουον διὰ τῆς Θρακώας κελύσας παραλίου ποιεῖσθαι· δε-
διῶς ἴσως μὴ πού τις ἔτι χρειὰς προῖοῦσιν ἀνάγκῃ τούτῳ προσγέ-
νηται σφῶν· ἔξακισχιλίους δ' ἀπολεξάμενος μόνους κατέσχε παρ'

semper illarum vis est, ut istiusmodi imagines offerant et proponant, ac tanquam consolatrices labanti ex desperatione animo adsint de propinquo, speciebus nempe iis quae appetitui insunt adiuvantibus. At interim miseris illis id relinquebatur, id supererat, ut eorum mala quasi per successionem continuarentur. Spes autem illae providentes nihil aliud erant, nisi voluptatis umbra quaedam et ventus coactus in retia; quorum ea est natura, ut statim perfluant omni ex parte, manere autem plena nequeant. (VIII.) Et enim Persarum quidem duci placebat, obsideri urbem tam a terra quam a mari, ac totis statim viribus oppugnationi incumbi, nec teri tempus nil agendo; quia, si ageretur, brevi poterat armia decerni; idque eo magis, quod adiutrix iam esset externae obsidionis ea quae intus accensa erat civium seditio. Imperatori autem minime id placebat, Martyrem colescenti Demetrium. Alioqui vero haud putabat oportere, quantum robore praestaret, in obsessorum calamitate ostendere, sed seditiosos illos fame tandem et premente obsidione fractos ex pacto se atque urbem esse dedituros. (IX.) Postquam autem triginta diebus illic elapsis res ex sententia succedere haud videbantur, reliquas quidem vires mari impositas dux barbarus domum remittit iubetque, ut per maritimam Thraciae oram renavigent: veritus, ne procedente tempore aliqua necessitas inconveneret, adeoque his opus foret. Delectu autem habito, sex duntaxat hominum millia penes se retinuit. Ea

- ἑαυτῷ. οὗς ἐπαγόμενος ἐπ' ἀτελέστοις ἀπαίροντι συναπῆει ταῖς A. C. 1343
 ἑλπίσι τῷ βασιλεῖ, πολλὰ μὲν κατειρωνευόμενος τῆς αὐτοῦ περι Imp. Io. Pa-
 τὰ θεῖα δεισδαμονίας, πολλὰ δὲ μεμφόμενος, ὅτι μηδεὶς ποτ' iacol. 8
 οἶκτος αὐτὸν εἰσῆει τῶν τὰ δεινότατα κασχόντων δι' αὐτὸν ἐν τῇ
 5 πόλει· ἀλλ' οἶκτος οἶκτον ἀντέκρουσε μικροῦ τινος ἄξιος τὸν F
 ζῆν γε τῷ ἀφελίμῳ πολλήν τινα τὴν ἀνάγκην ἐπιφερόμενον· ὡς
 εἶναι φησι τελευτῆν εἰς τὸ προφανές ἀφειδές τὴν τοῦ οἴκτου τοῦδε
 ἐπωνυμίαν, καὶ βρυχειαν μὲν τινα τὴν τοῦ λωσιτελοῦς παρεχο-
 μέτην δόκησιν, μείζονα δὲ τὴν ζημίαν εἰς τοῦμφανές προξενούσαν.
- 10 (I.) Ἑβδομαῖοι μὲν οὖν ἰόντες ἐκεῖθεν τὰ περὶ Χριστοῦπόλιν P. 423
 ἀπονητὶ διέβησαν στενά· κἀκεῖθεν αὖθις ὡς διὰ φιλίας πορευό- V. 343
 μενοι τῶν ἐνταῦθα διῶσταμένων ἀπεπειρῶντο πόλεων. καὶ τὸ
 μὲν φθινόπωρον ἐν τούτοις ἐτελεύτα. ὁ δὲ χειμῶν τοῦ συμφυοῦς A. M. 6852
 λοιπὸν τὰς ἁκμὰς ἀνεγύλλευσεν ψύχους. Ind. 12
- 15 α'. Ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ μὴ μονοειδῆ τὴν ἱστορίαν ἐκθεῖναι B
 προῦθέμεθα, μηδὲ μόνοις πῦσαν ἀσχολίαν τοῖς Ῥωμαίοις παρέ-
 χουσαι πράγμασιν, ἀλλ' ἐνιαχοῦ καὶ παρεξίναι, τῆς χρείας
 ὁπίωσποτε συνελανούσης εἰς τὴν ἀνάγκην, εἰκὸς εἶναι κἀνταῦθα
 λοιπὸν ἡγούμεθα, τὸν τῆς προκειμένης εἰρημὸν ὑποθέσεως εἰς τὴν
 20 ἕστεραϊαν ὑπερθεμένους, καθὰ καὶ πολλαχῆ πεποιήκαμεν πρό-
 τερον, ἐφ' ἕτερον καὶ τήμερον τρέψαι τὸν λόγον, κἀκείνων με- C
 τρώως μνησθῆναι, ἧπόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν ἄλλοις ἔθνεσι πέ-
 πραται χρόνον· ἢ δοκεῖ μὲν πως ἀλλότρια διὰ τὸ τῶν τύπων
 ἐπερόριον· ἔστι δ' ὁμοως καθ' ἕτερον τρόπον οἰκεῖα καὶ πᾶν

secum ducens imperatorem spe irrita migrantem comitatus est, multa in
 illius superstitiosum animum iocatus, multa etiam incusans, quod nulla
 eum subisset miseratio illorum, qui in urbe propter eum extrema paterentur;
 sed misericordia quaedam parvi momenti repulisset eam, quae con-
 iunctam cum utilitate gravem quandam necessitatem afferret. „Ita fit“, ai-
 bat ille, „ut in apertam demum crudelitatem evadat ea quae nominatur mi-
 sericordia, ac postquam utilitatis opinionem brevem attulit, damnum evi-
 denter maius importet.“ (X.) Inde igitur profecti septimo die Christopo-
 litanas fauces nullo labore pertransierunt: atque illinc rursus quasi per fo-
 ederatum solum euntes urbes ea in regione dissidentes sollicitabant. Atque
 antumtus quidem interea abiit. Hiems autem ex eo coepit ingenti frigo-
 ris stimulos recudere.

11. Sed nos quoniam simplicem edere historiam haudquaquam institui-
 mus, neque totam unis Romanorum rebus operam dare, verum et nonnun-
 quam ultra excurrere, utcumque ipsa res in eam nos necessitatem adduxe-
 rit, opportunum hoc loco deinceps arbitramur, praesentis argumenti con-
 tinua serie in crastinum dilata, ut alibi saepe etiam antea fecimus, nostram
 hodie orationem alio convertere, et ea omnia breviter commemorare, quae
 per idem tempus gesta sunt apud alias gentes: quae etiam, propter inter-
 valla regionum, aliena videantur quodammodo, sunt tamen alia ratione aff-

- A. M. 6852 ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ἀφηγήσει κοινωνοῦντα. ἡ γάρ τοι βασιλεύουσα
 Ind. 12 πόλις αὐτῆ κοινῇ τῆς ὄλης εἰπεῖν οἰκουμένης ἐστίν ἐστία καὶ
 κοινὸν πρυτανεῖον· καὶ χορηγεῖ μὲν δαμιλῶς πᾶσαν τοῖς ἅπασιν
 D χορείαν· γεωργοῦσι δ' αὐτῇ καθάπερ δεσποίνῃ πᾶσα γῆ τε καὶ
 θάλασσα καὶ πάντες ἄνεμοι· καὶ ὀρῶμεν πανταχόθεν τὴν σιτο-
 πομπίαν ἰοῦσαν ἀφθόνως ἐνταῦθα χειμῶνος καὶ θέρους, ἤρως
 τε καὶ φθινοπώρου· καὶ ναυστολοῦσιν εἰς ταύτην ὀλκάδες τε καὶ
 τριήρεις αἰεὶ, καρπῶν μὲν ἀπάντων ἄγουσαι γονάς, τεχνῶν δὲ
 παντοδαπῶν ποικίλματα. πάντα γὰρ ὅσα πῦσιν ἐκασταχοῦ γίνε-
 ται ἀτερεπῆ τοῖς κεκτημένοις εἶναι δοκεῖ πως, καὶ φρονεῖν οὐδὲν
 P. 424 οὐδαμῇ γενναῖον δύνανται, πρὶν ἂν ἐς τὸ μέγα τοῦτο καὶ οἰκου-
 μενικὸν τῆς πόλεως θέατρον περιβλεπτόν τινα ποιήσωνται τῆν
 ἐπίδειξιν. δι' ἣ δὴ καὶ ἡμεῖς τὰς τοιαύτας ἀναγκαζόμεθα ποιῆ-
 σθαι παρεκδρομὰς, ἵνα μὴ τὰ τῶν ἐνίοτε καὶ ἐνιαχόθεν συμβαι-
 νόντων συμπτωμάτων αἴτια τῇ τε βασιλευούσῃ τῶν πόλεων καὶ
 τοῖς ἐνταῦθα πράγμασι, μὴ προγνωσκόμενα τοῖς ἐντυγχάνειν
 V. 344 τῇ ἱστορίᾳ μέλλουσι, δύσβατά πως καὶ φαραγγώδη φάναι τὰ
 Βμεταξὺ χωρία τοῦ λόγου δοκῆ καὶ μακρὰς τινας εὐκρινείας
 δεόμενα. (B.) Καὶ μὲν δὴ λεκτέον ἡμῖν πρότερον, ὅποσα Τρα-
 πεζουντίοις κατὰ τοῦτον συνεπεπτώκει τὸν χρόνον. μετὰ γὰρ τὸν
 Κομνηνὸν Ἀλέξιον, τὸν ἀδελφιδοῦν Ἀνδρονίκου τοῦ γηραιῶν βα-
 σιλέως Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου, Βασίλειος ὁ υἱὸς τῆν τῶν
 Τραπεζουντίων ἡγεμονίαν διαδεξάμενος ἔγχευ νόθον τοῦ νέου
 C βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου θυγατέρα Εἰρήνην· ἣ

nia et Romanae historiae plane coniuncta. Ipsa quippe haec dominatrix civitas commune est totius paene dixerim orbis domicilium ac prytaneum. Nam et omnibus omnia, prout cuique usus est, abunde suppeditat; et illi tanquam dominae terra universa, mare, et omnes venti famulantur: videmusque illuc affluentem undique vim frumenti magnam, hinc, aestate, vere, et autumnis; et ad eam urbem perpetuo navigare onerarias naves ac triremes, omnia fructuum genera et quarumlibet artium inventa apportantes. Quaecumque enim singulis in locis unusquisque habet, ea ingrata possesso-ribus esse quodammodo videntur, ac nihil generosi sapient, antequam in magno et universis gentibus exposito huiusce urbis theatro clarum aliquod sui spectaculum exhibuerint. Hinc fit, ut nos eiusmodi excursions facere cogamur, ne si ea, quae causam praebuerunt cur aliquando et certis in locis quidpiam reginae urbi et huic imperio accideret, praecognita haud sint illis, qui in hanc historiam incident, ardua et ut ita dicam confragosa, et accurato iudicii examine indigere videantur interiecta narrationis interval-
 (II.) Ac primum quidem de iis rebus dicturi sumus, quae Trapezuntis per illud tempus acciderunt. Alexio Comaeno, Andronici senioris Palaeologi Romanorum imperatoris nepoti ex sorore, Basilus filius heres successit in Trapezuntis imperium. Is uxorem duxit Irenen, filiam iunioris Andronici Palaeologi spuriam, nec diu cum ea vixit, et sine liberis decessit. At haec

καὶ βραχὸν τινα συμβεβιωκῶς χρόνον ἐτελεύτησεν ἄκαις. ὄχοῦσα A. C. 1348
 δὲ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῇ ὑπερόριον μὲν ἐς Βυζάντιον ἀπεστάλκει Imp. Io. Pa-
 τὴν ἄνθρωπον, ἣ πρὸς λαθραίαν ἐμίγνυτο κόλτην Βασίλειος, laeol. 8
 ἑμοῦ τοῖς δυοῖς σπηλοῖς νύειν· ἕμα τε ἐπρεσβεύετο καὶ δεῦτε-
 5ρον ἄνδρα οἱ πεμφθῆναι τῶν παρὰ Βυζαντίοις γένει καὶ δόξῃ
 προϋχόντων, ὃς ἂν πρὸς βουλήσεώς τε ἢ τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ
 καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ διατελέσῃ βούλησιν τὴν ἀρχὴν διοικῶν τῶν **D**
 Τραπεζουντιῶν. οὐπω τοίνυν ἐξ Ἀκαρνανῶν ἐπαλεηλυθότα τὸν
 βουαίεμ εὐροῦσι τοῖς πρέσβεσιν ἔδωκε μείναντας κατὰ χώραν
 10 πῆμψαι τοὺς ἐρουῦντας ἐκεῖνω τὴν τε ἄφιξιν σφῶν καὶ τὸν τῆς
 ἀφίξεως τρόπον. (Γ.) Ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου χωροῦντος τῷ Βυ-
 ζαντίῳ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπιδημητικῶς οὐκ εἰς μακρὰν μὲν αὐτὸς
 ἐτεθήκει, τὴν δὲ τῶν δημοσίων φροντίδα πραγμάτων γνώμῃ **E**
 τῆς βασιλίδος Ἄννης Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἐτύγγανε διοι-
 15 κῶν, μέγας ὢν ἔτι δομέστικος, πρὸς μὲν τῆς τῶν Τραπεζουν-
 τιῶν ἡγεμονίδος Βιρήνης τὴν ζήτησιν ἐπινεύειν οὐκ εἶχεν εὐθύς,
 ἀλλ' ἐφ' ἑτέρας ἐτρέπετο σκέψεις. ὄρων γὰρ τὸ διεθρῶγός ἐπὶ
 πολλὰ τῆς τῶν Τραπεζουντιῶν γνώμης συνῆκε, μὴ πρὸς ὑπάντων
 εἶναι τὴν γνώμην αὐτῆς στεργομένην. νόμος γὰρ ἐκείνοις οἶον
 20 ἄφρακτα δυνάμενος, μηδ' ὑπ' οὐδενὸς ἐκουσίοις τῶν ὑπάντων **F**
 γενῶν ἄρχεσθαι βούλεσθαι, πλὴν τῶν ὄσοι τὸ γένος ἐκ Κομνηνῶν
 κατίαςιν ἔχοντες. διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν ταύτης παρ' οὐδέν θέ-
 μενος αἴτησιν ἐπὶ τὴν ἐκείνων ἡγεμονίαν τὸν τῶδ' προτετελευτη-
 κότος Ἀλεξίου πέπομφεν ἀδελφὸν Μιχαὴλ τὸν Κομνηνὸν, περὶ
 25 που τὰ ἐξ καὶ πεντήκοντα ἔτη γενομένην ἔχοντα ἦδη τὴν ἡλικίαν.

rerum potita mulierem quidem illam, cum qua habuerat Basilium clandesti-
 nam consuetudinem, Byzantium exulatum miserat una cum duobus eius
 filiis infantibus; per legatos autem postulaverat, ut sibi alter maritus mit-
 teretur, qui inter Byzantios genere et splendore fortunae emerit, et im-
 peratori ac patri acceptus foret, Trapezuntisque imperium ex eius senten-
 tia pergeret administrare. Cum igitur legati nondum ex Acarnania rever-
 sum esse imperatorem comperissent, visum est eis subistere, atque ad eum
 mittere qui suum adventum et adventus rationem nunciarent. (III.) Pro-
 cedente tempore ipse imperator Byzantium advenit, nec multo post vita
 functus est: publicarum autem rerum curam, Annae imperatricis natu, Ioan-
 nes Cantacuzenus, magnus tum quoque domesticus, sustinere ex eo coepit.
 Atque hic statim imperatricis Irenes petitioni annuere hand potuit; verum
 ad alias curas animum appulit. Cum enim Trapezuntiorum animos vacil-
 lare maxima ex parte animadverteret, non omnibus placere eius mulieris
 consilium intellexit. Lex quippe est apud eos paene inviolabilis, ne ab
 ullo cuiuscunque stirpis homine gubernari se ultro patiantur, nisi qui ab
 Comnenis oriundus sit. Quapropter illius postalatis pro nihilo habitis, re-
 ctorem illoc misit Alexii praemortui fratrem, Michaëlem Comnenum, qui
 sextum circiter et quinquagesimum aetatis annum iam attingebat. (IV.) In-

- A. M. 6852 (A.) Τῶν γε μὴν ἐκεῖ συγκλητικῶν οἱ μάλιστα πάντων λογιόν-
 Ind. 12
 P. 425 τες διὰ τε δόξης ὄγκου καὶ πλούτου δύναμιν ἐφ' ἕτερον ἐτρέ-
 ποντο βούλευμα. ἵνα γὰρ αὐτοῖς ἐπ' ἀδείας εἴη τῆς ἀρχῆς κατορ-
 χεῖσθαι καὶ ἄγειν καὶ φέρειν τὰκεῖ πράγματα ὅση τὸ βουλούμενον
 ὑποτίθῃσιν, ἐν ἐκ τῶν νόθων Βασιλείου βρεφῶν προσεποιούντο 5
 ζητεῖν εἰς τὸ τῆς ἡγεμονίας πρόσχημα. ὄθεν εἰς τὸ τῆς Τραπι-
 Βζοῦντος ἐπίγειον κατακεκλευκότα τὸν Κομνητὸν Θεασαμένους τὰ
 μὲν βεβουλευμένα ὄρῃν ἐς προὔπτον εὐθὺς οὐ μάλα ἐδόκει, ἵνα
 μὴ φωραθεῖσιν ἐμποδῶν ὃ δῆμος γένηται, σύμμαχον ἔχων καὶ
 τὴν ἄρτι συγκαταπεπλευκυῖαν τῷ Κομνητῷ δυοῖν Λατινικῶν 10
 νεῶν δύναμιν· ἀλλ' ἐν τῷ αὐτίκα ζύν γε ταῖς ἀνηκούσαις τιμαῖς
 δεξάμενοι πρὸς τὸ ἐκεῖ ἀρχεῖον ἀνήγαγον. γενομένης δ' ἐσπέ-
 ρας, αὐτὸν μὲν ὡς ἐν εἰρκτῇ τῷ παλατίῳ κατέλειψαν· τῶν δ'
 C αὐτῷ προσκειμένων ὄχλων, ὅσοι μὴ δρυσμῶ διεσώθησαν ἐς τὰς
 τριήρεις, οἷς μὲν κατακεκόφθαι, οἷς δ' ἐς δεσμοτώριον παρα- 15
 πέμφθαι γεγένηται. αὐτὸν δ' αὖ ἐς τὴν ὑστεραίαν διαπόντιον
 V. 345 τῷ ἔκτομῳ φρουρεῖν ἐπιπόμφεισαν; τῆς τῶν συγκλητικῶν μὲν
 ἐκείνων φαρτῆρας ὑπάρχοντα καὶ αὐτὸν, ἔχοντα δὲ τὴν τῶν οὐτωσὶ
 πως ὠνομασμένων Λιμνίων τηρικαῦτα ἐπιτροπήν· ὧν διαχοσίους
 D ἔγγυς διέχει σταδίους ἢ Τραπεζουνητίων μητρόπολις. τούτων δ' 20
 οὕτω διαπεπραγμένων, ὑπὸ δυοῖν ἢ τριῶν διωκεῖτο συγκλητικῶν
 τὰ ἐκεῖ πράγματα, πλημμελῶς μὲν καὶ λάθρα, τοῦ δήμιου σφίσι
 λοιδορουμένου καὶ στάσις ἐγείρειν διὰ μελέτης ἔχοντος· διω-
 κεῖτο δ' οὖν. (E.) Ἐπεὶ δὲ τοῖς τὸν κίνδυνον διαδράσιν ἐκείων

terim ii ex senatoribus, qui omnium maxime illic et dignitate et opibus pollebant, aliud consilii ceperunt. Ut enim impune summam potestatem ludibrio habere possent, ac res omnes ferre et agere pro libidine, infantem ex spuris Basilii liberis unum expetere se simularunt, cui titulum imperii deferrent. Itaque cum ad portum Trapezuntis appulsam Comneni navim conspicati essent, ea quae decreta fuerant palam quidem et statim exec- qui non placuit; ne, si deprehenderentur, populus impedimento esset, auxilia- rem habiturus etiam illam manum, quae duabus Latinis navibus una cum Michaële Comneno advecta fuerat. Sed illum e vestigio (ut par erat) ho- norifice exceptum in palatium deducunt. Vespere autem eundem in aulam tanquam in carcerem includunt. Ex turba vero, qua erat stipatus, qui- cunque ad triremes sese haud recepero, ii partim caesi, partim in custo- dias dati. Ipsum Michaëlem postera die mari impositum Eunucho custo- diendum mittunt, qui et ipse cum illis senatoribus societatem coiverat, et his quos Limnios vocant tum temporis praecerat; qui locus Trapezunte distat ducentis fere stadiis. His ita perpetratis, a duobus ibi aut tribus senato- ribus respublica administrabatur, perperam quidem et clanculum, populo ipsis convitante et seditionem meditante; administrabatur tamen. (V.) Postquam vero ii qui ex hoc periculo salvi evaserant (erant autem ex fa-

(γένους δ' ἦσαν τῶν Σχολαρίων) ἐς Βυζάντιον ἐπανέειναι συνέβη, A. C. 1343
καθάπερ ἐκ πελάγους καὶ κλύδωνος ἐς λιμένα τινα καὶ γαλήνην, Imp. Io. Pa-
ἔργον ἦν ὄψω ἂν δυνήθεϊεν τοῖς διώκταις ἐκείνοις ἀμύνασθαι laeol. 3
τρώκω. διὸ τὴν βασιλίδα Ἄνναν λόγοις καὶ ὑποσχέσεσιν ὑπέλθόν-
5 τις παντοίοις ἔπεισαν δοῦναι σφισιν εἰς τὴν τῶν Τραπεζουν-
τιῶν ἡγεμονίαν τὸν τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαὴλ υἱὸν, εἰκοστὸν τμη-
καῦτα τῆς ἡλικίας ἄγοντα χρόνον. μισθοῦ τοίνυν τρεῖς Λατινι-
κὰς εἰληφότεας τριήρεις, καὶ τοῦτον ἐμβεβληκότας, δεκαταλοῦς
ἐς τὸν τῶν Τραπεζουντιῶν κατᾶραι λιμένα συμπέπτωκεν. ἐπεὶ δὲ
10 πρὸς ὄπλα ἐκεχωρήκεισαν ἔνδοθεν οἱ νεωτερίσαντες πρότερον,
στάσις ἐγεγόνει τοῦ δήμου κατ' αὐτῶν· καὶ ἅμα καὶ ἡ Λατίνων
ἔξωθεν ὀπλισαμένη δύναμις τὰς τε πύλας τῆς πόλεως ἀνεμόχλευ-
σάν τε καὶ ξὺν οὐδενὶ πόνῳ τῶν τε ἀντιπάλων τάχιστα ἐγκρα-
τιῖς ἐγεγόνεισαν καὶ τῶν σφῶν οὐσιῶν ἔστιν ἕς διηρηπάκεισαν.
15 (ζ') Τῆς οὖν ἡγεμονίας οὕτως ἐς τὸν τοῦ Κομνηνοῦ παῖδα
περιεληλυθυίας, καὶ τῶν ἐς τοῦτο ἐσπουδακῶτων Σχολαρίων τὰ
μέγιστα ἤδη δυναμένων, τίσιν τῶν τολμηθέντων πρὶν κατὰ σφῶν P. 426
ἐγένετο αὕτη. τῶν μὲν γὰρ αἰτίων οἱ πρῶτοι καὶ δόξη καὶ ἀξιά-
ματι δύο κεφαλαιήν τε ἔδοσαν τιμωρίαν καὶ τὰς οὐσίας ἀφῆ-
20 ρηται. ὅσοι δ' ἐκείνων δευτέραν καὶ τρίτην εἶχον τὴν τάξιν, τού-
τοις δ' ὑπερόριον σχεῖν κατεψήφιστο δόλαιαν διὰ βίου. (Ζ.) Ἀλλὰ
πρὶν ὅλους τρεῖς ἐξήκειν ἐνιαυτούς, τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ νέος ἐκβέ-
βληται ἡγεμών. ἐν γὰρ οὐδενὶ ποιησάμενος τὴν τῶν πρεσβυτέρων Β
ἐκείνων Σχολαρίων παραίνεσιν ἤλιξ ἡλικία ἔτερε, καὶ νεωτερί-

3. τοῦς διώκτας ἐκείνους conl. Boiv.

milia Scholiariorum) Byzantium reversi sunt, tanquam ex pelago et maris
aestu in portam aliquam ac tranquillam stationem, in id unum incubuerunt,
ut exactores illos quacunq̄ possent ratione ulciscerentur. Annam itaque
imperatricem dictis promissisque omnibus inducere, ut sibi Michaëlis Co-
mneni filium, qui tum ætatis annum vigesimum agebat, Trapezuntis impe-
rio præficiendum daret. Tribus igitur Latinis triremibus mercede con-
ductis, iuvenem imponunt ac decimo post die ad portam urbis Trapezuntis
appellunt. Tum ad arma euntibus rerum novarum auctoribus, seditio ad-
versus eos facta a populo. Simul foris adveniens Latinorum manus armata
urbis portas perrumpunt, statimque et nullo labore potiuntur adversario-
rum; nonnulla etiam ex eorum bonis diripiunt. (VI.) Sic igitur devoluta
ad Comneni filium potestate, cum Scholarii, qui id navaverant, plurimum
iam auctoritate pollerent, ea quæ superiori tempore in eos commissa fue-
rant, in hunc modum vindicata sunt. Inter conjuratos qui duo splendore
fortunæ et dignitatis eminebant, capitis poenas expenderunt ac bonis spo-
liati sunt. Qui vero secundum ac tertium ab illis gradum obtinebant, ii
omnes perpetuo exulare iussi. (VII.) Sed et ipse annis nondum totis tri-
bus elapsis exturbatur solio novus princeps. Nihili enim factis seniorum
Scholiariorum consiliis, aequalis aequalibus gaudebat; atque ita juveniliter

Nicephorus Gregor. Vol. II.

44

- A. M. 6352 ζων οὕτωςι νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τρυφαῖς καὶ πότοις ἀδεί-
 Ind. 12 στερον ἐσχόλαζε, καὶ ἀσλητρῖσι καὶ ὄρχηστρίσι διετέλει συνα-
 σελαίνων καὶ τοὺς ἡγεμονικοὺς θησαυροὺς τῶν Τραπεζουντιῶν
 ἀναλλοσκῶν ἐν τοῖς τοιοῦτοις· ὡς ἀγανακτήσαντας τοὺς Σχολα-
 ρίους μεταπέμψασθαι τε τὸν πατέρα τοῦ νέου ἡγεμόνος ἐκ τῶν 5
 C Λιμνίων Μιχαὴλ τὸν Κομνητὸν (ἔτυχε γὰρ καὶ ὁ κατέχων αὐτὸν
 ἐκτομίαις ἐκεῖ προτετελευτηκῶς) καὶ αὐτὸν μὲν τοῖς ἡγεμονικοῖς
 ἐγκαθιδρύσασθαι θρόνοις, τὸν δὲ νεωτεριστὴν δέσμιον ἐς τὴν
 τῶν Βυζαντιῶν ἐκπέμψαι φρουρᾶν. (H.) Τὴν γε μὴν ἡγεμο-
 νίαν οὕτω διαζωσόμενος ὁ Κομνητὸς Μιχαὴλ, ἦν πάλαι μὲν ὁ 10
 πατὴρ ἐκ διαδοχῆς εἶχε προγονικῆς, ἐκείνου δ' ὑπαλλάξαντος,
 Ἀλέξιος ὁ τούτου διεδέξατο ἀδελφός, καὶ μετ' ἐκείνου, ὡς γε
 D εἰρήκειμεν, διὰ τῶν μεταξὺ δυοῖν μειρακίων εἰς τοῦτον κατελη-
 λυθέναι ξυνέδραμεν, ἐπέβαινον ἐφ' οἷς ὁμιωμόκει. τὰ δὲ ἦν αἰ
 συμφωνίαι καὶ τὰ ὀρκωμοτήρια, ὅσα γε τοῖς Σχολαρίοις, αἰτίοις 15
 ὑπάρξασι τῆς ἡγεμονίας αὐτῷ καὶ δύναμιν τῶν ἄλλων συγκαθη-
 τικῶν κεκτημένοις μείζω καὶ ἡγεμονικῆν, συνέθετο· σχῆμα μὲν
 αὐτὸς διασώζειν ἡγεμονίας· τῶν δ' ὅσα πράσσεισθαι μέλλοι πάν-
 E τῶν εἶναι προβουλευτὰς καὶ διανομίαις σφῶς, καὶ ῥητῶν καὶ
 V.346 ἀπορρήτων ἐπιγνώμονας καὶ βεβαιωτάς. (Θ.) Τοῦ δὲ χρόνου 20
 ῥέοντος, ἐπειδὴ τὴν σφῶν ἀσθάδειαν ὅ, τε δῆμος ἐμίσει καὶ
 τό σφισιν ἀντικείμενον τῶν ἀπολαλώτων μέρος εἰς τὸ δύνασθαι
 ἤδη προὐχώρει, τὴν τοῦ δήμου πρὸς ἐκείνους ἀπέχθειαν ἔχον
 ἐπίκουρον, ῥιδίδες τε καὶ στάσεις ἀναφύμεναι μεταξὺ πρὸς

lascivians noctes diesque luxui et comotationibus licentius indulgebatur; cum tibicinis et saltatricibus libidinabatur, ac Trapezuntiorum principum aerarium in eos usus exhauriebat. Hinc factum est, ut indignati Scholarii iunioris principis patrem Michaëlem Comnenum ab Limniis arcescerent (quippe et Eunuchus, a quo ille detinebatur, praemortuus erat) eumque in solio imperatorio collocarent; petulantem vero iuvenem in Byzantinam custodiam vinctum ablegarent. (VIII.) At Michaël Comnenus, accepta in hunc modum potestate (quae pridem ad ipsius patrem transmissa a maioribus fuerat, eo autem mortuo pervenerat ad Alexium fratrem; ac tandem ad istum, ut diximus, iuvenulis duobus interiectis, devoluta fuerat), ea quae iuraverat implevit; pactiones dico et sancita iureiurando cum Scholariis foedera, qui ut imperaret effecerant, et maiorem quam caeteri senatores summamque auctoritatem obtinebant. Convenerat porro, ut insignia quidem potestatis ipse retineret; eorum vero omnium, quae in posterum gerenda essent, ipsi praesides ac dispensatores forent, et rerum sive palam sive secreto agitantium arbitri atque auctores. (IX.) Procedente autem tempore, quia et populus illorum oderat arrogantiam, et eorum qui perierant factio ipsis contraria potens iam evaserat, adiuvante populi in Scholarios odio, ortae inter utrosque rixae ac dissensiones in eam necessitatem eos adduxerunt, ut Mi-

ἀνάγκας ἦγον ἐκατέρους δεῖσθαι τῆς τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαήλ αὐτο- A. C. 1343
 κρατορικῆς ἐξουσίας· κἀντεῦθεν ξυνέβαινε αὐτὸν ἐν βεβαίῳ κα- Imp. Io. Pa-
 τέχνῃ τὰ τῆς ἡγεμονίας σκῆπτρα, μηδενὸς ἐμποδῶν τῇ ἐξουσίᾳ F laeol. 3
 τῶν κατὰ γνώμην καθισταμένων. καὶ ταῦτα μὲν τῆδὲ πη ἔσχεν.
 5 β'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ σπάνις ἐπέβη σίτου Βυζαντίους P. 427 -
 τε καὶ πλείστας τῶν ἐν τῇ Θράκῃ Ῥωμαϊκῶν πόλεων. τῶν γάρ
 τοι Ῥωμαίων τοῖς ἐμφυλλοῖς περισπωμένων πολέμοις, συχνὰς
 ποιούμενοι τὰς ἐφόδους οἱ ἐξ Ἀσίας ἀδεῶς μονήρεσι καὶ τριήρεσιν
 ἐς τὴν Θράκην περαιούμενοι Τοῦρκοι, καὶ μάλιστα ἐν ἀκμῇ τοῦ
 10 αἴτου, τὰς τε χώρας ἐνεπίμπρυσαν καὶ τὰ κτήνη ἤλανον, ἄν-
 δρας τε καὶ γυναικας ἠνδραποδίζοντο, καὶ πάντ' ἐποίουν τὰ χυ-
 λεπώτατα· ὡς ἀοίκητόν τε καὶ ἀγεώργητον ἐντεῦθεν καταλειφθῆ- B
 ναι τὴν γῆν. μία μὲν οὖν αὕτη πρόφασις Ῥωμαίοις γίνεται τοῦ
 λιμοῦ. δευτέρα δὲ καὶ μελλων, ὅτι καὶ ἡ ἐκ τοῦ Εὐξείνου πόν-
 15 του κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐνιαύσιος κατιοῦσα σιτοπομπία ἐξ αἰτίας
 ἐπαύσατο τῆσδε καὶ αὕτη. (B.) Ἔστι Λατίνων τῶν ἐκ Γεν-
 νοῦας ἄποικος πόλις, ἣ πρὸς τῶν ἐγγχωρίων καλεῖται Καφῶς,
 καὶ τοῦ πρὸς τῇ Μαιώτιδι Βοσπόρου τριακοσίους καὶ χιλίους C
 σταδίους διέχουσα, παρὰ τὰ εὐώνυμα τοῦ Εὐξείνου πόντου κει-
 20 μένη πλευρὰ, εἴ τις πρὸς ἄρκτους ποιῆσθαι τὸν ἀνάπλου ἐθέλοι,
 καὶ τὸν τε βόρειον πόλον καὶ τὴν Ἑλίκην ἔχειν πρὸ ὀφθαλμῶν.
 εἰωθὸς γάρ τοις Λατίνοις, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκ Γεννοῦας, ἐμ-
 πορικῶ τὰ πλείστα καὶ θαλαττῶ βίῳ προσταλαιπωρεῖσθαι, καὶ
 τὰς τῶν χρημάτων προσόδους τῶν τε κοινῶν καὶ ἰδίων ἐντεῦθεν

chaëlis Comneni potestatem summam esse iis expediret. Eo factum est, ut iste imperatoriam auctoritatem firmam et stabilem haberet, neque ei deinceps quisquam obstaret, quo minus quidvis ex sententia facere posset. Atque haec ita ferme se habuerunt.

12. Eadem tempestate Byzantium et pleraeque in Thracia Romanorum urbes rei frumentariae inopia laborabant. Turci enim, dum civilibus bellis Romani distringebantur, frequentes ex Asia incursiones faciebant, et tam moneribus sive unius remorum ordinis navibus, quam trirēmissis impune in Thraciam advecti, vigentibus praesertim segetibus, agros incendebant, iumenta abigebant, viros mulieresque in servitutem redigebant, omnia denique acerbissima perpetrabant; sic ut agri deserti et inculti remanerent. Prima haec igitur ratio exstitit, cur fame Romani urgerentur. Altera autem et gravior, quod frumenta illa, quae solebant ab Euxino ponto quotannis commeari, haud venerant. Cuius quidem rei causa haec fuit. (II.) Fundata est a Latinis Genuensibus colonia, quam accolae Caphas nuncupant, distatque a Maeotico Bosporo mcco stadiis, sita propter sinistrum Euxini ponti latus, si quis septentrionem versus navigare ac borealem polum et Helicem habere ob oculos velit. Cum enim omnes Latini, ac praesertim Genuenses, vitam ut plurimum agant mercaturae et navigationum laboribus vexatam, atque inde pecuniam cogant tam publicam quam privatam, com-

- A. M. 6851 *μη βουλόμενον ἰσχυρῶς ἐμάστιξε τῆς ψυχῆς, τούτοις δ' ἔφρασι*
 Ind. 11 *νεωτέρων συνήκμιζε ταραχῶν καὶ θορύβων, καὶ κατὰ τῶν πλου-*
σιῶν ἢ βασκανία τῶν ὀφθαλμῶν εἰνέετο, καὶ τὸ μακρὸν ἡσκαίτο
σφόδρα τῆς γνώμης. (Δ.) Τούτων δ' οὕτως διηρημένων δι-
πλῆ, καὶ τρίτη μοῖρά τις αὐτοῖς ἐπεφύετο συρφετώδης, δικαιο-
 P. 421 *σύνης πέρι καὶ ἀδικίας οὐδὲν ἐπαύουσα, ἀλλ' ἀγομένη ῥαδίως*
καθάπερ ὄπλον τοῖς ἄγειν ἐθελουσιν, ὅποι τὸ αὐθαδὲς ὑφηγεῖται
τῆς γνώμης, ἐπὶ πονήρῳ τῶν φθονομένων. οὔτε γὰρ αὐτονομία
δουλεῦεν οἷδεν ὁ δῆμος οὗτος, οὔτε νόμοις ἀνδρῶν παλαιῶν, τὸ
ζῆν ἐν ταῖς βίβλοις ἔχόντων, κἀκεῖθεν τὰ πολιτικὰ ῥυθμιζόντων 10
πράγματα, καὶ τοῖς τῶν ἀτόπων κινήμασιν ἔξεων πρὸς τὸ εὖ-
 B *δαιμον νομοθετούντων ἀεί· ἀλλ', ὥσπερ θαλάττης κύματα πᾶ-*
σιν ἀγριαίνουσι πνεύμασιν ἀχερῶς ὑπέικοντα τὰς δυστυχεῖς κα-
ταδύουσι τῶν ὀλκάδων ἀντάνδρους, οὕτως οὗτοι τὰς τῶν εὐδαι-
μόνων οἰκίας ἐκ βύθρων ἀνατρέποντες τὸ πολέμιον ἀκρατῶς 15
κατὰ τῆς τῶν ἀθλίων κεφαλῆς ἐπιφέρουσι ξίφος ἀπειδῶς καὶ ζῆν
γε λόγῳ οὐδεὶ. (Ε.) Πεπλασμένης οὖν ἀρτίως εἰς τὸν δῆμον
φύσεισ φήμης, ὡς τοῖς πλούτῳ καὶ ἀγροῖς καὶ βοσκήμασι βρι-
 C *θουσιν ἀναπετάσαι τὰς τῆς πόλεως πύλας κρύφα μελετηθεῖη*
τῷ βασιλεῖ Καντακουζηνῷ τὴν ζημίαν οὐ φέρουσιν, εἰς ἀντίπα- 20
λον ἔστησαν μοῖραν οἱ πλούτου καὶ δόξης ἐπιέμενοι πένητες, καὶ
τὴν ἀνάβρῃσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου
μετὰ τῆς μητρὸς ἐπὶ μέσης τε διαβρόχῃσιν ἕμνουσ τῆς πό-
λεως καὶ ἕμα Ζηλωτὰς σφῶς αὐτοὺς ἐπωνόμαζον, ὀνόμασι

leverat, angusta re animum acerbis stimulis urgente, ii barbarum et tumultuum novorum cupiditate fervebant, et oculorum malignitatem in divites intendebant, et furorem animi sui gestiebant exereere. (IV.) His ita bifariam divis, etiam tertia quaedam factio accessit, plebis colluvies, quae de iure aut iniuria nihil quidquam audit; sed facile tanquam instrumentum a quolibet volente trahitur, quocumque animi praecit pervicacia, in perniciem eorum quibus invidetur. Neque enim eiusmodi homines suam libidinem dominam ferre possunt, neque constitutas ab antiquis leges; qui vitam in libris perpetuam habent, atque inde republicas ordinando et pravorum affectuum motus corrigendo hominum felicitati semper consulunt: sed, veluti maris fluctus cuilibet vento saevienti facile obsequentes infelicia navigia ipsis cum hominibus mergunt, sic isti divitum domos funditus evertentes hostilem gladium in miserorum caput foede et impotenter sine ulla ratione incutiunt. (V.) Cum itaque fama recens conficta ad populum manasset, eos qui opibus et agris et re pecuaria abundarent, damnorum impatientes, decrevisse clam urbis portas imperatori Cantacuzeno aperire, ii pauperes, qui opum et gloriae appetentes erant, ex adverso insurrexerunt, et tam Ioannis Palaeologi imperatoris quam illius matris nomen in media urbe clare et aperte celebrarunt, iidemque se Zelotas nuncuparunt, specio-

χορηστοῖς τὴν τῆς κακίας ὑπόθεσιν περιπέττοντες, καὶ τὸν δῆμον
 εἰς συμμαχίαν ἐκάλουν, κερδῶν ἐτοίμων ἐλπῖσι τοῖς σφῶν θυ-
 μὸς παραθήγοντες. (ς'.) Οὕτω δὲ οὖν ὡςπερ βίβλου κατα-
 σκήψατος πνεύματος εἰς τὴν πόλιν, θόρυβος ἀνὰ πάντας δη-
 5 μότας ἐπιχωρίαζεν ἄτακτος, καὶ πάντες ἀθρόοι τῶν οἰκιῶν εὐθὺς
 ἐξεχέοντο, καὶ τῶν ἔξωθεν πολεμίων αὐτοὶ πικρότεροι τοῖς πλου-
 σίοις ἐγίνοντο, τὸν τε ἐν ταῖς οἰκίαις πλοῦτον ἕρπαγμα ληστρι-
 κὸν καθιστάμενοι καὶ αὐτῶν ὅσοις ἐνετύγγανον ἀφειδῶς ἀπο-
 10 σφύττοντες, καὶ πολιτικῶν αἰμάτων κρατήρας κενοῦντες ἐν ταῖς
 πλατεῖαις τῆς πόλεως. τό γε μὴν ἔκκριτον, καὶ ὅσον τῆς πόλεως V. 342
 ὄψις ὑπῆρχεν, εἰς τοῦτο κακοδαιμονίας ἡλάθη διὰ γε δὴ τὸ τῆς
 οὐσίας εὐδαιμον. τούτων δ' οἱ μὲν θανάτου δίκην ἔδοσαν αὐ-
 θιμαρῶν ταῖς τῆς δημοτικῆς παρανοίας ὁρμαῖς· ὣν δ' ἐν ὑπο-
 ψίαις ἔτι τὸ τῆς τύχης ἔκειτο μέλλον (πλείους δ' εἶναι τῶν ἐα-
 15 λεκώτων συνέλυπτεν σφῶς), τούτοις δ' ἐσκυθρωπακόσιν ἐτῆν οἰ-
 κουραῖν, φυλαττομέτοις ὡς τὰ πολλὰ τό γ' ἐν ἀγοραῖς καὶ θεά-
 τροις καθήρσιάζεσθαι. (Ζ.) Καὶ τάχ' ἂν ἐτεθνήκεσαν ὑπὸ δέους,
 εἰ μὴ τινες ἐκ βασιλέως ἔξωθεν ἐλπίδες εἰσπορευόμεναί πως ἀνεθ-
 ῶννύον τε πρὸς τὸ εὐψυχον καὶ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς
 20 πρὸς τὸ νῆφον ἀνεκαλοῦντο. μόναι γὰρ αὐταὶ μοχθούτων ἐω-
 ρῶτο τέρπουσα τηρικαῦτα κρηπὶς λογισμῶν, καὶ πρὸς γε, φρον- P. 422
 τίδων εἰς ἀπόγνωσιν ὀλισθαίνειν κινδυνευουσῶν, πρῶος φάναί
 καὶ τινος ἀπόζων εὐθυμίας ζέφυρος. εἰ γὰρ καὶ τὸ ψεῦδος ὁμό-
 στεγον ἐνίοτε φαίνονται κεκτημέναι, ἀλλ' οὖν τοιαυτὰ πως εἰδω-

is nempe nominibus malum propositum velantes, et plebem in auxilium ad-
 vocarunt, parati emolumentum spe animum illius acuentes. (VI.) Cum igitur
 ita in urbem quasi vehementer quidam ventus impetum fecisset, tumultus per
 omnem civitatem vagabatur inordinatus, et cuncti frequentes domibus sta-
 tim eiciabantur, saeviebantque isti in divites crudelius quam ipse foris
 imminens hostis. Nam et opes, quae in domibus essent, latronum more at-
 riperiant, et quoscumque divitum offendissent, eos foedissime iugulabant,
 et in urbis plateis civilem sanguinem large effuseque hauriebant. Lectissimi
 certe civium et quotquot erant in urbe conspectiores, in ea mala incide-
 runt, eo quod bonis abundarent. Ex his porro alii statim popularis insa-
 niae impetu poenas dederunt. Quorum autem adhuc incertum erat quae-
 nam futura esset fortuna (et ii quidem deprehensis plures erant), iis tristiti-
 am vultu praeferebant domi manendum erat, cavendumque, ne quid in
 fore aut theatri paulo audacius proloquerentur. (VII.) Atque illi prae
 metu fortassis exanimati essent, nisi eos spes quaedam foris ab imperatore
 advenientes ad confidendum erexissent, eorumque iudicium ad sanitatem
 revocassent. Haec enim solae iucundum videbantur eo tempore laborantis
 nationis adminiculum: atque hic lenis quasi Zephyrus eorum curas despa-
 rationi proximas levabat, et quendam veluti odorem securitatis spirabat.
 Etiam enim spes illis videntur aliquando socium habere mendacium, at ea

A. M. 6851 *λοποιεῖν ἐπεφύκεσαν ἀεὶ καὶ προτυποῦσθαι, καθάπερ ἐκ γειτό-*
 Ind. 11 *νων παρωῦσαι παρήγοροι πιπτούσαις ἐξ ἀθυμίας ψυχαῖς, τὰς*
 Βτῆς *ὀρέξεως φαντασίας συλλήπτορας ἔχουσαι. ἀλλὰ τὸ μὲν πά-*
σχειν ἐκ διαδοχῆς συνεχῶς τοῖς τυλαιπώροις ἐλλειπτο καὶ παρῆν
τὸ δὲ τῶν ἐλπίδων προμηθῆς σκυῖ τις ἦν ἡδονῆς καὶ δικτύοις
συναγομένη πνοή· οἷς τὸ μὲν διαρῆεῖν ἀθρόον ἔνεστι πάντως,
τὸ δὲ μένειν ὅλως οὐκ ἔνεστι. (H.) Τῷ μὲν γὰρ τῶν Περσῶν
ἡγεμόνι περιστρατοπεδεύειν ἐδόκει τὴν πόλιν ἐκ τε γῆς καὶ θα-
 C *λάττης, καὶ ὅλον τὸ τῆς πολιορκίας ἐπάγειν ἐκ τοῦ παραχρημα*
βρίαιον, καὶ μὴ τρίβειν ἥσυχῇ καθημένους τὸν χρόνον, ἔργοις
ἐνὸν τὰ τῆς μάχης ἐν βρουχεῖ κρῖνεσθαι τὰ τε ἄλλα καὶ μά-
λισθ' ὅτι καὶ σύμμαχον συνέβαινε τῇ ἔξωθεν ἤδη γίνεσθαι πο-
λιορκία καὶ τὴν ἐνδοθεν ἀναφλεγομένην τῶν οἰκητόρων στάσιν.
τῷ δὲ βασιλεῖ τοῦτ' οὐδαμῇ συνεδόκει, τὸν μάστυρα τιμῶντι
Δημήτριον· καὶ ἄλλως δ' οὐκ ἔβηκο χρῆναι τῆς ἰσχύος αὐτοῦ
 D *τὴν περιουσίαν ἐκ τῆς τῶν πολιορκουμένων φαίνεσθαι συμφορᾶς·*
ἀλλ' ἀπειρηκότας ὄντ' ἐπὶ τοὺς στασιαστὰς τῷ τε λιμῷ καὶ τῇ τῆς
πολιορκίας ἀνάγκῃ καθ' ὁμολογίαν παραδώσειν σφᾶς τε αὐτοὺς
καὶ τὴν πόλιν. (Θ.) Ἐπεὶ δὲ τριακονθημέρου παρωχηκότος ἐν-
 E *ταῦθα χρόνου τὰ κατὰ γνώμην οὐκ εὔδοα ἐωρᾶτο, τὴν μὲν ἄλ-*
λῃν δύναμιν ἀφίησι διαπόντιον ὁ βάρβαρος οἰκάδε ὑπέβαινε, τὸν
ἀνάπλουον διὰ τῆς Θρακίας κελύσας παραλλοῦ ποιεῖσθαι· δε-
 F *ιδιώς ἴσως μὴ πού τις ἐτι χρείας προιοῦσιν ἀνάγκη τούτῳ προσγέ-*
νηται σφῶν· ἔξυκισχιλλοὺς δ' ἀπολεξάμενος μόνους κατέσχε παρ'

semper illarum vis est, ut istiusmodi imagines offerant et proponant, ac tanquam consolatrices labanti ex desperatione animo adsint de propinquo, speciebus nempe iis quae appetitui insunt adiuvantibus. At interim miseris illis id relinquebatur, id supererat, ut eorum mala quasi per successionem continuarentur. Spes autem illae providentes nihil aliud erant, nisi voluptatis umbra quaedam et ventus coactus in retia; quorum ea est natura, ut statim perfluant omni ex parte, manere autem plena nequeant. (VIII.) Et enim Persarum quidem duci placebat, obsideri urbem tam a terra quam a mari, ac totis statim viribus oppugnationi incumbi, nec teri tempus nil agendo; quia, si ageretur, brevi poterat armis decerni; idque eo magis, quod adiutrix iam esset externae obsidionis ea quae intus accensa erat civium seditio. Imperatori autem minime id placebat, Martyrem colenti Demetrium. Alioqui vero haud putabat oportere, quantum robore praestaret, in obsessorum calamitate ostendere, sed seditiosos illos fame tandem et premente obsidione fractos ex pacto se atque urbem esse dedituros. (IX.) Postquam autem triginta diebus illic elapsis res ex sententia succedere haud videbantur, reliquas quidem vires mari impositas dux barbarus domum remittit iubetque, ut per maritimam Thraciae oram renavigent: veritum, ne procedente tempore aliqua necessitas inconveneret, adeoque his opus foret. Delectu autem habito, sex duntaxat hominum millia penes se retinuit. Ea

- εἰσπῆ. οὗς ἐπαγόμενος ἐπ' ἀτελέστοις ἀπαίροντι συναπῆει ταῖς A. C. 1343
 ἑλίπαι τῷ βασιλεῖ, πολλὰ μὲν κατειρωνευόμενος τῆς αὐτοῦ περι Imp. Io. Pa-
Iaccol. 3
 τὰ θεία δεισιδαμονίας, πολλὰ δὲ μεμφόμενος, ὅτι μηδεὶς ποτ'
 οἶκτος αὐτὸν εἰσῆει τῶν τῷ δεινότατα πασχόντων δι' αὐτὸν ἐν τῇ
 5 πόλει· ἀλλ' οἶκτος οἶκτον ἀντέκρουσε μικροῦ τινος ἄξιος τὸν F
 ἔτι γε τῷ ὠφελίμῳ πολλήν τινα τὴν ἀνάγκην ἐπιφερόμενον· ὡς
 εἶναι φησι τελευτῶν εἰς τὸ προφανές ἀφειδὲς τὴν τοῦ οἴκτου τοῦδε
 ἐπισημίαν, καὶ βραχεῖαν μὲν τινα τὴν τοῦ λησιτελοῦς παρεχο-
 μένην δόκῃσαν, μείζονα δὲ τὴν ζημίαν εἰς τοῦμφανές προξενούσαν.
 10 (I.) Ἑβδομαῖοι μὲν οὖν ἰόντες ἐκείθεν τὰ περὶ Χριστοῦπόλιν
 ἀποητὶ διέβησαν στενά· κάκειθεν αὖθις ὡς διὰ φιλίας πορευό- P. 423
 μενοι τῶν ἐνταῦθα διῶσταμένων ἀπειρωτῶντο πόλεων. καὶ τὸ V. 343
 μὲν φθινόπωρον ἐν τούτοις ἐτελεύτα. ὁ δὲ χειμῶν τοῦ συμφυοῦς A. M. 6852
 λοιπὸν τὰς ἀκμὰς ἀνεγάλλευσεν ψύχους. Ind. 12
- 15 α'. Ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ μὴ μονοειδῆ τὴν ἱστορίαν ἐκθεῖναι B
 προθέμεθα, μηδὲ μόνοις πῦσαν ἀσχολίαν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς παρέ-
 χεσθαι πράγμασιν, ἀλλ' ἐνιαχοῦ καὶ παρεξίναι, τῆς χρείας
 ὁπῶσποτε συνελαινουούσης εἰς τὴν ἀνάγκην, εἰκὸς εἶναι κἀνταῦθα
 λοιπὸν ἠγοούμεθα, τὸν τῆς προκειμένης εἰρηδὸν ὑποθέσειως εἰς τὴν
 20 ἑσπεράλιαν ὑπερθεμένους, καθὰ καὶ πολλαχῆ πεποιήκαμεν πρό-
 τερον, ἐφ' ἕτερον καὶ τήμερον τρέψαι τὸν λόγον, κάκεινων με- C
 τρώως μνησθῆναι, ὅποσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἐν ἄλλοις ἔθνεσι πέ-
 πραται χρόνον· ἢ δοκεῖ μὲν πως ἄλλότρια διὰ τὸ τῶν τόπων
 ὑπερόριον· ἔστι δ' ὁμοως καθ' ἕτερον τρόπον οἰκεία καὶ πύου

secum ducens imperatorem spe irrita migrantem comitatus est, multa in
 illius supersticiosum animum iocatus, multa etiam incusans, quod nulla
 eum subisset misericordia illorum, qui in urbe propter eum extrema pateren-
 tur; sed misericordia quaedam parvi momenti repulisset eam, quae con-
 iunctam cum utilitate gravem quandam necessitatem afferret. „Ita fit“, ai-
 bat ille, „ut in apertam demum crudelitatem evadat ea quae nominatur mi-
 sericordia, ac postquam utilitatis opinionem brevem attulit, damnum evi-
 denter manus importet.“ (X.) Inde igitur profecti septimo die Christopo-
 litanas fauces nullo labore pertransierunt: atque illinc rursus quasi per foe-
 deratum solum euntes urbes ea in regione dissidentes sollicitabant. Atque
 autumnus quidem interea abiit. Hiems autem ex eo coepit ingeniti frigo-
 ris stimulos recedere.

11. Sed nos quoniam simplicem edere historiam haudquaquam institui-
 mus, neque totam unis Romanorum rebus operam dare, verum et nonnun-
 quam ultra excurrere, utcumque ipsa res in eam nos necessitatem adduxe-
 rit, opportunitatem hoc loco deinceps arbitramur, praesentis argumenti con-
 tinua serie in crastinum dilata, ut alibi saepe etiam antea fecimus, nostram
 hodie orationem alio convertere, et ea omnia breviter commemorare, quae
 per idem tempus gesta sunt apud alias gentes: quae etiam, propter inter-
 valla regionum, aliena videntur quodammodo, sunt tamen alia ratione affi-

- A. M. 6892 ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ἀφηγήσει κοινωνοῦντα. ἡ γὰρ τοι βασιλεύουσα
 Ind. 12 πόλις αὕτη κοινὴ τῆς ὄλης εἰπεῖν οἰκουμένης ἐστὶν ἐστία καὶ
 κοινὸν πρυτανεῖον· καὶ χορηγεῖ μὲν δαψιλῶς πᾶσαν τοῖς ἅσασι
 Διχρεῖαν· γεωργοῦσι δ' αὐτῇ καθάπερ δεσποίνῃ πᾶσα γῆ τε καὶ
 θάλασσα καὶ πάντες ἄνθρωποι· καὶ ὄρωμεν πανταχόθεν τὴν σιτο- 5
 πομπίαν ἰούσαν ἀφθόνωσ ἐνταῦθα χεμιῶνος καὶ θέρους, ἡρός
 τε καὶ φθινοπώρου· καὶ ναυστολοῦσιν εἰς ταύτην ὀλκιάδες τε καὶ
 τριήρεις ἄει, καρπῶν μὲν ἀπάντων ἄγουσαι γονὰς, τεχνῶν δὲ
 παντοδαπῶν ποικιλματα. πάντα γὰρ ὅσα πῦσιν ἕκασταχοῦ γίνε-
 ται ἄτερπῆ τοῖς κεκτημένοις εἶναι δοκεῖ πως, καὶ φρονεῖν οὐδὲν 10
- P. 424 οὐδαμῇ γενναῖον δύνανται, πρὶν ἂν ἐς τὸ μέγα τοῦτο καὶ οἰκου-
 μενικὸν τῆς πόλεως θέατρον περιβλεπτόν τινα ποιήσωνται τὴν
 ἐπίδειξιν. δι' ἃ δὴ καὶ ἡμεῖς τὰς τοιαύτας ἀναγκαζόμεθα ποιῆ-
 σθαι παρεκδρομὰς, ἵνα μὴ τὰ τῶν ἐνίοτε καὶ ἐνιαχόθεν συμβαι-
 νόντων συμπτωμάτων αἴτια τῇ τε βασιλευούσῃ τῶν πόλεων καὶ 15
 τοῖς ἐνταῦθα πράγμασι, μὴ προγιγνωσκόμενα τοῖς ἐντυγχάνειν
- V. 344 τῇ ἱστορίᾳ μέλλουσι, δύσβατά πως καὶ φαραγγώδη φάναι τὰ
 Βμεταξὺ χωρία τοῦ λόγου δοκῆ καὶ μακρῶς τινας εὐκρινείας
 δεόμενα. (B.) Καὶ μὲν δὴ λεκτέον ἡμῖν πρότερον, ὅπουσα Τρα-
 πεζοντιοῖς κατὰ τοῦτον συνεπεπτώκει τὸν χρόνον. μετὰ γὰρ τὸν 20
 Κομνηνὸν Ἀλέξιον, τὸν ἀδελφιδοῦν Ἀνδρονίκου τοῦ γηραιῶ βα-
 σιλέως Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου, Βασίλειος ὁ υἱὸς τῆν τῶν
 Τραπεζοντιῶν ἡγεμονίαν⁶ διαδεξάμενος ἔγημε νόθον τοῦ νέου
 C βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου θυγατέρα Εἰρήνην· ἧ

nia et Romanae historiae plane coniuncta. Ipsa quippe haec dominatrix civitas commune est totius paene dixerim orbis domicilium ac prytaneum. Nam et omnibus omnia, prout cuique usus est, abunde suppeditat; et illi tanquam dominae terra universa, mare, et omnes venti famulantur: videmusque illum affluentem undique vim frumenti magnam, hic, aestate, vere, et autumnis; et ad eam urbem perpetuo navigare onerarias naves ac triremes, omnia fructuum genera et quarumlibet artium inventa apportantes. Quaecumque enim singulis in locis unusquisque habet, ea ingrata possessori- bus esse quodammodo videntur, ac nihil generosi sapient, antequam in magno et universis gentibus exposito huiusce urbis theatro clarum aliquod sui spectaculum exhibuerint. Hinc fit, ut nos eiusmodi excursions facere cogamur, ne si ea, quae causam praebuerunt cur aliquando et certis in locis quidpiam reginae urbi et huic imperio accideret, praecognita haud sint his, qui in hanc historiam incident, ardua et ut ita dicam confragosa, et accurato iudicii examine indigere videantur interiecta narrationis intervalla. (H.) Ac primum quidem de his rebus dictari sumus, quae Trapezuntis per illud tempus acciderant. Alexio Comneno, Andronici senioris Palaeologi Romanorum imperatoris nepoti ex sorore, Basilii filius heres successit in Trapezuntis imperium. Is uxorem duxit Irenen, filiam iunioris Andronici Palaeologi spuriam, nec diu cum ea vixit, ut sine liberis decessit. At haec

καὶ βραχὴν τενα συμβεβιωκῶς χρόνον ἐτελεύτησεν ἄποις. ὄχοῦσα A. C. 1348
 δὲ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῇ ὑπερόριον μὲν ἐς Βυζάντιον ἀπεισάλακε Imp. Io. Pa-
 τὴν ἄνδρωπον, ἧ πρὸς λαθραίαν ἐμύνητο κοίτην Βασίλειος, laeol. 8
 ὁμοῦ τοῖς δυοῖν νηπίοις νύσειν· ἅμα τε ἐπρεσβεύετο καὶ δεῦτε-
 5ρον ἄνδρα οἱ πεμφθῆναι τῶν παρὰ Βυζαντίοις γένει καὶ δόξῃ
 προϋχόντων, ὃς ἂν πρὸς βουλήσεώς τε ἧ τῷ βασιλεῖ καὶ πατρὶ
 καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ διατελέσῃ βούλησιν τὴν ἀρχὴν διοικῶν τῶν **D**
 Τραπεζουντιῶν. οὐπω τοῖνυν ἐξ Ἀκαρνανῶν ἐπανεληλυθότα τὸν
 βουσιλεῦ εὐροῦσι τοῖς πρέσβεσιν ἔδοξε μείναντας κατὰ χώραν
 10 πέρψαι τοὺς ἐρουῦντας ἐκείνῳ τὴν τε ἄφιξιν σφῶν καὶ τὸν τῆς
 ἄφξιδος τρόπον. (Γ.) Ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνον χωροῦντος τῷ Βυ-
 ζαντίῳ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπιδεδημηκῶς οὐκ εἰς μακρὰν μὲν αὐτὸς
 ἐτετήκει, τὴν δὲ τῶν δημοσίων φροντίδῃ προημάτων γνώμη **E**
 τῆς βασιλίδος Ἄννης Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἐτύγγανε διοι-
 15 κῶν, μέγας ὢν ἔτι δομέστικος, πρὸς μὲν τῆς τῶν Τραπεζουν-
 τιῶν ἡγεμονίδος Εἰρήνης τὴν ζήτησιν ἐπινεύειν οὐκ εἶχεν εὐθὺς,
 ἀλλ' ἐφ' ἐτέρας ἐτρέπετο σκέψεις. ὄρων γὰρ τὸ διεβῶγός ἐπι
 πολλὰ τῆς τῶν Τραπεζουντιῶν γνώμης συνῆκε, μὴ πρὸς ἀπάντων
 εἶναι τὴν γνώμην αὐτῆς στεργομένην. νόμος γὰρ ἐκείνοις οἷον
 20 ἄψυκτα δυνάμενος, μὴδ' ὑπ' οὐδενὸς ἐκουσίοις τῶν ἀπάντων **F**
 γενῶν ἄρχεσθαι βούλεσθαι, πλὴν τῶν δυοῖν τὸ γένος ἐκ Κομηνηῶν
 κατἴασιν ἔχοντες. διὸ δὴ ταῦτα καὶ τὴν ταύτης παρ' οὐδὲν θέ-
 μενος αἴτησιν ἐπὶ τὴν ἐκείνων ἡγεμονίαν τὸν τοῦ προτετελευτη-
 κότες Ἀλεξίου πέπομφεν ἀδελφὸν Μιχαὴλ τὸν Κομηνηνὸν, περὶ
 25 που τὰ ἔξ καὶ πεντήκοντα ἔτη γενομένην ἔχοντα ἤδη τὴν ἡλικίαν.

rerum petita mulierem quidem illam, cum qua habuerat Basilius clandesti-
 nam consuetudinem, Byzantium exulatum miserat una cum duobus eius
 filiis infantibus; per legatos autem postulaverat, ut sibi alter maritus mit-
 teretur, qui inter Byzantios genere et splendore fortunae emineret, et im-
 peratori ac patri acceptus foret, Trapezuntisque imperium ex eius senten-
 tia pergeret administrare. Cum igitur legati nondum ex Acarnania rever-
 sum esse imperatorem comperissent, visum est iis subsistere, atque ad eum
 mittere qui suam adventum et adventus rationem nunciarent. (III.) Pro-
 cedente tempore ipse imperator Byzantium advenit, nec multo post vita
 functus est: publicarum autem rerum curam, Annae imperatricis nutu, Ioan-
 nes Comnenus, magnus tum quoque domesticus, sustinere ex eo coepit.
 Atque hic statim imperatrix Irenes petitioni annuere haud potuit; verum
 ad alias curas animum appulit. Cum enim Trapezuntiorum animos vacil-
 lare maxima ex parte animadverteret, non omnibus placere eius mulieris
 consilium intellexit. Lex quippe est apud eos paene inviolabilis, ne ab
 ullo cuiuscunque stirpis homine gubernari se ultro patiantur, nisi qui ab
 Comnenis oriundus sit. Quapropter illius postulatis pro nibilo habitis, re-
 ctorem illic misit Alexii praemortui fratrem, Michaëlem Comnenam, qui
 sextum circiter et quinquagesimum aetatis annum iam attingebat. (IV.) In-

- A. M. 6852 (A.) Τῶν γε μὴν ἐκεῖ συγκλητικῶν οἱ μάλιστα πάντων ἰσχύον-
 Ind. 12
 P. 425 τες διὰ τὴ δόξης ὄγκον καὶ πλοῦτον δύναμιν ἐφ' ἕτερον ἐτρέ-
 ποντο βούλευμα. ἵνα γὰρ αὐτοῖς ἐπ' ἁδείας εἴη τῆς ἀρχῆς κατορ-
 χεῖσθαι καὶ ἄγειν καὶ φέρειν τὰκεῖ πράγματι ὅπῃ τὸ βουλούμενον
 ὑποτίθῃσιν, ἐν ἐκ τῶν νόθων Βασιλείου βρεφῶν προσεποιούντο 5
 ζητεῖν εἰς τὸ τῆς ἡγεμονίας πρόσχημα. ὄθεν εἰς τὸ τῆς Τραπε-
 ζιούντος ἐπένειον καταπεπλευκότα τὸν Κομνηνὸν θεασαμένοις τὰ
 μὲν βεβουλευμένα δρᾶν ἐς προὔπτον εὐθὺς οὐ μάλα ἐδόκει, ἵνα
 μὴ φωραθεῖσιν ἐμποδῶν ὃ δῆμος γένηται, σύμμαχον ἔχων καὶ
 τὴν ἄρτι συγκαταπεπλευκῶν τῷ Κομνηνῷ δυοῖν Λατινικῶν 10
 νεῶν δύναμιν· ἀλλ' ἐν τῷ αὐτίκα ζῶν γε ταῖς ἀνηκούσαις τιμαῖς
 δεξιόμενοι πρὸς τὸ ἐκεῖ ἀρχεῖον ἀνήγαγον. γενομένης δ' ἐσπέ-
 ρας, αὐτὸν μὲν ὡς ἐν εἰρκτῇ τῷ παλατίῳ κατέκλεισαν· τῶν δ'
 C αὐτῷ προσκειμένων ὄχλων, ὅσοι μὴ δρουσῶ διεσώθησαν ἐς τὰς
 τρήρεις, οἷς μὲν κατακεκόφθαι, οἷς δ' ἐς δεσμοτώριον παρα- 15
 πέμφθαι γένηται. αὐτὸν δ' αὖ ἐς τὴν ὑστεραίαν διαπόντιον
 V. 345 τῷ ἔκτομῳ φρουρεῖν ἐπεπόμφεσαν; τῆς τῶν συγκλητικῶν μὲν
 ἐκείνων φατρίας ὑπάρχοντα καὶ αὐτὸν, ἔχοντα δὲ τὴν τῶν οὐτωσί
 πως ὠνομασμένων Λιμνίων τηρικαῦτα ἐπιτροπήν· ὧν διακοσίους
 D ἑγγὺς διέχει σταδίου ἢ Τραπεζουντίων μητρόπολις. τούτων δ' 20
 οὕτω διωπεπραγμένων, ὑπὸ δυοῖν ἢ τριῶν διωκεῖτο συγκλητικῶν
 τὰ ἐκεῖ πράγματα, πλημμελῶς μὲν καὶ λάθρα, τοῦ δήμιου σφίσι
 λοιδορομένου καὶ στίαισι ἐγείρειν διὰ μελέτης ἔχοντος· διω-
 κεῖτο δ' οὖν. (E.) Ἐπεὶ δὲ τοῖς τὸν κίνδυνον διαδραῖσιν ἐκείνον

terim ii ex senatoribus, qui omnium maxime illic et dignitate et opibus pollebant, aliud consilii ceperunt. Ut enim impune summam potestatem ludibrio habere possent, ac res omnes ferre et agere pro libidine, infantem ex spuris Basilii liberis unum expetere se simularunt, cui titulum imperii deferrent. Itaque cum ad portum Trapezuntis appulsam Comneni navim conspicati essent, ea quae decreta fuerant palam quidem et statim exsequi non placuit; ne, si deprehenderentur, populus impedimento esset, auxilium habiturus etiam illam manum, quae duabus Latinis navibus una cum Michaële Comneno advecta fuerat. Sed illum e vestigio (ut par erat) honorifice exceptum in palatium deducunt. Vespere autem eundem in aulam tanquam in carcerem includunt. Ex turba vero, qua erat stipatus, quicunque ad triremes sese haud recepere, ii partim caesi, partim in custodias dati. Ipsum Michaëlem postera die mari impositum Eunucho custodiendum mittunt, qui et ipse cum illis senatoribus societatem coiverat, et his quos Limnios vocant tum temporis praeerat; qui locus Trapezunte distat ducentis fere stadiis. His ita perpetratis, a duobus ibi aut tribus senatoribus respublica administrabatur, perperam quidem et clanculum, populo ipais convitiantes et seditionem meditante; administrabatur tamen. (V.) Postquam vero ii qui ex hoc periculo salvi evaserant (erant autem ex fa-

(γένους δ' ἦσαν τῶν Σχολαρίων) ἐς Βυζάντιον ἐπανιέναι συνέβη, A. C. 1343
καθάπερ ἐκ πελάγους καὶ κλύδωνος ἐς λιμένα τινὰ καὶ γαλήνην, ^{Imp. Io. Pa-}
ἔργον ἦν ὄτρῳ ἂν δυνήθεϊεν τοῖς διώκταις ἐκείνοις ἀμύνασθαι ^{laeol. 8}
τράπω. διὸ τὴν βασιλίδα Ἄνναν λόγοις καὶ ὑποσχέσεσιν ὑπελθόν-
τες παντολοῖς ἐπεισαν δοῦναί σφισιν εἰς τὴν τῶν Τραπεζουν-
τίων ἡγεμονίαν τὸν τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαὴλ υἱὸν, εἰκοστὸν τμη-
καῦτα τῆς ἡλικίας ἄγοντα χρόνον. μισθοῦ τοίνυν τρεῖς Λατιν-
κὰς εἰληφότας τριήρεις, καὶ τοῦτον ἐμβεβληκότας, δεκαταλοῦς
ἐς τὸν τῶν Τραπεζουντίων κατᾶραι λιμένα συμπέπτωκεν. ἐπεὶ δὲ ^F
10 πρὸς ὅπλα ἐκχωρήκεσαν ἔνδοθεν οἱ νεωτερίσαντες πρότερον,
σίαισις ἐγεγόνει τοῦ δήμου κατ' αὐτῶν· καὶ ἅμα καὶ ἡ Λατίνων
ἔξωθεν ὀλισσαμένη δύναμις τὰς τε πύλας τῆς πόλεως ἀνεμόχλευ-
σάν τε καὶ ξὺν οὐδενὶ πόνῳ τῶν τε ἀντιπάλων τάχιστα ἐγκρα-
ταῖς ἐγεγόνεισαν καὶ τῶν σφῶν οὐσιῶν ἔστιν ἕς διηρηπάκεισαν.
15 (ζ') Τῆς οὖν ἡγεμονίας οὕτως ἐς τὸν τοῦ Κομνηνοῦ παῖδα
περιεληλυθυίας, καὶ τῶν ἐς τοῦτο ἐσπουδακῶτων Σχολαρίων τὰ
μέγιστα ἤδη δυναμένων, τίσιν τῶν τολμηθέντων πρὶν κατὰ σφῶν ^{P. 426}
λέγετο αὕτη. τῶν μὲν γὰρ αἰτίων οἱ πρῶτοι καὶ δόξη καὶ ἀξιό-
ματι δύο κεφαλαικῆν τε ἔδοσαν τιμωρίαν καὶ τὰς οὐσίας ἀφῆ-
20 ρηται. ὅσοι δ' ἐκείνων δευτέραν καὶ τρίτην εἶχον τὴν τάξιν, τού-
τοις δ' ὑπερόριον σχεῖν κατεψήφιστο δόλαιαν διὰ βίου. (Ζ.) Ἀλλὰ
πρὶν ὅλους τρεῖς ἐξήκειν ἐνιαυτοὺς, τῆς ἀρχῆς καὶ ὁ νέος ἐκβέ-
βληται ἡγεμών. ἐν γὰρ οὐδενὶ ποιησάμενος τὴν τῶν πρεσβυτέρων ^B
ἐκείνων Σχολαρίων παραίνεσιν ἤλιξ ἡλικα ἔτερεπε, καὶ νεωτερί-

3. τοῦς διώκτας ἐκείνους conl. Boiv.

milia Scholariorum) Byzantium reversi sunt, tanquam ex pelago et maris
aesta in portum aliquem ac tranquillam stationem, in id unum incubuerunt,
ut exactores illos quacunque possent ratione ulciscerentur. Annam itaque
imperatricem dictis promissisque omnibus induxere, ut sibi Michaëlis Co-
mneni filium, qui tum aetatis annum vigesimum agebat, Trapezuntis impe-
rio praeficiendum daret. Tribus igitur Latinis trireribus mercede con-
ductis, iuvenem imponunt ac decimo post die ad portam urbis Trapezuntis
appellunt. Tum ad arma euntibus rerum novarum auctoribus, seditio ad-
versus eos facta a populo. Simul foris adveniens Latinorum manus armata
urbis portas perrumpunt, statimque et nullo labore potiuntur adversario-
rum; nonnulla etiam ex eorum bonis diripiunt. (VI.) Sic igitur devoluta
ad Comneni filium potestate, cum Scholarii, qui id navaverant, plurimum
iam auctoritate pollerent, ea quae superiori tempore in eos commissa fue-
rant, in hunc modum vindicata sunt. Inter coniuratos qui duo splendore
fortunae et dignitate eminebant, capitis poenas expenderunt ac bonis spoli-
ati sunt. Qui vero secundum ac tertium ab illis gradum obtinebant, ii
omnes perpetuo exulare iussi. (VII.) Sed et ipse annis nondum totis tri-
bus elapsis exturbatur solio novus princeps. Nihili enim factis seniorum
Scholariorum consiliis, aequalis aequalibus gaudebat; atque ita iuveniliter

- A. M. 6352 ζων οὕτωςι νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τρυφαῖς καὶ πότοις ἀδεί-
 Ind. 12 στερον ἐσχόλαζε, καὶ αὐλητρίσι καὶ ὄρχηστρίσι διετέλει συνα-
 σελγαίνων καὶ τοὺς ἡγεμονικοὺς θησαυροὺς τῶν Τραπεζουντίων
 ἀναλλασκων ἐν τοῖς τοιοῦτοις· ὡς ἀγανακτήσαντας τοὺς Σχολα-
 ρίους μεταπέμψασθαι τε τὸν πατέρα τοῦ νέου ἡγεμόνος ἐκ τῶν 5
 C Λιμνίων Μιχαὴλ τὸν Κομνηνὸν. (ἔτυχε γὰρ καὶ ὁ κατέγων αὐτὸν
 ἐκτομίαις ἐκεῖ προτετελευτηκῶς) καὶ αὐτὸν μὲν τοῖς ἡγεμονικοῖς
 ἐγκαθιδρύσασθαι θρόνους, τὸν δὲ νεωτεριστὴν δέσμιον ἐς τὴν
 τῶν Βυζαντιῶν ἐκπέμψαι φρουράν. (H.) Τὴν γε μὴν ἡγεμο-
 νίαν οὕτω διαζωσόμενος ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ, ἦν πάλαι μὲν ὁ 10
 πατὴρ ἐκ διαδοχῆς εἶχε προγονικῆς, ἐκείνου δ' ἀπαλλάξαντος,
 Ἀλέξιος ὁ τούτου διεδέξατο ἀδελφὸς, καὶ μετ' ἐκείνου, ὡς γε
 D εἰρήκειμεν, διὰ τῶν μεταξὺ δυοῖν μισρακίων εἰς τοῦτον κατελη-
 λυθέναι ξυνέδραμεν, ἐπέβαινον ἐφ' οἷς ὁμιωμόκει. τὰ δὲ ἦν αἰ
 συμφωνίαι καὶ τὰ ὀρκωμοτήρια, ὅσα γε τοῖς Σχολαρίοις, αἰτίαις 15
 ὑπάρξασι τῆς ἡγεμονίας αὐτῶ καὶ δύνάμιν τῶν ἄλλων συγκλη-
 τικῶν κεκτημένοις μείζω καὶ ἡγεμονικῆν, συνέθετο· σχῆμα μὲν
 αὐτὸς διασώζειν ἡγεμονίας· τῶν δ' ὅσα πρύσσεισθαι μέλλοι πάν-
 E τω ἐῖναι προβουλευτὰς καὶ διανομίτας σφῶς, καὶ ῥητῶν καὶ
 V.346 ἀποδρήτων ἐπιγνώμονας καὶ βεβαιωτάς. (Θ.) Τοῦ δὲ χρόνου 20
 ῥέοντος, ἐπειδὴ τὴν σφῶν ἀθάδειαν ὁ, τε δῆμος ἐμίσει καὶ
 τό σφισιν ἀντικείμενον τῶν ἀπολωλότων μέρους εἰς τὸ δύνασθαι
 ἤδη προὐχώρει, τὴν τοῦ δήμου πρὸς ἐκείνους ἀπέχθειαν ἔχον
 ἐπίκουρον, ἑριδῆς τε καὶ στάσεις ἀναφύμεναι μεταξὺ πρὸς

lascivians noctes diesque luxui et comotationibus licentius indulgebat; cum tibicinis et saltatricibus libidinabatur, ac Trapezuntiorum principum aerarium in eos usus exhauriebat. Hinc factum est, ut indignati Scholarii iunioris principis patrem Michaëlem Comnenum ab Limniis arcesserent (quippe et Eunuchus, a quo ille detinebatur, praemortuus erat) eumque in solio imperatorio collocarent; petulantem vero iuvenem in Byzantinam custodiam vinctum ablegarent. (VIII.) At Michaël Comnenus, accepta in hunc modum potestate (quae pridem ad ipsius patrem transmissa a maioribus fuerat, eo autem mortuo pervenerat ad Alexium fratrem; ac tandem ad istum, ut diximus, iuvenulis duobus interiectis, devoluta fuerat), ea quae iuraverat implevit; pactiones dico et sancita iureiurando cum Scholaris foedera, qui ut imperaret effecerant, et maiorem quam caeteri senatores summamque auctoritatem obtinebant. Convenerat porro, ut insignia quidem potestatis ipse retineret; eorum vero omnium, quae in posterum gerenda essent, ipsi praesides ac dispensatores forent, et rerum sive palam sive secreto agitando arbitri atque auctores. (IX.) Procedente autem tempore, quia et populus illorum oderat arrogantiam, et eorum qui perierant factio ipsis contraria potens iam evaserat, adiuvante populi in Scholaris odio, ortae inter utroaque rixae ac dissensiones in eam necessitatem eos adduxerunt, ut Mi-

ἀνάγκας ἦγον ἐκατέρους δεῖσθαι τῆς τοῦ Κομνηνοῦ Μιχαὴλ αὐτο- A. C. 1343
 κρατορικῆς ἔξουσίας· κἀντεῦθεν ξυνέβαινε αὐτὸν ἐν βεβαίῳ κα- Imp. Io. Pa-
 τέχειν τὰ τῆς ἡγεμονίας σκῆπτρα, μηδενὸς ἐμποδῶν τῇ ἔξουσίᾳ F laeol. 3
 τῶν κατὰ γνώμην καθισταμένου. καὶ ταῦτα μὲν τῆδὲ πη ἔσχεν.
 5 β'. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ σπάνις ἐπέβη σίτου Βυζαντίους P. 427 -
 τε καὶ πλείστας τῶν ἐν τῇ Θράκῃ Ῥωμαϊκῶν πόλεων. τῶν γάρ
 τοι Ῥωμαίων τοῖς ἐμφυλλοῖς περιπωμένων πολέμοις, συχνὰς
 ποιοῦμενοι τὰς ἐφόδους οἱ ἐξ Ἀσίας ἀδεῶς μονήρεσι καὶ τριήρεσιν
 ἐς τὴν Θράκην περαιοῦμενοι Τοῦρκοι, καὶ μάλιστα ἐν ἀκμῇ τοῦ
 10 σίτου, τὰς τε χώρας ἐνεπίμπρυσαν καὶ τὰ κτήνη ἤλαυνον, ἄν-
 δρας τε καὶ γυναῖκας ἠνδραποδίζοντο, καὶ πάντ' ἐποιοῦν τὰ γυ-
 λεπώτατα· ὡς ἀοίκητόν τε καὶ ἀγεώργητον ἐντεῦθεν καταλειφθῆ- B
 ναι τὴν γῆν. μίᾳ μὲν οὖν αὕτη πρόφασις Ῥωμαίοις γίνεται τοῦ
 λιμοῦ. δευτέρα δὲ καὶ μεῖζον, ὅτι καὶ ἡ ἐκ τοῦ Εὐξείνου πόν-
 15 του κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐνιαύσιος κατιοῦσα σιτοπομπία ἐξ αἰτίας
 ἐπαύσατο τῆσδε καὶ αὕτη. (B.) Ἔστι Λατίνων τῶν ἐκ Γεν-
 νοῦας ἄποικος πόλις, ἣ πρὸς τῶν ἐγχωρίων καλεῖται Καφῦς,
 καὶ τοῦ πρὸς τῇ Μαιώτιδι Βοσπόρου τριακοσίου καὶ χιλίου C
 σταδίου διεχούσα, παρὰ τὰ εὐώνυμα τοῦ Εὐξείνου πόντου κει-
 20 μένη πλευρὰ, εἴ τις πρὸς ἄρκτους ποιεῖσθαι τὸν ἀνάπλου ἐθέλοι,
 καὶ τὸν τε βόρειον πόλον καὶ τὴν Ἑλλάκην ἔχειν πρὸ ὀφθαλμῶν.
 εἰωθὸς γάρ τοις Λατίνοις, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκ Γεννοῦας, ἐμ-
 πορικῶν τὰ πλείστα καὶ θαλαττίῳ βίῳ προσταλαίπρωεῖσθαι, καὶ
 τὰς τῶν χρημάτων προσόδους τῶν τε κοινῶν καὶ ἰδίων ἐντεῦθεν

chaëlis Comneni potestatem summam esse iis expediret. Eo factum est, ut
 iste imperatoriam auctoritatem firmam et stabilem haberet, neque ei dein-
 cepe quisquam obstaret, quo minus quidvis ex sententia facere posset. At-
 que haec ita ferme se habuerunt.

12. Eadem tempestate Byzantium et pleraeque in Thracia Romano-
 rum urbes rei frumentariae inopia laborabant. Turci enim, dum civilibus
 bellis Romani distringebantur, frequentes ex Asia incursiones faciebant, et
 tam moneribus sive unius remorum ordinis navibus, quam trirēmibus im-
 pante in Thraciam advecti, vigentibus praesertim segetibus, agros incendebant,
 iumenta abigebant, viros mulieresque in servitutem redigebant, omnia
 denique acerbissima perpetrabant; sic ut agri deserti et inculti remanerent.
 Prima haec igitur ratio existit, cur fame Romani urgerentur. Altera autem
 et gravior, quod frumenta illa, quae solebant ab Euxino ponto quotannis
 commeare, haud venerant. Cuius quidem rei causa haec fuit. (H.) Fun-
 data est a Latinis Genuensibus colonia, quam accolae Caphas nuncupant,
 distatque a Maeotico Bosporo mcco stadiis, sita propter sinistrum Euxini
 ponti latus, si quis septentrionem versus navigare ac borealem polum et
 Helicem habere ob oculos velit. Cum enim omnes Latini, ac praesertim
 Genuenses, vitam ut plurimum agant mercaturae et navigationum laboribus
 vexatam, atque inde pecuniam cogant tam publicam quam privatam, com-

- A. M. 6852 πορρῆσθαι, δόγμα τουτὶ κοινὸν ἐκ πολλοῦ κατέστη καὶ ψήφισμα
 Ind. 12 D τῇ σφῶν πολιτείᾳ τὰ μέγιστα ὠφελούην, σπονδὰς καὶ φιλίας συν-
 τίθεσθαι πρὸς τοὺς τῶν παραθαλασσίων πόλεων ἡγεμόνας, ὁπό-
 σασ λιμένες ἀγαθοὶ περικλύζουσι τε καὶ προσκλύζουσι, καὶ ἀνέ-
 μων οὐ δεδίωσι κλύδωνας. ἀναγκαζομένοις γὰρ ἐς τοὺς αὐτόθι⁵
 τόπους καταίρειν, καὶ τὰς ἐμπορικὰς χρείας δίδοναι τε καὶ λαμ-
 βάνειν, οὐ πρότερον ἔδοξε ῥάδιόν σφισιν εἶναι, πρὶν φίλους γί-
 νεσθαι, οἷς τῶν ὀρηκτηρίων ἡγεμόσιν εἶναι συμπέπτωκε. φόρους
 τοίνυν παρέχεσθαι ὑπισχνούμενοι, καθ' ὁπόσῃν καὶ οἷαν τὸ σύν-
 V. 347 θημα γένοιτο ἐκατέρωθεν τάξιν, καὶ χρειωδῶν ἀπανταχόθεν¹⁰
 P. 428 ἀπάντων εἰσκομιζοντας προτιθέναι κατ' ἔξουσίαν ὠνεῖσθαι τοὺς
 βουλομένους, καὶ οὕτως ἐπὶ ῥητοῖς τὸ συγκεχωρηκὸς δεχόμενοι
 καταγῶγια καὶ νομὰς ἐπαύλειον πρὸς τε ἑαυτῶν ἀνεγείρουσι κα-
 θέδρας τε καὶ οἰκήσεις, καὶ ὅσα πρὸς ὑποδοχὴν ἀποχρῶντ' ἀν
 εἶη τῶν ἀγαγίμων. (Γ.) Κατὰ δὴ τοῦτον τὸν τρόπον οὐ πολ-¹⁵
 λοῖς τισιν ἔτεσι πρότερον καὶ ἡ ῥηθεῖσα πόλις ὠκίσθη τοῖς ἐκ
 B Γεννοῦς Λατίνοις, προσεληλυθόσι πρότερον τῷ τῶν Σκυθῶν
 ἡγεμόνι καὶ τὸ ἐνδόσιμον ελληφόσιον ἐκείθεν. ἥμιστ' ἄγε μὴν ὡς
 ἔχει τήμερον τείχους ὁμοῦ καὶ μεγέθους εὐθὺς ἔκτισται ἐξ ἀρχῆς,
 ἀλλὰ τάφρω καὶ σκόλοπι βραχὺν τινα χῶρον ὄρισαντες ἀτείχι-²⁰
 στον ὦκουν αὐτόν· ἡρέμα δ' ἔπειτα καὶ κατὰ βραχὺ προϊόντος
 τοῦ χρόνου λίθους ἐκ τε γῆς καὶ θαλάττης κομιζοντες οἰκίας
 ἐς τε πλάτος καὶ μῆκος ὠκοδόμουν, πρὸς πολὺν τὸν ἄερα τὸν
 C ὄροφον ἀναφέροντες· ὡς ἐν βραχεῖ τῷ χρόνῳ πλείονος ἢ κατὰ

11. τοῖς βουλομένοις conl. Boiv.

muni pridem acito ac decreto eorum reipublicae saluberrimo cautum est, ut foedera et amicitias iungant cum rectoribus earum urbium maritimarum, quascunque commodi et ab accessu ventorum securi portus circumfusis vel allabentibus maris fluctibus alluunt. Nam cum ad ea loca appellere mercesque illic dando accipiendoque mutare eos necesse sit, non prius id facile esse putaverunt, quam si amicos sibi facerent eos principes, quibus opportuna illae stationes propriae obtigissent. Ubi itaque promiserunt, vectigalia se soluturos, quanta et qualia utrinque convenerit, et ea quae usui sint, undecunque advecta, libere emendi copiam cuilibet facturos, atque ita certis legibus datam licentiam acceperunt, diversoria et tabernas aedificant, ubi sedere ipsi possint et habitare, et apothecas capiendis mercibus pares habere. (III.) In hunc modum et illa, quam diximus, urbs ante annos non multos fundata est a Latinis Genuensibus, postquam nempe Scytharum ducem convenissent, et facultatem ab eo acceperunt. Non tamen et muris et magnitudine, ut nunc se habet, ita statim ab initio fundata est. Sed breve quoddam agri spatium fossa et vallo cum definiissent, habitavere illic absque muris. Pedetentim deinde et paulatim, procedente tempore, lapidibus terra ac mari convectis, in latum et longum aedificarunt, tecta ipsa in altum attollentes; sic ut furtim plus spatii quam sibi datum fuerat brevi tem-

τὸν δοθέντα κατὰ τὸ λεληθὸς δράξασθαι τόπου, προφάσει δ' A. C. 1343
οικιῶν πλειόνων ἔτι καὶ μειζόνων, τῆς χρείας δῆθεν τῶν εἰσοκομι- Imp. Io. Pa-
ζομένων ἀναγκαζούσης καὶ τῶν πρὸς τὴν πρᾶσιν καὶ ἀγορὰν laeol. 3
προτιθεμένων ὠνίων, εὐρουχωρότερους ἐτίθειτο τοὺς τῶν σχολό-
5 πων τε καὶ τύφρων ἔλικας, καὶ τειχῶν ὑπετίθουν κρηπίδας,
μειζόνων ἐπιδίων ἐπαγγελίαν ἐχούσας· καὶ οὕτω σμικρὸν ἐπὶ
σμικρῷ τιθέντες πόλιν ἐχυρῶς τοῦ τειχίσματος ἔχουσαν κατε- D
στήσαντο· ὡς ἐν βεβαίῳ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἀσφάλειαν ἤδη
κῆσθαι, καὶ μὴ εὐχερῶς ὑφ' ὄτωνδῆποτε ἔχειν πολιορκεῖσθαι.
10 (Δ.) Τῷ δὴ τοιοῦτῳ προτερήματι τοὺς Λατίνους ἐπαρθέντας
πρὸς τὸ ὑπεροπτικώτερον αὐξενὴ συνέβαινε τὴν σφῶν αὐτῶν συ-
γενῆ τῆς αὐθαδείας κηλίδα· ὡς ἐκ τοῦ μελλοῦτος ἤδη καὶ τοῖς κατὰ
συνήθειαν προσιοῦσι Σκύθαις τὰς ἀποκρίσεις διδόναι. ἄρτι τοί-
νων θρασύτερον λόγον ἀποδοὺς ἐνὶ τινὶ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ Σκυθῶν E
15 τις τῶν τὰ ὄνια κεκτημένων Λατίνων μῦθον πέπληκται πρὸς
τοῦ Σκύθου. ὁ δ' εὐθὺς ἀνείλε ἕξαιε τὸν παίσαντα· καὶ θόρυ-
βος ἐντεῦθεν ἀνὰ τὴν ἀγορὰν διεσκέδασται πάνυ τοι πλείστος.
(E.) Τοῦτο πρὸς ὧτα γενόμενον τῷ τῶν Σκυθῶν ἀρχηγῷ ὀργῆς
ἐκπεράχει πλήρη καὶ θυμοῦ βαρβαρικοῦ μεστόν· περιφρόνησιν
20 γὰρ ἑαυτοῦ τὴν μεγίστην εἶναι τὸ πρᾶγμα ᾗδήθη, πρὸς μέσην F
αὐτοῦ τὴν ἡγεμονίαν καὶ ἐπικράτειαν γεγονός· καὶ ἐπίμψας ἀπαλ-
λάττεσθαι τοῦ οικείου τόπου τὴν ταχίστην ἐκέλευε τοὺς Λατί-
νους. οἱ δὲ πρὸς ὄπλα χωρήσαντες, καὶ τὴν πόλιν ἀσφαλισάμε-
νοι, τραχέει λόγοις καὶ ὑπερηφάνοις τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψαν.
25 τοῦτο πρὸς ἐσχάτην ἔξιμηνε τὸν Σκύθην ὀργὴν ἔτι· καὶ μοῖραν

1. τόπου Βοῖν. pro τρέπου. 12. τοῖς Βοῖν. pro τῆς.

pore occupaverint. Plura vero et malora aedificia exstruendi causa (quasi importatae sarcinae et res ad vendendum emendumque propositae exigent atque cogent) fossarum et vallorum ambitum latius porrexerunt, et ea fecerunt murorum fundamenta, quae maius aliquid pollicerentur: atque ita parvis parva incrementa addendo urbem munitionibus firmaverunt; ita ut iam in tuto esset habitantium salus, nec facile ab ullo obsideri possent. (IV.) Hoc successu animi Latinorum sic elati sunt, ut arrogantia, quam illi labem ingenitam alloqui habent, maiorem in modum aucta, iam quasi superiore de loco Scythia de more adeuntibus responsa dederent. Itaque cum insolentius uni eorum Scytharum, qui in foro erant, respondisset unus ex Latinis mercatoribus, eum Scythia stimulo percutit. Ille eum, a quo percussus fuerat, gladio interimit. Tumultus inde plurimus forum pervagatur. (V.) Ea re audita Scytharum princeps ira percitus et spiritu barbarico plenus (nam maximo sui contemptu factum esse duxit, ut in medio suo imperio mediaque ditone facinus illud perpetraretur) ad Latinos mittit, qui lubeant facessere eos quamprimum ab illo loco, utpote suo. At illi ad arma eunt, munitaque urbe legatos asperbe alloquuti dimittunt. Id vero Scytham vehementissima ira denuo efferat. Scytharum itaque par-

- A. M. 6852 ἀπολεξόμενος Σκυθικὴν, καὶ μᾶλα ἄλλην, οὐκ ἀνίει πέμπων
 Ind. 12 ἄλλην ἐπ' ἄλλη συχνὰ πρὸς πολιορκίαν αὐτῶν. (ς'). Ἄλλ' ἐκείνοι
 P. 429 τὰς ἐπάλλξεις ἔνδοθεν κατασφράζαντες ἀνδράσι καὶ ὄπλοις καὶ
 πᾶσι μηχανήμασιν ἐκπηβόλοις πολλὰ τῶν Σκυθικῶν κατεγέλιον
 βελῶν. ἄλλως τε καὶ θαλαττοκρατοῦντες αὐτοὶ, καὶ τὴν τῶν⁵
 ἐπιτηδείων ἀφθονίαν ἐκ θαλάσσης ἐσκομιζόμενοι, περὶ ἐλαχί-
 στου τὰς τῶν Σκυθῶν ἐφόδους τε καὶ περιστρατοπεδεύσεις ἐτί-
 θεντο· καὶ τό γε μείζον, ὅτι τριήρεσι πλείσταις περιπλέοντες τε
 Βκαὶ παραπλέοντες πῦσαν τὴν τῶν Σκυθῶν παραλίαν δύο τὰ
 χαλεπώτατά σφισι προὔξενον· ἐν μὲν, ὅτι μηδαμῆ καταφρεῖν τῶν¹⁰
 φορητῶν ὀγκάδων οὐδ' ἤντιον συνεχώρουν ἀγορᾶς καὶ πρά-
 σεως ἕνεκα· ὁ σφόδρα ἐκείνους ἐλύπει, τό, τε περιττεῦον ἀνό-
 V. 348 νητον ἔχοντας καὶ τὸ ἐνδόν ἀνεπινόητον· δεῦτερον δ', ὅτι καὶ
 τῶν νεῶν ἐκπηδῶντες ἐνόστε καὶ ἐνιαχοῦ πολλὴν ἐκ τῆς Σκυθι-
 κῆς κατῆγον τὴν λείαν ἐς τὰς τριήρεις· ὡς ἀντεστράφθαι τὰ τῆς¹⁵
 Cπολιορκίας καὶ πολιορκεῖσθαι μᾶλλον τοὺς Σκύθας δοκεῖν, ἢ
 πολιορκεῖν. (Ζ.) Ἐν δὴ τοῖς τοιοῦτοις μακροῦ μεταξὺ τριβο-
 μένου τοῦ χρόνου, οἴτου τε σπάνει τὰς Ῥωμαίων πιξέσθαι πό-
 λεις καὶ ὅσα τῶν ταριχευτῶν ἐδωδύμων ἐκ τῆς Μαϊώτιδος καὶ
 τῶν ἕγγιστα ποταμῶν συνηλέθη. ἔξιςτι μέντοι θαυμάζειν, ὅπό-²⁰
 σοις μὴ διασείσεται πῶς τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς, ὅπως ἀπο-
 κλεισθείσης οὕτωσι τῆς ἄνωθεν σιτοπομπίας, ἐμέλησεν εὐθὺς
 Dτῆ προνοῖα σιτοπομπίας ἐτέρας ἀνεωγῆναι θύραν. Ἴωνία γὰρ
 καὶ Φρυγία καὶ πρὸς γε Βιθυνία, καὶ ὅσον ἐπέκεινα χώρον

tem legit; tum aliam statim adlungit, nec cessat alios super alios mittere urbem obsessuros. (VI.) At hi munito introrsum vallo viris armisque, ac tormentis cuiusquemodi missilibus, Scythica tela prorsus irridebant. Ad haec, quia maris imperio potiebantur, et rerum necessarium copiam omnem sibi inde comparabant, idcirco Scytharum impetum et circumstantes exercitus minimi faciebant: et quod maius est, triremibus quamplurimis totam Scytharum maritimam oram circum ac praeter vecti, duplicem illis molestiam eamque maximam exhibebant: primo quia nusquam appellere emendi ac vendendi causa patiebantur navem ullam onerantem; quod istos quidem valde angebat, quibus minime utile esset id, quo abundarent, ac minime parabile id, quo egerent: deinde quia navibus exsidentes aliquando et certis in locis multum praedae ex Scythia agebant in triremes; ita ut obsidionis ordo inverteretur et magis obsideri Scythae viderentur, quam obsidere. (VII.) In his cum esset multum tempus consumptum, coepere interim Romanae urbes laborare inopia frumenti et eorum cibariorum, quae sale condita ex Maeotide vicinisque fluviis afferuntur. Caeterum ii, quorum inco-lume iudicium est, mirari possint, quomodo interclusis iis, qui antea fuissent, commeatibus curaverit statim Providentia, ut via alia pateret frumento advehendo. Ionia enim et Phrygia, ac praeterea Bithynia, et agrorum

χαῖρες Περσικαὶ γεωργοῦσι, πολὺν ἐχορήγουν τριηκῆντα τὸν σίτον A. C. 1343
 ταῖς πόλεσι, καὶ ψυχοβράγους ἢ θεῖα πάλιν οὕτως ἀνέβρωσε Imp. Io. Pa-
 χείρ. (H.) Τὴν γε μὴν Λατινικὴν κατὰ Σκυθῶν ἐκείνην αὐθύ- laeol. 8
 δειαν εἰς νοῦν οἱ Τραπεζούντιοι βυλλόμενοι καὶ δέουσιντες, μὴ E
 5 καὶ κατ' αὐτῶν τι νεωτερίσωσιν ὅμοιον καὶ οἱ παρὰ σφῶν προσ-
 οικοῦντες ὁμοίως Λατίνοι, περιστάντες αἰφνίδιον τοὺς μὲν
 πλείους ἔργον ἀπέφθησαν ξίφους· οἷς δὲ περιλειφθῆναι συμπέ-
 πτωκε, τούτοις δὲ ταπεινότερον κερχῆσθαι Τραπεζουντίους δια-
 γέγονε τοῦ λοιποῦ. καὶ ταῦτα μὲν τῆδὲ πη ἔσχεν.

10 γ'. Ὡσπερ δὲ ψηφίσματος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ P. 430
 κοινοῦ τινος δόγματος ἐκ θεοῦ κατὰ πάσης ὁμοῦ κρωθέντος
 τῆς οἰκουμένης, ἀρχάς τε καὶ ἔξουσίας, καὶ ὕσαι δημοκρατίαι
 καὶ ἀριστοκρατίαι, συγκεχύσθαι στασιασθείσας ἐφ' ἑαυτὰς καὶ
 πρὸς ἐμφυλίους ἀνυδρίπισθείσας μάχας, οὐδὲν οὐδαμῆ σχεδὸν
 15 ἐλλέμπται μέρος, ὃ μὴ τοῦ τοιοῦτου παραπολεαυκεῖ δεινοῦ,
 εἰ καὶ μὴ κατὰ τὸν ἴσον δῆπουθεν τρόπον, ἔς γε τὸ μείζον καὶ
 ἤττον. κρῖματι γὰρ εἶναι ταῦτα θεοῦ πάντας θνητοῦς λογισμοὺς B
 ὑπερβαίνοντι, εἰ μὴ πού τις ἐξ εἰκασίας τινὸς στοχαζόμενος φά-
 σκε καλαιωθεῖσαν κακίᾳ τὴν γῆν, καὶ δευσοποιοῖς τισι κατηλευ-
 20 θεῖσαν κηλῖσι, καθαρὸν τε καὶ πάσης χαμερποῦς ἐμβριθείας
 ὑπέριον χαρίσασθαι βουληθέντος ταύτῃ πτερόν, ἔν' ἐλευθέ-
 ριον καὶ μετέωρον καὶ εἰρήνης ὑπὲρ ποτε ἀναπνεύση τερπνότητα,
 εὐνομίας καὶ δικαιοσύνης ἀγομένη κακόσι καὶ στάθμαις. (B.) Καὶ C

8. ταπεινότεροις comi. Boiv.

quidquid ultra eas provincias Persarum manibus colitur, multum frumenti
 urbibus tum suppeditarunt, quas semianimes in hunc modum rursus caele-
 stis dextra erexit ac roboravit. (VIII.) Eam Latinorum contumaciam ad-
 versus Scythas cum Trapezuntii animo reputassent, vererenturque, ne in se
 simile aliquid inceptarent ii Latini, qui et ipsis pariter vicini habitabant,
 circumstant subito, ac plerosque gladiis concidunt. Qui vero superstites
 inde evasere, eos humiliores postea experti sunt Trapezuntii. Et haec
 quidem ita se habuerunt.

13. Quasi autem constitutum esset divinitus eo tempore, et generali
 numinis decreto sancitum adversus omnes pariter gentes, ut et imperia et
 potestates et omnes tam democratiae quam aristocratiae turbarentur, inte-
 stinis seditionibus agitatae ac bellorum civilium quasi flabellis ventilatae;
 nulla pars usquam ferme relicta est, quae illam calamitatem, si non utique
 ex aequo, at plus minusve participaverit. Ea enim Dei decreta sunt, quae
 omnem humanam rationem supergrediuntur; nisi quis forte coniectura ali-
 qua ductus Deum dicat voluisse vitium inveteratis laboranti et maculis qui-
 busdam penitus insidentibus corrupto orbi largiri puriori et omni terrena
 mole altiorem pennam, ut liber excelsusque, et pacis recreatus amoenitate,
 aequitatisque et iustitiae praeceptis ac regulis obtemperans, tandem ali-
 quando respiraret. (II.) Ac primo quidem Latini Genuenses Tuzum illum,

- A. M. 6852 *πρωτον μὲν οἱ ἐν Γεννούσῃ τῇ πόλει Λατίνοι Τούζου ἐκείνον, ὃν*
 Ind. 12 *εἰς δουκὸς ἀνήγαγον ἐκ μακέλλης ἀξίαν πρό γε δυοῖν τοῖν ἐνιαυ-*
τοῖν, συστάντες ἀρτίως ἐξήλασαν, ἐπολεμωθέντων λάθρα κατ'
αὐτοῦ πρὸς τῶν περὶ Σπίνουσαν καὶ Σερτώριον εὐγενῶν· οἱ τῆς
ἐξουσίας ἐπιλημμένου Τούζου, τῆς πόλεως ἐξώσθησαν ἀγεννῶς, 5
 D τῶν δημοτῶν ἅτε ἐπὶ μέγα δυνάμειος ἐλληλυθυσίαν ἰδόντων τῆν
 V. 349 τούτων ἀρχὴν καὶ τυραννικώτερον ἤδη τῶν δημοσιῶν ἀπτομέ-
 νην πραγμάτων. συγχωρηθέντες γὰρ αὐθις ἐντὸς γενέσθαι Γεν-
 νούσας μετριώτερον ἄγοντας βίον, τοῖς δὲ βραχὺ μετριάσαισι
 τάχιστα παλινδρομεῖν ἰδοὺ ἐς τὴν πρὶν ὑπερηφανίαν καὶ τὸν 10
 τυραννικὸν ἐκείνον τύπον. ὅθεν συστάντων ἐπ' αὐτοὺς αὐθις τοῦ
 δήμου, τῆς πόλεως ἀγεννέστερον νῦν ἐξωθοῦνται· καὶ γίνεται
 E δοῦξ ἕτερος, τῷ πρὶν παραπλήσιος, ἐξ εὐτελῶν καὶ αὐτὸς τὰς
 τύχας ἔλκων τοῦ γένους· ὡς ἂν ἐνθύμιον σύντροφον ἔχων αἰ
 τὴν τοῦ γένους κηλῖδα καὶ τὰς ἐκ γενέσεως τύχας φ τῷ μετρία 15
 καὶ προσηνεῖ τοῦ φρονήματος ἐρείδῃ τῶν λογισμῶν τὰς κρηπίδας.
 P. 431 (Γ.) Ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων μεταλλάξαντες ἡγεμόνος εἰς
 πολλὰ τὴν ἀρχὴν τοῖς παισὶ διελοῦσι στασιάξιν πολὺν πρὸς ἀλ-
 λήλους ἤδη χρόνον γεγένηται· ὡς καὶ τὰ τῶν Αἰγυπτίων ὑποβ-
 ρεῖν καὶ ἐς τὸ ἀσθενέστερον ἐντεῦθεν αἰ ἐννελαύνεσθαι πράγματα. 20
 (Δ.) Ναὶ μὴν καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄτλαντα τὸν ἐσπέριον Αἰβυλῆς τε
 καὶ Μαυρουσίων οἱ πλείους, Ἀννίβαν ἐκείνον τὸν κάλυ τὸν Καρ-
 B χηδόσιον μιμησόμενοι τέως, πλήθει μεγάλων δυνάμεων τὸν Γα-
 δειραῖον διαπεραιούμενοι τράχηλον τοῖς μὲν Εὐρώπην οὐκ οἰσι
20. καὶ add. Boiv.

quem ab ipso ligone ad Ducis dignitatem duobus ante annis evexerant, con-
 spiratione facta mox eiciunt, nobilibus videlicet in eum clam instigatis a
 Spinula et Sertorio; qui, Tuzo serum potito, eiecti ex urbe per summam
 ignominiam fuerant, ob eam nempe causam, quia populus eorum domina-
 tum pervenisse ad magnam potentiam et publicas res nimis iam tyrannice
 ab iis administrari videret. Porro illi ipsi in urbem rursus intromissi, ea
 lege ut modestius se gererent, mediocritate haud diu servata, ad pristinam
 statim superbiam suumque illum tyrannicum fastum recurrere maluerunt.
 Quapropter conspirante in eos rursus populo, maiore cum ignominia nunc
 quoque e civitate exiguntur, creaturque Dux alter, superiori similis, hu-
 mili et ipse loco natus; ut is domesticam generis labem et natalium suorum
 conditionem animo reputans nihil cogitet, quod non moderatione et animi
 mansuetudine tanquam fundamento nitatur. (III.) Item ex quo Aegyptio-
 rum princeps decessit, eius liberi imperium in multa partiti iampridem
 inter se discordant; eoque fit, ut Aegyptiorum res dilabantur atque inde
 ruant in peius. (IV.) Quin et ii Libyas populi, qui circa occiduum Atlan-
 tem habitant, et plerique Maurorum, veterem illum Hannibalem Carthagi-
 niensem hac in re imitati, magnis cum copiis Gaditanum fretum traiecere;

γίνεσι τῶν Ἰσπανῶν διὰ μάχης γίνονται, καὶ πολέμοις πολέμοις A. C. 1343
 συνάπτοντες ἐπὶ μελζους βαδίζουσι μάχας αἰέ. (E.) Καὶ Βρετ-^{Imp. Io. Pa-}
 τανοὶ δ' ὁμοίως, ναυτικαῖς δυνάμεσι διαβαίνοντες ἐς τὴν Κελτῶν ^{laeol. 3}
 ἤπειρον, μεγάλους συγκροτοῦσι πολέμους. (ς'.) Ἔτι μὴν τὸ
 5 Σκυθικὸν ἐκεῖνο γένος, οἳ τὴν Ἀσσυρίων καὶ Μήδων καὶ Περ- C
 σῶν, καὶ ὅσα ἐπέκεινα τῶν ἔθνῶν, πάσαι πολλὴν ἤδη χρόνον κα-
 τίσχον γῆν καὶ τὸ τῆς αὐθεντίας ἅπαν ἐκείνων κράτος, νῦν εἰς
 διαφόρους διαλυθέντες ἀρχὰς συχνὰ κατ' ἀλλήλων ὀπλίζονται,
 καὶ μὲγα καπνοῦ καὶ φλογὸς ἐγερεῖν ἢ τούτων ἕρις ὑπισχεῖται
 10 τὸν ἐκ τῆς μάχης φόνον. (Z.) Ἄρτι δὲ καὶ συνδρομὴν τὰ τῶν
 διαφόρων Λατίνων ποιησόμενοι γένη κατὰ τῶν Περσικῶν ἐξή- D
 εσαν νεῶν, ὅσαι πειρατικὸν τινα βίον καὶ ληστρικὸν ἀναμετροῦν-
 τες ληΐζονται τὰς ἐκείνων ὀγκάδας τε καὶ τριήρεις, ὅσαι κατ'
 ἐμπορίαν ἀνιοῦσαι τε καὶ κατιοῦσαι τὴν θάλατταν ἅπασαν τὰς
 15 ἐμπορικὰς κομίζονται χρείας. τῶν γε μὴν εἰρημένων νεῶν εἰς
 ἐπὶ καὶ εἴκοσιν ἦν ὁ ἀριθμὸς ἀνιῶν. Κύπριοι δ' ἦσαν αὐταὶ
 καὶ Ῥόδιοι, Σαλαμίνιοι τε καὶ Οὐνετιῶν, καὶ ὅσαι πρὸς τε Πάππα
 καὶ Γεννοῦας συνήεσαν. πᾶσαι δ' ὁμοῦ παρὰ τὸν τῆς Σμύρνης E
 ἐξαιρέτης καταπεπλευκνῆσαι λιμένα εἶλον ἐξ ἐφόδου καὶ ὁ παρὰ
 20 τὸν λιμένα φρούριον ἦν Περσικόν. καὶ σφισι μὲν ἦν κατὰ γνώ-
 μην, ὡς ἐξ ἀσφαλοῦς ὀρηκτηρίου συχνὰ ἐπεκδέουσιν ἐκεῖθεν
 ἐς τὴν μεσόγειον ἀναθεῖν ἐκ τῶν παραλλίων ἠρέμα τὸ βύρβαρον
 πῦν. τὰ γε μὴν πράγματα ἤκιστα κατὰ γνώμην ἦν προχωροῦντα.

et nunc cum Hispanis Europam incolentibus praeliantur, atque alia ex alia
 bella noctentes in maiora quotidie certamina descendunt. (V.) Britanni
 quoque similiter navalibus copiis in Galliam traiccentes bella conflant, ea-
 que ingentia. (VI.) Ad haec Scytharum illud genus, quod Assyriorem,
 Medorum, Persarum et ulteriorum gentium ditionem iam pridem occupavit
 et omne auctoritatis robur apud eosdem obtinet, nunc in multa imperia dis-
 tracti, arma in se invicem quotidie movent; minaturque eorum discordia
 magna caedes, magnum belli incendium, fumum videlicet et flammam late
 sparsurum. (VII.) Nuper denique concursus factio diversa Latinorum ge-
 nera adversus Persarum naves processerunt; eorum inquam Persarum, qui
 piraticam et latronum vitam sequuti diripiunt onerarias illorum naves ac tri-
 remes; quotquot nempe mercandi causa per totum mare eundo ac redeundo
 venalia quaeque advehunt. Illorum porro, quos dixi, Latinorum classis
 navibus septem et viginti constabat: erantque illae Rhediae, Cypriae, Sa-
 laminiacae et Venetae; praeter eas, quae a Papa et a Gouenisibus instructae
 convenerant. Hae cum ad portum Smyrnaeorum derepente omnes simul
 appulsaee essent, primo impetu castellum Persicum ceperunt, quod est iuxta
 portum. Et ipsis quidem in animo erat inde, tanquam ab statione tutissima,
 crebras facere excursions, ac paulatim ab ora maritima retro in mediter-
 raneum compellere quidquid illic esset barbarorum. Res vero ipsae minime
 ex sententia succedebant.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΙΔ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER DECIMUS QUARTUS.

ARGUMENTUM.

Cantacuzenus, cum Amurio Christopolitanas fauces transgressus, opida sollicitare constituit. Perithorio frustra oppugnato, Didymotichum abit. Ibi se et suos reficit. Irenae uxori gratias agit ob res praeclare gestas. Eius mulieris strenuitas et solertia. Byzantii Amurio pecuniam offerunt, ut domum redeat. Hic, re cum Cantacuzeno communicata, pecuniam accipit. In Asiam traicit, brevi rediturus (Cap. 1). Terrae et maris agitatio violenta. Clades ex grandine: item ex terrae motu. De exundatione. De terrae motu iterum. Aerei Angeli caput inclinatum. Urbis simulacrum escussum e manu statucae imperatoriae. Quid ea res portendere visa sit. Templum S. Sophiae orientem versus dehiscit (2). Apo-caucus, rebus suis diffusus, patriarcham et Ioannem Gabalam sibi mansipare statuit. Patriarchae familiam numerosam ornat et ditat. Ipsum, ut infulam, calceos et subscribendi morem mutet, hortatur. De Novae Romae privilegii disserit: item de auctoritate patriarchali, quam ait maximam nunc esse. Patriarcha rubros calceos recusat. Caetera admittit; ambitiosus et imprudens. Sacerdotii et imperii diversae functiones. Utriusque potestatis habitus dispar. Altera alteram quatuor invet. Ioannes patriarcha se et imperium perdidit. Christum imitari pontifex debet. Laudata ab Alexandro Magno Diogenis modestia. Fructus ambitionis. Apo-caucus Ioanni Gabalae filiam suam desponsurum se promittit; quid vicissim ab eo pactus. Rerum administrationem eidem committit. Ipse cum patriarcha et iunioris imperatore Perinthum abit. Scelus maximum meditatatur. Annae imperatricis mens caeca. Spes inanes (3). Cantacuzenus Comotenam et Gratianopolin in deditionem accipit. Momitilae genus et varia fortuna. Ut per latrocinia metuendus evaserit. Societas ab eo inita cum Cantacuzeno. Viribus maiorem in modum auctis despoticae dignitatis insignia a Byzantiis oblata accipit. Cantacuzeno inasidiatur. Hic vere novo Comotenorum urbe egressus apud Mosinopolin castrametatur. Obdormiscit amoenissimo in loco: ubi res visu et auditu mirabiles ei oblatae. Momitilus impuratum opprimere festinat. Cantacuzenus cum suis in ma-

gnas angustias adductus. Tumultuariam et iniquam pugnam committit. Armigeri beneficio salvus evadit. Hostibus tandem coactis recedere, Didymotichum abit (4). Apocaucus, opportunam occasionem nactus opprimendi Cantacuzeni, bellum apparat. Didymotichum exercitu infesto petit. Pythium castellum obsidet. Cantacuzenum multi e suis deserunt. Reliquorum intempestiva postulata. Ipsius responsa. Andronicus Palaeologus, Apocauci gener, fluvium tranando submergitur. Apocaucus a Ioanne Gabala apud imperatricem Annam accusatur. Byzantium redit. Imperatricem placat. Urbis muros reficit (5). Clades ex grandine. De natura grandinis. Grando furoris divini instrumentum (6). Ecclesiae mala omnium gravissima. De Massalianis et Bogomitis in monte Atho comprehensis. Fius montis amoenitates. Athos ferociam Xerae domuit. Uni virtuti favet. Deprehensorum illic haeticorum nomina. Eorundem dogmata impura Tomo Synodico comprehensa. Piorum monachorum diligentia et zelus. Haeticis variis poenis coërciti. Quidam fuga elapsi recipiunt se in magnas urbes. Picos Martios imitantur (7). Quando et cur Gregoras ab aula secesserit. Zenonis philosophi apophthegma. Imperii et ecclesiae perturbatio maxima. Veteres philosophi non risabantur inter se, nisi pacis tempore. Byzantini theologi nec in ipso belli aestu altercari desinunt. Hariolis et eius generis hominibus fides habita. Gallus astrologus imperatrici placencia praedicit. Gregoras arcessitur, ut cum eo disputet. Astrologorum praedictiones vanas esse arguit ex Ptolemaeo et S. Basilio: item ex Chaldaeorum versibus. Fatum tollit. Providentiam agnoscit. Hariolo refutato, Augustae odium in se movet. Ad rem redit (8). Gabalas, metu Apocauci, monasticum habitum induit. S. Sophiae templum, asylum olim inviolatum; a Gabala et a patriarcha temeratum. Amurius, in Thraciam reversus, Byzantium usque cum Cantacuzeno progreditur. Urbis adspectu obstupescit. Pauci murorum custodes. Apocauci diffidentia. Cantacuzenus et Amurius Momitilam debellatum eunt, Romanas urbes invadentem. Iuxta Perithorium castrametantur. Momitilae audacia. Eiusdem circumventi consternatio. Acris pugna. Cedit Momitilas. Fius milites omnes fere caesi (9). Apocauci caedes quando, ubi, et a quibus perpetrata sit. Illius anxietas; stipatores; immoderata ambitio. Carcer ab eo aedificatus; quem ad finem. Reorum desperatio. Consilium audax. Apocaucus imprudens, stipatoribus in atrio relictis, arcem ingressus. A Raüle et ab aliis nobilibus interimitur. Documenta ex eo eventu capienda. Interempti caput abscissum; summo muri fastigio imponitur. Caedis auctores, aliique vinculis soluti, partium inter se custodiam arcis. Rebus ad tolerandam obsidionem necessariis destituuntur. Cibaria accipiunt a Galataeis, qui et promissis eos confirmant. Imperatrix Galataeos aditu arcis prohibet. Obsessi, in maximas angustias adducti, de pace agunt. Apocauci uxor vidua Gasmulos armat Augustae permisit. Hi arcem expugnant. Obvios quosque iugulant. Spectaculum miserabile. Arae ipsae sanguine respersae. Contigui monasterii direptio. Caesorum capita per urbem circumlata. Sicariorum et ipsius Augustae inhumanitas. Cadavera sepelire vix tandem permissum. Mortui Apocauci filius Thessalonicam tradere Cantacuzeno statuit. Arcem occupat. Impetu plebis opprimitur (10). Batatzes ignobilis genere; ut ad opulentiam pervenerit. Thessalonicae praescitur: deinde, Apocauco filium suum ei subrogante, ciicitur. Ad Cantacuzenum deficit. Solymani generi armis adiuvatur. Mortuo Apocauco cum Anna imperatrice reconciliatus maioris copias ex Asia arcessit. In Cantacuzenianos saevit. Persae, praeda et viatico defraudati, eum occidunt. Ad Cantacuzenum transeunt (11).

A. M. 6852

Ind. 12

A. C. 1344

Imp. Io. Pa-

laeol. 3

P. 432

V. 350

α'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐν τοῖς προσήκουσι τόποις
 λελέξεται διαρκέστερον. νῦν δ' ἐπανίημι ἡμῖν ἀναγκαῖον ἂν εἶη,
 σαμεν λόγον. ἦν δ' ἡ περὶ τὰ τῆς Χριστουπόλεως στενὰ τοῦ Καν-
 τακουζηνοῦ διάβασις ὁμοῦ τῷ Ἀμοδρ, τῷ τῶν Περσῶν ἐκείνῳ
 σατράπῃ. διαβάντι γὰρ ἔδοξε πείραν προσύγειν ταῖς πόλεσι, καὶ
 οἷς μὲν καθ' ὁμολογίαν παραδιδόναι οἱ σφῆς αὐτοὺς ἐθελοντῶν
 Β πρὸς βουλήσεως εἶη τῇ ἐκείνου χειρὶ, τῶν προσηκόντων γερωῶν
 ἀξιοῦν· οἷς δὲ τοῦναντίον, τούτοις δὲ τοῦναντίον. (B.) Μιθ'
 ἡμέρας οὖν ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις ἦγεν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἧ Περι-
 θόριον ὄνομα. ἦν δὲ καὶ περιστρατοπεδεύσαντες, ἐπεὶ κἀκεῖνοι
 πολεμῆν ἔγνωσαν, ἐπολιόρχουν. ἐπεὶ δ' ἐπὶ πολλαῖς κάμοντες
 C ταῖς ἡμέραις ἐπέβαινον οὐδέν, ὑπρακτος λοιπὸν ἀναζεύξας ἐκεί-
 θεν οὐδὲ μιᾷ τῶν ἄλλων ἔτι προσάγειν βεβούληται· ἀλλ' ὅλας
 ἡνίκαις ἤλαυνεν ἐπὶ Διδυμότειχον, οὐκ ἀγαθὸν κὰν ταῖς ἄλλαις εἰ-
 ναι κρίνας οἰωνὸν τὴν ἀποτυχίαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐκείνης τῆς
 πόλεως. (Γ.) Αὐτόθεν τοίνυν λαμπρῶς ἀυλιζόμενοι, καὶ τῆς
 μακρᾶς ἐκείνης καὶ ἐπιπόνου διαίτης τὴν ἀνάλογον ἀλλαττόμενοι
 D θνημθίαν τε καὶ ῥαστώνην, φρουρούς τε ἐκείνους Διδυμοτείχου
 τῆς πόλεως καὶ ἅμα στρατιώτας καὶ στρατηγούς ταῖς προσηκού-
 σαις ἡμεῖβετο δεξιώσεσι καὶ φιλοφροσύναις· καὶ πρό γε πάντων
 Εἰρήνη τῇ βασιλίδι πολλοὺς ἀπὸ γλώττης τοὺς ἐκ ψυχῆς ἀπεδίδου
 χαριστηρίους, ὧν τε ἐκαρτέρησε μακρῶν ὁμοῦ καὶ ποικίλων ἀνια-

14. ἔτι cod. Vat., ὅτι apogr. Par.

1. Sed haec quidem infra suis quaeque locis fusiùs exponentur. Nobis vero nunc necesse est illuc regredi, unde ad haec digressi sumus, et ubi superioris narrationis cursum interrupimus. Erat autem nobis sermo de Cantacuzeni et Persici illius satrapae Amurii transitu per Christopolitanas angustias. Transgresso igitur imperatori visum est oppida sollicitare; et ea quidem, quae voluntaria deditio in illius manum concedere ultro malent, meritis praemiis afficere: quae autem secus factura essent, cum iis secus agere. (II.) Quamobrem post aliquot dies coactas copias ad urbem ducit, cui Perithorio nomen est. Eam primo circumsidet: mox illis ad bellum sese accingentibus, oppugnat. Sed quia multis ibi diebus exactis labore assiduo nil profecerat, motis inde castris deinceps nihil egit, nec caeterarum urbium ullam aggredi voluit, sed Didymotichum laxis habenis contendit, etiam in aliis ratus augurii esse non boni, quod ab illa urbe primo statim conatu repulsus foret. (III.) Confestim itaque splendide hospitio excipiuntur: diuturnam illam et molestam vitae austeritatem pari hilaritate et iucunda animi relaxatione mutant: Didymotichi urbis custodibus, item militibus et ducibus, qua par est comitate et humanitate, Cantacuzenus gratum se exhibet: in primis Irenae imperatrici maximas gratias lingua et ex animo persolvit, quod diuturnas et multiplices aerumnas in illis qui inter-

ρῶν ἐν τῷ τῶν μεταξὺ μεγάλων ἐκείνων πραγμάτων κλώδασι καὶ A. C. 1644
 ὡν ἐνεδέξατο γενναίων ἀγώνων, ἐν τε βουλαῖς καὶ δώροις παρ- Imp. Io. Pa-
 τοίοις καὶ μελιχίοις λόγοις, δι' ὧν ὁμοῦ στρατηγούς τε καὶ P. 433
 στρατιώτας ἀνεφρόωννέ τε καὶ πρὸς τὸ ἐπισηχότερον διανίστασθαι
 5 παρεσκεύαζε· πῆ μὲν θωπεύουσα, πῆ δ' ἐλλήχουσα· καὶ πῆ μὲν
 ταῖς δευδρόποις τῶν πραγμάτων ἐκείνων ποικίλαις μεταβολαῖς
 τῆν τῆς οἰκείας ἀντιτιθεῖσα διανοίας δεξότητα, πῆ δ' οἰκονομ-
 κῶς ἀντιπράττουσα ταῖς ἐκ Βυζαντίου λάθρα καὶ συχνὰ προσιού- B
 σαις ἄλλοι' ἄλλοις τῶν ἐς Διδυμότειχον στρατιωτῶν ὁμοῦ καὶ V. 851
 10 στρατηγῶν ἔποσχέσεσί τε καὶ δολεροῖς μηχανήμασι, καὶ λαμ-
 πρῶς ἀνωτῶσα κινδυνεύοντα πίπτειν φρονήματα. μάλιστα δὲ
 τοῦ δραστηρίου καὶ τῆς ἀγχινοίας αὐτὴν ὁ σατράπης Ἄμοϋρ ἐξε-
 πλάγη τεθυμακῶς, ἐπειδὴ γε ἐμεμαθήκει ταύτην οὔσαν αἰτιω-
 τάτην, ἀνθρῶπίνως εἰπεῖν, τῆς διαμονῆς καὶ συστάσεως τοῦ τε
 15 στρατοῦ καὶ Διδυμοτείχου τῆς πόλεως καὶ δι' αὐτῶν τῆς τῶν C
 ὄλων τῷ βασιλεῖ πραγμάτων ἐν ἀσφαλεῖ καταστάσεως. καὶ ταῦτα
 μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον· καὶ ὁ χειμῶν ἐν τούτοις ἐτελεύτα.
 (Δ.) Ἦρος δ' ἀρχομένου οἱ μὲν Βυζάντιοι τῶν ληστρικῶν
 κατὰ Διδυμοτείχου πολέμων καὶ λόγων ἀποστάντες, δεῖν τῆς ἐκεῖ
 20 Περσικῆς δυνάμεως, πρὸς ἕτερα πάλιν ἐχώρουν βουλευόμενα.
 καὶ δὴ βέλτιον ἔδοξεν εἶναι σφίσι, χρημάτων ἀφθονία κρύφα D
 περιεληλυθόσιν Ἄμοϋρ, τὸν σατράπην καὶ ἡγεμόνα τῆς Περσικῆς
 δυνάμεως, πείσαι καταλιπόντα Θράκην καὶ φιλῶν ἔρωτας οἰ-
 καδὲ πρὸς Ἀσίαν τάχιστα ἐπανήκειν. (Ε.) Τὰς δὲ τοιαύτας ἔπο-

cessissent magnorum negotiorum fluctibus constantissime pertulisset; quod
 fortem animum praestitisset rebus difficilibus; deliberando scilicet; omnis
 generis dona largiendo; mollibus dictis confirmando atque in meliorem spem
 erigendo duces paleriter et milites; ac nunc quidem blandiendo, nunc incre-
 pando; nunc celeribus et variis temporum illorum vicissitudinibus ingenii
 sui vividam vim opponendo; nunc sapienter occurrendo machinationibus
 dolosis et pollicitationibus, quae ad tentandos Didymotichi milites et duces
 alias alios Byzantio clam et crebro venissent: denique animos vacillantes
 egregie relevando. Maxime autem eius strenuitatem et solertiam stupuit
 atque admiratus est Amurius, postquam accepit unam hanc, quantum hu-
 manis viribus praestari posset, effecisse, ut et milites et ipsa urbs Didymo-
 tichum constantes in fide manerent, eademque opera ut imperatori negotia
 omnia in tuto essent collocata. Et haec quidem ita se habuerunt: atque
 interea hiems abiit. (IV.) Vere ineunte Byzantii ab oppugnando per la-
 trocinia et insidias Didymoticho abstinentes, metu Persicarum virum, quae
 illic erant, ad alia se consilia converterunt. Et hoc quidem optimum illis
 visum est, magna pecuniae vi clam circumvenire Amurium, satrapam et du-
 cem Persici exercitus, eique persuadere, ut relictis Thracia, amicisque et
 amoribus dimissis, in Asiam abiret quamprimum ac domum revertetur.

A. M. 6852 *σχέσεις ἐκέλευον δείξαντος Καντακουζηνῶ, ἔδοξε τὰς τοιαύτας ἐπι-
Ind. 12 νοίας ἐτέραις κατασοφίσασθαι βαθυτέραις. „χρήματα γὰρ εἰς δέ-
Εκυ,” φησὶ, „χιλιάδων ἐπέκεινα ἀριθμὸν ἀνόντα τοῖς Βυζαντιοῖς
ἐκδεδωκόσιν, σφίσι μὲν ζημία μεγίστη γίνεται καὶ ἀσθένεια πρὸς
τὰ πολεμικὰ ἡμῶν δὲ λαβοῦσιν ἰσχυρὸς προστίθεται μῦλα κρατιστῆς
πρὸς τὸ τῆς κοινῆς ταυτησὶ μάχης κλυδώνιον.” τούτων τοίνυν εἰς
τοῦτο μελέτης ἰόντων καὶ πρὸς γε μειζόνων ἐπὶ τούτοις ἐτέρων,
καὶ ἄμα προστιθεμένης καὶ τῆς τοῦ Περσικοῦ ταλαιπωρίας στρα-
τοῦ, ὅποια καὶ ὄση διάγουσιν ἐν ἄλλοτρίᾳ γῆ, καὶ μηδὲν εἰς αὐ-
Fτάρηκη τοσοῦτου στρατοῦ κεκτημένην δάιταν, ὄχετο διαβῆς εἰς 10
Ἀσίαν ὁ σατράπης Ἀμοῦρ μετὰ τῆς δυνάμεως, ἐπαγγειλάμενος
ὀλίγω ὕστερον ἐπίκουρος ἰσχυρότερος Καντακουζηνῶ ἐπατήξιν.*

P. 434 β'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἐξαισιολοί τινες ἀνεξήγησαν
κατὰ Βυζαντιῶν καὶ τῶν αὐτοῦ προαστείων σεισμοὶ καὶ βρασμὸι
θαλάττιοι, καὶ ὡς ἐκ πετροβόλου θυμοῦ πλήρους ἐξῆλθον κατὰ 15
τῶν τῆς γῆς καρπῶν χάλαζαι· ὡς ἐκεῖνα τῆς γραφῆς συμπεσιῖν
ψεύσασθαι ἔργον ἐλαίας, καὶ τὰ πεδία μὴ ποιῆσαι βρώσιν· σ-
κῆν τε μὴ καρποφορῆσαι καὶ γεννήματα ἐν ταῖς ἀμπέλοις οὐκ
εἶναι· ἐκλιπεῖν τε ἀπὸ βρώσεως πρόβατα καὶ μὴ ὑπάρξαι βόας
B ἐπὶ φάτνας. ἄρξασθαι μέντοι συνέβη τοὺς τοιοῦτους σεισμοὺς 20
καὶ κλόνους τῆς γῆς ἐν μέσῳ που τῷ φθινοπώρῳ, ἄρτι τοῦ ἡλίου
τὰ τοῦ σκορπίου προοίμια παραλλάττοντος. καὶ τὴν μὲν πρώτην
ἡμέραν δις ἐτίναξε τὴν γῆν ὁ θεός· οὕτω γε μὴν ἐμβριθῶς, ὡς
ἀπογγῶναι τοὺς πλείστους τὸ ἔξιν ὑπὸ δέους· οἰκίας τε κατακτι-

(V.) Quas ille pollicitationes quum Cantacuzeno indicasset, placuit machinationem illam occultiori machinatione eludera. „Etenim,” inquit, „si Byzantii supra decem millium summam numeraverint, damnum erit illud ipsis maximum, et minus multo virium ad bellum gerendum supererit. Nobis autem, si acceperimus, vires longe maximae accedent ad sustinendum communis huius belli aestum.” In hanc illi cogitationem cum venissent, ac maiora insuper alia reputassent, accedentibus simul Persici exercitus aerumnis, quales et quantas ii patiuntur, qui externo in solo degunt; praesertim ubi nihil inest, quo ali possit tanta multitudo: abiit satrapa Amurius et in Asiam cum copiis traiecit, pollicitus Cantacuzeno rediturum se brevi validioribus cum auxiliis.

2. Per illud tempus sinistri quidam proruperunt in Byzantium et in Byzantii suburbia terrae motus ac maris effervescentis aestus, ruitque, tanquam ex balista violentissima, grandinis imber in fructus terrae; ita ut illud Scripturae apte caderet: mentitum esse opus olivae, et arva non fecisse escam, ficum non attulisse fructum, et non fuisse germina in vineis: defecisse ab esca oves, et non fuisse boves in praesepibus. Accidere autem primum illi terrae motus et illae agitationes autumno fere medio, cum sol initia Scorpii praetergrederetur. Ac primo quidem die bis Deus terram agitavit; idque tanta violentia, ut plerique prae metu salutem desperarent.

οἰὲν ἐγεῖναι καὶ τὰ πλεῖστα τῶν τοῦ Βυζαντίου τευχῶν. ἀμπέ- A. C. 1844
λων δὲ φραγμοὺς καὶ κήπων περιβόλους οὐδὲ μινῆσθαι χρή. Imp. Io. Pa-
πάντες γὰρ μικροῦ κατεβόλησαν ἄχρι κρηπίδων· ὡς δυσπερσο- laeol. 3
σον γίνεσθαι πῦσαν ἀγνιὰν τοῖς παριοῦσι, σωρηδὸν ἐβόρμιμένων C
5 τῶν ἐντεῦθεν ἰρειπίων. (B.) Ἐκκέχνηται δ' ὁμαῦ καὶ τὸ τῆς θα- V. 352
λάττης ῥόδιον ὡς ποβῶντάτω τῆς χέρσου· καὶ μάλισθ' ὄπη πε-
διὰς καὶ ἰππήλατος ἦν ἡ γῆ, μέχρι καὶ ἐς δέκω σταδίου. συνεξ-
ήλασε δ' ἔνια καὶ ἐνιαχοῦ τῶν ἀκατίων, ὅσα πρὸς τοῖς λιμέσι
καὶ τοῖς ἄλλοις παραλοῖς, καὶ συνέτριψεν ἐν τῇ μεσογείῳ· καὶ D
10 πλείστας δὲ κατέκλυσε χώρας, αὐτοῖς ἀνδράσι καὶ πομνίοις καὶ
ζεύγεσι. παλινδρομοῦντός γε μὴν τοῦ ῥοδίου μεθ' ἱκανὸν πρὸς
τὰς συνήθεις καὶ τετυγμένους εὐνάς, ἦν ἰδεῖν ἰλύος τὰ πάντα με-
στὰ καὶ ἰχθύων νεκρῶν. (Γ.) Αἰσθησιν μέντοι τοῦ τοιοῦτου
γενέσθαι φασὶ τιναγμοῦ καὶ σεισμοῦ μέχρι Λυσιμαχίας, καὶ βραχὺ
15 τι Χερσόνησου ἐπέκεινα· ἤκιστα δ' οὖν τὸν ἴσον γε τρόπον·
ἀλλ' ὡσπερ ἐξ ὄρητηρίου καὶ ἔλξης τινὸς ἀρξάμενον τοῦ Βυζαν- E
τίου ἤρεμα καὶ κατὰ βραχὺ προϊόντα τε ἐνδιδόναι καὶ ὑφειμέ-
τως βαδίζουσαν κατὰ τὸ ἀνύλογον αἰεταῖς ἐφεξῆς παραπέμπειν
χώρας καὶ πόλεσι τὴν τοῦ κλόνου συνάφειαν· παραμεῖναι δ'
20 ἄχρι καὶ αὐτοῦ γε τοῦ θέρους ἐφ' ἡμέρα καὶ νυκτὶ, μείζω τε καὶ
ἐλάττω τὴν αἰσθησιν παρεχόμενον. (Δ.) Κατὰ μέντοι περίοδον P. 435
χρονηκτὴν τοῦ κατόπιν βαδίζοντος φθινοπώρου ἐκ τῆς αὐτῆς
ῥαυτῆς ἡμέρας ὅμοιοι πάλιν ἀρξάμενοι τὴν γῆν συνετάραττον
τε καὶ ἐθορύβουν σεισμοί· ὡς ἐκ τῆς τῶν τοιοῦτων σεισμῶν συν-

Sed et domus ceciderunt, et maxima pars murorum Byzantinorum. Vinearum autem macerias et hortorum septa ne quidem commemorari oportet. Ea enim ferme omnia a fundamentis proruta sunt; ita ut praetereuntibus viae omnes aditu difficiles existerent, ruderibus inde evulsis acervatim iacentibus. (II.) Tum etiam simul maris fluctus in terram procul effusus est, illac maxime, qua planum et equitabile solum erat, ad decem usque stadia; et secum alicunde propulit parva navigia, quae scilicet in portibus erant aliisque oris maritimis, confregitque in mediterraneo; ac plurimos cum ipsis tam hominibus quam gregibus. et iumentis agros submerait. Recurrente autem fluctu aliquanto post ad solitum definitumque alveum, omnia videre erat limo plena et piscibus mortuis. (III.) Et eius quidem tremoris ac terrae motus sensum ad Lysimachiam usque dicunt pervenisse, et paulo ultra Cheroneseum: ab nequaquam eundem in modum. Sed a Byzantio tanquam ab sua sede et radice cum incepisset, sensim ac paulatim progrediendo remissio, et lenius usque proportionem euntem agitationis suae tenorem ad regiones urbesque ultteriores transmissio; ita autem durasse ad ipsam usque aestatem diu noctuque, ut modo maiorem modo minorem sui sensum praerberet. (IV.) Enimvero revoluto insequentis autumnus tempore, eadem pariter die iterum exorti similes tremores terram concusserunt ac turbaverunt; adeo ut continua illa agitatione ea, quae columnas lateritiae imposita

- A. M. 6852 *εχειας τον τ' ἐπὶ τοῦ πλινθωτοῦ κίβνος ἐν ἀγγελικῷ τῷ σχήματι*
 Ind. 12 *χαλκοῦν ἀνδριάντα καὶ ἕμα τὸν τοῦ προβεβασιλευκότος Πα-*
λαιολόγου τῇ βίᾳ καταγωνισθέντας τῷ μὲν ἐπὶ θατέρου τῶν
 Βῶμων *κεκλισθαι τὴν κεφαλὴν, τῷ δὲ πρὸ ποδῶν ἐρῶρῆθαι τὸν ἐν*
χειοῖν τῆς πόλεως σχηματισμόν· ὡς εἰκασμοῖς τιοι·ν ἐντεῦθεν ἐν-5
νοίας τινὰς ἀναλεξαμένοις ἐνλοῖς ἀποπεφάνθαι, μὴ εἰς μακρὰν
τῆς τῶν Παλαιολόγων αὐτοκρατορίας ἕσεισθαι τὴν καταστροφὴν.
 (E.) *Κἀπὶ τούτοις τὸ προπεπονθὸς τῆς ἐψίας ἀψίδος τοῦ τῆς τοῦ*
 Θεοῦ *Σοφίας νεὼ καταπονόμενον ἡσυχῇ παρερῶρηγντο μᾶλλον*
 C *ἀεὶ, καὶ πολλὰς ἐκείθεν ψηφίδων καὶ πλινθῶν κατέρριπτε, μέχρι 10*
τῆς παντελοῦς πτώσεως· περὶ ἧς ἡμῖν κατὰ χώραν ἰούσιν ἀπο-
χρώντως λελέξεται. νῦν δ' ἐπανακτέον τὸν λόγον καὶ διηγητέον,
ὅσα ἐν τῷδε τοῦ χρόνου ἰδίᾳ συνεπεπτώκει γενέσθαι τοῖς Βυ-
 ζαντίοις.
- V. 353 *γ'. Ἐπεὶ γὰρ Ἀποκαύκη τὰ κατὰ γνώμην οὐκ εὔδοα κατὰ τοῦ 15*
 D *βασιλέως ἐβάδιζεν· ἀλλ' ἐκείνω μὲν ἐκ τοῦ τῆς ἀπογνώσεως βυ-*
θου δεξιῶς ἀνέβαινεν ἠρέμα τὰ πράγματα καὶ ἀνερῶνντο πρὸς
τὸ εὐθαρσέστερον· τούτῳ δ' οὔτε τὰ κατὰ θάλατταν ἐλπίδας
παρεῖχε θαρρόσους, οὔτε τοῖς κατ' ἡπειρον δεξιόν τι καθίστατο
σύμβολον· ἐφ' ἐτέρας ἐτρέπετο μηχανάς. ἔγνω γὰρ προβεβασμοῖς 20
 E *γερωῶν καὶ προσόδων πόροις ὑπελθεῖν τὸν τε πατριάρχην καὶ ἕμα*
τὸν Γαβαλᾶν Ἰωάννην· ὃς γλωττοδαίδαλόν τινα πρὸς τῆς φύ-
 P. 436 *σεως κτησάμενος εὐστομίαν μάλα τοι πιθανὸς ἐδόκει τοῖς ἀκού-*
ουσι, τοῖς τε ἄλλοις καὶ ὅσοι τὴν βασιλειον συνεχρότουν σὺγ-

est, statua aerea angelico habitu, nec non simulacrum illius Palaeologi, qui novissime imperaverat, violentiae cesserint, et illi quidem caput in alterum humerum inclinatum sit; huic autem ad pedes provoluta sit ea, quam habebat in manibus, figura urbis. Nonnulli itaque coniectantes et quaedam inde praesagia capientes non longo post eversum iri dixere Palaeologorum imperatoriam auctoritatem. (V.) Ad haec ea, quae ad orientem vergit, templi sanctae Sophiae testudo, laborans ea parte qua iam affecta erat, paulatim iam magis ac magis fatiscebat; atque inde calculi et laterculi frequentes decidebant, quoad tota tandem procubuit: qua de re infra abunde suo loco dicturi sumus. Nunc autem revocanda inde oratio, et quidquid per illud tempus Byzantiis seorsim acciderit, narrandum.

3. Quia Apocauco in iis, quae adversus imperatorem moliebatur, ex sententia non succedebat, sed Cantacuzeni quidem res ex profundissima desperatione commode emergebant paulatim et auctis viribus animum ei addebant; illi autem neque a mari spes ulla satis fida affulgebat, neque res a terra ita se habebant, ut ex iis bonorum omen capere posset: ad alias machinationes mentem appulit. Decrevit enim honorum amplificatione et oblatiis reductibus circumvenire patriarcham simul et Ioannem Gabalam; qui cum a natura accepisset artificiosam quandam dicendi facultatem, eloquentissimus videbatur audientibus, tum aliis, tum maxime iis, quibus principis

κλήτον καὶ βουλήν. (B.) Πολλοῖς τοίνυν τὸν πατριάρχην κυ- A. C. 1844
 κλούμενον νύξει καὶ κηδεσταῖς καὶ ἀπογόνοις, καὶ πλήθει συγ- Imp. Io Pa-
 γενείας παντοδαπῆς, τιμαῖς ἄλλαις ἄλλους μετεωρίσας, καὶ χω- laeol. 3
 ρίων ἐπιδόσεις ἐυπόρον καταστήσας τὸν βίον αὐτοῖς, ξένους
 ἕπειτα ἐπενοίει τιμῶν παρενθήσας τῇ πατριαρχικῇ δι' αὐτὸν πε-
 ριωπῇ. αἱ δὲ ἦσαν, μῆτ' ἐν ὑπογραφαῖς, μῆτ' ἐν καλύπτρῳ κε- B
 γαλῆς ἔπεσθαι τοῖς παλαιοῖς ἐθισμοῖς, μῆθ' ὑποδήμασι τοῖς
 ὁμοίοις ἔτι κεκρησθαι, ἀλλ' ἐρυθροῖς μὲν αὐτοῖς. Σηρικοῖς δὲ
 καὶ χρυσοῖς τὴν καλύπτραν ὑφάσμασι κεκοσμηθαι. χρώματι δ'
 10 αὐτῶν ὑακινθίνῳ τὰς τῶν ἐπιστολῶν καὶ ψηφισμάτων ἐγχυρόττειν
 ἐπισημασίας. (B.) Καὶ τὸ εὐλογον τῆς αἰτίας προσεπιφέρων τῇ
 καινοτομίᾳ καὶ προθεραπεύων ἔφασκεν ὡς „πάλαι ἐκρηῖν κεκυρῶ- C
 σθαι τοῦτ' ἐπὶ τὸ δικαίωμα τῇ τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων ἐκκλη-
 σία, ἕτε πιασῶν ὀπίσσει ὑφ' ἡλίον πόλεις εἰσὶν ὑπερεχοῦσης κατὰ
 15 τε μέγεθος καὶ πολιτείας ἐγγένειαν. καὶ πρὸς γε ἔτι Κωνσταντίνῳ
 τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ τειχίσαντι ταύτην, καὶ τὸ τῆς Ρώμης ἀξίωμα
 μετὰ τῆς βασιλείας ἐνταυθοῖ μετενηνοχότι, καὶ ἂ τῇ ἐκκλησίᾳ
 παρέσχεν ἐκεῖ προνόμια, συνηκολούθησε καὶ ταῦτα καὶ μετηνέ- D
 χθη πρὸς ταύτην ὡς τὸ εἰκός. εἰ δὲ τοῖς ἐκεῖθεν ἡμέληται ἐπι-
 20 σκόποις καὶ διαδόχοις ἐνθάδε τῶν θρόνων, τί πρὸς ἔπος ἡμῖν
 τῆμερον; οὐ γὰρ νόμον τοῖς ὀψιγόνοις εἶναι χρεῶν, ἂ τοῖς γο-
 νεῦσιν ἐκ περιπετείας τινὸς πεπλημμέληται, ἀλλὰ διόρθωσιν V. 354
 μᾶλλον τοῖς ἄνω γίνεσθαι κάτωθεν, ὡς περ ρεύματος ἀνατρέ-
 χοντος ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ βίου· ἔξεῖναι γε μὴν καὶ οἷς πρὸς βουλή-

consistorium et curia constabat. (II.) Quum itaque multis liberis, affini-
 bus, nepotibus, et numerosa omnis generis cognatione premeretur undique
 patriarcha, ad honores alii alios proveci et praediis ditati ad opulentiam
 pervenerunt. Mox et novas propter eum honoris accessiones excogitavit,
 quibus patriarchalis apex decoraretur. Eae autem erant: ne, quantum ad
 subscriptions et ad capitis tegmen, maiorum institutum retineret, neve iis-
 dem quibus antea calceis uteretur, sed ut rubri illi quidem essent; infulam
 autem Serico auroque textu haberet ornatam; epistolas vero et decreta
 coloris hyacinthini litteris consignaret. (III.) Cui novae rei speciosam ra-
 tionem praetendens, ac velut praeparationem adhibens, dicitabat, pridem
 id iuris attribui debuisse principis urbis ecclesiae, utpote quae omnibus,
 quotquot sub sole essent, urbis magnitudine et imperii nobilitate ante-
 celleret. „Imo vero,” aiebat, „fundata ab imperatore Constantino Magno ea
 urbe, translatisque ad eam cum imperio ipsius Romae honoribus, etiam ea,
 quae Romanae ecclesiae concesserat, privilegia simul transierunt et ad istam,
 ut par est, translata fuerunt. Eae si ab sequentibus episcopis et huiusce
 pontificiae sedis successoribus neglecta sunt, quid istud ad nos hodierna
 die? Nec enim oportet legis instar obtinere apud posteros, si quid a ma-
 ioribus temere peccatum fuerit: sed potius superiora emendari per poste-
 riora, quasi per quosdam rivos, publicae utilitatis causa ad fontem recur-

- A. M. 6852 *στώς ἄν συνοροῖν γένηται, καὶ τὸν χρόνον, ὡσπερ ἐκ ταυτομάτου*
 Ind. 12 **Ε**σαφῶς εἰς τοῦτο συνελύσαντα τύχης τὰ πράγματα, μονονουχὶ
 συλλαμβάνοντά πως ἡμῖν καὶ μᾶλα εὐδοα προκατιστῶντα τῆς
 μελέτης ἡμῶν ταυτησι τὰ προοίμια. ἢ φρασάτω τις ἐμοὶ παρελ-
 θῶν, ποῖος χρόνος εἶδεν εἰς ταῦτ' ἀμφοτέρα συννεχθέντα, βα-5
 σιλεῖαν ἕμα καὶ ἐκκλησίαν· καὶ πατριάρχην ἕμα καὶ τοῦ τῶν
Ρ δημοσίων κηδομένου πραγμάτων βασιλέως χηρεύουσαν βασιλίδα
 πρὸς ἓν καὶ ταῦτ' ἑνωμέναι καλῶς ἐνδιαίτημα, καὶ οἶκον δυοὶ
 τὸν αὐτὸν ἐν ταυτῷ καθίστασθαι, τὸ βασιλικὸν παλάτιον· καὶ
 τὸν μὲν ἀποσώζειν εἰκόνα ψυχῆς, τὴν δὲ σώματος· καὶ τὸν μὲν 10
 ἀντὶ μὲν βασιλέως τοῖς πράγμασι γίνεσθαι τοῖς πολιτικοῖς, ἀντὶ
 δὲ πατρὸς τῷ ταύτης ὄρφανῷ παιδί τῷ νέῳ βασιλεῖ· τὴν δ'
 ὑπέκειν ὅσα καὶ ἡγεμόνι χρησιτῷ καὶ μόνῳ δυναμένῳ σώζειν τὴν
P. 437 ἀρχὴν ἀσφαλῶς, ὅσα καὶ κυβερνήτης, καθάπερ ὀλκάδα πλημμυ-
 λῶς ἐφ' ὑγραῖς ταλαντευομένην θαλάττης ἀγκάλαις. εἰ δὲ ταῦτα 15
 τῆδε ἔχει καὶ οὐδὲν ὑποτρέχει ψεῦδος τὰ εἰρημένα, τί κωλύει
 καὶ παρυσήμοις καὶ τισι τεκμηρίοις βασιλικῶς σκιωδῶς πως κε-
 χοῦσθαι πρὸς τὴν τῶν οὕτως ἀληθῶν βεβαίωσιν;” (A.) Οὕτω
Β μὲν οὖν εἰρωνικοῖς μᾶλλον ἢ γοητεύουσιν ἄλλως ὑπερχόμενος λό-
 γοις καὶ τὸ παθητικὸν τῆς τοῦ πατριάρχου θωπεύων ψυχῆς ὁ 20
 Ἀπόκαυκος τᾶλλα μὲν ἀσμένως προσήκασθαι ἐπιπέλει· τὸ δὲ
 τῶν ἐρυθρῶν πεδίων νῦν μὲν ἤκιστα διὰ τὸ τῆς καινότητος
 θράσος· χωροῦντος δ' ὀψὲ τοῦ χρόνου, διὰ τὸν τῶν δυοῖν ἐθι-
1. ἐκ Boiv. pro ἐξ. 5. εἰς ταῦτ' Boiv. pro εἰς τοῦτ'. 19. ὑπε-
 χόμενος corr. Boiv. pro ὑπερχόμενος.

rentes. Volenti certe cuilibet videre est, ipsa haec tempora, rebus quasi sponte in eum statum deductis, nobiscum paene quodammodo conspirare, ac viam ad ea quae meditatur facillimam velut sternere. Sin minus, prodeat aliquis doceatque nos, ecquodnam tempus haec duo in unum coalescere viderit, imperium et ecclesiam: patriarcham autem et imperatricem orbatum coniuge, a quo reipublicae cura sustineretur, bene in unum atque idem hospitium convenire, eandemque utrique domum eodem tempore esse, palatium imperatorium: atque illum quidem animae instar habere; hanc vero corporis: illum et imperatoris vice in republica fungi, et parentis loco esse orbo filius filio, iuniori imperatori; hanc vero obtemperare, tanquam optimo rectori, ac tanquam ei, qui solus possit imperium haud dubie servare, ut navim gubernator in humido maris gremio temere fluctuantem. Quod si haec ita se habent, nec mendacium ullum in orationem meam irrepsit, quidni et insignia et aliquam imperatoriae dignitatis notam usurpas quoquomodo adumbratam, ad veritatis tantae confirmationem?” (IV.) Sic Apocaucus hominem dictis aggressus ironiciis magis quam alioqui fallacibus, et patriarchae animum, qua moveri poterat, blande afficiens, ut illa quidem alia facile admitteret persuasit; non autem, ut rubros quoque calceos; quos ille negavit se accepturum in praesenti propter novae rei insolentiam: at pro-

σμών, ἐπαγγελιασθαι εὐπαράδεκτόν πως ἔσεσθαι καὶ τὸ τρίτον. A. C. 1344
Imp. Io. Pa-
laeol. 3
τὰ γὰρ ἐκκλητικὰ τῆς ὑπερηφανίας οὐ τὸ τῆς ὠρας αἰφνίδιον C
κατωσβέσαι δύναται, ῥᾶστα μεντῶν ἐκπυρσεῦσαι μῦλλον καὶ φθό-
νον ἐγεῖραι σκληρόν τινα καὶ δυσκαυτέρητον· τοῦ δὲ χρόνου
5 ῥέοντος, ὁμαλῶς πως ἦδη καὶ τὸ τῆς ἐκπλήξεως ἐκείνης διαπα-
νᾶσθαι καὶ μαραινεσθαι θράσος, ἡρέμῃ καὶ κατὰ μικρὸν ἐμμελε-
τηθείσης ταῖς τῶν ἐντυγχανόντων ὄψεσι διὰ τὸ συνεχές τοῦ συν-
δαιτῶσθαι. τούτου μὲν οὖν ἕνεκα τοῖν δυοῖν ἀρκεσθῆναι και-
ροτομήμασι μόνοις ἐν τῷ παρόντι, τοῦ τρίτου μετεωρισθέντος ἐς
10 τοῦτον· μὴ ἐπιστῆσαι πρότερον ἐθελήσαντα, καὶ γνόντι τὴν D
τῶν προτέρων ἐνταῦθα διάνοιαν, ἐν τῷ μετρίῳ τοῦ ἤθους ἴστα-
σθαι, καὶ μὴ κινεῖν πατέρων ὄρια· ἀλλ' ἦττω γενόμενον δόξης,
πολλὴν ἐπιφερομένης τὴν ἄωριαν, ἀγώγιμον εἶναι τοῦ λοιποῦ
τοῖς ἐμπαλθεῖν ἐθέλουσι, μέχρι τοῦ, συμφέροντος ἐξ αὐτῶν ἐναρ-
15 γῶς τῶν πραγμάτων σαφεῖ τὸν χρόνον σύμβουλον ἐσχηκότα, συν-
ῖναι μὲν ὡς φείδεσθαι χρόνου καὶ τύχης ἐχρῆν, μὴ δυνθῆναι E
δ' ὅν οὐδὲ μικρὰν τινα τὴν ἐν δεινοῖς ἀσφάλειαν ἐαυτῷ πορῖσα-
σθαι, ἀλλ' ἐς ἀτεκμάρτους καὶ μάλα παντοδαποὺς κακῶν συνω-
σθῆναι βυθούς. (E.) Τὸ γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς ἀξίωμα καὶ τὸ
20 ψυχῶν ἄρχειν, τοῦ κρατίστου μέρους τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συλλή-
βην ἀπάντων εἰπεῖν, σφόδρα τοι μέγιστον καὶ περιφανές εἰδόσι
τοῖς τὰς ἀρίστας πάλαι συντάττουσι τῶν πολιτειῶν νομοθέταις F
καλῶς ἔχειν ἔδοξε, τὸ τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης φυλαττομένοις

cedente tandem tempore, ubi duabus illis rebus assuetum esset, etiam ter-
tiam facile admissurum se promisit. Quam enim fastus moveret indigna-
tionem, eam tantum abesse, ut praematura festinatio posset placare, ut etiam
incenderet multo magis, et facillime invidiam acerbam et vix tolerabilem
confiare; tempore autem labente, etiam novitatis illius insolentiam leniter
iam quodammodo evanescere iam deleri; sensim scilicet et paulatim hominum
oculis ex praemeditatione et assidua vitae consuetudine insinuatam. Ea-
propter duobus illis novis privilegiis contentum esse se in praesenti dixit,
tertiū acceptione in posterum dilata. Nec antequam id faceret animum ad-
vertere solum, cognitoque malorum super ea re instituto, perstare in animi
moderatione, constitutosque a patribus terminos non movere: sed intempe-
stiva prorsus gloria velut captivus duci maluit, atque obnoxius esse in po-
sterum volenti cuilibet illudere; donec, tempore certioris consilii auctore,
quid utile esset ex ipsa rerum evidenter edoctus, occasione et fortuna mo-
derate uti debuisset se intelligeret; securitatem autem sibi in periculis ne-
minimam quidem parare posset; sed in caecos et multiplices calamitatum
flocus delaberetur. (V.) Episcopalem enim dignitatem et imperium in ani-
mas, quae pars est (ut omnia complectar) totius mundi optima, maximum
quiddam atque illustre esse cum scirent ii leges, qui praestantissimas
quodam respublikas constituerunt; bonum iis esse visum est, humani animi

- A. M. 6852 εὐόλισθον καὶ ἐπισφαλές, ὥσπερ δεσμῶ τινι τῷ ταπεινοτέρῳ τοῦ
 Ind. 12 σχήματος κολάζειν τῆς τύχης τὸ μέγεθος, ἵνα μὴ τὸ τοῦ θρά-
 V. 355 σους ἀκόλαστον ὥσπερ μέθη τις ἐγγένηται τῷ, καὶ πρὸς τυ-
 ραννίδος ὑπόθεσιν ἐξοκειλαν μεγάλων ἄρξῃ τοῖς πολιτικοῖς πρά-
 P. 438 γμασι τῶν κακῶν. τὸν δὲ τῆς βασιλείας ὄγκον σωμάτων μὲν καὶ 5
 δημοσίων ἄρχειν πραγμάτων, ἤττονος μέρους ἢ κατ' ἐκείνο·
 ὄπλων δὲ καὶ στρατιωτικῶν θορύβων περιβεβλησῶν δέναμιν, καὶ
 τούτοις τὸ τοῦ μεγέθους ἐκείνου κατὰ τὸ εἶκος λειπόμενον ἀν-
 τανισοῦν. αἱ γὰρ ἀπλαῖ καὶ μονοειδεῖς πολιτεῖαι ῥῆστα πρὸς ἀτο-
 πίαν ἐκτρέχουσιν, ἐρημίᾳ τοῦ βοηθήσαντος· μὴ γινόμεναι δὲ πως 10
 καὶ ἀνακεραυννύμεναι μετριώτερον τὸ ἐπικινδυνον ἔχουσι, θυτέ-
 Βρου θάτερον ἐπιθρόωννύοντος καὶ ἀνεγείροντος, ὅταν εἰς κακίας
 ἐκτοπλῆται βύραθρον, καὶ τυραννίδος ἐνοχλοῦντες διασαλεύσωσι
 τινες τὸ λογιζόμενον θόρυβοι. ὅθεν ἐκείνο μὲν λύσιν καὶ ἀταξίαν
 εἰσάγει τὸ μέρος καὶ ἀνατρέπειν δίδωσι χώραν ἡρέμα τοὺς θε- 15
 μέλους τῆς εὐταξίας εἰς ἔδαφος, ἣν μὴ τις ἐπίσχη· τὸ δ' αὐτο-
 φυνῶ καὶ αὐτογεώργητον ἔχει τὴν χάριν τοῦ κρείττονος καὶ κό-
 Cσμος τις ἀτεχνῶς ἐναρμόνιος ὄλω τῷ βίῳ καθίσταται. (ζ'.) Δέον
 τοιγαροῦν καὶ πατριάρχην τουτονὶ τοῖς εἰθισμένοις νομίμοις ἐμ-
 μένειν, καὶ μὴ σαλεύειν ὄρους σὺν λόγῳ πάλαι κειμένους· ὁ δὲ 20
 κακοβουλίᾳ χρώμενος λέληθεν ἅμα ἑαυτῷ καὶ τὰ Ῥωμαίων ἀπο-
 λωλεκῶς πράγματι, σφίσιν ἐν βραχεῖ παντοδαπῶν ἐπινεύσας
 κλύδωνας συμφορῶν. καίτοι εἰ φοβερός καὶ περιβλεπτός τις βα-

22. ἐπιγεύσας coni. Boiv.

naturae lubricae atque infirmae consulere, et humiliori habitu quasi vinculo quodam coercere eius conditionis amplitudinem, ne audacia effraenis alicui tanquam ebrietas accederet, et ad tyrannidem provecta magnorum malorum causa publicis rebus existeret. Regiae autem potestatis imperium esse in corpora ac civium fortunas voluerunt; quae pars est ignobilior quam illa; at armorum et strepitus militaris robore vallatur, ac per haec supplet id, quod sibi ad magnitudinem illam deest. Nimirum ea imperia, quae simplicia et uniusmodi sunt, facillime ruunt in peius, quia alieno auxilio destituta sunt: commixta autem et invicem temperata minus periclitantur, altero alterum corroborante atque erigente, quoties hoc vel illud praecipuum in vitium fertur et ratione tyrannicis quibusdam tumultibus emota perturbatur. Itaque illud quidem ad dissolutionem legum et licentiam vergit, et ordinis boni fundamenta amat sensim evertere, nisi aliquis inhibeat: hoc vero nativum et suapte excultum quandam habet gratiae excellentioris florem, ac toti mundo ornamentum existit omnino aptum et congruens. (VI.) Cum itaque et hunc patriarcham oporteret intra veteris instituti fines manere, ac non terminos pridem bene constitutos revellere; tamen quia malo consilio usus est, inciens et se et Romanum imperium simul perdidit, multiplicium calamitatum fluctibus brevi tempore superinductis. Atqui si me-

οιλεῦσιν εἶναι καὶ ἄρχουσιν αὐτῶ πρὸς βουλήσεως ἦν, ἐς τὸν A. C. 1344
 σωτήρα βλέπειν ἔδει τοῦτω Χριστὸν, καὶ τὴν ἔνδοξον ἄδοξίαν ^{Imp. Io. Pa-}
 ἐκείνου μιμεῖσθαι, οὗ μάλιστα καὶ τὴν εἰκόνα φέρειν τὸ τῆς ἱερα- ^{laeol. 3}
 D τείας νενόμισται σχῆμα. εἰ γὰρ Ἀλέξανδρος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὁ
 5 καθ' ὅλης μικροῦ τῆς Ἀσίας ἐλάσας, τὸ Διογένους αἰδούμενος
 ἑμακάριζεν εὐτελές καὶ ἀπέριττον, μᾶλλον ἢ τὸν τῆς ἑαυτοῦ βα-
 σιλείας ὄγκον καὶ πλοῦτον· πολλῶ ἂν δήπου ῥῆον τουτοῖσι βασι-
 λεῖς τε καὶ ἄρχοντες ἑμακάριζον, εἰ οὗ τὴν εἰκόνα τέτακται φέ- E
 ρειν, τούτου τὸ ἄτυφον καὶ λιτὸν τῆς διαίτης ἕλει διετέλει μι-
 10 μούμενος. ἀλλὰ μὴν πρὸς ἐναντίους ὁπῶσποτε περιτρέψας κανό-
 νας τὴν εὐσχέμοινα καὶ βέλτιστην κατάστασιν τῆς αὐτονομίας
 ἐκείνης, οὗ μὲν τυχεῖν ἐπεθύμει, περιφανῶς ἐκπέπτωκεν· οὗ δ'
 εἶχε, περιφανέστερον ὁμοῦ καὶ αὐτοῦ συνεκπέπτωκεν, ἀντὶ μὲν
 δεσπότου καὶ πατρὸς ἑαυτὸν προφανῶς καταστήσας ἀνδράπο-
 15 δον· ἀντὶ δὲ περιβλέπτου δόξης, ἄδοξίας κληροῦχον λαμπρῶς. F
 οὔτω μακρὸν ἐπισύρεται πανταχοῦ τὴν ἄωριαν τὸ ἄγαν φιλοτι-
 μιᾶσθαι, καὶ πρὸς ὑπαιθρον παρεξάγει μανίαν ἢ τῆς ἔξουσίας
 ἀσθάδεια. (Z.) Τούτου μὲν δὴ οὖν οὔτω ῥᾶστα τὴν γνώμην
 ἔξανδραποδισάμενος ὁ Ἀπόκαυκος ἐπὶ τὸν Γαβαλαῦ Ἰωάννην
 20 λοιπὸν προσῆγε τὰς μηχανὰς καὶ τὰς ἐλεπόλεις τῶν δόλων· καὶ P. 439
 εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα κατεγγυᾶσθαι μετεωρίσας ὄρκοις ἠνάγ-
 κασε τὰ βεβουλεμένα κυροῦν καὶ πιστοῦσθαι τούτον, εἰ τοῖς
 αὐτοῦ καθάπαξ βουλήμασιν ἔπεσθαι βούλοιοτο. τὰ δὲ ἦν, ὅπως
 τῶν ἐγγενῶν καὶ περιβλέπτων τὴν δόξαν τὸ τῆς συγκλήτου πλη-

tui et suspici se ab imperatoribus et principibus volebat, debebat ad Ser-
 vatores Christum respicere, et illius gloriosam obscuritatem imitari; prae-
 sertim cum eius imaginem credatur dignitas pontificia exhibere. Si enim
 Alexander ille Magnus, qui per totam fere Asiam perrupit, venerabatur ac
 magis fortunatum praedicabat tenue illud et nulla re superfluens vivendi ge-
 nus, quo utebatur Diogenes, quam imperii sui fastum atque opulentiam:
 multo potiori iure felicem istum imperatores et principes praedicavissent, si
 cuius imago erat constitutus, illius in vitae institutione modestiam et fru-
 galitatem constanter et perpetuo esset imitatus. Verum enimvero, cum
 illam honestam et optime constitutam auctoritatem ad contrarias regulas
 nescio quomodo detorsisset, eo aperte excidit, quod assequi concupiscebatur.
 Immo etiam eo quod habebat excidit apertius: qui cum dominus et pater
 foret, mancipium ipse se palam fecit, et pro conspicua gloria insignem lu-
 cratas est ignominiam. Tantum ubique post se infelicitatis trahit nimia
 gloriae cupiditas: ita in apertum furorem insolens potentia evadit. (VII.)
 Eius igitur voluntate facillimo sibi mancipata, Apocaucus ad Iohannem Ga-
 balam deinde dolos omnes, omnes fraudum machinas convertit; atque ei
 filiam suam desponsurum se promittit. Tum ea expectatione suspensus
 insurando cogit deliberata confirmare et sancire, si voluntati suae omnino
 obsequi velit. Id autem erat, ut eos, qui nobilitate et fortunae splendore

A. M. 6852 ροῦσι βῆμα, πάντας ἕνα παρ' ἕνα δεσμοῖς καὶ φρουραῖς ἐγκλείειν,
 Ind. 12 ἄλλους ἄλλαις αἰτίαις καθυποβάλλοντα ἐξ αὐτοσχεδίου τὸν πιθα-
 Βρώτερον τρόπον. (H.) Τούτων δ' οὕτω ῥυέντων, καὶ τὴν τῶν
 V. 356 δημοσίων αὐτῷ μὲν διοίκησιν εὐθὺς ἐγχειρῆσαι πραγμάτων· αὐτὸς
 δ' ἄρας ἐκ Βυζαντίου σὺν γε πατριάρχῃ καὶ τῷ βασιλεῖ Ἰκαλιω-5
 λόγῳ τάχιστα ἐχώρει πρὸς Πέρινθον, πρόφασιν μὲν ὡς ἐπὶ
 Καντακουζηνὸν ἐκστρατεύων τὸν βασιλέα· τῇ δ' ἄληθειᾷ δοῦν
 πραγματευόμενος θύτερον, ἢ τῷ τῶν Ἐπιβατῶν, εἰ δυνηθεῖη,
 Cσυγκλείσας φρουρῶν βία τῷ βασιλεῖ τὴν θυγατέρα δοῦναι γάμου
 ξυναλλαγαῖς, ἢ τὸν γε δεύτερον ἐλαύνοντι πλοῦν τῷ βασιλεῖ¹⁰
 Καντακουζηνῷ δι' αὐτῶν ποτε σπείσασθαι, Λέσβον καὶ Χίον
 ἀλλαξαμένων σφῶν ἐς διηνεκῆ τινα κλήρον. (Θ.) Ταῦθ' ὁρῶσι
 μακρὰν τοῖς συνετωτέροις ἐκπληξιν ἐνεποιεῖ, καὶ ἀσυλλόγητον
 ἐδόκει τὸ πρῶγμα, πῶς τῷ μυνιώδει τῆς γνώμης ἢ Ἄννα προδε-
 D δωκίᾳ τὴν τῶν πραγμάτων ἡγεμονίαν πάντων ἀπέπατο, τυ-
 φλωθεῖσα καθάπαξ ἐπὶ ζηλοτυπίας καὶ μηδενὸς τῶν πραττο-
 μένων αἰσθάνεσθαι θέλουσα· ἀλλὰ καθάπερ ἐξω στηλῶν Ἡρα-
 κλείων τῆς τοσαύτης ἀπωλείας καθισταμένης, οὕτω διαχειμένη.
 ἦν γὰρ ἐν ἐλπίσει τοῦ ἔρωτος πείθοντος *** σα βίον τοῖντεῦθεν
 ἄλυπον ἔξειν, καὶ φροντίδος ὑπέρσης τὸ παράπαν ἀπηλλαγμένον.²⁰
 ψυχῇ γὰρ ἀπαιδαγωγῆτον ἄγουσα βίον, καὶ ὄψιν οὐ μάλᾳ κολά-
 E ζειν προμελετήσασα, ἔλαθε πολλύκις αἰχμάλωτος ἀπαχθεῖσα, κα-

12. ἀλλαξάμενος coni. Boiv. 14. In cod. Vat. spatium quinque
 litterarum est inter γνώμης et προδεδωκίᾳ. Nomen add. Boiv.
 19. Nonnulla in cod. Vat. hic desunt.

conspicui curias subsellia implerent, singulatim omnes conficeret in vincula,
 et in custodias daret, alios aliis criminibus accusatos ex tempore confictis,
 prout futurum esset probabilis. (VIII.) Quae cum ita processissent, pu-
 blicarum etiam administrationem ei statim tradit. Ipse autem pro-
 fectus Byzantio cum patriarcha et imperatore Palaeologo Perinthum quam
 celerrime contendit; specie quidem ut exercitum in expeditionem adversus
 Cantacuzenum educeret; re autem vera duorum alterum conaturus, aut in
 Epibatarum, si posset, castello includere imperatorem, eique per vim filiam
 suam nuptum dare, aut saltem cum imperatore Cantacuzeno per hbs tan-
 dem aliquando sic transigere, ut facta permutatione Chium et Lesbum per-
 petui dominii iure possidendas acciperet. (IX.) Haec cum viderent ii, qui
 intelligentiores erant, vehementer obstipescabant, nec ratione ulla colligere
 poterant, quidnam esset, quod Anna imperatrix rerum gubernacula furiose
 animo prodidisset, penitusque a se removisset, zelotypiae semel affectu ob-
 caecata, et quid ageretur percipere omnino nolens; sed perinde affecta, ac
 si ultra Herculis columnas pernicies illa versaretur. Venerat enim in spem,
 cupidines persvadente, fore ut vitam deinceps ageret molestiae atque omnia
 prorsus eorae expertem. Animus quippe nulla disciplina excoltas, nulla
 praemeditatione ad castigandos oculos eruditas, ita saepe imprudens fuit,

θάπερ λάφυρον ἀπροόπτως ἐαυτὴν εἰς ἄχαλκον ἐμβαλοῦσα πόλε- A. C. 1344
 μον λογισμῶν ἀφανεία κεκλυμμένων, καὶ πρὶν καλῶς τῆς πολε- Imp. Io. Pa-
 μίας ἐφόδου τὸ βίαιον αἰσθῆσθαι, ὄχητο Φελοῦσης λαβοῦσα laeol. 3
 πνευμάτις ὑπομνήματα.

5 δ'. Ἐγὼ δ' ἐνταυτοῖ κάκεινου μεμνήσομαι, χρόνον μὲν τὸν P. 440
 αὐτὸν συνενεχθέντος, σαφηνείας δ' εἴνεκα μελλόνος ἄνωθ' ἐν πο-
 θεν ἔρχθαι ὀφειλοντός. ἕκτος γὰρ ἐπιστάντος ἤδη, τὰς οἰκείας
 ὁ βασιλεὺς δυνάμεις συναγαγὼν ἀπήει πρὸς τοὺς ἐπέκεινα Ῥο-
 δόπης τοῦ ὄρους αὐλῶνας καὶ τὰ ἐκείσε πρὸς ἀποχρῶσαν νομὴν
 10 ἀναπεπταμένα πεδία. προσύγων δὲ καὶ πεῖράν τινα ταῖς ἐκεῖ πό-
 λεισιν εἶλε καθ' ὁμολογίαν πόλεις δύο, τὴν τε Κομοτηνὴν καὶ
 τὴν Γρατιανοῦ καλουμένης. (B.) Ἐνθα δὲ καὶ τὸ πρὸς Μομι- B
 τίου γέγονεν ἐκεῖνο σύμπτωμα· ὅς διφυῆς τις γενόμενος ἐξ ἀφα-
 τῶν γονέων ἐν μεθορίοις Πατριβαλῶν καὶ Μυσῶν ληστρικῶν
 15 ἐκ μερακίου καθ' ἑταιρείαν ἠλικιώτιδα βίον ἄγειν προσήρηται,
 ἐνδρά τε δὴ καὶ λόχους κατασκευαζόμενος αἰφνίδιον ἐπέφερε
 τοῖς παριούσι τὸν ὕλεθρον. τριακονταῆτης δ' ἄρτι γενόμενος ἐς V. 957
 τὸ ἀνδρωπικώτερον ἐκ τοῦ Θηριώδους ἐκείνου τὸν βίον ἀλλάξα- C
 σθαι ἔγνωκε. καὶ δὴ προσεληλυθὼς ἐνὶ τινι τῶν ἐνδόξων Ῥω-
 20 μαίων μισθοῦ διακονεῖσθαι τέταχεν ἑαυτόν. ἔπειτ' ὀλίγου ῥέον-
 τος χρόνου, τὴν δουλείαν τε ἀπέπατο ταύτην καὶ ἐς τὰ πρό-
 τερα τῆς ληστείας ἐπαλευδρόμησεν ἤδη, καὶ πολλὴν ἥρῆμα καὶ
 κατὰ μικρὸν προσεταιρισόμενος χεῖρα ἔμπρακτον ἐδείκνυ τὸ τῆς

ut cum ipse se in quandam sensuum arcanorum quasi inermem pugnam te-
 mere coniecisset, captivus furtim abduceretur, ac velut praedae esset, ne-
 que hostilis impressionis violentiam sentiret, nisi acceptis blandientis flam-
 mae monumentis.

4. Hic ego etiam illud commemorabo, quod eodem quidem tempore ac-
 cidit: sed maioris perspicuitatis causa altius alicunde repeti debet. Vere
 enim iam ineunte coactis copiis, imperator in eos tractus, qui sunt ultra
 montem Rhodopen, profectus est, et ad eos campos, qui ad pastum abunde
 illic patent; ac nonnihil sollicitatis illius etiam regionis urbibus, duas in
 deditionem accepit, alteram Comotenam, alteram Gratianopolin nuncupa-
 tam. (II.) Ibi res illa per Momitilam gesta accidit. Hic duplex quodam-
 modo et obscuris parentibus natus in Patribalorum ac Mysorum confinio
 latrocinari iam inde ab adolescentia instituerat, societate cum aequalibus
 iuncta, dolosque et insidias struens repentinum transeuntibus exitum attu-
 lerat. Deinde cum trigesimum aetatis annum vix attigisset, a ferino illo
 more ad humanioris vitae genus transferre se decreverat, et ad nobilem
 quandam Romanum cum accessisset, operam ei suam ad servilia ministeria
 locaverat. Idem brevi tempore elapso et illam servitutem abdicarat, et
 ad pristinam latrocinandi consuetudinem recurrerat; multamque sensim ac
 paulatim manum cum sibi sociavisset, animi sui audaciam re declaraverat,

- A. M. 6852 ψυχῆς δραστήριον, νῦν μὲν ταῖς ἄκραις τῶν Μυσῶν ἐμπύκτων
 Ind. 12 D ὡσπερ κεραυνὸς ἐκ τοῦ αἰθριδίου, νῦν δὲ ταῖς τοῦ Καντακουζην-
 οῦ προσβάλλον κρούφα δυνάμεισι, νῦν δὲ τὰς τῶν Βυζαντιῶν ληϊ-
 ζόμενος ἔξ ἐφόδου χώρας. (Γ.) Δείσας δ' ὁμως, μὴ συνελθόν-
 τες οἱ πρὸς αὐτοῦ κακούμενοι κακῶς κακὸν γειτόνημα διαφθεί-
 ρωσι, προσειλάσας, σύμμαχος ὑπόσπονδος καὶ δοῦλος ἐθελοντῆς
 εἶλετο λέγεσθαι τε καὶ εἶναι Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως· πλὴν
 οὐχ ὥστε καὶ συνεῖναι, καὶ ὅπη πορεύεσθαι βούλοιο ἔπεσθαι·
- P. 441 ἀλλ' αὐτονομία χρώμενον κρούφα κατὰ τὴν συμφυᾶ συνήθειαν
 τοῖς ἐκείνου προσβάλλειν ἐχθροῖς, ἐπὶ κέρδεσιν ἑαυτοῦ τε καὶ 10
 ὅσοι ζῶν γε αὐτῷ μισθοῦ ληστρικοῦ στρατεύεσθαι εἶλοντο. (Δ.)
 Ἐπεὶ γε μὴν τοῦ χρόνου χωροῦντος ὅσοι τῶν πενήτων αἰμοχα-
 ρεῖς καὶ ἀσθάδεις ὄντες ἐτύγγανον, ὀλίγοι κατὰ πολλοὺς καὶ πολ-
 λοὶ κατ' ὀλίγους ἀθροιζόμενοι, κατὰ συμφωνίαν αὐτῷ προσεβ-
 ῤῆσαν ἐκ τε Τριβυλλῶν καὶ Μυσῶν, καὶ ὅσοι μισοβάρβαρον 15
 ἐπὶ τούτοις ἦννον δίαιταν, ὡς ἐπέκεινά που τῶν δισχιλλίων ἐπι-
 λέκτων ἰππέων εἶναι, οἳ θυμοῦ πνέοντες πάντες ἀρεῖκού τὴν
 σφῶν αὐτῶν μᾶλλον ψυχὴν ἢ τοῦτον καταπροέσθαι διίσχυρίζοντο·
 ὡς ἀποχρῆναι λοιπὸν καὶ πρὸς ἀντίπαλον ἤδη καθίστασθαι μοι-
 ραν, ᾧ ἂν βούλοιο μέρος τῆς ἐμφυλίου Ῥωμαίων μάχης· σύμ-
 βολα τῆς δισποτικῆς ἀξίας οἱ Βυζάντιοι πέμπουσιν αὐτῷ, καὶ
 Κλάθρα κατὰ τοῦ βασιλέως ὀπλιζοῦσι Καντακουζηνοῦ. ἐκεῖθεν ὄν
 καιροφυλακῶν ὁ Μομιτίλας αἰεὶ διετέλει, καὶ τὴν ἐπίθεσιν ἐν
 μυχοῖς τῆς καρδίας ἐκνοφόρει, καὶ ἀνεκύκλει τοῖς λογισμοῖς.

modo Mysorum finibus instar fulminis derepente incidendo, modo ad Cantacuzeni copias furtim appellendo, modo in Byzantinorum agros praedandi causa impetum faciendo. (III.) Veritus tamen, ne convenirent in quos afflictabat, ac vicinum hoc malum male perderent, admotis castris maluit imperatoris Cantacuzeni socius foederatus ac minister voluntarius dici et esse; non ita tamen, ut comes ei assiduus foret et quacunque ire volentem sequeretur, sed ut liber et sui iuris furtim atque insito more illius hostes invaderet; lucri scilicet causa, tum sui ipsius proprii, tum eorum, qui praedonum stipendia accepturi secum sponte militarent. (IV.) Procedente tempore, quotquot ex pauperibus sanguinarii ac feroces erant, pauci ad multos multique ad paucos aggregati, ad illum ex compacto confluxere, tam Triballi, quam Mysi, et quicumque alii praeterea barbaris commisti vivebant; habebatque equites lectos supra bis mille, atque ii omnes spiritu Martio pleni suam ipsorum vitam potius quam illum prodituros se asseverabant; ita ut deinceps satis virum esset ad certandum aequo iam Marte, in illo civili Romanorum bello, cum utracunque parte vellet. Quamobrem ei insignia despoticae dignitatis Byzantii miserunt, eumque in imperatore Cantacuzenum clanculum armarunt. Ex eo autem Momitilas opportunum tempus perpetuo captabat, et insidias sub pectore intimo parturiebat, atque

(E.) Ἄρτι δ' ἐν ἀκμῇ τῆς ἡρινῆς καθισταμένης ὥρας, ὅτε τὸ A. C. 1844
 ποικίλον τῆς χλόης τὰς πεδιάδας κοσμεῖ, καὶ τῶν τῶς ἀνα- Imp. Io. Pa-
 βιόντων δένδρων οἱ πλόκαμοι μετὰ τῶν ἀνθῶν τὰς τῶν ἀνθρώ- iacol. 3
 πων ὄψεις ἐφέλκονται, νέαν χαριζόμενοι τέρψιν καὶ ἡθονὴν τῇ
 5 ψυχῇ, καὶ ἅμα γιλὸν ἢ γῆ προσηνῆ καὶ νομὴν αὐτοφυῶ τοῖς ἀλό- D
 γοῖς ζώοις, ἔδοξε καὶ τῷ βασιλεῖ Καντακουζηνῷ περὶ Μοσσινοῦ-
 πολι, ἐξιόντι Κομοτηνῶν τῆς πολίχνης, πῆξασθαι τὸ στρατό-
 πεδον, ἀντιυῖθα περὶ τῶν πρακτέων βουλευέσθαι, τὰ τε ἄλλα
 καὶ ὅπως ἀπαντῆσαι χρεὼν τοῖς Ἀποκαύκου καινότεροις βουλευ-
 10 μασι καὶ ταῖς ἐκστρατείαις. (ς'.) Δένδρον γε μὴν ἐντυχεῖν ἐν- E
 τανθοῖ που συνέβη, κλάδους ἔχοντι μάλα εὐμήκεις, καὶ δίκην
 φάναι ὁρόφου βαθεῖαν μὲν τῇ γῆ τὴν σκιὰν ἐμπαρεχομένους, ἐμ-
 ποδῶν δέ πως καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς τοῦ ἡλίου καθισταμένους,
 καὶ ἀφαιρουμένους τὸ κάειν αὐτόν. ὑπὸ δὲ τῷ δένδρῳ πηγὴ τις
 15 ἀνέβλυξε, χορὸν τινα ποιουμένη τῷ ὕδατι, οὕτω μέντοι διαυ-
 γής, ὡς καὶ τὸ τοῦ δένδρου κάλλος πως ἀποματτομένην αὐτὴν F
 καθ' αὐτὴν τὴν ὑπογραφὴν, καὶ δύο μιᾶς τινος ῥίζης δοκεῖν
 εἶναι φέεσθαι δένδρα· τὸ μὲν ἄνω, τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀνίσχον· τὸ
 δ' ὑπὸ γῆν αἰωρούμενον. ὑπὸ δὲ τούτῳ βραχὺ κατακλίνας ὁ βα- V. 358
 20 σιλεὺς ἐκείτων εἰς ἕπνον ἐτράπη, καὶ ἅμα ἐδόκει φωνῆς ἀορά-
 τως ἀκούειν, „ἔχειραι,” λεγούσης, „ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ
 τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός”· εὐθύς τε διαγεργο-
 ρήσαντα, Ἰάλην ἔχοντα λογισμῶν ἀναστῆναι· καὶ τις ἐκεῖ παρῶν P. 442

1. ἡρινῆς corr. Boiv. pro εἰρήνης. 18. εἶναι Boiv. ponendum pu-
 tat post καθ' αὐτήν. δένδρα em. Boiv. pro δένδρον.

in animo volutabat. (V.) Adulto iam vere, quum herbarum varietate campi
 vestiuntur, quum et flores et reviviscentium arborum comae oculos homi-
 num alliciunt ac novam animo delectationem voluptatemque pariunt, nec
 non et telus benignum alimentum et suapte provenientem brutis animanti-
 bus pastum largitur; visum est Cantacuzeno imperatori, Comotenorum op-
 pido egredi, et circa Mosinopolin castrametari, atque ibi quae agenda es-
 set statuere, tum alia, tum quomodo oporteret novis Apocauci inceptis
 et expeditionibus occurrere. (VI.) Illic forte ad arborem appulit, longis
 admodum ramis diffusam; qui tecti alicuius instar profundam umbram ter-
 rae offundebant, nimio autem solis ardori opponebant se quodammodo, ac
 ne ureret efficiebant. Sub arbore fons scaturiebat, salientis aquae conce-
 ptaculum: adeo quidem ille pellucidus, ut arboris pulchritudinem vel ipsa
 sola imago exprimeret, duaeque ab eadem radice pullulare arbores vide-
 rentur; illa quidem sursum ad nos versus erecta, illa vero sub terra pen-
 sili. Sub eo tegmine imperator, corpore paululum reelinato, dormire coe-
 pit, et simul vocem incertam unde sibi visus est audire clamantem: „Ex-
 pergisce qui dormis, et exsurge a mortuis, et Christus tibi praeleucit”:
 tum subito expergefactum surrexisse, tacitis cogitationibus aestuantem; at-

A. M. 6852 ἄσμάτων δημιουργὸς λύραν τε ἡρμόσατο ἐξεπίτηδες καὶ, ὅλον
 Ind. 12 πείθειν ἅπαντας ἀνέχειν ἐκ' αὐτοῦ, ἕσμα ἀνεκρούσατο. καὶ ἦν
 τὸ τοῦ ἕσματος· „ἄνδρες (φῆσιν) οἱ τῷδε τῷ δένδρῳ καὶ τῆδε τῇ
 σκιᾷ προσεικότες ἀτεχνῶς, παρόσον νῦν μὲν ὥρας μετέχοντες
 φαίνεσθε, ὅσον δ' οὐπω ἁωρίας ἐπιδραμούσης οἰχήσεσθε πρὸς 5
 Βμαρασμόν τε καὶ φθοράν, δεῦρο δὴ χαίρωμεν, καὶ ἐντρυφώμεν
 τῇ νεότητι, πρὶν τὸν θάνατον αὐτῆς καταρρήσασθαι.” (Ζ.) Τὴν
 δὴ τοιαύτην μαθὼν ὁ Μομιτίλας ἐκ τῶν ἡμεροσκοπῶν διατριβῆν,
 ἔγγιστά που ποιούμενος ἐξεπίτηδες τὰς διατριβὰς καὶ φιλιαν
 ὑποκρινόμενος, ἔγνω πρὶν ἀθροισθῆναι τὸ στρατεύμα, καὶ πρὶν 10
 τὸ δρᾶμα τὸν βασιλεῖα μαθεῖν, ἐπιθέσθαι οἱ τελῶς ἀφροντι-
 στοῦντι. ἐν τούτοις ὄντων τοιγαροῦν τῶν πραγμάτων ἐκείνοις,
 C καὶ τοῦ ἡλίου τῆς ἡμέρας ἤδη τοὺς μεταξὺ παραλλάττοντος δρό-
 μους, ἀγγέλλεται Μομιτίλας ὀπλίτην στρατὸν ἐπαγόμενος καὶ
 δόλων ἠνίαίς ἐλαύνων ἐς τὸ τοῦ βασιλέως στρατόπεδον. τοῦτο 15
 πάντας ἐκ τοῦ παραρηχίμα λογισμοὺς ἔθραυσέ τε καὶ συνεκίχησε
 τοῦ τε βασιλέως καὶ ὅσοις ἕν γε αὐτῷ παρεῖναι τετύχηκεν,
 ἀπαρασκευοῖς καὶ τούτοις, καὶ πάνυ βραχέσιν, καὶ τῆς τύχης
 D οὗτω λαμπρῶς ἐλαυνούσης καὶ συνωθούσης ἐν στενωπῷ κομιδῇ τῆς
 ὥρας τὸ πρᾶγμα, καὶ μηδεμίαν οὐδ' ὄθεν οὖν ἐχούσης διαφυγῆν 20
 καὶ ἀπόδρασιν. τοῖς τε γὰρ ἵπποις ἀνὰ τὴν πόλιν διεσκειδαμένους
 νέμεσθαι τέως συνέβαινε· καὶ ἅμα τῆς στρατιᾶς τὸ μὲν ἔτι περὶ
 τὴν Κομοτηνῶν πόλιν ἀπεριμερίμνως τὰς ἀγορὰς περιήκει, τὰ
 πρὸς χρεῖαν ὠνούμενοι· τὸ δ' ἐξῴον οὐκ ἐν σπουδῇ πρὸς βασι-

que ibi praesens quidam citharoedus et lyram aptavit accurate, et pulsus
 fidibus ita cecinit, ut attentos omnes sibi faceret. Erant autem quae ca-
 nebat huiusmodi. „O vos,” inquit, „mortales, huic arbori et huic pro-
 sus umbrae similes; quatenus nempe in aetatis flore esse videmini nunc,
 mox autem, ubi importunum tempus ingruerit, marcescitis atque ad interi-
 tum redigemini: huc agite, genio indulgemus, ac iuventutem, antequam
 ei mors insultet, in deliciis traducamus.” (VII.) Cum ibi imperatorem com-
 morari e speculatoribus didicisset Momitilas, qui proxime et ipse consulto
 versabatur amicitiisque simulabat; decrevit, priusquam exercitus esset
 congregatus, imperatorem nondum gnarum eius fabulae, quae agebatur, ac
 nil tale metuentem adoriri. Cum illis itaque eo in statu suae res essent,
 solis cursu iam meridiem praetergresso, nunciatur, Momitilam cum exercitu
 venire armis instructum, et laxis ad imperatoris castra habenis contendere.
 Id omnes derepente animos perculit et conturbavit, tum ipsius imperatoris,
 tum omnium illorum, qui cum eo forte aderant, imparati et ipsi et perpauci;
 fortuna tam aperte res adigente et compellente in eam temporis angustiam,
 neque ullum quocumque ex parte effugium aut receptum praebente. Nam
 et equi per herbam dispersi tum forte paeebant; et simul ex militum nu-
 mero alii quidem adhuc in urbe Comotenorum securi fora circumibant, ea
 quae usui essent emptitantes: qui autem egressi erant, ab iis minime pro-

λέα πρόνοιαν ἐποιεῖτο ποιεῖσθαι τὴν ἄφιξιν, ἕτε μὴ προμαθόντες A. C. 1344
 τὸ συμβῆν· ἀλλ' ἠρέμα καὶ κατὰ σχολὴν ἐπορεύοντο. (H.) Ὅμως imp. lo. Pa-
 εἰς θεὸν ὁ βασιλεὺς ἀνατίνας τὰς χεῖρας ἕμα τοῖς ἀμφ' αὐτῷ E
 καὶ τῶν ἐνόντων ὡς ἐνὴν ὀπλισάμενοι ἐμάχοντο, τοῦ προστυ-
 5 χόντος ἕκαστος ἐπιβαίνοντες ἵππου, δίχρα σαλπύγγων καὶ παρα-
 τάξεως, καὶ τὸν ἄσθιν κατ' ὀφθαλμούς ἰστάμενον ἀντικρυς βλέ-
 10 ποντες. καὶ ἦν ἰδεῖν μάλα ἀγγιστρόφους καὶ οὐκ ἐν προνοίᾳ τινὶ F
 τὰς διεξόδους καὶ διεξελάσεις τῆς μάχης καθισταμένης· ἀλλὰ
 γέροντα ἄλλους ἄλλους ξυρῆγγυμένους. ὅθεν καὶ ὄλγοι μάλα,
 15 πρὸς μάλα πολλῶν ἐνθιν κἀκαῖθιν κυκλούμενοι, κατηκοντίζοντό
 τε καὶ ξυτέπιπτον. (Θ.) Ὁ δὲ βασιλεὺς, τοῦ ἵππου πεσόντος ἐκ
 τῶν πληγῶν, ἐκ γῆς ὀρόσον ἐνὴν τοῖς ἐπιωῦσιν ἐμάχετο, ἕως τῶν
 20 ὑπασπιστῶν εἰς παραλάσας ἀπέβη τοῦ ἵππου, καὶ τῷ μὲν βα- P. 443
 σιλῆι φηγῆ πορῆξοσθαι τὴν σωτηρίαν ἐδίδου· αὐτὸς δὲ πολλὰς
 15 πολλαχῆ δεξιόμενος τὰς πλαγὰς κατηνέχθη, βραχὺ τε καὶ ἀδρα-
 νῆς ἐμπνέων· ὡς περιφρονηθέντα τοῖς πολεμίοις ἰσαυθῆς οἶον
 ἀναβιῶναι. ἣ δὲ φήμη τὴν ταχίστην ἀνὰ πᾶσαν ἐληλυθυῖα τὴν
 περιχώρον ἠνάγκασεν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις βοῆ τε καὶ δρόμῳ σπο-
 20 ράδας καὶ ἀσυντάκτους ἐς ἐπικουρίαν τε ἵναί τε τὸν τοῦ βασιλέως
 20 στρατὸν καὶ ἕμα τοὺς πολεμίους ὀπίσω ἀπαλλάττεσθαι. τοῦ δὲ B
 τοιοῦτον διασεωσμένος ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ ἅπασαν προσδοκίαν κιν- V. 359
 ὄντου τε καὶ συμπτώματος ἄρας μετ' οὐ πολὺ πρὸς Διδυμό-
 τηχον ἄπεισι. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχα τὸν τρόπον· καὶ τὸ
 ἕαρ ἐν τούτοις ἐτελεύτα.

videbatur, ut iter ad imperatorem accelerarent, ut qui illud eventum prae-
 cognitum non habent: sed hi pedetentim ac lente incedebant. (VIII.) At-
 tamen imperator, sublatis ad caelum manibus, et ii quos secum habebat,
 arreptis prout licuit armis, quae tum suppetebant, conscenso quiaque temere
 equo absque tuba nulloque ordine pugnarunt, mortem ob oculos positam
 intuentea. Et sane videre erat valde instabilem ac non providentia aliqua
 constitutum ordinem pugnae, in eruptionibus excursionibusve faciendis, sed
 promiscuae alios cum aliis confligentes; eoque fiebat, ut paucissimi ab nu-
 merosis nimis hinc atque inde circumclusi telis obruerentur et caderent.
 (IX.) Atque ipse imperator, lapsus ex vulneribus equo, pedes cum ingruen-
 tibus quibusque pro virili dimicabat, quoad provectus armigerorum unus
 equo descendit, ac imperatori quidem ut fuga salutem consuleret dedit; ipse
 autem, multis toto corpore vulneribus exceptis, corrui semianimis ac paene
 expirans; sic ut ab hostibus contemptus postea quasi revixerit. Interim
 fatis, totam brevi regionem pervagata, coegit, et imperatoris milites alios
 super alios cum clamore ac trepidatione dispersos inordinatosque auxilio
 subire, et hostes simul retrocedere. Ab eo periculo et casu imperator prae-
 ter spem omnem servatus, motis non longo post castris, Didymetichum pro-
 ficiscitur. Et ea quidem ita se habuerunt; atque in his ver effluxit.

A. M. 6852

Ind. 12

A. C. 1344

Imp. Io. Pa-

laeol. 4

ε'. Θέρους δ' ἀρχομένου πολλή και βαρεία τις ἀπησχόλε παρασκευή τὸν Ἀπόκαυκον, ἐπὶ Διδυμότειχον ἀπιέναι μετὰ πολλῶν τῶν δυνάμεων. ἐπεὶ γὰρ ἐς μόνον τὸ Διδυμότειχον ὁ Καντακουζηνὸς μετὰ τῆς δυνάμεως κατηντήκει, πᾶσα δ' ἀπὴν συμμαχίας ἐλπίς πανταχόθεν (ὅ, τε γὰρ Μυσῶν ἀρχηγὸς Ἀλέξανδρος 5 Βυζαντίοις ἐκ πολλοῦ συνειμάχει· τὸν τε σατραπήν Ἄμοδρ ἀνθεΐλκεν ὁ τῶν Λατίνων κατὰ Σμύρνης ἐπίπλους· και ἅμα Τριβαλλοὶ τοῦ ἐκείνου δεψῶντες ὑπῆρχον αἱματος), ταῦτα δὴ πάντα συνιδὼν ὁ Ἀπόκαυκος, ἄρας ἐκ Πειρίνθου πάσαις δυνάμεσι Βυζαντίοις και Θρακικαῖς, παρεστρατοπέδευσεν ἐπὶ Διδυμότειχον. 10 (B.) Και πρῶτα μὲν ἐπεχείρει δόλοισ και μηχαναῖς ἐλεῖν τὸ τοῦ Πυθίου φρούριον, οὕτωσί πως ὀνομαζόμενον και παρὰ τὰς ὄχθας ἰδρυμένον Ἐβρου τοῦ ποταμοῦ. τοῦτο σταδίους ἑγγὺς Εὐδοσήκοντα διέχον Διδυμοτείχου, και γεγονὸς ἐρείπιον, ἐκ πολλοῦ Καντακουζηνὸς ἀνειληφῶς ὁ βασιλεὺς πολλαῖς χρημάτων 15 δαπάναις ὠχύρωσέ τε καπὶ πλεῖστον ἀνιέναι πέπραχε τοῦ ἀέρος, και ὥσπερ ἑαυτοῦ ταμειὸν εἶχεν ἐκείθεν αὐτὸ, και λαμπραῖς ἡσφαλλετο ταῖς φρουραῖς. τοῦτο τοίνυν περιστρατοπεδέυσας Ἀπόκαυκος ὄλαις ἐπολιόρχει χερσί. (Γ.) Τοῦ δ' ἐν Διδυμοτείχῳ στρατοῦ τὸ πλεῖστον, τήν τε τῶν πολεμίων βαρείαν ὀρῶν- 20

P. 444 τες ἔφοδον και ἅμα τὸν ἔνδον λιμὸν πολέμιον ἠηγούμενοι χείρονα, και πρὸς γε τοὺς ἑαυτῶν ἵπποκόμους ἀκηκόετες ὁμοῦ τοῖς ἵπποις ἀθρόον ἐς Ἀπόκαυκον ἠὺτομοληκότας, δρασμῶ τε ἐχρήσαντο και αὐτοὶ και τῶ τῶν πολεμίων προσεβρόύησαν στρατοπέδῳ,

13. Ἐβρου em. Boiv. pro Εῦρου.

5. Ineunte aestate ingens quidam et gravis apparatus occupatum tenebat Apocaucum, magnis cum copiis Didymotichum aggredi meditantem. Etenim quia in eam solam urbem Cantacuzenus sese et copias suas contulerat, omnis autem praeclusa erat omni ex parte spes auxiliorum; (nam et Mysorum princeps Alexander Byzantinis pridem socium se adiunxerat, et satrapam Amurium retrahebat Latinae classis ad Smyrnam urbem appulsus; Triballi vero et ipsi quoque illius sanguinem sitiabant;) haec omnia Apocaucus cum videret, profectus Perintho cum omnibus copiis Byzantinis et Thraciis Didymotichum infesto exercitu petit. (II.) Ac primum quidem conatur dolis et machinis capere castellum Pythium (ita ferme nominatur), situm ad Hebri fluminis ripas, octoginta fere stadiis ab urbe Didymoticho distans: quod ruina collapsum iam pridem Cantacuzenus imperator magnis sumptibus instauraverat, atque ex eo tanquam suum acerarium egregio praesidio firmaverat. Illud igitur circumaesum Apocaucus totis viribus oppugnabat. (III.) At interim Didymotichensis exercitus maxima pars, cum et hostium vires validissimas viderent adventare, et simul famem, quae intus erat; quolibet peiorem hoste ducerent, audirentque etiam agasones suos cum equis ad Apocaucum repente transfugisse, fugam et ipsi capessentes

τοῦ θέρους ἐν ἀκμαίᾳ ὄντος ἤδη τοῦ σίτου. καὶ ἦν ἐν οὐ μάλᾳ A. C. 1844
 φορηταῖς τὰ βασιλέως περιστάσει προάγματα, καὶ πῦσαν εἰπεῖν ^{Imp. Io. Pa-}
 ἀνδρωπίνως ἀποσειόμενα σώζουσιν προσδοκίαν. (Δ.) Ἐν τοιοῦ- ^{laeol. 4}
 τοις δ' ὄντι τῷ βασιλεῖ τοῖς δεινοῖς προσετίθετο καὶ ἡ τῶν ἡμα
 5 αὐτῶ στρατιωτῶν ὁμοῦ καὶ στρατηγῶν καὶ συγγενῶν ἐπίθεις.
 ἰδίᾳ γὰρ προσιόντες ἕκαστοι διὰ τὸν καιρὸν καὶ τοὺς ἐφειτώτας
 κινδύνους ἀπήτουν οἱ μὲν Λέσβον, οἱ δὲ Αἴμμον, οἱ δὲ Χίον·
 ἄλλοι δ' ἄλλα τε χωρία καὶ προσόδων εἰσπορίας, τέως μὲν ἐν ἐγ-
 γύαις ἑγγράφοις· ὅτε δ' ἐγκρατῆς καθύπαξ τῆς ὅλης γένοιτο βα- C
 10 σιλείας, ἐπιτελῆ καὶ τὰ ἐν ἐγγύαις ἐπηγγελμένα καθίστασθαι.
 μηδὲ γὰρ ἐπ' ἀδήλοισ ἐλπίσιν οὕτω διακυβεῦν τὸ ζῆν, ἐν ὀφθαλ- V. 360
 μοῖς ἦσθ τῶν κινδύνων ἐστώτων, οἶσθαι τὴν τοῦ βελτίστου
 σφίσι μοῖραν ἰδρῦσθαι, ἀλλ' ἐνέχρον εἶναι τι βέβαιον, ὃ πριά-
 μενος ἂν τις τὸν θάνατον ἀνεπίφθονον γοῦν τὴν τῶν περιλει-
 15 φθέντων ψῆφον ἔχοι καρποῦσθαι. (Ε.) Τοιαῦτά γε μὴν ἀπαι-
 τοῦσαι ἐκείνοις πρὸς οὐδὲν οὐδαμῆ γε ἐνδιδόναι ἐπήει τῷ βασι- D
 λεῖ, φάσκοντι, μὴ δύνασθαι τὰλλότρια μῆτε νῦν ὑπισχεῖσθαι,
 μῆτε μὴν μετὰ γε τὴν τῆς αὐτοκρατορίας ἀντίληψιν, εἰ γένοιτο,
 προῖσθαι τοῖς οὐκ ἐν λόγῳ ζητοῦσιν. νῦν μὲν γὰρ τὸ παράπαν
 20 ὑπάρχον ἄλλότρια, πολιορκουμένων τε καὶ ζῆν ἀσφυλῶς μη-
 δαμῆ πω συγχωρουμένων· καὶ τότε δ' αὖ ἕτερον ἄλλότρια τρά-
 πον· πάντων γὰρ πάντ' εἶναι τῶν ὑπεικόντων τῇ βασιλείᾳ τὰ E
 τῆς βασιλείας προάγματα· τῶν βασιλευόντων δ' οὐ. οἷς οὖν πρὸς
 βουλήσεως εἶη ἂν τοὺς παρόντας συνδιενεργεῖν ἡμῖν τῶν κινδύνων

ad castra hostium confluent, aestate et adultis iam frugibus. Erantque
 res imperatoris in eas adductae angustias, quae vix essent tolerabiles, at-
 que omnem humanitas salutis spem excluderent. (IV.) Ad illa pericula, in
 quibus versabatur imperator, accessit etiam eorum qui cum ipso erant, tam
 militum quam ducum, ac necessariorum importuna sollicitatio. Privatim
 enim unusquisque adeantes, propter ipsum rerum statum et imminente pericula,
 petebant sibi hi Lesbos, Lemnum illi; alii Chium, alii denique
 loca alia; et unde rem sibi facerent; atque ut interim quidem scripto sibi
 caveretur; simul autem atque rerum potiturus esset, ut promissa, quae
 cautione firmata essent, implerentur. Neque enim, dum sequuntur spes
 incertas, alicuius vitae subire, periculis iam ob oculos positae, optimum vi-
 deri sibi: sed pignus aliquod firmum esse debere, pro quo mortem aliquis
 pactus eorum saltem, qui superstites futuri essent, suffragium mereretur
 minime invidiosum. (V.) Haec cum illi exigerent, imperator nihil prorsus
 eis concedere decrevit. Aiebat enim, haud posse se, quae aliena essent,
 sive in praesenti polliceri, sive suprema potestate sibi (si quando posset)
 vindicata, eis indulgere, qui inique peterent. Quippe ea nunc quidem aliena
 prorsus esse, cum ipsi obaiderentur, necdum sibi securis vivere liceret;
 ac tum rursus fore aliena alio modo. Etenim res imperii omnes non impe-
 rantium esse, sed eorum omnium, qui imperio subiecti sint. Qui itaque no-

- A. M. 6852 διαβλους, οὐκ ἂν ἀμελήσαμεν οὐδ' αὐτοῖς, εἰ περιγένοιθαι γέ-
 Ind. 12 νοιτο, μὴ οὐκ ἀμετῆσθαι τοῖς ἀνήκουσι τρόποις, ὅποσα τῶν
 ἐφ' ἡμῖν· οἷς δ' οὐ, τούτοις δ' οὐκ ἂν ποτ' ἐνοχλήσαμεν,
 ὁπότερον ἔλοιπ' ἂν δρῶν, εἴτε πρὸς τὰς τῶν πολεμίων ἐπαγγε-
 F λίας αὐτομολεῖν, εἴτε καθημένους οἴκοι πόρρω γίνεσθαι βελῶν. 5
 καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον. (ε'). Χρόνον δὲ περὶ
 τὴν πολιορκίαν συχνοῦ τριβομένου, καὶ περὶ ἀνέσεις ἀσχολουμέ-
 νων τῶν νέων ἐν τῷ τῶν πολεμίων στρατοπέδῳ, ἔδοξε τῷ ἐπι-
 θυγατρὶ τοῦ Ἀποκαύκου γαμβρῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ Παλαιολόγῳ,
 ἀναψύξεώς τε εἵνεκα καὶ φιλοτιμίας ἅμα νεωτεριζούσης, ἀποδυ- 10
 σαμένῳ διατηρῆσθαι πᾶν τὸ τοῦ ποταμοῦ πλάτος ἐκείνου. ἀλλὰ
 P. 445 πρὶν μέσον διαβῆναι τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥόδιον, νάρκη τιμὴ πειθ-
 θεῖς ὑπὸ ψύχους, ὡς ἔοικεν, ὥσπερ τις ἄψυχος φόρτος, ἐς
 τοὺς τῶν ὑδάτων πυθμένας νεκρὸς κατενήνεται. πρώτη μὲν οὖν
 αὕτη γέγονε Θραῦσις Ἀποκαύκῳ τῆς δόξης καὶ ἅμα προανα- 15
 φώνησις τῆς ἐπὶ τὰ χεῖρω μεταβολῆς καὶ καταστροφῆς. (Ζ.) Δευ-
 τερον δ' ἐπὶ τούτῳ συνεπεπτώκει τῷ Ἀποκαύκῳ δυστύχημα τόδε.
 Βὸ Γαβαλᾶς Ἰωάννης, ἐκ πολλῶν ἤδη σημείων αἰσθόμενος Ἀπό-
 καυκὸν παραλογιζόμενον, κἂν τῷ παρακρούεσθαι πῶς δεικνύντα
 τὸ ἤκιστα βούλεισθαι τὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ κήδους ἐγγύην, λάθρα 20
 προσιὼν Ἄννη μηνύει τῇ βασιλίδι, ὡς Ἀπόκαυκος μελετώη, με-
 τενεγκῶν εἰς τὸ ἑαυτοῦ φρούριον βασιλέα τὸν σὸν υἱὸν, διὰ τοῦ
 πατριάρχου συζεύξαι τῇ ἑαυτοῦ θυγατρὶ. χρεῶν οὖν ἐκ Πιερτι-

biscum voluerint in praesenti curriculo periclitari, nec ipsi quidem, si unquam evaserimus superiores, eos quantum in nobis erit digne remunerari negligemus. Qui autem noluerint, iis equidem haud unquam succensuerim, utrumlibet elegerint, sive hostium promissis inducti transfugere; sive domi sedentes telis procul abastere. Et haec quidem ita se habuerunt. (VI.) Cum in obaidione multum temporis tereretur, atque in hostium castris iuvenes relaxando animo operam darent; visum est Andronico Palaeologo, qui Apocauci gener erat, tum aestus refrigerandi causa, tum iuvenilis cuiusdam gloriolae studio, exutis vestibus, totum illud flumen, quam latissime patet, transare. Sed antequam superasset medios fluvii vortices, membris torpore quodam ex frigore (ut videtur) alligatis, quasi inanimatum aliquid pondus, mortuus in ima aquarum delatus est. Primum hoc fuit Apocaucō fortunae vulnus, primumque illud praesagium extitit, quo mutatum iri in peius et funditus eversum iri illius fortunam apparuerit. (VII.) Sed et alterum illud praeterea infortunium ei accidit. Ioannes Gabalas, multis iam argumentis cum persensiasset cavillari Apocaucum, qui ludificando ostenderet satis, minime velle se filiam suam isti desponsam; clanculum ad imperatricem Annam accedit eique indicat, habere in animo Apocaucum, transferre in propriam arcem huius filiam imperatorem, atque ei filiam suam patriarchae interventu uxorem dare. „Necesse est itaque (inquit), ut il-

3ου σε τάχιστα μεταπέμψασθαι τοῦτον, πρηνή τὸ θήρημα γέ- A. C. 1344
 νέσθαι δικτύων ἐντός. (H.) Οὐδ' τελεσθέντος εὐθὺς, φωραθει- Imp. Io. Pa-
 σαν αἰσθόμενος τὴν ἐπιβουλὴν ὃ Ἀπόκαυκος ἔγνω παραχορήμα C
 καταλειπὼς τὴν πολιορκίαν ἐκέλευεν φθῆναι τὸν ἐφεστῶτα κίν-
 5δνον, διαβάς εἰς Βυζάντιον τὴν ταχίστην. ἔθοξεν οὖν ἐπανιόντι,
 πρὶν αἰσχυνόμενοις ὄμμασι τὴν βασιλίδα θεάσασθαι, χρήμασι
 παμπληθῆσι περιελθεῖν τὴν γυναικωνῆτιν, ἐν ἧ τὸ μάλιστα δυ-
 νάμενον ἦν τηρικαῦτα, καὶ ἅμα τὴν θεραπείαν ἅπασαν, ὅση D
 τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκίαν ἐπλήρου. ὃ δὲ τάχιστα πεπραχὼς, καὶ
 10 δι' αὐτῶν καὶ βασιλίδι τὰ κάλλιστα τε καὶ τιμιώτατα τῶν κειμη-
 λίων προσοίσειν ἐπαγγειλόμενος, τῆς προτέρας αὐθις ἔτυχεν εὐ-
 δοξίας. καὶ σπεύσας ὠχρώσεν αὐθις καὶ ἀνεπλήρωσεν, εἴ τί που
 τοῦ μεγάλου τείχους τῆς πόλεως τεθραυσμένον ὑπὸ τῶν σεισμῶν V. 361
 ἔλλειπται, καὶ εἴ τί που τῶν ἔξωθεν ἐλληλαμένων δύο προτε-
 15 γισμάτων, τοῦ τε πύλαι τῷ τῆς πόλεως οἰκιστῆ συγκρατοικοδομη- E
 θέτιος ὁμοῦ τοῖς μεγάλοις τείχεσι καὶ ὄπερ ἀρτίως, διὰ τὸν
 τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ τῆς ἐκεῖθεν πολιορκίας φόβον, πρὸς ἀν-
 δρόμηκες ὄψος αὐτὸς ἀνήγειρεν ἑξωτέρω, περὶ τὰ χεῖλη τῶν με-
 γίστων καὶ θαυμασιῶν τύφρων, ἀρξάμενος ὑπὸ τῶν πρὸ τοῦ πα-
 20 λαιῶν πολίων, καὶ περιελάσας ἕχρι τῶν χρυσίων ἔργματα διὰ τῆς
 χέρσου πρὸς ἔω.

ζ'. Γεγονέαι δ' ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις συμπέπτωκε καὶ χα- P. 446
 λῆξης φορὰν συνεχῆ καὶ ῥαγδαίαν, τῆς ἐπιπολαζούσης ἤδη περὶ
 τὰ Ῥωμαίων πράγματα θεομηγίας σύμβολον οὖσαν καὶ ταύτην,

lum Perintho quamprimum arcessas, antequam retibus praeda inclusa sit." (VIII.) Id cum statim esset perfectum, sensit Apocaucus patefactas esse insidias, atque illico statuit, soluta illa obsidione, Byzantium quam celerime redire, ac ita periculum imminens antevertere. Reverso itaque visum est, antequam oculis pudore suffusis imperatricem adspiceret, magna pecuniae vi circumvenire aulicas mulieres, quarum maxima tunc erat auctoritas, et omne simul famulitium, quod imperatoriam domum impleret. Quod cum ille summa diligentia fecisset, ac per illas etiam imperatrici promississet, altatrum se pulcherrima et pretiosissima de suis thesauris munera, pristinae dignationem recepit. Tum festinans muniit de novo et resarcivit, quidquid terrae motibus in magno urbis muro laesum esset et neglectum mansisset: item quidquid in duobus muris extrinsecus circumductis; quorum alter iam pridem a fundatore simul cum magno muro conditus fuerat; alterum novissime, Cantacuzeni futuraeque ab eo obsidionis metu, ad viri altitudinem exterius ipse exstruxerat, circa maximarum admirabiliumque fossarum crepidinem, ductoque initio ab his portis, quae sunt ante palatium, ad Aureas proxime portas per terram auroam versus circumduxerat.

6. Ea porro tempestate etiam grandinis continuus et violentissimus imber extitit, qui et ipse furoris divini, Romanorum rebus iam incumben-

- A. M. 6852 καὶ οἶόν τι πῦρ ἐπὶ πυρὶ προσεπενηγεμένην. πολὺχουν γὰρ κατὰ
 Ind. 12 τε τῶν ἀσταχῶν καὶ τῶν γε ἄλλων ἐγγενέσθαι τὸ βλάβος καρπῶν
 τῶν γε μὴν ἀμπέλων, τούτων δὲ καὶ πάντων μάλιστα, ὡς μηδὲ
 Β τοὺς ἔπειτα χρόνους ἀναβιῶναι δύνασθαι. (B.) Εἰδέναι γὰρ
 οἶμαι πάντας, ὡς οὐχ ὅτε καὶ καθ' ὧν ἐνοσκήπτει τὸ τῆς χαλάζης 5
 σῶμα καρπῶν, τότε μόνον καὶ τούτους μόνους ἐκτυφλοῖ καὶ μα-
 ραίνει, ἀλλὰ καὶ τὰ περίξ ἅμα, καὶ ἐς πολὺν τὸν χρόνον ὁ μα-
 ρασμὸς ἐπιβόσκειται πάντα, ὡσπερ αἰσθήσει τινὶ διοικουμένων
 καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τὸν τοῦ κοινοῦ δεσπότου θυμὸν καθάπαξ
 ἐκπληττομένων, καὶ ὑπὸ δέους συστελλομένων, καὶ αὐτῆς ἀπορ- 10
 C ῥήγνυμένων τῆς ζωογόνου ψυχῆς. λίθω μὲν γὰρ ὑπ' ἀνθρωπί-
 νης πληγέντος χειρὸς ἀπλοῦ καὶ μήλου καὶ βότρου καὶ τῶν τοιού-
 των, τὸ μὲν πληγὴν τραῦμα μὲν ἔχει, νεκροῦται δ' ἥμιστα·
 τὸ γειτονοῦν δ' ὁμως οὕτε πληγῆς τινος ἦσθετο, οὐτ' ἐπεπόνθει
 φθορὰν, καὶ ταῦτα τοῦ μὲν πλήττοντος λίθου τραχέος τε ὄντος 15
 καὶ δξύτητος περὶ αὐτὸν διαφόρους τε καὶ πλείους ἴσως ἔχοντος,
 D τῆς δὲ χαλάζης ἥμιστα τούτων οὐδέν· γίνεσθαι γὰρ τὴν χάλαζαν,
 ὅταν τῆς ἀναγούσης καπνώδους κάτωθεν ἀναθυμιάσεως ἐπὶ τὰ
 μετεωρότερα διακρίνηται διὰ θέρμης ἔνδειαν ἢ ἀτιμώδης αὐτῆς
 ἀνάχυσις. ἐκείνης γὰρ διὰ κορυφότητα φερομένης μετεωρότερον, 20
 ὑπολείπεται διὰ βύρος αὕτη περὶ τὸν μεταξὺ τόπον, ἔνθα πολυ-
 τελέστερον τὸ ψῆχος οἱ τοῦ ἄερος ταμιεύουσι κόλλοι. τῶν μὲν
 γὰρ ἐκατέρωθεν τόπων ὁ μὲν ἄνω τῆ κύκλω φορᾶ καὶ περι-

9. τὸν corr. Boiv. pro τῶν.

tis, indicium fuit, et tanquam ignis ignem supervenit. Etenim illud late diffusum est malum, tum in spicas et in alios fructus, tum omnium maxime in vites, ita ut ne postea quidem reviviscere potuerint. (II.) Norunt quippe (ut opinor) omnes, eiusmodi esse grandinis corpus, ut quoties et quae invadit, non modo tunc neque ea sola per eam exstinguantur et marcescant, sed etiam ea, quae circa sunt; et ad multum usque tempus ab illa tabe omnia depasci: quasi ipsae etiam plantae sensu aliquo regerantur, et communis domini iram penitus exhorrescerent, ac prae metu contraherent se animamque ipsam vitalem abrumperent. Atqui si hominis manu pyrum, aut pomum, aut uva, aut eiusmodi aliquis fructus lapide percussus fuerit, id quod percussum est, vulneratur quidem, moritur vero minime; id autem quod vicinum est neque ictum ullatenus sentit, neque ideo corruptitur: tametsi asper sit et acumina circa se fortassis habeat varia ac plurima lapis ille, qui percussit; grando autem his omnibus prorsus careat. Fit enim toties grando, quoties ab exhalatione, instar fumi ab imis ad altiora ascendente, secer-nitur ob caloris penuriam humidus vapor. Nam cum illa, eo quod levior est, altius feratur; hic, quia est gravior, media in regione subsedit; ubi frigus abundantius reconditum servant sinuosi aëris tractus. Regionum enim utrinque adiacentium altera, quae superior est, caelestis globi turbine et

στροφη τοῦ οὐρανοῦ συμπεριδινοῦμενος σώματος νεφῶν ἥμιστα A. C. 1344
 ποιῆσθαι δύναται σύστασιν· ὁ δ' αὖ περιγυιότερος, καὶ αἰτὸς imp. Io. Pa-
 διὰ τὸ τῶν ἡλιακῶν ἀνακλύσεων ἔντονον διαβρότων, ἥμιστά πως B
 οἶδ' αὐτὸς ἂν δυνηθεῖν νέφους σύστασιν ποιῆσθαι· ὡς τῆς ἑκα-
 5 τέρωθεν μάχης ἐς τὸ ἀπρακτοῦν οὕτως ἐτελευτώσης, ἰσχύος λαμ-
 πρῆς τινος ἀντίληψιν λείπεσθαι ἔχειν ἐνταυθοῖ τὸ ψυχρὸν, καὶ
 νεφῶν τῇ τῶν ὑγρῶν ἀνύλογον πηλικότητι σύστασιν ἤδη ποιῆ-
 σθαι. ὡν μεταβυλλομένων, ὄμβρον γίνεσθαι πρότερον, οἶον ἐν
 συνθλιβομένου τοῦ ἄερος, καὶ μηκέτι μηδαμῇ δυναμένου φέρειν P. 447
 10 τὴν ἐμβρίθειαν τοῦ ὑγροῦ. ἀλλ' ἐπειδὴν εἰς ὄμβρον οὕτω δια- V. 362
 λυθῆι τὸ ἐκ τοῦ νέφους ὑγρὸν, βιαιοτέραν ἔχοντος ἤδη τὴν θέρ-
 μιν τοῦ περιέχοντος, καὶ πανταχόθεν ἀντιπεριῶσταμένον, καὶ βίβ-
 λην περὶ τὰ μέσα ξυνελαύνοντος, χύλαζα γίνεται, πλίνθου τινὸς συμ-
 15 πύκτωσιν μιμουμένης, ὡς εἰπεῖν, καὶ δημιουργούσης τῆς φύσεως,
 15 ἕξ ἀγεωργήτων καὶ μετεώρων πηγῶν καὶ ρευμάτων. τὰ δὲ τοιαῦτα
 συμπτώματα σπάνια μεντῶν ἐν θέρει που γίνεσθαι διὰ τὴν B
 βραχυότητα τοῦ τῷ ἄερι ἐγκατεροῦντος ὑγροῦ· δαψιλέστερα δ'
 ἐν ἔαρος ὥρα τε καὶ φθινοπώρον, ἅτε παραπλησίως πως τὴν
 μέσην θέρους καὶ χειμῶνος χώρων εἰληφότων, καὶ θέρμης εὐπο-
 20 ρίαν ὁμοῦ καὶ ὑγρότητος ἐντεῦθεν ἔχόντων, ἢ τὴν χύλαζιν, ὡς
 εἰρηχίμεν, ἰσχύει κατασκευάζειν. (Γ.) Ἐκ γοῦν ὕδατος οὕτω τῆς
 χαλάξης τὴν γένεσιν ἐχοῦσης, χαίνου στοιχείου καὶ διαβρότοντος, C
 κῆλυτα πετρῶν καὶ ξύλων καὶ φλογῶν ἀπασῶν τὴν βλάβην πολλῶν

conversione ipsa quoque circumacta, nubium glomerationem facere minime
 potest: altera autem ad terram vergens, eademque refractorum solis radio-
 rum intensione liquescens, nubem et ipsa conflare minime utique valet.
 Restat ergo, ut, cum ita ad nihilum recidat ea quae utrinque fit pugna, ha-
 beat illic frigus unde vim insignem assumat, ac nubem pro humoris quanti-
 tate conficere iam possit. Mutato in nubem humore, existit primum imber:
 quasi compresso aëre, et humoris gravitatem ferre omnino iam recusante.
 Postquam autem in imbrem ita resolutus est ille nubium humor; tum vero,
 quia ambiens aër vehementiorem iam calorem habet, et circum undique pre-
 mit, vique in medium compellit, fit grando, laterculi cuiusdam coagmen-
 tationem natura (ut ita dicam) imitante, et velut fabricante, illis fontibus
 et canalibus, qui in media aëris regione nativi suspenduntur. Atque id
 quidem aestate aër raro accidit, humoris in aëre permanentis penuria; vere au-
 tem et autumno plurimum; quia nempe illae tempestates aestatem inter et
 hiemem medium locum pariter obtinent, affluentemque inde caloribus simul
 et humoris habnet copiam; quae duae res, ut iam diximus, ad conflandam
 grandinem valent. (III.) Itaque cum in hunc modum grando originem du-
 cat ab aqua, quod elementum est molle atque fluidum, deinde multo gra-

- A. M. 6852 ψυχῆς δραστήριον, νῦν μὲν ταῖς ἄκραις τῶν Μυσῶν ἐμπέπτων
 Ind. 12 D ὥσπερ κεραυνὸς ἐκ τοῦ αἰφνιδίου, νῦν δὲ ταῖς τοῦ Καντακουζην-
 οῦ προσβάλλων κρούφα δυνάμεισι, νῦν δὲ τὰς τῶν Βυζαντιῶν ληϊ-
 ζόμενος ἐξ ἐφόδου χώρας. (Γ.) Δείσας δ' ὁμως, μὴ συνελθόν-
 τες οἱ πρὸς αὐτοῦ κακούμενοι κακῶς κακὸν γειτόνημα διαφθεί-
 ρωσι, προσελάσας, σύμμαχος ὑπόσπονδος καὶ δοῦλος ἐθειλοντῆς
 εἶλετο λέγεσθαι τε καὶ εἶναι Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως· πλήν
 οὐχ ὥστε καὶ συνεῖναι, καὶ ὅπη πορεύεσθαι βούλοιο ἐπεσθαι·
- P. 441 ἀλλ' αὐτονομία χρώμενον κρούφα κατὰ τὴν συμφυᾶ συνήθειαν
 τοῖς ἐκείνου-προσβάλλειν ἐχθροῖς, ἐπὶ κέρδεσιν ἑαυτοῦ τε καὶ 10
 ὄσοι ζῶν γε αὐτῷ μισθοῦ ληστρικοῦ στρατεύεσθαι εἶλοντο. (Δ.)
 Ἐπεὶ γε μὴν τοῦ χρόνου χωροῦντος ὄσοι τῶν πενήτων αἰμοχα-
 ρεῖς καὶ ἀσθῆδεις ὄντες ἐτύγγανον, ὀλίγοι κατὰ πολλοὺς καὶ πολ-
 λοι κατ' ὀλίγους ἀθροίζόμενοι, κατὰ συμφωνίαν αὐτῷ προσεβ-
 Βήνυσαν ἐκ τε Τριβαλλῶν καὶ Μυσῶν, καὶ ὄσοι μισοβάρβαρον 15
 ἐπὶ τούτοις ἦνον δάιταν, ὡς ἐπέκεινά που τῶν δισχίλιων ἐπι-
 λέκτων ἰππέων εἶναι, οἳ θυμοῦ πνέοντες πάντες ἀρῆκοῦ τὴν
 σφῶν αὐτῶν μᾶλλον ψυχὴν ἢ τοῦτον καταπροέσθαι δίσχυρῆζοντο·
 ὡς ἀποχρῆναι λοιπὸν καὶ πρὸς ἀντίπαλον ἤδη καθίστασθαι μοῖ-
 ρον, ᾧ ἂν βούλοιο μέρει τῆς ἐμφυλίου Ῥωμαίων μάχης· σύμ- 20
 βολα τῆς δεσποτικῆς ἀξίας οἱ Βυζάντιοι πέμπουσιν αὐτῷ, καὶ
 Κλάθρα κατὰ τοῦ βασιλέως ὀπλιζοῦσι Καντακουζηνοῦ. ἐκείθεν οὖν
 καιροφυλακῶν ὁ Μομιτίλας αἰεὶ διετέλει, καὶ τὴν ἐπίθεσιν ἐν
 μυχοῖς τῆς καρδίας ἐκνοφόρει, καὶ ἀνεκύνκει τοῖς λογισμοῖς.

modo Mysorum finibus instar fulminis derepente incidendo, modo ad Can-
 tacuzeni copias furtim appellendo, modo in Byzantinorum agros praedandi
 causa impetum faciendo. (III.) Veritus tamen, ne convenirent in quos af-
 flictabat, ac vicinum hoc malum male perderent, admotis castris maluit
 imperatoris Cantacuzeni socius foederatus ac minister voluntarius dici et
 esse; non ita tamen, ut comes ei assiduus foret et quacunq; ire volentem
 sequeretur, sed ut liber et sui iuris furtim atque insito more illius hostes
 invaderet; lucri scilicet causa, tum sui ipsius proprii, tum eorum, qui prae-
 donum stipendia accepturi secum sponte militarent. (IV.) Procedente tem-
 pore, quotquot ex pauperibus sanguinarii ac feroces erant, pauci ad multos
 multique ad paucos aggregati, ad illum ex compacto confluerent, tam Tri-
 balli, quam Mysi, et quicumque alii praeterea barbaris commisti vivebant;
 habebatque equites lectos supra bis mille; atque ii omnes spiritu Martio
 pleni suam ipsorum vitam potius quam illum proditores se asseverabant;
 ita ut deinceps satis virium esset ad certandum aequo iam Marte, in illo
 civili Romanorum bello, cum utracunq; parte vellet. Quamobrem ei in-
 signia despoticae dignitatis Byzantii miserunt, eumque in imperatorem
 Cantacuzenum clanculum armarunt. Ex eo autem Momitilas opportunum
 tempus perpetuo captabat, et insidias sub pectore intimo parturiebat, atque

(E.) Ἄρτι· δ' ἐν ἀκμῇ τῆς ἡρινῆς καθισταμένης ὥρας, ὅτε τὸ A. C. 1344
 ποικίλον τῆς χλόης τὰς πεδιάδας κοσμεῖ, καὶ τῶν τέως ἀνα- Imp. Io. Pa-
 βιούντων δένδρων οἱ πλόκαμοι μετὰ τῶν ἀνθρώπων τὰς τῶν ἀνθρώ- iacol. 3
 πων ὄψεις ἐφέλκονται, νέαν χαριζόμενοι τέρψιν καὶ ἡθονὴν τῆ
 5 ψυχῇ, καὶ ἅμα γιλὸν ἢ γῆ προσηνῆ καὶ νομὴν αὐτοφυῶ τοῖς ἀλό- D
 γοις ζώοις, ἔδοξε καὶ τῷ βασιλεῖ Καντακουζηνῷ περὶ Μοσινού-
 πολιν, ἐξιόντι Κομοτηνῶν τῆς πολλίχης, πῆξασθαι τὸ στρατό-
 πεδον, κἀνταῦθα περὶ τῶν πρακτέων βουλευέσασθαι, τά τε ἄλλα
 καὶ ὅπως ἀπατηῆσαι χρεὼν τοῖς Ἀποκαύκω καινοτέροις βουλευ-
 10 μασι καὶ ταῖς ἐκστρατείαις. (ς'.) Δένδρω γε μὴν ἐντυχεῖν ἐν- E
 τανθοῖ που συνέβη, κλάδους ἔχοντι μάλα εὐμήκεις, καὶ δίκην
 φάναι ὁρόφου βαθεῖαν μὲν τῇ γῆ τὴν σκιὰν ἐμπυρεχομένους, ἐμ-
 ποδῶν δέ πως καὶ ταῖς ὑπερβολαῖς τοῦ ἡλίου καθισταμένους,
 καὶ ἀφαιρουμένους τὸ κάειν αὐτόν. ὑπὸ δὲ τῷ δένδρῳ πηγὴ τις
 15 ἀνέβλυξε, χορὸν τινα ποιουμένη τῷ ὕδατι, οὕτω μέντοι διαυ-
 γῆς, ὡς καὶ τὸ τοῦ δένδρου κάλλος πως ἀποματτομένην αὐτὴν F
 καθ' αὐτὴν τὴν ὑπογραφὴν, καὶ δύο μιᾶς τινος ῥίχης δοκεῖν
 εἶναι φέεσθαι δένδρα· τὸ μὲν ἄνω, τὸ πρὸς ἡμᾶς ἀνίσχον· τὸ
 δ' ὑπὸ γῆν αἰωρούμενον. ὑπὸ δὲ τούτῳ βραχὺ κατακλίνας ὁ βα- V. 358
 20 σιλεὺς ἐκείτων εἰς ὑπνον ἐτρέπη, καὶ ἅμα ἐδόκει φωνῆς ἀορά-
 τως ἀκούειν, „ἔγειραι,” λεγούσης, „ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ
 τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός”· εὐθύς τε διαγρηγο-
 ρήσαντα, ἰάλην ἔχοντα λογισμῶν ἀναστῆναι· καὶ τις ἐκεῖ παρῶν P. 442

1. ἡρινῆς corr. Boiv. pro εἰρήνης. 18. εἶναι Boiv. ponendum pu-
 tat post καθ' αὐτήν. δένδρα em. Boiv. pro δένδρον.

in animo volutabat. (V.) Adulto iam vere, quum herbarum varietate campi
 vestiantur, quum et flores et reviviscentium arborum comae oculos homi-
 num alliciunt ac novam animo delectationem voluptatemque pariunt, nec
 non et tellus benignum alimentum et suapte provenientem brutis animantibus
 pastum largitur; visum est Cantacuzeno imperatori, Comotenorum op-
 pido egredi, et circa Mosinopolin castrametari, atque ibi quae agenda es-
 set statuere, tum alia, tum quomodo oporteret novis Apocauci inceptis
 et expeditionibus occurrere. (VI.) Illic forte ad arborem appulit, longis
 admodum ramis diffusam; qui tecti alicuius instar profundam umbram ter-
 rae offundebant, nimio autem solis ardori opponabant se quodammodo, ac
 ne ureret efficiebant. Sub arbore fons scaturiebat, salientis aquae conce-
 ptaculum: adeo quidem ille pellucidum, ut arboris pulchritudinem vel ipsa
 sola imago exprimeret, duaeque ab eadem radice pullulare arbores vide-
 rentur; illa quidem sursum ad nos versus erecta, illa vero sub terra pen-
 silia. Sub eo tegmine imperator, corpore paululum reclinato, dormire coe-
 pit, et simul vocem incertam unde sibi visus est audire clamantem: „Ex-
 pergisce qui dormis, et exsurge a mortuis, et Christus tibi praelecebit”:
 tum subito expergefactum surrexisse, tacitis cogitationibus aestuantem; at-

A. M. 6852 ἄσμάτων δημιουργὸς λύραν τε ἡρμόσοιτο ἔξελίτηδες καὶ, ὅλον
 Ind. 12 πείθειν ἅπαντας ἀνέχειν ἐπ' αὐτοῦ, ἕσμα ἀνεκρούσατο. καὶ ἦν
 τὸ τοῦ ἕσματος „ἄνδρες (φῆσιν) οἱ τῷδε τῷ δένδρῳ καὶ τῆδε τῆ
 σκιᾷ προσεικότες ἀτεχνῶς, παρόσον νῦν μὲν ὥρας μετέχοντες
 φαίνεσθε, ὅσον δ' οὐπω ἁωρίας ἐκιδραμούσης οὐχίησεσθε πρὸς⁵
 Βμαρασμὸν τε καὶ φθορὰν, δεῦρο δὴ χαίρωμεν, καὶ ἐντρυφῶμεν
 τῆ νεότητι, πρὶν τὸν θάνατον αὐτῆς κατορχήσασθαι.” (Ζ.) Τὴν
 δὴ τοιαύτην μαθὼν ὁ Μομιτίλας ἐκ τῶν ἡμεροσκοπίων διατριβῆν,
 ἔγγιστά που ποιούμενος ἔξελίτηδες τὰς διατριβὰς καὶ φιλίαν
 ὑποκρινόμενος, ἔγνω πρὶν ἀθροισθῆναι τὸ στράτευμα, καὶ πρὶν¹⁰
 τὸ δρᾶμα τὸν βασιλέα μαθεῖν, ἐπιθέσθαι οἱ τελῶς ἀφροντι-
 στοῦντι. ἐν τούτοις ὄντων τοιγαροῦν τῶν πραγμάτων ἐκείνοις,
 C καὶ τοῦ ἡλίου τῆς ἡμέρας ἤδη τοὺς μεταξὺ παραλλάττοντος δρό-
 μους, ἀγγέλλεται Μομιτίλας ὀπλίτην στρατὸν ἐπαγόμενος καὶ
 ὄλαις ἠνίαις ἐλαύνων ἐς τὸ τοῦ βασιλέως στρατόπεδον. τοῦτο¹⁵
 πάντας ἐκ τοῦ παραχοῆμα λογισμοὺς ἔθραυσέ τε καὶ συνεκίχησε
 τοῦ τε βασιλέως καὶ ὄσοις ξύν γε αὐτῷ παρεῖναι τετύχηκεν,
 ἀπαρασκευοῖς καὶ τούτοις, καὶ πᾶνυ βραχέσιν, καὶ τῆς τύχης
 D οὕτω λαμπρῶς ἐλαυνούσης καὶ συνωθούσης ἐν στενῷ κομιδῆ τῆς
 ὥρας τὸ πρᾶγμα, καὶ μηδεμίαν οὐδ' ὄθενούσιν ἐχούσης διαφυγῆν²⁰
 καὶ ἀπόδρασιν. τοῖς τε γὰρ ἵπποις ἀνὰ τὴν πόλιν διεσκεδασμένοις
 νέμεσθαι τέως συνέβαινε· καὶ ἕμα τῆς στρατιᾶς τὸ μὲν ἔτι περὶ
 τὴν Κομοτηνῶν πόλιν ἀπεριμερήμινως τὰς ἀγορὰς περιήκει, τὰ
 πρὸς χρεῖαν ὠνούμενοι· τὸ δ' ἔξιόν οὐκ ἐν σπουδῆ πρὸς βασι-

que ibi praesens quidam citharoedus et lyram aptavit accurate, et pulsis
 fidibus ita cecinit, ut attentos omnes sibi faceret. Erant autem quae ca-
 nebat huiuscemodi. „O vos,” inquit, „mortales, huic arbori et huic pro-
 sus umbrae similes; quatenus nempe in aetatis flore esse videmini nunc,
 mox autem, ubi importunum tempus ingruerit, marcescetis atque ad inter-
 itum redigemini: huc agite, genio indulgeamus, ac iuventutem, antequam
 ei mors insultet, in deliciis traducamus.” (VII.) Cum ibi imperatorem com-
 morari e speculatoribus didicisset Momitilas, qui proxime et ipse consulto
 congregatus, imperatorem nondum gnarum eius fabulae, quae agebatur, ac
 nil tale metuentem adoriri. Cum illis itaque eo in statu suae res essent,
 solis cursu iam meridiem praetergresso, nunciatur, Momitilam cum exercitu
 venire armis instructo, et laxis ad imperatoris castra habenis contendere.
 Id omnes repente animos percudit et conturbavit, tum ipsius imperatoris,
 tum omnium illorum, qui cum eo forte aderant, imparati et ipsi et perpauci;
 fortuna tam aperte res adigente et compellente in eam temporis angustiam,
 neque ullum quaecumque ex parte effugium aut receptam praebentem. Nam
 et equi per herbas dispersi tum forte pascebant; et simul ex militum nu-
 mero alii quidem adhuc in urbe Comotenorum securi fora circumibant, ea
 quae usui essent emptitantes: qui autem egressi erant, ab iis minime pro-

λέα πρόνοιαν ἐποιεῖτο ποιεῖσθαι τὴν ἄφιξιν, ἄτε μὴ προμαθόντες A. C. 1344
 τὸ συμβῆν· ἀλλ' ἤρέμα καὶ κατὰ σχολὴν ἐπορεύοντο.· (H.) Ὅμως Imp. Io. Pa-
 εἰς θεὸν ὁ βασιλεὺς ἀνατείνας τὰς χεῖρας ἕμα τοῖς ἀμφ' αὐτῷ Iacol. 8
 καὶ τῶν ἐνότων ὡς ἐγὼν ὀπλισάμενοι ἐμάχοντο, τοῦ προστυ-
 5 χόντος ἕκαστος ἐπιβαίνοντες ἵππου, δίχα σαλπύγγων καὶ παρα-
 τύξεως, καὶ τὸν ἕδην κατ' ὀφθαλμοὺς ἰστάμενον ἀντικρυς βλέ-
 10 ποντες. καὶ ἦν ἰδεῖν μάλα ἀγγιστρόφους καὶ οὐκ ἐν προνοίᾳ τινὶ
 τὰς διεξόδους καὶ διεξελάσεις τῆς μάχης καθισταμένης· ἀλλὰ
 φέροντες ἄλλους ἄλλοις ξυρρήγγυμένους. ὅθεν καὶ ὀλίγοι μάλα,
 15 πρὸς μάλα πολλῶν ἐνθεν ἀκκιῖθαι κυκλοῦμενοι, κατηκοντίζοντό
 τε καὶ ξυνέπιπτον. (Θ.) Ὁ δὲ βασιλεὺς, τοῦ ἵππου πεσόντος ἐκ
 τῶν πληγῶν, ἐκ γῆς ἐπόσον ἐγὼν τοῖς ἐπιωῦσιν ἐμάχετο, ἕως τῶν
 20 ἄσπασιστῶν εἰς κυρτάσας ἀπέβη τοῦ ἵππου, καὶ τῷ μὲν βα- P. 443
 σιλεῖ φηγῆ πορῖζεσθαι τὴν σωτηρίαν εἰδίδου· αὐτὸς δὲ πολλὰς
 15 πολλαχῆ δεξιόμενος τὰς πληγὰς κατηνέχθη, βραχὺ τε καὶ ἀδρα-
 νῆς ἐμπνέων· ὡς περιφρονηθέντα τοῖς πολεμίοις ἰσαῦθις οἶον
 ἵνα βυῶναι. ἡ δὲ φήμη τὴν ταχίστην ἀνὰ πᾶσαν ἐληλυθυῖα τὴν
 περιχώρον ἠνώγκασεν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις βοῆ τε καὶ δρόμῳ σπο-
 20 ράδας καὶ ἀσυντάκτους ἐς ἐπικουρίαν τε ἵναί τε τὸν τοῦ βασιλέως
 20 στρατὸν καὶ ἕμα τοὺς πολεμίους ὀπίσω ἀπαλλάττεσθαι. τοῦ δὲ B
 τοιοῦτου διασεωσμένος ὁ βασιλεὺς ἐπὲρ ἄπασαν προσδοκίαν κιν- V. 359
 ὄντου τε καὶ συμπτώματος ἕρας μετ' οὐ πολὺ πρὸς Διδυμό-
 τιχον ἄπεισι. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον· καὶ τὸ
 ἕαρ ἐν τούτοις ἐτελεύτα.

videbatur, ut iter ad imperatorem accelerarent, ut qui illud eventum prae-
 cognitum non habent: sed hi pedetentim ac lente incedebant. (VIII.) At-
 tamen imperator, sublatis ad caelum manibus, et ii quos secum habebat,
 arripitis prout licuit armis, quae tum suppetebant, conscenso quoque temere
 equo absque tuba nulloque ordine pugnarunt, mortem ob oculos positam
 intuentes. Et sane videre erat valde instabilem ac non providentia aliqua
 constitutum ordinem pugnae, in eruptionibus excursionibusve faciendis, sed
 promiscuae alios cum aliis confligentes; eoque fiebat, ut paucissimi ad nu-
 merosissimos hinc atque inde circumclusi telis obruerentur et caderent.
 (IX.) Atque ipse imperator, lapsus ex vulneribus equo, pedes cum ingruen-
 tibus quibusque pro virili dimicabat, quoad proventus armigerorum unus
 equo descendit, ac imperatori quidem ut fuga salutem consuleret dedit; ipse
 autem, multis toto corpore vulneribus exceptis, corrui semianimis ac paene
 expirans; sic ut ab hostibus contemptus postea quasi revixerit. Interim
 fatis, totam brevi regionem pervagata, coegit et imperatoris milites alios
 super alios cum clamore ac trepidatione dispersos inordinatosque auxilio
 subire, et hostes simul retrocedere. Ab eo periculo et casu imperator prae-
 ter spem omnem servatus, motis non longo post castris, Didymotichum pro-
 ficiscitur. Et ea quidem ita se habuerunt; atque in his ver effluxit.

A. M. 6852

Ind. 12

A. C. 1344

Imp. Io. Pa-

laeol. 4

ε'. Θέρους δ' ἀρχομένου πολλή και βαρεία τις ἀπησχόλει

παρασκευή τὸν Ἀπόκαυκον, ἐπὶ Διδυμότειχον ἀπέναι μετὰ πολ-
λῶν τῶν δυνάμεων. ἐπεὶ γὰρ ἐς μῆνον τὸ Διδυμότειχον ὁ Καντα-
κουζηνὸς μετὰ τῆς δυνάμεως κατηντήκει, πᾶσα δ' ἀπὴν συμμα-
χίας ἐλπίς πανταχόθεν (ὅ, τε γὰρ Μυσῶν ἀρχηγὸς Ἀλέξανδρος 5
Βυζαντιοῖς ἐκ πολλοῦ σονημάχει· τὸν τε σατραπήν Ἀμοῦρ ἀν-
DΘεῖλκεν ὁ τῶν Λατινῶν κατὰ Σμύρνης ἐπίπλους· και ἅμα Τρι-
βαλλοὶ τοῦ ἐκείνου διψῶντες ὑπῆρχον αἵματος), ταῦτα δὴ πάντα
συνιδῶν ὁ Ἀπόκαυκος, ἄρας ἐκ Πειρίνθου πάσαις δυνάμεσι Βυ-
ζαντιοῖς και Θρακικαῖς, παρεστρατοπέδευσεν ἐπὶ Διδυμότειχον. 10

(B.) Και πρῶτα μὲν ἐπεχείρει δόλοισι και μηχαναῖς εἰλεῖν τὸ τοῦ
Πυθίου φρούριον, οὕτως πῶς ὀνομαζόμενον και παρὰ τὰς
ἄγχας ἰδρυμένον Ἐβρου τοῦ ποταμοῦ. τοῦτο σταδίους ἑγγὺς
Eὐδογήκοντα διέχον Διδυμοτείχον, και γεγονός ἐρείπιον, ἐκ πολ-
λοῦ Καντακουζηνὸς ἀνειληφῶς ὁ βασιλεὺς πολλαῖς χρημάτων 15
δαπάναις ἀχόρῳσέ τε κάπὶ πλεῖστον ἀνιέναι πέπραχε τοῦ ἀέρος,
και ὡσπερ ἑαυτοῦ ταμειῶν εἶχεν ἐκείθεν αὐτὸ, και λαμπραῖς
ἡσφαλλετο ταῖς φρουραῖς. τοῦτο τοίνυν περιστρατοπεδεύσας
Ἀπόκαυκος ὄλαις ἐπολιόρκει χερσί. (Γ.) Τοῦ δ' ἐν Διδυμο-
τείχῳ στρατοῦ τὸ πλεῖστον, τῆν τε τῶν πολεμίων βαρεῖαν ὄρων- 20

P. 444 τις ἔφοδον και ἅμα τὸν ἔνδον λιμὸν πολέμιον-ἠγούμενοι χείροναι,
και πρὸς γε τοὺς ἑαυτῶν ἵπποκόμους ἀκηκόατες ὁμοῦ τοῖς ἔπποις
ἀθρόον ἐς Ἀπόκαυκον ἠὺτομοληκότας, δρασμιῶν τε ἐχρήσαντο
και αὐτοὶ και τῷ τῶν πολεμίων προσιρρόύσαν στρατοπέδῳ,

13. Ἐβρου em. Boiv. pro Eβρου.

5. Incunte aestate ingens quidam et gravis apparatus occupatum te-
nebat Apocaucum, magnis cum copiis Didymotichum aggredi meditantem.
Etenim quia in eam solam urbem Cantacuzenus sese et copias suas contule-
rat, omnis autem praecclusa erat omni ex parte spes auxiliorum; (nam et My-
sorum princeps Alexander Byzantinis pridem socium se adiunxerat, et sa-
trapam Amurium retrahebat Latinae classis ad Smyrnarn urbem appulsus;
Triballi vero et ipsi quoque illius sanguinem sitiiebant;) haec omnia Apo-
caucus cum videret, profectus Perintho cum omnibus copiis Byzantinis et
Thraciis Didymotichum infesto exercitu petit. (II.) Ac primum quidem
conator dolis et machinis capere castellum Pythium (ita ferme nominatur),
situm ad Hebrī fluminis ripas, octoginta fere stadiis ab urbe Didymoticho
distant: quod ruina collapsum iam pridem Cantacuzenus imperator magnis
sumptibus instauraverat, atque ex eo tanquam suum acerarium egregio prae-
sidio firmaverat. Illud igitur circumsessam Apocaucus totis viribus oppugna-
bat. (III.) At interim Didymotichensis exercitus maxima pars, cum et ho-
stium vires validissimas viderent adventare, et simul famem, quae intus
erat, quolibet peiorem hoste ducerent, audirentque etiam agasones suos
cum equis ad Apocaucum repente transfugiasse, fugam et ipsi capessentes

τοῦ θέρους ἐν ἀκμαίᾳ ὄντος ἤδη τοῦ αἵτου. καὶ ἦν ἐν οὐ μάλᾳ A. C. 1844
 φορηταῖς τὰ βασιλέως περιστάσεσι πράγματα, καὶ πᾶσαν εἰπεῖν ^{Imp. Io. Pa-}
 ἀνθρωπίνως ἀποσειόμενα σώζουσαν προσδοκίαν. (Δ.) Ἐν τοιοῦ- ^{laeol. 4}
 τοις δ' ὄντι τῷ βασιλεῖ τοῖς δεινοῖς προσετίθετο καὶ ἡ τῶν ἡμα
 5 αὐτῶ στρατιωτῶν ὁμοῦ καὶ στρατηγῶν καὶ συγγενῶν ἐπίθεσις.
 ἰδίᾳ γὰρ προσιόντες ἕκαστοι διὰ τὸν καιρὸν καὶ τοὺς ἐφειστώτας
 κινδύνους ἀπήτουν οἱ μὲν Λέσβον, οἱ δὲ Αἴημον, οἱ δὲ Χίον·
 ἄλλοι δ' ἄλλα τε χωρία καὶ προσόδων εἰσπορίας, τέως μὲν ἐν ἐγ-
 10 γύαις ἑγγράφοις· ὅτε δ' ἐγκρατῆς καθύπαξ τῆς ὅλης γένοιτο βα- C
 σιλείας, ἐπιτελῆ καὶ τὰ ἐν ἐγγύαις ἐπηγγελμένα καθίστασθαι.
 μηδὲ γὰρ ἐπ' ἀδήλοισι ἐλπῖσιν οὕτω διακυβεύειν τὸ ζῆν, ἐν ὀφθαλ- V. 360
 μοῖς ἤδη τῶν κινδύνων ἐστώτων, οἷσθαι τὴν τοῦ βελτίστου
 σφίσι μοῖραν ἰδρῦσθαι, ἀλλ' ἐνέχυρον εἶναι τι βέβαιον, οὗ πριά-
 15 μενος ἂν τις τὸν θάνατον ἀνεπίφθορον γοῦν τὴν τῶν περιλει-
 ψθέντων ψῆφον ἔχοι καρποῦσθαι. (Ε.) Τοιοῦτά γε μὴν ἀπαι-
 20 τοῦσιν ἐκείνοις πρὸς οὐδὲν οὐδαμῆ γε ἐνδιδόναι ἐπήει τῷ βασι- D
 λεῖ, φάσκοντι, μὴ δύνασθαι τὰλλότρια μῆτε νῦν ὑπισχεῖσθαι,
 μῆτε μὴν μετὰ γε τὴν τῆς αὐτοκρατορίας ἀντίληψιν, εἰ γένοιτο,
 προῖσθαι τοῖς οὐκ ἐν λόγῳ ζητούσιν. νῦν μὲν γὰρ τὸ παρὰ πάν
 25 ὑπάρχειν ἀλλότρια, πολιορκουμένων τε καὶ ζῆν ἀσφαλῶς μη-
 δαμῆ πῶ συγχωρουμένων· καὶ τότε δ' αὖ ἕτερον ἀλλότρια τρώ-
 30 πον· πάντων γὰρ πάντ' εἶναι τῶν ὑπικόντων τῇ βασιλείᾳ τὰ E
 τῆς βασιλείας πράγματα· τῶν βασιλευόντων δ' οὐ. οἷς οὖν πρὸς
 βουλήσεως εἶη ἂν τοὺς παρόντας συνδιενεγκεῖν ἡμῖν τῶν κινδύνων

ad castra hostium confluent, aestate et adultis iam frugibus. Erantque
 res imperatoris in eas adductae angustias, quae vix essent tolerabiles, at-
 que omnem humanitas salutis spem excluderent. (IV.) Ad illa pericula, in
 quibus versabatur imperator, accessit etiam eorum qui cum ipso erant, tam
 militum quam ducum, ac necessariorum importuna sollicitatio. Privatim
 enim unusquisque adeuntes, propter ipsum rerum statum et imminenda pe-
 ricula, petebant sibi hi Lesbos, Lemnum illi; alii Chium, alii denique
 loca alia; et unde rem sibi facerent; atque ut interim quidem scripto sibi
 caveretur; simul autem atque rerum potiturus esset, ut promissa, quae
 cautione firmata essent, implerentur. Neque enim, dum sequuntur spes
 incertae, alicui vitam subire, periculis iam ob oculos positis, optimum vi-
 deri sibi: sed plgnus aliquod firmum esse debere, pro quo mortem aliquis
 pactus eorum saltem, qui superstites futuri essent, suffragium mereretur
 minime invidiosum. (V.) Haec cum illi exigerent, imperator nihil prorsus
 iis concedere decrevit. Aiebat enim, haud posse se, quas aliena essent,
 sive in praesenti polliceri, sive suprema potestate sibi (si quando posset)
 vindicata, iis indulgere, qui inique peterent. Quippe ea nunc quidem aliena
 prorsus esse, cum ipsi obsiderentur, necdum sibi securis vivere liceret;
 ac tum rursus fore aliena alio modo. Est enim res imperii omnes non im-
 perantium esse, sed eorum omnium, qui imperio subiecti sint. Qui itaque no-

- A. M. 6852 διαύλους, οὐκ ἂν ἀμελήσαιμεν οὐδ' αὐτοί, εἰ περιγενέσθαι γέ-
 Ind. 12 νοιτο, μὴ οὐκ ἀμετῆσθαι τοῖς ἀνήκουσι τρόποις, ὅποσα τῶν
 ἐφ' ἡμῖν· οἷς δ' οὐ, τούτοις δ' οὐκ ἂν ποτ' ἐνοχλήσαιμεν,
 ὁπότερον ἔλονται ἂν δρῶν, εἴτε πρὸς τὰς τῶν πολεμίων ἐπαγγε-
 Φλιας αὐτομολεῖν, εἴτε καθημένους οἴκοι πόρῳ γίνεσθαι βελῶν. 5
 καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον. (5'.) Χρόνον δὲ περὶ
 τὴν πολιορκίαν συχνοῦ τριβομένου, καὶ περὶ ἀνέσεις ἀσχολουμέ-
 νων τῶν νέων ἐν τῷ τῶν πολεμίων στρατοπέδῳ, ἔδοξε τῷ ἐπὶ
 θρυατρὶ τοῦ Ἀποκαύκου γαμβρῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ Παλαιολόγῳ,
 ἀναψύξεώς τε εἵνεκα καὶ φιλοτιμίας ἡμα νεωτεριζούσης, ἀποδυ- 10
 σαμένῳ διατηρῆσθαι πᾶν τὸ τοῦ ποταμοῦ πλάτος ἐκείνου. ἀλλὰ
 P. 445 πρὶν μέσον διαβῆναι τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥόδιον, νάρκη τινὶ πεδη-
 θεις ὑπὸ ψύχους, ὡς ἔοικεν, ὥσπερ τις ἀψυχος φόρτος, ἐς
 τοὺς τῶν ὑδάτων πυθμένας νεκρὸς κατενήνεται. πρώτη μὲν οὖν
 αὕτη γέγονε θρυαῖσις Ἀποκαύκῳ τῆς δόξης καὶ ἅμα προανα- 15
 φώνησις τῆς ἐπὶ τὰ χεῖρα μεταβολῆς καὶ καταστροφῆς. (Ζ.) Δεύ-
 τερον δ' ἐπὶ τούτῳ συνεπεπτώκει τῷ Ἀποκαύκῳ δυστύχημα τότε.
 Βδ Γαβαλας Ἰωάννης, ἐκ πολλῶν ἤδη σημείων αἰσθόμενος Ἀπό-
 καυκὸν παραλογιζόμενον, κἂν τῷ παρακρούεσθαι πῶς δεικνύντα
 τὸ ἥμιστα βούλεσθαι τὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ κήδους ἐγγύην, λάθρα 20
 προσιῶν Ἄννη μηνύει τῇ βασιλίδι, ὡς Ἀπόκαυκος μελετῶν, με-
 τενεγκῶν εἰς τὸ ἑαυτοῦ φρούριον βασιλέα τὸν σὸν εἶδόν, διὰ τοῦ
 πατριάρχου συζῆσαι τῇ ἑαυτοῦ θρυατρὶ. χρεῶν οὖν ἐκ Πιερῶν

biscum voluerint in praesenti curriculo periclitari, nec ipsi quidem, si unquam evaserimus superiores, eos quantum in nobis erit digne remunerari negligemus. Qui autem noluerint, iis equidem haud unquam succensuerim, utrumlibet elegerint, sive hostium promissis inducti transfugere; sive domi sedentes telis procul abastere. Et haec quidem ita se habuerunt. (VI.) Cum in obadiione multum temporis tereretur, atque in hostium castris iuvenes relaxando animo operam darent; visum est Andronico Palaeologo, qui Apocauci gener erat, tum aestus refrigerandi causa, tum iuvenilis cuiusdam gloriolae studio, exutis vestibus, totum illud flumen, quam latissime patet, transnare. Sed antequam superasset medios fluvii vortices, membris torpore quodam ex frigore (ut videtur) alligatis, quasi inanimatum aliquod pondus, mortuus in ima aquarum delatus est. Primum hoc fuit Apocaucō fortunae vulnus, primumque illud praesagium exstitit, quo mutatum iri in peius et funditus eversum iri illius fortunam apparuerit. (VII.) Sed et alterum illud praeterea infortunium ei accidit. Ioannes Gabalas, multis iam argumentis cum persensisset cavillari Apocaucum, qui ludificandum ostenderet satis, minime velle se filiam suam isti desponsam; clanculando ad imperatricem Annam accedit eique indicat, habere in animo Apocaucum, transferre in propriam arcem huius filiam imperatorem, atque ei filiam suam patriarchae interventu uxorem dare. „Necesse est itaque (inquirit), ut il-

θου σε τάχιστα μεταπέμψασθαι τοῦτον, πρηνή τὸ θήρημα γε- A. C. 1344
 νίσθαι διακτών ἐντός. (H.) Οὐδ' τελεσθέντος εὐθὺς, φωραθει- Imp. Io. Pa-
 σαν αἰσθόμενος τὴν ἐπιβουλὴν ὃ Ἀπόκαυκος ἔγνω παραχορήμα C
 καταλειπνῶς τὴν πολιορκίαν ἐκέλευεν φθῆναι τὸν ἐφεστῶτα κίν-
 5 δυνον, διαβάς εἰς Βυζάντιον τὴν ταχίστην. ἔδοξεν οὖν ἐπανιόντι,
 πρὶν αἰσχυνόμενοις ὄμμασι τὴν βασιλίδα θεάσασθαι, χρήμασι
 παμπληθεῖσι περιελθεῖν τὴν γυναικωνῆτιν, ἐν ἧ τὸ μάλιστα δυ-
 νάμενον ἦν τηρικαῦτα, καὶ ἅμα τὴν θεραπείαν ἅπασαν, ὅση D
 τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκίαν ἐπλήρου. ὃ δὲ τάχιστα πεπραχὼς, καὶ
 10 δι' αὐτῶν καὶ βασιλίδι τὰ κάλλιστα τε καὶ τιμιώτατα τῶν κειμη-
 λίων προσοίσειν ἐπαγγειλάμενος, τῆς προτέρας αὐθις ἔτυχεν εὐ-
 δοξίας. καὶ σπεύσας ὠχρώσεν αὐθις καὶ ἀνεπλήρωσεν, εἴ τί που
 τοῦ μεγάλου τείχους τῆς πόλεως τεθραυσμένον ὑπὸ τῶν σεισμῶν V. 361
 ἔλλειπται, καὶ εἴ τί που τῶν ἔξωθεν ἐλληλαμένων δύο προτε-
 15 χισμάτων, τοῦ τε πύλαι τῷ τῆς πόλεως οἰκιστῆ συγκρατοικοδομη- E
 θέντος ὁμοῦ τοῖς μεγάλοις τείχεσι καὶ σὺπερ ἀρτίως, διὰ τὸν
 τοῦ Καντακουζηνοῦ καὶ τῆς ἐκεῖθεν πολιορκίας φόβον, πρὸς ἀν-
 δρόμηκες ἕνθος αὐτὸς ἀνήγειρεν ἑξωτέρω, περὶ τὰ χεῖλη τῶν με-
 γίστων καὶ θαυμασίων τύφρων, ἀρξάμενος ὑπὸ τῶν πρὸ τοῦ πα-
 20 λατίου πολίων, καὶ περιελίσσας ἕχρι τῶν χρυσέων ἔγγιστα διὰ τῆς
 χέρσου πρὸς ἔω.

5. Γεγονέναι δ' ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις συμπέπτεκε καὶ χα- P. 446
 λάτης φορὰν συνεχῆ καὶ ῥαγδαίαν, τῆς ἐπιπολαζούσης ἦδη περὶ
 τὰ Ῥωμαίων πράγματα θεομηγίας σύμβολον οὖσαν καὶ ταύτην,

lam Perintho quamprimum arcessas, antequam retibus praeda inclusa sit." (VIII.) Id cum statim esset perfectum, sensit Apocaucus patefactas esse insidias, atque illico statuit, soluta illa obsidione, Byzantium quam celerime redire, ac ita periculum imminens antevertere. Reverso itaque visum est, antequam oculis pudore suffusis imperatricem adspiceret, magna pecuniae vi circumvenire sulcas mulieres, quarum maxima tunc erat auctoritas, et omne simul famulitium, quod imperatoriam domum impleret. Quod cum ille summa diligentia fecisset, ac per illas etiam imperatrici promisisset, altaturum se pulcherrima et pretiosissima de suis thesauris munera, pristinae dignationem recepit. Tum festinans muniit de novo et resarcivit, quidquid terrae motibus in magno urbis muro laesum esset et neglectum mansisset: item quidquid in duobus muris extrinsecus circumductis; quorum alter iam pridem a fundatore simul cum magno muro conditus fuerat; alterum novissime, Cantacuzeni futuraeque ab eo obsidionis metu, ad viri altitudinem exterius ipse exstruxerat, circa maximarum admirabiliumque fossarum crepidinem, ductoque initio ab iis portis, quae sunt ante palatium, ad Aureas proxime portas per terram auroram versus circumduxerat.

6. Ea porro tempestate etiam grandinis continuus et violentissimus imber existit, qui et ipse furoris divini, Romanorum rebus iam incumben-

A. M. 6852 καὶ οἷόν τι πῦρ ἐπὶ πυρὶ προσεπεντηγεμένην. πολύχουθ γὰρ κατὰ
 Ind. 12 τε τῶν ἀσταχῶν καὶ τῶν γε ἄλλων ἐγγενέσθαι τὸ βλάβος καρπῶν
 τῶν γε μὴν ἀμπέλων, τούτων δὲ καὶ πάντων μάλιστα, ὡς μηδὲ
 Β τοὺς ἔπειτα χρόνους ἀναβιῶναι δύνασθαι. (Β.) Εἰδέναι γὰρ
 οἶμαι πάντας, ὡς οὐχ ὅτε καὶ καθ' ὧν ἐνοσκήπτει τὸ τῆς χαλάζης 5
 σῶμα καρπῶν, τότε μόνον καὶ τούτους μόνους ἐκτυφλοῖ καὶ μα-
 ραίνει, ἀλλὰ καὶ τὰ περίξ ἄμα, καὶ ἐς πολὺν τὸν χρόνον ὁ μα-
 ρασμὸς ἐπιβόσκειται πάντα, ὡσπερ αἰσθήσει τινὶ διοικουμένων
 καὶ τῶν φσιτῶν, καὶ τὸν τοῦ κοινοῦ δεσπότου θυμὸν καθάπτει
 ἐκπληττομένων, καὶ ὑπὸ δέουσι συστελλομένων, καὶ αὐτῆς ἀπορ- 10
 C ῥήγνυμένων τῆς ζωογόνου ψυχῆς. λίθῳ μὲν γὰρ ὑπ' ἀνθρωπί-
 νης πληγέντος χειρὸς ἀπίου καὶ μήλου καὶ βότρου καὶ τῶν τοιού-
 των, τὸ μὲν πληγὴν τραῦμα μὲν ἔχει, νεκροῦται δ' ἥκιστα·
 τὸ γειτονοῦν δ' ὁμως οὔτε πληγῆς τινοσ ἦσθετο, οὔτ' ἐπεπόνθει
 φθορὰν, καὶ ταῦτα τοῦ μὲν πληττοτος λίθου τραχέος τε ὄντος 15
 καὶ δξύτητας περὶ αὐτὸν διαφόρους τε καὶ πλείστας ἴσως ἔχοντος,
 D τῆς δὲ χαλάζης ἥκιστα τούτων οὐδέν· γίνεσθαι γὰρ τὴν χάλαζαν,
 ὅταν τῆς ἀναγούσης καπνώδουσ κάτωθεν ἀναθυμιάσεωσ ἐπὶ τὰ
 μετεωρότερα διακρίνηται διὰ θέρμησ ἔνδειαν ἢ ἀτμώδησ αὐτῆσ
 ἀνάχουσι. ἐκεῖνησ γὰρ διὰ κουφότητα φερομένησ μετεωρότερον, 20
 ὑπολείπεται διὰ βάρουσ αὐτῆσ περὶ τὸν μεταξὺ τόπον, ἔνθα πολυ-
 τελέστερον τὸ ψύχοσ οἱ τοῦ ἀέροσ ταμιεύουσι κόλλοι. τῶν μὲν
 γὰρ ἐκατέρωθεν τόπων ὁ μὲν ἄνω τῆ κύκλω φορᾶ καὶ περι-

9. τὸν corr. Boiv. pro τῶν.

tis, indicium fuit, et tanquam ignis ignem supervenit. Etenim illud late
 diffusum est malum, tum in spicas et in alios fructus, tum omnium maxime
 in vites, ita ut ne postea quidem reviviscere potuerint. (II.) Nōrunt quippe
 (ut opinor) omnes, eiusmodi esse grandinis corpus, ut quoties et quae in-
 vadit, non modo tunc neque ea sola per eam extinguantur et marcescant,
 sed etiam ea, quae circa sunt; et ad multum usque tempus ab illa tabe omnia
 depasci: quasi ipsae etiam plantae sensu aliquo regerentur, et communis
 domini iram penitus exhorrescerent, ac prae metu contraherent se animam-
 que ipsam vitalem abrumperent. Atqui si hominis manu pyrum, aut po-
 mum, aut uva, aut eiusmodi aliquis fructus lapide percussus fuerit, id quod
 percussus est, vulneratur quidem, moritur vero minime; id autem quod
 vicinum est neque ictum ullatenus sentit, neque ideo corrumpitur: tametsi
 asper sit et acumina circa se fortassis habeat varia ac plurima lapis ille, qui
 percutit; grando autem his omnibus prorsus careat. Fit enim toties grando,
 quoties ab exhalatione, instar fumi ab imis ad altiora ascendente, secer-
 nitur ob caloris penuriam humidus vapor. Nam cum illa, eo quod levior
 est, altius feratur; hic, quia est gravior, media in regione subaudit; ubi
 frigus abundantius reconditum servant sinuosi aëris tractus. Regionum enim
 utrinque adiacentium altera, quae superior est, caelestis globi turbine et

στροφῆ τοῦ οὐρανοῦ συμπεριδινούμενος σώματος νεφῶν ἥκιστα A.C. 1344
 ποιῆσθαι δύναται σύστασιν· ὁ δ' αὖ περιγεϊότερος, καὶ αἰτὸς imp. Io. Pa-
 διὰ τὸ τῶν ἡλιακῶν ἀνακλύσεων ἔντονον διαβῆέν, ἥκιστα πως B
 οἶδ' αὐτὸς ἂν δυνηθεῖη νέφους σύστασιν ποιῆσθαι· ὡς τῆς ἐκα-
 5 τέρωθεν μάχης ἐς τὸ ἀπρακτοῦν οὕτωςι τελευτώσης, ἰσχύος λαμ-
 πρῆς τινος ἀντίληψιν λείπεσθαι ἔχειν ἐνταυθοῖ τὸ ψυχρὸν, καὶ
 νεφῶν τῆ τῶν ὑγρῶν ἀνύλογον πηλικότητι σύστασιν ἤδη ποιῆ-
 σθαι. ὧν μεταβαλλομένων, ὕμβρον γίνεσθαι πρότερον, οἶονεὶ
 συνθλιβομένου τοῦ ἀέρος, καὶ μηκέτι μηδαμῆ δυνάμενον φέρειν P. 447
 10 τὴν ἐμβρίθειαν τοῦ ὑγροῦ. ἀλλ' ἐπειδὴν εἰς ὕμβρον οὕτω δια- V. 362
 λυθῆ τὸ ἐκ τοῦ νέφους ὑγρὸν, βιαιοτέρων ἔχοντος ἤδη τὴν θέρ-
 μιν τοῦ περιέχοντος, καὶ πανταχόθεν ἀντιπεριῖσταμένου, καὶ βίβ-
 κει τὰ μέσα ξυνελαύνοντος, χύλαζα γίνεται, πλίνθον τινὸς συμ-
 πλῆσιν μιμουμένης, ὡς εἰπεῖν, καὶ δημιουργούσης τῆς φύσεως,
 15 ἕξ ἀγεωργῆτων καὶ μετεώρων πηγῶν καὶ ρευμάτων. τὰ δὲ τοιαῦτα
 συμπλώματα σπάνια μεντῦν ἐν θέρει που γίνεσθαι διὰ τὴν B
 βραχύτητα τοῦ τῷ ἀέρι ἐγκαρτεροῦντος ὑγροῦ· θαυμάσιον δ'
 ἐν ἔαρος ὥρα τε καὶ φθινοπώρου, ἅτε παρὰ πηλῆσιως πως τὴν
 μέση θέρους καὶ χειμῶνος χώραν εἰληφότων, καὶ θέρμης εὐπο-
 20 ρίαν ὁμοῦ καὶ ὑγρότητος ἐντεῦθεν ἔχόντων, ἃ τὴν χύλαζαν, ὡς
 εἰρηξίμεν, ἰσχύει κατισκευάζειν. (Γ.) Ἐκ γοῦν ὕδατος οὕτω τῆς
 χαλάζης τὴν γένεσιν ἐχούσης, καίνοιο στοιχείου καὶ διαβῆόντος, C
 κῆπιτα πετρῶν καὶ ξύλων καὶ φλογῶν ἀπασῶν τὴν βλάβην πολλῶ

conversione ipsa quoque circumacta, nubium glomerationem facere minime
 potest: altera autem ad terram vergens, eademque refractorum solis radio-
 rum intensione liquescens, nubem et ipsa conflare minime utique valet.
 Restat ergo, ut, cum ita ad nihilum recidat ea quae utrinque fit pugna, ha-
 beat illic frigus unde vim insignem assumat, ac nubem pro humoris quanti-
 tate conficere iam possit. Mutato in nubem humore, existit primum imber:
 quasi compresso aëre, et humoris gravitatem ferre omnino iam recusante.
 Postquam autem in imbrem ita resolutus est ille nubium humor; tum vero,
 quia ambiens aër vehementiorem iam calorem habet, et circum undique pre-
 mit, vique in medium compellit, fit grando, laterculi cuiusdam coagmen-
 tationem natura (ut ita dicam) imitante, et velut fabricante, illis fontibus
 et canalicibus, qui in media aëris regione nativi suspenduntur. Atque id
 quidem aestate raro accidit, humoris in aëre permanentis penuria; vere au-
 tem et autumnis plurimum; quia nempe illae tempestates aestatem inter et
 hiemem medium locum pariter obtinent, affluentemque inde caloribus simul
 et humoris habnet copiam; quae duae res, ut iam diximus, ad conflandam
 grandinem valent. (III.) Itaque cum in hunc modum grando originem du-
 cat ab aqua, quod elementum est molle atque fluidum, deinde multo gra-

A. M. 6852 τῶν μέτρῳ κραταιωτέραν ποιούσης, πῶς οὐ Θεομηρίας ἂν εἴη σα-
Ind. 12 φούς τὰ ἐκ τῶν τοιούτων;

- D Ζ'. Ἀλλὰ γὰρ ὅσα γε ἐκ πολλῶν τῶν πρὸς ἡμῶς τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπικῆς καὶ δικαίας ἀγωγῆς σημεῖων ἐρασιώμενοι τῆδε τῇ ἱστορίᾳ συνυφάναμεν τε καὶ συνυφανοῦμεν, εἰ ζῆν ἡμῖν ἐξείη, 5
μεγάλα μὲν πως δόξειεν ἂν τοῖς τε νῦν ὄρωσιν ἅπανθ' ὁμοῦ καὶ τοῖς ἔπειτ' ἐντευξομένοις, καὶ οἷα μήπω πρῶν. ὅμως ἦν ἂν πως φορητὰ, εἰ μὴ πῦσιν, ἀλλ' οὖν οἷς ἢ τῶν πραγμάτων ἐντέλειε
E πῆρα σύνεσιν, καὶ οὗς ἢ τῆς ψυχῆς εὐλάβεια πέπεικε, ταῖς γρα-
φαῖς ἐπομένους, κυρίου παιδείαν εἶναι νομίζειν καὶ τῶν συντρό- 10
φων καὶ ὁμηλικῶν κηλίδων λατρείαν τινα, εἰ μὴ καὶ τὰ τῆς ἐκ-
κλησίας ναύγια προσετίθετο, καὶ τῶν πάλαι κοιμηθέντων σκαν-
δάλων ἀρτιγενεῖς ὁμοίως ἐπεφύοντο κῆρες, μακροὺς ὀλέθρους
ψυχῆς ἐπιφέρουσαι καὶ ῥᾶστυ πρὸς ἀπωλείας πυθμένας κατω-
P. 448 βαπτίζουσαι. (B.) Ἀλλὰ τούτων ἕνια καὶ ἡμῖν κατ' ἐπιτομὴν 15
ἐνταῦθα λελέξεται. πάντα γὰρ ὁμοῦ διεξίναί, πρὸς ἄλλην ἀσχο-
λουμένοις πραγματεῖαν, ῥῦδιον οὐκ ἂν εἴη, μέγιστόν τε ὄν ἐρ-
γον καὶ μεγίστης δεόμενον πραγματείας. καὶ πρῶτον μὲν ἐν-
ταῦθα κείσθω διήγημα τῶν περὶ τὸν Ἄθω τὸ ὄρος ἐν τούτοις
ἐαλωκότων τοῖς χρόνοις Μασσαλιανῶν καὶ Βογομιλῶν. (Γ.) Τύ 20
B τε γὰρ ἄλλα τὸ ὄρος ὃ Ἄθως θαυμάζεσθαι ἄξιον εἶναι δοκεῖ μοι,
ὅτι τε πρὸς ἀέρα κέκραται πάνν τοι εὐφρῶς καὶ ὅτι πολλῇ τι
V. 363 καὶ παντοδυνῇ τῇ χλόῃ κοσμεῖται, καὶ σφόδρα φιλοτίμως ἐπιέν

vius quam vel lapides vel fustes vel flammae omnes damnum afferat, quidam furori Dei manifesto attribuantur ea, quae inde accidunt?

7. Sedenim quaecunque ex multis piae ac iustae adversus nos Dei iracundiae signa undique collecta huic historiae intexuimus, ac porro intexemus, si vita nobis detur, ea omnia simul, tam iis qui nunc legunt, quam iis quibus postea occurrent, magna videri quidem possint, et qualia hactenus nulla. Tolerabilia tamen quodammodo isthaec fuissent, si non omnibus, at iis saltem, quibus prudentiam ipse rerum usus indidisset, ac mens cauta pariter et religiosa persuasisset (id quod sacris scripturis consequens est), eam esse divinam castigationem, et quandam veluti coalitarum et coavarum nobis macularum medicinam; tolerabilia, inquam, illa fuissent, nisi et ecclesiae naufragia ad ea mala accessissent, et sopitarum pridem offensio-num reditivae denuo excitatae fuissent pestes, funestissimam animabus pernicipiem allaturae, ac facillime eas in barathrum exitii demersurae. (II.) Horum quaedam a nobis quoque compendiose hoc loco dicentur. Omnia enim simul percensere, cum in aliarum rerum tractatione versemur, facile haud fuerit. Maxima quippe ea et permagni operis res est. Ac primum quidem dicituri sumus de Massalianis et Bogomilis, qui illis temporibus circa montem Atho deprehensi sunt. (III.) Alioqui vero mons Athos admiratione dignus esse mihi videtur; tum quia aëris temperie fruitur plane felici; tum quia herbarum vi ac varietate multa ornatus eorum, qui ibi versantur, sen-

ἐκ τοῦ ῥάσπου τῶν ἐντυγχανόντων τὴν αἰσθησιν δεξιούται, καὶ πολλὴν εὐθὺς προβάλλεται τὴν τῆς τέφρωος ἡδονήν· καὶ ῥεῖ πανταχόθεν ὡσπερ ἐκ θησαυρῶν τό, τε εὐπνοῦν τῆς ὁδμῆς καὶ τὸ τοῦ ἄνθους εὐχρον· καὶ καθαραῖς τὸ πλεῖστον ὁμιλεῖ ταῖς ἡλίω 5 ἀκτίσι· δένδρασί τε πολυειδέσι κομῆ καὶ ἄλση καὶ λειμῶνας C ποικίλους, ἔργα χειρῶν ἀνθρωπίνων, πλουτεῖ· καὶ γένει παντοίων ὀρνίθων περιηχεῖται· καὶ σιγήν μελιττῶν ἐκεῖ περιτρέχει τὰ ἄνθη, καὶ ἡρέμα τὸν ἄερα περιβομβεῖ. καὶ τέφρωός τις πέπλος ἐντεῦθεν ὑφαίνεται ξένος ἐκεῖ συμμιγῆς, οὐκ ἦρος ὥρα 10 μόνη, ἀλλ' ἐν ἅπαντι καιριῷ καὶ χρόνῳ, ὁμοζυγοῦντος ἄει τοῦ τῶν τεσσάρων ὥρῶν κύκλου πρὸς ὁμοίαν τὴν χάριν καὶ ἡδονήν D τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθητηρίων· καὶ μάλισθ' ὄτ' ἐκ μέσου τοῦ ἄλλους καὶ τῶν φυτῶν ἐκείνων ὄρθριος ἡ τῆς ἀηδόνης ἡγήσασα μουσικῆ συνάδοι τοῖς ἐκεῖ μονάζουσιν εἰπεῖν καὶ συννυμοῖ τὸν 15 κύριον. ἔχει γὰρ κἀκείνη καὶ κιδάραν ἐπὶ στήθους ἕνθεόν τινα, καὶ ψαλτήριον ἔμφυτον, καὶ μουσικὴν ἑναρμόνιον, ἕξ αὐτοσχεδίου περισπαλλύουσαν τοὺς ἀκούοντας πάνυ τοι ἐμμελῶς. καὶ ἡμα 20 πηγαῖς αὐτοφυῶν ὑδάτων ὁ χῶρος ἄρδεταί τε καὶ περιαντλεῖται πολλαῖς. ῥύακες ἀποβλύζοντες ἄλλοθεν ἄλλοι μυρίων γίνονται παῖδες πηγῶν, καὶ ἀλλήλοις ἡρέμα καὶ λύθρα, κλέπτοντες ὡσπερ τὸν δρόμον, κοινοῦνται τὸ ῥεῦμα, οἷον ἐπίτηδες καὶ αὐτοὶ σιωπῶντες, καὶ τινος παιδείας αἰσθανομένοις ὁμοίως ἀντιποιούμενοι, καὶ διδόντες ἕξουσίαν μακρὰν τοῖς ἐκεῖ μονασταῖς, ἀθρό-

14. *συννυμοῖ Boiv. pro συννυμι.*

sibus ambitiosissime (ut ita dicam) ex facili blanditur, et magnam statim offert suavissimamque voluptatem. Illuc tanquam ex thesauris undecunque affluit et odorum halitus dulcis, et florum amoenissimus color. Atque is locus purioribus solis radiis ut plurimum interest: et multiplicium arborum coma tegitur; et saltibus abundat et pratis, hominum manu excultis; et omni avium genere personat. Illic apum examina circum flores volitant, et levi susurro per aërem passim murmurant. Quibus ex rebus inter se comixtis efficitur mirus quidam voluptatis contextus; non vere duntaxat, sed et quovis tempore, conspirantibus perpetua vicissitudine quatuor anni temperatibus, ad eandem amoenitatem eandemque semper exhibendam hominum sensibus voluptatem; ac tum maxime, cum medio ex saltu et ab illis arboribus resonans matutinus lusciniæ cantus velut admodulatur iis, qui illic solitarii vivunt, Deumque una cum iis collaudat. Gestat enim et illa in sinu citharam quandam entheam, ingenitumque psalterium, et musicam harmoniæ plenam, quæ eos, a quibus auditur, apte admodum et numerose, idque ex tempore, circumsonat. Idem porro locus nativarum aquarum fontibus multis rigatur et circumfluit: rivique alii aliunde scaturientes ex innumeris fontibus nascuntur, paulatimque et clam, suum quasi cursum furando, invicem aquas communicant; silentes ipsi quoque tanquam consulto, et disciplinam quandam, ac si iis inesset sensus, ipsi etiam professi, nempè ut eum loci monachis, vitam nullo tumultu perturbatam exigentibus, potesta-

- A. M. 6852 βον βιον ἀνύοντας, τὰ πτερὰ τῆς εὐχῆς ἡσυχῆ πρὸς Θεὸν ἀνα-
 Ind. 12 **Ρ**πέμπειν, ὅτι καὶ πολλὴν πρὸς ἡσυχίαν παρέχει τὴν εὐφροσύνην τοῖς
 τὴν οὐράνιον ἐν γῆ μετέναι ἐθέλουσι πολιτεῖαν, καὶ πρὸς γε τὴν
 χορηγίαν τῶν εἰς τροφήν παντοίαν ἐπιτηδείως ἐχόντων ἄφθορον
 οἴκοθεν οἴκαδε τὸν ἅπαντα χρόνον πορίζεται· καὶ ἅμα θαλάσσης
 P. 449 **μ**ακροῦ στεφανοῦται, πολλὴν ὡς ἐκ κύκλου κομιζούση τὴν χάριν
 αὐτῷ, παρὰ τοσοῦτον μὴ νῆσον εἶναι καθάπαξ αὐτὸ συγχωρούση,
 παρόσον ἰσθμῷ τινι μὴ σὺν πόρῳ καρποῦσθαι καὶ τὴν ἔξω χρο-
 μένην εἰς μῆκος ἅμα καὶ πλάτος ἡπειρον δίδωσι. καὶ ἀπλῶς παν-
 ταχόθεν ἐκεῖ τὰ τῆς ἀρετῆς συγκροτεῖται γνωρίσματα πρὸς τε 10
 τῆς φύσεως πρὸς τε τῆς τῶν οἰκούντων ἀσκήσεως. οὐ γυναιῶν
Βδῶλος ἐκεῖ ξυναυλία, καὶ ἀκόλαστον ὄμμα, καὶ γλιδῶσα κομμω-
 τικῆ, καὶ ὅσα τὴν ἀρχαίαν τοῦ ὄψεως ὁμίλιαν ἐλείνην εἰς ἐγκαι-
 νίων τινὰ συνάγει πανήγυριν καὶ μακροῦ κνεῶνος καὶ κλύδωνος
 τὸν βίον ἐμπίλησιν· οὐδ' ἐμπορίαι δημόσιοι, καὶ ἀγοραὶ, καὶ 15
 ἀγορανόμοι, καὶ δικαστικὰ βήματα, καὶ γλώττης ἐπίδειξις, καὶ
 τυφὸς ἀπὸ δίφρου θεσπιζῶν τὰ τῆς ὑρέξεως νόμιμα. οὐδὲ δου-
Κλεία καὶ αὐθέντιά μερίζει τὸν βίον ἐκεῖ· ἀλλ' ἰσσηγορία, καὶ με-
 τριότης φρονήματος, καὶ ἡθους σεμνότης, καὶ δικαιοσύνης εὐ-
 γένεια σκηνοβατεῖ καὶ περιγορεῖ τὸν χῶρον ἐκεῖνον, καὶ ὅσα 20
 τὴν ἔνθεον ἐν γῆ δημιουργεῖ πολιτεῖαν, καὶ τὴν ὄντως ἐν ψυχῇ
 φιλοσοφίαν ἐργάζεται. οὐ πλοῦτος ἐκεῖ καὶ διαπάνη χρημάτων καὶ
 βλυκεύουσα θρόνῳ ἐμπολιτεῖται· ἀλλ' ἅπαν ἐστὶν ἀληθῶς σι-
 2. **Ἔ**τι καὶ conl. Boiv.

tem integram faciant, supplices votorum pennas ad Deum tranquille attol-
 lendi. Quippe ad solitudinem et quietem maxime habiles reddit mons ille
 eos, qui caelestem in terra vitae rationem ingredi velint, ac iis omnis gene-
 ris alimenta perpetuo et affatim suppeditat domi nata. Sed et mari magno
 coronatur, quod ei multum undique affert venustatis, ac eo tantum insulam
 omnino fieri non sinit, ut possit per isthmum interiectum facili labore fru-
 ctum percipere etiam ex terra; quae in longum simul ac latum porro ex-
 currit ac diffunditur. Illuc, uno verbo, omni ex parte confluent ea, quae
 virtutem excellentem arguunt, sive loci naturam spectes, sive habitantium
 institutum. Nusquam ibi muliercularum contubernia; nusquam oculus in-
 temperans et effoeminatus fuci nitor; et quaecumque veterem illam vitae
 consuetudinem, quae cum Serpente olim fuit, quodam veluti encaeniorum
 festo renovant, ac magna confusione, magnis turbarum fluctibus vitam im-
 plent. Nusquam ibi venales in publico merces; nusquam fora, aut aediles,
 aut iudicum tribunalia, aut linguae venditatio, aut de curuli sella fastus,
 iura pro libidine interpretans. Non illic vitae conditio in servitatem atque
 imperium herile divisa est. Sed et loquendi aequa libertas, et animi mo-
 deratio, et morum honestas, et iustitiae ingenuitas locum illum pro theatro
 habent, et choro veluti lustrant, eaeque omnes virtutes, quae caelestem in
 terra rerum ordinem pariunt, ac veram in animos philosophiam invehunt.
 Non ibi opes ac pecuniaril sumptus; non ibi socors luxuria regnat: sed to-

μόνον τε καὶ ἐλευθέριον ἦθος, καὶ ἐς τὰ τῆς ἀρετῆς ἀνάκτορα
 σπεύδον, καὶ τὸν Δώριον τρόπον ὡς ἀληθῶς ἡρμοσμένον πρὸς
 τὰ καλά. (Δ.) Πᾶσαν μὲν γὰρ αὐτομάτως εἰπεῖν καὶ ὁ χῶρος
 ἐκείνος ἀποσπεύδει καὶ ἀπωθεῖται κακίαν, πᾶσαν δ' εἰσποιεῖ καὶ
 εἰσοικίζεται ἀρετὴν· παρὰ τοσοῦτόν τε φιλόκαλος, παρόσον ἐστὶ
 μισοπόνηρος. καὶ τοῦτο πάλαι προανεφώνησέ τε καὶ προεθέλει-
 σεν, οὐ χεῖλεσι καὶ φωνητικοῖς ὄργανοις τισὶν, ἀλλ' ἔργοις ὅλον
 ἐμψύχοις καὶ διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης τὸ κήρυγμα τοῦ κα-
 λοῦ παραπέμπειν καὶ ἐξηγεῖν δυναμένοις. Ξέρξου γὰρ ἐκείνου τοῦ
 πάλαι τὸ βύρβαρον καὶ ἀγέρωχον φρόνημα, ἕσελγαῖνον ἅμα καὶ
 τρυφῶν κατὰ τῆς τῶν ὄλων φύσεως, καὶ τὰ στοιχεῖα πάντα και-
 ροτομεῖν ἐκαιρόμενον, ἐπεὶ καὶ τοῦ ὕρουσ τουτουῖ τὸν ἰσθμικὸν
 αἰχένα διορύξας μετεστοιχείου καὶ μετεσκεύαζε τὸν χῶρον πρὸς
 τῆσον, καὶ τὰς ἠπειρωτικὰς ἐφ' ἑγκαῖς διεβίβυαζε τέως θυλάττης
 ἀγκύλαις, καὶ νηῆτην τὸν ἠπειρώτην ἐδείκνυ στρυτὸν, ἐπὶ τοῦ
 παρθήμου θεάτρου τῆς οἰκουμένης περιφανῶς ἐξήλεγξε, καὶ
 πρὸς τὸ ἀνθρωπικώτερον τοῦ τύφου τὸ πλεῖστον ἀπῆλλαξε,
 καὶ δι' ἐκείνου πάντας ἐδίδαξε βασιλέας, καὶ στρυτηγοὺς, καὶ
 σατράπας, τὸ τῆς ὀφρῆος ἄκαιρον ἀποθροῖπόντας μετριώτερα
 δῆπον φρονεῖν. οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἢ φύσεως ἐργαστήριον αὐτὸ
 κατεσκεύακεν ἀρετῆς, καὶ πάντας ἔλκει πρὸς ἔρωτας ἄνωθεν
 ἱαντοῦ, μὴ μόνον ὅσοις τοῦ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἡσυχίας
 ἐκείνης ὁπῶσποτε γεύσασθαι μελίτος ἐξερένετο, ἀλλὰ καὶ ὅσοις

A. C. 1344
 Imp. Io. Pa-
 laeol. 4

D
 V. 364

P. 450

14. ἠπειρωτικὰς] δυνάμεις supplet Boiv.

tum vitae institutum, honestum re ipsa et liberale, studioso ad sacraria Vir-
 tutis pergit, et Dorica plane harmonia cum bono et pulchro congruit. (IV.)
 Omnem enim locus ille suapte quodammodo amandat procul atque expellit
 improbitatem; virtutem autem omnem adsciscit et ad se intromittit, tamque
 est amans recti, quam pravi inimicus. Idque idem ille mons pridem antea
 declaravit ac praenunciavit, non labris aut ullo alio vocis organo, sed ope-
 ribus quasi animatis, quae per omnem possent terrae et maris orbem pul-
 chri rectique praeconium diffundere ac praedicare. Xerxae enim illius ve-
 teris barbarum et ferocem animum, qui in ipsam rerum naturam libidinem
 et lasciviam suam exercebat, atque in tantum elatus erat, ut elementa omnia
 novando mutaret, quom eius ipsius montis isthmo pertosso terram in mare
 convertisset, locumque in insulae formam redegisset; cum terrestres copias
 per mare transmisisset, effecissetque, ut navalis videretur is exercitus, qui
 erat terrestris, illius, inquam, Xerxae superbiam in totius orbis frequentis-
 simo theatro splendidissime arguit, et eius fastum maxima ex parte ad mo-
 rem humaniorem reduxit, ac per eum omnes et reges et duces et satrapas
 supercilium intempestivum abicere et moderatiorem animum induere docuit.
 Adeo montem illum ab initio natura ipsa officinam virtutis esse voluit, et
 omnes iampridem ad amorem eius allicit; non eos solum, quibus contigit
 virtutis et tranquillitatis illius mel utcumque gustare, verum et eos, qui fama

A. M. 6852 δι' ἀκοῆς τὰ ἐκεῖ μαθεῖν συνέβη χρηστά· ὥστε καὶ τῶν αἰεὶ καὶ
 Ind. 12 μέχρι νῦν διηνεκῶς οἰκησάντων αὐτὸ περιβοήτους μὲν καθίστη-
 Β σιν, ὅσοι καθαρὸν τε καὶ ἀκαπήλευτον, καὶ ζιζανίου παντός
 ἀμιγῆς καὶ ἐλεύθερον, εἰς τέλος τὸ τῆς ἀρετῆς διετέλεσαν συντη-
 ροῦντες γεώργιον· ἔξοστρακίζε δ' αὐτὸ ἐκείθεν καὶ ὄλαις χερσίν⁵
 ἔξελαύνει καὶ ἀπωθεῖται τὴν τῶν ὑποκριτῶν καὶ βεβήλων συνοί-
 κησιν. (E.) Καὶ τὰ μὲν ἀρχαιότερα διηγουμένων ἐστὶν ἐτέρων
 ἀκοῦειν αὐταρκῶς. ἐγὼ δὲ τὰ νεωστὶ διηγῆσομαι, τὰ περὶ τὸν
 C Κρητὰ φημι Ἰωσήφ καὶ τὸν Λαρισσέα Γεώργιον, καὶ ὅσοι περὶ
 τὴν σφῶν μιῶν ἐβάκχευσαν τράπεζαν, ὅσα δὴ καὶ φοιτῆται¹⁰
 πρὸς διδασκάλων τὰ μυσσαρὰ μυστυγωγούμενοι δόγματα· ἔτι τε
 τὰ περὶ Μωσέα τὸν ζωγράφον καὶ Ἰσαὰκ καὶ Δαβὶδ καὶ Ἰωβ,
 καὶ ὅσοι βεβήλους ἔχοντες πάμπαν καὶ γλώττας καὶ γνώμας καὶ
 χεῖρας ὀνόμασι βελτίστων ἀνδρῶν, καὶ περιβοήτων τὴν ἀρετὴν,
 D περιστῆλιν ἐπονηρέυσαντο τὴν ἐνδόμυχον ἀπόνοιαν καὶ ἀσέβειαν¹⁵
 τῆς ψυχῆς, παραπλησίως τοῖς τάφοις, οἳ τὰ ἔνδον μακρῶς ἀπό-
 ζοντες δυσωδίας τιτάνω καὶ χρυσῷ τὰ ἔξω κοσμοῦνται. ὑπο-
 δύνονται γὰρ καὶ αὐτοὶ καὶ σχῆμα καὶ ὄνομα βελτίστων ἀνδρῶν,
 καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπισήμων, καθάπερ οἱ ἐν τοῖς δράμασιν Ὀρέσται
 καὶ Πυλάδαι καὶ Θησεῖς καὶ Πέλοπες, ἵνα τὸν ἴον κατὰ τῶν ἀκε-²⁰
 ραιοτέρων τῆς σφῶν αὐτῶν ἐξεμοῦντες κακίως λανθάνωσιν. (ς'.)
 E Εἶναι γε μὴν τὰ ἐκείνων μυσσαρὰ καὶ ἀκάθαρτα δόγματα, φησὶν ὁ
 εἰς τὸ τῶν Βυζαντίων ἱερὸν κοιμισθεὶς συνέδριον ἔγγραφος τῆς

et auditione acceperunt eius loci excellentiam: cuius ea est natura, ut ex
 iis, qui ad hodiernum diem ibi habitarunt, celebratissimos illos reddat, qui
 sinceram et incorruptam, loliique prorsus puram et immunem, servare ad
 extremum segetem virtutis perstiterunt: rursus vero exulare inde iubeat,
 totisque exigat viribus arceatque hospitii consortio hypocritas atque im-
 pios. (V.) Et ea quidem, quae antiquiora sunt, abunde ab aliis narrata
 audire est. Ego vero ea tantum commemorabo, quae recentiora sunt; illa
 nempe de Iosepho Cretensi, Larissaeoque Georgio, caeterisque omnibus,
 qui eorundem foediasimae mensae accumbendo bacchati fuerant, utpote di-
 scipuli abominandis institutis mysterisque initiati a praeceptoribus: tum illa
 praeterea de pictore Mose, de Isaaco, Davide, Iobo, et quicumque alii lin-
 gua, sententia, et manu profani cum essent, optimorum et virtutis fama
 illustrium virorum nominibus latentem in animo dementiae atque impieta-
 tem male et fraudulenter velabant; sepulcrorum instar, quae terribissimum
 intus odorem spirantia gypso auroque extrinsecus ornantur. Induunt enim
 ipsi quoque speciem et nomen sanctissimorum hominum, et virtutis laude in-
 signium, ut illi scenis agitati Orestae et Pyladae, et Thesei, et Pelopes,
 quo malignitatis suae virus occulte evomendo purioribus quibusque adspers-
 gant. (VI.) Illorum sane abominanda ac impura testatur esse dogmata To-
 mus ille de eorum impietate scriptus, et ad sacram synodum Byzantinam

αὐτῶν ἀσεβείας τόμος πρὸς τῶν Θεοφόρων τοῦ ἕρους ἀνδρῶν, τὰ A. C. 1344
 τε ἄλλα, ὅσα μὴ δ' ἀκοῆ σωφρονεῖν αἰρουμένων φέρειν εἶναι εἰ- Imp. Io. Pa-
 δια, καὶ ὅτι πὰς θείας λάθρα συντρίβοντες κατακαίουσιν εἰκόνας laeol. 4
 καὶ ὅτι τὸ τοῦ διδασκάλου σεμνύνοντες οὖρον τοῖς ἑδέμασιν
 5 αὐτῶν ἐπιβραίνουσι· καὶ ὅτι τὴν ἔνσαρκον καὶ θείαν οἰκονομίαν F
 οὐδαμῆ προσέονται· καὶ ὅσ' ἄρρητ' ἀμείνω. τί γὰρ πλείω κατα- V. 365
 λέγειν δεῖ καὶ καταμαίειν τὰς τῶν εὐσεβῶν ἀκοῦς, ἔξόν ἐκ τοῦ
 τόμου τοῖς βουλομένοις μανθάνειν σαφέστερον· ὃς πάντα διεξ-
 ῶν διαβρόχῃ τὴν σφῶν στηλιτεύει κακίαν, τοῖς πατριαρχι-
 10 κοῖς ἔγγεγραμμένος κώδιξι. (Z.) Τοὺς γὰρ καθαρὸς καὶ ἀφεν-
 δεῖς οὐκ εἰς τέλος λαθεῖν ἐδυνήθησαν ὀφθαλμοὺς τῶν ἐκεῖ φιλο-
 θείων ἀνδρῶν, καὶ μόνω ζώντων θεῶ· ὡσπερ οὐδὲ τοὺς καθαρὰν P. 451
 τὴν γεωστικὴν κεκτημένους λαθεῖν ἂν δυνηθεῖη ποτὲ συνανα-
 κραθὲν ἀπὸνθιον μέλιτι, οὐδὲ τὴν ὄσφρησιν πολλῶ μᾶλλον ἤθ-
 15 δοῖς μιγνύμενόν τι δύσοδμον. ἔθεν, οἷα βιολίη πυρὶ, τῷ θείῳ
 ζήλῳ τὴν ἐαυτῶν ψυχὴν ἐκπυρσεύσαντες ἐπὶ ζήτησιν ἀκριβεστέ-
 ραν ἐκράποντο τοῦ κακοῦ, ἡρέμα καὶ κατὰ βραχὺ κωνηγέτου
 δίκην ἀνεχνεύοντες ἐκ τῶν τῆς κακίας παραφυσῶν τὴν ῥίζαν εὐ- B
 ρεῖν· καὶ εὐρόντες ἔστιν οὐς μὲν αἷς προσῆκε προήκοντο τιμω-
 20 ρίας, ἔστι δ' οὐς ὡς πορρωτάτω παλάμαις ἀπάσαις ἐκείθεν
 ἀπήλασαν. ἦσαν δ' οἱ καὶ λαθόντες ἐκείθεν ἀπέθραυσαν, πρὶν ἢ
 τελέως ἐκπυστον τὴν κακίαν γενέσθαι· οἱ δὲ καὶ πρὸς πόλεις με-
 τεβρόνθησαν Θεσσαλονικίην καὶ Βερόροιαν, καὶ ἡ κατὰ πασῶν ἕπαν

15. δύσοδμον em. Boiv. pro δύσοδοι.

allatus a sanctissimis viris, montem illum incolentibus; tum ob alia, quae
 de auribus quidem facile ferant ii, qui sobrii sint; tum quia clanculum con-
 terunt et incendunt imagines sacrosanctas; magistrique urinam ita vene-
 rantur, ut suis etiam dapibus irrorent, divinamque incarnationem minime
 admittunt. Reliqua taceri melius est. Quorsum enim plura enumerare ne-
 cesse est, et pias aures pollui; cum ea possit quilibet ex ipso Tomo explo-
 ratius percipere, qui singula percensendo eorum aperte notat improbita-
 tem, patriarchicis codicibus insertus? (VII.) Nimirum illi puros et sinceros
 oculos hominum Dei amantissimorum, et uni Deo illic viventium, fallere
 ad extremum non potuerunt; quemadmodum nec illos, qui integrum habent
 gustandi sensum, fallere unquam possit temperatum melle absinthium; odo-
 ratum autem multo minus, immixtum rosis aliquid, quod male oleat. Divino
 itaque zelo, tanquam igne violentissimo, inflammationis eorum animis, de illa
 peste diligentius anquirere coeperunt, sensim ac pedetentim venatorum in-
 star vestigantes, sicubi possent ex agnatis fruticibus radicem ipsam depre-
 hendere. Haec porro deprehensa, sunt quos ad legitimum supplicium tradi-
 derunt: nonnullos, quam longissime inde ablegatos, omnibus (ut dicitur)
 unguibus exegerunt. Fuere etiam qui clam inde aufugerint, antequam eo-
 rum omnino comperta esset nequitia; ii que ad urbes confluzere Thessalo-
 nicam et Berotheam, et ad eam, quae supremum in caeteras omnes impe-

A. M. 6852 ἔσχε τὸ κράτος. ἔνθα δὴ γενομένοις σφίσι οἶμαι νερόμισται,
 Ind. 12 **C** κοινῆς ἐστίας τῶν πανταχόθεν τῆς οἰκουμένης μάλιστα πυσῶν
 ὑπαρχούσης αὐτῆς, καὶ ἅμα πολυγλώσσου καὶ πολυμυγοῦς φωνῆς
 καὶ γνώμης ἐπιπολαζούσης, συσκιῶσαι μὲν τὴν ἑαυτῶν κακίαν,
 μιμησασθαι δὲ τῶν ὀρνίθων τοὺς δρυκολάπτας, οἳ τοῖς δένδροις 5
 περιπετόμενοι, καὶ ὄλον τοῖς ῥάμφεσι τὸν φλοιὸν περικρούοντες,
 καὶ τὸ ὑγιαῖνον παρατρέχοντες ἄπαν, μόνῳ τῷ σαθρῷ καὶ σισι-
 πότη χρονίζουσι περικαθήμενοι μέρει, κἀκείνο σιτοῦνται πρὸς βύ-
 θος κοιλαίνοντες.

D ἧ. Ἐπεὶ γε μὴν μετὰ τὸν βασιλέως θάνατον πρὸς ἐμφύλιον 10
 στάσειν τὰ Ῥωμαίων ἡγέρθη πράγματα, καὶ ὥσπερ ἐν χειμῶνι καὶ
 νυκτὶ τὰ πάντα ζόφος ἦν, ὡς μὴδ' ἄστρις, τὸ θρυλλούμενον,
 ὅποι φέροίτο τις δύνυσθαι τεκμαίρεσθαι, καὶ πάντ' ἄνω τε καὶ
 κάτω μεταπίπτοντα, παρὰ τοσοῦτον ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐτίθει τε
 καὶ μάλα τῶν ἐπιζομένων ἐκάστοις ἐποίει τὸ ἐπικίνδυνον, παρὰ-15
 σον πόρρω καὶ δυσέλπιστον τὰσφαλές· (ἐν γὰρ διχοστασίῃ φασι
 τὸν μὲν πάγκακον τυγχάνειν τιμῆς, τὸν δὲ καὶ ὀπωσοῦν μετέχοντα
 P. 452 τοῦ βελτίονος θρήνων πύσχειν ἄξια καὶ τραγικῶν ἀπολαύειν
 τῶν συμφορῶν) τῶν κρατίστων εἶναι κάμοι τὸν ἥσυχιον ἔδοξε βίον
 ἐλάσθαι, τῶν βασιλικῶν ἀφεμένῳ θιέτρων. τοῦ γὰρ ἐρεθίζοντος 20
 καὶ μάχην ἀντίπαλον ἀνιστάντος οὐκ ὄντος, παύσασθαι τὸ νε-
 μόμενον τῆς κακίας ᾗθήθη. ὅθεν ἐπειδὴ τοῖς ἄλλοις παραινοῦντί
 V. 366 μοι τοὺς πειθομένους ἤκιστ' ἔχειν ἐνήην, τὸ κατ' ἐμαυτὸν ἐποίουν
 αὐτός. θόρυβον μὲν γὰρ ἐξ εἰρήνης ῥῆδιον καὶ τοῖς φανλοτά-

rium obtinet: rati, opinor, quamdiu ibi futuri essent, posse se in ea urbe, quae omnium maxime totius undecunque orbis domicilium esset, et in qua dissoni versarentur et varii tam sermone quam moribus homines, suam nequitiam obumbrare, et ex avibus imitari picos Martios, qui circum arbores volitando, omnemque ex omni parte corticem rostris tundendo, quidquid sanum est praetereunt, et ei solum parti incumbunt diutius, quae vitiosa est ac putrida, eaque altius excavata vescuntur.

8. Mortuo imperatore, cum res Romanorum in bellum civile incidissent, et omnia tanquam nimbo ac nocte ita caligarent, ut quo quisque veheretur ne ex astris quidem, ut aiunt, conici posset; rebusque omnibus sursum deorsum euntibus, tam vicinum esset tamque expectaretur exitium, quam aberrat ac desperabatur salus; (etenim ferunt in discordiis pessimo cuique honorem obvenire; eum autem, qui quoquomodo ad meliora inclinat, luctuosissima pati ac tragicas percipere calamitates;) ea propter et mihi optimum esse visum est tranquillam vitam eligere, ab aulicis theatris absistendo. Sublato enim mali irritamento, remotisque iis, quae contentiosam pugnam accendunt, etiam ipsius mali progressionem cessare existimavi. Cum itaque hortando alios neminem qui crederet invenire potuissem, id feci, quod in me erat. Tumultum nempe ex pace efficere etiam vilissimis et infimae

τοὺς καὶ βάνανσον ἀγροὺς βίον ποιεῖν· ἐκ δὲ θορόβων εἰρήνην, A. C. 1344
 οὐδὲ τοῖς σφόδρα συνετοῖς μᾶλα τοι εὐοδον. τὸ μὲν γὰρ αὐτονο- Imp. Io. Pa-
 μία φύσεως ἄγεται· ἡ δὲ φύσις ἄτακτον καὶ ἀνώμαλον ὠμολό- laeol. 4
 γηται εἶναι· τὸ δὲ παιδεῖα καὶ συνέσει βεβουλευμένη καὶ σώφροσι
 5 λογισμοῖς οὐκ ἐκλείεται. ὅθεν τὸ μὲν καὶ τὰς οὐκ οὔσας ἀναπλάττει
 προφάσεις, ἐφύδια πορίζον ταῖς μάχαις· τὸ δὲ καὶ τὰς οὔσας
 ἐπιμένειν πειρᾶται, καθάπερ ἰατρός πρὸ τῆς βλάβεως ἐν τῇ ῥύσει C
 τὴν θεραπεῖαν τεχνώμενος. (B.) Ἐμοὶ μὲν οὖν διὰ τε ταῦτα
 βέλτιον τὸν ἡσυχίον εἶδοξε βίον ἐλέσθαι, καὶ ἅμα μεμνημένῳ κα-
 10 κείνῳ τῷ Ζήνωνος τοῦ σοφοῦ, ὅπως ἐν συμποσίῳ μακρῷ, τῶν
 ἄλλων σοφῶν ἐπιδεικτικῶς τοῖς ἐκ Βαβυλωνῶνος ὁμιλούντων πρέ-
 σβεισιν, μόνος αὐτὸς ἐσιώπη, καὶ τὴν αἰτίαν τῶν πρέσβειων ἐρο-
 μένων τῆς σιωπῆς, ἴν' ἔχοιεν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ σαφῆς τι D
 περὶ αὐτοῦ· „πορευθέντες ἀπαγγείλατε,” φησὶν, „ἰδεῖν ἐν Ἀθή-
 15 ναις ἀνθρώπον, σιωπᾶν ἐν συμποσίῳ δυνάμενον.” (Γ.) Οὕτω δὲ
 πεπραγὸς καὶ αὐτὸς ἐώρων ὡσπερ ἐκ σκοπιᾶς σφόδρα ἀντιφιλο-
 τικουσίας τοὺς ἐκατέρωθεν ἀναβράσαντας κλύδωνας ἐκ τε τῶν
 δημοσίων ἐκ τε τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, ὅστις
 λάβη τὸ μείζον, καὶ δίκην ὀλκάδων θνοῖν ἐν μέσῳ πλημμελῶς καὶ E
 20 ἀτάκτως ἀγομῆνον, καὶ φερομένων φορῶν τινα καὶ κίνησιν ἀν-
 βέρητόν τε καὶ ἄλογον καὶ ἀνώμαλον, καὶ οἷον ποιεῖ τὸ αὐτόμα-
 τον· ὡς μετὰ τοῦ μὴ δύνασθαι μηδὲ βούλεσθαι βοηθεῖν περι-
 στατουμένοις ἀλλήλοις· ἀλλ' ὁμοίως ἑαυτοῖς τε καὶ ἀλλήλοις ἐς

9. κακείνο Boiv. pro κακείνω. 11. ἐκ Boiv. pro ἐν. 16. ἐκ ante
 σκοπιᾶς add. Boiv.

plebis hominibus facile est; ex tumultu vero pacem, ne prudentissimis qui-
 dem valde promptum. Alterum quippe liberrimo naturae impetu fertur:
 naturam porro inordinatum quiddam esse constat et inaequale: alterum au-
 tem certo animi iudicio et sapientibus consiliis regitur. Itaque illud quidem,
 ut occasionem discordiae praebeat, causas comminiscitur etiam eas, quae
 nullae sunt: istud vero etiam eas, quae subsunt, recidere conatur; velut
 medicus, qui morbo, antequam crescat, in ipsa radice medicam adhibet ma-
 num. (II.) Mihi igitur tranquillam vitam eligere satius visum est, et illa
 cogitanti, et hoc simul Zenonis illius sapientis reminiscenti; qui celebri in
 convivio, cum ambitiose caeteri philosophi apud legatos Babylonios dispu-
 tarent, silebat ipse solus, et silentii causam sciscitantibus legatis, ut habe-
 rent aliquid de eo certi, quod regi renunciarent: „Abite,” inquit, „ac re-
 nunciate, vidisse vos Athenis eum hominem, qui silere in convivio posset.”
 (III.) Idem ego cum fecissem, prospiciebam tanquam e specula eos, qui
 utrinque effervescebant, tam civilium quam ecclesiasticorum negotiorum
 fluctus, acerrime inter se certantes, equis superior evaderet; atque in me-
 dio duas veluti naves, nulla lege, nullo ordine euntes, sed impetu quodam
 motuque temerario, caeco et inaequali abreptas, qualem efficit casus; ut
 nec possent, nec vellent opitulari sibi invicem circumventis; sed pariter et

- A. M. 6852 τοῦ μφανές ἐκίον γε εἶναι τὸν ἔσχατον ὄλεθρον ἀμφοῖν πραγμα-
 Ind. 12 τεύεσθαι· ὡς τὴν τῶν ἐντεῦθεν ἀντικρυς κυμάτων μίμησιν κο-
 Φρυφουμένην εἶναι ὕρῃ πανταχόθεν εἰς Ὀλύμπους καὶ Κανκᾶσσους,
 καὶ εἴ τι τῶν ὄρων ὑπερνέφελόν τέ ἐστι καὶ μέχρι καὶ ἐς αἰθέ-
 ρος φοιτᾷ γειτονήματα. (Δ.) Καίτοι καὶ Ἀθηναίων τοῖς πύλαι 5
 σοφοῖς οὐκ ἄλλοτέ ποτε στασιάζειν, καὶ γλωττοδαίδαλον μάχην
 ἐγείρειν, καὶ πῦξ ἀπὸ στόματος ἀκοὰς ἐνοχλεῖν ἀπαντώσας ἐπῆει,
 ἢ ὅτε τῶν ἔξω θορόβων τε καὶ πολέμων ἐκδήμων πύμπαν ἦσαν
 P. 453 ἀπηλλαγμένοι. τότε γὰρ καὶ πρὸς διαφόρους αἰρέσεων φύλαγγας
 ὦσαν εἶχε τὰ Ἑλλήνων σχίσεσθαι δόγματα, νῦν μὲν Ἐπικουρείων, 10
 νῦν δὲ Πυθαγορείων, καὶ ὅσοι τῷ χρόνῳ τὴν μνήμην παρέδοσαν
 ἄφθονον τῶν τῆς ἔριδος χορηγίαν παρεχομένων. ἐνταῦθα δὲ
 μυρίων ἔνδοθεν τε καὶ ἔξωθεν δημοσίων ἐπιβρόντων θορόβων
 καὶ τραγικῶν συμφορῶν, μείζονα τὸν ἄλλως ἀναδρόπιζόμενον τῶν
 δογματίων ἔβλεπον πόλεμον, καὶ τὸ τῆς θεολογίας σεμνὸν ἐν ταῖς 15
 B ἀγνιαῖς καλινδούμενον καὶ ἐνοχλούμενον ὑπὸ τῆς τῶν παλαμναίων
 καὶ Φαρισαίων φύλαγγος. καὶ εἴ τινες ἀντίπαλοι Μακκαβαῖοι,
 καὶ ὅσοι διὰ τὸν χρόνον ἦσαν ἐφεκτικοί, τότε δὴ κληρόσαι τε καὶ
 φήμαις, καὶ εἴ πού τις ὑπῆρχεν ἑγγαστριμυθος καὶ Βάκχη καὶ
 Φοιβόληπτος, ὦρα πῦσι λαμπρά τις ἀναιδὴν ὑπῆρχε ληρεῖν, ὡς 20
 C τὰ καὶ τὰ προβήσεται, καὶ τὰ καὶ τὰ γενήσεται. (E.) Τούτοις
 δὴ θαρρόσης ἦκε κάκ τῶν Κελτικῶν τε καὶ Γαλιτικῶν βαρά-
 θρων τις σοφὸς καὶ οὐ σοφὸς ἀνὴρ Γαλάτης, πολλὰ τῶν μῆπω
 12. τῶν add. Boiv.

sibi ipsis singulae, et altera alteri palam atque ultro extremum exitium mo-
 lirentur, surgentiumque inde coram fluctuum molem videre esset curvatam
 undique in Olymporum et Caucasorum speciem, et si quis mons alius nubis
 altior exurgit, et ad aetheris usque confinia pertingit. (IV.) Atqui
 priscis sapientibus, qui Athenis vixere, nunquam alias altercari et verbo-
 rum certamina instituire, atque obvias quasque aures linguae verberibus
 fatigare libuit, nisi quam tumultu externo bellisque adventitiis prorsus de-
 functi erant. Tum quippe in diversa sectarum agmina scisos Graecos dis-
 sidere tempus ferebat, modo Epicureorum, modo Pythagoreorum, et qui-
 cunque alii posteris memoriam amplam prodidere earum rerum, quae con-
 tentionis materiam praebarent. At hic cum infiniti, tam domi quam foris,
 tumultus publici affluerent tragicaeque calamitates, maius ventilari alio
 modo videbam opinionum bellum, ac theologiae maiestatem in viis proteri
 atque vexari ab sceleratorum [Palamitarum] Pharisaeorumque coetu. Quod
 si qui illis adversabantur Maccabaei, aut quicumque ipso tempore suadente
 Ephectici erant, apud eos prognosticis quibuscumque vocibus et verbis lo-
 cus erat; et sicubi esset sive engastrimythus aliquis, sive Maenas, sive
 Pythonissa, omnibus splendida erat occasio impudenter harricandi, haec at-
 que haec feliciter cessura esse; haec atque haec esse eventura. (V.) His
 fretus e Celticiis Gallicisque barathris prodiit et Gallus quidam, sapiens

γεγομένων διατεινόμενος προειδέναι πρὸς τῶν μετεώρων, καὶ ὅσα A. C. 1344
 ὁ τῆς καθ' Ἑλλήνας πεπρωμένης μέτος ὑφαίνει, τὰ τε ἄλλα καὶ Imp. Io. Pa-
 περὶ τῶν Ῥωμυϊκῶν πραγμάτων, ὅποι σαφῶς προβήσεται· καὶ laeol. 4
 ὡς τεδνῆζεται μὲν ἐς τὴν ὑστεραίαν ὁ Καντακούζηνός· οἰχῆσεται V. 367

5 δ' ἅπαν ἀντίπαλον καὶ πολέμιον γένος, πρὶν ὅλον ἐξήκειν ἐνιαυ- D
 τόν. τοῦτον ὡς ἐξ οὐρανίων ἀντύγων προσαγόμενον ὑπὸ τῶν ὁμο-
 φύλων Λατίνων ἢ βασιλῆς Θεασαμένη τε καὶ ἀκούσασα, ἔπειτ'
 ἀνερευνηῖν ἐθέλουσα τὰς τῶν λεγομένων αἰτίας μετάπεμπτον
 ποιῆται κάμει, καὶ οὐ μάλᾳ ἐθέλοντα, ἵνα συνιῆς τῶν λεγομέ-
 10 των ἀδέκαστος εἶην κριτής. ὑπόσα μὲν οὖν ἐκεῖνος διήμει, βέ-
 βαια τὰ παρὰ τῶν ἀστέρων ἐνδεικνύμενος πεπρωμένα, ἄκαιρον εἶ-
 ναι καθ' ἕκαστα διηγείσθαι νομίζω. λέξω δ' ἐξ ὧν πρὸς ἀναίρεσιν E
 αὐτὸς ἐκείνου περιφανῶς ἀντεισήνεγκα μέτρια. (ς') „Καὶ πρῶτον
 ὁ Πτολεμαῖος ὁ πᾶν φησὶν, ὡς οὐχ ἅπαντα τοῖς ἀνθρώποις ὑπό
 15 τινος ἄνωθεν ἀνάγκης συμβαίνειν οἴσθαι χρῆ, καὶ ἄτρεπτα γί-
 νεσθαι καθ' εἰμαρμένην τινὰ τὰ γιγνόμενα· ἀλλ' αὐτὴν μὲν τὴν
 τῶν οὐρανίων κίνησιν ἐξ αἰῶνος ἄτρεπτον κατὰ γένεσιν θείαν καὶ F
 τάξιν ἀποτελεῖσθαι· τὴν γε μὴν τῶν ἐπιγείων ὑπὸ φύσεως μὲν
 διοικεῖσθαι, συμφυῆς τὸ τρεπόμενον τε καὶ ῥέον ἐχούσης ἀεί-
 20 κνεσθαι γε μὴν ὁπώσποτε καὶ τὴν ἄνωθεν αἰτίαν, κατὰ συμβε-
 βηκός, οὐ μὴν ὡς ἐπίπαν ἀνθρώποις καταληπτὴν· πολύχουν μὲν
 γὰρ ἔχειν τὴν δύναμιν διὰ τοῦ ἀέρος ἥλιον καὶ σελήνην πρὸς τὰ
 ἐπίγεια κατὰ τινὰς λόγους καθολικωτέρους, πᾶσιν οἷς νοῦ καὶ

idem ac minime sapiens, qui multa, quae nondum evenissent, augurari se ex
 meteoris assererat, et quidquid filo suo texit illa, quam Graeci πεπρωμένην
 vocant; tum alia, tum de Romanis rebus, quidam certo futurum esset: ac
 moriturum quidem postridie Cantacuzenum; abituram autem omnem adver-
 siorum hostiumque multitudinem, antequam totus annus elapsus esset.
 Eam, tanquam ab axe caelesti missum, et a Latinis gentilibus ad se adduc-
 tam, cum vidisset imperatrix, audivissetque; ac deinde vellet eorum, quae
 ab illo dicta erant, rationem investigare, me ipsum quoque accessit, non
 adeo volentem; ut cum istius dicta intellexissem, iudex forem incorruptus.
 Quaecumque igitur ille disputavit, ut firma esse ostenderet ea, quae ab astris
 determinata essent, singula commemorare ab re esse existimo. Ex his au-
 tem, quae ego ut illum refutarem aperte proloquutus sum, refoam non multa.
 (VI.) „Ac primo quidem magnus ille Ptolemaeus affirmat, non omnia, quae
 hominibus accidunt, ad caelestem aliquam necessitatem referri oportere, nec
 fatali quadam lege immutabilia esse ea, quae fiunt; sed ipsa quidem caele-
 stia corpora ita a Deo creata esse et ordinata, ut eorum motus ab aeterno
 immutabilis sit constitutus: quae autem terrestria sunt, horum motum a na-
 tura gubernari, mutabilitatem insitam habente et perpetuam instabilitatem:
 accedere tamen utcumque etiam causae superiores concursum, eamque ali-
 quando, non tamen in-universum, ab hominibus posse intelligi. Etenim late
 quidem per aërem diffusam esse solis et lunae vim in terrestria, generali-
 bus quibusdam rationibus, apud eos omnes constat, qui ingenii et pruden-

A. M. 6852 φρονήσεως μέτεστι σύμφωνον ἄν εἴη. τὰς γε μὴν γενεθλιαλογικὰς
 Ind. 12 ἐπισκέψεις καὶ ὅσα παρ' ἐνίων γνωμολογεῖται περὶ τῆς ἐκάστην
 P. 454 ἰδιοτρόπου συγκράσεως, τοῦτο δ' ὄχλον εἶναι μάλα τοι σφόδρα
 μάταιον καὶ μόχθον ἀνήνυτον καὶ ἀκατάληπτον κεκτημένον τὸ
 πέρασ οὐ Πτολεμαίω μόνον τῷ πάνν δοκοῦν ἔστιν, ἀλλὰ καὶ τῷ⁵
 τὰ θεῖα πολλῶ Βασιλείω. τούτοις δὴ καὶ τὰ Χαλδαίων ἀντικρυσ
 B συνάδει,

Μὴ τὰ πελώρια μέτρα γαίης (φασκόντων) ὑπὸ σὴν φρένα
 βάλλου·

οὐ γὰρ ἀληθείης φυτόν ἐν χθονὶ * * *

μηδὲ μέτρει μέτρον ἡελίου, κανόνας συναθροίσας· 10

αἰδῶ βουλῇ φέρεται πατρὸς, οὐχ ἔνεκέν σου.

μήνης ῥοῖζον ἕασον· αἶε τρέχει ἔργω ἀνάγκης.

C ἀστέριον προπόρευμα σέθεν χάριν οὐκ ἔλοχέσθη.

αἰθριος ὀρνίθων ταρσὸς πλατὺς οὐποτ' ἀληθής·

οὐ θυσῶν σπλάγγων τ' ὄθομαι· τὰδ' ἀθύσματα πάντα, 15

ἐμπορικῆς ἀπάτης στηρίγματα· φεῦγε σὺ ταῦτα,

μέλλων εὐσεβίης ἱερὸν παράδεισον ἀνοίγειν,

D ἔνθ' ἀρετῇ σοφίῃ τε καὶ εὐνομίῃ συνάγονται.

εἴη δ' ἄν καὶ ἄλλως ῥάδιον, εἴ τις ἀναιρεῖν ἐθέλοι τὴν πεπρωμέ-

νην. εἰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης οἱ λησται ληστεύουσιν, ἐξ ἀνάγκης δ' αὖ²⁰

V. 368 καὶ ὁ νομοθέτης τὸν ληστὴν τιμωρεῖται, μάχεται λοιπὸν ἡ πε-

8. σὺ μέτρα γῆς male conl. Boiv. 9. Fort. post χθονὶ add. εὐρετόν
 ἔστιν. 11. συμφέρεται cod. Vat. idemque add. ἰδίου ante πατρὸς.
 12. ἔργω Psellus, ἔργον cod. Vat. 15. τ' ὄθομαι Synesius, unde
 Boiv. τ' ὄθομαι, τὰ τομαι cod. Vat.

tiae expertes non sunt. At natalium siderum observationem, et quaecunque a nonnullis pronunciantur de peculiari singulorum corporum constitutione, id vero negotium esse futillissimum, laboris infiniti, et exitus incomprehensi, non soli videtur Ptolemaeo, sed et in divinis versatissimo Basilio. His astem et illa Chaldaeorum prorsus suffragantur:

Ne vasti mensuram orbis sub pectore verses:

Terra etenim veri caret arbore.

Multiplici frustra solem ratione laboras

Metrici: haud illum propter te aeterna voluntas

Patris agit. Lunam rapidus sine torqueat axis:

Stat nunquam quidquid fatali lege movetur.

Sidera ne tibi nata tuis vel praevia rebus

Ira puteas. Passis avium fuge credere pennis.

Extas et haruspicium, ludus: mala fraudas avaras

Praesidia. Haec fuge, qui sacros Pietatis in hortos

Tendis, ubi virtus, fas et sapientia florent.

Facile autem et alioqui fuerit volenti culque fatum tollere. Nam si latrones ex necessitate latrocinantur, rursusque ex necessitate legislator poena affi-

πρωμένη τῇ πεπρωμένη, καὶ ἡ ἀνάγκη τῇ ἀνάγκῃ· μάχης δὲ A. C. 1344
 καρπὸς φθορὰ καὶ λύσις γενέσως. ἐφθαρταὶ ἔρα τὸ τῆς πε- Imp. Io. Pa-
 πρωμένης ἄτρεπτον, καὶ διοικεῖται πάντα κατὰ θεῖαν πρόνοιαν, laeol. 4
 ὅπως ἂν ἐκάστοις ἐστὶν ἐνδεχόμενον." (Z.) Ταῦτα δὲ καὶ ὅσα
 5 παραπλήσια πρὸς ἡμῶν εἰρημένα ἐπεστόμισέ τε τὸν Γαλάτην
 καὶ ἄφθογγον ἔχων τὴν γλῶτταν ἐκείνος ἀπῆει τοῦ συνεδρίου.

Ἄλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι ἦνδανε θυμῷ.

ὡς γὰρ σπινθῆρες καλάμην διέδραμον τὴν τῆς βασιλίδος ψυχὴν,
 καὶ κότον ἔσχεν, ὄφρα τελέσῃ καιροῦ προϊόντος, εἰ καὶ τέως
 10 ἐχμυθούσα χυροπὸν διὰ τοὺς παρόντας ἐδείκνυ τὸ πρόσωπον. F
 ὅ,τε γὰρ ἀνὴρ ἐκείνος πατριώτης ἦν αὐτῇ καὶ ὁμόγλωττος· τὰ τ'
 ἐκείνῃ πεφρασιμένα κατὰ νοῦν ἐπῆρχεν ἐκείνη καὶ σφόδρα καθ'
 ἴδονην, καὶ ἀκοῆς ἀντιφθεγομένης ἤκιστα πάντων ἐδεῖτο πρὸς
 ταῦτα. ὅμως ἔσχεν οὕτω ταῦτα· καὶ πρώτη τις ἦν αὐτῇ πρόφα-
 15 σις, τὸ τῆς ἐμῆς ἐκείνης ἡσυχίας συνεχῆς διακόψουσα καὶ μήνι-
 δος ἐγκατορῶσα σπέρματα ταῖς τῆς καρδίας αὐλαξί τῆς βασιλίδος P. 455
 κατ' ἐμοῦ· δευτέρου δὲ καὶ τελευταία, ἦν προϊόντες ἐν τοῖς
 καθήκουσι τόποις ἐροῦμεν, τὰ μεταξὺ διηγησόμενοι πρότερον.

(H.) Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τόδε λεχθέντα ἀρεῖν οἶομαι δυοῖν
 20 ἔνεκα· ἐνὸς μὲν, ὅτι πρὸς ἀναγκαιοτέρας τήμερον ἡμᾶς ὑποθέ-
 σεις ὁ λόγος ἀνθίλλει, πρὸς ἧς καὶ ὁ τοῦ λόγου μάλιστα καὶ τῆς
 ἐξ ἀρχῆς προθέσεως τείνει σκοπός· δευτέρου δ', ὅτι πολλὰ πολλῶν
 εἰρηκότων καὶ ἀγωνισαμένων ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως, ὡς ἐνῆν, οὐ B

cit latronem, restat, ut fato fatum pugnet, et necessitas necessitati: pugnae
 autem illius fructus existit perniciēs atque interitus naturae. Ruit itaque
 fati immutabilitas, et omnia a divina providentia administrantur, prout cui-
 que solet contingere." (VII.) Haec et talia a nobis disputata homini Gallo
 os obstruxere, atque ille obmutescens excessit et concilio.

At non aequo animo tulit Atrides Agamemnon.

Quaedam enim veluti scintillae animum imperatricis tanquam stipulam per-
 vasere; arcanamque iram servavit, donec scilicet tempore procedente ex-
 pleret, quamvis linguae tunc temperaverit, vultumque hilarem, eorum qui
 merant gratia, induerit. Nam vir ille et popularis erat ipsius, et eodem
 quo illa sermone utebatur; et ea, quae ille dixerat, isti optatissima erant
 et valde placentia; ac minime haec eas aures desideraverat, quae his re-
 fragarentur. Atqui haec ita se habuerunt, ac prima haec fuit occasio, quae
 meae illius tranquillitatis cursum interruperit, atque irarum in me semina
 animo imperatricis altius infixit. Alteram ac postremam suo loco infra
 subiiciemus, ubi ea, quae intermedio tempore acciderunt, narraverimus.
 (VIII.) Haec vero, quae hactenus dicta sunt, sufficere puto duplici de cau-
 sa: primum quia nos oratio nostra hodie retrahit ad argumentum magis ne-
 cessarium, ad quod maxime et narratio ipsa et intentio prima operis diri-
 gitur tanquam ad scopum: deinde quia, quum multi multa dixerint, et cer-
 tatim de iisdem illis rebus quantum in se erat egerint, non puto eas ipsas

A. M. 6852 μακρῶν οἶμαι ἂν ἔτι τῶν ἡμετέρων δεήσεισθαι λόγων· ἀλλ' ὡς ἐν
Ind. 12 προσθήκης μέρει, καὶ κριτικῆς τινος ψήφου, καὶ τουτωσί ξυ-
εῤῥηκότων, εἰ καὶ βραχεία δοκεῖ πως, ἀλλ' οὖν τὸν γε ἴσον
δυνήσεσθαι τρόπον εἰς τὴν ἀληθείας ἐνάργειαν. διόπερ ἐκέισε
ἐπανιτέον. 5

C 9'. Ἐπεὶ γὰρ ὁ Ἀπόκαυκος ἐς βυθούς πρὸς τοῦ Γαβαλῦ κα-
τενεχθῆναι δυστυχημάτων παρεκινδύνευσεν μὲν, ἀνέηξε δ' οὖν
καὶ ἐς τὴν πρὶν ἀφρίκετο εὐδοξίαν, ὡς γε εἴρηται, δι' ὧν λοιπὸν
αὐτὸν ἀμυνεῖται πάσας κελίγηκε μηχανάς· ἕως, μὴ τὰ μείζω
τῶν δεινῶν ὑποστῆ, δέισας αὐτὸς ἐς τὸν μέγιστον τῆς τοῦ Θεοῦ 10
Σοφίας κατεπεφύγει νεών. ἔνθα μετὰ συχνόν τινα χρόνον, πολ-
λὰς καὶ ποικίλας ἀκούων τὰς καθ' ἑαυτοῦ ἀπειλὰς, καὶ δέισας
D αὐθις, μὴ κάκειθεν ἀνάρπαστος ἔξαπίνης γενόμενος ἐς τυρτί-
ρους καὶ ζόφους δεσμοτηρίων ῥιφῆ, κάκεινο πιεῖν ἐγγένηται του-
τωῦ τὸ ποτήριον, ὅπερ ἄλλοις αὐτὸς κεκέρακε πλείοσι, τὸ μο- 15

V. 369 ναδικὸν ἐξ ἀνάγκης ὑπέδν σχῆμα. φθάσας γὰρ αὐτὸς καταλέλυκε
τὴν τοιαύτην ἄσυλον ἐκ πολλοῦ, τῶν προσφύγων ἀρχαίαν ἀσφά-
λειαν, ἐνδιδόντος καὶ αὐτοῦ τοῦ τὸν πατριαρχικὸν διέποντος Θρό-
νον. διὸ καὶ αὐτοὶ πρὸς ἰσχάτας ἐνεπεπτώκεισαν ἀτιμίαις καὶ
περιαγωγὰς κακοδαίμονας, ὡς εἴρησεται. τοῖς γὰρ τὰ θεῖα προ- 20
φανῶς οὐτως περιφρονηταῖς εἰκὸς ἐν ἰσχάτοις τοιαύτας ἐπιέναι
τίσεις, εἰς παιδαγωγίαν τοῦ βίον, δραστικώτερόν πως καταστέλ-
λειν τὸ θηριῶδες τῆς τέχης ἰσχύουσαν. (B.) Ἀλλὰ γὰρ ἔυρος

A. M. 6853
Ind. 13
A. C. 1345 ἐπιστάντος ἐν τούτοις, τὸν Ἑλλησποντον μετὰ πολλῆς ὁ σαιτρά-
Imp. Io. Pa-
laeol. 4
P. 456

7. ἀνέηξε Boiv. pro ἀνέτηψε.

longiorem iam a nobis orationem desiderare: sed ista accessionis aut iudi-
cialis cuiusdam suffragii instar contributa, etsi exigua videantur, eandem
tamen habitura vim ad veritatem declarandam.

9. Cum Apocaucus exitio prope demersus fuisset a Gabala, mox tamen
emersisset, et in priorem gratiae et honoris locum restitutus esset, ut iam
diximus, omnem deinceps, quo eum ulcisceretur, lapidem movit eo usque,
donec veritus ille, ne extrema pateretur, in maximum S. Sophiae templum
confugit. Ibi aliquamdiu commoratus multas ac varias minas cum audiret
in se iactatas, ac rursus vereretur, ne inde subito abreptus in tartara et
custodiarum tenebras coniceretur, atque idem sibi poculum hauriendum es-
set, quod aliis ipse pluribus miscuerat, monasticum cogente necessitate ha-
bitum induit. Prior enim ipse sustulerat asylum illud longo ante, profugo-
rum vetus praesidium, ipso quoque obsecundante patriarcha. Quam ob
causam et ipsi in summas ignominias ac vicissitudines calamitosas incide-
rent, ut postea dicitur. Qui enim divina tam aperte contemnunt, eos ae-
quum est eiusmodi poenas tandem aliquando subire, ut humanum genus his
exemplis erudiat, quae efficaciorum quandam vim habent ad comprimen-
dam fortunae ferociam. (II.) Sedenim cum interea ver advenisset, Amu-

πης Ἀμοῦρ τῆς Ἀσιανῆς δυνάμειος περαιοσόμενος ἦκεν ἐς Λιδυ- A. C. 1345
 μότειχον· κάκειθεν αὐθις ἦκε μετὰ βασιλείως ἄχρι καὶ ἐς Βυζάν- Imp. Io. Pa-
 τιον, θέας τε ἕνεκα καὶ πείρας εἰ δέοι. ἐπεὶ γε μὴν ἐληλύθει laeol. 4
 καὶ συμμέτρον τοῦ διαστήματος νῦν μὲν ἰστάμενος, νῦν δὲ
 5 περιῶν ἰσκόπει καὶ συνεώρα, πολλή τις αὐτὸν συνέσχε κατά-
 πληξις τοῦ τε μεγέθους τῆς πόλεως καὶ τοῦ τῶν τειχῶν ὕψους B
 καὶ κάλλους, ἔτι τε καὶ τῆς τῶν πέριξ τάφρων θαυμασιος οἰκο-
 δομῆς, καὶ τῆς τῶν προτειχισμάτων στάσεώς τε καὶ τάξεως ἐθαύ-
 μαζε δ' ἕτερον τρόπον, καὶ ὅπως οὐκ ἦν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, ὡς
 10 εἶωθε ταῖς μεγάλαις τε καὶ πολυανθρώποις πόλεσι, πλῆθος ἀν-
 δρῶν· ἀλλὰ πλὴν ὕλγων ἔρημον ἐδόκει τὸ τεῖχος πολεμικῆς
 ὑπόσεως παρασκευῆς καὶ δυνάμειος. ὁ γὰρ Ἀπόκαυκος, μᾶλλον
 τὴν ἐνδοθεν ὄρμην δεδιὼς τοῦ δημοτικοῦ πλήθους, ἢ τὴν τῶν C
 ἔξωθεν πολεμίων ἔφοδον, ἄδειαν οὐκ ἐδίδον τοῖς βουλομένοις ἐπὶ
 15 τὸ τεῖχος ὑπάσιν ἀνέναι, ἀλλ' οἷς μάλιστα ἔθαῤῥε τῶν ὀπλιτῶν
 καὶ ἰππέων. τούτων γὰρ τοὺς μὲν ἐνδον αὐπνους ἔστησε φύλακας
 τῶν πυλῶν· τοὺς δὲ περιῶναι διανωκτερεύοντας τὰ τε τεῖχη καὶ
 πᾶσαν ἐνδον προσετετάχει τὴν πόλιν. (Γ.) Οὕτω τέτταρες ἡμέ- D
 ραι παρεληλύθεισαν, καὶ ἄρας ὁ βασιλεὺς ἀπῆει μετὰ τοῦ Ἀμοῦρ,
 20 καταπολεμήσων τῷ Μομιτίλῃ, πρὸς μέγα δυνάμειος κατὰ βραχὺ
 προΐοντι καὶ χειρομένῳ πόλεις καὶ χώρας Ῥωμαϊκὰς αἰέ. καὶ τὸ
 ἔαρ ἐν τούτοις ἐτελεύτα. διαβάσεως δὲ τὴν Ῥοδόπην τὸ ὄρος τῆς
 τε Ῥωμαϊκῆς ὁμοῦ καὶ Περσικῆς δυνάμειος, ἐν παρασκευαῖς ὁ
 Μομιτίλας ἦν τοῦ πολέμου. εἶχε γὰρ τέως πόλεις ἕφ' ἑαυτῷ Ἐάν-

rius satrapa, trajecto magnis cum coipis Asiaticis Hellesponto Didymoti-
 cham venit, atque inde rursus cum imperatore Byzantium usque progressus
 est, et visendum studio, et urbis, si oporteret, sollicitandae causa. Cum ita-
 que venisset, et iusto spatio interiecto, modo stans modo circumeundo,
 specularetur et oculis lustraret, maiorem in modum obstupescerat, tum ur-
 bis magnitudinem intuens, tum altitudinem murorum et pulchritudinem, tum
 admirabiles circumductarum fossarum substructiones, tum denique situm
 ipsum et ordinem propugnaculorum. Idem rursus admirabatur, quod in sum-
 mis moenibus non appareret ea hominum frequentia, quae solet esse in ur-
 bibus magnis et magno civium numero refertis; sed paucis demptis, omni
 bellico apparatu omnique praesidio destitutus murus videretur. Nimirum
 Apocauca, intestinos plebis motus magis veritus, quam externorum hostium
 impressionem, licentiam non dabat volenti cuique murum adscendere; sed
 iis duntaxat peditum equitumque, quibus maxime confidebat. Eorum enim
 alios intus portarum custodes constituerat, ut insomnes excubarent; aliis
 ut moenia noctu circumirent, nec non totam intus urbem perlustrarent, prae-
 ceperat. (III.) Nondum dies quatuor effluerant, quum imperator castris
 motis profectus est cum Amurio, debellaturus Momitilam, qui ad magnam
 partem potentiam pervenerat, urbesque et terras Romanas quotidie inva-
 debat. Atque inter haec ver abiit. Transgressis Rhodopen montem Ro-
 manis simul et Persicis viribus, coepit bellum apparare Momitilas. Habebat

A. M. 6853
Ind. 13

Θειάν τε καὶ Περιθόριον, καὶ ὅσα ἐφ' ἑκάτερα καὶ μεταξὺ πολί-
 Εχηνία τε καὶ χωρία, καὶ στρατεύματα ἱππικὰ τεττάρων ἐπέκεινα
 χιλιάδων. (A.) Θείρου δ' ἤδη μεσοῦντος, καὶ τῆς γῆς ἐν ἀκμαίς
 ὑπαρχούσης τοῦ σίτου, τὰς δυνάμεις ἀνειληφῶς ἀπίσους ὁ βασι-
 λεὺς ἐγγύς που τοῦ Περιθोरίου παρεστρατοπέδευσε, καὶ εἰς τὰ-5
 ξιν πολεμικὴν διεκόσμη τε καὶ συνέταττε σφᾶς. ἤδη δὲ καὶ ὁ Μο-
 μιτίλας, ὀρηκτῆριον ὀχυρὸν ἑαυτοῦ τὸ Περιθόριον καταστισά-
 Εμνος, ἐξῆι πολλαῖς τε πεφραγμένους ταῖς δυνάμεσι καὶ πλείοτι
 ἐκτετραφωμένους τῷ θράσει. οὐδὲ γὰρ οὐδὲν οὔτε μικρὸν οὔτ' ἀγεν-
 νὲς ὑπολογίζεσθαι ἦν αὐτῷ περὶ ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὥσπερ ἐν χερσὶ 10
 τὴν νίκην ἤδη καὶ πρὸ τῆς πείρας ἔχων τῶν πολεμίων, οὕτω μα-
 κρῷ τῷ θράσει ῥέων ἐς μέσους ἤλυνε τοὺς πολεμίους. (E.) Ὁ δὲ
 P. 457 βασιλεὺς κατὰ μέτωπον τῶν πολεμίων ἑαυτὸν κατὰ τῶν Ῥωμαϊ-
 κῶν δυνάμεων συνταξάμενος τὴν ἔφοδον καὶ τὸν δρόμον ἑκαρ-
 τέρει τοῦ Μομιτίλου. τὰς δὲ Περσικὰς δυνάμεις, πολλὰς τινὰς 15
 οὖσας, εἰς ἀκριβῆ περιήλασε κύκλον, ὡς ἐν μέσῳ, καθάπερ ἐν
 V. 370 εἰρκτῇ καὶ δικτύῳ, συγκλεισθῆναι Μομιτίλαν μετὰ πάσης αὐτοῦ
 τῆς δυνάμεως. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς τῶν σαλπύγγων τε καὶ τῶν τυμ-
 πάνων κρότοις σφραγεῖσθε καὶ ἡ τοῖς βαρβάρους ἤθεσε τῶν
 B Περσῶν περὶ τοὺς πολέμους ἡλικιωτὶς κλαγγή, πολὺς τε ἀνά 20
 πάντα τὸν χῶρον ἐκείνον ὁ θόρυβος ἦν καὶ πολλὴν ἐξ ἀπροσδο-
 κήτου τῷ Μομιτίλῳ τὴν κατάπληξιν ἐνεποίη καὶ πρὸ τῆς πείρας,
 καὶ τὸ γαῦρον ἐκείνο σφόδρα καὶ μετέωρον ἔθρανε φρόνημα.
 (ς'). Καὶ ἵνα τὰς ἐν μέσῳ τύχας καὶ ἀγχιτροφούς ἔλικας τοῦ
 πολέμου παρελθῶμεν, τῶν ἵππων εὐθὺς ἀποβάντες οἱ πλείους 25

enim tunc in ditione sua urbes Xanthiam ac Perithorium, et quaecunque
 sive utrinque adjacent, sive interiecta sunt, municipia ac loca; et equitum
 ultra quatuor millia. (IV.) Media iam aestate, cum fruges maturae essent,
 imperator copiis omnibus secum assumptis castrametatus est iuxta Peritho-
 rium, suosque acie directa instruxit et ordinavit. Iam autem Momitilas,
 cum in urbe Perithorio praesidium sibi firmum constituisset, magna stipa-
 tus hominum manu et maioribus animis inflatus, prodierat. Nihil enim
 parvum, nihil humile de se sperare ei succurrebat; sed quasi victoriam
 iam, ante factum pugnae periculum, haberet prae manibus, medios in ho-
 stes ruit plenus audaciae. (V.) At imperator, adversus hostium frontem
 se et Romanas legiones cum collocasset, impetum atque incursionem Momi-
 tilae sustinebat. Persicas autem vires, quae numerosae erant, in orbem
 accurate undique explicuit, ut in medio, tanquam carcere aut retibus, Mo-
 mitilas cum omni suo exercitu includeretur. Statim vero atque tubarum et
 tympanorum sono mista est illa barbaris Persarum moribus familiaris in
 bello vociferatio, plurimus per omnem illum locum tumultus exstitit, et Mo-
 mitilam, antequam tentatum esset praelium, de improvviso vehementer per-
 cussit, animumque illum elatum et insolentem fregit. (VI.) Atque ut eos
 casus, qui medii intercessere, et celeres alternantis pugnae conversiones

τῆς Περσικῆς δυνάμεως ἐν τόξοις ἅπαντες ἦσαν κατὰ κύκλον *A. C. 1345*
 περιστάντες. οἱ δ' ἐν μέσῳ στρεφόμενοι, καθάπερ μονιοὶ τινας *Imp. Io. Pa-*
 ὄγριοι, διακόψαι καὶ διαφυγεῖν τὴν τῶν Περσῶν οὐκ ἐδύναντο *laeol. 4*
 φάλαγγα. ἐνέκειντο γὰρ εὐθὺς οἱ τοῦ βασιλέως ἵπποις, νῦν μὲν
 5 κατὰ μέτωπον ἅπαντῶντες, νῦν δὲ κατὰ νότου συχοῖς τοῖς δό-
 ραισι παίοντες. καὶ ἐπειδὴ τὴν τοῦ Μομιτίλου πᾶσαν ἵππον ἐν
 βραχεὶ καμπληθῆσαν οἱ Πέρσαι περιπειράντες βέλεσι νεκρὰν ἐποίη-
 σαντο, πεζοὶ λοιπὸν πρὸς πεζοὺς ἐμάχοντο καὶ ἐν χειρὶν ὁ πό-*D*
 λεμος ἦν. καὶ συνελόντι φάναι, μηδένα τῆς Μομιτίλου φασὶ δυ-
 10 τῆς ἐν τοῖς ὄπλοις λειεῖσθαι, μηδὲ φυγάδα λαθόντα γενέ-
 σθαι τινά· ἀλλ' αὐτόν τε ξίφος ἔργον Μομιτίλαν καὶ ἅμα
 πᾶσαν ἄρδην αὐτοῦ γενέσθαι τὴν στρατιάν, πλὴν ὀλίγων, ὅσοι
 ζῶντες ἐάλασαν.

ί. Τέτταρες μεταξὺ παρῆλθον ἡμέραι καὶ ὁ Ἀπόκαυκος ἐν *P. 458*
 15 Βυζαντίῳ πρὸς τῶν δεσμίων, ἐντὸς τοῦ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον
 παλαιοῦ παλατιοῦ, μετὰ μεσημβρίαν ἤδη τῆς ἡλιακῆς γενομένης
 ἀπίνος, ἔσφακται τε καὶ αὐτὸς καὶ σκότους καὶ λήθης ὁ πολὺς
 ἐκείνος ὑπῆλθε μυχὸς ἐν βραχεὶ, μηδενὸς τῶν μακρῶν ὄχρω-
 20 μάτων ἐκείνων συναραμένον, περὶ ἣ μακρὰς τε ἀηλώκει δαπά-*B*
 νας καὶ περὶ ἣ τὸ πλεῖστον ἀπησχόλει τοῦ βίου. τὸ δ' ὄπως,
 ἐρῶν ἔρχομαι τρανώτερον. (B.) Ἐπεὶ γὰρ εἰς μεγάλων πραγμά-
 25 των θορύβους καὶ διοικήσεις ἐνέβαλεν ἑαυτὸν, καὶ πολλοὺς ἐκτί-*V. 371*
 σαστο, ὅσοι τε τὸ τῆς τύχης ἐβύσκαλλον ἕψος καὶ ὅσοι παθόν-
 τες κακῶς ὑπ' αὐτοῦ καιρὸν ἐζήτουν ἀμύνασθαι, δέους περιῆει

omittamus, plerique Persarum, cum ab equis desiliissent, circumstetere in
 orbem universi cum arcubus. Hi vero in medio aestuantes, tanquam apri
 aliqui feroces, perrumpere et effugere Persarum phalangem haud poterant.
 Instabant enim continuo imperatoris equites, modo a fronte occurrentes,
 modo densis a tergo hastis impellentes. Ubi omnem Momitilae equitatum
 brevi tempore innumeris confixum telis Persae deleverunt, conflixere exinde
 pedites cum peditibus, fuitque in ipsis iam manibus tota belli fortuna. Ut
 paucis absolvam, neminem ferunt ex Momitilae militibus superstitem in ar-
 mis mansisse, neque eorum quemquam fuga clam evasisse, sed et ipsum
 trucidatum esse Momitilam, et omnem simul illius exercitum internecione
 esse deletum, paucissimis, qui vivi capti fuerint, exceptis.

10. Elapsis ex eo diebus quatuor caesus et ipse Byzantii Apocaucus
 ab iis qui in vinculis erant, intra vetus palatium, quod ad orientem vergit,
 transgresso iam meridiem sole; noctisque et oblivionis penitissimos recessus
 subito intravit magnus ille et praepotens vir, neque ullum ei auxilio fuit
 magnorum illorum praesidorum, in quae et immensos fecerat sumptus, et
 maximam vitae partem intentam habuerat. Id quomodo acciderit, protinus
 exponam apertius. (II.) Cum ille se in magnorum negotiorum tumultus at-
 que administrationes intrusisset, et plurimos fecisset sibi infensus; quot-
 quot nempe sive fortunae illius altiori invidebant, sive ab eo iniuria affecti

- A. M. 6853 *νόκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν μεστός· ὡς πολλὴν μὲν διὰ ταῦτα περὶ*
 Ind. 13 *αὐτὸν δορυφορίαν ἔχειν ὀπλιτῶν καὶ ἱππέων, ὁπότε τὰς τῆς πό-*
λεως περιοδεύοι πλατείας, πολλαῖς δὲ καὶ τὴν οἰκίαν κατὰγρα-
κτον ἔχειν δυνάμεσιν, ὁπότ' οἴκοι καθῆσθαι χρεία τις εἴη τὰν-
δρί· καὶ τυραννίδος μελέτας ἐν καρδίᾳ τρέφειν μὲν ἐκ πολλοῦ, 5
νῦν δὲ καὶ μάλα μάλιστα, ὅτε πάντας τοὺς δόξῃ καὶ γένοι προῦ-
 D *χοντας εἶχε δεσμώτας, καὶ ἦν οὐδεὶς, ὃς ἀντιῦραι βλέφαρον ἦν*
αὐτῷ, ἀλλὰ πάντες ἐδεδέσαν, ὡσπερ πάλαι Συρακούσιοι Διο-
νύσιον τὸν Σικελίας τύραννον. (Γ.) Ὅθεν ὄχυρόν τινα πύργον
τῶν ἔνδον τοῦ παλαιοῦ παλατίου ἀπολεξάμενος κατασκευάζειν 10
 P. 459 *ἐγνώκει πρὸς μάλα πολὺ τοῦ ἀέρος τὸ ὕψος ἀνάγοντα, καὶ οἰκί-*
σκους ἐν αὐτῷ πολλοὺς μὲν, χώρισμα δ' ἕκαστον ἔχοντα μήκους
ἕμια καὶ πλάτους οὐδὲν οὐργιᾶς μᾶλλον· τὸν γε μὴν ἐπὶ τῶν
ἐπάλξεων περιδρομον οὐκ ἔσωθεν ἀλλ' ἔξωθεν εἶναι ἐληλαμέ-
νον· αἴτιον δ' ἵνα πάντας ὁπόσους ἐκεῖνος εἶχε δεσμώτας, καὶ 15
ἄσους ἔξειν διὰ μελέτης εἶχε, συναγυγῶν καὶ συγκλείσας ἐντὸς
μηδεμῖαν ἀνερωγμένην αὐτοῖς ἐάσῃ πύλην, δι' ἧς ἂν τις εἰσελθοῖ
 B *τε καὶ ἐξέλθοι· ἀλλὰ λίθοις καὶ τιτάνῳ περιφράξας ἀπάσας*
ὡσπερ ἐν τάφῳ ζῶντας κατέχη. (Δ.) Ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχε τὰ τῆς
ξένης ἐκεῖνης οἰκοδομίας καὶ ἔδει τριῶν ἡμερῶν μεταξὺ τοὺς δε-
 20 *σμώτας ὁμοῦ συγκλεισθῆναι πάντας ἐντὸς, καθ' ἕνα εἰς λήθης*
φρούριον ἢ κοινὸν πολυάνδριον, εἰς ἀπόγνωσιν ἦκον οἱ δέσμοι
προφανῆ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ τοῦ κοινοῦ τοῖς πῦσιν ἧλιου·

occasionem ulciscendi quaeritabant: diu noctuque timoris plenus oberrabat, atque eam ob causam multos circa se habebat stipatores, tam pedites, quam equites, quoties urbis plateas circumiret; magnis idem praesidiis munitae erant aedes illius, cum domi sedere eum aliqua necessitas cogebat. Ac tyrannidis quidem invadendae consilia alebat in corde iampridem; tum autem longe plurimum, cum eos omnes vinctos teneret, qui dignitate et genere praestabant, neque ullus esset, qui oculos contra attollere auderet, sed omnes extimescerent, ut olim Syracusani Dionysium, Siciliae tyrannum. (III.) Quapropter in veteri palatio munitam quandam turrim, prae caeteris delectam, decrevit ita exaedificare, ut in multam altitudinem eveheretur, cellulaeque inessent plurimae, paterent autem singulae, tam in longum quam in latum, non plus orgyia: crepido vero seu ambulatio illa, quae murorum fastigia ambit, non intus sed extrinsecus esset circumducta; eo scilicet, ut illis omnibus, quos ille aut vinctos tenebat, aut in vincula concludere meditabatur, coactis intus atque conclusis, nullam patentem portam relinqueret, per quam aliquis introire aut egredi posset; sed lapidibus cunctas et gypso obstrueret, atque ita quasi vivos illos sepeliret. (IV.) Postquam itaque absolutum est aedificium illud novi generis, cum oporteret triduum intra eos, qui in vinculis erant, includi omnes simul, tanquam in arcem Oblivii, aut sepulchrum aliquod commune, incidere illi in apertam vitae praesentis communisque omnibus lucis desperationem, subiitque, abiecta sui ipsorum

καὶ σφῶν αὐτῶν ἀφειδήσασιν ἐπὶ τὸ παραβολώτερον τοῦς τῆς A. C. 1345
 τύχης κύβους ἀναρρίπτειν ἐπήγει, καὶ πρὶν ζῶντας εἰς τὸν προκει-^{Imp. Io. Pa-}
 μενον ἐμβληθῆναι τάφον, δυοῖν ἐργάσασθαι θάτερον· ἢ ξίφει C
 τὸν τύραννον διαχρησαμένους τὴν τοῦ βίου σφίσι αὐτοῖς ἐλευ-
 5 θερίαν πορίσασθαι· ἢ τὸν ἀνδράσι πρέποντα θάνατον ὑπαξ ἐκτί-
 σασι μακρῶν τοῦ λοιποῦ δεινῶν ἀπηλλάχθαι. εἰς τέτταρας μὲν
 δὴ τῶν εὐγενεστέρων τὸ τοιοῦτον διαβεβηκὸς βούλευμα περαι-
 10 τέρω προβαίνειν οὐκ ἐκρίθη δεῖν, ὡς μὴ ἔκπυστον φωραθείη γε-^D
 νόμενον. τὸ γὰρ τοι προφανές τῶν ἐλπίδων ἀναμφισβητήτους
 10 τινὰς ὑπετίθει τὰς ὑποσχέσεις, ἐπιχειρήσασιν ἤξεν ἅμα πάντα
 συλλήπτορας τοῦς δεσμώτας, καὶ μὴ προμελητήσαντας, ἐς τὸ
 κοινὸν τῆς ἐλευθερίας στάδιον. (E.) Εἰωθὸς οὖν Ἀποκαύκω συ-
 15 χρότερον ἐνδημεῖν ἐκεῖ, καὶ μάλιστα νῦν ἐπιταχύνοντι πρὸς τοῦρ-
 ρον τοῦς τέκτονας· ἐπειδὴ καὶ ἡ τελευταία παρῆν ἡμέρα, καθ' E
 15 ἣν εἰς πέρας ἔδει προενεχθῆναι τὸ βούλευμα, ἤκε μεθ' ὕπνον καὶ
 τράπεζαν ὀψόμενος, τὴν τῆς ξένης εἰρκτικῆς τελευταίαν οἰκοδο-
 μίαν καὶ τὸν ἀνευδεῆ τῆς ὅλης ἀπαρτισμὸν ὑποθέσεως. καὶ
 ἐπειδὴ κατὰ τοῦς τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὕπνου (ἐνδεκάτῃ δ' ἦν Ιου-
 20 νίου) θόρουβοι τινες ἐξ ὀνείρων ἀγρίων αὐτὸν ἐξεφόβησαν, οἷα
 20 φιλεῖ πολλάκις ἐν τοῖς τοιοῦτοις προαναφωνεῖν τὸ δαιμόνιον, ὃ
 μὲν αὐτῷ σωτηρίας εἶχεν ἐλπίδας, οὐ μεμελέτηκεν· ὃ δ' εἶχεν εἰς F
 τοῦς ἐπηρητημένους αὐτῷ κινδύνους ὀξύτερα τὰ ἐφόδια, τοῦτο δὲ
 καὶ βέλτιον εἰς σωτηρίαν εἶναι κέκρικέ τε καὶ εἶλετο. τὸ δ' ἦν,
 ἔξω παρὰ τὰς τοῦ παλατίου ἐκείνου πύλας ἀφέντα τοῦς δορυφό-^{V. 372}

10. ἤξεν em. Boiv. pro ἔξεν.

cura, aleam omnem audacius iacere, et antequam vivi paratum in tumultum detruderentur, duorum alterum navare, atque aut tyranno trucidato parare sibi ipsi libertatem, aut virili semel morte oppetita, gravissimis in posterum aerumnis liberari. Id consilium cum inter se communicassent quatuor ex nobilioribus, ultra progredi non placuit, ne divulgaretur. Etenim ipsa futuri evidentia manifestam fidem faciebat, ubi rem aggressi essent, futuros iis adiutores in eo libertatis certamine eos omnes, qui victi tenerentur, quaquequam haud praemeditatos. (V.) Cum igitur soletet Apocaucus illuc saepius ire, ac tunc maxime fabros ad opus urgeret; ubi supremus dies affuit, quo oportebat ad exitum perduci ea quae deliberata erant, venit post somnum et mensam adspecturus, nempe singularis illius carceris ultimam exaedificationem et absolutam totius operis consummationem. Et quia per somnum illa die (erat autem undecima Iunii) pavores eum quidam ab atrocibus somniis excitati perturbaverant, qualia solet saepe numen iis casibus portenta praemittere, id quidem, quod spem aliquam salutis afferebat, non providit, quod autem ipsi ad impendentia pericula brevioriam viam muniebat, illud sibi ad salutem melius esse duxit adeoque praestulit. Erat porro illud, satellites eius et armigeros omnes simul exclusos illius palatii atria

- A. M. 6853 ρους αὐτοῦ καὶ ὑπασπιστὰς ὁμοῦ πάντας μεθ' ἑνός τινος εἰς
 Ind. 13 τὸ τοῦ φιλοτεχνήματος θέατρον εἰσιῖναι. οὕτω γὰρ ἐνόμισε, μήτ'
 P. 460 ἐξ αὐτῶν ἐντὸς ἐγγενέσθαι οἱ ἐπιβουλήν τινα, μήτ' ἔξωθεν ἐξ
 ἄλλοτριῶν ἴσως καὶ δημοτῶν ξυμμελετηθεῖσαν· εἶναι γὰρ μεγί-
 στην ταῖς πόλαις ἄσφάλειαν τοὺς οἰκελοὺς ἐκείνους ὑπασπιστός. 5
 οὕτως ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν τὴν
 τούτου διάνοιαν ἔσφηλεν, ἵνα ῥῆον μᾶλλον τῶν ἄλλοτριῶν αὐτὸς
 ἐαυτῷ καταστήσῃ τὸν κίνδυνον. (ζ'.) Εἰσιόντος οὖν καὶ ἄρ-
 ξαμένον τοῖς οἰκοδόμοις διαλέγεσθαι περὶ τῶν πρακτίων, τὸ προσ-
 Βυτχῶν ὁ Ῥαοὺλ πρῶτος ἀρπάσας ῥόπαλον (μηδὲ γὰρ παρῆναι 10
 ξίφος οὐδὲν ἐκεῖ τοῖς δεσμίοις) καὶ πρὸς τὸ μανικώτερόν τε καὶ
 ἐνθουσιῶδες τοῦ ἥθους ἐλθὼν ὑπὸ δέους καὶ ἀπογνώσεως ἐξέ-
 δραμε κατ' αὐτοῦ, τοιάδε φθεγγόμενος. „ἔως πότε σου τὴν ἀπή-
 νειαν ἢ τὰ πύγεια βόσκουσα τοῦ ἡλίου λαμπὰς διακαρτερήσει βλέ-
 πουσα; ἔως πότε θεοὶ κεραυνοὶ καὶ προσητῆρες ἐν αἰθέρι τὴν σὴν 15
 καθευδήσουσι ταμιεύοντες κόλασιν; ἀλλ' ὦρα σοι νῦν, ἀλιτήριε,
 C δοῦν θάτερον· ἢ σὺν ἐμοὶ τῷ ἡλίῳ τῷδε συγκαταδῦναι πρὸς
 ἕδρην τήμερον· ἢ σοῦγε θανάτῳς ἐλευθέρους βλέπειν, εἰ βου-
 λομένῳ γε εἶη θεῷ, βλεφάροις λευκάς τοῦντεῦθεν ἡμέρας ἐμὲ
 ξυνορᾶν.” ταῦτ' ἔλεγε καὶ ἅμα ἐμβριθεστέρῳ βραχίονι κατεργ- 20
 κῶν τὸ ῥόπαλον τὴν ἐκείνου γενναίως ἐπάταξε κεφαλῆν. καιρία
 μὲν οὖν οὐκ ἐγένετό τις ἐκείνῳ τότε πληγῆ· ῥιφείσης δ' οὖν τῆς
 D καλύπτρας, γυμνῇ λοιπὸν περιϋῶν ἐπεβοῦτο τῇ κεφαλῇ τοὺς ἐξαι-
 ρησομένους τῆς ἀθρόας ἐκείνης καὶ ἀφηνιδίου περιστύσεως. ἀλλ'

20. ξυνορᾶν abundat, ut Boiv. observat.

servare; ipsum vero cum uno aliquo ingredi ad operis grati spectaculum. Ita quippe nec intus ab iis imminere sibi insidias credidit; nec foris, ab alienis forte seu a populo meditata: maximum enim stare pro foribus praesidium, suos illos stipitatores. Sic ille, qui comprehendit sapientes in astutia eorum, mentem istius subvertit; quo facilius ipse sibi, et magis quam quivis extraneus, periculum confaret. (VI.) Cum itaque esset ingressus, ac de iis quae agenda essent coepisset colloqui cum architectis, primus Raül, arrepto quem fors obtulit fuste (nec enim ullus suppetebat illic victis gladius) furiosus quendam et fanaticum induens morem prae metu ac desperatione in eum irruit haec vociferans. „Quousque tandem immanitatem tuam fax alma solis adspicere perstabit? Quousque divinum fulmen et ignei turbines, in aethere consopiti, supplicium tuum reservabunt? Sed tibi, o scelus, duorum alterum iam necessum est, ut aut mecum hac hodierna luce mortem oppetas; aut mortuo te, liberis exinde oculis intuear, si Deus velit, candidos dies.” Haec ait, et simul valentiori brachio clavam molitus illius caput strenue percussit. Non tamen lethale statim vulnus inflicturn est. Cum autem capitis tegmen esset excussum, ille nudato iam capite obrerrans eos inclamabat, qui se ab subita illa repentinaque clade libe-

ἦν τὸ παράπαν οὐδεὶς, πλὴν ἐνός, ὃς εὐθὺς συμπλακεῖς τῷ A. C. 1345
 'Ραοὺλ ἔπαυε τε καὶ ἐπαύετο· καὶ ἦν ὠδισμὸς ἐν ἀμφοτέροις μα- Imp. Io. Pa-
 κρός, ὁπότερος ἂν ἀνέλοι τὸν ἕτερον πρότερος. ἀλλ' οὐδέτερος laeol. 4
 οὐδέτερω κίνδυνον ἐνεγκεῖν ἐδυνήθη. τούτων δ' οὕτως ἐχόντων,
 5 ἕτερος τῆς τῶν Παλαιολόγων σειρᾶς ἀθρόον τῷ Ἀποκαύκῳ ἐπι-
 κηδῆ, τὰ παραπλήσια λέγων καὶ δρῶν τῷ προτέρῳ, καὶ ἅμα
 ἄλλος, καὶ ἐπὶ τούτοις ἕτερος· καὶ οὕτω, συνελόντι φύναι, E
 βιαίως ἐκεῖνος ἀπέβρῆξε τὴν ψυχὴν, ἀπάσης ἔργμος βοηθείας,
 ὁ πάντα χρήματα παρὰ πάντα δαπανῶν ἕλ' βίον ὑπὲρ τοῦ μὴ
 10 βιαία χρῆσασθαι τελευτῆ. (Z.) Ἐλαθε γὰρ ὡς ἔοικεν ἑαυτὸν,
 θεοῦ μὲν ἀφαιρῶν τὴν πρόνοιαν, ἀνθρωπίναις δὲ προσαρτῶν
 ἐπιτολαῖς τε καὶ σπουδάσμασι τῆς παρούσης τοῦ βίου διαγωγῆς
 τὰ ἐλέγχα. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἄλλους διαβάλλων καὶ καθειργνύς F
 καὶ τοὺς ἐκεῖνων ἀφαιρούμενος βίους ἐπὶ σαθροῖς θεμελίοις ἐπι-
 15 τίθει τὰ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας ὀχυρώματα· παραπλήσιον ποιῶν,
 ὡσπερ ἂν εἰ πρηστῆρας ἐκ γειτόνων ὑρπάλων μηδὲν αὐτῷ προσ-
 ἔχοντας αὐτοχειρὰ τὴν ἑαυτοῦ προφανῶς ὑφῆπτεν οἰκίαν. διὸ
 καὶ παραμύδιον μὲν ἢ ἐκεῖνον γέγονε τελευτῇ τοῖς τε διὰ πενίαν
 οὐκ ἔχουσιν ὄψω χρῆσονται φαρμάκῳ πρὸς τὰς ἐπιούσας ὁμοίως
 20 τοῦ χρόνου τύχας καὶ κῆρας καὶ οἷς ἔφσεις τῶν κακῶς ὑπ' αὐ- P. 461
 τοῦ πραττομένων ἐκδίκησιν θεύσασθαι. ἦν, πρὶν ἀπογνώσει σφᾶς
 δειδωκότας ἐν τι πεπονθέναι τῶν ἀθαιμίων· καὶ ἅμα παιδευτή-
 ριον, ἐς τὸ σῶφρον τοὺς θρασυτέρους ἀνθέλκων, καὶ οἷς τὰ
 ἀτόλμητα ξὺν οὐδενὶ δέει τολμᾷται. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε

rarent. Sed erat omnino nullus, uno excepto, qui, consortis statim cum
 Raule manibus, feriebat simul et feriebatur. Et hi quidem magno uterque
 nisu certabant, uter alterum interficeret prior. Sed neuter alteri pericu-
 lum inferre poterat. Haec cum ita se haberent, de Palaeologorum catena
 alter statim in Apocancum irruit, eadem ferme ac primus dicendo faciendo-
 que, et confestim alius, atque etiam alius. Ita, ut paucis absolvam, vio-
 lenta ille morte vitam abruptit, omni auxilio destitutus, qui omni sumptu per
 omnem vitam curaverat, ne violentum exitum sortiretur. (VII.) Non ani-
 madverterat scilicet, divinam a se tolli providentiam; in hominum autem
 consiliis ac diligentia poni vitae huius tuendae certissimam rationem. Quam-
 obrem cum alios crimineretur, et vinculis coerceret, et fortunis spoliaret,
 salutis suae praesidia vitiosis fundamentis imponebat; perinde ille agens,
 ac si igne non suo, sed ex vicinis rapto, suam ipse domum propria manu
 succenderet. Itaque illius mors solatium quidem iis fuit, quibus ob inopiam
 nihil supererat, quo tanquam remedio uterentur adversus temporum fortu-
 nam et calamitates, aequae ut antea subeuntes; item iis, qui vindicata illius
 malefacta videre cupiebant, antequam desperatione auctore nefas ipsi aliquid
 susciperent: documentum vero exstitit, quo audaciores, et ii qui nullo metu
 deterriti ea tentant, quae intentata esse oportet, ad saniozem mentem ver-

A. M. 6858 τὸν τρόπον. (H.) Πρὶν γε μὴν αἰσθησιν τοῦ δράματος ἐγγενέ-
 Ind. 13
 B σθαι τοῖς ἔξω, δεσμὰ πάντα καὶ κλοιοὺς οἱ δεσμῶται ῥήξαντες
 V. 373 εἰς τὴν τοῦ πτώματος θείαν μετὰ πάσης ἐπιξέθεον ἡδονῆς, οὐ
 μείον διακοσίων ὑπάρχοντες· ὧν εἰς τις σκεπάρνῳ τεκτονικῶ (ἕλ-
 φος γὰρ ἤκιστα παρῆν) τοῦ λοιποῦ τὴν κεφαλὴν ἀφελόμενος σώ-5
 ματος ἐπὶ τῆς ἐπάλξεως ἔστησεν, ὥστε καταφανές γενέσθαι τὸ
 δρῆμα καὶ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν ἤδη παρὰ τὰ τεῖχη ποταμηδὸν εἰσ-
 ρέουσι δήμοις· ὡσθ' ὅσοι μὲν αὐτῷ κατὰ γένος ἢ καθ' ἑταιρείαν
 C εἰεν προσήκοντες μηκέτι πονεῖν ἀνήνυτα, πάσης τελέως σβε-
 σθείσης τοῦ ζῆν ἐκείνον ἐκλίδος· ὅσοι δ' ἀπεχθῶς εἶχον αὐτὸν πρὸς 10
 ἐκείνον, τούτους δ' ἐβρῶσθαι τὰς διανοίας, καὶ συμμαχεῖν ἔξω-
 θεν ἀδεῶς τοῖς ἔνδοθεν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας ἠγωνισμένοις.
 ἔπειτα διελόντες ἑαυτοὺς εἰς τάξεις καὶ μοίρας τὴν τῶν πυλῶν
 D ὁμοῦ καὶ ἐπάλξεων διέλαχον φυλακὴν. (Θ.) Μέγιστον δ' ὁμως
 ὑπῆρχέ σφισιν ἐμπόδιον εἰς τὴν τῆς παραδόξου ταυτησι σωτη-15
 ρίας συντηρητικὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἢ τε τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγ-
 καίων σπάνις καὶ ἢ τῶν ὀπλων τε καὶ τῶν ἀμυντηρίων βελῶν
 ἔνδεια. οὐ γὰρ εἶχον ὄθεν ἐκ τοῦ παραχρῆμα ῥῆστα κομίσονται
 τὰ τῆς χρείας, ἀπροσδόκητον σχεδιασάσης τῆς περιστάσεως τὸ
 παραχθέν. ὁμως τῆς νυκτὸς ἐπιούσης ἐκείνης, καὶ πάντων ἐκείνων 20
 E ἐν ζῆλῃ καὶ τρικυμῆα λογισμῶν ὑπαρχόντων μεγίστη, ἦκε τρίτης
 ἐκ τῶν Γαλάτου περὶ μέσας που νύκτας, ἐκ τοῦ παραλλοῦ τεί-
 χους κομίζουσα τούτοις ἄρτον καὶ οἶνον, καὶ ὅσα τὸ τῆς ὥρας

carentur. Et haec quidem in hunc modum gesta sunt. (VIII.) Caeterum antequam foris quisquam tragoediam illam persensisset, ruptis omnibus et vinculis et catenis, maxima cum voluptate ad cadaveris spectaculum accedere ii qui in carcere erant, haud minus ducentis. Ex quibus unus fabrili ascia (etenim ensis nullus praesto erat) caput, ab reliquis membris abscisum, super fastigiis murorum statuit; quo manifestum fieret illud facinus universae multitudini, quae extrinsecus iam propter muros torrentis instar confuebat; et ut ii quidem omnes, qui illum genere contingebant, aut aliqua societate cum eo coniuncti fuerant, labore irrita supersederent, extincta prorsus saluum illum habendi spe: quoscumque vero ille infensos habuerat, ii animo confirmarentur, adessentque extrinsecus sine ullo metu iis, qui pro communi libertate certavissent. Deinde se in ordines et manipulos distribuerunt, portarumque et propugnaculorum custodiam sortiti sunt. (IX.) At magno ipsis impedimento erat, quo minus illius insperatae salutis conservandae facultatem haberent, eorum quae ad victum necessaria sunt inopia, armorumque et telorum quibus se defenderent penuria. Non enim habebant, unde facile et e vestigio ea quae usui essent devesherent; cum ipsa occasio id quod perpetratum erat, minime praemeditatum, ex tempore suggestisset. Ea tamen quae sequuta est nocte, cum illi omnes in maxima perturbatione curarumque aestu versarentur, venit de triremibus Galataeis una, circa mediam ferme noctem, ab maritimo muro panem et vinum apportans, et

συνχώρει στενὸν ἐδῶδιμα, καὶ ἕμα ἐπαγγελίας καὶ φιλανθρω- A. C. 1345
 πους λόγους, καθ' ὁπότερον βούλοιντο δρᾶν· εἴτε μένειν αἰρου- Imp. Io. Pa-
 μένοις κομίζειν ἐς τὴν ὑστεραίαν ὄπλα καὶ βέλη πολέμια· εἴτ' laeol. 4
 ἐκίθειν ἀπαλλάττεσθαι διὰ δέος, δέξασθαι προθύμως ἐς τὸ ἐν
 5 τοῖς Γαλάτου σφῶν αὐτῶν φρούριον, καὶ πᾶσαν περιποιήσασθαι
 σφισιν ἀσφάλειαν. ταῦτ' εἰπόντες ἐπανήεσαν οἴκαδε, χρηστὰς
 ἐλπίδας μὲν τοῖς ἐντὸς τείχους καταλιπόντες, οὐκ εἰς χρηστὸν δ'
 οὐκ πέρασ ἐλληθυσίας. πέμψασα γὰρ ἡ βασίλισ Ἄννα (οὐ γὰρ
 ἐλεήθει τὸ γεγονός) ἀπέφραξέ τε καὶ ἀνεχαίτισε τὴν ἔφοδόν τε
 10 καὶ τὸν εἰσπλον τῆς κρούφα μελλούσης ἐπιέναι Λατινικῆς ἐς τὴν
 ὑστεραίαν δυνάμειος. (I.) Τοῦτο πρὸς ἀπόγνωσιν ἤγαγε τοὺς P. 462
 τευχῆρας ἐκείνους. οὔτε γὰρ ὄπλον ἦν σφισιν οὐδὲν φυλακτήριον,
 οὔτ' ἄσπις, οὔτε τόξον, οὔτε βέλος οὐδὲν ἀμυντήριον· καὶ
 πρὸς γε τὸ τεῖχος ἀμεληθὲν ἐκ πολλοῦ διεθρῶγός ἦν τὰ πλεῖστα
 15 μέρη τοῦ τε περιπάτου καὶ τῶν ἐπάλλξεων. τὴν μὲν οὐκ νύκτι πᾶ-
 σαν ἐκείνην οὕτως ἐπ' ἐλπίσιν ἀμφισβητησίμοις ἐντὸς τείχους ἠθ-
 λισατο, τὰς τε πύλας φυλάττοντες καὶ τὰ τεῖχη περιϊόντες.
 ἔωθιν δ' ὡς εἶδον σύρρακα καὶ χυδαῖον ὄχλον, παρὰ τὸν γείτονα B
 σπινώπιας ἐπιπόρομον θέας εἶνεκα, καὶ ἥκιστα συμμαχίας ἥστι-
 20 νοσοῦν, ἐξ ὧν γε ἠλπίκασιν· (ῶντο γὰρ, ἐπεὶ μισητὸς ὑπῆρχε τοῖς
 ὄλοις σχεδὸν Βυζαντίοις Ἀπόκαυκος, ἅπαντας ἤξειν εὐθὺς, στα-
 σιάσαντας κατὰ τῶν ἀρχόντων καὶ βυσιλέων, ἀπαλλάξαντος ὃν
 ὡς τύραννον ἐδεδέισαν·) ὡς οὐκ ἕτερα ἀνθ' ἐτέρων ἐώρων καὶ

quidquid ciborum illius tempestatis iniquitas concedebat: Item promissiones
 et benigna verba, utrumlibet illi facere mallerent. Si enim manere ibi sa-
 tius ducerent, allatum iri postridie arma ipsis et tela hostilia: sin inde ob
 metum migrare destinarent, eos se alacriter in praesidium suum Galataeum
 recepturos, et omnem ipsis securitatem praestituros. Haec cum dixissent,
 domum redierunt, bona spe iis relicta qui intra murum versabantur, sed
 quae ad bonum exitum non pervenit. Siquidem imperatrix Anna, missis
 hominibus (nec enim eam id quod acciderat latuit) praeclusoque aditu, ad-
 ventum inhibuit appulsumque illius Latinorum manus, quae clanculum af-
 futura erat postridie. (X.) Ea res obsessos illos ad desperationem compu-
 lit. Quippe nec arma iis erant, quibus protegerentur, nec clypeus, nec
 arcus, nec ullum ad vim propulsandam telum. Ac praeterea neglectus pri-
 dem murus hiabat plerisque in partibus circumductae ambulationis et sum-
 morum propugnaculorum. Totam itaque illam noctem dubia spe intra mu-
 rum mansere, portas custodientes et moenia circumeuntes. Mane autem,
 ubi plebeiam faecem atque colluviem conspicati sunt, ad vicinum Hippo-
 dromum visendi studio, ac non (ut speraverant) ferendi ullius auxilii causa
 confluentem; (etenim arbitrabantur, eo quod omnibus fere Byzantinis odio
 fuisset Apocaucus, venturos statim omnes, seditione adversus magnates et
 imperatores mota eo, quem ut tyrannum metuerant, sublato,) ubi itaque aliud

A. M. 6853 οὐ κατὰ γνώμην ἐχώρει τὰ δρώμενα, περὶ διαλλαγῶν ὤμιλον
 Ind. 13 C τοῖς ἔξωθεν πρὸς τῆς βασιλίδος Ἰουσίν Ἄννης. καὶ τάχ' ἂν ἐγι-
 γνητό τι χρηστὸν ἐκείνοις, εἰ μὴ τινος δαιμονίου κεκάλυκε βασκα-
 νία. ἀλλ' ἐχρῆν, ὡς ἔοικεν, ἐν Θεομηναίας καιροῖς μηδὲν ἀτίλ-
 V. 374 μητον παραφθῆ: ἢ τῶν ἀθεμίτων. ἔσχε δὲ οὕτως. (I.A.) Ἡ τοῦ 5
 Ἀποκαύκου γυνή, τὸ ἐνδόσιμον πρὸς τῆς βασιλίδος Ἄννης λα-
 D βοῦσα, προσκαλεῖται πᾶν τὸ Γασμουλικὸν, καὶ χρημάτων χορη-
 γία δαψιλεστέρα πείθει, τὰς τριήρεις ἀθήμερον ἀφεμένους ἅπαν-
 τας, ὅπλα δ' ἐκείθεν ἀνειληφότας καὶ βέλη πάντα, περιεληλυ-
 θῆναι πολυθροῦντας τὸ τοῦ παλατίου ἐκείνου φρούριον, ἕως εἰς- 10
 πηθῆσαντας ἤβητόν τοὺς ἐντὸς ἀνελεῖν, τοὺς μὲν ὡς ἀνδρο-
 φόρους, τοὺς δ' ὡς ἀνδροφόνοις δῆπουθεν ἐμόφρονας καὶ ὁμο-
 στέγους. πρὸς δὴ τοιοῦτους φόρους ἀγοραίων καὶ ἄσυνέτων ἀ-
 E δρῶν ἐπλήσασα δεξιὰς ἐκείνη χρημάτων ἄβραῖς (ὡς εἰρηζει-
 μεν) δεξιώσεσι καὶ οἴνου κρατήρων πολλῶν ἐμπορεῖσθαι δίδωσιν 15
 ἀφθόνης, ἣν οὕτως τοῦ καθήκοντος ἐκστάντες λογισμοῦ μαι-
 νομένων δίκην χωρῶσι πρὸς τὰς τῶν ἀνθρώπων σφαγὰς. ἐπεὶ δ'
 οὕτω ταῦτ' εἶχε καὶ ὁ τοῦ ἡλίου δρόμος ἤδη τὰ μεσημβρινὰ
 παρήλλαττε ὑψώματα, δραμόντες ἐκεῖνοι κύκλῳ τὸ φρούριον
 περιέστησαν ἅπαν, ἄσπισι καὶ ὅπλοις ἅπασι πεφραγμένοι, καὶ 20
 F ἅπαν βέλος ἐκηβόλον ἐν χεροῖν περιφέροντες, καὶ ὅσα θύρας ἀνα-
 μογλεύουσι ὄργανα καὶ κατασελοῦσι τεῖχη καὶ ἀποσπῶσι λί-
 θους ἐκ θεμελίων· ὧν οἱ μὲν τὰ βέλη πέμποντες ἔξωθεν κατὰ

pro alio viderunt accidisse, neque ex sententia succedere res, de reconci-
 lianda gratia egere cum iis, qui ab imperatrice Anna advenerant: et nisi
 obstitisset genii alicuius mali invidia, fortasse aliquid boni ipsis exstitisset.
 Sed nimirum oportuit, in illis furoris divini temporibus, nihil sceleris in-
 tentatum omitti. Res autem ita se habuit. (XI.) Apocauci uxor, ab im-
 peratrice Anna licentiam cum impetrasset, Gasmulicam omnem turbam ad-
 vocat, et pinguioribus pecuniae largitionibus persuadet, ut cuncti triremi-
 bus ea die relictis, sumptisque inde armis et telis quaecumque inessent, pa-
 latii illius arcem obsidione cingant, quoad facta irruptione eos trucident,
 qui intus versentur, nulli aetati parcendo; hos, ut homicidas; illos, ut ho-
 micidarum fautores atque contubernales. Ad eiusmodi caedem cum illa ho-
 minum circumforaneorum et stolidorum dextras armavisset liberali, et dixi-
 mus, pecuniae erogatione; multis etiam vini poculis profuse eos ingurgitat,
 ut in hunc modum recta ratione excussi furentium instar ad homines iugu-
 landos ruerent. Cum in eo res essent, solis cursu meridianum iam verti-
 cem praetereunte, ruere illi et totam undique arcem circumstare, clypeis
 armisque omnibus instructi, et omne missilium telorum genus manibus cir-
 cumferentes, eaque omnia instrumenta, quae aut ad portarum repagula con-
 vellenda, aut ad muros quatitendos, aut ad lapides e fundamentis emovendos
 valent. Ex his alii quidem foris magnam telorum vim ac densam veluti nu-

πληθος και δίκην βαθέων νεφών πάντας τοὺς ἔνδον τῶν ἐπάλ- A. C. 1845
 ξων ἀπήλασαν ἐκ τοῦ παρααρχῆμα, μηδὲν ὄθενούν ἔχοντας ὄπλον, Imp. Io. Pa-
 ἢ φυλακτήριον, ἢ δι' ὧν ἀμυνεῖται τις τὸν ἐπιόντα πολέμιον. laeol. 4
 οἱ δὲ τὰ ἐκμοχλευτήρια φέροντες ὄργανα, προσιόντες ἔξωθεν τὰ P. 463
 5 τείχη πολλαχόθεν διώρυκτον καὶ τὰς πύλας ἀνεμόχλευον· ὡς
 ἐν πάνυ βραχεία καιροῦ ῥοπῇ, πολλῶν πολλαχόθεν τῶν εἰσόδων
 ἀνοιχθεῶν, πάντας ἄρδην εἰσρῆνι τοὺς πολεμίους. (I.B.) Ἦν
 τότε ἰδεῖν τοὺς μὲν ἀθλίους ἐκείνους ἀφειδῶς ἀναιρουμένους καὶ
 πρὸς ἄδην ἐκ τῶν χθῆς πεμπομένους δεσμῶν· τοὺς δὲ φόβου
 10 πρέοντας ἄνδρας ἐκείνους εἰς πολυειδεῖς καὶ ποικίλας σφαγὰς
 χρωμένους τοῖς ξίφεσι ξὺν πολλῇ καὶ μανιώδει τιμῇ ὠμότητι B
 καὶ βαρβαρικῇ τῇ θρασύτητι. γυμνοὶ μὲν οὖν ἀσπίδων οἱ τάλα-
 νες ὄντες ἐκεῖνοι καὶ ἄοπλοι, καὶ ἥμισυ διασφονεῖν τὸν παρόντα
 δυνάμενοι κίνδυνον, οἱ μὲν ἤδη ἐκόπτοντο, οἱ δ' ἔξεχέοντο φεύ-
 15 γοντες σύνδσο καὶ σύντρεϊς καὶ κατὰ πληθος, καὶ διὰ τῶν με-
 σοτοιχῶν καταρῆόντες ἐς τὴν ἐχομένην τῆς Νέας μονῆν διμερι-
 ζοντό τε τὰς θείας εἰκόνας ἀντ' ἄλλου φυλακτηρίου παντὸς ἱε- C
 ροῦ· οἱ δ' ἐνεχειρίζοντο τὰ ἐπὶ τῆς θείας τραπεζῆς τῶν μυστη-
 ρίων ἱερὰ σκεύη, δυσωπήσειν οἰόμενοι τοὺς ἀναιδεῖς ἐκείνους καὶ
 20 μανιώδεις ληστὰς διὰ τῶν τοιούτων· οἱ δ' ἠγκαλλίζοντο τὴν τε
 θύαν τράπεζαν καὶ τὸν ὑπὸ ταύτῃ στυλόσκον· οἱ δὲ γυμνούμε-
 νοι ἔλεον ἐθελονταὶ τὰ ἱμάτια πρὸ ποδῶν ἐρῆπτουν, οἰόμενοι
 διὰ τῆς γυμνώσεως πρὸς οἰκτόν τε μαλάξειν τὸν φονικὸν ἐκείνων D

21. γυμνοῦμενοι Boiv. pro γυμνώμενοι.

bem iacientes repulere illos omnes derepente, qui summis in propugnacu-
 lin stabant, armis undecunque destitutos, tam iis quibus corpus protegitur,
 quam illis quibus ingruens hostis propulsatur. Alii vero tormenta muralia
 admovebant, propiusque accedentes passim et muros perfodiebant, et por-
 tas vectibus labefactabant; ita ut momento temporis, patefacto sibi militis
 in locis aditu, universi prorsus hostes irruperint. (XII.) Iam videre erat,
 infortunatos quidem illos effuse interimi, et ab hesternis vinculis ad tumu-
 lum transferri: istos autem sanguinarios viros ad multas variasque hominum
 caedes gladiis uti, cum immani et furiali quadam crudelitate barbaricaque
 licentia. Destituti itaque clypeis miserimi illi, cum et inermes essent, et
 praesens periculum effugere minime possent, partim iam caedebantur, par-
 tim in fugam effundebantur bini ternique, et catervatim, ac per interiectos
 parietes in contiguam domum, quod est Neae monasterium, delabebantur;
 divinasque imagines inter se pro alio omni sacro phylacterio partiebantur.
 Nonnulli divinae mensae imposita apprehendebant sacra mysteriorum vasa;
 rati per ea iniectum iri pudorem protervis illis et furibundis latronibus. Alii
 amplectebantur et mensam ipsam sacrosanctam et subiectam basim. Qui-
 dam demique nudati prorsus vestimenta ante pedes ultro iaciebant, arbi-
 trati, si nudarentur, mollitum iri misero cordia crudelem illorum morem, qui

- A. M. 6358 *τρόπον, αἰδεσθέντων ἴσως τὴν κοινὴν τῆς φύσεως γύμνωσιν· καὶ*
 Ind. 13 *ἅμα μηδεμίαν τοῦ λοιποῦ πρόφασιν ὑποψίας λιπεῖν, τοῦ κρύ-*
πτεσθαι εἵνεκα Καίσαρος ἐν σφίσι νόμισμα, μηδ' ἄλλο τῶν πάν-
των εἶδος κέρδους ἄξιον ἔχειν οὐδέν. δειναὶ γὰρ αἱ μὴ προμελε-
τηθεῖσαι περιστάσεις ἐπινοίας πρὸς τὸ ἀκίνδυνον ἄλλοις ἄλλας 5
αὐτοσχεδιάζειν, αὐτοφῶν διδάσκαλον τὴν περιῦσταμένην ἀνάγκην
 V. 375 *λαμβάνουσιν, ὅταν αἰφνίδιος θάνατος εἰς ἀπόγνωσιν σφᾶς ἀπ-*
λάυνη βίον. (II.) Ἀλλὰ τὴν ἀναιδῆ καὶ θηριώδη τῶν ἀνδρο-
φόνων ἐκείνων ὁρμὴν μαλάττειν ὄλωσ ὦραν οὐκ εἶχεν οὔτε δά-
κρυα τῶν πασχόντων, οὔτ' ἦθος ἐλειπνόν, οὔθ' ὁ ἱερὸς ἐκείνος 10
τόπος, ἐν ᾧ σωτηρίας εἵνεκα κατεπεφύγεσαν οἱ ταλαίπωροι·
ἀλλὰ δίκη ἱερῶν ἐπὶ βωμοῦ τηλικαῦτα καὶ οὗτοι ζῆν οὐδενὶ κό-
 F *σσω πάντες ἐθύοντο, καὶ ῥύακες αἱμάτων ἐντεῦθεν τὸ θεῖον*
ἔβαπτον ἕδαφος· εἰκόνας τε θεῖαι καὶ ἔπιπλα, καὶ ὅσα τῆς
θείας μυσταγωγίας σκευὴ παρῆν, ἀσμένως ἅπαντα καὶ ἀδεῶς ἐβ-
ριπτοῦντό τε καὶ διηρπάζοντο· τάθ' ἱμάτια τῶν ἀνηρημένων οἱ
πάντολμοι τε καὶ ἀναιδεῖς ἐκεῖνοι, πλουσίων αἱμάτων πλήρη, τῇ
θεῖᾳ λαμβάνοντες ἐπετίθουν τραπέζῃ. πῶς ἂν δυναίμην ἀδακρυτὶ
 P. 464 *καταλέγειν τὰ θρήνων μακρῶν καὶ δακρύων ἄξια, ὅσα ἐπὶ τοῦ*
θείου τεμένους τότε τὴν ἐλειπνὴν τραγωδίαν ἐκείνην βαρβαρικῶς 20
καὶ ἀσμένως χορηγεῖν ἐξεγένετο; εἶθε ἦν ἀπὲρ μέλανος εἰς δά-
κρυα τὸν κάλαμον βάπτοντι γράφειν καὶ διηγεῖσθαι τῆς τόθ'
ἡμέρας τὴν συμφορὰν ἐναργέστερον, ὡς ἕκαστα πέπρακται. οὕτω

14. εἰκόνας barbære pro εἰκόνας positum ait Boiv.

fortasse reverituri essent communem naturam oculis subiectam; tum etiam ut nulla amplius relinqueretur ratio suspicandi de se, quasi Caesarem aliquod numisma, aut aliud quidquam pretio aliquo dignum occultantibus. Plurimum enim valet inopinata calamitas ad suggerenda ex tempore alia aliis consilia, quibus se ipsos defendant a periculis, magistrum habentes ipsam necessitatem urgentem, cum eos repentina mors ad vitae desperationem compellit. (XIII.) At insolentem et immanem homicidarum illorum violentiam mollire nec lacrymae afflictorum poterant, nec habitus miserabilis, nec sacer ille locus, ad quem infelices isti salutis tuendae causa confugerant. Sed victimarum instar super altari et hi quoque tunc foede mactabantur, et sanguinis rivi manantes inde pavimenta sacra tingebant; et sanctae imagines, et supellex, et quaecumque aderant vasa, sacris mysteriis assignata, omnia facile et impune diripiebantur ac diripiebantur. Quin et caesorum vestimenta audaces illi et inverecundi, cruore largo plena sumentes, divino altari imponebant. Sed quomodo ego siccis oculis narrare possim luctuosissima et uberibus lacrymis digna, quae illi tunc sacro in solo, tragoediam illam miserabilem adornantes, alacriter et barbære designarunt! Utinam lacrymis pro atramento uti liceret, ut calamo intincto describerem illius diei calamitatem, dilucidiusque exponerem singula ut gesta sunt! Ita enim

γὰρ ἂν οἶμαι δακρῦσειν ἅπαντας ἐκ τοῦ ῥάστου θερμῶς, οἴκτου A. C. 1845
καὶ σπλάγγων φυσικῶν ἐμπλησθέντας. ὁμῶς εἶχεν οὕτω ταυτί. Imp. Io. Pa-
laeol. 4
καὶ τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος, ὅσον ἐκ τοῦ σύρφακος ὄχλου κατὰ πο- B
ταμοὺς συνῆρρει, τὰς καλύβας τῶν ἐκεῖ μοναζόντων ἠνδραποδί-
5 ζοντό τε καὶ διήρπαζον ἀδεῶς· καὶ αὐτὰς δ' οὖν μετὰ τῶν πα-
σταδῶν τὰς θύρας ἀναμογλεύοντές τε καὶ διαμεριζόμενοι τοῖς
χμμαιτυπείοις προσῆγον, ἀσελγείας μίσθωμα. οἱ δ' ἀναιδεῖς ἐκεῖ-
νοι καὶ ῥόγου πνέοντες ἄνδρες, τῶν ἀνηρημένων τὰς κεφαλὰς
ἴσι δ' ὦν καὶ τὰς χεῖρας ἐκτέμνοντες, περιήρσαν ἐπιδεικνύμενοι
10 τε τὸ τῆς κακίας ἄγος, εἰς ἐκπλήξιν τῶν ὀρώντων καὶ δέος, καὶ C
πῶσαν ἀγνίαν ἐμπιπλῶντες ἀνθρωπίνων αἱμάτων τε καὶ σαρκῶν.
(ΙΔ.) Καὶ ἦν μὲν θρήνων καὶ δακρῦων ἄξια τὰ δρώμενα καὶ
θάταρον ἀνόσιον τῇ βασιλευούσῃ ταύτῃ τῶν πόντων· οὐδεὶς δ'
ἐτόλμα τοῖς ὀρωμένοις ἢ τοῖς νεκροῖς ἐκείνοις ἐπιδακρῦσαι καὶ
15 στεναγμῶν ἀποδοῦναι, οὔτε τις τῶν φίλων, οὔτε τις τῶν συγγε-
νῶν, οὔτε μὲν οὐδεὶς τῶν ἄλλως φιλοικτον ἐχόντων καρδίαν. ἔφε- D
δροὶ γὰρ ὀφθαλμοὶ παραπορευόμενοι συνήρπαζον τε καὶ τὰ
ἱμάτια περιδύοντες ἔπαιον ὡς ἐπιβούλους καὶ ἀντιθέτους Ἰανῆ
τῇ βασιλίδι. πάντα γὰρ ἦν εὐφροσύνη λαμπρά τις καὶ τέρρις ἄβ-
20 ῥήτος ἐκείνη τὰ δρώμενα, καὶ πάνυ τοι σφόδρα κατὰ γνώμης ἐν-
τρέφθημα· ὡς ἐντεῦθεν καὶ δέει μακρῶ συσχεθέντας τοὺς περι-
στέλλειν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον καὶ φύσει πρέποντα νόμον ἐθέ- E
λοντας, ὁπόσοι κατὰ γένος καὶ φιλίαν τοῖς κειμένους προσῆκον,

20. γνώμην coni. Boiv.

opior expressum iri facillime a quocunq; lacrymarum uberrimam vim, omnibus misericordia et naturali humanitatis sensu imbutis. Atqui haec ita se habuerunt. Et reliqua quidem omnis multitudo infimorum hominum, qui torrentis instar confluebant, degentium ibi monachorum cellulas expilabant ac nullo metu diripiebant, et ipsas cum postibus revulsas fores partiti libidinibus pretium ad lupanaria portabant. Enimvero immanes viri, et sanguinem spirantes, interemptorum hominum capita, quorundam et manus abscissas circumferendo, abominandum scelus ostentabant, stuporem et metum intentibus quibusque incutientes, et omnes vias cruoribus carnibusque humanis implentes. (XIV.) Erant sane ea quae perpetrabantur lamentis et lacrymis dignissima; dirumque illud fuit huic urbi principi spectaculum. Nemo tamen ea intuenso fieri, nemo illos qui mortui erant lugere audebat, aut gemitum edere, sive amicus, sive cognatione iunctus, seu quilibet alius animo ad misericordiam aliunde propenso. Oculi enim exploratores obambulant; hi vero abripiebantur, et vestimentis detractis feriebantur, ut insidiatores et Annae imperatrici adversantes. Quae enim tum fiebant, ea omnia ipsi summum gaudium, voluptatem inenarrabilem, et quales maxime volebat delicias afferbant. Itaque magno posthac metu cohibiti quicunque mortuos, quibuscum cognatione aut amicitia iuncti fuissent, sepelire pro gentium et naturae iure cupiebant, abstinere ab iis continuo, ne non so-

- A. M. 6858 ἀπέχεσθαι τούτων ἀπίσθη σπουδῇ, μὴ μετὰ τοῦ ἀποτυχεῖν τῆς
 Ind. 13 βουλήσεως καὶ τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς περιπέσωσι. τοιαῦτα γὰρ
 ἔφρασκον εἶναι τὰ τῇ βασιλίδι ἐντεταλμένα, καὶ ἅμα ἀτάφους κατὰ
 θαλάττης ῥιφέντας τροφήν ὀρνέοις καὶ ἰχθύσι γενέσθαι. ἀλλὰ
 τοῦτο μὲν οὐκ ἐτελέσθη, ἐνίων τὴν τοῦ λαοῦ κραυγὴν καὶ τὴν
 F ἐντεῦθεν λοιδορίαν εἰς τὰς ἐκείνης ἀνευγκόντων ἀκοὰς, καὶ τὸν
 ἀναφύομενον οὐκ ἀκίνδυνον θόρυβον. διὸ καὶ φιλοθῶν ἔνιοι, δε-
 λταν ἀποκρουσάμενοι πῦσαν, ἄλλος ἄλλον ἄλλοθι τῆς μονῆς ἀνε-
 λόμενοι κατώρυσαν. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις ἔστιν ἀκούειν διαρκέστε-
 ρον ἄλλων διεξιόντων. (IE.) Ἐπεὶ δ' ὁ ἐκ τῆς προτέρας συζύ- 10
 P. 465 γου πρώτος Ἀποκαύκου υἱὸς ἐπίτροπος ἦν τηνικαῦτα Θεσσαλονί-
 V. 376 κης καὶ τὸν τοῦ πατρὸς φόνον ἀκήκοι, τὴν γνώμην εὐθὺς ἐς
 Καντακουζηνὸν μεταθεῖναι κέκρικε δεῖν, καὶ ἄμμι συμφέρειν εἰς
 ἔργον αὐτῷ τὰ τῆς γνώμης προενεργεῖν. ὅθεν καὶ τρόπον λοιπὸν
 ἐζήτηι, δι' οὗ Θεσσαλονικὴν ἂν αὐτῷ παραδοίη. προσεταιρισά- 15
 μενος οὖν ὁπόσον ἔκκριτον ἦν τῆς Θεσσαλονικῆς τὸν Ἀθηναῖον
 μιμεῖται Πεισίστρατον καὶ τὴν Θεσσαλονικέων χειροῦται ἀκρό-
 B πολιν, ἣν ἐκείθεν ὡς ἐξ ὀρητηρίου τῆς κεφαλῆς κατατρέχων
 καὶ τὸ πᾶν τῆς πόλεως ἐκ τοῦ ῥάστον σῶμα κατάσχη. ἀλλ' οὐδὲν
 τῆς τοιαύτης ἀπάνατο ἐπινοίας. αἱ γὰρ τραγικαὶ κῆρες τοῦ πα- 20
 τρὸς, μᾶλλον ἢ αὐτοῦ, τὰς παρούσας περιφανῶς ἀντέκρουν
 τέχας. διὸ καὶ δυοῖν ἡμερῶν μεταξὺ κηρύγματος γενομένου δη-
 μοτικῷ, πάντες ἐπεξέθεον κατὰ ποταμούς ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν,
 καὶ οὐ πρότερον ἐκείθεν ἀπέστησαν, πρὶν τὴν ἀκρόπολιν ἐκπο-

lum a voto aberrarent, sed in similem calamitatem ipsi quoque inciderent. Ea enim imperatricis mandata esse dictitabatur, quae et in mare insepultos illos prolici iussisset, praedae avibus ac piscibus futuros. Veruntamen id perfectum non est, cum populi clamorem et convitia hinc profecta, et surgentem non sine periculo tumultum, quidam ad illius aures retulissent. Quamobrem et homines aliqui religiosi, omni metu excusso, alius alium hac illac per totum monasterium sublato humavere. Quae vero inde consequuta sunt, ab aliis tradita plenius accipi possunt. (XV.) Interim primus Apocauci ex prima uxore filius, cum Thessalonicae praesesset et violentam patris mortem rescivisset, animum ad Cantacuzenum statim transferendum sibi esse iudicavit; simulque expedire credidit, id quod in animo haberet, re ipsa praestare. Ex eo itaque coepit meditari, qua ratione Thessalonicam illi traditurus foret. Lectissimos igitur quosque Thessalonicensium socios sibi adiungit, et, Atheniensem illum imitatus Pisistratum, arcem urbis invadit, ut capiti incumbens, et inde tanquam ab statione excurrens, ipsum quoque civitatis corpus totum ex facili contineat. Sed nullum consilii huius fructum percepit. Tragica enim patris, potius quam ipsius, fata praesentem fortunam manifeste repellabant. Itaque biduum intra promulgato populari decreto, ad arcem omnes undarum instar accurrunt; nec prius inde

λορηῆσαι, καὶ τοὺς ἔνδον πολέμον νόμοις ἀνδραποδίσασθαι, καὶ Ἀ. C. 1345
 τὸν τοῦ Ἀποκαύκου νίεα σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἕξει διαχωρησάμε- Imp. Io. Pa-
 ρους ἀπὸ πάσας τὰς τῆς πόλεως πλατείας περιενεγκεῖν ἀπηνῶς C
 τὰς δυστυχεῖς αὐτῶν κεφαλὰς, εἰς ἔκκληξιν τῶν ὁμοία βου-
 5 λνομένων.

α'. Ἄλλ' ἐκεῖνο μικροῦ με παρέδραμε, τὸ τοῦ Βατάτζη δη- D
 λαδῆ Ἰωάννου· ὃς καὶ αὐτὸς ἀσήμου γένους ὑπάρχων πλούσιος
 ἐξ ἀπογραφικῶν ἐγεγόνει ἐμποριῶν, ἄλλας ἐξ ἄλλων ταχῶ μετιῶν,
 καὶ παραλλάττων αἰ τῶν εὐτελεστέρων τὰς μελλοῦς. ἄρτι δὲ καὶ
 10 τὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιτροπεῖαν χρήμασι μακροῖς ἀνησόμενος
 πρὸς τῆς βασιλίδος ἐκείσε πέμπεται Ἄννης. οὐ μῦλα δὲ συγχρῶ
 ῥύεντος χρόνου, πρὶν τὴν κερδαίνουσαν πῆραν ἐμβριθεστέραν E
 ὡς ἐβούλετο διαπράξασθαι, ἐκεῖθεν ἐκβάλλεται, τοῦ Ἀποκαύκου
 διάδοχον τὸν υἱὸν ἀποστελλαντος· ὃν τὴν τοῦ δήμου φορὰν πα-
 15 ρανάλωμα ἕξτους ἐργασαμένην μικρῶ δεδηλώκαμεν πρότερον.
 (B.) Οὗτος σὺν ὁ Βατάτζης, εἰς ἀσχύνης λόγον τὸ πρῶγμα θέ-
 μενος, καὶ λύπης μεστός γεγωνῶς, προσφύη τῷ Καντακου-
 ζηνῶ· καὶ ὀρμητήριον τὸ τῆς Θρακικῆς περιστάσεως ἔχων φρού- P. 466
 ριον συνεχεῖς ἐκεῖθεν ἐποιεῖτο τὰς ἐκδρομὰς· καὶ ἦν ἐς τὰ μά-
 20 λιστα φοβερός τε καὶ ὄλεθρος προφανῆς οἷς ἐπήει καὶ καθ' ὧν
 ὠλλίξετο, ἄτε δύναμιν ἔχων συχρῆν ἐξ Ἀσίας, ἦν ἐκ Τροίας ἐζη-
 τικότι πέπομφεν ὁ σατράπης Σουλυμάν, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ
 πρὸ βραχέος αὐτῷ καταστύς. (Γ.) Ἔως μὲν σὺν Ἀπόκαυκος ἔζη,
 θειρμός ἦν καὶ μῦλα τοι σφόδρα Βυζαντιοῖς λυπηρὸς ὁ Βατάτζης, B

18. Τριεστάσεως conl. Ducang. 24. θειρμῶς conl. Boiv.

absistunt, quam et arcem expugnent, et eorum, qui intus sint, belli iure
 potiantur. Demum Apocauci filio, cum iis quos secum habebat, trucidato,
 per omnes urbis plateas crudeliter circumferunt infelicia caesorum capita
 ad eos territandos, qui similibus moliantur.

11. Sed me illud paene fugit, quod de Ioanne Batatze narrandum erat:
 qui et ipse cum ignobilis genere esset, dives ex apographicis negotiationi-
 bus evaserat, alias ex aliis subinde suscipiendo, et ab humilioribus ad maio-
 res aempus transcendendo. Novissime ipsius Thessalonicae praefecturam ma-
 gna pecuniae vi redemerat, atque illuc ab imperatrice Anna missus fuerat.
 Nec longo post tempore elapso, cum quaestuosam peram nondum ut vole-
 bat gravidam effecisset, inde erat eiectus, subrogante Apocaucum filium suum;
 quem et ipsam impetus plebis, ut paulo ante diximus, ferro absumpsit. (II.)
 Id Batatze probrosum sibi duxerat, et dolore percitus ad Cantacuzenum
 desciverat; tum pro perfugio habens ditionis Thracicae castellum, continuis
 inde excursionibus factis, maxime metuendus evaserat. Nam quos armis
 aggrediebatur, iis certam perniciem afferebat, magnis ex Asia viribus ad-
 iutus; quas petenti ipsi ab urbe Troia mittebat Solymanus satrapa, cum
 quo ille paulo ante, data in matrimonium filia, affinitatem iunxerat. (III.)
 Quamdiu itaque vixit Apocaucus, acerrimus hostis ac permolustus Byzan-

- A. M. 6853 διὰ τὸν τοῦ Ἀποκαύκου παῖδα δηλαδὴ καὶ τὴν ἀφαίρεισιν τῆς
 Ind. 13 ἐπιτροπῆς ἀπεχθῶς διακειμένος πρὸς αὐτόν. ἐπεὶ δ' Ἀπόκαυκος
 μὲν ἔξ ἀνθρώπων ἦν, ἀγώνισμα ξίφους γενόμενος, καὶ ἔδει Βυ-
 ζαντιοῖς ἀνδρὸς θερμοτέρου καὶ δραστήριου ἐπιεικῶς ἔχοντος
 φρόνημα, γράμματα ἐφοίτα συχνὰ πρὸς τῆς βασιλίδος Ἄννης⁵
 V.377 αὐτῷ, μακρῶν δωρεῶν καὶ ἀξιομάτων ἐπαγγελίας κομίζοντα, εἰ
 C βούλοιο διᾶδοχος ἐλθὼν καταστῆναι καὶ βουλῆς καὶ τρόπων καὶ
 δόλων Καντακουζηνοῦ. ταῦτα τὴν ἐκείνου διάνοιαν ἔθραυσε, καὶ
 τὴν γνώμην μετήνευκε· καὶ τοῦ καιροῦ καθάπερ ὀστράκου μετα-
 πεσότος, πλείω τὴν συμμαχίδα δύναμιν ἐκ Περσῶν μετεπέμ-
 10 πετο· καὶ συχνὰ κατατρέχων ἐδήου καὶ ἔκαε τὰς τῷ Καντακου-
 ζηνῷ προσεδόνηκυίας χώρας καὶ πόλεις, καὶ τὰ τῶν Βυζαντιῶν
 ἔπειθε ῥᾶστα φρονεῖν, τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην διαδιδράσκειν
 D ἐθέλοντας. (A.) Ἄλλ' οὐδ' αὐτὸς τῆς τοιαύτης ὤνατο σπουδῆς.
 ἐπεὶ γὰρ ὁ Καντακουζηνὸς τὴν διαστροφὴν καὶ μετάθεσιν τῆς τοῦ¹⁵
 Βατάτζη διακήκοι γνώμης, τάχιστα συνέστειλεν εἰς τὰ φρούρια
 πάντας καρποὺς ὄρου τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς βοσκήμασιν,
 ἐπιειπὼν, ὡς εὐρήσει τὰς τῆς ἐπιορκίας ἐκτίσεις πρὸς τοῦ ἐπιορ-
 κουμένου θεοῦ· ὡς ἐντεῦθεν ἐλθόντα μετὰ τῆς Περσικῆς δυνά-
 20 μews Βατάτζην ἐρήμοις τε ἐντυγχάνειν οἰκητόρων ταῖς χώραις
 E καὶ ταῖς πόαις ἄνευ βοσκημάτων, καὶ λιμῷ διὰ ταῦτα πιεζομέ-
 νους ἐπάγειναι Πέρσας. ταῦτα παρὰ τὰς ἐπαγγελίας καὶ τὰς
 ἐμβριθεῖς ἐκείνας ἐλπίδας θεασαμένοις τοῖς βαρβάροις ἄχθε-

8. Post δόλων Boiv. excidisse putat τοῦ Ἀποκαύκου κατὰ τοῦ.

tinis Batatzes fuit, ob subrogatum videlicet Apocauci filium et ademptam sibi praefecturam ipsimet Apocauco infensus. Ubi autem Apocaucus, ferro interemptus, e vivis excessit, cum indigerent Byzantini viro acri et eo, cuius animus esset ad quidlibet audendum promptissimus, frequentes ad illum Annae imperatricis litterae perlatae sunt, per quas magna ei munera magnaeque dignitates promittebantur, si vellet et consiliorum et morum et fraudum successor Apocauco existere. Ea illius animum fregere. Itaque mutata sententia, converso tesserae instar rerum statu, maiora arcessit Persarum auxilia; crebris incursionibus vastat et incendit regiones et urbes, quae ad Cantacuzenum desciverant; et facillime eas impellit, si urgentem necessitatem effugere velint, ut Byzantium partes sequantur. (IV.) Sed nec ipse fructum ullum ex hac molitione percepit. Ubi enim perversam et mutatam Batatae sententiam Cantacuzenus audivit, statim fructus omnes cum hominibus ac bestiis coegit intra castella; tum illum dixit luiturum periorum poenas numini periorum offenso. Batatzes itaque, Persicis cum copiis mox adveniens, vacuas cultoribus regiones et sine bestiis pascua invenit; atque hinc factum, ut Persae, quos ducebat, fame laborarent. Quod cum barbari contra promissa, contra uberrimas illas spes, pati se viderent,

οδηγαί τε ἐξεγένετο καὶ ἀποκτείνουσι τοῦτον ἐς Καντακουζην- A. C. 1345
 ὃν τὴν ταχίστην μεταθεῖναι τὴν γνώμην ὁμοῦ τῇ χειρὶ. τοῦτο ^{Imp. Io Pa-}
 δὴ βουλευθεῖσι καὶ πέπρακται παραχρῆμα· καὶ τοῦ δεινοῦ καὶ ^{laeol. 4}
 προσάντους ἐς τὸ δεξιὸν τε καὶ εὐμενέστερον τὰ τῆς τύχης ἔρρει
 εἰς Καντακουζηνῶν, τοσοῦτων ἐχθρῶν ἀπονητὶ ὅλον ἐξ αὐτομάτου
 γίνου καταστρεφόμενων.

segre tulerunt; istoque occiso, animum statim et vires ad Cantacuzenum
 transtulerunt. Quod ubi semel decretum, continuo et perfectum est; coe-
 perantque ab adversa infestaque fortuna melius iam et felicius ire Cantacu-
 zeni res, tot hostibus nullo labore et suapte quasi confectis.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΙΕ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER DECIMUS QUINTUS.

ARGUMENTUM.

Orales, Romanis dissidentibus, inualescit. Urbes multas inoadit. Serphas ipsas ad deditionem subigit. Romanum se imperatorem pronunciat. Imperium cum filio partitur. Quantam eo tempore Cantacuzenus Thraciae partem tenuerit. Thracia Persarum incursionibus crebris vastata. Cantacuzeni inopia: item Byzantinorum. Anna imperatrix pessime res administrat. Sacris imaginibus non parcat. Divites vesat. Ex ipso S. Sophiae templo abreptos in vincula coniicit. Galataci profugos excipiunt. Asyli ius vetustissimum: apud omnes gentes sanctum et inviolatum: a Christianis neglectum. Eversa ecclesiae dogmata. Ob eas causas templum subita ruina deformatum (Cap. 1). Templum sanctae Sophiae, qua parte orientem spectat, collapsio hemisphaerio dehiscit. Eius cladis magnitudo verbis amplificata. Civium concursus et comploratio. Ipsorum nobilium, ac imprimis foeminarum in exportandis ruderibus pia sedulitas. Substructa ab imperatore Andronico fundamenta ruinae sistunt. Rei Byzantinae status miserimus. Lacedaemonii post Leutricam, Romani post Cannensem pugnam, mulieribus aurum interdixere. Byzantini cur vestibus pullis passim uti coeperint. Deus hominum morbis lente medetur. Facilius aedificat, quam destruit (2). Imperantium culpa excusantur, rerum causis ad arcanam Dei providentiam relatis. Cantacuzenus nimium superplex et abiectus in epistolis. Multum sibi et republicae obsuit cunctando. Quoniam viros maxime imitari debuerit. Gregoras epistolam eius selectam prolaturus, qua fide eam exhibiturus sit, docet. Epistola ad patriarcham. Scripta fuit rubris litteris, ipsius Cantacuzeni manu. Recisa sunt, quae ad rem minus pertinebant. Caetera ornatius enunciata (3). Patriarcha minore tandem fastu respondet. Sese et Cantacuzenum partim excusat, partim damnat. Rebus lapsis succurrendum cenet. Pacem suadendo Annam offendit. Huius in Cantacuzenum et Irenen odium, ex selotypia natum; fons malorum omnium. Patriarchae tamen et totius curiae Byzantinae gravior quam Annae culpa (4). Cantacuzenus Selybriam in deditionem accipit. Orestiade ab Hierosolymitano patriarcha coronatur. By-

zantium clandestinis molitionibus conatur invadere. Hyrcanum, Bithymiae satrapam, generum adsumit. Anna quoque Persica auxilia arcessit. Barbari acciti praedas agunt. Captivorum ingens numerus. Annum Augustae durus et immitis. Persas Romanos viae socios ac duces dari sibi frustra postulant. Pace cum Cantacuzeno facta domum redeunt. De cometa, qui superiore anno apparuerat (5). Nobiles Genava exacti, classe instructa, Chium improviso adoriuntur. Chii se et moenia sua strenue defendunt. Commeatu interclusi dedunt se hostibus. Idem et Phocaeenses faciunt. Phaceolatus imperatorias triremes armat. Duae Latinorum naves capit. Galataei, ea re offensi, ab advehendo frumento statim abstinere. Receptis rebus suis, redeunt in gratiam cum Byzantiis. Phaceolatum minus terrent, qui idcirco stipatores circa se habere cogitur (6). Augustae implacabilis; patriarcham dignitate spoliare statuit, idque per Palamitam, ob rescissum Tomum illi infensos. Palamam iampridem carcere incluserat. Quasnam ob causas. Eodem adversus patriarcham adiutore utitur. Magnae inde rixae et dogmaticae altercationes. Gregoras patriarcham inter et Palamam arbiter constitutus. Novas opiniones damnat. Augustam offendit. Sententiam scripto tradere iubetur. Ea occasione data, novos doctores refellit. Gregorii Nazianzeni verba opponit: item Basilii Magni. Non ideo reprehendendus, quod victoriam de adversariis non reportaverit. Immo constantiae et religionis ergo laudandus. Exulaturus fortasse, nisi Cantacuzenus Byzantium interest cepisset (7). Cum Phaceolato clam agitur de introducendo in urbem Cantacuzeno. Phaceolatus, aucto stipatorum suorum numero, rem aggreditur. Cantacuzenum urget. Diem condidit. Urbis portas noctu reserat. Cantacuzeni incruentus ingressus. Palatio exclusus in proximo diversatur. Annus et dies captae ab eo urbis. Augusta, infirmis viribus, feros et contumas: Galataeos auxilio vocat. Aequissimas pacis condiciones proterve respuit. Galataeorum triremes duae suppetias ei veniunt. Repelluntur. Cantacuzenus alteram et tertiam legationem mavult mittere, quam vim facere. Eosdem legat, qui biennio ante ad eum missi venerant. Iubet meminisse, quae tum praedixerit. Legati re infecta redeunt. Cantacuzeni mira clementia. Milites, eo incio, palatium oppugnant. Maritimam partem capiunt. Revocantur. Annae avaritas. Legatio superba. Extremum discrimen. Pacem oblatam vis tandem accipit (8). Quicumque in palatio vincti tenebantur, liberi omnes dimissi, solo patriarcha excepto, cuius res altius repetuntur. Eius apud Annam auctoritas summa. Palamas, ob novas opiniones, non quia Cantacuzeno faveret, in vincula coniectus. Ut patriarcha Augustam a se alienaverit. Ut haec adversus eum cum Palamitis conspirarit. Episcopis dies indicitur ad abrogandam patriarchae dignitatem. Interim Anna aegrotat. Convalescit. Diem episcopis rursus indicit. Tabellas, per quas officii admonetur, a confessore oblatas, rumpit. Ipsum, minacibus verbis correptum, domo exigit. Patriarcha absens et inauditus damnatur. Synodum mensa sumptuosa et immodesti risus excipiunt. Ea ipsa nocte Byzantium captum. Cantacuzenus, ne aut Annae easque filio incommode, palatio cedit. Domicilium sibi constituit circa Alexii triclinium. Qualem se erga patriarcham gesserit. Cum monasterio primum includit; deinde Didymotichum ablegat. Ea omnia Gregoras alii relinquit accuratius narranda. Ipse ad propositum redit (9). Quibus artibus Palamitae Annam simul et Cantacuzenum sibi mancipaverint. Palamas, cum se ipsum non posset, patriarcham fecit Isidorum, Monembasiae episcopum electum. Huius erga Palamam merita. Episcopi plerique patriarcham novum iubent anathema esse, haud impune. Ut undecunus in eundem ad orthodoxis scripti et Byzantium missi anathematismi fuerint (10). Cantacuzenus et Isidorus mutuam sibi operam ad summos honores adipiscendos praestant. Cur ille iterum inauguratus. Cur ea res non in S. Sophiae templo, sed in Blachernensi, celebrata sit. Duorum imperatorum et trium Augusta-

rum scdilia. Pompa equestris. Solemnis e palatio prospectus. Epulae. Stannea et fictilia vasa. Corium inauratum et gemmae vitreae in diadematis ac vestimentis. Tanta inopia causa duplex. Pecunias ab iis qui aerarium exhauerant Cantacuzenus non repetit; incertum, utrum lenitate, an timiditate. Suorum postulata et querelas ut eluserit. Eius filia Helena Ioanni Palaeologo nubit (11). Isidorus patriarcha pronunciatum a decessore suo in Cantacuzenianos anathematismum adrogat. Risum et indignationem movet, qui reus sit, et alios absolvat. Episcopos eligit rudes et indoctos. Palamas Thessalonicae episcopus ab eo ordinatus eiusce urbis ingressu prohibetur. Gregoras ecclesiasticarum rerum fusiores expositionem aliis relinquit (12).

A M. 6853

Ind. 13

A. C. 1345

Imp. Io. Pa-

laeol. 5

α'. Κράλη δὲ τῷ Τριβαλλῶν ἡγεμόνι κόρος οὐκ ἦν, ἐντρο-
 φῶντι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς κατ' ἀλλήλων καὶ δι' ἀλλήλων στύσει,
 καὶ καιρὸν εἶναι λογιζομένῳ προσήκοντα μάλιστα τοῦτον αὐτοῦ
 P. 467 τῇ πλεονεξία καὶ δώρων τῆς τύχης τὸ κράτιστον. διὸ καὶ καθά-
 περ φλόξ ἐπήει καὶ ἐπενέμετο διηνεκῶς τὰς πρόσω πόλεις καὶ χώ-
 ρας Ῥωμαίων δουλούμενος, μηδενὸς ὄντος, ὅτῳ ἂν ἀντίστασθαι
 Βῆ ταῖς τοιαύταις αὐτοῦ γε ὀρμαῖς. Βυζαντίοις μὲν γὰρ πολλῷ δι'
 V. 378 ἐφέσεως μῦλλον ἦν, καὶ σιωπῶσι καὶ ἐκλαλοῦσι, προδεδῶσθαι
 οἱ μέχρι Χριστουπόλεως ἅπαντα, ἣ Καντακουζηνῷ προσγενέσθαι
 κήσασθαι. Καντακουζηνῷ δὲ τοῦτο μὲν ἀβούλητον ὄλως ἦν·
 περισπωμένῳ δ' ὅμως ἐς τὰς ἐκ τῶν ὁμοφύλων μάχας καιρὸς
 ὑπερμαχεῖν οὐκ ἐνῆν. διὰ δὴ ταῦτα καὶ πλὴν Θεσσαλονίκης
 ἅπαντα μέχρι στενῶν Χριστουπόλεως κεινῶν δεδούλωνται· μεθ'
 Cῶν καὶ Σεβρῶν ὑπάρχει τὸ μέγα τε καὶ θαυμάσιον ἄστυ, λιμῶ
 καὶ πολιορκία μακρῇ προδοθὲν καθ' ὁμολογίαν, δυοῖν ἀμηχάνοις¹⁵
 ἐχθροῖς. (B.) Ἐντεῦθεν ὁ Κράλης μελῶν ἑαυτοῦ καταστάς
 καὶ δαψιλεστέραν ἑαυτῷ ποριζόμενος τὴν ὄφρὸν (ᾤετο γὰρ οὐδὲ
 τῶν μέχρι Βυζαντίου λειπομένων Ῥωμαίοις ἀνθέξειν οὐδὲν πρὸς

1. Crali autem Triballorum principi, seditionibus iis, quibus Romani inter se et adversus se invicem saeviebant, ad delicias abutenti, satis nondum erat. Nempe is opportunum illud cupiditati suae tempus et donum fortunae esse ducebat longe maximum. Pervadebat igitur flammae instar, et continenter populabatur subigebatque obvias quasque Romanorum urbes et regiones; quod nemo esset, cui illos impetus reprimere vacaret. Byzantiis enim, et tacitis et confidentibus, optatius multo erat omnia illi Christopolin usque prodi, quam Cantacuzeno acquiri. Cantacuzeno autem omnino quidem nolente id fiebat; civilibus tamen bellis distracto propugnare non licebat. Ea propter omnia ab illo, Thessalonica excepta, Christopolin usque subacta sunt. Atque in iis ipsae etiam Serrhae, magna illa et praeclara civitas, fame et longa obsidione, duobus sane molestissimis hostibus, ad deditionem compulsae. (II.) Ex eo Crales supra se ipsum evectus sumptoque inde grandiori supercilio (nihil quippe eorum, quae Byzantium usque Romanis supererant, viribus suis et supremae potestati restitutum arbitra-

τὴν ἐκεῖτου ῥώμην τε καὶ ἡγεμονικὴν ἀρχὴν) βασιλέα Ῥωμαίων Δ. M. 6853
 ἑαυτὸν ἀνηγόρευσε, τὴν τε βύρβαρον δίαιταν ἐς τὰ Ῥωμαίων A. C. 1845
 ἤμειψεν ἤθη καὶ καλύπτρα καὶ πάσαις στολαῖς διασήμοις, ὀπό- Imp. Io. Pa-
 σαι τῇ μεγάλῃ ταύτῃ γε προσήκουσιν ἀρχῇ, περιφανῶς ἐχρήσατό D
 5 τε καὶ χρῆται γε μέχρι καὶ ἐς ἐμέ. ἤδη δὲ καὶ πρὸς τὸν υἱὸν τὴν P. 468
 δλην ἡγεμονίαν ἐνείματο· καὶ τῷ μὲν ἄρχειν παρέσχε, κατὰ τὰ
 εἰθισμένα τοῖς Τριβαλλοῖς, τῆς ἕκ τε κόλπου τοῦ Ἰονίου καὶ
 αὐτοῦ Ἰστρου τοῦ ποταμοῦ μέχρι τῆς τῶν Σκοπίων πόλεως, ἧς καὶ
 ποταμὸς Ἄξιός ἐκείθεν ποθεν μέγιστος κάτεισι παραναύων ἡγε-
 10 μονίας· ἑαυτῷ δ' αὐτῶν ἐκεῖθεν Ῥωμαϊκῶν χωρῶν καὶ πόλεων,
 κατὰ τὴν εἰθισμένην Ῥωμαίοις δίαιταν, ἄχρι καὶ ἐς τὰ περὶ Χρι-
 στούπολιν τῶν παρόδων στενά. τὰ γε μὴν ἐκ τῶν τοιούτων στε- B
 νῶν ἄχρι Σηλυβρίας καὶ Δέρκου πάντ' εἶχεν ἤδη Καντακουζην-
 νὸς ὑποχείρια, πλὴν Χερρόνησου. (Γ.) Περσικαὶ δὲ δυνάμεις,
 15 ἔξ Ἀσίας δι' Ἐλλησπόντου πῦσαν ὥραν διαπεραιούμεναι, καθά-
 περ ἔξ οἰκέων ἐς οἰκέας νομάς καὶ ἐπαύλεις, συχρὰς ἐποιούντο
 νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τὰς θηριώδεις ἐφόδους κατὰ τῶν Θρα-
 κικῶν πόλεων, νῦν μὲν αὐτονομία χρώμενοι ληστρικῇ, νῦν δὲ
 συμμαχεῖν προσποιούμενοι Καντακουζηνῷ. ὅπως δ' ἄρα ἦν, ἐνό- C
 20 σουν αἱ πόλεις καὶ μάλα πονήρως εἶχον Ῥωμαίοις πᾶσι τὰ πρά-
 γματα. οὔτε γὰρ ὑπόζυγων, οὔτε ποιμνίων οὐδὲν τοῖς ταλαιπώ-
 ροις Θραξίν ἐλλείπτο, οὔτε βοῶν ἀροτήρων οὐδεῖς, δι' ὧν οἱ
 γεωργοὶ τὰς τῆς γῆς ἀναμοχλεύοντες αὐλακὰς τὸν ἡμερήσιον
 καὶ ἀναγκαῖον ἐκπορίζονται δασμὸν τῇ γαστρὶ. κἀντεῦθεν ἀσπό-

20. πᾶσι Βοῖν. pro καῖσι.

batur) Romanum imperatorem ipse se pronunciauit, et vivendi genus a barbarico ad Romanum morem transtulit, tiaraque et omnibus, quae magni huius imperii propria sunt, insignibus palam usus est, et ad hoc usque tempus utitur. Iam vero et cum filio totum imperium partitus illi quidem, ut secundum Triballorum instituta imperaret, ea regione cessit, quae ab Ionio sinu et Istro flumine ad Scopiorum usque urbem pertinet; quam provinciam maximus fluvius sursum alicunde praeterlabitur Axius: sibi vero Romanas regiones et urbes, Romanis institutis regendas, illinc usque ad Christopolitanas fauces reservavit. Quae autem ab illis angustiis ad urbes usque Selybriam et Dercum occurrunt, ea iam omnia Cantacuzenus subegerat, Chersoneso excepta. (III.) At Persae ex Asia per Hellespontum quancunque tempestate, tanquam ab suis ad suas possessiones et sedes advecti, noctu atque interdium, ferarum instar civitates Thraciae adoriebantur: nunc latronum licentia utendo; nunc se Cantacuzeni copias auxiliiarias simulando. Sane ut ut erat, laborabant urbes, et cum omnibus Romanis pessime agebatur. Nihil enim iumentorum, nihil pecorum miserimis Thracibus reliqui erat; nihil ex bubus aratoribus; quorum opera agricolae, perrupto terrae gremio, quotidianum et necessarium parant faucibus vectigal. Cum itaque

- A. M. 6853 ρου τε καταλειμμένης τῆς γῆς καὶ ἀνθρώπων ἐρήμιον παντά-
 Ind. 13 **D** πασι, καὶ τὸ ὄλον εἰπεῖν θηριώδους, ἀπορία χρημάτων ἐμίστιζε
 μὲν ἱκανῶς τὸν βασιλέα Κωντακουζηνόν, περιῖοντα Θοράκην·
 ἐμίστιζε δ' οὐχ ἤττον καὶ Βυζαντίους, τῆς βασιλίδος Ἄννης καί-
 ριον οὐδὲν περὶ τὴν τῶν πραγμάτων μελετᾶν οὐτ' εἰδυίας οὐτ' 5
 ἐθελούσης διοίκησιν· ἀλλ' ἀφαιρουμένης μὲν τὸν τῶν ἱερῶν εἰ-
 κόνων κόσμον ἀνέδην, καὶ ὃν μὲν ἐκποιουμένης, ὃν δὲ χωνεῖα
Ε παραπεμπούσης· προφάσει μὲν διὰ τὴν ἐς τὰ κοινὰ χρείαν, τὸ
 δὲ πλεῖστον εἰς ἑαυτῆς ἴδιον κέρδος. (Α.) Ταῦτα δ' ἐργαζο-
 μένη οὐδὲ τοῦ κικουρηγεῖν ἀπέσχετο τοὺς ἐνδόξους, καὶ ὅσοι 10
 χρημάτων οἰκείων περισσία προὔχεν ἐδόκουν. δι' ἣ δὴ καὶ ἐς τὸ
 μέγα καὶ περιβόητον ἱερὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἀσύλου πάλαι
 καταφυγῆς κεκτημένον προνόμια, καταφεύγοντας ἀπέσπων φεῦ
Γ ἄπληρως, καὶ πάσαις ἀπεώθουν χερσὶν εἰς εἰρκτὴν καὶ λήθης
 ἅπαν φάναι φρούριον· ὡς ἀναγκασθέντας ἤδη λοιπὸν τοὺς τα- 15
V. 379 λαιπώρους (ἐφευρετικὸν γὰρ εἶναι φασὶ τὴν ἀνάγκην) ἐς τὸ τοῦ
 Γαλάτου καταφεύγειν φρούριον, τῆς περιστάσεως τοῦτο μηχαν-
 ησησαμένης ἐξ αὐτομάτου φρούριον ὄχυρὸν καὶ ἱερὰν τινα ἄγκυ-
 ραν καὶ ἄσυλον ὄντως καταφυγὴν. καίτοι καὶ βαρβύροις καὶ
 Ἕλλησι, καὶ πάσῃ γῆ καὶ θαλάσῃ, καὶ πάσαις ἡγεμονικαῖς 20
P. 469 ἔξουσίαις, εἰθισμένον αἰεὶ δι' αἰῶνος οἴκτου καὶ σπλάγγων τοι-
 αῦτα κεκτῆσθαι δέγματα. Χριστιανοῖς δ' οὖσιν ἡμῖν, καὶ νῦν
 μάλιστα χρῆζουσι τῆς ὁμοίας πρὸς Θεοῦ τυγχάνειν συμμαχίας,

5. μελετᾶν em. Boiv. pro μελετῶν. 11. περισσία Boiv. pro πο-
 ρουσία.

ex eo terra inculta remansisset, et colonis omnino vacua, ac prorsus (ut
 ita dicam) fera, Cantacuzenum imperatorem, regiones illas circumeuntem,
 non mediocris flagellabat pecuniae inopia; nec minor Byzantios, cum im-
 peratrix Anna nihil circa rerum administrationem opportune statuere aut
 posset aut vellet; sed sacrarum imaginum ornamenta licentius detraheret,
 et alia venderet, alia ad aurificem mitteret; specie quidem, ut in usus pu-
 blicos impenderet; at maxima ex parte, ut in rem suam converteret. (IV.)
 Haec porro cum faceret, ne tum quidem ab vexandis iis abstinebat, qui il-
 lustriores erant, aut rei familiaris copia abundare videbantur. Quocirca et
 eos, qui ad magnum celeberrimumque S. Sophiae templum, inviolati iamdiu
 perfugii privilegiis ornatum, confugissent, avellebant heu crudeliter ac to-
 tis viribus in carcerem et in quamlibet (ut ita dicam) Oblivii arcem detru-
 debant. Coacti itaque miseri (etenim ingeniosum quiddam esse necessita-
 tem ferunt) ad Galataeum castellum confugiebant, ipsa videlicet calamitate
 suapte illud sibi providente, praesidium firmum et sacram quandam anco-
 ram et inviolatum vere perfugium. Atqui et barbaris et Graecis, et omni
 terrae ac mari, et omnibus imperiis ab omni aevo moris fuit, ut misericor-
 diae et affectus talia apud se haberent exempla. A nobis vero, qui et Chri-
 stiani sumus, et nunc maxime simili numinis auxilio indigemus, illud inter-

ἐπίρηται τε καὶ παραλέλυται. (E.) Οὐ μόνον δὲ, ἀλλ' ὡσπερ A. C. 1345
Imp. Io. Palaeol. 5
 κάλω ῥαγέντος καὶ δόγματα τῆς ἐκκλησίας ἀνατέτραπται, καὶ
 θεῖοι πατέρων κανόνες συγκέχρυνται καὶ πεπάτηνται. δι' ἃ δὴ καὶ
 αὐτὶ τοῦ ναοῦ τὸ κάλλος ἠκρωτηρίασται, καὶ ἐς τὸ ἔδαφος ἐβ-
 5 ῥίπται· δεικνύντος οὕτως προφανῶς τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τῶν φαι-
 νομένων τὴν τῶν οὕτω παρανομουμένων ὑπερβολὴν, καὶ οἶον
 τὴν μέλλουσαν προαναφωνοῦντος καὶ ἀπειλοῦντος ἐκδίκησιν. καὶ
 μοι δοκεῖ διὰ τοῦτ' ἄνευ σεισμοῦ καὶ περικλονήσεως γῆς γεγενῆ-
 σθαι τὸ πάθος τοῦτ'.

10 β'. Ἐσπέρα μὲν γὰρ ἦν ἤδη καὶ οὐρανὸς αἴθριος, περὶ που C
 τὰ μέσα τῆς νυκτὸς, ὅτε πῦσι μὲν ἀνθρώπων ὀφθαλμοῖς βαθεῖς
 ληνοβατοῦσα κίρησι τοὺς ὕπνου ἢ τῆς νυκτὸς σιωπῇ, πρὸς δ'
 ᾧδὸς νυκτερινὰς ἀλεκτρονέες τὰς τε πτέρυγας κινεῖν καὶ τὰς ἐμ-
 φάντους σάλπιγγας ἀνοίγειν ἐμμελῶς μελετῶσι, καὶ τηρικαῦτα πέ-
 15 πτωκεν ἢ μία τῶν αἰθερίων φάναϊ τεττάρων ἀσπίδων, ἢ πρὸς ἥλιον
 ἀνίσχοντα βλέπουσα, συννεφελκύσασά τε καὶ συγκαθελοῦσα ἑαυτῇ
 καὶ ὅσον ἠπῆρειδεν ὁ ἐπεκάθητο ἡμισφαίριον· καὶ συντέτριπται D
 μὲν τὰ κρυπτόμενα κάλλη τοῦ βήματος· συντέτριπται δ' ὁ τῶν
 θεῶν ἐκείνων κόσμος εἰκόνων· ἢ δὲ διὰ πάντων ἤκουσα χάρις
 20 ἔσβεσται ταχὺ, καθάπερ ἄνθος ἐν ἄγρῳ καὶ ῥόδον ἐν λειμῶνι,
 ὅπότ' ἀκρὶς καὶ κάμπη τις ἀδόκητος ἀθρόον ἐπιδράμοι. ἢ δὲ τοῦς
 ἱεροῦς ἐκείνους κίονας περιελίττουσά τε καὶ ποικίλλουσα καὶ νι-
 κῶσα τὸ ἀμιλλώμενον ἅπαν Θεοῦ λαξευτικῇ παντάπασιν ἐβ-
 ῥύη τε καὶ ἔσβεσται, λεπτότητα μιμησαμένη ψηφίδων. πατη-

dicitur atque abrogatur. (V.) Quinimo, tanquam ruptis retinaculis, et ipsa quoque ecclesiae dogmata evertuntur, et sacra Patrum praescripta confunduntur ac pedibus subiiciuntur. Eam ob causam ipsa templi pulchritudo mutilata est et ad terram afflicta; Deo palam ita significante, et evidentibus ostentis declarante, quam enormis foret eiusmodi impietas, futuramque ultionem quasi praenunciante ac minitante: unde et factum puto, ut citra terrae tremorem et agitationem clades illa accideret.

2. Nocte enim iam fere media, caelo sereno, cum silentium ipsum omnibus hominum oculis invergit ac veluti imprimit soporem altissimum; cum et galli ad nocturnos cantus alas movere et ingenitas buccinas modulate inflare meditantur, e quatuor illis arcubus, caelo paene dixerim aemulis, unus, orienti nempe obversus, procubuit, secum trahens et eadem ruina involvens, quaecumque hemisphaerium superimpositum fulciebant: atque ita deleta sunt, quae in bemate pulchra inerant et recondita; deletus est sacrarum imaginum nitor; et gratia illa ubique diffusa brevi evanuit, veluti flos in agro, aut rosa in horto, quando vel locusta vel improvisa eruca statim incurrerit. Illa vero, quae columnas sacras vestiebat ac distinguebat, omne nemulum opus supergressa Phidiae sculptura, effusa omnino et deleta est, minutissimis calculis exaequata. Conciones autem, et conventus, et quae

- A. M. 6853 γύρεις δὲ καὶ ξυναυλῖαι καὶ ἄμιλλαι συνήθεις ἐκεῖ, λογικαὶ τε καὶ
Ind. 18 ἱεραὶ, παννόχοι τε καὶ πανημέριοι, πρὸς ἀφώνιαν μετήνεγκαν
- P. 470 τὴν σπουδὴν ὅπ' ἐκπλήξεως. καὶ νῦν τὸ παγκόσμιον θέατρον, τὸ
πάσης γλώττης τερπνὸν ἀφήγημα, ὃ πάσης ἀκοῆς γλυκὺς θόρυ-
βος, ἀόρατον ἔστηκε θέαμα, καὶ στήλη τις οἶον ἔμψυχος δι' αἰ-5
θέρος ποιουμένη τὴν τραγωδίαν, καὶ πάσης γῆς προκαλουμένη
δάκρυα, καὶ ὥσπερ στόμα διὰ τῆς ὀροφῆς ἄνω διάρασα περι-
φανῶς ἤλιψ καὶ ἀστράσι τὴν ἀδικίαν προσαγγέλλει, καὶ τοὺς οὐ-
V. 380 ρανοὺς μονοουχὶ προκαλουμένη μάρτυρας ἐκεῖνα δὴ τὰ τῶν
Β προφητῶν περιάδει πρὸς κύριον· „ὦιοι μητρός μου ἐμαχέσαντό 10
με· ἐπάταξάν με, ἐτραυμάτισάν με· καὶ ἡ ὑπερηφανία τῶν μι-
σούντων με ἀνέβη διὰ παντός.” (B.) Τούτων δ' οὕτω συμβε-
βηκότων, τῆς φήμης ἔωθεν ἔνδειξις καὶ ἀγὰ πῦσαν διαδοθει-
σης τὴν πόλιν, βοή καὶ θρήνος ἠγείρετο μελῶν, ἡ κατ' ἐκείνον
τὸν πάλαι, ὁπότε Ναβουχοδονόσορ ὁ Ἀσσύριος, ἄρδην ἔξανδρα-15
C ποδισάμενος Ἱερουσαλήμ, ὁμοῦ καὶ τὸ τοῦ Σολομωντείου νεῶ
καθεῖλέ τε καὶ ἀφήρηται κλέος. ἐκενοῦντο τοῖνον οἰκίαι πᾶσαι
καὶ ἄγοραὶ καὶ θέατρα, καὶ πάντες ἐπὶ τὴν θέαν τοῦ πάθους
ἀθρόον ἐξέθειον· καὶ οὐδεὶς ἦν, ὅτε προὔργιαυτερον ἕτερον ἦν τῶν
ἀπάντων, ὃ τῆς σπουδῆς ἀπασχολῆσαι ταύτης ἂν δυνηθεῖη. περι-20
στάντες οὖν καὶ ἀπολοφυράμενοι πάντες, ὁπόσον εἰκὸς, ἔπειτα
κῦψαντες ἐξεφόρουν τὴν ὕλην τῶν ἐρειπίων· καὶ ἦν οὐδεὶς τῶν
D ἀπάντων τέως ἀξυντελής· οὐδ' ἦν ἐκεῖ διακρίνειν πλούσιον ἐκ
πενήτων, οὐδ' ἐξ ἀδόξων ἔνδοξον, οὐδ' ἐκ δεσπότου δοῦλον, οὐ
- . 22. κῦψαντες Βοῖν. pro κῦψαντες.

solebant haberi illic diebus et noctibus perpetuis dialecticae theologicaeque disputationes, studium suum in silentium prae stupore verterunt. Et nunc theatrum illud universo orbi commune, iucundus omnis linguae sermo, dulcissimum auribus quibuslibet murmur, inadspectum adest spectaculum, et quaedam velut columna animata tragoediam medio aëre exhibet; totiusque orbis lacrymas ciet; et ore quasi per culmen superne ducto, soli et astris indignum facinus palam annunciat; caelum denique tantum non testem advocat, et prophetica illa Deo occinit: „Filiis matris meae pugnaverunt contra me: percusserunt me, vulneraverunt me; et superbia eorum, qui oderunt me, ascendit semper.” (II.) Id cum ita accidisset, manante statim fama, et per totam urbem mane disseminata, maior et clamor et luctus excitatus est, quam olim exstitit, cum Assyrius Nabuchodonosor, Solyma funditus eversa, Salomonici quoque templi magnificentiam diruit atque sustulit. Omnia itaque et tecta et fora et theatra deserebantur, omnibus ad illius cladis spectaculum confestim accurrentibus: et nemo erat, cui aliud quidquam curae impensioris esset, quod ab officio illo posset avocare. Circumfusi igitur et lamentati omnes, quantum par erat, mox inclinato corpore materiem et rudera exportabant; nec tum quisquam ex omnibus erat immunis; nec ibi divitem a paupere discerneres, nec illustrem ab obscuro, nec

μετὰν οὐδ' ἐκ βαναύσων ἐγενῆ. ἀλλὰ πρὸς μίαν ἐπίσης ἀνε- A. C. 1345
κίρατο πάντων ἢ πρόθεσις ζήλου φοράν. πολὺ γε μὴν τῶν ἀν- Imp. Io. Pa-
δρῶν ἢ τῶν γυναικῶν ὑπερεῖχεν εἰς τοῦτον σπουδῆ. ἄτε γὰρ εὐ- laeol. 5
παθέστερον πρὸς δακρύων τὸ γένος φοράν, πλουσίοις λοιπὸν
5 τοῖς δάκρυσι φαίνουσαι τὰς τε πλίνθους καὶ πέτρας ἐκείνας ἐπειτα
ἐπειθῶν τοῖς ὤμοις, οὐδαμῆ περιλάμπρων ἐνδυμάτων ἐνταῦθα
φροντίζουσαι, ῥηγνυμένων καὶ κόνειος πληρουμένων ὑπὸ τε τῆς
πολυμυγοῦς ἐκείνης ὕλης ὑπὸ τε τῆς ἐξ ἀλλήλων καὶ δι' ἀλλήλων
συνεχοῦς τε καὶ ἀγχιστροφῶν περιφορᾶς. εἶπεν ἄν τις πηγὰς
10 ἀφίεμαι δακρύων τὴν ὕλην ἐκφορουμένην ἐκείνην· οὕτω κατὰ πο-
ταμοὺς ἐχώρει τότε δάκρυα πασῶν ἐκεῖ γυναικῶν, ἐνδόξων ὁμοῦ
καὶ ἀδόξων, καὶ οὕτω μακροῖς ἀνεμύγνυτο θρήνοις ὁ ζῆλος ἐκε-
νῶν καὶ ἡ σπουδῆ, ῥαστώνης οὐδεμιᾶς δυνηθείσης διακόψαι τὸν
δρόμον καὶ τὴν συνέχειαν, ἐφ' ὅλοις ἐγγύς που νυχθημέροις τριά-
15 κοντα. (Γ.) Ἐλέγτο μέντοι πρὸς τῶν πολλῶν, ὡς εἰ μὴ προῦ-
πάρχειν συνέβαινε τὰς πρὸς ἔω κρηπίδας καὶ τὰ ἐρείσματα, ὅποσα
πρὸς Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως πάλαι ἀνωκοδομήνται πᾶν τοι
φιλοτιμῶς, κἄν πολλαπλάσιον ἐγεγόνει τὸ πτόμμα καὶ τῶν γε P. 471
ἀνιᾶτων ἐν ἧν. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον· καὶ τὸ
20 θέρος ἐν τούτοις ἐτελεύτα. (Δ.) Κακῶν δ' ἀνακαχῆ τις οὐτ'
ἦν, οὐτ' ἠλπίζετο· ἀλλ' ἐφ' ἑτέροις ἕτερον διηνεκῶς ἐπέβρι, καὶ
ἐπὶ τὸ χεῖρον ἤβρι καὶ προῦβαινε. ἢ τε γὰρ γῆ παντάπασιν
εἰπεῖν ἄσπορος τε καὶ ἀγεώργητος ἐλείπετο· τῶν τ' ἐπιτηδείων

6. περὶ λαμπρῶν conī. Boiv.

servum a domino, nec nobilem ab operis mercenarila. Sed in eundem ar-
doris impetum omnium pariter voluntas coalescebat. Mulierum tamen se-
dulitas multo maior quam hominum in navanda opera fuit. Etenim illae,
utpote sexu ad uberam lacrymarum vim propensiore, largo denum fletu
lateres ac lapides illos respergebant; humeris deinde imponebant, neuti-
quam tunc sollicitae de sumptuosis vestimentis, quae et lacerabat et pul-
vere opplebat tum confusa illa materia, tum continua et crebro iterata ab
aliis ad alios per manus translatio. Dixisses materiam illam, quae exporta-
batur, lacrymarum fontibus scatire: adeo tunc torrentium instar ibant
omnium quae erant illic mulierum, illustrium simul et ignobilium, lacrymae:
adeo ingenti luctu mixtus erat illarum zelus et officiosa diligentia: siquidem
illos cursus et continuos labores nulla potuit mollietas interrompere, per-
petuis ferme triginta diebus et noctibus. (III.) Caeterum a plerisque dicti-
tabatur, nisi orientem versus occurrissent fundamenta et moles, quas iam-
pridem imperator Andronicus magnifice admodum substruxerat, futuram
multo maiorem ruinam, atque illud vulnus insanabile exstiturum fuisse. Porro
haec ita se habuerunt; ac in iis aestas consumpta est. (IV.) Malorum au-
tem remissio nulla neque erat, neque sperabatur; sed perpetuo alia ex aliis
affluebant, ingravescebantque et provehebantur in peius. Nam et terra se-
minibus omnino paene fraudabatur, et inculta remanebat; et rerum ad vi-

- A. M. 6858 μακρά τις ἐπεπόλαξε σπάνις διὰ τὰς τῶν ἄλλοτ' ἄλλων πολε-
 Ind. 13 B μίων ἐφόδους· καὶ ἅμα χρημάτων πόρος ἦν οὐδείς οὐδαμῶθεν,
 οὔτε τοῖς πέντησιν ἐννοῆσαι δι' ἐργασίας ἤσπειροσῶν, οὔτε τοῖς
 ἄρχουσιν, ὅθεν ἐρανόν τινα διασμολογοῦντες ἀργυρολογήσουσι.
 καὶ ἦν ἰδεῖν κενομένας τὰς πόλεις, καὶ τοὺς μὲν ἐς ἄλλοδαπήν
 μεταικοῦντας, τοὺς δ' ἐν ἀπογνώσει μένοντας. (E.) Καὶ Λακε-
 δαιμόνιοι μὲν πάλαι χρυσοφορεῖν τὰς γυναικας ἔπασσαν, καὶ ἅμα
 Coί τὸ τῆς πάλαι Γώρης διοικοῦντες ἀξίωμα, ψηφισμασί τε καὶ
 δόγμασι δημοσίοις καὶ ὑσαλεύτοις ἐκάτεροι· οἱ μὲν διὰ τὸ ἐν
 V. 381 Λείκτροις ὑπὸ Θηβαίωχ σφισι γενόμενον πύθος, ὁπότε δὴ μι- 10
 κροῦ τὴν πᾶσαν ἔκτειρεν ὀπλιτικὴν ἀκμὴν τῆς Σπάρτης Ἐπαμει-
 τῶνδας ἐκείνος, Βοιωταρχῶν τηνικαῦτα· οἱ δὲ δι' Ἀννιβαν τὸν
 Καρχηδόσιον, ὁπότε περὶ τε Κανύσιον πεδίον καὶ Ἀφείδιον πο-
 ταμὸν τοῖς κατὰ Ῥωμαίων μικροῖς ἐκείνοις τροπαλοῖς τελευταῖον
 D τοῦτ' ἐπιθείς καὶ συγκλείσας τὴν μυριάριθμον ἐκείνην Ῥωμαίων 15
 κατηγονίσαστο στρατιάν· ὡς τοῖς πλοουσίοις ἐκείνοις αἵμασι βαρῆ-
 ναί τε ποταμοῦ τὸ ῥόθιον καὶ, ἄνευ ὕδατος, αἱμάτων ἔχειν ἄνω-
 θεν εἶναι δοκεῖν τὰς πηγὰς. (ς'.) Νῦν δ' ὡσπερ ἐξ ἐνός τινος αὐ-
 τομάτου κηρύγματος, διαδραμόντος ὑπῴσας πόλεις Ῥωμαίων,
 μήτε μηδένα ἀνδρῶν μήτε γυναικῶν μηδεμίαν λαμπροφορεῖν, 20
 ἀλλ' ὁμοσε πάντας ἐλέσθαι μελαίναις ἐσθῆσι ξυνεπεπτῶκει κε-
 E χρῆσθαι, οὓς μὲν λύπης ἔνεκα προὑπαρξιάσης ἕπαξ, οὓς δὲ διὰ
 τὰς κοινὰς καὶ δημοσίουσ κῆράς τε καὶ συμφορὰς τῶν ὁμοφύλων·
 ὡς μὴ πόλει καὶ πολιτείᾳ τὰ Ῥωμαίων ἐοικέναι πράγματα, ἀλλ'

13. Κανύσιον dici pro Καννήσιον vult Boiv.

clum necessarium magnam quandam inopiam induxerant hostium alias alio-
 rum incursiones; nec parandae alicunde pecuniae ratio ulla a pauperibus ex-
 cogitari poterat, quamcumque illi artem exercerent: nec erat magnatibus,
 unde corrogata aliqua stipe pecuniam cogere; et urbes videre erat deso-
 latas, aliis peregre abeuntibus, aliis domi desperata salute remanentibus.
 (V.) Olim quidem Lacedaemonii mulieribus edixerunt, ut gestare aurum de-
 sinerent; nec non ii, qui veteris Romae imperium administrabant; consuetis
 utrique et decretis publicis, iisque inconcussis: illi propter Leuctris acce-
 ptam a Thebanis cladem, cum robur Spartaee militare totum fere excisum est
 virtute illius Epaminondae, qui tum Boeotias imperabat: hi vero, eo quod
 Hannibal Carthaginensis in Cannensi agro, apud Aufidum flumen, magnis
 illis, quas de Romanis reportaverat, victoriis novissima adiecta, coactas in
 unum locum innumerabiles Romanorum copias ita profligavit, ut largo cra-
 ore tinctis fluctibus, non ex aquae sed e sanguinis fontibus derivari amnis
 videretur. (VI.) Nunc vero, quasi edicto aliquo totas Romanorum urbes
 suapte pervagato, sic usu venit, ut nullus vir, nulla mulier veste candente,
 sed omnes pulla uterentur; alii dolore aliquo semel praeepto, alii commu-
 nem ac publicam vicem et suorum civium infortunia dolentes; ita ut non ci-
 vilitati reive publicae simile esset Romanum imperium, sed obscura quaedam

- ἀμαυρά τινα καμίντων εἶδωλα εἶναι, καὶ πόρρωθεν μονοῦδ' A. C. 1345
προαναφωνοῦντα ἀλλήλοισ τὴν ἔνδον τῆς ψυχῆς φλεγμονὴν, ὅσῃ Imp. Io. Pa-
ἐκίστω δαψιλῶς χορηγεῖν οὐ λήγει τὸ καχόδαιμον νῦν τῆς Ῥω- laeol. 5
μαίων τύχης· παραπλησίως τῶν ἱατρῶν ἐκείνοις, ἐπάγοντος τοῦ F
59 τοῦ τοῖς κοινοῖς τε καὶ ἰδιάζουσι Ῥωμαίων πράγμασι τὴν ἰα-
τρειοῦσαν δίκη, οὐ μὴ τῇ ὀξυτάτῃ καὶ ἀνυσιμωπιάτῃ κέχρηται
καυτηρία, ὅτι μὴ τῇ μαλακωτέρῃ τε καὶ διὰ μακροῦ ποιουμένη
τοῦ χρόνου τὴν ἴασι· ὁ πολλῶ δὲ τοῦ προτέρου δοκεῖ πως ἀνα-
ρότερον, οὐ συνιᾷσι τοῖς πλείστοις τοὺς θείους καὶ οἰκονομικοὺς
10 τῆς προνοίας τρόπους, ὅποτε καιρὸν ἐθέλοι διδόναι μετανοίας
τοῖς τὰ μέγιστα ἁμαρτάνουσι. ἀνθρώποις μὲν γὰρ πολλῶ ῥῆον P. 472
τὰς οἰκείας ἐστὶν οἰκοδομίας καθαιρεῖν, ἢ κτελεῖν· θεῷ δέ, φι-
λανθρώπων γε ὄντι, ταχίστην μὲν τὴν οἰκοδομὴν καὶ σύστασιν,
καὶ θῦττον ἢ λόγος, τῶν γινομένων ποιεῖσθαι· τὴν δέ γε καθαι-
15 ρεῖσιν διὰ μακροῦ τε τοῦ χρόνου καὶ βραδυτέραν ὡς τὰ πολλὰ,
καὶ μάλ' αὖ μόλις· μονοουχὶ δεικνύντι περιφανῶς, ἐκάτερον εἶναι,
τὸ μὲν αὐτῷ κατὰ βούλησιν, τὸ δέ κατ' ἀμφοτέρω· τό, τ' ἀβού-
λητον*** καὶ ὁ πρὸς διόρθωσιν ἔχει κράτιστον σύμβουλον ἡμῶ
καὶ σύμμαχον τὸν τοῦ χρόνου διάυλον.
- 20 γ'. Ταῦτ' ἔγνων καὶ αὐτὸς οὔτε νοσήροτα περὶ τὰ πολέ- A. M. 6854
μα καὶ ἀφελειαν περὶ τὴν ἐνεστῶσαν περίστασιν ἔγω καταγι- Ind. 14
νώσκειν τοῦ βουσιλέως Κωνσταντίνου, οὔτε ζηλοτυπίαν καὶ κότον Imp. Io. Pa-
ἀπέραντον Ἄννης αἰτιῶσθαι, καὶ ἀκατάλακτον ἔχθραν· ἀλλὰ laeol. 5
μυστικωτέροισ τινῶ τῆς προνοίας τρόπους· ἢ τὰ πάντα καλῶς V. 382

18. Nonnulla desunt. Vide Notas.

simulacra luce carentium esse viderentur, quae e longinquo sibi invicem quasi praedicarent intimum animi dolorem; eum nempe, quem unicuique non desinit cumulate exhibere praesens Romanorum infelicitas. Nimirum publicis et privatis Romanorum rebus divina iustitia sic ferme medetur, ut illi medici, qui non praesentissimo efficacissimoque cauterio utuntur, sed leniore, et curationem in longum ducturo. Istud autem multo quam illud molestius videtur; non intelligentibus plerisque divina et benigna Providentiae consilia, quando illa poenitendi spatium iis largitur, qui gravissime deliquerint. Etenim hominibus quidem multo facilius est propria aedificia destruere, quam construere: Deo autem, utpote clementiori, rerum aedificatio et coagmentatio celerrime ac dicto citius, eversio non nisi longo tempore, et ut plurimum lentius, aegreque admodum perficitur. Nimirum ille tantum non aperte ostendit, alterum quidem se volente, alterum vero partim volente, partim nolente fieri *** quod ad emendationem optimum habet consiliarium et adiutorem, moram ipsam longi temporis.

3. Haec et ipse mecum statu nimiae Cantacuzenum imperatorem ausim damnare; nec zelotypiam Annae et odium implacabile causari; sed occul- tiora quaedam Providentiae consilia, quae omnia recte administrans crimi-

- A. M. 6854 Διοικοῦσα τὰς ἐν ἄλλοις ἡμαρτημένας αἰτίας καιροῖς ἐν ἑτέροις·
 Ind. 14 λαμπρῶς ἀποδίδωσι, γεωργίας μιμουμένη λόγους· ἢ καὶ αὐτὴ
 C τὴν τῶν σπερμάτων καταβολὴν ἐν ἄλλοις τῇ γῆ ποιομένη και-
 ροῖς ἐν ἑτέροις τρυγῆ τοὺς καρπούς. (B.) Διὰ δὴ ταῦτα καὶ
 μνησθῆναι μῦς τινας ἀνεπιφθόνως τῶν ἐπιστολῶν Καντακουζην-5
 νοῦ, γενομένοις ἡμῖν ἐνταυθοῖ τῆς διηγῆσεως, πρὸς βουλήσεως
 γίνεται· αἱ διὰ τοῦτο σεσίγηται μοι μέχρι νῦν, καὶ ταῦτα πολ-
 λαί τινες οὔσαι καὶ συνεχεῖς αἱ πεμπόμεναι πρὸς αὐτοῦ Βυζαν-
 τίοις, ὅτι πολλὴν τινα τὴν ὑπόπτωσιν εἶχον καὶ σμικροπρεπῆ
 D τῖνα τὴν παράκλησιν· ἔξδν διαγρηγορήσαντι στρατηγικώτερον 10
 τρόπον κραταιότεραν ποιήσασθαι καὶ σπουδαιότεραν τὴν τοῦ
 ἀγῶνος κρίσιν, καὶ μὴ μάτην οὕτω τρίβειν τὸν χρόνον, καὶ φθει-
 ρειν μὲν ἑαυτὸν, φθίρειν δὲ τὰ Ῥωμαίων οὐ δέον πράγματα, ὡς
 καὶ ἐς γόνυ πεσόντα ἤδη μηκέτ' ἐλπίζειν ῥαδίως ἐπὶ τῶν εἰδικμένων
 P. 473 κρηπίδων ἐστήξαι· ἔχειν γὰρ αὐτὸν, εἶπερ ἐβούλετο, πρὸς ἀρ- 15
 χαιότερα τὴν μίμησιν ἀναφέρειν τῶν ἔργων, Ἀλεξίου τοῦ Κομνη-
 νοῦ δηλαδὴ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ (ὧν ἡ ὀξύτης εὐχερῶς Βυζαν-
 τίοις ἀφείλετο, προσηκόντως φυλάττεσθαι τὴν τῶν πολεμίων ἐπί-
 νοιαν καὶ τὸ τῆς ἐφόδου τάχος) καὶ μυρία ἐν ἄλλοις ἄλλα τῶν
 τε δημοφύλων καὶ ἀλλοφύλων, παραπλησίαις καὶ μελλοσιν ἐντετυ- 20
 χηκότων ἄλλοτ' ἄλλως ἄλλων περιστάσεσι βιαίων καὶ δυσανταγω-
 B νωτικωτέρων μάλα πραγμάτων. (Γ.) Ὅμως ἐπεὶ τοῖς τῆς προ-
 νοίας ἀπορρήτοις πελάγεσι τὸ τῶν τοιοῦτων λόγων ἐπαφήκαμεν
 σκάφος, φέρε τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδῶμεν, μῦς τινας τῶν Καντα-

nibus alio tempore admissis alio mercedem amplam rependit; agriculturæ morem imitata, quæ et ipsa, alio tempore mandatis terræ seminibus, alio colligit fructus. (II.) Quapropter hac in parte historię libet selectam unam ex Cantacuzeni epistolis citra invidiam proferre: quas ideo hactenus omisit (quamvis ille multas et continuas ad Byzantios miserit), quia nimiam quandam humilitatem et indignas obsecrationes continebant; cum ille posset, si (ut imperatorem decuit) vigilans fuisset, maiori strenuitate ac diligentia totam controversiam dirimere, non autem ita tempus frustra terere, simulque et se ipsum et Romanum imperium, cum minime oporteret, adeo afflictere, ut iam in genua prolapsus non speret institutum se unquam facile prioribus vestigiis. Potuit enim ille, si voluisset, antiquiora quaedam sibi ad imitandum facta proponere, Alexii nempe Comneni, et eorum, qui ipsum antecessere (quorum acris virtus Byzantibus facile præcipuit, ne hostium consilia celeritatemque impressionis opportune præcaverent) et infinita diversaque tam popularium suorum quam externorum hominum exempla, qui in similibus atque etiam in maioribus negotiorum turbulentorum difficiliorumque molestiis alias aliter versati sunt. (III.) Verum quia arcano Providentię profundo earum rerum causas et rationes, veluti cymbam aliquam, permisimus; age, promissum absolvamus, ac unam ex longioribus

κουζηνου μακρων ἐς Βυζαντίους ἐπιστολῶν ποιησάμενοι μνήμην, A. C. 1346
 του τε μήκους ὑφαιρούμενοι τὰ πλείστα, του ἐπαχθοῦς εἴνεκα, Imp. Io. Pa-
 και ἅμα τὸ ἀκαλλῆς τῶν λέξεων πῆ μὲν μικρὸν ὑπερβιόντες τε και laeol. 5
 ἀνεγείροντες, του ὑπερέπους εἴνεκα τῶν ἀκούσειν μελλόντων, πῆ
 5δ' ἐῶντες, διὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἐναργεστέραν τῶν λεγομένων C
 δῆλωσιν. (A.) „Ὅϊσθα“, φησὶν, „ἀγιώτατε δέσποτα πατριάρχα,
 τὴν φιλίαν, ὁπόσῃν ἐνεδειξάμην πρὸς σὲ και τὴν σὴν τιμὴν, και
 ὁπόσοι σοι κατὰ γένος προσῆκον· ὅσῃν τε σπουδὴν εἰσήνεγκα,
 πρὸς τὴν πατριαρχικὴν ἀναχθῆναί σε περιωπῆν, μήτε μηδεμιᾶς
 10γενομένης μνήμης οὐδενὶ τῶν ἐπισκόπων και πρεσβυτέρων ἐν ταῖς
 πατριαρχικαῖς ψηφηφορταῖς περὶ σοῦ, μήτ' αὐτῶν ἡμῶν εἰσαγα- D
 γόντων τὴν μνήμην ὑπὲρ τὴν σὴν, ἀναμφιλεκτον εὐρηκότων τὴν
 εἰσαγωγὴν, ἀφανεία τετιμημένην τέως μακρᾷ και βυθεία. ὅμως
 οἴσθα, ὁπόσους τηλικαῦτα διητηλήκαμεν ὑπὲρ τῆς σῆς τοὺς πόρους
 15τιμῆς, πάντων ἀνθισταμένων μικροῦ, και τυραννικὴν καλούν-
 των ἐκείνην ἡμῶν τὴν σπουδὴν. οἴσθα δ' αὐτῶν και μετὰ τὸ γενέ-
 σθαι, πόσαις ἐνέτυχες περιστάσεσι πρὸς τοῦ Ἀποκαύκου, τὰς βα-
 σιλικὰς ὑπορύττοντος ἀκούς, και συχνὰ τῶν θρόνων σε πείθον- E
 τος καθελείν. ὦν ἀπάντων καθαιρέτης ὑπῆρχον αὐτὸς, μηχανή-
 20μασι ἀνθιστάς μηχανήματα και ἐλεπόλεσι ἐλεπόλεις, και πύρ-
 γος σοι γινόμενος κράτιστος και θεμέλιος ἄσειστος. Δέον οὖν
 και σὲ τοῖς ὁμοίοις ἡμῶν ἀμελεσθαι, σὺ δὲ και προσεπιδαφι-
 λεύσω τὰ χειρίστα καθ' ἡμῶν. δεηθῆναί σε χρεῶν τοίνυν τοῦ
 θεοῦ, μὴ παραπλησίον τυχεῖν ἐκείνου κριτοῦ. και εἰ μὲν εἰς πεί-

Cantacuzeni ad Byzantios epistolis sic afferamus, ut et pleraque taedii vi-
 tandi gratia recidamus, et invenustas dictiones, modo auditorum et decori
 ipsius causa fulciamus leviter et erigamus, modo ad rerum veritatem evi-
 dentius declarandam intactas relinquamus. (IV.) „Scis (inquit) sanctissime
 domine patriarcha, quam studiosum me et tui et dignitatis tuae et eorum
 omnium, qui te cognitione attingerent, semper gesserim; et quantum dili-
 gentiae contulerim, ut tu ad patriarchalem honorem eveherere, cum nullus
 de te sive episcopus, sive presbyter, mentionem in ferendis suffragiis eli-
 gendoque patriarcha inieciisset, nec ipsa tui nominatio, quam magna et pro-
 funda caligine ad illam usque diem dignati fuerant, controversia caruisset.
 Scis tamen, quantos honoris tui causa labores tum sustinuerim, omnibus
 ferme refragantibus, ac nostrum illud studium tyrannicam vocitantibus. Scis
 rursus et quantis, postquam patriarcha renunciatus es, negotiis implicatus
 fueris, obtundente imperatoris aures Apocauco, atque ut te de gradu deici-
 ceret subinde suadente. Haec ego omnia compressi, machinationes machina-
 tionibus, vires viribus opponendo, ac me ipsum tibi propugnaculum muni-
 tissimum fundamentumque inconcussum praebendo. Cum itaque paribus pa-
 tria referri oporteret, tu nos iniuriis cumulosos pessime remuneratus es. Su-
 perest igitur, ut Deum roges, ne eum iudicem experiri tui similem. Quod

- A. M. 6854 ραν ἰὼν πρότερον συνεβούλευες μὲν ἕμοι τὰ δοκοῦντα χρηστὰ,
 Ind. 14 F εὐρισκας δ' οὖν δυσανασχετοῦντα καὶ μὴ πειθόμενον, ἄν τινα
 V. 383 πρόφασιν ἢ σὴ καθ' ἡμῶν τῆς κακίας ταύτης συσκευῆ· νῦν δ'
 οὐδένα σοι λόγον εὐπροφάσιστον οἶμαι λελείφθαι, πρὸς ἀπολο-
 γίαν τῶν οὕτω δρωμένων ἰόντι. ἤπαξ γὰρ ἀπειρηκότες παντάπασιν
 τὴν πρὸς ἐμὲ τοῦ λοιποῦ συμφωνίαν, ἔξ οὐδεμιᾶς προφάσεως,
 P. 474 οὐδένα περὶ τῶν ἀποβαινόντων ἐντεῦθεν ταῖς Ῥωμαίων πράγμασι
 δυσχερῶν ποιῆσθαι λόγον πεφρόντικας. Ἐὶ οὖν ὄψε γούν, μετὰ
 τὴν πείραν τῆς ἀποβύσεως καὶ τῶν ἐν ὄψει διηγεκαὶ κακῶν, εἰς
 τὸ τῆς εἰρήνης ἀποβλέψαις καλὸν, σώξεις μὲν τὸ κατάλειμμα τῶν 10
 Ῥωμαίων, σώξεις δὲ σαντόν, καὶ βασιλέα τὸν νέον, μετὰ τῆς μη-
 τρὸς καὶ βασιλίδος Ἄννης. εἰ δὲ τοῖς ὁμοίοις ἔτι θέλεις ἐπιμένειν,
 ἡμεῖς μὲν οὐκ ἐθέλονται βουληθεῖημεν ἄν ποτε γενέσθαι τῆς οἰ-
 Βκειας τύχης καὶ ζωῆς προδόται· σοὶ δ' ἔσται μετὰ μελος ἀνόνη-
 τος, αἰσχρνομένη καὶ κινδυνεύοντι περὶ τὰ μέγιστα, σὺν γε δὴ 15
 τοῖς ταῦτά σοι συμβουλευομένοις. Ὅμνυμι δὲ σοὶ τὴν ἄγίαν καὶ
 ζωαρχικὴν τριάδα, τὸν ἕνα θεόν, ὡς οὔτε ζῶντος τοῦ μακαρίτου
 βασιλέως, οὔτε θανόντος, μεμελέτηκα οὔτε βεβούλευμαι δρῶν
 τῶν ὑπάντων οὐδὲν, ὃ μὴ κατὰ γνώμην ἦν ἐκείνῳ, τῶν βασι-
 λείων ἕνεκα πραγμάτων δηλαδὴ, οὔτε μὴν κατὰ τῆς ἐκείνου συ- 20
 C ζύγου, οὔτ' αὐ κατὰ τοῦ νέου βασιλέως κάκεινων νόμων· οὐδ' ἦν
 ἦν ἀπέδιδον μετὰ τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον βασιλικὴν ἔμοιγε
 τιμὴν, ἐν ταῖς ὑπαντήσεσι τῶν οἰκείων ἀποβάντες ἵππων, τῆς
 2. εἰχεν add. cod. Vat. 5. ἀπειρηκότες pro ἀπειρηκώς, ut Boiv.
 annotat.

si, facto prius mei periculo, ea quidem suasisses mihi, quae tu optima censis-
 sisses, me vero impatientem et minime audientem dicto offendisses, fuisset
 certe aliquis tuae in nos iniquae molitionis praetextus. Nunc vero nulla,
 opinor, tibi plausibilis ratio relicta est, si ad ea quae fecisti defendenda ag-
 grediare. Abiecta enim semel, nullo praetextu, omni mecum in posterum
 coniunctione, nullam rationem habuisti eorum malorum, quae in Romanum imperium inde redundarent. At si sero saltem, ipso
 eventu et continuo malorum conspectu edoctus, ad pacis bona respicias, ser-
 uabis etiamnum et Romanorum quod superest, et te ipsum, et iuniorem im-
 peratorem cum matre Anna imperatrice. Sin velis in eodem semper insti-
 tuto perstare, nobis sane, ut fortunam ac vitam nostram ultro prodamus,
 nunquam volentibus accidet: te autem nequicquam poenitebit, pudore af-
 fectum, et in maximis periclitantem, cum iis qui eadem tecum senserint.
 Ego vero sacrosantam aliamque Trinitatem, Deum unicum, iuro, me nec vivo
 Divae memoriae imperatore, nec eodem mortuo, meditatam esse aut con-
 stituisse quidquam facere, quod non illi probatum fuisset, quantum scilicet
 ad imperatoria negotia attinerit: non quidem adversus illius coniugem;
 neque etiam adversus iuniorem imperatorem, eorum filium: neque honorem
 illum, quem mihi post imperatoris mortem propriis equis desilientes obvii
 quique tribuebant, de sententia mea mihi unquam, sed proprio quodam il-

ἐμῆς ἐτύγχανε γνώμης, ἀλλὰ τις ἰδιότροπος ἐκείνων δορμή. ἐγὼ δὲ A. C. 1846
 πάντ' ἔδρων ἕει μετὰ τῆς οἰκοθεν δαπάνης, ὅσα συντήρησιν εἶχε Imp. Io. Pa-
 τῆς τούτων ζωῆς, καὶ ἀσφαλείας σφίσι ἐπῆρχεν ἀκρόπολις. Οὐ laeol. 5
 τοίνυν σιωπήσειν εἰς τέλος τὴν θείαν οἶομαι δίκην, τοσαύτης μὲν **D**
 5 ῥαγείσης κατ' ἐμοῦ καὶ τῶν σὺν ἐμοὶ τῆς ἀδικίας ἐξ ὑμῶν, το-
 σοῦτων δὲ χεθέντων αἱμάτων, τοσοῦτων δὲ γενομένων καὶ γινομέ-
 νων διὰ τὴν ὑμετέραν κακίαν ἐφόδων βυρβαρικῶν, τοσοῦτων δ'
 αἰχμαλώτων νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἀπυγομένων· ἀλλὰ ταχεῖαν
 καὶ ἀποχρῶσαν καὶ καθ' ὑμῶν ἐποίσειν τὴν ἐκδίκησιν, ὥσπερ
 10 δῆτα καὶ κατὰ τῶν ἄλλων, οὓς ἔργον ξίφους, ἐμοῦ σιωπῶντος,
 ἐπεπράχει τὸ θεῖον πρὸ ὀφθαλμῶν ὑμῶν, ἵν' ὑμεῖς τοῖς τῶν ἄλ- **E**
 λων κακοῖς παιδευθεῖητε. εἰ μέντοι τοσαύτην ἐθρέψατε δι' ἐμὲ
 τὴν θηριωδίαν ἐν τῇ ψυχῇ κατὰ πάντων ἀπλῶς Χριστιανῶν, καὶ
 σιδήρου μὲν παντὸς σκληροτέραν ἐκτήσυσθε τὴν καρδίαν, φειδῶ
 15 δὲ πῦσα καὶ οἶκτος ἅπας καθάπαξ ἐρῶν τῶν σπλάγγων, μάφ-
 τος ἔστω πρῶτον μὲν ὃ τὰ πάντα βλέπων ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς
 τοῦ θεοῦ· δεύτερον δ', ἣ τὰ πάντα βόσκουσα τὰν γῆν λαμπὰς **F**
 ἡλίον, ὡς τὸ γ' ἐμὸν παντάπασι μέρος ἀπολελόγημαι, καὶ πλειό-
 νων οὐ δέομαι λόγων. Ἄπτομαι δ' οὖν καὶ τῶν σῶν γονάτων
 20 ἀπάσῃ προθέσει ψυχῆς, καὶ πρὸς τὸν ἀπάντων ὀρκίζω σε ποιη-
 τὴν, μὴ κατοκνήσαντι γένοιτό σοι τὴν ἡμετέραν ταύτην γραφὴν
 λήθης ἐκδοῦναι ῥοθίοις καὶ ἀφανείας πυθμῆσι καλύψαι. ἀλλὰ
 κοινῶσαι φίλοις καὶ συγγενέσι, κοινῶσαι συνετοῖς ἀνδράσιν· ἵνα
 δοῦναι θύτερον, ἢ τὰ συνόλσοντα συμβουλευέσασιν πείθεσθαι ἔχῃς, **P. 475**

9. ὑμῶν em. Boiv. pro ἡμῶν. 20. τοῦ ποιητοῦ conl. Boiv.

lorum motu, delatum fuisse. Enimvero nihil non feci quovis tempore, meis
 etiam impensis, quo conservari eorum vita et salutis praesidium iis muniri
 posset. Non semper itaque, opinor, divina tacebit iustitia, cum vestra in
 me et meos iniquitas eo proruperit; cum sanguinis tantum effusum sit; cum
 tot factae sint, atque etiamnum fiant culpa vestra, barbaricae incursiones;
 cum denique tot captivi noctu pariter et interdiu abducantur. Sed celeres
 a vobis et pares meritis poenas persequetur, uti nimirum a caeteris, quos
 tacente me, sub oculis vestris, ut vos alienis cladibus erudiremini, divinum
 numen ferro absumpsit. Quod si mei causa tantam animo adversus omnes
 Christianos alitis immanitatem, et quovis ferro rigidiora corda geritis, omnis
 autem et moderatio et misericordia semel omnino e visceribus effluxit, testis
 esto primum quidem ille, a quo omnia perspiciuntur; pervigil Dei oculus;
 deinde fax ipsa solis, terrestrium omnium alitrix; me, quod ad me attinebat,
 defensionem meam abunde probavisse, nec rationibus mihi pluribus opus
 esse. Omni igitur animi voluntate genua tua amplector, et per omnium re-
 rum conditorem obsecro te, ne negligentia tua accidat, ut haec nostra epi-
 stola oblivione aut alto silentio mersa obruatur; sed ut cum intimis ac ne-
 cessariis tuis, cum viris intelligentibus eam communices. Ita quippe duorum
 alterum futurum est, ut aut melioris consilii auctores, quos sequare, habeas;

A. M. 6854 ἡ μάρτυρες γοῦν τῶν γινομένων τε καὶ ἀποβατῶντων ἔεν αὐτοί.”

Ind. 14

(B.) Ἐκείνος μὲν οὖν ἐρυθροῖς τε καὶ οἰκειοχείροις εἰς μῆκος ἐκτείνας γράμμασι τὴν ἐπιστολὴν, καὶ πολλῇ τῇ περὶ τὴν δέησιν σμικροπρεπεῖα τοῦ ἡθους χρησάμενος, ἵνα τῷ ἄκρῳ τοῦ μέσου τύχῃ, τὸν λόγον ἐνταῦθά που κατέπασεν. ἡμεῖς δὲ, τῶναγ-5

V.384 καίωτερα τῆς προθέσεως ἐκεῖθεν ἐρανισάμενοι, τὴν προσήκουσαν ἐξεθέμεθα δήλωσιν ἐνταυθοῖ.

B δ. Τῷ γε μὴν πατριάρχει ταῦτα ἀκηκοῦτι, οὐχ οἷαν κατὰ τῶν πρὶν πεμπομένων, τοιαύτην κἀνταῦθα τὴν ὄφρὸν ἐπεδείξατο· ἀλλ’ εἰς τὸ σωφρονέστερον τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῶν τοῦ 10 χρόνου κυμάτων πεπεισμένος τρέπειν τοιάδε τινὲ ἀπεφθέγγατο.

(B.) „Ἀμφοτέροις (φησὶν) εἰκότως ἂν τις ἐπιτιμῆσει, Καντακουζηνῷ τε κάμοι, ἀνθρωπίνως διατεθεῖσι πρὸς τὴν παροῦσαν σπουδῆν, καὶ μηδὲν ὑψηλότερον ἐννοεῖν βουληθεῖσιν, ὡς εἰ μὴ κἂν τὰ τῆς ἄνωθεν συνεπιλαμβύνοι προνομίας, μάταιος πῦσα καδῶπαξ 15 εἰπεῖν τῶν ἀνθρώπων σπουδῆ. ὕθεν ὄψε, μετὰ μακρὰν καὶ δριμυτέραν τὴν πείραν, τὸ δέον μανθάνειν ἀρχόμεθα, ὅτε δυσχερῆς ἢ τῶν σφαλμάτων ἐστὶ διόρθωσις. ὁ μὲν γὰρ εἰς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ τὸν Παλαιολόγον τὴν μνήμην ἀνεγκῶν ἐμέμψατο τὴν εἰς τὸν τοῦ τελευτήσαντος βασιλέως υἱὸν ἀδικίαν καὶ τὴν τοῦ βα- 20

D σιλείου κράτους τυραννικὴν ἀντιληψιν· καὶ βέλτιον ἢ κατ’ ἐκείνον εἰς τὴν τοιαύτην καὶ αὐτὸς ἐληλυθῆναι βεβουλημένος ἐγγείρησεν, αὐτὸς μὲν ὑπόσῳς καὶ μετὰ τινῶν ἀπατηλῶν καὶ σσοφισμένων προφάσεων, τὸ βασιλεῖον περιζώσασθαι κράτος βεβού-

8. Pro ὃ γε μὴν πατρ. τ. ἀκηκοῶς, ut observat Boiv.

aut saltem eorum, quae geruntur quaeque accidunt, ipai testes existant.” (V.) Rubris ille litteris et propria manu cum epistolam longius produxisset, et multam in supplicando pusilli animi significationem dedisset, ut medio extream responderet, orationem ibi ferme conclusit. Nos vero quae ad praesens institutum maxime pertinebant, inde excerpsimus, et eorum expositionem hoc loco, ita ut conveniens erat, edidimus.

4. His patriarcha auditis, non eodem fastu has litteras excepit, quo superiores; sed suadente illius temporis perturbatione, animi sui sententiam ad meliorem frugem revocavit, et sic ferme loquutus est. (II.) „Ambobus.” inquit, „merito quispiam succenseat et Cantacuzeno et mihi, qui nos, ut humanum erat, in praesenti negotio gessimus, ac non altiora quaedam cogitare volumus; inanem videlicet esse omnem omnino hominum diligentiam, nisi et caelestis adsit Providentia. Unde fit, ut aere, post longam et acerbam experientiam, quid expediat tum intelligere incipiamus, cum difficile est nostris mederi erratis. Ktenim hic, cum ad imperatorem Michaëlem Palaeologum animum retulisset, eum, quod imperatoris defuncti filium affecisset iniuria, ac tyrannice in summam potestatem invasisset, improbat; et honestius quam ille eadem aggredi volens, sibi quidem subdole, captiosis quibusdam et commentitiis rationibus allegatis, imperatoriam auctori-

λευται· τὸν δὲ τοῦ τετελευτηκότος υἱὸν βασιλέως εἰληφέναι γαμ- A. C. 1346
 βρὸν ἐπὶ θυγατρὶ πρὸς θαδοχὴν τῆς βασιλείας· πρῶγμα δι- Imp. Io. Pa-
 καιότερον ἴσως καὶ ἡμερον, καὶ πάσης μέμψεως ὑπερόριον ἔχον laeol. 5
 τὸν πόδα. οὗ κατὰ βούλησιν θείων οὐκ ὄντος, ὡς εἶκε, συν- E
 5 πεπτόκει καμὲ πρὸς ἐπισφαλεῖς διανοίας τὸν νοῦν ἀγαγεῖν, καὶ
 πολέμιον ἰσχυρὸν τοῖς ἐκείνου τοιούτοις βουλευμάσι καταστῆναι,
 ἀναμνησθέντα τῆς τοῦ τηρικαῦτα πατριαρχεύοντος Ἀρσενίου να-
 θρότῆτος· δι' ἣν, ὡς ἡμῖν γε νενομίσται, ἐπιπορκαί ποικίλαι τε
 καὶ φρικώδεις προῦβησαν, καὶ τὰ τῆς τότε' ἀδικίας ἐπὶ τὸ μέγ- P. 476
 10 στον προκεχωρήκει· ὡς ἐκεῖθεν τῆς τοῦ Θεοῦ σφοδρῶς ἔκκαυθεί-
 σης ὀργῆς, τὰ μέγιστα κατὰ Ῥωμαίων βλαστῆσαι κακὰ, καὶ μα-
 κροῦς κακοδαμονίας ἐγερθῆναι κατὰ τῶν κοινῶν πραγμάτων καὶ
 βιαλοῦς κλύδωνας ἄχρι καὶ ἐς τὴν τῆμερον. ὧμην γὰρ, ὡς εἰ
 ζῶσαν ἔχων ἐκεῖνος τότε ψυχὴν ἀνδρίστατο τοῖς ἐκείνου περὶ τῆς
 15 βασιλείας βουλευμάσι τε καὶ πρῶγμασιν, ἥμιστ' ἂν δῆπον το- B
 σαῦτα κατὰ Ῥωμαίων ἐέχυτο τὰ δεινὰ. ὄθεν τὴν τότε προσήκου-
 σαν μὲν θεραπείαν, ἥμιστα δὲ γενομένην, ἐν τοῖς νῦν καιροῖς
 καὶ πρῶγμασιν ἐπιδεικνυσθαι θείων ἀπότος, καὶ πολὺν τινα τὸν
 τύπον καὶ τὴν ὄφρην ἐπισυρομένους θρέμας λογισμοῦς, ἀπάση
 20 προθέσει ψυχῆς εἰς τὸν κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ διανέστην πό-
 λεμον, λαμπροῦς τινος δῆθεν προφάσεως ἔχων ἐφόδια πρὸς διέγερ-
 σιν, τὰ τε ἄλλα καὶ ὅπως ἐκ τοῦ παραχορήμα πρὸς ὑπεροφίαν C
 ἤθους ἑαυτὸν μετεσκεῶασε, καὶ ἅμα κὰν ταῖς τῶν οἰκείων ἐπιστο- V. 335
 λῶν ἐπισημασίαις τὸ σύνηθες δοῦλον ἀπειπάτο, ἀφαιρούμενος

tatem arrogare, mortui autem imperatoris filium generum et imperii suc-
 cessorem adsumere decrevit: id quod iustius fortasse benigniusque, et ex-
 tra omnem reprehensionem positum erat. Sed quia alia, ut videtur, Dei
 voluntas fuit, eo factum est, ut et ipse ad incautas cogitationes animum ap-
 pellerem, et hisce illius consilii hostem me acerrimum opponerem, cum Ar-
 senii, qui patriarcha illis temporibus fuit, aecordiam animo reputassem, per
 quam effectum, meo quidem iudicio, ut in varia horrendaque periuria ire-
 tur, et ea quae tum exstitit iniuria progredereur longissime; ita ut, numine
 gravi ira accenso, maxima inde in Romanos pullularint mala, magnaesque
 in rempublicam calamitates et violenti ad hodiernam usque diem fluctus pro-
 ceperint. Putabam enim, si is, animo acri et vivido praeditus, illius tunc
 de imperio invadendo consiliis molitionibusque obstitisset, minime utique tot
 mala redundatura in Romanos fuisse. Medicinam igitur, quae tum oppor-
 tuna quidem erat, sed neutiquam facta est, cum ipse hoc tempore atque hoc
 rerum statu vellem adhibere, et cogitationes animo alerem plenas fastus et
 arrogantiae, omni studio ad persequendum bello Cantacuzenum erexi me; et
 speciosas videlicet quasdam causas, quibus tanquam irritamentis uter, tum
 alias habens, tum maxime, quod ingenium suum ille ad superbiam repente
 traduxisset, ac in propriis epistolis obsignandis usitatum subditis morem

- A. M. 6854 ἄντικρυς Ἄννης τῆς βασιλίδος καὶ τοῦ ταύτης υἱοῦ τὴν ἡγεμο-
 Ind. 14 νικῆν ἐξουσίαν. διὸ καὶ πεπράχαμεν ἄμφω πλὴον οὐδὲν, ἢ πάσιον
 ἐκτρέψαι Ῥωμαίων ἄρδην ἰσχὸν, καὶ μέχρι θεμελίων αὐτῶν κα-
 D θδεῖν, εἴ τί που χρηστῶν ἐλπίδων τοῖς πράγμασι λείπεται ζώ-
 πυρον. τοῖς γὰρ ἀνθρωπίναις ἀναρτῶσι τὸ πᾶν ἐπινοαίς ἐξ ἄβου- 5
 λλας ἐς τοιαύτας κατενηνέχθαι κῆρας οὐδὲν ἀπεικὸς ὅτι μὴ
 καὶ τῷ θεῷ μάλα προσῆκον σκοπῶ, χαλινον μὲν ἐπιτιθέντι σαφῆ
 τῇ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν ἀσθαλείᾳ, διδασκαλίαν δ' ἐναργῆ
 διὰ τῆς τῶν πραγμάτων πείρας περιφανῶς τοῖς ἐφεξῆς αἰῶσι πα-
 Eραπέμποντι· ὡς ἡμῖν τὰ τῆς παροιμίας ἄντικρυς συμβαίνειν ἐκεί- 10
 νης, ἢ κάμηλος (λεγοῦσης) ἐπιθυμιάσασα κεράτων καὶ τὰ ὤτα
 προσαπώλεσεν. ἐπιθυμιάσαντες γὰρ καὶ αὐτοὶ δόξης καὶ τύχης
 μελλόνος, καὶ καιρὸν ἔχον ἐκάτεροι δόξαντες ἐκτεῖναι τοὺς τῶν
 Ῥωμαίων ὄρους, καὶ τῶν ὄντων ἐξέστημεν· καὶ πλουσίων πένη-
 15 τες, καὶ ἐνδόξων ἄδοξοι γεγενήμεθα. ἂ τοῖσιν ἐχοῖν ἡμῖν καὶ 15
 Fδιανοεῖσθαι καὶ δρᾶν ὑπὲρ τοῦ κοινῆ συμφέροντος, πρὶν ἢ πα-
 θεῖν, ὑψὲ γούν, μετὰ τὸ παθεῖν, ἄξιον καὶ διανοεῖσθαι καὶ δρᾶν·
 ἵνα μὴ καὶ τῶν ἀλίτων ἐκείνων ὤμεν χεῖρους, οἷς μετὰ τὸ πλη-
 γῆναι τὴν τῶν κατηκόντων προσγίνεσθαι ἔπεισιν αἰσθησιν.”
 (Γ.) Ταῦτα διανοηθεὶς καὶ φθρεγῶμενος ὁ πατριάρχης λόγοις 20
 πιθανωτέροις ὑπῆει καὶ ἐπεχειρεὶ πείθειν συνθέσθαι καὶ τὴν βα-
 P.477 σιλίδα Ἄνναν. εἶναι γὰρ ἔφρασκε βέλτιον, ἐκόντας Καντακουζηνῶ
 σπεισαμένους, τὴν κρείττω μοῖραν καρποῦσθαι, πρὶν ἄφαιρε-

abdicasset, atque adeo ab imperatrice Anna et ab eius filio supremam po-
 testatem palam auferret. Quamobrem uterque nihil aliud fecimus, nisi to-
 tas penitus Romanorum vires attrivimus, et si qua forte bonae spei scintil-
 lula in rebus reliqua esset, eam funditus sustulimus. Nos enim, qui omnia
 ad humanam industriam imprudentes referunt, eo calamitatis devolvi nihil
 mirum; immo maxime congruit cum divina providentia; cuius est hic sco-
 pus, ut humani animi arrogantiae fraenum certum iniiciat, et per ipsam re-
 rum experientiam evidens ad posteros documentum aperte transmittat. No-
 bis itaque id plane usu venit, quod vulgari proverbio dici solet: Camelum
 cornua appetentem etiam auribus orbatam esse. Nam et ipsi cum amplio-
 rem dignitatem fortunamque appetere, et occasionem utrique Romanos
 limites promovendi oblatam nobis putaremus, etiam illi, qui tum erant, de-
 lecti sumus; iidemque ex opulentis inopes, ex illustribus viles et inglorii
 evasimus. Quae igitur oportebat nos et providere et facere publicae utili-
 tatis causa, antequam lapsi essemus, ea sero saltem, ac postquam lapsi es-
 sumus, facere aequum est ac providere: ne et piscatoribus illis stultiores esse
 videamur, quibus quae facienda fuerint sentire tunc subit, cum indicta est
 plaga.” (III.) Haec patriarcha cum et animo agitasset et ore pronunciasset,
 dictis ad persuadendum accommodatioribus Annam subibat, eique ut sen-
 tentiae suae accederet persuadere conabatur. Satis nempe esse dicitabat,
 pace cum Cantacuzeno sponte facta, partis potiri melioris, quam ubi ab

θέντας ἅπαντα οὐχ ἐκόντας μηδὲ τῆς ἐλαχίστης ἀδακρυτι κλη- A. C. 1246
ρούχους εἶναι δύνασθαι. πρὸς ταῦτα δυσχεράνασα λίαν ἡ βασι- Imp. Io. Pa-
λις ἐπίβουλον ἐκάλει τὸν σύμβουλον, καὶ ὄλαις παλάμαις πόρρω laeol. 5
σου τῶν ὀφθαλμῶν ἐώθει τὸν ἄνθρωπον. αὕτη σκανδάλων ἀρχή
5 καὶ κατάστασις πρώτη κατὰ τοῦ πατριάρχου τῆ βασιλίδι καθέ- B
σταται. (Δ.) Ἄφ' οὗ γὰρ τὸ τῆς ζηλοτυπίας αὐτὴν κατέσχε πά-
θος, ὃ κατὰ τοῦ βασιλέως Καντακουζηνοῦ καὶ τῆς βασιλίδος
Εἰρήνης εἰς τὸ δαψιλέστερον ἔθρεψεν, οὐδ' ἄκροις ὡσιν οὐδαμῆ
ποι' ἠείλετο λόγον ἀκούειν ὑπὲρ ἐκείνων συμβατικών. ἀλλ' ἦν
10 αὐτῆ διάπυρος ἔρωσ καὶ ξένον ἐντροφύημα, λοιδορίας ἀπάσας καὶ
βλασφημίας ἀσέμνους κατ' ἐκείνων καὶ λέγειν αἶι, καὶ λεγόντων
ἄλλων ἀκούειν. τοῦτο περιφανῆ καὶ κατὰδηλον πέπραχε πᾶσιν ἐν C
βραχεῖ τῆς ὄλης κακίας τὴν ῥίζαν, ὅθεν καὶ ἡ τῆς ἐμφυλλου μά-
χης ἐβλάστησε πρόφασις, καὶ ὅπως εἰς τέλος παρέμεινε δαπανῶσα
15 καὶ φθείρουσα τὰ Ῥωμαίων πράγματα. ἦν δ' ἡ τῆς βασιλίδος
Ἄννης ζηλότυπος καὶ χαιρέκακος γνώμη, καθάπερ ἡμῖν ἐν τοῖς
ἀνωτέρω πολλάκις εἴρηται λόγοις· ἥς τὴν Ῥωμαίων ἠλλάξατο
προδήλως εὐδαμονίαν αὕτη, καὶ δι' ἣν τῶν ὄλων προδότις D
πραγμάτων ἐγένετο. (Ε.) Οὐ τοσοῦτον δ' ὀλιμι νειμασῆ ἂν τις
20 αὐτῆ, μὴ δυνηθείση διαβλέψαι καὶ διακρίναι τὸ κρεῖττον ἀπὸ
τοῦ χείρονος, γυναικί τε οὔση καὶ ἀλλοφύλου τροφῆς καὶ δια-
της ἡλικιωτίδι, καὶ ἕμα μὴ δυναμένη παντάπασιν ἀνανῆσαι τοῦ
τῆς ζηλοτυπίας πάθους, ὅσον αὐτῷ τε πατριάρχῃ καὶ συγκλήτῳ V. 386
κάσῃ καὶ γερούσια τσαύτῃ, τῇ παραλόγῳ ταύτῃ καθάπερ ἀν-

inivis omnia ablata essent, ne minimam quidem posse partem sine lacrymis propriam habere. At Anna imperatrix moleste admodum haec ferens eum, qui suavior esset, insidiatorem vocitare, et totis viribus hominem conspectu suo procul amovere. Et haec fuit origo ac primum fundamentum offensio- nis, quae Annam inter et patriarcham intercessit. (IV.) Ex quo enim ze- lotypia tenebatur, quam illa affectionem malam in Cantacuzenum impe- ratorem et imperatricem Irenen impendio alebat; ne primis quidem auri- bus audire unquam sustinuerat verbum ullum de reconcilianda cum iis gra- tia. Sed ipsi libido quaedam flagrans et mirum erat oblectamentum, omnia et maledicta et foeda in eos probra subinde iacere, aut alios audire male- dicentes. Id evidentem et manifestam omnibus brevi effecit totius mali pri- mam radicem, quae et civili bello originem dedisset, et ad extremum usque perstitisset rem Romanam atterere atque labefactare. Nimirum ea erat An- nae imperatricis zelotypia et malignitas, uti nos supra saepe diximus, quam illa Romanae felicitati palam praetulit, et cuius explendae causa totum im- perium prodidit. (V.) Minus tamen, opinor, aliquis ei succenseat, utpote quae meliora distinguere et discernere a peioribus non potuerit; cum et mu- lier esset, et educatione ac vivendi genere peregrino per omnem aetatem instituta esset, simulque haud posset omnino a zelotypiae labe ad sanitatem emergere; quam et ipsi patriarchae, et curiae omni, et tot senatoribus, qui

A. M. 6854 δράποδα πειθομένοις ἔξουσία, κόβον τ' ἀναρῶνται τοσοῦτον
 Ind. 14 **Ε** καὶ πρὸς ἕνα λαθόντας ἐθειλοντὸς φεφῆναι κίνδυνον, καὶ κοινὸν
 ἀλλήλοις γενέσθαι δυστύχημα καὶ ναυάγιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν
 τούτοις ἦν· καὶ ἡ τῶν τῆς βασιλίδος Ἄννης κατὰ τοῦ πατριάρ-
 χου σκανδάλων πρόφασις ἐκ τοιούτων σπινθήρων ἀναρῶνται 5
 πρὸς αἰθερίας φλόγας ἔσχε τὴν ἀρχήν.

P. 478 **ε'** Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς, ἀπογνοὺς τὴν ἐντεῦθεν εἰρήνην,
 ἑτέρας ἐπεχείρησε τέμνειν αὐλακας ἐννοιῶν τε καὶ πράξεων. καὶ
 πρῶτον μὲν σπεύσας εἶλε Σηλυβρίαν καθ' ὁμολογίαν, ἐν ἧ καὶ
 πύργον εἰς ἀκροπόλεως ἀσφάλειαν ὠκοδομήσατο πάνυ τοι ὀχυρόν. 10
 ἔπειτ' ἀπιὼν εἰς Ὀρεστιάδα καὶ συνηθροικῶς τοὺς τε κατὰ Θρά-
 κην ἐπισκόπους, καὶ ὅσοι φυγάδες ἐκ Βυζαντίου γενόμενοι συμ-
 παρῆσαν αὐτῷ, βασιλικὴν περιτίθησι τῇ κεφαλῇ ταινίαν, κατὰ
 Βτὸ πάλαι κεκρατηκὸς τοῖς βασιλεῦσιν ἔθος, τῇ τοιαύτῃ πανη-
 γύρει διακονησαμένου τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου. ἔτυχε 15
 γὰρ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἐκ Βυζαντίου φυγῶδων ἐκεῖ τηρικαῦτα
 πυρών. ἔπειτα κραταιώτερον ἐπέθετο Βυζάντιον ἐλεῖν ταῖς κρύφα
 συσκευαῖς καὶ ἐπιβουλαῖς. (B.) Διὸ καὶ τὸν τῆς Βιθυνίας σα-
 τράπην Ὑρακὸν, μεγίσταις δωρεαῖς τε καὶ ὑποσχέσει τῆς βασι-
 λίδος Ἄννης ὄρων ὑποκλίνειν σκεπτόμενον, καὶ ἅμα συννοῶν, 20
 Ὡς τὰ μέγιστα σφῆλαι δύναται πᾶσαν ἦν ἂν οὗτος ἐπιβάληται
 δρῆν κατὰ Βυζαντίων ἐγχείρησιν, γέτων τε ὧν ἐγγύτατος καὶ
 τῇ δυνάμει τοὺς κατ' αὐτὸν ἤδη Περσικοὺς ὑπεραίρων σατράπας,
 τῶν ἀναγκαίων ἐνόμισεν, ἀγαγέσθαι γυμβρόν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ

veluti mancipia potestati illi insanienti adeo obsequuti sunt, ut aleam eius-
 modi iacerent, et ultro in unum omnes discrimen imprudentes inciderent,
 sibi que invicem commune infortunium atque naufragium existerent. Sed
 haec quidem eo erant redacta; semenque illud fuit offensionum, quae An-
 nam inter ac patriarcham exortae sunt; et ab hisce scintillis ducto initio,
 ad aethera usque ventilatum est incendium.

5. Cantacuzenus vero, abiecta pacis inde habendae spe, alia coepit et
 consilia et facta animo designare. Ac primo quidem cum accelerasset, Se-
 lybriam in deditioem accepit; in qua et turrim, tutandae arcis causa, mu-
 nitionissimam extruxit. Deinde Orestiadem profectus, convocatisque Thra-
 ciae episcopis, et iis omnibus, qui Byzantio egressi apud ipsum exules ad-
 erant, imperatorum capiti diadema imponit, recepto iam inde antiquitus
 principum more, ministro illius celebrationis Hierosolymorum patriarcha.
 Forte enim et ipse tunc cum iis, qui Byzantio exulabant, illic aderat. Ex
 eo enixius incubuit ad capiendum clandestinis molitionibus et insidiis By-
 zantium. (II.) Quamobrem et Bithyniae satrapam Hyrcanum cum ad im-
 peratricis Annae dona et promissa maxima animo inclinantem videret, si-
 mulque intelligeret, posse eum, quaecunque ipse adversus Byzantios esset
 conaturus, maxime labefactare, quod is et proximus esset vicinus, et po-
 tentia Persicos iam illius temporis satrapas anteciret, necesse esse sibi duxit

Μαρία, πάλαι τούτο ζητοῦντα σὺν σφοδρῷ καὶ φλέγοντι τῷ A. C. 1346
 πόδι, καὶ πρὸς τοὺς ἐσχάτους ἐλάσαι κινδύνους, εἰ μὴ τῆς ἐρω- Imp. Io. Pa-
 μένης ἐπιτυχῆς γένοιτο, σφοδρῶς ἀπειλοῦντα. οὐ γὰρ ἦν που τῶν laeol. 5
 εἰκότων, ὡς ποθῶτάτω που διαιωόμενον, πάνυ τοι νέας οὔσης D
 δὲ καὶ εὐπροσώπου τῆς κόρης καὶ γένους εὐδαίμονος, ἑραστὴν ἐκ
 μόνης γενέσθαι τῆς ἀκοῆς, ἄνδρα παρηβηκότα καὶ βάρβαρον.
 καπειδὴ τοὺς περὶ ψυχῆς ἑώρα τὸν Καντακουζηνὸν ἀγῶνας τέως
 σταδιοδρομοῦντα, καιρὸν ἔχειν φήθη, κραταιότερον ἐπιδέσθαι
 τῇ ζητήσῃ. διὸ καὶ νῦν μὲν ταῖς τῆς συμμαχίας ὑποσαίνων ἐλ-
 10 πίοις, νῦν δὲ ταῖς ἀπειλαῖς περιδεῖα καθιστῶν (ἦν γὰρ εἰς πλοῦτον
 ἑλλητικῶς βαθὺν καὶ σφόδρα πολυτελεῖ, καὶ μεγάλην ἔχων ἀρχὴν E
 ἐν Ἀσίᾳ, καὶ πολλὴν περιβεβλημένος δύναμιν ὀπλων καὶ στρα-
 τῶν Περσικῶν) οὐκ εἰς μακρὰν γε ἐτετυγχέει τοῦ ποδομένου,
 καὶ τὰς τῆς βασιλίδος Ἄννης σπονδὰς εὐθὺς ἀπέλατο. καὶ ἦν P. 479
 15 ἐντεῦθεν φοβερός τις καὶ ἄμαχος Καντακουζηνός. (Γ.) Ἀχθε- V. 387
 σθεῖσά γε μὴν ἡ βασίλισς Ἄννα τῷ γεγονότι καὶ ἀπογνοῦσα τῶν
 ἐκείθεν ἐλπίδων ἐφ' ἑτέρας ἐτρέπετο· καὶ δῶρα τὴν ταχίστην δα-
 ψιλότερα πέμψασα τοῖς περὶ Φιλαδελφίαν σατραπίαις Κἄρας καὶ
 Λυδοῦς συνήθροισε, καὶ Ἴωνας, καὶ ὅσοι τῶν ἱππέων ἦσαν ἐκεῖ-
 20 θεν ἐπιλεκτοὶ Περσῶν. καὶ τὸ ἔαρ ἐν τούτοις ἐτελεύτα. (Δ.) Ἄρτι B
 δὲ τοῦ ἡλίου τὰς θερινὰς ποιουμένου τροπὰς, τὸν Ἑλλήσπον- A. C. 1346
 τον ἡ Περσικὴ διαπεραιωσαμένη δύναμις αὕτη, εἰς ἕξ χιλιάδας Imp. Io. Pa-
 ἔγγιστά που τὸν ἄριθμόν ἀναφέρονσα, λείαν Μυσῶν τὰ ἐκεῖ- laeol. 6
 θεν ἄχρι καὶ ἐς Βυζάντιον ἐπιπορευομένη πάντα πεποίηται, μη-

cum generum adsumere, Maria filia in matrimonium ei data, id iampridem
 vehementer cupienti et ardentissime optanti, et nisi virgine amata potire-
 tur, extrema pericula illaturum se atrociter minitanti. Nec enim par erat,
 eum, qui tam procul degeret, tenerae admodum venustaeque et natalibus
 clarae virginis amatorem esse ex sola auditione, virum barbarum et aetate
 provectum. Cum itaque Cantacuzenum videret in certamen vitae tum de-
 scendentem, adesse sibi tempus existimavit incumbendi vehementius peti-
 tionum. Nunc igitur auxiliorum spe demulcens, nunc terrificans minis (etenim
 ad summam opes emerserat, et imperium longe florentissimum maximumque
 in Asia habebat, magna armorum exercituumque Persicorum copia circum-
 scriptus) voti compos brevi factus est, statimque Annae imperatrici societa-
 tem renunciavit. Metuendus inde ac praevalens esse coepit Cantacuzenus.
 (III.) At imperatrix Anna, cum id quod actum erat aegre ferret, et quid-
 quid spei inde affulserat abiecisset, alio se convertit, et muneribus quam-
 primum ad eos satrapas, qui apud Philadelphiam versabantur, pinguioribus
 missis, Caras, Lydos et Ionas convocavit, et quidquid lectorum ibi equitum
 Persarum esset. Atque interea ver effluxit. (IV.) Sole autem recens
 ab aestivo solstitio sese convertente, Persicae illae vires, quae sex ferme
 hominum millibus constabant, trajecto Hellesponto, Mysorum praedam omnia
 inde Byzantium usque pervadendo effecere, nullo discrimine, utriuscunq[ue]

A. M. 6854 δὲν διακρίνουσα, ὁποτέρας εἴη τὰ ἐν ποσὶν αὐθεντίας· ἀλλ' ὁμοῦ
 Ind. 14 πάντα κέρδους ἕνεκα λογιζομένη χρήματα. ἐπεὶ δὲ ξὺν γε τῷ πάντ'
 Cαῖριθιδὸν ὑπερβαίνοντι πλήθει τῶν αἰχμαλώτων καὶ τῶν λαφύρων
 ἐκείνων πρὸ τῶν τοῦ Βυζαντίου τειχῶν ἰόντες ἠλλίσαντο, πολ-
 λῆς τῆς δεξιώσεως καὶ φιλοφροσύνης ἤξιωνται πρὸς τῆς βασιλίδος 5
 Ἄννης, μηδαμῆ τῶν πρᾶσσομένων αἰσθάνεσθαι βουλομένης,
 μηδ' οἴκτον γοῦν τινα βραχὺν λαμβανοῦσης ὅπως οὖν τοῦ μεγά-
 λου πάθους ἐκείνου καὶ τῆς κοινῆς τῶν αἰχμαλώτων κραυγῆς,
 D ἢ μέχρι τῶν αἰθερίων ἀψίδων ἀναφερομένη μικροῦ πᾶσαν ἐξέ-
 πληττεν ἀκοὴν Βυζαντίων καὶ πάντας ἠνάγκαζεν ὀφθαλμοὺς 10
 ἀφιέναι διακρῶν πηγᾶς· καὶ μάλιστα ὅτε δίκην ὀρμαθῶν ἀλύσει
 δεδεμένους ἐκ τῶν τραχήλων κομίζοντες τοὺς ἀθλίους οἱ βάρβα-
 ροὶ παρὰ τὰς τῆς πόλεως πύλας σὺνχαῖς ταῖς μᾶστιξιν ἔπαιον,
 ἐπληττον, ἐτίτρωσκον, πολυταλάντου πρᾶσεως ἕνεκα. ἐφ' οἷς
 ἀμειλικτος ἔμενε τὸ παράπαν αὐτῆ, καὶ ὥσπερ ἐπεντροφῶσα τοῖς 15
 E γινομένοις. ὅτε γὰρ οἶμαι ἀλλόφυλος οὖσα, καὶ ἅμα τὴν τῆς
 γνώμης ἔξιν σκληροτέραν ἐκ φύσεως ἐσχηκυῖα, πᾶσιν ὁμοίως
 ἤχθητο Ῥωμαίοις καὶ κατὰ πάσης ἄρδην ἐχώρει τύχης. (E.) Ἐπει-
 δ' ἐκείνων ζητούντων τοὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἄξοντας, καὶ ἡγε-
 μόνας ἐσομένους τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς μάχης, στρατιώτας Ῥωμαίων 20
 πολλή τις ἦν ἀπορία καὶ σπάνις, καὶ οὐδ' εἰς τὴν τοῦ Βυζαντίου
 F φρουρὰν ἀρκέσειν ᾤοντο τοὺς ἐν ὄπλοις τηλικαῦτα παρόντας,
 ἀναστρέψαντες πάντα τε ἐδήλωσαν τὰ τοῦ Βυζαντίου προάστεια

8. καὶ add. Boiv. 21. οὐδ' εἰς em. Boiv. pro οὐδεῖς.

ditionis essent ea, quae occurrebant, et eandem omnium lucri faciendi causa rationem habentes. Postquam autem omni numero maiorem captivorum et manubiarum vim secum trahentes pro muris Byzantinis consedere, ab imperatrice Anna humanissime et perbenigne excepti sunt, nolente scilicet eorum quae gerebantur sensum ullum accipere, ac ne minimam quidem misericordiam capiente magnae illius cladis et communis captivorum vociferationis, quae ad caeli usque convexa ferebatur et omnium ferme Byzantium aures feriebat, omnesque oculos cogebat lacrymarum fontibus scaturire; tum maxime quum catenis tanquam monilibus obtorto collo, miseros barbari ad urbis portas deducerent, et verberibus crebris ferirent, caederent, vulnerarent, ut grandi deinde pecunia eos venundarent. Haec inter omnino illa immisericors manebat, et iis, quae fierent, tanquam deliciis frui videbatur. Nimirum peregrina cum esset, simulque animum a natura accipisset indolis durioris, omnibus pariter infensa erat Romanis, et in quolibet, cuiuscunque conditionis essent, grassabatur. (V.) Sed cum illi Romanos milites dari sibi peterent, qui adversus hostes praecituri viaeque et pugnae duces exstituri forent, et horum magna quaedam esset penuria atque paucitas, ac ne ad Byzantium quidem tutandum satis futuri esse videntur illi, qui tum in armis erant, conversi retro omnia Selybriam usque By-

μήτρι Σηλυβρίας, κάκει σπεισάμενοι τῷ Καντακουζηνῷ καὶ δῶρα A. C. 1346
 πρὸς ἐκείνου λαβόντες, ὅποσα εἰκὸς, διεπεραιώθησαν οἴκαδε, ^{Imp. Io. Pa-}
 μήτε μηδὲν ὧν χάριν ἐκλήθησαν καὶ πᾶν τούναντιον δρᾶσαντες. ^{laeol. 6}
 καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον. (ς.) Πρὸ γε μὴν τοῦ
 5 ἐνιαυτοῦ τούτου, κατ' αὐτὰς τοῦ Ὠρίωνος τὰς ἐπιτολάς, ἤρξατο P. 480
 φαίνεσθαι Ξιφίας ἐν οὐρανῷ, περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἑλλίκης τὰ
 πρῶτα· ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸν ζωδιακὸν ὁσημέραι ποιοῦμενος τὴν πο-
 ρεῖαν ἦκε περὶ τὰ τέλη τοῦ λέοντος, ὅπη καὶ τὰς ἡλίου πορείας
 ἔτοχε τηρικᾶτα γίνεσθαι, κάκει διελύθη. καὶ εἶναι Ῥωμαίων
 10 καὶ τοῦτο τοῖς πράγμασι ἐδοξεν ἥμιστα πάνυ χρηστὸς οἰωνός.

ς'. Τοῖς δ' ἐκ Γεννούας ὑπὸ Τούζου τοῦ νέου δουκὸς ἔξω- V. 388
 σθεῖσιν ἐκείνοις Λατίνοις διὰ τὸ τοῦ τρόπου τυραννικώτερον, ^B
 ἄς εἰρήκειμεν, λειπὴν πλούτῳ καὶ δόξῃ τῶν πολλῶν διαφέρειν
 ἐνῆν, ἄδοξόν τι καὶ ἀγεννὲς ἐδόκει, πλανήτην ἐπὶ μακρὸν οὕτως
 15 βλον τρίβειν ἀπόλιδάς τε καὶ ἀνεστίους. ὅθεν τριήρεις κατα-
 σκευάσαντες ἐγγὺς πού τριάκοντα ἐς Χίον τὴν νῆσον ἑξαίφνης
 κατέπλευσαν, μηδαμῆ τῶν Χίων τὸν τοιοῦτον προεγνωκότων ἐπι-
 πλουν. ἦ γὰρ ἂν ἐς τὸ θαυμάσιον ἐσκομισάμενοι τὰπιτήθεια C
 δυσάλωτοί πως ἢ μᾶλλον ἀνάλωτοι τὸ παράπαν ὄντες ἐτύχα-
 20 τον. δῆλον δέ· καὶ γὰρ ἕως τὰ προσηχόντα σφίσι ἐνῆν εἰς ἀπο-
 τροπὴν τοῦ λιμοῦ, θαρράλεώτερον τοῖς πολεμοῖς ἀνθίσταντο,
 καὶ συχνὰ τῶν πυλῶν ἐπεκθόντες συχνὸς τῶν Λατίνων ἐπι-
 τρωσκόν τε καὶ ἔκτεινον. (B.) Τῆς δὲ πολιορκίας ἐκτεινομένης

tantii suburbia vastavere: atque ibi pace cum Cantacuzeno facta, muneribusque ab eo, quae et quot par erat, acceptis, domum traicere, nihil eorum, quorum causa arcessiti erant, sed alia plane exsequuti. Et haec quidem in hunc modum gesta sunt. (VI.) Anno superiore, in ipso Orionis ortu, coeperat cometes ensis specie in caelo apparere, circa Helices caput primo, atque inde ad Zodiacum quotidie iter flectere, donec ad Leonis postremam partem accederet, ubi et sol ipse tum versabatur, ibique evanesceret. Et esse illud quoque visum est minime faustum rei Romanae augurium.

6. Interim ii Latini, qui Tuzi illius novi Ducis edicto Genua exacti fuerant, eo quod tyrannico essent (ut diximus) ingenio, cum et opibus et dignitate multum a vulgo distarent, indecorum et ignavi animi esse duxere, vitam errabundam tamdiu trahere, urbe et domo carentes. Instructis itaque triginta ferme trirēibus, ad insulam Chium repente appulerunt. Neque huius classis accessum Chii ullo modo praesensere. Alioqui rerum necessarium uberiori copia in urbem invecta, expugnatu difficiles, aut potius omnino hostibus inexpugnabiles exstitissent. Nec dubium. Etenim quamdiu ad pellendam famem ea habuere, quae fors obtulisset, hosti confidentius resistebant, crebriusque extra portas eruptionibus factis, multos Latinorum et vulnerabant et occidebant. (II.) At cum obsidio terra pariter et mari in

- A. M. 6854 διὰ γῆς καὶ θαλάττης, καὶ πάσης ἐντεῦθεν ἀποκλεισθείσης ἔξω-
Ind. 14
- D. 989 σιτοπομπίας καὶ πάσης ὄπλων ἐπικουρίας, τά τε χρειώδη πάντα ἐπέλιπε καὶ ὁ λιμὸς ὑφ' ἑρῶν ἐντὸς ἡνδραποδίξετό τε καὶ ψυχὰς ὁμοῦ τοῖς σώμασιν ἑδαπάνη, μαστίζων τε καὶ περιελαύνων ἐς τὸ ἀμήχανον. ὄθεν ἀπογόντες οἱ Χῖοι παρέδωσαν ἑαυτοὺς ὑποσπόνδους τοῖς πολεμίοις. τοῦ δὴ τοιοῦτου δυστυχῆ-
Εματος ἔργον καὶ Ὁωκαεῖς, οἱ πρὸς τῇ παραλλὰ τῆς Ἰωνίας οὐκ οὔντες, γεγένηται, καταπλευσάντων σφίσι τῶν πολεμίων εἰς θῆς μετὰ τὴν τῶν Χίων ἄλωσιν. καὶ τὸ θέρος ἐν τούτοις ἐτελεύτη.
- A. M. 6855 (Γ.) Ὁθινοπώρου δ' ἐπιγενομένου βασιλικὰς τριήρεις κατα-
Ind. 15
- P. 481 πλευσε, τῶν πάντων μὲν πλουσιῶν ὑπάρχων, τύχης δ' οὐκ ἐνδόξου, ἀλλ' ὅποιας καὶ πρὶν ὁ Ἀπόικκος· δραστήριος δ' ὅμως, καὶ δεινὸς ὁμιλῆσαι ποικίλοις πράγμασιν. ἐπεὶ τοίνυν παραπλέων τὸν τοῦ Αἰγαίου ἀρχῆνα τριήρους μιᾶς ἀναγομένης πολεμίας 15 ἐπιτυχῶν, καὶ ἅμα μεγίστης ὀλκάδος ὁμοειδοῦς, πρὸ τοῦ Τενεδίου λιμένος ἐπ' ἀγκυρῶν σαλευούσης, ὀπλισάμενος διεναντιμά-
Βχησέ τε καὶ ἔλεν ἄμφω, πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἐν τῇ ναυμαχίᾳ κτείνας, ἔστι δ' οὗς καὶ αὐτὸς τῶν οὐκ ἐπιβίων ἀποβαλῶν· τοῦτ' αἰσχύνῃν τε καὶ ζημίαν σφῶν αὐτῶν οἱ ἐν τοῖς Γαλάτου νο- 20 μίσαντες ἐπέσχον τὴν ἐκείθεν ἐς Βυζάντιον σιτοπομπίαν εὐθὺς, οὐκ ἄλλοθεν ποθεν οὔσαν τὴν τοιάνδε τοῖς Βυζαντιοῖς ἐμπορίαν εἰδότες, ἢ παρὰ σφίσι κείσθαι, εὐ τε ἔχειν τοῦ ζῆν καὶ λιμῶ διακινδυνεύειν τεθνήσκει. οὐ μὴν ἄλλ' ἐπὶ τούτοις καὶ ἕτερα

longius traheretur, omnisque inde spes interclusa esset externorum com-
meatumum et cuiuscunque armorum auxilii; eos necessaria quaeque deficie-
bant; obrepensque intus fames grassabatur, animasque et corpora simul fla-
gellando atque ad extremam inopiam redigendo absuebat. Omni itaque
spe abiecta, dedunt se hostibus Chii ex pactione. Sed et Phocaeenses,
maritimam Ioniae oram accolentes, in eandem calamitatem inciderunt, ho-
stium classe post Chium captam ad eos statim appulsa. Haec dum gereren-
tur, aestas effluxit. (III.) Insequuto autumno, imperatoris triremibus in-
structis, Phaceolatus Chios ulturus in altum defertur: vir admodum dives,
non tamen illustris; eiusdem videlicet conditionis, cuius antea Apocaucus:
at idem strenuus, et quibuscunque negotiis tractandis natus. Hic Aegaei
maris fauces praetervectus solventem e portu offendit unam ex hostilibus
triremibus; item maximam ex eadem gente navim onerariam, ante Tene-
dium portum iactis ancoris fluctuantem. Arma arripit: navale praelium
conserit; et multis hostium occisis, nonnullis etiam suorum amissis, utram-
que comprehendit. Id sibi probro simul et damno esse arbitrati Galataei
statim ab frumento Byzantium advehendo abstinere, haud ignari non aliunde
Byzantiis istiusmodi mercem advenire; sed penes se esse, ut aut illi faci-
lem victum pararent, aut fame mori periclitarentur. Quin et alia insuper

προσενεγκεῖν ἠπελλων δεινά. ὧν αὐτὸ φέρειν τὸ βλαῖον οἱ Βυζάν- A. C. 1846
 τιοὶ δυνάμενοι τὰς τε ναῦς ἐπηγγελαντο ἀποδοῦναι καὶ πᾶσαν Imp. Io. Pa-
 συνεκτίσαι ζημίαν, ὅποσα τῶν πραγμάτων ἐν τε τῇ ναυμαχίᾳ καὶ laeol. 6
 μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐστέρηγται. καὶ ἐπὶ τούτοις αἱ τοιαῦται προὔ- C
 ὤθησαν σπονδαί. (Δ.) Ἦν δ' ὁμοῦ περιδεῆς ὁ Φακεωλάτος, καὶ V. 389
 φόβοις μάλᾳ συνισχημένος μακροῖς, ἀπειλὰς κατ' αὐτοῦ διακη-
 ριττότων συχνὰ τῶν Λατίνων τὰς παλαμναιοτάτας· ὡς ἀναγ-
 κασθέντα φρουρὰν περὶ αὐτὸν ἔχειν ὀπλιτικὴν, ὁπότε τῆς οὐκίας D
 ἐξίναί βούλοιο, καὶ ὅποσους καὶ ὅποι τοὺς περιπάτους ποιοῖτο.
 10 καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον· καὶ τὸ φθινόπωρον ἐν
 τούτοις ἐτελεύτα.

ζ. Ἡρεμεῖν δ' οὐκ ἐνῆν οὐδαμῇ τῆς ὀργῆς ἐκείνης τὴν βασι- E
 λίδα, οὐδ' ὀψὲ τοῦ χρόνου μαλάττειν ὀπωστιοῦν καὶ σβεννύειν
 τὴν φλόγα, ἣν ἡ τοῦ πατριάρχου βουλή πρὸς τὴν ἐκείνης ἀνῆψε
 15 ψυχὴν, παραινῶντος καὶ πείθειν (ὡς εἴρηται πρὸ βραχέος) ἐπι-
 χειροῦντος, σπείσασθαι Καντακουζηνῷ, καὶ βεβαίαν εἰρήνην
 συνθέσθαι, πρὶν ἐς ἑσχατιὰς δλέθρου τὰ Ῥωμαίων ἐληλυθέναι P. 482
 πρόγματα, ἐκείνου μὲν ἐπιεικῶς αὐξομένον, ἡμῶν δ' ὑποφρέον-
 των ἡσυχῇ καὶ μαραινομένων ἀεὶ, καὶ ἐς τὸ μὴ εἶναι κινδυνευόν-
 20 των ἄρδην χωρεῖν. ταύτῃ τοι καὶ μελέτας ἤθροισεν ἐν τῇ ψυχῇ
 συχνὰς ἐπὶ συχνὰς, καὶ ἄλλας δῆπουθεν ἐπ' ἄλλας, περὶ τοῦ
 πῶς καὶ τίνι τρόπῳ ῥῆστα καθελεῖ τοῦ θρόνου τὸν πατριάρχην·
 καὶ ἦν οὐδεμίαν τῶν ἄλλων εὐρεῖν ἄνυσιμωτέραν, ἢ τοὺς περὶ

20. τοι Boiv. pro tl.

gravia minabantur. Quae cum atrociora essent, quam ut ferre possent By-
 zantii, idcirco naves se iis reddituros promiserunt, damnumque omne dissi-
 luturos, quodcumque illi sive in praelio sive post praelium passi fuissent.
 His conditionibus in concordiam reditum est. (IV.) Erat tamen Phaeo-
 latus multum anxius, et gravissimo metu tenebatur, dirissima quaeque ei
 Latinis identidem denunciantibus; ita ut ille praesidii causa milites circa
 se habere cogeretur, quandocumque domo vellet exire, quotiesque et qua-
 cumque ambularet. Et haec quidem ita se habuerunt: atque in his exiit
 autumnus.

7. At imperatricis ira nunquam quiescebat, nec leniebatur ullo modo
 aut tandem aliquando exstinguiebatur flamma illa, quam eius animo subdi-
 derat consilium a patriarcha datum; qui, ut modo diximus, monuerat et
 persuadere illi conatus erat, ut cum Cantacuzeno rediret in gratiam, ac pa-
 cem firmam faceret, antequam rei Romanae salus in extremum adduceretur,
 illo quidem multum invalescente, nobis autem sensim dilabentibus, et quo-
 tidie fatiscens magis, et ad nihilum prorsus redigi periclitantibus. Ea
 propter novas illa subinde artes animo versare, alia atque alia agitare con-
 silia, anceps quo pacto et qua ratione patriarcham pontificali sede deicere
 facillime posset. Nihil porro ex omnibus efficacius ei occurrebat, quam si

A. M. 6855 τὸν Παλαμῶν οικειώσασθαι τε καὶ σφᾶς κατ' ἐκείνου λαμπριῶς
 Ind. 15 B ἐς τὸ κραταιότερον ἀνθοπλίσαι, πολλὴν ἐκ πολλοῦ κατ' ἐκείνου
 τρέφοντας ἐν τῇ ψυχῇ τὴν βλάβπτουσαν ὁρμὴν διὰ τὴν τοῦ τό-
 μου κατάλυσιν. (B.) Ἐπεὶ δ' ἔτυχεν ἐν μιᾷ τῶν ἐντὸς βασιλείων
 εἰρκτῇ δέσμιον ἐκ πολλοῦ κατέχουσα Παλαμῶν, ὡς μὲν ἔμογε5
 οἶεσθαι ἦν, διὰ τὴν ἐς Καντακουζηνὸν ἐκείνου φιλίαν· ὥς δὲ τὰ
 πρὸς ἐκείνης ἄμα καὶ τοῦ νιέως ἐδήλου πεμφθέντα βασιλικῶς
 C ἐνσημασμένα γράμματα πρὸς τοὺς ἐν τῷ Ἄθῳ τῷ ὄρει μονά-
 ζοντας ἄνδρας, διὰ τὴν τῶν δογμάτων καινοτομίαν, ἦν ἐς τὴν
 τοῦ Θεοῦ παρεισενγκῶν αὐτὸς ἐκκλησίαν κυκεῶνος καὶ ζύλης 10
 ἐπλήρωσε ταύτην μακροῦ· πρὸς ἅπαν ἤδη τὴν γνώμην περιφα-
 νῶς μετήνεγκε τὸ ἀντίπαλον, καὶ συνεργῶ κατὰ τοῦ πατριάρχου
 κέρηται τούτῳ, καὶ πᾶσαν εὐμένειαν τούτῳ χαρίζεται, τὴν τε
 περὶ τὰ δόγματα γνώμην ἐκείνου κυροῦσα καὶ ταῖς ἐκείνου λαμ-
 D πρῶς ἀγομένη βουλαῖς, καθάπερ ὀλκάδος ἰστίον, ὁπότε βιαιῶς 15
 τις καὶ ῥαγδαῖος ἀνέμου καταρρέουσει δρόμος, ἄνωθ' ἐν ποθεν ἔξ
 V. 390 ἀρκτικῶν ἀκροτήτων καταρραγεί. (Γ.) Διόπερ, ὡς περ πύλης
 πόλεως ἀνεφγυίας ἤδη τοῖς πολεμίοις περιφανῶς, δογμάτων καὶ
 νόμων ἀνέδην εἰσεχέοντο κλύδωνες, καὶ παρῆσαν αὐτοῖς εἶχον
 εἰσαγωγὰς καινοφωنيῶν, καὶ θόρυβος ἀνὰ πᾶσαν ἐφοῖτα τὴν πό- 20
 λιν, ἀντιφθεγομένων ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, καὶ ὅσοι βα-
 E θείας διὰ φρονὸς ἐκαρποῦντο τὰς τῆς σοφίας αὐλακας. καὶ μά-
 χαι διὰ ταῦτα καὶ ἐριδες ἀνεφύοντο συνεχεῖς κατ' ἀλλήλων καὶ
 δι' ἀλλήλων· καὶ ἡ ὑπερηφανία τῆς κακίας ἐπὶ μέγιστον ὕψους

sibi Palamae sectatores adiungeret, eosque adversus patriarcham maiori ro-
 bore palam armaret, multam iampridem in eum alentes animo malevolen-
 tiam propter Tomi sui damnationem. (II.) Cum igitur Palamam vinctum
 in quodam palatii carcere teneret iamdudum, eo quod, ut mihi quidem vi-
 debatur, studiosus esset ille Cantacuzeni; ut autem eae litterae declarant,
 quae, sigillo imperatorio munitae, ab ea et eius filio ad mentis Atho mo-
 nachos missae sunt propter nova dogmata, quae ille in Dei ecclesiam in-
 vexerat, turbarum exinde plenam tempestatumque maximarum; animum
 aperte statim transtulit ad contrariam omnino sententiam, eoque adversus
 patriarcham adiutore usa est, et omnem ipsi favorem indulsit; ita ut et
 eius de theologia opiniones confirmaret, et ipsius consiliis palam regeretur;
 tanquam velum in navi, cum ab extrema Arcto ventus alicunde erumpens
 violentus rapidusque incurrit. (III.) Itaque, quasi urbis porta nunc demum
 hostibus publice patefacta, insani dogmatum et institutorum fluctus effuse
 irrumpebant, et impunitatem rursus habebant nova opinionum commenta;
 ac totam urbem tumultus pervagabatur, reclamantibus episcopis et sacer-
 dotibus, et quicunque sapientiam animo altius infixam fruebantur; pugnae-
 que inde et continuas altercationes ultro citroque exoriebantur: improbita-

ἀνῆγε τὴν κεφαλὴν. (A.) Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, πολλὰ A. C. 1347
περὶ τῆς ἐμῆς σιωπῆς ἢ βασιλλίς ὑπῆρχεν ἀμφισβητούσα, καὶ τῆς Imp. Io. Pa-
ἐμῆς διὰ μελέτης ἐποιεῖτο πειρᾶσθαι γνώμης. καὶ με καὶ μὴ βου- laeol. 6
λόμενον αὐθις κριτὴν προσκαλεῖται, καὶ οἶόν τινα γνώμονα τῶν F
5 αὐτῆς τε καὶ τοῦ πατριάρχου περὶ τοῦ Παλαμῦ φιλονεικιῶν· δοῶν
ἐν νῶ ἔχουσα θάτερον πεπραχέναι· εἰ μὲν γὰρ ὁμόφρων ἐκείνη
κατὰ τοῦ πατριάρχου γενομένη, ἴλεώ τε ταύτης τυχεῖν καὶ βα-
σιλικῶν ἀπολελαυκέναι χαρίτων, μακρὸν τὸ φιλότιμον κεκτημέ-
νων· εἰ δ' οὖν, ἀνανεύσασθαι νῦν καὶ τὴν τῷ χρόνῳ παρεξήρη-
10 κῆσαν ἤδη διὰ τὸν Γαλάτην ἐκείνον μῆνιν· ἦν πάλα καθάπερ P. 483
βωμὸν ἐγκαθιδρύουσα τοῖς τῆς ψυχῆς συνετήρει θαλάμοις, καὶ
πάνθ' ὁμοῦ τὰ χαλεπώτατα καθ' ἡμῶν δεδρακέναι. (B.) Προσε-
ληλυθότας οὖν καὶ καθίσαντας προσειποῦσα καὶ ἀπαλωτέροις τὰ
πρῶτα πρὸς ἡμᾶς χρησαμένη τοῖς λόγοις τὰς τοῦ Παλαμῦ προε-
15 κόμει καίνοφωνίας. καὶ ἐπειδὴ πειδομένους οὐκ εὗρισκεν, ἀλλ'
ἰσχυρῶς τῶν πατρῶν ἀντεχομένους ὄρων καὶ νόμων, καὶ ὅσα B
τῶν συνοδικῶν εἰσι παραδόσεων ἔγγραφα παραγγέλματα, καὶ ἅμα
κάπεινα τοῦ Θείου προφέροντας Παύλου· εἴ τις εὐαγγελίζοιτο (λέ-
γοντος) ὑπερόρια τῆς ἐκείνου διδασκαλίας, εἶναι ἀνάθεμα, κἂν
20 ἢ τῶν οὐρανῶν τις ἀγγέλων· μηδὲ γὰρ εἶναι πρὸς ἡμῶν, ἄλλο
τι Θεοῦ προτιμᾶν· (παραπλήσιον γὰρ ἂν εἴη τουτί, ὡσπερ ἂν εἴ-
τις τῇ ἀριστερῇ χειρὶ τὴν δεξιὰν ἀποκόπτειν βούλετο) ἀλλὰ πάντα
κάτω ῥιπτοῦντας πρὸς αὐτὸν μόνον βλέπειν· ἀγριαίνουσα ἤδη C

tis autem insolentia caput altius erectum attollebat. (IV.) Haec cum ita se haberent, multam silentium meum imperatrici dubitationem afferebat, eratque illi propositum, ut quid sentirem exploraret. Quamobrem me, tametsi nollem, denuo arcessit, ut in iis litibus, quas de Palama cum patriarcha habebat, iudex essem et quasi norma quaedam: duorum illa alterum facere in animo habens; si quidem adversus patriarcham cum illa conspirarem, tum ut ego propitiā ipsam experirer, et imperatoris beneficiis cumularem perquam honorificis; sin minus, ut propter Gallum illum in me olim concepta ira, et temporis lapsu iam obsoleta, hodie suscitaretur; quam illa iam pridem, velut aram animi penetralibus infixam, religiose servabat; omni denique in me acerbitalis genere saeviretur. (V.) Praesentem itaque sedentemque alloquuta me, et mollioribus verbis initio mecum usa, novas illas Palamae opiniones protulit. Mox ubi repugnantes nos offendit, et maiorum praescriptis institutisque pertinaciter inhaerentes, iisque omnibus praecipis, quae synodis tradita essent et scripta exstarent, simulque illa Divi Pauli verba proferentes, iubentis eum anathema esse, qui praeterquam ipse docuisset, evangelizaturus foret, etiamsi caelestium Angelorum unus is esset; nec enim officii nostri esse, aliud quidquam Deo anteferre; perinde quippe illud sit, ac si quis sinistra manu dextram amputare cupiat; sed omnibus infra habitis, in eum solum intueri oportere: tum vero illa in me

- A. M. 6855 καὶ ἡμῶν ἰωρᾶτο, καὶ πολλὴν ὠδίνουσα τὸν θυμὸν, καὶ μά-
 Ind. 15 λισθ' ὅτι καὶ τοὺς παρακαθήμενους ὑπηχοῦντας εἶχε καὶ σφό-
 δρα ἐπικροτοῦντας κολακικώτερον τρόπον. διὸ καὶ κακῶς μὲν
 ἀφίει, κρατερόν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν, ἔγγραφον τὴν ἐμὴν ἀπαι-
 τοῦσα γνώμην ἐν τῷ αὐτίκα, ὡς ἂν βεβαιότερον ἀντιλέγειν ἔχοιεν 5
 Δοί ταύτης ὁμόφρονες. (ζ.) Καὶ τοῦτ' ἔστιν, ὃ καὶ τὴν ἐμὴν
 πρὸς ἀνάγκας ἰσως ἀντιβῆρήσειον ἤνεγκε γλῶτταν, ἐνίοτε καὶ ἐνια-
 χοῦ μάλα τοι σφόδρα γενναίως ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς δεδομένης εὐ-
 σεβείας ἴστασθαι παραινοῦντος τοὺς προσιόντας, καὶ μηδ' ἄκρι-
 στιμῆς ταῖς τηρικαῦτ' ἐπιπολαζούσαις καινοφωταῖς ἐγκλίνειν, 10
 μειντημένους τῶν εὐαγγελικῶν τε καὶ ἀποστολικῶν παραινέσεων·
 Ἐκαὶ ὅσα ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, ἐς τὰς ὁμοίας ἐμπεπτω-
 κῶς περιστάσεις τῆς ἐκκλησίας, διέξεισιν· „ἡμεῖς (λέγων) οἱ καὶ
 μέχρι τῆς τυχούσης κεραίας καὶ γραμμῆς τοῦ πνεύματος τὴν ἀκρι-
 βειαν ἔλκοντες οὐποτε διέξομεθα (οὐ γὰρ ὅσιον) οὐδὲ τὰς ἐλα- 15
 χίστας πράξεις εἰκῆ σπουδασθῆναι τοῖς ἀναγράψασιν, καὶ μέχρι
 τοῦ παρόντος μνήμη διασωθῆναι· ἀλλ' ἐν ἡμεῖς ἔχωμεν ὑπομνή-
 V. 891 ματα καὶ παιδεύματα τῆς τῶν ὁμοίων, εἴ ποτε συμπέσοι καιρὸς,
 Φδιασκέψεως· ὥστε τὰ μὲν φεύγειν, τὰ δ' αἰρεῖσθαι, οἷον κα-
 νόσι τισὶ καὶ τύποις, τοῖς προλαβοῦσιν ἐπόμενοι παραδείγμασι·” 20
 καὶ ὅσα ὁμοίως ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ περὶ πίστειος ἔφασκε
 λόγῳ, φειδεσθῆναι παραινῶν καὶ τῶν ὀνομάτων ἢ ῥημάτων ἐκείνων,
 ἃ λέξει μὲν οὐκ ἐμφέρεται τῇ θείᾳ γραφῇ, διάνοιάν γε μὴν αὐ-

offerari visa est, et multam iram parturire; idque eo maxime, quod qui as-
 sidebant ei accinerent, et immodica adulatione applauderent. Idcirco

Dimittūque superbe, additque haud mollia iussa,
 meam ut sententiam confestim scripto traderem efflagitans, quo possent fir-
 mius contradicere iis, qui cum ea sentirent. (VI.) Atque illud videlicet nec-
 cessitatis fuit, quod et me ipsum ad contradicendum impulit, cum obvios
 quosque, ut religionis sibi traditae fundamentis insisterent magno animo
 nonnunquam et alicubi hortarer, atque ut ne puncto quidem tenus ad eas,
 quae tum gliscebant, opinionum novitates declinarent, sed ut evangelicas
 et apostolicas admonitiones reminiscerentur, et quae magnus theologiae do-
 ctor Gregorius disseruit, cum in similia religionis tempora incidisset. „Nos
 (inquit) cum accuratam Spiritus diligentiam ad quemlibet apicem, ad quam-
 libet virgulam trahamus, nunquam dederimus (neque enim fas est) vel in
 minimis actis recensendis, eorumque memoria ad praesens usque tempus
 conservanda, temere elaborasse eos, qui scripserunt; sed eo ut nos habere-
 mus monumenta et documenta, quibus in similibus rerum tractatione, si un-
 quam incidere occasio, uteremur: ita ut praeterita exempla tanquam regu-
 las et archetypos nobis proponendo, haec quidem fugeremus, illa vero eli-
 geremus”: et quae pariter magnus Basilius disputavit in ea, quam de Fide
 scripsit, oratione: parcendum monens iis quoque nominibus et verbis, quae
 in sacra Scriptura disertis quidem et expresse non exstant, vim autem eam

τὴν ἐκείνην τὴν ἐγκειμένην τῇ γραφῇ διασώζει. (Ζ.) Ὡσπερ δ' A. C. 1847
οὐ πάνυ τοι ῥάδιον εἶναι δοκεῖ δύνασθαι συνορᾶν ἀσφυλιῶς τὸ δι- Imp. Io. Pa-
καιον, εἴ τις ἐν λιμένι καὶ γαλήνῃ καθήμενος ἡσυχῇ τῶν ἐν πε- laeol. 6
λάγει κύμασι καὶ πνεύμασι προσταλαίπυρρούτων ἀγροῖσι τοὺς πό- P. 484
5 νους ἐξετάζειν ἐθέλοι, οὐδ' αὖ τὸ βίαιον τοῦ χειμερίου ψύχους,
εἴ τις ὥρα θέρους βούλοιο κρίνειν ὄποιον καὶ ὄσον· οὕτω καὶ εἴ
τις ἀγῶνων τοιούτων ἄπειρος ὢν, ἔπειτ' ἐξ ἡσυχίας δορυώμενος
κρίνει τοὺς ἀγῶσι μακροῖς ἐναθλοῦντας ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. πρό-
χειρον γὰρ ἔχει πρὸς λοιδορίας τὴν γλῶτταν, ὅτι μὴ πέπεικέ τις
10 ὄρων καὶ λέγων, μηδὲ τὸ πᾶν τῆς νίκης ἐξεργασταί· πρὸς τὴν
παροῦσαν ἡσυχίαν καὶ οὐ πρὸς τὴν τότε βίαν παραμετρῶν τῶν
πραγμάτων καὶ λόγων τὰ τέλη, ὡς ἔοικεν· οὐκ εἰδέναι δυνάμε-
τος, ὡς οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει τάξιν καὶ δυνάμιν ἀγῶνος καὶ ἡσυχίας
καιρὸς, καὶ χειμῶνος καὶ θέρους, καὶ πρὸς γε ἔτι λιμένος καὶ
15 διαποντίου. κλύδωνος. εὐδηλον γὰρ δῆπου τοῖς ὄλοις, ὡς ἀμει-
βομένης τῆς τῶν ἀγῶνων ὥρας συναναιρεῖται καὶ ἡ τῆς ἀπο-
βάσεως ἀκριβῆς μαρτυρία καὶ τὸ προσῆκον τοῖς πράγμασι δι-
καιον. ὁ δ' αὐτός μοι δοκεῖ καὶ τὸ στεφανοῦσθαι τοὺς πάλαι τῆς
ἀληθείας μάρτυρας ἀναιρεῖν, ὅτι πάντα τὸν τῆς ἀθλήσεως ἀνύ-
20 σσαντες διαυλον οὔτε πεπείκασιν τοὺς τυράννοους, οὔτε μὴ πέ-
σαντες οὐκ ἀνείλον τὰς σφῶν κεφαλὰς, οὐδὲ τοῦ παρόντος βιαιῶς
ἐξήνεγκαν βίον. τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, οὐκ οὐκ οὐδ' ἐμέ λοι-
δορίας ὑπεύθυνον ἡγεῖσθαι δίκαιον, ὅτι καλῶς εἰπὼν ἦμισα

4. κύμασι Boiv. pro κυμάτων.

ipsam retinent, quae Scripturae inest. (VII.) Quemadmodum autem non
omnino videtur ille sanum facere posse iudicium, qui, cum in portu ac tran-
quillitate ipse placide sedeat, eorum labores velit expendere, qui pelagi
fluctibus et saevissimis ventis conficiuntur, nec de hiberni frigoris vi, is
qui velit, quae et quanta sit, aestivo tempore iudicare; ita nec ille, qui
eiusmodi certaminum expers ab ipso mox tranquillitatis sinu pro-
deat, indicaturus de iis, qui labores pro veritate maximos pertulerint. Est
enim illis lingua ad criminandum prona, eo quod agendo dicendoque non
persuaserit, nec plenam victoriam reportaverit. Nimirum ille praesenti
tranquillitate, non illorum temporum iniquitate, factorum dictorumque exitus
metitur; nec potest intelligere, non eandem esse rationem et opportu-
nitatem certaminis et placidae quietis, hiemis et aestatis, portus denique et
saevientium pelagi fluctuum. Enimvero prorsus manifestum est, mutato
contentionum tempore, incorruptum quoque de eventu testimonium et con-
veniens rebus iudicium tolli. Idem certe (ut mihi videtur) illis martyribus,
qui veritatis testimonium olim perhibuerunt, coronam eo detraxerit, quod
cum ii totum patientiae curriculum confecissent, nec tyrannos ad creden-
dum compulerint, nec iis incredulis caput praeciderint, nec vitam violento
fate ademerint. Haec cum ita se habeant, nec me aequum est reprehensionem
dignum videri, quod quae recte dixerim, ea illi, quae contrarium

- A. M. 6855 πέπεικα τὸ τῆς γνώμης ἐκείνης ἀντίθετον· ἀλλ' ἐκείνη μέμφεσθαι
 Ind. 15 δίκαιον μᾶλλον, ὅτι μοι καλῶς εἰπόντι ἤκιστα πέπεισται. τῶν
 μὲν γὰρ λόγων ἐγὼ κύριος· τῶν δὲ πράξεων ἡ δυναστεύουσα
 ἔχειρ. πάσης δ' ὑπέρτερον λοιδορίας τίθησι τὸ μὴ κατὰ γνώμην
 ἅμα καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον φερομένην ὁρμὴν ἀπαντῶν. οὐ γὰρ
 πῦξ ἐνάλλεσθαι κατὰ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν ὁ τῆς εἰρήνης
 παραινεῖ λόγος· ἀλλ' ἡμέρω τε ἦθει καὶ πραεῖαις γλώττης ἀγ-
 κάλαις αὐτοῖς προσιέναι. (H.) Οὐ μέμφεσθαι τοῖνον, ὅτι μὴ
 θανυμῶν ἄξιον μᾶλλον, ὅτι παρὸν ἡμῖν ἐκ τοῦ ἕμπεστον σιγώσης
 γλώττης βασιλικὴν εὐμένειαν πρίασθαι, μακρὸν τὸ φιλότιμον τῶν 10
 Ἐχαρίτων ἐπισχοιμένην, οὔτε κλονουμένην διάνοιαν ἐκτησόμεθα,
 καὶ ἅμα τῶν ὄρων τῆς εἰθισμένης ἐς τὰ χρήσιμα τάξεως ἔνδον
 ζεῖναμεν, ἀκήρατον συντηροῦντες τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς. οὐ
 γὰρ τοσοῦτον ἀνθρώποις ἀρέσκειν ἐκρίναμεν δεῖν, ὅσον τῷ τῶν
 ἀδῆλων ἐπόπτη θεῷ. οἱ μὲν γὰρ τῶν δρωμένων ἐς τοῦμφανές κα- 15
 θίστανται μάρτυρες μόνων, οὓς καὶ παραλογίσασθαι ἔξεστιν
 ἐνίοτε, εἴ τις τοὺς τῆς κακίας καρποὺς τοῖς τῆς ἀρετῆς ὑποτί-
 P. 485 θησι σχήμασι τε καὶ χρώμασι. θεὸς δ' ἐν αὐτοῖς πρὸ τῶν ἔργων
 τοῖς τῆς καρδίας κινήμασιν ἐρείδει τὰ τῆς ἐξετάσεως ἔχνη, καὶ τὸ
 βῆμα τῆς δίκης ἐν αὐταῖς συγκροτεῖ τῶν λογισμῶν ταῖς ἀρχαῖς· 20
 ἔνθα χώραν οὐκ ἔχει σχῆμα καὶ χρῶμα καλύπτειν, εἴ τι κακίας
 ἐκεῖ παραφύεσθαι βούλοιο βλάστημα. (Θ.) Τούτων δ' οὕτω
 συμβεβηκότων, οἴκοι λοιπὸν καθημένοις τὴν καταψηφισθεῖσαν
 V. 392 ἡμῶν ἔξοριαν νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπῆει καταδοκεῖν. καὶ τάχ'
 Β ἂν εἰς ἔργον τὰ καθ' ἡμῶν μελετώμενα προὔβαιεν, εἰ μὴ Καν- 25

sentiebat, non persuaserim vera esse: sed illi potius succensendum est, quod mihi recte dicenti haudquaquam crediderit. Nam dicendi quidem potestas penes me est; facta ipsa pendent ex manu praepotenti. Ego vero ab omni longe reprehensione absum, quatenus non successit mihi ex sententia eorum prout animo ad optima propenso cupiebam. Non enim, ut veritatis hostes pugnis impetamus, pacis ratio suadet; sed ut blandis moribus et mitibus alloquiis eos ambiamus. (VIII.) Non est igitur criminandi, sed admirandi potius locus, quod cum ex facili possemus solo silentio imperatoriam benevolentiam redimere, praemia magna proponentem, tamen et mentem immotam retinimus, et simul intra consueti officii limites perstitimus incorrupta animi moderatione. Placendum enim existimavimus non tam hominibus, quam Deo, qui occulta perspicit. Illi quippe testes extiterunt eorum duntaxat, quae palam fiunt, et aliquando possunt decipi, si qui fructum improbitatis obvolvant specie et colore virtutis. Deus vero illis ipsis, qui actiones antecedunt, motibus cordis examinis sui vestigia imprimit, et iustitiae tribunal in ipsis figit cogitationum radicibus, ubi specie et fuce celeri non potest, si quis illic adnasci velit improbitatis foetus. (IX.) Haec cum ita accidissent, domi deinceps sedendo, quoad exilii damnaremur, noctu pariter et interdium exspectabamus. Et ad exitum fortassis perducta essent

τακουζηνῶ μεταξὺ Βυζάντιον ἔλειν ἐγγίγντο · ὃ δὴ καὶ λέξων εἰμι A. C. 1347
Imp. Io. Pa-
laeol. 6
σαφέστερον.

ἦ. Ἐπεὶ γὰρ, ὡς ἔφθημεν εἰρηκότες, ἔνοπλον ἔχειν φρου-
ρὰν συγκεχώρηται τῷ Πακωλάτῳ, τὴν τῶν Λατίνων διὰ τὴν
5 προγεγονῶσαν σκανδάλου πρόφασιν δεδιότι ἀσάδειαν, προσε-
ληλυθέναι συνέβη τινὰς τουτωὶ, οἷς λάθρα ἰσφορτα γράμματα
ἐκ Καντακουζηνοῦ, μηχανήσασθαι τινα τρόπον, ὃς ἂν ἑαδὴαν
ποιήσῃται οἱ τὴν ἐς Βυζάντιον εἴσοδον · οἷς ἐπαγγελίαι μακρὰ
συνεπέλεκτοντο χρημάτων ἅμα καὶ τιμῶν · τούτοις οὖν προσεληλυ-
10 θόσι καὶ προσεταιρισσαμένοις αὐτὸν, καὶ ἀνακαλύψασαι τὴν τῶν D
μελετωμένων δύναμιν, συνάρασθαι σφισι καὶ αὐτὸς ἐπηγγέλλετο
πάσῃ χειρὶ καὶ σπουδῇ. (B.) Καὶ δὴ λοιπὸν ἕτερον πλείω τῇ
πρωτέρῃ δυνάμει προσειληφῶς (ἐν ἔξουσίᾳ γὰρ ἦν αὐτῷ, πρὸς
τῆς βασιλίδος πρότερον τὸ συγκεχωρηκὸς εἰληφῶτι, διὰ τὴν προει-
15 λημμένην τῶν Λατίνων πρόφασιν, ὁπόσῃν ἂν εὐποροῖη φρουρὰν
ἑαυτῷ πορῆσθαι) ὄλος τῶν ἔργων ἐγγίγντο. παρὰ γὰρ ἐκόντων B
τῶν συνειδότων ταξίαρχου καὶ στρατηγοῦ φροντίδα λαβὼν ἤξιον
μὴ περὶ ὅσα διατριβὴν ἔχει χρόνιον τρῖβειν τὴν σπουδὴν, ἀλλ'
εἰς τὸ τοῦ ἔργου κεφάλαιον ἐμβαλεῖν, καὶ ἐν βραχεὶ μετὰ τῆς
20 ἐνδοῦσης ἰσχύος τὸν ὄλον ἀναδρῆσαι κίνδυνον · καὶ μάλιστα τῶν,
ἐρημίας ἀντιπάλων ὄπλων μακρῶς ἐπιπολαζούσης ἤδη τῇ πόλει. P. 486
μηνοὶ τοίνυν τῷ βασιλεῖ Καντακουζηνῷ τὴν ὄλην τῆς ἔγγυρῆ-
σεως πρόθεσιν, οὐ πᾶν τοι πόρρω τοῦ Βυζαντίου τὰς διατριβὰς
ποιοῦμένην · καὶ ἅμα κελεύει, σπουδῇ παρελάσαντα σὺν ἐπιλέκτοις

ea, quae in nos deliberata fuerant, nisi interim accidisset, ut Byzantii Can-
taccuzenus potiretur; quod et ipsum planius statim exposituri sumus.

8. Phaeolato, ut supra diximus, Latinorum proterviam, ob novissimam
illam offensionem, pertimescenti, armatos circa se satellites habere permis-
sum fuerat. Quod cum ita esset, aliqui eum audent, quibus clam a Can-
taccuzeno litterae venerant, ac in iis magnae pecuniarum simul et honorum
promissiones, si qua ratio excogitaretur, qua facilis ei in urbem ingressus
pateret. Hi, inquam, ad istum accedunt: eum sibi socium adiungunt: con-
silio sui rationem aperiant: atque eos ipse omni opera et studio adiuturum
se pollicetur. (II.) Exinde priori satellitem turbae alia ampliore adiecta
(poterat enim ille, data semel ab imperatrice licentia ob illam quam dixi-
mus rationem, tot adiungere sibi custodes, quot ei commodum futurum es-
set) totus in executione negotii erat. Volentibus ergo confuturatis ducis et
praefecti munere suscepto auctor fuit, ne in eas res, quae longioris morae
essent, opera insumeretur; sed ut in id, quod caput erat, statim incumbere-
tur, et tota quamprimum alea cum ea quae aderat hominum manu iaceretur;
praesertim cum magna iam esset armatorum in urbe paucitas. Quam-
obrem Cantaccuzeno imperatori, non longissime ab urbe commoranti, totam
inducat suscepti negotii rationem; et simul iubet paucis cum equitibus, iis-

- A. M. 6855 ἄλλοις ἱππεῦσιν, ὡς μὴ κατάφωρον τοῖς ἀντιθέτοις τὸ δρᾶμα
 Ind. 15 γένοιτο, περὶ τὰ τελεῖα τῆς πόλεως ἐς ῥητὴν τινα ἐσπέραν ἡσυχίης
 Β ποσὶν ἐφεδρεύειν, παραδοκοῦντα τὴν ἔνδοθεν ἀναμόχλευσιν τῶν
 πυλῶν. (Γ.) Ἄρτι δὲ περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς γενομέ-
 νης, ἐν ᾗ τῆς ὥρας μάλιστα τῶν τε ἀνθρώπων οἱ πλείστοι, τὰς 5
 ἐσπερίους σβεννύοντες δᾶδας, τῇ τῶν ὑπνῶν ἡγεμονίᾳ τὸ τῶν
 V. 393 βλεφάρων ἐκδιδοῦσι στάδιον, καὶ πᾶσαι τῆς πόλεως αἱ ὁδοὶ παν-
 τὸς ἐρημίαν ἔχουσιν ὄχλου, μεταπέμπεται τοὺς τε συνειδότας τῶν
 Βυζαντίων ἱππέων καὶ ἅμα τῶν συγγενῶν τοὺς οἰκειοτάτους,
 C καὶ ἐπὶ τούτοις τὴν περικτὴν ἐκείνην φάλαγγα, ἣν εἰς φυλάκων 10
 καὶ φρουρῶν εἰρήκειμεν εἶναι τάξιν αὐτῶν· ἔξ ὧν οἷς ἅπασι, πλείους
 τῶν ἑκατὸν γενομένοις, ἐς πύλην ἀπιῶν, ἣ χρυσεία καλεῖται,
 ταύτην τε ἀνεμόχλευσε καὶ ἅμα ἐκείθεν ἀρξάμενος πύσας ὁμοίως
 ἀνεπέτασε, διῶν ἄχρι τῶν βασιλείων ἑγγύς. (Δ.) Τοῦ μέντοι
 τεύχους ἐντὸς γενόμενος καὶ ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν οἰκείων ὄπλων, 15
 D αἵματος ἑμφυλίου παντάπασι καθαρὰν τε καὶ ἁμιγῆ τῆς προνοίας
 τὴν εἴσοδον διατηρησάσης, ἡρέμα τε καὶ ξὺν γε ἀνηκούσῃ τάξει
 παρῆε μέχρι καὶ ἐς τὰς βασιλείους πύλας, αὐγαζούσης ἤδη τῆς
 ἕω. ἀπειθὴ κεκλεισμένας τε εὔρεν αὐτὰς καὶ ἅμα ἐπὶ τῶν ἐκάλ-
 ξεων φρουρῶν ἐθεᾶτο καὶ ὄπλα πολέμια, ἐπὶ πόδα τε ἀνεχώρει καὶ 20
 ἀνεξέγγυε, καὶ ἀντὶ χάρακος ἄλλου καὶ στρατοπέδου ἐς τοὺς
 ἄντικρυ τῶν βασιλείων ὑπορόφους οἴκους σκηνώσαι τε ἐξ αὐτο-
 E σχεδίου κέκρικε δεῖν τηλικαῦτα καὶ ὅ,τι χρὴ ποιεῖν διασκέψασθαι.

11. plerisque posuit pro plerisque, observante Boiv. 22. βασιλείων
 Boiv. pro βασιλείων.

que selectis, ne id quod agebatur adversarii deprehenderent, diligenter pro-
 gredi, et conducto vespere circum urbis muros tacito gradu insidiari, atque
 exspectare, quoad portae, revulsis introrsum claustris, patefierent. (III.)
 Nocte itaque, circiter primam vigiliam, quo maxime tempore homines ple-
 rique, nocturnis facibus extinctis, oculos suos somno regendos commit-
 tunt, cum omnino civibus vacuae sunt urbis viae omnes, accessit ille tum
 equites Byzantinos, quotquot conscii erant, tum eos cognatorum, quibus
 cum erat illi arctissima coniunctio; tum illam praeterea peditum manum,
 quos ad custodiam et praesidium datos habuisse eum circa se diximus. Cum
 his omnibus, qui quidem plus quam centum erant, ad illam portam abijt,
 quae Aurea vocatur, eamque reserat; et inde ducto initio omnes pariter re-
 cludit, ad ipsum prope palatium. (IV.) Imperator in urbem cum suis co-
 pijs intromissus (hunc autem eius ingressum divina providentia sanguinis
 omnino purum et expertem servavit) pedetentim et compositae ad palatii us-
 que portas progreditur, illucescente iam aurora. Has offendit clausas: si-
 mul summis in moenibus stantes propugnatores armaque infesta conspicit.
 Quamobrem cessim redijt, et signa convertit. Tum pro alijs quibuscumque
 aggaribus et castris illas, quae e regione palatii sitae sunt, altas aedes
 ex tempore eligit, ac in iis interim diversari, et quod factu opus sit con-

ἦγε δ' ὁ φεβρουάριος *τηνικαῦτα* τρίτην ἡμέραν τοῦ *ζῶνε* ἔτους. A. C. 1347
Imp. Io. Pa-
laeol. 6
καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ἐν τούτοις ἦν. (E.) Ἡ δὲ βασιλὶς Ἄννα, τῆς ἀκροπόλεως ταύτης ἐντὸς συγκλεισθεῖσα, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ὀρώσα τὴν ἑαυτῆς σπουδὴν τελευτῶσαν εἰς ἀπρα-
5 ξίαν, οὐδ' οὕτω μεταμανθάνειν ἔγνω τὸ δέον ὀψέ γοῦν, καὶ ταῦτα μὴδ' ὀπλων εὐπορίαν ἐντὸς κεκτημένη, μήτε στρατιωτῶν *κ* κληθὸς εἰς φρουρὰν ἀποχρῶν· ἀλλὰ πέμπουσα κρύφα τὸν τε δῆ-
μον ἠρέθειζε τῶν Βυζαντιῶν κατὰ τοῦ βασιλείως, μεγάλων ἐπι-
δων τὰς σφῶν ἐμπιπλῶν ἀκοάς· καὶ ἅμα Λατινικῶς στρατιωτῶν
10 ἐκ Γαλάτου μετεπέμπετο φύλαγγας, καὶ ὅσα ἐς βελῶν καὶ μηχανημάτων ἀντιπύλων ἀρκέσουσι χρεῖαν. ζητοῦντί γε μὴν τῷ βασιλεῖ Καντακουζηνῷ, δίδόναι τὴν ἀκρόπολιν μετ' εἰρήνης ἐκοῦσαν, εἰ βούλοίτο κοινωνεῖν τε τῆς βασιλείας αὐτῷ καὶ μετὰ P. 487
τὴν ἦτταν, καὶ ἡγεῖσθαι μετὰ τοῦ νείως ἐν ἅπασιν, ὅποσα τι-
15 μὴν σὺν αἰδοῖ τε καὶ κόσμῳ φέρει σφίσι βασιλικῶς, ἐν τε εὐφημίας καὶ ἀναστάσεσι καὶ καθέδραις καὶ ὅσα μετὰ τοῦ πρέποντος ἔπιτο λόγου (τοιαύτην καὶ γὰρ εἶναι τούτῳ τὴν τῆς γνώμης ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν) καὶ μὴ μάτην οὕτω τρίβειν τὸν χρόνον, καὶ τὸν
20 ἐκ τῆς ἀλώσεως περιμένειν πρόδηλον κίνδυνον· ἣ δὲ τὴν ἀπὸ Β Σκυθῶν εἰπεῖν ἀντεδίδου ῥῆσιν, ὕβρεις τε πλύνειν τοὺς ἀγγελιαφόρους ἐκέλευεν ἐκ τοῦ τέλους καὶ μηδ' ἄκροις ὡς προσέειπαι τὰ λεγόμενα. (ς.) Ἄρτι δὲ τῆς ἐσπέρας ἐλληλυθυσίας, καὶ περὶ λέγων ἀφ' ἑαυτῶν ἀνθρώπων ἀσχολουμένων, κατέπευσαν ἐς αἰ-

16. ἀναστάσεις em. Boiv. pro ἅμα στάσεις.

siderare statuit. Erat dies ille Februarii tertius anni sexies millesimi octingentesimi quinquagesimi quinti. Et imperator quidem Cantacuzenus in eo erat. (V.) Imperatrix vero Anna, intra illam arcem conclusa, cum suis laborosè palam videret ad nihilum recidisse, ne sic quidem volebat sero saltem intelligere quid expediret: tametsi nec armorum intus copiam haberet, nec militum satis ad praesidium: sed missis clam hominibus et populum Byzantinum in imperatorem instigabat, magnifica videlicet promissa auribus ingerens; et Latinorum militum cohortes Galata arcessebat, telorumque et machinarum quantum ad bellicum usum satis futurum esset. Quin etiam imperatori Cantacuzeno postulanti, ut arcem sponte et cum bona gratia traderet, si partiri cum eo imperium, etiam victa, et praesire cum filio vellet in his omnibus rebus, quae honorem cum reverentia et cultu coniunctum eis pro imperatoria dignitate afferrent; nempe in acclamationibus, et quoties una consistendum aut sedendum esset; aut ubicunque rationi consentaneum foret (etiam id ipsum sibi ab initio fuisse propositum): id inquam postulanti Cantacuzeno, simulque ne ita tempus frustra tereret, neve periculum ab ob-
sidiōne evidentè imminens exspectaret roganti, illa Scythicum, ut aiunt, responsum dabat, et probris legatos perfundi ex muro iubebat, ac ne prioribus quidem auribus dicta admitti sinebat. (VI.) Primo vespere; cum homines lucernis accendendis vacant, Galataeae triemes duae expeditae,

A. M. 6855 *γιαλὸν δύο ταχυνναυτοῦσαι τριήρεις ἐκ τῶν Γαλάτου, πλήρεις*
 Ind. 15 *στρατιωτῶν τε καὶ ὀπλων Λατινικῶν, δυοῖν θάτερον ἐν νῆ δια-
 πράξασθαι ἔχουσαι, ἢ τῇ βασιλίδι συμμαχούς ἔσεσθαι, τοῦ
 πληρώματος ὄλου παρεισελθόντος ἐντὸς, ἢ παισὶ τε καὶ χρήμα-
 σιν ὁμοῦ συναρπάσαντας ἀπάγειν αὐτήν. ἀλλὰ τὸν ἐπίπλου ἀι-5
 σθόμενοι σφῶν οἱ περὶ τὸν Καντακουζηνὸν σφᾶς τε ἀπήλασαν
 τὴν ταχίστην, τόξα πολλὰ περιστήσαντες, καὶ τὴν ἀκρόπολιν
 ἔξωθεν τῶς ἐν φυλακῇ ἐποιούντο, τὴν ἱκανὴν ἐπενεγκόντες στρα-
 Dτιάν. (Ζ.) Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες, πολιορκεῖν ἐς τὴν ὑστεραίαν
 αἰρούμενοι, καὶ τὴν τῆς νίκης κρίσιν τοῖς ὀπλοῖς ἐπιτρέπουν, οὐδὲν
 μάλα γέ τοι ἀρεστὰ τῷ βασιλεῖ Καντακουζηνῷ προθυμῆσθαι
 V.394 ἐδόκουν. ἀλλὰ τὸν αὐτῷ συνήθη τρόπον κἀνταῦθα τηροῦντι, καὶ
 χωρὶς αἵματος ἐμφυλλίου τὰ κατὰ γνώμην τελεῖν οἰομένῳ βέλτιον
 εἶναι, καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ἐπήει πέμπειν πρεσβείαν, καὶ ἀνα-
 Εμμνήσκων τὰ πρότερα, ὅθεν τε ἤρξατο καὶ ὅποι πεπόρευται, 15
 καὶ ὅπως ἐς τοιοῦτον ταυτὶ κατηνέχθη τὸ πέρασ, ἐς ὅποιον αὐτὸς
 αἰεὶ προὔλεγε τε καὶ διεμαρτύρετο, κρύφα τε καὶ ἐς προὔπτον, καὶ
 γράφων καὶ πρεσβεύμενος. προσκαλεσόμενος οὖν τὸν τῶν Φι-
 λίππων ἀρχιδύτην, καὶ ὅσοι ξύν γε αὐτῷ πρὸ δυοῖν που τοῖν
 ἐναντιοῖν πρεσβεις πρὸς τῆς βασιλίδος Ἄννης ἐπέμφθησαν ἐς Δι-20
 Fδθυμότειχον ὄντι αὐτῷ, διεξῆει τοιαύδε. (Η.) „Πάλαι μὲν ὁ κύ-
 ριος, ἀγανακτῶν ἐπὶ τῷ ἡγαπημένῳ τῶν Ἰουδαίων λαῷ, οὗς πρό-
 τερον διὰ Μωσέως τὸν νόμον διδοὺς διεμαρτύρετο, λέγων· πρόσ-
 εχε οὐρανὸν καὶ λαλήσω· καὶ ἀκουέτω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός*

Latinis militibus armisque plenae, ad littus appelluntur; duorum alterum
 facturae, sive, omnibus copiis in arcem introductis, imperatricem adiutur-
 rae, sive eandem, cum liberis simul et pecunia abreptam, illinc abducturæ.
 Sed illorum adventum odorati ii, qui circa Cantacuzenum erant, multis ar-
 cubus circumsepto aditu, eos statim abigunt; atque inde extra arcem, ido-
 nea militum manu admota, excubias agere incipiunt. (VII.) Ac alii quidem
 omnes postridie in obsidionem incumbi, et victoriam armorum iudicio per-
 mitti volebant. Imperatori autem Cantacuzeno non admodum placere vide-
 batur id, quod illi cupiebant. Enimvero huic, suum morem tum quoque re-
 tinenti, et abque civium sanguine perficere ea quae decrevisset satius du-
 centi, visum est alteram et tertiam mittere legationem, et antea in me-
 moriam revocare, unde scilicet coepissent, et quorsum recidissent; atque
 ut eo tandem deducta essent, quo ipse praedixerat, clamque et palam tam
 itteris quam legationibus testatus fuerat. Arcessito itaque Philipporum
 pontifice, et iis omnibus, qui cum illo circiter biennium ante legati ab im-
 peratrice Anna venerant; tum cum ipse Didymotichi versaretur, in hunc
 modum disserit. (VIII.) „Olim Iudaeis, populo dilecto, Deus iratus; quos
 per Moysen iam antea, cum legem traderet, testes advocaverat his ver-
 bis: Attende caelum, et loquar; et audiat terra verba ex ore meo: eosdem

μον· τοὺς αὐτοὺς καὶ τοῖς ἐλέγχοις τῶν ὕστερον παραβάσεων A. C. 1347
 διεμαρτύρατο, διὰ Ἡσαίου λέγων· ἄκουε οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου Imp. Io. Pa-
 ἡ γῆ· υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὑψωσα, αὐτοὶ δέ με ἤθετησαν· καὶ laeol. 6
 τὰ ἐξῆς. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ αὐτὸς ἐγὼ τήμερον, ὑμῶς προσ- P. 488
 βκαλεσόμενος μάρτυρας τῶν πάλαι μοι πρὸς ὑμῶς λεχθέντων
 καὶ δι' ὑμῶν πρὸς Ἄνναν τὴν βασιλίδα, ἀναμνησάμενος τῶν εἰρημέ-
 των ἀρτίως ἔκρινα δεῖν, καὶ πρέσβεις ὑμῶς ἐμοὶ πρὸς ἐκείνης τότε
 πεμφθέντας πρέσβεις τοὺς αὐτοὺς ἐκέλευε πρὸς ἐμοῦ νῦν ἤδη πεμ-
 φθῆναι. ἵστε πάντως, ὅτε πρεσβεύσοντες ἦκατε, ὅσα ὑμῖν εἰπον
 10 ἀπαγγεῖλαι τῇ βασιλίδι· ὡς ὁ Θεὸς, δίκαιος ὢν, καὶ δίκαια κρι-
 νειν οἶδε, καὶ σὺν δίκῃ τὰς τῶν πρωγμάτων ἀποβάσεις ποιῆσθαι· B
 ὁ τοίων συνήθεις τῷ Θεῷ ποιεῖν τοῖς τε ἀδικούσιν ὁμοῦ καὶ ἀδι-
 κουμένοις, τοῦτο καὶ νῦν ἐπιβίβω καὶ τοῖς νῦν ὄψεσθαι πρά-
 γμασι. καὶ τί δεῖ πρὸς εἰδότας πάντα διεξιέναι καθ' ἕκαστα; ἵστε
 15 γὰρ ὡς, σὺ μάντις ὢν, προὔλεγον τὴν τῶν ἐμῶν ἐπιβούλων φθο-
 ρὰν καὶ τὴν ἐμὴν ἐς Βυζάντιον ταύτην εἴσοδον· ἀλλὰ πρὸς τὸν
 τῆς δίκης ἔφορον καὶ ἀκόλυτον ὀφθαλμὸν ἀφορῶν, κάκεινω
 προσαναρτῶν τὰς ἐμοὶ πρὸς ὑμῶν ἐπενηγεμένας ἀδίκως ἐπεικῶς C
 συμφορὰς, ἤλπιζόν τε καὶ προὔλεγον τὰς ἐκβάσεις ἐν ὑμῖν ἀκροα-
 20 ταῖς. διὰ δὲ ταυτὰ μοι καὶ ἀξιοχρεώτερον ἔδοξεν, ὑμῶς καὶ οὐχ
 ἑτέροισι διαμαρτύρασθαι καὶ πρέσβεις εἰσπέμψαι τῇ βασιλίδι,
 ἵνα συνειράντες τὰ πρότερον τοῖς παροῦσι καὶ τὰ γε προειρημένα
 μετὰ τῶν ἐκβάσεων παραινήσητε τοὺς τῆς δίκης αἰδεῖσθαι θρό-

postea, quum sequentis aevi delicta argueret, per Isaiam testatus est: Audi caelum, et auribus percipe terra: filios genui et exaltavi; ipsi autem spreverunt me, etc. Eodem modo et ipse vos hodie testes adhibeo, ac eorum, quae olim vobis dixi, quaeve imperatrici Annae per vos significavi, commonefaciendos esse nunc demum puto; et legatos ab ea ad me tunc missos ad eam iam nunc mittere decrevi. Meministis certe ea, quae, cum legati ad me venistis, vobis mandavi ut imperatrici renunciaretis: Deum scilicet iustum esse; proinde et iusta esse illius iudicia; et rerum eventus ab eo iuste ordinari: quod soleret igitur Deus rependere tam iis, qui iniuriam inferrent, quam iis, qui paterentur, id et in praesentibus negotiis exhibitum iri sperare me. Quid porro necesse est a me singula commemorari vobis, haud noscipientibus? Scitis quippe, me, non quia vaticinandi peritus forem, vobis praedixisse et meorum insidiorum tristes exitus, et hunc meum in urbem ingressum: sed quia ad exploratorem et insomnem divinae Iustitiae oculum respicerem, et calamitates, quas mihi per summam iniuriam inferebatis, illi relinquere ulciscendas, ideo et spem aluisse, et vobis audientibus futurorum exitus praenunciavisse. Ea propter melius facturum esse me existimaui, si non alios, sed vosmet ipsos testarer, legatosque ad imperatricem mitterem, ut priora cum praesentibus et praedicta cum eventis componendo eam hortemini, ut Iustitiae tribunal vereatur, ac ne ultra Deo pugnet, neu

- A. M. 6855 ρους, και μὴ περαιτέρω θειομαχεῖν, και θεοῦ κρίσιν δικαίαν περ-
 Ind. 15 D ρῶσθαι συγγεῖν, και τοῖς ἀδυνάτοις οὕτωςι προδήλως ἐπιχειρεῖν,
 ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν τε παίδων και ἑαυτῆς. ἐγὼ γὰρ τῆς αὐτῆς ἔχο-
 μαι γνώμης αἰε' και δυνάμενος ὄπλοις και δυνάμεισιν ὁμοῦ τῆ
 ἀκροπόλει χειρώσασθαι τοὺς ἔνδον ἕπαντας ἐν βραχεὶ τὴν θ' 5
 λησιν οὐκ ἔχω συνάδουσαν." (Θ.) Ταῦτ' εἰπὼν προὔπεμπεν ἀ-
 Ετούς. οἱ δὲ ἀπελθόντες και πάντα συνείραντές τε και ἀπαγγελ-
 λαντες ἄνωθεν και ἐξ ἀρχῆς Ἄννη τῆ βασιλίδι ἤνευσαν οὐδὲν
 πλέον, ἢ ὅτι πρὸς πλείονα κακίαν ἀναφλεχθεῖσαν ἰδόντες κατε-
 πλάγησάν τε και ἀνεχώρησαν. ἐπεὶ δὲ ταῦθ' ὁ βασιλεὺς ἤκηκόει, 10
 και ὡς τῆς αὐτῆς αἰε' σκληρότητος ἡ βασιλὶς ἔχεται ἔγνω, και τὴν
 αὐτὴν οἱ ταύτης λόγοι μετὰ τῆς γνώμης τηροῦσι βαρύτητα, και
 V. 395 οὐδὲν τῶν προτέρων ἀτυχημάτων παρέσχεν αὐτῇ τὸ λυσιτελοῦν
 Ἐάπλανῶς ἰδεῖν, ὥρμησε μὲν τὰ πρῶτα πολέμου νόμῳ και πολιουρ-
 κία δοῦναι τὴν τοῦ πράγματος ἔκβασιν· ἔπειτα ἐπέσχεν αὐθις, 15
 και πρὸς τὴν ἀμείνονα τῆς πρώτης τύχην τὸ τῶν πρακτικῶν
 ἀνετίθετο βούλευμα. (I.) Ἄλλ' οὐκ ἤρεσκε τοῦτο τοῖς ἀμφ' αὐ-
 τὸν στρατιώταις και στρατηγοῖς. ὅθεν τῆς ὑστεραίας ἐπιόδουσης
 ἐν παραβύστῳ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς αὐτοὶ ποιοῦνται συνθήκας,
 P. 489 αἰφνίδιον ἐπιθέσθαι τῆ ἀκροπόλει, πρὶν αἰσθέσθαι τὸν βασιλέα. 20
 και δὴ μικρὸν ὑστερον ἢ κατὰ μεσημβρίας εἶναι τὸν ἥλιον, τῶν
 σημείων ἀρθέντων, κύκλῳ περιστάντες οἱ μὲν τοῖς ἐκηβόλοις
 ἐχρῶντο βέλεια· οἱ δ' ἐν χειροῖν ἀνειλημμένοι πῦρ και φρυγάνων
 φακέλλους ὑφῆψαν τὴν πρὸς τῷ τεμένει τῶν Βλαχερνῶν τῆς

8. Ἄννη em. Boiv. pro ἄμα.

iustum Dei iudicium confundere conetur, neu denique ea, quae maiora sunt quam ut perfici possint, in liberorum et sui ipsius perniciem sic palam aggrediatur. Ego enim in eadem usque persto sententia; et cum possim armis ac viribus brevi tam arcis, quam eorum omnium, qui in arce sunt, potiri, tamen voluntate ab eo consilio abhorreo." (IX.) Haec fatus eos dimittit. Illi abeunt: omnia in unum conferunt, et a capite usque repetita imperatrici renunciant: nihil autem proficiunt; sed ubi eam maiori furore inflammatam vident, percussi recedunt. Quod postquam imperator accepit, et Augustam in duritie sibi constare, eandemque tam in dictis quam in animo acerbitate retinere didicit, neque ulla priorum cladum effectum esse, ut quid expedit certo perspiceret; statim quidem rei eventum belli legibus et obsidioni permittere voluit; mox se iterum continuit, et felicioribus clementiae consiliis quid agere oporteret statuendum reliquit. (X.) Id iis, quos secum habebat, militibus et ducibus non placuit. Postera igitur die clanculum ipsi inter se arcem derepente adoriri, antequam imperator sentiat, constituunt: ac paulo post meridiem sublati signis circumfusi alii telis missilibus rem agunt; alii ignem manibus praetendentes et virgultorum fasciculos eam arcis portam succendunt, quae ad Blachernarum templum spectat; statimque

ἀκροπόλεως πύλην· καὶ ἅμα εἰσέβηρει τὸ πλῆθος τῶν ὀπλιτῶν. A. C. 1347
 κἀπειθὴ τὸ παράλιον οὕτω τῆς ἀκροπόλεως μέρος ἐάλω, καὶ οἱ ^{Imp. Io. Pa-}
 στρατιῶται τὰς τῶν οἰκητόρων οὐσίας διήρπασαν, οὐ λήγειν ἔτι B ^{laeol. 6}
 τῆς βλαπτοῦσης ἐκείνης ὁρμῆς ἐνεόουν· ἀλλ' ἔμελλον ἤδη περ-
 ῖρασθαι καὶ τῶν ἀνωτέρω τῆς ἀκροπόλεως μερῶν καὶ ὄλον ἐκέισε
 λαμπρῶς τὸ πολέμιον πῦρ ἐνεγεῖν. καὶ τὰχ' ἂν ἀλώσεως ἔργον
 ὁμοῦ καὶ πυρὸς κἀκεῖνα ἐγίνετο παραχρῆμα, εἰ μὴ κεκώλυκε
 πέμψας ὁ βασιλεὺς τὸ τῆς ὁρμῆς ὑπερβάλλον. καὶ ταῦτα μὲν τῆδὲ
 πη ἔσχεν. (I.A.) Ἡ δὲ βασίλισ Ἄννα ἐν τοῖς μεγίστοις τῶν φό- C
 10 βων τὴν νύκτα πᾶσαν ἐκείνην διήνεγκεν. ἅμα δ' ἔω προσκαλεσα-
 μένη τοὺς ἄμφ' αὐτὴν περὶ τῶν πρακτικῶν συνδιεσκέπτετο· καὶ
 κοινῶ συνεδόκει ψηφισματι, πέμψασθαι δεξιάν, οὐκ ἐπὶ τοῖς
 ἡμαρτημένοις συγγνώμην ζητεῖν (σμικροπρεπὲς γὰρ ἐκείνη νενόμι-
 15 σται τοῦτο καὶ ἥκιστα εὐδαιμον, σκληρότητι καὶ ὀφρῦί συντετη-
 κίας γνώμης) ἀλλ' ἐπαγγελίας ἐνόρκους περὶ μεγάλων καὶ ξένων D
 πραγμάτων, ὑπερηφανίᾳ κεκομψευμένης μακροῦ, ὀπόσαι ξόν
 γε τοῖς ἄωριαν μακρὰν ἐπισυρομένοις ζητήμασιν ἄλλοις καὶ τὸ
 μὲν μοναρχεῖν ἀπήτουν, τὸ δὲ συνάρχεῖν ἀπελέγοντο. καὶ ἵνα μὴ
 ἐν μικροῖς μακρὸν ἀναλίσκωμεν λόγον, ἀστοχῆσασα τῶν ἀκαίρων
 20 ἐκείνων ἐλπιδῶν, καὶ δέισασα μὴ, ἐπὶ ξυροῦ τῶν πραγμάτων αἰω-
 ρουμένων αὐτῇ, καὶ ἄκοντος τοῦ Καντακουζηνοῦ παραπόληται E
 πρὸς τῶν ἄλλων, ὅσοι πρὸς αὐτῆς ἐπεπόνθεισαν τὰ ἀνήκεστα,
 πρὸς τὰς φιλανθρωπῶπους νένευκε τοῦ βασιλέως συμβάσεις, συνάρ-
 χην ἅμα καὶ προεδρεύειν.

irrupit armata multitudo. Capta in hunc modum maritima arcis parte, di-
 reptisque habitatorum facultatibus, nondum milites impetum illum noxium
 sistere statuebant; sed erant iamiam oppugnaturi superiorem quoque arcis
 partem, totamque illuc aperte translaturi flammam hostilem. Ac fortasse
 obsidionis simul et ignis vim etiam illa pars statim experta esset, nisi im-
 petum illum immoderatum imperator, missis qui reprimerent, cohibuisset.
 Et haec quidem ita ferme se habuerunt. (XI.) At imperatrix Anna totam
 illam noctem maxima trepidatione traduxit. Primo autem mane, convocatis
 iis quos habebat secum, coepit quid agendum esset consultare; tum de com-
 muni omnium sententia visum est, eos mittere qui dextram iungerent, ac
 non modo delictorum veniam non petere (id enim, quia illius animo durities
 et fastus penitus inoleverant, indignum esse duxit et minime decorum) sed
 etiam magna quaedam et inaudita iurato promittenda stipulari multo cum
 fastu; ac praeter alia postulata insolentiae plena totam auctoritatem re-
 petere, partiri vero nolle. Ac ne in parvis longius immoremur, cum intem-
 pestivae illae spes irritae fuissent, verereturque illa, ne in praecipiti con-
 stitutis iam rebus suis, etiam invito Cantacuzeno aliorum manu periret, quot-
 quot ab ea gravius aliquid passi fuerant, ad benignas imperatoris conditio-
 nes descendit, ut collegam quidem eum pateretur, ipsa tamen praecederet.

A. M. 6855 9'. Καὶ ἀνοιχθέντων ἤδη τῶν βασιλείων, ἔξεχόντο κατὰ
 Ind. 15 πλῆθος οἱ δέσμοι, ὅσοι τε τῶν ἐν γεγονότων καὶ ὅσοι τῶν ἄλ-
 P. 490 λως ἔχόντων. μόνῳ δ' Ἰωάννῃ τῷ πατριάρχῃ, τῆς ἀξίας τέως
 V. 396 ἔξωσθέντι, ἐξίναί οὐκ ἐνῆν· περὶ οὗ καὶ διαλαβεῖν ὀφειλοντας
 ἔνια, πρὶν ἐνταυθαῖ κατακληλυθῆναι τοῦ λόγου, καὶ ἄκοντας ἡμῶς 5
 Βό τῶν ἄλλων σφόδρα παρέσυρεν εἰρημός. (B.) Ἐξότου γὰρ Ἄννα
 ἡ βασίλισς τὴν ἑαυτῆς πρὸς Καντακουζηνὸν ἐξεπολέμωσε γνώμην,
 συνεργῶ τε ἡμεῖς καὶ πιστοτάτῳ ἐκέχρητο τῷ πατριάρχῃ τούτῳ
 συμβούλῳ πρὸς ἡμᾶς πάντα κρύφα τε καὶ ἐς τοῦμφανῆς δρώμενα
 ἦν· καὶ νῦν μὲν αὕτη τῆς ἐκείνου γνώμης ὀλοσχερῶς ἐξήρητο, 10
 νῦν δὲ τῆς ἑαυτῆς ἐξυρτῶμενον εἶχεν ἐκείνου· καὶ συνελόντι φά-
 ναι, φρόνημα ἐν ἀμφοτέροις ἦν ἐν ἡμᾶσι, τοῖς τε ἄλλοις δη-
 λαδῆ καὶ οἷς ὁ Παλαμῶς ἐδογματίζε καινότεροις καὶ ἀήθεσι
 C πᾶν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ. καὶ δεῖγμα τοῦ λόγου σαφές, ἡ τοῖς
 τὸν ἡσύχιον ἐν Ἄθῳ τῷ ὕρει βίον ἀσκοῦσιν ἐπεμπεν αὕτη γράμ- 15
 ματα ζῆν γε τῷ πατριάρχῃ κατὰ τοῦ Παλαμῶ· τὰ τε οἰκεία
 ταύτης φημί καὶ ὅσα ὁ ταύτης νιὸς Ἰωάννης ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἀν-
 τῆς προσταττόμενος ἔγραφεν· οἷς τὰ τε ἄλλα ἐνεγέγραπτο καὶ
 δὴ καὶ ὡς ἥκιστα χρῆναι νομίξειν, εἰρκταῖς καὶ φρουραῖς ἐνέχε-
 D σθαι Παλαμᾶν διὰ γε δὴ τὸ Καντακουζηνῶ τὴν γνώμην τίθε- 20
 σθαι, ὅτι μὴ διὰ τὸ ζῆν οὐδενὶ κόσμῳ περιούσια Θεοτήτων
 ἀκρίστον διδάσκειν ἀπειράκις ἀπίρων ἐσμὸν, κατ' ἀλλήλων διῶ-
 σταμένων (εἶναι γὰρ φησι τὰς μὲν ὑπερκειμένας καὶ νοητάς· τὰς
 δ' ὑφειμένας καὶ ὄρατάς) καὶ τοιοῦτα ἕττα βλασφημοῦντα συγ-

9. Iam itaque apertis palatii portis, magno agmine effusi ruere ii, qui vincti antea tenebantur, quotquot sive nobiles sive alterius cuiuscunque conditionis erant. Uni patriarchae Iohanni, sua tum dignitate deiecto, exire non licuit: de quo, antequam nostra oratio huc processisset, quaedam dicere debuimus; caeterarum autem rerum series ab eo argumento nos invitos longissime abduxit. (II.) Imperatrix Anna, ex quo animum hostilem in Cantacuzenum induerat, hoc ipso patriarcha, ad ea omnia, quae sive clam sive palam agerentur, adiutore simul et fidissimo consiliario usa fuerat: et modo quidem haec ex istius, modo iste ex huius sententia totus pendebat: atque, ut paucis absolvam, unus utriusque animus erat, tum in omnibus aliis rebus, tum adversus ea dogmata, quae Palamas nova et inusitata in sanctam Dei ecclesiam invehebat. Id certo indicio constat: nempe ex litteris, quas contra Palamam sive Anna ipsa cum patriarcha, sive matris iussu Ioannes imperator, ad montis Atho monachos scripsit: quibus litteris tum alia inerant, tum ne quis vinculis custodiisque ideo Palamam coerceri existimaret, quod is animum ad Cantacuzenum adiecisset; sed quod idem, immodeste huc illuc vagando, Divinitatum aeternarum, earumque inter se dissidentium (alias enim supereminentes et intelligibiles, alias humiliores visibilesque esse dicitur) infinite infinitum examen doceret existere, et talia

χεῖν καὶ ταράττειν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, (Γ.) Διετέλει γὰρ μὴν A. C. 1347
 ἢ τοιαύτη παρ' ἀμφοτέροις ἀκμάζουσα σύμπνοια καὶ δημοφροσύνη, Imp. Io. Pa-
 τῶ τε πατριάρχῃ θηλαδῇ καὶ τῇ βασιλίδι, πρὶν δὲ ἀκριβοῦς γὰρ Inenl. 6
 τῆς πείρας ἀπογόνοντα τὸν πατριάρχῃν τῆς τῶν κοινῶν σωτηρίας P. 491
 5 φραγαμάτων ἄρξασθαι παραινεῖν αὐτῇ τὰ συνόλοντα, καὶ βου-
 λευτὴν καθίστασθαι περὶ ξυναλλαγῶν καὶ σπονδῶν πρὸς τὸν
 Καντακουζηνόν. ἀπ' οὗ δὲ τοιαύτην ἔγνω συμφέρον βαδίζειν V. 397
 ὁδόν, παραχρῆμα καθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν βασιλίδα ἐξέμηνε. καὶ Β
 τοῦτ' ἦν ἀρχὴ καὶ κατὰλυσις πρώτης συμπνοίας τε καὶ δημοφροσύ-
 10 νης ἐκείνης; καὶ νόσημα, μῆτε μάλαγμα μὴδὲν μῆτε καταδέ-
 σμοις οὐδένας παραδεχόμενον. πᾶσαν μὲν οὖν ἐκείθεν ἢ βασιλις
 ἐπίνοιαν στρέφουσα κατὰ τῆς τοῦ πατριάρχου καθαιρέσεως, καὶ
 πάντας ἐφ' ἑαυτῆς κυλλουσα τε καὶ ἀνακυκλοῦσα λογισμοῦς, οὐ-
 δὲν ἀνυσιμώτερον εἴρισκεν ἐς τὴν τοιαύτην πρόθεσιν, πλὴν τοῦ
 15 δογματῶν ἐκείνων, ὧν ἐξ ὅλης ἀπεωθεῖτο πρότερον τῆς ψυχῆς, C
 καὶ ἀθέλων φωνῶν τοῖς περὶ τὸν Παλαμῶν κοινωνήσασα φί-
 λους ἑαυτῇ καταστήσασθαι, καὶ συμμάχοις σφίσι χρήσασθαι
 θερμοτέροις κατ' αὐτοῦ. (Δ.) Πρῶτον μὲν οὖν ἀπρόβιτον ὡς ἐν
 εἰρκτῇ τῷ οἴκῳ συγκεκλειῖσθαι τοῦτον ἐπέταττεν· ἔπειτα συνό-
 20 δους ἐπισκόπων νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἤθροισέ τε καὶ ὤπλιζε
 κατ' αὐτοῦ. τὴν γοῦν ὑστεραίαν ὄρισάμενη ποτὲ πρὸς τὴν ἐκεί- D
 νου καθαιρέσιν ἀθροισθῆναι τοὺς ἐπισκόπους ἐπέσχεεν ἢ νύξ
 ἐκείνη, φλεγμονὴν τῷ λαίμῳ δεινὴν ἐπενεγκοῦσα, θάνατον ἀπει-
 λοῦσαν πάνυ τοι σφόδρα ἀφνίδιον. καὶ ἦσαν ἐντεῦθεν ἄχρι τριῶν

quaedam execranda proferendo Dei ecclesiam confunderet ac perturbaret. (III.) Et ea quidem voluntatum consensio et concordia non prius ambos inter, patriarcham dico et imperatricem, vigere desit, quam ille, post accuratam experientiam desperata reipublicae salute, coeperit huic ea suadere, quae profutura essent, auctorque exstiterit gratiae reconciliandae et pacis cum Cantacuzeno faciendae. Ex quo autem utilius esse statuit eam sequi viam, ex eo repente in se ipsum quoque imperatricem exacerbavit. Et haec fuit mali origo ac prima labe, quae coniunctionem illam concordiamque dissolveret: hoc fuit vulnus, quod nec fomenta nec ligamina ulla admitteret. Augusta igitur omnes ex eo artes animo versare, ut patriarchae pontificatum abrogaret, omnia secum volvere ac revolvere consilia; denique ad id, quod sibi propositum erat, nihil invenire efficacius, quam si opinionum illarum et impiarum vocum, quas impensissime antea repudiara, cum Palamae sectatoribus demum particeps facta, amicos eos sibi redderet, et ipsis adiutoribus uteretur adversus istum acerrimis. (IV.) Primum igitur domo, tanquam carcere, ita eum includi iubet, ut a nemine adiri possit: tum pontificum coetus diu noctuque in eundem cogit et instigat: tandem episcopis edicit, ut postridie conveniant ad eum gradu deiciendum. Et vero rei moram nox attulit, inducta in fauces gravi inflammatione, quae interitum repentinum minabatur. Atque inde usque per triduum mortis terrores illam

- A. M. 6855 ἡμερῶν οἱ τοῦ θανάτου φόβοι κυκλοῦντες καὶ τὸ τῆς ψυχῆς τα-
 Ind. 15 ράττοντες λογιζόμενον. τὸ γὰρ τοῦ θεοῦ μακροθύμον ἐπεῖχεν ἔτι
 τὰ τῆς τελευταίας ὁργῆς βέλη καὶ τὸν τῆς γυναικὸς ἀνεβάλλετο
 Εὐλαθρον, πλὴν ὅσον τὴν ἀπειλὴν ἐν τοιοῦτοις ἀβήρωστίμασι τε
 καὶ πράγμασιν ἀμυδρῶς ἐξωγράφει, μεταμελείας καιρὸν μαινο- 5
 μένη ψυχῇ παρεχόμενον. ἐπεὶ δὲ ἡ τετάρτη ῥιμόνα τε ἐπεκράχει
 καὶ ὑπερσχεῖν παρεσκεύασε, τοὺς προτέρους αὐθις ἀνεκαλεῖτο
 κατὰ τοῦ πατριάρχου τρόπους, καὶ ἐς τὰ πρότερα ἐπαλινδρόμει
 βουλεύματα. Ἐξ μεταξὺ παρεβρόθησαν ἡμέραι, καὶ τὴν ὑστεραίαν
 F αὐθις ὀρισμένη τούτους ἐπισκόπους ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἐπέταττεν 10
 αὐθις ἀθροῖσθαι. (E.) Ἄρτι δὲ τοῦ ἡλίου τῆς γῆς ὑπερκύ-
 ψαντος, σπουδῇ ταχύνας ἤκεν αὐτῇ μοναδικὸν καὶ ἡσύχιον ἄγων
 βίον ἀνὴρ, ᾧ σύνηθες φοιτῶντι συγχρότερον ἀκούειν τὰς μυστι-
 κάς τῶν λογισμῶν ἐξαγορεύσεις αὐτῆς. καὶ δέλτον ἔγχειρίζων
 ἔλεγεν αὐτῇ, πρὸ τῶν θυρῶν εὐρεῖν αὐτομάτως ἐξιόντα αὐτὸν 15
 ὀρθρῖατερον, ἀγνοῶν ὅστις ὁ ῥίψας εἶη, καὶ ὅτου χάριν. τὰ γε
 P. 492 μὴν ἐγγεγραμμένα εἶχε πρῶτον μὲν ὄρκους φορικώδεις κατὰ τοῦ
 πνευματικοῦ ἐκείνου ἀνδρός καὶ κολάσεων δεινῶν ἀπειλάς, ὅσαι
 ψυχῇ καὶ σώματι μακρὰν ἐπιφέρουσι καὶ ἀφόρητον τὴν δριμύτη-
 τα, εἰ βουληθεῖη διὰ δειλίαν, ἢ δι' οἰονδήτινα τρόπον, σοστεῖ- 20
 λαι καὶ ἥμισυ ἐθελῆσαι δοῦναι τῇ βασιλίδι τὴν δέλτον. ἔπειτα
 ἔστρεψε τὸ τοῦ λόγου πρόσωπον ἐς τὴν βασιλίδα· καὶ ἦν ἡ τῶν
 λεγομένων δύναμις τοιαύτη. „εἰ μὴ καίση μαχομένη καὶ πόλεμον
 Β ἐγείρουσα κατὰ τῶν ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων, οὐκ ἂν φθά-
 νοις φθείρουσα τὴν σὴν αὐθεντίαν καὶ τὸν τῆς οἰκείας δόξης 25

circumsteterunt, et eius iudicium perturbarunt. Etenim perseverantissima Dei clementia cohibebat adhuc supremæ iræ tela, et mulieris differebat exitium; atque ad poenitendum animo furenti spatium largita his tantum incommodis et difficultatibus leviter adumbrabat poenam reservatam. Cum autem quartus dies aegram confirmasset et erexisset, suum illum priorem animum in patriarcham denuo recepit, et ad priora rursus consilia reddidit. Sex intercesserant dies, cum episcopis iterum edicit, ut iisdem de rebus acturi postridie conveniant. (V.) Sole recens orto, ad eam propere accurrit vir monasticæ et tranquilliori vitæ addictus; cui illa subinde ad se ventitanti arcana conscientiæ aperire consueverat. Hic tabellam porrigit, atque se, summo mane egressum, eam ante fores casu offendiisse: nescire autem, a quo et quorsum iacta esset. In ea quæ legebantur, hæc erant. Primo horrendæ execrationes in virum illum religiosum, et poenarum gravissimarum denunciationes (earum scilicet, quæ et animæ et corpori diuturni ac intolerandi doloris acrem sensum afferunt) si metu ille aut quacunque alia ratione deterritus supprimeret ac tradere imperatrici eam tabellam recusaret. Deinde ad ipsam imperatricem oratio convertebatur; et hæc ferme erat vis verborum. „Nisi desieris pugnare et bellum inferre sacrosanctis ecclesiæ dogmatis, non poteris facere, quin et tuam auctorita-

ὄλιθρον αὐτῇ ἑαυτῇ δημιουργοῦσα καὶ ἔξυφαινοῦσα." τοῦτων ἀ- A. C. 1347
 τήκοος ἢ βασιλὶς γεγонуῖα ἐχαλέπηνέ τε καὶ δῶξύτερον ἀνεβόησε, ^{Imp. Io. Pa-}
 λαιδορομένη σφόδρα τάνδρι, καὶ ἀπειλοῦσα τὰ μέγιστα τῶν δει- ^{icol. 6}
 νῶν, εἰ τῶν βασιλείων ἔνδον ὀφθείη τοῦ λοιποῦ. κῆπειτα διαβ-
 5 ῥήξασα τὴν δέλτον ξὺν πολλῶ τῷ θυμῷ τὸν προκείμενον ἦε
 κατὰ τοῦ πατριάρχου σκοπὸν· καὶ συνεκάλει τοὺς ἐπισκόπους,
 καὶ ὅσοι τῆς τοῦ Παλαμᾶ πατρίας ὑπῆρχον, λῆρον ἡγησαμένη τὰ C
 ἠκουσμένα. (ζ'). Ὅθεν ἀπεκλείοντο μὲν αἱ πύλαι τῶν βυσιλείων
 ἡμισιν, ὅσοι τῷ πατριάρχῃ συνηγοροῦντες εἶεν· ἀπεκλείετο δ' ὁ
 10 πατριάρχης αὐτὸς παρῥησίας ἀπάσης καὶ τῆς ἐς τὴν σύνοδον V. 398
 ἐκείνην τῶν ἐπισκόπων ἀπαντήσεως. καὶ οὕτως ἐρήμη χρησάμενοι
 δίκη καθάραισιν ἔγγραφον ἐποίησαντο κατ' αὐτοῦ, δι' οὐδὲν
 ἕτερον αἴτιον, ἢ ὅτι τὸν Παλαμᾶν ὁμοῦ ταῖς αὐτοῦ καινοφωνίας D
 ἀναθέματι καθυπέβαλλε, καὶ τὸν ὑπὲρ ἐκείνου κατέλυε τόμον
 15 ὕστερογενέσιν ἑτέροις τόμοις. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἐν τού-
 τοις ἢ βασιλὶς ἀνγλωκῦα περὶ δύοσιν ἡλίον τρυφῶσαν παρετίθει
 τράπεζαν καὶ χλιδῶντα συμπόσια τοῖς ἐς τὴν τοῦ πατριάρχου κα-
 θάραισιν ἀγωνισαμένοις· καὶ γέλωτις τινες οὐ μᾶλα εὐσχήμονες
 καὶ χαρμύσυνα διγηγήματα πανταχόθεν τὴν ἐδωχίαν ἐκείνην συνε-
 20 κρότου τε καὶ ἐθῶπενον. ἄρτι δὲ περὶ τὰς τῶν ὀρνίθων ψῆδᾶς E
 τῆς τυκτὸς γενομένης ἐκείνης, πάντα ἐς τὸνναντιον τὰ τῆς χα-
 ρύς ἐκείνης ἀντίστρυπται. ἐσπέρας γὰρ ἠύλλισατο ἀγαλλλασις, καὶ
 εἰς τὸ πρῶτ' κλαυθμός. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον.
 (Ζ.) Τῷ δὲ βασιλεῖ Καντακουζηνῷ, τῶν βασιλείων ἐντὸς γενο-

5. ἦμι Boiv. corr. pro εἰη.

tem labefactes, et tuae ipsa gloriae exitium confies atque molliare." His im-
 peratrix auditis, stomachari et acutioribus exclamationibus in hominem
 acerbe invehi, eique gravissimas poenas minari, si unquam in palatio post-
 hac cernatur. Tabella deinde rupta magno cum spiritu, ea quam institue-
 rat via patriarcham aggredi pergit: ac ea quae audierat floccifaciens epi-
 scopos convocat, et quotquot Palamicae factionis erant. (VI.) Praeclude-
 bantur itaque palatii fores illis omnibus, qui patriarchae defensionem sus-
 ciperent: eratque ipsi patriarchae praecisa omnis dicendi licentia, et ad
 illius synodi episcopos interdictus accessus. Ita sententiam in eum absen-
 tem et inauditum scripsere, nullam aliam ob causam, nisi quod Palamam
 simul et ipsius nova dogmata anathemate perculisset, et scriptum pro eo
 Tomum posterioribus Tomis rescidisset. In his consumpto illo die, impera-
 trix circa solis occasum sumptuosam mensam apponit, et epulum dat lautis-
 simum iis, qui, ut patriarcha dignitate spoliaretur, operam navaverant: ac
 risus quidam non adeo modesti et fabellae festivae undecunqve convivium
 illud adornarunt et permulserunt. At illa ipsa nocte, circa gallicinium,
 omnis ea laetitia in moerorem versa est. Vespere enim demorata est exul-
 tatio, et ad matutinum fletus. Et haec quidem ita se habuerunt. (VII.) Im-
 peratori autem Cantacuzeno, palatium ingresso, locus minime idoneus erat,

- A. M. 6855 μένω, προσήκων τόπος ἤκιστα ἦν εἰς καταμονήν· καὶ ταῦτα μήπω
 Ind. 15 μηδὲ τῆς συζύγου παρουσίας, ἀλλ' ἐν Διδυμοτείχῳ διατριβούσης
 Ἔτι. οἷς μὲν γὰρ ἀρμόττουσαν ἔχειν ἐντὴν οἰκίμασι δίαιταν βασι-
 λει, ταῦτα προκατέχουσιν οὐκ ἐξέστισεν Ἄνναν τὴν βασιλῖδα
 ξύν γε τῷ παιδί καὶ βασιλεῖ Ἰωάννῃ, οὐδ' ἐμποδῶν ἐγγόνει τῆς
 προτέραν σφᾶς ἐν τούτοις ἔχειν ἀνάπαυσιν· ἀλλ' ὥσπερ σφίσι
 τῶν βασιλικῶν πρωτέλων ἐξεκεχωρήκει λαμπρῶς ἐν τε καθέδραις
 καὶ εὐφημαῖς, οὕτω καὶ ταῖς οἰκήσεσιν ἐπεπράχει. αὐτὸς δ' ἐν
 P. 498 τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξιον τοῦ πάλαι μέγιστον τρίκλινον ἑρειπίοις μῦλ-
 λον ἢ οἰκήμασιν εἰπεῖν δέδωκε φέρων οἰκεῖν ἑαυτόν. (H.) Ἰωάν- 10
 νην γε μὴν τὸν πατριάρχην, δέσμιον τηρικαῦτα παρόντα τοῖς
 βασιλεῖοις εὐρῶν, οὐδὲ μιᾶς ἠξίωσε προσυγορεύσεως. διώκτην
 γὰρ αὐτοῦ καταστάντα, καὶ θερμοδὸν ἐξ ἀρχῆς πολέμιον, οὗτ'
 εὖ τι δρᾶν εἶχε, τῆς καρδίας ἤκιστα προθυμονυμένης ὁμαλὸν πρυ-
 τανεύειν οὐδέν· οὗτ' αὖ τοῖς αὐτοῦ κακοῖς κακὰ προστιθέναι κέ- 15
 Βκρικεν ἕτερα δειν· πλὴν διὰ ταῖς τοῦ Παλαμῦ πειθόμενος εἰση-
 γήσει τῇ τε τῆς ἐπισκοπῆς καθαιρέσει προσεπῆγε καθαιρέσει
 καὶ ἡμᾶ ἐν τῇ τοῦ θείου Βασιλείου μονῇ προσεταχῶς ἀπενεχθῆ-
 ναι τέως ἐς Διδυμοτείχον ἐκεῖθεν ἐξόριστον μετ' ὀλίγον αὐτὸν
 ἐπεπόμφει. (Θ.) Καὶ ταυτὶ μὲν, ἰδίας καὶ πολυτελεστέρας δεδ- 20
 μενα πραγματείας, κεφαλαιώδως πως ἡμεῖς καὶ σφόδρα τοι πε-
 Cφρισμένως οὕτως διεξιηγήθημεν, πλείσταις ἄλλαις διεξιέναι
 λόγοις ἀφθονωτέροις τὰς ὑποθέσεις γλώτταις παραχωροῦντες,
 καὶ ἄλλοτ' ἄλλαις ἀεὶ πανταχόθεν εἰς ἕνα τινα συγκεροτημένον

17. Post καθαιρέσει Boivino excidisse videtur τὴν τῆς ἱερωσύνης.

In quo habitaret; idque, etsi nondum adesset uxor, sed adhuc Didymotichi commoraretur. In qua enim aedium parte versari imperatorem conveniens erat, ab ea imperatricem Annam haud movit, quae cum filio Ioanne imperatore ibi habitare occupaverat; neque impedit, quo minus ii sedem illic ut antea haberent. Sed ut imperatoris praerogativa aperte iis cesserat, tam in sessionibus quam in acclamationibus, ita et in ipsa habitationibus cessit. Ipse vero ad illas, quae circa maximum Alexii veteris triclinium occurrunt, ruinas potius quam aedes se contulit et habitatum ivit. (VIII.) Ioannem autem patriarcham, qui tum in palatio vinctus adstabat, obvium cum habuisset, nulla allocutione dignatus est. Eī enim, qui se persequi instituisset, et ab initio hostis acerrimus exstitisset, nec poterat benefacere, voluntate minime propensa ad benigne consulendum; nec illius malis alia addere mala visum est: nisi quod suadenti Palamae obsequutus episcopalem dignitatem iterato illi ademit, et cum in Divi Basilii monasterium interim transferri eum iussisset, Didymotichum inde paulo post exulatum misit. (IX.) Et haec quidem, tametsi peculiari fusiorique expositione egebant, summam quodammodo nos ieiuniusque percurrimus; aliis videlicet bene multis, ad eundem finem quotidie et undecunque tendentibus, eadem argumenta copio-

ἐχοῦσαις δρόμον τὸ πέρασ· οἷς ἐντυγχάνειν τέ ἐστι ῥῆστα τοῖς A. C. 1347
 βουλομένοις καὶ ἅμα τὸ πολύχουν τε καὶ ποικίλον τῶν ὑποθέ- Imp. Io. Pa-
 σεων ἀκριβέστερον ἐκμιανθάνειν. τούτων δ' οὕτως ἔχοντων, ἐξέ- laeol. 6
 5 λιν ὁμοκῶς εἰρμῶν, κάκειθεν τῆς τῶν ἐξῆς ἀφηγήσεως ἀρχεσθαι,
 τὰ πλείω συντομίας εἵνεκα τῶν μεταξὺ, καὶ ὅσα πλείστοις ἄλλοις
 ἰδῆ τε καὶ δημοσίᾳ ἐστὶν εἰρημένα, παραλιμπάνοντας.

ἰ. Ἐπει γὰρ τοῖς περὶ τὸν Παλαμῶν τὸ σπουδαζόμενον ἄπαν D
 ἦν, αἰεὶ συνιστᾶν καὶ ἐποικοδομεῖν τὰς σφῶν αὐτῶν καινοφωνίας, V. 399
 10 πόρρωθεν τε καὶ ἐγγύθεν, ἐπειθ' ὑποβρέοντα μὲν πρὸς τὸ ἀδο-
 ξότερον τὰ τῶν Βυζαντίων ἐώρων πράγματα, τὰ δὲ τοῦ Καντα-
 κουζηνοῦ πρὸς τὸ ἐπικρατέστερον ἀνιόντα, Ἄνναν μὲν ἐς προῦ-
 πτον αὐτοὶ καὶ λαμπρῶς ἐθώπευον τὴν βασιλίδα, διὰ τε τῶν
 15 αὐτῇ προσωκειωμένων ἀρχόντων καὶ ὅσον τὴν βασιλείον ἐπλήρου
 15 γυναικωνίτιν πλήθος, ἵνα δὴ συναγωνιζομένην ἔχοιεν σφισιν αὐ-
 τὴν ἅμα τοῖς ἀμφ' αὐτὴν ἄπασιν· ἔχον γὰρ εὐφρῶς ὑποδρα-
 μῆν καὶ ἀνυμοχλεῖσαι ῥῆστα γνώμας ἀνθρώπων, τοῦ πονηροῦ P. 494
 παραθήγοντος πνεύματος· λάθρα δὲ γραφαῖς καὶ πολυτρόποις
 μηχαναῖς τῷ Καντακουζηνῷ συνεκρόουσιν, πόρρωθεν καὶ αὐτὸν
 20 ἐς τὰς οἰκείας καινοφωνίας μετέλκοντές τε καὶ ἀρμοζόμενοι. διὸ
 καὶ τοῖς προδιδοῦσιν αὐτοὶ συνήργουν τὰ κράτιστα ἐς τὴν τοῦ
 Καντακουζηνοῦ πρὸς Βυζάντιον εἴσοδον. καὶ οὕτως ἰοὺσιν ἔξαν-
 δραποδισαμένοις ἐκείνου τὴν γνώμην ἄπασαν μικρόν τι τὸ κω-
 λῶν ἄπαν ἐνομιζέτο, καὶ μόγις μέγα, φέρειν καὶ ἄγειν Καντα- B

sius explicanda relinquentes: ad quos volenti cuique facillimum est acce-
 dere, ut ex iis rerum copia et varietas cumulatius percipiatur. Quae cum
 ita sint, licebit iam nobis, ad institutum reversis, eandem illam rursus per-
 sequi seriem historiae, et eorum quae sequuta sunt ordiri inde narrationem;
 ita tamen ut pleraque interiecta, et quaecunque ab aliis sive privatim sive
 publice commemorata sunt, compendii causa omitamus.

10. Cum omnino studerent Palamae sectatores nova commenta usque
 stabilire et exstruere, atque id unum tam e longinquo quam e proximo spe-
 ctarent; iidemque res Byzantium ruere in peius, Cantacuzenum vero ma-
 gis ac magis invalescere animadverterent; Annam quidem imperatricem pa-
 lam et clare, tum ipsi per se, tum per viros principes illi maxime coniun-
 ctos, ac per omnem aulicarum mulierum turbam, adlabantur; ut et eam,
 et eos omnes, qui ad eam se adiunxerant, conciliarent sibi adiutores: erat
 enim ipsis promptum, instigante malo genio, circumvenire et labefactare
 hominum mentes; clanculum autem scriptis variisque artibus Cantacuzeno
 favebant, quo videlicet ipsum quoque ad nova dogmata e longinquo trahe-
 rent atque formarent. Itaque et proditoribus operam ipsi impensissimam
 navabant, ut Cantacuzenus Byzantium ingrederetur. Atque ita porro man-
 cipata sibi penitus illius voluntate, leve iam esse videbatur quidquid obsta-
 bat, et Cantacuzenum quoquoque pro libitu ferre atque agere, postquam

A. M. 6855 *κουζηνὸν εἰς ἅπαν τὸ σφίσι βουλόμενον, ἅφ' οὗ τὰ βασιλεῖον ἐς*
Ind. 15. τὸ ἐντελὲς περιελῶσθαι *ξυνηγόρη κράτος. (B.) Δόξαν οὖν ἐς*
τοὺς ἰδίους τῷ Παλαμῷ τρόπους ἀνυσιμώτατον δυοῖν πεπραχέ-
ναι θάτερον· ἢ ἑαυτὸν, εἰ δυνηθείη, τοῖς πατριαρχικοῖς ἐγκα-
θιδρῦσαι θρόνοις, ἢ γοῦν τῆς φατρίας τό γε δεύτερον ἔνα ὄντι-5
νοῦν· ἐπειδήπερ αὐτῷ μὲν ἤκιστα κατὰ σκοπὸν ἐχώρει τὸ πρῶγμα,
 C *ἀντιεσενεγκεῖν Ἰσίδωρον ἐξεγένετο, ὃς Μονεμβασίας μὲν ἐψήφιστο*
πρότερον· ἔπειτα διὰ τὸ ταῖς τοῦ Παλαμῷ καὶ αὐτὸν ἀλλοκισθαι
καινοφωνίαις καθήρηται τε καὶ τῆς ἱερᾶς ἀφώρισται κοινωνίας
δι' ὃν δὴ καὶ πατριαρχεύσαντα νῦν τὸ τῆς ἐκκλησίας εὐθὺς ἐβ-
ρήγη σύστημα. (Γ.) Καὶ πρῶτον μὲν τῶν ἐπισκόπων οἱ πλείους
ἐς τὸ τῶν θείων ἀποστόλων ἀθροισθέντες τέμενος, δεύτερον δ'
 D *ἐς τὴν Στεφάνου τοῦ θείου πρωτομάρτυρος μονήν, αὐτὸν τε Ἰσίδωρον*
καὶ ὅσοι ὁμόφρονες εἴεν ἀναθέματι κανονικῶ· καθυπέ-
βαλλον, καὶ ἅμα τὴν ψῆφον ὑπογραφαῖς ἰδίαις κυρώσαντες παβ-
ήσια σφίσι ἐπετόμψεσαν. ἐφ' οἷς ἀχθεσθέντες σφόδρα τὸν
βασιλέως θυμὸν ὀξύνουσι κατ' αὐτῶν. κύντεῦθεν τοῖς μὲν παρα-
θεωρεῖσθαι ξυμβείαιε, καὶ ἐνδόξων· ἀδόξοις καθίστασθαι, καὶ
εὐπόρων αὖ αἰφνίδιον ἀπόροις· τοῖς δ' ὑπερορίοις γίνεσθαι τῆς
 E *Μεγάλης πόλεως, οἷς μὲν ἐκούσιν, οἷς δ' οὐ. (Δ.) Καὶ τὰ ἐπι20*
τούτοις ἔστι διηγουμένων ἐτέρων ἀκούειν πλατύτερον· ὅπως μὲν
ἄλλος ἄλλοθι διεσπάρησαν ἅπαντες, καὶ ἀπερῆφθησαν μετὰ τῆς
παρῆρησίας καὶ τῶν ἐλέγχων· ὅπως δ' αὖ τῶν πανταχῇ θαλάσσης
 V. 400 *τε καὶ γῆς ὀρθοδόξων ἐς Βυζάντιον συχὰ ἐσεφοίτα γράμματα,*

is plenissimam auctoritatem imperatoriam induit, vix ab iis magnum puta-
batur. (II.) Ac Palamas quidem sic statuebat, conducere admodum ratio-
nibus suis, duorum alterum effici; ut aut se ipsum, si posset, sedi patriar-
chali imponeret; aut quemvis sultem e suis sectatoribus. Quia igitur ipsi
pro se agenti minime ex sententia succedebat, idcirco Isidorum promoven-
dum duxit. Hic Monembasiae electus antehac episcopus mox novorum Pa-
lamae errorum cum et ipse convictus fuisset, deiectus dignitate fuerat, et
a sacra communione segregatus. Eodem nunc patriarchatum obtinente, scis-
sum est statim ecclesiae corpus. (III.) Atque episcopi plerique, cum in
sanctorum Apostolorum aedem primum, deinde in Divi Stephani Protomar-
tyris monasterium convenissent, canonico anathemate Isidorum, et quotquot
illi assentirentur, perculerunt. Deinde decretum, propriis subscriptionibus
confirmatum, confidenter illis miserunt. Quod illi aegre admodum ferentes
imperatoris animum in hos stimulant: eoque factum, ut horum alii despice-
rentur, et ex illustribus obscuri, ex opulentis inopes statim existerent; alii
magna urbe exularent, volentes quidam, nonnulli invitati. (IV.) Quae deinde
gesta sunt, ea ab aliis narrata fusius accipere est: ut nempe omnes alius
alio dispersi sint et eiectionis, sua cum dicendi libertate suisque illis crimina-
tionibus; ut rursus ab orthodoxis, ubique maris et terrarum degentibus,
frequentes litterae Byzantium ventitarent, zeli divini plenae, quae Palaman

ζήλου θείου μεστὰ, περιφανεῖ παραπεμπόντων ἀναθέματι Παλα- A. C. 1347.
 μῶν ὁμοῦ καὶ Ἰσιδώρον, καὶ ὄσοι ὁμόφρονες ἔκ τε Ἀντιοχείων Imp. Io. Pa-
 σμηλ καὶ Ἀλεξανδρίων καὶ ἅμα Τραπεζουντιῶν ἐπισκόπων καὶ laeol. 6
 πρεσβυτέρων· ἔκ τε Κυπρίων ὁμοῦ καὶ Ῥοδίων καὶ ὀρθοδόξων
 ἑκπροσώκων· ἔκ τε Μυσῶν καὶ Τριβαλλῶν, καὶ ὄσοι τοῖς τῶν
 θεῶν πατέρων ἔροις ἐμμένειν μακροῦ παρειλήφεσαν ἐθισμού, καὶ
 μηδέν τι νεώτερον δέχασθαι παρ' οὐδενὸς τῶν ἀπάντων, κἄν ἀγ-
 γέλων τις ἔξ οὐρανοῦ κομῆῃ.

ια'. Ἡμεῖς δ' ἐς τοσοῦτον ἤκομεν τοῦ παρενεχθῆναι λαθεῖν P. 495
 10 τῶν πολυεσθῆ καὶ ποικίλῳ τῶν ὑποθέσεων, ὡσθ' ἂ παρεῖται δο-
 κεῖν εἶναι τὰ καιριώτερα. τὰ δέ ἐστιν, ὅπως τε ἐκύτερος ἐκατέρῳ
 χορηγῶ καὶ ταμίᾳ τοῦ ἀξιώματος ἐχρήσατο· Καντακουζηνῶ μὲν
 Ἰσιδώρος τῆς πατριαρχίας, Καντακουζηνὸς δ' Ἰσιδώρῳ τῆς βα-
 15 σιλείας τὸ δεύτερον. ἡ γὰρ ἐν Διδυμοτείχῳ πρὶν ἀναγόρευσις τὸ
 15 τῷ αἰώνῳ ἔχειν ἤκιστα ἐδόκει τοῖς Παλαμῖταις. (B.) Γεγονέναι δὲ B
 τὰ τοιαῦτα συμπέτωκε κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον νεῶν, τὸ
 γὰρ θαῦμα τῆς οἰκουμένης ἐκεῖνο, τὸ μέγα λέγω καὶ περιβόητον
 τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας τέμενος, ἀφ' οὗ τὸ μέρος ἐκεῖνο καθήρη-
 ται, πρὸς τὸ ἀρχεῖον φεῦ ἀπενεχθὲν, μακράν τινα τὴν ἀωρίαν
 20 οὐκ ἐτοιαύταις ἐορταῖς διακονεῖσθαι καὶ πανηγύρειν. μὴ οὖν
 πρὸς τοσοῦτον οὗτος ἀποχρῶν πληθὸς πνιγηρὸν τι χωρίον ἐδό-
 25 κει καὶ ἀτερπές. τοῦ γὰρ δημοσίου βήματος ἐκείνου μῆκος ἀνά- C
 λογον ἔχειν ἀπαιτουμένου τῷ τε ὕψει καὶ πλάτει, ἐφ' οὗ τοὺς

4. καὶ ante ὀρθοδόξ. add. Boiv.

simul et Isidorum, et omnes eorum factores, apertis execrationibus prose-
 quebantur, ab Antiochensibus dico, et Alexandrinis, Trapezuntisque tam
 episcopis quam presbyteris; item ab Cypriis, Rhodiisque, et orthodoxis ad-
 iacentibus; nec non Mysis et Tribaliis, et quicumque sanctorum Patrum in-
 haerere praescriptis, ac nihil quidquam novi ab quocunque allatum admit-
 tere, vel si id ab Angelo afferretur, tradito iam inde antiquitus more in-
 stituerant.

11. Sed nos argumentorum copia et varietate eo usque sensim abrepti
 sumus, ut ea omissa sint, quae potiora videntur existisse; nempe ut alter
 alterum auctorem habuerit et architectum dignitatis, Cantacuzenum quidem
 Isidorus patriarchicae, Isidorum vero Cantacuzenus imperatoriae, secundo
 delatae. Quae enim celebratio Didymotichi peracta fuerat, ea Palamitis
 completa minime videbatur. (II.) Isthac vero in templo Blachernensi per-
 12 fecta est. Est enim illud orbis miraculum, magnum inquam illud et omnium
 sermone celebratissimum S. Sophiae templum, ex quo pars eius eversa erat,
 eo redactum (proh dolor!), ut nulli asset usui, minime erat opportunum
 eiusmodi festis ac celebratibus apparandis. Hoc vero tantam multitudi-
 nem capere haud poterat; adeoque arctior locus et insuavior videbatur.
 Nam cum publicus ille suggestus, cui imperatorios thronos imponi oportebat,
 eam exigere longitudinem, quae et altitudini et latitudini responde-

- A. M. 6855 βασιλικούς ἴδει τεθῆναι θρόνους, ἐχρῆν ἱκατέρωθεν τὴν προσή-
 Ind. 15 κουσιν ἔχειν εὐρυχωρίαν καὶ τοὺς τοῦ θεραπευτικοῦ τάγματος,
 ὁπότε δεήσειεν· ὡς εἶναι βραχὺ λοιπὸν τὸ λειπόμενον τοῦ νεῶ
 πρὸς ὑποδοχὴν διαφόρων ὄχλων. ὁμοῦς ἐφαμύλλον τῶ μεγίστῳ
 θείῳ ἐκείνῳ τεμένει τῶν πάντων ὄντος οὐδενός, ὁ δεῦτερος ἔξ 5
 Δανάκης ἔδοξε πλοῦς εἰς τὴν χρεῖαν αὐτός. (Γ.) Καὶ ἦσαν οἱ
 τοὺς βασιλικούς τηνικαῦτα θρόνους πληροῦντες ἐκείνους δοῦν
 τε βασιλέων ὁμωνύμων ὁμοφροσύνη καὶ ἕνα βασιλίδες τρεῖς,
 Ἄννα τε καὶ Εἰρήνη ἡ Καντακουζηνή μετὰ τῆς θυγατρὸς Ἐλέ-
 νης. τούτων δ' οὕτω τετελεσμένων, περὶ δεκάτην ὥραν ποῦ τῆς 10
 πρώτης καὶ εικοστῆς τοῦ μαθου Ἰππων εὐθὺς ἐπιβάντες, ὡς εἰ-
 χον, μετὰ τῶν βασιλικῶν ἐνδυμάτων ἐκείνων ἦγον ἐς τὸ παλά-
 V. 401 τιον. κακεῖ τὴν συνήθη πεποιηκότες ἐμφάνειαν ἀφ' ὕψηλοῦ τοῦ
 βήματος εἶτα κατήεσαν, καὶ τράπεζαν παρετίθεσαν, ἐπὶ πέντε
 P. 496 θρόνων αὐθις καθίσαντες. (Δ.) Τοσαύτη δὲ περιὰ κατείχετο τὰ 15
 βασιλεια τηνικαῦτα, ὥστ' οὐδὲν ἦν τῶν τρυβλίων καὶ ἐκπιωμάτων
 ἐκεῖ χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν· ἀλλ' ἕνια μὲν καττιτέρινα, τὰ δ' ἄλλα
 πάντα κεραμεῦ καὶ ὀστράκινα. ἔξ ὧν ἔξεστι συνίναί τοῖς ὄσοι
 μὴ ἀδαεῖς τῶν τοιούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλως ὀφειλομένων, ὁπόσα
 μὴ κατὰ τὸ εἶκος τελεῖσθαι ξυνέβαινε, τῶ τῆς ἐνδείας βιαίῳ τῶν 20
 τότε σφραγισμένων πραγμάτων καὶ λόγων καὶ ἐγχειρημάτων. εἰ
 βγὰρ λέγειν, ὅτι καὶ τὰ βασιλικὰ τῆς ἐορτῆς ἐκείνης διαδήματά τε
 καὶ περιβλήματα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, χρυσοῦ μὲν εἶχον τὴν φαν-
 τασίαν καὶ λίθων δῆθεν πολυτιμῶν· τὰ δ' ἦν ἐκεῖνα μὲν

ret, necesse etiam erat utrinque spatium satis amplum diaconis patere ad sedendum, ubi opus futurum esset; ita ut templi reliqua pars angustior iam foret, quam ut posset capere variam hominum multitudinem. Tamen cum ex omnibus templis nullum esset, quod maximo illi posset aequiparari, altero hoc velut subsidiario uti necesse visum est. (III.) Erant autem ii, qui sedilia illa imperatoria tunc tenebant, cognomines et socii duo imperatores; item tres imperatrices, Anna et Irene Cantacuzena cum filia Helena. Quae cum ita essent, primo et vigesimo Maii die, circa decimam horam, consensu statim equis, ita ut erant, cum imperatoris illis insignibus, venire ad palatium. Cumque ibi de more spectandos se ex alto suggestu exhibuissent, mox descenderunt, ac mensa apposita, rursus in quinque sedilibus consedere. (IV.) Tanta porro tunc laborabat inopia palatium, ut in lancibus et poculis nihil ibi esset aurei aut argentei; sed stannea quidem nonnulla, caetera vero omnia fictilia et testacea essent. Ex his quilibet, earum rerum non rudis, caetera quoque allunde requisita, nec ita ut par erat perfecta (tyrannica quippe inopiae vi in factis, in dictis, in consiliis, tum temporis dominante) facile intellecturus est. Nam illa quidem dicere omitto, ut et ipsa in ea solennitate diademata et vestimenta, maxima ex parte, auri quidem speciem haberent et gemmarum pretiosissimarum; con-

ἀπὸ σκύτους, ὅποσα χρυσὸς ἐπιχρῶζει πρὸς τὴν τῶν σκυτίων Ἀ. C. 1947
 ἐλιότε χρεῖαν· ταῦτα δ' ἐξ ὕλων, παντοδαπὴν ἔχόντων χροῖαν ^{Imp. Io. Pa-}
 πρὸς τὸ διαυγές. ἦσαν δ' οὐ καὶ σκοράδην εἰπεῖν εὐκοσμίαν ἔχον- ^{laeol. 6}
 τες ἀληθεύουσαν λιθοῖ πολυτελεῖς καὶ μαργάρων στιλπνότης,
 5 οὐκ ἀπατώσα τὰς ὄψεις· οὕτως ἐβρέει καὶ σφόδρα ἔσβη καὶ κα- C
 τήνεχθη τὰ τῆς ἀρχαίας ἐλείνης εὐδαιμονίας τε καὶ λαμπρότητος
 τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων· ὡς νῦν γε μηδ' ἄνευ αἰσχύνης ἔχειν
 ἡμῶς ἐκτιθέσθαι τὴν τῶν τοιούτων ἀφήγησιν. (E.) Αἰτίαι δ' ἦσαν
 τῆς τοιαύτης καταφορῆς τε καὶ κακοδαιμονίας· πρώτη μὲν, ἣ
 10 τῶν ἐμφυλίων στάσεων φορὰ τε καὶ σύγχυσις· ἣ ῥάσθη μὲν ἣ τῶν
 ὄντων ἦν χρηματικῶν εἰσόδων ἀνατροπή· ῥύστη δ' ἣ τῆς οὐκ
 οὔσης δαπάνης εὐρεσις καὶ ἐπίνοια· δευτέρα δὲ καὶ τελευταία, D
 τὸ φιλαργυρόν τε καὶ χρυσομανές τῆς γνώμης τῆς τε βασιλίδος
 Ἄννης καὶ Ἀλεξίου τοῦ Ἀποκαύκου· οἷς ἣ τοῦ στρατεύεσθαι
 15 χρεῖα κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ, πρόφασιν παρασχοῦσα πλουτεῖν
 κακοτρόπως, ὕλαις ἔξαντλεῖν ἐπινενόηται χερσὶ τὰ ἐκ πολλοῦ τοῖς
 βασιλικῶς ταμείοις ἐντεθησκυρισμένῃ πολυτελεῖ κειμήλια. προσ-
 ποιούμενοι γὰρ ἑτέροις πιπράσκουσιν τὰ μὲν αὐτῶν αὐτοὶ κατ' E
 ἐλογὴν ἐσφετερίζοντο λάθρα· τὰ δ' αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐπίπρασκον,
 20 πάντων τοι εὐωπον, καὶ ὅποια βουλομένοις σφίσις ἦν, τὴν πρῶσιν
 ποιούμενοι. ἦν δ' ὁμοῦ καὶ ἔξεπίτηδες τὸ γινόμενον, ὡς αὐτοῖς
 ἐνίστε ἐκλαλούμενον ἦν· ἵν' εἰ τύχοι παρεληφῶς τὴν βασιλειον
 ἀρχὴν ἐς Βυζάντιον εἰσεληλυθὼς ὁ Καντακουζηνός, μὴ εἶναι οἱ
 χρημάτων εὐπορίαν, δι' ὧν τοῖς ἡγεμόσιν ἰσχύς κατ' ἐχθρῶν

starent autem illa corio, qualia nonnunquam inaurantur ad coriariorum
 usum; haec vitro, omnigenis coloribus perlucete. Erat tamen alicubi, sed
 sparsim, sincerus pretiosorum lapidum nitor, et is, qui oculos non deciperet,
 margaritarum fulgor. Adeo dilapsa erat penitusque exstincta et pes-
 sumdata vetus illa rei Romanae fortuna et magnificentia, ut ne nunc qui-
 dem sine pudore earum rerum narrationem edere possimus. (V.) Cur au-
 tem adeo res perditae et afflictae essent, hae causae erant. Prima, civi-
 lium dissidiorum tumultus et caeca perturbatio; cui facillimum fuit et id quod
 rei pecuniariae erat affundere, et eos sumptus committi atque excogitare,
 qui nulli erant. Altera, eademque ultima, avaritia et auri amore furens
 animus Annae imperatricis Alexii quae Apocanci; quibus belli Cantacuzeno
 inferendi necessitas occasionem praebens perperam ditescendi ideo exco-
 gitata est, ut plenis manibus pretiosas illas gazas haurirent, quae in impe-
 ratoris thesauris iam pridem erant repositae. Aliis enim vendere simultaneis
 nonnulla, delectu habito, in rem suam convertebant; quaedam ipsi sibi
 vili admodum pretio, et ut libitum erat, vendebant. Id tamen et consulto
 fiebat, ut ab ipsis temere aliquando vulgatum; ne videlicet Cantacuzeno,
 si forte is Byzantium ingressus rerum potiretur, parata esset copia pecu-
 niarum, unde et principibus vires ad debellandos hostes suppetunt, et or-

- A. M. 6855 περιγίνεται και κόσμος τῇ ἀρχῇ δημιουργεῖται· ἀναλογίαν γὰρ
 Ind. 15 F ἔχειν βίω παντὶ τὰ χρήματα, και μάλιστα πάντων ταῖς ἡγεμονικαῖς ἀρχαῖς, ὅποιαν δῆπου τοῖς πᾶσι ζώοις ἢ τῶν νευρῶν σύμπηξις τε και ἁρμονία. (ε΄.) Ὅθεν ἐλθόντι τῷ Καντακουζηνῷ πάντ' ἦν παντάνασι κεκενωμένα τὰ βασιλέων ταμειᾶ· και πλήν 5 ἀέρος και κόνεως και τῶν Ἐπικουρείων εἰπεῖν ἀτόμων, εὐρηται πλέον οὐδὲν ἐν αὐτοῖς. δέον οὖν ζητῆσαι και λαβεῖν ἢ μὲν ἐκ τῆς
- P. 497 βασιλίδος Ἄννης εἰς τὰς τῶν βασιλικῶν ἐνεργειῶν ἀναγκαίας δαπάνας· ἢ δ' ἐκ τῶν τὰ δημόσια κατεδηδοκότων, κάκειθεν πορισαμένων τὴν τοῦ πλουτεῖν εὐπορίαν, καὶ πενήτων πάνυ τοι γε-10 γονότων ἐξαίφνης πλουσίων· ὁ δὲ σιωπῇ παρέδραμεν ἕπαντα· εἶθ', ὡς ἔμοι δοκεῖ, τῇ συμφύει και συντρόφῳ πραότητι κἀταῦθα χρώμενος· εἶθ', ὡς ὁ τῶν πλείστων ἐκράτει λόγος, δειλιάς τε συνισχημένος τρόποις ἐξ ὁμοφροῦς τινος ἀφαιρίας και Βῆμα δεδιῶς ἀδόκητόν τινα στάσις, ἔτι τετραγαμένων αὐτῷ τῶν 15
- V. 402 πραγμάτων και ἀνωμάτων ὄντων. (Ζ.) Τοσοῦτον γὰρ ἀπέσχετο τοῦ μηδεὶν δι' ὄχλον γενέσθαι τῶν ὄσοις, τῷ καιρῷ πρὸς ἄρπυγὴν χερσαμένοις συμμάχῳ, διανεμάσθαι ξυνεπετώκει τὰ τε αὐτοῦ και τὰ τῶν ἀκολουθησάντων αὐτῷ πράγματα, οἰκίας τε και ἀγροὺς δηλαδὴ, και ὄσα χρυσὸς και μύργαρος και λίθοι 20
- C πολυτελεῖς συνοικοδομοῦσι και συνυφαίνουσι· ὥστε και δφείλων ἀποδοῦναι πρὸς τῶν ἡρπυκῶτων ἀνειληφῶτα μὲν τὸ οἰκεῖον ἅπαν πρότερον τοῖς μυρίους ὑπομεμενηκόσι δι' αὐτὸν κινδύνους, προσ-αποδοῦναι δ' αὖ και τὰ τοῖς πόνοις ἀνάλογα ἔπαθλά σφισιν, ὁ
7. & add. Boiv.

namenta imperii conflantur: pertinere enim pecuniae rationem ad quemlibet statum; maxime vero ad principatus conservandos, ad quos ita se habet, ut ad animantem compactio et coagmentatio nervorum. (VI.) Offendit itaque Cantacuzenus thesauros imperatorum omnes omnino exhaustos, nihilque in iis praeter inane et pulverem et Epicureas (ut ita dicam) atomos. Cum igitur quaerere et accipere oporteret partim ab imperatrice Anna, ad necessarias functionum imperatoriarum impensas, partim ab iis, qui rempublicam depeculati fuissent, et magna sibi inde opum vi parata ex inopibus ditissimi statim evasisent; ille silentio omnia praeteribat: sive, ut mihi videtur, suam illam ingenitam coalitamque lenitatem in eo quoque retineret; sive, ut plerique dictitabant, timidus moribus praepediretur, naturali quadam animi humilitate; et quia, turbidis adhuc rebus et nondum ordinatis, improvisam aliquam seditionem extimesceret. (VII.) Tantum nempe aberat, ut molestus esset ulli eorum, qui tempore usi ad rapiendum opportuno partiti inter se fuissent cum ipsius proprias facultates, tum eorum, qui eum sequuti erant; domos nempe et praedia, et quaecunq; auro ac margaritis pretiosissime lapidibus seu compinguntur, seu contextuntur; ut immo, cum deberet, primo quidem rem omnem familiarem, ab iis qui diripuisent repetitam, restituere iis, qui pericula pro se infinita obliissent, deinde et praemia

δὲ οὐδ' ὅποι καταλύσειεν ἐκείνων ἕκαστος ἐσπέρας, ἦν πεφρον- A. C. 1347
 τικῶς· ἀλλὰ καὶ ἀπαιτοῦσιν ἐπετίμα, καὶ καταβουῶσιν ἤχθειο, Imp. Io. Pa-
 καὶ διανυκτερεύοντας ἐν τοῖς ὑπαίθροις καὶ πλανωμένους ἐς ἀλ- laeol. 6
 λοτριᾶς θύρας ὑπερέωρα, ὑπόδειγμα τιθεῖς, ὡς ἔφασκε, σφίσι δ
 5 αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς τῶν παθημάτων ταυτότητος, ὡσπερ τις
 βραβευτῆς καὶ ζυγοστάτης μέσος ἰστάμενος καὶ νέμων ἐπίσης
 ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν τοῦ βίου ῥοπήν καὶ τὴν τῶν ὕβριων
 πρόφασιν· ῥίζοθεν οὕτως ἐκτέμνων καὶ ἀποφράττων κακῶς τὰς
 τὸ δίκαιον σοφίζομένους τῆς κρίσεως γλώττας. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ
 10 εὖ τε καὶ ὡς ἑτέρως τὰ τοιαῦτα τῷ Καντακουζηνῷ ἐψηφίσθαι τε Ε
 καὶ πεπράχθαι κρίνειν παρήμει τοῖς τῆδε τῇ ἱστορίᾳ κατὰ τὸ
 εἰκὸς ἐντυγχάνουσι, καὶ συνάπτειν εὐφρῶς δυναμένους ταῖς ἄρ-
 χαῖς τῶν πραγμάτων τὰ τέλη, καὶ παρεξετάζειν, ὡσπερ ἐφ' ἑνός
 τινος σώματος, τὴν ἀλληλουχίαν καὶ συστοιχίαν τῶν κατὰ μέρος
 15 καὶ καθ' ἕκαστα πεπραγμένων τε καὶ λελεγμένων. ἐγὼ δ' ἐκέισε
 ἐπάνειμι. (H.) Ἐβδόμη γὰρ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν καὶ στεφηφο- F
 ρίαν ἐκείνην ἡμέρα παρήν· καὶ ὁ αὐτὸς ἐν Βλαχέρναις εἶχε θεῖος
 ναὸς μετὰ τοῦ βήματος καὶ τῶν δίφρων ἐκείνων τοὺς τε βα-
 σιλῆας ὁμοῦ καὶ τὰς βασιλίδας· καὶ τὰ νόμιμα τῆς τῶν νέων βασι-
 20 λῶν προετελεῖτο συζυγίας, Ἰωάννου φημὶ καὶ Ἑλένης, τοῦ μὲν
 ἐξκαιδεκαέτους ὄντος, τῆς δὲ δυοῖν ὑποβεβηκυίας ἐτῶν ἐκείνου.

ιβ'. Ἐπεὶ δὲ στρατὸς καὶ δῆμος ἄπας ἠσχαλλέ τε καὶ τὰ P. 498
 μίλλοντα μᾶλλον ἢ τὰ παρόντα ἐδεδίει δικαιοτήρια, διὰ τὸ ἐκ-

1. πεφροντικῶς Boiv. corr. pro πεφρονικῶς. 8. τὰς κακῶς τὸ
 conii. Boiv.

pro laboribus digna persolvere; ne curaret quidem, ubi illorum unusquisque
 vesperi diversaturus esset: sed et repositos increparet, et clamitantibus
 indignaretur, et pernoctantes sub dio ac circum alienas fores errabundos
 negligeret. Nimirum iis sese ille tanquam exemplar proponebat, qui eadem
 et ipse pateretur; velut aliquis dispensator aut libripens, qui stans medius
 ex aequo sibi et aliis fortunam seu prosperam seu iniquam distribuat, prae-
 cisis ita radicibus et oclusis iis lingua, quae examinis iusti aequitatem per-
 peram interpretentur. Sed utrum illa recte necne Cantacuzenus statuerit
 atque fecerit, illis relinquo iudicandum, qui hanc historiam eo modo legunt,
 quo oportet; quique initia rerum cum extremis commode componere, et,
 tanquam in uno corpore, rerum particulatim ac sigillatim gestarum dicta-
 rumve cohaerentiam et seriem facta comparatione observare possunt. Ego
 vero illic redeo. (VIII.) Septimo post celebrationem illam et solennem dia-
 dematis impositionem die, templum idem Blachernense, eodem suggestu et
 iis quae diximus sedilibus, imperatores simul et imperatrices excepit; atque
 ibi iuniorum principum coniunctio rite perfecta est, Ioannis inquam et He-
 lenae: illius quidem sedecim annos nati; huius autem biennio iunioris.

12. Sed quia omnis et exercitus et populus molestia afficiebantur, ac
 futura magis quam praesentia verebantur iudicia, eo quod a Ioanne, ante-

- A. M. 6855 κεκόφθαι καὶ ἀφωρίσθαι τῆς τῶν Χριστιανῶν κοινωνίας πρὸς τοῦ
 Ind. 15· πατριαρχεύσαντος Ἰωάννου, τῆς ἑμφυλίου στάσεως ἄρτι καθι-
 στυμένης, εἴ τις τε Καντακουζηνὸν ὡς βασιλεὺς καὶ εἴ τις Πα-
 λαμῶν μετὰ τῆς πατρίας εἰς κοινωνίαν προσέειπαι βούλοιο, ἔγ-
 γραφον ὁ πατριαρχεύων τέως Ἰσιδώρος, ἐπ' ἄμβωνος ἀναβεβη-5
 Βκῶς, διεξῆλθε συγχώρησιν, ἣ καὶ ἦν τῶν ἀπάντων οὐδεὶς ᾧ
 ἤρθεστέ τε καὶ προσεδέδεκτο· ἀλλ' ὑπηνέμια παμπάσιον ἐδόκει,
 καὶ ἀμυδροτέρα πάσης σκῆς, καὶ χλεύης καὶ μυκτῆρος ἄξια μα-
 V. 403 κροῦ, καὶ μικροῦ δέω λέγειν, ἦν οὐδεὶς ᾧ μὴ γέλως τὰ λεγόμενα
 ἦν, καὶ ὅμοια ὡσπερ ἂν εἴ τις ἄμφω τὰς ὄψεις τελῶς ἀσπρη-10
 μένος τοὺς τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἕτερον πεπηρωμένους ἰατρῶν
 Κύπριον. τοῖς γε μὴν σμυνοτέροις ταῦτα δὴ τὰ τοῦ εὐαγγελίου
 διὰ γλώττης ἦν, „ἔξελε (φάσκουσι) πρῶτον, ὑποκριτὰ, τὴν δοκὸν
 ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ
 ἀδελφοῦ σου”· καὶ αὖ ἐπὶ τούτοις ὅποσα γε τούτοις ὁμόστοιχα. 15
 „δέον γὰρ αὐτὸν (ἔφασκον) συγγνώμην ἑαυτῷ τὴν μεῖζον ζητεῖν
 ἐπὶ διπλοῖς καὶ πολλαπλοῖς τοῖς ἐγκλήμασιν, ὁ δὲ τοὺς οὐδὲν αὐ-
 τοῦ δεομένους ἀναιδῶς οὕτως θεραπεύειν ἤξιον, τοὺς μὴ πάν-
 D λεπρῶς, εἰπεῖν, ὁ πάνυ λεπρῶς, καὶ τοὺς μικρῶς δεομένους κα-
 θάρσεως ὁ ῥύπου καὶ πηλοῦ μεστὸς, κατὰ τοὺς χοίρους, οἳ τῷ 20
 βορβόρῳ ἐγκαλινδοῦνται.” τοιούτοις μὲν δὴ καὶ μεῖζον τούτων αἰ
 πολλαὶ καὶ διάφοροι γλῶσσαι τῶν τηρικαῦτα παρόντων ἐκεῖ πρὸς
 αὐτὸν ἐπετόξεον σκώμμασι· καὶ σύνδυο καὶ σύντριες ἐκ διαστή-
 ματος ἀθροίζόμενοι διηπόρον ἄλλήλοισι τί γε τοιαῦτα κοινού-
 μενοι καὶ τὴν ἀναίδειαν λαιδοροῦντες ἐκείνου λάθρα καὶ ὑπ' 25

hac patriarcha, paulo post accensum civile bellum, abscissus esset et exclu-
 sus Christiana communione, quisquis sive Cantacuzenum ut imperatorem es-
 set agnitus, sive Palamam et ipsius sectatores in communionem esset ad-
 missurus; ideo Isidorus, qui tum patriarcha erat, amboe conscenso, scrip-
 ptam recitavit absolutionem; quam nemo omnium fuit qui probaret et ad-
 mitteret: sed inania prorsus ea, et umbra quavis futilliora, risuque et sana
 dignissima videbantur. Quin illud paene dixerim, neminem fuisse, cui ea
 quae dicebantur risum non moverint, perindeque habita sint, ac si quis,
 utroque oculo penitus orbatus, eos qui altero capti essent sanatorium se pro-
 mitteret. Gravioribus certe viris illa evangelii in ore erant: „Eiice primum,
 hypocrita, trabem de oculo tuo: et tunc festucam, quae est in oculo fratris
 tui”: aliaque addebantur his affinia. „Qui enim (aiebant illi) duplicis et
 multiplicis criminis reus eget ipse ampliori absolutione, is ita impudens est,
 ut eos, qui nihil ipso indigent, curandos suscipiat, non omnino leprosus, ut
 ita dicam, omnino ipse leprosus, et eos, qui parvo labore possint purgari,
 sordibus ipse et luto coopertus, porcorum instar, qui in coeno volutantur.”
 Talibus eum, immo et acerbioribus, diceris multae et variae eorum qui
 tum aderant linguae incessebant; binique et terni ex intervallo coeuntes de
 his inter se ambebant et colloquebantur, istius impudentiam clanculum et

δόδοντα. (B.) Ἦσαν δ' οἱ καὶ ἐκκεκαλυμμένως ἐς προὔπτον ἔλοι—A. C. 1947
 δοροῦντο τάνδρῳ, μηδὲν ὄγιές μῆτε δρῶντι, μῆτε λαλοῦντι, μῆτ' ^{Imp. Io. Pa-}
 ἐν τῷ τότε παρόντι τῆς ὥρας, μῆτ' ἐς τοῦπιόν τοῦ χρόνου. μετὰ E
 γὰρ βραχὺν τινα χρόνον, διὰ τὸ τῆς αὐτοῦ ῥαγῆναι κοινωνίας
 5 τοὺς πλείους τῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, πληθὸς ἀγοραῖον
 ἑαυτῷ θιασώτας ἀθροίσας τοιούτων τὴν ἐκκλησίαν ἀντὶ τῶν P. 499
 ῥαγέντων ἐνέπλησεν, ἐπισκόπους σχεδιάσας καὶ πρεσβυτέρους ἐτέ-
 ρους, ὡσπερ οἱ μῦθοι πάλαι τοὺς σπαρτοὺς καὶ αὐθήμερινοὺς
 γίγαντας, καὶ οὕτω κατὰ τῆς εὐσεβείας ἀμαθῶν λογίων ὕπλισας
 10 πλείστα συνέδρια. (Γ.) Ἐπειτα θεραπεύειν ἤξιον λυπούμενον τῆς
 τῶν πατριαρχικῶν ἀποτυχίας θρόνων τὸν Παλαμᾶν, διδάσκαλόν
 τε ὄντα τοῦ θιάσου καὶ τῆς φατρίας καὶ οἱ τῶν ἀξιομάτων αἵ-
 τιον· καὶ τοῦτον ἐπίσκοπον χειροτονεῖ Θεσσαλονικέων· οἱ καὶ B
 ὑπίοντα μῆτε τινὸς τετυχηκέαι ξενίας πρὸς τῶν ἐκεῖ ζυμπέ-
 15 πικαι πολιτῶν, καὶ ἅμα τὴν ἀπὸ Σκυθῶν πόρρωθεν εἰληφότα
 ῥῆσιν, εἰπεῖν, καθάπερ τι Κυλώνειον ἄγος ἐξ αὐτῶν εὐθὺς ἐπα-
 ρίεαι ἐλληλαμένον τῶν τῆς πόλεως ἀγρῶν καὶ προαστείων, πρὶν ἐν-
 τὸς γενέσθαι πυλῶν καὶ πρὶν ἐγγὺς ἐληλυθῆναι τείχους. (Δ.) Ἀλλὰ
 20 ταυτὶ μὲν ἑτέροις καταλελοιπότης ἡμῶς, οἱ πραγματεῖαν εἰς μῆ-
 ρος ἰδίαν πεποίηται πάνθ' ὁπόσα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συμβέ- C
 βηκε τότε δόγμασιν, χρεῶν, ἃ τῇ ἱστορίᾳ κεφαλαιώδως πως εἰ-
 ρῆσθαι προσῆκον, ἥδη διεξιέναι κατὰ τὸν ἄνω που περὶ αὐλεμι-
 μόν εἰρημῶν.

13. οἱ em. Boiv. pro ei.

mussitando convitiis insectantes. (II.) Erant etiam qui aperte et propalam homini convitia facerent, nihil aut facienti aut dicenti, quod sani hominis esset, sive tunc sive postea. Nempe is paulo post, quia plerique episcoporum ab eo divulsi defecerant, plebeiam colluviem thiaso suo adscribendam coegit; et istiusmodi homines in eorum, qui defecerant, locum suffecit. Ita ecclesiam factis ex tempore episcopis et sacerdotibus novis implevit; quales fabulantur fuisse satos illos et unius diei Gigantas; et Doctorum indoctorum coetus quamplurimos in religionem armavit. (III.) Solari deinde Palamam statuit, moestum et patriarchali sede exclusum se dolentem; solari, inquam, voluit gregis et sodalitiū magistrum suaeque dignitatis auctorem. Eum itaque Thessalonicensem episcopum eligit. At hic profectus illuc nec hospitio quidem ab eius urbis civibus excipitur: sed e longinquo Scythicum, ut aiunt, responsum accipit, et tanquam Cyloneum aliquod piaculum ab ipsis statim eiusdem urbis agris suburbiisque, nondum portas ingressus, et antequam ad ipsos muros propius accessisset, eiectus redit. (IV.) Verum haec nos aliis relinquere oportet; iis videlicet, qui ea omnia, quae tum ad doctrinam ecclesiasticam pertinentia acciderunt, delegere sibi fusius tractanda. Quae autem summatim dici historiae conveniens est, ea iam percurrenda sunt, et series, quam nos supra interrupimus, continuanda.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΙΣ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER DECIMUS SEXTUS.

ARGUMENTUM.

Cantacuzenus totam Thraciam, Medea excepta, Triballus omnem fere Macedoniam iam tum possidebat: ipsam Berrhoeam paulo post cepit. Thessalonica neutri parebat. Huius urbis status perturbatissimus. Zeltarum licentia. Medeae urbis situs. Ut a Cantacuzeno oboessa et ad de- ditionem compulsa sit. Ioannes et Manuel Asanes creantur sebastocrato- res. Prior uxorem ducit Alexii Apocauci filiam, Andronico Palaeologo primum nuptam. Socru suspectus domum cum uxore dimittitur. Gra- vis pestilentia. Andronicus, Cantacuzeni liberorum natu minimus, mori- tur (Cap. 1). Matthaeus, Cantacuzeni filius natu maximus, Thraciae ur- bibus a patre praefectus, ab Asane avunculo privatim convenitur. As- ncs sua et fratris merita erga Cantacuzenum iactat: quem suorum saluti non consulere queritur. Matthaeum ad defectionem hortatur. Matthaeus respondet, id ipsum cupere se. Imminentium periculorum metu, et patri exemplo, futuram defectionem excusat. Avunculo adiutore rem aggredi- tur. Orestiadis arcem occupat. Animos sibi conciliat (2). Cantacuzenus anxius et consilii inops. Uxorem Irenen ad filium legat. Hic obviam matri procedit. Irene eum frustrata Orestiadem clam ingreditur. Mat- thaeus eo reverens matrem salutat. Obsequium pollicetur. Rogat, ut se metu liberet. Matris oratio. Quantam apud filium vim habuerit. Irene Byzantium redit. Filii Andronici mortem luget (3). Cantacuzenus Didy- motichum proficiscitur, ut motus componat ab uxore iam sopitos. Ioannes patriarcha, ne rebus novis faveat, Byzantium inde transfertur. Moritur non longo post. Eius elogium. Provincia Matthaeo Cantacuzeno assi- gnata a patre. Cantacuzeni imperatoris oratio ad filium. Reditus in ur- bem (4). Gregoras, de se ipso dicturus, docet quamobrem id nunc faciat. Ea dicere, quae principibus haud placeant, periculosum est. Quorundam aures veritate offenduntur. Idcirco ait se multa omisurum. De Cantacuzeno, antequam is rerum potiretur, praeclaras spes conceperat. Eun- dem, sua spe deceptus, errore liberare statuit. Dicendi libertas quantum et quibus in rebus silentio praestet. Ea multum valet, si et opportunitas

adit, et amicitia antecesserit. Cantacuzeni et Gregorae crebra colloquia. Patrum dogmata quo studio quibus verbis ab hoc defensa. Contraria factio Cantacuzenum in Gregoram instigat. Hic imperatorem confidentius arguit, non ideo irascentem, sed lenitate Hadriano similem. Irenen adit, filii morte afflictam. Eam mortem poenam corruptorum dogmatum esse affirmat et persuadet. Ita partes suas Augustae patrocinio roborat. Isidorus et alii Palamitae Irenen a Gregora conantur alienare. Ab ea male accepti Cantacuzenum arcessunt. Cantacuzenus, tumultum veritus, Byzantium statim venit. Gregoram hortatur, ut sileat. Idem etiam suadet Isidorus. Quem Gregoras variorum errorum accusat. Isidori canones musici seu hymnodiae igni damnantur. Loquendi libertas reddita iis, quibus adempta fuerat. Concordia sumptuoso convivio sancita. Palamas, Didymoticho accitus, lites renovat, Cantacuzeno adiuvante. Negat Gregoras nova disputatione opus esse. Palamam redarguit. Item Cantacuzenum. Assentatorem quendam obiurgat. Scripta testimonia proferri a Palama non sinit. Concilium dimittitur (5). Cantacuzenus Cralem officii admet. Non auditur. Bellum parat. Amurius, cum copiis mare transmissurus, Smyrnaeam Latinorum arcem ite expugnatum. Missili telo occisus cadit. Cantacuzenum a suscepto bello tres causae deterrent: nempe mors Amurii; renum morbus; et Galatacorum rebellio (6). Persae praedones in Thraciam ex Asia traiciunt. Equites circumiecta Bizynae urbi loca incursant. Pedites ulterius pergunt. Matthaeus Cantacuzenus cum parva manu his occurrit. Barbari Romanos conspicati quid egerint. Acris pugna. Matthaei strenuitas. Eiusdem in hostes temere inveciti periculum. Barbari internecione delati. Praeclaras spes ex illustri victoria. Equestre praedonum agmen ab ipso imperatore partim caesum, partim praeda crepta furtum et dispersum (7).

α'. Τῶν μὲν οὖν Θρακικῶν πόλεων οὐδεμία, πλὴν τῆς πα- A. M. 6855
 ραλοῦ Μηδείας, ἐλλείπτο, τοῦ μὴ ἐς ὑποταγὴν καταστῆναι τῷ Ind. 15
 Καντακουζηνῷ μετὰ τὴν ἐς Βυζάντιον εἰσοδὸν τε καὶ τὸ τῆς A. C. 1347
 αὐτοκρατορικῆς ἀναγορεύσεως ἐντελής. ἐν δὲ Μακεδονίᾳ, τῶν Imp. Io. Can-
 5 ἄλλων ὑπηκουσῶν τῷ τῶν Τριβαλλῶν ἡγεμόνι, Βιζύροια μὲν καὶ tacuz. 1
 αὐτῇ μετ' ὀλίγον τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἐγεγόνει, συμμαχίας ἄνευ D
 ἐπὶ μακρὸν ἀντέχειν οὐ δυναμένη πρὸς βαρβαρικὴν καὶ ἐπιμόνον V. 404
 μάχην, φυγάδος ἐκείθεν μεταξὺ γενομένου τοῦ τηνικαῦτα ἐπιτρο-
 πεύοντος Μανουῆλ, τοῦ τοῦ βασιλέως υἱοῦ. Θεσσαλονίκῃ δ' οὐκ P. 500
 10 ἤρρεσκεν οὐδενὶ προσρῆναι, μήτε τῷ Καντακουζηνῷ, μήτε μὴν
 τῷ τῶν Τριβαλλῶν ἡγεμόνι. (B.) Στάσις γὰρ ἐκ πολλοῦ κατεῖ-

1. Urbium Thraciae, excepta Medea, quae maritima est, nulla iam erat, quae Cantacuzeno non pareret, ex quo Byzantia ingressus et ritu solenniore imperator declaratus fuerat. In Macedonia autem cum caeterae iam subactae a Triballorum principe erant, tum ipsa quoque Berrhoea paulo post in eius ditionem concessit. Auxiliis enim destituta non poterat diu barbaricae et pertinaci oppugnationi resistere. Atque interea fugitivus inde cessit is, qui tum temporis praefecti munere fungebatur, Manuel, imperatoris filius. Thessalonicae vero neutrum placebat, neque Cantacuzeno submittere se, neque Triballorum principi. (II.) Nempe eam urbem seditio iampridem

A. M. 6855 γεν αὐτήν· καὶ Ζηλωτῶν οὐτωςὶ πως ὠνομασμένων ἄθροισμα
 Ind. 15 τῶν ἄλλων ἐπρώτετε· καὶ ἦν· πρὸς οὐδεμίαν τῶν πολιτειῶν τὴν
 Βμῆμῃσιν ἀναφέρουσα. οὔτε γὰρ ἀριστοκρατικὴ τις ἦν, ὅποιαν
 τοῖς πάλαι Λοκοῦργος Λακεδαιμονίοις ἀνύειν προσετετάχε· οὔτε
 τις δημοκρατικὴ, καθάπερ τῶν Ἀθηναίων ἡ πρώτη τε καὶ ἦν⁵
 ἐκ τετραφύλων εἰς δεκαφύλους ἐπεπράχε Κλεισθένης· οὔθ' ἦν
 τε Ζάλευκος τοῖς Ἐπιζυφριοῖς Λοκοῖς ἐβράβευσε καὶ ἦν τοῖς
 ἐν Σικελίᾳ Χαρώνδας ὁ Καταναῖος· οὔτε τις ὑπὸ δυοῖν ἢ πλειό-
 Cνων εἰς ἓν τι κραθεῖσα καινότερον εἶδος, ὅποιαί τινες ἦσαν ἢ τε
 Κυπρίων καὶ ἦν ἐν τῇ πάλαι Ρώμῃ τὸν δῆμον, κατὰ τῶν ὑπατι-¹⁰
 κῶν ἀνδρῶν στασιάσαντας, καταστήσασθαι λέγεται· ἀλλ' ὄγλο-
 κρατία ξένη τις καὶ οἷαν φέροι ἂν καὶ ἄγοι τὸ αὐτόματον. Θρα-
 σύτεροι γὰρ τινες, εἰς αὐτοχειροτόνητον αὐθεντίας ἄθροισμα συλ-
 λεγόντες, πᾶσαν ἐκεῖ κατατρέχουσιν ἡλικίαν, τῆς τε πόλεως ἐκ-
 Dδμημαγωγοῦντες τὸν ὄχλον πρὸς τὸ βουλόμενον καὶ τῶν πλουτοῦν-¹⁵
 των ἀφαιρούμενοι τὰς οὐσίας, τρυφῶντές τε αὐτοὶ καὶ μηδεὶ
 τῶν ἔξωθεν ὑπέιξαι κελεύοντες ἡγεμόνων, ἀλλὰ τοῦτ' εἶναι κα-
 νόνα καὶ νόμον τοῖς ἄλλοις, ὑπερ ἂν ἐκείνοις δόξειεν. (Γ.) Ἡ γε
 μὴν Θρακικὴ Μήδεια, ἡ δυτικώτεραν τε ἔχει Βυζαντίου τὴν θέ-
 σιν καὶ πρὸς τῷ ἄκρῳ τοῦ Εὐξείνου κειμένη πόντου σταδίων²⁰
 Εὐντεῦθεν ἀπέχει μικρὸν τι τετρακοσίων ἐπέκεινα, πρὸς ὄλιγον ἀπο-
 V. 405στατήσασα, καὶ καθ' ἑαυτὴν γενομένη, πολλὰ μὲν ἔδρασε κατὰ
 Βυζαντίων δεινὰ, πλεῖστα δ' ἐπεπόνθει· τέλος δὲ πολιορκηθεῖσα

occupaverat, et eorum, qui Zelotae nominabantur, factio caeteris praeerat: isque erat status, qui ad nullam referri posset reipublicae formam. Nec enim aristocraticus is erat, qualem Lycurgus olim apud Lacedaemonios constituit; neque democraticus, qualis Athenis primum fuerat, et deinde exstitit, postquam Clisthenes ex quatuor tribubus decem effecit; nec similis ei, cuius auctor Zaleucus apud Locros Epizephyrus; neque ei, cuius in Sicilia Charondas Catanaeus; neque una aliqua reipublicae forma recentior, conflata ex duabus aut pluribus inter se commixtis, qualis fuit et apud Cyprios, et ea quam in veteri Roma dicitur plebs constituisse, seditione adversus consulares viros mota; sed inusitatus quidam penes multitudinem dominatus et is, quem casus temere ferret ageretur. Quidam enim audaciores, cum societatem potestatis privata auctoritate coivissent, in omnem ibi aetatem grassabantur, plebem quidem, quaecunque erat in civitate, mancipatam libidini suae habentes; eos autem, qui opulentiores essent, fortunam spoliantes; simulque et ipsi licentia exultabant, et aliis auctores erant, ut externorum principum nulli se submitterent, sed ea omnes lege ac regula uterentur, quae ipsis placuisset. (III.) At Medea, urbs Thraciae, quae magis quam Byzantium ad occidentem vergit, et Ponti Euxini extremitati adiacet, stadiisque hinc distat paulo plus quadringentis, cum haud diu rebellasset, et seorsum sola stetit, multa gravia adversus Byzantios pertravit; plurima item perpressa est. Obsessa demum Cantacuzeno se ex

προῦδωκεν ἑαυτὴν *Καντακουζηνῷ* καθ' ὁμολογίαν. καὶ ταῦτα A. C. 1347
 μὲν τῆδε πη ἔαχε. (Δ.) Σεβαστοκράτορες δ' ἐπὶ τούτοις ὑπὸ τοῦ Imp. Io. Cantacuz. 1
 βασιλέως οἱ δύο τῆς βασιλίδος *Εἰρήνης* χειροτονῶνται ἀδελφοί,
Ἰωάννης καὶ *Μανουήλ*, καὶ τοῖς τῷ τοιοῦτῳ προσήκουσιν ἀξιώ- F
 5ματι παρασήμοις, ἔν τε καλύπτραις καὶ ὑποδήμασιν ἑμα, κε-
 κόσμηται. ὧν ἄτερος, ὁ *Ἰωάννης*, ὀλίγω ὕστερον ἐς τὰ τῶν
Ἐπιβατῶν ἀπιὼν φρούριον τῆ *Ἀλεξίου* τοῦ *Ἀποκαύκου* θυγατρὶ
 συνεζύγη· ἧ συνωκῆκει πρότερον ὁ *Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος*, ὃν
 πνεῖναι κατὰ τὸν περὶ *Διδυμότειχον* καὶ *Ἀδριανούπολιν* ποταμῶν
 10 ἀνωτέρω που δεδηλώκαμεν. βραχὺν δ' ἔκει διατετριφότεα χρόνον
 ἔπειθ' ἐκόντα προῦπεμπε τὸν *Ἰωάννην* σὺν γε τῇ νέᾳ συζύγῳ P.501
 λαμπρῶς ἢ πενθερὰ ἐς τὸ τῆς *Τραιϊνουπόλεως* ἔγγιστα φρούριον,
 τὴν τῶν *Ἀθήλων* λέγω μόνην. ἐνθα τὰς τῶν οἰκίσεων ἐπαύλεις
 καὶ τοὺς ἀγροὺς ἐκ πολλοῦ πρὸς *Καντακουζηνοῦ* κεκλήρωται τοῦ
 15 βασιλέως. ἐδεδίει γὰρ ἐκείνη, μὴ χειρωσάμενος ἐκεῖνος τὸ τῶν
Ἐπιβατῶν φρούριον μετὰ τῶν χρημάτων ἐκεῖθεν ἐξόριστον ταύ-
 τη ποιήσῃται. (Ε.) Κατὰ τοῦτον μέντοι τὸν χρόνον νόσημα B
 τοῖς ἀνθρώποις ἐνέσκηψε βαρὺ καὶ λοιμῶδες, ἀρξάμενον ἀπὸ
Σκυθῶν καὶ *Μαιώτιδος* καὶ τῶν τοῦ *Ταναΐδος* ἐκβολῶν ἤρος
 20 ἄρτι καθισταμένου, καὶ διήρκεσεν ἅπαντα τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον,
 μεταβαῖνον καὶ διασφθείρον ὡσαύτως μόνην ἐς τὰκριβὲς τὴν παρά-
 λιον οἰκουμένην, πόλεις ὁμοῦ καὶ χώρας, τὰς τε ἡμετέρας καὶ
 ὅσαι κατὰ τὸ συνεχὲς διήκουσιν ἄχρι *Γαδείρων* τε καὶ *στηλῶν*
Ἡοακλείων. δευτέρου δ' ἐπιόντος ἔτους μετέβη καὶ ἐς τὰς τοῦ C
 25 *Αἰγαίου* νήσους. ἔπειτα καὶ *Ροδίων* ἤψατο, καὶ *Κυπρίων* ὁμοίως,

pactione dedit. Et haec quidem ita ferme se habuerunt. (IV.) Creantur deinde ab imperatore sebastocratores duo Irenes imperatricis fratres, Ioannes et Manuel, et illius dignitatis insignibus, capitis tegmine simul et calcis, decorantur. Horum alter, Ioannes videlicet, paulo post ad castellum Epibatarum profectus Alexii Apocauci filiam uxorem ducit, Andronico Palaeologo antehac nuptam, quem in eo fluuio, qui Didymotichum et Hadrianopolin praeterfluit, suffocatum esse supra diximus. Ibi Ioannes aliquantisper commoratus est. Mox eum socrus volentem inde, cum nova nupta, ad proximum Traianopoli castellum magnifice prosequuta est; ad monasterium nempe Adolorum, ubi et domos et agros ei iampridem Cantacuzenus imperator assignauerat. Verebatur quippe illa, ne Epibatarum castello simul et pecuniis potius gener eam inde exulare cogeret. (V.) Ea tempestate morbus quidam gravis et pestilens homines inuasit; ducto ab Scythiis et Maetide Tanaidisque ostiis initio, recente adhuc vere, annumque illum perpetuum duravit, pervadens et corrumpens solam praecise maritimam terrae oram, urbes simul et agros, tum nostros, tum eos omnes, qui continenti tractu ad Gades usque et Herculis columnas pertinent. Anno autem sequente etiam ad Aegaei maris insulas transiit. Deinde et Rhodios atti-

A. M. 6855 καὶ ὅσοι τὰς ἄλλας νέμονται νήσους. ἐπενέμετο δὲ τὸ πάθος ἐπί-
 Ind. 15 σης ἄνδρας καὶ γυναῖκας, πλουσίους καὶ πένητας, γηραιούς καὶ
 νέους, καὶ ἄπλως εἰπεῖν, οὐδεμιᾶς οὐδ' ἡλικίας οὔτε τύχης ἐφεί-
 δετο. ἐκνεκρῶντο δ' οἰκίαι πλεῖσται καθάπαξ τῶν οἰκητόρων ἀπάν-
 των μῆς ἡμέρας, ἢ καὶ δυοῖν ἐνίοτε, μηδενὸς μηδενὶ βοθηθῆναι
 Δδυναμένου, μήτε δὴ τῶν γειτονούντων, μήτε μὴν τῶν κατὰ γί-
 νος καὶ καθ' αἷμα προσηκόντων οὐδενός. οὐ μόνους γε μὴν ἄν-
 θρώπους τὸ πάθος οὕτως διετελεῖ μαστίζων· ἀλλὰ καὶ εἴ τι κατ'
 οἶκον ὡς τὰ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐκεῖνοις συνέλξη τε καὶ συνή-
 κει τῶν ἄλλων ζώων· κύνους φημί καὶ ἵππους καὶ ὀρνίθων¹⁰
 παντοῖα γένη, καὶ εἴ τινες ἐν τοῖς τῶν οἴκων τοίχοις οἰκοῦντες
 ἔτυχον μύες. σημεῖα δὲ τοῦ τοιοῦδε νοσήματος ἦν ἔξανθοῦντα,
 E καὶ τοῦ ἀθρόου πρόδρομα θανάτου ἐκείνου, ὀγκώδης τε ἔκφρασις
 τις περὶ τὰς ἀρχὰς τῶν μηρῶν καὶ τῶν βραχιόνων καὶ ἅμα αἰ-
 ματώδης φθόη· ἃ τοὺς συσχεθέντας αὐθημερὸν ἐνίοτε, κα-¹⁵
 θημένους ἢ βαδίζοντας, τοῦ παρόντος ἀπήγε τάχιστα βλου. ὅτε δὴ
 καὶ Ἀνδρόνικος, ὁ τῶν νείων τοῦ βασιλέως νεώτερος, ἐτεθνήκει.

P. 502 β'. Τῶν μέντοι πραγμάτων ἐν τούτοις ὄντων, ἔδοξε τῷ
 V. 406 Ἀσάν Ἰωάννη, τοῖς περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν χωρίοις ἄρτι τὰς
 διατριβὰς ποιουμένῳ, τὸν ἀδελφιδοῦν ἰδίᾳ παρεληφότι Ματ-²⁰
 θαῖον (ὃς καθ' ἡλικίαν προὔχων τῶν βασιλέως παίδων τῶν τε
 ἐν Θυμῆκ πόλεων τὴν ἐπιτροπὴν πρὸς τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως
 ἐκληρώσατο τηλικαῦτα, καὶ οἱ συμβέβηκεν ἐν ταυτῷ ξυνίεναι τῷ
 θεῷ, καὶ κνηγεσιόις χρήσασθαι τοῖς αὐτοῖς) ὡν αἱ καρδίας αὐ-

git, et Cyprios, et quicumque caeteras insulas colunt. Absumebat autem
 tabes illa viros aequae et mulieres, opulentos et inopes, seniores et iuniores;
 uno verbo, nulli nec aetati nec conditioni parcebat. Domus pleraeque ha-
 bitatoribus omnino exhauriebantur uno die, interdum biduo; cum nemo cui-
 quam afferre auxilium posset, sive vicinus, sive genere et sanguine con-
 iunctus. Nec vero homines solos morbus ille usque flagellabat; sed et si
 qua alia animalia cum hominibus plerumque degerent et habitarent; canes,
 inquam, et equos, et cuiusquemodi avium genera; ipsos etiam mures, si qui
 forte in domorum parietibus latitabant. Signa autem mali eminentia, et
 subitae mortis praenuncia, haec erant: tumor circa crurum brachiorumque
 extrema enascens, et sanguinolenta simul tabes; quae eos, qui correpti
 erant, ea ipsa nonnunquam die, sedentes aut ambulantes e vivis statim ef-
 ferebant. Eo tempore et Andronicus, imperatoris liberorum natu minimus,
 mortuus est.

2. Is erat rerum status, cum Ioanni Asani, qui tum in agris Hadriaso-
 poli circumiectis versabatur, Matthaeum nepotem suum libuit privatim co-
 venire. Hic imperatoris liberorum natu maximus urbibus Thraciae prae-
 fectus a patre tum fuerat. Casu autem accidit, ut in eundem cum avun-
 culo locum deveniret, et iisdem uterque venationibus uterentur. Libuit in-

λακες θαλαμειούσι λογισμῶν ἐκείνῳ κοινώσασθαι· και ἀρξόμενος A. C. 1347
 ἔλεξε τοιαύδε. (B.) „Εἰ μὲν τύχη”, φησίν, „τινά και τυραννοῦσαν ^{Imp. Io. Can-}
 πεπρωμένην τοῖς ἀνθρώποις τὰ πράγματα πρυτανεύειν οἴσθαι B ^{tacuz. 1}
 ἔπεισο σοι, ἢ τῷ αὐτομάτῳ δεδωκυῖαν τὴν τῶν πραγμάτων ὀδό-
 57ην ἀτέμαρτον τινά και ἀκυβέρνητον φέρεσθαι πλοῦν, σιωπᾶν
 τε ἄμεινον και τὸν τῆς πεπρωμένης ἄδηλον περιμένειν μίτον. εἰ
 δὲ προαιρέσει και βουλῇ τὰ ἐφ’ ἡμῖν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον διοικεῖ-
 σθαι δέδοται, τοῦ χάριν, παρὸν ἡμᾶς ἐκ τοῦ ῥήστου καρποῦ-
 σθαι τὸ ζῆν ἀκινδύνως, ἐθέλοντάς ἡμῖν αὐτοῖς παντοδαπῶν C
 10 περιπλέκειν δίκτυα φόβων; οἴσθαι γὰρ, ὡς μυρλοῦς ἐν τῇ ὑπερο-
 ρίῳ διητηγήκαμεν μόχθους μετὰ μακρῶν και παντοδαπῶν τῶν
 κινδύνων, ὅποσοι θανάτου γείτονες ἐπεφύκεσαν, τῷ σῶ πατρὶ
 περιποιούμενοι τὸ ἀκίνδυνον· ὡς δεύτερα εἶναι τὰ Διοσκούρων
 ἐγκώμια, και εἴ τινες Ὀρέσται και Πυλῦδαι τὸν μακρὸν ἐμπεπλη-
 15 κότες αἰῶνα φιλαδελφίας ὑποδειγμάτων, εἴ τις τὰ ἡμέτερα τοῖς D
 ἐκείνων ἀντεξετάζειν ἐθέλει. και ἦν ἡ τοῦς τοιούτους αἰε κατά
 τοῦ σοῦ μηχανωμένη πατρὸς διωγμοὺς και θανάτους Ἄννα ἡ βα-
 σιλίς, πρόσωπον ἀληθείας ἔχουσαν οὐδ’ ἠντινοῦν προβάλλεσθαι
 δυναμένη πρόφρασιν κατ’ αὐτοῦ. παρ’ ἧς ἐγὼ τε και οὐμὸς ἀδελ-
 20 φὸς Μανουῆλ πολλὰς ἐδεξάμεθα λάθρα μεθ’ ὄρκων παντοίων
 γραφὰς, ἡμῖν τε κτημάτων ὁμοῦ και χρημάτων προσόδους ἐπαγ-
 γελλομένης και ἅμα τοῖς καθειργμένοις γονεῦσιν ἐλεύθερον ἦλιον. E
 ἀλλ’ ἡμεῖς γε, τοῦς τῆς δίκης σέβειν ἐθέλοντες θρόνους, ἐν ἀσα-
 λῆτοις ἔχειν ὄροις ζῆρησιμένους τοῦς πόδας ἐκρίναμεν δεῖν, και
 25 μὴ διὰ φανλότερον ἀγαθὸν διηνεκεῖς τινὰς τῷ συνειδότι μᾶστι-

quam Asani, arcana animi cogitata cum hoc communicare. Prior itaque exorsus hanc orationem habuit. (II.) „Si fortunam aliquam ac tyrannicam fati legem esse statuis, quae vel prudenter hominum res gubernet, vel, permisis fortuito casui habentis, incerto quodam et temerario cursu feratur, silere certe satius est, et ignotum fatalis necessitatis decretum expectare. Sin res nostrae voluntate et consilio plerumque administrantur, quorsum nos, quibus facillimum est vitam agere omnis periculi expertem, ultro ipsi nobis multiplices metus, veluti retia quaedam, nectimus? Scis quippe nos infinitos labores, cum magnis multaque et proximis morti periculis coniunctos, exhausisse, ut patri tuo securitatem redimeremus. Itaque et gemellorum Jovis liberorum, et quotquot unquam Orestae et Pyladae caritatis fraternae exemplis longas saeculorum aetates impleverunt, minor profecto laus fuerit, si quis velit cum illorum rebus nostras conferre. Haec patri tuo pericula, has mortes Anna imperatrix, nullo colore, nullo probabili praetextu ei infensa, perpetuo usque conflabat. Ego vero et frater meus Manuel multas ab ea litteras clam accepimus; per quas illa, quovis iureiurando interposito, possessiones nobis pecuniariasque redditus, parentibus vero vinculis libertatem pollicebatur. Sed nos Iustitiae tribunal reve-

- A. M. 6855 γὰρ προξενεῖν. τὸ γὰρ διὰ τὴν ἑμαντοῦ σωτηρίαν σε μετὰ τοῦ
 Ind. 15 σου προδιδόναι πατρὸς (ἐγὼ γὰρ τὴν ἄλλην ἐνταῦθα λέγειν συγγέ-
 P. 503 νειαν, ἣ τῶν κινδύνων ξυμμετέχειν τε καὶ παραπολαύειν ξυμβαι-
 νεν) ὅμοιον ἦν, ὡπερ ἂν εἰ ἑμαντὸν ἀντ' ἑμαντοῦ προεδίδουν,
 καὶ τοῦμὸν ἐκὼν παρεῖχον αἷμα κατὰ γῆς κενοῦσθαι διὰ τοῦμὸν
 εἰπεῖν αἷμα. οὕτως εἰς αἰνίγματος λόγον τὴν ἐντεῦθεν ἀνέφειρον
 ἔννοιαν, καὶ λύσιν οὐχ εὔρισκον οὐδεμίαν, ὥστε καθ' ἐν γέ τι
 Β παραλογίσασθαι τὰς τῶν τότε λογισμῶν κρηπίδας. ἂ γοῦν οὕτωςί
 πως ἐφυλαξάμην αὐτὸς ἐν τῷ τότε παρόντι μὴ δρᾶν, νῦν τὸν πα-
 τέρα τὸν σὸν κατὰ σοῦ καὶ τῆς σῆς ὁμοῦ συγγενείας ἀπάσης ὁρῶ 10
- V. 407 δεδρακότα· ναὶ μὴν καὶ κατὰ πάντων, ἀπλῶς εἰπεῖν, ὁπόσους
 τοὺς μακροὺς ἐκείνους τετύχηκεν ἄθλους δραμεῖν, στρατιώταις
 καὶ στρατηγοῖς, οἷς μὲν τοὺς ὑπερορίους ἐκείνους, οἷς δὲ τοὺς
 κατ' οἶκον, καὶ οἷς τὰς ἐν δεσμοωτηρίοις κακώσεις. οὐ γὰρ ἀ-
 πλοῦν ὑπῆρχεν ὁ τοῖς ταλαιπώροις τότε ξυνηχέθη πάθος, οὐ δ' 15
- C ἐπὶ βραχύν τινα τὸν χρόνον, ὅτι μὴ πικροδοπιὸν καὶ ποικίλον,
 καὶ μὴ μακροῖς ἐντεταμένον τοῦ χρόνου τοῖς ὄροις. οὕτω χαλεπὰ
 μὲν, οἷς ἐθέλοντας ἡμεῖς ἑαυτοὺς καθήκαμεν πάθεισι τότε· χαλε-
 πώτερα δ' οἷς ἄκοντες νῦν πρὸς τοῦ σοῦ πατρὸς ὑπεβλήθημεν
 ἀναξίως ἡμῶν. ὑπὲρ γὰρ ἑλευθερίας εὐδαίμονος τρέχοντες δου- 20
 λείαν ἐλάθομεν ἀλλαξάμενοι κακοδαίμονα τῶν μακρῶν ἐκείνων
 πόνων καὶ δρόμων. οὐς γὰρ ὡς ἐπιβούλους σφοδρὸς τῆς ἡμετέ-
 ρας ἐφεύγομεν ζωῆς, τούτους δεσπότας μάλα τοι ἄσμενος ἡμῖν
 ὁ σὸς ἐκεχειροτονῆκει πατήρ· ὡπερ ἂν εἰ ἐπίτηδες οὕτω τοὺς
 πολλοὺς ἡμεῖς ὑπέμενομεν πόνους, ἵνα τὰ τῶν διωκόντων ξίφη 25

emolumentum gratia perpetuos conscientiae stimulos admoveo. Enimvero salutis meae causa teque et patrem tuum prodeo (ut hoc loco sileam et aliam cognationem, quae periculis socia et particeps erat) perinde illud fuit, ac si mei causa me ipsum prodidisset, et sanguinis mei conservandi studio meum sanguinem ultro effudissem. Adeo eiusmodi cogitationem aenigmati similem esse statuebam; adeo nulla a me solutio reperiret, quae consiliorum meorum firmas rationes vel minimum labefactaret. At ea, quae per illud tempus cavi ego ne admitterem, ea ipsa nunc in te et in totam cognationem tuam video a patre tuo admissa esse: immo et in omnes prorsus milites ac duces, qui magnos illos labores sive foris sive domi decurrerunt; atque in eos ipsos, qui carceris aerumnas pertulerunt. Non enim simplex fuit ea, quae tum incidit miseris calamitas, neque in breve tempus duravit; sed multiplex et varia, et in longum temporis spatium diffusa. Quamobrem etsi gravia fuere ea mala, quibus ipsi nos ultro tum iniicimus, graviora tamen illa sunt, quibus nunc invitè a parente tuo et indigni subiicimur. Nam qui beata pro libertate certabamus, miseram servitutem diutinis illis laboribus cursibusque imprudentes permutavimus. Quos nempe ut salutis nostrae insidiatores acerrimos vitabamus, eos nobis parens tuus dominos volens et libens destinaverat. Quasi vero nos tot labores consulto pertulissimus, ut eorum, qui nos persequantur, gladios iugulis nostris citius quam illi vel-

ἄντων ἢ κατὰ τὴν ἐκείνων βούλησιν τοῖς ἡμετέροις λαιμοῖς A. C. 1347
 προσαρξάσωμεν, καὶ ἵνα παρὰ τοσούτων μικρότερα τῶν διωγμῶν Imp. Io. Can-
 τὰ τῶν ἀμοιβῶν καρπωσώμεθα τέλη, παρόσον τότε μὲν ἐλπίδες tacz. 1
 εὐδαίμονες ἡμῶν τὸ ἡδόμενον ἔβροσκον· νῦν δὲ καὶ τὰς τῶν ἐλπί-
 5 δων γλυκείας αὔρας ὁ σὸς ἡμῶν ἐκ τοῦ προφανοῦς ἀφῆρηται πα-
 τήρ. εἶναι γὰρ τῶν ἀπάντων οἶμαι μηδένα, ὃς ἂν ἐνέχυρα παρέ-
 χεσθαι δύναιτο, μὴ θάνατον εἶναι ταχύπου ἐθῶς τὰ πάντων
 ἡμῶν ἐπιτίμια πρὸς τῆς βασιλίδος Ἄννης, οἷς δῆπουθεν ἐξέσται
 10 ἕξιν μετὰ γε τὴν τοῦ σοῦ πατρὸς ἀπαλλαγὴν. φέρε τοίνυν, ἕως
 ἡμῶν αὐτῶν ἡμεῖς ἐσμεν κύριοι, γενναῖόν τι δρᾶσαι προθυμή-
 θητι, ταῖς ἐμαῖς ὑπὲρ σοῦ καὶ ἡμῶν πειθόμενος συμβουλαῖς, ἵν'
 οὐτως πῶς τὸν αἰσχρὸν καὶ ἀκλεῦ κίνδυνον ἀποκρούσασθαι δυ-
 15 νηθῶμεν. μέρος γὰρ τῆς ὅλης ἀρχῆς ὑπελόμενος οικεῖαν σουτῶ
 περιποίησασθαι προθυμήθητι βασιλείαν, ζῶντι μὲν ὑπήκουσαν
 20 τῷ σοῦ πατρὶ, τελευτῶντι δὲ, ἰδιότροπον ἐσομένην σοι τοῦ ζῆν
 καταγῆγιον ἀσφαλές. δυοῖν γὰρ ἐντεῦθεν ἡμῖν ἔσται θάτερον, ἢ
 τὴν σώζουσαν ἐκ ἀσφαλοῦς κατακτεῖσασθαι τύχην, ἢ τῶν τοῦ
 παρόντος ἀπηλλάχθαι τὴν ταχίστην βίον δυσχερῶν· οἷς συνεῖη-
 25 κέναι, μόνοις εἶναι φορητὸν ἐκείνοις οἶμαι, οἷς οὐκ ἄχαρι φαίνε-
 ται οὐδὲ σφόδρα κακόδαιμον, μάρτυρας τῆς αἰσχύνης διὰ βίον
 τὰς τοῦ ἡλίου κεκτησθαι ἀγίας.² ἄλλ' ὁ μὲν Ἀσὺν Ἰωάννης τοιάν-
 δε τινα διεξῆκει τὴν συμβουλήν πρὸς τὸν ἀδελφιδοῦν Ματθαῖον,
 ἑαυτῷ τε κακέινω καὶ συγγενεῖσι καὶ φίλοις προμνόμενος τὸ ἀκίνδυ-
 νον. (Γ.) Πρὸς δὲ τὸ ἀδελφιδοῦς Ματθαῖος ἡμείβετο τάδε. „καγῶ

2. προσαρξάσωμεν Boiv. pro prosarháξ.

lent admoventem, atque ut eam perciperemus demum mercedem, quae ipsis
 fugae aerumnis eo esset acerbior, quod illis quidem temporibus praeclaras
 spes cupiditatem nostram alebant; nunc vero ipsam quoque spei suavissimam
 auram tuus nobis pater aperte eripuit. Neminem enim puto esse, qui
 pignoribus firmis cavere nobis possit, non curaturam esse Annam impera-
 tricem, ut omnes cita morte statim puniamur, qui parenti tuo superstites
 futuri sumus. Age igitur, quamdiu sumus nostri iuris, praeclarum facinus
 concipe, meisque tui et mei causa consiliis obsequere, quo nos turpe et igno-
 bile periculum sic propulsemus. Totius imperii parte ablata, proprium tibi
 parare imperium enitare, quod parenti quidem tuo, dum is victurus est,
 subiciatur; eo autem mortuo, peculiare sit et firmum tibi salutis praesi-
 dium. Duorum enim alterum nobis inde futurum est, ut aut securi saluta-
 rem fortunam consequamur, aut praesentis vitae calamitatibus quam celer-
 rime liberemur; quibus interesse tolerabile iis duntaxat esse existimo, qui
 non ingratum illud et miserrimum putant, solem habere ignominiae suae te-
 stem perpetuum.² Haec Ioannes Asanes Matthaео sororis suae filio in hunc
 fere modum suavit, sui et illius, item cognatorum et amicorum securitati
 prospiciens. (III.) Matthaеus vero ex sorore nepos his illum excepit: „li-

- A. M. 6855 τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ περιστοιχίζομαι φόβοις νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέρας,
 Ind. 15 ὃ βέλτιστε· καὶ ὡσπερ τῶν Περσῶν ἐκείνων αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις
 B Ἐρετρίαν πάλαι καὶ Ἀρτεμίσιον περιεληλυθῆσαι συνέχον, οὕτω
 τὴν ἐμὴν καρδίαν παντοδαποὶ κυκλοῦσιν ἀεὶ χοροὶ λογισμῶν,
 ὡσπερ νῆσον φορτίδες τινές καὶ τριήρεις, φόβων γέμουσαι καὶ 5
 φροκτίδων μακρῶν, αἱ τῆς μελλούσης ἡμῖν, ὡσπερ ἔξ ἐφόδου
 ληστρικής, κατάγουσαι φέρουσι μνήμας προφανοῦς κακοδαμο-
 C νίας. ἔξ ὧν ὠδίννας μὲν ἔχειν ἔνεστι, καὶ τὰς ἐντεῦθεν ὑπομένειν
 ἀλλαγδόνας· τίκτειν δ' ἤκιστα ἔνεστι, καὶ ἀποσκευάζεσθαι πως
 τὸ λυποῦν, ὑφορωμένῳ τοὺς πατέρας τῆς γενέσεως νόμους, οἷ 10
 μηδ' ἐς τὰ προφανῆ συγχωροῦσι δίκαια πατράσιν υἱίας ἀντινομο-
 θετεῖν. καὶ σοι πολλῶν ἐγὼ τὸ ἀπρόβητον βουλευθεὶς ἔξιπῶν
 τὴν μαιευσομένην ὅμως οὐκ εἶχον γλῶτταν. ἀρχομένη γὰρ πρὸς
 V. 408 φῶς ἐξάγειν τὸ τῆς καρδίας ἔμβρυον τοὺς τόνους εὐθύς παρε-
 D λύετο τῆς ὀρθῆς, καθάπερ ὑπὸ νάρκης τινὸς ἐνδυναστευούσης 15
 σφοδρῶς πεδουμένη, τῆς τοῦ πατρὸς αἰδοῦς δηλαδὴ· καὶ μοι
 τὰ τῆς γνώμης ἐς τὸ μηδὲν αὐθις ἐχώρει, καὶ κατεστρέφετο ῥᾶ-
 στα. εἰ οὖν περὶ ἄλλων ὀτωνδῆποτε πραγμάτων ὁ λόγος ἦν, καὶ
 ἤκιστον περὶ τὸ ζῆν ὁ πᾶς ἡμῖν ἐκινδυνεύετο φόβος, παρὰ τοσοῦτον
 ἡμέλησα ἂν, παρόσον μὴ ὅτι τῶν πολλῶν οὐδὲν αὐτὸς διαφέρειν 20
 οἶομαι, ἀλλ' εἰ καὶ σύνεσιν εἶχον ἐκ φύσεως οὕτως κεκορηγημέ-
 E νην, ὡς διὰ μέγεθος αἰθερίων ψαύειν δοκεῖν ἀντόγων, καὶ οὐ-
 ρανίας τισὶ ξενοδοχεῖσθαι σκηναῖς, ῥῆστα ἂν ἔγωγε φέρων ἐπέ-
 ζευξα ταύτην τοῖς τῶν τοῦ πατρὸς βουλευμάτων ποσί. νῦν δ' οὖν,

dem et me semper circumstant metus noctu pariter et interdium, o bone; et quemadmodum illae Persarum navales copiae Eretriam olim Artemisiumque circumsidebant, ita animum meum multa diversaque cogitationum agmina undique obsident, quasi insulam onerarias aliquae naves ac triremes terrorum plenae et curarum gravissimarum, quae piratico veluti impetu appulsa advehant nobis praesagia evidentis infelicitatis. Parturio itaque, et eos qui inde oriuntur dolores perfero; parere autem, et id quod angit excutere haud possum, patrias reveritus naturae leges, quae nec in iis quidem, quae sunt manifesto iusta, filios parentibus adversari sinunt. Ac tibi quidem saepe numero arcanum illud aperire volui: obsecundantem vero linguam minime habui. Et enim illa, statim atque cordis foetum educere in lucem inceperat, nervis quasi resolutis impetum remittebat, cum eam patris reverentia, veluti torpor aliquis praevalens, graviter constrictam haberet. Atque ita mihi, quae animo agitaveram, ad nihilum rursus recidebant, et facillime subvertebantur. Quod si de aliis quibuscunque rebus ageretur, ac non totum illud periculum, in quo sumus, ad vitam pertineret, eo illud magis neglexissem, quod non solum a caeteris plerisque nihil distare me existimem; sed etsi intelligentiam a natura ita comparatam haberem, ut magnitudine sua aethereos axes attingere et caelestibus tabernaculis hospes excipi videretur, facillime eam ego paternae auctoritatis pedibus subiecissem.

ἵνα καὶ αὐτὸς πλατυτέρῳ χρήσωμαι λόγῳ, σοῦ καθάπερ τινὰ θύ- A. C. 1847
 ραν ἡμῖν ἀνοξάντος, ὃς καὶ δευτέραν μοι σώζεις τάξιν πατρὸς, Imp. Io. Can-
 ἐπειδὴ πᾶσι φίλον ἀνθρώποις τὸ ζῆν, καὶ πολλοὶ πολλακίς, ὑπὸ tacuz. 1
 τῶν ἀθρόων περιστάσεων κινδύνων, τὴν βασιλειον, ὡσπερ τινὰ F
 5 φρουρὰν, περιεξέσωσαν δύναμιν, ἄκοντες μὲν, ἀναγκαίως δὲ,
 οὐκ οὐκ αἰτιώμενος ἔμοιγέ τις ξὺν δίκῃ πάντως αἰτιώτο ἂν, εἰ καὶ
 αὐτὸς, ὑπὸ τῶν ὁμοίων ἐλαυνόμενος φόβῳ, ἐς τὴν τῶν ἐρυθρῶν
 ἐποδημάτων ἀντιλήψην καταφεύγοιμι. ὅμοιον γὰρ ἂν ποιοίη τις
 ἐπαιθοῖ, τὰ τοιαῦτ' εὐλαβούμενος, ὡσπερ ἂν εἰ χειμῶνι μεγ- P. 505
 10 στῶ περιπεσὼν ἐν πελάγει μέσῳ καὶ κύμασιν, ἐν οἷς τῆς ὀλκάδος
 συμβᾶν οὕτωςί πως ῥαγείσης ξὺν αὐτῷ σανίδος ἐπειλημμένον
 τινὸς διαπονήτους μὲν ἔχειν κινδύνους, ἔχειν δ' ὁμοίως ὁμοῦ καὶ
 τὰς ἐλπίδας τοῦ ζῆν αἰωρουμένης, ὡσπερ ἀπὸ λεπτοῦ τινος καὶ
 ἀραχνώδους ὑφάσματος, ὃ δ' ἀφειδῶν παντάπασιν ἑαυτοῦ πυ-
 15 θμῶν ὑποβρυχίοις ὑδάτων ἐθειλοντὴς ἑαυτὸν παραπέμπη. τοῦτο
 δὲ παραπληξίως ἔγγιστ' ἂν εἶναι δόξῃε τοῖς ὅσοι καλῶς τὰ τοιαῦτα B
 βούλοιντο κρίνειν. τὰ γὰρ ἐξ ἀφανοῦς τινος ἀνάγκης ἐπιόντα
 δευὰ συγγνώμην σαφῆ τοῖς πύσχοισι νέμει. οἷς δ' ἀπὸ γνώμης
 ἰδίας εἰς τὰς τῶν δεινῶν ἐμπέπτειν ἔπεται λαβυρίθους, μεγάλη
 20 τις χορηγεῖται νέμεισις, παρ' οἷς σχολῆ τὰ τοιαῦτα φιλοτιμότερον
 σκέπτεσθαι. Ἐγὼ δ' ἵνα τι καὶ βαθύτερον φθῆξωμαι, οὐδὲ τῆς
 πατρικῆς ὑπερόριον γνώμης ὃν εὐρίσκω τουτί. αὐτὸς γάρ μοι τοὺς
 τοιούτους προεξωγράφησε τρόπους ἐν ἑαυτῷ, ὁπότε συνελαιθεῖς C
 καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν περιστάσεων κινδύνων εἰς τοῦτο προήχθη

At nunc, ut et ipse planiori utar oratione, quadam veluti porta a te, qui
 secundum a patre locum apud me obtines, patefacta, quoniam vita omnibus
 hominibus cara est, et multi saepe, subitis periculis circumstantibus, su-
 premam induerunt potestatem, quasi salutis praesidium; nolentes quidem
 illi, sed cogente necessitate: non iure omnino succenseat mihi aliquis, si et
 ipse, similibus actus terroribus, ad purpureos calceos capeasendos confu-
 gero. Nam qui hoc rerum statu nolit id committere, perinde is faciat, ac
 si medio in mari tempestate maxima fluctibusque circumventus, fracta etiam
 haec inter casu aliquo navi, cum praesto ei sit tabula, qua arripita maris
 quidem pericula patiatur, at spem salutis, velut tenui aliquo araneae filo
 pendente, retineat, suae tamen omnino salutis oblitus in profundos aqua-
 rum gurgites ultro se immittat; quod quidem aquis rerum aestimatoribus
 insaniae proximum esse videatur. Quae enim calamitates occulta quadam
 necessitatis vi invehuntur, eae illis, qui patiuntur, excusationem certam tri-
 bunt. Qui vero in mala, tanquam in labyrinthos, sciens prudensque incl-
 derit, eum gravis manet reprehensio apud illos, quibus ista studiosius va-
 cat expendere. Mihi vero, ut et aliquid dicam solidius, non multum id a
 paterno instituto videtur abhorrere. Ipse enim mihi hunc morem in se prae-
 scripsit, tum cum is quoque, circumstantibus periculis compulsus, ad illa

A. M. 6855 τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας, ὡσπερ εἰς ἀσφαλείας ἀκρόπολιν· ὡς
 Ind. 15 ἦν γε δυοῖν θάτερον ἐλλείπειν ἕσεισθαι μοι πρὸς τοῦ πατρὸς ἔφε-
 ται· ἢ γὰρ, ὡς μμησόμενον τὴν ἐν ἀπόροις εὐπορίαν αὐτοῦ, τὸν
 υἱὸν ἐπαινέσειεν ἂν πως ἐμέ· ἢ εἰ λοιδορεῖσθαι μοι ἐπιχειροῆ,
 D λάθοι ἂν αὐτὸς ἐαυτῷ περιφανῶς λοιδορούμενος ἢ ἐμοί· ὡς μὴδ' 5
 ἔχειν παρ' οὐδέσιν Ἑλληνοδικαῖς τὸ συγκεχωρηκὸς ἐμοὶ τῆς ἐγ-
 χειρήσεως ἐπεξίεναι." (A.) Ταῦτ' εἰπὼν καὶ αὐτὸς τὸν μὲν
 Θεῖον ξυνδιαφέρειν παρήγγειλε τὴν ἐγχείρησιν, καὶ τοῖς ἑκασταχοῦ
 στρατιώταις ὁμιλεῖν τὰ εἰκότα· αὐτὸς δὲ τὴν τῆς Ὁρεστιάδος
 κατειληφῶς ἀκρόπολιν ὄλην ἐκεῖθεν ὠχύρου τὴν πόλιν, καὶ πρὸς 10
 ἔργα παρεσκευάζετο, ἐκδημαγωγῶν τε καὶ μαλακοῖς τισι λόγοις
 ἐξιδιούμενος τὰ στρατόπεδα.

P. 506 γ'. Ταῦτ' οὐκ ἦν ἀκούοντι ἡρεμεῖν τῷ πατρὶ, ἀλλ' ἀθυ-
 V. 409 μίαις ἀνασχολεῖν, καὶ συντήκειν συγῶ τὸ θυμούμενον τῆς ψυ-
 χῆς, πάλαι διανεμαμένῳ τοῖς μὲν υἱέσι τὰς ἀνελευθέρους τοῦ 15
 βίου τύχας, τῷ δὲ γαμβρῷ Παλαιολόγῳ τὰς τοῦ βασιλείου κρά-
 τούς διαδοχάς. διὸ καὶ ἀθήμερον ἐξίεναι πᾶν τοι προθυμού-
 μενος, ὅμως ἐπιῆγεν ἔτι, καὶ ἐνεκαρτέρει τῷ τῆς γνώμης βουλευ-
 τηρίῳ. καὶ μέντοι καὶ ἤμιστα μάλα τοι ἀρεστὸν ἰδόκει, δυοῖν
 B ἔν γέ τοι δρᾶν ἐκ τοῦ παραχρήμα. οὔτε γὰρ ἄνευ ὀπλων ἐκ Βο- 20
 ζαντίου πρὸς γνώμην ἰέναι ἐθάρρει, ταῖς τῆς φιλοτιμίας ἄρτι δια-
 νηχομένην ἀκμαῖς· οὔτε μεθ' ὀπλων αὖ ἐκεῖ διαβαίνειν καὶ στρα-
 τοπέδων. ἐκμῆναι γὰρ ἂν οὕτωσι μᾶλλον πρὸς αἰθερίους φλόγας
 ὡς ἐν σποδιᾷ καθευδούσας ἔτι τὰς ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ νεανίσκου κι-

5. λοιδορ. ἢ ἐμοί] μᾶλλον deest, ut observat Boiv.

imperii insignia, tanquam ad fortunae perfrugium processit. Quamobrem duorum alterum licet mihi sperare a patre. Aut enim, ut suae in expedien- dis rebus difficillimis solertias imitatore filium fortasse ille me laudave- rit; aut si ad convitiandum aggrediatur, sibi ipse palam imprudens magis convitiabitur quam mihi; nec quia id ausus fuerim, licebit ei apud illum iustum iudicem poenas a me expetere." (IV.) Haec loquutus avunculo prae- cipit, ut secum huic molitioni struendae incumbat, et cum militibus, qua- cunque occurrerint, ac prout par fuerit, colloquatur. Ipse Orestiadis arce occupata, totam inde urbem munit; tum captando benevolentiam, et blandis verbis exercitus sibi devinciendo, ad opus se accingit.

3. His pater auditis nequaquam quiescere, sed totum se moerori dare; idemque iram suam subinde comprimere et concoquere ea ratione, quod li- beris suis servilem fortunae conditionem, genero autem Palaeologo imperii successionem iampridem assignasset. Itaque ea ipsa die egredi valde ca- piens tamen se continuit, et secum tacite deliberare perstitit. Neutrum certe ei placebat statim facere. Neque enim sine armis Byzantio exire, et in ipso ambitionis aestu fluctuantem animum adoriri; nec rursus cum armis exercitibusque illuc conferre se audebat. Ita enim sopitos adhuc, et velut sub cinere latentes, in animo adolescentis motus furiatum iri magis, quasi

τῆρας, ὑπὸ δυοῖν ὀκληθείσας παρθῶν, φιλοτιμίας ὁμοῦ καὶ δει- A. C. 1347
 λίας. (B.) Καὶ μὲν δὴ λοιπὸν ἐκπέμπειν ἐδόκει βέλτιον Εἰρήνην imp. lo. Can-
 τὴν βασιλῖδα, βαθείαις τε χρωμένην ταῖς τῆς συνέσεως αὐλαξίαι C
 καὶ ἅμα οἰκονομικὴν ἐς τὰ μάλιστα οὖσαν ἕκ τε πείρας καὶ φύ-
 σεως, καὶ μαλακατέρους τινὰς ξὺν τῷ πιθανῷ, καὶ ὅλως εἰπεῖν
 μητρικοῦς τῷ παιδί κομίζειν εἰδυῖαν λόγους. ἔξιαύσης τοίνυν αὐ-
 τῆς, ἐπειδὴ περὶ Πάμφιλον ἐγεγόνει τὴν πόλιν, πρὸς ἀπάντη-
 σιν αὐτὸς ἐπορευέτο μάλα τεθαφρόηκώς τῆς μητρὸς, καὶ ἅμα ἐπι-
 γόμενος κατὰ τὴν πορείαν, πρὶν ἐς Ὀρεσιτιάδα ἀφικέσθαι τὴν μη- D
 10 τῆρα, ἔξω που προκατελιηφέναι, καὶ τὸν τῆς ἀφίξιως πόρρωθεν
 πυθέσθαι σκοπόν. ἣ δὲ τοὺς ἐκείνου σοφῶς παρακρουσμένη
 δρόμους ἔλαθεν ἐντὸς Ὀρεσιτιάδος παρεισπεσοῦσα, πρὶν αἰσθέ-
 σθαι τὸν υἱόν. (Γ.) Ἐπεὶ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν ὁ Ματθαῖος ἠκηκόει P. 507
 τὸ δρᾶμα, καὶ βαθυτέροις ἔγνω σαφῶς τῆς μητρὸς κατασοφι-
 15 σθεῖς ἐπινοίας, ἐς τὴν ὑστεραίαν καὶ αὐτὸς τῇ Ὀρεσιτιάδι ἐπιδη-
 μήμηκε, καὶ τῇ τε μητρὶ τὴν προσήκουσαν ἀπεδίδου προσκύνη-
 σιν καὶ ἅμα πρὸς ἕπαν τὸ κελευόμενον ὑπισχνεῖτο παρέχειν ὑπέ-
 κοκτῶτα ἑαυτὸν, εἰ ὅτεος ἕπαν ἐξέλοιτο τῆς ἐκείνου ψυχῆς, μήτηρ
 τε οὖσα καὶ ψυχὴν καλῶς εἰδυῖα θεραπεύειν ἀμφιβρόχῳ τάλαν-
 20 τενομένην ὑπὸ δειλίας, καὶ φόβῳ τινασσομένην τοῦ μέλλοντος B
 γνώμην υἱοῦ φιλομήτορος σννιστᾶν. ἣ δὲ μάλα βασιλικῶς προσ- V. 410
 εἰπούσα καὶ μετὰ τινος ἐπιεικοῦς μεγαλοπρεπέας δεξιωσαμένη
 τὸν υἱὸν τάδε διεξέειπεν. (Δ.) „Ἐγὼ (φησὶν) ὦ παῖ, τὴν παροι-
 μίαν, τὴν αἰεὶ τι Λιβύη, φάσκουσας, φέρει καινὸν, ἐπαίνῳ μὲν,

8. αὐτὸς Boiv. pro αὐτῆς.

flamma ad caelum usque ventilata, affectibus duobus ambitione et metu per-
 turbata. (II.) Demum ei satius visum est Irenen mittere imperatricem,
 quae mulier altae mentis, eademque ad res tractandas cum natura sua tum
 ipso usu mire habilis, mollibus quibusdam et ad persuadendum accommoda-
 tis, maternis denique dictis filium aggredi una omnium maxime sciebat. Ita-
 que haec egreditur. Ille matri, cum esset apud urbem Pamphilum, obviam
 procedit magna fiducia, festinatque eam, antequam Orestiadem pervenerit,
 in ipso itinere alicubi foris deprehensam convenire, et viae causam longe
 ab urbe asciscitari. At illa, huius festinationem callide frustrata, furtim in
 urbem Orestiadem, antequam filius sensisset, irrepserat. (III.) Matthaeus,
 postquam in via id quod acciderat audivit, ac se occultioribus matris con-
 siliis circumventum certo cognovit, postridie et ipse Orestiadem venit; ma-
 trem, ut par est, salutatur: simul se, quidquid illa iusserit, dicto audientem
 fore pollicetur, modo omnem sibi metum ex anime revellat; matrem quippe
 eam esse, quae animum timore suspensum, et futuri-terrore concussam filii
 amantissimi mentem, firmare optime sciret. Haec vero filium, benigna qua-
 dam maiestate exceptam, prorsus regie alloquitur, et haec habet orationem.
 (IV.) „Ego,“ inquit, „mi filii, proverbium illud: semper Africa aliquid fert

A. M. 6855 οὐ τέλλως δέ· διότι μὴ τέλειον ἔχει τὸ τῆς ἀποφάνσεως δόγμα
 Ind. 15 καὶ ψήφισμα. περὶ γὰρ ὅλης γῆς καὶ θαλάττης ἀποπεφάνθαι
 C προσηκόν, ἢ δὲ περὶ μόνης Λιβύης τὸ δόγμα ἐξήνεγκε, μικροῦ
 τινος μέρους οὐσης αὐτῆς, καὶ βιαίαν ἐχούσης τὴν μίμησιν πρὸς
 τὴν τῆς ὅλης γῆς ἀριστοκρατίαν. Λιβύης μὲν γὰρ ἡ καινότες⁵
 ζῶων τε μόναις τερατομόρφοις ἰδέαις ὀρίζεται καὶ πρὸς γε ἔτι
 τῶν ἐκεῖθεν διὰ μῆκος ὁδοῦ σπανίως παρακομιζομένων ἐς τὰ ἡμέ-
 τερα ἦδη πραγμάτων ἄλλων, ἰδιοτροπίαν τινὰ κεκτημένων, ὅποσα
 D ξενηζοντα φύεται παρὰ τῇ σκληρᾷ καὶ ἀνημέρῳ ἐκείνῃ γῆι. τῆς δὲ
 πάσης γῆς ἡ καινότης μαρτυσιῶν καὶ χλόης καὶ χαρᾷ καὶ λέπῃ¹⁰
 μερίζει τὸν βίον διηλεκῶς, καὶ δόξῃ καὶ ἀδοξίᾳ, καὶ νόσῳ καὶ
 ὑγιείῃ, καὶ θανάτῳ καὶ ζωῇ, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀρετῇ καὶ κακίᾳ,
 καὶ τροπαῖς καὶ ἀλλοιώσεσι παντοίαις τε καὶ μέτρον ἅπαν ἐλα-
 νούσαις. καὶ θαῦμα μὲν, πῶς ταῖς καινοποιαῖς ταύταις ἄμφω
 κεκτησθαι δοκεῖ, καὶ παίζει τὰς τῶν ἀνθρώπων γνώμας, καὶ τοῖς¹⁵
 E μὲν ἀνθεῖν αἰεὶ δοκεῖ, καὶ τοὺς τῆς τύχης πόδας ἕκαστον ἐπ'
 ἀσφαλοῦς ἐρείδειν· τοῖς δὲ μηδὲν κεκτησθαι βέβαιον μηδ' ἀσφα-
 λές. βραχεῖα γάρ τις ὥρα πολλάκις καὶ μία ῥοπή διαστήματος
 χρονικοῦ μεταβάλλει πρὸς τρὺναντίον ἅπαν, καὶ ῥίπτει πολλὰ τῶν
 ἐστάναι δοκούντων εἰς ἔδαφος· καὶ αὐτὸ πρὸς ὑπερήφανον ἐνίοτε²⁰
 τύχην ἀνάγει τὰ ἀφανῆ. Θαῦμα δὲ, πῶς ἀμιγῆς οὐδὲν οὐδ' αὐ-
 τοτελὲς τῶν ἀπάντων εὐρίσκεται παντάπασιν οὐδαμῇ, οὐδ' ἂ
 F τῶν ἀγαθῶν, οὐδ' ἂ τῶν φαύλων εἶναι νομιζουσιν ἄνθρωποι·
 ἀλλὰ τὰ ἀλλήλων διηλεκῶς πολέμια καὶ μαχόμενα σύντροφόν

novi, laudo quidem, sed non absolute, quia nec absoluta est eius pronun-
 ciatu sententia. Etenim de universo terrae et maris orbe cum id dici oport-
 teret, de sola Libya pronunciatum est; quae pars cum exigua sit, totius or-
 bis rempublicam vix repraesentat. Illa nempe rerum novarum affluencia,
 quae Libyae tribuitur, ad solas pertinet animalium monstrorum formas,
 et rerum aliarum species, ad nostras provincias propter longinquitatem ra-
 rius commeantium, peculiare autem aliquid in se habentium, qualia nobis
 incognita in illa dura et immani regione nascuntur. Totius vero orbis no-
 vitates situ, viriditate, gaudio, tristitia, gloria, infamia, morbo, sanitate,
 vita, morte, atque, ut paucis absolvam, virtute, vitio, mutationibus deici-
 que ac omnigenis et infinitis variationibus, res humanas usque distinguunt.
 Et mirum sane, quod cum tot nova idem hic orbis pariat, utrumque tamē
 ei inesse credatur, atque ita hominum mentes deludat, ut aliis semper flo-
 rere, et fortunae vestigia stabili fundamento quisque figure videatur; aliis
 nihil firmi habere, nihil certi. Fugax enim hora saepe et momentum tem-
 poris multa, quae stare videbantur, omnino in contrarium vertunt et ad
 terram affligunt: atque ad summum fortunae splendorem obscura quandoque
 evehunt. Mirum vero, quomodo nihil usquam sincerum, nihil ab omni parte
 perfectum invenitur eorum omnium, quae seu bona seu mala esse homines
 arbitrantur: sed res, sibi invicem aeternum inimicae et pugnantēs, velut

πως ἔχει τὴν βλάστην, καὶ μίαν δῆπου τινὰ τὴν εἰς φῶς προ- A. C. 1347
 ενεγκοῦσαν μητέρα προϊσχεταί· καὶ τὰ τὴν ἄσπονδον ἔχθραν πρὸς Imp. Io. Can-
 ἄλληλα κεκτημένα ξένας τινὰς ἐν ἀνθρώπου θύμῃ ψυχῇ τὰς tacuz. 1
 σπονδάς· καὶ οὔτε βίον ἄλυπον ὄντα παρ' οὐδενὶ τῶν ἀπάντων
 5 ὄρωμεν, οὔτε λύπην παντάπασιν ἀτερπῆ· ἀλλ' εἶναι συμβαίνει P. 508
 καὶ λύπην αἰτίαν χαρῆς, καὶ αὐτὴν μητέρου λύπης χαρᾶν. ταῦτα μὲν
 εἶναι συμφυῆ πως, καὶ ἐγκατωκοδομημένα τοῖς πράγμασιν, ἣ
 πᾶρα ζυγχαρεῖ συνίεναι ταῖς συνετωτέροις ψυχαῖς· τὸ δὲ μεγέθη
 καὶ σμικρότητας τούτοις δίδοναι, τοῦτο δ' οἶμαι δῆπουθεν ὡς
 10 τὰ πολλὰ τῶν ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχειν ἔν. "Ὅς γὰρ μεγάλοις ἐφίεται
 πραγμάτων ὕδασιν ἐγκυβιστῶν, ἀνάγκη τούτῳ καὶ μεγάλους ὑψί-
 στασθαι τῶν κινδύνων τοὺς κλύδωνας· ᾧ δὲ βραχυτέροις ἐνδύει- B
 τῶσθαι νομιζέται ἀποχρῶν, τούτῳ δὲ καὶ μετριωτέροις κεκρῆ-
 σθαι ταῖς λύπαις τοῦ βίου χρεῶν. βασιλεία τοίνυν ἐν τοῖς τοῦ
 15 βίου πράγμασι μέγιστον εἶναι χρῆμα νομιζέται τύχης καὶ, ἔν'
 εἶπω, τὸ κράτιστον τῆς εὐδαιμονίας ὕψος. τὸ δὲ μικροῖς τισιν
 ὀβολοῖς ὀρῖζεσθαι τῷ τοῦ βίου τὴν εὐπορίαν, καὶ τριβωνοφορεῖν,
 καὶ ἰκανὸν εἶναι ὃ τῇ φύσει τὸ ἀναγκαῖον μόνον χαρίζεται, τοῦτο
 δὲ κακόδαιμον φαίνεται, καὶ τούτων ἐνός, οἷς ὁ πλεῖστος ὄχλος C
 20 καταρῶται. ᾧ δ' ἑκατέροις τοῖς βίοις ἐν πείρᾳ γενέσθαι τετύχη-
 κεν, ἄρχεσθαι μᾶλλον οὗτος ἢ βασιλεύειν ἔλοιτ' ἂν οἶμαι μᾶλα
 προθύμως, καὶ πένητα μᾶλλον τρῖβειν βίον, ἢ ὅς μωρίαις περι-
 στοιχίζεται δόξαις καὶ χρήμασιν· εἰ δ' οὖν, λεγέτω τις παρελθῶν,
 πῶς Ἀλέξανδρος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὁ μέχρις Ἰνδῶν τὰ τῆς Εὐρώ- V. 411

19. ἔν, ὅσοις ὀκλ. conl. Boiv.

coalescant, et unius quasi matris sinu editas se in lucem profiteantur: et ea,
 quae odium implacabile inter se exercent, iausitata quaedam foedera in
 hominum animis feriant; ac neque vitam tristitiae immunem cuiquam con-
 tingere videamus, nec tristitiam incunditatis prorsus expertem; sed esse
 soleat et laetitiae origo tristitia, et rursus tristitiae mater laetitia. Et haec
 quidem esse rebus insita quodammodo atque infixae intelligentiores quique
 sciunt, experientia nempe edocti. At ut illa ipsa vel augeantur vel mi-
 nuantur, id ego existimo penes nos esse ut plurimum. Qui enim se in
 magnas negotiorum undas gestiat immergere, eum necesse est magno sub-
 ire periculorum fluctus: cui vero minoribus interesse satis fuerit, eum oportet
 moderatioribus affici vitae molestiis. Regia certe dignitas in hac vita
 maximum esse fortunae donum existimatur, et summus, si fas dicere, felici-
 tatis cumulus. Contra paucis obolis metiri copiam omnem rei familiaris,
 et veste uti trita, et satis habere id quod naturae solas res necessarias sup-
 peditat, id et miserum videtur, et eorum unum, quae vulgi maxima pars
 detestantur. Qui vero utramque vitae conditionem expertus est, is multo
 libentius pareat quam imperet, et vitam trahere inopem malit, quam quae
 infinita honoribus opibusque stipata sit. Sin minus, prodeat aliquis do-
 ceatque nos, quomodo Alexander ille Magnus, cuius auspiciis arma Europae

- A. M. 6855 πης διαβιβάσας ὄπλα, τὸν εὐτελεῖ τοῦ Διογένους πύθον καὶ τὴν
 Ind. 15 D διεφρώγωνται ἀμπέχισθαι μᾶλλον ἐσθῆτα ποθεῖν ὠμολόγει, ἢ τὴν
 τῆς ὅλης Ἀσίας τε καὶ Εὐρώπης ἔχειν ἀρχὴν, καὶ τὸν Βαβυλώ-
 νιον ἐκείνον περιβεβλησθαι πλοῦτον· ὅθεν καὶ τὸ πολὺ τῆς ῥα-
 στῶννης γεθὲν Λαρείω καὶ Πέρσαις ὄνειρον ἔδειξεν εἶναι σαφῶς⁵
 τὰς δοκούσας εὐδαιμονας τύχας τοῦ βίου. οὐδὲν γὰρ οὕτω μιστὸν
 ὑποψίας καὶ ἀπιστίας, ὡς βασιλεία καὶ δυναστεύουσα χεῖρ. ὧ
 μὲν γὰρ βασιλεύεσθαι πως τετόχηκεν, ἕνα μόνον οὗτος δέδιδε, τὸν
 Βασιλέα· φαίην δ' ἄν, οὐδ' αὐτὸν, εἰ τὰ δίκαια φυλάττειν,
 ὅστις ποτ' ἄν ἦ, ἐθῆλει, καὶ τὴν λαγοῦσαν μοῖραν στέρχειν τοῦ¹⁰
 βίου. ὧ δὲ βασιλεύειν ἔξεστιν, οὗτος μετὰ τῶν ἐμφανῶν ἐχθρῶν
 πλείους ἔχει καὶ τοὺς κρύφα τὰς πλείους συσκευάζοντας τῶν ἐπι-
 βουλῶν. οὐκ ὀκνήσω δ' εἰπεῖν, ὡς καὶ αὐτοὺς αἰεὶ δέδιεν, ὀπό-
 σοι φυλάκων ἔχουσι τάξιν αὐτῷ, καὶ περίεστι τρέμειν αἰεὶ, καὶ
 Ταντάλειον, τὸ δὴ λεγόμενον, βόσκειν βίον. Ταῦτ' ἔγνωῶν, φιλ-¹⁵
 Εἴτατε, κείθου μητρὸς εὐνοοῦσης βουλαῖς, καὶ μὴ γνώμαις ἐτέρων
 συμφέρεσθαι δίδου, οἷ πρὸς ἕν δὴ μόνον τὸ οἰκείον σκοποῦντις
 συνοῖσον προσωπιεῖω τινὶ κέχρηται σοι, μέχρις ἂν τὸ βουλούμενόν
 σφισι κατωρθώκοτες αὐτοῖς, ἔπειτα καὶ σοὶ τὴν τοῦ βίου σχεδιά-
 σωσιν ἐπιβούλους ἀπαλλαγὴν· μηδὲ παραπλήσια τίθει τοῖς διώκταις²⁰
 P. 509 ἡμῶν τὰ ἡμέτερα. παρόσον γὰρ ἐκείνων καὶ ἡμῶν τὸ συνάγον εἰς
 ὁμόνοιαν ἦν τῶν ἀπάντων μετὰ τὴν ζάλην οὐδὲν μεταξὺ, παρὰ
 τοσοῦτον ἡμῶν τε καὶ σοῦ τὸ τὴν τοῦ αἵματος ἔνωσιν διίστων
 τῶν ἀπάντων ἔστιν οὐδὲν μεταξὺ. τί γὰρ ἂν εἴη τὸ πείσαι δυνά-

ad Indiam usque penetrarunt, vile Diogenis dolium habitare, et eiusdem lacera veste indui, optatius sibi esse confessus sit, quam Asiae et Europae totius imperium possidere, et Babylonis divitiis cumulari; quarum effusa abundantia Dario et Persis ostendit, merum esse somnium ea, quae conditionem vitae beatiorum facere existimantur. Enimvero nihil est ita suspicione et diffidentiae plenum, ut principatus et potestas summa. Nam quem alteri subditum esse fortuna voluit, is unum duntaxat pertimescit, imperatorem videlicet; sed ne hunc quidem (ausim dicere), si iura, quicumque tandem ille sit, velit servare, et ea quae contigit sibi fortuna contentus vivat. At cui imperare datum est, is praeter apertos hostes, complures alios habet, qui multas ei clanculum insidias struant. Nec verebor illud affirmare, timeri ab eo semper etiam ipsos stipatores; ita ut ei perpetuo contremiscendum et Tantalea, ut aiunt, vita agenda sit. Haec cogitans, mi fili, benevolae matris consiliis pareto, et aliorum sententiae cave ne accedas, qui, ad propriam utilitatem omnia referentes, te ipso tanquam larva quadam utuntur, quoad, ubi ex sententia sibi successerit, ipsi deinde tibi per fraudem exitium afferant repentinum: nec sic fere consulas rebus nostris, ut ii qui nos persequuntur sunt. Nam coorta semel tempestate, nihil omnino inter nos illosque erat, quod in concordiam reduceret. Sanguinis autem vinculum, quo nos tecum iungimur, nihil est quod dissolvat. Qua enim quaeso

μενοι σπλάγγνα φύσεως ὑπ' ἀλλήλων τε καὶ δι' ἀλλήλων ἐγγυ- A. C. 1847
σθαι· ὧν τὴν ἀποδόξητον σύμπηξιν μόνος οἶδεν ὁ ξυνηδόνος ἀλό- Imp. Io. Can-
τοις τισὶ καὶ ἀδαμαντένοις δεσμοῖς; ἢ τί τῶν ὑφ' ἡλίῳ καὶ ἀέρι tacuz. 1
πάντων ἡδὺ γένοικα· ἂν τοῖς γονεῦσιν ἡμῖν, σοῦ μὴ παρόντος; ὡς B
βῆν γε τοῦτ' ἔστιν ὃ με μάλιστα ζῶσαν μετὰ τοῦ σοῦ κατάγει πα-
τρὸς εἰς πυθμένας ἕδου, ὅτι σύ γε ἡμῶν ἕνεκα τοιοῦτους ἔθρε-
ψας ἐν σεαυτῷ λογισμούς. τί δ' ἄλλο τῶν πάντων εἴη θανάτου
παντὸς γονεῦσι πικρότερον, ἢ τέκνων καταστροφή, καὶ τέκνων
ἀγαθῶν· ὧν ἡ μνήμη καὶ μόνη τούτοις δημιουργεῖ προῆν καὶ
10 τὸ θάλλειν ἐκ περιορισίας χαρίζεται τῇ ψυχῇ; ἀνάμεινον δ' εἰ
βούλει μικρὸν, μέχρως ἂν καὶ αὐτὸς τέκνων γένη πατῆρ· καὶ τότε C
διὰ τῆς πείρας εἴση καλῶς, ὁπίσθην οἱ τεκόντες τοῦ φίλτρον τὴν
φλόγα βόσκουσιν ἐν μέσοις τοῖς σπλάγγνοις ὑπὲρ τῶν τέκνων. νῦν
γὰρ οὐκ ἔχω, τίσιν χρησαμένη λόγοις πείθειν ἂν σε δυναμην τε-
15 λείως, πρὶν εἰς τὴν τῶν λεγομένων σε πείραν ἀφίχθαι. Μὴ δὲ
παρίδης δάκρυα μητρὸς, μηδὲ μόχθον ἐν λήθῃ ποιήσης τσσαύ-
της ὁδοιορίας, ὁπίσθην ἐγὼ διανύσαι καὶ συντεμεῖν τάχιον ἢ
κατὰ πάντα εὐζῶνον ἄνδρα προτεθύμημαι διὰ σέ, ἵνα δήπου μὴ D
σεαυτὸν ἀτεκμάρτοις περιβύλης κινδύνοις, καὶ καπνὸν φεύγων
θεῖς πῦρ ἐμπέσης, καὶ σκιὰν φυλαττόμενος ὑποψίας, ἐν ἀδήλω
μύλλοντος φόβου καλινδουμένην, εἰς κρημνοὺς ἀποτόμους περι-
φανῶς συνωθήσης σεαυτὸν ἔκοντι (ὃ τοῦ ἀκουσίου πάθους ἐστὶ
μακροῦ χαλεπώτερον, ὁποῖον καὶ ἡμῖν τὸν ἐξαέτη χρόνον ἐξεγέ-
τετο πάσχειν ἐκείνον ἐλαυνομένοις, ὡς γε οἴσθαι) καὶ ὃν διέφυγον

ratione persuaderi possit cognatis visceribus, ut se' invicem dilacerent;
quorum arcanam compactionem solus novit, qui ea inter se irruptis quibus-
dam et adamantinis vinculis colligavit? Aut quid nobis parentibus tuis sub
sole et caelo suave esse possit absente te? Atque haec maxime res est,
quae me nunc tuo cum patre vivam ad tumulum adigit, quod istarum, quas
animo aluisti, cogitationum nos ipsi causa fuerimus. Ecquid porro aliud
parentibus morte omni acerbius esse possit, praeter ruinam liberorum, et
eorum quidem bonorum; quorum vel sola recordatio efficit, ut ii vivant,
et eorum animae viridissimum florem largitur? Tu vero paulisper, si vis,
expecta, quoad pater ipse sis. Tum expertus probe scies, quantam sub
imīs visceribus flammam alat parentum in liberos amor. Mihi certa verba
nunc desunt, quibus id possim tibi penitus persuadere, antequam ipse eo-
rum quae dico experientiam nactus sis. At tu matris lacrymas ne despice;
nec te huius longi itineris capiat oblivio, quod ego tui causa citius quovis
homine expedito conficere et accelerare studui; ne scilicet te ipsum caecis
periculis irretires, et fumum fugiens in ignem incideres, periculique um-
bram cavens, quae in incerto futuri metu verteretur, in abrupta te prae-
cipitia palam atque ultro mitteres; cuiusmodi malum longe gravius est quam
quae nolentibus accidunt, qualia nos, ut scis, per illum sexennium vexati
pertulimus; ne denique eius, quam tum effugi, mortis tecum particeps pro-

- A. M. 6855 τότε θάνατον, τούτου σὺν σοι διὰ σέ πως παραπολαῦσαι μοι
 Ind. 15 **Κ** γένηται. οἷς μὲν γὰρ ἀκουσίοις ἔπεισι τὰ δεινὰ, συγγνώμη τις
 εἶωθεν οἴκτω συγκεκραμένη συνεξακολουθεῖν. οἷς δ' ἔξ ἰδίας
 V. 412 ἀβουλλίας συμβαίνει πηγὰς ἀνορύττειν κακῶν ἑαυτοῖς, τοσοῦτον
 μεμεῶσθαι σφισιν εἰκὸς, ὅσον οὐδὲ τοὺς ἐλεήσοντας καταλιμπά-
 ρουσιν ἑαυτοῖς ζῆν γε λόγῳ τῷ πρόποντι. **Εἰ** δέ μοι πολλὰ τῶν
 πάλαι πρὸς μέσον ἄγεις ὑποδειγμάτων, ὅποσα πρὸς τοὺς ὁμοίους
 F σε φόβους ἐνάγουσι, καὶ ζῆν γε τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ Μάρκιον
 ἐκείνον, τὸν τῇ πάλαι στρατηγήσαντα Ῥώμῃ ποτὲ, ἐς τοσοῦνδε
 τὰ μητρὸς ἔσφηλε δάκρυα, ὡς μυρταῖς ὑφ' ὧν στεφανοῦσθαι¹⁰
 ἐχρῆν καλυφθέντα λίθων βολαῖς θανεῖν δυστυχῶς, ἀλλὰ τάληθῆ
 περὶ γε τὰνδρὸς ἐκείνου μαθῶν τὴν ἀμείνω κρίσιν ἔλοιο ἄν.
 πάσης γὰρ ἐκείνος ἀποκλείσας ἑαυτὸν ἀπολογίας, καὶ θύραν οὐ-
 δεμίαν συγγνώμης ταῖς ἐπιούσαις καταλειπίως ἐλπίσιν, αὐτὸν
 P. 510 ἑαυτῷ κατήγορον ἐκ τοῦ σύγγενος εἶχε, καὶ πολλὰ ταῖς τοῦ συν-¹⁵
 ειδότος σκηναῖς ἀυλιζόμενά οἱ παραπέπηγε κέντρα. τὰς γὰρ πλεί-
 στας Ῥωμαίων χώρας καὶ πόλεις θῦττον ἢ λόγος ἀφελόμενος
 τὰς μὲν τοῖς ἐναντιοῖς ἐχαρίσατο, τὰς δ' ἐξηνδραποδίστατο καὶ
 κατέσκαψε χεῖρον ἢ τὰς Θήβας Ἀλέξανδρος. καὶ διὰ τοῦτο Μάρ-
 κιος εὐέλπις ἦκιστα ἦν, οὐδὲ πάροδοις ὄλωσ εἰς πίστιν εἶχον ταῖς²⁰
 Ῥωμαίων ψυχαῖς αἱ Μαρτίου συνθέσεις· οἳ τε Ῥωμαίων αὐ πο-
 B βλέμιοι φρικώδεσιν ὄρκιοι αὐτὸν προκατελιφότες, ἔπειτα μέγαν ἐξ
 ἀσθενοῦς ταῖς οικειαῖς ξυμμεμαχηκότες δυνάμεσιν ἐπεπράχισαν·
 ἄς βραχὺ τι παρακρούσασθαι διὰ τὰ μητρὸς δόξας δάκρυα ἐλα-

19. Μάρκιος Βοῖν., μακάριος apogr. Par.

pter te quodammodo fierem. Sane quibus nolentibus calamitas supervenit, eos manet venia quaedam, miserationi coniuncta. Quibus autem temeritate sua accidit, ut malorum fontes sibi ipsis foderent, iis indignari eo magis aequum est, quod ne eos quidem sibi relinquant, qui iure et merito miseraturi sint. Quod si mihi multa in medium proferas veterum exempla, quae te ad similes casus metuentes compellant, atque inter caetera id, quod de Martio illo, qui Romae olim bellum intulit, narratur; ei nempe matris lacrymas in tantum fraudi fuisse, ut a quibus coronari eum oportebat, ab iis densissima lapidum grandine obrutus infelicissime obierit: postquam de illo vera audiveris, meliorem certe sententiam amplecteris. Praeciderat sibi ille omnem defensionem: nullam sibi in posterum spem veniae reliquerat. Aderat igitur sinitet ipse accusator, et in eius conscientia stimuli plures infixi penitus insidebant. Plerosque agros et urbes Romanis cum ademisset, idque summa celeritate, partim hostibus concesserat, partim diriperat, et peius, quam Thebas Alexander, vastaverat. Idcirco minimum erat Martio bonae spei; neque illius pactiones apud Romanorum animos aditum ullum habebant ad fidem acquirendam. Romanorum vero hostes eundem horrendis iuramentis primum obstrinxerant; deinde suis viribus adiutam ex homilli magnum effecerant. Itaque ille propter matris lacrymas cum eos ali-

5 *δεν εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ἄλλοθροὺς ὠλισθηκώς. σὺ δ' οὔτε βλάβην* A. C. 1347
τοῖς Ῥωμαίων σὺδεμίαν παρέσχεῖς πράγμασιν, οὐθ' ὄροικς οὐδέσι Imp. Io. Can-
δέσιμον σεαυτὸν προκατέστησας. ταῦτα γὰρ ἕπυντα προκατειλη- tacz. 1
φτία λαμπρῶς ἢ τῆς ἐμῆς ἀπὸξείως ἀνεχαίτισεν αὐτῆ σπουδῇ· ὡς
εἶναι σοι μηδὲν ἐμποδῶν τῶν ὑπάντων ταῖς μητρικαῖς παραινέ- C
σει πεῖθεσθαι. Ἐπειθ' ὄρῳς καὶ εἰς ὅσον μὲν βραχύτητος ἢ
Ῥωμαίων ἀρχὴ συνεστάλη, εἰς ὅσον δὲ πενίας τὰ Ῥωμαίων ἐβ-
ρήνῃ πράγματα· ὡς μηδὲ λέγειν θυβρῆϊν φειδοῖ τῆς τῶν ἀκουσομέ-
πων αἰδοῦς. ὁμως ἐξ ἐνός γέ του δηλώσω σοι τρόπον. ἴσασι μὲν
 10 *γὰρ τῶν Ῥωμαίων καὶ βαρβάρων οἱ πλεῖστοι τὸν πλοῦτον πρὸ*
τῆς συγχύσεως καὶ τῶν διωγμῶν ἐκείνων, ὀπόσος τοῖς σοῖς γο- D
νεῦσιν ὑπῆρχεν ἡμῖν, ἐν τε χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ λίθων καὶ
μαργάρων πολυτελείᾳ, ἐν τε ποιμνίαις καὶ βοσκολοῖς καὶ μυριάσι
παντοίων θρεμμιάτων καὶ βοσκημάτων. ἴσασι δὲ καὶ τῶν παρε-
 15 *σιτώτων οἱ πλείους τὸ τῶν ἡμετέρων πληθὸς ἀποθηκῶν, ἀ' τοῖς*
ἐκ γῆς παντοδαποῖς γεννήμασιν ὑπερεξεχέοντο, καὶ τὰ ταμεία
ἐκίνα, ὀπόσα βρίζοντα κομιδῇ τοῖς ἐτησίοις καρποῖς τε καὶ θη-
σαυροῖς ἐστενοχωροῦντο. τῆς δὲ καθ' ἡμέραν ἐκάστην τραπέζης B
τὴν ἀφθονίαν καὶ πολυτελείαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην, ὅσοι ματεῖχον
 20 *ἐκείνης καὶ παραπέλασον, ἴσασιν ἕπαντες, τὰ τε ἄλλα καὶ ὡς*
οὐδ' ἄγχι καὶ ἐς τὸ τοῦ δεκάτου μέρος ἐκείνης ἀνήκειν τὰ τῆς βα-
σιλικῆς ἡμῖν τραπέζης δύναται τήμερον. οὕτως ἀσθενῶς ἔσχε,
καὶ ἐς τοσοῦτον ἔβρει καὶ κατενήνεκται δυστυχίας τὰ Ῥωμαίων
πράγματα προφανῶς· ὡς ἐξεῖναι σκοπεῖν σε, γλυκύτατε, τί κα-
 25 *ταλειοπῶς τῷ πατρὶ καὶ τοῖς γε ἅμω' αὐτὸν ὁμοῦ καὶ σὸν αὐτῷ, F*

quantulum visus esset elusisse, in ultima mala imprudens delapsus est. Tu vero nec detrimenti quidquam rei Romanae attulisti, nec te ullis iuramentis praepedivisti. Ista enim omnia plane antevertit et inhibuit adventus mei celeritas; ita ut nihil quidquam tibi obstet, quominus matris exhortationibus pareas. Vides praeterea, quam in angustum contracta huius imperii magnitudo, quo inopiae redacta sit Romana res. Vereor equidem dicere, ut audientium pudori parcam. Tamen id tibi una re declarabo. Norunt Romanorum et barbarorum plerique, quantae nobis parentibus tuis opes, ante confusionem temporum et calamitosam illam fugam, in auro fuerint, in argento, in gemmis et margaritis pretiosissimis, in gregibus et armentis, denique in infinita quorumlibet altitium pecorumque vi. Norunt etiam plerique ex iis, qui hic adsunt, quot apothecas omni genere earum rerum, quas terra gignit, redundant; quae horrea, annuis fructibus et acervis gravida et coarctata, habuerimus. Iam de lautitia et magnificentia mensae quotidianae, qui eius participes nobiscum fuerunt, ii sciunt cum alia, tum nec ad decimam partem pristinae illius magnificentiae posse progredi eos sumptus, qui in mensam imperatoriam hodie a nobis fiunt; usque eo debilitatae, eo calamitatis lapsae sunt ac demersae palam res Romanae. Potes nunc, dulcissima, expendere, quid et patri, et iis, quos secum ac circa se habet,

- A. M. 6855 τί ποτ' ἄν λάβοις αὐτὸς ἰδίᾳ πρὸς εὐπορίαν σοί τε καὶ τοῖς γε
 Ibid. 15 ἀμφὶ σέ στρατιώταις. Οὐτε γὰρ ἄνευ ὀπλων καὶ στρατιωτικῶν
 δυνάμεων δυνατὸν βασιλείαν συνίστασθαι, καὶ μάλιστα τὴν ἐκ
 νεωτερισμοῦ· οὐτε χρημάτων ἄνευ, τό γε μείζον εἰπεῖν, ὅπλα
 καὶ στρατιωτικὰς εἰκὸς ἀθροῖσθαι δυνάμεις. στρατιωτῶν γὰρ
 ἄνευ ἐνότε μεγάλα καὶ καθ' αὐτὸν ἰσχύοντα πάντες ἴσασιν τὸν
 P. 511 χρυσὸν, καὶ πάσης ἐλεπόλεως μελλῶ. πρὶν γὰρ αἰσθῆσθαι τοῖς
 V. 413 πλείους, εὐρίσκειται πολλάκις ῥαδίως προδοδομένη τοῖς πολεμίοις
 ἢ πόλις διὰ χρυσόν. οἶσθα δ' αὖ καὶ ὅσος ἐκ τῶν στρατοπέδων
 τοῖς ἄγουσιν ὄχλος μετὰ κινδύνων ἔπεται, μήτε πολέμων παρὰ-10
 των, μήτε μισθῶν διδομένων αὐτοῖς. οἷς γὰρ ὀρῖσθαι τὸν βίον
 ἐν τῷ μισθοῦ στρατεύεσθαι ἔπεισι, τούτοις ἀνάγκη καὶ τὸν μὲν
 πόλεμον πολλῶ τῆς εἰρήνης ἡγεῖσθαι βελτίω, τὴν δ' εἰρήνην πολ-
 B λῶ χαλεπώτερον τοῦ πολέμου χρῆμα. ὁ μὲν γὰρ πόλεμος σὺν
 τῷ μισθῷ καὶ βιαιῆς ἀρπαγῆς καθίσταται σφισιν αἴτιος, ἀφ' 15
 ὧν ἀφθονία τραπέζης ἀμόχθου προτίθεται· εἰρήνη δὲ τοῦναντίον
 ἀφθονος καὶ τῶν ὄντων δαπάνη καθίσταται. σὺ δ' ἀμφοτέρων
 ἑσπερημένος ἐν τῷ αὐτίκᾳ οὐκ ἄν φθάνοις φθειρῶν σεαυτὸν, ἢ
 βασιλείον σεαυτῷ περιποιούμενος κράτος. Ἦν γοῦν ἐμοὶ πείθε-
 σθαι θέλης, τῇ μᾶλλον ἢ σὺ σεαυτὸν ποθοῦση μητρὶ, ἐμοὶ τὰ 20
 C σὰ προσανάθου, βραχὺ περιμείνας, ἕως ἄν τὴν ταχίστην ἐς τὸν
 σὸν ἐπανοῦσα πατέρα, ξὺν τῷ ἄφοβον εἶναι σε, καὶ τὰ τῆς
 εὐπορίας ἐκείθεν ἐν μεγάλῃ σοι ποιήσωμαι προμηθεῖα." (E.) Ταῦτ'

18. φθάν. φθ. σεαυτ., ἢ] μᾶλλον supplendum est, observante Boivino. relinquens, quidnam seorsum ipse tandem habiturus sis, quod et tibi et tuis militibus sit satis. Nec enim sine armis militaribusque copiis constituere imperium sibi quisquam potest, praesertim si id per novas res quaeratur: nec, quod maius est, arma militaresque copiae videntur parari posse sine pecunia. Nemo scilicet hoc nescit, ipsum per se aurum multa sine militibus posse, immo maiorem quam tormentum ullum murale vim habere: et compertum saepe est, urbem propter aurum, antequam plerique senissent, nullo labore hostibus proditam fuisse. Scis denique, quantum molestiae et periculorum ab exercitiis redundet in duces, cum pec bellum geritur, nec stipendia esse intelligunt, eos necesse est et bellum multo malle quam pacem, et pacem multo quam bellum peiorem arbitrari. Iis siquidem bellum non solum accipiendi stipendii, sed et praedae per vim agendaee occasio fit, unde et parabilium epularum copia affluit. Contra pax eorum etiam, quae quis parta habet, effusio quaedam est. Tu vero utraque re, militibus et pecunia scilicet, statim destitutus facere non poteris, quin te ipsam perdas potius, quam imperatoriam tibi auctoritatem asseras. Mihi igitur credere si velis, quae et mater sum, et te diligo magis, quam tute ipse te, tuas mihi res committito, paulisperque exspecta quoad celerrime ad parentem tuum reversa, et ut securus sis efficiam, et ut opulentus evadas summa deinde cura provideam." (V.) Haec loquuta imperatrix Irene animum filii

εποῦσα καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ μαλάξασα γνώμην ἢ βασιλὶς Εἰρήνη, A. C. 1347
Imp. Io. Can-
tacz. 1
καὶ σφόδρα τοῖς οἰκείοις πειθόμενον δείξασα λόγοις, καὶ τῶν πάνθ' ὅποσα ἐπὶ τούτοις χρεῶν, οὐ μάλᾳ συχναῖς ταῖς ἡμέραις καλῶς διαπρυξιμένη, τάχιστα ἐς Βυζάντιον ἐπανήει· κἀνταῦθα δὲ τὴν τοῦ υἱῶς μεμαθηκοῦσα τελευτὴν Ἀνδρονίκου λίαν ἐφ' ἱκαναῖς ἐπέσθησεν ἡμέραις. καὶ ταῦτα μὲν τῆδε πη ἐφέρετο.

δ'. Μετὰ δὲ τὰς τοῦ Ἀρκτοῦρου ἐπιτολὰς ἄρας ἐκ Βυζαν- A. M. 6856
Ind. 1.
τίου ὁ βασιλεὺς ἦκεν ἐς Αἰδουμότειχον, συμβιβάσων καὶ ἀποκα- D
ταστήσων οὓς ἡ βασιλὶς, ὡς εἴρηται, Εἰρήνη θοροῦσους ἐσθθ
10 κατευνάσασα. καὶ πρῶτον μὲν ἐκεῖθεν τὸν πατριάρχην ἐκβεβλη- P. 512
κὼς Ἰωάννην ἐν τοῖς Βυζαντίου ἀρχείοις δέσιμον ἐπεπόμφει
φρουρεῖσθαι, ἵνα μὴ τοῖς ἐκεῖ νεωτερισμοῖς συναράμενος καὶ ἀ-
τὸς μεγίστης καὶ δυσεφίκτου τοῖς δημοσίοις γένηται πρᾶγμασι
βλάβης αἴτιος. ὅς καὶ μικρὸν ἐπιβιοδὸς ἐνταῦθα ἐτελεύτησε,
15 πέντε καὶ ἐξήκοντα γεγονῶς ἔτη· πατριαρχεύσας μὲν περὶ
ποὺ τὰ τεσσαρεσκαίδεκα· ζήσας δὲ μετὰ τὴν καθάραισιν μῆνας V. 414
δέκα. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τὴν μὲν ἡλικίαν οὐ πάνυ εὐμήκης· τὴν δὲ τοῦ Β
προσώπου ἰδέαν πάνυ εὐσχήμων· τὴν τε γλώτταν ἀκώλυτον
ἔχων ἐν τῷ λέγειν· καὶ κινόνων ἐκκλησιαστικῶν καὶ νόμων, ὅσοι
20 κατὰ τὰς δίκαις ἰγγηλατοῦσι τὰς ἀναφνομένας ἐν τοῖς πολιτικοῖς
πράγμασι ὑποθέσεων, πάνυ τοι ἡσκημένος ἐκ νέου. τῆς γε μὴν
Ἑλληνικῆς παιδείας οὐ πάνυ τοι σφόδρα μετέσχε, πλὴν ἢ ὅσον
ἄκρῳ δακτύλῳ γέυσασθαι. ἀνεπλήρου δ' ὁμως τὸ ἐκεῖθεν ἑλλίπεις C
ἢ τῆς φύσεως ὀξύτης. οὕτω γὰρ εὐφυῆς τε καὶ μνήμων ἦν, ὡς

mollivit, et dicto audientem prorsus effecit. Itaque, cum et caetera omnia, quae praeterea instabant, intra non multos dies praeclare ordinasset, Byzantium quam diligentissime rediit: ubi Andronici filii sui comperto interitu, diebus luxit compluribus. Et haec quidem ita ferme procedebant.

4. Post Arcturi ortum imperator, Byzantio egressus, Didymotichum venit; ut eos tumultus, quos ab imperatrice Irene iam sopitos fuisse diximus, componeret, et res in meliorem statum verteret. Hinc autem ille ante omnia Iohannem patriarcham eiecit, et Byzantium, ut in palatio vincetus custodiretur, misit; ne et ipse favens novis rebus, quae illic ciebantur, maximum et intolerandum reipublicae detrimentum afferret. At hic, non longum ex eo in vita commoratus, ibi decessit, quinque ferme et sexaginta annos natus, quatuordecim circiter patriarchica dignitate potitus, et decimo post exaugurationem mense mortuus. Erat porro vir ille statura non adeo procera; vultus conformatione plane honesta ac liberali; item lingua in dicendo expedita. In sacris canonibus et in legibus, quae ad forenses causas pertinent et quotidianos civilium negotiorum casus explorant, versatissimus iam inde ab adolescentia fuit. At idem Graecis litteris non admodum erat instructus; sed extremo tantum digito eas attigerat. Hunc autem defectum via naturae excellens supplebat. Indole enim memoriaque adeo praestabat,

A. M. 6865 οὐ τέλος δέ· διότι μὴ τέλειον ἔχει τὸ τῆς ἀποφάνσεως δόγμα
 Ind. 15 καὶ ψήφισμα. περὶ γὰρ ὅλης γῆς καὶ θαλάττης ἀποπεράνθαι
 C προσῆκον, ἣ δὲ περὶ μόνης Λιβύης τὸ δόγμα ἐξήνεγκε, μικροῦ
 τινος μέρους οὐσης αὐτῆς, καὶ βιαίαν ἐχούσης τὴν μίμησιν πρὸς
 τὴν τῆς ὅλης γῆς ἀριστοκρατίαν. Λιβύης μὲν γὰρ ἡ καινότης⁵
 ζῶων τε μόναις τερατομόρφοις ἰδέαις ὀρίζεται καὶ πρὸς γε ἔτι
 τῶν ἐκεῖθεν διὰ μῆκος ὁδοῦ σπανίως παρακομιζομένων ἐς τὰ ἡμέ-
 τερα ἤδη πραγμάτων ἄλλων, ἰδιοτροπίαν τινὰ κεκτημένων, ὅπου
 D ξεῖνοντα φύεται παρὰ τῇ σκληρῇ καὶ ἀνημέρῳ ἐκείνῃ γῆ. τῆς δὲ
 πάσης γῆς ἡ καινότης μαρμαρῶ καὶ χλόῃ καὶ χαρῇ καὶ λύπῃ¹⁰
 μερίζει τὸν βίον διηλεκῶς, καὶ δόξῃ καὶ ἀδοξίᾳ, καὶ νόσῳ καὶ
 ὑγιείῳ, καὶ θανάτῳ καὶ ζωῇ, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀρετῇ καὶ κακίᾳ,
 καὶ τροπαῖς καὶ ἀλλοιώσεσι παντοίαις τε καὶ μέτρον ἅπαν ἐλατ-
 νοῦσαις. καὶ θαῦμα μὲν, πῶς ταῖς καινοποιαῖς ταύταις ἄμφω
 κεκτήσθαι δοκεῖ, καὶ παίζει τὰς τῶν ἀνθρώπων γνώμας, καὶ τοῖς¹⁵
 B μὲν ἀνθεῖν αἰεὶ δοκεῖ, καὶ τοὺς τῆς τύχης πόδας ἕκαστον ἐκ'
 ἀσφαλοῦς ἐρεῖδειν· τοῖς δὲ μηδὲν κεκτήσθαι βέβαιον μηδ' ἀσφα-
 λές. βραχεῖα γὰρ τις ὥρα πολλύκις καὶ μίᾳ ῥοπή διαστήματος
 χρονικοῦ μεταβάλλει πρὸς τὸνναντίον ἅπαν, καὶ ῥίπτει πολλὰ τῶν
 ἐστάναι δοκούτων εἰς ἕδαφος· καὶ αὖ πρὸς ὑπερήφανον ἐνίοτε²⁰
 τύχην ἀνάγει τὰ ἀφανῆ. Θαῦμα δὲ, πῶς ἀμιγῆς οὐδὲν οὐδ' αὐ-
 τοτελές τῶν ἀπάντων ἐδρίσκειται παντάπασιν οὐδαμῇ, οὐδ' ἂ
 F τῶν ἀγαθῶν, οὐδ' ἂ τῶν φαύλων εἶναι νομίζουσιν ἀνθρώποι·
 ἀλλὰ τὰ ἀλλήλων διηλεκῶς πολέμια καὶ μαχόμενα σύντροφόν

novi, laudo quidem, sed non absolute, quia nec absoluta est eius pronun-
 ciati sententia. Etenim de universo terrae et maris orbe cum id dici oport-
 teret, de sola Libya pronunciatum est; quae pars cum exigua sit, totius or-
 bis rempublicam vix repraesentat. Illa nempe rerum novarum affluentia,
 quae Libyae tribuitur, ad solas pertinet animalium monstrorum formas,
 et rerum aliarum species, ad nostras provincias propter longinquitatem ra-
 rius comitantium, peculiare autem aliquid in se habentium, qualia nobis
 incognita in illa dura et immani regione nascuntur. Totius vero orbis no-
 vitates situ, viriditate, gaudio, tristitia, gloria, infamia, morbo, sanitate,
 vita, morte, atque, ut paucis absolvam, virtute, vitio, mutationibus deai-
 que ac omnigenis et infinitis variationibus, res humanas usque distinguunt.
 Et mirum sane, quod cum tot nova idem hic orbis pariat, utrumque tamen
 ei inesse credatur, atque ita hominum mentes deludat, ut aliis semper flo-
 rere, et fortunae vestigia stabili fundamento quisque figure videatur; aliis
 nihil firmi habere, nihil certi. Fugax enim hora saepe et momentum tem-
 poris multa, quae stare videbantur, omnino in contrarium vertunt et ad
 terram affligunt: atque ad summum fortunae splendorem obscura quandoque
 evehunt. Mirum vero, quomodo nihil usquam sincerum, nihil ab omni parte
 perfectum inveniantur eorum omnium, quae seu bona seu mala esse homines
 arbitrantur: sed res, sibi invicem aeternum inimicae et pugnantes, velut

πῶς ἔχει τὴν βλάστην, καὶ μίαν δῆπου τινὰ τὴν εἰς φῶς προ- A. C. 1347
 ενεγκοῦσαν μητέρα προῖσχεται· καὶ τὰ τὴν ἄσπονδον ἔχθραν πρὸς Imp. Io. Can-
 ἄλληλα κεκτημένα ξένας τινὰς ἐν ἀνθρώπου θύμῃ ψυχῇ τὰς tacuz. 1
 σπονδάς· καὶ οὔτε βίον ἄλυπον ὄντα παρ' οὐδενὶ τῶν ἀπάντων
 5 δόρωμεν, οὔτε λύπην παντάπασιν ἀτερπῆ· ἀλλ' εἶναι συμβαίνει P. 508
 καὶ λύπην αἰτίαν χαρῆς, καὶ αὐτὴν μῆτερον λύπης χαράν. ταῦτα μὲν
 εἶναι συμφυῆ πῶς, καὶ ἐγκαταφοδομημένα τοῖς πράγμασιν, ἣ
 πέρα ξυγχωρεῖ συνέναι ταῖς συντεωτέροις ψυχαῖς· τὸ δὲ μεγέθη
 καὶ μικρότητας τούτοις διδόναι, τοῦτο δ' οἶμαι δῆπουθεν ὡς
 10 τὰ πολλὰ τῶν ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχειν ἐν. "Ὅς γὰρ μεγάλοις ἐφίεται
 πραγμάτων ὕδασιν ἐγκυβιστῶν, ἀνάγκη τούτῳ καὶ μεγάλους ὑφί-
 στασθαι τῶν κινδύνων τοὺς κλύδωνας· ὧ δὲ βραχυτέροις ἐνδύαι- B
 τῦσθαι νομίζεται ἀποχρῶν, τούτῳ δὲ καὶ μετριωτέροις κεκρῆ-
 σθαι ταῖς λύπαις τοῦ βίου χρεῶν. βασιλεία τοίνυν ἐν τοῖς τοῦ
 15 βίου πράγμασι μέγιστον εἶναι χρῆμα νομίζεται τύχης καὶ, ἢ
 εἶπω, τὸ κράτιστον τῆς εὐδαιμονίας ὕψος. τὸ δὲ μικροῖς τισιν
 ὀβλοῖς ὀρίζεσθαι τῷ τοῦ βίου τὴν εὐπορίαν, καὶ τριβονοφορεῖν,
 καὶ ἱκανὸν εἶναι ὃ τῇ φύσει τὸ ἀναγκαῖον μόνον χαρίζεται, τοῦτο
 δὲ κακόδαιμον φαίνεται, καὶ τούτων ἐνός, οἷς ὁ πλεῖστος ὄχλος C
 20 καταρῶται. ὧ δ' ἑκατέροις τοῖς βίοις ἐν πείρᾳ γενέσθαι τετύχη-
 κεν, ἄρχεσθαι μᾶλλον οὗτος ἢ βασιλεύειν ἔλοιτ' ἂν οἶμαι μάλα.
 προθύμως, καὶ πένητα μᾶλλον τρίβειν βίον, ἢ ὅς μωρίαις περι-
 στοιχίζεται δόξαις καὶ χρήμασιν· εἰ δ' οὖν, λεγέτω τις παρελθὼν,
 πῶς Ἀλέξανδρος ἐκεῖνος ὁ μέγας, ὁ μέχρις Ἰνδῶν τὰ τῆς Εὐρώ- V. 411

19. Ἐν, ὅσοις ὀπι. Boiv.

coalescant, et unius quasi matris sinu editas se in lucem profiteantur: et ea,
 quae odium implacabile inter se exercent, inausitata quaedam foedera in
 hominum animis feriant; ac neque vitam tristitiae immunem cuiquam con-
 tingere videamus, nec tristitiam incunditatis prorsus expertem; sed esse
 solet et laetitiae origo tristitia, et rursus tristitiae mater laetitia. Et haec
 quidem esse rebus insita quodammodo atque infixata intelligentiores quique
 sciunt, experientia nempe edocti. At ut illa ipsa vel augeantur vel mi-
 nuantur, id ego existimo penes nos esse ut plurimum. Qui enim se in
 magnas negotiorum undas gestiat immergere, eum necesse est magnum sub-
 ire periculorum fluctus: cui vero minoribus interesse satis fuerit, eum oportet
 moderatioribus affici vitae molestiis. Regia certe dignitas in hac vita
 maximum esse fortunae donum existimatur, et summus, si fas dicere, felicitatis
 cumulus. Contra paucis obolis metiri copiam omnem rei familiaris,
 et veste uti trita, et satis habere id quod naturae solas res necessarias sup-
 peditat, id et miserum videtur, et eorum unum, quae vulgi maxima pars
 detestantur. Qui vero utramque vitae conditionem expertus est, is multo
 libentius pareat quam imperet, et vitam trahere inopem malit, quam quae
 infinitis honoribus opibusque stupata sit. Sin minus, prodeat aliquis doceatque nos,
 quomodo Alexander ille Magnus, cuius auspiciis arma Europae

- A. M. 6855 πης διαβιβάσας ὄπλα, τὸν εὐτελῆ τοῦ Διογένους πλῆθον καὶ τὴν
 Ind. 15 D διεβρώγωνται ἀμπέχεσθαι μᾶλλον ἐσθῆτα ποθεῖν ὠμολόγει, ἢ τὴν
 τῆς ὅλης Ἀσίας τε καὶ Εὐρώπης ἔχειν ἀρχὴν, καὶ τὸν Βαβυλώ-
 νιον ἐκείνον περιβεβλησθαι πλοῦτον· ὅθεν καὶ τὸ πολὺ τῆς ἑα-
 στῶν γερῶν Δαρειῶ καὶ Πέρσαις ὄνειρον ἔδειξεν εἶναι σαφῶς⁵
 τὰς δοκούσας εὐδαίμονας τύχας τοῦ βίου. οὐδὲν γὰρ οὕτω μεστὸν
 ὑποψίας καὶ ἀπιστίας, ὡς βασιλεία καὶ δυναστεύουσα χεῖρ. ἴ-
 μὲν γὰρ βασιλεύεσθαι πως τετύγηκεν, ἕνα μόνον οὗτος δέδιε, τὸν
 Εβασιλέα· φαίην δ' ἄν, οὐδ' αὐτὸν, εἰ τὰ δίκαια φυλάττειν,
 ὅστις ποτ' ἄν ἦ, ἐθέλει, καὶ τὴν λαχοῦσαν μοῖραν στέργειν τοῦ¹⁰
 βίου. ὧ δὲ βασιλεύειν ἔξιστιν, οὗτος μετὰ τῶν ἐμφανῶν ἐχθρῶν
 πλείους ἔχει καὶ τοὺς κρύφα τὰς πλείους συσκευάζοντας τῶν ἐπι-
 βουλῶν. οὐκ ὀκνήσω δ' εἰπεῖν, ὡς καὶ αὐτοὺς αἰεὶ δέδιεν, ὁπό-
 σοι φυλάκων ἔχουσι τάξιν αὐτῷ, καὶ περίεστι τρέμειν αἰεὶ, καὶ
 Ταντάλειον, τὸ δὴ λεγόμενον, βόσκειν βίον. Ταῦτ' ἐννοῶν, φιλ-¹⁵
 Ἔτατε, πείθου μητρὸς ἐννοούσης βουλαῖς, καὶ μὴ γνώμῃς ἐτέρων
 συμφέρεσθαι δίδου, οἷ πρὸς ἓν δὴ μόνον τὸ οἰκεῖον σκοποῦντις
 συνοῖσον προσωπέῳ τινὶ κέχρηται σοι, μέχρις ἄν τὸ βουλόμενόν
 σφισι κατωρθώκοτες αὐτοῖς, ἔπειτα καὶ σοὶ τὴν τοῦ βίου σχεδιά-
 σωσιν ἐπιβούλως ἀπαλλαγὴν· μηδὲ παραπλήσια τίθει τοῖς διώκταις²⁰
 P. 509 ἡμῶν τὰ ἡμέτερα. παρόσον γὰρ ἐκείνων καὶ ἡμῶν τὸ συνάγον εἰς
 ὁμόνοιαν ἦν τῶν ἁπάντων μετὰ τὴν ζάλην οὐδὲν μεταξὺ, παρὰ
 τοσοῦτον ἡμῶν τε καὶ σοῦ τὸ τὴν τοῦ αἵματος ἔνωσιν διῶστων
 τῶν ἁπάντων ἔστιν οὐδὲν μεταξὺ. τί γὰρ ἄν εἴη τὸ πείσει δύνα-

ad Indiam usque penetrarunt, vile Diogenis dolium habitare, et eiusdem lacera veste indui, optatius sibi esse confessus sit, quam Asiae et Europae totius imperium possidere, et Babylonis divitiis cumulari; quarum effusa abundantia Dario et Persis ostendit, merum esse somnium ea, quae conditionem vitae bestiorem facere existimantur. Enimvero nihil est ita suspitionis et diffidentiae plenum, ut principatus et potestas summa. Nam quem alteri subditum esse fortuna voluit, is unum duntaxat pertimescit, imperatorem videlicet; sed ne hunc quidem (ausim dicere), si iura, quicunque tandem ille sit, velit servare, et ea quae contigit sibi fortuna contentum vivat. At cui imperare datum est, is praeter apertos hostes, complures alios habet, qui multas ei clandestum insidias struant. Nec verebor illud affirmare, timeri ab eo semper etiam ipsos stipitatores; ita ut ei perpetuo contremiscendum et Tantalea, ut aiunt, vita agenda sit. Haec cogitans, mi fili, benevolae matris consiliis pareto, et aliorum sententiae cave ne accedas, qui, ad propriam utilitatem omnia referentes, te ipso tanquam larva quadam utuntur, quoad, ubi ex sententia sibi successerit, ipsi deinde tibi per fraudem exitium afferant repentinum: nec sic fere consulas rebus nostris, ut ii qui nos persequuti sunt. Nam coorta semel tempestate, nihil omnino inter nos illosque erat, quod in concordiam reduceret. Sanguinis autem vinculum, quo nos tecum iungimur, nihil est quod dissolvat. Qua enim quae so-

μενοι σπλάγγνα φύσεως ὑπ' ἀλλήλων τε καὶ δι' ἀλλήλων ῥήγνου- A. C. 1847
 σθαι· ὣν τὴν ἀπόρρητον σύμπηξιν μόνος οἶδεν ὁ ξυνοδήσας ἀλύ- Imp. Io. Can-
 τοις τισὶ καὶ ἀδαμαντίνους δεσμοῖς; ἢ τί τῶν ὑφ' ἡλίω καὶ ἀέρι- tacuz. 1
 πάντων ἡδὺ γένοιτ'· ἂν τοῖς γονεῦσιν ἡμῖν, σοῦ μὴ παρόντος; ὡς B
 5 τῶν γε τοῦτ' ἔστιν ὃ με μάλιστα ζῶσαν μετὰ τοῦ σοῦ κατὰγει πα-
 τρὸς εἰς πυθμένας ἕδου, ὅτι σύ γε ἡμῶν ἔνεκα τοιούτους ἔθρε-
 ψας ἐν σεαυτῷ λογισμούς. τί δ' ἄλλο τῶν πάντων εἶη θανάτου
 παντὸς γονεῦσι πικρότερον, ἢ τέκνων καταστροφῇ, καὶ τέκνων
 ἀγαθῶν· ὣν ἡ μήμηξ καὶ μόνη τούτοις δημιουργεῖ πνοὴν καὶ
 10 τὸ θάλλειν ἐκ περιουσίας χαρίζεται τῇ ψυχῇ; ἀνάμεινον δ' εἰ
 βοῦλει μικρὸν, μέχρις ἂν καὶ αὐτὸς τέκνων γένη πατῆρ· καὶ τότε C
 διὰ τῆς πείρας εἴση καλῶς, ὁπόσῃν οἱ τεκόντες τοῦ φίλτρου τὴν
 φλόγα βόσκουσιν ἐν μέσοις τοῖς σπλάγγχοις ὑπὲρ τῶν τέκνων. νῦν
 γὰρ οὐκ ἔχω, τίσι χρησαμένη λόγοις πείθειν ἂν σε δυναίμην τε-
 15 λέας, πρὶν εἰς τὴν τῶν λεγομένων σε πείραν ἀφῆχθαι. Μὴ δὴ
 παρὶδης δάκρυα μητρὸς, μηδὲ μόχθον ἐν λήθῃ ποιήσης τοσαύ-
 τῆς ὁδοιορίας, ὁπόσῃν ἐγὼ διανύσαι καὶ συνταμῆν τάχιον ἢ
 κατὰ πάντα εὐζῶνον ἄνδρα προτεθύμημαι διὰ σέ, ἵνα δήπου μὴ D
 σεαυτὸν ἀτεκμάροισ περιβάλλῃς κινδύνοις, καὶ καπνὸν φεύγων
 20 εἰς πῦρ ἐμπέσης, καὶ σκιὰν φυλαττόμενος ὑποψίας, ἐν ἀδύλῳ
 μέλλοντος φόβου καλινδουμένην, εἰς κρημνοὺς ἀποτόμους περι-
 φανῶς συνωδήσης σεαυτὸν ἔκοντι (ὃ τοῦ ἀκουσίου πάθους ἐστὶ
 μακρῷ χαλεπώτερον, ὁποῖον καὶ ἡμῖν τὸν ἕξαέτη χρόνον ἐξεγέ-
 νειο πάσχειν ἐκείνον ἐλαυνομένοις, ὡς γε οἶσθα) καὶ ὃν διέφυγον

ratione persuaderi possit cognatis visceribus, ut se invicem dilacerent; quorum arcanam compactionem solus novit, qui ea inter se irruptis quibusdam et adamantinis vinculis colligavit? Aut quid nobis parentibus tuis sub sole et caelo suave esse possit absente te? Atque haec maxime res est, quae me nunc tuo cum patre vivam ad tumulum adigit, quod istarum, quas animo aluisti, cogitationum nos ipsi causa fuerimus. Ecquid porro aliud parentibus morte omni acerbius esse possit, praeter ruinam liberorum, et eorum quidem bonorum; quorum vel sola recordatio efficit, ut ii vivant, et eorum animae viridissimum florem largitur? Tu vero paulisper, si vis, expecta, quoad pater ipse sis. Tum expertus probe scies, quantam sub imis visceribus flammam alat parentum in liberos amor. Mihi certe verba nunc desunt, quibus id possim tibi penitus persuadere, antequam ipse eorum quae dico experientiam nactus sis. At tu matris lacrymas ne despice; nec te huius longi itineris capiat oblivio, quod ego tui causa citius quovis homine expedito conficere et accelerare studui; ne scilicet te ipsum caecis periculis irretires, et fumum fugiens in ignem incideres, periculique umbram cavens, quae in incerto futuri metu verteretur, in abrupta te praecipitia palam atque ultro mitteres; cuiusmodi malum longe gravius est quam quae volentibus accidunt, qualia nos, ut scis, per illud sexennium vexati pertulimus; ne denique eius, quam tum effugi, mortis tecum particeps pro-

- A. M. 6855 τότε θάνατον, τούτου σὸν σοὶ διὰ σέ πως παραπολαῦσαι μοι
 Ind. 15 **Ε** γένηται. οἷς μὲν γὰρ ἀκουσίοις ἔπεισι τὰ δεινὰ, συγγνώμη τις
 εἶωθεν οἴκτω συγκεκραμένη συνεξακολουθεῖν. οἷς δ' ἔξ ἰδίας
 V. 412 ἀβουλλίας συμβαίνει πηγὰς ἀγορεύειν κακῶν ἑαυτοῖς, τοσοῦτον
 νημεσῶσθαι σφισιν εἰκὸς, ὅσον οὐδὲ τοὺς ἐλεήσοντας καταλιμπά-5
 νουσιν ἑαυτοῖς ξὺν γε λόγῳ τῷ πρόποντι. Εἰ δέ μοι πολλὰ τῶν
 πάλαι πρὸς μέσον ἄγεις ὑποδειγμάτων, ὅποσα πρὸς τοὺς ὁμοίους
 F σε φόβους ἐνάγουσι, καὶ ξὺν γε τοῖς ἄλλοις, ὅτι καὶ Μάρκιον
 ἐκείνον, τὸν τῇ πάλαι στρατηγήσαντα Ῥώμῃ ποτὲ, ἐς τοσόνδε
 τὰ μητρὸς ἔσφηλε δάκρυα, ὡς μυρταῖς ὕφ' ὧν στεφανοῦσθαι 10
 ἐχρῆν καλυφθέντα λίθων βολαῖς θανεῖν δυστυχῶς, ἀλλὰ τάληθῆ
 περὶ γε τάνδρὸς ἐκείνου μαθὼν τὴν ἀμείνω κρίσιν ἔλοιτο ἄν.
 πάσης γὰρ ἐκείνος ἀποκλείσας ἑαυτὸν ἀπολογίας, καὶ θύραν οὐ-
 δεμίαν συγγνώμης ταῖς ἐπιούσαις καταλειοπιῶς ἐλπίσιν, αὐτὸν
 P. 510 ἑαυτῷ κατήγορον ἐκ τοῦ σύνεγγυς εἶχε, καὶ πολλὰ ταῖς τοῦ συν- 15
 εἰδὸτος σκηναῖς ἀδλιζόμενά οἱ παραπέτγη κέντρα. τὺς γὰρ πλεί-
 στας Ῥωμαίων χώρας καὶ πόλεις θᾶττον ἢ λόγος ἀφελόμενος
 τὰς μὲν τοῖς ἐναντιοῖς ἐχαρίσατο, τὰς δ' ἐξηνδραποδίστατο καὶ
 κατέσκαψε χεῖρον ἢ τὺς Θήβας Ἀλέξανδρος. καὶ διὰ τοῦτο Μάρ-
 κιος εὐέλπις ἦκιστα ἦν, οὐδὲ πάροδον ὄλωσ εἰς πίστιν εἶχον ταῖς 20
 Ῥωμαίων ψυχαῖς αἱ Μαρκίου συνθέσεις· οἱ τε Ῥωμαίων αὐ πο-
 Β λέμιοι φρικώδεσιν ὄρκοις αὐτὸν προκατειληφότες, ἔπειτα μέγαν ἐξ
 ἀσθενοῦς ταῖς οἰκταῖς ξυμμεμαχηκότες δυνάμεσιν ἐπεπράχσαν·
 αἷς βραχὺ τι παρακρούσασθαι διὰ τὰ μητρὸς δόξας δάκρυα ἐλα-

19. Μάρκιος Boiv., μακάριος apogr. Par.

pter te quodammodo fierem. Sane quibus nolentibus calamitas supervenit, eos manet venia quaedam, miserationi coniuncta. Quibus autem temeritate sua accidit, ut malorum fontes sibi ipsis foderent, iis indignari eo magis aequum est, quod ne eos quidem sibi relinquant, qui iure et merito miser-
 turi sint. Quod si mihi multa in medium proferas veterum exempla, quae te ad similes casus metuendos compellant, atque inter caetera id, quod de Martio illo, qui Romae olim bellum intulit, narratur; ei nempe matris lacrymas in tantum fraudi fuisse, ut a quibus coronari eum oportebat, ab iis densissima lapidum grandine obrutus infelicissime obierit: postquam de illo vera audiveris, meliorem certe sententiam amplecteris. Praeciderat sibi ille omnem defensionem: nullam sibi in posterum spem veniae reliquerat. Aderat igitur suimet ipse accusator, et in eius conscientia stimuli plures infixi penitus insidebant. Plerosque agros et urbes Romanis cum ademisset, idque summa celeritate, partim hostibus concesserat, partim diriperat, et peius, quam Thebas Alexander, vastaverat. Idcirco minimum erat Martio bonae spei; neque illius pactiones apud Romanorum animos aditum ullum habebant ad fidem acquirendam. Romanorum vero hostes eundem horrendis iuramentis primum obstrinxerant; deinde suis viribus adiutum ex humili magnam effecerant. Itaque ille propter matris lacrymas cum eos ali-

3εν εἰς τοὺς ἐσχάτους ἄλλθρους ἄλισθηκώς. σὺ δ' οὔτε βλάβην A. C. 1347
 τοῖς Ῥωμαίων οὐδεμίαν παρέσχες πράγμασιν, οὐθ' ὄρκους οὐδέσι Imp. Io. Can-
 δέσιμον σεαυτὸν προκατέστησας. ταῦτα γὰρ ἕπντα προκατελι- tacz. 1
 φητὶ λαμπρῶς ἢ τῆς ἐπιτῆς ἀφίξεως ἀνεχαίτισεν αὐτῆ σπουδῇ· ὡς
 5εῖναι σοι μηδὲν ἐμποδῶν τῶν ὑπάντων ταῖς μητρικαῖς παραινέ- C
 σιαι πεῖθεσθαι. Ἐπειδ' ὄρκῳ καὶ εἰς ὅσον μὲν βραχύτητος ἢ
 Ῥωμαίων ἀρχὴ συνεστάλη, εἰς ὅσον δὲ πενίας τὰ Ῥωμαίων ἐβ-
 ρύη πράγματα· ὡς μηδὲ λέγειν θυβῆρῖν φειδοῖ τῆς τῶν ἀκουσομέ-
 νων αἰδοῦς. ὁμως ἐξ ἐνός γέ του δηλώσω σοι τρόπον. ἴσασι μὲν
 10 γὰρ τῶν Ῥωμαίων καὶ βαρβάρων οἱ πλείστοι τὸν πλοῦτον πρὸ
 τῆς συγχύσεως καὶ τῶν διωγμῶν ἐκείνων, ὁπόσος τοῖς σοῖς γο- D
 νεύσιν ὑπῆρχεν ἡμῖν, ἔν τε χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ λίθων καὶ
 μαργύρων πολυτελείᾳ, ἔν τε ποιμνίαις καὶ βοσκολλοῖς καὶ μυριάσι
 παντοίων θρεμμύτων καὶ βοσκημάτων. ἴσασι δὲ καὶ τῶν παρε-
 15 στώτων οἱ πλείους τὸ τῶν ἡμετέρων πληθὸς ἀποθηκῶν, ἀ' τοῖς
 ἐκ γῆς παντοδαποῖς γεννήμασιν ὑπερεξεχέοντο, καὶ τὰ ταμεία
 ἐκίνα, ὅποσα βρῖθοντα κομιδῇ τοῖς ἐτησίοις καρποῖς τε καὶ θη-
 σανροῖς ἐστενοχωροῦντο. τῆς δὲ καθ' ἡμέραν ἐκάστην τραπέζης B
 τῆν ἀφθονίαν καὶ πολυτελείαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην, ὅσοι μετείχον
 20 ἐκείνης καὶ παραπέλασον, ἴσασι μὲν πάντες, τὰ τε ἄλλα καὶ ὡς
 οὐδ' ἄχρι καὶ εἰς τὸ τοῦ δεκάτου μέρος ἐκείνης ἀνήκειν τὰ τῆς βα-
 σιλικῆς ἡμῖν τραπέζης δύναται τήμερον. οὕτως ἀσθενῶς ἔσχε,
 καὶ εἰς τοσοῦτον ἔβρη καὶ κατενήνεκται δυστυχίας τὰ Ῥωμαίων
 25 πράγματα προφανῶς· ὡς ἐξεῖναι σκοπεῖν σε, γλυκύτατε, τί κα-
 ταλειοπιῶς τῷ πατρὶ καὶ τοῖς γε ἅμφ' αὐτὸν ὁμοῦ καὶ σὸν αὐτῷ, F

quantum visus esset elusisse, in ultima mala imprudens delapsus est. Tu vero nec detrimenti quidquam rei Romanae attulisti, nec te ullis iuramentis praepedivisti. Ista enim omnia plane antevertit et inhibuit adventus mei celeritas; ita ut nihil quidquam tibi obstet, quominus matris exhortationibus pareas. Vides praeterea, quam in angustum contracta huius imperii magnitudo, quo inopiae redacta sit Romana res. Vereor equidem dicere, ut audientiam pudori parcam. Tamen id tibi una re declarabo. Norunt Romanorum et barbarorum plerique, quantae nobis parentibus tuis opes, ante confusionem temporum et calamitose illam fugam, in auro fuerint, in argento, in gemmis et margaritis pretiosissimis, in gregibus et armentis, denique in infinita quorumlibet altitium pecorumque vi. Norunt etiam plurimi ex iis, qui hic adsunt, quot apothecas omni genere earum rerum, quas terra gignit, redundant; quae horrea, annuis fructibus et acervis gravida et coarctata, habuerimus. Iam de lautitia et magnificentia mensae quotidianae, qui eius participes nobiscum fuerunt, ii sciunt cum alia, tum nec ad decimam partem pristinae illius magnificentiae posse progredi eos sumptus, qui in mensam imperatoriam hodie a nobis fiunt; usque eo debilitatae, eo calamitatis lapsae sunt ac demersae palam res Romanae. Potes nunc, dulcissime, expendere, quid et patri, et iis, quos secum ac circa se habet,

A. M. 6855 τί ποτ' ἄν λάβοις αὐτὸς ἰδίᾳ πρὸς εὐπορίαν σοί τε καὶ τοῖς γε
 Iud. 15 ἀμφὶ σέ στρατιώταις. Οὐτε γὰρ ἄνευ ὄπλων καὶ στρατιωτικῶν
 δυνάμεων δυνατὸν βασιλείαν συνίστασθαι, καὶ μάλιστα τὴν ἐκ
 νεωτερισμοῦ· οὐτε χρημάτων ἄνευ, τό γε μείζον εἰπεῖν, ὅπλα
 καὶ στρατιωτικὰς εἰκὸς ἀθροίζεσθαι δυνάμεις. στρατιωτῶν γὰρ
 ἄνευ ἐνίοτε μεγάλα καὶ καθ' αὐτὸν ἰσχύοντα πάντες ἴσασιν τὸν
 P. 511 χρυσὸν, καὶ πάσης ἐλεπόλεως μείζω. πρὶν γὰρ αἰσθῆσθαι τοὺς
 V. 413 πλείους, εὗρισκεται πολλάκις ῥαδίως προδομένη τοῖς πολέμοις
 ἢ πόλις διὰ χρυσόν. οἶσθα δ' αὖ καὶ ὅσος ἐκ τῶν στρατοπέδων
 τοῖς ἄγουσιν ὄχλος μετὰ κινδύνων ἔπεται, μήτε πολέμων παρόν-
 των, μήτε μισθῶν δεδομένων αὐτοῖς. οἷς γὰρ ὀριζέσθαι τὸν βίον
 ἐν τῷ μισθοῦ στρατεύεσθαι ἔπεισι, τούτοις ἀνάγκη καὶ τὸν μὲν
 πόλεμον πολλῶ τῆς εἰρήνης ἡγεῖσθαι βελτίω, τὴν δ' εἰρήνην πολ-
 B λῶ χαλεπώτερον τοῦ πολέμου χρήμα. ὁ μὲν γὰρ πόλεμος σὺν
 τῷ μισθῷ καὶ βιαίας ἀρπαγῆς καθίσταται σφισιν αἴτιος, ἄφ' ἧς
 ὦν ἀφθονία τραπέζης ἀμόχθου προτίθεται· εἰρήνη δὲ τούναντιον
 ἀφθονος καὶ τῶν ὄντων δαπάνη καθίσταται. σὺ δ' ἀμφοτέρων
 ἐστερημένος ἐν τῷ αὐτίκα οὐκ ἄν φθάνοις φθείρων σεαυτὸν, ἢ
 βασιλεῖον σεαυτῷ περιποιούμενος κράτος. Ἦν γοῦν ἐμοὶ πείθε-
 σθαι θέλης, τῇ μᾶλλον ἢ σὺ σεαυτὸν ποθοῦση μητρὶ, ἐμοὶ τὰ
 C σὰ προσανάθου, βραχὺ περιμείνας, ἕως ἄν τὴν ταχίστην ἐς τὸν
 σὸν ἐπανοῦσα πατέρα, ξὺν τῷ ἄφοβον εἶναι σε, καὶ τὰ τῆς
 εὐπορίας ἐκείθεν ἐν μεγάλῃ σοὶ ποιήσωμαι προμηθεῖα." (E.) Ταῦτ'

18. φθάν. φθ. σεαυτ., ἢ] μᾶλλον supplendum est, observante Boivino.
 relinquens, quidnam seorsum ipse tandem habiturus sis, quod et tibi et
 tuis militibus sit satis. Nec enim sine armis militariibus copiis con-
 stituere imperium sibi quisquam potest, praesertim si id per novas res quaer-
 rat: nec, quod maius est, arma militaresque copiae videntur parari posse
 sine pecunia. Nemo scilicet hoc nescit, ipsum per se aurum multa sine mi-
 litibus posse, immo maiorem quam tormentum ullum murale vim habere: et
 compertum saepe est, urbem propter aurum, autquam plerique sensissent,
 nullo labore hostibus proditam fuisse. Scis denique, quantum molestiae et
 periculorum ab exercitiis redundet in duces, cum pec bellum geritur, nec
 stipendia persolvuntur. Nam qui rem fortunamque omnem sibi in stipendiis
 positam esse intelligunt, eos necesse est et bellum multo malle quam pa-
 cem, et pacem multo quam bellum peiorem arbitrari. His siquidem bellum
 non solum accipiendi stipendii, sed et praedae per vim agenda occasio fit,
 unde et parabilium epularum copia affluit. Contra pax eorum etiam, quae
 quis parta habet, effusio quaedam est. Tu vero utraque re, militibus et pe-
 cunia scilicet, statim destitutus facere non poteris, quin te ipsum perdas
 potius, quam imperatoriam tibi auctoritatem asseras. Mihi igitur credere
 si velis, quae et mater sum, et te diligo magis, quam tute ipse te, tuas
 mihi res committito, paulisperque expecta quoad celerissime ad parentem
 tuum reversa, et ut securus sis efficiam, et ut opulentus evadas summa
 deinde cura provideam." (V.) Haec loquuta imperatrix Irene animum filii

εἰποῦσα καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ μαλάρησα γνώμην ἢ βασιλὶς Εἰρήνη, A. C. 1347
Imp. Io. Can-
tacuz. 1
καὶ σφόδρα τοῖς οἰκείοις πειθόμενον δέξασα λόγοις, καὶ τᾶλλα
πάνθ', ὅποσα ἐπὶ τούτοις χρεῶν, οὐ μάλᾳ συχναῖς ταῖς ἡμέραις
καλῶς διαπρῆξιμένη, τάχιστα ἐς Βυζάντιον ἐπανήει· κἀνταῦθα
5 τὴν τοῦ υἱῶς μεμαθηκυῖα τελευτὴν Ἀνδρονίκου λίαν ἐφ' ἰκα-
ναῖς ἐπέθρησεν ἡμέραις. καὶ ταῦτα μὲν τῆδέ πη ἐφέρετο.

δ'. Μετὰ δὲ τὰς τοῦ Ἀρκτιούρου ἐπιτολὰς ἄρως ἐκ Βυζαν- A. M. 6856
Ind. 1.
τίου ὁ βασιλεὺς ἦκεν ἐς Αἰδουμότειχον, συμβιβάσων καὶ ἀποκα-
10 ταστήσων οὓς ἡ βασιλὶς, ὡς εἴρηται, Εἰρήνη θορόβους ἐφθ
κατευνάσασα. καὶ πρῶτον μὲν ἐκεῖθεν τὸν πατριάρχην ἐβεβλη- P. 512
κὼς Ἰωάννην ἐν τοῖς Βυζαντίου ἀρχείοις δέσιμον ἐπεπόμφει
φρουρεῖσθαι, ἵνα μὴ τοῖς ἐκεῖ νεωτερισμοῖς συναραόμενος καὶ αὐ-
τὸς μεγίστης καὶ δυσσεφίκτου τοῖς δημοσίοις γένηται πρόγμασι
βλάβης αἴτιος. ὃς καὶ μικρὸν ἐπιβιοδὸς ἐνταῦθα ἐτελεύτησε,
15 πέντε καὶ ἐξήκοντα γεγονῶς ἔγγυς ἔτη· πατριαρχεύσας μὲν περὶ
ποὺ τὰ τεσσαρεσκαίδεκα· ζήσας δὲ μετὰ τὴν καθάραισιν μῆνας V. 414
δέκα. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τὴν μὲν ἡλικίαν οὐ πάνυ εὐμήκης· τὴν δὲ τοῦ Β
προσώπου ἰδέαν πάνυ εὐσχήμων· τὴν τε γλῶτταν ἀκώλυτον
ἔχων ἐν τῷ λέγειν· καὶ κινόνων ἐκκλησιαστικῶν καὶ νόμων, ὅσοι
20 κατὰ τὰς δίκας ἰγγηλατοῦσι τὰς ἀναφνομένας ἐν τοῖς πολιτικοῖς
πράγμασιν ὑποθέσεων, πάνυ τοι ἡσκημένος ἐκ νέου. τῆς γε μὴν
Ἑλληνικῆς παιδείας οὐ πάνυ τοι σφόδρα μετέσχε, πλὴν ἢ ὅσον
ἄκριφ δακτύλῳ γέυσασθαι. ἀνεπλήρου δ' ὁμῶς τὸ ἐκεῖθεν ἑλλίπες C
ἢ τῆς φύσεως ὑξύτης. οὕτω γὰρ εὐφυῆς τε καὶ μνήμων ἦν, ὡς

mollivit, et dicto audientem prorsus effecit. Itaque, cum et caetera omnia, quae praeterea instabant, intra non multos dies praeclare ordinasset, Byzantium quam diligentissime rediit: ubi Andronici filii sui comperto interitu, diebus luxit compluribus. Et haec quidem ita ferme procedebant.

4. Post Arcturi ortum imperator, Byzantio egressus, Didymotichum venit; ut eos tumultus, quos ab imperatrice Irene iam sopitos fuisse diximus, componeret, et res in meliorem statum verteret. Hinc autem ille ante omnia Iohannem patriarcham eiecit, et Byzantium, ut in palatio vincetus custodiretur, misit; ne et ipse favens novis rebus, quae illic ciebantur, maximum et intolerandum reipublicae detrimentum afferret. At hic, non longum ex eo in vita commoratus, ibi decessit, quinque ferme et sexaginta annos natus, quatuordecim circiter patriarchica dignitate potitus, et decimo post exaugurationem mense mortuus. Erat porro vir ille statura non adeo procerus; vultus conformatione plane honesta ac liberali; item lingua in dicendo expedita. In sacris canonibus et in legibus, quae ad forenses causas pertinent et quotidianos civilium negotiorum casus explorant, versatissimus iam inde ab adolescentia fuit. At idem Graecis litteris non admodum erat instructus; sed extremo tantum digito eas attigerat. Hunc autem defectum vis naturae excellens supplebat. Indole enim memoriaque adeo praestabat,

A. M. 6856 δύνασθαι λέγειν ἀπὸ στόματος, ὅσα ποτὲ προανεγνώκει, μέχρι
 Ind. 1 καὶ ἐς διάστημα δυοῖν καὶ τριῶν ἀσφαλῶς ὥρων. διὰ δὲ τοῦτο
 καὶ τῶν θείων γραφῶν ἐρασιζόμενος τὰ ταῖς ἐκίσταῖς τῶν ἑορτῶν
 ἐς διδασκαλίαν τοῖς ἡθροισμένοις ὄχλοις κατάλληλα δημοσίᾳ
 Διήκει πάντ' ἀπὸ στόματος ἀποτάδην, ὥσπερ ἀπὸ βιβλίου, μη-5
 δαμῆ ποτε μήτε γλώττης ἐνιαχοῦ διὰ λήθην ἀκροσφαλοῦς γινο-
 μένης, μήτε τῆς διανοίας ὑστεριζούσης κατὰ τὴν τῶν λεγομένων
 πρόδον· ἀλλ', ὥσπερ ἐν ἀρμονίᾳ καὶ λύρα, συνηχούτων ἐς
 τὸ πάνυ τοι εὐφυνὲς καὶ ἀπέξεσμένον ἀμφοῖν. (B.) Τούτων δ'
 οὕτως ἐχόντων, ἰδίᾳ παρεληφῶς ὁ βασιλεὺς ἐκεῖ τὸν υἱόν, λόγων 10
 τε πειθοῖ καὶ πατρικῶν ἀβύσσοις παραίνεσεων, λογισμῶν τε ἐκεί-
 νων ὑπέρτερον, ὅποσοι πλήρεις τῶν μελλόντων ἦσαν φόβων,
 ἔπραττε καὶ ἅμα τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀποτεμόμενος μέρος
 ἡγεῖσθαι διὰ βίου παρέχεν, οἷον ἐτινα σατραπικὴν καὶ αὐτόνο-
 μον ἡγεμονίαν, πρὸς τε τὸ ἀσφαλῶς καὶ βεβαίως καὶ ἅμα τῶν 15
 ὑποπτευομένων φόβων ὡς πορῶτάτω ζῶντα διατελεῖν. τὸ δὲ ἦν,
 μῆκος μὲν, ὅσον τὸ ἐκ Αἰδυμοτείχων πρὸς ἄνεμον ζέφυρον ἀπο-
 κλίνον, ἄχρι πού τῶν τῆς Χριστουπόλεως ἔγγιστα προαστείων·
 F εὐρος δ', ὅσον τὸ ἐκ Θαλάττης εἰς Ξάνθειαν ἀνιόν τὸ παλῆγιον,
 καὶ ὅσα μικρὸν ἐπέκεινα κείται χωρία. παρασήμεροις γε μὴν τοῦ 20
 μεγέθους συμβόλοις κεχρησθαι ἐπέτρεπεν, ὅσα βασιλείας μὲν εἶ-
 σιν ἦττω, ἀξιομάτων δ' ὑπάντων ἄλλων ἐπέκεινα· παρήγγελλέ
 τε, καθάπερ εἰκόνα καὶ ἀφορμὴν τινα μελλόνος εἶναι νομίμην
 τοῦτ' ἔξουσίας." (Γ.) „Σοὶ μὲν γὰρ εὐφυνῶς," φησὶν, „ἄρχοντι, καὶ

ut quaecunque legisset, ea memoriter, per integrum duarum aut trium ho-
 rarum spatium, fideliterque recitaret. Quamobrem multa singulis diebus
 festis convenientia, ad populi congregati multitudinem erudiendam, cum ex
 sacris Scripturis excerperet, omnia continenti oratione publice sic pronun-
 ciabat, quasi de scripto; ut nec lingua vitio memoriae uspiam titubaret,
 nec in progressu orationis mens tardius asequeretur ea, quae dicebantur;
 sed, quasi in symphonia aut in lyra, apte prorsus et aequabiliter ambas
 concinerent. (II.) Haec cum ita se haberent, filium illic imperator priva-
 tim convenit: rationum vi et paternis admonitionibus altiorum facit iis
 suspicionibus, quae futuri metu plenae eum angebant: simul Romani impe-
 rii partem recisam, regendam ei quamdiu victurus sit assignat, quasi satra-
 picum quandam et nemini subditum principatum; nemp̄ ut tutior iam et
 firmior ab iis, quae formidabat, periculis quam longissime deinceps viveret.
 Patebat porro ea provincia, in longum quidem, a Didymoticho zephyrum
 versus ad Christopolitana proxime suburbia; in latum autem, a mari ad
 oppidulum Xanthiam, et paulo ulterius. Sed et iis insignibus maiestatis uti
 permisit, quae supremo quidem imperio essent inferiora, caeteris vero qui-
 buscunque altiora dignitatibus; praecipitque, ut illud imaginem quasi et oc-
 casionem esse duceret maioris potestatis. (III.) „Tibi enim," inquit, „si

ζῶν γε τῇ προσηκούσῃ προνοίᾳ ταυτὶ τὰ μέτρια τῶν ὑπηκόων Δ. C. 1347
 διακοῦντι πράγματα, ἐξέσται δῆπου καὶ μελλονός ποθ' ἡγεμονίας ^{Imp. Io. Can-}
 ἐπιλημμένῳ πρὸς τὸ ἄμεινον ἄγειν· καὶ ἕμα οἷς ἀφορῶν περι- ^{tacuz. 1}
 γίεται πρὸς σέ, καὶ τοῖς γε σοῖς ὀπώσποτε φιλοῦσιν ἐγκαλλωπι- P. 513
 εῖσθαι προτερήμασι, καὶ τούτοις δ' αὖ βεβαίως λελεῖψεται κτᾶ-
 σθαι προσδοκίας ἐπὶ σοὶ, ὄσαι τῆς ἀγαθῆς φλεβὸς ἀποδρέουσαι
 βίον προμῶνται σφισιν εὐδαίμονα. οὐδεμία γὰρ ἐξήραθυμημένη B
 καὶ ἀνασταγώνιστος ἀρετῇ λαμπρῶν ἀξιοῦται γερῶν, ὅπουσα περι-
 φανεῖς βραβεύει στεφάνους. ἐπεὶ καὶ σύνεσιν ἀνδρὸς καὶ γνώμην
 10 ἡγεμονικὴν οὐτ' ὄψις, οὔτε μαντικοὶ τινες τρίποδες, εἴ τινες
 εἰεν χρηστηριαζόμενοι, τοῖς πολλοῖς οὕτωςι προσημαίνειν δύναν-
 ται, ὡς ἢ ἐπὶ τῆς χρείας καὶ τῶν καιρῶν ἀναλάμπονσα πείρα τῶν
 τε λόγων καὶ πράξεων. πολλοῖς γὰρ ἐξ ἀπειρίας ὁ φανταστικὸς
 νοῦς μεγάλας ὑποτίθησι πλάττων εὐτυχίας τε καὶ μακαριότητος, C
 15 καὶ ἄπειρ αἱ ζωγράφων χεῖρες τοὺς τύπους τοῖς χρώμασι, παλ-
 ζουσαι κατὰ τὸ βουλόμενον τῆς ψυχῆς. ἢ δ' ἐκ τῶν πραγμάτων
 πείρα, ὅλον ἔμπυχος διδάσκαλος καθισταμένη, μέγαν ἐντίθησι
 νοῦν, καὶ σωφρονέστερον εἰς ἁρμονίαν προδείκνυσθαι βίον τὸν ἄ-
 θρωπον. Ἐγὼ δέ σε καὶ φραγμὸν οἶονεῖ τινα τίθημι τῆς ἡμετέρας
 20 ἀρχῆς καὶ ἐπικρατείας, ὡς ἐξεῖναι σοι, δίκην προβλήτος ἀναδε-
 δειγμένῳ, τὰς οἶον ἐξ ἀχανοῦς πελάγους τῶν Τριβαλλῶν τρικυ- D
 μίας σεαυτῷ μὲν ἀφορμὰς λαμπρῶν διδόναι τροπαίων, τοῖς δ' V. 415
 ἡμετέροις ὑσφάλειαν πράγμασιν. ἐξ ὧν περιέσται σοι μάλιστα καὶ
 ὁ πολὺς τῶν ἐπαίων ἐσμός ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Ῥωμαίων γένους,

sapienter imperes, et ea, qua decet, prudentia modicam hanc provinciam ad-
 ministres, licebit fortasse, maioris aliquando imperii potito, tuas res pro-
 vehere in melius, simulque iis, qui intuentur in te, et honores tuos solent
 utcumque sibi gratulari, spes in te certas, bono scilicet fonte derivatas, et
 beatam vitam spondentes, integrum erit collocare. Quae enim virtus otiosa
 est et nihil habet cum quo luctetur, ea praemiis magnificis et illustribus
 palmis non donatur. Nimirum hominis intelligentiam, et animum illum im-
 perio dignum, nec visio ulla, nec vaticini tripodes, si consulantur, ita po-
 pulis declarant, ut ea, quae in usu et occasione elucet, dictorum facto-
 rumque experientia. Ac multis quidem, quia sunt rerum rudes, animus
 imaginum plenus magnas obicit, sed fictas, felicitates et beatitudines, ut
 pictorum manus ad libitum ludentes quidlibet coloribus expriment. Usus
 autem rerum, veluti magister vivus, multum intelligentiae infundit, et ho-
 mines in vita sapienter instituenda cautiore praestat. Ego vero nostri im-
 perii nostraeque ditionis murum quasi quendam statuo te, ut possis, rupis
 instar constitutus adversus fluctus ex Triballis tanquam ex immani pro-
 fundo effervescentes, tibi quidem tropaeorum illustrium occasionem pa-
 ratam habere, nobis autem securitatem praestare. Hinc fiet inprimis, ut
 magna tibi ab omni Romanorum genere laudum seges tribuatur, commune

- Α. Μ. 6856 κοινὸν τοῖς ὄλοις χαρίζομένῳ τουτὶ τὰγαθόν. τῷ ὄντι γὰρ ἡ
 Ind. 1 τῶν ἡγεμονικῶν ἐδύγνεια πράξεων ἐν τῇ ὑπερκῶν γνώμῃ τὸ τί-
 Β μιον ἔχει. εὐ γὰρ πάσχοντες ἰσοθέους διδάσασί σφρασι τιμῆς· κα-
 κοπραγοῦντες δὲ δρῶν οὐκ ἄκνοῦσι πᾶν τὸνναντίον, ταῖς παντο-
 दापाῖς τοῦ βίου τύχαις ῥᾶστα συναλλοιούμενοι. Οὐκ ἄγνωθ' ὁ
 ἔγωγε, ὡς ἐγκαλεῖν τὸ τῆς χάριτος ἔχεις ἡμῖν ἄχαρι, καὶ ὡς στα-
 λαγυμὸν σοι παρέχοντες εὐφροσύνης ὄλα σοι πελάγη συμφορῶν
 ἐπαντλοῦμεν. ἐκεῖνα γὰρ σοι παρέχομεν ἔχειν χωρία, ὅποσα διη-
 νεκῶς τὸ πολέμιον ἐπιβόσκειται πῦρ, καὶ ὅσα οὐχ ἔττον τῶν μεθ'
 Εἡμέραν καὶ νύκτωρ δρῶντων ἐστὶν ἐθνῶν, ἧ ἡ ἡμετέρα. ἃ γὰρ
 ἀεὶ κατατρέχοντες ἀτριβῆ τινα πράττουσιν ἰσημίαν ἐκ μὲν θα-
 λάττης αἰ ἡστρικαὶ τῶν ἐξ Ἀσίας δυνάμεις Περσῶν, ἐκ δ'
 ἡπείρου τῶν Τριβαλλῶν αἰ φανεραὶ καὶ λανθάνουσαι κατὰ τὸ
 συνεχὲς ἐκδρομαὶ καὶ στρατοπεδείαι, ταῦτά σοι κληρον παρεσχ-
 κέναι γέγονεν ἡγεμονίας ἡμῶς, ἄπαστον μάχην μᾶλλον εἰπεῖν καὶ
 κίνδυνον ὑπὲρ κεφαλῆς ἀλωρούμενον, οἷονε τινα λίθον Ταυτά-
 Ρ. 514 λειον, ἧ διανομῆν προμηθῆ. καὶ δίκαια μὲν πάντως ἔσται σοι
 τὰ λεγόμενα, ἦν ταῦτα προφέρειν ἐθέλης ἡμῖν, οὐ μᾶλα γε μὴν
 ἰάσμα. οὐδὲ γὰρ, καίπερ ἐθέλουσι καὶ πολλὰ σκεπτομένους, ἡμῖν
 παρόσται μέρος σοι πλὴν τοῦ δοθέντος ἕτερον ἀντιδιδόναι. Ὅρας
 γὰρ ὡς εἰς στενὸν κομιδῆ τὰ Ῥωμαίων ἐλήλαται πράγματα, καὶ
 ἄβατός τις μικροῦ καὶ θηριώδης ἡμῖν ἀντὶ πάντων ἡ τῆς Θράκης
 Βῆπλωται μόνη γῆ· πόλεις δ' ὀλίγαι περὶ αὐτὴν γένους διασώ-

illud in omnes beneficium conferenti. Etenim rerum a principibus gestarum gloria ab animis subditorum suam omne pretium revera sortitur. Nempe hi, quamdiu ipsis bene est, divinos principibus honores impertiri solent. Ubi autem male rem gerunt, contraria prorsus facere haud verentur, quavis fortunae mutatione eos facillime mutante. Illud vero non ignoro, queri posse te de nobis, qui id gratificemur, quod minime gratum esse debeat, et voluptatis guttulam dantes aerumnarum maria in te tota effundamus. Siquidem ea per nos loca habiturus es, quae flamma hostilis quotidie depopulatur; quae diu et noctu grassantibus barbaris non minus patent, quam nostrae regiones. Quas enim terras pervadendo invias ac desertas facere haud desinunt, a mari quidem, piraticae ex Asia Persarum copiae, a terra autem apertae clandestinaeque Triballorum incursiones et infesti exercitus, eas nos tibi possidendas assignamus; quas aeternum certamen et periculum capiti, quasi Tantaleum aliquod saxum, impendens verius dixeris, quam providentis animi beneficium. Et erunt quidem omnino iustae expostulationes tuae, si ista nobis obicere volueris; mederi autem non admodum facile erit. Nec enim nobis, quamvis cupientibus et multum sollicitis, aliud paratum erit, quod in locum eorum, quae data fuerint, substituamus. Vides quippe in summas angustias adductum esse Romanum imperium, et inviam paene ac feram nobis pro omnibus patere solam Thraciae regionem; urbes au-

ἕρπονι λέβητα μόλις Ῥωμαϊκοῦ, δίχα προαστείων καὶ αὐταὶ καὶ A. C. 1947
 τῶν ὑφειλομένων προθύρων εἰς εὐκοσμίαν πολιτικὴν, καὶ πρὸς Imp. Io. Can-
 γε μακροῖς τισιν ὕροις καὶ διαστήμασιν ἀουκῆτοις ἀλλήλων διε- tacaz. 1
 στηκνύει· καθάπερ ἐν μακρῷ πεδίῳ καὶ παμπληθεῖ καλύμῃ μετὰ
 5 θέρους καὶ θρέπανον σποράδες ἕμια καὶ ἐδαρῶμητοι στάχυες.
 ἰὼ γὰρ τὴν τῶν ἔνδον ἀριθμῶν τραγωδίαν, ἣν ἡ κατ' ἀλλήλων
 πολύγους ἐπήνεγκε στάσις· ὡς εἰδώλοις γέ τισιν λικέναι μᾶλλον
 οἰκητῶρων, ἢ οἰκήτορσιν. οὕτω δυστυχῶς ἔχει τὰ καθ' ἡμᾶς C
 10 παραμύθητος στάσις οὐ μόνον μεγίστας τοῖς φανλοτέροις παρε-
 σχεν ἀρχῆς εἰς ἐθισμόν ἀταξίας ὁμοῦ καὶ τραχύτητος, ἀλλὰ
 πάντοι σφόδρα καὶ τὴν τῶν ἀλλοφύλων ἐχθρῶν καθ' ἡμῶν ἐπέ-
 ῤωσε δύναμιν. Ἡ πόθεν ἄλλοθεν μέγας καθ' ἡμῶν ὁ Τριβαλλὸς
 ἐγεγόνει· ὃς καθάπερ ποταμὸς πλημμυρῆσας, καὶ μακροῖς δια- D
 15 στήμασι τοῖς οἰκίους ἔπερβας ὕρους, τὰ μὲν τῆς Ῥωμαίων ἡγε-
 μονίας παμπληθεῖσιν ἤδη ῥοδίους κατέκλυσε, τὰ δ' ἀπειλεῖ κατα-
 κλύσει; δυσσαριθμητοῖς γὰρ διαστήμασι γῆς ἡμῶν ἀφιστάμενος
 τοσαύτην εἴληφε τόλμαν καὶ δύναμιν, ὡς καὶ τὴν ἡμετέραν ἤδη
 συνεχῶς κατατρέχων τὰ τούτου στρατόπεδα, καὶ μηδενὸς κω-
 20 λώοντος ἔξ ἐφόδου ληΐζεσθαι, καὶ τὸν τῶν ἐπιδορατίδων ψόφον E
 εἰς τὰς ἡμετέρας ἔχειν τέως ἀκοὰς παραπέμπει· καὶ ταῦτα μηδὲν
 μηδαμῆ τι πλὴον γενναϊότητος γνώρισμα πρὸς γε τὸ νικῆν παρε-
 χόμενος, ἢ τὰς Ῥωμαίων τύχας οἰκίαν τιθέμενος ἐβουλίαν καὶ V. 416
 δύναμιν. Ἐπειτα τίνα με οἶε ψυχὴν ἔχειν, ὃ φιλιτατε, ἢ ποιοῖς

tem, quae generis Romani reliquias conservant, paucissimas circumstare,
 suburbis et ipsas, vestibulisque ad urbium ornatum requisitis, destitutas;
 longinquis praeterea finibus, et vastis solitudinibus interiectis, a se invicem
 distantes; quales patentissimo in campo numerosissimaeque stipula, post mes-
 sem et falcem, sparsae, et numerabiles spicae. Omitto intestinam trago-
 diam, quam civium sibi invicem infestorum discordia exhibuit; qua factum
 est, ut habitatorum potius simulacra nunc quam habitatores esse videantur.
 Adeo res nostras in praesenti afflictas sunt; adeo civiles illi et implacabi-
 les tumultus, ab inimicis meis excitati, non solum maximam iis, qui nequie-
 res erant, opportunitatem dederunt, ut licentiae et contumaciae assuecerent,
 sed et externorum in nos hostium potentiam plane confirmarunt. Undenam
 scilicet, nisi inde, Triballus in nos tantus crevisset; qui fluvii instar exun-
 dans, et limites suos longe praetergressus, effusis fluctibus partem imperii
 Romani iam inundavit, partem inundaturum se minitatur? Nimirum ille,
 longo terrae intervallo a nobis divisus, eo audaciae processit, eas vires
 collegit, ut nostros agros illius exercitus perpetuo incurset et subitis ir-
 ruptionibus vastent impune; telorum autem stridorem ad nostras aures fa-
 cile perferat, nulla alia re fortem se in vincendo exhibens, nisi quod ex
 Romanorum calamitatibus consilium capit et vires. Quem mihi interea sen-
 sum esse existimas, mi fili, quibus doloris ignibus paternum pectus aduri

- A. M. 6856 ὀδυνῶν ἀνθραξι πυρπολεῖσθαι τὴν τῶν πατρικῶν σκλόγγων
 Ind. 1 σύμπηξιν, ὁπότε σε θορυβούμενον οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῶν
 Φμελλόντων θραυόμενον φόβῳ ὄρων κατὰ βούλησιν ἀναψύχειν
 ἤκιστα δύναμαι· ἀλλ' ὥσπερ πολλοῖς τισι κικυκλωμένος ἀντιπά-
 λους ξίφεισιν, ἀνθ' ἑλκουσὶ τε καὶ ἀντιπερισπῶσιν ἐκάστοις πρὸς
 ἑαυτὰ, πρὸς οὐδὲν τῶν ἀπάντων ἀποκλίνειν ἔχω μετὰ τιος εὐ-
 φροῦς λογισμοῦ, ὅλος ἂν ἐφόδια εἶη κεκτῆσθαι ἱκανὸς ἐς χωρίον
 κατὰγειν εὐλμενον, καὶ τοιοῦτων θορύβους κυμάτων δυνάμενον
 ἀποκρούεσθαι; πρὸς μὲν γὰρ τὰς τοῦ μακαρίτου βασιλέως ἐπι-
 P. 515 νου καὶ φίλου κατὰ τὸ εἶδος ἐντολὰς ἀποβλέπων τῷ ἐκείνου 10
 παιδὶ τὸν βασιλεῖον ἀναγκάζομαι περιποιεῖσθαι κληρὸν· πρὸς δ'
 αὖ τὰς ἐνόρκους ἐπαγγελίας, ἃς τοῖς ξύν γε ἔμοι διασκομένοις καὶ
 κινδυνεύουσι ἐπραττον ὑπ' ἀνάγκης ἐγὼ, τὸν περὶ ψυχῆς ἀγ-
 νιζόμενος πολύμοχθον ἐκείνον διαυλον, καὶ καταφεύγων ὡς εἰς
 φρουρὰν ἀναγκαίαν τὴν τῶν βασιλικῶν συμβόλων ἀντιληψιν, αὖ- 15
 θις ἀναγκάζομαι σφισι διανέμειν τὰ λειπόμενα τῶν βασιλικῶν ἡ-
 Βρίων, οὐ μάλα σὸν ἤδονῃ. Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντί σοι, φίλιτατε,
 φέρειν γενναίως εἶδος, εἴ τι μὴ κατὰ βούλησιν εἶη παρακομιζόμε-
 νον ὑπὸ τῶν αἰ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἐφεδρευόντων πρῶγμασι ἐπα-
 χθῶν. μὴ γὰρ νῦν πρῶτον ἄρχεσθαι οἶον διὰ σέ τὴν τοῦ βλοσ 20
 δυσέφικτον ταύτην δυσχέρειαν. ἀλλ' αἰ περιχορεύει τάνθρωπινα
 πάνθ' ὁμοίως, καὶ πάσης ἐπίσης κατορχεῖται τύχης καὶ ἡλιαίας.
 Ὅτὸ μὲν οὖν λύπης ἄδικτον διανύσαι τὸν βλον, τοῦτο δ' ἀδύνατον
 εἶναι νόμιζε, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ὡς ποδῶτάτω φύσεως· τὸ δὲ
 τύπιόντα διηνεκῶς ἐξ ἀδήλου δεινὰ πειρῶσθαι φέρειν γενναίως, 25

censes, cum te futuri metu adeo turbatum et animo fractum video, mihi
 autem possum ex sententia recreare; sed multis ipse quasi circumaepus in-
 festis gladiis, qui me ancipitem distrahunt et singuli ad se revocant, quo me
 vertam nescio, nec quidquam mihi succurrit boni consilii, quod viam mihi
 instruat ad aliquem portum, eiusmodi fluctuum tumultibus repellendis pa-
 rem? Cum enim, ut par est, ad illius Divi et amici imperatoris mandata
 respicio, imperatoriam hereditatem cogor eius filio propriam asserere. Cum
 autem animum ad illa refero, quae, impellente necessitate, iurato promisi
 ssa, qui mecum exules periclitabantur, quo tempore certamen illud capitis la-
 boriosissimum obivi, et ad imperii insignia capessenda tanquam ad praesi-
 dium necessarium confugi; tum rursus iis cogor, id quod imperantibus ad-
 huc restat territorii, haud multum laetus distribuere. Haec si cogites, fili
 amantissime, fortiter feras oportet, quidquid tibi eae molestiae, quae per-
 petuo humanis rebus insident, praeter voluntatem tuam importaverint. Cave
 enim putes tui causa nunc primum nasci iniquas illas et difficiles vitas ac-
 rumnas. Semper ea omnia humana circumstant; in omnem aequae et con-
 ditionem et aetatem insultant. Hoc tu tibi persuadeas fieri non posse, ut
 vita ab omni molestia immunis transigatur, sed ab humana conditione lon-
 gissime id abesse: at ingruentia ex improvisa mala magno animo ferre, et

τὴν τῶν ναυτιλλομένων μιμούμενον κυβερνητικὴν, τοῦτο δ' ἀν- A. C. 1347
 δράσι προσῆκον νοῦν ἔχουσι, καὶ μάλιστα τοῖς ἀρχαῖς πολιτικαῖς Imp. Io. Can-
 ἀσχολοῦσι τὸν ἅπαντα βίον. ἀγαπητὸν γὰρ ἂν εἴη τὰ τῆς λύτης tacuz. 1
 ἐπίσης ἀνακεκρᾶσθαι τοῖς εὐφραίνουσι, καὶ μὴ πλεονεκτεῖν τὰ
 5 χεῖρω. ὁρῶ μὲν γὰρ, ὡς πολύχουν μὲν αἰεὶ τὸ δυστυχὲς ἐπιδρᾶει D
 τοῖς ἡμετέροις καθάπερ ἐκ λόχου δεινῶς ἐπιτιθέμενον πράγμασι·
 τὸ δ' εὐδαιμον σφόδρα τοι σπάνιον· καὶ τοῦτο δ' οὐ μόνιμον,
 ἀλλὰ δίκην ἀνθους τάχιστα μαραινόμενον· οἶμαι, τοῦ θεοῦ παί-
 δευμα τοῦθ' ἡμῖν δραστικώτατον μάλα ἐπάγοντος, ἵνα μὴ μέγα
 10 φρονῶμεν, ὑπέρτερα τῆς τοῦ θνητοῦ φύσεως ἀναλογιζόμενοι. E
 διὰ δὲ τοῦτο καὶ Αἰσώπῳ πάλαι τῷ Φρυγί τὸν θεὸν οὐχ ὕδατι
 νομίζεν ἐπῆει τὴν γῆν, ἀλλὰ δάκρυσι, φερούσαντα πλάσαι τὸν ἄν-
 θρωπον." (A.) Ταῦτ' εἰπὼν ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν υἱὸν ἀφῆκεν
 ἐπὶ τὸν δοθέντα γίνεσθαι κληρον· αὐτὸς δὲ ταχὺ τὰ ἐκεῖθεν, ὡς
 15 εὐδύνατο, καθιστάμενος πράγματα τὴν ἐς Βυζάντιον ἐπορεύετο.

εἰ. Ἐμοὶ δ' ἐνταυθοῖ γενομένῳ τῆς ἱστορίας ἀνακεφαλαιω- P. 516
 σασθαι ἔπεισιν, ὅσα μοι διὰ τὸ τῶν πολλῶν παρεῖται ἐπιφθονον, V. 417
 οἷς προὔργου τοὺς γείτονας γίνεται μέμφεσθαι, περὶ σφῶν αὐτῶν
 ἀφηγουμένους τὰ βέλτιστα· βασκανίαν εἰδοῖσι πᾶσιν ἀγαθοῖς ἐπι-
 20 φρομένην, ἣ τὴν φύσιν ἀντιστρατευομένην ἔχει ταῖς ἀληθείαις
 διηλεκτῶς. ἄλλως τε καὶ τῆς κακίας ἐν σπαργάνοις ἔτι καὶ γάλαξι
 κρηπτομένης, καὶ τὴν ἀγαθὴν τῶν πραγμάτων προσδοκίαν τέως
 προβαλλομένων, ἄφικτον ἦκιστα εἶχεν ἐπομένην ἐνταυθα τῶν B
 λόγων τὴν χρεῖαν ὁ χρόνος. νῦν δ' ἐπειδὴ τὰ τε τῶν ὠδίνων ἐρ-

5. ὁρῶμεν δὲ conii. Boiv.

nauticam in eo artem imitari, id vero hominum esse intelligentium; eorum-
 que imprimis, quorum tota vita in civitatibus regendis occupata sit. Quod
 si tristia laetis temperarentur aequabiliter, nec peiora praevalerent, gau-
 dendum esset ista sorte. Verum nos calamitosa multa tanquam ex insidiis
 erumpere et nostris rebus ingruere, prospera autem rara admodum videmus
 evenire, eaque non permanere, sed floris instar brevi marcescere: Deo opi-
 nor efficacissimam illam nobis disciplinam adhibente, ne efferamus ipsi nos,
 mortali conditione altiora affectantes. Ea propter et Aesopo Phrygio olim
 videbatur, non aqua sed lacrymis dilutam fuisse eam terram, qua hominem
 Deus formasset." (IV.) Haec loquutus imperator filium ad assignatas pos-
 sessiones capessendas dimisit. Ipse rebus illic, ut potuit, diligenter ordi-
 natis, Byzantium discessit.

5. Ego vero in hac parte historiae ea summam repetam, quae a me
 omisa sunt invidiae metu; qua sit, ut plerique prona sint ad obtrectandum
 proximo, praeclara de se ipso narranti. Sciebam videlicet invidiam, cuius
 natura veritati semper adversatur, bonis omnibus inhaerescere. Alioqui
 vero, cum lateret adhuc in cunis et quasi in utero malum, isque esset re-
 rum status, qui bonam etiam spem offerret, minime illis temporibus
 annexa erat inevitabilis dicendi necessitas. Nunc autem, cum et id quod

- A. M. 6856 *ῥάγη καὶ λαμπρὸν ἐγείρουσι τὸν πύρρον οἱ τῶν ἐναντίων σπιν-*
 Ind. 1 *θῆρες πραγμάτων κατὰ τῆς ἀληθείας, καὶ δέος μὴ τοῦ μέλλον-*
τος ἀνθρώποις ἄπυσιν ἐν ἀδήλω κειμένου, τῆς κάτω ζωῆς ἡμῶν
τελευτῇ μεταξὺ χρησαμένων, πρὶν καλῶς ξυγνεοηκέναι τοὺς λό-
γους τῆς συμφορᾶς, ἀγνοῖται τοῖς ἰσομένοις τὰμὰ, ὅπως τε 5
 C *προσηνέχθημεν τοῖς τῆς ἐκκλησίας οὕτω ταραττομένης πρῶτασι*
καὶ ὅπως τῷ βασιλεῖ προσιόντες ὅσον τὸν ζῆλον ἐνεδειξάμεθα,
ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐψηφίσται, βραχέα τῶν πολλῶν συνελόντας εἰ-
πεῖν. (B.) Ἄρχουσι μὲν γὰρ τὰ ἥδιστα λέγειν ὑπηκόους εἶναι
ἀκίνδυνον, πρὸς δὲ τὸ τραχὺ καὶ ἀντίξουν, καὶ ἥκιστα κατὰ 10
 P. 517 *γνώμην, θῆγειν τὴν γλώτταν, δυσπρόσοδον μὲν εὐρίσκειν ἀκο-*
λουθεῖν τὴν ἀκρόασιν, πρόχειρον δ' εἰς λοιδορίας τὴν δεσπόζου-
 V. 418 *σαν γλώτταν καθ' ἑαυτοῦ, καὶ πρὸς γε προχειροτέραν εἰς τιμω-*
ρίας τὴν χεῖρα, δοκεῖ μοι παρ' οὐδενὸς ἀγνοεῖσθαι. διὸ μοι διξ-
έναι βουλομένῳ τὴν παρθήσιαν καὶ τὸ θέατρον ἐκείνου τοῦ ζῆ- 15
λου δεδιέναι περίεστι, μὴ πολλοστημόριον τῆς ὅλης λέγων ἀλη-
 B *θείας μὴδὲ πολλοστημόριον ψεύδους δόξω καταλιμπάνειν. ἐφο-*
ρώμενος οὖν καὶ τοὺς τὴν ἀλήθειαν ἐλίπε τραχέϊαν δύσσηχον ἡγου-
μένους, ὅποτε τι γενναῖον ἔχοι πρὸς ὄγκον ἢ τῆς ἀρετῆς ἐπίδειξις,
καὶ μάλισθ' ὅποτε περὶ ἑαυτοῦ τις ἀφηγεῖσθαι τὰ λῶνα βού- 20
λοῖτο, καὶ εἰ μυρίων ἔχοι θεασασμένων μάρτυρας ὀφθαλμοὺς, ἐκὼν
ἄφωνία τὰ πλεῖστα παρήμι. (Γ.) Ἐμοὶ γὰρ λαμπρὸν ἐσχηκῶτι
 C *φιλίαν ἐκ πολλοῦ πρὸς βασιλέα, καὶ πρὶν ἐς τὰς βασιλείους ἀνα-*

parturiebatur in lucem eruperit, et magnum ex scintillis incendium in veritatem ab adversa parte excitetur, periculumque sit, ne nobis interim (ut est omnibus mortalibus incertum quid cuique futurum sit) terrestria huius vitae exitum nactis, antequam istius mali causas bene animadverterimus, ignorent posteri res nostras; quem videlicet me in illis perturbatae ecclesiae negotiis gesserim; ut convenerim imperatorem, et quantum prae me zelum tulerim; ideo necessarium nobis visum est pauca de multis compendiose narrare. (II.) Nemo est, opinor, qui ignoret, minime periculosum esse, ea dici a subditis, quae imperantibus iucundissima sint. At iidem, cum ad exasperandos offendendosque animos, et ea quae minime placeant dicenda, linguam acuunt, tum vero consequens est, ut perquam aegre audientiam sibi faciant; pronam autem ad convitia herilem linguam pronioremque ad poenas manum nanciscantur. Volenti itaque mihi ea, quae liberius a me dicta sunt, et zeli illius mei spectatum ardorem exponere, metuendum esse, ne cum totius veritatis vix minimam partem declaravero, videar falsi se minimam quidem partem omisisse. Quamobrem et illos reveritis, qui veritatem nonnunquam gravem et auditu asperam esse statuunt, cum aliquid in se generosum et eminens habet virtutis ostentatio, ac tum praesertim, cum de se ipso aliquis praeclara narrat, etsi ille testes habeat spectatorum innumerabilium oculos; pleraque silentio volens praetero. (III.) Mihi certe, cui magna iam olim cum imperatore fuisset amicitia, antequam is ad im-

βεβηκέναι τύχας, διὰ τε τοὺς τῆς πραότητος τρόπους καὶ ὅσα A. C. 1847
 τὰνδρι προσῆν ἐκ φύσεως ἕτερα τὰ χρηστὰ, ἐλπίδων ἔχειν ἐν τῇ Imp. Io. Can-
 ψυχῇ λειμῶνας εἰπεῖν ἀγαθοὺς ξυνέβαινε μάλιστα πάντων, λύσειν tacuz. 1
 αὐτὸν αὐτίκα τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἐπιλημμένον τὴν τῆς εὐσε-
 5 βειας οἰομένῳ πολιορκίαν, ἣν οἱ τῆς ἀντικειμένης πατρίας Τέλ-
 χίτες πονήρως ἀνέφλεγον· καὶ τοῦτό μοι τῶν μοχθούντων λογι- D
 σμῶν ἐγένετο κατάλυμα τερπνόν, καὶ φροντίδων ὀλισθαίνειν
 εἰς ἀπόγνωσιν κινδυνευουσῶν πρῶός τις καὶ γέμων εὐφροσύνης
 ζέφυρος· οἰομένῳ, καθάπερ τὸ ἕαρ ἐλευθερίαν τῶν χειμερίων
 10 νεφῶν ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτίσι παρέχεται, οὕτως ἐλευθερίαν τῆς
 κατεχούσης ὑπὲρ τῶν θείων δογμάτων λύπης εὐρήσειν κάμει.
 (Δ.) Ἐπεὶ δ' ὡς πορῶτάτω τῆς ἐμῆς ἤδη ἀπόδημον γνώμης E
 εἴρων αὐτὸν, καὶ τὸ τῶν εὐγενῶν ἐκείνων ἐλπίδων ἀνδοῦν ἐν-
 διαίτημα μαραινόμενόν τε καὶ τῇ τῆς ἐναντίας μοίρας κακίᾳ
 15 παραχωροῦν τε καὶ καθύπαξ ἠττώμενον, βέλτιστον ἔδοξεν εἶναι
 μοι, τὺς τῶν ζητήσεων ἄλλας ἄλλοις παρακεχωρηκότι περιφανῶς,
 ὅπως τὴν τῶν ἀναγκαίων πορίζειν ἔχουσι ἐνδειαν, ἐπὶ τὸ προ-
 μηθὲς ὁμοσε τῆς τοῦ φίλου κεχωρηκέναι ψυχῆς. στρατόπεδα γὰρ, F
 ὡς εἰπεῖν, λογισμῶν παντοδαπῶν καὶ ποικίλων, ὑφ' ἡγεμόνι τῷ
 20 ζῆλῳ τοῦ κρείττονος ἐν ἐμοὶ διηνεκῶς συγκροτούμενα, θανάτου
 γέμουσαν εἶναι τὴν ἐνταυθοῖ σιωπὴν ὑπέτρεπτο, σώματος μὲν
 ἴσως ἥκιστα, ψυχῆς γε μὴν καὶ μάλα μάλιστα. μηδὲ γὰρ ἀφε-
 σιάναι δεύλας, αἰσχίστου νοσήματος, τὸ τὸν τοῦ ζήλου θησαυρὸν
 ἄφωνα μακροῦ θαλαμείν, μηδ' αὖ ἀγνοεῖν ἡμᾶς, τὸν ἐν τῷ P. 518

peratoriam dignitatem esset evectus, mihi inquam ad ingenium illud mihi
 respicienti, et ad alia omnia, quae eximia sane illi viro a natura inerant,
 quidam veluti bonae spei flores animum maxime recreabant; cum hoc mihi
 facile persuaderem, eum, statim atque rerum potiturus esset, religionem
 oppressam liberatum esse ea belli flamma, quam contrariae factionis Tel-
 chines improbissime ventilabant. Eratque illud mihi laborantis animi gra-
 tum quasi diversorium, curarumque ad desperationem vergentium solamen,
 zephyro leni et iucundo haud absimile. Putabam scilicet, quemadmodum
 ver hibernis nubibus liberat solis radios, ita et me liberatum iri eo moe-
 re, quem pro sacris dogmatis susceperissem. (IV.) Postquam autem au-
 madverti Cantacuzenum longissime ab sententia mea recedere, et praeclaras
 illas spes, quae mihi florum instar sese obtulerant, marcescere, ac partis
 adversae malignitati semel omnino victas cedere; optimum esse duxi alias
 petitiones aliis plane relinquere, eas nempe quae ad comparandam rerum
 necessarium copiam pertinerent, in eam autem curam incumbere me, quae
 amici animae consuleret. Cogitationes quippe multiplices et variae in ani-
 mo meo, velut legiones quaedam, laudabilioris zeli auspiciis glomerabantur
 perpetuo, atque hoc loco silentium, si minus forte corpori, animae certe
 mortiferum prorsus esse submonebant: nec enim distare ab ignavia, qui mor-
 bus turpissimus est, alto silentio sepultum zeli thesaurum; neque etiam

A. M. 6856 τῆς δειλίας σκότῳ κρυπτόμενον πόθον τῶν ἀγαθῶν ἤμισα δύ-
 Ind. 1 νασθαι συνιδεῖν τὴν τῆς Θεοῦ παρῴρησιος ἀλήθειαν. ὣ γὰρ προ-
 φάσεις δῆθεν εὐλόγους ὑπὲρ δειλίας πλάττειν εἶη ἐθέλοντι, τὸν
 ἀκοιμητον οἰομένῳ λανθάνειν ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ, λήθητι προ-
 φανῶς αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπολλύς καὶ καθ' ἑαυτοῦ στρατευόμενος ἅ-
 ντικρυς. τοσοῦτον γὰρ διαφέρειν ἐς τὴν τοῦ κρείττονος μοῖραν
 Βοῖομαι τὴν παρῴρησιαν ἐνταῦθα τῆς σιωπῆς, ὅσω τῶν ἐκ γῆς
 φνομένων ὅποσα πρὸς τὸ αἰθέριον μετεωρίζει φῶς τοὺς καρποὺς
 τῶν ἐν τοῖς κόλποις τῆς μητρὸς γῆς ταμιευομένων. ἐκείνοι μὲν
 γὰρ καὶ πρὸ γεύσεως ὄσφρησίν τε καὶ ὀφθαλμὸν ἐστιῶσι λαμ-
 πρῶς, καὶ χαρίζονται γε ἄφῃ, καὶ τέρψεως σχεδὸν ἀπάσης ἀπά-
 σις αἰσθήσεις γίνονται ἄγαλμα· τούτων δὲ οὐκ εὐπρόσοδον οἱ
 πλεῖστοι ταῖς αἰσθήσεσιν, οὐδ' ἰλαράν τε καὶ ἄλκον παραχρημα
 C. Σπροσάγουσι τοῖς χηρῆσιν τὴν ἑαυτῶν φορὰν, ἀλλ' ὄλην ὄλης ὡς
 V. 419 τὰ πολλὰ δριμύτητός τε καὶ δυσωδίας σφόδρα ἀπόζουσιν. ἄλλως
 τε καὶ οἷς μὴ εἶναι παρῴρησιαν ὁμοῦ τοῖς καιροῖς ἔπεται, τοῖ-
 τοις δῆπου καὶ εὐπροφύσιστόν τινα χώραν ἀπολογίας εἰς ἀπόδρα-
 σιν λείπεσθαι, βραχεῖς τινὰς πάντως ἢ μηδένας εἶναι τοὺς ἀπι-
 ροῦντας οἶμαι. μήτε γὰρ παρῴρησιαν, ἧς θεμέλιος ἄσειστος προει-
 D. ληφῆται γίνεται φίλια, τῶν προσηκόντων πόρῳ καιρῶν, μήτε
 καιροὺς παρῴρησιος τοιαύτης ἄνευ ἐντελέεω τε δύνασθαι δεῖν.
 εἶναι γὰρ καὶ παρῴρησιαν φίλιας χωρὶς ἀμύρῳ· καὶ αὖ καιρὸν,
 ἀμφοῖν ἐκείνοις λειπόμενον, περαίνειν μὴ δύνασθαι τῶν δεόντων

nescire nos, non posse amorem boni, si timiditatis in tenebris delitesceret, sinceræ fidei veritatem cognoscere. Nimirum qui pervigilem Dei oculus sperans falli posse speciosum velit timiditati suæ prætextum obtendere, is sibi ipsi imprudens manifestum exitium moliat, et in se ipsum palam arma convertat. Quippe in eiusmodi casibus tanto excellentiorem esse existimo vocem silentio, quanto ex iis rebus, quæ a terra gignuntur, illas, quæ fructus suos ad caeli lumen attollunt, præstantiores sunt iis, quæ terræ matris in sinu reconduntur. Illæ scilicet odoratum adspectumque splendide pascunt etiam ante gustatum, et tactui blandiuntur, et omni ferme voluptate omnes sensus oblectant. Harum vero pleraque nec facilem aditum, nec iucundum, nec amaritudinis expertem, fructum suum statim cupientibus exhibent; sed totum ut plurimum acrem et graveolentem. Ac iis quidem, quos illa dicendi libertate uti temporis ipsi minus consentaneum est, probabilem excusationem relinqui, ad quam confugiant, paucissimi erant opinor, aut potius nulli, qui infitentur. Nec enim dicendi libertas, cuius est fundamentum inconcussum ea quæ antecessit amicitia, absque opportuno tempore, nec tempus opportunum absque illa dicendi libertate potest quidquam perfecti efficere; si quidem ipsa dicendi libertas, si absit amicitia, leve quiddam et futile est; temporis autem opportunitas, duplici illo auxilio destituta, nihil quidquam eorum, quæ opus sunt, potest per-

μηδέν. ἡμῶν δ', οἷς τὸ θαρσύνειν ἐκ πολυετούς ἐκείνω συντέλερα- A. C. 1347
 πται φίλας καὶ ὀμίλλας, ἄτοπον εἶναι ἰδοῦμαι, σιωπῇ καθυφεί- Imp. Io. Can-
 σθαι τοὺς τῶν ἀναγκαίων ἐς τὴν χρεῖαν καιρούς. (E.) Ὅθεν E tacuz. 1
 ὀμίλλας ἔνεκα καὶ νῦν συχνὰ καλοῦντι τῷ βασιλεῖ συχνὰ καὶ
 5 αὐτῷ μοι φοιτῶν ἐς αὐτὸν περιῆν, δι' οὐδέν τι τῶν πάντων ἔτε-
 ρον ἐμὲ τῆς προθυμίας εἰς τὴν σπουδὴν ἐγειρούσης, εἰ χρῆ τὸ
 τῆς καρδίας ἀνακαλύπτειν ἀπόρρητον ἐνταυθοῖ καὶ μὴ παρα-
 κρούσθαι τὴν ἀλήθειαν, ἢ τοῦ μὴ καθυφείναι, οἷς ἂν δι' ἐφέ-
 σως εἴη, πατέρων ὄρια κινῶσιν, ἐκτόπους ἀντισηάγειν καιρο- F
 10 φωνίας, ἀλλ' ἐμμένειν τοῖς δεδομένοις δόγμασι παραινεῖν ἀσφα-
 λῶς. καὶ ἦν οὐδέν, ὃ μὴ ποιῶν καὶ λέγων ὑπῆρχον ἐγὼ, παντο-
 δαπὸς γιγνώμενος, καὶ πάντα κύλων κινῶν, νῦν μὲν τὸν κολακι-
 κώτερον τρόπον καὶ λόγοις καὶ γράμμασι πρὸς αὐτὸν ἐνδεικνύμε-
 νος, ἔν' οὕτωςί πως τὸ ἦθος πρότερον τιθασσεύσας αὐτοῦ πρὸς
 15 τὸ βουλόμενον σχολῆν πειθόμενον· νῦν δ' ἐλέγχων καὶ ψυχῆς
 αὐτῷ νωθρότητα ὀνειδίλων, καὶ ὅσα Ῥωμαίους δεινὰ καταλήψε- P. 519
 ται προλέγων διὰ τὰ τοιαῦτα τῆς ἐκκλησίας ναύαγια. „οἷς μὲν
 γὰρ τῶν εὖ κειμένων πατρίων (ἔφασκον) νομίμων οὐδεμίαν τολμᾶ-
 ται παράβασιν, εὐδρομον μὲν τὴν τοῦ βίου φορὰν πρὸς εὐδαι-
 20 μονίαν, εὐέλπιδα δὲ τὴν τῶν ἐπηγγελμένων τοῖς δικαίοις ἐς τὸ
 μέλλον ἀποκατάστασιν εἶναι· οἷς δὲ τοῖς εὖ κειμένοις οὐχ ἔπειται
 δόγμασιν ἔπισθαι τῶν πατέρων, τούτοις δ' ἀνήκεστα μὲν τὰ τοῦ B
 βίου περιχωρεῖν παλαίσματα, καὶ μάλα ταῖς προαιρέσεσιν ἐναν-

16. Ῥωμαίους em. Boiv. pro Ῥωμαίους.

ficere. Nobis vero, qui cum illo fidenter agere consuessemus, pro veteris
 amicitiae familiaritatisque iure, absurdum videbatur, silentio nostro negligi
 opportunitatem ea faciendi, quae essent necessaria. (V.) Quamobrem col-
 loquendi gratia cum subinde me etiamnum accesseret imperator, subinde et
 ipse me ad eum conferebam; nullam aliam ob causam mea me voluntate ad
 eam operam navandam impellente, si cordis arcana aperire nec fraudem ve-
 ritati facere hic oportet, nisi quia nolebam hic cedere iis, qui terminos a pa-
 tribus constitutos movere, et absurda novarum opinionum commenta intro-
 ducere studerent: atque ut eum hortarer, in institutis sibi traditis firmiter
 ut perseveraret. Nihil itaque non feci, nihil non dixi, et me in omnes
 formas verti, et lapidem omnem movi; nunc blandioribus cum eo verbis li-
 terisque agendo, ut ipsius morem primo mansuefacerem, deinde illum habe-
 rem voluntati meae obsequentem; nunc redarguendo et animi socordiam ipsi
 exprobrando, et quidquid malorum in Romanos invasurum ob illa ecclesiae
 naufragia esset, praedicendo. „Etenim,” aiebam, „qui leges a maioribus bene
 constitutas ne minimum quidem audent egredi, iis et huius vitae cursus fe-
 liciter procedit, et spes futuri melior promissam iustis mercedem spondet.
 Qui vero sapientibus parentum decretis nolunt inhaerere, ii gravissimis vi-
 tae acriminis conficiantur, et inceptorum tales exitus ipsis contingunt, qua-

A. M. 6856 *τία τῶν πραττομένων τὰ τέλη· ἀνηκίστους δὲ καὶ δυσέλπιδας*
 Ind. 1 *μᾶλλον τὰς μετὰ τὸν βίον καταγωγὰς ἀπαντῶν.” (ζ.) Ἄρτι δὲ*
καὶ τὴν ἀντικειμένην φατρίαν ξυνενόουν ἐγκειμένην ἐτέρωθεν, λά-
θρα τε καὶ προφανῶς αὐτὸν διεγείροντας, ἑξορίας με δρῶν τὴν
ταχίστην ὑπεύθυνον. ἔδεδίεσαν γὰρ, οἴμαι, μὴ τῷ τοῦ ἡμετέρου⁵
ζήλου πυρὶ, καθάπερ σίδηρος, ὄψέ ποτε μαλαχθεὶς εὐπαδέσι-
στος γένηται πρὸς πειθῶ, καὶ ὄλην μεταβαλὼν τὴν τῶν δικτύων
ἐπίβουλον θήραν ἀνασοβήσῃ. διὸ καὶ ἐς τὸ παραβολώτερον μᾶ-
λλον ἐκείθεν τὸν ἐμὸν καὶ αὐτὸς ἀνεχάλευον τρόπον, καὶ ἀπειδέ-
στερον ἤδη τοῖς πρὸς αὐτὸν ἐλέγχοις ἐχρώμην, δυοῖν ἔνεκα· ἧ¹⁰
γὰρ αἰδεσθέντα παύσειν τὸ τοῦ κατὰ τῆς ἐκκλησίας πολέμου
βλαῖον, ἧ καμὲ τοῦ Βυζαντίου τάχιστα ποιεῖν ἠγαγκάσθαι ἑξορι-
στον. μὴδὲ γὰρ ἀνεκτὸν εἶναι μοι, τὴν τῶν δογμάτων καινοτο-
μίαν ὀφθαλμοῖς δρῶν εὐσεβεῖν αἰρουμένοις. ἀλλ’ ἦν ἄρα τὰ λεγόμε-
να μάταιος ὄχλος, καὶ ἐπόνουν ἀνήνυτα. οὔτε γὰρ οὐδὲ βραχὺ¹⁵
τῆς προθέσεως ἐκείνης ἐκείνος ἐνδοῦναι προήρηται· αἰσχύνῃ γὰρ
ἐνόμιζεν εἶναι οἱ τὴν τοῦ τρόπου μετάθεσιν, καὶ τὴν τῆς δόξης
 V. 420 *μεταβολὴν, ἧ τὴν ἰσχὺν αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς χαρισάμενος τῆς ὄλης*
μάλιστα πάντων ἔδοξεν ὑποθέσεως αἷτιος· οὔτ’ ἐμοὶ τι δεινὸν
 E *ἐπάγειν, πάνυ τοι λοιδοροῦντί τε καὶ χλευάζοντι, οὔτ’ οἰκοῦν²⁰*
αὐτὸς βεβούλευται, οὔτε ξυνωθούντων ἄλλων παρενήνεκται. ἀλλ’
ἦν ἀπὸ τοῦ ἴσου μοι διαλεγόμενος, μετὰ τῆς συνήθους πραότητος
ἀεὶ, ὥσπερ οἱ μὴ δυνάμενοι τοὺς ἐναντίους ἀμόνησθαι· τὴν μί-
μησιν, οἴμαι, πρὸς Ἀδριανὸν εὐστόχως ἀνάγων τὸν αὐτοκράτορα,

les minime velint; ac iidem post vitam ad intolerabiliora et desperatiora mala appellunt.” (VI.) Novissime et contrariam factionem ex altera parte instare intellexi, clanculumque et palam eum instigare, ut me exilio statim mulctaret. Verebantur quippe, ut opinor, ne zeli illius nostri igne, velut ferrum, tandem aliquando mollitus, propensior ad credendum mihi existeret, et totam laqueorum illorum fraudem mutatus eluderet. Idcirco et ipse exinde meam agendi rationem in proiectiorem audaciam verti, et liberius iam ipsum coepi arguere, duabus de causis. Quippe aut illum pudore affectum belli ecclesiae illati violentiam repressurum; aut certe coactum iri Byzantio quamprimum etiam me expellere: nec enim tolerabile mihi esse opinionum novitates intueri oculis religiosis. Sed erant ea, quae dicebam, inanis molestia, et frustra laborabam. Nam neque ille vel minimum remittere de suo illo proposito statuit; turpe siquidem esse ducebat, mutare institutum, et ea opinione desistere, qua ipse ab initio confirmata, totibus controversiae unus omnium maxime auctor exstitisse videretur; neque etiam in me, multa exprobrantem irridentemque, aut privatim ipse gravius animadvertere decrevit, aut aliis impellentibus cessit; sed aequo et pari mecum iure usque disputare perrexit, solita lenitate, ut ii, qui adversarios ulcisci non possunt; Hadrianum imperatorem feliciter, ut mihi videtur, imitatus, qui

ὅς ἀπὸ φιλονεικίης ποτὲ διαφερομένου Φαβωρίνου τοῦ φιλοσό-
 φου, ἐξὸν ἀποκτείνειν, ὃ δὲ οὐδαμῇ παρωξύνετο, ἀλλ' ἐνεκαρ-
 τέρει τῷ μειλιχίῳ τοῦ ἡθους, ἀπὸ τοῦ Ἰου διαφερόμενος. διὸ
 κἀνταῦθα μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐθαυμάζετο πρὸς τῶν παρόντων
 5 διὰ τὸ τοῦ ἡθους ἡμερον, ἥπερ ἐγὼ διὰ τὸ τοῦ ζήλου θυμοειδής.
 (Ζ.) Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, καὶ οὕτω χωροῦσης τῆς τῶν
 πραγμάτων τύχης, οὐδ' οὕτως ἦν ἡσυχῇ καθήμενον φέρειν ἐμὲ
 ἀλλ' ἐδυσσφύρον καὶ ἡσχαλλον, καὶ μέσης ἤπτετό μου τῆς
 καρδίας τὸ πάθος· καὶ καιρὸν τῆς ἐμῆς ἐξήτουν προθέσεως
 10 ἄξιόν τι, πρὶν ἔπὸς λίπης παθεῖν, δεδραμέναι. τοῦ δὲ χρόνου χω-
 ρούτος ἐς τὸ τοῦ φθινοπώρου πέρας, ἐπειδὴ τῷ βασιλεὶ διὰ
 Ματθαῖον τὸν υἱόν, ὡς εἴρηται, διὰ σπουδῆς ἀφικνεῖσθαι ἐς Δι-
 15 στυμότευχον ἦν, ἔτι δὴ λυπούμενον ἐκείνον παραμυθούμενος τὰς
 τῆς βασιλίδος Εἰρήνης ἐπαγγελίας εἰς ἔργον ἀγάγη, τοῦτον ἐγὼ
 20 ἵδὼν καιρὸν ἀγαθὸν ἠγησάμενος ἔρμαιον, καὶ τοῖς σκοποῦμένοις Β
 ἐπιεικῶς μοι προσήκοντα, πρόσειμι κατ' ἴδιαν Εἰρήνην τῇ βασιλίδι,
 καὶ ἅμα τοῦ τε ζήλου δῆλον τίθημι τὸ φλέγον καὶ τοὺς γε ὑπὲρ
 εὐσεβείας ἀνθρώπου ἀνακαλύπτω τῆς ἐμῆς καρδίας, κἀπὶ νέφ
 καὶ ἀκμάζοντι τῷ τοῦ παιδὸς τὴν καρδίαν τέως ἡσυχολημένην πέν-
 25 θει τῆς ἐκείνου τελευτῆς αἰτιώτατον ἔφασκεν εἶναι τὴν τῶν
 δογμάτων κατάλυσιν· ἧς ὁ ἐκείνου πατὴρ ἐνδιαιτήμα βέβαιον πε-
 30 πρὰ τὴν καρδίαν μεγίστην τοῖς κακοῖς ἐδεδώκει ῥοπήν εἰς C
 τὴν τῆς κακίας ἐπίδοσιν. ταῦτ' ἐπὶ καὶ πλείω τοῖς εἰρημένοις
 ἀκόλουθα παρενείρας ἐκ τῆς γραφῆς ῥῆον ἢ κατὰ τὰς ἐλπίδας

19. ἡσυχολημένη conl. Boiv.

Phavorium philosophum secum altercantem occidere cum posset, nequidem
 irascebatur, sed in morum mansuetudine perseverabat, et cum eo tanquam
 cum aequali rixabatur. Ea propter hic quoque imperatorem ii qui aderant
 admirabantur magis, quod esset miti ingenio, quam me, quod zelum animo-
 sum praeferrem. (VII.) Haec cum ita essent, et in hunc modum res suc-
 cederent, nec tum quidem potui quietus sedere et patienter ferre; sed ae-
 gre tuli et indignatus sum, et intimum pectus dolor attingit; atque oppor-
 tunum ex eo tempus captavi, ut antequam moerori succumberem, aliquid
 proposito meo dignum navarem. Tempore itaque procedente, sub autumnii
 finem, cum (ut diximus) imperator Matthaei filii causa Didymotichum ire
 festinaret, tristem videlicet eum consolaturus, et imperatricis Irenes pro-
 missa perfecturus; illud ego tempus in lucro deputans, et mihi ad ea, quae
 meditabar, valde opportunum ratus, imperatricem Irenem privatum conve-
 nio; zeli fervorem declaro, et animum religionis amore inflammatum aperio.
 Quoniam autem recenti et crudo filii mortui desiderio teneri animum eius
 videbam, causam eius mortis verissimam esse affirmo dogmatum corruptio-
 nem, cui pater defuncti firmam sedem suo in corde fixisset, ac proinde
 maximum improbis pondus ad sceleris incrementum addidisset. Haec lo-
 quutus, cum et plura his affinia ex sacra Scriptura interseruisse, facilius

A. M. 6856 αὐτὴν ἐκαπελεῖν. ἀγγέλους γὰρ οὕσα γυνή, καὶ δεσμεύνη μὴ
 Ind. 1 πένθος ἐπὶ πένθει προσλάβη παροξυνομένου Θεοῦ, ξυτῆκεν εὐ-
 θὺς καὶ κράτιστος ἦν τοῦ λοιποῦ τοῖς ἑμοῖς συνήγορος λόγοις,
 ἥμιστά τε ἐκείθεν ἔλγη λαιδοφοῦσα καὶ σκληροτέροις τοῖς τῆς
 ἐκκλησίας λύκους βάλλουσα σκώμμασιν. ἐντεῦθεν τοῦμόν ἐν πά-5
 Δαίς ἔκειτο γλώσσαις ὄνομα, πρᾶγμα τετελεκότος μικροῦ τοῖς
 ὅλοις ἀπογνωσθὲν καὶ ἥμιστα, πρὶν εἰς ἔργον ἐλθεῖν, ἐλλιψό-
 μενον. τοῦτο ταῖς ὀδυνωμέναις ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ψυχαῖς ἡδέας
 ἀναπνοῆς τινος ἔδοξεν ἔαρ καὶ γλυκὺς θησαυρὸς εὐφροσύνης,
 καὶ οὐδὲ πόρρω χρηστῶν τιῶν ἦν ἐλπίδων, οὐδ' ἔτι μέγα κῆ-10
 σαι καὶ βασιλέα λοιπὸν, συμμαχοῦσης ἤδη τῇ ἀληθείᾳ καὶ βα-
 Βασιλίδος. (H.) Ταῦτ' οὐκ ἦν ἀνεκτὰ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις
 αὐτοῦ· ἀλλὰ θόρυβος σφῆς ἠγκαλίετο· καὶ μυρίων θανάτων
 ἦν φορτικώτερον. διὸ καὶ πρὸς ἐν ἀθροίζομενοι σύστημα πάντες,
 ὁπόσοι τῆς πονηρᾶς πατρίας τὰς τῶν ἐν Βυζαντίῳ φροντιστη-15
 ρίων διελαχον προεδρίας, καὶ πρό γε τούτων ὁ τὸν πατριωχι-
 κὸν ἔχων Ἰσιδώρος θρόνον, προσήεσαν Εἰρήνῃ τῇ βασιλίδι, πολ-
 λὴν ἐμοῦ δρώντες τῇ γλώττῃ καταδρομὴν, καὶ πολλὰς καταχέον-
 τες λαιδορίας, καὶ τὴν ἐμὴν ἀποσεῖσθαι πείθειν ἐπιχειροῦντες
 V. 421 ὀλοσχερῶς ὁμίλιαν. ἐπεὶ δὲ πολλὰ μογήσαντες ἦνυσαν μὲν οὐ-20
 δὲν, ἠλαύνοντο δ' οὐκ ἄνευ μέμφειων ἐκείθεν μακρῶν, γράμματα
 εἰς βασιλέα τὴν τῶν ἀποβάντων ἔχοντα δήλωσιν πέμπουσιν,
 ἀξιούντες ἀρέμενον ὅσα οἱ ἀνὰ χεῖρας ἔτυχεν ὄντα δημοσίῳν

1. μὴ add. Boiv. 13. ἠγκαλίετο em. Boiv. pro ἠγκαλίετο.

quam speraveram illam permovi. Prudens quippe mulier, verita ne Deo
 exacerbato alium ex alio luctum acciperet, intellexit statim, et meis verbis
 acerrime deinde patrocinata est: nec desiit ex eo insectari et acerbioribus
 dictis lupos ecclesiae incessere. Coepit deinde meum nomen in omnium
 ore versari, perfecta re, quae ab omnibus ferme desperata erat, et prius-
 quam perfecta esset, minime fieri posse videbatur. Id animis vicem eccle-
 siae dolentibus instar veris fuit, suavissimam auram adspirantis; is volupta-
 tis thesaurus dulcis habitus est; nec longe a bona aliqua spe aberam, nec
 deinceps arduum erat, imperatorem quoque flectere, cum iam ipsa impera-
 trix nobiscum pro veritate pugnaret. (VIII.) Ea diabolo et angelis eius
 tolerabilia haud fuerunt; sed eos trepidatio invasit, et quavis morte gra-
 vius id iis visum est. Coitione itaque facta, quicumque pravo de grege
 partiti inter se fuerant Byzantinorum monasteriorum praefecturae, et ante
 hos is, qui patriarchalem sedem tenebat, Isidorus, ad imperatricem Irenen
 accedunt, et lingua in me acriter invecti multis me probris cooperiunt, ei-
 que, ut ab omni prorsus mecum consuetudine abstineat, persuadere contem-
 dunt. Sed cum illi magno labore non modo nihil consequuti essent, sed et
 inde non sine multis reprehensionibus exacti essent, litteras ad imperato-
 rem mittunt, ea quae acciderant significantes; postulanteque, ut omissis ne-

- φροντίδων γέμοντα πράγματα ἐς Βυζάντιον τάχιστα ἀφικνεῖ- A. C. 1347
σθαι, σφῶν βοηθήσοντα δόξη, κινδυνευούση γὰ καίρια, καὶ ὅσα Imp. Io. Can-
ἐπὶ τούτοις ἀκόλουθα ἦν τῷ σκοπῷ· τὰ τε ἄλλα δηλαδὴ καὶ P. 521
δοσοὺς τὰς παλαμναϊστάτας ἐμοὶ προσάπτειν αἰτίας ἀπειῖναι οὐκ ἦν.
- 5(6) Ὡς δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀκοὴν εὐθὺς διαταραχθέντι μικρὰ τε A. C. 1349
τῶν ὅσα οἱ ἀνὰ χεῖρας ἦν τηρικαῦτα πεφροντικότε τάχιστα ἐς Imp. Io. Can-
Βυζάντιον ἐδόκει τῶν ἀναγκαίων πορεύεσθαι, οὐ τοσοῦτον συ- B
στάσεως ἕνεκα τῶν καινοφωνιῶν, ὅσον τοῦ μὴ θορόβους ἐντεῦ-
θεν ἐπιχωριάζειν τῇ μεγίστῃ πόλει τῶν Βυζαντιῶν. ἀφῆμην δ' ἔ-
10 ἔργον ἦν οὐδὲν οὐδενὸς προϊστάμενον, ἢ ξὺν γε τῷ πατριάρχῃ
διήλεξεν πρὸς με πεποιημένοις πείθειν πειρᾶσθαι, μακρᾷ τινι
θύοιτι σιωπῇ, μηδαμῇ ταῖς τῆς ἀτόπου φάλαγγος καινοφωνίαις
συχρὰ διαλοιδουρούμενον μακρὰν παρέχειν ῥοπήν, οἷς αὐτοὺς δια-
σύρειν καὶ ὅλαις ταρῦνται γλώτταις καὶ χεῖλεσιν ἐλευθέρους C
15 ἔρωσ μακρός. (I.) Ὡς δὲ πολλῶν ἐκεῖ φύντων ἀντιπάλων λό-
γων μάταια λέγων καὶ βλασφημιῶν ὁ πατριάρχης ὑφ' ἡμῶν
ἠέλεγετο προφανῶς, οὐ μόνον ὅτι πλῆθος θεοτήτων ἀπειράκις
ἀπειρώς ὑφαιμένον τῆς θείας οὐσίας, ἀκρίστον μὲν, ὄρουτῶν δὲ
καὶ ἀνοουίων, δοξάζειν ἐδόκει ξὺν γε τῷ Παλαμᾷ, ἀλλὰ καὶ ὧν
20 ἰδίᾳ τοὺς μὲν εἰωθότας ἐπ' ἐκκλησίας ἄνωθεν τριαδικοὺς τῶν D
ἁγίων ἄδεσθαι ἕμνονος ἐς τὰφανές ἐρῆφθαι κατεδικάζειν, ἔξου-
σίαν βουλομένοις πυρὶ καὶ θαλάττῃ χαρίζεσθαι παρεχόμενος· αὐ-
τὸς δ' οἰκίους ἕρτι πεποιηκῶς, ἀτόπου φάναι γαστροὺς ἔκγονα
βλάσφημα, τούτους ἀντ' ἐκείνων προσέταξεν ἄδεσθαι· ἐν οἷς

gotiis, quae plurima et civilibus curis plena prae manibus tunc erant, Byzantium advolet, eorum gloriam in extremum discrimen adductam defensurus. His alia addunt proposito suo consentanea, atque ea praesertim, quae diris criminibus in me confictis non carebant. (IX.) Ille, statim ut haec audivit, perturbatus, iis, quae tum instabant, parvi factis, necesse esse duxit Byzantium venire quam celerrime, non tam ad confirmandas opiniones novas, quam ne inde turbae in maxima imperii urbe existerent. Ubi adventit, nihil ei ex omnibus prius fuit, quam ut mecum ipse et patriarcha colloquuti consentirent mihi persuadere altum ut silentium voverem, ac ne insanæ cohortis opiniones identidem vellicans magno adiumento essem iis, quibus istos carpere, linguisque acerrimis et ore libero insectari, magna voluptas esset. (X.) Postquam autem, multis illic disputationibus habitis, vana et impia dicere patriarcham luculenter ostendimus, non solum quia ille multitudinem divinitatum infinite infinitis substantia divina inferiorum, increatarum quidem, at visibilium, et substantia carentium, statuere cum Palama videbatur, sed etiam quod sanctorum hymnos de Trinitate, iam inde antiquitus cantari in ecclesia solitos, privata ipse auctoritate tenebris damnaverat, data volenti cuique licentia eos in ignem aut in mare proiciendis; suos vero proprios, quos nuper condidisset, stolidi, ut ita dicam, ventris foetus impios, illorum loco cantari iusserat; in quibus hoc inter caetera

- A. M. 6356 *τά τε ἄλλα γράφων ἦν καὶ ὡς οὐ τὴν οὐσίαν χρεῖον, ἀλλ' ἀνο-*
 Ind. 1 *σίον τινα καθ' αὐτὴν λέγειν ἐνέργειαν εἶναι κυρίως θεόν· θεοὶ*
δὲ καὶ τὴν οὐσίαν, συγχωροῦντος ἴσως τοῦ ἀνθρωπίνου πόθου
κατὰ τὸ ἀνάλογον, ὡσπερ καὶ ἄνθρωποι κατὰ χάριν υἱοὶ κα-
λοῦνται θεοῦ καὶ θεοί· καὶ τὸ τοῦ συμπεράσματος σκοπιμώτα-
τον, μὴ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν τῆς οὐσίας ἐκείνην ἀπεξόχως
ἐνέργειαν ἐκ τῆς παρθένου καὶ θεοτόκου σεσαρκῶσθαι Μαρίας
ἀμέθεκτον γὰρ εἶναι καὶ ἀνεπίστροφον τελῶς τῶν κατὰ γῆν τῆν
 F *οὐσίαν ἐκείνην, ἐν τοῖς ἄνω που τόποις ὀριζομένην· πολλῶν οὖν*
ἐκεῖ ἑνόντων, ὡς εἴρηται, καὶ ποικίλων ἕξ ἀντιπάλου λόγων, καὶ
μικροῦ τῆς ὅλης ἐκείνης ἐνταυθοῖ καινοτομηθείσης νυκτὸς, ἐπὶ
μὴ τὰ τῆς ὑποθέσεως ἄλλως ἠρεμήσειν ὁ βασιλεὺς ξυνηνθεί, Ἰσι-
δώρου μὲν ἐκείνου τοὺς νέους κανόνας ἀφινείας δοθῆναι προσ-
τετάχει πυρί· παρῆρσιάζεσθαι δ' αὖθις τοὺς εἰσθότους ἐκ πα-
 P. 522 *λαιοῦ. τούτων δ' οὕτω συντεταγμένων καὶ συμφωνημένων,*
τράπεζα πολυτελὴς ἡμῖν παρεκομίζετο, σημεῖον ὁμοφροσύνης.
καὶ συνεστιασθέντες οὕτω τοῖς βασιλεῦσιν ἀνέστημεν, ἐλπίσαντες
ἐς τὴν ὑστερίαν καὶ βασιλικοῖς κυριωθήσεσθαι γράμμασι τὰ
συμφωνηθέντα, ὡς μὴ ἀμφίβολα τὰ γιγνόμενα εἴη ταῖς ἀπαν-
ταχῇ θαλάττης καὶ γῆς ὑπὲρ τῶν πατρίων τῆς εὐσεβείας δογμα-
 V. 422 *των ἀντεχομέναις θεοῦ ἐκκλησίαις. (I.A.) Ἄλλ' οὐκ εἰς μακρὰν*
τὰ τῆς συμφωνίας ἐκείνης οὐδὲ πᾶσιν ἤρρεσκε τοῖς ἐκ τῆς ἀντι-
κειμένης φαιρίας βέβαια παραμένειν· ἀλλ' ἀνάγκη προσῆγον
τῷ βασιλεῖ, μετὰπεμπτον καὶ Παλαμᾶν ἐς τὴν τῶν δεδογμένων

scriptum ab eo erat, non substantiam, sed quandam substantiae expertem per se energiam Deum proprie dici debere: positione tamen, etiam ipsam substantiam; humano fortasse desiderio permittente; nempe analogice, quemadmodum et homines filii Dei et Dii per gratiam vocantur: et, quae conclusionis summa erat, non substantiam, sed illam a substantia abecissam energiam, carnem a Virgine Dei genitrice Maria accepisse; eiusmodi quippe esse substantiam ipsam, ut participari non posset, et ab rerum terrestrium cura prorsus aliena esset, alicubi scilicet in superioribus locis constitutam: multis itaque illic, ut diximus, variisque disputationibus habitis, et tota ferme illa nocte ibi consumpta, imperator, ubi controversiam illam non aliter finitum iri intellexit, Isidori illius novos Canones igne deleri, ac loquendi libertatem recipere eos, qui antea habuissent, iussit. His ita ordinatis et omnium assensu comprobatis, sumptuosa nobis mensa, signum concordiae, apposita est. Ac sic una cum imperatoribus epulatis surreximus, sperantes principis edicto confirmatum iri postridie ea, de quibus convenerat; ne ab ecclesiis Dei, ubique maris et terrarum patria religionis dogmata defendentibus, vocarentur in dubium ea, quae tum fiebant. (XI.) At petum illud nec diu, nec iis omnibus, qui contrariae factionis erant, ratum esse placuit. Enimvero necessitatem imperatori adhibuere, ipsam quoque Palamam arcescendi, ad consultandum de iis rebus, quae decretae essent;

ποιῆσθαι βουλὴν, μὴ θόρυβον, ὡς περιφρονοῦμενος, ἐπιὼν ἀνα- A. C. 1348
 φλέξῃ, τὴν τοῦ μύθου τοῦ Ἀττικοῦ μιμούμενος Ἔριν ἐκείνην, Imp. Io. Can-
 ἦν τῷ τετρατάδει τοῦ μήλου μεγίστην πάλαι φασὶν ὑφάναι στά- tacuz. 2
 σως φλόγα καὶ μάχην τῷ τῶν θεῶν συνεδρίῳ, ὅτι μὴ ἐς τὴν C
 5 κοινὴν ἐκείνην τῶν τῆς Θείδος γάμων τράπεζαν ἐσεκλήθη καὶ
 αὕτη. διὰ δὲ ταῦτα μετάπεμπος ἐκ Διδυμοτελίου καὶ Παλαμῆς
 ἐς Βυζάντιον τάχιστα γίνεται. καὶ ἵνα τὰν μέσω τοῦ φορτικοῦ
 χάρον παρέλθω, πρὸς τοὺς κατ' ἐμοῦ καὶ αὐτὸς ὁμοίως, μῦλλον
 δ' εἰπεῖν οἰκειότερον κατὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων, πολέ-
 10 μους ὀπλίζεται. καὶ ἐπειδὴ τὸν ἀγῶνα θυμοῦ καὶ κενοδοξίας D
 πλέων εἰσθεὶ μακρῶς, ἐμοῦ μηδένα πάρεδρον ἔχοντος σύμμαχον,
 πλὴν μόνου Θεοῦ, καθάπερ καὶ ἐς τοὺς πρότερον διαλόγους, αὐ-
 τὸς πρὸς γε τοῖς ἄλλοις καὶ αὐτὸν βασιλεῖα, τὸ τῆς ἰσχύος κεφάλαιον,
 15 κρᾶτιστον εἶχε σύμμαχον. ἢ μὲν οὖν ἐμοὶ τε καὶ κείνοις ἐν
 προσιμοῖς λελάληται, μηδεμιᾶς ἐς τὴν παροῦσαν ἀφήγησιν ἔχοντα
 χρείαν ἀνάγκην, σιωπῇ παρατρέχειν κεκοίκαμεν δεῖν. τὰ δ' ἐφε- E
 ξῆς εἶχεν οὕτω. (IB.) Μὴ χρεῖαν ἔφασκον ἔγωγε εἶναι δευτέρων
 εἶτι διαλόγων καὶ κρότων ἀπὸ γλώττης μαχίμων ἐμοὶ, εἰ βέβαιαι
 μένουσιν αἱ τῆς προτέρας ἐκείνης διαλέξεως καταστάσεις. εἰ δ'
 20 ἐκείνα παντάπῃσι λελυται καὶ ἐς τοὺς λήθης ἔρρηπται ῥύακας,
 οὐδ' οὕτω μοι πάλιν δευτέρων δεῖ συζητήσεων τε καὶ ἀποδείξεων.
 ἢ γὰρ ἢ πρὸ βραχέως βασιλεῖ τε καὶ πατριάρχῃ δέδοκται, νῦν F
 ἀραγνῶν λελυται τρόπον, πῶς ἂν οἶα καὶ Παλαμῆ περι τῶν

ne is tumultum, velut despectus, interventu suo excitaret, illam fabula At-
 tica decantatam Discordiam imitaturus, quae pomi prodigio maximam sedi-
 tionis flammam et pugnam in concilio Deorum ideo olim accendisse dicitur,
 quia ad commune illud et nuptiale Thetidis convivium vocata haud fuisset.
 Quamobrem Didymoticho accessitus Byzantium accurrit et Palamas. At-
 que ut fastidii vitandi causa ea omittam, quae interiecto tempore accide-
 runt, accingit etiam ille se ad bellum mihi, immo (ut congruentius loquar)
 sacris ecclesiae dogmatis inferendum. Cumque in certamen descendisset,
 ingentem spiritum et magnam arrogantiam prae se ferens, ego quidem ne-
 minem habebam, qui mihi adesset ac succurreret, Deo excepto, sicut nec
 in illa disputatione, quae habita triduo ante fuerat; iste autem, praeter
 caeteros, ipsum quoque imperatorem, in quo summa roboris erat, acerrim-
 um habebat propugnatorem. Quae igitur ego et illi praefati sumus, ea,
 quia ad praesentem narrationem non necessario pertinent, silentio praeter-
 mittenda iudico. Quae vero sequuta sunt, ea fuerunt eiusmodi. (XII.) Ne-
 gabam mihi opus esse altera disputatione et pugnacis linguae strepitu, si
 stabilia manerent ea, quae priori disputatione constituta fuissent. Sin illa
 omnino abolita et oblivionis fluctibus mersa essent, ne sic quidem mihi no-
 vis quaestionibus argumentationibusve opus esse. Si enim quae paulo ante
 imperatori et patriarchae placuerant, ea nunc velut telae aranearum soluta
 sunt, quomodo ea, quae Palamas iisdem de rebus statuet, sincera nec am-

- A. M. 6856 *αὐτῶν πεπραΐζεται, πιστά τε καὶ ἀναμφισβητήτως ἡμῖν ἔχοντα*
 Ind. f *φανείη, εἰ ἄρα καὶ αὐτός μοι ξυμφωνεῖν ἐπαγγέλλοιτο, πρὸς ἃ δὴ*
καὶ πειθομένους ὑμῖν ἐχρώμην, τῷ μεγέθει τῆς ἀξίας πλείστον
ὑμῶν λειπόμενος, καὶ ἅμα τῇ τῶν τρόπων αἰδοῖ καὶ σεμνότητι
πολὺ τὸ ἐνδεές τε καὶ ὑφειμένον ἐκ πολλῶν πολλάκις ἐνδεδειχώς; 5
- P. 523 (IG.) *Πρὸς ἄπερ ὁ Παλαμᾶς, „οὐδ’ ἐμοί”, φησί, „διαλέξω δὲ*
καὶ κριτηρίων ἄλλων, ἅπαξ εἰληφότε τὰ πρὸς δικαίωσιν καὶ ἀσφά-
λειαν ἔγγραφα τῶν ἐμοὶ λαληθέντων ὁπῶσποτε πρὸς Ἰωάννου
τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν τότε συνεδρευόντων ἐπισκόπων ἐκείνη
ψηφίσματα.” πρὸς ἄπερ ἐμοὶ τοιάνδε ποιῆσθαι τὴν ὑποφορὰν 10
ξυνέπιπτεν. „εἰ μὲν δὴ καὶ μέχρι καὶ ἐς τέλος ὑπὸ τοῦ δεδρακότος
 B *ἐκείνου τὸ κῦρος εἶχεν ἐκεῖνα, καὶ μὴ οὐκ εἰς μακρὰν ἐτέροις δια-*
σέσεισται τε καὶ βάθρων ἀναμεμόχλευται στεφρότεροις γράμμασι
καὶ ψηφίσμασι, σοὶ μὲν ἴσως, εἰ καὶ μὴ τῇ ἀληθείᾳ, τὸ παρά-
παν εἶχε τὸ εὐλογον. εἰ δ’ αὐτῷ γε δῆπου τῷ δεδρακότι, μετὰ 15
πλειόνων ἢ πρότερον αὐθις τῶν ἐπισκόπων συσκευασμένῳ, καὶ τὸ
ἐν τοῖς ψηφίσμασιν ἐκείνοις πολύχον τῆς ἀτοπίας σαφῶς ξυνω-
 C *ρακότη, πάσαις ῥοπαῖς τῆς ψυχῆς γράμματι γράμμα, καὶ ψηφί-*
σματι ψήφισμα, περισκεμμένοις τε καὶ νομίμοις τὰ λίαν ἀπερί-
σκεπτά τε καὶ μηδαμῇ ποτε νόμιμα, τελῶς ἀνέτρεπέ τε καὶ ἅμα 20
συνγγνώμην τῆς ἀγνοίας ἐξ ἡμῶν τε καὶ ὅσοι τῆς ὁρθῆς οὐκ ἐξέστη-
σαν δόξης ὁμοίως οὐκ ἡμέλει ζητῶν, ποῦ δίκαιον τὸ τῆς ἀληθείας
παραδραμόντας φῶς τῷ τῆς κακίας ἐκόντας πλανᾶσθαι σκότῳ;”
- V. 423 (IA.) *„Ἄλλ’ ἐμοιγε τὰ πρὶν βεβαιότερα τῶν ὑστέρων δοκεῖ γραμ-*
 15. *αὐτῷ em. Boiv. pro αὐτό.*

biguae fidei esse videbuntur, si forte concessurum se mihi illa promiserit, de quibus vos antea mihi assensistis; cum ipse dignitatis amplitudine vobis multum inferior sit; honestate autem et morum gravitate longe abesse, longe superari sese a vobis, saepe et multis argumentis ostenderit! (XIII.) Ad haec Palamas, „nec mihi”, inquit, „allis disputationibus opus est, aliisve iudiciis, cum ad eorum, quae quoquomodo dixi, probationem confirmationemque scripta impetraverim decreta a Ioanne patriarcha et ab his, qui cum illo tunc sedebant, episcopis.” Ego vero haec subieci. „Si ea decreta is, qui fecerat, ad extremum rata habuisset, si non eadem paulo post firmioribus aliis scriptis ac decretis labefactata et funditus convulsa fuissent, tibi quidem fortasse, etsi non veritati, probabilis ratio suffragaretur. Quod si ipse qui fecerat, re coram episcopis pluribus, quam quot antea convenerant, denuo examinata, et multiplici decretorum illorum vitio perspecto, omni studio in id incubuit, ut et scriptum scripto, et decretum decreto, circumspectisque et legitimis constitutionibus inconsideratas et minime legitimas prorsus rescinderet; si ignorantiae suae veniam cum a vobis, tum ab his omnibus, qui a vera opinione haud recesserant, petere non dubitavit; quid iam causae est, cur, veritatis lumine omissa, in tenebris erroris palari libeat?” (XIV.) „At mihi priora decreta videntur esse posterio-

μάτων εἶναι," φησὶν ὁ βασιλεὺς, τὸν λόγον διαδεξάμενος καὶ σύμ- A. C. 1348
μαχος τῷ Παλαμῷ θερμοῦς ἀποροῦντι γινόμενος. „εἰ γὰρ ἂ κατέ- Imp. Io. Cau-
λυσσα, φησὶν ὁ ἀπόστολος, πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαν- D
τὸν συνίστημι." πρὸς ὃν ἐμοὶ τοιαῦδε, πρὶν εἰς ἑτέρας ἐμβεβλη-
5 εἶναι τῶν ἀντιρρήσεων, ἀνδιστῶν τετύχηκε τοῖς λεχθεῖσιν ἐπι-
χειρήματι. „εἰ παραβάτην αὐτὸν ἐθέλοι τις κρίνειν, ὡ βασιλεῦ,
αἶε θρανόμενον αὐτὸν ὑφ' αὐτοῦ, πολλὴν ἐμοὶ καὶ οὕτω φημι
τὸ εἶδος παρέχει τὴν συμμαχίαν. συγκαταλύονται γὰρ αὐτῷ μετὰ
τῶν ὑστερον ἐν γέ τῳ τρόπῳ καὶ τὰ πρὶν ἐκεῖνα ψηφίσματα, εἰ E
10 μὴ τυραννολή τὴν ἀλήθειαν ἀντιπνέον ἀμγγέπη τὸ ψεῦδος, ἀλλὰ
πηγὴ δικαιοσύνης ἐπιχωριάζουσα λαμπρῶς τὸ δέον χορηγοίη
ταῖς τὰ τοιαῦτα κρίνειν καὶ ῥύθμιζεν προθυμουμένους γλώτταις·
καὶ μακρῶν διὰ ταῦτ' ἐν βραχεὶ πραγμάτων ἀπηλλαγμένοις νῦα
τῆμερον συγκροτεσθῶ δικαστήρια περὶ τῶν τοῦ Παλαμῷ παμ-
15 πόλλων τε καὶ ποικίλων ἐξ ὑπαρχῆς καινοφρωνιῶν. εἰ δὲ πολύτρο-
πον τὸ τῆς λήθης καὶ τῆς ἀγνοίας νόσημα, ταῖς τῶν ἀνθρώπων F
ἐνόησαστεῦον διανοίαις, παρέλκοι τὸν ἡγεμόνα λογισμὸν ὡς τὰ
πολλὰ πρὸς ἀπάτης κρημονοῦς ἐκ προοιμιῶν· τοῦ δὲ χρόνου μετὰ
τῆς πείρας τὰ πεπραγμένα γυμνάζοντος, τὸ ἀληθείας ἀνακα-
20 θάφεται κράτος καὶ τὰ νέφη τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης ἐκ
μίσου λαμπρῶς ἐλαύνεται, οὐκ ἂν εἴη τῶν ἀπεικότων τουτὶ καὶ
ἅμα τῶν εἰθισμένων ὡς πορῆωτάτω βυδίζον τρόπων, εἰ καὶ πα-
τριάρχην τ' ἀληθῆς ἡγνοηκότου πρότερον, διὰ τὴν τῆς σαφηνείας P. 524
τῶν γεγραμμένων ἐπίκρουσιν, ἐπιούσα μετὰ τῆς ἄρμοττούσης πεί-
25 ρας ἢ τὰ δριώμενα ξὺν χρόνῳ γυμνάζουσα γνώσις ἐπηνώρθου τε
ribus firmiora." excipit imperator, Palamae haesitantis defensor acer et fer-
vidus. „Si enim quae destruxi (inquit Apostolus) iterum haec aedifico, prae-
varicatore me constituo." Quem ego, antequam ad alias responsiones trans-
iret, sic contra argumentatus sum. „Si quis eo se praevaricatore velit iu-
dicare, o imperator, quod ipse a semet ipso violatus fuerit, multum mihi vel
sic quoque (ausim dicere) probabilis ratio patrocinator. Solvuntur quippe
ab eo una utique ratione, simul cum posterioribus, etiam priora illa de-
creta, si veritatem contrario flatu haud opprimat mendacium: si fons iusti-
tiae adsit, unde il, qui haec aestimare et apte definire cupiunt, aequam
sententiam facile hauriant. Ita, brevi tempore magnis negotiis liberati,
nova hodie iudicia de multis et variis Palamae commentis de integro con-
stituamus. Sin oblivio et ignorantia, quod morbi genus multiplex est, ho-
minum animis penitus insidentes, moderatricem rationem initio plerumque
in erroris praecipitia trahunt, tempore autem et experientia id quod actum
sit corrigentibus, veritatis vis illustratur, mendacique et erroris nubila
plane e medio pelluntur, mirum haud fuerit, nec ab usitato more longis-
sime abeat, si patriarcham, qui initio, quod ea quae scripta erant obscu-
riora essent, veritatem non viderat, subsequens experientia et rerum cog-
nitio (quae ope temporis corrigit ea, quae acta sunt) lapsam erexerit, et

A. M. 6856 καὶ οἷς ἐμμένων χρεῶν ἐδίδασκε δόγμασι τε καὶ γραμμασιν. ἔπειτα
 Ind. 1 εἰ τοῖς προτέροις καθάπαξ τῶν ὅσα πράττεται κᾶσι τὴν τοῦ δι-
 καίου δίδως ῥοπήν, ὅρα μὴ καθ' ἑαυτοῦ τὴν ψῆφον ἐγείρης τῶν
 Βνόμων τῶν σὺν, καὶ ταῖς ἰδίαις δίκαις γένη περιπετής ἐν βρα-
 χεῖ. οἱ γὰρ ἐκεῖνα τὰ πρῶτα τοῦ Παλαμῦ βεβαιώσαντες ἐπισκο-
 ποι γραμματα, οὗτοι καὶ κατὰ πάντων Ῥωμαίων ἐγγράφους ἐξή-
 νεγκαν τόμους καὶ πολύτροπά τινα τὰ ψηφίσματα· δι' ὧν τῷ
 αἰωνίῳ πυρὶ παρέπεμψαν, εἴ τινες εἴεν, οἷς πρὸς βουλήσειως εἴη
 τὸν Καντακουζηνόν σε βασιλέα τε δέχεσθαι καὶ Χριστιανὸν ἀπο-
 καλεῖν· ἐν ὑστέροις δ' ἀπόντων αὐτῶν ἐγκρατῆ γεγονότα τῶν 10
 C βασιλείων σκήπτρων καὶ θρόνων ὅλαις ἀνηγόρευον βασιλέα φε-
 ναῖς, μικρὰ τῶν οικείων ἐκείνων ἄρων φροντίσαντες. εἰ οὖν τὰ
 πρότερα, κατὰ τὰς σὰς δίκας, τῶν ἐπισκόπων ψηφίσματα κᾶν-
 ταῦθα κρατοῖη καὶ βεβαιότερα τῶν ὑστέρων εἴη, ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν
 εἶπομι· σὺ δ' αὐτὸς ἀῤῥεπῶς δίδαξον, ὅπη χωρεῖ τὰ τῆς κατα-15
 δίκης περιφανῶς. δυοῖν γὰρ ἔποιτ' ἂν θύτερον, εἰ πηγὴ δικαιο-
 σύνης προτανεύει τοὺς τῆς δίκης ῥύακας. ἢ γὰρ κᾶνταῦθα προ-
 D τιμότερ' ἂν θείημεν τὰ πρῶτα, κατὰ τὴν σὴν ἐπ' ἐκείνοις κρισῶ
 καὶ βεβαιούται λοιπὸν ὁ κατὰ Ῥωμαίων ἐκφωνούμενος ἐκεῖθεν
 ἀναθεματισμὸς διὰ σέ, καὶ ἕμα λύεται σοι τὸ τῆς βασιλείας ἰσχυ-20
 ρὸν ἐν βραχεῖ σὺν τῇ εὐσεβείᾳ· ἢ τῶν προτέρων ἀθετουμένων,
 διὰ τὸ τῆς συναρπαγῆς καὶ τῆς ἀπάτης ἔγκλημα, σοὶ μὲν κερϋ-
 ται τὸ τῆς βασιλείας κρᾶτος ἐς τὸ ἀθῶον μετὰ τῆς εὐσεβείας·
 λύνονται δ' αἱ τοῦ Παλαμῦ καινοφωνίαι, καθάπερ ὁ τῆς Χαλά-

3. διδως Bolv. pro διδωσι.

quibus inhaerendum esset dogmatis praescriptisque docuerit. Iam vero, si
 iis prorsus omnibus iustitiae robur tribuis, quae prius acta fuerint, cave
 ne legum tuarum suffragia in te ipsum veritas, et propria sententia statim
 ipse tenearis. Qui enim episcopi priora illa Palamae scripta confirmarunt,
 ii etiam scriptos Tomos et varia in omnes Romanos edidere decreta, per
 quae sempiterno igni devovebantur, si qui essent, quibus Cantacuzenum (te
 ipsum scilicet) et imperatorem agnosci, et Christianum appellari placeret:
 iidemque te postmodum, cum invitis iis sceptro et solio potitus esses, im-
 peratorem una voce, suis illis execrationibus parvi factis, renunciarunt. Si
 igitur, ut tu statuisti, priora episcoporum decreta etiam hic valeant, et po-
 sterioribus firmiter sint, ego quidem nolim dicere; tu vero ipse haud da-
 bius doceto nos, quorsum illa interdicta aperte evadant. Duorum enim al-
 terum sequatur necesse est, si iudicium feramus ex ipso iustitiae fonte de-
 rivatum. Quippe aut hic quoque potiora habebimus ea, quae priora sunt,
 sequenti tuum de aliis illis iudicium; atque ita confirmabitur demum anathe-
 matismus in Romanos tui odio inde pronunciatum, et simul auctoritatis tuae
 robur cum verae pietatis laude evanescet; aut iis, quae priora sunt, nibili
 factis, propter obreptionis et fraudis crimen, tibi quidem imperatoria au-
 ctoritas et pietatis laus illibata asseritur; Palamae autem commenta, ve-

της πόργος συνάπτεται δὲ τὰ διεστώτα τῆς ἐκκλησίας μέρη πρὸς Ἀ. C. 1848
 ὁμότιον καὶ εἰρήνην. εἰ δ' αὐθεντικῶς οὕτως ἐκεῖ μὲν τὴν Imp. lo. Can-
 νικὴν τοῖς προτέροις δίδως, ἐνταυθοῖ δὲ τοῖς ὑστέροις, τυραννίς E
 τὸ πρῶγμα καὶ κανόνας πάντας ὑπερβαῖνον θείους καὶ ἀνθρωπί- V. 424
 5 νους. καὶ εἰ φοβερὸν σοι τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος νο-
 μίεται, ὦρα σοι λοιπὸν ἐκλογίξῃσθαι τοὺς ἐντεῦθεν φόβους,
 ὅποιοι καὶ ὅσοι, παιδῶν τε ἔχοντι καὶ πλείστην συγγένειαν, καὶ F
 πρὸ γε πάντων ψυχὴν καὶ σῶμα· ὣν τῇ μὲν τὰ ἐκεῖ δεδίδται
 κολαστήριον, τῷ δὲ μυχλοῖς ὑποκεῖσθαι καὶ ποικίλοις συμπύττει
 10 νοσήμασι." (I.E.) Τῶν δὲ παρακαθημένων κολάκων ἐνός τινος
 τὴν ἐμὴν τῷ ἀγκῶνι πλευρῶν συμπιλῆσαντός τε καὶ ἀντεπόν-
 τος, ὡς τὰ ἥδιστα λέγειν χρειὼν βασιλεῦσι, μακρῶ κινήθεις καὶ
 ὑπερζῆσας τῷ ζήλῳ κολακείαν τε ἐνεκάλουν ἐκείνῳ καὶ σμικρο-
 λογίαν ψυχῆς, καὶ ὅσα τούτοις ἔποιτ' ἄν. σιγῆς τοίνυν γενομέ- P. 525
 15 τῆς ἐν τούτοις, καὶ μηδὲν ἔχων ὁ Παλαμῦς ἀντιφθέρησθαι,
 μαρτυρίας ἤξιον συγχορηθῆναι παράγειν γραφικὰς εἰς ἐκδίκησιν
 τῶν αὐτοῦ καινοφρωνίων. ἐμοῦ δ' ἀποτρεπομένου καὶ τὴν τῆς
 τοιαύτης ὁμοιότητα πρὸς Ἄρειον καὶ Σαβέλλιον καὶ Νεστόριον,
 καὶ ὅσοι τὰς οἰκείας αἰρέσεις ἐκ τῶν θείων γραφῶν κακοτρόπως
 20 σουνιστῶν ἐπεχειροῦν, ἀνάγοντος, ὁ σύλλογος ἡμῶν διελύετο. ἐπεὶ
 δ' ἐκεῖθεν μακρὸν ἐπιπολύζοντα βλέπειν ἐπήμι μοι τὸν τῆς κακο- B
 δοξίας θόρυβον, ὡραν δ' ἀνύειν τὸ *** μὴ τὴν ἔμπρακτόν σφισι

18. τοιαύτης] ἐπιχειρήσεως vel ἀξιώσεως add. Boiv. 22. In mg.
 progr. Par. legitur: ἐξεκόπη ἐν τῷ παλαιῷ διάστημα στίχων 1 ἢ 1β.

lati Chalanes turris, evertuntur; ecclesiae vero partes disiunctae concordia
 et pace sociantur. Sin adeo imperiosus victoriam tribuis, illic quidem prio-
 ribus decretis, hic autem posterioribus, tyrannicum profecto illud est et
 legibus omnibus tam divinis quam humanis contrarium. Si igitur terribile
 esse existimas in manus Dei viventis incidere, iam oportet reputes, quae
 et qualia inde pericula impendeant, liberos habenti numerosamque cogna-
 tionem, et quod praecipuum est, animam et corpus; ex quibus haec me-
 tuunt supplicia sempiterna, illud infinitis variisque morbis obnoxium est."
 (XV.) Cum autem assidentium adulatorum unus cubito meum latum pres-
 sisset, et placencia principibus dici oportere monuisset, magno tum zelo
 percitus et effervescens adulationem illi et pusillum animum obieci, et quae-
 canque his consequentia sunt. Silentio ibi facto, Palamas, qui nihil pote-
 rat reponere, postulare coepit, ut permitteretur sibi, ad suarum opinio-
 num confirmationem ex Scripturis testimonia producere. Repudiante me,
 atque exempla afferente Arii, Sabellii, Nestorii, eorumque omnium, qui
 suas opiniones ex sacris Scripturis perperam confirmare instituisent, coe-
 tus dimissus est. Caeterum ego, quia errorem grassari et tumultum inde
 magnam existere videbam, tempus autem perficiendi *** opem ipsis effica-

A. M. 6856 παρέχειν ἐδύνατο συμμαχίαν. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρό-
Ind. 1 πον· καὶ ὁ χειμῶν ἐν τούτοις ἐτελεύτα.

C 5. Ἄρτι δὲ τοῦ ἡλίου περὶ τροπᾶς γενομένου τὰς ἰσημερι-
νάς, καὶ τοῦ κριοῦ τοῖς μακροῖς κέρασι τὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ θύρας
ἐς τὸ τῆς ἡμέρας εὖρος λαμπρῶς διανοιγόντος, πρέσβεις πρὸς⁵
τὸν Τριβαλλὸν ὁ βασιλεὺς ἀπεστάλκει, τοὺς ὄρκους καὶ τὰς συν-
θήκας ἀναμνησκόντας καὶ τὴν ἐκείθεν ἐλέγχοντας παρέμβασι.
ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος φρόνημα μέγιστον ἐκ τῶν συνεχῶν τροπαίων ἀνι-
ληφῶς ἄπρακτον ἀπιέναι εὐθὺς ἐκέλευε τὴν πρεσβείαν, ἄρας ὁ
βασιλεὺς ἐξῆι τοῦ Βυζαντίου, μεσοῦντος ἤδη τοῦ ἤρος, στρατο-¹⁰

D λογήσων τε ἐκ τῆς Θράκης τὴν ἐνυπάρχουσαν δύναμιν κατ' ἐκεί-
νου καὶ τὸν φίλον Ἀμοῦρ ἐξ Ἀσίας μεταπεμψόμενος μετὰ δυ-
νάμειον Περσικῶν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἑβδομαῖος ἐς Διδυμότι-
χον ἀφικνεῖται. (B.) Τῷ δ' Ἀμοῦρ ἠθροικότε πλείστον ὄμιλον
πεζικῶν τε καὶ ἵππικῶν δυνάμειον ἔθοξε, πρὶν ἐς Θράκην καὶ¹⁵

V. 425 Μακεδονίαν διαβαίνειν, ἄκοντι διαπράξασθαι καὶ πρόδροίον ἐξε-
λεῖν, εἰ δύναίτο, τὸ ἐν Σμύρνῃ φρούριον τῶν Λατίνων, ὡς μὴ
ὄρφανὴν ἀπιόντος αὐτοῦ καταλειμμένην τὴν πάτριον γῆν συχρᾶ
κατατρέχοντες οὗτοι ληΐζωνται τε καὶ τὰ ἔσχατα δρῶντες φαί-

P. 526 νωνται τῶν δεινῶν. τὴν γὰρ Λατινικὴν ὄφρον οὐδέποτε ἠρεμή-²⁰
σειν ἤλπισεν ἐν ἔροισι μείναι, καιρὸν ἐξίεναι καὶ κατατρέχειν ἔχου-
σαν. ὅθεν προσελάσας προὔκαλεῖτο πρὸς πόλεμον. οἱ δὲ παρα-
χρῆμα τὰς πανοπλίαι ἀναλαβόντες εἰς μάχην ἐξήρσαν, οὐχ ἦτιον

2. ἐτελεύτα.] Ad hunc locum in mg. eiusdem apogr. haec annotata
sunt: μετέπειτα τοῦ πρωτογράφου τὸ ἡμῶν, καὶ ἐξ ἑτέρου μέρους
ἄπαν τὸ φύλλον εὐρέθη ἀγράμματον.

cem afferre non potuit. Et haec quidem ita se habuerunt; ac hiems in
his exiit.

6. Cum sol aequinoctialem flexum attigisset, et anni portas, ad expli-
candum latius diem, longis cornibus Arias aperiret, legatos imperator ad
Triballum misit, qui foederum ac pactionum commonefacerent et fidei vio-
latae arguerent. Verum is, quia continuae victoriae maximos illi spiritus
attulerant, irritam legationem facessere statim iussit. Itaque imperator By-
zantio egressus, medio iam vere, tum ut copias, quae in Thracia erant,
adversus istum cogeret, tum ut amicum Amurium et vires cum eo Persicas
ex Asia arcesseret, septimo post die Didymotichum pervenit. (II.) Amu-
rius, maxima peditumque coacta multitudine, constituit, antequam
in Thraciam ac Macedoniam transiret, vi expugnare et funditus excindere,
si posset, castellum illud, quod Latini Smyrnae habebant; ne il patriam, quae
istis abeunte orba relinqueretur, crebris iucursionibus vastantes, gravissi-
ma quaeque perpetrarent. Latinam enim arrogantiam praevidebat non tem-
peraturam sibi esse, sic ut oblata semel exeundi excurrerendique opportuni-
tate, suis se finibus contineret. Admotis itaque copiis, ad pugnam eos pro-
vocat. Hi statim arreptis armis pugnatum exeunt, viribus non minus quam

τῇ δυνάμει θαρρόυντες, ἢ τῇ τῶν ὄπλων λαμπρότητι. ἐπεὶ δὲ πολὺς τε καὶ πανταχόθεν ὁ τῶν Περσικῶν δυνάμεων ἔρξει πόλε-
 μος, καὶ ἀντιβλέπειν οὐ μάλα ἐδύναντο, ἐπὶ πόδα τε ἀνεχώρουν
 αἰσχυρῶς καὶ τὰς πύλας ἀσφαλισμένοι τοῦ θροῦρου τοῖς ἐκ-
 ββάλοις ἐκ τῶν τειχῶν ἐμάχοντο βέλεσι· δι' ὧν καιρίαν πληγέν-
 τος Ἀμοῦρ, ἐκ τοῦ παραχρῆμα νεκρῶ γενέσθαι ξυμπέπτωκεν.
 ὧν οἱ προσήκοντες ἀνειληφότες τῆς τε μάχης ἀπέχεσθαι τοῖς
 στρατιώταις παρεκελεύοντο καὶ αὐτὸν ἐς τὰ οἴκοι φορούδην ἀπή-
 γον. (Γ.) Τοῦτου δ' οὕτω κειχωρηκός, ἐν λύπαις εἶναι τῷ
 βασιλεῖ ξυνέβαινε, τῆς τε προσδοκωμένης ἐκείθεν Περσικῆς λε-
 μιμένης συμμαχίας καὶ ἕμα φίλου μεγίστην αὐτῷ διὰ βίου
 τρησαντος εὐνοίαν ἰσπερημένην. Ἐν μὲν δὴ τοῦτο τῆς κατὰ Τρι-
 βαλλῶν ἐκστρατείας ἐμποδίων ἐγεγόνει τῷ βασιλεῖ. δεῦτερον δὲ,
 τὸ κατὰ τῶν νεφρῶν ἐνσκήψαν αὐτῷ περὶ τὰς θεινὰς τοῦ ἡλίου
 τροπὰς νόσημα, τὰς τε ἀλγηδόνας δριμύειας ἐπάγον αὐτῷ καὶ
 τὴν τοῦ βαδίζεον ἔποκλέπτον ἐλευθερίαν τε καὶ ῥαστώνην, καὶ
 ἕμα τὰς τῶν λατρῶν ἐπαγγελίας οὐ μάλα τοι πρὸς τὸ εὐέλπι κα-
 θαρῶς ἀθροῦσθαι συγχωροῦν ἐκ τοῦ σόνεγγυς. καὶ τρίτον ἐπὶ
 τοῦτοις, ἢ τῶν ἐν τοῖς Γαλάταιν Λατίνων κατὰ Βυζαντιῶν ἐξ
 οὐδεμιᾶς προφάσεως ἐπανύστασις, ἢ μετὰ τὰς Ὠρίωνος ἐπιτο-
 λῆς εὐδὸς πεπολήται τὰς ἀρχάς· περὶ ἧς μικρὸν ὕστερον προϊόν-
 τις ἐροῦμεν πλατυτέρῃ τῇ γλώττῃ. νῦν δ' ἐκεῖνο ἐπαναλήψομαι.

ζ. Ἄρι τοῦ ἡλίου τὰς θεινὰς τροπὰς παραλλάττοντος; Β
 Περσική τις δύναμις, ἐξ αὐτονομίου καὶ ληστρικῆς ἄλλῃ ἄλλο-
 θεν ἠθροισμένη τροφῆς καὶ διαίτης, ἐς Θράκην ἐξ Ἀσίας πε-

splendore armorum freti. Sed Persicorum militum magna undecunque vi
 ingruente, oculos contra attollere non audent, pedem turpiter referunt, et
 obstructis castelli portis, missilibus ex muro telis pugnare incipiunt: unde
 lethali vulnere accepto, Amurios mortuos repente collabitur. Quem neces-
 sarii sui exceptum, revocatis a pugna militibus, domum reportant. (III.) Is
 cum fuisset huius belli exitus, incidit imperator in luctum, ut qui simul et
 Persicis, quae illinc speraverat, auxiliis destitueretur, et eo, qui singula-
 rem erga se benevolentiam tota vita conservaverat, amico orbaretur. Prima
 ea res fuit, quae imperatoris in Triballos expeditioni obstiterit. Altera mor-
 bus, qui eidem circa solstitium aestivum in renes invasit, dolores acres af-
 ferens, et liberam incedendi facultatem suppressens, ita ut ex medicorum
 promissis spes non admodum laeta aut certa continuo colligeretur. Tertium
 impedimentum accessit, rebellio ab Latinis Galataeis adversus Byzantios
 nullo praetextu coepta; quae ab Orionis ortu statim initium habuit. De ea
 paulum progressi, agemus infra fusiis. Nunc vero inud resorem.

7. Statim post aestivum solstitium Persarum manus, qui alii aliunde
 ex licentia et atrocitate in unum convenerant, trahunt ex Asia in Thra-

- A. M. 6356 *ποιήται τὴν διάβασιν. καὶ ἐπειδήπερ ὅποσα θαλάττης ἑρῆς*
 Ind. 1 *ἑλήρχε χωρία· πῦσι καθάπαξ ἀόικητον εἶναι συνέβαιεν ἐρημίαν*
διὰ γε τὰς συνεχεῖς τῶν ἐχθρῶν ἐφόδους, εἰς ὅσο σχίζεται μοί-
 P. 527 *ρας· καὶ τῶν μὲν ἱππέων ἢ φύλαγξ, εἰς διακοσίους καὶ χίλους*
τὸν ἀριθμὸν ἀναφέρουσα, ἐπὶ τὰ ὅσα περὶ Βιζύνην εἰσι χωρία
τοὺς δρόμους ὅλαις ἤλαυνε ταῖς ἡνίαις· ἢ δὲ πεικῆ δύναμις, ἐκ
δὶς ἑπτακοσίων ἐδζώνων ἀνδρῶν συγκειμένη καὶ αὐτὴ, δυτικαί-
ραν πεποιήται τὴν ὁρμὴν. συνέβαινε γὰρ αὐτῇ τὴν τε Ῥοδόκην
τὸ ὄρος, καὶ ὅσα περὶ Διδυμότειχον οὖσαι τυγχάνουσι πάλαι,
ἐξ ὑπερδεξιῶν ἀφεμένη τὴν ἑφοδὸν ἐφ' ὅσα ἐπέκεινα κεῖται χω-
 V. 426 *ρία ποιῆσθαι· ὧν Ματθαίω τῷ τοῦ βασιλέως υἱῷ τὴν ἐπιτρο-*
βίην, ὡς ἀνωτέρω διελήπται, κεκτημένῳ οὐ μάλαι τοὶ ἀντικτὸν
ἐνομισθῆ κατ' ἐξουσίαν ἀπονητὶ ποιήσουσθαι τὴν τῆς λείας ἐπι-
θεν εἶσαι τοὺς Πέρσας ἀπαγωγὴν. ῥῆδιον δ' ἦκιστα ὄν ἐκ μῆτος
τῆς Γρατιανουπόλεως, ἐν ἣ τούτων τηριακῶτα παρεῖναι ζυγι-
βαινε, στρατὸν τοῖς βαρβάροις ἀντίπαλον παραχρηῖμα συναγα-
γεῖν, ἐκ τῶν ἐνότων τριακοσίους ἱππίας ἀνελήφως, καὶ πεικῆν
τινα φύλαγγα, μεγάλην ἐβράβευσε δι' ἀβάτων χωρίων τῷ δρόμῳ
 C *τὴν ταχύτητα, μὴ λάθῃ φηγοῦσα μετὰ τῆς λείας ἢ ληστρικῆ δύ-*
ναμις. τόπου τοιγαροῦν ἐντυχῶν ἐπιτηδεωότητι, δι' οὗ τὴν ἀνα-
στροφὴν οἱ βάρβαροι δροῦν ἐνομιζοντο, τὴν τε ἐφεδρεῖαν ἐνταῦθα
πεποιήται καὶ τῶν ἐδζώνων ἐνλοὺς προὔπεμπεν εἰς κατασκοπὴν·
ἀφ' ὧν περὶ τὴν λείαν ἀσχολεῖσθαι πόρρω που τῆς στρατοπεδείας
ἔτι τοὺς βαρβάρους ἀκούων ἀριστοποιεῖσθαι μετρίως ἐπέτρεπε
τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ σφισιν οὐκ ἦν εὐμαρὲς ὕδατος εὐπορεῖν,

ciam. Iidem, quia loca omnia mari vicina ob continuas hostium irruptiones vasta et habitatoribus vacua occurrebant, bipartito se distribuunt: et equestri quidem cohors, quae mille et ducentorum equitum erat, in agros Bizynae urbi circumiectos laxis habenis invehitur; pedestris autem, quae ex his septingentis hominibus expeditis constabat, magis occasum versus impressionem facit. Nempe hi, Rhodope monte et oppidia, quae circa Didymotichum sita sunt, ad dextram relictis, in ulteriorem regionem, id est Chalcidicam, irrumpunt, cui, ut supra dictum est, Matthaecus imperatoris filius praecerat. Hic Persas omni licentia et nullo labore praedam inde imposito avortere non tolerandum ratus, cum facile haud esset ex sola Gratianopoli, ubi ipse tum forte versabatur, cogere exercitum debellandis barbaris perem, ex iis qui aderant trecentos equites et pedestrem cohortem sumit; ac ne latronum agmen sese cum praeda subito propriat, magno itineris compendio cursum per invia accelerat. Locum vero opportunum nactus, quo redituri hostes putabantur, suos ibi in insidiis ponit: tum quosdam expeditos speculatum praemittit. Ex quibus cum audivisset, in praeda agenda adhuc occupatos esse barbaros et a castris longe abesse; milites suos modice iubet praudere. At illi, quia non habebant, unde aquam haurirent ad

ὄθεν ὑδρευσαμένους τὴν ἀνάγκην ἔσται παραμυθεῖσθαι τῆς φύ- A. C. 1848
 σεως, ὅσην ἢ τε τοῦ δρόμου ταλαιπωρία καὶ τὸ φλέγον τῆς ὥρας ^{Imp, lo. Cal.-}
 ἤρηναι, αὐτοὶ μὲν περὶ τῶν ὄπλων ἐγίνοντο χρεῖαν, τὸ πολὺ ^{tacuz. 2}
 τῆς ἡμέρας ἄστικοι διακατεργήσαντες. Ματθαῖος δὲ στρατηγῶν
 5 εἰς τάξεις δέηρε τὴν δύναμιν· καὶ τοὺς μὲν ἰππέας ἕς τε τὸ δε-
 ξινὸν καὶ λαῖον διαμερισόμενος κέρας ὑφ' ἡγεμόσι τοῖς ἀρίστοις
 ἕς τὰ τῶν ἄκρων τὸ πεζὸν παρενέβαλε μέσα, ταξιάρχους καὶ αὐτὸ
 παραδοὺς οἷς τὰ πολέμια κρατίστοις εἶναι τετύχηκεν· αὐτὸς δὲ Ε
 τῶν ἰπέων ἐπίσους ἔχων περιήκει, πρὸς εὐψυχίαν καὶ ῥώμης ἐπί-
 10 δεῖξιν διεγείρων τὰς φάλαγγας. (B.) Τῆς δ' ἡμέρας ἕς τὸ πλεόν
 ἢ κατὰ μεσημβρίαν εἶναι τὸν ἥλιον γενομένης, οἱ βάρβαροι πολ-
 λὴν λαοφύμενοι πόρρωθεν πυρεδείκνυντο λείαν. ἐγγύτερον δ' ἤδη
 γεόμενοι κατεπλάγησαν μὲν τὴν τῶν Ῥωμαίων θεασάμενοι
 στρατιάν, τῇ τῶν ὄπλων λαμπρότητι διαλύμπουσαν· κατεφρό- F
 15 νησαν δ' αὖ, οὐδὲ πᾶν πολλὴν ξυννενοηκότες οὖσαν αὐτήν. ἔδοξεν
 οὖν ἄμεινον, τὴν λείαν ὀπίσω διαλιπόντας μικρὸν, ἀθρόους ὑφ'
 ἐνὸς ἰσταμένουσ ἀυτοὺς τὴν τῶν Ῥωμαίων εὐρώστως ἔφοδον
 διακατερεῖν. διὸ τοὺς εὐαφροτάτους τοξότας πρότερον σφῶν ἀ-
 τῶν ἕς τὴν οὐραγίαν θέντες παραγγέλλουσι νῦν μὲν ἐπικεῖσθαι,
 20 τῶν δ' ἀποχωρεῖν ἐκ μεταβολῆς καὶ φηγομαχεῖν, κατὰ τὸ σφισιν
 ὡς τὰ πολλὰ εἰωθός, καὶ συχνὰ τοῦτο δρώντας ἔξαπατᾶν καὶ P. 528
 ἐπαράττειν τὴν τῶν Ῥωμαίων τάξιν. (Γ.) Τῶν μέντοι Ῥω-
 μαίων σοβαρῶς ἐπιόντων, καὶ τῶν σαλπικτῶν ἀνακρουομένων
 τὸ ἐνούλιον, ἐπηλάλαξάν τε εὐθὺς οἱ Πέρσαι καὶ μετὰ μακροῦ
 5 τπος θράσους αὐτοῖς συνεβῆγγυντο, συνασπισμὸς τις τὰ πρῶτα

restinguendam aetiam, quam et cursus defatigatio, et illius tempestatis ardor
 attulerat, armis expediendis operam dare coeperunt, et maximam diei par-
 tem ieiuni perstiterunt. Matthaeus autem, imperatoris officio fungens, co-
 hortem in ordines distribuit; equitibus dextrum et sinistrum cornu assignat,
 praefectis illis, qui virtute praestabant: pedites inter utrumque extremum
 medios locat, et iis ducibus regendos tradit, qui bellicosissimi sunt. Ipse,
 cum aliquot equitibus circumvectus, milites iubet confidere, et ut fortes se
 ostendant hortatur. (II.) Sole iam ultra meridiem progresso, apparent bar-
 bari procul, multum praedae secum agentes. Mox ubi propius accessere,
 Romanos milites armorum splendore collucentes conspicati obstupescunt
 primo; deinde quia animadvertunt non multos esse, despectui habent. Porro
 optimum iis esse visum est, praedam a targo non longe relinquere, una
 autem omnes stare confertos, atque ita Romanorum impressionem fortiter
 sustinere. Itaque expeditissimis sagittariorum, in extremo agmine primum
 collocatis, praecipiunt, ut nunc instent, nunc conversi pedem referant ac
 fugiendo pugnent suo more; tum ut id crebro faciant, atque ita Romanam
 aciem ludificando perturbent. (III.) Romanis igitur magno animo invaden-
 tibus, ac belli signum dantibus tubis, statim et ipsi Persae clamorem tol-
 lunt, et cum nostris ferocissime confligunt: initio quidem illi densum, ut

- A. M. 6856 δόξαντες φαρὺς καὶ παράταξις μάλα δυσπρόσοδος· ὡς εὐθὺς
 Ind. 1 ἔξ ἀρχῆς τὸ μὲν συνεχὲς τῆς πεζικῆς τῶν Ῥωμαίων διακόπτεσθαι
 Βράβλαγγος· καὶ ἅμα τὸ εὐώνυμον τῶν ἱππέων, πιεζόμενον ἔξωθεν
 ὑπὸ τῶν ἐλαφρῶν ἐκείνων τουρτῶν, τὰς ψυχὰς θορυβεῖσθαι.
 Ματθαῖος δ' ὁ στρατηγὸς περιῶν λόγοις τε ἀνεβρόννυε πρὸς
 τὸ εὐδαρσέστερον τοὺς οἰκίους καὶ τοὺς θλιβομένους ἀεὶ προσὼν
 παρεβόηθει μέρεσιν. ἔπειτα μέγας δεομένην τῆς βοήθειας τῆ
 στρατιᾶν ξυνηνεοικῶς ἐς τὸ τῆς τόλμης παράβολώτερον ἑαυτὸν
 μετεσκεύασε, καὶ πρὸς μέσους ἐμβάλλει τοὺς πολεμίους ἕξ γε
 C τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, νεανικώτερον τρόπον μᾶλλον ἢ προμηθίστε-
 ρον· καὶ ὄλην εὐθὺς ἐκλόνησέ τε καὶ διέσεισε τὴν ἐκείνων φά-
 λαγγα, τοὺς μὲν κατὰ μέτωπον ἀπαρτῶντας γενναίως καταβάλ-
 λων τε καὶ συμπατῶν· τοὺς δ' ἄλλους πρὸς ἀνάνδρον κατακλίων
 ἀμηχανίαν· ὡς ἐντεῦθεν ἀναβρόσθεντας Ῥωμαίους εὐταλμώτερον
 ἐς τοὺς κινδύνους τέως παραβάλλεσθαι, καὶ τοὺς κατὰ πρόσωπον
 V. 427 ἅπαντας διωθεῖσθαι τε καὶ φρονεῖν ἐβρώσως. ἀλλὰ πολλοὺς τι-
 D νας καὶ συνεχεῖς διεξαλάνων ἐν τῇ μάχῃ τοὺς δρόμους ὁ στρα-
 τηγὸς Ματθαῖος, καὶ πλείστα τῶν νικτόντων πολεμίων σώματα
 συμπατῶν, ἔλαθε τοῦ ἵππου πεσόντος ἐς γῆν ἐκριφείς καὶ ἀπὸ
 γῆς μαχόμενος τοῖς ἐπιούσιν. ἔνθα δὴ πολὺς ὁ ἄγων ἐκατέρωθεν
 συνέστη, τῶν μὲν πολεμίων ἀποκτείνειν ἐπειγόμενων, τῶν δὲ Ῥο-
 μαίων ἀντεχομένων μάλα γενναίως καὶ τὰς ἑαυτῶν ὑπὲρ τοῦ
 στρατηγοῦ προδιδόντων ψυχὰς· ἕως ἵππου παρερχθέντος ἐπι-
 Ε βᾶς κατὰ κράτος ἤλαυνε κόπτων τοὺς πολεμίους· ὡς μηδὲ λε-
 λείφθαι, ὅς γοῦν ἀπαγγελεῖ τῇ Ἀσίᾳ τὸ πάθος. (A.) Τοῦτο

4. τοξοτῶν conii. Boiv. Vide Notas.

videbatur, confertis clypeis agmen aciesque accessu difficillima, ita ut primo impetu pedestrem Romanorum phalangem perruperint; cum et sinistrae alae equites, illis, quos dixi, expeditis sagittariis eminus prementibus, animo perturbarentur. Matthaheus vero dux circumeundo suorum animos dictis augebat et confirmabat, ac iis partibus, quae maxime laborabant, aderat usque subsidio. Maiori deinde auxilio exercitum indigere animadvertens prociorem audaciam induit, et suo cum globo in medios hostes irrumpit, iuvenilius certe ille quam cautius. Ita statim proturbat et disiciat totam aciem, iis qui fronte adversa incurrerent viriliter prostratis obtritiisque; aliis autem imbelli stupore oppressis. Ea re Romani confirmati acrore iam animo periculis sese offerunt, et obvios quosque strenue disturbant et occidunt. Inter haec Matthaheus, dum multiplici contentoque cursu per pagnam fertur ac plurima rumentium hostium corpora proculcat, eques in terram lapsus repente excussus, pedes cum occurrentibus quibusque congregari cogitur. Ibi acriter utrimque certari coeptum, hostibus quidem illum interficere gestientibus, Romanis autem acerrime propugnastibus, et suas pro salute imperatoris animas ultro proiciantibus, donec equis est admotus: quo ille conscenso, hostes effuse persequuntur ita cecidit, ut nec relinqueretur, qui cladem illam Asiae nunciaret. (IV.) Bonum illud Romanis augu-

Ῥωμαίους ἔδοξεν ἀγαθὸς οἰωνὸς καὶ μακρῶν ἐλπίδων προοίμιον. A. C. 1348
Imp. Io. Can-
tacz. 2
 τὸ μὲν γὰρ ἐπιούσαν δέξασθαι, πρὶν ἢ προσδοκῆσαι, καὶ ἀπο-
 κρούσασθαι τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον, μακρῶ τινι κραταιότερον,
 ἢ πολεμίων χώραν αὐτόν τινα καταδραμόντα στήσιουσθαι τρῶ-
 5 παιόν. οἷς γὰρ ἐς ὑπερορίους ἐκστρατείας παρασκευάζεσθαι με-
 μιλέτηται, τούτοις δὴ καὶ περιττῶς τε μύλα καὶ σοβαρῶς ὀπλί-
 10 ζοθαι ἀναγκαῖον, καὶ πάντα πρὸς τὸ ἀνευδεῆς καὶ φιλοτιμότερον
 ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου τελεῖν, ἅτ' ἐν ἀλλοτρίᾳ γῆ ποιεῖσθαι μέλ-
 λουσι τὰς ὑπαίθρους στρατοπεδείας· οἷς καὶ εἰ νικῶεν, μέτριος
 15 μὲν τις ἔπεται ἔπαινος, θανάμα δ' οὐ, τῶν παραδόξων οὐδενὸς
 πεπραγμένον, ἀλλ' ἐνὸς τῶν ὄσα τῶν προσδοκαμένων ἦν. οἷς
 δ' οἴκοι καθημένοις ἀπροσδοκῆτοις τὸ πολέμιον ἔπεισι πῦρ, θαν-
 20 μαστόν, εἰ μὴ ζημιωθεῖεν τὸ ζῆν. εἰ δὲ γενναίως καὶ εὐθυρῶς P. 529
 ἀπαγωνισαμένοις μετὰ πάνυ μικρῶς καὶ τῆς προστυχούσης δυ-
 25 νάμειως γένοιτο ἀποκρούσασθαι, τοῦτο δ' ἤδη καὶ θανμάζεσθαι
 ἄξιον. εἰ δὲ καὶ οὕτω κατατροπώσασθαι γένοιτο, ὡς μηδὲ πυρ-
 φόρον λειψοθαι, τὸ δὴ λεγόμενον, τοῦτο δ' ἐκείνων μακρῶ τινι
 βέλτιον. (E.) Καὶ ἡ μὲν πεζικὴ τῶν Περσῶν ἐκείνη δύναμις ἐς
 30 τοῦτο τῆς ἐλήλαται καὶ ἠράνισται. τῆς δ' ἱππικῆς κατόπιν ὁ
 35 βασιλεὺς ἐξ Ὀρεστιάδος τὴν διώξιν κατεσπουδασμένην μετὰ χι-
 λίων ἱππέων πεποιηκῶς, ἐπειδήπερ ἀσυντάκτοις ἐκ τῆς λείας
 ἀναζευγνύουσιν ἐντετύχηκε, τοὺς μὲν τριακοσίους ἀπνητηκῶτας
 ἐντόλμωας ἔργον ἀπέφηνε ξίφους· οἷς δὲ πόρρωθεν αἰσθῆσθαι
 40 ζήτηνέθη τῆς μάχης, τούτοις δὲ φυγῇ τὴν σωτηρίαν δίχα τῆς
 45 λείας πορίζεσθαι ἐξεγένετο σποράσι καὶ ἀσυντάκτοις.

rium esse visum est, et magnae spei praeludium. Scilicet ingruentem exci-
 pere, priusquam praevideris, et repellere hostium impetum, virtus est multo
 maior, quam si quis facta in hostilem agrum excursionem tropaeum statuat.
 A quibus enim praemeditatis bellum adversus externas gentes apparatus,
 eos cumulate et splendide instructos esse necesse est, et omnia ad plenum
 longo ante diligenter sibi comparasse; ut quibus externo in solo sub dio
 castrametandum sit: et ii quidem, si vincant, mediocrem laudem conse-
 quantur; nec mirum; cum nihil praeter opinionem, verum id quod praevi-
 sum erat, gestum ab iis fuerit. Quibus vero domi sedentibus, nec opina-
 tis, hostilis flamma supervenit, mirum nisi ii vita mulcentur. Quod si ii-
 dem strenue audacterque pugnando, parva admodum et fortuita hominum
 manus, hostem repulerint, id quidem iam admiratione dignum. At si ita
 debellaverint, ut nec ignifer, quod aiunt, relictus sit, id vero longe prae-
 clarissimum est. (V.) Ac pedestris quidem illa Persarum manus eum exitum
 sortita et in hunc modum deleta est. Equitatum autem ipse imperator
 ab urbe Orestiae cum equitibus mille celeriter persequutus, et ut se a
 praeda recipiebant inordinatos nactus, trecentos qui audacter occurrerant
 ferro delevit. Caeteri, cum e longinquo pugnam illam sensissent, praeda
 amissa, palantes dispersique fuga salutem consuluerunt.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΙΖ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

ARGUMENTUM.

De bello a Latinis Galatacis illato. Quibusnam artibus ii opulenti pentesque evaserint. Classem a Cantacuzeno construi cur aegre ferant. Caedes ab iis perpetratae. Byzantii pacis cupidi, iidemque infirmi; insurias patienter ferunt. Salutis publicae praesidia a principibus neglecta. Latini viribus praevalescentes. Inita cum imperatoribus foedera aperte violant. Piscatoriam navim per latrocinium capiunt. Homines occidunt. Bellum clam apparant. Navale muniunt. Portae Byzantii clauduntur. Orto inter Latinos dissidio, legati de pace ad imperatricem Irenen veniunt. Eorum postulata iniqua et superba. Irenes responsum. Byzantii omnes bellum deposcunt (Cap. 1). Galataei praemeditati Byzantios imperatos adorantur. Oram maritimam incendiis vastant. Aliquot naves, ad fluvii ostia noctu deductae a Byzantinis navarchis, in tutum evadunt. Reliquae igni absumptae. Alteram oram iidem Latini incendunt. Castellum suum amplificanc et muniunt. Byzantium et naves elapsas oppugnant. Repelluntur. Frumentarias et onerarias intercipiunt: unde rerum necessariorum inopia apud Byzantios. Irene imperatrix Manuelli filio bellum foris administrandum committit. Hic suburbana hostium aedificia incendit. Milites et auxilia a Cantacuzeno missi Byzantium animos confirmant (2). Galatacorum spes deceptae. Nova consilia. Byzantii urbis ingens circuitus. Militum paucitas. Civium ardor. Galataei copiis domesticis et aliunde accitis instructissimi. Byzantios facile repellunt. Machinam ingentem mari imponunt. Ea urbis muro admota, acerrimam pugnam committunt. Multis suorum amissis consternati recedunt. Antequam domum redeant, mortuos clam sepeliunt. Pace per legatos petita, nec impetrata, sese ad bellum diuturnius parant (3). Cantacuzenus (Orestia) reversus bellum terra et mari apparat. Advocata concione, Byzantios negligentiae arguit: pecuniam in classem contribui iubet. Pecunia promittitur. Ingens omnium ardor. Exactiones. Latini suas naves subducunt. Auxilia et pacis arbitros arcessunt. Rhodiorum legati de pace: legatione irrita domum redeunt. Galatacorum pretiosam suppellectilem, quorundam etiam usura

ac liberos, rogati secum exportant. Byzantii coactis undique navibus classem instrunt. Obsident et obsidentur (4). Byzantii e portu in altum procehantur; rudes plerique et inexercitati. Hostium navem onerariam incendunt. Latinorum auxilia delibatio. Omnes cedendum esse statuunt. Solus navarchus refragatur. Instructa suorum classe Byzantinam expectat, consilium ex re capturus (5). Terra et mari ad pugnam itur. Quid Byzantinae classi obfuerit. Quo ordine naves processerint. Notatur trierarchorum culpa. Byzantii omnes subito metu percussi; in mare desiliunt. Clades maxima. Iustum Dei iudicium. Latinorum navarchus rei miraculo obstupescit. Vacuis navibus potitur. Byzantinae classis altera pars in eandem calamitatem incidit. Terrestrialium copiarum trepidatio non minor. Latinorum aequitas et clementia (6). Latini castelli obsidio soluta. Obsidentium fuga et pavor. Latini victoria moderate usi; pacem petunt. Legati ab urbe Genus missi veniunt. Eorum interventu Galataei, quantum victores, iniquas pacis leges subeunt. Imperatoris, in summas angustias adducti, animus fortis et invictus (7).

α'. Τοῦ μέντοι βασιλέως ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀσχολουμένου, A. M. 6856
 μάχην κατὰ Βυζαντίου τοῖς ἐν Γαλάτου Λατίνοις πεποικημένοι Ind. 1
 συμπέτωκεν, αἰτίαν μὲν ἐμφανῆ τινα καὶ εὐπρόσωπον ἤμιστα A. C. 1348
 ἔχουσι ἐγκαλεῖν οὐδεμίαν· δεδιόσι δ' ἀβύσσου ἰσως τοῦ τῶν Imp. Io. Can-
 5 Βυζαντίων ναυτικοῦ κἀντεῦθεν καὶ τῶν κατὰ σφᾶς ἀθροισμέ- tacuz. 2
 των ἐξ ἐμπορίας φόρων ὑφείσι. (B.) Αὐτοὶ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὄλγα V. 428
 τῶν καὶ φαῦλα περὶ τὸν τόπον οἰκήματα συγχωρηθέντες συστή-
 σασθαι, ἔπειτα ἔλαθον τοῦ χρόνου χωροῦντος ἐπὶ μέγα δόξης τε D
 καὶ δυνάμεως ἀναβάντες. τῶν γὰρ βασιλέων, συμβᾶν οὕτως
 0 πως, στασιαζόντων κατ' ἀλλήλων ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς, καὶ τῶν Ρω- P. 530
 μαϊκῶν ἐντεῦθεν πραγμάτων ταραττομένων καὶ σφόδρα πονή-
 ρως διατιθεμένων, οὗτοι λάθρα καὶ δολίως ὑπερχόμενοι νῦν μὲν
 τοῦσδε, νῦν δὲ τοῦσδε, καὶ ὑπισχνούμενοι συμμαχίαν παρέχειν
 καὶ ὄπλων καὶ ὄπλιτῶν εὐπορίαν ἐκ τῆς γῆς καὶ θαλάττης, ἔλα-
 5 θον μὴ μόνον τὴν τῶν Βυζαντίων εὐπορίαν καὶ μικροῦ πᾶσαν
 τὴν ἐκ θαλάττης πρόσοδον παρελόμενοι, ἀλλὰ καὶ ὅσα τῶν δη-

1. Imperatore in his occupato, Latini Galataei Byzantiis bellum inferunt; non quod certam aut speciosam ullam conquerendi causam haberent; sed fortasse veriti, ne Byzantium res nautica incrementum acciperet, atque inde etiam imminerentur vectigalia, quae ipsi privatim ex mercaturis coegabant. (II.) Nimirum his parvas quasdam et viles tabernas construere permisum initio fuerat. Tempore autem procedente ad magnam splendorem magnamque potentiam sensim pervenerant. Nam forte ita incidit, ut principes inter se de imperio certarent; turbataque ob id Romana re et gravissime laborante, isti clam ac dolosis artibus modo hos modo illos subeundo, et auxilium daturus armorumque et militum magnam vim terra et mari submissuros se promittendo, non modo Byzantium opes et omnem ferme ex mari proventum, sed et multa publicorum negotiorum genera,

A. M. 6856 **μοσίων πολυειδῶς ἔχοντα πραγμάτων ποικίλον πορθεῖν τοῖς ἀρ-
Ind. 1** **Β** **χικοῖς πρυτανεῖος τὸν πλοῦτον· ὡς ἐντεῦθεν τὴν μὲν ἐκείνων ἐ-**
τῶν φόρων ἐπέτειον γίνεσθαι πρόσοδον διακοσίων ἑγγιστα χιλιά-
δων, τὴν δὲ Βυζαντιῶν βία καὶ μόλις τριάκοντα. διὰ δὲ ταῦτα
μεγαλαυχούμενοί τε καὶ τῆς τῶν Βυζαντιῶν ἀσθενείας ἡμέρας 5
ἕξ ἡμέρας κατορχούμενοι οἰκίας τε διωρόφους καὶ τρωρόφους
ἀνίστασαν, καὶ πλείονος αὐτῶν ἐπιλημμένοι πρὸς τὸ ἄναντες τό-
που πύργους τε ὠκοδόμουν δυσανταγώνιστον κεκτημένους τὸ
Κῦφος καὶ ἅμα τείχη καὶ περιβόλους μακρὰν τὴν εὐρωχωρίαν ἔχον-
τας ἄλλους ἐπ' ἄλλοις συχνούς περιήλανον· καὶ πρὸς γε ἔτι 10
τάφρους καὶ δρυώματα ἐπ' αὐτοῖς καὶ ὅσα πολεμικοῖς δυσπι-
χείρητον ἀπειλοῦσι τὴν πάροδον ὤφρττον. (Γ.) Ἄρτι δὲ καὶ ναυ-
τικὸν συνίστασθαι βουληθέντος τοῦ βασιλέως Καντακουζηνῶ
διὰ τὰς συχνὰς τῶν Περσικῶν δυνάμεων ἐφόδους καὶ τῆς Ἀσίας
Διὲς Θράκην νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν διαβάσεις, καὶ ἅμα τοὺς ἐκ 15
θαλάττης οικονομικώτερον τρόπον κουφίσαντος φόρους βουλομέ-
V. 429 **νοις καταίρειν εἰς τὸν τῶν Βυζαντιῶν λιμένα, ὃ μάλιστα τοῖς**
Λατίνοις ἦν αἰεὶ βοηθοῦν καὶ κραταιώτερον αὐτοῖς τὸ δύνασθαι
διηνεκῶς ἐργαζόμενον, ὑπόνοιαν ἔσχον μάλα θρασεῖαν, καὶ ἔδει-
σαν μὴ θαλαττοκρατησάντων Ῥωμαίων ὑποβῆναι ἢ αὐτῶν 20
δύναμις μετὰ τῆς τοῦ κέρδους εὐπορίας ἀυξήσῃ τάχιστα Ῥω-
μαίους. ὃ δὲ μάλιστα ἐκ τοῦ παραχρῆμα καὶ σύνεγγυς ἔθρασε
Ε **τὴν ἐκείνων ψυχὴν, ἣ τῆς Χίου πρόσφασις ἦν. ἔδεδελσαν γὰρ, μὴ**
πρὸ βρυχέος ἔτι τῶν ὁμοφύλων ἐπιβούλως ἀφελομένων κατα-

1. ποικίλον em. Boiv. pro ποικίλων. 15. διαβάσεις em. Boiv. pro διαστάσεις.

principum aerariis magnam pecuniae copiam asserentia, sensim ad se trans-
tulerint; sic ut quotannis ipsi ex vectigalibus ducentorum ferme millium
summam colligerent; Byzantii vix atque aegre triginta millia conficiunt.
Ita propter animis elati, et Byzantium imbecillis viribus quotidie magis
insultantes, aedes duorum et trium tabulatorum exstruunt: tum maiori spa-
tio per adversum clium occupato, turres aedificant arduas et expugnata
difficiles; murosque et vallorum septa alia atque alia late circumducunt;
fossas praeterea et munitiones moliantur, et quascunque aditum hostibus
difficilem minari solent. (III.) Demum cum imperator Cantacuzenus clas-
sem instruere decrevisset, ob crebras Persicarum copiarum incursum earum-
que ex Asia in Thraciam nocturnas diurnasque transvectiones; idemque
eis, qui ad Byzantium portum appellere vellent, tributorum nauticorum
onus prudenti ratione minuisset, cuiusmodi consilio plurimum semper Latini
profecerant et potentiam suam in dies auxerant, suspicionem habuere ii gra-
visisimam, timueruntque, ne Byzantiis maris imperio potitis, suis vero ipso-
rum viribus cum lucri occasione dilabentibus, res Romana augetur. Quae
autem praecipua ratio statim et propiore metu eorum animos perculit, ea fuit
Chios insula. Verebantur scilicet, ne istam, quam paulo ante populares sui

πλοῦσας ὁ τῶν Ῥωμαίων στόλος αὐθις αὐτὴν ἀφίληται, πρὶν A. C. 1348
 εἰληφέναι τὸν εἰς συντήρησιν κραταιωτέραν ἀρκέσαντα χρόνον ^{Imp. Io. Cau-}
 αὐτῇ. ὄθεν αἰτίας καθ' ἡμέραν μάχης ῥάπτοντες ἦσαν ἄλλας ἐπ' ^{tacuz. 2}
 ἄλλαις, οὐδὲν κικτημέναις ἰσχυρὸν καὶ ἐπιρρώσωπον, φόνους τε
 5 Βυζαντιῶν ἐργαζόμενοι, κρύφα μὲν τὸ πρῶτον, ἐκκεκαλυμμένως
 δ' ἔπειτα καὶ πλὴν σκητῆς καὶ προσωπείου. (Δ.) Τούτων δ'
 οὕτω δραμένων, ἐθελόκωφειν ἐδόκουν Βυζάντιοι· τοῦτο μὲν καὶ
 εἰρηπεύειν ἐθέλοντες· τοῦτο δὲ καὶ τὴν σφῶν αὐτῶν ξυνοοῦντες
 ἀσθένειαν, πολυειδῆ τινα καὶ ποικίλην τοῦ χρόνου τούτοις ἐπε-
 10 νεκόντος, ἐκ τοῦ περιφρονητικῶς διατίθεσθαι τοὺς κατὰ διαδο-
 χὴν τῶν ἀρχικῶν ἐπιλημμένους ἐκ παλαιοῦ ἐς ὅσα πολιτικὴν τε
 καὶ οἰκονομικὴν ἔχει πρόνοιαν τῶν ὑπηκόων ὁμοῦ καὶ τῶν δημο-
 σίων πραγμάτων· οὐκ οἶδ' ὄντινα τρόπον ἐκείνοις ἥμισυ βουλο- P.531
 μένοις εἰδέναι, ὡς τοὺς βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς βιοῦν ἐθέλοντας,
 15 καὶ φοβεροὺς μὲν εἶναι τοῖς ἐχθροῖς, ποθεινοὺς δὲ τοῖς φίλοις
 αἰ, οὐχ ὅταν ἐν ὀφθαλμοῖς ἔρχηται τὰ δευρὰ παρασκευάζεσθαι
 χρεῶν, δε' ὄνησιν οὐδεμίαν ἔχει τὸ σπούδασμα, ἀλλὰ πρόβρα-
 θεν αἰετ μελετῆν, τίνα τε χρῆ προορᾶσθαι καὶ τίνα φυλάττεσθαι,
 καὶ αὖ τίνα προσέσθαι καὶ οἰκιοῦσθαι πρὸς παρασκευὴν, ὧν
 20 μὴπω μὲν πάρεστιν ἡ χρεῖα, μέλλει δὲ τοῦ χρόνου ῥέοντος καὶ Β
 παντοδαπὰς καὶ παντοίας πλέκοντος τοῖς ἀνθρώποις τὰς τύχας·
 οὐδὲ συνίεναι παντάπασι, τίνα καὶ ὅσω δικαιοσύνη πρὸς ἀδικίαν
 συγκρινομένη διαφέρει, χρηματικῶν τε αὖ προσόδων προμήθεια
 καὶ ὅλων κτήσις πρὸς ἀμίλειαν τούτων· ἔτι τε πολιτειῶν εὐ-

per insidias abstulissent, Romana classis appulsa reciperet, nec satis ipsi
 temporis haberent ad eam firmioribus praesidiis custodiendam. Belli itaque
 gerendi causas alias ex aliis quotidie noctebant, nec validas nec speciosas;
 et Byzantium caedes, clam primo, deinde aperte citra scenam et larvam
 perpetrabant. (IV.) Haec cum ita fierent, Byzantii sponte absurdisse
 videbantur, partim quia pacem volebant, partim quia suam infirmitatem
 perspiciebant; quam eis multiplicem et variam ipse temporis lapsus attule-
 rat, eo quod ii, qui principatum ex successione iamdiu tenebant, eas curas
 neglexissent, quas privatorum rebus et publicae utilitati politica providentia
 oeconomicisque rationibus consulunt. Nempe hi nescio quomodo noluerant
 intelligere, eos qui tranquilli ac securi vivere velint, atque ab hostibus qui-
 dem metui, ab amicis autem perpetuo diligi, necesse esse, non quando ob-
 versatur oculis periculum instruere se, cum nullam habet utilitatem dili-
 gentia; sed longo ante usque secum meditari, eoqueaenam praevideri, ec-
 quamenam praecaveri oportet; tam etiam quid apparatus causa addiscendum
 adquirendumve sit eorum, quae usui nondum quidem sunt, sed procedente
 tempore, multiplicesque et varios hominibus casus texente, profutura sunt;
 noluerant, inquam, haec ii intelligere, nec quid et quantum iniustitia
 tinae comparata praestet; quid pecuniae provisae armorumque copia earum
 rerum neglectae; quid denique respublicae hinc moratae et constans iu-

- A. M. 6856 νομίαι καὶ κανόνες ἀρρεπεῖς δικαστηρίων ὁμοῦ καὶ βουλευτη-
 Ind. 1 ρίων πρὸς ἀστάθμητον καὶ συγκεχυμένον βίον. ὁμοιον γὰρ ἂν
 Σεῖη, ὡσπερ ἂν εἴ τις παραβάλλειν βούλοιτο καὶ θεωρεῖν, ὅσον ἐν
 πελάγει διαφέρει καλῶς οὐακιζομένη ναῦς τῆς ἄνευ οὐάων καὶ
 πόρρῳ παντὸς προμηθοῦς τοῖς πολλοῖς ἐκείνοις καὶ ἀνημέροις⁵
 κύμασιν ἐπιπηδῶσης· οἷς πολλῶ δῆπου βέλτιον ἂν ἦν οἴκοι καθη-
 μένους ἀδοξεῖν καὶ μισεῖν παρρησίαν ἑμοῦ καὶ πολιτικὴν εὐγέ-
 νειαν, ἢ τοσοῦτοις κινδύνοις παραβάλλεσθαι καὶ τοσαύτη δια-
 κυβεῦν ἀφροσύνη τὸ ζῆν. (E.) Ὁ μὲν οὖν Ῥωμαίους ἔχειν, ἀφ-
 Δυχοντας ὀφειλοντας εἶναι, ἔχοῦν, τοῦτο Λατίνοις προσέγγονα πα-¹⁰
 ρειλομένοις καὶ μεταθεῖσιν ἐντεῦθεν ἐκείσε διὰ πρόνοιαν οἰκono-
 μικήν καὶ σεσοφισμένην σπουδῆν. ἅπαντα γὰρ παρεσκευάσται
 σφίσι λαμπρῶς, σῖτος καὶ ὄπλα καὶ χρήματα καὶ ναυτικὴ δό-
 ναμῖς τῆς τῶν Βυζαντίων διηλεκῶς ὑπερέχουσα. (ς.) Ὅθεν
 ἐπει καὶ νῦν οὐδὲν αὐτοῖς ἐμποδῶν ἐνομιζέτο θαλαττοκρατῶν¹⁵
 Εβουληθεῖσι, καὶ δεκατευτήριον ἴδιον ἑαυτοῖς καταστήσασθαι τὸν
 ἀρχένα τοῦ Πόντου, πρὸς φανερωτέραν ἤδη παρυσπόνδησιν καὶ
 ἀθέτησιν τῶν πάλαι γενομένων σφίσι ἐς τοὺς Ῥωμαίων βασι-
 λεῖς ὄρκων καὶ νόμων ἐξεβράγγησαν· καὶ τι μονῆρες ἀκρίτιον λη-
 στρικῶν ὀπλιτῶν ἐμπλήσαντες τε νυκτὸς καὶ πρὸς Ἰερὸν καὶ²⁰
 ἀρχένα τὸν διαπόντιον ἀναπλεύσαντες μίαν τιὰ Ῥωμαϊκὴν
 V. 430 ἀλιάδα κατέσχον, πολλῶν ἐκεῖ τηρικαῦτα δικτυοῖς χρωμένων ἐς
 Φιχθίων ἄγραν, καὶ ξίφους ἔργον τοὺς πλείστους ἐπεποιήκεσαν.
 (Z.) Ἄρτι δ' ἡλίου ἐς ἀνατολὰς ἐληλυθὸς, καὶ τὸ τῆς νυκτὸς
 9. Ῥωμαίους em. Βοῖν. pro Ῥωμαίοις.

diciorum ac deliberationum ordo vitae incertae et confusiois plenae. Per-
 inde enim fuerit, ac si quis comparatione instituta aestimare velit, quantum
 in mari navis optimo gubernaculo instructa potior sit ea, quae sine clava,
 sine ulla rerum provisione, aestuantibus asperisque fluctibus insiliat. Pre-
 facto hominibus illis melius multo fuisset domi sedere in gloria, fiduciamque
 et publicae lucis claritatem odiasse, quam tantis periculis obicere se, tanta-
 que temeritate vitam quasi aleam ludere. (V.) Quod igitur habere oportebat
 Romanos, ad quos principatus pertinebat, id Latini illis ademptum et
 ad se translatum adepti sunt sedula et cauta provisione solertisque dili-
 gentia. Omnia enim his splendide parata erant, frumentum, arma, pecunia,
 et navales copiae, caeque semper validiores quam Byzantinae. (VI.) Hi
 itaque, cum et hoc tempore nihil sibi obstare crederent, maris imperio pe-
 tiri et Ponti fauces velut suas insidere ac in iis decimas percipere volentibus,
 ad apertiores iam erumpunt violationem contempcionemque iuramentorum
 ac legum, quibus ipsi se Romanis imperatoribus olim obstrinxerant; et unius
 remorum ordinis cymbam praedonibus armatis implent noctis; tum ad Fanum
 et ad Ponti fauces protracti Romanam quandam navicalem contempcionem
 apprehendunt, in qua multi piscationis causa retibus utebantur; ac plerique
 ferro interimunt. (VII.) Sole recens orto et illius noctis indignam faciem

ἐκείνης ἀπόσιον ἀδίκημα τοῖς Βυζαντιοῖς ἐρμηνεύσαντος, λύπης ἂν ἔδειξε, ἀλλ' ἵνα μὴ ἄξιον ἐνομισθῆ, μάχης δὲ καὶ πολέμων ἤμιστα. αἰσθόμενοι δ' ὅμως, ὡς οἱ Λατίνοι τειχῆρας γενόμενοι, καὶ τὴν ἐς Βυζάντιον ἐκείνην συνήθη τε καὶ διηνεκῆ διάβασιν κομισάντες, ἐφ' ἧμέρας ἡμέρας τρεῖς καὶ τέτταρας πρὸς ὄπλα ληληθότως παρεσκευάζοντο καὶ τριήρεσι καὶ μεγίσταις ναυσὶ τὸ οἰκεῖον τέως περιέφραττον ἐπίνειον, τὰς τοῦ Βυζαντίου πύλας καὶ οὗτοι συγκλείσαντες ἐκάθητο μετέωροι, πρὸς τὴν ἀθλίαν τοῦ μέλλοντος ἀποβλέποντες. (Η.) Ἀμφιβολίας δὲ μεταξὺ καὶ διχοστασίας ἐν τῇ τῶν Λατίνων βουλῇ γενομένης, ἅτε οὐκ ἐθελόντων, οἷς ἔξ ἔμπορίας καὶ ναυτικοῦ βίου τὸ πλουτεῖν περιῆν, ἀφεμένους ἐν τῇ τῆς εἰρήνης ἀνάσει πωλεῖν τε καὶ ἀγοράζειν, καὶ τῆς οὕτω τροφῆς ἀσχολίας ἐς τὴν κερδαίνουσαν πῆραν ὀλοσχερῶς ἐκκετόν τὸ φιλότιμον, ὄπλοις καὶ μάχαις ἐνδιατρίβειν, ἔξ ὧν τὰ ναυτιώτατα τοῖς προειρημένοις ἕπαντα περιέσεσθαι ἴδους, πενίαν ἀφαιρούσαν καὶ ἀδοξίαν καὶ τὸν περὶ τὸ ζῆν κίνδυνον καὶ, εἰ χρὴ τὰ ληθίστην φάσαι, τοῦ Θεοῦ μηνίσαντος ἴσως διὰ τὴν οὕτω προφανῆ παρασπρόνθησιν καὶ πρὸς τοῦς εὐεργέτας ἀχαριστίαν, τὸν τοῦ γένους ὄλεθρον παντελῆ, ἦγον μετὰ συχνῆς τινος ἡμέρας ἐς Εἰρήνην τὴν βασιλίδα πρέσβεις ἐκείθεν, πῆ μὲν ἑαυτοὺς μεμφομένοι, πῆ δὲ πλανωμένους καὶ ἀνιδρύτους αἰτίας προβαλλόμενοι καὶ ζητοῦντες ὅπως ποθ' ἑαυτοὺς ἀθωοῦν. τοῦ γὰρ βασιλέως ἀποδημοῦντος, ὡς ἔφημεν, καὶ περὶ Διδυμοτίχων διατρίβοντος, ἐς Εἰρήνην τὴν βασιλίδα τὴν τῶν ἐν Βυζαντίῳ δημοσίων πραγμάτων διοίκησιν καὶ φροντίδα προειρηγῆθαι ξυμπέ-

Byzantiis declarante, luctu sane dignum illud visum est; pugna tamen et bello minime. Verum ubi Latinos moenibus clausos continere se animadverterunt, et intermissa illa Byzantium veniendi assidua perpetuaque conmetadine, tres totos circiter quatuorque dies bellum clam apparere, suumque triremibus et maximis navibus obstruere navale, clausis et ipsi urbis portis, in incertum futuri exitum intenti ac suspensi sedebant. (VIII.) Interim apud Latinos deliberantes controversia et dissensio exstitit. Nimirum quibus ex mercatura nauticisque negotiis opulentia veniebat, ii vendendi emendique cum ea quam pax tribuit licentia, et totum in quaestuosam peram tam amoenas occupationis studium effundendi finem facere, armisque et bello operam dare nolebant; unde metus esset, ne mala consequerentur supra dictis bonis maxime contraria, egestas nempe et dedecus, et salutis discrimen, et ipse, si verius loquendum esset, totius generis interitus; Deo scilicet, ob apertam illam foederis violationem et animum in homines bene meritos ingratum, fortasse irato. Idcirco venere inde post aliquot dies legati ad Irenen imperatricem, qui partim suos culpabant, partim vaga quaedam et minime solida praeterebant, sese utcumque purgare laborantes. Imperatore enim, ut diximus, absente et circa Didymotichum versante, ad Irenen imperatricem publicarum in urbe rerum administratio et cura de-

A. C. 1848
Imp. Io. Cantacuz. 2

P. 532

B

C

25

A. M. 6856 πτωκεν. (Θ.) Ἐπει οὖν ἐς αὐτὴν ἦγον οἱ πρέσβεις, τάχ' ἂν λα-
 Ind. 1

Dβόντες ἀπήεσαν τὴν συγχώρησιν καὶ ἀνάληψιν καὶ ἀνανέωσιν
 τοῦ πρὶν φιλικοῦ καθήκοντος, εἰ μὴ καὶ τὰ τῶν νεωτεριζόντων
 ὄχλων ἐκεῖ προσετίθεσαν ζητήματα. τὰ δὲ ἦσαν, λῦσαι τὴν τοῦ
 ναυτικοῦ παρασκευὴν Βυζαντίους, καὶ ὅσα τῆς ὁμοίας ἐξήρηται
 ἀπονοίας. ὣν ἀδτήκοος ἡ βασιλις Εἰρήνη γεγονοῖα περιμεί-
 ναι ἐκέλευσε, μέχρις ἂν διὰ γραμμάτων δηλώσῃσιν τῷ βασιλεὶ τὰ
 τῆς ὑποθέσεως, ἐκεῖθεν τὸ κῦρος δέξεται τῶν πραχθησομένων.

E(I.) Ὅθεν δὴ καὶ ἐκκλησίαν συνέλεξεν ἐς τὴν ὑστεραίαν. καὶ
 ἐπειδὴ παρήσαν ἅπαντες, ὅσοι τε τῶν συγκαλητικῶν καὶ ὅσοι τοῦ
 Βυζαντίων δῆμου συνετώτεροι εἶναι ἐδόκουν, ἰβουλεύετο καὶ τὴν
 ἐκάστου γνώμην ἐζήτει μαθεῖν, ὁπότερον βούλοιντο, μάχῃ τὴν
 τῶν πραγμάτων ἐπιτρέπειν κρίσιν, ἢ θεμένους τὰ ὄπλα τὴν προ-
 τεῖραν ἄγειν εἰρήνην. καὶ ἦν ὁδοῖς, ὅς μὴ σφοδρότερον κατεσπου-
Fδασμένην ἔφαινε γνώμης ὁρμὴν ἐς τὸ μάχεσθαι. ἐκ πολλοῦ γὰρ
 πολλῶν ἕνεκα τοῖς Λατίνοις ἀχθόμενοι, καὶ ζητοῦντες καιρὸν
 ἀμύνασθαι, καὶ ἅμα οἰόμενοι ῥαδίως ἀφανιεῖν αὐτοὺς καὶ συ-
 τρήσειν δοστράκου δίκην, ἰβῶν ἅπαντες ἀπολεγόμενοι τὰς σπον-
 δὰς, καὶ δύσηχός τις καὶ πολύμορφος ἀκοσμίῃ ἡμμάτων ἦν.

P. 533 β'. Ταῦτα μαθόντες οἱ Λατίνοι, ἐπει διὰ μελέτης εἶχον ἐκ
 V. 431 πλειστοῦ τὸ πρᾶγμα καὶ πρὸς δημόσιον εἶδον ἤδη ἄρῃσαν τὴν
 κακίαν φῶς, παραχρῆμα συνσκευασμένους ἔδειξαν καὶ προητοι-
 μασμένους σφᾶς αὐτοὺς εἰς ἔργα πολέμου. τριήρεις γὰρ ἐς μά-
 χην εὐθὺς ὀκτώ καὶ μονήρεις παμπόλλους προῦφαινον, ὄπλα τε

lapsa erat. (IX.) Legati, cum ad hanc venissent, impetrata fortasse ve-
 nia reconciliataque et renovata amicitia, domum rediissent, nisi et multi-
 tudinis novarum rerum studiosae postulata adiecissent. Postulabant autem,
 ut navalem apparatus Byzantii solverent, et alia similis dementiae. Quae
 cum ipsa per se Irene imperatrix audivisset, legatos iussit exspectare, quos
 ubi per litteras id, de quo agebatur, imperatori significasset, acciperet ab eo
 responsum, quo ea quae factura esset confirmarentur. (X.) Itaque et con-
 cionem postera die convocavit; et cum omnes, tum viri senatorii, tum qui-
 cunque inter cives Byzantinos intelligentissimi esse videbantur, in unum
 convenissent, consulat et uniuscuiusque sententiam sciscitatur, utrum illi
 velint; armorumne iudicio rem permittere, an positum arma pacem ut antea
 servare. Nullus autem fuit, qui non ad arma promptiorem animi impetum
 significaret. Latinis quippe multas ob causas iampridem infensi, et ulci-
 scendi occasione cupantes; tum simul futurum arbitrati, ut facile eos
 delerent, ac fictitum instar contererent, clamabant omnes, pacemque repu-
 diabant, sic ut dissona quaedam ac multiplex confusio vocum audiretur.

2. His Latini intellectis, quia rem longo ante praemeditati fuerant, vi-
 debantque publicam in lucem manavisse iam mala consilia, repente se in-
 structos praeparatosque ad gerendum bellum ostendunt. Triremes enim
 octo et moneres quam plurimas in expeditionem educunt, armaque et omnia

καὶ βέλη παντοῖα. καὶ μέντοι καὶ τεσσάρων ἐντὸς ἡμερῶν κατα- A. C. 1848
 πλέσαντες ὄλη θυνάμει κατὰ Βυζαντίων, ὄντων ἀπαρασκευῶν Imp. Io. Can-
 ἔτι, πᾶσαν ἐμπιρῶσι τὴν παραλίαν, πάντῃ τοι σφόδρα μεστὴν B
 οὔσαν ξύλων παντοίων καὶ οἰκιῶν, ὅσαι τὰς ἐμπορικὰς ὑποδέ-
 5 γονται χρεῖας. ἐμπιρῶσι δὲ καὶ τῶν Βυζαντίων νεῶν ὅσαι κα-
 τοῦσαι νεωστὶ μετὰ τὰς ἐμπορίας ἔτυχον ἔτι ἐπ' ἀγκυρῶν σα-
 λέουσαι καὶ ὅσαι ἐς γῆν εἰλκυσμέναι ἦσαν· καὶ πρό γε τούτων
 ὅσαι τῶν τριήρων κελεύσει τοῦ βασιλέως ἄρτι ἐναυπηγοῦντο.
 κατοικεuvάζοντο μὲν γάρ· οὐπω δ' εἰς θάλασσαν ἐφθησαν κα- C
 10 θελκυσθεῖσαι. (B.) Πέντε δὲ τῶν μεγίστων οὐσῶν, ὅσαι καιναὶ
 συγκατασκευάζονται, αἱ μὲν τρεῖς σὺν ἑτέραις μονήρεσιν οὐκ
 ὄλησαι, ἐπεὶ ἀπηρητισμέναι ἐς τὸ ἀνευθεῖς ἔτυχον οὔσαι, νύκτωρ
 καθελκυσθεῖσαι πρὸς τῶν ναυάρχων διὰ τὴν τοῦ πολεμίου πυρὸς
 ἔνοιαν ἀνήχθησαν περὶ τὰς τοῦ ποταμοῦ ἐκβολὰς, ἐνθα καὶ
 15 τοῦ πορθμοῦ τὸ πέρασ ἐστίν. ἐκεῖ γὰρ ἕξ ἀντιπεριστάσεως τῶν
 δύο περάτων τοῦ τε ποταμοῦ καὶ τοῦ θαλαττίου κόλπον πολλή D
 σσσωρευομένη ψάμμος τε καὶ ἰλὺς ἐκατέρωθεν καὶ ἀπεθινοῦσα
 τὸ στόμα, καὶ μόλις στενὴν τινα καὶ δυσέμβολον ἀφιεῖσα διέ-
 χειαν βάρους, ὅσην δὴ καταρῆξεν ὁ ποταμὸς ἐξ ἀνάγκης ὀρήνυ-
 20 σιν, ἐκατέρωθεν τὸ πᾶν εὖρος ἄβατον οὐ μόνον μεγάλας κατα-
 λείπει τριήρεσιν, ἀλλὰ καὶ ὅσα δίκροτ' ἢν εἶη καὶ κενὰ τῶν
 πλοίων, διὰ τὴν τοῦ ἐπιπολάζοντος ὕδατος βραχύτητα, καὶ
 ταῦτα δυσπόρευτον οἶμαι ἢν τὴν δίοδον ἔχοι ὡς τὰ πολλὰ. αἱ δ' E
 ἔτριαι δύο μετὰ καὶ τῶν ἐγκαινιζομένων ἐκ παλαιότητος ἐπὶ τὸ
 9. οὐπω Boiv. pro οὔτω.

generis tela expediunt. Et quidem intra dies quatuor totis viribus Byzan-
 tios etiamnum imparatos classe adorti totam incendunt maritimam oram,
 omni lignorum genere et aedificiis refertissimam, iis scilicet, quae capiendis
 mercatorum rebus idonea sunt. Incendunt item ex Byzantinis navibus eas
 omnes, quae recens advectae erant, et cum onere adhuc in ancoris sta-
 bant fluctuantes; tum illas etiam, quae in terram tractae fuerant, et ante
 has, quotquot triremes iussu imperatoris tum aedificabantur. Nam tum qui-
 dem construebantur, nondum autem tractae erant in mare. (II.) At ex
 quinque maximis, quot novae erant aedificatae, tres cum aliis moneribus
 non paucis, quod ita instructae essent, ut nihil decasset, noctu a navarchis
 propter hostilis ignis suspicionem tractae in mare, ad os fluvii deductae
 sunt, ubi et fretum desinit. Illic enim geminorum ostiorum concursus, flu-
 vii et marini sinus, magna arenae et limi utrinque accumulata vis ostia ob-
 struit, ac vix angustum quendam et penetratu difficilem aditum relinquit;
 quantum nempe currens fluvius sibi ipse necessario rumpit. Tota vero
 utrinque latitudo non modo magnis triremibus impervia remanet, sed et bi-
 remes quaecumque, et vacua etiam navigia, propter aquae supernatantis pau-
 citatem illac (ut opinor) difficulter plerumque transierint. Reliquas vero
 duas, et eas, quae vetustate laborantes novabantur in melius, hostilis flamma

- A. M. 6856 βέλτιον πολεμίου πυρός ἔργον ὁμοῦ τοῖς φλεγομένοις ἄπασιν
 Ind. 1 ἐκείνη γεγένηται τῇ ἡμέρᾳ. (Γ.) Μηδὲν δ' οὖν οἱ πολέμιοι μελ-
 P. 534 λήσαντες, ἐπεὶ γε ἀδείας ἀπίουσης, ὀδόσης ἐβούλοντο, σφόδρα
 ἀπέλανον, ἀπονητὶ διαβάντες ἐμπιρῶσι καὶ τὴν πέραν ἄπασαν
 ὁμοίως παράλιον. πνεῦμα δὲ κατὰ τύχην ἀπ' ἄρκτου ῥεύσας
 σφοδρότερον πολλοῦ μὲν καὶ ταχύος ἐπέπλησε τὴν τῶν Βουλ-
 τίων πόλιν καπνοῦ, πλείονος δὲ τὴν καρδίαν τῆς λύπης, ὅση
 αἰσχύνῃς θ' ὁμοῦ καὶ ζημίας προῖσχυουσιν αὐλακες. καὶ ἦν ἰδῆν
 αὐθιμερὸν τὸν ἕξω πάντα κόσμον τῆς πόλεως ἐν βραχεῖ μαρμαί-
 Βμενόν τε καὶ δάκρυα προκαλούμενον συννετῶν ὀφθαλμῶν. (Δ.) Οὐδὲ
 μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χαρακώματα πλείστα καὶ σανίδας καντοίας
 V. 432 προετοιμασάμενοι πόρρωθεν, ἐν τούτῳ τοῦ χρόνου τὰ τεῖχη τῶν
 προτέρων παρεκβαλόντες ὄρων, πολλοῦ τινος ἰδράζαντο τόπου
 πρὸς τῶν μετεωροτέρων· ὃν δὴ στύλοις πυκνοῖς καὶ πολυπλόκοις
 διασταυρώσαντές τε καὶ παρεκτείναντες ἐς τρίγωνον σχῆμα, καὶ 15
 ἐπ' αὐτοῖς σανίδας ἐλάσαντές τε καὶ προσηλώσαντες δίκην ἐπά-
 Cξων καὶ αἰθερίων περιπάτων, εἶτα σπουδῇ καὶ πολυχειρίᾳ πᾶ-
 σαν τὴν κύκλῳ περιταφρεῖουσι χώραν, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖ-
 κες, ὅλας νύκτας αὐπνοὺς διατελοῦντες καὶ μηδὲν τῶν ἡμερῶν
 διαφερούσας δευκνύντες ἐς τὴν κατεσπουδασμένην ἐργασίαν ἐκεί-
 νην. (Ε.) Ἐν τούτῳ συχναὶ προσβολαὶ κατὰ τῶν πυλῶν τῆς πό-
 λεως ἐγίνοντο, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν εἰρημένων νεῶν, ἧς, ὡς
 εἰρήκειμεν, οἱ ναύαρχοι καθελκύσαντες εἰς ἀσφάλειαν ἤγαγον τε
 D καὶ φρουρὰν περὶ αὐτὰς ἔστησαν. ἀμνημονῶν δ' εὐρώστως τῶν
 2. μελλήσαντες Boiv. pro μελήσαντ. 22. ὧς, ὡς εἰρήκ. Boiv. pro
 ὧς εἰρήκ.

absumpsit illa die cum caeteris omnibus, quae cremata sunt. (III.) Nihil itaque hostes cunctati, quando omni fruebantur et quantacunque volebant licentia, nullo labore transuebuntur, et totam quoque oppositam oram incendunt. Ac tunc forte violentior ab Aroto ingruens ventus cum urbem multa et rapido fumo, tum maiori dolore civium corda implevit; quantas videlicet is est, quem dedecus simul et damnum pariunt. Et videre erat una die exteriorem omnem urbis ornatum statim deletum, ita ut hominum saniorum oculis lacrymae cierentur. (IV.) Nec vero illi hoc solum; sed et palis quamplurimis et omnis generis asseribus longo ante provisis nunc demum ultra pristinos limites moenia promovent, et multum spatii per editiora occupant; eumque locum crebris et multiplicibus palis obvallant, ac triangularem in formam extendunt; tum superne tabulas impingunt, ac propugnatorum et aëriarum ambulationum instar affigunt. Summa deinde diligentia et multa manu totum circumquaque territorium fossa cingunt, viri simul et foeminae, totis noctibus vigilantes; atque, ut opus accelerent, nullas noctis ac diei discrimen statuunt. (V.) Crebris interim oppugnationibus sollicitatae Byzantii portae, et praesertim illae naves, quas a navarchis subductas atque in tutum receptas et praesidio munitas diximus. Sed Byzan-

Βυζαντιῶν, ἔξεκρούοντο πανταχόθεν καὶ ἀπήσαν τραύματα πλείστα λαβόντες· πλὴν ὅτι θαλαττοκρατήσαντες, ὡς ἔβούλαντο A. C. 1848
Imp. Io. Cantacuz. 2
τε καὶ κάλαι ἐμχανῶντο, οὐ μόνον πάσας ἔχειρῶντο τὰς ἐξ Ἑλλησπόντου καταίρειν ἐς Βυζάντιον ἐπειγομένης φορητηγούς νῆας, ἀλλὰ καὶ δοαὶ τὴν σιτοπομπίαν ἐκόμιζον ἐκ τοῦ Εὐξείνου, πάσας ἐπίσης εἶργον τοῦ εἰσπλου καὶ ἐξηνδραποδίζοντο· ὡς ἐντεῦθεν σπάν ἔγγενέσθαι τῇ πόλει σίτου καὶ τῶν ἄλλως ἐχόντων ἐπιτηδείων. (ζ'.) Ἡ δὲ βασιλεὺς Εἰρήνη, τοῦ πράγματος ἀφηνίδου συμπικτωκτός αὐτῇ καὶ τῶν προσόδων ἀποκεκλισμένων πανταχόθεν, στρατιώτας μὲν ὀλίγους ἐκ τῶν παρατυχόντων δοῦσα τῷ υἱῷ Μανουήλ, ἐπιτρόπῳ τηρικαυτά γε ὄντι τῶν Βυζαντιῶν, περιέειπε τὴν πόλιν ἐκέλευε καὶ παραθαυρῶνεν ὡς ἔξεισι τὸν ὄχλον εἰς ἄμνηναν· περὶ ἄσθαι δὲ διαπεραιούμενον καὶ κατὰ τῆς ἑταίων πολεμίων πύλεως, ἀπροσδοκῆτους καὶ ἀφηνίδους ποιούμενον τὰς ἐφόδους. ὃ δὲ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ποιῶν ἐκείνος ἔειπε ὅσα τεύχος ἐκτός ἦσαν αὐτοῖς προαύλια καὶ οἰκήματα πρὸς καταγωγὴν τῶν ἐξ ἐμπορίας. αὐτῇ δὲ συχνὰ τῶν Βυζαντιῶν τοὺς προέχοντας μεταπεμπομένη λόγους ὁμοῦ καὶ χρησταῖς ἐλλείπειν εὐθυμοτέρους καθίστα, καὶ ἐβεβαίου τὸ πρόθυμον σφῶν, καὶ ἔειπε τὴν ψυχὴν εἰργάζετο πρὸς τὸν πόλεμον. (Ζ.) Ἦδη δὲ P. 535
καὶ βασιλεὺς ἔξωθεν ἤσαν στρατιῶται σποράδες ἄλλοι ἄλλοθεν ἐς Βυζάντιον καὶ λόγοι παραμυθούμενοι Βυζαντίους καὶ παρακλειόμενοι, μὴ πεπτωκός ὄλως κτήσασθαι φρόνημα πρὸς τὴν ἀπροσδοκῆτως ἐπενεχθεῖσαν ταυτηνὴ συμφορὰν· μηδὲ γὰρ ἀνέξε-

tis fortiter propugnantibus, undique illi repellebantur, multisque vulneribus acceptis recedebant. Verum iidem maris imperio potiti, ita ut volebant et ut pridem machinati fuerant, non modo universas comprehendebant oerarias naves, quae ab Hellesponto Byzantium advenire festinant; sed et quaecunque ex Ponto Euxino frumentum adveherent, eas pariter omnes portus accessu arcebant diripiebantque; factumque inde, ut frumenti et aliarum rerum necessariorum inopia in urbe existeret. (VI.) Imperatrix autem Irene, cui istud negotium repentinum acciderat, cum ex omni parte comعات essent interclusi, paucis militibus, qui forte aderant, Manuelli filio urbi tum praefecto traditis, iubet Byzantium circumire, et ad hostem propulsandum animos quantum fieri poterit multitudini addere: tum etiam streto traiecto periculum facere et hostium urbem improvise ac repente adoriri; quod ille diu nocturne agitans omnia incendit, quae illi extra murum suburbia et aedificia habebant, receptandis mercibus destinata. Ipsa vero Byzantium primores arcessit, verbis et bona spe recreat animos eorum, et alacriores ad bellum suscipiendum reddit. (VII.) Iam autem et foris alii aliunde sparsim milites Byzantium ab imperatore misit veniebant; necnon ii nuncii, qui Byzantios solarentur, hortarenturque, ne propter improvisam illam cladem sibi illatam animis prorsus conciderent: nec enim fieri

A. M. 6856 σθαι τὸν τῆς δίκης ἔφορον ὀφθαλμὸν ἐς τέλος καθευθῆσαι, καὶ
 Ind. 1 τὸσαύτην σιγῇ παρελθεῖν ἀδικίαν. καὶ ταῦτα μὲν τῆδὲ πη ἔοχε·
 καὶ τὸ θέρους ἐν τούτοις ἐτελεῦτα.

B
 A. M. 6857 γ. Φθινοπώρου δ' ἀρχομένου, ἐπεὶ μὴ κατὰ τὰς ἐλπίδας
 Ind. 2 ἐχώρει Λατίνοις τὸ πρᾶγμα· ἐνόμιζον γὰρ, μὴδ' εἰς ὄλην πεντε-5
 V. 433 καλδέκα ἡμερῶν ἀρκέσειν τοὺς Βυζαντίους περίοδον, γενομένους
 τειχῆρεις καὶ τῶν ἔσωθεν εἰωθότων ἐπιτηδείων παρακομίζεσθαι
 ἀποκεκλεισμένους, ἀλλὰ ἀπογνώσειν αὐτίκα μάλα, καὶ πρώτους
 δεήσεσθαι σπονδῶν, καὶ ἀνακαλέσασθαι σφᾶς ἐς τὴν πρὸν φι-
 C λλαν· ἐπεὶ οὖν αὐτοὺς τε ἐώρων οὐκ ἐπιστρεφομένους καὶ αὐτῶν
 τὴν βασιλίδεα Εἰρήνην τοῖς Βυζαντίοις ὁμόφρονα γενομένην κατ'
 ἐκείνων τελῶς, καὶ ὀπλίτας συνιστῶσαν, καὶ ἀμυντήρια περὶ
 τοὺς πόργους ἰστώσαν, ἕς τε τὰς πετροβόλους μηχανὰς ὄλη
 σπουδῇ διανισταμένην, ὅσαι βάρη πέμπουσι λίθων ἑγγύς τε καὶ
 πόρρω, δι' ὧν οἱ τε σφῶν πολέμιοι συνετρίβοντο οἴκοι καὶ ὅσαι 15
 τῶν μεγίστων ὀγκάδων προτειχίσματος δίκην σφίσι προὑβέβληντο,
 D ἐς τὰναντία τῶν λογισμῶν τὰς αὐλακὰς ἔτεμνον ἤδη, χρόνιον
 ἔσεισθαι τὸν πόλεμον οἴηθέντες. διὸ καὶ πρᾶξαι πέμπουσι παν-
 ταχῆ, συμμαχίαν αἰτοῦντες, ὅθεν φίλια σφίσι προσεδοκᾶτο καὶ
 δημοφροσύνη πρὸς τοῦτον. (B.) Ὁ γὰρ μὴν τῶν Βυζαντίων κύ-20
 κλος καὶ ὁ τοῦ τείχους περιβόλος, μέγιστος ὦν καὶ μεγίστης δειό-
 E μενος φυλακῆς, ἀνάλογον οὐκ εἶχε στρατόν. ὁμοῦς πολλῆς γενομέ-
 νης ἕξ ἀπάντων προθυμίας, ὅπλα πάντα πρὸς ἀγορὰν ἐξεφέροντα
 καὶ ἵπποι πάντες. τέκτονές τε αὐτῶν καὶ σκυτοτόμοι καὶ χαλκεῖς καὶ

posse, ut vindex Iustitiae oculus perpetuo dormire ac tantam silentio praeterire iniuriam sustineret. Et haec quidem ita ferme se habuerunt; et aestas in his consumpta est.

3. Ineunte autumno Latini quia ipsis ex sententia non succedebat (speraverant quippe, ne ad quindecimum quidem diem duraturos esse Byzantios, moenibus clausos et foris importari solitis comعاتibus interclusos; sed desperaturos statim, primosque ut pax fieret et ut in concordiam rediretur rogaturos), postquam istos viderunt incocepto haud desistere, et adversus se Irenen imperatricem cum Byzantiis omnino conspirare, et milites cogere, et tela ad propulsandum hostem circa turres disponere, et omni studio apparandis machinis incumbere, quae sive cominus sive eminus saxorum gravia pondera torquerent, quibus et domi hostes et maximae naves, quas illi propugnaculorum instar sibi obtendissent, contererentur; diversam plane consiliorum viam inire coeperunt, diuturnum fore bellum illud arbitrati. Itaque et legatos illuc mittant, undecunque amicitia et societas ad navandum opus speraretur. (II.) At Byzantiis, cum urbis circuitus murique ambitus maximus foret, et maximo praesidio indigeret, non erat ea militum frequentia, quae loci capacitatem aequaret. Tamen adeo ingens erat omnium ardor, arma universa, equi omnes traducebantur in forum.

χαλινοί πάντες ἐν ὄπλοις ἦσαν. ἕω λέγειν χυτρείας καὶ σκαπα- A. C. 1848
 νίας, ὅσοι μισθοῦ στρατεύεσθαι τέως ἀρξάμενοι κώπης ἤπιοντο Imp. Io. Can-
 ἦδη καὶ θαλάττης ἐπειρῶντο. ἀλλὰ καὶ δούλοι πρὸς τῶν δεσπο- tacuz. 2
 τῶν ὀπλίσσοντό τε καὶ τὴν δεξιὰν εἰς τόξων καὶ βελῶν ἐβήθημι- P. 536
 5 ζῆτο χρεῖαν, τῆς ἀπροσδοκίτου περιστάσεως πάντας εἰς μίαν
 σονελαουόσης προθυμίαν. (Γ.) Οἱ δὲ Λατῖνοι μετεπέμψαντο
 μὲν ἐκ Χίου τριήρη μίαν καὶ ὀπλίτας συγχρούς: ἦγον δ' αὐτοῖς καὶ
 ὄσαι κατ' ἐμπορίαν ἐκδημοὶ τοῦτοις τῶν μεγίστων ἦσαν ὀλκάδες.
 καὶ ἦν εὐοπλότατος ὄχλος σφίσι πολλὸς ἦδη καὶ ἄφθορα τὰ ἐπι-
 8 τήδεια, καὶ πολέμου φάται λαμπρὸν ἐργαστήριον ἢ τούτων ἐδό-
 κει πόλις· ὥστε θαυρήσαντες ἦδη μὴ μόνον τοὺς ἔξωθεν ἐκ με- B
 τώρου βάλλειν ἐπιχειροῦντας σφῶς ἀποκρούεσθαι εὐχερῶς, ἀλλὰ
 καὶ κατὰ θάλατταν, δύο μὲν τῶν μεγίστων ὀλκάδων ἀπολεξάμε-
 νοι, πετροβόλα καὶ αὐτοὶ σφισιν ἐπέστησαν μηχανήματα, δι'
 5 ὧν ἔβαλλον τὰς ἡμετέρας πετροβόλους μηχανάς· ἐς δὲ τὴν του-
 τῶν μεῖζο καὶ τρίτην, κεραίας καὶ δοκοὺς μεγάλους, τοὺς μὲν
 ὀρθίους, τοὺς δ' ἔγκαρσίους καὶ ἀγχωμύλους, ἀπὸ μέσης τῆς
 πρὸς ἐς τὴν πρῶραν καταθέμενοι, πρὸς τὸ ὑψηλότερον προϊούσας C
 ὁμαλῶς αἰεὶ καὶ τὸ πλεόν ἔχούσας μετέωρον μέχρι πολλοῦ τοῦ
 θάλαττος, ὥστε καὶ ὑπὲρ τὰ τεῖχη τῶν Βυζαντιῶν ἐπαίρεισθαι; σα-
 νίσι τε πυκναῖς περισφύξαντες καὶ κύκλω πολλὴν τὸν τῶν μεγλ-
 στῶν ἀσπίδων φραγμὸν περιθέμενοι, καὶ πολλοὺς ὑπόσοι τῶν
 μάλιστα ἐπιλεκτῶν ὀπλιτῶν ἦσαν ἐμβαλόντες, ταύτην ὁμοῦ ταῖς V. 434
 παρασιζούσαις ἐννέα τριήρεσιν τῷ τείχει προσήγαγον, πῦρ καὶ D

Omnes item fabri, autores, aeris flatores malleatoresque in armis erant; ut
 signis taceam et fossores, qui tunc merere cum coepissent, iam et remos
 tractabant, et maris periculum faciebant. Sed et servi i dominis arma-
 bantur, et eorum manus arcuum sagittarumque usum docebantur. Quippe
 improvisa temporum conditio omnes pariter ad conspirandum compellebat.
 (III.) Latini ex altera parte triremem unam Chio arcessiverant, ac numero-
 sam militum manum. Advenerant etiam maximae eorum naves onerariae,
 quaecunque ad mercaturam profectae fuerant, erantque ipsis magnae iam
 et instructissimae copiae; denique affluebant rebus necessariis; ut eorum
 urbs splendida quaedam belli officina esse videretur. Animis itaque aucti
 non modo eos facile repellabant, qui foris ac superiori de loco ipsos telis
 incesserent; sed et mari, selectis duabus maximis onerariis, missilia ipsi
 quoque tormenta cum imposuissent, ballistas nostras lapidibus appetebant:
 in tertia autem, quae duabus illis maior erat, antennae et magnae trabes,
 aliae erectae, aliae transversae et aequales, a media navi ad proram dis-
 positae, sensim attollebantur, et maxima sui parte sublimes medio in aere
 pendebant; ita ut supra Byzantinos muros eveherentur. Has tabulis cre-
 bris undique circumplectuntur, et densam clypeorum sepe in orbem prae-
 tendunt: tum plurimis lectissimisque militibus intromissis, navim cum no-
 vem subsidiariis triremibus muro admovent, ignem et cuiuscunque generis

A. M. 6857 *ἕλθη πάντα, ὅσα τε ἀγγέμαχα καὶ ὅσα τῶν ἐκηβόλων, καὶ*
 Ind. 2 *πάντα φάναι σκευή θανάτου μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες. (Δ.) Τῆς*
οὖν προσβολῆς γενομένης μάλα βαρείας καὶ δόξαν ἐχούσης ἀναν-
ταγώνιστον, εὐρώστωος ὅμως ἡμόνοντο οἱ Βυζάντιοι ἐκ τε τῶν
ἔνδον τειχῶν καὶ τῶν ὑψηλοτέρων οἰκιῶν· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, 5
ἔσωθεν τε καὶ ἔξωθεν, καὶ ἐκ τῶν ἐπάλλεων αὐτῶν, ἐφ' ὧν οἱ
Ἔτε ἱστοὶ καὶ αἱ κλίμακες τῶν Λατίνων ἀπηώρητο· ὡς γίνεσθαι
τὴν μάχην ἡρωϊκὴν τινα, κατὰ στόμα καὶ ἐκ χειρῶν ἀπάσης ἀφε-
δοῦσαν ζωῆς. καὶ ἦν ἰδεῖν νιφάδεσσι μὲν χιμερήσιον τοῖκός τῶν
τε χειρμαθίων λίθων τὸ πλῆθος καὶ τῶν βελῶν φερομένων κατὰ 10
τῆς Λατινικῆς ἐκείνης φάλαγγος, συχνούς δ' ἐπὶ συχνοῖς πίπτου-
τας, καὶ ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀμοιβαδὸν ἀγομένους καὶ φερομένους
· συχνὰ, ἀντὶ μὲν ζώντων νεκρούς, ἀντὶ δὲ νεκρῶν ζώντας· τὰς
15 F δ' ἀσπίδας ἐκείνας καὶ τοὺς θυρεοὺς ἀρασσομένους τε καὶ συν-
τριβομένους ὑπὸ Βυζαντιῶν συχνὰ, καθάπερ σκευή κεραμείως. 15
καὶ ὁ μὲν τῶν ἱσταμένων ἔτι Λατίνων, ὅθεν δῆποθεν τὸν πε-
σόντα δραξάμενος καὶ μικρὸν ἀφελκύσας, εὐθὺς καὶ αὐτὸς πι-
σῶν ἰδεῖτο τοῦ ἀφελκύσαντος· ὁ δ' ἤδη μέλλων ἐλκύειν ἐπὶ τοῦ
καταστρώματος κατεβόηοντο, καὶ προηῆς ἐφ' ὃν εἶλεν ἐπι-
πτεν· ὁ δ' ἀνδιστάμενος βραχύν τινα χρόνον ἐπετύγχανε μὲν 20
οὐδενός ὧν ἐφίετο καὶ ἐφ' ἅπερ ἔσπευδεν· ἐλείπετο δ' οὐδενός
P. 537 τῶν, ὅσα ῥῆστον ἐπάγουσιν ἄδην. καὶ ἦν ὁ ἀγὼν πολυειδέης καὶ
πολύμορφος, καὶ πολλή τις ἐκατέρωθεν ἡ φιλοτιμία καὶ τὸ εὐ-
τολμον, οὐχ ὅστις περιωθειή, ἀλλ' ὅστις ὑπὲρ τοῦ καλοῦ θα-

2. ἄγοντες em. Boiv. pro ἄγοντας.

tela, alia cominus alia eminus ferientia, et omnia fere mortis instrumenta secum portantes. (IV.) Quamvis porro primus impetus acerrimus fuerit, ut nec sustineri posse videretur, strenue tamen propulsavere Byzantii, tum ex interiori muro, tum ex altioribus aedificiis; uno verbo intrinsecus, extrinsecus, ex ipsis murorum pinnis, quibus mali scalaeque Latinorum superne impendebant; adeo ut heroica quaedam pugna existeret, cum utrinque in os, consertis manibus, et neglecta prorsus salutis cura pugnaretur. Ac videre erat nivibus hibernis parem lapidum telorumque vim ruere in illud Latinorum agmen effusam, et crebros in se invicem cadere, et ex aliis vicissim ferri agique identidem pro vivis mortuos, ac pro mortuis vivos: clypeos autem et longiora scuta subinde confringi conterique a Byzantiis, tanquam figuli vasa. Quicumque e Latinis adhuc stabant, eorum alius, postquam lapsus alicunde socium arripuerat, et paululum de medio traxerat, statim et ipse delapsus eo egebat, a quo traheretur; alius iamiam tracturus tabulato affligebatur, pronusque in eum, quem trahere pararet, corruerat: alius denique, cum restitisset paulisper, nihil quod cuperet, quodve obtinere festinaret, assequabatur; nihil quod praesentem mortem afferret, effugiebat: eratque illius pugnae varia ac multiplex forma: magna utrinque contentione, magno animo certabatur; non utri salvi evaderent, sed utri pro laude ce-

νείται, πλείστους καταβαλὼν πολεμίους. (E.) Ἐπεὶ δὲ τῆς ἡμέ- A. C. 1348
 ρας κλινοῦσης ἤδη, καὶ τῶν πολεμίων ἀπεγνωκότων, διὰ τὸ ἐπι- Imp. Io. Can-
 λειοπνεῖται τοὺς τε κατ' ἐκλογὴν ἐκείνους ὀπλίτας σχεδὸν ἅπαντας tacuz. 2
 αὐτοῖς βέλσει καὶ αὐταῖς ἀσπίσι καὶ ὄσα προτειχίσματα ἦσαν
 5 αὐτοῖς καὶ φραγμοὶ, καὶ δεισιάντων, μὴ καὶ εἰσπηθήσαντες οἱ B
 Βυζάντιοι καὶ αὐτὴν μὲν αὐτανδρον ἔλωσι τὴν ὀλκάδα, τῶν δ'
 ἐν ταῖς τριήρεσι τραυματίας τοὺς πλείστους ἐργάζονται, τὰ τε
 προμήσια εἰλκυσαν καὶ τὰς τριήρεις εἰς συμμαχίαν τῆς ἀπα-
 γωγῆς συγκαλέσαντες, σφόδρα ἠττημένοι καὶ δεδακρυμένοι ἀπή-
 10 σαν μ, ἥκιστα γὰρ μὴν τῷ οἰκίῳ προσέσχον ἐκ τοῦ εὐθέως λι-
 μένι· ἀλλὰ μέχρις ἡλίου δύντος πελάγιοι, τὰς οἰκείας ἀνακω-
 χήσαντες ταῦς, τοὺς οἰκειοὺς συνέστελλον νεκροὺς καὶ τραυ- C
 ματίας ἀνελάμβανόν τε καὶ ἐθεράπευον. ἐσπέρας δ', ὅτ' οὐκέτι
 εὐδιον ἦν τοῖς ἐντὸς φρουρίου παραχρῆμα τὴν τῶν οἰκείων αἰ-
 15 θόσθου φθορὰν, καὶ θόρουβόν σφισι γενέσθαι τιμὰ, καὶ κραυ-
 γὴν μανιώδη παρεῖσεσθαι εἰς τὸ φρούριον ταρᾶσαι καὶ δει-
 λίαν ταῖς ψυχαῖς τῶν λειπομένων ἀνδρῶν ἐμποιῆσαι, ἔξω τῶν οἰ-
 κείων ὄρων κατήχθησαν· καὶ θάψαντες ἐκεῖ τοὺς νεκροὺς ἡσυχῆ D
 τῷ οἰκίῳ προσέσχον ἤδη λιμένι, δειλίᾳ τε πολλῇ τὰς ψυχὰς τοῦ
 20 λοιποῦ γινόμενοι δέσμοιοι καὶ πάνν τοι σφόδρα δι' ἐφρέσεως μάλα
 μακροῦς τὴν τῆς μάχης ἀπαλλαγὴν τιθέμενοι τε ἅμα καὶ προσδο-
 κῶντες. (ς.) Ἄλλ' ὄψε τὰς ἐλπίδας ἀπάτην οὖσας μεμαθηκό-
 τες ἔπεμπον μὲν πρεσβείαν ὑπὲρ εἰρήνης ἐς βασιλέα, συνήγον
 δ' οὖν καὶ συμμαχοὺς ὀπλίτας ἐκ τε τῶν οἰκείων καὶ τῶν ὄθεν
 25 ὀπίποτε φίλων καὶ συγγενῶν· καὶ ἀποτυγχάνοντες τῆς εἰρήνης

18. κατήχθησαν om. Boiv. pro κατήχθησαν.

cumberent, pluribus ante hostibus prostratis. (V.) Die iam inclinato ho-
 stes spe deiecti, quod lectissimos illos milites una cum telis, clypeis, pro-
 pugnaculis, et omnibus munitionibus, quibus protecti fuerant, amisissent;
 cum et metus esset, ne Byzantii, facta irruptione, navim onerariam ipsis
 cum hominibus comprehenderent, ac eorum, qui in trirēmibus erant, pleros-
 que vulnerarent; funes convellunt, et convocatis trirēmibus, quae sibi ad
 navim abducendam subsidio sint, fracti admodum et lacrymabundi abeunt.
 Non tamen ad suum statim portum appellant: sed usque donec sol occidat
 in alto commorati, iactis ancoris, mortuos colligunt, et receptos vulnera-
 tos curant. Vespere, cum eos, qui in castello essent, suorum cladem statim
 percutire, tumultumque inde oriri, furiosumve ullum clamorem in castel-
 lum penetrare, ac relictorum ibi hominum animis perturbationem metumque
 afferre, vix iam facile erat, extra fines suos deferuntur, ac mortuos sepe-
 liunt. Denum animis timore gravi oppressis, ad portum suum applicant,
 ab armis discedi vehementissime cupientes, discessumque iri sperantes.
 (VI.) Tandem ubi spes suas deceptas vident, legatos ad imperatorem mit-
 tunt, qui de pace agant; iidemque nihilominus auxiliares copias cogunt,
 tum ab amicis, tum undecunque ab amicis et cognatis. Pace non impetrata,

A. M. 6857 εἰς χρονιώτερον ἤδη παρεσκευάζοντο πόλεμον, χρήματά τε ἀπα-
 Ind. 2 ριθμούμενοι καὶ συνεισφέροντες· οὐδὲ λόγους ὁμως συνήθους
 ὁφρῶς ἀφιέναι ἡμέλων μεστούς.

P. 538 δ'. Ἄρτι δὲ τοῦ φθινοπώρου μεσοῦντος ἀφικνεῖται καὶ βα-
 V. 435 σιλεὺς ἐς Βυζάντιον, στρατόν τε ἐπαγόμενος ἡπειρώτην καὶς
 ἄμια ναυπηγήσιμα ξύλα παραγγέλλων, τὰ μὲν ἐξ ὄρους ἤδη τιμη-
 θέντα, τὰ δ' ἔτι τεμνόμενα, φέρειν· καὶ ἡθροίζετο ναυπη-
 γῶν καὶ τεκτόνων πλήθος ἕπαν ἐς τὸ περὶ τὸν τοῦ Βυζαντίου
 ἐπὶ πόδρομον νεώριον. ὅπερ γὰρ ἔγνωσαν κακῶς βουλευσάμενοι Βυ-
 Βζάντιοι περὶ τὴν ἔξω τειχῶν συσκευὴν τῶν νεῶν· καὶ ἡ τῶν φθῶ-
 10 σαντος πάθους ἀπειλὴ συνετωτέρους ἐπεποιθήκει πρὸς τὴν τῶν
 δρωμένων ἐξῆς ἐπαρόρθωσιν. (B.) Τῇ δ' ὕστερα τὸς Βυ-
 ζαντίους ἐς ἐκκλησίαν καλέσας ἀνεμύνησεν, ὅτι, „τῶν ἐνεσιώ-
 των δεινῶν τούτων ὑμεῖς πάντως ὑμῖν αὐτοῖς αἴτιοι, καὶ οὐκ ἄλ-
 λος τῶν πάντων οὐδεὶς. μέμνησθε γὰρ, ὅπως τὸν πέρσοι χρόνον¹⁵
 ἐνταυτοῖ συνέληλυθότες ἐπηγγελάσθε πάντες, χρήματά τε καὶ
 C ὄπλα συνεισενεγκεῖν οἴκοθεν, διὰ τὴν τῶν βασιλικῶν προταναίαν
 σπάνιν, πρὸς κατασκευὴν καὶ σύστασιν ναυτικῆς δυνάμεως· ἴπα
 τε τοῖς μὲν φλοῖσι ὤμεν ποθεινοί, τοῖς δ' ἐχθροῖς φοβεροί· ἔκει'
 οἴκαδε πᾶσιν ἀναχωρήσασιν οὐκ ἐμέλησεν οὐδενὶ περὶ οὐδενός²⁰
 ὧν ἐπηγγελάσθε δρῶν ἐπὶ τῶ σφῶν αὐτῶν ὠφελίμῳ· ἀλλ' ἀ-
 ραί τινες τοὺς ὑμετέρους λόγους ἄερος κόλποισι ἀδήλοισι ἔξαπίτης
 διεμερίσαντο. νῦν οὖν πρὸ ὀφθαλμῶν κείμενα βλέποντες ἂ
 D προὔξενησεν ἡμῖν ἡ τότε ἀμέλεια σκέψασθε, τί δεῖ δρῶν, ἐπὶ

bellum diuturnius apparant; pecunias dinumerant et contribuant: neque in-
 terim vocibus parcunt solitae arrogantiae plena.

4. Medio statim autumno Byzantium adveniens imperator terrestres
 copias secum adducit: simul navalia ligna conveyi iubet, quae in monte par-
 tim iam erant caesa, partim adhuc caedebantur: convenitque omnis fabri-
 rum et operariorum turba in illud navale, quod est apud Byzantium Hip-
 podromum. Sero enim tandem intellexerant Byzantii, fecisse se impruden-
 ter, cum extra muros naves fabricandas censuissent; et acceptae cladis
 terrore ad errata corrigenda cautiore in futurum evaserant. (II.) Postera
 die, convocatis ad concionem Byzantiis, „Praesentium,“ inquit, „malorum
 ipsimet prorsus vobis auctores exstitistis, non alius quisquam ex omnibus.
 Meministis enim, quid anno superiore, hoc eodem loco congregati, promi-
 seritis; nempe ad apparandam constituendamque classem pecuniam vos et
 arma, propter principalis aerarii penuriam, de domo quemque contributa-
 ros, ut et amicis cari et hostibus metuendi essemus. Deinde domum omnes
 cum abissetis, nemini vestrum curae fuit, quidquam facere earum rerum,
 quas propriae utilitatis causa facturos vos promisissetis: sed verba vestra
 in ignotos aëris tractus aurae statim distulerunt. At nunc, cum ob oculos
 posita intuemini ea, quae illorum temporum negligentia nobis invenit, in

ξυροῦ λοιπὸν τῶν κακῶν ἰσταμένων καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῖν αἰω- A. C. 1848
 ρουμένων εἰς τὸ βλαιὸν τε καὶ ἄφυκτον. ὁρᾶτε γὰρ, ὡς ἐν ταῖς Imp. Io. Can-
 ἐπιθαλαττίοις πόλεσι, καὶ μάλιστα πασῶν τῇ βασιλίδι ταύτῃ tacuz. 2
 τῶν πόλεων, ἃν τὸ θαλαττοκρατεῖν ἀφέλῃται τις τῶν πολεμίων,
 5 τὸν περὶ τοῦ ζῆν εὐθὺς ἐπεκρέμασε κίνδυνον, ἦν μὴ τις ἐθελῇ E
 προφανῶς ἐλευθέρου βίου βαρυδαίμονα καὶ Ταυτάλειον οἶον ἀλ-
 λάξασθαι, καὶ ζημιωθῆναι μὲν χρημάτων καὶ οἰκιῶν, ζημιω-
 θῆναι δὲ γυναικῶν καὶ παιδῶν αὐτῶν. δυοῖν γὰρ ἔσεται θά-
 τερον, ἢ τῆς κεφαλῆς ἢ τῶν τοιούτων στέρεσθαι ζῶντα καὶ
 10 πολλὰ πλοῦν τὸν τῆς πικρίας κρατῆρα κινῶν νύκτωρ ἅμα καὶ
 μεθ' ἡμέραν αὐτὸς ἑαυτῷ. φέρε οὖν τὸν ὑμέτερον ἐμοὶ δηλοῦν P. 539
 μὴ κατοκνήσητε τρόπον, ἵνα γινῶ καὶ αὐτὸς, εἰ τῆς προτέρας
 κατέγνωτε ἀμελείας. ἀνάλογον γὰρ ἔστιν, ὡς καθ' ἕπερ ποιμῆνι
 15 τὴν ἐναντίαν ὀδεύειν ἐθελῶι, οὐκ ἄδηλον ἂν εἴη, ὡς ὅσον οὐκ
 ἤδη τεθνήξεται, κρημνοῖς καὶ φάραγξι καὶ λύκοις περιπεσόντα,
 οὕτω καὶ βασιλεῦσι καὶ ἡγεμόσιν ἀνδρῶν, ἦν μὴ σύνδρομα ἦ τὰ
 τῶν ὑπήκοων, ἀλλ' ἀντιβαλεῖν καὶ ἀντιπράττει, οὐ πόρρω γ' ἂν B
 εἴεν ὀλιθροῦ καὶ δεινῶν τῶν ἐσχάτων." (Γ.) Τούτων ἀντήκοοι V. 486
 20 γεγονότες Βυζάντιοι οὐκέτι πλείω συνείρην εἶον τὸν βασιλέα·
 ἀλλ' ἀναστάντες μιᾷ φωνῇ πάντες ἀπέπαινον μὲν τὴν τῶν Λα-
 τίνων εἰρήνην, κατέγνωσαν δ' ἑαυτοῦς τῆς πρὶν ἀμελείας, ἐπαγ-
 γέλλας τε ἔδοσαν, ἐθελοντὰς συνμισφῆρην εἰς ἐράνου φορὰν τὰ
 προσόντα, καὶ παιδας αὐτοῦς εἰ δέοι χρημάτων ἀλλάττεσθαι

ipso saltem articulo, periculis iam instantibus, et capiti cum violenta qua-
 dam et inevitabili necessitate impendentibus, quid vos facere oporteat con-
 siderate. Videtis quippe in maritimis civitatibus, atque in hac maxime ur-
 bium priacipe, si quis ex hostibus imperium maris invadat, statim cuique
 imminere praesens vitae periculum; nisi quis plane velit liberam vitam ae-
 rumosa et Tantalea quadam permutare, pecuniisque et praediis, immo
 liberis et liberis ipsis multari. Duorum enim alterum consequatur ne-
 cesse est; ut aut vita, aut iis rebus vivus spoliatur, et copiosum sibi diu
 nocturne pecuniam felis ipse misceat. Agedum, vestrum mihi animum in-
 dicare ne pigeat, ut et ipse intelligam, num vos prioris negligentiae poe-
 nitent. Nam quemadmodum oves, si pastorem sequi detrectent, si ei ad-
 versentur et contrariam viam ire velint, non dubium est quin statim peri-
 turae sint, in praecipitia et voragine aut in medios lupos delapsae; pari
 ratione si imperatoribus ducibusve subditi haud obsequantur, si repugnent,
 si oblectentur, ab exitio et ultimis calamitatibus non longe certe abfuerint."
 (III.) His Byzantii auditis plura addere imperatorem haud passi consur-
 gunt; pecem cum Latinis una omnes voce repudiant; suam illam priorem
 negligentiam damnant, pollicenturque se, quidquid habeant, id omne ultro
 pro virili contributuros, vel si liberos publicae utilitatis causa mutare pe-

A. M. 6857 κοινής ὠφελείας ἕνεκα. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον,
 Ind. 2 C καὶ ἀπηλλάττοντο εἰς τὰ ἴδια ἕκαστοι. πολλή δέ τις ἐντεῦθεν
 ἐφαίνετο περὶ τὴν ὀπλιῖν ἢ φιλοτιμία, καὶ ὄξειά τις ἦν ἡ σπουδὴ
 περὶ τε κατισκευὴν νεῶν καὶ πετροβόλων μηχανημάτων μεγάλων
 τε καὶ μικρῶν καὶ μισθοφορικοῦ στρατοῦ, ὅσοι τε ἐς τὰς 5
 ναυτικὰς δυνάμεις καὶ ὅσοι ἐς τὰς πεζικὰς ἀρκέσουσι φάλαγγας.
 ὄθεν χρημάτων οὐκ ὄντων εἰς τὴν δαπάνην, ἐπράττετο πρὸς Βο-
 D ζαντίων, ἔνια μὲν παρ' ἐκόντων, τὰ δὲ πλείστα παρὰ σφόδρα
 ἀκόντων. ἔξεπέμποντο δὲ καὶ οἱ τὰς Θρακικὰς ἀργυρολογήσους
 πόλεις καὶ χώρας τῆς κοινῆς καὶ ἀναγκαίως ταυτησὶ χρόνῳ εἰ-
 10 νεκα. (A.) Ἐνίαι γε μὴν οἱ Λατίνοι τῶν ὄσων προτεχνίσματος
 δίκην ὀλκάδες τὸν οἰκίον ἐπλήρουν λιμένα καταγνυμένας τε
 καὶ δομένας ὀρῶντες ὑπὸ τῶν Βυζαντίων πετροβόλων μηχανη-
 μάτων τάχιστα πάσους ἐκείθεν ὡς πορρωτάτω μετήνεγκαν· καὶ
 E ἦν λοιπὸν τὰ ἐν τῷ λιμένι τεῖχη σφῶν βοηθείας καὶ σκέπης παν- 15
 τάπασιν ἔρημα. ὄθεν ἐπεμπον μὲν ἐν Γεννοῶ, ἐπεμπον δ' ἐν
 Ῥόδῳ τοὺς ἢ βοήθειαν ἐκείθεν ἄξοντας ἢ τοὺς τὴν εἰρήνην
 πρεσβεύοντας. Γέννοα μὲν αὖν ἰδίους ἔχουσα θαυρόβους καὶ
 γέιτονας μάχας ἀπέλατο πέμπειν βοήθειαν. Ῥόδιοι δ' ἐπέμ-
 20 πουσιν εὐθὺς μίαν τριήρη μετὰ τῶν τὴν εἰρήνην πρεσβευσόν-
 των· οἱ πολλὰ μὲν εἰπόντες, ἐπεὶ ἐληλύθασιν, πολλὰ δ' ἀκη-
 F κοότες, τῶν σπουδαζομένων ἤρυσαν οὐδὲν, ἅτε οὐκ ἐπαγγελά-
 μενοι μήτε τοῦ ληφθέντος ἐν τῇ μάχῃ τόπου τῶν προτέρων
 ὀρίων ἐπέκεινα μήτε τῆς γενομένης ἄλλης ὑπὸ σφῶν ζημίας
 ἀπόδοσιν. ὄθεν καὶ ἀπήεσαν αὐθις ἐς Ῥόδον ἄπρακτοι· πλὴν 25

cunia oporteat. Et haec quidem ita se habuerunt, et ad sua quisque dis-
 cesserunt. Magna deinde et ambitiosa contentione bellum apparari coe-
 ptum: atque in construendis navibus, in missilibus tormentis maioribus mi-
 noribusque fabricandis, in legionibus denique seu navalibus seu terrestri-
 bus mercenario milite complendis, acre studium existit. Pecunia itaque ad
 hos sumptus deficiente, exigebantur a Byzantiis quaedam volentibus, plu-
 rima valde invidis. Mittebantur item per urbes et agros Thraciae, qui pecu-
 niam in communes illos necessariosque usus corrogarent. (IV.) Latini vero
 aliquot onerarias, quae valli instar portum eorum implebant, postquam By-
 zantium ballistis submergi et confringi viderunt, omnes quamprimum inde
 transtulere. Ex illo autem eorum moenia, quae portum respiciunt, indefensa
 prorsus et nuda erant. Miserunt itaque Genuam, et ad insulam Rhodum,
 qui vel auxilia vel legatos pacis auctores existituros inde acciderent. Ac Ge-
 nuam quidem, eo quod propriis motibus vicinisque bellis laboraret, mittere
 auxilia recusavit. Rhodii vero unam statim triremem mittant cum legatis
 de pace acturis. Hi cum venissent, multa dixerunt, multa item audire:
 eorum autem, quae facere studebant, nihil perfecerunt; quando neque id
 loci, quod ultra pristinos limites in bello occupaverant, restitutos esse se
 pollicebantur, neque damni quidquam a se illati resarturos. Rhodum ita-

ὅτι πολλὰ τῶν πολυτελῶν κειμηλίων καὶ χρημάτων οἱ ἐν τοῖς Γα- A. C. 1348
λάτου ἐνθήμενοι τῇ Ῥοδία τριήρει ἐς Ῥόδον δι' αὐτῶν ἔπεμπον, Imp. Io. Can-
δεδιότες περὶ τοῦ μέλλοντος. ἦσαν δ' οἱ καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας tacuz. 2
ἔξέφευτο διὰ τὸ τοῦ μέλλοντος ἄθλον. (E.) Ἐπεὶ γε μὴν αἶP. 540

5 ἔτι ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἀλλαγῇ ναυπηγούμεναι τριήρεις συνσκευά-
σθησαν ἤδη τῷ βασιλεῖ, μεγάλαι μὲν ἐννέα, μονήρεις δὲ καὶ
διήρεις πλείους, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐν Βυζαντίῳ πλουσίων φιλο-
τιμότερον εἰς τοῦτορον διατεθέντες λέμβους στρατιωτίδας καὶ
ἀκῆτια συνσκευάσαντό τε καὶ ἐξάπλισαν ἐξ οἰκείας δαπάνης,
10 μετὰπεμποτοί γίνονται καὶ ὅσαι κατ' ἄλλας τῶν ὑψηλῶν ἦσαν
πόλεων· ὧν αἱ μὲν καιροῦ λαμβανόμεναι νύκτωρ ἀπήσαν εἰς
τὸν τῶν Βυζαντίων λιμένα, μόλις λανθάνουσαι τὰς Λατινικὰς B
τριήρεις, αἱ δὲ διηρηκῶς ἐπιτηροῦσαι καὶ παραφυλάττουσαι πύρρω-
θεν ἐκώλουν τὸν εἰσπλου ἐκείνων, αἱθροὶ διανυκτερεύουσαι
15 τὸν χειμέριον χρόνον ἐκείνων. ἐνταῦθα γὰρ τὸ ναυτικὸν ἐκεῖνο πε- A. C. 1349
λάγιον αἰεὶ δειπνοποιεῖσθαι τε καὶ ἄριστοποιεῖσθαι καὶ καθεῦθεν Imp. Io. Can-
οἱ τριηράρχαι ἠνάγκαζον· ὡς συμβαίνειν ἐντεῦθεν, πολιορκεῖ- tacuz. 3
σθαι μὲν Βυζαντίους ἐκ θαλάττης ὑπὸ Λατίνων, πολιορκεῖσθαι
δ' αὐτὸ ἐξ ἠπείρου Λατίνους ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ εἶναι δεσμίους ἐξ
20 ἰκατέρων ἑκατέρους καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀλλήλους.

ἰ. Ἄρτι δὲ τοῦ ἔαρος ἐπιλάμποντος, καὶ τῶν τε ἀγρίων V. 437
πνευμάτων τὴν χειμερίαν ἐκείνην ἀθλητικὴν τρεψαμένων εἰς τὸ C
καθεῦθεν, καὶ μακρῶς ὁμοῦ τῆς γαλήνης ἐπιχωριαζούσης τοῖς
κύμασιν, ἐπεὶ πάντα ἦν ἔκ τε γῆς καὶ θαλάττης ἀπηρησιμμένα
25 καὶ οὐδὲν τῶν εἰς μάχην ἀνηκόντων ἐπιτηδεῖων τοῖς Βυζαντίοις

que redeunt infecta re, nisi quod multa ex pretiosa suppellectili et ex the-
sauris, Rhodiae triremi futuri metu imposita, Galataei Rhodum per eos mi-
serunt. Fuere etiam qui uxores liberosque imposuerint, quid futurum esset
incerti. (V.) Cum vero eas triemes, quae Byzantii et alibi constructae
erant, paratas iam haberet imperator, magnas quidem novem, moneres au-
tem ac biremes plures, et Byzantinorum divitum multi, navata ambitiosius
opera, militares lembos et naviculas comparassent ac propriis sumptibus
armavissent, arcessitae etiam eae omnes, quae in aliis imperii urbibus erant.
Harum aliae, oblata occasione, noctu Byzantinum in portum evasere, post-
quam Latinas triemes aegre fefellissent, quae perpetuo speculantes insi-
diantesque e longinquo, et hiberno illo tempore sub dio pernoctantes, ab
ingressu eas arcebant. Ibi enim nauticas illas copias in alto semper flu-
ctuantes et coenare, et prandere, et dormire triremium praefecti coge-
bant. Hinc fiebat, ut mari quidem Byzantii a Latinis, terra autem Latini
a Byzantiis obsiderentur; ac sic utrique ab utrisque et a se invicem hi
atque illi vincti tenerentur.

5. Vere statim affulgente, ubi asperiores venti sua illa hiberna sibila
sopiverunt et magna in mari tranquillitas exstitit, Byzantii, perfecto omni
terrestri navaliq^{ue} apparatu, nulla re ad bellum necessaria deficiente, na-

- A. M. 6857 ἐλείπετο, παρεσκευάζοντο πρὸς ἀναγωγήν ἐκατέρωθεν αἱ τριή-
 Ind. 2 ρεις, ἔκ τε τῶν ἐντὸς Βυζαντίου φημι νηωρίων καὶ ἔτι οὐπερ
 Δῆφθμεν εἰρηκότες ναυστάθμου, πρὸς ὃν ἔξ αὐτοσχεδίου βια-
 σθεῖσι τοῖς ναυάρχοις ἐν ἀρχαῖς τῆς μάχης καταπεφευγέναι ἔμ-
 πέπτωκε, παρὰ τὰς τοῦ ποταμοῦ δηλαδὴ ἐκβολὰς, ἔνθα καὶ τὸς
 τοῦ θαλαττίου κέρως ἀναπαύεται ἄκρον. αἱ μὲν οὖν ἐκ Βυζαν-
 τίου περὶ δεξιᾶν ὄψιν ἐκπλεύσασαι, δέον καιρὸν τινα δοῦναι
 γυμνασίᾳ μικρῆ γούν, καὶ ἀνθαμιλλήσασθαι πρότερον πρὸς ἀλ-
 λήλας, καὶ πῆραν τῆς εἰρεσίας ποιήσασθαι καθ' ἑαυτάς· μηδὲ
 γὰρ εἶναι πάντας ἐν σνηθείᾳ θαλάττης καὶ κώπης, ἀλλ' ἀπό-¹⁰
 ζοντας τοὺς πλείους δενδροτομίας τε καὶ σκαπάνης· αἱ δὲ μικρὸν
 προβῆσαι σχάζουσι τὰς κώπας, οὐ μᾶλα σὺν τύξει καὶ κόσμῳ
 στρατηγικῷ, ἀλλ' ἐν ἀκοσμίᾳ τὸ πλείστον, καὶ ἑτεροζυγοῦσιν
 τὴν εἰρεσίαν ποιούμεναι, καὶ τοῦ εὐθέως παραγομένην. (B.) Ἐπεὶ
 P. 541 δὲ καὶ νῆξ παρῆν ἤδη καὶ αὐταὶ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἦσαν ὄρ-¹⁵
 μοῦσαι πρὸ τῶν ἐύων τοῦ Βυζαντίου τειχῶν, ἐπήει ἔξ ἀπογείων
 πνευμάτων θόρυβος ταῖς ναυσὶ καὶ διαταράττειν ἐδόκει μικρὸν.
 περὶ δὲ δευτέραν φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἤμεν ὄλη σπουδῆ πρὸς
 αὐτάς ἢ πρὸς κατασκοπὴν ἐκπεμφθεῖσα πρὸ βραχέος ταχυναν-
 τοῦσα τριήρης, Λατινικὴν ὀλκάδα μεγίστην ἀγγέλλουσα πλήρη-²⁰
 σιν ἰστίοις ἔξ Ἑλλησπόντου ἀναγομένην· καὶ ἅμα οἱ ναύαρχοι
 Β πολλῶ τῷ θαρρόσυντι τοῖς τε ναύταις καὶ ἐπιβάταις, τοῖς μὲν
 ἐπὶ τὴν εἰρεσίαν, τοῖς δ' ἐπὶ τὰ ὄπλα χωρεῖν ἐσήμαινον τῇ σάλ-

12. σὺν τάξει em. Boiv. pro συντάξει.

ves provehere in altum parant ab utroque loco; nempe et ab his navibus, quae intra urbem sunt, et ab illa quam supra memoravimus statione, ad quam coacti ex improviso navarchi sub initium belli confugerant; ab ostiis dico fluminis, et ab ultimo sinus Ceratini recessu. Et eae quidem naves, quae Byzantio profectae sub vesperam in altum delatas sunt, debebant altum aliquantulum temporis modicae sui exercitationi dare, ac primum inter se decertare, et remigationis periculum separatim facere. Nec enim mari omnes remisque assueverant, sed lignationem plerique ligonemque redolebant. At illae paululum progressae remos inhihent, non admodum compositae aut militari ordine, sed temere maximam partem inaequaliterque remigantes, et a recto cursu aberrantes. (II.) Cum vero nox iam adesset et haec iuxta littus ante orientales Byzantii muros constitissent, venti tum coorti a terra tumultum apud naves fecerunt ac paululum eas perturbare visi sunt. At secundam circiter noctis vigiliam triremis expedita, quae paulo ante speculatum missa fuerat, summa festinatione accedit, nunciatque maximam Latinorum onerariam plenis velis ab Hellesponto profectam advenire. Statim itaque navarchi magna cum fiducia nautis ac veteribus, illis ut remigent, his ut capessant arma, inflatis classicis dant signum. Di-

πρη. σπουδαιότερον μὲν οὖν τὸν ἔκπλον ποιησάμενοι τάχιστα A. C. 1849
 τὴν ὀλκάδα περιεκύκλουν, καὶ τὴν ὀθόνην καθέλειν ἐκέλευον. Imp. Io. Cantacuz. 8
 ἔδ' οὐχ ἔπῃκουε τὰ πρῶτα, ἀλλὰ μάχης ἤπτετο καὶ πολέμιον.
 ἐπεὶ δὲ τὰ γε βέλη κατὰ πλῆθος πανταχόθεν ἐπήρσαν σφισι, καὶ
 5 περιῆν τοῖς ὀπλίταις εἰσπηθῶσι φανεύειν σφᾶς, ἐνέδοσαν τε ἄκον-
 τες καὶ χεῖρας ὄρεγον εἰς οἶκτον παρακαλοῦντες. ἀλλ' ὄναντο
 τῆς παρακλήσεως οὐδέν· ἐπεὶ φθάσαντες ἔνιοι τῶν ναυτῶν ἐκ C
 τῆς τριήρους τὴν τε ὀλκάδα ὑφάπτουσι καὶ τοὺς ἔνδον ἄπαν-
 τας ἐμπιπρῶσι, καὶ ἡ φλόξ ἤρετο πελάγιος ἐπὶ πολλῇ τῇ νυκτί.
 10 (Γ.) Τούτων δ' ἀσχολουμένων περὶ ταῦτα, κατὰ σφᾶς αὐτοὺς
 ἰβουλεύοντο οἱ Λατῖνοι, πολλὴν τρικυμῖαν ἔχοντες λογισμῶν
 καὶ τοὺς ἐσχάτους κινδύνους σφῶν αὐτῶν μονοῦ πρὸ ὀφθαλ-
 μῶν ἰσταμένους ὄρωντες. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἀσφαλέστερον D
 εἶναι ἐψηφίζοντο, καταλιπόντας τὴν θάλατταν φυλάττειν τὸ
 5 γροῦριον· μηδὲ γὰρ δύνασθαι δι' ὀλιγανδρίαν πρὸς δύο μερῖζε-
 σθαι μάχας, ὁμοῦ κατὰ σφῶν ἐπιούσας ἐκ τε γῆς καὶ θαλάτ-
 τῆς· θῦττον μεντῶν ἑκατέρων ἄποτυχεῖν, ἢ μιᾶς τινος εὐμε-
 νοῦς κεραιθῆναι. μόνος δ' ὁ ναύαρχος μετὰ σι:θεροῦ καὶ γεν-
 ναίου τοῦ τῆς ψυχῆς παραστήματος ταῖς πάντων ἀντέλεγε ψή-
 10 φους. κατασκέψασθαι γὰρ ἔφασκε καὶ καταγῶναι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ V. 438
 στόλου πολλὴν ἀπειρίαν, ἀναγομένου τε καὶ καταίροντος τῇ προ- E
 τείρᾳ μὴ κατὰ νόμους στρατηγικῶς, καὶ οὐ πόρρω διὰ ταῦτα
 χρηστῶν εἶναι ἐλλείδων. τῆς γοῦν πλείονος μοίρας, μᾶλλον δὲ
 τοῦ παντὸς κράτους ἐν τῇ θαλάττῃ κειμένου, εἶναι ἔφασκε δεῖν
 5 ἐνταῦθα, εἰ μὴ τὴν πᾶσαν, τὴν γοῦν πλείονα θεῖναι σπουδῆν.

ligentiore itaque navigatione provecti onerariam quam celerrime circum-
 veniunt, et contrahi vela imperant. At illi parere initio nolunt, sed pu-
 gniam ac bellum ineunt. Mox iidem densis undique telis obruti, cum lice-
 ret militibus facta irruptione eos trucidare, cedunt inviti, et manus ten-
 dendo misericordiam exposcunt. Sed eos nihil illa iuvat supplicatio: siqui-
 dem nautae aliquot de triremi onerariam incendere occupant, et quidquid
 hominum intus erat comburunt, ita ut flamma ad multam noctem per mare
 sursum sublata reluxerit. (III.) Dum isti in his occupantur, Latini inter
 se deliberant, magno curarum aestu fluctuantes, et extremum salutis suae
 discrimen tantum non ob oculos positum intuentes. Alii itaque omnes tu-
 tius esse statabant mari excedere et castellum tutari: nec enim posse se
 prae hominum paucitate in duo bella distrahi, terra simul marique infesta:
 pugnam quippe adversam utramque potius, quam alteram secundam fore.
 Solus navarchus constanti ac generosa animi praesentia omnium adver-
 satum est sententiis: animadversam enim a se et improbatam fuisse impe-
 ritiam Romanae classis, quae superiori die nequaquam secundum militarem
 legem et solvisset et ad portum appulsa esset: ea propter non longe a me-
 liori spe abesse se. Cum igitur virium maxima pars aut omnes potius vi-
 res in mari sitae essent, in eo aiebat oportere, si non omne, at potissimum

A. M. 6857 (A.) "Ὅθεν μεγάλας μὲν ἐννέα τριήρεις, μονήρεις δὲ πλείστας, Ind. 2 ἐπιλέκτων ἐμπλήσας ὀπλομάχων ναυτῶν, καὶ τριηράρχους ἐπιστήσας τοὺς μάλᾳ ἀρίστους, καὶ μικρὸν τοῦ λιμένος προβάς, ἵστατο περιμένων ἐν τάξει τὸν τῶν Βυζαντιῶν ἐπιπλοῦν, οὐοῖν ἔχων ἐν νῆϊ διαπραξάσθαι θάτερον· εἰ μὲν κατὰ νόμους ὀρήη⁵ στρατηγικοὺς ἐπιόντας ἐπ' αὐτὸν, πρῶμναν τε κρούσασθαι καὶ τῶν νεῶν ἐκπηδήσαντας ἐντὸς γενέσθαι τοῦ φρουρίου πλησίον ἐστῶτος· εἰ δ' οὖν, ὁμόσε χωρεῖν ἐς τοὺς πολεμίους.

P. 542 ε'. Ἐπεὶ δ' ἡμέρας γενομένης ὀμιχλῶδες τι καταρῆλον ἐκ πελάγους πνεῦμα τὸ θαρῆρεϊν ἀφήρει τοὺς Βυζαντινοὺς, ἐνθαροσέτε-¹⁰ ρος ὁ τῶν Λατίνων ἐγγίγνετο ναύαρχος. συνήεσαν δ' ὁμῶς ἔξωθεν μὲν αἱ πεζικαὶ τῶν Ῥωμαίων φάλαγγες μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων θυρεῶν καὶ παντοδαπῶν φρυγάνων, ὅσα τροφή τῷ πνεὶ καθίσταται πρόχειρος· προῦφαίνετο δὲ καὶ ὁ στόλος ἤδη κάμπτων τῆν τοῦ Βυζαντινοῦ βορείαν ἕκραν, ἐνθα πύργοι τε δύο¹⁵ ἀνωκοδόμηται λίθων λευκῶν καὶ ἀπεξεσμένων ἐς τὸ τῆς ἀρμο- νίας εὐφνές, καὶ ἄμα Δημητρίου τοῦ μάρτυρος ἴδρῳται ἱερόν. ἔδοξε δ' αὐτοῖς ἐπιμοχθος ἢ καμπῆ διὰ τὰς ἐκεῖ γινομένης αἰ θαλαττίους ἑλικίας τε καὶ οἷόν τινας λαβυρίνθους, κατὰ τῆν παρ' Ἑλλήσιν ἀδομένην Σκύλλαν καὶ Χάρυβδιν, ἣν ἐκεῖνοι κατὰ²⁰ τὸν πορθμὸν εἶναι φασιν, ὅς μεταξὺ τοῦ τε Ἰταλικοῦ Ῥηγίου καὶ C τῆς Σικελικῆς κεῖται Μεσήνης. ἔσφηλε δ' αὐτοὺς ἐς τὰ μάλιστα τότε καὶ τὸ μὴ ἀνάλογον ἔχειν ἐν τοῖς τῶν νεῶν κοιλώμασι κάτω

8. ἐστῶτος em. Boiv. pro ἐστῶτας.

stadium ponere. (IV.) Itaque ille triremes magnas novem, et moneres quamplurimas, nautarum armatorum delectu complet; trierarchos praeficit praestantissimos; tum paulo ultra portum progressus, Byzantium adventum instructa acie illic stat exspectans, duorum ille alterum facturus: si eos quidem secundum bellicae artis praecepta procedere adversus se vident, puppim retroacturus, relictisque navibus in castellum proximum introiturus; sin minus, ad pugnam proditurus.

6. Die exorto nebulosus quidam ventus a mari ingruit. Ea res ut Byzantiis fiduciam ademit, ita Latinorum navarcho animos addidit. Convenerant tamen extrinsecus pedestres Romanorum cohortes cum clypeis multis et magnis, item cum omni fomitum genere, quotquot scilicet prompta ignis nutrimenta sunt. Apparebat autem et classis, quae boreale iam circumvehebatur Byzantii promontorium; ubi turres duae aedificatae sunt lapide albo, ad concinnaam solidae structurae speciem expolito: quo etiam loco templum divo Demetrio positum occurrit. Visus vero ipsis iniquus hic flexus ob eos, qui illic semper existunt, maris vortices et quosdam quasi labyrinthos; quales illae a Graecis decantatae Scylla et Charybdis, quae in illo freto, quod est inter Italicum Rhegium et Siculam Messaniam, sitae esse dicunt. Obfuit autem illis tunc plurimum, quod in carinis idoneam sabur-

τὴν ψάμμον· ὅπερ εἴωθε τοῖς ἐπὶ Θάλατταν ἅει ναυστολοῦσιν A. C. 1349
 ἔρισμα γίνεσθαι τε καὶ εἶναι τοῦ πλοῦ καὶ θεμέλιος κράτιστος. <sup>Imp. Io. Can-
 tacuz. 8</sup>
 (B.) Λίον οὖν κατὰ μέτωπον στήσαντας τοὺς τριηράρχους τὰς
 ναῦς ἀντιπρώρους ταῖς τῶν πολεμίων ναυσὶ καὶ ἀπὸ μόνης τῆς
 5 πρώτης ἐκπλήξαι θέας αὐτοῦς, οἱ δὲ τῆς προσηκούσας ἐκπεπτω-
 κότες γνώσεως, μίαν παρὰ μίαν κύμπτοντες τὴν ἄκραν ἐκείνην
 ἐπέφαινον. πρώτη μὲν οὖν ἡ ναυαρχίς ἐδείκνυτο, σχολῆ κα- ^D
 τιοῦσα καὶ βιαζομένη μάλα πλησίον τὸν πλοῦν ποιείσθαι τῆς
 γῆς· καὶ μετ' ἐκείνην ἀπ' οὐρᾶς ἑτέραν δίκην ὄρμαθου καὶ σει-
 10 ρῶς ἔχομενας ἀλλήλων ἐς μῆκος· πρῶμναν τε πρώρας ἄλλης ἔχο-
 μένην καὶ οὕτως ἀμοιβαδὸν ὑπάσας καὶ παραλλᾶξ ἑτέραν ἐτέ-
 ρας ἔξηρημένους καὶ στοιχηθδὸν πως πλεύσας, ἕως προσέσχον
 τῷ αἰγιαλῷ τῷ ἐκ διαμέτρου καὶ κατ' εὐθείαν τοῦ Λατινικοῦ ^{V. 439}
 κειμένῳ φρουρίῳ, ἀπέχουσαι τῆς γῆς ἡμιπλήθρου μίον. εἰ μὲν ^E
 15 οὖν κἀντιαῦθα γενόμεναι τὰς πρώρας ἐπὶ μετώπου τοῖς Λατίνοις
 ἴστασαν, περιμένονσαι τὴν ὥραν τῆς προσβολῆς, εὐ ἂν οἶμαι
 εἶχεν· ἢ τό γε βέλτιον, εἰ μὴ διακόψασαι τὸν παράλιον ἐκείνον ^{P. 543}
 πλοῦν προῦχώρου ὁμοίως ἄχρι τῆς ἔσχατιῆς τοῦ πορθμοῦ, ὅπη
 δηλαδὴ καὶ τὰς ἄλλας εἰρήκειμεν ἴστασθαι, κἀκαῖθεν ὁμοῦ ταῖς
 20 ἄλλαις ἐπαναστρέψασαι τὸν ἐπίπλον ἐν τάξει κατὰ τῶν πολε-
 μίων ἐποιούντο, καὶ οὕτως εὐ ἂν οἶμαι εἶχεν. νῦν δὲ ἀλλ' ἑτέραν
 ὁ δαίμων ἔδωκεν ἔννοιαν καὶ δειλίαν· καὶ μετήνεγκεν ἄθροον
 καὶ περιέστησεν ἐς τοῦναντίον τὰς τῶν κωχημάτων καὶ ἀπειλῶν

9. ἑτέραν] Boiv. videtur hic aliquid deesse. 14. ΣΧΟΛ. σημείωσαι
 οἷ το κλέθρον ἐστὶ πηξέων ῥήγ.

rae vim non haberent; quae res iis, qui navibus mare quotidie percurrunt, fulcimentum esse solet et firmissimum navigationis fundamentum. (II.) De-
 bebant certe trierarchi ita naves collocare, ut obversis in frontem proris
 vel primo adspectu hostem perterrerent. At ii, mente alienati, singulas in-
 ter flectendum promontorium ostendebant. Prima conspiciabatur navis prae-
 toria, lente se ipsam movens et proxime oram littoris navigare magna vi
 contendens. Tum altera et altera a tergo subibant; serie quadam et ve-
 luti catena cohaerentes illae inter se longum in tractum, aequalae singula-
 rum poppim prora contingentes: et sic omnes, invicem alternisque aliae ex
 aliis nexae, continenti quodam ordine navigantes procedebant; donec ad
 littus illud, quod est e regione Latini castelli eique rectis lineis opponitur,
 appulsae sunt, minus semiugeris spatio a terra distantes. Quod si illic sal-
 tem proras Latinis in frontem obiecissent, atque ita confingendi tempus ex-
 spectassent, bene opinor habuisset. Imo si littorali illa navigatione non in-
 terrupta processissent simili modo usque ad extremum freti, ubi videlicet
 et alias naves stetisse diximus, atque illinc cum caeteris reversae contra
 hostem pervato ordine propectas essent, bene sic quoque (opinor) habuisset.
 Sed aliam Deus mentem pavore iniecto attulit, et repente vices mutavit
 vanisque eorum dictis ac minis fortuna exitus contrarios dedit. (III.) Nam

A. M. 6357 ἀποβάσεις ἢ τύχη. (Γ.) Δέον γὰρ ἡρωϊκῶς κατὰ τὰς ἐπιγγελίας
 Ind. 2 Β ἀγωνίσασθαι, οἱ δ' ὑπότρομοι γενόμενοι, μηδενὸς ἐντειπράτ-
 τοντος, μήτε ξίφους γυμνωθέντος, μήτε βέλους ἐπ' αὐτοὺς
 ἀκροβολισθέντος, ἔφρουγον ἅπαντες, τῶν καταστροφμάτων ἐξαι-
 φνης σύνδυνόν τε καὶ σύντριεις ἐκπηδῶντες ζῆν οὐδενὶ κόσμῳ κατὰ 5
 τῆς ὑποκειμένης θαλάττης· ὧν οἱ μὲν διανήχασθαι εἰδότες, ῥί-
 πτοντες τὰ ὄπλα, μόλις ἐς γῆν ἐξέπιπτον· οἱ δὲ πλείους τῷ βάρει
 Ἐτῶν ὄπλων κατεδύοντο. καὶ ἦν ἰδεῖν θάλαμα ἐλεινὸν, ἀσπαίροντας
 ἐν τῷ βυθῷ τοὺς φοβεροὺς καὶ μετεώρους ἐκείνους ὀπλίτας, δί-
 κην ἰχθύων καὶ καρκίνων, καὶ ἀλλήλων ἔχομένους ἀπριξ καὶ 10
 ἀναδύναμι μὴ δυναμένους, ἀλλὰ ταμειομένους ἐς τὴν ὑστεραίαν
 ὑπὸ τῆς τύχης ἐστιατορας αὐτοὺς τοῖς ἑαυτῶν δαιτυμύσιν ἔσ-
 σθαι ἰχθύσιν. οὕτως ἀνάνδρους τὸ ἀδικεῖν ποιεῖ τοὺς ἀνδρείους,
 καὶ παλγίον δυστυχῆς τὰ ἡρωϊκὰ δεικνύει φρονήματα τὸ θεοῦ
 Δκατεπαίρεσθαι. (Δ.) Ἐπεὶ γὰρ πρὸ τῆς μάχης, νύκτωρ καὶ 15
 μεθ' ἡμέραν αἱ στρατεύομενοι πολλῶ τῷ τῆς γλώττης ὑβρίζοντι
 κατὰ τῶν Βυζαντιῶν χηρῶν καὶ ὄρφανῶν, πάντων πολεμίων
 ἔδρων οὗτοι τὰ χεῖριστά, καὶ προφάσει διὰ τὰς ταῦς σανάιδων
 καὶ στυπτιῶν ὄλας ἀνέτρεπον οἰκίας, καὶ ὄλας οὐσίας ἠνδραπο-
 δίζοντο, κὰν τοῖς τοιοῦτοις προαηλιώκεσαν τῆς ἀρεϊκῆς ἀνδρείας 20
 τὸν ὄγκον ἐκείνον, ἔλαθον κύμυσι καὶ βυθοῖς θαλαττίοις τῶν ἐν-
 Ἐταυθοῖ τὰς γενναίας θάψαντες ἐλπίδας ἀθρόον καὶ τοῦ ἡπει-
 ρωτικοῦ τὸν ὄγρον καὶ ὑποβρύχιον ἀλλαξάμενοι βλον. τῷ γὰρ
 ἔμαρτηκότι τοῦ συνειδότος βριθοντας ἔχοντες λογισμοὺς, καὶ

quos oportebat heroice, sicut promiserant, pugnare; ii contra trepidi, ne-
 mine obsistente, nullo se stricto gladio nec vibrato in eos telo, versi in
 fugam omnes ex tabulatis bini statim ternique foede et confuse subiectum
 in mare desiliebant. Ac ii quidem, qui nare didicerant, abiectis armis aegre
 in terram evadebant. Plerique autem armorum pondere deprimebantur. Et
 videre erat (miserum sane spectaculum) in gurgite palpitantes, terribiles
 illos et arrogantia elatos bellatores, piscium cancrorumque instar sibi in-
 vicem tenaciter inhaerentes, ut emergere haud possent, sed in postera
 diem a fortuna reservarentur, piscibus convivatoribus suis epulum ipsi de-
 turi. Adeo facta iniuria auctores iniuriae ex fortibus imbelles reddidit: adeo
 heroici spiritus hoc ipso, quod se adversus Deum contumacius erigunt, in-
 felicita existunt fortunae ludibria. (IV.) Nimirum ii, quia ante pugnam
 diu noctuque, lingua contumeliosissima viduis pupillisque Byzantinis bel-
 lum inferentes, quovis hoste peiora perpetraverant, tabularumque et palo-
 rum ad classis usum comparandorum nomine totas et domos everterant et
 opes diripuerant, ac in eiusmodi facinoribus spiritus illos Martis iam tum
 consumperant; ideo praeter opinionem fluctibus marinisque gurgitibus ab-
 sorpti praeclaras illic spes subito sepeliverunt, atque ex orbe hoc terrestri
 in humidum et in profundas aquas translati sunt. Delictorum quippe con-
 scientia oppressam mentem habebant, et pupillares illas (ut par est) pre-

ἀναμμητησκόμοιοι δεήσεων ἐλείπων ὀρφανικῶν, ὡς ἔοικε, καὶ δα- A. C. 1349
κρύων ἐλειωνῶν, ὡσπερ μεθυσούσας εἶχον τὰς χεῖρας πρὸς δπλα Imp. Io. Can-
καὶ ἀκροσφαλεῖς πρὸς κινήσεις τοῦ πόδας, καὶ ἕμα τεθραυσμέ- tacuz. 8
την τὴν διάνοιαν ἐς τὰς πρὸς τὸ κρεῖττον ἐλπίδας, ἔργοις τοῖς F
5 τηναὐτὰ μαυθάνοντες, ὅτε μηδὲν σφισιν ὄφελος ἦν, μὴ εἶναι
χρῆν ἐν τοῖς ὄπλοις τὰς χρηστὰς ἀνέχειν ἐλπίδας, ἦν μὴ παρῆ
τὸ δίκαιον μετὰ τῆς τοῦ εὐσεβεῖν εὐθύτητος. μόνοις γὰρ τοῖς σὺν
δικῇ δρωμένοις τὸ δυνάμενον τῆς ψυχῆς ἀσφαλῶς ζεῖδεται τε
καὶ τὸ θάρδος ἐν περιστάσεισιν ἀκλόνητον ἔχει. καὶ γὰρ εἰ κατ'
10 τῶν ἀλλοτριῶν τὰ τοιαῦτα γινόμενα τῶν ἀδικημάτων εὐθύνεται
πρὸς τοῦ κοινοῦ δεσπότου Θεοῦ, πολλῶ μᾶλλον εἰ ἑμόφυλον εἶη P. 544
τὸ ἀδικούμενον. (E.) Τὸ δὲ ξέρον ἐκεῖνο θέαμα βλέπων ὁ τῶν
Λατίνων ναύαρχος πρόβρωθεν τὸ μὲν πρῶτον διηπορεῖτο καθ'
ἑαυτὸν, καὶ τινα ἐνόμιζεν εἶναι ὑπόκρισιν καὶ δραματοουργίαν.
15 ἔπειτα ἔγνω Θεομηνίαν εἶναι τὸ πρᾶγμα σαφῆ· καὶ ἡσυχῇ παρα-
κλιεσάμενος ἐρέττειν τὸ τῆς ἡγεμονίδος πλήρωμα προῆει πα-
ραγγεῖλας ἔπεσθαι καὶ τὰς ἄλλας τριήρεις κατόπιν. ἐπεὶ δ' ἐλ- V. 440
θὼν κενὰς τὰς Ῥωμαϊκὰς τὸ παράπαν εὗρε τριήρεις, ἀναδησά- B
μενος εἰλέε τε πάσας ἡρέμα καὶ ὑπέστρεφεν ἄγων ἐς τὸ τῶν Λατι-
20 ῶν ἐπίκειον· πλὴν ὄσαι διήρεις τε καὶ μονήρεις καὶ λέμβοι πλή-
θους ἕνεκα διαδρᾶσαι τὴν ἄλωσιν ὑπερόριοι τῶν κινδύνων ἐγέ-
νοντο. (ς.) Τούτων δ' ἐς τοῦτο τύχης κατενεχθεισῶν, ἐφα-
νοντο ἐπιπλέουσαι ἤδη καὶ ὄσαι παρὰ τὰς ἐκβολὰς, ὡς εἰρήκει-
μεν, ἴστατο πάλαι τοῦ ποταμοῦ τριήρεις μέγισται μὲν τρεῖς, C

ces miserabilesque lacrymas reminiscabantur. Quamobrem et manibus ad
arma tractanda quasi ebriis, et pedibus ad movendum corpus vacillantibus
torpebant. Animo autem fracto ac vulnerato bene sperare haud poterant:
ipso tum exitu edocti, cum iis nihil proderat, non oportere in armis bonam
spem collocari, nisi aequitas adsit cum recta pietatis ratione coniuncta.
Quae enim iuste facta sunt, ea sola animi robur firmum sustentant, et fidu-
ciam circumstantibus periculis incoercitam faciunt. Nam si eiusmodi in-
iurias, etiam alienigenis factas, communis omnium dominus Deus ulciscitur,
multo magis, si sit eiusdem gentis id, quod iniuriam passum est. (V.) At
rei insolentiam e longinquo animadvertens Latinorum navarchus ambigere
primo secum, et quandam esse id simulationem fabulaeque actionem putare:
deinde agnoscere furorem esse illum evidentem irati numinis. Tum eos,
qui praetoriam navim complebant, placide ut remigant hortatus, progrē-
dit, sequi iussit et aliis a tergo triremibus. Postquam advenit, et peni-
tus vacuas naves Romanas offendit, religatas omnes sensim trahens et ad
Latinorum navale adducens revertitur, exceptis iis triremibus, moneribus
et lembis, qui prae multitudine antequam caperentur fuga elapsi extra pe-
riculum iam erant. (VI.) Cum haec in eam calamitatem incidissent, cerne-
bantur subeuntes iam et eae triremes, quae pridem, ut diximus, ad ostia
fluvii stabant, maximae quidem tres, minores autem longe plurimae. Eas

- A. M. 6857 μέιους δὲ παμπληθεῖς. ἐπεὶ δὲ κατὰ μέσσην γενόμεναι τὴν πορείαν
 Ind. 2 ἐρήμους ἀνδρῶν ἐλκομένας εἶδον ὑπὸ τῶν πολεμίων τὰς ὁμοφύ-
 λους νῆας, ἔστησαν ὥσπερ τιλὴ νάρκη πεδηθεῖσαι καὶ μὴ δυνά-
 μεναι μῆτε πρόσω μῆτ' ὀπίσω ποιῆσθαι τὸν πλοῦν, ἕως τοῖς
 ὁμοίοις ταῖς ἄλλαις περιέπιπτον καὶ αὐταὶ κακοῖς. ἦν γὰρ ἰδεῖν⁵
 εὐθὺς καὶ τούτων ἅπαν τὸ πλήρωμα, τριηράρχους ὁμοῦ καὶ
 ναύτας, κατὰ κεφαλῆς εἰς θάλατταν πίπτοντας τὸν ὁμοιον τοῖς
 D προπεπονθόσι τρόπον, πρὶν ἢ γεγυμνωμένον θεύσασθαι ἕξφος
 καὶ πρὶν πολεμίας αἰσθῆσθαι τινὸς ἀπειλούσης βοῆς. (Ζ.) Δι-
 νεψματο δ' ὁμοίως τὸ τῆς δειλίας ἐκείνης δεινὸν καὶ ὄσοι παρὰ¹⁰
 τὸν αἰγιαλὸν καὶ τοὺς πύργους ἦσαν ἐστῶτες. μεστὰ γὰρ ἦν
 ἅπαντα ὄχλων παντοδαπῶν, οὐ μόνον τὰ τ' ἔνδον κυλῶν καὶ
 ὄσα τῶν ἐκτός, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ τὰς ἐπάλξεις πλήθος ἀνδρῶν
 E ἀριθμὸν πάντα νικῶν ἦν· ὧν οὔτε σαλπικτικῆς ἦν τις, οὔτε τι
 κύμβαλον, οὔτ' οὐδὲν ὀπόσα εἶωθεν ἐν πολέμοις εὐθαρσοῦς πα-¹⁵
 ραστήματος γίνεσθαι παρακλητικά, λήθης μακρῶς τινος τῶν ἐν
 τούτοις χρησίμων, οὐκ οἶδ' ὀπόθεν καὶ ὅπως, ἐπιπληνηθείσης
 τέως καὶ διανεμηθείσης τὰς Ῥωμαίων ψυχᾶς. ἀλλὰ πλὴν τοῦ
 ἀναπνεῖν ἄντικρυς εἶναι πάντες ἐδόκουν νεκροί· συνωθούμενοι
 γε μὴν ὑπ' ἀλλήλων ἐν τῇ πρὸς τὰ ἔνδον φηγῆ συνέπιπτόν τε²⁰
 F καὶ συνεπάτουν ἀλλήλους, καὶ ταῦτα καὶ αὐτῶν τῶν πολεμίων
 ἐστηκότων, καὶ θεωμένων ἀτενῶς, καὶ σφόδρα πρὸς τὸ τοῦ δρά-
 ματος ἐκπεπληγμένων παράδοξον· ὥστε καὶ δεόν σχιριτῶν ἐκέ-
 νους ὑπὸ τῆς μεγάλης εὐτυχίας ἐκείνης, τῶν δὲ καὶ ἤλεον ἔνοι
 τοὺς πάσχοντας, καὶ στήναι παρεκελεύοντο, καὶ σφῶς αὐτοῖς²⁵

medio in cursu, vacuas hominibus trahi ab hostibus suorum naves ubi vi-
 derunt, steterere quasi torpedine aliqua constrictae, ut nec progredi ultra
 possent, nec vela retrorsum dare, donec ipsae in similia mala inciderunt.
 Nam et quidquid in illis hominum fuit, eos omnes videre erat confestim,
 trierarchos pariter et nautas, volvi in caput, ruentes in mare, eodem modo
 atque eos, qui idem ante passii fuerant, antequam nudatum enses adspicerent,
 aut clamorem ullum hostium minacem audirent. (VII.) Pervadebat autem
 pariter ille terror et eos omnes, qui iuxta littus ac turres stabant. Erant
 enim omnia omni hominum genere plena: nec modo intra portas et extra,
 sed et summis in moenibus multitudo erat quovis numero maior; in qua
 nec tubicem quisquam, nec cymbalum ullum erat, neque quidquam eorum,
 quae solent in bello praesentis animi robur excitare. Scilicet earum rerum,
 quae tum utiles fuissent, magna quaedam oblivio Romanorum animos, nescio
 unde et quomodo, invaserat et corruerat; ac respiratione excepta mortui
 plane omnes esse videbantur, trudentes alius alium, dum in interiora fu-
 giunt, procidebantque et se invicem proterebant; idque cum hostes ipsi
 starent intentique spectarent, et ad rei miraculum valde obstupescerent;
 ita ut quos ob magnum illum successum exsultare oportuit, ex iis nonnulli
 calamitosos illos miserarentur, et stare iuberent, obtestarenturque, ut in

οικτίρειν τῆς δαιμονιώδους ἐβρίων ταυτησι συμφορᾶς, καὶ μὴ A. C. 1349
 μάτην οὕτω προδιδύναι θανάτῳ, δαίοντος μηδενός. οὕτως ἀν- Imp. Io. Can-
 ἐρβηλτον τὸ τῆς συμφορᾶς ἐκείνης πάθος, καὶ μηδὲν καταλε- tacz. 3
 λοιπὸς τῶν ἐφ' ὁμοίοις πάλαι παραδειγμάτων, ἀμιλλᾶσθαι ῥα- P. 545
 5 δίως τούτῳ παρατιθέμενον.

ζ. Ἀλλὰ γὰρ εἰς τοῦτο τύχης τὸν στόλον συνελαθέντα βλέ- V. 441
 ποτες οἱ πόρρωθεν πολιορκεῖν ἀφ' ἕψηλοῦ τὸ τῶν Λατίνων ^B
 φρούριον ἐκπεμφθέντες στρατιῶται Βυζαντιῶν τε καὶ ὄσοι κατὰ
 σμμαχίαν ἐκλήθησαν Θρακικῆς ἕμα καὶ Πέρσαι, χιλιάδες οὐ
 10 μίους τῶν τριῶν, τοῖς ὁμοίοις καὶ οὗτοι δεινοῖς περιέπιπτον,
 καὶ θυροῦς ἐκείνους καὶ ὄπλα καὶ μηχανήματα καταλιμπάνοντες
 ἔφεγον σποράδες τε καὶ ἀσύντακτοι, μηδενός ὄντος τοῦ πολέ- C
 μόν τι καὶ ἄγριον γρούζοντος· καὶ οὐ πρότερον ἔστησαν, πρὶν
 σποδῆ τὸν ποταμὸν διαβάνας ἐλευθέριον τι ἀνεπεπνέκεσαν
 15 ἕδῃ. (B.) Τῆς μέντοι θεομητίας ταυτησι τὰς αἰτίας ἄλλοι ἄλ-
 λας ἐτίθεντό τε καὶ ἐψηφίζοντο. ἐγὼ δ' ἑτέροις ταύτας ἀπαρι-
 θμῆν ἄφεις τὸν λόγον ἐφ' ἕτερα τρέψομαι· τοῦτο μόνον προσ-
 θεῖς, ὡς εἰ θρασύτερον ἴσως οἱ Λατίνοι τότε διετίθεντο, καὶ
 τῷ παρὰ προσδοκίαν πᾶσαν μεγίστῳ ἐπαρθέντες εὐτυχίῃματι του- D
 20 τῶν Βυζαντιῶν φέγοντας καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἄκλειῶς καταπα-
 τουμίονους ἄχρι πυλῶν ἐδίωκον, ὀλίγου ἂν ἐδέξασε πλῆθος ἐκεῖ
 διαφθαρεῖναι παντοίων καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων. ἀλλ' ἐπέσχε
 κύριος τὸν θυμὸν αὐτοῦ, καὶ μέτρια σφῆς εὐθὺς ἐπεπέκει προ-
 νῆν, καὶ μὴ τὰς ἀλλοτριᾶς τύχης ἴδια νομίξειν ἐαυτῶν εὐτυχί-

illa clade a sinistro aliquo genio immissa ipsos sui misereret, neve ita temere vitam proderent, nemine persequente. Adeo malum illud modum omnem excesserat; adeo eorum, quae unquam in pari causa acciderunt, nihil erat, quod cum isto collatum facile posset contendere.

7. Cum classem eo compulsam viderent ii, qui ad Latinorum castellum e longinquo ac superiori de loco oppugnandum missi fuerant, Byzantini milites, et quicumque auxilio vocati fuerant Thraeces ac Persae, ad tria hominum millia, eodem et ipsi terrore perculsi, relictis et clypeis et armis et machinis, palantes inordinatque fugerunt, cum nemo esset, qui hostile aut atrox quidquam mutiret: nec prius subistere, quam fluvio celerrime traiectione libere respirare coeperint. (II.) Ac illius quidem furoris divini causas alii alias proponebant atque statuebant. Ego vero eas aliis enumerandas relinquam, orationemque ad alia convertam. Unum tamen hoc addo, si forte audaciores Latini tunc exstissent, et maximo illo improvisoque successu elati fugientes Byzantios, et a se invicem foedissime proculcatos, ad portas usque persequuti essent, parum abfuturum fuisse, quin illic penitus profigeretur variorum et omnis generis hominum multitudo. Sed iram suam Deus continuit Latinosque induxit, ut victoria moderate uterentur, ac non aliorum adversos casus rei a se bene gestae fructum putarent, qui ad tro-

- A. M. 6857 *ματα, μηδὲν ἐς τὸ παράλογον τοῦτο τρόπαιον ὄλωσ' ἔτοπλον εἰσι-*
 Ind. 2 **E** *νεγκόντων ἔργον ἢ συνετὸν μηχανήμα, ἀλλ' ἄθυρμα σαθρὸν*
θεοῦ τὴν ἀνθρωπίνην δεικνύντος σπουδὴν καὶ γέλωτα σαφῆ τὴν
τῶν μεγαλοφρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς οὐκ ὀκνοῦντων ὄφρον. διὸ καὶ
πέμψαντες εὐθὺς ἐς βασιλεία τὴν προτέραν αὐθις ὁμοίως ἐξί-
τουν εἰρήνην, εἰ καὶ μὴ ἐφ' ὁμοίαις ταῖς συμφωνίαις. (Γ.) Ἄλλ'
F *ἐς τὸ τοῦ Γαλάτου φρούριον ἐκ Γενοῦσας ταχυνναυτοῦσα μί-*
α τριήρης, πρέσβεις ἄγουσα τοὺς πάντα τελείοντας ἀσμένως, ἃ
πρὸς βουλήσεως εἶη Βυζαντίοις. καταλῦσαι μὲν, ὅσον δηλαδὴ¹⁰
τοὺς οἰκείους παρεκβαλόντες ὄρους οἱ Λατῖνοι παρακατέσχον τοῦ
τῶν Ῥωμαίων τόπου· ἀποδοῦναι δὲ καὶ ἦν ἐπήγαγον Βυζαντίοις
P. 546 *ζημίαν ἐς τὸ ἀνευδέες· καὶ ἅμα προσθέντας χρήματα τοῦ*
τῆς προτέρας εἰρήνης ὑπὲρ τὰς ρ χιλιάδας· καὶ δοκούς ἔπιτα
δοῦναι φρικωδεστάτους ὑπὲρ τοῦ μηκέτι πρὸς τοὺς ὁμοίους ἀπε-
νεχθῆναι νεωτερισμούς· ἀλλὰ μεμνημένους τῶν παρ' ἐλπίδα
συμπεπτωκότων σφίσι μετριωτέρους εἶναι τοῦ λοιποῦ. ἐπεὶ δ'
ἐλθοῦσι κάκεινοις τὸ μέγα τοῦτο καὶ παρὰ πᾶσαν ἔγνωσται προσ-
B *δοκίαν τῶν ὁμοφύλων ἐντύχημα, μέσοις τε γεγονέναι δυοῖν ξυ-*
πεπτώκει καὶ τὴν αἰσχρὰν ἐκείνην εἰρήνην παρασκευάσαι καιή-²⁰
σασθαι, ὅποیان καὶ Πελοποννησίους ἐπὶ Ἀνταλκίδου πάλαι πρὸς
Πέρσας συνθίσθαι ἀκούομεν, δεῖε τῆς ναυτικῆς τῶν Ἀθηναίων
δυνάμεως ἐν τοῖς τότε χρόνοις περιφανῶς θαλαττοκρατοῦντων.
V. 442 (Δ.) *Τούτων δ' οὕτω ξυνηγεμένων, οὐκ ἔχρινε δεῖν ὁ βασιλεὺς,*

paecum illud insperatum nihil prorsus nec militaris operae, nec solertis machinamenti contulissent: sed opus Dei esse statuerent, humanam diligentiam futilem declarantis, et eorum, qui se ipsos magnifice efferre non dubitant, arrogantiam merum esse mimum ostendentis. Miserunt itaque statim ad imperatorem, qui pacem itidem ut antea, sed non iisdem conditionibus, de novo exposcerent. (III.) Nondum toti quatuor ex eo dies effluerant, cum triemis una expedita, ad Galataeum castellum appulsa, legatos ab urbe Genua advexit, qui Byzantium voluntati per omnia ultro satisfacerent; ac restituerent quidem quicquid Latini, propriis limitibus propagatis, ex agro Romano occupassent; deinde rependerent ad plenum, quicquid damni Byzantiis intulissent, persolutisque insuper plus quam centum millibus, pacem pristinam impetrarent: iurarent denique horribilissimum iniurandum, se nunquam ad eiusmodi novas res molienda abductum iri; sed eorum memores, quae sibi praeter spem evenissent, moderatiores fore in posterum. Cum autem ii legati advenissent, magnosque illos et inopinatos accepissent suorum successus, tum quoque interposuere se, et ut pax illa turpis fieret curavere; qualem et Peloponnesios, Antalcida regnante, pridem cum Persis pepigisse accepimus, classem veritas Atheniensium, qui maris tum aperte potiebantur. (IV.) Haec cum ita accidissent, imperator nec fortunae in-

ἀναπεπτικῶς διὰ τύχης ἀγνωμοσύνην, ἀπογνώσει δοῦναι τῶν A. C. 1849
 λογισμῶν τὰς ἡνίας καὶ τὸ τῆς γνώμης κράτος, ἄτ' εἰς ἀπο- Imp. Io. Can-
 ριῶν ἰσχυριᾶς τῶν πραγμάτων ἐληλαμέναν. δ, τε γὰρ ναυτικὸς C
 στόλος, χρήματα πάντα μικροῦ συνελῶν, ὑπ' ἐχθροῖς ἐγεγόνει·
 5 ἢ τ' ἐλπίς τῶν ἐτησίων προσόδων, εἰ μὴ τὸ πᾶν, ἀλλ' οὖν τὸ
 πλεῖστον ἐκκέκοπται μέρος.

quitati succumbendum, nec ideo desperationi mentis regimen animique ro-
 bur prodendum esse censuit, quod in summas angustias adductae res es-
 sent. Nam et classis, quae pecuniam omnem ferme exhauserat, in hostium
 potestate erat; et spes annuorum reddituum, si non omnino, at maxima ex
 parte praecisa erat.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΙΗ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER DECIMUS OCTAVUS.

ARGUMENTUM.

Cantacuzenum res adversae non frangunt. Classem reparat. Vectigalia imposita auget; nova imponit. Isidori patriarchae falsa praedictio, tristitia; morbus, obitus. De eligendo eius successore deliberatur. Qualem patriarcham Palamitae voluerint. Callistus ex Atho monte arcessitur. Gregoras blanditiis, largitionibus, promissis frustra tentatus. Etiam patriarchalem dignitatem oblatam repudiat. Imperatorem et Augustam officii admonet. Callistus cur promotus. Eius viri inhumanitas, in ipsos mortuos saevientis. Cantacuzeni politica prudentia. Consilium de cogenda synodo. Palamae tergiversationes. Episcopi novum patriarcham Massalianismi accusant. Variorum criminum ab eo vicissim accusantur. Veniam dant et accipiunt (Cap. 1). Cantacuzenus Thessalonicam abit, Palaeologum generum ei urbi praefecturus. Classis Veneta Genuitis infesta Byzantium advenit. Genuitarum arrogantia. Pontus Euxinus Byzantiis et Venetiis per illos clausus. Quae nam causae Venetos coegerint Galatae obsidionem cito deserere. Cantacuzenus admodum lactus Byzantium redit. Concilium convocare cogitat. Palamae fiducia. Insuper Andronici et Isidori patriarchae commemoratio in sacris per errorem omissa. Hominum sermones de ea re. Error postmodum correctus. Triremes Venetae quatuordecim Ponti Euxini fauces obsident. Bellum Latinorum inter necinum. Catalani socios se Venetiis adiungunt (2). Historiae Dogmaticae exordium. Generalis concilii convocatio diu promissa. Palamae auctoritas. Eiusdem malae artes, publicum iudicium metuentis. Quae tandem concilium haberi placuerit. Quot et cuius notae episcopi adesse iussi (3). Gregorae apud Cantacuzenum oratio. Orationis capita: Expostulatio et acris reprehensio. Synodus dici non debet, quae sit praeter ecclesiasticas regulas. Palamae doctrina quas clades importaverit iis, qui primi eam defenderunt, nempe Cantacuzeno et eius matri. Quas Annae Augustae. Quas Cantacuzeno rursus; cui mors filii praenunciata erat a Gregora. Vanae huius adhortationes. Haeretici difficillime corriguntur. Iustum Dei iudicium. Paterna bonitas. Ausus oratoris affectus.

Amica obtestatio. Cantacuzenus ambigue respondet, Gregorae verbis exacerbat. Coacta synodo ulcisci eum statuit. Gregoras pro religione pugnaturus habitum monasticum induit. Vitae aulicae renunciat (4). Mane diei, habendo concilio indicti, frequentes orthodoxi ad Gregoram conveniunt. Illustriorum elogia; ac primum metropolitaram Ephesi et Gani. Cur praeter hos unus tantum episcopus affuerit, nempe Tyrinus. Quae huius partes fuerint. Laus Dezii. Laus Athanasii. Laus discipulorum Gregorae. Caeterorum sociorum commendatio. Gregoras circumstantes alloquitur. Suorum vires verbis extenuat. Principis iniquitatem amplificat. Leonidae Spartani apophthegma ad praesens institutum accommodat. Orthodoxi in aulam cum Gregora euntibus passim acclamatur. Multi se ad illos adiungunt (5). Palamitis in interiore aula epulantibus, Gregoras et socii excluduntur. Per atrium dispersi diu expectant. Palamitae post epulas in Alexii triclinium transeunt. Illic inter se primum consultant; deinde et orthodoxi introducuntur. Concilii auspicandi ratio ab his praescripta. Cantacuzenus perplexis et ambiguis verbis iurat. Eius adversus orthodoxos iniquitas manifesta (6). Gregoras, antequam actorum synodicorum juniorem narrationem ordiatur, negat se omnia posse sigillatim persequi; aetate debilem; capitis morbo et aliis malis afflictum; antiquo sensuum vigore destitutum. Victum olim a se Barlaamum gloriatur. Varias lucubrationes suas enumerat. Nunc sibi obstare queritur senectutis incommoda; adversariorum violentiam; hominum iudicia, vel ambigua, vel metu corrupta. Cantacuzenus antea laudatus cur in haec historiae parte vituperetur. Ubi de Deo agitur, nefas mentiri aut dissimulare. Cum imperatore, velut cum aequali, disputare quando liceat (7). Convocata synodo Cantacuzenus orationem habet, cuius haec summa est: Idololatriam et haereses a Diabolo inventas. Eo impellente prodissas Barlaamum, et Acindynum, et caeteros idem cum Barlaamo sentientes. Futurum se deinceps severiorem quam antea fuerit. Imperatoris munus et partes. Qua sententia Barlaamus damnatus sit, eadem istos quoque damnari. Denique aequum se utrisque fore iurcurando interposito promittit (8).

α'. Ἄλλου μὲν ἴσως ἂν τινος ἦν, τοσοῦτω πελάγει συμφορᾶς Ἀ. Μ. 6858
 ἁδοκίτου συνειλημμένου, τὴν ταχίστην ἀπειρηχέαι· βασιλεύοντι Ἰνδ. 3
 δ' ἀπαγορεύειν ἐν τοῖς τοιοῦτοις οὐ μάλα ἐνῆν. ἀλλ' ὡσπερ ἐν Ἀ. C. 1350
 ταῖς παρατάξεσι τῶν πολέμων ὁ στρατηγὸς τὰ πεπονηκότα καὶ Ἰmp. Io. Can-
 5 τρεπόμενα μέρη τῆς φάλαγγος τοῖς ἀνακλητικοῖς τῶν σαλπύγγων P. 547
 οὐκ εἰ διαρρήγνυσθαι τε καὶ τελῶς ἐκόντας τοῖς πολεμίοις παρα-
 σχομένους τὰ κράτη τῆς νίκης ἀπαγορεύειν, οὕτω καὶ οὗτος οὐκ
 εἰς ἀπογνώσεις ἔβλεψε καὶ ῥησιώτην αἰσχύνῃς μεστήν· ἀλλὰ νῦν
 μὲν ἕτερα ἐφ' ἑτέροις ἐπινοῶν διετέλει τῶν ἐπιχειρημάτων· νῦν

1. Alius fortasse, tanta calamitate praeter opinionem oppressus, animum statim despondidisset. At imperator nequaquam inter haec desperabat; sed quemadmodum dux, in praeliis conserendis, laborantes et inclinatas partes exercitus, dato receptui signo, non sinit perrumpi, nec patitur integram hostibus victoriam ultro deferentes animo prorsus concidere; ita hic quoque non desperatione aut turpi ignavia relanguescebat; sed modo consilia alia ex aliis excogitabat; modo eas naves, quae iam pridem in navalibus re-

- A. M. 6858 δὲ τὰς τε νενεουληκμένας ἐκ παλαιοῦ τῶν νεῶν καθελκύνσας ἐπι-
 Ind. 3 Β σκευάζε τε καὶ μετεσκευάζε πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν χρεῖαν· ἄλλας
 τε καινὰς κατεσκευάζε πλείους καὶ μείζους τῶν πρὶν, ξύλων ναυ-
 πηγησίμων συχνῶς ἕξ ὄρους κομιζομένων ὄλη σπουδῇ. ἐπεὶ δὲ
 καὶ χρημάτων ἐν τούτοις ἔδει, οἱ τε συνήθεις φόροι πρὸς ἀδελφῶν
 ἀνήγοντο καὶ ἅμα καινοὶ τινεῖς ἐφ' ἑτέροις ἕτεροι ἐπενοῦντο,
 τῆς ἀνάγκης τὴν εὐπορίαν τῶν εἰς ταῦτα ἐνθουσιάζοντων ῥᾶστα
 ἐφευρισκούσης. (B.) Ἐν τούτοις δ' ὄντων τῶν πραγμάτων νόση
 C βαρεῖα καὶ ὁ πατριάρχης Ἰσιδώρος ἀλλοικεῖται. ἡ δὲ ἦν γαστρὸς
 κένωσις διηλεκτῆς ἅμα καὶ πολυήμερος, πάσης χειρὸς καὶ τέχνης¹⁰
 ἰατρικῆς ἀπρακτούσης ἐνταῦθα. καίτοι τὴν γε ἀρχὴν οὐ μᾶλα
 θρασυτέραν αὐτὴ τὴν ἔφοδον ἔδειξεν· ἀλλ' ἠρέμα καὶ κατὰ μι-
 κρὸν καὶ βιάδην εἰπεῖν ἐπιχωριάζειν ἐδόκει, ὥσπερ παλῶσα τὰς
 τῶν πολλῶν ἐλπίδας. ἦν γὰρ ἀπὸ λύπης ἐσχηκῦα τὰς ἀφορμὰς
 V. 443 (ὁ πολὺς τῶς ἐκράτει λόγος), ἧτις ἐκ σιωπωμένης αἰσχύνῃς εἶχε¹⁵
 D τὴν πρόφασιν. ἦν γὰρ τοῖς οἰκείοις ὄνειροις προσέχων ὁ ἄνθρω-
 πος· καὶ τοῦτ' ἔργον ἔχων ἀπάντων προεστάμενον καὶ λόγων καὶ
 πραγμάτων ἐνθουσιασμὸν ὠνόμαζε· καὶ τούτοις διηλεκτῶς ἐγ-
 καλλωπιζόμενος ἐψεύδετο μὲν προφανῶς, οὐκ ἠσχύνετο δέ·
 ἀλλ' ἦν ὡσαύτως τῷ τε βασιλεῖ καὶ τοῖς ἄλλοις οἰονεῖ προφητείας²⁰
 τινὰς καὶ θεοπειτίας ἄνωθεν ἀπαγγέλλων· μεθ' ὧν ἦν καὶ ἡ τοῦ
 πέραν Γαλατικοῦ φρουρίου καταστροφὴ, ἣν προεδείχθαι δι-
 E τέτετο τουτωὶ πρὸς Θεοῦ βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς· ὡς θαρσύνεσθαι
 καὶ τὸν βασιλέα ἐπὶ τὴν μάχην ταχῶναι, πρὶν τελείως τὴν τοῦ

positae erant, in mare trahebat, reficiebatque, et ad urgentem necessi-
 tem accommodabat; item alias novas construebat, easque plures ac maiores
 quam antea, navalibus lignis crebro et omni diligentia ex monte convectia.
 Quoniam vero pecunia in his opus erat, solitorum vectigalium modus auctus;
 tum nova quaedam subinde instituta, cum ad eas res facile excogitandas ne-
 cessitas ipsa plurimum valeret. (II.) Is fuit rerum status, cum Isidorus
 patriarcha gravi morbo corripitur. Erat autem illud ventris profluvium
 iuge ac diuturnum, adversus quod nec manus nec ars medicorum quidquam
 poterat: tametsi primo accessu non admodum violentus invaserat hic mor-
 bus; sed sensim et paulatim atque (ut ita dicam) pedetentim procedere visus
 fuerat, et hominum expectationem quasi ludificarat. Eoimvero, ut plerique
 aiebant, natus erat ex tristitia, quam tacitus pudor pepererat. Scilicet vir
 ille propriis somniis intentus omnia dicta et facta inde auspicabatur, divi-
 num eum afflatum vocans: his perpetuo gloriabatur; et palam mentiri sibi
 eum pudebat. Quin et imperatori pariter, et aliis quibuslibet, quaedam
 quasi vaticinia et oblatas divinitus visiones referebat; in quibus fuit et Ga-
 latici Latinorum castelli, in adverso littore positi, excidium; quod illi af-
 firmabat certo et constanter praenunciatum a Deo fuisse. Itaque his con-
 fisis imperator, antequam classem prorsus instructam haberet, pugnam se-

στόλον παρασκευῆν ἐξαρτύσαι. ἐπεὶ οὖν αἴτιος τῷ γε μείζονι μέ- A. C. 1350
 ρει τῆς μεγίστης ἀπωλείας ἐκείνης ἔδοξεν οὗτος γενέσθαι τῶς Imp. Io. Can-
 Ῥωμαίοις καὶ ἀνειδίχτετο πρὸς ἀπάντων, οὐκ εἶχεν ἐστῶσιν tacuz. 4
 ὀφθαλμοῖς ὄρᾱν οὔτε μὴν αὐτὸν βασιλέα, οὔτε τῶν ἄλλων ὄσοι
 55 ξυνίσεως ἦσαν μέτοχοι· ἀλλὰ κατεδύετο πρὸς πυθμένας ἰδίας Ἰ
 αἰσχύνῃς. καὶ οὕτω λοιπὸν νοσήσας ἐπὶ μακρὸν, καὶ οὕτω δα-
 πανθηθείσης τῆς ἔνδον οὐσίας αὐτοῦ, τῆς παρουσίας μετέστη ζωῆς.
 (Γ.) Ἐπειτα ψῆφον προτιθεμένων ἄλλων, ὃς ἂν μετ' ἐκείνον
 τοῦ θρόνου διάδοχος γένηται, πολλή τις ἦν σπουδὴ καὶ διάπυ-
 60 ρος τοῖς τοῦ Παλαμᾶ θιασώταις, μηδένα ποτὲ προβληθῆναι,
 ὃς μὴ πλήκτης καὶ πάροικος εἴη καὶ πάσης καὶ παντοίας παι-
 65 δείας ἐς τοσοῦτον ἄμοιρος, ὅσον οἱ ἀπὸ σκαπάνης ὁμοῦ καὶ δι- P. 548
 κέλλης ὄψε τῆς ὥρας ἀπαλλάττοντες ζύκοτόν τι καὶ θηριῶδες
 ἦθος οἴκαδε φέρουσιν· ἔν' ἐνταῦθα ῥᾶστον εἶη σφίσι διωκτῶν
 70 βιάτων αὐτὸν καταστήσαι βαρύτερον κατὰ τῶν εὐσεβεῖν αἰρου-
 μένων καὶ τῆς τοῦ Παλαμᾶ κοινωνίας ἀπέχουσαι πῦσαν σπου-
 δὴν ποιουμένων. ἄλλων οὖν ἄλλους προβαλλομένων, μεταπέμ-
 ψασθαι πείθουσιν οὗτοι τῶν τοῦ Παλαμᾶ φίλων ἐξ Ἄθωνος
 75 ἕνα, τοῦνομα Κάλλιστον· ᾧ πρὸς ἀπήρεια ἐξ ἀνοίας ἕμα καὶ
 80 βύπνοιας ἠρμόσθαι τὴν φύσιν πάντων μάλιστα ξυμβεβήκει, καὶ Β
 εἶναι μηδὲν μηδαμῶς τῷ σκοπῷ καὶ τῇ σπουδῇ τῶν προσκεκλη-
 85 κῶτων ἀπάδοντα. (Δ.) Πρὶν γε μὴν τοῦτον λέναι, ἰδίᾳ ἐμὲ καὶ
 90 συχνὰ παραλαμβάνουσιν ἐπῆει βασιλεῖ τε καὶ βασιλίδι θωπείαις
 95 παντοίας περιμέναι· καὶ χρημάτων ἐπαγγελίας καὶ χορηγίας

celeravit. Cum igitur ille funestissimae cladis auctor praecipuus Romanis
 fuisse videretur, omnibus exprobrantibus, non audebat fixis oculis aut im-
 peratorem, aut intelligentia praeditum quenquam adspectare; sed in profun-
 dos verrecundiae suae recessus semet ipsum abdebat. Quamobrem diuturna
 inde aegritudine confectus, postquam intima ipsis substantia morbo con-
 sumpta est, ex hac vita excessit. (III.) Mox deliberatione ab aliis insti-
 tuta, quisnam eius sedem ac dignitatem excepturus esset, magno et inflam-
 mato studio a Palamitis certatum, ne quis promoveretur, nisi qui percus-
 sor et temulentus foret, omnisque eruditionis perinde expertus, ut illi, qui a
 ligone et bidente sub vesperam redeuntes iracundum et ferinum quandam
 morem domum referunt. Id vero agebant, ut iis facillimum esset quovis
 persecutore saeviore illi opponere iis, qui pio et recte de Deo sentirent,
 et a communione Palamae penitus abhorrerent. Aliis itaque alium propo-
 neatibus, horum sensu ex monte Atho arcessitur unus ex Palamae amicis,
 nomine Callistus. Huic ob vecordiam ac dementia ingenium erat omnium
 immitissimum. Quamobrem eorum, a quibus vocabatur, proposito ac stu-
 dio omnino conveniebat. (IV.) Tamen antequam is advenisset, visum est
 imperatori et Augustae privatim ac saepius me accire, et omni adulationis
 genere, atque etiam pecuniarum pollicitatione ambire. Ac il quidem consti-

- A. M. 6858 ἀφθόνοις τῶν γε ἄλλων καὶ ἃ τῶν ἐν βίῳ καλῶν καὶ τιμῶν ψο-
 Ind. 3 **C**χαῖς ἂν εἴη φιλοδόξοις κατ' ἔφεσιν πειρῶσθαι με πείθειν καὶ
 ἄγειν ἐς τό σφισι βουλόμενον· ὧν τὰ μὲν ἦδη ἐχορηγεῖτο, τὰ δ'
 ἔμελλεν. ὦροντο γὰρ δι' ἐνός ἑμοῦ γε εὐθὺς, εἴ τινές ποτ' ἄρ'
 εἶεν, καὶ ὅπη διαιτῶντο, πάντας ἑτέρους, ὅποσοι ἀνθίστανται 5
 πρὸς ὅποσα τῷ Παλαμῷ βλασφημεῖται καινὰ καὶ ἔκφυλα δό-
 γματα, προσάξεισθαι. ἀλλ' ἦσαν ἄρα πάντως ἄνθρακες οἱ τῶν
 ἐλλίδων κείνοις θησαυροί. τὸ γὰρ ἀνευδές ἐμὲ τῶν ἀναγκαιῶν
D καὶ ἡ τάληθοῦς ἐκλογὴ λήρους ἔπειθ' ἠγεῖσθαι τὰ λεγόμενα.
 (E.) "Ὁ δ' ἀπάντων μάλιστα τὴν ἐλλίξουσαν γνώμην ἐστέρηκτο 10
 καὶ ἀνακεκρῶσθαι σφισι δι' αὐτὸ τινα ἡδονὴν ταῖς ἐλλίσις ἐποίη,
 τὸ τῆς πατριαρχείας ἀξίωμα ἦν· ὃ δώσειν αὐτίκα μύλα μοι ἐπη-
 γέλλοντο, τῆς χρείας διωθουμένης σφοδρότερον καὶ τοῦ και-
 ροῦ προκαλουμένου τὸν προστησόμενον ἀπαραίτητα. ἤκούον γε
E μὴν ἐξ ἑμοῦ τᾶναντιώτατα πάντα. πρῶτον μὲν γὰρ καθηπτόμην 15
 ὁμαλῶς πως αὐτῶν περὶ ὧν ἡμῖν ὑπισχοῦντο, πῶς οὐκ ἄνοιοι
V. 444 τοῖς αὐτοῖς ἐγχειροῦντες, ἃ πολλάκις εἰποῦσι καὶ ἀποτυχοῦσιν
 ἀκριβῶς ἐγνωκέαι ξυμπέπτωκεν, ὡς πηλοῦ καὶ κόνεως οὐδὲν
 ἔμοι διαφέρειν δοκεῖ τὰ τοιαῦτα, καὶ ταῦτα νῦν, ὅτε πίστιως
 ἄρνησις ἀπαιτεῖται. ὡς γὰρ ἐν κακοῖς εὐτυχεῖν δυστύχημα μέ- 20
 γιστον, οὕτως ἐν κακοῖς ἀδοξεῖν τῶν εὐτυχημάτων τὸ κράτι-
F στον. ἔπειτα ἔλεγον, ὡς βασιλεῦσιν οὔσι χρεῶν μὴ τὰ καθή-
 κοντα νόμιμα ἐκονεῖ παραδιάγειν ὁμοῦ καὶ τῶν ἱερῶν τῆς τοῦ

sunt flectere me, et ad ea quae vellent adducere, liberali largitione cum aliarum rerum, tum earum praesertim, quae, quia pulchrae sunt ac pretiosae, animis gloriae cupidis plurimum blandiri possunt. Quarum rerum aliae iam dabantur, aliae postea datae fuissent. Putabant videlicet mea unius opera statim adiunctum iri ipsis reliquos omnes, quicumque ii forent, et ubicunque degerent, qui novam et insolentem blasphemi Palamae doctrinam impugnant. Quas autem illi spes conceperant, eae non aurum sed palaeae erant. Nam quod rebus necessariis non carerem, et veritatem ultro profiterer, idcirco mihi facile persuadebam vana esse et frivola quae illi loquerentur. (V.) Sed eorum animum exspectatione suspensum una res maxime confirmabat, ac ipsorum spei quadam voluptate admista blandiebatur. Ea erat patriarchalis dignitas, quam mihi statim collaturos se iidem promittebant, cum et necessitas gravior incumberet, et ut aliquis sine ulla cunctatione ei muneri praeficeretur, res ipsa flagitaret. Tamen ii ex me contraria plane omnia audiverunt. Ac primum quidem super iis rebus, quae mihi promittebant, eos leniter obiurgabam, quod ipsos non pigeret eadem rursus tentare, quae cum frustra saepe dixissent, evidentissimum foret, eiusmodi res apud me nihilum luto ac pulvere differre; praesertim hoc tempore, cum exigeretur Fidei abiuratio. Enimvero sicut inter improbos felicem esse maxima esset infelicitas, ita apud eosdem honoribus carere maximam esse felicitatem. Aiebam praeterea non debere principes, quae sapienter constituta essent, ea ultro transgredi, et sacrosanctis ecclesiae Dei

Θεοῦ ἐκκλησίας κυκλίδων ἐλαύνειν ἤθει τοιοῦτω, ἥμιστά τινος A. C. 1850
 φειδοῦς ἢ κολάσεως μεσιτευσούσης καὶ ὑφαιρούσης τὴν τοῦ κρά- Imp. Io. Can-
 τος ἀσλαγίαν· ἀλλ' ἰατροῖς μᾶλλον γίνεσθαι πάννυ προθύμως tacz. 4
 καὶ ἅμα κολασταῖς τῶν ἀθέσμων σάλων καὶ ἐκτροπῶν, εἴ γε P. 519
 βουλομένοις εὐσεβεῖν εἴη. τὸ μὲν γὰρ ἄξιον θρήνων μακρῶν καὶ
 εἰς τὸ μέλλον μνήμης ἐκ τῶν ὑψιγόνων πρὸς ἀπέχθειάν τε καὶ
 ἔβρον ἀνατρεχούσης ὀλοσχερῶς (ἔω γὰρ ὡς ἐγνωσμένης ἦδη με-
 μνησθαι τῆς αἰδίου φλογὸς ἐκείνης, ἣ τοῖς οὕτω βιοῦσιν ἠπει-
 λῆται)· τὸ δ' ὑμνούσας γλώσσας ἀπαιτεῖ τῶν τε νῦν ὄντων τῶν
 ὅτε γενησομένων ἀνθρώπων εὐσεβῶν καὶ ἅμα ψυχῆς ἀκήρατον
 εὐφροσύνην, ἣν μὴ τελευτῶσιν αἰῶσιν ἀκούομεν ἀπονεμῆσθαι. B
 (5.) Οὕτω τοίνυν ἡμῶν ἀπογόνους, ἐπεὶ τὸν ἦδη ῥηθέντα ἐξ Ἄθω-
 νος ὄρους ἤκοντα ἦδη τεθέεται, εὐθὺς καὶ μὴ πάννυ τοι σφόδρα
 προθυμομένων τῶν ἐπισκόπων τῆς τέως σωζομένης ἐπαρχίας,
 βίς πατριάρχην προβάλλεται, δι' οὐδὲν ἕτερον ἐπισπεύσας τὴν
 αὐτοῦ προβολήν, ἣ ὅτι πρὸς διωγμὸν ἄριστα ὁ ἀνὴρ ἐπεφύκα,
 καὶ ὄργανον ἦν πρὸς τιμωρίας ἀπανθρώπους καὶ θρηνώδεις θη- C
 μοσίαν ἀπάντων ἀπανθρωπότερον. πάσης γὰρ ὧν παιδείας ἀξύνε-
 τος μάλα τοι ἐχώρει πρὸς τὸ κολάζειν καὶ ὑβρίζειν ἀσέμνως
 καὶ πρὸς γε ἔτι χειρὶ καὶ βακτηρίᾳ πλήττειν, ἀσκέτω θυμῷ, καὶ
 λόγοις αἰσχροῖς καὶ σφόδρα ἀπάδουσι ᾧ περιέκειτο σχήματι,
 καὶ οὕτως ἦδετο εἶναι τρόφιμος ὄρους, καὶ ἥστινος πνευματι-
 κῆς πολιτείας. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ οὐς ἐκόλυζε καὶ οὐς ἐδίω-

cancellis isto more excludere, ut nec moderatio ulla, nec examinis inter-
 positū severitas potestatem insolentem coërceret. Quinimo oportere eos,
 si religioni essent, medicos et castigatores promptissimos existere errorum
 ac depravationum sacris legibus contrariarum. Nam illud quidem deplora-
 randum, memoriae apud posteros odiosissima ac probrosissima dignum
 est (ut aileam flammās sempiternas, quas iis, qui sic vivunt destinatas,
 cogitare licet ut iam decretas); hoc vero laudem et commendationem exigit
 ab hominibus piis, qui nunc vivunt, quive unquam victuri sunt; et sin-
 ceram meretur animi voluptatem, qualem aevo immortalis repositam esse
 credimus. (VI.) Sic ille successu desperato a nobis decessit. Deinde homi-
 nem supra memoratum, qui iam ex Atho monte advenerat, conspicatus,
 confestim nec admodum cupientibus episcopis eius provinciae, quae tunc
 salva restabat, patriarcham eligendum proponit. Eum vero non aliam ob
 causam promovere festinavit, nisi quia ad exercendam persecutionem opti-
 me a natura comparatus vir ille poenarum atrocium et immanium instru-
 mentum erat quolibet carnifice inhumanus. Quippe omnis eruditionis ex-
 pers, propensissimus erat ad supplicia decernenda et ad iniuriam absque
 verecundia inferendam; item ad ferendum manu et baculo, iracundia ef-
 fraeni, sermonibus foedis et minime convenientibus sive habitui, quem
 induerat, sive monti et instituto religioso, cuius se alumnus gloriabatur.
 Quinimo homines pios, quos mulctabat et persequabatur, quorum miserari

- A. M. 6858 *κεν εὐσεβείς, δέον ἕλειν λιμῶ, καὶ δίψῃ θνήσκοντας καὶ πῶσῃ*
 Ind. 8 *ταλαιπωρία, ὃ δὲ καὶ ἀτάφους ἐρρίφθαι ἐκέλευε. καὶ ἦν ἔγκλημα*
ἕτερον αὐθις τοῦτι πρὸς τιμωρίας ἔτι λοιπὸν τὰς ὁμοίας, οἷς τῇ
γῆ κρύπτεται ἔργον ἦν τοὺς τοιούτους, καμπτομένοις τῇ τῆς φέ-
σεως ὁμοιότητι. ἐς τοσοῦτον κατὰ τῆς εὐσεβείας ἠδξήθη τότε τὸς
χείρω. ἠλαύνοντο γὰρ ἀφειδῶς, οἱ τοῖς ὄροις ἐμμένειν φιλονει-
κοῦντες τῆς πατρίου νομοθεσίας, οἰκιῶν, πόλεων, ἱερῶν, ἀγώ-
γμοι δεσμοτηρίοις ἦγοντο εὐχερῶς· ἀπειλαὶ τοῖς ἄλλοις ἐκηρύτ-
τοντο μελζους τῶν ἔργων, ὅσοι δέει τοῦ μὴ τὰ ἀνήκεστα πύσχειν
ἦθους χρώμασι πολυειδέσι δῆθεν κοινωνικοῦ τὴν εὐσέβειαν ἔκρυ-
πτον. (Ζ.) Καὶ ἦν ταῦτα ἐφόδια τῆς τοῦ βασιλέως γνώμης,
κρύπτεσθαι βουλομένης, ἀρεστά. δυοῖν γὰρ ὄντοιν, δι' ὧν οἷς
ἦν βούλοιντο προσάγεσθαι ἔγχειροῦσι τῶν ἡγεμόνων οἱ πλείους,
ὃ μὲν ἐπιεικέας εἶχε σημεῖον, ἑαυτῷ ἔνεμε· λέγω δὲ τὸ κείθεν
ὃ δ' ἀπηγείας, τῷ πατριάρχῃ καὶ τοῖς περὶ τὸν Παλαμῶν ἐνδι-
ῶν, καθάπερ ἀνέμοις ὀλκῆδος ὀθόνην. λαυθάνειν γὰρ τοὺς πλεί-
κλυτοὺς πειρώμενος, οὗτ' αὐτὸς ὀλοσχερῶς ἔδρα ταυτι, οὔτε δη-
μοίοις γραφαῖς παρεῖχε τὸν δόσιμον. ὅτι δὲ δρωσιν αὐτοῖς οὗτι
 P. 550 *ἀνθίστατο, ἀντικρυς ἀνομοθέτητόν τινα νόμον ἐς τὸ δρᾶν αὐτῶς*
ἐχαρῖζετό σφισιν· ὥσπερ καὶ οἱ λαχάνων ἐν χρεῖα γινόμενοι ῥύα-
 V. 445 *κα ἄνωθεν ποθεν ἐπαντλοῦσι ὕδατος ἐξ ἀφανοῦς. ἔλεγε γὰρ, ὡς*
ὅτε τὰ ἴσα φθέρωνται ἢ τε τοῦ ἄρχοντος βούλησις καὶ ἢ τῶν
ἐκ τύχης δρωμένων χρεῖα, μετὰ τοῦ εὐ ζυγκιμένου πρὸς τὴν τοῦ

11. καὶ ἦν em. Boiv. pro ἐν ἦν.

eam oportebat fame et siti et omnibus aerumnis enectorum, insepultis proici iubebat. Quod si qui naturae similitudine commoti operam dedissent, ut illorum corpora humo tegerentur, novum illud crimen simili poena rursus iubeatur. Usque adeo tunc peior causa adversus religionem invaluerat. Nam qui manere intra terminos traditionis a maioribus disciplinae obstinassent, ii sine misericordia tectis, urbibus, templis exigebantur, et facile a quolibet comprehensi in vincula rapiabantur. Aliis veritus ne extrema paterentur, atque idcirco civilitatis colore versatili suam doctrinam occultantibus, minae intendebantur ipsis supplicii graviores. (VII.) Atque haec grata subsidia imperatori, animum suum dissimulanti. Nam cum duae res sint, quarum ope plerique principes consueverunt sibi mancipare quos volunt, earum alteram, quae benignitatis speciem praefert et in persuadendo posita est, sibi tribuebat; alteram, cui innotuit nota crudelitatis, patriarchae et Palamitis, ut ventis vela, permittebat. Plerosque scilicet fallere cupiens, nec ipse prorsus illa factitabat, nec licentia publicis decretis concessa fieri permittebat. At idem, quia facientibus non obsistebat, tacita quasi lege lata, quidlibet impune perpetrandi veniam illis prorsus dabat: ut ii, qui oleribus indigent, aquae rivum aliquando ex occulto ac superiori de loco deducunt. Sic enim statuebat, quoties voluntas principis et rerum quotidianarum ratio idem suaderent, adesset-

ἄρχοντας βούλησεν, τότε συμφέρεσθαι καὶ τὸν ἄρχοντα χρῆ τοῖς
 οὕτως φερομένοις· ὅταν δ' ἕτερον μὲν τὰ πράγματα δρόμον βα-
 δίζῃ, ἕτερον δ' ἢ τοῦ ἡγεμόνος βούλησιν, τότε χρῆ τὰν μέσῳ B
 καίκων παρατρέγοντα τῇ τῆς ἀδεντικῆς βουλήσεως χρεῖα μῦλ-
 λον ἢ τῶ τῶν κειμένων κανόνων ἔδει συμφέρεσθαι. τὸ μὲν γὰρ
 ἡγεμονίας, τὸ δὲ δουλείας εἶναι σημεῖον· ἄτοπον οὖν δουλεύειν
 ἑκότα, ὧ τὰ τῆς ἡγεμονίας ἀνεῖται σκῆπτρα. διὰ δὲ ταῦτα,
 μικρὰ τῶν ἄλλων φροντίσας, ἐπέβαινε ὅσα αὐτῷ τε καὶ Παλαμῆ
 πρὸς βουλήσεως ἦν. μία γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν Παλα- C
 μῆν ἢ βούλησις. (H.) Δεδιώξ δ' ὅμως καὶ τὺς τῶν πλείστων
 λαιδορίας, αἰ' κὰν ταῖς ἀγοραῖς ἀνέδην ἐκαλίνδοῦντο, τὸ τυραν-
 νικὸν καὶ βίαιον ἐγκαλοῦσαι τῆς πίστεως, βέλτιον ἐνόμισεν εἶναι
 οἱ, καὶ σύνοδον συγκροτῆσαι διὰ τῶν ἐπὶ Θράκης ἐπισκόπων
 προϊόντος τοῦ χρόνου, καὶ δεῖξαι ἐς προὔπτον τὰ καινοφανῆ τοῦ
 Παλαμῆ μὴ ἀσχερῶς ἔχειν δόγματα· ὡς ἂν εἰς πολλοὺς χειομένης
 καὶ διασχιδνυμένης τῆς τῶν τοιούτων ἐγκλημάτων λαιδορίας, ἣ D
 ἀπιστῆται παντάπασιν ἢ καινοτομία τῆς πίστεως, ἣ τό γε δεύτε-
 ρον ἦτον λυπῆ; μὴ πρὸς ἕνα αὐτὸν ἕλ κινουμένων τῶν ὄλων
 γλωσσῶν, ἀλλ' ἐς πλείστους ἤδη μερισσόμενων. ἀλλὰ τοῦτό γε
 ἦν τὰ τὸν Παλαμῆν, ἥκιστα παρῆρησιάζεσθαι τοὺς τῆς αὐτοῦ κα-
 κίας ἐλέγχους βουλόμενον, ἀλλ' ἐπιβουλαῖς αἰεὶ καὶ διαβολαῖς
 ἀφρόνοις τὰ τῶν διωγμῶν ἐκείνων εἶδη δε' ἄλλων, καὶ μάλιστα
 τῶν ἐν ἔξουσίαις, κρύφα ἐπιτελεῖν. διὸ καὶ προφασισάμενος ἄλλα E

A. C. 1350
 Imp. Io. Can-
 tacaz. 4

que opportunitas accommoda principis voluntati, toties principem debere
 eiusmodi rerum cursu concursa suo adiuvare: cum autem alio res verge-
 rent, alio principis voluntas, tunc oportere eundem, caeteris rebus neglectis,
 propriae voluntatis rationem potius quam constitutarum regularum usum se-
 qui. Quippe illud imperii esse, hoc vero servitutis. Absurdum porro esse,
 penes quem acceptrum imperatorium foret, eum ulro servire. His de cau-
 sis, parum de aliis sollicitus, quaecumque ipse et Palamas fieri cuperent, ea
 exsequeretur. Una quippe erat eius et Palamae voluntas. (VIII.) Attamen
 veritus vulgi convitiis, quae et circum fora liberrime lactabantur, et Fidei
 tyrannicam violentamque oppressionem criminabantur, satius sibi fore cre-
 didit, procedente tempore concilium cogi, episcopis qui in Thracia essent
 convocatis; atque illic palam declarari, novam illam doctrinam, quam Pa-
 lamas invehisset, non esse pravam ac foedam; ut obiectorum criminum ca-
 lummosa refutatione latius diffusa ac divulgata, vel prorsus haud credere-
 tur innovatam fuisse Fidei doctrinam, vel saltem minus isti dolendum esset,
 cum omnium linguae non unum eum perpetuo petiturae, sed delinceps se
 adversus plurimos exserturae essent. Verum id quidem Palamam angebat,
 utpote qui malitiam suam palam redargui minime vellet, sed insidiis et
 sordis obtrectationibus cum per alios, tum per principes, varia supplicio-
 rum genera clanculum decernere cuperet. Quamobrem alia ex aliis prae-

- A. M. 6858 ἐπ' ἄλλοις ᾗχετο φεύγων, νῦν μὲν εἰς Ἀθήμον, νῦν δ' ἐκεῖθεν
 Ind. 3 εἰς Θεσσαλονίκην· περὶ ᾧν πλατύτερον εἰρήσεται προοῖοσιν. τῆς
 δ' ἐκεῖνο ἐπαναλήψομαι. (Θ.) Πρὶν γὰρ ὄλους μετὰ τὴν χειρο-
 τονίαν τρεῖς παρίεναι μῆνας, τῶν ἐπισκόπων συνέβη ῥαγῆτα
 F τοὺς πλείστους τῆς πατριαρχικῆς κοινωνίας, ὅσοι διοιμήμενοι
 εἰσήγγελον εἶναι σαφῆ Μασσαλιανὸν αὐτὸν καὶ τῶν ἐν Ἄθωι
 ὄρει πρὸ ἐτῶν οὐ μάλα συγγῶν φανερώς ἀλόγων ἕνα· περὶ ᾧν
 ἀνωτέρω πον τῆς ἱστορίας καὶ ἡμεῖς εἰρηκότες ἐσμέν. ἐπεὶ δὲ καὶ
 αὐτὸς ἀνθιστάμενος εἰσήγεν, ἐξ ἀντιπάλου ῥέων, διωμοσίαν καὶ
 ἀντεγκλήματα κατὰ τοῦτων ἐκάστου, τὸν μὲν τυμβωρυχίας διώ-
 κων, τὸν δὲ πορνείας, τὸν δὲ Βογομιλῶν αἰρέσεως, τὸν δὲ τοῦ
 P. 551 τὴν ἱερωσύνην ᾧνιον διδόναι καὶ ἀπεμπολεῖν εἰς ἄνδρας μάλα το
 σφόδρα αἰσχίστους, καὶ ἄλλους ἄλλων, καὶ γέγονε σχίσμα μέχρι
 καὶ ἐς πολὺν τινα χρόνον, μέσος δὲ βασιλεὺς καταστάς ἐπεισὶ
 ἀλλήλοις ἀφεῖναι τὰγκλήματα, λάθρα καθυφέντας ἕς κατ' ἀλλή-
 λων γραφὰς καὶ λοιδορίας ἐξήνεγκαν φανερώς, ἵνα μὴ προσθήκη
 καὶ τοῦτο γένηται τοῖς κατ' αὐτῶν ἐπενηγεμένοις περὶ πίστιως
 B παρ' ἡμῶν ἐγκλήμασιν. οὕτω τοίνυν ἐν κακοῖς κακίως καὶ αἰ-
 σχρῶς ἀλλήλοις σπεισόμενοι ξυνήσαν ἀλλήλοις λοιπὸν, ἡμέραν
 ἐξ ἡμέρας ἐπιβουλάς καθ' ἡμῶν ἄλλας ἐπ' ἄλλας συδράκτοτίς
 τε καὶ ξυνηθήμενοι.
- A. M. 6859 β'. Ἄρτι δὲ τῶν φθινοπωρίνων τοῦ ἡλίου τροπικῶν ἐν προ-
 Ind. 4 θύροις ἀυλιζομένων τοῦ ἔτους, τριήρσει καὶ μονήρσειν ἄρας ἐκ
 V. 446 C Βυζαντίου ὁ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς ὁμοῦ τῷ ἐπὶ Θυγατρί

texendo aufugiebat, modo in insulam Lemnum, modo illinc Thessalonica.
 Sed de his rebus fusius infra dicturi sumus. Nunc autem illud resumam.
 (IX.) Nondum tres toti post patriarchae electionem menses effluxerant,
 cum plerique episcoporum ab eius communione avulsi secesserunt, quotquot
 scilicet iurato denunciaverant Massalianum eum re ipsa esse, ac unum ex-
 stitisse ex illis, qui ante annos non ita multos in monte Atho manifeste
 deprehensi fuissent; de quibus et nos supra in hac historia disseruimus.
 At ille repugnabat, et iuramenta iuramentis opponebat, atque illis singulis
 crimina vicissim obieciabat, hunc de effossis sepulchris, illum stupri, alium
 de Bogomilliana haeresi, alium quod sacerdotium vendidisset et hominibus
 turpissimis nundinasset, alium denique alio crimine accusans. Cum autem
 schisma ob eam causam excitatum longo tempore durasset, imperator me-
 dium se interposuit, eisque persuasit, ut sibi invicem crimina obiecta con-
 donarent, desertis clanculum litibus et accusationibus, quas aperte susce-
 pissent, ne ad crimina, quae illis de Fide a nobis obieciabantur, isthaec
 quoque accederent. Sic itaque concordia, ut inter malos, male et tur-
 piter deinceps inita, reconciliati sunt, novaeque ex eo quotidie insidias
 adversus nos struere et componere coeperunt.

2. Iam converso ad autumnale aequinoctium cursu, in ipso anni in-
 gressu sol versabatur, cum imperator Cantacuzenus, triremibus ac mense-

γαμβρῷ Παλαιολόγῳ τῷ βασιλεῖ ἀπέμειν ἐς Θεσσαλονίκην, ἄρχων A. C. 1850
 ἐκεί καταστήσων αὐτόν. καὶ τηνικαῦτα κατέπλευσαν ἐς Βυζάν- Imp. lo. Can-
 τιον Βενετικαὶ τριήρεις τρεῖς καὶ τριάκοντα κατὰ τοῦ Γαλατικοῦ tacaz. 4
 φρουρίου τῶν Γεννουϊτῶν, μάχης τε ἀρξάντων αὐτῶν ἐκ πολλοῦ D
 5 καὶ ἀπειλούντων σφίσιν ἀπώλειαν. τοῖς γὰρ τοι Γεννουϊταῖς του-
 τοῖσιν, ἐπαρθεῖσι τῷ κατὰ Βυζαντίων ἐκείνῳ σαυρῷ προτερέ-
 ματι τῆς ἀδόξου ναυμαχίας ἐκείνης, οὐκέτι καθεκτοῖς εἶναι τὴν
 γνώμην ἐτήν· ἀλλ' ὄνειροπολεῖν ἐπέμειν τὴν τῆς ὅλης θαλάσσης
 ἡγεμονίαν. καὶ διασφετεριζόμενοι πρῶτον τὸν Εὐξείνιον πόντον,
 1) διὰ τὰ ἐκεῖθεν κέρδη, οὐ μόνον Βυζαντίοις ἐπέταττον ἡγεμονί- E
 κῶς ἦθ' καὶ πολλῶ τῷ Θράσει ῥέοντες, ἀπέχεσθαι τῆς Μαιωτί-
 δος καὶ Τανάϊδος, ἔτι τε Χερσῶνος καὶ ὄσα τῶν Σκυθῶν ὑπέρ
 τὸν Ἴστρον παραλίαις ἐστὶ χωρία περιπλέοντας ἐμπορεῦσθαι,
 κληρῶν ἢ ὅπῃ ἂν εἴη αὐτῶν τὸ ἐνδόσιμον εἶη· ἀλλὰ καὶ Βενετικούς
 1) αὐτοὺς τῆς ἐκεῖθεν ἀπήλαυτον ἐμπορίας, μελέτην ἔχοντας ὅσον
 οὐδέπω καὶ τριήρεσι συγκαίς τὸν αὐχένα τοῦ Πόντου συγκλειθέν- P. 552
 τες κατὰ τὸ τοῦ Σαράπιδος ἱερὸν καταστήσαι δεκαδευτήριον
 τετραγωνικὸν καὶ βίαιον, εἴ τινες εἴεν βουλόμενοι τὸν Εὐξείνιον
 πόντον εἰσπλεῖν τε καὶ ἐκπλεῖν. (B.) Τοῦτο καὶ πάντας μὲν ἡρέ-
 1) θισαι πρὸς ταραχὴν λογισμῶν, οἷς θαλάττιος ἅπας ἐστὶν ὁ βίος·
 πάντων δὲ μάλιστα Βενετικούς, χρήμασι τε καὶ ναυσὶ μακροῖς
 τωι μέτροις πλεονεκτοῦντας. ἐλπίσαντες οὖν καὶ βασιλεῖα σύμ-
 μαχον εἶεν καὶ κοινωνὸν εἰς τοῦργον, ἅτε διὰ τὴν ἤτταν ἐκείτην B

12. τῶν] τῆς conl. Boiv.
 que vult συγκλείσαντες.

17. κατὰ τὸ em. Boiv. pro καὶ τὸ, idem-

ribus consensu, solvit Byzantio, Palaeologum Imperatorem eundemque
 generum secum Thessalonicam ducens, atque eius urbis principem eum
 constituturus. Eo tempore Byzantium advenerunt triremes Venetae tres
 et triginta, ut Genuitarum, qui primi bellum indixerant et Venetis exi-
 tium minabantur, Galaticum castellum oppugnarent. Quippe isti Genuitae,
 elati frivolo illo successu navalis pugnae, quam cum Byzantiis parum me-
 morabiles gesserant, iam animo suo minime moderabantur, sed totius
 maris imperium somniabant. Ac primo Pontum Euxinum, ut quaestuosum,
 sibi vindicantes, non solum Byzantiis imperioso fastu maximeque audacia
 interdicebant, ne circum Maeotidem et Tanain Chersonemve navigantes,
 aut reliquam Scytharum maritimam oram, quae esset ultra Istrum, cir-
 cumvecti negotiarentur, nisi ubi licentiam a se accepissent; sed et Venetis
 ipsos eorumdem locorum commercio arcebant; et iam fere meditabantur,
 plurimis triremibus Ponti fauces obsidere, atque in Sarapidis fano tyran-
 nicum violentumque portorium imponere iis, qui intra vel extra Euxinum
 commeaturi essent. (II.) Ea res irritavit ac perturbavit animos cum aliorum
 omnium, quorum vita omnis maritima esset, tum maxime Venetorum, qui pecu-
 niis et navibus longe superiores erant. Igitur hi, cum et imperatorem habi-
 turos se socium adiutoremque incepti sui sperarent, utpote ob acceptam

- A. M. 6859 καὶ τὴν ἐκ τῆς ἥτης αἰσχύνῃν ἠρεθισμένον καὶ αὐτὸν πρὸς ὀργὴν κατ' αὐτῶν, ἤκον (ὡς ἔφημεν) ὄπλα καὶ τριήρεις ἄγοντες κατὰ σφῶν. ἐπεὶ δ' οὐδ' ὁ βασιλεὺς παρήν, οὔτε τῷ καιρῷ συμμαχῶν χρῆσθαι ἐβῆν (εἶναι γὰρ περὶ τὰς τοῦ Ἀρκτούρου συνέβαινε τοῦτον ἐπιτολὰς, ὅθ' ἕτεροι τε κατυδρόγγυνται μάλιστα πλείστοι καὶ ψόχος ἀταμίεωτον ἤδη προτρέχον λυπεῖ τοὺς ἐν τοῖς ὑπαίθροις διανυκτερεύοντας ἐν θαλάττῃ καὶ ὄπλοις), ἡμέραις βραχέαι διέγνωσται σφισιν ἐγκατερέησαι, πῆραν ἄκροβολισμῶν πολεμικῶν δόντας καὶ λαβόντας, οἴκιδε ἀποπλεῖν· καὶ μάλιστα ὅτι καὶ τριήρεις ἑτέρας ἐπύθοντο ἀναχθείσας ἤδη ἐκ Γεννοῦς. V. 447 Βενετικῶν αἱ τριήρεις συνέκλεισαν ἐν Ἀδελίδι καὶ Ὠρεῷ τοῖς κίλποις τοῖς ἑγγὺς Εὐβοίας, αἱ μὲν δέκα ἐάλωσαν αὐτάνδρῳ· αἱ δὲ D τέτταρες λαθοῦσαι τὸν κίνδυνον ἔφυγον. αὐταὶ τολῶν αἱ τέτταρες, ἀδείας λαβόμεναι διὰ τὴν τῶν Βενετικῶν ἐκστρατείαν, πολλὴν ἐνεποιοῦν ταῖς Βενετικαῖς νήσοις τὴν βλάβην. δὴ δὲ σποδοῖ πολλῇ καὶ προθυμίᾳ ἀπέπλευσαν πρὸς ἐκδίκησίν τε καὶ ἔμμεναι.
- A. C. 1351 καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον. (Γ.) Ἄρτι δὲ τοῦ ἡλίου imp. Io. Can- μετὰ τροπᾶς ὄντος χειμερινᾶς καὶ τῶν ἀνταρκτικῶν ἀπὸ πηλαγαμῶν tacuz. 5 Ἐνον γειτονημάτων, ἐπανῆκεν ὁ βασιλεὺς ἐκ Θεσσαλονίκης, ἐνθους ὄλος ὑπ' ἡδονῆς. ἀπὸ πηλάχθαι γὰρ ἤδη νενομιστὰι οἱ φόβων ἀπορρήτων, καὶ ἀπρητῆσθαι καθάπαξ ἤδη πάσης ὑποψίας,

14. τοῖς em. Boiv. pro τῶν.

cladem et ignominiam cladi coniunctam iisdem iratum, armis (ut dixi) et triremibus instructi, oppugnatum illos venerunt. Quoniam autem nec imperator aderat, nec tempus opportunum erat, sic ut ipsis adiumento esse posset (nam haec sub Arcuri ortum gesta sunt, cum et plurimi imbris nubibus effunduntur, et frigus immodicum iam ingruens affligit eos, qui in armis sub dio, idque in mari, pernoctant), visum est ipsis pauculos dies permanere, ac postquam levibus pugnis vires ultro citroque tentatae fuissent, domum retro navigare: eoque maxime, quod audierant novas triremes ab Genua proficisci iam in Euboeam et in Cretam atque in caeteras insulas, quae Venetis tunc parebant. Etenim ex navibus quatuordecim Genuiticis, quas Venetae triremes, cum huc venirent, duobus sinibus Aulide et Oreo iuxta Euboeam concluderant, decem cum ipsis hominibus captae fuerant; reliquae quatuor furtim elapsae periculum effugerant. Atque haec quatuor, per absentiam Venetarum alio bello occupatarum, insulas Venetorum impune infestabant. Itaque hi magna diligentia et alacritate ad ulciscendum propulsandumque hostem redierunt. Et haec quidem ita se habuere. (III.) Cum autem sol, ab hiberno tropico conversus, antarctici poli viciniam deseruisset, Thessalonica rediit imperator, gaudio quasi lymphatus. Putabat videlicet iam se arcanis terroribus liberatum solu-

ἐκ ποδῶν γενομένου τοῦ τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας τοῖς υἱοῖσιν Ἀ. C. 1851
 ἀδελφῶν αὐτὸν παραπέμπειν κωλύοντος. καὶ τοῖς πράγμασιν εἶναι ^{Imp. Io. Cantacuz. 5}
 νομίμως εἰρήνην τε καὶ ἀσφάλειαν, τοῦ λοιποῦ πρὸς ἣν ἐπὶ νοῦν
 εἶχε τῶν ἐπισκόπων συστήσασθαι σύνοδον, ὑπὲρ τῶν τοῦ Πα-
 5 λαμαῦ δογμαμάτων, ὄλος ἡσχόλητο. ἔκει γὰρ ἤδη καὶ ὁ Παλαμαῦς ἐκ Ῥ
 Θεσσαλονίκης ἐς Βυζάντιον, παντοδαῖς ἀνεπτρωμένος ἐλπίσι,
 ῥῆστα καὶ ξὺν οὐδενὶ πρόνῳ τὰ κατὰ βούλησιν αὐτῷ ἐπαγγελιαμέ-
 του ἐπιτελεῖν, καὶ εἰ μυρία τῶν δημοσίων εἴη πραγμάτων ἀνθελ-
 10 κοντα κόματα. (Δ.) Ἦδη δὲ τῆς ἡμέρας ἐνεστηκυίας, ἐν ἧ ἔδει
 0 τῶν τῆ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ ὑπηρετουμένων ἕνα, ἐπ' ἄμ-
 βωνος ἀναβάνα, τῶν μὲν εὐσεβῶν βασιλέων καὶ πατριαρχῶν P. 558
 ἀνακηρύττειν τὰς μνήμας, τῶν δ' ἀσεβῶν ἀναθέματι παραπέμ-
 πειν καὶ ἀραιῖς αἰωνίοις, γέγονέ τι τεράστιον ἀπροσδόκητον. σε-
 σιγῆται γὰρ κατὰ λήθην παρασυρὲν οὕτως πῶς τοῦ τε νέου βα-
 5 σιλικῶς Ἀνδρονίκου τοῦνομα καὶ ἕμα τὸ τοῦ πατριάρχου Ἰσιδώ-
 ρου. ὃ καὶ σαφῶς οἰωνὸς ἔδοξεν εἶναι τοῖς ξυνητῶς στοχαζομένοις
 τῶν γενομένων καὶ φερομένων ἄλλοτ' ἄλλως πραγμάτων. μηδὲ
 γὰρ εἶναι Θεῶ (φασὶ) δεδογμένον, ὡς ἔοικεν, ἐπ' ἐκκλησίας ὑμνεῖ- B
 σθαι μῆτε τὸν βασιλέα, πρῶτον τὴν τοῦ Παλαμαῦ πολυῦτον
 0 κλίανηρ μετεωρίσαντα πρὸς ὑπερθέτους καὶ ἀνεξέταστον λειο-
 πότα καὶ ἀδιόρθωτον, μῆτε τὸν Ἰσιδωρον, πρῶτον εἰσενεγκόντα
 τοῖς πατριαρχικοῖς θῶκοις αὐτὴν καὶ δημοσίᾳ ἀνακηρύξαντα
 λόγοις ἕμα καὶ πράγμασιν· ὡς γε καὶ ἡμῖν ἀνωτέρω πῶς τῆς

tumque omni suspicione, postquam a conspectu removisset eum virum,
 qui ne imperii successionem liberis suis tuto transmitteret obstabat. Itaque
 peccata ac secuta omnia arbitratus, in eo deinceps totus fuit, ut quod
 animo meditabatur, coacto episcoporum concilio, doctrinam Palamas tue-
 retur. Quippe et ipse Palamas Thessalonica Byzantium iam venerat,
 summa spe inflatus. Nam quae is vellet, ea se Cantacuzenus facillime et
 nullo labore, quantumvis infinitis publicorum negotiorum fluctibus distra-
 ctum, exsecuturum esse promiserat. (IV.) Ac iam dies aderat, in qua
 oportebat unum ex magnae ecclesiae ministris, consensu ambone, piorum
 imperatorum et patriarcharum memoriam publico praeconio commendare,
 impios autem execrari ac diris devovere, cum improvisum quiddam et
 prodigii simile accidit. Nam silentio et oblivione nescio quomodo prae-
 teritam est imperatoris Andronici iunioris nomen; item Isidori patriarchae;
 quod manifestum omen esse visum est iis, qui fortuita et alias aliter con-
 tingentia acute interpretantur. Etenim apparet, inquietabant, non placuisse
 Deo celebrari in ecclesia nec eum imperatorem, qui Palamae, Deos mul-
 tos statuentis, errorem primus dilationibus sustentasset, ac neque exami-
 nandum neque corrigendum curavisset; nec illum Isidorum, qui primus
 eum ipsam errorem, in patriarchalem sedem illatum, dictis pariter et fa-
 ctis publice promulgasset: quemadmodum suo loco a nobis in hac historia

- A. M. 6859 ἱστορίας ἐν τοῖς καθήκουσι διεληφται τόποις. ἐπεὶ δ' ἐς τὴν
 Ind. 4 C ὕστεραινα ἀκουσθὲν Ἄννη τῇ βασιλίδι καὶ συζῶγῳ ἐκείνου, πρὸς
 λήπην ἀφόρητόν τε ἔδοξε καὶ οὐ μάλᾳ ἀνύποπτον, δίκαιον εἶναι
 τῷ βασιλεῖ νερόμισται Καντακουζηνῷ, τὴν ἐρέξης κυριακὴν ἡμέ-
 ραν ἀθροισθῆναι τε τὸν λαὸν αὐθις καὶ μόνην τὴν τοῦ ὀνόμα-
 τος ἐκείνου γενέσθαι ἀνάβρῃσιν. καὶ ταῦτα μὲν τῆδὲ πη ἔαχε·
 καὶ ὁ χειμῶν ἐν τούτοις ἐτελεύτα. (E.) Ἄρτι δὲ τοῦ ἡλίου τοὺς
 Δῆριονος ἀμβέλοντος κύκλους, καὶ τῇ γῆ ἔκ τῆς νέως χλόης εὐανθῆ
 καὶ ποικίλον τοῖς χρώμασι ἰστουργοῦντος χιτῶνα, καὶ δένδρα
 πάντα πρὸς ἀναβλώσιν τε καὶ παντοίων γένεσιν καρπῶν ἀφθόγ-
 γοις σάλπιγγι προσκαλουμένου, κατέπλευσαν ἐς τοὺς τοῦ Βυζαν-
 τίου λιμένας Βενετικαὶ τριήρεις τέσσαρες καὶ δέκα. αἱ δὲ τὸν τοῦ
 Εὐξείνου πόντου διαζώσαντες αὐχένα τὰς ἐκ Μιωσιτιδῶς τε καὶ
 Χερσῶνος καὶ τῶν ἐκείθεν κατιούσας χωρίων ἕξ ἐμπορίας Γαλα-
 κτικὰς τριήρεις τῶν Γεννουῖτῶν ξυνελάμβανον. ἄσπονδον γὰρ ἐκ' 15
 ἀλλήλους τέως τὴν μάχην θεμένους οὐκ ἦν ἡρεμεῖν, οὐ νύκτωρ,
 οὐ μεθ' ἡμέραν, οὐδ' ἐπὶ βραχὺ τῆς ὥρας· ἀλλὰ πάντας τό-
 Y. 448 πους καὶ λιμένας διερευνῆν, καὶ πᾶσι τρόποις ἐπιχειρεῖν, ὅθιν
 ἂν εἴη τὴν ἀλλήλων δρωῶντας φθορὰν ὑπερτέρους τοῦ λοιποῦ κα-
 θίστασθαι. εἰληφῶσι δὲ καὶ συμμαχίαις ἐκ Κατελάνων καὶ Βυ-
 ζαντίων, ἐγκοιούτων σφισι καὶ αὐτῶν διὰ τὰ φθάσαντα πραι-
 Εσματα, εὐπετέστερον τῆς μάχης ἤπτοντο καὶ τοῦ πολέμου, κατὰ
 πάντων ἕμα χωρίων καὶ λιμένων καὶ πόλεων, καὶ ὅποιον
 ἂν εἴεν Γεννουῖτῶν γένος, ἀσχέτως ὀρμώμενοι.

supra expositum est. Cum autem postridie imperatrix Anna, principis de-
 functi uxor, dolorem intolerabilem audita ea re concepisset, et suscipiendi
 locus esse videretur, concivit Cantacuzenus imperator, die Dominica pro-
 xime sequutura congregandum rursus populum, et unius Andronici nomen
 proclamandum. Atque haec ita ferme se habuerunt. Et in his hiems desit.
 (V.) Vere ineunte, cum sol aequinoctium praeteriectus novo gramine,
 velut florida et versicolori veste, terram obtexeret, omnesque arbores au-
 citaret, et ad omnigenos fructus producos mutis vocibus provocaret,
 in Byzantinos portus Venetae triremes quatuordecim delatae sunt. Atque
 hae, Ponti Euxini faucibus circumclusis, Galaticas Genuitarum triremes,
 ab mercatu redeuntes ex Maeotide et Chersonese, aliisque illius tractus lo-
 cis, comprehendebant. Nimirum internecino bello sibi invicem indicto,
 nec noctu nec interdiu, ne horae quidem momento, quiescere poterant:
 sed omnem locum, omnes portus perscrutabantur, tentabantque omnia, ut
 conflato sibi invicem exitio superiores in posterum evaderent. Cum autem
 et Catalanos socios sibi Veneti adiunxissent, et Byzantios, ipsos quoque
 Genuitas ob superiores clades infensos, facilius ex eo illis fuit pugnam et
 bellum inire, in omnem et locum et portum et civitatem, et quacunque
 Genuitica natio resideret, effuse irruentibus.

γ. Ἐπει δ' ἡ παρασκευὴ τῶν δπλων μέγαν τε ἔσσεσθαι τὸν A. C. 1851
 πόλεμον ἐπαγγέλλεται, καὶ ἐς πλείονα διαρκέσοντα χρόνον, τοὺς Imp. Io. Can-
 δ' ἐπαίνους, ἢ τοῦναντίον, οὐκ ἀρχόμενά καρποῦται τὰ πρῶ- tacuz. 5
 γματα· τελευτῶσι δ' ἐς τὰ μάλιστα τὸ κράτος ἕπεται τῆς κρι- P. 554
 σεις, φέρε μικρὸν ἐπισχόντες ἐνταῦθα τοῦ λόγου τὸν δρόμον
 ἐφ' ἕτερα τρέψωμεν, οἷς τὰ μάλιστα παρηκολουθηκότες ἐς τέλος,
 ζῶν γε ταῖς προσηκούσαις ἐπιστasiais, ἀκριβῆ τὴν πείραν εἰλή-
 φαιμεν, ὥστ' ἔχειν ὀψιγόνους ἀσφαλῆ καὶ βέβαια τὰ τῆς διηγῆ- B
 σιας παραπέμπειν. εἶπερ γάρ τι τῶν ἀπάντων ἕτερον, καὶ τοῦτο
 ὁδ' ἐς τὰ μάλιστα πάντων εἰδέναι τετόχηκέ μοι, τῆς χρονικῆς αἰ
 διδασκούσης με τῶν ἐν βίῃ περιόδου πραγμάτων, πεπεισμένον
 ἕμα καὶ δεδογμένον εἶναι τοῖς ἅπασιν, ἀληθείας ἔχεισθαι δεῖν
 πρό γε πάντων τὴν ἱστορίαν, ἡγεμονικόν τι κράτος εἰληφύτιαν
 ἀρχῆθεν, ἕπονον διδασκαλίαν ἀνοίγειν τοῖς αἰ ἐπιούσιν ἀνδρά- C
 σον, ὥσπερ ἔξ ἀρχετύπων τῶν φθασάντων, τὰ τ' ὄφελιμα καρ-
 ποῦσθαι περιφανῶς καὶ ὅσα φανλιζόμενας ἐληφρώσατο κῆρας
 καὶ τόχας ἀπάντων ὁλοσχερῶς ἀπέχεσθαι, οἷς ἂν πρὸς βουλή-
 σιας ἢ βίων αἰρεῖσθαι τοὺς κρείττους· εἶναι δὲ τοὺς τῆς ἐκκλη-
 σιας χιμῶνας καὶ κλύδωνας, οὓς ἡ τῶν ἀρχόντων ἀπλότης καὶ
 ἢ τῷ ἄρχειν ἀπειρία τοῖς ἀθλοῖς προὔξενησε Ῥωμαῖοις, ζυ-
 απαχθέντων ταῖς τοῦ Παλαμῆ καινοφωνίας καὶ ἀσεβέσι δόγμασι·
 καθ' ἕνα τὰ κοῦφα τῶν σκευῶν, ἐπειδὴν ποταμίους ζυναπαχθέν- D
 τα ῥοθίους πρὸς ἀθλοῦς καὶ ἀτεκμάρτους ἐσχατίας καταφέρη-
 ται, ῥαχίαις καὶ πέτραις ἄλλοτ' ἄλλαις ῥηγγύμενα. περὶ ὧν πολ-

3. Nunc quoniam ipse armorum apparatus bellum hoc magnum ac
 diuturnum fore pollicetur, laudem vero aut reprehensionem non inceptas
 res merentur; sed censurae auctoritas tum demum firma est, cum res ad
 exitum perductae sunt; age, orationis cursum, hoc loco paulisper ab-
 ruptum, ad alias res convertamus; quas quia nos ipsi in primis ea, qua
 par erat, diligentia usque assequuti sumus et accurata cognitione percep-
 imus, idcirco earum veram ac certam narrationem facile ad posteros
 transmittemus. Etenim si aliud quidquam, illud omnium maxime scio, atque
 ipso quotidianarum rerum usu edoctus sum, ita omnes sibi persuadere ac
 statuere, veritatis potissimam rationem esse debere in Historia; quae iam
 inde antiquitus robur et auctoritatem nacta futuris subinde hominibus
 faciem disciplinam proponit, ut ab iis, qui antecesserunt, veluti quibusdam
 archetypis, utilia mutentur; quae autem sinistra et infausta, iis se omnino
 abtineant, si velint bene ac beate vivere. Sunt autem eae res (de qui-
 bus dicturum me profiteor) ecclesiasticae tempestates ac procellae, quas
 miseris Romanis intulere principes incauti et imperandi rudes, novis Pala-
 mae opinionibus et impia doctrina abrepti; perinde ac vasa levicula, quae
 fluminis vorticibus correpta, et ad quaslibet oras temere et fortuito de-
 voluta, vadis et rupibus modo his modo illis allisa franguntur. Qua qui-

- A. M. 6859 *λοι μοι πολλάκις προσεληλυθότες τῶν ἀρετῆ καὶ συνέσει καὶ*
Ind. 4 καθαρότητι βίου καὶ πίστει ὀρθοδόξου διαλαμπόντων δεύτερα
τίθεσθαι τᾶλλα με ξυνώθησαν ἅπαντα κινδυνεύουσης τῆς εὐ-
Ε *σεβείας· ἐχμυθεῖν γὰρ ἴσως ἐνίστε πρὸς τᾶλλα, διὰ φίλαν*
χαρίζομένους ἐνίους τοὺς γράφοντας ἄφθογγον γλώττης πάροδον, ὅ
ἀνεπίφθορον εἶναι δοθήσεσθαι ἂν ἴσως πρὸς ἐνίων, ὅσοι φίλαις
τοιαύταις ἠττωνται καὶ ἄλλως ἀστόργως ἔχειν περὶ ἑκάστου πρὸς
λοιδορίαν· οὗ δὲ θεὸς τὸ κινδυνεύομενον, τᾶλλα παρατρέχου-
τας πρὸς αὐτὸν μόνον βλέπειν, πάτριον εἶναι δόγμα τε καὶ πα-
P. 555 *ράγγελμα. (B.) Τοῦ γὰρ τοι βασιλέως τεττάρων ἤδη ἐτιῶν ἐπαγ-*
γέλαις μετωρίζοντος, οἷς ἐνετύγγανε ὁμιλῶν, ὡς βούλοιοτο κα-
θολικὴν σύνοδον συγκροτῆσαι, ἐν ἧ, κατὰ τὸ κρατήσῃεν πάτριον
ἔθος, παρῆναι δοκεῖ καὶ τοὺς ἐκάστοθεν τῆς οἰκουμένης πα-
V. 449 *τράρχας καὶ ἐπισκόπους, μετέωρον ἦν τὸ πλῆθος ἐλαίσι χρη-*
σταῖς αἰωρούμενον. ἄρτι δ' ἐπιδημήσας ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ Πα-
λαμῦς, ὡς εἴρηται, ἕτερα ἂνδ' ἐτέρων ξυνετίθει τε καὶ ξυνέ-
ράπτε σκέμματα. ὡς γὰρ ἔριον, καὶ εἰ τι τῶν κουφοτέρων, ἄστα-
B *τεῖ καὶ ῥαδίως ἀνέμῳ παντὶ συμφέρεται, οὕτω καὶ οὗτος καθά-*
παξ ἄλόντα τῇ δυσσεβείᾳ ἤγέ τε καὶ ἔφερε μῦλα ῥαδίως τὸν βα-
σιλέα πρὸς τὸ βουλόμενον. εἰδὼς οὖν, ὡς καθάπερ νυκτερίσι καὶ
γλαυξὶ βλαβερὰν τὴν τοῦ ἡλίου λαμπράδα συμβαίνει γίνεσθαι,
καὶ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἀσθενείας αὐτῶν ἀταλαίπωρον ἔλεγγον,
οὕτω καὶ τὴν τῶν δογμάτων αὐτοῦ σαθρότητα μᾶλλον ἂν βλέ-

13. *δίοι conl. Bolv.*

dem de re viri multi, virtute, sapientia, vitae integritate et orthodoxae fidei sinceritate illustres, saepe me convenerunt, et ut religioni periclitanti caetera omnia posthabere, enixe hortati sunt. Quippe in aliis rebus, si quando scriptores aliquid dissimulent, ac nonnulla, ut amicis gratificentur, silentio praetereant, id quidem fortasse invidia caritum condonatumque iri ab iis, qui istiusmodi amicitia obnoxii et ad convitiandum minime natura sua proclives futuri sint: ubi autem periculum ad Deum pertineat, tum nos debere, caeteris rebus neglectis, hunc usum respicere; atque illud esse dogma et praecceptum a parentibus traditum. (II.) Cum imperator quartum iam annum eos, quorum consuetudine utebatur, promissis suspenderet, velle se dicitans generale concilium convocare, cui totius orbis patriarchae et episcopi singuli more maiorum interessent, predebat vulgus expectatione, et in spem bonam erigebatur. Palaeus vero, qui (ut diximus) Thessalonica novissime advenerat, alia ex aliis excogitabat et machinabatur. Nam quemadmodum lana, vel si qua res levior, instabilis est et quolibet vento facile abripitur, ita hic quoque imperatorem, semel errore implicatum, agebat ferebatque ad arbitrium suum. Atque ut vesperilionibus et noctuis solis lumen noxium est, et quam debiles sint earum avium oculi facile arguit, ita hic, quoniam sciebat dogmatum suorum pravitati adversaturum magis, quam adiumento futurum esse publi-

ψιεν ἢ ἀφελήσῃ κρίσις δημοτελής καὶ θεατρικῆ πανήγυρις, A. C. 1851
 συνεβούλευε βέλτιον εἶναι διωγμοῖς καὶ κολάσεσιν ἄλλαις ἐξανα- Imp. Io. Can-
 λῶσαι τοὺς ἀντιπαρταττομένους, προφάσει τισι χρησάμενον, C taccus. 5.
 οἷαις πάλαι καὶ Ἰουλιανὸς καὶ ὅσοι κατ' ἐκείνον. πῶς γὰρ ὁ τὰ
 5 σταῖλα πρῶστων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα
 μὴ φανερωθῇ τὰ τῆς κακίας ἔργα αὐτοῦ. (Γ.) Τῷ δὲ, τὸ μὲν
 ἄντικρυς οὐτωςὶ καὶ ἀπαρακαλύπτως τῶν μακρῶν ἐκείνων ἐπαγ-
 γελιῶν καταψεύσασθαι, οὐκ ἀνέυθυνον εἶναι ταῖς τῶν πλείστων
 ἐδόκει γνώμαις, οὐδὲ λοιδορεῖν ἐιδυλίας γλώσσαις ἀνάλωτον· D
 10 τὸ δὲ σκιῶν τινα σχεδιάσαντας συνόδου πρότερον, προφάσεισιν
 ἔπειτα παντοδαπαῖς, ὁποῖαι τοῖς δυναστεύουσι ῥᾶστα καὶ κατὰ
 βούλησιν φέρονται, κολάζειν, τοῦτο δὲ τὴν ὕβρεως ἀκόλαστον
 κίνησιν θραύειν, οἶμαι, καὶ ἀμβλυτέραν ποιεῖν. ἐκ δὲ τοιούτων
 ἀργῶν καὶ σπερματίων πονηρῶν ἀρξαμένοις πονηρὰ ξυνητέχθη
 15 γήγησθαι κατὰ τὸ εἶδος τὰ γέωργια, καὶ ᾠδόνουσιν ὄρος, κατὰ E
 τὴν παροιμίαν, τεκεῖν ἐξεγένετο μῦν. κἀπειδὴ Θρακίης ἐπέκεινα
 πλείων οὐκ ἦν ἐπαρχία Ῥωμαίοις, μόνους τοὺς Θρακικοὺς εὐθὺς
 μετακλίπεται ἐπισκόπους, καὶ τούτων οὐκ ἄπαντας, ἀλλ' ὄσους
 καὶ οἶους συλλήπτορας τῆς βουλῆσειως ἤλπισεν εἶεν, οὐ πλείους
 20 ἀριθμῷ τῶν δύο καὶ εἴκοσιν ὄντας· καὶ τούτων δὲ τοὺς πλείους
 ἀπὸ τῶν ἐξωσθέντων ἀδικῶς ὄσιων ἐκείνων ἀνδρῶν ξυμβείβαιεν
 εἶναι, καὶ τὰ χριόγραφα τῆς ἀσιβείας ὄντας τῷ Παλαμῷ· ὧν F
 οἱ μὲν τῶν ἐξ ἀρότρου καὶ σκαπάνης ὑπῆρχον ἀπαλλαττόντων ὄψε

4 οἷαις em. Boiv. pro οἷας.

cum iudicium et magnam spectantium frequentiam, idcirco ex illis aliisque
 animadversionibus opprimi eos, qui contra obsisterent, melius esse dicebat,
 quibusdam usus rationibus, quales olim Iuliano et caeteris Iuliani simi-
 libus suppetebant. Etenim omnis qui male agit odit lucem, et non venit
 ad lucem, ut ne manifestentur mala opera eius. (III.) Caeterum si ita pa-
 lam et aperte magnifica illa promissa fallerentur, plurimorum hominum iu-
 diciis obnoxium id et obtreccationi expositum videbatur. Quod si imagi-
 nem aliquam concilii fortuitam primum adumbrarent, deinde quibuscumque
 rationibus allatis, quales principibus in promptu sunt et ad libitum occur-
 runt, poenas adversariis irrogarent, id videlicet effraenam insolentiae im-
 petum posse frangere ac retundere. Ab his principiis exoriri, atque his
 malis seminibus iactis, malos quoque, ut par erat, laboris sui fructus per-
 ceperit, et ut fertur proverbio, montem parturientes murem pepererunt.
 Quoniam itaque, praeter Thraciam, nulla amplius Romanis provincia
 supererat, solos Thraciae episcopos statim arcessit Cantacuzenus; nec
 eos quidem omnes, sed quot et quales consilii sui adiutores habiturum sese
 sperabat. Erant autem non plures quam duo et viginti; atque eorum ple-
 rosque constabat intrusos esse in locum hominum sanctissimorum, per in-
 iuriam expulsorum; eosdemque Palamae erroribus propria manu subscri-
 ptis; quorum alii plane agrestes erant, ut qui ab aratro et ligone sub

- A. M. 6859 τῆς ἡμέρας καὶ μόλις συλλαβίῃν εἰδόντων τὰ τῶν γραμμάτων
 Ind. 4 στοιχεῖα· οἱ δὲ τῶν χθές καὶ πρώην ἱεροσύλων, κῆν χαμιτο-
 πείοις καλινδουμένων ὡς τὰ πολλὰ, καὶ μηδὲν πλέον προουσινη-
 P. 556 κόντων εἰς τὸν βαθμὸν, πλήν τοῦ αἰρεσιώτατος εἶναι συντίθεσθαι
 τῷ δυσσεβεῖ Παλαμᾷ. 5
- V. 450 δ'. Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, προσεληλυθὼς ἰδίᾳ τῷ βα-
 B σιλεῖ τὴν τε οὖσαν ἡμῖν ἐκ παλαιοῦ φιλίαν ἐκ προσιμίων δῆκτο
 ἐγὼ, καὶ ὄσσην τὴν πρόνοιαν ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ ποιοῦμαι τιμῆς καὶ
 ψυχῆς, καὶ εἴ τι πρὸς διαμονὴν καὶ σύστασιν εἴη βίου καὶ παι-
 δων αὐτοῦ. ἔπειτα πρὸς ἐλέγχους ἐχώρησα τοὺς συνήθεις, ὑπὲρ 10
 τε τῆς κοινῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης καὶ εὐσεβείας ἀγωνιζόμενος,
 ὅτι οὐροῖς μένειν τοῖς πατέροις αὐτὸν, καὶ μὴ πηδῶν ὑπὲρ τὰ
 ἔσκαμμένα, μηδ' οὕτως ἀμαθείοι καὶ ἀσέμνοιοι ἀνδράσι τὰ τῆς
 Θεολογίας προδιδόναι μυστήρια, τὰ ἅγια τοῖς κκοσι, καὶ τοὺς
 μαργαρίτας τοῖς χολοῖοις. (B.) Τὰ τε οὖν ἐκ τῆς Θείας γραφῆς 15
 καὶ τὰ ἡμέτερον συνείρων, „τί δρῶς“, ἔφασκον, „πῆ φρεῖν εἰ;
 τί σφηκίας ἐγείρεις κατὰ τῆς πίστεως; τί τοὺς μηδὲ τὰ ἐν ποσὶν
 Δειδόντας Θεολογεῖν παρασκευάζεις; τί τὸν Χαλάνης οἰκοδομῆν
 ἐπιέγγη, τὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν οὐκ ἔχων; τί πρὸς οὐρανὸν ἀνί-
 πτασθαι, πειλὸς ὢν; τί χειροτονεῖς κατὰ τῶν ἀπλοустέρων ψυ- 20
 χῶν Θεολόγους αὐθήμερόν, καὶ ποιεῖς λογίων ἀμαθῶν τυραννι-
 κά συνέδρια; τί τοῖς ἀραχνίοις ἐνδισμῆν προθυμεῖς τοὺς ἀσθε-

1. γραμμάτων em. Boiv. pro πραγμάτων.

καί.

2. κῆν em. idem pro

vesperam redire soliti essent, ac vix prima litterarum elementa articulate enunciarē didicissent; alii non ita pridem sacrilegia admiserant, et se in lupanaribus identidem volutaverant; nec, ut ad eum dignitatis gradum eveherentur, aliud quidquam contulerant, nisi professionem eius haereticos, quam impius Palamas instituisset.

4. Haec cum ita se haberent, ego imperatorem privatim conveni; amicitiam nostram veterem in ipso orationis exordio commemoravi; quanta sollicitudine dignitati et animae eius, et diuturnae cum ipsius tum liberorum conservationi providerem, commonefeci: deinde ad coarguendum solito more descendi, pro communi ecclesiarum pace et pro orthodoxa fide propugnans; eumque hortatus sum, ut maneret intra terminos a patribus constitutos, atque ut ne praefixam metam transilliret, neu hominibus adeo imperitis et inverecundis theologiae mysteria proderet, sancta canibus, et porcis margaritas. (II.) Itaque sacras scripturas cum mea ipsois oratione connectens „Quid agis?“ (Inquirebam) „Ubi mens tua? Quid crabrones istos adversus religionem suscitās? Cur de Deo disputare eos permittis, qui ne vulgatissima quidem et passim obvia intelligunt? Quid Chalanae turrim moliris, destitutus rebus ad eam absolvendam necessariis? Quid volare in caelum cupis pedes viator? Cur intra unius diei spatium theologos instituis, qui animas simplices pervertant, et indoctis doctoribus accitis concilia cogis tyrannica? Quid imbecillos illaqueare araneorum re-

νιστέρους, ὡς δὴ τι μέγα καὶ βασιλικὸν ἔργον δρῶν; τί σχεδιά- A. C. 1351
 ζεις διαλεκτικῶν πιθήκων ἀνάδοσιν, καθάπερ οἱ μῦθοι πύλαι Imp. Io. Can-
 τοὺς γίγαντας; τί τῆς σῆς κολάσεως ἐκπυρσεύεις τὴν φλόγα; τί Ε tacuz. 5
 τοῖς παισὶ γεωργεῖς στεναγμῶν καὶ πένθους ἀστάχυνας; τί κληρον
 5 ἐκὼν αὐτοῖς καταλείπεις τὴν τοῦ προπάτορος ἀράν; τί τριβόλους
 καὶ κακίας ἄκανθαν βιάζῃ τὴν γῆν αὐτοῖς ἀνατέλλειν, καὶ δα-
 κρῶν ἄλμην τηλικαύτην; τί δυστυχίας καὶ λύπας, ἔξδὸν εὐθυ-
 μίαν καὶ δόξαν; μνήσθητι ὅτι θνητὸς εἶ καὶ θνητὴν ἔλαχες φύ-
 σιν. φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος. Εἶπε πῶς ἄλ- P. 557
 10 λαι μὲν αἱ τεττάρων ἤδη ἑτῶν ἐπαγγέλαι, ἕτερα δ' αὖ τὰ τέλη;
 καθολικὴν μὲν γὰρ πεποιηκέναι σύνοδον τὰ τῆς σῆς ἐπαγγελίας
 ἦν, πατριαρχῶν ἀπάντων καὶ ἐπισκόπων κληθέντων· νῦν δ' οὐδὲ
 μερικῶ τινος ἴχνη διασώζουσαν σχεδιάζεις βουλευτηρίου. καὶ
 15 νῦν ἔβροσκον τὰς ἐκείνων ψυχάς· νῦν δὲ τυραννικὸν ὄρω σε βῆ- B
 μα παρασκευάζοντα σὸν ἐν γωνίᾳ, καθάπερ ἐν σπηλαίῳ ληστῶν. V. 451
 πῶς γὰρ εἶη ἂν σύνοδος, τῶν θείων τῆς ἐκκλησίας κανόνων καὶ
 θεσμῶν ὑπερόριος οὕσα; κανόνας γὰρ ἐκ μεταφθεῖς καλεῖσθαι
 20 ἔξυμπεπτωκε τοῦ τεκτονικοῦ καὶ κοινοῦ κανόνος. ὥσπερ σὸν τῷ
 25 τεκτονικῷ κανόνι πλατυτέραν ἔχειν τὴν χρεῖαν ἀνάγκη, κατὰ
 πῦσαν γῆν τε καὶ θάλασσαν, καὶ ὄρη περ ἂν εἴεν ἐνοικοῦντες ἄν-
 θρωποι· ταῖς δὲ τῶν ἀνθρώπων ἡγεμονίαις μερικῶς τινὰς καὶ C

tibus stades, ac si istud magnum et imperatore dignum facinus sit? Cur
 simiarum dialecticarum uberem proventum repente effundis, ut fabulae olim
 Gigantas? Cur ipse supplicii tui flammam accendis? Cur suspiriorum et
 lamentorum messem liberis tuis coacervas? Cur eos volens instituis here-
 des maledictionis prolatae adversus primum hominem? Cur cogis terram
 eis tribulos et aerumnarum spinas germinare, et tantam lacrymarum ama-
 ritudinem parturire? Cur infortunia et dolores, cum laetitiam et splendorem
 facile sit? Memento mortalem te esse et obnoxiam morti naturam sortit-
 um. Terribile est in manus Dei viventis incidere. Iam illud velim dicas,
 quid sit quod per annos totos quatuor alia promiseris, alia ipso exitu praes-
 tetas? Etenim tuum illud promissum fuit, coactum iri generalem synodum,
 in quam convocarentur omnes patriarchae et episcopi. Quam vero nunc
 extemporariam cogis, ea ne minoris quidem alicuius curiae imaginem re-
 praesentat. Antehac spes saltem adumbratae, de futura novarum Palaemae
 opinionum correctione, illorum animos alebant. At nunc, ut video, ty-
 rannicum tribunal tute ipse in angulo, et veluti in spelunca latronum, tibi
 constituis. Nam quae a sacris ecclesiae regulis ac legibus longissimo ab-
 est, an ea synodus esse ullo modo possit? Certe ecclesiasticas regulas
 metaphorice dictas constat a fabrilis vulgarique regula. Quemadmodum
 igitur necesse est, ut regula fabrilis usum latiore habeat, omni terrae
 et mari, omnibus habitatis regionibus accommodatum; item usus singula-
 res, atque ut ita dicam minutos et multiplices, pro variis hominum ditio-

A. M. 6859 οἷον σπερματικὰς καὶ διαφόρους εἰπεῖν· οὕτω καὶ τοῖς τῆς ἐκκλη-
 Ind. 4 σίας κανόσι καὶ τοῖς πολιτικοῖς νόμοις καθολικωτέραν ἔχον
 ἀνάγκη τὴν χρεῖαν, καὶ ἄρχειν τῶν ἀρχόντων, καὶ ἡγεῖσθαι τῶν
 ἡγεμόνων. σὲ δὲ τοῦναντίον δρᾶν ἐθέλοντα βλέπων δέδρα μη
 ἐναντιούμενά σοι τὰ δρώμενα γένηται, καὶ τοῦ σκοποῦ παντάπα-5
 Δσιν ἀντίπαλα. ἐπεὶ καὶ οἰκοδόμος καὶ τέκτων, ἂν μὴ καθέτω καὶ
 στάθμη καὶ τοῖς τοιοῦτοις χρῶντες κανόσιν, οὐκ εἰς μακρὰν τὴν
 καθάρσειν ἴδοι ἂν τῶν δρωμένων, τοῦ τῆς ἁρμονίας κρύτους
 οὐδὲ μὴ τὴν ἐπίστασιν τῶν ἔργων ἰθύναντος. ἐπεὶ τοίνυν καὶ σὺ
 τοῖς τῆς ἐκκλησίας κανόσιν οὐχ ἔπη, ἴσθι καταλυθησόμενος ὑπὸ 10
 τῆς ἐκκλησίας, ἢ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἡγουμένου θεοῦ,
 καὶ εἰ μὴ αὐτίκα μάλα, ἀλλ' οὖν οὐδ' εἰς μάλα μακρὰν. Οἶσθε
 Ἐγὰρ ὡς σὺ πρῶτος ἄνωθεν προστάτης γενόμενος τῆς τοῦ Παλαμᾶ
 δυσσεβείας ὁμοῦ τῇ μητρὶ τοῦ τοσοῦτου θορόβου τῇ ἐκκλησίᾳ
 κατέστης αἷτιος. διὸ καὶ μνησίαντος τοῦ θεοῦ, τῆς εὐδαιμονίας
 καὶ δόξης ἐκείνης γυμνὸς κατελείφθης αἰφνίδιον, καὶ γέγονας εὐ-
 θύς ὑπερόριος πατρίδος ἕμα καὶ γένους. καὶ ἡ μὲν σὴ μήτηρ αἰ-
 σχίστην ἔτισε τοῦ βίου τελευτήν, λιμῶ καὶ ψύχει δαπανηθεῖσα
 καὶ σου τοῦ φιλτάτου τὴν στέρησιν πικρὸν ἐντάφιον ἐνεγκαμένη·
 F σὺ δὲ πολλοὺς καὶ ποικίλους ἀναμετρήσας βίου πλάνους κατὰ τὴν
 Θράκην καὶ Μακεδονίαν καὶ Τριβαλλοὺς, Περσικοῖς ἔπειτα καὶ
 σατραπικοῖς ὑπ' ἀνάγκης ἔθεισ' τε καὶ δόγμασι κεκοινώνηκας, ὡς
 καὶ τοσοῦτον περὶ τὸ γένος ἀγνώμονα καταστῆναι καὶ οἶκτον

7. χρῆτο conī. Boiv., aut χρῶνται et infra ἴδοιεν.

nibus; ita etiam necesse est ecclesiasticarum regularum et legum civilium
 usum ad universos pertinere, ut et imperatoribus imperent, et praepositis
 praesint. Tu vero, quia contrarium videris velle facere, veretur ne ea,
 quae futura sunt, contraria tibi accidant et scopo tuo plane opposita.
 Quippe architectus et faber, nisi perpendiculo et amussi aliiisque similibus
 regulis utantur, ruere ea, quae fecerint, videbunt non longo post, propterea
 quod operum structura ad solidae coagmentationis leges non exacta sit.
 Quoniam igitur ipse quoque ecclesiasticas regulas non sequeris, scias te
 ab ecclesia, vel potius a Deo, qui ecclesiae praesert, subversum iri, si
 non statim, at nec post longissimas moras. Etenim (ut scis) primus tu,
 tua cum matre, Palamae impietati patrocinatus, huius tantae, qua ecclesia
 agitur, perturbationis causa exististi. Itaque Deo irato, fortunatis et ho-
 noribus illis tuis amissis, nudus repente relictus es; statimque patria et
 cognatione procul exulasti. Ac mater quidem, fame et frigore absumpta,
 et tuam carissimam filii absentiam passa, quae morienti peracerba esse de-
 buit, foedissimo vitae exitu poenas dedit. Tu vero multos et varios vi-
 rum errores per Thraciam, per Macedoniam, per Triballos emensus, Per-
 sarum deinde satraparumque instituta et dogmata coactus participare, sic
 demum generis tui oblitus es, sic te, cum esses a Deo derelictus, ab omni

πατὸς ἀλλότριον, ἐγκαταλειφθέντα σε πρὸς Θεοῦ, ὥστε καὶ A. C. 1851
 τοὺς τῶν αἰχμαλώτων Ῥωμαίων νεκροὺς καὶ τῶν ἔτι κλαυθμο- Imp. Io. Can-
 ριζόντων βρεφῶν τὰ σώματα συμπατεῖν, καὶ ἀναλήθως ἐπιβα- tacuz. 5
 τῶν, καὶ μηδὲ τὴν τὰ πάντα βόσκουσαν ἡλίου φλόγα αἰδεῖ- P. 558
 5 οῦσαι, μηδὲ τοὺς ἀθέρους τοῦ Θεοῦ κεραυνοβόλους πρηστῆρας,
 ὡς τὸ εἶκος, δειλιῶν. ἐπιλείψει με διηγούμενον τὸ τῆς χρονικῆς
 περιόδου τάχος πάντα καθ' ἓνα, ὅσα δι' ἀνάγκην σε πεπραχέ-
 ναι καὶ ὅσα πεπονθέναι ξυνεβήθηκει, δευνὰ καὶ κατέρως ὁμότι-
 μα, διὰ τοὺς μυρίους χιμῶνας καὶ κλύδωνας, ὧν πρόξενος ἀν-
 10 τὸς ζῆν γε τῇ μητρὶ κατέστης τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ. Ἄννη δὲ τῇ
 βασιλίδι τί τῶν πάντων ἕτερον ἢ τὰ τοιαῦτα τῆς βασιλείας B
 καθέστηκεν αἷτια ἐκπεσεῖν; ἴσασι γὰρ ἅπαντες, ὡς ὁμοῦ τε τὴν
 τοῦ Παλαμᾶ δυσσεβειαν ἐστήριξε καὶ ἀθήμερόν τὴν ἀθηνταίαν
 ἀπολώλεκε, τῆς δίκης μὴ ἀνασχομένης ἐνταῦθα μακροθυμεῖν καὶ
 15 ὑπερίθεσθαι παντάπασιν. Ἐπειτα τῆς βασιλικῆς ἔξουσίας καὶ
 πρὸς σέ μετενεχθείσης ὁψέ, ἐπειδὴ τῆς τοῦ Θεοῦ παιδείας ἐκλα-
 θόμενος καὶ αὐτὸς, καὶ τῶν Παλαμικῶν ἐκείνων ἀθίς ἀντεχό-
 μινος δογμάτων, πᾶσαν ἄδειαν ἐδίδους ἀντῶ τοὺς μὲν ἐξωθεῖν C
 τῶν ἐπισκοπικῶν καὶ πύσης ἔξουσίας θρόνων ἀδίκως καὶ ζῆν γε
 20 οὐδενὶ λόγῳ, τοὺς δ' ἀντισώγειν, τὰ χειρόγραφα τῆς ἀσεβείας
 ἀπαπομένους ὁμοῦ καὶ διδόντας πρότερον· οἶσθα ὡς φίλος ὢν
 ἔγωγε προφερόν σοι καὶ διεμυρτυρόμην ἄελ, ὡς οὐκ ἀτιμώρη- V. 452
 τος ἀπαλλάξεις Θεοῦ ἄχθομένου, ἀλλὰ λυπηθήσῃ περὶ τὰ φιλ-
 τατα, ζημιωθείς τῶν παιδῶν ἓνα τῶν σῶν; οὐδὲ γὰρ ἀπεικὸς

12. αἰτιον conl. Boiv. 19. καὶ πάσης ἐξ.] μετὰ conl. Boiv. pro καί.

misericordia alienum exhibuisti, ut et Romanorum captivorum cadavera
 et infantium adhuc vagientium corpora calcares, et sine ullo doloris sensu
 pedibus subiecta protereres, nec solis reveritus lucem omnium rerum altrici-
 cem, nec fulminis metu, ut par erat, deterritus. Deficient me breves
 temporis angustiae, omnia et singula narrantem, quae te subegit necessi-
 tas facere et pati gravia et execrationi proxima; eo quod tua et matris
 tuae opera tot procellis ac fluctibus ecclesia Dei obiecta esset. Iam vero
 coequa praeter hanc causa alia exstitit, cur Anna Augusta principatu exci-
 deret? Qua die errores Palamae confirmavit, eadem illam omnes sciunt
 auctoritate sua spoliata. Nempe eo casu divina iustitia patientiam ac
 dilationem nullam admisit. Deinde imperatoria potestate etiam ad te sero
 translata, divinae castigationis ipse quoque oblitus, et illa Palamae do-
 gnata rursus amplexus, licentiam ei integram dedisti, alios iniuste et
 nulla ratione episcopalibus sedibus et quocumque dignitatis gradu extur-
 bandi, alios in illorum locum introducendi, qui doctrinam impiam propria
 manu semel rogati consignassent. Scis me, amici officio functum, prae-
 dixisse tibi ac semper denunciavisse, non abiturum te impune Deo offensus,
 sed afflictum iri in illis rebus, quae carissimae essent; unum videlicet ex

- A. M. 6859 ἐκ τῶν φθασάντων ἀκριβῆ με τῶν ἔμπροσθεν γίνεσθαι εἰκαστήν,
 Ind. 4 D ἄτε καὶ ἀκριβῶς, ὅσον τῆς ἀσεβείας τὸ μέγεθός ἐστιν, εἶδόντα
 βραχὺς παρελήλυθε χρόνος καὶ πείραν τὰ προειρημένα εἰλήφει·
 καὶ ὁ νεώτερός σοι τῶν παιδῶν μικρὰ νοσήσας ἀπῆλθε. Καὶ ἴνα
 τὰν μέσφ παρέλθω, τῆς ὁμοίας ἐχόμενα ἀληθείας, ὁλοθα πά-
 λιν, ὡς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ σοι παραινῶν οὐκ ἠρέμησα, τῆς το-
 αῦτης ἀπέχεσθαι δυσσεβείας, ἵνα μὴ χειρῶν ὁ βίος ἀεὶ σοι γινη-
 Εται. οὔτω πρὸς σέ φιλικῶς διεκειμένη, καὶ οὔτω κηδόμενος δι-
 τέλουν. σὺ δὲ οὐκ ἡμέλεις τὰναντιώτατα δρῶν καὶ μελέτας ἄλ-
 λας ἐπ' ἄλλαις συντιθεῖς κατὰ τῆς εὐσεβείας, ὡς ἔξω Γαδείρων 10
 καὶ Ἀτλαντικοῦ πελάγους βεβυθισμένων τῶν ἐκ Θεοῦ σοι κατὰ
 πόδας γινομένων μαστίγων τε καὶ ἀνταποδόσεων. Τρόπος γὰρ
 καὶ τοῦτο προνοίας ἐστὶ Θεοῦ, κωλύειν τοὺς ἁμαρτάνοντας μ-
 ρφαις ἐνταῦθα πληγαῖς, πρὶν κυρωθῆναι τὸν τῆς μελλούσης ᾤ-
 Fθίου κολάσεως κληρον ἐκείνον. ἱεροσυλία γὰρ καὶ πορνεία καὶ 15
 ἀνδροφόνων ἔργα διαβόητον πρὸς ἀπάντων τὴν ἔβρον εἰλήφει,
 τῶν τε δρώντων ἅμα καὶ πασχόντων, καὶ πᾶσιν ἄλλοις, οἷς
 ἀκουστὸν ἐξείη ἂν γίνεσθαι· καὶ οὐκ ἀκόλαστον ἔχειν τοῖς δρῶ-
 σιν ἔπεται παντάπασι τὸ συνειδός. πλήττει γὰρ ὡς τὰ πολλὰ
 ξίφους δίκην αὐτὸ τὰ τῶν ἔργων αἰσχυρὰ, αἰδοῖ τῶν ἀνθρωπί- 20
 P. 559 νων ὕψεων καὶ τῶν ἀκοιμήτων τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν· καὶ ἴσμεν
 πολλοὺς ἐκ μεταμελείας βελτίους τῶν ἀεὶ σωφρονούντων φανέν-
 τας· τὰ δὲ τῶν δυσσεβῶν αἰρέσεων ἐγκλήματα, μέγιστα πάντων

liberis amissurum. Neque vero mirum esse, si futuras res ex iis, quae antecessissent, acuto conicerem, cum et impietatis magnitudo penitus mihi perspecta esset. Tempus ex eo breve effluxerat, et exitum praedicta habuerunt. Etenim liberorum tuorum natu minimus, cum aliquantulum agrotasset, decessit. Atque ut ea, quae intercesserunt, ad eandem veritatem pertinentia, omittam; scis rursus nunquam me destitisse privatim ac publice hortari te, ut ab eiusmodi impietate abstineres, ne peiorem quotidie vitae conditionem experireris. Adeo bene eram erga te affectus, adeo tu mihi curae eras. Te vero haud pigeat contraria omnia facere, et alia ex aliis moliri adversus religionem; ac si flagella et poenae, quae Deus tibi praesentes infligebat, ultra Gades et ultra Atlanticum mare demersae evanuisent. Scilicet hoc quoque genus divinae providentiae est: peccatores infinitis plagis coercere, antequam sempiterno supplicio addicti destinatum sibi hereditatem accipiant. Quae enim sacrilegiis, stupris, et homicidiis inest atrocitas, ea ab iis, qui vel agunt vel patiuntur, et ab aliis omnibus, qui rem audiunt, diffamari solet: nec iis, qui perpetrarint, conscientiam stimulis vacuam habere datum est. Ipsa quippe eam flagitia ut plurimum in statum gladii fodiunt, subeunte verecundia, quae hominem ad spectum et pervigilem Dei oculos ferre non potest. Et multos quidem scimus ex poenitentia meliores evasisse iis ipsis, qui semper frugi ac modesti fuissent. At haeretici erroris crimen, cum omnium gravissimum sit,

ἁμαρτημάτων ὄντα, κεκαλυμμένον ἔσχε πως τὸ τῆς κακίας χρώ-
 μα, καὶ ἄδηλον ὡς τὰ πολλὰ τοῖς πολλοῖς καὶ δυστέκμαρτον, A. C. 1851
Imp. Io. Can-
tacz. 5
 καὶ δυσθεράπευτον, εἴτε γραφικῶν προφερομένων ῥήσεων κἀκεῖ-
 θεν, ἐκ τῆς ἐναντίας δηλαδὴ μερίδος, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως οἷς τὸ
 5 εὐσεβεῖν ἔδραιον μετένηκεν ἐπὶ ταῖς τῶν πατρίων θεμελίων κρη-
 νίσι. Διὸ τῶν ἄλισκομένων ἐνλοὺς ἀφήσιν ὁ θεὸς τῇ κακίᾳ συμ-
 φθεῖναι, εἴτε διὰ παιδείαν ἄλλων, εἴτε καὶ διὰ τὸ ἀσύνητον
 ἔχειν καρδίαν καὶ ἥκιστα διορθοῦσθαι δύνασθαι, εἴτε καὶ δι'
 ἀμφοτέρω. οὐ γὰρ ἴσμεν τὰ τοῦ θεοῦ κρίνειν ἀνεξερεύνητα κρί-
 0 ματα. οἷς δ' εὐμενῶς ἔχει διὰ παλαιότερων χρηστότητα πράξεων,
 ἢ δι' ἑτεράττα ὁπόσα τῇ ἐκείνου σοφῇ προνοίᾳ ἀνήρτηται, τοῦ-
 τους δ' ἐμποδῖος παντοδαποῖς καὶ ποικίλοις ἀπιστῶν ἐπείγεται, C-
 ὡς εἰρήκειμεν, τῆς σφαλλομένης ἐκείνης ὁρμῆς, μείζον ἢ κατὰ
 κἄτερα φιλότεκνον πρᾶγμα ποιῶν. Ὁ δὲ ἔμπι σου ξυνηννόηκα
 5 ὁρῶντα μὲν ἐκείνον, σὲ δὲ παιδείας ἐκείνης τὸ παράπαν οὐκ αλ-
 σθανόμενον. Ὁ δὲ καὶ μέσην μοι τέμνει τὴν καρδίαν, ἀφόρητον
 τὴν ὀδύνην ἐπάγον, δεδιότι μὴ κρατῆρες ὀργῆς ἐκείθεν ἀκαθέ-
 κτου, κατὰ σοῦ καὶ παιδῶν τῶν σῶν κενωθέντες, ὄλεθρον ἐξα- D
 πίνης δράσωσι παντελεῖ. Μὴ δὲ τοὺς τῶν κολάκων λόγους, δε-
 τῶ τῆς γλώττης μέλιτι καταγοητεύουσι τὰ τῆς ἀκοῆς πρόθυρα,
 τῶν ἐμῶν προτιμῶν βούλου. οἱ μὲν γὰρ ὠδίνουσι πόνον καὶ λύ-
 πας μακράς· οἱ δ' ἐμοὶ κύουσι ἀληθευούσης εὐφροσύνης καρ-
 πούς. λόγοι μὲν γὰρ σοφῶν ὡς βούκεντρα, φησί τις τῶν πά-

aceleris colorem occultum involvit quodammodo, ut oculos vulgi plerumque
 fugiat, et tam cognita quam curatu difficile sit; propterea quod scripturae
 sacrae testimonia ab illis quoque proferuntur, qui sanam doctrinam oppu-
 gnant; tametsi non eodem modo ab iis accipiuntur, atque ab orthodoxis, id-
 quorum religio firma et inconcussa patriae fidei fundamentis innititur. Id-
 circo Deus nonnullos errore implicatos mori in errore permittit; seu ut
 alii erodiantur, seu quia illi cor habent intellectu destitutum, adeoque
 corrigi non possunt; seu ob utrumque. Etenim Dei iudicia inscrutabilia
 non nostrum est diiudicare. Quibus autem Deus propitius est ob vetera
 ipsorum recte facta, aut ob alias causas, prout eius sapienti providentiae
 visum fuerit, eos (ut diximus) multis variisque incommodis oblati, ab illo
 errore, quem sequuntur, studet avertere plusquam paterna bonitate. At-
 que illum quidem tecum sic agere, te ipsum vero eius disciplinae nullum sen-
 sum accipere animadverti. Quae res mihi medium cor veluti scindit, do-
 loremque affert intolerabilem, metuenti, ne inde in tuum et in liberorum
 tuorum caput effusus exhaustisque implacabilis irae calicibus, funditus statim
 omnes pereantis. At tu ne adulatorum verba ideo meis praeferas, quod
 ii linguae suae melle aurium tuarum limen fascinant. Illa enim laborem et
 dolores longos parturiunt: mea autem verae delectationis fructibus exuberant.
 Scilicet sapientum sermones (ut aliquis veterum sapientum dixit)

- A. M. 6859 *λαι σοφῶν· ἄλλ' οὗτοι σαφῶς εἰσὶν, οἳ τὰς εὐδαίμονας γεω-*
Ind. 4 *γοῦσι τύχας." (Γ.) Ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα εἰπόντι ἤγεις οὐδὲν*
 V. 453 *ἔξ ἐκείνου πυθέσθαι γεγένηται τι ξύνδρομον τοῖς ῥηθείσιν, ἀλλὰ*
σκολιά τινα ῥήματα, διανοίας καθάπερ ἀρηρησάμενης θεουῶς
καὶ νόμους δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας. ἐπεὶ οὖν εἰς πῦρ τε ἔδοξα
ῥαίνειν καὶ δικτύῳ θηρεύειν ἀέμους, τύχιστα ἐκείθεν ἀπῆ-
 F *λαγμαί, μηδὲν πλέον ἀνύσας, ἢ τοὺς ἐκείνου θυμοὺς παροξύνει*
κατὰ τοῦ τὰ ὑγιαίνοντα τούτῳ φάρμακα προσάγοντος ἑμοῦ. ἰδοὺ
γὰρ ὠδύνησεν ἀδικίαν, συνέλαβε πόνον, καὶ ἔτεκε διδύμους καὶ
τραπλῆς τὰς κατ' ἑμοῦ μελέτας. εἶτα δεδιῶς, μὴ οὐκ ἔχων ὅπως
καὶ ὄθεν ἀρξάμενος ἀμύνεσθαι με τὸν αὐτοῦ Προμηθεῆ δόξῃ
τὸν ἑαυτοῦ θεραπεύειν θυμὸν (οὔτε γὰρ χωροῖς καὶ ἀμπελώσιν
 P. 560 *καὶ ὕλαις πολυειδέσιν προσηλωσθαι βεβούλημαι πώποτε, οὐδ'*
ἄσας τε καὶ οἴας βασιλεῖς χορηγοῦσι τιμὰς τε καὶ δόξας τῆς ἡμῶν
ἑλευθερίας ἀλλάξασθαι ἠνεσχόμην, οὐ μὴν οὐδὲ πλοῦτος δὴ τι-
νος τὴν ἀρετὴν ἀμείψασθαι τῶν λόγων· ταῦτα γὰρ εἰσι δι' ἃν
ἀμύνονται βασιλεῖς τῶν ὑπηκόων οἷς ἔχθονται, ζημιούντες ἐκ
τοῦ ῥύστου), ἐς τὴν αὐτῶ μελετωμένην λοιπὸν ἀνήρτησε τὰ ἡμέ-
 B *τερα σύνοδον ληστρικὴν. (Δ.) Καὶ ἐπειδήπερ εἰς τελείαν ὁ*
ἀνὴρ ἔξεργάγη τέως κακίαν, καὶ μάταια τὰ τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν
ἐλπίδων ἤδη ἐδόκει, ἀπράκτω μοι λοιπὸν ἐς τὰ οἴκοι περιεσιτή-
κει γίνεσθαι, τῶν λόγων ἀπεγνωκότι. γενομένοις δ' ἐπ' ἑμα-
τοῦ συγχοῖς καὶ ἀλλεπαλλήλοις περιαντλεισθαι με κύμασι λογι-

similes stimulis, quibus boves urgentur. (Nam et illi pungunt quidem:) et re ipsa beatae vitae fundum excolunt." (III.) Haec cum dixissem, nullum ex eo responsum accepi viro sapiente dignum, aut iis quae dixissem consentaneum: sed ambiguas quasdam voces, eius mentis indices, quae veritate repudiata ius fasque omne quodammodo abdicasset. Quoniam igitur mihi visus sum inanem operam sumere, celerrime inde abii, nihil aliud consequutus, nisi quod eius animum exacerbavi in me ipsum, qui remedia ei salutaria obtulissem. Ecce enim parturii in iustitiam, concepit labores, et consilia in meam perniciem alia atque alia peperit. Deinde veritas, ne irae suae ideo temperare videretur, quia non haberet, unde et quibus modis suum me Prometheum, id est tutelarem Genium, ulcisci inciperet (quippe ego nunquam adduci potui, ut aut agris, aut vineis, aut variis rerum generibus, animum haberem affixum; neque unquam dignitatibus aut splendidis fortunis, quascunque principes largiuntur, libertatem meam vendere, ullo pretio ingenuum dicendi morem permutare sustinui: atqui haec res sunt, quibus adeptis princeps quisque facillime ulciscitur eos, quos odit homines privatos), deinceps ad arbitrium illius Synodi, quam similem latrocinio meditabatur, nostra omnia referre statuit. (IV.) Cum itaque ad summum scelus illius viri improbitas erumperet, et quod bonae spei nobis fuerat, id iam omne inane esse videretur, restabat ut domi deinceps, abiecto disputandi studio, otiosus manerem. Tum autem me credri et alterni cogitationum fluctus obruere coeperunt, quales animis zelo inflammat-

σμῶν ξυνεβρόθηκεν, οἷα κατὰ τῶν θερμότερων ψυχῶν τὰ τῆς ἐκ- A. C. 1351
 κλησίας τίκτει νανάγια, ὅτε φάρμακον ἐξ ἀνθρώπων, ταχέϊαν Imp. Io. Can-
 τανζ. 5
 τὴν λύσιν ἐπαγγελλόμενον, ἥμιστα δυναμένῳ λαβεῖν ἐπὶ νοῦν. C
 ὅθεν ὁμοσε χωρεῖν ἐς τὸν δι' ἀθλήσεως ἔγνωκα θάνατον, τῆς
 βτοῦ καιροῦ περιστάσεως εἰς τοῦτ' ἀνάγκης ἡμᾶς περιελαυνούσης·
 ἵνα καὶ πλείους ὑπάρχοντες ἕτεροι, οἷς μακρὸν καὶ διάπυρον
 ἔζηλον ἐν σπλάγγων κυφορούμενον ἔτι μυχῶ περιδάλπουσιν, οὐ-
 πω καιρὸν πρὸς ἐπίδειξιν ἐξεγένετο σχοῦσι παρῆρησιάσασθαι τὴν
 ἀλήθειαν, νῦν γοῦν ὥσπερ ἐμφανεῖ καὶ δημοσίῳ ἔμοι χρησάμε- D
 10 νοι παραδείγματι, πρὸς ἴσον καὶ αὐτοὶ τῆς εὐσεβείας σφᾶς αὐ-
 τοὺς ἐπιβρόσαντες σταδιοδρομήσωσι διαυλον. καὶ δὴ προομιῶν
 λοιπὸν, τῶν ἱερῶν καὶ μοναδικῶν ἀνδρῶν καὶ συνήθων μετα-
 πεμψάμενος, τὸ σκέμμα τούτῳ κοινοῦμαι· καὶ ἅμα τῆν τε στο-
 λὴν ἐπ' αὐτοῦ πρὸς τὸ μοναδικὸν καὶ αὐτὸς, ὡς εἴωθε γίνεσθαι, D
 15 τέως ἡμεῖνα σχῆμα· καὶ τοῦ λοιποῦ γε ἐπηγγελιάμην, ἣν μὴ ὁ E
 παρῶν ἡμᾶς ἀπαγάγη τοῦ βίου καιρὸς, καὶ τὴν δίαιταν ὡς εἰκὸς
 μεταθεῖναι, τὴν τῶν βασιλείων ματαίαν διατριβὴν τε ἅμα καὶ
 παρῆρησίαν ὀλοσχερῶς ἀποτιναξάμενον. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τότε ἐκε-
 χωρήκει.
 20 εἰ. Ἄρτι δὲ καὶ τῆς ἡμέρας ἐνεστηκυίας, ἐν ἧ πρὸς τοὺς P. 561
 ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνας ἐχρῆν ἡμᾶς καθαρῶς ἀποδύεσθαι, πρῶτας V. 454
 εἶτι οὔσης, πρὶν τὰς τῶν ἡλιακῶν εἰς γῆν ἐκχυθῆναι λαμπάδων
 ἀγῶς, μικρὸν τοῦ ὄμματιον προκύψας ὄρω κατὰ πλῆθος ἰόν-
 τας ἡμῖν ἄνδρας λογάδας, καὶ τούτων τοὺς πλείους ἀσκήσει μο-
 25 ναδικῇ διαλάμποντας· οἱ τῶν οἰκείων ἐκ πολλοῦ διωχθέντες, B

tis naufragia ecclesiae solent inducere. Nullum quippe ab hominibus re-
 medium animo meo occurrebat, quod salutis expediendae viam mihi cele-
 stem sponderet. Decrevi itaque memet morti pro religione defendenda of-
 ferre, ipsa temporum conditions in eas me angustias compellente: ut cum
 alii praeterea complures essent, quibus magnum et ardentem zelum inti-
 mo corde conceptum foventibus nondum se occasio obtulisset proeundi in
 lucem et profitendae palam veritatis, ii nunc saltem veluti conspicuum
 publicumque exemplum me intuentes se ipsos confirmarent, et in idem ve-
 rae Fidei curriculum ipsi quoque descenderent. Ac initio statim virum
 quendam, sacerdotem et religiosum, eundemque amicum, arcesso; meum
 cum eo consilium communico: simulque vestem muto, et habitum monasticum,
 ut moris est, ab eo accipio: profiteorque me in posterum, nisi haec ipsa
 occasio ex hac vita me eximeret, etiam mutato vivendi genere inanem au-
 lae frequentationem et licentiam omnino abdicaturum. Et haec quidem
 haecenus.

5. Aderat dies, qua nos oportebat inire apertum certamen pro fide
 orthodoxa. Mane eius diei, antequam terra solis luce circumfunderetur,
 capite extra cellulam paululum exserto, video ad me frequentes adventare
 viros lectissimos, plerosque monasticae vitae disciplina illustres; qui suis

A. M. 6859
Ind. 4

καὶ ἄλλος ἄλλοθι διασπαρέντες, στενὸν καὶ ἀπαράκλητον ἔβασκον βίον, καὶ τοῦτον ἦμιστα φόβων ἀπηλλαγμένον· ἀλλ' οἱ μὲν τὰ ἴχνη ὧν τε ἐπεπόνθεισαν δεινῶν καὶ ὧν ἐν ἐπαγγελίῳ ἡ πᾶρα τέως ἐτίθετο περιφέροντες ἦσαν ἐν τῇ ψυχῇ· οἱ δὲ καὶ τὴν ἀκοὴν ἐναυλον ἔχοντες τῶν καθ' ἡμέραν λοιδοριῶν τε καὶ ἀπα-
5 λῶν. ἦσαν δ' οἱ καὶ μᾶλλον ἢ τριακοντούτη διηνηκότες ὕσκησι, ἐν οἰκίσκοις βραχέσιν ἐγκεκλεισμένοι παντύπασι, τεθνήκασι μὲν
C τῷ πλείονι μέρει τοῦ βίου, ἦγον δ' ὅμως ἤδη καὶ τὸ λείπον τεθνήξομενοι καὶ τέλει μωρτυρικῶ τὸν ὄλον κοσμήσοντες βίον. ὧν ἐνίους φοράδην ἐσκομιζομένους ὕφ' ἐτέρων ἰδῶν διὰ γῆρας
10 βαθῶν ἰδάκρυσά τε καὶ τοῦ ζήλου τεθαύμακα τὸ σφοδρόν.
(B.) Ἐπὶ τούτοις καὶ ὁ τῶν Ἐφροσίων διέπρεπεν ἀρχιδύτης· ἀνὴρ πρεσβύτης μὲν, ὀδυροκοστὸν γὰρ ἦδη παρήλλαττεν ἔτος τῆς ἡλι-
D κίας, ἐρῶμένος δὲ τὰς φρένας καὶ τὰ αἰσθητήρια πάντα, καὶ μᾶλα μᾶλλον ἢ κατὰ νεανίσκον. ἐπήνθει δ' αὐτῷ καὶ κόσμον 15 εἶδος καὶ γλώττης εὐστροφος ἡχῶ καὶ φιλοσοφία συναυξηθεῖσα αὐτῷ, ὅση τε καθ' Ἑλληνας καὶ ὅση τῆς θείας ἀλλῆς.
(Γ.) Καὶ ἅμα πυρῆν, ᾧ τὰ περὶ τὸ ὄρος τὸ Γίνος χωρία ἐπιτί-
E τραπται διέπειν πνευματικῶς καὶ τὸν ἐκεῖ ποιμαίνειν ἀρχιερατικῶς κληρὸν καὶ λαὸν τοῦ Θεοῦ, πολὺν μὲν ἐπαγόμενος τριῶν, πο-
20 λὺν δὲ φρόνημα· καὶ ὅσον τὸν ἔξω φαινόμενον ἀνθρώπον εἶχε ζυνητεγῶτα, τοσοῦτον ἀνθρώπυντα τὸν μὴ φαινόμενον. ὑπερόριος γὰρ τῆς ἐπισκοπῆς, διὰ τὸ μισεῖν πονηρῶν ἐκκλησίας καὶ

sedibus iampridem pulsi, et alius alio dispersi, inopem et omnis solatii expertem vitam trahebant, nec eam quidem metu liberam. Immo vero quidam ex iis animo circumferebant imaginem eorum malorum, quae vel iam pertulerant, vel promissa tantum et denunciata nondum re ipsa experti fuerant. Quorundam aures circumsonabant convitiis et minis quotidie iactatis. Erant etiam, qui in austera exercitatione annis plus triginta exactis, angustis cellularum parietibus penitus inclusi, postquam maiori vitae suae parte mortui fuissent, reliqua iam parte morituri, et glorioso sine, nempe martyrio, totam retro vitam ornaturi aderant; quorum nonnullos, longo senio debiles, aliorum manibus subnixos ac gestatos conspicatos, illacrymavi equidem, et vehementem eorum zelum admiratus sum. (II.) Eminebat praeterea Ephesiorum antistes: grandaevus quidem ille; nam octogesimum aetatis annum iam excedebat: animi autem et omnium sensuum vigore plusquam iuvenili praeditus. Fulgebant quoque in eo honesta vultus species, lingua tum volubilis, tum plane vocalis; ad haec philosophia profana pariter et sacra, cum qua is adoleverat. (III.) Aderat simul is, cui spiritualis administratio locorum Gano monti circumiectorum, clerique et populi Christiani cura pastoralis cum pontificali auctoritate commissa fuit; vir, ut senili canitie, ita et senili prudentia; in quo quantum homo exterior et oculis subiectus se ipsum maceraverat, tantum interior et latens vigecebat. Quippe episcopatu iampridem eiectus ob eam

λοιμῶν ξυναλλίας, ἐκ πολλοῦ γεγονῶς, πάση τῶν ἀναγκαίων ἀ- A. C. 1351
 θαρέτω στενοχωρία δαπανῶν διετελεῖ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν. (Δ.) Τῶν Imp. Io. Can-
 γε μὴν ἐτέρων ἐπισκόπων ὅσοι τὸν ἴσον ἤεσαν ζῆλον καὶ τρόπον P. 562
 οὐδενὶ γε ἐς τόδε ἔμπροσθεν ἐλλείπεισθαι. ταῖς γὰρ σφῶν ἐκκλη-
 5οῖαις παρεισφθαρέντων, ὅποσοι ἀγύρται καὶ βανασώδεις καὶ ἄν-
 δρες ἄντικρυς αἰμάτων, ἔξω στήναι πέπρακται σφᾶς προμηθείας
 ἀπάσης ὡς πορρωτάτω. ὦν δὴ που τὰ σώματα, μὴ ἐγκαρτερήσῃαι B
 τῇ σπάνει τῶν ἀναγκαίων δεδνημέναι, καὶ ὕσαι ταύτῃ δυσπραγαίαι V. 455
 καθάπερ ὁμοφυεῖς τινες τύχαι καὶ κῆρες ἔπονται, πάσης σκληρότη-
 10τος ἐφόδιον λαμπρῶς ἐφελκόμεναι, καὶ ἄλλ' ἐπ' ἄλλοις ἀντλοῦσαι
 κακίας πολυειδῆ καὶ πολύτροπα ῥόθια, πρὸς τὰς αἰωνίους ἐκεί-
 νας καὶ μακαρίας σκητὰς μετῴκηθησαν. παρῆν δ' ὄν ἀντι πολ-
 λῶν καὶ τῆς Ἀντιοχείας ἐπιρχίας ὁ Τύρον ἐπίσκοπος· ἀνήρ C
 συνετὸς καὶ πολλὸν ἐκ φύσεως τρέφων τὸν ἐς τὰ δίκαια ζῆλον,
 15 καὶ τῶν τῆς εὐσεβείας κρηπίδων μάλα ἀκλινής αὐτὸς τε ἰστάμε-
 νος καὶ ἄλλους ἐπιρῶωννύειν ὦν ἱκανός. οὗτος ἐν χερσὶν ἔχων
 τὰ πάλαι τῷ τῆς Ἀντιόχειαν πατριαρχικῶς διέποντι γεγονότα
 ψηφίσματα καὶ γράμματα κατὰ τῆς τοῦ Παλαμῆ δυσσεβείας,
 καὶ ἅμα ἀπὸ στόματος ἤδη τὴν ἐκείνου κηρύττων γνώμην καὶ
 20 θέλησιν, ἀθθαίρετῶ καὶ αὐτὸς ἠκολούθει προθέσει ψυχῆς τοῖς D
 θεοῖς ἀνδράσιν, οὓς ἔξ ἐωθινῆς πρὸς τὴν ἡμετέραν οἰκίαν
 ἔφθηνεν εἰρηκότες ἀθροῦσθαι. (Ε.) Συνήεσαν δὲ καὶ τῶν ἐλ-
 λογιμῶν ἀνδρῶν καὶ σοφῶν οὐκ ὀλίγοι, πεφραγμένοι καλῶς τοῖς
 ἐκ τῶν θεῶν ὕπλοις γραφῶν καὶ τῶν φαινομένων ἡθῶν εὐθῶς

causam, quia malorum concilia et pestilentium cathedras odisset, omnia rerum necessarium penuria afflicta vitam suam sensim consumebat. (IV.) Quod ad caeteros episcopos attinet, qui eundem zelum et morem sequi instituerant, eorum nullus superstes ad hoc usque tempus mansit. Nam cum in eorum ecclesiam circumforaneum et illiberale hominum genus ac re ipsa viri sanguinum irrepissent, hinc factum est, ut illi longissime ab omni humanae providentiae ope ablegarentur. Quorum corpora, cum tolerare non possent rerum necessarium inopiam ac caeteras miseras, quae eam velut cognata quaedam fata et infortunia comitantes, omne austeritatis instrumentum secum trahunt, et alios ex aliis malorum omnigenum fluctibus superingerunt, ad sempiternas illas et beatas sedes migraverunt. Aderat tamen unus pro multis ex Antiochena provincia, episcopus Tyri; vir intellegens, qui insitum a natura amorem iusti ardentissimum animo aleret, ac in verae Fidei fundamentis cum ipse immotus perstaret, tum alios posset confirmare. Hic prae manibus habens vetera patriarchae Antiocheni decreta, et litteras ab eo adversus Palamae impietatem scriptas, nec non eiusdem sententiam ac voluntatem viva voce annuncians, ipse quoque ultro aequibatur viros illos sanctissimos, quos mane ad nostram domum confluisse diximus. (V.) Convenere etiam homines doctrina et eruditione insignes non pauci, sacris scripturis velut armatura quadam egregia instructi,

- A. M. 6859 οὐδαμῆ τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας καπηλεύσειν λοικότες ἀγῶνας· Δε-
 Ind. 4. ξιός τε, ὃς λόγῳ καὶ ἀρετῇ τὸν βίον αἰὶ κοσμῶν ἔδειξε καὶ τῶν
 Ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶσιν οὐδαμῆ ψευδομένην ἔχων τὴν κλη-
 σιν, καὶ ἅμα Ἀθανάσιος, ἀθανασίας πλήρεις ἔχων τοὺς λογι-
 σμούς. (ς.) Ἐπὶ τούτοις καὶ ὁ τῶν ἐμῶν εἰσῆι χορὸς μαθη-5
 τῶν, καὶ οἵτινες ἔτι σφίσι ἐφοίτησαν, τὸν αὐτὸν ἀγωνισόμε-
 νοι τῷ διδασκάλῳ δρόμον. ὧν τὸ πρὸς τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας κιν-
 δύνους πρόθυμόν τε καὶ εὐγενὲς καὶ τὴν ἔμπρακτον εὐδοκίμη-
 ῖσιν ἰκανῶς δεδειχέναι δοκῶ μοι τοὺς ἐν ἐκείνῳ τῷ μαρτυρικῷ
 σταδίῳ περιφανεῖς ἀγῶνας καὶ τὰ ἐπιπεπαρῆσθαισμένα τῆς γλώτ-10
 τῆς σεμνὰ παλαίσματα. (Ζ.) Καὶ ἵνα τοὺς ἄλλους ἐάσω, οὗς
 οὐπω καὶ τήμερον ἐς ὄψιν ἵνα περιεστήκει μοι, παμπόλλους
 τε ὄντας καὶ πάντας ἀλλήλοις ἀμιλλωμένους τὴν ἀρετὴν καὶ
 τὸν βίον, καὶ τῆς ἔνδον κατὰ θεὸν ἀγαματοφορουμένης προ-
 P. 568 θέσεως ἀντάγγελον κήρυκα τὴν τοῦ ἡθους εὐσχημοσύνην αὐτο-15
 μάτως φάναι προβαλλομένους τοῖς ὅσοι ζῶν γε συνέσει καὶ περιτοίᾳ
 σοφῇ θεωροῦσιν· ἐπεὶ τὰ τῆς ὥρας ἤδη ἐνειστήκει, ἐν ᾗ καὶ
 τὴν ἐς τὰ βασιλείαν ἐνδημίαν ἡμῶν γίγνεσθαι ἔδει, οἱ μὲν προὔ-
 χοντες ἀρετῇ καὶ συνέσει τοῖς ἄλλοις τὰ παρακλητικὰ τοῦ ἀγῶ-
 νος περιεσάλπιζον, ὥσπερ ἐν στρατοπέδῳ. (Η.) Ἐγὼ δὲ περι-20
 βλεψάμενος ἅπαντας „ἡ μὲν προθυμία τῶν συνελθυσθῶτων”,
 Βῆφην, „οὐκ ἀγεννῆς· ἡ δὲ παρτάξις ἀσθενῆς, τὴν τοῦ βασι-
 λέως καὶ χεῖρα καὶ γνώμην μάλα ἀντίπαλον ἔχουσα. βαρύτερον

qui ipso statim habitu minime videbantur in fidei orthodoxae defensione ul-
 lam fraudem admissuri; nempe Dexius, qui litterarum et virtutis laude an-
 tea quidem semper illustris fuit; at in hisce religionis certaminibus verum
 esse suum nomen ostendit. Item Athanasius, totus re ipsa in meditatione
 immortalitatis. (VI.) Subibat deinde chorus discipulorum meorum, et
 quotquot praeterea istorum discipuli erant, idem cum magistro stadium
 decursuri. Quorum animum in subeundis pro religione periculis prom-
 ptum ac generosum, et efficacem vere virtutem, satis (ut mihi videtur)
 declararunt praeclaras illae luctationes, quibus se in Martirii palaestra
 exercuerunt, et honesta linguae certamina ab iis ingenue et audacter sus-
 cepta. (VII.) Omitto alios quam plurimos, quos usque ad hunc diem se
 videre quidem mihi contigit: omnes eiusdem virtutis eiusdemque instituti
 aemulos: omnes impressam animo piam sententiam morum honestate expri-
 mentes, suique ipsius quodammodo indicem prae se ferentes, ut facile a
 viris prudentibus perspicerentur. Tandem cum instaret hora, qua nos in
 palatium ire oportebat, il qui virtute et intelligentia praestabant, dato
 veluti militibus signo, alios ciere ad pugnam coeperunt. (VIII.) Ego vero
 universos circumspiciens „eorum (inquam) qui huc convenerunt ardor sane
 haud ignavus; sed vires ad ineundam pugnam infirmae. Etenim principis
 potentiam simul et voluntatem adversissimam habiturae sunt. Nihil autem,

δ' οἶμαι τῶν πάντων ἕτερον εἶναι οὐδὲν τοῖς ὑπηκόοις, ἢ πολέ- A. C. 1351
 μιον κεκτῆσθαι σφίσι αὐτοῖς τὸν τὴν αὐτοκράτορα περιζωννύ- Imp. Io. Can-
 μενον δύναιεν βασιλέα. ἵστε γὰρ ὡς μὴ μόνον αὐτὸς ἑαυτὸν, tacez. 5
 ὅτι μὴ καὶ οἷς τὰς παλαμναιοτάτας ἐγκαλεῖν ὀφειλομεν ἡμεῖς
 ὀδύσειβελας, ἡμῖν χειροτονεῖ δικαστὴς· καὶ ἅμα ταῖς ἔξωθεν
 ἀπειλαῖς ἡμῶν κατασεῖεν πειρᾶται τὸ φρόνημα καὶ τὸ εὐγενές
 προαναστέλλειν παράστημα τῆς ψυχῆς. καὶ στρατηγούς γὰρ ἀγα- C
 θοῖς καὶ κυβερνήταις εὖ τὰ θαλάττια ἡσχημένοις, ἣν μῆτε ξύμ-
 μαχος ὁ καιρὸς καὶ τὰ πνεύματι ἦ καὶ ἅμα τοῖς σφῶν ἑναργῶς
 ἀντιπράττη σοφίσμασι, μάταιος ἀμφοῖν ἡ σπονδή. καὶ μοι ἐπὶ
 γλώττης εἶη τὸ Λεωνίδῃ πάλαι τῷ Σπαρτιάτῃ ῥηθὲν πρὸς τοὺς
 ξύν γε αὐτῷ στρατευσαμένους κατὰ Περσῶν· ὁπότε δηλαδὴ ἐς V. 456
 τὰ περὶ Θετταλίαν Τέμπη γενόμενος, καὶ τὰς ἐκεῖ δυσχωρίας
 καὶ τὰ ἔνεδρα προειληφῶς, ἐκάθητο ἐνεδρεῦν τε ἅμα καὶ περι- D
 μένων κωλύειν τὰ Περσῶν ὄπλα καὶ τὴν Ξέρξου πρὸς Ἑλλάδα
 διάβασιν. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ ποταμούςς τὰ τῶν πολεμίων ἐκείνος
 εἴωρα στρατόπεδα ἐπιβήροντα, ἐς προὔπτον προὔτρέπετό τε καὶ
 ἀνιέρωννε θάνατον τοὺς οἰκέλους· καὶ „δεῦτε ἀριστήσωμεν ἄν-
 δρες”, ἔλεγεν, „ἵνα ἐν ἕδου δειπνήσωμεν”· ὅτε δὴ καὶ τριακόσιοι
 ὄντες αὐτοὶ, μυρίους ἀνελόντες, ἀσθήμερον εὐκλεῶς καὶ αὐτοὶ
 κατεκόπησαν. τοῦτ' οὖν ἐκείνο καὶ αὐτὸς ὑπαλλάξας μικρὸν, E
 δεῦτε, πρὸς τοὺς παρόντας ἔφασκον, ἀδελφοί, τὸν ἔσχατον
 ἀσπασμὸν ἀποδῶμεν ἀλλήλοις, ἵνα ἐν ἕδου δειπνήσωμεν· ἢ
 μῆλλον ἐν παραδείσου ξύν γε θεῷ τὸν ἀθλητικὸν ζεῖσωμεν πό-

meo quidem iudicio, gravior accidere subditis potest, quam si hostem habeant principem suum, summa potestate armatum. Porro hic, ut videtis, non modo se ipsum, sed et illos, quos gravissimorum errorum debemus accusare, iudices nobis constituit: idemque, terroribus aliunde iniectis, conatur labefactare constantiam nostram, et generosum animi impetum mactare reprimere. At si strenuis ducibus, si rei nauticae usu peritis gubernatoribus, nec temporis opportunitas, nec venti obsecundant, sed eorum artibus aperte adversentur, inanis erit utrorumque diligentia. Mihi quidem libet usurpare illud Leonidae Spartani dictum, quo illos qui cum eo adversus Persas militabant alloquutus est; quando Thessalica Tempe ingressus, occupatis eorum locorum angustis et latebris, hosti insidiabatur, manebatque illic obstiturus Persarum armis, et Xerxem aditu Graeciae prohibiturus. Nimirum ubi hostiles copias vidit torrentium fluminum more ingruere, statim socios suos, ut ad certam mortem ruerent, hortari coepit et confirmare, dixitque, „o socii, hic prandeamus, ut eamus coenatum apud inferos.” Eaue ipsa die, innumeris hostibus caesis, viri illi numero trecenti gloriosam mortem oppetiverunt. Id ipsum quoque ego paululum mutata oratione, o fratres, inquam adstantibus, extremum nobis vale invicem dicamus, ut eamus coenatum apud inferos; immo ut Deo iuvante defun-

- A. M. 6859 δα, ὅπη τὸ μέλι τῆς ἡδονῆς ἀκῆρατον εἶναι καὶ ἀδιάρδοχον δεδι-
 Ind. 4
 P. 564 δάμεθα. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἀπαθὲς ἡμῖν ἀπαλλάξειν οἴμαι τὸ ζῆν
 ἄχρι καὶ ἐς τὴν ὕστεραίαν." (Θ.) Ἀπιόντας γε μὴν συγχοὶ τῶν
 οἰκιῶν ἐκπηδῶντες, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, εὐφῆμοις προ-
 πεμπον ἡμᾶς ταῖς φωναῖς. ἦσαν δ' οἱ καὶ πάντας φόβους ἀκο-
 σισάμενοι, θαρρόσυντες εἶποντο, θαμὰ περιτρέχοντες ἔνθεν καὶ
 ἔνθεν, σύνδυο καὶ σύντρεις· ἔστι δ' οὗ καὶ κατὰ πλήθος, καὶ
 πλείους αἰε ποιοῦντες ἡμῶν· παραπλήσιον ὡσπερ ἂν εἴ τις ποτα-
 P. 564 μῶν τῶν μεγίστων, ἐξ ὄρους ὑψίστου ἠγγνύμενος, οὐ τοιοῦτος
 μὲν ὑπάρχων ἐκ πηγῶν εὐθὺς, ἐς δὲ τὸ κάταντες ἰὼν, καὶ ἄλλοις
 ἔτι χιμαῦρῶσι καὶ ῥύαξι τὸ ῥεῦμα κοινοῦμενος, ἐπὶ τοσοῦτον
 αὔξει μεγέθους, ὡς καὶ ναυσίπορον ὡς τὰ πολλὰ καθίστασθαι.
 οὕτω κατὰδῆλος ἄπασιν ἀναμιξ καὶ νέοις καὶ γέρονσι, καὶ ἀν-
 δράσι καὶ γυναίξιν, ἢ τοῦ παλαμναίου δόγματος ὑπῆρξε κακία.
 B 5'. Ἄρτι δὲ περὶ ὥραν τῆς ἡμέρας καθισταμένην δευτέραν ἴ-
 ἐντὸς καὶ ἡμεῖς τῶν βασιλείων γιγνώμεθα· καὶ τινες τῶν πελεκο-
 φόρων ὁμοῦ καὶ ῥαβδούχων, τῆς ἐνδοτέρας τοῦ βασιλέως ἐθάδες
 ὄντες, ἡμᾶς θεασάμενοι πόρρωθεν, σπουδῆ πρὸς ἡμᾶς ἀφίκο-
 το, τὴν τε πρόοδον ἀναστέλλοντες καὶ αὐτοῦ περὶ τὴν αὐλειῶν
 περιμένοντας ἠσυχάζειν κελεύοντες· ἀσχολεῖσθαι γὰρ ἤδη τὸν βα-
 C σιλέα περὶ θεραπέων τινὰ κατεσπουδασμένην τῶν Ναζιραίων
 ἐκείνων καὶ νέων δογματιστῶν, ὅσοι τε περὶ σφῶς ἐπίσκοποι καὶ
 ὅσοι πρεσβύτεροι, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς εἰπεῖν ἐκείνην ἡλικίαν· εἶναι

8. ἡμᾶς conī. Boiv.

ctum labore atletico pedem in Paradiso figamus, ubi mel voluptatis incorruptum et perenne esse didicimus. Neque enim nos puto usque ad crastinam diem fore superstites." (IX.) Cum autem abiremus, passim viri et mulieres domibus suis prosliebant, et nos faustis acclamationibus prosequerantur. Erant etiam, qui omni metu excusso audacter comitarentur, hinc atque hinc crebro circumcurantes, bini et terni; immo alicubi denso agmine confluentes, et nostrorum numerus subinde augetur; itidem fere ut maximus fluvius, qui ex altissimo monte erumpens non ab ipsis quidem fontibus tantus repente existit, sed per prorum lapsus cum aliis torrentibus et rivis undas communicat, ac tandem in eum modum excrescit, ut et plerisque in locis navigabilis fiat. Adeo dogmatis nefandi impietas omnibus promiscue, iuvenibus, senibus, viris, foeminis, evidens erat.

6. Circiter horam diei secundam palatium ingredimur. Ibi sistorum et apparitorum nonnulli, eorum nempe qui in interiore imperatoris domo versantur, procul nos conspicati, cum festinatione occurrunt, ulterius progredi vetant, atque illic circa vestibulum quietos stare et exspectare iubent; quippe iam imperatorem sedulo operam dare, ut corpus curarent illi Naziraei: illi scilicet novi dogmatistae, eorumque socii episcopi, presbyteri, et omnis prorsus eiusmodi turba: constare autem eam corporum curationem

δὲ τὰ τῆς θεραπείας ἐκείνης οὐκ ἀμβροσίαν καὶ νέκταρ οὐρά- A. C. 1851
 νιον· ἡ γὰρ ἴν τινες ἦσαν ἀναίμονες καὶ αὐτοὶ, καὶ ἀθάνατοι Imp. Io. Can-
 ἐκαλοῦντο· ἀλλ' εὐωχίαι, καὶ τράπεζαι πολυτελεῖς, καὶ ἀνθο- tacuz. 5
 σμίαι, καὶ ἀκρατοποσίας φάναυ ἀγῶνες· πρὶν ὑπὲρ τὸν ὀρῶντα
 5 γενέσθαι τὴν τοῦ ἡλίου ἀγῶν, παρασκευασθεῖσαι τε καὶ καρ- V. 457
 κενδίσαι λίαν ἐπιμελῶς καὶ ἀνευθεῶς, καὶ ὡς τοῖς οὕτω γαστρι- D
 ζόμενοις ἀγίοις ἐκ βασιλείως ἤρμητοτε πρὸς ἡδονήν· ἵνα τὴν σφί-
 σιν ἰωδυσίαν ἐντεῦθεν, ὡς ἔοικεν, εἴη ἀνειληφῶσι τοῦ ἡγεμα-
 νικοῦ κάθαρσιν, εὐπλαστότερον οὕτω περ ἐπὶ θειοπειίας ἀνατυ-
 10 πουμένου, θαρξάλευτέρον τε καὶ ἀδέεστερον, ὡς ἀπὸ σκήπτρου,
 θμιστεύειν καὶ ἀποδισκεύειν τοὺς λόγους τοῖς ἐφημέροις ἡμῖν, E
 ἤμιστα δυναμένοις ἀπὸ κοιλίας φωνεῖν, ἀλλὰ μόναις ἐγκεκυφῶσι
 καὶ οἰονεὶ προσπεπαττιαλεμένοις ταῖς πατρίοις βίβλοις, καὶ ταῖς
 ἐκείθεν ἐξηρητημένοις εἶναι, καθάπερ ἄδαμαντίναις ἀεὶ σειραῖς,
 5 νομοθεταῖς δογματικαῖς. (B.) Καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν
 τρόπον· καὶ ἡμεῖς ἄλλος ἄλλοθι τῆς βασιλείου ἐκείνης αὐλῆς,
 κατὰ συζυγίας τινὰς καὶ δεκάδας, ἐκ διαστήματος ἡρέμα καὶ
 βῶδῃ σιιδνάμενοι περιπάτω ἐγγράμμεθα, καθάπερ οἱ ἐν Ἄχα- P. 565
 δημία πάλαι Σωκρατικοί· πλὴν ἢ ὅτι τὰ θεῖα τῆς ἐκκλησίας ἡμῖν
 ἐπὶ στόματος ἦσαν δόγματα. ἦσαν δ' οἱ καὶ ὡς ἔτυχεν ἐπ' αὐ-
 τοσχεδίου ἐκάθηντο, οὐκ ἐπὶ ποταμοῦ Βαβυλωνος, πρὸς Ἄσ-
 σερλίαν πόρῳ πατρίδος αἰγμάλωτοι ἀπαγόμενοι· ἀλλ' ἐπὶ γῆς
 ἰλλοτρίαις, εἰπεῖν, ἄλλοτρίοις δόγμασι χρῆσθαι καὶ προσκνεῖν

9. πῶς conī. Boiv.

non ambrosia aut caelesti nectare; alioqui enim futuros istos similes iis,
 qui exsangues vivunt immortalesque vocantur; sed lautis et sumptuosis
 dapibus, et vino fragrante, et meracis potionibus, et bibendi certaminibus:
 quae quidem omnia ante solis ortum apparatus et multo artificio elabo-
 rata fuissent, ut nihil deesset ad voluptatem, quam sanctis illis abdomi-
 nibus ab imperatore adhiberi par esset: nimirum ut ii, mentis acie solito
 hoc more repurgata, et ad accipiendas divinitus visiones in meliorem habi-
 tum reformata, confidentius deinceps et securius, quasi accepto potiti, le-
 ges ferre, et nobis vilibus homunculis suas voces eminus possent intorque-
 re; nobis, inquam, qui solis Patrum libris proni incubantes, et velut affixi,
 voces e ventre elicere minime didicissemus, sed illorum dogmaticis legibus,
 veluti nodis quibusdam adamantinis, obstricti penderemus. (II.) Et haec
 quidem ita se habuerunt. Nos vero alii alio per imperatoriae domus atrium
 dispersi, et quasi in classes et decurias per intervalla distributi, tran-
 quille et lento gradu ambulabamus, quemadmodum olim in Academia So-
 cratici auditores; nisi quod nobis divina ecclesiae dogmata in ore erant.
 Quidam etiam in sedibus fortuito et temere oblati considerabant, non illi
 quidem super flumina Babylonis, in Assyriam longe a patria captivi ab-
 ducti; at fidem tamen in terra quodammodo peregrina eam vim subituri,

A. M. 6859 ἀνωγκασθησόμενοι. διὸ καὶ αὐτοῦ περιμένοντες τὸ πολὺ διατε-
 Ind. 4 B τελέκειμεν τῆς ἡμέρας ὑπαιθροί, ἅμα τῷ ἡλίῳ καὶ ταῖς θεριναῖς
 ἐκείναις ἄκμαῖς τῆς αἰθερίας καμίνου φλεγόμενοι, ἔνδον τῶν
 θεωρητικῶν ἐκείνων εὐωχομένων ἀνδρῶν μυστικώτερον. (Γ.) Ἄφ-
 τι δὲ τοῦ ἡλίου περὶ σταθερῶν ἀκριβῶς γενομένου τὴν μεσημέ-
 ριαν, ἐπὶ τὸν Ἀλεξίῳ πάλαι τῷ βασιλεῖ δομηθέντα μετήσων
 τρίκλινον· ἔνθα δὴ προκειμένων τῶν βάθρων, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ
 Cοὶ πρεσβύτεροι συνήεσαν ἅμα τῷ βασιλεῖ, συνδιασκεψόμενοι,
 πρὶν ἡμᾶς εἰσεῖναι, τὰ πάλαι πολλάκις μελετηθέντα τε καὶ συ-
 σκευασθέντα βουλευμάτα καθ' ἡμῶν, πῶς ἂν ἐπὶ καιροῦ τῶν
 εἰς πέρας ἄγειν εἴη αὐτοῖς εὐπετῶς τε καὶ ὡς ἂν τοῖς παροῦσιν
 ἀκροαταῖς ἀγνοηθεῖη, λαθόντα ὅτι ἔξιν δόλω πέπρακται τε καὶ
 D τῶν θυρωρῶν καλεσάντων. καὶ ὁ βασιλεὺς εὐθὺς τῷ εὐαγγέλιῳ
 παρακειμένῳ προσκύνησιν ἀπολείμας βραχεῖαν, ἡμῶν γε εἰνεκα, 15
 πολλὰ πολλάκις τὰς τῆς θείας καὶ οἰκουμενικῆς ἔκτης συνόδου
 προτεθῆναι πράξεις ἀπαιτούντων, κατὰ τὴν ἐκεῖ τοῦ τότε βασι-
 λέως κατάστασιν, καὶ τοὺς ὅρκους γενέσθαι καὶ νῦν ἐφ' ἡμῶν·
 ἔπειτα αὐτὸς τε ἐκάθισε καὶ ἅμα ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις καθεσθῆναι
 E προὔτρεψατο καὶ ἡμῶς. (Δ.) Λέγειν δ' ἄρξάμενος παρεμήγντο
 τοῖς λεγομένοις καὶ ὅρκους διεσπασμένους τινὰς καὶ αἰνεματώ-
 δεις, ἐπαρώμενός πως ἑαυτῷ καὶ τέκνοις ὄλεθρον, εἰ τῷ ἐνὶ μέ-
 ρει πρόσθοιτο τὴν γνώμην ὀποσονοῦν. καὶ ἦν, ὡς ἔδειξεν ἐπὶ

2. ἅμα em. Boiv. pro ἀνά.

quae illos cogeret peregrina dogmata amplecti et adorare. Itaque illic
 magnam diei partem expectando consumpsimus, idque sub dio, sole et
 aestatis ardoribus torrefacti; cum interea praedari illi contemplatores my-
 stico convivio sese intus sanctissime oblectarent. (III.) Demum hora ipsa
 meridiana, cum solis fervor maximus est, in triclinium ab Alexio impera-
 tore quondam exstructum transeunt, atque illuc, praeparatis iam subae-
 lliis, pontifices et presbyteri una cum imperatore conveniunt, deliberaturi
 inter se, antequam nos introducemur, quomodo ea, quae iam pridem ani-
 mo meditentur et adversum nos struerent, oblata tandem occasione, fa-
 cile ad exitum perducturi essent; ita ut mox affuturi auditores non intelli-
 gerent, dolum cum esse multis annis fabricatum et artificiose compositum.
 Tandem et nos quoque, a ianitoribus vocati, introivimus. Tum statim im-
 perator appositum evangelium brevi adoratione prosequutus est, nobis vide-
 licet ea opera satisfactorum. Nam ut sacrosancti sexti concilii gener-
 alis acta exhiberentur, prout cautum esset constitutione principis illo tem-
 pore imperantis, et ut nunc quoque praesentibus nobis iuraretur, etiam at-
 que etiam petieramus. Deinde et ipse sedit, et nos etiam simul cum
 aliis sedere iussit. (IV.) Atque ille loqui exorsus orationi suae inter-
 serebat iuramenta quaedam vaga et perplexa, sibi ipsi et liberis suis exi-
 tium quasi imprecando, si quovis modo alteri parti favoreret: erantque eis

ὡν ἔργων, διλήμματα τὰ φθεγγόμενα· καὶ πῶς μὲν οὐ τῷ A. C. 1851
 Παλαμᾷ τὰ ἴσα πνέων ἐξ ἀρχῆς, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ^{Imp. Io. Can-}
 τρουργιατικέραν τῶν ἀνὰ χεῖρας ποιούμενος δημοσίων τὴν αὐτοῦ ^{tacuz. 5}
 ἡμίλιαν, καὶ ταῦτα συρράπτων καθ' ἡμῶν καὶ συσκευάζων δὲ F
 αἶνα, κάμοι λογικῶς μαχόμενος ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ βιαιότερον ἢ
 αὐτὸν εἰπεῖν Παλαμᾶν; εἰ οὖν τὸ ἡμέτερον ἔβλεψε μέρος
 κείνος, ὧ τὴν γνώμην ἤκισθ' ὑπισχοῖτο προστίθεσθαι, εὐώρ-
 ησε μὲν· ἀπολωλέναι δ' ὅμως πέπραχε τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν, εἰς
 Ἡρώδην τὸν πάλαι τὴν μίμησιν ἀντικρυς ἀνενεγκῶν, ὃς προφη- V. 458
 τοκτόνου πρόβλημα κακίας τὸν ὄρκον πεποίηται. εἰ δὲ πρὸς οὐδέ-
 τερον βλέπειν ἐνὶ τοῖν μεροῖν τὴν τοῦ ὄρκου διάνοιαν, ἀλλ'
 σὺρρόπα ἐπ' ἀμφοῖν τὰ τῆς γνώμης ἐκρέματο τάλαντα, τοῖς δ' P. 566
 ἡμιοσμένοις ἤκισθ' ὕστερον ἐνέμεινεν, ὡς ἔργοις ἔδειξεν αὐ-
 τοῖς, καπηλεύσας ἐπὶ θεάτρου τοσοῦτου τὴν δίκην, τὰς τῆς
 ἡμορίας οὐκ ἄν ποτε λοιδορίας ἐκφύγοι, ἐαυτὸν ἐπιόρκον αὐ-
 θαιρέτον πεπραχῶς. (E.) Ἐαυτοῦ γὰρ τὴν τοῦ Παλαμᾶ λογι-
 ζόμενος ἦταν, ἔπειτ' ἰδὼν, ὡς οὐκ ᾔετο, κατὰ κράτος τοῖς
 ἡμετέροις ἠττώμενον λόγοις, πρῶμναν τε ἐν μέσῃ πορεία ἐκρού- B
 ατο καὶ ῥέψας τὴν ἀλωπεκῆν εὐθὺς τὴν ἀρκτικὴν μετενέδου,
 καὶ ἄλλος ὄλος ἐξ ἄλλου καθίστατο, μηκέτι καθεκτός εἶναι δυ-
 νάμενος, ἀλλὰ βοῶν καὶ ἀπειλῶν, εἰ μὴ σιγήσῃ· μηδὲ γὰρ
 ἐπέσθαι τῶν οἰκῶν ἐντὸς τῶν αὐτοῦ, λέγειν μὲν βουλομένων
 ἡμῶν, αὐτοῦ δ' ἀκούειν ἤκιστα δεχομένου· καθάπερ αὐτὸς ἐκ-

dicta, ut re ipsa patuit, dilemmata. Ecquid porro mirum, ubi ille iam
 inde ab initio cum Palama plane conspirabat, et eius consuetudinem tanti
 faciebat, ut eam diu noctuque publicis negotiis urgentibus antehaberet, et
 cum eo dolos consereret, ac retia nobis tenderet; idemque tam privatis
 quam publicis sermonibus mecum sic solitus esset pugnare, ut ipso etiam
 Palama violentior esse videretur? Itaque illo, cum promittebat se erga
 alteram partem propenso animo haud fore, si nos solos respexit, non
 peieravit quidem, at animam suam perdidit, antiquum illum Herodem
 prorsus imitatus; qui, prophetam cum occideret, sceleri suo iusiurandum
 praetexebat. Quod si neutram partem respicere mens iusiurandi potuit,
 sed aequa lance suspensus affectus parem se utrisque praebere decreverat,
 atque ille deinde iuratis non stetit (id quod re ipsa declaravit, cum in thea-
 tro illo frequentissimo corrupti iuris aequitatem), nunquam certe periiurii
 crimen effugiet, qui sua sponte commisit ut esset periurus. (V.) Nempe
 ille, eandem Palamae et sui ipsius ruinam esse statuens, cum hunc videret,
 aliter quam putaverat, nostris disputationibus funditus profligari, puppem
 in medio cursu contorsit; et vulpina abiecta statim ursinam pellem induit,
 totasque ex alio alius evasit; nec se amplius potuit cohibere, quin et voci-
 feraretur, et nos, nisi taceremus, minis terreret: quippe haud ferendos
 esse nos, qui in eius domo tum loqui vellemus, cum ipse nollet audire;

- A. M. 6859 *λαθόμενος ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὄρκων ἐκείνων, καὶ μήτε τοῦ ξυνο-*
 Ind. 4 *τος πλήθους τὸ συνειδὸς μήτε τὰς τῆς γνώμης κρίσεις ὄλως*
 C *αἰδεσθεὶς ἐκείνων, ἐφ' οἷς ἤλισκετο μῦθα ἐπ' αὐτοφώρῳ προ-*
δόμενός τε καὶ ἀδικῶν. ὃ μὲν γὰρ ἦν, οὐκ ἦν· ὃ δ' οὐκ ἦν,
ἦν· ἀντὶ μὲν βασιλείως, τύραννος ἀκραιφνής· ἀντὶ δὲ δικαστοῦ,
κατήγορος καὶ διώκτης ἡμῶν ἀπροφάσιτος. οὕτως ἐγκαταλα-
φθεῖς ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ δεξιᾶς ὁ τάλαιπυρος ἐξέστη τε ἑαυτοῦ
 D *καὶ τοῖς ὀρώσιν ἄθυρμα λαμπρὸν ἐγένετο πρὸς τε τοῦ τρόπου*
πρὸς τε τῶν λόγων καὶ ἅμα τοῦ μειρακιώδους ἥθους ἐκείνου.
- E ζ. *Ἄλλ' ἐπειδήπερ οἱ πλείους, φιλιστοροῦσαν καὶ φιλήκοον*
κεκτημένοι ψυχῇν, πρόσω λέναι ἡμῶς οὐκ ἔωσι, πρὶν ἐς εὐρέτι-
ρον τὴν τῶν ἐκεῖ παραθεῖναι λαληθέντων τε καὶπραχθέντων
ἀφήγησιν, ὑπόδειγμα τῷ βίῳ χρηστὸν ἀθλητικῆς ἐνστάσεως,
καὶ οἷς ὑπὲρ τῶν θείων ἐνεσι δογμάτων ζώπυρον καιροῦ καλ-
σαντος ἀγωνίσασθαι· φέρε, τὰς τῆς κεφαλῆς ἀλγηδόνας ἐν δε-
τέρῳ τῆς τῶν φιλαρέτων ἀνδρῶν ἐφέσεως θήμενοι λέγωμεν,
- P. 567 *ὅπόσον οὕτως ἔχουσιν ἐφικτὸν ἂν εἶη. εἰ γὰρ ὕγιως ἔχουσιν οἷα*
ἂν ποτε γένοιτο λέγειν ἀθρόον ἅπαντα συνελόντας, σχολῆ γ' ἂν
εἶη δῆπον, καὶ χρόνῳ καὶ κεφαλῆς ἀλγηδόσι τοσαύταις, καὶ
ἅμα ταῖς νῦν πυρρῆσι πεισούσαις διὰ τὴν τῶν δογμάτων καιρο-
μίαν λύπαις δαπανωμένοις, λέγειν ἅπαντα κατ' ἔχνος ἰόντας·
- V. 459 *ὅτε γὰρ μοι πρὸς εὐρωστίαν εὐπεφυκέναι ἐνῆν τὴν τῶν αἰσθητι-*

22. Pro ὅτε legebatur δ, Boiv. conii. φ.

quasi nempe sui ipsius et praestitorum iuramentorum foret oblitus, nec hominum, qui illum multi convenerant, conscientiam, nec tacita iudicia revereret illorum, coram quibus in manifesto scelere deprehensus mendacii et iniquitatis argueretur. Nam ille id quod erat, minime erat; et quod non erat, id ipsum re vera erat, pro imperatore merus tyrannus, pro homine accusator noster et inexcusabilis persecutor. Adeo infelix ille, divina opo destitutus, de suo statu declinavit, et spectatoribus, cum ob ingenium tum ob sermones et juvenilem illum morem, publicum ludibrium exstitit.

7. Sed quoniam plerique, animum habentes discendi et audiendi cupidum, nos ultra progredi haud sinunt, ultraquam ea, quae tunc dicta sunt facta fuerint, fusius exposuerimus; utile scilicet futurum hominibus exemplum athleticae et martiribus dignae constantiae; iis praesertim, qui, si tempus ferat, pro sacris dogmatis decertare ardent; age, capitis doloribus optimorum virorum desiderio posthabitis, pro ea facultate, quae nobis ita affectis reliqua est, disseramus. Enimvero si omnia simul dicendo complecti ne ii quidem possunt, quibus belle est; nos certe, qui et senio et capitis doloribus tantis confecti sumus, et gravibus praeterea molestiis consumimur, quas novarum opinionum insolentia hoc tempore attulit, accurate et sigillatim omnia persequi oratione multo minus ipsi poterimus. Nimirum quando in me sensuum vis acerrima vigeat, non ea fuit occasio, quae nunc

ρίων ἀμῆν, οὐκ ὁ νῦν καιρὸς· ὅτε δ' ὁ νῦν καιρὸς, οὐκ ἐκεί-
 νως ἔχην συμβάλει. (B.) Καὶ εἰ μὴ τετραψῶσαι δοκοῖν
 ἰσίοις, ἔξεστι τὸ πεφυκὸς τάληθοῦς ξυνορᾶν καὶ τῶν ἀγώνων, B
 οὓς διηγήκαμεν, ἐκ Καλαβρίας ἤδη πρῶτον ἐπιδεδημηκότος κά-
 μοὶ πρὸς ἕριν συμπλακέντος Βαρλαάμ ἐκείνου· ὃς πολλὴν ἐπα-
 γόμενος κατὰ τῆς κοινῆς τῶν Ῥωμαίων σοφίας ὄφρην τότε πρῶ-
 τον ἤσθετο μάτην ἀκούων σοφός, τὰς τῆς σοφίας κέδρους ἐκεί- C
 νης ἔξαιφνης ἀφαιρεθεῖς· καθύπερ πένκη καὶ κυπάριτος, ὁπότε
 σφᾶς ἀπογυμνοῖ τῆς κόμης ὑλοτόμου βρῖθουσα παλάμη. ἢ πάντα
 καὶ γραφῇ δεδωκότες στήλην τῆς ἐκείνου κακίας τῷ χρόνῳ
 παρέσομεν. ἔω λέγειν οὓς ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν γιγνομένων, ἡς
 καὶ αὐτὰς γραφῇ παρεπέψαμεν ἐς τὸ μονιμώτερον, κατεβαλό-
 μεθα πόνους, καὶ οὓς ἐν τοῖς ἀντιβῆρτικοῖς τε καὶ στηλιτευτι-
 κοῖς, ἄλλοτ' ἄλλοθεν ἀναφουομένων παντοδαπῶς ἀντιπάλων τῆς D
 ἀληθείας· καὶ πρὸς γε ὅσους ἐν ἐξηγήσει τῶν ἐς τὸ γριφωδέστε-
 ρον τοῖς παλαιοῖς εἰρημένων ἐνδειξιόμεθα. (Γ.) Διὰ δὲ τῶν
 τοιούτων πόνων οἱ τοῦ τὰ πάντα μαραινόντος ὀδύγτες χρόνου
 κατατρώγουσι προσιόντες ἡρέμω καὶ κατὰ μικρὸν, καὶ τὸ ὕψιαι-
 ρον τοῦ σώματος ὑπορύπτουσιν, ἔχοντες ὁμοῦ καὶ τὴν τῆς ἀρ-
 ρωνίας δανείστριαν φύσιν συνέκδημον φορολόγον, ἀναφουομένην E
 ἢ καὶ αὐτὴν θρασικώτερον καὶ βιαίως δάνειον ἀπαιτοῦσαν·
 καὶ νῦν μὲν τὰς τῶν ὀμμάτων ἀγγὺς ἀμβλύνουσαν, νῦν δὲ τὴν

1. ἐκείνης em. Boiv. pro ἐκείνοις. 3. κάκ em. Boiv. pro καί.
 14. παντοδαπῶν conl. Boiv. 16. εἰρημένων em. Boiv. pro ἐξήμι-
 μένων.

idest; nunc cum adest occasio, non idem vigor sensuum suppetit. (II.) Rem
 porro ipsam ut se habet, nisi vamo fastu inflari videor, intelligere est ex
 illis certaminibus, quibus iam tum defuncti sumus, cum primum Barlaamus
 de Calabria advenit et mecum disputandi causa congressus est. Qui
 eidem supercilio elato communem Romanorum eruditionem cum despiceret,
 tunc demum sensit frustra se laudari ut eruditum, postquam videlicet al-
 iissimas illas veluti cedros eruditionis ablatas amisit; non aliter quam picea
 ut cupressus, quas valida lignatoris manus comis spoliatas denudat. Quae
 omnia litteris ideo consignavimus, ut eius quae in illo fuit improbitatis mo-
 tumentum apud posteros exstaret. Nihil dico de iis laboribus, quos in re-
 rum gestarum narratione (nam eas quoque scriptis mandavimus, ut earum
 aet memoria diuturnior), nihil de iis, quos in scribendis libris seu antir-
 heticis seu steliteuticis, cum hostes veritatis alias aliunde emergerent et
 omnibus modis eam oppugnarent, nihil denique de illis, quos posuimus
 a obscurioribus veterum sententiis interpretatione nostra explanandis.
 (III.) Per eiusmodi labores tempus ipsum, cuius dentibus omnia vitiantur,
 easum accedens, corporis mei sanioerem partem exfodit, et quasi suffodit;
 aequae ei sociam se adiungit corporeae compagis foeneratrix natura; quae
 tunc tandem, velut aliquis tributorum exactor, acrius mihi incumbit, et
 reditum vi repetit; ac modo aciem oculorum hebetat, modo articulorum

A. M. 6859 *συνδέτικῆν τῶν τε χειρῶν καὶ γονάτων ἀναλυτικῆν ἁρμονίαν κα-*
 Ind. 4 *θίζουσαν ξέδρον· καὶ ταῦτα μὲν ὅτε μᾶλλον, εἶπερ ποί',*
ἐχρήσθη τὴν τ' οἰκίαν εἰς τὸ ἀκμαιότατον ἔχειν δύναμιν καὶ ἅμα,
εἴ τις ἦν μηχανῆ, καὶ τῶν ἔξωθεν ὀπόθεν δήποτε προσκτῶσαι
ζητεῖν. οὐ γὰρ 5

F *Κουρήτες τ' ἐπίκουροι καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμα*
γέροντί μοι πολεμοῦσιν ἤδη πρόσφατον πόλεμον, καὶ μέγρις ἄ-
ματος ὀρωμένον σαλεύοντα τὸ τοῦ δρόμου φιλότιμον· ἀλλ' ἐπ-
θεντό μοι δράκοντες ἐξ ἀφανοῦς, καὶ κραταιοὶ ἐξήτησαν τὴν

P. 568 *ψυχὴν μου, τὰς φονευτρίας χεῖρας ἐν σκοτομήνῃ βύλλοντες καὶ*
ἀναιμιακτὰ παρέχειν ἐπειγόμενοι τραύματα· ὃ καὶ μᾶλλον γαι-
πωτέρας ἐμοὶ προξενεῖ τὰς δδύνας. ἀναιμιακτὰ γὰρ κάμου καί'
ἐκείνων τελοῦντος τὰ τρόπαια, δυσδιάγνωστον τοῖς τῶν ἔξωθεν
ὄρωντων πολλοῖς συμβαίνει τὴν κρίσιν καθίστασθαι, καὶ μᾶλλον
τοὶ εὐδιάβολοι τοῖς ἡμῶν διώκταις. τοῖς μὲν γὰρ οὐκ εἰδόσιν οἰ-
κονομεῖν ἐν κρίσει τοὺς λόγους, λῆρος ἔπαν νενομίσται πίστως
 B *καὶ δογμάτων μυστήριον· οἷς δ' εἰδέναι πρόσεστι, καὶ ἀλλάττε-*
σθαι δι' ἀνάγκην συμβαίνει. πειράσομαι δ' ὄν ὁμως ὅσον ἐφ-
πτόν, ὡς εἴρηται, τὴν τῶν φιλοθέων ἐκείνων ἀνδρῶν ἐκπειρά-
νειν αἴτησιν, ἡγεμόνας τῆς ἐμῆς προστησάμενος γλώττης τὰς
περὶ θεὸν ἐλπίδας· ὑπὲρ οὗ καὶ τὴν ἀθλητικὴν ταυτηνὴν διαπλέ-
μεν θάλασσαν. (Δ.) Ἀξιῶ δ' ἔγωγε, μηδένα τῶν ἐντυχατό-
των πρόχειρον εἰς τὰς καθ' ἡμῶν λοιδορίας ἔχειν τὴν γλώτταν, ἢ

2. *νῦν conii. Boiv. pro μέν.*

commissuras, quarum ope vel manus tenduntur, vel genua flectantur, debiles et infidas reddit; idque eo tempore, quo me, si unquam, maxime oportuit et propriis viribus integris vigere, et novas etiam extrinsecus, ut qua arte possem, conari mihi undecunque comparare. Nec enim

Curetum socia arma, Aetolorumque iuventus
 Bellatrix,

seni mihi bellum repentinum indicunt, eo usque ambizioso impetu prorupturi, donec sanguis effusus appareat: sed invaserunt me dracones ex occulto, et robusti quaeiverunt animam meam; iique nocte obscura manus mihi iniiciunt, et incruenta vulnera conantur infligere; id quod dolores mihi vehementiores affert. Nam cum et ipse incruentas de iis victoris reportem, ita fit, ut qui foris spectant, eorum multi vix possint verum discernere, atque eiusmodi sententiam ferre, quae non sit valde obnoxia calumniis persecutorum nostrorum. Nimirum verba iudicis moderari qui nesciunt, si mysterium omne Fidei et sacrorum dogmatum pro nugis habeat: qui autem sciunt, si necessitate coacti alienantur. Tamen quantum in me erit, id quod viri illi religiosi postulant, conabor (ut iam dixi) perficere. Meis vero sermonibus auspicabuntur spes in Deo collocatae, cuius causa hoc ipsum certaminum aequor navigamus. (IV.) Nolo autem quisquam eorum, qui in haec inciderint, linguam habeat promptam ad iacienda in nos pro-

παρ' ἄλλην μικροῦ τὴν ἱστορίαν, ὅσα μὲν φύσει τε καὶ προαιρέσει A. C. 1351
 προσῆν ἐγκλήματα τῷ βουσιλεῖ, σιγῇ κρύψαντες, ἐπαίνοισι τὸ imp. Io. Can-
 κλείον διὰ φιλίαν ἐχαρισάμεθα, καὶ ἕμα διὰ τὸ σύνεργον καὶ συλ- C
 λήπτωμα τῶν τῆς εὐσεβείας ἔχειν ἀγώνων αὐτὸν, βασιλέα τε V. 460
 ὄντα καὶ τὸ πῦν ἐν τῇ χειρὶ τῆς νίκης καρπούμενον διὰ τὴν ἀρ-
 γῆν· νῦν δ' ἀνακαλυπτήρια παρὰ πῦσαν προαίρεσιν θύειν, ὡς D
 εἰπὲν, ἥκιστα πάντων ὀκνοῦμεν. πρῶτον μὲν γὰρ αἰδοῖ τῶν
 συνόπτων τῇ ἀκροάσει καὶ ἡμῖν ἀγωνιζομένοις, ὑπὲρ τοὺς τετρα-
 κοσίους που πάντως ὄντων, ἀνδρῶν εὐγενῶν ἀναμιξ καὶ τῶν
 οὐλλῶς ἐχόντων, καὶ ἕμα βασιλίδων, καὶ ὅσαι συνήεσαν ἄλλαι τῆς
 φήμης δημαγωγούσης, γένους καὶ αὐταὶ καθ' ἕτερον λόγον τὰ
 πρῶτα φέρουσαι, λαλεῖν τὴν ἀλήθειαν εἶναι χρεῶν, μὴ προφα-
 νῶς αὐτοῖς ἑαυτοῖς καταγνώσεως οὐ μᾶλα τοι ἐλαχίστης αἰτίαι
 καθιστώμεν καὶ τὰ τῆς ἐκείνων γλεύης ἐκόντες ἐφ' ἑαυτοὺς ἐλ- E
 κίσωμεν δίκτυα. δεύτερον δὲ κἀπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἁπάντων, εἰ
 φίλα τις χαρίζεσθαι θελῶν, ἔπειτ' ἐνόησε καὶ ἐνιαχοῦ ψευδόμε-
 νος φαίνοιτο, συγχωροτῆ ἂν οἶμαι τις ἴσως, ὅστις ὁμοίαις ἐμ-
 πέπτωκε τύχαις καὶ πείραις· οὗ δὲ θεὸς τὸ κινδυνεύομενον, εἰ
 ἐγκαλύπτεσθαι τις ὀπίσωποτε βούλοιτο, πάντων οἶμαι ταῖς γλώτ-
 ταις ἠκοημέναις ἐξ αὐτομάτου πρὸς τὰς αὐτοῦ λοιδορίας ἐν- F
 ταγγάνει· καὶ ὁ πάντα τᾶλλα ἐπιεικέστατος, εἰ μὴ λάλος ἐν-
 ταῦθα βούλοιτο γίνεσθαι καὶ γλώτταις ὄλαις τάνδρῃ νεμεσῆν,

19. τις em. Boiv. pro τα.

bra, eo quod in tota fere historia, quaecunque seu naturae seu voluntatis
 vitio crimina illi imperatori inerant, silentio presserimus, ac in eo laudan-
 do plurimam operam posuerimus, cum ob amicitiam, tum ut ipsum socium
 et adiutorem in subeundis pro religione certaminibus haberemus (princi-
 pem quippe, in cuius manu propter summam potestatem momentum omne
 positum esset ad victoriam reportandam); atque iidem nunc operta reclu-
 dere, et, quod praeter sententiam plane accidit, quaedam velut anacaly-
 pteria celebrare minime refugiamus. Ktenim primum ob eos, qui auditum
 convenerant et certantibus nobis aderant, (affuere autem plures quadrin-
 gentis, nobiles promiscue et diversae conditionis homines; item imperatri-
 ces, et aliae foeminae, quotquot fama allectae confluerant, genere ipsae
 quoque, quanquam haud iisdem titulis, principem locum tenentes) earum,
 inquam, personarum reverentia oportuit nos vera dicere, ne ipsi palam au-
 ctiores essemus ferendae in nos sententiae non lenissimae, ac ne, tanquam
 in retia, in illorum risum nostra sponte incurreremus. Deinde et in aliis
 omnibus rebus, si quis amori indulgens aliquando et certis casibus mentiri
 videatur, tamen ei (opinor) facile ignoverit, quisquis in similes casus in-
 ciderit atque eiusmodi experimentum fecerit. At ubi res, quae in
 periculo versatur, Deus ipse est, illic si quis integumentis quibuscunque
 uti velit, eum puto omnium linguas ad convitiandum paratas et suapte qua-
 si exsertas offensuram; atque etsi in caeteris omnibus rebus aliquis mode-
 ratissimus sit, tamen nisi adversus istum garrulus fiat, nisi totis linguae

- A. M. 6859 ἀλλὰ φείδοιτο λοιδορίας ἡστινοσοῦν, θαναμάζομι' ἂν αὐτὸς, ἢ
 Ind. 4 μὴ ἐς ἀβύσσους αἰσχύνῃς καὶ πυθμένας γίνοιτο ὑποβρέχιος, ὅστις
 P. 569 ποτὲ ἂν ἦ, χαλεπὸν ἄει γειτόνημα τὸν τοῦ συνειδέτος κτησάμε-
 νος πέλεκυν. τοσούτου τοίνυν Ὀλύμπου δεινῶν ἐπισιομένων
 ἡμῖν, εἰ ψεύδεσθαι βουληθείημεν, ἐνταῦθα μάλα μᾶλλον ἀνάγκη,⁵
 τᾶλλα παρατρέγοντας, καὶ πρὸς θεὸν μόνον ὀρῶντας, λαλεῖν
 τὴν ἀλήθειαν. ἔπειτ' οὐδὲ παράδοξον ἄλλως, ἐν τοῖς ἄλλοι'
 ἄλλως ῥέουσι καὶ φερομένοις πράγμασι, καὶ ἀόριστον ἀνόουσι
 Βπλοῦν, τὸν αὐτὸν νῦν μὲν τὸ ἐπιτυχὲς καρποῦσθαι, νῦν δ' ἐν
 τῷ κλήρω τῶν ναυαγούντων ἀπροσδοκῆτως ῥιπτεῖσθαι. τούτου¹⁰
 δ' οὕτως ἔχοντος, οὐκ ἂν δικαίως αἰτίαν φεροίμεθα, εἰ τῆς
 ἀληθείας καὶ ἡμεῖς ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ τὴν βελτίστην εἰσάγοντες
 πρόνοιαν τοῦ αὐτοῦ νῦν μὲν τοῖς ἐπαίνοις ἔξαίρομεν, ὅπη μὴ
 τοὺς ἀκούοντας βλάπτεισθαι περιγίνοιτο· νῦν δὲ τὰναντιώτατα
 C δρῶντες φαινοίμεθα. (E.) Ἐτι καὶ τούτο τοῖς εἰρημένους προσ-¹⁵
 κείσθαι χρεῶν ἐνταυθοῖ. οἶμαι γὰρ τῶν ὑπάντων οὐδένα δικαίως
 ἔμοι νεμεσῆν, εἰ περὶ θεοῦ καὶ τῶν πατρῶν τῆς ἀληθείας δογμα-
 των κινδυνευόντων ἀπὸ τοῦ ἴσου διαλεγόμεν τῷ βασιλεῖ, πάν-
 τας καθάπαξ ἀποκρουσάμενος κολακείας λόγους, καὶ μηδεμίαν
 D τὸν τῆς διανοίας κάλαμον βάπτειν δειλία καὶ συστολῇ βουληθείς,²⁰
 μηδ' ὑφείναι μηδαμῇ τοῦ τόνου μέγρι τελευτῆς αὐτῆς. κακοδαί-
 μονα γὰρ ἐγὼ τὸν τοιοῦτον καλεῖν οὐκ ἂν ποι' ὀκησάμι, ὅς ἐν
 δευτέρῳ τῶν ἐκπληνῶν τοῦ βίου τὰ θεῖα τιθέμενος οὔτε τοῖς

viribus hominem iratus insectetur, si ulli obiurgationi parcat, miror equidem ipse, nisi is, quisquis fuerit, sese in imas latebras et penitissimos recessus prae pudore additurus sit, vicinum semper importunum habiturus, stimulum ipsum conscientiae. Cum igitur nobis, si mentiamur, tanta supplicii moles impendeat, eo magis hac in parte necesse est caetera negligere, atque in Deum solum intuentes vera dicere. Ad haec nihil alioqui mirum, cum res humanae alias aliter fluant et temere volvantur, nec determinatus sit earum cursus, eundem hominem nunc felici exitu laborum fructum percipere, nunc inasperata naufragorum fortuna conflictari. Quod cum ita sit, nec ipsi quidem iure reprehendemur, si in hoc opere, praecipua veritatis retinendae cura suscepta, eosdem nunc laudibus extollimus, ubi id auditoribus fraudi esse non potest, nunc contrariam plane rationem sequi videmur. (V.) Oportet etiam illud hoc loco ad ea, quae dicta sunt, accedere. Neminem omnium puto iusta indignatione mihi ob id posse accensere, quia de Deo et de patriis verae fidei dogmatis in periculum adductis sic cum imperatore disputaverim, tanquam aequalis; idemque omni prorsus adulatione longe a sermonibus meis relegata, nunquam adduci poterim, ut obsequentem ingenio calamum ullo metu, ulla formidine imbuerem, aut ab acri illa contentione vel minimum remitterem, etsi mors esset ipsa subeunda. Enimvero ego infelicem eum vocare nullus dubitem, qui huius vitae insomnia ita res divinas posthabeat, ut nec vindicta iustitiae

τῆς δικῆς αἰδεῖται θρόνους, οὔτε μὴν τοὺς αἰθερίους δέδωκε θεοῦ A. C. 1351
 πρηστῆρας. ἐν γὰρ τοῖς περὶ θεοῦ καὶ τῶν θείων δογματίων ἀγώ- Imp. Io. Can-
 σιν αὐτὸν μόνον ἠγεῖσθαι δεῖν βασιλέα, τοὺς δ' ἄλλους ἐπίσης V. 461
 ὁμοδούλους ἅπαντας, πλουσίους ἀναμῆξ καὶ πένητας, βασιλεῖς E
 τε καὶ ἰδιώτας, καὶ ὅσοις τοῦ θιάσου καὶ τῆς χορείας ἐκεῖνης με-
 τέχην ὁπῶσποτε συμπέπει.

η'. Ἐβδόμην μὲν οὖν ἦγε καὶ εἰκοστὴν ὁ μάλιστα μὴν, ἐν ᾗ P. 570
 συγκαλεῖν ἡμᾶς δεδομένον γέγονε βασιλέα πρὸς ἣν ἠνόμαζε σύνο-
 δον. ἀρξάμενος δ' ἄνωθεν διεξῆκει, πῶς διαβόλῳ προδουρατατον
 ἔπει πολυμῆν ἀνθρώποις, ὡσπερ τινὰ κλῆρον εἰληφότε λαμπρὸν,
 ἀφ' οὗ τῷ προπάτορι συμπλακεῖς ἐστήσατο τρόπιον· καὶ δι'
 αὐτό γέ τοι θεὸν ἐθέλησαι τὴν ἀνθρωπείαν ἀναδιξάμενον φύσιν B
 δι' αὐτῆς ὁδοῦς ἡμῖν ἀγαθὰς ὑποδείξαι, δι' ὧν ῥᾶστον ἂν εἶη
 τοῖς γε ἐθέλουσι τὸν ἀντίπαλον κατασεῖεν· εἰθ' ὅπως καὶ ὁ διά-
 βολος, ἔτεραν αὐτίς τραπόμενος, εἰδωλολατρείαν εἰσήνεγκεν δημοῦ
 ταῖς ἄλλοις ἄλλαις αἰρέσεσι, κατὰ τε τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας
 καὶ τῶν δογματίων αὐτῆς· ὅπως τε θεῖαι καὶ ἱεραὶ κατόπιν συγ-
 κροτούμεναι σύνοδοι τὰ τοιαῦτα τῆς ἐκκλησίας νοσήματα θερά-
 πειον· καὶ ἐπὶ τούτοις ὅπως καὶ ἐφ' ἡμῶν Βαβυλῶν τὸν Λατι- O
 νόφρονα, τὸν ἐκ Καλαβρίας ὀρμώμενον, ἤνεγκεν ἐπὶ πονήρῳ
 τῆς ἡμετέρας εἰρήνης, ἄνδρα σοφὸν μὲν, ἐριστικὸν δὲ τινὰ καὶ
 κενδοξίας ἠλικιώτην· ὅς ἐπει τὰ μὲν πρῶτα συμβεβληκῶς ἐτέ-
 ραν καὶ περὶ σοφίας ἠγωνισμένος ἐπίδειξιν ἤτιθηται τε καὶ τῆς

tribunal revereatur, nec Deum ipsum aetheris Ignis turbinibus armatum ex-
 timescat. Quippe in iis certaminibus, quae de Deo et de divinis dogma-
 tis instituantur, Deum ipsum solum imperatorem, caeteros omnes pari iure
 conseruos haberi oportet, divites promiscue et pauperes, reges et priva-
 tos, alios denique eiusdem illius thiasii et chori quacunq; ratione parti-
 cipes.

8. Aderat itaque dies Maii vigesimus septimus, quo nos imperator ad
 eam quam ipse synodum appellabat ex decreto convocaret. Atque ille rem
 usque a capite arcessens diabolus siebat id ante omnia semper agere,
 ut bellum hominibus inferret, eam veluti praecipuam hereditatem sortitum,
 ex quo, cum primo parente congressus, tropaeum victor posuisset: Deum
 autem hominis naturam ideo accepisse, quia per eam voluisset salutare
 nobis vias indicare, quas quivis ingressus facile posset adversarium dei-
 cere: deinde diabolus alio rursus conversum, quo ecclesiam Dei et eccle-
 siae dogmata everteret, idololatriam cum haeresibus alias aliis invenisse:
 tam sub haec sacrosanctas synodos coactas esse, et his ecclesiae morbis
 medicinam attulisse: postea in detrimentum constitutae apud nos pacis,
 diabolo impellente, proditiis hac nostra aetate Barlaamum, illum scilicet
 Latinismo imbutum et e Calabria profectum; virum sane eruditum, sed
 cupidum altercandi, et qui inani gloriae a pueritia usque studuisset: eius
 diversi generis pugna primum commissa, et ostentandae eruditioris caecae

- A. M. 6859 νικώσης οὐ μάλα ἀσμένως ἐκείνοις παρακεχώρηκε, καθ' ὧν ἐν-
 Ind. 4 δοκιμῆν ἐδόκει μάλιστα, δεύτερον πλοῦν τῶν δογμάτων τοῦ Πα-
 D λαμαῦ συνεπλάκη, διθείας τε ἐγκλημα προστριβόμενος καὶ ὀπίσα
 τῷ τοιοῦτῳ ἐποικοδομῆσθαι ἐπεταὶ θεμελίω. καὶ ἵνα μὴ διατρι-
 βωμεν ἐπὶ τοῖς οὕτω προδήλοις, ἐξέσται τοῖς βουλομένοις ἐκ τῶν
 τότ' ἐπὶ τούτοις τομογραφηθέντων τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ καὶ
 τῷ τηρικαῦτα πατριαρχεῦσιν ψηφισμάτων μανθάνειν τὸ καθι-
 στῶς. ἐκείνου γε μὴν ὀπίσποτ' ἀπίοντος, ἕτερός τις διαδεξά-
 E μενος τὰς ἐκείνου κατὰ τοῦ Παλαμῦ λοιδορίας, Ἀκίνδυνος ὄνομα,
 τὴν ὁμοίαν ἐκείνῳ καὶ αὐτὸς καταδίκην ὑφ' ὧν ἔμῳν εἰλήφει τε καὶ 10
 ἡλύθη. νῦν δ' ἀναστάντες, οὐκ οἶδα πῶς ἑνομάσας ὀφ-
 θῶς ἂν φάναι δόξω, τὰ αὐτὰ καὶ οὗτοι τῷ Βαρλαάμῳ κατὰ τοῦ
 P. 571 θεῖου φθέγγονται Παλαμῦ. ὧν αἴτιον τὴν ἐμὴν ἐπεισιν οἶσθαι
 πραότητα, ἣ χρώμενος ἄχρι καὶ ἐς τὴν τήμερον διετέλεσα. ἀλλ'
 οὐ χαίρήσουσιν ἔτι διαγορηγόρησαντος ἐμοῦ καὶ τὴν ἐκ θεοῦ δεδο- 15
 V. 462 μένην μοι χεῖρα καὶ κρίσιν ἔς γε τὸ τῆς εἰρήνης χρῆσιμον ἀνελε-
 φότος ἀσθεντικῶς. δῆλον γὰρ εἶναι τοῖς ἅπασιν οἶμαι, μηδένα
 τῶν πάντων εἶναι, ὃ πρό γε ἐμοῦ, βασιλέως ὄντος, τὰς τρια-
 B τας εὐθύνην προσήκει δίκας· ἢ ποῦ τῇ βασιλείᾳ τὸ εὐδαιμον φε-
 λάττοιτο, τὸ κρίνειν οὐκ ἐχούσῃ τοὺς ὑπηκόους; ἢ τῷ ποιη- 20
 διοίσει δεσποτεία δουλείας, τῆς κρίσεως τῶν πραγμάτων οὐκ ἐφ'

2. περὶ τῶν δογμ. et τῷ Παλαμῶ conl. Boiv.
 Boiv. pro τὰ τοιαῦτα.

4. τῷ τοιοῦτῳ em.

suscepto certamine superatum, aegre illis palma cessasse, de quibus maxi-
 mam laudem speravisset: itaque altero et velut subsidiario onatu cum Pa-
 lama congressum de dogmatis disputasse, ac illi de duobus Diis crisma
 obiecissee, et quidquid eiusmodi fundamento supraedificari consequens es-
 set. Atque ut ne longius in his moremur, quae notissima sunt, cuilibet
 licebit ex iis decretis, quae super his rebus ab ecclesia Dei et ab illius
 temporis patriarcha scriptis Tomis promulgata tunc fuerunt, quid consti-
 tutum sit intelligere. Caeterum postquam ille hinc abiit, quocumque tan-
 dem modo abierit, alius quidam, nomine Acyndinus, illius in Palamam
 criminationes tuendas excepit, et a vobis pariter damnatus expulsusque
 est. Demum hi, quos nescio equidem quo nomine appellatos recte videbor
 nominasse, eadem ipsi quoque ac Barlaamus in divinum Palamam proseru-
 ciant. Cuius rei credibile est causam esse eam clementiam, qua ego ad
 hanc diem usque usus sum. Sed faxo iam, ne amplius ii gaudeant. Quippe
 expurgat; et illam, quae in pacis commodum data mihi a Deo est, pote-
 statem ac iurisdictionem pro imperatoria auctoritate recipiam. Nam con-
 stare apud omnes arbitror, neminem omnium esse, cuius in his contro-
 versis dirimendis priores sint partes quam meae ipsius, utpote impera-
 toris. Quod si subditis ius dicere imperator non potest, ecqua porro fa-
 ctura est imperii felicitas? aut qua in re dominatus a servitute distabit, si
 de rebus cognoscendi ius uni non competat, ei nempe, qui imperium ha-

ἐνὸς ἰσταμένης, τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος καὶ δυναμένου μετ' A. C. 1351
 ἔξουσίας αὐτοκρατορικῆς τοὺς μὲν τῆς πλεονεξίας κωλύειν, τοῖς Imp. Io. Can-
 δὲ τὸ ἐνδόν ἐπανισοῦν. πολλοῦ μεντῶν ἦν ἀξία δικαστικὴ βα- tacz. 5
 σιλείας κερχωρισμένη, εἰ δικάζοντος ἄλλου τὸ κελευόμενον ποιεῖν
 5 ἕλκρη βασιλέα. τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, ἐρέσθαι βούλομαι C
 πρότερον ἐν βραχεῖ τουτουσι, δυοῖν θύτερον ἐλομένους ἀπλῶς
 ἀποκρίνασθαι. εἰ μὲν γὰρ τοῖς ἄπαξ δεδογμένοις κατὰ τοῦ Βαρ-
 λαάμ τῆ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ στέργοιεν, μηδὲν πλεόν ἐρίζοντες,
 ὁμοφρονοῦντες ἔστωσαν ἡμῖν τοῦ λοιποῦ, καὶ κοινῇ τὸν Βαρλαάμ
 10 ἀναθέματι παραπέμπωμεν. εἰ δ' οὖν τούναντίον πρόδηλον, καὶ
 ὡς ὁμόφρονας ἐκείνω λοιπὸν τῆς αὐτῆς ἐκείνω καταδίκης ἀξιοῦν D
 καὶ αὐτοὺς ἡμῖν ἔσεται. καὶ εἰ μὴ σὺν δίκῃ ταῦτα λέγω, τὴν
 μέσην ἰὼν ἀπαρεγκλίτως ὁδὸν καὶ μηδαμῇ τῷ ἐνὶ προστιθέμενος
 μέρει, ὄλεθρον εἶη κύριος ἐπάγων ἐμοί τε καὶ παντὶ τῷ γένει
 15 τοῦμῶ προφανῆ· εἰ δ' οὖν, ἐλεγχέτω τις παρελθὼν, εἴ τι τοῖς
 ἐμοῖς λεγομένοις εὐρίσκει διεφθορὸς καὶ ἥκιστα τὴν τῆς ἐκκλη-
 σιαστικῆς ὁμονοίας ἐπισπεῦδον κατάστασιν.

16. ἐμοὶ σοσι. Βοῖν.

beat, et pro sua summa potestate possit eos quidem, qui nimis multa sibi
 arrogant, coercere; aliis autem id, quod deest, ex aequo supplere? Esset
 profecto magni aestimandum officium iudicis ab imperio separatum, si alio
 ius dicente parere imperatorem oporteret. Quae cum ita sint, volo istos
 primum paucis interrogare, ut duarum rerum altera electa simplex mihi
 responsum reddant. Nimirum illi, si ea quae ab ecclesia Dei in Barlaa-
 mum semel decreta sunt rata habeant, ne amplius rixentur, sed nobiscum
 de caetero consentiant; atque una voce Barlaamum anathema esse iubea-
 mus. Si contrarium placet, evidens est illud consequi, ut eadem qua il-
 lum sententia condemnandos eos putemus, tanquam idem cum illo sentien-
 tes. Ego vero si non iure haec dico, si mediam viam non sic teneo, ut
 neutro declinem, nec uni magis quam alteri parti faveam; Deus, precor,
 mihi et omni meae stirpi certum exitium afferat; vel certe prodeat aliquis
 coarguatque me, si in iis quae dixi deprehenderit aliquid, quod nec sin-
 cerum esset, nec ad concordiam ecclesiae quamprimum constituendam spe-
 cietur.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Δ Ο Γ Ο Σ ΙΘ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER DECIMUS NONUS.

ARGUMENTUM.

Imperator et Palamas totam rem uno die transigere cupiunt. Oratio apud synodum habita a Gregora. Cantacuzeni impatientia, lenitas. Palamas, ironice dicto offensus, obstrepat. Cantacuzenus Gregoram interpellat, et ut brevior sit admonet (Cap. 1). Imperator Palamas uni favet. Gregoram ab instituto orationis cursu abstrahit. Liberior loqui solitum regiae maiestatis reverentia comprimit. De constituendo disputationis argumento utrinque certatur. Cantacuzenus Gregorae tria obiicit. Palamae scripta quanti a Palamitis facta. Gregoras suam dicendi libertatem defendit exemplis et rationibus: ita ad tertium accusationis caput respondet. Refellit id, quod primo loco obiectum fuerat. De Thaborio lumine dicturum se promittit. Dicere exorsus subinde interpellatur (2). Prooemium disputationis de lumine Thaborio. Palamas eam quaestionem frustra proponit. Iconomachiae nomine notatur. Iconomachorum error de Domini transfigurati carne. Theodori Grapti verba. Sacrae imagines a Palamitis in ignem coniectae. Palamae cum Eusebio Iconomacho consensus. Palamas plura increata statuit. Eusebio peius sentit in iis, quae de Lumine, Operatione, Substantia divina, et Sacramento Eucharistiae loquitur. Palamae impietas cum Theodori Grapti argumentationibus conferenda. Illius de lumine opinio quam absurda sit (3). De corpore Domini, an increatum fuerit; et de hominibus, quos Palamas dixerat fieri increatos. Verba Theodori Grapti. Palamas una cum Eusebio Iconomacho refutatur. Energiae nomen ab Eunomio introductum, ab Iconomachis receptum, a Palama revocatum in lucem. Theodori Grapti cum sanctis Basilio et Gregorio consensus. Conclusio; Palamam Iconomachorum vestigiis insistere. Substantiae et Operationi eadem definitio convenit. Si corpus Christi incorporeum et increatum fieri non potest, multo minus hominis corpus. Qui virtute praestant, ii de novo creati dicuntur (4).

α'. *Ἐκείνω μὲν οὖν ἄλλα μεταξὺ παρενείραντι πλεῖστα, τὸν* A. M. 6859
Ind. 4
A. C. 1351
Imp. Io. Can-
tacuz. 5
P. 572
V. 463
αὐτὸν ἐλαύνοντα δρόμον καὶ τρόπον, ἐνταυθοῖ που τὸν λόγον
καταλελυκέναι συμπέπτωκεν, αὐθιμερὸν βουλομένην τὴν ὄλην
ὑπόθεσιν καταστήσασθαι. τοῦτο γὰρ εἶναι τῷ Παλαμῷ καὶ αὐτῷ
 5 *βασίλει τὸ σκοπιμώτατον, ἐν βραχεῖ μακρῶν ἑαυτοῦς ἀπαλλάττειν*
ἐνθυμονμένοις πραγμάτων. σιωπῆς τοιγαροῦν γενομένης, καὶ τῶν
ἐταίρων ἀπάντων ἀφορώντων εἰς ἐμὲ καὶ λέγειν προτρεπομένων, P. 573
ἐπὶ τὸ συγκεχωρηκὸς ἕξ ἑκατέρων ἐγὼ τῶν μερῶν εἰλήφειν, ἔλεξα
τοιαύδε. (B.) „Ἐπειδήπερ, ὦ βασιλεῦ, καὶ πράξεως ἀπάσης καὶ
 10 *λόγου παντὸς ἡγεῖται σκοπὸς (τούτου γὰρ ἐκτὸς καὶ λόγος ἅπας* V. 464
μάταιος καὶ πρῶξις πῦσα), πυθέσθαι πρότερον ἐχρῆν ἡμῶν τὸν
τοῦ παρόντος συλλόγου σκοπὸν· εἶτα τοὺς λόγους πρὸς ἐκείνον
εἰσάγειν ἐκτεινομένους. καὶ τοξότας γὰρ ὄρωμεν οὐ τοῦτο καὶ
 5 *κυβερνήτας οὐ πρὸς γε τὸ τοξεύειν ἢ πλεῖν τὸν σκοπὸν ἔχοντας* B
 5 *μόνον, οὐδὲ τοῦτο βουλομένους ἀπλῶς· ἀλλ' οὐ ἕνεκα τό, τε*
τοξεύειν ὃ τοξότης καὶ τὸ πλεῖν ὃ κυβερνήτης ἐνεστήσαντο· ὡς
ἐὰν μὴ τοῦτό γε ἦ, μάταιος ἄμφοῖν ἢ σπουδῆ. τίς γὰρ ὄνησις
μοχθεῖν εἰκῆ καὶ ναυαγίοις καὶ κύμασι χειμεριοῖς ὡς τὰ πολλὰ
παραβύλλεσθαι, μὴ τινος ὠφελείας καὶ κέρδους τῷ σκοπῷ καὶ
 10 *προδίδαι προβεβλημένου; ὁμως ἐπειδήπερ ἔκ τινων ἰχνῶν τῆς*
σῆς ξυνήκαμεν δημηγορίας, ἐκ ποδῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας γενέσθαι C
ναύγια τὸν σκοπὸν τῆς παρουσίας εἶναι σπουδῆς, πρὸς τοῦτ'
ἀνάγκη καὶ τοῦ ἡμετέρου λόγου τὸν σκοπὸν καὶ τὰς ἡρίας ἰθύ-

7. *ἐταίρων em. Boiv. pro ἐτέρων.*

His ille cum et alia plurima interseruisset, similia et eodem tendentia, ibi ferme orationi suae finem imposuit. Quippe ea ipsa die totam rem conficere cupiebat. Nimirum et Palamas et ipse imperator id maxime spectabant, ut magnis negotiis brevi defungerentur. Facto itaque silentio, cum socii in me omnes intuerentur, neque ad dicendum impellerent, ego ab utraque parte venia accepta sic disputavi. (II.) „Quandoquidem, o imperator, omnis actio omnisque oratio finem habet propositum (alioqui inutile utrumque fuerit), oportebat primam sciscitari ex nobis, quianam esset hic concilio finis propositus: deinde ea afferre, quae ad illum finem dirigerentur. Nempe et sagittarios et navium gubernatores videmus non id tantum spectare, ut vel iaculentur vel navigent, neque id unum velle; sed finem habere id, cuius causa et sagittarius iaculari et gubernator navigare instituit; quod absque eo inanis sit utriusque diligentia. Temere enim laborare quid prodest? quid naufragia et hibernis fluctibus indentidem iactari, nisi aliquam utilitatem, aliquod lucrum, nobis, tanquam scopum et finem, proponamus? Caeterum quoniam ex vestigiis quibusdam orationis tuae deprehendimus, praesentis negotii finem cum esse, ut ecclesiae naufragia submoveantur, idcirco nos oportet orationis nostrae scopum hanc

A. M. 6859 γεν. ἐπειδὴ γὰρ οὐχ ἤκομεν ἐθελονταί, ἀλλ' ἤχθημεν οὐ μάλᾳ
 Ind. 4 ἐθελονταί, καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη τὸν τοῦ λόγου δρόμον ἰθύνειν, οὐ
 πρὸς ἃ τὸ βουλόμενον ἡμῖν ὑφηγεῖται, ἀλλὰ πρὸς ἅπερ ἢ τὸ
 Δικράτος ἔχουσα χεῖρ καὶ γλῶττα βιάζεται, καὶ δεικνύειν μέχρῃ τοῦ
 βασιλευσίν ὑπέκειν χρεῶν καὶ μέχρῃ τοῦ μὴ χρεῶν. Ὁ γὰρ τοῖς
 σοφὸς Σολομῶν, τρία φήσας ὑπάρχειν, οἷς εὐόδως ἔνεστι πο-
 ρεύεσθαι, καὶ τὸ τέταρτον, ὃ καλῶς διαβαίνει, τοῦτ' εἶναι βασι-
 λέα πρὸς ὑπηκόους δημηγοροῦντα ἀπεφήνατο. ὅσα γὰρ ἂν ἐθέ-
 λοι λέγειν καὶ οἶα καὶ ὅτε καὶ ὅπου καὶ πρὸς οἷους καὶ ὅσους,
 χρείας ἐφεστηκυίας ἡστινοσοῦν, εὐόδως ἅπανι' ἐξίσταται βασιλεῖ¹⁰
 Εμελετῶν, ἐφ' ὅσον τε καὶ ὅπως ἂν ἐθελῶι, πρὶν ἐφεστηκέναι τὴν
 χρείαν· τοσαῦτα δ' αὖ τῆς χρείας ἐνστάσης καὶ τοιαῦτα λέξεν,
 ὅπου δὴ μεμελέτηκε, κωλύειν μὲν ἥκιστα δυναμένου τῶν ἀκρα-
 τῶν οὐδενός, ἐπικροτούντων δὲ ἑπάντων τοῖς ἕμνοις ὁμοῦ καὶ
 οἷον ἀμιλλωμένων σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους, ὅς ἂν παρελάσσει ταῖς¹⁵
 κολακείαις τοὺς ἄλλους. τηρικαῦτα γὰρ καὶ εἰρωότερός τις αὐ-
 τὸς ἑαυτοῦ γίνεται καὶ τοὺς ἀντιλέγειν ἐθελόντας, εἴ τινές ποτ'
 Εὔρ' εἶεν, ὡς ἀμαθεῖς παρατρέχει· κἂν Σωκράτης ἦ, κἂν Πλά-
 τῶν, κἂν Πυθαγόρας, μηδὲν εἶναι τῶν πάντων οὐδὲν, ὅπερ
 ἂν ἐν Καρὸς εἶναι κωλύση μοῖρα τετάχθαι τὸν δυστυχῆ· ὥστ'²⁰
 εἰ μελετῶν τις τῶν τοιούτων πρὸ τῆς πείρας, μάταιά τε καὶ
 ἄπρακτ' ἂν εἴη μεμελετηκῶς, τοῦ βασιλείως πρὸς ἕτερα τοῦ λό-
 γου τὸν δρόμον ἀνθελκοντος· καὶ μικρὰ ἢ οὐδὲν ἀπειοικέναι δόξαι

10. ἐφεστηκυίας em. Boiv. 19. μηδὲ γὰρ conl. Boiv.

habere et habenas eo flectere. Quippe cum huc non sponte nostra venimus, sed acciti et minime volentes, necesse est nos, non quo voluntas nostra praecipit, sed quo fortiorum manu et lingua compellimur, nostrae orationis cursum dirigere: item ostendere, quatenus imperatoribus parere vel oporteat vel non oporteat. Enimvero sapiens ille Salomon, postquam dixit, tria esse, quae prospere vadant, et quartum, quod bene incedat; hoc ultimum de rege apud subditos concionante interpretatur. Nam quot et qualia, quo tempore et loco, apud quot et quales, in quocumque negotio dicere voluerit, ea omnia rex, quamdiu et prout liberis, commode praemeditabitur ante ipsam negotium; idemque, ubi negotium praesens urgebit, illa ipsa dicturus est, quae et qualiacumque fuerit praemeditatus: neque ex auditoribus quisquam erit, qui possit inhibere: omnes autem quodam quasi laudum concentu applaudent, et studio inter se certabunt, quis quemque adulatione praetergressurus sit. Quippe ille tunc se ipso torrentior quodammodo existet; et si qui tandem velint contradicere, eos ut imperitos praetervehetur: ac tametsi Socrates sit is, qui consurget, vel Plato, vel Pythagoras, tamen nihil quidquam obstabit, quominus miser vilissimi mancipii loco habeatur. Quod si quis non prius rem aggredietur, quam praemeditatus sit, frustra certe erit praemeditatus; propterea quod orationis cursum imperator alio retrahet: atque ille parum aut nihil vide-

τῆκαθ' ὑδάτων γράφειν πειρωμένω, ἢ δικτύω θηρεῖν ἀνέμων A. C. 1351
 πρὸς. οὔτε γὰρ ὁ τοῦ λέγειν καιρὸς, ὧν μεμελέτηκεν, αὐτῶ ^{Imp. Io. Can-}
 παρῆκε τὸ καιρίον, οὐδ' ἂ μεμελέτηκε λέγειν ἐθέλων μακρὰν ^{tacuz. 5}
 ἰστήξει τοῦ ναυαγίου· ἀλλὰ πάσας ἐν ἀκαρεῖ τὰς κακοδαίμονας
 5 ἀναμετρήσει τύχας. Διὰ δὴ ταῦτα, καὶ πρὸς γε διὰ τὸ μὴ τοὺς
 πανταχόθεν τῆς οἰκουμένης ἐπισκόπους τῶν ὀρθοδόξων παρῆναι,
 τῆς ζητήσεως οὔσης περὶ δογμάτων οὐδαμῇ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
 σία συνήθων, ἥμιστα πρὸς βουλήσεως εἶναι συνέβαινε, παρῆναι B
 ἡμᾶς ἐνταυθοῖ· ἀλλ' οἴκοι καθημένους ἡσυχῇ τὸν ἅπαντα δια-
 0 βιβάζειν βίον· χρεῶν γὰρ εἶναι, πρὸ γε τῶν ἄλλων ἀπάντων,
 ἐν τούτοις τὰ πάτρια ἔθνη καὶ προνόμια σῶα καὶ ἀκλιτῇ καθ' ἀπαξ
 τηρεῖσθαι, ὅπερ γέγραπται καὶ ὅπως πέπρακται· καθὰ καὶ ὁ
 πολὺς τὴν θεολογίαν φάσκει Γρηγόριος· „ἡμεῖς καὶ μέχοι τῆς
 τυχούσης κεφαλῆς καὶ γραμμῆς τοῦ πνεύματος τὴν ἀκρίβειαν ἔλ- C
 5 κοντες οὐποτε δεξόμεθα (οὐδὲ γὰρ ὄσιον) οὐδὲ τὰς ἐλαχίστας V. 465
 πράξεις εἰκῆ σπουδασθῆναι τοῖς ἀναγράψασι, καὶ μέχρι τοῦ πα-
 ρόντος μνήμη διασωθῆναι· ἀλλ' ἐν' ἡμεῖς ἔχωμεν ὑπομνήματα
 καὶ παιδεύματα τῆς τῶν ὁμοίων, εἴ ποτε συμπέσοι καιρὸς, δια-
 σκέψεως.” Ἀλλὰ καὶ ἡ βίβλος τῶν πράξεων τῆς Θείας καὶ οἰ-
 0 κουμενικῆς ἕκτης συνόδου, περὶ τῆς βραδυτῆτος τῶν δυτικῶν
 ἐπισκόπων ἀπολογουμένη, τὴν τῶν ἐκ Βρεττανίας καὶ τῶν Ὠκεα- D
 νίων ἐκείνων μερῶν, καὶ ὅσοι καθ' ἕτερα τῆς Εὐρώπης ἐκείνων

13. Γρηγόριος] ΣΧΟΛ. ἐκ τοῦ ἀπολογητικοῦ. 22. ἔμειναν conl.
 Boiv. pro posteriori ἐκείνων.

bitor distare ab eo, qui in aqua scribat, vel qui ventorum flabra retibus
 caplet. Nam neque tempus dicendi eiusmodi erit, ut quas ille ante pro-
 viderit opportuna futura sint; nec si provisa eloqui velit, longe aberit a
 naufragio; sed momento temporis omnia adversissima experturus est. His
 de causis, et propterea etiam, quod orthodoxorum episcopi ex omnibus or-
 bis partibus non adessent, ubi quaestio esset de dogmatis in ecclesia Dei
 plane inusitatis, nequaquam nos huc prodire, sed totam vitam tranquille
 domi sedendo traducere volebamus. Oportebat quippe in his ante omnia
 morem maiorum atque privilegia salva prorsus et immota servari, prout
 aetate scriptum factumve esset; quemadmodum magnus theologiae doctor
 Gregorius auctor est. „Nos (inquit) cum accuratam spiritus diligentiam ad
 quemlibet apicem, ad quamlibet virgulam trahamus, nunquam dederimus
 (neque enim fas est) vel in minimis factis recensendis, eorumque memoria
 ad praetens usque tempus conservandæ, temere elaborasse eos, qui scri-
 pserunt; sed eo, ut nos haberemus monumenta et documenta, quibus in si-
 millium rerum tractatione, si unquam incidere occasio, uteremur.” Sed et
 liber actorum sacrosanctae et oecumenicae sextae synodi traditatem orien-
 talium episcoporum sic excusat, ut eius causam fuisse dicat, quod Britan-
 niae et illorum Oceani tractuum, nec non aliarum Europae regionum epi-

- A. M. 6859 κλίματα, συνδρομὴν ἐπισκόπων αἰτίαν τίθεισιν· „ἀναγκαίου τοῖς
 Iad. 4 ἁπασιν ὄντος, ἐξ ὅλης (φησι) τῆς κοινότητος, καὶ ἥμιστα μοτο-
 μέρεως, τὰ τοιαῦτα τελεῖσθαι· ἵνα τὰ τῇ θείᾳ καὶ ἀποστολικῇ
 πίστει πραττόμενα πάντες γινώσκοντες ὁμοφωνῶσιν ἀλλήλοις”.
 Καὶ ὁ θειότατος δ' ὁμοίως Μάξιμος ἐν τῇ πρὸς Πύρρον δια-
 5 Ἐλξέει μὴ δύνασθαι καλεῖσθαι σύνοδόν φησι τὰ σημεῖα μὴ κ-
 κτημένην· οὔτε γὰρ κατὰ νόμους καὶ κανόνας γενέσθαι συνοδι-
 κούς καὶ θεσμοὺς ἐκκλησιαστικούς, οὔτε ἐπιστολάς ἢ τοποτηρη-
 τὰς πρὸς τῶν ἄλλων πεμφθῆναι πατριαρχῶν· καὶ διὰ τοῦτο
 σκανδάλων διχονομίας τὴν οἰκουμένην πληρῶσαι. Ὅμως ἐπειδὴ 10
 καὶ ἕκουσιν ἐληλυθόσι δέδωκας, ἦντινα δῆπου καὶ ἐδεδώκας,
 χώραν τοῦ λέγειν, χρεῶν, καθάπερ ἐν ταῖς ἵπποδρομίαις τοῖς
 F δρόμοις τε καὶ περιδρόμοις καθαίρουσι τῶν ἀμιλλητηρίων ἵπ-
 πων, ζύλων καὶ λίθων καὶ τῶν τοιούτων ἕπαν δεικνύντες ἐλεύ-
 θερον τοῦδαφος, οὔτω καὶ νῦν ἐφ' ἡμῶν ἀρξάμενων λέγειν, 15
 ἐπηρείας ἀπάσης ἐλεύθερον εἶναι δεῖν αὐτῶ τῶν λόγων τὸν δια-
 λον, ἀγάλλματι γὰρ ζοικέναι τινὶ καὶ τὸν λόγον συμβάλει· καὶ
 ὥσπερ ἐκ κεφαλῆς ἐκεῖ τῆς πλάσεως ἀκωλύτου μέχρι ποδῶν ἐλη-
 P. 575 λυθυίας, ὀρῆται πρὸς τὰκριβὲς τὰ τῆς ἀρμονίας· καὶ θαυμά-
 ζεται μὲν, εἰ καλῶς τῷ τεχνίτῃ πέπρακται· εἰ δ' οὖν, αἰσχύνεις 20
 ἀθλητῆς περιφανῶς ὁ πλάστης καθίσταται· οὔτω κἀνταῦθα τοῦ
 λόγου μηδενοῦς ἐφιδρεύοντος, μηδὲ τὸ συνεχὲς ἀνασοβοῦντος

11. ἦν τινα conl. Boiv. 21. τῷ λόγῳ conl. idem.

scopi simul convenerint; „quoniam,” inquit, „necesse est ab omnibus ex tota ecclesiae universitate convocatis, non autem ab una parte, talia peragi; ut omnes ea, quae circa divinam et apostolicam fidem acta fuerint, cognoscentes, secum invicem consonent.” Idem D. Maximus, in sua cum Pyrrho disputatione, non posse ait synodum vocari eam, quae ipsa synodi insignia non habeat; neque enim factam eam secundum leges et canones synodales, statutare ecclesiastica; nec epistolas aut legatos ab aliis patriarchis missos fuisse: atque eam idcirco totum orbem implevisse scandalis dissensionis. Caeterum quia nobis, postquam inviti huc venimus, dicendi locum dedisti, quicumque tandem is datus est, oportet nos, ut fit in Hippodromis (nam in iis, quacunque vel dirigendus vel circumflectendus certantium equorum cursus, operam dant, ut et lignis et lapidibus, et aliis eiusmodi obicibus, solum omne sit liberum ac vacuum), ita, inquam, nunc quoque, cum incipimus dicere, disputationis nostrae curriculum ab omni violentia liberum esse oportere censeo, et ut sit peto. Oratio nempe simulacri cuiusdam instar est: atque ut in simulacro, si a capite ad pedes usque citra ullum impedimentum opus processerit, concinnitas partium ipsa penitus perspicitur, et admirationem quidem movet, si artifex scite fecerit; sin minus, ludibrio exponit eum, qui finxit: sic etiam in hoc disputationis exordio, si nemo dolum meditetur, neque hinc usque ad finem quis-

ὡσπερ ἐκ λόχου μέχρι τελευτῆς αὐτῆς, ἐξέσται τοῖς παροῦσι κρι- A. C. 1851
 νειν ὀρθῶς, εἴτε κατὰ λόγους ἡμῖν ὁ λόγος ἔδραμεν, εἴτε ὅπερ- Imp. Io. Can-
 ὁριος γέγονε τοῦ τῆς ἀληθείας σκοποῦ. Ἐπιτα, εἰ καὶ τοῦθ' tacuz. 5
 ἡμῖν ἐξείη μὴ σιωπῇ παρεληλυθέναι, τὰ τοῖς δικαίοις προσή- B
 5κοστα βήμασι καὶ δόξωμεν ἀγνοεῖν, ἐπειδὴ σὺ σαυτῷ τὴν τοῦ
 κρίνειν ἐπιτετραφῶς ἐξουσίαν, ἢ τοῖς ἀπανταχῇ τῆς οἰκουμένης
 σννοῦσιν ἐχρῆν τῶν ἐπισκόπων ὀρθοδόξοις, ὁμωμόκεις μὴ καπη-
 λέειν τὰς δίκας, ἐχρῆν μὴ προειλημμένον γοῦν εἶναι σε τοῖς
 τοῦ κατηγορουμένου δικτύοις, μηδ' αὐτοῦ σε πρόμαχον ἐκ πρώ-
 0της, ὃ φασι, γραμμῆς ἀπαρακαλύπτως καθιστάμενον, λέγειν
 ὅποια τοῦτόν γ' ἐχρῆν· ἀλλὰ τοὺς τὰς κατηγορίας προβαλλομέ- C
 τους πυθόμενον πρότερον, καὶ ὡς ὁ τὰ γκλήματα ἔχων αὐτὸς ἀπο-
 λογίας καὶ λύσεις ἐκάστοις λέγων ἀντιτίθῃσιν, ἐπιτα τὴν σὴν
 ἐπάγειν σε κρίσιν, κατὰ τοὺς ἐν τούτοις κρατήσαντας πύλαι τῆς
 5ἐκκλησίας κανόνας καὶ νόμους. ἄψινθίω γὰρ ζοικέται τὴν πρό-
 ληψιν ἐγωγε λέγω. ὡς γὰρ ἐκείνο, τῆς γλώττης ὀπόσποθ' ἄψά-
 μενον, τοσοῦτον ἐσχεῖ τῇ γευστικῇ τὸ τῆς πικρίας δραστήριον,
 ὡς πολλοῦ τε ἄμα καιροῦ καὶ πολλῶν δεηθῆναι γλυκέων εἰς τὴν D
 πρὶν τοῦ φυσικοῦ καθήκοντος ἀντιληψιν, οὕτω κὰν τοῖς δικα-
 0στοῖς τὴν πρόληψιν ἴσμεν ὡς τὰ πολλὰ δυναμένην. τῶν γὰρ δι-
 καζόμενων ἐνός τινος προειληφότος τοῦ δικαστοῦ τὴν διάνοιαν V. 466
 κιδυναῖς ταῖς προδιηγῆσεσιν, οὕτω δευσοποιόν τε καὶ δυσαιπό-

2. λόγον conī. Boiv. pro λόγους. 5. μὴ δόξωμεν idem. 11. τοῦ-
 τόν γ' ἐχρῆν em. Boiv. pro τούτῳ το γ' ἐχρῆν.

quam tanquam ex insidiis prosiliat, qui continuam verborum seriem inter-
 rumpat, poterunt ii qui adstant recte iudicare, utrum orationis nostrae
 cursus rationi consentaneus fuerit, an longe a vero fine aberrarit. Deinde
 (si et illud fas est silentio haud praeterire, ne iudicis iusti officium igno-
 rare videamur) quoniam tu potestatem tibi ipsi arrogasti iudicandi de iis
 rebus, ad quas diiudicandas orthodoxos totius orbis episcopos convenire
 oportebat, idemque te incorrupte iudicaturum esse iuravisti, cavendum
 saltem tibi erat, ne illius retibus praeoccupareris, qui accusaretur, neu
 te eius propugnatorem ab ipsis statim, ut aiunt, carceribus palam profes-
 sus, ea diceres, quae e re eius essent, sed eos primum audire debueras,
 qui crimina obiicerent; deinde et quidquid reus ipse, defendendi sui et
 diluendorum criminum causa, contradiceret et singulis responderet: tum
 deique sententiam tuam interponere, secundum canones et leges in his
 rebus iam pridem ab ecclesia receptos. Ego certe animum affectu praeoc-
 cupatum absinthio similem statuo. Quemadmodum enim illud, tacta quo-
 cunque modo lingua, tam acrem, tam efficacem amaritudinis vim gustui
 adspergit, ut et longo tempore et multo dulcium saporum usu egeat ad
 priorem naturalis boni perceptionem: idem etiam in iudiciis animi prae-
 occupati affectum scimus posse plerumque. Nam cum litigantium unus ani-
 mum iudicis praevius narrationibus, iisque probabilibus, mature occupa-

- A. M. 6859 νιπτον γίνεσθαι τὸ πάθος ἐκείνω συμβαίνειν, ὡς δοῖν θάτιρον
 Ind. 4 **Ε** γίνεσθαι κινδυνεύειν· ἢ τὸ τῆς ζήμιας παράλογον ὑφίστασθαι
 τὸν ἐπιόντα καὶ κακούργων φεύγειν γραφήν ἐνίοτε παραλόγως
 ἠναγκασμένον, ἢ πολλὰς ἀνατλάντα τρικυμίας ἀντιθέσεων καὶ
 πολλὰς καὶ διαφόρους εἰσενεχόντα μαρτυρίας ἀξιοπίστων ἀν-
 δρωῶν, εἰ τύχοι, ὅψε καὶ μάλα μόλις τῆς ἀληθείας ἐπιτυγχάνειν.
Εἰ δ' ἄπαξ προειληφότος ἐκεῖ τινος, τοιόνδε συμβαίνει τὸ νό-
Φ σημα γίνεσθαι, τί ἂν τις φαίη περὶ τοῦ Παλαμᾶ τουτοῦ καὶ
 τῆς τοῦ Θιάσου φρατρίας, ὅλους ἐνιαυσίους χρόνους καὶ ὅλας
 ἡμέρας μηνῶν καὶ ὅλας ὥρας ἡμερῶν ἰδίᾳ σοι προσομιλοῦντων¹⁰
 καὶ τὰ τοιαῦτα συνιστουροῦντων καὶ ὑφαινόντων ἐς τὸ τοῦ σφό-
 δρα ἐπέλγεσθαι ἐντελές, καὶ μηδὲ νῦν ἐν τοσοῦτῳ θεάτρῳ τὸ ἔθος
P. 576 ποιεῖν αἰδουμένων, ἀλλ' ἐγειρομένων συχνὰ καὶ λάθρα σοι πρὸς
 οὓς κοινολογουμένων περὶ τῶν πρὶν κρωθέντων (οἶμαι) πολ-
 λάκις, μὴ λάθῃ τι διαβρῶνεν τῆς μνήμης ἐπὶ καιροῦ νῦν, ὅτε¹⁵
 μάλιστα ῥώμην ἐκείνοις πλείω χαρίζεσθαι δεῖ; τί τοίνυν ἂν τις
 ἡμῶν εἶποι πρῶτον; τί δ' ἂν τις ὕστατον, ἐς τὸ πάνυ βραχύτα-
 τον περιῦσταμένης τῆς ὥρας, ἐν οὕτῳ δημοσίῳ σταδίῳ, πάσης
Β ὑφαιρουμένης συνδιασκέψεως, ἐνταῦθα μᾶλλον, εἶπερ ποῦ, τὴν
 χρεῖαν ἐχούσης; προσκείσθω δ' οὖν καὶ τουτὶ τοῖς ἄνω λεχθεῖσι,²⁰
 δι' ἃ δηλαδὴ τὸν ἄκαιρον ἀγῶνα τοῦτον ἦκιστα πάντων ἡμῖν
 πρὸς βουλήσεως ἦν εἰσεῖναι. Ἐπὶ τούτοις ἔστω καὶ τὸ τῶν κα-

1. συμβαίνει coni. Boiv. 22. ἔστω Boiv. pro ἔστι.

vit, ita alte imprimitur, ita deleta difficilis est eius mali labe, ut periculum sit, ne duorum alterum accidat; ut vel multam iniquam sufferat is, qui posterior subit; qui et nonnunquam praeter opinionem cogit se ipsum defendere sceleris accusatum; vel plurimis contentionum fluctibus exhaustis, multis et variis gravium virorum, si quos reperiat, testimoniis productis, sero tandem et aegre admodum veritatem assequatur. Quod si in iudice, quem quis semel praeeoccupaverit, eiusmodi morbus exsistit, quid de hoc Palama, quid de eiusdem thiasii consortibus dici debet, qui totos annos, totos mensium dies, totas dierum horas tecum privatim colloquantur, atque eiusmodi telas simul contextunt, simul nectunt, eo videlicet fine, ut valde acceleretur? quos ne nunc quidem in tanta spectantium frequentia pudet suo more agere. Nam crebro surgunt, et furtim in aurem loquuntur, de iis credo rebus, quae saepius iam antea decretae sunt, ne quid per imprudentiam effluat tibi e memoria hoc tempore, quo illis oportet robur firmissimum accommodari. Quid primum itaque, quid ultimum dixerit quisquam ex nobis, angustissimo temporis spatio circumclusus, in hac publici curriculi luce, omni inter nos consultandi facultate adempta, qua nos tamen hoc rerum statu maxime egebamus? Itaque et haec ad eas, quae supra dictae sunt, causa accedat, quomobrem intempestivum hoc certamen minime ingredi nobis placuerit. His proxima esto regularum et le-

νόμων καὶ νόμων δίκαιον, οἷς ὑπέκειν δέον δουλείας θ' ἅμα καὶ A. C. 1851
 δισποτείας ἀπάσας, ἐν ἡπείρῳ πάσῃ καὶ θαλάσσῃ, τὸ ἀντί- Imp. Io. Can-
 στροφον ἐνταῦθα καὶ δρωῖντα καὶ δημηγοροῦντα σαφῶς ἠκηκόει- tacuz. 5
 μὲν σε· καὶ ἔγνωμεν τοῦτ' ἐκεῖνο, τὴν Λεσβίαν οἰκοδομήν, ἣ C
 ζιοῖς λίθοις τὴν τοῦ κανόνος προσάγουσα στάδμην, καὶ οὐκ
 ἐκίνω τοὺς λίθους, πάνυ σαθρὰς τοῖς χρωμένοις καὶ ἀβεβαίους
 παρεῖχε τὰς τοῦ μένειν ἐλπίδας ἄχρι καὶ ἐς τὴν ἐπιούσαν ἀκλόνη-
 τον. καὶ μαρτυροῦσι τῷ λόγῳ πῦσαι πόλεις καὶ πολιτεῖαι, ὅσαι
 τε τοῖς παλαιότεροις κανόσι καὶ νόμοις ἄρμιοττόμεναι διηνεκὲς
 καρποῦνται τὸ εὐδαιμον καὶ ὅσαι τῆς ἀνομίας ἐξορχουμένης αὐ-
 τῶν διηνεκῆσι καὶ ταχείαις φθείρονται μεταβολαῖς. Ἔπειτα καὶ D
 μὴ μεταίρειν ὄρια πατέρων δόγματα καὶ τοῦθ' ἴδρην τῆς τοῦ
 θεοῦ ἐκκλησίας. μηδὲ γὰρ εἶναι σφῶς τοὺς εἰρηκότας μᾶλλον ἢ
 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. δῆλον δὲ ἐκ τῶν καθ' ἕκαστον ἂν εἴη τοῦτό
 γε μάλιστα. Τῶν γὰρ τοι προφητῶν λεγόντων ἔστιν εὐθὺς
 ἀκούειν, οὐχ ὅτι „τὰ καὶ τὰ φασὲν ἡμεῖς”· ἀλλὰ „τάδε λέγει κύ-
 ριος· καὶ τὰ καὶ τὰ προστάττει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.” εἰτ' ἐλθὼν
 ὁ γεννηθεὶς ἐκ παρθένου θεὸς λόγος „ἐγὼ (φησὶ) ἀπ' ἐμαυτοῦ E
 λαλῶ οὐδέν, ἀλλ' ὅσα πρὸς τοῦ πατρὸς ἠκηκόειν”· διδάσκων
 ἡμᾶς οὕτως, μὴ τοῖς ἑαυτῶν, ἀλλὰ τοῖς τῶν πατρῶων κανόνων
 ἐπεσθαι δόγμασί τε καὶ ὅροις. καὶ ἀρξάμενος οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ,
 ἀλλ' ἀπὸ Μωσέως καὶ πάντων τῶν προφητῶν, διηρημήνευεν αὐ-

4. σε em. Boiv. pro te. 12. δόγμα καὶ τοῦθ' ἱερὸν τῆς τοῦ θεοῦ
 ἐκκλ. conl. Boiv.

gum ratio, quibus servitutem simul et dominatum omnem subesse toto ter-
 rae et maris orbe cum oporteat, nos te ordine inverso contra facere et
 concionari palam hic audivimus; et illam plane agnovimus Lesbiam stru-
 cturam, quae amussim ad lapides, non lapides ad amussim applicabat,
 ideoque illis, apud quos in usum erat, fluxas prorsus et infirmas spes affe-
 rebat, ut vix ad diem proxime sequentem immotam eam permansuram esse
 confiderent. Atque haec, quae dico, testantur vera esse omnes civitates,
 omnes republicae, cum eae, quae antiquis regulis et legibus obsequentes
 regi quaedam felicitate perfruuntur; tum illae, quae bacchante apud ipsas
 icentia continuis repentinisque mutationibus corrumpuntur. Deinde et il-
 lud sacro ecclesiae decreto cautum est, ne positi a patribus termini mo-
 veantur: neque enim magis eos, quam spiritum sanctum, ea dixisse quae
 fixerint. Idque ex singulis testimoniis plane constabit. Ac primum prophe-
 tae audire est dicentes, non quidem, „haec et ista nos dicimus”, sed:
 „haec dicit Dominus; haec et ista iubet spiritus sanctus.” Deinde genitus
 ex Virgine Deus verbum cum advenisset, „ego,” inquit, „a me ipso lo-
 quor nihil, sed quaecunque a patre audivi;” atque ita decet, non nostris sed
 Patrum regulis, earumque praescriptis et definitionibus, obsequi nos de-
 bere. Item incipiens non a se ipso, sed a Moyse et omnibus prophe-

- A. M. 6859 τοῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. καὶ τῷ διαβόλῳ πάλιν, τοὺς λίθους ἄρτους
 Ind. 4 **Ρ** ποιεῖν ἀναγκάζονται καὶ τὰς τῆς γῆς ὑπισχνουμένῳ χαρίζομαι βα-
 V. 467 σιλίας, οὐκ εἶπεν ὁ Θεὸς, „ὑπάγε ὀπίσω μου, Σατανά”· ἀλλὰ
 τὰς τῶν πατέρων προβάλλεται ῥήσεις, „γέγραπται,” λέγων, „ὅτε
 ἐπ’ ἄρτων μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος”· καὶ δις καὶ τρίς τὸ „γέγρα-
 πται” τίθησι πρὸς ἀκριβῆ νοουθεσίαν ἡμῶν, τοῖς τῶν πατέρων
 ὄρων κανόνσιν ἐπισθαι διὰ πάντων ἄντικρυς παραγγέλλων. καὶ περὶ
 τοῦ Θεοῦ δὲ ἐπαγγελλόμενος πνεύματος „ἐλθῶν (φησὶ) ὁ παρὰ-
 P. 577 κλητος ἀφ’ ἑαυτοῦ καλήσει οὐδέν, ἀλλ’ ὅσα ἂν ἀκούσῃ.” εἰ’
 ἐλθῶν ὁ Θεὸς ἀπόστολος Παῦλος „ἐγὼ παρέδωκα (φησὶ) τῶν
 ἡμῶν οὐδέν ὑμῖν, ἀδελφοί, ἀλλ’ ὁ καὶ παρελάβον ἀπὸ τοῦ Ἰη-
 σοῦ.” καὶ πάλιν Τιμοθέῳ γράφων „σὺ δὲ μένε (φησὶν) ἐν οἷς
 ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης· τὰς δὲ βεβήλους καινοφωνίας παραιτοῦ.”
 καὶ πάλιν „εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται (φησὶ Κολοσσαεῦσι) κατ’
 ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω, καὶ ἂν ἄγγελος ἔξ οὐρανοῦ τις
 B ἦ, κἂν ἐγὼ Παῦλος.” ὄρα ὀπόσῃ ἔχει τὴν ἰσχὺν τὰ τῶν πατέρων
 κανόνων ὄρια καὶ ὅσοις τισὶ τοῖς κλειθροῖς καὶ μοχλοῖς τοῦς αἰ-
 διαδόχους ἀσφαλίζεσθαι διαγέγονεν. εἰτ’ ἐλθόντες τῆς εὐσεβείας
 ἀθληταὶ καλῶς ἐπὶ τῷ θεμέλιῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν
 τοὺς ἑαυτῶν ὠκοδόμησαν ἀγῶνας καὶ τὰ μαρτυρικὰ παλαιόματα.
 Σὺ δ’ εἰ μὴ καὶ τὴν τῶν κανόνων δουλώσῃς ἐλευθερίαν, νόμος
 Καυτοῖς ἐκείνοις γινόμενος, ἀνίσχυρον λείπεσθαι σοὶ φάσκεῖς τὴν
 βασιλείαν, καὶ μηδὲν ἐνεῖναι ταύτῃ σεμνόν. εἰ γὰρ ἄπερ ἄλλα

23. εἰ δὲ conl. Boiv.

tis interpretabatur illis quae de ipso erant. Rursus diabolo, panes et lapidibus facere iubenti, et orbis terrae regna daturum se pollicenti, non dicit Deus, „vade retro, Satana”; sed Patrum dicta opponit, et „scriptum est”, ait, „quia non in solo pane vivet homo”; atque ipsum illud „scriptum est” bis terque usurpat, ut nos perfecte erudiamur, quos ille Patrum definitionibus et regulis per omnia obsequi aperte iubet. Sed et de spiritu sancto promittens „cum,” inquit, „Paracletus venerit, non loquetur a semet ipso, sed quaecumque audierit loquetur.” Deinde D. Paulus Apostolus veniens „ego,” inquit, „meum nihil vobis tradidi, fratres, sed quod et accepi a Iesu.” Rursus ad Timotheum scribens, „tu vero,” inquit, „permane in iis, quae didicisti et credita sunt tibi: profanas astem vocum novitates evita.” Rursus, „si quis vobis evangelizaverit,” inquit Colossensibus, „praeter id quod accepistis, anathema esto, etiam angelus quispiam de caelo sit, etsi ego Paulus.” Vide quantum vim habeant termini a Patribus constituti, quot repagulis et vectibus coarctantur ii, qui perpetua successione eos excepturi sunt. Tum subsequenti religionis pugiles super Apostolorum et prophetarum fundamento sua certamina susque martyria pulchre aedificaverunt. Tu vero, nisi regularum libertatem in servitutem redigas, nisi legem illis te ipsum constituas, imperium tibi relinqui affirmas nullo robore subnixum, nulla maiestate venerabile. At enim

πέφικε συνιστῶν, ταῦτ' ἀλλήλων φαίμεν εἶναι φθαρτικά, οὐδὲν ἔτι τούτων λελέψεται τῆς οἰκείας οὐκ ἐξιστάμενον φύσεως· καὶ τοῖς τούτο συγχωροῦσιν ἄνω ποταμῶν συμβήσεται χωρεῖν τὰς πηγάς. οὐ γὰρ ὧ τῶν πατρῶν κανόνων καὶ γνωμῶν ἄρχειν βού-
 5 λεται τις, τὸ σεμνὸν τῇ βασιλείᾳ περιποιεῖ· ἀλλ' ὧ τοῖς πα-
 10 τρῶσι κανόσι καὶ νόμοις ὑπείκειν ἐθέλει· οὐχ ἕως ἄν σωφρονεῖν
 15 τις θῆλοι, ἄλλως ἔχειν συγχωρεῖν οὐδαμῇ ποθ' ἔλοιτ' ἄν οὐ-
 20 δει. οὐδὲ γὰρ ἐκείνοι τὴν ἰσχὴν καὶ τὸ κόσμιον ἀφαιροῦσι τὴν
 25 βασιλείαν, ἀλλ' ἐκείνοι τοῦτ' αὐτῇ βεβαιοῦσιν. εἰ γὰρ οὗτοι
 30 πολιτικῶν καὶ ἀρχῶν ἐθνομεῖν βουλομένων κατὰ λυσιν, σχολῇ γ'
 35 ἄν ἄλλο τι τῶν πάντων γένοιτο σύστασις. Ἐπειτα καὶ τῶν ἄλ-
 40 λων ἀπάντων ἐξαίρουμένων, ἢ τ' ἐφθήμεν εἰρηκότες καὶ ἢ προί-
 45 οῦσαν εἰρήσεται, τίς ἄν τοιοῦτω δικαστηρίῳ πιστεύσειεν, ἔνθα κα-
 50 τὰ ταῦτ' ὄρκοι τε ἕμα καὶ ὄρκων κατὰ λυσιν γίνεται τῶν αὐτῶν,
 55 παραπλήσιον ὥσπερ ἄν εἴ τις, τῇ ἀριστερᾷ τὴν δεξιὰν ἀποκό-
 60 πτων χεῖρα, σώζειν μῦλλον ἔλεγεν αὐτὴν οὕτως. Καὶ μὴν εἰδέ-
 65 ναι σε οἶμαι καὶ τοῦτο, καὶ διὰ μνήμης ἔχειν ἔτι χλοαζούσης,
 70 πολλὰ πολλάκις πρὸς σέ μου φαιμένου, μὴ σέ τὸν ἰατρούσουτ'
 75 εἶναι τὰ τῆς ἐκκλησίας τοιαῦτα νοσήματα. πῶς γὰρ, τὸν τού-
 80 των αἴτιον ἀεὶ γιγνόμενον; ἀλλὰ μήπω τοῦτο· ἀλλ' ἀναλαβὼν
 85 τὴν ἀρχὴν ἐφεξῆς ἀκριβέστερον τῶν παρόντων ἕνεκα διηγήσο-
 90 μαι· ἵν' ἐπαρκαλοῦσθης ἅπασιν ἢ διήγησις γένοιτο, σημει-
 95 σμένους ἕκαστα πρὸς γε τοὺς καθήκοντας τόπους." (Γ.) Ὁ δὲ
 100 βασιλεὺς ἔχαλέπαινε καὶ διώδει θυμούμενος ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ συ-

quae a natura eiusmodi sunt, ut se invicem sustentent, ea si dixerimus a se invicem facile corrumpi, nihil iam horum supererit, quod intra naturae suae fines consistat. Hoc autem qui dederint, iis etiam fluminum fontes sursum versus referentur. Nam qui Patrum regulas et sententias potestati suae subesse vult, is non hoc pacto efficit, ut imperio maiestas salva constet; sed ita demum, si patriis institutis et legibus ultro ipse pareat; nec quisquam est qui, dum erit sanae mentis, rem aliter se habere ulli unquam homini concessurus sit. Non enim illa robor et dignitatem imperio adiungunt, immo stabiliunt. Nempe ea si rebus publicis et imperiis bonae disciplinae appetentibus ruinam important, nihil quidquam aliud stabilitatem dabit. Praeterea, aliis omnibus demptis, quae vel iam dicta sunt, vel postea dicturi sumus, quis tribunali illi confidat, in quo de iisdem rebus iuratur simul et peieratur, itidem fere ac si quis laeva dextram sibi manum abscindens eo magis se eam conservare dicat. Atqui te illud scire et recente adhuc memoria tenere arbitror, quod ego apud te saepius distilavi, non facturum esse te medicinam iis morbis ecclesiae. Ecquo autem modo faceres, qui eorum auctor semper existis? Sed hoc quidem nondum. Nunc a capite usque repetens accuratius deinceps rem narrabo, in gratiam eorum, qui hic adsunt; ut ii omnia, singula suo loco posita observantes, narrationem facile assequantur." (III.) At imperator aegre ferebat,

- A. M. 6859 *γὰρ στρεφόμενος ἐπὶ τοῦ βασιλικῷ θρόνου, καὶ τοὺς πόδες*
 Ind. 4 *ἀμοιβὰδὸν γῦν μὲν ἐφαπλῶν, γῦν δὲ συναιρῶν καὶ συνάπτων.*
 P. 578 *ἔστι δ' οὗ καὶ σιγῆν ἐκέλευε με, ἐνιαχοῦ τὴν ἡμέραν ἡμᾶς ἐπι-*
λιμπάνουσαν προβαλλόμενος, μετὰ γε μὴν τῆς συνήθως ἐπιπο-
λαζούσης τῷ ἤθει πραότητος. ἔφθη γὰρ δημοσίᾳ προκαταλ-
φθεις ταῖς τῶν ἐμῶν προκαταστάσεσι λόγων, μήτ' αὐτὸν, μήτ'
ἄλλον τῶν πάντων οὐδένα, τοῖς ἐμοῖς ἐμποδῶν καταστῆναι λί-
 V. 468 *μοῖς ῥηματισκιά τινα πέμποντες καθ' ἡμῶν ἐνιαχοῦ καὶ σπορόδην,*
αὐτοῦ δ' ἀνυμνοῦντες προφανῶς τὸ μακρόθυμον. (A.) „Ἐπὶ
γὰρ ὁ Παλαμᾶς αἰεὶ τὸν Καλαβρὸν αἴτιον τῆς αὐτοῦ βλασφημίας
εἶναι προβάλλεται Βαρλαάμ καὶ σὲ τοῦτο πέπεικε λέγειν ἴδθ,
 C *ἄκουε δῆ. φημί γὰρ, ὡς καθάπερ Γρηγορίῳ τῷ θεολόγῳ τοῖς*
Ἀρειανοῦς κατατρέχοντι, τὸν υἱὸν ὁμοιον ἀπλῶς τῷ πατρὶ λί-
γοντις εἶναι, καὶ ἡμεῖς προστιθέντας πανούργως καὶ τὸ κατὰ τὰς
γραφὰς λέγειν, τουτὶ τὸ κατὰ τὰς γραφὰς ὁμοιον φησὶ δέλεαρ
τοῖς ἀπλουστέροις εἶναι, τῷ χαλκῷ τῆς ἀσεβείας περικείμενον
οὕτω καὶ Παλαμᾶ τουτωῦ δέλεαρ κατὰ τῶν ἀπλουστέρων εὐρηται
 D *τοῦνομα Βαρλαάμ, μισουμένου διὰ τὴν τῶν Λατίνων θρησκείας*
τῷ Ῥωμαίων δήμῳ παντὶ, ὅσοι πείρην ἔσχον αὐτοῦ. Ἐλχε γὰρ
τῆνδε τὴν νόσον αὐτὸς καὶ πρὶν Βυζαντίοις ἐπιδεδημηκέναι τὸν
Βαρλαάμ, καὶ ὄρῃν ἐπ' ἐμοῦ τε καὶ πλείστον ἄλλων διετίετο

et ira tacite inflabatur, et in solio imperatorio versabat se crebra agitatione, et pedes alternis nunc distendebat, nunc connexos implicabat. Quis et silere interdum iubebat, ea ratione quod iam nos dies deficeret; suo tamen more, et conspicua illa animi lenitate. Quippe illum primis orationis meae exordiis mature praeverteram, ne vel ipse, vel eius permisso eius quisquam ex omnibus, sermones meos interpellaret. Atque hanc eius lenitatem maxime adiuvabat applaudens familiarium chorus, qui eum circumstantabant, et minutula quaedam in nos dicta subinde et sparsim iaciendo furtivas iras exercebant; palam autem eum laudabant, quod lente irasceretur. (IV.) „Quoniam Palamas Barlaamum Calabrum semper opponeit, eaque blasphemiarum suarum causam fuisse ait, et iam tibi ipsi ut id dicerem persuasit, ausculta. Quemadmodum Gregorius theologus, insectando Arianos, qui filium patri similem absolute esse dicebant, addebantque capiose, id se secundum Scripturas dicere; quemadmodum, inquam, Gregorius theologus haec verba „similem secundum Scripturas” simplicioribus hominibus escam oblatam esse ait, impietatis hamo circumiectam; ita et haec Palamae reperta est illecebra ad simpliciores quosque inescandos; nomen dico Barlaami, viri scilicet, propter Latinam religionem, omnibus Romanis, quotquot eum usu cognorunt, odiosi. Nam hic, antequam Barlaamus apud Byzantios commoraretur, hunc morbum iam habebat, affirmabatque coram me et aliis compluribus, divinam se substantiam corporis

τῆν γε τοῦ Θεοῦ σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς οὐσίαν· οὐ μόνον δ' αὐ- A. C. 1351
 τός, ἀλλὰ καὶ ὁ τούτου διδάσκαλος καὶ ὁμώνυμος Γρηγόριος ὁ ^{Imp. Io. Can-}
 Δριμύς. καὶ πολλὰς ἐπήγαγον αὐτοῖς ἐγὼ τὰς λοιδορίας, ἐκ τῶν ^{tauz. 5}
 δειῶν γραφῶν καταισχύνας τὴν ἄκαιρον καὶ ἀπαίδευτον γλῶτ-
 ταν αὐτῶν, ὅσον ὁ τότε παρῆχε καιρός. καὶ τοῦτο δῆλον πέ-
 πραχα σοφοῖς ἀνδράσιν ἐγὼ, τῷ τε μεγάλῳ φημί λογοθέτῃ καὶ Ε
 ὄσαι μετὰ τῆς σοφίας καὶ ἀρχιερωσύνης τὴν ἑαυτῶν ἐκόσμησαν
 ἀρετῆν. οἷς καὶ φρικῶδες εὐθὺς ἀκούουσι γέγονε, καὶ Μασσα-
 λιαῶν ἐκάλεσαν αἴρεσιν ταυτηνί, καὶ μετὰ τῶν τοιούτων ἀπέχεσθαι
 παραγγέλλουσαν ὁμιλιῶν προθέσεις ὕλαις ψυχῆς· εἶναι γὰρ παλαιῶν
 τινα φήμην, ὡς μέλλον κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἔσεσθαι
 τινα μάλα μεγίστην αἴρεσιν, καὶ πιασῶν συμμιγῆ καὶ ποικίλην, F
 ἣν διορθωθήσεσθαι παγκοσμίου μικροῦ συναχθείσης συνόδου,
 πάντων σχεδὸν συνιόντων ἐπισκόπων ἅμα καὶ πατριαρχῶν· καὶ
 ταύτην ὁδοῦν τε εἶναι καὶ τελευταίαν ὁμοῦ. Τοῦ δὲ χρόνου
 ῥέοντος, ἐπιμῖξαι καὶ Βαβλαῦμ ἐγγόνει Ῥωμαίοις, Καλαβρίας
 τῆς αὐτοῦ γενόμενον μετανάστην πατρίδος, καὶ γνωστὸν ἐνται- P. 579
 ῥα γενέσθαι τοῖς ἄρχουσι, καὶ φιλίας οὐ πᾶν μικρῆς πρὸς αὐ-
 τῶν ἡξιῶσθαι διὰ τὸ περιὸν τῆς σοφίας· καὶ σοὶ μάλιστα πάν-
 των καὶ πρὸ πάντων γενέσθαι δεκτὸν, ἄτε φιλολογεῖν ἔξ ἀρχῆς
 αἰρουμένῳ, καὶ βίβλους πολλὰς καὶ παντοίας κτῆσθαι φιλοτι-
 μουμένῳ, καὶ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον ἐν σπουδῇ τιθε-
 μένῳ μεγίστη. Μετὰ δὲ τινα χρόνον φήμη μακρὰ καὶ συνεχῆς,

xalis intueri. Neque ipse solum; sed et eius magister idemque cognomi-
 nis Gregorius Drimys. Ego vero illos, ex sacris scripturis arguens, mul-
 tis convitiis insectabar, ineptumque et imperitum os eorum, prout tempo-
 ra illa ferebant, dictis sugillabam. Atque id viris doctrina praestantibus
 totum feci; nempe magno logothetae, et aliis, quorum virtus non erudi-
 tione solum, sed et pontificia dignitate ornabatur. Qui, ut audivere, sta-
 tim cohortuerunt, eamque Massalianorum haeresin esse dixerunt; ac mihi,
 et ab eiusmodi hominum consuetudine toto animo abhorrerem, auctores
 verunt. Quippe vetere quadam fama vulgatum esse, exorituram adver-
 sus ecclesiam Dei aliquam haeresin longe maximam, eamque ex aliis omni-
 bus mixtam ac multiplicem, quam coactum ex omni paene orbe concilium
 correcturum esset, omnibus fere episcopis et patriarchis in unum coituris:
 orro hanc synodum octavam simul et extremam fore. Procedente tempo-
 re ipse quoque Barlaamus Calabria, patria sua, ad Romanos commigra-
 vit, iisque se immiscuit. Ibi et principibus innotuit; et, quod doctrina
 caestaret, dignus iis visus est, cum quo amicitiam iungerent, nec eam
 videri modicam. Omnium autem maxime, et prae caeteris quibuslibet,
 ubi acceptus fuit, utpote qui iam inde ab ineunte aetate humanioribus lit-
 teris operam ultro dare instituisse, multosque et omnis generis libros am-
 itiose conquireres, atque in dies novum aliquid cum dicere tum audire im-
 mississime studeres. Aliquanto post magnus et continuus rumor, aures

- A. M. 6859 διαθέουσα τὰς τῶν πολλῶν ἀκούς, ὑπὲρ καὶ ὡς ἡμᾶς ἀφίκετο,
 Ind. 4 B δηλοῦσα τὸν Βαριλαῦμ, ἐν Θεσσαλονίκῃ λόγοις τισὶν ἐντυχόντα
 τοῦ Παλαμᾶ, ἐπιλαβέσθαι διαβροχὴν γράφοντος αὐτοῦ καὶ λέ-
 γοντος, σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὄραϊν τοῦ Θεοῦ τὴν οὐσίαν. ἴσα-
 σιν ἅπαντες πάντως μαρτυροῦντα τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὃν ὁ Παλα-
 μῆς εἰς δικαίωσιν ἑαυτοῦ προβάλλεται τόμον. Τοσοῦτων τοί-
 νων ἐλέγχων οὕτως πρὸ ποδῶν ἱσταμένων ἐκ τοῦ προφανοῦς,
 C καὶ πρὶν φανῆναι Βαριλαῦμ ἐν ὄροις Ἑλληνικοῖς δεκνόντων ἔχει
 τὴν νόσον ἐνταῦθα τὸν Παλαμᾶν, τίς ὄνησις ἀληθῆς ταῖς τῷ
 Παλαμῆ περιέσται κατηγορίαις, ἐπὶ σαθρῷ θεμελίῳ συγκύει κ-
 V. 469 ταφεύγειν, τοῦνομα λέγω τοῦ Βαριλαῦμ; πάντως διὰ τὸ τῆς
 θρησκείας μισηθῆναι καὶ διωχθῆναι τὸν ἄνθρωπον, ἐλπίσας ἴσ-
 σθαί τι καὶ τοῦτο βοήθημα καθ' ἡμῶν, συνδιαβληθησομένην
 ἐκείνῳ. εὐπροσώπου γὰρ ἢ κακὰ προφάσειως εὐπορήσουσι ἔρ-
 D θῶς ἐπὶ τὸ ψεῦδεσθαι τε καὶ διαβῦλλειν καὶ πραγμάτων χιμῶ-
 νος ἐγείρειν χωρεῖ. Οἴμαι γὰρ ὡς εἰ πᾶν πολὺν ἐσκόπει χρόνον,
 πῶς ἂν ἐπαινέσειε μὲν τὸν οἰκεῖον ἐχθρὸν Βαριλαῦμ ὁ σεμνὸς σῶ-
 τοσι Παλαμῆς, ἑαυτοῦ δ' οὕτως φανερωῶς τοὺς ἐλέγχους δεῖξει
 τῆς δυσσεβείας ἄφυκτον ἔχειν καὶ ἄμαχον τὴν ἰσχὺν, οὐκ ἂν βέλ-
 τίῳ τε καὶ καθαρωτέραν ταύτης εἰληφέναι ποτὲ πρόφασιν. τὸ
 E γὰρ πλείστα καυμόντα ἀρχὴν εὐπρεπῆ ταῖς ἀπολογίαις τῶν κατ'
 αὐτοῦ λεγομένων προθεῖναι, ἔπειτα μὴ δυνηθέντα, σαθρῷ ἔξ
 ἀνάγκης ἐρεῖδεσθαι ψεῦδει, ποῦ οὐκ ἂν ἀτόπου γλώττης ἤλασεν,

vulgi pervagatus, demum ad nos quoque pervenit: Barlaamum, quasdam Palamae orationes Thessalonicae nactum, reprehendisse eum, diserte scribentem dicentemque se oculis corporeis substantiam Dei videre. Id ipsam vero, ut omnes sciunt, testatur is Tomus, quem ad sui defensionem Palamas profert. Cum itaque tot indicia sic quasi ante pedes praesentia et manifesta obversentur, quae vel antequam Barlaamus in Graeciae finibus comparuisset, eo morbo laborasse Palamam ostendant, ecquid re ipsa deinde Palamas in his accusationibus proderit ad infirmum illud praesidium confugere, ad nomen dico Barlaami? Nimirum quia ille ob religionem odio fuit et exactus est, speravit hic eam rem sibi adiumento fore adversus nos, quos cum illo eadem coniunctura esset calumnia. Nempe maffitia, probabilem praetextum nacta, ad mentiendum et calumniandum et ad excitandas tempestates negotiorum proclivis est. Equidem sic statur; hunc Palamam, virum scilicet gravem, si diutissime secum deliberasset, qua ratione adversarium suum Barlaamum laudaturus, suae autem impietatis indicia ineluctabili et invicto robore aperte confirmaturus foret, nec meliore unquam nec clariore argumento uti potuisset. Nam qui multum laboraverit, ut obiectorum sibi criminum refutationis a specioso aliquo principio ordiretur; deinde, quia haud posset, coactus sit futili mendacio inniti; is contra insectantes quo non insolentiae processisset,

ἢ τίνος ἂν ἐρείσατο λοιδορίας κατὰ τῶν διωκόντων, εἰ σκιᾷ γούνη
 τι περιετύγγανεν ἀληθείας. οὐ γὰρ ὁ Βαρλαάμ ἦν, ὡς ἐκ τῶν
 τοῦ Παλαμῦ φαίνεται λόγων καὶ βιβλίων, ὃς εἰσενεγκεῖν τῇ τοῦ
 θεοῦ ἐκκλησίᾳ δοκεῖ τὴν τε τῶν Μασσαλιανῶν δυσσεβῆ ταύτην
 δαίρειν καὶ ἅμα τὸ τῆς διθείας καὶ πολυθείας ἔγκλημα· ἀλλ' ὁ
 Βαρλαάμ ἦν μᾶλλον ὁ τοῦτον εἰσάγοντα δεῖξας. Ἀκούσας γὰρ
 (φησὶν) ὁ Βαρλαάμ τῶν περὶ τὸν Παλαμῦ λεγόντων τὰ καὶ τὰ,
 διδάσας ἔγκλημα τουτοισὶ προσετέριψατο. ὄρας ἐναργῆ τὴν μαρ-
 τυρίαν αὐτὸν καθ' αὐτοῦ κομίζοντα, βέλτιον ἢ κατὰ πάντ'
 ὀχθρὸν καὶ πολέμιον. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοῦ κατηγορηκέαι τὸν
 Βαρλαάμ, σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ θεοῦ τὴν οὐσίαν ὄραν
 ἠναγκασμένου, φησὶ, τοῦτο δὴ τὸ τῶν Μασσαλιανῶν· εἶτα τὸ
 ἄφυστον τῆς κατηγορίας ἐκφεύγειν πειρωμένῳ, καὶ διαιρέσει τῆς
 μιᾶς τρισυποστάτου χρωμένῳ θεότητος εἰς οὐσίαν καὶ χάριν, ἐτε-
 ῖροφῶ μὲν, ἄκτιστον δὲ καὶ αὐτὴν, διθείας ἔγκλημα προστερί-
 ψασθαι. Καὶ τό γε μείζον, ὅτι τὰς τοιαύτας αὐθις αὐτὸς ἐκ δια-
 δοχῆς κατηγορίας ἀναλύειν πειρώμενος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυ-
 ροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐς τὸ πολλαπλάσιον ἐμφωνίζει γράφων
 τὴν αὐτοῦ κακίαν, καὶ τοῖς οικείοις αἰεὶ πτεροῖς ἀλισκόμενος, ὡ-
 ὡσπερ σικρῆς τινος μιᾶς ἀρξαμένης ἐκείθεν καὶ ἀλλήλαις ἐξηρ-
 τημένας τὰς βλασφημίας ἐχούσης, μείζους καὶ χείρους ἀλλήλων
 αἰεὶ. Τὸ γὰρ ὄνομά τινος ἐνεργείας καθ' αὐτὸ προστησόμενον,
 οἰνοῖε τι γένος εἰς ἀπειράκις ἀπείρους διαιρεῖν ἄκτιστους θεότη-

11. ὄφῃ add. Boiv. 18. γράφων em. Boiv. pro γραφῶν.

quibus pepercisset convitiis, si vel aliquam veritatis umbram nactus fuis-
 set? Numvero non Barlaamus, ut Palamas dictis et scriptis significat,
 impiam hanc Massalianorum haeresin, erroremque de duobus et pluribus
 Divis, in ecclesiam Dei inexit; immo Barlaamus ostendit, hunc ipsum esse
 qui inveheret. Cum, inquit, audivisset Barlaamus Palamas haec atque
 haec dicentem, ei crimen intulit, quasi duos Deos statuenti. Vides ipsum
 contra se, melius inimico et hoste quolibet, testimonium ferro luculentum.
 Primo enim ait se, quod Dei substantiam corporeis oculis videre gloriare-
 ur, accusatum a Barlaamo; Massalianam videlicet: deinde conanti sibi
 ius accusationis vim inevitabilem effugere, et divinitatem, quae una est
 a tribus personis, dividenti in Substantiam et Gratiam, natura quidem di-
 cretam, sed ipsam quoque incretam, sibi inquam crimen ait illatam ab
 odem fuisse, quasi duplicem divinitatem agnoscenti. Iam, quod maius
 est, ea crimina alternis recurrentia dum ipse rursus diluere conatur, ma-
 iorem multo malitiam suam ex malo cordis sui thesauro expressam exhibet,
 propriis quotidie plumis captus tenetur, quadam velut impiarum vocum
 catena inde usque ducta, ex se invicem nexarum, et aliarum aliis semper
 aviorum et deteriorum. Nam operationis cuiusdam nomen separatim pri-
 o posuisse; deinde illud, tanquam genus, in infinitas infinitas divinitates

- A. M. 6859 τας, πῶς μὲν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἀνάγκης ὑφισταμένης, πῶς
 Ind. 4 C δ' ἀνυποστάτους, ποίας ἀτοπίας ἐκπέφυγεν ὑπερβολῆς; οὕτω
 σαθρὸν ἢ τοῦ ψεύδους κακία, καὶ στήναι μὴ δυναμένη διεπικῶς
 ἑαυτῇ περιπίπτει. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῆς ἐκκλησίας ναυάγια φείρο-
 τας ἡμᾶς, γαλήνη συνεζηκότας βίον μακροῦ, μάλα ἄκοντας ἐπι-
 θλάτρα καὶ δικαστήριον καθέλκει, καὶ ὡς δὴ τινος τῶν κακοίρ-
 γων ἐπιτιμῆς· οὐ μικρά· πλείω δ' ἀπειλεῖς, καὶ συνελάνεις
 πανταχόθεν συνιέναι μὲν τῶν δέοντων οὐδὲν, ἀπροφάσιστον δ'
 D ὡς ἐπὶ πᾶν εἰπεῖν τὴν πειθῶ τῇ τοῦ Παλαμᾶ πολυθῆτα θύοντες
 ἐναγλίζειν. ποία ταῦτα δέξαιτ' ἂν ἀκούειν ψυχῆ, θεὸν ἕνα προ-
 κνεῖν εἰδυῖα, καὶ ταύτῃ συντραφεῖσα τῇ δόξῃ περιφανῶς; οὐ
 τοσαύτην γὰρ ἡμᾶς συνελάνει δυσχωρίαν καὶ οὕτω δυσδιεξέ-
 δευτον τὸ τῆς σῆς δημηγορίας ἀκροτελεύτιον, ὡς ἀφύκτοις ἄμ-
 μασις ἐνδεσμεῖσθαι νομίζειν μᾶλλον ἡμᾶς σιωπῆν, ἢ τὸν ἐπὶ μέ-
 E σης ἴστασθαι ἱμνης μυθεύομενον ἐκείνον Τάνταλον· ὃν αὐτῶς
 V. 470 μὲν τῇ δόξῃ φλέγεσθαι λόγος, φοβεῖσθαι δ' αἰετὸν τὸν ἀφόρητον
 φόβον ἐκείνον τοῦ λίθου, καὶ πίνειν κήψαντα μὴ δυναμένον.
 τοῦτο δ' οὐ δικαστοῦ παρίστησιν ἦθος, ἀλλ' ὕψιν ἔχει πικρῶς
 ἐφεδρεύοντος καὶ τὰ ξίφη τῆς ἐπιβουλῆς θήγοντος καθ' ἡμῶν.
 Ὅμως οὐχ ἡμῶν γε τοσοῦτον μέλει τοῦ Βαβυλωνίου, ὅσον σοὶ γε
 χρεῶν· ὅς ἐπὶ πᾶν ὄντα τοσαύτην εἰς αὐτὸν ἐνεδείξω ξενίαν, καὶ
 F οὕτω λαμπρὰν τὴν δαψίλειαν αὐτῷ κατὰ πάντ' ἔχαρισω, ὡς

5. μακροῦ em. Boiv. pro μακροῦ.

increatas dividere, quae omnes seorsum et secundum se aliquatenus subsi-
 stant, aliquatenus non subsistant, quanta est insaniam! Adeo infirma res est
 mendacii perversitas, quae et stare nescit perpetuo, et in se ipsam recidit.
 Ea nos ecclesiae naufragia fugientes, et in longa vitae tranquillitate con-
 senescentes, tu prorsus invitos in theatra et ad tribunal trahis, ac velis
 sceleratos non leniter castigas: plura autem minaris, et undecunque in
 eam nos necessitatem compellis, ut nihil frugis sapere possimus, sed obsc-
 quium multis illis Palamae divinitatibus sine ulla cunctatione vovere et
 isto quasi sacrificio litare cogamur. Haec audire quis sustineat, ita in-
 stitutus, ut Deum unum sciat adorare, et ea opinione a puero plane im-
 butus? In eas videlicet angustias conclusio orationis tuae nos adducit, un-
 de se expedire difficile est. Itaque, velut inextricabilibus nodis, silentii
 necessitate adstrictos nos putamus; idque arctius quam illum ipsum Tanta-
 lum, quem in media palude stare et sempiterna siti ardere narrant fabulae,
 timere autem semper saxi illius pondus iniquissimum, nec cum se inclinat
 posse bibere. At tu sic agendo non indicis morem servas, sed speciem
 gladiatoriam crudelitatem acuas. Atqui non tanta est nobis de Barlaamo
 cura, quanta esse tibi ipsi debet; qui illi, cum esset advena, sic beni-
 guum te hospitem praebuisti, ita splendide et prolixo in omnibus gratifica-

εἶπον μὴ δῦσθαι σε μάρτυρος ἢ σουτοῦ. ὥστ' οὐκ ἐμοί σε A. C. 1351
 χρεὼν ἐγκαλεῖν δι' ἐκεῖνον καὶ τὴν ἐκείνου συνεχῶς προφέρειν Imp. Io. Can-
 αἰτίαν μᾶλλον ἢ σουτῶ. οὐ γὰρ ἔγωγ' ἂν αὐτὸς ὁ ταῖς ὑπερο- tacz. 5
 χῆς εἰμι τῶν τιμῶν εἰς ἀγέρωχον ἐκείνον ἐγέρας ὄφρην καὶ με-
 5 τίωρον φρόνημα· οὐδ' ἔγωγ' αὐτὸς ὁ μεγαλοφρόνημόν σοι διδά-
 σκαλον, καὶ διὰ σοῦ τοῖς ἄλλοις αὐτὸν τοῦ Θεοῦ Διονυσίου
 χροτοτήσας, καὶ ἅμα διαπρῦσιον ἐρμηγέα τῶν μυστικῶν τῆς P. 531
 ἐκκλησίας δογμάτων, καὶ ὅσα τῆς καθ' ἡμᾶς Θεολογίας εἰσι
 μυστήρια καὶ δι' αὐτὰ γε ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, τὴν πάτριον
 10 γῆν ἐν δευτέρῳ θεῖναι τῆς ἀλλοδαπῆς ταυτησὶ αὐτὸν ἀνυγκάσας·
 οὐδ' ἔγωγ' αὐτὸς ὁ καὶ κατὰ πάσης ἄλλης Ῥωμαίων σοφίας ἐν-
 τεῦθεν αὐτὸν μανῆναι πεπικώς· ἀλλ' ἔγωγ' αὐτὸς ὁ τὰς κέδρους
 εἰμι τῆς ὄφρῆος ἐκείνου συντρέψας περιφανῶς, καθάπερ ὅτε δρῶν B
 καὶ κέδρον καὶ κυνάριτον ἀπογυμνοῖ τῆς κόμης ὑλοτόμου βρι-
 5 θουσα παλάμη· ἔγωγ' αὐτὸς ἐκεῖνός εἰμι ὁ τότε συστειλας καὶ
 ἀναχαιτίας ἐκείνον, ἐν τε γαλήνῃ καρδίας καὶ ἅμα τῇ τῆς
 ἀσφαλοῦς ἐπιστήμης ἐπεικεία, καθάπερ παρῴλιος ψάμμος ἀγρι-
 ουμένη θάλασσαν· ἦτις ὁπότεν ὕβριστις καὶ ἀγέρωχος ἄνεμος,
 10 αὐτὸν ποθεν ἔξ ἀρκτικῶν καταβρέυσας πηγῶν, αὐτῆς ἀναμο- C
 15 χλευεῖ τὰ κύματα, διεγείρεται τε πρὸς ἀνήκεστον θρόσος καὶ
 ἀνιλεῖ κατὰ τῆς ἡπείρου πόλεμον περιφανῆ· ἀλλ' ἐπειδὴν
 ἀκούση τῆς φωνῆς τῆς παραλλίου ψάμμου, χεῖλαισιν ἀφθόγγοις
 ἀγαγισκοῦσης τοὺς κανόνας τοῦ κτίσαντος, εὐθὺς ἀναχωρεῖ,
 προφανῆ δειλιῶσα Θεοῦ προστάγματα καὶ ἀναχαιτίζουσα πᾶν
 20 θρασυφρόνιον. πῶς οὖν ἂν τις τῷ τοιοῦτῳ στέρξειεν,

tus es, ut eius rei non alio teste egeas nisi te ipso. Quamobrem non mihi
 te eius causa litem movere aequum est, nec de eo crimen perpetuo obiici
 mihi magis quam tibi. Non enim is ego sum, cuius opera ille ad honores
 immodicos evectus supercilium attollere et efferre se insolentium coeperit;
 neque is sum, qui eum tibi et aliis per te sancti Dionysii doctrinae magi-
 strum grandiloquum, arcanorumque ecclesiae dogmatum et sacrae theolo-
 giae mysteriorum interpretem altisonum, meo suffragio constituerim, ac
 per haec ipsa, aliaque his similia, solum natale peregrino huic posthabere
 coegerim; denique is non sum, cuius ille suasu et instinctu in reliquam
 omnem Romanorum eruditionem bacchatus sit. Immo ille ipse sum, qui
 eius superbiae cedros palam confregi; velut lignator, qui valida manu
 quercum, aut cedrum, aut cupressum coma exuat: ille ipse sum, qui eum
 tunc animi tranquillitate et solidae scientiae modestia continui repressique,
 velut arena littoralis mare iratum sistit, quod protervo et feroci vento ali-
 cunde e septentrionalibus tractibus effuso, et imos fluctus subvertente, in
 castruam audaciam erumpit, et continenti solo bellum apertum indicit: at
 postquam arenae vocem audierit, Creatoris praescripta mutis labiis prae-
 legentem, manifestas Dei leges expavescens, retrocedit statim, et acutus
 sui insolentiam comprimit. Ecquis itaque eiusmodi hominem probaverit,

- A. M. 6859 **δοτις τὸν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νῦν μὲν ἐκαιεῖ, νῦν δὲ φέγει;**
 Ind. 4 **Δ**ὸν γὰρ εἰς αἰθέρα φάναυ ἀνήγες τέως, ὡς ἐν Θεολογίαις κράτι-
 στον, μηδὲν εἰδόμεναι δευκνύεις ἄρτίως. πῶς δ' ἂν τις ἐμοὶ νεμε-
 σῶῃ, ἐκείνον καὶ τότε καὶ νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπίσης λοιδοροῦντι,
 ἐφ' οἷς ἡμῖν δηλαδὴ πεπολέμηκε; λέγω δὴ τῷ περὶ Ἑλληνα λό-
 γον καὶ τὴν θύραθεν παιδείαν χωλεύειν τὸν ἄνδρα τὰ κράτιστα.
 καὶ σοὶ μὲν γέγονε ὁ φίλος ζῶν, ἐχθρὸς τεθνηκώς, καὶ ὁ τι-
Ελλῆως τότε χρηστός πᾶν τούναντίον ἄρτι ὦν· ἐμοὶ δ' ὥσπερ
 τότε ἐχθρὸς, οὕτως οὐκ ἄρτι ὦν φίλος. ὥστε σὺ μὲν ἄρτίως
 ἐκείνον λοιδορῶν φίλον λοιδορεῖς· ἐγὼ δὲ τῆς ἐμῆς καὶ νῦν φι-
Κλιας τιθέμενος ὑπερόριον πρὸς τὸν οὐδαμῆ ποτε φίλον τοιο-
 φαίνομαι δρῶν. ὅς οὖν ἐν πᾶσι τοῖς τῆς Θεωρίας καὶ τῆς τῶν
 πραγμάτων πείρας Θεμελλοῦς ἀσαλεύτους ὁμοίως τηρεῖ, τοῦτον
 ἄρα πᾶς τις οἶμαι κρίνειν ἂν λέγειν ὀρθῶς, κἂν τοῖς γε ἄλλοις
 ἄπασιν, καὶ οἷς συντέθραπται δόγμασι τῆς πίστεως, βιβηκέναι
Βκαλῶς. Ἐπειτα πῶς τῆς ἐκείνου κρίσεως αὐταρκῆς πέρας τὸτ' ἡ-
 ληφνίας, νῦν ἀνακρίνειν βιάζῃ, πλείοσιν ἄλλαις ἡμῖν βλασφη-
 μίαις ἀλισκομένου τοῦ Παλαμῆ, ὡς ὁσημέραι γραφῶν ἐκείνου
 προστίθησιν τε καὶ ἐπιδείκνυται. οὐ γὰρ ἴσμεν ὄντος ἐκείνου τι-
 κροῦ πυνθάνεσθαι ἢ τε ἔφρασκε τότε καὶ ἢ νῦν. εἰ δ' ἀνεγκλίον
V. 471 ἡμῖν ἔστι τοῦτο, ἔστι παρ' Ἑλλησὶ τις σοφιστῆς νεκρικοῦς δια-
 λόγους ποιούμενος. ἐκείνος, εἰ βούλεσθε, κομιεῖ τὰ ἐκείνου λε-
 χθέντα τε καὶ λεγόμενα πάνυ καλῶς. ἡμῖν γὰρ ἀδύνατον σφῶ-

4. ἐπίσης em. Boiv. pro ἐπί σι. 8. ἀρτίως utrobique omi. Boiv.

qui eandem in iisdem rebus nunc laudet, nunc vituperet? Nam tu, quem
 eo tempore ad caelum fere tollebas, ut praestantissimum theologum, ean-
 dem nunc nihil scire arguis. Ecquis autem mihi succenseat, qui illum,
 quemadmodum tunc, ita nunc quoque dictis incessam ob eandem res, in
 quibus nos ipse oppugnabat? Graecas dico litteras, et profanam eruditio-
 nem, valde in illo claudicantem. Et ille quidem vivus, amicus tuus fuit;
 mortuus, evasit inimicus: ille tum perfecte bonus, nunc omnium pessimus:
 mihi, ut olim fuit inimicus, ita nec hodie amicus est. Sic tu eum nunc
 insectando amicum insectaris: ego vero, ab amicitia mea alienum ean-
 dem habens, illum qui nunquam amicus fuit alienum duco. Qui igitur ces-
 tentiam et institutam agendi rationem in omni re fixam et immotam servat,
 eum credo quilibet iudicaverit recte sentire, atque, ut caeteris omnibus,
 ita iis, quibus innutritus sit, fidei dogmatis bene insistere. Iam quid est,
 quod illius causam, re omni iudicata, contendis recognoscere, cum nos
 Palamam aliarum blasphemiarum convincamus, earumque plurimarum, quas
 quotidie ex eo pergit scribendo aggerare et ambitiose iactare? Nos certe
 illum qui mortuus est haud possumus, quae tunc dixerit, quaeve nunc di-
 cat, interrogare. Quod si id vos necessarium ducitis, est vetus sophista
 Graecus, qui mortuorum fingit colloquia. Is quidem, si vultis, quae ab
 illo dicuntur dictae sunt, referet vobis pulcherrime: nos id facere omni-

δρα τουτέ." (E.) Τοῦ μέντοι Παλαμᾶ παραφθραζαμένου τι πρὸς A. C. 1351
 ὀργὴν διὰ τὰς εἰρωνείας, εἰχόμεν ἰγὼ τῶν ἐξῆς, οὐδὲ μικρὰ <sup>Imp. lo. Can-
 tacuz. 5</sup>
 γοῦν παραβομβοῦντος ἐκείνου πεφροντικῶς. „Φαίη δ' ἂν τις ἴσως P. 582
 τὴλθθοῦς φροντιστῆς παρελθῶν, μηδαμῆ τὸν Παλαμᾶν ἀκαλ-
 5 λιάττειν εἰκότως τῶν ἐγκλημάτων, εἰ Λατῖνος ὢν ἐκεῖνος οὐκ
 ὤκνησε παρῆρησίᾳ τῆς ἀσεβείας ἐλέγχους αὐτῷ παριστῆν. Οὐ γὰρ
 οἱ Λατῖνοι, τοῦ γένους ἀπιστάμεθα· ἀλλ' ἐνίων χάριν ἐγκλη- B
 μάτων· ὢν ἐν μέρει κειμένων, τᾶλλα πάνθ' ἤμιστ' ἂν εἰεν ἡμῖν
 ἀποσώνητοι. Ἡ γὰρ ἂν καὶ τὴν ἔνσαρκον αὐτῶν δογματιζόντων
 10 οἰκονομίαν καὶ θάνατον καὶ ταφήν καὶ ἀνάστασιν πρὸς γε τοῖς
 ἄλλοις τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ἡμῖν γε δῆπου διὰ τὸ Λατι-
 νους εἶναι ὁμολογεῖν οὐκ ἐξείη. ἄπαγε. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Σισίνιον
 τὸν Ναυατιανὸν ἢ πρώτην παρεκρούσατο σύνοδος διὰ τὴν θρη- C
 σκίαν, ἀλλὰ καὶ κρῦτιστον ἔσχεν ἐπίκουρον κατὰ τῆς Ἄρειου
 15 ματίας. καὶ Ὠριγένην δ' ἀποσειόμενοι τῶν γε βίβλων τὰς πλει-
 στοὺς ἤμιστ' ἀποσειόμεθ' αὐτοῦ. μάρτυρες τῶν λεγομένων μῦθα
 τοὶ ἀπευθεῖς αἱ κατὰ Κέλσου τοῦ καταράτου μύθαι καὶ ἀντιῆρή-
 σεις καὶ τᾶλλ' ὅποσα τοῖς θελοῖς πατρᾶσι φιλοπονήσασι προσεί-
 ληται βιβλία ἐκείνου τῶν τῆς θείας γραφῆς ἐξηγητικῶν. καὶ ἵνα
 20 σωσῆσιν τὰ πλείστα, τὴν ἀγίαν τετάρτην καὶ οἰκουμένην πα- D
 ρανοῦσαν εὐρίσκομεν σύνοδον, καὶ ὁμοίως τὴν ἕκτην, μὴ πάνθ'
 ὅσα φάσκει ἐγγίνεταί τοῖς αἰρετικοῖς φεύγειν ἡμῶς εἶναι χριῶν,
 εἰ γὰρ ἕνα θεὸν ὁμολογούντων ἐκείνων ποιητὴν ὑπάντων ἡμεῖς

9. δογματιζόντων Boln. pro δογμάτων.

no nefas est." (V.) Hoc loco Palamas, ironia offensus, nescio quid per
 iram interloquutus est. Ast ego hominis obstrepentis ne minimam quidem
 rationem habui; et continuo pergens ad reliqua, „enimvero”, inquam, „si
 quis huc prodeat veritatis studiosus, dicturum eum opinor, non eo Pala-
 mam obiectis criminibus absolvi, quod qui ipsum impietatis palam arguere
 non timuit, fuerit Latinus. Quippe ab ea gente, non quia Latini sunt,
 alicui sumus, sed ob quasdam criminationes, quae si seponantur, mini-
 me iidem in caeteris omnibus repellendi erunt a nostra communionē. Alio-
 qui incarnationem, mortem, sepulturam, resurrectionem Dei et servatoris
 nostri aliaque illis docentibus assentiri nos, quoniam Latini sumus, non
 liceret. Apage. Nec enim Sisinnius Novatianum ob superstitionem pri-
 ma synodus reiecit. Quinimmo adversus Arii dementiam adiutorem eum
 habuit validissimum. Ac nos, tametsi Origenem averasur, tamen ple-
 rosque eius libros minime repudiamus. Cuius rei testes sunt non mendaces
 illae cum execrando Celso luctae et antirrheticae disputationes, et caeteri
 eius omnes in sacram scripturam commentarii, quos sancti Patres ad suas
 lucubrationes adiunxerunt. Atque, ut pleraque silentio praeteream, sa-
 cro-sacras synodos oecumenicas, quartam et sextam, scimus monere, haud
 fugienda esse quaecunque ab haereticis dicantur. Nam si ab iis discede-

- A. M. 6859 γὰρ στρεφόμενος ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, καὶ τοὺς πόδας
 Ind. 4 ἀμοιβὰδὸν νῦν μὲν ἐφαπλῶν, νῦν δὲ συναιρῶν καὶ συνάπτων.
 P. 578 ἔστι δ' οὐ καὶ σιγῆν ἐκέλευέ με, ἑνιαχοῦ τὴν ἡμέραν ἡμᾶς ἐπι-
 λιμπάνουσαν προβαλλόμενος, μετὰ γε μὴν τῆς συνήθως ἐκπο-
 λαζούσης τῷ ἡθρὶ πραότητος. ἔφθῃ γὰρ δημοσίᾳ προκαταλη-
 φθεις ταῖς τῶν ἐμῶν προκαταστάσεσι λόγων, μήτ' αὐτόν, μήτ'
 ἄλλον τῶν πάντων οὐδένα, τοῖς ἐμοῖς ἐμποδῶν καταστῆναι λό-
 Βγοις ἑῷσαι. συνεχρότε δ' αὐτῷ τὴν πραότητα καὶ χορὸς οἰκίῳν
 τὰ μάλιστα, περὶ αὐτόν τε ἰστούμενος καὶ λαθραίοις μὲν θι-
 V. 468 μοῖς ῥηματισκιά τινα πέμποντες καθ' ἡμῶν ἑνιαχοῦ καὶ σκοράδην,²⁰
 αὐτοῦ δ' ἀνυμνοῦντες προφανῶς τὸ μακρόθυμον. (Δ.) „Ἐπεὶ
 γὰρ ὁ Παλαμᾶς αἶε τὸν Καλαβρὸν αἴτιον τῆς αὐτοῦ βλασφημίας
 εἶναι προβάλλεται Βαρλαάμ καὶ σὲ τοῦτο πέπεικε λέγειν ἡθρῃ,
 Cάκουε δῆ. φημί γὰρ, ὡς καθάπερ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ τοῖς
 Ἀρειανοῦς κατατρέχοντι, τὸν νῖδὸν ὅμοιον ἀπλῶς τῷ πατρὶ λέ-
 γοντις εἶναι, καὶ ἕμα προστιθέντας πανούργως καὶ τὸ κατὰ τὰς
 γραφὰς λέγειν, τουτὶ τὸ κατὰ τὰς γραφὰς ὅμοιον φησὶ δέλεαρ
 τοῖς ἀπλουστέροις εἶναι, τῷ χαλκῷ τῆς ἀσεβείας περικείμενον·
 οὕτω καὶ Παλαμᾶ τουτωτὶ δέλεαρ κατὰ τῶν ἀπλουστέρων εὔρηται
 τοῦνομα Βαρλαάμ, μισουμένου διὰ τὴν τῶν Λατίνων θρησκείας²⁰
 Dτῷ Ῥωμαίων δῆμῳ παντὶ, ὅσοι πείρην ἔσχον αὐτοῦ. Ἐλχε γὰρ
 τήνδε τὴν νόσον αὐτὸς καὶ πρὶν Βυζαντίοις ἐπιδημημέναι τὴν
 Βαρλαάμ, καὶ ὄρῃν ἐπ' ἐμοῦ τε καὶ πλείστον ἄλλων διετέλειτο

et ira tacite inflabatur, et in solio imperatorio versabat se crebra agit-
 tione, et pedes alterius nunc distendebat, nunc connexos implicabat. Quā
 et silere interdum iubebat, ea ratione quod iam nos dies deficeret; suo
 tamen more, et conspicua illa animi lenitate. Quippe illum primis orationis
 meae exordium mature praeverteteram, ne vel ipse, vel eius permiasu alius
 quisquam ex omnibus, sermones meos interpellaret. Atque hanc eius le-
 nitatem maxime adiuuabat applaudens familiarium chorus, qui eum circum-
 stabant, et minutula quaedam in nos dicta subinde et sparsim iaciendo
 furtivas iras exercebant; palam autem eum laudabant, quod lente irasce-
 retur. (IV.) „Quoniam Palamas Barlaamum Calabrum semper opposuit, eum-
 que blasphemiarum suarum causam fuisse ait, et iam tibi ipsi ut id diceret
 persuasit, auscultata. Quemadmodum Gregorius theologus, insecundo Ari-
 nos, qui filium patri similem absolute esse dicebant, addebantque captio-
 se, id se secundum Scripturas dicere; quemadmodum, inquam, Gregorius
 theologus haec verba „ similem secundum Scripturas” simplicioribus homi-
 nibus escam oblatam esse ait, impietatis hamo circumiectam; ita et haec
 Palamae reperta est illecebra ad simpliciores quosque inescandos; nomen
 dico Barlaami, viri scilicet, propter Latinam religionem, omnibus Roma-
 nis, quotquot eum usu cognorunt, odiosi. Nam hic, antequam Barlaam-
 us apud Byzantios commoraretur, hunc morbum iam habebat, affirmat-
 batque coram me et aliis compluribus, divinam se substantiam corporeis

τὴν γε τοῦ Θεοῦ σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς οὐσίαν· οὐ μόνον δ' αὐ- A. C. 1351
 τός, ἀλλὰ καὶ ὁ τούτου διδάσκαλος καὶ δμῶννμος Γρηγόριος ὁ Imp. Io. Can-
 Δριμύς. καὶ πολλὰς ἐπήγαγον αὐτοῖς· ἐγὼ τὰς λοιδορίας, ἐκ τῶν tacuz. 5
 θύων γραφῶν καταισχύνας τὴν ἄκαιρον καὶ ἀπαίδευτον γλωτ-
 5 τισαν αὐτῶν, ὅσον ὁ τότε παρεῖχε καιρός. καὶ τοῦτο δῆλον πέ-
 πραχα σοφοῖς ἀνδράσιν ἐγὼ, τῷ τε μεγάλῳ φημι λογιθῆτέη καὶ E
 ὅσοι μετὰ τῆς σοφίας καὶ ἀρχιερωσύνη τὴν ἑαυτῶν ἐκόσμησαν
 ἀρετήν. οἷς καὶ φρικῶδες εὐθύς ἀκούουσι γέγονε, καὶ Μασσα-
 10 λιαῶν ἐκάλεσαν αἵρεσιν ταυτηνί, καμὲ τῶν τοιούτων ἀπέχεσθαι
 τινὰ φήμην, ὡς μέλλον κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἔσεσθαι
 τινὰ μάλα μεγίστην αἵρεσιν, κακ πασῶν συμμιγῆ καὶ ποικίλην, F
 ἣν διορθωθήσεσθαι παγκοσμίου μικροῦ συναχθείσης συνόδου,
 πάντων σχεδὸν συνιόντων ἐπισκόπων ἅμα καὶ πατριαρχῶν· καὶ
 15 ταύτην ὀρθόην τε εἶναι καὶ τελευταίαν ὁμοῦ. Τοῦ δὲ χρόνου
 ῥέοντος, ἐπιμῆξαι καὶ Βαρλαάμ ἐγεγόνει Ῥωμαίος, Καλαβρίας
 τῆς αὐτοῦ γενόμενον μετανύστην πατρίδος, καὶ γνωστὸν ἐνταί-
 20 ῥα γενέσθαι τοῖς ἄρχουσι, καὶ φιλίας οὐ πᾶντο μικρῶς πρὸς αὐ- P. 579
 τῶν ἤξιῶσθαι διὰ τὸ περιὸν τῆς σοφίας· καὶ σοὶ μάλιστα πάν-
 των καὶ πρὸ πάντων γενέσθαι δεκτὸν, ἄτε φιλολογεῖν ἐξ ἀρχῆς
 αἰρομένῳ, καὶ βίβλους πολλὰς καὶ πυντοίας κτῦσθαι φιλοτι-
 μούμένῳ, καὶ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον ἐν σπουδῇ τιθε-
 μένῳ μεγίστη. Μετὰ δὲ τινὰ χρόνον φήμη μακρὰ καὶ συνεχῆς,

oculis intueri. Neque ipse solum; sed et eius magister idemque cognomi-
 nis Gregorius Drimys. Ego vero illos, ex sacris scripturis arguens, mul-
 tis coartibus insectabar, ineptumque et imperitum os eorum, prout tempo-
 ra illa ferebant, dictis sugillabam. Atque id viris doctrina praestantibus
 notum feci; nempe magno logothetae, et aliis, quorum virtus non erudi-
 tione solum, sed et pontificia dignitate ornabatur. Qui, ut audivero, sta-
 tum cohortauerunt, eamque Massalianorum haeresin esse dixerunt; ac mihi,
 ut ab eiusmodi hominum consuetudine toto animo abhorrerem, auctores
 fuerunt. Quippe vetere quadam fama vulgatum esse, exorturam adver-
 sus ecclesiam Dei aliquam haeresin longe maximam, eamque ex aliis omni-
 bus mixtam ac multiplicem, quam coactum ex omni paene orbe concilium
 correcturam esset, omnibus fere episcopis et patriarchis in unum coituris:
 potro hanc synodum octavam simul et extremam fore. Procedente tempo-
 re ipse quoque Barlaamus Calabria, patria sua, ad Romanos commigra-
 vit, isaque se immiscuit. Ibi et principibus innotuit; et, quod doctrina
 praestaret, dignus iis visus est, cum quo amicitiam iungerent, nec eam
 quidem mediocrem. Omnium autem maxime, et prae caeteris quibuslibet,
 tibi acceptus fuit, utpote qui iam inde ab ineunte aetate humanioribus lit-
 teris operam ultro dare instituisse, multosque et omnis generis libros am-
 bitiose conquireret, atque in dies novum aliquid cum dicere tum audire im-
 pensissime studeret. Aliquanto post magnus et continuus rumor, aures

- A. M. 6859 διαθέουσα τὰς τῶν πολλῶν ἀποὰς, ὅψε καὶ ὡς ἡμῶς ἀφίκετο,
 Ind. 4 B δηλοῦσα τὸν Βαρλαάμ, ἐν Θεσσαλονικῇ λόγοις τισὶν ἐντυχόντα
 τοῦ Παλαμῆ, ἐπιλαβέσθαι διαβόηδην γράφοντος αὐτοῦ καὶ λέ-
 γοντος, σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὄρᾱν τοῦ Θεοῦ τὴν οὐσίαν. ἴσα-
 σιν ἅπαντες πάντως μαρτυροῦντα τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὄν ὁ Παλα-
 μῆς εἰς δικαιοσιν ἑαυτοῦ προβάλλεται τόμον. Τοσοῦτων τό-
 νων ἐλέγχων οὕτως πρὸ ποδῶν ἱσταμένων ἐκ τοῦ προφανοῦς,
 C καὶ πρὶν φανῆναι Βαρλαάμ ἐν ὄροις Ἑλληνικοῖς δεικνόντων ἔχει
 τὴν νόσον ἐνταῦθα τὸν Παλαμᾶν, τίς ὄνησις ἀληθῆς ταῖς τοῦ
 Παλαμῆ περιέσται κατηγορίαις, ἐπὶ σαθρῷ θεμελίῳ συγχάκα-
 10 V. 469 ταφεύγειν, τοῦνομα λέγω τοῦ Βαρλαάμ; πάντως διὰ τὸ τίς
 θρησκείας μισηθῆναι καὶ διωχθῆναι τὸν ἄνθρωπον, ἐλπίσας ἴσ-
 σθαι τι καὶ τοῦτο βοήθημα καθ' ἡμῶν, συνδιαβληθησομένην
 ἐκείνῳ. εὐπροσώπου γὰρ ἢ κακία προφάσεως εὐπορήσουσα ῥα-
 15 Dθίως ἐπὶ τὸ ψεύδεσθαι τε καὶ διαβάλλειν καὶ πραγμάτων χιμῶ-
 νας ἐγείρειν χωρεῖ. Οἴμει γὰρ ὡς εἰ πάνυ πολὺν ἐσκόπει χρόνον,
 πῶς ἂν ἐπαινέσειε μὲν τὸν οἰκείον ἐχθρὸν Βαρλαάμ ὁ σεμνὸς οὐ-
 τοσί Παλαμῆς, ἑαυτοῦ δ' οὕτωςί φανερώς τοὺς ἐλέγχους δέξει
 τῆς δυσσεβείας ἄφυκτον ἔχειν καὶ ἄμαχον τὴν ἰσχὴν, οὐκ ἂν βέλ-
 τίω τε καὶ καθαρωτέραν ταύτης εἰληφέναι ποτὲ πρόφασιν. τὸ 20
 E γὰρ πλεῖστα καμόντα ἀρχὴν εὐπρεπῆ ταῖς ἀπολογίαις τῶν κατ'
 αὐτοῦ λεγομένων προθεῖναι, ἔπειτα μὴ δυνηθέντα, σαθρῷ ἕξ
 ἀνάγκης ζεῖδισθαι ψεύδει, ποῦ οὐκ ἂν ἀτόπον γλώττης ἤλασεν,

vulgi pervagatus, demum ad nos quoque pervenit: Barlaamum, quasdam Palamae orationes Thessalonicae nactum, reprehendisse eum, diserte scribentem dicentemque se oculis corporeis substantiam Dei videre. Id ipsum vero, ut omnes sciunt, testatur is Tomus, quem ad sui defensionem Palamas profert. Cum itaque tot indicia sic quasi pedes praesentia et manifesta obversentur, quae vel antequam Barlaamus in Graeciae finibus comparuisset, eo morbo laborasse Palamam ostendant, ecquid re ipsa deinde Palamae in his accusationibus proderit ad infirmum illum praesidium confugere, ad nomen dico Barlaami? Nimirum quia ille ob religionem odio fuit et exactus est, speravit hic eam rem sibi adiumento fore adversus nos, quos cum illo eadem coniunctura esset calumnia. Nempe malitia, probabilem praetextum nacta, ad mentiendum et calumniandum et ad excitandas tempestates negotiorum proclivis est. Equidem sic statuo; hunc Palamam, virum scilicet gravem, si diutissime secum deliberasset, qua ratione adversarium suum Barlaamum laudaturus, suae autem impietatis indicia ineluctabili et invicto robore aperte confirmatus foret, nec meliore unquam nec clariore argumento uti potuisse. Nam qui multum laboraverit, ut obiectorum sibi criminum refutationis a specioso aliquo principio ordiretur; deinde, quia haud posset, coactus sit futili mendacio inniti; is contra insectantes quo non insolentiae processisset,

ἢ τίνος ἂν ἐφείσατο λοιδορίας κατὰ τῶν διοκόντων, εἰ σκιᾷ γοῦν A. C. 1351
 τινι περιετύγγανεν ἀληθείας. οὐ γὰρ ὁ Βαβλαᾶμ ἦν, ὡς ἐκ τῶν Imp. Io. Can-
 τοῦ Παλαμᾶ φαίνονται λόγων καὶ βιβλίων, ὃς εἰσενεγκεῖν τῇ τοῦ tacz. 5
 θεοῦ ἐκκλησίᾳ δοκεῖ τὴν τε τῶν Μασσαλιανῶν δυσσεβῆ ταύτην
 εὐαῖρεσιν καὶ ἅμα τὸ τῆς διθείας καὶ πολυθείας ἔγκλημα· ἀλλ' ὁ **Β**
 Βαβλαᾶμ ἦν μᾶλλον ὁ τοῦτον εἰσάγοντα δεῖξας. Ἀκούσας γὰρ
 (φησὶν) ὁ Βαβλαᾶμ τῶν περὶ τὸν Παλαμᾶν λεγόντων τὰ καὶ τὰ,
 διθείας ἔγκλημα τουτοισὶ προσετρόψατο. ὄρῳς ἐναργῆ τὴν μαρ-
 τυρίαν αὐτὸν καθ' αὐτοῦ κομίζοντα, βέλτιον ἢ κατὰ πάντ'
 ὀλκθρὸν καὶ πολέμιον. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοῦ κατηγορημέναι τὸν
 Βαβλαᾶμ, σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ θεοῦ τὴν οὐσίαν ὄρῳν
 ἠγαναχωμένον, φησὶ, τοῦτο δὴ τὸ τῶν Μασσαλιανῶν· εἶτα τὸ P. 530
 ἄφικτον τῆς κατηγορίας ἐκφεύγειν πειρωμένῳ, καὶ διαιρέσει τῆς
 μᾶς τρισυποστάτου χρωμένῳ θεότητος εἰς οὐσίαν καὶ χάριν, ἐτε-
 ροφυᾶ μὲν, ἄκτιστον δὲ καὶ αὐτὴν, διθείας ἔγκλημα προστρέ-
 ψασθαι. Καὶ τό γε μείζον, ὅτι τὰς τοιαύτας αὐθις αὐτὸς ἐκ δια-
 δοχῆς κατηγορίας ἀναλύειν πειρώμενος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυ-
 ροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐς τὸ κολλαπλάσιον ἐμφωνίζει γράφων
 τὴν αὐτοῦ κακίαν, καὶ τοῖς οἰκειοῖς αἰεὶ πτεροῖς ἀλισκόμενος, **B**
 ὥσπερ σειρῶς τινος μᾶς ἀρξαμένης ἐκείθεν καὶ ἀλλήλαις ἔξηρ-
 τιμένας τὰς βλασφημίας ἐχούσης, μείζονος καὶ χειρότερης ἀλλήλων
 αἰεὶ. Τὸ γὰρ ὄνομά τινος ἐνεργείας καθ' αὐτὸ προστησόμενον,
 οἰοῖται τι γένος εἰς ἀπειράκις ἀπείρους διαιρεῖν ἀκτίστους θεότη-

11. ὄρῳν add. Boiv. 18. γράφων em. Boiv. pro γραφῶν.

quibus pepercisset convitiis, si vel aliquam veritatis umbram nactus fuisset? Eaimvero non Barlaamus, ut Palamas dictis et scriptis significat, impiam hanc Massalianorum haeresin, erroremque de duobus et pluribus Diis, in ecclesiam Dei invexit; immo Barlaamus ostendit, hunc ipsum esse qui inveheret. Cum, inquit, audivisset Barlaamus Palamam haec atque haec dicentem, ei crimen intulit, quasi duos Deos statuenti. Vides ipsum contra se, melius inimico et hoste quolibet, testimonium ferre luculentum. Primo enim ait se, quod Dei substantiam corporeis oculis videre gloriaretur, accusatum a Barlaamo; Massalianismi videlicet: deinde conanti sibi eius accusationis vim inevitabilem effugere, et divinitatem, quae una est in tribus personis, dividendi in Substantiam et Gratiam, natura quidem divinitatem, sed ipsam quoque increatam, sibi inquam crimen ait illatum ab eodem fuisse, quasi duplicem divinitatem agnoscenti. Iam, quod maius est, ea crimina alternis recurrentia dum ipse rursus diluere conatur, maiorem multo malitiam suam ex malo cordis sui thesauro expressam exhibet, et propriis quotidie plumis captus tenetur, quadam velut impiarum vocum catena inde usque ducta, ex se invicem nexarum, et aliarum alius semper graviorum et deteriorum. Nam operationis cuiusdam nomen separatim primo posuisse; deinde illud, tanquam genus, in infinitas infinitas divinitates

- A. M. 6859 τας, πῶς μὲν ἰδίᾳ καὶ καθ' αὐτὰς ἀπάσας ὑφισταμέναις, πῶς
 Ind. 4 δ' ἀνποστάτους, ποίας ἀτοπίαις ἐκπέφυγεν ὑπερβολή; οὕτω
 C σαθρὸν ἢ τοῦ ψεύδους κακία, καὶ στήναι μὴ δυναμένη διεπικῶς
 ἑαυτῇ περιπίπτει. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῆς ἐκκλησίας νανάγια φείρον-
 τας ἡμᾶς, γαλήνη συνελζκότας βίου μακροῦ, μάλα ἄκοντας ἐπι-
 θέατρα καὶ δικαστήριον καθέλκεις, καὶ ὡς δὴ τινὰς τῶν κατωτέρων
 ἐπιτιμῶς· οὐ μικρὰ· πλείω δ' ἀπειλεῖς, καὶ συνελάνθεις
 πανταχόθεν συνιέναι μὲν τῶν δεόντων οὐδὲν, ἀπροφάσιστον δ'
 D ὡς ἐπὶ πᾶν εἰπεῖν τὴν πειθῶ τῇ τοῦ Παλαμᾶ πολυθέτῃ θύοντες
 ἐναγλίζεις. ποία ταῦτα δέξαιτ' ἂν ἀκούειν ψυχῇ, θεὸν ἕνα προσ-
 10 κυεῖν εἰδυῖα, καὶ ταύτῃ συντραφεῖσα τῇ δόξῃ περιφανῶς; εἰς
 τοσαύτην γὰρ ἡμᾶς συνελάνθει δυσχωρίαν καὶ οὕτω δυσδιεξέ-
 δευτον τὸ τῆς σῆς δημηγορίας ἀκροτελεύτιον, ὡς ἀφύκτοις ἡμ-
 μασιν ἐνδεσμεῖσθαι νομίζειν μᾶλλον ἡμᾶς σιωπῆν, ἢ τὸν ἐπὶ μέ-
 E σης ἴστασθαι λίμνης μυθουόμενον ἐκείνον Τάνταλον· ὃν αἰδῶμεν
 V. 470 μὲν τῇ δόξῃ φλέγεσθαι λόγος, φοβεῖσθαι δ' αἰετὸν τὸν ἀφόρητον
 φόρτον ἐκείνον τοῦ λίθου, καὶ πίνειν κῶψαντα μὴ δυναμένοι.
 τοῦτο δ' οὐ δικαστοῦ παρῆστησιν ἦθος, ἀλλ' ὄψιν ἔχει πικρῶς
 ἐφεδρεύοντος καὶ τὰ ξίφη τῆς ἐπιβουλῆς θήγοντος καθ' ἡμῶν.
 Ὅμως οὐχ ἡμῶν γε τοσοῦτον μέλει τοῦ Βαβυλωνίου, ὅσον σοὶ γε
 χρεῶν· ὅς ἐπὶ τὴν ὄντα τοσαύτην εἰς αὐτὸν ἐνεδείξω ξενίαν, καὶ
 F οὕτω λαμπρὰν τὴν δαψιλείαν αὐτῷ κατὰ πάντα ἔχαρισω, ὡς

5. μακροῦ em. Boiv. pro μακροῦ.

increatas dividere, quae omnes seorsum et secundum se aliquatenus subsi-
 stant, aliquatenus non subsistant, quanta est insaniam! Adeo infirma res est
 mendacii perversitas, quae et stare nescit perpetuo, et in se ipsam recidit.
 Ea nos ecclesiae naufragia fugientes, et in longa vitae tranquillitate con-
 senescentes, tu prorsus invitos in theatra et ad tribunal trahis, ac velut
 sceleratos non leniter castigas: plura autem minaris, et undecumque in
 eam nos necessitatem compellis, ut nihil frangi sapere possimus, sed obse-
 quium multis illis Palamae divinitatibus sine ulla cunctatione votare et
 isto quasi sacrificio litare cogamur. Haec audire quis sustineat, ita in-
 stitutus, ut Deum unum sciat adorare, et ea opinione a peccato plane im-
 butus? In eas videlicet angustias conclusio orationis tuae nos adducit, us-
 de se expedire difficile est. Itaque, velut inextricabilibus nodis, silentii
 necessitate adstrictos nos putamus; idque arctius quam illum ipsam Tanta-
 lum, quem in media palude stare et sempiterna siti ardere narrant fabulae,
 timere autem semper saxi illius pondus iniquissimum, nec cum se incisi
 posse bibere. At tu sic agendo non iudicis morem servas, sed speciem
 prae te fers eius viri, qui atrociter insidiatur, et hostilis in nos animi
 gladiatoriam crudelitatem acuat. Atqui non tanta est nobis de Barlaam
 cura, quanta esse tibi ipsi debet; qui illi, cum esset advena, sic beni-
 gnum te hospitem praebeisti, ita splendide et prolixè in omnibus gratifica-

ἔτερον μὴ θεῖσθαι σε μάρτυρος ἢ σαυτοῦ. ὥστ' οὐκ ἔμοι σε A. C. 1351
 χριῶν ἐγκαλεῖν δι' ἐκείνον καὶ τὴν ἐκείνου συνεχῶς προφέρειν Imp. Io. Can-
 αἰτίαν μᾶλλον ἢ σαυτῷ. οὐ γὰρ ἔγωγ' ἂν αὐτὸς ὁ ταῖς ὑπερο- tacz. 5
 χαῖς εἰμι τῶν τιμῶν εἰς ἀγέρωχον ἐκείνον ἐγείρας ὄφρην καὶ με-
 ετίωρον φρόνημα· οὐδ' ἔγωγ' αὐτὸς ὁ μεγαλοφρήμονά σοι διδά-
 σκαλον, καὶ διὰ σοῦ τοῖς ἄλλοις αὐτὸν τοῦ Θεοῦ Διονυσίου
 χροτονήσας, καὶ ἅμα διαπρύσιον ἐρμηνέα τῶν μυστικῶν τῆς P. 581
 ἐκκλησίας δογμάτων, καὶ ὅσα τῆς καθ' ἡμᾶς Θεολογίας εἰσι
 μυστήρια καὶ δι' αὐτά γε ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, τὴν πάτριον
 10 γῆν ἐν δευτέρῳ θεῖναι τῆς ἀλλοδαπῆς ταυτησὶ αὐτὸν ἀνγκάσας·
 οὐδ' ἔγωγ' αὐτὸς ὁ καὶ κατὰ πίσσης ἄλλης Ῥωμαίων σοφίας ἐν-
 τεῦθεν αὐτὸν μαῆναι πεπικώς· ἀλλ' ἔγωγ' αὐτὸς ὁ τὰς κέδρους
 εἰμι τῆς ὄφρως ἐκείνου συντριψας περιφανῶς, καθάπερ δτε δρῦν B
 καὶ κέδρον καὶ κυπύριτον ἀπογυμνοὶ τῆς κόμης ὑλοτόμον βρέ-
 15 θουσα παλάμη· ἔγωγ' αὐτὸς ἐκείνός εἰμι ὁ τότε συστελλας καὶ
 ἀναχαιτίσας ἐκείνον, ἐν τε γαλήνῃ καρδίας καὶ ἅμα τῇ τῆς
 ἀσφαλοῦς ἐπιστήμης ἐπιεικείᾳ, καθάπερ παράλιος ψάμμος ἀγρι-
 ονμέτην θάλασσαν· ἥτις ὁπόταν ὑβριστῆς καὶ ἀγέρωχος ἄνεμος,
 ἄνωδεν ποθεν ἐξ ἀρκτικῶν καταρρέουσας πηγῶν, αὐτῆς ἀναμο- C
 20 χλεύει τὰ κύματα, διεγείρεται τε πρὸς ἀνήκεστον θρόσος καὶ
 ἀπειλεῖ κατὰ τῆς ἠπειρου πόλεμον περιφανῆ· ἀλλ' ἐπειδὴν
 ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τῆς παραλίου ψάμμου, χελλεσιν ἀφθόγγοις
 ἀναγνωσκούσης τοὺς κανόνας τοῦ κτίσαντος, εὐθὺς ἀναχωρεῖ,
 προφανῆ δειλιῶσα Θεοῦ προστάγματα καὶ ἀναχαιτίζουσα παύει
 25 θρασυνόμενον ῥόθιον. πῶς οὖν ἂν τις τῷ τοιοῦτῳ στέρξειεν,

tus es, ut eius rei non alio teste egeas nisi te ipso. Quamobrem non mihi
 te eius causa litem movere aequum est, nec de eo crimen perpetuo obiecti
 mihi magis quam tibi. Non enim is ego sum, cuius opera ille ad honores
 immodicos evectus supercilium attollere et efferre se insolentium coeperit;
 neque is sum, qui eum tibi et aliis per te sancti Dionysii doctrinae magi-
 strum grandiloquum, arcanorumque ecclesiae dogmatum et sacrae theolo-
 giae mysteriorum interpretem altisonum, meo suffragio constituerim, ac
 per haec ipsa, aliaque his similia, solum natale peregrino huic posthabere
 coegerim; denique is non sum, cuius ille suasu et instinctu in reliquam
 omnem Romanorum eruditionem bacchatus sit. Immo ille ipse sum, qui
 eius superbiae cedros palam confregi; velut lignator, qui valida manu
 quercum, aut cedrum, aut cupressum coma exuat: ille ipse sum, qui eum
 tunc animi tranquillitate et solidae scientiae modestia continui repressique,
 velut arena littoralis mare iratum sistit, quod protervo et feroci vento ali-
 cunde e septentrionalibus tractibus effuso, et imos fluctus subvertente, in
 effraenae audaciam erumpit, et continenti solo bellum apertum indicit: at
 postquam arenae vocem audierit, Creatoris praescripta mutis labiis prae-
 legentem, manifestas Dei leges expavescens, retrocedit statim, et aetuis
 sui insolentiam comprimit. Equis itaque eiusmodi hominem probaverit,

- A. M. 6859 **δοτις τὸν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νῦν μὲν ἐπαινεῖ, νῦν δὲ ψέγει;**
 Ind. 4 **D** ὃν γὰρ εἰς αἰθέρα φάναι ἀνήγεις τέως, ὡς ἐν Θεολογίαις κρᾶ-
 στον, μηδὲν εἰδὸτα δευκνύεις ἄρτίως. πῶς δ' ἂν τις ἐμοὶ νυμ-
 σῶη, ἐκείνον καὶ τότε καὶ νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπίσης λοιδοροῦντι,
 ἐφ' οἷς ἡμῖν δηλαδὴ πεπολέμηκε; λέγω δὴ τῷ περὶ Ἑλληνα λό-
 γον καὶ τὴν θύραθεν παιδείαν χωλεύειν τὸν ἄνδρα τὰ κρᾶτιστα.
 καὶ σοὶ μὲν γέγονε ὁ φίλος ζῶν, ἐχθρὸς τεθνηκώς, καὶ ὁ τε-
 Ελλῶς τότε χρηστὸς πῦν τοῦναντίον ἄρτι ὦν· ἐμοὶ δ' ὤσπερ
 τότε ἐχθρὸς, οὕτως οὐκ ἄρτι ὦν φίλος. ὥστε σὺ μὲν ἄρτίως
 ἐκείνον λοιδορῶν φίλον λοιδορεῖς· ἐγὼ δὲ τῆς ἐμῆς καὶ νῦν φι-
 λας τιθέμενος ὑπερόριον πρὸς τὸν οὐδαμῆ ποτε φίλον τοῦτο
 φαίνομαι δρῶν. ὅς οὖν ἐν πᾶσι τοῖς τῆς Θεωρίας καὶ τῆς τῶν
 πραγμάτων πείρας θεμελίους ἀσαλεύτους ὁμοίως τηρεῖ, τοῦτον
 ἄρα πᾶς τις οἶμαι κρινεῖν ἂν λέγειν ὀρθῶς, κἂν τοῖς γε ἄλλοις
 ἄπασι, καὶ οἷς συντίθενται δόγμασι τῆς πίστεως, βεβηκέναι
 F καλῶς. Ἐπειτα πῶς τῆς ἐκείνου κρίσεως αὐταρχεῖς πείρας τὸτ' ἐ-
 ληφθείας, νῦν ἀνακρίνειν βιάζῃ, πλείοσιν ἄλλαις ἡμῖν βλασφη-
 μίαις ἀλισκομένου τοῦ Παλαμᾶ, ἧς ὁσημέραι γράφων ἐκάσθ
 προστίθησὶ τε καὶ ἐπιδεικνυται. οὐ γὰρ ἴσμεν ὅντος ἐκείνου π-
 κροῦ πυνθάνεσθαι ἢ τε ἔφασκε τότε καὶ ἢ νῦν. εἰ δ' ἀνυγκαιόν
 V. 471 ἡμῖν ἔστι τοῦτο, ἔστι παρ' Ἑλλησὶ τις σοφιστῆς νεκρικοῦς δια-
 λόγους ποιούμενος. ἐκείνος, εἰ βούλεσθε, κομιεῖ τὰ ἐκείνου λε-
 χθέντα τε καὶ λεγόμενα πάνυ καλῶς. ἡμῖν γὰρ ἀδύνατον σφύ-

4. ἐπίσης em. Boiv. pro ἐπί σε. 8. ἀρτίως utrobique omi. Boiv.

qui eundem in iisdem rebus nunc laudet, nunc vituperet? Nam tu, quae
 eo tempore ad caelum fere tollebas, ut praestantissimum theologum, eun-
 dem nunc nihil scire arguis. Ecquis autem mihi succenseat, qui illum,
 quemadmodum tunc, ita nunc quoque dictis incessam ob eandem res, in
 quibus nos ipse oppugnabat? Graecas dico litteras, et profanaam eruditio-
 nem, valde in illo claudicantem. Et ille quidem vivus, amicus tuus fuit;
 mortuus, evasit inimicus: ille tum perfecte bonus, nunc omnium pessimus:
 mihi, ut olim fuit inimicus, ita nec hodie amicus est. Sic tu eum nunc
 insectando amicum insectaris: ego vero, ab amicitia mea alienum eun-
 dem habens, illum qui nunquam amicus fuit alienum duco. Qui igitur sen-
 tentiam et institutam agendi rationem in omni re fixam et immotam servat,
 eum credo quilibet iudicaverit recte sentire, atque, ut caeteris omnibus,
 ita iis, quibus innutritus sit; fidei dogmatis bene insistere. Iam quid est,
 quod illius causam, re omni iudicata, contendis recognoscere, cum nos
 Palamam aliarum blasphemiarum convincamus, earumque plurimarum, quas
 quotidie ex eo pergit scribendo aggerare et ambitiosae iactare? Nos certe
 illum qui mortuus est haud possumus, quae tunc dixerit, quaeve nunc di-
 cat, interrogare. Quod si id vos necessarium ducitis, est votus sophista
 Graecus, qui mortuorum fingit colloquia. Is quidem, si vultis, quae ab
 illo dicuntur dictae sunt, referet vobis pulcherrime: nos id facere emi-

δρα τουτλ." (E.) Τοῦ μέντοι Παλαμᾶ παραφθραζαμένου τι πρὸς A. C. 1351
 ὀργὴν διὰ τὰς εἰρωνείας, εἰχόμεν ἰγὼ τῶν ἐξῆς, οὐδὲ μικρὰ Imp. lo. Can-
 γοῦν παραβομβοῦντος ἐκείνου πεφροντικῶς. „Φαίη δ' ἄν τις ἴσως P. 582
 τὴλθθοῦς φροντιστῆς παρελθὼν, μηδαμῆ τὸν Παλαμᾶν ἀπαλ-
 5 λᾶττιν ἀκότως τῶν ἐγκλημάτων, εἰ Λατῖνος ὢν ἐκεῖνος οὐκ
 ὤκνησε παρῆρησίᾳ τῆς ἀσεβείας ἐλέγχους αὐτῷ παριστᾶν. Οὐ γὰρ
 οὐ Λατῖνοι, τοῦ γένους ἀφιστάμεθα· ἀλλ' ἐνίων χάριν ἐγκλη- B
 μάτων· ὢν ἐν μέρει κειμένων, τᾶλλα πᾶνθ' ἤκιστ' ἄν εἰεν ἡμῖν
 ἀκωσῶνητοι. ἧ γὰρ ἄν καὶ τὴν ἔνσαρκον αὐτῶν δογματιζόντων
 10 οἰκονομίαν καὶ θάνατον καὶ ταφήν καὶ ἀνάστασιν πρὸς γε τοῖς
 ἄλλοις τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ἡμῖν γε δῆπου διὰ τὸ Λατί-
 νους εἶναι ὁμολογεῖν οὐκ ἐξείη. ἄπαγε. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Σισίνιον
 τὸν Νανατιανὸν ἢ πρώτην παρεκρούσατο σύνοδος διὰ τὴν θρη- C
 σκίαν, ἀλλὰ καὶ κρᾶτιστον ἔσχεν ἐπίκουρον κατὰ τῆς Ἀρείου
 15 ματίας. καὶ Ὁριγένην δ' ἀποσειόμενοι τῶν γε βίβλων τὰς πλει-
 στους ἤκιστ' ἀποσειόμεθ' αὐτοῦ. μάρτυρες τῶν λεγομένων μᾶλα
 τοὶ ἀψευδεῖς αἱ κατὰ Κέλσον τοῦ καταράτου μύχαι καὶ ἀντιδῆρ-
 σεις καὶ τᾶλλ' ὅποσα τοῖς θείοις πατρᾶσι φιλοπονήσασι προσει-
 ληπται βιβλία ἐκείνου τῶν τῆς θείας γραφῆς ἐξηγητικῶν. καὶ ἴνα
 20 σιωπήσω τὰ πλεῖστα, τὴν ἁγίαν τετάρτην καὶ οἰκουμενικὴν πα- D
 ραινοῦσαν εὐρίσκομεν σύνοδον, καὶ ὁμοίως τὴν ἕκτην, μὴ πᾶνθ'
 ὅσα φάσκων ἐγγίνεταί τοῖς αἵρετικοῖς φεύγειν ἡμᾶς εἶναι χρεῶν,
 εἰ γὰρ ἔνα θεὸν ὁμολογούντων ἐκείνων ποιητὴν ἅπαντων ἡμεῖς

9. δογματιζόντων Βοίν. pro δογμάτων.

no uelut est." (V.) Hoc loco Palamas, ironia offensus, nescio quid per
 iram interlocutus est. Ast ego hominis obstrepentis ne minimam quidem
 rationem habui; et continuo pergens ad reliqua, „enimvero”, inquam, „si
 quis huc prodeat veritatis studiosus, dicturum eum opinor, non eo Pala-
 mam obiectis criminibus absolvi, quod qui ipsum impietatis palam arguere
 non timuit, fuerit Latinus. Quippe ab ea gente, non quia Latini sunt,
 alieni sumus, sed ob quasdam criminationes, quae si seponantur, mini-
 me iidem in caeteris omnia repellendi erunt a nostra communione. Alio-
 qui incarnationem, mortem, sepulturam, resurrectionem Dei et servatoris
 nostri aliaque illis docentibus assentiri nos, quoniam Latini sunt, non
 liceret. Apage. Nec enim Sisinnium Novatianum ob superstitionem pri-
 ma synodus reiecit. Quinimmo adversus Arianismum adiuveram eum
 habuit validissimum. Ac nos, tametsi Origenem aversamus, tamen ple-
 rusque eius libros minime repudiamus. Cuius rei testes sunt non mendaces
 illae cum execrando Celso luctae et antirrheticae disputationes, et caeteri
 eius omnes in sacrae scripturae commentarii, quos sancti Patres ad suas
 lucubraciones adiunxerunt. Atque, ut pleraque silentio praeteream, sa-
 cro-sanctas synodos oecumenicas, quartam et sextam, scimus monere, haud
 fugienda esse quaecunque ab haereticis dicantur. Nam si ab iis discede-

- A. M. 6859 ἀποσχοίμεθα, τάχιστ' ἂν τὴν τοῦ πυρὸς ἐφ' ἑαυτοὺς ἐκόπτες
 Ind. 4 ἐλκύσαιμεν γέενναν. οὐ τί τῶν ἀπάντων χειμίστον; καὶ τῶν ἀργύρου δὲ καὶ τοῦ χρυσοῦ μεταλλευτῶν οὐχ ὀμιλητῶν ἡγεμόσι καθισταμένων, διὰ τὸ πάνυ τοι ἀγροικίεσθαι, τοῦργον περὶ πλείεστων τούτοις καθίσταται. καὶ ἀλουργίδες δ' ἔτι καὶ πορφύρεαι χρήσιμοι τοῖς βασιλευσίν εἰσιν· ἀλλ' οὐδὲ μικροῦς γούν τις οἱ δρωῖντες θείας ἐκείνων ἰσῶς τυγχάνουσιν οὗτοι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ μισοῦνται διὰ τὸ τῆς ἐκείθεν ἀηδίας ἀπόζειν. οὐκ οὖν οὐτ' ἐκάνον ἄρα τῆς ἀληθοῦς ἀπάγει κατηγορίας τὰ τῆς θρησκείας, οὗτε τῷ Παλαμῷ βοηθεῖ, οὐχ ἕως ἢν ἀλλοκοίτο τούτοις προφανῶς 10 τοῖς ἐγκλήμασιν. Ἐκείνῳ γε μὴν ἐροίμην ἂν ἠδέως σε, πῶς τῶν Ἰωάννη τῷ πατριάρχῃ γραφέντων, περὶ τε τῶν τοῦ Παλαμῶ καὶ Βαρλαάμ καὶ τῆς ἐκκλησίας θορύβων, τὰ μὲν ἄρεστά σοι γίγνεται, τὰ δ' οὐ, πρός γε τὸ τῷ Παλαμῷ βουλόμενον ἀνθελκόντι τε καὶ μεθελκόντι μετὰ πολλῆς τῆς ἀρχικῆς ἐξουσίας τὰς ψήφους. 15 ἢ γὰρ ἅπασι στέργειν χρεὼν τοῖς ἐκείνῳ πατριαρχεύοντι πεπραγμένοις κατὰ γε τοὺς τῆς ἐκκλησίας θεσμούς, ἢ μηδὲν τῶν ἀπάντων. ἀλλὰ τοῦ πρώτου κρατοῦντος, χώραν οὐκ ἔχει τὸ δευτέρου.
- P. 583 Βί δὲ δεῖ μερίσαντας ἡμᾶς εἰς δύο τὰ κείνῳ πραχθέντα περὶ γε τῶν δυοῖν τούτοι ἀνδρῶν ἐκατέρῳ ἐκάτερον δοῦναι, τῷ μὲν τὰ πρῶτα, τῷ δὲ τὰ δευτέρῳ, σκεπτέον ποτέρῳ τῆς κρίσεως αἱ βελτίους ἔσονται ψήφοι. αἶψα γὰρ ἦν πατριάρχης ἐκείνος, ἄχρις ἡμέρας αἱ μέσαι φυλακαὶ τῆς νυκτὸς ἐγκρατῆ Βυζαντίου κατέστισάν σε, ἱερέας τε χειροτονῶν καὶ ἐπισκόπους καὶ τὰς τῶν

remus, rerum omnium auctorem Deum unum consentibus, statim in nos gebennam ignis altro ipsi traheremus: quo quid peius unquam fuerit? Sic quanquam auri et argenti fossores, eo quod omnino agrestes sunt, principibus familiares non fiant, tamen ab his illorum opificium plurimi aestimantur. Sic etiam conchyliatae vestes et purpurae utiles regibus sunt: earum vero artifices ipsi illorum ad aspectu ne minimo quidem frui solent, immo illis nonnunquam odio sunt, eo quod ingratum odorem inde referant. Itaque Barlaami secta nec a vero dicendo ipsum excludit; nec Palamam, quam diu horum criminum manifeste convincetur, excusat. Caeterum illud ei te lubens quaesierim, quomodo ea, quae ab Ioanne patriarcha de Palama et Barlaamo deque ecclesiasticis tumultibus scripta sunt, partim probas, partim improbas, suffragia scilicet ad Palamae arbitrium summa proferas auctoritate huc illuc torquens. Quaecumque enim ab illo, dum patriarcha esset, acta sunt secundum instituta ecclesiae, vel omnia ea, vel eorum nihil approbandum. Atqui (apud te) prima sic valent, ut postrema locum non habeant. Quod si nos ea, quae idem patriarcha in duorum istorum hominum causa constituit, bifariam dividere oportet, et utraque utriusque attribuire, huic priora, illi posteriora, videndum iam utra utris praeferi debeant. Quippe ad eum diem, quo Byzantium in tuam potestatem medias noctis vigiliae redegerunt, patriarcha usque ille esse potest, qui

δικαστηρίων ψήφους επισφραγίστων. ἐμοὶ δοκεῖ τοῖς δευτέροις. εἰ A. C. 1351
 γὰρ καὶ πάλαι κείμενοι νόμοι πολιτειῶν λυόντων πολλάκις, δυοῖν ^{Imp. Io. Can-}
 θύτερον, ἢ κακοῦ τινος ἀπαντήσαντος δι' αὐτοῦς, ἢ βελτιόνων B ^{tacta. 5}
 δευτέρων φανέντων ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων δεδοκιμασμένης περ- V. 472
 ςρας καὶ τριβῆς, σχολῇ γ' ἂν κωλύσιέ τις ἐφ' ἑνὸς ἀνδρὸς λελυ-
 οῦμαι τοῖς δευτέροις αὐτοῦ τὰ πρῶτα, κακοῦ τινος ἀπαντήσαντος
 ἐκ τῶν πρώτων, κακὰ συναρπαγῆς συμβῶν οὕτως ἵσως ἀπα-
 τηθέντος. εἰ δὲ καὶ λύσις δοκεῖ μὲν εἶναι τῶν πρώτων τὰ δεύτερα
 τῶνδ' ἑκείνου, οὐκ ἔστι δὲ, ἀλλ' ἔχει τὴν προσήκουσαν ἀκο- C
 λούθησιν ἄμφω, εἴ τις μετὰ γνώμης βούλοιο κρίνειν ἀπαθοῦς,
 ἢ ποῦ σαφῆς ἀδικία, ἔξιν ἀφ' αὐταῖς λύειν καὶ κυροῦν, τοὺς μὲν
 ἐκείνου ταδί, τοὺς δὲ ἐκείνου ταδί. Ὡν συγχωρουμένων τοῖς ἄρ-
 χουσιν, οὐκ οἶδ' ὅπη στήσεται καὶ ποῖ περιχωρήσει τὰ τῆς ἐκ-
 κλησίας δόγματα καὶ πρός γε τὰ τῆς πολιτείας πράγματα, πρὸ
 15 ποδῶν ἑναργῶς τῆς τῶν ὄλων φθορᾶς ἰσταμένης. οὐ γὰρ εἰς ἕνα D
 τὰ καὶ δύο τὰ τῆς ἐκκλησίας ἵστασθαι πέφυκεν, ἀλλὰ πάνθ'
 ἐξῆς τὰ πρόσω λαμπρῶς ἐπιβόσκειται· καὶ νόμος οὗτος διὰ πύσης
 γραφεται γῆς, κακῶν ἀρχηγῶς τῶν μεγίστων. οὐ γὰρ ἔτ' ἔθη
 καὶ νόμιμα προσήκοντ' ἄρχουσι τε καὶ ἀρχομένοις ἔσται τηρού-
 20 μενα οὐδ' ὃ μὲν ἐπιτάξει, ὃ δ' ὑπακούσεται· ἀλλ' ἔσθ' ὁμοῦ
 πάντα χρήματα, καὶ αὐτοῖς πρώτοις κομιεῖ τὴν βλάβην τοῖς ἄρ-
 χάμενοις τε καὶ προδειξασιν. Εἰ μὴ διὰ γούν ἄλλο τι, διὰ γούν B

2. λύονται coni. Boiv.

sacerdotes et episcopus ordinaret, et iudicum decreta consignaret. Equidem posteriora puto praeferenda. Nam si rerum publicarum positae antiquitas leges propter duorum alterum saepe abrogantur, quia scilicet vel priores mali alicuius occasionem praebuerint, vel posteriores experientia exploratae et rerum usu probatae meliores visae sint; ecquis uni homini interdicit, ne priora eius decreta per posteriora rescindantur, si quod ex prioribus malum emergerit, et ille per obreptionem, ut fit, deceptus fortasse fuerit? Sin eius viri posteriora decreta priorum abrogationem videntur quidem continere, re ipsa autem non continent; sed utraque, si quis sine affectu iudicet, apta consecutione congruunt, certe haec vel illa per hos vel per illos rescindi temere et confirmari evidens est iniquitas. Hoc si principibus liceat, quis doctrinae ecclesiasticae et reipublicae ipsius status, communi omnium ruina velut pedibus obversante, quisve exitus tandem futurus sit non video. Etenim ecclesiae mala eiusmodi non sunt, ut in uno aut altero subsistant; sed quidquid reliquum est, id omne progrediendo late absument. In omnem terrarum orbem lex ista sancitur, maximorum malorum caput futura. Iam nec mos maiorum, nec legum praescripta, principibus et privatis convenientia, servabantur; nec altero iubente alter parebit; sed omnia permiscebuntur, et illis primis detrimentum afferent, qui auctores alia fuerint et exemplum dederint. Cum igitur, si mi-

- A. M. 6859 τὰ ποβαίνοντα ἐκείθεν ἄτοπα, τηρεῖν ὑπάρχοντος ἀναγκαίου τὸ
 Ind. 4 μῆκει χρόνου βεβαιωθέντα καὶ γράμμασι κυρωθέντα νόμιμά τε
 καὶ δόγματα, στέργειν λοιπὸν καὶ ἡμῖν καὶ δέχεσθαι τοὺς κατὰ
 καιροὺς ἐπισκόπους καὶ βασιλέας, οἷς ὑπὲρ οἴων δὴ τιῶν ψηφί-
 ζονται, καὶ οἷς οἴων δὴ τιῶν καταψηφίζονται· ὡς ὁμοίαν σπῆ-
 5 Φγεσθαι τὴν ἀνάγκην κἀνταῦθα, στέργεσθαι καὶ τοὺς κατὰ τοῦ
 Παλαμᾶ ψηφισθέντας τε καὶ γραφέντας διὰ τὰς ἄλλας αὐτοῦ
 βλασφημίας ἀναθεματισμοὺς Ἰωάννη τῷ πατριάρχῃ, ταῖς ἄλλας
 ἐπίσης ἐκείνου χειροτονίαις καὶ πράξεσιν, αἱ μέχρι καὶ ἐς τὴν
 τήμερον κατὰ τὸ ἀκλήνεις διασώζονται. τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, 10
 εὖ ποιεῖν καὶ ἡμᾶς ἐξ ἀνάγκης ἔπεται, τὴν τοῦ Παλαμᾶ κοινω-
 νίαν ἀποσειομένους καθάπεξ καὶ ἀποτρέποντας." (ζ'). Τοῦ δὲ
 P. 584 βυσιλέως τὴν μακρηγορίαν ἡμῖν ὄνειδίζοντός τε καὶ ἀνακόπτοντος,
 „ἔτι μικρὸν εἰπὼν ἀπαλλάξομαι", ἔφην ἐγώ. καὶ ἀνεγκλιῶν ἐκεί-
 τὸν λόγον, „ἦν ἐθέλης," ἔφην, „ὦ βασιλεῦ, μάλα τοι ῥᾴστη γί-
 νοιτ' ἂν ἢ τῆς εὐσεβοῦς εἰρήνης τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸ
 πρότερον τῆς ἀπλότητος ἔχνος ἀνάλυσις. τῆς γὰρ δυνάμειος τῇ
 βουλῇσι καλῶς συντρεχούσης, μηδὲν ἂν ἔτ' εἶναι μηδαμῆ μῆτε
 Β πρὸς τὸ κάλλιστον, μῆτε μὴν πρὸς τὸ χεῖριστον, ὃ γένοιτ' ἂν
 ἐμποδῶν. καὶ Κωνσταντίνῳ ἐκείνῳ τῷ βασιλεῖ τριακοσίων ἑξήκον-
 ἑνιαυτῶν εἰδωλολατρίας ἐν βραχεῖ διορθώσασθαι ἐξεγένετο· καὶ
 τοῦναντίον αὐθις, Ἰουλιανοῦ πρὸς εἰδωλολατρίας νενευκότος,
 μικροῦ πάντες ἦσαν αὐθις ὁμοίως ὑπήκοοι τὴν ταχίστην καλι-

21. εἰδωλολατρίας hic et deinceps con. Boiv.

nus ob alias causas, saltem ob ipsa incommoda, quae inde oriuntur, necesse sit instituta ac dogmata ea servari, quae longo tempore confirmata et literis consignata sint; superest iam, ut episcopos et principes alii temporibus alios approbemus et recipiamus, quidquid ii pro quolibet vel contra quemlibet decernant. Unde necessario consequitur, anathematizatos, qui adversus Palamam ob caeteras eius blasphemias ab Ioanne patriarcha docti et scripti fuerunt, approbandos esse in praesenti, aequae ac ordinationes ab eo factas, et alia eiusdem acta, quae ad hodiernam usque diem firma et stabilia permanent. Quod cum ita sit, et nos necesse est recte facere, qui Palamae communionem omnino respuamus et aversemur." (VI.) Ibi imperator longiorem sermonem exprobrare et nos reprimere coepit. „Ego vero", inquam, „ubi pauca addidero, finem faciam." Tum orationem inde repetens, „facillimum (dixi) si velis, o imperator, in Dei ecclesia fuerit pia tranquillitatem restituere, et ad prima simplicitatis vestigia revocare. Nempe ubi potestas cum voluntate probe conspirat, nihil est praeterea, quod sive ad optima sive ad pessima festinantibus moram obiciat. Itaque trecentorum ferme annorum idololatriam Constantinus ille imperator brevi tempore correxit. Contra Iuliano, ad idolorum cultum reverso, omnes paene populi obsequentes ad eandem superstitionem celerissime

δρομήσαντες· και οὕτω γε προΐών τις αἰεὶ ῥαδίως τοῖς ἄρχουσιν A. C. 1851
 ἐπόμερον ὕψεται τὸ ὑπὲρ, καθάπερ πνοαῖς ἀνέμων πίπτοντα ^{Imp. Io. Can-}
 φίλλα δρυὸς, και εἴ τι τῶν οὕτω ῥαδίως και κούφων. φέρε τοί- ^{tacuz. 5} C
 νη, ἀπόδος, ὦ βασιλεῦ, τὴν πρὶν εὐκοσμίαν ἐκείνην τῇ τοῦ
 θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἣν αἰ τοῦ Παλαμᾶ διεσπάρξαν τε και διμερι-
 σαντο καινοφωνίαι, μυρίων ὄλην μικροῦ θορούβων τὴν οἰκου-
 μένην ἐμπεπληκυῖαι. Ῥῦστον δ' ἔσται σοι πάντως τουτι, φλογὶ
 πυρὸς τὴν ὕλην αὐτοῦ βίβλον βουληθέντι χαρίσασθαι, πασῶν ἀνα-
 μιῶν τῶν αἰρέσεων οὐσαν συμφοράρημα. εἰ δὲ τῶν ἀμυθῶς ἐχόντων D
 δένους διαδιδράσκοι τὰ βλάσφημα, διὰ τε τὴν τῶν λέξεων σύγχυσι V. 473
 και τὸ τῆς φράσεως σκοτεινόν τε και ἑμιχλῶδες, ἡμεῖς ἀναπτύ-
 ξαντες δέξομεν καθ' ἑκαστὰ τε και κατὰ πλῆθος. Τοιαῦτα γὰρ
 τὰ τῶν αἰρέσεων ἐπιτηδεύματα, ποικίλα τινὰ και δυσδιάκριτα,
 και πολλὴν τὴν ὁμοιότητα διασώζοντα πρὸς τὰς ἐν ὄρεσι λόχμας
 και φάραγγας· ἴν', ὡς ἐκείθεν οἱ λησται τοῖς ἐν ἀπλότῃ παρι- E
 οῦσι καρδίας ἀπροόπτως ἐπιπηδῶσιν, οὕτως ὡς ἐκ σκότους οὗτοι
 τοῦ ξυμμιγοῦς και γριφώδους τῶν ὁμωνύμων ἅμα και πολυωνύ-
 μων λέξεων τὸ τῆς εὐσεβείας βάλλωσι ἀπλοῦν. ἐχρῆν ἂν ἴσως
 εἰς ἀντιθέτου, τῆς εὐσεβείας ἀπλότῃ κοσμοῦσης, πολυμυγῇ
 οἷου και ποικίλῃ τὴν ἀντίπαλον εἶναι κακίαν. Καὶ τοῦτο δῆλον F
 τίθησιν εὐθὺς ὁ πολλὸς ἐν Θεολόγοις Γρηγόριος· „ἦν ὅτε ἤκμαζε
 τὰ ἡμέτερα (φύσκων) και καλῶς εἶχεν· ἦν ἵκα τὸ μὲν περιττὸν
 τοῦτο και κατεγλωττισμένον τῆς Θεολογίας και ἔντεχνον οὐδὲ

19. κοσμοσμένης conl. Boiv.

revoluti sunt. Ita quilibet deinceps usque progrediendo populos princi-
 pibus facile obsequi videbit, ut ventorum flabellis decidua quercuum folia,
 aut si quid aliud mobile et leve est. Age igitur, imperator, pristinum il-
 lum splendorem restituito ecclesiae Dei, quam nova Palamae dogmata la-
 cerarunt ac discerpserunt, toto fere orbe infinitis turbis repleto. Id au-
 tem facillimum tibi fuerit, si velis integrum eius librum, hoc est omnium
 promiscue haereseon farraginem, igni donare. Quod si ea quae insunt
 blasphemata et impia imperitos quosdam ideo fugiunt, quia verbis confusis
 et obscuro tenebrosoque sermone involvuntur, nos singula et universa ex-
 plicando indicabimus. Eiusmodi sunt haereticorum commentationes, per-
 plexae videlicet et indiscretae, montium silvis condensis abruptisque vo-
 raginibus persimiles; ut quemadmodum latrones inde improvisi insiliunt in
 eos, qui illae animo simplici et incauto pertranseunt, ita hi ex confusione
 et obscuritate dictionum, plura eodem vocabulo aut eadem pluribus signi-
 ficantium, quasi ex tenebris, in veritatis simplicitatem tela intorqueant.
 Ac fortasse oportebat, eo quod pietati ornamento esset simplicitas, ita
 contraria ratione impietatem multiplicem esse et variam. Id autem statim
 magnus theologiae doctor Gregorius ita esse declarat, cum ait: „fuit quon-
 dam tempus, cum res nostrae florent ac praecclare se haberent; cum ni-
 mirum superflua haec et verborum lepore atque arte fucata tractandae theo-

- A. M. 6859 παράδοτον εἶχεν εἰς τὰς θείας ἀυλάς· ἀλλὰ ταυτὸν ἦν ψήφοις τι
 Ind. 4 παύειν, τὴν ὄψιν κλεπούσαις τῷ τάχει τῆς μεταθέσεως, ἢ
 κατορχεῖσθαι τῶν θεατῶν παντοίοις καὶ ἀνδρογύνοις λογισμασι,
 καὶ περὶ θεοῦ λέγειν τι καὶ ἀκούειν περιεργον· τὸ δ' ἀπλοῦν τι
 καὶ εὐγενὲς εὐσέβεια ἐνομίλζετο. ἀπ' οὗ δὲ Σέξτοι καὶ Πύρρων-
 P. 585 νες καὶ ἡ ἀντίθετος γλῶσσα, ὡσπερ τι νόσημα δεινὸν καὶ κα-
 κήθης, ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν εἰσεφθάρη, καὶ ἡ φλυαρία καί-
 δευσις ἔδοξε, καὶ ὁ φησι περὶ Ἀθηναίων ἡ βίβλος τῶν πράξεων,
 εἰς οὐδὲν ἄλλο εὐκαιροῦμεν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον,
 ὃ τίς Ἱερεμίας ὀδύρεται τὴν ἡμετέραν σύγχυσιν καὶ σκοτόμασαν, 10
 ὃ μόνος εἰδὼς ἐξισοῦν θρήνους πάθεισιν;” ὄρα ὅπως τὴν κρίν ὁ
 Β μέγας τῶν θείων μακαρίζων δογμάτων ἀπλότητα θρήνων ἄξιν
 μακρῶν τὸ περιττὸν καὶ ποικίλον ἤγηται τῆς θεολογίας, ἅτε χη-
 μῶνων καὶ ναυαγίων αἴτιον τῇ τοῦ θεοῦ γινόμενον ἐκκλησίᾳ. Οἷς
 γὰρ ἀναγκαίοις εἶναι γέγονε, πρὸς τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως 15
 ἀπλᾶ καὶ τοῖς πᾶσιν εὐπόριστα δεδῶσθαι ταῦτα συμπλέπτωκεν·
 ἵνα μὴ δυσχεροῦς τῆς ἀναγκαίας τῇ φύσει χρείας καθισταμένης,
 ὀλεθρὸς τοῖς οὐσι κατόπιν ἀκολουθῇ. καὶ πρῶτον ἐπὶ τῶν σε-
 ματικωτέρων τὸν λόγον γυμνάσαντες ἐκ τῶν τῇ αἰσθήσει γνω-
 Cριμωτέρων, ὡς διὰ βαθμίδος τινὸς, ἀνυγάγωμεν εὐπαρακολου- 20
 θητότερόν τινα τρόπον ἐπὶ τὰ θεῖα τῆς ἐκκλησίας δόγματα. εἰ-
 μαι γὰρ, ὡς τὸ μέγα τοῦτο στοιχεῖον, τὸν ἄερα, τὸν ἄφθονον

4. καινότερον καὶ περιεργον Anastasii ed. Billiana. 5. τοῦ λόγου
 post εὐγενὲς add. Bill. 8. πράξεων, ut habent libri editi, pro
 πατέρων em. Boiv.

legiae ratio ad divinas causas ne aditum quidem habebat: verum idem erat
 calculus ludere, inversionis celeritate obtutum oculorum fallentibus, aut
 omnigenis et lascivis corporum flexibus spectatores ludificari, quod novi
 quidpiam ac curiosi de Deo vel dicere vel audire: simplex contra ingenue-
 que oratio atque doctrina, pietas existimabatur. At posteaquam Serti et
 Pyrrhones, et contradicendi libidine incitata lingua, velut gravis quidam
 ac malignus morbus, in ecclesias nostras magno nostro malo irrepererunt
 ac nugacitas doctrinae atque eruditionis opinionem tulit, quodque Actorum
 liber de Atheniensibus narrat, ad nihil aliud vacamus, quam ut novi ab-
 quid dicamus vel audiamus, o quis Hieremias confusionem nostram caligi-
 nemque deplorabit, qui solus lamentationes calamitatibus exaequare novit!
 Viden ut magnus vir veterem dogmatum simplicitatem beatam ducat, idem-
 que theologiae superfluas et multiplices quaestiones maximis lamentis dignas
 iudicet, quod in Dei ecclesiam procellae et naufragia per eas invehantur?
 Quae scilicet necessaria erant, ea naturae auctor simplicia et omnibus pe-
 rabilia proposuit; ne si ea, quibus natura necessario indiget, paratu dif-
 ficilia essent, consequeretur inde rerum interitus. Ac primum quidem in
 rebus corporeis proludentes, ex iis quae sensui notiora sunt, velut gradu-
 tum, ad sacra ecclesiae dogmata sic ascendamus, ut quivis facile assequi
 possit. Equidem vastum hoc elementum, aërem dico, naturae universae

πίσης φύσεως πλοῦτον, διὰ τοῦτο πᾶσι προῦθῆκεν ὁ Θεὸς ὄρεσι A. C. 1851
καὶ σπηλαίοις καὶ νήσοις καὶ ἡπείροις, ἄγρις αἰθέρος καὶ οὐρα- Imp. Io. Can-
τίων ἀντύγων, ἀπλοῦν καὶ ἀποίκιον, ἵνα μηδὲν μηδαμῆ τῶν tacuz. 5
εἰς χρεῖαν ἰόντων τὴν τοῦ ζῆν αἰτίαν καθ' οἰονόητινα ζημιότο D
5 τρόπον· καὶ οὐδὲν ἀπλῶς τῶν ἐν κόσμῳ τούτου γέγονεν ἄμοιρον,
πλὴν ἢ ὁ παντάπασιν ἐστέρηται τῆς γενέσεως. Ἐπειτα τὸ τῆς
αἰθερίας ἐκείνης λαμπάδος φῶς ἀρίθμει μοι δεύτερον ἀναγκαῖον·
τὴν οὐρανόου λέγω πέπλου πορφύραν, τὴν τὰ πύγια πάντα βό-
σκεισαν ἡλίου φλόγα. πᾶσι γὰρ καὶ οὗτος ἴδια καὶ δημοσία τοῖς
8 βουλομένοις ἀεὶ δῶρον ἄσυλον πρόκειται, πλουσίοις ἐπίσης καὶ E
πένησιν, ἄρχουσι καὶ ἀρχομένοις· καὶ οὐδὲν ἐπὶ γῆς ἀμέτοχον
τῶν ἐκείνου γέγονεν ἀγαθῶν, πλὴν ἢ ὁ μὴ μετέσχε τοῦ εἶναι.
Ἐπὶ τούτοις καὶ τρίτον ὄρα μοι ἀναγκαῖον τῇ φύσει, τὴν ὑγρὰν
τῶν ὑδάτων οὐσίαν, ἄπειρον καὶ αὐτὴν κεχυμένην ἀέρι καὶ γῆ καὶ V. 474
5 πᾶσι τόποις ἐμφανέσι καὶ ἀφανέσι. μωρτυροῦσί μοι τῷ λόγῳ πο-
ταμοὶ καὶ λίμναι καὶ πηγαὶ καὶ ὕψη τοῖς ἐγκάτοις ἐνεσι τῆς γῆς F
ὑδάτων φύσις. ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ λάθωμεν εἰς μῆκος λόγου
παρενεχθέντες, τοῖς τῶν μεγίστων τοῦ κόσμου στοιχείων ἡδίστοις
καθ' ἕκαστα λόγοις ἐνδιατρίβοντες, εἰς τὸ πρότερον ἕγγος τὸν
8 λόγον φέρε ἐπανακάμψωμεν. Τὸν γὰρ αὐτὸν μοι τρόπον ὄρα κἀν-
ταῦθα περὶ τῆς πίστεως. ὡς γὰρ τῶν εἰρημένων οὐδὲν οὐδαμῆ
ποικίλον καὶ πολυσχιδὲς ἀποπέφανται, ὡς τὸ μὲν τῶν μερῶν ἐφ'
ἐκίστου τούτων μετέχσθαι, τὸ δ' οὐ· καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τούδε

divitem censum, idcirco (ut opinor) omnibus montibus, speluncis, insulis,
continentibus, hinc usque ad aethera et ad caelestes orbes, unum et sim-
plicem Deum praetendit, ut ne eo vivendi principio quicquam eorum quae
indigerent ullo modo fraudaretur; nihil ut prorsus in toto orbe expers eius
sit, nisi quod rerum genitarum conditione omnino caret. Deinde in rebus
necessariis secundo loco numeres mihi oportet aetheriae illius lampadis lu-
cem, illam caelestis pepi purpuram, illam dico terrestrium omnium altri-
cem solis flammam. Quippe et iste volentibus quibusque publice et priva-
tim prout perpetuo, sacrum et inviolabile donum, divitibus aequae et pau-
peribus, principibus et privatis; ac nihil est in terra eius beneficiorum ex-
pers, nisi quod omnino nullum est. Ad haec tertium esto bonum, natu-
rae necessarium, humida aquarum substantia, quae et ipsa aëre, terra,
omnibus locis, tam apparentibus quam latentibus, in immensum funditur.
Testes mihi sunt fluvii, lacus, fontes, et quaecunque inest terrae visceri-
bus nativa aquarum vis. Sed ne maximis elementis sigillatim enarranda,
gratissimo dicendi argumento, sic immoremur, ut sensim oratio nostra lon-
gius excurrat, ad institutum reversi prioribus vestigiis insistamus. Eodem
modo ipsam quoque Fidem in praesenti spectare volo. Nempe, ut eorum
quae dixi nihil quicquam varium, nihil multiplex esse apparuit, ita ut eo-
rum singulorum partes aliae communicarentur, aliae non item, et illae

- A. M. 6859 παράφωτον εἶχεν εἰς τὰς θείας ἀυλάς· ἀλλὰ ταυτὸν ἦν ψήφοις τι
 Iad. 4 παίζειν, τὴν ὄψιν κλεπούσαις τῷ τάχει τῆς μεταθέσεως, ἢ
 κατορχεῖσθαι τῶν θεατῶν παντοίοις καὶ ἀνδρογύνοις λογίσμασι,
 καὶ περὶ θεοῦ λέγειν τι καὶ ἀκούειν περιεργον· τὸ δ' ἀπλοῦν τε
 καὶ εὐγενές εὐσέβεια ἐνομίλζετο. ἀπ' οὗ δὲ Σέξτοι καὶ Πύρρων-
 5 νες καὶ ἡ ἀντίθετος γλῶσσα, ὡσπερ τι νόσημα δεῖνδον καὶ κα-
 κόηδες, ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν εἰσεφθάρη, καὶ ἡ φλυαρία κεί-
 δευσις ἔδοξε, καὶ ὁ φησι περὶ Ἀθηναίων ἡ βίβλος τῶν πράξεων,
 εἰς οὐδὲν ἄλλο εὐκαιροῦμεν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον,
 ὃ τίς Ἱερεμίας ὀδύρεται τὴν ἡμετέραν σύγχυσιν καὶ σκοτόμειναν, ἢ
 ὁ μόνος εἰδὼς ἔξισοῦν θρήνων πάθεισιν;” ὄρα ὅπως τὴν πρὶν ἰ-
 Β μέγας τῶν θείων μακαρίζων δογμάτων ἀπλότητι θρήνων ἄξι-
 μακρῶν τὸ περιττὸν καὶ ποικίλον ἤγηται τῆς θεολογίας, ἅτε χα-
 μώνων καὶ ναυαγίων αἴτιον τῇ τοῦ θεοῦ γινόμενον ἐκκλησίᾳ. Οἷς
 γὰρ ἀναγκαίους εἶναι γέγονε, πρὸς τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως ἰ-
 ἀπλᾶ καὶ τοῖς πᾶσιν εὐπόριστα δεδῶσθαι ταῦτα συμπλέπτωκεν·
 ἵνα μὴ δυσχεροῦς τῆς ἀναγκαίας τῇ φύσει χρείας καθισταμένης,
 ὀλεθρὸς τοῖς οὐσι κατόπιν ἀκολουθῇ. καὶ πρῶτον ἐπὶ τῶν σω-
 ματικωτέρων τὸν λόγον γυμνάσαντες ἐκ τῶν τῇ αἰσθήσει γνω-
 Cριμωτέρων, ὡς διὰ βαθμίδος τινὸς, ἀναγάγωμεν εὐπαρακολο-
 θητότερόν τινα τρόπον ἐπὶ τὰ θεῖα τῆς ἐκκλησίας δόγματα. ὁ-
 μαι γὰρ, ὡς τὸ μέγα τοῦτο στοιχεῖον, τὸν ἄερα, τὸν ἄφθορον

4. καινότερον καὶ περιεργον Anastasii ed. Billiana. 5. τοῦ λόγου
 post εὐγενές add. Bill. 8. πράξεων, ut habent libri editi, pro
 πατέρων em. Boiv.

logiae ratio ad divinas causas ne aditum quidem habebat: verum idem erat
 calculus ludere, inversionis celeritate obtutum oculorum fallentibus, ac
 omnigenis et lascivis corporum flexibus spectatores ludificari, quod novi
 quidpiam ac curiosi de Deo vel dicere vel audire: simplex contra ingenua-
 que oratio atque doctrina, pietas existimabatur. At posteaquam Sextus et
 Pyrrhones, et contradicendi libidine incitata lingua, velut gravis quidam
 ac malignus morbus, in ecclesias nostras magno nostro malo irrepererat
 ac nugacitas doctrinae atque eruditionis opinionem tulit, quodque Actorum
 liber de Atheniensibus narrat, ad nihil aliud vacamus, quam ut novi ad-
 dicitur dicamus vel audiamus, o quis Hieremias confusionem nostram calig-
 nemque deplorabit, qui solus lamentationes calamitatibus exaequare novit!
 Viden ut magnus vir veterem dogmatum simplicitatem beatam ducat, idem-
 que theologiae superfluas et multiplices quaestiones maximis lamentis dignas
 iudicet, quod in Dei ecclesiam procellae et naufragia per eas invehantur?
 Quae scilicet necessaria erant, ea naturae auctor simplicia et omnibus pa-
 rabilia proposuit; ne si ea, quibus natura necessario indiget, parata dif-
 ficilia essent, consequeretur inde rerum interitus. Ac primum quidem in
 rebus corporeis proludentes, ex iis quae sensui notiora sunt, velut gradu-
 tum, ad sacra ecclesiae dogmata sic ascendamus, ut quivis facile assequi
 possit. Equidem vastum hoc elementum, aërem dico, naturae universae

πάσης φύσεως πλοῦτον, διὰ τοῦτο πᾶσι προὔθηκεν ὁ θεὸς ὄρεσι A. C. 1851
καὶ σπηλαίοις καὶ νήσοις καὶ ἡπείροις, ἄχρις αἰθέρος καὶ οὐρα- Imp. Io. Can-
νίων ἀντύγων, ἀπλοῦν καὶ ἀποικίλον, ἵνα μηδὲν μηδαμῆ τῶν tacuz. 5
εἰς χρεῖαν ἰόντων τὴν τοῦ ζῆν αἰτίαν καθ' οἰονδῆτινα ζημοῖτο D
βιρόπον· καὶ οὐδὲν ἀπλῶς τῶν ἐν κόσμῳ τούτου γέγονεν ἄμοιρον,
πλὴν ἢ ὁ παντάπασιν ἐστέρηται τῆς γενέσεως. Ἐπειτα τὸ τῆς
αἰθερίας ἐκείνης λαμπάδος φῶς ἀριθμῶ μοι δεύτερον ἀναγκαῖον·
τὴν οὐρανόθεν λέγω πέπλον πορφύραν, τὴν τὰ πύγια πάντα βό-
σκοσαν ἡλίου φλόγα. πᾶσι γὰρ καὶ οὗτος ἴδια καὶ δημοσία τοῖς E
βουλομένοις ἀεὶ δῶρον ἄσυχλον πρόκειται, πλουσίοις ἐπίσης καὶ E
πέντησι, ἄρχουσι καὶ ἀρχομένοις· καὶ οὐδὲν ἐπὶ γῆς ἀμέτοχον
τῶν ἐκείνου γέγονεν ἀγαθῶν, πλὴν ἢ ὁ μὴ μετέσχε τοῦ εἶναι.
Ἐπὶ τούτοις καὶ τρίτον ὄρα μοι ἀναγκαῖον τῇ φύσει, τὴν ὑγρὰν
τῶν ὑδάτων οὐσίαν, ἄπειρον καὶ αὐτὴν κεχυμένην ἀέρι καὶ γῆ καὶ V. 474
δ πᾶσι τόποις ἐμφανέσι καὶ ἀφανέσι. μυρτηροῦσί μοι τῷ λόγῳ πο-
ταμοὶ καὶ λίμναι καὶ πηγαὶ καὶ ὕψη τοῖς ἐγκάτοις ἔνεσι τῆς γῆς F
ὑδάτων φύσις. ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ λάθωμεν εἰς μῆκος λόγου
παρενεχθέντες, τοῖς τῶν μεγίστων τοῦ κόσμου στοιχείων ἡδίστοις
καθ' ἕκαστα λόγοις ἐνδιατριβόντες, εἰς τὸ πρότερον ἕγγος τὸν
ἄλλογον φέρε ἐπανακάμψωμεν. Τὸν γὰρ αὐτόν μοι τρόπον ὄρα κἀν-
ταῦθα περὶ τῆς πίστεως. ὡς γὰρ τῶν εἰρημένων οὐδὲν οὐδαμῆ
κοικίλον καὶ πολυσιχιδὲς ἀποκρίνεται, ὡς τὸ μὲν τῶν μερῶν ἐφ'
ἐκίστου τούτων μετέχεται, τὸ δ' οὐ· καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τοῦδε

divitem censum, idcirco (ut opinor) omnibus montibus, speluncis, insulis,
continentibus, hinc usque ad aethera et ad caelestes orbes, unum et sim-
plicem Deum praetendit, ut ne eo vivendi principio quicquam eorum quae
indigerent ullo modo fraudaretur; nihil ut prorsus in toto orbe expertus eius
sit, nisi quod rerum genitarum conditione omnino caret. Deinde in rebus
necessariis secundo loco numerus mihi oportet aetheriae illius lampadis lu-
cem, illam caelestis pepili purpuram, illam dico terrestrium omnium altri-
cem solis flammam. Quippe et iste volentibus quibusque publice et priva-
tum praestat perpetuo, sacrum et inviolabile donum, divitibus aequae et pau-
peribus, principibus et privatis; ac nihil est in terra eius beneficiorum ex-
pertus, nisi quod omnino nullum est. Ad haec tertium esto bonum, natu-
rae necessarium, humida aquarum substantia, quae et ipsa aëre, terra,
omnibus locis, tam apparentibus quam latentibus, in immensum funditur.
Testes mihi sunt fluvii, lacus, fontes, et quaecumque inest terrae visceri-
bus nativa aquarum vis. Sed ne maximis elementis sigillatim enarrandis,
gratissimo dicendi argumento, sic immoremur, ut sensim oratio nostra lon-
gus excurrat, ad institutum reversi prioribus vestigiis insistamus. Eodem
modo ipsam quoque fidem in praesenti spectes volo. Nampe, ut eorum
quae dixi nihil quicquam varium, nihil multiplex esse apparuit, ita ut eo-
rum singulorum partes aliae communicarentur, aliae non item, et illae

- A. M. 6859 τας, πῶς μὲν ἰδίᾳ καὶ καθ' αὐτὰς ἀπάσους ὄφρασταμέναις, πῶς
 Ind. 4 C δ' ἀνυποστάτους, πόλας ἀτοπίας ἐκπέφηνεν ὑπερβολή; οὕτω
 σαθρὸν ἢ τοῦ ψεύδους κακία, καὶ στήναι μὴ δυναμένη διηκρῶς
 ἑαυτῇ περιπίπτει. Τὰ δὲ τοιαῦτα τῆς ἐκκλησίας νανάγια φέρον-
 τας ἡμᾶς, γαλήνη συνεζηκότας βίου μακροῦ, μάλα ἄκοντας ἐπὶ
 θέατρα καὶ δικαστήριον καθέλκεις, καὶ ὡς δὴ τινὰς τῶν κακοί-
 ρων ἐπιτιμῆς· οὐ μικρά· πλείω δ' ἀπειλεῖς, καὶ συναλαῦναι
 πανταχόθεν συνίναμι μὲν τῶν δεόντων οὐδὲν, ἀπροφάσιστον δ'
 D ὡς ἐπὶ πᾶν εἰπεῖν τὴν πειθῶ τῇ τοῦ Παλαμᾶ πολυθῆτα θύοιτας
 ἐναγίλλειν. πόλα ταῦτα δέξαιτ' ἂν ἀκούειν ψυχῇ, θεὸν ἕνα προ-
 10 κνεῖν εἰδυῖα, καὶ ταύτῃ συντραφεῖσα τῇ δόξῃ περιφανῶς; εἰς
 τοσαύτην γὰρ ἡμᾶς συναλαῦναι δυσχωρίαν καὶ οὕτω δυσδιεξέ-
 δευτον τὸ τῆς σῆς δημηγορίας ἀκροτελεύτιον, ὡς ἀφύκτοις ἡμ-
 μασιν ἐνδεσμεῖσθαι νομίζειν μᾶλλον ἡμᾶς σιωπᾶν, ἢ τὸν ἐπὶ μέ-
 E σης ἴστασθαι λίμνης μυθουόμενον ἐκείνον Τάνταλον· ὃν αὐδὲν 15
 V. 470 μὲν τῇ δέψῃ φλέγεσθαι λόγος, φοβείσθαι δ' αἰετὸν τὸν ἀφόρητον
 φόρτον ἐκείνον τοῦ λίθου, καὶ πίνειν κίψαντα μὴ δυναμένοι.
 τοῦτο δ' οὐ δικαστοῦ παρίστησιν ἦθος, ἀλλ' ὄψιν ἔχει πικρῶς
 ἐφεδρεύοντος καὶ τὰ ξίφη τῆς ἐπιβουλῆς θήγοντος καθ' ἡμῶν.
 Ὅμως οὐχ ἡμῖν γε τοσοῦτον μέλει τοῦ Βαρλαάμ, ὅσον σοὶ γε
 20 χρεῶν· ὃς ἔπηλυν ὄντα τοσαύτην εἰς αὐτὸν ἐνεδείξω ξενίαν, καὶ
 F οὕτω λαμπρὰν τὴν δαψίλειαν αὐτῷ κατὰ πάντα ἔχαρισω, ὡς

5. μακροῦ em. Boiv. pro μακροῦ.

increatas dividere, quae omnes seorsum et secundum se aliquatenus subsi-
 stant, aliquatenus non subsistant, quanta est insaniam! Adeo infirma res est
 mendacii perversitas, quae et stare nescit perpetuo, et in se ipsam recidit.
 Ea nos ecclesiae naufragia fugientes, et in longa vitae tranquillitate con-
 senescentes, tu prorsus invitos in theatra et ad tribunal trahis, ac velis
 sceleratos non leniter castigas: plura autem minaris, et undecunque in
 eam nos necessitatem compellis, ut nihil frugi sapere possimus, sed obsc-
 quium multis illis Palamae divinitatibus sine ulla cunctatione votare et
 isto quasi sacrificio litare cogamur. Haec audire quis sustineat, ita in-
 stitutus, ut Deum unum sciat adorare, et ea opinione a puero plane im-
 butus? In eas videlicet angustias conclusio orationis tuae nos adducit, ut
 de se expedire difficile est. Itaque, velut inextricabilibus nodis, silentii
 necessitate adstrictos nos putamus; idque arctius quam illum ipsum Tanta-
 lum, quem in media palude stare et sempiterna siti ardere narrant fabulae,
 timere autem semper saxi illius pondus iniquissimum, nec cum se inclinat
 posse bibere. At tu sic agendo non iudicis morem servas, sed speciem
 prae te fers eius viri, qui atrociter insidietur, et hostilis in nos animi
 gladiatoriam crudelitatem acuat. Atqui non tanta est nobis de Barlaame
 cura, quanta esse tibi ipsi debet; qui illi, cum esset advena, sic hospi-
 tium te hospitem praebuisti, ita splendide et prolixo in omnibus gratifica-

ἔτερον μὴ δεῖσθαι σε μάρτυρος ἢ σουτοῦ. ὥστ' οὐκ ἐμοί σε A. C. 1351
 χρεὼν ἐγκαλεῖν δι' ἐκείνον καὶ τὴν ἐκείνου συνεχῶς προφέρειν Imp. Io. Can-
 αἰτίαν μᾶλλον ἢ σουτῷ. οὐ γὰρ ἔγωγ' ἂν αὐτὸς ὁ ταῖς ὑπερο- tacz. 5
 χῆς εἰμι τῶν τιμῶν εἰς ἀγέρωχον ἐκείνον ἐγέρας ὄφρην καὶ με-
 5 τῆρον φρόνημα· οὐδ' ἔγωγ' αὐτὸς ὁ μεγαλοφρόνημά σοι διδά-
 σκαλον, καὶ διὰ σοῦ τοῖς ἄλλοις αὐτὸν τοῦ Θεοῦ Διονυσίου
 χροτονήσας, καὶ ἅμα διαπρύσιον ἐρμηνεῖα τῶν μυστικῶν τῆς P. 531
 ἐκκλησίας δογμάτων, καὶ ὅσα τῆς καθ' ἡμᾶς Θεολογίας εἰσι
 μυστήρια καὶ δι' αὐτά γε ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, τὴν πάτριον
 10 γῆν ἐν δευτέρῳ θεῖναι τῆς ἀλλοδαπῆς ταυτησὶ αὐτὸν ἀναγκάσας·
 οὐδ' ἔγωγ' αὐτὸς ὁ καὶ κατὰ πίσσης ἄλλης Ῥωμαίων σοφίας ἐν-
 τεῦθεν αὐτὸν μαῆναι πεπικώς· ἀλλ' ἔγωγ' αὐτὸς ὁ τὰς κέδρους
 εἰμι τῆς ὄφρῆς ἐκείνου συντρέψας περιφανῶς, καθάπερ ὅτε δρῶν B
 καὶ κέδρον καὶ κυνάριττον ἀπογυμνοῖ τῆς κόμης ὑλοτόμου βρι-
 15 θουσα παλάμη· ἔγωγ' αὐτὸς ἐκείνός εἰμι ὁ τότε συστειλας καὶ
 ἀναχαιτίσας ἐκείνον, ἐν τε γαλήνῃ καρδίας καὶ ἅμα τῇ τῆς
 ἀσφαλοῦς ἐπιστήμης ἐπεικεία, καθάπερ παράλιος ψάμμος ἀγρι-
 20 ουμένην θάλασσαν· ἦτις ὁπόταν ὕβριστής καὶ ἀγέρωχος ἄνεμος,
 ἄνωθεν ποθεν ἔξ ἀρτικῶν καταρρέυσας πηγῶν, αὐτῆς ἀναμο- C
 25 χλιεῖ τὰ κύματα, διεγείρεται τε πρὸς ἀνήκεστον θρόσος καὶ
 ἀπειλεῖ κατὰ τῆς ἡπείρου πόλεμον περιφανῆ· ἀλλ' ἐπειδὴν
 ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τῆς παραλλίου ψάμμου, χεῖλεισιν ἀφθόγγοις
 ἀναγινωσκούσης τοὺς κανόνας τοῦ κτίσαντος, εὐθὺς ἀναχωρεῖ,
 30 προφανῆ δειλιῶσα Θεοῦ προστάγματα καὶ ἀναχιτιλλουσα παύει
 35 θρασυρόμενον ῥόθιον. πῶς οὖν ἂν τις τῷ τοιοῦτῳ στέρξειεν,

tus es, ut eius rei non alio teste egeas nisi te ipso. Quamobrem non mihi
 te eius causa litem movere aequum est, nec de eo crimen perpetuo obici
 mihi magis quam tibi. Non enim is ego sum, cuius opera ille ad honores
 immodicos evectus supercilium attollere et efferre se insolentius coeperit;
 neque is sum, qui eum tibi et aliis per te sancti Dionysii doctrinae magi-
 strum grandiloquum, arcanorumque ecclesiae dogmatum et sacrae theolo-
 giae mysteriorum interpretem altisonum, meo suffragio constituerim, ac
 per haec ipsa, aliaque his similia, solum natale peregrino huic posthabere
 coegerim; denique is non sum, cuius ille suasus et instinctu in reliquam
 omnem Romanorum eruditionem bacchatus sit. Immo ille ipse sum, qui
 eius superbiae cedros palam confregi; velut lignator, qui valida manu
 quercum, aut cedrum, aut cupressum coma exuat: ille ipse sum, qui eum
 tunc animi tranquillitate et solidae scientiae modestia continui repressique,
 velut arena littoralis mare iratum sistit, quod protervo et feroci vento all-
 cunde e septentrionalibus tractibus effuso, et imos fluctus subvertente, in
 effraenam audaciam erumpit, et continenti solo bellum apertum indicit: at
 postquam arenae vocem audierit, Creatoris praescripta mutis labiis prae-
 legentem, manifestas Dei leges expavescens, retrocedit statim, et aestus
 sui insolentiam comprimit. Ecquis itaque eiusmodi hominem probaverit,

- A. M. 6859 *δοτις τὸν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νῦν μὲν ἐπαινεῖ, νῦν δὲ ψέγει;*
 In d. 4 *Ὁν γὰρ εἰς αἰθέρα φάναι ἀνήγες τέως, ὡς ἐν θεολογίαις κράτ-
 στον, μηδὲν εἰδοτά δεικνύεις ἄρτίως. πῶς δ' ἂν τις ἐμοὶ νου-
 σῶη, ἐκείνον καὶ τότε καὶ νῦν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπίσης λοιδοροῦντι,
 ἐφ' οἷς ἡμῖν δηλαδὴ πεπολέμηκε; λέγω δὴ τῷ περὶ Ἑλληνα λό-
 γον καὶ τὴν θύραθεν παιδείαν χωλεύειν τὸν ἄνδρα τὰ κράτιστα.
 καὶ σοὶ μὲν γέγονε ὁ φίλος ζῶν, ἐχθρὸς τεθνηκώς, καὶ ὁ τε-
 Ελλῶς τότε χρηστὸς πᾶν τούναντιον ἄρτι ὦν· ἐμοὶ δ' ὥσπερ
 τότε ἐχθρὸς, οὕτως οὐκ ἄρτι ὦν φίλος. ὥστε σὺ μὲν ἄρτίως
 ἐκείνον λοιδορῶν φίλον λοιδορεῖς· ἐγὼ δὲ τῆς ἐμῆς καὶ νῦν φι-
 λας τιθέμενος ὑπερόριον πρὸς τὸν οὐδαμῆ ποτε φίλον τοῦτο
 φαίνομαι δρῶν. ὅς οὖν ἐν πᾶσι τοῖς τῆς θεωρίας καὶ τῆς τῶν
 πραγμάτων πείρας θεμελίους ἀσαλεύτους ὁμοίως τηρεῖ, τοῖτον
 ἄρα πᾶς τις οἶμαι κρινεῖν ἂν λέγειν ὀρθῶς, κἂν τοῖς γε ἄλλοις
 ἄπασι, καὶ οἷς συντέθραπται δόγμασι τῆς πίστεως, βεβηκέναι 15
 F καλῶς. Ἐπειτα πῶς τῆς ἐκείνου κρίσεως αὐταρχεῖς πέρας τὸτ' ἐ-
 ληφνύας, νῦν ἀνακρίνειν βιάζῃ, πλείοσιν ἄλλαις ἡμῖν βλασφη-
 μίαις ἀλισχομένου τοῦ Παλαμᾶ, ἧς ὁσημέραι γράφων ἐκάσθιν
 προστίθησί τε καὶ ἐπιδείκνυται. οὐ γὰρ ἴσμεν ὄντος ἐκείνου πι-
 κροῦ πυνθάνεσθαι ἢ τε ἔφρασκε τότε καὶ ἢ νῦν. εἰ δ' ἀνυγκαιόν 20
 V. 471 ἡμῖν ἔστι τοῦτο, ἔστι παρ' Ἑλλησὶ τις σοφιστῆς νεκρικοῦς δια-
 λόγους ποιοῦμενος. ἐκείνος, εἰ βούλεσθε, κομιεῖ τὰ ἐκείνου λε-
 χθέντα τε καὶ λεγόμενα πάνυ καλῶς. ἡμῖν γὰρ ἀδύνατον σφῶ-*

4. ἐπίσης em. Boiv. pro ἐπί σσ. 8. ἀρτίως utrobique omi. Boiv.

qui eundem in iisdem rebus nunc laudet, nunc vituperet? Nam tu, quem eo tempore ad caelum fere tollebas, ut praestantissimum theologum, eundem nunc nihil scire arguis. Ecquis autem mihi succenseat, qui illum, quemadmodum tunc, ita nunc quoque dictis incessam ob eandem res, in quibus nos ipse oppugnabat? Graecas dico litteras, et profanam eruditio- nem, valde in illo claudicantem. Et ille quidem vivus, amicus tuus fuit; mortuus, evasit inimicus: ille tum perfecte bonus, nunc omnium pessimus: mihi, ut olim fuit inimicus, ita nec hodie amicus est. Sic tu eum nunc insectando amicum insectaris: ego vero, ab amicitia mea alienum eundem habens, illum qui nunquam amicus fuit alienum duco. Qui igitur sententiam et institutam agendi rationem in omni re fixam et immotam servat, eum credo quilibet iudicaverit recte sentire, atque, ut caeteris omnibus, ita iis, quibus innutritus sit, fidei dogmatis bene insistere. Iam quid est, quod illius causam, re omni iudicata, contendis recognoscere, cum nos Palamam aliarum blasphemiarum convincamus, earumque plurimarum, quas quotidie ex eo pergit scribendo aggerare et ambitiose iactare? Nos certe illum qui mortuus est haud possumus, quae tunc dixerit, quae nunc dicat, interrogare. Quod si id vos necessarium ducitis, est vetus sophista Graecus, qui mortuorum fingit colloquia. Is quidem, si vultis, quae ab illo dicuntur dictare sunt, referet vobis pulcherrime: nos id facere omni-

δρα τουτὶ." (E.) Τοῦ μέντοι Παλαμᾶ παραφθεγγαζόμενον τι πρὸς Α. C. 1351
 ὀργὴν διὰ τὰς εἰρωνείας, εἰχόμεν ἰγὰ τῶν ἐξῆς, οὐδὲ μικρὰ ^{Imp. lo. Can-}
 γούν παραβομβοῦντος ἐκείνου πεφροντικώς. „Φαίη δ' ἄν τις ἴσως ^{tacuz. 5}
 τὴλθούς φροντιστῆς παρελθὼν, μηδαμῆ τὸν Παλαμῶν ἀπαλ- ^{P. 582}
 5 λᾶττειν εἰκότως τῶν ἐγκλημάτων, εἰ Λατῖνος ὢν ἐκεῖνος οὐκ
 ᾤκησε παφῆσία τῆς ἄσεβειας ἐλέγχους αὐτῷ παριστᾶν. Οὐ γὰρ
 οὐ Λατῖνοι, τοῦ γένους ἀφιστάμεθα: ἀλλ' ἐνίων χάριν ἐγκλη- B
 μάτων· ὢν ἐν μέρει κειμένων, τᾶλλα πάνθ' ἤκιστ' ἄν εἰεν ἡμῖν
 ἀκωνώητοι. ἦ γὰρ ἄν καὶ τὴν ἔνσαρκον αὐτῶν δογματιζόντων
 10 οἰκονομίαν καὶ θάνατον καὶ ταφήν καὶ ἀνάστασιν πρὸς γε τοῖς
 ἄλλοις τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ἡμῖν γε δῆπου διὰ τὸ Λατί-
 τους εἶναι ὁμολογεῖν οὐκ ἐξείη. ἄπαγε. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Σισίνιον
 τὸν Ναυατιανὸν ἢ πρώτην παρεκρούσατο σύνοδος διὰ τὴν θρη- C
 σκίαν, ἀλλὰ καὶ κρᾶτιστον ἔσχεν ἐπίκουρον κατὰ τῆς Ἀρείου
 15 μανίας. καὶ Ὁριγέτην δ' ἀποσειόμενοι τῶν γε βίβλων τὰς πλεί-
 στους ἤκιστ' ἀποσειόμεθ' αὐτοῦ. μάρτυρες τῶν λεγομένων μᾶλα
 τοὶ ἀψευδεῖς αἱ κατὰ Κέλσον τοῦ καταράτου μύχαι καὶ ἀντιφῆ-
 σεις καὶ τᾶλλ' ὅποσα τοῖς θείοις πατράσι φιλοπονήσασι προσει-
 ληπται βιβλία ἐκείνων τῶν τῆς θείας γραφῆς ἐξηγητικῶν. καὶ ἔνα
 20 σιωπήσω τὰ πλείστα, τὴν ἁγίαν τετάρτην καὶ οἰκουμένηκην πα- D
 ρανούσαν εὐρίσκομεν σύνοδον, καὶ ὁμοίως τὴν ἕκτην, μὴ πάνθ'
 ὅσα φάσκων ἐγγίνεταί τοῖς αἰρετικοῖς φεύγειν ἡμᾶς εἶκαι χρεῖων,
 εἰ γὰρ ἔνα θεὸν ὁμολογούντων ἐκείνων ποιητὴν ἁπάντων ἡμεῖς

9. δογματιζόντων Βολν. pro δογμάτων.

no nefas est." (V.) Hoc loco Palamas, ironia offensus, nescio quid per
 iram interloquutus est. Ast ego hominis obstrepentis ne minimam quidem
 rationem habui; et continuo pergens ad reliqua, „enimvero", inquam, „si
 quis huc prodeat veritatis studiosus, dicturum eum opinor, non eo Pala-
 mam obiectis criminibus absolvi, quod qui ipsum impietatis palam arguere
 non timuit, fuerit Latinus. Quippe ab ea gente, non quia Latini sunt,
 alieni sumus, sed ob quasdam criminationes, quae si seponantur, mini-
 me iidem in caeteris omaibus repellendi erunt a nostra communione. Alio-
 qui incarnationem, mortem, sepulturam, resurrectionem Dei et servatoris
 nostri aliaque illis docentibus assentiri nos, quoniam Latini sunt, non
 liceret. Apage. Nec enim Sisinnium Novatianum ob superstitionem pri-
 ma synodus reiecit. Quinimo adversus Aarii dementiae adiutorem eum
 habuit validissimum. Ac nos, tametsi Origenem aversamus, tamen ple-
 resque eius libros minime repudiamus. Cuius rei testes sunt non mendaces
 illae cum execrando Celso luctae et antirrheticae disputationes, et caeteri
 eius omnes in sacrae scripturam commentarii, quos sancti Patres ad suas
 lucubraciones adianxerunt. Atque, ut pleraque silentio praeteream, sa-
 cro-sacras synodos oecumenicas, quartam et sextam, scimus monere, hand
 fugienda esse quaecunque ab haereticis dicantur. Nam si ab iis discode-

- A. M. 6859 ἀποσχοίμεθα, τάχιστ' ἂν τὴν τοῦ πυρὸς ἐφ' ἑαυτοῦς ἐκόντις
 Ind. 4 ἐλκύσαιμεν γέενναν. οὐ τί τῶν ἀπάντων χειριστον; καὶ τῶν ἀργύ-
 ρου δὲ καὶ τοῦ χρυσοῦ μεταλλευτῶν οὐχ ὀμιλητῶν ἡγεμόσι κα-
 θισταμένων, διὰ τὸ πάνυ τοι ἀγροικίεσθαι, τοῦθρον περὶ κλι-
 Εστων τούτοις καθίσταται. καὶ ἀλουργίδες δ' ἔτι καὶ πορφύραις
 χρήσιμοι τοῖς βασιλευσίν εἰσιν· ἀλλ' οὐδὲ μικρῶς γούν τιος οἱ
 δρωῖντες θείας ἐκείνων ἰσῶς τυγχάνουσιν οὔτοι, ἀλλ' ἐρίοτε καὶ
 μισοῦνται διὰ τὸ τῆς ἐκείθεν ἀηθίας ἀπόζειν. οὐκ οὖν οὔτ' ἐκ-
 ἄρον ἄρα τῆς ἀληθοῦς ἀπάγει κατηγορίας τὰ τῆς θρησκείας, οὔτι
 τῷ Παλαμῷ βοηθεῖ, οὐχ ἕως ἂν ἀλλοσκοίτο τούτοις προφανῶς 10
 τοῖς ἐγκλήμασιν. Ἐκεῖνό γε μὴν ἐροίμην ἂν ἠδέως σε, πῶς τῶν
 F' Ἰωάννη τῷ πατριάρχῃ γραφέντων, περὶ τε τῶν τοῦ Παλαμῶ καὶ
 Βαρλαάμ καὶ τῆς ἐκκλησίας θορύβων, τὰ μὲν ἀρεστά σοι γίνε-
 ται, τὰ δ' οὐ, πρός γε τὸ τῷ Παλαμῷ βουλόμετον ἀνθελκοντί
 τε καὶ μεθελκοντι μετὰ πολλῆς τῆς ἀρχικῆς ἐξουσίας τὰς ψήφους. 15
 ἢ γὰρ ἅπασι στέργειν χρεὼν τοῖς ἐκείνῳ πατριαρχεύοντι πεπρα-
 γμένοις κατὰ γε τοὺς τῆς ἐκκλησίας θεσμοὺς, ἢ μηδὲν τῶν ἀπάρ-
 των. ἀλλὰ τοῦ πρώτου κρατοῦντος, χώραν οὐκ ἔχει τὸ δεύτερον.
 P. 583 Βί δὲ δεῖ μερίσαντας ἡμῶς εἰς δύο τὰκείνῳ προχθέντα περὶ γε
 τοῖν δυοῖν τούτοιιν ἀνδρῶν ἐκατέρῳ ἐκάτερα δοῦναι, τῷ μὲν τῷ 20
 πρώτῳ, τῷ δὲ τὰ δεύτερον, σκεπτέον ποτέροις τῆς κρίσεως αἱ
 βελτίους ἔχονται ψήφοι. αἱ γὰρ ἦν πατριάρχης ἐκεῖνος, ἄρι-
 ῆς ἡμέρας αἱ μέσαι φυλακαὶ τῆς νυκτὸς ἐγκρατῆ Βυζαντίου κα-
 τέστησάν σε, ἱερέας τε χειροτονῶν καὶ ἐπισκόπους καὶ τὰς τῶν

remus, rerum omnium auctorem Deum unum confitentibus, statim in nos gehennam ignis ultro ipsi traheremus: quo quid peius unquam fuerit? Sic quamquam auri et argenti fossores, eo quod omnino agrestes sunt, principibus familiares non fiant, tamen ab his illorum officium plurimi aestimantur. Sic etiam conchyliatae vestes et purpurae utiles regibus sunt: earum vero artifices ipsi illorum ad aspectum ne minimo quidem frui solent, immo illis nonnunquam odio sunt, eo quod ingratum odorem inde referant. Itaque Barlaami secta nec a vero dicendo ipsum excludit; nec Palamam, quando horum criminum manifeste convincitur, excusat. Caeterum illud ex te lubens quaesierim, quomodo ea, quae ab Ioanne patriarcha de Palama et Barlaamo deque ecclesiasticis tumultibus scripta sunt, partim probas, partim improbas, suffragia scilicet ad Palamae arbitrium summa prorsus auctoritate huc illuc torquens. Quaecumque enim ab illo, dum patriarcha esset; acta sunt secundum instituta ecclesiae, vel omnia ea, vel eorum nihil approbandum. Atqui (apud te) prima sic valent, ut postrema locum non habeant. Quod si nos ea, quae idem patriarcha in duorum istorum hominum causa constituit, bifariam dividere oportet, et utraque utrique tribuere, huic priora, illi posteriora, videndum iam utra utris praeferrere debeant. Quippe ad eum diem, quo Byzantium in tuam potestatem medice noctis vigiliae redegerunt, patriarcha usque ille eases persistit, qui

δικαστηρίων ψήφους ἐπισφραγίζων. ἐμοὶ δοκεῖ τοῖς δευτέροις. εἰ A. C. 1351
 γὰρ καὶ ἀλλοὶ κείμενοι νόμοι πολιτειῶν λυόντων πολλάκις, δυοῖν ^{Imp. Io. Can-}
 θάτερον, ἢ κακοῦ τινος ἀπαντήσαντος δι' αὐτοῦς, ἢ βελτιόνων ^{tacuz. 5}
 δευτέρων φανέντων ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων δεδοκιμασμένης περὶ V. 472
 5 ρας καὶ τριβῆς, σχολῆ γ' ἂν κιαλύσειέ τις ἐπ' ἐνὸς ἀνδρὸς λελυ-
 οῦμαι τοῖς δευτέροις αὐτοῦ τὰ πρῶτα, κακοῦ τινος ἀπαντήσαντος
 ἐκ τῶν πρώτων, καὶ συναρπαγῆς συμβᾶν οὕτως ἴσως ἀπα-
 τηθέντος. εἰ δὲ καὶ λύσις δοκεῖ μὲν εἶναι τῶν πρώτων τὰ δεύτερα
 τῶνδ' ἐκείνου, οὐκ ἔστι δὲ, ἀλλ' ἔχει τὴν προσήκουσαν ἀκο- C
 10 λούθησιν ἄμφω, εἴ τις μετὰ γνώμης βούλοιο κρίνειν ἀπαθοῦς,
 ἢ που σαφῆς ἀδικία, ξὺν ἀθადείᾳ λύνει καὶ κυροῦν, τοὺς μὲν
 ἐκείνου ταδί, τοὺς δὲ ἐκείνου ταδί. Ὡν συγγωρουμένων τοῖς ἄρ-
 χουσιν, οὐκ οἶδ' ὅπη στήσεται καὶ ποῖ περιχωρήσει τὰ τῆς ἐκ-
 κλησίας δόγματα καὶ πρὸς γε τὰ τῆς πολιτείας πράγματα, πρὸ
 15 ποδῶν ἐναργῶς τῆς τῶν ὄλων φθορᾶς ἰσταμένης. οὐ γὰρ εἰς ἓνα D
 τινὰ καὶ δύο τὰ τῆς ἐκκλησίας ἴστασθαι πέφυκεν, ἀλλὰ πάνθ'
 ἕξῃς τὰ πρόσω λαμπρῶς ἐπιβόσκειται· καὶ νόμος οὗτος διὰ πάσης
 γράφεται γῆς, κακῶν ἀρχηγὸς τῶν μεγίστων. οὐ γὰρ ἔτ' ἔθη
 καὶ νόμιμα προσήκοντ' ἄρχουσὶ τε καὶ ἀρχομένοις ἔσται τηρού-
 20 μενα οὐδ' ὁ μὲν ἐπιτάξει, ὁ δ' ὑπακούσεται· ἀλλ' ἔσθ' ὁμοῦ
 πάντα χρήματα, καὶ αὐτοῖς πρώτοις κομιεῖ τὴν βλάβην τοῖς ἀρ-
 χαίμοις τε καὶ προδείξασιν. Εἰ μὴ διὰ γοῦν ἄλλο τι, διὰ γοῦν E

2. *λύονται coni. Boiv.*

sacerdotes et episcopus ordinaret, et iudicum decreta consignaret. Equi-
 dem posteriora puto praeferenda. Nam si rerum publicarum positae anti-
 quitas leges propter duorum alterum saepe abrogantur, quia scilicet vel
 priores mali alicuius occasionem praebuerint, vel posteriores experientia
 exploratae et rerum usu probatae meliores visae sint; ecquid uni homini
 interdicit, ne priora eius decreta per posteriora rescendantur, si quod ex
 prioribus malum emergerit, et ille per obreptionem, ut fit, deceptus for-
 tasse fuerit? Sin eius viri posteriora decreta priorum abrogationem viden-
 tur quidem continere, re ipsa autem non continent; sed utraque, si quis
 sine affectu iudicet, apta consecutione congruunt, certe haec vel illa per
 hos vel per illos rescindi temere et confirmari evidens est iniquitas. Hoc
 si principibus liceat, quis doctrinae ecclesiasticae et reipublicae ipsius sta-
 tus, communi omnium ruina velut pedibus obversante, quisve exitus tan-
 dem futurus sit non video. Etenim ecclesiae mala eiusmodi non sunt, ut
 in uno aut altero subsistant; sed quidquid reliquum est, id omne progre-
 diendo late absumunt. In omnem terrarum orbem lex ista sancitur, maxi-
 morum malorum caput futura. Iam nec mos maiorum, nec legum praescrip-
 ta, principibus et privatis convenientia, servabuntur; nec altero iubente
 alter parebit; sed omnia permiscebuntur, et illis primis detrimentum affe-
 rent, qui auctores alia fuerint et exemplum dederint. Cum igitur, si mi-

- A. M. 6859 *τάποβαίνοντα ἐκείθεν ἄτοκα, τηρεῖν ὑπάρχοντος ἀναγκαίου τὰ*
 Ind. 4 *μήκει χρόνον βεβαιωθέντα καὶ γράμμασι κυρωθέντα νόμιμά τε*
καὶ δόγματα, στέργειν λοιπὸν καὶ ἡμῖν καὶ δέχεσθαι τοὺς κατὰ
καιροὺς ἐπισκόπους καὶ βασιλέας, οἷς ὑπὲρ οἴων δὴ τινων ψηφί-
ζονται, καὶ οἷς οἴων δὴ τινων καταψηφίζονται· ὡς ὁμοίαν συνά-
 P. 584 *βυσιλέως τὴν μακρηγορίαν ἡμῖν ὀνειδίζοντός τε καὶ ἀνακόπτοντος,*
„ἔτι μικρὸν εἰπὼν ἀπαλλάξομαι”, ἔφην ἐγώ. καὶ ἀνεγκλιῶν ἐκείσθαι
τὸν λόγον, „ἦν ἐθέλης,” ἔφην, „ὦ βασιλεῦ, μάλα τοι ῥέστη γέ-
νοιτ' ἂν ἢ τῆς εὐσεβοῦς εἰρήνης τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ πρὸς τὸ
πρότερον τῆς ἀπλότητος ἵχνος ἀνάλυσις. τῆς γὰρ δυνάμεως τῇ
βουλῇσι καλῶς συντρεχούσης, μηδὲν ἂν ἔτ' εἶναι μηδαμῆ μήτε
 B *πρὸς τὸ κάλλιστον, μήτε μὴν πρὸς τὸ χειρίστον, ὃ γένοιτ' ἂν*
ἐμποδῶν. καὶ Κωνσταντίνῳ ἐκείνῳ τῷ βασιλεῖ τριακοσίων ἡμερῶν
ἐνιαυτῶν εἰδωλολατρίας ἐν βραχεῖ διορθώσασθαι ἐξεγένετο· καὶ
τοῦναντίον αὐθις, Ἰουλιανοῦ πρὸς εἰδωλολατρίας γεννηκότος,
μικροῦ πάντες ἦσαν αὐθις ὁμοίως ὑπήκοοι τὴν ταχίστην καλι-

21. *εἰδωλολατρίας* hic et deinceps con. Boiv.

nus ob alias causas, saltem ob ipsa incommoda, quae inde oriuntur, necesse sit instituta ac dogmata ea servari, quae longo tempore confirmata et literis consignata sint; superest iam, ut episcopos et principes aliis temporibus alios approbemus et recipiamus, quidquid ii pro quolibet vel contra quemlibet decernant. Unde necessario consequitur, anathematismos, qui adversus Palamam ob caeteras eius blasphemias ab Ioanne patriarcha decreti et scripti fuerunt, approbandos esse in praesenti, aequae ac ordinationes ab eo factas, et alia eiusdem acta, quae ad hodiernam usque diem firma et stabilia permanent. Quod cum ita sit, et nos necesse est recte facere, qui Palamae communionem omnino respuamus et aversemus." (VI.) Ibi imperator longiorem sermonem exprobrare et nos reprimerе coepit. „Ego vero”, inquam, „ubi pauca addidero, finem faciam.” Tum orationem inde repetens, „facillimum (dixi) si velis, o imperator, in Dei ecclesia fuerit pia tranquillitas restituere, et ad prima simplicitatis vestigia revocare. Nempe ubi potestas cum voluntate probe conspirat, nihil est praeterea, quod sive ad optima sive ad pessima festinantibus moram obiciat. Itaque trecentorum ferme annorum idololatriam Constantinus ille imperator brevi tempore correxerat. Contra Iuliano, ad idololorum cultum reverso, omnes paene populi obsequentes ad eandem superstitionem celeriter

δρομήσαντες· και οὕτω γε προϊών τις ἀεὶ ῥαδίως τοῖς ἄρχουσιν A. C. 1351
 ἐπόμενον ὄψεται τὸ ὑπήκοον, καθάπερ πνοαῖς ἀνέμων πίπτοντα ^{Imp. Io. Can-}
 φύλλα δρυὸς, και εἴ τι τῶν οὕτω ῥαδίων και κούφων. φέρε τοί- ^{tacuz. 5}
 C νη, ἀπόδος, ὧ βασιλεῦ, τὴν πρὶν εὐκοσμίαν ἐκείνην τῇ τοῦ
 5 θιοῦ ἐκκλησίᾳ, ἣν αἱ τοῦ Παλαμᾶ διεσπάραζάν τε και διμερέ-
 σαντο καινοφωνίαι, μυρίων ὄλην μικροῦ θορούβων τὴν οἰκου-
 μένην ἐμπεπληκκυῖαι. Ῥᾶστον δ' ἔσται σοι πάντως τουτί, φλογὴ
 πρὸς τὴν ὕλην αὐτοῦ βίβλον βουληθῆντι χυρίσασθαι, πασῶν ἀνα-
 μιξ τῶν αἰρέσεων οὐσαν συμφόρημα. εἰ δὲ τῶν ἀμαθῶς ἐχόντων D
 10 ἐπίους διαδιδράσκοι τὰ βλάβσημα, διὰ τε τὴν τῶν λέξεων σύγχυσι V. 473
 και τὸ τῆς φράσεως σκοτεινόν τε και ὀμιχλώδες, ἡμεῖς ἀναπτύ-
 ξαντες δειξομεν καθ' ἕκαστά τε και κατὰ πλήθος. Τοιαῦτα γὰρ
 τὰ τῶν αἰρέσεων ἐπιτηδεύματα, ποικίλα τινὰ και δυοδιάκριτα,
 και πολλὴν τὴν ὁμοιότητα διασώζοντα πρὸς τὰς ἐν ὄρεσι λόχμας
 5 και φάραγγας· ἴν', ὡς ἐκείθεν οἱ λησται τοῖς ἐν ἀπλότητι παρι- E
 οῦσι καρδίας ἀπροόπτως ἐπιπηδῶσιν, οὕτως ὡς ἐκ σκότους οὔτοι
 τοῦ ξυμμιγοῦς και γριφώδους τῶν ὁμωνύμων ἅμα και πολωνύ-
 μων λέξεων τὸ τῆς εὐσεβείας βάλλωσι ἀπλοῦν. ἐχρῆν ἂν ἴσως
 10 ἔξ ἀντιθέτου, τῆς εὐσεβείας ἀπλότητι κοσμοῦσης, πολυμυγῇ
 15 τῶν και ποικίλην τὴν ἀντίπαλον εἶναι κακίαν. Καὶ τοῦτο δῆλον
 τίθησιν εὐθὺς ὁ πολλὸς ἐν Θεολόγοις Γρηγόριος· „ἦν ὅτε ἤκμαζε F
 τὰ ἡμέτερα (φάσκων) και καλῶς εἶχεν· ἦν δὲ τὸ μὲν περιττὸν
 τοῦτο και κατεγλωτισμένον τῆς Θεολογίας και ἔντεχρον οὐδὲ

19. κοσμομένης conl. Boiv.

revoluti sunt. Ita quilibet deinceps usque progrediendo populos princi-
 pibus facile obsequi videbit, ut ventorum flabellis decidua quercuum folia,
 aut si quid aliud mobile et leve est. Age igitur, imperator, pristinum il-
 lum splendorem restituito ecclesiae Dei, quam nova Palamæ dogmata la-
 cerarunt ac discerpserunt, toto fere orbe infinitis turbis repleto. Id au-
 tem facillimum tibi fuerit, si velis integrum eius librum, hoc est omnium
 promiscue hæreseon farraginem, igni donare. Quod si ea quæ insunt
 blasphemata et impia imperitis quosdam ideo fugiunt, quia verbis confusis
 et obscuritate dictionum, plura eodem vocabulo aut eadem pluribus signi-
 ficantium, quasi ex tenebris, in veritatis simplicitatem tela intorqueant.
 Ac fortasse oportebat, eo quod pietati ornamento esset simplicitas, ita
 contraria ratione impietatem multiplicem esse et variam. Id autem statim
 magnus theologus doctor Gregorius ita esse declarat, cum ait: „fuit quon-
 dam tempus, cum res nostræ florent ac præclare se haberent; cum ni-
 mirum superflua hæc et verborum lepore atque arte fucata tractandæ theo-

- A. M. 6859 *πάροδον εἶχεν εἰς τὰς θείας ἀδελφάς· ἀλλὰ ταῦτόν ἦν ψήφους π*
 Ind. 4 *πυλζειν, τὴν ὕμιν κλεπτούσαις τῷ τάχει τῆς μεταθέσεως, ἣ*
κατορχεῖσθαι τῶν θεατῶν παντολοῖς καὶ ἀνδρογύνοις λυγίσμασι,
καὶ περὶ θεοῦ λέγειν τι καὶ ἀκούειν περιεργον· τὸ δ' ἀλλοῦν τι
*καὶ εὐγενές εὐσέβεια ἐνομιλζετο. ἀφ' οὗ δὲ Σέξτοι καὶ Πύρρων*⁵
 P. 585 *νες καὶ ἡ ἀντίθετος γλῶσσα, ὡσπερ τι νόσημα δεινὸν καὶ κα-*
κόηδες, ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν εἰσεφθάρη, καὶ ἡ φλυαρία παι-
δευσις ἔδοξε, καὶ ὁ φησι περὶ Ἀθηναίων ἡ βίβλος τῶν πράξεων,
εἰς οὐδὲν ἄλλο εὐκαιροῦμεν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον,
ὡ τὶς Ἱερεμίας ὁδύρεται τὴν ἡμετέραν σύγχυσιν καὶ σκοτόμασαν, 19
ὁ μόνος εἰδὼς ἐξισοῦν θρήνους πάθεσιν;” ὄρα ὅπως τὴν κρῆσιν
 B *μέγας τῶν θείων μακαρίων δογμάτων ἀπλότητα θρήνων ἄξιν*
μακρῶν τὸ περιττὸν καὶ ποικίλον ἤγηται τῆς θεολογίας, ἅτε χα-
μῶνων καὶ ναυαγίων αἴτιον τῇ τοῦ θεοῦ γινόμενον ἐκκλησίᾳ. Οἷς
γὰρ ἀναγκαίους εἶναι γέγονε, πρὸς τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως 15
ἀπλᾶ καὶ τοῖς πᾶσιν εὐπόριστα δεδύσθαι ταῦτα συμπλέπτων·
ἵνα μὴ δυσχεροῦς τῆς ἀναγκαίας τῇ φύσει χρείας καθυσταμένης,
ἔλεθρος τοῖς οὖσι κατόπιν ἀκολουθῇ. καὶ πρῶτον ἐπὶ τῶν συ-
 C *μματικωτέρων τὸν λόγον γυμνάσαντες ἐκ τῶν τῇ αἰσθήσει γνο-*
σριμωτέρων, ὡς διὰ βαθυμῖδος τινός, ἀναγάγωμεν εὐπαρακολού-
 D *θητότερόν τινα τρόπον ἐπὶ τὰ θεῖα τῆς ἐκκλησίας δόγματα. εἰ-*
μαι γὰρ, ὡς τὸ μέγα τοῦτο στοιχεῖον, τὸν ἄερα, τὸν ἄφθονον

4. *καινότερον καὶ περιεργον* Anastasii ed. Billiana.

post *εὐγενές* add. Bill.

πατέρων em. Boiv.

5. *τοῦ λόγου*

8. *πράξεων, ut habent libri editi, pro*

legiae ratio ad divinas causas ne aditum quidem habebat: verum idem exi
 calculus ludere, inversionis celeritate obtutum oculorum fallentibus, aut
 omnigenis et lascivis corporum flexibus spectatores ludificari, quod non
 quidpiam ac curiosi de Deo vel dicere vel audire: simplex contra ingenios
 Pyrrhones, et contradicendi libidine incitata lingua, velut gravis quidam
 ac malignus morbus, in ecclesias nostras magno nostro malo irrepererat
 ac nugacitas doctrinae atque eruditionis opinionem tulit, quodque Actorum
 liber de Atheniensibus narrat, ad nihil aliud vacamus, quam ut novi ad
 quid dicamus vel audiamus, o quis Hieremias confusionem nostram caligi
 nemque deplorabit, qui solus lamentationes calamitatibus exaequare novit!
 Viden ut magnus vir veterem dogmatum simplicitatem beatam ducat, idem
 que theologiae superfluas et multiplices quaestiones maximis lamentis dignas
 iudicet, quod in Dei ecclesiam procellae et naufragia per eas invehantur?
 Quae scilicet necessaria erant, ea naturae auctor simplicia et omnibus pe
 rabilia proposuit; ne si ea, quibus natura necessario indiget, paratu dif
 ficilia essent, consequeretur inde rerum interitus. Ac primum quidem in
 rebus corporeis proludentes, ex his quae sensui notiora sunt, velut gradu
 tum, ad sacra ecclesiae dogmata sic adscendamus, ut quisvis facile assequi
 possit. Equidem vastum hoc elementum, aërem dico, naturae universae

πάσης φύσεως πλοῦτον, διὰ τοῦτο πᾶσι προὔθηκεν ὁ θεὸς ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ νήσοις καὶ ἡπείροις, ἄχρῃς αἰθέρος καὶ οὐρανίων ἀντύγων, ἀπλοῦν καὶ ἀποίκιον, ἵνα μηδὲν μηδαμῆ τῶν εἰς χρεῖαν ἰόντων τὴν τοῦ ζῆν αἰτίαν καθ' οἰονδῆτινα ζημοῖτο D
 5 τρόπον· καὶ οὐδὲν ἀπλῶς τῶν ἐν κόσμῳ τούτου γέγονεν ἄμοιρον, πλὴν ἢ ὁ παντάπασιν ἐστέρηται τῆς γενέσεως. Ἐπειτα τὸ τῆς αἰθερίας ἐκείνης λαμπύδος φῶς ἀρίθμῃ μοι δεύτερον ἀναγκαῖον· τὴν οὐρανόου λέγω πέπλου πορφύραν, τὴν τὰ πύγια πάντα βόσκουσαν ἡλίου φλόγα. πᾶσι γὰρ καὶ οὗτος ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ τοῖς βουλομένοις ἀεὶ δῶρον ἕσυχον πρόκειται, πλουσίοις ἐπίσης καὶ E
 πένησιν, ἄρχουσι καὶ ἀρχομένοις· καὶ οὐδὲν ἐπὶ γῆς ἀμέτοχον τῶν ἐκείνου γέγονεν ἀγαθῶν, πλὴν ἢ ὁ μὴ μετέσχε τοῦ εἶναι. Ἐπὶ τούτοις καὶ τρίτον ὄρα μοι ἀναγκαῖον τῆ φύσει, τὴν ὑγρὰν τῶν ὑδάτων οὐσίαν, ἄπειρον καὶ αὐτὴν κεχυμένην ἄερι καὶ γῆ καὶ V. 474
 ἰπᾶσι τόποις ἐμφανέσι καὶ ἀφανέσι. μαρτυροῦσί μοι τῶ λόγῳ ποταμοὶ καὶ λίμναι καὶ πηγαὶ καὶ ὕψη τοῖς ἐγκάτοις ἔνεστι τῆς γῆς F
 ὑδάτων φύσις. ἀλλὰ γὰρ, ἵνα μὴ λάθωμεν εἰς μῆκος λόγου παρενεχθέντες, τοῖς τῶν μεγίστων τοῦ κόσμου στοιχείων ἡδίστοις καθ' ἕκαστα λόγοις ἐνδιατρίβοντες, ἐς τὸ πρότερον ἔχγος τὸν λόγον φέρε ἐπανακάμψωμεν. Τὸν γὰρ αὐτόν μοι τρόπον ὄρα κἀνταῦθα περὶ τῆς πίστεως. ὡς γὰρ τῶν εἰρημένων οὐδὲν οὐδαμῆ ποικίλον καὶ πολυσχιδές ἀποπέφανται, ὡς τὸ μὲν τῶν μερῶν ἐφ' ἑκάστου τούτων μετέχεσθαι, τὸ δ' οὐ· καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τοῦδε

divitem censum, idcirco (ut opinor) omnibus montibus, speluncis, insulis, continentibus, hinc usque ad aethera et ad caelestes orbes, unum et simplicem Deum praetendit, ut ne eo vivendi principio quicquam eorum quae indigerent ullo modo fraudaretur; nihil ut prorsus in toto orbe expers eius sit, nisi quod rerum genitarum conditione omnino caret. Deinde in rebus necessariis secundo loco numeres mihi oportet aetheriae illius lampadis lucem, illam caelestis populi purpuram, illam dico terrestrium omnium altricem solis flammam. Quippe et iste volentibus quibusque publice et private prostat perpetuo, sacrum et inviolabile donum, divitibus aequae et pauperibus, principibus et privatis; ac nihil est in terra eius beneficiorum expers, nisi quod omnino nullum est. Ad haec tertium esto bonum, naturae necessarium, humida aquarum substantia, quae et ipsa aere, terra, omnibus locis, tam apparentibus quam latentibus, in immensam funditur. Testes mihi sunt fluvii, lacus, fontes, et quaecumque inest terrae visceribus nativa aquarum vis. Sed ne maximis elementis sigillatim enarrandia, gratissime dicendi argumento, sic immoremur, ut sensim oratio nostra longius excurrat, ad institutum reversi prioribus vestigiis insistamus. Eodem modo ipsam quoque fidem in praesenti spectes vole. Nempe, ut eorum quae dixi nihil quicquam varium, nihil multiplex esse apparuit, ita ut eorum singulorum partes aliae communicarentur, aliae non item, et illae

A. M. 6859 μέν, ὅπ' ἐκείνου δ' οὐ· ἀλλὰ πάντα πάσης ἐπίσης τῆς τούτου
 Ind. 4 μετέχειν δέδεικται φύσεως, κατὰ τὴν ἰδίαν ἕκαστα δυνάμιν τι
 P. 586 και βούλησιν· οὕτω και ὁ τῆς πίστεως λόγος, ἀπλοῦς και ἀπο-
 κίλος, πᾶσιν ἐπίσης πλουσίοις και πένησι δέδοται, ἄρχοισι τι
 και ἀρχομένοις. Οὐ γὰρ ἄλλο μὲν τὸ βασιλέων και ἡγεμόνων ἐ-
 ναι βάπτισμα νόμος, ἄλλο δὲ τὸ σκαπανέων και ἁλιέων· οὐδ'
 ἐκείνου μὲν τόδε, ἐκεῖνο δὲ τοῦδε· ἀλλ' ἔν και ταῦτόν και πᾶσι
 B και ἀεί. „ἐν ἐνὶ γὰρ (φησὶν ὁ ἀπόστολος) πνεύματι ἡμεῖς πάντες
 εἰς ἔν σῶμα ἐβαπτίσθημεν αὐτοῦ, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλλητες,
 εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι· και πάντες εἰς ἔν πνεῦμα ἐβαπτί-
 σθημεν”· ὡς ἂν μηδαμῆ μηδενὶ τῶν πιστῶν τὸ ζωτικὸν ὡς ἀλη-
 θῶς τῆς ψυχῆς ζημιουῖσθαι ἐξῆ, μήτε καθ' οἰονδῆτινα χρόνον,
 C μῆτε καθ' οἰονδῆτινα τρόπον. Και ὡσπερ ἐκεῖ, κατὰ μὲν τὸ τῆς
 ἀναγκαίας χρείας ἀνάλογον, και ἡ τῶν ἀναγκαίων στοιχείων ζε-
 γοστατεῖται χορηγία, πολύχους ὁμοῦ και ἀνευδείης· τὰ δ' ἄλλ' 15
 ὀπόσ' ἐνδεχομένην ἔσχε τὴν χρείαν, και ἥκιστα πᾶσιν ἐπίσης ἐπέ-
 γουσαν τὴν ἀνάγκην, σπανιώτερά ποῖς και ἄλλα ἄλλοις προσώποις
 και ἄλλα ἄλλοις μερίζεται τόποις, τῆς πρὸς ἀλλήλους ἕνεκα συ-
 στικῆς ἐνώσεώς τε και σχέσεως, οὕτω κἀνταῦθά μοι σκόπει τὰς
 ποικίλας τῶν ἀρετῶν ἰδέας ἄλλας ἄλλως ἄλλοις, ἐπὶ τῶν συστοί-
 20 χων ἴσως και ἀντιθέτων ἐλαττωμάτων, μεριζομένου τοῦ κτισ-
 Dτος. ὡσπερ γὰρ εἰ ὁ πάντων ἐκεῖ προμηθεὺς τὰ τοῦ βίου τετραπὶ
 διανέμειν ἐπίσης ἅπασιν ἅπαντ' ἐίδου τῆ φύσει, ἀνέραστος ἦν
 δήπου γε και ἀταλαίπωρος ἡ τούτων ζήτησις, μηδενὸς μηδενὶ

9. αὐτοῦ abest ab editis. 10. ἐκτελεσθημεν libri editi.

quidem ab hoc non ab illo participarentur, sed solidam eorum naturam omnibus, pro uniuscuiusque propria facultate ac voluntate, ex aequo communicari constat; ita et Fidei doctrina, simplex et experta varietatis, omnibus ex aequo divitiibus, pauperibus, principibus, privatis traditur. Non enim aliud imperatorum et ducum, aliud fossorum et piscatorum baptismum esse iuris est; nec illi quidem hoc, huic vero illud; sed unum et idem omnibus et semper proponitur. „Etenim in uno spiritu,” inquit Apostolus, „omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudaei, sive Graeci, sive servi, sive liberi, et omnes in uno spiritu baptizati sumus”; ne ulcus prorsus fidelium possit ea re, quae vitam animae re ipsa tribuit, ullo tempore aut ullo modo fraudari. Atque ut illic legitima necessariorum elementorum portio copiose et ad plenum suppeditatur; caetera, quorum usus varius et mutabilis est, nec omnibus aequae necessarius, fere rariora sunt, aliaque aliis personis et locis dividuntur, quo illi naturalem inter se communicationem et affectionem retineant; ita et hic varias virtutum species observare est, quas Creator alias aliis divisit, prout fortasse vitia iis affinis contrariaque existebant. Nam ut illic, si divina providentia naturae permisisset omnes vitae voluptates omnibus ex aequo distribuere, inamabilis et incuriosa utique esset earum conquisitio; et quia nemo alterius cui-

κατὰ μηδένα γέ τινα χρῆσθαι δεομένου τὸν τρόπον, καὶ ῥῆστα δὴ
 τοῦνευθεν τῆς φιλαλληλίας ὑποτέμνεσθαι συνέβαινε τοὺς λόγους·
 ἐπειδὴ δ' ἔδει κοινωτὸν τὸν ἄνθρωπον εἶναι διὰ τὸ τῆς ἀγάπης
 χρήσιμον καὶ ἀνακείκραται λοιπὸν τοῖς λυπηροῖς τὰ ἡδέα, λυπεῖ
 5 μὲν τῷ ἐνδεῖ, τέρπει δ' αὖ ἐν προθύροις οἰκίῶν τὴν ἐλπίδα τῆς
 εὐπορίας, διδοῦσαν παλάμην ἀντίπαλον τῇ πλεονεξίᾳ τοῦ ἐν-
 δεοῦς· καὶ ζητεῖ μὲν οὗτος, δίδωσι δ' ἐκεῖνος· καὶ τοῦναντίον
 αἰδῆς καὶ διὰ πάντα ἐκάτερον· καὶ νόμος τοῦτο γίνεται φιλίας
 καὶ δεσμὸς ἀλλήλοις ἄφυκτα ἰσχύων· καὶ τοῦτ' ἔστιν ὃ γῆ μὲν
 10 πλωτὴν ἐργάζεται θάλασσαν καὶ ταύτην αἰδῆς ἐκείνη βάσιμον·
 καὶ Τανάϊς μὲν δι' αὐτὸ γέ τοι τοῦτο δρόμον ποιούμενος ὑπερό-
 ριον ἐπιφῆε τῇ Ἑλλάδι, καὶ Ἴστρος ἐπ' Αἴγυπτον ἔρχεται, καὶ
 Μαιώτιδι Νεῖλος κοινούται τὸ ῥεῦμα· οὕτω κἀνταῦθα δίδοσθαι
 15 φησι ὁ θεῖος ἀπόστολος παρὰ τοῦ πνεύματος ἄλλω μὲν λόγον
 σοφίας, ἄλλω δ' ἐρημνείαν γλωσσῶν, ἄλλω δὲ προφητεῖαν, καὶ
 ἄλλω μὲν ἰαμάτων χαρίσματα, ἄλλω δ' ἐνεργήματα δυνάμεων·
 καὶ ἄλλοις μὲν ἄλλα, καὶ ἑτέροις ἕτερα· ἐν οἷς ἐνίοτε καὶ ἐπιστή-
 20 μαι καὶ τέχναι τὸ κράτος ἔχουσι· ὡς μήτ' εἰς ὄφρον ἐκφέροιστο
 διὰ τὸ ἀνενδεῆς τὸ τῆς εἰκόνος ἀρχέτυπον ἐνθυμούμενός τις, μήτ'
 οἷς ἀπογνώσεως ὀλισθαίνοι βυθοῦς, ἀχορήγητον ἔχων τὴν φύσιν
 25 πατὸς ἀγαθοῦ καὶ μηδαμῆ παρ' οὐδενὸς εἰς οἰανδῆτινα χρεῖαν
 κατὰ μηδένα καλούμενος χρόνον· ὡς γίνεσθαι δῆλον ἐκ τούτων
 πάντων, τὴν τε τῶν ἀναγκαίων φύσιν εἶναι μίαν καὶ ἕμα πᾶσιν
 ὁμοίαν τὴν κτήσιν· τὴν δὲ γε τῶν ἐνδεχομένων οὔτε μίαν, οὔτε

A. C. 1851
 Imp. Io. Can-
 tacuz. 5

P. 587
 V. 475

8. παντὸς conī. Boiv.

quam opera ad ullam rem indigeret, facillime idcirco mutui amoris causae
 praeciderentur: ac quoniam oportuit caritatis causa hominem homini so-
 ciari, et molesta demum iucundis temperari, idcirco eadem providentia
 per indigentiam contristat, et rursus proxima copiae spe oblata, et parato
 contra indigentiam auxilio abundantiae, animos recreat; unde fit, ut alius
 petat, alius largiatur, et utrinque rursus contrarium omnino accidat; quae
 amicitiae lex est, et coniunctionis vinculum firmum ac irruptum: atque ea
 res mare terris navigabile, et terras mari pervias praebet; ac per illud
 Tanais, limites suos longe praetergressus, in Graeciam influit, et Ister
 in Aegyptum pervenit, et Nilus cum Maeotide aquas communicat: sic etiam
 in his Apostolus dicit, dari per spiritum alii quidem sermonem sapientiae,
 alii interpretationem sermonum, alii prophetiam, alii gratiam sanitatum,
 alii operationem virtutum, et aliis alia, et diversis diversa; in quibus
 nonnunquam scientiae et artes primas tenent; ut nec per arrogantiam sese
 quisquam efferat, archetypum se, cum imago sit, ob id reputans, quia
 nulla re careat; nec ad imam desperationem dilabatur, eo quod naturam
 boni omnis exsortem habeat, et a nemine unquam ad ullam utilem operam
 advocetur. Itaque ex his omnibus patet, necessariorum bonorum naturam
 unam, ac possessionem apud omnes eandem esse; contingentium autem

- A. M. 6859 πᾶσιν ἐπίσης ὁμοίαν αἰεὶ, ἀλλ' ἄλλοτ' ἄλλως καὶ ἄλλοις ἄλλως
 Ind. 4 B ἔχουσαν· τὴν μὲν οὖν τῶν εὐσεβῶν πίστιν πάτριον τοῖς ἀνα-
 γκαλοῖς ἀποδιδόμηναι, τὴν δὲ τῶν δογματῶν σοφίαν τῷ τῆς πίστεως
 ἐποικοδομεῖν θεμελίῳ, καθόσον καὶ ὅπου καὶ ἄτε καὶ οἷς ἂν ἐν-
 δέχοιτο. ἄνευ μὲν γὰρ τῆς ἀπλότητος τῆς ἐκ τοῦ θείου βαπτίσμα-
 τος πίστεως, Χριστιανὸν ἀδύνατον εἶναι· σοφίας δ' ἄνευ δο-
 γμάτων, οὐδὲν κωλύει. „Ἡ γὰρ οὐδὲν ἂν ἦν τῆς πίστεως ἡμῶν
 ἀδικώτερον, εἰ πρὸς τοὺς σοφοὺς ἐπιπτε μόνον”, φησὶν ὁ θεὸς
 Γρηγόριος. τοὺς γὰρ τοιοῦτους λαβυρινθίους, κατ' ἐκείνον τὸν
 C ὄψιν, καὶ ὁ τῶν αἰρετικῶν ὑποδύμενος θίασος, καὶ εἰς διδασκάλους ἵ-
 ἐνεκα κενοδοξίας μετασχηματιζόμενοι, συναρπάζουσι κακοεργίας
 φημάτων διανοίας ἀπειροκάλους, ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ἐποδημάτων
 λυμαινόμενοι τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ τῆς θεολογίας καταβρῦναιον-
 τες, ὡς ὁ μέγας ἔφη Βασίλειος. καὶ τοῦτον εἶναι φημι καὶ ὃν ὁ
 D θεὸς πεφόβηται φόβον ἀπόστολος, „μήπως (φύσκων) φθαρῇ τὰ ἴ-
 Διορήματα ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς ἐν Χριστῷ”. „εἰ γὰρ αὐτὸς
 ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται”, φησὶν, „οὐ μέγα εἰ καὶ οἱ διάκο-
 νοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης.” „Ἄ μὲν
 οὖν εἰκὸς ἦν ἐλπόντας περὶ τῆς πίστεως, δεῖξαι ὅσον τὸ ἀνα-
 γκαῖον, διχα προσθήκης καὶ ἀφαιρέσεως στέργειν αὐτῇ, καὶ ὅσον
 αὐθις τῶν δογματῶν τὸ ἐνδεχόμενον, καὶ ὡς ἅπανσι μὲν ἀνάγκη
 E Χριστιανοῖς τὴν δέουσαν εἰδέναί τῆς πίστεως προσκύνησιν, οὐ
 πᾶσι δ' ὁμοῦ καὶ τὴν τῶν δογματῶν ὁμοίαν σοφίαν καὶ τὸ θε-

nec esse uniusmodi, nec omnibus ex aequo aut eandem semper, sed alias aliter et aliis aliam obvenire: ac orthodoxorum quidem Fidem patriam in res necessarias referri debere: dogmatum autem scientiam eximiam superaedificandam Fidei fundamento, in quantum, et ubi, et quando, et quibus usus fuerit. Nam sine Fidei ex sacro baptisate pendentis simplicitate fieri non potest, ut quisquam sit Christianus, sine eximia dogmatum scientia, nihil obstat. „Alioqui, inquit divus Gregorius, „nihil esset Fide nostra iniustius, si ea in solos sapientes caderet.” Quippe veteris illius Serpentis ritu in eiusmodi labyrinthos furtim sese insinuans profana haereticorum turba, et inanis gloriae causa habitu magistrorum induto, fallacibus verbis imperitas mentes seducunt, humilibus comparationibus violata veritate, pollutaque theologia, ut inquit Magnus Basilus. Et hunc timorem aio divi Apostoli fuisse, cum timere se diceret, ne corrumpereatur sensus nostri, et exciderent a simplicitate, quae est in Christo. „Etiam, inquit, „si ipse Satanas transfiguratur se, non est magnum si et ministri eius transfigurarentur velut ministri iustitiae.” Quae igitur de Fide a nobis dici par erat, ut ostenderemus quam necesse esset eam nos nihil addendo, nihil detrahendo, volentes acceptare; tum quam inconspicua foret dogmaticarum questionum usus, atque ut necesse esset legitimum Fidei cultum omnes scire, at non item omnes parem habere dogmatum scientiam, nec

λογίῳ, οὐ μὴν οὐδ' αἰεὶ, οὐδ' ἄνευ κοινῆς συνόδου τῶν πανταχῆ A. C. 1851
 τῆς οἰκουμένης ἐπισκόπων· καὶ ὡς πρὶν ἢ φανῆναι τὸν Καλα- Imp. Io. Can-
 βρὸν Βαριλάμ, Θεσαυρὸς τῶν τοιούτων ἦν καινοφωνῶν ἢ τοῦ tacuz. 5
 Παλαμῦ καὶ γλῶττα καὶ χεῖρ, εἶρηται· μετρίως μὲν νῦν, διὰ
 5 τὴν τῶν ἀντιθέτων ὀχλοκρατίαν· εἰρήσεται δ' ἐξῆς πλατύτερον
 τε καὶ καθαρώτερον, εἰ πῦσα δυναστεύουσα χεῖρ ἀπέλῃ. *Λυοῖν* F
 ὄν ὁπότερον ἂν βούλοιο Παλαμῦς αἰρεῖσθαι· ἢ τῶν ἀκαίρων
 καὶ μηδὲν αὐτῷ προσηκουσῶν προφάσεων ἀπιστάμενος δεχέσθαι
 παρακλησίως ἡμῖν τὴν τῆς εὐσεβοῦς ἀπλότητα πίστεως, πάσας
 0 πρῶτερον τὰς αὐτοῦ πρὸς παραδεδωκὺς βλασφημίας· ἢ τῆς αὐ-
 τοῦ κοινωνίας ἀπισταμένους ἡμᾶς ἐνοχλείτω μηδὲν. οὐ γὰρ νό-
 μος ἐκκλησίας, οὐτ' αὐτῷ, μηδαμῶς εὐσεβεῖν αἰρουμένῳ, βλαῖον
 ἐπιφέρειν οὐδέν, οὐθ' ἡμῖν εὐσεβοῦσιν· ἢν μὴ τις βούλοιο τυ-
 ραννεῖν. τί γὰρ κενοδοξίας ἐνταῦθα δεῖ, τῇ ψυχῇ μαχομένης P. 588
 5 καὶ τῷ αἰωνίῳ παραπεμπούσης πρὸς; ἢ τίς φρονήσει καὶ νῦν διοι-
 κῶν ἑαυτὸν, ἔπειτα τὸ σκεῦος τοῦ πνεύματος ὄρων τὸν ἀπόστο-
 λον λέγοντα, ὡς οὐδὲν εἰμι καὶ ὡς οὐπω κατελιγμένοι λογιζομαι
 ἑμαυτὸν, οὐχ ὑποπτήσσει καὶ ὑποπίπτει, ἵνα καὶ σύνεσιν ἔχειν
 10 δόξη, καὶ ἅμα τῆς ὀρθῆς οὐκ ἀπόσχηται πίστεως; καὶ τῶν ἀστα-
 15 θῶν γὰρ τοὺς κίπτοντας μᾶλλον ἀγαπωμένους ἴσμεν τοῖς γεωρ-
 γοῖς, ἢ τοὺς ἀκλινῶς ἵσταμένους. ἐφόδιον γὰρ ταῖς τῶν σχημά- B
 των ἐναλλαγαῖς, ἐκεῖ μὲν τὸ βρῖθῆσθαι τοῖς καρποῖς, ἐνταῦθα
 20 δὲ τῆς κουφότητος τὸ κακόδαμον. εἶεν."

de rebus divinis disputare; neque id quidem semper; nec citra episcopo-
 rum, qui ubique terrarum degant, generali concilio: denique Palamae lin-
 guam et manum, etiam antequam Barlaamus Calaber prodissset, istiusmodi
 opinionum novarum thesaurum fuisse, ea nos omnia diximus; sed paucis
 in praesenti, ob adversariorum turbam praevalentem: postea autem fusius
 et planius dicturi sumus, si omnis absit maioris auctoritatis violentia. Duo-
 rum itaque utrum voluerit Palamas eligito; ac vel absurdis minimeque le-
 gitimis excusationibus abiectis, rectae Fidei simplicitatem nobiscum am-
 plectatur, suis omnibus blasphemis primum igni traditis; aut nobis ab
 eius communione alienis molestus ne sit. Non enim ea ecclesiae lex est,
 vim ei ullam inferri, nolenti pie et recte sentire; nec nobis, qui recte sen-
 timus; nisi quis velit tyrannice dominari. Nam quid hac in re inanis glo-
 ria profuerit, quae cum conscientia pugnet, et animam aeterno igni trans-
 mittat? Quisve prudens et intelligens, cum ipsius sancti Spiritus vas Apo-
 stolium dicentem audiat, „nihil sum,” et, „ego me non arbitror compre-
 hendisae,” non pavet, non se inclinatum submittit, ut et sapere videatur,
 et a recta Fide haud recedat? Nimirum et aristas constat magis placere
 agricolis inclinatas, quam erectas et in nullam partem devexas; propterea
 quod diversis haece conformationibus diversae adiunctae sunt causae; illi
 fructuum pondus, huic infelix et sterilis levitas. Kato."

- A. M. 6859 β'. Ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν (ὡς ἐν κεφαλαιῶ φάσαι) τοιαύτε, πρὸς
 Ind. 4 βασιλεία καὶ τοὺς ἐκείνου λόγους τὰς ἀποκρίσεις εὐθύνοσι, δι-
 V. 476 κλέχθαι συμπέπτωκεν. ὁ δὲ τὸ μέσος εἶναι κατὰ τὰ ὁμοιοσημῶνα
 πόρρω που θέμενος ὅλος τῆς τοῦ Παλαμῆ γνώμης ἅμα καὶ γλώτ-
 της ἀδύς ἀντιποιούμενος ἦν. τοῖς γὰρ ἐκείνου τοσοῦτο παρεχέτο
 λόγοις τῶν ἰσχυρίων, ὅσον οὐδ' ἂν εἰπεῖν ἔχω θαυρούτως τοῖς
 Διδόσις, εἴπερ αὐτὸς ἄντικρυς ὁ τοῖς ἐγκλήμασι τε ἐνεχόμενος καὶ
 τὰς εὐθύνας ὑπέρχε διδούς. διὸ καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀχθόμενῳ λόγῳ
 ἐψέει κομιδῆ, τὴν ἑτέραν καὶ οὐδαμῆ τὴν ἐκείνου βαδίζειν αἰρου-
 μένω, ὡσπερ ἂν εἰ μόνους τοῖς ἐκείνου βουλευμάσι πέπρωται κί-
 κλω περιρθεῖν τὰς τῆς δικαιοσύνης πηγῶς. ἐμοὶ γὰρ μᾶλα τα
 δεδομένον ἐπῆει γίνεσθαι σκοποῦ προτεθέντος ἐκ προομιῶν,
 ἐκεῖνα λέγειν, ὅθεν ἂν τὰ τῶν σκανδάλων αἰτία τῆς ἐκκλησίας
 ἐξαιρεθῆναι τε ῥᾶστα καὶ ἕξιν οὐδενὶ ποτε γένοιτο πόνω. ὁ δὲ
 ὡσπερ ὠδίνων, καὶ περιστρέφων ἅπαντα τὸν σκοπὸν ἐξ ἀρχῆς ὡς
 ἄπερ ἦν τῷ Παλαμῆ πρὸς βουλήσεως, ἐκεῖ καμὲ τὰς τῶν λόγων
 προσηνάγκαζεν ἀνθέλκειν ἡνίας. (B.) Ὅθεν ἐξὸν ἐμὲ παρῆ-
 σιαστικώτερον τοῖς ἐλέγχοις κεχρησθαι, εἰ Παλαμῆς αὐτὸς μοι
 τὰς ἀντιρρήσεις εἰσήγεν, ἔγωγε ὑφιέμην, οὐ μᾶλα ἐκὼν ἀνέγχε-
 P. 589 δουλεύων. καὶ πῶς γὰρ οὐ ᾧ καὶ δι' εὐλάβειαν βασιλικὴν ὑφι-
 μένωσ πως προειρηγεμένω τοὺς λόγους, ὑπερ τοῦ μηδὲν ἀπῆχίς
 εἰπεῖν σκοπούμενω, πολλαὶ μοὶ τινες καὶ βαρεῖαι γεγόνασιν ἐκ-
 θεν ἀπέχθαι καὶ πρὸς τὸν τοῦ λόγου δρόμον ἐφόδια φθαρταῖ,

21. τοῖς λόγοις conii. Boiv.

2. Haec in summa fuerunt, quae ego ad imperatorem conversus, et ad ea quae dixerat respondens, tunc disputavi. Ille, tantum absuit ut quemadmodum iuraverat, aequus arbiter sederet, sententiae et verbis Palamae defendendis totus rursus incumbebat. Tanto scilicet studio pro illius dictis certabat, quanto nec pro suis, ausim dicere, si ipse in crimen adductus et ad reddendas rationes coactus fuisset. Quamobrem et meis sermonibus valde offendi videbatur, qui non eandem quam ille sed diversum viam ingredi instituissem; ac si sola eius consilia ex circumfluentibus iustitiae fontibus derivari fixum definitumque esset. Ego enim, quod argumentum ab initio propositum fuerat, in eo maxime versari decreveram, ea nempe dicturus, unde scandalorum causae ex ecclesia tolli facillime et nullo labore potuissent. Ast ille velut parturiens, et in ea intentus, quae Palamas vellet, atque ad eum scopum omnia de integro referens, me ipsum quoque cogebat orationis cursum eo transferre. (II.) Itaque ego, qui, si ipse Palamas contradixisset, liberius potuissem eum redarguere, remittebam non sponte, necessitati serviens. Et quid aliud facerem, cum mihi ob imperatoris reverentiam verbis parum acerbis invento, ac ne quid ingratum dicerem caventi, magnae tamen et graves inde inimicitiae coactae sint, et orationis cursum oblata offendicula abruperint: mihi isquam,

τὸ τοῦ ἤθους ἐλευθερον φυλάττειν ἀδούλωτον εἰθισμένῳ, καὶ Ἀ. C. 1351
 μάλιστα νῦν ὀφειλοντι, περὶ γὰρ Θεοῦ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας Imp. Io. Can-
 ἐκείνου δογμάτων τοῦ ἀγῶνος ὄντος ἡμῖν; (Γ.) Ὡς ἂν ἡ συμ- tacuz. 6
 φωνία διηνεκῆς τοῦ πρώτου σκοποῦ τοῖς ἄλλοις ἄλλως μεταξὺ B
 5 παραπλεκομένοις πράγμασιν ἐπίσης ἀκήρατος μένη, ἦν ὠθισμός
 τις καὶ βία παρ' ἐκατέροις ἡμῖν, ὅποια κὰν τοῖς ὀπλομάχοις
 ἀγῶσι ὡς τὰ πολλὰ καθίσταται, βιαζομένων ἐκατέρων τῶν στρα-
 τοπέδων, πρὶν συρράγῃαι τὰς τάξεις, περὶ τοῦ ποτέροις ἂν
 προκατελήφθαι γένοιτο τὸν ὑπερέχοντα τόπον, ὡς ἐνταῦθα τοῦ
 0 πατὸς ἀγῶνος τὰς τῆς νίκης στρέφοντος ἐλπίδας, κὰν τούτῳ
 τὰς ἀδήλους τοῦ πολέμου προκατατιθεμένου τύχας ὡς τὰ πολλὰ. C
 (Δ.) Ὁ μὲν γὰρ πρῶτον τοὺς τῆς σπηίας με τρόπους ἔλεγε μι-
 μῶσαι· καθάπερ γὰρ ἐκείνην, μηχανωμένην δρασμὸν, τὸ μέ-
 λαν ἐμῖν κατὰ τῆς τῶν ἁλίων σαγήνης, οὕτως ἔφασκε κάμει,
 5 πρὸς ἕτερα μεθαρμόζειν κατὰ τὸ λεληθὸς τὸν ὅλον σκοπὸν τοῦ
 ἀγῶνος ἀεὶ πειρωμένον, κατ' ἐκείνου μηχανᾶσθαι ξενηλασίαν V. 477
 φάναι τινὰ, καὶ τοῦ Θαβωρίου φωτὸς ἀπελαύνειν πανούργως, D
 αὐτάκη πρόφασιν ἐς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἔχειν οἰομένου
 τοῦτ'. δευτερον ἐνεκάλει μοι, κακῶς εἰσάγειν τὸ περὶ τοῦ μὴ
 0 δεῖν θεολογεῖν κεφάλαιον, τῶν ἁγίων ἄνω καὶ κάτω διαφρήσῃ
 θεολογούντων· οἷς καὶ τὸν Παλαμῶν ὑποδείγμασι χρώμενον τὰς
 νέας ἔλεγε γράφειν θεολογίας, ὑπὲρ ὧν τὸ οἰκτεῖον αἷμα διδόναι
 καὶ μύλα προθύμως ὁ ἀβήρητης κριτῆς διετείετο· ἕς καὶ και-

3. ὡς δὲ conl. Bolv. 18. οἰομένους conl. idem.

qui libertatem servitutis inimicam retinere consuevissem, tum autem maxi-
 me retinere deberem, quoniam nobis de Deo et de ecclesiae Dei dogmatis
 certamen institutum esset? (III.) Enimvero ut argumenti propositi tracta-
 tio perpetua serie et consonantia procederet, nec intertextis alias aliis
 quaestionibus corrumperetur, magna contentione et aperta vi utrinque la-
 borari coeptum: ut in bellicis praeliis plerumque fit, cum uterque exerci-
 tus, antequam ordines confligant, enixe certat, uter prior occupaturus sit
 locum superiorem; eo quod ii, qui pugnant, omnem victoriae spem in eo verti
 existiment, et hoc incertae belli fortunae fundamentum ut plurimum po-
 nant. (IV.) Ac primum ille aiebat me imitari morem saepias, quae fugam
 molens atrum virus in piscatorum sagenam evomeret: conari scilicet sem-
 per omnem disputationis scopum ad alia sensim transferre et longe rele-
 gare, eique velut quoddam exsilium machinari, atque a Thaborio lumine
 per fraudem avertere, quod argumentum ipse in praesenti instituto suffi-
 cere arbitraretur. Deinde quod negarem de rebus divinis disputari oportere,
 illud mihi ut male statuenti obiiciebat, cum Sancti ipsi passim de
 Deo disputarent: quorum exemplo Palamam quoque dicebat nova de Deo
 scripta edere, pro quibus vel proprium sanguinem libentissime se effusu-
 rum aequus scilicet iudex affirmabat; quae cum ego comburi potius iube-

- A. M. 6859 θῆναι λέγοντος μᾶλλον ἐμοῦ, καθήπτοντο μάλα σφοδρῶς καὶ
 Ind. 4 **E** παρῶρησι Παλαμᾶς καὶ Ἡρακλείους, σὺν γε τῷ πατριάρχῃ, τότε
 λέγοντες κενθῆσεσθαι σφῆς, ὅτε καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον,
 εἰς ταυτότητος λόγον φεῦ τὴν ἀμφοτέρων τιθέντες ἁρμοσίαν. καὶ
 ἔτι καὶ τρίτον ἔγκλημα τουτὶ προσῆγεν ἐμοί, λέγω δὴ τὸ τῆς
 ἐμῆς ὀμιλίας πρὸς βασιλέα σκληρὸν καὶ οὐκ ἐνδιδόμενον οὐδαμῇ.
F μηδὲ γὰρ εἶναι σοφῶν βασιλεῦσιν ὀμιλεῖν οὕτωςί. (E.) Περὶ
 οὗ καὶ βραχέα εἰπὼν ἀπήλλαγμαί, οὐ μόνον τοὺς τῶν ἁγίων
 πάλαι πρὸς βασιλέας εἰς μέσον ἀγαγῶν διαλόγους, ἀλλὰ καὶ τῶν
 ἔξω σοφῶν ἐπίους, Σόλωνος πρὸς Κροῖσόν φημι τῶν Ἀνδρῶν
 βασιλέα, καὶ Πλάτωνος πρὸς Διονύσιον, τὸν τῆς Συκείας, καὶ
 πλείους ἄλλους, ὧν οὐ χρεῖα μεμνησθαι τανῦν. πῶς γὰρ ἂν μι-
 γεῖη τὰ ἄμικτα, σοφία λέγω καὶ κολακεία; εἰ γὰρ σοφός, οὐ
 κόλαξ· εἰ δὲ κόλαξ, οὐ σοφός. ὅταν δὲ καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ τὰ
 P. 590 τῆς διαλέξεως ἦ, τότε οὐδ' εὐσεβῆς ὁ κόλαξ. ἄλλως τε καὶ τῆς
 σοφίας, εἰ πρὸς ἀνθρωπίνην ἔπασαν συγκρίνοιτο εὐγένειαν, τοσοῦ-
 το διαφερούσης ὅσον ὀβολοῦ λυχνίτης, τοσοῦτο διαφέρειν χρεῖαν
 καὶ τὴν τῶν σοφῶν ὀμιλίαν, συγκρινομένην πρὸς ἀνδραποδοῦν
 καὶ ὄγενῆ κολακείαν. ἢ πολλὴ μεντᾶν ἀλογία γε εἶη, καὶ πα-
 ρακλήσιον, ὥσπερ ἂν εἰ ἐνεκάλει τις Ἀχιλλεῖ μὴ βουλομένῳ Θεῷ
 B σίτην εἶναι, ἢ τῷ λέοντι μὴ τὴν ἀλωπεκῆν ἀλλαττομένην τῆς
 λεοντῆς. (G.) Περὶ δὲ τοῦ τῆς σηπίας μέλανος καὶ πάνυ τετα-

2. ὁ Ἡρακλείας conl. Boiv.

10. τὸν pro τῶν mavuk Boiv.

19. μὲν τ' ἂν ἀλογία Boiv. pro μὲν τ' ἀναλογία.

rem, illico Palamas et Heraclae episcopus cum patriarcha acris me et
 liberius reprehendere coeperunt, tum ea combustum iri dicentes, cum et
 ipsum Christi Evangelium, utriusque operis eandem (proh scelus!) ratio-
 nem habentes. Ad haec tertium in me culpabat, asperam illam et neciam
 flecti pertinaciam, qua cum imperatore colloquutus fuisset. Neque enim
 sapientium esse, ita apud imperatores loqui. (V.) Qua quidem de re
 pauca dixi, et me ipsum statim expediti, prolatis in medium non is so-
 lum sermonibus, quos olim viri sancti cum imperatoribus habuissent, sed
 et quibusdam profanorum sapientium dictis, Solonis nempe ad Crocum,
 Lydorum regem, Platonis ad Dionysium, Siciliae tyrannum, aliisque patri-
 als, quorum meminisse in praesenti nihil necesse est. Eoquomodo enim
 res insociabiles, sapientia et adulatio, sociari unquam possint? Si quis
 sapiens, non idem est adulator: si quis adulator, non idem est sapiens.
 Quod si de Deo ipso disputetur, ne pius quidem is est, qui sit adulator.
 Praeterea, quoniam sapientia, si cum omni humana nobilitate comparetur,
 tanto eam antecellit, quanto obolum lychnites, tanto etiam oportet sapien-
 tium dicta, si cum servili et humili assentatione conferantur, ab hac ipsa
 distare. Absurdissimum certe hoc et idem fere sit, ac si quis Achillem
 ideo vituperet, quod esse Thersites nolit; aut leonem, quod pellem le-
 ninam vulpina non mutet. (VI.) Quod ad sapientiam atramentum attinet,

μακα, πῶς οἷς ἐγκαλεῖσθαι ἐκείνον ἐχρῆν, τὰ μὲν προφανῆ πα- A. C. 1351
ρατρέχοντα, τὰ δ' ἀφανῆ καὶ πρόβω μνήμης ἐς μέσον ἄγοντα, ^{Imp Io. Cap-}
ταῦθ' ἡμῖν αὐτὸς ἐγκαλεῖν οὐκ ὀκνεῖ, καὶ ταῦτα καὶ περὶ αὐτῶν ^{tacuz. 5}
ἐν ἑτέρῳ που τὰ εἰκότα προδιαλαβοῦσι. „ὁμως ἐλείπερ οὐ διαλεί- C
βεις”, ἔφην, „περὶ τὸ Θαβώριον ἀναστρεφόμενος καὶ πῦσαν εἰς
τοῦτο φέρων ὑπόθεσιν, οὐκ ἔχων (ὡς ἔοικεν) ὀρητήριον ἕτερον,
ἢ μὴ ἔχων ἀσφαλέστερον, ἐγὼ σου καὶ ταύτην λύσαι πειράσομαι
τὴν ἀνάγκην, οὐ πάνυ προσῆκον ἡμῖν. τί γὰρ ἔδει νεκρικῶν ἡμῖν
διαλόγων τήμερον, μορίας ἄλλας καινοφωνίας προκομιζουσι,
ὀπίσθας ἐκείθεν αἰεὶ καὶ γράφων καὶ λέγων ὁ Παλαμῦς ἀλλοσκεται;”
(Z.) Λέγειν τοίνυν ἀρξάμενος τὸ συνεχὲς ὑπ' ἐκείνου διεκοπτό- D
μην τῶν λόγων, δειλιῶντος οἶμαι τὸ τῶν ἐλέγχων ἀμαχόν τε καὶ
ὀσοκλαστον, ὅτι λύσειν τῶν ἤδη προτεινομένων αὐτὸς οὐκ εἶχεν
ἀνανταγώνιστον.

5 γ'. Ὅμως ὑμῖν οὐκ ὀκνήσω διεξιέναι τὰ καιριώτερα κατὰ τὸ V. 478
συνεχὲς ἐν τῷ ἄρτι, τό,τε διάπυρον τῆς ὑμῶν ἀκροάσεως παρα- ^B
κρούσθαι δυσωπούμενος καὶ ἅμα ἐπιβήπιλλειν αὐτοῦ βουλόμενος
τὸ τομῆσειν ἐκείθεν ἔχειν, εἰς ἅπερ ἐνεχόμενος ἐγκαλεῖται, βοή-
θημα γούν τι μικρόν. (B.) Ἐφασκον γὰρ μήτε τοῖς τότε' ἐκεί- P. 591
νου χρεῖαν ζητήσεως, μήτε τοῖς νῦν. ἃ γὰρ ταῖς αἰεὶ παροιμίαις
ἔνυδον ἔχει περιφανῆ κομιδῆ, ταῦθ' ὁ Παλαμῦς οὐκ αἰσχύνεται
δρῶν. τὸ γὰρ „ἅμας ἀπαιτούμενον ἀρνεῖσθαι σκάφας” πάλαι
μὲν ταῖς παροιμίαις ἐκαλλετο· νῦν δὲ τούτῳ καὶ σφόδρα σπουδά-

23. τούτῳ pro τοῦτο Boiv.

vehementer miratus fui, quod quae obici illi deberent, ob oculos posita
transcurrenti, obscura autem et obsoleta in medium proferenti, ea ipse
nobis non vereretur exprobrare, cum et alio loco de iis rebus iam satis
egissemus. „Quia tamen”, inquam, „ad Thaborium semper revolveris, et
totam eo quaestionem confers, propterea quod, ut videtur, nullum aliud aut
nullum tutius perfugium habeas; ego istum quoque nodum conabor tibi ex-
pedire: tametsi id quidem minime ad nos pertinebat. Nam mortuorum
colloquiis quid nobis hodie opus est, infinita alia nove dicta proferenti-
bus, quae ex eo quotidie tum scribere tum fari Palamas manifeste depre-
henditur?” (VII.) Dicere itaque exorsus ab eo interpellabar, sic ut con-
fines orationis cursus abrupteretur. Nimirum ille invictam et ineluctabi-
lem argumentorum vim pertimescebat; eo maxime, quod ad ea, quae iam
proposita essent, refellenda nullam ipse invictam rationem afferre posset.

3. Attamen quoniam vestrum in me audiendo ardorem ludificare ve-
reor, idemque illam volo opinionem sugillare, qua is adversus ea, quorum
accusatur, subseidium illud habere se saltem exiguum putat, idcirco nunc
praecipua quaeque continent oratione lubens vobis exponam. (II.) Ale-
bam scilicet ea quaestione neque tunc opus fuisse, neque etiam nunc opus
esse. Nam quae vulgaribus proverbis apertissime notantur et irridentur,
ea Palamas facere haud erubescit. Ac illud „falces petenti scaphas de-
negare” osim in proverbis iocus fuit, ab isto autem serio nunc agitur.

- A. M. 6859 ζεται. ἐγκαλουμένῳ γὰρ, ἄκτιστον λέγοντι βλέπειν φῶς καὶ διὰ
 In d. 4
 σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς, ἔπειτ' ἀπόδειξιν ἐναργῆ κεκτημένῳ μηδα-
 Β μῆ μηδενὸς τῶν ἁγίων, ἐπικουρίαν ἔδοξεν ἔσεσθαι οἱ τινα, εἰ
 ὡσπερ εἰς καταφυγὴν ὀχυρὰν ἀνεχώρησε πρὸς Θαβὼρ τὸ ὄρος
 καὶ τὸ φῶς ἐκείνο. καὶ εἰ μὲν τινα προεκόμεζεν ἐνταῦθα γοῶν τῶν
 ἁγίων, ταῦτόν ἐκείνῳ φάσκοντ' εἶναι τοῦτ' ἐν Θαβωρίῳ, συγ-
 γνώμη τις ἂν ἴσως ἦν, εἰ καὶ μηδὲν ὀνήσειν ἔμελλεν αὐτῷ ψευ-
 δομένῳ τὴν πρώτην ἐπόθειν. νῦν δ' οὐδεὶς εὗρισκεται τῶν ἁγίων
 C λέγων ἢ αὐτὸς τερατεύεται. θέσιν δ' ἑαυτοῦ ποιούμενος ταύτη
 αὐτὸς ψευδῆ καὶ ἀσύστατον οὕτως ἄνευσιν εἰς τὸ ὄρος, πρὶν
 καθαρθῆναι καὶ γλώτταν καὶ διάνοιαν. (Γ.) Ἐκ πολλοῦ γὰρ
 εἰκονομαχίαν νοσῶν ὁ ἀνήρ, ὡς ὑπὸ πολλῶν πολλὰκις καὶ τοῦτο
 μεμαρτύρηται μὲν, σεσέγηται δὲ μὴ προσιεμένον τοῦ βασιλέως,
 αἰνιγματωδῶς πως τοῖς αὐτοῦ ποιήμασιν ἐπισπείρει τὸ νόσημα.
 οἱ γὰρ εἰκονομάχοι μεταβεβλήσθαι τὴν τοῦ κυρίου σάρκα κατὰ
 D τὴν μεταμόρφωσιν ἔλεγον ἐπὶ φῶς ἄφθαρτόν τε καὶ ἄκτιστον
 θεότητα. δῆλον δὲ ἐκ τῶν τότε ἀγωνισαμένων κατὰ τῆς αἰρέσεως
 θεοφόρων καὶ θεολόγων ἀνδρῶν. ὣν ἓνα Θεόδωρον τὸν Γραπτὸν
 προχειρισόμενοι διὰ τὸ σύντομον, ὃς Ἐδσεβίῳ τῶν τότε λογίων
 τῷ πρώτῳ συμπλακεὶς εἰς διάλεξιν τάδε φησὶ, δεξομεν ἐν βραχί.
 E (Δ.) Πρῶτον μὲν οὖν εἰσάγει λέγοντα ἐκείνον, ὡς τὸ σῶμα τοῦ
 Χριστοῦ μεταμεμόρφωται καὶ ἀπηθανάτισται καὶ ἄφθαρτόν
 ἐστὶ, καὶ ἡ τοῦ δούλου μορφὴ ἐν τοιοῦτοις γενομένη ἔξ ὧν

Nempe hic ob id reprehensus, quod diceret se oculis corporeis lumen increatum Deumque ipsum intueri, nec ullum habens ullius Patris testimonium, quo id clare demonstraret, defensionem sibi aliquam fore speravit, si se in montem Thabor, velut in arcem munitam, reciperet et ad lumen illud confugeret. Atqui si illic saltem aliquem sanctorum Patrum prodiceret, idem esse istud lumen dicentem, ac illud quod in monte Thabor apparuit, esset fortasse aliqua venia dignus, licet ea res nihil ipsi profutura esset, quoniam in prima hypothesisi erraret. Nunc quae ille monstra confingit, ea qui dicat Sanctorum nullus reperitur. Eam vero falsam et infirmam hypothesisi sibi constituens sic in montem ascendit, lingua et mente nondum purgatis. (III.) Quippe iampridem iconomachia hic vir laborans (quod et ipsum a multis saepe testificatum, imperatore aurius non admittente, dissimulatum est) eum morbum velut aenigmaticis suis libris inspergit. Nimirum in transfiguratione carnem Domini mutatam esse in lumen incorruptibile, et in divinitatem increatam, iconomachi dicitabant. Id ex viris Deo plenis et in theologia versatis, qui adversus illam haeresin tum temporis pugnarunt, liquido discimus: quod nos, unum Theodorum Graptum compendii causa deligentes, breviter ostendemus. Hic cum Eusebio, qui inter eius temporis eruditos primas obtinebat, per colloquium congressus sic loquitur. (IV.) Primo inducit illum dicentem, corpus Christi transformatum et immortale factum et incorruptibile esse, ac servi formam inter haec totam ex toto in lumen ineffabile et inenarrabile, et

ὅλη μεταβέβληται ἐπὶ φῶς ἄρρητον καὶ ἀνεκδιήγητον, αὐτῷ τῷ A. C. 1951
 θεῷ λόγῳ πρότερον. εἶτα ἐλέγχει αὐτὸν λέγων· „ἀλλὰ κατακομι- Imp. Io. Cam-
 ψύεται Εὐσέβιος, ἐπὶ φῶς ἄρρητον καὶ ἀνεκδιήγητον καὶ τῷ V. 479
 θεῷ λόγῳ πρότερον τὴν τοῦ κυρίου σάρκα μεταβεβλήσθαι. καὶ τί
 ἂν εἴη τοῦτο τὸ φῶς, ζητεῖν ἐπάναγκες. οὐ γὰρ πῶ σαφῶς ὁ, F
 τι ἴσθιν ὁ γεννάδας ὑπέδειξε νῦν, ὅτι μὴ τῷ θεῷ λόγῳ πρότερον
 προσθεῖς· εἰς ὕστερον δὲ ἔρει ἐκδηλότερον. ὁμοίως πρὸς τὰ δεδο-
 γμένα αὐτῷ ἐν τῷ παρόντι τὸν λόγον ἡμεῖς ἐξετάσωμεν. τί οὖν
 ἴσθιν; ἄρα οὐσία τις καὶ ἐνυπόστατον καθ' αὐτὸ ὑφρεστῶς καὶ
 ὁμῆ δέομενον ἕτερον πρὸς ὑπαρξιν; ἢ ποιότης ἀσώματος καὶ P. 592
 ἀνούσιος, ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι οὐκ ἐν ἑαυτῇ θεωρούμενον ἔχουσα;
 ἀλλ' εἰ μὲν οὐσία ἴσθι, πρότερον ἀγγελικῆ; ἐπεὶ καὶ ἄγγελος φῶς
 καὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀνωτάτω φωτὸς μαρμαρυγῆ καὶ ἀπὸλαμψις.
 ἀλλ' οὐκ ἂν τοῦτο εἴποι.” καὶ μετ' ἄλλον· „εἰ θεία οὐσία, πῶς
 εἰς τοῦτο μετώχεται; εἰ μὲν ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει καθ' ἑαυτὴν θεω-
 ρουμένη μετέλθοῦσα, καὶ οὐκ ἄλλο καὶ εἰδικὸν ἀποτεμομένη B
 πρόσωπον, εἰς τὴν τοῦ λόγου διαπρέπον ἐμφέρειαν, μηδεμιᾶ
 τῶν ἐν τῇ τριάδι νοουμένων συμπαρουποστῶσα καὶ συμφνεῖσα,
 τετραὸς σαφῶς αὐτῷ ἢ τριάς ἀποτετελεσται. καὶ ὁρᾶτε, ὡς φι-
 λότημος περὶ τὴν θεῖαν οὐσίαν Εὐσέβιος, ἀφθονία ὑποστάσεως
 κληθέντων καὶ αὐξῶν τὰ ἀπλήθοντα καὶ ἀμειωτα καὶ πάσης τῆς
 ὁπωσοῦν ὑφέσεως καὶ πλεονασμοῦ παντάπασιν ἀνεπίδεκτα. εἰ δ'

4. ταύτην cod. Reg. 1989. fol. 200. v. 6. μόνον post ὅτι μὴ add.
 idem cod. 11. ἑαυτῇ idem cod., ἑαυτῷ apogr. Par. 14. ἴσθιν
 add. id. cod. post οὐσία.

ipsi Deo Verbo conveniens, mutatam fuisse. Deinde eum refellit his ver-
 bis. „Sed Eusebius carnem Domini in lumen ineffabile et inenarrabile, et
 Deo Verbo conveniens, mutatam esse magnifice praedicat. Id lumen quid
 nisi necesse est inquirere. Nondum enim vir egregius quodnam illud esset
 clare indicavit, hoc tantum adiecit: Deo Verbo conveniens. At infra
 apertius declarabit. Nos tamen, ad ea quae ipse in praesentia statuit at-
 tendentes, dictum illud expendamus. Quid est igitur? An substantia ali-
 qua et res per se subsistens, quae ut existat alio non egeat? An qualitas
 incorporea et substantiae expers, quae esse in alio non in se ipsa conside-
 ratum habeat? At si substantia quidem est, utrumne angelica? Nam an-
 gelus quoque est lumen, et primi supremique luminis conusatio emissus-
 que ex eo fulgor. Sed hoc ille non dixerit.” Tum paulo post: „si substan-
 tia divina est, quomodo ea in illud lumen transiit? si in propria subsi-
 stentia et per se ipsam considerata transiit, et ita divisa, ut aliam et spe-
 cialem et Verbi imagine insignem distinctamque personam constituat, cum
 nulla hypostasi, earum quae in Trinitate intelliguntur, simul subsistens et
 coalescens, palam est eum ex Trinitate Quadrinitatem fecisse. Porro vi-
 dete, erga divinam substantiam quam ambitiose liberalis sit Eusebius, qui
 hypostasis multiplicitatis ea multiplicet et augeat, quae nec multiplicari
 nec minui possunt, nec ullum prorsus seu defectum seu excessum ullo me-

A. M. 6859 εἰς τὴν τοῦ λόγου συγγεθεῖσα καὶ ὡσπερ συνουσιωθεῖσα παρῆλθε
 Ind. 4 C ὑπόστασιν, μετὰ πλείονος τῆς ἐγνωμοσύνης προσθήκη καὶ ἀ-
 ξησιν τῇ τοῦ λόγου αὐτῇ δίδωσιν ὑποστάσει· ἥτις οὐκ ἄλλη πα-
 ρὰ τὴν τοῦ πατρὸς οὐσίαν τῇ φύσει ἐστὶ, τῷ χαρακτηρηστικῷ
 δὲ τῆς ιδιότητος μόνον κατὰ τὴν γέννησιν διαφέρουσα. οὕτως
 πρὸς τὴν ὑπερπλήρη καὶ ἀπροσδεῦ καταδαψιλευόμενος φύσιν τὴν
 Δεαυτοῦ σαφῶς ἐκπομπεύει μανίαν, ὥστε σύνθεσιν ἐπὶ τῆς ὑπερη-
 πλωμένης καὶ πάσης ἀπλότητος ὑπερέκεινα οὐσίας ἐπινοεῖν, ἐξ
 ἧς καὶ πάθος ἐξ ἀνάγκης ἔψεται ἐπὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀπαθῶς
 θεότητος." καὶ μετ' ὀλίγον· „ὑπόλοιπον δ' οὖν ἐστὶ ζητεῖν, εἰ 10
 ποιότητα τοῦτο ἀσώματον ἢ ἀνούσιον εἶπε, τί συμβαίνει· εἰς
 ἀπόρροίαν τινὰ τιος οὐσίας καὶ ἀπαύγασμα, εἰς ἣν ἡ μορφή
 ἐκείνη μεταβέβληται; ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ἢ πασῶν ἐσχάτη ἔβρα
 E καὶ ἀτοπία τῷ θεῷ προστρέφεται σώματι. λωβήσαιο γὰρ ἂν
 τὸν τοῦ εἶναι λόγον, καὶ ταύτῃ τὸ ἀνύπαρκτον εἰσαχθῆσεται. αἰ- 15
 λως τε οὐδ' ἔνεστι ποιότητα ὑποκειμένου δίχα καθ' ἑαυτὴν ὅτι
 ποτὲ ἐστὶ διαδειχθῆναι, κἂν τῶν οὐσιωδῶν αὐτὴν εἴποι τις· ἢ καὶ
 εἰς οὐσίας μέρος ἀνάγεται. ὡς δ' ἐπὶ παραδείγματος εἰπεῖν, ὅτι
 F ἂν τὸ λογικόν που συστατὴ ὑποκειμένου ἄνευ, ὃ ἐστὶ τὸ ζῶον, εἰ μὴ
 πρότερόν τις ὑπόθοιτο οὐσίαν ἑμψυχον αἰσθητικὴν. ὡσαύτως καὶ 20
 εἰ τὸ θνητόν, ἢ ἀθάνατον, ἢ τι τῶν τοιούτων. ἐν τίνι γὰρ ἂν σχολή
 τὴν ὑπαρξιν;" καὶ ἄλλαχού· „ὅτι μὲν γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐ-

7. καὶ add. idem cod. post ὅστε.

12. τινὰ om. Id. cod. fol. 201.

14. προστρέφεται idem cod., προστρέφεται apogr. Par.

do admittunt. Sin velut confusa et quasi consubstantialis facta in Verbi hypostasin transit, maior est Eusebii benignitas, qui accessionem et augmentum ipsi Verbi hypostasi largitur, quae natura sua non alia est ab substantia Patris, sola autem proprietate characteristicam per generationem differt. Sic superplenam et ab omni indigentia alienam naturam amplificando suam insaniam palam declarat; adeo ut in substantia, quae simplex seu omni simplicitate simplicior est, compositionem excogitet; ex qua illud etiam consequetur, passionem locum habere in beata et impassibili divinitate." Ac paulo post: „superest itaque ut quaeramus, si qualitatem illud lumen incorpoream vel substantia carentem esse dixit, quid accidat: aliquid scilicet esse velut emanans et effulgens ex substantia, in quod forma illa mutata sit. At nihilo minus ultimum omnium et absurdissimum dedecus divino corpori imprimetur. Ratione quippe esse sui multabitur, et ita futurum est quid non existens. Nec vero qualitas sine subiecto per se ipsam quid sit declarari potest, etiamsi quis eam substantialem dicat; cuiusmodi qualitas pars substantiae esse censetur. Atque, ut exemplo utamur, rationalitas absque subiecto, quod est animal, nunquam consistat, (hoc est) nisi quis prius supponat substantiam animatam sensitivam. Idem est si vel mortalitas, vel immortalitas, vel aliquid eiusmodi proponatur. In quo enim habebit existentiam?" Et alio loco: „Nam quod

δύσασθαι δε ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν ἀθανασίαν, ὃ μέγας A. C. 1851
 μισταγωγῆ ἀπόστολος. τὸ δὲ σῶμα ἀσωματότητα ἐνδύσασθαι, ^{Imp. Io. Can-}
 ἢ τὸ κτιστὸν γενέσθαι ἄκτιστον, ἢ τὸ περιγραφτὸν εἰς ἀπεριγρα- ^{tacuz. 5}
 ψίαν μετατεθῆναι, οὕτω μέχρι καὶ τῆμερον ἤκουσται." καὶ ἀλ-
 βλαχοῦ, „τὸ φύσει ἄπλοῦν οὔτε ὀρᾶσθαι, οὔτε εἰδοποιεῖσθαι, οὔτε
 πάσχειν τι καθ' ὄντιναοῦν τρόπον πέφυκεν. ἀπαθὲς γὰρ καὶ
 ἀφθαρτον καὶ πάντη ἀκατάληπτον καὶ ἀπερίγραφτον· τοῦτο δὲ τί V. 480
 ἂν εἴη ἄλλο ἢ Θεός;" καὶ μετ' ὀλίγον· „εἰ γὰρ ταυτὸν εἶεν, οὐ δύο
 ἂν εἶεν, ἀλλὰ μία φύσις. ἢ γὰρ σύνθεσις τὸ διάφορον τῶν συντρε- B
 χόντων ἄδει καὶ ἑτεροοῦσία εἶναι δηλοῖ." (E.) Ἐντεῦθεν ἐξεῖναι τοῖς
 βουλομένοις οἶμαι συνορᾶν, ὁμοῦ τῷ καταράτῳ Εὐσεβίῳ ἐκείνῳ
 καὶ Παλαμῶν ἐλεγχόμενον, ἅτ' ἐκείνῳ ταυτὰ γράφοντα καὶ φρο-
 νῶντα. ὅτι μὲν γὰρ καὶ θεῖαι τῶν ἁγίων εἰκόνες καὶ τοῖς περὶ
 τὸν Παλαμῶν ἐρῶντοῦντο πρὸς πῦρ, δῆλον μὲν τοῖς θεασαμένοις C
 ὅτι καὶ τὸ ἀπόρρητον ἐξεποῦσι καὶ ὄρκῳ βεβαιωσαμένοις τουτὶ
 πρὸς πολλούς· ὅτι δὲ φωραθέντες, καὶ δεισαντες τὴν τοῦ πλή-
 θους ὄρμην, καὶ μάλιστα διὰ τὸ ἐπεισεσὸν ἕτερον νέφος τῶν
 ἐκκλημάτων αὐτοῖς, προσκυνεῖν ὑποκρίνονται καὶ αὐτοί, καὶ πρὸς
 τοὺς θεοὺς συνεισεῖναι ναοὺς, σιωπῇ καλύπτεσθαι ἐπεπράχσαν.
 D
 Βωσιπητέον καὶ ἡμῖν ἐν τῷ ἄρτι. (ς'.) Δεικτέον δ' οὖν τὴν συμ-
 φωνίαν ἀμφοῶν ἐκ τε τῶν σφίσις ἀεὶ λεγομένων καὶ ἕνα τῶν D
 τοῦ μεγάλου τοῦδε πατρὸς ἐλέγχων. ὃ μὲν γὰρ εἰκονομάχος Εὐ-
 σέβιος ὄλον ἐν τῇ μεταμορφώσει μεταβεβλήσθαι φησι τὸ τοῦ

corruptibile hoc induere oporteat incorruptibilitatem, et mortale immorta-
 litatem, mysterium est a magno Apostolo traditum. At corpus in corpo-
 reitatem induisse, aut creatum evasisse increatum, aut circumscriptum in
 incircumscriptum transiisse, id quidem nondum ad hanc diem usque audi-
 tum est." Et alio loco: „quod natura sua simplex est, id eiusmodi est, ut
 nec effingi nec pati quicquam ullo modo possit. Impassibile enim et in-
 corruptibile, atque omnino incomprehensibile et incircumscriptum est. Hoc
 vero quid aliud fuerit nisi Deus?" Et paulo post: „nam si idem forent, non
 duo essent, sed unica natura. Eorum quippe, quae simul coeunt, diffe-
 rentiam ipsa compositio arguit, eaque diversae substantiae esse indicat."
 (V.) Hinc, ut puto, volenti cuique facile est perspicere, Palamam una
 cum impio illo Eusebio ipsum quoque refutari, utpote qui eadem atque
 ille scribat et sentiat. Nemp̄ et sacras Sanctorum imagines ab beatorum
 Palamae fuisse aliquando in ignem coniectas, norunt ii qui viderunt,
 et arcanum illud vulgarent, et apud plurimos iureiurando id ita esse con-
 firmant. Verum illi deprehensi, et plebis impetum veriti, eo maxime,
 quod alia accusationum nubes in eos eruperit, fingunt se eas adorare, et
 cum caeteris divinis aedes introeunt: adeoque effecerunt, ut illud silentio
 tegeretur. Quapropter et nos in praesenti sileamus. (VI.) Caeterum am-
 borum consensum ex iis, quae passim ipsi dicunt; et ex refutationibus,
 quas magnus ille doctor edidit, oportet ostendere. Imaginum hostis Eu-
 seabius totum in transfiguratione corpus Domini mutatum ait in lumen diver-

- A. M. 6859 *κυρίου σώμα πρὸς φῶς ἕτερον, ἄφθαρτόν τε καὶ ἄκτιστον. ὁ δὲ*
 Ind. 4 *Παλαμῆς τοῖς μίαν ἄκτιστον θεότητα κηρύττουσι μεμφόμενος,*
καὶ θεμέλιον ἐκ τοῦ Θαβωρίου τούτου κατασκευάζων φωτὶ, ἄλλο
τίθῃσιν εἶναι παρὰ τὴν οὐσίαν ἐκείνο τὸ φῶς, ἄκτιστόν τε καὶ
Ἐάφθαρτον θεότητα μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀγγέλων. φησὶ γὰρ οὕτως
κατὰ λέξιν, παραφθεῖρων τῶν ἁγίων τοὺς λόγους· „ὁ τοῖσιν λέ-
γων τὴν λαμπρότητα τῆς θείας φύσεως, ἧς καὶ οἱ θεῶν λειτουργ-
γῶντες ἄγγελοι μετέχουσι, καθ' ἣν καὶ οἱ δίκαιοι λάμπουσιν ὡς
ἥλιος, μήτ' οὐσίαν εἶναι θείαν, μήτ' ἀγγελικὴν, οὐ τίθῃσι με-
ταξὺ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων φῶς, ὃ μήτε θεός ἐστι μήτ' ἄγγε-
 P. 594 *λος· ἐπεὶ καὶ Διονύσιος ὁ Θεῖος τοὺς ἐν Θεῷ τῶν ὄντων λόγους,*
ὧν ἄγγελοι καὶ ἄνθρωποι μετέχουσιν, οὐκ εἶναι φησιν οὐσίαν
οὔτε θείαν οὔτε ἀγγελικὴν.” ὁρᾷς πῶς ἐπειγόμενος ἄκτιστόν τε καὶ
ἄφθαρτον καὶ ἄλλην θεότητα δεῖξαι τόδε τὸ φῶς καὶ Διονύσιον
διαβῶλλει τὸν μέγαν, τὰ κείνου παρεξηγούμενος· ὡς ἤμῃν γε πλα-
τύτερον ἐν τοῖς κατ' αὐτοῦ στηλιτευτικοῖς καὶ ἀντιφῶητικοῖς δέ-
δεικται λόγοις τρανότερον; σαφέστερον δὲ ἐν τῷ περὶ φωτὸς αὐ-
 P. 594 *τοῦ τίθῃσι λόγον. „οὐσία μὲν γὰρ Θεοῦ (φησὶν) οὐκ ἐστὶ· καὶ γὰρ*
ἀνέπιφος ἐκείνη. ἄγγελος οὐκ ἐστὶ· δεσποτικούς γὰρ φέρει χυ-
ρακτῆρας.” (Ζ.) Καὶ οὐ μόνον δὲ τὸ τοῦ κυρίου σώμα καὶ οὗτος
γεγενῆσθαι φησιν ἄκτιστον, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐναρέτων ἀνθρώ-
πων· καὶ ὀνομαστὶ μὲν τὸν Μελχισεδέκ τίθῃσιν ἄναρχόν τε γε-
νέσθαι καὶ ἄκτιστον, ἄορίστως δὲ τοὺς κατὰ τὸν Παλαμῆν ἄπα-

8. τῷ ἑαυτοῦ conl. Boiv. pro τούτου. 18. λόγῳ conl. Boiv.

sum, incorruptibile, et increatum. Palamas vero iis succensens, qui divinitatem unam increatam praedicant, et lumini suo ex Thaborio lumine fundamentum struens, aliud ab substantia esse illud statuit, increatam nempe et incorruptibilem divinitatem, Deum inter et angelos mediam. Et enim corruptis Sanctorum verbis, diserte ait: „Qui igitur divinae naturae splendorem, quem angeli Deo ministrantes participant, et quo iusti fulgebunt sicut sol, nec substantiam divinam esse dicit, nec angelicam, is Deum inter et angelos non ponit eiusmodi lumen, quod nec Deus sit nec angelus: quoniam et divus Dionysius rerum causas, quae in Deo sunt, quas angeli et homines participant, nec divinam nec angelicam substantiam esse dicit.” Viden ut hic, dum increatum et incorruptibile et aliam divinitatem esse lumen illud ostendere nititur, magnum quoque Dionysium calumniatur, eius verba perperam interpretans, ut nos fusius in iis, quos contra illum scripsimus, steliteuticis et planius in antirrheticis libris declaravimus. Clarioribus verbis utitur in eo opere, ubi de lumine ipso agit. Nam ibi sic loquitur: „Substantia Dei non est, quoniam ea tangi non potest. Angelus non est, quoniam dominicus gerit characteres.” (VII.) Nec solum Domini corpus increatum existitisse hic ait, sed et corpora virorum virtute praestantium. Ac nominatim quidem Melchisedecum principii expertem et increatum fuisse statuit; generatim autem omnes Palamae sin-

τας. παραθήσομαι δὲ καὶ αὐτὰς κατὰ τὸ ἀπαράλλακτον τὰς A. C. 1351
αὐτοῦ ῥήσεις· „πῶς οὐκ ἄκτιστος ἢ χάρις, δι' ἣν καὶ οἱ μετέ- Imp. Io. Can-
χοντες αὐτῆς ἀναρχοὶ καὶ ἄκτιστοι καὶ ἀτελεῦθητοι καὶ αἰῶσιοι καὶ B
οὐράνιοι κατ' αὐτὴν παρὰ τῶν πατέρων προσηγορεύθησαν;”
5 (H.) Ἄ μὲν οὖν δοκεῖ τῷ καταράτῳ καὶ Παλαμῷ συμφωνεῖν
Ἐῤσεβίῳ, ταῦτά ἐστιν. ἃ δ' ἐπαύξων οὗτος τὰς ἐκείνου παρή-
λασε βλασφημίας, κακίαν ἐπὶ κακίᾳ προσεπιδαψιλευσάμενος, C
εἶμι ἐρῶν. ὄνομα γὰρ θεῖς ἐνεργεῖαν τῷ φωτὶ γενικὸν, ἔπειτα V. 481
διαιρεῖ πρὸς ἀπειράκις ἀπείρους θεότητας, ἀκρίστους τε ἕμα
καὶ διαφόρους ἀλλήλων, δύναμιν δηλαδὴ καὶ σοφίαν καὶ ζωὴν
καὶ βουλὴν καὶ ἀλήθειαν καὶ ὕπνον καὶ μέθην καὶ ὅσα τῇ τῶν
ἀνθρώπων ἐφεύρηται ἀπορία κατὰ διαφόρους καιροὺς ὀνόματα·
ὡς εἶναι θεότητας ταύτας κατ' εἶδος, ἀτελεῖς μὲν καθ' ἑαυτὰς D
καὶ δεομένας ἀλλήλων· συντιθεμένων δ', ἐπιγίγνωσθαι σφισι
5 τὴν τελειότητα. (Θ.) Ἐντεῦθεν καὶ εἰς τοσαύτην ἤλασε τὸ
πρῶγμα κακίαν, ὡς καὶ παρῆσιασθῆναι τὰς τοιαύτας βλασφη-
μίας ἐπὶ μέσης τῆς τῶν ἐπισκόπων ἐκείνων ἀτόπου φάλαγγος,
παρόντων καὶ ἡμῶν, ὡς μὴ ὄφελε, καὶ ψήφῳ κοινῇ βασιλέως
ἡμοῦ καὶ σὺν γε πατριάρχου τῶν ἐπισκόπων ἐκείνων, ἄλλην μὲν
5 τὴν οὐσίαν εἶναι θεότητα, ἄλλην δὲ, καὶ σφόδρα διάφορον, τὴν E
ἐνεργεῖαν· καὶ ἕμα μὴ τὴν οὐσίαν εἶναι τὴν ὑγιάζουσαν οὔτε τὸν
ἡμῖν μεταλαμβάνομενον θεῖον ἕρτον. ὑπερ' ἀκηκοῦτων ἡμῶν,
ὡ δίκη καὶ ἀνοχὴ θεοῦ, κατὰ ποταμοὺς ἐχώρει τὰ δάκρυα· κἄ-

19. τῶν τ' ἐπισκ. conl. Boiv.

les. Ipsamet verba eius sic apponam, ut nihil mutem. „Quidni increata
aut ea gratia, cuius qui participes fuerunt, ii per eam principii expertes
et increati, et sine carituri, et sempiterni, et caelestes, a Patribus vo-
cati sunt?” (VIII.) Haec sunt, in quibus Palamas cum abominando Euse-
bio videtur consentire. In quibus autem ipse superaddendo, et errorem
errore cumulando, illius blasphemias supergressus est, ea statim dicturus
sum. Lumen generali nomine energiam seu operationem vocat; tum in di-
vinitates dividit infinitas infinitas, increatas simul et a se invicem diver-
sas; potentiam scilicet, sapientiam, vitam, consilium, veritatem, som-
num, ebrietatem; et quaecumque hominibus, prout usus fuit, variis tem-
poribus nomina adinventata sunt; ita ut hae sint divinitates speciales, quae
per se imperfectae sint et sui invicem indigeant, coniunctae autem per-
fectionem acquirant. (IX.) Inde eo usque malum illud prorupit, ut in me-
dio episcoporum illorum coetu, aut insana potius phalange (nobis utinam
haud praesentibus!) ex communi imperatoris, patriarchae et illorum epi-
scoporum suffragio, hae blasphemiae palam pronunciarentur, aliam esse
divinitatem, ipsam substantiam; aliam item, et valde diversam ab ea,
operationem: tum nec substantiam esse, quae sanctificaret panem divinum
a nobis in sacra communione participatum. Quae cum nos (proh iustitia
et patientia Dei!) audivissemus, lacrymae nostrae torrentium instar flue-

- A. M. 6859 *πειτα ἐφεξῆς δημοσία ῥαγεῖσαν ἔτι κακίαν ἄλλην ἰδόντες ἐκ-
Ind. 4 σχομεν τοῦ δακρυῖεν, οἴμαι τῶν τοῦ ἐγκεφάλου ξηρανθέντων
F ὑγρῶν ἕπ' ἐκπλήξεως· ἤδη γὰρ καὶ χεῖρας ἐπιβάλλειν ἤρξατο
μετ' ὀργῆς ἀνυστάντες ἅμα τῷ πατριάρχῃ καὶ οἱ ἐπίσκοποι καθ'
ἡμῶν, μηδ' ἀκούειν τά γε τοιαῦτα ἀνεχομένων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
ἕστερον· νῦν δ' ἐπαναληπτέον ἐκείθεν τὸν λόγον, ὅθεν εἰς
ταῦτα ἐξέβημεν ἄκοντες, τῇ μνήμῃ συγχυθέντες τοῦ πάθους.
(I.) Παρέσται δ' ἐντεῦθεν τοῖς ἀπλῶς ἐθέλουσι κρίνειν, ἀναλι-
γομένους ἕκαστα, ταῖς τε βλασφημίαις τοὺς ἐλέγχους τοῦ θεοῦ
P. 595 καὶ μεγάλου πατρὸς ἐκείνου συμβάλλειν, καὶ αὐ τοῖς ἐλέγχοις τὰς 10
βλασφημίας, καὶ παρ' ἄλληλα συνορῶντες ἐπεψηφίζεσθαι, πῶς
καὶ τὴν τῶν εἰκονομάχων ἐξαρχῆς κτησάμενος αἵρεσιν προσεπι-
δαμφιλεύσατο καὶ αὐτὸς τῇ αὐτοῦ κακίᾳ προσθήκας ἀποπειράσας.
εἰ γὰρ δεῖξαίμεν αὐτῷ μαχόμενον ἄντικρυς τὸν μέγαν ἐκείνον δι-
δάσκαλον, καθ' ἥσυχίαν ἡμῖν ἢ βουλόμεθα ὃ τῆς ἀποδείξεως 15
B χωρήσει σκοπός. (I.A.) Καὶ περὶ μὲν τοῦ φωτὸς βραχείας ἡμῖν
δεήσει τῆς γλώττης. τοῦ γὰρ θεοῦ ἐκείνου πατρὸς πνθθανομέ-
νου σοφώτατά τε καὶ ὑψηλότατα, ὁπότερον αὐτὸς ἐθέλει ὑπο-
κρινέσθω· εἴτ' οὐσίαν εἶναι τουτὶ τὸ φῶς καὶ ἐνυπόστατον ἀπο-
φαίνοιτο, καθ' αὐτὸ ὑφειστηκὸς καὶ μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς 20
ὑπαρξίν· ἢ ποιότητά τινα ἀνούσιον καὶ ἀσώματον, ἐν ἄλλῃ τὸ
C εἶναι ἔχουσαν καὶ οὐκ ἐν ἑαυτῷ θεωρούμενον. συναχθήσεται γὰρ
τριῶν ἐν γέ τι τὸ ἀτοπον. εἰ γὰρ οὐσίαν φαίη, ἢ ἄγγελος ἔσται,*

bant: tum deinceps, ubi aliud malum vidimus publice erupisse, lacrymas continuimus; eo quod, ut opinor, cerebri humores prae stupore et meta exaruiscent. Iam quippe et episcopi cum patriarcha in nos, qui talia se audire quidem sustinebamus, insurgentes, manus nobis iniicere coeperunt. Sed haec quidem posterius gesta sunt. Nunc inde oratio restanda, unde ad haec nolentes, ac illius calamitatis recordatione turbati, divertimus. (X.) Hinc porro iis, qui candide velint iudicare, singula colligentibus, licebit refutationes, a magno illo doctore editas, cum blasphemiarum refutatis conferre, et vicissim blasphemias cum refutationibus, et iis iuxta se invicem positis atque consideratis, demum aestimare, quomodo hic iconomachorum haeresin, iam inde ab initio susceptam, sua ipse pravitate amplificaverit et absurdioribus accessionibus cumulaverit. Nam si magnum illum doctorem cum eo palam pugnare ostendamus, sensim argumentatio nostra scopum attinget, et eo perveniet, quo nos volumus. (XI.) Ac de ipso quidem lumine pauca sufficient. Etenim sancti illius doctoris sapientissimae et altissimae quaestioni, utrum ipse voluerit respondeat; sive substantiam dicat esse hoc lumen, et rem per se subsistentem, nec alterius indigentem ad existendum; sive qualitatem quandam substantiam carentem et incorpoream, quae esse in alio non in ipsa consideratum habeat. Ex tribus absurdis unum certe colligetur. Nam si illud substantiam esse di-

καὶ διαλύεται τὸ ἄκτιστον αὐτοῦ μετὰ τῆς θείτητος· ἢ τετάρτη A. C. 1851
 ὑπόστασις, καὶ τὸ ἄτοπον ὅσον ὁ Θεὸς δείκνυσι πατὴρ καὶ διδά- Imp. Io. Can-
 σκαλος. εἰ δὲ ποιότητά τινα ἀνούσιον καὶ ἀπρόῃριαν ἄλλης οὐ- tacuz. 5
 σίας, εἰσαχθήσεται τὸ ἀνούπαρκτον τῆς θείτητος. μᾶλλον δὲ
 5 ὑδύνατον εἶναι φησι, ὑποκειμένου διχα καὶ δ' ἐαυτὴν συστήναι D
 ποιότητα· ὡσπερ οὐκ ἂν τὸ λογικὸν εἴπη τις, οὐσαν διαφορὰν
 οὐσιώδη τὰνθρώπου, μὴ τοῦ ζώου πρότερον ὑποκειμένου, ὃ
 ἴστιν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ· εἶναι γὰρ τὰ οὐσιώδη καὶ φυ-
 σικὰ τῆς οὐσίας καὶ φύσεως μέρη τὴν ἐπιστήμην ὀφείζουσαι. εἰ δ' V. 482
 10 ἐπὶ τῶν συνθέτων, πολλῶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἀμερῶν καὶ ἀπλῶν
 ἴσται, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπὶ θείας φύσεως, τὰ οὕτως λεγόμενα.

δ'. Οὕτω τοίνυν διὰ τούτων τοῖς εἰκονομάχοις συγκαταλυ- P. 596
 μένου τοῦ Παλαμῆ πρὸς τοῦδε τοῦ σοφωτάτου καὶ θείου διδα-
 σκάλου, φέρε λύσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἐπιδυσμηλευθεῖσαν τῷ ἀνο-
 15 σίῳ προσθήκην, αὐτῷ πάλιν συμμαχῶ χρώμενοι τῷ ἁγίῳ καὶ
 οἷς ἄλλοις πολλοῖς τε καὶ εὐμηχάνοις κατὰ τῶν εἰκονομάχων
 ὅλοις ἐχρήσατο· ἵνα πολλαχόθεν οὗτος μακροῖς τισι τῆς κακίας
 μέτροις καὶ τοῖς εἰκονομάχου φαίνεται νικῶν, καὶ ἅμα συνανα- B
 φαίνεται μὴ παρέργως καὶ τοῦ παρήκοντος εἰς τὸ Θαβώριον ἀεὶ
 20 καταφεύγων ὄρος, ἀλλὰ καὶ μετὰ μάλα πικρῶς ἐφεδρευούσης
 περιτοίας. (B.) Ἐξεταστέον οὖν ἴστιν ἡμῖν, πῶς ἄκτιστον γε-
 γονέναι λέγει τὸ τοῦ κυρίου σῶμα· καὶ ταῦτ', ἐκκηρύκτων τῇ
 ἐκκλησίᾳ περιφανῶς γενομένων, ὅποσοι πάλαι τουτὶ παρελήθη-

cat, vel angelus erit; quoposito nec increatum nec divinitas est: vel erit
 quarta hypostasis; quod quam absurdum sit, sanctus Pater et doctor
 ostendit: sin qualitate quandam substantia carentem, et fluentem ex alia
 substantia emanationem, tum divinitas eiusmodi introduceretur, quae careat
 existentia. Immo, inquit, fieri non potest, ut qualitas ulla per se ipsam
 sine subiecto consistat: quemadmodum nec rationalitatem, quae est homi-
 nis differentia substantialis, quisquam dixerit posse constare nisi prius ei
 subiectum sit animal, quod est substantia animata sensu praedita: etenim
 substantiae et naturae partes substantiales et naturales per scientiam posse
 defini. Quae quidem sic dicta si locum habent in compositis, multo magis
 in indivisis et simplicibus habitura sunt, praesertim autem in natura divina.

4. Quoniam itaque ab sapientissimo et sanctissimo doctore Palama,
 simul cum iconomachis, per haec refellitur; age, eodem rursus sancto do-
 ctore nobis socio adiuncto, et aliis armis usi, quibus ille plurimis et ac-
 commodis iconomachos aggressus est, cumulum ab impio homine ex abun-
 danti superadditum deruamus, ut multis argumentis constet iconomachos
 longe ab hoc superari improbitate; tum simul appareat, hunc non obiter,
 nec ut aliud agentem, sed cum solertia, eaque crudelissime insidiosa, sem-
 per ad montem Thabor confugere. (II.) Illud igitur nobis inquirendum,
 quomodo corpus Domini evasisse increatum dicat, cum aperte ab ecclesia
 repulsi sint ii, qui id olim effutiverunt: item quomodo homines, eiusdem

- A. M. 6859 *σαν' και ἄμα, πῶς οἱ κατὰ τὸν Παλαμῶν ἄκτιστοί τε και ἄταρ-
Ind. 4* **Χοι γίνονται ἄνθρωποι. τῆς γὰρ ὁμοίας ἔχονται κακοδοξίας ἀπίξ
και ταυτὶ, λέγω δὴ τῆς τῶν εἰκονομάχων, ἣν ὡς ἀρχὴν και δι-
μελιον κράτιστον τῆς ὄλης προῦθετο σαθρᾶς οἰκοδομῆς αὐτοῦ.
(Γ.) Ἵνα γὰρ τὰς τῶν ἄλλων ἐν τῷ παρόντι παρείς ἀντιζήσῃς
ἀγίων μόνῳ τῷ σοφῷ κἀνταῦθα και θείῳ ἐκείνῳ χρῆσῃμαι δι-
δασκάλῳ, τῷ και τηνικαῦτα μὲν ἀντιστάντι πρὸς τὸν τῆς εἰκ-
Dνομαχίας ἐκείνον πόλεμον, και πολλὰ μὲν πεπονηθότι, πολλὰ δ'
ἀντειπόντι, και ὡς πύργῳ Χαλάνης διὰ τέλους ἄχρι και τῶν ἀτό-
μων τὴν πλάνην καθηρηκότι, και νῦν ὁμοίως τοὺς τὰ ὁμοια πο-
σοῦντας ἐκείνοις καθαιροῦντι. „ὄτι μὲν”, φησί, „τὸ φθαρτὸν τοῦ-
το ἐνδύσασθαι δεῖ ἀφθαρσίαν και τὸ θνητὸν ἀθανασίαν, ὃ μέγας
μυσταγωγεῖ ἀπόστολος. τὸ δὲ σῶμα ἀσωματότητα ἐνδέσσειναι,
E ἢ τὸ κτιστὸν γενέσθαι ἄκτιστον, ἢ τὸ περιγραπτὸν εἰς ἀπρι-
γραψίαν μετατεθεῖσθαι, οὐπω και τήμερον ἤκουσται.” ἐπεὶ δὲ
μανθάνειν ἡμῖν σαφῶς περιγίνεται, ὅτι τε τοῖς εἰκονομάχοις
ταῦτα παραλελήρηται και τῆς ἐκείνων ἐστὶ κακοδοξίας. και τῶν
P. 597 ὕρᾶται περὶ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς και Παλαμῶς βακχεύσας τράπεζαν
και ὄλον εἰς κόρον ἐκροφήσας τὸν τῆς κακοδοξίας ἐκείνης κρυτῆρα.
(Δ.) Ἀλλὰ μικρὸν ἐπισχόντες πυθέσθαι θελήσωμεν και πῶς
V. 483 προῖων ὃ μέγας οὗτος διδάσκαλος σοφωτάτην ποιεῖ τὴν τῶν ἐγ-
θέντων εὐκρίνειν. „πᾶν γὰρ,” φησί, „τὸ μεταβαλλόμενον ἢ καδ'
αὐτὸ ἢ κατ' οὐσίαν μεταβάλλεται. ὃ δὴ περὶ γένεσιν και φθ-**

23. ἦτοι cod. Reg. 1989. fol. 199. v.

institutum cuius Palamas, increati et principii expertes fiant. Quippe haec ad similem errorem omnino pertinent, nempe ad iconomachorum haeresin, quam ille toti suae, velut principium et firmissimum fundamentum, vanae aedificationi praeposuit. (III.) Nam ut ea, quae ab aliis viris sanctis contra allata sunt, in praesenti omitam, et illo solo hic quoque utar sapiente divinoque doctore; qui iconomachorum bello tum, cum aeviret, se opposuit, ac multa passus, multa in eos loquutus, errorem tandem, velut Chalanes turrim, ita profligavit, ut ad nihilum redegerit; idemque eos, qui similibus morbis laborant, pariter hodie profligat: „quod quidem,” inquit, „corruptibile hoc induere oporteat incorruptibilitatem, et mortale immortalitatem, mysterium est a magno Apostolo traditum. At corpus incorporeitatem induisse, aut, quod creatum esset, factum esse increatum, aut circumscriptum transiisse in incircumscriptum, id certe nondum ad hanc diem usque auditum est.” Hinc nos liquido discimus, haec iconomachorum deliramenta, has fuisse opiniones pravas. Ac nunc evidens est Palamam, circum eandem mensam bacchatum, erroris poculum totum ad satietatem exorbuisse. (IV.) Sed paulum hic subsistentes magnum illum doctorem audiamus, summa deinde doctrina ea quae dicta sunt enucleantem. „Quidquid mutatur,” inquit, „id vel per se seu ratione substantiae mutatur; id quod in generatione et corruptione observatur; vel ratione ab-

ρὰν θεωρεῖται· ἢ κατὰ τι τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ τοῦτο διχῶς· ἢ κατὰ A. C. 1854
 τὸ ποσόν, καθ' ὃ ἡ αὐξησις καὶ ἡ μείωσις δείκνυται· ἢ κατὰ τὸ Imp. Io. Can-
 ποιόν, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ἡ ἀλλοίωσις· ἢ ἔστι μετασχηματισμὸς B tacz. 5
 χαρακτῆρός τινος, ἢ κατὰ τι τῶν τοῦ ὑποκειμένου πράγματος
 5 ἐξαλλαγῆ, χωριστικῶς ἢ ἀχωριστικῶς ἐπισυμβαίνουσα· ὅπερ ἄλλοιον
 μὲν καὶ διάφορον τοῦ προτέρου δείκνυσιν, οὐ μὴν ἄλλο τι τὸ
 ἀλλοιούμενον ἀπεργάζεται. οὐ γὰρ οὐσιωδῶς μετέβαλεν· ἀλλ'
 ἐκ τοιοῦδε τὸν αὐτὸν τοιόνδε κατὰ τὸ ποιόν γενέσθαι πεποίηκε. C
 τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν ἐξ ὄλων ὅλον μεταβεβλήσθαι. τὸ γὰρ ὑπο-
 10 κείμενον πάντως ὑπομένει σωζόμενον. εἰ δὲ κατὰ τὸ ποσὸν μετέ-
 βαλεν, αὐξησὶν τινα ἢ μείωσιν ἐδέξατο καὶ παραλλαγῆν, κατὰ
 τὸν σωματικὸν ὄγκον μεγέθει διενέγκασα, ἢ ἔστι τοῦ γε ἤδη προ-
 ὑπάρχοντος καὶ εἰδοπεποιημένου ἐπίδοσις ἢ ὕφαισις. ἀλλ' οὐδὲ
 ταῦτα ἄλλο τι παρὰ τὸ ἐξαρχῆς ὑπάρξαν ποιεῖ, ἀλλ' ἐκ τοσοῦδε
 15 τὸν αὐτὸν τοσοῦδε κατὰ τὸ πηλίκον γενέσθαι πεποίηκεν. οὐκοῦν
 οὐδὲ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐξ ὄλων ὅλη μεταβεβλήται ἢ μορ- D
 φῆ. τί οὖν ἔστι; λείπεται λέγειν καθ' αὐτὴν μεταβεβλήσθαι.
 τοῦτο δὲ περὶ τὴν οὐσίαν αὐτὴν ἤδη τὴν μεταβολὴν ἐνδείκνυται,
 περὶ ἣν ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ θεωρεῖται. ἐπεὶ οὖν ἀμολόγηται
 20 ἡμῖν τὸ τοῦ Χριστοῦ σωματικὸν ὑπάρξαν εἶδος (καὶ τοῦτο οὐδ'
 ἂν αὐτὸς οἶμαι ἀρνηθεῖ· δοκεῖ γὰρ εὐγνωμονεῖν ποσῶς περὶ τὴν
 ἐξαρχῆς ὑπαρξιν· ἐπεὶ πόθεν αὐτῷ ἡ μεταβολὴ πορισθήσεται;)

1. ἢ κατὰ τὸ π.] ἢ γὰρ idem cod. 2. μεταβάλλεται addit post πο-
 σὸν id. cod. 5. ἄπερ id. cod. 7. καθ' αὐτὸ ἦγον οὐσιωδ. id. cod.
 12. ἄπερ ἔστιν id. cod.

cuius eorum, quae in eo sunt; idque bifariam; nempe aut ratione quantita-
 tis, in qua augmentum et deminutio spectatur; aut ratione qualitatis, in
 qua alteratio existit, quae est alicuius characteris transformatio, seu se-
 cundum quid eorum, quae in subiecto sunt, separabiliter vel inseparabiliter
 adveniens mutatio, quae id quod alteratur alterum quidem, et ab eo quod prius
 fuit diversum, non tamen aliud efficit. Nec enim substantialiter mutavit,
 sed illud ipsum tale ex tali secundum qualitatem efficit. Hoc autem non
 est totum ex toto mutatum fuisse. Siquidem subiectum ipsum salvum omni-
 no manet. Quod si in quantitate mutatio facta esset, tum augmentum vel
 deminutionem caro Christi passa fuisset; et variam progressionem habu-
 set, et secundum molem corporis maior minorve exstiteret: quae est rei
 praesistentis et iam specificatae accretio vel deminutio. At nec ista aliud,
 quam quod initio fuit, faciunt; sed ut idem ex tanto tantum secundum
 quantitatem fieret effecerunt. Itaque nec eo modo tota ex toto forma mu-
 tata est. Quid ergo? Illud dicendum restat, secundum se ipsam mutatam
 fuisse. Id vero factam in ipsa substantia mutationem arguit, circa quam
 generatio et corruptio considerantur. Quoniam igitur de eo inter nos con-
 venit, formam Christi corpoream exstiterisse (neque id, cedo, ipse negave-
 rit: nam de ea, quae ab initio fuit, existentia videtur quadamtenus recte
 sentire: alioquin unde erit ei mutatio?) eaque forma, ut ait, tota ex to-

- A. M. 6859 μεταβέβληται δὲ κατ' αὐτὸν ἐξ ὄλων ὄλη ἢ τοιαύτη μορφή, πᾶσα
 Ind. 4 ἀνάγκη ἐκ γενέσεως εἰς φθορὰν, καὶ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μηδαμῆ
 εἶναι κερωρηκέναι. εἰ τοίνυν κατ' αὐτὸν ἐξ ὄλων ὄλη μεταβέβλη-
 ται, οὐδὲν ἄρα αὐτῆς ὑπολείπεται· ἐκποδῶν οὖν τὸ σῶμα καὶ
 ἔφθαρται· καὶ οὔτε σῶμα, οὔτε μορφή, οὔτ' ἄλλο τι λοιπὸν ἔστιν.
 εἰς τοιοῦτον ἀποδοῦς τῆς ἀτοπίας βόθρον καὶ ἀθείας ἢ σε-
 Φσοφισμένη καὶ ἀστειοτάτη τοῦ λόγου κατεκρήμνισε περιπέτεια."
 (E.) Καὶ ταῦτα μὲν τῆδέ πη γέγραπται τῷ ἀγίῳ, σοφιστάτα τι
 καὶ ὑψηλότατα, τὸν τῆς εἰκονομαχίας προστάτην ἐξελέγγασι τι
 καὶ καταλύοντι· ᾧ καὶ αὐτὸς ἐδόθης συνεξελέγγηται τε καὶ συ-
 καταλύεται ὁ σεμνὸς Παλαμᾶς, ἐκείνῳ ταῦτά καὶ γυμίων καὶ
 P. 598 φρονῶν, πῆ μὲν ἐκείνου τῆς γλώττης ἐξηρημένος, οἷα ὄρνις
 ἐπιλημμένος κίττος· πῆ δὲ τὸ τοῖς διδασκασίαις ἐμμένειν κατε-
 ρωνενόμενος, ὅποι προσθήκης δέοιτο, καὶ φιλοτιμίας ἀγνώσιμα
 ποιούμενος κράτιστον, τὸν διδάσκαλον ὑπερσχεῖν. καὶ γὰρ ἐκ' ἑ-
 Ἐνόμιον τοῦ καταράτου καὶ τὸ τῆς ἐνεργείας ὄνομα τῆ θείᾳ
 τριάδι πάλαι παρεισαχθέν ἐπὶ πονήρῳ τῆς ἐκκλησίας περὶ πλε-
 στον καὶ τοῖς εἰκονομάχοις ὕστερον ἐγεγόνει τοῖς οἰκείοις προ-
 B θεῖναι καὶ τοῦτο κακοῖς, καὶ ἅμα τῷ κατόπιν ἐκείνοις ἀκολο-
 θοῦντι νῦν Παλαμᾶ· καθάπερ καὶ τὸν γύπα φασὶ τὸ ὄρνειον τὰ
 μὲν ὑγιαίνοντα τῶν σωμάτων παρῖναι· ἂ δὲ νοσεῖ, ταῦτα δ'
 ἀσμένως προσέειπαι. (ζ'.) Διὸ προσεχῶς μὲν τὰ τοῦ θεοῦ πύ-
 λιν διδασκάλου προενεγκοῦσιν εἰς μέσον ῥήματα, οἷς κατ' Ἐδο-
 βίου τοῦ δυσσεβοῦς τηνικαῦτα παρῶν ἐκεῖνος ἐχρήσατο, ἔπειτα

to mutata est, iam prorsus necesse est eam ex generatione ad corruptio-
 nem et ex esse ad non esse transiisse. Si, ut ait, tota ex toto mutata
 est, nihil ergo eius residuum mansit. Ergo corpus de medio sublatum et
 corruptum est; ac neque corpus, neque forma, neque aliud quicquam ex-
 perest. Eo insaniam et impietatis illos praecepites egit artificiosa et plene
 ridicula verborum temeritas." (V.) Haec vir sanctus, doctus admodum et
 sublimis; haec ferme scribebat, cum iconomachiae propugnatorem refuta-
 ret et everteret; cum quo et venerabilis Palamas statim refutatur et ever-
 titur, qui eadem scribit et sentit; modo ex illius lingua pendens, velut
 hederam quercui adhaerescit; modo contemnens ea, quae didicit, et iis stare
 negligens, ubi aliquid addendum sit, et magistrum superare, tanquam
 maximum gloriae certamen, sibi proponens. Etenim cum energiae seu
 operationis nomen, in detrimentum ecclesiae ab impio Eunomio intro-
 ductum, olim in divinam Trinitatem invasisset, iconomachi postea impendio
 curaverunt, ut ad proprios errores hic quoque accederet. Horum vestigia
 Palamas insistit, vulturio similis, quam avem ferunt sana corpora praeter-
 terire, cupide autem ad morbosa accedere. (VI.) Postquam itaque ea
 verba, quibus tunc sanctus doctor contra impium Eusebium praesens usus
 est, in medium protulerimus, atque ipsa continuo argumenta, quibus olim

καὶ δι' ὧν τοῖς θεοῖς ἐμέλησε πάσαι πατράσι, Βασιλείοις καὶ A. C. 1351
 Γρηγορίοις φημι, τὸν ἀλκτήριον ἐκείνον τοῖς ἀντιφύητικοῖς κα- Imp. Io. Can-
 ταῶσαι Εὐνόμιον, καὶ ἡμῖν ἀποχρήσειν οἶμαι μιᾷ πληγῇ καὶ C tacuz. 5
 κατὰ τῶν τούτου σπλάγγων ἐλάσαι τὸ τῶν ἐλέγχων ἐκείνων ἐξ- V. 484
 5φοσ. (Ζ.) Εὐρίσκομεν οὖν ἐκείνον, παρῆναι λέγοντα τοῖς ἄπασι
 τὸν θεὸν αὐτόν. οὐ γὰρ ἐνεργεῖα ψιλλῇ φησι κατὰ τινος τῶν πά-
 λαι, τὰ τοιαῦτα ληρωδησάντων, κενῶσαι μὲν τοὺς οὐρανοὺς D
 λεγόντων τῆς ἑαυτοῦ ὑποστάσεως κατὰ τοὺς καιροὺς τῆς θείας
 σαρκώσεως, εἶναι τε οὐσιωδῶς σὺν ἡμῖν, ἐνεργεῖα δὲ καὶ ἄξια
 10μόνη πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα. ἐπεὶ ἕτερον οὐσίαν καὶ ἄλλο
 ἐνεργεῖαν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν σωματικῶς θεωρουμένων, οὕτω δὲ
 καὶ ἐπὶ τοῦ θεοῦ λόγου ἐτίθεντο, ὅπερ τοῖς εὐσεβέσιν ἀπειρήται.
 εἰ γὰρ τῶν ἀπλῶν καὶ ἀσωμάτων ἐν οὐδενὶ διαφέρειν ἴσασιν. οὐ
 γὰρ διοριστέον ταῦτα ἀλλήλων, ἵνα μὴ σύνθετον τὸ ὑπὲρ πᾶσαν E
 15ἀπλότητα νοῦτο. οὔτε γὰρ ἡ θεία οὐσία ἀνενέργητος εἴη ἢ ποτε,
 οὔτ' ἀνούσιος ἢ ἐνεργεῖα. καὶ μετ' ὀλίγα· „οὕτω γὰρ ἢν εὐσεβῶς
 νοηθῆι ἡ μὲν θεία ἐνεργεῖα ἀίδιος, μᾶλλον δ' αὐτενεργεῖα, τῷ
 μὴ διορισθῆαι τῆς οὐσίας τὴν ἐνεργεῖαν, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον
 ἐπιδέχασθαι διὰ τὴν τῆς ἀπλῆς καὶ ἀσωμάτου φύσεως ἰδιότητα.”
 20(H.) Ὁρᾶς ὅπως τε κατ' ἔχνος τῷ θεῷ καὶ οὗτος ἔπεται Βασι- F
 λείω καὶ οἶον ἐφερημηνεύει τὰ κείνου, καὶ ὅπως τοῖς κατ' ἔχνος,
 οἷς ἐκεῖνος ἐμάχετο, ἐκομμένοις καὶ οὗτος ἐπίσης καθάπαξ μυχό-

8. λεγόντων cod. Idem fol. 105., λέγεται apogr. Par.

16. οὕτω

γὰρ etc. Idem cod. fol. 111.

santi Patres, Basilii et Gregorii, sceleratam Eunomium in suis antirrhoticis obruere studuerunt; ea nobis quoque satis fore arbitror, ut et hunc velut uno gladii ictu in viscera adacto, illis ipsis argumentis confodiamus. (VII.) Ille igitur, ut nos comperimus, Deum ipsum ait omnibus praesentem adesse. „Non enim,” inquit, „simplici operatione, ut veteres quidam existimabant, qui ita delirarunt, ut dicerent eum tempore divinae incarnationis sua hypostasi caelos vacuos fecisse, ac nobiscum substantialiter fuisse, operatione autem et dignitate sola apud Deum et Patrem. Nempse illi, ut in oblectis corporeis, ita et in Verbo divino aliud substantiam, aliud operationem esse statuebant, quod piis non licet; quoniam hi sciunt in simplicibus et incorporeis nihil ea differre. Quippe haec a se invicem distinguere haud debent, ne quod omnem simplicitatem excedit, compositum esse intelligatur. Nam nec divina substantia operatione vacare, nec operatio unquam substantiae expers esse potest.” Tum paulo infra: „ita enim pie divina operatio, seu potius ἀνενεργεῖα, aeterna esse intelligetur, quia operatio ab substantia non distinguitur, sed eandem definitionem continetur, propter simplicis et incorporeae naturae proprietatem.” (VIII.) Vides, ut hic D. Basilii vestigiis insatit, ac eius fere verba interpretatur? Vides, ut assectatoribus eorum, contra quos ille pugnavit, hic pariter totis viri-

- A. M. 6859 *μενος φαίνεται; ὥστε ὁ τὸν ἕτερον λοιδορῶν καὶ θάτερον πάντως*
 Ind. 4 *ὁμοίως λοιδορεῖ. λοιδορῶν οὖν ὁ Παλαμῆς Θεόδωρον ἐκείνον τὸν*
μέγαν τῆς ἐκκλησίας προστάτην, ἅτε τοῖς εἰκονομάχοις οὕτω μα-
χόμενον, ὁμοῦ καὶ τὸν μέγαν εὐθὺς λοιδορεῖ Βασιλειον· ὁ δὲ
 P. 599 *τοῖς θείοις τούτοις πατράσι μαχόμενος τοὺς ἑτεροδόξους ἔξ ἀνάγκης,*
οἷς οὗτοι μάχονται, φαίνεται φιλῶν. ἔστι μὲν οὖν κἀν-
τεῦθεν δῆλον τό γε τοῖς τῆς εἰκονομαχίας προστάταις τὸν Πα-
λαμῆν ἐν ὑπάσιν ἄει καὶ συνεχῶς ἀκολουθεῖν, ὡς ἔξ ὀρημητηρίου
ἀρξάμενον τοῦ Θαβωρίου φωτὸς ὁμοίως ἐκείνοις· καὶ τοῦτ' ἔστι
τὸ αἴτιον, ἄει διὰ στόματος ἄγειν αὐτὸν τὸ Θαβώριον. (Θ.) Ἄλλ' ἵ
 B *ἐκείνο μικροῦ με παρέδραμεν. εἰ γὰρ ὁ τῆς οὐσίας λόγος οὐδὲν*
ἕτερον ἢ πρῶγμύ ἐστιν ἀδύναρχτον, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς
ὑπαρξιν, ὡς ὅ,τε τῆς ἐπιστήμης διδάσκει λόγος καὶ ὁ θεὸς
οὗτος διδάσκαλος ἔφθη προειρηκῶς, εἴη ἂν καὶ ὁ τῆς ἐνεργείας
λόγος ὁ αὐτὸς, κἂν τοῖς ὀνόμασι διαφέρειν δοκῶσι, πρῶγμα δε-
 C *λαδῆ ἀδύναρχτον, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς ὑπαρξιν. οὕτω*
γὰρ ἂν καὶ ὁ τῆς ταυτότητος σώζοιτο λόγος· καθὰ πάλιν ὁ ἀν-
 C *τὸς οὗτος ἔφησεν ἄλλαχού· „εἰ ταῦτὸν εἶεν, οὐ δύο ἂν εἶεν, ἀλλὰ*
μία φύσις. ἡ γὰρ σύνθεσις τὸ διάφορον τῶν συντρεχόντων ἔστι
καὶ ἑτεροούσια εἶναι δηλοῖ.” (I.) “Ὅτι μὲν οὖν ἐνεργεῖαν καὶ δύ-
 C *ναμιν καὶ σοφίαν καὶ ζωὴν, καὶ ὅσα τοῖς ἀνθρώποις ἔπεισιν ὀνο-*
 C *μάζειν τὸ θεῖον, τὰ τῶν διδασκάλων τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας*
 C *δόγματα μὴ διαιρεῖν τῆς οὐσίας ἐπὶ θεοῦ συγχωρεῖ, οὔτε φῶς*

bus pugnat? Qui itaque alteri maledicit, eum constat et alteri simul maledicere. Quamobrem Palamas magno illi ecclesiae defensori Theodoro, contra iconomachos sic pugnantem, dum convitiatur, eodem tempore etiam Magno Basilio convitium facit. His autem sanctis Patribus qui pugnat, eum necesse est heterodoxorum, quibus illi pugnant, videri amatores. Et hinc igitur patet, Palamam in omnibus perpetuo et continenter eorum, qui iconomachiae propugnatores fuerunt, vestigia persequi, ab lumine Thaborio, tanquam ab aliquo perfugio, itidem ut illos profectum. Atque haec causa est, cur Thabor ei semper in ore sit. (IX.) Sed ma illud praese effugit. Nimirum si substantia nihil aliud est, nisi res per se subsistens, nec alio egens ad existendum, ut et scientia docet, et sanctus iste doctor supra dixerat, erit etiam operationis definitio eadem, etiam ipsis nominibus differre videantur: erit, inquam, operatio res per se subsistens, nec alio egens ad existendum. Ita quippe servabitur ratio identitatis, ut ille ipse rursus alibi dixit. „Si idem sunt, ergo non sunt duo, sed unica natura. Compositio enim differentiam indicat eorum, quae simul coeunt, eaque diversae substantiae esse declarat.” (X.) Quod igitur in Deo operationem, et potentiam, et sapientiam, et vitam, et quaecunque nomina divinitati ab hominibus tribui solent, ab substantia distingui non permittat doctrinae ab ecclesiae doctoribus tradita, nec lumen dici increatum aliud, praeter

ἄκτιστον ἄλλο παρὰ τὴν θείαν λέγειν οὐσίαν, οὔτε θεότητος τῆς A. C. 1351
 μῆς ἐπέκεινα τρισυποστάτου φύσεως, οὔτ' ἀσώματόν τε καὶ ^{Imp. Io. Can-}
 ἄκτιστον δύνασθαι γίνεσθαι τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα, εἴρηται. εἰ D
 δ' ἐπὶ Χριστοῦ τοῦτ' ἀδύνατον, τίς οὕτως εὐήθης ἂν εἴη, ὥστ'
 ἰάνθρωπον γίνεσθαι λέγειν ἄκτιστόν τινα τῶν πάντων, ἀσώματόν
 τε καὶ ἀναρχον κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον, καὶ ὅσα τοῖς ἀσεβέ-
 σιν αὐτονομουμένη γλώττη προῖκα ληρεῖν συγκεχώρηται. οἷς γὰρ V. 485
 ἐς ἀρετῆς προκόπτειν ἐγγίνεται λόγον, τούτοις οὐκ ἄκτιστοίς E
 γίνεσθαι πρόβουσι. πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τὸνναντίον μεντᾶν μᾶλ-
 λον δέησει γενέσθαι κτιστοῖς ἐς τὸ πολλαπλάσιον, ὡς ἄλλοις τε
 πλείστοις ἐστὶ δεδογμένον καὶ δὴ καὶ Παύλῳ τῷ θεῷ· εἴ τις ἐν
 Χριστῷ καινῇ κτίσει, ἀνακαινίξεσθαι τὴν πρὸς τὰ κρείττω ῥο-
 πὴν καὶ ἀντιληψιν τῶν καλῶν· ἦν δὴ κτίσειν καὶ ὁ θεὸς ἐπιζητεῖ
 Δαβὶδ, καρδίαν καθαρὰν ἐν αὐτῷ κτίξεσθαι, καὶ πνεῦμα τοῖς
 ἐγκάτοις εὐθὲς ἐγκαινίξεσθαι.

substantiam divinam, nec alias divinitates, praeter unam in tribus perso-
 nis naturam, nec incorporeum et increatum corpus Christi posse fieri, hac-
 tenus dictum est. Quod si id in Christo fieri non potest, quisquamne
 adeo stolidus, ut aliquem ex omnibus hominibus naturali ratione increatum
 fieri dicat, incorporeumque, et principio carentem, et quidquid impiis
 lingua effraeni temere et gratis effutire licuit? Nam qui virtutis ratione
 proficiant, non ideo si increati fiunt. Ac multum quidem abest ut fiant.
 Immo creatos eos fieri tanto magis oporteat; quemadmodum, tum aliis plu-
 rimis, tum divo Paulo visum est, dicenti: si qua in Christo nova crea-
 tura sit, propensionem ad meliora et virtutis professionem renovari: cu-
 jusmodi creaturam divus quoque David requirit, ubi cor mundum creari
 in se, et spiritum rectum innovari in visceribus postulat.

- A. M. 6859 **μενος φαίνεται; ὥστε ὁ τὸν ἕτερον λοιδορῶν καὶ θάτερον πάντως**
 Ind. 4 **ὁμοίως λοιδορεῖ. λοιδορῶν οὖν ὁ Παλαμῆς Θεόδωρον ἐκείνον τὸν**
μέγαν τῆς ἐκκλησίας προστάτην, ἅτε τοῖς εἰκονομάχοις οὕτω μα-
χόμενον, ὁμοῦ καὶ τὸν μέγαν εὐθὺς λοιδορεῖ Βασιλεῖον· ὁ δὲ
 P. 599 **τοῖς θεοῖς τούτοις πατράσι μαχόμενος τοὺς ἑτεροδόξους ἔξ ἀνάγκ-**
ης, οἷς οὗτοι μάχονται, φαίνεται φιλῶν. ἔστι μὲν οὖν κἀν-
τεῦθεν δῆλον τό γε τοῖς τῆς εἰκονομαχίας προστάταις τὸν Πα-
λαμῆν ἐν ἅπασιν ἄει καὶ συνεχῶς ἀκολουθεῖν, ὡς ἔξ ὀρητηρίου
ἀρξάμενον τοῦ Θαβωρίου φωτὸς ὁμοίως ἐκείνοις· καὶ τοῦτ' ἔστι
τὸ αἴτιον, ἄει διὰ στόματος ἄγειν αὐτὸν τὸ Θαβώριον. (Θ.) Ἄλλ' 10
ἐκείνο μικροῦ με παρέδραμεν. εἰ γὰρ ὁ τῆς οὐσίας λόγος οὐδὲν
 B **ἕτερον ἢ πρῶγμά ἐστιν ἀδύνακτον, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς**
ὑπαρξιν, ὡς ὅ,τε τῆς ἐπιστήμης διδάσκει λόγος καὶ ὁ θεὸς
οὗτος διδάσκαλος ἔφθη προειρηκῶς, εἴη ἂν καὶ ὁ τῆς ἐνεργείας
λόγος ὁ αὐτὸς, κἂν τοῖς ὀνόμασι διαφέρειν δοκῶσι, πρῶγμα δι- 15
λαδῆ ἀδύνακτον, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς ὑπαρξιν. οὕτω
γὰρ ἂν καὶ ὁ τῆς ταυτότητος σώζοιτο λόγος· καθὰ πάλιν ὁ αὐ-
 C **τὸς οὗτος ἔφησεν ἄλλαχού· „εἰ ταῦτὸν εἶεν, οὐ δύο ἂν εἶεν, ἀλλὰ**
μία φύσις. ἣ γὰρ σύνθεσις τὸ διάφορον τῶν συντρεχόντων ἄρα
καὶ ἑτεροούσια εἶναι δηλοῖ.” (I.) Ὅτι μὲν οὖν ἐνεργεῖαν καὶ δύ- 20
ναμιν καὶ σοφίαν καὶ ζωὴν, καὶ ὅσα τοῖς ἀνθρώποις ἔπεισον ὀνο-
μάζειν τὸ θεῖον, τὰ τῶν διδασκάλων τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας
δόγματα μὴ διαιρεῖν τῆς οὐσίας ἐπὶ θεοῦ συγχωρεῖ, οὔτε γὰρ

bus pugnat? Qui itaque alteri maledicít, eum constat et alteri simul maledicere. Quamobrem Palamas magno illi ecclesiae defensori Theodoro, contra iconomachos sic pugnantí, dum convitiatur, eodem tempore eum Magno Basilio convitium facit. His autem sanctis Patribus qui pugnat, eum necesse est heterodoxorum, quibus illi pugnant, videri amatores. Et hinc igitur patet, Palamam in omnibus perpetuo et continenter eorum, qui iconomachias propugnatores fuerunt, vestigia persequi, ab lumine Thaborio, tanquam ab aliquo perfugio, itidem ut illos profectum. Atque haec causa est, cur Thabor ei semper in ore sit. (IX.) Sed me illud paene effugit. Nimirum si substantia nihil aliud est, nisi res per se subsistens, nec alio egens ad existendum, ut et scientia docet, et sanctus iste doctor supra dixerat, erit etiam operationis definitio eadem, etsi ipsa nominibus differre videantur: erit, inquam, operatio res per se subsistens, nec alio egens ad existendum. Ita quippe servabitur ratio identitatis, ut ille ipse rursus alibi dixit. „Si idem sunt, ergo non sunt duo, sed unica natura. Compositio enim differentiam indicat eorum, quae simul coeunt, eaque diversae substantiae esse declarat.” (X.) Quod igitur in Deo operationem, et potentiam, et sapientiam, et vitam, et quaecunq; nomina divinitati ab hominibus tribui solent, ab substantia distingui non permittat doctrina ab ecclesiae doctoribus tradita, nec lumen dici increatum aliud, praeter

ἄκτιστον ἄλλο παρὰ τὴν θείαν λέγειν οὐσίαν, οὔτε θεότητας τῆς A. C. 1351
 μιᾷ ἐπέκεινα τρισυνοσιτάτου φύσεως, οὔτ' ἀσώματόν τε καὶ ^{Imp. Io. Can-}
 ἄκτιστον δύνασθαι γίνεσθαι τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα, εἴρηται. εἰ D
 δ' ἐπὶ Χριστοῦ τοῦτ' ἀδύνατον, τίς οὕτως εὐήθης ἂν εἴη, ὥστ'
 ἄνθρωπον γίνεσθαι λέγειν ἄκτιστόν τινα τῶν πάντων, ἀσώματόν
 τε καὶ ἀναρχον κατὰ τὸν τῆς φύσεως λόγον, καὶ ὅσα τοῖς ἁσεβέ-
 σιν αὐτονομουμένη γλώττη προῖκα ληρεῖν συγκεχώρηται. οἷς γὰρ V. 485
 ἐς ἀρετῆς προκόπτειν ἐγγίνεται λόγον, τούτοις οὐκ ἀκτίστοις E
 γίνεσθαι πρόσεστι. πολλοῦ γε καὶ δεῖ. τούναντιον μεντῶν μᾶλ-
 λον δέησει γενέσθαι κτιστοῖς ἐς τὸ πολλαπλάσιον, ὡς ἄλλοις τε
 πλείστοις ἐστὶ δεδογμένον καὶ δὴ καὶ Παύλῳ τῷ θεῷ· εἴ τις ἐν
 Χριστῷ καινῇ κτίσει, ἀνακαινίξεσθαι τὴν πρὸς τὰ κρείττω ῥο-
 πὴν καὶ ἀντίληψιν τῶν καλῶν· ἦν δὴ κτίσιν καὶ ὁ θεὸς ἐπιζητεῖ
 Δαβὶδ, καρδίαν καθαρὰν ἐν αὐτῷ κτίξεσθαι, καὶ πνεῦμα τοῖς
 ἐγκύτοις εὐθὺς ἐγκαινίξεσθαι.

substantiam divinam, nec alias divinitates, praeter unam in tribus perso-
 nis naturam, nec incorporeum et increatum corpus Christi posse fieri, hac-
 tenus dictum est. Quod si id in Christo fieri non potest, quisquamne
 adeo stolidus, ut aliquem ex omnibus hominibus naturali ratione increatum
 fieri dicat, incorporeumque, et principio carentem, et quidquid impie
 lingua effraeni temere et gratis effutire licuit? Nam qui virtutis ratione
 proficiant, non ideo si increati fiunt. Ac multum quidem abest ut fiant.
 Immo creatos eos fieri tanto magis oporteat; quemadmodum, tum aliis plu-
 rimis, tum divo Paulo visum est, dicenti: si qua in Christo nova crea-
 tura sit, propensionem ad meliora et virtutis professionem renovari: cu-
 iusmodi creaturam divus quoque David requirit, ubi cor mundum creari
 in se, et spiritum rectum innovari in visceribus postulat.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ Κ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER VIGESIMUS.

ARGUMENTUM.

Soluta quaestione de lumine Thaborio, Gregoras ad alteram criminationem refellendam transit. De Deo disputare periculosum est. Quid sancti Patres super ea re praeceperint, et quatenus ipsi de Deo disputarint. Gregorius Naziansenus. Basilius Magnus. Chrysostomus. Athanasius. Isaac Monachus. Ioannes Climacus. D. Paulus. Acta Conciliorum generalium (Cap. 1). Cantacuzenus, pauca loquutus, respondendi munus Palamae concedit. Huius imparati, et nihil tale praemeditati, anxietas. Iudicium de Palamae doctrina, stilo, ingenio. Eius auctoritas apud Cantacuzenum nimia. In maximas angustias adductus orationem a lumine Thaborio orditur. Operationem et substantiam in Deo differre ait. Qui operationes participant, eos affirmat increatos fieri. Plura increata statuit. Substantiam divinam negat posse participari. Adversaries contemnit. Acta Concilii generalis sexti perperam interpretatur; item verba S. Basilii (2). Quo consilio Palamas D. Basilii et Concilii oecumenici sexti verba protulerit. Sanctos Patres laudat, nec nominat. Operationem et substantiam idem esse in Deo constat ex illis ipsis testimoniis ab eo allatis. Item ex verbis Sanctorum Athanasii et Cyrilli. In divinis notionem nominibus minime respondent. Quae ex duabus rebus (substantia et operatione) constant, ea non sunt simplicia, sed duplicia. D. Maximus de binario numero. Conclusio (3). Gregoras aeger et icuinus disputandi munus sociis tradit, qui et ipsi commentarios scripsere de suis cum Palama certaminibus. Vetera in Barlaamum decreta rursus leguntur. Palamitas ad lumen Thaborium perpetuo recurrunt. De gloria divina impium dogma apud synodum explicant. Orthodoxorum unus indignabundus exclamat. Minis terretur et obmutescit. Concilium dimittitur. Populus in Palamitas saevit. Orthodoxis favet et gratulatur. Hi, quamquam superiores, tamen suam sententiam adversariis approbare non potuerunt. Animus principii aegerus et durus. Quinam vere iniuriam patiantur (4). Pale-

mas Cantacuzenum adit. In Gregoram et in caeteros orthodoxos acri oratione invehitur. Ut Palamae iussa imperator exsecutus sit. Orthodoxorum diversi affectus, fiducia, trepidatio, moeror (5). Gregoras sese in Concilio iterum sistere recusat. Socios hortatur ad veritatem fortiter defendendam. Illi ut secum veniat, aegre tandem persuadent. Ab imperatore seorsum seductus promissis et aliis artibus tentatur. Proponitur ei quaestio de substantia et operationibus divinis. Testimonium D. Basilii. Respondet Gregoras. Cantacuzenus de nova disputandi ratione in eunda deliberat cum Palama. Episcopum Tyri excludere statunt. Rem contumeliosi et calumniis orthodoxos terrere. Palamas socios suos advocatum abit (6). Gregoras aliique orthodoxi introvocantur. Cantacuzenus minatur gravissima. Eius cum Xerxe, Persarum rege, comparatio. Episcoporum Palamitarum imperitia. Orthodoxi frustra conantur contradicere. Cantacuzeni vultus et verba. Gregoram discipuli timidiore descunt; alii silent. Gregorae et orthodoxorum episcoporum secessio; quos imperator primum exire vetat; deinde, suadente Palama, abire patitur. Palamitae, egressis orthodoxis, imperatorem adulantur. Quidquid libuit decernunt (7).

α'. Πολλῶν δ' ἐπιβρόντων, εἰ μαρτυρίας ἁγίων εἰσύγειν ἐθέ- A. M. 6859
λοῖμεν, οὐδ' αἱ τῆς κεφαλῆς ἀληθῶνες ἐῷσι τανῦν διεξιέναι Ind. 4
καθ' ἕκαστα πάντα, οὐτ' ἀνάγκη πᾶσα νῦν λέγειν ἀθρόον, Imp. Io. Can-
ὅποσα καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκείναις ληστρικαῖς συνόδοις ἀκούειν καὶ tacz. 5
ἐλγεῖν συμπέπτωκεν. εἰρήσεται δὲ κατὰ χώραν γενομένοις ἐκά- P. 600
στων ἅπαντα, προϊόντος ἡμῖν σὺν γε Θεῷ τοῦ λόγου. νῦν δὲ
ἐκτίσει ἐπάνειμι. (B.) Ἐπει γὰρ δεύτερον ὁ βασιλεὺς ἐκεῖ μοι B
προσῆγεν ἔγκλημα, τὴν τοῦ Θεολογεῖν ἀπαγόρευσιν, τοὺς ἁγίους
ἄνω καὶ κάτω διαβρόχῃθην Θεολογεῖν προβαλλόμενος, οἷς καὶ Πα-
0λαμῶν ὑποδείγματι χρώμενον τὰς νέας ταύτας ἔλεγε γράφειν Θεο-
λογίας, ὑπὲρ ὧν καὶ τὸ οἰκτεῖον αἷμα διδόναι μύλα προθύμως ὁ
ἀφρέπης κριτῆς λοχυρῆζετο, φέρε καὶ πρὸς τοῦτ' ἀπαντήσωμεν,
ἔφην ἐγώ. (Γ.) „Οτι μὲν δεδιέναι ἡμῶς δεῖν, καὶ μὴ ἔξιέναι τοῖς C
βουλομένοις Θεολογεῖν, θεῶν πατέρων φασὶ Θεσμοὶ καὶ κανόνες,

Si Sanctorum testimonia velim afferre, succurrunt mihi multa. Sed me nec dolores capitis ea nunc sigillatim omnia recensere patiuntur; nec plane necesse est, quaecumque in aliis illis iconomachorum scilicet conciliis, seu potius latrociniiis, audita vel dicta sunt, universa simul proferre. Omnia autem Deo iuvante, et singula quidem suo loco, infra dicturi sumus. Nunc ego illuc redeo. (II.) Quoniam ibidem imperator alterum mihi crimen obiciebat, quod de Deo disputari vetarem, idemque Sanctos opponebat, qui de Deo passim et diserte disputarent, aiebatque Palamam eorum exemplo novas illas theologias scriptitare, pro quibus se vel sanguinem suum libentissime effusurum aequus scilicet iudex affirmabat; age, inquam, ad istam quoque criminationem respondeamus. (III.) „Rem esse periculosam, de Deo disputare, nec volenti cuique id licere, sanctorum Patrum acuta et

- A. M. 6859 ἴσασι οἷς ἔθος αὐτοὺς μετιέναι. ὅτι δὲ καὶ μὴ περιεργάζεσθαι
 Ind. 4 νόμους πατέρους, καὶ ἄπερ ἐκείνοις θέσθαι τῇ ἐκκλησίᾳ συμπί-
 πτωκεν ὄρια μὴ κινεῖν, καὶ τοῦτο δόγμα καὶ νόμον ἐκείνων εἶναι,
 οἴμαι τὸν ἀντεροῦντα εἶναι μηδένα, πλὴν ἢ ὅστις τε βούλοιο
 D χλεῦθς ὑπεύθυνον προῖκα δρᾶν ἑαυτὸν ἀνθρωπίνης καὶ ὅς ἔνοχος
 εἶναι ταῖς ἐκείνων οὐ φρίττει ἄραις. ἢ πολλῇ μεντῶν ἀωρία,
 Πυθαγορείους μὲν πενταετηρικῇ μὲν γλώττης σιγῇ, μακροτέρᾳ
 δ' αὖ πολλῶ συγκαταθέσει ψυχῆς, τὰ τοῦ διδάσκοντος δέχεσθαι
 δόγματα· ἡμᾶς δ', οἷς εὐαγγελικῇ συντετράφθαι γέγονεν εὐσε-
 βεια, μὴ μάλα ἐθέλειν περιεργίας ἀπίσης ὡς πορρώτατω τοῖς¹⁰
 πατέροις ἐμμένειν κανόσι καὶ δόγμασι. ἢδέως δ' ἂν σ' ἐροίμην,
 P. 601 εἰ πρὶν ἐκείνους θεολογῆσαι, ἔοικεν ἀνθρωπίνην αὐτοὺς συντε-
 V. 486 νοηκέναι δύναμιν ὑπερβαίνειν καὶ θανάτου μελῶ κίνδυνον ἀμ-
 λείν ἀθανάτου ψυχῆς τοῖς οὕτως αὐτοματοῦσι πρὸς τὴν ἐγχερη-
 σιν· καὶ νῦν δεῖ μᾶλλον πείθεσθαι μετὰ τὴν πείραν αὐτοῖς προσ-¹⁵
 ταχθέν· εἰ δὲ πρὶν πειραθῆναι, δεῖ μᾶλλον ἡμᾶς, ἀμαθεῖς
 τινὰς ὄντας καὶ μάλα ἀξυνέτους, τῶν ὑπὲρ νοῦν φοβεῖσθαι τὴν
 πείραν, ὁμοίως ἐκείνοις, μακρῶ σοφωτέροις ἡμῶν καὶ πρὸ τῆς
 B πείρας οὔσι, καὶ μὴ ἐπιπηθᾶν ἀδειῶς οὕτως τῇ θεολογίᾳ, καθά-
 περ τῇ γε χλόῃ τὰ βοσκήματα. ἢ γὰρ ἂν ὁμοιον εἶη, ὥσπερ ἂν²⁰
 εἰ δέκα τινὲς τῶν ἀπὸ γενέσεως τυφλῶν, ἐκκλησίαν ἀθροίσαντες,

12. Hunc locum Boiv. sic restituit: *εἰ πρὶν ἐκείνους [οἷς προστε-
 ζέναι, πρὶν πειραθῆναι· ἢ μετὰ τὸ θεολογῆσαι. εἰ μὲν δὴ μετὰ
 τὸ] θεολογῆσαι, ἔοικεν ἀνθρωπ.*

canones definiunt. Hoc illis notum, qui in iis versati sunt. Quinetiam se
 in leges patrias curiosius inquireretur, neve termini, quos illi ecclesiae
 possissent, moverentur, ab iisdem Patribus cautum sancitumque est: ne-
 que id opinor quisquam inficiabitur, nisi qui gratis velit incurrere in pu-
 blicos risus, quive eorundem Patrum execrationibus obligari non perhor-
 rescat. Absurdissimum sane fuerit Pythagoreos quinqueannali linguae si-
 lentio, animi autem obsequio longe diuturniori, magistri sui dogmata ap-
 probasse; nos vero, sancta Evangelii disciplina a puero institutos, nolle
 citra ullam curiositatem Patrum decretis ac praecipientis stare. Illud qui-
 dem ex te lubens quaesierim, utrum istos putes [ea sanxisse, rem ipsam
 nondum expertos, an postquam experti fuissent. Si eos censens] prius de
 Deo disputasse, [deinde disputari vetuisse;] ii rem humanis viribus akio-
 rem, et eorum qui sic sponte aggrederebantur animae immortalis periculum
 morte ipsa gravius allaturam, videntur iudicasse: ac iisdem, post exper-
 rientiam iubentibus, tanto magis nunc obediendum. Sin antequam experti
 fuissent, eo magis nos, qui rudes sumus et minime intelligentes, oportet
 earum rerum, quae intellectum superant, experientiam formidare, exem-
 plo illorum, qui vel ante factum periculum longe nobis sapientiores fuerunt,
 cavendumque est, ne in theologiam sic temere insiliamus, ut pecudes in
 pascua. Perinde quippe fuerit, ac si homines decem, qui caeci nati sint,
 advocata concione, de eius telae, quam prae manibus habeant, coloribus

περὶ χρωμάτων ἤριζον τῆς ἀνὰ χεῖρας κρόκης, ἕκαστος ἀλη- A. C. 1351
θεῖν οἰόμενος ἢ κατὰ πάντα. οἶμαι ἂν πάντα τινὰ τῶν ὀρών- Imp. Io. Can-
των θρήνον καὶ γέλωτος εἰληφέναι σπονδῶς ἐν ψυχῇ, καὶ Δημο- tacuz. 5
κρίτους ἅμα καὶ Ἡρακλειτοὺς δοκεῖν ἐνταῦθα συνημμένους. τίς
γὰρ οὐκ ἂν ἐκείνους ἐθρήνησε, τῆς τῶν ὀμμάτων οὕτως ἀπρητη- C
μένους ἀγῆς τὸν ἅπαντα βλον; τίς δ' οὐκ ἂν τῷ Σαρδόνιον ἐπε-
γέλασε, περὶ ᾧ οὐκ ἴσασι διαπληκτιζομένους ἄρτι ὀρών; ὁμῶς εἰ
δοκεῖ, τῆς ἐπιπλήξεως μικρὸν καθυφέντες θεωρήσωμεν, ἃ τε
πρὸς ἀπαγόρευσιν ἡμῖν τοῦ θεολογεῖν ἐπιτάττουσι καὶ ἃ θεολογεῖν
10 καὶ πῆ καὶ ὅπως δὴ συμπέπτωκεν· ὡς ἂν κἀνταῦθα ἔυθμός τις
ἢ καὶ θεμέλιος εὐταξίας ὃ τὰ τῆς γλώττης περιζωννόμενος σκῆ- D
πτρα, καὶ μὴ τοῦναντίον κανῶν μὲν εὐβουλίας ἀκανόνιστος ἢ
φιλοτιμία, θεσμός δ' εὐκαιρίας, ἄθεσμος ἀκαιρία. ὅπη γὰρ
φιλοτιμία τρόφιμος ἀβουλίας, διὰ μυχῶν ἀκαιρίας δραμοῦσα,
15 τῶν ὀρών καταχορεύει τῆς εὐταξίας, ἐκεῖ καὶ πέρας ἀκολουθεῖν
ταῖς τῶν πράξεων ἐπιβουλαῖς ἀντιστρατευόμενον, καὶ μάλα γέ τοι
τῶν εἰκότων. πρῶτος μὲν οὖν ὁ πολὺς ἐν θεολογίαις Γρηγόριος
τοσοῦτον ἀποδεικτῆ πρὸς θεολογίαν τὴν γλῶτταν κινεῖν, ὅσον E
τῇ χεῖρα πρὸς φλόγα πυρός· ὡς καὶ πολλοὺς εἰς παρατησίην
20 λόγους προβάλλεσθαι, ἐν οἷς οὗθ' ἑαυτὸν ἐγχειρεῖν τοῖς περὶ
θεοῦ προχείρως δίδωσι λόγοις, οὗθ' ἢ θρασέως ἐγχειρεῖν ἂν γέ-
νοιτο ἀποδέχεσθαι. „οὔτε γὰρ ἐπαινετός”, φησι, „ὁ πόθος· ἀλλὰ
καὶ φοβερόν τὸ ἐγχειρημα.” εἰσάγει δὲ καὶ Ὀζῶν ἐκείνον, ὃς τῆς

16. ἐπιβολαῖς conl. Boiv.

rixentur, vera quisque, magis quam caeteros omnes, dicere se arbitrati:
quod quisquis viderit, is, ut opinor, risum et luctum, velut foe-
dere sociatos, animo concipiat, ut ibi Democriti et Heracliti in unum
coaluisse videantur. Ecquis enim istos non desseat, oculorum lumine per
omnem vitam sic destitutos? Ecquis rursus Sardonium risum teneat, qui
eosdem nunc cernat de iis rebus, quas ignorant, inter se digladiari? Nos
tamen, si videtur, paulo minus obstupescentes, consideremus, tum quae
sancti Patres de cavendis theologicis disputationibus nobis praecipiant;
tum quae, et ubi, et quomodo iidem de Deo disputaverint; ut hic quoque
formula aliqua sit et fundamentum bonae disciplinae, quo moderandae lin-
guae ratio innitatur: ac non contra eveniat, ut et boni consilii regula sit
ambitio nullis regulis adstricta, et opportunitatis norma abnormis importu-
nitas. Quippe ubi ambitio imprudentiae alumna, per summum opportuni-
tatis neglectum, boni ordinis finem proterve transilit, ibi et exitus conse-
qui primae aggressioni contrarios valde consentaneum est. Primus Gre-
gorius, ille scilicet inter theologos eximius, linguam ad theologicas dispu-
tationes appellere sic reformidat, ut manum ad flammam. Proinde multis
verbis se excusat, prod. tunc se non facile accedere ad disputandum de Deo,
et eos, qui id temere audeant, minime probat. „Neque enim,” inquit, „lau-
dabile est desiderium; sed et conatus ipse metuendus.” Et Ozae exemplum

- A. M. 6859 *κιβωτοῦ πάλαι μόνον ψαῦσαι τολμήσας ἀπώλετο, φυλάσσοντες*
 Ind. 4 *Θεοῦ, φησι, τῇ κιβωτῷ τὸ σεβάσιμον· καὶ ἅμα μηδὲ τῶν τοί-
 χων τοῦ ἱεροῦ ψαῦσαι τοῖς πολλοῖς ὃν ἀσφαλές, ἑτέραν φησὶν
 ἐδέξασε τοίχων, τῶν ἕξωθεν. καὶ πάλιν· „ἀκούεις γέννησιν· τὸ
 πῶς μὴ περιεργάζου. ἀκούεις ὅτι πνεῦμα τὸ προῖόν ἐκ τοῦ πα-
 τρός· τὸ πῶς μὴ πολυπραγμόνει. εἰ δὲ πολυπραγμονεῖς υἱὸς γέ-
 νησιν καὶ πνεύματος πρόοδον, κἀγὼ σοῦ πολυπραγμονῶ τὸ κρᾶμα
 ψυχῆς καὶ σώματος. πῶς εἰ χροῦς καὶ εἰκὼν Θεοῦ; τί τὸ κινεῖν
 σε, ἢ τί τὸ κινούμενον; πῶς τὸ αὐτὸ καὶ κινεῖ καὶ κινεῖται; πῶς
 αἰσθησις ἐνταῦθα μένει καὶ τὸ ἐκτὸς ἐπισπᾶται; πῶς ὁ νοῦς ἐν
 σοὶ μένει καὶ γεννᾷ λόγον ἐν ἄλλῳ νοῖ; πῶς λόγῳ νόημα διαδί-
 δοται; εἰ σαυτὸν οὐκ ἔγνως, ὅστις εἰ ὁ περὶ τούτων διωλεγεῖ-
 Βνος, εἰ ταῦτα οὐ κατέλαβες, ὧν καὶ ἡ αἰσθησις μάρτυς, πῶς
 Θεὸν ἀκριβῶς, ὅπερ τε καὶ ὅσον ἐστίν, εἰδέναι ὑπολαμβάνεις;
 V. 487 *πολλῆς τοῦτο τῆς ἀλογίας.” καὶ πάλιν· „τὸ τάχος ἔστω σοι μέχρι
 τῆς ὁμολογίας, εἴ ποτε ταύτην ἀπαιτηθείης· τὸ δ’ ὑπὲρ ταύ-
 την, εἶναι δειλότερον. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ βραδυτής, ἐνταῦθα δὲ ἡ
 ταχυτής ἔχει τὸν κίνδυνον.” εἰ δέ τις ἐνίστασθαι βούλοιο, λέγειω
 Cμοι παρελθὼν, τί βουλόμενος οὐκ ὀλιγάκις ὁ μέγας οὗτος διδά-
 σκαλος οὕτωςί πως τοὺς ἑαυτοῦ σχηματίζει λόγους τοῖς τάναν-
 20 τία προσφέρουσι, καὶ νῦν μὲν ὄντα γεγέννηκε καὶ συλλογιζομένους,**

10. ἐν τῷ αὐτῷ pro ἐνταῦθα Billiana editio. 21. κατασυλλογιζο-
 μένοις conl. Boiv.

proponit, qui Arcam olim solummodo atrectare ausus periit, asserente, inquit, Deo reverentiam Arcae debitam. Et quia ne ipsius quidem tempore parietes contingere tutum cuilibet erat, idcirco aliis, inquit, parietibus opus fuit, nempe exterioribus. Tum idem rursus: „generationem audis: modum ne curiosius inquiras. Audis Spiritum ex Patre procedere: id quomodo fiat, ne anxio studio perscruteris. Quod si in Filii generatione et Spiritus processione pervestiganda curiosum te praebes, ego quoque pari curiositate tuam animae corporisque coniunctionem et temperamentum inquiram. Quomodo pulvis es et Dei imago? Quid est quod te moveat, aut quid quod moveatur? Quomodo idem movet et movetur? Quomodo sensus in eodem manet, et externa attrahit? Quomodo mens in te manet, et in alia mente sermonem gignit? Quomodo cogitatio per sermonem imperitur? Si te ipsum non nosti, quisquis es qui de his rebus disputas, si haec nondum intellectu comprehendisti, quorum sensus ipse testis est, quo tandem modo, quid et quantus sit Deus, te certo tenere ac scire arbitraris? Magnae profecto id stultitiae est.” Tum rursus: „Promptus esto, usque ad Fidei confessionem, siquando a te exigatur. Quod superat, timidior sis oportet. Etenim illic cunctatio, hic celeritas periculosa est.” Si quis velit instare, prodeat ac dicat mihi, quid sit cur magnus iste doctor simili ferme verborum figura haud raro utatur adversus eos, qui contraria obiciunt, ac nunc eum, qui existeret, genitum fuisse, nunc Filium cre-

νῦν μὲν κτίσμα τὸν νῖόν, τῶν δὲ θελήσεως νῖόν. πρὸς γὰρ τὰς A. C. 1851
 ἀτόπους ἐπιεικῶς καὶ πέρα τῆς φύσεως ἐρωτήσεις ἐκτόπους ἐπι- Imp. Io. Can-
 εικῶς κάκεινος τὰς ἀποκρίσεις εἰσάγει, καὶ φησι· „πάλιν οἱ σωμα- tacuz. 5
 τικοὶ τὰ σωματικά. περὶ γὰρ ἐμὲ καὶ σὲ ταῦτα.” καὶ πάλιν, „θέ-
 5 λων σε,” φησὶν, „ὁ σὸς πατήρ γεγέννηκεν, ἢ μὴ θέλων;” καὶ αὐ- D
 θις· „ὁ χρόνος ἐν χρόνῳ, ἢ οὐκ ἐν χρόνῳ;” καὶ τὰ ἐξῆς παρήμι-
 λέγειν, οἷς ὀπλίζει τὰς γλώσσας ἡμῶν, ὅποτε καὶ ἡμῖν βουλομένοις
 εἴη τὰς ἐκτόπους τῶν ἀντιθέτων ἀναλύειν ἔριδας. ταῦτα δ' οὐ
 βουλομένου θεολογεῖν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα τι φεύγοντος, καὶ
 10 νουθετοῦντος ἡμᾶς, οὐ λόγους μόνον, οὐδ' ἔργους μόνον, ἀλλὰ
 καὶ πράξειςιν εὐλόγους καὶ λόγους ἐμπράκτους.” (A.) Ἐγὼ δὲ E
 πολλὰ λέγειν ἔχων ἐκ τῶν τοῦ μεγάλου τοῦδε πατρὸς καὶ διδα-
 σκάλου τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν τῶν ἔμοιγε εἰρημένων ἀπόδειξιν,
 ὅποσα γούν μοι κάκει λελάληται, λέγω δὴ περὶ τοῦ μήτε θεολο-
 15 γεῖν, μήτε περιεργάζεσθαι μήτε τοὺς ταῦτ' ἐπιτάττουσας, μήθ'
 ὦν ἕνεκα ἐπιτάττουσιν, ἱκανὰ καὶ ταῦθ' ἡγῆμαι πρὸς τε τὴν
 τῆς ἐμῆς ἀληθείας ἔνδειξιν πρὸς τε τὴν τῶν ἀντιθέτων ἀναίρε-
 σιν. οὐ γὰρ ἀσυνέτοις νῦν ὀμιλοῦμεν, ἵνα πλειόνων δεοίμεθα F
 λόγων. ἄλλως τε καὶ ὧ τὸ ἱκανὸν οὐχ ἱκανὸν, οὐδὲν ἱκανόν· ὧ
 20 δὲ καὶ τὸ μικρὸν ἱκανόν, πάντ' οἶμαι γένοιτ' ἂν ἱκανά. ἴτεον
 οὖν ἐστὶ κάπὶ τοὺς ἄλλους ἡμῖν, ἵν' ἐξ ἐκάστων βραχέα ἐρασιθά-
 μενοι, οἷς ἂν μήθ' ὑφιέναι τοῦ μάχεσθαι μήτ' αὐ συνιέναι ῥα- P. 603
 δῶς ἐξῆ, τούτων τὰ στόματα ῥαδίως ἡμεῖς ἀπορρῦψωμεν. φησὶ

9. τοι coni. Boiv.

turam esse, nunc voluntatis esse filium, perperam argumentantur. Nempe
 insolentissimis et naturae captum excedentibus interrogatis responsiones
 et ipse plane insolentes opponit, et ait: „Rursus corporei corporea. Haec
 enim ad me et ad te pertinent.” Item, „volensne,” inquit, „pater tuus te
 genuit, an nolens?” Item haec: „Tempus estne in tempore, an non?” Reli-
 qua omitto, quae ille velut arma nobis suppeditat, quoties et nos voluerim
 insolentes rixantium adversariorum quaestiones resolvere. Porro haec
 non eius sunt, qui de Deo velit disputare, sed eius, qui valde id fugiat,
 ac nos non meris verbis, aut meris operibus, sed et operibus disertis et
 efficacibus verbis admoneat.” (IV.) Ego vero, tametsi multa magni istius
 Patris et ecclesiae doctoris testimonia possim afferre, ad meorum dictorum
 confirmationem, tamen quae illic attuli, ut ostenderem non oportere dis-
 putari de Deo, nec aut in eos qui vetarent, aut quam ob causam vetar-
 rent, inquirendum esse curiosius, ea ipsa certe sufficere arbitror cum
 ad declarandam sententiae meae veritatem, tum ad refellendum errorem ad-
 versariorum. Non enim loquimur nunc iis, qui minime intelligant, sic ut
 pluribus verbis opus sit. Deinde cui satis fuerit id quod satis est,
 ei nihil satis erit. Parum autem cui satis sit, ei opinor quaelibet satis futu-
 ra sunt. Pergamus itaque ad alios, ut ex singulis pauca excerpendo os
 facile illis obstruamus, quibus nec desistere a pugna nec intelligere facile

- A. M. 6859 *τοίνυν και ὁ πολὺς τὰ θεῖα Βασιλειος* · „ἀρκέσθητι λέγειν ὡς ἰδι-
 Ind. 4 *δάχθης* · και μή μοι τὰ σοφὰ ταῦτα λέγε, ὅτι ἀγέννητόν ἐστιν,
 ἢ γεννητόν · και εἰ μὲν ἀγέννητον, πατήρ · εἰ δὲ γεννητόν, υἱός ·
 εἰ δὲ μηδέτερον τούτων, κτίσμα. ἐγὼ γὰρ μετὰ τοῦ πατρὸς οἶδα,
 Βοῦ μὴν δὲ πατέρα, τὸ πνεῦμα · και μετὰ τοῦ υἱοῦ παρελαβόν,⁵
 οὐχ υἱὸν δ' ὠνομασμένον.” και πάλιν · „ἀκολουθότερον ἦν, διὰ
 τὸ γεγενῆσθαι τὸν υἱὸν, γέννημα προσαγορευθῆναι και οὐχ
 υἱόν · ἀλλ' οὐκ εἴρηται. διὸ χρητὸν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντα τὸ
 τοῦ Χριστοῦ δικαστήριον και εἰδόντα ὅσος ὁ κίνδυνος ἀφελῆν τι
 ἢ προσθεῖναι τοῖς παραδεδομένοις ὑπὸ τοῦ πνεύματος, μὴ παρ' 10
 ἑαυτοῦ φιλοτιμεῖσθαι καινοτομεῖν · ἀλλὰ τοῖς προκατηγγεμένους
 παρὰ τῶν ἁγίων ἐφησυχάζειν.” και πάλιν · „πίστιν δὲ ἡμεῖς οὐτε
 C παρ' ἄλλων γραφομένην ἡμῖν νεωτέρων παραδεχόμεθα, οὐτ'
 αὐτοὶ τὰ τῆς ἡμετέρας διανοίας γεννήματα παραδιδόναι τολμῶ-
 μεν, ἵνα μὴ ἀνθρώπινα ποιήσωμεν τὰ τῆς εὐσεβείας ῥήματα · 15
 ἀλλ' ἢ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων δεδιδάγμεθα, ταῦτα τοῖς ἐρω-
 τῶσι διαγγέλλομεν.” και πάλιν · „ὅτι τὸ τῆς θεολογίας μυστήριον
 τὴν ἐκ τῆς ἀβασανίστου πίστεως ζητεῖ συγκατάθεσιν, πιστεῦσαι
 V. 488 δεῖ (φησὶν) ὅτι ἔστι θεός, και μὴ ζητῆσαι μηδὲ ζυγομαχῆσαι τί
 D ἔστιν.” ὁρᾷς και τὸν μέγαν τοῦτον διδύσκαλον, ὅσην τοῖς τοιοῦ-²⁰
 τοις ἀποδίδωσι τὴν αἰδῶ, και αὐτός τε ὁμολογεῖ μὴ τολμᾶν μήτι
 τὰ θεῖα περιεργάζεσθαι, μήθ' ἕτερόν τι νεώτερον δέχεσθαι,

22. μήθ' ἕτερον τι νεώτερον δέχεσθαι, μήθ' αὐτὸς παρεσιόγησθαι
 Boiv. legendum videtur.

est. Basilius, in divinis multum versatus, „contentus esto,” inquit, „ita lo-
 qui, ut edoctus es: nec tu mihi subtilia haec dicas; vel ingenuus est,
 vel genitus: si ingenuus, Pater; si genitus, Filius; si horum neutrum,
 creatura est. Nam ego Spiritum scio cum Patre esse, at non et Patrem
 esse. Item eum cum Filio esse, non autem Filium nominatum fuisse di-
 dici.” Rursus: „consequens erat Filium, eo quod genitus esset, genituram
 appellari potius quam Filium. Non tamen ita dictus fuit. Qui igitur
 Christi iudicium prae oculis habeat, et aliquid sive demere sive addere
 iis, quae a Spiritu tradita sunt quam periculosum sit intelligat, eum oportet
 nihil de suo novum ambitiose comminisci, sed iis acquiescere, quae
 olim Sancti pronunciarunt.” Rursus: „nos vero nec Fidem, quam recen-
 tiores alii nobis praescripserint, admittimus, nec quas mens nostra pe-
 pererit, ea ipsi tradere audemus, ne humana per nos fiant verae religio-
 nis verba: sed quae ex sanctis Patribus didicimus, ea interroganti cuique
 denunciamus.” Rursus: „quoniam divinitatis mysterium Fidem citra exa-
 men assentientem requirit, credere oportet (inquit) Deum esse, ac non
 quid sit quaerere et contentiose disputare.” Vides quantam et hic doctor
 eximius reverentiam his rebus praestet, atque ut fateatur, nec se in di-
 vina inquirere curiosius, nec recens quicquam aut ab aliis accipere, aut

μήτ' αὐτοὺς παρεισάγειν· ἀλλ' ἐμμένειν ἀπλῶς τοῖς δοθεῖσι A. C. 1351
 περὶ πίστεώς τε καὶ θεολογίας δόγμασι τῶν πρὸ αὐτοῦ διδασκά- Imp. Io. Can-
 λων τῆς ἐκκλησίας αὐτὸς τε ἐπαγγέλλεται καὶ ἡμῖν ἐγκελεύεται; tacuz. 5
 τίς οὖν οὕτως ἀνόητος ἔσται, ὡς τοιοῦτον κανόνα καὶ στάθμην B
 τῆς ἐκκλησίας ταπεινώσει τοσαύτη χρώμενον βλέπων, ἔπειτα
 παρὰ φαῦλον θέμενος, εἰς ἀνδραποδώδη θελήσειεν ἀποτρέχειν
 ἤδη, καὶ πλὴν τῆς ὀψοποιητικῆς τε καὶ κραιπαλώσης ὀφρῦος, καὶ
 τοῦ πρὸς ἄργῦριον ὄλον ἀπασχολεῖν τὸ τοῦ νοῦ φανταζόμενον,
 πλὴν εἰδόμενος ἀνθρώπους οὐδέν, καὶ τῆς εὐνομίας τὴν ἀνομίαν
 ὀποιεῖσθαι κανόνα; Ἄλλ' ἵνα καὶ τὰ πλεῖστα τούτου παραδραμῶν F
 ἐφ' ἑτέραν ἔλθω μεγάλην τῆς ἐκκλησίας σάλπιγγα, φησὶ καὶ ὁ
 θεὸς ἐν ταπεινώσει καρδίας Χρυσόστομος· „τὰ γεγραμμένα δέ-
 χουμαι· τὰ μὴ γεγραμμένα οὐκ ἐπιζητῶ. τὰ παραδεδομένα ἀσπά-
 ζουμαι· τὰ μὴ παραδεδομένα οὐ πολυπραγμονῶ.” καὶ πάλιν· „σο-
 φός τις”, φησὶ, „παραίνει λόγος, χαλεπώτερά σου μὴ ἐπιζητεῖ,
 καὶ ἰσχυρότερα σου μὴ ἐξέταζε. ἂ προσετάρχη σοι, ταῦτα διανοοῦ.”
 καὶ πάλιν· „ἄρκει πρὸς εὐσέβειαν εἰδέναι ὅτι ἔστι θεός, καὶ μη-
 δὲν πλεονάζειν.” καὶ πάλιν· „ἐὰν προσέλθῃ σοι”, φησὶ, „Μανι-
 χαιοῦς, λέγων τὴν ὕλην προϋπάρχειν, κἄν Μαρκίων, κἄν Ἑλλή- P. 604
 ὶνων παῖδες, λέγε πρὸς αὐτούς· ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς οὐρανὸν
 καὶ τὴν γῆν. ἀλλ' οὐ πιστεύοι τῇ γραφῇ; ἀποστράφητι λοιπὸν
 αὐτὸν, ὡς μαινόμενον καὶ ἐξεστηκότα.” καὶ πάλιν· „οὐ παύση,
 ὡ ἄνθρωπε, τὰ περιττὰ ζητῶν; περιττὸν γὰρ τοιαῦτα εἰκὴ πολυ-
 πραγμονεῖν. οὐδὲν τῆς ἁμαθίας ταύτης σοφώτερόν ἐστιν· ἐν

de suo obtrudere: sed quae a priscis ecclesiae doctoribus de Fide et theo-
 logia dogmata tradita sint, in iis se profiteatur omnino perseverare, et
 nos ut perseveremus hortetur? Quisnam itaque adeo excors futurus est,
 ut cum eiusmodi regulam normamque ecclesiae videat tanta uti modestia,
 tamen eam parvi faciat, et ad servilia ingenia malit transcurrere; nempe
 ad eos homines, qui nihil aliud sciunt, nisi cupidis et crapulis gloriari
 et totam mentem in pecuniae cogitatione defixam habere, nec aliam sibi
 sequitatis regulam constituere, nisi iniquitatem? Verum plerisque etiam
 huius testimonii omisissis, ad aliam ecclesiae tubam illustrem venio. Ait
 et divinus egregia cordis humilitate Chrysostomus: „Quae scripta sunt, ac-
 cipio: quae haud scripta, non requiro. Tradita amplector: haud tradita
 non investigo curiose.” Rursus, „quaedam (inquit) sententia sapienter
 admonet: Altiora te ne quaesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris. Quae
 mandata sunt tibi, haec cogita.” Rursus: „ad veram pietatem satia est
 sciri, Deum esse, ac nihil amplius exquiri.” Rursus: „si Manichaeus ad
 te (inquit) accedat, dicatque materiam praeexistere, si Marcion, si quis
 ex Graecis, dic illis: in principio creavit Deus caelum et terram. At
 Scripturae non credit? Eum tu, tanquam furiosum et mente alienatum,
 aversare.” Rursus: „non desinas, o homo, supervacanea quaerere? Nam
 haec temere scrutari supervacaneum est. Eiusmodi ignorantia nihil de-

A. M. 6859 οἷς οἱ μὲν ἐπαγγελλόμενοι μὴδὲν εἰδέναι σοφώτατοι πάντων ἰ-
 Ind. 4
 B σίν." ἀλλὰ γὰρ ἐκλείψει χρόνος ὄλος, κομίζειν θελήσαντα καὶ
 τοῦ μεγάλου τούτου φωστῆρος τῆς ἐκκλησίας, ὅποσα θεολογεῖν
 τε ἀποτρέπει καὶ μόνην ἀσπάζεσθαι τῶν δογματῶν ὁμοῦ καὶ τῆς
 πίστεως ἀπλότητα. ἀλλ' ὄρα δὴ μοι καὶ τὸν μέγαν τῆς ἐκκλησίας
 ἀθλητὴν καὶ διδάσκαλον Ἰθανάσιον, μὴ ἀνέχεσθαι φάσκοντα
 τῶν κατὰ τῆς πίστεως ἐπιχειρούντων καινοτομεῖν, κἄν τὰς ἀπὸ
 C τῶν γραφῶν λέξεις φθέρῃωνται. „οὐ γὰρ ὁρθῆ διανοία, ἀλλ' ὡς
 ἔνδυμα προβάτων τὰ ῥήματα περιβαλλόμενοι, ἔνδον τὰ Ἄριον
 φρονοῦσιν, ὡς τῶν αἰρέσεων ἡγεμῶν διάβολος. καὶ γὰρ κἀκείνος 10
 ἐλάλει μὲν τὰ ἐκ τῶν γραφῶν, ἐφιμώθη δὲ παρὰ τοῦ σωτῆρος." ἀκούεις
 καὶ τούτου ταῦτ' αὖτε τοῖς προειλημμένοις διδάσκοντος. ἀλλὰ
 μὴδὲ τὸν ἀσκητικώτατον παραδράμωμεν Ἰσαὰκ, παῦσαι λέγοντα
 θεολογεῖν, οὐ μόνον μετ' ἄλλοτριῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ
 D τῶν οἰκείων αὐτῆς· μὴδὲ τὸν πολὺν Ἰωάννην, τὸν τῆς ἀσκητι- 15
 κῆς ὑποστάτην κλίμακος· ὅς τὸ αἷτιον ἐφεξῆς οἰονεὶ τῆς ἐκείνου
 ῥήσεως ἀποδίδωσι οὕτως· „οὐ γὰρ ἐγκληθῆσόμεθα", φησὶν, „ἐν
 ἔξῳδῳ ψυχῆς, ὅτι οὐ τεθεολογήκαμεν, ἀλλ' ὅτι ἀδιαλείπτως οὐ
 πεπενηθήκαμεν." καὶ τί δεῖ βίβλων ἀμάξας ὄλας ἁγίων κομίζειν
 ὑμῖν, οἷς ἐξ ὀνύχων ἐστὶ γινώσκειν τὸν λέοντα; βαδιοῦμαι δ' ἐφ' 20
 ἕτερα. οὐ γὰρ εἶπον μὲν οἱ διδάσκαλοι ταυτὶ, οὐκ ἡσφαλίσατο
 E δὲ τοῖς προσήκουσι μογλοῖς καὶ κλειθροῖς· οὐδ' ἡσφαλίσατο

4. ἀσπάζεται conl. Boiv.

10. ὡς ὁ τῶν conl. idem.

ctius. In his rebus qui se nihil scire profitentur, ii sunt omnium sapientissimi." Enimvero tempus me prorsus deficiat, si et huius quoque magni ecclesiae luminis testimonia velim afferre, quaecumque a theologis disputationibus deterrent, dogmatumque et Fidei simplicitatem solam amplectuntur. Sed ecce magnus quoque ecclesiae pugil et doctor Athanasius negat se eos ferre posse, qui novum aliquid contra Fidem inceptant, etai il sumptas ex Scripturis dictiones pronunciant. „Illi enim ea verba non recto sensu, sed velut ovium vestimentum induunt; intus autem cum Ario sentiunt: quemadmodum haeresion princeps Diabolus. Quippe et hic Scripturarum verba loquebatur; at eum Servator coegit obtusescere." Huncine audis eadem docentem, ac illa quae iam dicta sunt? Sed nec Isaacum, praeantissimum Ascetam, omitamus: „desine," inquit, „de Deo disputare, non solum cum iis, qui alieni sunt a Fide, sed et cum Fidei cultoribus;" nec illum, qui Scalam asceticam fundavit, celeberrimum Ioannem. Hic velut continenti oratione eorum quae ab illo dicta sunt causam reddit: „nec enim," inquit, „in exitu animae eo arguemur, quod de Deo haud disputaverimus, sed quod iugiter non luxerimus." Et quid necesse est libris Sanctorum plena vobis plaustra afferre, quibus leonem ex ungue cognoscere est? Ad alia progredior. Haec sancti doctores non modo dixerunt, sed et idoneis vectibus repagulisque firmaunt; nec firmarunt modo, verum etiam inevitabilibus diris et anathema-

μὲν, οὐ περιήλασαν δ' ἐπ' ἐκείνοις ἔτι πύργους φάσαι καὶ ἡμι- A. C. 1351
 πύργια, καὶ ἀφύκτοις συνέσφιγγαν ἀραιῖς καὶ ἀναθέμασι. μετὰ ^{Imp. Io. Can-}
 γὰρ τό γε τοὺς εὐαγγελιζομένους ἕτερα μακρῶ καθυποβαλεῖν ὁ ^{tacuz. 5}
 θεὸς ἀπόστολος ἀναθέματι καὶ τάδε φησὶν, εἰς μαρτύριον βε- V. 489
 ββαίτερον συμβιβάζων τὰ πάλαι τοῖς νῦν. „γέγραπται γὰρ,” φησὶ,
 „ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει πῶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ
 βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά.” ἔω γὰρ τὰς τῶν θείων F
 κυριότητων συνόδων οἰκουμενικὰς πράξεις, ὅσοις καθ'
 ἕαστον ἀναθέμασι τοὺς ἐκείνως ἔχοντας βάλλουσι. ἀλλ' ἴν' ὡς
 ἐν κεφαλῶν συνελών εἶπω „πάντα,” φασὶ, „τὰ παρὰ τὴν ἐκκλη-
 σιαστικὴν παράδοσιν τε καὶ ὑποτύπωσιν τῶν ἁγίων πατέρων και-
 νοτομηθέντα τε καὶ πραχθέντα ἢ πραχθόμενα, ἀνάθεμα ἔστω.”

β'. Ἐπὶ τούτοις ἀνεκοπέ μοι τοῦ λόγου τὸν δρόμον ὁ βασι- P. 605
 λέυς· καὶ λέγειν αὐτὸς ἐθέλων διχῆ καὶ τριχῆ τὴν γνώμην ἐσχί-
 ζετο. ἰβούλετο μὲν γὰρ τὰ τῷ Παλαμῷ περαινέιν ἐπηγγελμένα,
 καθ' ἰσχίαν δηλαδὴ καθημένῳ τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ, καὶ προσω-
 πειὸν αὐτοῦ παρ' ὄλον αὐτὸς καθίστασθαι τὸν ἁγῶνα λόγοις
 ἕμα καὶ πράγμασιν· ἰβούλετο δ' αὖ καὶ φιλοτιμίας ἐπίδειξιν
 τινὰ τῷ συλλόγῳ παρέχειν ποικίλον, μνημόσυνον ἑαυτῷ ^B
 μένος δῆθεν αἰώνιον καὶ γέμον καυχῆματος ἐμβριθούς. ἔπειτα
 τὴν τοῦ ἁγῶνος διῶθεσιν βλέπων οὐ κατὰ γνώμην ἐκβεβηκυῖαν
 αὐτῷ (οὐ γὰρ εἶχεν ἐκ πείρας ἰσχὺν ἀπαντῆν εἰς τὰς προτεθείσας
 τῶν θείων πατέρων χρήσεις· οὗτ' αὖ λογισμῶν αὐτοχθόνων καρ-

8. ὅσοις em. Boiv. pro ὅσοι.

tis, quasi quibusdam turribus et propugnaculis cincta, constrinxerunt.
 Nam D. Apostolus, postquam eos, qui alia evangelizaverint, gravi anathe-
 mati subiecit, ut firmiter sit testimonium, vetera cum novis componens,
 „scriptum est,” inquit, „maledictus omnis, qui non permanserit in omni-
 bus quae scripta sunt in libro legis ut faciat ea.” Sacrosanctarum syno-
 dorum oecumenica acta his addere supersedeo; quae sigillatim eos, qui
 eius modi sint, anathemate percellunt. Tamen, ut paucis et summatis
 veluti complectar; „quaelibet,” inquit, „praeter ecclesiasticam tradi-
 tionem et praescriptam a Sanctis formulam de novo introducta, vel acta
 vel agenda, anathema sunt.”

2. Haec cum dixissem, orationis meae cursum imperator abruptit, ac
 loqui ipse gestiens duplici triplicique sententia in partes varias traheba-
 tur. Volebat nempe ea, quae Palamae promississet, sic perficere, ut is
 quidem cum aliis quietus sederet; ipse autem et verbis et re ipsa perso-
 nam eius per totum illud certamen ageret. Volebat rursus ambitiosa et
 multiplici ostentatione se ipsum in Concilio venditare, atque ita memo-
 riam sempiternam et magnificae iactantiae plenam aucupari. Deinde ubi
 vidit certamen eo deductum esse, ut sibi ex sententia non succederet (nam
 neque ille usu sic valebat, ut ad opposita sanctorum Patrum testimonia
 posset respondero; nec ea prudentia propria et domestica frucebatur, ut

- A. M. 6859 πός τις ὑπῆρχεν αὐτῷ, ἴν' ὄλην ἐκ περιουσίας ἑαυτῷ τὴν τοῦ
 Ind. 4 C συνειδότης πιστεύων ἡγεμονίαν μὴ ῥᾶστα ταῖς τῶν ἔξωθεν αἰ-
 φνιδίως ἐπιειροέντων ἀπροσοκῆτων παρέλγη παθῶν ἐμβολαῖς τὸ
 τῶν λογισμῶν περιτρέπεσθαι βουλευτήριον) ἐπὶ πόδα τε ἀνεγώ-
 ρει καὶ συνεστέλλετο παραχρῆμα. πολλῶν οὖν ἀνέλξας ἐν βραχῶδ
 λογισμῶν λαβυρίθους, καὶ πολλῶν ἡθῶν ἐπιπλανηθῆναι χρέ-
 ματα δοὺς τῷ προσώπῳ κατὰ τὸ συμβεβηκός, καὶ μικράτα
 D φθρηξάμενος, ὅσα τοῖς τοῦ λόγου προομιλοῖς ἀρκέσειν εἰς κρη-
 λὴν ἐδόκει, τῷ Παλαμῷ λοιπὸν τὴν τῶν ἐμοὶ προτεθέντων ἀπάρ-
 τησιν παρεχώρει. (B.) Τῷ δὲ καὶ αὐτῷ παρὰ προσδοκίαν τοῖς
 τοιούτοις ἐμπεπτωκότε (οὐ γὰρ ἦν ἐν μελέταις δεήσεσθαι λόγῳ
 οὐδὲ μικρῶν εἰς ἀπάντησιν· κατορθώσειν γὰρ ᾤετο πάντ' ἐν
 βραχεῖ βασιλικῆς δυνάμει χειρὸς καὶ χεῖλεσιν ἀφθόγγους, ὡς μ-
 E δὲν εἰς τὴν ὑστεραίαν ὑπολειφθῆναι φροντίδος λείψανον ἡμετέ-
 ρας) διηπορεῖτο καθ' ἑαυτὸν, αἰσχυνόμενος γλώσση κωφῇ παρα-
 V. 490 θείσθαι τὸ πρᾶγμα, καὶ φωραθῆναι γυμνὸς τῶν τῷ καιρῷ προσ-
 φυῶν νοημάτων. (Γ.) Ὀλιγομαθῆς γὰρ οὗτος ὢν, ὅταν ἰδίᾳ
 P. 606 τοῖς προστυχοῦσιν ὁμιλῇ, ἢ δι' ἀμαθίαν οὐκ ἔχουσιν ἀντιφθέ-
 γεσθαι, ἢ διὰ φιλίαν ἐλέγχειν συστελλομένοις, ἢ τὸ γε μίσην
 δεδιόσι μὴ τῆς αὐτοῦ πρὸς βασιλεία διαβολῆς ἀγώνισμα γένοιτο
 (ταῦτόν γάρ ἐστι Παλαμῷ τε ἀντιπεῖν καὶ τοῦ προφανοῦς δια-
 λουδορεῖσθαι καὶ βασιλεῖ), ἐπαινεῖσθαι ἔδοξεν ἐνλοῖς ἐνιαχοῦ. ἐξ δ'
 ἐπαίθρους ἀντιλογίας καὶ ἀντιθέσεις, κατ' ἔνστασιν ἀντιπαράστε-

omni animi imperio plene per se ipsam potitus, repentinis atque impro-
 visis supervenientium extrinsecus affectuum impressionibus iudicium suum
 subverti haud facile pateretur) coepit statim pedem referre et contrahere
 se. Multis itaque brevi temporis spatio velut labyrinthis cogitationum
 evolutis, multorum affectuum coloribus incertis et temere obortis visis
 suffuso, pauca demum loquutus, quantum satis esse videbatur ad pro-
 tendendum, et ad quoddam veluti caput orationi imponendum, ad ea, quae
 proposueram, respondendi munus Palamae concessit. (II.) Hic vero in
 eam necessitatem praeter opinionem ipse quoque adductus, qui sibi ad
 respondendum ne minima quidem oratione opus fore praevideisset (omnia
 quippe se, imperatoris manu et potestate, silentio ipso feliciter statim
 confecturum putarat, sic ut nullam postridie reliquam nostri curam habi-
 turum se speraret) secum anxie deliberabat. Pudebat nempe eum taci-
 turnitati rem omnem permittere, ac rationum pro tempore excogitanda-
 rum inopem sese deprehendi. (III.) Etenim parum ille eruditus, ubi
 cum quibus privatim forte colloquutus est, vel prae ignorantia nihil con-
 tradixere, vel ob amicitiam refellere veriti sunt, vel, quod gravius est,
 timuerunt ne eius calumniis apud imperatorem oppugnarentur (scilicet Pa-
 lamae contradicere, et imperatori palam convitiari, una et eadem res est).
 alicubi et a quibusdam visus est laudari. At in apertis dicendi certami-

σιν ἐχούσας, εἰδαγόμενον πρόσωπον, ἀθαρσέστατός ἐστιν ἐπιεικῶς A. C. 1351
 ὁ ἀνὴρ καὶ κομιδῇ προφοδής· καὶ τὸ συνεχές ἀεὶ τῶν αὐτῶ λεγο- Imp. Io. Can-
 μένων καὶ γραφομένων συγγέων καὶ φθειρῶν ἕξ ἀμαθίας ἡμιτελῆ B tacuz. 5
 τινι καὶ ἡμίεργα φαίνεται κῶλα καὶ κόμματα συνυφαίνει ταῖς τῶν
 5 λόγων ἐννοίαις· ὡς αἰνεματώδεις εἶναι δοκεῖν αὐτοὺς καὶ ἀμφιβίους
 καὶ ἀμφιρῆεις, καὶ οἷα τὰ βονγενῆ ἀνδρόπρωρα τοῖς θύραθεν
 λλεκται φιλοσόφοις. οὐ μόνον δ' ἐκ τοῦ γε τὴν τῶν λόγων ἀλ-
 ληλουχίαν αὐτὸν διασπᾶν ἀσαφῆ καὶ ἀδιανόητον τοῖς ἀκούουσι
 τίθῃσι τὴν δῖανοιαν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τοῦθ' ἄλλοκε- C
 10 ται δρῶν ἕξεπίτηδες, ταῖς τῶν λέξεων ὁμωνύμοις καὶ διλήμματος
 νῦν καλυπτούσαις χρώμενος· ἵνα κλέπτης ὢν ἀνασοβῆ τὴν
 σαγήνην τῆς ἀληθείας, ἐντεῦθεν ἐκέισε μετὰ γων τὸν νοῦν, κάκει-
 θεν ἐνταῦθα. καὶ ὡσπερ τοὺς τοῦ Πλάτωνος διαλόγους (ὡς ἔφη
 τις) ἄνω καὶ κάτω παιδικοί καθυβρίζουσι ἔρωτες, οὕτω καὶ
 5 τοῦτου τοὺς λόγους ὁμωνυμίας ἐκτόπου καθυβρίζουσι σμήνη, νῦν
 μὲν ἄνοτος, ἀμαθίας ἀνακιναμένης τῇ κακονοίᾳ· νῦν δ' ἐκόν- D
 τος, πλάνης εἵνεκα τῶν ἀκούοντων, κρυπτούσης μὲν τὴν τῶν
 λόγων κακίαν, βλαπτούσης δ' ἔτι μᾶλλον, διὰ τὸ ἀμφιρῆεῖς
 τῶν λέξεων καὶ διπρόσωπον, οἷς ἂν μὴ σὺν ἐπιστήμῃ διεξιέναι
 0 ἔξῃ. τῷ γὰρ τῆς λέξεως οὗτοι παραπλησίω συναραζόμενοι ῥᾶ-
 στυ τῷ τῆς πλάνης ἀγκίστρω περιπεύρονται, ἀντὶ τοῦ προσήκο-
 τος τῷ μὴ προσήκοντι τοῦ σημαινομένου προστρέχοντες ἕξ E

7. οὐ μόνον em. Boiv. pro ὁ μόνον.

nibus, ubi acri contentione et coram disputatur, in publicum et quasi in
 scenam productus, minime hic homo audax est, sed strepitu vel minimo
 facile terretur. Eorum autem, quae sive dicit sive scribit, ordinem sic
 semper ex inscitia confundit et pervertit, ut semifactis et dimidiatis fere
 periodorum membris et commatis orationis suae sententias contexere vi-
 deatur. Idcirco eius dicta aenigmatum similia sunt et ambigua, et sensu
 incerto suspensa, qualia illa, quae profanis philosophis βονγενῆ et ἀν-
 δρόπρωρα appellata sunt. Atque ille non modo continuam orationis se-
 ntem interrumpendo obscurum et iis qui audiunt intellectu difficilem red-
 dit verborum sensum; sed plerumque id de industria facereprehendi-
 tur, homonymas et ancipitem sensum celantes dictiones usurpando, ut
 sententia hinc et inde in hanc vel illam partem translata, veritatis laqueos
 fur callidus evadat. Itaque, ut de Platonis dialogis aliquis dixit, eos
 puerorum amoribus passim dedecorari, ita et huius orationes vocum ab-
 surde ambiguarum multitudinem foedantur, nunc ipso invito, per inscitiam
 male menti admixtam, nunc eius voluntate, ut auditores in errorem in-
 ducantur ea fraude, quae verborum malignitatem occultat, atque eo ma-
 gis propter ambiguitatem et duplicem quodammodo dictionum frontem
 illis nocet, qui eas cum scientia legere haud possunt. Nempe hi vocum
 affinitate decepti hamum sibi erroris facillime infingunt, pro significatione
 propria impropriam amplexi per ignorantiam; velut passeruli et pisces,

- A. M. 6859 ἀγνοίας, καθάπερ και στρουθοι και λχθίνες ῥῆστα ταῖς τῶν θη-
 Ind. 4 ρευτῶν ἄλλασκονται παγίσειν, ὀρῶντες μὲν τὸν δόλον, οὐ συνο-
 ρῶντες δὲ τὴν ἔνδον μηχανήν, και τῷ μὲν δόλω προσφύονται,
 τῇ ὑποκειμένη δὲ συνέχονται μηχανῇ. διὰ δὴ ταῦτα και γλωττα
 ὀφλισκάνων μειδιῶν μὲν τῷ προσώπῳ δοκεῖ και αὐτὸς, διονδῶς
 δ' ἐν καρδίᾳ και παντὸς ἡγείται θανάτου μείζον· και τὴν ἔτιτα
 F ἔξ ἀληθείας καρπούμενος διαπρίεται ὑπ' ὀργῆς· και ἀμύνεσθαι
 βουλόμενος μὲν, οὐ δυνάμενος δὲ, καθάπερ εἰς ἀσπίδα και τῆ-
 χος καταφεύγει τὸν βασιλέα, μάλα θρασεῖαν και διαβάλλουσα
 ἐπαγόμενος γλωτταν· και οὕτωςί πως, οἶονεῖ τινι παρολίᾳ, 19
 τῇ βασιλικῇ καταχρώμενος αὐθεντία, τοῖς νικῶσιν ἀντιπερῆσιν
 P. 607 τῇ ἔτιταν δοκεῖ· καθάπερ τὰ βρέφη, ἄπερ ὁπότε ταῖς τῶν γο-
 νέων χερσίν ἀνεχόμενα τοῖς οἰοισδῆτισιν ἀστείου χάριν ἀνδρά-
 σιν ἐπιδριπτεῖται, χαίρει τε και οἶον ἐπαγύλλεται τῇ νίκῃ, και
 τὰς χεῖρας ἐπικροτεῖ. τὸν γὰρ αὐτὸν και οὗτος τρόπον παῖσιν 19
 ὡς ἐφ' ὁμολογουμέναις ταῖς νίκαις σκιρτᾷ, και οὐκ αἰδεῖται τη-
 πιώδη μνηστευόμενος ἐαυτῷ κανχήματα, και οἷα κἄν παῖς δρα-
 χμῆς ἐκ τῆς δοχῆστρας ἢ ὀβολοῦ πρίασθαι αἰσχυνθεῖη. γράμ-
 Βμασι γὰρ σχεδὸν παντάσασιν ἀνομίλητον εὐρίσκων αὐτὸν ἄλλα;
 V. 491 τε τίθησι συσκευάζων διαβολὰς και ῥῆστα δεδίττεται, βασιλείας
 προφασιζόμενος κίνδυνον, εἰ ἐπικρατέστερά πως τὰ τῶν ἀντιδῆ-
 των λογικὰ προβλήματα γένοιτο· και οὕτω κατεπάδων και παρῆξ-
 άγων τὰ ὦτα διηνεκῶς ῥῆστα πρὸς τὸ βουλόμενον ἔχει σπ-
 εφελκόμενον· κἄπειτα μετὰ γαύρου και μετεώρου περῶν τοῦ
 C ἤθους και τοῦ φρονήματος ὄλην ἐπὶ τῆς ὀφρῆος οἶεται φέρειν 25

qui insidiantium laqueis facile irretiuntur, et cum escam videant, late-
 tem intus hamum non vident, adeoque, esca apprehensa, hamo subiecto
 attinentur. Quamobrem iste, cum irridetur, vultu quidem ipse quoque
 subridet: at secum tacite indignatur, et quavis morte peius id ducit, et
 veritate ipsa victus prae ira dirumpitur; tum ulcisci cupit, nec potest;
 ideoque insolentem et maledicam linguam secum afferens ad principem,
 tanquam ad clypeum aut ad propugnaculum, confugit. Sic imperatoria
 auctoritate velut quadam armatura abutendo putat se conversa vice vi-
 ctorem ex victo existere: itidem ut infantes, qui parentum manibus sub-
 levati, et in obvios quosque per iocum iactitati, gaudent et velut victo-
 ria exsultant et manus complodunt. Nam et iste eodem modo, velut
 omnium confessione victor declaratus, exsultat, nec erubescit puerilis glo-
 riolae ornamenta ambitiose affectare, qualia vel adolescentulum pudeat
 drachma aut obolo ex orchestra mercari. Literarum quippe omnino fere
 rudem nactus tum alias calumnias confingit, tum illum facillime terriat
 ea ratione, quod periclitari imperium dicat, si adversariorum argumenta
 ullo modo praevalent. Ita dum eius aures sine fine incantat et decipit,
 eum quocunque vult facillime obsequentem trahit. Ferox deinde et sa-
 perbus incedens, animisque elatus, totam se arbitratur ferre supercilio

τὴν Πιερίαν. (Δ.) Νῦν οὖν ἐπὶ τοσούτου Θεύτρου πρὸς βασι-
λέως μικρὸν εἰς τὴν καθ' ἑαυτὸν ἀπάντησιν ἀφεθείς παρὰ το-
σοῦτον ἦκε στενοχωρίας, ὥστε καὶ ἡ πολλύκις κὰν ταῖς ἀγνιαῖς
κὰν ταῖς πλατείαις ἦν μεγαληγορῶν, λήληθε τῶς αὐτὸν, καὶ
δύκροσφαλῆ τινα καὶ παραπεποδισμένην προὔτεινε γλῶτταν. οὐκ
ἔγων γὰρ ἐκ τοῦ ῥάστου προχειροτέρα τοῖς λόγοις ἀρχὴν παρα-
σχῆν τὸν εἰωθότα καὶ νῦν ἐδόκει βαδίζειν δρόμον, κύκκινον
αἰθῆς τῆς ἀπορίας ποιῆσθαι προκαλῦμμα, καθάπερ οἱ κοχλίαι
τὰ ὄστρακα καὶ τοὺς εἰωθότας καὶ αἰεὶ φερομένους οἰκίσκους. ὁ
δὲ ἦν τὸ Θαβώριον ὄρος, ᾧ καὶ πάσας πανταχοῦ τῶν οικείων
λόγων παρεμβάσεις ἐξεπέτηδες καὶ τὴν πλειστον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον τούτῳ δίδωσι τῷ μέρει τὴν διατριβήν. (Ε.) „Ἐγὼ γὰρ Ε
(φῆσι) τῶν πατέρων ἀκούων, τὸ ἐν ὄρει τῷ Θαβωρίῳ φῶς τοῦ
σωτήρος λεγόντων ἄκτιστόν τε καὶ, παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ οὐσίαν,
ἕλληρ θεότητα καὶ ἐνέργειαν, οὐκ ἄν ποτε φαίην ταῦτόν ἐνέρ-
γειαν καὶ οὐσίαν Θεοῦ, οὐδὲ τὸν εἶδν καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ, σο-
φίαν καὶ δύναμιν καὶ ἀγιασμόν καὶ ζωὴν καὶ ἀλήθειαν καὶ
βουλήν. ταῦτόν γὰρ ἄν εἴη λέγειν Θεὸν ἀνενέργητον καὶ ἄσοφον
καὶ ἀδύναμον καὶ ἀβούλητον καὶ ἄζων καὶ ἀπλῶς πάντων ἔστε-
ρημένον. εἰ γὰρ μὴ τὴν ἐνέργειαν φαίημεν διαφέρειν τῆς οὐσίας Ε
ἐκεί τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλην τινὰ καθ' ἑαυτὴν εἶναι θεότητα ταύ-
την, ἥτις ἐστὶ σοφία καὶ φῶς καὶ ζωὴ καὶ δύναμις καὶ ἀγια-
σμός καὶ ὅσα ἡ Θεία γραφὴ τὸν Θεὸν ὀνομάζει, λείπεται Θεὸν

A. C. 1351
Imp. Io. Can-
tacz. 5

Pieriam. (IV.) Hic igitur tam frequenti spectantium coetu ab imperatore paulisper nunc emissus, et pro se ipse iussus respondere, in eas angustias adductus est, ut illa statim oblitus sit, quae in vicis et plateis magnifice saepe iactaverat: ac linguam titubantem et impeditam coepit exserere. Quoniam autem orationi suae exordium magis promptum et parum accommodare haud poterat facillime, idcirco ei visum est solitam iam ingredi, et illud rursus inopiae suae velamen obtendere, ut cochleae estas et quas perpetuo gestant domos exiguas. Erat porro illud mons l'habor, ad quem iste de industria passim et semper in orationibus suis ingreditur, et in qua parte diutissime plerumque immoratur. (V.) „Ego,” inquit, „cum Patres audiam, lumen illud, quod in monte Thabor existit, increatum, et aliam a Dei substantia divinitatem operationemque esse icitantes, nunquam certe unum et idem esse dixerim operationem et substantiam Dei, nec Filium et Verbum Dei, sapientiam, et potentiam, et sanctificationem, et vitam, et veritatem, et consilium (vocaverim). Item uippe esset, ac si dicerem Deum expertem operationis, insipientem, imotentem, voluntate, vita, omnibus denique (attributis) carentem. Nisi rim dicamus operationem illic a substantia Dei distingui, et aliam quantum per se divinitatem esse eam, quae est sapientia, et lumen, et vita, et potentia, et sanctificatio, et quaecumque Deo nomina tribuit sacra scriptura, superest ut Deum operationis expertem, et talem prorsus, qua-

- A. M. 6859 ἀνεύρητον οἰεσθαι σέβειν ἡμᾶς, καὶ ὅσα γε εἰρηκότες ἔφθην.
 Ind. 4 ἢ πῶς ἂν εἴη κοινὴ τῶν τριῶν ὑποστάσεων, μὴ καθ' αὐτὴν ἀνο-
 πόστατος οὕσα, θεότης ἐτέρα φύσεως καὶ ὑποστάσεων ἐκείνων;
- P. 608 ἢ πῶς ἄλλως ἂν εἴη κοινὴ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐνέργεια, ἄκτι-
 στός τε καὶ οὐσιώδης καὶ φυσικὴ; οὐ γὰρ θέμις τὴν οὐσίαν
 οἰεσθαι τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ γῆινα κατιέναι καὶ σοφίζειν καὶ ἀγιά-
 ζειν καὶ ζωοποιεῖν (ἄπαγε· βλάσφημον γὰρ καὶ διαιμόνων εὐρεμα-
 σκοτεινόν), ἀλλ' ἀφ' ἐκάστης ἕκαστα γίνεσθαι τῶν ἀκτιστῶν τού-
 των ἐνεργειῶν· ὧν οἱ μετέχοντες ἄκτιστοί τε γίνονται καὶ ἄ-
 κτιστα πράγματα, ὅσα τε νῦν καὶ ὅσα τοῖς προφήταις ἐφάνη·
 θαυμάσια· ὧν καὶ βᾶτος, ἡ καινομένη μὲν, οὐ δαπανωμένη
 δέ· καὶ τὸ πύρινον ἄρμα τοῦ Ἡλίου, καὶ ὁ τὸν Ἰσραὴλ ὀδηγῶν
 πύρινος στῦλος ἐκεῖνος· καὶ ὁ τὰς ῥη χιλιάδας τῶν Ἀσσυρίων ἐν
 ῥιπῇ θανατώσας ἄγγελος· προσθήσω δ' ἔτι καὶ τὴν ἀνθρώπων
 ἀφείσαν φθῆγμα τοῦ Βαλαὰμ ὄνον, καὶ ὅσα τοιαῦτα κατὰ και-
 ροὺς ἐγεγόνει θαύματα. οὐ γὰρ μετέχει τῆς οὐσίας οὐδαμῆ τῶν
 C ἐν κόσμῳ κτισμάτων οὐδὲν τοῦ Θεοῦ. τάχιστα γὰρ ἂν φθαρήν
 τὰ πάντα, πρὶν ἢ φθῆναι μετασχεῖν. φθαρτικὴ γὰρ ἐκείνη καὶ
 ἀναλωτικὴ τοῖς ἐγγίζειν ἐπειγομένοις Ἰσραὴλ. σύμφωνα τοιγαροῦν
- V. 492 τοῖς πατέρεσι λέγοντί μοι καὶ γράφοντι μικρὰ φροντίζειν ἐπει-
 τῶν ἐγκαλούντων, ἄπαξ θεσμοθετηθὲν καὶ ἐπιψηφισθὲν, τῇ τοῦ
 Βαριαὰμ καταλέγεσθαι μοῖρα, καὶ ἀποψηφίζεσθαι σφῆς κατ'

14. ἔτι Boiv. pro ὅτι.

lem supra diximus, colere nos arbitremur. Alioqui quomodo trium hypo-
 staseon communis esse possit divinitas, a natura et ab illis ipsis hypo-
 stasibus diversa, nisi per se ipsam careat subsistentia? Aut quam ab
 ratione communis Deo et hominibus fuerit increata et substantialis et na-
 turalis operatio? Neque enim fas est credere substantiam Dei ad terre-
 stria descendisse, eandemque et sapientes facere, et sanctificare, et vi-
 vificare (apage: quippe haec blasphemia est, et daemonum inventio te-
 nebrosa) sed singula ex singulis hisce increatis operationibus oriri: quas
 qui participant, si increati existunt. Item increata sunt tum ea, quae hoc
 tempore, tum quaecumque olim prophetis mira apparuerunt: in quibus re-
 bus ardens et inconsumptus; igneus Eliae currus, columna illa ignea, quae
 Israëlitis praeivit, et is qui rapido impetu centum octoginta millia Assy-
 riorum interfecit angelus. Quinetiam addo animam Balaami, quae huma-
 nam vocem emisit, et quotquot his similia miracula variis temporibus existi-
 terunt. Etenim ex iis, quae in mundo sunt, rebus creatis nulla prorsus est,
 quae Dei substantiam participet. Quippe omnia statim pereant prius
 quam huius participes fiant; quoniam ea est vis ipsius, ut eos perdat et
 consumat, qui ad eam propius accedere cupiant. Mihi itaque cum sancto-
 rum Patrum dictis congrua dicenti scribentique eos, a quibus accusor, par-
 vi facere animus est: cum illud semel sancitum decretumque sit, eos omnes
 cum Barlaamo ponendos, et ut illum explodendos, qui haud dubitent me

ἐκείνον, ὁπόσοι μου κατηγορεῖν οὐκ ἴκανοῦσιν ἀεὶ, καὶ πολυθέταν A. C. 1351
καταψηφίζεσθαι, καὶ τὰλλα ὅσα σφίσις ἠρόθμηται τε καὶ συλ- Imp. Io. Can-
λέλογισται κατ' ἐμοῦ. ἢ οὐκ ἴσασι, ὡς ὅτε ἐμοῦ πολυθέταν οὗτοι D tacuz. 5
καταψηφίζονται, μονοθέταν ἐγὼ καταψηφίζομαι σφῶν καὶ γίνε-
σθαι σφίσις ἢ κατηγορία τοῦ ἐγκλήματος μελλῶν. οὐ γὰρ Ἰουδαίων
καὶ Περσῶν εἶμι παῖς, ἵνα καὶ μονοθέτης ἀκούω, καθάπερ οἱ
τάλαντες οὗτοι. εἰ δέ που ταῖς λέξεσι οὗτοι μόναις προσχόν-
τες ἥκιστα ταῖς διανοαῖς συμβιβάζειν ἴσασι αὐτὰς, τί τοῦτο B
τῇ ἀληθείᾳ λυμάνεται, τῆς τῶν λόγων ἐννοίας ὑγαινούσης;"
0(ζ'). Ταῦτ' ἔλεγε· καὶ ἅμα, οἷς ἀεὶ μὴ στέργειν προὔθετο καὶ
οἷς τὴν ἔργω παρέχεται μάχην καὶ ἀνθίσταται κομιδῇ τῶν λόγων
αὐτοῦ πανταχῇ, τούτων μέρος ἀπειληφῶς προεκόμιζε. ταῖς γὰρ
τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἔκτης συνόδου πράξεις προὔργου ποι-
οῦμενος μάχεσθαι τε καὶ ἀντιπράττειν, ὡς προῖοῦσι δειχθήσε- F
ται, διαφθείρας τὸν νοῦν, ἐκ τοῦ μηδαμῇ συνίεσαι δύνυσθαι,
διὰ τὰς ἐμφύτους κῆρας τῆς τε κακοηθείας καὶ ἀμαθίας, ὁμοιον
ποιῶν τοῖς Ἐπικουροῖς· ἄς γὰρ ἐκεῖνοι, τῇ σφετέρᾳ δυνάμει τὸ
τοῦ ἡλίου παραμετροῦντες φαινόμενον, ποδιαῖον τὸν ἡλίον ἀπε-
φαινοντο εἶναι, οὕτω καὶ οὗτος τὴν ἀμβλύτητα τῆς ἑαυτοῦ δια- P. 609
νοίας ταῖς τῶν ἁγίων προσνέμει γραφαῖς· καὶ ὡσπερ ἄσυμφώ-
τους τῇ διανοίᾳ τὰς λέξεις τοῖς οἰκείοις συντίθησι λόγοις αὐτὸς,
οὕτω καὶ τῶν ἁγίων οἶται τὰς γραφὰς, καὶ οὕτω ταύτας παρεξ-
ηγείται. ἦν δ', ὃ τῆς ἁγίας ἔκτης συνόδου μόνον ἀπειληφῶς

accusare et reum agere erroris Deos multos statuents, aliorumque crimi-
num, quae iidem enumerarunt, et argumentando in me collegerunt. An
ignorant, cum ii me ut multas divinitates statuents damnant, tum me
eosdem ut unam divinitatem statuents damnare? Hoc illis crimen gravius
obiicitur, quam quo ipse accusor. Ego enim nec Iudaeorum nec Persarum
sum filius, ut quemadmodum miseri isti unius divinitatis cultor audiam.
Quod si iidem, ad solas voces attendendo, minime eas cum sententiis pos-
sunt conciliare, hoc quidem veritati quid nocet, cum sanus sit verborum
sensus?" (VI.) Haec ille dixit; tum quae constituit nunquam approbare,
quibus re ipsa et bellum indicit et passim in orationibus suis vehementer
adversatur, eorum partem excerptam profert. Nam sacrosancti et gene-
ralis Concilii sexti acta imprimis studet oppugnare et infringere, ut infra
ostendetur. Horum sententiam, quam ob insitas laves, malignitatem dico
et ignorantiam, nullo modo potest intelligere, depravat. Quod quidem
more Epicureorum facit. Nam ut illi solem, quatenus apparet, pro suo
aptu metientes, pedalis moduli esse dicebant, sic iste mentis suae stupo-
rem scriptis Sanctorum affingit: et quemadmodum ipse orationes suas ver-
bis componit minime cum sententia congruentibus, eiusmodi quoque esse
sanctorum scripta existimat, eaque sic male interpretatur. Quod autem
num ex sancta sexta synodo excerptam proferebat, illud fuit: per in-

- A. M. 6859 προϋτεινε, τὸ, τὴν ἄκτιστον ἐνέργειαν ἄκτιστον οὐσίαν χαρακτη-
 Ind. 4 ρίζειν· καθ' τῶν τοῦ Θεοῦ Βασιλείου τὸ, ἐκ τῶν ἐνεργειῶν
 γνωρίζομεν τὸν Θεόν· ἢ γὰρ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀμέθεκτος.
- B γ'. Ταῦτα δ' οὐχ ὅτι τὸν νοῦν εἰδέναι δυνάμενος ἔλεγε,
 ὡς δειχθήσεται προϋοῦσιν ἡμῖν (μηδὲ γὰρ ἀνελέγκτους ἡμῖν αἰσθεῖς
 παραδραμεῖσθαι κἀκείνας ὁπόσας ἠκηκόετε βλασφημίας αὐτοῦ.
 αἱ μὲν γὰρ καὶ προκαταλέλυνται μικρὸν ἀνωτέρω, λόγοις δ'
 ἡμετέροις καὶ γραφικαῖς μαρτυρίαις· αἱ δὲ προϋοῦσιν ἡμῖν ἰσθῆς
 C ἀράχνης σὺν γε Θεῷ φανήσονται) οὐχ ὅτι τοῖνον οἶδεν ἕκαστα
 προϋτεινε. ἀλλ' ὁρῶν ὠπλισμένους ἡμᾶς καὶ σφόδρα τοι κ-19
- V. 493 φραγμένους ἀφθόνοις ταῖς θείαις γραφαῖς, δειδιῶς μὴ ἀπὸ πρῶ-
 τῆς, ὃ φασι, γραμμῆς κληροῦχος τῆς ἡττης γένηται, πρὶν εἰς
 ἐξέτασιν μελλῶ καὶ τελειότεραν ἐληλυθῆναι, συμφέρειν ἔδοξεν αἰ-
 τῷ, μετεωρίσαντι τὰς τῶν πολλῶν ἀκοάς, δεῖξαι καὶ ἑαστῶν
 τὰς θείας συνόδους ὁμοῦ τοῖς ἀγίοις πατράσι συναιρομένους ταῖς 15
- D βλασφημίαις αὐτοῦ κεκτημένον, δέλεαρ τοῦτο τοῖς ἀπλουσιέ-
 ροις προσείνων, τῷ χαλκῷ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ περιεικόμενον.
 (B.) Ἐπεὶ καὶ ὅταν συγγὰ ἐπιφέρῃ, κατὰ τοὺς Θεοὺς λέγει
 πατέρας, τυφλὸν καὶ ἀσαφῆς τοῦτ' ἐπιφέρων, μὴθ' οἰτινί;
 εἰσιν οἱ λέγοντες, μὴθ' ἂ λέγουσιν ἀποσαφῶν, οὐκ ἄλλως ἐν 16
 νῷ ἔχειν οἶμαι πατέρας αὐτὸν, ἢ ἑαυτὸν καὶ ὅσοι κατ' αὐτὸν κα-
 E πόδοξοι πάλαι γεγένηται. πλὴν γὰρ αὐτοῦ οὐθ' εὔρηται ποδ'

4. ósei conl. Boiv. pro óti.

creatam operationem increatam substantiam certo caractere signari: ken illud ex D. Basili scriptis: Deum ex operationibus cognoscimus; quosiam eius substantia imparticipabilis manet.

3. Porro haec ille non ideo dicebat, quod verborum mentem assequi posset, ut postea ostendemus. Etenim quascunque eius blasphemias audivistis, illas ne arbitremini sic praetermissuros esse nos, ut non redarguamus. Ac earum quidem aliae paulo supra nostris disputationibus et Scripturae testimoniis refutatae iam fuerunt; alias, Deo iuvante, ut armarum telas, ulterius progressi resolvemus. Illa itaque, non quia intelligeret, proferebat; sed ubi nos vidit sacris Scripturis armatos et cumulatissime instructos, veritus ne ab ipsis (ut aiunt) carceribus infelicem exitum sortiretur, expedire sibi credidit, antequam ventum esset ad maius perfectiusque examen, vulgi auribus arrectis ac suspensis, ostendere se ipsum quoque sacras synodos et sanctos Patres habere suis blasphemias patrocinantes, et hanc veluti escam, erroris suo tanquam hamo circumiectam, simpliciori cuique porrigere. (II.) Enimvero cum hanc formulam, „ut sancti Patres loquuntur“, subinde repetit, obscuram scilicet et incertam, non declarans quinam ii sint, nec quae dicant, eum puto non alios Patres in animo habere, nisi semet ipsum, et quotquot iampridem in eodem quibus ipse errores prolapsi sunt. Quippe, eo excepto, nunquam alius quisquam

οὕτω γραφόμενά τε καὶ νοούμενά τῳ τῶν ἀπάντων ἑτέρῳ μέχρι A. C. 1851
καὶ ἐς τὴν τήμερον οὐδενὶ οὔτε πρὸς αὐτοῦ, οὔτε πρὸς ἡμῶν, Imp. Io. Cantacuz. 5
οὔτε πρὸς ἑτέρου τῶν ἀπάντων οὐδενός. ἢ γὰρ ἂν ἐτιθεῖ τε καὶ
τὰς ἀπάντων ἀκοὰς περιηγέει, λαλλίστερος ἑαυτοῦ γηγνόμενος, καὶ P. 610
ἐπιμικρύνεται πλέον ἢ θαλάττης ἕβριζούσης φλοῖσφοι παραλλοῦς
πίτρας. (Γ.) Ὅτι γὰρ ἀνωτέρω μικρὸν πρὸς τοῦ σοφωτάτου
δέδεικται πατὴρ ἐκείνου τοῦ Γραπτοῦ Θεοδώρου, ὅτε τὰς τοῦ
μεγάλου σωστῆρος τῆς ἐκκλησίας Βασιλείου ῥήσεις διερμηνεύων
προκεκόμισται μοι, ἐπὶ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀσωμάτου λέγων φύσεως
ὅτι αὐτὸν ἐπιδέχεται λόγον τὴν ἐνέργειαν τῆ οὐσίας· (πρᾶγμα B
γὰρ ἀδύνατον, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν, ὅπουτε-
ρον ἂν ἐθέλοι τις, ἀπεφήνατο) δῆλον παντὶ που. ὅτι δὲ καὶ
τοῦτ' ἐκείνῳ κατὰ ταῦτόν κομιδῆ λαμπρῶς συνυποδείκνυται, δῆ-
λον ἂν εἶη καὶ τοῦτο τοῖς βουλομένοις. τὸ γὰρ ἄκτιστον ἐν-
έργειαν ἄκτιστον οὐσίαν χαρακτηρίζειν, εἰπόντα, μήτε μὴν διαφο-
ρὰν ἄκτιστου πρὸς ἄκτιστον (πῶς γὰρ, ὃ τοῖς πᾶσι ὁμοῦ πατρά-
σιν ἀπέληται, μηδὲν τῆς θείας καὶ τρισυποστάτου φύσεως ἕτερον C
ἄκτιστον εἶναι διαβέβηθην ὁμολογοῦσι) μήθ' ὅτι ἕτερον θάτερον
θάτερον, τὴν πρὸς ἐκεῖνα δεικνύντος ἔστι συμφύτων τε καὶ ταύ-
τότητα. μηδὲ γὰρ ἂν ποτε φύσιν ἔχειν, ἐν τοῖς οὕτως ἀναγκαίοις
διαφωθεῖν τοὺς ἄγλους. ὡς γὰρ ἐκεῖ λόγων ταυτότης, οὕτως ἐν-
ταῦθα τὸ χαρακτηρίζειν εἰς ἔνωσιν ἄγει τὰ τῆ λέξει δύο ὁμοῦν-

11. ἐπόστασις conl. Boiv.

15. μῆνυις conl. idem. pro μῆσ.

ex omnibus ad hanc diem usque ab eo aut a nobis repertus est, qui sic vel
scripserit vel senserit. Alioquin hic protulisset, et se ipso loquacior, omni-
um aures circumsonando et perstrependo, fremitum maris vicisset, circum
saxa maritima debacchantis. (III.) Idem quippe esse substantiam et ope-
rationes divinas paulo supra demonstratum esse, cuilibet patet: illic scili-
cet, ubi sapientissimum Patrem Theodorum Graptum, magni ecclesiae lu-
minis D. Basilii verba interpretantem, atque in simplici et incorporea na-
tura definitionem eandem operationi ac substantiae convenire dicentem,
produimus. Quippe utramlibet definiendam esse dixit, rem per se subai-
stentem, nec ad consistendum alia re indigentem. Sed et luculentissime
hoc ipsum illo Concilii generalis sexti testimonio pariter demonstrari, evi-
dens cuius futurum est. Nam qui per incretam operationem substan-
tiam incretam certo caractere signari dicit, ac neque aliquam incretati
ab incretato differentiam indicat (quomodo autem indicaret, contra omnium
simul Patrum auctoritatem, qui nullum aliud, praeter divinam in tribus
hypothesis naturam, i. creatum esse diserte confitentur?) neque alterum
ab altero diversum esse ait, is certe illarum rerum naturalem coniunctio-
nem et identitatem declarat. Nec enim in iis, quae adeo necessaria sunt,
sanctos dissentire ratio patitur. Nempe ut illic definitiones eadem, ita
hic ipsum χαρακτηρίζειν, quod est certo caractere signare, unum ef-

- A. M. 6859 τα. τὸ γὰρ χαρακτηρίζειν τῷ δηλοῦν ταυτὸν ἔστιν· ὡς ἂν εἰ δε-
 Ind. 4 **D** γεν· ἡ ἄκτιστος ἐνέργεια, ἐπεὶ τῆς ὑπλῆς καὶ ἁσωμάτου λέγεται
 φύσεως, αὐτὴν τὴν ἄκτιστον οὐσίαν χαρακτηρίζει, καὶ δηλοῖ, καὶ
 παρίστησι. καὶ ἅμα βεβαίῳ μοι τὸν λόγον ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ
 ἀπαράλλακτος τοῦ πατρὸς εἰκὼν, ὁ υἱός. (A.) Εἰ δὲ βούλη-5
 σθε, καὶ μαρτυρίας ἐγὼ προενεγκεῖν οὐκ ἠκνήσω μυρίας διαφόρων
Επατέρων, ὡς κατὰ τῶν ὁμοίων τῇ δόξῃ τὰνδρι τοῦτωί καλῶς
 ποιοῦντες ἐκεῖνοι πάσαι γεγράφασιν. αὐτίκα τοίνυν ὁ μέγας
 φησὶν Ἀθανάσιος· „οὐκ ἀμφίβολον, ὅτι αὐτός ἐστιν ἡ τοῦ πα-
 τρὸς ζῶσα βουλή καὶ ἐνούσιος ἐνέργεια, καὶ λόγος ἀληθινός.” καὶ 10
 πάλιν· „ἐνὸς ὄντος φύσιν, τοῦ ζῶντος λόγου, μίαν εἶναι δεῖ τε-
 λείαν καὶ πλήρη τὴν ἁγιαστικὴν καὶ φωτιστικὴν ζωὴν, οὕτω
Ενέργειαν αὐτοῦ καὶ δωρεάν, ἣτις ἐκ πατρὸς ἐκπορεύεται.” καὶ
 πάλιν· „ἀλλ’ οἱ ἄσεβεῖς οὐ θέλονσι λόγον καὶ βουλήν ζῶσαν ἔχειν
 τὸν υἱόν, περὶ δὲ τὸν θεὸν βούλησιν καὶ φρόνησιν καὶ σοφίαν, 15
V. 494 ὡς ἔξιν συμβαίνουσαν καὶ ὑποσυμβαίνουσαν.” (B.) Καὶ ὁμοίως
 ὁ θεὸς φησὶ Κύριλλος· „εἰ ὁ υἱός ἐστιν ἡ ζῶσα καὶ οὐσιώδης
 ἐνέργεια καὶ δύναμις καὶ σοφία τοῦ πατρὸς, ἐνέργεια πάντως καὶ
P. 611 τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.” καὶ πάλιν· „οὐκ ἀλλότριόν ἐστι
 τῆς θείας οὐσίας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ’ ἐνέργεια φραση 22
 καὶ οὐσιώδης καὶ ἐνυπόστατος.” (C.) Ὁρᾷς μαρτυρίας πο-
 μιδῆ σαφειστάτας, καὶ πᾶσι γνωρίμους αὐτόθεν, καὶ μηδὲν μὴ
 αἰνιγματώδες μῆτε γριφον ἐχούσας, ἀλλ’ ἐμφανῶς καὶ διαφά-

ficat ea, quae, si nomen spectes, videntur duo esse. Nam χαρακτηρίζειν
 idem est ac denotare. Perinde est igitur ac si dixisset, increata operatio
 quoniam simplicis et incorporeae naturae esse dicitur, substantiam ipsam
 increatam denotat, designat, et repraesentat. Atque id, quod dico, eo
 confirmatur, quod filius sit Patris character et indiscreta imago. (IV.) Ego
 autem libenter testimonia infinita, quae Patres varii adversus homines haec
 similes et idem sentientes olim scripserunt (et ii quidem recte) vobis, si
 vultis, producam. Statim igitur magnus Athanasius, „non dubium est”, ait,
 „quin ipse sit vivum Patris consilium, et operatio substantialis, et Verbum
 verum.” Ac rursus: „cum unus sit Filius, Verbum vivum, unam esse oportet
 perfectam et plenam, sanctificam et illuminatricem vitam, eius operationem
 et donum, quae ex Patre procedit.” Rursus: „at impii nolunt Filium
 esse Verbum et consilium vivum, sed voluntatem, et prudentiam, et
 sapientiam, quae sit apud Deum, tanquam habitus accedens et recedens.”
 (V.) Pariter D. Cyrillus, „ai,” inquit, „Filius est viva et substantialis opera-
 tio, et potentia, et sapientia Patris, plane etiam Spiritus sanctus operatio
 est Filii.” Rursus: „Spiritus Sanctus non est a substantia divina alienus,
 sed est operatio naturalis, substantialis, et per se subsistens.” (VI.) Vi-
 des testimonia prorsus clara et perspicua, quae quivis statim intelligit,
 quae nihil aenigmati simile, nihil obscurum habent, sed aperte et discrete

δην ἀπαγγελούσας ἡμῖν, ἐπὶ τῆς ἀπλῆς καὶ θείας φύσεως τῆς A. C. 1851
 οὐσίας ταύτης τὴν ἐνεργεῖαν εἶναι, καὶ οἷον αὐτοενεργεῖαν τὴν Imp. Io. Can-
 οὐσίαν, ὡς ἀνωτέρω πῶς δέδεικται διαρκέστερον. ὁρᾷς δ' ὡς B
 καὶ ἀσεβεῖς προφανῶς τοὺς μὴ ταῦτα βουλομένους ἀποκαλοῦσι
 οἱ θεῖοι πατέρες, καὶ ὅσα ἐπὶ τούτοις ἔτι φασίν. Ἄλλως τε καὶ
 τὸ τὸν υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ἐνεργεῖαν φάσκειν τοὺς
 ἁγίους, τί δηλούντων ἔστιν ἕτερον, ἢ τὸ τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας
 ταυτὸν; (Z.) Εἰ γὰρ τῆ τῶν λέξεων δοτημεν προφορᾷ
 καθάπαξ ἔπεισθαι τὰς ἐννοίας, καθάπερ ἐπὶ τῶν συνθέτων, οὕτω C
 καὶ θεοῦ, οὐ διπλοῦν ἔσται μόνον τὸ ἀπλοῦν, ἔξ οὐσίας δη-
 λαδῆ καὶ ἐνεργείας συγκείμενον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα γέ τοι πολλα-
 πλοῦν. τί γὰρ ἂν φαίη τις, τῶν ἁγίων ἀκούων λεγόντων, ἕνα
 θεῶν, μίαν ἀρχὴν αἰώνιον, ἄκτιστον, ἀγέννητον, μίαν οὐσίαν,
 μίαν θεότητα, μίαν δύναμιν, μίαν θέλησιν, μίαν ἐνεργεῖαν,
 μίαν ἔξουσίαν, μίαν κυριότητα, μίαν βουσίλειαν, ἐν τρισὶ τε-
 λείαις ἔποστάσει γνωριζομένην μιᾷ προσκνήσει; μὴ πολλα- D
 πλοῦν καὶ ποικίλον καὶ πολυσύνθετον λέγουσι τὸν θεόν; ἄπαγε·
 πῶς γὰρ, οἷς καὶ πῦσαν ὥραν καὶ καιρὸν ἐμέλησε, σφίσι τε αὐ-
 τοῖς καὶ ἅμα ἀλλήλοις ὁμόφωνα λέγειν αἶε, καὶ μὴ μᾶλλον μῆδ'
 ἦτον ἀντίφωνον περὶ τῶν τριούτων μῆδὲν μῆδαμῆ μῆδεπώποτε
 φθίγγασθαι; ἀπλοῦν γὰρ φασιν εἶναι τὸ θεῖον καὶ ἀσύνθετον·
 τὸ δ' ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων συγκείμενον, σύνθετον. εἰ γὰρ
 τὸ ἄκτιστον, φασί, καὶ ἄναρχον καὶ ἀσώματον καὶ ἀθάνατον E

nobis declarant, in simplici et divina natura eandem esse operationem et
 substantiam, et hanc quasi αὐτοενεργεῖαν esse, ut fusiis supra demonstra-
 tum est. Vides ut eos, qui haec non sentiunt, palam impios vocent sancti
 Patres, et quae praeterea addant. Iam vero iidem Sancti, cum et Filium
 et Spiritum operationem Patris esse dicunt, quid aliud innuunt, nisi idem
 esse substantiam et operationem? (VII.) Quod si demus, ut in composi-
 tis, ita et in Deo notiones dictionibus, prout hae sonant, respondere;
 non duplex modo, ex substantia scilicet et operatione conflatum, sed
 et valde multiplex erit id, quod simplex est. Quid enim putet is, qui
 sanctos audiat dicentes, unum Deum, unum principium aeternum, in-
 creatum, non factum; unam substantiam, unam divinitatem, unam vir-
 utem, unam voluntatem, unam operationem, unam potentiam, unam do-
 minationem, unum imperium, in tribus hypostasibus perfectis una ado-
 ratione noscendum? Numquid illi Deum multiplicem et varium, et ex mul-
 tis rebus compositum dicunt? apage. Nam id quomodo dicant, qui horis
 omnibus, omni tempore curaverunt, ut secum ipsi semper et inter se invi-
 cem consonarent, ac ut nihil prorsus de his unquam pronunciarent, quod
 minusve consonum foret? Deum quippe aiunt simplicem esse et compo-
 sitionis expertem: quod autem ex pluribus et variis rebus constet, id esse
 compositum. Etiam, inquirunt, si increatum, et carens principio, et in-

- A. M. 6859 *καὶ αἰώνιον καὶ ἀγαθὸν καὶ δημοουργικὸν καὶ τὰ τοιαῦτα οὐσιώδεις διαφορὰς εἰπομεν ἐπὶ Θεοῦ, τὸ ἐκ τοσοῦτων συγκαίμενοι οὐχ ἄπλοῦν ἔσται, ἀλλὰ σύνθετον· ὅπερ ἐσχάτης ἀσεβείας ἐστίν. ὀρῆς; (H.)* *Εἰ δ' οὕτως ἐπὶ τούτων, πῶς δ' οὐκ ἂν καὶ*
 Ind. 4 *Ἐν δὲ αὐτῷ ὁμοίως νοηθεῖν διπλὴ τις καὶ διαφορὰ τῆς ὑποκειμένης οὐσίας πρὸς τὴν ἐνέργειαν, ἐκεῖ διάφορον κατὰ τὸν Παλαμῆν οὐσαν; ἢ γὰρ δυὰς οὐχ ἓν, οὐδ' ἄπλοῦν, οὐδ' ἀναρχον, οὐδ' ἄπειρον, ἀλλὰ σύνθετον ἐκπεπερασμένον. (Θ.)* *Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ Θεὸς τάδε περὶ τῶν τοιούτων διέξεισι Μάξιμος. „ἢ δυὰς οὐτ' ἄπειρος, οὐτ' ἀναρχος, οὐτ' ἀκίνητος, οὐτε μὴν ἄ-*
 P. 612 *γῆ καθόλου τινὸς εἶναι δυνήσεται.” καὶ πάλιν· „οὐδέεις δέ, μεμω-*
ραμένος ὅπως οὐ τοῦ λογίζεσθαι, εἴποι ἂν ἄπειρον εἶναι, ὡς ἔξ ἀϊδίου συνθεωρεῖται τι ἢ συνεπιθεωρεῖται κατ' οὐσίαν διάφορον.”
καὶ μετ' ὀλίγον· „καθ' ὃν γὰρ εἰπομεν λόγον ἢ τρόπον εἶ-
σθαι τι ἕτερον αὐτῷ κατ' οὐσίαν διάφορον παραβύλλεσθαι, τὸν ὅλον τῆς ὅλης ἀπειρίας αὐτῷ συναφαιροῦμεθα λόγον. εἰ δ' ἄ-
 Bρον *εἶναι οὐ δύναται, ὡς ἔξ ἀϊδίου συνυπάρχει ἕτερον τι κατ'*
 V. 495 *οὐσίαν διάφορον, ἄπειρον εἶναι οὐδαμῶς ἐνδέχεται δυάδα.”* *καὶ*
ἀλλαχοῦ· „οὐδὲν τῶν ὄντων ἀναρχον, ὡς ἕτερον συνεπινοεῖται,
οὐδ' ἀπεριγραπτον, οὐδ' τι ἕτερον προεπινοεῖσθαι δύναται.” *εἰ δέ τι*
τις μὴ ῥαθυμοτέραν πῶς ἔσχε τάξιν περὶ γε τὰ τοιαῦτα, ἀπα-
γνώτω καὶ τῆς περὶ Θεολογίας ἑκατοντάδος τουτουτ' τοῦ ἀνδρὸς

11. καθόλου Boiv. pro καθ' ὅλον.

corporeum, et immortale, et aeternum, et bonum, et creandi vim habens, et alia eiusmodi, in Deo substantiales differentias esse dixerimus, quod ex tot rebus constabit, id non simplex erit, sed compositum; quod est extremae impietatis. Vides? (VIII.) At si in his ita se res habet, quidni et in iis, quae duo sunt, pariter duplicitas aliqua et differentia intelligatur, substantiae videlicet subiectae, et operationis, quae illic secundum Palamam diversa res est? Nam quae est duplex, ea nec una, nec simplex, nec principio carens, nec infinita res est, sed composita et finita. (IX.) Ac praeter alios divus Maximus hac de re sic loquitur. „quod est duplex, id nec infinitum est, nec principio carens, nec immobile, neque etiam principium ullius rei esse poterit.” Rursus: „nemo autem, rationis utraqueque participes, infinitum esse illud dixerit, cui aliquid substantia diversum coexistens vel inexistens intelligitur.” Et paulo post: „etenim si qua ratione, aut si ullo modo aliud quid substantia diversum posse ei comparari diceremus, hoc ipso totius infinitatis totam rationem simul ab eo tollemus. Quod si infinitum esse illud non potest, cui ab aeterno coexistit aliquid substantia diversum, nullo unquam modo continget, ut quod duplex est, id sit infinitum.” Et alibi: „nullum ens est principii expertum, cui aliud inexistens cointelligitur; nec incircumscriptum, quo quid prius intelligi potest.” Quod si quis ad ea inquirenda segulus haud fuerit, legat ex centum capitibus, quae hic vir de theologia scripsit, tertium, quartum, quintum

κεφάλαια γ, δ, ε, ζ, πολλὴν τοῖς ῥηθεῖσι διασώζοντα τὴν συμ- A. C. 1351
 φωνίαν. (I.) Εἰ οὐδὲν μήτε προεπινοεῖσθαι μήτε συνεπινοεῖσθαι Imp. Io. Can-
 τῆ θείᾳ δύνανται τι ἕτερον οὐσία, πῶς ἕτερον καὶ διάφορον οὐσα C
 κατὰ τὸν Παλαμᾶν ἢ ἐνέργεια θεότης ἄκτιστος ἂν εἴη, παντὸς
 5 τοῦ μετὰ τὴν οὐσίαν ἐκείνην συναριθμουμένου τοῖς κτίσμασιν;
 δ. Ὅτι δὲ μὲ, καὶ πλείω προθυμούμενον λέγειν, ἤκιστα D
 συνεχώρουν αἱ συνήθεις τῆς κεφαλῆς ἀληθῶνες (ἢ γὰρ τῶν
 σπλάγγων δριμύτης, αὐξὴν εἰληφύια μακρὰν ἐκ τῶν λογισμῶν
 ἀγῶνων ἐκείνων, καὶ ἄμα τοῦ τῆς ὥρας κτύματος, καὶ πρὸς γε
 10 τῆς πατημερίου νηστείας, καὶ ἄκοντα μάλα συνῶθει σιγᾶν· οὐ
 γὰρ ἐξ ἐωθινοῦ ταῖς Συβαριτικαῖς ἐκείναις τραπέζαις καὶ ἡμεῖς
 κατὰ τοὺς παλαμναίους ἐνησχολήμεθα, οὐδ' ὅσα Διονύσου πε- E
 ριγορεῦοισι θίασοι διατριβὴν παρέχειν ἐγνώκειμεν, ἀλλὰ παννύχιολ
 τε καὶ πατημέριοι φροντίδες καὶ θείων κινδυνεούτων μελέται
 15 δογματῶν τὴν ἡμῶν ἀπησχόλουν τότε ψυχῆν) διὸ καὶ τὸν λόγον
 οἱ σὺν ἐμοὶ λογάδες ἄνδρες ἐκεῖνοι διαδεξάμενοι, ὧν τὸν βλον
 ἔφθημεν εἰρηκότες ἀρετῆν ὁμοῦ καὶ σοφίαν κοσμεῖν, ἄριστά τε P. 613
 καὶ τελειώτατα δευιλέχθησαν, καὶ μάλα γενναίαν τὴν ὑπὲρ τῆς
 ἀληθείας ἐνδείξιν ἐνεδείξαντο. ῥῆδιον δ' ἔσται κάκεινα μανθά-
 20 νειν τοῖς βουλομένοις ἐξ ὧν κάκεινοις γεγένηται ὑπομνήματα.
 οὐδὲ γὰρ σιγῇ κρύψαντες οὐδ' αὐτοὶ λήθης ἀφῆκαν κληροῦσθαι
 βυθοῦς· ἀλλ' ὅσον ὁ τοῦ διωγμοῦ καιρὸς καὶ αὐτοῖς ὁμοίως
 ἡμῖν συγκεχώρηκε, γραφῇ τὰ τοιαῦτα παρέπεμψαν, καὶ, ὅσαν

12. ἐς ὅσα conl. Boiv.

et sextum, quae cum supradictis valde consonant. (X.) Si igitur divinae
 substantiae nihil diversum nec praeintelligi potest nec cointelligi, ecquo-
 modo operatio, quam Palamas aliud diversumque esse dicit, divinitas in-
 creata fuerit; cum quicquid posterius est illa substantia, in creaturarum
 numero sit?

4. Plura me dicere cupientem solitus capitis dolor non sivit. Quippe
 et viscerum acrimonia, quam illorum certaminum curae, et illius tempesta-
 tis calor nimius, simulque inedia toto die tolerata, valde auxerant, quan-
 tumvis nolentem me ad silendum compulit. Non enim, ut impii Palamitae,
 Sybariticis illis mensis mane operati ipsi quoque fueramus; nec in his,
 quae Bacchi chorus frequentat, tempus conterendum esse censueramus:
 sed animum nostrum per illud tempus occupaverant perpetuae diu noctuae
 sollicitudines, et sacrorum dogmatum in discrimen adductorum commenta-
 tiones. Itaque illi, quos virtute simul et doctrina ornatos supra diximus,
 lectissimi viri, qui mecum aderant, dicendi munere suscepto, optime et
 copiosissime disputarunt, ac veritatis fortiter defendendae nobile exem-
 plum ediderunt. Facile autem erit volenti cuique illa discere ex commen-
 tarius, quos ii etiam fecerunt. Nam nec ipsi ea silentio pressere, nec
 obruenda oblivioni tradidere: sed quatenus persecutionis tempus iis quo-
 que permisit, litteris mandaverunt, et ecclesiae mala singuli, quantum si-

- A. M. 6859 ἐφικτὸν, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἔξετραγώδησαν ἕκαστος πάθη, μὴ
 Ind. 4 **B** που καυτοῖς θυμύνοις αἱ τῶν ἀντιθέτων πλειονεκτήσασαί πως
 διαβολαὶ τὰς ἀπειροκάλους λυμῆνωνται διανοίας, οὐ σιδήρω καὶ
 πυρὶ καὶ ὄπλοις βαρβαρικοῖς, ἀλλὰ τῇ τῆς πολυμυγοῦς αἰρέσεως
 ἐκείνης κακίᾳ, θάνατον ἀθάνατον τῇ ἀθανάτῳ ψυχῇ προξενή-
 5 **C** σασαί. (B.) Ἄρτι δὲ καὶ νῦν ἐπιούσα ἡρέμα καὶ κατὰ βραχὺ
 τὰς ἡλιακὰς ἀγὰς ἐπεβόσκετο, καὶ τὰ τῆς ἡμέρας συνίσταται
 V. 496 κρύσπεδα, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὀφθαλμῶν τὸ καθαρώς ἐν αἰ-
 κοῖς βλέπειν ἀφῆρηίτο, καὶ λαμπάδες πυρὸς εἰσφερόντο, φῶτα
 κτιστὰ κομίζουσαι· καὶ ἕμα ἀνεγινώσκοντο πάλιν, ἃ κατὰ τοῦ 10
 Βαρλαάμ ἐκείνου τοῦ Καλαβροῦ περὶ τοῦ Θεοῦ φωτὸς ἐψήφισται
 πύλαι πολὺν τινα χρόνον, κατὰ τὴν σφετέραν αἰὲ συνήθειαν.
D μηδὲ γὰρ ἄλλην ἔχοντες ἀποστροφὴν οὐδαμῇ, μηδὲ προκαλύμμα
 τῆς σφετέρας ἤτις οὐδὲν, περὶ τὸ ὄρος ἐκείνο διηλεκῶς ἐξ ἀνάγ-
 κης εἰλοῦνται, καὶ συχνὴν παρ' ἐκείνο κακούργως ποιοῦνται τῆς 15
 ἀναχώρησιν, μὴ λάθῃ ῥοθίοις ἴσως παρενεχθέντι σιγῆς τὰ σφίσιν
 αἰὲ τιθηνομένά τε καὶ γαλακτοφορούμενα τῆς εἰκονομαχίας ὄργη.
 (Γ.) Σιγῆς οὖν ἡμῶν καταψηφισθείσης, καὶ τῶν ἐκεῖ ῥηθέντων
 τὰ πλείω κατὰ τὸ σφίσι βουλόμενον ἐξηγουμένων αὐτῶν, καὶ τῆ
 E ὁ ἐκ Δαμῆσκου φησὶ Ἰωάννης ὑπερτελῆ καὶ προτέλειον δόξαν, 20
 ἐκείνων ὑφειμένην ἀποδεικνύντων εἶναι θεότητα, τῆς Θείας ἐτί-
 ραν οὐσίας, καὶ ἄκτιστον μὲν καθ' ἑαυτήν, διαφέρονσαν δ' ἀκυ-
 ράκις ἀπίρωσ, καὶ ἡλλοτριωμένην ἐκείνης παντάπασι, καὶ ἀνού-

2. κὰν τοῖς conī. Boiv.
 λυμμα.

13. προκαλύμμα em. Boiv. pro προσά-
 18. ῥηθέντων em. Boiv. pro ῥηθῶν.

cuit, tragice lamentati sunt, ne forte apud posteros calumniae adversario-
 rum, postquam superiores quodammodo evasissent, rudis vulgi mentes is-
 ficarent, animaeque immortalī non ferro, aut igne, aut barbaricis telis,
 sed illius miscellaneae haereseos labe, mortem immortalem afferrent.
 (II.) Iam autem et nox adveniens sensim et paulatim solis lumen absum-
 bat, et extremas diei oras sic condebat, ut in domibus non clare hominum
 oculi cernerent; iam igniferae lampades allatae creata lumina apportabant,
 cum rursus lecta sunt ea, quae multo ante tempore adversus Barlaamum
 illum Calabrum de divino lumine decreta fuerant. Hic scilicet illis perpe-
 tuus mos est. Nullum usquam aliud diverticulum, nullum nisi hoc cladī
 suae obtendendum velum habent; adeoque circa illum montem coguntur
 semper versari, et subinde illuc per fraudem sese recipere, ne forte ea
 quae iidem usque in sinu fovent et nutriunt iconomachiae Orgia, velut in
 maris fluctus delata, silentio alto sensim mergantur. (III.) Cum itaque
 nos damnati silentio essemus, et eorum quae illic dicta fuerant pleraque hi
 pro sua voluntate interpretarentur; et quam Ioannes Damascenus ὑπερτε-
 λῆ et προτέλειον gloriam vocat, isti divinitatem inferiorem, aliam ab sub-
 stantia divina, ac per se quidem increatam, infinitas autem infinite ab il-
 la diversam et omnino alienam, denique substantiae expertem esse dictita-

σιον, ἐτόλμησέ τις τῶν ἡμετέρων, „ὦ ἥλιε,” περιπαθῶς ἀναβοῆ- A. C. 1351
 σαι καὶ „τί ἄν τις (φάναι) φαίη περὶ τοῦ σαρκωθέντος λόγου Imp. Io. Can-
 θεοῦ, ἐπεὶ γὰρ ὑπὲρ ταύτην οὐ δύναται τι ὑπάρχειν (πῶς γὰρ, tacuz. 5
 ἐπεριτελῆ καὶ προτέλειον οὔσαν; τῆς γὰρ ὑπεριτελοῦς οὐδὲν τε- F
 λιώτερον) ἕτοικεν αὐτὸν ὑποβεβηκότα καὶ τῆς ὑφεμένης ταύτης
 εἶναι καὶ τῶν κτισμάτων πολλῶν. καὶ λύεται μὲν εὐθὺς τὸ μέγα
 τῆς ἐσάρκου οἰκονομίας μυστήριον, καὶ ἅμα πάντα συλλήβδην
 ἐπιεῖν ἐκκλησίας δόγματα· καὶ οὐδὲ ποιητὴν τοῦ παντός ἔχει τις
 ἂν εἴη δοξάζειν ἕτερον, πλην τῆς νεωστὶ ψηφισθείσης καὶ δο-
 γματισθείσης ταύτης ἀνοουσιου καὶ ὑφεμένης θεότητος. καὶ μα-
 τατα λοιπὸν ἢ μέχρι τῶν ἁρθοδόξων εὐσέβεια, καὶ δῆμος ἁγίων P. 614
 ἔφθαρται πως, μὴ συνέντων ἂ κηρύττει Παλαμῦς. τῆς ἀνοχῆς
 σου Χριστέ!” ταῦτ' εἶπε· καὶ πάνυ σφοδρῶς ἐπιτιμηθεὶς ἐπιτηξέ
 τε καὶ σεσιώπηκεν. ἤκουσε γὰρ, μὴ θεμιτὸν ἐν βασιλείοις εἶναι,
 βασιλικαῖς βουλῆμασί τε καὶ δόγμασιν ἀντιλέγειν, ὅς τὸν ἐς τὴν
 ἑσπεραν ἤλιον ἀπαθῆς θεάσασθαι βούλοιο. καὶ πολλῶν δ' ἄλ-
 λων ἐπὶ τούτοις ἐκεῖ λαληθέντων ἐκείνοις κατ' ἔφεσιν ἡγεμονικῆν, B
 ὁ σύλλογος διελύετο, τριταίους αὐθις προσταχθέν ἐς τὴν ὁμοίαν
 ἐκκλησίαν δεῖν ἀθροισθῆναι ἡμῶς. ἀλλ' ἐκεῖνο μικροῦ με παρ-
 ἔλαμε. (A.) Πρὶν γὰρ δεδυκέναι τὸν ἥλιον, ἡρέμα καὶ κατ' ὀλί-
 ρους ὁ δῆμος τε ὑπεξήρσαν καὶ ἅμα ἐπὶ τούτοις καὶ σὺν τούτοις,
 ἴσον τῆς πόλεως ὄψις ὑπῆρχε, σὺνδυο καὶ σὺντρεις λεληθότως

8. Exci. conl. Boiv.

ent; quidam ex nostris, animo vehementius commoto, exclamare ausus
 est: „O caelum! ecquid igitur de incarnato Verbo Deo dicendum erit?
 Quando enim haec nihil potest supra se habere (quomodo autem possit,
 quae super omnia et prae omnibus perfecta est? nam quae est summe per-
 fecta, ea nihil est perfectius) apparet eum maiori subesse, inferiorisque
 esse divinitatis, et creaturam unam de multis existere. Atque ita statim
 collitur magnum incarnationis mysterium; tolluntur omnia, simul quasi col-
 lecta, ecclesiae dogmata; nec iam huiusce rerum universitatis conditorem
 illum agnoscere est, praeter istam, novis decretis nova doctrina constitu-
 am, substantiae expertem, et alteri subiectam divinitatem. Proinde ina-
 nis est ea, quae hactenus viguit, orthodoxorum religio: deletur ipse quodam-
 modo exercitus Sanctorum, qui ea quae Palamas praedicat non intellexe-
 runt. Proh tuam, Christo, patientiam!” His dictis, gravissime correptus
 est, exterritusque obmutuit. Nimirum haec illi vox reddita: non licere ei,
 uti solem postera die incolumis vellet adspicere, principum voluntati decre-
 tisque in mediis palatiis refragari. Cum autem et alia multa ibidem ab
 illis, prout principi libebat, dicta essent, Concilium dimissum est ea lege,
 ut triduo post ad similem concionem rursus convocati adessemus. Sed il-
 lud paene me praeteriit. (IV.) Ante solis occasum sensim et paulatim ple-
 ci, tum post eos et simul cum ipsis viri totius civitatis spectatissimi, bi-
 ternique clam elapsi, domum se receperunt. Hi transeundo ac circum-

- A. M. 6859 ἀνεύρητον οἰεσθαι σέβειν ἡμᾶς, καὶ ὅσα γε εἰρηκότες ἔφθην.
 Ind. 4 ἢ πῶς ἂν εἴη κοινὴ τῶν τριῶν ὑποστάσεων, μὴ καθ' αὐτὴν ἀνο-
 πόστατος οὕσα, θεότης ἑτέρα φύσεως καὶ ὑποστάσεων ἐκείνων;
- P. 608 ἢ πῶς ἄλλως ἂν εἴη κοινὴ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐνέργεια, ἄκτι-
 στός τε καὶ οὐσιώδης καὶ φυσικὴ; οὐ γὰρ θέμις τὴν οὐσίαν⁵
 οἰεσθαι τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ γήινα κατιέναι καὶ σοφίζειν καὶ ἀγιά-
 ζειν καὶ ζωοποιεῖν (ἄπαγε· βλάσφημον γὰρ καὶ δαιμόνων εὕρεμα
 σκοτεινόν), ἀλλ' ἀφ' ἐκάστης ἕκαστα γίνεσθαι τῶν ἀκτίστων τοί-
 των ἐνεργειῶν· ὧν οἱ μετέχοντες ἄκτιστοί τε γίνονται καὶ ἄ-
 κτιστα πράγματα, ὅσα τε νῦν καὶ ὅσα τοῖς προφήταις ἐφύη¹⁰
 θαυμάσια· ὧν καὶ βάτος, ἡ καινομένη μὲν, οὐ δαπανωμένη,
 δέ· καὶ τὸ πύρινον ἄρμα τοῦ Ἑλλίου, καὶ ὁ τὸν Ἰσραὴλ ὀδηγῶν
 πύρινος στῦλος ἐκεῖνος· καὶ ὁ τὰς ῥη χιλιάδας τῶν Ἀσσυρίων ἐν
 ῥιπῇ θανατώσας ἄγγελος· προσθήσω δ' ἔτι καὶ τὴν ἀνθρώπων
 ἀφείσαν φθῆγμα τοῦ Βαλαὰμ ὄνον, καὶ ὅσα τοιαῦτα κατὰ και-¹⁵
 ροὺς ἐγεγόνει θαύματα. οὐ γὰρ μετέχει τῆς οὐσίας οὐδαμῆ τῶν
 C ἐν κόσμῳ κτισμάτων οὐδὲν τοῦ Θεοῦ. τάχιστα γὰρ ἂν φθαρήνῃ
 τὰ πάντα, πρὶν ἢ φθῆναι μετασχεῖν. φθαρτικὴ γὰρ ἐκείνη καὶ
 ἀναλωτικὴ τοῖς ἐγγίξιν ἐπαιγομένοις ἑστί. σύμφωνα τοιγαροῦν
- V. 492 τοῖς πατράσι λέγοντί μοι καὶ γράφοντι μικρὰ φροντίζεν ἑκαστῶν²⁰
 τῶν ἐγκαλούντων, ἄπαξ θεσμοθετηθὲν καὶ ἐπιψηφισθὲν, τῇ τοῦ
 Βαλαὰμ καταλέγεσθαι μοῖρα, καὶ ἀποψηφίζεσθαι σφῶς καί'

14. ἔτι Boiv. pro ὅτι.

lem supra diximus, colere nos arbitremur. Alioqui quomodo trium hypo-
 staseon communis esse possit divinitas, a natura et ab illis ipais hypo-
 stasibus diversa, nisi per se ipsam careat subsistentia? Aut quamam illa
 ratione communis Deo et hominibus fuerit increata et substantialis et na-
 turalis operatio? Neque enim fas est credere substantiam Dei ad terre-
 stria descendisse, eandemque et sapientes facere, et sanctificare, et vi-
 vificare (apage: quippe haec blasphemia est, et daemonum inventio te-
 nebrosa) sed singula ex singulis hisce increatis operationibus oriri: quae
 qui participant, si increati existunt. Item increata sunt tum ea, quae hoc
 tempore, tum quaecumque olim prophetis mira apparuerunt: in quibus ru-
 bus ardens et inconsumptus; igneus Eliae currus, columna illa ignea, quae
 Iaraëlitis praevit, et is qui rapido impetu centum octoginta millia Assy-
 riorum interfecit angelus. Quinetiam addo asinam Balaami, quae huma-
 nam vocem emisit, et quotquot his similia miracula variis temporibus exi-
 sterunt. Etenim ex iis, quae in mundo sunt, rebus creatis nulla prorsus est,
 quae Dei substantiam participet. Quippe omnia statim pereant prius
 quam huius participes fiant; quoniam ea est vis ipsius, ut eos perdat et
 consumat, qui ad eam propius accedere cupiant. Mihi itaque cum sancto-
 rum Patrum dictis congrua dicenti scribentique eos, a quibus accusor, par-
 vi facere animus est: cum illud semel sancitum decretumque sit, eos omnes
 cum Barlaamo ponendos, et ut illum explodendos, qui haud dubitent me

ἐκείνον, ὁπόσοι μου κατηγορεῖν οὐκ ἴκανοῦσιν αἰεὶ, καὶ πολυθέταν A. C. 1351
καταψηφίσθαι, καὶ τᾶλλα ὅσα σφίσις ἠριθμηταὶ τε καὶ συλ- Imp. Io. Can-
λέλογισται κατ' ἔμοῦ. ἢ οὐκ ἴσασι, ὡς ὅτε ἐμοῦ πολυθέταν οὗτοι D tacuz. 5
καταψηφίζονται, μονοθέταν ἐγὼ καταψηφίζομαι σφῶν καὶ γίνε-
5ται σφίσις ἢ κατηγορία τοῦ ἐγκλήματος μελλῶν. οὐ γὰρ Ἰουδαίων
καὶ Περσῶν εἰμι παῖς, ἵνα καὶ μονοθέτης ἀκούω, καθάπερ οἱ
τάλαντες οὗτοι. εἰ δέ που ταῖς λέξεσι οὗτοι μόναις προσχόν-
τες ἤμιστα ταῖς διανοαῖς συμβιβάζειν ἴσουσιν αὐτάς, τί τοῦτο E
τῆ ἀληθείᾳ λυμάνεται, τῆς τῶν λόγων ἐννοίας ὑγαινούσης;”
10 (ζ'). Ταῦτ' ἔλεγε· καὶ ἅμα, οἷς αἰεὶ μὴ στέργειν προὔθετο καὶ
οἷς τὴν ἔργω παρέχεται μάχην καὶ ἀνθίσταται κομιδῇ τῶν λόγων
αὐτοῦ πανταχῇ, τούτων μέρος ἐπιληφῶς προεκόμιζε. ταῖς γὰρ
τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἔκτης συνόδου πράξεις προὔργου ποι-
οῦμενος μάχεσθαι τε καὶ ἀντιπράττειν, ὡς προϊοῦσι δειχθήσε- F
5ται, διαφθεύρας τὸν νοῦν, ἐκ τοῦ μηδαμῇ συνίεναι δύνασθαι,
διὰ τὰς ἐμφύτους κῆρας τῆς τε κακοηθείας καὶ ἀμαθίας, ὁμοιον
ποιῶν τοῖς Ἐπικουρείοις· ἅς γὰρ ἐκεῖνοι, τῆ σφετέρᾳ δυνάμει τὸ
τοῦ ἡλλοῦ παραμετροῦντες φαινόμενον, ποδιαῖον τὸν ἥλιον ἀπε-
φαίνοντο εἶναι, οὕτω καὶ οὗτος τὴν ἀμβλύτητα τῆς ἐνυτοῦ δια-
10νοίας ταῖς τῶν ἁγίων προσνέμει γραφαῖς· καὶ ὡσπερ ἄσυμφω- P. 609·
νος τῆ διανοίᾳ τὰς λέξεις τοῖς οἰκείοις συντίθησι λόγοις αὐτὸς,
οὕτω καὶ τῶν ἁγίων οἶεται τὰς γραφὰς, καὶ οὕτω ταύτας παρεξ-
ηγῆται. ἦν δ', δ τῆς ἁγίας ἔκτης συνόδου μόνον ἀπειληφῶς

accusare et reum agere erroris Deos multos statuente, aliorumque crimi-
num, quae iidem enumerarunt, et argumentando in me collegerunt. An
ignorant, cum ii me ut multas divinitates statuente damnant, tum me
eosdem ut unam divinitatem statuente damnare? Hoc illis crimen gravius
obicitur, quam quo ipse accusor. Ego enim nec Iudaeorum nec Persarum
sum filius, ut quemadmodum miser isti unius divinitatis cultor audiam.
Quod si iidem, ad solas voces attendendo, minime eas cum sententiis pos-
sunt conciliare, hoc quidem veritati quid nocet, cum sanus sit verborum
sensus?” (VI.) Haec ille dixit; tum quae constituit nunquam approbare,
quibus re ipsa et bellum indicit et passim in orationibus suis vehementer
adversatur, eorum partem excerptam profert. Nam sacrosancti et gene-
ralis Concilii sexti acta imprimis studet oppugnare et infringere, ut infra
ostendetur. Horum sententiam, quam ob insitas labe, malignitatem dico
et ignorantiam, nullo modo potest intelligere, depravat. Quod quidem
more Epicureorum facit. Nam ut illi solem, quatenus apparet, pro suo
capto metientes, pedalis moduli esse dicebant, sic iste mentis suae stupo-
rem scriptis Sanctorum affingit: et quemadmodum ipse orationes suas ver-
bis componit minime cum sententia congruentibus, eiusmodi quoque esse
Sanctorum scripta existimat, eaque sic male interpretatur. Quod autem
unum ex sancta sexta synodo excerptum proferebat, illud fuit: per in-

A. M. 6859 προϋτεινε, τὸ, τὴν ἄκτιστον ἐνέργειαν ἄκτιστον οὐσίαν χαρακτη-
 Ind. 4 ρῖζειν· καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ Βασιλείου τὸ, ἐκ τῶν ἐνεργειῶν
 γνωρίζομεν τὸν Θεόν· ἢ γὰρ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀμέθεκτος.

B γ'. Ταῦτα δ' οὐχ ὅτι τὸν νοῦν εἰδέναι δυνάμενος ἔλεγε,
 ὡς δειχθήσεται προιοῦσιν ἡμῖν (μηδὲ γὰρ ἀνελέγκτους ἡμῖν οἰκοδό-
 παραδραμεῖσθαι κακείνας ὁπόσας ἠκηκόετε βλασφημίας αὐτοῖ.
 αἱ μὲν γὰρ καὶ προκαταλέλυνται μικρὸν ἀνωτέρω, λόγοις δ'
 ἡμετέροις καὶ γραφικαῖς μαρτυρῖαις· αἱ δὲ προιοῦσιν ἡμῖν ἰσθῆ-
 Οὐράνης σὺν γε Θεῷ φανήσονται) οὐχ ὅτι τοῖσιν οἰδεν ἐκείνα
 προϋτεινεν. ἀλλ' ὄρων ὠπλισμένους ἡμᾶς καὶ σφόδρα τοι κτ-¹⁸

V. 493 φραγμένους ἀφθόνοις ταῖς θείαις γραφαῖς, δεδιὼς μὴ ἀπὸ πρῶ-
 τῆς, ὃ φασί, γραμμῆς κληροῦχος τῆς ἥτις γένηται, πρὶν εἰς
 ἐξέτασιν μελῶ καὶ τελειότεραν ἐληλυθέναι, συμφέρειν ἔδοξεν ἀ-
 τῷ, μετεωρίσαντι τὰς τῶν πολλῶν ἀκοῆς, δεῖξαι καὶ ἐσθῆ-
 τὰς θείας συνόδους ὁμοῦ τοῖς ἀγίοις πατράσι συναιρομένους ταῖ-¹⁵

D βλασφημαῖς αὐτοῦ κεκτημένον, δέλεαρ τοῦτο τοῖς ἀπλουσί-
 ροις προσείνων, τῷ χαλκῷ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ περιεικίμενον.
 (B.) Ἐπεὶ καὶ ὅταν συγγὰ ἐπιφέρῃ, κατὰ τοὺς θείους λέγει
 πατέρας, τυφλὸν καὶ ἀσαφὲς τοῦτ' ἐπιφέρων, μὴθ' οἰσι-
 εἰσιν οἱ λέγοντες, μὴθ' ἂ λέγουσιν ἀποσαφῶν, οὐκ ἄλλους ἐν-¹²
 νῷ ἔχειν οἶμαι πατέρας αὐτὸν, ἢ ἑαυτὸν καὶ ὅσοι κατ' αὐτὸν κα-
 Εκόδοξοι πάλαι γεγένηται. πλὴν γὰρ αὐτοῦ οὐθ' εὔρηται ποδ'

4. ἀσὲ conl. Boiv. pro ὅτι.

creatam operationem increatam substantiam certo caractere signari: item
 illud ex D. Basilii scriptis: Deum ex operationibus cognoscimus; quae-
 iam eius substantia imparticipabilis manet.

3. Porro haec ille non ideo dicebat, quod verborum mentem assequi
 posset, ut postea ostendemus. Etenim quascunque eius blasphemias au-
 divistis, illas ne arbitremini sic praetermissuros esse nos, ut non redargu-
 mus. Ac earum quidem aliae paulo supra nostris disputationibus et Scrip-
 pturae testimonii refutatae iam fuerunt; alias, Deo iuvante, ut aranea-
 rum telas, ulterius progressi resolvemus. Illa itaque, nou quia intelligen-
 ret, proferebat; sed ubi nos vidit sacris Scripturis armatos et cumulatissi-
 me instructos, veritus ne ab ipsis (ut aiunt) carceribus infelicem exitum
 sortiretur, expedire sibi credidit, antequam ventum esset ad maius per-
 fectiusque examen, vulgi auribus arrectis ac suspensis, ostendere se ipsam
 quoque sacras synodos et sanctos Patres habere suis blasphemis patrocina-
 nantes, et hanc veluti escam, errori suo tanquam hamo circumiectam, im-
 pliciori cuique porrigere. (II.) Enimvero cum hanc formulam, „ut sancti
 Patres loquuntur“, subinde repetit, obscuram scilicet et incertam, non de-
 clarans quinam ii sint, nec quae dicant, eum puto non alios Patres in ani-
 mo habere, nisi semet ipsum, et quotquot iam pridem in eosdem quibus
 ipse errores prolapsi sunt. Quippe, eo excepto, nunquam alius quisquam

οὕτω γραφόμενά τε καὶ νοούμενά τῳ τῶν ἀπάντων ἑτέρῳ μέχρι
καὶ ἐς τὴν τήμερον οὐδενὶ οὔτε πρὸς αὐτοῦ, οὔτε πρὸς ἡμῶν, A. C. 1351
Imp. Io. Can-
tacuz. 5
οὔτε πρὸς ἑτέρου τῶν ἀπάντων οὐδενός. ἢ γὰρ ἂν ἐτίθει τε καὶ
τὰς ἀπάντων ἀκοὰς περιηύλει, λαλλίστερος ἑαυτοῦ γυγνόμενος, καὶ P. 610
ἔπιχειροῦται πλὴν ἢ θαλάττης ὑβριζούσης φλοῖσβοι παραλίους
πίτρας. (Γ.) Ὅτι γὰρ ἀνωτέρω μικρὸν πρὸς τοῦ σοφωτάτου
δέδεικται πατρὸς ἐκείνου τοῦ Γραπτοῦ Θεοδώρου, ὅτε τὰς τοῦ
μεγάλου φωστῆρος τῆς ἐκκλησίας Βασιλείου ῥήσεις διερμηνεύων
προεκκόμισται μοι, ἐπὶ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀσωμάτου λέγων φύσεως
ὅτῳ αὐτὸν ἐπιδέχεσθαι λόγον τὴν ἐνεργεῖαν τῇ οὐσίᾳ· (πρᾶγμα Β
γὰρ ἀδύνακτον, μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν, ὁπότε-
ρον ἂν ἐθέλοι τις, ἀπεφῆνατο) δῆλον παντὶ πον. ὅτι δὲ καὶ
τοῦτ' ἐκείνῳ κατὰ ταυτὸν κομιδῇ λαμπρῶς συναποδείκνυται, δῆ-
λον ἂν εἶη καὶ τοῦτο τοῖς βουλομένοις. τὸ γὰρ ἄκτιστον ἐνε-
ργεῖαν ἄκτιστον οὐσίαν χαρακτηροῦσιν, εἰπόντα, μήτε μὴν διαφο-
ρὰν ἄκτιστου πρὸς ἄκτιστον (πῶς γὰρ, ὃ τοῖς πᾶσι ὁμοῦ πατρά-
σιν ἀπείρηται, μηδὲν τῆς θείας καὶ τρισυποστάτου φύσεως ἕτερον C
ἄκτιστον εἶναι διαβῆδῃ ὁμολογοῦσι) μήθ' ὅτι ἕτερον θύτερον
θύτερον, τὴν πρὸς ἐκεῖνα δεικνύντος ἐστὶ συμφύτων τε καὶ ταυ-
τότητα. μηδὲ γὰρ ἂν ποτε φύσιν ἔχειν, ἐν τοῖς οὕτως ἀναγκαίοις
διαφωνεῖν τοὺς ἁγίους. ὡς γὰρ ἐκεῖ λόγων ταυτότης, οὕτως ἐν-
ταῦθα τὸ χαρακτηροῦσιν εἰς ἕνωσιν ἄγει τὰ τῇ λέξει δύο δοκοῦν-

11. ἐπόστασιν conl. Boiv.

15. μηνύειν conl. idem. pro μῆν.

ex omnibus ad hanc diem usque ab eo aut a nobis repertus est, qui sic vel
scripserit vel senserit. Alioquin hic protulisset, et se ipso loquacior, omni-
um aures circumsonando et perstrependo, fremitum maris vicisset, circum-
saxa maritima debacchantis. (III.) Idem quippe esse substantiam et ope-
rationes divinas paulo supra demonstratum esse, cuilibet patet: illic scilicet,
ubi sapientissimum Patrem Theodorum Graptum, magni ecclesiae lumen
D. Basilii verba interpretantem, atque in simplici et incorporea natura
definitionem eandem operationi ac substantiae convenire dicentem,
produximus. Quippe utramlibet definiendam esse dixit, rem per se subsi-
stentem, nec ad consistendum alia re indigentem. Sed et luculentissime
hoc ipsum illo Concilii generalis sexti testimonio pariter demonstrari, evi-
dens cuius futurum est. Nam qui per incretam operationem substan-
tiam incretam certo caractere signari dicit, ac neque aliquam incretam
ab increto differentiam indicat (quomodo autem indicaret, contra omnium
simul Patrum auctoritatem, qui nullum aliud, praeter divinam in tribus
hypostasibus naturam, i. creatam esse aliunde constitutum?) neque alterum
ab altero diversum esse ait, is certe illarum rerum naturalem coniunctio-
nem et identitatem declarat. Nec enim in iis, quae adeo necessaria sunt,
Sanctos dissentire ratio patitur. Nempe ut illic definitiones eadem, ita
hic ipsam χαρακτηροῦσιν, quod est certo caractere signare, unum ef-

- A. M. 6859 τα. τὸ γὰρ χαρακτηρεῖται τῷ δηλοῦν ταυτὸν εἶναι· ὡς ἂν εἰ ἐλ-
 Ind. 4 **D** γεν· ἡ ἄκτιστος ἐνέργεια, ἐπεὶ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀσωμίτου λέγεται
 φύσεως, αὐτὴν τὴν ἄκτιστον οὐσίαν χαρακτηρεῖται, καὶ δηλοῖ, καὶ
 παρίστησι. καὶ ἅμα βεβαίῳ μοι τὸν λόγον ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ
 ἀπαράλλακτος τοῦ πατρὸς εἰκὼν, ὁ υἱός. (Δ.) Εἰ δὲ βούλε-
 σθε, καὶ μαρτυρίας ἐγὼ προενεγκεῖν οὐκ ἄκνηστω μυρίας διαφορῶν
E πατέρων, ἃς κατὰ τῶν ὁμοίων τῇ δόξῃ τάνδρι τουτωῦ καλῶς
 ποιοῦντες ἐκείνοι πάσαι γεγράφασιν. αὐτίκα τοίνυν ὁ μέγας
 φησὶν Ἀθανάσιος· „οὐκ ἀμφίβολον, ὅτι αὐτός ἐστιν ἡ τοῦ πα-
 τρὸς ζῶσα βουλή καὶ ἐνούσιος ἐνέργεια, καὶ λόγος ἀληθινός.” καὶ 10
 πάλιν· „ἐνὸς ὄντος ἁποῦ, τοῦ ζῶντος λόγου, μίαν εἶναι δεῖ τι-
 λειαν καὶ πλήρη τὴν ἁγιαστικὴν καὶ φωτιστικὴν ζωὴν, οὕτω
F ἐνέργειαν αὐτοῦ καὶ δωρεὰν, ἣτις ἐκ πατρὸς ἐκπορεύεται.” καὶ
 πάλιν· „ἀλλ’ οἱ ἀσεβεῖς οὐ θέλουσι λόγον καὶ βουλήν ζῶσαν εἶναι
 τὸν υἱόν, περὶ δὲ τὸν Θεὸν βούλησιν καὶ φρόνησιν καὶ σοφίαν, 15
V. 494 ὡς ἔξιν συμβαίνουσαν καὶ ὑποσυμβαίνουσαν.” (Ε.) Καὶ ὁμοίως
 ὁ Θεὸς φησὶ Κύριλλος· „εἰ ὁ υἱός ἐστιν ἡ ζῶσα καὶ οὐσιώδης
 ἐνέργεια καὶ δύναμις καὶ σοφία τοῦ πατρὸς, ἐνέργεια πάντως καὶ
P. 611 τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.” καὶ πάλιν· „οὐκ ἀλλότριόν ἐστι
 τῆς Θείας οὐσίας τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλ’ ἐνέργεια φραση 18
 καὶ οὐσιώδης καὶ ἐνυπόστατος.” (ς.) Ὁρᾷς μαρτυρίας κο-
 μιδῆ σαφειστάτας, καὶ πᾶσι γνωρίμους αὐτόθεν, καὶ μηδὲν μὴ
 αἰνιγματώδες μῆτε γρίφον ἔχούσας, ἀλλ’ ἐμφανῶς καὶ διαδή-

ficat ea, quae, si nomen spectes, videntur duo esse. Nam χαρακτηρεῖται
 idem est ac denotare. Periunde est igitur ac si dixisset, increata operatio,
 quoniam simplicis et incorporeae naturae esse dicitur, substantiam ipsam
 incretam denotat, designat, et repraesentat. Atque id, quod dico, se
 confirmatur, quod filius sit Patris character et indiscreta imago. (IV.) Ego
 autem libenter testimonia infinita, quae Patres varii adversus homines huc
 similes et idem sentientes olim scripserunt (et si quidem recte) vobis, si
 vultis, producam. Statim igitur magnus Athanasius, „non dubium est”, ait,
 „quin ipse sit vivum Patris consilium, et operatio substantialis, et Verbum
 verum.” Ac rursus: „cum unus sit Filius, Verbum vivum, unam esse ope-
 ratem perfectam et plenam, sanctificam et illuminatricem vitam, eius ope-
 rationem et donum, quae ex Patre procedit.” Rursus: „at impii nolunt Fil-
 ium esse Verbum et consilium vivum, sed voluntatem, et prudentiam, et
 sapientiam, quae sit apud Deum, tanquam habitus accedens et recedens.”
 (V.) Pariter D. Cyrillus, „ei,” inquit, „Filius est viva et substantialis ope-
 ratio, et potentia, et sapientia Patris, plane etiam Spiritus sanctus ope-
 ratio est Filii.” Rursus: „Spiritus Sanctus non est a substantia divina ali-
 enus, sed est operatio naturalis, substantialis, et per se subsistens.” (VI.) Vi-
 des testimonia prorsus clara et perspicua, quae quivis statim intelligit,
 quae nihil aenigmati simile, nihil obscurum habent, sed aperte et diserte

δην ἀπαγγελούσας ἡμῖν, ἐπὶ τῆς ἀπλῆς καὶ θείας φύσεως τῆ A. C. 1851
 οὐσίας ταύτης τὴν ἐνεργεῖαν εἶναι, καὶ ὅλον αὐτοενέργειαν τὴν Imp. Io. Can-
 οὐσίαν, ὡς ἀνωτέρω πού δέδεικται διαρκέστερον. ὁρᾷς δ' ὡς B
 καὶ ἀσιβεῖς προφανῶς τοὺς μὴ ταῦτα βουλομένους ἀποκαλοῦσι
 σοὶ θεῖοι πατέρες, καὶ ὅσα ἐπὶ τούτοις ἔτι φασίν. ἄλλως τε καὶ
 τὸ τῶν υἱῶν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ἐνεργεῖαν φάσκειν τοὺς
 ἁγίους, τί δηλούντων ἔστιν ἕτερον, ἢ τὸ τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας
 ταυτὸν; (Z.) Εἰ γὰρ τῆ τῶν λέξεων δοτημειν προφορᾷ
 καθάπαξ ἔπεσθαι τὰς ἐννοίας, καθάπερ ἐπὶ τῶν συνθέτων, οὕτω C
 καὶ θεοῦ, οὐ διπλοῦν ἔσται μόνον τὸ ἀπλοῦν, ἔξ οὐσίας δη-
 λαδῆ καὶ ἐνεργείας συγκελεμενον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα γέ τοι πολλα-
 πλοῦν. τί γὰρ ἂν φαίη τις, τῶν ἁγίων ἀκούων λεγόντων, ἕνα
 θεῶν, μιαν ἀρχὴν αἰώνιον, ἄκτιστον, ἀγέννητον, μιαν οὐσίαν,
 μιαν θεότητα, μιαν δύναμιν, μιαν θέλησιν, μιαν ἐνεργεῖαν,
 μιαν ἔξουσίαν, μιαν κυριότητα, μιαν βουσιλειαν, ἐν τρισὶ τε-
 λείαις ὑποστάσεσι γνωριζομένην μιᾷ προσκυνήσει; μὴ πολλα- D
 πλοῦν καὶ ποικίλον καὶ πολυσύνθετον λέγουσι τὸν θεόν; ἄπαγε·
 πῶς γὰρ, οἷς καὶ πῦσαν ὥραν καὶ καιρὸν ἐμέλησε, σφίσι τε αὐ-
 τοῖς καὶ ἕμα ἀλλήλοις ὁμόφωνα λέγειν αἰεὶ, καὶ μὴ μᾶλλον μῆδ'
 ἥτιον ἀντίφωνον περὶ τῶν τριούτων μῆδὲν μῆδαμῆ μῆδεπώποτα
 φθίξασθαι; ἀπλοῦν γὰρ φασιν εἶναι τὸ θεῖον καὶ ἀσύνθετον·
 τὸ δ' ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων συγκελεμενον, σύνθετον. εἰ γὰρ
 τὸ ἄκτιστον, φασὶ, καὶ ἄναρχον καὶ ἀσώματον καὶ ἀθάνατον E

nobis declarant, in simplici et divina natura eandem esse operationem et
 substantiam, et hanc quasi αὐτοενέργειαν esse, ut fualius supra demonstra-
 tum est. Vides ut eos, qui haec non sentiunt, palam impios vocent sancti
 Patres, et quae praeterea addant. Iam vero iidem Sancti, cum et Filium
 et Spiritum operationem Patris esse dicunt, quid aliud innuunt, nisi idem
 esse substantiam et operationem? (VII.) Quod si demus, ut in composi-
 tis, ita et in Deo notiones dictionibus, prout hae sonant, respondere;
 non duplex modo, ex substantia scilicet et operatione conflatum, sed
 et valde multiplex erit id, quod simplex est. Quid enim putet is, qui
 Sanctos audiat dicentes, unum Deum, unum principium aeternum, in-
 creatum, non factum; unam substantiam, unam divinitatem, unam vir-
 utem, unam voluntatem, unam operationem, unam potentiam, unam do-
 minationem, unum imperium, in tribus hypostasibus perfectis una ado-
 ratione adorandum? Numquid illi Deum multiplicem et varium, et ex mul-
 tis rebus compositum dicunt? apage. Nam id quomodo dicant, qui horis
 omnibus, omni tempore curaverunt, ut secum ipsi semper et inter se invi-
 cem consonarent, ac ut nihil prorsus de his unquam pronunciarent, quod
 plus minusve dissonum foret? Deum quippe aiunt simplicem esse et compo-
 sitionis expertem: quod autem ex pluribus et variis rebus constet, id esse
 compositum. Etenim, inquirunt, si increatum, et carens principio, et in-

- A. M. 6859 καὶ αἰώνιον καὶ ἀγαθὸν καὶ δημιουργικὸν καὶ τὰ τοιαῦτα οὐ-
 Ind. 4 σιώδεις διαφορὰς εἴπομεν ἐπὶ Θεοῦ, τὸ ἐκ τοσοῦτων συγκείμενον
 οὐχ ἄπλοῦν ἔσται, ἀλλὰ σύνθετον· ὑπερ ἑσχάτης ἀσεβείας ἐστὶν.
 ὁρᾶς; (H.) Εἰ δ' οὕτως ἐπὶ τούτων, πῶς δ' οὐκ ἂν καὶ
 F δυνάδος ὁμοίως νοηθεῖη διπλὴ τις καὶ διαφορὰ τῆς ὑποκειμένης⁵
 οὐσίας πρὸς τὴν ἐνέργειαν, ἐκεῖ διάφορον κατὰ τὸν Παλαμῆν
 οὔσαν; ἢ γὰρ δυὰς οὐχ ἓν, οὐδ' ἄπλοῦν, οὐδ' ἀναρχον, οὐδ'
 ἄπειρον, ἀλλὰ σύνθετον ἐκπεπερασμένον. (Θ.) Πρὸς γὰρ τοῖς
 ἄλλοις καὶ ὁ Θεὸς τάδε περὶ τῶν τοιούτων διεξέειπε Μάξιμος. „ἢ
 δυὰς οὐτ' ἄπειρος, οὐτ' ἀναρχος, οὐτ' ἀκίνητος, οὐτε μὴν ἄ-
 P. 612 χῆ καθόλου τινὸς εἶναι δυνήσεται.” καὶ πάλιν· „οὐδέεις δέ, μειο-
 ραμένως ὁπωσοῦν τοῦ λογίζεσθαι, εἴποι ἂν ἄπειρον εἶναι, ὡς ἔξ
 αἰδίου συνθεωρεῖται τι ἢ συνεπιθεωρεῖται κατ' οὐσίαν διάφορον.”
 καὶ μετ' ἄλλων· „καθ' ὃν γὰρ εἴπομεν λόγον ἢ τρόπον ὄντα-
 σθαι τι ἕτερον αὐτῷ κατ' οὐσίαν διάφορον παραβάλλεσθαι, τὸν ὅ-
 ὄλον τῆς ὅλης ἀπειρίας αὐτῷ συναφαιροίμεθα λόγον. εἰ δ' ἄπει-
 Bρον εἶναι οὐ δύναται, ὡς ἔξ αἰδίου συννάρχει ἕτερόν τι κατ'
 V. 495 οὐσίαν διάφορον, ἄπειρον εἶναι οὐδαμῶς ἐνδέχεται δυνάδα.” καὶ
 ἀλλαγῶ· „οὐδὲν τῶν ὄντων ἀναρχον, ὡς ἕτερον συνεπινοεῖται,
 οὐδ' ἀπερίγραπτον, οὐδ' τι ἕτερον προεπινοεῖσθαι δύναται.” εἰ δὲ τίς
 τις μὴ ῥαθυμοτέραν πῶς ἔσχε τάξιν περὶ γε τὰ τοιαῦτα, ἀπα-
 γνῶτω καὶ τῆς περὶ θεολογίας ἑκατοντάδος τουτουῦ τοῦ ἀνδρὸς

11. καθόλου Boiv. pro καθ' ὄλον.

corporeum, et immortale, et aeternum, et bonum, et creandi vim habens, et alia eiusmodi, in Deo substantiales differentias esse dixerimus, quod ei tot rebus constabit, id non simplex erit, sed compositum; quod est extremae impietatis. Vides? (VIII.) At si in his ita se res habet, quidni et in his, quae duo sunt, pariter duplicitas aliqua et differentia intelligatur, substantiae videlicet subiectae, et operationis, quae illic secundum Palamam diversa res est? Nam quae est duplex, ea nec una, nec simplex, nec principio carens, nec infinita res est, sed composita et finita. (IX.) Ac praeter alios divus Maximus hac de re sic loquitur. „quod est duplex, id nec infinitum est, nec principio carens, nec immobile, neque etiam principium ullius rei esse poterit.” Rursus: „nemo autem, rationis utraeque participes, infinitum esse illud dixerit, cui aliquid substantia diversum coëxistens vel inexistens intelligitur.” Et paulo post: „etenim si qua ratione, aut si ullo modo aliud quid substantia diversum posse ei comparari diceremus, hoc ipso totius infinitatis totam rationem simul ab eo tolleremus. Quod si infinitum esse illud non potest, cui ab aeterno coëxistit aliquid substantia diversum, nullo unquam modo continget, ut quod duplex est, id sit infinitum.” Et alibi: „nullum ens est principii expertum, cui aliud inexistens cointelligitur; nec incircumscriptum, quo quid prius intelligi potest.” Quod si quis ad ea inquirenda segnior haud fuerit, legat ex centum capitibus, quae hic vir de theologia scripsit, tertium, quartum, quintum

κεφάλαια γ, δ, ε, ζ, πολλὴν τοῖς ῥηθεῖσι διασώζοντα τὴν συμ- A. C. 1351
 φωνίαν. (I.) Εἰ οὖν μῆτε προεπινοεῖσθαι μῆτε συνεπινοεῖσθαι Imp. Io. Can-
 τῇ θείᾳ δόγματι τι ἕτερον οὐσίᾳ, πῶς ἕτερον καὶ διάφορον οὐσα C
 κατὰ τὸν Παλαμῶν ἢ ἐνέργεια θεότης ἄκτιστος ἂν εἶη, παντὸς
 5 τοῦ μετὰ τὴν οὐσίαν ἐκείνην συναριθμουμένου τοῖς κτίσμασιν;

δ. Ὅτι δὲ με, καὶ πλείω προθυμούμενον λέγειν, ἥκιστα D
 συνεχώρουν αἱ συνήθεις τῆς κεφαλῆς ἀληθῶνες (ἢ γὰρ τῶν
 σπλάγχων δριμύτης, αὔξην εἰληφῦτα μακρὰν ἐκ τῶν λογισμῶν
 ὑγῶνων ἐκείνων, καὶ ἕμα τοῦ τῆς ὥρας κύματος, καὶ πρὸς γε
 10 τῆς πανημερίου νηστείας, καὶ ἕκοντα μάλα συνῶθει σιγῆν· οὐ
 γὰρ ἔξ ἑωθινοῦ ταῖς Συβαριτικαῖς ἐκείναις τρυπῆλαις καὶ ἡμεῖς
 κατὰ τοὺς παλαμναίους ἐνησχολήμεθα, οὐδ' ὅσα Διονύσου πε- E
 ριχορεύουσι θίασοι διατριβὴν παρέχειν ἐγνώκειμεν, ἀλλὰ παννύχιολ
 τε καὶ πανημέριοι φροντίδες καὶ θείων κινδυνευόντων μελέται
 15 δογματίων τὴν ἡμῶν ἀπησχόλουν τότε ψυχῆν) διὸ καὶ τὸν λόγον
 οἱ σὺν ἐμοὶ λογάδες ἄνδρες ἐκεῖνοι διαδεξάμενοι, ὧν τὸν βλον
 ἔφθημεν εἰρηκότες ἀρετὴν ὁμοῦ καὶ σοφίαν κοσμεῖν, ἄριστά τε P. 613
 καὶ τελεώτατα διεiléχθησαν, καὶ μάλα γενναίαν τὴν ὑπὲρ τῆς
 ἀληθείας ἐνδείξιν ἐνεδείξαντο. ῥᾶδιον δ' ἔσται κάκεινα μανθά-
 20 νειν τοῖς βουλομένοις ἔξ ὧν κάκεινοις γεγένηται ὑπομνήματα.
 οὐδὲ γὰρ σιγῇ κρύψαντες οὐδ' αὐτοὶ λήθης ἀφῆκαν κληροῦσθαι
 βυθούσ· ἀλλ' ὅσον ὁ τοῦ διαγωμοῦ καιρὸς καὶ αὐτοῖς ὁμοίως
 ἡμῖν συγκεχώρηκε, γραφῇ τὰ τοιαῦτα παρέπεμψαν, καὶ, ὅσαν

12. ἐς ὅσα conl. Boiv.

et sextum, quae cum supradictis valde consonant. (X.) Si igitur divinae
 substantiae nihil diversum nec praecintelligi potest nec cointelligi, equo-
 modo operatio, quam Palamas aliud diversumque esse dicit, divinitas in-
 creata fuerit; cum quicquid posterius est illa substantia, in creaturam
 numero sit?

4. Plura me dicere cupientem solitus captis dolor non sivit. Quippe
 et viscerum acrimonia, quam illorum certaminum curae, et illius tempesta-
 tis calor nimius, simulque inedia toto die tolerata, valde auxerant, quan-
 tumvis nolentem me ad silendum compulit. Non enim, ut impii Palamitae,
 Sybariticis illis mensis mane operati ipsi quoque fueramus; nec in iis,
 quae Bacchi chorus frequentat, tempus conterendum esse censueramus:
 sed animum nostrum per illud tempus occupaverant perpetuae diu noctuque
 sollicitudines, et sacrorum dogmatum in discrimen adductorum commenta-
 tiones. Itaque illi, quos virtute simul et doctrina ornatos supra diximus,
 lectissimi viri, qui mecum aderant, dicendi munere suscepto, optime et
 copiosissime disputarunt, ac veritatis fortiter defendendae nobile exem-
 plum ediderunt. Facile autem erit volenti cuique illa discere ex commen-
 tariis, quos ii etiam fecerunt. Nam nec ipsi ea silentio pressere, nec
 obruenda oblivioni tradidere: sed quatenus persecutionis tempus iis quo-
 que permisit, litteris mandaverunt, et ecclesiae mala singuli, quantum li-

- A. M. 6859 ἐφικτόν, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐξετραγώδησαν ἕαστος πάθη, μὴ
 Ind. 4 B ποῦ καὶ τοῖς ὀμιλοῦσι αἱ τῶν ἀντιθέτων πλεονεκτήσασαι πως
 διαβολαὶ τὰς ἀπειροκάλους λυμῆνῶνται διανοίας, οὐ σιδήρῳ καὶ
 πυρὶ καὶ ὀπλοῖς βαρβαρικοῖς, ἀλλὰ τῇ τῆς πολυμιγοῦς αἰρέσεως
 ἐκείνης κακίᾳ, θάνατον ἀθάνατον τῇ ἀθανάτῳ ψυχῇ προξενή-
 5 C σασαι. (B.) Ἄρτι δὲ καὶ νῦν ἐπιούσα ἡρέμα καὶ κατὰ βραχὺ
 τὰς ἡλιακὰς αὐγὰς ἐπεβόσκειτο, καὶ τὰ τῆς ἡμέρας συνίσταλλε
 V. 496 κρύσπεδα, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὀφθαλμῶν τὸ καθαρῶς ἐν οὐ-
 κοῖς βλέπειν ἀφῆρῆτο, καὶ λαμπάδες πυρὸς εἰσεφέροντο, φῶτα
 κτιστὰ κομίζουσαι· καὶ ἅμα ἀνεγινώσκοντο πάλιν, ἃ κατὰ τοῦ 10
 Βαριλαμ ἐκείνου τοῦ Καλαβροῦ περὶ τοῦ θείου φωτὸς ἐνήφισται
 πάλαι πολὺν τινα χρόνον, κατὰ τὴν σφετέραν αἰὲ συνήθειαν.
 D μὴδὲ γὰρ ἄλλην ἔχοντες ἀποστροφὴν οὐδαμῇ, μὴδὲ προκαλύμμα
 τῆς σφετέρας ἤτης οὐδὲν, περὶ τὸ ὄρος ἐκεῖνο διηνεκῶς ἐξ ἀνάγ-
 κης εἰλοῦνται, καὶ συγχὴν παρ' ἐκεῖνο κακούργως ποιοῦνται τὴν 15
 ἀναχώρησιν, μὴ λάθῃ ῥοθίοις ἴσως παρενεχθέντι σιγῆς τὰ σφίσι
 αἰετιθροῦμένά τε καὶ γαλακτοφορούμενα τῆς εἰκονομαχίας ὄργα.
 (Γ.) Σιγῆς οὖν ἡμῶν καταψηφισθείσης, καὶ τῶν ἐκεῖ ῥηθέντων
 τὰ πλείω κατὰ τὸ σφίσι βουλόμενον ἐξηγουμένων αὐτῶν, καὶ τῆν
 E ὁ ἐκ Δαμασκού φησὶ Ἰωάννης ὑπερτέλῃ καὶ προτέλειον δόξαν, 20
 ἐκείνων ὑφειμένην ἀποδεικνύντων εἶναι θεότητα, τῆς θείας ἐτέ-
 ραν οὐσίας, καὶ ἄκτιστον μὲν καθ' ἑαυτὴν, διαφέρουσαν δ' ἀπει-
 ράκις ἀπειρώς, καὶ ἡλλοτριωμένην ἐκείνης παντάπασιν, καὶ ἀνοῦ-

2. καὶ τοῖς conl. Boiv. 13. προκαλύμμα em. Boiv. pro προσε-
 λυμμα. 18. ῥηθέντων em. Boiv. pro ῥηθῶν.

cuit, tragice lamentati sunt, ne forte apud posteros calumniae adversario-
 rum, postquam superiores quodammodo evasisent, rudis vulgi mentes in-
 ficerent, animaeque immortalī non ferro, aut igne, aut barbaricis telis,
 sed illius miscellanae haereseos labe, mortem immortalem afferrent.
 (II.) Iam autem et nox adveniens sensim et paulatim solis lumen absume-
 bat, et extremas diei oras sic condebat, ut in domibus non clare hominum
 oculi cernerent; iam igniferae lampades allatae creata lumina apportabant,
 cum rursus lecta sunt ea, quae multo ante tempore adversus Barlaamum
 illum Calabrum de divino lumine decreta fuerant. Hic scilicet illis perpe-
 tuus mos est. Nullum usquam aliud diverticulum, nullam nisi hoc cladi
 suae obtendendum velum habent; adeoque circa illum montem coguntur
 semper versari, et subinde illuc per fraudem sese recipere, ne forte ea
 quae iidem usque in sinu fovent et nutriunt iconomachiae Orgia, velut in
 maris fluctus delata, silentio alto sensim mergantur. (III.) Cum itaque
 nos damnati silentio essemus, et eorum quae illic dicta fuerant pleraque hi
 per sua voluntate interpretarentur; et quam Ioannes Damascenus ἐπερ-
 τλήῃ et προτέλειον gloriam vocat, isti divinitatem inferiorem, aliam ab sub-
 stantia divina, ac per se quidem increatam, infinitas autem infinite ab il-
 la diversam et omnino alienam, denique substantiae expertem esse dictita-

σιον, ἐτόλμησέ τις τῶν ἡμετέρων, „ὦ ἥλιε,” περιπαθῶς ἀναβοῆ- A. C. 1351
 σαι καὶ „τί ἄν τις (φάναι) φασὶ περὶ τοῦ σαρκωθέντος λόγου Imp. Io. Can-
 θεοῦ, ἐπεὶ γὰρ ὑπὲρ ταύτην οὐ δύναται τι ὑπάρχειν (πῶς γὰρ tatacz. 5
 ἐπιτελῆ καὶ προτέλειον οὔσαν; τῆς γὰρ ὑπερτελοῦς οὐδὲν τε- F
 λιώτερον) ἕκειν αὐτὸν ὑποβεβηκότα καὶ τῆς ὑφειμένης ταύτης
 εἶναι καὶ τῶν κτισμάτων πολλῶν. καὶ λύεται μὲν εὐθὺς τὸ μέγα
 τῆς ἐσάρκου οἰκονομίας μυστήριον, καὶ ἅμα πάντα συλλήβδην
 εἰπεῖν ἐκκλησίας δόγματα· καὶ οὐδὲ ποιητὴν τοῦ παντὸς ἔχει τις
 ἂν εἴη δοξάζειν ἕτερον, πλὴν τῆς νεωστὶ ψηφισθείσης καὶ δο-
 ματισθείσης ταύτης ἀνοσιού καὶ ὑφειμένης θεότητος. καὶ μα-
 τατα λοιπὸν ἢ μέχρι νῦν ὀρθοδόξων εὐσέβεια, καὶ δῆμος ἁγίων P. 614
 ἐφθαρταὶ πως, μὴ συνέντων ἂ κηρύττει Παλαμᾶς. τῆς ἀνοχῆς
 σου Χριστέ!” ταυτ’ εἶπε· καὶ πάνυ σφοδρῶς ἐπιτιμηθεὶς ἐπιτηξέ-
 τε καὶ σεσωπῆκεν. ἤκουσε γὰρ, μὴ θεμιτὸν ἐν βασιλείοις εἶναι,
 βασιλικοῖς βουλήμασι τε καὶ δόγμασιν ἀντιλέγειν, ὃς τὸν ἐς τὴν
 ὑστεραίαν ἥλιον ἀπαθῆς θεάσασθαι βούλοιο. καὶ πολλῶν δ’ ἄλ-
 λων ἐπὶ τούτοις ἐκεῖ λαληθέντων ἐκείνοις κατ’ ἔφεσιν ἡγεμονικῆν, B
 ὁ σύλλογος διελύετο, τριταλοὺς αὖθις προσταχθὲν ἐς τὴν ὁμοίαν
 ἐκκλησίαν δεῖν ἀθροισθῆναι ἡμᾶς. ἀλλ’ ἐκεῖνο μικροῦ με παρ-
 δραμε. (Δ.) Πρὶν γὰρ δεδυκέναι τὸν ἥλιον, ἡρέμα καὶ κατ’ ὀλι-
 γους ὁ δῆμός τε ὑπέξῆσαν καὶ ἅμα ἐπὶ τούτοις καὶ σὺν τούτοις,
 ὅσον τῆς πόλεως ὄψις ὑπῆρχε, σὺνδυο καὶ σὺντρεις λεληθότως

8. *Exei conī. Boiv.*

rent; quidam ex nostris, animo vehementius commoto, exclamare ausus
 est: „O caelum! ecquid igitur de incarnato Verbo Deo dicendum erit?
 Quando enim haec nihil potest supra se habere (quomodo autem possit,
 quae super omnia et prae omnibus perfecta est? nam quae est summe per-
 fecta, ea nihil est perfectius) apparet eum maiori subesse, inferiorisque
 esse divinitatis, et creaturam unam de multis existere. Atque ita statim
 tollitur magnum incarnationis mysterium; tolluntur omnia, simul quasi col-
 lecta, ecclesiae dogmata; nec iam huiusce rerum universitatis conditorem
 alium agnoscere est, praeter istam, novis decretis nova doctrina constitu-
 tam, substantiae expertem, et alteri subiectam divinitatem. Proinde ina-
 nis est ea, quae hactenus viguit, orthodoxorum religio: deletur ipse quodam-
 modo exercitus Sanctorum, qui ea quae Palamas praedicat non intellexe-
 runt. Proh tuam, Christo, patientiam!” His dictis, gravissime correptus
 est, exterritusque obmutuit. Nimirum haec illi vox reddita: non licere ei,
 qui solem postera die incolumis vellet adspicere, principum voluntati decre-
 tisque in mediis palatiis refragari. Cum autem et alia multa ibidem ab
 illis, prout principi libebat, dicta essent, Concillium dimissum est ea lege,
 ut triduo post ad similem concionem rursus convocati adessemus. Sed il-
 lud paene me praeteriit. (IV.) Ante solis occasum sensim et paulatim ple-
 beii, tum post eos et simul cum ipsis viri totius civitatis spectatissimi, bi-
 ni terminique clam elapsi, domum se receperunt. Hi transeundo ac circum-

- A. M. 6859 ^{Ind. 4} ὑπεξιώντες, ἀνεχώρουσιν οἰκασθε· οἱ δὲ καὶ τραγῆ τῇ φωνῇ, δού-
 C τες τε καὶ περιϊόντες, ἐκήρυττον ἅ τ' εἶδον ἅ τ' ἤκουσαν· ὡς
 ἀκουσθῆναι ἐν βραχεῖ καὶ θεατρικῆν γενέσθαι πάσῃ τῇ πόλει τὴν
 μετ' αἰσχύνῃς ἦσαν τοῦ Παλαμῆ, καὶ οἵτινες εἶεν ἠμάρτυροι
 τούτων, καὶ ἅμα τὰς αἰτίας, δι' ἃς ἠτήθη τε καὶ ἠσχύνθη.
 ὅθεν τῶν οἰκιστῶν ἐκθρόνιστες, ὡς ἔτυχον Ἰκαστοὶ, φέρθησαν εἰπὲν,
 ἄνδρες, γυναῖκες, ὁμοῦ καὶ παισὶ, τὰς τε παρόδους καὶ τὰς
 Δ τριόδους συγχροὶ καὶ σποράδην καὶ ἀναμιξῆ διελάγγχαρον, ἄλλοι
 κατ' ἄλλα μέρη τῶν ὁδῶν συνιστάμενοι, καὶ ἐποπτεύοντες καὶ
 ἀνερευνῶντες· ὅστις εἴη ὁ Παλαμῆς, ἐπιέμενοι τοὺς ὁδόντας ἐμ-
 πῆξαι τῷ τολμῶντι, ὅτι τὰ πάτρια τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας
 V. 497 καταλύειν τολμῶντι δόγματα· καὶ ἅμα συγχροῖς ἀναθέμασι καθυ-
 πέβαλλον, ὥσπερ ἀπὸ συνθήματος ἄπαντες· ὡς ἐκείνοι, δει-
 σαντα μὴ διασπαραχθῆναι περιφρονῶς οὕτως, συσταλῆναι τε τὴν
 E ταχιστὴν καὶ ἀποκρύψασθαι. τῶν δ' ἄλλων, ὅστις ἔγνωσται
 σαφῶς τῆς ἐκείνου φιλίας ὧν, χωρὶς πληγῶν οὐδεὶς ἀπηλλά-
 τετο, πλὴν ὅστις ὑπόκρισιν ἑτέρου προσώπου λαμβάνων ὁμοίως
 τοῖς ἄλλοις ἀναθέματι καὶ ἀραῖς Παλαμῆν καὶ αὐτὸς καθυπέ-
 βαλλε. καὶ μὲν δὴ κατόπιν ἡμῶς ἐπιόντας τοῖς ὕμνοις ἐγέραιον
 τε καὶ ἐστεφάνουν, ὡς τῆς πατρὸς δόξης καὶ εὐσεβείας ἀθλη-
 F τὰς καὶ προβόλους καὶ ῥῆσθαι δὴ τὸ ζῆν ἑτοιμοὺς προῖσθαι
 λαμπρῶς ὑπὲρ τῶν κειμένων ἄνωθεν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας
 δογμάτων. (E.) Καὶ ὁ μὲν τῆς πρώτης ἡμῶν ἡμέρας ἐκείνης
 πλοῦς οὕτως καλῶς καὶ σὺν ἰσφαλείᾳ διεήνευσται, τῆς τοῦ Θεοῦ
 δεξιᾶς οὐκ ἀποκρίσεως τὴν τῶν ἡμετέρων ἀγώνων ὁλκάδα καὶ πῦμα

eundo, quae viderant et quae audierant, clara voce nunciabant. Sic bre-
 vi tempore aures totius urbis pervasit, et spectaculum publicum fuit, vi-
 cti Palamae et sectatorum eius ignominia: tam quas ob causas victus ac
 pudore confusus fuisset, divulgatum est. Itaque domibus exsidentes, et
 fors tulit, singuli confuso ordine, viri, mulieres, pueri, vicos et compita
 frequentes, rari, promiscui, inter se partiebantur, et alii aliis vicinis
 partibus inessis, quisnam esset ille Palamas explorabant et curiose inve-
 stigabant, atque illi infelici, quod sanctae Dei ecclesiae patria dogmata
 rescindere auderet, dentem infestum infigere cupiebant: eundemque omnes
 velut de compacto, execrabantur, multoque et crebro anathemate percol-
 lebant. Unde ille, veritus ne sic palam discerneretur, celerrime se sub-
 duxit et occuluit. Caeterorum, quos de eius sodalitate esse constitit, pla-
 garum expers nullus effugit, nisi qui, persona alia per simulationem inde-
 ta, Palamam ipse quoque aliorum exemplo devovisset et anathema esse
 iussisset. At nos, qui pone sequebamur, tanquam patrii dogmatis Fidei-
 que athletas ac propugnatores, atque ut vitam pro antiqua ecclesiae Dei
 doctrina effundere paratissimos, laudibus remunerabantur et coronabant.
 (V.) Ita primi illius diei cursum prosperum et inoffensum peregrinamus, bo-
 stram in illis certaminibus navium Dei manu gubernante, et fluctus quoscun-

πῦν ἀντιβαῖνον ἰσχυρῶς ἀποτρεπομένης. πολλαῖς γὰρ χειμῶνων A. C. 1351
 ἀντιπνοαῖς περιτυχόντες, ἀρχοντικῶν τε καὶ ἡγεμονικῶν, πολ- Imp. Io. Can-
 λαῖς δ' ἐμπειτωκότες πειρατῶν εἰπεῖν ἐφεδρειαίς, πρεσβυτέρων, tacuz. 5
 ἐπισκόπων τε καὶ τῶν τοιούτων (ἐγὼ γὰρ τῶν γε παραβομβούν- P. 615
 διων κολάκων τὸ πλῆθος) ὑπερέσχομεν ζῶν γε θεῷ, κινδύνου
 παντὸς καταπεπλευκότες ὑπέρτεροι. εἰ δὲ μὴ καὶ τοὺς ἀνθιστα-
 μένους αἰσθῆσαι πεπείκαμεν, καὶ ἀνανῆψαι, καθάπερ ἐκ μέθης
 μεγάλης, τῆς πλάνης, καινὸν οὐδέν. κύριοι γὰρ ἡμεῖς οὐ τῆς
 τῶν ἀλλοτριῶν γνώμης, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ τοῦ ζήλου καλὸν ὄρ- B
 10 μῆς καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας λόγων· τῶν δ' ἐντεῦθεν ἀπο-
 βαίνοντων, μόνη καθάπαξ ἡ δυναστεύουσα κρῖσις ἅμα καὶ χεῖρ.
 ταύτην δ' εἰς ἀντίπαλον τῆς ἀληθείας μοῖραν ἀποδράγεισαν ὄλο-
 σχερῶς, καὶ τῷ χρόνῳ βεβαιωθεῖσαν, σιδηρῶν τινα κατὰστήναι
 ζυμπέτωκε καὶ ἀνεπίστροφον ὄλωσ εἰς τὴν τοῦ κρείττονος φύ-
 15 σιν. οὐ γὰρ δικαιοσύνης ἄσκησις, οὐδ' ἐπιστήμης κανόνες, ἀνε- C
 χάλκευσάν τε καὶ ὅτιως ἐσφυρηλάτησαν, ἀλλ' ἐριννύες κακοδαί-
 μονες καὶ πονηρῶν Τελχίνων θίασος. τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ δικαίως
 ἀρχόμενα ἔβληξ καὶ ἐπαγωγῆς μονιμώτερον καὶ τὸ ἄνθος φυλάτ-
 τει, καὶ οὐ ῥᾶστα θορροβούμενον ἕφ' ἡλιακοῦ τινος καύσανος·
 20 τὰ δ' ἀσθενῆ καὶ ἀδόκιμον ἔχοντα τοῦ καλοῦ τὴν ἀρχὴν ἐν μέσῃ
 τῇ ἀναδρομῇ μαραινομένην ὡς τὰ πολλὰ τὴν τῆς ἀρετῆς ἀκμὴν D
 καταλείπει. διότι ἐκεῖ μὲν ἀτόφνεῖς τινες καὶ ἀτόχθονες τοῦ
 καλοῦ συνοικοῦντες τρόποι πρόδρομον κήρυκα τὴν τοῦ ἄνθους

que oppositos fortiter depellente. Tametsi enim multae nobis procellae a
 principibus et ab imperatore, ventis quasi reflantibus, obiectae sunt, at-
 que in multas, ut ita dicam, praedonum insidias incurrimus, presbyterorum
 dico, et episcoporum, aliorumque eiusmodi (omitto adstreptentium adulato-
 rum turbam); tamen, Deo iuvante, ex omnibus periculis emerisimus, et ap-
 pulsa ad portum navi superiores evasimus. Quod si adversariis non per-
 suasimus, sic ut sensum acciperent, et ex errore, tanquam ex magna ebrie-
 tate, ad bonam frugem se reciperent, nihil mirum. Quippe penes nos
 est non voluntas hominum dissidentium, sed eius quae zelo inest laudis
 studium et veritatem defensora oratio: eventus autem ex iudicio et manu
 principis praepotente omnino pendent. Porro a veritatis partibus avulsus
 ille, et adversae factioni addictus, sic tempore obfirmatus est, ut ferreus
 quodammodo evaserit, et ad melius institutum convertere se haudquaquam
 curet. Neque enim eum aequitatis ratio explorata, aut aliqua scientiae
 regula, sed Furiae infelices, et malorum geniorum thiasus, talem recon-
 flarunt, et velut malleatum indurarunt. Quae videlicet ex radice oriuntur
 bona et solida, eorum flos diuturnior, aestivi solis ardore haud facile af-
 fligitur. Quae autem infirmam et minus generosam habent pulchri boni-
 que originem, ea plerumque in medio progressu marcescentem virtutis flo-
 rem deserunt. Itaque illa quidem ingenuas et indigetes quasi virtutes so-
 cias habent, quae evidentibus praesagiis latentem generositatem declaran-

A. M. 6859 αὐτάρκη παρέχονται βλάβστην, ἐκ τῆς προφανοῦς οἰονεὶ μαπτικῆς
 Ind. 4 τὰφανοῦς τὴν εὐγένειαν ἐμφανίζοντες. ἐνταῦθα δ' ἀχορήγητον
 ἔχουσαι ῥίζαν ἀγαθῶν πηγῶν ἀφθονίας, αἱ τοῦ ψεύδους αὔλα-
 κες, βραχὺ φανεῖσαι, λοιπὸν ἀπεκρύνψαντο. τὸ γὰρ ἀπ' εἰσολας
 Ἐκαὶ δικαίου πηγαζόμενον ζῆλον, εἰ μὴ προσηκόντων ἐπιτυχίς κα-5
 τασταίη, ἀδικεῖται μὲν οὐκ αὐτό· ἀλλ' ὅς τὰς τῆς δίκης μὲν
 λαχὼν διευθύνειν πλύστηγας, ἔπειτα τῆς τοῦ προσήκοτος ἀποφ-
 ῥαγίς φαντασίας, οὐκ ἐνέμεινεν οἷς ἕστερξεν.

P. 616 ε'. Ὁ μέντοι Παλαμῦς περίφοβον ὄλην ἐκείνην τὴν νύκτα
 V. 498 διενεγκῶν, καὶ μάλιστα πεφροντισμένην, ἕμα ἔω ἀπῆει ἐς τὰ τοῦ
 βασιλεία, ὑβριοπαθῶν καὶ μανίας μεστός· καὶ τῷ βυσιλεῖ πα-
 ραστὰς γλώττης ἀσελεία τὸ μαινόμενον ἐδημοσίεψε τῆς ψυχῆς,
 τὰ τε χθὲς αὐτῷ συμπεσόντα περιπαθῶς ἀφηγοῦμενος καὶ πρὸς
 Β πάντας θυμοδὸς ἐκραιπλῶν αὐτοῦ καθ' ἡμῶν τὴν ψυχὴν· καθά-
 περ θαλάττης πρόσωπον, ὅποτε βαρὺς καὶ μαινόμενος ἀπαρκτίας 15
 ἐνσκήψειεν ἐπ' αὐτήν, αἰτίους ἡμᾶς ὁμόσε προφασιζόμενος γε-
 γενῆσθαι τῆς τῶν Βυζαντιῶν ἐκείνης φορᾶς κατ' αὐτοῦ. (B.) Καὶ
 „εἰ μὴ διαπαστῆναι βούλοιο πρὸς ἐκδίκησιν,” φησὶ, „κατὰ τῆς
 βασιλείας αὐτῆς ἀδίκια μάλα τὸν κίνδυνον ἤξειν προσδόκα. οἶδα
 C γὰρ, οἶσθα σαφῶς, ὡς ἄπερ ἐμοὶ νερόμισται περὶ πίστewς καὶ τοῦ
 δογματῶν, ταῦτα πάντως καὶ σοί. ἔω γὰρ λέγειν λοιδοριῶν καὶ
 χλευασμῶν, εἰρωνείας μεστῶν, ὅπως πολλοὶ καὶ ποικίλοι παρὰ
 τὰς ἀγνιὰς καὶ πλατείας ἀκρατῶς καλινδοῦνται, μακρὰν ἡμῖν
 τὴν ἀσέβειαν ἐγκαλοῦντες, καὶ τῆς ὄλης πίστewς ἐμφανῆ παρα-

tes, florem exuberantem, velut praecurrentem nuncium, praemittunt: haec vero, quia fundus mendax bonorum fontium uberem copiam radici non sufficit, aliquantisper visa assurgere omnino demum evanescent. Enimvero quod ex animo bene affecto et ex zeli iustitia tanquam fonte proficit, id si successu legitimo careat, ipsum quidem iniuria minime afficitur: sed qui lances iustitiae moderandas sortitus, vera ratione excussus est, nec in eis quae probaverat perseveravit, is vere iniuriam patitur.

5. Caeterum Palamas, totam illam noctem maximo metu et gravissimis curis anxiam cum traduxisset, orto statim die in palatium abit, indignabundus et furoribus plenus, ad imperatorem accedit, animum furentem impudentibus verbis prodit, quae heri sibi acciderint dolentissime narrat; atque ut Aquilo violentus et insanus irruens agitat faciem aequoris, ita hic omnes iras afflando animum illius ventilat, ob eam scilicet causam, quod Byzantii nostro instinctu illam in se irruptionem fecerint. (II.) Ac „nisi te,” inquit, „erigas et ad ultionem accingas, in ipsam statim imperatoriam maiestatem periculum invasurum esse expecta. Scis quippe, scis profecto, quae de Fide et dogmatis opinio mea est, eandem prorsus tuam quoque esse. Nam convitia et plenas ludibrii cavillationes silentio praetero, quibus multis et variis per ipsas vias et plateas intemperanter adversarii indulgent, magnam nobis impietatem et Fidei totius apertam viola-

σπόνθησιν. οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἐστιν, ἐμοὶ μαχομένους σοὶ γ' εὐ- A. C. 1351
 νοῖν· οὐδ' αὖ τοῖς ἐμοῖς ἀντιλέγοντας δόγμασιν ἅμα συνα- Imp. Io. Cau-
 ρεσθαι σοί. σὺ δ' εἰ μὴ πρὶν, ἀλλὰ νῦν ὄψε γούν ὀρθῶς τῶν tacuz. 5
 ἐμῶν βουλευμάτων ἐκείνων μεμνήσῃ. ἢ οὐδὲ λόγων ἐγὼ σοι προῦ- D
 ἔλεγον οὐδὲ μικρῶν γούν μεταδιδόναι χρή σφισι καὶ παρῆσias;
 ἢ πόθεν ἄλλοθεν παμπληθῆς κελίηται καθ' ἡμῶν, καὶ τίς εἰς
 τοσαύτην καὶ τοιαύτην κακίαν ἐξέμηνε τὴν ταχίστην, μὴ μόνον
 ὑπόσον τοῦ δήμου, ἀλλ' ἤδη καὶ ὅσον ὄψιν ἔχει τιμῆς τε καὶ
 γένους εὐκλειεστέρου; οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ἢ τῆς τοῦ Γρηγορίου
 μακρογορίου ἐκείνης, οὐδὲν γαληνὸν οὐδὲ λείον ἐχούσης, ἀλλὰ E
 πολὺ μὲν καὶ ποικίλον, καὶ οἷον εἰπεῖν ἀκανθῶδες ὄλον, τῆς
 περιουσίας τὸ ὑπέροπον ἀπεμφαινούσης· δημοτεροῦς δ' ἄλλως,
 καὶ πρὸς γε τὸ δημαγωγικώτερον εὖ συγκειμένης, καὶ συνανα-
 χρωστικῆς ἡρέμα πρὸς τὴν πλὴν ἡμῶν τῶν ἄλλων θῆλησιν. ἢ
 πῶς οὐκ ἂν εἰς θάρσος ἐπήροτο περιφανῶς, οὐδὲν ἀντιβαῖνον καὶ
 βίαιον φάσκοντά σε θεώμενος, οὐδὲ δρωῖντα μηδὲν κατὰ τῆς P. 617
 παρῆσias καὶ τῶν ἐλέγχων ἐκείνων, καὶ ὅσα μεταξὺ χυριεν-
 τίσματα προῦφερε, κοινῇ κατειρωνευόμενος ἅπαντας καὶ σκώ-
 πτων εἰς ἁμαθίαν, καὶ μηδὲν ἐκ τοῦ ἤττονος φάσκων, ἀλλ' ὄλον
 τὸν λόγον κατατείνων δόλιχον ἁδεῶς κάπλι γλώττης συχνὰ πα-
 ρεισχυκλῶν ἐκ τοῦ μελίζονος τὸ πάτριον σέβας τῆς πίστεως, καὶ τὸ
 μὴ χεῖναι κινεῖν πατέρων δρια, μηδ' εὐαγγελίζεσθαι τῶν κυρω- B

2. αὐ τοῖς em. Boiv. pro αὐτοῖς.

tionem exprobrantes. Neque vero fieri potest, ut qui mecum pugnant, ii
 tibi bene velint, nec qui meis dogmatis contradicunt, socios il se tibi ad-
 iungant. At tu, si non antehac, saltem nunc demum mea illa consilia recte
 recordaberis. Nonne ego illud te praemonueram, ne pauca quidem dicendi
 liberiusve proloquendi copiam iis fieri oportere? Undenam vero, nisi inde,
 quamplurimi in nos consurrexerunt, aut quo instigante tot talesque furias
 celerrime conceperunt non solum plebeii, sed et quotquot dignitate ac
 generis gloria conspectiores sunt? nulla certe alia re impulsis, nisi illa
 Gregorae oratione perlonga, quae nihil lenae aut aequabile habuit; sed
 quae multiplex et varium et velut salebrosum exhibuit, quidquid subtilius
 cogitatum sub ipsis verbis latebat et quasi subrepebat; alioqui tamen ad
 vulgus deliniendum et ad captandum populi favorem accommodata, atque
 ad omnium voluntatem, praeterquam ad nostram, sensim conformata.
 Quidni autem ille aperta audacia elatus fuisset, qui se nihil contrarii, nihil
 duri seu dicere seu facere videbat adversus illam dicendi libertatem, illas-
 que refutationes, et quaecunque false dicta intermiscuit, cum omnes simul
 cavillando iocandoque ut indoctos irrideret, ac nihil sic loqueretur ut in-
 ferior, sed absque ullo metu totam orationem longius produceret, et patriam
 Fidei reverentiam, tanquam superior, in ore haberet et subinde ite-
 raret, auctorque esset, ne termini a patribus constituti moverentur, aut
 praeter illa, quae sancita et recepta essent, alia evangelizarentur; sed ut

- A. M. 6859 θέντων και παραληφθέντων ξετρα, ἀλλ' εκείνοις μόνους ἐμμένα
 Ind. 4 και στέργειν τὸν ἅπαντα χρόνον, οἷς τε ξυμῶτέ τις και ἐπιστώδη
 V. 499 πρὸς τῶν ἀποστολικῶν κανόνων και θεσμῶν. και τί δεῖ πάπ' ἐκείνα λέγειν καθ' ἕκαστα; ἴσασι γὰρ ἅπαντες, ὅποσοι τοῦ θεά-
 τρου γεγόνασιν ἐκείνου μεστοί, πῶς ἐκείνην σχεδὸν ἀνάλωσι τῆς
 C ἡμέραν, ἐν ἀπλότῃ λόγων ὑποκαθημένην τε και ὑφέρατοσω
 οἰνοῖ προλοχίζων και παριμιγνὺς περινοῖαν, και τὰ μὲν οἰκίᾳ
 ἐξαίρων, τῶν κειμένων ὄρων δῆθεν ἐξιόντα οὐδαμῆ, πασῶν δὲ
 και παντοίων γεμούσας ἐκτόπων ἐπεικῶς ἀποφαίνων βλασφημιῶν
 τὰς ἐμὰς συγγραφὰς· ὡς πάνθ' ὁμοῦ λαμπρῶς ἐκδημιωγηθῆ-
 ναι τὰ πλήθῃ· παροξυνθῆναι δ' ἅπαντας καθ' ἡμῶν, ὅσοι τε
 τῶν ἐδπατριδῶν και ὅσοι τῶν ἄλλως ἐχόντων. ἀλλ' ἄγε δὴ, με-
 D ταπεμψάμενος πάντας ἀγορανόμους ὁμοῦ και δημάρχους, κλιε
 μαστιγίας ἐκείνους ἅπαντας ἀποδείξαι ταχέως, και τῶν ἱματίων
 γυμνοῦς, και ἅμα πάσαις και παντοδαπαῖς ἐγκεκλεισμένους ἐρ-
 κταῖς, ὅσοι τοῦ σέρφακος ὄχλον τυχόντες οὐκ αἰδοῦνται τοῖς
 ὑπὲρ δύναμιν ἐχειροῦντες, ἵνα μονότροπὸς τις ἦπασι γέντη
 φόβος· ὥστε τῆς ἀγοραῖου και θεατρικῆς παρθῆσίας τὴν ταχ-
 στήν ἀποσχομένους πρὸς τὴν ὠρισμένην ἕκαστον ἐπείγεσθαι τοῦ
 E βίου τελευτῆν οὕτωσί. κάπειτά σοι δεδογμένον ἔστω, και προῦρ-
 γιατατον ἅπάντων μάλιστα, συνέδριον ἅμα τῷ πατριάρχη τί-
 μερον πάντων ἐνταῦθα γενέσθαι τῶν ἐπισκόπων. ἅπασι γὰρ ἐπὶ
 ξυροῦ τὰ τῆς καταδίκης ἐπίσης ἴσταται, συλλειτουργοῖς και ὁμό-
 φροσιν ἅπασιν οὖσιν ἡμῖν· και χρῆ πᾶσιν ἐπίσης φροντίζειν ὑπὲρ
 σφῶν αὐτῶν. εἰ δέ τινες, εὐλαβείας προφάσει, τῆς ἡμῶν ὁμο-
 22

ea sola perpetuo observarentur et approbarentur, quae quisque didicisset, et quorum fidem ex canonibus et constitutionibus Apostolorum firmam accepisset. Quid vero necesse est omnia et singula recensere? Quicunque illo spectaculo se expleverunt, ii sciunt quomodo ille diem fero consumpserit; occultam et clam subrepentem solertiam in simplicitate sermonis quasi insidiatricem collocans et interserens; ac sua quidem verbis extollens, utpote extra constitutos finem nequaquam evagata; mea autem scripta quibilibet et cuiusquemodi absurdis blasphemis plena utique affirmans. Sic totam multitudinem facile sibi mancipavit; et quoscunque patricios ac diversae conditionis homines in nos irritavit. Agedum Aediles et Tribunos plebis omnes arcesse, tum quotquot de infima plebe non verentur capta suo altiora affectare, quamprimum vestibus exutos, et quolibet passim carcere inclusos, verberibus caedi iube. Ita omnes unus et simplex metus continebit. Ita publica et aperta audacia statim abiecta, praescripta quae vitae munia studebit implere. Deinde sic statuit, et ante omnia operam dato, ut omnes hodie episcopi cum patriarcha huc conveniant. Periculum quippe evidens et praesens omnibus pariter impendet, ne condemnentur, quoniam ii omnes nobiscum faciunt et sentiunt: adeoque omnes oportet sibi ipsi aequali sollicitudine consulere. Quod si qui per speciem

νοίας ἀποδῶρῆνυσθαι πάντο τολμῶεν, τάχιστ' ἂν σοῦ βουλομέ- A. C. 1351
 νου τῆς σφετέρας αἰσθοῖντο κακοβουλίας. οὔτε γὰρ ἐκείνους Imp. Io. Can-
 ἔξουσιν οὓς εἶλοντο φίλους, καὶ ἅμα οὓς ἔχουσιν, ἀπολωλέκεναι F
 σφίσι δεήσει· μᾶλλον δ' ὧν ἔχουσιν ἐπισκοπῶν στερήσονται, καὶ
 βῆμα τῶν προσδοκωμένων ἀπὸ σοῦ λημμάτων ἤκιστα ἐπιτεῦξον-
 ται· καὶ πρὸς γε ὧν ἀποτυγχάνουσι οὗτοι βλέποντες ἀντιλαμβα-
 νομένους ἑτέρους, ἀποπνιγῆσονται ῥῆστα τοῖς ἐκτόποις νέφεισι
 τῶν λογισμῶν· καὶ ἡ μεταμεληθέντες ἐμπειρίας τοῖς ἄλλοις
 ἐπόδειγμα πρὸς τὸ βέλτιον ἔσονται· ἢ τῇ κακοβουλία στοιχή-
 10 σααντες, ἤνεπε εἶλοντο, ταύτη καὶ συμφθαρήσονται, γεγονότες P. 618
 εἰς ἀβάτους ἐρημίας ἐξόριστοι. ταύτην ἔγωγε μόνην ὁρῶ τὴν
 ὁδὸν, ἐπιβῶσαι μὲν ἱκανὴν τὰ ἡμέτερα, τὰ δὲ τῶν ἀντιθέτων
 ῥαδίως κατενεγκεῖν. εἰ γὰρ ἀνίσχυροι τήμερον ὑφ' ἡμῶν οὕτως
 καθιστώμενοι παρανόμων γράφονται ἡμῶς, εἰ χώραν ἔξουσι τοῖς
 15 προβαλλομένοις ἐγκλήμασι καὶ θρόνων καὶ τιμῶν ἀπελαύνειν
 ἡμῶς, ποῦ οὐκ ἂν ἀισχύνης ἐλάσειε τὰ ἡμέτερα, ποῦ δ' οὐκ ἂν B
 ὀφρῦος καὶ τύφου τὰ σφέτερα αὐτῶν; ἢ πολλὴ μεντᾶν εἴη ῥα-
 θυμία, καὶ θανάτου φάται γείτων κομιδῇ, περιορῶν καθήμενος
 ἡμῶς οὕτως ἀργός, καὶ τὰ μέγιστα περὶ ἐλαχίστου τιθέντας,
 20 μὴ πρὶν ἢ πᾶν τι παθεῖν, ἀντιπεριώγειν ἐκείνοις ὄλη δυνάμει
 τῶν ἐγκλήματων καὶ τοὺς ἐντεῦθεν κινδύνους, ἡμῶς δὲ καθῆσθαι
 κριτὰς ἐκείνων καὶ ἄρχοντας, καὶ ὅπερ ἂν ἡμῖν δόξειε, τοῦτ' C
 εἶναι σφίσι νόμον καὶ δόγμα, καὶ πᾶν ὅτιπερ ἂν ἡμῖν αὐτοῖς ἐπι-

5. ἀπὸ Boiv. pro ἐπέ.

metus, rupto concordiae vinculo, plane a nobis conentur discedere, si
 velis, imprudentiam suam cito agnoscent, qui nec illos, quos amicos dele-
 gerint, habituri sunt, et illi, quos nunc habent, amissis necessario carebunt.
 Immo et episcopatibus, quos possident, spoliabuntur, et sperata ex te
 emolumenta minime consequentur: et cum alios videbunt ea percipere,
 quorum ipsi possessione exciderint, dolore oppressi dirumpentur; atque
 aut poenitentiam agentes, exemplo aliis praebunt, ut quid sit melius co-
 gnoscant; aut si in eo, quod amplexi fuerint, malo consilio perseveraverint,
 in invias solitudines relegati, cum suo illo malo consilio male peribunt.
 Hanc ego viam solam reperio corroborandis rebus nostris, adversariorem
 autem partibus deprimendis parem. Nimirum hi, si hodie, viribus per nos
 ita imminutis, reos nos agunt; quid si obiectis criminibus facultatem habi-
 taturi sint nos sedibus et dignitatibus expellendi? quanta quaeque ignominia
 nostra futura est, quantum illis supercilii et arrogantiae accedet! Gravis
 certe torpor et proximus mortis fuerit, si sic ignavi desidendo, et quae
 maxima sunt minimi faciendo, res nostras despiciamus, ac non, priusquam
 iudicis ipsi patiamur, crimina et imminencia inde pericula in eos totis
 viribus adnixi retorqueamus: ut eorum iudices et praecides sedeamus, ea-
 2 ue illis lex sit, illud placitum quod a nobis decretum fuerit: denique ut

- A. M. 6859 κλώσειε πεπρωμένη και τύχη, τοῦτ' εἶναι στερόβαν τῶν σφίσι
Ind. 4 πραγματίων κρηπίδων και ἀμετάκλωστον βίον παντός ἐφόδιον."
(Γ.) Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως εἴρηται τῷ Θαναμαστῷ Παλαμῷ· καὶ
οὐκ εἴρηται μὲν, οὐ πέπρακται δ' εὐθύς· οὐδὲ πέπρακται μὲν
D εὐθύς, οὐχ ὡς συντέτακται δέ· ἀλλὰ καὶ πέπρακται μὲν αὐθιγ-
V. 500 μερὸν, τελειώτερον δ' ἢ καθ' ἅπαν τὸ σύνθημα. οὕτως δεξιόρο-
πον δείκνυσιν εἰς ἔργα τὸν βασιλέα τῆς τοῦ Παλαμῷ τιμῆς ὁ
πόθος, καὶ πάντων ἔργων ἔμπροσθεν τὰ τῆς ἐκείνου γνώμης τι-
θεται δόγματα. τὰ μὲν γὰρ ἔπραττε παραχρημα, τὰ δ' ἐπηγγέ-
λατο παραχρημα. (Δ.) Ἦν τότε ἰδεῖν παντοδαπῶν ἀνθρώπων¹⁰
E μεριζομένας τὰς γνώμας, καὶ τῶν μὲν θαρσαλεωτέρων μάλιστα
νῦν γινομένων, καὶ πλείονα πῆξιν τῇ πρὸς θεὸν ἐλπίδι καὶ πιστε-
παρεχομένων, καὶ πρὸς ἀθλητικὸν ὀπλιζομένων τὴν γνώμην ἀγῶ-
νας και μαρτυρικὰ παλάσματα· τοὺς δ' ἐπ' ὑδόντι τῇ θρησκείᾳ
λοιδороομένους τῶν διωκτῶν· τοὺς δ' ὑπεπηχότας ἐπὶ φρίκη¹⁵
και δέους τῶν τε παρόντων και φαινομένων δεινῶν, τῶν δ'
F ὑποπτεομένων μὲν, μείζω δ' ἢ κατὰ τὰ φαινόμενα τὸν θόρον βο-
τῇ ψυχῇ προαναφωνούτων· καὶ νῦν μὲν καταδυομένων και
κρυπτομένων· νῦν δ' ἀναδυομένων, ὡς ἐξ ἄδου πυλῶν, και
φαινομένων οἷς ἐθαύροον, και στεναγμοῖς ἀφ' ὀφθαλμοῦ ὁμοῦ και²⁰
δύκρουσι κλεπτομένοις ὑποδηλοῦντας τὴν ἀθλον κάμινον τῆς
ψυχῆς. εἶεν.
- P. 619 ε'. Οὕτω γε μὴν τουτωνι γινομένων, και οὕτω παντηρε-

quidquid nobis fatum ac fortuna praefinierint, id ii rerum suarum funda-
mentum firmum et totius vitae praesidium immotum ducant." (III.) Atque
haec quidem in hunc modum dicta sunt ab inclyto illo Palama: neque ver-
sie dicta sunt, ut non statim perfecta sint; neque perfecta quidem statim,
sed aliter quam convenerat: enimvero et ea ipsa die, et cumulatus quam
quidquid convenerat, perfecta fuerunt. Adeo imperatorem, quoties Pala-
mam cupit ornare, ea ipsa cupiditas ad res agendas promptum efficit; adeo
quidquid Palamas animo decreverit, id ille rebus omnibus agendis ante-
vertendum putat. Quaedam enim statim executus est, quaedam exsecuta-
rum se statim promisit. (IV.) Ac tum videre erat, homines omnis gene-
ris scindii in diversos affectus; aliis tum maxime confidentibus, et firmi-
rem in Deo spem cum firmiori fide coniunctam collocantibus, animumque
ad certamina athletica et ad martyrii luctas armantibus; aliis persecuto-
rum immanitatem museando accusantibus; aliis consternatis meta et formi-
dine malorum, cum praesentium et oculis observantium, tum eorum, que-
rum expectatio, etsi incerta, maiorem tamen anxietatem animo denuscia-
bat, quam quae ob oculos posita essent; ac modo quidem abscentibus ac et
latitantibus, modo emergentibus, tanquam ex inferorum portis, et in eorum,
quibus fiderent, conspectum prodeuntibus, occultumque animi dolorem per
suspiria muta et per lacrymas furtivas significantibus. Esto.

6. Haec cum ita fierent, et ovantis persecutionis theatrum tota civi-

ζοντας διωγμοῦ τῆς πόλεως θέυτρον γενομένης ἀπάσης, ἦκεν ἡ A. C. 1851
 τρίτη τῆς προθεσμίας ἡμέρα, καθ' ἣν ἐχρῆν τὴν δευτέραν συν- Imp. Io. Can-
 ὶοντας αὐθις ἡμῶς ἐκτελεῖν ἐκκλησίαν· καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐμὴν tacuz. 5
 οἰκίαν τὸ καθ' ἡμῶς ἠθροίζετο μέρος, κατὰ τὴν ἤδη ῥηθείσαν
 εἰκόνα τῆς πρώτης ἐκείνης ἡμέρας. ἔμοι μὲν οὖν ἄπαν ἀπηγορευ- B
 κότι τὸ εὐελπι, δι' ἃ μοι δεδήλωται, καὶ μηκέτι μηδὲν τὸ ἀμι-
 λώμενον λείπεσθαι πρὸς τοσαύτην ἐξ ἀντιπάλου ῥαγεῖσαν κακίαν
 σαφῶς ἐγνωκότι, καὶ ἕμα ῥοπήν εἰληφύας ἐκ τῶν παρόντων ἀγώ-
 νων καὶ λογισμῶν ἐπιπονώτερον ἤδη πολλῶ τῆς ἐμῆς συνορῶντι
 10 κατορχουμένης κεφαλῆς τὰς συνήθεις ὀδύνας αὐτῆς, βέλτιον ἔδο-
 ξεν, ἐβρῶσθαι φρούσαντα συνόδους καὶ παθρήσας τοιαύτας οἷ- C
 κοι καθῆσθαι, κἄν τι δέη παθεῖν, οἴκοι τοῦτο παθεῖν· ἴν' εἰ
 μή τι τὸν ἄπαντα βίον οὐ μὴ τεθέαται οἶκος πρὸς ἄρετὴν διακί-
 μων εὖ, ἀλλ' οὖν τοῖς ἐμοῖς τελευταίοις βαπτόμενος αἵμασιν
 15 ὀψέ γούν μίαν ταύτην γνώη με κεκτημένον ἄρετὴν πολλοῦ τινος
 ἀξίαν, τὸ μὴ πολλοῦ τινος ἄξιον νομίζειν τὸ ζῆν. (B.) Διὸ τοῖς ἄλ-
 λοις ἀνάγκη προσῆγον μὴ βραδύνειν, ἀλλὰ τοῖς ἐμοῖς βοηθούντας D
 νοσήμασιν ἀπιέναι προθύμως, οὐκ εἰς ἐλέγχους καὶ διαλέξεις ἀλη-
 θείας ζητουμένης· ἀπειρημένοι γὰρ καὶ αὐτὴν ἤδη καὶ πρὸς αἰθε-
 20 ρίους ἀποπτῆναι θαλάμους, ἀφανεία κεκαλυμμένην μακροῦ· ἄλλ' V. 501
 εἰς σφαγὴν καὶ μαρτυρικὰ παλαίσματα καὶ θανάτου μακροῦ δει-
 νότερα δεσμοπηρία. τοιαύτην γὰρ καθ' ἡμῶν ἐξηγητέχθαι χθές καὶ
 πρότερον, δεσμοῖς ἀδαμαντίνοις τισὶ καὶ ἀβρῆτοις κεκυρωμένην, E
 ψῆφον πρὸς τῶν ἀντιπάλων καὶ τῆς ἐξουσίας ἀρχόντων. τῶν γὰρ

tas exstitisset, advenit praefiniti temporis dies tertius, quo nos oportebat rursus convenire, et alteram concionem celebrare. Atque in meam domum rursus, ut prima illa die, eodem quo dixi modo, confluxere ii, qui nostrarum partium erant. At ego, qui ob eas, quas declaravi, causas spem viuentem bonam abieceram, ac mihi nihil iam reliquum esse certo sciebam, quod ei quae tanta ex adverso erupisset improbitati sustinendae par foret, simulque eos dolores, qui in caput meum grassari solebant, maiorem in modum certaminibus et curis praesentibus aggravari videbam, satius duxi, concilii et liberrimis illis sermonibus valere iussis, domi sedere, et si quid perferendum esset, id domi perferre; ut me domus mea, si minus per totam vitam ad virtutem recte institutum vidisset, saltem cruore meo ad extremum tincta, quantumvis sero agnosceret instructum ea virtute, quae, cum vitam haud magni faceret, magni ipsa fieri deberet. (H.) Quamobrem ab aliis vehementer coepi contendere, ne, cunctarentur, sed ut mihi aegro succurrentes abirent alacriter, non ad veritatem per argumenta et disputationes investigandam; iam quippe et ipsam cessasse, et densa caligine involutam in caelum avolasse; sed ad caedem, ad martyrii luctamina, ad vincula denique pessimi morte graviora. Nempe eam in nos ab adversariis, et ab iis, penes quos potestas esset, heri et nudius tertius latam esse sententiam, adamantinis quibusdam et irruptis nodis munitam. Nam mitiores

- A. M. 6859 μετριωτέρων, ἢ τοῖς ἕξωτεροῖς καὶ τὸ πλεῖστον δημοτικῶς κατεψήφισται, τὰ μὲν ἤδη πέπρακται, τὰ δ' ἔτι πράττεται, τὰ δὲ καὶπραχθήσεται. καὶ τούτων οὐδὲν οὐδένα πάντων ἐμῶν ἀγνοῖν
- P. 620 οἶομαι, Θορύβου τοσοῦτου τὴν πόλιν περιηχήσαντος ἄπασαν. χρεῶν οὖν, μὴ φιλοψυχούντας, ἀλλ' ἐβρωμένους, ὁμοσε πρὸς τοὺς τοιοῦτους χωρεῖν ἀγῶνας. Θνητῆς γὰρ λαχοῦσι φύσεως ἢ μὴ νῦν θανεῖν ἐξῆ, διὰ γοῦν τὸ τῆς φύσεως ὄφλημα τεθνήξασθαι πάντως ἔψεται προιοῦσι· καὶ δεῖ μὴ τὸν ἀκλεῖα πρὸ τοῦ μετ' εὐκλείας περιμεῖναι θάνατον. (Γ.) Μιᾷ δ' ἀπειρηκότων φωνῇ, μὴ ἐθέλειν χωρεῖν ἐς βασιλείου προκλήσεις καὶ οὕτω βαρ-10
- B βαρικὰ συνέδρια πλὴν ἐμοῦ, δέσας ἐγὼ μὴ πρόφασιν τοῦτ' ἐλληρόσιν ἐκείνοις, οἷς πάντα λίθον κινεῖν καθ' ἡμῶν περίσταν, ἐρήμην καθ' ἡμῶν εὐχερῶς καταδιαιτῶν ἐπιγένηται, μᾶλα μόλις τῆς καθέδρας ἕξαστάς ἅμα πῦσιν ἐκείνοις ἀπῆεν ἐκείνῳ ἀποθανοῦμενος, καὶ τῇ ἐκεῖ τελευτῇ συμπαρὰ ἐμῶν τὰ πολυ-15
- C σα γενομένοις τῆς βασιλείου αὐτῆς ἀπῆντησέ τις ἡμῖν τῶν πάντων τῷ βασιλεῖ προσφκειωμένων, καὶ μόνον ἀπάντων ἔμεγε ἀπυληφῶς προσῆγε τῷ βασιλεῖ. κοινολογήσασθαι γὰρ ἔλεγε βούλεσθαι μοι τῶν αὐτῶ γε ἀπορῶντων ἔστιν ἤ. προσεληλυθότι μοι-20
- D γοῦν τυχεῖν προσγεγένηται μὲν, παρὰ δόξαν μὲν ἐμοί, σφίσι δ' ἐξελίττηδες σφόδρα, τινὲς τῶν πάντων μοι φίλων ἐκ παλαιοῦ, Δ διὰ βασιλικῆς κἀκείνου προκλήσεως ἐκείσε τηρικαῦτα παρόντος

poenae, quae in laicos, eosque maximam partem plebeios, decretae fuerunt, eae partim vel iam sumptae sunt, vel nunc quoque sumuntur, vel postea exigentur. Neminem autem ex vobis puto quicquam horum ignorare, tantus tumultus totam urbem personuit. Oportet itaque vos, non conservandae vitae cupidos, sed animo forti instructos, istis certaminibus vosmet obicere. Mortalem naturam sortiti estis. Proinde etsi licet nunc vobis mortem effugere, tamen naturae debitum eiusmodi est, ut actate longius provecitis omnino mori necesse futurum sit. Nec vos decet, gloriosa morte posthabita, eam expectare, quae laude caritura est. (III.) Illi vero una voce renunciant, nolle se imperatoris vocatu tam barbara concilia sine me adire. Quamobrem veritus, ne illi qui omnem in nos lapidem moveant, hac occasione arrepta, sententiam in nos, velut deserti vadimonii reos, facile pronunciarent, aegre tandem e sede excitatus, cum iis omnibus moriturus, et inveteratos capitis morbos simul cum vita dimissurus, illuc me contuli. (IV.) Iam nos fere in media palatii aula versabamur, cum ex intimis imperatoris quidam accurrat. Is unum me ex omnibus assumptum ad imperatorem deducit. Eum scilicet nonnulla mecum velle communicare aiebat, quae arcana sibi essent. Ubi propius accessi, quendam veteri amicitia mihi coniunctissimum offendo, qui et ipse imperatoris vocatu illic tum aderat mei gratia. Id ut mihi nec opinanti, ita illis omni-

ζμοῦ γε εἶνεκα. Ὡν μεταξὺ καθεσθέντι μοι λέγειν ἤρξαντο κατὰ A. C. 1351
 συνεκδοχὴν καὶ ἀμοιβαδὸν, παρὰ πατέρου ἄτερος τὰς τῶν λό- Imp. Io. Cantacuz. 5
 γων ἀφορμὰς πορίζοντές τε καὶ πορίζόμενοι, καὶ πείθειν ἐπιχει-
 ροῦντες, πρῶτον μὲν χρημάτων ἐπαγγελίας ἀφθόνοις, καὶ ὁ μοι
 5 πρὸς βουλήσεως εἶη ἂν ἕτερον ἕπαν. ἐπεὶ δ' ἐντεῦθεν τῶν σκο-
 πουμένων ἠλαύνοντο, μηδὲ τὴν πρώτην ἀκοὴν ζμοῦ γε προσει- E
 μένου μηδὲ μικρὸν γούν, τὸν δεύτερον πλοῦν διαλέγεσθαι ἐπι-
 χεῖρησαν. (E.) Καὶ ἦν ἡ τῆς διαλέξεως εἰσαγωγή· ὅτι τε τῆς
 θείτητος ὄνομα δεύτερόν ἐστι τῆς θείας οὐσίας καὶ ταῖς ἀκτι-
 0 στοῖς ἐνεργείαις κυρίως μᾶλλον ἄρμόττει· καὶ ὅτι τῶν τοιοῦτων
 ἀκτιστῶν ἐνεργειῶν πολλὴ καὶ ἄπειρος ἐκ τῆς θείας οὐσίας ἐστὶν
 ἡ διαφορὰ, καὶ τῶν ἐνεργειῶν γινώσκομεν τὸν θεόν· καὶ ὡς ὁ
 μέγας φησὶ Βασιλεῖος, „ἐκ μὲν τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν λέγομεν F
 τὸν θεὸν ἡμῶν, τῇ δ' οὐσίᾳ αὐτοῦ προσεγγίζειν οὐχ ὑπισχνού-
 5 μεθα. αἱ μὲν γὰρ ἐνεργεῖαι αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσι· ἡ
 δ' οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος.” ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια λέ-
 γοντες ἐπῆγον οἰκείας παρεξηγήσεις καὶ συλλογισμοὺς ἐκτόπους
 καὶ ἄνοσίους καὶ μαινομένους· ὡς ἐπειδὴ πρὸς ἡμᾶς αἱ ἐνεργεῖαι
 καταβαίνουσι, καὶ τούτων γνωρίζομεν τὸν θεόν, ἀκτιστοὶ ἄρα
 0 οἱθεῖτες· καὶ ὅσοι μὴ συμφωνοῦσι ἡμῖν, βλασφήμους ἕαν- P. 621
 τοὺς καθιστώσι περιφανῶς. (ς.) Ἐμοὶ δὲ καὶ ἀσθενῶς ἔχοντι,
 καὶ μόνῳ τῶν ἄλλων ἀπειλημένῳ συμμάχων ἀπροσδοκῆτως ἐνε- V. 502

12. καὶ em. Boiv. pro κάν.

14. ἡμᾶς conl. Boiv.

no praemeditatis accidit. Ego vero inter illos consedi. Tum autem ii
 coeperunt vicissim et alternis me alloqui, alter alteri mutua suppeditantes
 dicendi argumenta. Ac magna primum pecuniae vi et omni alia re, quam-
 cunque optavissem, promissa, inflectere conati sunt. Deinde, quia hac
 non succedebat, propterea quod nec prima quidem dicta auribus vel mini-
 mum admitterem, altero demum et velut subsidiario conatu, ad disputan-
 dum mecum aggressi sunt. (V.) Disputationem hinc ordiri visum est,
 quod nomen θεῖτητος inferius esset substantia divina, et magis proprie
 operationibus increatis conveniret: item quod operationes hae increatae
 magno et infinito discrimine a divina substantia distarent; quodque ex ope-
 rationibus Deum cognosceremus, dicente magno Basilio: „Deum ex ope-
 rationibus quidem cognoscere nos dicimus; at appropinquaturos esse ad eius
 substantiam non promittimus: quoniam eius operationes ad nos descen-
 dunt; substantia vero eiusdem inaccessibilis manet.” Haec et similia cum
 dicitarent, pervergas de suo interpretationes, argumentationesque ab-
 surdas, impias, et insanas subiungebant: quoniam nempe operationes ad
 nos descenderent, atque ex iis nos Deum cognosceremus, oportere eas in-
 creatas esse divinitates; et quorum dicta cum suis non consentirent, eos
 palam blasphemiae reos sese constituere. (VI.) Ego vero, qui et aegro-
 tabam, et caeteris sociis exclusis unus praeter spem insidiosis retibus in-

- A. M. 6859 ὁρυνόντων δικτύων ἐντός, τί ἔδει ποιεῖν ἕτερον, ἢ βραχυλογία
 Iud. 4 χρησαμένω, εἰ δυναμην, ἀπαλλάττεσθαι τὴν ταχίστην; οὐ γὰρ
 φρυγομαχεῖν εὐθύς ἐχρῆν, καὶ ταῦτα πρόφασιν ἰκανὴν κεκτημέ-
 Β νους ἀποφυγῆς τὴν τε νόσον καὶ ἅμα τὴν μόνωσιν. ἦ γὰρ ὦν
 κατὰ νότου κείσεσθαι ἔμελλον, δειλίως γραφόμενοι καὶ λεπτο-5
 ταξίου δίκην ἐπάγοντες. πρὸς μὲν οὖν τὸ τῆς θεότητος ὄνομα,
 μὴ τῇ οὐσίᾳ μᾶλλον ἢ ταῖς ἐνεργείαις ὑμῶν κερδίζω καὶ πρῶ-
 τως, πρῶτην ποιουμένω καὶ τὴν ἀπάντησιν, ἤρκεισε παραχρῆμα
 πρὸς λύσιν τὸ τοῦ Θεοῦ πατρὸς ἐκεῖνο γεγονός ἀνὰ στόμα· „θεοῦ
 δὲ ὅταν εἶπω, λέγω πατρὸς, υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος, οὔτε¹⁰
 C ὅπῃ ταῦτα τῆς θεότητος χρομένης, ἵνα μὴ δῆμον θεῶν εἰσαγά-
 γωμεν, οὔτε ἐντός τούτων ὀριζομένης, ἵνα μὴ πενίαν θεότητος
 κατακριθῶμεν.” καὶ πάλιν· „θεοῦ δὲ ὅταν εἶπω, ἐν φωνῇ περα-
 στράφθητε καὶ τρισὶν· ἐνὶ μὲν κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον, εἴ-
 οὖν θεότητος· τρισὶ κατὰ τὰς ιδιότητας, εἴτ’ οὖν ὑποστάσεως,¹⁵
 εἴ τιτι φίλον καλεῖν, ἢ πρόσωπα. οὐδὲν γὰρ περὶ τῶν ὀνομάτων
 ζυγομαχῆσομεν, ἕως ἂν πρὸς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν αἱ συλλαβαὶ γέ-
 D ρωσι. διαιρεῖται γὰρ ἀδιαίρετως, ἵνα οὕτως εἶπω, καὶ συνάπτε-
 ται διηρημένως. ἐν γὰρ ἐν τρισὶν ἢ θεότης, καὶ τὰ τρία ἐν, τὰ
 ἐν οἷς ἢ θεότης, ἢ τό γε ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἢ ἢ θεότης· τὰς²⁰
 δὲ ὑπερβολὰς καὶ ἐλλείψεις ἐλλείψωμεν.” καὶ ὁ Νυσσαίων δ’
 ὁμοίως φάσκει Γρηγόριος· „εἰ τὸ ΘΕΟΣ ὄνομα οὐσίας σημα-
 8. κεκτημένους Βοῖν. pro κεκτημένοις. 9. ΣΧΟΛ. τοῦ θεολόγου,
 εἰς τὸ ἅγιον πάσχα. 13. ΣΧΟΛ. τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ εἰς τὰ φῶτα.
 22. ΣΧΟΛ. ἐκ τοῦ πρὸς Ἑλληνας.

terceptus haerebam, quid aliud facere debui, nisi ut me, si possem, bre-
 vi oratione quamprimum inde expedirem? Pugnam certe detrectare statim
 haud oportuit, tametsi declinandi idonea ratio erat morbus ipse cum so-
 litudine coniunctus. Illi enim a tergo instantes crimen mihi timiditatis
 obiecturi, et quod locum deseruissem, reum acturi fuissent. Ad argumen-
 tum igitur ex eo ductum, quod nomen θεότητος proprie et primario non
 magis substantiae quam operationibus conveniret, primum respondi; eique
 refellendo sufficit statim illud divi doctoris, quod tum mihi praesto in ore
 exstitit: „Cum Dei dico, Patris dico et Filii et Spiritus sancti. Divinitas
 nec ultra haec diffunditur, ne Deorum turbam inducamus; nec citra hos
 fines consistit, ne de inopia divinitatis damnemur.” Et rursus: „Dei autem
 cum dico, uno lumine et tribus circumfusi irradiemini: uno quidem, secun-
 dum rationem substantiae seu divinitatis; tribus autem, secundum proprie-
 tates seu hypostases (si quis malit ita vocare) seu personas. Nam de
 nominibus nulla nobis rixa futura est, quamdiu syllabas ad eandem notie-
 nem ferent. Quippe et indivisim dividitur, ut ita dicam, et divisim con-
 nectitur: quoniam divinitas unum est in tribus; et tria illa, in quibus est
 divinitas, seu quae, ut accuratius loquar, divinitas est, unum sunt. Ex-
 cessus autem ac defectus omittamus.” Pariter et Gregorius Nyssenus ait:
 „si hoc nomen, *Deus*, substantiam significat, unam divinae Trinitatis sub-

τῶν ἔστι, μίαν οὐσίαν ὁμολογοῦντες τῆς ἁγίας τριάδος ἕνα A. C. 1351
 θεὸν εἰκότως δογματίζομεν, ἔπειδὴ μιᾶς οὐσίας ἕν ὄνομα τὸ ^{Imp. Io. Can-}
 ΘΕΟΣ ἔστι." καὶ πάλιν "ἔστι τοίνυν ἰδίωμα τῆς αἰδίου οὐσίας, E ^{tacuz. 5}
 ἧς ἔστι πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα, τὸ πάντα ἐποπτεύειν
 5 καὶ θεωρεῖν καὶ γινώσκειν, οὐ μόνον τὰ ἔργα γινόμενα, ἀλλὰ
 καὶ τὰ τῷ νῷ λαμβανόμενα· ὑπερ μόνης ἔστιν ἐκείνης τῆς οὐ-
 σίας. ἐντεῦθεν εἰλημμένον τὸ ΘΕΟΣ ὄνομα, κυρίως λεγόμενον,
 σημαίνει τὴν οὐσίαν ἐκείνην, ἣ δεσπόζει πάντων ὡς ἀληθῶς." καὶ
 πάλιν "μιᾶς τοιγαροῦν ὑπαρχούσης τῆς οὐσίας, ἧς ἔστι πατὴρ F
 10 καὶ υἱὸς καὶ ἅγιον πνεῦμα, καὶ ἑνὸς τοῦ παραδηλοῦντος αὐτὴν
 ὀνόματος, φημι δὴ τοῦ ΘΕΟΣ, εἷς θεὸς ἔσται κυρίως καὶ ἀκο-
 λουθότερον τῷ λόγῳ τῆς οὐσίας." (Z.) Ταῦτα μὲν δὴ οὖν, καὶ
 ὅσα ἄλλα τῶν θείων πατέρων ἐκ τοῦ προχείρου τέως ἐπήει τῇ
 μνήμῃ, τὴν ὁμοίαν ἀκολουθίαν ἀεὶ διασώζοντα, καθόσον ἐφι- P. 622
 15 κτὸν, προενεγκόντες ἐκείνῃ τῇ διαλέξει περὶ τοῦ τῆς θεότητος ὀνό-
 ματος ἕξ αὐτοσχεδίου δεδώκαμεν. καὶ ἅμα ὠνείδιζον ἕγωγε σφι-
 σιν, ὅτι τῶν θείων πατέρων τῇ θείᾳ οὐσίᾳ τὸ τῆς θεότητος ὄνομα
 διαρρήδην διδόντων, αὐτοὶ παρεξηγούμενοι προδήλως ἐκείνους
 συκοφαντοῦσιν. ὄνομα γὰρ κύριον ἢ μὴ ὑπάρχειν ὅλως τῇ θείᾳ
 20 φασὶν οὐσία, ἢ ἡμῖν γε μὴ ὑπάρχειν· ὃ δ' οὖν σφίσι δογματι- B
 σθὲν ἐκ τῶν τιμιωτέρων ἡμῖν ἐκδέδεται, στέργειν καὶ ἡμᾶς εἶναι
 ἀνάγκην, καὶ μηδαμῇ περαιτέρω προβαίνειν, μηδὲ πολυπραγμο-
 νεῖν. εἰ δὲ που καὶ δι' οἰκονομίαν τινὰ ἐνίοις ἐνίοτε καὶ ἐνιαχοῦ

stantiam confitendo, unum Deum statuere nos apparet; quoniam unius sub-
 stantiae unum nomen est, Deus." Et rursus: „est igitur proprietas aeter-
 nae substantiae, cuius substantiae est Pater et Filius et Spiritus sanctus,
 quod omnia inspectet, contempletur, et cognoscat, non solum quae re ipsa
 existant, sed et quae intellectu tantum percipiuntur; quod est solius eiusque
 substantiae. Hinc sumptam est nomen θεός, quod proprie dictum sub-
 stantiam illam significat, quae omnium vere domina est." Et rursus: „cum
 itaque una sit substantia, cuius est Pater et Filius et Spiritus sanctus, et
 unum nomen eam denotet, nempe Deus; erit proprie unus Deus: idque
 ipsius substantiae rationi magis consentaneum est." (VII.) Haec nos, et
 quaecumque alia sanctorum Patrum dicta in promptu tum fuerunt atque in
 mentem venerunt, similem usque consecutionem quoad fieri potuit conser-
 vantia, produximus, et ad illam de divinitatis nomine disputationem ex
 tempore adhibuimus. Tum hoc illis simul exprobravi, quod cum sancti
 Patres nomen θεότητος discrete tribuerent divinae substantiae, hi perpe-
 ram interpretando aperte illos calumniarentur. Etenim aiunt si, divinae
 substantiae nomen proprium vel non existere, vel nobis haud existere.
 Quod itaque iidem, ab excellentioribus attributis ductum, in rebus dogma-
 ticis usurparunt, et nobis tradiderunt, eo nos contentos esse necessario
 oportere, non autem ultra progredi et curiosius inquirere. Quod si qui
 singulari aliqua ratione aliquando et alicubi dissonum quid pronunciasseut,

A. M. 6859 *παρέφθηγκαται τι, δόξαν ἴσως ἐναντιολογίας παρέχον, μὴ νόμον*
 Ind. 4 *εἶναι τὸ σπάνιον τε καὶ δυσδιάγνωστον. (H.) Περὶ δ' ὡν αὐ-*
 V. 503 *θεις τὸν μέγαν εἰσηγον ἐκείνοι Βασιλείων, λέγοντα γινώσκεν ἐκ*
στῶν ἐνεργειῶν ἡμᾶς τὸν Θεόν· ἀλλὰ μὴν ἀκτίστους ἐκείνος ἡμισυ
*φάσκει θεότητας εἶναι τὰς τοιαύτας ἐνεργείας, ἔγωγε ἔφασκον.*⁵
ἢ γοῦν μὴ δι' ἑαυτῶν ἀναγινώσκεν ὅλως ἀπεφαιρόμενη αὐτοῦς,
ἢ ἀναγινώσκοντας μὴ γινώσκεν ὅλως ἢ ἀναγινώσκουσιν. εἰπὼν
γὰρ ὁ Θεὸς πατήρ, ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γινώσκεν ἡμᾶς τὸν Θεόν,
ἐν τῇ αὐτῇ πυρακατιῶν ἐπιστολῇ ἑαυτὸν αὐτὸς ἐξηγεῖται, φάσκων
 D, *„οἱ μαθηταὶ πότε αὐτὸν προσεκύνησαν; οὐχ ὅτε τὴν κτίσιν αὐτῷ ἴ-*
εῖδον ὑποτεταγμένην; ἀπὸ γὰρ θαλάσσης καὶ ἀνέμων ὑπακου-
σάντων αὐτῷ ἐγνώρισαν αὐτοῦ τὴν θεότητα. οὐκοῦν ἀπὸ μὲν
τῶν ἐνεργειῶν ἠγνώσισ· ἀπὸ δὲ τῆς γνώσεως ἠπροσκύνησιν.” „καὶ
ἕμια ὄρατε,” ἔφασκον, „ἐνεργείας τὰ θαύματα λέγοντα τὸν Θεόν
*διδάσκυλον. πῶς οὖν θύλασσαν καὶ ἀνέμους καὶ τὰ τοιαῦτα θε-*¹⁵
 E *τήτας ἀκτίστους φασκεῖ, καὶ τοὺς θεοὺς προσητήρας οὐ φερίπτει;*
ἔπειτα οὐδέ τοι τὸν τῶν ὄντων γινώσκωμεν αἴτιον· καὶ τῆς δια-
φορᾶς τῶν ὄντων τὴν τοῦ ὄντος διδασκόμεθα σοφίαν, τὸν εἶόν·
καὶ ἐκ τῆς τῶν ὄντων φυσικῆς κινήσεως τὴν ἐνυπόστατον τοῦ
*ὄντος μανθάνομεν ζωὴν, τὴν τῶν ὄντων ζωοποιὸν δύναμιν, τὸ*²⁰
πνεῦμα τὸ ἅγιον.” (Θ.) Ὁ βασιλεὺς δ' εὐθὺς ἀνίσταται, γέμων
 F *ὑβρητικῆς καὶ θυμοῦ· καὶ βραχὺ προβὰς τοῦ θαλάμου τὸ παρῆγιον*
ἐκοινολογεῖτο κρύφα τῷ τε Παλαμᾷ καὶ τοῖς ἐπισκόποις· εἶπε

17. καὶ ἐκ conii. Boiv.

quod contrarie dictum videri posset, id quidem, utpote rarum et obsc-
 rum, legem non esse. (VIII.) Quatenus autem Basilium Magnum inde-
 cebant, dicentem cognosci a nobis Deum ex operationibus; „at eas opera-
 tiones”, inquam, „minime ille increatas divinitates esse ait.” Omnino ergo,
 aut ipso per se non legere, aut legendo non intelligere ea quae leguntur,
 affirmabam. Nam sanctus hic Pater, postquam dixit, Deum ex operati-
 onibus cognosci a nobis, suam ipse mentem infra in eadem epistola inter-
 pretatur his verbis: „Discipuli quando eum adorarunt? Non cum creatu-
 ram ei submissam viderunt? Nempe ii divinitatem eius ex eo cognoverunt,
 quod et mare et venti obedirent ei. Itaque ex operationibus nata cognitio,
 ex cognitione adoratio.” „Ac videte”, inquam, „simul sanctum hunc doctorem
 operationes vocantem ea, quae sunt miracula. Quomodo itaque vos mare
 et ventos et similia increatas vocatis divinitates; tum iidem igneos Dei tur-
 bines haud exhorrescitis? Iam vero nec ipsum entium auctorem cognosci-
 mus, sed ex varietate entium sapientiam eius qui est, nempe Filium, co-
 gnoscimus; et ex motu entium naturali vitam eius, qui est, per se sub-
 sistentem intelligimus, nempe entium vivificam virtutem, Spiritum sanc-
 tum.” (IX.) Ibi imperator irae et indignationis plenus surrexit, et post-
 lo extra cubiculum progressus coepit clam cum Palama et episcopis quid
 agendum esset consultare: verba quippe in praesenti negotio vim perma-

γὰρ ἀνάσχυρον ἐνταυθοῖ τὴν ἐκ λόγων πειθῶ. καὶ ῥήματα πάν- A. C. 1351
 των ἄλλων εὗρισκε τρόπον οὐδένα, τὴν ταχίστην ἀποσκευάσα- Imp. Io. Can-
 σθαι πάντας ἡμᾶς, ἢ καθ' ἧς ὁ Παλαμῦς τε αὐτῷ προεξωγρά- tacuz. 5
 φησεν ὑποθήκας καὶ αὐτὸς ἤδη πείρα μεμύθηκεν ἀκριβῶς. αἱ
 5 δὲ ἦσαν ἀποψηφίσεσθαι κομιδῇ τὴν διὰ γραφικῶν ἀποδείξεων
 ἤδη διάλεξιν· ἥμισυ γὰρ εἶναι σφισιν ἐντεῦθεν τὰς ἀποβύσεις P. 623
 λυσιτελούσας· θάπτον γὰρ ἂν παθεῖν ὑφ' ἡμῶν αὐτοῦς, ἢ δρῶν
 καθ' ἡμῶν ἐμελέτησαν, ἢ δρῶν ἢ παθεῖν ἡμᾶς ἐμελέτησαν. συνέ-
 θητο δ' ἐξῶσαι τοῦ συνεδρίου καὶ τὸν Τύρου ἐπίσκοπον, τοῦ τῶν
 10 Ἀντιοχείων πατριάρχου τὰ δίκαια φέροντα· εἰ δ' ἐπιμένων ἐνίστα-
 το, προβαλλόμενος τὴν ἐκείνου κατὰ τοῦ Παλαμῦ καθαιρέσιν τε
 καὶ ἀποκήρυσιν, κἀκείνου αὐτῷ συγκαθελεῖν εὐθὺς καὶ τῆς ἡμῶν B
 ἐκτεμεῖν ἐκκλησίας. (I.) Ὅθεν ἔδοξεν, ὕβρεις καὶ διαβολαῖς ἀπο-
 σκευασαμένοις πρότερον ἡμᾶς ἐκπληκτικώτερον τρόπον, καθ' ἣσιν
 15 χίαν ψηφίσεσθαι τε καὶ δογματίζειν τὰ τοιαῦθ' ἅπαντα κατὰ βού-
 λησιν, μηκέτ' ὄντος ὅς ἀντιστήσεται μηδενός· εἶναι γὰρ ὡς τὰ πολ-
 λά πολλάκις ἔφασκον τῶν δρωμένων θρασύτερα πολλῶ τῶν πρα-
 οτέρων ἀνυσιμώτερα. ταῦτα πολὺν ἐνίσταξεν ἕμερον ταῖς τῶν ἐπι- C
 σκόπων ψυχαῖς, ἐξ ἡμέξης ἀναίδην παρῶρησιάζεσθαι καθ' ἡμῶν.
 20 καὶ τί γὰρ μοχθηροτέροις ψυχαῖς, ἀμαθία συντετραμμένας
 παντὸς ἀγαθοῦ, ῥῆον ἄλλο τῶν ἄλλων ἕτερον, ἢ πρὸς ἀτόπους
 ὁρμᾶς προτροπή; δέισαντες γὰρ, μὴ πρὸς τῶν θεῶν γραφῶν
 ἀσεβεῖς ἐξελεγχθῶσιν, ἀσέβειον δμῶσι πάνυ πανηγυρικὴν ὁμοῦ

dendi minimam habere. Atque ut nos quamprimum amoliretur, nullam
 plane aliam rationem reperit faciliorem ea, quam et Palamas praeceptis
 suis designatam ei proposuisset, et ipse iam usu probatam penitus cogno-
 visset. Id autem erat, omnino iam abrogandam esse eiusmodi disputatio-
 nem, quae ex Scripturis argumenta repeteret: inde scilicet consequi eos
 exitus, qui haudquaquam sibi expedirent: quae enim illi in nos exsequi medi-
 tarentur, ea ipsos a nobis passuros citius, quam exsecuturos ea, quae
 nos pati voluissent. Iidem Concilio expellere constituunt episcopum Tyri,
 qui patriarchae Antiocheni iura tuebatur: quod si is persisteret et insta-
 ret, illius patriarchae sententiam allegando, qua Palamas depositus damna-
 tusque esset, tum ipsum quoque statim cum patriarcha exauctorare, et
 ab ecclesiae nostrae communione abscindere. (X.) Prius itaque nos, con-
 tumeliis et calumniis atrocioribus percultos, amovere statuunt; quo deinde
 illa omnia ad libitum tranquille decernant, et pro dogmata haberi iubeant,
 ubi iam nemo futurus sit qui adversetur. Plerumque enim et saepius effi-
 caciora esse aiebant ea, quae audacius, quam quae segnius agerentur.
 Id episcoporum animis magnam instillavit libidinem incessendi nos convi-
 tiis palam ac petulanter, velut de plaustris. Ecquid porro deterioribus in-
 genis, in quibus coalita inest boni omnis ignorantia, magis proclive, quam
 ad insanos affectus labi et impelli? Nempe ii veriti, ne ex sacris Scriptu-
 ris impii arguerentur, magna pompa, magno apparatu velut in theatro ex-

- A. M. 6859 και Θεατρικὴν· ὅμοιον, ὡσπερ ἂν εἴ τις ἐν πελάγει τῆρόμενος,
 Ind. 4 D εἶτα ψεκάδας ἰδὼν και βροχῆς ἀμυδρὰ προοίμια, ἕφαλος κατε-
 δύετο πρὸς τὸ πέλαγος, μὴ διάβροχος ὑπὸ τῶν ἀερίων ψεκάδων
 V. 504 ἐκείνων γένηται. (I.A.) Ὁ μὲν γὰρ Παλαμᾶς, παρεγκλίνας μ-
 κρὸν, ἐξεολόγει και συνήθροϊζε τῶν περιβομβεῖν και παραβομ-
 βεῖν και παραφθέργεσθαι δυναμένων οἷς ἐνετύγχανεν· οἱ δ'
 ἠκόνοον τὰς ἀτόπους καθ' ἡμῶν γλώττας.
- P. 624 Z. Εἰσκεκληκότες γὰρ και ἡμᾶς ὄψε μετ' ὀργῆς, βίαιοι κ-
 θάπαξ και τάνοσια πάντα γίνονται τολμηροὶ καθ' ἡμῶν· και
 τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας προστάται και οἱ ποιμαίνειν λαγόντις 10
 τὸν τοῦ Θεοῦ διαφθείρουσιν ἀμπελῶνα· και ὄσα κατὰ τῶν το-
 οῦτων ἡ θεὰ ἐτραγώδησε πάλαι γραφή. (B.) Και πρῶτον μὲν
 B ὁ βουσιλεὺς, ὑπὸ δειλίας ἐλαννόμενος ἐκείνης, ἦν ὁ Παλαμᾶς
 πρότριτα ταῖς τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐνέσπειρεν αὐλαξί, τὰς παλα-
 μναιότητας ὑβρεις και ἀπειλὰς καθ' ἡμῶν ἐξετόξευεν, οὐκ Ἀτλαν- 15
 τικοῦ κληρουχίας πελάγους, και γῆς ποιήσειν ἔξω τῆς οἰκουμένης
 (Ξέρξου γὰρ ταῦτα και τῆς ἐκείνου βαρβαρικῆς ἀπονομίας και
 τρυφῆς ἦν) ἄλλα δ' ἐκείνων μελλω και σφόδρα ἀπείδοιτα, ὡς
 εἰρήσεται προοίοντος τοῦ λόγου. τῶν γὰρ ἀνίσων και ἄνομοίων ἄφ-
 C χῶν τε και προαιρέσεων, ἄνισά τε και ἄνόμοια πάντως εἶναι εἰκός 20
 και τὰ τῶν πραττομένων ἐκατέρωθεν λήγοντα. οὐδὲ γὰρ πάτρων
 ἐκεῖνος ἐξώμνυτο σέβας, οὐδὲ Θρησκείαν Θρησκείας ἠλλάττειτο,
 οὐδ' ἐθῶν και δογμάτων ἔθῃ και δόγματα, παλαιῶν καινότερα

positam impietatem suam re declarant: perinde illi facientes, ac si quis in mari natans, stillis demum et levibus pluviae praeludiis inspectis, profundo mari sese immergat, ne aëriis illis roribus perfundatur. (XL) Etenim Palamas, paulatim inde abscedens, auxiliares copias accitum ivit, et quoscumque circumstrepenti, obstrepenti, et importune obloquendi facultate pollentes reperit, eos omnes congregavit. Hi autem insolentes Engus in nos acuebant.

7. Tandem et nobis iracunde introvocatis, violenti prorsus et ad omne scelus prompti in nos consurgunt; ac ecclesiae Dei antistites, ii scilicet, quibus pastorum munus obtigit, vineam Dei vastant. Omitto caetera, quae adversus eiusmodi homines sacra Scriptura tragice olim declamavit. (II.) Ac primum quidem imperator, illo metu agitatus, quem triduo ante Palamas animo eius altius impresserat, contumeliis et iniis dirissimis, velut telis quibusdam, nos incessit; non ille incolendum Atlanticum mare, nec extra terram habitabilem quaserenda exsilia comminatus (quippe haec Xerxes et barbaricam eius dementia ac lasciviam decebant) sed alia his graviora et multum abhorrentia, ut infra dicetur. Scilicet ubi principia et instituta inaequalia et dissimilia sunt, ibi etiam inaequales et dissimiles utrinque esse actionum exitus plane consentaneum est. Porro ille nec religionem patriam abieraverat, nec morem doctrinamque veterem novo recessaque constituto more doctrinaque mutaverat, nec fidem, ei quem colebat Deo

καὶ νότακτα· οὐδ' ὄρκους ἐπάτει θρησκευομένου Θεοῦ. (Γ.) *Εἰ* A. C. 1351
 δέ τις ἐνίστατο, *Ξέρξην θαναμάζων ἐκείνον, ὅτι γῆς καὶ θαλάσ-* Imp. Io. Can-
 σης ἤρχε πάνυ τοι πλειστής, καὶ στρατὸν ἐπέγγετο μυριάριθμον, D tacuz. 5
 ὃν ἡμεῖς παντάπασιν ἐστερήμεθα· ἀλλὰ θειοτήτων καὶ θεῶν
 5 ἀπείρων τε καὶ ἀκτίστων ἤκιστα εἶχε στρατόπεδα· ἀλλὰ πάντ'
 ἦσαν αὐτῷ κτιστὰ καὶ θνητὰ κατ' αὐτόν. ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ἐαυτῷ
 μεμαρτύρηκε, νῦν μὲν γελῶν, νῦν δὲ δακρῦων· τὸ μὲν ὅτι πλεί- B
 στις ἠπείρου καὶ θαλάττης καὶ στρατοπέδων ἄρχι παμπόλλων·
 τὸ δὲ ὅτι, θνητῶν καὶ προσκαίρων ὑπαρχόντων, οὐδεὶς ὑπὲρ τὰ
 ἰκατὸν ἔσται φαινόμενος ἔτη, οὔτ' αὐτὸς, οὔτ' οὐδεὶς οὐδαμῆ
 τῶν αὐτῷ ἐπομένων. οὐ γὰρ ἦν πω τότε Παλαμῆς, οὐδὲ τῷ
 πολλῷ συνῆν ἐκείνῳ βασιλεῖ παραπλήσιος ἐν τοσοῦτοις στρατεῦ- P. 625
 μασι· οὐδεὶς Παλαμῆ τουτωῖ, τεχνητὴν κτιζῶν ἀθανασίαν καὶ
 ἀκτίσιν, καθάπερ τοὺς κεραυνοὺς καὶ προσητήρας ἐκ γῆς οἱ
 Ἰκάλωπες πάλαι κατὰ τοὺς μύθους τῷ Διὶ· ἐνταῦθα δὲ τοὺς
 τοιούτους φόβους ὑπερορίους εἶναι, καὶ λήθης καλύπτεσθαι μύλα V. 505
 πύθμειν ὑποβρυχίοις, ἃ τ' ἀκτίστων ἕμα καὶ ἀθανάτων τῶν
 τ' ἐχόντων ἕμα καὶ τῶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων. εἶεν. (Δ.) Ἀρξῶ- B
 μένων δ' ἐξῆς καὶ τῶν ἐπισκόπων λυλεῖν, ἦν ἀκούειν νῦν μὲν
 δικτύων καὶ θαλάσσης ἀπόζοντας λόγους· νῦν δὲ σκαπάνης τινὸς
 καὶ δικέλλης ἀξίους· νῦν δ' οὐδὲν καμινιαίας αἰθάλης ἀπεικί-
 οντας, τῷ ἀμανρῷ τε καὶ δσοήχῳ καὶ ἀνάφθρῳ τῆς λαλιᾶς. καὶ

2. ὅτι Boiv. pro ὅτε.

18. ἐκτός conl. Boiv. pro ἐκ.

uratum, pedibus subiecerat. (III.) Quod si quis Xerxem illum miratus
 stet ac dicat, eum terrae et maris tractibus quam longissimis imperasse,
 et innumerabiles secum exercitus ductasse, quibus nos rebus omnino defi-
 amur: at is (respondebitur) divinitates Deosque infinitos et increatos in
 astris minime habebat; sed erant illi omnia creata et mortalia, eique si-
 illia. Cuius rei et ipse sibi testis fuit, nunc ridendo, nunc fiendo. Ri-
 lebat autem, quod imperium terra et mari latissime patens et exercitus
 umerosissimos haberet; idem flebat, quod cum hi mortales et caduci ad
 ertum tempus duraturi essent, nemo post centesimum annum usquam com-
 ariturus foret, non ipse, non ullus alius ex iis, qui se sequerentur. Ni-
 ium eo tempore Palamas nondum erat, nec in tanto exercitu cum rege
 otentissimo versabatur quisquam huic Palamae similis, qui immortalita-
 em et increatam naturam per artem crearet, quemadmodum de terra olim
 imina et tela ignea Iovi fabulosi illi Cyclopes. Hinc vero longe absunt
 metus, altissima oblivione velut demersi, propterea quod increati et
 mortales sint tum principes, tum ii qui principibus parent. (IV.) Dein-
 ps cum et episcopi loqui coepissent, audire erat eos sermones, qui nunc
 ita et mare redolent, nunc sarculum et ligonem saperent, nunc fornax
 fuligine tincti viderentur. Adeo obscura, et sono ipso dura, nec bene
 ticalis distincta, illorum oratio erat. Ut paucis dicam, nihil tum frugi,

- A. M. 6859 *συνελόντι φάναι, πλὴν τῶν ἐπισκοπικῶν ἐνδυμάτων οὐδὲν*
 Ind. 4 C *ὕγιές ὄραν καὶ ἀκούειν τέως ἦν ἐκεῖ. (E.) Βουλῆθεν δὲ καὶ*
ἡμῶν ἀντιφθέγγασθαι τι μικρὸν, κραυγαῖς ἀσήμοις τε καὶ ἀνα-
θροῖς καὶ συνεχεῖ πατάγω χειρῶν ἐξελίτηδες ἡμῶς τε ὑπερφώνον
ἐκείνοι καὶ σιωπῶν κατηγάκωσον, καθάπερ ἀγριουμένης θα-
λάττης μεμηγότα κύματα τοὺς ἀνὰ τὸν αἰγιαλὸν ὀμιλοῦντας ἤρ-
μα. ἐγὼ γὰρ λέγειν, ὅτι παρ' οὐδὲν ἐληλύθεσαν ἡμῶς διαβήξαι,
καθάπερ αἱ Βάχχαι πάλαι Πενθέα, φασὶν ἀττικίζοντες μῦθοι.
 D *ἀλλ' ἡμῶν γε ἐπιμενόντων ἔτι, καὶ μικρὰν τινα λόγου ζητούν-*
των χάραν ἡμῖν ἐγγενέσθαι, οὗτ' ἤκουεν οὔτε προσεῖχε οὐδείς. 13
 (ζ.) *Ὅψέ δ' ἐνιδῶν βλοσυρὸν τι καὶ ἀπηγριωμένον ὁ βασιλεὺς*
πρὸς ἡμῶς, „χαρὲν,” ἔφη, „τρυτὶ, κατεσπουδασμένους ἐθῆκεν
ποιεῖσθαι λόγους τῆς ἐμῆς οἰκίας ἐντὸς, οὐχ ἐκόντος ἐμοῦ, τοῖς
 E *τῆς ἐμῆς θελήσεως ἐχθίστους, καὶ οὓς οὐκ ἔχω πῶς ὀνομάσας.”*
ταῦτ' ἔλεγεν ὁ ἀδρόπεπὸς ἐκεῖνος κριτῆς, ὁ τὴν μέσην καὶ ἀπαρέ-
κλιτον καὶ οὐδαμῆ ποθ' ἑτεροδρόπεπὴ βαδίζειν ὀμωμοκῶς. (Z.) Ἐγὼ
τοίνυν, καὶ πάλαι μὲν περιαιγῆς ὦν ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἦδη δὲ καὶ
λύπη λύπην προσεῖλήφειν, ἐκ τοῦ μηδὲ τριτημόριον πρὸς τῶν
ἀντιθέτων ἔμοι καταλειφθῆναι τοῦ χοροῦ τῶν ἐμῶν φοιτητῶν.
 F *Ἰδόντες γὰρ ἐκείνοι τῇ προτεροαῖα πλείστους μὲν ἐμὲ περιώσταμι-*
νους ἐκείνων, πλείστους δ' ἔγγιστα καθημένους ἐμοῦ; ζηλοτικαῖα
βαρεῖα τὸν οἰκίον καθ' ἡμῶν ἀνεχύλκευσάν τε καὶ ἀνεπύρσευσαν

14. πῶς ὀνομάσας conī. Boiv.

praeter episcopalem habitum, illic vel videres vel audires. (V.) Volentibus autem nobis paululum contra hiscere, illi de industria indistinctis confusisque clamoribus editis, et complois usque manibus, nostras voces vincebant; et nos, velut saevientis pelagi furentes undae eos, qui in litore placide colloquuntur, conticescere cogebant. Nam quod nihil adfuerit, quin nos illi, ut olim Pentheum Bacchae fabulis Atticis celebratae, membratim discernerent, id quidem ego sileo. Ac quanquam adhuc expectantes maneremus, et ut nobis exiguus saltem dicendi locus esset postularem, nemo nec audivit nec animum advertit. (VI.) Demum imperator, torvo quodam et effrato obtutu in nos fixo, „lepidum sane istud,” inquit, „homines voluntati meae infensissimos, quos equidem quo nomine appellem nescio, velle mea in domo me invito orationes habere accurate elaboratas.” Haec iudex aequus, qui se medium et indeclinabilem fore et neutram in partem propensurum unquam iuraverat. (VII.) Mihi igitur, qui capitis dolore vehementissimo iampridem laborabam, novus dolor accessit, et quod ab adversariis nec tertia quidem mihi pars relicta esset mei discipulorum chori: quorum plurimos circumstare me, plurimos item proxime assidere, cum vidissent superiori die; gravi zelotypia affecti multo vehementiorem in nos suam reconflarunt, ac velut incendium ventillan-

φθόνον ἐς τὸ πάντῃ ἀκμαιότερον, καὶ τῶν τε οἰκείων ἐκείνοις A. C. 1351
 ἠπειλήσαν δήμεσιν καὶ ἀγώγιμον εἰς εἰρκτὴν τοῦπτιμίαν εἶναι, Imp. Io. Can-
 ἅ τις ἄλοισι τὸ δεύτερον ἐτι συνέδριον ἐμοὶ συμπαρῶν. διὸ καὶ tacuz. 5
 ὅσοι τὰς ψυχὰς ἀσθενέστεροι πρὸς τοιοῦτους ἦσαν ἀγῶνας καὶ P. 626
 5 πείρας, ἠρέμα τῆς ἐμῆς ἐγγύτητος ἀπηλλάττοντο· οἱ δ' ἐτι παρ-
 μενον τῇ πρατέρα σιγῇ, ὡς ἐκάστῳ προαιρέσεώς τε καὶ γνώμης
 ἐτῆν. (H.) Ταῦτα τοίνυν ὄρων ἐγὼ, καὶ ἕμα τὸν βασιλέα πολυ-
 τρόπως ἐπ' αὐτοφώρῳ μαχόμενον ἡμῖν συνορῶν, καὶ πρὸς γε ἐτι
 φόνου πνέοντας τοὺς ἐπισκόπους· καθ' ἡμῶν, ἀναστὰς ἐξῆεν τοῦ
 10 βήματος καὶ ἕμα ἐώρων συνεχιόντας ἕπαν τὸ μέρος ἐμοί. καὶ B
 θροῦς ἐγεγόνει πολλὸς, τοῦ μὲν βασιλέως κατέχειν ἐγκλεινομένου
 τοῖς πελευφόροις, καὶ μὴ εἶναι ἀπιέναι ἡμᾶς· ἡμῶν δὲ αἰρουμέ-
 των θάνατον μᾶλλον, ἢ τὸ ληστρικὸν ἐκείνο συνέδριον ἐστῶσιν
 ὄρῶν ὀφθαλμοῖς. ὅπερ δ' ὁ σεμνὸς Παλαμᾶς, αὐτῷ λογισάμενος
 15 εἶναι καθ' ἡδονὴν τὴν ἡμῶν ἀπουσίαν, ἀφιέναι παρήγει τῷ βα-
 σιλεῖ. ῥῆον γὰρ εἶναι σφισιν ἔλεγεν ἐντεῦθεν ἡμᾶς τε φυγοδικίας C
 γράφεσθαι καὶ σφᾶς ταχίστην ἐπιτιθέναι ταῖς καθ' ἡμῶν οὔτω
 ψήφοις τὴν τελευτὴν, ἢ παρόντων καὶ ἀντιλεγόντων ἡμῶν.
 (Θ.) Διὸ καὶ, ἀπιόντων ἡμῶν, ὕμνοις οἱ περὶ Παλαμᾶν πάντῃ V. 506
 20 Παμπόλλοις ἐγέροιρον τὸν βασιλέα, ἐξ οὐρίας ἐκείνοις τὰ κατὰ
 βούλησιν παρεχόμενον πλεῖν· καὶ τοιαύταις κολακείαις τὸ τῆς
 ψυχῆς ἐκείνου κατέψων ἡδόμενον. ὡς γὰρ ἐς τὰς ἱπποδρομίας D
 ἐμάδιον ταῖς τῶν ἱππων δίδωσιν ἀμύλλαις τὰ τῶν πεδίων ἱππῆ-

do excitarunt, bonorum publicationem minati, eaque indicta poena, ut qui mecum in altero concessu affuturus esset, is deprehensus in carcerem duceretur. Hinc factum est, ut quotquot ad eiusmodi certamina et pericula subeunda animo erant minus fortè, ii paulatim a latere meo discesserint; alii vero in priore silentio perstiterint, pro sua quisque voluntate et sententia. (VIII.) Ego itaque, cum et haec viderem, et simul imperatorem multis modis palam nobis adversari intelligerem; tum praeterea episcopos cernerem in nos saevire et caedem spirare, surrexi et e curia excessi; ac eos, qui partium nostrarum erant, mecum omnes exeuntes conspicatus sum. Ibi magnus rumor exortus, cum et imperator lictoribus ediceret, ne abire sinerent sed tenerent; et nos mortem praecoptaremus, quam ut Concilium illud latrocinii simile intueremur fixis oculis. Tandem venerabilis ille Palamas, qui absentiam nostram sibi iucundam esse sentiebat, auctor imperatori extitit, ut nos missos faceret. Facilius quippe futurum sibi aiebat, detrectati iudicii nos accusare, atque ita ferendis in nos decretis finem imponere, quam si et adessemus et contradiceremus. (IX.) Quare Palamitae, abeuntibus nobis, imperatorem, quod secundam et optatam puppi suae auram adspirasset, profusis laudibus remunerabantur, et eiusmodi adulationibus utilitatum eius animum permulcebant. Nempe ut patentes campi equis certantibus facilem cursum offerunt, sic ille

A. M. 6859 *λατα*, οὕτως ἀνειμένας εἶωθε παρέχειν καὶ αὐτὸς κομιδῇ τοῖς
 Ind. 4 κόλαξι τὰς ἀκοὰς αἰ. εἴτα καθ' αὐτοὺς αὐτοὶ καὶ λέγοντες καὶ
 A. C. 1351 δρωῖντες ἐπέβαινον ὅσα τὸ βουλόμενόν σφισιν ἐπήγγελλε τῆς
 Imp. Lo. Can- tacuz. 5 ψυχῆς.

assentatoribus vacuas aures commodare omni tempore prorsus consuevit.
 Itaque illi iam soli secum, quidquid animi libido dictavisset, verbis pari-
 ter et factis exsequebantur.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΛΟΓΟΣ ΚΑ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER VIGESIMUS PRIMUS.

ARGUMENTUM.

Cantacuzenus Gregoram arcessit. Animum eius tentat solitis artibus; nullo autem successu. Quae hactenus in Concilio dixerit, ea pacis et concordiae studio dixisse se affirmat. Maiorem in posterum aequitatem suam fore promittit. Palamitarum doli, consilium, fiducia (Cap. 1). Sessionem tertiam orthodoxi a Fidei professione auspiciantur. Excerpta ex libris Palamae leguntur et expenduntur. Illius in se defendendo labor irritus. Gregoras unum ex discipulis producit, qui disputandi munus excipiat. Palamas, victus ab adolescente, omnibus deridiculo est. Ex viginti capitibus tria tantum excussa. Exitus tertiae sessionis (2). Acta post sessionem tertiam. Sessio quarta, eademque ultima. Orthodoxi partim volentes, partim etiam nolentes adsunt. Imperatoris iracundiae, protinus erupturae, Gregoras caute occurrit. Recitantur aliquot capita, ex libris Palamae excerpta. Episcopi nonnulli, ex illius amicis, dogmatum novorum insolentia offensus, turbas cient. Palamae violentia. Cantacuzeni iniquitas. Testimonia a Palamitis allata examinantur. Gregoras fusiorem narrationem et accuratas refutationes editurum se promittit, si mortis pericula imminentia effugiat. Redit ad propositum. Tumultus et confusio. Quid tandem decretum sit. Orthodoxi vapulant. Episcopis duobus adempta insignia dignitatis; barba vellicata. Gregorae discipulis quid acciderit. Episcopus Tyri cur sessioni ultimae haud interfuerit. Gregoras et alii ut dimissi sint (3). Gregoras domo includitur. Silentium ei perpetuum indicitur. Consolatur se melioris fortunae spe, quam ei spondet ipsa rerum humanarum mutabilitas. Idem cum illustrium Sanctorum casibus suam calamitatem comparat. S. Basilii verba ad praesens tempus accommodat. Alia sanctorum Patrum dicta subiuncturum se promittit, quae tamen haud profert (4). Palamitae victores impudenter exultant. Praemia eis data. Poenae orthodoxis irrogatae. Palamitarum dogma impium. Saevitia. Tomus synodicus. Gregoram multi ex amicis deserunt; atque

etiam *Cabasilas*. *Huius ingenium et studia. Ut Gregorius Nazianzenus eiusmodi homines alloquutus sit. Gregoras tuam sortem deplorat. Salomonis verba. Darii morientis apophthegma* (5). *Tomus synodicus insitatis caeremoniis consecratus. Auctoribus probro est. Palamitae magna et praeclara imperatori promittunt. Byzantina suburbia a Genuitis Galatacis incenduntur. Palamitarum promissa exitu ipso refutata. Rerum hodiernarum cum antiquis comparatio. Qui hodie persecutionem patiuntur, eorum conditio peior est quam antiquitus fuit. Orthodoxi non habent quo fugiant. Imperium angustissimis finibus comprehensum. Somnia prophetica explosa; idque verbis D. Basilii, quae in Palamitae apte admodum cadunt* (6).

A. M. 6859 a'. *Καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον, καὶ οὕτω τὰ τῆς δευτέρας καθέδρας ἤνυετο. ὁ μέντοι βασιλεὺς καθ' ἑαυτὸν τῆ ὑστεραία γενόμενος, καὶ συνιδὼν, ὡς οὐκ εὐδοκίᾳ σφισι τὰ τῆς καθ' ἡμῶν ἔσται ἐπιβουλῆς, εἰ μὴ παροῦσιν ἡμῖν ἐπιθεῖεν τὰ ψηφισόμενα, δύο παρῆλλον ἡμέραι, καὶ μετὰπεμπτον ἔσχεν ἐμὲ, καὶ ταῖς εἰωθούλαις αὐθις θωπεύαις τε καὶ τῶν βασιλικῶν ἐκείνων Βδωρεῶν ἐπειροῦτο παραφέρειν ἠαγγελλαίς· οὐκ οἶδα, εἴθ' ἐκὼν ἐπιλανθανόμενος, εἴτ' ἄκων ἀπατώμενός τε καὶ συναρπάζειν ἐπιχειρῶν. ἂ γὰρ οὐ δις καὶ τρις μόνον, ἀλλ' ἐπτάκις εἰπεῖν ἐπὶ διελῶν καὶ εἰπῶν, καὶ ἀποτυγῶν, ταῦτα παρεσκευκῶν ἀεὶ καὶ 10 ἐς ταῦτά παλινδρομῶν, ἕτερά τε καὶ διάφορα πρὸς διαφόρους, καὶ οὐ πρὸς ἓνα ἐμὲ τὰ αὐτὰ, λέγειν ἔθετο. (B.) Ὅμως ταῦτα ὀλέγων προσενεκάλει τὰ πρότεριτα γεγονόθ' ἡμῖν, ἡμῶν καθυπτόμενος, μὴ συνιέντων δῆθεν τῆς σπουδῆς ἐκείνης καὶ τοῦ σκοποῦ, πρὸς εἰρήνην ἀστασίαστον οἰκονομικῶς σχηματίζοντος καὶ 15 ποικίλλοντος τοὺς τε λόγους καὶ διὰ κύκλου τινός, ἀδήλου τοῖς*

10. ἀπέτυγεν conl. Boiv. 11. ταῦτα Boiv. pro ταῦτα.

Et haec quidem ita se habuerunt, et hic finis fuit secundae sessionis. At imperator, qui postera die secum privatim animadverterat, non cessura esse feliciter ea, quae in nos machinati essent, nisi ipsi praesentibus nobis eam quam tulissent legem imponerent; duobus ex eo diebus elapsis, me arcescitum solitis blanditiis et illarum rursus largitionum principalium pollicitationibus conatur pervertere; nescio utrum sponte oblitus, an praeter voluntatem deceptus, et obrepenti studio delusus. Nimirum is, quae dicendo et exponendo, non solum bis terque, sed et septies quasi septimo, nil profecerat, ea cum repeteret semper, et eodem subinde recurret, alia et diversa apud diversos homines, non autem eadem apud me unum, dictitare se arbitrabatur. (II.) Tamen ille haec sic dicebat, ut etiam ea, quae triduo ante a nobis facta essent, criminaretur, et nos verbis corripere; qui illud videlicet studium consiliumque eius non intelleximus, sermones suos ad pacis concordiam caute et providenter componere, eosque variantis, ac per circuitus quosdam vulgo ignotis circumda-

πλείστοις, περιϊόντος και περιάγοντος, και τὰς διαφόρους τῶν A. C. 1851
 πλείστων μεταρρῖζοντος γνώμας. κάκινω μὲν, ταῦτα και τὰ ^{Imp. Io. Can-}
 τοιαῦτα λέγοντι, τὰς εἰωθυίας και μείζους τῶν ἀντιρρήσεων ἀ-
 τεπῆγον αὐτός. και πολλὴν ἰδίᾳ διατετριφότες ἐν τούτοις ἡμέραν D
 5 ἐπ' ἀτελέστοις αὐθις διελέθημεν ταῖς ἐλλείπει. ὁμως ἤξιον πύλιν
 και ἐπηγγέλλετο, συνελθλυθόσιν αὐθις ἡμῖν διδόναι τὴν τοῦ
 λέγειν ἄπασαν ἕθειαν, ὡς εἰκός, και μὴ συνηγορεῖν ὁμοίως ἔτι
 τῷ Παλαμᾷ, μηδὲ τοῖς ἐκείνου πῦσαν διδόναι ῥοπήν. (Γ.) Ἐξ P. 628
 παρῆλθον ἐκεῖθεν ἡμέραι, μέχρις ἂν ἐς αὐτάρκη παρασκευῆν τὰ
 10 ἐλείτων ἀπαρτισθῆ καὶ ἡμῶν δίκτυα. ὦν γὰρ ἐν τοῖς δυσιν
 ἐλείνοις ἀπετύγγανον συνεδρῖοις, ταῦτ' ἐπανορθοῦντες (ὡς V. 507
 ἔφατο) νῦν πρὸς τὸ σφίσι βέλτιον, θαρρῶραλεύτερον ἤδη τὸ τοῦ
 ἀγῶνος ἀνεκαλοῦντο στάδιον. και πάλιν εἶχεν ἡμᾶς τὸ συνέδριον
 ἐκῖνο και τὸ βυσιλειον βῆμα.

15 β'. Βέλτιον δ' ἔδοξεν ἡμῖν, ἐκ πρώτης εἰπεῖν ἀφετηρίας B
 ἀποκρονομένοις τὰς τῶν ἐφεδρευόντων ἐλείνων ἐπιβουλάς, παρ-
 ῥήσια τὸ τῆς καθολικῆς ἀναγκῶναι πλίστως ἱερὸν σύμβολον, ἐς
 κοιτὴν και συνήθη τοῖς ὀρθοδόξοις ὁμολογίαν. (B.) Οὗ δὴ γε-
 νομένου, τῶν τοῦ Παλαμᾷ βλασφημῶν δογματῶν τὰ γνωριμῶ-
 20 ῥα τῶν πολλοῖς, ὑφ' ἡμῶν ἐκλεγέντα, πρὸς τοῦ ἡμετέρου μέ- C
 ρους ἀνεγινώσκετο παρῶρησια, παρακειμένων ἅμα και τῶν αὐτοῦ
 συγγραμμάτων, και τὸ ἀπαράλλακτον ἄπαν περιφανῶς μαρτυ-
 ρούντων. ὄθεν οὐκ ἦν αὐτῷ πρὸς οὐδὲν ἀναδέσθαι τῶν ἐγκε-
 κλημένων, καίτοι πολλάκις μὲν ἐπιχειρήσαντι, πολλάκις δ' ἐπι-

centis, atque ita diversas plurimorum hominum mentes suspendentis. Haec et talia dicenti solitas ego et validiores solito responsiones opponebam. In his magnam diē partem cum privatim colloquendo consumpsissemus, spe irrita rursus discessimus. Caeterum velle se denuo aiebat spondebatque, ubi nos rursum convenissemus, omnem dicendi licentiam dare, ita ut par esset; ac non aequo ut antea patrocinari Palamae, et eius partibus faverem omnem accommodare. (III.) Dies inde sex effluunt, dum retia, quae nobis tendebantur, perfecte parata et instructa essent. Quae enim in illis duabus prioribus sessionibus nullo successu gesserant, ea nunc, prout melius sibi futurum esset, reformare se existimantes, maiore iam audacia stadium et certamen repetebant. Ac nos rursus idem Concilium et illa principalis curia praesentes habuit.

2. Porro melius visum nobis est, insidiantium fraudes in ipso, ut aiunt, limine eludere, sacro catholicae Fidei symbolo palam et alta voce, secundum communem et usitatam orthodoxorum professionem, perlecto. (II.) Id ubi factum est, coeperunt deinde impia Palamae dogmata, ea scilicet quae vulgo notiora excerpseramus, palam et ipsa a nostris perlegi, apponitis eiusdem scriptis, quae differentiam omnem prorsus abesse luculenter attestabantur. Itaque illi nullum crimen obiiciebatur, unde posset fugiendo et elabendo se expedire: quod cum saepe tentasset, toties haesit suis

- A. M. 6859 *σχεθέντι, ἐμποδῶν τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἐκ τοῦ προφανοῦς*
 Ind. 4 *Ἰσταμένων καὶ ἐπιστομιζόντων λαμπρῶς. καὶ τὰ μὲν πλείοσι*
διὰ μῆκος καὶ κόρον παρεῖται. τῆς γὰρ αὐτῆς κάκεινα ποι-
ητος ἦν. ὡπερ γὰρ ἐπὶ θαλάττης πικρῆς οὐ τότε μὲν τῶν
μερῶν ἀπωθεῖται τὴν γεῦσιν, ἐκίνο δ' οὐ· ἀλλὰ πάνθ' ὁμοῦς
τὴν αὐτὴν παρέχει τοῖς γεομένοις ποιότητα· οὕτω καὶ πάνι
ἐκείνα τάνδρος τουτουῖ συγγράμματα τῶν αὐτῶν ἐκπέφαι
βλασφημιῶν ἐχόμενα. διαφορὰν μὲν γὰρ ἴσως εὔρεν ἄν-τις κατὰ
Ἐτὸ μᾶλλον καὶ ἤττον τοῦ βλασφημεῖν· κακίας δ' οὐδὲν οὐδαμῆ
τῶν μερῶν ἐξιστάμενον. (Γ.) Ἦν γε μὴν τοιαδὶ τὰ προκομι-
 P. 629 *σθέντα, καὶ οὕτως ἔχοντα.*** (Δ.) Τούτων ἓνα μὲν κἄν τῆ*
πρώτῃ τῆς ἡμέρας βῆματι, προκομισθέντα πρὸς ἐμοῦ, περι-
φανῆ τὴν ἀντιρῆσιν ἔσχηκεν, ὡς ἀνωτέρω μοι γέγραπται· τῶν
δ' ἄλλων ἓνα καὶ αὐτὸς ὠμολόγει κατὰ τὴν λέξιν ἡμαρτιῶθαι
αὐτῷ, καὶ διορθοῦσθαι ὑπισχεῖτο· κατὰ μέντοι τὸν νοῦν πάνι
ἔχειν ὑγιῶς διατείνεται. ἀποδεικνύειν δ' ἀρξάμενος οὐκ εἶχεν ἀγίαν
 Βοῦδένα σύμμιχον, ὅτι μὴ συγγένων καὶ παραφθερίων καὶ ἅμα πα-
ρεξηγούμενος, καὶ οἷον αὐτὸς ἐαυτῷ μαχόμενος. ὁ γὰρ τῶν οἰκείων
τὰς οἰκίας λέξεις μὴ τιθέναι συμφώνους δυνάμενος ἕκων αὐτὸς
ἐαυτῷ μάχεται· ὁ δ' ἐαυτῷ μαχόμενος σχολῆ μεντιῶν ἑτέρω συμ-
φωνοίῃ τῶν πάντων, σχολῆ δ' ἂν ὑπόσχοιτο πάσαις ὑγιῶν γραφαί;

11. Desunt hoc loco dogmata excerpta ex libris Palamae. Erant autem capita viginti, ut infra dicitur. Hic defectus suppleri potest ex errorum Palamae Synopsi, edita ab Arcudio. Sed et non pauca, et iisdem Palamae libris excerpta, infra reperies in disputatione Gregorae cum Cabasila. BOIV.

ipsius scriptis manifeste impeditus, et plane obmutescere coactus. Ac praeterea, quod longiora essent, fastidii vitandi causa omissa sunt. Erant quippe illa eiusdem omnia naturae. Quemadmodum enim mare ita amarus est, ut non aliqua parte gustum repellat, aliqua admittat, sed eundem ubique gustantibus saporem obicit; ita et huius viri scripta omnia ad eandem blasphemias pertinere evidens est. In quibus etsi fortasse aliquis minorisque impietatis discrimina reperiat, tamen pars nulla usque extra mali labem posita deprehendi potest. (III.) Quae autem prolata sunt, ea eiusmodi fuerunt et ita habuere.*** (IV.) Horum quaedam primae sessionis die prolata a me palamque et aperte refutata sunt, ut supra scripti. In caeteris quaedam et ipse fatebatur perperam a se esse enunciata, eaque se correcturum promittebat; at in omnibus sententiam ipsam samam esse contendebat. Idem exorsus probando rem demonstrare, Sanctorum nulum habebat sibi suffragantem, nisi cum dicta confundebat et corrumpebat et male interpretabatur, et secum ipse quasi pugnabat. Quisquis videlicet verba sua cum sua ipsius mente conciliare et componere non potest, is se cum invito pugnat: qui vero secum pugnat, is haudquaquam cum alio esse consenserit, nec facere unquam possit, quin ab omnibus Sanctorum scriptis

διαφέρεσθαι, πῶς μὲν δι' ἀμαθίαν, πῶς δὲ δι' ἀγνωμοσύ- A. C. 1851
 νην καὶ μοχθηρίαν ψυχῆς. λόγος μὲν γὰρ ἀνθρώποις ἀπα- Imp. Io. Can-
 σι δίδονται· τρόπος δ' ἀγαθὸς οὐ πῦσιν, οὐ μὴν οὐδὲ τὸν tacuz. 5
 λόγον εἰς διοικοῦσα σύνεσις. ὅθεν ἀποκρουόμενος πανταχόθεν C
 5 καὶ ἐπιστομίζόμενος καὶ μὴ ἔχων μηδαμῇ βεβαίαν ἀποστρο-
 φὴν ἐπὶ τὸ Θαβώριον αὐθις ἐποιεῖτο τὴν ἀναχώρησιν, Βαρ-
 λαάμ καὶ βίον αὐτοῦ προφασιζόμενος, καὶ ὅσα τισὶν ἀραχνίους
 ὑφαίνεσθαι προσεφίκει. ὅθεν καὶ λίαν εὐχεροῦς καὶ προδῆ-
 λος τυγγάνοντα τῆς ἀναλύσεως μόνον εἶχε τὸν βασιλέα λαμ- D
 10 πρῶς ὑπερείδοντα, κατὰ τὸ μηδαμῇ προσῆμον, μηδὲ καλύπτειν
 τὴν ἀδικίαν ἰσχυρῶν, τοσούτου παρόντος πλήθους ἀνδρῶν.
 (E.) Ἐγὼ μὲν οὖν βραχύ τι ὑπειπὼν, ἔπειτα πῶς μὲν διὰ τὴν
 εἰρημένην ἀδικίαν, πῶς δὲ διὰ τὰς τῆς κεφαλῆς ἀληθῆνας,
 τοῖς σοφοῖς ἐκείνοις συμμάχοις ἀφῆκα διαγωνίζεσθαι. ἐπιβόησι-
 15 ζειν δ' ὁμως καὶ οὕτως πῶς τοῦ Παλαμῆ τὴν ὄφρην σκεψα- E
 μένω ἔνα τῶν ἐμῶν εἰσάγειν ἐπήγει μοι φοιτητῶν ἀνεῖ μοῦ πρὸς
 τὴν ἐκείνου πάλην, ἵνα μῦλλον αἰσχύνοιτο. τὸ γὰρ ἄντικρυς
 πρὸς ἐκείνον ἐμὲ διαλέγεσθαι καὶ τὴν ἀκαιρίαν ἐκείνου φιλονει-
 κεῖν ἐκείνω μὲν εἶχε τιμὴν, ἐμοὶ δὲ καὶ μῦλα πάντων ἥκιστα.
 20 Τισαύτην τοίνυν ἔδοξε πᾶσι τοῖς τότε παροῦσιν αἰσχύνῃν ὁ Πα-
 λαμᾶς ὠφληθέναι καὶ κωμικὴν τινα χλεύην, ὅπ' ἐκείνου τοῦ νεα-
 νίου κατὰ κράτος ἠττώμενος, ὅσην λεγόντων ἐστὶν ἀκούειν ἀπάν-
 των. κοινὸν γὰρ τοῖς ὄλοις ἀφήγημα γέγονε Παλαμᾶς ἐκείθεν V
 καὶ γελοῖον τοῖς ὄλοις ἐντρέφημα. (ς.) Ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τούτοις

partim ignorantia, partim malitia et perverso ingenio, discrepet. Ratio
 quippe omnibus hominibus data; morum probitas non data omnibus, nec
 quae rationem recte moderetur sollers intelligentia. Quamobrem undecun-
 que repulsus, quia os ei obstruebatur, nec ullum usquam perfugium erat,
 in quo posset consistere, rursus se ad Thaborium recipiebat, Barlaamum
 et illius mores praetextens, et alia aranearum telis similia. Quae facili et
 evidenti ratione cum resolverentur, solus imperator aperte tuebatur, idque
 indecore et eo modo, qui tot hominibus praesentibus iniquitatem velare
 haud posset. (V.) Ego igitur pauca subieci. Tum doctos illos adiutores,
 partim ob eam quam dixi iniquitatem, partim ob capitis dolores, sivi de-
 certare. Tamen Palamae arrogantiam sic quoque sugillare cum instituis-
 sem, libuit unum ex discipulis meis producere, qui, ut maior esset illius
 ignominia, meam cum eo luctam vicarius exciperet. Nam quod per me
 ipse contra disputarem, et cum homine importuno rixarer, id quidem illi
 honorificum erat, mihi autem minime. Quanto itaque sugillare palamas pudore af-
 fectus, quantum omnibus, quotquot tum aderant cum ab illo adolescente
 profligatus est, comico risu dignus visus sit, ex omnium sermone accipi
 potest. Quippe ex eo publica omnium fabula ac omnibus deridiculo et
 ludibrio Palamas fuit. (VI.) Sed nox superveniens coegit quaeque, et

- A. M. 6859 *λοῦσα τῶν οἴκοι μεμνησθαι καὶ μάλιστα πάντων τοῦς ἡμετέροισ*
 Ind. 4 *ἠνάγκαιζε, νήστεις τ' ὄντας καὶ πόρρω που βαδίζειν ἄλλον ἄ-*
λοθι τῆς πόλεως ἀφειλοντας, προμηθείας ἀπάσης ἐρήμονας, κα-
θάπερ ἀπόλιός τε καὶ ἀνεστίλους τινὰς γεγονότας ἐπὶ τοῦ διω-
*γμοῦ τουτουῖ. μετὰ γὰρ τὰς ἀποψηφίσεις καὶ παντελεῖς καταδικάσ*⁵
- P. 630 *καὶ τιμωρίας, τὰ τε δικαστήρια καὶ τὰ τῶν ἐξετάσεων βήματα*
συνιστᾶν ἐπήει τοῖς ἀρρεπέσι τούτοις κριταῖς, τοῖς καὶ ἀκαπή-
λευτον ὁμωμοκόσι φυλάττειν τὸ συνειδός. τριῶν οὖν μόνων, ἡναγ-
κασμένως καὶ τούτων καὶ μάλα μόλις, ἐκ τῶν τῆς διπλῆς δεκά-
δος κεφαλαίων τὴν ἐξέτασιν εἰληχότων, κὰν τοῖς τρισὶ δημοσίαι¹⁰
τὴν ἤτταν εἰληφότος τοῦ Παλαμᾶ, ἐς τὴν ἐπιούσαν τὰ ἐφεξῆς
παρεπέμπετο ψῆφον. καὶ ταῦτα μὲν, ἐς τοῦτο τύχης ἐλάσασα,
τοὺς ἐλέγχους ἐκείνου τᾶνδρός καὶ τὸν σύλλογον ἔλυσεν.
- V. 509 *γ'. Οὐκ ἦν δὲ ἡρεμεῖν οὐδαμῆ Παλαμῶν ἐπὶ τούτοις, οὐδὲ*
 B *τὸν τύφον μετριάζειν ἐκείνον, ὡς πορρωτάτω τὴν λῆξιν ἢ κατὰ¹⁵*
τὰ προσδοκώμενα τῶν μελετηθέντων οὕτωςι σχεδιασάντων. κρο-
δοξία γὰρ, ἀποτυγχάνουσα τῆς ἐφέσεως, μεμνησίας τινὸς ἀνα-
δείας γίνεται μήτηρ, καὶ πῦσαν ψυχῆς ἐλευθερίαν ἀνδραποδι-
ζεται, καὶ ὅλους ἀναμοχλεύει θεμελλοὺς ἀγάπης. ναὶ μὴν οὐδ'
 C *αὐτῷ τὰ τοιαῦτ' ἔδοξεν ἀριστὰ βασιλεῖ, ἔρεισμα κράτιστον ἐπαγ-²⁰*
γυλαμένῳ καὶ τεῖχος εἶναι μὴ ῥᾶστα μηδέσι ῥηγνύμενον παρ'
ἔλον αὐτῷ καθίστασθαι ἀγῶνα. ὁθὲν Εὐρύπου δίκην ἅπαντ' ἐ-
θὺς ἐκείνα ἀνετρέπετο, καὶ κρατῆρες ὄρκων ἐκείνων ἀνεκίρανό

2. *κόρρω που et τῆς πόλεως em. Boiv. pro κόρρω τοῦ et τῆς κρι-*
ταρον.

omnium maxime nostros, domi suae meminisse; ieiunos scilicet, et alium alio per urbem ituros, neglectos prorsus et incuratos, utpote qui per eam persecutionem erroribus urbe et domo carentibus pares evasisent. Etenim acquissimis illis iudiciis, qui se iuraverant conscientiam integram servaturos, tum demum placuit iudicia et tribunalia cognoscendi causa constituere, cum istos abdicationibus, ultima damnatione et suppliciiis coërcuisent. Idcirco, cum ex his decem capitibus tria tantum, eaque vix et perquam aegre, excussa essent, et in illis ipsis tribus Palamas victus publicè esset, sequentia subsequaturae sessionis suffragiis reservata sunt. His ad eum exitum deductis, illum hominem refutandi finis factus, coetusque dimissus est.

3. At Palamas, cuius cogitata longe alium quam speravisset exitum sic repente nacta fuerant, his acquiescere nullo pacto nec modum ponere arrogantiae suae poterat. Etenim vanae gloriae cupiditas, ubi ea re excidit quam appetebat, furiosae cuiusdam impudentiae mater efficitur, omnem animi libertatem captivam rapit, omnia caritatis fundamenta convellit. Sed nec imperatori ipsi illa placuerunt, qui firmissimum praesidium, et mirum haud facile perumpendum, per omne certamen fore se illi promiserat. Quamobrem illa omnia, Euripi instar, statim retro conversa sunt; sanc-

τε καὶ συνεχέοντο, καὶ εἰρηναίων ἐπαγγελιῶν ἐκείνων ἐπατοῦντο A. C. 1851
 θεομοὶ καὶ συμβόλαια. καὶ πάλιν βουλαὶ καὶ μελέται πωλύστρο- Imp. Io. Can-
 φοὶ διενυκτέρευόν τε καὶ κύβων δόξην ἀνεξήρπτοντο. οὕτω μὲν tacuz. 5
 οὐν ἡγεμόνες ἐκείνοι, τῶν ἐξεξῆς συνεδρίων τὰς καθ' ἡμῶν εἰ- D
 5 ληφότες μελέτας καὶ συσκευὰς, ὅποιας καὶ ὄσους ἱκανὰς ἴδοντ' ἔιναι, τὴν τ' οἰκείαν ἀποτροφασθαι δείλαν καὶ ἅμια ἡμῶς τὴν
 ταχίστην ἀποσκευάσασθαι, πρὸς βύραθρον ἀφανέως ὠσάμενοι, ἐκκλησίαν ἐκέρητον, δίκης ὄνομα χρηστὸν ἀναθέμενοι γνώμῃς
 ἀδίκους καὶ ἀνοσοῖς (B.) Καὶ παρῆμεν ἡμεῖς, πῶς μὲν οὐ P. 631
 10 σφόδρα ἐκόντες, πῶς δὲ καὶ σφόδρα τουτί· ἄκοντες μὲν, ἐπεὶ
 μὴ κέληθεν ἡμῶς τὰ καθ' ἡμῶν, ἃ τε τὴν μελέτην ἔμπρακτον
 ἔσχεν καὶ ἃ τὴν πρῶξιν ἐν προθύροις ἔτι σφίσι ἀυλιζομένην
 ἔταμιεύετο, καὶ μάταιον εἰς τοῦμφανὲς τὴν ἡμῶν παρεῖχεν εἰσα-
 γωγὴν· ἐκόντες, ὅτι πρὸς θεὸν βλέποντες, καὶ τὸν τοιοῦτον τῆς
 15 ἀθλήσεως ἕπ' ἀθλοθέτῃ τρέχοντες ἐκείνω δτυνλον, τὰς ἀγαθὰς B
 οὐκ ἐφεύγομεν τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας, εἰ καὶ τὸ τῆς εὐσεβείας
 κράτος, ἔτεσι πλείστοις καὶ βίβλοις ἀγίων μακραις κυρωθὲν,
 ὁ παρῶν οὐκ ἡγκαλλίζετο χρόνος· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ λέγειν
 ἅπασαν ἄδειαν ἡμῶν τε ἀφαιρούμενος καὶ τοῖς δρῆν ἐσχερῶς
 20 τὰ κατὰ βούλησιν ἔχουσι ἐκτοπι χαριζόμενος τὰ τῆς ἀληθείας
 ἀνάκτορα πᾶσιν ὅπλοισι καθαιρεῖν τε καὶ λύειν ἠπέλεγτο, μήτ'
 ἰσοκῆς μήτε γνώμης οὐδεμιᾶς μήτε νέμεισιν θεῖαν μήτ' ἀνθρώπων C
 προσδεχομένης αἰδῶ. (Γ.) Τοῦ μέντοι βήματος οὕτω συγκρο- V. 510

23. προσδεχομένης Boiv. pro προσδεχομένην.

tum iureiurando foedus turbatum et confusum; pacificarum promissionum leges et pacta conventa pedibus conculcata. Tum rursus deliberationes et consilia per totam noctem versata in omnem partem ac tesserarum instar iactata sunt. Sic illi principes, cum de sessionibus deinceps futuris consultassent, machinasque et fabricas in nos apparassent, quales et quantas timori suo abstergendo, nobis vero funditus delendis ac pessumdandis partes fore arbitrabantur, concionem vocant, sententiam morantem et implis speciosum iustitiae nomen imponentes. (II.) Nos vero affuimus, partim nolentes, partim etiam volentes: nolentes quidem, quoniam structas nobis fraudes hand nesciebamus, sive eas quarum molitio ad exitum perducta esset, sive illas quae executionem, velut in limine morantem, adhuc integram sibi reservabant, efficiebantque ut introduci nos inutile palam foret: volentes autem, propterea quod in Deum intuentes, et eo praemia stantente istud martyrii stadium currentes, bonas de futuro spes non refugiebamus; tametsi religionis auctoritatem, annis plurimis et Sanctorum libris multis firmatam, praesens tempus non admittebat, sed libertate ipsa dicendi nobis prorsus ablata, ac illis qui absurda quaelibet facile perpetrarent concessa, sacra veritatis praesidia demoliri et evertere omni armorum genere festinabat, nullis auribus, nullis animis, seu indignationis divinae metum, seu hominum reverentiam accipientibus. (III.) Conflato in

A. M. 6859 *τηθέντος, εἰδώς τε ἅμα καὶ ἰδὼν μεγάλῳ στρατηγουμένους θαμῆ*
Ind. 4 *τὸν βασιλέα καθ' ἡμῶν προοιμιάζεσθαι θέλοντα λόγους τὴν*
πρώτην, ὅσον ἐφικτὸν, ἀνέστελλον ἔφοδον ἐγὼγ' αὐτὸς, ἐπὶ τὸ
D *προκείμενον καὶ τὸ πρότερον ἔχνος τοῦ λόγου (φάσκων) ἐπαυ-*
θαμεν, ὡς ἂν ὁ λόγος καθ' εἰρμὸν ὀδεύων λήξεσιν ἐντύχοι χρη-
σταῖς. οὐ γὰρ ἂν φθάνομιεν ἄλλως κρημοῖς καὶ φάραγγι καὶ
σκοπέλοις ἀτόποις εἰπεῖν περιπίπτοντες, καὶ πλάνους ἀντιλοῦντες
τῶν Ὀδυσσεώς χαλεπωτέρους· καὶ οὐ τέλος θορύβων ἡμῖν ὁ
παρὼν ἔσται καιρὸς ἐγγνώμενος, ἀλλ' ἀρχὰς θορύβων ἐφ' ἐπί-
ροις ἐτέρων, κἀπὶ διωγμοῖς διωγμῶν. ταῦτα πικρὰ τὴν πρόθεσιν
10 *τῆς ψυχῆς ἀκηκοῦσι τῷ βασιλεῖ, οὐ προθύμως μὲν οὐδ' ἀνεπα-*
E *χθέσιν ἤθειςιν, ἐνδιδόναι δ' οὖν ἐξεγένετο βραχὺ τι, καὶ ὅσον*
ἀφοσιώσασθαι τὴν τῶν παρόντων ὑπόνοιάν τε καὶ νέμειν.
(A.) *Ὅθεν εἰσιὼν ὁ ἀναγινώσκων ἀρχὴν ἔποιετο κεφαλαίων τὸ*
τέταρτον. τὰ γὰρ τρία τῇ προτερειᾷ ἀνέγνωσται τε καὶ κατέ-
15 *γνωσται, μὴ δυνηθέντος τοῦ γεγραφότος καὶ βεβλασφημηκότος*
λυτρεύειν οὐδὲν οὐδαμῆ, οὐ μᾶλλον γε ἢ λίθοις ὀπτικὴν προσε-
F *μόττειν δύναμιν. μόλις οὖν καὶ μετὰ μάλα μακροῦ τοῦ τῆς ψυ-*
χῆς ἀκουσίου λαληθῆναι συγχωρηθέντων ἑνὸς καὶ δυοῖν κεφα-
λαίων, ὁ Παλαμῆς ἀσχυνόμενος αὐθις ἐπὶ μετροῖς οὐκ ἤτη-
20 *κεν, ἕτε μᾶλλον ἤδη συνορῶν καὶ τῶν φίλων ἐπισκόπων ἐπίσης*
ταραττομένους πρὸς γε τὸ ὑπερβάλλον τῶν ἐκτόπων ἐκείνων βλασ-
φημῶν, καὶ θορυβεῖν ἐπιχειροῦντων ἐκείνο τὸ βῆμα, καὶ ἀπο-

hunc modum tribunali, cum et scirem et viderem imperatorem adversus nos praefari sic velle, ut in eius verbis magna dominaretur iracundia, primam ipse impressionem, quantum in me fuit, repressi: ac nos (dixi) ad propositum argumentum et ad institutam disceptationem prioribus vestigiis insistendo redeamus, ut haec disputatio ordine procedat, adeoque bonum exitum sortilatur. Alioqui facere haud possumus, quin praecipites ruamus, ac tanquam in voragine delati, aut ad scopulos allisi, in absurda incidamus, et erroribus gravioribus iactemur quam quibus ipse Ulysses: nec finem nobis, sed aliarum ex aliis barbarum persecutionumque initium, hodiernus dies spondebit. His imperator praeter sententiam auditis, de vehementia remisit; non quidem libenter, nec more eius qui haud gravaretur, remisit tamen paululum, quantum scilicet necesse erat ad suspicionem et indignationem eorum qui aderant amovendam. (IV.) Ingressus itaque lector a capite quarto exorsus est. Nam superiori die tria perlecta et damnata fuerant: ac nulli moderi is a quo scripta et impie pronuntiata erant ullo modo potuerat, non magis quam lapidibus facultatem videndi accommodare. Cum igitur unum et alterum caput recitati aegre et volutate admodum repugnante permissum esset, Palamas rursus pudore affectus non tulit amplius moderate, praesertim ubi dilectorum etiam episcoporum nonnullos vidit blasphemiarum illarum nimia insolentia vehementius iam commoveri, et illi tribunali turbas ciero, palamque

A. C. 1851
Imp. Io. Can-
tacuz. 5
P. 632

σκόπτειν πεπαθήσασμένη και ἀπαρακαλύπτω τῇ γλώσσει, μηδὲ δύνασθαι λεγόντων φέρειν τὰς τῶν ἀρχόντων και ἀρχομένων λοιδορίας, διὰ τὸ συσκαίξειν τοσοῦτους κειρῶσθαι βλασφημιῶν θησαυροῦς, κὰκ τῶν ἀλλοτρίων κακῶν ἴδιον ὄλεθρον καρποῦσθαι ψυχῆς· ὥστε και πᾶν τοι ἐλαχιστου ἐδέησεν ἐκπολεμωθῆναι κατ' ἀλλήλων ἐκείνους, ἔριδος ἐξ ἀλλήλων μεριζομένων ἀλλήλοισ ἐγγινομένης και ἀναθῆριπιζομένης αἰε πρὸς τὸ μείζον, και οὔσης λοιπὸν αὐτάρκους, ἡμῶν σιωπῶντων, ἀπονητὶ πρὸς εὐδῖαν τοῦς Β τῆς ἐκκλησίας κατευνασθῆναι χειμῶνας. (E.) Οὐ γὰρ ἔχων οὐδὲν ὑγιὲς ἀντιλέγειν ὁ Παλαμῶς ἤχθετο, νῦν μὲν πρὸς ἐκείνους θυμομαχῶν και βιαζόμενος ἀνήνυτα· νῦν δ' ὄνειδιζων τῷ βασιλεῖ, και φανερώς προδοσίαν ἐγκαλῶν, παρὰ τὰς συνθήκας ὄλωσ ἐνδεδωκῶτι τοῖς ἐγκαλοῦσιν· ὥστε και τοῦς παρόντας ἐρεθίζειν οἷς διεξίασι κατ' αὐτοῦ. ὅθεν και συγγὰ στρεφόμενος ἐπὶ C 15 τῆς καθέδρας οἷς μὲν διελιοδορεῖτο θρασύτερον μᾶλλον ἢ μικρότερον, και μικρότερον μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν οἰκείαν λῆξιν ἕναστον· οἷς δ' ἠμειλει κολάσεις μικροτέρας μᾶλλον ἢ ἐδύνατο· νῦν δὲ ἐμῆνε κρύφα τῷ βασιλεῖ πρὸς οὗς διὰ τῶν θαλαμηπόλων τὴν ἀπόρρητον φλεγμονὴν τῆς ψυχῆς. (ς.) Ὁ δὲ (και γὰρ οὐδὲ 20 πρότερον τελείως ἀπειχέτο συμμαχῶν αὐτῷ σποροῦσθην κὰκ συγγῶν τῶν διαστημάτων ἀκροβολίζων και ξιφῶν ὄξυτέρους λόγους καθ' ἡμῶν και ὑπὲρ αὐτοῦ) ἀλλὰ νῦν ἀπάσας πύλας ἀναπετάσας ἐκείνης τῆς σκηπῆς και τοῦ δράματος πρὸς ἐμφανοῦς κακίας καθ' ἡμῶν ἐξερέδῳγη πυρσὸν, οὐ θυραῖόν τινα τουτοῖν οὐδ' ἔπη-

et aperte mordacibus dictis illudere, ac negare se principum privatorumque convitia posse ferre, ideo in se iacta, quod tot tantosque acervos blasphemiarum obumbrare conarentur, et ex alienis morbis suae ipsorum animae exitium colligerent: ut perparum abfuerit, quin sibi invicem bellum indicerent, orta inter dissidentes mutua contentione, quae magis ac magis instar ventilati incendii exardescens poterat iam sola, tacentibus nobis, tempestates ecclesiae sedare, et in serenitatem vertere. (V.) Etenim Palamas, qui nihil validi habebat quod reponeret, angebatur; ac nunc quidem cum illis stomachabatur et incassum saeviebat; nunc imperatori convitiabatur, eumque proditionis palam arguebat, quod accusatoribus, praeterquam convenerat, omnino cessisset, sic ut illi insectando se eos etiam qui aderant irritarent. Itaque e cathedra, corpore subinde huc illic converso, alios contumeliose obiurgabat, audacius quidem ille quam acerbius, et acerbius quam pro sua conditione singulos; aliis roenas minebatur graves quam posset decernere; nunc denique imperatori per cubicularios, in anrem insusurrare iussos, arcanum animi dolorem furtim indicabat. (VL) At hic, qui nec antea auxilium ei suum omnino denegarat, sed sperant et ebris intervallis verba in nos gladia acutiora pro eo eminus intorserat, tum demum, velut portis omnibus illius scenae et tragici spectaculi patefactis, aperti furoris flammam in nos effudit; non illam quidem foris

- A. M. 6859 λυν ἢ νέηλυν καὶ ἐπεισόδιον τέως ἀνειληφώς, ἀλλ' ἐγχερόριόν τε καὶ
 Ind. 4 **E** ἑγκείμενον, καὶ ὅλον πάθεισιν ἐμφύτοις συμπεφυρμένον, καὶ μί-
 V. 511 σης ἐκπυρσευόμενον νῦν τῆς καρδίας, καθάπερ τοὺς τοῦ Σικελι-
 κοῦ πυρὸς ἀναφυσωμένους κρατῆρας ἐκ τῶν ὑποχθονίων τοφώ-
 νων ἀκούομεν, καὶ τῷ φίλῳ Παλαμῷ, καθάπερ θεῷ τι, προ-⁵
 θυμωόμενον σπένδειν, οὐ μόνον ὅσα γῆ καὶ θάλασσα βασιλείας
 καὶ τραπέζαις ἀναθήματα γεωργεῖ· οὐδ' ὅσα παραπλήσιον ἔχει
 F πρὸς ἡδονὴν, ἀλλ' ἐναγγεῖν ἤδη καὶ τὰς ἡμετέρας ὕβρεις τε καὶ
 τὰς καταδίκας καὶ τοὺς κολυτρόπους θανάτους αὐτῷ. ὡσάμενος
 οὖν τοὺς ἡμετέρους λόγους, ὡς φόρτιον ἀβούλητον καὶ σφόδρα¹⁰
 μισούμενον, καὶ τὸ πρόσωπον ἀποστρέψας πρὸς τοὺς ἀμφὶ τὸν
 Παλαμῶν ὁ ἀρρεπῆς διαμένειν ὁμωμοκῶς δικαστῆς, ὅλην τε
 ἐδίδου σφίσι τὴν ἀκοὴν μετὰ τῆς καρδίας καὶ ὅλα τὰ κατὰ
 βούλησιν ἐπέτρπε λέγειν τε καὶ ἀναγνώσκων πλατεῖα τε καὶ
 ἀπηγωνισμένη τῇ γλώττῃ, μηδεμίαν ὑφορωμένους ἐν οὐδεὶ¹⁵
 πρὸς οὐδένων ἀντιφατικὴν καὶ ἀντίπαλον ἔφοδον λόγων. ἤδη γὰρ
 P. 633 καὶ τοῖς τῶν ἐπισκόπων ταραττομένοις τὰ ἔσχατα τῶν κακῶν
 ἀπευλήσας φρίττειν ἐπεπράχει καὶ τρέμειν σιγῇ. (Z.) Ἀναγ-
 νωσκομένων τοίνυν παρεκβολῶν γραφικῶν, αἱ μὲν ἐπ' ἄλλοι
 ἐλέγχοντο τοῖς συνεταπέροις φερόμεναι νοῦν, καὶ οὐδαμῇ κατὰ²⁰
 τὴν σφῶν παραφερομένην ἐξήγησιν· αἱ δ' εἰσήγοντο παρακεκομ-
 μέναι τε καὶ ἀνεστραμμέναι παντοδαπῶς. ἡ γὰρ τοῖς ὑγαίνουσι
 δόγμασιν ἀναγκαῖα, ταῦτα τῷ ἐκείνων ἀρχεῖα ἐδόκει σκοπεῖ· ἡ

6. γῆ καὶ θάλασσα Boiv. pro γῆ καὶ θαλάσση.

petitam, non adventitiam ac novam, non extrinsecus ascitam; sed domesti-
 cam et insitam, et ingenitis affectibus penitus commixtam, et nunc de is-
 timo corde accensam, quemadmodum illa Siculi ignis spiracula subterra-
 neorum Typhonum flatu accendi audivimus. Nempe is dilecto Palamae,
 velut Deo alicui, non solum quidquid marsupii et mensis consecrari sol-
 tum terra et mare producant, aut quidquid similem affert voluptatem, ce-
 piebat offerre; sed nostra quoque ignominia et damnatione, et multiplici
 morte, litare gestiebat. Nostris igitur sermonibus, velut ingrato et im-
 portunissimo onere excussis, vultuque a nobis ad Palamitas detorto, hic,
 qui se aequum iudicem fore iuraverat, aures iis totas, totum animam ap-
 plicabat, omnia ipsis, prout vellent, planiora et explicatiora dicere ac le-
 gere permittebat; ut haud metuerent, ne quis sibi ulla in re contrariam
 et adversam rationum vim opponeret. Iam quippe et episcopos illos, qui
 turbaverant, extrema quaeque minatus, eo redegerat, ut metu horrerent,
 ac tremantes obmutescerent. (VII.) Cum itaque excerpta ex Scripturis
 testimonia legerentur, eorum quaedam ii qui intelligentiores erant alio spe-
 ctare, nec ita ut isti perverse interpretarentur accipienda esse demonstra-
 bant: quaedam adulterata et omnibus modis inversa afferebantur. Nam
 quae sanctorum doctrinae necessaria erant, ea illorum proposito nequaquam

δ' ἐκείνοις ἀναγκαῖα, ταῦτα κῆρες ἐπισφαλεῖς καὶ νοσήματα τοῖς A. C. 1851
 ἔγαινοντο μέγιστα δόγμασιν ἦν. δι' ὃ καὶ ὧν τὴν κτῆσιν συνε- Imp. Io. Can-
 φιλοτιμοῦντο καὶ ἐπεδείκνυτο, τούτων τὴν ἔγαινονσαν χρῆσιν B tacuz. 5
 ἰς τὸ νοσῶδες ἤλαυνον ἀδεῶς. (H.) Ὅσα μὲν οὖν τηνικαῦτα
 διαρηνομήθη, καὶ ὅσα μυσσάρων ἐκείνων δογματῶν κεκῦρωται,
 ἔροῦμεν ἕκαστα προϊῶντες πλουσιωτέρα τῇ γλώττῃ. κατὰ σχολὴν C
 γὰρ ἡμῖν γενομένοις, καὶ ἀδελφῶν ἐπειλημμένοις ἔξιν γε θεῶ τῆς
 ὀφειλομένης, ἐξέσται ῥαδίως ἐκτιθέναι μὲν ἐκεῖνα καθ' ἕν, ἐπά-
 γειν δ' ἐξῆς καὶ ὅσαι προσήκουσιν ἀντιβῆρήσεις κατὰ συζυγίαν καὶ
 10 συστοιχίαν ἀμοιβαδὸν, ὑπὸ μάρτυσι καὶ στάθμαις ἀπαραγράφ-
 οῖσι ταῖς τῶν ἁγίων φωναῖς· ὡς ἂν εἴη τοῖς ὀφειλόντις ὅπλα μὲν
 κατὰ τῆς σφῶν ἀσεβείας ταυτὶ, προτιμήματα δὲ καὶ θύροισι D
 τινεῖς πολεμουμένης εὐσεβείας. ἐμοὶ γὰρ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν D
 ἐπισκοποῦσι μὲν τὴν τῆς τελευτῆς ἀπειλὴν αἱ συνεχεῖς τῆς κεφαλῆς
 15 ἀληθῆνες, λύπας δ' ἐπάγουσιν οἱ τῆς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας πο-
 λεμουμένης αἰετὸς πρὸς τὸ κραταιότερον κλύδωνες, θανάτων πολλῶ
 παροτρύματα. ἐγὼ λέγειν τὰς τῶν Παλαμιτῶν ἐπιβουλάς τε καὶ πο-
 λυτρόπους ἐφεδρείας, αἷ μοι καὶ αὐταὶ τὰς ἀνδροφόνους ἐπι-
 σείουσι χεῖρας, τοῦ ἡμετέρου νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν διψῶσας
 20 αἵματος· καὶ δέος μὴ, πρὶν ἡμῶς (οἷς ἀκριβῶς εἰδέναι τὰ τοιαῦτα E
 ἐγγόνει, αὐτόπταις καὶ αὐτηκόοις καὶ αὐτοπαθέοις αὐτοῖς ἡμῖν
 γεγονόσι) παρὰδοῦναι ταυτὶ, τὸν βίον γένηται μεταθεῖναι, κἀν-

1. κῆρες em. Boiv. pro κῆρας.

conducere videbantur: quae autem ipsis necessaria fuissent, ea saniori de-
 ctrinae noxia erant et perniciose. Itaque illi, quae tanquam sua affecta-
 bant et ambitiose ostentabant, eorum sanum usum audacter corrumpabant.
 (VIII.) Nos vero quae tunc praeter ius fasque acta sint, quotque ex abo-
 minandis illis dogmatis confirmata fuerint, sigillatim postea fusiori oratione
 declarabimus. Nam ea quidem nobis, ubi otium nacti, et eam qua ege-
 mus libertatem divino munere consequuti fuerimus, facile erit singula expo-
 nere; tum deinceps ea ipsa convenientibus refutationibus refellere, quae
 propositionibus aliae aliis copulatae et alternis subiunctae continenti or-
 dine procedant, testimoniis et regulis omni exceptione maioribus subnixae,
 ipsis sanctorum vocibus; ut haec posteris contra illorum impietatem arma
 parata sint, atque ut his propugnaculis, et quibusdam velut clypeis, reli-
 gio oppugnata protegatur. Mihi enim noctu pariter et interdum capitis qui-
 dem dolores continui metum mortis incutiant: at eae tempestates, quae
 Dei ecclesiam maiori quotidie violentia infestae adoriuntur, moerorem af-
 ferunt morte omni longe acerbiorum. Nihil dico de Palamitarum machina-
 tionibus et insidiis, quae mihi et ipsae multis modis mortiferas manus in-
 tentant, nostrum videlicet sanguinem diu noctuque sitientes; ut pericu-
 lum sit, ne nos, qui haec coram ipsi vidimus et audivimus et perpessi su-
 mus, adeoque explorate cognovimus, ad alteram vitam ante transeamus,

- A. M. 6859 τεῦθεν τὸ κράτος τῆς ἀληθείας ἀμαυρωθὲν ἀπορίας παράσχη
 Ind. 4 μακρῶς, οἷς ἀναζητεῖν ποτ' ἐξείη τὰ ἴγνη τῆς εὐθείας τῶν θεῶν
 δογματῶν ὁδοῦ, τριβόλων καὶ ἀκανθῶν καὶ ζιζανίων ἐπέκταν
 Ἐκαὶ πολυτρόπιον ἐπιφνέντων, καὶ δυσείκαστα πάνυ τοι σφόδρα
 πεποιηκότων ἴσως τῆς πύλαι εὐδαιμονίας τὰ ὑπομνήματα. οὐδ'
 V. 512 γὰρ μόνοις ἡμῖν τὰς ἀνδροφόνους ὀπλίζουσι χεῖρας αὐτῶν· ἀλλὰ
 καὶ τῶν ἱερῶν βίβλων μεγάλας ἀφαιροῦσιν ἀποτομίας, ὅλας
 δυάδας καὶ τετράδας φύλλων χαρτῶν ὀξείαις μαχαίραις ἐπί-
 μνοντες, κακείνα τῶν θεῶν ἀποθῆγνύντες γραφῶν, ἃ μὴ πα-
 ραφέρειν ταῖς παρανομουμέναις ἐξηγήσασσι πρὸς τὸ βουλόμενον¹⁰
 P. 634 δύνανται τῆς ψυχῆς, ἰσχυρὰν καὶ δυσσεμβλαστον τὴν ἀντίπαλον
 ἰσχὴν κεκτημένα. τοῖς μὲν γὰρ κεφαλὰς ἀνθρώπων ἀφαιρεῖν οὐ
 φρόντισιν οὐδὲ μόγις μέγα ἄν ποτε φανεῖη γραφῶν κεφαλὰς
 ἀφαιρεῖν εὐσεβῶν. (Θ.) Ἄλλ' ἐκεῖσε ἐπάνεμι, τῶν αὐθιμερῶν
 ἐκεῖ παρανομηθέντων ἐνός που καὶ δυοῖν εἰς ἔνδειξιν μνησθησά-¹⁵
 μενος, ἐξ ὀνύχων φάσαι τὸν λέοντα, καὶ τοῦ κρασπέδου τὸ
 Βῦθασμα. ἐπειδὴ γὰρ ἡμῖν μὲν τὸ λέγειν οὐκ ἔτι ἐνῆν, τὸ δὲ σιω-
 πῆν ἐνῆν, καταψηφισθὲν οὕτως· ἐκεῖνοις τὸ μὲν σιγῆν οὐκ
 ἐνῆν, τὸ δὲ λαλεῖν ἀνέδην καὶ μάλα ἐνῆν ἐκ διαμέτρου τὰ κατὰ
 βούλησιν ἅπαντα· πολὺς κατέσχε τὸ βῆμα σύλος ἐκεῖνο καὶ θό-²⁰
 ρυβος, καὶ οἷος ἄν γένοιτο νηῖ, πνευμάτων ἀγρίων τὸ πέλμας
 συγκυκῶντων, καὶ βροντῶν αἰθερίων τὸν πέριξ ἄερα κρατούν-
 των, καὶ πῦσαν ἐπικλυζόντων ἀκοὴν καὶ σύνεσιν λαλιῶς. οὐ γὰρ

quam haec posteris tradiderimus; atque hinc, veritatis vi obscurata, ma-
 guae iis difficultates oboriantur, qui rectam divinatorum dogmatum viam ali-
 quando investigaturi sunt, tribulorum, spinarum, zizaniorumque adnatorum
 importuna ac multiplici segete ita obductam, ut pristini splendoris monu-
 menta coniectando agnoscere difficillimum fortasse futurum sit. Neque
 enim in nos solos manus ii armant sanguinarias; sed ex ipsis sacris libris
 recisa multa auferunt, folia chartacea bina et quaterna acutis cultris de-
 secantes, et ex sacris libris ea avellentes, quae validum et expugnatum
 difficile robur opponentia, ad suum sensum et libitum iniquis interpretationi-
 bus detorquere non possunt. Nimirum qui hominibus capita auferre non
 exhorrescunt, iis vix magnum videri unquam potest capita ex libris ortho-
 doxis auferre. (IX.) Verum ego illud redeo. Ex iis, quae illa ipse die
 praeter ius perpetrata sunt, unum alterumque facinus exempli causa com-
 memorabo. Ita leonem ex ungue, et ex fimbria textum omne licebit co-
 gnoscere. Cum ea in nos sententia lata esset, ut nobis quidem nihil loqui
 amplius, sed tacere; contra illis non tacere, sed licenter et immodeste
 quidquid libuisset loqui permitteretur; magna agitatio et turbulentissimi
 motus in illo tribunali exstiterunt, quales navis experiri possit, aequore
 saevientibus ventis turbato, caelo autem aetheriis fragoribus, omnium au-
 diendi sensum et cuiuscunque vocis intellectum absorbentibus, undique cir-

μόνον ἐκ τῆς πολυγλώσσου κραναγῆς ἐκείνης καὶ τρικυμίας καὶ τῆς
 τῶν λεγομένων ἀκοσμίας· ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν χειρῶν πάταγος
 πλείονα τὸν θόρυβον ἐνεπολεῖ τῷ συνεδρίῳ, οὐ παροδικῶς πως
 συνενεχθεῖς, κατὰ τὰς ἀπροσοκῆτους ἐπιούσας ὁπῶσποτε τύ-
 χας, ἀλλὰ καὶ μάλα γέ τοι ἐξεπίτηδες· ἵνα μηδὲν τῶν παρανό-
 μως ἐκεῖ δογματιζομένων, κατὰ τὸ πρόσφατόν τε καὶ ἄηθες τῇ
 τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἡμῖν ἠκουσμένον γένοιτο, μηδὲ μικρά τις
 ἀντιλογίας ἐκεῖ πρὸς ἡμῶν τολμηθεῖη ῥοπή. ὁμως εἰ καὶ μὴ
 πάντων ἐν ἀκηράτῳ γεγόμενα ἀκοῇ, ἀλλ' οὖν ἀπέχρησε, τῶν
 ὅγε πλειόνων ἀκηκοοσίν, ὡς ἔχειν εἰκάζειν ἐντεῦθεν καὶ τῶν μὴ
 σαφῶς ἠκουσμένων τὴν φύσιν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκείνων τελέως
 ἀνηκούσας ἡμᾶς γενέσθαι ξυμπέπτωκεν. τὰ γὰρ ὕστερόφωνα τῆς
 συνεχοῦς ἐκάστων ἐκείνων ἤχοῦς, τῶν πέριξ τῆς βασιλικῆς ἐκεί-
 νης οἰκίας ἐκπηδῶντα σφαιρῶν καὶ ἡμισφαιρίων, καὶ τινῶν
 δῖγνων ἐκείθεν ἀποσυλῶντα μιμήσεις, φιλανθρωπῶς εἰπεῖν ἡμῶς
 ἐδεξιοῦτό τε καὶ ἐξένιξε, τὸ λυπούμενον τῆς ψυχῆς ἡμῶν οὕτως ἔ-
 κολακεύοντα. (I.) Εἰς τοσαύτην γε μὴν τὸ πρῶγμα κακίαν
 ἤλασε τότε, καὶ τοσαύτην εὔρον τὴν εὐκαιρίαν βλασφημίας με-
 ταξὺ τῆς ἀτόπου καὶ ἀμαθοῦς τῶν ἐπισκόπων ἐκείνης φάλαγγος,
 ὡς καὶ ψήφῳ κοινῇ βασιλέως ἕνα καὶ πατριάρχου, ζῶν γε πᾶσιν
 αὐτοῖς, δεδιόσι τὴν ἀρχοντικὴν ἐξουσίαν τοῖς πλείστοις, κυρω-
 θῆναι μὲν, θεότητα λέγεσθαι πως καὶ τὴν οὐσίαν· κυρίως δὲ
 θεότητα ἄκτιστον καὶ σφόδρα διάφορον τῆς θείας οὐσίας, τὴν

A. C. 1351
 Imp. Io. Can-
 tacaz. 5

canonante. Quippe non solum ille multorum dissonus clamor, procello-
 sumque murmur, et inconditae loquentium voces, sed et crepitus manuum
 comploearum, maior ut tumultus in ea concione existeret efficiebant; non
 ille obiter et temere excitatus, ut in iis casibus, qui fortuiti et improvisi
 quocumque modo accidunt, sed consulto et data plane opera: ne scilicet
 eorum dogmatum, quae illic contra fas statuebantur ac in ecclesiam Dei
 nova et inaudita invehebantur, ullum ad aures nostras perveniret, atque
 ut ne ibidem vel minimum contradicendi locum audacius captaremus. Cae-
 terum etsi non omnia distincte et clare, at pleraque a nobis eatenus au-
 dita sunt, ut quae non liquido audissemus, eorum etiam sensum facile
 inde coniecimus. Nam in illa continua singulorum vociferatione voces
 ultimae superstites, ex circumpositis imperatorii illius domicilii sphaeris
 et hemisphaeriis resultantes, et quorundam quasi vestigiorum imaginem
 illinc referentes, amice ut ita dicam nos ad se admittebant et sicut in-
 roducebant, eaque ratione aegritudinem animi nostri blande solabantur.
 X.) Res porro ipsa in tantum scelus erupit, ita apud illam insanam et
 udem pontificum catervam opportunus blasphemiis locus obtigit, ut et
 imperator et patriarcha, et illi omnes episcopi, supremam auctoritatis me-
 u plerisque, communi decreto pronunciaverint, ipsam quoque substantiam
 divinitatem dici aliquatenus: at proprio divinitatem incretam, et a sub-
 stantia divina longe diversam, [vocari] operationem; quae quidem per se

- A. M. 6859 *ἐνεργειαν, ἀνούσιόν τινα καθ' αὐτήν οὖσαν· μεριζομένην δ' ἰνα. 4*
 ὁμως εἰς διαφόρους καὶ μερικωτέρας ἀκτίστους ἐνεργείας, δέ-
 ναμιν δηλαδὴ καὶ σοφίαν καὶ ζωὴν καὶ ἀλήθειαν καὶ φῶς
 P. 635 καὶ κρίσιν καὶ μέθην καὶ ὕπνον καὶ ὅσα ταῖς τῶν ἀνθρώπων
 ἐφεύρηται πῶς ἀπορίαις ὀνόματα. καὶ ἅμα κατόπιν κεκόρωται,⁵
 μὴ τὴν οὐσίαν εἶναι, τὴν τὸν ἡμῖν μεταλαμβάνομενον ἡγιάζου-
 σαν ἄρτον, οὐ μὴν οὐδ' ὃ βαπτίζομεθα θεῖον βάπτισμα, ἀλλ'
 V. 518 ἄκτιστόν τινα χάριν καὶ ἐνεργειαν, τῆς θείας οὐσίας ἕτεραν καὶ
 πάντη διάφορον. οὕτω τοῦ συνεδρίου καὶ τοῦ βήματος ὁ δαίμων
 Βάσελγῶς ἐκείνου κατωρχήσατο. (I.A.) Ταῦτα ὁρώντων τῶν
 καὶ ἀκουόντων ἡμῶν, ὡ δίκη καὶ ἀνοχὴ θεοῦ, κατὰ ποταμοὺς
 ἐχώρει τὰ δάκρυα, σιωπῇ κυπτόντων εἰς γῆν. περιττὸς γὰρ ἔπιε
 τοῦ τὰ δέοντα ποιεῖν λόγος ἅπας, ὅτε ἦ τῶν ἀκουόντων πρὸς τὸ
 χεῖρον ὁμόνοια. ἦδη δὲ καὶ πόρθῳ νυκτῶν ἦν τὸ τῆς ὥρας, καὶ
 C. 15 πρὸ μικροῦ τινος δῶδες εἰσῆεσαν ἡμμένοι, ὅτε καὶ χεῖρας ἐπι-
 βύλλειν ἤρξαντο μετ' ὀργῆς βαθείας ἀναπηδήσαντες σὺν γε τῷ
 πατριάρχῃ οἱ ἐπίσκοποι καθ' ἡμῶν, μηδ' ἀκούειν τὰ γε τοιαῦτα
 ἀνασχομένων, ἀλλὰ μόνοις στεναγμοῖς ἀφθόγγοις τοὺς ἀκάπτοις
 καπνοὺς ἀναπεμπόντων τῆς ψυχῆς, τοῦ καιροῦ μὴ διδόντος ἄλ-
 λως ἡμῖν θεραπεύειν τοῦ ζήλου τὴν φλόγα καὶ τὴν τῶν πλάγ-
 χων ὁδύνην ἀπογυμνοῦν, ἐν τοιαύταις τύχαις οὖσι, καὶ τοιοῦ-
 τοῖς ἐξαιφνης θηροῖ περιπεπωκόσι, καὶ μηδεὶς ἡμῖν ἡμέρου καὶ
 D. 15 φιλανθρώπου παρ' οὐδέων οὔτε νῦν ἀπαντῶντος, οὗτ' ἔκει'

substantiae experta foret, et tamen in diversas specialesque operationes increatas didiceretur, potentiam nempe, sapientiam, vitam, veritatem, lumen, iudicium, ebrietatem, somnum, et quaecunq; nomina, prout ferus usus indiguit, ab hominibus excogitata sunt. Tum et illud statim decreto confirmatum est, substantiam non esse, quae sanctificaret eum panem, quem in Communionem sumeremus, sacramve illud lavacrum, quo baptizaremur, sed increatam quandam gratiam et operationem, aliam et omnino diversam ab substantia divina. Adeo proterve illi Concilio ac tribunal Diabolus illusit. (XI.) Nobis igitur haec et videntibus et audientibus (proh iustitia et patientia divina!) lacrimae ibant fluvium more ardentes: prono autem in terram vultu allebamus. Nam cum ii qui audire ad peiora approbanda conspirant, supervacanea est omnis oratio, qua quid facere debeant admoneantur. Nocte iam multa, paulo postquam faces accensae et intromissae essent, gravi iracundia commoti patriarcha et episcopi prosiliunt, et manus in nos iniiciunt, qui ea nec audire quidem sustinebamus, sed mutis tantum suspiriis dolorem animi voluit feras quendam exhalabamus. Quippe nec zeli ardorem levare, nec infirmitatis visceribus vulnus aliter nudare per illud tempus nobis licebat, eo scilicet statum nostrorum, cum in istas feras repente incidissemus, ac nullus esset, a quo mansuetum et humanum quicquam nobis seorsum iam tum existeret.

ἐπιζωμένους. καὶ τί γὰρ ἂν ὕγιες ἔδει δρᾶν ἀμαθέσιν ἀνδράσιν, A. C. 1851
 ἐς κρίσιν θεῶν ἐλληλυθόσι δογμαμάτων, ἀπὸ κώπης καὶ χύτρας Imp. Io. Can-
 τοῖς κλειστοῖν ἀναχθεῖσιν ἐς τὸ ἐπισκοπεῖον σχεδὸν εἰπεῖν αὐθι- tacuz. 5
 μέρῳ, καὶ παντοδαπῆς καὶ μακρῆς ἀναπλάσεως καὶ τυπώσεως
 ἰσφόδρα διομένοις, πρὸς φαντασίαν σκιᾶς γούν τινος παιδευτι-
 κῆς; πολλοῦ γὰρ εἰπεῖν δεῖ, πρὸς ἀναθεώρησιν μούσης τιπὸς
 ἔλλογιμον· εἶναι γὰρ τῶν χαλεπωτάτων, ἔμφυτον μοχθηρίαν ἐπι-
 πλείστον λανθάνειν, περιστελλομένην τοῖς παρὰ φύσιν σχημα-
 τισμοῖς τοῦ βελτίονος. τὸ γὰρ παρὰ φύσιν, βίαιον ὄν, διηγε-
 κῶς ἐνοχλεῖται τῇ φύσει, μὴ δυναμένη πολὺν τινα χρόνον τῆς
 ἐλευθερίας τὸ συμφυρὲς ζημιοῦσθαι, ἀλλὰ δυσανασχετούσῃ καὶ
 ἀναλωπυροούσῃ τὸ ἦθος, μέχρις ἂν εἰς τὸν ἔμφυτον ἐθισμόν τῆς
 κακίας ἐκείνης παλινοδρομήσῃ. (IB.) Καὶ πρῶτον μὲν τοῖς δυ-
 σὶν ἐκείνοις ἀρχιερεῦσιν ἡμῶν, καθάπερ Θῆρες, λειπόμενοι, ἔ-
 ἤθεσιν ἀγρίοις καὶ λόγοις ἀσέμνοις τε καὶ μεμηνόσι, κατεβλή-
 γνον τὰς ἐσθῆτας καὶ κατέσπων τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης σημεῖα,
 οἷς συνανασπῶντο καὶ τρίχες τῆς ὑπῆνης τῶν ταλαιπωρῶν ἐκεί-
 νων· οὐκ ἐξεπίτηδες μὲν, ἐγγίγντο δ' οὖν τῇ ἔσθμῃ τῆς ἀκαθέ-
 κτου βίαις ἐκείνης, τῇ σκέψει καιρὸν οὐ παρεχομένης, ἐν σκότει P. 636
 προσέχειν ἢ τέ σφισιν ἑδρῶτο καὶ ἢ τοῖς δρωμένοις ἐπηκολού-
 θει. τοὺς γὰρ δαδούχους μετὰ τῶν ἐσπερῶν φώτων ἐκείνων
 ὑπίσω κατὰ νώτου λιπόντες διὰ σπουδῆν, καὶ ταῖς ἐαυτῶν σκι-

6. δέω conī. Boiv.

ret, sem in posterum speraretur. Eoquid vero sanum et frugi facere oportuit homines imperitos, qui ad iudicandum de divinis dogmatis processissent, plerique ab remo aut ab olla ad episcopalem sedem eodem paene die evecti: quos proinde multiplici et longa disciplina reformari et magi valde necesse fuisset; ut inanem saltem doctrinae umbram prae se ferre, modum ut aliquam politionis litteraturae elegantiam perfecte cognoscere viderentur? Scilicet vitiosam indolem, virtutis habitu praeter naturam induto, diutissime latere difficillimum est. Nam quod fit praeter naturam, id cum sit violentum, a natura usque sollicitatur, quae congenita libertate dia frandari non potest, sed eam abesse aegre patitur, et moerem suum tandem refovet atque excitat, donec ad insitum illum habitum, ioc est ad suam pravitatem, recurrerit. (XII.) Ac primum quidem in illos duos antistites nostros facta irruptione, velut immanes belluae, feno more, vocibus immodestis et furialibus, vestes lacerant, et pontificiae dignitatis insignia avulsa detrahunt; cum quibus et pili avulsi de pento calamitosorum illorum; non data quidem opera; avulsi tamen, cum ἢ, effraenatae violentiae impetu abrepti, non habuissent spatium consulendi, attendendive per tenebras quid perpetrarent, quidve ex perpetratis consequatur esset. Nam et iis, qui faces praeferebant, et noturnis illis simul laminibus prae festinatione relictis post terga, eos, in

- A. M. 6859 αἷς τοὺς κολαζομένους συγκρούπτοντες, ἔλαθον τάτοσια ληστρ-
 Ind. 4 κώτερον ἢ ἐβούλοντο δρᾶσαντες τρόπον. τυφλὸν γὰρ θυμὸς
 ἄπας. ἂν δὲ καὶ τῶν ἀγροίκων καὶ ἀμαθῶν ὁ θυμούμενος ἢ,
 Β βαβαὶ καθ' ὧν ὀρμῆται, φλογὸς ἀπάσης δξύτερον κερυμένος, ἢ
 τὰ πρόσω πάντα σφοδρότερον ἐλπίδος ἀπάσης ἐπινεμομένη καὶς
 κατεσθίουσα δαπανῆ καὶ κακῶς διατίθῃσιν. (ΙΓ.) Ἐπειτα τῶ
 ἐμῶν χειρῶν τοὺς ἐμοὺς βιαίως ἀφήρπαζον μαθητὰς, οὐ μέγα
 τέλους ἐμοὶ παραμείναντες συννιμάχουν ἐν τῷ σταδίῳ ἐκείνῳ, καὶ
 C τοῖς ἀθλοῖς τῶν διαλέξεων ἐκείνων συνηγωνίζοντο, καθάπερ σπᾶ-
 λακες εὐγενεῖς, ὧν τὸ ὑλακτικὸν ἐγκαίρως γινόμενον καὶ ὁ μέγας
 ὕμνων Χρυσόστομος, διὰ τὸ τῶν ζῶων ἐνοϊκὸν, καὶ θεὸν ἀπο-
 δέχσθαι φάσκει τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ὑλακτοῦντας ἀνθρώ-
 V. 514 πους καθ' ὁμοιότητα τῶν κυνῶν. τούτων δὲ τοὺς μὲν δεσμοπι-
 ροῖς τοῖς πικροτέροις παρέπεμψαν· τοῖς δ' ἠπειλήσαν τὰ δε-
 νότατα, εἰ μὴ τὴν ἐμὴν ὀμίλιαν ἐκόντες ἐξομῶσαιτο τέλειον. εἰς
 D γὰρ πλείους, ὡς εἴρηται, δέσαντες ἐκείνας αἰ τῇ προτεροῦ
 σφίσι κολάσεις ἠπειλήνται, τὴν ἐμὴν τε ἀπέκλιαντο φθάσαντες
 συνδιατίθῃσιν παραχρηῆμα καὶ ὄχοντο διασπαρέντες ἄλλος ἄ-
 λοδι τῶν τῆς ἀφανείας μυχᾶν· ὅτε δηλαδὴ καὶ, ὃ τῆς Τύρου
 διαληφθεὶς ἐπίσκοπος, εἰς τῶν τῆς Ἀντιοχείων ἐπαρχίας ἐκωπῶ-
 πων ὑπάρχων, ἰταμώτερον τότε διωχθεὶς ἐκείθεν τὰς τε συν-
 E δοῦς ἐκείνας ἀπέκλιαντο τοῦ λοιποῦ καὶ τῇ οἰκίᾳ συσπειραθεὶς
 τὸν ἡσύχιον καὶ ἄκων ἦνευ βίον ἐκείθεν. εἰεν. (ΙΔ.) Ἐμῶ

quos animadvertēbatur, sua ipsorum umbra occultant, atque ita per in-
 prudentiam, in illis sceleribus committendis, morem latrocinantium imi-
 tantur magis quam velint. Scilicet caeca est quaelibet iracundia. Quod
 si is qui irascitur agrestis sit praeterea et indoctus, heu infelices eos,
 in quos effusus ruit, quovis flammae impetu torrentior, omni spe anim
 obvvia quaeque depascendo devorandoque absumentis ac depopulantis!
 (XIII.) Deinde iidem discipulos meos per vim e manibus meis abstrahunt,
 qui mihi in illo stadio ad extremum socii defensoresque assidui fuerant
 ac mecum in illis disputandi certaminibus propugnauerant, velut ceteri
 generosi; quorum animalium, ut benevolentium, latratus opportunus Chry-
 sostomus magnus ita celebrat, ut et homines canum more pro religione
 latrantes ipsi Deo acceptos esse dicat. Horum alios in saevissimas cus-
 todias tradunt; aliis, nisi ultro omnem mecum consuetudinem ciarant,
 extrema minitantur. Ac iam plerique, ut dictum est, veriti eas poena,
 quae novissime ipsis denunciatae erant, statim mihi societatem renuncians
 maturaverant, et alii alio dispersi in ignotas latebras additum se iverant;
 tum cum scilicet et ipse quem diximus Tyri episcopus, unus praevincit
 Antiochenaе suffragantium, insolentius inde expulsus, et illis copulis in
 posterum valedixit, et dum clausum se involvens vitam illic tranquillam
 et solitariam vel invitus deinceps agere instituit. Sed de his quidem sa-

μέντοι τέως ελπόντες μὲν οὐδὲν ἀγεννές οὐδ' ἄκοσμον ἀφῆκαν A. C. 1851
οἴκαδε ἀπιέναι ζῆν γε τοῖς θυοῖν ἐκείνοις ἀρχιερεῦσι, καὶ οὖς Imp. Io. Can-
τῶν ἔλλογιμων ἀνδρῶν λογάδας ἐφημεν συναθλεῖν ἐς τέλος ἡμῖν. tacuz. 5

δ'. Μετὰ δ' ἡμέρας ἔστιν ἡς πέμπαντες οἴκοι καθείρξαν καὶ P. 637
ἡμῶς, οὐ πενταετηρικὴν τινα σιωπὴν ἡμῖν ἐπιτάξαντες, κατὰ τὴν
τῶν Πρωθυγορείων ἐκείνων, ἀλλ' ἀδιδόν τινα καὶ εἰ μᾶλα ἀτε-
πῆ, οὐ διὰ τὸ βλαῖον καὶ ἀκούσιον μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἔτι
προσθήκην τοῦ μήτε γράφειν, μήτε βλέπειν, μήτ' ἀκούειν μη-
δενὸς τῶν ἀπάντων. μηδὲ γὰρ μόνων τῶν γνωρίμων καὶ φίλων,
οὐδ' αὖ τῶν γνησίων καὶ γειτόνων ἡμῶς ἐγύμνωσαν, ἀλλὰ καὶ B
παντὸς θεράποντός τε καὶ ὑπηρέτου, οὗς ὡς τὰ πολλὰ βακτη-
ρίαν τῷ γῆρῳ γίγνεσθαι εἶωθεν. οὕτως ἀπηνῶς καὶ αὐτοχειρίᾳ
ταῖς ἡμετέροις ψυχαῖς ἐκείνοι ἐπεπήδησαν, καὶ οὕτω θηριωδῶς
ταῖς ἡμετέροις ἐχρήσαντο συμφοραῖς, μᾶλλον δ' αὐτοὶ γε αὐτό-
χρημα συμφορῶν γινόμενοι πλοῦτος ἡμῖν, οἱ πομένες τότε τῆς
ἐκκλησίας εἶναι καυχώμενοι. οἱ δὲ παιδεύται τῶν κακῶν κεραυνοὶ C
ἐράθμεν καὶ καθεύδειν ἐψέκασαν. ἡ γὰρ ἂν αἰθερίας πληγῆς πει-
ραθέντες, καὶ τῆς τῶν οἰκειῶν λόγων καὶ πρῴξεων παρανομίας
καὶ ἀσελείας αἰσθόμενοι, βελτίους ὅψε γοῶν ἑαυτῶν ἐγίνοντο.
καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον. (B.) Ἐμοὶ δ' ἄχθε-
σθαι καὶ δακρῦειν ἂν περιῆν, τὴν ὀξεῖαν ὄρωντι φορὰν τῆς κα-
κίας εὐδρομοῦσαν ἡμῖν, καὶ κόρον οὐδένα τῆς ἐς τὰ καιρία τὴν D

13. ἐκείνοι em. Boiv. pro ἐκείναις. 20. Ἐμὲ legebatur.

tis. (XIV.) Caeterum me, nullo inter haec illiberali foedove dicto vio-
latum, cum illis duobus pontificibus domum abire permiserunt: item eos,
quos perpetuo nobis certaminis socios affuisse diximus, viros eruditione
praestantes.

4. Aliquot ex eo diebus elapsis, etiam nos illi missis mandatis domi
includunt, ac silentium nobis indicunt, non quinquennale, ut illud Pytha-
goraeorum; sed perpetuum et plane iniucundum; non solum quia violentum
et minime voluntarium; verum etiam ob additam praeterea legem, qua no-
bis nihil quicquam seu scribere, seu videre, seu audire permissum erat.
Neque enim illi nos hominibus notis et amicis, nec cognatis duntaxat victi-
sique orbaverunt, sed et famulis et quolibet ministro; quibus senectus ut
maximum tanquam baculis inniti solet. Adeo crudeliter et facinorose ii
nimibus nostris insultarunt; tanta cum feritate abusi sunt calamitatibus
nostris; immo ipsi nobis revera quidam veluti calamitatum thesaurus fue-
runt; illi scilicet, qui se ecclesiae pastores esse tum iactabant. At interim
ulnima, per quae improbi castigantur, desidia et somno torpere videban-
tur. Alioqui sane caelestem virgam experti, suorumque cum dictorum tum
actorum dementia impudentiaque intellecta, sero saltem ad meliorem fru-
ctum evasissent. Et haec quidem ita se habuerunt. (II.) Ego vero, qui
cui violentiam prospero usque cursu progredi video, nec istius noxii im-
petus, qui ecclesiam Dei penitus affligit, capere ullam satietatem; ego in-

- A. M. 6859 τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν βλαπτούσης ὁρμῆς μεμνημένην λαμβάνειν,
 ind 4. εἰ μὴ λόγοι τῶν πάλαι σοφῶν ἀνέψυχον ἡμῶν τὸ τῆς ψυχῆς ἐπι-
 παθεῖς, τὴν τῶν πραγμάτων ἀστάθμητον χάσιν ἡμῶν προβαλλόμενοι. ὅσα γὰρ τῶν πραγμάτων μὴ κανόνες καὶ νόμων στάθμαι
 χειροτονοῦσιν, ἀλλὰ τύχαι καὶ δυναστεύουσαι χεῖρες, ταῦτα καὶ
 Ἐτὸν δρόμον ἀνώμαλον ἔχει διηγεκῶς, καὶ ὅλον ἀμπώτιδες εἰσο-
 V. 515 νλζουσι καὶ πλήμμυροι θαλάττης, καὶ ὅσαι μεταβολαὶ τῶν ἐν-
 τεῦθεν Εὐρίπων· οἷς οὔτε τὸ χαίρειν ἄκλαυστον συγχωρεῖται μέ-
 νειν ἐς μήκος αἰεὶ, οὔτε τῷ λυπεῖσθαι καθάπαξ ἄμικτον ἔχειν
 αἰεὶ τὸ χαῖρον· ἀλλὰ μέμικται πάντα. καὶ τοῦ τοιοῦτου πλάσι
 καὶ κύβου, τοῖς διαφόροις ἐντρέχοντος βίοις, ἔστιν ἐριστιῶντας
 τὴν διάνοιαν τοὺς συντεωτέρους μανθάνειν, ὥσπερ ἐκ στοιχείων
 P. 638 καὶ συλλαβῶν, ἔστιν ἂ τῶν ἐγκεκρυμμένων τοῖς πράγμασι μα-
 στηρίων, καὶ μὴ θορυβεῖσθαι καὶ ξενοπαθεῖν πρὸς τὴν τῶν φαι-
 νομένων ἀήθειαν, ἀλλὰ καὶ μέσαις ταῖς συμφοραῖς, καὶ μάλι-
 στα ταῖς κατὰ θεὸν, τῷ τῆς γνώμης ἐστῶτι βεβαίως ἐγκαρτε-
 ρεῖν. αἰνίγματι γὰρ ἰοικότες οἱ τῶν ἀνθρώπων βίοι δι' ἑτέρον
 ἕτερον συντελοῦσιν τε καὶ διακονοῦνται τῇ πάντα σοφῶς οἰκονο-
 B μούσῃ προνοίᾳ, τὴν ἡμῶν λανθάνοντα σύνεισι. καὶ νῦν μὲν ἀλ-
 λήλοις ἐχθρὰ καὶ πολέμια φαίνεται· νῦν δὲ πρὸς ἕνωσιν τινα καὶ
 συγγενικὴν ἁρμονίαν δοκεῖ συμπλέκεσθαι, καὶ ἢ πολλὰ τὰ με-
 ταξὺ χρονικὰ διαστήματα. (Γ.) Ἀλλὰ ταῦτα καθολικῶν ἔρη-
 ται τρόπον. συντελεῖ δ' ὁμως κατὰ τὰ νῦν καὶ ἡμῶν ὁμοίως συμ-

4. νόμων em. Boiv. pro νόμοι.

10. καὶ em. Boiv. pro καὶ.

quam moleste ferrem ac lugerem, nisi veterum sapientium dicta, quae res humanas instabiles ac fluxas esse declarant, aegritudinem animi mei solarentur. Nam quaecunque res non ex regulis et legum praescriptis, sed ex fortunae maiorisque potestatis suffragiis pendent, earum curam semper inaequalis est; similis nempe fluctibus in se recurrentibus, et audantis pelagi incrementis, aliisque fretorum reciprocantium vicissitudinibus. Itaque illis nec eiusmodi gaudium datur, quod lacrimarum perpetuo expertis maneat, nec eiusmodi tristitia, quae nullo unquam gaudio temperetur, sed mixta omnia. Ex hac autem, quae in variis vitae conditionibus incurrat, temeritate et fortunae alea potest intelligentior quicunque, si animum attendat, latentium in ipsis rebus mysteriorum aliquam partem velut ex elementis et syllabis cognoscere, adeoque eventorum insolentia nec perturbari nec obstupescere; sed in mediis calamitatibus, praesertim in quae ad Deum ipsum referuntur, immoto animi statu durare. Nimirum aenigmati similes humanae res providentiae omnia sapienter dispositae sic servantur, ut ei alia per alia causas [eventa], intellectum nostrum fugientia, velut contribuant atque subministrent. Eaque nunc secum invicem inimica et infesta pugnare, nunc in unum coalescere et quodam veluti cognationis foedere videntur colligari, tametsi magnis temporum intervallis disiungantur. (III.) Sed haec quidem generatim dicta sunt; apponit a-

βαίνοντα. οὐ γὰρ ἔκφυλα πάντῃ τῆς τῶν ἀνθρώπων πάσχομεν A. C. 1851
Imp. Io. Cn-
tacz. 5
φύσεως· ἀλλ' ἔχει τὴν ἀναφορὰν καὶ ταυτὶ πρὸς παλαιοτέρων
πραγμάτων ὁμοιότητα καὶ συγγένειαν. καὶ ἵνα τοὺς τῶν μαρτύ- C
ρων ἐκείνων πλοσιούσους ἄθλους καὶ τῶν καιρῶν ἐκείνων τὴν ζάλην
εἰδῶσιν· Βασιλεῖοι καὶ Γρηγόριοι καὶ πλείονες ἕτεροι τῶν τῆς
ἐκκλησίας φωστήρων, ὅσοι τοιαύταις ἐνέτυχον περιστάσεσιν, οὐ
διαλείπουσι πανταχῇ τῶν σφετέρων βιβλίων τὴν τῶν τότε και-
ρῶν ἀφηγούμενοι τραγωδίαν, καὶ τοὺς φλεγμαινοντας διωγμοὺς D
ἐκείνους, οὓς οἱ πονηροὶ τετράρχαι καὶ δυνάσται τῶν καιρῶν
καὶ πραγμάτων ἐκείνων ἐπήγον σφίσι ὁμοῦ τῇ εὐσεβείᾳ· ὡς
ἀδελφὰ τοῖς νῦν ἐκεῖνα δοκεῖν, εἴ τις ἐκατέροις ἐκάτερα παρα-
βάλλειν οὐ μάλᾳ ἄκνει· ὣν ἕνα κἀνταῦθ' αἰ παραθεῖναι δέδο-
κται πρὸς παράκλησιν καὶ ζῆλον εὐψυχίας καὶ μίμησιν τοῦ βελ-
τίονος. (A.) Φησὶ τοίνυν ὁ μέγας Βασιλεῖος ἐν τοῖς πρὸς Ἀμ- E
φιλόχιον τὰ τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ ὅσα νῦν ἡμεῖς ἐράνου δίκην
εἰληφότες ἐκεῖθεν ἐνταυθοῖ παρεθήκαμεν. „Ὁ σῦλος γὰρ (φησὶ)
τῶν ἐκκλησιῶν οὗτος τίνος οὐκ ἔστι θαλασσίου κλίδωνος ἀκριώ-
τερος; ἐν ᾧ πᾶν μὲν ὄριον πατέρων κεκίνηται, πῶς δὲ θεμέλιος,
καὶ εἴ τι ὀχύρωμα δογμάτων, διασαλεύεται· κλονεῖται δὲ πάντα
καὶ κατασείεται. Αἱ δ' ἐκ τῶν ἀρχόντων τοῦ κόσμου τούτου ἐπα- F
γόμεναι ταραχαὶ ποίας οὐχὶ θυέλλης καὶ καταγίδος βαρύτερον
τοὺς λαοὺς ἀνατρέπουσι; κατηφῆς δὲ τις ὄντως καὶ στυγῆ σκο-

19. διασαλεύεται edd.
να edd.

21. σφοδρότερον edd.

22. σκοτόμαι-

men ad eos casus, qui et nobis hodie similes accidunt. Neque enim nos
ea perpetimur, quae ab humana conditione omnino aliena sint, sed quae
ad similia cognataque exempla rerum antiquitus gestarum referantur. At-
que ut martyrum luculentia certamina et illam quae tum, id est temporibus
martyrum, existit procellam omittamus, Basilii, Gregorii, et alii plures,
quosquot lumina ecclesiae in eiusmodi calamitates inciderunt, tragicam il-
lorum temporum historiam in libris suis perpetuo et passim narrant, aestus-
que illos persecutionum, quas sibi et religioni simul illatas ab improbis to-
rarchis et illius saeculi illarumque rerum dominis passi fuerunt. Sic au-
tem ab ipsis narrantur, ut iis quae nunc fiunt, si quem haec cum illis con-
terre hand pigeat, simillima et paene gemella esse videantur. Eorum unum
mihi hoc loco ad consolationem, ad fortis animi aemulationem, denique ad
melioris instituti imitationem producere visum est. (IV.) Magnus Basilius
in illa, quae ad Amphilochem scripsit, cum alia tradidit, tum ea, quae nos
hodie excerpta et velut corrogata hic nunc apponimus. „Haec tempestas,”
dicit, „ecclesiarum, qua tandem marina procella non est atrocior? In
via ut omnes patrum termini loco moti sunt, ita omne fundamentum, et si
usod dogmatum munimentum, convulsum est. Volvuntur insuper et quas-
antur omnia. Turbationes ab huius mundi principibus proficiscentes an
on quavis procella, quovis turbine horribilius subvertunt populos? Quae-

- A. M. 6859 *τομήνη τὰς ἐκκλησίας ἐπέχει. Διὸ πάντες ὁμοίως, καθ' ὃν ἔν*
 Ind. 4 *ἕκαστος δύνηται τρόπον, τὰς φοινικὰς χεῖρας ἀλλήλοις ἀντιπι-*
φέρουσι. τραχεῖα δέ τις κραυγὴ τῶν ἐξ ἀντιλογίας παρατριβομέ-
νων ἀλλήλοις καὶ βοή ὕψημος καὶ δύσκριτος ἦχος ἐκ τῶν ἁνω-
 P. 639 *γῆτων θορόβων πᾶσαν ἤδη σχεδὸν ἐκκλησίαν πεπλήρωσεν, ἐπι-*
ὑπερβολὰς καὶ ἄλλειψεις τὸ εὐθὲς δόγμα τῆς εὐσεβείας παρατρι-
πόντων. Εἷς δὲ ὄρος φιλίας τὸ καθ' ἡδονὴν ἐπιεῖν, καὶ ἔχθρας
ἀρκοῦσα πρόφασις τὸ μὴ συμβῆναι ταῖς δόξαις. πάσης δὲ συνω-
 V. 516 *μοσίας πιστότερον πρὸς κοινωνίαν στάσεως ἢ τοῦ σφάλματος*
ὁμοιότης. Θεολόγος δὲ πῦς, καὶ ὁ μυρίαὶς κηλῖσι τὴν ψυχὴν
 B *στιγματίας. Τοιγαροῦν αὐτοχειροτόνητοι τὰς προστάσεις τῶν*
ἐκκλησιῶν διαλαγχάνουσι, τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος
παρωσάμενοι· καὶ παντελῶς ἤδη τῶν εὐαγγελικῶν θεσμῶν ἐξ
ἄκοσμίας συγκεχυμένον, ἀμύθητος ὠδισμὸς ἐπὶ τὰς προεδρίας
ἔστιν. Ἐμὲ δὲ καὶ τὸ προφητικὸν ἐκείνο κατέχει λόγιον, ὅτι ὁ στυ-
γῶν σιωπήσεται· διότι ὁ καιρὸς πονηρός ἐστιν, ἐν ᾧ οἱ μὲν
ὑποσκελλίζονται νῦν, οἱ δὲ ἐνύλλονται τῷ πεσόντι, ἄλλοι δὲ ἐπι-
 C *κροτοῦσιν· ὁ δὲ τῷ ὑκλάσαντι χεῖρα ὀρέγων ἐκ συμπαθείας ἐπὶ*
ἔστι. Τῆς γὰρ ἀγάπης ψυγίσης, ἀνήρηται μὲν ἀδελφῶν συμ-
πνοια· ὁμοίως δὲ ἀγνοεῖται καὶ τοῦνομα· ἀνήρηται ἀγαπητικαῖ
νοουθεσίαι· οὐδαμοῦ σπλάγγνον χρηστόν· οὐδαμοῦ δάκρυον
συμπαθές. Ἐντεῦθεν ἀσύγγνωστοι μὲν καὶ πικροὶ κίθηται τῶν

10. ὁ καὶ μυσ. et στιγματίας edd. 11. καὶ σκουδαρχίδα add.
 edd. post αὐτοχειροτ. 16. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ add. edd. post συνωστ.
 17. ὑποσκελλίζουσι edd. 21. χρηστόν edd., Χριστιανοῦ αποργ. Pat.

dam lugubris vere et tristis caligo ecclesias occupat. Eoque omnes pariter quocumque possunt modo parricidiales manus sibi invicem afferunt. Accuribus autem quidam clamor eorum, qui per contentionem inter se disceptant, confusaque vociferatio, et indistinctus sonitus e nunquam silentibus tumultibus, totam prope iam ecclesiam implevit, per excessus ac defectus rectam pietatis dogma evertentibus. Unicus amicitiae finis est, ad gratiam loqui: ac sufficiens est inimicitiae causa, opinionibus dissentire. Porro erroris similitudo res est quavis coniuratione fidelior ad seditiosis societatum. Theologus vero quilibet est, etiam maculis innumerabilibus conscientiam habeat notata. Itaque qui se ipsos suis elegere suffragiis, quique affectant principatum, ii ecclesiarum praefecturas sortiuntur, repulsa sancti Spiritus administratione: iamque prorsus evangelicis ritibus ob sublata rerum ordinem confusis, ineffabilis est ad praefecturas irruptio eorum. Me vero etiam illud propheticum dictum reprimat: intelligens in tempore illo tacebit; eo quod tempus malum est, in quo alii quidem supplantant, alii vero insultant lapso, alii vero applaudunt: caeterum qui lapso manus ex misericordia porrigat, nullus est. Refrigerata enim omnium caritate, sublata est fratrum conspiratio, concordiae vero etiam nomen ignoratur: sublatae sunt autem etiam amicae admonitiones: nusquam viscera humane, nusquam lacrima ex condolentia. Hinc implacabiles et amari sedent et

ἀποτυγχανόντων ἔξετασταί, ἀγνώμονες δὲ καὶ δυσμενεῖς τῶν κα- A. C. 1351
 θορδουμένων κριταί.” καὶ ἀλλαχοῦ · „Γνώριμα τὰ θλίβοντα ἡμᾶς, Imp. Io. Can-
 κᾶν ἡμεῖς μὴ λέγωμεν. εἰς πᾶσαν γὰρ τὴν οἰκουμένην ἐκκέχθαι. D
 καταπεφρόνηται τὰ τῶν πατέρων δόγματα · ἀποστολικὰ παρα-
 5 δόσεις ἔξοσθένηται · νεωτέρων ἀνθρώπων ἐφευρήματα ταῖς ἐκ-
 κλησίαις ἐμπολιτεύεται. τεχνολογοῦσι λοιπὸν, οὐ θεολογοῦσιν,
 οἱ ἄνθρωποι. Ποιμένες ἀπελαύνονται · ἀντεισάγονται δὲ λύκοι
 βαρεῖς, διασπῶντες τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ. οἴκοι ἐκτῆριοι
 ἔρημοι τῶν ἐκκλησιαζόντων · αἱ ἔρημίαι πλήρεις τῶν δδουρομέ- E
 θων.” καὶ ἀλλαχοῦ · „Οἱ ἀνταποδιδόντες μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν
 καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου τῆς εἰς αὐτοὺς διαβάλλουσι
 με τῶν ἐπ’ ἐκείνοις, εἰς ἃ αὐτοὶ εὗρισκονται ἐγγράφους ὁμολο-
 γίας ἐκτιθέμενοι.” καὶ πάλιν · „Ἦνοιξαν στόματά τινες κατὰ τῶν
 ὁμοδόλων ἀπειδῶς · λαλεῖται τὸ ψεῦδος ἀφόβως · ἡ ἀλήθεια
 5 συγκεκάλυπται. καὶ οἱ μὲν κατηγορούμενοι καταδικάζονται ἀκρί- F
 τως · οἱ δὲ κατηγοροῦντες πιστεύονται ἀνεξετάστως. ὄθεν ἀκού-
 σας, ὅτι πολλὰ κατ’ ἐμοῦ περιφέρονται ἐπιστολαί, σιζου-
 σαι ἡμᾶς καὶ στηλιτεύουσαι καὶ κατηγοροῦσαι ἐπὶ πράγμασι, ὧν
 τὴν ἀπολογία ἐτοίμην ἔχομεν ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου τῆς ἀλη-
 θείας, ὡρμησα μὲν σιωπῆσαι, ὃ καὶ ἐποίησα. τρίτον γὰρ ἤδη
 τοῦτο ἔτος ἐστίν, ἐν ᾧ τυπτόμενος ὑπὸ τῶν διαβολῶν φέρω

1. ἀποτυγχανόντων edd. 2. ἡμᾶς edd., ἡμῶν apogr. Par.
 3. λοιπὸν ἐξήχηται edd. 5. ἐξουθένωνται et νεωτεροποιῶν edd.
 13. ἐκτιθέμενοι edd. 16. κάγω ἀκούσ. edd. 18. γράμμασιν edd.
 19. ἐτοίμην add. edd., om. apogr. Par. 21. ἐν om. apogr. Par.,
 add. edd.

torum examinatores, iniqui vero et malevoli recte factorum iudices.” Et
 alibi: „Tribulationes nostrae, vel nobis tacentibus, vobis sunt cognitae,
 ut quae in totum orbem sunt invulgatae. Patrum dogmata contemnuntur,
 Apostolicae traditiones nullo numero habentur, recentiorum inventa in ec-
 clesiiis dominantur. Homines in posterum artificiose disputant, non theolo-
 gias agunt. Pastores abiguntur, lupi graves introducuntur, qui Christi
 gregem discernunt. Domus oratoriae deseruntur ab ecclesiastico coetu:
 solitudines refertae sunt plorantibus.” Et alibi: „Qui mala mihi reddide-
 runt pro bonis et odium pro dilectione mea, qua eos prosequutus sum,
 am me calomniantur eorum gratia, quae ipsi deprehenduntur scripto edi-
 is confessionibus approbasse. Temere nonnulli ora sua adversus conser-
 eos reserarunt. Mendacium sine timore effutitur, veritas obscuratur. Et
 i quidem, qui accusantur, mox sine iudicio condemnantur; qui vero accu-
 ant, illis absque ulla examinatione fides adhibetur. Unde et ego, ubi
 complures percepi contra me epistolas circumferri, quibus perstringamur
 c motemar, propterque scripta quaedam accusemur, quorum tutelarem
 efensionem habemus coram veritatis tribunali paratam: cogitavi quidem
 ilendum esse, quod et feci. Nam tertius iam annus hic est, ex quo a
 murranioribus notatus accusationis flagella sustinere coepi, hoc uno con-

- A. M. 6859 τὰς τῆς κατηγορίας μάστιγας, ἀρνούμενος ὅτι ἔχω κέρων, τῶ
 Ind. 4 τῶν κρηπτῶν γνώστην καὶ μάρτυρα τῆς σκοφαντίας· ἐπεὶ δὲ
 P. 640 ὄρω, ὅτι πολλοὶ τὴν σωπὴν ἡμῶν εἰς βεβαίωσιν τῶν διαβολῶν
 παρεδέξαντο, καὶ οὐ διὰ μακροθυμίας ἐνόμισαν ἡμᾶς σωπᾶν,
 ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ ἔχειν στόμα διαῖραι πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ταύτους
 ἕνεκα ἐπειράθη ἐπιστεῖλαι ὑμῖν, παρακαλῶν τὴν ἐν Χριστῷ
 ἀγάπην ὑμῶν, ὥστε τὰς ἐξ ἐνὸς μέρους γινομένης διαβολῆς μὴ
 Β πάντη παραδέχεσθαι ὡς ἀληθεῖς· διότι, καθὼς γέγραπται, οὐ-
 δένα κρίνει ὁ νόμος, ἐὰν μὴ πρῶτον ἀκούσῃ καὶ γινῶ τί ποιῶ”
 καὶ ἄλλαχού· „Εἰ γὰρ καὶ τὰ ἄλλα ἡμῶν στεναγμῶν ἄξια, ἀλλ’ ἵ-
 ἔγωγε τοῦτο τολμῶ καυχᾶσθαι ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδέποτε κεκλητη-
 μένας ἔσχον τὰς περὶ τοῦ Θεοῦ ὑπολήψεις, ἢ ἐτέρως φρονῶν με-
 τέμαθον ὕστερον· ἀλλ’ ἦν ἐκ παιδὸς ἔλαβον ἔννοιαν περὶ Θεοῦ
 παρὰ τῆς μακαρίας μητρὸς μου καὶ τῆς μᾶμμης μου Μακρί-
 Ουης, ταύτην ἀύξηθεῖσαν ἔσχον ἐν ἐμῶν.” καὶ πάλιν· „Ἐγὼ
 V. 517 πρὸς τὴν ἐπάλληλον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ποικίλην καθ’ ἡμῶν
 ἐπιχειρήσιν ἀποβλέπων σωπᾶν δ’ ὤμην δεῖν, καὶ δέχισθαι
 καθ’ ἡσυχίαν τὰ ἐπαγόμενα, μηδ’ ἀνταίρειν τοῖς καθ’ ὁμιλίαν
 τοῖς τῷ ψεύδει, τῷ πονηρῷ τούτῳ ὄπλῳ. ἔδοξαν γὰρ μοι πα-
 ραπλήσιόν τι ποιεῖν τῷ Αἰσωπεῖ μύθῳ οἱ τὸ ἀπροφάσιτον
 D καθ’ ἡμῶν ἀναλαβόντες μῖσος. ὡς γὰρ ἐκείνος ἐγκλήματά τῶν
 τῷ ἀρνίῳ τὸν λύκον προσφέρειν ἐποίησεν, αἰσχυρόμενον δῆδει

2. καὶ om. edd. 3. ἤδη τὴν edd. 9. Verba ἀκούσῃ — τί ποιῶ
 add. edd. 12. ἐτέρως φρονῶν edd., ἐτέρων φρονεῖν apogr. Pk.
 18. ἀνταίρειν edd. 19. οὐν edd. pro γὰρ.

tentus, quod dominum habeo secretorum cognitorem ac calumniae istius te-
 stem. Quoniam vero multos iam silentium nostrum eo rapuisse vides, ut
 ex illo intentatas calumnias confirmarint: nosque non lenitatis ac patientiae
 gratia, sed quod ad expromendam veritatem os aperire neutiquam aude-
 mus, ideo silere arbitrentur; ob eam causam scribere vobis conatus sum,
 obsecrans vestram in Christo dilectionem, ut calumnias, quas una pars ob-
 licit, non mox ut prorsus veras admittatis: propterea quod, ut scriptum
 est, neminem indicat lex, nisi prius audiat et cognoscat quid faciat.” Et
 alibi: „Licet enim reliqua vita nostra digna sit, cuius gratia ingemiscentes:
 de hoc tamen uno in domino gloriari ausim, quod nunquam falsas episio-
 nes habuerim de Deo: neque aliter sentiendo animi postea iudicium muta-
 verim: sed quam a puero sententiam de Deo a beata matre, deinde et
 avia mea Macrina recepi, illam iustis incrementis auctam et adiectam in se
 ipse conservaverim.” Et rursus: „Ego sane ad crebros et varios hostium
 nostrorum adversum nos conatus respiciens, silendum esse, et quae infe-
 rentur animo quieto toleranda putavi, nec resistendum illis qui mendacis
 muniti sunt, pessima scilicet armatura. Videntur enim mihi qui etiam
 hoc inexcusabile contra nos induerunt, haud dissimile ab eo facere quod
 habet Aesopica fabula. Quemadmodum enim illa lupum culpas quosdam
 adversus agnum producere facit, quasi is turpe sibi ac dedecerosum fore

τὸ δοκεῖν ἄνευ δικαίας προφάσεως ἀναιρεῖν τὸν μηδὲν προλυπη- A. C. 1351
 σατα· τοῦ δ' ἄρνός πᾶσαν τὴν ἐκ συκοφαντίας ἐπαγομένην αἰ- Imp. Io. Can-
 τίαν εὐχερῶς διαλύοντος, μηδὲν μᾶλλον ὑφλεσθαι τῆς ὁρμῆς τὸν taceuz. 5
 λόγον· ἀλλὰ τοῖς μὲν δίκαιοις ἠτιᾶσθαι, τοῖς δ' ὁδοῦσι νικᾶν·
 5 οὕτως οἷς τὸ καθ' ἡμῶν μῖσος ὡς τι τῶν ἀγαθῶν ἐσπουδίασθη,
 ἐρυθριῶντες τάχα τῷ δοκεῖν ἄνευ αἰτίας μισεῖν, αἰτίας πλάσ- E
 σσοσι καθ' ἡμῶν καὶ ἐγκλήματα, καὶ οὐδενὶ τῶν λεγομένων μέ-
 χρι παντὸς ἐπιμένουσιν. ἀλλὰ νῦν μὲν τοῦτο, μετ' ὀλίγον δ'
 ἄλλο, καὶ αὖθις ἕτερον τῆς καθ' ἡμῶν δυσμελείας τὸ αἴτιον λέ-
 10 γουσι." καὶ πάλιν· „Οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐγκαλοῦσι, τὸ τὰ
 ἐπιλεγόμενα τῇ θεῷ φύσει ὀνόματα μοναδικῶς ἐξαγγέλλειν. ἀλλ'
 15 ἔτοιμος ἡμῖν πρὸς τοῦτο καὶ σαφῆς ὁ λόγος. ὁ γὰρ καταγινώ- F
 σκων τῶν μίαν λεγόντων θεότητα ἐξ ἀνάγκης τῷ πολλὰς λέ-
 γοντι, ἢ τῷ μηδεμίαν, συνθήσεται. οὐ γὰρ ἐστὶ δυνατόν, ἕτε-
 20 ρόν τι παρὰ τὸ εἰρημένον ἐπινοῆσαι. Εἰ οὖν τὸ εἰς πλῆθος ἐκ-
 τείνειν τὸν ἄριθμὸν τῶν θεότητων, μόνων τῶν τὴν πολύθειον
 πλάνην νενοσηκότων ἐστὶ, τὸ δὲ καθόλου ἀρνεῖσθαι τὴν θεότητα, P. 641
 τῶν ἀθέων ἂν εἶη, τίς λόγος ἐστὶν ὁ διαβάλλων ἡμᾶς ἐπὶ τὸ
 μίαν ὁμολογεῖν τὴν θεότητα;" καὶ μετ' ὀλίγον· „πάντα τὰ θεο-
 25 λρηπῆ νοήματά τε καὶ ὀνόματα ὁμοτίμως ἔχουσι πρὸς ἄλληλα,
 τῷ μηδὲν παρὰ τὴν τοῦ ὑποκειμένου διαφωνεῖν σημασίαν. οὐ
 γὰρ ἐπ' ἄλλο τι ὑποκείμενον χειραγωγεῖ τὴν δόξαν τοῦ ἀγα-

2. τοῦ δὲ ἀρνίου edd. 10. οὐκοῦν τοῦτο μόνον ἐστὶν ἐν ἐγκλή-
 ματι edd. 11. ἐν τῇ et καταγγέλλειν edd. 17. καθόλου edd.

putet, si praeter iustam rationem interimat agnum, a quo nihil sit laesus; et tamen, licet omnem quae ex adornata calumnia intenditur accusationem agnus placide diluat, nihilo magis lupum ab impetu sibi temperare, sed etiamsi iustis rationibus vincatur, dentibus tamen victorem pervincere: ita et qui odio nostri non secus atque rei honestae student, turpe forsitan putantes, si absque ratione nos odio persequi videantur, causas odii contra nos et crimina fingunt. Nihil autem eorum quae contra nos feruntur, constanter timentur; sed nunc hanc, paulo post aliam, et rursus quoque aliam inimicitiae causam assignant." Et rursus: „Itaque et hoc illi nobis criminant, quod competenter divinae naturae nomina singulariter pronuntiamus. Verum paratam habemus ad hoc et manifestam rationem. Quisquis enim unam docentes divinitatem condemnat, necessario multas vel prorsus nullam tradenti adstipulabitur. Impossibile namque est, ut praeterea aliud quid excogitetur. Cum ergo numerum divinitatum ad multitudinem extendere eorum tantum sit, qui errore multorum deorum tanquam morbo aborant: prorsus vero in universum negare divinitatem eorum sit, qui nullum censent esse Deum, ut impii: quamobrem nos traducimur ob id, quod unam confitemur divinitatem?" Et paulo post: „Omnia Deo competentia, iam cogitata quam nomina, eiusdem inter se sunt conditionis, eo quod circa ubiecti significationem nihil habent discriminis. Non enim mentis cogita-

- A. M. 6859 **Θ**οῦ ἢ προσηγορία, ἐφ' ἕτερον δὲ ἢ τοῦ σοφοῦ καὶ ἢ τοῦ δυνα-
 Ind. 4 **τ**οῦ καὶ ἢ τοῦ δικαίου· ἀλλ' ὅσαπερ ἂν εἶπης ὀνόματα, ἐν διὰ
B πάντων ἐστὶ τὸ σημαινόμενον· κἂν θεὸν εἶπης, τὸν αὐτὸν ἐν-
 δεῖξω, ὃν διὰ τῶν λοιπῶν ὀνομάτων ἐνόησας. Καταμαρτυρού-
 μενα γὰρ καὶ συγκρινόμενα πρὸς ἄλληλα τὰ ὀνόματα διὰ τῆς ἐν
 ἐκάστοις ἐνθεωρουμένης ἐμφάσεως εὐρεθήσεται μηδὲν τῆς τοῦ
 θεοῦ προσηγορίας ἔλαττον ἔχοντα. τεκμήριον δέ, ὅτι τούτῳ μὲν
 τῷ ὀνόματι πολλὰ καὶ τῶν καταδεεστέρων ἐπονομάζεται, καὶ ἐπὶ
 τῶν ἀπεμφαινόντων ὁμοίως λεγομένῳ. Τὸ δὲ τοῦ ἁγίου ὄνομα
C καὶ τοῦ ἀφθάρτου καὶ τοῦ εὐθέως καὶ τοῦ ἀγαθοῦ οὐδαμῶς
 κοινοποιούμενον πρὸς τὰ μὴ θέοντα παρὰ τῆς γραφῆς ἐδιδάχθη-
 μεν." (E.) Ἐμοὶ δὲ καὶ πλείους εἰς τὴν τῶν λεγομένων ἀπόδειξιν
 ὠρμημένῳ παράγειν ἁγίους ῥᾶον ἔδοξεν εἶναι, πρότερον δι' ἐνὸς
 τουτουῦ τῆν τῶν πάλαι πρὸς τὰ παρόντα συγγένειαν διεωκρή-
 σαντας, ἔπειτα ἐπενεγκεῖν καὶ τὰς τῶν ἄλλων μαρτυρίας διὰ
D τούτους ἀμφιβόλους καὶ μικρογνώμονας. ἐπεὶ καὶ τούτου νῦν μί-
 τριά τινά μαι δέκην ἐρίνου συνηκται, καὶ ὅσον ἀφοσιώσασθαι
V. 518 πρὸς τὴν ζήτησιν καὶ χρεῖαν τῆς νῦν ὑποθέσεως. ἔξέσται γὰρ,
 ὅτῳ ἂν ᾗ βουλομένῳ, τοῖς ἀρημένοις παρατιθέοντας ἐν ἐνὶ καὶ
 πλείοσι πλείω τῶν καθ' ἡμᾶς ἀκήρατον εὐρίσκειν τὴν συμφωνίαν
 τοῦ νῦν διωγμοῦ πρὸς τὸν τότε· καὶ μανθάνειν σαφέστερον, ὡς
Ἡ δὲ δάστησι χρόνος, ταῦτα χρόνος ἐπαναλαμβάνων αὐδεις συνί-

1. ἢ δυνατοῦ apogr. Par., καὶ τοῦ edd. καὶ ἢ τοῦ em. Bér.
 4. ἐνόησας edd., ἐνόησαν apogr. Par.

tionem ad aliud subiectum ducit appellatio boni, et ad aliud, sapientis, potentis, et iusti: sed quaecunque eiusmodi nomina protuleris, unum est perpetuo quod significatur. Et si Deum dixeris, eundem significasti, quem et in reliquis nominibus cogitasti. Nam si expeudantur huiusmodi nomina, et inter se considerata cuiusque significatione conferantur, nihil appellatio-
 ne Dei minus habere differreque deprehenduntur. Argumentum huius est, quod ab appellatione Dei multa ex inferioribus quoque cognominantur, quae etiam absimilibus et dissentaneis rebus attribuitur. Sancti vero et incorrupti, et recti bonique nomina nusquam illis, quibus haud oportet, communi-
 cari per Scripturam edocti sumus." (V.) Ad ea quae dixi confirmandas testes citare Sanctos plures animus fuit. At commodius esse visum est, praeteritarum et praesentium rerum affinitatem per unum hunc primo declarare; deinde, ut vacillantes et pusillos animos confirmarem, aliorum quoque testi-
 monia subiungere. Atque ex hoc ipso modica quaedam a me collecta et corrogata sunt, sic videlicet, ut quae ad quaestionem et ad praesens in-
 stitutum attinebant, ea sola leviter quasi deliberim. Etenim civis facis erit, nostra cum iis quae dicta sunt, unum cum uno, plura cum pluribus conferenti, perfectissimam utriusque persecutiois, hodiernae et eius quae tum saevit, similitudinem intelligere; item explorate illud discere, quae tempus disiangit, ea per tempus redintegrata iterum coniungi: quae re-

στησι· και ἡ ῥοῦς χειμεριων φάναι πραγμάτων συγγεῖ, πραγμά- A. C. 1851
 των αἰθις συνάπτει παλιρροια· και ἡ βλων πολυπλόκων λαβύ- Imp. Io. Can-
 ριθοι διασπείρουσι πρὸς λήθης μύχους και κρυπτήρας, ἀντι- tacuz. 5.
 στροφοι πάλιν λαβύριθοι βλων πρὸς τὰ συγγεῖη και ὁμόφυλα
 5 τῶν πάλαι τῷ χρόνῳ γεγενημένων ἀναφέρουσι ὕστερον ἴχτη,
 ὅσον ἀνακαλυπτήρια ταῖς ἀλλήλων διὰ μακροῦ τοῦ μέσου συμ-
 φῶσαι και ὁμοιότησι θύοντες.

εἰ. Μετὰ γὰρ τὸν ἡμέτερον διωγμὸν ἐκείνον εὐθὺς και φθ- P. 642
 βους ἄπαντας οἱ διώκται ψυχῆς ἀποσκευασμένοι, καθάπερ ἐκ
 0 ναυαγίου και κλύδωνος παρ' ἐλπίδας ἀνασωθέντες ἀπάσας, ἀνε-
 πενεύκασαν τέως ἡδύ τι και ἐλευθέριον· και συγγότερον νύκτωρ
 και μεθ' ἡμέραν ἤδη λοιπὸν συνέδρια δρῶντες ὑπὸ βασιλεῖ και
 ἰδία και ἄνευ ἡμῶν πᾶν ποιεῖν και λέγειν καθ' ἡμῶν σὺν ἡμέ- B
 λουν. ἐν δὲ τοῖς τοιοῦτοις διημιλλήσαντο πρὸς ἀλλήλους τὰ πρῶ-
 5 τα, ὅστις τε καθ' ἡμῶν πλείους ἀφῆκε λοιδορίας ἀφηγοῦμενοι
 σὺν κρύτῳ και γέλωτι· και ὅστις ἤττους μὲν, δριμυτέρας δέ·
 και αὐ' ὅστις ὕστερον μὲν, καιριώτερον δέ· και μάλα γέ τοι σὺν
 ἀσελγαίνουσῃ γνώμῃ και βωμολοχοῦσῃ γλώττῃ, ἐφ' οἷς ἐγκα-
 λύπτεσθαι ἔδει, τούτοις ἐγκαλλωπιζέσθαι οἱ θεομισεῖς σὺν αἰδοῦ-
 1 μικοι, σὸδ' ἐρυθριῶντες· ἀλλ' ὁμοιον ποιούντες γ' ἐκείνῳ τῷ C
 Διοσκόρῳ, τῷ δυσσεβεῖ προέδρῳ τῆς Ἀλεξανδρείας· ὅς μετὰ τὸ
 πλείους τε ἄλλους και Φλαβιανὸν πεφονευκέναι τὸν πατριάρχῃν
 ἐν τῇ κατ' Ἐφεσον ἀθροισθείσῃ πάλαι συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων

17. τοι Boiv. pro ti.

rum, ut ita dicam, aestu procelloso turbantur, ea reciproco rerum aestu
 rursus componi; quae denique per varias hominum aetates, velut per mul-
 tiplices labyrinthos, profunda et obscura oblivione merguntur ac dissipata
 evanescent, ea deinde, revolutis aetatum labyrinthis, ad cognata et affi-
 nia rerum olim gestarum vestigia retroagi, coniunctionemque et similitudi-
 nem suam post longa temporum spatia quasi revelare.

5. Cum eam nos persecutionem passi fuissetis, statim persecutores, po-
 sito omni metu, quasi ex naufragio et tempestate praeter spem omnem in-
 columes servati, iucunde respirare, et quadam veluti libertatis aura re-
 creari. Tum ex eo iam frequentius diu nocturne, praeside imperatore,
 privatim et sine nobis concilia habentes, nihil negligere, quo nos factis di-
 ctisque violatos oppugnet. Ac primum illi in iis conciliis inter se certant,
 cum plausu et risu narrantes, quis plura in nos convitit fuderit; item quis
 pauciora quidem, sed acriora; tum quis sero et post alios, sed opportu-
 nius; idque summa animi impudentia et scurrillil linguae procacitate: nec
 sacrilegi illi verentur erubescuntve de iis rebus gloriari, quarum pudore
 pios oportebat capite obvoluto latere. Porro hoc ii Dioscori more faciunt,
 mprii illius Alexandriae praesulis, qui in Concilio episcoporum, Ephesi olim
 congregatorum, occiso praeter alios complures patriarcha ipse Flaviano, de

- A. M. 6859 ἐνεκαλλωπίσατο κάκεινος ἐκείνῳ τῷ φόνῳ, καθάπερ ἐπὶ μεγάλῳ
 Ind. 4 τινὶ προτερήματι, τὸν πάλαι Νέρωνα μιμησάμενος, τοῖς οἰκείοις
 αὐλήμυσι τε καὶ ὀρχήμασιν ἐγκανχῶμενον, ἃ ταῖς τοῦ ἐπιπέλου
 D τῷ βασιλικῷ βήματι, ἐκεῖ καθημένων τῶν τῆς πάλαι Ῥώμης ἐπα-
 πατριδῶν καὶ συγκλητικῶν οὐ μᾶλα ἐκόντων. (B.) Οὕτω τοῖς
 νυν καὶ ἡ σεμνὴ τῶν ἐπισκόπων αὕτη πατρία, τοὺς ἡμῶν δια-
 γμοὺς ὀρχησαμένη, τῷ Παλαμῆ καὶ ἀλλήλοις συνεχώρουσιν ἐξῆς
 τὰ τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα, προτερήματα μᾶλλον αὐτὰ προσι-
 E πόντες καὶ δόγματα εὐσεβείας, τῆς ἀντιμισθίας εὐθὺς ἐπομένης
 αὐτοῖς ἀναλόγως καὶ τῶν ἐπάθλων, διὰ τῶν ἐκ βασιλικοῦ τρί-
 ποδος Θεσπισμάτων. διανομαὶ ταῦτα χρημάτων καὶ κτημάτων
 V. 519 πρόσοδοι καὶ ἱερῶν φροντιστηρίων πολυανθρώπων ἐκδόσεις
 πρὸς ἀνθρώπους ἀμαθιστάτους ὡς τὰ πολλὰ, καὶ πλὴν τοῦ χρη-
 ματίζεσθαι πλέον εἰδότες οὐδὲν· παραπλησίως ὡσπερ τὰς φο-
 P. 643 νικᾶς προγραφὰς τῶν πάλαι τῆς Ῥώμης ἐπατριδῶν καὶ συγκλη-
 κικῶν Σύλλας μὲν Κορνήλιος πρότερον, Ἀντώνιος δ' ὕστερον,
 τυραννικώτερον τῇ ἔξουσίᾳ ἐπιπηδήσαντες· πλὴν ὅτι ἐκείνοις μὲν
 σωματίων γίνεσθαι φονευταῖς ἐγγόνει διὰ τὴν τῶν κτήσεων ἀρ-
 παγὴν καὶ διανομήν· τούτοις δὲ ψυχῶν ὁμοῦ καὶ σωματίων ὀλε-
 θρος ἅπας ἐπραγματώετο· ψυχῶν μὲν τῶν ἰδίων, ὑπὲρ ὧν
 ἠπείγοντο· σωματίων δὲ τῶν ἀλλοτρίων, καθ' ὧν ἠπείγοντο.
 B (Γ.) Ἐπειτα ψηφίζονται καθ' ἡμῶν ἐφ' ἐτέραις ἐτέρας διανομαῖς
 κολάσεων αἰδίου· ὡσπερ ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις τοῖς πάλαι Ῥο-
 μαίοις ἐδράτο· πλὴν ὅτι ἐκείνοις μὲν ἀρχαιρεσιάζουσι, τιμᾶ

ea caede ambitiose et ipse tanquam de egregia aliqua victoria gloriabatur, antiquum Neronem imitatus, tibiarius cantibus et tripudiis gloriantes; quibus ille in ipso suggestu solii imperatorii, assidentibus veteris Romae patriciis et senatoriis viris, nec iis quidem admodum volentibus, de nocte operabatur. (II.) Pari modo venerabile illud episcoporum collegium, nostris calamitatibus velut saltatis, Palamae et sibi invicem deinceps haec pietatis crimina condonabant; immo ea ab illis facta eximia et vera religionis dogmata appellabantur. Atque ipsis statim salaria et praemia, pro cuiusque dignitate, datis ex imperatorio tripode responsis, constituantur; pecuniarum scilicet largitiones, et reditus ex praediis percipiendi: ac res monasteriorum frequentissimorum locantur hominibus, imperitissimis plerisque, et nihil nisi pecuniam facere doctis: itidem fere ut olim nobilibus et senatorii ordinis civium Romanorum sanguinariae proscriptiones factae sunt, primum a Cornelio Sylla, deinde ab Antonio, qui summam potestatem tyrannice invaserant; nisi quod illi ut bona diriperent ac distribuerent, corporum interfectores exstiterent; hi vero animabus simul et corporibus exitum moliantur; animabus quidem suis, quibus prodesse; corporibus autem alienis, quibus nocere contendunt. (III.) Distributiones deinde pecuniarum alias ex aliis perpetuo in nos decernunt; quemadmodum apud veteres Romanos in comitiis fiebat; nisi quod illis comitia habentibus honores et

καὶ βραβεῖα τοῖς ἀριστεύουσιν ἐψηφίζοντο· τούτοις δ' ἀφορμαὶ A. C. 1351
καὶ σκέμματα κακίας, μὴ ὅτι κατὰ τῶν ζώντων, ἀλλ' ἤδη καὶ Imp. Io. Can-
αὐτῶν τῶν τεθνεώτων. καθαιροῦσι γὰρ κακίους καὶ ἀναθεμα- tacuz. 5
τίζουσι, ὅφ' ὧν αὐτοὶ καθηρέθησαν διὰ τὴν ἀσεβίαν τῶν και-
νοτομηθέντων δογμαίων, οὕτως τοὺς τῆς ἀσεβείας ἐλέγχους C
διαδρᾶναι νομίσαντες, μὴ πρὸς ἐπισκόπων δῆθεν, ἀλλ' ὑπὸ
καθηρημένων καθαιρεθέντες· καὶ ταῦτα τῶν γε πλειόνων ὑπαρ-
χόντων αὐτῶν, οἳ σὺν τῷ πατριάρχῃ τότε καὶ τοῖς ἐπισκόποις
ἐκείνοις ἦσαν οἱ Παλαμῶν τε αὐτὸν καθηρηκότες καὶ ἀναθεματι-
ώσαντες καὶ ἅμα τοὺς ἀμφ' αὐτόν· δι' αὐτὸν σήμερον· ἐαυτοὺς ἀνα-
θεματίζουσιν, ὑπερμαχοῦντες τοῦ Παλαμῆ. ἐζήτουν γὰρ μᾶλ- D
λον ἁμαρτάνειν ἀνέγκλητα, ἢ τοῖς ἐπιτιμοῖς ὑπέκοντας εὐσε-
βεῖν, καὶ δι' ἀπώλειαν μᾶλλον ψυχῆς σωματικῶς εὐπραγεῖν.
(A.) Ὅμως οὐδ' ἀπώλειαν ᾧοντ' εἶναι ψυχῆς τὰ δρώμενα. πῶς
ἰγάρ, οἳ τυραννικώτερον τρόπον τὸ αὐτεξουσίον τε καὶ βουλόμε-
νον τοῦ Θεοῦ σφετερισόμενοι, τό γ' εἰς αὐτοὺς ἦκον, αὐτὸν μὲν E
ἐν κόλποις δῆπου τῶν οὐρανίων θαλάμων περιγράφοντες συνε-
κάλυψαν, ἀνυπόστατον δέ τινα καὶ ἀνούσιον ἐθεοποίησαν ἐνέρ-
γειαν, ταῦτόν εἰπεῖν ἄξιον· ἔν' ἁμαρτάνωσιν ἀνέγκλητα, καὶ
ἄψοφον ἀλλήλοις ἁμαρτημάτων διδόναι τε καὶ ἀντιλαμβάνειν αὐ-
τεξουσίως ἔχουσι, καθάπερ οἱ τὰ ἐν ἀγοραῖς ὄψα πιπεράσκοντές
τε καὶ ἀνούμενοι. εἰς τοῦτο γὰρ οἶμαι τείνειν καὶ δ' πρὸς τοῖς
ἄλλοις ὑπὸ τοῦ Παλαμῆ καὶ τοῦτο δογματιζόμενον βλασφημεί-

praemia praestantissimo cuique decernebantur; his vero, non solum in vi-
vos, sed et in ipsos iam denique mortuos, grassandi causae et rationes
statuantur. Nam eos etiam de gradu deiiciunt et anathemate feriunt, per
quos ipsi, ut novorum impiorumque dogmatum auctores, deiecti fuerant; et
eoque se impietatis notam effugituros arbitrantur, quod a quibus deiecti
sint, si videlicet non episcopi, sed deiecti ipsi de gradu fuerint. Et haec
qui faciunt, eorum plerique iidem sunt, qui cum patriarcha et episcopis
illis tum coniuncti Palamam et eius assecclas anathemati subiecerunt. Ita-
que iidem hodie, pro Palama pugnantes, se ipsos anathemati subiciunt.
Nempe illi impune peccare maluerunt, quam poenas dando colere pieta-
tem; et ut corpori bene esset, animam ultro perdidierunt. (IV.) Atqui illi
nec ea quae fierent perniciose animae esse credidere. Eoquomodo autem
credidissent, qui auctoritate et voluntate divina tyrannice sibi ipsis sub-
lecta, quantum quidem in se fuit, ipsum Deum in recessibus caelestium
thalamorum circumscriptum occultarunt; quandam autem insubstantem
substantiaeque expertem operationem, seu, quod idem est, atheismum
ipsum deificarunt; nimirum ut peccant impune et peccatorum veniam, per-
inde ut obsonia in foro vendentes ementesque, invicem dare et accipere
privata auctoritate possint. Eo enim spectare illud puto, quod Palamas
praeter caetera impie docet et pronunciat: homines effici principii exper-

- A. M. 6859 *ται· ἀνάρχους δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους καθίστασθαι καὶ ἀκτί-*
 Ind. 4 *στους· ταῦτόν δ' εἰπεῖν ἐνυποστάτους καὶ ἐνουσίους θεοῦ,*
 P. 644 *ἀπειράκις ἀπείρους, τῶν ἀπειράκις ἀπείρων (χρῆ γὰρ κατ' ἐκ-*
την ἐνταῦθα καλεῖν) ἐνεργειῶν καὶ θεοτήτων, ἀκτίστων καὶ
ἀνουσίων θεῶν, ταῦτόν δ' εἰπεῖν μηδένων. τῷ γὰρ ἀκτίστῳ καὶ
ἀνυποστάτῳ τὸ μηδὲν μήτ' εἶναι μήτε πιστεῦσθαι πᾶσιν ἀ-
θρώποις δοκᾷ καὶ πιστεύεται, καὶ αὐτοῖς γὰρ τοῖς βρέφεισιν, εἶνα
 P. 644 *ταῦτόν. οὐδεμία γὰρ (φησὶ) φύσις, ὅτι μὴ τὸδε ἐστίν, ἀλλ'*
ὅτι τὸδε. ἢ τοῦ ὄντος θέσις οὐχ ἢ τοῦ μὴ ὄντος ἀναίρεσις.
 (E.) *Οὕτω μειρακιωδῶς ἐνεανιεύσαντο κατὰ τῆς εὐσεβείας, καὶ ἴθι*
οὕτως ἀσύνητα καθ' ἡμῶν εἰργάσαντό τε καὶ ἐβουλεύσαντο, ταῖς
ἡμετέραις συμφοραῖς τὴν ἑαυτῶν ἐστιῶντες θηριωδῆαν, καὶ πᾶν
πονηρὸν ῥῆμα καθ' ἡμῶν ψευδόμενοι συνέθεντο, καθ' ὅσα καὶ
 Βολιά *σφισιν ὑπηγόρευε τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς· καὶ ἀγορὰς*
 V. 520 *καὶ θέατρα πάντ' ἐμπεπλήκισι δι' ἐμίσητων κηρύκων, λαμπρὸν ἴθι*
εἰς ἀνανταγώνιστον πλίστωσιν τῶν ἀκούοντων ἐπιτηδεύσαντες τὸν
ἡμέτερον συγκλεισμόν· ἵνα καθ' ἡμῶν τε πλάττοντες ἐπιπηγι-
ζῶσιν ὅσα καὶ ὅσα βούλοιντο καὶ ἕμα πλείους τῶν ἀσυνέτως
ἐχόντων μαθήσεως πρὸς τὴν σφετέρην αὐτῶν ἀσέβειαν προσ-
ταιριζῶνται, τοῦ παρὰ πόδας ἐλέγχου κατὰ διάμετρον ἰσταμέ-
 C *νον, μήτε θεὸν φοβούμενοι, μήτ' ἀνθρώπους αἰδούμενοι, μήτ'*
εἰς τὸ μέλλον εἶναι πιστεύοντές τινα τῶν ἐνταῦθα δρωμένων κρί-
σιν, μήτε κατάστασιν ἀμοιβῆς ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὡς τὰ ἱερὰ

tes et increatos; seu, quod idem est, Deos per se subsistentes, et substantia praeditos infinites infinitos, infinites infinitarum (oportet enim hoc loco sic vocare ut ab eo vocantur) energiarum et divinitatum, quae sint increati et substantia carentes Dii; seu, quod idem est, nulli. Nam quod est increatum simul et substantiae expers, id omnibus hominibus, et ipis quoque infantibus, videtur crediturque idem esse atque illud, quod nihil est nihilque esse creditur. Nulla enim, inquit, natura in eo consistit, quod non sit hoc; sed in eo, quod hoc sit. Non ponitur id quod est, hoc ipso quod tollitur id quod non est. (V.) Ita saniori doctrinae invenititer illi insultarunt, ita nos factis consiliisque dementibus oppugnarunt, calamitatibus nostris immanitatem suam cibantes; iidemque omne malum verbum adversum nos mentientes ex composito loquuti sunt, quidquid ira suggereret, qualiacunque animus diceret: iis fora theatraque omnia per conductios praecones impleverunt. Atque ut ea, quae dicebant, audienti cuilibet invicto argumento confirmarent, magno apparatu nos incluserunt; quo scilicet in nos, quot et qualia libuisset, confingerent ac decernerent; simulque ut ex iis, qui tardo essent ad discendum ingenio, socios sibi plures adiungerent, remotis quam longissime illis, quibus praesentibus facile poterant redargui; non Dei metu, non hominum reverentia deterriti; nos de huius vitae facinoribus iudicium olim futurum esse credentes, nec mercedem bonis et malis, quemadmodum docent sacra oracula, constitutas

διδάσκει λόγια. (ς') Ἀλλὰ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μακραῖς A. C. 1851
Imp. Io. Can-
tauz. 5
 τισι βιβλοῖς καὶ κύρβεισιν ἀναγράφαντες καὶ τομογραφῆσαντες
 αἰκιοχείροισι ὑπογραφαῖς ἐβαβαίωσαν ἅμα βασιλεῖ τε καὶ πα-
 τριάρχῃ πάντες ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι· οἱ μὲν καὶ χειρὶ καὶ D
 ὀνόμῃ θελοῦσῃ· οἱ δὲ χειρὶ μὲν, γνώμῃ δ' οὐ· καὶ τοῦναντίον
 αὐτοῖς ἕτεροι. ἦσαν γὰρ οἱ γνώμῃ μὲν καὶ γλώττῃ δημοσίᾳ τὴν
 ὁμολογίαν παρέσχον, χειρὶ δ' οὐ, τὴν μέλλουσαν φεύγοντες λοι-
 ποδία. προὔκειντο γὰρ, οἷς μὲν ἂν μὴ συμφωνεῖν ἐξῆ, βασαν-
 καὶ ἀδοξία· οἷς δ' ἔπην τὸ πείθεσθαι ῥᾶδιον, τούτοις δ' ἀμοι-
 0 βαὶ χρημάτων καὶ τιμῶν παντοδαπῶν. τούτοις πολλοὶ καὶ τῶν E
 ἐμῶν ἐάλωσαν φίλων, καὶ ἐναντίου μοι ἔστησαν, καὶ ἐξεβιά-
 ζοντο μᾶλλον αὐτοὶ προδιδόντες καὶ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου,
 καὶ δολιότητος ὄλην τὴν ἡμέραν μελετῶντες, καὶ γλώττων κινουῦ-
 ντες ἅε κατ' ἐμοῦ. (Ζ.) Τούτων εἰς μοι καὶ ὁ καλὸς ἐγεγόνει
 5 Καβασίλας, τῶν φίλων ὁ βέλτιστος, πρᾶγμα, πρὶν γενέσθαι,
 μηδ' εἰς ἐνθύμησιν ἦκον· ὁ καὶ σφόδρα τοι κομιδῇ τεθαύμακα, F
 καὶ θαυμάζων οὐ παύομαι, πρὸς τε τὸ βαθρὸν γῆρας ἀποβλέπων
 τὰνδρὸς καὶ τὴν διὰ βίου βαθεῖαν ἐγκράτειαν καὶ ἀκτημοσύνην.
 ἀλλὰ γὰρ ἡ σοφὸς ἦν ἐκεῖνος, ὃς πρῶτος ἐν γνώμῃ τὸδ' ἐβά-
 0 στισε καὶ γλώττῃ διεμυθολόγησε, τὸν μακρὸν ἅπαντα φέειν τ'
 ἄλλα χρόνον καὶ τὰ φανέντα καλύπτειν. τίλλα γὰρ ὦν καὶ φαι-
 νόμενος καὶ ὁ ἀνὴρ οὕτοσι καλὸς κάγαθὸς ἔλαθε δόξης ἐρῶν
 ἀνθρωπίνης καὶ κομιδῇ κολακείας ἠττώμενος, καὶ συγγνώμῃ

esse arbitantes. (VI.) Haec et talia, in longis voluminibus et tabulis
 perscripta, et in Tomum redacta, cum imperatore et patriarcha episcopi
 et presbyteri omnes propriis subscriptionibus muniverunt; quidam manu
 pariter et sententia sponte approbantes; alii non sententia, sed manu;
 contra autem alii. Nam fuerunt qui sententia et lingua publice professio-
 nem ediderint; manu vero non item; eo quod futura convitia pertimesce-
 rent. Nempe iis qui assentiri nefas putarent, proposita erat poenarum in-
 famia: qui facilem assensum praeberent, ii pecuniis et omni honorum ge-
 nere donabantur. His illecebris etiam amicorum meorum multi capti sunt,
 et contra me steterunt. Ii vero saeviebant vehementius, prodentes quae-
 rentesque animam meam, et dolo tota die meditantes, et linguam in
 me perpetuo exserentes. (VII.) Horum mihi unus fuit ipse Cabasilas, ami-
 corum optimus: id quod, antequam contigisset, ne in mentem quidem ven-
 nerat. Eoque valde admiratus sum, et admirari haud desino, cum et ad
 summam viri senectutem, et ad eam, quam tota vita professus est, sum-
 mam continentiam paupertatemque respicio. Nimirum vere is sapiens fuit,
 hoc qui primus mente concepit, et lingua divulgavit, omnia longum tem-
 pus et obscura promere, et in lucem prolata obscurare. Caetera quippe
 vir honestus et bonus cum et esset et esse videretur, non videbatur is
 esse, ut erat re ipsa, qui et humanae gloriae appetens foret, et adulatione
 perfacillime vinceretur. Tamen illi dandi est venia, qui difficilem affectus

- A. M. 6859 τὰνδρῖ, δύσμαχον τυραννίδα ψυχῆς ἐνεργεῖν οὐδαμῆ δυνάετι.
 Ind. 4
 P. 645 καίτοι ἐχρῆν τοῦ σοφοῦ Διογένους πεισθῆναι τοῖς λόγοις· ἔς
 πυθομένου τινός, ὅπως ἂν τις ἔνδοξος τάχιστα γένοιτο καὶ ῥα-
 δῖως, ἀπεκρίνατο· εἰ δόξης καταφρονεῖν δυνάετι. εἰ δέ τι
 δοκῶν, τὸ πάθος ἐθέλοντι θεραπεύειν καὶ τι τῆς μέμνηος ὄφαι-
 ρεῖν, μὴ διὰ δόξης ἔρωτα καταψηφίεσθαι, πρὸς τοιοῦτον πῶ-
 Βμα κατενηγῆθαι τὸν φίλον, ἀλλὰ τῷ μῆτε θεμελίους στεφάνους
 ὑποστῆσαι τῇ γλώττῃ σοφίας τῆς θύραθεν, μῆτε πείραν ἱερῶν
 εἰληφῆναι δογμάτων, οὐκ ἔγωγε διοίσομαι. πολλῶ γὰρ μᾶλλον
 ἂν τοῦθ' ἐλοίμην ἢ ἐκείνο· ὅτι τοῦτο μὲν, ἀκούσιον ὄν, ἔξαι-
 ρεῖται τοῦ τῆς κακίας ὑπερβάλλοντος τὸν φίλον, καὶ συγγνώμης
 ἰνδάματα δίδωσιν ἀμωσγένως αὐτῷ· ἐκείνο δ' ἀπάσας ἀνί-
 χρημα συγγνώμης ἐλπίδας ἀνασοβεῖ, τοῦ ἔκουσίου τῆς γνώμης
 C δίκην ἀχλὺς αὐτὰς συνθολούσης. τῇ γὰρ τοι φύσει καὶ τῷ πλο-
 σίῳ τῆς γλώττης τεθαυρήκως ὁ ἀνὴρ ἐξ ἀρχῆς ταύτη τοὺς ἐ-
 τυγχάνοντας διὰ βίου κατέκλυε, καὶ τροφῆς αὐτῆς ἐπιλανθανί-
 μενος. διὸ καὶ πάντας σοφίας ἐς τοῦτο συγκλείσας τοὺς ἔρωτας,
 καὶ τοῦτο μόνον ἱκανὸν ἠγησάμενος, τὸ χρυσοῦν ἀπονητὶ συγ-
 V. 521 μίσειν θέρος αὐτῷ τῶν ἐπαίων πάντων, ἥκιστα διὰ φροντίδος
 πεποιήται σοφία καὶ δόγμασιν ἱεροῖς τὸν τῆς γλώττης κοσμήσει·
 D δρόμον. ἥ γὰρ ἂν τῶν δυοῖν οὐδενὸς ἐξέκλιπτε χρόνων· ἀλλ'
 ἀεὶ μὲν τὸ τῆς πολυλογίας, ὡς ἐπὶ πλείστον ἀμαρτάνον, διέφρα-
 γεν ἂν· νῦν δ' εἰς τὸ τῆς ἀσεβείας οὐκ ἂν ἐνέκλιπτε βάρβαρον.

14. συνθολούστος conl. Bolv.

tyrannici pugnam sustinere non potuerit. Quanquam cum sapientis Diegenis parere dictis oportebat, qui ab aliquo interrogatus, qua quis ratione celerrime et facile gloriam adipisceretur: nimirum (respondit) si gloriam possit contemnere. Quod si quis, ut huic malo medeatur, et ut reprehensionem aliquantum minuatur, non putet amicum condemnandum, quasi amore gloriae prolapsus sic corruerit, sed eo quod nec linguam doctriam profana, tanquam firmo fundamento, subnixam haberet, nec sacrorum dogmatum usum sibi comparasset, equidem nihil moror. Multo enim hoc quam illud malum; quoniam hoc, cum sit praeter voluntatem, maioris improbitatis crimine amicum absolvit, et aliquam excusationis umbram utcaque ei tribuit; illud autem veniae spes omnes, offusa quadam ex voluntatis animi motu caligine turbidas, repellit. Ingenio quippe et dicendi copia vir ille iam inde ab initio confusus, eo tanquam diluvio obvius quocumque perpetuo inundabat, etiam capiendi cibi immemor. Omnibus itaque doctrinae amoribus hoc sine circumscriptis, cum unum hoc satis esse arbitraretur ad colligendam sibi laudem omnium messem auream, minimum curavit illam linguae volubilitatem scientiarum et sacrorum dogmatum non curare. Alioqui nullo tempore male ei cessisset: sed et verborum abundantiam, quae plerumque peccat, semper effugisset, nec in barathrum lapsus

(H.) Τοιούτους οἶμαι καὶ ὁ μέγας ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριος ἀνδράσι A. C. 1851
 περιτυχῶν, ἐν τῇ τῶν πνευματομάχων περιπεσοῦσιν αἰρέσει, „το- Imp. Io. Can-
 σοῦτον ὑμῶν,” φησὶ, „περιέχομαι καὶ τοσοῦτον ὑμῶν αἰδοῦμαι tacuz. 5
 τὴν εὐκοσμον ταύτην στολὴν καὶ τὸ χρῶμα τῆς ἐγκρατείας καὶ τὰ Ἐ
 διερὰ ταῦτα συστήματα καὶ τὴν σεμνὴν παρθενίαν καὶ κάθαρσιν
 καὶ τὴν πάννυχον ψαλμωδίαν καὶ τὸ φιλόπτωχον καὶ φιλάδελ-
 γον καὶ φιλόξενον, ὥστε καὶ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ καὶ
 παθεῖν τι ὡς κατάκριτος δέχομαι· μόνον εἰ σταίητε μεθ’ ἡμῶν,
 καὶ κοινῇ τὴν τριάδα δοξάσαιμεν. περὶ γὰρ τῶν ἄλλων τί χρῆ
 0 καὶ λέγειν, σαφῶς τεθνηκότων; οὐς Χριστοῦ μόνου ἐχειραί, F
 τοῦ ζωοποιούντος τοὺς νεκροὺς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν· οἱ κα-
 κῶς τῷ τόπῳ χαρίζονται, τῷ λόγῳ συνδεδεμένοι, καὶ τοσοῦτον
 πρὸς ἀλλήλους ζυγομαχοῦσιν, ὅσον ὀφθαλμοὶ διάστροφοὶ τὸ ἐν
 βλέποντες, καὶ οὐ τῇ ὄψει, τῇ θέσει δὲ στασιάζοντες· εἴ γε καὶ
 5 διαστροφὴν αὐτοῖς ἐγκλητέον, ἀλλὰ μὴ τύφλωσιν.” (Θ.) Ἐγὼ P. 646
 δὲ καὶ ταῦτα καλῶς τε καὶ εὐφρῶς πρὸς τὴν παροῦσαν εὐρίσκων
 ὑπόθεσιν ἠρμοζόμενα καὶ πλέον ἔχω τι λέγειν αὐτός. ἀνήρηται
 γὰρ ἀγάπη πᾶσα καὶ παραμυθία καὶ λόγος φίλων παρήγορος.
 οὐδαμοῦ σπλάγγνον ἀδελφικὸν, οὐδαμοῦ δάκρυον συμπαθές.
 ὕδιν καὶ ἀνεμνήσθησαν· ἐκείνων τοῦ Σολομῶντος· ἀπέβλεψα γὰρ,
 ἐκείνός φησι, καὶ εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι οὐ τοῖς κούφοις ὁ
 δρόμος, οὐδὲ τοῖς δυνατοῖς ὁ πόλεμος· καὶ γε οὐ τοῖς σοφοῖς B

10. μόνον edd.
 σοφῶ edd.

20. ἐπίστρεφα edd.

22. καὶ σὲ edd. τῷ

tatis praeceps nunc corruiisset. (VIII.) Tales credo magnus ille theolo-
 gus Gregorius homines nactus, in Pneumatomachorum haeresin prolapsos,
 „Adeo (inquit) vos amplector atque exosculor, adeo concinnam hanc ves-
 tram et compositam vestem revereor, et contractum ex continentia colo-
 rem, et sacros hos coetus, et venerandam virginitatem ac purgationem,
 et noctes, quas in psalmorum cantione insomnes transigitis, et propensum
 in pauperes et fratres et hospites studium atque amorem, ut anathema
 etiam a Christo esse, ac nonnihil, ut damnatus, perpeti non recusem:
 modo nobiscum adiungamini, communibusque animis Trinitatem celebremus.
 Nam quid de aliis dicam, perspicue mortuis, (quos ad vitam revo-
 care Christi solius est, qui sua potentia mortuos vivificat) qui loco male
 atque improbe distrahuntur, cum doctrinae vinculo restricti sint, tantum-
 que inter se contendunt, quantum distorti oculi, unam eandemque rem
 cernentes, ac non obtutu, sed sita duntaxat inter se dissidentes: si tamen
 illis distortio et perversitas, non autem caecitas oblienda est.” (IX.) Ego
 vero, etiam haec ad praesens institutum pulchre et apte accommodata re-
 perio, tamen ipse plus dico. Sublata scilicet omnis caritas et consolatio,
 et amicorum blanda allocutio. Nusquam fraternas viscera: nusquam lacri-
 nae condolentes. Unde et illa Salomonis recordatus sum: Respexi enim
 (inquit ille) et vidi sub sole, quoniam non est velocibus cursus, nec po-
 tentibus praelium, nec quidem sapientibus prudentia, nec quidem amicis

A. M. 6859 ἡ φρόνησις· καὶ γε οὐ τοῖς φίλοις τὸ εὐέλπι· ἀλλὰ καιρὸς καὶ
 Ind. 4 ἀπάντημα συμβήσεται πᾶσιν αὐτοῖς ἀπροσδόκητον ἐκ θεοῦ, πᾶ-
 σαν ὑπερβαῖνον σοφίαν καὶ δύναμιν ἀνθρωπίνην, καὶ πάντα
 φανάλζον ἀνθρώπινον ὄγκον καὶ τύπον. διὰ καὶ σιγῶν ἔκρτα
 δεῖν, καὶ τῶν τοῦ βίου παιγνίων θαυμάζειν τὰς ἀγχιετρόφους
 μεταβολὰς, καὶ μηδένα πρὸ τελευτῆς μακαρίζειν. καὶ ὁ μὴ
 C Δαρεῖος ἐκείνος ὑπὸ πληγῶν καὶ τραυμάτων ἐπιβούλων εἰς θά-
 νυτον ἐλαυνόμενος, ἐπειδὴ διψήσας ἤτησεν ὕδωρ, καὶ παρῆν
 οὐδαίς ἐν ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ δαυκομένῳ γῆν, πλην ἑνός τινος ἀ-
 δρὸς εὐτελοῦς, ὃς ὕδωρ τε ἐκόμισε βραχὺ καὶ ἀνέψυξε πρὸ τῆς
 τελευτῆς, βύθιον ἀνακλαυσάμενος καὶ δακρύσας, „τοῦτό μοι τε-
 λευταῖον,” ἔφησε, „τῶν δυστυχημάτων, εἰ παθόντι μὴ δύνα-
 σθαι τὸ προσῆκον ἀμείψασθαι.” ἔγὼ δ' ἀπάντων ἀπόντων γν-
 D ρίμων, φίλων, οἰκείων, γειτόνων, ἐν ἀπαραμυθίῳ καθιέρου-
 μόνος καθήμενος μείζον εὐρίσκω καὶ τελευταῖον τῶν ἐμῶν δυσ-
 τυχημάτων τουτὶ, μὴ δύνασθαι παντάπασι, μὴ ὅτι τῷ ψυχροῦ
 ποτήριον παρασχόντι τό γε προσῆκον ἀμείβεσθαι, ἀλλὰ μὴδ' ἔχει
 ὃς ἔν μοι τοῦτο διακονήσεται. φέρω τοίνυν ἀρκούμενος, ὅτι ἔχω
 κύριον, τὸν τῶν κρυπτῶν γνώστην, μάρτυρα τῆς ἀδικίας. ἀλλ'
 ἐκείσε ἐπάνειμι. 20

P. 647 5. Οὐ γὰρ ἤρέμει τὸ βάρβαρον ἐκείνο καὶ φονικὸν τῆς γῆ-
 V. 522 μης τῶν παλαμνυῶν ἐκείνων ἀνδρῶν· ἀλλ' ἔξ οὐρίας ὠθούσιν τῆν

2. συναγέσεται σύμπασιν eod.

spes bona; sed tempus et eventus occurret omnibus illis inopinatus a Deo, omnem supergrediens sapientiam et virtutem humanam, omnem deprimens humanum tumorem et fastum. Quamobrem et silere, et eorum qui vitam hanc exercent ludorum crebras vicissitudines mirari, et nemisem ante obitum dici felicem oportere iudicavi. Ac Darius quidem ille, plagis et vulneribus per insidias acceptis, adeoque morte instante, cum aquam vivam petisset, et ei per deserta et in via loca fugienti nemo adesset, uno excepto, eoque infimae sortis homine, qui et paulum aquae attulit, et illum ante mortem refrigerat aestu recreavit, gemitum ab imo duceas, oboriturque lacrimis, „hoc mihi (inquit) post omnia ultimum accidit infortunium; quod beneficio affectus gratiam referre non possim.” Ego autem, cum omnes familiares, amici, necessarii, vicini absint, solusque hic aedeam in-clausus, ubi nullum solatium datur, maximum hoc infortuniorum meorum et ultimum esse duco, non solum haud posse me gratiam referre ei, qui frigidae poculum dedit, sed nec eum quidem praesto mihi esse, qui eiusmodi poculum ministret. Fero itaque patienter, hac re contentus, quod dominum, qui occulta cognoscit, eiusce iniuriae testem habeam. Sed il-
 luc redeo.

6. Non desinebat sceleratorum illorum animus barbarus et sanguinarius saevire: sed il secundam ab imperatore auram adspicentem et velu-

ἰδόντην τῆς γνώμης τὸ τοῦ βασιλέως ἔχοντες πνεῦμα Σκύλλαν A. C. 1851
 πλώγους καὶ Χάρυβδιν ἕπασαν κούφως διέπλεον, ἐμποδῶν οὐ- ^{Imp. Io. Can-}
 δινὸς τῶν ἀπάντων καθισταμένον. ὅθεν τὰ βλάσφημα δόγματα ^{taouz. 5}
 καὶ τὰς ἀνοσίτους βίβλους ἐκείνας ἐς δημόσιον ἀνεγνωκότες ἄκου- B
 σμα, ταῖς ἡμῶν καὶ τῆς εὐσεβείας ὕβρισιν ἀνακεκραμένα, πεί-
 θουσιν αὐτίκα μάλᾳ τὸν βασιλεῖα τοῖς ἐκ τῶν σφετέρων ὀνείρων
 προφοιβασμοῖς, τὰ τῆς βασιλείας ἀναδησάμενον σύμβολα, τῷ
 τε πατριάρχῃ καὶ τοῖς Παλαμικοῖς ἐπισκόποις συλλειτουργησά-
 τε καὶ τῇ θείᾳ τραπέζῃ ταῦτ' ἐπιθεῖναι χερσὶν ἰδίαις, νέον
 ἀνάδημα νέας θρησκείας νέοις θεοῖς καὶ θεότησιν ἀπειρώκας
 ἀπειροῖς. ἦν δὲ τὸ μάλιστα συνωθῆσαν τὴν τῆς γνώμης εὐκόλιαν
 αὐτοῦ πρὸς τήνδε τὴν πρῶξιν οἱ δι' ὀνείρων μαγικὸι τρίποδες, C
 πλειστην ὑπισχνούμενοι γῆς καὶ θαλάττης ἀρχὴν, τούτοις τοῖς
 τρόποις τὰ σφέτερα βεβαιώσαντι δόγματα. (B.) Καὶ τοῦτο,
 δεκατὰ μὲν τὸ σφίσι δόξαν, λοιδορίαν εἶχεν ἡμῶν καὶ τῆς εὐσε-
 βείας· τῇ δ' ἀληθείᾳ γνώμης ἐκείνων εἶχεν εἰκόνα καὶ στήλην D
 ἀσειβείας τὰ γράμματα. ἐπεὶ γὰρ οἱ λόγοι νῦν μὲν εἰκόνας εἰσὶ D
 τῶν πραγμάτων, ὅτε πρὸ τῶν πράξεων ἐν τοῖς τῆς διανοίας ἔτι
 θαλάμοις γυμνάζονται, καὶ τὰ τέλη ζωγραφουσὶν ἐκεῖ πως αὐ-
 τῶν· νῦν δ' ἕτερον τρόπον καὶ εἰκόνας καθίστανται τῆς ψυχῆς,
 ὅτε μετὰ τὴν ἔνδον διάσκεψιν ἔργα γίνονται καὶ αὐτοὶ, ψυχῆς
 ἀπόζοντα ὡς εἰπεῖν, καὶ ὅπως ἔξωθεν ἔχει καὶ γνώμης αὐτῇ τοῖς
 ἔξω διατυπούντα· τὰς τῆς ἔνδον κακοδοξίας τε καὶ θηριωδίας E

tatis suae vela impellentem nacti, quamlibet pelagi Scyllam, quamlibet
 Charybdim, nemine obstante, facili et expedito cursu pernavigabant. Ita-
 que blasphema dogmata et impios libros, iactis in nos et in religionem
 contumeliis adpersos, cum publice perlegissent, statim imperatori per va-
 ticationes ex suis somniis depromptas persuadent, ut insignibus imperii
 redimitus et accinctus cum patriarcha et episcopis Palamitis rem divinam
 faciat, et propriis manibus illos imponat mensae sacrosanctae, no-
 vum donarium novae religionis, novis Diis et divinitatibus infinite infinitis
 oblatum. Porro eius voluntatem, facile alioqui cedentem, ad id exsequen-
 dum maxime impulerant vaticini illi tripodes, ex quibus maximum terrae
 et maris imperium per somnia huic spondebatur, si his ritibus istorum
 dogmata firmaret. (II.) Id, ut ipsi putabant, probro erat nobis piaequae
 doctrinae: re ipsa autem inerat scriptis illis imago eorum animi, et quae-
 dam veluti status impietatis. Est enim ut verba nunc rerum imagines sunt,
 tum scilicet cum ante executionem in intimis animi penetralibus adhuc pro-
 ludunt, et illic suos exitus adumbratos quodammodo informant: nunc es-
 dem, sed aliter, sunt simulacra animi, cum et ipsa post arcanam illam
 consultationem res et facta esse incipiunt, animum (ut ita dicam) redolen-
 tia, ac eius habitum et affectum apud eos qui foris sicut experimentia: ita
 etiam haec scripta sensus pravī et moris belluini intus latentis imagines

- A. M. 6859 εἰκόνας τοῖς ἔξω λοιπὸν καὶ τάδε πομπεύει τὰ γράμματα, μιση-
 Ind. 4 βρινῆς ἀκτίνος περιφανέστερον τὸ βδέλυγμα τῆς ἐσχάτης ὑπάρ-
 χειν ἐρημώσεως αὐτόχροημα: ἀλλὰ τοῦ γε Θεομισοῦς ἀναθήμα-
 P. 648 τος ἐκείνου τῇ ἱερῷ τραπέζῃ ἐπιτεθέντος ἡ Θεία μὲν οὐχ ἤψατο
 ψῆφος, εὐθὺς τὴν ἀνάλογον ἐπιφέρουσα τῇ τόλμῃ κόλασιν.
 (Γ.) Ἄλλ' οἱ κύκλω περιϊστήμενοι τέως ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτε-
 ροι πάντες ἐβόησαν, οὐχ ἦνπερ ἐχρῆν ἐπιτιμῆσιν· ὅτι πῶς, ἄ-
 θρωπε, τῷ μόνῳ πάντων ποιητῇ Θεῷ Θεοτήτων ἐπενεργεῖν δια-
 φόρων τετόλμηκας πλήθος, καὶ ἤκιστα δέδιας κατὰ σαυτοῦ τι
 Β καὶ ἡμῶν καὶ Ῥωμαίων ὑπάντων προκαλούμενος τὴν ἄμαχον ἐκεί-
 νην ῥομφαίαν καὶ τοὺς τῶν κακῶν παιδευτὰς αἰθερίους κερα-
 νοῦς; τούτων μὲν οὖν οὐδὲν τῶν ὑπάντων οὔτ' εἶπον, οὔθ'
 V. 523 ἤκεν αὐτοῖς οὐδὲν ἐπὶ νοῦν, ἃ καὶ τῆς ἀληθείας ἐγγύτερα ἦν·
 ἀλλὰ κόλακας ἕκαστοι λόγους προμελετήσαντες ὑπισχνούντο καὶ
 προῦφρον, ἃ φύσις δίκης περαινεν οὐκ οἶδεν· ὅτι τοῖς μὲν πό-
 C λαι βασιλεῦσι κοινόν τι καὶ πάτριον σπούδασμα ἦν, κομίζειν ἐ-
 ταῦθα χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ λίθοις πολυτίμοις κεκοσμημένα
 σκεύη καὶ ἐπιπλα, καὶ τοιαῦτα ἄττα κειμήλια. οὐ δὲ προσή-
 νεγκας δῶρον ἐπῆλυ, καὶ οὐδαμῇ ποτ' ἐγγώριον τῇ τοῦ Θεοῦ
 ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' οἶον τῶν ἐξ αἰῶνος κεκόμικεν οὐδεὶς οὐδέπω βα-
 σιλεύς. καὶ σοὶ πλατυσμὸν ὑπισχνούμεθα τῆς ἔξουσίας κατὰ τ'
 D Ἐβρώπην καὶ Ἀσίαν, οἶον οὐπω τῶν πάλαι βασιλέων εὗρεν οὐ-
 δεὶς, οὐδὲ μελλονος ἀντιδόσεως τετόχηκε πρὸς Θεοῦ, τοῦ τὸ
 ἀνάλογον τῆς προσαγωγῆς ἀντιδιδόντος κατόπιν, καὶ διὰ τὸ τῆς

spectandas publice exhibent iis qui foris sunt, ut meridiano sole clarius pateat, eam esse revera abominationem ultimae desolationis. Eam vero Deus invisum sibi donum, sancto altari impositum, suffragio suo haud dignatus est; sed parem statim audaciae poenam rependit. (III.) At episcopi et presbyteri tum circumstantes universi acclamabant; non illi quidem his verbis, sicut decebat, eum obiurgantes: heus tu homo, quomodo ausus es unico omnium auctori Deo offerre diversarum divinitatum multitudinem, nec veritus es in te ipsum, in nos, in omnes Romanos, cetero gladium illum intolerabilem, et caelestia fulmina, per quae improbi castigantur? Horum nihil ab iis dictum, immo ne cogitatum quidem: quae tamen veris propiora erant. Sed verba unusquisque adulantia praemeditati, pollicebantur et proponebant ea, quae, ut est natura iustitiae, perici non debebant. „Veterum imperatorum commune illud et patrium institutum fuit (aiebant), ut vasa et supellectilia, auro, argento, et pretiosis lapidibus ornata, et alias eiusmodi gazas afferre huc studerent. Tu vero obtulisti donum adventitium, et rem minime indigenam ecclesiae Dei; sed qualem ab omni aeo nullus unquam princeps intulerat. Nos autem tibi finium imperii et dititionis per Europam et per Asiam propagationem pollicemur; sic ut veterum principum nemini unquam talis obtigerit, nec maior cuiquam merces data a Deo fuerit: qui quidem, pro oblati muneris ratione,

ἀντιδόσεις πρόδηλον ἔμφανίζοντος πῦσι τὴν μὴ φαινομένην ποῦδ- A. C. 1351
 τηῦ τε καὶ δύναμιν αὐτῆς, πρὸς τε τὸ βέλτιστον καὶ τὸ χείρι- Imp. Io. Can-
 στον. (Δ.) Ἄ δὲ καὶ ἀκουσθέντα μὲν Βυζαντίοις, ὑπὲρ ὧν tacuz. 5
 τὴν πρόβησιν προεθέπιζον, ἀκουσθέντα δὲ θεῶ, πρὸς ὃν ἡ
 5προσαγωγὴ καὶ ἡ τῶν μελλόντων κρίσις ἀντίθιτο, ταχεῖαν εἰ- E
 λήφει τὴν ἔκβασιν· οὐχ οἷαν αὐτοὶ κατὰ τὴν σφετέραν προε-
 θέπιζον βούλησιν· ἀλλ' οἷαν αἰ τῆς θείας δίκης ἀβήρεσις ἐπε-
 ψήφισον πλάστιγγες, ὑπὸ μάρτυσι τοῖς εἰδόσι. βραχεῖαι γὰρ
 ἐκείθεν ἡμέραι, καὶ πῦρ κατανηλωκότες πάσας οἰκίας, συλ-
 0λήβδην εἰπεῖν, ὅσαι Ῥωμαίοις πύλαι πολυτελῶς ὑποδόμηντο ἐφ'
 ἐκότερα τοῦ πορθμοῦ περὶ τε τὸ τεῖχος δηλαδὴ τῶν Βυζαντίων
 καὶ τὴν ἀντιπέρας ἠπειρον, πρὸς τοσαύτην τὰ Ῥωμαίων συνή- F
 λασαν στενοχωρίαν πράγματα οἱ τὸ βραχύτατον τουτὶ κατοι-
 κούντες φρούριον Γεννοῦται, ὥστε πῦσαν παρύλιον ἡσφαλισθαι
 5πύλην τοῖς Βυζαντίοις· δεδιέμαι δ' ἤδη καὶ περὶ τῆς πόλεως αὐ-
 τῆς, μὴ δραμόντες ἔξαιφνης πῦρὸς τὰς πύλας ἔργον ποιήσω-
 ταί τε καὶ εἰσελεύσασιν ἀσχετῶ ῥύμη, ἡ κλιμαξίν ὀλίγαις χρη-
 σάμενοι διὰ τῶν τειχῶν εἰσπηδήσωσι. διὰ τάφροις βαθείαις διει-
 ληφότες ἔξωθεν ἅπαν τὸ πρὸς ἄρκτον τετραμμένον τῶν Βυζαν-
 0τίων πρὸς θάλατταν τεῖχος θαλύττης αὐτὰς ἐν βραχεῖ δεδιέ- P. 649
 χασι πλήρεις, ὡς ἄβατον ἐντεῦθεν τοῖς παλεμίοις Λατίνοις ἐκ
 τοῦ σχεδὸν τὸ μέρος ἐκεῖνο γενέσθαι. (E.) Οὕτω τῆς τοῦ τό-
 μου προσαγωγῆς ταχεῖαν μὲν, ἀντίθιτον δὲ τῇ τοῦ βασιλέως
 παντάσῃν ὀρημῇ καὶ προθέσει, τὴν ἀντίδοσιν ὁ θεὸς παρέσχεν,

solet dignam deinde mercedem persolvere, et per evidens praemium laten-
 tem doni accepti conditionem et naturam, quatenus ea vel optima vel pes-
 sima sit, prodere et declarare." (IV.) Haec audita a Byzantiis, quorum
 gratia oraculum illud canebatur; audita item a Deo, cui et offerebatur do-
 num, et futurorum iudicium permittebatur, celerem exitum habuerunt;
 non qualem illi pro sua voluntate vaticinati erant; sed eum ipsum, quem
 iustitia divina aequissimis lancibus ponderatum irrogavit. Testes fuere ii
 qui sciant. Etenim paucis ex eo diebus elapsis, illas domos, quas quon-
 dam Romani in utroque freti littore, apud murum Byzantii et in ea con-
 tinenti quae e regione est, magno sumptu aedificaverant, universas simul
 igne consumunt et rem Romanam in eas angustias adducunt Genuitae (isti
 scilicet qui parvulum castellum habitant), ut cives Byzantii, portis omnibus
 maritimis munitis, Urbi ipsi iam timeant, ne hostes subito accurrentes,
 portis crematis, introrumpant eo impetu qui sustineri non possit, aut pau-
 cis scalis admotis per ipsos muros insiliant. Quamobrem murum Byzantii
 maritimum, septentrioni obversum, fossis profundis extrinsecus ductis cir-
 cumplexi, eas quamprimum immisso mari inundant, ut continuo illa pars
 hostibus Latinis fiat communis inaccessa. (V.) Sic Deus pro Tomo obla-
 to celerem quidem, sed imperatoris desiderio et proposito plane contra-

- A. M. 6859 ὑπὸ μάρτυσι, μὴ ὅτι τοῖς θωπεύουσιν ἐπισκόποις ἐκείνοις καὶ
 Ind. 4 B προθεσπίζουσιν ἢ τέρψιν ἀθήμερον ταῖς ἀκοαῖς ἐβλάστησε μό-
 νην, καρπὸν δ' οὐδένα τὸ παράπαν οὐδαμόθεν, ὅτι μὴ τὰ τῶν
 ἐπισκοπικῶν ἐπαγγελῶν ἐκείνων καὶ προφορῶν παντάπασιν
 ἐναντιώτατα· ἀλλὰ καὶ πῦσι τοῖς πέριξ ἔδνεσιν· ὡς μακτιμ-5
 σμὸν καὶ χλευασμὸν ἔπασσι προκείσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ παρί-
 στασιν ἄπαντας εἶναι νομίζειν ἀναμφισβήτητον τὸ τῆς ἐκβάσεως
 C πέρρας, ὅτι παρανομίας καὶ ἀσεβείας ὁ τόμος μεστός. πρὸς γὰρ
 τὸ τελευταῖον ἐκβάν ἕκαστον τῶν πρὶν ὑπαρξάντων κρίνεται. τοῖς
 μὲν γὰρ ἐπισκόποις, οἰομένοις εἶναι τὸ τῆς προσαγωγῆς καὶ τοῦ 10
 θωσσεβοῦς ἐκείνου ἀνυπόδητος, τοῦ τόμου δηλαδὴ, τῆς βελ-
 τιοнос μοίρας, προθεσπίζειν καὶ προαναφωνεῖν ἐπὶ καὶ κηρύτ-
 τειν τὰς βελτίους ἐκβάσεις περὶ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἀρχῆς,
 V. 524 ὅτι μέχρις Εὐφράτου καὶ Τήρητος ἐκτενεῖ τοὺς ὄρους. ἐκεῖ δ'
 D ἀνεκτὰ τῷ θεῷ τὸ παράπαν οὐκ ἦν τὰ τῆς προσεπέξεως, ἀπὲ 15
 στραπται τὰ τῶν ἐλλίδων· καὶ ἀντ' Εὐφράτου καὶ Τήρητος,
 τῶν μεγίστων ἐκείνων ποταμῶν, τάφρους ὑδάτων μεστοὺς θα-
 λαττίων ὁ βασιλεὺς Καντακουζηνὸς τὰ τῶν Βυζαντιῶν τείχη
 προσκλύζειν ἀνώρουξέ τε καὶ ἐτεχνούργησε, τοῖς πολεμίοις ἐξ ἀπο-
 ρίας μικρὸν ἐπιτελιχισμα· ὡς εἶναι τοῖς συλλογίσεσθαι βουλομέ- 20
 E νοις ῥάδιον καὶ σαφές τὸ συμπέρασμα· ὅτι κακὸν ἄρα καὶ δυσ-
 σεβές τὸ τῆς τομογραφίας ἐκείνων ἀνάθημα ὃν κακοδαμονού-
 σης ἔτυχε καὶ τῆς ἐκβάσεως, καὶ πάντῃ τοι σφόδρα ἐναντιωτάτης,
 καὶ διαμέτρου ταῖς σφῶν προῤῥήσει τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐνεγκαι-

riam, mercedem retribuit. Atque eius rei testes fuerunt non episcopi so-
 lum illi assentatores, qui ea praenunciaverant, quae unius tantum die-
 lae voluptatem auribus pepererunt, fructum autem omnino et undecun-
 que nullum, immo res illis promissis et vaticinationibus maxime et per omnia
 oppositas; sed et populi quilibet circum habitantes; ita ut omnium risi et
 sannae res nostrae expositae paterent, ac ipse ille rerum exitus argumento
 certissimo fidem omnibus faceret, Tomum esse iniquissimum et impi-
 tatis plenum: siquidem ex ultimo eventu antea quaeque aestimantur.
 Nempe munus illud profanumque donarium melioris notae esse arbitra-
 bus episcopis, visum erat meliores eventus canere, ac praedicens denun-
 ciare imperatori; eum scilicet ad Euphratem et Tigrim usque imperii sui
 fines prolaturum. Verum quia oblata illa eiusmodi erant, ut ea Deus om-
 ni- no aversaretur, ideo contra quam speratum erat accidit; ac pro maximo
 illis fluviis, Euphrate et Tigride, imperator Cantacuzenus fossas percus-
 sit, quae marina aqua plenae Byzantii muros alluerent; isque exiguum hoc
 adversus hostes praesidium, cogente necessitate, per artem munivit; ut
 argumentanti cuilibet facilis et evidens occurrat haec conclusio: quoniam
 Tomus, ab illis scriptus, malum fuisset et impium munus oblatum, ideo
 infelicem exitum consequutum esse; eum videlicet, qui maxime contrarius,
 et eorum praedictionibus quam longissima distantia interiecta oppositus,

νης ἀπώλειαν. (ς.) Ἐξέστι μὲν οὖν ἐντεῦθεν, παρεξετάζοντας A. C. 1851
καὶ παρατιθέντας, τὴν τῶν παρόντων ὄραν πρὸς τὰ πάλαι συγ- Imp. lo. Can-
γένειαν. σάλος γὰρ καὶ νῦν κατέσχε τὴν τῶν ἐκκλησιῶν ἀκρόπο- F
λιν, θαλασσίου κλύδωνος παντὸς ἀγριώτερος. τὰ πατέρων δριά
5 τε καὶ δόγματα κατασείσεται. τῶν ἀρχόντων ὁ τύφος μετὰ τῆς
ἀμαθίας ταράττει δίκην θυέλλης ἅπαντα, πρὸς ὑπερβολὰς καὶ
ἐλλείψεις τὰ τῆς εὐσεβείας παρασυρόντων δόγματα. τοῖς μὲν τῶν
ἀνδισταμένων χεῖρες ἐπάγονται φονικαί· τοὺς δ' ἔξορλαι καὶ
διωγμοὶ παντοῖοι μερῖζονται· τοὺς δ' εἰρκταὶ συγκρούπουσι κα-
10 ταχρόνιοι, αὐτοσχέδιοι τοῖς ἔτι ζῶσι δρώμενοι τάφοι. Θεολο- P. 650
γῶσιν ἀδεῶς οἱ βάνουσοι, ἀγορὰς καὶ θέατρα πάντα τοιοῦτων
φωνῶν ἐμπιπλῶντες. ποιμένες ἐλαύνονται· βουεῖς δ' ἀντεισά-
γονται λύκοι κατὰ τῶν ποιμνίων. Θεοτήτων ἀκτίστων ὁ ἀριθμὸς
ἕς ἄπειρον ἐκτείνεται πληθος. λαλεῖται τὸ ψεῦδος ἀφρόβως· ἢ
15 ἀλήθεια συγκαλύπτεται. διαβύλλουσιν ἡμᾶς ἐφ' οἷς αὐτοὶ γε ἐνέ-
χονται ἐγκλήμασι. Θεομοὶ πατέρων πεπάτηνται. (Ζ.) Καὶ τί β
δεῖ καθ' ἕκαστα πάντα διεξιέναι ζητεῖν, ἔξδν τοὺς ἀναγινώσκον-
τας παραβάλλειν τοῖς πράγμασι, καὶ συνάγειν ἐκ παραθέσεως
τῆν τῶν πάλαι πρὸς τὰ νῦν ὁμοιότητα· φαίην δ' ἂν καὶ μεῖζω
20 τὴν νῦν εὐρίσκειν κακίαν, ἢ κατὰ τὰς θρυλλουμένας τῶν πάλαι·
παρόσον τῆς τότε Ῥωμαίων ἀρχῆς εὐρυτέρας οὔσης ἐν ἠπειρῶ καὶ
θαλάσση, καὶ σοφῶν ἀνδρῶν πανταχῆ τῆς οἰκουμένης ἀκμαζόν-
των, καὶ πάντων μὲν πατριαρχῶν σχεδὸν, καὶ ἐπισκόπων τῶν C

exitium Romanis attulisset. (VI.) Caeteram et hinc quoque, si tempora conferantur et inter se componantur, rerum hodiernarum cum iis quae olim gestae sunt cognationem perspicere est. Quippe et hisce temporibus quolibet maris aestu violentior agitatio arcem invasit ecclesiarum. Termini constituti et tradita a Patribus dogmata labefactantur. Omnia procellae instar conturbat iunctus cum ignorantia fastus principum, qui et superflua addendo, et detrachendo necessaria, doctrinam Fidei pervertunt. Si qui resistent, eorum alii manus inferunt sanguinariae; alios exsilia et omnis generis persecutiones dispertiunt: alios denique carcer subterraneus operit, velut tumulus quidam subitarius, hominibus adhuc vivis paratus. Fabri vilissimi de rebus divinis disputant impune, fora theatraque omnia eiusmodi sermonibus implentes. Pastores expelluntur. Lupi crudeles in eorum locum adversus greges introducuntur. Divinitatum increatarum numerus in infinitum extenditur. Mentiendi nullus metus. Veritas involucris tegitur. Quorum criminum rei ipsi sunt, ea in nos per calumniam transferunt. Patrum praescripta pedibus proteruntur. (VII.) Et quid necesse est velle omnia persequi sigillatim, quae qui legunt facile ipsi possunt cum rebus conferre, ut priscarum cum hodiernis similitudo ex comparatione colligatur: immo, ausim dicere, ut maius hodie malum grassari comperiat, quam fuerint vetera et pervulgata illa: propterea quod iis temporibus, cum Romanum imperium terra et mari latius porrigeretur, et ubique gentium viri docti florerent, patriarchae autem fere omnes, et episcopi plerique,

- A. M. 6859 πλείστον, ἐχόντων μετὰ σοφίας ἀνάλογον καὶ τὴν ἐν δόγμασι
 Ind. 4 πείραν, ὡς ἔχειν τοὺς διωκομένους πλατεῖαν τὴν χώραν, ἐκ τῆσδε
 τῆς πόλεως φεύγειν εἰς τὴν ἑτέραν, κἀκεῖθεν εἰς ἄλλην, καὶ αὐ-
 θις ἐκεῖθεν ἐντεῦθεν· καὶ δύνασθαι τοῦ μὲν ἐνὸς κινδυνεύοντος
 μέρους, τῶν δ' ἄλλων ὑγιαίνοντων ἔτι καὶ ἀνθισταμένων, ἐπι-
 5 ρεσθαι τὸ πεπτωκός. νῦν δ' ἐν μόνῳ τῷ Βυζαντίῳ σχεδὸν τῆς
 D Ἰξουσίας καθισταμένης ὑπάσης, πατριαρχικῶν δ' ἐκκλησιῶν καὶ
 ἐπισκοπικῶν, ὀλίγου δέω λέγειν ἀπασῶν, γενομένων ὑφ' ἡγεμόσι
 βαρβάροις, καὶ διὰ ταῦτα τῶν διωκόντων ὁμοῦ καὶ διωκομένου,
 ταῦτόν δ' εἰπεῖν λύκων ὁμοῦ καὶ ἀρνίων, ἐν μάνδρα μιᾷ, τῷ 10
 Βυζαντίῳ φημι, συγκλεισθέντων, μετὰ πολλῆς ἀδείας τὸ τοῦ
 Χριστοῦ δαπανᾶται ποίμνιον, μηδενὸς μηδαμῆ μηδεμίαν κατα-
 Εφυγὴν ἀσφαλῆ κεκτημένου, μηδ' ἐν ψυχῇ λαβεῖν ὀπισθεῖν δα-
 V. 525 ναμένον τὸ εὐέλπι. καὶ γίνεται τὸ πρᾶγμα πολλῷ βιαιότερον νῦν,
 ἢ κατὰ τὸν Αἰσώπειον μῦθον ἐκείνον, ᾧ ἐπὶ καιροῦ Βασιλεὺς οἷς
 μέγας ἐχρήσατο παραδείγματι πρὸς παρούσασιν τῆς θρησκείας
 τῶν τότε διωκτῶν. (H.) Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς δι' ὀνειδίων ἡραγιά-
 σμεθᾶ πῶς μαντικῆς ὑπ' αὐτῶν διὰ μνήμης ἐλθεῖν, δι' ὧν εἰς
 F τὰ μάλιστα τῆς τοῦ βασιλέως γνώμης τὴν εὐκολίαν ἐξέπληξάν τι
 ῥαδίως καὶ ὑπηγάγοντο, φέρε καὶ περὶ τούτων μέτρα λαβόμεν, 20
 καὶ ὅσα παρὰ τοῦ προτεθέντος ἀρτίως ἡμῖν εἰς ἀρχέτυπον ἀφ-
 γήσεως Βασιλείου τοῦ Θείου ἐρανίσασθαι δυναθῆίμεν ἔν. τοὺς
 γὰρ ἄλλους διὰ συντομίαν παρήκαμεν, ὅσοι τε τὴν τῶν τότε δι-
 νῶν τραγωδίαν καὶ ὅσοι τὰς ἄλλοτ' ἄλλως ἄλλας ἐξῆς ἀναφαι-

eruditione iuxta ac dogmatum usu praestarent, patebant fugientibus magna locorum spatia, ut pulsī hac urbe in aliam fugerent, et inde in aliam, et rursus inde alioversum: adeoque, si pars una laboraret, aliae vero adhaec valerent ac resisterent, posset erigi id quod cecidisset. Hoc autem tempore, cum omnis fere principatus in solo Byzantio consistit, cum patriarchales ecclesiae, et episcopales paene dixerim universae, principibus barbaris subiiciuntur; atque idcirco persecutores simul et ii qui persecutionem patiuntur, seu, quod idem est, lupi promiscue et agni in eodem ovili, Byzantio urbe, includuntur; hoc inquam tempore oves Christi magna cum licentia disperduntur, quia nulla tutum usquam perflugium habet, nec spes bonam concipere ullo modo potest. Ita fit, ut violentia multo nunc maior saeviat, quam ut narratur in illa Aesopi fabula, qua magnus Basilius in tempore usus est, ut immanem persecutorum saevitiam eo exemplo declararet. (VIII.) Quoniam vero eius ipsius quam habent per somnia divinandī facultatis mentionem facere coacti ab illis sumus, qua potissimum re credulam imperatoris mentem facile perculerunt, ac velut comitam subegerunt, age de his etiam pauca a nobis dicantur; ea scilicet, quae ex sancto Basilio, quem nobis in his rebus enarrandis imitandum modo propius, corrogare licuerit. Nam caeteros, qui calamitates tragicas rocesserunt, quae vel tum exstiterē, vel aliis temporibus alias deinceps et

σας ἱμπαθέστερον διεξίλασι. φησὶ τοίνυν οὕτωςί πως ἐκείνος· A. C. 1351
 „ἐγὼ δὲ τὴν ἐκ παιδός μοι πρὸς τὸ χωρίον τουτὶ συνήθειαν, βρα- Imp. Io. Can-
 χείας σχολῆς ἐκ τῶν κατεχουσῶν ἡμῶς ἀσχολῶν ἐπιτυχῶν, ἄ- taeuz. 5
 σμενος ἦλθον ἐπὶ τὴν λαχατιὰν ταύτην. Τί οὖν χρῆ πρὸς ὄνειρους P. 651
 καταφεύγειν, καὶ ὄνειροσκοποὺς μισθοῦσθαι, κὰν ταῖς πανδή-
 μοις ἐσιτιάσειν ἡμῶς ποιεῖσθαι παροίνιον διήγημα; Τὸ γὰρ τοῦ
 Σαβελλίου κακὸν, πάλαι μὲν κινήθην, κατασβεσθὲν δὲ παρὰ Β
 τῶν πατέρων, ἐπιχειροῦσι νῦν ἀνανεοῦσθαι οὗτοι, οἱ φόβῳ τῶν
 ἐλέγχων τοὺς καθ' ἡμῶν ὄνειρους πλάττοντες. ἀλλ' ὑμεῖς τὰς
 10 οἰνοβαρεῖς κεφαλὰς, ἃς ὁ ἐκ τῆς κραπιῶλης ἀναφερόμενος ἀτμὸς
 ἐῖτα ἐγκυμαίνων καταφωτίζει, χάλρειν ἀφέντες παρὰ τῶν ἐρη-
 γορότων ἡμῶν, καὶ διὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον μὴ δυναμένων ἴσου-
 χάζειν, τὴν βλάβην ὑμῶν ἀκούσατε.” (Θ.) Ὅρῃς καὶ διὰ τῆς C
 τῶν ὄνειρων πλάνης ἐντεῦθεν εἰς ἐκείνην σαφῆ γινομένην τὴν ἐξο-
 15 μολώσιν· ἄτε τὴν ἡγεμονίαν τοῦ τὰ τοιαῦτα διδάσκοντος ὄντος
 ἐνὸς αἰ, τοῦ διαβόλου φημί. τρυφῶντες γὰρ καὶ οὗτοι, καὶ λαμ-
 πρὸν ἀκρατοποσίας ἀγώνισμα τὸ τῆς ἀβραῦς τραπέζης ἔδαφος
 ἔχοντες, παροίνιον ἀφήγημα τὰς αὐτῶν ἀναπλάττονσι θεοπτείας,
 καὶ τὴν τῶν μελλόντων ἐξερεῦνται πρόγνωσιν εὐπετῶς, καθά- D
 20 περ ἐγγάστριον πνεῦμα, ὑπὸ τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον συναγομέ-
 νης οἰνηρῆς ἀναδόσεως ναυαγούσης τῆς γλώττης καὶ πλημμυλού-
 σης ἀναίδηρ. καὶ ἅμα θεολογίας ἄρχονται, τὸ θαυρῆϊν ἔχοντες

3. ἀνακροῆς edd. pro σχολῆς.

7. τῆ παραδόσει τοῦ μεγάλου Γρη-

γορίου add. edd. ante παρὰ.

11. καταφαντάζει edd.

12. ἡμῶν
om. edd.

variae subortae sunt, compendii causa omisimus. Hic autem sic ferme loquitur. „Ego propter huius loci consuetudinem, qua illi a puero assuevi, brevem aliquam a negotiis, quibus distinebamur, respirationem adeptus, cum gaudio ad solitudinem hanc accessi. Quid igitur opus est ad iuania somnia confugere, et somniorum coniectores istos conducere, nosque publicis conviviis temulentorum inter pocula fabulam facere? Sabellii namque pestem, olim quidem motam, a Patribus autem consopitam, renovare conantur; qui, ne deprehendantur et convincantur, ista contra nos somnia confinxerunt. Vos itaque valedicto temulentis hinc caputibus, quibus suffumigatio illa crapulae sursum inaestuans phantasmata gignit, vestrum damnum a nobis discite, qui et vigilamus, et propter timorem Dei tacere nequimus.” (IX.) Vides, ut in eo etiam quem pariunt somnia errore, hoc illi manifeste simile sit exemplum? Nimirum quia unus semper his moderandis praestet, qui et haec docet, Diabolus. Quippe et hi quoque genio indulgentes, et illustre bibendi certamen in plano mensae opiparae campo instituentes, oblatas sibi numinis species fingunt, convenientem hominibus ebris narrationem. Iidem rerum futurarum praesagia facile eructant, velut inclusum ventre spiritum; lingua scilicet, ob vaporem vini in cerebro collectum, tanquam naufragio aliquo elisa, et turpiter titubante. Tum ii ipsi de rebus divinis disputare incipiunt, praesumpta iam audacia ex

- A. M. 6859 ἤδη προειλημμένον ἐκ τῆς τῶν ἰδίων ὀνείρων μαντικῆς, καὶ ἀνα-
 Ind. 4
 A. C. 1351 Θέσεις καὶ λύσεις ἐρωτημάτων ἐπάγουσιν, ὅποιας ἂν αὐτοῖς εἴη
 Imp. Io. Can- βουλομένοις. „προβύλλουσι γὰρ (φησὶ) λόγους, οὐχ ἵνα τι χρεῖ-
 tacuz. 5
 Εἰσιμον λάβωσι παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ὅπως, εἰ μὴ συμβαινούσας
 τῇ αὐτῶν ἐπιθυμίᾳ τὰς ἀποκρίσεις εὕρωσι, ταύτην ἀφορμὴν δι-
 καιαν ἔχειν δόξωσι τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατὰ τῶν εὐσεβούτων
 διαβολῆς.” εἶπεν.

suorum somniorum divinatione, et argumentis quibuslibet obiectis soluti-
 que, subinde ad interrogata respondent. „Proponunt enim (inquit ille)
 quaestiones, non ut fructum aliquem ex iis capiant, sed eo ut, si minus
 cum eorum votis responsiones congruant, iustam hanc videantur occasio-
 nem habere oppugnandi et calumniandi homines bene et pie sentientes.”
 Sed de his satis.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Λ Ο Γ Ο Σ ΚΒ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER VIGESIMUS SECUNDUS.

ARGUMENTUM.

Internuncii, ab imperatore et patriarcha missi, ad Gregoram veniunt. Mandata exponunt. Nova decreta et Palamas libellum iubentur exhibere. Negant libellis opus esse: decreta allaturos se promittunt. Gregoras, ut utrumque exhibeatur, multis rationibus contendit. Internuncii, re infecta, discedunt (Cap. 1). Palamas negat se libellos daturum. Nova decreta omnibus ostenduntur, praeterquam Gregorae. Monachorum custodum saevitia: Gregoras in eos merita. Davidis prophetae verba in similibus rerum angustiis. Experientiae vis (2). Patriarcha ipse Gregoram invisit. Eum amicos alloquitur. Ut omne contentionis studium abiciat, stolidè admonet. Gregoras perstat in proposito. D. Basilii verba sibi accommodat. Tentatores, et in his discipulus, magistri proditor. Frustra isti quoque discedunt. Custodia ex eo durior. Alii rursus tentatores a patriarcha submissi (3). Cum Cabasila et anonymo de Palamas erroribus disputatio (4).

α'. Ταύτων δ' ὁμοῦς οὕτως ἐχόντων, καὶ οὕτως ἡμῶν ἐπὶ μα- A. M. 6859
κρόν, ὡς εἴρηται, φρουρουμένων πάνυ τοι ἀσφαλῶς, πάταγος Ind. 4
ἐν μῆ τῶν ἡμερῶν μεταξὺ παρὰ τὰς ἡμετέρας ἠκούετο θύρας A. C. 1351
οὗ τὸ ἀπροσδόκητον ἐκπληξίην τινα καὶ θόρυβον ἐπέσταξε τῇ ψυ- Imp. Io. Cantacuz. 5.
P. 652
V. 526

1. Tamen cum haec ita se haberent, et nos, sicuti dictum est, summa cautione iamdiu custodiremur, interea pulsatis die quadam foribus nostris, strepitus auditur: quae res, quod improvisa esset, terroris aliquid et tre-

- A. M. 6859 $\chi\eta$, τῆς συνεχείας ἐκείνης τῶν αἰε προσιόντων παμπόλλων ἡμῖν
 Ind. 4 **B** λήθης ἤδη πυθμέσι κρυβείσης. διασαφησάντων δ' ὅμως ἐκείνων
 οἵτινες εἶεν, αἱ τε θύραι πρὸς ἡμῶν ἀνεψήγγοντο κάκενοι εἰσέ-
 σαν. ἀγγελιαφόροι δ' ἦσαν οὗτοι· πρὸς μὲν βασιλέως, ἄνδρες
 τῆς συγκλήτου καὶ εὐγενῶν· πρὸς αὐ τοῦ πατριάρχου, ἐπισκοπῶς
 τε καὶ τῶν ἄλλως ἔλλογιμων ἔνιοι. προσειπόντες οὖν τὰ εἰ-
 θότα καὶ καθεσθέντες ἤγγελλον τὰ ἐπιταχθέντα, λέγοντες
 ὡς „ἐκ μέσου γενομένων τῶν καινοτέρων ἐκείνων φωνῶν, δι' ἧς
 Cτὴν ἐκκλησίαν ταρῶσαι συμπέπτωκε, τομογραφίαι καὶ νέα κα-
 τέστη ψηφίσματα πρὸς ἀπάντων ἡμῶν, τῶν τε ἐπισκόπων δη-¹⁰
 λαδῆ καὶ συγκλητικῶν, ἅμα βασιλεῖ τε καὶ πατριάρχῃ, ἔχουσι
 πρὸς ἀκρίβειαν ἄριστα ἡρμοσμένως· ὡς εἶναι σοι τὸ κωλύον οὐ-
 δὲν ἔτι, κοινωνοὺς ἔχειν ἡμᾶς τοῦ λοιποῦ καὶ ταυτὰ σοι φρο-
 δυοῦντας.” (B.) Πολλῶν οὖν μεταξὺ τῆνικαῦτα ῥαγέντων λόγων
 καὶ ἀντιθέσεων, τέλος ἀπητήθησαν ἐμφανίζειν τὰ τε νέα ἐκάστῃ¹⁵
 ψηφίσματα καὶ ἅμυ τὸν ὀφειλόμενον τούτοις τοῦ Παλαμᾶ λι-
 βέλλον, κατὰ τὴν τῶν θείων κανόνων ἔκδοσιν καὶ νομοθεσίαν.
 φησὶ γὰρ εὐθὺς ἢ πρὸς τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου
 προενεχθεῖσα ψῆφος πρὸς τοὺς ὁμοίως ἔχοντας τούτοις, ὡς
 „οὐκ ἄλλοις ἡμᾶς πληροφοροεῖτε ὑμεῖς, οἱ ἐπιστρέφειν πρὸς τὴν²⁰
 ἀλήθειαν λέγοντες, εἰ μὴ ἐγγράφους λιβέλλους τῆς πίστωσης ὑμῶν
 P. 653 ἀγάγητε καθ' ἑτέραν σύνοδον, ἡμῶν ἔμπροσθεν ὀφειλοντες ἐπὶ
 τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων τοῦ Θεοῦ λογίων τούτους ἐπιδοῦναι.” εἰ

20. ἄλλως conl. Boiv.

pidationis animo iniecit. Nam continuam illam et perpetuam hominum
 quamplurimorum ad nos ventitantium affluentiam penitus iam oblitus er-
 amus. Caeterum illi, ubi quinam essent indicarunt, foribus per nos recer-
 ratas admisi ingrediuntur. Erant porro interuencii, ab imperatore qui-
 dem missi, senatores et patricii; a patriarcha autem, episcopi et ho-
 minum praeterea eruditorum nonnulli: qui de more alloquuti me con-
 siderunt, ac mandata exponentes, „sublati de medio (inquirebant) iis vocibus,
 per quas turbae in ecclesia excitatae fuerant, omnes quotquot sumus cum
 imperatore et patriarcha episcopi ac viri senatorii, novos Tomos, nova
 decreta composuimus, ad accuratam rationem perfectissime exacta; ut ni-
 hil iam obstat, quominus nos in posterum communiione tecum inactos et
 idem sentientes admittas.” (II.) Multis tum dictis responsisque et inter-
 pellationibus interiectis, demum nova illa decreta exhibere iussi sunt:
 item Palamae libellum, cum his coniungendum, prout sacris canonibus
 traditum et constitutum esset. Etenim decretum, per sanctam oecumeni-
 cam Synodum sextam promulgatum, sic eos, quorum similis causa erat,
 alloquitur: „Qui dicitis vos converti ad veritatem, non alias nobis sati-
 facitis, nisi scriptos fidei vestrae libellos producatis apud aliam Synodum.
 debentes coram nobis super sanctis et intemeratis Dei oraculis oes depe-

ὄν ἐπόμεινοι καὶ ἡμεῖς ἐκείνῃ τῇ θείᾳ καὶ οἰκουμένηκῃ τῶν πατέ- A. C. 1351
ρων συνόδῳ τὰ ὅμοια καὶ πρὸς τῷ Παλαμῶ πεπεράχατε, καὶ πρὸς τοῖς Imp. Io. Can-
ὅμοιους αὐτῶν ἐδέξασθε, ἔργοις ἡμῖν τὰ τῆς γνώμης ἐνδείξασθε, tacuz. 5
παρήγορα τὰ γράμματα φέροντες· καὶ ὁμόφρων ἡμῖν ἔσομαι. εἰ
5 δὲ διανομαὶ γερωῶν καὶ βασιλικῆς τραπέζης τροφή καὶ χρημά-
των ἄφθονος χορηγία συνεχέστερον ἀντλουμένη τοῖς βασιλεῦσι B
ἡμῶν καὶ τὸ χαῖρον τῆς ψυχῆς ἐντεῦθεν ἐφελκομένη, προσ- V. 527
κείσθω δ' ἅμα καὶ τῶν προσηκόντων ἀπειρία μετὰ τῆς ἀμαθίας,
ῥαδίως ἐξόμνησθαι τὰ πάτρια πέπεικε δόγματα καὶ τὴν τῶν
10 καθεστώτων νομίμων φαυλίειν ἐγγένειαν, εἰδέναι χρεῶν, ὡς
οὐδεὶς ἡμῖν οὐδαμῇ ποτε κοινωνίας ἐγγίνεται τρόπος. οὐχ ἦττον
γὰρ ἂν ἢ φωτὶ πρὸς σκότος, καὶ γαλήνῃ πρὸς διαποντίλους κλύ- C
δωνας. (Γ.) Ἐκείνοι μὲν οὖν μὴ χρεῖαν εἶναι λιβέλλων ἔφασαν
ἐνταυθοῖ, μηδὲ τοιοῦτων σφίσι ἀπαίτησιν νῦν. νόμον γὰρ εἶναι
15 λιβέλλων ἀπάντων στερεώτερον τὸ σφίσι δεδεδυμένον τε καὶ δε-
δογμένον. περὶ δ' ἂν αὐτοῖς γέγραπται νέα ψηφίσματα, καὶ το-
μογραφικῶν συνθημάτων, αὐτοὶ ἑαυτοῖς μὴ κεκομμάσιν ἐμμέ-
φορτό τε καὶ ἐς τὴν τῆς λήθης αὐτόνομον τυραννίδα τὴν τοῦ
συμβάντος διαμαρτίαν ἀνέφερον· δὲ διορθοῦν τὴν ὑστεραίαν D^o
20 σφόδρα ἐπηγγέλλοντο. (Δ.) Μηδὲ γὰρ εἶναι τῶν εἰκότων, πλήν
ἐκείνων, λόγους ὁμοῦ τῷ πληγέντι διαλυομένους ἀεὶ κομίζειν,
ἔφασκον ἔγωγε. μᾶλλον γὰρ ἂν ἐκεῖνά γε χρῆναι ποιεῖν ἐμφανῆ,
πρὶν ἢ ἐκείνους αὐτούς. ἐπεὶ καὶ τὰ θεῖα τοῖς ἀπιστοῦσι εὐαγ-

16. *visions phisimatōn coni. Boiv.*

nerē." Si igitur (aiebam) sacrosancto et generali Patrum Concilio ipsi quo-
que obsequenti cum Palama sic egissetis, eumque iisdem conditionibus rece-
pistis; iam vos, scripta illa palam proferentes, animum re declarate, et
me vobis consentientem habetote. Quod si et praemia distributa, et men-
sae imperatoriae luxus, et larga pecuniae copia in vestros sacculus ligiter
defluens et animum, ea parte qua gaudium sentit, blande alliciens, si
denique (ut et hoc addamus) officii ignorantio et inscitia vobis persuaserunt,
facile ut Patrum dogmata eiuraretis et constitutarum legum nobilitatem
parvi faceretis; hoc scitote, nullo pacto fieri posse, ut ulla unquam inter
nos communio sit; non magis scilicet, quam aut luci cum tenebris, aut
serenitati cum saevientis pelagi fluctibus. (III.) At illi nec libellis opus
esse in praesenti, nec talia nunc exigenda ab se aiebant. Nam quod ipsi
approbatum decretumque esset, id legem esse omnibus libellis firmiorem.
Quod ad nova decreta, quae scripsissent, et ad synodici Tomi constitu-
tiones attineret; ea quia non attulissent, se ipsos incusabant, et eius rei
culpam conferebant in oblivionem, cuius potestas summa et tyrannica es-
set; atque id peccatum postera die correcturos se affirmate promittebant.
(IV.) Enimvero negabam ego rationi consentaneum esse, aut aliis con-
venire praeterquam istis, eiusmodi verba afferre, quae aere percussio sta-
tim evanescerent; immo illa decreta, prius quam ipsi comparerent, opor-

- A. M. 6859 γέλια καὶ τῶν σοφῶν τῆς ἐκκλησίας μυσταγωγῶν αἱ διδασκα-
 Ind. 4 λῆλαι καὶ τὰ ἱερὰ δόγματα γέγραπται μὲν, οὐκ ἐκδέδοται δέ· οὐδ' ἐκδέδοται μὲν, σεσιώπηται δέ· ἀλλὰ καὶ διὰ πάσης τῆς οἰκουμένης αἰεὶ κηρύττεται, καὶ τῶν γεγραφότων θανόντων ἀθάνατα μὲναι τὰ γράμματα, στήλης ἀπάσης καὶ ἀνδριάντων ἀπάντων μακροῦ μονιμώτερα, μὴ μόνον ζῶσαν καὶ ἔμπουν τινὰ τοῖς χρομένοις παρεχόμενα τὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν γεγραφότων
 P. 654 Προαιρεσίην τε καὶ οἰκονομικὴν σύνεσιν διηλεκτικῶς εἰκονίζοντα, καὶ τὸ ἀθάνατον ἔμπρακτόν σφισι διδόντων. πέφυκε γὰρ αἰεὶ χειροῦσθαι μετὰ ῥαστώνης τὰ αἰσθητὰ τὴν τῶν αἰσθητηρίων ἀντίληψιν, διὰ τὸ συγγενὲς καὶ οἰκεῖον, καὶ πείραν ἅμα καὶ γνωστικὴν ἐμπειρίαν συνάγεσθαι τὸ καιρίον ἔχουσαν ἐκ τῆς ὁμιλίας ἀμφοῖν. τοὺς μὲν γὰρ δικαστῆς τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων ὑπέρχων νῦν μὲν εἰς αἰθέρα νῦν δ' εἰς γῆν ἐνεργεῖ, καὶ διὰ τῶν αἰσθητηρίων τὰς τῶν πραγμάτων ἀναγινώσκει ποιότητας· καὶ νῦν μὲν διὰ τῆς ἠφῆς ἐρωτᾷ καὶ μανθάνει σωμάτων τραχύτητες καὶ λειότητες, καὶ ὅσα τῷ τοιοῦτῳ πέφυκεν ὑποκείσθαι αἰσθητηρίῳ· καὶ αὖθις διὰ τῆς ὁσφρήσεως ὅσα εὐώδη καὶ μῆ· καὶ τῶν μὲν διὰ τῆς ἀκοῆς τῶν ἁρμονικῶν φωνῶν τὴν ἀντίληψιν ἴσχυ· νῦν δὲ ταῖς διαφοροῖς διὰ τῶν ὕψων βαφαῖς ὁμιλεῖ τῶν χρωμάτων· καὶ πρὸς γε ἔτι νῦν μὲν διὰ γλώττης, νῦν δὲ διὰ γραμμάτων, ἐφάπτεται τῶν ἀνθρωπίνων ἡθῶν καὶ τὰς τούτων ἀναγινώσκει ποιότητας. τούτων τολύνην δυοῖν ὄντων ἡγεμονικατέρων,

2. οὐ γέγραπται conl. Boiv.

tuisse coram exhiberi. Quippe (aiebam) nec divina Evangelia ab Apostolis, nec sapientum ecclesiae antistitum praeceptiones, nec sacra dogmata sic scripta sunt, ut in lucem edita haud fuerint; nec sic quidem edita sunt, ut tacita latuerint; sed et toto orbe, quacunquē habitabilis est, praedicantur sine fine, et, mortuis iis qui scripserunt, permanent scripta immortalia, quovis cippo, quibuslibet simulacris perenniora: eaque non solum iis, qui utuntur, vivum et veluti spirantem fructum afferunt; sed et illum, a quibus scripta sunt, voluntatem officiosamque providentiam perpetuo repraesentant, et veram ipsis immortalitatem tribuunt. Nempe ea est natura rerum sensillum, ut quia sensibus cognatas et quasi familiares sunt, idcirco ad sui perceptionem facile eos semper quasi mancipatos adducant, atque adeo ex utrisque coniunctis usus et opportune agendi sagax experientia colligatur. Eorum enim, quae in mundo sunt, iudex constituta mens vim suam nunc in caelum nunc in terram exercet, et rerum qualitates ope sensuum cognoscit; ac modo per tactum asperitates laevitatesque corporum, et quaecunquē ei sensui a natura subiciuntur, explorat et intelligit; modo per odoratum, quae suaveolentia sint et contra; modo per auditum voces modulatas percipit; modo per oculos variis colorum facis interest; atque eadem praeterea hominum mores nunc linguae nunc scripturae ope assequitur, et quales il sint discit. In iis sensibus duo pri-

ὅσα γε πρὸς τὸ διακονεῖσθαι τῷ τῆς ψυχῆς βελτίονι μέρει, νῦν A. C. 1351
 μὲν πατέρω μᾶλλον ἐνίους τῶν πάλαι παρέχειν σοφῶν τὴν βελ- Imp. Io. Can-
 τίονα μαῖραν ἀκούομεν, νῦν δ' ἐνίους πατέρω. ἡ μὲν γὰρ τῶν tacuz. 5
 ἐκαστῶτων ἀνταληπτικὴ καὶ παρόντων μόνον ἢ ὅμις ὑπάρχουσα C
 ἑδραστικωτέραν ὅμως ὡς τὰ πολλὰ τὴν τῶν ὑποκειμένων παρέ-
 χεται γνώσιν· ἡ δ' ἀκοὴ ἀμβλυτέραν μὲν πως, πλατυτέραν δ'
 ὅμως. τῶν τε γὰρ παρόντων εὐχερῶς ἀντιλαμβάνεται καὶ τῶν
 ἀπόντων ὡς παρόντων αἰσθάνεται, δαιμονίως τὰς τοπικὰς
 συνάπτουσα διαστάσεις. εἰ δέ τῃ μὴ φορτικὸς ὁ λόγος, αὕτη V. 528
 10 καὶ τῶν μελλόντων ἐρμηνεὺς ὁρᾶται τοῖς νῦν, εἴ τις Μωσῆς καὶ
 Δαβὶδ διὰ πνεύματος Θεοῦ τὴν τούτων ἀποθεσιζεῖ πρόβησιν. D
 εἰ οὖν ἐν τοῖς ἄλλωσι ἔχουσι πράγμασιν οὕτω ταῦτ' ἔχει, καὶ
 χρημάτων καὶ χωρίων κρίσεις αἱ πλείους ἀντοπροσώπους ἐπιζη-
 τοῦσιν ἐπιστάσις, καὶ χρόνον δέονται μακροτέρου πολλάκις, καὶ
 15 ὄψεως ἅμα καὶ ἀκοῆς ἐν ταῦτ' τὰ κριτήρια διὰ τὴν ἀκριβείαν
 τὰσφαλοῦς ἀπαιτοῦσι, πῶς οὐκ ἔν τινι ἐνταῦθα τὸ τοῦ ὑπερβύλ-
 λοντος ὄφλημα τοῖς δόγμασιν ἐνεῖναι τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας
 σταδμῶτο μετὰ πολλοῦ τοῦ κρείττονος; δοτέον οὖν καὶ ἡμῖν, E
 καὶ μετὰ πολλῆς καὶ σφόδρα κυτεσπουδασμένης ἐρεῦνης ἔξετα-
 20 στίον ἀπὸ μακροῖς νυχθημέροις τὰ νέα ταυτὶ γράμματα. τοὺς
 γὰρ τῶν λόγων καινοὺς καὶ κρίσεις καινὰς ἐπιφέρειν, φασὶν οἱ
 σοφοί, ἦν μὴ Θεοῦ μεστός τις ὁ καινοτομῶν ἦ, καὶ ὁλοσ ὁ Θεό-
 πτης ἐκείνος ὑπῆρχε Μωσῆς, ὁ τὰ μυρία τῶν Ἑβραίων στρατό-

13. ἀντοπροσώπους em. Boiv. pro ἀντοπροσώπως. 20. ἔξετα-
 στέους legebatur, ἔξεταστέα conl. Boiv.

cipatum tenent, in quantum scilicet excellentiori animi parti inserviunt. Ex
 veteribus philosophis alii huic, alii illi primas tribuunt. Ac visus quidem, tam-
 etsi ea tantum percipere potest, quae adsunt et praesentia observantur, tamen
 efficaciorum plerumque rerum obiectarum cognitionem parit: auditus vero
 hebetiorem quodammodo, at latius diffusam; utpote qui et praesentia faci-
 le arripit, et locorum intervallis disiuncta sic coniungit mirabiliter, ut ab-
 sentium tanquam praesentium sensu afficiatur: eundemque, si fas dicere,
 etiam futurorum iis qui nunc vivunt interpretem existere videmus, si quis
 vel Moses, vel David, divino spiritu afflatus, praecognita ea vaticinetur.
 Si itaque in iis rebus, quarum diversa est ratio, ita haec se habent; si
 pleraque de pecuniis et praediis iudicia oculatam et attentam inspectionem
 requirunt, ac longo saepe tempore egent, et, ut certiora sint, utrumque
 simul, oculorum dico et aurium examen coniunctum exigunt; quidni hoc
 loco, ubi de ecclesiae Dei dogmatis agitur, id cumulatius debere praestari
 longe potiori iure quisque existimet? Et nobis igitur nova illa decreta dari
 oportet, quae multo et diligentissimo examine longis diebus et noctibus
 perpendamus. Quae enim nove dicta proferuntur, ea novis iudiciis sub-
 eundis obnoxia esse sapientes pronunciant; nisi is, qui nova profert, nu-
 mine sit plenus; qualis fuit ille Deum praesentem intuitus Moses; qui in-

- A. M. 6839 πεδα διὰ τῶν ὑγρῶν τῆς θαλάσσης ἀβύσσων ὡς δι' ἀνδρῶν δια-
 Ind. 4 F βιβάσας, καὶ τοῦναντίον καὶ διὰ τῆς ἀνδρῶν πέτρας ρεῖν ὑδάτων
 θαλάσσης παρασκευάσας. Θεοῦ γὰρ κελεύοντός τε καὶ συνηρο-
 μένου, καὶ νόμοι λύνονται φύσεως. ἦν δέ τις τῶν ἀπὸ τροφῆς
 καὶ τῆς ὀψέ κραιπάλης ἔωθεν ἀνατελλόντων ἦ, ἀνάγκη νοσήματος
 φέεσθαι μοχθηρὰ καὶ πατοδοπα, καὶ διαφόρων ἐπισηγωγῶν αἰ-
 ρέσεων πρὸς τὴν καθεστῶσαν ἐκ παλαιοῦ πολιτείας, καὶ ἀναλύ-
 σεις δογματικῆς ἁρμονίας, καὶ στάθμης ἀπάσης εὐνομουμένης.
 διόπερ οὐκ ἀταλαίπωρόν τινα καὶ μάλιστα τοι εὖωνον ἡγεῖσθαι
- P. 655 χρωῶν τὴν τῆς ἀληθείας εὐρεσιν. οὐ γὰρ αὐτοσχέδια καὶ αὐτόμα-10
 τα φέεσθαι, καθάπερ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις βίου, ἴσμεν τὰ χρή-
 σιμα· ἀλλὰ πόνοις παρέμιξε πλείστοις, καὶ κομιδῇ μακροῦς πε-
 ριστείχισε τοῖς ἰδρώσιν, ὅτιπερ κεφάλαιον τῶν τῆς ψυχῆς ἀγα-
 θῶν. τί δ' ἄλλο ψυχῇ τιμιώτερον ἀγαθόν, ἢ πίστεως ἀκριβῆς
 ἀσφάλεια πρὸς θεόν; σώματος μὲν γὰρ νοσήματα παιδῶν λατρῶν 15
 Β εἰσκαλοῦσι θεραπευτάς· κἂν μὴ εὐστοχεῖν τὸ σπούδασμα δόξῃ,
 τὸ βλάβος οὐ πάνυ τοι χαλεπὸν, οὐδὲ τοῦ παρόντος βίου μακρό-
 τερον· τὰ δὲ τῶν θείων δογμάτων ἀδρόσηματα οὐχ αἰμάτων
 ἐγγύσσει ῥύακας, ἀλλ' αὐτῇ γε αὐτόχρομα τῇ πίστει παρέχει τὴν
 βλάβην, ἀναίμακτον μὲν, ἀλλὰ μάλα τοι σφόδρα καιρῶν καὶ 20
 ψυχῆς αἰώνιον καὶ ἀθάνατον πράττουσαν θάνατον, ἧς κόσμος
 ἅπας οὐκ ἔστιν ἀντάξιός. διὸ παρῆψιαστέον ἔστι τὰ τοιαῦτα,

14. πίσταως em. Boiv. pro πίστις.

numerabiles Hebraeorum exercitus per liquidos maris gurgites, velut per aridum solum, transmisit, et vicissim effecit, ut per aridam petram aquarum vis maxima flueret. Scilicet Deo iubente et adiuvante ipsae solvantur leges naturae. At si is sit unus ex iis, qui ex luxu et nocturna crapula excitati mane expurgiscuntur, profecto necesse est, perniciosos omnis generis morbos existere, et varias haereseis in constitutam antiquitatis disciplinam invehi, et harmoniam dogmaticam regulasque omnes legitimas aboleri atque dissolvi. Non debet itaque veritatis investigatio facili labore parabilis et minimo pretio venalis existimari. Nam quae utilia sunt, et non videmus subito et sua sponte nasci, ut rubos in silvis. Quod autem summum est animi bonorum, id plurimos labores intermixtos habet, et maximis sudoribus obiectis praeccluditur. Quid porro pretiosius animae est, quam religiosa et constans verae erga Deum Fidei observatio? Ad sanandos corporis morbos medici arceantur; qua quidem opera si minus successerit, damnum certe non adeo grave, neque hac mortali vita diuturnius futurum, accipitur. At ii morbi, qui ad dogmata theologica pertinent, quanquam sanguinis rivos ruptis venis non effundunt, Fidei ipsi plagam revera infligunt, incurantam quidem illam, sed maximè lethalem; sempiternam quippe et immortale exitium allaturam animae, cui nec totus mundus aequiparandus est. Quamobrem palam ista proferri, atque in primis illos,

καὶ πρό γε τούτων τοὺς ἐκείνους λιβέλλους, τὰς τῶν ἐπταισμένων A. C. 1351
 μετανοίας κομιζοντας, ἵνα μὴ χεῖρον τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ σχίσμα γέ- Imp. Io. Can-
 νηται. εἰ δὲ γε μὴ βούλοισθε, τίς ἔτι χρεῖα μαρτύρων; αὐτοὶ C
 γὰρ αὐτοὺς ἀντὶ μυθίων ἑαυτοῖς ἐπ' αὐτοφώρῳ κατηγορῶν ἐστῆ-
 5 σατε, παρῆρσιαν μισοῦντες· καὶ φῶς ἀληθείας ἀποστρεφόμενοι.
 „πᾶς γὰρ ὁ τὰ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται;”
 φησι, „πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ φανερωθῇ τὰ πονηρὰ ἔργα αὐτοῦ.”
 (E.) Ἄλλ' ἐγὼ μὲν ταῦτ' εἶπον· οἱ δὲ τὰ μὲν νεογνὰ καὶ ἄρτι- D
 γενῆ ψηφίσματα καὶ τὰς τομογραφίας ἐκείνας κομιζέειν ἐπι-
 10 στροῦντο· τοὺς γε μὴν ταῖς θείαις ἐκείναις καὶ οἰκουμενικαῖς τῶν
 πατέρων συνύδοις ἀπαιτούμενους λιβέλλους, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς
 ἐπταισμένοις μετάμελον, τοῦτο δὲ καὶ μάλα θικιστα ἤρρεσκον.
 ἀλλ' ὅλαις ἀπηγόρευτο γνώμαις, μήτε γραφῇ τοιαῦθ' ὅλως πρὸς
 τοῦ Παλαμῆ δοθῆναι, μήθ' ἡμῖν οὐδέσι μεταμελείας ἐφ' οἷς
 15 ἡμαρτήκει τρόπους ἀγράφως γοῦν ἐπιδείξασθαι. καὶ πῶς γὰρ
 ἀρέσκον ἐμιλλέ σφισιν, ὁμόφροσιν οὖσι καὶ ἕμα τὴν ὁμοίαν E
 ὑφορωμένοις ἀπαίτησιν καὶ αὐτοῖς; ὅθεν ἐκείνοι μὲν ἀναστάντες V. 529
 ἐπὶ τούτοις ἀπήεσαν, τῷ τε βασιλεῖ καὶ πατριάρχῃ καὶ τοῖς λοι-
 ποῖς ἐπισκόποις τὰ εἰρημμένα ἀπαγγελοῦντες· ἡμεῖς δὲ τὴν χθρῆς
 20 καὶ πρώην καταδικασθεῖσαν ἡμῖν ἐρημίαν ὑγεῖν οἴκοι λελεῖμμεθα.
 β. Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἐκείνοις ἀκούσασιν ἤρεσέ τε καὶ P. 656
 δέδοκται δοθῆναι τὰ γράμματα ἡμῖν ἐκεῖνα. Παλαμῆ δὲ φορ-
 τικός τις καὶ παντὸς Ὀλύμπου βαρύτερος ὁ λόγος ἔδοξε καὶ μύ-

1. ἐκείνον mavult Boiv.

qui poenitentiam erratorum praeferunt, libellos exhiberi oportet, ne peius schisma ecclesiae accidat. Quod si vos nolitis, quid iam opus est testibus? In manifesto scelere deprehensi, instar mille accusatorum ipsi contra vos stantis, quatenus scilicet ingenuam fiduciam odistis, et veritatis lucem avertimini. „Omnis enim qui male agit, odit lucem, et non venit (inquit Christus) ad lucem, ut non manifestentur mala opera eius.” (V.) Haec ego. Illi autem modo nata et recens in lucem edita decreta ac eum, qui scriptus erat, Tomum allaturos se promittebant. Verum libellos dare, et erratorum poenitentiam fateri, ita ut sacrosancta et generalia Patrum Concilia iuberent, minime iis placebat. Immo uno consensu omnes negabant, Palamam talia litteris consignata daturum ullo modo, aut cuiquam omnium nostrum vel sine scripto ostensurum esse se poenitentem eorum, quae peccasset. Nequomodo autem hoc iis placuisset, cum illo consentientibus, et a se ipsis quoque similia nos repetituros esse suspicantibus? Itaque his transactionis surgunt abeuntque, imperatori et patriarchae caeterisque episcopeis, quae dicta sint, renunciatur. Nos vero in ea solitudine, quae nobis aliquanto ante indicta fuerat, domi remansimus.

2. Ac caeteri quidem illi, audito responso, assentiebantur, et ea ipsa scripta danda nobis esse iudicabant. Palamae autem, id quod proponebatur, iniquum et quovis Olympo onus gravius ac proposito suo alienum

- A. M. 6859 *λα ἀπάδων τῆς γνώμης. διὸ καὶ θυμοῦ τὸ ἦθος καὶ τὴν καρδίαν*
 Ind. 4 *ὑποπλησθῆις προσήει τῷ βασιλεῖ, πάντα μᾶλλον ὑπισχοῦμενος*
πάσχειν ἢ τουτοῖ συγχωρεῖν, καὶ τεθνάναι μᾶλλον αἰρεῖσθαι ἢ
 B *Γρηγορῆ διδόναι τὰ γράμματα· μηδὲ γὰρ ἀνέξασθαι (φθοῖ) μὴ*
οὐ τὴν ταχίστην εἰς ἐγγράφους τε καὶ ἀγράφους τῶν τοιοῦτων
ἔναι ἀνατροπᾶς· καὶ φροῦδα τὰ τῶν πόνων ἡμῖν ἔσται λοιπόν·
καὶ καπνὸν φεύγοντες εἰς πῦρ ἐμπιστούμεθα, τοῦτο δὴ τὸ τῆς
παροιμίας· καὶ βραχὺ τι δόξαντες ἀναπεπνευκέναι, τοῦτον ὁπίω-
ποτε ἀποσκευασάμενοι, μελλόνους καθ' ἑαυτῶν ἐκόντες αἰδῆς
ἡμεῖς ἐγερθεῖμεν θαλάσσης καὶ κλύδωνας ἕριδος. (B.) Ταῦτα 10
 C *δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα βῶων καὶ ἀποδυσθόμενος ἔπειθεν ἅπαντας τὴν*
τε ἄλλα καὶ ἅμα τοῖς μὲν ἄλλοις σπαράδην καὶ θεῖ' ἀθήλων
πόρων δῆλα ποιῆσθαι τὰ νέα ταυτὶ θεοπρίσματά τε καὶ δόγματα,
οἷοι τῶν ἐγγύς τε καὶ πόρρω που γῆς καὶ θαλάσσης οἰκούντων
εἰσὶν· ὁποίους καὶ διὰ τὴν σύνοικον ἀλογίαν ἀλώσιμον ἐκ τοῦ 15
ῥάστου θῆραμα ταῖς τῆς θρησκείας παγίαις ἤλπισεν ἔσεσθαι·
 D *ἔμοι δ' ἀπηγόρευται μόνω παντάπασις εἶναι μὴ ὅτι γε ἄφαντος*
ἔψεν, ἀλλ' οὐδ' ἄχρι ψιλῆς ἐλθεῖν ἀκοῆς οὐδ' ὀπισθοῦν οὐδ'
ἔχνος οὐδαμῆ ποτ' οὐδὲν τῶν ἀπάντων ἐκείθεν. (Γ.) Ὡν ἕνεκα
καὶ τὰς ἐμὰς ἐς πλέον προσεπατιτάλευον ἔτι θύρας, μὴ λάθῃ τις 20
αὐρα δι' αἰθέρος τινὸς ἡμῖν εἰσκομίσασα φήμην ἐκείθεν τινα·
καὶ φύλακας ἔθεσαν ἐμπροσθέν τε καὶ ὀπισθεν, καὶ δεξιῶν καὶ
 E *εὐδαιμόνων, τοὺς ἐμοὺς ἅπαντας γέγονος· οἱ μοναδικὸν ἐπαγγ-*
λάμενοι βλον ἄσκειν, καὶ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἕνατος,

prorsus esse visum est. Quapropter totus iracundiam et oris habitus et corde spirans ad imperatorem accedit; se, potiusquam id concedat, omnia perpressurum profitetur; et mori quidem malle affirmat, quam scripta ista esse Gregorae. „Nec enim (inquit) temperabit sibi ille, quominus statim ad ea refutationibus, tam scriptis quam non scriptis, evertendo aggrediatur. Tum vero labores nostri ad nihilum recasari sunt, et (ut in proverbio est) fumum fugientes in ignem incurremus; ac paulisper visi, eo utcumque submoto, respirasse, maiores denuo contentionum fluctus, maiores procellas, ipsi in nos volentes excitabimus.” (Π.) Haec et talia vociferando lamentandoque, cum alia omnibus persuasit, tum ut nova haec edicta decretaque, sparsim et per occultas vias emissa, aliis nota facerent; iis nempe, qui ubicunque terrae et maris prope aut longe habitarent, et suoapte stupore ita stolidi essent, ut superstitionis laqueis facillime eos captam iri spes foret. Uni autem mihi prorsus non solum oculis usurpanda, sed et simplici aurium sensu attingenda unquam vel levissime, etiam minima eorum vestigia interduntur. (III.) Nam ob causam fores meae pluribus quam antea paxillis muniunt; ne qua furtim aura, per aliquem aëris motum illapsa, famam ullam ad nos intronmittat. Custodes vero a fronte, a tergo, dextrorsum, sinistrorsum apponunt, vicinos meos omnes; qui vitae monasticae austeram disciplinam professi, et proximum dilecturos, sicut

καὶ τοῖς ἐν φυλακαῖς προσίεναι, καὶ λυπομένους παραμυθεῖσθαι, A. C. 1851
καὶ ψυχροῦ δεψῶντι διδοῦναι ποτήριον (ἐὼ τᾶλλ' ὄσκι καὶ βαρ- Imp. Io. Can-
βάροις ἔθνεσιν εἰδίσται δρῶν συμπαθῆ κοινῇ πρὸς ἅπαντας ὁμο- tacuz. 5
φύλους καὶ ξένους, φυσικῆς ἀγούσης ὀλκῆς ἐς τὸ καμπτόμενον
5 τῆς ψυχῆς) οἱ δ' οὕτω μοι καὶ θηρίων ἑαυτοὺς κατέστησαν π- P. 657
ροτέρους καὶ τῶν ἐπιταττόντων μακρῶ σκληροτέρους, ὥστε
μυριάκις ἂν εἰλόμην θηρίοις ἐν ὄρεσιν ἀγρίοις συνεῖναι, ἢ τοιοῦ-
τοις ἀνδράσιν. οὕτω μοι καὶ τῶν ἄλλοφύλων ὠμότεροι κατέστη-
σαν οἱ πλησίον· οἷτινες καὶ ἐς τοσοῦτο θηριωδίας ἐξέκλιναν, ὡς
10 καὶ συκοφανταίαις ἐνόουσι τῶν τὴν αἴλιον τῆς οἰκίας ἡμῶν πα- V. 530
ριόντων περιβαλεῖν, ἐκ μόνης ὑποψίας ἀτεκμάρτου, πλιασάμε-
νοι πρόσρησιν δῆθεν ἐκείνων ἡμῖν ἐγγενέσθαι ποτέ, τὴν μηδαμῆ B
ποτε τολμηθεῖσαν. καὶ ταῦτα τίνες; οἱ φίλιας ἀπολεωνκότες
μακρῶς καὶ ποικίλης ἕξ ἡμῶν, ἐν διαφόροις καιρῶν περιστάσεσι,
15 καὶ μηδὲν τῶν δεινῶν μαρδερώποτε πειραθέντες ὑφ' ἡμῶν· πλὴν C
τοῦ κάλυμμά σφισι πολλάκις καθίστασθαι τῆς τε καθ' ὅλων τῶν
ἱερῶν πραγμάτων δαπάνης καὶ τῆς ἐκίστων αἰσχροκερδίας.
(Δ.) Ἐκ γὰρ πάνυ τοι νέας καὶ παιδικῆς ἡλικίας, ἐμειπὼν ἐγκα- C
θιδρύσας τῆδε τῆ μοῦνῃ, παρέμεινα μέχρι καὶ ἐς τὴν τῆμερον,
20 ἔτος ἀμείβων ἤδη τῆς ἡλικίας ἐξηκοστόν. καὶ πολλῶν μὲν ἐν μέ-
σῳ πρόξενος ἐγενόμην τῷ τόπῳ καλῶν, συναιρομένου θεοῦ·
πολλοὺς δὲ καὶ τῷ τὴν μονὴν εὐθὺς ἀναδεξαμένῳ καὶ ἐγκαινίζοντι

20. ἔβθορον καὶ πατηροστὸν conī. Boiv. 22. κολλὰ conī. idem.

se ipsum quisque, et eum qui in custodiis foret visitaturos, et tristem con-
solaturos, et sitiēti poculum frigidæ porrecturos se promiserant: omittō
cætera humanitatis officia, quæ et barbaræ nationes præstare omnibꝯ
solent, popularibus pariter et peregrinis, naturali quodam affectionis pon-
dere animos scilicet curvante. Hi autem adeo feris bestiis crudeliores et
iis ipsis qui iubebant longe duriores in me ultro fuerunt, ut ego centies
malim in montibus cum immanibus belluis, quam cum eiusmodi hominibus,
versari. Adeo erga me alienigenis sæviores exstiterē ii, qui proximi erant.
Quinavero ab humano ad ferinum morem sic deflexerunt, ut et quosdam,
qui propter domus nostræ vestibulum transiissent, calumniis involverint,
simplici nempe coniectura et temeraria suspitione fingendo, eos alloquitos
esse me, qui minime certe audi fuerant. Quinam vero hæc? Illi ipsi, qui
variis et iniquis temporibus magnum et multiplicem amoris nostri fructum
perceperunt, nulla autem re graves nos unquam experti sunt; nisi quate-
nus iis sæpe obstitimus, ne totas res sacras impensis consumerent, et
privatim quisque lucro turpi ditescerent. (IV.) Quippe ego a tenerrima
et puerili ætate, cum in eo monasterio sedem mihi ipse fixissem, per-
mansī ibidem usque ad hodiernum diem, quo iam sexagesimum ætatis an-
nũ excedo. Per illud tempus effeci, Deo iuvante, multa ut huic loco orna-
menta accederent; ac illiqꝯ, qui huius monasterii curam iam tum suce-

- A. M. 6859 φιλοτίμη γνώμη και χειρὶ σοφωτάτῳ ἐκεῖνῳ ἀνδρὶ συνημίην,
 Ind. 4 **D**ὲς ὅσα τε χρεῖαις ἐκεῖνῳ και ἡμῖν ἔδει και ὅσα τὸ τοῦ φίλτρον
 δυνάμενον ἡμῖν ὑπηγόρευε. δι' αὐμοι και τὴν ἐπιτροπὴν και τὴν
 τῶν τῆς μονῆς τιμωιότερων και ἀναγκαιοτέρων ἐπισκευὴν πραγμά-
 των ἐπίστευσε, και τρόπον τινὰ διάδοχον ἑαυτοῦ κατέστησε τε-5
 λευτῶν ἐκεῖνος ἐνταῦθα. και νῦν οὐς μὲν εὖρον ἀσκουμένους ἐλ-
 θῶν ἐξ ἀρχῆς ἔγαγε ἐνταυθοῦ, πάντες ἐκ πολλοῦ τὸν βίον ἀπο-
 λιπόντες εἰσὶν· οἱ δ' εἰσὶ νῦν, πάντες εἰσὶν ἐμοῦ βουλομένου
Eτὴν μονὴν ἄλλοτ' ἄλλως οἰκήσαντες τήνδε. (E.) Διὰ δὲ ταῦτα
 κἀκεῖνα φιλίας ἡμῖν οἱ σεμνοὶ πατέρες και ἀδελφοὶ και πνευ-10
 ματικῆς ἀγάπης ὑφειλοντες ἐκτίνειν σημεῖα, οἱ δ' ὡς ταῦρα
 περιέσχον με, καιρὸν εἰληφότες, ὁποῖον ὡς ἔοικεν ἐπέζητον· και
 ὡς ἐν ἀποκράφοις οἰκοῦντες θῆρες ἔβρουξαν ἐπ' ἐμὲ τοὺς ὀδόντας
 αὐτῶν, ἀντὶ ἀγαθῶν ἀνταποδόντες κακά. ἤνοιξαν ἐπ' ἐμὲ τὸ
Fστόμα αὐτῶν, ὡς λέων ἀρπάζων και ὠρσόμενος. ἐκραταίωσαν 15
 ἑαυτοῖς λόγον πονηρόν. ἠκόνησαν, ὡς ῥομφαίαν, τὰς γλώσσας
 αὐτῶν. εἶπον, τίς ὑψεται; δεῦτε και ἐξολοθρευώμεν αὐτόν,
 και οὐθεὶς οὐ μὴ μνησθῆ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔτι. νῦν γὰρ μοι κατὰ
 καιρὸν και τὰ τοῦ προφήτου λέγειν ἐπήει. τὸν γὰρ ἄπαντα βίον
 αὐτὰ δῶντι μοι πρότερον οὐχ οὕτω μαθεῖν ἀκριβῶς συνηχθῆ. 20
P. 658 ταυτὶ πρὸς ἀκρίβειαν, ὡς ἀρκῶς ἐκ πείρας αὐτῆς, ὁποίας ἐπι-
 νος και ὅσας ἔβρουσκέ τε και συνέθαλλε πικρῶς τὰς ἀθέλκτους λέ-
 πας ἐν ψυχῇ. μηδὲ γὰρ ἂν ἄλλως γινώσκειν δύνασθαι μηδένα

22. ἀθέλκτους em. Boiv. pro ἀθελήτους.

pit et id ipsum magnifice et larga manu instauravit, illum inquam sapien-
 tissimum virum adiuvit ad ea omnia, quae ambobus nobis usui futura essent,
 et quae amoris vis efficax mihi dicitasset: quo factum, ut procuratorem
 rerumque eiusce monasterii pretiosissimarum et maxime necessariorum in-
 spectionem fidei meae commiserit, ac me heredem quodammodo summi his
 moriens instituerit. Nunc quotquot huc primum adveniens religiosos re-
 peri, ii omnes iampridem e vita excesserunt: qui hodie sunt, ii me vo-
 lente omnes hoc monasterium alias aliter ingressi habitaverunt. (V.) Ob
 has simul et illas causas, cum deberent reverendi Patres et Fratres ami-
 citiae et caritatis Christianae signa rependere, iidem contra, sicut ta-
 ri, obsederunt me, occasionem nacti, qualem videlicet requirebant; et
 sicut in absconditis habitantes ferae bestiae frenderunt super me den-
 tibus suis, pro bonis retribuentes mala. Aperuerunt super me os suum,
 sicut leo rapiens et rugiens. Firmaverunt sibi sermonem malignum. Ex-
 cernerunt sicut gladium linguas suas. Dixerunt, quis videbit? Venite et
 disperdamus eum, et nemo meminerit nominis eius amplius. Nam mihi
 nunc illa prophetae verba in tempore usurpanda occurrunt: quae cum ego
 per totam vitam antehac recitaverim, nunquam ita penitus intellexi, ut
 nunc usu ipso doctus intelligo, qualem ille et quantam in animo akeret fo-
 veretque maereris inconsolabilis acerbiteratem. Neque enim videtur quis-

τῶν ὄντων καὶ γινομένων τὰς φύσεις ἐς τὰκριβέας, μὴ διὰ πάντων ἔλθόντα πραγμάτων ὡς δεῖ, πείραν τὴν ἐκάστῳ προσήκουσαν ἑαυτῷ πορίζομενον. ἐντεῦθεν γὰρ οἶμαι καὶ τὰς ἀρχὰς εἰληφότας τῶν πάλαι, τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοιον γίνεσθαι φάναι γνώριμον. εἰ B
 5 μὴ γὰρ ἀπέβαλέ τις θανάτῳ γονέας, οὐκ ἂν ἀντιληψίς τις τοῦ πάθος προσήκουσα γίνοιτο τούτῳ, οὐδὲ γνώσις ἀκίβδηλος, ὁρῶντι τὰ ὁμοια πεπονθότα τὸν γείτονα· ἀλλὰ μενεῖ πρὸς τὸ πάθος παρὰ τοσοῦτον ἀγάλητος, παρόσον καὶ τοὺς ἐκ γενέσεως ὁρῶμεν τυφλοὺς ἀναισθητῶς διακειμένους, εἴ τις αὐτοὺς 10 ἐς χρωμάτων κρίσεις καλοίη. καὶ εἰ μὴ ἀλγηδόνας ὀδόντων ἐπέμεινέ τις, οὐκ ἂν ἄλλον πάσχοντος συναλγήσειε. καὶ εἰ μὴ ἐξήλι- C
 γωσέ τις περιτυχῶν ἀκμῇ χειμῶνος τυμνός, οὐκ ἂν ποτε ῥιγούτων ἐτέρων αἰσθοίτο. χοῆναι γὰρ ἀνάμνησιν τινα γίνεσθαι καὶ ἀναφορὰν ἀπ' ἐκάστων ὡς παρ' ἀρχέτυπον τὸ προπεπονθός. εἰς V. 531
 15 δὴ τοιαῦτα πραγμάτων νανάγια καὶ αὐτὸς ἐμπεισῶν τὰς ἐκείνοσ φωνὰς ἀφίημι, καιριωτέρας οὐκ ἔχων εὐρεῖν· καὶ ὁμοίως ἐπιβοῶμαι θεόν, ἐξελεσθαι με πονηρῶν καὶ γλώσσης δοκίας καὶ D
 συκοφαντίας ἀνθρώπων καὶ οὐ θηρίων. θηρίῳ μὲν γὰρ αἷμα καὶ σάρκα ἐσθίει, οὗτοι δὲ μυελοὺς δαπανῶσι ψυχῶν.
 0 γ. Ἀλλὰ γὰρ τούτων οὕτως ἐχόντων, συχνὰ παρῆλθον E
 ἐκεῖθεν ἡμέραι, καὶ ὁ πατριάρχης ἤκεν ἡμῖν· οὐκ οἶδ', εἴτ' οἶκοθεν, εἴτε βασιλιῶς προσηταχότος· ἤκε δ' οὖν· γράμμα μὲν

4. τὸς κάλαι conl. Boiv.

quam earum rerum, quae sunt quaeve fiunt, naturam aliter posse explorate cognoscere, nisi in omnibus quatenus par est versatus, convenientem singulis notionem usu sibi comparaverit. Atque ex his (ut opinor) principiis ducto argumento, dixere veteres, simile simili innotescere. Si quis parentes morte sublatus non amiserit, is vicinum eiusmodi casu afflictum intuens, eum qui huic calamitati convenit sensum non habebit, nec veram cognitionem assequetur; sed eo in luctu doloris expers mansurus est; ut eos qui coeci sunt a natura, si ad diiudicandos colores advocentur, nullo eorum sensu affici videmus. Pari modo, nisi quis dentium dolores pertulerit, altero dolente non indolebit: nisi acutissimo hiemis frigori nudus expositus obriguerit, alienum frigus non sentiet. Oportet quippe singulos id quod ante passi sunt reminisci, et animum eo referre, tanquam ad primum aliquod exemplar. Itaque et ego, qui in similia rerum naufragia incidi, quoniam nullas invenio voces huic tempori convenientiores, eas ipsas profero, quibus ille usus est; et Deum pariter inclamans rogo, ut eruat me a malignis, et a lingua dolosa, et a calumniis hominum: hominum dico, non ferarum. Ferae enim sanguine et carnibus vescuntur; hi vero ipsas medullas animarum consumunt.

3. Haec cum ita se haberent, multis ex eo diebus elapsis, patriarcha ad nos venit: utrum sua sponte, an imperatoris iussu, nescio: caeterum

- A. M. 6859 οὐδὲν κομίζων ἡμῖν, ὧν ἀπηγοῦμεν · προσηγή δέ τινα καὶ ἄστει
Ind. 4 ἐπαγόμενος ἦθθ, πειθοῦς ὡς ᾤετο δημιουργὰ, καὶ πλείστη ἔχον-
τα τὴν αἰδῶ πρὸς ἡμᾶς, παρὰ τὴν αὐτοῦ λίαν ὑπάρχοντα φό-
σιν. οἷς συνύφαινε πως καὶ προδύλλετο, διὰ τὸ ἀντισμῆτερον
τῆς βουλήσεως, καὶ τὸ μακρὸν καὶ δυσχερὲς τῆς οἰκοθεν ὁδοῦ,⁵
τὸ σῶμα καχεξίας τινὸς ἐνοχλοῦσης τηρικαῦτα. κάπειτα πολλὰ
P. 659 μοι τὰγαθὰ ἐπηγγέλλετο, δέχεσθαι θελήσαντι τὴν τοῦ Παλαμᾶ
κοινωνίαν ἀντιλογίας ἀπάσης ἐκτός. „πὺς γὰρ τοιαύτας ἀντιλο-
γίας,” ἔλεγε, „Ὁμήρου καὶ Πλάτωνος εἶναι ἀκούω, τῶν σῶν δι-
δασκάλων · οἱ σοφοὶ μὲν ἦσαν, ἀλλὰ μὴ δεξάμενοι τὸν Χριστὸν¹⁰
ἀπεκηρύχθησαν ὡς αἰρετικοί. ὥσπερ οὖν ὕστερον ἐλθούσαι αἱ
σύνοδοι τῶν ἁγίων πατέρων καὶ ἑπιστόλων καὶ προφητῶν κατέ-
βλυσαν ἐκείνους, ἀγράμματοι ὄντες, οὕτω δὴ καὶ γὰρ ἀγράμματος
ὧν τὴν σὴν καταλύσω σοφίαν · καὶ πληροῦται τὸ ῥῆθὲν διὰ τοῦ
προφήτου · ποῦ σοφός, ποῦ γραμματεὺς;” (B.) Λόγων δὲ κῶ-
ταῦθα τοῖς ἄλλοις ὁμοίῳ δαπανηθέντων, διελύθημεν ἐν κινή-
μηδενὸς ὧν ἐκεῖνος ἐβούλετο γενομένου, καὶ ὧν ἕνεκα κεκοιλίαν.
οὐδὲ γὰρ πολλῶν ἡμῖν ἐδέησε λόγων πρὸς ἄνδρα βαρυσώδη καὶ
Cζάκοτον, καὶ τοῦ λέγειν ἁπλῶς προχειρότερον τὸ πλήτερον ἔχον-
τος καὶ γλώττη καὶ χεῖρ. διὸ τὰ τοῦ Θεοῦ πατρὸς Βασιλείου¹²
δανεισάμενος προὔτενα καὶ αὐτὸς ἐν βραχεῖ, ὡς „ἐν γε τοῦτο
τολμῶ καυχᾶσθαι ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδέποτε πεπλανημένος ἔσχον
τάς περι Θεοῦ ὑπολήψεις · ἀλλ’ ἦν ἐκ παιδὸς ἔλαβον ἔννοιαν περὶ
venit; scriptum quidem, cuiusmodi petieramus, nullum exhibiturus; bla-
dos autem et urbanos mores afferens, ad persuadendum (ut putabat) ac-
commodatus, et cum reverentia erga nos maxima coniunctus, atque adeo
ab ipsius ingenio longe abeuntes. His ille, ut voluntas esset efficacior,
alia attexebat, et laborem viae a domo sua usque longae ac difficilis obie-
ctabat; eo scilicet tempore superatum, cum aliquo valetudinis vitio corpus
laboraret. Deinde si vellem, posita omni verborum contentione, Palamas
communione admittere, multa mihi bona pollicebatur. „Etenim (inque-
bat) istas contentiones Homeri et Platonis esse audio, tuorum magistro-
rum: qui sapientes quidem erant; at quia Christum non repperunt, id-
circo ut haeretici proscripti sunt. Quemadmodum igitur subsequuta san-
ctorum Patrum et Apostolorum Prophetarumque concilia, qui homines erant
illitterati, eos profigarunt; ita et ego, qui illitteratus sum, tuam sapien-
tiam hodie profigabo: et adimpletur illud, quod dictum est per prophe-
tam: ubi sapiens? ubi scriba?” (II.) Post sermones, prioribus haud
dissimiles, illic quoque consumptos, frustra tandem discessum est; nec
quae is fieri voluerat, et de quibus laboraverat, eorum quicquam est per-
fectum. Neque enim multa nobis oratione opus fuit apud hominem illibe-
ralis ingenii, eundemque iracundum, linguaque et manu promptiorem ad
feriendum quam ad dicendum. Quamobrem illa a sancto Patre Basilio ver-
ba mutatus, breviter ipse quoque reposui: unum hoc saltem posse me in
domino gloriari, opiniones de Deo falsas nunquam habuisse me; sed quam

θεοῦ παρὰ τῶν μακάρων γονέων μου καὶ τῶν θρησκαμένων ἐμέ, A. C. 1351
 ταύτην ἀξήθεισαν ἔσχον ἐν ἐμαυτῷ· πίστιν δὲ οὐτε παρ' ἄλλων Imp. Io. Can-
 γραφομένην νεωτέρων παραδεχόμεθα, οὐτ' αὐτοὶ τὰ τῆς ἡμετέ- tacuz. 5
 ρας διανοίας γεννήματα πυραυδιδόνασι τολμῶμεν, ἵνα μὴ ἀνθρώ-
 πινα ποιήσωμεν τὰ τῆς εὐσεβείας ῥήματα· ἀλλ' ἢ παρὰ τῶν
 ἁγίων πατέρων δεδιδάχμεθα, ταῦτα τοῖς ἐρωτῶσι διαγγέλλομεν." V. 532
 καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον ἔσχε τὸν τρόπον. (Γ.) Ἐς δὲ τὴν ἐπισῶ-
 σαν παρῆσαν αὐθις ἐκείθεν ἀπεισταλμένοι συγχροὶ τῶν τῆς ἐκκλη-
 σίας ἀρχόντων, καὶ μετ' αὐτῶν εἰς τις τῶν ἐμῶν μαθητῶν, ἄν- E
 10 τικρος ἄλλος τοῦδε· ὃς ἀφ' οὗ τὸ μοναδικὸν ἐνδέδεται σχῆμα,
 ταῦτὸν ἐπεπόνθει καὶ οὗτος, ὅπερ ἐκεῖνος χερσὶν εἰληφώς ἐκ τοῦ
 δειανου τὸν σωτήριον ἄρτον. ὡς γὰρ εἰς ἐκεῖνον εὐθὺς τὸν διά-
 βολον εἰσελθεῖν ἐγεγόνει, παραπλησίως δὴ καὶ τὰνδρὶ τουτωῦ
 σαφῶς ὁ αὐτὸς ἐπεπήδησε διάβολος, εὐθὺς ἀμείψαντι τὸ σχῆμα.
 15 εἰς γὰρ κακότεχρον ψυχὴν χώραν οὐκ ἔχειν φασὶ καὶ χάριν θεοῦ.
 τοσούτον γὰρ ταῖς ἄλλαις καθ' ἡμῶν ἐπιβουλαῖς καθάπαξ οὗτος F
 ἐκείνον ὑπερβαλέσθαι πεφιλοτίμηται, ὡς μηδ' ἐνταῦθα γενομέ-
 νον μόνον εἶσαι τὴν πρόδοσιν Ἰούδαυ ἐκείνον ἐγκαλεῖσθαι. ἀλλὰ
 γὰρ πλείστους καὶ οὗτοι κενώσαντες λόγους, τὸν ὅμοιον τρόπον
 20 τοῖς ἄλλοις, καὶ πλείστας τοῖς λεχθεῖσι τὰς ἀπειλὰς ἐπιωκοδομη-
 κότες ἀπήσαν ἄπρακτοι καὶ αὐτοί. (Δ.) Καὶ ἅμα συνήεσαν
 αὐθις συγχρότεραι τῶν προτέρων παραγγελλὰι παμπληθές, παρι-
 οῦσαι τὰς πρὶν, ἐς τοὺς γείτονας φύλακας ἡμῶν· οὐς ἐπόπτας P. 660
 ἡμῖν πικροτάτους ἐπέστησαν, πανόπτας δ' εἰπεῖν οἰκειώτερον,

5. λογίζονται edd.

olim puer a beatis parentibus et ab educatoribus notionem Dei accepissem,
 eam apud me aetam retinuisse: Fidem autem neque ab aliis recentioribus
 descriptam admittere, nec quae mens nostra parturiret, ea tradere aliis
 audere, ne humana per nos fierent verae religionis verba: sed quae a san-
 ctis Patribus didicissemus, ea nos interroganti cuique annunciare. Et haec
 quidem ita se habuerunt. (III.) Postridie eius diei affuerunt rursus inde
 hac misai plurimi ecclesiae praesules: item cum iis discipulorum meorum
 uous, alius plane a discipulo. Scilicet huic, ex quo monasticum habitum
 induerat, idem contigerat atque illi, qui de Coena salutarem panem mani-
 bus apprehendit. Quippe ut Diabolus in illum statim introiuit; ita et in
 hunc, post mutatam vestem, idem profecto Diabolus confestim insiluit.
 Nimirum in anima, artibus malis instructa, gratiam Dei negant locum ha-
 bere. Adeo autem hic illum, aliis praeterea in nos structis insidiis, omni-
 no superare certavit, ut nec in hac parte Iudam prodicionis reum argui
 unum vluerit. Enimvero cum et hi multa, itidem ut caeteri, verba effu-
 diissent, et adiunctas dictis minas quamplurimas exaggerassent, ipsi quo-
 que re infecta discesserunt. (IV.) Tum vero crebriora quam antehac et
 prioribus impensiora, velut facto agmine, mandata ad illos vicinos custo-
 des nostros venerunt; ad illos dico appositos nobis acerbissimos explorato-

A. M. 6859 κατά τὸν ἀττικίζοντα μῦθον ἐκεῖνον· εἰ μὴ καὶ πολλῶ δεινοτέρους τούτους εἶπη τις ἄν· ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐνί τινι ὄντι πολλοὺς παρέρχουσι δφθαλμούς· ἐνταῦθα δὲ πολλοὶ τινες ὄντες, καὶ διαφόρους καὶ πολυμύρφους τρέφοντες γνώμης, ἄμυλλαν ἔχουσι ἐς B τὸ πλείους ἄλλος ἄλλου φανῆναι τὰς ἐποπτικὰς κεκτημένους δυνάμεις. (E.) Μετὰ πολλὰς δ' αὖθις ἡμέρας κατὰ δὴ τὴν χρεῖαν ἐδέχεσε πατριάρχης ἵέναι ἐς τὴν καθ' ἡμᾶς αὖθις ἰερὸν μάνδραν· καὶ αὐτοπροσώπως μὲν τέως ἡμῖν αὐτὸς σὺχ ὤμιλησι, δι' ἀποστόλων δ', ὅσα καὶ πρότερον εἶχε πεφροντισμένος, μηδὲ τῶν τὰ ζητούμενα γράμματά μοι κεκομικῶς. καὶ πάλιν ἦμεν ἐν 10 C τοῖς αὐτοῖς. ἀκακίνοιο ἀπῆι λοιπὸν, τὰς τοιαύτας ἐλπίδας εἶναι γρηγορούντων μανθάνων ἐνὸπνια.

P. 661 δ'. Ἐκεῖθεν αὖθις ἡμέραι παρήπενον πέντε καὶ δέκα, καὶ V. 533 ὁ τῶν φίλων ἡμῖν βέλτιστος ἐκεῖνος ἦκε Καβασιλίας, λαθραίων καὶ ποικίλων βουλευμάτων πατριαρχικῶν ὁμοῦ καὶ βασιλικῶν 15 ἐπαγόμενος φόρτον, καὶ μηχαναῖς οἰοῦντι ἐλεπόλεσι πεφροντισμένος ἐκεῖθεν παντοδαπαῖς, ὅτε συνετὸς καὶ πολυπράγμων ἀνὴρ B καὶ ποικίλων ἰδρις πραγμάτων καὶ λόγων πολιτικῶν· σὺν δ' ἀπὸ τῶν καὶ τῶν πατριαρχικῶν ἀρχόντων εἰς, τοῖς πανόπταις ἐκείνοις καὶ δεινοῖς ἡμῶν φύλαξιν ἀκώλυτον ἐπιτάττων τουτωῖ τὴν ἕσο- 20 δον παρασχεῖν. καὶ μοι κατὰ τὸ εἰωθὸς προσειπὼν, εἶτα ἐκάθισα κύμας τὸ πρόσωπον εἰς γῆν. ἐμοὶ μὲν οὖν ἐμπαθέστερον ἴδοξ:

7. ἡμᾶς em. Boiv. pro ἡμῶν. 9. πεφροντισμένος idem pro πεφροντισμένους.

res, vel (ut congruentius loquar) omnia videntes speculatores, quales fabula Attica memorat: nisi quis istos multo terribiliores idcirco dicat, quia uni homini multos oculos fabulae tribuebant, hic vero homines multi, sique diverso et multiplici ingenio praediti, inter se certant, quis quemque facultate videndi et plurium quasi oculorum perspicacia superaturus sit. (V.) Barsum multis post diebus patriarcha ad sacrum hoc nostrum hospitium contulit, quo eum aliud quiddam negotii vocabat. Ac tum quidem haud per se ipse nobiscum coram colloquutus est; sed per internuncios ea significavit, quorum et prius iam sategerat. Scripta autem, qualia petieram, nec tum quoque ulla attulit. Nostrae itaque res eodem rursus statu fuerunt. Et ille, cum eiusmodi spes suas mera vigilantium somnia esse intelligeret, hic denique abiit.

4. Elapsis exinde quindecim rursus diebus, nostrorum amicorum opem ille Cabasilas venit, occultis et variis tum patriarchae, tum imperatoris onustus consiliis, atque inde omnigenis machinis, velut muribus quibusdam tormentis, instructus; quippe qui vir esset intelligens, avidus multa agendi, variarum rerum peritus, nec in civilibus negotiis rudis ortor. Ipsum comitabatur unus e patriarchalium ecclesiarum praefectis, qui nostris custodibus (isti porro erant oculi toti atque adeo terribiles) precepit, ut huic Cabasilae liberum ingressum praebent. Hic autem, ubi me pro more suo salutavit, postea demisso in terram vultu concessit: et

- A. M. 6859 καὶ ἡμῖν οὐδὲν ἀκριβές· ἀλλ' ἀφῆκας παντοδαπαῖς κλητύσθαι
 Ind. 4 φήμαις, καὶ ἀμφισβητεῖν, πρότερον τοῖς ὄροις ἐκείνοις ἐμμέναις
 καὶ σὺ, καθάπερ ἡμεῖς· ἢ καθάπερ θυέλλης τῆς τοῖς ὄγμασι
 ἐνοκηψάσης νῦν καταγεῖδος, καὶ ἄλλων ἄλλοθι φερομένων, κα-
 θάπερ τῶν πλοίων τὰ ἀκυβέρνητα, φέρων καὶ σὺ σαυτὸν τοῖς
 Βέναντοῖς ἐπέβριψας, καὶ γλώττης ἀφειδῶς καθ' ἡμῶν ὁμοίως
 ἔχεις ἐκείνοις. καίτοι γ' ἀνάγκη ἦκιστ' ἴσμεν οὐδεμίαν βίη π-
 ριοῦσαν, πείθειν τῇ θρησκείᾳ καὶ τὴν φιλίαν ὁμοῦ συνεξίστα-
 V. 534 σθαι· ἐπεὶ καὶ Λιβάνιον, Ἑλληνα τὴν θρησκείαν ὄντα, Βασι-
 λείῳ φίλον εἶναι ἐπὶ τῷ μεγάλῳ· καὶ τοιούτων ὁ βίος γίμνῳ
 παραβολῶν. Ἐπειτ', οὐδὲ θείων, τῷ Παλαμῆ προστίθεσθαι
 Ὀδυνηθείης ἄν. ὁλοθα γὰρ ὡς Ἰωάννη τῷ πατριάρχει ζῶντι σε-
 χνὰ καὶ μετὰ γε πολλῆς τῆς αἰδοῦς προσιῶν, αὐτὸν μὲν τοῖς
 ἀγίοις συνέταττες ὄλαις προθέσει τῆς ψυχῆς· Παλαμῶν δ' ὁμοῦ
 βασιλεῖ Κατακουζηνῷ πάσαις ἐπλευνεις ὕβρεσι τύκτωρ καὶ μεθ' ἑ-
 ἡμέραν, καὶ ἀσεβῶν ἀσεβεστέρους ἀπάντων ἐκάλει· καὶ σφαι-
 ταχὴν τὸν ἀφανισμόν ἔσεσθαι προὔλεγε· ὡς ἦκιστα μάλα σε
 περιστασθαι νῦν, τὴν πρὸς τὰναντία μεταβολὴν ἀρμότισσον
 Δεῖναι, συνέσειως οὕτω καὶ γήρωσ ἔχοντι, καὶ συνορᾶν δυναμῆ
 τῆς αἰσχύνης τὸ μέγεθος· ποῖον γὰρ ἔτι χρόνον τῶν καθήκοντων
 ἀναμενεῖ τις σύμβουλον, ἐν τοιαύτῃ γεγονῶσ ἡλικίᾳ; καὶ πάσαι
 μὲν γὰρ ἡλικίαις καὶ τύχαις ἀνάγκη φόβον εἶναι θανάτου, ἀγνω-
 σία μυστικῆ τοῦσ κανόνας ἡμῖν τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ συγκαλύπτω-
 2. ἐρμῆνεις corr. Capp. pro ἐρμῆνεις.

videbaris, necdum feceris certiores, sed variis huc illuc abduci rumoribus
 et dubitare permiseris, utrum, quemadmodum nos, tu quoque in illis de-
 finitionibus permanes; an vero, cum veluti procella quaedam vehementer
 ecclesiae dogmatibus incubuerit, et alii alio ferantur de more navigiorum,
 quae gubernaculo carent, in adversariorum partes te ipsum conieceris, nec
 parce linguam adversus nos acuas, sicut illi hactenus acuerunt. Atqui
 tamen nullam novimus esse necessitatem, quae adigat ut simul cum reli-
 gione amicitia ipsa deponatur; quandoquidem Libanio, ethnicae religionis
 cultori, amicitia cum magno Basilio esse potuit: et humana vita huiusmodi
 exemplis referta est. Adde quod Palamae, nec si velis quidem, accessisti
 quae. Nam, ut nosti, ad Ioannem patriarcham multa cum reverentia
 saepe accessisti, eumque tota intentione animi Sanctis annumerabas; in
 Palamam autem et imperatorem Cantacuzenum omnia maledicta diu noctu-
 que conferebas. Vocabantur isti a te omnium impiorum maxime impii:
 quos etiam de medio confestim sublato iri praedicebas: ita ut non ambu-
 iam te deceat in alteram partem converti, cum tantam prudentiam et con-
 cunctum adeptus fueris, et facile perspicere valeas, quantum in re dedecus
 exinde sit redundaturum. Qui enim eo aetatis proventus est, quale tem-
 pus expectabit, quod eum sui officii admoneat? Nam cum omnis aetatis
 et fortunae hominibus timenda sit mors, eo quod vitae nostrae metas sy-
 stica quadam ignorantione Deus obvelarit, tum maxime illis timenda est, qui

τος, μάλιστα δὲ τοῖς τὸν ἔσχατον οὕτως ὄρον τῆς ἡλικίας σκηνο- A. C. 1351
 βατοῦσιν· ὅτε μάλιστα καὶ τῆς ἀκμῆς ἐκείνης ἢ πανήγυρις ἦδη ^{Imp. Io. Can-}
 σβέννυται, καὶ τὸ τῶν μακρῶν ἐλπίδων ὡς τὰ πολλὰ παρατρέ- ^{tacuz. 5} E
 χει θέατρον. ὃ δὴ καπὶ νοῦν αἰεὶ μοι στρέφονται τῶν ἀνδριαντο-
 ποιῶν τε καὶ τῶν ζωγράφων ἐκαίνους ἐπῆει θαυμάζειν, ὅσοι τῆς
 χρονικῆς περιόδου τὸ τάχος μιμῆσθαι διὰ τῆς τέχνης ἐθελοντες
 ἄνδρα ποιοῦσιν ὀπισθοφύλακρον μὲν ὡς ἐπίπαν, οὐ δ' ἀναφα-
 λατῖαν· ἀλλὰ μέτωπον προϋσχύμενον λάσιον, καὶ κόμην ἐκείθεν
 μακρὰν καθειμένον. τῶν γὰρ ὄντες σοφοὶ μόνης λείπονται F
 φωνῆς ἐνταυθοῖ, καὶ ταύτην ἤμιστα βαφαῖς ταῖς ἐκ χρωμάτων
 δύναται μιμῆσθαι. ἔθεν σιγῶσαν οὕτως πῶς ἰστῶσι νομοθε-
 σίας εἰκόνα, καὶ ἀνεκλάλητον κήρυκα πᾶσιν αἰεὶ διανέμουνσι, οἷς
 ἐξήραθυμημένον τὸν βλον ἀνείειν οὐκ ἔστιν αἰδῶς, μονοουχλ
 βῶντες, ὡς κατόπιν ἰοῦσι τριχῶν οὐ παρέξει λαβὴν ὁ Καιρός,
 5 ἀλλ' ὄλισθον καὶ ἀποτυχῖαν τοῦ ποθομένου μακρὰν, τῆς ἐμ- P. 663
 προσθίας ἦδη τοῦ χρόνου λαβῆς παρεξήνηκυλος, καὶ ὅλως ἀπη-
 γορευκυίας ἔπαν τὸ ἀμιλλώμενον. (Γ.) Ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτ' εἰ-
 πὼν ἐπεκυύμην. τῷ δ' εὐθὺς ἀρχομένην λέγειν, ὣν ἡμῖν εὐαίεειν
 ἐκείνου ἐπῆει διὰ φίλταν ἀρχαίαν, γνώρισμα τῶν ἀπάντων τοῖς
 10 λεγομένοις ὑπῆρχεν οὐδὲν, ὅτι μὴ πᾶν τούναντιον. καὶ γὰρ τὰ
 λεγόμενα πικρίαν ὑπέφαιναν οἰκουροῦσαν ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ μάλα B
 τοι σφόδρα βαθεῖαν· οὐχ οἷαν ἐπισπεῖρουσι βίων τινῶν περι-

14. Verba ἰοῦσι—τὸ ἀμιλλώμενον Capp. supplevit ex libri XIII. c. 1.

19. ἐκείνων legebatur, quod Capp. post ἀπάντων poni vult.

terminum vitae et ultimum actum sic velut in scena produunt: quando prae-
 sertim festivus ille vigor aetatis exstinguitur, et quae nos diu spes prae-
 clarae luserant, earum fere theatrum praeterlabitur. Quod animo dum
 semper mecum voluto, statuarios illos et pictores admirari subit, qui ve-
 locem convertentis sese temporis cursum exprimere arte sua cum volunt,
 hominem effingunt, occipiti quidem omni ex parte glabro, nec plane tamen
 calvo capite, sed fronte hirsuta, e qua promissiores comae pendent. Nam
 licet alibi quoque magnum peritiae suae specimen exhibeant, hic ipsam
 duntaxat vocem non assequuntur; quam quia colorum pigmentis exprime-
 re nequeunt, ideo tacitam legis imaginem sic fere proponunt, et mutum
 praekonem perpetuo praebent omnibus iis, quos desidiosam vitam vivere
 non pudet: quibus etiam tantum non clamant, Occasionem post terga eun-
 tibus praebituram non esse capillos arripiendos, sed lubricum, et longam
 a voto aberrationem, ubi anterior temporis ansa iam fuerit elapsa, et id
 omne, de quo certabatur, penitus interdixerit." (III.) His dictis, ego qui-
 dem loquendi finem feci, cum vero loqui Cabaſilas inciperet, coniciebam
 ab eo illa dictum iri, quae vetus amicitia nostra postulabat: sed horum
 nullum vestigium in eius verbis apparuit; imo prorsus contraria protulit.
 Nam quaecumque dixit, profundissime desidentem in eius anima subindica-
 bant acerbitatem; non qualem adspargunt seu rerum humanarum vices quae-

- A. M. 6869 *στάσεις, ἔξωθεν ἐπεισεύουσαι, καὶ πόλειον πραγματικαὶ συμφο-*
 Ind. 4 *ραὶ, τὸ πεδίον νεμόμεναι τῆς ψυχῆς· ἄλλ' οἷον ἀδοξοῦντες βλα-*
στάνοῦσι λογισμοὶ, τὰ πρεσβύτερά τε καὶ πολυχρονιώτερα τῶν
νοσημάτων ἐμφωλεύοντα πάλαι προκατέχοντες, ὧν κατῆρ καὶ
δημιουργὸς τὸ τῆς φιλοτιμίας ἀστάθμητον. εἶναι γὰρ τὴν φιλο-
 5 *στιμίαν μέγα τι ψυχῆς ἐμπύρευμα πρὸς τὰ καλὰ μὲν, ὅταν ἀπα-*
πῆλευτον κομιδῇ τῆς κρίσεως ἐξάγῃ τὸν τόκον· ὅταν δὲ κενοδο-
ξίαν κατασπῶσιν ἐφειδρεύουσαι κῆρες, ψυχῆς λεληθότα νοσή-
ματα, τότε δὴ μακρὸς τις γίνεται τοῦ παρόντος λόγου λόγος, ἢ
τις ἔξωθεν ἀπαθῶς συνορώη· καὶ ὁ πρὶν θανατιζόμενος ἐπὶ τῷ
 10 *μὴ θανατῶσαι πλοῦτον καὶ τρυφήν καὶ τύχης εὐγένειαν φανί-*
 D *ζεται μᾶλλον ἐπὶ τῷ μὴ φανίλλειν κενοδοξίαν, μηδὲ τὸ καὶν*
ἠγούμενος ἄδοξον, ἀλλὰ τὸ ἄδοξον κακὸν, κατὰ τὰ ἀντίστροφά τε
 V. 535 *καὶ τὴν θείαν ἐκ διαμέτρον λυγόντα. ἔλαθε γὰρ αὐτὸς ἐσπὶν*
οικείῳ καὶ ἐγκαρδίῳ πυρὶ καταστρωτηγούμενος, καθεύδοντι μὲν
ἐπὶ μακρὸν ἐνίοτε χρόνον δι' ἔνδειαν ὑπεκαύματος, ἀναλάμ-
ποντι δ' ὄψε, καιροῦ καὶ τύχης οὐρίου τινὸς δραξαμένου κινέ-
 E *ματος. ἐπεὶ καὶ εἴωθεν ὡς τὰ πολλὰ πολλάκις ἢ τῶν ἐπαίων*
ἐκπτώσεις πρὸς μανιῶδες ἤθος ἐρεθίσειν τὸν ἐραστὴν καὶ ἐρλό-
τυπον, καὶ διὰ τῶν χρονικῶν ἐλέγχων ἐναργέστερον παριστῆναι,
 20 *εἶδωλον ἀρετῆς καὶ οὐδαμῶς ἀρετὴν εἶναι τὸ μέχρι νῦν αὐτῷ δω-*
κόμενον, καθάπερ τὰ μυθεύόμενα πάλαι περὶ νεφέλης ὁμοῦ καὶ
Ἰζιονος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν σιγῆς ἐρρίφθω βυθοῖς. ἐπαντίστον δ'

9. μικρὸς conl. Capp. 17. δραξαμένῳ conl. Capp.

dam extrinsecus ingruentes; seu civilium negotiorum exitus tristis, unde dolor per totam animam serpit: sed qualem producant animae degeneres, quae antiquos et diuturniores morbos iam pridem apud se delitescentes retinent: quorum pater atque opifex est levis et inconsideratus gloriae amor. Illa enim gloriae cupiditate, quasi quodam ignis sopiti suscitabulo, ad res honestas anima vehementer accenditur, quando purum ac valde sincerum iudicii fructum profert: sed cum vanam gloriam eliciat exitiales morbi, qui in anima latenter insident, tunc alia plane res est, si quis foris, valet spectator, absque ulla perturbatione animi consideret: et qui prius magnam sui admirationem concitabat, eo quod divitias, delicias, et fortasse nobilitatem non miraretur, is contemnitur magis, eo quod vanam gloriam non contemnat, neque vitium in ignominiae loco ponat, sed contra potius ignominiam vitii loco habeat: neque vero animadvertit, se domestico et intestino igne opprimi; qui nonnunquam fomitis et suscitabili defectu dicitur sopitur, sed ubi sero tandem casus tulit et sese dedit occasio, secundum quempiam ventum nactus, reluctet. Nam laudum iactura saepe solum ad furiosam indolem suscitare gloriae amatorem et aemulatorem; qui sic progressu temporis manifestius convincitur, non ipsam virtutem, sed eius inane simulacrum, hactenus fuisse persequutus: qualia fore sunt quae de Nabe et Ixione veteres fabulantur. Sed haec quidem silentio obruantur;

ἐκείνη. (A.) Πρὸς γὰρ λόγων κατὰστασιν ὁ φίλος ἐντείνεις, A. C. 1851
 καὶ τὰ πρὶν ἐπικαλύμματα παρωσάμενος ἅπαντα, πᾶς τῶν ἐγκω- Imp. Io. Can-
 μίων ἐγένετο καὶ θεασμῶν τῶν τοῦ Παλαμῶ καὶ ὅσα ἐγγέγραπταί τ' tacaz. 5
 οἱ ταῖς βίβλους. „πάντα γὰρ αὐτῷ μοι,” φησὶ, „τεθέεται πρὸς
 δὲ ἀρβείαν, καὶ ἐξήτασται τελεώτατα· καὶ ὅπως οὐδὲν οὐδαμῆ
 σφηνόηται, εὖ καθάπτεισθαι ἔξει τις τῶν ἀπάντων ὁπώσοιτε
 καὶ ὁπώσοῦν, κἄν πάντα λίθον θέλη κινεῖν.” καὶ ἕμα ταῖς τοι-
 αῖταις ἤρχετο συναποθνήσκειν ὁμολογίας, καὶ ὑπὲρ τούτων P. 664
 ἔτομος εἶναι μυρίας κακώσεις ὑφίστασθαι. (B.) Ἐγὼ δ' ἔπο-
 10 λαβὼν „ἤξιόν ἐστι πρὸς τὸ σαφέστερον ἀναπτύσσειν, μηκύνοντά
 πως τὴν ἐνδειξιν, ἵνα καὶ αὐτὸς τελεώτερον ἔχω γινώσκων, εἰ
 ἀληθῶς ἀτέγνωσ ἐκείνου τὰς βίβλους, καὶ εἰ ἔγνωσ ἀναγνοῦς, καὶ
 ὁποῖόν τί σοι τὸ τῶν ἐπαινουμένων κεφάλαιον πέφυκε. καὶ στρα-
 τιώτης γὰρ οὐχ ἵππον οὐκ ἐξ ἵππου ζητεῖ, ἀλλ' εἰ τῶν ἐπαινου-
 15 μένων τις εἴη, καὶ ἕμα πρὸς τὴν χρεῖαν ἔργοις ἀρμόττων αὐτοῖς.” B
 ἕμα δ' αὐτῷ παρεῖσηγον καὶ τινὰς ῥήσεις τῶν ἐκείνου βλασφημῶν
 βιβλίων ἐγὼ. „Ἰκανὰ μὲν οὖν,” φησὶ, „καὶ ταῦτα πείσαι, μήτε
 πιστὴν ὑπάρχειν τὴν διδομένην καὶ λαμβανομένην τοῖς κεχαρι-
 τωμένοις τοῦ πνεύματος χάριν τε καὶ ἐνέργειαν (αὕτη γὰρ ἐστὶ
 20 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον) μήτε τὴν οὐσίαν εἶναι τοῦ πνεύματος.” καὶ
 μετ' ἄλλων· „αὕτη γὰρ καθ' ἑαυτὴν ἢ θεία μετεχομένη τε καὶ C
 λαμβανομένη φύσις ἢ φυρμὸν κέσεται, ἢ τὴν παθητὴν ἔξανα-
 λῶσι φύσιν, πρὶν ἂν ληφθῇ.” ὁρᾷς πῶς τὴν ἐνσαρκον οἰκono-

14. εἰ conl. Capp. pro εἰ.

iam vero redeamus ad illud unde divertimus. (IV.) Cum enim sermonem
 instituere contendisset Cabasilas, sublati quibus antea sese occultabat in-
 volucris omnibus, totus fuit in laudando Palama, totus in celebrandis li-
 bria, quoscunque Palamas composuisset. „Hos enim omnes,” inquit, „dili-
 gentissime perpendi, neque usquam in eis deprehendi quidquam, quod ex
 omnibus hominibus possit quis quomodocunque carpere, licet omnem mo-
 vere lapidem voluerit.” Hac etiam in confessione immori optabat, pro qua
 infinitas perpeti calamitates paratum se iactitabat. (V.) Cui ego respon-
 dixi: „Vellem sane, ut ad maiorem horum demonstrationem quaedam clarior
 explicares; ut et ego plenius cognoscere valeam, an re ipsa Palamas li-
 bros legaris, an lectos intellexeris, et quanam sit eorum summa, quae in
 iis laudas. Nam nec miles quaerit, an suus equus ex equo natus sit, sed
 an generosus et laudabilis, an utilis et aptus ad opera necessaria.” Tum
 illi simul adduxi quaedam loca e blasphemis Palamae libris depropterea, quae
 sic habent. „Haec,” inquit, „sufficiunt ut persuadentur, neque creatam
 esse Spiritus sancti gratiam et operationem, quae accipitur et datur iis,
 quos ea donare Deus voluerit (haec enim est Spiritus sanctus) neque etiam
 esse Spiritus sancti substantiam.” Et paulo post: „si ipsa per se ipsam di-
 vina natura participetur et recipiatur, aut mixturem patietur, aut pati-
 bilem naturam assumet, antequam recepta fuerit.” Vides quomodo incar-

- A. M. 6859 *μίαν σαφῶς ἀναιρεῖ, καθὰ καὶ ἀνωτέρω πού δεδειχμεν; καὶ*
 Ind. 4 *πάλιν· „τί ἔτι σύνθεσιν δέδοικας ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἐνεργειῶν ἄκτιστων οὐσῶν τε καὶ λεγομένων; πολλῶ μᾶλλον δέδοιθι, μὴ κτίσμα ποιήσης τὸν Θεόν, τὰς αὐτοῦ φυσικὰς ἐνεργείας ἠγούμενος κτιστὰς, ὡς διαφόρους τῆς οὐσίας.” καὶ πάλιν· „ἤμιν δ’*
 D *οὐδεμίαν ποτ’ ἔσται λέξις ἀποχρῶσα πείθειν, τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ πνεύματος, ἧς ὁ Προφήτης κεφαλαιωδῶς ἐπὶ προσεῖπε, μετὰ τῶν κτισμάτων τάττειν. τῶν δὲ Θεῶν καὶ φυσικῶν τοῦ Θεοῦ ἐνεργειῶν μία καὶ ἡ κρίσις. ἴσ’ οὖν καὶ αὕτη τῶν κτισμάτων ἓν, καθὰ Ἀβραὰμ ἔφη· ὁ κρίνων πῦσαν τὴν γῆν οὐ ποιήσεις κρίσιν;” καὶ πάλιν· „πῶς οὐκ ἄκτιστος ἡ χάρις, δι’ ἣν καὶ οἱ μετεσχηκότες αὐτῆς ἀνυρχοὶ καὶ ἄκτιστοι καὶ ἀτελεστέτοι καὶ*
 E *ἀίδιοι;” (ε’.) Ἐμοῦ δὲ καὶ πλείους πολλῶν τῶν τοιούτων ἐκείνου βλασφημιῶν παρενέειρεν ἐθέλοντος, ἀνέκοψε τὸν λόγον ὁ φίλος, καὶ μακροῦς τοῦ Παλαμῆ διεξῆλθεν ἐπαίνους. ἔπειτα πρὸ*
 V. 536 *τον μὲν κἀκείνος ἄκτιστων ἐνεργειῶν εἶναι πληθος σαφῶς ὁμιλεῖ τε καὶ ἐπῆνε, τῆς οὐσίας πάντη διωρισμένης. δεῦτερον δ’,*
 F *ὅτι πνεῦμα ἕγιόν τε καὶ ἄκτιστον οὐχ’ ἔν ἔλεγεν εἶναι, οὐδ’ ἐπὶ μόνον (ὁποῖα καὶ τῷ Χριστῷ προείρηκεν Ἡσαΐας ἐπαυπαύοισθαι) ἀλλ’ ἐβδομηκοντάκις ἐπὶ, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις δύνατο*
 G *ἂν τις τῇ διανοίᾳ περιλαμβάνειν, καὶ ἀπειράκις ἄπειρα· μὲν ὧν καὶ τὰς ἐπὶ τῶν ἀποστόλων πυρίνας φανείσας δωδέκα γλώ-*

13. πολλῶ conl. Capp.

nationis mysterium evidenter evertat, ut supra quoque ostendimus? Et iterum: „quid adhuc times ne compositio in Deo admittatur, si divinae operationes increatae sint et dicantur? Multo magis time, ne Deum in creaturarum numero reponas, dum naturales eius operationes tanquam a substantia distinctas, creatas esse arbitraris.” Et iterum: „nulla unquam nobis persuadebit oratio, ut divini Spiritus operationes, quas Propheta septem summam appellavit, inter creatas res collocemus: sed divinarum et naturalium Dei operationum una est ipsum iudicium. Num igitur Dei iudicium est e numero rerum creaturarum, quemadmodum dixit Abraham: Qui iudicis omnem terram, non facies iudicium?” Et iterum: „quomodo increata non esset illa gratia, per quam qui eius participes facti sunt, expertes principii, increati, immortales et aeterni evadunt?” (VI.) Cum autem plures adhuc e multis illius blasphemias interserere vellem, dico tunc me interpolavit amicus Cabasilas, qui magnas Palamae laudes recensuit. Deinde, primum quidem increatarum multitudinem operationum aperte confessus est, et eas a substantia omaino distinctas esse assentiebatur: secundo asserbat, sanctum et increatum Spiritum non esse unum, neque septem esse duntaxat huiusmodi Spiritus (quales super Christum requieturos esse praedixit Esaias) sed septuagies septem, et quotquot praeter hos possit quis mente comprehendere, et infinities infinitos: quibus et annumerandas esse dicebat igneas duodecim linguas, quae super Apostolos apparuerunt, itaque

σας τακτέον ἔλεγε εἶναι καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ βαπτίζομένου **A. C. 1251**
 φανείσαν περισσότεράν. ταῦτα γὰρ ποτὲ μὲν πνεύματα καλεῖν οἶδεν ^{Imp. Io. Can-}
 ἢ γραφῇ, ποτὲ δ' ἐνεργείας ἀκτίστους καὶ χάριτας καὶ δυνά- ^{tacuz. 5.}
 μεις. καὶ ταύτας μὲν εἶναι τὰς τοῖς κτίσμασι μεθεκτὰς, καὶ ^{P. 665}
 5 πρὸς τούτοις ἀκτίστους γίνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀγιάζε-
 σθαι τὰ ἀγυλζόμενα πάντα, τὰ τε ἄλλα καὶ τὸ θεῖον ἡμῶν βά-
 πτισμα, καὶ πρὸς γε ὁ θυόμενος καὶ μεταλαμβανόμενος ἡμῖν ἄρ-
 τος ἐν ταῖς θείαις μυσταγωγίαις· τὴν δὲ θείαν οὐσίαν παντάπα-**B**
 σιν εἶναι ἀμεθεκτον ἅπασι. (Ζ.) Καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ συμμαχικὸς
 10 εἰσῆγγο πόλεμος μετὰ τῶν ὑποδειγμάτων· λέγω δὴ τὸν σὺν γε
 αὐτῷ πρὸς τῆς πατριαρχικῆς γερουσίας ἐληλυθότα ἡμῖν, τῶν
 ἔλλογιμων εἶναι λεγόμενον καὶ αὐτόν. ὃς δὴ καὶ λέγειν παρεσκευα-
 κῶς ἑαυτὸν τὰ ἐνδόντα δριμύτερον ἡμῖν ἀντέστησε καὶ ἦθος
 καὶ ὀφθαλμόν. πῦσι γὰρ ἔξῃν ἤδη τὰς ἐμὰς πατεῖν καὶ περιφρο-**C**
 5 ναῖν τύχας, μεμονωμένου τε ἅμα καὶ παντοδαποῖς πανταχόθεν
 περιμηλημένου τοῖς δεσμοφύλαξι· καθάπερ καὶ δρυὸς πεσοῦσης
 πῦσιν ἔξειη, ὡς φασιν, ἀνδράσι ξυλεύεσθαι· αἰδῶς δὲ πῦσα
 καθ' ὑγρῶν (ὡς ἔοικεν) ἐρρύθη, καὶ ἄμπωτις ἀφελομένη κατε-
 βύπτισε. δριμύτερον οὖν ἐκείνω τὴν τοιαύτην διαδεξαμένην πά-
 10 λην τὸν περὶ ἀμεθέκτου καὶ μεθεκτοῦ δι' ὑποδείγματος ἐπήμ**D**
 λόγον. „Καὶ δὴ καὶ καθάπερ,” φησὶν, „ἐπὶ τοῦ ἡλίου, τῆς μὲν
 οὐσίας, ἀκινήτου μενούσης ἐν οὐρανῷ, μετέχειν οὐκ ἔχομεν·
 τῆς δὲ φωτιστικῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, πρὸς ἡμῶς κατιούσης, μετέ-

7. τὸν θυόμενον conl. Carr.

colambam illam, quae super Christum, dum hic baptizaretur, conspecta est.
 Nam haec omnia modo spiritus vocare solet sacra Scriptura, modo increa-
 tas operationes, et gratias, et virtutes. Addidit Cabasilas; harum qui-
 dem participes fieri posse creaturas, et iisdem insuper increatos homines
 evadere, sanctificari omnia quae sanctificantur, et praeter caetera panem
 illum, qui in divinorum mysteriorum celebratione sacrificatur et a nobis
 participatur: verum divinam substantiam nullatenus posse participari.
 (VII.) Sub haec sociale bellum nobis inferebatur a Cabasilae adiutore, qui
 exemplis in nos pugnabat; illum intelligo, qui a patriarchico senatu mis-
 sus ad nos venerat, et e litteratorum numero esse dicebatur. Hic cum ad
 dicenda quae deceant sese accinxisset, tum animo tum oculis truculentior
 mihi obstitit. Iam enim fortunas meas conculcare et despiciere omnibus
 licebat, tum quia solitarius degebam, tum quia omnigeni me custodes un-
 dequaque circumcludebant: et hoc est quod trito fertur adagio: cum lapsa
 est quercus, ligna quivis colligit: omnis vero pudor, ut videtur, in mare
 praecipitatus erat; eumque maritimus aestus sublatum demerserat. Itaque
 cum hoc certamen Cabasilae adiutor truculentius suscepisset, de partici-
 pabili et imparticipabili disserere allatis exemplis conatus est. „Et certe,”
 inquit, „sicut de sole iudicare solemus; cuius substantiam, in caelo manen-
 tem immotam, participare non possumus, sed eius illuminativae virtutis,

- A. M. 6859 *χομεν*· οὕτω καὶ θεοῦ χρῆ νοθεῖν. τῆς γὰρ οὐσίας αὐτοῦ καθ-
 Ind. 4 *Ε* μένης ἐν οὐρανῷ (ὃν θρόνον εἴρηκεν ἢ γραφῆ θεοῦ) μετέχων
 οὐκ ἐφικνούμεθα· μετέχομεν δ' οὖν τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ καὶ
 τῆς βουλήσεως καὶ ζωῆς καὶ δυνάμεως καὶ ἰσχύος, ἄνευ οὐσίας
 πρὸς ἡμᾶς κατιούσης ἐκάστης καὶ ποιούσης ἀκτίστους· ἄλλως
 μὲν οὐσης, καὶ μακρὸν τὸ διάφορον ἐκ τῆς οὐσίας ἐχούσης· τῆ-
 τῆτος δ' οὐσης καὶ αὐτῆς, ἀκτίστου μὲν, ὑφαιμένης δ' οὖν.
 ταῦτα δ' αὐτοῦ διεξιόντος, κῆμα καὶ σάλον ἔχε τὸ ἦθος αὐτοῦ·
 καὶ ἐνέκειτο μύλα σφοδρῶς, ἐκ τοῦ μελλόντος ἀπαιτῶν, ὁπότερον
 Ἐὰν ἐλοίμην αὐτὸς οὐοῖν ὄντοι πραγματοῖν, ἀντιθέσεως καὶ συ-¹⁰
 καταθέσεως. (H.) Ὑπολαβὼν γοῦν ἐγὼ πρὸς δύο τὴν παρ-
 μιαν μηδὲ τὸν Ἡρακλῆα διδοῦσαν ἀκούω τὸ δόνασθαι πρὸς ἐ-
 τίκαλον ἔρασκον μάχην. „ἐγὼ δὲ καὶ μόνος ὢν ἐνταυθοῖ, καὶ
 δέσμιος, καὶ μηδὲ βραχὺ τὸ θαρρόειν ἔχων ἐκ τοῦ καιροῦ, πρὸς
 δύο τὸν ἀγῶνα ποιεῖσθαι ἀναγκαζόμενος, τεθαρρήκυιας ὀπίσταν-¹⁵
 τας ἐν ταυτῷ καὶ γλώττας καὶ γνώμας, ἐν ἀμαρτήρῳ σταδίῳ τὰ
 P. 666 κατὰ βούλησιν ἅπαντα λέγειν ἀφόβως ἐχούσας καὶ ἀποφαίνεσθαι,
 καὶ διαβάλλειν πρὸς ἀπόντας ἀπίοντας, μήτ' ἐμοῦ παρόντος,
 V. 537 μήτ' οὐδενὸς ἑτέρου τοῦ τὴν ἀλήθειαν ἀντ' ἐμοῦ μαρτυρήσον-
 τος, ἐν στενῷ κομιδῇ τὴν τῆς ἀμηχανίας ὄρῳ μοι περιστάσων
 ἐστηκυῖαν. ὄντος γὰρ ἐκατέρου κομιδῇ φορτικοῦ, τοῦ τε σῆ-
 τὰς τῆς νῦν ἀκοῆς ἐνεργεῖν τρικυμίας καὶ τοῦ παραχρῆμα τὰς
 Βτῆς ἀτοπίας ἐλέγχους κομίζειν ὕμιν, οὐς τὰμὰ διαβάλλειν οὐδὲν

quae ad nos descendit, sumus participes, ita et de Deo nobis cogitandum est. Nam eius substantiam residentem in caelo (quem Dei thronum sacra Scriptura vocavit) participare non valemus, sed eius operationem, voluntatem, vitam, potentiam et virtutem participamus, quarum unaquaeque absque substantia descendit ad nos, quos et increatos efficit. Et quidem illarum quaelibet alia est a divina substantia, a qua longe distat; attem ipsa quoque Deitas est increata, quamvis inferior." Cum ista dicendo percurreret, maris adinstar aestuabat et commovebatur eius animus: tum multo magis instabat, a me quaerens, utrum e duobus eligerem; nam scilicet contradicerem, an vero assentirem. (VIII.) Ego itaque haec in medium respondi. „Ne Hercules quidem adversus duos aequis viribus pugnae posset, ut ex veteri proverbio didici. Porro sum hic solus, et victus, cui ne tantillum quidem audere per hoc tempus licet. Cogor tamen certare adversus duos, qui audaces linguas et mentes pariter armarunt, et in stadio hoc testibus vacuo quaecunque voluerint loqui et pronunciare possunt: ubi autem recesserint, ipsis facile erit apud absentes calumniari, dum nec ego adero, nec alius, qui mea vice veritatis testimonium perhibeat: unde in magnas rerum angustias et difficultates redactum me video. Nam cum utrumque valde molestum ac grave sit, seu verborum, quae audiri-
 mus, quae decumanos fluctus cum silentio tolerare, seu extemporalium ha-

τῶν ὑπάντων ἐπὶ τῆς λημίας ταύτης κωλύσει, δύσεργός μοι καὶ μάλα δυσέμβολος ἢ ἐπιχειρήσεις πρὸς ἑκάτερον ἀναφαίνεται. ἀναμάκτου γὰρ οὔσης τῆς μάχης, καὶ τῶν λογικῶν ξιφῶν καὶ τραυμάτων τὰς ἀντερείσεις τῆς ἀσωμάτου ψυχῆς δεχομένης, εὐδιάβολα μὲν διὰ τὸ ἀφανὲς φανεῖται τὰ τροπαῖα, ἀγχιστροφος δ' ἢ τῆς γλώττης διάθεσις, πρὸς τὴν τῆς γνώμης αἴρεσιν καπηλεύουσα τὴν γνώμην τῆς κρίσεως. ἔπειτα οὐδ' ἔχω πῶς δνομάσω τὴν παράταξιν ἐγὼ τοιοῦτου πολέμου. οὔτε γὰρ μονομαχία τίς ἐστι, δύο καθ' ἑνὸς ὀπλιζομένων γλωσσῶν· οὔτε μὴν στρατευομένων καὶ βλεπόντων ἔξωθεν ἔστηκε πλῆθος, ἢ ἐμφανὲς ἢ τῶν ἀγωνιζομένων τὸ στάδιον, ὥσπερ οἶον πολεμικὰ περιτρέχουσι καὶ περιηχοῦσι σύλπιγγες, τὰ παρακλητικὰ συγκροτοῦσαι τῶν ἐν ὑπάθεροις πολέμων· ὡς ἀναγκάζεσθαι με λοιπὸν ἀμφοῖν στομον τὸ τῆς ἡμετέρας τιθέναι φάλαγγος πρόσωπον τήμερον· ἢ οὕτωσι πρὸς ἑκατέρας τὰς γλώττας ἐφικνῆται πως καὶ τὰ ἡμέτερα, νῦν μὲν ἀθλοθέτην καὶ δικαστὴν ἀδέκαστον ἔχοντα τὸν ἀκόμητον ὀφθαλμὸν τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ οὗ τοὺς ἄθλους ἀνὺ τούτους· ἕστερον δὲ, καὶ τῶν ὅσοι μὴ πάρεσι νῦν οὐκ ὀλίγους· παραπομποῖς χρῆσόμενον τοῖς ἡμετέροις γραμμασιν, εἰ χρόνον ἡμῖν παύσχοι Θεὸς βραχείας μὲν τινος ζωῆς, ἐλευθέρως δ' οὖν." Ε (Θ.) „Τὸ μὲν οὖν τὰ ζητούμενα ὡς ὁμολογούμενα τίθεσθαι, πολλῶν," ἔφη, „ἀμαθίαν τοῦ δρῶντος κατηγορεῖ, καὶ ἅμα πολὺν τε

19. ψηφισμένους conl. Capp.

rum ineptiarum refutationem vobis afferre, quos nihil quidquam in hac solitudine prohibere poterit, quominus meas res obtrectetis; hinc difficile mihi videtur ac valde arduum, utrumlibet horum aggredi. Quia enim incruenta est haec pugna, et adversos dialecticorum gladiatorum ictus ac vulnera animus incorporeus accipit, tropaea propter suam obscuritatem calumniis facile obnoxia esse videbuntur. Aliunde vero linguae dispositio ad mentis arbitrium versatilis est, et iudicis sententiam corrumpit. Deinde nescio quo demum nomine appellem belli aciem hoc modo instructam. Neque enim est singulare certamen, quandoquidem duae contra unum linguae armantur; neque militantium et spectantium ingens extra consistit multitudo, ut palam fiat certantium stadium; quale est illud, quod circumcurrunt et circumsonant bellicae tubae, dum classicum canunt et ad aperta bella incitant. Caeterum hodie acies nostra necessario mihi anceps et bifrons quasi instruenda est; ut sic utriusque adversarii sermonem aggredi quomodoconque possim. Est nunc quidem habeo certaminis huius nostri moderatorem et incorruptum iudicem, Dei, propter quem hac in pugna tantum laboris consumo, pervigilem oculum: sed in posterum non pauci ex iis, qui nunc adsunt, eiusdem controversiae iudices erunt, ad quorum me tribunal deducet libri; quos, si mihi brevis quidem ad liberae temporis vitae Deus praebuerit, conscribam." (IV.) Haec praefatus, responsum meam his verbis instituit. „Quicumque controversam rem tanquam concess-

A. C. 1351
Imp. Io. Cantacuz. 5

- A. M. 6859 ὀφλισκαίνει τὸν τῆς αἰσχόνης ἄεγχον καὶ μεσημβριότης ἀπὶ τὴν
 Ind. 4 περιφανέστερον. ἥλιου γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν αὐτῷ οὐρανῷ ἐγα-
 θιδρόων ἐδάφει τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ κατίναμι συγχωρεῖς πρὸς
 P. 667 ἡμᾶς, ἀνούσιον καὶ εἰ αὐτὴν, οὐσίαν μὲν τὸν ἥλιου δίσκον ἀπο-
 φαινόμενος· ἐνέργειαν δὲ ἀνούσιον, ἐκείνου τὸ φῶς. ἐξῆν ὅτι
 σοι δεικνύειν πρότερον μὲν, εἰ καὶ τοῖς σοφοῖς διδασκάλοις τῆς
 ἐκκλησίας, οἳ σὺν ἐπιστήμῃ λέγουσιν ἃ λέγουσι, νομίζεται τι
 καὶ συνδοκεῖ τὰ τοιαῦτα· εἶναι δηλαδὴ τὸν μὲν δίσκον οὐσίαν
 ἥλιου· τὸ δὲ φῶς, ἀνούσιον ἐνέργειαν καὶ δύναμιν καὶ συμ-
 βεβηκὸς εἰς ἡμᾶς ἐνεργοῦν ἰδίᾳ, καὶ χωρὶς ὑποκειμένης οὐσίας¹⁰
 συγκατιούσης ἄχρις ἡμῶν· ἔπειτα δεικνύειν καὶ εἰ δυνατόν, ἐκ
 τῶν αἰσθητῶν καὶ ὕλικῶν οὐσιῶν ἀκριβεῖς καταλήψεις δύνασθαι
 γίνεσθαι τῶν ἀσωμάτων καὶ νοητῶν, καὶ ἅμα τῆς τούτων ἀπέ-
 των ἐπέκεινα θείας οὐσίας, ἣν ὑπὲρ πᾶν ὄνομα τε καὶ νόημα
 τῶν ἀγίων ἀκούομεν εἶναι· τὰ δ' ἐν τῷ παντὶ θεωρούμενα θαύ-¹⁵
 Βματα τῶν θεολογικῶν ὀνομάτων τὴν ὕλην διδόναι, δι' ὧν σο-
 φὸν, δυνατόν, ἀγαθόν, ἄγιον, μακάριόν τε καὶ αἰδῖον, κριτὴρ
 καὶ σωτῆρα, καὶ τὰ τοιαῦτα, κατονομάζομεν· ἄπερ πάντα, ποι-
 ητὰ τινὰ βραχεῖαν τοῦ θείου μύρου ἐνδεικνύοντα, ἣ πᾶσα κτίσις,
 διὰ τῶν ἐνθεωρουμένων θαυμάτων, σκεύους τινὸς μωρεφικῆ²⁰
 δίκην, ἐν αὐτῇ ἀπεμάξατο. καὶ ὃ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα ὦν ἡμῶν
 V. 538 πολυώνυμος γίνεται, κατὰ τὰς τῶν εὐεργεσιῶν ποικιλίας ὀνομα-

sam ponit, is magnum imperitiae suae argumentum praebet: et multo de-
 decore dignus est ignominiaque turpissima, quae meridianae lucis radio
 clarius pateat. Iam vero tu, cum substantiam solis in caelesti sole col-
 locales, eius virtutem seu operationem, quae per se minime subsistat, ad
 nos usque descendere concedis. Solarem nempe orbem substantiam esse
 pronuncias; eius autem lumen, virtutem seu operationem esse minime per
 se subsistentem definis. Declarare itaque primo debebas, num sapientes
 ecclesiae doctores, qui nihil dicunt, quod non sit cum scientia coniunctum,
 ita quoque sentiant; videlicet substantiam solis esse ipsius orbem; lumen
 autem solare esse operationem minime per se subsistentem, potentiam, et
 accidens quod suam in nos vim seorsum exerit, ita ut subiecta substantia
 cum eo ad nos usque non descendat. Secundo declarandum tibi incumbet,
 num ex materialibus et sensibilibus substantiis accuratam haurire pos-
 simus incorporearum et insensibilium substantiarum cognitionem, et simul
 divinae illius substantiae, quae omnes illas superat, quamque super omne
 nomen et omnem intellectum esse audivimus: ita ut quaecunque in hac re-
 rum universitate conspiciuntur miracula, theologorum materiam suppedi-
 tent nominum, a quibus sapientem, potentem, bonum, sanctum, beatum,
 aeternum, iudicem, servatorem, etc. Deum denominamus. Et quidem
 haec omnia (quibus exigua divini unguenti qualitas demonstratur) crea-
 tura quaelibet per adspectabilia mundi miracula, unguentarii vasis adia-
 star, in se ipsa expressit. Et ei, qui super omne nomen est, multa pro
 beneficiorum eius varietate indimus nomina. Cum ignorantiae nostras te-

ζόμενος· φῶς μὲν, ὅταν ἔξαφανίῃ τῆς ἀγνοίας τὸν ζόφον· ζῶν A. C. 1351
 δ', ὅταν ἀθανάσιον χαρῆται. σὺ δ' οὐθ' ἦν παράγεις ἡμῖν ἐκ Imp. Io. Can-
 ταν. 5
 τῶν φαινομένων ἀπόδειξιν συνορῶν ἔχεις, οὐθ' ἂν βούλει γνωρί- C
 ζειν ἡμῖν ὑπὲρ αἰσθησιν οἴδας. ἀλλὰ καὶ ταῦτα βλέπων ἀγνοεῖς·
 5 κἀκεῖνα, μὴ βλέπων, οὐκ ἂν ποτε γνοίης· πῶς γὰρ, δι' ἀγνοίας
 ἀγνοίαν καὶ δι' ἀπάτης ἀπάτην κατασκευάζειν πειρώμενος; ἡδέως
 δ' ἂν σε ἐροίμην, πῶς τῶν ἁγίων διαζήσθη ταῦτα λεγόντων καὶ
 διδασκόντων διὰ παντὸς οὐ συνῆκας αὐτός; δυοῖν γὰρ ἔποιτ' ἄν D
 θάτερον· ἢ γὰρ οὐκ ἀναγνούς ὅλως ἀπὸ κοιτίας φωνεῖς τήμερον,
 0 καὶ ὡς παιζόντος σοῦ καταφρονοῦμεν· ἢ λοιπὸν ἀναγνόντι σοι
 δυοῖν αὐθις ἔπεται θάτερον· ἢ γὰρ οὐκ ἔγνως, ὃ τῶν ἀσυνέτων
 ἐστὶ τεκμήριον· ἢ γνοὺς ἐκὼν βλασφημεῖς, τῷ σφ' διδασκάλῳ
 παιδόμενος ἀπραγμόνως, ὡς ἔοικε, Παλαμᾶ. διὸ καὶ πᾶσαν αὐ-
 τῷ βλασφημίας ἐννοίαν ἐπιζήσκει τὸν Ἐνδυμίλωνος ἕπνον κα-
 5 θῶδες αὐτός, κουφοτέρην σοι διὰ τοῦτο τὴν δίκην, ἐνταῦθα E
 μὲν τῆς τῶν ἀνθρώπων αἰσχύνῃς ποιῆσθαι νομίζων, ἐς δὲ τὸ
 μέλλον τῆς ἀθανάτου κολάσεως· ὥσπερ ἂν εἰ τῆς ἐκείνου θε-
 λήσεως ἐξηρητῆσθαι τὰ πράγματα πέρωται, καὶ τὸ μένειν ἀθά-
 νατον δένασθαι δρῶν τὸ κακόν· μὴ συνιῖς, ὡς ῥῆον ἀναλα-
 0 βεῖν τὴν εὐσέβειαν ἅπερ ἡδίκηται, ἢ τὴν ἀσέβειαν ἔχειν ἅπερ
 ἡδίκησε. σὺ μὲν οὖν οὐκ οἶδ' ὃ κρίνεις βέλτιον σαυτῷ καὶ κου-
 φότερον εἰς κακίαν, εἴτε τὴν ἀκούσιον ἀγνοίαν τῶν κακῶν, εἴτε F

5. ἀγνοίας add. Capp.

nebras depellit, lux quidem appellatur; vita autem, cum immortalitatem largitur. Tu, vero neque intelligere potes, quam ex adspectabilibus creaturis demonstrationem adducis; neque nosti ea esse supra omnem sensum posita, quorum nobis vis praebere notitiam. Quinimo, cum haec sensilia videns ignores, insensibilia illa, quae non vides, multo minus poteris cognoscere. Qui enim fieri istud posset, quandoquidem per ignorantiam simul et fraudem decipere nos conaris? Iam vero lubens ex te quaererem, cur ista non intellexeris, quae sancti Patres diserte affirmant et ubique docent? Et vero ex dupbus alterum necessario consequitur. Vel enim loqueris hodie verba e ventre deprompta, ac ea quae non legisti; et ita vult pueriliter ludentem te despiciemus; vel denique, si legeris, ex duobus rursus alterutrum sequetur. Vel enim a te lecta non intellexisti, quod peraspiciacae defectum arguit; vel intellexisti quidem, at sponte blasphemias. Tuo nempe doctori Palamae assentiri et obsecundare videris, nec ulla te res habet sollicitum; ideo repellis a te omnem impietatis suspitionem, eamque in Palamam refundis, et ita Eudymionis somnum dormis, ratus eam ob causam minori te apud homines infamia, quamdiu vives, notatum iri, et in futurum mitiores aeterni supplicii poenas esse daturum; quasi vero ab illius arbitrio cunctae res fatali quadam necessitate penderent, et improbitas immortalitatem hominibus comparare posset. Sane (quod non animadvertis) pietas facilius ea quibus inique privata est recuperabit, quam suae iniquitatis fructibus impietas potiatur. Ego vero nescio quid tibi an-

- A. M. 6859 τὸν τοῦ ἀκουσίτου σχηματισμὸν. Ἐγὼ δ' οὐκ οἶδ' αὐθις, ἢ τὴν
 Ind. 4 χεῖρω δίκην ἐπιβέβηω, τῆς τοῦ κακοῦ διανομῆς παραπληρώσεως ἐφ'
 P. 668 ἐκάτερον σχιζομένης. εἰ μὲν γὰρ ἀγνοῶν ἄμωσγέντως ἀπέχου θεο-
 λογίας, ἤττω σοι πάντως τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ὃ τῆς ἀλ-
 θείας παρείχετο λόγος. οὐ γὰρ θεῶν ἐνόσεις ἄν, ἀλλὰ τοῦτων
 ἤθελες ἄν. νῦν δ' εἰς τὴν θατέρου χώραν καὶ τοῦτο παραδύ-
 μενον μὲλλω διὰ τὴν ἀναίδειαν τὴν τῆς κακίας κομίζεται ψῆφον.
 B Καὶ ἵνα τὰ πλείω τῶν ἐνταῦθα λέγεσθαι ὀφειλόντων ἴσω διὰ
 τὸ μῆκος, ἐνὸς καὶ δυοῖν μνησθήσομαι. ὁ θεὸς τοίνυν ἐκ Δα-
 μασκοῦ τάδε φησὶν Ἰωάννης· „ὡσπερ ὁ ἥλιος εἰς μὲν ἔστιν, ἔγωγε
 δὲ οὐσίας δύο, τοῦ τε φωτὸς, ὃ γηγένηται πρότερον, καὶ τοῦ
 τῆ κτίσει ἐφυστηρζοντος σώματος· δι' ὅλου τε τοῦ σώματος τὸ
 φῶς ἀδιαίρετως ἤνωται, καὶ τοῦ σώματος ἐφ' ἑαυτοῦ μένοισι,
 C πάσης τῆς γῆς ἐφαπλοῦται τοῖς πέρασιν· οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς,
 φῶς ἐκ φωτὸς ἀναρχον ὄν καὶ ἀπρόσιτον, ἐν τῷ χρονικῷ καὶ
 κτιστῷ γενόμενος σώματι, εἰς ἔστι δικαιοσύνης ἥλιος.” ὁρᾷς πῶς
 ἐνὸς ὀνόματος δύο φησὶ τὰς ὑποκειμένας οὐσίας ὑπάρχειν, τὴν
 μὲν σῶμα, τὴν δ' ἀσώματον, ὡσπερ δὴ καὶ τὸν δικαιοσύνης
 ἥλιον Χριστόν· εἰκονίζων μὲν ἐκεῖθεν, ὅσον ἐφικτόν· ὀνομαζῶν
 D δ' ἀνὰ μέρος ἐκάτερα τ' ἐκεῖνα καὶ τοῦτον, ἥλιον, κατὰ τοὺς ἰσῶν
 V. 539 ὁμωνυμίας τρόπους· καὶ δεικνὸς διπλῶς καὶ τὰς οὐσίας εἶναι

gis expedire putes, quo levior culpa tua videatur; an involuntariam male-
 rum ignoracionem, an vero involuntarii peccati praetextum. Rursus ne-
 scio utri graviore poenas infligam, cum haec diffusa improbitas fere simi-
 liter in utrumque dividatur. Si enim theologiarum rerum ignarus quo-
 dammodo ab eis abstinuisse, mitiorem damnationis sententiam in te ferret
 vera et catholica doctrina. Nec enim hunc tuum ignorantiae morbum
 voluntas tua, sed voluntatem morbus ipse praevenisset. Iam vero cum
 in alterius locum id quoque vitii obrepserit, maioris ob hanc impedi-
 tionem improbitatis reus habendus es. Est certe, ut plura ex iis, quae hic
 dicenda forent, utpote proluxiora, silentio praetermittam, unius et deo-
 rum duntaxat SS. Patrum testimonia referam. Primo itaque S. Ioannes
 Damascenus sic loquitur. „Quemadmodum sol unus quidem est, verum
 duas habet substantias, unam luminis, quod prius factum est, alteram
 corporis solaris, quod non nisi post creationem factum est: lumen antea
 indivisum unitum est pro totum solare corpus, quod dum in se manet, in
 universae terrae terminos lux expanditur: sic et Christus lumen de lumi-
 ne, initium expers et inaccessum, in temporali et creato corpore factus,
 unus est sol iustitiae.” Vides quomodo duas uni nomini subiectas esse
 aserat substantias, unam corporalem, alteram incorpoream, utpote qui
 etiam iustitiae solem Christum hac imagine, quantum fieri potest, expri-
 mat, et sigillatim tum duas priores substantias, tum hunc, nempe Chri-
 stum, pro aequivocorum more solem appellet; declarans insuper duas esse
 tum in Christo, tum in sole, substantias. Non dicit unam quidem esse

κἀνταῦθα κἀκεῖ, καὶ οὐ τὸ μὲν οὐσίαν, τὸ δ' οὐ· οὐδὲ τὸ μὲν A. C. 1351
 ἀνυπόστατον ἐνεργεῖαν, τὸ δ' ὑφιστάμενον μὲν, ἀνενεργητὸν δὲ Imp. Io. Can-
 καθ' ἑαυτὸ, διῶσταμένης ἰδίᾳ τῆς ἐνεργείας ἀπείροις τοῖς τοπι- tacz. 5
 κοῖς διαστήμασιν. Ὅρα δὴ καὶ τὸν μέγαν ἐν θεολογίᾳ Γρηγό-
 ριον, φάσκοντα, ὡς „τοῖς μὲν αἰδέοις αὐτὸς ἐστι φῶς ὁ θεός, E
 καὶ οὐκ ἄλλος. Τί γὰρ ἔδει φωτὸς δευτέρου τοῖς τὸ μέγιστον
 ἔχουσι· τοῖς κἄτω δὲ καὶ περὶ ἡμᾶς πρώτην ἐκλύμπει τὴν τοῦ
 φωτὸς τούτου δύναμιν. καὶ γὰρ ἔπρεπε τῷ μεγάλῳ φωτὶ τῆς
 δημιουργίας ἐκ φωτὸς ἄρξασθαι, ἧ λύνει τὸ σκότος καὶ τὴν ἐπὶ-
 λχουσαν τέως ἀκοσμίαν καὶ ἀταξίαν· καὶ τοῦτο οὐκ ὀργανικὸν
 ἀπ' ἀρχῆς ἀναδειξας, οὐδ' ἡλιακὸν, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, ἀλλ' F
 ἀσώματον καὶ ἀνήλιον· ἔπειτα δὲ καὶ ἡλίῳ δοθέν, καταφωτίζειν
 πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. ἐπειδὴ γὰρ τοῖς ἄλλοις τὴν ὕλην προῦπο-
 στήσας εἰδοποίησεν ὕστερον, ἐκίστω τᾶξιν καὶ σχῆμα καὶ μέγε-
 θος περιθεῖς, ἵνα θαυματουργήσῃ τι μείζον, ἐνταῦθα τῆς ὕλης
 τὸ εἶδος προῦστήσατο. εἶδος γὰρ ἡλίου τὸ φῶς. μετὰ δὲ τούτο P. 669
 τὴν ὕλην ἐπάγει, τὸν ὀφθαλμὸν τῆς ἡμέρας δημιουργήσας τοῦ-
 τον τὸν ἡλίον.” Ἰδοὺ καὶ οὗτος ἕτερον φάσκει τὸ φῶς τοῦ ἡλίου,
 καὶ πρὸ τοῦ ἡλιακοῦ μὲν σκεύους καθ' ἑαυτὸ ὑφιστάμενον, ἔπειτα
 δὲ καὶ ἡλίῳ δοθέν· ἡλίον μὲν ὀνομάζων τὸ σκεῦος, τὸ δὲ φῶς
 εἶδος ἀνυπόστατον τοῦ ἡλίου, εἴτ' οὖν οὐσίαν ἀσώματον καὶ

6. ἄλλο edd. 14. καὶ ante σχῆμα om. edd.

veram substantiam, alteram vero minime: non dicit unam quidem esse operationem subsistentia vacuum, alteram vero esse per se subsistentem et ratione sui minime operativam, quasi operatio seorsum posita infinitis locorum spatiji a substantia distaret. Velim etiam consideres illius verba Gregorii, qui sibi magnam in theologia nomen fecit. „Aeternis quidem rebus”, inquit, „non aliud lumen est, praeter ipsum Deum. Quid enim secundo lumine his opus erat, qui maximum habebant? Inferioribus autem et humanis primam huius luminis vim protulit. Magno quippe lumini conveniebat, opificium suum a lumine auspicari, quo tum tenebras tum rudem indigestamque molem ac confusionem depulit. Nec vero, mea quidem sententia, instrumentale illud nec solare ab initio protulit lumen, sed incorporeum quoddam, et a sole minime productum, quod deinceps ad illustrandum terrarum orbem soli datum est. Nam cum aliis in rebus hanc agendi rationem tenuisset, ut materiam prius conderet, ac eam deinde forma coufisteret, ordine videlicet, figura, et magnitudine uniusque rei creatae mpositis; hic ut maioris cuiusdam miraculi specimen ederet, formam materiae priorem produxit (forma enim solis lumen est) ac postea materiam aduxit, solem hunc nimirum diei oculum fabricatus.” Ecce sanctus iste lector aliud a sole lumen asserit, quod ante solare instrumentum per se abstiterit, ac soli deinceps traditum fuerit. Et soli quidem instrumenti nomen tribuit, lumen autem vocat substantialem seu per se subsistentem sois formam, id est substantiam incorporealem, quae sit illius corporis ani-

A. M. 6859 ψυχὴν ἐκείνου τοῦ σώματος. οὐ γὰρ ἂν ἐνήργει καθ' ἑαυτὸ, μὴ
 Ind. 4 B ὄν ἀδύπνοστατον· οὐδ' ἂν ἀδύπνοστατον ἦν, μὴ ὄν οὐσία.
 ὡς γὰρ πᾶσαν οὐσίαν ἀδύπνοστατον εἶναι ὁρῶμεθα πρῶτα,
 οὕτω δὴ καὶ ἕκαστην ἀδύπνοστατον πρῶτα, οὐσίαν. ἐπεὶ οὖν τὸ
 εἶδος ἐνταυθοῦ τοῦ ἡλίου, εἴτ' οὖν τὸ φῶς, ὁ ἅγιος καὶ πρὸς
 τῆς ὕλης (δηλαδὴ τοῦ σκεύους) δεικνυσὶν ἔχειν ἐνεργον τὴν φωτι-
 στικὴν ὑπόστασιν καὶ ὑπαρξιν οἰκοθεν, μηδαμῆ τῆς ὕλης ταύτης·
 C δεηθὲν, τὴν δ' ὕλην μᾶλλον τοῦ φωτιστικοῦ δεηθεῖσαν εἶδος,
 ἔν', ὡς εἰπεῖν, οὐσιωθῆναι ψυχωθεῖσα· μᾶλλον ἂν εἴη τοῦτ' ἐν φω-
 τιστικῶν εἶδος ἢ οὐσία, ἢ τὸ ἡλιακὸν σκεῦος ἐκείνο, ὃ ὕλην ἔ-
 ναὶ φησιν, οἷον ἀνειδεόν τε καὶ ἀνυπόστατον. εἶναι τοίνυν ἐν
 ταῦτα δεῖ καὶ τὸ θεῖον οὐσίαν ἀδύπνοστατον καὶ ἀνευθεῖα κα-
 τάπασι. τὸ γὰρ ἄλλου δεόμενον ὑστερον εἶναι πέφρακεν οὐ δύ-
 ναι, κάκειναι δουλεύειν ἐξ ἀνάγκης, οὐ ἔστιν ἐνδεές. καὶ δεήσι-
 ται λοιπὸν θατέρου θατέρου. τῇ δὲ κυρίως ἀρχῇ γήθησον τὸ
 D ἀνευθεῖα, καὶ κυρίως εἶναι ἀνάγκη, καὶ πρότερον τοῦ ἐνδεοῦς. δεῖ
 γὰρ τὴν ἀρχὴν αὐτὸ τοῦτο εἶναι μόνον, ἀρχὴν, καὶ μὴ δεῖσθαι
 μηδενοῦ. Φησὶ γὰρ καὶ ὁ θεὸς Μάξιμος· „μόνη ἀπλή καὶ μουνο-
 δῆς καὶ ἀνευθεῖα καὶ ἄτρεπτος ἢ δημιουργικὴ τῶν ὄλων οὐσία
 τῆς ἁγίας Τριάδος. πῦσα δὲ κτίσις σύνθετός ἐστιν ἐξ οὐσίας καὶ
 συμβεβηκότος καὶ ἐπιθεῖς αἰετῆς τῆς θείας προνοίας, ὡς οὐκ ἐκ-

ma. Nec enim per se operaretur istud lumen, nisi per se subsisteret; nec per se subsisteret, nisi esset substantia. Nam quemadmodum omnem substantiam definiunt rem per se subsistentem, ita profecto rem omnem per se subsistentem definiunt substantiam. Cum igitur hoc loco S. Gregorius solis formam, seu lumen, ante materiam (hoc est ante solare instrumentum) declarat habere per se et ex propria natura existentiam et substantiam operativam ac illuminativam, neque illa solari materia indiguere, sed hanc potius materiam illuminativa eguisse forma, qua (ut ita loquar) animata substantiaretur: cum, inquam, ita se res habeat, haec illuminativa forma longe potiori ratione substantia erit, quam solare illud instrumentum; quod, veluti per se minime subsistens atque informe, S. Gregorius materiam esse affirmat. Quapropter necesse est Deum esse substantiam, quae propria polleat subsistentia, nec ullius plane rei sit indiga. Nam quod altero indiget, naturaliter eo posterius est, quo indiget; et ei necessario inservit, cuius indigum est. Hinc superest, ut alterum altero indigeat. Porro veri ac proprie dicti principii vera est ac genuina proprietas, nulla re indigere, et huiusmodi principium debet proprie esse, et omni coprius, quod indigum est. Oportet enim ut principium sit hoc ipsum duntaxat, nempe principium, nec ulla re alia indigeat. „Et vero,” ut ait D. Maximus, „sanctae Trinitatis substantia universarum rerum opifex est, sola simplex, nihil habens admixtum dispar sui atque dissimile, rei nullius indiga et immutabilis: omnis autem creatura ex substantia et accidente composita est ac divina semper eget providentia, quippe quae non sit a

θέρα τροπῆς. χρὴ οὖν μήτε συμβεβηκὸς ἐπὶ Θεοῦ λέγειν, μήτε ποιότητα. τῶν γὰρ συνθέτων ταῦτα. πάντα δ' ὅσα ἔχει Θεός, φύσει ἔχει καὶ οὐκ ἐπίκτητα." εἰτ' οὖν οὐσίαν εἰπομεν τὴν ἐνέργειαν ταύτην ἐπὶ Θεοῦ, τῆς οὐσίας ἐκείνης διάφορον, εἴτε ποιότητα συμβεβηκυῖαν οὐσιωδῶς κατὰ σέ, τὸ σφαλερὸν ἀνίστατον. οὔτε γὰρ δύο οὐσίας δύναται τις τῶν εὐσεβῶν θεικῶς ὀνομάσαι, καὶ δύο ποιητικῶς ἀρχὰς (ὡς ἄνω που δεδειχότες ἐφθήμεν ἐν πολλαῖς διδασκάλων ἀγλαῖς γραφαῖς) οὔτε τῆς θείας οὐσίας ἐκείνης ποιότης ποτὲ νοηθῆναι δύναται διάφορος, ἢ καὶ οὐσιωδής. τὸ γὰρ οὐσιωδές, μέρος οὐσίας φασὶν εἶτε τῆς ἐκκλησίας σοφοὶ διδάσκαλοι, ὡς ἀνωτέρω δέδεικται, καὶ οἱ θύραθεν τῆς ἐπιστήμης τῶν λόγων εὐρεταὶ καὶ κανόνες καὶ στάθμαι. οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος κολοβοῦται τὸ ὅλον, μέρος ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι τοῦ ὅλου. εἰ οὖν ἡ ἐνέργεια αὐτῆ μέρος ἐστὶ τῆς οὐσίας κατὰ σέ, ὡς οὐσιωδής, εἰπέ πῶς ἄλλο παρὰ τὴν οὐσίαν, ἢ πῶς μέρος τοῦ ἀμεροῦς; εἰ δὲ ποιότης διάφορος, πῶς χωρὶς ὑποκειμένου δύναται νοηθῆναι ἢ φανῆναι; οὐδὲ γὰρ ἄνευ ὑποκειμένου σχολήσεται ἂν ὑπαρξῆν· τὸ δὲ μὴ ὑπάρχον πῶς Θεός; ὁρᾷς πῶς διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης εἰς ἀθέταν ὁ Παλαμῦς ἐλαύνει τοὺς νῦν ἡμαθεῖς τῆς ἐκκλησίας προστάτας; Ἐπειτα πῶς διάφορον; „οὐδὲν γὰρ," φησὶ, „τῶν εἶναι λεγομένων τὸ σύνολον ἔχει τὸ κυρίως εἶναι. οὐκοῦν οὐδὲν τῷ Θεῷ τὸ παράπαν ἐξ αἰδίου συνθεωρεῖται

mutatione immunitis. Hinc in Deo neque accidens esse dicendum est, neque qualitatem: haec enim compositis entibus conveniunt; sed quaecumque Deus habet, sunt illi naturalia, non autem adventitia." Igitur sive dicamus hanc Dei operationem in eo esse distinctam a substantia, sive (ut existimas) qualitatem esse substantialiter accidentem, in errorem insanabilem impingemus. Nam piorum nemo duas potest Dei substantias nominare, et duo effectiva principia; ut iam antea multis sanctorum doctorum testimoniis demonstravimus. Neque unquam in Deo excogitari qualitas poterit, quae a divina substantia distinguatur, aut quae sit substantialis. Quod enim substantiale est, pars est substantiae, ut docent tum sapientes ecclesiae doctores, tum scriptores profani, qui verberum scientiam adinvenerunt; ad quorum proinde canones et regulas ea perpendenda est. Est certe id, quo sublato mutilatur totum, totius partem esse necesse est. Si ergo ipsa operatio, utpote substantialis, ex tua sententia pars est substantiae, dic nobis qua tandem ratione aliud sit a substantia, aut sit pars illius, quod nullas habet partes? Si vero ista operatio qualitas est a substantia distincta, quomodo sine subiecto intelligi aut conspici potest? Nam sine subiecto existentiam habere nunquam poterit. Quod autem non existit, quomodo Deus erit? Vides qua ratione, per hanc de divinis operationibus opinionem, imperitiosae ecclesiae antistites in atheismum Palamas impellat? Deinde vero qui fieri posset, ut ista divina operatio esset a Dei substantia distincta? Ut enim ait S. Maximus, „eorum quae esse dicuntur nihil habet omnino proprii esse. Igitur nihil prorsus una cum Deo

A. M. 6859 κατ' οὐσίαν διάφορον, οὐκ αἰὼν, οὐ χρόνος, οὐδέ τι τῶν τοῦ-
 Ind. 4 C τοις ἐνδιαιωμένων. οὐ γὰρ συμβαλνουσιν ἀλλήλοις ποτε τὸ κυ-
 ρίως εἶναι καὶ οὐ κυρίως." καὶ πάλιν· „ἐπὶ θεοῦ τὸ ὦν καὶ τὸ
 ἀγαθὸς καὶ τὸ θεὸς καὶ τὸ δημιουργὸς καὶ τὸ ὑπερουσίος καὶ
 τὸ ἄπειρος καὶ τὸ ἀθάνατος καὶ τὰ τοιαῦτα οὐ λέγομεν οὐδώ-
 D ἀεις διαφορὰς, ἵνα μὴ σύνθετον αὐτὸν ἐκ τούτων δογματίσωμεν,
 ἀλλὰ προσηγορίας τινῶν μὲν ἐμφατικὰς τῶν θεωρουμένων περὶ
 αὐτὸν, οὐδενὸς δὲ τῶν κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ φύσιν δηλα-
 τικὰς. τινὰ μὲν γὰρ πρόποντα τῇ θεῷ φύσει σημαίνουσιν, οὐκ
 αὐτὴν δὲ τὴν φύσιν μηνύουσιν, ὅπερ ἴδιον τῶν οὐσιωδῶν καὶ
 συστατικῶν διαφορῶν." καὶ πάλιν· „πᾶσα οὐσία, τὸν ἴδιον ἕρον
 ἑαυτῇ συνεισάγουσα, τουτέστιν ὀριζομένη, ἀρχὴ πέφυκεν εἶναι
 Eσιώδης πρὸς ἐνέργειαν κίνησις μεσότης ἐστὶ μετεπινοουμένη μὲν
 τῆς οὐσίας, προεπινοουμένη δὲ τῆς ἐνεργείας. καὶ πᾶσα ἐνέργεια,
 τῷ καθ' ἑαυτὴν λόγῳ φυσικῶς περιγραφομένη, τέλος ἐστὶ τῆς
 πρὸ αὐτῆς κατ' ἐπίνοιαν θεωρουμένης οὐσιώδους κινήσεως. ὁ δὲ
 θεὸς οὔτε ἀρχὴ ἐστίν, οὔτε μεσότης, οὔτε τέλος. ταῦτα γὰρ τῶν
 χρόνῳ διαιρετῶν εἰσι γνωρίσματα· εἶποι δ' ἂν τις, ὅτι καὶ τῶν
 F αἰῶνι συνορωμένων. ὁ γὰρ χρόνος, μετρουμένην ἔχων τὴν κίνη-

2. Pro ποτὲ ed. S. Maximi κάποτε. 10. οὐσιῶν απογρ., οὐσι-
 δῶν Capp. 13. φυσικῇ edd. pro οὐσιώδης. 17. θεωρουμένης
 om. edd.

intelligi ab aeterno potest, quod ab ipso substantialiter differat, non se-
 vum, non tempus, neque quidquam eorum, quae in aevo aut in tempore
 existant. Nam ista duo, proprie esse et non proprie esse, nunquam si-
 bi invicem convenient." Et iterum: „cum de Deo dicimus, ipsum esse esse,
 bonum, Deum, opificem, supersubstantialem, infinitum, immortalem, et
 alia huiusmodi, non substantiales differentias significamus (ne ipsum ex
 iis compositum esse praedicemus) sed quasdam denominationes, quae li-
 cet denotent quidpiam eorum, quae circa ipsum Deum considerantur, nihil
 tamen de eius substantia et natura declarant. Quaedam enim significant,
 quae divinae naturae congruunt, ipsam vero naturam non designant: quod
 constitutivis et substantialibus differentiis proprium est." Et rursus: „Sub-
 stantia omnis, cum propriam secum importet definitionem, ex natura sua
 principium est illius motus, qui ei substantiae saltem de potentia incense
 intelligitur. Omnis autem substantialis motus ad operationem, medium
 locum tenet inter substantiam, qua posterior concipitur, et operationem,
 qua prior intelligitur; et omnis operatio propria sua et formali ratione
 circumscripta finis est motus substantialis, qui saltem per mentem prius
 ipsa operatione consideratur. Atqui Deus neque principium est, neque
 medium, neque finis. Hae si quidem notae sunt eorum quae tempore di-
 visibilia sunt, imo (si quis dicere voluerit) etiam eorum quae in aevo
 existere considerantur. Nam tempus, cuius motus mensuratur, certe ne-

σιν, ἀριθμῷ περιγράφεται· ὁ δὲ αἰὼν, συνεπινοουμένην ἔχων A. C. 1351
 τῇ ὑπάρξει τὴν πότε κατηγορίαν, πάσχει διάστασιν, ὡς ἀρ- Imp. Io. Can-
 χῆν τοῦ εἶναι λαβῶν. εἰ δὲ χρόνος καὶ αἰὼν οὐκ ἄναρχα, πολλῶ tncuz. 5
 μᾶλλον τὰ ἐν τούτοις περιεχόμενα. ὁ θεὸς τοίνυν, οὔτε οὐσία P. 671
 ὄν, ἵνα μὴ ἀρχὴ νομισθῆι· οὔτε δύναμις, ἵνα μὴ μεσότης· V. 541
 οὔτε ἐνέργεια, ἵνα μὴ τέλος· ἔστιν οὐσιοποιὸς καὶ ὑπερούσιος ὀν-
 τότης, καὶ δυναμοποιὸς καὶ ὑπερδύναμος πανσθένεια, καὶ πάσης
 ἐνεργείας δραστικὴ καὶ ἀτελεύτητος ἔξις καὶ, συντόμως εἰπεῖν, πά-
 σης οὐσίας καὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας ἀρχῆς τε καὶ μεσότητος
 10 καὶ τέλους ποιητικῆ." ὀρθῶς ὅπως οὔτε κατ' οὐσίαν διάφορον, B
 οὔτε καθ' οἶον δὴ τινα τρόπον, ποιότητα συγχωροῦσιν οἱ θεῖοι
 πατέρες ἐπὶ τῆς θείας δογματίζεν ἐκείνης οὐσίας; „ὡσπερ γὰρ ἡ
 μονὰς οὐκ ἄν," φησὶ, „τμηθεῖη εἰς μονάδας δύο (ἡ γὰρ εἰς ταῦτα
 διαιρουμένη οὐκ ἄν εἴη μονὰς, ἀλλὰ δυάς), οὕτω ἡ ἐνάς, κατὰ
 15 τὴν ἄκραν ἔνωσιν, οὐκ ἄν εἰς δύο διαιρεθεῖη φύσεις. οὐ γὰρ
 ἄλοϋς ἔσται, φησὶν, ὁ τῶν ὄλων θεὸς ἔτι τὴν φύσιν, εἴπερ
 ἔστιν ἑτέρα παρ' αὐτὸν ἢ ἐν αὐτῷ ζωή. εἴη δ' ἄν καὶ μελῶν αὐ- C
 τοῦ, καὶ ἐν ἀμείνοσιν ἀσυγκρίτως, ὁ ὡς οὐκ ἔχοντι δοῦς τὴν
 ζωὴν, εἴπερ ὅλως ἄλογῆ λαβῶν." Ἄλλ' ὁ ὑμέτερος διδάσκαλος
 20 Παλαμῆς (θεῖ γὰρ ἐκείνω περιγράφειν τὰς τῶν τοιοῦτων αἰτίας
 κακῶν, οὐ μόνοις ὑμῖν ἐκείνω μαθητευθεῖσιν ἐγκαλεῖν) οὐ μεθ'.

7. Ἰδρονσις edd.

mero circumscibitur: aevum autem, cum in sua existentia includere in-
 telligatur specialem illam categoriam, quae dicitur Quando, intervallum
 et spatium durationis admittit, utpote quod existentiae initium habuerit.
 Quod si tempus et aevum non sunt sine initio, longe potiori ratione sine
 initio non erunt ea, quae in illis comprehenduntur. Itaque Deus, cum non
 sit substantia, ne principium esse existimetur; neque potentia, ne me-
 dium esse putetur; neque operatio, ne finis esse intelligatur; Deus, in-
 quam, entitas est substantiarum creatrix, et supra omnem substantiam po-
 sita; omnipotentia est potentiarum effectrix, et supra omnem potentiam po-
 sita; habitus est cuiuscunque operationis effectivus et sine carens, atque
 (ut uno verbo complectar omnia) omnis substantiae, potentiae, operatio-
 nis, principii, medii, et finis, causa efficiens." Vides ut neque secundum
 substantiam, neque secundum alium quemcunque modum, distinctam qua-
 litatem in divina illa substantia praedicare permittant sancti Patres? „Nam
 sicut unitas," inquit, „in duas unitates dividi non posset (quae enim unitas
 ita divideretur, non iam esset unitas, sed dualitas) pariter quod summa
 unitate unum est, duas in naturas dividi nunquam poterit. Etenim, in-
 quit, universorum Deus non erit amplius natura sua simplex, si vita, quae
 in ipso est, aliud ab ipso sit. Praeterea Deo malor et conditionis incom-
 parabiliter praestantioris esset is, qui Deo ipsi vitam, ut non habenti, de-
 disset, si omnino accepisse ille deprehenderetur." Sed magister vester Pa-
 lamas (horum quippe malorum causa est illi adscribenda, non in vos dur-
 taxat eas discipulos culpa conferenda) non cum formidine aliqua aut ob-

- A. M. 6859 ὑποστολῆς τινος, οὐδ' αἰνιγματωδῶς πως, ἀλλ' ἀναιδῶς καὶ
 Ind. 4 διαβρόχῃ, κυρίως θεότητος δογματίζει τὴν ἐνεργίαν, καὶ ἅμα
 Δζῶν καὶ σοφίαν καὶ βούλησιν καὶ φρόνησιν καὶ ἰσχὺν, καὶ τὰ
 τοιαῦτα, καὶ ἀσυγκρίτως ἀμείνω τῆς οὐσίας ἕκαστα, διάφορά
 τε ὄντα τῆς οὐσίας καὶ ἀλλήλων. περὶ ὧν καὶ ὁ θεῖος ἔφθη προ-5
 ειρηκῶς Ἀθανάσιος· „ὡς οἱ ἀσεβεῖς οὐ θέλουσι λόγον καὶ σοφίαν
 καὶ βουλήν ζῶσαν εἶναι τὸν υἱόν, περὶ δὲ τὸν θεὸν φρόνησιν
 καὶ βούλησιν καὶ σοφίαν, ὡς ἔξιν συμβαίνουσαν καὶ ἀποσυμβαί-
 νουσαν.” καὶ αὐθις ὁ μέγας ἔφησε Μάξιμος· „μὴ ἔξεις καὶ ἐπι-
 τηδεϊότητος ζητήσης ἐπὶ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀπείρου οὐσίας τῆς ἀγίας¹⁰
 τριάδος, ἵνα μὴ σύνθετον αὐτὴν δογματίζης, ὡσπερ τὰ κτισμα-
 τα. πάντα γὰρ ὅσα ἔχει ὁ θεός, φύσει ἔχει καὶ οὐκ ἐπίκτητα.” καὶ
 πάλιν· „ὁ θεὸς οὐ ποιοτήτων, ἀλλ' οὐσιῶν πεποιωμένων, ἰσὶ
 δημιουργός.” ὁρᾷς ὡς ἔξεις καὶ διαθέσεις καὶ ποιότητος πάσας
 Ἐλλοτριῶσι παντάπασιν τῆς θείας οὐσίας, διὰ τὸ μὴ εἶναι καθ' ¹⁵
 ἑαυτὴν οὐδεμίαν συνθέσεως ἄνευ. ἀλλ' ὁ σοὶ Παλαμῆς οὐ βού-
 λεται τοῦτο, οὐδὲ δύναται γινώσκειν, ὡς τὰ ἐκτὸς πάντα καὶ
 P. 672 αἱ ἔξεις αὐταὶ ληπταὶ τοῖς ἔχουσι ποιήμασιν εἶσι, δεκτικοῖς οὐσι
 τῶν ἔξωθεν ἐπιγινομένων. καὶ εἰ μὴ λάβοι τις, οὐδ' ἔξει. „τί γὰρ
 ἔχεις,” φησὶν, „ὁ οὐκ ἔλαβες;” ὡσθ' ὁ ἔχει τις, ἀλλοτρίων τέ ἰσὶ²⁰
 καὶ ἐπέισακτον· ὡσπερ καὶ τὰ ἔξωθεν οὕτως ὡς ἐπεισόντα τῶ-

11. ποιήσης odd.

scuritate, sed impudenter et conceptis verbis, pravum hoc dogma introducit; quod scilicet, proprie et stricte loquendo, divinitates totidem sint, operatio, vita, sapientia, voluntas, prudentia, fortitudo, et alia generis eiusdem: ita ut horum singula et a se invicem, et ab ipsa Dei substantia distinguantur, qua etiam incomparabiliter sint meliora. De quibus iam praedixerat divus Athanasius ita scribens. „Nolunt,” inquit, „impii Filium esse verbum, sapientiam, vivumque consilium; sed contendunt ipsam esse apud Deum prudentiam, voluntatem, et sapientiam; quae velut habitus quidam Deo adveniant, aut ab eo recedant.” Et magnus iterum Maximus ita loquitur. „In simplici atque infinita sanctae Trinitatis substantia noli habitus et habilitates quaerere; ne creaturarum more compositam esse ipsam praedices. Nam quaecumque Deus habet, ex natura sua et nos recens adventitia possidet.” Et rursus: „Deus non qualitatibus, sed substantiarum qualitatibus affectarum, est creator.” Cernis iam quo pacto habitus, dispositiones, et quascumque qualitates, a divina substantia ut alienas removeant SS. Patres, eo quod earum nulla sit compositionis experientia. Hoc autem tuo non placet Palamae, qui intelligere non valet, hoc esse de natura omnium habituum et rerum quae haberi possunt, ut a creaturis habentibus, et ad res extrinsecas advenientes recipiendas idoneis, accipiantur. Nec habebit quis, nisi acceperit. „Quid enim habes,” inquit, „quod non acceperis?” Ergo quod habet quis, alienum est et adacitium: sicut et quae extrinsecus hac fere ratione adveniunt huiusmodi cogitationes, ne-

τα νοήματα τύποι γίνονται καὶ ἀτὰ καὶ παθήματα ταῖς ἴσο- A. C. 1851
 κειμέναις ψυχαῖς, παθηταῖς οὐσαις φύσει. ἐπὶ Θεοῦ δὲ τὸ ἔχειν Imp. Io. Can-
 τὰ πρὸς ἡμᾶς ὀνομαζόμενα τίμιά τε καὶ ἀγαθὰ, καταχρηστικῶς B
 λέγεται, οὐ κυρίως. ἀπαθὴς γὰρ. ἢ λεγέτω μοι τις παρελθὼν·
 5 πόθεν καὶ παρὰ τίνος ἔχει λαβῶν πρεσβυτέρον καὶ μελλόνος, ἢ
 τελιοτέρον; ἦν μὲν γὰρ αὐτὸς ἀεὶ φύσει πάντα τάγαθὰ· πα-
 ρωνόμασται δ' ἀτὰ πρὸς τῶν ἀνθρώπων ὕστερον, ἀφ' οὗ πρὸς
 ἔννοιαν τῶν ἐνταῦθα καλῶν καὶ τιμίων ἐληλύθεισαν, καὶ διαιρεῖν
 ἐκ τῆς χειρόνος ἔγνωσαν μοίρας. καὶ οὐρανὸς γὰρ, σφαιρικός τε V. 542
 10 καὶ ἀεικίνητος καὶ πρὶν ἀνθρώπους εἶναι ὑπάρχων, ὅμως ἔγνω- C
 σται καὶ προσωνόμασται πρὸς ἀνθρώπων ὕστερον, ἢ πρότερον αὐ-
 τὸς ἦν. „οἰκτιρῶν γὰρ,” φησὶ, „καὶ ἐλεήμων ὁ κύριος, μακρό-
 θυμὸς καὶ πολυέλεος.” τί τοίνυν; ταῦτα λέγουσιν ἐνεργείας ἔχειν
 τὴν σημασίαν, ἢ φύσεως; οὐκ ἂν τις ἄλλο τι παρὰ τὴν ἐνέργειαν
 15 εἶποι. πότε τοίνυν ἐνεργήσας τοὺς οἰκτιρισμοὺς ὁ Θεὸς καὶ τὸν
 ἔλεον ἔσχεν ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦνομα; ἄρα πρὸ τῆς ἀνθρωπί- D
 νης ζωῆς; καὶ τίς ὁ τοῦ ἔλεους δεόμενος; ἀλλὰ μετὰ τὴν ἁμαρ-
 τίαν πάντως· ἢ δ' ἁμαρτία μετὰ τὸν ἀνθρώπον. οὐκοῦν μετὰ
 τὸν ἀνθρώπον καὶ ἡ τοῦ ἐλεεῖν ἐνέργεια καὶ τοῦ ἔλεου τὸ ὄνομα.
 20 Καὶ ὁμοίως ὁ μέγας φησὶν Ἀθανάσιος· „οὐκ αἰ λέξεις τὴν φύσιν
 παραιροῦνται· ἀλλὰ μᾶλλον ἢ φύσις τὰς λέξεις εἰς ἑαυτὴν ἐλ-

8. ἡμῶν conl. Capp. 9. οὐρανὸς Capp., οὐράνιος apogt.

tae sunt impressae et passiones, quae in animabus, tanquam in subiectis
 ex natura sua patibilibus, recipiuntur. Deus autem, cum neutiquam sit
 patibilis, non proprie, sed per abusionem, ea dicitur habere, quae re-
 spectu nostri bona et honorabilia nuncupantur. Alioquin huc prodeat quis-
 piam mihi dicturus, a quo antiquiori, maiori, et perfectiori, acceptum
 quid habeat Deus. Ipsae enim ex natura sua semper fuit omne bonum. Sed
 bona temporis progressu ab hominibus denominata sunt, ex quo in cogita-
 tionem eorum venerunt, quae praeclara et honorabilia in hac rerum uni-
 versitate conspiciuntur, et a deterioribus ea discernere decreverunt. Nam
 caelum rotundum et iugi motu agitatum erat, etiam antequam homines exi-
 sterent: tamen nonnisi deinceps ab hominibus cognitum est et tale deno-
 minatum, quale prius erat. „Miserator enim,” inquit, „et misericors do-
 minus, longanimis et multum misericors.” Quid igitur? dicentne his no-
 minibus naturam, an operationem significari? Nemo sane aliud praeter
 operationem his vocibus designari affirmarit. Quandam itaque miseri-
 cordiam operatus est Deus, et sic ex illa operatione nomen misericordiae
 habuit? Num antequam homines viverent? Sed quis tunc misericordiae
 indigebat? Certe nonnisi post peccatum. Atqui peccatum post hominem
 fuit. Ergo etiam post hominem miserationis operatio fuit, ut et miseri-
 cordiae nomen. Magnus pariter Athanasius ita loquitur: „non verba na-
 turam tollunt, sed natura potius ad se ipsam verba trahit et commutat.

- A. M. 6859 *κουσα μεταβάλλει. και γὰρ οὐ πρότεροι τῶν οὐσιῶν αἱ λέξεις.*
 Ind. 4 **E** ἄλλ' αἱ οὐσίαι πρῶτον, και δεύτεραι τούτων αἱ λέξεις. ὁ γὰρ
 Θεὸς, ἀπλοῦς ὢν και ἁσύνθετος φύσει, ἀπλῶς και μονοειδῶς
 τὰ φύσει πάντα πέφυκεν εἶναι καλὰ ὑπὲρ νοῦν και λόγον ἀνθρώ-
 πινον. τὰ δ' ἐν κόσμῳ καλὰ θέσει και οὐ κυρίως εἰσι, και εἰ-5
 κόνες ἀμυδραὶ τῶν ἐκείνου καλῶν. ἡμεῖς δ' ὕστερογενεῖς ὄντις
 ὕστερογενῆ και τὰ ἀγαθὰ διδασκόμεθα ὄντα διὰ τῆς πέρας·
 κἀντεῦθεν και πρὸς Θεὸν τὰ τοιαῦτα ἀνάγοντες ἐκ πάντων ἀ-
 Ἔτον παρονομάζομεν, ἧ ἔστιν αὐτὸς φύσει και οὐχ ὡς ἔξ αὐτῶν
 ὁμοίως ἡμῖν συγκεῖμενος. ὀνόματα γὰρ εἰσι ταῦτα και νοήματα 10
 τῶν ἡμετέρων ψυχικῶν ὠδίνων, ὅσαι πολυπραγμονεῖν τολμῶσι
 Θεὸν, ἐν προθύροις ἀλλοζομένων τοῦ ἀδύτου, και οὐδὲν μὲν τῶν
 P. 673 ἐκείνου ἔξαγγέλλειν ἐχουσῶν, τὰ δ' οικεῖα πάθη περὶ αὐτὸν και
 τὰς ἀπορίας τε και διαπτώσεις μηνυουσῶν ἑαυτῶν, οὐδὲ σαφῶς,
 ἀλλὰ δι' ἐνδείξεων και ταῦτα, και τοῖς ἐπαίειν και τούτων ὄνα-15
 μένοις. ἀλλ' ὁ ὑμέτερος διδάσκαλος Παλαμῦς πάντα τὰ θεο-
 πρεπῆ ὀνόματά τε και νοήματα θεότητος ἀκρίστους νομίζε, διη-
 ρημένας ἀλλήλων και ἀτελεῖς καθ' ἑαυτὰς, αἷς συνάπτει και τῆν
 Β κρίσιν τοῦ Θεοῦ και τῆν ἀιδεσιμότητα αὐτοῦ, και μυρίας και
 ὄσας δεῖξομεν, εἰς μέσον προαγωγόντες αὐτὰς τὰς ῥήσεις αὐτοῦ 20
 (καθὰ και ἀνωτέρω που πεποιθήκαμεν ὀλιγάκις τε και μετρίως)

14. ἀσαφῶς coni. Capp.

Nam verba non sunt substantiis priora, sed substantiae primitus existunt, quibus posteriora sunt verba. Deus quippe cum sit ex natura sua simplex et compositionis expertus, simpliciter et uniformiter est ex natura sua omne bonum, et omne pulchrum essentiale, supra quam quisquam hominum intelligere possit aut enarrare. Quae vero in hac rerum universitate pulchra habentur, non ex propria natura, verum dependenter a constituto aliquo, pulchra sunt, et divinae pulchritudinis nonnisi obscuram imaginem exhibent. Nos autem, posteriores facti, bona quaedam existere posterius etiam facta, experientia teste discimus; atque exinde ad Deum huiusmodi bona referentes, ex iis omnibus Deum talem denominamus, qualis est ex natura sua: non quod ex illis compositus sit, quemadmodum nobis accidit. Haec enim sunt nomina et nostrarum cogitationes animarum; quae cum in adyti vestibulo degant, Dei tamen naturam curiosius audent perscrutari, verum de divinis attributis nihil enunciare possunt, suas dantur passiones et erga Deum affectiones declarant, tum difficultates quas patiuntur et errata in quae impingunt, non quidem evidenter; sed indicibus quibusdam demonstrant iis, qui ea valent intelligere." Vester autem magister Palamas, quaecunque de Deo apte praedicantur, et intelliguntur, totidem divinitates esse increatas, a se invicem distinctas, independentes existimat: quibus Dei iudicium et maiestatem annumerat, et alia infinita; quae, adductis in medium ipsius Palamae verbis, ostendemus; ut supra, moderate licet et raro, a nobis factum est. Nimirum non intelligit haec

μη συνιεις των αγίων λεγόντων, „πιστευομεν εις ένα θεον, μιαν A. C. 1951
 άρχην άναρχον, άκτιστον, και τα εξής, μιαν εξουσιαν, μιαν Imp. Io. Can-
 κυριότητα, μιαν βασιλειαν, εν τρισι τελειαις ύποστάσει γνωρι- C
 ζομένην τε και προσκυνουμένην μιᾷ προσκυνήσει.” ιδου γάρ τας
 5 πολλὰς ύφ' ήμῶν άναγομένας τῷ θεῷ προσωνομίας ὁ πολλὸς
 Ἰωάννης ἐν συνεκλεισε και μοναδικῷ συμπεράσματι. εἰ γάρ ταυ-
 τὸν κατὰ τι φύσει και άκτιστον ἔχει τὸ πλῆθος τῶν Παλαμικῶν
 άκίστων θεοτήτων, οὐ πλῆθος ἂν εἴη τὸ πλῆθος, ἀλλὰ μονάς·
 και λέληθεν ἄρα ταυτὸν τῇ οὐσίᾳ φύσκων αὐτάς, και μη νοῶν D
 10 ὕγιῶς ἄφρησιν ὕγιῶς. τὸ γάρ ταυτὸν, οὐχ ἕτερον, οὐδὲ πλῆθος
 τῇ φύσει τε και οὐσίᾳ. εἰ δὲ χάριτι, καθάπερ και τοὺς ἀνθρώ-
 πους νομοθετεῖ, λέληθεν ἄρα ταυτὸν τοῖς ἀνθρώποις φύσκων
 τὸ πλῆθος τῶν άκίστων τούτων θεοτήτων· και γίνεται οἱ τὸ V. 543
 άκτιστον οὐκ άκτιστον, ἀλλὰ κτιστόν. ἐνίζονται γάρ τα πολλὰ
 15 τῷ ταυτῷ τῆς ὑπάρξεως, φύσιν ἐχόντων ἀλλήλοις τῶν μη ἑτέρων
 ἀεὶ συνεῖναι κατὰ τὸ συμφυὲς και ὁμότιμον, μη παρούσης τῆς E
 ἑτερότητας. πῶς γάρ ἂν μιγείη τὰ ἐκ διαμέτρου κληρωσάμενα
 τῆν ἀντίθεσιν, και ἀεὶ μαχόμενα κατ' αὐτὸ γε τουτὶ τὸ τῆς ἑτε-
 ρότητος μέρος; οὐ γάρ ἂν φθάνει θάτερον θατέρῳ, θῦττον λó-
 20 γου παντός, λαμπρὸν τὸν τοῦ θανάτου κερῶν κρατῆρα. δ
 γοῦν παρὰ τῆν θείαν οὐσίαν ἄλλας νομοθετῶν άκίστους θεότη-

7. κατὰ τὸ et ἡγεῖ απογ., em. Capp. 15. τῶν em. Capp. pro τό.
 19. φθάνοι con. Capp. 20. τὸν τοῦ em. Capp. pro τουτου.

88. Patrum verba: „credimus in unum Deum, unum principium principii
 expers, increatum etc., unam potestatem, unam dominationem, unum re-
 gnum; quod in tribus perfectis personis agnoscitur, et adoratione unica
 adoratur.” Quas enim Deo tribuimus appellationes plurimas, unica et so-
 litaria conclusione magnus Ioannes conclusit. Et vero si multitudo in-
 creatarum divinitatum, quas Palamas invexit, habet ex natura sua iden-
 titatem, et increatae rei conditionem, iam illa multitudo non erit multi-
 tudo, sed unitas. Hoc igitur non animadvertit Palamas; quod scilicet
 deitates illas asserat esse quid unum cum substantia: unde non recte in-
 telligit, quae recte enunciat. Quod enim idem est, non est aliud, neque
 multitudo, seu naturam, seu substantiam spectes. Si vero gratia dun-
 taxat, quemadmodum homines, illas divinitates esse quid unum et increa-
 tum statuat Palamas, non advertit a se affirmari deitatum huiusmodi in-
 creatarum multitudinem esse quid idem cum hominibus: et sic iuxta Pa-
 lamae sententiam, quod increatum est, non erit increatum, sed creatum.
 Nam quae multa sunt, existentiae identitate uniuntur: quandoquidem a
 natura ita comparatum est, ut quae diversa non sunt, secum invicem
 conveniant secundum naturae et gradus similitudinem, ubi nulla est diversi-
 tas. Alias quomodo commiscerentur ea quae directe ac veluti e diametro
 sibi invicem opponuntur, et saltem ratione suae diversitatis nunquam non
 secum pugnant. Neque enim fieri posset, ut alterum alteri luculentum scilicet
 interitum iamiam' omni dicto citius non pararet. Igitur qui praeter

- A. M. 6859 ψυχὴν ἐκείνου τοῦ σώματος. οὐ γὰρ ἂν ἐνήργει καθ' ἑαυτὸ, μὴ
 Ind. 4 B ὄν ἀδυπόστατον· οὐδ' ἂν ἀδυπόστατον ἦν, μὴ ὄν οὐσία.
 ὡς γὰρ πᾶσαν οὐσίαν ἀδυπόστατον εἶναι ὀρίζονται πρῶγμα,
 οὕτω δὴ καὶ ἅπαν ἀδυπόστατον πρῶγμα, οὐσίαν. ἐπεὶ οὖν τὸ
 εἶδος ἐνταυτοῦ τοῦ ἡλίου, εἶτ' οὖν τὸ φῶς, ὃ ἅγιος καὶ πρὸς
 τῆς ὕλης (δηλαδὴ τοῦ σκεύους) δεικνυσὶν ἔχειν ἐνεργον τὴν φωτι-
 στικὴν ὑπόστασιν καὶ ὑπαρξίν οἰκοθεν, μηδαμῆ τῆς ὕλης ταύτης
 C δεηθῆν, τὴν δ' ὕλην μᾶλλον τοῦ φωτιστικοῦ δεηθεῖσαν εἶδος,
 ἦν, ὡς εἰπεῖν, οὐσιωθῆν ψυχωθεῖσα· μᾶλλον ἂν εἴη ταυτὶ τὸ φω-
 τιστικὸν εἶδος ἢ οὐσία, ἢ τὸ ἡλιακὸν σκεῦος ἐκεῖνο, ὃ ὕλην ἐ-
 ναὶ φησιν, οἷον ἀνείδεόν τε καὶ ἀνυπόστατον. εἶναι τοῖσιν δὲ
 ταῦτα δεῖ καὶ τὸ θεῖον οὐσίαν ἀδυπόστατον καὶ ἀνευδεῖα κα-
 τάπασι. τὸ γὰρ ἄλλον δεόμενον ὑστερον εἶναι πέφυκεν οὐ δέ-
 ται, κἀκείνῳ δουλεῖν ἐξ ἀνάγκης, οὐ ἔστιν ἐνδεές. καὶ δεῖσ-
 ται λοιπὸν θατέρου θύτερον. τῇ δὲ κυρίως ἀρχῇ γνήσιον τὸ
 D ἀνευδεές, καὶ κυρίως εἶναι ἀνάγκη, καὶ πρότερον τοῦ ἐνδεοῦς. δεῖ
 γὰρ τὴν ἀρχὴν αὐτὸ τοῦτο εἶναι μόνον, ἀρχὴν, καὶ μὴ δεῖσθαι
 μηδενοῦς. Φησὶ γὰρ καὶ ὁ θεῖος Μάξιμος· „μόνη ἄπλη καὶ μονου-
 δῆς καὶ ἀνευδεῆς καὶ ἄτρεπτος ἢ δημιουργικὴ τῶν ὄλων οὐσία
 τῆς ἁγίας Τριάδος. πῦσα δὲ κτίσις σύνθετός ἐστιν ἐξ οὐσίας καὶ
 συμβεβηκτός καὶ ἐπιδεῆς ἀεὶ τῆς θείας προνοίας, ὡς οὐκ ἐλε-

ma. Nec enim per se operaretur istud lumen, nisi per se subsisteret; nec per se subsisteret, nisi esset substantia. Nam quemadmodum omnem substantiam definiunt rem per se subsistentem, ita profecto rem omnem per se subsistentem definiunt substantiam. Cum igitur hoc loco S. Gregorius solis formam, seu lumen, ante materiam (hoc est ante solare instrumentum) declarat habere per se et ex propria natura existentiam et substantiam operativam ac illuminativam, neque illa solari materia indiguisset, sed hanc potius materiam illuminativa eguisse forma, qua (ut ita loquar) animata substantiaretur: cum, inquam, ita se res habeat, haec illuminativa forma longe potiori ratione substantia erit, quam solare illud instrumentum; quod, veluti per se minime subsistens atque informe, S. Gregorius materiam esse affirmat. Quapropter necesse est Deum esse substantiam, quae propria polleat subsistentia, nec ullius plane rei sit indiga. Nam quod altero indiget, naturaliter eo posterius est, quo indiget; et ei necessario inservit, cuius indigum est. Hinc superest, ut alterum altero indigeat. Porro veri ac proprie dicti principii vera est genuina proprietas, nulla re indigere, et huiusmodi principium debet proprie esse, et omni eo prius, quod indigum est. Oportet enim ut principium sit hoc ipsum duntaxat, nempe principium, nec ulla re alia indigeat. „Est vero,” ut ait D. Maximus, „sanctae Trinitatis substantia universarum rerum opifex est, sola simplex, nihil habens admixtum dispar sui atque dissimile, rei nullum indiga et immutabilis: omnis autem creatura ex substantia et accidente composita est ac divina semper eget providentia, quippe quae non sit a

θέρα τροπῆς. χρῆ οὖν μήτε συμβεβηκὸς ἐπὶ Θεοῦ λέγειν, μήτε ποιότητα. τῶν γὰρ συνθέτων ταῦτα. πάντα δ' ὅσα ἔχει Θεός, φύσει ἔχει καὶ οὐκ ἐπίκτητα." εἶτ' οὖν οὐσίαν εἶπομεν τὴν ἐνέργειαν ταύτην ἐπὶ Θεοῦ, τῆς οὐσίας ἐκείνης διάφορον, εἴτε ποιότητα συμβεβηκυῖαν οὐσιωδῶς κατὰ σέ, τὸ σφαλερὸν ἀνίαντον. ὅτε γὰρ δύο οὐσίας δύναται τις τῶν εὐσεβῶν θεικῶς ὀνομάσαι, καὶ δύο ποιητικῶς ἀρχῶς (ὡς ἄνω που δεδειχότες ἔφθημεν ἐν πολλαῖς διδασκάλων ἀγλαῖς γραφαῖς) οὔτε τῆς θείας οὐσίας ἐκείνης ποιότης ποτέ νοηθῆναι δύναται διάφορος, ἢ καὶ οὐσιώδης.

10 τὸ γὰρ οὐσιώδες, μέρος οὐσίας φασὶν οἷ τε τῆς ἐκκλησίας σοφοὶ διδάσκαλοι, ὡς ἀνωτέρω δέδεικται, καὶ οἱ θύραθεν τῆς ἐπιστήμης τῶν λόγων εὐρεταὶ καὶ κανόνες καὶ στάθμαι. οὗ γὰρ ἀφαιρέθέντος καλοβοῦνται τὸ ὅλον, μέρος ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι τοῦ ὅλου. εἰ οὖν ἡ ἐνέργεια αὐτῆ μέρος ἐστὶ τῆς οὐσίας κατὰ σέ, ὡς οὐσιώδης, εἰπέ πῶς ἄλλο παρὰ τὴν οὐσίαν, ἢ πῶς μέρος τοῦ ἀμεροῦς; εἰ δὲ ποιότης διάφορος, πῶς χωρὶς ὑποκειμένου δύναται νοηθῆναι ἢ φανῆναι; οὐδὲ γὰρ ἄνευ ὑποκειμένου σχολήσεται ἄν ὑπαρξεν· τὸ δὲ μὴ ὑπάρχον πῶς θεός; ὄρῃς πῶς δια τῆς ἐνεργείας ταύτης εἰς ἀθέταν ὁ Παλαμῦς ἐλαύνει τοὺς νῦν ἀμαθεῖς τῆς ἐκκλησίας προστάτας; Ἐπειτα πῶς διάφορον; „οὐδὲν γὰρ," φησὶ, „τῶν εἶναι λεγομένων τὸ σύνολον ἔχει τὸ κυρίως εἶναι. οὐκοῦν οὐδὲν τῷ θεῷ τὸ παράπαν ἐξ αἰδίου συνθεωρεῖται

A. C. 1351
Imp. Io. Can-
tacz. 5

V. 540

F

P. 670

B

mutatione immunit. Hinc in Deo neque accidens esse dicendum est, neque qualitatem: haec enim compositis entibus conveniunt; sed quaecumque Deus habet, sunt illi naturalia, non autem adventitia." Igitur sive dicamus hanc Dei operationem in eo esse distinctam a substantia, sive (ut existimas) qualitatem esse substantialiter accidentem, in errorem insanabilem impingemus. Nam piorum nemo duas potest Dei substantias nominare, et duo effectiva principia; ut iam antea multis sanctorum doctorum testimoniis demonstravimus. Neque unquam in Deo excogitari qualitas poterit, quae a divina substantia distinguatur, aut quae sit substantialis, Quod enim substantiale est, pars est substantiae, ut docent tum sapientes ecclesiae doctores, tum scriptores profani, qui verberum scientiam adinvenerunt; ad quorum proinde canones et regulas ea perpendenda est. Et certe id, quo sublato mutilatur totum, totius partem esse necesse est. Si ergo ipsa operatio, utpote substantialis, ex tua sententia pars est substantiae, dic nobis qua tandem ratione aliud sit a substantia, aut sit pars illius, quod nullas habet partes? Si vero ista operatio qualitas est a substantia distincta, quomodo sine subiecto intelligi aut conspici potest? Nam sine subiecto existentiam habere nunquam poterit. Quod autem non existit, quomodo Deus erit? Vides qua ratione, per hanc de divinis operationibus opinionem, imperitos ecclesiae antistites in atheismum Palamas impellat? Deinde vero qui fieri posset, ut ista divina operatio esset a Dei substantia distincta? Ut enim ait S. Maximus, „eorum quae esse dicuntur nihil habet omniae proprie esse. Igitur nihil prorsus una cum Deo

A. M. 6359 κατ' οὐσίαν διάφορον, οὐκ αὐτὸν, οὐ χρόνος, οὐδὲ τι τῶν τοῦ-
 Ind. 4 C τοις ἐνδιαιωμένων. οὐ γὰρ συμβαίνουσι ἀλλήλοις ποτὲ τὸ κυ-
 ρίως εἶναι καὶ οὐ κυρίως." καὶ πάλιν· „ἐπὶ Θεοῦ τὸ ὦν καὶ τὸ
 ἀγαθὸς καὶ τὸ Θεὸς καὶ τὸ δημιουργὸς καὶ τὸ ὑπερούσιος καὶ
 τὸ ἄπειρος καὶ τὸ ἀθάνατος καὶ τὰ τοιαῦτα οὐ λέγομεν οὐσιώ-
 D δεις διαφορὰς, ἵνα μὴ σύνθετον αὐτὸν ἐκ τούτων δογματίσωμεν,
 ἀλλὰ προσηγορίας τινῶν μὲν ἐμφατικὰς τῶν θεωρουμένων περὶ
 αὐτὸν, οὐδενὸς δὲ τῶν κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ φύσιν δηλα-
 τικὰς. τινὰ μὲν γὰρ πρόποντα τῇ θεῷ φύσει σημαίνουσι, οὐκ
 αὐτὴν δὲ τὴν φύσιν μηνύουσιν, ὅπερ ἴδιον τῶν οὐσιωδῶν καὶ 10
 συστατικῶν διαφορῶν." καὶ πάλιν· „πᾶσα οὐσία, τὸν ἴδιον ὄρον
 ἑαυτῇ συνεισάγουσα, τουτέστιν ὀριζομένη, ἀρχὴ πέφυκεν εἶναι
 τῆς ἐπιθεωρουμένης αὐτῇ κατὰ δυνάμιν κινήσεως, πᾶσα δὲ οὐ-
 E σιωδῆς πρὸς ἐνεργεῖαν κίνησις μεσότης ἐστὶ μετεπινοουμένη μὲν
 τῆς οὐσίας, προεπινοουμένη δὲ τῆς ἐνεργείας. καὶ πᾶσα ἐνεργεῖα, 15
 τῷ καθ' ἑαυτὴν λόγῳ φυσικῶς περιγραφομένη, τέλος ἐστὶ τῆς
 πρὸ αὐτῆς κατ' ἐπίνοιαν θεωρουμένης οὐσιωδούς κινήσεως. ὁ δὲ
 Θεὸς οὔτε ἀρχὴ ἐστίν, οὔτε μεσότης, οὔτε τέλος. ταῦτα γὰρ τῶν
 χρόνων διαιρητῶν εἰσι γνωρίσματα· εἴποι δ' ἄν τις, ὅτι καὶ τῶν
 F αἰῶνι συνορωμένων. ὁ γὰρ χρόνος, μετρούμενην ἔχων τὴν κίνη- 20

2. Pro ποτὲ ed. S. Maximi κάποτε. 10. οὐσιῶν απογρ., οὐσιω-
 δῶν Capp. 13. φυσικῇ edd. pro οὐσιωδῆς. 17. θεωρουμένης
 om. edd.

intelligi ab aeterno potest, quod ab ipso substantialiter differat, non ae-
 rum, non tempus, neque quidquam eorum, quae in aevo aut in tempore
 existunt. Nam ista duo, proprie esse et non proprie esse, nunquam si-
 bi invicem convenient." Et iterum: „cum de Deo dicitur, ipsum esse ens,
 bonum, Deum, opificem, supersubstantialem, infinitum, immortalem, et
 alia huiusmodi, non substantiales differentias significamus (ne ipsum ex
 iis compositum esse praedicemus) sed quasdam denominationes, quae si-
 cet denotent quidpiam eorum, quae circa ipsum Deum considerantur, nihil
 tamen de eius substantia et natura declarant. Quaedam enim significant,
 quae divinae naturae congruunt, ipsam vero naturam non designant: quod
 constitutivis et substantialibus differentiis proprium est." Et rursus: „Sub-
 stantia omnis, cum propriam secum importet definitionem, ex natura sua
 principium est illius motus, qui ei substantiae saltem de potentia incense
 intelligitur. Omnis autem substantialis motus ad operationem, medium
 locum tenet inter substantiam, qua posterior concipitur, et operationem,
 qua prior intelligitur; et omnis operatio propria sua et formali ratione
 circumscripta finis est motus substantialis, qui saltem per mentem prius
 ipsa operatione consideratur. Atqui Deus neque principium est, neque
 medium, neque finis. Hae si quidem notae sunt eorum quae tempore di-
 visibilia sunt, imo (si quis dicere voluerit) etiam eorum quae in aevo
 existere considerantur. Nam tempus, cuius motus mensuratur, certo ne-

σιν, ἀριθμῶ περιγράφεται· ὁ δὲ αἰὼν, συνεπινοουμένην ἔχων
 τῇ ὑπάρξει τὴν πότε κατηγορίαν, πάσχει διάστασιν, ὡς ἀρ-
 χὴν τοῦ εἶναι λαβῶν. εἰ δὲ χρόνος καὶ αἰὼν οὐκ ἄναρχα, πολλῶ
 μᾶλλον τὰ ἐν τούτοις περιεχόμενα. ὁ Θεὸς τοίνυν, οὔτε οὐσία
 ὄν, ἵνα μὴ ἀρχὴ νομισθῆι· οὔτε δύναμις, ἵνα μὴ μεσότης·
 οὔτε ἐνέργεια, ἵνα μὴ τέλος· ἔστιν οὐσιοποιὸς καὶ ὑπερούσιος ὀν-
 τότης, καὶ δυναμοποιὸς καὶ ὑπερδύναμος πανσθένεια, καὶ πάσης
 ἐνεργείας δραστηκὴ καὶ ἀτελεύτητος ἕξις καὶ, συντόμως εἰπεῖν, πά-
 σης οὐσίας καὶ δυνάμειος καὶ ἐνεργείας ἀρχῆς τε καὶ μεσότητος
 10 καὶ τέλους ποιητικῆ." ὁρᾷς ὅπως οὔτε κατ' οὐσίαν διάφορον, Β
 οὔτε καθ' ὅσον δὴ τινὰ τρόπον, ποιότητα συγχωροῦσιν οἱ Θεῖοι
 πατέρες ἐπὶ τῆς Θείας δογματίζεν ἐκείνης οὐσίας; „ὡσπερ γὰρ ἡ
 μονὰς οὐκ ἄν," φησὶ, „τηθεῖται εἰς μονάδας δύο (ἡ γὰρ εἰς ταῦτα
 διαιρουμένη οὐκ ἄν εἴη μονὰς, ἀλλὰ δυνάς), οὔτω ἡ ἐνὰς, κατὰ
 15 τὴν ἄκραν ἔνωσιν, οὐκ ἄν εἰς δύο διαιρεθῆι φύσεις. οὐ γὰρ
 ἕκαστος ἔσται, φησὶν, ὁ τῶν ὅλων Θεὸς ἔτι τὴν φύσιν, εἶπερ
 ἔστιν ἕτερον παρ' αὐτὸν ἢ ἐν αὐτῷ ζῶν. εἴη δ' ἄν καὶ μελλῶν αὐ-
 20 τοῦ, καὶ ἐν ἀμείνοσιν ἀσυγκρίτως, ὁ ὡς οὐκ ἔχοντι δοῦς τὴν
 ζῶν, εἶπερ ὅλως ἀλόγη λαβῶν." Ἄλλ' ὁ ὑμέτερος διδάσκαλος
 Παλαμᾶς (δεῖ γὰρ ἐκεῖνῳ περιγράφειν τὰς τῶν τοιούτων αἰτίας
 κακῶν, οὐ μόνοις ὑμῖν ἐκείνῳ μιμητευθεῖσιν ἐγκυλεῖν) οὐ μεθ'.

7. Ἰθρυσίς edd.

mero circumscribitur: aevum autem, cum in sua existentia includere in-
 telligatur specialem illam categoriam, quae dicitur Quando, intervallum
 et spatium durationis admittit, utpote quod existentiae initium habuerit.
 Quod si tempus et aevum non sunt sine initio, longe potiori ratione sine
 initio non erunt ea, quae in illis comprehenduntur. Itaque Deus, cum non
 sit substantia, ne principium esse existimetur; neque potentia, ne me-
 dium esse putetur; neque operatio, ne finis esse intelligatur; Deus, in-
 quam, entitas est substantiarum creatrix, et supra omnem substantiam po-
 sita; omnipotentia est potentialium effectrix, et supra omnem potentiam po-
 sita; habitus est cuiuscunque operationis effectivus et sine carens, atque
 (ut uno verbo complectar omnia) omnis substantiae, potentiae, operatio-
 nis, principii, medii, et finis, causa efficiens." Vides ut neque secundum
 substantiam, neque secundum alium quemcunque modum, distinctam qual-
 itatem in divina illa substantia praedicare permittant sancti Patres? „Nam
 sicut unitas," inquit, „in duas unitates dividi non posset (quae enim unitas
 ita divideretur, non iam esset unitas, sed dualitas) pariter quod summa
 unitate unum est, duas in naturas dividi nunquam poterit. Etenim, in-
 quit, universorum Deus non erit amplius natura sua simplex, si vite, quae
 in ipso est, aliud ab ipso sit. Praeterea Deo maior et conditionis incom-
 parabiliter praestantioris esset is, qui Deo ipsi vitam, ut non habenti, de-
 disset, si omnino accipiens ille deprehenderetur." Sed magister vester Pa-
 lamas (horum quippe malorum causa est illi adscribenda, non in vos dun-
 taxat eius discipulos culpa conferenda) non cum formidine aliqua aut ob-

A. C. 1351
 Imp. Io. Can-
 tacuz. 5
 P. 671
 V. 541

- A. M. 6859 ὑποστολῆς τινος, οὐδ' αἰνιγματωδῶς πως, ἀλλ' ἀναιδῶς καὶ
 Ind. 4 διαβρόχῃ, κυρίως θεότητος δογματίζει τὴν ἐνέργειαν, καὶ ἅμα
 D ζῶην καὶ σοφίαν καὶ βούλησιν καὶ φρόνησιν καὶ ἰσχὺν, καὶ τὰ
 τοιαῦτα, καὶ ἀσυγκρίτως ἀμείνω τῆς οὐσίας ἕκαστα, διάφορά
 τε ὄντα τῆς οὐσίας καὶ ἀλλήλων. περὶ ὧν καὶ ὁ θεῖος ἔφθη προ-
 5 ερηκῶς Ἀθανάσιος· „ὡς οἱ ἀσεβεῖς οὐ θέλουσι λόγον καὶ σοφίαν
 καὶ βουλήν ζῶσαν εἶναι τὸν υἱόν, περὶ δὲ τὸν θεὸν φρόνησιν
 καὶ βούλησιν καὶ σοφίαν, ὡς ἔξιν συμβαίνουσαν καὶ ἀποσυμβα-
 10 ἔνουσαν.” καὶ αὐτὸς ὁ μέγας ἔφησε Μάξιμος· „μὴ ἔξεις καὶ ἐπι-
 τηδεϊότητος ζητήσης ἐπὶ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀπειρου οὐσίας τῆς ἁγίας
 15 τριάδος, ἵνα μὴ σύνθετον αὐτὴν δογματίζης, ὡσπερ τὰ κτίσμα-
 τα. πάντα γὰρ ὅσα ἔχει ὁ θεός, φύσει ἔχει καὶ οὐκ ἐπίκτητα.” καὶ
 πάλιν· „ὁ θεὸς οὐ ποιότητων, ἀλλ' οὐσιῶν πεποιωμένων, ἐστὶ
 δημιουργός.” ὁρᾷς ὡς ἔξεις καὶ διαθέσεις καὶ ποιότητος πάσας
 20 Ἐλλοτριῶσι παντάπασιν τῆς θείας οὐσίας, διὰ τὸ μὴ εἶναι καθ' ἑ-
 25 αυτὴν οὐδεμίαν συνθέσεως ἄνευ. ἀλλ' ὁ σὸς Παλαμῆς οὐ βού-
 λεται τοῦτο, οὐδὲ δύναται γινώσκειν, ὡς τὰ ἐκτὸς πάντα καὶ
 P. 672 αἱ ἔξεις αὐταὶ ληπταὶ τοῖς ἔχουσι ποιήμασιν εἰσι, δεκτικοῖς οὐδὲ
 τῶν ἔξωθεν ἐπιγινομένων. καὶ εἰ μὴ λάβοι τις, οὐδ' ἔξει. „τί γὰρ
 30 ἔχεις,” φησὶν, „ὁ οὐκ ἔλαβες;” ὡσθ' ὁ ἔχει τις, ἀλλότριον τέ ἐστι
 καὶ ἐπέισακτον· ὡσπερ καὶ τὰ ἔξωθεν οὐτωςὶ πως ἐπεισιόντα τῶ-

11. ποιήσης edd.

scuritate, sed impudenter et conceptis verbis, pravum hoc dogma intro-
 ducit; quod scilicet, proprie et stricte loquendo, divinitates totidem sint,
 operatio, vita, sapientia, voluntas, prudentia, fortitudo, et alia generis
 eiusdem: ita ut horum singula et a se invicem, et ab ipsa Dei substantia
 distinguantur, qua etiam incomparabiliter sint meliora. De quibus iam
 praedixerat divus Athanasius ita scribens. „Nolunt,” inquit, „impii Fi-
 lium esse verbum, sapientiam, vivumque consilium; sed contendunt ipsum
 esse apud Deum prudentiam, voluntatem, et sapientiam; quae velut habi-
 tus quidam Deo adveniant, aut ab eo recedant.” Et magnus iterum Maxi-
 mus ita loquitur. „In simplici atque infinita sanctae Trinitatis substantia
 noli habitus et habilitates quaerere; ne creaturarum more compositam esse
 ipsam praedices. Nam quaecumque Deus habet, ex natura sua et non re-
 cense adventitia possidet.” Et rursus: „Deus non qualitatium, sed substan-
 tiarum qualitatibus affectarum, est creator.” Cernis iam quo pacto habi-
 tus, dispositiones, et quascumque qualitates, a divina substantia ut ahe-
 nas removeant SS. Patres, eo quod earum nulla sit compositionis experi-
 Hoc autem tuo non placet Palamae, qui intelligere non valet, hoc esse de
 natura omnium habituum et rerum quae haberi possunt, ut a creaturis ha-
 bentibus, et ad res extrinsecus advenientes recipiendas idoneis, accipian-
 tur. Nec habebit quis, nisi acceperit. „Quid enim habes,” inquit, „quod
 non acceperis?” Ergo quod habet quis, alienum est et adscitum: sicut
 et quae extrinsecus hac fere ratione adveniunt huiusmodi cogitationes, et

τα νοήματα τύποι γίνονται καὶ αὐτὰ καὶ παθήματα ταῖς ὑπο- A. C. 1851
 κείμεναις ψυχαῖς, παθηταῖς οὐσαις φύσει. ἐπὶ θεοῦ δὲ τὸ ἔχειν Imp. Io. Can-
 τὰ πρὸς ἡμᾶς ὀνομαζόμενα τίμιά τε καὶ ἀγαθὰ, καταχρηστικῶς tacz. 5
 λέγεται, οὐ κυρίως. ἀπαθής γάρ. ἢ λεγέτω μοι τις παρελθὼν·
 5 πόθεν καὶ παρὰ τίνος ἔχει λαβῶν πρεσβυτέρον καὶ μελλόνος, ἢ
 τελιοτέρου; ἦν μὲν γὰρ αὐτὸς ἀεὶ φύσει πάντα τὰγαθὰ· πα-
 ρωνόμασται δ' αὐτὰ πρὸς τῶν ἀνθρώπων ὕστερον, ἀφ' οὗ πρὸς
 ἔννοιαν τῶν ἐνταῦθα καλῶν καὶ τιμίων ἐληλύθεισαν, καὶ διαιρεῖν
 ἐκ τῆς χείρονος ἔγνωσαν μοίρας. καὶ οὐρανὸς γάρ, σφαιρικός τε V. 542
 10 καὶ ἀεικίνητος καὶ πρὶν ἀνθρώπους εἶναι ὑπάρχων, ὅμως ἔγνω- C
 σται καὶ προσωνόμασται πρὸς ἀνθρώπων ὕστερον, ἢ πρότερον αὐ-
 τὸς ἦν. „οἰκτιρῶν γάρ,“ φησὶ, „καὶ ἐλεήμων ὁ κύριος, μακρό-
 θυμος καὶ πολυέλεος.“ τί τοίνυν; ταῦτα λέγουσιν ἐνεργείας ἔχειν
 τὴν σημασίαν, ἢ φύσεως; οὐκ ἂν τις ἄλλο τι παρὰ τὴν ἐνέργειαν
 15 εἶποι. πότε τοίνυν ἐνεργήσας τοὺς οἰκτιρισμοὺς ὁ θεὸς καὶ τὸν
 ἔλεον ἔσχεν ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦνομα; ἄρα πρὸ τῆς ἀνθρωπί- D
 νης ζωῆς; καὶ τίς ὁ τοῦ ἔλεους θεόμενος; ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀμαρ-
 τίνην πάντως· ἢ δ' ἁμαρτία μετὰ τὸν ἀνθρώπον. οὐκοῦν μετὰ
 τὸν ἀνθρώπον καὶ ἡ τοῦ ἐλεεῖν ἐνέργεια καὶ τοῦ ἔλεου τὸ ὄνομα.
 20 Καὶ ὁμοίως ὁ μέγας φησὶν Ἀθανάσιος· „ὅθ' αἱ λέξεις τὴν φύσιν
 παραιροῦνται· ἀλλὰ μᾶλλον ἢ φύσιν τὰς λέξεις εἰς ἑαυτὴν ἐλ-

8. ἡμῶν conl. Capp. 9. οὐρανὸς Capp., οὐράνιος apogr.

tae sunt impressae et passiones, quae in animabus, tanquam in subiectis
 ex natura sua patibilibus, recipiuntur. Deus autem, cum nequitiam sit
 patibilis, non proprie, sed per abusionem, ea dicitur habere, quae re-
 spectu nostri bona et honorabilia nuncupantur. Alioquin huc prodeat quis-
 piam mihi dicturus, a quo antiquiori, maiori, et perfectiori, acceptum
 quid habeat Deus. Ipse enim ex natura sua semper fuit omne bonum. Sed
 bona temporis progressu ab hominibus denominata sunt, ex quo in cogita-
 tionem eorum venerunt, quae praeclara et honorabilia in hac rerum uni-
 versitate conspiciuntur, et a deterioribus ea discernere decreverunt. Nam
 caelum rotundum et iugi motu agitatum erat, etiam antequam homines exi-
 stenterent; tamen nonnisi deinceps ab hominibus cognitum est et tale deno-
 minatum, quale prius erat. „Miserator enim,“ inquit, „et misericors do-
 minus, longanimis et multum misericors.“ Quid igitur? dicentiae his no-
 minibus naturam, an operationem significari? Nemo sane aliud praeter
 operationem his vocibus designari affirmavit. Quandonam itaque misericordiam
 habuit? Num antequam homines viverent? Sed quis tunc misericordiae
 indigebat? Certè nonnisi post peccatum. Atqui peccatum post hominem
 fuit. Ergo etiam post hominem miserationis operatio fuit, ut et miseri-
 cordiae nomen. Magnus pariter Athanasius ita loquitur: „non verba na-
 turam tollunt, sed natura potius ad se ipsam verba trahit et commutat.

- A. M. 6859 *κουσα μεταβάλλει. και γάρ οὐ πρότεροι τῶν οὐσιῶν αἱ λέξεις.*
 Ind. 4 **E** ἀλλ' αἱ οὐσίαι πρῶτον, και δεύτεραι τούτων αἱ λέξεις. ὁ γὰρ
 θεὸς, ἀπλοῦς ὢν και ἀσύνθετος φύσει, ἀπλῶς και μονοειδῆς
 τὰ φύσει πάντα πέφυκεν εἶναι καλά ὑπὲρ νοῦν και λόγον ἀνθρώ-
 πινον. τὰ δ' ἐν κόσμῳ καλά θέσει και οὐ κυρίως εἰσι, και εἰ-5
 κόνες ἀμυδραὶ τῶν ἐκείνου καλῶν. ἡμεῖς δ' ὑστερογενεῖς ὄντις
 ὑστερογενῆ και τὰ ἀγαθὰ διδασκόμεθα ὄντα διὰ τῆς πέρας·
 κἀντεῦθεν και πρὸς θεὸν τὰ τοιαῦτα ἀνάγοντες ἐκ πάντων ἀ-
 φτὸν παρονομάζομεν, ἃ ἔστιν αὐτὸς φύσει και οὐχ ὡς ἐξ αὐτῶν
 ὁμοίως ἡμῖν συγκείμενος. ὀνόματα γάρ εἰσι ταῦτα και νοήματα 10
 τῶν ἡμετέρων ψυχικῶν ὠδίνων, ὅσαι πολυπραγμονεῖν τολμῶσα
 θεὸν, ἐν προθύροις ἀβλιζομένων τοῦ ἀδύτου, και οὐδὲν μὲν τῶν
 P. 673 ἐκείνου ἐξαγγέλλειν ἐχουσῶν, τὰ δ' οικεῖα πάθη περὶ αὐτῶν και
 τὰς ἀπορίας τε και διαπτώσεις μνηνουσῶν ἑαυτῶν, οὐδὲ σαφῶς,
 ἀλλὰ δι' ἐνδείξεων και ταῦτα, και τοῖς ἐπαίειν και τούτων δυνα-15
 μένοις. ἀλλ' ὁ ὑμέτερος διδάσκαλος Παλαμῦς πάντα τὰ θεο-
 πρεπῆ ὀνόματά τε και νοήματα θεότητος ἀκρίστους νομίζει, διη-
 ρημένας ἀλλήλων και ἀτελεῖς καθ' ἑαυτὰς, αἷς συνάπτει και τῆν
 Β κρίσιν τοῦ θεοῦ και τῆν ἀιδεσιμότητα αὐτοῦ, και μυρίας και
 ὄσας δειξομεν, εἰς μέσον προαγαγόντες αὐτὰς τὰς ῥήσεις αὐτοῦ 20
 (καθὰ και ἀνωτέρω που πεποιθήκαμεν ὀλεγάς τε και μετρίως)

14. ἀσαφῶς coni. Capp.

Nam verba non sunt substantiis priora, sed substantiae primitus existunt, quibus posteriora sunt verba. Deus quippe cum sit ex natura sua simplex et compositionis expertus, simpliciter et uniformiter est ex natura sua omne bonum, et omne pulchrum essentiale, supra quam quisquam hominum intelligere possit aut enarrare. Quae vero in hac rerum universitate pulchra habentur, non ex propria natura, verum dependenter a constituto aliquo, pulchra sunt, et divinae pulchritudinis nonniam obscuram imaginem exhibent. Nos autem, posteriores facti, bona quaedam existere posterioribus etiam facta, experientia teste discimus; atque exinde ad Deum huiusmodi bona referentes, ex iis omnibus Deum talem denominamus, qualis est ex natura sua: non quod ex illis compositus sit, quemadmodum nobis accidit. Haec enim sunt nomina et nostrarum cogitationum animarum; quae cum in adyti vestibulo degant, Dei tamen naturam curiosius audent perscrutari, verum de divinis attributis nihil enunciare possunt, suas docent passiones et erga Deum affectiones declarant, tum difficultates quas patiuntur et errata in quae impingunt, non quidem evidenter; sed iudiciis quibusdam demonstrant iis, qui ea valent intelligere." Vester autem magister Palamas, quaecunque de Deo apte praedicantur, et intelliguntur, totidem divinitates esse increatas, a se invicem distinctas, independentes existimat: quibus Dei iudicium et maiestatem annumerat, et alia infinita; quae, adductis in medium ipsius Palamae verbis, ostendemus; ut supra. moderate licet et raro, a nobis factum est. Nimirum non intelligit haec

μη σννεις τῶν ἁγίων λεγόντων· „πιστευομεν εις ἕνα θεον, μιαν A. C. 1351
 ἀρχὴν ἀναρχον, ἄκτιστον, καὶ τὰ ἐξῆς, μιαν ἐξουσίαν, μιαν Imp. Io. Can-
 κυριότητα, μιαν βασιλείαν, ἐν τρισὶ τελείαις ὑποστάσεσι γνωρι- tacuz. 5
 ζομένην τε καὶ προσκυνουμένην μιᾷ προσκυνήσει.” Ἰδοὺ γὰρ τὰς
 5 πολλὰς ὑφ’ ἡμῶν ἀναγομένας τῷ θεῷ προσωνυμίας ὁ πολλὸς
 Ἰωάννης ἐνὶ συνέκλεισε καὶ μοναδικῷ συμπεράσματι. εἰ γὰρ ταῦ-
 τὸν κατὰ τι φύσει καὶ ἄκτιστον ἔχει τὸ πλῆθος τῶν Παλαμικῶν
 ἀκτίστων θεοτήτων, οὐ πλῆθος ἂν εἴη τὸ πλῆθος, ἀλλὰ μονάς·
 καὶ λέληθεν ἄρα ταῦτὸν τῇ οὐσίᾳ φάσκων αὐτὰς, καὶ μὴ νοῶν D
 10 ὑγιᾶς ἢ φησιν ὑγιᾶς. τὸ γὰρ ταῦτὸν, οὐχ ἕτερον, οὐδὲ πλῆθος
 τῇ φύσει τε καὶ οὐσίᾳ. εἰ δὲ χάριτι, καθάπερ καὶ τοὺς ἀνθρώ-
 πους νομοθετεῖ, λέληθεν ἄρα ταῦτὸν τοῖς ἀνθρώποις φάσκων
 τὸ πλῆθος τῶν ἀκτίστων τούτων θεοτήτων· καὶ γίνεται οἱ τὸ V. 543
 ἄκτιστον οὐκ ἄκτιστον, ἀλλὰ κτιστόν. ἐνβλονται γὰρ τὰ πολλὰ
 15 τῷ ταῦτῷ τῆς ὑπάρξεως, φύσιν ἐχόντων ἀλλήλοις τῶν μὴ ἑτέρων
 αἰεὶ συνεῖναι κατὰ τὸ συμφυῆς καὶ ὁμότιμον, μὴ παρουσίας τῆς E
 ἑτερότητας. πῶς γὰρ ἂν μίγῃ τὰ ἐκ διαμέτρου κληρωσάμενα
 τῆν ἀντίθεσιν, καὶ αἰεὶ μαχόμενα κατ’ αὐτὸ γε τοῦτ’ ὅτι τῆς ἑτε-
 ρότητος μέρος; οὐ γὰρ ἂν φθάσει θάτερον θατέρω, θᾶττον λό-
 20 γου παντός, λαμπρὸν τὸν τοῦ θανάτου κερῶν κρατῆρα. ὁ
 γοῦν παρὰ τὴν θείαν οὐσίαν ἄλλας νομοθετιῶν ἀκτίστους θεότη-

7. κατὰ τὸ et ἡεὶ apogr., em. Capp. 15. τῶν em. Capp. pro τό.
 19. φθάνοι conl. Capp. 20. τὸν τοῦ em. Capp. pro τούτου.

88. Patrum verba: „credimus in unum Deum, unum principium principii
 expers, increatum etc., unam potestatem, unam dominationem, unum re-
 gnum; quod in tribus perfectis personis agnoscitur, et adoratione unica
 adoratur.” Quas enim Deo tribuimus appellationes plurimas, unica et so-
 litaria conclusione magnus Ioannes conclusit. Et vero si multitudo in-
 creatarum divinitatum, quas Palamas invexit, habet ex natura sua iden-
 titatem, et increatae rei conditionem, iam illa multitudo non erit multi-
 tudo, sed unitas. Hoc igitur non animadvertit Palamas; quod scilicet
 deitates illas asserat esse quid unum cum substantia: unde non recte in-
 telligit, quas recte enunciat. Quod enim idem est, non est aliud, neque
 multitudo, seu naturam, seu substantiam spectes. Si vero gratia dun-
 taxat, quemadmodum homines, illas divinitates esse quid unum et increa-
 tum statuat Palamas, non advertit a se affirmari deitatum huiusmodi in-
 creatarum multitudinem esse quid idem cum hominibus: et sic iuxta Pa-
 lamae sententiam, quod increatum est, non erit increatum, sed creatam.
 Nam quae multa sunt, existentiae identitate ununtur: quandoquidem a
 natura ita comparatum est, ut quae diversa non sunt, secum invicem con-
 veniant secundum naturae et gradus similitudinem, ubi nulla est diversi-
 tas. Alias quomodo commiscerentur ea quae directe ac veluti e diametro
 sibi invicem opponuntur, et saltem ratione suae diversitatis nunquam non
 secum pugnant. Neque enim fieri posset, ut alterum alteri luculentum scilicet
 interitum iamiam’ omni dicto citius non pararet. Igitur qui praefert

- A. M. 6859 *τας και ενεργειας τὸ ἐνιαλον διέφθαρχε τῆς τοῦ πάντων δημιουργ-*
 Ind. 4 *γοῦ Θεότητος· μηδὲ γὰρ εἶναι τῶν δυναμένων, εἰς ταυτοῖτητα*
φυσικὴν τὴν ἐτερότητα συνιέναι τῶν Θεότητων. οὐκ ἄρα Θεότης
ἄκτιστος, ἕτερα παρὰ τὴν θείαν και μόνην τρισυπόστατον οὐ-
σίαν, οὔτ' ἔσται, κἂν πάντες διαφράγωσι φάσκοντες Παλαμῆ-
 P. 674 *νης, „εἰ πολλοὺς,“ φησὶν, „ἐροῦμεν Θεοὺς, ἀνάγκη διαφορὰ ἐν*
αὐτοῖς. ὁ μὲν κατὰ πάντα τέλειος, οὗτος ἂν εἴη κατὰ πάντα μόν-
ος Θεός· πᾶς δὲ ὁ τοῦ τελείου λειπόμενος, ἢ κατὰ ἀγυθότητα,
*ἢ κατὰ σοφίαν, ἢ κατὰ δύναμιν, ἢ ὅλως κατὰ τι, οὐκ ἂν εἴη*¹⁰
Θεός. πῶς δὲ και πολλοῖς οὔσι τὸ ἀπεργραπτον φυλαχθήσεται;
ἔνθα γὰρ ἂν εἴη ὁ εἷς, οὐκ ἂν εἴη ὁ ἕτερος. δεῖ δὲ τὸν Θεὸν ἀπ-
 B *εργραπτον εἶναι και πάντα πληροῦντα.” σκεπτέον οὖν κἀντι-*
θεν, ὅπως ἐνὸς Θεοῦ παντάπασιν ἀναίσθητος και πάσης ἀσύν-
*τος θείας γραφῆς ὁ Παλαμῆς ἐμιμενήκει διηνεκῶς, διάφορον*¹⁵
οὐσίαν και ἐνεργεῖαν ἐς τοῦμφανές δογματίζων, και μὴ μόνον
μίαν δεικνὺς ἐτερότητα, ἀλλὰ και ἀπείρους· και μὴ μόνον ἀπεί-
 C *ρους, ἀλλὰ και ἄκτιστους· και μὴ μόνον ἄκτιστους, ἀλλὰ και*
Μεῖζους και ἐλάττους. ὁ δὲ μεῖζους και ἐλάττους δογματίζων ἀ-
κτιστους Θεότητας πάντως διάστημά τι νοεῖ μεταξύ. τοῦτο δ' ὡ
ἄπειρον ὁ τῆς μεσότητος εἶναι οὐ δίδωσι λόγος· μηδὲ γὰρ πι-

17. Θεότητα conl. Capp. pro ἐτερότητα.

divinam substantiam, increatas divinitates alias et operationes statuit, in omnium creatricis divinitatis unitatem evertit. Namque prorsus impossibile est, ut deitatum diversitas in identitatem naturalem coëtat. Itaque nulla fuit nec erit unquam increata divinitas alia, praeter divinam et solem substantiam in tribus personis subsistentem; etiamsi Palamitae istud effutientes dirumpantur. Neque vero admittenda est paganorum Deorum multitudo. Ita enim praeclare habet celeberrimus theologus S. Ioannes Damascenus. „Si plures,” inquit, „esse Deos dixerimus, necesse est ut ipsi inter se differant. Et quidem solus ille omnino et totaliter Deus erit, qui totaliter et omnino perfectus erit: quicumque autem a summe perfecto illo superabitur secundum bonitatem, aut sapientiam, aut potentiam, aut secundum aliud quidpiam, Deus non erit. Deinde vero, si multi sint Dii, quomodo incircumscripti manebunt? Ubi enim fuerit unus, ibi alter non erit. Atqui tamen necesse est ut incircumscriptus sit Deus, et omnia repleat.” Igitur hinc etiam considerandum est, quomodo stolidus Palamas, neque sacram Scripturam ullatenus intelligens, manifeste semper censuerit et docuerit, unius Dei substantiam et operationem a se invicem differre, neque unam distinctam divinitatem admitti a se declaraverit, sed infinitas; nec infinitas solem, sed et increatas; nec tantummodo increatas, sed maiores et minores. Perro qui maiores et minores increatas deitates introducit, is profecto intervallum quoddam inter eas excogitat. Hoc autem intervallum infinitum esse

φρενας· τὴν ἀπειρίαν βαθμοῖς καὶ μέτροις τισὶ διακόπτεσθαι. A. C. 1851
 πῶς γὰρ ἂν (φησὶν ὁ θεῖος Γρηγόριος) μετρηθεῖη τὸ ἄπειρον, Imp. Io. Can-
 ἴν' ὁ τῶν περατουμένων ἐστὶ, τοῦτο πάθη θεότης, βαθμοῖς με- tacaz. 5
 τρουμένη καὶ ὑποβύσει;" (I.) Ἐμὲ δὲ καὶ πλείους μαρτυρίας D
 5 εἰτέρας ἔχοντα φέρειν ἁγίων, περὶ γε τοῦ μήτε ἐνέργειαν, μήτε
 τινὴ ποιότητα, μήτε τι τῶν πάντων ἐξ ἰδίου συνεῖναι διάφορον
 δύνασθαι τῇ θείᾳ οὐσίᾳ, καὶ ἅμα τοῖς τῷ Καθασίᾳ προτεθεῖσι
 κenoφωνήμασιν ἐπιφέρειν τὰς τῶν ἁγίων ἀντιλογίας βουλόμενον,
 ἐπέσχεον ἐπαγγελάμενος τὴν ἐκείνων ἀντίρρησην μάλα ἀσμένως
 ἀκούσεσθαι μετ' ὀλίγον. αὐτὸς δ' ἐν σπουδῇ μεγίστῃ πεποιήται,
 πρότερον παρεισενγκεῖν τὴν συνήθη καὶ κοινὴν καταφυγὴν αὐτῶν E
 ἐν οὐ καιρῷ, τὸ ἐν Θαβωρίῳ λέγω φῶς, ἐνέργειαν ἄκτιστον καὶ
 θεότητα πρὸς τῶν ἁγίων ὀνομαζόμενον. „φῶς γὰρ," ἔλεγεν, „ἡ
 παραδειχθεῖσα θεότης, φησὶν ὁ θεῖος Γρηγόριος, ἐπὶ τοῦ ὄρους.
 5 καὶ ὁ Μελωδὸς αὖτις τὰς τοιαύτας ἐνεργείας βολίδας γράφει
 θεότητος. ἄκτιστον γοῦν οὔσης τῆς θείας οὐσίας, ἄκτιστοι καὶ F
 αἱ βολίδες ἐκεῖναι, παρὰ τὴν οὐσίαν ἄλλο τι οὔσαι. τὸ γὰρ ἄλλο V. 544
 παρὰ τὴν οὐσίαν οὐκ ἐκείνη, ἀλλ' ἐκείνης. εἰ γὰρ ταῦτόν ἦν,
 μετεκτῆ ἂν ἦν καὶ οὐσία ὁμοῦ ταῖς ἐνεργείαις, καὶ διαφορὰ τις
 οὐκ ἂν ποτ' ἦν οὐδεμία· τοῦτο δ' ἀδύνατον. ἀμέθεκτος γὰρ
 τοῖς κτίσμασιν ἅπασι πέφυκεν ἡ οὐσία· καὶ δαιμόνων εὐρημα

8. κenoφωνήμασι apogr., κenoφωνήμασι Capp. in textu, κenoφω-
 νήμασι conl. idem in mg. 16. θεότητος em. Capp. pro θεότητας.

non patitur ipsius medii, seu intervalli, ratio formalis. Nec enim infini-
 tatis natura eiusmodi est, ut gradibus tum superioribus tum inferioribus
 mensuretur." (X.) Equidem poteram alia plura SS. Patrum proferre te-
 stimonia, quibus constaret, neque operationem, neque ullam qualitatem,
 neque aliud omnino quidpiam, divinae substantiae coaeternum et ab ipsa
 distinctum esse posse. Erat etiam in animo, vanis et futilibus Cabasilae
 verbis depromptas et SS. Patribus refutationes subficere. Sed me interpel-
 lavit, pollicitus paulo post lubenter se illorum refutationem esse auditu-
 rum. Ipse autem omne studium, omnem operam adhibuit, ut prius con-
 suetum et commune Palamitarum effugium nobis importune obtruderet, Tha-
 boricum lumen intelligi, quod SS. Patres incretam operationem et deita-
 tem appellant. „Nam," inquit, „deitatem in Monte ostensam lumen fuisse
 dicit divus Gregorius. Et iterum Cosmas Melodus huiusmodi operatione-
 nes fuisse divinitatis eiaculariones scribit. Cum ergo divina substantia sit
 increata, istae pariter eiaculariones increatae sunt, et a substantia di-
 stinctae. Nam quod aliud est a substantia, non est ipsa substantia, sed
 ad substantiam pertinet. Si enim esset quid idem cum substantia, haec
 simul cum operationibus esset participabilis, nec ulla inter eas foret ad-
 mittenda distinctio. Atqui hoc impossibile est. Nam substantia Dei ex
 natura sua participari a creaturis non potest: et quicumque aliud vel di-
 cunt vel dicentibus credunt, ii doctrinam a tenebrionibus diabolis inven-

- A. M. 6859 σκοτεινῶν, ἄλλως λέγειν τε καὶ πιστεύειν τοῖς λέγουσι. διὰ γὰρ
 Ind. 4 τοῦτο καὶ τὴν οὐσίαν τῆς ἐνεργείας διάφορον εἶναι φασιν, ἐ-
 P. 675 ποδῶν γινομένης ἀπάσης ταυτότητος." Καὶ ἅμα παρεῖσθαι ἐν
 τῶν Παλαμικῶν δογματικῶν ἀπὸ γλώττης καὶ μνήμης, σοφῶν
 μὲν· παρήγε δ' οὖν, ὀλόκληρον τὴν διάνοιαν σώζοντα καὶ ὡς
 ἔχουσιν ἐπὶ λέξεως ἀκριβῶς. „κοινὸν γὰρ," φησὶ, „δόγμα τῶν
 Β ἔξωθεν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων, ἐπὶ ἀπλῆς καὶ ἀσωμάτου
 φύσεως τὸν αὐτὸν ἐπιδέχεσθαι λόγον τὴν ἐνεργεῖαν τῇ οὐσίᾳ. τὰ
 δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἐπιδεχόμενα δύο ἐστὶ, καὶ οὐχ ἓν. καὶ εἰ δέο,
 πῶς χωρὶς ἡστινοσοῦν πρὸς ἄλληλα διαφορᾶς; ἄρ' οὖν οὐ διετή-
 νοχε τὸ θεῖσθαι τοῦ θεοποιοῦν; ἢ καὶ θεοποιεῖ πάνθ' ὅσα θε-
 ται θεός; ἐπεὶ δὲ διενήνοχε, μή τι τούτων ἐστὶ κτιστόν;" ἔτα
 ἐπανελάμβανε καθ' ἕκαστα τὸ προγνωστικόν, τὸ δημιουργόν, τὴν
 C πρὸς τὸ ἐνεργεῖν ἐτοιμότητα, καὶ ἄλλα. „ὡς γὰρ ὁ νοῦς," φησὶ,
 „τὰς ἐπιστήμας προσλαμβάνων σύνθετος οὐ γίνεται, τὸν αὐτὸν δὲ
 τρόπον, καὶ πολλῶ μᾶλλον, τὸ προγνωστικόν καὶ πάσας ἀπλῶς
 τὰς τοιαύτας δυνάμεις τε καὶ ἐνεργείας φυσικῶς ἢ θείᾳ φέσις
 ἔχουσα σύνθετος οὐκ ἐστὶ." καὶ λέγειν φανερῶς τοὺς ἁγίους ἔφα-
 σκε μὲν, οὐ παρήγαγε δ' οὐτ' εἰς ὄψιν οὐτ' εἰς ἀκοήν γραφικὰς οὐ-
 D δενδὸς μαρτυρίας. καὶ πάλιν· „ὡς γὰρ ἐκ θεοῦ πατρὸς θεὸς ὢν καὶ
 ὁ υἱός, οὐκ ἄλλος μὲν καθὼ θεὸς ἄκτιστός ἐστιν, ἄλλος δὲ καθὼ
 υἱός· καὶ καθὼ μὲν ἄκτιστος θεός, ἴσος κατὰ πάντα τῷ πατρί·

19. γραφικὰς Capp. pro γραφικόν.

tam sectantur. Idcirco quippe substantiam Dei ab eius operatione dis-
 tinctam esse asserimus, identitate qualibet e medio sublata." Pariter non
 nulla e Palamae dogmatibus adducebat, quae hinc inde nullo fere ordine
 collecta memoriter ipse recitabat: servata nihilo minus integra scriptoris
 mente, et eiusdem sententiae de verbo ad verbum accuratissime relatis.
 „Haec enim communis est," inquit Palamas, „tum gentilium tum Christi-
 norum doctrina philosophorum: nempe in simplici et incorporea natura
 operationem et substantiam eiusdem prorsus esse rationis. Porro quae
 sunt eiusdem rationis, duo sunt, non autem unum quid. Quod si duo
 sint, quomodo nullam inter se haberent differentiam? Num igitur inter se
 non differunt videre et deificare? An quaecunque Deus videt, etiam dei-
 ficat? Iam vero quoniam haec duo differunt, num quid horum creatum
 est?" Deinde vim Dei praecognitivam, creativam, et ad operandum prom-
 ptitudinem, et alia sigillatim repetebat. „Sicut enim," inquit, „mens, dum
 scientias acquirit, non fit composita, ita etiam et longe potiori ratione
 divina natura, cum vim praecognitivam, praeintellectivam, et omnes sim-
 pliciter huiusmodi facultates et operationes, naturaliter habeat, composita
 non est." Et iactitabat quidem istud a SS. Patribus evidenter affirmari:
 sed nullius e scriptis testimonia proferebat, quae videre aut audire posse-
 mus. Et iterum: „nam quemadmodum Filius, ex Deo Patre procedens
 Deus, non alius est a Patre, quatenus Deus est increatus; sed alius est
 quatenus Filius: et in quantum Deus est increatus, Patri per omnia sequen-

καθὸ δὲ υἱός, μελλοῖνα ὡς αἴτιον ἔχων τὸν πατέρα, δεύτερος A. C. 1351
 ὑπάρχει τοῦ πατρὸς, οὐ δεύτερος Θεός, ἕπαγε, ἀλλὰ δεύτερος Imp. Io. Can-
 τη τάξει· καθάπερ ὁ μέγας φησὶ Βασιλεῖος· οὕτω καὶ ἐκ Θεότη- tacuz. 5
 τος ἀκτίστου τῆς οὐσίας Θεότης ἄκτιστος ἢ ἐνέργεια· οὐκ ἄλλη
 μὲν, καθὸ Θεότης ἄκτιστος· ἄλλη δὲ κατ' ἐνέργειαν· τῷ μὲν E
 ἀκτίστῳ, τῆς οὐσίας μηδὲν διαφέρουσα, μηδὲ διαιρουμένη ὅλως·
 ὡς δ' αἰτίαν ἑαυτῆς ὑπερκειμένην ἔχουσα. εἰεν." (I.A.) Πρὸς
 δὲ ταῦτα παρελθὼν ἔγωγε, „ὡς ἡθὺς εἰ, ὦ λῶστε," ἔρασκον, „καὶ
 τῶν μᾶλλον εἶπερ ποτὲ, καὶ σὺ μᾶλλον εἶπερ τις ἀπάντων, ἔμοιγε
 Οἴήμερον καὶ πολλῶ μᾶλλον ἡδίων, ἢ εἶ μοι τὰ Λυδῶν καὶ Μή-
 δων παρῆχες χρήματα. πάρεργον γὰρ ὄν τὸ συμπεπτωκός, ὅμως, F
 εἰ μὴ τῷ δὴ τῶν πάντων ἄλλῳ, καὶ τοῦτο δὲ τῶν πάντων τοι καλ-
 λίστων ἔμοιγε δοκεῖ. χρόνιον γάρ μοι λελυκας ζήτημα, βέλτιστε,
 λαν ἀπονητί· καὶ τὸ τοῦ πράγματος χαρῆν, ὅτι καὶ μάλα ἄκων
 5 μάλα ἐκόντι· καὶ συμβέβηκεν ἀμφοῖν, σὲ μὲν εὐεργέτην ἄκοντα P. 676
 γίνεσθαι, καὶ οὐ τὰ ὄπλα ἐξῆγες· ἐμὲ δ' εὖ πάσχειν ὑπ' ἀν-
 δρῶν πολεμίων, ὧν οὐκ ἔν ποτε προσεδόκησα· ἐμοὶ γὰρ ἔργον V. 545
 ἔν ἐν γε τῷ παρόντι, τά τ' ἄλλα δεῖξαι βεβλασφημηκότας ἔτι καὶ
 ἅμα παντάπασιν ἀρνούμενους τὴν ἑνσαρκον τοῦ Θεοῦ λόγου οἰκο-
 νομίαν, ὃ τῶν αἰρέσεων καὶ βλασφημιῶν κορωνὶς ἐπεφύκει. πάν-
 τας γὰρ ἐν ταῦτῳ συλλαβὸν προφήτας, ἀποστόλους, μάρτυρας, B
 διδασκάλους, ὁμοῦ ταῖς ἁγίαις συνόδοις ἀπάσαις, περιφανῶς

10. ἢ add. Capp.

lis est; sed in quantum Filius, secundus est a Patre; quem maiorem se,
 ut sui causam, agnoscit; non tamen secundus Deus, absit, sed secundus
 ordine, ut ait magnus Basilius: sic etiam ex increata divinitate, nempe
 substantia Dei, procedit divinitas increata, nempe operatio: et haec qui-
 dem non est alia a divinitate, quatenus deitas est increata; sed alia est
 secundum formalem operationis rationem; et penes increati rationem, a
 substantia Dei nullatenus differt nec distinguitur; eam tamen ut sui cau-
 sam se ipsa superiore agnoscit. Esto." (XI.) Quibus ego ita respondi.
 „Quam iucundus es, vir optime. Si quando ipse fuisti aut alius quis fuit
 iucundus mihi, certe hodie multo iucundior mihi accedis, et longe suavior,
 quam si Lydorum aut Medorum divitias praeberes. Quod enim accessio-
 nis loco ac veluti obiter contigit, si non alteri cuiquam, at mihi saltem vi-
 detur hoc esse praeclarissime factum. Nam quae me iam pridem torquebat,
 quaestionem nullo negotio solvisti, vir optime. Hoc autem ea in re festi-
 vum ac iucundum est, quod invitatus volentem me mea e difficultate expe-
 dieris; idque nobis acciderit, ut tu quidem invito beneficus in eum esses,
 adversus quem arma educebam; ego vero a viris hostibus acciperem bene-
 ficium, a quibus nihil tale accepturum me unquam esse speravisset. In
 id enim operis impraesentiarum incumbere, ut ostenderem tum alias a
 vobis prolatas fuisse blasphemias, tum penitus negatam Dei Verbi incar-
 nationem: quod sane blasphemias et haeresibus velut coronidem imponit;
 cum omnes simul Prophetas, Apostolos, Martyres, doctores, cum sanctis

A. M. 6859 *ἔξηκατημένους δαίκνυσι τουτί. σὸ δ' οὐκ οἶδ' εἶτ' ἐπίτηδες, ἐτί-*
Ind. 4 *ρου χάριν δευο δὴ, εἶτ' ἐκ τοῦ παρήκοντος, οἷα δὴ τὸ αὐτό-*
ματον πάμπολλα φέρι μετὰ μυστηρίων τε καὶ λόγων ὑπὲρ λό-
γον, ὅμως εὐπρεπεστέραν πολλῶ μοι τὴν ἀνθολοκὴν ἐπεπράξας
C *αὐτὸς, ἢ κατὰ πᾶσαν ἀγωγὴν καὶ κατεσπουδασμένην πρόνοιαις*
ἐμήν. ἃ γὰρ προὔργου παντὸς ἐποιοῦμένη πάλαι πολὺν τινα χρό-
νον ἐπ' αὐτοφώρῳ κατασχέιν ἐκεῖνον ὁμολογοῦντα δημοσίαις γλῶσ-
ταις, ἃ λαθραίαις φήμαις ἄλλοι' ἄλλως καταγγέλλων ἀλίσκεια
πανταχῇ, λέγω δὴ τὸ λέγειν αὐτὸν, ὡς πάντες εἰς τὴν αὐτοῦ
συμμαχίαν ποταμηδὸν ἀπαντῶσι σοφοί, ὅσοι τε τῶν ἡμετέρων ¹⁰
D *καὶ ὅσοι τῶν ἔξωθεν, ταῦτα φέρων προὔθηκας ἡμῖν παθήσεια*
τῆμερον, προσδοκίας ἀπάσης ὑπερβαλόμενος· τοῦτο δὲ τὸ τῆς
παροιμίας· κατὰ σεντοῦ Βελλεροφόντης." Τρία γὰρ ἦν, οἷς μέ-
λιστα κεκρημένος ὑπάντων αὐτὸς παρακρούεται τοὺς πολλοὺς
ἀεί. Ἐν μὲν, ὅτι καταφυγὴν ἀεί τὸ Θαβώριον ὄρος ποιεῖται, τῆ ¹⁵
ἐκεῖθεν θανατουρογηθεῖσαν ἔλλαμψιν τε καὶ θείαν χάριν κατη-
E *βλέων καὶ διαβύλλων ἀεί, καὶ τοῖς ἀνδροφόνους ποιωῶν περ-*
πλήσια, οἷ γε λόχμας ὑποδύμενοι τοῖς τῶν παριόντων ἀπρ-
σκέπτως τρυφῶσιν αἷμασιν· ἢ μᾶλλον ὀπόσα κατὰ τὰς μέγας
ἠττώμενοι δρῶσιν οἱ βάρβαροι, τοῖς ἡμετέροις ἱεροῖς καὶ τεμ- ²⁰
ναις καταφεύγοντες, καὶ ἀντὶ θυρεῶν καὶ τάφρων καταχρόμενοι
ταῖς ἀγλαῖς εἰκόσι. τοῦτο δ', εἴ τις μὴ πάρεργον τοῖς ἀνωτέρω

18. οὗ γε Carr. pro οὗ τα.

omnibus Synodis, errore deceptos fuisse manifeste arguat. Tu autem nescio an de industria, alterius cuiuscunque rei gratia, an obiter nec data opera; cuiusmodi multa casu feruntur, arcanis quibusdam rationibus, supra omnem rationem positis; utut sit, multo decentiorem mihi ut vobis obsisterem ansam praebuisti, quam ego mea cura, omni studio ac providentia propria, comparare potuerim. Iampridem enim nihil mihi potius aut antiquius erat, quam illum Palamam velut in flagranti delicto deprehendere, publicis vocibus confitentem ea, quae occultis rumoribus aliter praedicare convincitur: id videlicet intelligo, quod ubique iactat, omnes sive Christianos sive paganos sapientes numero agmine suis a partibus stare. Hoc autem ultro nobis et libere supra omnem expectationem nostram hodie ob oculos posuisti: atque hoc est quod trito fertur adagio: Adversus te ipsum Bellerophonites." Nam tria erant, quibus omnium maxime ad vulgus semper decipiendum usus est. Primo quidem Thaboricum ad montem semper confugiens, claritatem et divinam gratiam, quae grandis miraculo ibi ostensa est, prava sua explicatione semper corrumpit et calumniatur; idem faciens quod homicidae, qui apta insidiis loca subeunt, et inconsiderate praetereuntium sanguine luxuriantur: sua potius quod faciunt barbari praeliis victi, dum ad templa et fana nostra confugiunt, et sacris imaginibus quasi scutis et vallis abutuntur. Porro si quis non obiter aut perfunctorie quae supra sunt a nobis dicta legerit, is con-

λεχθεῖσιν ἡμῖν ἐντετυχηκῶς εἶη, ἔργον εἰκονομάχων εὐρήσει τὸ Α. C. 1851
 σπουδαιότατον· λέγω δὴ τὸ τῆ γε τοῦ σωτήρος μεταμορφώσε^{Imp. Io. Can-}
 καταφυγῆ κεχρησθαι προχείρῳ τῆς ἀτόπου κακίας αὐτοῦ. καὶ F^{tacz. 5}
 πάντα λοιπὸν διεξήλθομεν ἤδη καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀποτάδην, ὡς
 δῶντέρω που γέγραπται καθ' ἕκαστα ἡμῖν· καὶ οἷς ἔστι βουλο-
 μένοις, ἔξεστιν ἐπιέναι. Δεύτερον δ' αὐτῷ κακουργίας μηχά-
 νημα κατὰ τῶν ἀπειροκάλων, ἢ μᾶλλον κατὰ τῆς ἰδίας ψυχῆς,
 ἐξέστηται· κουρεῖν δίκην, παμπόλλους ἀνὰ πᾶν ἔτος συνάγειν P. 677
 εἰς τὸ κουρεῖον αὐτοῦ, ὅποσοι πρὸς τὸ ξέειν καὶ τέμνειν πεφύ-
 10 κασιν ἔχοντες εὐφρωῶς, καὶ γραμμάτων γράμματα, καὶ φύλλα
 φύλλων ἀλλάττεσθαι, ἵνα, τῶν ἀντιβήσεων αὐτοῖς προβαλλο-
 μένων, ὡς διαβάλλοντας παρὰ φᾶλλον ἐκ τοῦ ῥάστου ποιῆται
 τοὺς ἀντιλέγοντας· ὡς ἀπαγορεύειν τοὺς διώκοντας, ὁμοίως τοῖς
 τοξέουσιν ἐς ἀνθρώπους ὑπὸ δειλλας φρυγομαχοῦντας, καὶ μηδὲ
 5 βραχὺ τι μόριον ὥρας στήναι γοῦν ἐφ' ἐνὸς δυναμένους. περὶ δὲ B
 τῶν τοιούτων καὶ ὁμοίως δρώντων αἰρετικῶς καὶ ὁ μέγας διέξ-
 ευσιν Ἀθανάσιος τοῖς ἐπισκόποις Αἰγύπτου καὶ Λιβύης ἐπι-
 στέλλων. „κατ' ἐνιαυτὸν γὰρ,” φησὶν, „ὡς οἱ τὰς διαθήκας
 γράφοντες, συνερχόμενοι καὶ αὐτοὶ, προσποιοῦνται περὶ πίστεως
 1 γράφειν. ἵνα κἂν τούτῳ γέλωτα μᾶλλον ὀφλήσῃσι καὶ αἰσχύνων- V. 546
 ται, ὅτι μὴ παρ' ἐτέρων, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν ἐκβάλλεται. εἰ γὰρ C
 ἐθάφρον οἷς ἔγραφον προτέροις, οὐκ ἂν δεύτερα γράφειν ἐξή-

12. διαβάλλοντας Capp. pro διαβάλλοντες.

16. αἰρετικῶν conl.

Capp.

periet hoc opus esse, in quod iconomachi diligentissime incubuerint; prompto videlicet confugere ad salvatoris transfigurationem, eaque ad absurdas et pravas opiniones suis facile abuti. Caeterum haec omnia dicendo iam percurrimus, et supra de iisdem proluxe ac sigillatim scripsimus, quae qui voluerint legere ac perpendere poterunt. Altera, quam contra rudes et imperitos, seu potius contra propriam animam commolitur Palamas, improbitatis machina haec est; quod nempe tonsorum in morem quotannis in tonstrinam suam permultos congreget, quicumque ad radendum et secundum idonei sint, et litteras litteris, librorum folia foliis, apprime possint commutare: ut cum prolata fuerint contraria opinioni suae testimonia, statim adversarios suos velut calumniantes nihili faciat, sicque ipsius oppugnatores incoepto desistere cogantur: quemadmodum qui homines ignavos, pugnam fuga detrectantes, neque vel brevissimo saltem horae spatio ibidem consistentes, sagittis impetunt. De huiusmodi et hac se ratione gerentibus haereticis magnus Athanasius in epistola, quam ad Aegypti et Libyae episcopos misit, ita loquitur. „Nam singulis annis,” inquit, „velut qui pacta scribunt, ipsi quoque conveniunt, et de Fide scripto statuere simulant, ut etiam inde potius deridendos se et ignominia notandos praebeant: quippe quorum decreta non ab aliis sed ab ipsis rescindantur. Si enim his, quae prius definierunt, confiderent, certe secundam Fidei non quae-

A. M. 6859
Ind. 4

τουν, οὐδ' αὖ πάλιν ἔγραφον νῦν, ἀφέντες ἄπερ ἔγραψαν· κίν-
τως τοῦτο μελετήσαντες, ὅτι πάλιν ἀλλάξουσιν ἐὰν ὀλίγος πα-
ρελθῆ χρόνος, καὶ πρόφασιν λάβωσι τοῦ συνήθως τισὶν ἐπιβου-
λεύειν. τότε γὰρ, ὅταν ἐπιβουλεύωσι, μάλιστα προσποιῶνται
περὶ πίστεως γράφειν, ἕν' ὡς Πιλάτος ἐνήφατο τὰς χεῖρας, οὕτω
D καὶ οὗτοι γράφοντες ἀποκτείνωσι τοὺς εἰς Χριστὸν εὐσεβοῦντας.
καὶ ἕν', ὡς περὶ πίστεως ὀρῶντες, δόξωσιν (ὡς πολλάκις ἔ-
πον) φεύγειν τὸ τῆς ἑτεροδοξίας ἔγκλημα. ἀλλ' οὔτε λαθεῖν οὐπι-
φυγεῖν δυνήσονται. ἕως γὰρ ἑαυτοῖς ἀπολογουῦνται, ἑαυτῶν αἱ
κατήγοροι γίνονται· καὶ δικαίως γε. οὐ γὰρ τοῖς ἐλέγχουσιν πρὸς
τοὺς ἀποκρίνονται· ἀλλ' ἑαυτοὺς, ὡς βούλονται, κίθουσι.
πότε οὖν, τοῦ ὑπευθύνου κρίνοντος ἑαυτὸν, λύσις γίνεται τοῦ
E ἐγκλήματος; διὰ τοῦτο γοῦν αἱ γράφουσι, καὶ αἱ τὰ ἴδια με-
ταποιῶντες ἄδηλον ἔχουσι τὴν πίστιν, μᾶλλον δὲ φανερὰν
ἔχουσι τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν κακοφροσύνην." ὁρᾶτε πῶς ὁ μέγας
τῆς ἀληθείας ἀγωνιστῆς Ἀθανάσιος σαφέστατα πάννυ παρῆσται
ἡμῖν, ὡς τὰ νῦν πρὸς τοῦ Παλαμᾶ γιγνόμενα τῶν πάλαι γενο-
μένων τῆς κακίας εἰκόνων καὶ ἀρχετύπων μακρὰν ἀπόσπασαι
F μίμησιν. ἐγὼ γὰρ νῦν λέγειν, οὓς ἐπὶ κακοῖς κακοὺς προσέθηται
Ὀλύμπους οὗτος. διὰ δὲ ταῦτα καὶ χαίρω νῦν, εἶπερ ποτὲ, μὴ-
3 λον ἐγώ, καὶ ἡδύους μοι νῦν μᾶλλον ὑμεῖς εἶπερ ποτὲ φαινοδὲ,
ἄφυκτόν μοι τὸ πάλαι ζητούμενον θήραμα νῦν παράθετες, ἕ-

1. οὐδὲ πάλιν ἀφέντες ἐκεῖνα, ταῦτα νῦν ἔγραφον ἄπερ πάντως α.
2. μελετήσαντες om. al.
3. ἐπιβουλεύωσι al.
12. κρίνοντος α.
14. μᾶλλον δὲ καὶ ἀπιστίαν al.

rerent conscriptionem; neque rursus nunc scriberent, dimissis iis quae olim scripserunt; cum utique meditentur, se post aliquod tempus ea esse immutatu-
ros, ubi scilicet novam insidias alicui, ut assolent, struendi anas-
nacti fuissent. Si quidem tunc imprimis cum insidias alicui parant, fa-
gunt se de Fide scribere; ut, quemadmodum Pilatus manus lavit, sic et
illi scribendo plios Christi cultores interimant; et ut, quod quidem sae-
pius dixi, tanquam qui definienda Fide sint distenti, haeresis accusatio-
nem possint declinare. Verum nec latere nec fugere poterunt. Quamvis
enim se ipsi sibi duntaxat purgabunt, sui semper accusatores erunt: et
merito quidem; cum illis non respondeant, a quibus coarguantur, sed sibi
tantum quidquid voluerint persuadeant. Quis igitur unquam reus absol-
vitur, qui sui ipsius sit iudex? Hinc ergo nunquam cessant scribere; si-
que ita sua perpetuo decreta mutantes incertam Fidem, vel potius cer-
tam manifestamque infidelitatem et mentis pravitatem habent." Magnus, ut
videtis, propugnator veritatis Athanasius manifeste prorsus nobis ostendit,
Palamam iis quae nunc agit, antiquas improbitatis imagines et primigenias
exemplaria imitando maxime assequi. Iam enim silentio praetermittam quae
hic malis malos cumulos ac veluti Olympos imposuerit. Quapropter ma-
iori quam alias unquam laetitia nunc afficior, et si quando gratam mihi
rem fecistis, nunc certe multo facitis gratiorem, cum id quod olim adim-

μηκέτι μὴ δεῖσθαι μὴδ' ὄλωσ μὴτ' ἐμὲ μαρτύρων· μὴτ' ἐκείνον A. C. 1851
 ἔχειν ἔτι ἀρνεῖσθαι, μὴθ' ἡμᾶς τὰ κείνου διὰ μνήμης ἄγοντας, imp. Io. Can-
 καὶ γινόμενους μάρτυρας ἀπαραγράφτους τῶν ἐκείνου βλασφη- tacuz. 5
 μῶν· ὡς ἐξεῖναι καμὲ τῶν ἐλέγχων ἤδη μὴ πρὸς ἀνέδραστα καὶ P. 678
 δῶστατοῦντα σημεῖα τὴν τοξικὴν μετὰ τῶν βελῶν ἀναλοῦν, μὴδὲ
 τυφλὰ παρέχειν τὰ τραύματι τῷ ἐχθρῷ, ἀλλὰ σαφῆ καὶ ἀναμ-
 φισβήτητον ἔχοντα τὴν ἀλήθειαν. Καὶ τρίτον, ὅτι συγγὰ ταῖς
 τῶν αὐτοῦ λόγων αὐλαξίν ἐντίθησι καὶ διασπείρει, κηρύττων εἶ-
 ναι πολλοὺς τοὺς αὐτῷ συμφωνοῦντας, ἐπὶ σοφίᾳ καὶ θανμαζο- B
 θίμους, ὡς εἴρηται, ὅσοι τε τῶν ἡμετέρων καὶ ὅσοι τῶν θύ-
 ραθιν. ὣν ἐκάστων τοῦνομα ἢ σιγῇ παντελεῖ παραπέμπει, μὴθ'
 ὁποῖοι τινες, μὴθ' ἂ φασι, διασαφῶν οὐδέν· ἢ λέγει μὲν ἐνίων
 ὀνόματα σωρηδόν· ἂ δ' εἰσὶν ἂ λέγουσιν ἐκείνοι, καὶ ὅλα, τὸ
 πυράπαν οὐδέν οὔτε προτίθησιν, οὔτ' ἐπιτίθησιν, ὅσα γ' εἰδέ-
 ναι ἐμέ, ἵνα διὰ μὲν τῶν ὀνομάτων τὰς τῶν ἀκροωμένων ἀναρ- C
 τῶν καὶ ἀνασοβῶν ἀκοὰς ῥῆστα καὶ ἀπονητὶ πρὸς τὸ βουλό-
 μενον πειθομένους ἔχη (τοῦ γε καινοφωνεῖν δοκεῖν τοῖς πολλοῖς
 ἀπεωσμένου δῆθεν παντάπασι) διὰ δὲ τῆς τῶν ῥητῶν ἐκείνων
 σιγῆς διαδιδράσκη τὸν ἐλεγχον, ἕτ' ἐκείνοις ἤμιστ' ἀπάδοντα
 λέγων αὐτός. καὶ ποιεῖ διπλοῦν ἀνθ' ἀπλοῦ κακόν, αὐτός τε
 βλασφημῶν ἀνέλκλητα καὶ ἅμα κακείνους διαβύλλων, καὶ φέ-
 ρων εἰς μέσον ὁμοίως αὐτῷ βλασφημοῦντας.

2. ὁμᾶς coni. Capp.

star praedae conquirebam, ita mihi offeratis, ut effugere amplius non possit, nec ego iam testibus ullo pacto indigeam, nec ipse negare quae illi adscribuntur valeat; quemadmodum nec vos, qui opiniones eius memoria tenetis, et ipsius blasphemiarum testes estis omni exceptione maioribus. Unde mihi licebit non iam in signa inconstantia et instabilia resolutiones nostras quasi totidem tela per artem sagittariam contorquere, nec caeca hosti vulnera infligere, sed manifesta, et quae indubitata veritatem prae se ferant. Tertio suis libris passim inserit et praedicat, sibi assentiri multos, ut dictum est, sapientia mirabiles, tum Christianos, tum paganos; quorum omnium nomen aut alto silentio praetermittit, neque quae sint nec quae dicant explicat; aut quorundam quidem acervatim nominata recenset, sed quae aut qualia dicant nullatenus, quod saltem sciam, praemittit aut subiungit: ut illorum nominibus aures auditorum suorum suscipiens teneat et conturbet, sicque facillime quidquid voluerit eis persuadeat (qui enim novas introducere voces videtur, a vulgo plane repudiatur), ad eorum dicta reticendo reprehensionem effugiat, quasi minime illis dissona proferret. Hic autem pro unico ac simplici duplex malum perpetrat, nam et ipse impune blasphematur, et illos simul philosophos calumniatur, et tanquam eiusdem secum blasphemiae reos in medium adducit.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ
ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΛΟΓΟΣ ΚΓ.

NICEPHORI GREGORAE
BYZANTINAE HISTORIAE
LIBER VIGESIMUS TERTIUS.

ARGUMENTUM.

Pergit Gregoras disputare cum Cabasila.

A. M. 6859 α'. Ἄλλ' ἡμεῖς γε οὐκ αὐτὸν μιμησόμεθα, οὐδὲ τὰς τῆς κα-
Ind. 4 κίας ζηλώσομεν μηχανὰς, οὐκ οὐκ οὐχ ἕως γ' ἂν ἐν τῷ τοῦ φε-
A. C. 1351 Imp. Io. Can- νεῖν ἡμᾶς καθεστῶτι φυλάττουσαν ἔχωμεν τὴν τοῦ μόνου θεοῦ
tacuz. 5. δεξιάν. τῶν γὰρ ἐναντίων ἀρχῶν ἐναντίας καὶ τὰς ἀποβάσεις ἐ-
D V. 547 ναι τῶν εἰκότων παντί που δῆλον. πάσης γὰρ ὧν αὐτὸς ἀσύνετος;
Μούσης Ἑλληνικῆς καὶ πάσης ἐπιστημονικῆς μαθήσεως (ὅς οἱ
Ἐμὲν θύραθεν ἔφθησαν παραδόντες σοφοί, τῶν τε θείων προστά-
ται δογμάτων τῆς ἐκκλησίας ἐκείθεν παρειληφότες τὴν τε γλωτ-
ταν ὥπλισαν ἀσφαλῶς καὶ ἅμα κατ' ἐκλογὴν τὸ μὲν ἔξετασι-

1. Verum nos ipsum non imitabimur, nec improbitatis machinas et frudes aemulabimur, quamdiu saltem solius Dei dextra nobis mentem sanam conservabit. Nam ut contrariorum principiorum contrarii sint effectus, consentaneum esse omnibus patet. Et vero Palamas Graecanicae omnis litteraturae imperitus est, et longe remotus ab omni, quae scientiam parit, disciplina. Eam profani quidem sapientes prius tradiderunt: sed divinum ecclesiae dogmatum patroni acceptam inde suos in usus converterunt: ea scilicet suam tuto linguam armarunt; et delectu habito, quidquid ad contemplationem et indagacionem veritatis conferre poterat, susceperunt:

κόν τε καὶ θεωρητικὸν ἐδέξαντο, ὅσον δ' εἰς δαίμονας φέρει καὶ A. M. 6859
 ἀπωλείας βυθὸν διέπτυσαν, ἔκ τοῦ χείρονος τὸ κρεῖττον καταμα- Ind. 4
 θύοντες, καὶ τὴν ἐκείνων ἀσθένειαν ἰσχὺν τοῦ εὐσεβοῦς ποιησόμε- A. C. 1351
 νοι λόγου) ἀνέδραστον οὗτος ἔσχε λοιπὸν τὴν βύσιν τῆς γλώττης, Imp. Io. Can-
 5 καὶ ἀπαγεῖς τὰς τοῦ λόγου κρηπίδας, ἐν ὧμῳ τῷ τόκῳ φάναι τὰς P. 679
 τῆς γαστροῦ ἀναλύσας ὠδύνας, καὶ τὸ κῆμα τῶν πρώτων ἔξαμ-
 βλώσας τοῦ λόγου στοιχείων. διὸ καὶ νοῶν οὐ νοεῖ, καὶ βλέπων
 οὐ βλέπει, καὶ τὴν ἐγκειμένην ταῖς λέξεσι βουλόμενος μὲν, οὐ δυ-
 νάμενος δέ, συναρμότην διάνοιαν ἐκεῖνο σαφῶς ἐπεπόνθει τὸ
 10 τοῦ Ἰκάρου. τά τε γὰρ ἄλλα διαπορθμέουσι ταῖς ἡμῶν ἀκοαῖς
 τὸν μακρὸν δολιχεύοντες χρόνον οἱ μῦθοι, καὶ δὴ καὶ Ἰκάρου τι- B
 νὸς ὑπομνήματα ἔχομεν ἐξ αὐτῶν· ὡς ἐπιθυμήσειεν ὁ μάταιος
 περῶν, ἐπεὶ μὴ ἐβούλετο μήτε γῆν ἐκεῖνος ἔτι πατεῖν· ὁ δὲ καὶ
 φύσει ὑπερόρια διὰ θράσους πλεονεξίαν ἤδη ἐπόθει, καὶ ἦν
 15 ταῦτα ἐφόδια τάνδρῳ σφαλερὰ καὶ πρόσω ἢ ὥστε σωφρονοῦντος
 εἶναι δοκεῖν. τῆς ὁμοίως εἶναι κακοβουλίας δοκῶ μοι, καὶ διερ ὁ
 βαρδυαίμων ἄνθρωπος οὗτος ἐπεπόνθει τὰ νῦν. λήληθε γὰρ τοῖς
 ἑπὲρ δύναμιν καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἔξαρτήσας (λέγω δὴ ταῖς τῶν C
 γραφῶν διανοαῖς, τῶν τε ἡμετέρων σοφῶν καὶ τῶν θύρουθεν)
 20 κῆπειτα, διὰ ξενίζοντα κρότον ἀμαθῶν ἀκοῶν, ἐνιας τῶν Ἑλ-
 ληνίδων ἐρανισάμενος λέξεων, αἷς περὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ἐκεῖ-
 νοι κέχρηται δόγματα, καὶ τοῖς θείοις ἀναιδῶς παραμιγνὺς καὶ

quod autem ad daemonum cultum et perditionis gurgitem ducebat, respue-
 runt. Hinc ex peiori meliora pernoscentes, ipsa profanorum imbecillitate
 piam et catholicam doctrinam corroborarunt. Cum ergo profanarum, ut
 iam dicebam, scientiarum rudis sit Palamas, instabile de caetero linguae
 fulcimentum habuit, et ruinosae maleque compactae sermonis fundamenta.
 Tum quasi partu immaturo ventris onus parturiendo exsolvisset, abortivus
 primorum sermonis elementorum foetus ab ipso editus est. Quapropter
 intelligendo non intelligit, videndo non videt: cumque sensum dictionibus
 congruum accommodare vellet, sed non posset, idem illi quod olliv Icaro,
 ut patet, accidit. Nam inter alias, quibus iampridem aures nostrae diu
 personuerunt, fabulas, hanc quoque de Icaro litterarum monumentis manda-
 tam esse novimus. Is nimirum vanus homo, cum terram calcare amplius
 nollet, alas expetivit, et ob nimiam temeritatem praescriptos a natura
 limites transilire cupiebat. Sed valde perniciosum homini fuit huiusmodi
 adminiculum; quippe quod Icarum ultra ferret quam prudentiae ratio po-
 stulare videbatur. Aequae imprudenti ac malo consilio hic usus esse mihi
 videtur infelix ille Palamas. Nec enim se animadvertit his se implicasse,
 quae ipsius vires longe superant. Loquor autem de sensu, qui philoso-
 phorum tum Christianorum tum gentilium scriptis inest. Deinde propter
 imperitarum aurium insolentem plausum quasdam Graecanicas dictiones,
 quibus illi ad suorum dogmatum expositionem usi sunt, emendavit; et
 eas divinis nostris dogmatibus impudenter immiscet et occulte inserit.

- A. M. 6859 ὑποσπείρων αὐτὸς δόγμασιν, ἔλαθε κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-
 Ind. 4 **D**σίας σφοδρὸν ἀναβρίπτισας κυκεῶνα καὶ θόρυβον καὶ μετὰ μίλον
 ὄψε ποτε λαμβάνειν ὀφείλων, ἐφ' οἷς ἁμαρτιῶν οὐκ ἤσθετο. ὁ
 δ' ἔξεμῆνη κατὰ τῶν διορθοῦν πειρωμένων ἡμῶν, καὶ θροῦ λοι-
 πὸν ἀκρατῶς μεῖζω μὲν ἢ κατὰ θηρίου μανίαν παντός, ἦτις δ' ἴ
 ἢ κατὰ βούλησιν τὴν αὐτοῦ· καὶ τοῖς μὲν ἄρχουσιν ὑπέρχεται,
 ποριζόμενος ἰσχὸν ἑαυτῷ, τὴν δ' εὐσέβειαν ἀδικεῖ· κἀκεῖνος
Eμὲν τὴν εὐμένειαν πραγματεύεται, τὴν δὲ τοῦ Θεοῦ διωθεται·
 καὶ οὗ μὲν ἠτῶνται, δεινῶς φεύγει· καθ' ὃ δὲ ὑπερέχειν νομίζει,
 V. 548 πρὸς τοῦτο συγνὰ καταφεύγει. ἀληθείας γὰρ οὐκ παρῆρησεν δι-
 κάζειν ζητούσης, ἠτῶμενος φεύγει· μοχθηρία δὲ γνώμης εὐδο-
 κμιῶν πρὸς διαβολὰς, ταύτης ἀντέχεται. δικαιοσύνης γὰρ καὶ
 ἀληθείας κρινούσης, ἦν μὲν ἔφευγε, πολλάκις δίκην ἤλω· ἦ
 F δ' ἐδίωκεν, οὐκ εἶλεν. (B.) Ἐγὼ μὲν οὖν (εἰρήσεται γὰρ τῆς
 θῆς) τὴν ἀρχὴν ἐδεδίκεν, μὴ πάντῃ διαστρέφων ὁ σὸς Παλαμῆς ἴς
 διαβύλην κἀμὲ, βουληθέντα κατὰ καιρὸν ἐνταυθοῖ τοῖς οἰκείοις
 καὶ συντρόφοις χρήσασθαι ὄπλοις, λέγω δὴ ταῖς τῶν θύραθεν
 P. 680 πρὸς τὰς διαλέξεις ἐπιστήμαις, ὡς καὶ τέχναις καὶ μαρτυρίαις,
 ἐκεῖθεν ἡμῖν τὴν ἰσχὸν περιγίνεσθαι φάσκων τῶν ἀποδειγματῶν.
 ἐπεὶ δ' ἄοπλος οἰκοθεν ὑπάρχων αὐτὸς ἐκ τούτων ἑαυτὸν ὀπί-
 ζειν πειρᾶται κατὰ τῆς ἀληθείας, πολλῷ μᾶλλον ἡμῶς ἐς τὸ κρέ-
 τιστον ταῦθ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγωνιζομένους ὀπλιζουσι, τοῖς

Nec advertit quantam perturbationem, quamque vehementem tumultum in ecclesia Dei concitaverit. Cum autem peccatorum, quae a se admitti esse non sensit, tandem aliquando poenitere ipsum deberet, adversus nos, qui errores ipsius emendare conamur, furere coepit: et ita de caetero animi est impos, ut feræe omnis furorem superet, licet suam furendi voluntatem necdum expleverit. Et principes quidem obsequiosè atque assentatorie colit, ut vires sibi comparet; sed iniuria pietatem afficit. Et principum benevolentiam captando sibi conciliat; at Dei gratiam expellit. Et id quidem mirum in modum effugit, quo se aliis inferiorem esse animadvertit; ad hoc autem confugit, quo praestare se aliis existimat. Cum enim a veritate, quae liberum vult ferre iudicium, vincatur, eam fugit: sed cum insigni ad calumniandum mentis pravitate polleat, hanc labens amplectitur. Nam iustitiae veritatisque iudicio, ubi rei personam sustinuit, saepius damnatus est: ubi vero actoris partes egit, litem minime obtinuit. (II.) Ego itaque (dicam enim quod res est) initio timebam, ne tuus Palamas omnia pervertens me calumniaretur, cum hic opportune propriis mihiq̄e consuetis uti armis vellem, gentilium intelligo scientias, quarum usus est in disputationibus. Censeo enim eorum artibus et testimoniis multam demonstrationum nobis vim suppetere. Quoniam vero adversus veritatem profanorum armis, utpote propriis destitutus, instruere se conatus, longe potiori ratione nos inde pro veritate firmissime pugna- tes armabimur, qui sumus iis assuefacti et per omnem aetatem hinc pe-

μάλα συνήθεις τε καὶ ἡλικιώτας. ἐπιγνωσόμεθα γὰρ ἡμεῖς τὴν A. C. 1351
 τῆς ἡμῶν γλώττης μᾶλλον συγγένειαν καὶ τὸ ἦθος, ἢ αὐτὸς νό- Imp. Io. Can-
 θος νόθοις χρώμενος τούτοις. διὰ γοῦν ἔν γε τοιοῦτο, καὶ πρὸς B tacz. 5
 γε διὰ τὴν τῶν ἡμετέρων θεολόγων καὶ διδασκάλων τῆς ἐκκλη-
 σίας παραινέσιν, οὐκ ὀκνήσομεν οὐδ' ἡμεῖς οὕτως πῶς ὀπλισ-
 σθαι κατὰ τῶν τοιχωρυχούντων καὶ βωμολογούντων ταυτὶ καὶ
 εἰς ἄλλοκότους διανοίας καὶ πλάνας ἐξ ἀμαθίας παραγόντων. εἰ
 οὖν καὶ ἡμῖν συνδοκεῖ, βραχέα σκεψάμενοι περὶ τῶν τοιούτων C
 πρῶτον, καὶ ὅσα τῇ προκειμένη προσήκοντ' ἂν εἴη ἐφόδια, ζῆπειτ'
 10 εἰς τὸν προκειμένον ἀγῶνα χωρήσωμεν. ῥήσοσι γὰρ ἂν εἴη χωρεῖν
 εἰς τὰ πρόσω, τὰς τῶν ὑποθέσεων ἀρχὰς καὶ προκαταστάσεις
 ἀνευδεῖς πηγνυμένους, ἢ ῥαθυμούσας. (Γ.) Διονυσίου τοίνυν
 ἐκείνου τοῦ πάνυ μεμηθήσομαι πρῶτον, διτιτὴν εἶναι τὴν τῶν θεο-
 λόγων παράδοσιν λέγοντος, τὴν μὲν ἀπόρρητον καὶ μυστικὴν,
 5 τὴν δὲ φιλόσοφον καὶ ἀποδεικτικὴν· καὶ „συμπλέκεται τῷ ῥητῷ D
 τὸ ἄρρητον· καὶ τὸ μὲν πείθει καὶ καταδείτῃ τῶν λεγομένων
 τὴν ἀλήθειαν· τὸ δὲ δρᾶ καὶ ἐνιδρῶει τῷ θεῷ ταῖς ἀδιδάκτοις
 μυσταγωγίαις.” Περὶ δὲ τοῦ ἀγενήτου λέγων ὁ μέγας κατ' Ἀρειαν-
 ῶν ὁ Ἀθανάσιος, „ἐρωτησάτωσαν,” φάσκει, „τοὺς Ἕλληνας, ἵνα
 0 ἀκούσαντες πόσα σημαινόμενα ἢ λέξις ἔχει μάθωσιν ὅτι οὐδὲ
 περὶ ὧν λέγουσιν ἐπίστανται καλῶς ἐρωτῶν.” καὶ πολὺν ἐξῆς ὁ

7. παραγόντων Capp. pro παράγοντας. 15. συμπέλεκται edd.
 18. ἀγενήτου al. Ἀρειανῶν Capp. pro Ἀρειανού.

gnae operam navavimus. Nam linguae nostrae affinitatem et ingenium
 potius cognoscemus, quam ipse Palamas nothus, qui profanorum testimo-
 niis adulteratis utitur. Itaque tum ob hanc unicam rationem, tum pro-
 pter nostrorum theologorum et ecclesiae doctorum adhortationem, non pi-
 gebit nos his armis instrui adversus istos veluti murorum effractores et
 sacrilegos scurras, qui monstrosas et insolentes in sententias et errores
 prae inscitia caeteros abducunt. Unde, si vobis etiam ita visum fuerit,
 ubi prius de his pauca et quaecunque ad institutum nostrum pertinent,
 consideraverimus, statim propositum nobis certamen ineamus. Nam si rei
 controversae principia firma et idonea praestiterimus, ulterius progredi
 longe nobis facilius erit, quam si infirma et debilia tantum praestruis-
 semus. (III.) Primum igitur magni et clarissimi Dionysii mentionem fa-
 ciam, qui duplicem esse theologorum traditionem asserit; unam quidem
 arcanam et mysticam; alteram vero philosophicam ac demonstrativam: et,
 „est,” inquit, „arcanam cum aperto et declarato connexum. Hoc quidem
 persuadet et eorum quae dicuntur veritatem adstringit: illud autem efficax
 est, et in Deo nos fundat atque collocat occultis, quas a nemine doce-
 mur, institutionibus.” Magnus vero Athanasius, de huius vocis „non fa-
 ctus” significatione adversus Arianos disputans, „interrogent (inquit) gen-
 tiles, ut cum audierint ab ipsis, quot significatus habeat haec vox, non fa-
 ctus, intelligant se nec de his quidem, de quibus disserunt, recte nosse in-

- A. M. 6859 **Θεὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ποιεῖται λόγον, ᾧ τοῖς ἐθέλουσιν ἐντυχεῖν ἐξ-**
 Ind. 4 **ἔσται μαθεῖν τελεώτερον. ἡμῖν γὰρ ἥμισυ ἐν τῷ παρόντι σχολῆ**
ἄγουσι, διὰ τὴν ἐς τὰ πρόσω σπουδὴν, βραχέα τῶν θεῶν ἐκ-
των ἀνδρῶν ἐνταυθοῖ προτιθέσθαι δέδοκται, καὶ ὅσα πρὸς τὸν
σκοπὸν ἀφοσιῶσθαι χρεῖών· τὰ δ' ἐξῆς τοῖς βουλομένοις παρή-
καμεν, ἔξουσίας ἀφθόνου διηνεκῶς ἠνεωγμένης ἅπασι. σὺν δὲ
Ἔτοιγαροῦν καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος Βασίλειος φάσκει, ὡς „ἡ τῆς δια-
λεκτικῆς δύναμις τεῖχός ἐστι τοῖς δόγμασιν, οὐκ ἔῴσα αὐτὰ ἐ-
διάρπαστα εἶναι καὶ εὐάλωτα τοῖς βουλομένοις.” τὰ παλαιότερα
δὲ καὶ ὁ Θεὸς διέξεισι τούτοις Χρυσόστομος, „πρὸς μὲν βίαν,”
λέγων, „κατάστασιν ἀριστήν βίος ἕτερος εἰς τὸν ἴσον ἂν ἐπαύται
ἐξῆλον. ὅταν δὲ περὶ δόγματα νοσηῖ ἡ ψυχὴ τὰ νόθα, πολλὴ τοῖ
 P. 681 **λόγου ἐνταῦθα ἡ χρεῖα, οὐ πρὸς τὴν τῶν οικειῶν ἀσφάλειαν μέ-**
 V. 549 **ρον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν πολέμους. εἰ μὲν γὰρ τις ἔχη**
τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος καὶ θυρεὸν πίστεως τοιοῦτον, ἐξ
δύνασθαι θανατουργεῖν καὶ τῶν τεραστίων τὸ τῶν ἀνωσχη-
των ἐμφράττειν στόμα, οὐδὲν ἂν δέοιτο τῆς ἀπὸ τοῦ λόγου βο-
θείας· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἄχρηστος ἢ τούτου φύσις.” ἀλλὰ καὶ
 B ὁ **Θαυμάσιος τάδε διέξεισι Μάξιμος. „δίχα λογικῆς,” φησὶ, „θε-**
νάμειως ἐπιστημονικῆ γνώσις οὐκ ἔστι· καὶ γνώσεως χωρὶς οὐ
συνίσταται πίστις, ἀφ' ἧς τὸ καλὸν γέννημα πρόβεισιν ἢ ἑλπίς.”
καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ Θεὸς ἐκ Λαμάρκου φησὶ Ἰωάννης· „ὡς εἰ πα-
ρὰ τῶν ἔξωθεν χρήσιμόν τι καρπώσασθαι δυναθήμην, ὡ

terrogare.” Multum deinde vir iste divinus habet sermonem, quem accuratius discere poterunt quicumque legere illum voluerint. Nam cum impraesentiarum nobis ad ulteriora festinantibus nihil otii sit, pauca saltem divinatorum hominum illorum verba hic proponere visum est, quantum scilicet instituti operis ratio a nobis postulat: caetera vero legere volentibus reliquimus, cum semper ampla cunctis ut id faciant data sit potestas. Consonat etiam illis magnus Basilius, ubi ait, dialecticae disciplinae facultatem esse instar muri, nec permittere, ut dogmata diripiantur, aut a voluntibus facile expugnentur. His fere similia profert divus Chrysostomus, ubi sic loquitur: „quod spectat ad optimam vitae institutionem, alterius vita posset nos ad vitae similis aemulationem inducere. Sed cum anima superiorum atque adulterinorum morbo dogmatum laboraret, tunc multa est sermonis et doctrinae necessitas; non solum ut nostra sint in tuto, sed etiam ut adversus externa bella muniamur. Nam si quis gladium spiritus et scutum Fidei tale habeat, ut miracula edere atque iis editis impudentiam et obstruere possit, sermonis vel doctrinae auxilio neutquam opus habet: imo vero neque tunc inutiles ex natura sua forent.” Sed et mirabilis Maximus alicubi sic disserit: „sine rationali facultate nulla est scientifica cognitio; et absque cognitione non consistit Fides, ex qua progenies preciosa, spes videlicet, enascitur.” Agmen claudet divus Ioannes Damascenus, qui sic ait: „si quid profanis e scriptoribus utilitatis percipere possint,

τῶν ἀπηγορευμένων ἐστὶ. γενόμεθα δόκιμοι τραπέζῃται, τὸ μὲν A. C. 1351
 γήσιον καὶ καθαρὸν χρυσίον σωρεύοντες, τὸ δὲ κίβδηλον παρα- Imp. Io. Can-
 τούμενοι. λάβωμεν λόγους καλλίστους· θεοὺς δὲ γελοίους καὶ C tacuz. 5
 μύθους ἄλλοτρίους τοῖς κυσὶν ἀπορρήνωμεν. πλείστην γὰρ ἐξ
 5 αὐτῶν κατ' αὐτῶν λαγὺν κτήσασθαι δυνηθήμεν." Καὶ τί δεῖ
 μέτροις ἀριθμητικοῖς πειρᾶσθαι συγκλεῖν τὰ καὶ αὐτοὺς σχε-
 δὸν ἀριθμητικοὺς παραιτούμενα νόμους; ὅσα τε δηλαδὴ διεξι-
 ασιπ, οὐδὲ διελάβομεν καὶ ὧν ἐμνήσθημεν, ἕτερα· καὶ ὅσα περ
 οὐδαμῆ διελάβομεν. οἷς γὰρ οὐκ ἀπέχρησε τὰ κεκομισμένα, τοῦ- D
 0 τοις οὐδ' ὅλας βιβλῶν ἀμάξας κομιζῶν τις σύνεσιν κομιεῖσθαι
 παρασκευάσει· ἢ μᾶλλον, ᾧ μὴ σύνεσιν ἀπέχρησε τοῖς λογι-
 σμοῖς ἐνθεῖναι, ἄφυκτον ἀνάγκην εἶναι τοῖς Ἑλλάδι χρωμένους
 φωνῇ, καὶ τοῖς τῶν συλλαβῶν καὶ στοιχείων ταύτης εὐρεταῖς
 ἀναφέρειν τὴν μίμησιν, καὶ τὰς γε τῶν ἀμφισβητουμένων ἀνα-
 5 τιθέναι κρίσεις καὶ λύσεις, καθάπερ στίθμαις καὶ κανόσι τέκτο-
 νες καὶ λιθουργοί, τῷ ποτ' ἂν τῶν πάντων οὗτος ἐτέρω πεισθῆι; E
 οἶμαι τῶν πάντων ἤμισι' ἂν ποτ' οὐδενί. τὸν γὰρ τοῖς θεοῖς
 ἐκκλησίας φωστήρησι τοῦτο δρωσιν οὐχ ἐπόμενον λόγοις οὐδεὶς
 ποτε πείσειεν ἂν, οὐ βαρβάρων, οὐχ Ἑλλήνων, οὐκ ἀγγέλων,
 0 οὐκ ἀνθρώπων, οὐκ ἀσώφων, οὐ σοφῶν τῶν ὄντων οὐδενός.
 πᾶρεσι τοίνυν σκοποῦσιν ὀρθῶς, οἷς ἐμπάθει τις ἀχλὺς δίκην

16. οὗτος em. Carr. pro οὐδ'. 21. σκοποῦσιν Carr. pro σκοποῦντι.

eam consecrari nullatenus est prohibitum. Probi simus nummularii: genui-
 num ac sincerum coacervemus aurum; adulterinum vero et scoria plenum
 respiciamus. Sermones praeclarissimos assumamus; ridiculos autem Deos
 alienasque fabulas canibus proliciamus. Multum enim roboris contra se
 nobis ipsi suppeditare poterunt." Sed quid opus est ut certo numero
 ea concludere conemur, quae ipsas ferme arithmeticas leges ferre recu-
 sant? Ea intelligo quae disserunt laudati a nobis SS. Patres, et alia quae
 vel commemoravimus, vel alto silentio praetermisimus. Quibus enim non
 sufficiunt a nobis allata testimonia, iis etiam si solida plaustra libris onu-
 sta quispiam adveheret, intelligendi vim afferre non poterit. Potius di-
 cam: quicumque ex allatis testimoniis non potuit mente comprehendere, in-
 evitabilis hoc esse necessitatis, ut qui Graeca utuntur lingua, eos sibi
 proponant imitandos, qui linguae huius elementa et syllabas adinveniant,
 et ad eorumdem iudicium controversias illi suas ac lites componendas refe-
 rant (quemadmodum fabri, et qui scalpendo lapides elaborant, amussi ac
 regulae omnia subiiciunt) quisquis, inquam, ineluctabilem hanc neces-
 sitatem mente concipere non potuit, cuiam alteri ex omnibus fidem habe-
 bit? Nemini unquam omnium, ut opinor. Si quis enim hoc etiam a divi-
 nis ecclesiae luminibus factitatum non imitetur, huic nemo unquam persua-
 dere poterit, cuiuscunque tandem sive barbarorum, sive Graecorum, sive
 angelorum, sive hominum, sive imperitorum, sive sapientium sermonibus
 ad hoc utatur. Igitur quicumque recte et attente rem considerarint, nec
 ullo affectu, quasi quadam caligine, perturbatum animum, nec ingenii tar-

- A. M. 6859 *ἥμιστα ἐνοχλεῖ τῇ ψυχῇ, μηδὲ νοῦ βραδυτῆς τὸ θαρρόεν ἀμβλύ-*
 Ind. 4 *ῖναι τῆς γνώμης, ἀδεκάστους φέρειν τὰς ψήφους. (Δ.) Καὶ*
πρῶτον μὲν δὴ κελσθω ζήτημα τοῦτῃ ταῖς παρούσαις χρεῖαις· ἢ
ἐπὶ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀσωμάτου φύσεως (λέγω δὴ τοῦ Θεοῦ) δια-
 P. 682 *φορὰν ἡντινοῦν δογματίζειν οὐσίας καὶ ἐνεργείας ἐξέτη· ὡς τῆς*
μὲν οὐσίας ἀμέθεκτον εἶναι κτισμασιν ἅπασι κομιδῇ („αὐτὴ γὰρ
καθ' αὐτὴν,” φησὶν, „ἢ θεία μετεχομένη τε καὶ λαμβανομένη
φύσις ἢ φουρμὸν πείσεται, ἢ τὴν παθητὴν ἐξαναλώσει φῶς,
πρὶν ἂν ληφθῇ· οὐδαὶς γὰρ, φησὶν, ὄψεται τὸ πρόσωπόν μου,
καὶ ζήσεται”) τὴν δ' ἐνεργεῖαν μόνην ἅπασι κτισμασι γίνεσθαι
Β μεθεκτὴν, μόνην μὲν τῷ ἄκτιστῷ μηδὲν ἐκείνης διαφέρουσαν· ὡς
δ' αἰτεῖαν ὑπερκειμένην ἔχουσαν ἐκείνην, τοῦτῳ δὲ διαφέρουσαν
εἶναι δὲ τὴν ἐνεργεῖαν εἰς εἶδη διαιρουμένην, σοφίαν, δύναμιν,
ζωὴν, ἀλήθειαν, βούλησιν, ἀγιασμόν, καὶ ὅσα μυρία τοῖς ἐντι-
 V. 550 *γάνουσι ταῖς αὐτοῦ διαιρέσεσιν ἐξεσι διαγιγνώσκειν σαφέστερον, ἢ*
Ὀδῶσιν ἄγουσιν οὐκείας εἰς πίστιν ἑαυτοὺς ἀκριβῆ. (Ε.) Ἐκείνῃ
τοίνυν ἐκ τῶν ἁγίων ἡμῶν διδασκάλων οὐθ' ὁ ἑμέτερος ἔγνω πε-
σθῆναι διδάσκαλος Παλαμῆς, οὐθ' ἡμεῖς ἐκείνῳ πευθόμενοι,
διαμαρτίας (ὡς ἔοικε) λέξεων καταγνόντες, φέρε τοὺς τε ἄλλους
μιμησόμεθα καὶ ἡμεῖς θείους πατέρας, ὡς εἴρηται, καὶ δὴ καὶ
Ἰουστίνον τὸν θεῖον καὶ σοφώτατον ἄνδρα, καὶ μέγαν τῆς ἐστ-
ῶ βελίως μάρτυρα καὶ ἀθλητὴν. εἶναι γὰρ τῶν ἐκείνου βιβλίων καὶ

7. φησὶν, quod post μετεχομένη τε in apogr. est, delevit Capp. u
 supervacaneum.

ditate alacritatem mentis hebetatam habuerint, his rectum licebit atque incorruptum ferre iudicium. (IV.) Et quidem, in huiusce commoditatis articulo, prima haec proponatur quaestio: utrum in simplicij et incorporei natura (de divina loquor) aliquod substantiae et operationis discrimen statuere liceat; adeo ut substantia quidem a nulla creatura possit ullatenus participari („divina enim natura,” inquit, „si ipsa per se ipsam participatur et recipiatur, aut mixtionem patietur, aut patibilem naturam assumet, antequam recepta fuerit. Nemo quippe videbit faciem meam, et vivet”), operatio vero sola possit ab omnibus creaturis participari: et tamen, quatenus increata est praecise et formaliter, nihil a substantia differat; sed quatenus eam ut sui causam et se ipsa superiorem agnoscit, eatenus distat ab ea distet, et in multas dividatur species; nimirum in sapientiam, potentiam, vitam, veritatem, voluntatem, sanctificationem, et seriositate huiusmodi; quae manifestius poterunt deprehendere, qui divisiones eius legerint, et propriis oculis plenam sibi ipsi fidem fecerint. (V.) Cum igitur a sanctis doctoribus nostris persuaderi sibi magister vester Palamas sollet, sicut nec vos eidem obsequentes; qui etiam, ut videtur, sanctos Patres accusatis, quod suis in verbis aberrarint: age, cum alios sanctos Patres, ut dictum est, imitemur, tum maxime Iustinum, divinum sapientissimumque virum, et magnum pietatis martyrem ac propugnatores. Nam

λόγων καὶ τὸν περὶ μοναρχίας λόγον, ἐν ᾧ πλείστας παράγει τὰς A. C. 1351
 μαρτυρίας ἐξ Ἑλλήνων φιλοσόφων, ποιητῶν τε καὶ ῥητόρων, οἷς Imp. Io. Can-
 ὁμολογεῖν εἶναι συντηρέσθαι μὴ δύο, μηδὲ πολλοὺς, ἀλλ' ἓνα tacuz. 5
 θεόν. εἰκὸς γὰρ ᾤήθη τοῖς πλείστοις ἀξιοπιστοτέρους εἶναι τὰς
 δῶν ἐχθρῶν μαρτυρίας. καὶ τὸν τοιοῦτον καὶ ἡμεῖς τήμερον τρό-
 πον ἐκ τῆς τῶν θύρουθεν ἐπιστήμης τὰς μαρτυρίας ἀγάγωμεν κατὰ
 τὴν ὑπόθεσιν, τὴν σφῶν παρωσάμενοι θρησκείαν. μηδὲ γὰρ E
 εἶναι τῆς θρησκείας τὴν ἐπιστήμην, μηδὲ βλάβην ἐκείθεν ὑφο-
 ρῆσθαι μηδ' ἤρτινοῦν, οὐ μᾶλλον γε ἢ τῶν τροφίμων τὰ πλείω
 10 κομιζομένους ἐκ βαρβύρων καὶ ἀλλοφύλων γενῶν· αἷς ἐπενεγκεῖν
 ἀξιώσομεν αὐθις τὰς τῶν ἁγίων, ὁπόσας καὶ οἷας ἐπιτηδεῖς ἐτα-
 μενσάμεθα τράπεζαν· καὶ δεῖξαι σύμφωνον μὲν ἐκείνους ἄδοντίας
 μίλος καὶ ἐναρμόνιον, κὰν ταῖς τῶν λέξεων σημασίαις· τὸν δ' F
 ὑμέτερον Παλαμῶν μήτε τούτοις μήτ' ἐκείνοις συνάδοντά, ἀλλ'
 15 ὅμοιον πάσχοντα, καθάπερ ἂν εἴ τις νοσώδης τὴν φύσιν καὶ
 γᾶνος ὑπάρχων ἀνὴρ χρεῖας ἴστινοσοῦν, εἰληθῶς ὄτουδῆποτε
 μάχαιραν τῆς οἰκειας δυνάμεως ὑπερτέραν, ἔπειτα μὴ δυνάμενος
 ἄλλοθεν, ἐκ τῶν οἰκειῶν σαρκῶν ὠμοβόρον ἐαντῷ παρετίθει
 τράπεζαν, αὐτὸς ἐαντὸν ἐστιῶν μοχθηρῶς, κὰκ τοιούτων φιλο-
 20 φρονοῦμενος πόγων, ἐστιῶν καὶ δαιτυμῶν ἐν ταυτῷ γινόμενος P. 683
 αὐτὸς ἐαντῷ, ὡς γε εἴρηται τε καὶ εἰρήσεται. ὑπὲρ γὰρ ὧν ἠπεί-
 γετο, τούτων ἐκπέπτωκε· καθ' ὧν δ' ἐπὶνει, τούτοις δ' ἔλαθεν
 ἄθρυμα γεγρονῶς προφανές· ἀμφοῖν, οἰήσεως ἅμα καὶ ἀμαθίας,

inter alios eius libros ac tractatus unum de monarchia habemus, in quo
 plurima e gentilibus philosophis, poetis, et oratoribus, adducit testimo-
 nia, quibus isti neque duo, neque plures, sed unum esse Deum aperte
 confessi sunt. Hoc enim esse verisimile putavit; inimicorum scilicet testi-
 monia maiorem apud plurimos fidem mereri. Eadem nos hodie ratione e
 scientiis profanorum petita testimonia, sicut polliciti sumus, proferemus,
 repudiata tamen eorum religione. Neque enim ad religionem scientia per-
 tinet; neque hanc potius nobis fore noxiam suspicari debemus, quam ali-
 menta, quae e barbaris et alienigenis asportamus. Profanorum autem testi-
 moniis esse subiungenda censemus SS. Patrum dicta quaecumque condidi-
 mus et veluti ad mensam equipare instruendam consulto asseruimus. Osten-
 demus etiam, scriptores profanos, quasi aequaliter effecto contentu, SS.
 Patribus plane consona proferre, etiam quantum ad verborum significatio-
 nes: vestrum autem Palamam neque his neque illis concinere: sed ita se
 gerere, ac si quis ex natura sua valetudinarius, et ad quamlibet operam
 prae languore ineptus, cuiuscumque demum enssem, qui suas vires superet,
 arripiat; ac deinde, cum aliunde non possit, saltem propriis e carnibus
 crudivorum sibi mensam apponat, ipse se ipsum male pascens, et ex hisce
 laboribus suis benevolus et oomis ipse sibi convivator simul et oonviva fiat,
 ut iam dictum est, et etiamnum dicetur. Nam de quibus tanto studio tan-
 toque contendebat opere, iis excidit; contra quos autem tantum laboris
 impendebat ac studii, se iisdem manifeste ludos factum non animadvertit:

A. M. 6859 *ἐκατέροιον ἐκείνοιον αὐτῶ γενομένοιον αἰτίοιον. (ζ΄.) Πλωτίνου το-*
Ind. 4 *νῶν ἀκουσώμεθα πρῶτως, περὶ οὐσίας καὶ ἐνεργείας Θεοῦ τάδε*
διεξιόντος. „εἰ ὑποδοιτό τις (φησὶν) ἐλῆσθαι τὸν Θεὸν ἀλλάξα-
Β *σθαι τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, μήτ' ἂν ἄλλο τι γενέσθαι βουληθῆναι,*
μήτ' ἂν ἑαυτῶ μέμψασθαι, ὡς ὑπ' ἀνάγκης τοῦτο ἦν. ἔστι γὰρ
ὄντως ἡ ἀγαθοῦ φύσις θέλησις αὐτοῦ· ὅτι μηδὲν ἦν ἄλλο, ἔνα
πρὸς ἐκεῖνο λεχθῆ. εἰ μὲν οὖν εἴη τις ἐνεργεῖα ἐν αὐτῶ, καὶ τῆ
ἐνεργείᾳ θείημεν αὐτὸν, οὐδ' ἂν διὰ τοῦτο εἴη ἕτερος αὐτοῦ, καὶ
οὐκ αὐτὸς αὐτοῦ κύριος, ἀφ' οὗ ἡ ἐνεργεῖα· ὅτι μὴ ἕτερον ἐνερ-
С *γεία καὶ αὐτός. ἐπεὶ γὰρ οὐσία καὶ ἐνεργεῖα ἐκεῖ ἐλέγετο, δύο 10*
πῶς ὄντα, ἐκ τῆς ἐνεργείας ἐδίδου τὴν ἔννοιαν τοῦ κυρίου· τοῦ-
το δ' ἦν τῆ οὐσίᾳ ταῦτάν. διὰ τοῦτο καὶ οὐ χωρὶς ἐγένετο τὸ
κύριον εἶναι, ἀλλ' αὐτὸ ἑαυτοῦ κύριον ἐλέγετο. οὐ γὰρ δύο ὡς
ἐν, ἀλλ' ἓν. ἡ γὰρ ἐνεργεῖα μόνον, ἡ οὐδ' ὄλως ἐνεργεῖα. εἰ δ'
οὐσίαν ἄνευ ἐνεργείας τις λέγοι, ἐλλιπίης ἢ ἀρχῆ καὶ ἀτελής ἢ 15
τελειοτάτη πασῶν ἔσται. καὶ εἰ προσθῆῃ ἐνεργεῖαν, οὐχ ἔν τηρεῖ,
D *ἀλλ' ἠλάττωσε τῆ προσθήκῃ. εἰ οὖν τελειότερον ἢ ἐνεργεῖα τῆς*
V. 551 *οὐσίας, τελειότερον δὲ τὸ πρῶτον, πρῶτον ἂν ἐνεργεῖα εἴη.*
ἐνεργεῖα δὲ, οὐ δουλεύουσα οὐσίᾳ, καθαρῶς ἔστιν ἑλευθέρα.
καὶ οὕτως αὐτὸς παρ' αὐτοῦ ὁ Θεός, εἴτ' οὐσίαν εἶποις, εἴτ' 20
ἐνεργεῖαν. οὐ γὰρ δύο, ἀλλ' ἓν. πῶς γὰρ ἂν εἴη βούλησις ἐξ οὐ-

7. λεχθῆ Capp. pro ἐλεχθῆ. 12. ἐγίνετο coni. Capp.

quae damna duo arrogans existimatio sui et insecitia ipsi intulerunt.
(VI.) Plotinum itaque primo audiamus, de Dei substantia et operatione
ita disserentem. „Si quis,” inquit, „supponeret velle Deum suam commu-
tare naturam, neque tunc aliud fieri Deus vellet, neque id sibi vitio da-
ret, quod necessario talis esset. Nam boni natura est revera Dei volun-
tas: quia nihil esset aliud, cuius habita ratione Deus velle diceretur. Si
quis igitur esset in eo actus, et eum esse in actu poneremus, non ideo es-
set alius a se ipso, nec ideo non esset sui dominus, a quo actus procede-
ret: quoniam aliud non est actus, et aliud ipse Deus. Cum enim ibi sub-
stantia et actus esse quadamtenus duo dicerentur, ex actu ipso ideam ali-
cuius domini darent. Hoc autem, quod domini rationem haberet, esset
idem cum substantia. Ideo, esse dominum, non esset quid separatum ac
divisum; sed idem sui ipsius dominus diceretur. Non enim duo ut unum,
sed re ipsa unum forent. Aut enim actus duntaxat, aut nullo modo actus
esset. Quod si quis absque actu, seu operatione, substantiam esse dix-
erit, tunc substantia, quae principium est, in aliquo deficiet; et quae
omnium est perfectissima, erit imperfecta. Iam vero si quis ei substantiam
actum seu operationem addat, non servat unitatem; sed hocce additamento
substantiam immittit. Si ergo actus perfectior sit substantia, et alio modo
quod primum est, illud quoque sit perfectius, sequitur actum esse quid
primum. Actus autem substantiae non inserviens est pure liber. Et sic
ipse a se ipso Deus est, sive substantiam dicas, sive actum. Nec enim
duo sunt, sed unum quid. Et vero quomodo volitio procederet a substan-

σίας ἀνενεργήτου; οὐχ ἕτερον ἄρα τῆς οὐσίας οὐδέν. φύσις οὖν A. C. 1351
 ἀπλή, καὶ ἐνέργεια μία, καὶ οὐδὲ τὸ δυνάμει ἔχουσα ἄλλο, ἄλλο Imp. Io. Can-
 δὲ τὸ ενεργεῖν, πῶς οὐκ ἐλευθέρη; οὐδὲ γὰρ πεφυκέναι λέγοιτ' E
 ἂν ενεργεῖν, ἄλλης οὐσης τῆς οὐσίας, καὶ τῆς ἐνεργείας ἄλλης.”
 5(Z.) Φησι δὲ καὶ Ἀριστοτέλης, ὅτι „τὸ ἐξ ἀνάγκης ὄν κατ' ἐνέρ-
 γειάν ἐστι καὶ ἄδιον καὶ χωρὶς δυνάμεως, εἴτουν αὐτοεέργεια
 καὶ πρώτη οὐσία.” καὶ ἀλλαγῶ· „ἕκαστον τῶν ὄντων, ὧν ἔργον
 τί ἐστιν, ἤτοι ἐνέργεια, ἕνεκα τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐστι. Θεοῦ δ' F
 ἐνέργειά ἐστιν ἀθανασία, ὅπερ ἐστὶ ταυτῶν εἰπεῖν ζωὴ αἰδίδιος·
 10 ὥστε ἀνάγκη τὸν Θεὸν κίνησιν ἄδιον ὑπάρχειν, εἴτουν ἐνέργειαν.”
 Ὅρας τὰς μαρτυρίας, οὖν ἐπιστήμης εὐροία προενεργείας, καὶ
 ὄσσην αὐτόχηρμα τοῖς περὶ Θεοῦ λεγομένοις πρὸς τῶν σοφῶν δι- P. 684
 δασκάλων ἡμῶν καὶ φωστήρων τῆς ἐκκλησίας τὴν συμφωνίαν
 ἔχουσιν· ὡς ταυτῶν ἐπὶ Θεοῦ σαφῶς ἀψία τε καὶ ἐνέργεια, μηδὲν
 15 οὐδαμῶς διαφέροντα· καθάπερ καὶ ἡμῖν ἀνωτέρω λαβοῦσιν εἰς
 μῆκος ἐκτέθειται· Ἀθανασίου φημι, Βασιλείου, Κυρίλλου, καὶ
 Θεοδώρου, τοῦ τὴν Εἰκονομαχίαν ἐλάσαντος σοφωτάτοις ἐκ μέ-
 σος λόγοις, ὡς Ἀθηναῖοι πύλαι τὸ Κυλώνιον ἄγος ἐξ Ἀθηνῶν. B
 τότε μὲν γὰρ ἐγὼ τῶν ἄγιων ἐκείνων βιβλους σχῶν ἀνὰ χεῖρας
 20 ἐπ' ὄψιν ἤγον λαμπρὰν τὰ λεγόμενα· ἐνταυθοῖ δ' οὐ παρέθηκα,
 περιττὸν ἠγησάμενος πανταχοῦ τὴν ὁμοίαν ἔκθεσιν δρῶν. εἶναι
 γὰρ τοῖς βουλευθεῖσι ῥάδιον, ἀναδραμοῦσι μικρὸν τῆς ἡμῶν ταυ-

3. πεφυκέναι Capp. pro πέφυκα.

tia, quae actu et efficacia careret? Ergo nihil aliud est actus praeter substantiam. Itaque natura simplex, et actus unicus, in quo aliud non est esse in potentia, et aliud esse in actu, quomodo non erit liber? Nec enim diceretur Deus ex natura sua esse in actu, si aliud esset ipsius substantia et aliud actus, seu operatio.” (VII.) Aristoteles etiam ita loquitur. „Quod necessario est, actu est et aeternum et absque potentialitate, seu potius est ex natura sua et per se actus sive operatio, et prima substantia.” Et alibi. „Unumquodque entium, quorum est aliquod opus proprium, seu operatio, est propter suum opus. Porro Dei operatio est immortalitas; quod idem est ac si dicas, est vita aeterna: ita ut Deus necessario sit aeterna motio, seu operatio.” Vides testimonia, cum facili expeditaque scientia huc usque prolata. Cernis quantum re ipsa consona sint iis, quae sapientes nostri doctores et ecclesiae lumina de Deo disserunt; nempe in Deo substantiam et actum, seu operationem, esse manifeste unum quid, nec ullatenus a se invicem differre: quemadmodum et supra fuis exposuimus. Porro cum sapientes nostros doctores dico, loquor de sanctis Athanasio, Basilio, Cyrillo et Theodoro, qui iconomachorum haeresin sapientissimis suis libris e medio sustulit, sicut Athenienses olim Cyloniae caedis labem Athenis exegerunt. Et vero cum Sanctorum illorum libros prae manibus haberem, tunc eorum verba palam ob oculos ponebam. Hic autem ea non apposui, supervacaneum quid facturum me ratus, si eadem ubique similiter exhiberem. Qui enim ea repetere voluerint, quae paulo ante haec

- A. M. 6859 *τησι διάστημα συγγραφῆς, ἐντυχεῖν· εἰς πλάτος ἡμῖν εἰρημένον*
 Ind. 4 *αὐτοῖς, ἔνθα λαληθέντα τε καὶ πραχθέντα παρὰ τὴν ληστρακὴν*
 C *ἡμῖν ἐκείνην ἐκτέθειται σύνοδον. ἀλλ' ἐπιλείψει με (εἶπον) τὰ*
παραπλήσια κομιζέιν ὁ χρόνος ἐθέλοντα. (H.) Ὅμως καὶ ἐπὶ
τὴν εἰκόνα θεοῦ φασιν οἱ θεοὶ πατέρες τὸν νοῦν, πολλαχῆ δὲ
καὶ νοῦν καλοῦσιν αὐτὸν, καὶ πρό γε τῶν θεοπρεπῶν ὀνομάτων
ἐμάθομεν εἶναι τὸ ἐν καὶ τὸ ὄν καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν βούλησιν,
 D *φάρε σκεψώμεθα, τί καὶ περὶ τούτων τεχνολογοῦσιν οἱ τῆς ἡμ-*
τέρας γλώττης ἐπιστήμονες ἀρμολογοῦσιν καὶ παιδευταί. ἐς γὰρ τὴν
αὐτὴν ἀγάγοι ἔν καὶ ταῦθ' ἡμᾶς ἐπιστημονικῆν τεχνολογίαν καὶ
γνώσιν, οἷς ἔφθημεν περὶ γε οὐσίας ἐκείνης, μοναδικοῦ τε καὶ
ἐνιαίου. φησὶ τοίνυν εὐθύς ὁ Πλωτῖνος αὐθις· „τὴν τοῦ παντός
διάθεσιν εἴ τις ὀνομάζει πρόνοιαν, οὕτω νοεῖτω· ὅτι ἐστὶ πρὸ
τοῦδε νοῦς τοῦ παντός ἐστὼς, ἀφ' οὗ καὶ καθ' ὃν πᾶν τόδε. εἰ
 E *μὲν ὄν νοῦς πρὸ πάντων καὶ ἀρχὴ ὁ τοιοῦτος νοῦς, οὐκ ἂν ἦν*
ὡς ἔτυχε.” καὶ αὐθις φησιν, ὡς „ἀπλῆ ἐστὶν ἡ τοῦ νοῦ οὐσία, καὶ
 V. 552 *οὐκ ἄλλο νόησις, καὶ ἄλλο νοῦς. οἱ γὰρ λέγοντες ἄλλως προστι-*
θέασιν αὐτῇ, ὡς περὶ ὀφθαλμοῖς τὸ ὄρᾶν. ἐατέον ὄν ἐπὶ τῆς
ἀπλῆς φύσεως, τᾶλλα μηδεμιᾶς ἐπικουρίας δεομένης. ὁ γὰρ ὢν
προσθήης, ἠλάττωσε τῇ προσθήκῃ τὴν οὐδενὸς δεομένην.” καὶ
 F *πολλὰ πολλαχῆ περὶ τούτου διεξελθὼν ἐπιφέρει καὶ Πλάτων,*

1. εἰρημένοις conl. Capp.

6. πρὸς γε conl. Capp.

in opere nostro scripsimus, iis facile fuerit legere quae fere supra exposuimus, ubi de dictis et factis in praedatoria illa synodō Palamitica egimus. Verum, inquam, deficiet me tempus si totidem et similia hic proferre voluerō. (VIII.) Quoniam tamen sancti Patres humanam mentem esse Dei imaginem asserunt, multisque in locis ipsum Deum vocant mentem; et praeterea, unum, ens, mentem, voluntatem, inter divina nomina locum habere didicimus, agendum perpendamus, quid de his quoque ex artis saepe praeceptis disserant linguas nostras periti moderatores ac magistri. Haec enim in eandem scientificam artis methodum et cognitionem nos docent, ac illa quae prius de substantia et operatione; itemque de simplicibus illius substantiae singularitate et unitate diximus. Statim igitur Plotinus iterum sic loquitur. „Si quis huius universae dispositionem appellet providentiam, id ita intelligat, ut ante hanc rerum universitatem existeret mens, a qua et per quam hoc universum factum est. Itaque si ante omnia exstitit mens, quae est omnium principium, sane omnia non erunt fortuita.” Et rursus haec dicit. „Simplex est mentis seu intellectus substantia, nec aliud est intellectio, et aliud intellectus. Qui enim aliter loquuntur, ipsi substantiae addunt quiddam, sicut oculis visionem. Haec igitur omittenda est additio in simplici natura, quae aliunde nulla ope indiget. Quid enim addideris, hoc sui additamento naturam nullius indigam immuet.” Cumque hac re super multis in locis multa disserasset Plotinus, subiungit Platonis testimonium, qui hanc sententiam suo calculo confirmat,

βεβαιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ. „νοῦς γὰρ,” φησὶ, „μὴ νοῶν ἀνόη- A. C. 1851
 τος ἂν εἴη.” καὶ Ἀριστοτέλης δ' ὁμοίως „τέλειος,” φησὶ, „νοῦς Imp. Io. Can-
 αὐτοφρῆς ἐστὶν ἐνέργεια, καὶ ταῦτ' ἐστὶν ἐπ' αὐτοῦ, ταῦτ' ὄν
 καὶ ἐνέργεια. ἢ οὐ μεταβάλλει, ἄλλο τι ὢν τὴν οὐσίαν καὶ ἄλλο P. 685
 5 τὴν ἐνέργειαν.” ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκείνοι. (Θ.) Ἴδωμεν δὲ καὶ
 τῶν σοφῶν καὶ ἁγίων διδασκάλων τῆς ἐκκλησίας τὴν συμφωνίαν.
 „ὁ θεὸς οὔτε νοῶν λέγεται κυρίως, οὔτε νοούμενος, ἵνα μὴ σύν-
 θετος λογισθῆ. τό, τε γὰρ νοῶν συνεπιθεωρουμένην ἔχει τὴν τοῦ
 νοεῖν δύναμιν, τό, τε νοούμενον τὴν τοῦ νοεῖσθαι. ἀλλ' οὐδὲ
 10 νόησις· ἢ γὰρ νόησις ἔχει φυσικῶς ὑποκειμένην δεκτικὴν αὐτῆς B
 οὐσίαν. λοιπὸν οὖν, ὑπὲρ ταῦτα πάντα· εἰ μὴ που νόησιν αὐ-
 τὸν εἴπομεν αὐτὸ κατ' οὐσίαν. καὶ ὄλον νόησιν, καὶ μόνον νόη-
 σιν, καὶ νόησιν ὑπὲρ νόησιν.” καὶ ἄλλαχού· „ἢ αὐτοῦπεραγαθό-
 15 γεία δ', οὐ δύναμει, πρότερον οὔσα ἀφροσύνη, εἴτα νοῦς ἐνερ-
 γεία γινομένη. ὅθιν καὶ ἐστὶ νοῦς μόνον καθαρὸς, οὐκ ἐπέσα- C
 κτον ἔχων τὸ φρονεῖν, ἀλλὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα νοεῖ. εἰ γὰρ ἢ
 μὲν οὐσία αὐτοῦ ἄλλο ἐστὶν, ἢ δὲ νοεῖ ἕτερον αὐτοῦ, αὐτὸς
 ἀνόητος ἔσται, ἢ γουν ἢ οὐσία αὐτοῦ.” (I.) Καὶ ταῦτα μὲν ἐξ
 20 αὐτοσχεδίου τέως ἡμῖν εἴρηται. σχολῆς δὲ μοι προσγενομένης,

3. Post ἐπ' αὐτοῦ Capp. addendum censet οὐσία. 12. αὐτὸ om. al.

14. ἐνεργεία ἐστὶ al. 17. πάντως al. 18. ἔλλη al.

et dicat, intellectionem esse intellectum seu mentem. „Mens enim”, inquit,
 „sine intellectione amens esset.” Pariter Aristoteles, „perfecta mens,” in-
 quit, „est etiam per se et ex natura sua actus, seu operatio, et in ea idem
 sunt substantia et actus. Vel nullam patitur mutationem, cum aliud non
 sit eius substantia, aliud eius operatio.” Et haec quidem illi scriptores pro-
 fani dixerunt. (IX.) Videamus porro quantum sapientes et sancti eccle-
 siae doctores ipsis concinant. „Deus (inquit S. Maximus) neque intelligens
 proprie dicitur, neque res intellecta; ne compositus esse existimetur. Nam
 substantia intelligens habet intelligendi potentiam, quae in ipsa esse coin-
 telligitur. Pariter intellecta res habet potentiam seu capacitatem ut intel-
 ligatur. Sed neque intellectio est Deus. Nam intellectio ex natura sua
 habet subiectam substantiam, ipsius intellectionis capacem. Restat igitur,
 ut super omnia sit Deus: nisi forte dicamus ipsum esse intellectionem per
 essentiam, ipsum totum esse intellectionem, esse solum intellectionem, et
 intellectionem supra intellectionem.” Et alibi: „Bonitas essentialis
 omni bonitate superior, cum sit mens et tota operatio, ad se ipsam con-
 versa, est actus non vero potentia; quasi prius fuisset amentia, dein-
 de mens actus fieret. Unde mens est solummodo pura, nec adventitiam
 sapientiam habet; sed a se ipsa omnia intelligit. Si enim substan-
 tia eius aliud esset, et ab ipsa alia essent ea quae intelligit, mens ipsa,
 sive ipsius substantia, non esset intelligibilis.” (X.) Et haec quidem hacte-
 nus ex tempore nec ita praemeditate a nobis dicta sunt. Cum autem otii

- A. M. 6859 εἰρήσεται καὶ τῶν ἄλλων σοφῶν καὶ θείων τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν
 Ind. 4 D διδασκάλων κατὰ πλήθος τὰ παραπλήσια. Ἔξεσθε δ' οὖν ὅμοιως
 καὶ τούτων ἐπιγινῶναι τῆς συμφωνίας τὸ κράτιστον, ὡς ἐπὶ τῆς
 ἀπλῆς καὶ θείας οὐσίας ταυτῶν εἶναι πρὸς πάντων ὁμοῦ μαρτυ-
 ρεῖται, τῶν τε θύραθεν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς σοφωτάτων ἀνδρῶν,⁵
 οὐσία τε καὶ ἐνεργεῖα. ἐπεὶ τοίνυν ἐς τὸ ἀναμφιλεκτόν τε καὶ
 Εὐναντιόρητον ἐπιεικῶς ἡμῶν δέδεικται τὸ ἀδιαίρετόν τε καὶ ἀδι-
 φορον τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας ἐπὶ τῆς θείας καὶ ἀπλῆς φύσεως
 πανταχόθεν, φέρε καὶ τῆς μονάδος καὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ
 τῆν τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας ταυτότητα δεξωμεν αὐθις ὁμοίως.¹⁰
 „πάντα τὰ ὄντα τῷ ἐνὶ ἑαυτῶν ὄντα,” φησὶν, „ὅσα τε πρῶτως εἰσὶν
 ὄντα καὶ ὅσα ὀψωσοῦν λέγεται ἐν τοῖς οὐσίῳ εἶναι. τί γὰρ ἂν
 καὶ εἶη, εἰ μὴ ἔν εἶη; ἐπεὶ περ ἀφαιρεθέντος τοῦ ἑνὸς, οὐκ εἰσὶν
 F ἑκεῖνα· οὔτε γὰρ στρατός, οὔτε χορός, εἰ μὴ ἔστι τὸ ἕν. καὶ δὴ
 καὶ τὰ τῶν φυτῶν καὶ ζώων σώματα, εἰ φεύγει τὸ ἕν εἰς πλήθος¹⁵
 θρυπτόμενα, τῆν οὐσίαν αὐτῶν ἦν εἶχεν ἀπώλεσεν, οὐκ ἔτι ὄντα
 ἂ ἦν. ὅστις δ' οἶεται τὰ ὄντα τύχη καὶ τῷ αὐτομάτῳ διοικῶ-
 σθαι, καὶ σωματικαῖς συνέχεσθαι αἰτίαις, οὗτος πόρρω ἀπέλι-
 λυται θεοῦ καὶ ἐννοίας ἑνός. εἴπερ δεῖ τι ἀνταρκέστατον εἶναι,
 P. 686 τὸ ἕν εἶναι δεῖ. τόπος δὲ οὐδεὶς αὐτοῦ. οὐ γὰρ δεῖται ἰδρύσεως,²⁰
 V. 553 ὡς αὐτὸ φέρειν μὴ δυνάμενον· τό, τε ἰδρυθησόμενον ἄψυχον,
 καὶ ὄγκος πλεοντων, ἐὰν μῆπω ἰδρυθῆ. ἐνδεῆς γὰρ, καὶ τόπον

quidpiam nactus fuero, iuxta sapientium et divinorum ecclesiae doctorum sententiam, totidem et similia fusius exponam. Tamen ex supra dictis animadvertere licet, in quo praecipue sapientissimi, tum inter ecclesiae doctores, tum inter gentiles philosophos, viri consentiant. Nimirum unanimi consensu illi omnes testantur, in simplici ac divina substantia idem esse substantiam ac operationem. Quoniam itaque indivisam et indistinctam esse ab operatione substantiam in divina et undequaque simplici natura sufficienter demonstravimus, ita ut hac de re nemo dubitare aut contradicere possit, agendum ex singularitate, unitate, ac bonitate, identitatem substantiae et operationis eadem rursus ratione demonstravimus. „Omnia entia,” inquit, „per unitatem sunt entia, tum quaecumque primario existunt, tum quaecumque aliqua ratione entibus inesse dicuntur. Quid enim existeret, nisi unum esset? quandoquidem sublata unitate, illa non amplius existerent. Nam neque exercitus neque chorus esset, nisi esset unitas. Quin immo plantarum et animalium corpora, si unitatem effugerent in multitudinem comminuta, substantiam suam, quam habebant, amitterent; nec essent quae prius erant. Quisquis autem fortuito ac temere hanc rerum universitatem gubernari et corporalibus confineri causis existimat, is a Deo et ab unitatis idea longissime remotus est. Siquidem oportet quidpiam esse per se sibi sufficientissimum, hoc aut unum necesse est. Huius vero locus nullus est. Nec enim sede indiget, quasi se ipsam sustinere non posset; quemadmodum ens inanimatum, quod certa in sede collocari debet; et moles quae caderet, nisi firma in sede collocaretur. Indiget

ζητοῦν. ἀρχὴ δὲ οὐκ ἐνδεὲς τῶν μετ' αὐτό. ἡ δὲ πάντων ἀρχὴ ἀνευδεὲς ἀπάντων. ὅ,τι γὰρ ἐνδεὲς, ἐπιέμενον ἀρχῆς, ἐστὶν ἐν-
 δεὲς. εἰ οὖν τὸ ἐν ἐνδεὲς, τῷ ζητεῖν δηλονότι μὴ εἶναι ἐν· ὥστε
 ἐνδεὲς ἐστὶν τοῦ φθεροῦντος. ὥστε τῷ ἐν οὐδὲν ἀγαθὸν ἐστὶν· B
 5 οὐδὲ βούλησις τοίνυν οὐδενός· ἀλλ' ἐστὶν ὑπὲρ ἀγαθόν, καὶ αὐτὸ
 οὐχ ἑαυτῷ τοῖς δ' ἄλλοις ἀγαθόν, εἴ τι αὐτοῦ δύναται μεταλαμ-
 βάνειν· οὐδὲ νόησις, ἵνα μὴ ἑτερότης, οὐδὲ κίνησις. πρὸ γὰρ
 κινήσεως καὶ πρὸ νοήσεως. ἡ νοήσεως δεῖσεται, ἵνα γνῶ ἑαυτὸν
 ὁ ἀδιάρηκτος ἑαυτῷ. νόησις γὰρ οὐ νοεῖ, ἀλλ' αἰτία τοῦ νοεῖν
 10 ἄλλῳ. τὸ δ' αἴτιον οὐ ταῦτόν τῷ αἰτιατῷ. τὸ δὲ πάντων αἴτιον
 οὐδὲν ἐστὶν ἐκείνων. οὐ τοίνυν οὐδ' ἀγαθὸν λεκτέον τοῦτο ὃ πα- C
 ρέχει, ἀλλ' ἄλλως τὰγαθὸν ὑπὲρ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ." (I.A.) Τὰ
 δ' αὐτὰ ὁ Πλατωνικός διεξιει Πρόκλος περὶ τοῦ ἐνός καὶ τοῦ
 ἀγαθοῦ· καὶ ὁ τοῖς θεολογικοῖς ἐντυγχάνων ἐκείνου εἴσεται σα-
 15 φῶς τὴν συμφωνίαν. ἐμρι γὰρ οὐ σχολάζειν αἱ τῆς κεφαλῆς ἐψ-
 σιν ἀληθδόνες ἐν τούτοις. εἴσεται δ' ἐν ταῦτῳ καὶ τὴν Πλάτωνος
 περὶ τὰ τοιαῦτα δόξαν ἐξ αὐτοῦ, εἴπερ αὐτὸς τῷ γε πλείονι μέ- D
 ρει τὰκείνου φθέρηται πάντα. Δεικτέον δ' ὅμως ἐκ μέρους τὰ
 πλείω. φησὶν οὖν· „πᾶν τὸ γινόμενον ἐν μετέξει τοῦ ἐνός γίνε-
 20 ται ἐν. αὐτὸ μὲν γὰρ οὐχ ἐν ἐστι. καθὸ δὲ πέπονθε τὴν μετοχὴν
 τοῦ ἐνός, ἐν ἐστὶν. εἰ γὰρ γίνοιτο ἐν, ἢ μὴ ἐστὶν ἐν καθ' ἑαυτῷ,

enim loco, quem quaerit. Sed principium illis, quae sunt post ipsum, non indiget. Et omnium principium nulla omnino re indiget? Quicquid enim indigum est, indiget quatenus principii cupidum est. Si ergo unitas est indiga, est huiusmodi, quatenus quaerit non amplius esse unum quid: et sic erit illius indiga, quod sit ipsam corrupturum. Itaque unitati nihil est bonum. Proinde nec ullius rei voluntas ei est: sed est supra omnem bonitatem posita, nec ipsa sibi bona est, verum aliis, si quid tandem illius particeps esse possit. Non est etiam intellectio, ne diversitas in eo occurrat; nec motio, cum sit ante motionem et intellectionem, alias intellectione indigebit, ut se ipsum cognoscat, qui sibi ipse sufficit. Intellectio quippe non intelligit, sed in causa est cur alius intelligat. Causa vero non est quid idem cum effectu, et universalis omnium causa, nihil est eorum quorum causa est. Igitur neque id bonum dicendum est, quod bonum aliis praebet: sed alio nomine appellandum, videlicet bonum super alia bona." (XI.) Eadem de uno et bono Platonius disserit Proclus, cuius theologicas institutiones qui legerit, summam cum praedictis consonantiam manifeste deprehendet. Nam ut his diutius immerer, capitis dolores non permittunt. Quid vero hac de Plato quoque senserit, ex eodem Proclo cognoscet qui huius scripta evolverit. Nam plurimam partem omnia Platonis verba usurpat. Pleraque tamen eorum, quae scripsit Proclus, ex parte saltem demonstranda sunt. Sic porro habet. „Quicquid unum fit, unius participatione fit unum. Ipsum enim per se unum non est: sed quatenus unius fit particeps, unum est. Nam si unum fiant, quae per se ipsa non sunt unum; sunt unum, quatenus secum invicem coeunt et mutuam in communionem

- A. M. 6859 *συνιόντα δήπου και κοινωνοῦντα ἀλλήλοις, γίνεται ἕν και ὑπο-*
Ιαδ. 4 **E** *μένει τὴν τοῦ ἑνὸς παρουσίαν, οὐκ ὄντα ὅπερ ἕν. μετέχει ἄρα*
τοῦ ἑνὸς ταύτη, ἧ πάσχει τὸ ἕν γενέσθαι. εἰ μὲν γὰρ ἦδη ἔστιν
ἕν, οὐ γίνεται ἕν. τὸ γὰρ ὄν οὐ γίνεται ὃ ἦδη ἔστιν. εἰ δὲ γί-
νεται, τῷ μὴ ἕν εἶναι πρότερον, ἔξει τὸ ἕν, ἔγγεγομένου τινὸς ἐν
αὐτοῖς ἑνός.
- F** *β'. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα εἰπὼν ᾤμην λόγου ἀπηλλάχθαι·*
μήδὲ γὰρ δεῖσθαι πλειόνων ἔτι και σαφεστέρων μαρτυριῶν, εἰς
παρούσασιν τῆς ἐνιαίας ἐκείνης και μοναδικῆς και θείας ἀπλότη-
τος, και ὅσα δεικνῶσιν ἕτερα περι θεοῦ τῶν πάλαι σοφῶν οἱ λό-
- P. 687 *γοι, ὑπεράγαθον αὐτὸν καλοῦντες, και τόπον ὑπὲρ τόπον, και*
νόησιν ὑπὲρ νόησιν, και κίνησιν ὑπὲρ κίνησιν, τοῖς ἁγίοις ὁμοίως,
ἄτε ὕφ' ἐνὶ και τῷ αὐτῷ τούτοις κανόνι τυποῦμενοι τῆς τεχνικῆς
παιδείας και ἐπιστήμης, κοινῇ τοῖς πᾶσι πρὸς τοῦ θεοῦ βραβεύ-
σεως, ὅποσοι διαλέκτῳ κέχρηται τῇ αὐτῇ. (B.) Οἱ δ' οὐκ ἔλα-
βον αὐταῖς ἀναλαμβάνειν βιβλίων. οὐ γὰρ ἐνέτυχον οὐδαμῇ κα
οὔθ' ἱεραῖς, οὔτε τισὶ τῶν θύραθεν περι ὄτων δήποτε βιβλίων
φιλοπονώτερον, ἢν' εἶη και ἡμῶν, πρὸς εἰδότας γε ποιουμένους
- V. 554 *τὸν λόγον, τὰ τῶν πόνων κουφότερα· ἀλλ' ἂ πρὸς τοῦ διδασκά-*
λου Παλαμᾶ συνέβαινέ σφισιν ἄκροισ ἀκούειν ὡσὶ, ταῦτ' ἰδέ-

4. *εἰ δὲ γίνεται, ἐκ τοῦ μηδενός γίνεται, τοῦτό ἐστιν, ἐκ τῆς σιγή-*
σεως πρότερον τὸ ἕν, ἔγγεγομένου al. 20. ἀλλ' ἂ Capp. pro ἰδέ-

veniant, nec non unitatis praesentiam suscipiunt; licet non sint istud ipsum, quod unum est. Igitur eatenus unitatem participant, quatenus per accidentalem et adventitiam sibi qualitatem unum fiunt. Nam si iam antea unum essent, unum non fierent. Quod enim est, non fit istud ipsum quod iam est. Sin unum fiant, eo quod unum prius non essent, unitatem habebunt, quatenus unum quid ipsis recens inerit.

2. Haec ego cum dixissem, loquendi officio abunde perfunctum me esse putabam. Neque enim existimabam pluribus et evidentiioribus opus esse testimoniis, ut unica illa singularis et divina simplicitas ostenderetur, ut et alia quaecunque de Deo demonstrantur ex veterum placitis philosophorum, qui ipsum super omnem bonitatem bonum, locum super omnem locum, intellectum super omnem intellectum, motionem super omnem motionem appellunt. Qua in re SS. Patribus consentiunt, utpote cum sermones illi suos conformarint ad unam eandemque regulam, artificialis doctrinae et scientiae, quam Deus communiter omnibus, quicumque lingua eadem utuntur tribuit. (II.) Illi autem a me non recedebant; sed postulabant, ut ipsis ob oculos ponerem testimonia e SS. Patrum libris deprompta, quae philosophorum placitis consona esse viderentur. Etiam neque SS. Patrum neque gentilium philosophorum libros (quacunque tandem de re conscripti forent) hucusque diligentius unquam legerant, et nobis, cum rerum controversarum peritis, sermonem habentibus, levis labor esset: sed quae a magistro suo Palama extremis auribus audierant,

χογτο και ἐπιστευον λιυν ἀπονητή, ἀταλαίπωρον ἀπιστίαν πίστεως A. C. 1351
 ἀλλαττόμενοι, δι' ἀκαιρίαν νοῦ, μᾶλλον δὲ διὰ γνώμης καιρίων Imp. Io. Can-
 μοχθηρίαν, ἀσέβειαν παρά γε τοῦ μὴ εἰδύτος οἱ μὴ εἰδότες λαμβά- tacaz. 5
 νοντες. ταύτη τοι και παρυχρημα παρύγειν ἐπήξει μοι Διονυσίου τοῦ
 ἘΑριοπαγίτου ταυτί. „Ἐν μὲν ἔστι τὸ ὄντως ὄν και κυλὸν και ἀγα-
 θὸν και σοφὸν, οὗ πάντες οἱ ἐνοειδεῖς ἐφλένται· μετέχουσι δ' αὐτοῦ
 οὐχ ἐνιαίως, καιται ἐνὸς και ταῦτοῦ ὄντος· ἀλλ' ὡς ἐκάστῳ τὰ D
 θεῖα διανέμει ζυγὰ, κατὰ τὴν ἐκάστου ἐπιτηδειότητα.” και πάλιν·
 „ὡσπερ ἔν μὲν ἡ μονὰς, πρὸ πάντων δὲ ἔστι τῶν ἀριθμῶν, και
 0αῖτια ἔστι παντὸς ἀριθμοῦ και οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, ἀλλ' ἀρχὴ
 ἀριθμῶν, και τὰ ἐξῆς· οὕτω και ὁ θεὸς ἐν λέγεται, οὐ μόνον
 ὡς μόνος και ἐξηρημένος πάντων τῶν ὄντων κατὰ πάντα, και
 ὡς ἄπλοῦς και ἀμερῆς και ἀδιαίρετος και ἀπαθῆς, ἀλλὰ και ὡς
 πρὸ πάντων τῶν ὄντων, και ὡς πάντων αἴτιος· ἔν γὰρ τὸ πάν- E
 5των τῶν ὄντων αἴτιον, και ἐνικῶς ἐν, ἤτοι ἰδικῶς, ἐξαιρέτως,
 και πρὸ πάντων· τὰ πάντα δ' ἐξ αὐτοῦ και μετ' αὐτό· και ὡς
 ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων μετεχόμενος κατὰ τὴν ἐκάστου ἐπιτη-
 δεῖότητα. τὸ γὰρ πάντῃ ἀμέτοχον αὐτοῦ πάντῃ μὴ ὄν ἔστι.
 και τῷ εἶναι τὸ ἐν, πάντα ἔστι τὰ ὄντα. και οὐκ ἔστι τὸ πάντων
 0αῖτιον ἐν, ἐν τῶν πάντων, ἀλλ' ὑπὲρ πᾶν ἐν, και παντὸς ἐνὸς
 και πλήθους ὡσπερ ποιητικὸν, οὕτω και ὀριστικόν. και ὡς ἡ F
 μονὰς πρὸ παντὸς ἀριθμοῦ πεπληθυσμένου, και πάντα ἐν εαυτῷ

haec nullo negotio approbabant, iisque fidem habebant, inertem ac desi-
 diosam infidelitatem Fide commutantes, importunum ob ingenium suum,
 seu potius propter eximiam mentis suae malitiam, ignari ab ignaro imp-
 pietatem suscipientes. Ideo statim mihi fuit in animo, haec Dionysii Areo-
 pagitae verba in medium afferre. „Verum ens est unum, pulchrum, et bonum,
 et sapiens, cuius desiderio tenentur omnes, qui divinam unitatem parti-
 cipant. Porro ens istud, tametsi unum et Idem, non unico modo partici-
 pant: sed ut unicuique, pro uniuscuiusque habilitate, divina statera dis-
 tribuit.” Et iterum: „sicut unitas est unum quid ante omnes numeros, et
 omnis numeri causa; nec tamen ipsa numerus est: sed numerorum princi-
 pium, etc., ita etiam Deus unum quid esse dicitur, non solum quatenus
 solus est et a cunctis entibus omnino secretus, et quatenus simplex est,
 partium expertus, indivisus et impatibilis: sed etiam quatenus ante omnia
 entia existit et quatenus omnium est causa (una est enim omnium entium
 causa, et unice seu specialiter et eximie una: ante omnia existit, omnia
 vero ex ipsa et post ipsam existunt) Item quatenus a cunctis entibus, iux-
 ta uniuscuiusque habilitatem, participatur. Nam quicquid ipsum Deum nul-
 latenus participat, nullatenus existit. Et omnia entia existunt, quatenus
 unum existit. Item unica omnium causa non est unum quid ex omnibus:
 sed est super omne unum, et est omnis unitatis et multitudinis, ut effecti-
 vum principium, ita et finis. Et sicut unitas est ante omnem numerum
 multiplicatam, ita unum ens, divinum scilicet, omnia etiam contraria in

- A. M. 6869 τὸ ἐν κατὰ ἐναντία ἐνοειδῶς καὶ ἀσυγγῆτως προεληφθη." καὶ πό-
 Ind. 4 λιν ὁ αὐτός φησιν· „ἐπὶ Θεοῦ ταυτὸν ἔστι τὸ καλὸν τῷ ἀγαθῷ·
 τοῦ καλοῦ γὰρ καὶ ἀγαθοῦ πάντα ἐφίεται. καλὸν δὲ καὶ κάλλος
 P. 688 οὐ διαιρετέον ἐπὶ τῆς ἐν ἐνὶ τὰ ὅλα συνειληφθείας αἰτίας. ταῦτα
 γὰρ ἐπὶ μὲν τῶν ὄντων ἁπάντων, εἰς μετέχοντα καὶ μετοχὰς
 διαιροῦντες, καλὸν λέγομεν τὸ κάλλους μετέχον· κάλλος δὲ τῆς
 μετοχῆς τῆς καλλοποιου τῶν ὄντων αἰτίας. ὁ δὲ Θεὸς ταῦτα λέ-
 γεται, ὡς αἴτιος τούτων. ἐκ Θεοῦ γὰρ καὶ ἐν Θεῷ καὶ αὐτὸ τί
 εἶναι, καὶ αἱ τῶν ὄντων πάντων ἀρχαί, καὶ τὰ ὄντα πάντα, καὶ
 τὰ ἀλλήλοις ἐναντία· καὶ τοῦτο ἀσχέτως καὶ ἕξαιρέτως καὶ συν-
 Βειλημμένως καὶ ἐνιαίως. καὶ γὰρ ἐν μονάδι πᾶς ἀριθμὸς ἐνοει-
 δῶς προὔφεσθηκε, καὶ ἔχει πάντα ἀριθμὸν ἢ μονὰς ἐν ἑαυτῇ μο-
 ναχῶς, ὡς αἰτία παντός ἀριθμοῦ· καὶ πᾶς ἀριθμὸς ἤνωται μὲν
 ἐν τῇ μονάδι· καθ' ὅσον δὲ τῆς μονάδος πρόεισι, κατὰ τοσοῦ-
 τον διακρίνεται καὶ πληθύνεται· ὡς καὶ ἐν κέντρῳ πῦσαι αἱ τοῦ 15
 κύκλου γραμμαὶ κατὰ μίαν ἔνωσιν συνυφεστήκασι, καὶ πάσας
 C ἔχει τὸ κέντρον τὰς εὐθείας ἐνοειδῶς. ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ὅλῃ τῶν
 ὄλων φύσει πάντες οἱ λόγοι τῆς καθ' ἕκαστον φύσεως συνε-
 λημμένοι εἰσι κατὰ μίαν ἀσύγγητον ἔνωσιν, καὶ ἐν τῇ ψυχῇ μο-
 νοειδῶς αἱ τῶν κατὰ μέρος πάντων προνοητικαὶ τοῦ ὅλου σώμα-
 τος δυνάμεις. οὐδὲν οὖν ἄτοπον, ἕξ ἀμυδρῶν εἰκόνων ἐπὶ τὸ
 πάντως αἴτιον ἀναβάτας ὑπεροσμίοις ὀφθαλμοῖς θεωρεῖσθαι

8. Verba πάντα ἐφίεται Capp. add. ex Dionys. de div. nom. c. 4. 1. 7.
 7. τῶν ὄλων καλῶν ed. 18. ὡς αἰτία παντός ἀριθμοῦ om. ed.
 15. ὡς om. ed. 17. Pro κέντρον ed. σημείον eodem sensu.

se ipso uniformiter atque inconfuse anticipavit." Iterum idem Dionysius sic habet. „In Deo idem est pulchrum et bonum. Pulchrum enim et bonum omnia appetunt. Pulchrum autem et pulchritudo separanda non sunt in ea causa, quae universa in uno comprehendit. Haec enim in omnibus rebus creatis dividimus in participationes, et in entia participantia; sicque pulchrum dicimus, quod pulchritudinis est particeps; pulchritudinem vero vocamus participationem causae omnia pulchra efficientis. Deus autem haec esse dicitur, quatenus horum causa est. Ex Deo enim et in Deo sunt ipsum essentium omnium principia, entia omnia, et quae sibi invicem sunt contraria; idque sine ulla proportione, eximie, comprehense, et singulariter. Etiam in unitate numerus omnis uniformiter praeexistit; et unitas, tanquam omnis numeri causa, singulariter in se ipsa omnem numerum habet. Et omnis numerus in unitate unitus est: in quantum vero ab unitate progreditur, in tantum dividitur et multiplicatur; quemadmodum et omnes circuli lineae in centro unitae, et simplici unitatione coexistunt, et centrum omnes rectas lineas uniformiter habet. Imo et in tota huius universae naturae omnes uniuscuiusque naturae rationes, unica et inconfusa unitatione sunt comprehensae; et omnes facultates, quae singulis totius corporis partibus praesident, uniformiter in anima copulatae sunt. Non est igitur absurdum, ex obscuris imaginibus ad universalem omnium causam ascendentes, omnia

πάντα ἐν τῷ πάντων αἰτίῳ μονοειδῶς καὶ ἡνωμένως. εἰ δὲ καὶ A. C. 1351
 ὁ καθ' ἡμῶς ἥλιος τὰς τῶν αἰσθητῶν οὐσίας καὶ ποιότητας, καὶ Imp. Io. Cantacuz. 6
 τοὶ πολλὰς καὶ διαφόρους οὐσας, εἰς αὐτὸς ὢν, καὶ μονοειδῆς D
 ἐπιλάμπων φῶς, ζῶσι καὶ τρέφει, πολλῶ μᾶλλον ἐν τῷ καὶ αὐ- V. 555
 τοῦ τοῦ ἡλίου καὶ πάντων τῶν ὄντων αἰτίῳ προὔφεισάναι τὰ
 πάντων τῶν ὄντων παραδείγματα κατὰ μίαν ὑπερούσιον ἔνωσιν,
 συγχωρητέον· καθάπερ ἡ φωνὴ μία καὶ ἡ αὐτὴ πρὸς πολλῶν
 ἀκοῶν ὡς μία μετέχεται." (Γ.) Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τόπου διαλα- H
 βεῖν ἡμῶς ἐν ἐκείνοις συμπέπτωκεν, ἅτε καὶ αὐτοῦ συνεκτικῶς τε
 10 καὶ ἐνοειδῶς τὰ ἐν αὐτῷ περιέχοντος ἅπαντα, καὶ τὰ διάφορα εἶ-
 ναι δοκοῦντα, ἀναγκαῖον καὶ τούτου τὴν τῶν θείων τῆς ἐκκλη-
 σίας διδασκάλων, καθάπερ τι τῶν ἀναγκαίων χρεῶν, συμφωνίαν
 ἀπομιπλάναι. „ὁ θεὸς ἄυλος ὢν, καὶ ἀπεργραπτος, ἐν τόπῳ οὐκ F
 ἔστιν. αὐτὸς γὰρ ἑαυτοῦ τόπος ἐστίν, ὁ τὰ πάντα πληρῶν καὶ
 15 ὑπὲρ τὰ πάντα ὢν, κῦν αὐτὸς συνέχων τὰ πάντα. Ἰστίον δὲ ὅτι
 τὸ θεῖον ἀμερές ἐστίν, ὅλον ὀλικῶς πανταχοῦ ὄν, καὶ οὐ μέρος
 ἐν μέρει σωματικῶς διαιρούμενον, ἀλλ' ὅλον ἐν πᾶσι καὶ ὅλον
 ὑπὲρ τὸ πᾶν. ὁ δ' ἄγγελος σωματικῶς μὲν ἐν τόπῳ οὐ περιέχε-
 ται, ὥστε τυποῦσθαι καὶ σχηματίζεσθαι· ὁμως λέγεται εἶναι ἐν
 20 τόπῳ, διὰ τὸ παρεῖναι νοητικῶς πού καὶ ἐνεργῶν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ P. 639
 φύσιν, καὶ μὴ εἶναι ἀλλαγῶ." (Δ.) Ἐγὼ δ' ἐκ πολλῶν πολλὰ

1. εἰ γὰρ ὁ ed. 4. πολλῶ γὰ ed. ἐπὶ τῆς καὶ αὐτοῦ καὶ
 „ πάντων αἰτίας ed. 6. πάντα ed. 7. οὐσα post μία add. ed.
 11. περὶ ante τούτου addendum censet Capp. 15. κῦν αὐτῷ conl.
 Capp.

uniformiter et unite in omnium causa supermundanis oculis conspiciere. Si vero sol noster multas ac diversas rerum sensilium substantias et qualitates, unus ipse, et uniforme lumen diffundens, vivificat et nutrit; longe potiori ratione concedendum est, in solis ipsius et omnium entium causa, per unam supersubstantialiorem unionem, omnium rerum exemplaria praestitisse: quemadmodum et vox, cum una sit et eadem, a multis quoque auribus, ut una, participatur." (III.) Sed quoniam hic esse dedit occasio, ut de loco dissererem, quippe qui continenter et uniformiter complectatur quaecunque sunt in ipso, etiam quae contraria sibi invicem esse videntur; necesse est, ut divinorum ecclesiarum doctorum hac quoque in re concentum expleam, et quasi necessarium quoddam debitum exsolvam. „Deus, cum sit immaterialis et incircumscrip-tus, in loco non est. Suis enim sibi locus est ipse, qui omnia replet: supra omnia est, licet omnia ipse contineat. Sciendum est porro, divinitatem esse partium expertem; totam totaliter esse ubique; non eius partem in parte, quasi corporaliter divisam; sed totam in omnibus, et totam supra omnia. Angelus autem non quidem corporaliter in loco continetur, ita ut corporalibus figuris conformetur; attamen in loco esse dicitur; quia spirituali et intelligibili quodam modo praesens in loco sistitur, ibique secundum propriam suam naturam operatur, nec est alibi." (IV.) Ego vero cum e multis SS. Patribus multa hic conne-

A. M. 6859 *συνείρειν δυνάμενος ὁμοια μόνοις ἀρκεῖσθαι κέραια τοῖς Διο-*
Ind. 4 *νυσοῦ τοῦ Ἀρειοπαγίτου, πλήρη πεπαιδευμένοις ὄντα ἀνδράσι*
περὶ γὰρ τοι τῶν ἀπαιδευτῶν λόγος ἡμῖν οὐδένων οὐδεὶς. λῆρος
γὰρ σφισι λόγος ἕπας καὶ μουσα παιδευτικῆ καὶ ἤθους ῥο-
B *θμῶς καὶ (οὐδ' ἐλαχίστου δέω λέγειν) εὐστέβεια πᾶσα καὶ κατό-*
νες ἐκκλησίας εὐνομονομένης. ὅμως τε περὶ βουλήσεως καὶ δυνά-
μεις καὶ ζωῆς καὶ σοφίας καὶ τῶν τοιούτων ἐπ' ἐκείνοις μὲν
παμπληθές διεξήλθον· ὑμῖν δ' ἐνταυθοῖ προτιθέναι, φορτικὸν
ἐμοὶ γε φαίνεται καὶ οὐδ' ἄλλως ἀναγκαῖον. τὴν γὰρ ἐν τού-
τοις ἀνάγκη καὶ καιρῶν δεῖσθαι πολεμίων ἀνάγκη, ὅτε δὴ μα-
10 *χίμου (φάναι) κόνεως ἀναρῥιπιζομένης ἐν μέσῳ μᾶλα σφοδρῶς*
C *ἀναφλεγόμενον τὸ θερμὸν τῆς ψυχῆς ἀκάθεκτον ἔχει τὴν οἰκονο-*
δομήν, ἐπὶ ξυροῦ τῶν κινδύνων αἰωρουμένων· τῆς δ' ἀπᾶς
ἐκείνης παρελθούσης, καὶ τοῦ μαχίμου θώρακος καὶ τῶν ὅλων
ἐκείνων ῥαφέντων, ἐς τοῦναντίον χωρεῖ καὶ τὰ τῆς σπουδῆς, μα-
15 *ραينوμένου τοῦ ὑπεκκαύματος καὶ τῆς ἀφορμῆς τοῦ πολέμου*
κατὰ μικρὸν ἀπιούσης ἐς λήθην, μετὰ γε τῆς τῶν ὅπλων ἀκα-
D *λαγῆς. διὸ καὶ ἡμῖν ἐξῥαθυμημένως πως ἤδη τῇ πρὸς ὑμᾶς δια-*
γῆσει μετὰ τὴν ζάλην ἐκείνην χρωμένοις ἐνεῖναι συγγνώμην οὐ-
δὲν ἀπεικός· ἐξεῖναι γὰρ, καὶ τῶν εἰρημένων, συνεῖναι ὑμᾶς
20 *τὴν τῶν σοφῶν ἐκατέρων συμφωνίαν, τῶν τε ἡμετέρων δηλοῦν*
καὶ τῶν θύραθεν, ὅπως ταῦτα καὶ φρονοῦσι καὶ φθέγγονται περὶ
τῆς θείας ἀπλότητος, εἶναι παγχάλεπον καὶ σφόδρα τῶν ὠσπῆ-

ctere possem testimonia, unius Dionysii Areopagitae verba mihi sufficere
censui, eo quod eruditus viris abunde facerent satis. Nam imperitorum ho-
minum nullam prorsus rationem habeo. Isti enim deliriorum loco habent
omnem rationem, omnem qua instituiur doctrinam et ingenii concinnita-
tem, neque tantillum abest quin addam, omnem pietatam atque ecclesie
bene ordinatae canones. Tamen de voluntate, potentia, vita, sapientia,
et aliis huiusmodi, propter illos plenissime disserui. Quae vobis hic pro-
ponere, ut grave ac molestum videtur mihi, ita nec aliunde necessarium.
Nam quae in his occurrit necessitas, hostiles et bellicas occasiones neces-
sario postulat; cum scilicet bellicus pulvis (ut ita dicam) in medio palam
excitatur, et feruentissimus aestus animae indomitum intrinsecus habet im-
petum; eo quod res sit in summum atque imminens discrimen adducta. Ubi
vero acrior ille contentionis aestus deferbit, et militaris lorica simul cum
armis illis proiecta est, tunc etiam vehemens pugnae studium in contrarium
vergit; eo quod ipsius exstinctum sit suscitabile, et bellicus impetus sta-
tim atque arma proiecta sunt, paulatim in oblivionem ablerit. Itaque nos
immerito dabitis hanc veniam, si forte post illam tempestatem utcumque
remissiori animo in haec vobis enarranda incumbam. Namque unum
sapientium tum Christianorum tum gentilium sententiam vel etiam ex dictis
poteritis intelligere; qua nempe ratione de divina simplicitate eadem sen-
tiant et pronunciant, esse perquam difficile, immo maxime impossibile, ut
quis compositionem aut differentiam, praeterquam nominum duntaxat, in-

των, σύνθεσις ἐννοεῖν ἢ διαφορὰν, πλὴν ὀνομάτων μόνον, οὐ- A. C. 1351
 σίας τε καὶ βουλήσεως καὶ δυνάμεως καὶ ζωῆς καὶ σοφίας, καὶ ^{Imp. Io. Can-}
 ὑπλῶς ἐνεργείας ἀπάσης. ὡσπερ γὰρ ἐπίσης δίδωσιν ὁ Θεὸς εὐ- E
 σεβείαι καὶ ἀσεβείαι, Ἑλλησί τε καὶ βαρβάροις, καὶ συλλήβδην
 5 πᾶσιν ἔδνεσιν εἰπεῖν, οὐρανὸν καὶ γῆν, ἀέρα τε καὶ ὑετὸν, ἡλίον V. 556
 τε καὶ σελήνην, καὶ τὰναγκαῖα πάντα· οὕτω καὶ τοὺς τῶν ἀναγ-
 καίων τεχνῶν κανόνας ἐπίσης παρέχεται πᾶσιν, ὁμοφύλοις καὶ
 ἀλλοφύλοις. οὐ γὰρ ἄλλη μὲν ἢ τεκτονικὴ παρ' Ἑλλησι στάθμη, F
 παρὰ Σκύθαις δ' ἄλλη· καὶ Μήδοις καὶ Πέρσαις ὁμοίως. οὐ
 10 μὴν οὐδὲ τοῦ γεωργεῖν καὶ κνηγετεῖν, καὶ τῶν τοιούτων, δια-
 φορὰ. ἀλλὰ τῆς θρησκείας διαφοροῦσης, τὰ τῆς τέχνης ἔχει
 συνάμειαν. οὕτω δὲ καὶ τῆς λεξικῆς ἐπιστήμης ἐστὶν ὄρα. ὅσοι
 μὲν γὰρ τῇ αὐτῇ κέχρηται διαλέκτῳ, τῇ τῶν πρώτων εὐ-
 δοκιμησάντων ὁμογενῶν ἐπιστήμη καὶ τέχνη τούτους κεκρησθαι P. 690
 15 χρεῶν, Φοίνικας λέγω καὶ Πέρσας καὶ Ἀσσυρίους. καὶ ἴνα τοὺς
 ἄλλους παρέλθωμεν, καὶ ὅποσοι τῇ Ἑλλάδι κέχρηται γλώσση,
 ἀνάγκη καὶ τούτοις τῇ τῶν ἀρχηγῶν τῆς εὐρέσεως κρησθαι με-
 θόδῳ καὶ τέχνῃ, καθάπερ στάθμη τινί, εἰ μὴ βούλοιτό τις πλείω
 σολοικίζειν ἢ φθέγγεσθαι. ὃ δὲ καὶ Ἰουλιανῷ τῷ δυσσεβεῖ λη-
 20 φθὲν ἐπὶ νοῦν ἐμποδῶν τοῖς εὐσεβοῦσι στήναι πέπεικεν, Ἑλλη-
 νικοῖς θυμίζεσθαι λόγοις τὴν γλῶτταν. μόνον τῆς ἐκλογῆς ὑγιῶς B
 ἀνδεκτέον ἐκείθεν, καὶ κατὰ τὴν ἐμμελῆ τε καὶ ἐναρμόνιον τῶν
 ἁγίων ἡμῶν συμφωνίαν. ἢ γὰρ οὐκ ἂν φθάνοι ταράττων τὰ πά-

ter substantiam, et voluntatem, potentiam, vitam, sapientiam, et ut sum-
 matim dicam, omnem operationem, excogitet. Quemadmodum enim piis
 aequae ac impiis, Graecis et barbaris, et (ut uno verbo complectar omnia)
 gentibus omnibus, caelum, terram, aëra, imbrem, solem, lunam, et omnia
 necessaria, Deus tribuit; sic et necessariarum regulas artium indigenis et
 alienigenis aequaliter omnibus exhibet. Nam neque fabrilis norma et li-
 bella alia est apud Graecos, et alia apud Scythas; neque apud Medos
 alia, et alia item apud Persas; neque agriculturae aut venationis, et alio-
 rum huiusmodi, ulla est apud hos omnes differentia: sed cum diversa sen-
 tiant de religione, in artibus conveniunt. Idem videas in ea scientia, quae
 circa vocabula et dictiones versatur. Et vero quicumque dialecto eadem
 utuntur, ii primorum e sua gente, et praestantium vernaculi sermonis au-
 ctorum scientia et arte utantur oportet, Phoenices intellego, Persas, As-
 syrios. Et, ut caeteros omittam, certe apud quoscunque Graecae linguae
 usus est, ii methodum et artem eorum, qui reperti Graeciam duces et au-
 ctiores fuerunt, necessario sequi debent, velut amuseum quandam; nisi plu-
 res in loquendo soloecismos quam voces proferre voluerint. Quod cum
 Iuliano impio apostatae in mentem venisset, ipsi suasit ut piis Christianis
 Graecarum litterarum studia, quibus linguam illi suam exornarent, inter-
 diceret. Id unum hic notari velim, ut nempe profanarum litterarum dele-
 ctus recte habeatur, iuxta congruentem et piissimam sanctorum Patrum
 concordiam; alioqui iamiam unusquisque antiqua et sacra ecclesiae dogma-

M. A. 6859 τρια τῆς ἐκκλησίας ἱερὰ δόγματα, δι' ἁμαθίαν ἢ μοχθηρίαν
 Ind. 4 ἀτόκου γνώμης καὶ προαιρέσεως, κακῶς ἐκλαμβάνων καὶ δια-
 στρέφων τὸν ἐγκείμενον ταῖς λέξεσι νοῦν, ὁμοίως τῷ σὺ Παλαμῆ
 Καὶ ὑμῖν, ἐκείνω ταῦτ' ἀφειρομένους ἀρτίως τὰ τε ἄλλα καὶ
 τρεῖς ὁμολογοῦσι φύσεις ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος μεταμορφώσεως, μίας
 μὲν τῆς ἀνθρωπότητος, δύο δὲ ταῖν δυεῖν Θεοτήτων, τῆς τε
 ἀφανοῦς καὶ τῆς παραδειχθείσης ἀκτίστου δευτέρας Θεότητος
 καθ' ἑμᾶς· ὧν τὴν μὲν ἀμέθεκτον πῦσι πάντη φατέ, τὴν δὲ με-
 θεκτὴν· ὡς ἀναγκάζεσθαι πάλιν ἡμᾶς, καὶ τούτων τὴν ἀτοπίαν
 ἐλέγχειν. (E.) Καὶ πρῶτόν γε τὸν περὶ μεθέξεως λόγον ἐνεγκόν-
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

5. ἐπὶ τῆς τοῦ conl. Capp.

ta perturbaret, seu imperitia, seu stollidae mentis ac voluntatis pravitate, verborum sensum male intelligens ac pervertens; quemadmodum nunc Palamae contigit, et vobis, qui tum aliis de rebus eadem prorsus cum illo pronunciatis, tum in Christo salvatore transfigurato tres naturas admittitis, unam quidem humanam et duas alias duarum deitatum, quarum eas sit invisibilis, altera vero deitas increata (iuxta vestram sententiam) ostendatur; ita ut harum quidem alteram ab omnibus creaturis participari omnino non posse, alteram vero posse asseratis. Unde huius vestrae opinionis ineptias arguere iterum cogimur. (V.) Et primum quidem de participatione sermonem instituimus et in medium adducamus. Consideremus, quomodo Palamas tuus ex scriptis tum SS. Patrum, tum profanorum, delectum quendam habuerit. Ut enim, inquit, multi quidem sunt vocati, pauci vero electi; sic licet multi scriptorum delectum habeant, pauci tamen tuto id faciunt. Nam quosdam e paganis memini partim similia sententis Patribus nostris dixisse (quorum quaedam, cum SS. Patribus comparanda, in medium protulimus), partim vero absurdissima et contraria; e quibus Palamas eiusque gregales, quae suae opinioni favebant, quodam quasi fato elegerunt, de more scarabaeorum; qui ita sunt a natura comparati, ut quaecunque bene olent, aversentur; quaecunque vero gravem ac fetidum odorem spirant, lubenter amplectantur. (VI.) Itaque Platonicus Proclus ita in suis theologicis institutionibus habet. „Omne quod partici-

τὸ μετεχόμενον, τοῦ ἀμεθέκτου. τὸ γὰρ μετέχον, ἀτελές μὲν ὄν A. C. 1351
 πρὸ τῆς μεθέξεως, τέλειον δὲ τῇ μεθέξει γινόμενον, δευτέρον Imp. Io. Can-
tacz. 5
 ἔστι πάντως τοῦ μετεχομένου, καθὸ τέλειόν ἐστι μετασχόν. ἢ F
 γὰρ ἀτελές ἦν, ταύτῃ τοῦ μετασχεθέντος, ὃ ποιεῖ τέλειον αὐτό,
 5καταδείκτερον. τὸ δὲ μετεχόμενόν τις ὄν, καὶ οὐ πάντων, τοῦ P. 691
 πάντων ὄντος, καὶ οὐ τις, πάλιν ὑφειμένην ἔλαχεν ὑπαρξίν. τὸ V. 557
 μὲν γὰρ τῶ πάντων αἰτιῶ συγγενέστερον, τὸ δὲ ἦττον συγγενές.
 ἡγεῖται ἄρα τὸ μὲν ἀμέθεκτον τῶν μετεχομένων· ταῦτα δὲ,
 τῶν μετεχόντων. ὡς γὰρ, συνελόντι φάναι, τὸ μὲν ἔστιν ἔν πρὸ
 10τῶν πολλῶν· τὸ δὲ μετεχόμενον ἐν τοῖς πολλοῖς ἐν ἅμα καὶ οὐχ
 ἔν· τὸ δὲ μετέχον πᾶν οὐχ ἔν ἅμα καὶ ἔν." σκεπτέον ἐνταῦθα B
 πρὸς Θεοῦ, πῶς πολλῶν τῶν τοῦ Ἑλληνος ὄντων δογμάτων περὶ
 Θεοῦ, ὧν τὰ πλείω τοῦ νοσεῖν πως ἀπήλλακται, ὅδε τῶ μάλα
 νοσοῦντι προσετετέθεικε μέρος, ὃ κῦν αὐτῶ παρόντι τῶ Ἑλληνι με-
 15τάμμελον ἐχορήγει, τὰτόπημα δημοσιευόμενον βλέποντι· ἢ πῶς
 οὐκ ἂν ἠδέσθη τὸν ἔλεγχον αὐτάθεν αἰσχύνοντα, βλέπων ὡς αὐ-
 τὸς ἐαυτῶ μάχοιτο, τὰναντία τοῖς πρότερον ἐνταυθαῖ δογματί- C
 ζων; τρεῖς μὲν γὰρ ἐνταῦθα τάξεις ποιεῖται· μίαν μὲν τὴν τοῦ
 ἀμέθεκτου καὶ ὑπερκειμένου Θεοῦ, δευτέραν δὲ τὴν τοῦ μεθεκτοῦ
 20γένους, καὶ τρίτην τῶν μετεχόντων. καὶ ἡγεῖται τοσοῦτον ὑπερ-

pat, ignobilis est eo, quod participatur; et quod participatur, ignobi-
 lius est eo, quod participari non potest. Nam quod participat, cum ante
 participationem imperfectum sit et participatione sua perfectum evadat,
 certe posterius est eo, quod participatur, in quantum perfectum est post-
 quam participavit. Nam quatenus imperfectum erat, eatenus ignobilis
 est eo, quod participatur, quodque ipsum perfectum reddit. Quod autem
 ab aliquo, non ab omnibus participatur, id substantiam sortitum est in-
 ferriorem eo, quod ab omnibus, non ab aliquo duntaxat, participatur. Nam
 hoc magis, et illud minus ad universalissimae omnium rerum causae natu-
 ram accedit. Ergo quod participari nequit praestat iis, quae participan-
 tur; et vicissim quae participantur praestantiora sunt illis, quae partici-
 pant. Etenim, ut uno verbo complectar omnia, quod participari non pot-
 est, hoc ante multa unum est; quod autem participatur, in multis unum
 est simul et non unum; denique quicquid participat, est non unum simul
 et unum." Per Deum vos obtestor, ut hoc in loco perpendatis quomodo,
 cum paganus iste Proclus multa de Deo dogmata tradiderit, quorum ple-
 raque sunt ab omni erroris vitio libera et pura, vitiosissimum ex illis do-
 gmatibus Palamas fuerit amplexus: quod sane pagano huic scriptori poe-
 nitendi locum daret, si praesens ipse absurdam hanc opinionem videret di-
 vulgari. Alioqui quomodo non erubesceret, si statim cerneret probrosam
 atque ignominiosam sententiae suae refutationem, quatenus nimirum secum
 ipse pugnat, contraria prioribus dogmata hoc in loco proferens? Hic enim
 tres rerum ordines esse statuit; quorum in primo reponit ens quod parti-
 cipari nequit et supremum Deum: in secundo collocat genus entis, quod
 participari potest: in tertio demum ordine constituit entia, quae partici-

A. M. 6859 *κεισθαι τῶν μεθεκτῶν τὸ ἀμεθεκτον, ὅσον ταῦτα τῶν μετε-*
Ind. 4 *χόντων. πρόσθεν δ' ἔδεικνυ πᾶν τούναντιον. τὸ γὰρ ἔν εἰλεγ*
D *εἶναι πάντων ἀρχὴν καὶ πάντη μετεχόμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους,*
τουτέστιν ὑπὸ πάντων. πῶς γὰρ ἂν ὑπὲρ τὰ πάντα ἦν καὶ πάν-
των αἴτιον τῶν ὄντων, εἴπερ τὸ ἀσχετῶ τε καὶ ἀμεθέκτῶ πρὸς
ταῦτ' εἶναι προσῆν αὐτῷ; τοῦ γὰρ τὰ πάντα πληροῦντος καὶ ἐν
πᾶσιν ὄντος, πῶς οὐ μεθέξει πάντα; ἀλλ' ἔοικε δεδιότι, μὴ καὶ
τὸ θεῖον ὑπὸ τῶν πασχόντων, καθάπερ τὰ σώματα, μερισθῆ.
οὐδὲ γὰρ ἔφθη μαθῶν, ὡς ὁ θεὸς ἀπλοῦς ὢν πανταχῆ ἔστιν ὅλ-
E *κῶς, καὶ οὐδαμοῦ· καὶ μετέχεται μὲν ὑφ' ἀπάντων, ἀμεθέκτως¹⁰*
δέ· καὶ μερίζεται μὲν, ἀμερίστως δέ· κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ἡμέ-
τέρας ψυχῆς, ἀπλῆς ὅλον οὐσίας καὶ αὐτῆς. καὶ γὰρ καὶ αὕτη
πανταχοῦ τοῦ σώματος ὅλη ὀλικῶς ὑπάρχουσα μετέχεται μὲν
ὑφ' ἐκάστου τῶν τοῦ σώματος μερῶν, ἀμεθέκτως δέ. οὐδὲ γὰρ
οὐδὲν ἰδίᾳ τούτων οὐδαμῆ γίνεται πέφυκε ψυχῆ· πλην Ἐκαστου¹⁵
F *τῶν τοῦ σώματος μερῶν, ὡς ἔχει φύσεως ἅμα καὶ θέσεως, ἐπὶ*
γε τῆς κινούσης ὁμοῦ καὶ ζωούσης ἐνεργεῖται ψυχῆς· ὥστε καὶ εἰ
ἦν ἐν τραχήλῳ ἢ ἐν χειρὶ κατασκευῆ στόματος, λάλος ἂν (ἀ-
μαι) ἦν καὶ ἡ χεὶρ καὶ ὁ τράχηλος. εἰ οὖν οὕτω τοῦτο, πᾶσι
P. 692 *ἂν μᾶλλον ὑπὸ πάντων μετέχοιτο θεὸς, ὁ πανταχοῦ παρῶν καὶ²⁰*
τὰ πάντα πληρῶν. καὶ ἐν ἐκάστῳ γὰρ τῶν πάντων γινόμενος ὅλος
ἔστί· καὶ ὅλος μένει καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐν πᾶσι καὶ πρὸ τῶν πάν-

5. τῆ conl. Carr. 6. Pro πασχόντων Carr. conl. μετασχόντων.

part; et existimat ens, quod participari nequit, iis quae participari pos-
sunt tantum praestare, quantum haec entibus participativis praestant. An-
tea vero contrarium prorsus demonstrarat. Dicebat enim unum esse omni-
um principium, et a multitudine, id est ab omnibus, plane participatum.
Quomodo enim super omnia esset et omnium entium causa, si nullam cum
his habitudinem aut relationem includeret, nec ab iis posset participari?
Nam qui fieri possit, ut illud omnia non participant, quod omnia replet,
et in omnibus existit? sed prorsus timuisse videtur, ne corporum more
Deus a participantibus se divideretur. Nondum quippe didicerat, Deum,
utpote simplicem, esse ubique totaliter, et nusquam: item ab omnibus par-
ticipari, sine ulla tamen sui ipsius participatione; et absque ulla sui di-
visione dividi. Cuius rei exemplum nobis suppeditat anima nostra, quippe
quae simplex ipsa sit substantia. Haec enim cum tota sit et totaliter in
singulis corporis partibus, ab iis participatur; sed sine sui ipsius parti-
cipatione. Nam anima per se et ex natura sua proprie nulla est e corpo-
ris partibus: attamen unaquaeque corporis pars, secundum propriam na-
turam et positionem suam, ab anima vivificante et movente suum in actum
educitur; adeo ut, si in collo vel in manu esset mechanica oris structura,
loquax esset, ut opinor, et manus et collum. Si de anima ita se res habet,
longe potiori ratione ab omnibus participabitur Deus, qui ubique praesens
omnia replet. Nam in unoquoque omnium entium totus existit: et cum
totus per se solus ac seorsum maneat, est tamen in omnibus et ante omnia:

των· και ὅλος μεθεκτός ὁ αὐτός και ὅλος ἀμέθεκτος. (Ζ.) Ἀλλὰ A. C. 1951
Imp. Io. Can-
tacz. 5
τοῦτον ὁ Χριστιανὸς ἐμιμήσατο Παλαμᾶς ἀμαθῶς τε και κακο-
τρόπως, και μιμησάμενος οὐκ ἠλέσχετο μέχρι μιμήσεως εἶναι
τῶν ὀνόματι· ἀλλὰ φιλότιμος ὢν ἐν κακοῖς ἐκείνου μὲν ἐξ ἀμαθίας Β
5 διέφθαρχε τὴν λέξιν, αὐτὸς δὲ τῇ κακίᾳ κακίαν προστίθησι δια-
νοίας. ἐκεῖνος μὲν γὰρ οὐδαμῇ δογματικῶν ἀκρίστων θεοτήτων
ἠλώκει πλήθος· μηδὲ γὰρ ἐγχερεῖν ἐνεργεῖ τῇ φύσει· ὁ δ' ἀμέ- V. 558
θεκτὸν τε και ὑπερκειμενον ἔφησεν εἶναι πρῶτον θεόν· δευτέρα
δ' ἔπειτα δίδωσι τάξει τὸ τῶν μεθεκτῶν και ὑφειμένων θεοτήτων
10 πλήθος· τρίτην δὲ χώραν ἔνειμε τοῖς τε ἀνθρώποις και ὅσα C
ὑπὸ τὴν αἴσθησιν ἐνάρετα πράγματα, καθὰ πολλάκις εἶρηται τε
και εἰρήσεται ἡμῶν· και ἕμα ἀναρχὰ τε και ἀκτιστα εἶναι ὠρί-
υστο, μετὰ πολλῆς τῆς αὐθεντίας ποιησάμενος τὴν προσθήκην.
οὕτω ὁ φιλότιμος ἀνὴρ γίνεται χορηγὸς τῶν μήτ' ὄντων μήτ'
15 ἔσομένων, ἀναρχίαν και ἀκτισίαν ἐπευωνίζων οὕτως ἀφθόνῳ χειρὶ
τοῖς κτίσμασι, και τὰς μὲν ὡς ὕδωρ σπειρων, τὰς δ' ὡς ἄμμιον D
διασκορπίζων. θανμάσει δ' ἂν τις, πῶς ἂ μὲν μήτ' ἔχει μήτ'
ἔξει δίδωσιν, ὡσερ αὐτοματικῶν τῶν μήτ' ὄντων μήτ' ἔσομέ-
ων τὴν γένεσιν· τῶν δὲ χρημάτων τὰ μὲν ὡς ἄμμιον θησαυ-
20 ρίζει, τῶν θεῶν εἰκόνων ἀσελγῶς ἀφαιρούμενος, τὰ δ' ὄθεν
οὐτ' ἔσπειρεν οὐτε διασκορπίσειν, ἀπονητὶ συνάγει, τοῦ βασιλε-
κοῦ κλεεόντος τρίποδος. ἀλλ' ἀναίσχυντον ἢ ἀμαθία, και φι- E

Idem totus participabilis est, et tamen totus participari nequit. (VII.) Sed hunc paganum Christianus Palamas imperite atque improbe imitatus est, nec intra imitationis limites hoc suum cum Proclo certamen contineri passus est: sed perpetranda in malis ambitiosus Procli quidem verba prae impericia corruptit; ipse autem huic priori malitiae malitiam sensus adiecit. Nam ille increatarum deitatum multitudinem statuisse nusquam deprehenditur. Eam enim natura per se operativa admittere non potest: Palamas vero asseruit Deum esse primum, omnibus superiorem, nec posse participari: participabilium et inferiorum multitudinem deitatum secundo in ordine collocat: hominibus et cunctis rebus, quae sub sensum cadere ac virtutis participes esse possunt, tertium locum attribuit, ut saepius a nobis dictum est, et rursus dicitur; porro haec postrema principii expertia esse atque increata definiit. Quam accessionem summa auctoritate adiunxit. Sic liberalis iste vir ac munificus ea, quae nec sunt nec erunt, subministrat; adeo larga manu et vili pretio creaturis praebens, ut principii expertes sint et increatae: quas praeclaras dotes partim ut aquam effundit, partim ut arenam dispergit. Hoc autem possit quempiam in admirationem rapere, quomodo Palamas det, quae nec habet nec habebit, quasi fortuito casu aut ad libitum ea crearet, quae nec sunt nec erunt; divitias autem partim ut arenam in thesauris recondat, divinas imagines petulanter atque improbe suffuratus; partim ad imperatorii tripodis iussum nullo labore inde colligat, ubi nec seminavit nec dispersit. At erubescere

- A. M. 6869 *λει γε ὡς τὰ πολλὰ τὸ τῆς φύσεως ἑλλιπὲς τῇ θρασυτήτι διασω-*
 Ind. 4 *ζειν βιάζεσθαι· καθάπερ οἱ χυλεύοντες τὸ λείπον τοῦ ποδὸς ξυ-*
λίην διασωζέουσιν ἐνίοτε. ἀλλ' ὁ περὶ τοῦ ἀκτίστου λόγος εἰς ἐπέ-
ραν ἡμῖν τεταμειώσθω τράπεζαν· περὶ δ' ἀμεδέκτου τῶν ἁγίων
 F 8, *τι φασὶν ἀκουσόμεθα. (H.) Διονύσιος τοίνυν ὁ Ἀρειανιστὴς*
τάδε διέξεισι. „μεθεκτὸς μὲν ὁ θεὸς, κατὰ τὰς μεταδόσεις αὐτοῦ·
ἀμέθεκτος δὲ, κατὰ τὸ μηδὲν μετέχον αὐτῆς τῆς οὐσίας αὐτοῦ,
ἢ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἢ τῆς σοφίας αὐτοῦ, ἢ τινος τῶν τοιοῦτων,
ἅπερ ἔχει πάντα καθ' ὑπεροχὴν καὶ ἑξαιρέτως.” καὶ πάλιν „ἐν
μὲν ἔστι τὸ ὄντως ὄν καὶ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ σοφόν, οὗ πάντες
 P. 693 *ἐνὸς καὶ ταυτοῦ ὄντος, ἀλλ' ὡς ἐκάστῳ τὰ θεῖα διανέμει ἰσγὰ*
κατὰ τὴν ἐκάστου ἐπιτηδειότητα· καθὰ καὶ πάσας ἔχειν ἔραμε
τοῦ κύκλου τὰς γραμμὰς τὸ κέντρον ἐνοειδῶς.” ἐπιστήσαι δ' ἄξιον
ἐνταυθοῖ, πῶς ὁ μέγας Διονύσιος οὕτω λόγῳ βραχυτὴ πᾶσαν κα-
λαμαλαὶαν κακόνοϊαν, ἃς ἀράχνης ἰστὸν, διαλέλυκε. διαιρῶν γὰρ
τῆς οὐσίας ὁ Παλαμῆς σοφίαν καὶ δύναμιν καὶ ἀγαθότητα καὶ
 B *ζωὴν, καὶ ὅσα φησὶν ἐνεργείας τε καὶ ἀκτίστους θεότητας, τὴν*
μὲν οὐσίαν ἀμέθεκτον εἶναι τὸ παράπαν ὀρῆζεται, ἰδιαζόντως γε
μὴν αὐτὰς μεθεκτὰς, καὶ τοσαύτην ἐχούσας ἰδιότροπον ἐκίστην
ἰσχὸν, ὡς δύνασθαι καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀκτίστους θεοὺς ἀμει-
γάζεσθαι καὶ ἀνάρχους. Διονύσιος ὁ τὰ θεῖα σοφὸς συτελλῶν

22. δὲ, aut ἀλλὰ Capp. post Διονύσιος desiderat.

nescit imperitia, et saepissime homines cogit, ut naturae defectum aedificia sua tueantur; quemadmodum claudi quandoque ligno defectum pedis tueantur. Sed de increato sermonem ad aliam veluti mensam reconducat, et quid SS. Patres de ente non participabili pronunciant, audiamus. (VIII.) Igitur Dionysius Areopagita haec disserit. „Participabilis est Deus secundum suas communicationes; non participabilis vero, quatenus nihil substantiam eius participat, aut vitam, aut aliquid huiusmodi, quae omnia Deus eminenter et eximie possidet.” Et iterum: „Verum ens est unum, pulchrum, et bonum, et sapiens, cuius desiderio tenentur omnes, qui divinam unitatem participant. Porro ens istud, tametsi unum et idem, non unico modo participant: sed ut unicuique, pro uniuscuiusque habilitate, divina statera distribuit; quemadmodum etiam omnes circuli lineas uniformiter centro contineri diximus.” Porro hic operae pretium est animadvertere, quomodo magnus Dionysius tam paucis verbis omnem gravam et consceleratam Palamae mentem, veluti araneae telam, dissolvat. Nam Palamas a divina substantia dividens sapientiam, potentiam, bonitatem, vitam, et quascunque operationes atque increatas deitates appellat; substantiam quidem nullatenus esse participabilem definit; illas vero propria ac specialiter participabiles esse statuit, et earum unamquamque in sua propria et speciali ratione tantae esse virtutis affirmat, ut homines ipsos increatos et principii expertes Deos efficere possit. Contra Dionysium, re-

ἀμεδέκτους καὶ ταύτας ὁμοῦ τῇ οὐσίᾳ φησί, ἕτε μὴδὲν τὸ διά- A. C. 1351
 φορον μῆδαμῆ κεκτημένας, πλὴν γε δὴ τοῦ ὀνόματος μόνου. Imp. Io. Can-
 δοῖν οὖν ἀνάγκη θύτερον. ἢ γὰρ οὐ παραδέχεται Διονύσιον ὃ C
 παράφρων οὔτος! ἢ τῆς ἐκείνου σοφῆς διανοίας ἀσύνητος μένει
 κκαδάπαξ· ἢ καὶ ἀμφοῖν ὃ ταλαίπωρος ἔνοχος εἶναι δοκεῖ. ἔπειτα
 μῆτε νοῶν, μῆτε δεχόμενος, οὐκ ἐρυθριῶ διαβύλλων ἑτέρους
 καὶ τὰ οἰκεία μετὰ γων σκώμματα κατ' ἐκείνων, οἳ τέλειως ἅμα V. 559
 καὶ ἀπριξ ἔχονται τῶν ἐκείνου. ἀπηναισχύντησε γὰρ ὃ μεμη- D
 νως, καὶ ὄψις πόρνης καὶ μοιχαλίδος ἐγένετό οἱ, ἢ ὅτε πρῶξῃ
 10 (φησί Σολομῶν) ἀπονησμένη οὐδὲν ἕτοπον πεπραχέναι φησίν.
 (Θ.) „Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἂν ποτε δεξαίμην ἐγὼ (φησί) μεδεκτην ὄλωσ
 τὴν θείαν ὑπάρχειν οὐσίαν, οὐχ ἕως ἂν ἐν τοῖς ζῶσιν εἴμι καὶ
 τοῖς ἄερος πνέουσι. τάχιστα γὰρ ἂν ἐξανάλωσῃ τὴν μετασχεῖν
 ἐθελουσαν φύσιν, πρὶν ἂν μετάσχη. οὐδεὶς γὰρ ὄψεται τὸ πρόσω- E
 15 πόν μου, καὶ ζήσεται, φησὶν ἢ θεία γραφή.” ἰοῦ ἰοῦ τῆς εὐθ-
 θείας καὶ τῶν σεμνῶν λογαρίων, μᾶλλον δὲ τῆς ἀσέμνον βωμο-
 λογίας! εἶτα ἐλάνθανεν ἡμῶς ὕθλων ὑπάρχων μεστὸς, καὶ μύθων
 Ἑλληνικῶν, καὶ οὐδὲ τούτων σοφῶν, ἀλλ' οἴους φασὶ τὰ γραῖδια
 παρὰ τὰς ἐπ' ἀλέα λέσχας. εἰς γὰρ τὰς Διὸς καὶ Σεμέλης ψευδεῖς F
 20 καὶ μυθῶδεις μετήνεγκεν ὃ ταλαίπωρος τὴν σμικρόνοιαν κοινονοίας

20. κοινωνίας conl. Capp.

rum divinarum peritissimus, Dei operationes cum eius substantia coniungens, eas aequae ac substantiam ipsam participari non posse asserit; et rursus easdem aequae ac substantiam participari posse decernit, utpote cum a substantia non nisi solo nomine differant. Igitur e duobus alterum contingat necesse est. Vel enim insipiens iste Palamas Dionysii auctoritatem respuit: vel sapientissimam eius mentem prorsus non intelligit: vel etiam utriusque vitio miser ille obnoxius esse videtur. Deinde cum sancti huius Patris nec mentem intelligat, nec auctoritatem sequi velit, alios calumniari, et in eos qui Dionysii dictis perfecte simul et tenaciter adhaerent, cavillationes et diceria, quibus ipse merito appeti posset, transferre non erubescit. Nam insanus Palamas frontem perfricuit: facta est illi facies meretricis et adulterae; quae, ut ait Salomon, cum fecerit malum, sese abluat, et dicit, nihil a se mali fuisse perpetratum. (IX.) „At enim,” ait Palamas, „quandiu vixero et aërem hunc spiravero, illud approbare nunquam poterim, divinam scilicet substantiam totaliter esse participabilem. Nam divina natura, si participetur, statim eam naturam, quae participare ipsam voluerit, etiam antequam participaverit, absumet. Nemo enim videbit faciem meam et vivet, inquit divina Scriptura.” O virum simplicem! o fabellas graves et decoras, immo o foedam scurrilitatem! et deinde ignorabamus, Palamam nugis refertum esse et Graecanicis fabulis, neque his quidem sapientibus: sed quales narrat aniculae, dum calidis in locis otiose confabulantur. Nam quantumcumque sensus communis habebat miser ille, hoc totum transtulit ad fictitios Iovis et fabulosos, quibus Semele consumpta

- A. M. 6859 και θείου φωτός επιδημίας· οὗ γενομένου, θνητὴν οὐσαν
 Ind. 4 και οὐρανίου Διὸς ἐνεγκεῖν οὐδαμῆ δύνηθεῖσαν λαμπρότητα,
 μηδ' αἰθερίων κεραυνῶν ἐνδημίαν, ἀταλωθῆναι τὴν δυστυχίαν.
- P. 694 οὕτω μικροπρεπῶς τε και ἀγεννῶς τὰς ἐδγενεῖς τῶν ἄγιων ἐν-
 νοίας και λέξεις ἐξ ἀμαθίας ὁ Παλαμῆς ἐκλαμβάνων και δια-5
 στρέφων τὰ θεῖα τῆς ἐκκλησίας ἐμβόλυνε δόγματα, ὡσπερ ἀπο-
 σειομένης τῆς σφῶν ἐπιστήμης τὴν αὐτοῦ κακοθήμιαν· καθάπερ
 τὰ τῶν ῥόδων εὐσομα και εὐανθῆ τὴν μαραινουσαν αὐτὰ και
 πρὸ τοῦ χρόνον χεῖρα. τοιοῦτον οἱ σεμνοὶ τῆς νῦν ἐκκλησίας κοι-
 Β μένες νέον διδάσκαλον τῶν θείων δογμάτων προδυστήσαντο, το-10
 φλὸν τυφλῶ ὀδηγόν. ὅτι δ' οὐχ ἀπλῶ τινι λόγῳ πρὸς ταῦτα
 χρώμενος φαίνεται, ἀλλ' ὀξεῖαν και σφόδρα γε κατεσπουδασμέ-
 νην ἔχει τὴν πρόθεσιν τῆς ψυχῆς, και ταῦτόν ἀεὶ τοῖς γυναι και
 κανθάροις ποιεῖ, τὰ ὑγιαίνοντα και ὅσα εὐδῶδη παριῶν, τῶντι
 λέξεων και ἐννοιῶν τοῖς νοσοῦσί τε και ὅσα μακρᾶς δυσωδίας 15
 C ἀπόζει, προστέθηκε, και ἅμα διαστρέφων οὐ μάλᾳ αἰδέεται τὰ
 πλείστα (τοῦτο δὲ και γυνῶν και κανθάρων ὑπέρτερον) δῆλον
 ἐντεῦθεν. ἐν γὰρ Τιμαίῳ Πλάτων θεολογεῖν ἐλόμενος θιόν
 ὑπερκεῖμενον τίθησι πρῶτον, ταῖς ὑφειμέναις ἐγκελευόμενον ἰα-
 τοῦ δυνάμει και θεότησι τῶν παρ' Ἑλλῆσι σεβομένων δαιμόνων, 20
 τὰ ὄντα πάντα κατ' εἶδος ἕκαστα δημιουργεῖν, και πάντων ἐμ-
 πληῆσαι κτισμάτων οὐρανόν τε και γῆν, και ὅσον ἐν μέσῳ σύγκρη-

est, ignes; quibuscum divini luminis immisiones confert. Fingunt nimirum poetas Semelen, utpote mortalem, caelestis fulgorem Iovis et aetheri fulminis accessum ferre non potuisse, et ideo miseram hanc mulierem fuisse consumptam. Adeo abiecte et ignobiliter generosas ac nobiles sanctorum Patrum sententias et voces prae imperitia Palamas accipit et pervertit; sicque divina ecclesiae dogmata contaminavit, tanquam illorum scientia malum huius ingenium repellat; quemadmodum bene olentes et floridas rosae manus respuunt eorum, qui eas ante tempus flaccescere faciunt. Talem virum venerandi praesentis ecclesiae pastores recentem divinarum dogmatum doctorem sibi ipsis praefecerunt, et caecum caeci viae ducem sequuti sunt. Porro non simplici quadam aut qualicunque ratione, sed acris studio et maxima intentione animi fabulis istis ad firmandam suam opinionem uti videtur, et de vulturum atque scarabaeorum more, sana et bene olentis quaeque praeterit: vocibus autem et sententiis, errorum morbo laborantibus, gravemque ac foetidum odorem spirantibus adhaeret. Plurima etiam e veterum dictis pervertere, ipsum non pudet; qua in re vultures et scarabaeos ipsos longe superat: cuius quidem dicti evidens hinc nobis argumentum suppetit. Cum enim in Timaeo divinis de rebus disserere Plato voluisset, primum supremumque Deum supponit, inferioribus potestatibus suis et deitatibus eorum quos pagani colunt daemouum imperare, ut omnia entia secundum propriam uniuscuiusque speciem condant, et ut caelus, terram, nec non quaecunque inter haec commixta sunt et consistant, cre-

μά τε καὶ σόστημα· „θεοὶ θεῶν,” λέγων, „ὧν ἐγὼ δημιουργὸς A. C. 1351
πατὴρ τε ἔργων, ἃ δι’ ἐμοῦ γέγονε, τρέπεσθε κατὰ φύσιν ὑμεῖς ἐπὶ Imp. Io. Can-
τὴν τῶν ζώων δημιουργίαν, μιμούμενοι τὴν ἐμὴν δύναμιν περὶ D
τὴν ὑμῶν γένεσιν, καὶ ἀπεργάζεσθε ζῶα, καὶ γεννᾶτε, τροφήν τε
διδόντες ἀξιάνετε· καὶ φθίνοντα πάλιν δέχεσθε.” (I.) Ὁρᾶτε
τῶν μαθητῆς ἐλεγόνει, καὶ οἷς ἠκολούθησε δόγμασι, καὶ ὄθεν
ἀρυσόμενος ἐξηρεύεσθαι καὶ αὐτὸς ἀνατροπὴν θολερὰν κατὰ τῆς
τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, ὅσα τὰ ὄντα κατ’ εἶδος, φύσκων τοσαύτας K
εἶναι καὶ τὰς ὑφειμένους τε καὶ ἀκτίστους θεότητος, οἷον ἰδέας V. 560
Πλάτωνικας, τῷ δημιουργῷ συνναάρχους μὲν καὶ συναϊδούς,
ἕτεροφθεῖς δέ· καὶ ἄλλας ἄλλων γίνεσθαι ποιητικὰς ἀκτίστων καὶ
κτιστῶν (τοῦτο δὴ τὸ τῆς αὐτοῦ συνηθείας προσθετικόν) οἷον
τῆς μὲν ζωῆς τὴν ζωὴν, τῆς δὲ σοφίας τὴν σοφίαν, τῆς δὲ δυ-
νάμειος τὴν δύναμιν, καὶ τᾶλλα ὁμοίως. ὃ γὰρ Πλάτωνι προστε- F
θεῖσθαι οὐ γέγονε διὰ μνήμης, τοῦτο προσεξεῦρεν αὐτὸς, τὸ
τῶν ἀκτίστων δηλαδὴ, ἐν τοῖς κακοῖς αἰεὶ φιλοτιμούμενος ἔχειν
τῶν κακῶν τὰ πρωτεία, ἵν’ εἴη σαφέστατα κακῶν ἁπάντων ὁ κί-
κιστος. οὐδὲ γὰρ οὐδ’ Ἑλλήνων οὐδέσι τετόλμητα πώποτε, δεύ- P. 695
τερον ἄκτιστον ἐπὶ νοῦν εἰληφέναι, παρὰ τὴν τὰ πάντα κτίσασαν
ἑμὴν δύναμιν. πλείστους δ’ ἔχων παράγειν εἰς μαρτυρίαν ἐκεί-
θεν παρήμι συντομίας ἐχόμενος. Πλούταρχος δ’ ὁμοίως ὁ ἐκ
Χιρωνείας Νουμῶν τὸν Πομπήλιον ἀναγράφων, ὃς Ῥωμαίων

10. συνναάρχους em. Capp. pro συνάρχους.

turis omnibus replent. Haec sunt Platonis verba. „Dii Deorum proge-
nies, quorum ego opifex ac parens operum, quae per me facta sunt, con-
vertite vosmet ipsos ex naturae legibus ad animalium creationem, et vim
meam, quam ad vos procreandos exserui, imitemini: efficiote et generate
animalia; et alimenta dantes, nutrite ac augete: cumque consumpta et
corrupta fuerint, iterum recipite.” (X.) Videtis quorumnam sit discipu-
lus Palamas, quatenam amplectatur dogmata, et unde hauserit, quam ad-
versus Dei ecclesiam evomuit turbulentam labem, dum ait omnia secun-
dum suam speciem entia, totidem esse inferiores et increatas divinitates,
quae tanquam Platonicæ ideæ Deo creatori sint coaeternæ, et principii
pariter expertes; aliam tamen ab ipso naturam habeant, et aliae aliarum
tum increatarum tum creatarum causae sint effectrices (quod Palamas pro
suo more Platonis dogmatibus addidit) ita ut, verbi gratia, vita sit vitae
causa efficiens, sapientia sapientiae, potentia potentiae, et sic de caeteris.
Quod enim Platoni in mentem non venit ut ipse adderet, hoc Palamas proprio
arte adiavenit, illam videlicet increatarum deitatum multitudinem. Sic in
natis primas tenere, multo sibi honori esse ducit; ut omnium improborum
videntissime sit improbissimus. Nam ne gentilium quidem ullus unquam
usus est secundam increatam excogitare virtutem, praeter unicam illam,
quae omnia creavit. Licet autem plures in huiusce rei testimonium pro-
ferre possem, iis recensendis hic supersedeo; quod brevitati consulam.
Plutarchum tamen Chaeronensem laudabo. Conscripsit hic vitam Numae

- A. M. 6859 τοῖς πάλαι τὰ κράτιστα ἐνενομοθετήκει (καθὰ Σπαρτιάταις Λυ-
 Ind. 4 B κοῦργος, καὶ Λοκροῖς τοῖς Ἐπιζεφυριοῖς Ζάλευκος, καὶ πρὸς γὰρ
 Σικελιώταις Χαρώνδας ὁ Καταναῖος) τὰ τ' ἄλλα σὺν δίκη πάση
 καὶ εὐνομίᾳ τὴν τότε Ῥωμαϊκὴν συστησάμενον πολιτείαν καὶ
 τὰδε περὶ αὐτοῦ καταλέγει. „ἔστι γὰρ,” φησὶ, „καὶ τὰ περὶ τῶν
 ἀφιδρυμάτων νομοθετήματα παντάπασιν ἀδελφὰ τῶν Πυθαγό-
 ρου δογμάτων. οὗτε γὰρ ἐκεῖνος αἰσθητὸν ἢ παθητὸν ἐνόμιζε τὸ
 C θείον, ἀόρατον δὲ καὶ ἄκτιστον, καὶ νοητὸν ὑπελάμβανεν εἶπε
 τὸ πρῶτον. οὗτος δὲ διεκάλυπεν ἀνθρωποειδῆ καὶ ζωόμορφον εἰ-
 κόνα θεοῦ Ῥωμαίους νομίζεν, ὡς οὐθ' ὅσων ἀφομοιοῦν τὰ βελ-
 τίω τοῖς χεῖροσι, οὐτ' ἐφάπτεσθαι θεοῦ δυνατόν ἄλλως, ἢ τοῖ-
 σι.” ἠκούσατε τριῶν ἐν ταύτῳ θαυμασίων ἀνδρῶν ἐξ ἄλλοδαπῆς
 θρησκείας, ὁπόσῃν τῷ ἐνὶ καὶ μόνῳ θεῷ ἀκτίστῳ τὴν εὐλάβειαν
 Δάπονέμουσι, καὶ ὅπως οὐδὲν τῶν ἀπάντων ἄνευ αὐτοῦ δογματί-
 ζουσι ἀκτιστον, Πυθαγόρον λέγω, καὶ Πομπηλίου Νομῆ, καὶ
 τρίτου δὴ τοῦ τὰ κέλινων τοιαῦτα ἐπαινοῦντος δόγματα, Πλα-
 τάρχου τοῦ Χαιρωνέως. ὁ δὲ Παλαμῆς, ἀναρχόν τε καὶ ἀβασι-
 λευτον ἑαυτὸν καταστήσας ἀνομοθέτητον, εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν
 ἐξήνεγκεν ἐξουσίαν, ἀκτίστα γίνεσθαι πάντα τὰ τ' οὐράνια τὰ τε
 χθονοσιτιβῆ καὶ ὑδραῖα γένη. τῆς ἀναισθησίας τῶν ἐπομένων! B
 E (I.A.) Ἔγνωτε πάντως πανταχόθεν καὶ πολυτρόπως, ὅπως εἶτι
 τοῖς ἁγίων ἦκισθ' ἔπεσθαι νομίζε δόγμασιν, οὐθ' Ἑλλήνων τοῖς

5. γὰρ al. om.
 6. ἀκρίστον al.

8. ἀκρίστον al.

9. νοητῶν mss.

10. Ῥο-
 μαίοις al.

Pompili, qui veteribus Romanis optimas leges condidit, ut Spartanis Ly-
 curgus, Locris Epizephyriis Zaleucus, et Siculis Charondas Catanensis.
 Porro cum aequissimis aliunde et optimis legibus Romanam illius aetatis
 rempublicam a Numa Pompilio stabilitam fuisse narret Plutarchus, tum haec
 de ipso refert. „Huius de erigendis statuis leges Pythagorae placitis con-
 gruunt. Nec enim ille Pythagoras sensilem aut patibilem esse divinitatem
 existimabat: sed invisibile, increatum, et intelligibile esse primum hoc
 omnium rerum principium censebat. Hic vero Numa prohibuit Romanis
 humanam aut animalis cuiuscunque imaginem Deo attribueri, quod scilicet
 ait angustiora et praestantiora deterioribus assimilare, quodque Deum non
 aliter quam intellectu attingere possimus.” Audiistis quantam adversus ve-
 cum et solum Deum reverentiam adhibeant tres simul mirabiles alicui
 religione viri, et quomodo nihil quicquam, praeter eum, increatum esse
 statuunt; Pythagoram intelligo, et Numam Pompilius, tertium vero Plu-
 tarchum Chaeronensem, qui haec praeclara illorum dogmata laudavit. Sed
 Palamas, cum liberum esse atque immunem a principio, rege, et legibus
 constituisse, ad maiorem caelesti se potestatem evexit, qua scilicet in-
 creata efficeret, quaecunque in caelo, terra, et aquis, entium genera con-
 sistunt. O stuporem sectatorum eius! (XI.) Undequaque et multifariam
 omnino cognovistis, quomodo neque sanctorum Patrum dogmata, neque a-

ἡγίως πως ἔχουσιν· οἷς καὶ τῶν ἡμετέρων ἁγίων πολλοὶ συν- A. C. 1851
 ηρέχθησαν· ἀλλὰ τοῖς πάντι τοι σφόδρα διεφθορόσι. καὶ θαῦμα, Imp. Io. Can-
 πῶς ἐκεῖ μὲν ὀξυδερκῶν ἀκολάστοις ὕψειν ἐπιβόσκειται τὰ νο- tacuz. 5
 σοῦντα καὶ σεσηπότα κατὰ τοὺς γύπας, πρὸς δὲ τὰς τῶν ἡμετέ-
 5ρων ἁγίων γραφὰς ἐκτετύφλωται, μήτε βουλόμενος μήτε δυνά- F
 μενος ὀρθῶς ἐνορᾶν. καὶ μοι δοκεῖ τὸ τῆς Λαμίας πύσχειν ἐκεί-
 νης τῆς μυθικῆς, ἣν φασιν οἴκοι μὲν οὖσαν ἀβλεψίᾳ συζῆν, οὐκ
 ἔχουσαν ὕψεις· ἔξιούσαν δὲ τῆς οἰκίας οὕτω βλεπούσας κτᾶ-
 10 θῆναι τὰς ὕψεις ἔξαίφνης, ὡς ἅπαντα βλέπειν τὰ τῶν ἄλλων ἐς
 τὰκρυβές. εἰ δ' οὖν λεγέτω μοί τις παρελθὼν, πῶς, πάμπολλα
 λέγοντων διαβῆρήθην τῶν ἁγίων ἀκούων, περὶ τοῦ μὴ διάφορον
 τὴν ἐνέργειαν τῆς οὐσίας ὑπάρχειν ἐπὶ Θεοῦ, καὶ μάλιστα τοῦ P. 696
 Θεοῦ Διονυσίου τὰ τε ἄλλα περὶ τῶν τοιούτων διεξιόντος, ὅποσα V. 561
 εἰρήκειμεν, καὶ ὅτι οὐκ ἄλλο τᾶγαθὸν εἶναι, φύσκοντος, καὶ
 15 ἄλλο τὸ ὄν, καὶ ἄλλο τὴν ζωὴν, ἢ τὴν σοφίαν, οὐδὲ πολλὰ τὰ
 αἰτία, καὶ ἄλλων ἄλλας παρακτικὰς θεότητας ὑπερεχούσας καὶ
 ἐφεμένσας· ὃ δὲ τοῖς τοιούτοις ἅπασι κωφὸς καὶ τυφλὸς γεγο-
 νὼς τοῖς ἐναντίοις ἀσμένως προσετιτῆκει, τοῖς τε ἄλλοις καὶ
 μάλιστα Εὐνομίῳ τῷ δυσσεβεῖ, μὴ χρῆναι λέγοντι γνώμαις B
 20 ἑτέρων πευθομένους ἐνοῦν τῇ οὐσίᾳ τὴν ἐνέργειαν περὶ Θεοῦ,
 ἀλλὰ πάντῃ διαφερούσαν εἶναι πιστεύειν, καὶ ἕμα ἀνοούσιόν τε
 καὶ ἀνπόστατον. οἷς ἀνθιστάμενος ὁ Νυσσαέων Θεῖος Γρηγό-

20. ἐπὶ conl. Capp. pro περι.

nas ethnicorum opiniones, quibus multi e sanctis Patribus nostris consen-
 serunt, sed corruptas potius et perniciosas paganorum sententias sequi
 decernat. Et sane mirum est, quod ibi quidem intemperantibus oculis
 acutum cernens, morbida et putrida vulturum more depascatur, in nostrom
 vero SS. Patrum scriptis plane caecutiatur, cum recte videre neque vel-
 lit neque possit. Et ut mihi quidem videtur, Palamae idem contingit,
 quod fabulosae illi Lamiae; quam dicunt, quamdiu domi manet, carentem
 oculis caecam vivere: at ubi domo sua exierit, tam acutos et perspi-
 caces habere statim oculos, ut omnia quas sunt aliorum apprimo videat.
 Sin minus, prodeat quispiam mihi dicturus, cur, cum sanctos Patres lucu-
 lenter et diserte affirmare audiat, operationem in Deo a substantia non
 distingui, et divinum imprimis audiat Dionysium, qui tum alia multa, quae
 iam retulimus, his de rebus disseruit, tum illud praesertim asserit, non
 aliud esse bonum, et aliud ens, et aliud vitam vel sapientiam; neque plu-
 res esse causas, aut deitates alias aliarum productivas, alias aliis superio-
 res et inferiores; cur, inquam, cum isthaec audiat Palamas, ipse tamen
 in omnibus his surdus et caecus factus tum aliis orthodoxae doctrinae ad-
 versariis adhaeserit, tum praesertim impio Eunomio; qui aliorum senten-
 tiis non eo usque assentiendum esse dicebat, ut in Deo substantiam et
 operationem unum quid esse putaremus. Quinimo volebat, at a Dei sub-
 stantia plane differre ipsius operationem, et hanc substantia atque hypo-
 stasi carere crederemus. Quae refellens divus Gregorius, Nyssenorum

- A. M. 6859 ριος, „τί ἄν,” φησι, „λέγοι εἶναι καθ' ἑαυτὴν τὴν ἐνέργειαν, τὴν
 Ind. 4 οὐτ' οὐσαν οὔτε χαρακτῆρα, οὐθ' ὑπόστασιν; οὐκοῦν τοῦ ἀνο-
 C πάρχτου εἶπεν ὁμοίωμα. τὸ δὲ τῷ ἀνυπάρχτῳ ὁμοιον οὐδ' αὐτὸ
 πάντως ἐστίν. αὕτη τῶν καινῶν δογματικῶν ἢ τερατείαι, τὸ πι-
 στεύειν εἰς τὸ μὴ ὄν. τὸ γὰρ τῷ μὴ ὄντι ὁμοιον οὐκ ἔστι πάν-
 τως.” τίς, πρὸς Θεοῦ, τῶν ἀπάντων γένοιτ' ἄν δραστικώτερος
 ἔλεγχος κατὰ τοῦ νέου τουτουῖ δυσσεβοῦς Εὐνομίου, τοῦ πῦν μὴ
 τοσαύτην ἐκκλησίαν πιστεύειν εἰς τὸ μὴ ὄν συναλεύνοτος, πῦ
 δ' εἰς πολυθέϊαν, διὰ τὴν τῆς συνήθους αὐτῷ φιλοτιμίας προσ-
 D θήκην, ἵνα καὶ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ τῇ κακίᾳ κἀνταῦθα πα-
 ρέλθῃ; (IB.) Τῆς τοιαύτης οὖν ἔχεται παραπληξίας καὶ ὁ
 φησιν αὐθις αὐτὸς καὶ περὶ τῆς παραδειχθείσης ἐπὶ τοῦ ὄρους
 Θεότητος. ἰδοὺ γὰρ κἀκεῖ διαστρέψας ἐξ ἀμαθίας, ἢ μᾶλλον κα-
 κοτροπίας, τὴν λέξιν πρὸς ἀλλόκοτον καὶ ἐκφυλον τῆς λέξεως ἑ-
 E νοϊαν στρατόπεδον Θεοτήτων διαφόρων πεποίηκε τὸ Θαβώρον
 ὄρος, ἀμιλλωμένων ἀλλήλαις ὑπερθέσεως καὶ ὑφέσεως ἕκασ-
 μήπω μαθῶν ὡς τὸ παραδεικνύειν οὐ τὴν καθαρὰν καὶ ἀναμ-
 φίβουλον δεῖξιν δηλοῖ, ἀλλὰ τὴν αἰνιγματώδη, καὶ ἣ διὰ τῶν
 φαινομένων τὰ μήπω φανέντα κηρύττει. δῆλον δὲ καὶ ἄλλοθεν
 μὲν πολλαχόθεν, οὐχ ἥττον δὲ κἀξ ὧν εἰρησθαι τῷ Μελεῳδῳ καὶ
 F θείῳ ἐπῆει ἐκείνῳ ἀνδρὶ, „σύμβολα (φάσκοντι) τῆς ταφῆς σου

1. τί οὖν et λέγει ed. 2. οὐθ' deerat in apogr., Capp. restitu-
 ex edit. ἀνποστάτον ed. 4. κενῶν ed. 5. μὴ τῷ ed.

episcopus, „quid per se ipsam,” inquit, „esse diceret operationem, quae
 nec est substantia, neque character, neque hypostasis? Itaque rei non
 existentis imaginem et similitudinem ipsam Christum esse dixit. Atqui
 quod simile est rei non existentis, hoc ipsum nullatenus existit. Et na-
 que tendunt nova illa et portentosa dogmata, ut in id quod non est cre-
 datur. Nam quod non enti simile est, istud ipsum nullo modo est.” Per
 Deum vos obtestor, ut dicatis, quae praesentior aut efficacior esse refu-
 tatio possit novi huius impii Eunomii, qui tantam compellit ecclesiam, ut
 modo in id quod non est, modo in plures deitates credat. Hoc autem
 praestat Palamas ob consuetae sibi ambitionis additamentum, ut magistrum
 suum hic etiam improbitate superet. (XII.) Kandein stoliditatem habet,
 quod ipse rursus de divinitate in Thaborico monte subostensa profert.
 Ibi quippe ob ignorantiam, seu potius ob morum perversitatem, in absur-
 dum et alienum sensum detorquet hanc vocem „subostendere.” Unde Tha-
 boricum montem effecit quasi quaedam castra diversarum deitarum, quae
 secum invicem de superioritate et inferioritate certent. Scilicet nec-
 dum didicerat, hoc verbo παραδεικνύειν, subostendere, non parum et evi-
 dentissimam designari manifestationem: sed aenigmaticam, quaeque sensi-
 bilibus signis ea quae nondum visa sunt praedicat. Hanc esse praedicti ver-
 bi significationem, cum ex aliis multis, tum ex divino viro Cosma Meleodo
 patet. Hic enim ita loquitur. „Μultiplicatis visionibus, sequebantur tunc

παρέδειξας, τὰς δράσεις πληθύνσας." και αὐτὸς ἐξ ὧν Γρηγορίου τῷ A. C. 1851
 θεολόγῳ περὶ τοῦ Πάσχα λέλεκται· „ὅταν αὐτὸ πίνῃ καινὸν μεθ' Imp. Io. Can-
 ἡμῶν ὁ λόγος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς, ἀποκαλύπτων και δι- tacuz. 5
 δάσκων, ἃ νῦν μετρίως παρέδειξε." και πάλιν· „ἐγκαινίζεται δὲ
 5 και ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, και λίαν πολυτελεῶς, ἦν θεὸς παρ- P. 697
 δεῖξε, και Μωσῆς ἐπέηξατο, και Βεσελεὴλ ἐτελείωσε." „και ἄγγελος
 δέ," φησὶν ὁ Χρυσόστομος, „παρ' ἀνθρώποις φανέντες, τὸ τῆς
 οἰκίας φύσεως ἀπαστρέφτον φῶς παρήνοιξαν." ἡ γὰρ παρὰ πρό-
 θεις κολαστικὸν τινα δείκνυσι τρόπον ἐν τούτοις, ὡσπερ διὰ
 παραπετάσματος τὴν ἀλήθειαν κρυπτομένην συμβολικῶς ὑπεμ-
 φαίνουσα. εἶεν.

γ'. Ἐμοὶ δὲ και μάλα ἐθέλοντι τῶν ἐκεῖ λαληθέντων πάντα B
 διεξιέναι καθ' ἕκαστα, τὰς τε ἐκδρομὰς τῶν λόγων ἐκείνων και
 τὰς ἀγχιτροφούς τῆς μάχης ἐκείνης μεταβολὰς, και τὰς κατὰ
 ἰστομία τῶν ἀντιθέσεων ἀπαντήσεις· και ὅπως, καθάπερ ἐν ἐρη-
 μίᾳ λυσσῶντες κύνες, κυκλώσαντες μονωθέντα με κατὰ ταῦτον, V. 562
 ὁ μὲν κατὰ τῶν ἐμῶν ὠθεῖν ἠπέλεγτο στέφανον τῆς ἁσεβείας τὸ
 ξίφος, ὁ δὲ τὰ τῶν ὀπισθίων μοι κρῖσπεδα σφόδρα ἐπιβούλως C
 παρέσπα και παρεῤῥήγγυ, και πρὸς ἑαυτὸν μετὰ τῆς γλώττης
 ἐκίτερος ὄλον ἀνθεῖλκε τὸν νοῦν ἡμέτερον· και συνελόντι φάναι,
 τοὺς συγχροὺς και ἐπαλλήλους ἐκείνους ἰδρῶτας, οὓς ἀπαθῶς ὁ
 τῶν ἀδῆλων μόνος ἔβλεπεν ὀφθαλμὸς, διεξιέναι καθ' ἕκαστα

2. ἦντινα ἂν ed. 8. ἡμῶν al. 6. Βεσελεὴλ ἐτελείωσε και Μω-
 σῆς ἐπέηξατο ed. 9. ἐν τούτοις τε και τοῖς ὁμοίοις τούτοις οἰ-
 σσεὶ alias.

symbola subostendisti." Rursus ex Gregorio Theologo, ubi de Pascha sic
 disserit. „Quando Verbum in regno Patris novum illud vinum nobiscum bi-
 bet, revelans ac edocens, quae nunc mediocriter subostendit." Et iterum :
 „Dedicatur, et quidem magnificentissime, Testimonii tabernaculum, quod
 Deus subostendit, Moses construxit, et Bezeleel perfecit." „Et Angeli,"
 ut divus Chrysostomus, „hominibus apparentes, splendidum suae naturae
 umen subostenderunt." Nam in huiusmodi sententia iustae praesertito „sub"
 molitivam et castigativam loquendi rationem innuit, et tanquam per ve-
 amen absconditam veritatem symbolice subindicatam fuisse declarat. Sit
 ta sane.

3. Iam vero volebam equidem quaecunque ibi dicta sunt, sigillatim
 excensere, sermonum illorum excursions, subitas illius pugnae mutatio-
 nes, adversariorum oppositiones, quae coram et in os occurrebant; quo-
 modo, ceu rabidi canes, ambo simul me solitarium circulatim illi conclu-
 derint, ita ut alter meum in pectus impietatis ensem adigere festinaret; al-
 ter vestium, quas a tergo gestabam, fimbrias insidiosissime avelleret ac
 ilaceraret; quomodo etiam uterque totam meam mentem ad se cum lingua
 iveras in partes vicissim traheret. Verbo dicam: erat in animo sigilla-
 m enumerare multos illos, quibus continenter manabam, sudores, quos abs-
 ue ulla passione solus vidit oculus divinus, qui arcana cuncta perspicit:

- A. M. 6359 βουλομένω μοι αἰ τῆς κεφαλῆς ἀλγηδόνες οὐκ ἐνεδίδουν. δὲ
 Ind. 4 παραιτεῖσθαι βουλόμενον δι' αὐτό γε τοῦτο, καὶ πρὸς γε διὰ τῆν
 D πάλαι τοῦ Καβασίλα φιλίαν ἐκείνην, ἐκπομπεύειν οὐ μᾶλα ἐθί-
 λων, ὅποσα κἀκείνω κατὰ τῶν πατρίων τρηκτικαῦτα ἐθῶν καὶ δο-
 γμάτων τῆς ἐκκλησίας λελάληται δύσφημα δι' ἀμαθίαν (οὐ γὰρ
 ἄν ποτε φαίην ἐγὼ, μοχθηρίαν ψυχῆς) ἐμποδῶν οἱ φίλοι μὴ
 σφόδρα καθίσταντο. διὸ καὶ μικρὸν ἀναπνεύσας ἀνελάμβανον
 αὐθις ἐμαντὸν, καὶ ἐς τὸ πρότερον ἵχνος τῆς διηγήσεως ἀτήηον
 E τὸν λόγον, ἐκεῖνα μεταξὺ παραλείπων, ὅσα τὸ πρότερον εἶος
 ἡμῖν λεπτότερον τε καὶ τεχνικώτερον ἐν τοῖς Ἀντιβῆρητικοῖς ἐκδί-
 δοται, ἢ μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ Παλαμᾶ στηλιτεύει κακίαν ἐς τὰ κρ-
 βέστερον. (B.) Πρῶτον μὲν οὖν ἀναλαβὼν ἐξεθέμην εἰς πρῶ-
 πτον τῶν Παλαμικῶν δογμάτων ἐκεῖνα, ἃ τρηκτικαῦτα Καβασίλα
 προενεγκεῖν εἰς αὐτοῦ συμμαχίαν συμπέπτωκεν· ἴν', ὡσπερ οἱ
 F τοξόται κατὰ σκοπὸν, καὶ ἡμῖν ἀσφαλῶς τοξεύειν προσήγγηται. 15
 ἔχει δ' οὕτως ἐν ταῖς διανοαῖς καὶ λέξεσιν ἀμεταποίητα πάντα
 παντάπασιν. „ἐρμηνεύων ὁ προφήτης καὶ διακρίνων, τί τὸ πνεῦ-
 μα τοῦ Θεοῦ τοῦτο, πνεῦμα, φησὶ, σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα
 βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα φό-
 βου Θεοῦ· ὡστε ταῦτ' ἐστὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. ἴδοις δ' ἄν
 καὶ τὸν μέγαν ἐν Θεολογίᾳ Γρηγόριον τοῦτ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ
 P. 698 ἄγιον εἶναι δεικνύντα τὰ ἐπὶ πνεύματα ταῦτα, ὡς καὶ τῶν ἑ-

2. βουλομένω et deinde ἐθέλοντι coni. Capp.

sed narrationem persequi capitis dolores non sinebant. Unde cum eam ob causam in hoc excusatum me vellem, et praeterea ob antiquam illam, quae mihi cum Cabasila intercesserat, amicitiam, velut ad pompam evulgare nollem, quaecunque adversus patria et antiqua ecclesiae instituta et dogmata blasphemias, ob imperitiam (nunquam enim dixerim, ob improbitatem) protulisset; valde obstiterunt amici, quominus institutam narra- tionem interrumperem. Hinc ut paululum respirare mihi datum est, et me statim recepi; tum ad primum narrationis vestigium orationem revoca- vi, sis interim praetermissis, quaecunque minutatim anno proxime elapso sab- tilius, et magis ad vulgares disputandi regulas, in Antirrheticis nostris edidimus, sive potius quae Palamae improbitatem accuratius proscribunt. (II.) Primo itaque palam in medium rursus adduxi ea Palamae dogmata, quae tunc ad eius defensionem Cabasilas protulerat, ut sagittariorum more ad scopum tuto collimarem. Sic autem habent citra ullam immutat- ionem Palamae verba et sententiae. „Explicans propheta et distinguen- s, quid sit hic spiritus Dei: Spiritus, inquit, sapientiae et intellectus, spi- ritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, spiritus timoris Dei: adeo ut haec omnia sint Dei spiritus. Videas autem quomodo etiam Gregorius, qui magnum sibi ob theologiam nomen fecit, declarat hoc se- ptem spiritus ipsummet sanctum esse spiritum, ut sermone in sanctum

τὴν ἁγίαν πεντηκοστὴν λόγῳ αὐτοῦ παρόστηκεν ἡμῖν· τοῦτο, A. C. 1351
 λέγων, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκηρύχθη μὲν, καὶ τὰ ἕξῃς." καὶ μετ' ^{Imp. Io. Can-}
 ὀλίγον· ,καὶ μὴν τὴν μίαν τῶν τοῦ πνεύματος ἐνεργειῶν ὁ κύριος ^{tacuz. 5}
 ἐν εὐαγγελίοις κατὰ μὲν τὸν Λουκᾶν δάκτυλον Θεοῦ, κατὰ δὲ
 τὸν Ματθαῖον πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καλεῖ. ἐν τίνι δὲ πνεύματι ὁ
 κύριος ἐκβάλλειν ἔφη τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι; B
 τὸ ἐν ἕρα τῶν κατὰ διαίρεσιν χαρισμάτων πνεῦμα ἅγιον ἔστι.
 εἰ δὲ τὸ ἐν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα." καὶ πάλιν· „ἰκανὰ μὲν," φησι,
 „καὶ ταῦτα πείσαι, μήτε κτιστὴν ὑπέρχειν τὴν διδομένην καὶ λαμ-
 10 βανομένην τοῖς κεχαριτωμένοις τοῦ πνεύματος χάριν τε καὶ ἐνεργειαν
 (αὕτη γὰρ ἔστι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον), μήτε τὴν οὐσίαν εἶ-
 ται τοῦ πνεύματος. οὐδενὶ γὰρ ὁ Θεὸς τὴν οὐσίαν οὐσίαν δίδωσι."
 καὶ μετ' ὀλίγον· „ὁ τοίων λέγων τὴν λαμπρότητα τῆς Θείας φύ- C
 σεως, ἧς καὶ οἱ Θεῶν λειτουργοῦντες ἄγγελοι μετέχουσι, καθ' ἣν
 15 καὶ οἱ δίκαιοι λάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος, μήτ' οὐσίαν εἶναι Θεῶν
 μήτ' ἀγγελικὴν, οὐ τίθησι μεταξὺ Θεοῦ καὶ τῶν ἀγγέλων φῶς,
 ὃ μήτε Θεὸς ἔστι μήτ' ἄγγελος. ἀλλ' ὁ μέγας Διονύσιος τὰς
 προαιωνίους μετοχές τε καὶ ἀρχὰς καὶ τοὺς ἐν Θεῷ τῶν ὄλων
 λόγους καὶ προορισμοὺς, ὧν ἄγγελοι τε καὶ ἄνθρωποι μετέχου- D
 20 σιν, οὐκ εἶναι φησιν οὐσίαν, οὔτε Θεῶν οὔτ' ἀγγελικὴν· πλη- V. 563
 θυντικῶς δὲ προενεγκὼν ταύτην τὰς ἐλλάμψεις ἔδειξεν οὐκ οὐ-
 σίαν οὐσίας Θεῶν. οὐδέποτε γὰρ ἐκείνη πληθυντικῶς προάγεται.

8. πάντα ed., πάντως apogr. 11. αὕτη ed., αὐτό apogr.

Pentecosten nobis innuit his verbis: Sanctus hic spiritus praedicatus quidem fuit, etc." Et paulo post: „Et certe unam e sancti Spiritus operationibus, in Evangelio quidem secundum Lucam, Dei digitum vocat Dominus; in Evangelio autem secundum Matthaeum Dei spiritum appellat. Porro quo in spiritu Dominus dixit a se daemonia eicci, nisi in sancto spiritu? Ergo e gratiis gratuita, quas Deus diversimode distribuit, una est spiritus sanctus. Quod si de una dicitur, de caeteris quoque dici poterit." Et iterum: „Haec," inquit, „sufficiunt ut persuadeatur, neque creatam esse Spiritus sancti gratiam, et operationem, quae accipitur et datur iis, quos ea donare Deus voluerit, (hic enim est Spiritus sanctus;) neque etiam esse Spiritus sancti substantiam. Nemini quippe Deus suam largitur substantiam." Et post pauca: „Ergo qui divinae naturae fulgorem, cuius participes fiunt angeli Deo ministrantes, et per quem iusti fulgebunt sicut sol, neque divinam neque angelicam esse substantiam asserit, is Deum inter et angelos quoddam lumen, quod neque Deus sit neque angelus, nequaquam statuit. Sed magnus Dionysius aeternas participationes, principia, et universonum tum rationes tum praedefinitiones, quae in Deo sunt, quasque angeli pariter ac homines participant, divinam aut angelicam esse substantiam pernegat. Cum vero fulgorem, de quo loquimur, plurali numero fulgores efferat, ostendit eos divinam non esse substantiam. Haec enim

- A. M. 6859 ἀνάρχους δὲ καὶ ἀτελευτήτους προσεπὼν ἀκτίστους ἑπαρχοῦ-
 Ind. 4 σας ἔδειξε." καὶ πάλιν · „τί οὖν; σύνθεσιν δέθοικας ἐπὶ Θεῷ, καὶ
 Ε τῶν ἐνεργειῶν ἀκτίστων οὐσῶν τε καὶ λεγομένων; πολλῶ μᾶλλον
 δέδιθι, μὴ κτίσμα ποιήσης τὸν Θεόν, τὺς αὐτοῦ φυσικῶς ἐνεργείας ἡγούμενος κτιστάς· τί οὖν; οὐχὶ τὰ ὑποστατικὰ τῆς ἀνω-
 τάτω τριάδος, πολλὰ ὄντα, ἄκτιστά ἐστι; πῶς οὖν οὐ πολλοὶ
 Θεοὶ, ἢ σύνθετος. διὰ ταῦτα εἰς; ἢ οὐ κάκεινα ἐν καὶ ταῦτῶν
 ἐρεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ οὐσίᾳ καὶ ἀδιάφορον παντάπασι, καθάπερ
 F καὶ τὴν ἐνεργειᾶν;" καὶ πάλιν · „ἡμῖν δ' οὐδέμια ποτ' ἔσται λέξις
 ἀποκρῶσα πείθειν, τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ πνεύματος, ὡς ὁ
 προφήτης κεφαλαιωδῶς ἐπτὰ προσεῖπε, μετὰ τῶν κτισμάτων τά-
 τειν. τῶν δὲ Θεῶν καὶ φυσικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Θεοῦ μία καὶ ἡ
 κρίσις, καθὰ Ἀβραὰμ ἔφη· ὁ κρίνων πῦσαν τὴν γῆν οὐ ποιή-
 σεις κρίσιν; ἄρ' οὖν καὶ αὕτη τῶν κτισμάτων ἐν; ἄρα οὖν καὶ
 τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν ἄξει ὁ Θεὸς εἰς κρίσιν;" καὶ πάλιν · „πῶς οὐτ' 15
 P. 699 ἄκτιστος ἢ χάρις, δι' ἣν καὶ οἱ μετεσχηκότες αὐτῆς ἄκτιστοι καὶ
 ἀναρχοὶ καὶ ἀτελευτήτοι καὶ ἀίδιοι καὶ οὐράνιοι κατ' αὐτὴν κατὰ
 τῶν πατέρων προσηγορεύθησαν;" καὶ πάλιν · „ἀλλ' ἐπεὶ πολλὰς
 καὶ διαφόρους ὑποστάσεις καὶ δυνάμεις καὶ ἐνεργείας ὁ Θεὸς ἔχει,
 εἰ μὴ ἐν τι τὸ αἷτιον ἐν αὐταῖς, πολλοὶ καὶ διάφοροι ἔσονται 20
 ἀρχαὶ τῆς Θεότητος." καὶ μετ' ὀλίγον · „ὁ μὲν υἱὸς καὶ τὸ πνεῦμα
 B ἐκ τοῦ πατρὸς· αἱ δὲ δυνάμεις καὶ ἐνεργεῖαι ἐκ τῆς μῆς τρισ-

2. τί ἐτι αλ.

nunquam plurali numero effertur. Sed quia eosdem divinos fulgores principii ac finis expertes appellat, increatos esse demonstravit. Et iterum: „Quid igitur? times ne compositio in Deo admittatur, si divinae operationes increatae sint et dicantur? multo magis time, ne Deum in creaturarum numero reponas, dum naturales eius operationes creatas esse arbitraris. Quid igitur? nonne supremæ Trinitatis supposita multa sunt et increata? Quomodo ergo non sunt multi Dii, vel quomodo propterea Deus unus compositus non est? Numquid ea etiam supposita unum et idem esse cum Dei substantia et ab ea plane indistinctum quid, ut et operationem, asseres?” Et iterum: „Nulla unquam nobis persuadebit oratio, ut divini spiritus operationes, quas propheta septem summatis appellavit, inter creatas res colloceamus. Porro divinarum et naturalium Dei operationum una est ipsum iudicium, sicut ait Abraham: Qui iudicas omnem terram, non facies iudicium? Num igitur Dei iudicium e rerum creaturarum numerum erit? Ergo et suum Deus iudicium iudicabit?” Et rursus: „Quomodo increata non esset illa gratia, per quam qui eius participes facti sunt, increati, principii et finis expertes, æterni et caelestes ob eam a sanctis Patribus fuerunt appellati?” Et rursus: „Sed quoniam multas diversasque hypostases et virtutes et operationes habet Deus, nisi in iis una quæpiam esset causa, multa et diversa forent divinitatis principia.” Et paulo post: „Illius quidem et spiritus sanctus ex Patre procedunt: at virtutes

ποσιότητος φύσεως. και γὰρ οὐχ ἡ οὐσία ἐκ τῆς σοφίας, ἀλλ' ἡ A. C. 1851
 σοφία ἐκ τῆς οὐσίας." και πάλιν. „πῶς δὲ και πιστὸν, τὸ ἀπο Imp. Io. Can-
 καταβολῆς κόσμον μὴ ἐκτισμένον, ἀλλ' ἠτομασμένον;" και πάλιν. „ποῖος βύσκανος δαίμων τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τολμηρῶς
 5 ἐπεισήγαγεν, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἐνοικοῦσα τοῖς κτίσμασι,
 τοὺς καθαιρομένους καθαίρει, και τοὺς ἀγιαζομένους ἀγιάζει;" και
 ἐπὶ τούτοις, περὶ τῆς θείας μεταλήψεως και τοῦ θείου βαπτί- C
 σματος, ὅσα και ἀνωτέρω που δεδηλώκαμεν. (Γ.) Ἀλλὰ γὰρ
 ἡμεῖς ἐντανθοῖ τὰ καιριώτερα τῶν ὑπόπων, ἃ τοῖς δυοῖν ἐκεί-
 10 νοῖς ἀνδράσιν, ἐκ μόνων δυοῖν Παλαμικῶν ἀναλεξαμένοις λόγων,
 εἰς ἀντίπαλον προενεγκεῖν καθ' ἡμῶν τρηκαῦτα συμπέπτωκε,
 κατὰ τὸ ἀπαράλλακτον ἐξεδήκαμεν ὡς ἐν κεφαλαίῳ. ὢν γὰρ ἔρ- D
 γον και μόνον ἀκούειν, ἤπου διεξιέναι καθ' ἕκαστον ἐργωδέστα-
 τον ἅπαντα. και οὐδὲ πολλοῦ ἂν δεῖν οἴμαι χρῆμα τουτὶ πονη-
 5 ρὸν νομισθῆναι, και ἴλιγγον ἐμποιοῦν ἀκοαῖς εὐσεβείᾳ συντε-
 θραμμέναις, και μηδὲν μηδαμῇ τῶν πατρῶων δογμάτων ἐκτός
 εἰθισμέναις ἀκούειν. ἔξεστι δ', οἷς ἂν ὀρθῶς ἐξέη, σκοπεῖν καὶ
 τούτων, ὡς εἰ μικρὸν μέρος δυοῖν τῶν ἐκείνου λόγων τισαύτας E
 ἔχει τὰς ἀτοπίας, και ταῦτα ἐκ τοῦ παρήκοντος τοῖς θιασώταις
 10 ἐκείνου λεχθὲν, πῶσας ἂν τις και οἷος εἶναι λογιόσαιτο πῶσι τοῖς
 ἄλλοις, ὑπὲρ ἐξήκοντα οἷσι; πολύχους γὰρ ἐν κακοῖς ὁ ἀνὴρ,
 και τεχνικοῦ κανόνος ὡς πορρῶτάτω λεγεῶντας ὅλους δυνάμενος

et operationes divinae ex unica, quae tribus in personis subsistit, natura pro-
 fluunt. Etenim non ex sapientia procedit substantia: sed ex substantia manat
 sapientia." Et iterum: „Quomodo creatum esset illud, quod a constitutione
 mundi non creatum sed paratum dicitur?" Et rursus: „Qualis daemon invidi-
 dus hoc in Dei ecclesiam dogma invedere ausus est? quod nempe Dei substan-
 tia, in creaturis inhabitans, mundet eos qui mundantur, et eos qui sanctifican-
 tur sanctificet." Ad haec adduxit impia illa, quae de divinae Eucharistiae
 participatione et divino Baptismate dogmata propugnavit Palamas, et quae-
 cunque supra declaravimus. (III.) Sed hic praecipuas ineptias, quas duo
 illi viri ex duobus duntaxat Palamae libris contra nos tunc pugnando pro-
 tulerunt, summam ut se habebant sine ulla prorsus mutatione exposui-
 mus. Nam quae vel audire solummodo est onerosum, haec certe omnia
 sigillatim dicendo percurrere, longe operosissimum fuerit; nec multum
 abesse puto, quin id malum esse videatur et quandam quasi vertiginem af-
 ferre innutritis pietati auribus, quae nihil a patris et antiquis dogma-
 tibus alienum audire solent. Porro (quod facile ex praedictis animadvertent,
 qui recto ad hoc perpendendum iudicio pollent) si duorum Palamae
 librorum particula, obiter ab ipsius gregalibus prolata, tot ineptias conti-
 net; quot et quales putarit quispiam in caeteris illius libris, quos plus
 sexaginta scripsit, contineri? Cum enim in malis profundendis vir iste
 sit uberrimus, et artis regulas longe praetergressus fuerit, integras libel-
 lorum quasi legiones, quae illi sponte ac ultro fluunt, potest evomere.

- A. M. 6859 ἔξεμειν λογαρίων ἔξ αὐτομάτου. ὁμοίως ἱκανὰ καὶ ταυτὶ τοῖς τὸ
 Ind. 4 **F**ῖ συννειδὸς ἀδέκαστον τρέφουσι, δεῖξαι· (A.) Πρῶτον μὲν, ὅπως
 V. 564 οὐχ ἔν εἶναι δογματίζει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ μεντῶν οὐδ'
 ἑπτὰ τινων ἔν, ἀλλὰ τῶν γε ὑπὲρ τὰ ἑβδομηκοντάμεις ἑπτὰ. Δευ-
 τερον δ', ὅπως ἔν τούτοις οὐ φρίττει διαβύλλων τὸν τε μέγαν ἐν
 Θεολογία Γρηγόριον, καὶ ἅμα τῶν θείων εὐαγγελιστῶν Δουκῶν
 P. 700 καὶ Ματθαῖον, δάκτυλον Θεοῦ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγοντας,
 ἀλλ' ἕτερον τῆς οὐσίας καὶ μίαν τῶν ἀπειρών καὶ διαφορῶν
 ἐνεργειῶν ἐνέργειαν. Τρίτον δ', ὅπως μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀγγέλων
 καινὸν τι καὶ ἴδιον ἄκτιστων τίθησι γένος ἐνεργειῶν, λαμπρότητα
 Θεοῦ καὶ φῶς ἄβρόχτων ὀνομάζων, ἔν οἷς καὶ τὸν μέγαν διαβύλ-
 λει Διονύσιον, συμφωνεῖν αὐτὸν αὐτῷ προβαλλόμενος, ἔς γε τὸ
 Βᾶναρχόν τε καὶ ἄκτιστον εἶναι γένος τουτὶ. Τέταρτον δ', ὅπως
 ὅτω ποτ' ἀνθρώπων ἄκτιστω γε ἐκ τοῦ σχεδὸν ἐθελοντι γίνεσθαι
 καὶ ἀνύρχω ῥᾶστον καὶ ὡς ἐπὶ πρᾶνοῦς εἰπεῖν, ἔξ ἀφ' ὧν
 καὶ ἀποβρόχτων πηγῶν ἀψοφητὶ καταφερομένου τοῦ τῆς τοσαύτης
 χορηγίας φεύματος. Πέμπτον, ὅτι τὸ ἥτοιμασμένον ἄκτιστοι
 C δογματίζει, ὡς ἐντεῦθεν ἀνάγκη εἶναι καὶ, ὃ τῷ διαβύλλω ἡτοί-
 μασε πῦρ ὃ Θεὸς, ἄκτιστον εἶναι. Καὶ ἅμα ἕκτον, ὅπως οὐ μόνον
 τὰς ἄκτιστους ταύτας ἐνεργείας πολλὰς καὶ διαφορούς εἶναι
 φησιν, ἀλλὰ καὶ τὰς τρεῖς τῆς θείας φύσεως ὑποστάσεις πολλὰς
 καὶ διαφορούς εἶναι νομοθετεῖ· καὶ μικρόν τι συγχέας τὸν λόγον

4. μόνον al.

Haec tamen ille, qui abaceram incorruptamque nutriunt conscientiam, suffi-
 cient, ut demonstrat: (IV.) Primum, quomodo non unum esse sac-
 ctum spiritum, neque septem tantummodo; sed plus etiam septuagies se-
 ptem spiritus esse statuat, quorum unus sit sanctus Spiritus. Secunda,
 qua ratione magnum in theologia Gregorium absque horrore ullo calumnia-
 tur, et e divinis Evangelistis Lucam et Matthaeum, quasi Dei digitum
 appellarent non sanctum Spiritum, sed aliud quidpiam a divina substantia, et
 unam operationem ex infinitis ac diversis, quas Palamas inducit, opera-
 tionibus. Tertio, quomodo Deum inter et angelos novum quoddam et pro-
 prium genus ponat increatarum operationum, quas Dei fulgorem et lu-
 men ineffabile nominat. Qua in re magnum Dionysium calumniatur, quoniam
 sibi adstipulari obtendit; saltem quantum attinet ad hoc divinarum opera-
 tionum genus, quod principii experte atque increatum esse affirmat. Quarto,
 quomodo cuilibet homini facile atque, ut ita loquar, in proclivi esse
 doceat, ut, modo voluerit, increatus et experte principii subito fiat; quo-
 quidem e copiosis atque arcanis fontibus tantae magnificentiae rivus ab-
 que ullo strepitu promanat. Quinto, quod praeparatum est, hoc etiam in-
 creatum a Palama praedicari; adeo ut inde necessario concludatur, in-
 creatum esse illum quoque ignem, quem diabolo Deus praeparavit. Sena,
 quomodo non solum increatas hasce operationes multas atque a Dei sub-
 stantia distinctas esse asserat; sed etiam tres divinae naturae hypostasies
 multas et a divina substantia distinctas esse statuat: et confuso pantheis

ὑποστάσεις μὲν ὀνομάζει τὰς πολλὰς ἐκείνας καὶ ἀπείρους ἐνεργείας, καὶ τοῦμπαλιν πολλὰς τὰς ὑποστάσεις, ὡς ἄχρι καὶ τῆ-
 μερον δόγμα πάτριον τρεῖς γε καὶ μόνως ἀπασιν ἀκούειν καὶ σέ-
 βειν ἀπασιν ὀρθοδόξοις ἐνῆν. Ἐβδομον, ὅπως καὶ περὶ τῆς
 5 ἁγίας μεταλήψεως καὶ τοῦ Θεοῦ βαπτίσματος τάνόσια τού-
 τοις λελάληται. (E.) Εἰρήσεται δέ γε καθ' ἕκαστον, εἰ μὴ ἔ-
 πάντα, τὰ γούν πλείω, μεθ' ὧν ἀντιβόήσεων τούτοις καθήκει,
 οὐχ ὅσας καὶ οἷας αὐτοῖς ἀντεστήσαμεν τότε, σὺν ᾧδῃ μυρία
 τῶν Θεῶν λογίων ἀγωνιστικώτερον ἐπιόντες, ὅποσα ὁ τῶν διδα-
 10 σκάλων τῆς ἐκκλησίας νύλαι ἕμνησε χορὸς, ἀλλ' ἂ κατὰ τὸ ἐπι-
 τρέχον ἢ μνήμη σχεδιάζουσα ἡμῶν χορηγήσει τῇ γλώττῃ· οὐκ οὖν
 δι' ἔνδειαν ἀφορμῶν ἀντιπάλων (τοῦτο γὰρ οὐδέ του τῶν ἐναν-
 τίων λέγειν τολμῶντες, οἶμαι, δεήσει ποτέ) πῶς γάρ; ἀφθο-
 νίας μακροῦς προκειμένης ἡμῖν, ὅποσῃν ἐμοὶ τῶν ἁγίων βίβλοι
 15 κατὰ τὸ δαφυλὲς ἐπαντλοῦσι. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ἐνοις, πρὸς
 λόγων ἀγῶνας ἰοῦσιν, ἐξ ἀποριῶν ἀπορίας ἐνιοτε ἀντλεῖν περιγινε-
 ται, ὃ καίριον εἶποιεν ἡκίστα ἔχουσιν· ἐμὲ δ' ἐξ ἀπορίας μακροῦς
 εἰς ἀπορίαν μακρὰν καινὸν τινα καὶ παράδοξον περιῖστησι τρόπον
 τὸ τῶν περιόντων ὄπλων πληθὺς, καὶ βελῶν καὶ τόξων καὶ δο-
 20 ράτων (φύλαι) παντοδουπῶν, εἰς ἄμυναν τῶν τῆς ἀληθείας
 ἐχθρῶν, ἀπορεῖν γὰρ ἐμογε φαίη τις ἢν ἴσως νῦν περιεῖναι, οὐχ V. 565

§. ἀπάσας conl. Capp.

§. συνφθα conl. Capp.

ac perturbato sermone usua hypostases quidem vocet multas illas atque
 infinitas operationes, et vice versa multas appellet eas ipsas hypostases,
 quas ad hanc usque diem tres et solas, iuxta patriam et antiquam doctri-
 nam, audire et colere omnibus orthodoxis licuit. Septimo, quomodo de
 sancta Eucharistiae participatione deque divino Baptismo nefanda et im-
 pia isti Palamitae fuerint proloquuti. (V.) Haec autem sigillatim a nobis,
 si non omnia, pleraque saltem exponentur; quibus congruas etiam subiun-
 gemus refutationes, non quot et quales magis ad pugnam accommodatas
 tunc opposuimus, cum multis sacrarum Scripturarum oraculis veluti con-
 centum fecimus, recensitis etiam omnibus, quae sanctorum ecclesiae do-
 ctorum chorus olim cecinit: sed quaecunque obvia solummodo linguae no-
 strae memoria ex tempore suggesserit: non quod argumentis, quibus op-
 pugnemus adversarios, careamus (quod quidem dicere nonnullus, opinor,
 adversariorum nostrorum semper audebit) qui enim istud fieri posset?
 cum ingentem argumentorum copiam sepositam habeamus, quantam mihi
 sanctorum Patrum libri abunde suppeditant. Nam aliorum quidam, dum
 in disputationis arenam descendunt, difficultates alias ex aliis exhauriant
 aliquando necesse est, quia quid praecipuum atque idoneum proferant,
 minime reperire possunt: me vero e magna difficultate in magnam difficul-
 tatem nova quadam et inopinata ratione coniciunt arma, ut ita loquar,
 omnis generis, hastae, arcus, tela, quae ad expugnandos veritatis hostes
 multa mihi suppetunt. Iam enim dixerit quispiam, ad maximas me dubi-

A. M. 6859 ὁποίων ἂν εὐποροίην ἀφορμῶν ἐς τὴν τοῦ λέγειν παρασκευή·
 Ind. 4 ἄλλ' ὀπόσας ἂν ἄγιων καὶ οἷας ἂν παραλιπὼν συμμαχίδας γρα-
 A. C. 1351 φάς, μέρους λαβόμενος βραχυτάτου καὶ ἀποχρῶντος πρὸς ἐν-
 Imp. Io. Can-
 tacuz. 5 δεῖξιν τῆς τῶν ἐχθρῶν ἀβήρωστας, ἀπαλλαγῆναι γένοιτ' ἂν ἐν
 βραχεῖ.

tationis angustias esse redactum, non quidem qualia consecter argumenta, quibus ad dicendum paratus et accinctus abunde videar: sed potius quæ et qualia sanctorum Patrum testimonia, quæ plurimum causæ meæ patrocinantur, omittam; ut minimam eorum partem, quæ adversariorum imbecillitati demonstrandæ par sit, seligam; et sic breviter hac tota, quam suscepi, disputatione defungar.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ

ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Δ Ο Γ Ο Σ Κ Δ.

NICEPHORI GREGORAE

BYZANTINAE HISTORIAE

LIBER VIGESIMUS QUARTUS.

ARGUMENTUM.

Gregoras cum Cabasila et anonymo theologo disputare pergit.

α'. **Ε**μοί δ' ὁ κἀν τοῖς πρόσθεν πολλάκις δεδρακέναι γέγονε, A. M. 6859
μετριῶν διὰ μῆκος ἀπτομένῳ, καὶ ὅσοις ἀφοσιῶσθαι τὸ τῆς Ind. 4
ἀληθείας κράτος ἐνῆν, τοῦτο δὲ κἀνταῦθα δρᾶν οὐκ ἔγωγ' ἄν A. C. 1351
ἀκνήσαιμι. τί γὰρ δεῖ πανοπλίας ἐνταῦθα καὶ σπουδῆς πολεμι- Imp. Io. Can-
5 κῆς, τῆς τῶν ἀγώνων παραρρόνυσης ὥρας, καὶ μαρανθέντος τοῦ tacuz. 5.
ὑπεκκλύματος, καὶ τῶν τότε ἀντιβαινόντων καὶ τὸ θυμούμενον B
τῆς ψυχῆς ἀναπτόντων, οὐκ ἐνὸν εἶναι μηδεὸς ἐν τῷ νῦν εἶναι. C
ἄλλως τε κἀπειδὴ τῶν γε πλειόνων ἔφθημεν ἀνωτέρω μνησθέντες
μᾶλα γε ἀποχρώντως, ὡς ἔμοιγε φαίνεται, περιττόν μοι δοκεῖ

1. Quod saepe mihi supra facere contigit, ut ob rerum dicendarum multitudinem pauca solummodo delibarem, quantum nempe ad comparandam veritati, cuius defendendae officio defungebar, victoriam sufficeret; idem me hoc etiam in loco facere non pigebit. Nam quid hic armatura universa opus est aut bellico studio, ubi iam certaminis tempus effluxit, eiusque suscitabulum prorsus extinctum est, neque modo quidquam esse potest eorum, quae tunc nobis obsistebant et ignem irascentis animi accendebant? Aliunde vero plerumque supra, quantum ut opinor satis erat, commemoravimus. Unde mihi superflua et supervacanea res vide-

- A. M. 6859 *καὶ τῶν περιέργων οὐ μάλα τὸν πῶδα κεκτημένον ἐλεύθερον, περὶ*
 Ind. 4 *τῶν αὐτῶν ταῦτὰ στρέφοντας ἀεὶ τὴν ἀκοὴν ἀποκναίειν. οὐδὲ*
γὰρ οὐδ' ὡς ἐκείνοις δῆπου τότε πλείστα μὲν εἴρηται, τυφλά δὲ
πάντα καὶ ἄγωνα καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν τῆς ἀτοπίας ἄγοντα πάντα
 D *κρημνὸν, οὕτω πολλῆς ἐνταυθοῦ κάμου δεήσει τῆς συμμαχίας. 5*
ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ τοῦ ἀγῶνος ἐκείνου καιρῷ διὰ βραχείων ἄς
τὸν ἐκείνων ἐκείνους ὠδήσας κρημνὸν ἀπήλλαγμαί, οὕτω καὶ
πολλῷ μᾶλλον ἰσχυρίας οὔσης, νῦν μετριώτερον ἢ κατὰ τὴν τοῖ'
ἀνάγκην μνησθέντος, οὐκ ἔν εἴη φάναι οὐδενὶ τῶν ἀπάντων,
ὡς οὐχ ἱκανῶς τῆς προθυμίας καὶ βουλήσεως ἔσχον ἐγὼ, κὰν τοῖς 10
 E *ἔργοις αὐτοῖς αἰσθῆσθαι σαφῶς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἐπεκίαιεν.*
Ἄ γὰρ ἡμῖν τε πρόσθεν εἴρηται καὶ ὄρῃν τοῖς βουλομένοις πρό-
κειται, ἦπον πολλή τις ἂν εἴη ἄνοια, λέγειν ὁμοίως ἀεὶ τὰ αὐ-
τά. ὅσον γὰρ τοῖς ἀντιθέτοις ἐκείνοις δεῖ τῶν ἀεὶ παραλλάξιων,
δεῖ ἀδρόστιαν τῶν ἀεὶ λεγομένων αὐτοῖς, τοσοῦτον ἡμῖν, δεῖ 15
εὐρωστίαν τῶν εἰρημένων, δεῖ πρὸς τὰ ἐξῆς σιωπᾶν. παραπλη-
 P. 702 *σίως ὥσπερ, οἷς μὲν ἐν ἡλίῳ καὶ φωτὶ δρᾶν ἔνεστιν ἂ δρῶσι,*
τούτοις δῆπουθεν οὐδὲ μαρτύρων ἔν ποτ' οὐδένων δεήσει, αὐ-
τῶν ἐξ αὐτομάτου (φάναι) τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν μαρ-
τυρούστων· οἷς δ' ἐν σκότῳ καὶ νυκτὸς ἀδήλοισι ἔνεστι βυθαῖς 20
ἐγκυβιστῶν τοὺς τῆς σπουδῆς θεμελίους, τούτοις οὐκ ἔστιν ἔρ-
θῶς συνορᾶν οὐθ' ὄθεν ἄρχεται, οὐθ' ὅπη τελευτᾶ τῶν δρω-

8. μετριώτερον conl. Capp.

17. ἐν add. Capp.

tur, neque satis procul ab inutili remota, de iisdem eadem semper verba versare, et aliorum aures obtundere. Nec enim, ut illi tunc multa caeca et sterilia effutierunt, quae omnia in easdem ineptias veluti praecipitant, ita mihi quoque haec in pugna multorum auxilio opus fuerit. Sed quemadmodum certaminis illius tempore ipsos in suum praecipitium paucis detrusi, et sic eo defunctus sum; ita nunc longe potiori ratione, cum disputationis aestus deferverit, pauciora quam pro illius temporis necessitate proferre mihi libebit: nec ullus omnium dicere merito poterit, me animi studio ac voluntate non satis promptum fuisse, licet iis qui ista legent, re ipsa persussero ut haec evidenter perspiciant. Et certe stultum valde fuerit, eodem semper modo eadem repetere, quae prius a nobis dicta in promptu est quibuslibet conspiciere. Quantum enim necesse est, ut illi adversarii dicta sua indesinenter varient, ob eorum quae proferunt infirmitatem; tantum necesse habemus ob dictorum nostrorum firmitatem et robur, caetera silentio praetermittere; eo fere modo, quo testibus nullis indigent ii, qui quae agunt, lucis et palam fulgente sole faciunt; quandoquidem ipsae per se res ultro, ut ita dicam, veritati testimonium perhibent: contra vero qui in tenebris et profundae noctis caligine studii sui fundamenta praecipitanter iaciunt, ii recte conspiciere non possunt, neque unde incipiat, neque ubi desinat suppositum operis sui fulcimentum.

μένων ἢ βέσις. (B.) Καὶ πρῶτόν γε δὴ λεκτέον ἡμῖν ἔστι περὶ A. C. 1851
 τῶν πνευμάτων, ὧν ὁ προφήτης ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν καὶ σω- Imp. Io. Can-
 τήρα Χριστὸν ἀναπαύσεσθαι ἔφησεν· ἐπειδὴ καὶ ὁ τῶν φίλων B tacz. 5
 βέλτιστος ἡμῖν Καθολικός τοῦτο πρῶτον ἡμῖν ὡς ἰσχυρὸν ἐπε-
 βράχει τῶν λόγων ἐκείνων πρόβλημα. ταῦτα τοίνυν ἐπὶ ὄντα
 ἄκτιστά τε καὶ ἄγια πνεύματα δεδομάτικεν ἅπαντα εἶναι καθά-
 κας ὁ Παλαμῆς, καὶ οἱ διασῶνται. ἦν οὖν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς C
 προυαγόντας εἰς μέσον ἡμῶς αὐτὴν τοῦ σωτήρος τὴν ῥῆσιν, ἦν
 τοῖς ἀποστόλοις εἰρήκει, μηδεὶς τὸ παράπαν ἕτερον δεήσεσθαι
 10 πρὸς πειθῶ τῶν ἀκροωμένων, λέγω δὴ τὴν, „πορευθέντες μαθη- V. 566
 τεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ
 πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.” οὐ πληθυντικῶς
 γὰρ ἐνταῦθα πνεύματα δέδωκε λέγειν· ἢ πῶς ἂν τὸ τρισυπόστα-
 τον τῆ θεία φυλάττοιο φύσει, πολλῶν καὶ οὐχ ἑνὸς τοῦ πνεύ- D
 15 ματος ὄντος; ἀλλ’ ἐπειδὴ τὸ πάνυ βραχυλογεῖν ὁ πολὺς τοῖς
 Λύκωσιν ἐκλήρωσε χρόνος ὡς τὰ πολλὰ, τοῖς δὲ φιλολογωτέροις
 δεῖ πλειόνων ἐνταῦθα μαρτυριῶν εἰς ἀκριβεστέραν τῶν ἐναν-
 τίων καθαιρέσιν, φέρε καὶ ἡμεῖς τὰ τοῦ πόθου τοῖς φίλοις ἀπο-
 δῶμεν ἀκροαταῖς, ὄκνων ἐκλαδόμενοι πάντων. Μάξιμος τοίνυν
 20 ὁ θεὸς τάδε περὶ τῶν ἐπὶ διέξεισι πνευμάτων, ταῦτόν δ’ εἰ-
 πεῖν, ἀρετῶν. „καὶ ἐναπαύσεται,” φησὶν, „ἐπ’ αὐτὸν ἐπὶ E
 πνεύματα· πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα γνώσεως,
 πνεῦμα ἐπιστήμης, πνεῦμα βουλῆς, πνεῦμα ἰσχύος, πνεῦμα φό-

(II.) Et primo quidem de septem spiritibus, quos propheta super domi-
 num nostrum Salvatorem Christum requieturos esse affirmavit, nobis est
 disserendum; quoniam amicorum nostrorum optimus ille Cabasilas pri-
 mum hoc veluti firmum illius dissertationis propugnaculum nobis obiecerat.
 Hos itaque septem omnes omnino increatos et sanctos esse spiritus Pala-
 mas eiusque gregales decreverunt. Statim igitur possemus nulla prorsus
 alia re ad persuadendos auditores indigere, si prima aggressionem ipsa haec
 nostri Salvatoris in medium proferremus verba, quae Apostolis dixit. „Eun-
 te,” inquit, „docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Fi-
 lii et Spiritus sancti.” Plurali numero spiritus efferre hic non permisit: alio-
 qui, quomodo divinae naturae sarta tecta servaretur personarum Trini-
 tas, si non unus, at plures essent Spiritus? Sed quia iamdiu obtinuit, ut
 summam breviloquentiam veluti proprio sibi iure Lacones ut plurimum vin-
 dicarent, litteratiore autem pluribus hoc in loco testimonium opus habent,
 quibus adversarii accuratius refellantur; agedum, nos etiam amicorum qui
 nos audiunt desiderio faciamus satis, et omnem adeundi laboris metum
 oblivione conteramus. Divus itaque Maximus haec de septem spiritibus seu
 (quod idem est) virtutibus disserit. „Et requiescent,” inquit, „super
 eum Christum septem spiritus; spiritus sapientiae, spiritus intelligentiae,
 spiritus cognitionis, spiritus scientiae, spiritus consilii, spiritus fortitudi-

- A. M. 6859 *βου Θεοῦ. ἔστι δὲ ἴδιον τῶν πνευματικῶν τούτων χαρισμάτων·*
 In d. 4 *φόβου μὲν, ἢ ἀποχὴ τῶν κακῶν· ἰσχύος δὲ, ἢ πρῶξις τῶν ἀγαθῶν· βουλῆς δὲ, ἢ τῶν ἀντικειμένων διάκρισις· ἐπιστήμης δὲ, ἢ τῶν καθηκόντων ἀνόθευτος εἶδησις· γνώσεως δὲ, ἢ κατὰ ἐκφραγεῖαν τῶν ἐν ταῖς ἀρεταῖς θείων λόγων περιληψίς· συνείσεως δὲ, ἢ πρὸς τὰ γνωσθέντα διόλου τῆς ψυχῆς συνδιάθεσις· σοφίας δὲ, ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἀδιάγνωστος ἐνώσις· καθ' ἣν τοῖς ἀξίοις ἢ ἔφεσις, ἀπόλαυσις γίνεται, μετέξε ποιουσα Θεὸν τὸν μετέχοντα, καὶ τῆς θείας αὐτὸν ὑποφήτην καθιστώσα μακρυώ-*
 P. 703 *τητος, κατὰ τὴν ἀένναον πρὸς τοὺς δεομένους τῶν θείων μυστηρίων ἀνεκπόμευτον προβολὴν καὶ διέξοδον." ἔξηγούμενος δ' αὐτὸς τὰ αὐτὰ φησι· „τὸ πρὸς ἡμῶς κατ' ἐνέργειαν πρῶτον ἀγαθόν, ὅπερ ἔστιν ὁ φόβος, τελευταῖον ἀπηριθμήσατο τῆς γραφῆς ὁ λόγος, καὶ σοφίας ἀρχὴν· ἀφ' οὗ κινούμενοι πρὸς τὸ τῆς σοφίας τέλος, τὴν σύνεσιν, ἀναβαίνομεν· μεθ' ἣν προσεχεῖς αὐτῷ γινόμενοι τῷ Θεῷ, μόνην τὴν σοφίαν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐνώσεως με-*
 B *βοιτεύουσαν ἔχοντες· οὐ γὰρ ἔστι δυνατόν ἐπιλαβεῖσθαι σοφίας, τὸν μὴ πρότερον διὰ τοῦ φόβου καὶ τῶν διὰ μέσου λοιπῶν χαρισμάτων τὴν τε λήμην τῆς ἀγνοίας καὶ τὸν τῆς κακίας κοπιῶν τὸν ἑαυτῷ παντελῶς ἀποσεισάμενον. διὰ τοῦτο Θεῷ μὲν προσεχῆ*

1. ἔστι δὲ] διάλυψις ἀποδεικτικὴ ἐκ τῆς ιδιότητος τοῦ πνευματικοῦ χαρισματος. φόβου γὰρ ἴδιον ἀποχὴ τῶν κακῶν κ. λ. odd. 14. ὡς καὶ ed. ἀφ' ἧς ed. 15. γινόμεθα ed. 20. παντελῶς ἀποσεισάμενον om. ed.

nis, spiritus timoris Dei. Hae sunt autem spiritualium horumce donorum proprietates. Timoris proprietas est abstinentia a malis. Fortitudinis, bonorum operatio. Consilii proprium opus est, adversarios nostros dignoscere. Scientiae proprietas est genuina et sincera officiorum nostrorum notitia. Cognitioni propria est actualis comprehensio divinarum, quae in virtutibus sunt, rationum. Proprium intelligentiae munus est, efficere ut anima rebus in universum cognitis assentiat. Sapientiae proprietas est ignota cum Deo unio, per quam eorum qui digni habentur desiderium in fruitionem vertitur. Haec enim sapientia Deum participative saltem facit eum, qui particeps ipsius efficitur, eundemque divinae beatitudinis interpretem constituit, per iugem et continuam divinarum mysteriorum propositionem, et ab omni arrogantiae fastu alienam enarrationem, in gratiam eorum, qui huiusmodi explicatione indigent." Porro idem sanctus Maximus haec planius exponens ita loquitur. „Quod respectu nostri primum actu bonum est (nempe timor) hoc sacra Scriptura postquam nameravit, et sapientiae initium vocavit; a quo nos ipsi, ad sapientiae finem (scilicet intelligentiam) adscendimus; quam adepti si fuerimus, Deo proximi et coniuncti adhaeremus: unam sapientiam habentes, qua media et interiecta, cum ipso Deo adunamur. Nec enim fieri potest, ut sapientiam adipiscatur, qui non prius per timorem, et reliqua intermedia sancti spiritus dona, ignorantiae lippitudinem et vitiorum pulverem a se prorsus excusserit. Quapropter Deo proximam sapientiam, nobis vero proximam

τὴν σοφίαν, ἡμῖν δὲ τὸν φόβον, ἡ γραφικὴ τάξις διέθηκεν, ἔν' A. C. 1351
 ἡμῖς εὐταξίας μάθωμεν ὄρον καὶ νόμον." ὄρῃς ὡς ἀρετὰς καὶ Imp. Io. Can-
 οὐχ ἄγρια ταῦτα τίθησι πνεύματα. (Γ.) Παρὶ δὴ τῶν τοιαύτων C
 ὁμοίως καὶ ὁ μέγας ἔφησε πάλαι Χρυσόστομος τὴ τ' ἄλλα καί·
 5, „ὅταν τις ἔχη χάρισμα ἀγάπης, λέγεται ὅτι πνεῦμα ἀγάπης ἔχει·
 ὅταν λάβῃ χάρισμα μαρτυρίου, λέγεται πνεῦμα δυνάμεως ἔχειν,
 τουτέστι χάρισμα. ἐπεὶ γὰρ τὸ δωρούμενον τὸ πνεῦμα τὸ ἁγιόν
 ἐστι, καλεῖται δὲ καὶ τὸ δῶρον ὁμωνύμως τῷ διδόντι, ἐὰν ἧ τις
 πρῶτος καὶ ταπεινὸς τὴν καρδίαν, δῶρον ἔλαβε τῆς πραότητος, D
 10 καὶ ἐστὶ Θεοῦ χάρισμα." καὶ πάλιν· „ὅπου δεῖ μαθεῖν τὰ βῆθη,
 καλεῖται πνεῦμα ἀποκαλύψεως. ὅπου δεῖ ἀγάπην ἔχειν, καλεῖται
 πνεῦμα ἀγάπης. ὅπου δεῖ σαφῆ λαλῆσαι τὸν διδύσκαλον, καλεῖ-
 ται πνεῦμα σοφίας. ὅπου δεῖ λαλῆσαι τὸν ἀκροατὴν συνετῶς, κα- V. 567
 λεῖται πνεῦμα συνέσεως." καὶ τί δεῖ πάντα καταλέγειν, τοῦ παν-
 15 τὸς λόγου τὰ ἴσα διεξιόντος τοῖς βουλομένοις ὄρῃν; λεγέτω γάρ E
 τις ἐμοὶ πρὸς Θεοῦ παρελθὼν, εἰ πλειονος τῷ σκέμματι δεῖ σα-
 φηρίας, ὥστε μαθεῖν, τὸ μὲν πνεῦμα τὸ ἁγιον εἶναι ἔν, τὴν
 ἄκτιστον δηλαδὴ καὶ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ· ἃ δὲ τοῖς κτίσμασι
 χαρίσματα δίδοται, ἀρετὰς καὶ δῶρα διάφορα, καὶ ποιήματι
 20 αὐτοῦ, πνεύματα μὲν καλούμενα καὶ ταῦθ' ὁμωνύμως τῷ πα-
 ρέχοντι πνεύματι, οὐχ ἄγρια δέ· καθ' ἃ ὁ μέγας τούτοις συναΐδεις
 Βασίλειος, „εἰρηγαί τισι," φάσκων, „ὅτι αἱ ἑπτὰ γυναῖκες (αἱ τῷ F

1. προσεσχῆ add. ed. post ἡμῖν δέ. 3. δὲ coni. Capp.

timorem, a sacra Scriptura factus ordo disposuit; ut recti ordinis normam ac legem disceremus." Vides ut haec dona, virtutes, non autem sanctos spiritus esse statuat. (III.) Magnus pariter Chrysostomus de iisdem haec olim inter alia protulit. „Cum quis donum caritatis habet, spiritum caritatis habere dicitur; cum martyrii donum acceperit, spiritum, hoc est donum, virtutis et fortitudinis dicitur habere. Quoniam enim qui donat, spiritus sanctus est, donum vero idem cum donante nomen habet; si quis fuerit mitis et humilis corde, mansuetudinis donum, quae Dei gratia est, accipit." Et iterum: „Ubi profunda discere mysteria necesse est, revelationis tunc spiritus appellatur. Ubi caritas necessario est habenda, caritatis tunc spiritus vocatur. Quando necessum est ut clare et liquido loquatur doctor, sapientiae spiritus dicitur. Quando auditor intelligenter loqui debet, intelligentiae spiritus nominatur." Et certe quid opus est ut singula sancti huius Patris verba recenseam, quandoquidem toto illo sermone sanctus Chrysostomus eadem edisserit, ut iis, qui legere illam voluerint, patebit. Per Deum enim adiuro quemlibet, ut mihi dicturus accedat, an in hac nostra quaestione maiori sit opus evidentia, ut discamus unum quidem esse spiritum sanctum, increatam scilicet et unam Dei naturam: quas vero creaturis gratias Deus largitur, eas esse virtutes, varia dona et ipsius opera; quae spiritus quidem nomen commune habeant cum illo, qui ea impertitur; sed nunquam sancti spiritus appellentur. His consona sunt, quae Magnus Basilius disserit. „Quidam," inquit, „dixerunt se-

- A. M. 6859 προφήτη λεγόμεναι Ἰσαΐα· ἐπιλήφονται ἐπὶ γυναῖκες ἀνθρώ-
 Ind. 4 που ἐνός, λέγουσαι, τὸ ὄνομά σου κεκλήσθω ἐφ' ἡμᾶς) ἐπὶ
 P. 704 πνεύματά εἰσιν, ἃ μικρὸν ὕστερον ὁ αὐτὸς οὗτος προφήτης κα-
 ταριθμεῖσθαι μέλλει, ὡς ἐπαναπαυόμενα ἐπὶ τὸν ἐκ ῥίλης Ἰεσσαί
 ἔξανθεῖν μέλλοντα· πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βου-
 λῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, πνεῦμα φόβου
 Θεοῦ. ἅπερ διὰ τὸ πάντας ἐκκλίνειν, καὶ ἅμα ἀγρειωθῆναι, οὐκ
 ἔχοντα ᾧ ἐπαναπαύσεται ἀγαπητῶς, τοῦ κατὰ τὸν κύριον ἀν-
 θρώπου λαβόμενα, ποιεῖ τὰ ἀναγεγραμμένα. ἀργεῖ γὰρ τὸ πνεῦ-
 B μμα τῆς γνώσεως καὶ τῆς εὐσεβείας ἐν καιροῖς, ὅτε οὐκ ἔστιν ὁ
 συνιών, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν Θεόν· καὶ οἷονε ὄνειδος ἔστι
 ταῖς ἀρεταῖς τὸ μηδένα εἶναι τὸν ἀκτεχόμενον αὐτῶν, ἀλλ' οἷονε
 χηρεύειν αὐτάς, ἀπορία τῆς ὑποδεχομένης αὐτάς ψυχῆς. τὸ γὰρ
 μηδένα δυνηθῆναι ελεῖν τῷ οικείῳ κάλλει, ἀλλ' ἐναπομεῖναι τῇ
 ἐρημίᾳ, ὡσπερ καὶ τῶν ἀρετῶν δοκεῖ καθάπτεσθαι. ὁ δ' ἐν τῷ
 εἰαυτῷ πᾶν εἶδος ἀρετῆς κατὰ τὴν ἄκραν τελείωσιν ἐπιδεικνύει
 C μέλλων ἀφαιρεῖ τὸν θνεϊσμὸν ἀπ' αὐτῶν." Ἴδου καὶ οὗτος οὗχ
 ἄγία πνεύματα λέγει ταυτὶ, ἀλλ' ἀρετὰς ἀνθρωπίνως ἐπαναπαυό-
 μενα Χριστῷ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. (Δ.) Καὶ ὁ μέγας δ' αὐθὺς
 Ἀθανάσιος, πρὸς Σεραπίωνα τὸν ἐπίσκοπον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύ-
 ματος γράφων καὶ τοὺς Πνευματομάχους ἐλέγχων, ἐν τῷ προ-

4. ἐπαναπαυόμενα conl. Capp., quia Iesai. c. xi. est ἀναπαύσεται.
 18. ἐπαναπαυόμενας conl. Capp.

ptem illas mulieres, (de quibus ita loquitur Iesaias propheta: Hominem unum septem apprehendent mulieres et dicent: Nomen tuum super nos invocetur,) septem esse spiritus, quos paulo post enumeraturus est propheta, velut super eum requieturos, qui de radice Iesse floris in modum egressurus erat; spiritum videlicet sapientiae et intellectus, spiritum consilii et fortitudinis, spiritum scientiae et pietatis, spiritum timoris Dei. Qui quidem spiritus, eo quod omnes a rectitudine declinassent et simul inutiles facti essent, cum iam nihil haberent loci, ubi iucunde requiescerent; cum qui fuit in Domino Iesu hominem apprehendunt, et ita quaecunque scripta sunt adimplent. Tunc enim feriat spiritus scientiae et pietatis, cum non est quispiam intelligens, neque quispiam Deum requirens; et quasi dedecore virtutes afficiuntur, cum nemo eas amplectitur: sed viduarum more nullam possunt reperire animam, quae ipsas velit suscipere. Quod enim propria sua pulchritudine capere neminem possint, sed in solitudine sua permaneant, hoc virtutes reprehensione quadam perstringere videtur. Verum qui omnem virtutis in se speciem ad summam perfectionis apicem ostensurus est, is opprobrium ab eis aufert." Ecce hic quoque sanctus doctor spiritus hos non sanctos appellat spiritus, verum humanas virtutes, quae in Christo quatenus homine requiescant. (IV.) Magnus item Athanasius, epistola prima ad Serapionem, Thmuitenum episcopum, de sancto Spiritu scribens, et Pnevmatomachos refellens, qui sese iactitabant apud

φήτη φάσκοντας ἄμωσ ἀκούειν λέγοντος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ A. C. 1351
 στερεῶν βροντῆν καὶ κτίζων πνεῦμα· „εἶπατε,” φησὶν, „εἴ που τῆς Imp. Io. Can-
 θείας γραφῆς εὐρίσκειται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰρημένον ἀπλῶσ D
 πνεῦμα, χωρὶς προσθήκης τοῦ λέγεσθαι τοῦ Θεοῦ, ἢ τοῦ πα-
 τρός, ἢ ὅτι ἐμοῦ, ἢ ὅτι αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ, ἢ
 παρ' ἐμοῦ (ὃ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ) ἢ μετὰ τοῦ ἄρθρου· ἵνα μὴ
 ἀπλῶσ λέγηται πνεῦμα, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα, ἢ αὐτὸ τοῦτο, τὸ πνεῦ-
 μα τὸ ἅγιον, ἢ Παράκλητος, ἢ ἀληθεὶς· ὃ ἔστι τοῦ υἱοῦ, τοῦ B
 λέγοντος· ἐγὼ εἰμι ἢ ἀλήθεια· ἵνα ἀκούσαντες ἀπλῶσ πνεῦμα
 10 ὑπονόησθε εἶναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον;” ἀλλ' ὁ μέγας ἐν προοι-
 μίοις ταῦτ' εἰπὼν, καὶ προκαταστήσας τὸν λόγον, πολὺς ἐξήρῃη
 παρ' ὄλον τὸν λόγον, τὰς ἐκ τῆς θείας γραφῆς εἰς πλάτος ἐκτι-
 θέμενος μαρτυρίας, ὡς ἐξεῖναι μανθάνειν τοὺς βουλομένους ἐκεί-
 θεν ἀρκοῦντως, ὡς ἐν ἔστι, καὶ οὐ πολλὰ, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, F
 15 οὐχ ὡς Παλαμᾶς φησι πάντως Πνευματομάχους ὑπερβαλλόμενος· V. 568
 αὐδ' ἐκ πολλῶν ἐν, ὡς αὐτὸς καὶ τοῦτο προστίθησι, τῇ κακίᾳ
 κακίαν προσέξευρών καὶ ἐπιδαψιλευόμενος. ὅμως διὰ τοὺς ἀσθε-
 νεστέρους ἔνια τῷ παρόντι συντάγματι καὶ ἡμῖν ἐρανοσημένους
 ἐκείθεν ἐκτίθειται. „ὥσπερ γέννημα μονογενὲς ὁ υἱὸς ἔστιν, οὕτω P. 705
 20 καὶ τὸ πνεῦμα παρὰ τοῦ υἱοῦ διδόμενον καὶ πεμπόμενον καὶ αὐ-
 τὸ ἐν, καὶ οὐ πολλὰ, οὐδὲ ἐκ πολλῶν ἐν, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ τὸ
 πνεῦμα. ἐνὸς γὰρ ὄντος τοῦ υἱοῦ, τοῦ ζῶντος λόγου, μίαν εἰ-

3. εὐρίσκειται ed. S. Athanasii. 4. ἢ ante τοῦ Θεοῦ add. ibid.
 5. ὅτι ante αὐτοῦ om. ed. 8. τοῦ λέγοντος om. al. 19. μονο-
 γενῆς υἱὸς ed. 20. Post αὐτὸ ἐν ed. add. ἔστι. 21. τὸ om. ed.

prophetam Amos Deum ita loquentem audire: Ecce ego firmans tonitru et spiritum creans: „Dicite,” inquit, „an in aliquo divinae Scripturae loco sanctum Spiritum dici simpliciter Spiritum reperiatur, sine hac addita voce, Dei, vel Patris, vel meum, vel ipsius Christi et Filii, vel a me (hoc est a Deo) vel aliter nisi cum articulo; ita ut non spiritus simpliciter dicatur sed ille Spiritus, vel conceptis verbis, Spiritus ille sanctus, vel Paracletus, vel spiritus veritatis, id est Filii, dicentis nimirum: ego sum veritas; ut vos nuda et simplici spiritus voce audita, sanctum Spiritum ibi esse designatam suspicemini?” Sed magnus iste doctor, cum haec epistolae initio dixisset, et veluti futuri sermonis fundamentum praestruxisset, per totam deinceps epistolam multus est in adducendis et suis exponendis divinae Scripturae testimoniis, ut inde satis discere poterunt, qui eum legere voluerint, quibus probetur unum esse Spiritum sanctum: non vero multiplicem, neque ex multis unum, ut Palamas asserit, omnes Pneumatomachos hac in re superans, et eorum improbitati recens inventam a se magna veluti liberalitate addens improbitatem. Attamen in gratiam infirmiorum huic operi nonnulla inseruimus, quae ex eadem epistola collegimus. „Quemadmodum,” inquit, „Filius est unigenita Patris aeterni proles, ita Spiritus, qui a filio datur et mittitur, unus ipse non multiplex, neque ex multis unus, sed solus idem spiritus est. Cum enim sit unus Filius, Verbum

A. M. 6859 *ναὶ δεὶ τελείαν καὶ πλήρη τὴν ἁγιαστικὴν καὶ φωτιστικὴν ζωὴν,*
 Ind. 4 *οὕσαν ἐνεργεῖαν αὐτοῦ καὶ δωρεάν, ἥτις ἐκ πατρὸς λέγεται ἐκπο-
 ρεύεσθαι.” ἐντεῦθεν ἔχειν οἶμαι πάντα τινὰ συνιέναι τὴν τῶν πα-
 Βλαμναίων ἀνατροπὴν, καὶ μὴ πλειόντων ἔτι ῥημάτων δεήσεισθαι
 πρὸς ἀκραιφνή μαρτυρίαν. ὁμως ἐπέπερ καὶ οὕτως ἐν ὧν τῷ
 πνεῦμα τὸ ἅγιον πολλοῖς καὶ διαφόροις αὐτὸ τοῖς ὀνόμασι κέ-
 κληκεν ἢ γραφῇ, βραχέα καὶ περὶ τούτου λεκτέον. „εἰ ὁ υἱός,
 ἐπεὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν, ἴδιος τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἐστιν, ἀνάγκη
 καὶ τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ Θεοῦ λεγόμενον, ἴδιον εἶναι κατ’ οὐσίαν
 τοῦ υἱοῦ. ἀμέλει τοῦ Κυρίου ὄντος υἱοῦ αὐτὸ τὸ πνεῦμα εἴρηται
 πνεῦμα υἰοθεσίας.” καὶ πάλιν· „τοῦ υἱοῦ ὄντος σοφίας καὶ ἀλη-
 θείας, γέγραπται τὸ πνεῦμα εἶναι σοφίας καὶ ἀληθείας.” πάλιν·
 „ὁ μὲν υἱὸς δύναμις ἐστὶ Θεοῦ καὶ κύριος τῆς δόξης, τὸ δὲ πνεῦ-
 μα λέγεται πνεῦμα δυνάμεως καὶ πνεῦμα τῆς δόξης.” (E.) Ἐγὼ
 δὲ μεταξὺ λέγων ἐμνήσθην καὶ Γρηγορίου, τοῦ μεγάλου τῆς
 Δέκκλησίας φωστῆρος, τὰ ὁμοία τούτῳ διεξιόντος. ὅθεν οὐκ ἔμογε
 δέδοκται, μὴ οὐ κἀκείνον τινὰ μαρτυρίαν ἐνταῦθα συνελθεῖ-
 ναι. λέγει γὰρ οὕτως· „ἐγὼ φρίττω, τὸν πλοῦτον ἐννοῶν τῶν
 κλήσεων, καὶ καθ’ ὅσων ἀναισχυνοῦσιν ὀνομάτων οἱ τῷ πνεῦ-
 ματι ἀντιπίπτοντες. πνεῦμα Θεοῦ λέγεται, πνεῦμα Χριστοῦ,*

1. ζωσαν ed. 2. ἥτις γε al. 8. Pro ἐκ τοῦ Θεοῦ ed. ἐκ πατρὸς,
 al. ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς. 10. τὸ om. ed. 12. πνεῦμα υἱοθε-
 σοφίας ed. add. πάλιν τς ed. 13. Verba τὸ δὲ πνεῦμα —
 δόξης Capp. supplevit ex ed. 20. νοῦς Χριστοῦ add. ed. post
 πνεῦμα Χριστοῦ.

vivens, necessario etiam una est perfecta et plena, sanctificans et illumi-
 nans vita, ipsius videlicet efficacia et gratia, quae ex Patre procedere
 dicitur.” Ex his, opinor, perspicere quisque nullo negotio poterit, quo-
 modo prava et conscelerata Palamae dogmata refellantur, nec pluribus
 verbis opus erit, ut sincerum atque incorruptum veritati testimonium per-
 hibeatur. Quia tamen, licet unus omnino sit Spiritus sanctus, multa et
 diversa ipsi nomina Scripturae sacrae contextus indidit, hac quoque de re
 paucis disserendum est. „Si Filius,” inquit, „quia est ex Deo Patre, id-
 circo proprius est ipsius Dei Patris substantiae, pariter Spiritus sanctus,
 qui ex Deo esse dicitur, proprius Filii secundum substantiam esse neces-
 sario debet. Nimirum sicut Dominus noster Iesus est Filius; ita Spiritus
 ipse, spiritus adoptionis filiorum dictus est.” Et iterum: „Ut Filius est sa-
 pientia et veritas, ita scriptum est Spiritum esse sapientiae spiritum et ve-
 ritatis. Ut item Filius est Dei virtus et gloriae dominus, pariter Spiritus
 dicitur virtutis et gloriae spiritus.” (V.) Ego autem inter disputandum
 de magno ecclesiae luminari Gregorio, qui eadem atque Athanasius obser-
 rit, mentionem feci. Unde mihi visum est, quoddam saltem illius testi-
 monium hic adhibere. Sic enim habet. „Equidem ipse ad tantam appella-
 tionum copiam dum attendo, atque adversus quot et quanta nomina fran-
 tem perficerent qui Spiritui sancto adversantur, totus cohorresco. Spiritus

πνεῦμα Κυρίου, πνεῦμα νόθευσις, ἀληθείας, ἐλευθερίας, πνεῦ- A. C. 1351
 μα σοφίας, συνέσεως, βουλήs, ἰσχύος, γνώσεως, εὐσεβείας, φρό- Imp. Io. Can-
 βον Θεοῦ. καὶ γὰρ ποιητικὸν τούτων ἀπάντων, πάντα τῇ οὐσίᾳ E
 πληροῦν· μετεχόμενον, οὐ μετέχον· συνέχον, οὐ συνεχόμενον·
 δδάκτυλος Θεοῦ, πῦρ ὡς Θεός· σοφώτατον, καὶ πολύτροπον ταῖς
 ἐνεργείαις.” καὶ τί δεῖ πλείους κἀνταῦθα λόγων ἡμᾶς ἀνελίττειν
 φάλαγγας, μνήμης εἰνεκά γε καὶ ταυτὶ τὰ μέτρια παρειληφότας
 ἐκείθεν; ἔξδν, ὅτε μὴ ταυτὶ πρὸς ἐνδείξιν ἤρκεσεν, οὐ μόνον
 ἐπὶ τοῦ Θείου πνεύματος ἀπονητὶ λαμβάνειν ἐκείθεν ὀνόματα, F
 10 ὅτι μὴ καὶ πλεονάκεις τε καὶ πεντεκαίδεκάκις ταῦτα, καὶ εἰ δεῖ
 κατ’ αὐτόν γε φάναι τὸν νέον διδύσκυλον Παλαμᾶν, ἀπερᾶκεις
 ἄπειρα, ἄπερ ἄκτιστά τε καὶ ἅγια πάντα δεδογματικῆ πνεύματα·
 πρῶγμα τῶν ἔξ αἰῶνος οὐδενί, μηδ’ ἐς ψιλὴν γοῦν ἐπίνοιαν ἀνα- P. 706
 ληφθὲν, μὴ ὅτι γε τῶν εὐσεβεῖν αἰρουμένων· ἀλλ’ οὐδ’ Ἑλλή-
 15 των ἢ βαρβάρων, ἢ ὅσοι φύσει γοῦν ἄγονται Θεσμῶ. σκοπεῖν
 οὐν ἄξιον, ὡς ἐν τοῖς ἁγίοις ὁμολογεῖται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 καὶ οὐ πολλὰ, οὐδ’ ἐκ πολλῶν ἐν, ὡς Παλαμᾶ καὶ τοῖς αὐτοῦ·
 Διασώταις κηρύττεται νῦν, οὐδ’ ἔστιν ἄκτιστον οὐδὲν τῶν ἀπάν- V. 669
 των, ὡς ἡμῖν πολλαχῆ τῶν Θείων δέδεικται τε σοφῶν διδασκά-
 20 λων καὶ ἔτι δειχθήσεται προῖοῦσι τρανότερον. (ζ’.) Δεύτερον B
 δ’ ἐπὶ τούτοις σκεπτέον ἔστιν, ὅτι τε ποιήματα τοῦ Θείου πνεύ-

1. ἀποτοκῆριος add. ed. post πνεῦμα Κυρίου. 10. τοσαῦτα con-
 Capp. 15. Θεσμῶ em. Capp. pro Θεσμῶν. 19. ὡς add. Capp.

Dei dicitur, spiritus Christi, spiritus domini, spiritus adoptionis, veritatis, libertatis, spiritus sapientiae, intelligentiae, consilii, fortitudinis, scientiae, pietatis, timoris Dei; utpote cum omnia haec efficiat, et cuncta per essentiam suam repleat: participatur, non participat: continet, non continetur: dicitur Dei digitus, ignis ut Deus, sapientissimus et in suis operationibus varius ac multiplex.” Quid necesse est plures hic verborum quasi turmas explicare, postquam inde haec modica, saltem recordationis gratia, excerpsumus? cum liceat, cuicumque haec minus sufficientem demonstrationem suppeditarint, non solum septem divini spiritus nomina ex illa sancti Gregorii oratione nullo negotio desumere, sed etiam pluries et quindecies tanta, atque ut novi doctoris Palamae verbis utar, infinities infinita; quae omnia tanquam totidem increatos et sanctos esse spiritus docuit: quae res post hominum memoriam ne quidem in meram ac simplicem mentis cogitationem cuiquam venit, nedum eorum qui pietatem profitentur, sed nec ulli gentiliū aut barbarorum, vel caeterorum, quicumque scilicet naturae legibus ducuntur. Igitur operae pretium est advertere, iuxta unanimum sanctorum Patrum consensum, unum esse sanctum Spiritum, non multiplicem, neque ex multis unum, ut Palamas eiusque sectatores nunc praedicant. Nullam quoque omnium rerum, excepto Deo, increatam esse, iam ex multis sanctorum et sapientum ecclesiae doctorum locis ostendimus, et adhuc evidentius in disputationis nostrae progressu ostendemus. (VI.) Post haec secundo loco animadvertendum est, tam quod a

A. M. 6859 **ματος τῷ πολλῷ διδασκάλῳ ταύτ' εἴρηται Γρηγορίῳ (ποιητῶν**
Ind. 4 γὰρ τούτων ἔφησε πάντων) ἡ Παλαμῆς ἀκρίστους λέγων θεότη-
 τας αὐτὸν (ὡς εἴρηται) διαβάλλει τρανῶς καὶ ὀνομασί, καὶ
 ὅτι πρὸς τοῖς πολλοῖς τούτοις ὀνόμασι καὶ δάκτυλον τὸ θεῖον
 Ἐἔφησεν ὁ θεὸς ἀνὴρ ὀνομάζεσθαι πνεῦμα. ὁ καὶ βουλόμενον τοῖς
 προτέροις ἐνδιατρίβειν ἔτι βιαίως ἀπάγει με πρὸς ἐαυτὸ λαμπ-
 ρῶς ἐφελκόμενον. δεῖ τοίνυν τὴν ῥῆσιν ἐκείνην τὴν βλάσφημον
 τοῦ ἀνδρὸς εἰς μέσον αὐθις κομίζειν, ἀναμνήσεως εἴνεκα. μικροῦ
 γὰρ καμὲ διαφυγεῖν ἐδέξασεν, ἀπασχολησούσης τῆς τούτου λήθης
 ἐφ' ἕτερα. ἔχει δ' οὕτως. „τὴν μίαν τῶν τοῦ πνεύματος ἐνεργειῶν 10
 Δὲ κύριος ἐν εὐαγγελίοις κατὰ μὲν τὸν Λουκᾶν δάκτυλον θεοῦ,
 κατὰ δὲ τὸν Ματθαῖον πνεῦμα τοῦ θεοῦ καλεῖται. ἐν τίνι δὲ
 πνεύματι ὁ κύριος ἐκβάλλειν ἔφη τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ ἁγίῳ
 πνεύματι; τὸ ἐν ἄρα τῶν κατὰ διαφρεσιν χαρισμάτων πνεῦμα
 ἁγίον ἐστίν· εἰ δὲ τὸ ἐν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα.” ὁρῶτε τὴν κηχη-15
 νώδη τοῦ δυσσεβοῦς διάνοιαν, οἷας ἐξηγήσεις τοῖς θεοῖς ἐπίσω
 Ἐρήμασι· καὶ ὅπως συλλογιζέσθαι πειρωμένος ὁ ἁμαθῆς ἐκ ψευ-
 δῶν τε καὶ ἀσεβῶν προτάσεων ψευδῆς τε καὶ ἀσεβῆς συνάγει συμ-
 πέρασμα. παρὰ γὰρ οὐδὲν λογισάμενος τῶν ἁγίων ὑπάντων, ὡς
 ἠκηκόετε νῦν, ἐξηγήσεις δάκτυλον εἶναι προτίθησι μίαν αὐτῶν 20
 τῶν πολλῶν ἐκείνων ἐνεργειῶν, ὡς ἀκρίστους αὐτὸς πεποιμ

12. καὶ αἱ αἱ.

magno Gregorio effectus divini spiritus appellantur (horum enim omnium, inquit, causa efficiens est sanctus Spiritus) eae ipsae proprietates, quas Palamas deitates increatas vocat, et propterea ipsum, ut diximus Gregorium manifeste ac nominatim calumniatur; tum quod inter haec multa, quae divino Spiritui nomina indidit, ipsum etiam Dei digitum nominari dicitur ille vir asseruerit. Licet autem supra dictis immorari amplius vellem, haec tamen, quam sancto Gregorio Palamas impegit, calumnia vi quadam ad se me rapit et manifeste attrahit. Necesse est igitur, ut illa ipsa Palamae blasphema verba in medium rursus adducam, ne illorum nos memoria fugiat. Parum enim abfuit quia me effugerent, dum Palamas oblitus ad alia, quae me distinebant, avocarer. Sic porro habet. „Unam e sancti Spiritus operationibus, in Evangelio quidem secundum Lucam, Dei digitum vocat Dominus; in Evangelio autem secundum Matthaeum Dei spiritum appellat. Atqui quo in spiritu Dominus a se daemonia eici dicit, nisi in sancto spiritu? Ergo e gratis gratuitis, quas Deus diversimode distribuit, una est Spiritus sanctus. Quod si de una dicitur, de caeteris quoque dici poterit.” Videtis iam, quid sentiat impius ille ac facio similibus Palamas, qualem divinis verbis interpretationem subiungat, et quomodo iste imperitus, dum syllogismos conficere conatur, ex falsis atque impia propositionibus praemissis falsam et impiam deducat conclusionem. Nam omnium Sanctorum, quas nunc audistis, interpretationes nihili faciens ipse digitum Dei statuit unam esse ex multis illis operationibus divinis, quas idem increatas esse hodie confinxit; ubi sanctos Chri-

τῆμερον, διαβάλλον ἰμοῦ Λουκᾶν καὶ Ματθαῖον τοὺς τοῦ Χρι- A. C. 1351
 στοῦ μαθητῆς, καὶ ἕμα αὐτὸν τὸν Χριστόν. αὐτοῦ γάρ ἐστιν ἡ ^{Imp. Io. Can-}
 τοιαύτη φωνή. ἔπειτα συμπεραίνει τὴν ἀκόλουθον ὁ μάταιος ἀτο- ^{tacuz. 5}
 πλαν, „τὸ ἐν ἄρα (λέγων) τῶν κατὰ διαίρεσιν χαρισμάτων πνεῦμα
 5 ἁγίον ἐστι. εἰ δὲ τὸ ἐν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα πνεύματά εἰσιν ἅγια.”
 καὶ μὴν εἶπερ ἐχρῆν κατὰ τέχνην συλλογιζέσθαι τὰ ὑπὲρ τὴν τέ-
 χνην, οὕτω πάντως λέγειν ἐχρῆν· ἐπεὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δά-
 κτυλος ὠνομάσθη Θεοῦ μεταφορικῶς, ὁ δὲ δάκτυλος τῷ λοιπῷ P. 707
 καὶ ὄλῳ σώματι πέφυκεν ὁμοίσιος, ἐξ ἀνάγκης ὁμοῦσιον ἄρα
 10 καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὗ δάκτυλος εἶρηται, δηλαδὴ τῷ Θεῷ.
 ἄλλ’ ἀμαθῆς ὑπάρχων ἐκεῖνος, καὶ συλλογιζέσθαι οὐκ εἰδώς,
 ἔδοξεν, ἐν οὐκ εἰδόσι τοιαῦτα βλασφημῶν καὶ συλλογιζόμενος,
 τῶν εἰδόντων πολλῷ γε δήπου πιθανώτερος εἶναι, μήτ’ αὐτὸς, ὡς
 εἴοικε, μήθ’ οἱ ἐπόμενοι μήπω καὶ τῆμερον αὐτήκοοι τοῦ εὐαγ- B
 15 γελίου γενόμενοι, λέγοντος· ὡς ὁ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
 βλασφημῶν ἀσυνχώρητόν τε καὶ ἄφυκτον ἔξει τὴν κόλασιν. ἄρ’
 οὖν οὐ τοῦ ἐναντίου πνεύματος σαφῶς ἡ ἐνέργειαι, ἣν ὁ ἀσεβῆς
 ἐνεργεῖται; ἄρ’ οὐχὶ καὶ Ἰουδαίων ἐστὶν ἀσεβέστερος; ὃ γὰρ ὡς
 ἔβριων ἐσχάτην προῦφερον τῶς ἐκεῖνοι Χριστοῦ, ἐν Βεελζεβοῦλ.
 20 ἐκβάλλειν λέγοντες αὐτὸν τὰ δαιμόνια, καὶ οὐκ ἐν δακτύλῳ Θεοῦ, C
 εἶπουν ἐν πνεύματι Θεοῦ, τοῦθ’ οὗτος ὑμῶν τῇ ἐκκλησίᾳ χαρί-
 ζεται τῆμερον, ὡς ἥδιστον ἀνάθημα· φεῦ τῆς τῶν ἐπομένων V. 570
 ἐνθ’ αἰετῶς· μᾶλλον δὲ, βαβαὶ τῆς ἀνοχῆς σου, Χριστέ! (Z.), „Al-

sti discipulos Lucam et Matthaeum, imo ipsum simul Christum, cuius est
 vox illa: digitus Dei, calumniatur. Deinde absurdam pariter conclusio-
 nem futilis iste Palamas his verbis colligit. „Ergo,” inquit, „e donis
 gratuitis, quae Deus diversimode distribuit, unum est sanctus ipse Spi-
 ritus. Quod si de uno vere dicitur, alia quoque Dei dona totidem erunt
 sancti Spiritus.” Attamen si artificialibus uti liceat syllogismis in iis rebus,
 quae omnem artem superant, argumentari sic oportebat: quoniam Spiritus
 sanctus Dei digitus per metaphoram appellatus est, et aliunde reliquo to-
 tique corpori consubstantialis est ex natura sua digitus, necessario itaque
 Spiritus sanctus ei, cuius digitus dicitur, Deo videlicet, est consubstantia-
 lis. Verum licet imperitus sit Palamas, neque conficiendorum artem syl-
 logismorum calleat, tamen apud imperitos blasphemias hasce conclusiones
 deducens dignus visus est, qui longe maiorem doctis et eruditis fidem ob-
 tineret. Hucusque, ut apparet, necdum ipse, neque sectatores eius, il-
 lud quod in Evangelio dictum est, audierunt: Qui sanctum in Spiritum
 blasphemat, is inevitabili nullaue venia digno supplicio subiacebit. Non-
 ne igitur adversarii et diabolici spiritus operatio ea est, qua impius iste
 possidetur et vexatur? Nonne Iudaeos ipsos impietate superat? Quod enim
 illi antea velut summam in Christum contumeliam proferebant, dum in
 Beelzebub, non vero in Dei digito seu in Dei spiritu, dicebant ab ipso
 daemonia eiici, hoc Palamas ecclesiae vestrae quasi gratissimum donarium
 largitur. O sectatorum eius stoliditatem! potius dicam, o quanta est tua,

A. M. 6859 *λά τὸ ποιεῖν,*” φησι, „καὶ ἐνεργεῖν τῶν πολλαχῶς λεγομένων
 Ind. 4 *ἐστίν.* οὐ γὰρ τὸ κτίζει σημαίνει μόνον, ἀλλὰ πρὸς πολλοῖς ἐπι-
 ροῖς καὶ τὸ φυσικῶς ἐνεργεῖν ὡς καὶ τὸν ἥλιόν φαιμεν ποιητικῶν
 Διτῆς ἡμέρας, ἅτε φυσικῶς αὐτὴν ἐκτελοῦντα, οὕτω καὶ τὸ πνεῦ-
 μα τῆς ἀληθείας, καὶ τὰ τούτῳ συναπηριθμημένα, διατελοῦ-
 σιν ἄκτιστα, ἐπεὶ ποιεῖ καὶ ἐνεργεῖ ταῦτα τὸ πνεῦμα τὸ ἵγιον,
 ὡς ἐμφύτους ἐνεργείας.” ἀκούετε γραιῶδων φληνάφων, αὐτόχρημα
 φάναι, ληρήματα. Πνευματομάχος γὰρ ὑπάρχων σαφῆς, ἔπειτα
 Εφεύγειν πειρώμενος τοῦνομα, γίνεται χείρων ἔτι μᾶλλον ἐκείνων
 μακροῖς τισι μέτροις· καὶ κακὸν ποιῶν ἑαυτὸν ἄλλοπρόσβαλλον,¹⁰
 ἵνα δῆθεν λανθάνῃ διαδιδράσκων τοὺς τῆς κακίας ἐλέγχους, ὁ
 δὲ λήληθε μᾶλλον αὐτὸς ἑαυτὸν ἄλισκόμενος πανταχόθεν. οἱ γὰρ
 τῆς αὐτοῦ κακίας πατέρες Πνευματομάχοι, πόλημα λέγοντες εἶναι
 τὸ πνεῦμα, καθάπερ Ἄρειος τὸν υἱὸν, ἀκολούθως καὶ τίσιμα
 Ετοῦτ’ ἐξ ἀνάγκης ἔφασκον· ἅτε μὴ δυναμένης μήτε τῆς τεχν-¹⁵
 κῆς μεθόδου, μήτε φυσικῆς τῶν ἀνθρώπων γνώσεως, ἄκτιστος
 πόλημα λέγειν ποτέ. ὁ δὲ μηδὲν αἰσχυρόμενος ἄκτιστον πόημα
 τετόλμηκεν ἤδη νομοθετεῖν ἐν ταῖς ἐσχάταις ταύταις ἡμέραις.
 ἐχρῆν οὖν καὶ ἡμᾶς ἐνταυθοῖ σιωπῆ τὰ τοιαῦτα μισήσαντίς τε
 καὶ τὰ ὧτα βύσαντας φνεῖν ἀπὸ ἀκοῆς πονηραῖς. ἀλλ’ ἐπεὶ,²⁰
 P. 708 διὰ τοῦ ἀνέλεγκτα ψεύδισθαι τοῦτον ἀνόσιόν τε καὶ αὐτοχεροτό-

8. γὰρ conl. Capp. pro poster. καλ.

Christe, patientia! (VII.) „Verum,” inquit, „verba haec *ποιεῖν* et *ἐνεργεῖν*, id est facere et operari, sunt de illorum numero, quae plures habent significatus. Nec enim creare solummodo significant, sed praeter alia multa significant etiam naturaliter operari. Nam quemadmodum a nobis dicitur sol diem facere, utpote quam naturaliter perficit; ita tum spiritus veritatis, tum alii, quos eidem annumeravimus, increati permanent; quoniam enim ipse Spiritus sanctus, ut innatas et insitas operationes, facit atque operatur.” Auditis, ut dicam plane quod res est, nugacium animalium deliramenta. Cum enim ipsum esse Pneumatomachum liquido constat, ac deinde istam appellationem effugere conetur, Pneumatomachorum improbitatem longo superat intervallo, et mutabile malum se facit, ut nempse clam nobis effugiat, nec eius improbitas arguatur. Verum undequaque, quod non animadvertit, hac potissimum ratione certo captus est. Nam Palamiticae improbitatis patres Pneumatomachi, cum sanctum Spiritum esse factum dicerent (sicut Filium divinum Arius factum esse dixerat), necessaria quadam consecutione creatum esse ipsum asserebant; quandequidem sive arte comparatas, sive a natura insitas hominum cognitiones consideramus, id quod factum est, increatum dici nunquam poterit. Sed Palamas, quem nullius rei pudet, novissimis hisce diebus, id quod factum esset, increatum statuere non dubitavit. Oporteret itaque ut haec omnia summo prosequenti odio sileremus, et obstructis auribus ab audicione mala dedinareremus. Verum quoniam (ex eo quod impune mentitur nefarius ille et me-

ητον δίκαιον, αἱ τε ἀρχαὶ καὶ ἕξουσίαι καὶ οἱ τοῦ αἰῶνος του- A. C. 1351
 τοῦ κοσμοκράτορες χορηγοῦσιν αὐτῷ δι' ἀμαθίαν τρόπαιον τοῦ- Imp. Io. Can-
 το κατὰ τῆς ἀληθείας ἐλθεῖν εἰς πλάνην τῶν ἀπλουστέρων· tacuz. 5
 ἀνάγκη καὶ ἡμῶς ἐνταυτοῖς γρηγορεῖν τε ἅμα καὶ τὸ τῆς ἀλη-
 5 θείας ἀναλαμβάνοντες ξίφος παρρησίᾳ κατὰ τοῦ ψεύδους ἐλαύ-
 νειν, τό γε ἡμῖν ἐφικτὸν, ὅπλα καὶ τεῖχος ἀκροπόλεως ἰσχυρὸν·
 τὰς ἡμετέρας τοῖς ὀρθοδόξοις γραφὰς παρεχόμενοι, ἢ μᾶλλον B
 τὰς τῶν θείων γραφῶν μαρτυρίας, ἵνα μὴ ἀκοῇ σκοτεινῇ τε καὶ
 ἀλαμπεῖ κατακολουθήσαντες εἰς βάρβαρον ἑαυτοὺς συνωθῶσω-
 10 σιν ἀπωλείας. ἐπεὶ γὰρ τσοῦντας αὐτῷ καὶ τοιαύτας ἐγὼ συμφο-
 ρήσας πρότερον μὲν διὰ τε τῶν στηλιτευτικῶν ἐκείνων καὶ ἀν-
 τιρρητικῶν, καὶ αὖ δι' ὧν ἠκηκόετε νῦν, οὐκ ἐμπέπληκα, οὐδέ
 γε συνίεναι πέπεικα, ἄκτιστον ἤκιστα πάντων εἶναι ποιήμα· φέρε C
 λοιπὸν σαφιστέρων τινῶν, καὶ αὐτοῖς γνωρίμων εἰπεῖν σκαπα-
 15 νεῦσιν, ἀψώμεθα λόγων. ἔνδηλον γὰρ δήπου τοῖς ὄλοις, ὡς τὸ
 τῆς πίστεως ἡμῶν ἱερὸν σύμβολον, ἐν ἡμέραις πάσαις καὶ νυξίν,
 ὁμολογία πᾶσιν ὀρθοδόξοις κοινῇ περιβάδεται πάντῃ διηνεκῆς, ἐν
 κύμαις ἅμα καὶ πόλεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ὄρεσι καὶ, συλλήβδην
 εἰπεῖν, ἐν πάσῃ γε τῇ γῆ καὶ ὅπῃ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας διήκει τὸ
 20 ῥόδιον. ἔχει δὲ οὕτως· „πιστεύομεν εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντο- D
 κράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀο-
 ράτων, καὶ εἰς ἓνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ

5. ἀναλαμβάνοντας et deinde παρεχομένους conl. Capp.

met suffragio iustus Palamas) principes, potestates, quique saecularem
 hunc in mundum habent imperium, ipsi ob imperitiam suppeditant, unde
 ad simpliciores decipiendos hoc adversus veritatem tropaeum-erigat et
 statuatur, necesse est ut hic etiam vigilemus, et assumptum veritatis ense
 libere in mendacium exseramus et, quantum in nobis erit, adigamus: arma
 pariter et abeneum arcis murum orthodoxis praebemus, nostra videlicet
 conscripta opera, seu potius sacrarum Scripturarum testimonia; ne illi
 tenebricosam et caliginosam auditionem sequantur, sicque se ipsos in per-
 ditionis gurgitem coniciant. Cum enim tot, tanta et talia, prius quidem
 in nostris investivis et Antirrheticis, nunc autem in ea, quam audiistis, dis-
 putatione testimonia ipsi Palamae protulerim, nec tamen plene huic per-
 suaserim, ut id, quod factum est, minime omnium increatum esse posse in-
 telligeret: agendum de caetero clariora et ipsis fessoribus, ut ita dicam,
 nota verba usurpemus. Omnibus quippe notum est, sacrum fidei nostrae
 Symbolum, diebus cunctis et noctibus, communi omnium orthodoxorum
 confessione ubique iugiter, in pagis, urbibus, montibus et speluncis, at-
 que, ut uno verbo complectar omnia, in universa terra, et quacunque
 aquarum natura facile pervadit, decantari. Porro sic habet istud Symbo-
 lum: „Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem caeli et
 terrae, visibilium omnium et invisibilium; et in unum Dominum Iesum Chri-

- A. M. 6859 τὸν μονογενῆ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ,
 Ind. 4 δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο." ὁρᾶτε πῶς ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τοῖς
 V. 571 θεοῖς ἀναιρεῖται πατράσι διαβρόχῃ τὸ, ποιήματα εἶναι τὸν δι'
 Θεοῦ τὰ πάντα πεποιήται. γεννηθέντα γὰρ φησιν, οὐ ποιηθέντα.
 (H.) Ἀλλὰ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Σεραπίωνα πρώτῃ
 τᾶδε διέξεισιν ἐπιστολῇ· „ἐν τούτῳ," φάσκων, (τῷ πνεύματι δη-
 λαδῆ) „τὴν κτίσιν ὁ λόγος δοξάζει θεοποιῶν, καὶ υἰοποιῶν δὲ
 προσάγει τῷ πατρὶ· τὸ δὲ συνδοξάζον τῷ λόγῳ τὴν κτίσιν οὐκ
 ἂν εἴη αὐτὸ τῶν κτισμάτων." καὶ μετ' ἄλλα· „ὁ γὰρ πατήρ διὰ
 Θεοῦ λόγου ἐν πνεύματι ἁγίῳ τὰ πάντα ποιεῖ, καὶ οὕτως ἡ ἐνότης 10
 τῆς ἁγίας τριάδος σώζεται." καὶ πάλιν· „εἰ τὰ ποιήματα βουλήσει
 καὶ εὐδοκία ὑπέστη καὶ ἡ κτίσις πᾶσα θελήματι γέγονεν, ἐπιός
 ἐστιν οὗτος τῶν βουλήσει γεγονότων, καὶ μᾶλλον οὗτος ἐστιν ἡ
 ζῶσα βουλή τοῦ πατρὸς, ἐν ᾗ τὰ πάντα γέγονε." καὶ πάλιν· „εἰ
 ἐν χειρὶ Θεοῦ τὰ ποιήματα εἰργάσθη (γέγραπται γὰρ ὅτι διὰ τοῦ 15
 P. 709 λόγου πάντα γέγονε, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν), εὐδελον
 ὡς οὐκ ἂν εἴη ὁ υἱὸς ἔργον· ἀλλ' αὐτός ἐστιν ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ
 καὶ σοφία." καὶ τί δεῖ περὶ τὰ αὐτὰ διηνεκῶς ἀνειλουμένους τὰς
 ὕμῶν ἀκοὰς ἀποκναεῖν; παριστῆν ἱκανῶς τῶν λεχθέντων ἐχόν-
 των, ὡς διήρηται τε πανταχοῦ τῆς γραφῆς τὰ ποιήματα τῆς 20
 ποιούσης οὐσίας· καὶ ὡς κτίσματα εἴη ποιήματα πάντως· καὶ
 ὡς τοὺς θεοὺς διαβάλλει πατέρας, δέει μὲν τῶν οικειῶν ἐλέ-

7. θεοποιῶν δὲ καὶ ed. 8. συνάπτων ed. 13. αὐτός ed. pro poster. ὁ-
 τος. 14. ταῦτα ed. 15. τοῦ Θεοῦ ed. δὲ ed. 18. ἡ σοφία ed.

atum, filium Dei unigenitum, genitum, non factum, Patri consubstantialem; per quem omnia facta sunt." Videtis ut iam inde ab initio divini Patres Nicaeni illum, per quem omnia fuerunt facta, factum esse discrete negarint. Genitum enim inquit, non factum. (VIII.) Sed et magus Athanasius in prima, quam ad Serapionem conscripsit, epistola haec edisserit. „In hoc," inquit, (Spiritu videlicet) „Verbum res creatas glorificat deificans, et in filios adoptans Patri adducit. Porro qui simul cum Verbo creatas res glorificat, ipse neutiquam creata res esse potest." Et paulo post: „Nam Pater per Verbum in sancto Spiritu omnia facit, eoque modo sanctae Trinitatis unitas servatur." Et iterum: „Si creatae res voluntate ac mero Dei beneplacito subsistunt, et omnis creatura voluntate Dei facta est, haud dubie istud Verbum extra eorum numerum est, quae libera Dei voluntate facta sunt, vel potius vivens est Patris voluntas et consilium, in quo facta sunt omnia." Et rursus: „si per Dei manum facta sunt ipsius opera, scriptum autem est, omnia per Verbum esse facta, et sine ipso factum esse nihil, clarum est utique filium non esse opus, sed Dei manum et sapientiam." Et sane quid necesse est ut, in iisdem perpetuo versati, vestras aures obtundamus, cum ex supra dictis abunde probetur, ubique acri in Scripturis factas res a causa sua efficiente distingui, neque creatas res inter et factas quidquam esse discriminis? Satis etiam demonstratum est, quomodo sanctos Patres calumniatur Palamas, eorum verba, ne ipse

ζων τὰ ἐκείνοις λεχθέντα σιγή παριῶν, σκιωδῶς δ' ἐνίων ἐνιαχοῦ A. C. 1351
 προσεμβάλλον γυμνά πως ὀνόματα, ἵνα δι' αὐτῶν συναρπάξῃ Imp. Io. Can-
 δῆθεν τῶν ἀπλουστέρων τὰς ἀκοάς. δῆλον δ' ἔσται μᾶλλον ἐξ B
 ὧν ὀνομασί τε ἐμνήσθη καὶ ὧν τὰς ῥήσεις ἐκτέθειται, παρα-
 ὁσπῶν τὴν αὐτῶν ὀλοκληρίαν, καὶ ἄλλα ἄλλως ἄλλοσε δεικνὸς καὶ
 διασπείρων τεμάχια, καὶ ἀνελευθέρῳ πανταχοῦ χρώμενος ἀνα- C
 δειμ, ὅπη ἂν καὶ ἔθεν οἴηται τὸ βουλόμενον εὐχερέστερον ἀνύ-
 σαι τῆς γνώμης, ὡς ἐκείνους τε προφανῶς διαβάλλοι καὶ ὡς
 οὐκ οἶδ' ὀπότερον, εἴτ' ἐξ ἀμαθίας μᾶλλον ἢ κακοῦθειας δέδρακέ
 10 τε καὶ δρᾶ τουτοῖ, εἴτε τοῦτο μὲν οὐχί, διὰ δὲ κακοῦθειαν καὶ
 μῦλα μόνην μάλιστα ψυχῆς· εἰ δὲ καὶ ἐξ ἀμφοῖν, ὡς ἡ τῶν
 πολλῶν μακρὰ κεκράτηκε φήμη, ἦκιστ' ἔγωγε διοίσομαι. πολλα-
 χοῦ γὰρ (ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν) ἠλώκει τε καὶ ἀλίσκόμενος D
 ὁρᾶται μῦλα περιπετῆς καθιστάμενος ἑκατέροις, ὥστε ὀπότερον
 15 ἂν τις βούλοιο προφέρειν κατ' αὐτοῦ, δεξιὸν ὑποκείμενον, οἴ-
 μαι, εὐρήσει τὸν ἄνθρωπον καὶ μῦλα γέ τοι δεκτικόν. καὶ εἰ-
 κότερον τουτί. ὅς γὰρ ἂν οἴησεως ἄωριᾶ τὴν ἡγεμονίαν τῆς γνώ-
 μης πιστεύσας ἐπὶ τὰς τῶν θείων δογμάτων θύρας ἄνευ ἐπι-
 στήμης, ὡς δέδεικται, λεξικῆς ἀφίκτηται, αὐτὸς ἑαυτὸν πεπεικῶς E
 20 ὡς γνοίη καλῶς, ἑαυτὸν τε ἔσφηλε τὰ μέγιστα καὶ σὺν γε αὐτῷ
 πολλοῖς πολλῶν κακῶν ἑτέροις γίνεται τὰ ἐς ψυχὴν αἰτιώτατος.

6. ὡς οὐκ] Capp. hic nonnihil deesse videtur.

redarguatur, silentio praetermittens; alicubi tamen mera et nuda quorum-
 dam nomina obscure interserens, ut iis ad se simpliciorum aures rapiat.
 Hoc autem magis patebit ex illis SS. Patribus, quos nominatim citavit, et
 quorum verba ita in medium adduxit, ut eorum sinceritatem atque integri-
 tatem detruncaret, aliter aliis in locis alia fragmenta exhibens et dissemi-
 nans. Hinc illiberali ubique impudentia utitur, dummodo animi sui propo-
 situm adimpleat, undecunq̄ue et quomocunq̄ue facilius sese illud adim-
 pleturum esse opinatur. Hinc etiam sanctos illos Patres manifeste calu-
 niatur: atque haud scio an ex ignorantia potius quam ex improbitate hoc
 fecerit et faciat: an vero non ita quidem se res habeat, sed sola praeser-
 tim animi malignitate id perpetrarit. Quod si, ut multus vulgi rumor ob-
 tenuit, per ignorantiam simul et improbitatem ita se gesserit, ego minime
 repugnabo. Nam ut plurimum multis in locis deprehensus est, et etiam-
 num deprehenditur in utrumque vitium impegisse; adeo ut utrumlibet ad-
 versus ipsam proferre quispiam voluerit, idoneum, opinor, subiectum et
 hominem ad utrumque maxime habilem sit reperturus. Et hoc profecto
 longe probabilius est. Qui enim importunae, quam de se imbibit semel,
 opinioni principalem animae partem concredidit, ac deinde ad aperiendas
 quasi divinatorum dogmatum fores accedit, ea, quae vocabulorum rationem
 ut ostendimus expendit, scientia destitutus, et tamen sibi se illam pul-
 chre callere persuasit; is maximos primum se in errores inducit, et tum in
 se tum in alios multos multa mala confert, unde ipsorum animae non leve

- A. M. 6859 (Θ.) Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπόλοιπόν ἐστι διδάξαι τὸν ἄνδρα
 Ind. 4 και τῆς τοῦ ἐτοιμάζειν τε και κρίνειν λέξεως τὸ σημαίνόμενον. ὁ
 μὲν γὰρ, ὡσερ τὸ ποιούμενον και τὸ κτιζόμενον ἀποίητόν τε και
 Ἰ ἄκτιστον ἤηται, οὕτω και τὸ ἐτοιμαζόμενον και τὴν κρίσιν
 V. 572 ἄκτιστα εἶναι σημαίνειν ἡγεῖται, ἄττα ποι' ἂν εἴη τὰ ἐτοιμαζόμενα-5
 μενα και κρίνόμενα. ὁ μέγας τοίνυν φησὶν εὐθὺς Ἀθανάσιος· ὡς
 „οἱ ἀσεβεῖς οὐ θέλουσι λόγον μὲν και βουλήν ζῶσαν εἶναι τὸν υἱόν,
 περὶ δὲ τὸν θεὸν βούλησιν και φρόνησιν και σοφίαν, ὡς ἔστιν συμ-
 P. 710 βαίνουσαν· πειθίσθωσαν οὖν Σολομῶντι λέγοντι· ὁ θεὸς τῇ σοφίᾳ
 ἐθμελίωσε τὴν γῆν, ἡτοίμασε δὲ οὐρανοὺς ἐν φρονήσει. οὕτως¹⁰
 ἐν ψαλμοῖς· πάνθ' ὅσα ἡθέλησεν, ἐποίησεν. εἰ δὲ βούλησις τοῦ
 θεοῦ ἢ σοφία ἐστὶ και ἡ φρόνησις, ὁ δὲ υἱὸς ἐστὶν ἡ σοφία, ὅρα
 μὴ ὁ λέγων βουλήσει τὸν υἱόν, ἴσον λέγη τὴν σοφίαν ἐν σοφίᾳ
 γεγενῆναι, και τὸν υἱόν ἐν υἱῷ πεποιῆσθαι, και διὰ τοῦ λόγου
 Βτὸν λόγον ἐκτίσθαι.” ὁρᾷτε πῶς εἰς ταῦτόν συνάγει τὴν σημασίαν¹⁵
 τοῦ θεμελιοῦν και ποιεῖν και κτιζειν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἐτοιμά-
 ζειν. ἀλλὰ και Δαβὶδ, ἡ τοῦ θεοῦ πνεύματος ἔμπνευχος κισάρα και
 μουσα ἁρμονικῇ, „ἐτοιμάζων ὄρη,” φησὶν, „ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ.”
 και πάλιν· „ὄν ἡτοίμασας εὐδύτητας· κρίσιν και δικαιοσύνην ἐν
 Ἰακώβ οὐ ἐποίησας.” Ἴδου και οὗτος ταυτοσημαντὸν ἔδειξεν εἶναι²⁰
 Cτὴν πόλησιν τῇ ἐτοιμασίᾳ. οὕτε γὰρ οὐρανοὺς ἀκτιστους, οὕτ'

7. και σοφίαν al. 8. και ἀποσυμβαίνουσαν al. 9. Σολομῶντι ed.
 11. ἡ βούλησις ed. 12. ὁ ἄρα λέγων ed. 13. λέγει ed. pro λέγη.

detrimentum accipiant. (IX.) Quae cum ita sint, restat ut horum verbo-
 rum (parare et iudicare) significationem Palamam doceamus. Hic enim,
 sicut non factum et increatum existimavit esse illud, quod revera factum
 creatumque fuit, ita vocibus his (praeparatione et iudicio) res increatas
 designari putat, quaecumque tandem praeparentur et iudicentur. Stans
 itaque magnus Athanasius ita loquitur: „Nolunt impii filium esse Verbum
 et vivens consilium; sed contendunt ipsam esse apud Deum voluntatem,
 prudentiam, et sapientiam, quae velut habitus quidam Deo adveniant.
 Salomoni potius fidem adhibeant dicenti: Deus terram sapientia fundavit,
 et caelos in prudentia paravit. Sic in Psalmis dicitur: omnia quaecum-
 que voluit, fecit. Quodsi voluntas Dei sit sapientia et prudentia, et
 aliunde Filius ipsa sit sapientia, cavendum est, ne qui Filium voluntatis
 factum esse asserit, idem omnino dicat, ac si sapientiam in sapientia fa-
 ctam esse, Filium in Filio esse factum, et Verbum per Verbum creatum
 fuisse, affirmaret.” Videtis ut verborum fundare, facere, et creare signi-
 ficationem eandem esse, quae verbi parare propria est, censeat sanctus
 Athanasius. Sed et David, animata illa spiritus divini cithara et harmo-
 nica musa, „praeparans,” inquit, „in fortitudinae sua montes.” Et ite-
 rum: „Tu parasti directiones; iudicium et iustitiam in Jacob tu fecisti.”
 Ecce hic etiam Propheta verborum facere et parare unam eandemque esse
 significationem ostendit. Nec enim caelos increatos, nec increatos terras

ὄρη γῆς ἄκτιστα κύριος ἔκτισε. ναί μὴν οὐδ' ἐδοῦσθης, οὐδέ A. C. 1851
 κρίσις, οὐδέ τι τῶν πάντων, ὅσα τε πεποίηκε καὶ ἡ ἡτοίμασεν, Imp. Io. Can-
 ἄκτιστον οὐδὲν οὐτ' ἔφησέ τις, οὔτε φήσειέ ποτε, πλὴν εἰ μὴ tacuz. 5
 μαινοικό τις. ἀκούομεν δὲ καὶ τοῖς εὐαγγελίοις, πῦρ ἡτοιμασμέ-
 νον εἶναι τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. εἰ οὖν ἄκτιστον
 κἄκεινο κατὰ τὸν Παλαμῶν, καὶ θεὸς ἄκτιστός τε καὶ ἄναρχος D
 εἶη ἂν αὐτὸ, καὶ ἔσται διὰ ταῦτα θεὸς καὶ ὁ διάβολος ἄκτιστός
 τε καὶ ἄναρχος, θεωρεῖς τῷ ἀκτίστῳ κλήρῳ αὐτοῦ τῷ πυρὶ· καὶ
 γενήσεται τὰ τῆς ὀφειλομένης αὐτῷ κολάσεως, ὣν κατὰ τῆς ἀν-
 10 θρωπίνης ἀπάσης ἔδρασε φύσεως ἐξ αἰῶνος, ἕπαθλον τοῦτο. καὶ
 γὰρ τὸ κράτιστον καὶ τοῦθ', ὡς ἔοικεν, ἐστὶν ὃ παρὰ πάντα
 μοχθεῖ τὸν χρόνον ὁ Παλαμῶς, ἵνα θεὸν τὸν διάβολον καταστη-
 σάμενος ἅμα αὐτῷ καὶ τοῦ πυρὸς κληροῦχος ἐκείνου γένοιτο τοῦ E
 ἀκτίστου, καὶ οὐκ ἔτι φοβοῖτο τὴν κρίσιν τοῦ πάντων δημιουργ-
 15 οῦ καὶ θεοῦ, πρόξενον οὖσαν τοσοῦτου καλοῦ κατ' αὐτόν. ἀλλὰ
 γὰρ ἐλάθομεν δρωῦντες ἐν πίσθῳ τὴν κερυμείαν, ἕτερον τρόπον
 αὐτῷ γηρῶντα παιδεύοντές τε καὶ ἀσκούντες ἄνθρωπον τὴν τῶν
 λέξεων σημασίαν καὶ τέχνην, ἡ πεντεκαδεκέτην μανθάνειν ἐχρήσθαι·
 καὶ δέος, μὴ οἱ φιλοσκώμμοι αἰσθῶνται τε ἡμᾶς περὶ τὰ τοι-
 20 αῦτα ἀσχολουμένους καὶ οὐ ῥῆστα καταγελαῖν ἡμᾶς γε ἀπόσχων- F
 ται. διὸ δὴ τῶν τοιούτων ἀπαλλάττεσθαι τάχιον χρή, μὴ ἀσθε-
 νέστερα γένηται πῶς εἰς τοῦμπροσθεν τὰ τῆς σπουδαιοτέρας ἡμῶν
 ἀσχολίας, ἀνακεραυνώμενα πολλαῖς τε καὶ πολλῶν ταῖς ἐκείνου

montes dominus creavit. Et certe neque directionem, neque iudicium, ne-
 que quidpiam eorum omnium, quae fecit et praeparavit Deus, increatum
 dixerit quis, neque dicet unquam, nisi desipiat. In divinis etiam Evan-
 geliiis Diabolo et eius angelis paratum esse ignem audimus. Igitur si se-
 cundum Palamam increatus ignis ille sit, idem quoque increatus Deus et
 principii expers erit; ac proinde Diabolus erit increatus et principii ex-
 pers Deus, increato igne illo, quae ipsius haereditas est, deificatus; et
 poena ipsi debita, ob mala quae a saeculo in universum genus humanum
 contulit, in huiusmodi praemium convertetur. Etenim istud ipsum praeci-
 pue videtur esse, quod semper tanto molitur opere Palamas, ut, cum ad
 Dei conditionem Diabolum evexerit, simul cum eo ignis illius increati hae-
 res efficiatur; neque amplius omnium opificis et Dei iudicium pertimescat,
 utpote quod iuxta ipsius opinionem tantum bonum conciliet. At enim non
 advertimus nos in dolio figlinam exercere, dum iam senem hominem dedo-
 centes, verborum significationem docemus, et ea instituiamus arte, quam
 decimo quinto aetatis anno discere debuerat; et locus timendi est, ne qui
 mordacibus diceriis et scommatis gaudent, nos huiusmodi rebus occupari
 animadvertant, et a deridendis nobis aegre abstineant. Unde his defungi
 citius nos oportet, ne deinceps in gravioris momenti negotiis defeticamur,
 neve multis et juvenilibus Palamae disciplinae nostrum studium commiscean-

- A. M. 6859 τὰνδρὸς μειρακιώδεσι παιδείαις, καὶ τοσοῦτον οἶκοθεν ζημιό-
 Ind. 4 μενα, ὅσον τῆς ἐκείθεν μεταλαμβάνει φανλότῃτος. (I.) Καὶ
 μὲν δὴ λοιπὸν ἐστὶν ἡμᾶς ἀναδραμόντας ἐκεῖσε δεικνύειν περὶ τε
 P. 711 τῆς θείας μεταλήψεως καὶ ἅμα τοῦ θείου βαπτίσματος. „μύθη-
 σθε γὰρ (σφίσις ἔφη) εἰπόντες, ὅσα καὶ περὶ τουτωνὶ τῶ ὑμῶν
 ἐταίρω νενομοθέτηται Παλαμῶ καὶ πρὸς γε Ἡρακλείας τῶ τοῦ-
 του θεριμῶ διασώτῃ· ὡς δαιμόνων εἴη σκοτεινῶν εὐρημα, μὴ
 τὴν διάφορον τῆς οὐσίας ἐνέργειαν, ἀλλὰ τὴν θείαν εἶναι τομ-
 V. 573 ζειν οὐσίαν αὐτὴν τὴν ἀγιάζουσαν ταῦτα. μήτε γὰρ τὴν θείαν
 Βπεφυκέναι βαδίζειν οὐσίαν ἐς ὅσα ὑφ' ἥλιον, μήθ' ὅσων ἀδδῖς 19
 εἶναι πιστεύειν, αἷμα καὶ σῶμα τὸν τ' οἶνον γίνεσθαι καὶ τὸν
 ἄρτον ποτὲ τοῦ Χριστοῦ· τύπον γὰρ ταῦτ' εἶναι ἐκείνου, καὶ
 οὐκ ἐκείνου αὐτόχημα.” μακρὸς δ' ἂν εἴη χρόνος μηκύνειν, ἃ
 περὶ τῶν τοιούτων αὐτοὶ τε ἔφασαν καὶ τοῖς γε σφετέροις συνέθε-
 σαν γράμμασι· καὶ ἅμα οὐχ ὅσιον ὁσίων ἀνδρῶν ἀκοὰς ἐμπικλῆν 15
 ἀσεβείας τοσαύτης· ἔξδν ἐνὶ γε τῶ τρόπῳ ταυτὶ προεμένους ἐκ-
 Cna διεξιέναι, ἃ ἂν λέγων οἶομαι τοῖς τὰ ὅσια βουλομένοις λαμ-
 πρῶς χαριῶσθαι. (I.A.) Ὁ τοίνυν ἐκ Λαμασκοῦ φησιν εὐδῆς
 Ἰωάννης, ὅτι „καθάπερ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος, ἐπειδὴ ἔθος τοῖς
 ἀνθρώποις ὕδατι λούεσθαι καὶ ἐλαίῳ χρίεσθαι, συνέλεξε τῶ 20
 ἐλαίῳ καὶ ὕδατι τὴν χάριν τοῦ πνεύματος [ὁ θεὸς], καὶ ἐποίησεν
 αὐτὰ λουτρὸν ἀναγεννήσεως, οὕτως ἐπεὶ ἔθος τοῖς ἀνθρώποις

6. τῶ add. Capp. ante Ἡρακλ.

19. ὡσπερ ed.

22. αὐτῶ ed.

tes tantum in nobis ipsis detrimenti patiamur, quantum inde vitii parti-
 cipando contraxerimus. (X.) Et sano superest, ut ad propositam rever-
 tatur, quae divinam Eucharistiae participationem ac divinam simul Baptisma spe-
 ctant, declarem. „Nam (illis aiebam) meministis vos dixisse, quaecumque
 de his amicis vester Palamas, et insuper Heracleensis episcopus, arden-
 tissimus ipsius assecla, statuerunt; a tenebrionibus videlicet daemoneis
 adinventam esse opinionem, qua quis a divina substantia operationem non
 distingui, sed ab ipsa divina substantia isthaec, Eucharistiam et Bap-
 tismum, sanctificari existimet. Nec enim, inquit, divina substantia eius-
 modi naturae est, ut ad ea quaecumque sub sole sunt descendat: neque
 rursus fas est credere, vinum et panem Christi sanguinem et corpus un-
 quam fieri. Illa quippe Christi figuram, non autem re ipsa Christum esse
 dicunt.” Porro multum temporis innumerem, si fusius vellem recensere,
 quae de istis dixerunt ipsi, suisque scriptis consignarunt: aliunde vero ne
 fas est aures piorum impietate tanta implere, cum his omissis una et ea-
 dem ratione liceat ea dicendo percurrere, quae ubi protulero in medium,
 illi qui sancta piaque desiderant rem, ut opinor, gratissimam fecerit.
 (XI.) Stalim itaque sanctus Ioannes Damascenus ita loquitur. „Quemad-
 modum in Baptismate, quia hoc est in more positum apud homines, et
 aqua laventur et oleo ungantur, sancti Spiritus gratiam oleo et aquae con-
 iunxit Deus, et fecit ut ea regenerationis lavacrum essent; ita quoniam

ἐσθίειν ἄρτον, ὕδωρ τε καὶ οἶνον πίνειν, συνέλεξε ἐν αὐτοῖς τὴν A. C. 1851
 αὐτοῦ θεότητα, καὶ πεποίηκεν αὐτὰ σῶμα καὶ αἷμα αὐτοῦ, ἵνα Imp. Io. Can-
 διὰ τῶν συνήθων καὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν γενόμεθα. D tacuz. 5
 σῶμά ἐστιν ἀληθῶς ἠνωμένον θεότητι τὸ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου
 βῶμα· οὐχ ὅτι αὐτὸ τὸ ἀναληφθὲν σῶμα ἐξ οὐρανοῦ κατέρχεται,
 ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταποιεῖται εἰς σῶμα καὶ
 αἷμα Χριστοῦ. εἰ δὲ τὸν τρόπον ἐπιζητεῖς πῶς γίνεται, ἄρχει
 σοι ἀκοῦσαι ὅτι διὰ πνεύματος ἁγίου." (IB.) Ἀκούετε, πῶς οὐκ E
 ἐέργειαν ἀνούσιόν τε καὶ διάφορόν φησι τῆς θείας οὐσίας ὁ μέ-
 10 γας τῆς ἐκκλησίας φωστήρ, ἀλλ' αὐτὴν γε τὴν θείαν οὐσίαν τοῦ
 πνεύματος· οὐδὲ τύπον γινόμενον σώματος ἐκείνου τοῦ σωτηρίου
 τὸν ἄρτον, ἀλλ' αὐτὸ γε ἐκεῖνο, καὶ οὐκ ἄλλο ἐκείνου. καὶ τό γε
 μῆλον, ὡς οὐχ ἁπλῶς οὕτωςι παρῆλθεν εἰπὼν ἐν βραχεῖ, ἀλλ' F
 ὅλον ποιεῖται λόγον, καὶ λίαν πεφροντισμένον, καὶ σὺν γε μακραῖς
 15 ἐπιεικῶς ἀποδείξει φυσικαῖς τε καὶ γραφικαῖς. πολλὴ γὰρ τις
 τότ' ἦν ἡ θάλασσα τῶν τῆς ἐκκλησίας πολέμων, καὶ ὁ τῶν κυ-
 μάτων ἐκείνων ὄγκος σφόδρα γε ᾧθει πρὸς τῶν Εἰκονομάχων
 πάνυ σφοδρῶς ἀναρρέπιζόμενος, περὶ γε δὴ τῶν εἰρημένων, καὶ
 πρὸς γε τοῦ ἐν Θαβωρίῳ φωτός· ἐξ ὧν ἀφορμὰς οὐχ ὅσας ἀνα- P. 712
 20 πλάττοντες τὸν τε τῆς εἰκονομαχίας ἠρέθιζον θόρυβον καὶ τὴν
 ἔνσαρκον τοῦ κυρίου διέβαλλον παρουσίαν· ὡς ἀνωτέρω πον διε-
 λύβομεν καὶ ἡμεῖς, οὐκ ἐρῶσθιμημένον τινα μηκύναντες λόγον·

3. γινόμεθα al.

4. ἠνωμένων ed.

6. μεταποιεῖνται ed.

7. θεοῦ ed.

moris est hominum, panem manducare, et aquam ac vinum bibere, suam
 iis divinitatem coniunxit, et eadem corpus et sanguinem suum effecit, ut
 per consueta et naturalia ad supernaturalia perveniamus. Vere corpus est
 divinitati unitum, quod ex sancta Virgine sumptum est corpus; non quod
 assumptum in caelos corpus inde descendat: sed quia ipse panis et vinum
 in corpus et sanguinem Christi convertuntur. Si autem quaeras, quomodo
 haec fiant, satis tibi sit audire, per sanctum Spiritum haec fieri." (XII.) Au-
 ditis, quomodo magnum ecclesiae luminare non operationem substantia
 vacuam et a divina substantia distinctam, sed ipsam divinam sancti Spi-
 ritus substantiam, neque salutaris illius corporis figuram, sed ipsum illud
 corpus nec ab illo aliud esse, panem eucharisticum asserat. Porro, quod
 maius est, non simpliciter neque in transcurso paucis haec verbis protulit:
 sed solidum atque integrum libri quarti caput magno studio hanc in rem
 elaboravit, et valde prolixas demonstrationes, tum ex naturalium rerum
 penu, tum sacris e Scripturis deprompsit. Tunc enim ecclesiae gravi bello
 velut marina tempestate iactabatur, et valde intumescerat illorum moles
 fluctuum, quos vehementissime concitabant Iconomachi, tum de praedictis,
 tum de Thaborico lumine, disceptantes. Hinc erroris occasionibus, quas
 impie confinxerant, captatis, haereseos iconomachicae tumultum excitabant,
 et domini Iesu incarnationem calumniabantur, ut supra exposuimus, ubi
 nec nos piguit prolixiorē hac de re sermonem instituere. Tunc certe ma-

- A. M. 6859 **Ind. 4** ὅτε δὴ καὶ πάσας μὲν ἀρχὰς, πάσας δ' ἔξουσίας, οἱ τῆς τόσου ταύτης ὑπηρεῖται διενενέμηστο, καὶ πῦσα πάντων ἄμιλλα πρὸς Β τὸν ὁμοῖον τῆς κακίας ταύτης ἐτέτακτο δρόμον, καὶ σχεδὸν ὁ τῶν τηρικῶτα βίος ἀνθρώπων, διὰ τρυφήν καὶ βλακειάν, ἐς τὴν τῶν βασιλικῶν θεσπισμάτων ἔκλιε κολακείαν, καὶ πάντο βρα-5 χεῖς τινες ἦσαν, ὧν ἐλεύθερον τῆς ψυχῆς ὑπῆρχε τὸ φρόνημα, καὶ ἔξει τὸ τῆς καρδίας πῦρ, μεθ' οὗ καὶ πρὸς τὸ πολέμιον ἐκῆτο γενναίως ἀντεστρατεύοντο πῦρ, καὶ τοῖς λόγοις τοῦ σοφοῦ τοῦδ' ἀνδρὸς συνεμάχουν ἐκ τῶν ἐνότων, οἱ μὲν λόγοις, οἱ δ' ἔργοις, C οἱ δὲ δι' ἑκατέρων. ὧν εἷς καὶ Θεόδωρος ἦν, ὁ πολλὴν μὲν τὴν 10 ἐκ λόγων σοφίαν, πολλὴν δὲ τὴν τοῦ σώματος καρτερίαν πρὸς τὰς τῶν πολεμίων ἐκείνων πληγὰς ἐνδειξάμενος, καὶ δι' αὐτῶν τοῖς πατρίοις τὸ βέβαιον καὶ ἀσάλευτον χαρισάμενος δόγμασι τὸ V. 574 νεμόμενον ἔπαυσε τῆς κακίας ἐκείνης. καὶ μὲν δὴ πολλῶν ὄντων, ἃ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ καταλελοίπει συγγράμματα, πλήρη σο-15 φίας ἐπιστημονικῆς καὶ ἅμα δ' εὐσεβείας σεμνῶς πανηρωρίσσης, ὁ μέγας οὗτος διδάσκαλος, ἕνια μὲν καὶ ἡμῖν ἐς τὴν ἀν-τέρω που χρεῖαν μεγίστην παρέσχετο συμμαχίαν· καὶ νῦν δ' ἀ-θεις κατὰ γνώμην ἂν εἶη καὶ οὐ μᾶλα γέ τοι ἀηδὲς ἐμοί, τῶν ἐκείνου βίβλων, ὡς ἔξ ἱερῶς τινος ὀπλοθήκης, τὸ καίριον καὶ 20 τῇ πυγούσῃ χρεῖα πάλιν ἀνειληφέναι ξίφος. προτίθησι γὰρ ἐκί E τὰ τῶν προέδρων τῆς εἰκονομαχίας ἐναγώνια ῥήματα πρότερον, ἔχοντα οὕτως. (ΙΓ.) „Προγονοὺς,” φησὶν, „ὁ Χριστὸς τὸν θύνα-

gistratus omnes, et caeteras imperii dignitates, huius, quae velut verbum cunctos infecerat, haereseos ministri distribuebant, et certatim omnes maxima contentione ad similem correbant improbitatem; quin et illius aetatis homines, ob vitae delicias et luxum, eo fere inclinabant animum, ut actionibus imperatorii adulerentur. Supererant paucissimi, quorum generosus ac liberior animus, itemque ardentissimus in corde ignis, contra inimicum illum ignem fortiter decertabant; et hoc in bello sapientiam huiusce viri S. Ioannis Damasceni sermonibus pro sua quisque facultate, alii verba, alii opere, utroque alii, opitulabantur. Horum unus fuit Theodorus Graptus, qui multam tum scriptis in sermonibus sapientiam, tum ad perferendas hostium illorum plagas corporis patientiam demonstravit. Unde firma et inconcussa, quae a maioribus accepimus, dogmata servavit, et grassantem ubique malitiam compevit. Porro magnus hic doctor scripsit plures et Dei ecclesiae reliquit libros, qui ubere sapientiam cum scientia coniunctam et pietatem Augusto splendore festam continent; ex quibus nonnulli quidem maximum et necessarium ad superiorem controversiam adiumentum nobis attulerunt: attamen perlubenti animo, nec sine quadam voluptate, rursus ex ipsius libris, ceu sacro ex armamentario, nunc opportunam ad praesentis disputationis necessitatem gladium educam. Ibi quippe statim proponit verba, quae velut classicum canentia proferebant Iconoclastarum haereseos antistites. Sunt autem huiusmodi. (XIII.) „Christus,

τον αὐτοῦ ἤθελσε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις A. C. 1851
 παραδοῦναι, δι' οὗ ἠράσθη πράγματος, τύπον εἰς σῶμα αὐτοῦ. Imp. Io. Can-
 ἵνα διὰ τῆς ἱερατικῆς ἀναγωγῆς λάβωμεν ὡς κυρίως καὶ ἀληθῶς
 σῶμα αὐτοῦ." εἶτα ἐπιφέρει τὴν ἐκείνην οὗτος καθαιρέσειν οὕτως. F
 5, "ἡμεῖς δέ," φησὶν, „οὔτε εἰκόνα οὔτε τύπον τοῦ σώματος ἐκεί-
 νου ταῦτα λέγομεν, εἰ καὶ συμβολικῶς ἐπιτελεῖται, ἀλλ' αὐτὸ
 τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τὸ τεθειωμένον. τοῦτο καὶ τοῖς μαθη-
 ταῖς αὐτοῦ παρείδου, λάβετε, φάγετε τὸ σῶμά μου, λέγων,
 οὐχὶ τὴν εἰκόνα τοῦ σώματός μου. ὡς γὰρ ἐκ τῆς παρθένου τὴν
 10 σάρκα διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐαυτῷ ὑπεστήσατο· εἰ χρῆ
 δὲ καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς τοῦτο δηλῶσαι, ὡς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶ- P. 713
 νος καὶ τὸ ὕδωρ φυσικῶς εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ ἐσθίουτος καὶ
 πίνοντος μεταβάλλεται, καὶ οὐκ ἂν εἶπομεν ἕτερον σῶμα γίνε-
 σθαι παρὰ τὸ πρότερον, οὕτω δὴ καὶ ταῦτα ὑπερφυσῶς ἐπικλή-
 15 σει τοῦ ἱερατεύοντος, ἐπιφοιτήσει τε τοῦ ἁγίου πνεύματος,
 εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ μεταβάλλεται." Ἰδοὺ καὶ ὁ μέγας
 οὗτος διδάσκαλος ταῦτ' αὐτῷ ἁγίῳ ἐκείνῳ φθέγγεται πατρὶ, καὶ B
 πολλῷ πλέον, ἢ Παλαμᾶς τοῖς ἀτοπωτάτοις ἐκείνοις Εἰκονομά-
 χους. ἀλλίσκεται γὰρ κἀναυθὰ καὶ τούτους ἐς τὴν ὁμοίαν κα-
 20 κίαν ὑπερβαλόμενος, εἴ τις τὰ ἀμφοῖν παράλληλα θέμενος συν-
 ορήφ' ἐγκλήματα· μάλα εἰκότως. τὰ γὰρ θεῖα δόγματα, καθόσι
 πατέρων ὁρθῶς ἐνθμιζόμενα, παραλύειν οὐκ οἶδεν οὔθ' ἦν

4. ἐκείνων conl. Capp.

inquiant, „cum suam praenovisset mortem, sanctis discipulis et Apostolis
 suis, per id quod valde concupivit, figuram sui corporis tradere voluit, ut,
 accedente mystica sacerdotis benedictione, velut proprie ac vere corpus
 ipsius accipiamus." Deinde illorum verborum refutationem ita subiungit hic
 doctor. „Nos autem," inquit, „neque imaginem neque figuram illius corporis
 haec sacra Eucharistiae mysteria esse dicimus, quanquam symbolice
 conficiantur; sed ipsum Christi corpus deificatum. Hoc et suis discipulis
 tradebat: accipite, manducate corpus meum, dicens, non mei corporis
 imaginem. Ut enim ipse sibi per Spiritum sanctum carnem ex Virgine pro-
 duxit; aut, si exemplo a nobis petito istud explicari oporteat, sicut panis
 et visum et aqua naturaliter in corpus et sanguinem comedentis et bibentis
 transmutantur, nec dicemus unquam aliud a priori diversum corpus
 fieri; ita haec etiam Eucharistiae symbola, sacerdotis invocatione et sancti
 Spiritus adventu, in corpus et sanguinem Christi supernaturaliter trans-
 mutantur." Ecce hic quoque magnus doctor eadem profert, quae protulit
 olim sanctus ille Pater Ioannes Damascenus, et quidem multo magis quam
 Palamas eadem cum ineptissimis illis Iconomachis proferat. Hos enim hic
 etiam in similibus malitiae collatione superat, si quis ea secum invicem col-
 lata conspiciat, quae possent ambobus exprobrari. Nec sane immerito.
 Nam divina catholicae fidei dogmata, cum sanctorum Patrum regulis ap-

- A. M. 6859 ἡ παξ ἤρμουςται συμφωνίαν πρὸς ἑαυτὰ, οὐθ' ἦν αὐτὸ πρὸς τὰ ὁμό-
 Ind. 4 C στιχα. τὸ δὲ κακὸν, οὐδέσι κανόσιν ἐπόμενον, συμφωνεῖν οὐκ
 οἶδεν οὐδέσιν· ἀλλὰ μάχεται μὲν τῷ φύσει καλῷ, μάχεται δ'
 οἷς ἔναγχος γέγηθε συμφωνῶν, μάχεται δ' ἐπίσης καὶ ἑαυτῷ. οὐ-
 τως ἐμμανῆ τε καὶ ἄτοπον ἔσχε τὴν ἕξιν αἰεὶ τὰ κακά. (IΔ.) Προς-5
 οιστέον δ' ὑμῖν καὶ ἡ Γρηγορίῳ τῷ Νυσσαέων εἰρητιμώτατον,
 Δ' ἵνα γινώτε τὴν τοῦ καλοῦ συμφωνίαν ἐκασταχόθεν καὶ πολλα-
 χόθεν ὁμοίως ἔχουσαν. „ὁ ἄρτος,” φησὶν, „ἄρτος ἐστὶ τῶς κοι-
 νόσ· ἀλλ' ὅταν αὐτὸν τὸ μυστήριον ἱερουργήσῃ, σῶμα Χριστοῦ
 λέγεται τε καὶ γίνεται.” ἢ που μακρὰ τις ἂν εἴη σχολῆς ἡμεῖς,¹⁰
 μὴ τοῖς οὕτω λεχθεῖσιν ἀρκουμένους πλείω ζητεῖν εἰς ἐκλογὴν
 τοῦ καλοῦ τε καὶ χείρονος ἕτι. ὁρᾶτε γὰρ ὑμεῖς, ὅπως ἀμογητὶ,
 E καὶ κατὰ τὸ αὐτόματον εἰπεῖν, ἀναβήθησιν πανταχόθεν τὰ τῆς
 πονηρῆς τοῦ ἀνδρὸς ἑορτῆς ἀνακαλυπτήρια, καὶ δέδεικται σα-
 φῶς πάσαις μὲν αἰρέσεσιν ἔνοχος ὢν, πάσας δ' ὑπερβάλλων ἐκ-
 V. 575 σταχοῦ, πάσας δ' εἰς ἀναίρεσιν τῆς ἐνοχίας θείας συνάπτων
 οἰκονομίας· ὡς ἀνωτέρω τε πολλάκις ἡμῖν δέδεικται καὶ πολλῶ
 πρότερον ἐν τοῖς ἡμῶν Ἀντιβήρητικοῖς. πηγὴ δ' ἀπάντων κακῶν
 F τουτωνὶ καὶ θεμελίος ἀμαθία καὶ οἰήσις, οἷς φάρμακον οὐκ
 ἔστιν εὐρεῖν τῶν ἀπάντων οὐδὲν οὐδαμῆ· οὐδ' ἀλώσιμα ταῦτα
 τέχνη γένοιτ' ἂν οὐδενὶ γε τῷ τρόπῳ τῶν πάντων τινί. ἢ γὰρ ἂν
 ᾗδει καὶ αὐτὸς, ἀκούων τῶν ἱερῶν καὶ σοφῶν διδασκάλων τῆς

4. συμφωνοῦν coni. Capp. 6. τῷ em. Capp., τῶν apogr.

prime congruant, quem inter se semel effecerunt aut cum similibus aliis
 servant concentum, hunc dissolvere nequaquam possunt: malum autem,
 cum nullis regulis accommodatum sit, nullis consonat; sed ei, quod ex sa-
 tura sua bonum est repugnat, ut et iis, quorum concentu paulo ante gaudebat,
 imo secum etiam peraeque pugnat. Adeo insane semper et absur-
 de mala sese habuerunt. (XIV.) Verum operae pretium est ut ea vobis
 afferam, quae sanctus Gregorius, Nyssenorum episcopus, olim protulit, et
 multis e locis et undecunque bonum sui semper esse simile, cognoscatis.
 „Panis,” inquit, „hucusque communis est panis: cum autem eucharistico
 mysterio fuerit consecratus, Christi corpus dicitur et efficitur.” Certe
 multo intempestivoque otio abundarent, qui supra dictis minime contenti
 adhuc plura quaerent, ut boni ac peioris delectus haberetur. Ipsi enim
 videtis, ut nullo negotio atque, ut ita loquar, sponte ac ultro erumpant us-
 dequaque nefanda hominis istius festa, et impia mysteria retogantur.
 Omnium haeresoon Palamam reum evidenter peregrinus; demonstravimus
 omnes haereticos ab ipso ubique superari; cunctas ab eodem connecti simul
 haereses, ut divinae incarnationis mysterium evertat, quemadmodum saepe
 supra et nostris in Antirrheticis multo antea ostendimus. Horum autem
 omnium fons atque causa malorum est ignorantia et arrogans de se con-
 cepta opinio, quibus nullum omnino inveniri potest remedium; neque ars
 ulla est, quae qualibet ratione possit haec sanare. Alioqui artem huiusmodi
 nosset ipse Palamas, qui a sacris et sapientibus ecclesiae doctoribus audiv,

ἐκκλησίας, μὴ εἶναι διαφορὰν οὐσίας καὶ ἐνεργείας ἐφ' ἀπλῆς A. C. 1851
καὶ ὡσώματου φύσεως, καὶ μάλιστα πάντων τῆς θείας ἐκείνης Imp. Io. Can-
καὶ ὑπὲρ νοῦν, μηδ' ἐς τοσαύτην ἤκειν διαίρεσιν, ὡς τὴν μὲν tacuz. 5
ἀμείβετον εἶναι παντάπασιν κτίσμασιν ἅπασιν καὶ ἄνω που περιγε-
5 γραμμένην, τὴν δ' ἐνεργεῖαν ἐς τὰ περιγεία κατιοῦσαν ἀνούσιον P. 714
σάρκα τε δένασθαι φορέσαι μεθ' ἰλαρότητος καὶ αὐτὴν τε μέ-
νουσαν ἄκτιστον ἄφλεκτόν τε διατηρεῖν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ
πρὸς γε μεταδιδόναι καὶ τῆς οὐκείας ἀκτιστότητος αὐτῆ· ὃ τῆ
θεία οὐσία ἐνεῖναι οὐ συγκεχώρηται οἱ. φθείρεσθαι γὰρ φησι τὴν
10 σάρκα, πρὶν αὐτῆς μετασχεῖν. τῆς γοῦν ἁγίας παρθένου μηδα-
μῆ φλεγθείσης μηδ' ἀναλωθείσης τῷ πυρὶ τῆς θείας οὐσίας, B
συνάγεται κατ' αὐτὸν, μὴ τὴν θεῖαν οὐσίαν ἐξ αὐτῆς σεσαρκῶ-
σθαι τοῦ λόγου, ἐνεργεῖαν δ' οὖν, ἄκτιστον οὖσαν μὲν καὶ αὐ-
τὴν, ἀνούσιον δὲ καὶ ὑφειμένον πως καὶ μὴ πάνυ τοι φλέγον τὸ
15 πῦρ κεκτημένην. οὐ γὰρ ποτ' οὔτε του τῶν ἄλλων ἁγίων, οὔτ'
οὖν Ἀθανασίου τοῦ θελοῦ ἀκήκοε βοῶντος τοῖς Μανιχαίοις· „εἴ-
πατε, οἱ ἐφευρεται τοῦ καινοῦ καθ' ὑμᾶς εὐαγγελίου, πόθεν
ἐμῖν κατηγγέλη, σάρκα ἄκτιστον λέγειν, ὥστε ἢ τὴν θεότητα C
τοῦ λόγου εἰς μετάπτωσιν σαρκὸς φαντάζεσθαι, ἢ τὴν οἰκονο-
20 μίαν τοῦ πάθους καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως, δόκησιν
νομίζειν καὶ φαντασίαν. ἄκτιστος μὲν γὰρ πέφηνε μόνῃ ἡ ἁγία

11. φλεγθείσης Capp. in textu, in mg. conl. φθαρθείσης, in apogr.
erat φθιγθείσης. 18. κατηγγέλλη vel κατηγγέλλη edd. 20. ὡς
δόκησιν ed. 21. καὶ φαντασίαν deest in ed.

in simplici atque incorporea et omnium maxime in divina illa, quae omnem intellectum superat, natura, nullum essentiae et operationis esse discrimen; nec eas inter se tantopere differre, ut essentia quidem ab nulla creatura possit ullo modo participari, et caelestibus locis quodammodo circumscripta sit. Operatio autem, seu efficacia per se minime subsistens, ad res terrenas descendat, libenter et hilare carnem gestet, ipsa increata et inconsumpta manens conservet humanitatem, cum qua insuper sibi propria in creati conditionem communicet; quod in divinam substantiam convenire Palamas inficiatur. „Caro enim,” inquit, „prius absumeretur, quam divinae fieret substantiae particeps.” Cum itaque sancta Virgo, divinae substantiae igne combusta aut consumpta non fuerit, colligitur secundum eius opinionem, divinam Verbi substantiam ex ipsa beata Virgine non fuisse incarnatam, sed operationem seu efficaciam quandam duntaxat, increatam quidem, sed per se minime subsistentem, quae inferiorem seu remissam ignem nec omnino combustivum possidebat. Numquam enim ulium e sanctis Patribus, sanctum praesertim Athanasium, audiit Manichaeis clamantem: „Dicite, auctores novi secundum vos Evangelii, undenam vobis praedicatum est, carnem increatam esse dicendam, ita ut aut deitatem verbi in carnem dilapsam et mutatam fuisse comminiscamini, aut oeconomiam passionis, mortis, et resurrectionis, meram apparentiam et phantasiam existimetis? Sola enim sancta deitatis Trinitas est increata et ae-

- A. M. 6869 λέγοντας, ἄγλους οὐκ ἂν εἶναι· οὐδὲ γὰρ ἂν ποτε φαιῖμεν ἡμεῖς,
 Ind. 4 E οὔτε τὰ διελλημμένα πνεύματα, οὐκ οὖν οὐδὲ τὰς τοῖς κτίσμασι
 διδομένας χάριτάς τε καὶ ἐνεργείας ἐκ τοῦ παντός αἰῶτος, ὡς
 οὐκ εἶεν κατὰ τὸ ἀναμφίλεκτον ἄκτιστα. εἰ γὰρ καὶ Θεὸν διδόναι
 κτιστὰ συγχωροίημεν, τί ἂν εἴη τὸ τῆς Θείας ὑπεροχῆς ἐξαιρετον; 5
 τοῦτο γὰρ καὶ ἀνθρώποις ἐξῆστι ποιεῖν ἕλ, καὶ διδόναι ὡς ἂν
 τις ἐθέλοι ὅποσα ἂν τῶν προσκαίρων καὶ ὅσα τῶν κτισμάτων ἐθέ-
 Fλοι. Θεὸς οὖν ἄκτιστος ἄκτιστα διδοίη ἂν κατὰ τὸ εἰκός. εἰ δὲ
 τις ἄλλως ἐθέλοι λέγειν; ἀπόβλητος ἂν εἴη ἡμῖν ἐκ παντός γε τρό-
 που, κἄν οὐρανοῦ βοῶσι βρονταί, κἄν στοιχεῖα πάντα φωνήετα 10
 καταστάντα λέγῃ ταυτί. (B.) Ἐμοῦ δὲ τῶν ἁγίων προκομίζω
 ἐπιχειροῦντος τὰς βίβλους, ἐκεῖνοι μὴδὲ μικρὸν γοῦν ἀνασχομένοι
 ἐξανέστησαν, πολλὴν ἐμοῦ καταχέοντες χλεύην καὶ πλεῖστα τε
 λέγοντες ἕτερα καὶ „ὡς ἄσύνετα δρῶς κατὰ σευτοῦ, βασιλικῶς
 P. 716 ἀντιπρότιων προστάγμασιν, ἐξὸν ἐνδόντα βραχὺ μείζονος ἢ κατῆ 15
 τὴν πρὶν ἀπολαύειν εὐμένειαν, ἐκ τε βασιλέων καὶ βασιλίδων,
 καὶ ἅμα πρὸς πάντων, ὅσοι τε τῶν συγκλητικῶν καὶ ὅσοι τῶν
 ἄλλως ἐχόντων αἰδοῦς καὶ τιμῆς. καὶ μὲν δὴ κεφάλαιον, ἔφασαν,
 ἔστω σοι τοῦτο τῶν λόγων, ὡς ἐπιμένων ταύτῃ τῇ σκληρότητι
 πολλῶν μὲν στειρήσῃ τῶν ἀγαθῶν, πολλῶν δὲ πειραθῆσῃ τῶν 20
 λυπηρῶν· καὶ ἅμα τῶν μὲν σῶν λόγων ὅσοι ἐπ' ἐκκλησίας ἐν
 Βταῖς τῶν ἁγίων ἀναγινώσκονται μνήμαις, πῦρ δαπανήσει πολέ-

16. εὐμενείας conl. Capp. 20. στερεθῆσῃ conl. Capp.

„Sancti sunt, et sic ista non dixerunt; vel ista dixerunt; ac proinde Sancti non sunt. Absit enim, ut dicamus unquam, non esse dubio procul increata, tum illa sancti Spiritus dona, quae Deus uerbo distribuit, tum gratias et operationes, quas ab omni aevo creaturis largitur. Nam si creatas res dari etiam a Deo fateremur, quid egregii praeter caetera et eximii diuina maiestas haberet? Hoc enim facere semper ipsi homines possunt; neque quibuslibet dare quotquot temporaria et quaecunque creata quisquam uoluerit. Deus itaque, cum sit increatus, par est ut increata largiatur. Si quis autem aliter loqui uelit, hunc omni prorsus ratione reiciimus, licet caelestis tonitruum clamor audiatur, licet omnia quoque elementa fiant uocalia et isthaec proferant.” (II.) Cum uero me accingerem ad afferendos sanctorum Patrum libros, illi ne tantillum quidem sustinere: sed statim surrexerunt, ualde me irridentes, et haec inter alia plurima mihi dixerunt. „Nae tu,” inquebant, „imprudenter et insipienter aduersus temet ipsum agis, quod sanctionibus imperatoris obsistas; cum liceret (si paulo remissior esses) longe maiorem quam antea imperatorum, imperatorum, et omnium quicumque vel senatorii sunt ordinis, uel aliqua dignitate alia et honore fulgent, beneuolentiam consequi. Caeterum (aiebant) sermonis nostri summa illa sit: si ita obstinatus permanseris, multorum quidem bonorum iacturam facies, multa uero tristitia malaque habebis. Adde, quod sermones tuos omnes, qui per festos Sanctorum dies in ecclesia leguntur,

μιον και αντίθετον άπαντας εν βραχεϊ, προστάττοντος βασιλέως· A. O. 1851
 σὸ δ' άταφος θανὼν έξω που εἰρήσῃ τῆς πόλεως." (Γ.) Ἐγὼ ^{Imp. Io. Can-}
 δ' ὑπολαβὼν Διοκλητιανοῦ και τῶν κείνου καιρῶν ἔφασκον εἰ- ^{taeuz. 5}
 ραι ταυτὶ τὰ ῥήματα· και μὴ, τὰ μέγιστα χαριζόμενοι τῶν κα- ^{V. 577}
 βλῶν, συγγεῖτε τὴν χάριν εν τῷ τῆς ἀπειλῆς σχήματι. τοὺς γὰρ C
 μαρτύρων ἐμοὶ στεφάνους ὑπισχνόμενοι χορηγεῖν κακίστοις ὀνό-
 μασι τὰ βέλτιστα δοκεῖτε συγγεῖν· και ἡμεῖς μὲν ὧν βασιλεὺς κύ-
 ριος, ἀπειλεῖτε· ἐγὼ δ' ὧν ἐγὼ κύριος σὺν γε θεῷ και πάνυ φυ-
 λάττειν, ἀγωνιοῦμαι και μέχρι θανάτου στήσομαι, τὸ φρόνημα
 O τῶν ἀδοῦλωτον. εὐσεβεῖν μὲν γὰρ ἀνάγκη, ζῆν δ' οὐκ ἀνάγκη·
 και θνήσκειν μὲν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀνάγκη, θάπτεσθαι δ' οὐκ ἂν
 ἀνάγκη. κάκεινοι μὲν εν τούτοις ἀπήσων. (Δ.) Ἐμοὶ δὲ πάλιν D
 κλειθρα και μοχλοὶ θυρῶν ἐπήγοντο, και τῶν προτέρων πικρό-
 τεροι φύλακες. καίτοι γε ἐβουλόμην γ' ἂν ἐπ' αὐτῶν και θάτε-
 5 ρον μέρος τῆς σφῶν ἀπειλῆς τῇ προσηκούσῃ παραπέμψαι γλεῦθι,
 και δεῖξαι κἀνταῦθα διαψάλλεστερον, ὅσον τῆς ἀπονοίας τὸ ἄγνω-
 μόν τε και εὐθδεις. οἱ δὲ, ὡς ἔοικε, τὴν ἑαυτῶν αὐτοὶ κασα-
 γρόντες εἰσχύνην, κωφοὶ τοῖς λεχθησομένοις ἀπιόντες ὤχοντο.
 εἶναι γὰρ Παλαμίταις τὸ σκοπιμώτατον, παῦσαι μὲν τὰς ἑορτὰς E
 τοῦ θεοῦ, τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν μηδαμῶς αὐτοῦ προσιεμέ-
 νοις· παῦσαι δὲ και τοῦνομα τοῖς λόγοις τούτοις τοῦμὸν μετὰ
 τῆς ἐμῆς ἐμφαινόμενον εὐσεβείας. εἰ οὖν τοῦτο διδοῖη τις, οὐκ

7. συγγεῖν em. Capp., συγγεῖνων apogr. 13. πικρότεροι em. Capp.,
 μικρότερα apogr.

ibente imperatore, inimicus et infestus ignis brevi absumet; tu vero post
 obitum tuum extra urbem insepultus aliquo proicieris." (III.) Illorum ego
 sermonem excipiens, „haec," inquam, „Diocletiano eiusque temporibus verba
 congruunt. Et certe cum maxima mihi bona gratificantes offeratis, nolite
 minarum obtenta gratiam istam confundere. Nam dum pollicemini fore ut
 Martyrum mihi coronas impertiatis, res optimas pessimis, ut videtur, no-
 minibus confunditis. Et vos quidem ea minitamini, quae sunt penes impe-
 ratorem: ego autem (quae iuvante Deo constanter servare penes me est)
 certabo et usque ad mortem stabo, nemini mancipatam mentem conservans.
 Nam pietatis exercendae summa est necessitas, nulla autem vivendi: pro
 pietate quoque mihi necesse est, non item sepeliri." Interim illi abierunt.
 (IV.) Ut autem strictius iterum custodirer, foribus admoventur serae, pes-
 suli obduntur, et custodes prioribus acerbiores apponuntur. Maxime ta-
 men optarem, ut alteram partem eorum comminationis congruo derisu pro-
 sequi coram ipsis mihi licuisset, et ibi luculentius ostendere, quanta fuerit
 vesanorum hominum amentia et soliditas. Illi autem, ut videtur, perspe-
 cta sua ipsorum ignominia, obsurduerunt ad res dicendas, et discesserunt.
 Hunc enim sibi praecipuum Palamitae scopum proponunt, ut tum omnes
 Dei festos dies abolant (quoniam incarnationis eius mysterium nullatenus
 admittunt), tum etiam impediunt, ne amplius in istis hominibus ac sermo-
 nibus nominis mei cum pietate appareat. Quod si concederet quis-

- A. M. 6859 ἄν φθάνοι τὰς Μωσέως καὶ Δαβὶδ καὶ πάσας Ἰουδαϊκὰς διαγρά-
Ind. 4
A. C. 1351 φων βιβλούς, ἅτε χρόνοις ὕστερον ἐκκηρύκτου καταστάντος τοῦ
Imp. Io. Can-Ἰουδαίων ἔθρους ἡμῖν. καὶ μοι θαυμάζειν περὶ στί, πῶς Νεστό-
tacz. 5
P. 717 ριον μὲν καὶ εἰκονομάχους τὰλλα ζηλοῦσιν αὐτοῖς, ᾧ μάλιστα
γε ἐχρῆν ὁπωσοῦν ἐχομένῳ σιλαντία, ἐν τούτῳ μάλιστα ζηλοῦσιν
οὐ γέγνηται νῦν. τὴν γὰρ τοῦ Θεοῦ λόγου συγγέοντες ἐνασθρῶ-
πησιν ἐκείνοι, καὶ τὰς θείας ἐκ μέσου ποιοῦντες εἰκόνας, ὅσα
P. 717 μουσουργοὶ καὶ λογογράφοι τῇ ἐκκλησίᾳ καταλελοίπασιν ἄσματα
καὶ λόγους, τούτων δ' οὐδὲν οὐδαμῆ συνεξώθησαν· ἀλλ' ἦδον
καὶ ἐτησίοις ἐγέραιρον πανηγύρεσιν. οὗτοι δέ, τό σφισιν εἰωθὸς 10
κάνταῦθα ποιεῖν οὐδαμῆ γε ὀκνοῦντες, καὶ ταύτῃ κἀκείνους τῇ
κακίᾳ φιλονεικοῦσι νικῆσαι. αἰσχύνῃ γὰρ τοῦτο, καὶ μάλα ἀπό-
βλητον εἶναι νομίζεται Παλαμᾶ, καδ' ὅποσα τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν
Βαίρέσεων εἴρηται σπέρμα δυσσεβείας ἀρχεισθαι, εἰ μὴ καὶ τὴν
παρ' ἑαυτοῦ συνεισφέρου κακίαν ἐπὶ κακίᾳ. ἐνεργὸν γὰρ αἰεὶ τὸ 15
φιλότιμον ὁ ἀνὴρ ἐνδείκνυται, πανταχῆ πάντας κακοῦς ἐν κακοῖς
ἐπερβύλλαν.

priam, fieri non posset, quin protinus Mosis, Davidis, et omnes Iudaeorum libros oblitteraret, utpote cum iam pridem Iudaeorum gens a nobis damnata et proscripta fuerit. Et hoc mihi valde mirum accidit, quomodo Nestorium et Iconomachos in aliis aemulentur, nec tamen eosdem nunc aemulati fuerint, hac praesertim in re, in qua illos aemulari deberet is, qui qualicumque sui amore teneretur. Nam licet Dei Verbi incarnationes everterent Iconomachi, et divinas imagines e medio tollerent, attamen nullus hymnos, nullas homilias, nulla cantica, ex iis quae scriptores huiusmodi operum ecclesiae reliquerunt, abolevere: immo canebant et anniversariis honorabant solemnitatibus. At vero cum Palamitas, quod sui moris est, hic etiam perpetrare neutiquam pigeat, ista quoque Iconomachos improbitate superare contendunt. Probrosus enim et relectissimus Palamas videtur, sibi satis habere quaecumque ab haeresion ducibus reperta sunt semina impietatis, nisi illorum improbitati suam quoque improbitatem conferat et adiungat. Namque actuosam semper ambitionem prae se fert Palamas, et malitia malos omnes ubique superat.

A N N O T A T I O N E S

HIERONYMI WOLFI

CAROLI DUCANGII

IOANNIS BOIVINI

CLAUDII CAPPERONNERII.

A N N O T A T I O N E S

HIER. WOLFII, CAR. DUCANGII, IO. BOIVINI, CL. CAP-
PERONNERII.

*Pag. 1, 1. ed. Bonn. Titul. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΓΡΗ-
ΓΟΡΑ ΡΩΜ. ΙΣΤ.]* In Codice Regio, qui libros undecim
prios complectitur, titulus est, *Νικηφόρου τοῦ Γρηγοῦ Ῥωμαϊκῆς
σύνταξις ἱστορίας, περιέχουσα ἐτῶν ἑκατὸν καὶ πενήκοντα διήγη-
σιν ἤγουν ἀπὸ τοῦ βασιλέως Λάσκαρι κυρίου Θεοδώρου μέχρι τῆς
βασιλείας τοῦ Καντακουζηνού.* Id est, *Nicephori Gregorae Roma-
nae historiae liber, continens annorum CL. narrationem, nempe ab
imperatore Dom. Theodoro Lascari usque ad imperium Cantacu-
zeni.* Editio Wolfiana inscriptionem hanc praefert, *Nicephori Gre-
gorae, Romanae, hoc est Byzantinae historiae libri XI. quibus res
a Graecis imperatoribus per annos CXLV. a Theodoro Lascari priore
usque ad Andronici posterioris obitum gestae describuntur etc.*
Neutrum titulum retinimus, propterea quod in utroque male sub-
ducta erat annorum ratio. Nam undecim libri priores historiam
continent, non CL. aut CXLV. sed tantum CXXXVII. annorum,
CXXXV. Davidi Chytraeo. Wolfium in errorem induxit codex suus,
in quo scilicet huiusce historiae lib. XI. cap. XI. sect. 1. perperam
anni viginti ab Urbe capta numerabantur, cum tredecim tantum
numerari oporteret. Vide notas infra ad eum locum. ΒΟΙΒΙΝ.

*Pag. 5, 4. Ἡ δὲ γῆ τὴν ἄτρεπτον αὐτὴν ὁμοίως ἀρχῆθεν ἀεὶ
τροπομένη τροπήν]* Vel τὴν ἀκίνησιαν intelligit: Terra enim vic-
terum immobile universitatis rerum a plerisque statuitur: vel vices
temporum, quibus nunc sterilis squallet, nunc foecunda floret,
sicut Fortuna et Luna constantes in levitate sua dicuntur. WOLFIIUS.

Pag. 5, 9. ἡ γὰρ ἄν ἑλλιπέες ἐδόκει] Ita legendum, non ἡ
γὰρ ἄν, ut legebat Wolfius. Sic infra lib. XV. cap. VI. sect. 1.
ἡ γὰρ ἄν ἐς τὸ θαυσιλέστερον ἐσκομισάμενοι τὰ πηγήδεια. Sic apud
Homer. Iliad. α. ἡ γὰρ ἄν Ἀτρεΐδῃ νῦν ὕστατα λαβήσαιο. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 5, 15. Καὶ προφήτας ἕτερον τρόπον] Basilii Imp. in
Paraenetic. cap. LXVI. παρελθόντων τὰ πάθη τοῖς νῦν παρούσιν
ὑπάρχει διδασκάλια. DUCANG.

Pag. 6, 8. Ἐπι δ' ὅπερ ὀφθαλμός] Pachymeres lib. I. Hist. cap. 1. *ἱστορίας, ὡς ἂν τις εἴποι, ψυχῇ ἢ ἀλήθειαι, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας χρῆμα ἐπαναγκῆς ἱερὸν.* Ideo Eunapius aiebat historicos, priusquam se ad scribendum accingerent, *τῆς ἀληθείας πρόθυρα καὶ πύλας* adorare debere. Vide Ciceronem II. de Oratore, et alios passim. DUCANG.

Pag. 6, 21. Ἀνδρονίκω τῷ Παλαιολόγῳ] Seniori, quem καὶ τὴν *σύνεσιν* fuisse ait, cui proinde longe potius convenit, quam Iuniori, quo imperante potissimum vixit ac notus fuit Gregoras. Ad quem vero ex istius tempestatis historicis pertineat, vel quem praesertim spectet ista Andronici imp. expostulatio, ex iis, quae in ea carpuntur, non omnino promptum est assequi, nisi Georgius Pachymeres intelligatur, cuius pars historiae postrema res a Seniore gestas complectitur, in qua forte eidem principi paulo aequior visus sit, et quam demum absolvit illo imperante, et annum aetatis quinquagesimum agente, ut idem scriptor testatur lib. XIII. cap. ult. DUCANG.

Pag. 6, 23. Ἐπὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν ἔτι παρόντων] Fortasse *περιόντων, illis adhuc superstitionibus.* WOLFIVS.

Pag. 6, 24. Καὶ ἵνα μὴ τῶν] *ἀνανταπόδοτον*, nisi forte ab illo pendeat, *ὡς καὶ πρόφασιν εὐλογον δεδωκέναι* etc., quod tamen valde durum fuerit. WOLFIVS. Hic se haerere fatetur Wolfius. Est autem haec transitio similis ei, quae occurrit infra lib. IX. cap. X. sect. 8. *ἵνα δὲ πρὸς τὴν τοῦ παρόντος λόγου βεβαίωσιν καὶ παλαιότερῳ τινὶ διηγήματι χρήσωμαι· ὁπότε γὰρ Καμβύσου, etc.* Item lib. XI. cap. IX. sect. 2. *καὶ ἵν' ὡς ἐν κεφαλαίῳ διεξέλθωμιν ὅσα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἢ τοῦ ἀνδρὸς εὐφυῶς κατέπραξε σύνεσις... αὐτοῦ γὰρ ἅμα τῷ β. ΒΟΙΒΙΝ.*

Pag. 6, 25. Ἐπ' ἐμοῦ] *Mea aetate.* Sed quia se familiarissimum Andronico fuisse testatur Gregoras, converti, sententiam secutus, *Me audiente.* WOLFIVS. Recte Wolfius, *quam is audiente me habuit.* Sic ἐπ' αὐτοῦ lib. VIII. cap. VIII. sect. 1. lib. IX. cap. I. sect. 6. Sic ἐφ' ἡμῶν lib. VIII. cap. X. sect. 4. Sic denique ἐπ' αὐτῶν lib. IX. cap. X. sect. 8. Aliter tamen veteres. Theocritus, *Ἄθ' ἐπ' ἐμεῦ ζῳοῖς ἱναριθμῖος ὄφραλις ἡμέας. Ὑψιστὴν μὲν αἰάτην ἐν βίῳ ἵσταντο.* Vide notas Wolfii. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 7, 5. Οἱ δὲ πρόθυμοι πρὸς τὸ λοιδορεῖν] Contra receptam ab omnibus historiae legem: *ὅταν γὰρ εἰς τὸ τῆς ἱστορίας ἥθος ἀναλαμβάνη, ἐπιλαθέσθαι χρὴ εὐνοίας καὶ μίσους, καὶ πολλὰς κοσμῆν τοὺς ἐχθροὺς τοῖς μεγίστοις ἐπαίνοις, ὅταν αἱ πράξεις ἀπειτῶσι τοῦτο· πολλὰκις δ' ἐλέγγειν τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ὅταν αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀμαρτίαι τοῦ καθυποδεικνύωσι.* Anna Comnena in Prologo ad Alexiad. Christodulus, seu Cantacuzenus, in Prologo Hist. p. 4. *οὐ γὰρ ἀπεχθελαι τινὲ, ἢ φιλίαι (ἐξ ἂν τὸ ψεῦδος ἐπακοῦν τίκεται) πρὸς τούτους ἀπήχθην τοὺς λόγους, ἀλλ' ἀληθείαις ἐνετα, καὶ πρὸς ἀληθείαις ἐραστὴν τούτους ποιῶμαι.* DUCANG.

Pag. 8, 7. Τὸ δὲ καὶ κακῶν ἀρχέτυπα] Maximus Tyrius, serm. XII. ubi de historia: νῦν δὲ ἀναμιξὲ εἰσφύρεται πάντα ἐν τοῖς λόγοις, καὶ πλειονάζει τὰ χεῖρω, καὶ κρατεῖ τὰ αἰσχροῦ, καὶ τὸ πολὺ τῆς ἱστορίας πλεονέκται, τύραννοι, καὶ πολέμιοι ἄδικοι etc. DUCANG.

Pag. 9, 15. Ἄπερ ὄνουσῶν ἠκηκόεσαν] Quo spectant quae habet Dio in Augusto, et ex eo Xiphilinus: καὶ κατὰ τοῦτο πολλὰ μὲν αὐτῷ γιγνώμενα θαυλλεῖται, πολλὰ δὲ καὶ πάνυ συμβαίνοντα ἀγνοεῖται, πάντα δὲ, ὡς εἰπεῖν, ἄλλως πως ἢ ὡς πράττεται διαθροεῖται. DUCANG. Ἄ παρ' ὄνουσῶν ἠκηκόεσαν] Ita Cod. Reg. 2078. Wolfius legit, ἄπερ ὄν. ἢ κ. ut legitur in Cod. Reg. 2558. BOIVIN.

Pag. 10, 10. Ἄλλα λόγοις καὶ τούτοις πλημμυλῶς ἐξ ἔτι νέου δεδωκότες] Verteram, sed illa impmatura aetate perperam descriperunt. Sed videtur legendum, ἑαυτούς δεδωκότες: eumque sensum expressi. WOLFIVS. Wolfius putat legendum esse ἑαυτούς δεδωκότες. Sed nil necesse est. Nam verbum δεδωκότες referri potest ad μακροῦς ἡλίους; ut constructio sit, δεδωκότες τοὺς μακροῦς ἡλίους τῇ τούτων σχολῇ, totis diebus in earum otio consumptis. Facile tamen crediderim, non legendum quidem sed subaudiendum esse pronomen ἑαυτούς. Certe post verbum δεδόναι passim apud Gregoram subauditur pronomen. Exempla habes lib. VI. cap. VI. sect. 4. lib. VIII. cap. V. sect. 1. et sect. 8. pag. 191. F lib. IX. cap. I. sect. 4. etc. BOIVIN.

Pag. 10, 13. Εἰ δὲ μηδὲ τούτοις οὕτωςι πως ἐδίδουν, οὐδὲν μέγα τὸ ἐκείνων ὑπῆρχεν ἀντάλλαγμα] Davus sum, inquit ille in comœdia, non Oedipus. Me vero, cum in Sphingem incidissem, Oedipum esse oportuit, quocumque eventu. Gratum mihi facient, qui aenigma hoc dexterius explicarint. WOLFIVS. Wolfius hoc loco Davum se ipse profitetur. Ego verti, Verum etsi litteris totos dies in hunc modum non dedissent, subaudiendo τοὺς μακροῦς ἡλίους, quod praecessit. Nunc autem malim subaudire ἑαυτούς, et sic vertere, Verum etsi litteris sese in hunc modum non dedissent, eodem plane sensu. BOIVIN.

Pag. 12, 11. Ἄλλως τε οὐδὲ πάνθ' ὅσα] Videtur addendum, ἐπειδὴ οὐδὲ. WOLFIVS.

Pag. 12, 24. Ἔσται δῆλος ἐν τοῖς ἐξῆς] Quae ab aliis depravata esse asserit, nusquam convellit in hoc opere: veriore forlassis expositione citra cuiusquam reprehensionem contentus. WOLFIVS.

Pag. 13, 9. Τῆς γὰρ τοι Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ααίνων ἀλούσης] Aprilis die XII. feria II. hebdomadis VI. ieiuniorum, anno Mundi iuxta Graecos VI. MDCCXII. Christi MCCIV. DUCANG. Constantinopolis capta a Latinis anno Mundi (ut Graeci numerant) VI. MDCCXII. Chr. MCCIV. Aprilis die XII. non ut Maur. David putabat, anno Mundi VI. MDCCXI. Chr. MCCIII. Cod. Reg. 2525^a. in catalogo imperatorum, Ἀλέξιος ὁ Δούκας ὁ Μούρτζου-

φλος, μῆνας β'. ἡμέρας ι'. οὗ βασιλεύοντος, παρεδόθη ἡ Κωνσταντινούπολις πρὸς τοὺς Λατίνους, ἐν ἔτει ψββ'. κατὰ τὴν εβ' τοῦ ἀπριλλίου μηνός. ἡμέρα δευτέρα. Ἰνδικτιῶνος ζ'. κατείχεται δὲ κατὰ τούτων χρόνοις νς. μῆσι γ'. ἡμέρ. ιγ'. Codex 2522. in simili Catalogo, Ἀλέξιος ὁ Δούκας ὁ Μουρτζουφλος, ἡμέρας ο'. καὶ αὐτίκα γέγονεν ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, κατὰ τὴν εβ' τοῦ ἀπριλλίου μηνός, τῆς ζ' Ἰνδικτ. τοῦ ψββ' ἔτους, ἐλθόντων καὶ πεσόντων ἀντικρὺ ταύτης εἰς Χαλκηδόνα, κατὰ τὴν κζ' τοῦ ἰουνίου μηνός, τῆς ε' Ἰνδικτ. καὶ σκυλευόντων τὰ περικύκλιω αὐτῆς χρόνον θνα. Cum his codicibus consentiunt Georgius Aegropolita, Villharduinus, et alii. Mauritius David primam oppugnationem cum expugnatione confundit. Urbs primum a Latinis obsessa est anno Mundi VI. MDCCXI. At non capta nisi anno VI. MDCCXII. Vide Nicetam Choniata. **βοινικ.**

Pag. 13, 15. Ἀναγορευθῆναι συμπέπτακι βασιλεῖα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν] An. Mundi VI. MDCCXIII. Nam imperavit annos XVIII. quorum ultimus fuit annus Mundi VI. MDCCXXX., ut constat ex Cod. MS. Reg. 2731. fol. 46. V. ubi haec imperatorum series chronologica occurrit.

*)		**)	***)
ψββ'.	Θεόδωρος Λάσκαρις ὁ πρῶτος.	ιη.	αφμέ.
ψβξγ.	Ἰωάννης Δούκας ὁ Βατάτζης.	λγ.	αφοη.
ψβξδ.	Θεόδωρος Λάσκαρις παῖς Ἰωάννου.	δ.	αφπβ.
ψβλδ.	Μιχαὴλ Παλαιολόγος.	κδ.	αχς.
ςωλς.	Ἀνδρόνικος, ὃς Ἀντώνιος μοναχός.	μέ.	αχνα.
ςωμθ.	Ἀνδρόνικος ὁ ἔγγονος αὐτοῦ.	ιγ.	αχξδ.
ςωξγ.	Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός.	ιδ.	αχοη.
ςδ.	Ἰωάννης ὁ Παλαιολόγος γαμβρὸς αὐτοῦ.	λζ.	αψιε.

βοινικ.

Pag. 13, 17. Προσεβήθησαν] Nicetas in Balduino N. VII. **DUCANG.**

Pag. 13, 19. Ἀλεξίου Κομνηνοῦ] Cogn. Magni, ducis Trepezuntini, Andronici Comneni Tyranni ex filio Manuele nepotis. Vide Familias nostras Byzantinas p. 192. **DUCANG.**

Pag. 18, 21. Κομνηνὸς Μιχαὴλ] Ex Angelorum stemmate. Vocabatur autem *Michaël Angelus Comnenus*, Ioannis Angeli Sebastocratoris filius nothus, de quo pariter egimus in eadem lucubratione pag. 208. **DUCANG.**

Pag. 14, 6. Δολοίκος] Postea Δολοίκος: eadem μεταθέσει, qua Νικόλαος et Λαόνικος, et apud nostrates Bolganguus et Gangolius. **WOLFIIUS.** Καὶ ὁ κόμης Πλήτης Δολοίκος] Wolfius interpres,

*) Annus Mundi, quo quisque imperare desiit. **βοινικ.**

***) Anni imperii. **βοινικ.**

****) Anni a Philippo Aridaeo. **βοινικ.**

et *Pleae Comes Doloicus*, quem errorem erravit etiam apud Nicetam Choniaten, in Balduino, N. IV., ubi pariter indigitatur *Ludovicus Comes Blesensis*, utroque scriptore vocem *Blois*, seu potius *Blès*, quomodo ea tempestate urbis Blesensis nomen efferebatur, ita effingente. De Ludovico porro, ut et de Balduino Comite Flandrensi, et Bonifacio Montferratensi marchione, egimus in notis ad *Historiam Gaufredi de Villa-Harduini*. DUCANG.

Pag. 15, 15. Βαρεϊαν ὄπλιων] Acropolita N. XII. Ἰταλοῖς μὲν οὖν τῷ ἔθος ἐφ' ἵπποις ὑψαύχεσιν ἐποχεῖσθαι, καταφράκτοις τε δι' ὄλου εἶναι τοῖς ὄπλοις τοῦ σώματος, κἀντεῦθεν δυσκινήτως κατὰ τῶν ἐναντίων δρωῶσι. Id notavit idem Gregoras, lib. IV. cap. VII. et alii, quos laudamus in notis ad Villharduinum, N. CCXII., quibus addendi Ingulfus p. 899. prioris Edit. et Walsinghamus an. MCCCCL. pag. 78. DUCANG.

Pag. 15, 18. Ἀνίστανται τῶν λόγων] Eiusmodi insidiis circumventos Latinos scribunt pariter Nicetas et Gregoras. Id ipsum de Tartaris narrat Vincentius Beluacensis lib. XXX. cap. LXXXI. *Cum adversariorum fortitudini se praevalere posse non credunt, ante illos fugiunt, et quasi se ab illis fugari faciunt. Cumque illi armati Tartaros inermes diu insecuti fuerint, ac prae gravitate armorum et viae longitudine lassati iam non amplius sequi potuerint, tunc Tartari super equos recentes ascendentes, se super illos convertunt, et in eos capiendo et occidendo insiliunt.* DUCANG.

Pag. 15, 25. Ὁ δὲ Πλέης κβμης] Villharduin. n. CXC. DUCANG.

Pag. 16, 1. Ἐρίκος Δάνδουλος] Atqui Henricus Dandulus commisso cum Bulgaris proelio non interfuit, quod scribit Nicetas, neque proinde ex acceptis in eo vulneribus interiiit, quod Gregoras tradit. Rectius Acropolita n. XIII., qui τὸν τόπον τοῦ Δουκὸς ἐπέχοντα Βενετίας ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει interfuisse duntaxat observat. Vide Villharduin. n. CXCIII. Recte porro Gregoras hoc loco vocem Henricus extulit, quam lib. II. cap. I. Nicetas in Bald. et Henrico, et Pachymeres lib. VII. cap. XXVII. per Ἐρδῆς efferunt, quomodo nostri *Herri* olim dicebant, ut ex Villharduino liquet. Perperam vero doctus Pachymeris interpretes Ἐρδῆ ἐξ Ἑγγελλίνων, *Errem ex Englinis* vertit, cum scribere debuisset, *Henricum ex Anglis*. Wolfius etiam *Herricus* pro *Henricus* male vertit dicto cap. 1. DUCANG.

Pag. 16, 4. Σκυθικὸν πλῆθος] Quos Scythas Nicetas et Gregoras, hos Comanos vocat Villharduinus. Ubi vero habitarint Scythae Comani, exponit idem Gregoras lib. II. cap. VIII. DUCANG.

Pag. 16, 12. Σκυθῶν ἐρημίαν] Proverbium, cuius meminit Appendix Vaticana, Zenobius, praeterea Acropolita n. XXXV. et alii passim. DUCANG.

Pag. 16, 14. Καὶ περὶ τὴν Θράκην πλανώμενος] Ut Alexius

Angelus imp. a Bonifacio Montisferrati marchione captus fuenit, narrat etiam praeter Nicetam Villharduinus n. CLXIV. DUCANG.

Pag. 17, 10. *Ἰαθατινήν*] Iconiensem Sultanum, de quo et multis egimus in Familiis Turcicis n. X. DUCANG.

Pag. 18, 5. *Εἰς τὴν παρὰ Μαλιάνδρον Ἀντιόχειαν*] Cariae urbem, de qua Phlegon Trallianus et Geographi. DUCANG.

Pag. 18, 17. *Ὡν τοὺς ὀκτακοσίους μισθοφόρους εἶναι Λατίνους*] Pachymeres lib. I. cap. III. de Graecis post captam a nostris urbem in arctum redactis, ut qui tres solummodo urbes obtinerent, Nicaeam, Prusam, et Philadelphiam, cum ab oriente a Persis seu Turcis Iconiensibus, ab occasu a nostris impeterentur, τῇ μὲν Ἰουλικὸν ἔχοντες συμμαχικὸν ἐπέσταν Πέρσαις, τῇ δὲ Σκυθικὸν προσλαμβάνενοι ἄρτι ποτὲ φανέν τε, καὶ προσληφθέν, ἀνώθουν τοὺς Ἰαλούς. Enimvero incertum an illa tempestate Lascari militarint Latini seu Galli, pactis forte tum induciis, cuiusmodi cum eodem Lascari initas memorat Villharduinus n. CCXLIX. vel post foedus inter Robertum imp. Constantinopolitanum et Lascarum initam, de quo egimus in Historia Franco-Byzantina lib. III. n. III. cum scilicet Roberti sororem Mariam idem Lascaris in uxorem accepit, uti mox cap. seq. narrat Gregoras, Petri scilicet Comitiss Autisiodorensis et imp. Constantinopolitani filiam. Vide Famil. Byzant. pag. 219. DUCANG.

Pag. 20, 11. *Μόλις κατέκοψαν*] Deesse videtur, τοὺς Δαίνους. WOLFIUS.

Pag. 24, 1. *Ὀκτωκαίδεκα δὲ βασιλεύοντι τούτῳ παρεβύθησαν ἔτη*] Series chronologica imperatorum supra allata, praeterquam quod annos octodecim imperii Theodoro Lascari tribuit, etiam annum indicat, quo is obiit, nempe Mundi VI. MDCCXXX., qui a Ianuario mense fuit annus Christi MCCXXII. BOIVIS.

Pag. 24, 2. *Τὸν παρόντα βίον ἀμείβει*] Anno MCCXXII Acropol. n. VI. DUCANG.

Pag. 24, 3. *Ἰωάννην τὸν Δοῦκαν*] Cogu. *Vatatzem*. Vid. Famil. Byzant. DUCANG.

Pag. 24, 7. *Ὁξὺς μὲν ἦν τὴν ὀρμὴν*] Nicetas in Alexio lib. III. n. II. de Theodoro: *νεανίας τολμητίας καὶ θαλασσιῶς πρὸς τὰ πολέμια*. DUCANG.

Pag. 24, 11. *Ἄλλ' ἐπιβδήλευεν αὐτὴν, ἀωρία πολλὰς ἐς τὰ πρῶγματα χρώμενος*] αὐτὴν, scilicet τὴν αὐτοῦ ὀρμὴν, *πιστῆς festinatione laudatum illum impetum corruptebat*. Quo minus de Latinorum impetu hebetato intelligam, faciunt verba, *ἀλλ' ἐπιβδήλευεν αὐτὴν*. Quae sententia si cui placet, sic vertat: *Nam subitis et inexpectatis impressionibus impetum illorum retardabat*, et. WOLFIUS.

Pag. 24, 13. *Σύνεσιν πλουτῶν φυσικὴν*] Ioannis laudes attingit etiam Acropolita n. LII. extr. DUCANG.

- Pag. 25, 2. Ῥόμπεργος*] Vide Hist. Franco-Byzant. lib. III. n. 1. DUCANG.
- Ibidem. Ὁ τοῦ πρὸ βραχέος τετελευτηκός Ἐρδῆ ἀδελφιδούς*] *Henrici paulo ante mortui ex sorore nepos.* Ita vertendum, non *ex fratre nepos*, ut Wolfius vertit. Erat enim Robertus Iolentae filius; Iolenta autem soror Henrici. Testis Gregoras ipse, Historiae lib. IV. cap. II. sect. 4. BOIVIN.
- Pag. 25, 4. Ἀλέξιος οὔτοι καὶ Ἰσαάκιος*] Acropolita n. XXII. Vide practerea Hist. Franco-Byzant. lib. III. n. VI. et Famil. Byzant. p. 218. DUCANG.
- Pag. 25, 23. Θεόδωρος*] Confer Acropolit. n. XXI. Pachymer. lib. I. cap. XXX. lib. II. cap. XXXVI. et Famil. Byzant. pag. 207. DUCANG.
- Pag. 26, 5. Μεγαλόπολιν*] Inter urbes, quae hoc epitheto donantur a scriptoribus, Thessalonicam recenseri observamus in Gloss. med. Graecit. DUCANG.
- Pag. 26, 6. Ἀντίκα δὲ καὶ βασιλείας*] Cum antea sub titulo Despotae Graecis biennio praefuisset, Acrop. n. VI. DUCANG.
- Pag. 26, 9. Πλείστοις τε γὰρ ἄλλοις*] De Achride a Iustiniano privilegiis donata agit cap. seq. de quibus consulendi prae ceteris Ioan. Morin. lib. I. exercit. XXVII. Leo Allatius lib. I. de consensu utriusque Eccl. cap. XXV. n. IV. DUCANG.
- Pag. 26, 10. Πατρίδα*] At quae fuerit Iustiniani patria, disquisivit Nicolaus Alemannus ad Procopii Historiam arcanam p. 14. l. Edit. DUCANG.
- Pag. 26, 11. Ἀυτονομείσθαι*] Alia fuit civitatum priscis saeculis *αὐτονομία* ab ea, quae hic recensetur, ut quae archiepiscopalem dignitatem solum respexerit, nulli patriarchatui vel metropolitae subiectam. Vide Allatium loco laudato, et Gloss. med. Graecit. in *αὐτοκέφαλος*. DUCANG.
- Pag. 26, 13. Ἄλλοις ἐφέται*] Patriarchae Constantinopolitano. DUCANG.
- Pag. 26, 17. Χῶρός τις ἔστιν*] De primis Bulgarorum sedibus et migrationibus fuse satis egimus in Regum Bulgariae serie historica, in Famil. Byzant. sect. VI. DUCANG.
- Pag. 26, 19. Βούλγαν*] De quo prae ceteris Vincentius Beluacensis lib. XXXII. cap. XXI. DUCANG.
- Pag. 27, 1. Λεῖαν Μυσῶν*] Proverbium, de quo Zenob. Dio-genian. Apostolius, Suidas et alii passim. DUCANG.
- Pag. 27, 5. Αὕτη ἢ πόλις*] Ἀχρίς, in capitis lemmate. DUCANG.
- Pag. 27, 6. Καὶ πρώτην Ἰουστινιανήν*] An igitur Achris eadem fuit cum Bederina, quam Iustiniani patriam fuisse scribunt Procopius, Agathias, et auctor Chronici Paschalis; ac *primam Iustinianam* appellari pariter is sanxit, ut exserte scribit idem Agathias lib. V. Dubium tamen ingerit codex Procopii Vaticanus, quem

laudat Alemannus, ubi scribitur apud Dardanos Europaeos, qui post Epidamniorum terram habitant, ad Praesidium quod Bederiana vocatur, oppidum esse Tauresium nomine, unde Iustinianus ortus est, eum locum muro ac quatuor turribus circumdedit, iuxtaque urbem nobilissimam condidisse, quam Iustinianam primam appellavit, nutritionis officium altrici patriae rependens: unde colligere liceret non revera Bederinae, sed Tauresii natum Iustinianum, ac Iustinianae primae nomen neutri oppido, sed alteri, quod proxime aedificaverit, id nomenclaturae inditum, atque adeo Achridi, cui attribuitur a Gregora et aliis. Leunclavius in Onomastico Turcico scribit *Giustandil* a Turcis appellari Iustinianae urbis regionem, quae, inquit, priscis Iustiniana prima dicitur, Iustiniani Augusti patria, Macedoniae quidem illam, sed versus Illyricum, vel in ipso potius Illyrico sitam. DUCANG.

Pag. 28, 5. *Τοῦ Ἀγγέλου*] Michaëlis nothi, cuius supra meminit lib. I. cap. III. DUCANG.

Pag. 28, 7. *Λήμνια κατὰ*] Zenob. Diogenian. Suid. etc. DUCANG.

Pag. 28, 9. *Ἐν τοῖτοις*] Acropol. n. XXV. XXVI. Pachymer. lib. I. cap. XXX. Richardus de S. Germano an. MCCXXX. DUCANG.

Pag. 29, 13. *Καὶ τὴν τῶν Καρδιανῶν*] *Cardiam* vertit interpretes: melius *Cardiana*, tametsi *Cardia* urbs occurrat in Thracia. DUCANG.

Pag. 29, 16. *Πρέσβεις ἐκ Βουλγάρων*] Imo a Ioanne Vatzze ad Bulgarorum regem Asanem missos legatos scribit Acropolita cap. XXXI. DUCANG.

Pag. 30, 3. *Καὶ ὁ τοῦ Τερνόβου ἐπίσκοπος*] Acropolita cap. XXXIII. Vide Ioan. Morin. lib. I. Exercit. XXVII. et Leonem Allatium lib. I. de concordia utriusque Eccl. cap. XXV. n. V. praeterea gesta Innocentii III. Papae, a quo Trinovitanus archiepiscopus Primas totius Bulgariae et Blachiae constitutus ibi legitur p. 36. Edit. Baluzianae. DUCANG.

Pag. 31, 8. *Ὅμηρος ἔφησεν*] Π. XIII. 6. BOIVIX.

Pag. 31, 18. *Καὶ ἀγορανομίων*] Wolfio *ἀγορανομία* sunt *leges agrariae*. Videat lector an is sensus esse possit eius vocabuli. Ego verti *Aedilitias functiones*. BOIVIX.

Pag. 31, 19. *Ἄλλ' εἰρήνη πᾶσα τὸ ἀπὸ τούτων*] Perinde accipio, ac si esset, *τούτων γε ἕνεκα: quod ad haec quidem attinet*. Sic enim malo, quam, *His de causis*. WOLFIVS.

Pag. 32, 9. *Τὴν γε μὴν προσηγορίαν αὐτῶν*] Reiniccias ad cap. XVI. Haitonis hunc Gregorae locum laudat, ubi ille consulendus. DUCANG.

Pag. 32, 20. *Οὐράνια δειμάτα*] Vide notata ad Chronicon Paschale pag. 310. B. DUCANG.

Pag. 34, 22. Οὗτε εἶτον ἔδουσιν, κ. τ. λ.] Homerus de Diis
II. V. 341. ΒΟΙΤΙΝ.

Pag. 35, 15. Ἦδη γὰρ καὶ Ἰωάννου Δούκα] Pachymeri lib. V.
cap. IV. DUCAÑO.

Pag. 35, 16. Μοῖρα Σκυθῶν] Scytharum voce Tartaros hic
intelligit, qui hac tempestate in varias Europae et Asiae regiones
effusi has omnino vastarunt: de qua quidem irruptione agunt pas-
sim historici, atque in iis Acropolita cap. XXXV. DUCAÑO.

Pag. 35, 19. Σιγισχάν] Pachymeri lib. V. cap. IV. Τζιγκι-
σχάν dicitur, ubi is haec addit: Τζιγγις γὰρ ὄνομα τὸ δὲ Κάνις,
βασιλεὺς, cuius vocis vim ac significatum prodit etiam Vincentius
Beluacensis lib. XXX. cap. LXIX. et lib. XXXII. cap. XXXIV. a
quo *Chingis* nude, omisso *Cham* epitheto, interdum appellatur, ut
eod. lib. cap. VIII. Latini vero scriptores *Chingischam* hunc vulgo
vocant, ut idem Beluacensis d. cap. LXIX. et aliis locis, qui Tar-
tarorum ab Indiae rege, cui parebant, defectionem ad annum MCCVI.
refert. DUCAÑO.

Pag. 35, 20. Ὁ τε Χαλαοῦ καὶ ὁ Τελεπουγᾶς] Aliter filio-
rum Chingischami nomina efferunt idem Beluacensis cap. XIII. eius-
dem lib. XXXII. Haytonus cap. XVII. Paulus Venetus, et alii.
DUCAÑO.

Pag. 35, 22. Καὶ Ἰαξάρτην ποταμὸν] De quo multis egimus
ad Nicephori Bryennii Historiam lib. I. n. VII. DUCAÑO.

Pag. 36, 3. Ὁ Τελεπουγᾶς] Hanc Tartarorum in Europaes
provincias irruptionem Bathy, Chingischami duci, ex Thossato filio
nepoti, adscribit idem Beluacensis lib. XXXI. cap. CXLIX. et lib.
XXXII. cap. XV. DUCAÑO.

Pag. 36, 14. Καὶ Ἀμαξόβιοι] Hic omissam lineam liquet in
Wolfii versione: *Zinchi sunt, Gotthi, et Hamaxobii*, quos et
ἀμαξοφορήτους alii vocant; atque ii sunt Scythae Nomades, ut est
apud Leunclavium in Onomastico priore Turcico, in voce *Iurchi*.
DUCAÑO.

Pag. 36, 16. Οὐννοι δὲ οὗτοι καὶ Κομανοὶ ἐκαλοῦντο] Du-
plicem fuisse Comaniam observare est, alteram, quae ad septentrio-
nem, Hungariae conterminam, seu versus Danubium, alteram, quae
in Asia, quo Comani cum aliis nationibus septentrionalibus iam
olim migrarant, extitit. De priore hic sermo est, quam Anna
Comnena lib. VIII. et Magister Rogerius de Destruct. Hungariae
cap. XX. circa Danubium, Tanaim et Borysthenem statuunt. De
sita vero regni Comanorum Asiaticorum egit Haytonus cap. V. et
ibi Remeecius, praeterea Vincentius Beluacensis lib. XXXII. cap.
XXI. XXIII. Nos etiam in notia ad Villharduini n. CLXXXV.
quaedam attigimus. Ut porro Comania Asiatica a Tartaris expu-
gnata fuerit, scribit idem Beluacensis eod. lib. cap. X. DUCAÑO.
Οὐννοι δὲ οὗτοι καὶ Κόμανοι ἐκαλοῦντο. ἦσαν δὲ καὶ οἱ Σαΐθας ἐν-
τούς κατινώμαζον] Hi vero Hunni et Comani vocabantur. Erant

etiam qui eos Scythas nominarent. Ita vertendum: non, ut Wolfius, Erant etiam qui se Scythas nominarent, alio sensu. BOIVIN.

Pag. 86, 28. *Διοφθέραις*] Acropolita cap. XXXV. de iisdem: *ἀσχοῖς τὸν Ἴστρον διαπεράσαντες.* Egit de eiusmodi coriaceis naviculis prae ceteris Ioan. Schefferus lib. I. de Militia navali cap. III. DUCANG.

Pag. 87, 6. *Καὶ τοῖς Ρωμαίκοις*] Comanorum, qui Ioanni Vatazæ imperanti se dediderunt, meminit Cantacuzenus lib. I. cap. II. DUCANG.

Pag. 87, 11. *ὑπερορίους ἐκείνους Σκύθας*] Quo vocabulo Tartaros Asiaticos pariter intelligit, qui ducibus Chingischanni filius Asian fere universam pervaserant, cum qui versus Danubium habitabant Europaeos vocat lib. IV. cap. 7. DUCANG.

Pag. 87, 15. *Καὶ Ὁξὸν τὸν Σόγδον*] De Oxio flavio egimus ad lib. I. Bryennii n. VII. p. 201. DUCANG.

Pag. 41, 1. *Ἀσλαν ἔχοντες Τοῦρκοι*] De Turcorum primis sedibus versus Tanaim, et ut in Asiaticas regiones penetrarint, Basilii Bulgaroctoni temporibus, uti scribit Bryennius d. cap. VII. seu ut Willelmus Tyrius lib. I. cap. VII. triginta aut quadraginta annis antequam nostri Hierosolymitanam expeditionem susciperent, multa congressimus ad eundem Bryennium. Vide infra lib. IV. cap. 7. DUCANG.

Pag. 41, 3. *Πονηρὸν τοὺς Σκύθας ὀρῶντες γετόνημα*] A quibus quidem Tartaris impugnabantur, uti narrat Beluacensis lib. XXXI. cap. CXXI. Quanta autem fuerit hac aetate nobilitas, magnitudo et opulencia regni Turcorum, quique magnates eorumdem dominio subiecti fuerint, exponit capitibus seqq. DUCANG.

Pag. 41, 4. *Ὁ τῶν Τοῦρκων ἡγεμῶν*] Iathatines Azatini Sultani filius. Acropol. cap. XLI. Vide Familias nostras Turcicas. DUCANG.

Pag. 41, 22. *Μετὰ τῶν Τοῦρκων ἐτέλει σπονδὰς*] Quibus quidem Vatachius in CCC lanceis serviebat, quotiens vel quantam volebat, uti scribit Beluacensis lib. XXXI. cap. CXLIV. incertum an ex hoc foedere, anno Chr. MCCXXXIV. percusso, vel sequenti, iuxta Acropolitam cap. XLI. DUCANG.

Pag. 43, 18. *Ἐξ ἀλλοδαπῶν ἐθνῶν ἐνδύματα*] Vide notas ad Zonaræ lib. X. Annal. n. XXVIII. DUCANG.

Pag. 43, 24. *Τῶν γὰρ ἀναγκαίων*] Videntur in utroque codice versus aliquot deesse, atque haec ex abrupto superioribus texti. WOLFIUS.

Pag. 44, 1. *Τὰ δὲ ἐνδεχόμενα ταῖς τῶν ἀρχόντων ἀπειροθεσίαν ὀρέξουσιν*] Non necessariae principum cupiditatibus potest. Ita quoque vertendum, non, et subditi quantum licet principum sequuntur cupiditates. τὰ ἐνδεχόμενα ea sunt, quorum usus est varius et mutabilis. Vide lib. VII. pag. 160. G. item lib. XIX. pag. 586. G. BOIVIN.

Pag. 44, 7. Τῇ μὲν βασιλίδι Ειρήνῃ] Inde incipit liber tertius in Cod. Reg. 2078. in quo et Capitum divisio diversa est a vulgatis. BOIVIN.

Pag. 44, 18. Σώσανδρα] Ubi is deinde sepultus fuit, infra ad pag. 80. B. DUCANG.

Pag. 45, 4. Ἡ μὲν βασίλις Ειρήνῃ] Acropol, cap. XXIX. DUCANG.

Pag. 45, 8. Αὕτη δὲ ἦν Ἄννα] Frederici II. imp. filia notha, Manfredi regis Siciliae soror. Vide Familias nostras Byzantinas pag. 223. DUCANG.

Pag. 45, 16. Μαρκεσίνης] Acropol. cap. LII. DUCANG.

Pag. 46, 3. Vide epistolam encyclicam ipsius Blemmydae, editam a Leone Allatio in notis ad Hist. Georgii Acropolitae, pag. 254. Edit. Reg. BOIVIN.

Pag. 46, 10. Κελεύσει τοῦ καθηγητοῦ Βλεμμύδου] *Abbatis seu Hegumeni*, non vero *Praeceptoris*, uti verterat interpres. Sic enim Graeci praefectos monasteriorum vocant. Nicephori vero Blemmydae, viri tum eruditione tum vitae sanctitate celeberrimi, elogium non semel perstringunt Acropolita cap. XXXII. XXXIX. LIII. Pachymeres lib. VII. cap. IX. Gregoras lib. V. cap. II. et alii, quos laudat Leo Allatius lib. II. de utriusque Ecclesiae consensione cap. XIV. n. IV. ubi, ut et in notis ad eiusdem Acropolitae cap. LII. Blemmydae epistolam encyclicam, scriptam postquam Marcesinam templi ingressu prohibuit, descripsit. De Blemmydae vero scriptis quaedam attigit idem Allatius d. cap. XIV. et in notis ad cap. XXXII. Acropol. DUCANG.

Pag. 46, 17. Σκόμμασι βάλλον αὐτήν, καὶ γλώττη καὶ γραμμασι διασύρων αἰεῖ] Vide Blemmydae orationem, ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν βασιλεῖα, quas extat in Cod. Reg. 3125. ubi haec imprimis notatu digna, τίς γὰρ οὐκ ἂν αἰσχυνθεῖη, καὶ μόνον ἐνθυμηθεὶς βασιλικὴν σεμνότητα εἰς αἰσχράς καὶ ἀπρεπεῖς πράξεις ἐμπιπτουσαν, καὶ παρόμοια ἀσχουσαν, ὥσπερ τινὲς ὑπὸ τῆς μυθευομένης μαγικῆς Κίρκης ἐκείνης εἰς χοίρους καὶ κύνας μετεβάλλοντο. BOIVIN.

Pag. 47, 19. μετὰ βραχὺ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀρχήν] Vide infra lib. IV. cap. IX. sect. 1. BOIVIN.

Pag. 47, 20. Τέως μὲν οὖν πρέσβεις] Acropolita cap. XLIX. LL. Pachymer. lib. III. cap. XXVII. DUCANG.

Pag. 47, 25. Κατὰ τὴν ἔω] Wolsius: *Cum mane mater Theodora* etc. Atqui ἔω hic aliud sonat: *in orientem* nempe venit Theodora. Sic enim Acropolita: καὶ ἡ τοῦτου γαμετῆ Θεοδώρα, τὸν Νικηφόρον μεθ' ἑαυτῆς λαβοῦσα, εἰς τὴν ἔω διαπεραιοῦται. Atque sic emendavimus. DUCANG.

Pag. 48, 24. Καὶ τὸ . . .] Acropolita: καὶ ἀπέλυσε πρὸς τὸν Βασιλεῖα ὁ Μωχαῖλ τὸ ἅπτεν Παλλακὸν καὶ τὸν Βέλεσον, καὶ τὸ ἐν τῷ Ἀλβάνῳ φρούριον εἰς Κρούας. Hinc igitur supplendus Gre-

goras. De Croia urbe adeundus Leunclavius in Pandects Turc. n. CXXVI. DUCANG.

Pag. 49, 7. Ἐπεὶ δὲ περὶ τὴν Φιλίππων] Acrop. cap. L. II. Pachym. lib. I. cap. VII. Phranz. lib. I. cap. I. II. DUCANG.

Pag. 49, 21. Πρὸς δὲ τὴν Ἴω] Ioannis Vatatzae obitum multis pariter refert Acropolita cap. LII. Contigit autem XXX. mensis Octob. anno Chr. MCCLV. cum annum aetatis LX. seu, uti vult Acropolita, LXII. attigisset. DUCANG.

Pag. 50, 22. ἐν τῇ μονῇ τῶν Σωσάνδρων] Magnesiae, in aede Deiparae Sosandrae sacra, quam is aedificarat. Supra, ad pag. 26. B. DUCANG.

Pag. 53, 3. Ἀνηγορεύετο ἤδη θανάτος ἐκείνου] Theodorus Lascaris iunior imperare coepit an. Mundi VI. MDCCLXIII. Id constat ex serie imperatorum chronologica, quam ex Cod. Reg. supra attulimus. Dubium est utrum ante, an post mensem Ianuarii. Si ante, fuit is annus Christi MCCLIV. et Mauritius David Possinum recte reprehendit. Si post, fuit iam tum an. Chr. MCCLV. et Possinus immerito reprehenditur. Ego Possini Chronologiam primum secutus sum, quam et Ducangius secutus fuerat. Deinde ex animadversionibus Mauritii David sacerdotis Divionensis (cuius librum, diu quaesitum, beneficio Viri illustr. Nicolai Toinardi tandem nactus sum) intellexi lapsum me semel atque iterum cum doctissimis viris in supputanda annorum ratione. Moneo itaque lectorem, ut huic volumini subiunctum indicem erratorum consulat, et ex eo chronologiam nostram corrigat. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 55, 2. Κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος] Acropolita cap. LIII. De hoc more passim scriptores. DUCANG. Verti, more tum usitato. Malim, more in his, vel hac in re usitato. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 55, 7. Ὁ πατριάρχης Γερμανός] Germano patriarchae Constantinopolitano Arsenium proxime suffectum hic scribit Gregoras, mira oscitantia, inquit Allatius lib. II. de utriusque Ecclesiae consensione cap. XIV. n. IV. Nam Arsenius Manuelli successit, ut est apud Acropolitam cap. LIII., Manuel Methodio, Methodius Germano. Quae quidem patriarcharum series sic describitur in catalogo Leunclaviano, Ephraemii, et Xanthopuli. DUCANG.

Pag. 55, 11. Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης] Acropolita eod. cap. LIII. DUCANG.

Pag. 55, 16. Ὁ κατὰ τοὺς τῆς Ἀπολλωνιάδος Ἰδρυταὶ χωρίους] Acropol. ἐν τῇ τῆς Ἀπολλωνιάδος λίμνῃ, quomodo hunc locum effert Michaël Monachus in vita MS. S. Theodori Studitae, quem ait missum fuisse in exilium ἐν τῷ ἐγκειμένῳ κατὰ τὴν Ἀπολλωνιάδος λίμνῃ καλουμένῳ Μετόπα. Ephraemius in catalogo Patr. Constantinop. de Arsenio:

Ἐἶθ' ἠσύχασεν καὶ θεῶν προσώπων
Ἐν Ἀπολλωνιάδος ἀσκητήριον:

DUCANG.

Pag. 55, 16. Ἀνὴρ περιφανῆς μὲν τὴν κατ' αὐτὸν ἀρετὴν] Intellige τὴν κατὰ τὸν ἀσκητικὸν βίον ἀρετὴν. Nisi forte legendum, αὐτὸν τῶν κατ' αὐτὸν ἀρετῶν: sed minus placet. WOLFIVS. Vertit Wolfius, *virtute illustris ille quidem*. Vertendum, *illustris quidem ille virtute privata, seu solitariae vitae laude*. BOIVIN.

Pag. 55, 17. Καὶ μὴ πολλὰς] Acropol. ὀλίγων γραμμάτων πείραν ἔχοντα, licet alias περιφανῆς τὴν ἀρετὴν, ut ait Gregoras, et τῶν ἀρετῶν κάλλιστος ἔμψυχος θρόνος, ut Ephraemius. DUCANG.

Pag. 55, 20. Καὶ ἐπικυροῦντος, ὡς ἔθος] Vide Glossar. med. Graecit. in Μήνημα. DUCANG.

Pag. 55, 21. Ἐπὶ τούτοις] Acropolita cap. LIV. LV. LVI. LVII. DUCANG.

Pag. 56, 15. Ὁ τῶν Βουλγάρων ἄρχων] ὁ Βουλγαράρχης Μιχαήλ, Logothetae. Vide seriem regum Bulgariae in Famil. Dalmaticis. DUCANG.

Pag. 56, 24. Ὅτι γαμβρὸς ἦν ἐπ' ἀδελφῇ κ. τ. λ.] Vide supra lib. II. cap. 3. sect. 3. BOIVIN.

Pag. 57, 20. Τὴν τοῦ Παλαιολόγου Μιχαήλ] Acropolita cap. LXIV. LXV. Phranzes lib. I. cap. II. DUCANG.

Pag. 58, 16. Τὸν Σουλτάν] Iathatinum. Vide stemma Iconiensium Sultanorum, a nobis descriptum post Familias Dalmaticas. DUCANG.

Pag. 58, 17. Τὰ Σκυθικὰ στρατεύματα] Tartarorum, quos Acropolita Τοχάρους perpetuo vocat, ut et Pachymeres, qui de iis lib. II. cap. XXIV. scribens, καὶ τῶν Τοχάρων, οὓς ἡ κοινὴ Ἀταρλοῦς λέγει συνήθεια. Ubi forte legendum Τατάρους. DUCANG.

Pag. 59, 20. Διὰ τῶν ἐμπροσθεν ἔργων] Ἐμπροσθεν apud recentiores Graecos ad futurum tempus pertinet, et usurpatur pro μετὰ ταῦτα, postea. Sic infra lib. VI. cap. X. sect. 1. item lib. VII. cap. I. sect. 2. BOIVIN.

Pag. 60, 8. Μύτην] De quo, ut et de Constantino Toecho consulere licet seriem regum Bulgariae in Familiis Dalmaticis. DUCANG.

Pag. 61, 14. Κ^{αὶ} Θεοδώραν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα] Irene vocatur ab Acropolita, Histor. cap. LXXXIII. Vide notas Allatii BOIVIN.

Pag. 61, 17. Τῆς εἰς τὴν δευτέραν στοργῆς τί ἔτι] Quid τὸ τί ἔτι sibi vellet, cum nescirem (nam τὸ *Quid reliquum est*, aut *Quid restat*, haud scio quam belle conveniat) converti quasi scriptum fuisset, τῆς τε εἰς τὴν δευτέραν στοργῆς ἔτι. Quod sensus postulare videtur. WOLFIVS.

Pag. 61, 18. Ἐκτον καὶ τριακοστὸν] Acropolita cap. LXXIV. DUCANG. Ἐκτον καὶ τριακοστὸν ἀπὸ γενέσεως χρόνον ἀμείβοντι τῷ βασιλεῖ] Vertit Wolfius, *Imperatorem annum aetatis sextum et trigessimum agentem*. Vertendum, *excedentem*. Nam ea est vis verbi ἀμείβειν. BOIVIN.

Pag. 61, 22. Ἐσπίνεγκε τούτω τὴν τελευταίην] Anno Mundi VI. MDCCLXVII. ut constat ex imperatorum serie chronologica saepius iam memorata. Fuit autem is annus, a mense Septembri ad Ianuarium, annus Christi MCCLVIII a Ianuario autem ad Augusti finem, MCCLIX. Hinc Possinus Theodorum Lascarum iuniorum decessisse asserit anno Christi MCCLIX. Mauritius David, anno MCCLVIII. Favet Possino eadem illa series chronologica, quae quatuor annos imperii assignat Theodoro Lascari, non vero tres eosque haud integros, quot Mauritius David ei assignat. Favet etiam Codex Regius 2525². fol. 271. ubi quatuor annis imperasse ille dicitur. Mauritius David opinionem suam Pachymeris auctoritate et probabilibus argumentis defendit. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 61, 22. Ἀλλαξαμένω προθύμως τὸ σχῆμα μικρὸν πρὸ τῆς τελευταίας] Ducangius vertit, qui *alacriter parvum habitum paulo ante obitum monachito cucullio mutaverat*; et Phranzae testimonio utitur, quod tamen congruit cum interpretatione Wolfiana. Phranzae verba sunt, *cum paulo ante mortem monachi habitum induisset*. Ipse Ducangius, postquam τὸ σχῆμα μικρὸν parvum habitum interpretatus est, eandem vocem μικρὸν, quasi repetitam, ut adverbium interpretatur. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 61, 23. Τὸ σχῆμα μικρὸν] Phranzae lib. I. cap. III. Is mos apud Graecos praesertim invaluerat, ut cum in extremis versarentur, monachicum habitum sumerent, illum scilicet, quem parvum vocabant. Interdum etiam, cum morbus ingravesceret, *magnum*, quo perfecti monachi, ut loquitur Phranzae de seipso Hist. lib. III. cap. 30. seu *μεγαλόσχημοι* morerentur, quomodo vocabantur, qui ad summum monachicae perfectionis apicem pervenerant. Id porro de Theodoro hisce verbis intelligit Gregoras, quae minus recte reddidit interpres: *ἀλλαξαμένω προθύμως τὸ σχῆμα μικρὸν πρὸ τῆς τελευταίας ἐς τὸ μοναχικὸν τριβώνιον*, quae sic vertenda erant, *qui alacriter parvum habitum paulo ante obitum monachico cucullio mutaverat*. Ubi Wolfius: *qui paulo ante obitum alacriter monasticum habitum induit*. Primitus enim parvum habitum induerat Theodorus, deinde magnum, quo *μεγαλόσχημος* moreretur. *Μεγαλοσχημων* autem peculiare erat *κουκούλλιον*, quod *τριβώνιον* hic appellat Gregoras, cum *μικροσχημων* esset *μανδύας* seu *pallium*. Id pluribus docemus in Gloss. med. Graecit. in v. *Σχήμα*. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 61, 25. Καὶ πολλάς δακρύων] Id ipsum scribit Acropolita. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 62, 4. Ἀνὴρ γὰρ τις Μουζάλων] Acropolita cap. LXXV. Pachymeres lib. I. cap. VIII. XII. XV. XVI. XVIII. XIX. Phranzae lib. I. cap. III. Historiam et fortunam Muzalonis perstringunt. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 62, 22. Ἦν γὰρ ἕκτον τηνικαῦτα διανύων ἀπὸ γενέσεως ἔτος] Acropolita cap. LXXV. οὕτω γὰρ τελείων ὑπῆρχεν ἑννακτῶν ὀκτώ. Pachymeres novennem facit. **ΒΟΙΝΙΧ.**

- Pag. 63, 3.** Ὡν δὴ θυγατέρων] Pachymer. lib. I. cap. XIII.
DUCANG.
- Pag. 63, 6.** Τὴν δὲ γε δευτέραν τὴν Θεοδώραν] Irenen. Vide supra p. 35. E. BOIVIN.
- Pag. 63, 18.** Ἀχθόμενοι τῇ πέρα τούτου τιμῇ] Verba suspecta, sed clara sententia. WOLFIIUS.
- Pag. 65, 15.** Ἐννάτη μὲν] Idem. Pachymer. lib. I. cap. XIX.
DUCANG.
- Pag. 65, 18.** Καὶ τὰ μνημόσυνα] Interpres, *memoriam*: imo, uti vertimus, *Officium ecclesiasticum exequiarum*, seu, uti vulgo loquimur, *officium defunctorum*. Vide Glossar. med. Graecit. in *Μνημόσυνον*, et in Ἐννάτα. DUCANG.
- Pag. 68, 7.** Ὁ Κομνηνὸς Μιχαὴλ] Acropol. cap. LXVII. LXVIII. DUCANG.
- Pag. 69, 2.** Ἥ γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ] Vide stemma Palaeologorum in Familiis Byzantinis. DUCANG.
- Pag. 69, 4.** Ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδέδεται κρηπίδι] Vide quae annotamus in notis ad Villharduinum, et Alexiadem, et in utroque Glossario, ubi de Tzangis. DUCANG.
- Pag. 69, 21.** Τὰς κλειῖς τοῦ βασιλικοῦ πρυτανείου] Partim in urbe Magnesia, partim in Astyzii arce ad Scamandrum, tum fiscus imperatorum asservabatur, Pachymer. lib. I. cap. XXIII. DUCANG.
- Pag. 70, 2.** Ἀδείας γὰρ] Pachymer. lib. I. cap. XXV. DUCANG.
- Pag. 70, 16.** Καὶ ἦν ἐπὶ γλώττης] Idem Pachymer. lib. I. cap. XXII. XXIII. DUCANG.
- Pag. 70, 17.** Vide Arsenii testamentum, editum a Cotelerio. BOIVIN.
- Pag. 71, 8.** Τὸ τοῦ δεσπότητος ἀξίωμα] Acropol. cap. LXXVII. Pachymer. lib. I. cap. XXVII. XXVIII. DUCANG.
- Pag. 71, 10.** Ἐν τούτοις μὲν] Acropol. cap. LXXVII. Pachymer. lib. I. cap. XXX. DUCANG.
- Pag. 71, 22.** Ὁ τε Πελοποννήσου καὶ Ἀχαΐας πρίγκιψ] Pachymer. lib. I. cap. XXX. XXXI. Is fuit Guilelmus de Villa-Harduini, Gaufridi Primi Achaiae et Moreae principis filius. Vide stemma istius familiae praefixum notis Historiae Gaufridi de Villa-Harduini et Historiam Franco-Byzantinam lib. V. n. XVI. DUCANG.
- Pag. 72, 19.** Ἦν δὲ τηνικαῦτα ὁ χρόνος] Anno MCCLIX. Stero. DUCANG.
- Pag. 78, 3.** Ἀναγορεύουσι βασιλέα] Acropolita cap. LXXVIII. Pachymer. lib. II. cap. II. III. IV. Phranzes lib. I. cap. IV. DUCANG.
- Pag. 78, 3.** Ὁ περ ἀκηκῶς ὁ πατριάρχης Ἀρσένιος] Vide Arsenii testamentum. BOIVIN.
- Pag. 78, 12.** Καλανδῶν δεκεμβριῶν] Imperator dictus et in

clypeum elatus Kalend. Decemb. anno MCCLIX. coronatus vero Kal. Ianuar. anno MCCLX. ut infra annotatur. DUCANG.

Pag. 78, 13. Οὕτω δ' ὅλος ἀπηργίετο μὴν] Michaëlem Palaeologum ab Arsenio Kalendis ipsis Ianuariis coronatum esse tradit Ducangius. Gregoras coronatum ait *nondum toto mense elapso* post praestitum iusiurandum: proinde ante Kalendas Ianuarias coronatum ponit. Nam iusiurandum Kalendis Decembribus praestitum esse dixit paulo supra. Pachymeres lib. II. cap. IV. *ἐκατομβαιῶνος νομηνίᾳ* iusiurandum praestitum, proclamatum imperatorem, et clypeo impositum, scribit. De eodem coronato agit in capitibus sequentibus. Possinus vero *ἐκατομβαιῶνος νομηνίᾳ* Kalendas Ianuarias interpretatur, atque adeo post Kal. Ianuarias coronatum imperatorem putat. Ita chronologis male inter se convenit. Ego Ducangium auctorem secutus, coronati Michaëlis Palaeologi annum posui MCCLX. diem vero, Kalendas ipsas Ianuarias. Mauritius David Palaeologi inaugurati tempus retroagit ad Kalendas Ianuar. anni MCCLIX. et hanc suam rationem multis argumentis confirmat, quae in praesenti nec refellere nec omnino approbare institui. BOIVIN.

Pag. 79, 2. Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βήματος] Wolfius, *in sacro suggestu*: emendavimus, ut et alibi ubi haec vox occurrit, *in sacro Bematate*. Aliud enim est *suggestus* sive *Ambo*, aliud *Bema* sive *sacrarium*. Vide Constantinopolin Christianam lib. III. n. XLIX. DUCANG.

Pag. 79, 3. Τῷ βασιλικῷ κοσμητῷ διαδήματι] Kalendis Ianuarii, anno Chr. MCCLX. Indict. III. Nicaeae, quae post receptam a nostris urbem *Ῥωμαίων βασιλείων* exstitit, ut hic infra ait. Ita Acropolita. DUCANG.

Pag. 79, 5. Διηνεκῆ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν] Pachymer. lib. II. cap. II. Phranzes lib. I. cap. IV. more scilicet Francorum observato, apud quos tutores praediorum, quae nobilium puerorum tutelae suae commissorum erant, dominos sese inscribebant, donec ii suae aetatis fierent: cuius quidem moris haud nuper ù exemplum dederant, dum Balduino II. ~~huc~~ impuberi Ioannem Briennensem Comitem ex rege Hierosolymitano tutorem praefecerant, ea lege ut quoad Balduinus ex ephebis excederet, imperatoria dignitate frueretur: de quo apud nostros more multa diximus in Hist. Franco-Byzantina lib. III. n. XV. et in Gloss. med. Latina in v. *Haeres*. DUCANG.

Pag. 79, 13. Ἀγγέλλονται τοῦτῳ τὰ δυτικά τῶν Ῥωμαίων πρόπαια] Itaque cum imperator salutatus et clypeo impositus est apud Magnesium, nondum victoriae Macedonicae nuntius advenerat. Hinc eius victoriae reportatae tempus colligi potest, atque ex initio cap. II. infra. BOIVIN.

Pag. 79, 15. Τὸν Πελοποννήσου] Acropolita cap. LXXXI. Pachymer. lib. I. cap. XXXI. Phranzes lib. I. cap. V. Monachus Padua-

nus lib. III. pag. 34. Histor. Franco-Byzant. lib. V. n. XVI, XVII. Is porro princeps fuit Guilelmus Villharduinus, Gaufridi Primi Moreae et Achaiae principis filius, cuius supra meminit lib. III. cap. V. DUCANG.

Pag. 79, 21. Ἐν τοῖς νηανοῖς πεδίοις] Vide quae in hanc rem annotamus in Gloss. med. Graecit. in v. Τζάγγη. DUCANG.

Pag. 80, 1. Τὴν τε Μονεμβασίαν] Ita etiam Phranzes lib. I. cap. IV. At Monachus Paduanus lib. III. pag. 35. Sabellicus et Blondus solam Monembasiam habent. Constat tamen Spartam unam fuisse ex cassis oppidis, ut exserte testantur Gregoras, et Phranzes, cuius episcopus Haimo, sua dignitate ex eo privatus, ad Coronensem episcopatum promotus fuit a Nicolao III. Papa anno MCCLXXVIII. uti docet eiusdem Pontificis Regestum in litteris curialibus epist. CX. Est autem Monembasia, Moreae nunc oppidum, non procul dissitum a Capo Malio, sive Maleo promontorio, hodie *Malvasia*, priscis *Epidaurus Peloponnesi*. DUCANG.

Pag. 80, 11. Καταλιπὼν τὸν πατριαρχικὸν ὁ Ἀρσένιος θρόνον] Ephraemius de Arsenio:

Καὶ πάντα βαθμὸν ἀνύσας ἐκκλησίας,
 Εἰς ὕψος ἤρθη ποιμεναρχίας μέγα.
 Ἀύθαιφίτως τουτου δὲ λειποντος θρόνον,
 Μονῇ δὲ αὐτὸν εὐαγῶς δεδωκότος,
 Νικηφόρος, πρόεδρος ὢν Ἐφεσίων,
 Προεδρίαν εἴληψε τῆς Κωνσταντινου. DUCANG.

Vide Arsenii testamentum. BOIVIN.

Pag. 80, 12. Ὡλιστο ἡσυχάσων ἐς τὸ παράλιον κ. τ. λ.] *Tranquillam ac solitariam vitam acturus*. Vide Glossarium Ducangii. BOIVIN.

Pag. 80, 12. Τοῦ Πασχασίου μονῆριον] Cuius monasterii situs describitur a Pachymer. lib. II. cap. XV. DUCANG.

Pag. 80, 17. Καὶ δὴ Νικηφόρος] Pachymer. lib. II. cap. XVI. DUCANG.

Pag. 80, 23. Τὸ κατὰ τὴν περὰ τὸν Γαλάτου ἐπικεκλημένον φρούριον] *περὰ*, *παρὰ τὸ πέραν*, quod mare interiaceret. Vocatur etiam hodie *Pera*, ut Ioannes Dernschwam, vir ornatissimus, mihi retulit: qui diu et Byzantii vixit, et Amasiam usque progressus est: et hos Byzantinae historiae libros omnes cum aliis multis, singulari industria et studio iuvandae reipublicae litterariae comparavit: et ut a me converterentur, atque in publicum ederentur, primus auctor fuit. WOLFIVS. Male Wolfius, *Castellum Peraeae, cognomento Galatae*. *περὰ* hoc loco *adversum littus* significat. Quodsi castellum illud hodie *Pera* dicitur, non idcirco Gregorae verbis vis facienda est. BOIVIN.

Pag. 80, 24. Τοῦ Γαλάτου] Pachymer. lib. II. cap. XX. DUCANG.

Pag. 81, 21. Κατὰ μέντοι τὸ ἐπιὸν ἔτος] An. Chr. MCCLXI. DUCANG.

Pag. 82, 4. Τὰ τῶν Τούρκων βασιλεια] Iconium, Turcorum Sultani sedem primariam. Vide stemma Sultanorum Iconiensium post Familias Dalmaticas n. XV. DUCANG.

Pag. 82, 5. Μελήκ] Qui antea ad Michaëlem profugerat, et ab eo detinebatur, ne si evaderet res novas moliretur. Pachymer. lib. II. cap. XXIV. PUCANG.

Pag. 83, 2. Ἦγε καὶ ἔφερεν ἐλπίδων ὥσπερ παράσιτον] Sententia est, ut parasiti mensis divitum alantur, ita illum spe bona lactatum esse. WOLFIIUS.

Pag. 83, 3. Δύο ἐξῆς ἡνύετο ἔτη] Acropol. cap. LXXXV. Pachymer. lib. II. cap. XXVI. DUCANG. Δύο ἐξῆς ἡνύετο *) ἔτη] Verterat Wolfius, *Duo perpetui anni exierant*. Ego malui vertere, *Secundus annus exibat*. Ab aequinoctio autumnali anni MCCLIX. quo finis bello impositus est, ad solstitium aestivum anni MCCLXI quo belli renovati initium statuitur, non intercesserunt anni duo integri. Verbum ἡνύετο apud Gregoram significat *exibat*, non *exierat*. Sic libro X. cap. I. τέταρτον μὲν δὴ καὶ ἑβδομηκοστὸν (loquitur de aetate Andronici senioris) ἔτος ἀπὸ γενέσεως αὐτῶ τέλει τῶν κει ἡνύετο, *quartus quidem et septuagesimus annus ei morienti exibat*. *Exibat*, non *exierat*. Nam constat Andronicum non totos LXXIV. annos vixisse. Vide annotata infra ad Oraculum Tralianum lib. IV. cap. V. sect. 9. ΡΟΙΥΙΝ.

Pag. 83, 20. Ἀγοραῖοι ἀνδράσι] Qui se Θεληματάρους appellabant, quod nec Francis nec Graecis omnino parerent, sed gente Graeci ac Constantinopoli nati, ruri degentes sua colerent praedia, uti innuit idem Gregoras: sic enim appellantur a Pachy- mere lib. II. cap. XIV. XXVI. XVII. Anonymus Ms. de bellis Francorum in Morea: ἕνας λαὸς ἀκέφαλος, ὅλη Θεληματάρος. DUCANG.

Pag. 84, 12. Ἀγρι χιλιάδος μιᾶς] Octingentos duntaxat fuisse infra ait. Phranzes lib. I. cap. IV, equites circiter octingentos cum globo peditum habuisse Strategopulum scribit. Vide Hist. Franco-Byzant. lib. V. cap. XXIV. PUCANG.

Pag. 85, 19. Καὶ ὁ Καῖσαρ] Acropol. cap. LXXXV. Pachymer. lib. II. cap. XXVII. Hist. Franco-Byzant. lib. V. n. XXV. XXVI. XXVII. DUCANG. Graecos recuperasse Constantinopolin anno Mundi VI. MDCCLXIX. die Iulii XXV. diserte sit Georgius Acropolita. De die et mense inter omnes constat; non item de anno. Sunt enim qui affirmant recuperatam fuisse anno Mundi VI. MDCCLXVIII. Christi MCCLX. atque eam fortasse fuisse Nicephori Gregorae opinionem, infra ostendetur. Codex Regius 2525². scriptus paulo post obitum Andronici iunioris, quo tempore floruit Gregoras, Constantinopolin a Graecis recuperatam ponit anno Mundi VI. MDCCLXVIII. In eundem annum consentiunt Codex 2654.

*) ἡνύετο, non ἡνυστο, aut παρεξήγη. ΡΟΙΥΙΝ.

fol. 6. V. Cod. 2936. et Cod. 2976. quibus continentur breviarum chronologica; Cod. 3502. fol. 7. Dorotheus Monembasiensis in Synopsi variarum Historiarum edita Venetiis, an. MDCXXXI. Matthaeus Cigala in eiusdem argumenti libro Venetiis edito anno MDCXXXVII. Chronicon breve editum ex Codd. Regiis ab Ismaële Bullialdo, et Historiae Michaëlis Ducae subiunctum. Chytraeus in Chronologia, ubi de Nicephoro Gregora. Caeterum verissimam puto Acropolitae chronologiam, qui historiam scripsit eo tempore, quo Graeci Constantinopolin recuperarunt. Cum Acropolita consentiunt Codex Reg. 2432. fol. 99. V. et Cod. 3058⁴. fol. 69. V. item instrumentum prolatum a Ducangio ex Thesouro Charlarum, et in calce Historiae Franco-Byzantinae cum aliis actis coniunctum. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 85, 24. Ἡ τοῦ Παντοκράτορος] Vide eandem Hist. n. XXVII. **ΔΟΥΚΑΝΟ.**

Pag. 86, 2. Τὸν δὲ ὁ τῆς ἀδελφῆς Ἰολέντης πρῶτος υἱὸς ὁ Ῥόμπιερος] Georgius Acropolita Petrum interserit, Henrici successorem. Omissus praeterea a Gregora Ioannes, qui post Robertum imperator fuit. Vide Historiam Franco-Byzant. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 86, 11. Καὶ σύμβολα βασιλείας] Quae illa fuerint, narrat Acropolita cap. LXXXVII. Nos etiam ex illo et aliis in eadem Hist. n. XXVIII. et XIX. Pachymer. lib. II. cap. XXVII. extr. scribit in argumentum captae urbis allatam Michaëli sariissam Balduini purpuream: *σημεῖον δὲ ἀληθείας τῶν λεγομένων ἐκείνοις ἦν κοκκοβαφῆς σάρισσα δεικνυμένη.* **ΔΟΥΚΑΝΟ.**

Pag. 86, 13. Ῥέουσα δ' ἡ φήμη] Pachymer. ibid. **ΔΟΥΚΑΝΟ.**

Pag. 86, 19. Εὐθὺ τῆς Ἰταλίας] Imo recta in Euboeam insulam contendit Balduinus, cum Marco Gradenigo, Pantaleone Iustiniano patriarcha Constantinopolitano, et compluribus aliis, quorum plerique, antequam insulam attingerent, fame perierunt, ut narrat Monachus Paduanus. Balduinus vero et caeteri ab Euboeae principibus et a Laurentio Tiepolo Venetorum Baiulo humaniter excepti sunt. **ΔΟΥΚΑΝΟ.**

Pag. 87, 13. Τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ νέῳ βασιλεῖ, δευτέρου ἔτος ἀγοῦν τῆς ἡλικίας] Hinc colligitur Andronicum seniore (qui hoc loco νέος vocatur) non vixisse annos LXXIV. *) sed tantum LXXIII. nisi Gregoras Constantinop. a Graecis recuperatam ponat an. Mundi VI. MDCCLXVIII. Nam ab an. VI. MDCCLXIX. exeunte, quo recuperatam Urbem ponit Acropolita, ad an. VI. MDCCCXL. ineuntem, quo Andronicum constat obiisse, anni numerantur non toti LXXI. quibus si pueri bimuli aetatem seu duos annos addas, confient an. LXXIII. non toti. Atque hoc est, quod supra dicebamus, Gregoram sequutum esse fortasse opinionem eorum chro-

*) Quot vixisse eum Gregoras ait lib. V. cap. V. sect. 9. item lib. X. cap. I. s. c. 4. **ΒΟΙΝΙΧ.**

nologorum, qui Constantinopolin recuperatam statuerent anno Mundi VI. MDCCLXVIII. non autem an. VI. MDCCLXIX. Sed hic noster Historicus non semper secum consentit. **ΒΟΙΝΙΣ.**

Pag. 87, 14. Συγκαί παρήλθον ἡμέραι, καὶ εἶχε τὸν βασιλεῖα ἢ τῶν πόλεων βασιλεύουσα] Michaëlem Palaeologum in Urbem recuperatam ingressum esse die XV. mensis Augusti, colligo ex his quae leguntur initio Codicis Regii 1852. *) *Μηνὶ αὐγούστῳ ἐ. ἡ-δικπιῶνος δ. τοῦ ἔτους στψξθ'. ἐσλήθημεν**)* σὺν θεῷ ἐς Κωνσταντινούπολιν. *Mensis Augusti die XV. an. VI. DCCLXIX. introducti sumus Deo iuvante in urbem Constantinopolin.* **ΒΟΙΝΙΣ.**

Pag. 87, 17. Θεομήτορος τῆς Ὀδηγητρίας] Acropol. cap. LXXXVIII. Pachymer. lib. II. cap. XXXI. istius aedis, de qua multa congressimus in Constantinopoli Christ. lib. IV. sect. II. n. XXIV. alibi saepe meminit Gregoras. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 87, 21. Ἐγγιστα τοῦ Ἱπποδρόμου καλάτιον] Quod *μαγνημ* appellabant, Graeci vero paulo recentiores *βασιλεία τὰ μεγάλα πρὸς ἀνατολήν*, ubi hodie *Geni-Sarai*, Palatium novum, quod *Osm* aneam portam nunc nominant, de quo pariter agimus in eadem nostra lucubratione lib. II. sect. IV. n. 1. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 87, 22. Τὸ γὰρ ἐν Βλαχέρναις] Pachymer. τὸ γὰρ *Βλαχερνῶν οὐκ εὐτερεπῶς ἦν ἔχειν πρὸς τὴν τῶν βασιλέων κατολίκευσι.* *ἔγμε γὰρ καπνοῦ καὶ λιγνύος.* **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 88, 7. Ὅτι μὴ κατάλυσιν παντοίαν ἐφ' ἡμέρα καὶ νυκτὶ] *κατάλυσω* hic non *diversorium*, sed *destructionem* significare, sententia ostendit. **WOLFIUS.**

Pag. 88, 19. Πατριάρχην Ἀρσένιον] Pachymer. lib. II. cap. XXXIV. lib. III. cap. I. II. **ΔΥΣΑΝΘ.** Vide Arsenii testamentum. **ΒΟΙΝΙΣ.**

Pag. 89, 6. Τὸ δὲ ἦν θρίαμβον] De Strategopuli triumpho silet Pachymeres, quem attigit etiam Phranzes lib. I. cap. V. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 89, 11. Ἐν τοῖς ὑμνητηριοῖς καὶ εὐφήμοις ᾠδαῖς] In acclamationibus et *εὐφημαῖς*, quae in ecclesia praesertim fieri consueverant, uti scribit Phranzes lib. I. cap. V. de quibus agimus in Gloss. med. Graecit. in *εὐφημα*, et in *πολυχρόνιον*. Istius prope Strategopuli *εὐφημίας* meminit pariter Pachymer. lib. III. cap. 2. extr. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 90, 18. Καὶ ὁ Καῖσαρ ἀλλοσκεταὶ ζῶν] Pachymer. lib. I. cap. XXXII. lib. III. cap. VII. VIII. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 90, 20. Ἄλλ' ἐν ἀδήλοις ὥσπερ πελάγεσι] Sumpta haec ex dialogo, cui titulus *Φλωρέντιος*, seu *περὶ σοφίας*. Vide Cod. Reg. 3284. fol. 257. V. **ΒΟΙΝΙΣ.**

Pag. 91, 20. Ἐν ταῖς τῶν φαυλοτέρων ἤτταις] Phrasis insolens, pro *ἐν τῷ ἤττασθαι τῶν φαυλοτέρων*. **ΒΟΙΝΙΣ.**

*) Quo continetur prima pars Lexici Suidae. **ΒΟΙΝΙΣ.**

) Ἰσο ἐσλήθημεν. **ΒΟΙΝΙΣ.

Pag. 91, 24. Τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς] *Annae Manfredi Siciliae regis sororis, de qua ibidem Pachymer.* DUCANG.

Pag. 92, 2. Παρὰ Θεοδερίχου] Sic hoc loco, et infra, Fredericum II. imperatorem perperam vocat, quem Pachymeres Θεοδερίχου. Manfredus quippe filius nothus fuit eiusdem Frederici. DUCANG.

Pag. 92, 10. Βασιλέως ἀδελφιδῆν Ἄνναν] *Eulogiae Michaëlis imp. sororis filiam. Vide Famil. Byzant. p. 209. 210.* DUCANG.

Pag. 92, 21. Κατὰ τινα χρεῖαν ἐπιδειδημηκῶτι ἐκ τοῦ παρήκοντος] *Nisi pro ἐκ τοῦ παρατυχόντος, vel κατὰ τύχην intelligatur, non video quid sibi velit, et sic usus est hac forma loquendi Pachymerius.* WOLFIUS.

Pag. 92, 23. Ὄνομα δὲ Βελικούρτω] *Pachymer. lib. III. cap. VI. Μαίω δὲ Βελικούρτω, id est Mahieu de Valaincourt, quomodo vox Matthaeus tum efferebatur apud Francobelgas nostrates. Is porro ex nobili satis in Picardia familia ortus erat, uti docemus in Historia nostra Franco-Byzantina lib. V. n. XLII.* DUCANG.

Pag. 93, 3. Ὄνομα Βιντιμιλία] *Seu, ut Itali efferunt, Vintimiglia. Unde eandem Hist. n. XLI. XLII. et quae de hac familia observantur in Familiis Byzantinis, ubi de Lascarica gente agimus, cuius nomen sibi exinde adscripserunt Vintimilienses.* DUCANG.

Pag. 93, 5. Τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτῶν] *Pachymer. lib. II. cap. XXXV. lib. III. cap. X. XII. XXV. ubi ἐν φρουρίῳ τῶ τῶν Νικητιάτων τῆς Δακιβύζης inclusum scribit.* DUCANG. Annotavimus in margine, factum id esse A. C. MCCLXI. et ita quoque Possinus in chronologia sua Pachymeriana. Sed si Ioannes, cum est excaecatus, iam tum erat decennis, ut hoc loco dicitur, oportet excaecatus sit an. Christ. MCCLXIII. siquidem anno MCCLIX. quo eius pater Theodorus obiit, annum aetatis sextum explebat, teate ipso Gregora lib. III. cap. III. sect. 2. BOIVIN.

Pag. 93, 6. Δικαστῆ ἤδη τυγχάνοντα] *Possinus novennem facit.* BOIVIN.

Pag. 93, 11. Χερσὶ μὲν τὰ στέρνα] *Non necesse habui ensiferas cogitationes, fumos gemituum et ligna doloris inserere.* WOLFIUS.

Pag. 93, 17. Ἀφορισμῶ μὲν τὸν βασιλέα καθυποβάλλει] *Pachymer. lib. III. cap. XIV.* DUCANG.

Pag. 93, 18. Τὴν δὲ τούτου μνήμην] *Quod tam improbatum, cum, ut ait Pachymeres, id esset cum eo in sacris communicare, qui a communione abscissus erat.* DUCANG.

Pag. 94, 10. Καὶ ἣν ἡ λαληθεῖσα κατηγορία] *Idem Pachymer. lib. IV. cap. III.* DUCANG.

Pag. 94, 13. Ὅτι Χριστιανῶν τε ὑπῆρχε γονέων υἱὸς] *Pachymer. patriarcham respondentem libello accusationis dixisse ait, Sultanum eiusque filios pro Christianis tum habitos, id asserente Macario, Pisidiae episcopo. Vide eundem Pachym. cap. VI.* DUCANG.

Pag. 94, 23. Είσκαλειται τοίνυν] Coacta synodo aliquot episcoporum Constantinopoli in Alexiaco triclinio. Pachymer. lib. IV. cap. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. DUCANG.

Pag. 95, 9. Γερμανός] Pachymer. lib. III. cap. XII. XIII. DUCANG.

Pag. 95, 20. Ἰκάριος] Pachymer. lib. V. cap. XXVII. Istius porro Icarii defectionem pluribus descripsimus in Hist. Franco-Byzant. lib. V. n. XLV. et XLVI. ubi illum fuisse ex *Zachariarum* seu *Iaqueriaarum* familia Genuensi docuimus, ex qua alter Benedictus Zacharias, ac illius forte filius, Chium insulam Graecis abstulit sub an. MCCCIV. Vid. eadem Hist. lib. VI. n. XXV. DUCANG.

Pag. 95, 21. Τοῦ τῆς Εὐβοίας κρατοῦντος] Interpres *Prætozem* verterat: *Principem*, emendavimus. Incertum autem, quod mox subdit, an Euboea Reipublicae Venetae ea tempestate provincia exstiterit, cum a tribus diversis principibus tum possideretur, ex familiis *Dalle Carceri* Veronensi, *di Ghisi* Veneta, et *Zacharis* Genuensi, ex qua postrema erat *Icarus*, qui, ut scribit Pachymeres d. cap. XXVII. ex istius insulae dominis erat, atque, ut vero est simile, a duobus aliis principibus defecerat, orta invicem simultate. Scribit Andreas Dandulus in chron. Ms. sub an. MCCLIV. et MCCLV. Guilelmum Villharduinum, qui Gaufredo fratri Moreae et Achaiae principi successerat, ad se evocatis Narioto *Dalle Carceri*, et Guilelmo Veronensi, Euboeae insulae principibus, iisque in carcerem coniectis, in eandem insulam cum copiis irrupisse, hancque expugnasse, ex ea pulso Paulo Gradenigo Venetorum Baiulo: Venetos vero, misso Marco Gradenigo cum VII. tririmibus, in auxilium ascitis vicinis principibus, insulam denuo recepisse. Sed et ex Archivo Camerae computorum Parisiensi docemur, anno MCCCXLIV. duos magnates, quorum alter *P. Dalle Carceri*, alter Bartholomaeus Ghisi nobilis Venetus vocabatur, isti insulae tum in solidum imperasse, ac Moreae principi fidem et clientelam praestitisse. Vide eundem Dandulum ann. MCCLXIX. et MCCLXXII. Sabellicum etc. DUCANG.

Pag. 96, 22. Τὸν μὲν ἀρχηγὸν τῆς Εὐβοίας] Aliter Pachymeres, qui non Euboeae principem, sed Ioannem *Μέγαν Κύριον*. seu uti nostri vocabant *Le Grand Sire*, captum et adductum, ac deinde remissum statim decessisse, eique successisse Guilelmum illius fratrem *Magnum Dominum* scribit. Qui porro *μέγας κύριος* ab eo nuncupatur, non alius est ab Atheniensi Duce, ita a nostris appellato, quod eius ditio longius caeteris in Graecia protenderetur: uterque vero ex familia *de la Roche* exstitit. Vide Historiam Franco-Byzant. lib. V. n. XLVII. DUCANG.

Pag. 97, 9. Πίπτει πρηνῆς ἐπ' ἐδάφους] Mera fabula de Ioannis subita in imperatoris conspectu morte, ex iis quae traduntur a Pachymera lib. V. cap. XXVII. DUCANG.

Pag. 97, 10. Μετὰ μέντοι] Ut Pera seu Galata Venetis, Pi-

sanis, et Geniensibus ad habitandum a Michaële concessa sit, multis egimus lib. I. Constantinopolis Christianae sect. XXII. de singulorum vero praefectis hic recensitis, eorumque nominibus, tum ex Gregora, tum ex Pachymere lib. II. cap. XXXIII. et aliis, in Glossario med. Graecit. DUCANG.

Pag. 98, 2. Ἐκήδευσεν τῷ φηγὶ τῆς Ἰταλίας Καρούλω] Vide Historiae Franco-Byzantinae lib. V. n. XLVIII. XLIX. DUCANG.

Pag. 98, 7. Γένους τοῦ Γασμουλικοῦ] Pachymer. lib. IV. cap. XXVI. Vide Glossar. med. Graecit. in hac voce. DUCANG.

Pag. 98, 13. Τζάκωνας] Horum Laconum meminit Pachymeres lib. III. cap. IX. Vide pariter idem Glossar. in hac voce. DUCANG.

Pag. 98, 13. Ὁ γοῦν βασιλικὸς στόλος] Pachymer. lib. III. cap. XV. DUCANG.

Pag. 98, 25. Τὸ δὲ ἦν κομίτης] Pachymer. lib. III. cap. XXIII. DUCANG.

Pag. 99, 21. Κωνσταντῖνω] Pachymer. lib. III. cap. XXV. DUCANG.

Pag. 100, 5. Διαμηνύσασθαι Κωνσταντῖνω] Verbum διαμηνύσασθαι apud Gregoram non semel occurrit, pro μεταπέμπειν. Vide lib. VIII. cap. VI. sect. 2. etc. BOIVIN.

Pag. 101, 21. Ὁ τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἀραβίας Σουλτάν] Pachymer. lib. III. cap. V. Is porro est quem nostri *Noradinum* vocant, Chronicon vero Orientale ab Echellensi editum, *Almansurum Nuraddinum*, ubi regnum iniisse dicitur anno Hegirae DCLV. proinde Christi MCCLVII. a quo scilicet expugnatas quas nostri in Syria obtinebant civitates narrant scriptores rerum Hierosolymitarum. DUCANG.

Pag. 102, 7. Ἡ τῶν γονέων ἐξωνούμενοι] Pachymeres ταῖς συνεχέσει μετακομίσει τῶν βορέαθεν μειρακίσκων Arabes suos auxiase exercitus scribit. Haytonus in Hist. Orientali cap. I. de Soldani Aegypti potentia: *Maior pars exercitus Aegypti sunt servi empti pretio, quos mali Christiani saepe portant cupiditate lucrandi, aut in praeliis acquisiti, quos compellunt eorum sectae et fidei adhaerere. Et illi qui empti pretio pecuniae exstiterunt, cariores sunt et habentur, et plus aliis honorantur.* Apud Turcos vero Europaeos alia inducta simili fere modo exercitus augendi consuetudo Amurate imperante sub ann. MCCCLX. cuiusdam Caramani doctoris Carae Rustenis et Zinderlu-Chelilis consilio, qua inductum, ut de mancipiis puerilium aetatem egressis, quae bello capta fuissent, quantum quodque caput Sultano offerretur: sin tria duntaxat aut quatuor essent mancipia, singulorum nomine XXV. aspri solverentur. Hi Nomadibus seu agricolis traduntur discendae linguae Turcicae et religionis Malumetaanae causa, et annis aliquot exactis ad Portam revocantur, Genitzarorum officio functuri. Hanc puero-rum collectionem παιδομάζωμα vocat Contares in Hist. Athenar.

Vide Ducas Hist. cap. XVI. Leunclavium lib. V. Hist. Musulma. pag. 228. et in Pandecte Turcico n. XXXV. DUCANG.

Pag. 108, 14. Καθάπερ τι σιδηροῦν τεῖχος] Idem Gregoras lib. V. cap. VI. τὸ γὰρ τοι γένος τῶν Ἰταλῶν τοιοῦτοις ἀρρήθην σκτέθραπται τοῖς ἡθεσι. ἂν μὲν γὰρ εὐτάκτως ἀπαντᾷ πρὸς τὸν κόλεμον, τεῖχός ἐστιν ὄχυρόν καὶ ἐμάχητον. Respexit etiam forte ad Latinorum seu Francorum pleniorē armaturam: unde Theophylactus Bulgariae archiep. Epist. XXVI. ὁ Φράγγος ὁ τὸν τρέχλον τεως σιδηρεος. DUCANG.

Pag. 104, 2. Οἱ Τούρκοι] Vide notata ad lib. II. pag. 23. DUCANG.

Pag. 106, 19. Ἄλλ' ὁ τῆς Φοινίκης καὶ Συρίας ἔρας etc.] Atqui illi sanctum sepulchrum recuperarunt, quidquid Gregoras dicat. BOIVIN.

Pag. 107, 8. Hic locus fuit commemorandi expeditionem sacram D. Ludovici; cuius mirum est nullam a Gregora mentionem habitam fuisse. BOIVIN.

Pag. 107, 11. Εἰεν. ὁ μέντοι] Pachymer. lib. IV. cap. II. XVII. XXI. XXIII. XXVIII. DUCANG.

Pag. 107, 13. Ἄσε Ἀρσενίου [ζῶντος] Non modo quod eo ipso pro μοιχῶ seu adultero haberetur, uti docemus in Gloss. med. Graecit. in v. Μοῖχος, sed et διὰ τὴν ἐμφαινομένην τοῦ θρόνου μεταθέσειν, ut loquitur Pachymeres d. cap. XVII. et quod ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς θυγατρὸς τῶ θρόνω τῆς μητρὸς ἀνέβην οὕτω καὶ ἀπέδωκεν εἰσπηδήσειεν. οὕτω γὰρ τὰς ἐκκλησίας ἐκάλουν. idem cap. XIII. Adde cap. XXVIII. DUCANG.

Pag. 107, 15. Αὐτὸς δ' ἠσυχάσων ἀπήει] A. C. MCCLXVI. BOIVIN.

Pag. 107, 15. Ἰωσήφ τὸν πατριαρχικὸν διαδέχεται θρόνον] Eodem anno, Decemb. die XXVIII. BOIVIN.

Pag. 107, 17. Κατὰ τὸ Γαλλήσιον ὄρος συνεξημάς] Exstat in Cod. Reg. 2964. f. 320. inter opera Nathanaëlis (seu Nicephori) Chumni imperatorium diploma, inscriptum λόγος χουσεβοῦλλιος ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῆς ἐν τῷ Γαλησίῳ μονῆς καὶ τῆς ἀγίας ἀναστασίας, ὥστε τοῦ λοιποῦ μὴ δύο, ἀλλὰ μίαν ταύτας εἶναι, καὶ ὑφ' ἐνὶ τῆ τάχθαι καὶ ἀγεσθαι καθηγουμένω. In quo diplomate cum alia multa praeclara de Galleii monasterio narrantur, tum haec maxime notanda, ἡ πρὸς ἔω ἐν τῷ τοῦ Γαλησίου τόπῳ σεβασμία μονὴ τῆς καὶ νυπεράγνου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος, διαβόητος οὕσα ἔξοτε δὴ καὶ τὴν ἀρχὴν συνέστη, καὶ σφόδρα γε θαυμαζομένη, οἷς καὶ παννυ τὶ δεδύνηται ψυχὰς βελτιοῦν ζῆν κατὰ θεὸν αἰρουμένας, καὶ νῦν ἐς δεῦρο περισιάζει τοῦτο τὸ καλόν, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ τὴν κοίτην τείαν τήνδε μετένει προθυμονμένοις πρὸς αὐτὸ δὴ τοῦτο μάλα σπουδαίρεται, καὶ δεξιὰ τις ἔστι πληροῦν τὸν πόθον. Ἰδρῦται γὰρ ἐν αὐτῇ κήτην τινὶ, πόρῳ που τῶν κοσμικῶν θορυβῶν ἀνακισμένη. ἰδρῦται δ' αὐτὴν καὶ συνέστησι πρῶτως ὁ περιβόητος τὴν ἀσκησιν καὶ μέγα

την κατὰ θεὸν πολιτείαν Λάζαρος, ἀπολεξάμενος τόνδε τὸν τόπον, καὶ τὴν θαυμασίαν ταύτην ἐν αὐτῷ τῇ θεομήτορι καθοσιώσας μονήν, καὶ γε δεινόμενος καὶ πῆξας ἀρετῆς ὡς εἰπεῖν ἐργαστήριον. . . ὅρος γὰρ ἔστιν ὁ τόπος ἄναντες καὶ τραχὺν, τῶν ἐς ψυχαστασίαν καὶ παραμυθίαν σαματικὴν μηδενὸς ἤκιστα μετέχον. οὔτε γὰρ σκιάζεται δένδροις· οὔτε βοτάνης, ἀλλ' οὔδ' ἄλλ' ἄπογεννᾷ βλάστησιν· οὐ μιν οὔδ' ἄλλων ἀπὸ γῆς χρησίμων οὔδ' ἐν οὐδὸς καρποφορεῖ· ξηρὸν δ' ἔστιν ὅλον, καὶ πρὸς τοιαύτας γονὰς παντάπασιν ἀφύες· εἰ καὶ ἄλλως γόνιμον ἀρετῆς. Omitto caetera. BOIVIN.

Pag. 107, 20. Κατὰ τοὺς λογισμοὺς ἐξηγόρευεν] *Interpres, et suas illi cogitationes exponerat. Emendavimus, et delictorum, seu peccatorum, confessionem edebat. Pachymeres: ἄνδρα πνευματικόν, καὶ εἰς πατέρα τεταγμένον τῷ βασιλεῖ. Vide Gloss. med. Graecit. in ἐξαγορεύειν, in λογισμὸς et in πνευματικός. DUCANG.*

Pag. 107, 22. Προσελθὼν πίπτει κρηνῆς etc.] A. C. MCCLXVII. Kal. Ianuar. BOIVIN.

Pag. 108, 3. Συγχωρήσεως ἔγγραφον] *Idem interpres: Condonationis syngrapham. Rursum emendavimus, absolutiois. Vide idem Gloss. in συγχωροῦστίον. Ritum hunc absolutiois pluribus describit Pachymer. lib. III. cap. XXV. DUCANG.*

Pag. 108, 12. Ἦν μὲν οὖν ἡ πᾶσα ἔκλειψις] *De hac Eclipsi, quae accidisse dicitur anno mundi iuxta Graecos VI. MDCCLXXV. Christi MCCLXVII. copiose egit Grandamicus parte III. Chronolog. sacrae cap. VIII. §. I. II. III. IV. et ex eo Possinus ad Pachymer. pag. 519. DUCANG.*

Pag. 109, 10. Ἐἶτα αὐτὸς μὲν] *Conferendus Pachymeres lib. IV. cap. XXIX. DUCANG.*

Pag. 109, 10. Πρῶτον μὲν] *Haec prima sacramenti a filio exacti pars spectat fidei professionem, quam recens dicti imperatores scripto dabant patriarchae, quam ideo ἔγγραφον appellabant, ut in Gloss. med. Graecit. in hac voce observamus. DUCANG.*

Pag. 109, 12. Δεύτερον δὲ] *Partem vero sacramenti istius hauserant Augusti recentiores Constantinopolitani a Francis nostris, seu Latinis, apud quos Vassalli seu Clientes in hominibus fidem Dominq de vita et membris et terreno honore se servaturos iurabant. Hic tamen non tam est hominum, quam securitas: neque enim reges cuiquam de regno hominum praestant. Unde in pacto inter Henricum II. regem Angliae et Henricum filium, quem antea pater regem dixerat, anno MCLXXIV. cum is hominum (quod filii alii fecerant) facere voluisset, noluit Dominus rex ab eo recipere, quia rex erat, sed securitatem accepit ab eo, ut est apud Rogerum Hovedenum et Bromptonum. DUCANG.*

Pag. 109, 22. Οὐ μέντοι μῆνα καὶ ἑνδοκτον] *Haec pluribus explicavimus in notis ad Alexiadem Annaeam pag. 254. et in Gloss. med. Graecit. in v. Μηνολογεῖν. DUCANG.*

Pag. 109, 22. Βασιλεὺς Ῥωμαίων] *Non vero αὐτοκράτωρ,*

politani historiam fuisse persequitur, cui Βέκκος, ut et Phranzi et aliis dicitur. DUCANO. Aliis Βέκκος; quibusdam etiam Βέκων.

Καὶ Λατινῶφων Ἰωάννης ὁ Βέκων.

Cod. Reg. 3058. Vide et clausulam Cod. Reg. 2006. Latine Becu, Beccus, Vecus, et Veccus promiscue dicitur. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 129, 15. *Νικηφόρος ὁ Βλεμμύδης*] De prolatis a Vecco S. Scripturae de S. Spiritus processione locis, qui Latinorum dogmata firmarent, scribit quidem Pachymeres: sed de collectionis auctore hic silet, Blemmyde scilicet, valido apud Graecos Latinae ecclesiae sententiae adversus Graecos propugnatore. Nam cum Ioanne Duca rerum potiente inter Graecos de processione Spiritus sancti controversia discuteretur, ipse multis ex sacra Scriptura et sanctis Patribus collectis testimoniis Latinorum sententiam confirmavit, posteaque ad imperatorem Theodorum Lascarum et ad Iacobum Bulgariae electum archiepiscopum transmisit, ut ex ipso Ioanne Vecco docet Allatius lib. II. de utriusque ecclesiae consensu cap. XIV. n. IV. quorum quidem librorum meminit Pachymeres lib. VI. cap. XXIII., qui habentur editi post tom. I. Annal. Eccl. Odorici Raynaldi cum versione Latina eiusdem Allatii. DUCANO.

Pag. 129, 16. *Ὡς σχολῇ δεδοκῶς ἐαυτὸν*] Quasi sibi ipsi scribens, nec libro publicando incumbens. Mox, *λάθρα μὲν διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἐπόληψιν*, quae verba, inquit Allatius, perperam vertit interpres, *infamiae metu*, cum vertere debuisset, *propter multorum invidiam*, seu potius *propter vitandam suspicionem*, quod Latinorum scilicet partibus addictior videretur. Neque tamen id clam scripsisse dicendus est, quod imperatoris iussu egerat. DUCANO.

Pag. 129, 18. *Διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἐπόληψιν*] Verterat Wolfius, *infamiae metu*. Leo Allatius vertendum putabat, *propter multorum invidiam*, seu potius *propter vitandam suspicionem*. Ego vero malui, *propter opinionem in qua plerique erant*. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 130, 6. *Τὸν πατριαρχικὸν ἀναβιβηκῶς θρόνον*] Cum Iosephus sede sua pulsus in Peribleptae monasterium sese contulisset XL Ianuarii secundae Indictionis, anno Mundi iuxta Graecos VI. MDCCLXXXII. (Christi MCCLXXIV.) ut est apud Pachymer. lib. V. cap. XVII. XXII. hincque in Anaplum (forte in Archangeli monasterium, de quo supra) amandatus, Veccus patriarcha renunciatus est XXVI. Maii, et II. Iunii die Pentecostes inauguratus. Idem Pachymer. cap. XXIV. XXVIII. DUCANO. Secessit Iosephus, ut supra dictum est, A. C. MCCLXXIV. Ianuarii die XI. Veccus non statim ei subrogatus. Possinus ex Pachymeris verbis lib. IV. cap. XVII. et lib. V. cap. XXIV. a prima secessione Iosephi ad initium a Vecco patriarchatum menses solidos sexdecim intercessisse colligit; atque ita Vecci creationem confert in annum Christi MCCLXXV. Possini calculus firmatur auctoritate Chronicorum manuscriptorum, in quibus Veccus annis octo sedem tenuisse dicitur. Vide Cod.

Reg. 3058^a. 3502. etc. In Codice 2525^a. fol. 282. V. septem anni tantum ei patriarchae tribuuntur. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 130, 9. Τὸν τε Μελιτηνιώτην] Quem cum Vecco legatum antea miserat ad S. Ludovicum Franciae regem, quo Carolum fratrem a consiliis averteret; ut suctor est Pachymeres lib. V. cap. IX. quem quidem Ludovicum, ut hoc obiter adnotem, πρώτον ὄντα καὶ ῥῆγα τετιμημένον ἀρχῆθεν, καὶ ἐπὶ μεγαλειότητι ἑξουσίας τιμώμενον, πρὸς δὲ καὶ τοὺς τροπούς εὐθὺν, vocat. **DUCANG.**

Pag. 130, 11. Γεώργιον ἐκ Κύπρου] Dignitate Πρωτοαποστολάριον, ut est apud Pachymerem lib. V. cap. XII. XXII. ac deinde patriarcham Constantinopolitanum effectum. Ita alter ex archidiaconis Palatini cleri Evangelium, alter Apostolum legit. **DUCANG.**

Pag. 130, 11. Συνελεειτουργῆκει μὲν οὖν τῶν πάντων οὐδεὶς τοῖς τοῦ Πάππα] Fateor ine non satis assequi quid sibi velit. Φρέριοι fortassis sunt *Fratres*, hoc est monachi, qui Latinam Missam permissu imperatoris celebrarunt. Sed haec ex iis, quae e Pachymerio de Metochite annotata sunt, intelliguntur. **WOLFUS.** Verterat Wolfius, *Nullus tamen eorum omnium ad Papae rationem liturgiam celebravit.* Vertendum ita ut edidimus. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 130, 13. Τῶν Φερίων τινὲς] Expressit vocem Gallicam *Frères*, quomodo tum indigitabantur ex ordine S. Francisci et S. Dominici monachi. Hi porro Constantinopolin advenerant a Gregorio missi, in quibus erat Ioannes Parastron. **DUCANG.**

Pag. 130, 14. Διὰ χειροτονίαν τινὸς] Interpres, *suffragio cuiusdam e familiaribus*: emendavimus, *propter ordinationem cuiusdam e suis.* **DUCANG.**

Pag. 130, 16. Ἦν ἀδελφῆ] Pachymer. lib. V. cap. III. Vide stemma Palaeologorum in Famil. Byzant. **DUCANG.**

Pag. 130, 19. Τῶ τῆς Ζαγοράς ἄρχοντι] Bulgariae regi. Cur porro Zagorae reges dicerentur Bulgariae principes, diximus in eorundem regum serie, n. XVII. Vide praeterea Leunclavium in Pandecte Turc. n. XXXIII. et in Onomastico. **DUCANG.**

Pag. 130, 22. Ἐν τούτοις] Pachymer. lib. VI. cap. III. **DUCANG.**

Pag. 131, 1. Ὄνομα Ἀσανᾶς] Cur id ei nominis inditum, indicat ibid. Pachymeres. Vide stemma Bulgaricum. **DUCANG.**

Pag. 132, 6. Ὄθεν ἐπειδήπερ] Pachymer. lib. V. cap. V. lib. VI. cap. IV. V. **DUCANG.**

Ibidem. ὁ λόγος φθάσας] Libr. III. cap. II. sect. 4. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 132, 6. Τὸν τοῦ Ἀσάν ἀπόγονον] Mytzes Asanis sororem duxerat uxorem, ut dictum supra, lib. III. cap. II. sect. 4. Cur itaque eum Gregoras ἀπόγονον vocat? **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 132, 18. Ἀπονητὶ δ' ὁ Ἀσάν] Pachym. lib. V. cap. III. lib. VI. cap. I. II. VII. VIII. IX. **DUCANG.**

Nicephorus Gregor. Vol. II.

Pag. 133, 21. Ἴδου γὰρ καὶ οἱ ἐκ Γεννοίας] Pachymer. lib. V. cap. XXX. DUCANG.

Pag. 134, 21. Τοῦ Ἰτροῦ] Nomen arcis est ruinosae in Asiatico littore, trans Bosphorum, non procul ab ostio Ponti Euxini, inquit Leunclavius in Onomastico priore Turcico: de quo quidem Hiero multis egimus in notis ad Alexiadem pag. 361. DUCANG. Vide lib. XVIII. cap. II. sect. 1. BOIVIN.

Pag. 137, 4. Τῶ Σουλτάν Ἀζατίνῃ] Vide seriem Sultanorum Iconiensium post Familias Dalmaticas. DUCANG.

Pag. 137, 13. Εἰς δὲ τις Ἀμούριος ὄνομα] Quem a Meleco Sultano Iconiensi una cum filiis insigni perfidia postea interfectum fuisse narrat Pachymeres lib. X. cap. XXV. ex quibus unus Hali nomine, divina quadam providentia servatus, collecta Persarum manu, Melecum praelio adortus hunc interfecit, indeque aucta Hali, qui tum Amurii nomen suo adiecit, potentia, Romanas regiones incursionibus infestavit. Ut porro is perierit, exponit Gregoras in altera Historia. Iste autem Amur, Ἀμούρπεκς, unico vocabulo, dicitur Cantacuzeno lib. II. cap. XXVIII. Id est *Dominus Amur*. Est enim *Beg Turcis Dominus*, ut est apud Leunclavium in secundo Onomastico Turcico, et lib. IV. Hist. Musulman. pag. 196. ubi observat *Beg* nomen dari solere omnibus officium vel munus aliquod a rege vel Sultano consecutis. Graeci vero Πέγ et Πέγης dicunt, vel Μπέγης, ut in Gloss. med. Graecit. observamus. Unde discimus quis is sit quem Froissartus III. Vol. cap. XXII. et XXIII. *Amorabakin* vocat, quae vox effecta ex *Amur Begis* vel *Begin*. Sed an *Amur* iste, cuius meminit Gregoras, et Cantacuzenus loco laudato, sit ille a quo interfectus est Melecus, dubium ingerit idem Cantacuzenus, qui lib. II. cap. XXIX. et lib. III. cap. VII. eundem Amurium Aitinis Ioniae (seu Cariae, uti habet lib. II. cap. XIII.) Satrapae filium fuisse ait, eundemque Satraparum Asiae opulentissimum. Aitinem praeterea duos alios filios habuisse, quorum alter *Chetir*, alter *Souleimasas* vocabatur. Amurii porro crebra deinde mentio apud Cantacuzenum. DUCANG.

Pag. 137, 17. Ἐρως δὲ ἐπιστάντος] Circa an. MCCLXXV. DUCANG.

Pag. 138, 3. Εἰς πλείστα τεμόντες] Hinc igitur extincto Turcorum Iconiensium principatu, cum eidem tuendo contra Tartaros impares essent, singuli ex primoribus Turcis, prout libitum fuit, oppida et provincias pervaserunt, cum Graecis aequae ac Tartaris bellum gerentes, tandemque iisdem Tartaris recedentibus, pulsoque vel certe non admissa Sultano, Turcicum principatum provinciis invicem dispertitis, deinde quod Romani seu Graecorum in Asia supererat imperii invaserunt, indeque in Europam evolarunt, ab ipsismet Graecis imperatoribus evocati, dum opem ac auxilium quaerunt, quo se adversus suae gentis principes, atque adeo

etiam Latinos, tueantur, unde universi postmodum imperii clades exorta est, ut Gregoras post haec pluribus narrat. DUCANG.

Pag. 138, 22. *Στρατοπέδων πολλῶν*] Phranzes lib. I. cap. VI. DUCANG.

Pag. 142, 11. *Συνέβη δ' ἐπὶ τούτοις*] Pachymer. lib. VI. cap. XXX. XXXI. XXXII. DUCANG. Adscriptus hic in margine annus Christi MCCLXXX. atque hoc urbis Trallium instauratae tempus assignavit nobis Possinus in tabulis chronologicis. Quodsi Andronicus annos vixit LXXIV. ut hoc capite infra et libri decimi capite primo Gregoras docet, referenda erit eius urbis instauratio ad annum Christi MCCLXXIX. Nam si Andronicus annos vixit LXXIV. oportet eum natum esse A. C. MCCLVIII, quippe quem constat obisse A. C. MCCCXXXII. Si natus est A. C. MCCLVIII, annum aetatis vigesimum primum excessit A. C. MCCLXXIX. Porro hoc capite Tralles instaurasse dicitur cum esset maior an. XXI. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 142, 13. *Ἀνοικοδομησαί πάλας πεπτωκυῖαν*] De Tralibus instauratis ita Gregorius Cyprius in encomio Andronici: *ἦσαν μὲν οὖν αἱ Τράλλεις πόλεις ἐν καλῷ τῆς Ἀσίας κειμένη, μεγέθους τε μελζονος ἢ κατὰ τὰς πόλεις ἀπολαύουσα, καὶ περιφανῆς ἐν ταύταις ὑπάρχουσα. ἦσαν δὲ παλαιότε, πρὶν δηλονότι τὸν πάντα μεταβάλλοντα χρόνον καὶ αὐτὰς φθειραὶ μεταβαλόντα, καὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἐξῶσαι τῶν πόλεων, τειχῆ τε καθελόντα, οἰκίας τε ἀνατρέψαντα, καὶ τῶν ἱερῶν μόνων γνωρίζεσθαι καταλείψαντα. ἀλλὰ μέχρι σοῦ βασιλεῦ ταῖς Τράλλεσιν ἡ φθορά, καὶ τῷ χρόνῳ ἡ καύχησις· νυνὶ δὲ διὰ σοῦ πάλιν ἐν πόλεσιν ἐκείναι etc.* Vide Cod. Reg. 1853. fol. 179. V. item Codd. 3355. et 3118. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 143, 2. *Τῆς δὲ πόλεως Τράλλεως*] Ordo versuum sic restituendus:

*Τῆς δὲ πόλεως Τράλλεως τὸ κάλλος χρόνοις ἐσεῖται
Σβεννύμενον· τὸ δὲ πολλοστὸν ταύτης καταλειφθὲν
Ἐν ὑστάτοις ἐκφοβηθήσεται ἔθνη ἀνάγκη·
Ἄλωθήσεται δ' οὐδαμῶς. ἀνακαινισθὲν δὲ
Ἔσειται παρα δυνατοῦ Νικωνύμου, ὃς
Ἐκταπλῆν ἀγλαῶς ἐννάδα βιώσει δίσκων,
Καὶ τρεῖς ἑπτὰ κύκλων *) πόλιν Ἀττάλον λαμπρυνεῖ.
Ὡς καὶ πόλεις ἐσπέραις ὑποκύνουσι **),
Καὶ ἀγέρωχοι ὑποκλιθήσονται παιδικῶς.*

Sunt versus Hexametri, omnes exceptis tribus primis spondaici, iidemque inconditi et immodulati, in quibus vocales α, ι, υ, longae sunt vel breves, prout poetae libuit. Quin et syllabas natura breves, accentu acuto vel gravi notatas, producit in τὸ, in χρόνοις, in πόλεις. Item diphthongum οι corrigit in χρόνοις, et vocalem η in ἐκφοβηθήσεται, id quod factum videtur vitio iotacismi, quo η

*) ΑΙ. κύκλων. ΒΟΙΝΙΚ.

**) Fort. ἐκονκῆφ. licentia apud eius temporis poetas usitata. ΒΟΙΝΙΚ.

et οἱ sic pronuntiantur ut iota. Praeterea in uno versu *συνιζήσεις* adhibuit duas, *πόλεως Τράλλεως*. Quae omnia arguunt oraculum istud non fuisse Delphicum, aut Sibyllinum, sed omnino recens. In codice Barberiniano, quo usus est Possinus, idem oraculum extat paulo auctius *), eique praefixa haec inscriptio, *οὗτος ὁ χρησμὸς Πανσανίου προέδρου, Hoc est Oraculum Pausaniae Praesidis*. Ego vero facile crediderim fabricatum illud fuisse ab aliquo Andronici amico, sive is Theodorus Metochita fuerit, sive alius. Maxima certe illis temporibus erat Graecarum Musarum *ἀμουσία*. Vide carmina Theodori Metochitae, et cum istis confer. Solus, quem sciam, ea aetate Maximus Planudes tolerabiles aliquos versus fecit. Sed de recentiorum Graecorum poësi etiam infra ad p. 190. C. dicturi sumus, ubi de Theodori Metochitae poematis. BOIVIN.

Pag. 143, 22. Τὰ δὲ μετὰ μοναχικοῦ σχήματος ἔτερα ἤως] Asteriscum post *ἔτερα* apposuerat interpres, nec quod statim sequitur vertit: et certe post *ἔτερα* legendum *δύο*, tot enim annos in habitu monachico exegit Andronicus, ut scribit idem Gregoras lib. IX. cap. ult. seu ut est in nota marginali ad cap. XXVIII. lib. II. Cantacuzeni, *ἐν μοναχῶν σχήματι διαγαγὼν ἐνιαυτούς δύο παρ' ὀλίγον*. Tunc addit: *ἤως τρις ἑπτὰ κύκλοι σεληνιακοί, ὃ καὶ βέλτιον, δύο ἔγγιστα*, id est, *vel* (ex quo monachum induit, intersunt) *ter septem circuli lunares* (seu menses XXI. seu potius anni prope II.). DUCANG.

Pag. 144, 2. Πρῶτον καὶ εἰκοστὸν ἤμειβεν ἔτος] Vertit Wolfius, *annum aetatis ageret primum et vigesimum*. Vertendum fuit, *annum aet. excederet*, etc. praesertim si legatur *παρήμειβεν*, ut legitur in Codice Regio. BOIVIN.

Ibid. in nota. Ἦως τρις ἑπτὰ κύκλοι σεληνιακοί] Graeci recentiores dicunt *ἤως pro ἡ, vel ἦτοι*. Vide Glossar. med. Graecit. BOIVIN.

Pag. 144, 4. Ἄτταλός τις εὐγενής] Tralles, urbem ad Macedoniae, Pelasgorum coloniam fuisse scribit Agathias lib. V. duce forte Attalo isto Troiano. DUCANG.

Pag. 145, 21. Ὡδινε μὲν γὰρ ὁ Κάρουλος] Pachymer. lib. VI. cap. XXXII. DUCANG.

Pag. 146, 6. Ρωσονσύλην] Qui Pachym. lib. VI. cap. XXXI. *Ῥῶς Σολυμᾶς* appellatur, quem hic pariter depingit. Vide Hist. Franco-Byzant. lib. VI. n. XI. DUCANG. Ducangius Hist. Franco-Byzant. lib. VI. n. XI. eum vocat *Solyman de Rossi*. Ego autem non dubito, quin is fuerit *Rufus de Soliaco*, ille ipse scilicet, qui memoratur in instrumento seu Diplomate Regio, quod ex Thesaurio Chartarum excerptum cum aliis actis et instrumentis publicis Ducangius edidit. Vide Chartas Historiae Franco-Byzantinae subiunctas, pag. 34. Nomen, ut videtur, Gallicum fuit *Rousseau de Soli*,

*) Vide observationes Possini Pachymerian. tom. I. pag. 479. BOIVIN.

quod est Graecis *Ρούσο ντε Σουλή*. Poeta Graecobarbarus Cod. Reg. 2569. fol. 219. V. eum sic appellatum scribit,

Ρούσον τὸν ὀνομάζασιν· ντε Σουλὶ τὸν ἐπίκλην.

Ἄνθρωπος ἦτον εὐγενής, στρατιώτης πεδευμένος.

Rufum hunc nominarunt, cognomento De Souli.

Vir erat nobilis, miles exercitatus.

Idem poeta Graecobarb. eundem *Ρούσον ντε Σουλή*, post obitum principis Guil. de Villa-Harduinii Bailum Moreae a Carolo rege Neapolitano constitutum narrat. Gregoras non multum aberravit a vero nomine, siquidem ab eo vocatur *Ῥωσονσουλής*, seu, ut praefert diversa lectio, *Ῥώσος Σουλῆς*. Pachymeres lib. VI. cap. XXXII. *Ῥῶς Σολυμᾶν* vocat: unde Ducangius nomen fecit *Solyman de Rossi*. Praeter hunc *Rufum de Soliaco*, recensetur inter Aulæ Neapolitanae nobiles *Henricus de Soliaco* in illa quam dixi collectione Chartarum, Histor. Franco-Byzantinae subiuncta, p. 21. et p. 22. BOIVIN.

Pag. 146, 17. *Τὸν Σικελίας ἐξεπολέμωσε — δῆγα Φερδέριζον*] Fredericum Aragonum regem, qui demum Siciliae rex factus est, hac Carolo postmodum erepta. Vide Ioannem Villaneum lib. VII. cap. LVII. et Ricordan. cap. CCVI. DUCANG.

Pag. 147, 23. *Ἀηρόν τε μένειν*] Homer. Iliad. lib. II. BOIVIN.

Pag. 148, 3. *Πάντας δ' αὐτοὺς εἰς τὸ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδον ζῶντας ἐκόμισαν*] Captus ipse quoque *Rufus de Soliaco*, ut ex Pachymere discimus. Redemptum deinde in Italiam rediisse verisimile est. Anno certe MCCXCIV. aderat in Aula Caroli II. regis Neapolitani *Rufus de Soliaco*, ut patet ex instrumento supra laudato. BOIVIN.

Pag. 148, 19. *Ἰωάννης γὰρ*] Qui primus Ducum aut principum Trapezuntinorum sese imperatorem appellavit. Vide Famil. Byzant. pag. 192. DUCANG.

Pag. 149, 2. *Ἦς τὰ βασιλεία Τραπεζοῦς*] Cuius urbis elogium habetur in Cod. Reg. nondum signato. DUCANG.

Pag. 149, 7. *Ἰωάννης ὁ Σεβαστοκράτωρ*] Pachymer lib. V. cap. IV. lib. VI. cap. 19. 35. 36. De Ioanne egimus in Famil. Byzant. p. 206. de Irene vero Michaëlis Notha et Noga eius coniuge p. 235. DUCANG.

Pag. 150, 1. *Ἄλλὰ πρὶν*] Pachymer. lib. VI. cap. 36. DUCANG.

Pag. 150, 3. *Λυσιμαχίας ἐγγύς*] Tunc enim adversus Tartaros has provincias devastantes expeditionem susceperat Michaël, de qua Pachymer. lib. VI. cap. 29. 30. DUCANG.

Pag. 150, 4. *Καὶ Ἀλλαγῆς*] Istius loci, ubi de morte Michaëlis non meminit Pachymeres, sed tantum Pachomii. At secus Phranzes, qui Gregoram exscribit. Est autem *ἀλλαγή* idem quod Latinis *mutatio*, locus scilicet, ubi mutantur equi publici. Vide Glossar. med. Graecit. in hac voce. DUCANG.

Pag. 150, 18. *Τὰ Παχωμίου σε διαδέξεται*] Vertendum, *Pachomius te excipiet*; non, *tibi successurus est*, ut servetur ἀμφιβολία. BOIVIN.

Pag. 152, 24. *Ἐνυχε τελευτῆς*] Obiit Michaël, ut scribit Pachymeres, XI. Ianuarii die Parasceves, anno mundi iuxta Graecos VI. MDCCXCI. (Christi 1288.) cum imperasset annos 24. demptis diebus 20. ac annos omnino 58. vixisset. DUCANG.

Pag. 153, 2. *Ὁ δὲ υἱὸς καὶ βασιλεὺς*] Pachymer. lib. VI. cap. 11. Phranzes lib. I. cap. 6. DUCANG.

Pag. 153, 6. *Πλειστον ἐπισωρεῦσαι γῆν*] Iisdem verbis Phranzes id ipsum tradit. Pachymeres eius cadaver noctu in novum monasterium vicinum a familiaribus delatum scribit. Excommunicatorum corpora in agris insepulta relicta, ut ne foetor nares, aut spectaculi horror mentes foedaret, iniecta humo contacta, pluribus docuimus in Glossar. med. Latin. in v. *Emblocare* et in Addit. tametsi Michaël ab ecclesia propter communionem cum Latinis palam proscriptus non fuerit, uti antea propter excoecatum iuniorum Lascarim. DUCANG.

Pag. 155, 7. *Εἰ τὴν μικροφυλίαν*] *Μικροφυλία* est hoc loco *regnandi libido morae impatiens*, ut et infra lib. VIII. cap. I. sect. 2. BOIVIN.

Pag. 155, 12. *Ἄλλ' ἐχεῖν*] Proverbium, cuius meminit Diogenian. Cent. VIII. n. 49. DUCANG.

Pag. 159, 4. *Αὐτοὺς μὲν οὖν*] Pachymer. lib. VII. cap. 1. DUCANG.

Pag. 159, 9. *Κονοσταύλω*] Interpr. *Conostaulo*: reposuimus *Comite stabuli*. Vid. Gloss. med. Graecit. DUCANG. *Τῷ μεγάλῳ κονοσταύλῳ Μιχαὴλ τῷ Γλαβᾷ*] De quo legendum proëma Manuelis Philae, quod exstat in Codice Regio, olim Telleriano, et inscribitur, *εἰς τὰ τοῦ πρωτοστράτορος ἐκείνου τοῦ θαναμαστοῦ στρατηγήματα*. BOIVIN.

Pag. 160, 8. *Παναχράντου μονήν*] Pachymer. VII. 3. 4. 5. De hoc monasterio egimus in Constantinopoli Christ. lib. IV. sect. II. n. 31. DUCANG.

Pag. 160, 12. *Νόσω καὶ γήρᾳ*] Pachymer. de Iosepho, *μένον οὐκ ἄπνους*. et cap. 6. *ἄψυχον ὅλον φόρτον*. DUCANG.

Pag. 161, 21. *Παρασκευάσαι*] Pachymer. VII. 12. 13. 14. 21. DUCANG.

Pag. 162, 4. *Ὡς ἐντεῦθεν ἀναγκασθῆναι μὲν τὸν Ἰωσήφ τῷ θρόνῳ τοῖς βουλομένοις παραχωρεῖν*] Andronicus imperator in λόγῳ χρυσοβούλλῳ, qui exstat inter opera Nathanaëlis Chumni, qui et Nicephorus, Cod. Reg. 2964. fol. 302. *φθάνει μὲν ὁ πολὺς ἐκείνος τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἀγῶνας*, (loquitur de Iosepho) *πολὺς καὶ τὴν ἔνστασιν καὶ τὴν καρτερίαν, καὶ μηδὲν τῆς ὁμολογίας καθυπεῖς μηδὲ καθυπείξας καὶ ὑπὸ τῶν τοῖς ἐπὶ μακρῶν τῶν χρόνων βιαζομένοις καὶ ἀποκυρωμένοις σὺν*

τοῦ, παραίτησιν τοῦ πατριαρχικοῦ ποιήσασθαι θρόνου . . . ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, ἐκείνον ὡσπερ ἀμειβομένη τῶν πόνων καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς καμάτων, ἀνακηρύττει ἐξ ὀνοματος, κατίσον τοῖς ἄλλοις τοῖς μηδὲν παραίτησαμένοις, ἀλλ' ὁμοῦ μὲν ἐπ' εὐσεβείας, ὁμοῦ δ' ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἐν ὁμοίοις ἀγανίσμασι καὶ καιροῖς, καταλύσασι τὸν βίον. καὶ τοίνυν ἐν δὴ τοῦτο τοῖς διαφερομένοις αὐτοῖς ἀφορμὴ τις γίνεται σκανδάλου καὶ πρόφασις, ἢ ἀνακήρυξις· καὶ ζητοῦσι κατασιγαθῆναι ταύτην καὶ παύσασθαι· καὶ παύσομεν σεσιωπηκότες, φίλα κὰν τούτῳ πράττοντες ἐκείνω καὶ ὀνει κατὰ γνώμην, ἢ παρητήσατο παραιτούμενοι, καὶ μηδὲν περατέρω τῶν αὐτῶ δεδομένων μήτε πράττοντες, μήτ' ἐπινοοῦντες. Itaque Iosephus, cum esset in sedem patriarchalem restitutus, cessit paulo post et παρητήσατο. Chronica manuscripta minime inter se consentiunt in definiendo temporis spatio, quo Iosephus receptam dignitatem retinuerit. In Cod. Reg. 8058⁴. sedisse dicitur menses quatuor. Codex 2525². mensem hinc unum demit. Codex 3502. duos tantum menses numeral τῆς δευτέρας πατριαρχείας. BOIVIX.

Pag. 163, 6. Ἐπεὶ γὰρ Ἰωσήφ] Pachymer. ibid. cap. 13. DUCANG.

Pag. 163, 11. Γεώργιος δ' ἐκ Κύπρου] Qui in clero Palatino tum fungebatur Protoapostolarii dignitate. Pachymer. lib. VI. cap. 14. Eius eruditionem praedicat etiam Ephraemius in Chronico:

Σοφός τις ἀνὴρ Γρηγόριος Κυπρόθεν,
Λόγων σοφῶν μαλευμα, μουσῶν ἔστι
Εἰς πατριαρχῶν ἀνεβιβάσθη θρόνον. DUCANG.

Pag. 163, 16. Ἄρτι καὶ τὸ μοναχικόν] Quippe patriarcha designatus ab imperatore, ex laico in monachum, deinde ex Lectore in Diaconum ordinatus fuerat a Cozyleni episcopo, uti testatur Gregoras: ut moris erat, inquit Ephraemius in Chronico:

Καὶ συνταγείς κλήρω γε τοῦ παλατίου,
Ἄρχιδύτης πέφηνε τῆς Κωνσταντίνου,
Τὰ τῶν μοναχῶν πρὶν τελεσθῆς, ὡς ἔθος. DUCANG.

Pag. 163, 21. Μετὰ τὰς ψήφους] Immo ait Pachymeres non expetita episcoporum suffragia. Hi enim εἰς ψήφους μόνας οὐκ ἤξιούντο. DUCANG.

Pag. 164, 5. Ὁ Μοζύλης ἐπίσκοπος] Sic infra. At δ' Κοζύλης, Pachymeres lib. VII. cap. 14. habet. DUCANG.

Pag. 164, 6. Debrorum episcopus] Debrarum Ducangio. BOIVIX.

Pag. 164, 11. Νανάκτος] Aetoliae metropolis, cui XIII. episcopatus subditi leguntur in Notitia Thronorum, Mozylenis vel Cozylenis nulla facta mentione. DUCANG.

Pag. 164, 12. Ὁ δὲ γε Δεβρῶν] Debrarum meminit Cedrenus. DUCANG.

Pag. 164, 16. [Γρηγορίου] Sic variat Gregoras, dum quem supra Georgium, hic Gregorium appellat, quod postremum nomen accepit recens monachus factus, Pachymer. lib. VII. cap. 22. Τοῦτο γὰρ ἦν ἐκεῖνω καὶ τὸ ἐκ Γεωργίου μοναχικὸν ὄνομα. DUCANG.

Pag. 165, 7. Καὶ ἐς διακονὸν τε καὶ ἱερέα] Pachymeres lib. VII. cap. 14. de Cozylenſi episcopo, a quo Georgius Cyprius primis ordinibus ecclesiasticis initiatus fuit: ἐκείνος τὰ εἰκότα τελήσας, μοναχὸν μὲν ἐκ λαϊκῶν ἀποδεικνυσι, διάκονον δ' ἐξ ἀναγνώστου χειροτονεῖ. τῆς δ' αὐτῆς ἡμέρας καὶ πατριάρχην ὁ βασιλεὺς ἐκείνον προβάλλεται. Ubi has ordinationes haud factas a Germano Heracleensi episcopo exserte ait, sed a Cozylyensi, a quo idem Germanus tum monachus, ac cuiusdam Acacii viri pii discipulus, una cum ipso Georgio Cyprio in patriarcham ab imperatore electo, in metropolitam Heracleensem in aede Irenes inauguratus est: a quo quidem Germano deinceps in Sophiana iuxta morem, solitis adhibitis ritibus ac precibus, consecratus est Georgius. DUCANG.

Pag. 165, 15. Καὶ τῶν Λατινικῶν ἡθῶν] Cyprus enim tam regibus Latinis parebat. DUCANG.

Pag. 166, 13. Ἐπεὶ μέντοι συνήρισαν] Pachymeres lib. VII. cap. XXII. DUCANG.

Pag. 166, 17. Παννύχους τετελεκότες στάσεις] Interpret, cum per totam noctem stetitissent. Imo, cum sacras ac nocturnas in aede sacra vigiliis exegissent. Ita infra cap. X. ὅσα τὸν μοναχικὸν ἀπεργάζεται βίον, ἐγκράτειαν φημί καὶ στάσεις παννύχους, χαμαιεύνης, etc. ubi rursum haec male vertit, ut ibi indicamus. Vide Gloss. med. Graecit. in παννυχίδες. DUCANG.

Pag. 167, 6. Τούτων οὕτω γενομένων] Idem Pachym. lib. VII. cap. XXXI. DUCANG.

Pag. 167, 13. Μέχρι τῆς Εὐγενείου πύλης] Vide Constantinop. Christ. lib. I. sect. IV. n. 1. DUCANG.

Pag. 167, 18. Τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου μονῆν] De hac aede, ut de Theodora eius conditricē, quam Πανύλαιναν a secundo coniugio vocat Pachymeres lib. VIII. cap. X. multa sunt a nobis observata in notis ad lib. XIII. Annal. Zonarae n. II. et in stemmate Palaeologorum. DUCANG. De hac Theodora, et de templo S. Andreae ab ea instaurato, exstant in codice Colbertino n. 5018. tria Maximi Planudae historica Epigrammata, edita a Ducangio in notis ad lib. XIII. Zonarae, sed mendosissima. En eorum unum integrum, ex cod. Colbertino emendatum.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ἈΝΔΡΕΟΥ
ΗΡΩΕΛΕΓΕΙΟΙ,

ὃν ἀνήγειρεν αὐτῷ ἡ Πρωτοβεστιαρία.
Πειθομένη σε δόμοισιν ἐν οὐρανίοισιν ἀληθῶς
Ψυχῇ ναιετάειν, Ἄνδρέα κλεινότετε,
Καὶ τῷ σώματι σεῖο νεῶν ἔδομήσατο τόνδε,
Κάλλεσιν οὐρανίοις ἐν χθονὶ λαμπόμενον,

Ἡ πάσαις ἐνὶ θηλυτέρῃσι σοφῇ Θεοδώρα,
 Ἀμφοτέρων τε λόγων κῦδος ἀναφαμένη·
 Ἢι γενέτης μὲν ἦν Καντακουζηνὸς Ἰωάννης,
 Μήτηρ δ' Εὐλόγιη ἀξίη εὐλογίας,
 Σύγγονος οὐσα Παλαιολόγου Μιχαὴλ βασιλέως,
 Οὐ γόνος Ἀνδρονίκου πλείον ἄνακτος ἄναξ·
 Κοινωνὸς βίτου δὲ Παοὺλ πέλεν Ἰωάννης,
 Τιμὴν εὐλογοῦσάν Πρωτοβεστιαρίου.
 Αὐτῇ χηροσύνην ἔστρεψεν ἀμέμπτως,
 Ἐτρέφε νολεμέως Χριστὸν ἐν ἐνδεέσι,
 Δόγματος ὀρθοτόμοιο χάριν πάθεν ἄλγεια πολλά,
 Τίμα καὶ φιλήν εἰ τις ἐφημερίων.
 Τολῆ τῷ τοιῦδε τοιόνδε σοι εἴσατο νηδὸν,
 Ἀνδρέα, καὶ σὺ χάριν πλούσιον ἀντιμέτρεαι.

Huic Epigrammati heroëlegiaco subiuncta sunt iambica duo, quae et ipsa sunt valde mendosa. Ea, quoniam sunt longiuscula, piget describere. Errata sola eaque praecipua annotabo. Epigramm. I. Vers. 2. Ἐτῶν, προσώπων, ἐν γρ.] Lege Καὶ τῶν προσώπων ἐν γρ. V. 4. Τίς καὶ τινῶν πέφυκα καὶ τίνος τύχης.] L. Τίς καὶ τίνων πέφ. καὶ τίνος τύχ. V. 6. Παλαιολογίσσα.] L. Παλαιολογίνα. V. 9. Ἀγγέλων ὑμνουμένον] L. ἀγγελωνυμουμένον. V. 11. ἐκλήθη] L. ἐκλήθη. V. 14. punctum exrupse. V. 18. Παλαιολογίνα] L. Παλαιολογίνα. V. 19. Εὐλόγη τις εὐλόγη φερ.] L. Εὐλογική τις Εὐλόγη φερ. V. 23. τοιπτ'] L. τοῦτ'. Epigramm. II. Vers. 1. τὴν φλέβα] τὰς φλέβας. V. 5. συμφόνημα] L. συμφόρημα. V. 8. ἐνάγων] L. ἔγνω. V. 13. Ἀγγέλων ὑμνουμένων,] L. ἀγγελωνυμουμένων. V. 17. ἄνακτος] L. ἀνάγοντος. V. 19. φεῦ] L. φῶς. V. 23. Παλαιολογίνα] L. Παλαιολογίνα. V. 26. ὄση] L. ὄσον. V. 29. μονοτρόπου] L. μονοτρόπων. V. 30. Ὡς Εὐλογίαν Ἀλεξίαν Εὐλογίαν] L. Ὡς εὐλογίας ἀξίαν Εὐλογίαν. V. 36. ταῦτό μοι κλέος] L. ταῦτά μοι κλέα. V. 37. ἀτρεχῶς] L. ἀτρεκῶς. V. 41. Πρὸς τοῦ κρατοῦντος] L. Πρὸς τῶν κρατουντων. Leviores mendas facile erit cuius corrigere. BOIVIN.

Pag. 167, 22. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ] Pachymer. lib. VII. cap. XXXIII. DUCANG.

Pag. 167, 22. Προτεθνήκει γὰρ] Anna filia Stephani V. regis Hungariae. Pachymeres lib. VII. cap. XXVIII. DUCANG. Προτεθνήκει γὰρ ἢ ἐξ Οὐγγρίας] Anna scilicet. Leo Cinnamus in calce Codicis Regii 2951. Το παρὸν βιβλίον ἐγράφη διὰ χειρὸς ἐμοῦ Λέοντος τοῦ Κιννάμου, τελειωθὲν σὶν θεῷ μηνὶ μαρτίῳ ἰδ'. Ἰνδικτιῶνος δ'. ἡμέρα ἑβδόμη. ἔτους στψπδ'. ἐπὶ τῆς βασιλείας . . . τοῦ τε κυροῦ Μιχαὴλ Δούκα Ἀγγέλου Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου καὶ νέου Κωνσταντίνου, καὶ Θεοδώρας τῆς εὐσεβειστῆς Ἀγούστης, καὶ τοῦ κύρου Ἀνδρονίκου Κομνηνοῦ τοῦ Παλαιολόγου, καὶ ἈΝΝΗΣ τῆς εὐσεβειστῆς Ἀγούστης etc. Hic liber scriptus est

manu mea Leonis Cinnami, absolutus (cum Deo) die XIV. mensis Martii, Indictione IV. die VII. Anno VI. MDCCLXXXIV. imperantibus Dom. Michäele Duca Angelo Comneno novo Constantino, Theodora religiosissima Augusta, Dom. Andronico Comneno Palaeologo, et ANNA religiosissima Augusta. Erat is annus Christi MCCLXXVI. aetatis autem Andronici XVIII. βοιτις.

Pag. 167, 24. Διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν δῆγα τῆς Ἰσπανίας] Cuius erat ἐγγόνη, inquit Pachymeres: quippe Beatrix uxor Guilelmi VI. Marchionis Montisferrati, Guilelmi Monferratensis ac Thessalonicensis regis filii, et mater Iolantae seu Irenes alterius Andronici imp. uxoris, filia fuit Alfonsi regis Castellae, seu Hispaniae. DUCANG.

Pag. 168, 8. Πῶλον τὸ ἐνδόσιμον εἰληφέναι κατὰ τοῦ Πάππα] Ex hoc loco infert Allatius lib. II. de utriusque eccl. consensu. cap. XIV. n. 1. eam viguisse tum consuetudinem, ut Latinis non licuerit matrimonia iniire cum Graecis, nisi summo pontifice a-nuente. Quo referri potest quod tradit Matthaeus Parisius pag. 418. 431. et 453. aegre admodum tulisse summum pontificem, ac non semel obiectum Friderico II. imp. quod filiam suam notham Annam, seu ut alii vocant, Constantiam, in uxorem dedisset Iohanni Vatatzae imperatori Constantinopolitano. Scribit praeterea Pachymeres lib. IX. cap. V. Andronicum Palaeologum imp. uxorem filio Michaëli recens imperatori inaugurato quaerentem, oblatam sibi Caroli regis Siciliae neptim ac Philippi Tarentini filiam abnuisse, τὴν ἀπὸ τοῦ Πάππα τῆς Ρώμης ὑπειδόμενον ὑπερησπύσαν, sed et regis Cypri filiam, quod is absque pontificis summi consilio et facultate has nuptias peragere nollet: τὸ δ' ἦν τὸ ὑπὸ βουλῇ καὶ θελήσει τῆς κατὰ Ρώμην ἐκκλησίας τὸ συναλλάγμα διαπραττέσθαι. DUCANG.

Pag. 168, 12. Ἦν δὲ ὁ βασιλεὺς τνηκαῦτα τῆς ἡλικ. τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἀμείβων] Wollius verterat, *Agebat tum imperator annum tertium et vigesimum.* Ego verti, *Excedebat tum imp. annum,* etc. Praeterquam enim quod ea est vis verbi ἀμείβειν, chronologiae ipsius ratio favet nostrae interpretationi. Iammo Andronicum imperatorem annos XXIV. excessisse oportet eo tempore, quo secundam uxorem duxit, si quidem eam duxit post obitum patris sui Michaëlis; qui filio Andronico iam nato imperare coeperat, imperavitque annos XXIV. ut constat ex serie imperatorum chronologica. BOIVIN.

Pag. 168, 15. Ἐπεὶ δ' ὄσπερ] Pachymer. lib. VII. cap. XII. DUCANG.

Pag. 169, 2. Περὶ που τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου] Primum primo relegatum Veccum scribit Pachymer. lib. VII. cap. XI. deinde post hoc colloquium, in arcem a dextris ingredienti sinum Astacenum, cui nomen a S. Gregorio erat. Idem cap. XXXV. extr. Accusatus autem fuit sub mensem Febr. VII. indict. ac

mense Martio circa mediam quadragesimam abdicata dignitate in monasterium Panaschantae (de quo egimus in Constantinopoli Christ.) secessit, proinde an. Chr. MCCLXXIX. DUCANG.

Pag. 170, 2. Οὐδ' γενομένου] Pachymer. lib. VII. cap. VIII. IX. X. XXXV. DUCANG.

Pag. 170, 10. Ἦν δὲ ὁ Μουζάλων] Pachymer. lib. VIII. cap. XXVI. XXXI. DUCANG.

Pag. 170, 17. Καὶ πρὸς τῇ πυραμίδι] Vide Gloss. med. Graecit. in Πυραμίδι. DUCANG.

Pag. 171, 3. Καὶ Μετοχίτης] Georgius Metochites. Pachymer. lib. VII. cap. XXXV. de quo et eius scriptis multa habet Al-latius in Distributa de Georgiis pag. 345. DUCANG.

Pag. 171, 21. Πρὸς τὸν ἐν Βλαχέρναις] Pachymer. lib. VII. cap. XVII. XVIII. XIX. DUCANG.

Pag. 172, 16. Ἐπιβωῶντας τὸ, Ἀνάξιος] Vide Gloss. med. Graecit. in Ἀξιός. DUCANG.

Pag. 172, 19. Καὶ τοῖς ἐπὶ κόρῃς φαρίσματος] Quomodo S. Ignatium patr. Constantinop. degradatum ac pessime vexatum a Photianis scribit Nicetas Paphlago in illius vita p. 1207. ἦσαν δὲ οἱ κολαφίζοντες καὶ ταλαιπωροῦντες αὐτόν. DUCANG.

Pag. 173, 2. Οὐδὲ γὰρ οὐδεὶς] Pachymer. lib. VII. cap. XXIII. DUCANG.

Pag. 173, 5. Μετὰ ταῦτα τοίνυν] Pachymer. lib. VII. cap. XXXVI. DUCANG.

Pag. 174, 1. Ἐν τινι πολιχνίῳ τῆς Βιθυνίας] Pachymer. τῇ τῶν Νικητησίων τῆς Λακκουβύζης φρουρίῳ. DUCANG.

Pag. 174, 2. Καὶ τὰ εἰκότα παραμυθησόμενος] Neque tantum ut miserum principem solaretur, sed et ut ab eo voluntariam imperii cessionem ad legitimam principatus possessionem eliceret, ut ait Pachymeres. Id paulo fusius narrat Phranzes lib. I. cap. VII. hisce verbis: *Cum porro in urbem veniens recordatus esset facinoris, quod pater in adolescentem Ioannem Lascarim, cui potius imperium debebatur, perpetrasset, conscientia stimulatus, moderationemque virtutibus reliquis anteponebat, ad eum, qui ipius causa oculos perdiderat, in oppidulo quodam Bithyniae habitantem invisendum accessit: quem in monastico humilitatis habitu reperiens, oratione consolatoria permulsi, veniam petens, quod se ignorante pater in illum crudeliter consulisset. Quod si posset et illi placeret, etiam dimidium imperii se illi cessurum ostendit, ut ad amplam potestatem subiret. Praeterea ad vitam degendam necessaria illi omnia affatim, quoad superaret, suppeditavit.* DUCANG.

Pag. 174, 10. Ἐν τούτοις γε μὴν] Pachymer. lib. VII. cap. 26. lib. IX. cap. 18. DUCANG.

Pag. 175, 18. Ἐντεῦθεν τὸ Γασμουλικὸν ἅπαν διεσπεδάσθη] Vide lib. IV. cap. V. sect. 5. ΒΟΙΒΙΚ.

Pag. 176, 4. Ἄλλα μέρη τοῦ Κέρως] *Interpres, in alius Ceratis partibus. Emendavimus, sinus Ceratini. DUCANO.*

Pag. 176, 11. Ἐπεὶ δὲ ἴδει] *Pachymer. lib. VIII. cap. 6. 7. 8. 9. DUCANO.*

Pag. 178, 21. Παρὰ τῆς κτητορίσεως] *A Theodora scilicet Eulogiae Michaëlis imp. sororis filia, cuius supra ut et aedis S. Andreae ab illa conditae meminit cap. 3. Vide praeterea Pachymerem lib. VIII. cap. 10. Porro κτήτορας et κτητορίσας vocant Graeci recentiores, quos nostri Fundatores et Fundatrices. Vide Glou. med. Graecit. DUCANO.*

Pag. 178, 22. Φιλολόγος γὰρ ἦν ἡ γυνή] *Theodoram Protopostariam φιλολόγον, hoc est eruditam fuisse, docet Gregoras hoc loco. Id etiam testatur Maximus Planudes in Epigrammatis supra laudatis. Eandem fuisse φιλόβιβλον, arguunt Epistolae duae Nicephori Chumni, quae exstant in Cod. Reg. 2964. In prima (quae inscribitur * τῇ πρωτοβεστιαρίᾳ, et est numero septuagesima sexta) Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην, inquit Chumnus, μὴ μόνον βιβλίον, ὧν δὴ γέγονας ἐν χρεῖᾳ ποτὲ, ὥστε μεταδόντων ἡμῶν αὐτοῖς χρήσασθαι, ἀλλὰ γε καὶ μεγάλων δὴ τινῶν ἐτέρων, καὶ πολλῶ μάλλον ἢ ταῦτα τιμῶν (εἴπερ ἄλλο τι πρὸ τῶν τοιούτων ἡμᾶς χρῆ τίμιον λέγειν) εὐπόρως ἔχειν. πάντα γὰρ ἐτοίμως καθ' ὅτι καὶ βούλοιο προῆκα χρῆσθαι, μὴ μεταδιδούς μόνον, ἀλλὰ γε καὶ τέλειως διδούς, καὶ οὕτω μάλα προθύμως διδούς καὶ ἡδέως, ὥς μηδὲ νομίζειν ἀποκτᾶσθαι, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀσμένως ἢ πρότερον καὶ μεθ' ἡδονῆς κτᾶσθαι. ἐπεὶ δὲ μὴ ἔχω πᾶν ὅσον καὶ βούλομαι, ζημίαν ἠγοῦμαι, καὶ μεγάλην ταύτην ζημίαν, οὐ τὸ ἐνδεῶς αὐτῶν ὧν ἔφην ἔχειν, ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχειν διδόναι σοὶ γε βουλομένη φιλοτίμως ἡμῖν χαρίζεσθαι τὸ παρ' ἡμῶν λαμβάνειν. σὺ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ μοι ταῦτα πρὸς σὲ τὴν σοφωτάτην καὶ διακριτικωτάτην ἄμα ψυχὴν, οὕμενον ἡμᾶς οἶμαι μέμνη τῆς ἀπορίας, ὅτι μὴ δ' αὐτοὶ προειλόμεθα· τῆς δὲ προθυμίας ἀποδεξαμένη, χάριν εἶση τῆς προαιρέσεως. καὶ γὰρ δ' ὁμολογῶ χάριν ταύτην οὐ μικρὰν ἔχειν, ὅτι παρ' ἡμῶν λάβειν ἠβουλήθης. καὶ γοῦν ὅπερ εἶχον μόνον πέμπω βιβλίον, Ἀριστοτέλους μετέωρα. ἔστι μὲν οὖν ἐν αὐτῷ καὶ ἀλλὰ τὰ τῶν ἐκείνου, ὧν οὐ χρῆ κατάλογον ποιέειν, αὐτοῦ δεικνύντος τοῦ βιβλίου. ἔστι δὲ καὶ τῷ Ἀλεξανδρῷ κρηνηθῆντα τῶν μετεωρῶν ἕνεκεν. τῶν μὲν οὖν ἐν τῷ βιβλίῳ χάριν γραμμάτων φαύλως ἔχοντων (ὁρᾶς γὰρ ὡς ἔχουσιν) ἄμα δὲ καὶ τοῦ τὰ πλείω σφαλερῶς ἔχειν, ἀμαθία τοῦ γράψαντος τοῦ ὀρθοῦ παρενηνεγμένα, κἂν ἡδέσθην, κἂν αἰσχύνην ἐνόμισα τῇ φιλοκάλῳ σοὶ πρὸς ὅψιν μόνον ἰκέσθαι. ὅτι δ' ἐν πᾶσιν οὐδὲν τῶν ἐκτὸς ζητεῖς καὶ φαινομένων, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἕως ἔχειν ὁπῶσποτε καὶ πεφύκασιν ἔχειν, σοὶ δ' ἄλλο τὸ σπουδαζόμενον, ὅσον δηλαδὴ νοῦς ἴδιον καὶ πρὸς ἐκείνον ἀκραιφνῶς διαβαίνει, τούτου χάριν θαυρόσας, τὸ βιβλίον πέμπω. καὶ γοῦν γραμμάτων μὲν τῶν ἐν αὐτῷ μικρὸν φροντίσεις. ὅσα δὲ καὶ τῆς λέξεως κλημμελῶς ἔχει, προσ-*

ἀγούσα τῇ ἐπιστήμῃ, κατὰ τὸ ὁρθὸν μεταλήψῃ. καὶ γε προσομιλήσεις Ἀριστοτέλει, καὶ οἷς Ἀλέξανδρος ἐσπούδασεν ἐν μετεώροις, κατὰ τὴν ἐκείνων δύναμιν καὶ γνώσιν, μηδὲν τῆς τοῦ βιβλίου φαιλότῃτος πρὸς τὴν τῶν νοημάτων καταληψίαν ἐμποδῶν γενομένης. Alteram Chumni Epistolam indicasse sufficiat. Exstat autem eiusdem Cod. Reg. f. 380. V. et istam quam damus proxime subsequitur. BOIVIN.

Pag. 179, 2. Ἐπιθ' εἰώθεν] Pachymer. lib. VII. cap. 23. DUCANG.

Pag. 180, 15. Διαδέχεται μέντοι τὸν πατριαρχικὸν θρόνον] Pachymer. lib. VIII. cap. 13. Athanasium Vecco statim successisse perperam scribit Phranzes lib. I. cap. 7. ubi observat a puero vitam asceticam coluisse in Ganis montibus, e Peloponneso oriundam, patria Andrusa, cuius episcopatum auctoritate imperatoris et suffragio Synodi gerebat, ac Monembasias metropoli suberat. DUCANG. Huius Athanasii Epistolae aliaque opuscula exstant in Codice Regio, olim Telleriano. In illis sunt Epistolae seu Relationes 12. ad imperatorem, de residendi necessitate omnibus episcopis imponenda: ex quibus tres editae a Turriano, Latine tantum. Praeterea ad illius temporis res illustrandas maxime pertinent, Γράμμα περὶ τοῦ συναχθῆναι τοὺς ἀρχιερεῖς ἐν τῇ Χωρᾷ, ὅπως κοινῶς ἀπελθεῖν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα χάριν ὠφελείας κοινῆς. De congregandis in Choras monasterium pontificibus, ut ad imperatorem communis utilitatis causa simul conveniant. fol. 21. Γράμμα πρὸς τὸν μέγαν διοικητὴν, ἵνα τὰ ἀδικήσαντα ἀποδῷ. Ad magnam Dioecetam, ut per iniuriam ablata restituat. fol. 23. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διὰ τὰ χρυσόβουλλα, ubi de rebus temporalibus monasteriorum administrandis. Ibid. f. V. Γράμμα πρὸς τὸν βασιλέα κύρον Μιχαήλ, etc. Hortatur ad meditationem votorum Baptismatis. f. 26. Γράμμα πρὸς τὴν δέσποιναν τὴν κύραν Μαρίαν. Ad Mariam Armenam. f. 27. V. Scriptam puto hanc Ep. statim post Mariae adventum ex Armenia. Vide Gregoram lib. VI. cap. VIII. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἵνα παιδεύσῃ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς τὰ τῷ θεῷ ἀρεστὰ καὶ πᾶν τὸ ὑπῆκοον. Ad imperatorem, ut et liberos et subditos omnes salutaribus praecceptis erudiendos curet. fol. 28. V. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα περὶ ἐπιστροφῆς πρὸς θεὸν . . . καὶ περὶ τοῦ τετριγῶς (an τετριγῶτος?) κτύπου ἐκείνου. fol. 29. Hortatur ad poenitentiam publice indicendam. Quae ait de stridore ac fragore die XIII. Decemb. audito, ea non pertinent ad terrae motum, de quo Pachymeres lib. IV. cap. XXIV. et Gregoras lib. VII. cap. I. sect. 2. Nam is terrae motus contigit Ianuarii die XVII. ut tradit Pachym. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τῶν θιοκτόνων Ἰουδαίων, ἵνα ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς πόλεως. Deicidas Iudaeos Urbe eiciendos. fol. 31. Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι μὴ πρὸς εὐχὰς οἱ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς κατηγουμένοις συνελθόντες, πρὸς δὲ τρυφὰς ἴβλεψαν. Qui ad Catechumenia cum imperatore

convenerint, eos non precandi sed genio indulgendi causa affuisse. fol. 38. V. Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τῶν ἐγγιζουσῶν ἠνωμένων οἰκιῶν μετὰ τῶν θείων καὶ σεβασμιῶν ἐκκλησιῶν, *ne cui domos templis continentes et contiguas habere liceat.* fol. 43. V. Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, συμπάθειαν ἐξαιτῶν τοῖς ἀπολέσασιν ἐξ εἰρκτῆς τὸν Παξῆ. fol. 44. V. *Iste Paxis e carcere effugerat. Patriarcha apud imperatorem agit pro custodibus, qui illum effugere siverant. Fortasse is est, quem Pachymeres vocat Κουτζίμπαξιν.* Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ ἐλευθερίας καταπολαῦσαι τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ, *seu de asserenda in libertatem ecclesia.* fol. 48. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ οὐ ἀναφέρομεν, οὐ διὰ τι ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνης χάριν ἀγάπης. *Affirmat se in iis, quae ad imperatorem referat, unain spectare aequitatem, non autem quae sua sunt quaerere.* fol. 49. *) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, κατὰ αἰσχροκερδῶν καὶ τῶν προνομίων τῆς ἐκκλησίας. *Postulat ut inquiratur in eos, qui Xeniorum nomine pecuniam accipiunt ex turpi causa in Simoniacos, ut opinor: adeoque in ipsum Theophanem, cui eiusmodi sordes obiciebantur.* fol. 59. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τῶν θείων ναῶν, etc. *Templa decoranda. Ne cui liceat habitare in Catechumeniis, aut domos habere templis continentes.* fol. V. 59. **) Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, πρὸς τοὺς χειροσθέντας φορεῖν μάχαιραν πρὸς Θεοῦ, καὶ μὴ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ χειρίσαντος ἀνασεύοντος αὐτήν... καὶ περὶ τοῦ Τύρου καὶ Ἀλεξανδρείας, ὅπως ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς πόλεως. *Adversus eos, qui gladium sibi a Deo traditum non incutiunt secundum voluntatem eius qui tradidit. Item de episcopo Tyri et de Alexandrino patriarcha, ut Urbe exeant.* fol. 63. V. Νεαρά, [seu ***)] ζήτησις τοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἀθανασίου, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς συνόδου, πρὸς τὸν εὐσεβεστάτον κύρον Ἀνδρονικὸν τὸν Παλαιολόγον, περὶ τινῶν κεφαλαίων νομίμων, τύπον ἔχουσα νεαράς, ἣτις καὶ ἐστέρθη τότε παρὰ τοῦ αὐτοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως. *Novella, seu Relatio patriarchae Dom. Athanasii, et congregatae apud eum Synodi, ad religiosissimum imperatorem Dom. Andronicum Palaeologum; de quibusdam iuris capitibus, in modum Novellae, quam imperator approbavit.*] fol. 69. Πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ γεγονότος εἰς τὸν λαὸν λιμοῦ. *De fame, qua populus laboravit.* fol. 72. V. Πρὸς τὸν αὐτὸν, περὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ αὐθις, καὶ μὴ παλεῖν τινα σίτον ἄνευ εἰδήσεως καὶ τοῦ πατριάρχου. *De eadem re, ac ne inscio patriarcha frumentum veneat.* fol. 74. Πρὸς τὸν αὐτὸν, περὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ μὴ τιμιουλκεῖν*. *De eadem re, et ne pretium augere liceat.* Ibid. fol. V. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ

*) Exstat similis argumenti Epistola fol. 80. V. **βοινιν.**

) Pertinet ad residentiam episcoporum. **βοινιν.

***) Exstat haec inscriptio in Cod. Reg. 2525³. fol. 270. non item in Telleriano. **βοινιν.**

τοῦ παρ' ἐπιλίδα συμπεσόντος τῆς δεσποίνης ὁ θάνατος (leg. θανάτου). fol. 75. V. Falsa inscriptio. Inscribi debet, γράμμα πρὸς τὴν βασίλισσαν, περὶ τοῦ δεῖν αὐτὴν ὁμονοεῖν τῷ συζύγῳ. Pertinet ad dissidia *), quae fuerunt inter Andronicum imperatorem et uxorem eius Irenen, de quibus Gregoras lib. VII. cap. V. sect. 3. Γράμμα τοῦ πατριάρχου στηλιτευτικόν, περὶ Ἰωάννου τινὸς Δριμύς τὸ ἐπίθεται, προσεταιρισαμένου συμμορίαν ἐπάρατον κατὰ τε τῆς ποιμνῆς Χριστοῦ, κατὰ τε τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ θεοστέφους αὐτοκράτορος. *Adversus Ioannem Drimyn, qui in gregem Christi, in ecclesiam, et in imperatorem, inita cum sceleratis societate coniuraverat.* fol. 81. V. Γράμμα πρὸς τοὺς ποιμένας, etc. *Ne monasteria laicis aut monachis, nisi probatis, possidenda vel habitanda committantur.* fol. 89. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ περιποθῆτου δεσπότην υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, *De Despota Ioanne, cum cum Mater vellet in Lombardiam mittere.* fol. 90. V. Πρὸς τὸν αὐτοκρ. ὅπως ἡ δέσποινα βαρέως ἔσχε κατὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τοῦ πανευτυχεστάτου δεσπότην. fol. 92. V. Hortatur ut permittat filio matrem adire, ad huius dolorem leniendum. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ δεσπότην καὶ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, ἀναλόγως πρὸς τὰς ἐξόδους καὶ τοῦ ἀξιώματος ἔχειν τὰς οἰκονομίας. fol. 93. Hortatur ut filio suppeditet sumptus dignitati convenientes. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ προτραφεμένου, etc. Titulus mendosus. Accusat impietatis quendam operum publicorum redemptorem, λαχόντα διενεργεῖν τὰ δημῳδα, qui imaginem Salvatoris, templi fastigio impositam, deiecerat. fol. 94. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ κυροῦ Νύφωνος (Νύφωνος), ὄντος Κυζίκου, διὰ τὰς κατηγορίας τὰς ἀκουσθείσας περὶ αὐτοῦ. *De Dom. Niphone, Cyzici episcopo, et de criminibus ei obiectis.* fol. 96. **) Γράμμα περὶ μοναχῶν, τῶν καταπάτημα τῶν θείων κανόνων ἐκοντὶ ἡρετισάντων, καὶ ἀποφυγόντων τῆς οἰκείας μονῆς. *De monachis, qui sacros canones violare instituerant, et ex monasterio suo effugerant.* fol. 97. V. ***) Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ ἀναθεωρεῖσθαι τὰ τῶν γεννημάτων καὶ τῶν ἄρτων, εἶναι εἰς δικαίαν ἐξώνησιν, ubi *de Dermocaita, de fame, de Latinis Byzantium pecunia ditatis.* fol. 99. V. Παραίτησις τῆς πρώτης πατριαρχείας αὐτοῦ. *Abdicatio prioris patriarchatus.* fol. 103. De ea abdicacione vide Pachym. lib. II. cap. XXIII. et lib. III. cap. XXIV. item Gregoram lib. VI. cap. VII. Παραίτησις τῆς δευτέρας πατριαρχείας. *Posterioris patriarchatus abdicatio.* fol. 104. V. Vide Gregoram lib. VII. cap. IX. sect. 1. Γράμμα σταλὲν τῷ ἐπι τῶν δεήσεων, περὶ τοὺς (τὰς) ψήφους, οὓς (ἄς) πεποιηκασί διὰ τὸν Κυζίκου, ὅπως ποιούσιν (ποιῶσιν) αὐτὸν πατριάρχην. *Ad Magistrum*

*) Vide Pachym. lib. VII. cap. XIV. De reb. Andron. βοινικ.

**) Vide Gregoram lib. VI. cap. V. βοινικ.

***) Vide Gregoram lib. VI. cap. III. βοινικ.

libellorum supplicum, de electione qua creatus patriarcha fuerat episcopus Cyzici. fol. 106. Γράμμα ἀνεπίγραφον, seu Fragmentum, in quo accusatus pontifex ipse scilicet Athanasius provocat ad Synodum, ut si crimina obiecta vera esse pateat, deponatur et ignominiose eiciatur; sin minus, delatores puniantur. Ibid. fol. V. Γράμμα περὶ τοῦ πῶς καὶ διὰ τί τὰ τῶν παρατηρήσεων, τῆς πρώτης φημι καὶ τῆς δευτέρας, ἐγένοντο. De utraque abdicatione, prioris et posterioris patriarchatus. fol. 108. Haec omnia, et alia praeterea multa Athanasii patriarchae opuscula, partim ad ecclesiasticam disciplinam, partim ad alias res cum publicas tum privatas pertinentia, unus ille codex complectitur, quem Bibliothecae Regiae cum aliis plus quingentis donavit Ill. D. Carolus Mauritius Tellerius, archiepiscopus Dux Rhemensis. Utinam in illo codice etiam Athanasii Vita exstaret, quam ab incerto auctore scriptam memorat Leo Allatius in notis ad Historiam Georgii Acropolitae. BOIVIN.

Pag. 180, 17. Ἡσυχίον βίον] Interpres, otiosam vitam: reposuimus: solitariam. Vid. Gloss. med. Graecit. in ἡσυχαστής. DUGANG.

Pag. 180, 21. Καὶ στάσεις παννύχους] Ita supra cap. 3. ubi interpretem emendavimus, quomodo et hic emendandus: sed alioqui bonus et admirandus quantum ad vitam monasticam attinet, continens, illotus totas noctes stare, humi cubare: vertimus, et admirandus circa ea quae monasticam vitam conficiunt vel spectant, continentiam, inquam, et vigiliis nocturnas, humi cubans, illotis pedibus, ac pedes semper incedens, etc. Pachymer. περὶ γὰρ ἡβουλετο διέρχεσθαι τὰς ὁδοὺς, ἔνδυμά τε τραχὺ φέρειν καὶ βλαύτας ἐκάλως ἀντουρηγμένας ὑποδεδέσθαι, καὶ ἐν παντὶ λιτότητα διαζῆν. DUGANG.

Pag. 181, 5. Πρὸς γὰρ τὸν πατριαρχικόν] Pachymer. lib. VIII. cap. 14. 15. 16. DUGANG.

Pag. 181, 6. Αὐτοῖς πρώτοις εὐθὺς βλοσυρόν τε ἐπέρριψεν ὄμμα] Codex Regius habet, βάρβρους ἐπέρριψεν ὄμμα. Puto, βάρβρους ὄμμα ἐπιρρίπτειν, proverbium fuisse. Latinis *Barrus est Elephas*. Fortasse et Graecis recentioribus βάρβρω dicta est *Elephas foemina*. BOIVIN.

Pag. 181, 10. Παθεῖν τι, ὃ μὴ πρὸς βουλήσεως ἦν, τοὺς δ' ἀναγκασθέντας] Videtur locus mutilus, membro uno atque altero omissis. WOLFIUS.

Pag. 181, 21. Εἰς τὰς οἰκίας ἕκαστον μητροπόλις ἀπέκτεψεν] Turrianus in libro de commendatione perpetuae administrationis ecclesiarum vacantium, et de residentia Pastorum extra ovilia sua; „idque, ut Athanasius patriarcha Constantinopolitanus affirmat in epistola ad episcopum Sardensium, Ne oves propter crebram absentiam Pastorum facile a lupis invadi possent. Idem quoque Athanasius ad imperatorem sui temporis de residentia episcopo-

rum et eorum oeconomia et ecclesiastica absentia sic scripsit: Si verum est, inquit, quod dici solet, qui gregem pastore privat, utrique periculum creare, profecto grave supplicium manet eum, qui pastorem arcet ab ovili, debetque qui pastor est, usque ad sanguinem pro grege non derelinquendo labores perferre, nisi cum opus fuerit in Synodo singulis annis ad agendum de rebus necessariis paulisper abesse, quibus conclusis celeriter illi redeundum sit, si credit se redditurum rationem summo pastori Christo, et si dignus est nomine pastoris, nisi forte etiam propter necessitatem ad utilitatem animarum pertinentem ab imperatore aut a patriarcha statim rediturus vocetur. Huiusmodi causas oeconomicas et ecclesiasticas brevis absentiae pastorum ab ecclesiis suis didicerat vir sanctus in Scripturis et sanctorum Patrum sanctionibus eruditus Athanasius, qui commendatas ecclesias suo etiam tempore novit: de quibus ad episcopum Apameae scribens, Ad quid, inquit, necesse est ad suam quemque dioecesem ire propriam vel commendatam, nisi ut lupos inde arceatis? Quod si fortassis huc vos (id est Constantinopolim) incitat et trahit tum studium atque desiderium consulendi multorum saluti, idque vobis propositum est, tum scientia tam multa, ut ex hac urbe possitis etiam quae extra fines vestrarum dioeceseon posita sunt gubernare; ad extinguendam sitim istam istiusque studii vestri ardorem, veniat vobis in mentem illius, cui plurima sanctarum litterarum scientia Theologi cognomentum dedit, illiusque parvae Sasimorum dioeceseos, ita ut vel propter excellentiam illius excellentissimi viri, vel propter aequalitatem honoris, quo contenti esse debetis, quisque vestrum intra suos se fines contineat. Quamobrem existima, frater, deberi a te hoc usque ad sanguinem, ut cum ovibus tuis sis et vivas. Et quae sequuntur divine omnia scripta, et ad id, quod nobis agitur, et ad id, quod Romae fieri videmus, mirabiliter accommodata.“ Idem Turrianus in eodem libro: „Tamen respondebo quod Athanasius patriarcha Constantinopolitanus, quem supra iterum memini, episcopis ad suas dioeceses proficiscentibus scripsit: Si mali pastores essent, ut meminissent non iam licere sibi praesentibus munere pastoralis fungi; id enim summae esse irreverentiae, et scandali plenum, praestareque absentes esse; at tunc reos quidem esse vacationis suae et absentiae. Itaque non licet praesentes esse si mali sint, et absentes non erunt impune.“ Vide et epistolas octo, tres ad imperatorem, quinque ad episcopos, eiusdem Athanasii ab eodem Turriano Latine versas, et Florentiae editas post librum de Residentia Pastorum. Vide et eas, quae exstant in Codice Regio, olim Telleriano. ΒΟΥΛΙΚ.

Pag. 182, 5. Athanasius ipse in Νεαρῶ *) seu ζητήσει supra indicata, πρὸς τοῦτοις καὶ μοναχοὶ ἢ μονάστριαι, μὴ διαγινῆ ἀτά-

*) Vide Cod. Reg. 2525°. fol. 271. V. ΒΟΥΛΙΚ.
Nicephorus Gregor. Vol. II.

κτως ἐν πόλεσιν· ἀλλ' ὡς τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσι περὶ τούτων ἐξεφωνήθη· καὶ τοὺς εἰς πάθη κειμένους ἐκ τούτων, εἰ μὴ βλέψουσιν εἰς μετάνοιαν, ἀποκλείεσθαι ἄκοντας, τρεφομένους ἄρτω μόνῳ καὶ ὕδατι. BOIVIN.

Pag. 182, 13. Πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα περιῆν τάνδρῳ τὰ χρηστά.] Hanc sectionem, et quatuor sequentes, suppeditavit nobis Codex Regius. Deerant enim in editione Wolfiana: ita autem deerant, ut tamen narratio continua esset, nec defectum hunc hiatus ullus argueret. Erunt fortasse, qui facinus illud monachi alicuius esse opinentur, monachorum mores notari aegre ferentis. Ego haec ab ipso Gregora vel recisa esse existimo ex prima editione, vel ad repetitum opus adiecta. BOIVIN.

Pag. 186, 17. Ἐν τούτοις μὲν τοῖς χρόνοις] Pachymer. lib. VIII. cap. 19. 20. lib. X. cap. 1. DUCANG.

Pag. 187, 19. Τὸ περὶ Θεσσαλονίκην] Quia forte haec imperii Graecanici pars sub Latinis imperatoribus regni titulum habuerat, cum in Bonifacii II. Montferratensis Marchionis sortem illa cessit, cuius quidem regem se quoad vixit inscripsit. DUCANG.

Pag. 189, 7. Τοιαύταις ἐδεδώκει φιλοτιμίαις] Supple ἑαυτόν. Vide annotata ad pag. 5. B. BOIVIN.

Pag. 190, 10. Τῷ νεῷ τοῦ Στουδίου] De qua aede egimus in Constantinop. Christ. lib. IV. seet. IV. n. 15. DUCANG.

Pag. 190, 15. Ἐπεὶ δὲ τέως] Pachymer. lib. VIII. cap. 18. DUCANG.

Pag. 191, 3. Μετ' οὐ πολὺ] Pachymer. lib. VIII. cap. 13. 14. 15. 16. 21. 22. 23. 24. DUCANG. Παραίτησιν ἔγγραφον δίδωσιν ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος] Pachymer. lib. II. cap. XXIV. Obiter notandum, ut Gregoras in Athanasium valde propensus fuit, ita Pachymerem ab eodem alienissimum fuisse. BOIVIN.

Pag. 191, 14. Εἰς τὸ περὶ τὸ Ξηρόλοφον] Ita lib. VII. cap. 3. 20. de Xerolopho egimus multis in Constantinop. Christ. lib. I. cap. 24. n. 9. Quod vero illud fuerit monasterium circa Xerolophum fateor me nescire. Perperam interpretes in monasterium ~~sic~~ Xerolophum vertit, cum circa Xerolophum vertere debuisset, ut reposuimus. Pachymeres habet ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ, quod quidem monasterium ab illo constructum fuerat, ut Phranzes lib. I. cap. 9. tradit. Is enim in monte Gano antea commoratus fuerat, ut iidem Pachymeres cap. 15. et Phranzes lib. I. cap. 7. tradunt. DUCANG.

Pag. 191, 17. Χάρτην γὰρ ελληφῶς, γραμμασιν ἰδίῳις ἐκτίθησιν ἐπιτίμιον] Exstat in Codice Regio, olim Telleriano, inter opuscula Athanasii, παραίτησις τῆς πρώτης πατριαρχίας αὐτοῦ, quam ex illa charta descriptam fuisse arguit ipsa verborum formula, quae tamen in multis diversa est ab ea, quae exstat apud Pachymerem. In Codice Regio sic legitur: Τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας, εἰς αὐτὸς οἶδε κλίμασι, τὴν φροντίδα δεξάμενοι, οὐκ ἐξηφαλίσθημεν τοῦ μήτε τοὺς σχιζομένους τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ καὶ ὀβριωτῶς

αὐτοῦ τιμωρεῖν, μήτε τοὺς ἀκαθαρταίς τε καὶ πορνείαις ἐλασπό-
 τας ἀναγκαιζέιν. ἠγνοήσαμεν δὲ ὅτι καὶ τὰ πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν
 ἀντιστρόφως ἀνταποδίδουσι τοῖς ἄρχουσιν, ὡς ἐννόμως ἔην ἀναγ-
 κάζοντας (pro ἀναγκάζουσι) καιροῦ δραξάμενοι, ἀπηνεῖς εἰσπράτ-
 τονται δίκας αὐτοὺς ἐν οἷς ποτὲ διακῆκασι· καὶ ταῦτα μὴδὲ τοῖς
 ἐνεργοῦσι (pro τῶν ἐνεργούντων) σήμερον τὰ δημόσια τοιαύτας ἐν
 οἷς ἐνήργησαν ὑπεχόντων εὐθύνας, ὅσα ἢ κατοτρόπων γνώμη ἢ
 ἀγνοία κατὰ τοῦ δικαίου πεπαρωγήκασιν. ἀλλ' ὡ τῶν ἐμῶν κακῶν,
 ὡς μὴδὲ κἄν ἴσα τοῦτοις ἐξισωθῆναι καὶ τὰ ἡμέτερα. καὶ εἰ καὶ
 πόθεν ταῦτα ἐπῆλθεν ἡμῖν ἄδηλα (i. e. ἄδηλον) τοῖς πολλοῖς, ἀλλ'
 οὐχὶ καὶ τῷ θεῷ. ὁ γὰρ εἰπεῖν παρήσιασάμενος πρὸς θεόν, Ο
 ΖΗΛΟΣ ΤΟΥΤ' ΟΙΚΟΤ ΣΟΥ ΚΑΤΕΦΑΓΕ ΜΕ, εἶπε καὶ
 τὸ, ΟΙ ΟΝΕΙΔΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΟΝΕΙΔΙΖΟΝΤΩΝ ΣΕ
 ΕΠΕΠΕΣΟΝ ΕΠ' ΕΜΕ. Οὐδὲ γὰρ ἡμετέρων μόνων ταῦτα
 σφαλμάτων ἀντέκτισις· καὶ χάρις θεῷ· καὶ ἡμεῖς μὲν ἀδικούμενοι
 οὕτως, οὐκ ἀδικούμεθα· ὅτι τὸν μὴ ἑαυτὸν ἀδικοῦντα οὐδεὶς δύ-
 νатаὶ παραβλάψαι· ἢ ἐκκλησία δὲ πάλιν ὑβρίσθη καὶ ἐξημίσται.
 τίς δὲ ἡ ζημία; τῶν μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν, καὶ τοῦ λοιποῦ
 χριστιανύμου λαοῦ, τῶν μὲν λόγῳ, τῶν δὲ καὶ βίᾳ βλεψάντων πρὸς
 τὸ σεμνότερον, ὡς καταιγὶς ἀγρία ἀθρόον ἐπισπεσοῦσα ἢ καθ'
 ἡμῶν ὕβρις πρὸς τὰ *) σεμνότερα ἔτρυνε. ἢ δὲ ὕβρις καὶ τὸ αὐ-
 τῆς λυπηρὸν, τὸ μὴ κατὰ τῆς αὐτῶν (apud Pachym. ἡμῶν) ὑπο-
 λήψεως μόνον, καὶ τὸ λίθους κρατῆσαι βαλεῖν ἡμᾶς καὶ ἀναθεμα-
 τίσαι, καὶ ὅσα σωματικῆς ἐστὶν ὕβρεως ἐπεκτείνει, ἀλλ' οἱ μοι, καὶ
 κατ' αὐτοῦ τοῦ σεβάσματος. διὸ καὶ φημί· εἰ ἐφρόνησα πωποτε,
 ἢ φρονῶ, ἢ φρονήσω τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας ἀλ-
 λότριον φρονήμα, ἀνάθεμά μοι ἀπὸ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ παντα-
 νάθεμα, καὶ κατανάθεμα. εἰ (non οἱ) δὲ ὡς οἱ τοῦ κυρίου μου
 Ἰησοῦ ἰδογάμισαν καὶ παραδεδώκασιν ἅγιοι μαθηταὶ καὶ ἀπόστο-
 λοι, καὶ οἱ τούτων διάδοχοι θεοφόροι πατέρες, καὶ ὡς ἡ ἁγία ἐκ-
 κλησία Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐδέξατο, πιστεύω καὶ προσκυνῶ
 καὶ δέχομαι καὶ ἀσπάζομαι καὶ κηρύττω· εἴτι δὲ ταύτης ἐχθρὸν
 καὶ ἀλλότριον, παραπέμπω τῷ ἀναθέματι· οἱ κατ' ἐμοῦ ἀκονήσαν-
 τες γλώσσας, καὶ τοιαύτας ἀθέους φωνὰς ἐξερευξάμενοι διαβολῆς
 καὶ συκοφαντίας, ἐκκήρυκτοι οἱ τοιοῦτοι ἐκκλησίας Χριστοῦ, καὶ
 ἀλύτῳ ἀφορισμῷ ἐκ τῆς ζωαρχικῆς τριάδος καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς ὑπο-
 βάλλομεν καὶ ἀρᾷ ἀναθέματος. ἐπεὶ δὲ νόμος τῆ ἐκκλησίας Χριστοῦ,
 ἐκόντας ἄρχειν ἐκόντων, ἡμεῖς δὲ δυναστικῶς ἐδόξαμεν ἄρχειν, καὶ
 διὰ τοῦτο ἀπώσαντο, ἀπώσάμενοι τοῦ ποιμαίνεσθαι ὑφ' ἡμῶν,
 καὶ ἡμεῖς ποιμαίνειν αὐτοὺς παραιτούμεθα, κατὰ τὸν εἰπόντα·
 κλήρω ἀνυποτάκτῳ καὶ λαῷ ἀπειθεῖ ἀποτάσσομαι. δεόμενος ἐκ ψυ-
 χῆς ὑμῖν (an ἡμῖν?) τε καὶ αὐτοῖς ἴλεων ἔσσεσθαι τὸν θεόν. τὰ δὲ
 ἡμέτερα ἄγοιτο ὅπου καὶ βούλοιτο ὁ ἐν τριάδι ὑμνούμενος κύριος,

*) Legendum videtur πρὸς τὰ ἀσεμνότερα, apud Pachymerem legitur
 πρὸς τὰ πρότερα Ἰσραηλιν. νοιτιν.

πρεσβείαις τῆς Θεομήτορος, τῶν νοερῶν Θεοῦ λειτουργῶν, καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων ἡμῶν. καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, εἰ μὲν κανονικῶς ἔπαιον καὶ ἔπραξαν, καὶ δικαίως μου ἀπεκόπησαν, ἵλιως οὕτως Θεὸς εἶη καὶ αὐτοῖς· εἰ δὲ μὴ, τοῖς ῥηθῆσιν ἐπιτιμίοις ὑπεύθυνοι ἔστωσαν καὶ αὐτοὶ, καὶ οὓς ψευδῶς ὑποσύρουσι, καὶ ὅφ' ἂν παρεσύρησαν· εἶχε δὲ καὶ, Ἀθανάσιος ἐλέω Θεῷ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης· ἰνδικτ. ζ'. εἶχε καὶ μολιβδίνην βούλλαν πατριαρχικὴν, καὶ κάτω ταῦτα· τοῦτοις στοιχῶ ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· τοῦτοις ἐμμένω. εἴπα δὲ ἄλλο εἶπω ἢ πράξω ἐκτὸς τῶν ὠδε γεγραμμένων, ἄστρογγον ἔγω, καὶ βίας καὶ τυραννίδος ἔργον, μὴ συνειδῶς ἐμυτῶ χάριτι Χριστοῦ ἀργίας τι ἔγκλημα. ἰνδικτ. ζ'. Cum hac formula conferat lector, si tanti est, eam, quae exstat apud Pachymerem lib. II. cap. XXIII. BOIVIN.

Pag. 191, 21. Ὅν δὴ καὶ ὀστράκοις τισὶν ἐνελήσας] Pachymeres ait ὄσιν ἐκπώμασιν ἐμβάλων, quod Possinus interpretatur, *vasis duobus testis inclusit*. Vox Graeca ὄστρακον utrumque significat, et *concham* et *testam*. Ego ut de *concharum testis* dictum acciperi. BOIVIN.

Pag. 193, 12. Οὗτος καὶ τῷ βασιλέως υἱῷ] Pachymer. lib. IX. cap. 1. DUCANG.

Pag. 193, 14. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Idem Pachymer. lib. VIII. cap. 18. lib. IX. cap. 1. DUCANG.

Pag. 193, 15. Θυγατέρα ἔχων] Haec male cohaerent, ac quidpiam deest in iis verbis, quae rectius expressit Pachymer. lib. VIII. cap. 18. ἢ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βαλδουίνου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καρούλου Αἰκατερίνα etc. nempe offerebatur Michaëli Catharina, filia Philippi, Balduini imp. filii ex Beatrice, filia Caroli I. Siciliae regis, atque sic vertimus, cum interpres vertisset, *qui filiam e Balduini filia, quem Constantinopoli pulsum fuisse supra ostendī, susceperat, eam novo imperatori* etc. DUCANG. Nusquam dixit Gregoras filiam Balduini nupsisse Italiae regi. At idem dixit, Caroli regis filiam nupsisse Balduini filio, lib. IV. cap. V. sect. 5. item lib. V. cap. I. sect. 1. Ducangius deesse aliquid putat. Probabilius est Gregoram lapsu memoriae allucinatam. BOIVIN.

Pag. 193, 22. Ἐκλέγονται λοιπὸν εἰς πρεσβείαν] Pachymer. lib. IX. cap. 5. DUCANG.

Pag. 194, 1. Ὁ μὲν λογοθέτης ὦν τῆνικαῦτα τῶν οἰκειασῶν] Interpres: *alter Domesticus, alter dromi Logotheta*. Emendavimus, *alter Logotheta rei privatae, alter Logotheta cursus publici*. At Pachymer. d. d. cap. 5. Theodorum Metochitem *λογοθέτην τῶν ἁγίων*, Glycyn vero *ἐπὶ τῶν δεήσεων* fuisse scribit, de quibus quidem dignitatibus egimus in Gloss. med. Graecit. DUCANG.

Pag. 194, 14. Ἐπὲρ τὸν Κιλίκιον ἀύλων] *Aulon* sitae proprium nomen, an angustas Ciliciae fauces sic appellet, dubito.

Pachymerius *αὐλάνα* locum quendam inter Dyrhachium et Brundisium sic appellare videtur. WOLFIUS.

Pag. 194, 21. *Ἰωάννου φημι τοῦ Γλυκέως*] Utinam Ioannis Glycys, quem facundissimum virum vocat Gregoras, superesset legationis istius narratio. DUCANG.

Pag. 195, 6. *Μαρίαν*] Pachymer. lib. IX. cap. 5. 6. Illa porro Ricta vocabatur, quam Graeci Xenen et Mariam vocarunt, Aythonis II., regis Armeniae, soror, Leonis II. filia. Vide stemma Palaeologorum. DUCANG.

Pag. 195, 18. *Ἦν δὲ τότε στρατηγικὸς ἀνήρ*] Pachymer. lib. IX. cap. 9. DUCANG.

Pag. 195, 25. *Βαθειάν αὐλάκα*] Aeschyl. in *ἔπει ἐπὶ Θήβ. βοιωτῶν*.

Ibidem. *Ἴν' οὗτος μὲν διέπη τὰς περὶ*] Praeerat Philanthropenus Asiae minoris, Lydiae et Celbiano usque ad mare: Libadarius vero provinciis circa Neocastro. Pachymer. *ibid.* DUCANG.

Pag. 196, 8. *Ὡστε καὶ διωπόμενοι*] Pachymer. lib. IX. cap. 10. 14. DUCANG.

Pag. 196, 16. *Καὶ τρίτον πίθον ἦκιστά φασιν Ἑλλήνων παιδᾶς ἐν Διὸς εἶναι*] Alter codex perpersam habebat, *πόθον ἐκ Διός*. Figmentum exstat in Homeri Iliade. WOLFIUS.

Pag. 197, 4. *Ἄλλ' οὐκ ἐλελήθει τοῦτο τοὺς Κρήτας*] Scribit Pachymer. lib. IX. cap. 8. extr. multos et Creta insula Latinis, seu Venetis, illis imperantibus, propter illorum intolerandam dominationem, patria relicta, ad imperatorem transiisse: et ab eo locis suae ditionis ac pensionibus donatos, fidam Romanis, seu Graecis, in bellis operam praestitisse. Vide Gloss. med. Graecit. in v. *Πάρροιοι*. DUCANG.

Pag. 199, 22. *Θεοδώρω*] Vide Famil. Byzant. pag. 234. DUCANG.

Pag. 200, 9. *Ἄλλ' ἐλελήθει σκιάν*] Pachymer. lib. X. cap. X. XI. XII. XIII. DUCANG.

Pag. 200, 20. *Ὡς πρὶν ἢ δέκα ἐξήκειν ἡμέρας*] Videtur deesse τὸν βασιλέα, *imperatorem in Lydia castrametaturum*. WOLFIUS. *Ὡς πρὶν ἢ δέκα ἐξήκειν ἡμέρας*, etc.] Interpretatus sum, *Quo factum ut priusquam decem exirent dies*. Wolfius ita interpretabatur quasi scriptum esset, *ὡς πρὶν ἢ δέκα ἐξήκειν ἡμέρας μετὰ βαρβαρίας ἔλθᾶν δυνάμειος . . . πῆξεται τὸ στρατόπεδον*. ΒΟΙΩΤΙΝ.

Pag. 201, 19. *Ἀφαιρεῖται τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὰς αὐγὰς*] Fortasse non eruit illi oculos, sed candente lamina propius admota visu ademit: ut Manuel Comnenus Dandolo Veneto fecisse fertur. WOLFIUS. *Ἀφαιρεῖται τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὰς αὐγὰς*] Anno Mundi VI. M^oCCC^oV. *) Christi MCCXCVI. exeunte. Vide annotata infra lib. VIII. cap. XII. sect. 2. ΒΟΙΩΤΙΝ.

*) Ἐτεῖ στοις ἐνοφλώθη ὁ πικύρονης· καὶ ἰ. ἐξώμισεν ἡ ἀνατολή· καὶ ἰε'. ἦλθεν ὁ Περικάρου. Cod. Reg. 2432. fol. 2. V. med. pag. ΒΟΙΩΤΙΝ.

Pag. 202, 7. Συνέβη γενέσθαι σεισμόν] Quem coepisse Kalendaris Iunii scribit Pachymeres lib. IX. cap. XV. ac in Asia maxime grassatum, ubi multa oppida ac aedes, in Urbe vero, praeter templum Sanctorum omnium, S. Michaëlis statua aenea, cum alia Michaëlis imp. urbis simulacrum eidem S. Archangelo offerentis, magnam labem passae sunt. DUCANG.

Pag. 202, 14. Κατὰ δὲ τὸ ἐπιὸν θέρος] Pachymer. lib. IX. cap. XXX. XXXI. XXXII. DUCANG.

Pag. 202, 17. Ἰωάννου τοῦ Λαζοῦ] Seu, τῶν Λαζῶν ἀρχηγού, ut habet Pachymeres lib. III. cap. 29. *Lazi* iidem sunt qui et *Colchi*. BOIVIN.

Pag. 203, 4. Τῆς Βλαχίας] Quam *Valachiam* hodie vocant, Turci *Istakiam*, veteres vero Daorum, vel Davorum regionem, ut scribit Leunclavius in priore Onomastico Turcico. Vide stemma regum Serviae in Familiis Dalmaticis. DUCANG.

Pag. 203, 6. Ἦγάγετο δὲ τὴν γυναικαδέλφην τοῦ ἀνταδέλφου] *Sororem uxoris fratris sui. . . duxerat uxorem*. Ita vertendum, non *uxoris sororem, fratris sui uxorem duxit*, ut Wolfius reddiderat. BOIVIN.

Pag. 203, 10. Σπενδοσθλάβου] Sic eum appellasse Graecos existimo, quem nunc Vuenceslaum dicunt. WOLFIUS. *Σπενδοσθλάβου*] Qui Pachymeri non semel dicitur Ὅσπενδοσθλάβος, quam vocem Latini per *Wenceslaus* vulgo efferunt. Vide stemma regum Bulgariae. DUCANG.

Pag. 203, 16. Τῆς ἐαυτοῦ θυγατρὸς Σιμωνίδος, πέμπτον τῆς ἡλικίας ἀγοῦσης ἔτος] Pachymeres lib. III. cap. XXXI. ἦν οὖν κἀνε ἀστειὸν τὸ θυγάτριον, οὕτω τὸν ἔκτον παραλλάττον ἐνιαυτόν. Anno proxime insecuto (qui fuit annus Christi MCCXCIX.) eandem Possinus octennem facit. BOIVIN.

Pag. 204, 5. Μιχαὴλ ὁ Κοτρούλης] Michaëlis Angeli Thessalonicensis imperatoris ex Theodora Petralipha filius. Vide stemmata Palaeologorum et Angelorum. DUCANG.

Pag. 204, 11. Τεσσαρακοντούτης τυγγάνων αὐτῆς] Possinus eam Simonidis profectionem confert in annum Chr. MCCXCIX, quo anno imperator Andronicus erat iam ipse quadragenarius. Itaque si, ut Gregoras ait, Crales gener socero Andronico quinque fere annis natu maior fuit, oportet Cralem eo tempore annum aetatis fere quadragesimum quintum attigisse. Minus bene itaque et a Gregora quadragenarius, et a Possino prope quinquagenarius tum fuisse dicitur. BOIVIN.

Pag. 204, 14. Κατὰ δὲ τὸ ἐπιὸν ἔτος] Pachymer. lib. X. cap. XVI. XVIII. XIX. XX. XXII. DUCANG.

Pag. 205, 18. Δῆμοι] *Populi*, Wolfio. An potius *curiae*? An *tribus*? *δήμοι* quoque dicebantur *gradus Hippodromi*, in quibus sedere consueverant *δήμοι*, seu factiones. Vide Glossarium med. Graccit. in v. *Δῆμοι*. BOIVIN.

Pag. 207, 13. Συνέβη δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] De hoc bello inter Genuenses et Venetos agit Pachymer. lib. IX. cap. XV. XVIII. XIX. XX. XXI. et lib. X. cap. V. XXIII. . . . DUCANG.

Pag. 210, 14. Ὁ δὲ πατριάρχης Ἰωάννης] Pachymer. lib. IX. cap. XXIV. XXV. lib. IX. cap. XI. XII. XXVII. XXVIII. XXIX. XXXI. XXXII. lib. X. cap. III. VI. VII. DUCANG.

Pag. 210, 18. Ὁ δ' ἀπελθὼν ἠσύχασε] Illam Ioannis Sozopolitani secessionem incidisse in annum Christi MCCCIII. non MCCCIV. multis probat contra Possinum Mauritius David, Animadversionum Chronologic. ad Pachymeris Michaëlem cap. XI. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 210, 19. Τῆς Παμμακαρίστου] De quo monasterio vide Constantinopolium Christ. lib. IV. sect. II. n. XXX. Interpres, *In sanctissimae et beatissimae Dei Genitricis monasterio*. Emendavimus uti editum est. DUCANG.

Pag. 212, 8. in Argumento: *Rogerus Catalanus*] Rogerus re ipsa Catalanus non fuit. Gregoras tamen Catalanum eum fuisse inquit pag. 134, C. ubi ait, ἦκε καὶ ἕτερος Κατελάνος, ὄνομα Περιγέριος Τέντζας. *Venit et aliter Catalanus, nomine Berengarius Entenza*. Dixerat supra advenisse Rogerium. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 214, 1. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον] Pachymer. lib. X. cap. XX. XXI. XXV. XXVI. lib. XI. cap. X. XXI. DUCANG.

Pag. 214, 12. Ἐς δὲ ξυμφωνίαν] Satraparum istorum Turcorum nomina tum ea, quae hic omittit Gregoras, et ut ii Asiae provincias invicem partiti sint, recensent Pachymeres lib. XI. cap. IX. Phranzes lib. I. cap. XXIV. XXVI. et Laonicus lib. I. pag. 7. edit. reg., de quibus copiose satis egit Ioannes Leunclavius in Pandecte Turcico n. XIII. DUCANG.

Pag. 214, 15. Καρμανὸς Ἀλισούριος] Ἀλισούρης, Pachymeri; Ἀλισούριος, Phranzae; Καρμανός, Laonico. Ab eo dicta Caramania Cilicia, cum alijs tamen appendicibus; parte nimirum Lycaoniae, Pamphyliae, Cariae, quibus addit Laonicus mediterranea Phrygiae. Carmani posteri *Caramano-glii* dicti, quorum stemma historiae suae Musulmanicae praefixit Ioannes Leunclavius. DUCANG.

Pag. 214, 18. Σαρχάνης] Ita Phranzes et Laonicus. Ab illo Sarcania dicta Ionia, cuius vocis meminit Laonicus, Turcis, *Saruchan-ili*, id est regio *Saruchania*, ut scribit Leunclavius in Onomastico Turcico, et in Pandecte n. XIII. DUCANG.

Pag. 214, 20. Σασάν] Istius meminit pariter Phranzes, de quo Pachymeres et Laonicus silent. DUCANG.

Pag. 214, 21. Ὁ, τε Καλάμης] Phranzes, *Calases cum Carase filio*. Laonicus, *Καλάμην σὺν τῷ παιδί αὐτοῦ Καραζῆ*. Nescio an Calasius idem sit, quem Pachymer. d. d. cap. IX. et lib. X. cap. XX. *Λαμίσην* vocat. A Carase vero Lydia usque ad Mysiam Carasia deinceps appellata, de cuius posteris agit Leunclavius lib. IV. hist. Musulman. pag. 196. 197. 198., ubi Carasiam tandem Urchani ditione spontanea se subiecisse narrat. DUCANG.

Pag. 214, 23. Ἀτυῶν] Ita appellatur a Pachymer. d. cap. IX. et lib. X. cap. XX. XXV. et lib. XI. cap. IX. *Othmanes* a Phranze, *᾽Οουμᾶνος* a Laonico, *Osman* a Phranze, Leunclavio, et aliis, a quo Sultani Otomanici hodierni Turcici genus ducunt. Is Etrucalis filius fuit. DUCANO.

Pag. 215, 1. Ἐς τοὺς Ἀμουριου διέβησαν παῖδας] *Chasan* et *Mahomet* ii vocantur a Phranze. Laonicus Gregoram sequitur, neque Amurii filios nominat: Pachymeres *Ἀμουριου* duntaxat habet. At cuius Amurii filii dicantur, incertum. Nam ex prioris Amurii, quem a Meleco Iconiensi Sultano interfectum diximus supra ad lib. V. cap. VIII., filiis unicus Halis superfuit, *Amur* etiam appellatus, a quo in praelio deletus et caesus Melecus: atque huius alterius Amurii filii hic forte intelliguntur, qui mortuo parente has provincias sibi asseruerint, tametsi alter rursum Amurius occurrat in posteriori Gregorae historia, qui ex duobus istis secundi Amurii esse potuerit, et Amurii sibi ut pater nomen adscripserit: nisi ipsemet sit Halis Amur horum pater. Hos Amuris, vel Amurii, vel Omuris filios, quos Heracleam Ponticam, Castamonem, Sinopen, et alias urbes cum ditone mari Pontico vicina tenuisse scribit, *Omeroglios* vocat Leunclavius in horum stemmate, quod historiae suae Musulmanicae praefixit. *Omer* enim is in annalibus Turcicis appellatur. Vide eundem Leunclavium in Pandecte n. XIII. DUCANO.

Pag. 215, 2. Τὸ μέντοι ἐξῆς ἔτος] Pachymer. lib. X. cap. XXXIV. XXXV. XXXVI. lib. XI. cap. I. XX. DUCANO.

Pag. 216, 11. Ἐτυχε δὲ τηρικ. ἐπιδημῶν τῆ βασι. καὶ τῆς κατ' Ἀλυ. Ἀλεξανδρείας ὁ πατρ.] Exercuerat hic iam tum, et postea quoque exercuit graves inimicitias cum Athanasio patriarcha Constantinopolitano, de quibus Pachymeres historiae Andron. lib. III. cap. V. lib. IV. cap. ult. lib. V. cap. XX. lib. VII. cap. VIII. Atque is videtur esse, ad quem exstat Pachymeris epistola in calce Codicis Regii 2885. Exstat etiam in Codice Regio (olim Telleriano) fol. 63. Relatio Athanasii patriarchae Constantinopolitani ad imperatorem *πρὸς τοὺς χειρισθέντας φορεῖν τὴν μάχαιραν*, etc. *καὶ περὶ τοῦ Τύρου, καὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας, ὅπως ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς κάλειως.* In ea Relatione Athanasius Constantinopolitanus in Athanasium Alexandrinum acerbè invehitur; item in episcopum Tyri, et in alios quosdam. Non mirum itaque, si Alexandrinus Athanasius Constantinopolitanum satyrica fabella perstrinxit. ΠΟΡΙΝ.

Pag. 217, 15. Θυδέρηγον] Fredericum hic et infra legendum, uti supra monuimus. De hoc bello inter Carolum et Fredericum passim agunt Historici. DUCANO.

Pag. 217, 17. Μιλίους οὐ πλέον ἀπέχουσα τῆς ἠπείρου τριάκοντα] A Scyllaeo promontorio ad Messanam urbem vix numerantur XV. millia Italica, quamquam fretum ea parte latissimum sit. In Codice Regio, pro *μιλίους οὐ πλέον*, legitur *σταδίους ἀκίχουσα τῆς ἠπείρου σλ.* id est, *stadiis ducentis et triginta distans*,

quod idem fere est. Itaque Gregoras distantiam dimidio maiorem credidit quam revera esset. BOIVIN.

Pag. 217, 21. Καὶ διὰ μελέτης ποιούμενος τοῦτο, μακρὰς λάθρα ἐναυπήγησε ναῦς] Si legas, ut legitur in Codice Regio, καὶ διὰ μελέτης ποιούμενος τοῦτο μακρὰς, λάθρα ἐναυπήγειτο, vertendum erit, eam rem anxie praemeditans, naves clam construebat. BOIVIN.

Pag. 218, 8. Ξυνέπεισ δὲ] Pachymer. lib. XI. cap. XII. XXI. XXIII. XXIV. XXVI. Rogerium vocat quomodo is appellabatur. DUCANG.

Ibidem. Ποντήριον] Interpres, ut et Possinus apud Pachymerem, perperam *Rontzerium* vertit. Rectius Pontanus ad Phranzem *Rogerium* vocat, quomodo is appellabatur; cuius, ut et caeterorum Catalanorum nobilium hic memoratorum, historiam bellicasque in Graecia expeditiones, quibus ipse interfuit, peculiari commentario lingua Catalanica descripsit Ramondus Montanerius. Nos etiam ex eo aliisque scriptoribus hanc illustravimus in Historia nostra Franco-Byzantina VI. 24. et seqq. Unde, ne actum agere dicamur, cum quidpiam hic occurrat, quod hanc spectet, eo amandare lectorem suffecerit. DUCANG.

Pag. 218, 9. Ἰβηρίας τῆς κάτω] Catalaniae provinciam sic designat in inferiori Hispania ad Galliae fines sitam, ubi Pyrenaei montes, quos non unus ex scriptoribus Alpium nomine indigitat. DUCANG.

Pag. 219, 9. Ὅθεν ἕαρος τελευτῶντος] Ioann. Villaneus lib. VIII. cap. 34. DUCANG.

Pag. 219, 12. Ἄμα ἦρι πᾶσαν] Anno 1302. Ioann. Villaneus lib. VIII. cap. 49. DUCANG.

Pag. 220, 9. Ἀμογαβάρους] Vide Histor. Franco-Byzant. lib. VI. n. 24. et Gloss. med. Graecit. DUCANG. Ἀμογαβάρους] *Almugaveros*. Vox est mere Arabica, a radice *gāra*, media *wavv*, unde *Almugaverin*, viri bellicosi. Ita accepi ex V. Cl. Salomone Damasceno. BOIVIN.

Pag. 220, 14. Ἐπεὶ δὲ μετὰ μικρὸν] Nempe post Asiaticam expeditionem Rogerii Caesaris, cum ille in Thraciam transiisset. Pachymer. lib. XII. cap. 4. DUCANG.

Pag. 220, 15. Πριγκιέριος] Rectius Pachymer. lib. XII. cap. 4. et alibi *Μπυριγκιέριος*, is quippe vocabatur *Berengarius Entenza*, seu *Entença*. Graecos enim Latinum B per Μπ efferre solere, docemus in Gloss. med. Graecit. Berengarii natales attigimus in Hist. Franco-Byzant. eodem libr. VI. n. 23. Illius porro nomen male expressit Wolfius apud Gregoram, et Possinus apud Pachymerem. DUCANG.

Pag. 220, 16. Τὸ τοῦ Καίσαρος] Pachymer. lib. XII. cap. 16. 17. 18. 22. DUCANG.

Pag. 221, 7. Τοῦ δὲ ἐπιόντος ἔαρος] Sub anno 1305. Hist. Franco-Byzant. lib. VI. n. 30. 31. DUCANO.

Pag. 221, 13. Διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς μέγεθος τοῦ τῆς πόλεως ἱερῶς προεδρεύοντος θείου ἀνδρός Θεολήπτον] Nicephorus Chumnus in oratione, quae inscribitur Ἐπιτάφιος εἰς τὸν μακάριον καὶ ἀγιώτατον μητροπολίτην Φιλαδέλφειας, Θεόληπτον, etc. rem ita narrat, ut Philadelphia libertatem ac salutem uni Theolepto acceptam referat, Catalanis autem ne minimam quidem eiusce laudis partem tribuat. Contra Pachymeres lib. V. cap. XXI. et XXIII. de Theolepto silet omnino; Rogerium et Catalanos Philadelphiae liberatores solos memorat. En ipsa Nicephori Chumni verba ex Cod. Reg. 2964. fol. 240. Τίς οὐκ οἶδε τὴν τοῦ Φιλαδέλφου πόλιν· ὡς μὲν περιφανῆς αὕτη καὶ μεγάλη καὶ λαμπρά· ὡς δὲ καὶ μετὰ τὴν πρώτην καὶ τῶν ἀπασῶν κρατούσαν πρώτη. ταύτης τὸ κάλλιστον καὶ πλεόν εἰς θαῦμα, τὰ τῶν ἐνοικούντων ἀνθρώπων ἀπειρων ὄσων πλήθη, πολλῆς μὲν ταύτης τοῖς τείχεσι καὶ τῷ κύκλῳ καὶ δὴ γε μεγάλης οὔσης, πολλῶν δὲ καὶ τούτων καὶ κλησμίως γεμούσης. αὕτη καὶ πολλὰ μὲν ἐστὶ καὶ ἄφθονα γεωργοῦσα, καὶ ἀποχρῶντα τοῖς πλήθεσι καὶ αὐτάρκη· οὐ μὴν δ' ὥστε καὶ τοῦ καρποφοροῦντος ἐνιαυτοῦ καὶ παρέχοντος, ἐς νέεατα ἔχειν περιττὰ ἀποτίθεσθαι, ἱκανὰ δὴ καὶ ταῦτα ἐπαρκεῖν καὶ βοηθεῖν, εἴ τις ἐξ ἀφορίας ἢ ἑτέρου τρόπου ἔνδεια ἐπιχωριάσει. καὶ οὐδ' ἐκ γειτόνων ἐστὶ τῇ θαλάττῃ, ὡς ἐξ αὐτῆς χορηγούσης καὶ ποριζούσης βοηθεῖσθαι. ἀλλ' εἰς μεσόγειον ἀνψικισαὶ πόρρω· καὶ γ' ἐκ τῶν περιολικῶν χρείας ἐπιειγουσῆς ἴσχει τὴν θεραπείαν. ταυτὴ τοι ταύτη, τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων ἐν ἄλλοις ἀσχολουμένων, οἱ γειτονοῦντες ἀσειεῖς τηρήσαντες τὸν καιρὸν ἐπέθεντο μετὰ μεγάλης καὶ κλείστης ὄσης τῆς ἰσχύος, βαλόντες χάρακα περὶ αὐτήν, καὶ ταύτην προσκαθίσαντες, ἐκ πολιορκίας μὲν καὶ πολέμου, οὐδὲν τι μέγα καὶ λαμπρὸν νομίζοντες ἀνύσειν, παραστήσεσθαι δὲ τῷ λιμῷ τὸν τρόπον τοῦτον καὶ ταύτης κρατῆσαι· καὶ δὴ τὸ μὲν ἴσχυσαν, τὸν λιμὸν· τοῦ δὲ γε περιγενέσθαι, ἦν αὐτοῖς διηνησμένον κατὰ τὰς ἐλπίδας οὐδέν. τότε δὴ τότε καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος τὴν συμπαθειαν, καὶ πολὺς μὲν τὸν ἔλεον, πολὺς δὲ καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν, τοῦ λαοῦ κακοπαθοῦντος καὶ τῇ πείνῃ κάμνοντος, αὐτὸς κατὰ τοῦ λιμοῦ ἐξανίσταται, χεῖρας ἐκείνας τὰς ἱερὰς καὶ τῶν μυστηρίων ὑπηρέτιδας καὶ οἰκονόμους, εἰς ἀλεύρων ἐκτείνας φυράματα, καὶ ταῦτα ταύταις ἐνζυμῶν, καὶ καινός τις ἀρτοποιὸς γηγνόμενος, καὶ χυτρῶν ἐπιμελούμενος καὶ λεβήτων, καὶ πυρὸς ἐμφορούμενος καὶ καπνοῦ. εἶτα τί; ταῖς αὐταῖς χερσὶν ἐπὶ τρυβλίων κενῶν ἦν, καὶ τὰ κενῶθέντα λαμβάνων εἰς χεῖρας, ἐν αὐταῖς καὶ τοὺς ἄρτους, ἐπεισερόντων αὐτῷ τῶν ἐκ τοῦ λιμοῦ συνωθισμένων, ἐκ χερῶν εἰς χεῖρας ἐνέβαλλε, τῶν ἰδίων, τὰς ἐκείνων, μᾶλλον δὲ τὰς τοῦ Χριστοῦ, θεραπέων κὰν τούτῳ τὸ πάθος καὶ κουφίζων τὴν συμφορὰν. τοῦτον δὴ τὸν τρόπον, τῆς πόλεως ἀμφοτέρα γενόμενος ἦν. καὶ τροφεὺς καὶ πατήρ, καὶ τὸ γε πρῶτον ἀρχιερεὺς, καὶ δεῖτα

ποιμὴν τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν τιθεὶς ὑπὲρ τῶν προβάτων. Ὅπως δὲ καὶ τοῦτο, ἔρω ἤδη, καὶ ἐπὶ τούτῳ τελευταίῳ ὑπὲρ τῆς πόλεως ὄντι μεγίστῳ καὶ θαύματος γέμοντι, καταπαύσω τὸν λόγον. ἦσαν τὰ τῶν ἀσεβῶν ἐχθρῶν πληθὴ σφοδρῶς ἐπιμαίνόμενα τῇ πόλει, κύκλω περιβάλλοντες καὶ φρουροῦντες ἀσφαλῶς ἦσαν, ὡς ἂν μὴ καὶ λάθοι τις τῶν ἐκτὸς ἐντὸς ταύτης γενόμενος, ἢ τῶν ἐντὸς αὐτῆς ἔξιων. καὶ λιμὸς ἦν ὁ καὶ τῶν πολεμίων πλεόν καὶ μᾶλλον βαρύντατος, ἐκάστης ἡμέρας ἀποκτείνων συγχοῦς· καὶ ῥύστης ἦν τότε οὔτε φαινόμενος οὔτε προσδοκώμενος οὐδεὶς. τί γοῦν ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς καὶ ποιμὴν ὄντως καλός, καὶ προθυμούμενος καὶ μέντοι γε καὶ σπεύδων ὑπὲρ λαοῦ καὶ κλήρου τοῦ ἰδίου θεῖναι τὴν ψυχὴν; τὸν λαὸν ἀθροίσας, μᾶλλον δὲ τοῦ λαοῦ ὄσος ἦν τῷ ναῶ ἡωρητός, πρὸς θεὸν ἐπίκουρον καὶ ῥύστην καὶ σωτήρα καταφύγει, καὶ κοινήν μετὰ πάντων ἐκτελεῖ δέησιν, κοινήν καὶ πρᾶξιαν· καὶ τοῦ ἱεροῦ ἔξιων, δεσμοῖς αὐτοῦς πνευματικοῖς φρικωδέστατοις ἐμπεδοῖ· τίνας ἔνεκεν; πρὸς τὸν τῶν πολεμούντων φύλαρχον, πρέσβιν ἐκ τῆς πόλεως αὐτὸν ἀφιγμένον, ὥστε γ' ἐντυχεῖν καὶ συλλαλῆσαι καὶ πρᾶξαι καθ' ὅσον ἂν καὶ δύναίτο τὰ τῇ πόλει συνοίσοντα, εἴπερ ἐκείνου, βαρβάρου γε ὄντος καὶ θρασέος καὶ ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσιν ἐπηρμένου καὶ κατὰ μηδὲν ἐπτοημένου μηδὲ δειλαινοντος, λογισμὸς αὐτῷ καὶ τόλμη γένοιτο, αὐτὸν δὴ τοῦτον ἀρχιερέα τῆς πόλεως ὄντα κατασχεῖν, ὑπολογισάμενον ἐντεῦθεν καὶ τὴν πόλιν τὸν τρόπον τοῦτον ἐλεῖν, ἢ τό γε δευτέρον χρημάτων τυχεῖν, τῆς πόλεως δούσης ἐλευθερίας ἔνεκεν αὐτοῦ, μὴ τοῦτους δοῦναι μηδὲν, κἂν αὐτῷ πληγὰς ὁ ἀσεβῆς ἐπιθῇ, κἂν πρὸς τομὴν τοῦ σώματος τῶν μελῶν χωρηθῇ, κἂν ἕλκος ἐπανατείνῃ, καὶ ἀπειλῶν εἴη, καὶ κατὰ τὴν ἀπειλήν ἔτοιμος ἐμβαλεῖν πρὸς σφαγὴν. ὦ γενναίας ἐκείνης καὶ ἀνδρείας καὶ θαυμαστῆς καὶ πέρα γε θαύματος καρτερικωτάτης ψυχῆς· ὦ τὸ τοῦ μαρτυρίου θανάτου πιεῖν ποτήριον διψώσης ὑπὲρ λαοῦ καὶ κλήρου ἰδίου, κατὰ Χριστοῦ μίμησιν, καινοῦ δὴ τινος καὶ θαυμασίου τοῦ συναλλάγματος ὄντος. ἀνθ' οὗ γὰρ προλαβὼν ἔπιες ποτηρίου τοῦτο (an τούτου?), ὕδατος, οὐχὶ ψυχροῦ ἀλλὰ ζέοντος, ὡς ἐκ κρατήρος τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ἠδέσθη σε καὶ θῆρ ἐκεῖνος ὁ ἅγιος καὶ ἀσεβῆς βάρβαρος. καὶ γοῦν ἰδὼν, ἐξ αὐτῆς εὐθύς κατεδυσσωπήθη τῆς ὄψεως. εἶτ' ἐπιπλέον καὶ τοῖς λόγοις τοῖς σοῖς τιθασσευθεὶς ἦν· καὶ δὴ γ' ἐξομαλισθεὶς ταῖς ὀμιλίαις, καὶ καθυποκλίνας ταῖς τὰ πάντα δυναμέναις σοφαῖς σαῖς παραινέσεσι, καὶ τιμῶν καὶ σφόδρα γε τιμῶν, σὲ μὲν μετ' εὐλαβείας ἐνδόξως προέπεμψεν· αὐτὸς δὲ λύσας πάντας τοὺς τῆς πόλεως φόβους, ταύτην ἀφεις ὑπεχώρησε, καὶ σιτισμοῦς ἐπιδαψιλευσάμενος ταύτην, καὶ μεταβαλὼν ἐκ τῆς πρὶν ἀγριότητος πρὸς τὴν πόλιν οὐκ εἰς μικρὰν εὐνοίαν. τοῦτο σοὶ τὸ μέγα καὶ λαμπρὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως τρόπαιον, etc. Nulla in his mentio Catalanorum. Unius Theolepti virtute et auctoritate res confecta esse dicitur. βοικιν.

Pag. 221, 15. Θεολήπτου] Cuius meminit Pachymeres lib. VIII. cap. 2. 9. lib. IX. cap. 23. lib. X. cap. 10. 33. et Cantacuzenus lib. I. cap. 14. 19. Illius praeclarus exstat hymnus in Graecorum Horologio. DUCANG.

Pag. 221, 23. Ἀλανῶν] Quos Massagetarum nomine non semel indigitat. Vide lib. II. cap. 17. DUCANG.

Pag. 222, 11. Ἄμα ἤρι τελευτῶντι] Hist. Franco - Byzant. lib. VI. n. 28. DUCANG.

Pag. 222, 20. Λατίνοι δὲ τῶν Ροντζερῶ] Pachymer. lib. XII. cap. 13. 14. 15. DUCANG.

Pag. 223, 20. Ἐν στενῷ τοίνυν] Pachymer. lib. XII. cap. 3. 7. DUCANG.

Pag. 224, 6. Οἱ γενομένου] Pachymer. lib. XII. cap. 23. 24. Montanerius cap. 215. Hist. Franco - Byzant. lib. VI. cap. 34. DUCANG.

*Pag. 224, 18. Ἀλλὰ τὸ ταῦτα λογίζεσθαι διανοίας ἐστὶ χαρῆ-
ποῦς*] Tota fere haec sectio exstat in dialogo, cui titulus Φλωρεν-
τιος, seu περὶ σοφίας. Vide Cod. Reg. 3284. fol. 258. Eiusmodi lo-
cos communes videtur Gregoras provisus habuisse, quos operibus
suis sparsim intexeret. BOIVIN.

*Pag. 226, 14. Καὶ παιδείαν μετρίαν οὐ μετρίων πλημμελη-
μάτων*] Legendum videtur καὶ παιδεία μετρία, etc. Idem lib. VIII.
infra pag. 179. B. Ἐγνωμεν κρίσιν εἶναι τοῦτο θεοῦ, πρὸς θάνατον
συνωθοῦσαν ὀλοσχερῶς, καὶ παιδείαν ἴσως μετρίαν ἂν οὐ μετρίως
ἡμάρτομεν. BOIVIN.

Pag. 227, 4. Πυθόμενοι γὰρ οἱ] Pachymer. lib. XII. cap. 25.
26. 27. Montaner. cap. 215. Hist. Franco - Byzant. n. 35. DUCANG.

Pag. 227, 17. Ἀναγομέναις γὰρ ἐκ Γενούας] Pachymer. lib.
XII. cap. 27. lib. XIII. cap. 7. DUCANG.

Pag. 227, 22. Ἀλλὰ γὰρ οὕτω] Pachymer. lib. XII. cap. 29.
DUCANG.

Pag. 229, 5. Τῶν οὖν Κατελάνων] Pachymer. lib. XII. cap.
30. 32. 33. Montaner. cap. 220. Moncada cap. 39. DUCANG.

*Pag. 229, 6. sqq. Theodulus, in oratione pro Chandreno,
Cod. Reg. 1853. fol. 244. Πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς ἐπὶ Θράκης κακῶς
εἰσχωμάσαντας Πέρσας καὶ Ἰταλοὺς, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους συστάσει
Θράσους οὐκ ὀλίγου πλησθέντας, ὡς τὰ ἔσχατα ἀπειλεῖν, δευτὴ τῆς
συνέστη μάχῃ Ῥωμαίους, καὶ πολεμεῖν ἔγνωσαν, εἰδότες ὡς ἔαν μὴ
τάχιστα συμπεσόντες ἐξέλωσι (an ἐξελώσι?) σφᾶς, πολλὰ κλεισίω
αὐθις μαχοῦνται, καὶ σχετικωτέρων τῶν δευτέρων πειρασθῆναι πε-
ρέσται. ὡς δὲ συνεβόρωτότων ἐκατέρων τῶν στρατοπέδων ἐν Αἰγὸς
ποταμοῖς, καὶ τῆς συμπλοκῆς θαυμαστῆς γενοῦσας, τὸ πλέον ἔσχον
οἱ βάρβαροι, οὐ τῶ τὰ ἐς μάχην κρείττους εἶναι· τίς δ' ἂν εἴποι
ταῦτα; τῶ δ' οὕστινας οὖν τῶν ὑφ' ἡμῖν τεταγμένων βαρβάρων
ἀθρόως ὡς ἐκείνους αὐτομολῆσαι· ὦ δεινοῦ πάθους ἐκείνου· πε-
πτῶκασι μὲν ἡμῶν οὐκ ὀλίγοι· οἱ δὲ φυγάδες ὀπηδήκοι' ἐχώρουν.*

μόνος δ' οὗτος ἐν πολλοῖς ἠττημένοις, ἀήττητος διαγέγονε· μάλλον δὲ τοσοῦτ' ἀπέσχε τοῦ ταῦτα πεπονθῆναι, ὥστε καὶ τῶν πολεμίων οὐχ ὅσους ἂν τις ἀγνοῆσαι κατενεγκῶν, ἔστι δ' οὗς καὶ τραυματίας πεποιηκῶς, ὥσπερ ἀμφίβολον αὐτοῖς πεποιήκει τὴν νύκην τὸ καθ' αὐτὸν, ἐνδειξάμενος τοῦθ', ὅτι κἂν ἀνυλῆ συνηλέχθη Ῥωμαίοις, τὸ γοῦν ἑαυτῶν ἀξίωμα μένει, καὶ οὐδὲν μῆποτε καθείλε τῶν πάντων, οὔτε μὴν καθαιρήσει. καὶ τοῦτο μὲν οὕτως. Hinc discimus pugnam commissam esse in Αἰγὸς ποταμοῖς. De Chandreno nihil nec Gregoras nec Pachymeres. Vide hunc libri VI. cap. XXXII. BOIVIN.

Pag. 232, 15. Φαρέντζαν Τζιμηῶν] Qui Pachymeri Φαρέντζα Τζιμηῶν dicitur lib. XI. cap. 12. lib. XIII. cap. 30. 36. Ita *Fernandum Ximenem de Arena* expresserunt, de quo Montaner. cap. 223. Moncada cap. 39. 40. 41. Hist. Franco-Byzant. lib. VI. cap. 42. DUCANG. Rem narrat Pachymeres in fine libri ultimi Historiae, eamque narrationem ab ea, quam Possinus edidit, longe diversam exhibet Cod. Reg. 2558. Nam cum apud Pachymerem legatur, ἐκείνοι δὲ ἐπάραντες ἀπὸ τῆς Αἴνου, Ῥομοφόρτος σὺν τοῖς Τούρκοις, etc. Codex Regius habet, Βασιλεὺς δὲ πεπυσμένος τὰ περὶ τῆς Αἴνου, καὶ ὡς ἀπεκρούσθησαν μὴνὸς ὄλου πολεμοῦντος (πολεμοῦντες)· πεπυσμένος δὲ, καὶ ὡς Ῥομοφόρτου ἀπάραντος σὺν οἷς εἰσεφρήσατο Τούρκοις, οἱ περὶ τὸν Μπυριγέριον καὶ Φαρέντζα Τζιμηῶν καὶ τὸν Πύαν κατόπιν μελήσονται ἐπεσθαι, διάφοροι τὸν Ῥομοφόρτον (τοῦ Ῥομοφόρτου) ὄντες· κἀκείνω τῷ Ῥομοφόρτῳ καιροῦ γ' ἐπιθέσθαι σκοποῦντες· ἐκείθεν δὲ που περὶ τὰ μέρη Κασανδρείας προσβαλῶν Ῥομοφόρτος σὺν τοῖς Τούρκοις ἐπεσκήνουν (ἀν ἐπεσκήνου?) συνελθὲς τῆν ἐπιβουλὴν τῶν κατόπιν· ἀλλὰ καὶ μικρὸν ὀλίγον κἀκείνοι ἐφίστανται, καὶ ὀλίγον μακρόθεν ἐσκήνουν· ὁ δὲ Ῥομοφόρτος προλαβεῖν ἐβούλετο δρᾶσαι ἢ παρ' ἐκείνων παθεῖν· καὶ ἅμα πρῶτῃ τῆς σκοτίας οὔσης σὺν τοῖς Τούρκοις ἐμπίπτει, καὶ κατακράτος νικᾷ· ὡς πεσεῖν μὲν τὸν Μπυριγέριον, τὸν δὲ Φαρέντζα ἀκλεῶς ἀλῶναι, εἰτ' αὐθις ἀπολυθῆναι πρὸς τὰ οικεῖα ἤθη, τοῦ Ῥομοφόρτου εὐμενῶς αὐτῷ σχόντος. Φαρέντζα δὲ Τζιμηῶς ἀπογόνους τοῖς ὄλοις, ὥσπερ τις ἀλήτης (ἀλήτης) καὶ μετανάστης ἀτίμητος, αὐτομολεῖ τινε τῶν μεγιστάνων τοῦ βασιλέως· ὁ καὶ μόλις γνωσθὲν, περισώζεται, καὶ τῷ βασιλεῖ προσέρχεται. οἱ δὲ μὴ πεσόντες τῷ πολέμῳ τῶν Ἰταλῶν, εἰσήρτησαν (leg. εἰσέβησαν) τῷ Ῥομοφόρτῳ. ἐκείθεν δὲ ἀπαναστάντες, ἀπῆλθον, ὡς εἶχεν ἡ φήμη, πρὸς Θήβας. Possinus Codicem Regium non vidit, quem cum editione Romana conferri oportet erit, si quando nova editio adornabitur. BOIVIN.

Pag. 232, 15. Κατὰ Ῥεκαφόρτον] Qui Ῥομοφόρτος dicitur Pachymer. lib. XIII. cap. 12. 21. 36. Berengerus vero *de Rocafort*, Montanerio, Moncadae, et aliis. DUCANG.

Pag. 232, 23. Καὶ Θεοδώρῳ τῆ τοῦ βασιλέως ἀδελφιδῆ γηρενούσῃ συζύγῳνται] Wolfio Θεοδώρῳ ἀδελφιδῆ τοῦ βασιλέως nep̄tis est imperatoris; mihi, imperatoris nep̄tis ex sorore. Sic supra

cap. III. sect. II. de Rogerio, *γαμβρόν εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆ ἀδελφιδῆ ποιῆται Μαρία*, ubi etiam Wolfius *neptem* interpretatus erat, cum interpretandum esset *sororis filiam*. Caeterum *Theodora* illa, quae hoc loco Ximeni nupsisse dicitur *χηρεύουσα*, vix dubium est, quin ipsa sit Maria, quae Rogerio primum nupserat, ac post eius caedem vidua aliquamdiu manserat. Potuit scilicet eadem et *Theodora* dici, et *Maria*. Potuit etiam Gregoras, memoriae vitio lapsus, *Theodoram* vocare eam, cuius verum nomen esset *Maria*. Irene, soror Andronici imperatoris, eademque uxor Asanis, filiam habuit *Mariam*, illam nempe quae Rogerio, ut diximus, nupsit: habuit et *Theodoram*, quae Manuelli Tagari, de quo Cantacuzenus lib. I. cap. XVIII. Vide et Familias Byz. pag. 325. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 233, 6. Ἀπαντας ἤβηδὸν συναπέσφαξαν] Montaner. cap. 227. Moncada cap. 43. DUCANG.

Pag. 233, 20. Ἄλλὰ τρόπον Λατινικόν] More apud Latinos seu Francos principes recepto, quo filiis secundo-genitis *pars terrae*, uti loquebantur, in haereditatis sortem assignari solebat, atque adeo in *apennagium*, de quo multis egimus in Gloss. med. Lat. in hac voce. DUCANG.

Pag. 234, 12. Ἰωάννην] Quem statim atque Michaëlem ex priore coniuge filium imperatorem, Despotam dixerat pater. Pachymer. lib. IX. cap. 2. De aliis Andronici liberis hic memoratis vide Famil. Byzant. DUCANG.

Pag. 234, 15. Ἀυτόνομους καὶ μηδένα μηδενὶ ὑπακούοντας] Sic etiam Phranzes lib. I. cap. 7. Atqui id in Latinorum usu minime erat, apud quos secundo-geniti, quibus data erat *pars terrae*, iure clientelae et hominii primo-genito suberant. DUCANG.

Pag. 235, 13. Ἡ μέντοι etc.] Exstat in Codice Regio (olim Telleriano) epistola Athanasii patriarchae Constantinopolitani ad Augustam, de reconcilianda cum viro gratia, eique epistolae praefixus est falsus et inconcinuus titulus, *Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ παρ' ἐλπίδα συμπεσόντος δεσποίνης θάνατος*. Debuit autem inscribi, *Γράμμα πρὸς τὴν βασίλισσαν, περὶ τοῦ δεῖν αὐτὴν ὁμονοεῖν τῷ συζύγῳ*. Pertinet ea adhortatio ad componenda dissidia, de quibus Gregoras agit hoc loco. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 235, 20. Θριαμβεύουσα κοινὰ καὶ λαθραῖα τοῦ συζύγου ἐγκλήματα] Verterat Wolfius, *publica et occulta imperatoris crimina traducebat*. Ego verti, *coepit eius peccata, sibi cum illo communia, eaque occulta, diffamare*. Sic infra, *ἀπόρρητα τοῦ συζύγου τε καὶ ἑαυτῆς, coniugis et tua ipsius arcana propudia*. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 237, 11. Ὡς ὁ τῶν Ἀθηναίων δούξ θυγατέρα τέτρα] Agnes illa fuit, filia Hugonis Comitis Briennensis et Elizabethae *de la Roche Ducissae Atheniensis*, ac proinde soror Galteri Comitis Briennensis, qui ea tempestate Atheniensem Ducatum obtinebat. Vide Hist. Franco-Byzant. lib. VI. n. 43. DUCANG.

Pag. 237, 13. Θεόδωρον τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν δευτέρου] Pri-
mo genitus enim ex hoc secundo Andronici coniugio fuit Ioannes
Despota, cuius paulo ante meminit. DUCANG.

Pag. 237, 15. Τῷ ἄρχοντι Πελασγῶν] Is fuit Ioannes Ange-
lus Ducas Comnenus Ioannis Sebastocratoris filius, de quo agimus
in Famil. Byzant. p. 210. DUCANG.

Pag. 237, 21. Θυγατρί τινος ὀνόματι Σπινούλα] Argentinae,
Opicini Spinolae filiae unicae. Vide stemma Palaeologorum Mont-
ferratensium in Famil. Byzant. p. 249. DUCANG.

Pag. 238, 3. Ἡ δὲ τοῦ Μαρκεσίου τάξις] Atqui tamen Mar-
chionum primitus magna ac illustris apud Latinos fuit dignitas, ut
qui regnorum limitibus praeesent, unde illorum fluxit nomencla-
tura. Vide Gloss. med. Latin. DUCANG.

Pag. 238, 4. Ὁ τὴν βασιλικὴν κατέχων σημαίαν] Sed et apud
Latinos legionum vel etiam exercitus totius vexilliferi Marchiones
nunquam dicti, quod et infra repetit. Ita saepe nugantur Graeculi
isti scriptores, rerum nostratium omnino ignari ac imperiti. DUCANG.

Pag. 238, 10. Οἱ δὲ Γαλατῖαν καὶ Ἰβηρίαν καὶ Κελτικὴν
ἐπηγάγοντο] *Celticam* vocat eam, quae vulgo *Celtiberia* vocatur,
vel potius eam partem Galliae, quae Hispaniae vicina est; *Gala-
tiam* autem reliquas Galliae provincias. Gregoras Iberiam ad Alpes
fere usque pertinere existimavit. Nam infra (sect. VI.) Montisferrati
Marchionatum collocat inter Alpes et inferiorem Iberiam. BOIVIN.

Pag. 239, 3. Ὁ δὲ Ρωσικὸς] Quae hic de Russiae seu Mosco-
viae principis, ἐπὶ τραπέζης, seu *dariferi*; Moreae seu Peloponnesi
domino, principis; Athenarum, magni ducis; Boeotiae et Theba-
rum, magni primicerii; ac denique Siciliae, regis a Constantino
Magno datis dignitatibus commentatur Gregoras, merae sunt ac
aniles omnino fabulae, quas refellere, operam esset ludere. Nam
ut de Russica taceam, quae nullibi occurrit, caeterae non a Graecis
sed a Latinis manarunt. Qui enim ex nostris post captam urbem
Athenis imperarunt, ducum appellationem vel sibimet adscripse-
runt, vel ab imperatoribus Latinis obtinuerunt, iique simul et The-
bis imperarunt, quamvis Gregoras diversos fuisse Athenarum et
Thebarum dominos hic innuat, licet infra cap. VII. contrarium
agnoscat; qui quidem μεγάλοι Κύριοι a Graecis, a nostris vero
Grands Sires, id est *magni domini*, propter vastiorem eorum do-
minationem vulgo appellabantur, non vero ex voce *Πριμμικήριος*
corrupta, ut hic et cap. VII. nugatur. DUCANG.

Pag. 240, 1. Καὶ τῆς κάτω Ἰβηρίας] Imo Galliae. DUCANG.
Κεῖται δ' ἡ χώρα αὕτη μεταξύ πον Ἄλπ. καὶ τῆς κάτω Ἰβηρίας]
Gregorae itaque *inferior Iberia* est regio illa, quae ab Hispania ad
Montisferrati limites usque extenditur; ut et supra annotatum.
BOIVIN.

Pag. 240, 20. Ἐτερον δ' αὐθις βουλευομένης αὐτῆς περὶ τοῦ
εἰοῦ] An intelligit inquit ab ea consilium de illo in Lombardiam

mittendo? cui consilio vehementer refragatus est patriarcha Athanasius, cuius de ea ipsa re exstat in Cod. Regio Telleriano fol. 90. V. Γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, περὶ τοῦ περιποθῆτου δεσπότητος υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου. Ubi notandum *Francos* dici eos populos, ad quos ille iturus foret. φήμη περικτύπει τοῖς ὡς τῶν πολλῶν τοῦ περιποθῆτου χάριν υἱοῦ τῆς ἐκ θεοῦ βασιλείας σου, δεσπότητος κυροῦ Ἰωάννου, ὡς ἀναγκάζεσθαι τοῦτον παρὰ τῆς περιποθῆτου αὐτοῦ μητρὸς καὶ δεσποίνης, συναινέσει τῆς ἐκ θεοῦ βασιλείας σου, τῆς γονικόθεν αὐτῷ ἀνηκούσης διεκδραμεῖν, καὶ ζητῆσαι κατάρξαι τῶν Φράγγων ἀρχῆς. Item notatu digna haec, τίς γὰρ ὁ ἔγγυς δοῦναι θαρδῶν περὶ τοῦ θηθέντος, εἰ κἂν τηρήσῃ τὴν πίστιν ἀμώμητον ἐν τοιαύτῃ νεότητι, καὶ ἀλλοδαπῇ γῇ βαρβαρίοις κατοικουμένη, καὶ ἔθνη κατάκρωσ ὑπερηφάνῳ καὶ ἀπονενοημένῳ τὰ μέγιστα; **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 241, 1. Μεσάζων] Vide Glossarium Ducangii. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 241, 5. Νικηφόρος] Cognom. *Chumnus*, cuius meminit Pachymeres lib. XII. cap. XVII. et Cantacuzenus lib. I. cap. XIV. Vide Famil. Byzant. pag. 236. et indicem auctorum Ms. ad Glossar. med. et infimae Graecit., ubi de eius scriptis. **DUANG.** Ὁ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου] De voce *Κανίκλειον*, et de dignitate τοῦ ἐπὶ *Κανικλείου*, vide notae Ducangii ad *Alexiadem* pag. 258. et 378. item Glossar. med. Graecit. in v. *Κανίκλειον*. Caeterum hic, de quo sermo est, *Caniclei* praefectus, *Nicephorus Chumnus* fuit, cuius opera exstant in Bibliotheca Regia, Cod. 2964. Ubi et *Nathanaël* vocatur; quod ei demum monacho nomen inditum fuisse arbitror. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 241, 7. Λαμβάνει γαμβρὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ] *Eulogia*. Vide huiusce hist. lib. XXIX. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 241, 11. Πρὶν γὰρ ὄλα ἐξήκειν τέσσαρα ἔτη, etc.] Libro XXIX. infra dicturus est, eam vix biennio integro cum marito vixisse, μόλις που δύο μόνους ἐνιαυτούς ἐκείνω τοῦ βίου συναπολαυνκυῖαν. Inter opuscula *Nicephori Chumni*, quae exstant in Cod. Reg. 2964. unum fol. 271. inscribitur, Πρὸς τὴν ἐαυτοῦ θυγατέρα βασιλίссαν, ἐπὶ τῷ πάθει τῆς χηρείας αὐτῆς, ἐξκαδέκατον ἄγουσ; χρόνον, etc. Ergo virum amisit sexdecim annos nata. At *Gregorus* libro *Historiae* XXIX. eam nupsisse ait sub annum aetatis fere decimum sextum, μετὰ χρόνον που ἐξκαδέκατον. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Ibidem. Τὸν βίον ὁ Ἰωάννης ἀπήλλαξεν] Exstat *Nicephori Chumni* lamentatio πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ δεσπότητος, τοῦ καὶ υἱοῦ αὐτοῦ. Cod. Reg. 2964. fol. 278. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 242, 3. Καλύπτραν] Cuiusmodi erat imperatoria illa calyptra, quam pyramidem vocabant, de qua egimus in Gloss. med. Graecit. in *Πυραμῖς*. **DUANG.**

Pag. 243, 16. Ὑπερχειμένη τοῖς δώροις] Legendum ὑπερχειμένη, ut in codice Vaticano legisse se monuit V. Cl. *Fridericus Rostgaardus*. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 244, 7. Κεκαρμένον ἐπιφρομένον πύγωνα] *Latinorum* more, contra quam *Graeci*, quibus barbarum nutrire solenne erat.

Vide Phranzem lib. I. cap. X. et notas ad Alexiadem pag. 283.

DUCANG.

Pag. 245, 4. Τὸ μὲν τῶν Τούρκων πλήθος] Turci nempe tum pactum inierant cum Catalanis anno MCCCVI. de quo Montanerius cap. CCXXVIII. et Moncada cap. XLV. Vide praeterea Pachymer. lib. XIII. cap. IX. et Hist. Franco-Byzant. lib. VI. n. XLIV.

DUCANG.

Pag. 245, 6. Τοῦ δὲ μετοπόρου] An. MCCCVI. DUCANG.

Pag. 245, 11. Στρατοπεδεύουσι περὶ τὴν Κασανδρείαν] Quae olim Potidaea, sita in finibus Thraciae et Macedoniae. Conditam ait Livius lib. XLIV. a Cassandro rege in ipsis faucibus, quae Pallenensem agrum caeterae Macedoniae adiungunt; hinc Toronaico, hinc Macedonico septam mari. Theodulus, in Oratione pro Chandreno, Cod. Reg. 1853. fol. 144. de Catalanis loquens (quos Italos vocat) ἐπεὶ δὲ, inquit, πρὸς Μακεδονίαν ἴδει τουτουσι διαβῆναι, διαβαίνουσι μὲν, καὶ στρατοπεδεύουσιν ἐν Παλλήνῃ· κάκειθεν ἐξιόντες, ἐλητίζοντο πάντα, καθάπερ ἐκ Δικελίας τὴν Ἀττικὴν Λάκωνες.

BOIVIN.

Pag. 245, 15. Ἄκρα γὰρ ἐστὶ προμήκης εἰς θάλασσαν, κόλπους οὐ μικροῖς ἐκατέρωθεν περιειλημμένη, δι' ὧν ἐν ταῖς χειμεριναῖς ὥραις τὸ τῆς χιόνος ἀποσιεῖται ὑπερβάλλον] Non satis assequor, an nivem ab hominibus e monte in mare deluci, an montem nivium procellis obrui, an vero nives in mare delabi dicat. WOLFRIUS. Describit Gregoras Isthmum Pallenes, in quo sita erat Cassandria, hinc Toronaico, hinc Macedonico mari septum.

Pag. 245, 18. Ἦρος δ' ἀρχομένου] An. MCCCVII. DUCANG.

Pag. 245, 21. Ὅτε καὶ τὰς βασιλίδας ἤκουον εἶναι ἐντὸς, Ἐρήνην φησὶ καὶ Μαρίαν] Wolfius verterat, cum et imperatrix Irene et regina Maria ibi degerent. Maria uxor fuit Michaélis, junioris imperatoris. Proinde et ipsa imperatrix, non regina dici debuit. Utraque certe, et Irene et Maria, βασιλίδες a Gregora dicuntur.

Pag. 246, 3. Μακρὸν ἔστις τεῖχος] Christopoli, oppido quod Thasso insulae obversatur, et de quo quaedam notavimus ad Villharduinum n. CXLIX., ad Pangaeum vicinum montem. Cantacuzenus lib. I. cap. IV. ubi de Christopoleos φρουρῶ. ἅμα μὲν ὡς ὃν καρτερόν ἐκ τε τῆς φύσεως τῆς κατασκευῆς, τοῦ τόπου καὶ τῶν τειχῶν, ἅμα δ' ὅτι καὶ ὥσπερ εἴ τι κλεῖθρον τῶν κλιμάτων ἐκατέρωθεν μέσον, τὴν δυτικὴν στρατιὰν πολλὴν τινα οὐδὲν καὶ πρὸς μάχας ἐψηχημένην τῆς ἐκ τῆς ἑω καὶ τῆς θούρης διεύργον. Quibus postremis verbis murum istum videtur indicare. De longis istis muris ad hostium incursus arcendos egimus in notis ad Chronicon Paschale pag. 589. et in dissert. de Hebdomo, ubi de utroque Hexamilio.

Pag. 247, 7. Huc pertinent illa Theoduli Rhetoris, Cod. Reg. fol. 144., de Catalanorum in Thessaliam transitu, ἀπειρηγότες οἱ Nicephorus Gregor. Vol. II.

μαι τοῖς ὄλοις, καὶ μηδὲν ἔχοντες εἰς πέραμυθίαν λοιπὸν, τῶν μὲν ἀναγκαίων ἐπιλελοιπῶτων ἀπάντων, ἐπὶ ξυροῦ δὲ ἀκμῆς τῶν πραγμάτων σφίσι καθεστηκότων, εὐθύς Θεσσαλίας χωρεῖν ἔγνωσαν, ἵψ' ὃ γοῦν τοῖς ἐπιτηδεύουσιν ἔχειν ἀφθόνοις χρήσασθαι, καὶ ἅμα τῶν Χανδρηνοῦ χειρῶν ἐμοὶ δοκεῖν ἀποστῆναι σπεύδοντες. ΒΟΙΒΙΝ.

· Pag. 248, 5. Ἐφαμεν] Supra pag. 140. C. DUCANG. Καὶ Τοῦρκοι τρισχίλιοι] Dixit supra fuisse amplius bis mille. Hoc cap. sect. 1. Infra numerabit *ter mille et sexcentos*, cap. VIII. sect. 1. et 2. ἑκατὸν καὶ χίλιους] *Mille tantum* supra cap. IV. sect. 6. ΒΟΙΒΙΝ.

· Pag. 248, 11. sqq. Gregoras Catalanos Turcis dimissis in Thessaliam irrupisse ait, deinde in Boeotiam transiisse, atque ibi demum pugnavisse, et victoriam insignem reportasse. Theodulus Turcos non nisi post Boeoticum praelium discessisse a Catalanis tradit, Cod. Reg. 1853. fol. 145. Cum Theodulo consentiunt Montanerius et Moncada. ΒΟΙΒΙΝ.

· Pag. 248, 13. Ἄκρων] Stephanus Ἄκρον vocat; Gregoras Ἄκρους. ΒΟΙΒΙΝ.

· Pag. 249, 12. Τοῦ διέποντος ἐκεῖ τὴν ἀρχὴν] Ioannis Angeli, qui ducta Irene Andronici imp. filia notha, triennio post nullis susceptis liberis e vita excesserat. DUCANG.

· Pag. 251, 6. Σπονδὰς καὶ ξυμβάσεις ἐπὶ τοῖς εἰρημίνοις ἰθύνονται πρὸς τοὺς Θεσσαλοὺς] Theodulus Rhetor Catalanos, multis cladibus in Thessalia a Chandreno affectos, foedus cum Thessalis pepigisse scribit, Cod. Reg. fol. 144. Τοσάδε γοῦν κἀνταῦθα κατ' αὐτῶν ἔστησε τρόπαια, καὶ οὕτω περιφανῆ, νῦν μὲν ἀθρόοις ἐπίπται, νῦν δ' ἐκ πολλῶν ὀλίγοις, καὶ πολλοῖς κατ' ὀλίγοις, ὥστ' ἄδουσι μὲν ἐς δεῦρο ταῦτό Θεσσαλοὶ, ἄδουσι δὲ σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι.... καὶ τί δεῖ πλεῖω διεξιέναι. εἰ μὴ γὰρ τὴν τῆς εἰρήνης ἐπεθύμησαν, κἂν αὐτοῦ πάντες ἔπεσον κακοὶ κακῶς ὀλωλότες. νῦν δὲ σπονδὰς πρὸς Θεσσαλοὺς ποιησάμενοι, καὶ τῶν Χανδρηνοῦ διὰ ταῦτα μετὰ τοσοῦτων καὶ τηλικούτων τῶν ἄθλων ὥσπερ τινὸς Ἡρακλέους ἐπανιόντος ἡμῖν, σφᾶς τε αὐτοὺς ἐξείλοντο τοῦ κινδύνου, πεπανμένης τῆς μάχης δι' ἣν κακῶς ἔφραττεν, καὶ τὴν καλλίστην, etc. Gregoras alia plane. De Chandreno autem ne verbum quidem. ΒΟΙΒΙΝ.

· Pag. 251, 16. Ἐπειτα πρὸς δύο σχιζόμενος βεῦματα] Ptolemaeus Geographiae lib. III. cap. XV. Ὁ δὲ Εὐνῆος ἐν τῷ Καλλιδρόμῳ ὄρει ἐπιστρέφων πρὸς τὰς ἀνατολάς ἐπὶ τὸν Κηφισὸν ποταμόν· ὃς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὀρέων βέων, συμπίπτει τῷ τε Ἀσωπῷ καὶ τῷ Ἰσμηνῷ τοῖς ποταμοῖς κατὰ τὴν Βοιωτίαν, ἐκ θέσεως μοιρῶν νβ'. Hinc (ut opinor) Gregoras habuit ea quae de Cephisi cursu tradit. At Strabo aliter lib. IX. pag. 407. edit. MDCXX. Vide et Commentarium Gerbelii in Graeciam Sophiani pag. 142. ΒΟΙΒΙΝ.

· Pag. 251, 23. Τὴν τε Ἀθηῶν] Galterus Briennensis, Dux Athenarum et Thebarum Dominus. DUCANG.

Pag. 252, 8. Οὗτος τοίνυν διδοδον] Haec fusius narrat Montanerius cap. CCXL. et ex eo Moncada cap. LXIII. nos etiam in Hist. Franco-Byzant. lib. VII. n. VII. VIII. DUGANG.

Pag. 252, 21. Καί μὲν δὴ μεσοῦντος ἔαρος] Anonymus poeta Graecobarbarus Cod. Reg. 2569. fol. 212. v.

Ὁ πόλεμος ἐγύναιτον ἡμέραν γὰρ δευτέραν *),
 Σκασδεκαπένται τοῦ μηνὸς ὄπουτον λέγουν μάρτην.
 Ἐνέτη τρέχωντα χρόνων ἀποκτήσεως κόσμου,
 Ἐξάκης χιλιάδων δὲ καὶ ὀπτακωσίων ται,
 Καὶ συναυτὸ καὶ δεκαεπτὰ· εὐδόμησ δὲ ἠνδιόκτου.

Itaque caesus est Galterus anno Mundi VI. MDCCCXVII. Chr. MCCCIX. idque die XV. mensis Martii, non μεσοῦντος ἔαρος, ut affirmat Gregoras. At Muntanerius cap. CCXXI. scribit, Catalanos post Rogerii caedem mansisse apud Calliupolim annis VII. iisque elapsis in Macedoniam transiisse. Rogerius, ut ex Pachymeris narratione colligitur, caesus fuit anno Christi MCCCV. Ad annos MCCCV. adde annos VII. confiunt anni MCCCXII. Ergo Catalani in Macedoniam transierunt anno Christi MCCCXII. Id si verum est, Boeotiae et Atticae principatum vix occupare potuerunt ante an. MCCCXIII. Tamen Anonymus Graecobarbarus, qui eum principatum ab illis occupatum ponit an. MCCCIX., cum Gregora hac in re consentit. Quid si Rogerii caedes in annum Chr. MCCC. vel MCCCII. conferatur? Admodum certe probabile est, vel Pachymeris vel Muntanerii Chronologiam corruptam fuisse ab exscriptoribus. *βοινιν.*

Pag. 252, 22. Ἐπίσταται ὁ τῆς χώρας ἀρχηγός] Idem Galterus, Athenarum Dux. DUGANG.

Pag. 253, 23. Οὕτω τοίνυν . . . τῆς ἀρχῆς ἐγκρατεῖς οἱ Κατελ. γενόμενοι] Theodulus Rhetor, Cod. Reg. 1853. fol. 145. Τὴν καλλίστην καὶ θαυμαστὴν ἐκείνην κατὰ τῶν προσχώρων Ἰταλῶν ἀνείλοντο δίκην, μετὰ μὲν ὑπερηφάνου παρασκευῆς αὐτοῖς ἐπιόντων, καὶ μὴ ὅτι τούτους, ἀλλὰ καὶ Θετταλίαν πᾶσαν καὶ Μακεδονίαν ἀπειλούντων ἐκτρέψειν· οὕτω δ' αὐτῶν ἐκτριβέντων, ὡς μὴδὲ πυρφόρον τὸ τοῦ λόγου λειψῆται. . . ὡς δὲ οἱ μὲν ἐκποδῶν ἦσαν, καὶ ταύτην τοῦ θράσους ἔτισαν δίκην, ἃ τῶν ἄλλων πέρι ιακῶς ἐβουλεύσαντο, ταῦθ' ὑπ' ἐκείνων αὐτοὶ καλῶς πεπονθότες, ἴδει δὲ τοὺς κεκρατηκότας οὐχ ὅσον ὄπλων καὶ ἵππων, ἀλλὰ καὶ τόλεων καὶ χωρῶν, καὶ πάντων τῶν ἐκείνοις προσόντων αὐτοὺς ἐγονότας κυρίους, ἵππει' ἐν σφίσι αὐτοῖς ταυτὶ διελεσθαι, διελοντο καὶ ταῦτα τρόπῳ τοιῷδε. οἱ μὲν ἐκ Σικελίας ὀρμώμενοι, τὰς τόλεις ἐλόντες, αὐτοῦ που μένειν ἔτ' ὄνοντο δεῖν, ἀντὶ τῶν ἀποωλότων ταῖς τούτων γυναιξὶ καὶ παισὶν αὐτοὶ καταστάντες· ἵπποι ἔ καὶ ὄπλα, καὶ πᾶσά τις πρὸς μάχην παρασκευῆ Πέρσαις ἦν. *x* hac Theoduli narratione liquet Persas, seu (quod idem est)

*) Id est feria secunda, seu die Lunae. At anno Chr. MCCCIX. dies XV. Martii non incidit in feriam secundam, sed in Sabbatum. *βοινιν.*

Turcos, Bosotico praelio simul cum Catalanis interfuisse; et Catalanos quidem, hostium urbibus, agris, uxoribus, et liberis potitos, sedem illic fixisse; Turcas autem, armis, equis, et reliqua omni praeda auctos, inde discessisse. Aliter tamen Gregoraa. Vide annotata supra ad huius capitis sect. 1. pag. 153. ΒΟΙΥΙΝ.

Pag. 254, 3. Οἱ δὲ Τοῦρκοι μετὰ τὸ διαστήναι τῶν Κατιλάων] Qua de re supra cap. VI. sect. VI. et cap. VII. sect. 1. ΒΟΙΥΙΝ.

Pag. 256, 16. Ὅθεν ἄραυτες] Phranzes lib. I. cap. IX. DUGANG.

Pag. 258, 15. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον] Phranzes ibid. DUGANG.

Pag. 259, 5. Τὸ ὑποπόδιον αὐτοῦ] Quaedam ommissa ab interprete in versione restituimus. Sed quid hoc loco vox ὑποπόδιον sonet, non plane assequor. Neque enim in scabello, quod pedibus substernitur, quidquam pingi debuit vel potuit, multo minus imago Servatoris, quam cum discipulis mensae accumbentibus supra thronum ipsum vulgo effictam observamus in Gloss. med. Graecit. in v. Θρόνος. De eiusmodi suppedaneis vide ibi rursam in v. Σουππίδιον. DUGANG.

Pag. 259, 12. Ὁ δὲ πατριάρχης δυσχεράνας.... τὸν πατριαρχικὸν εὐθ. παρητήσατο Θρόνον] Ecce illius abdicationis formulam, ex Cod. Reg. Teller. fol. 104. v. descriptam. ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑΣ. Τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας, οἷς αὐτὸς οἶδε κριμασι, καὶ δευτερόπρωτον τὴν φροντίδα διαδεξάμενοι, τοῖς εἰς τοῦτο προτρεψαμένοις ἀρχιερεῦσιν ὑμῖν (ὑμεῖς γὰρ ἐκεῖνοι) ὡς καὶ περὶ ἡμῶν προνοησαμένοις τὰ κρείττω, ὃ τις ἐκκλησίας Θεὸς ἀνταμειψαίτο, καὶ μάλιστα τῷ Θεοστεφεῖ βασιλεῖ καὶ ἀγίῳ μου αὐτοκράτορι, ἀρχῆθεν περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐνδειξαμένῳ τὸν κατ' ἐπίγνωσιν ζῆλον καὶ σπουδὴν καὶ ἀναδοχὴν, καὶ καθ' ἐκάστην ἐνδεικνυμένῳ ἀρίστη φρενί· δι' ἣν καὶ ἡμῶν οὐ διέλιπε κήδεσθαι, ἐπαινοῖς καὶ εὐφημίαις καταγεραίρων (fort. καταγεραίρων), καὶ στολαῖς ἱεραρχικαῖς, καὶ ἱεραῖς εἰκόσι ταῖς μετὰ κόσμον, καὶ εὐεργεταῖς ἀσύγκριτως τὴν ἐκκλησίαν καταπλουτῶν· ὡς οὕτως τῶν πατριαρχούντων τινὸς (fort. τινὰ) τοιούτων ἐκαπολαῦσαι πρὸς τῶν ἀνεκαθεν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων· εἰ μὴ πού καὶ τὴν παρῆσασιν πρὸς τῷ τούτου πατρὶ κατὰ πνεῦμα, τῷ μεγάλῳ φημί καὶ ἰσαποστόλῳ εἰκάσειεν ἂν τις, ἐν ταῖς κατὰ τὸν ἐν ἀγίοις ἐπέεινον τιμαῖς ἱερώτατον Σίλβεστρον· εἰ κἀκείνου (fort. εἰ καὶ ἐκείνου) τὸ μέσον πρὸς τὰ ἡμέτερα, ὅσον ἀκτίνος ἡλιακῆς τοὺς πρὸς αὐτὴν ἀτενίζοντας· δι' ἣ καὶ πλουσιοπαρόχως ἀνταμειφθεῖη πρὸς τοῦ πανάνακτος, καθὰ τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ ἐν βασιλευσί τὰ γέγρα, καὶ πρώτῳ ἐν ὀρθοδόξοις ὑπολεανθέντι πηλῶ πλατειῶν· ἐν δὲ γε τῇ βασιλείᾳ Χριστοῦ ἐκείνῳ συνευχεῖσθαι, καὶ ἐν Θεῷ γάνυσθαι. Ἀλλ' ὅπερ καὶ λέγειν ἐξώρημαι, πρὸς τὸ τῆς ἱεραρχίας ἀνατεθέντες ἡμεῖς ὑψηλὸν, οὔτε διηγωνίσμεθα πρὸς τὸ μέγα κρεπόντως,

οὔτε ἰδοῦμεν τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ καὶ δύσχηστοι πλέον παρ' ὅσον καὶ εὐρισκόμεθα. καὶ δὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς καὶ προσανεπίκασαι τὸ ἐν ὑποκρίσει βιούντας ἡμᾶς, οὐδὲ κατὰ τῆς ἀγίας καὶ ἀμωμῆτου ἡμῶν πίστεως συκοφαντῆσαι ἐφείσαντο. οἷς θεὸς τοῦ παντός, ὁ ἔδωκ ἐν τῷ πλάνης καὶ ἀσεβείας βροτούς ἐκλυτρώσασθαι, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἀντιμέτρησον· καὶ ἡ δομφαία αὐτῶν εισέλθοι εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, εἰ ἔγω ἐπὶ σὲ ἐπεβόλην ἀπὸ γαστροῦ· καὶ μᾶλλον τοῖς περὶ τὸν Ἰάκωβον, τοῖς ἐπαράτοις καὶ παντῆ θεοστουγέσι· οἳ καὶ καθάπερ ἀπεχθανόμενοι τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ, οἰκαιώσαντι καὶ ἡμᾶς καλεῖσθαι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ μὴ ἔχοντες ὅπως ἐκείνους ἀμύνονται, κατὰ τῆς ἱερᾶς ἐκείνου θεανδρικής καὶ προσκυνητῆς εἰκόνας, τῆς ἐρημώσεως τὰ βδελύγματα, ὧ τῶν ἑμῶν κακῶν, λυτῆσαι οὐκ ἔφοριζαν, πρὸς δὲ καὶ τῆς παναχράντου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, καὶ τοῦ τύπου τοῦ θεοῦ καὶ ζωηφόρου σταυροῦ. δι' οὓς καὶ ἀνάθεμα πᾶσιν αἰρετικοῖς ἐκβοᾷ ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος, καὶ χριστιανοκατηγόρου παντὶ, τῷ μὴ ἀξιοχρόως μετανοήσαντι. διὰ ταῦτα καὶ τῆς ὑμῶν (ita legendum, non ἡμῶν) ἱερότητος δέομαι, μὴ πρὸς ἐμποδισμόν ἐνστήναι τινα, δι' αὐτὸν τὸν Χριστόν· ὅτι μὴδὲ δυνατόν ἄλλο τι φρονῆσαι ἀπάρτι ἡμᾶς, εἴ τι καὶ γένοιτο· ὅτι καὶ γῆρα καὶ ἀσθενεία ταλαιπωροῦντες, οὐδὲ αὐτὸ τὸ ὄρῳ ἔχομεν. ἀλλὰ πρόσιτε ἀξίῳ τῷ ἀγίῳ μου αὐτοκράτορι, ἐκδυσαπήγῃσι κακείνους ὑπὲρ ἑμοῦ, πλέον ἀπάντων τῆς ἐκκλησίας τὴν μέριμναν τρέφοντι, συγκροτεῖν ἐξαιτοῦντες καὶ συντρέχειν ὑμῖν ἐν παντὶ, καὶ μᾶλλον εἰς ἐρεύνης πνευματικῆς ἀναζήτησιν· ὡς ἂν τὸν ἀρμόδιον ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς καταπέμψοι τῇ ποίμνῃ Χριστός, εἰς ἐπίσκεψιν ἱερῶν καὶ μοναζόντων, καὶ λαοῦ Χριστιανύμου τοῦ σύμπαντος. πρὸς δὲ τουτοῖς, ἐπεὶ τὸν ἐν μέσῳ εἶδος εὐρισκόμενον καὶ λυπεῖν καὶ λυπεῖσθαι παρὰ τιναν, τοὺς λυπήσαντας ὁπωσδήποτε, καὶ τοὺς ὑφ' ἡμῶν λυπηθέντας, συγχωρήσεως ἀξιώσει (pro ἀξιώσει) καὶ ἀμφοτέρους ὁ ἐπὶ τὸ σῶσαι τὸ πλάτυσμα φιλανθρώπως παραγενόμενος, καὶ κρατυνεῖ (pro κρατύνει) τὰ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ σκαιωρίας περιφυλάξει παντοίας καὶ ποιμένας καὶ ποίμνια, ἕως τὴν γῆν ὁ ἥλιος ἐφορᾷ, πρεσβείαις ἀλήκτοις τῆς τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης σωματώσεως θεόν. τοῖς ἱερωτάτοις ἀρχιερεῦσι θεοῦ, καὶ τοῖς ἐνδοξοτάτοις τοῖς τῆς συγκλήτου βουλῆς, καὶ τοῖς ἐντιμοτάτοις τοῦ κλήρου ἱερεῦσι καὶ μονάζουσι, τοῖς τε στρατευομένοις καὶ τοῖς τῆς πολιτείας, πλουσίοις τε καὶ πενομένοις, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναῖξι, πᾶσι διηνεκῶς χορηγεῖσθαι τὸ τοῦ θεοῦ ἐπέυχομαι ἔλεος· εἰτα καὶ πᾶσιν ἀντιβόλῳ, μὴ ὡς ἔτυχε προσταλαιπωρεῖν κοπιῶντας τῇ ἐν ἡ παροικοῦμεν ἰσχατιᾷ, τῆς σοφίας θεοῦ ἐπάνω ὄρους κειμένης, καὶ τηλαυγούσης τῆς (τοῦς) ἔνεκεν φωτισμοῦ πρὸς αὐτὴν ἐπιτρέχοντας· πλὴν καὶ ὑμῖν (non ἡμῖν) ἀντιμετρηθεῖν πρὸς τοῦ τῆς ἀγάπης θεοῦ ὅσον καὶ δι' ἀγαπὴν κεκοπιάκατε, καὶ ἡ ἀντάμειψις ἀμφοτέροις δαφιλευθεῖν· ἐπεὶ καὶ ἡμεῖς τῷ περὶ ὑμᾶς αὐτῶν συνδουμένοι πόθῳ, οὐχ ὡς ἔτυχε διαστήσαμεν αὐτοὺς (αὐτούς) ἀφ' ὑμῶν. ἀλλ' ὡς που ὁ μεγαλοφρονό-

τατος υποτίθεται· ἃ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται, τίς διασεβάσει; ἐκείνου γὰρ κριναντος ἀναξίλους ἡμᾶς καὶ θείας καὶ ὁμολίας αὐτῆς τῶν φιλιτάτων, πειθαρχεῖν καὶ ὑμᾶς ὀφειλόμενον (ἀν ἡμεῖς ὀφειλέμεν?), ὑπερεὔχεσθαι μόνον ὑμᾶς ἐξαιτουσντες, μὴ πακείθην ἀποξυθίην (non αποξυθίην, fort. ἀποξυθίην) τῶν πρὸς θεοῦ φιλουμένων καὶ φιλιτάτων ὑμῶν· μεθ' ὧν υἱέ, θεοῦ ζωοδοτα, ταῖς στρατιαῖς καὶ ἡμᾶς συγχορεῦσαι ταῖς οὐρανίαις εὐδόκησον, πρεσβείας τῆς σὲ τεκούσης μητρος, καὶ ἀποστόλων, καὶ τῶν μαρτύρων, καὶ πάντων ἁγίων σου. Nicephorus Chumnus, in oratione, quae inscribitur, "Ἐλεγχος κατὰ τοῦ κακῶς τὰ πάντα πατριαρχεύσαντος Νιφῶτος, ἀνενεχθείς παρὰ τοῦ Νικομηδείας καὶ τοῦ Μιτυλήνης πρὸς τὴν Ἱερὰν σύνοδον, Athanasium ait sua sede expulsam et damnatum cessisse, eo quod minister eius Theophanes dona accepisset ab iis, quibus ordines sacri conferrentur; id quod patriarcha inscientia fieri haud potuisset. En verba ipsa. τί δὲ καὶ ὅτι τοῦ πατριαρχεύσαντος Ἀθανασίου, ἐπειδὴ ὁ γνησίως ἐκείνῳ ἐξυπηροτούμενος Θεοφάνης φρασεθεῖη δῶρα λαμβάνων ἐπὶ προτροπαῖς τοιαύταις, ἀπέστημεν, καὶ πάσαις ψήφοις ἀπεβαλόμεθα τόνδε τὸν πατριάρχην, καὶ οὐδ' οὐ μήποτε δεξαίμεθ' ἂν αὐτὸν οὔτε εἰς ἀρχιερωσύνην, οὔτε μὴν εἰς ἱερωσύνην; ἐπεὶ καὶ συνειδέναι αὐτὸν καὶ κτ' ἀγνώστως ἔχειν τῶν τῷ Θεοφάνει πεπραγμένων, αὐτὸ τὸ κρᾶγμα καὶ δεικνύσι καὶ διελέγχει, καὶ ἔστιν ἰσχυρότερον παντὸς ἐλέγχου καὶ κατηγοροῦ. Porro his Chumui verbis non primam sed secundam Athanasii abdicationem innui manifestum est. Itaque δευτέρας παραιτήσεως non ea sola causa exstitit, quam assert Gregoras. Exstat in Cod. Reg. Teller. fol. 108. scriptum Athanasii patriarchae περὶ τοῦ πῶς καὶ διατί τὰ τῶν παραιτήσεων, τῆς πρώτης φημι καὶ δευτέρας, ἐγένοντο, in quo Athanasius de obiectis sibi criminibus multa conquestus, sic demum perorat: αὕτη ἐπὶ θεῷ μάρτυρι τῆς παραιτήσεως τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας ἡ συσκευὴ καὶ ὑπόθεσις· εἰ καὶ τὰ τῶν κατηγοριῶν ποικίλα καὶ ἄνισα. ἐπεὶ (fort. ἐπειδὴ) δὲ οὐ δημοσία καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἴκοι, τοῦ ἐρᾶσθαι (ἱερᾶσθαι) καὶ εὐλογεῖν καὶ διδάσκειν τοῖς τυχοῦσιν ἀπέργειν ἡμᾶς οἱ ἀρχιερεῖς ἐγκελεύονται, ἅπερ οὐδὲ τῷ δυσσεβεῖ Γεωργίῳ ἢ τοῖς φυλασσομένοις (fort. φρουρασομένοις) τὰ μάταια καὶ ψευδῆ ἐυλοταῖς (fort. ζηλοταῖς) ποσῶς ἐπετιμησαν, μὴ ἑαυτοὺς ἀπανόνιστα κρᾶτειν καὶ ἄθεσμα τὴν κρίσιν φροτιτοντες τοῦ θεοῦ, ἢ καὶ ἀνθρώπους αἰδούμενοι. ἀλλ' ἡμῖν ἐπιτρέβειν θαρρόουσι τὸ ἀπανόνιστον, αὐτοὶ καὶ * τοῖς πρὸς τῶν θείων θεσμῶν ἐπαράτοις καὶ ἄλλοτριῶς τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ τὰς κεφαλὰς ὑποκλίναντες καὶ κανόνα δεξαίμενοι, καὶ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πατριάρχην τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ καὶ ὁμολογητὴν κύρον Ἰωσήφ παρναλώμα, ὅσον τὸ καὶ αὐτοὺς, τῆς μανίας τῶν σχιζομένων γενέσθαι καταδέξάμενοι, καὶ ταῦτα καὶ μετὰ θάνατον, ὅπερ οὐκ εἶδεν ὁ ἥλιος, ἀναμείναντες ἐκ χρόνοις τοσούτοις ζητῆσαι τίνα τῶν πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων θεῖον. πῶς καὶ πόθεν τοσαῦτα καθ' ἡμῶν ἐφρουράτε; καὶ μηδένα τὸν συλλυπόμε-

νον μηδὲ τὸν παρακαλοῦντα εὐρόντας, ἵνα καὶ κρίσιν δίκαιαν ζητήσωμεν, ἐκχεῶ καὶ αὐτὸς τοῦ δι' ἐμὲ σταυρωθέντος ἐναπίον τὴν δέησίν μου, καὶ τὴν θλίψίν μου αὐτῷ ἀπαγγελῶ· καὶ μᾶλλον ὡς τῆς πακίας ἐπιδιδούσης, καὶ εἶργειν ἀναισχυντούσης καὶ τῶν ἀναπνοῶν ἡμᾶς τὸ λεγόμενον, ὡς μὴ λειτουργεῖν, μὴ εὐλογεῖν, μὴ διδάσκειν τινὰ τὰ πρὸς σωτηρίαν παραχωρούσης. ἄγιοι οὖν, δέσποτα καὶ θεὸς τοῦ παντός ἐν τριάδι γινωσκόμενος καὶ ὑμνούμενος, ὅποι φίλον σοι τὰ ἡμέτερα, πρεσβείαις τῆς ἀβρότητας καὶ ἀββυπάρως σωματώσεως τὸν ἕνα τῆς παναγίας τριάδος, καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος λελατρευκότων θεῶν, καὶ τοιαῦτα παθόντων. ἀμήν. Hinc etiam argui potest Athanasium secundae secessionis causam habuisse diversam ab ea quam attulit Gregoras. Caeterum inconsulto et nequaquam probante Athanasio Theophanem dona accipere solitum, apparet ex Athanasii ipsius Relatione ad imperatorem, κατὰ τῶν αἰσχροκερδῶν, καὶ τῶν προνομίων τῆς ἐκκλησίας: in qua Relatione patriarcha postulat, ut inquiratur in eos, qui xeniorum nomine pecuniam acceperint ex turpi causa, et nominatim ipsum Theophanem notat. Cod. Reg. Teller. fol. 59. BOIVIN.

Pag. 259, 15. Νίφων ὁ τῆς Κυζίκου] Pachymer. lib. XI. cap. IX. Phranzes lib. I. cap. IX. DUCANG.

Pag. 259, 18. Ἀνὴρ πάντῃ μὲν ἀδαῆς τῆς ἕξω παιδείας, οὐχ ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ τῆς θειοτέρας, ὡς μηδ' οἰκεία χειρὶ τὰ τῶν γραμμάτων στοιχεῖα γράφειν εἰδώς] Ambigo quid velit: utrum, eum adeo sacrarum litterarum fuisse rudem, ut nec profanas scribere scierit: an vero, non aequè fuisse rudem sacrarum, quod ferè fiat, ac profanarum. WOLFIVS.

Pag. 260, 2. Πρὸς πᾶσαν βιωτικῶν πραγμάτων] Interpres, rei familiaris peritissimus fuit. Emendavimus, rei saecularis. Vide Gloss. med. Graecit. in βλος. DUCANG.

Pag. 260, 12. Ὁ δὲ τοιοῦτος τρόπος παρέπεισε, etc.] Codex Regius habet, ὃ γε μὴν πρὸς εὐποίας συμφυῆς τρόπος παρέπ. Ita etiam Codex Vaticanus, ut accepi ex Cl. Rostgaardio, qui tamen εὐποίαν legit, non εὐποίας. BOIVIN.

Pag. 260, 14. Λέγω δὴ τῶν δύο παρθενῶνων] Interpres, de aedibus binis Vestalium virginum. Edidimus, Sanctimonialium. DUCANG.

Pag. 260, 15. Ἴνα ἅμα μὲν ἐκ τῶν προσόδων, etc.] Verba ἵνα—ἦθους absunt a Codice Regio: in Vaticano autem latent sub schedula, cuius pars dimidia discerpta est. In parte superstite legitur . . . πράχεν, ἀλλὰ καὶ πλείστων ἄλλων ἄλλως πενίαν παρε. . . . λωτον ἐλευθερίαν ἐχαρίσατο, καὶ πιπτούσας μεγαλοπρεπῶς ἀνερ . . . διαπᾶς. διεβέβλητο μὲν τοι παρὰ τῶν πλείστων, ὡς ὑπόσους, etc. Id quoque accepi ex Cl. V. Frid. Rostgaardio. BOIVIN.

Pag. 260, 18. Οὗτος ὁπόσους εὐδοκίμησει] In Codice Regio, ut et in Vaticano, legitur διεβέβλητο μὲν τοι παρὰ τῶν πλείστων,

τατος ὑποτίθεται· ἃ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται, τίς διασεδέσσει; θνήσκον γὰρ κριναντος ἀναξίλους ἡμᾶς καὶ θάλας καὶ ὀμίλλας αὐτῆς τῶν φιλάτων, πειθαρχεῖν καὶ ὑμᾶς ὀφειλομένον (ἀν ἡμεῖς ὀφειλομένον?), ὑπερευχεσθαι μόνον ὑμᾶς ἐξαιτούντες, μὴ κἀκείθεν ἀποζευχθεῖν (non ἀποζευχθεῖεν, fort. ἀποζευχθεῖμεν) τῶν πρὸς θεοῦ φιλουμένων καὶ φιλάτων ὑμῶν· μεθ' ὧν υἱὲ, θεοῦ ζωοδότα, ταῖς στρατιαῖς καὶ ἡμᾶς συγχορεῦσαι ταῖς οὐρανίαις εὐδόκησον, κρεσβεῖαις τῆς σὲ τεκούσης μητρος, καὶ ἀποστόλων, καὶ τῶν μαρτύρων, καὶ παντῶν ἁγίων σου. Nicephorus Chumnus, in oratione, quae inscribitur, "Ἐλεγχος κατὰ τοῦ κακῶς τὰ πάντα πατριαρχεύσαντος Νίφωντος, ἀνευχεθεῖς παρὰ τοῦ Νικομηδείας καὶ τοῦ Μιτυλήνης πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον, Athanasium ait sua sede expulsam et damnatum cecisisse, eo quod minister eius Theophanes dona accepisset ab iis, quibus ordines sacri conferrentur; id quod patriarcha insciente fieri haud potuisset. En verba ipsa. τί δὲ καὶ ὅτι τοῦ πατριαρχεύσαντος Ἀθανασίου, ἐπειδὴ ὁ γνησίως ἐκείνω ἐξυπηροτούμενος Θεοφάνης φωραθεῖν δῶρα λαμβάνων ἐπὶ προτροπαῖς τοιαύταις, ἀπέστημεν, καὶ πάσαις ψήφοις ἀπεβαλόμεθα τόνδε τὸν πατριάρχην, καὶ οὐδ' οὐ μῆποτε δεξαίμεθ' ἂν αὐτὸν οὔτε εἰς ἀρχιερωσύνην, οὔτε μὴν εἰς ἱερωσύνην; ἐπεὶ καὶ συνειδέναι αὐτὸν καὶ μὴ ἀγνώστως ἔχειν τῶν τῷ Θεοφάνει πεπραγμένων, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ δείκνυσσι καὶ διελέγχει, καὶ ἔστιν ἰσχυρότερον παντὸς ἔλλεγχεος καὶ κατηγοροῦ. Porro his Chumni verbis non primam sed secundam Athanasii abdicationem innui manifestum est. Itaque δευτέρως παραιτήσεως non ea sola causa exstitit, quam assert Gregoras. Exstat in Cod. Reg. Teller. fol. 108. scriptum Athanasii patriarchae περὶ τοῦ πῶς καὶ διατί τὰ τῶν παραιτήσεων, τῆς πρώτης φησὶ καὶ δευτέρας, ἔγένοντο, in quo Athanasius de obieclis sibi criminibus multa conquestus, sic demum perorat: αὐτῆ ἐπὶ θεῷ μάρτυροι τῆς παραιτήσεως τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας ἡ συσκευὴ καὶ ὑπόθεσις· εἰ καὶ τὰ τῶν κατηγοριῶν ποικίλα καὶ ἄνισα. ἐπεὶ (fort. ἐπειδὴ) δὲ οὐ δημοσίᾳ καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἴκοι, τοῦ ἐρᾶσθαι (ἐρᾶσθαι) καὶ εὐλογεῖν καὶ διδάσκειν τοῖς τυχοῦσιν ἀπελθεῖν ἡμᾶς οἱ ἀρχιερεῖς ἐγκλεινονται, ἅπερ οὐδὲ τῷ δυσσεβεῖ Γεωργίῳ ἢ τοῖς φυλασσομένοις (fort. φρουασσομένοις) τὰ μάταια καὶ ψευδῆ ξυλωταῖς (fort. ζηλωταῖς) ποσῶς ἐπετιμησαν, μὴ ἑαυτοὺς ἀπανόνιστα κρᾶντεν καὶ ἄθεσμα τὴν κρίσιν φροττοντες τοῦ θεοῦ, ἢ κἂν ἀνθρώπους αἰδοῦμενοι. ἀλλ' ἡμῖν ἐπιτρέβειν θαρρόουσι τὸ ἀπανόνιστον, αὐτοὶ καὶ * τοῖς πρὸς τῶν θείων θεσμῶν ἐπαράτοις καὶ ἀλλοτριῶς τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ τὰς κεφαλὰς ὑποκλίναντες καὶ κανόνα δεξαίμενοι, καὶ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ πατριαρχῆν τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ καὶ ὁμολογητὴν κῦρον Ἰωσήφ παρανάλωμα, ὅσον τὸ καὶ αὐτοὺς, τῆς μανίας τῶν σχιζομένων γενέσθαι καταδεξάμενοι, καὶ ταῦτα καὶ μετὰ θάνατον, ὅπερ οὐκ εἶδεν ὁ ἥλιος, ἀναμείναντες ἐπὶ χρόνοις τοσοῦτοις ζητῆσαι τινα τῶν πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων θεῖον. πῶς καὶ πόθιν τοσαῦτα καθ' ἡμῶν ἐφρουράτε; καὶ μηδένα τὸν συλλυπησάμε-

νον μηδὲ τὸν παρακαλοῦντα εὐρόντες, ἵνα καὶ κρίσιν δίκαιαν ζητήσω-
 μου, ἐκχεῶ καὶ αὐτὸς τοῦ δι' ἐμὲ σταυρωθέντος ἐνώπιον τὴν δέησιν
 μου, καὶ τὴν θλίψιν μου αὐτῷ ἀπαγγεῶ· καὶ μᾶλλον ὡς τῆς κα-
 κίας ἐπιδιδούσης, καὶ εἶργειν ἀναισχυντούσης καὶ τῶν ἀναπνοῶν
 ἡμᾶς τὸ λεγόμενον, ὡς μὴ λειτουργεῖν, μὴ εὐλογεῖν, μὴ διδάσκειν
 τινὰ τὰ πρὸς σωτηρίαν παραχωρούσης. ἄγοιτο οὖν, δέσποτα καὶ
 θεὲ τοῦ παντὸς ἐν τριάδι γινωσκόμενος καὶ ὑμνούμενος, ὅποι φί-
 λον σοι τὰ ἡμέτερα, πρεσβείαις τῆς ἀδρότητος καὶ ἀββυπάρως σω-
 ματωσάσης τὸν ἕνα τῆς παναγίας τριάδος, καὶ πάντων τῶν ἀπ'
 αἰῶνος λελατρευκότων θεῶ, καὶ τοιαῦτα παθόντων. ἀμήν. Hinc
 etiam argui potest Athanasium secundae secessionis causam habuisse
 diversam ab ea quam attulit Gregoras. Caeterum inconsulto et ne-
 quaquam probante Athanasio Theophanem dona accipere solitum,
 apparet ex Athanasii ipsius Relatione ad imperatorem, κατὰ τῶν
 αἰσχροκερδῶν, καὶ τῶν προνομίων τῆς ἐκκλησίας: in qua Relatione
 patriarcha postulat, ut inquiratur in eos, qui xeniorum nomine
 pecuniam acceperint ex turpi causa, et nominatim ipsum Theo-
 phanem notat. Cod. Reg. Teller. fol. 59. BOIVIN.

Pag. 259, 15. Νίφων ὁ τῆς Κυζίκου] Pachymer. lib. XI.
 cap. IX. Phranzes lib. I. cap. IX. DUCANG.

Pag. 259, 18. Ἄνηρ πάντη μὲν ἀδαής τῆς ἔξω παιδείας, οὐχ
 ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ τῆς θειοτέρας, ὡς μηδ' οἰκεία χειρὶ τὰ τῶν
 γραμμάτων στοιχεῖα γράφειν εἰδώς] Ambigo quid velit: utrum,
 eum adeo sacrarum litterarum fuisse rudem, ut nec profanas scri-
 bere scierit: an vero, non aequae fuisse rudem sacrarum, quod fe-
 re fiat, ac profanarum. WOLFIVS.

Pag. 260, 2. Πρὸς πᾶσαν βιωτικῶν πραγμάτων] Interpres,
 rei familiaris peritissimus fuit. Emendavimus, rei saecularis. Vide
 Gloss. med. Graecit. in βίος. DUCANG.

Pag. 260, 12. Ὁ δὲ τοιοῦτος τρόπος παρέπεισε, etc.] Codex
 Regius habet, ὃ γὰρ μὴν πρὸς εὐποιίας συμφωνῆς τρόπος παρέπ. Ita
 etiam Codex Vaticanus, ut accepi ex Cl. Rostgaardio, qui tamen
 εὐποιῖαν legit, non εὐποιίας. BOIVIN.

Pag. 260, 14. Λέγω δὴ τῶν δύο παρθενῶνων] Interpres, de
 aedibus binis Vestalium virginum. Edidimus, Sanctimonialium.
 DUCANG.

Pag. 260, 15. Ἴνα ἄμα μὲν ἐκ τῶν προσόδων, etc.] Verba
 ἵνα—ἡθους absunt a Codice Regio: in Vaticano autem latent sub
 schedula, cuius pars dimidia discerpta est. In parte superstite
 legitur . . . πράξεν, ἀλλὰ καὶ πλείστων ἄλλων ἄλλως πενίαν παρε-
 . . . λωτον ἔλευθερίαν ἐχαρίσατο, καὶ πιπτούσας μεγαλοπρεπῶς
 ἄνερ . . . δαπάς. διεβέβλητο μὲν τοι παρὰ τῶν πλείστων, ὡς ὀπό-
 σους, etc. Id quoque accepi ex Cl. V. Frid. Rostgaardio. BOIVIN.

Pag. 260, 18. Ὀντος ὀπόσους εὐδοκίμησει] In Codice Regio,
 ut et in Vaticano, legitur διεβέβλητο μὲν τοι παρὰ τῶν πλείστων,

ὡς ὁπόσους; etc. In Codice Wolfiano minus consultum erat famae Niphonis. ΒΟΥΙΝΙ.

Pag. 262, 2. Ἐκ τῆς ἀγίου Ἀνδρόου μονῆς] De quo monasterio diximus supra ad lib. VI. cap. 1. pag. 101. F. DUCANG.

Pag. 262, 5. Ἀργίαν δηλονότι] Interpres, videlicet, ne XL. diebus rem divinam facerent: edidimus, ut a re divina per XL. dies abstinerent: μοχ, γονυκλισίαις, deprecationibus, emendavimus, genuflexionibus. Vide Gloss. med. Graecit. in hac voce. Infra προστασίαις μοναστηρίων, παρῆρησίαις ἐν βασιλείοις. Interpres, Abbatiae, munera: edidimus, monasteriorum praefecturae, praerogativae in palatio. DUCANG. Vertit Wolfius, ne quadraginta diebus rem divinam facerent. Ducangius malebat, ut a re divina per quadraginta dies abstinerent: non video quam ob causam. ΒΟΥΙΝΙ.

Pag. 262, 7. Ἐπὶ ῥητοῖς] Certa lege definitis. Sic infra lib. XIII. sect. II. ἐπὶ ῥητοῖς τὸ συγκεχωρηκὸς δεχόμενοι, ubi licentiam certis legibus datam acceperunt. Videat tamen lector, an hoc loco malit subaudire χρόνοις, vel ἔτεσι. Sic infra lib. IV. cap. VII. sect. 3. καὶ τοὺς μὲν ἀργεῖν τῆς ἱερωσύνης ἐπέλευσεν ἐπὶ ῥητοῖς ἔσσι. ΒΟΥΙΝΙ.

Pag. 262, 20. Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις] Pachymer. lib. XI. cap. IX. DUCANG.

Pag. 263, 17. Φιλῆν τὸν Παλαιολόγον] Phranzes lib. I. cap. IX. Theodorum Philem ἐκ τῶν μεγιστάνων habet Pachymeres lib. I. cap. VIII. et alterum Philem lib. III. cap. XVII. Ioannem Φιλῆν, τῶν εὐπατριδῶν, Cantacuzen. lib. IV. cap. XXXII. exstant Manuelis Philae versus iambici in obitum eiusdem Georgii Pachymeris, apud Allatium de Georgiis pag. 373. Idem is ni fallor, cuius editus habetur de animalium proprietate, quem Michaëli imp. τῷ νέω, ut praefert Cod. Reg. 2216., Andronici senioris filio, inscripsit. Vide Allatii excerpta Romae edita pag. 339. in Chreyhtonum pag. 702. 703. Lambecium lib. III. Bibl. Caesar. p. 184. DUCANG.

Pag. 264, 12. Οὐκ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρός εὐδοκεῖ] Psalm. 145, 10. ΒΟΥΙΝΙ.

Pag. 264, 20. Φησὶ] Ecclesiastes scilicet, cap. IX. v. 11. ΒΟΥΙΝΙ.

Pag. 265, 8. Καὶ δρόπνους] Alter codex habebat δρόπους. Qua lectione deceptus verteram, pari gradu ingressus est. WOLFFICI.

Pag. 265, 21. Ξηρόγυψον] Thraciae fluvius, cuius meminit Theophylactus Simocatta lib. VI. cap. 3. et Anna Comnena lib. VII. pag. 215. DUCANG.

Pag. 269, 24. Ἐκβάλλεται καὶ Νίφων τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, αἰτίαν ἑλληφῶς, etc.] Huc pertinet oratio Nicephori Chumui, quae inscribitur, ἔλεγχος κατὰ τοῦ κακῶς τὰ πάντα πατριαρχεύσαντος Νί-

φρονος, ἀνεπιχθεις παρὰ τοῦ Νικομηδείας καὶ τοῦ Μιτυλήνης πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον. Vide Cod. Reg. 2964. fol. 199. v. βοῖνιν.

Pag. 270, 4. Τῆς Περιβλέπτου μονῆς] *Interpres, Periblepti: emendavimus, Peribleptae, Deiparae scilicet, cui dicatum monasterium, de quo in Constantinop. Christ. lib. IV. sect. II. n. 36.*

DUCANG.

Pag. 270, 6. Ἰωάννης ὁ Γλυκὺς] *Phranzes lib. I. cap. 9.*

DUCANG.

Pag. 270, 6. Λογοθέτης ὧν τηνικαῦτα τοῦ δρόμου] *Vide lib. VI. cap. VIII. sect. 1. βοῖνιν.*

Pag. 270, 14. Καὶ αὐτὸν μέντοι τὸ μοναχικόν] *Ea enim tempestate patriarchae omnes seligebantur ex ordine monachico, ac si aliunde, id est ex saeculari, tum ii monachi habitum induebant, et a carnibus abstinebant, uti supra annotatum ad lib. VI. cap. 3.*

DUCANG.

Pag. 271, 4. Ὁ Μετοχίτης Θεόδωρος] *Qui λογοθέτου τῶν ἀγελῶν dignitatem antea obierat, ut scribit Pachymer. lib. IX. cap. 5. tum vero λογοθέτης τοῦ γυικοῦ erat, cuius praeclaras animi dotes et eruditionem hic et in orat. illius funebri praedicat Gregoras, adversam vero fortunam lib. IX. cap. 6. 7. lib. X. cap. 2. ut et Cantacuzenus lib. I. cap. 11. lib. II. cap. 1.*

DUCANG.

Pag. 271, 14. Πανυπερσεβάστου] *Vid. Gloss. med. Graec. in Σεβαστός.*

DUCANG.

Pag. 273, 23. Ἀνήγειρα πυραμίδας] *Constantinop. Christ. lib. III. n. 19.*

DUCANG.

Pag. 274, 2. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων βασιλέων] *Immanem istam ac vesanam in aedium sacrarum structuris imperatorum et nobilium Constantinopolitanorum ostentationem exagitant non semel scriptores Byzantini, uti observamus in Constantinop. Christ. lib. VI. n. 1.*

DUCANG.

Pag. 275, 6. Νεῶς τοῦ μεγάλου Παύλου] *Vide Constantinop. Christ. lib. III. sect. V. n. 21.* DUCANG. Ἔστιν ὁ περὶ τὰς πύλας τοῦ Ἐὐγενείου μέγιστος νεὼς τοῦ μεγάλου Παύλου] *Sunt autem haec: iuxta portam Eugenii, maximum Pauli Magni templum, etc. Ita vertendum. At Wolfius, codice usus male interpuncto, verterat: Sunt autem haec; D. Eugenii iuxta portam maximum templum: Divi Pauli Apostoli: duodecim, etc.*

βοῖνιν.

Pag. 275, 15. Κατὰ τὸ ἑξακισχιλιοστόν] *Christ. MCCCXVII.*

DUCANG.

Pag. 275, 18. Τοῦτον δὴ λέγω] *Iustiniani scilicet statuam.* DUCANG. Columnam et statuam accurate descripsit Pachymeres in *Εσφρησι τοῦ Ἀγνουστεῶνος*, quae exstat in Codice Regio 3119. fol. 10. En eius verba: *Τὸ τοῦ θεοῦ τέμενος ἡ Σοφία, πολλαῖς μὲν καὶ παντοδαπαῖς ταῖς ἐντὸς ὠραῖσται χάρισι· πολλαῖς δὲ γε καὶ ταῖς ἐκτὸς κεκαλλώπισται. καὶ τούτων τὸ θαῦμα, κρεῖττον ἢ λέγειν· ὅτι*

καὶ σιγῇ μᾶλλον ἔστι τοῖς ὁρῶσι τῶν θεαμάτων κατατροφῶν, ἢ λό-
γοις διεξιέναι τὰ καὶ λόγους αὐτοὺς υπερβαίνοντα. οὐδὲ γὰρ ἀπαξ
μόνον ἢ καὶ πλειστάκις ἔστιν ἰδόντα ταῦτα, καὶ μεθ' ὑπερβολῆς
θαυμάσαντα, ἀγαπᾶν· ἀλλ' ὅσον ἂν τις καὶ βλέποι, μᾶλλον θαυ-
μάζει· καὶ τότε πρῶτον ὁρᾶν ἡγείται, ὅτε καὶ παραστάς ἐντροφῆ
τοῖς θεάμασι, εἰ καὶ πολλακίς εἰδέ τε καὶ τεθαύμακε. περὶ γούν
τοῦτου τόσον ἀπέχω λέγειν, ὅσον καὶ ἀφθεγκτον κάλλος ἡγούμαι
τοῦτο καὶ μυστικόν· καὶ ὃ θεῶ μόνῳ πρέπει, τοῦτο δευτέρως κατ'
ἐμαυτὸν ἔχειν πιστεύω, τὸ θεῖον τοῦτο καὶ ἱερὸν σκῆνωμα· ὡς
εἴπερ ἔστιν ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖν τὸν θεόν, τοῦτον εἶναι
καὶ μόνον αὐτὸν ἀπάντων τῶν ὑπὸ ἡλίον. ὃν δ' ἔστι βλέπειν ἐκ'
ἀριστερᾶ τὸν νεῶν εἰσιούσιν ἐξ ἀρμογῆς λίθων ἰστάμενον κίονα,
καὶ τὸν ἐκ' αὐτοῦ ἀνδριάντα, τολμητέον δοῦναι τοῖς λόγοις, καὶ
ταῦτα παραστήσαι τῷ μὴ ἰδόντι, καθόσον οἶόν τε. ἔχει γὰρ ὠδέ
πη, ὡς ὁ λόγος διέξεισιν. Ἀύλων ἐξ ἀρχαίου τῷ θεῷ τούτῳ
νεῶ οἰκοδομήμασι δημοσίαις περιτετέλιγται· οὐ μέσον ὁ Ἀγούστου
ἴσταται· καὶ ἔστιν οὗτος, Ἀγούστου στήλη Ἰουστινιανοῦ, εἰς τιμὴν
ἐκείνῳ σταθεῖσα, ἄρτι τῶν κατὰ Περσῶν πόνων ὑπανακύψαντι
βάθρον ἐκ γῆς ὑπάνεχει τὸν κίονα. τὸ δὲ βάθρον, κλίμακες μέχρι
καὶ ἐς ἑπτὰ βαθμίδας λευκῆς μαρμάρου ἀνωκοδομηται (τὰ δὲ κάτω
τῶν βαθμίδων, μέχρι καὶ ἐς τὰς τρεῖς, οὗτα τοῦ χρόνου καινοτο-
μούντος, κάτω γῆς καταρρυχεται) ἀπὸ πλατέος τοῦ κάτω εἰς στε-
νὸν ληγούσαι· πλὴν οὐκ ἀφ' ἐνὸς μέρους, ἀλλὰ πανταχόθεν κατὰ
σχῆμα τετράγωνον· ὡς ἀναβαίνειν μὲν κατωθεν, ὀπίσθεν τις βού-
λοιο· εἶτα δὲ καταντᾶν εἰς ἀγγώμαλον· κἄν ἦν καὶ ἰδεῖν ἐπίκτι-
δον τοῦτο δι' ὄλου, εἰ μὴ τι ἐπ' αὐτοῦ ἐξ ὀπτήης κλίνοθου τε καὶ
τιτάνου οἰκοδόμημα κατεσκευάστο, τέτρασι μὲν ὡς ἰδεῖν κατὰ γε-
νίας τὰς ἴσας κίοσι συνεχόμενον, οὐ μὴν δὲ καὶ κίοσιν ἄντιπρς,
πλὴν ὅσον ἰδεῖν. ἐπιπολῆς γὰρ πλακεῖς μαρμάρων ἐξυφασμένα,
τὰς ἐντὸς πυρομάχας (a puminat. πυρομάχης) λίθους συγκρούτου-
σιν, ὡς ἔστι μαθεῖν ἐκ μιᾶς, ἀποβαλούσης τῷ χρόνῳ τὴν πλακα.
καὶ τὸ τοῦ οἰκοδομήματος σχῆμα εἰς κύβον ἀποτετιθῆνται, τῶν
ἄξι ἐπιπέδων τὰ κατὰ τὸ πλάγιον τέτταρα στοαῖς καλλυνόμενον τέ-
σσαρσι. ἄνωθεν δὲ τοῦτου πάλιν βάσις ἑτέρα μαρμάρου λευκῆς· καὶ
αὐθις ἐπ' αὐτῆς ἄλλη· ἐφ' ἧς καὶ τρίτη· καὶ ζώνη τις ἐπὶ ταύ-
ταις ἀπὸ μαρμάρων τετάρτη· ὡς τὰς τρεῖς μὲν ἀπὸ πλατέος καὶ
ταύτας εἰς στενὸν καταντᾶν, τὴν δ' ἐπ' αὐταῖς ζώνην κυκλοῦσθαι,
καὶ δίδοναι τῷ στύλῳ τὴν βάσιν ἀρμόζουσαν. ἐντεῦθεν ὁ στύλος
ἐπωκοδόμηται· πάλαι μὲν, ὡς ἀκούομεν, κεκαλυμμένος ποικίλῳ τι-
μεσίῳ (ταμασίῳ) χαλκῷ· εἰ δὲ πιστευτέον τῷ λέγοντι, οὐ πολλῷ καὶ
ἀργυροῦ δέοντι· νῦν δὲ γυμνὸς τὸ παράπαν φαινόμενος· ὡς ἀριθμη-
σθαι καὶ τοὺς λίθους αὐτῷ ὀπόσοι, καὶ ὅτι πυρομάχαι εἰδέναι, καὶ
ὅπως ἀρμόζονται· ἔχον καὶ ζώνας τῆς αὐτῆς λευκῆς λίθου, κατὰ τὸν
κάλαμον· πλὴν ὅσον τὸ ἴσον πρὸς ἀλλήλας τοῦ διαστήματος ἔχουσα,
μέχρι καὶ δεκάδος προΐασιν. ἐντεῦθεν ἄλλαι ζῶναι μαρμάρου λευκῆς.
ἀλλὰ συνεχεῖς αὐταί, δευτέρα ἐπὶ πρώτῃ, καὶ τρίτη ἐπὶ δευτέρῃ, καὶ

ἐφεξῆς, ἄχρις ἐννέα διήκουσαι· πλήν οὐκ ἐξ ἴσου τὴν ἐποικοδομήν
 ἔχουσαι πάσαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πλατύτερον ἀνοιγόμεναι, βάσιν οἷον
 εὐρείαν τῷ ἐπικειμένῳ παρέχουσαι· τὸ δ' ἐστὶν ἐπὶ ταῖς ἐννέα ζώ-
 ναις τὸ δέκατον, ὡς ἂν καὶ τοῦτο μέρος μὴ στεροῖτο τῆς τοῦ
 ἀριθμοῦ τελειότητος. τὸ δὲ σχῆμα τῆς λίθου τετράγωνον, ἀλλὰ
 κατὰ τὰ μέσα συνιζάνον, ὡς οἷον τὰς γραμμάς κλάσθαι, καὶ λί-
 θοις σημειοῦσθαι τὰς κλάσεις, καὶ παρὰ τούτους καὶ μόνους χαλ-
 κῷ τὸ πᾶν τοῦ λίθου καλυπτεσθαι γύρωθεν. ἐντεῦθεν αὐθις συ-
 στέλλων ὁ τεχνίτης τὸ οἰκοδόμημα, τίθησι λίθον παχύν, καὶ ἐπ'
 αὐτῷ ἕτερον, πρὸς αὐτὸν μὲν ἐλαττούμενον, ἰκανὴν δὲ βάσιν τῷ
 ἵππῳ δίδοντα. οὐ μόνον γὰρ ἔδει πλάτους τῷ στύλῳ, ἀσφαλείας
 χάριν τῶν ἐπικειμένων, ἀλλ' ἐτέρωθεν καὶ στενότητος, ὡς ἂν παν-
 ταχόθεν ἀριθῆλον ἢ τὸ ἐπικείμενον τέχνασμα. τὸ δὲ, ἵππος ἐστὶ
 χαλκοῦς, θανμαστῶς τοῦ σχήματος ἔχων, καὶ ἥμιστα παρορᾶσθαι
 τοῖς παριοῦσιν ἄξιος, εἰ καὶ πολλάκις τις τῆς ἡμέρας ἐκείσε διέρ-
 χοιτο. εἰποῖς ἂν αὐτὸν βλέπων, πρὸς ἄνεμον τρέχειν ὁρμῶντα, καὶ
 τῆς πρὸς ἀνατολήν ἄπτεσθαι· οὕτως ἄρα τὸ τῆς κεφαλῆς ἐσχημά-
 τισται, ὡς ἀνασσεσθημένην εἶναι, καὶ πρὸς βορρᾶν μικρὸν παρεγ-
 κλίνουσαν· οὕτως αἱ χαιταὶ καὶ ὄσαι τρίχες τῇ κεφαλῇ ἐμπεφυκά-
 σι, φρυγούσαι τὸ εὐθέτον, διεγείρονται, καὶ πρὸς ἄνεμον παλζου-
 σιν. εἰ δὲ που σὺν ταύτῃ καὶ τὸ ἀριστερόν τῶν ἐμπροσθίων ἴδιος
 ποδῶν, πῶς κατὰ γόνυ κυρτοῦται, καὶ τῶν ἄλλων ἐρηρησμένων
 εἰς γῆν αὐτὸς μόνος ἠώρηται, εἰποῖς ἂν κινεῖσθαι δὴ καὶ τὰ ἄψυ-
 χα. εἰ δὲ καὶ χαλινὸν ἔφερον ἐπὶ στόματος, ὡς ἔχειν εἰκάξειν τὸ
 πάλαι τὸν ὀρθῶς σκοπούμενον, θάτερον ὑπονοοῖτο δυοῖν, ἢ τῷ
 ζυτῆρι ἀγρόμενον, κροαίνειν ἐκ βίας τῷ ἐμπροσθίῳ, ἢ μὴν ἀνιέ-
 μενον, οὕτως ἐπιταχύνειν τὰ τῆς πορείας, ὡς μὴ φθάνειν τοῦτον
 τῆς γῆς ἄπτεσθαι, καὶ προφθάνειν τὸν ὄπισθεν. οὕτως ἄρα ἐκ
 πνεύματός τινος ἡκαρδίου ἐμφύτου πρὸς τὴν ὁρμὴν καὶ τὰ στέρ-
 να τῷ ζῳῷ εὐρύνονται, ὡς ἐπισημαίνειν καὶ τὰ οἰδήματα. οὕτως
 ἀκμάζουσα ἢ οὐρὰ ὄπισθεν, οὐ κατὰ τρόπον (ἀπὸ τόπον?) κειμένη,
 ἀλλ' οἷον ἀνεγνηγεμένη τὸ πρῶτον, εἶτα καθιεμένη παρὰ πόδας ἐς
 γῆν. ὅρα δὲ καὶ τὸν ἐπιβάτην εὐθύς, ἱκπότου δρομέως ἔχοντα σχή-
 ματα, καὶ τοὺς πόδας παρὰ πλευρὰν ἑκατέραν διέχοντα. εἰ δὲ γε
 καὶ ἐμβάδας φοροῖ, ἀλλ' εἰκάσαις ἂν αὐτὸν ἐπιγαννυμένῳ τῷ ἵππῳ
 καὶ κυδρουμένῳ, ὅτι καὶ δίχα κέντρον καὶ μύωπος ἰκανῶς ἀνυστά οἱ
 τὰ τοῦ δρόμου καὶ τῆς προθέσεως. καὶ οὕτως ἀτημελήτως οἱ πόδες
 ἔχουσιν, ὥστε δοκεῖν αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν κρατεῖσθαι, τοῦ καρδιακοῦ
 ἐξημμένους κινήματος, μηδὲν συνεχομένους ἐξ ἐφεστρίδος κατὰ τὸ
 συνηθεῖς. ἐπικάθηται γὰρ τῷ ἵππῳ θαρβῶν, ἱκπότης νεανικὸς,
 ὅλος μετάρσιος, καὶ ἰοικῶς μακρὰν βλέποντι· ἀνὴρ οὐ τριχῶσει
 φίλος τὰ πρὸς ὑπήνην· τὰς δ' ἀπὸ κεφαλῆς τρίχας ἀπεθρισμένους
 μὲν τὰ ἐς μέτωπον· τὰ δ' ὄπισθεν, οὐδὲ μέχρι ἀνέχενος, ὅσον καὶ
 αὐτὸν ὁρᾶσθαι κουρᾶ χαίροντα. οἷον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ κεφαλῆς κρᾶ-
 νος, ὡς μηδὲν ἐπικαλυπτειν, καὶ τὸν φοροῦντα κοσμεῖν. οὐδὲ γὰρ
 ιατὰ πλάτος ἐπικείται· οὐδέ γε κατὰ κύκλον ἀποτετόρνευται· ἀλλ'

ὄσον μὲν ἐγγίξει τῇ κεφαλῇ, στέφανος εἶναι δοκεῖ, κροτάφους περιγράφων ἐξ Ἰσου καὶ μεταπον· τὸ δ' ἐντεῦθεν καὶ ἄνω, ἡφέρα κατὰ μῆκος ἐκτέταται, καὶ ἐς πολὺ φθάνον, πτερά τῇ κεφαλῇ χρυσαυγῇ γίνεται. καὶ τὸ χρῆμα καὶ ἐς ἐμὲ ἦν ἀκέραιον· ἀνέμου δὲ ποτε πνεύσαντος ἐξαισίου, ριπτοῦνται δύο πτερά· καὶ τότε μέγιστα πολλῶ τοῖς ὁράσιν ἐφαίνετο, ἢ καθόσον ὁρῶνται κοσμοῦντι τὴν κεφαλὴν· ἃ δὴ καὶ ἐς δεῦρο παρὰ τῷ τῆς ἐκκλησίας ταμείῳ ἀποτεθησαύρισται. ἔσταλται δὲ καὶ τὸ σῶμα, ἐντὸς μὲν οὐ περιττῇ τι καὶ περισσευομένη στολῇ, ἀλλ' οἷαν εὐσταλῆς ἂν ἱερότης ἀμπίσχοιτο, ἄνωθεν μὲν, μόλις καὶ ἐς ἀγκῶνα, κατωθεν δὲ, περιγόνατα φθάνουσαν. ἀνῆπται δὲ καὶ μανθῶσαν ἐκτὸς, στολὴν ὡς φασιν Ἀχιλλεῖον· ἢ καὶ τινα καλύπτουσα τῶν μερῶν, κάκειθεν ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὤμον ἐπικειμένη, φθάνει καὶ μέχρι τῆς τοῦ Ἴππου ἰξύος, πολὺ τε μέρος περιλαμβάνει τῶν ὀπισθεν καὶ περιττῇ περιέχεται. αἱ μὲντοι χεῖρες τῷ ἀνδριάντι οὐκ ἀσχολοῦνται περὶ τὸν Ἴππον, οὐδ' ὄσον καὶ ἰθύνειν ἱππηλάτου τρόπον δοκεῖν· ἀλλὰ τὴν μὲν δεξιὰν ὑψοῦ ἀνατείνει, καθόσον οἷόν τε, μετὰ τινος ἀρεῖκου καὶ γενναίου φρονήματος, καὶ ἐμβριθῶς ἀπειλουμένῳ ἔοικε τοῖς ἐχθροῖς· πλὴν οὐκ ἀπονοίας τινός καὶ θράσους ἀλόγου, ὡς ἐν οἰηθείη τις. φθάνει γὰρ ἢ λαϊὰ τὴν δεινὴν ταύτην ἀναιρούσα δόξαν, καὶ ὑπεραπολογουμένη τάνδρος ἐς ταμάλιστα. κατέχει γὰρ ἐπὶ ταύτης, μικρὸν ἀπεχούσης τοῦ σώματος, μῆλον χαλκοῦν ἐκίχρυσον· ἐφ' οὗ καὶ σταυρὸς ὁμοίως ἔχων τῆς ὕλης ἔσταται· καὶ ἔοικε δεικνύνειν ὁ θατέραν ἐκτετακῶς, καὶ μετ' ἐμβριθούς ἀπειλούμενος σχήματος, ᾧ θαρρόων ἀπειλεῖται· ὅτι καὶ τὸ μῆλον εἰκονίζειν ἔχει τὸν κόσμον, ὃν καὶ χειρὶ περισχεῖν, πάσης γῆς ἀνασῆμενος τὸ κράτος, δυνάμει τεθάρρόηκε τοῦ σταυροῦ. Haec Pachymeres. Bondelmontius vero, *Extra igitur ecclesiam ad meridiem in platea columna septingentorum cubitorum alta videtur, cuius in capite Iustinianus acutus equester habetur, et pomum cum laeva aureum tenens, ad occidentem* *) *cum dextera minatur.* Ducangius annotat: *Describitur Iustiniana ista columna et statua a Procopio lib. I. De Aedif. Iustiniani; Nicephoro Gregora lib. VII. pag. 193. 194. Zonara pag. 52. Cedreno pag. 374. Suida in Iustiniano; Codino in Originibus Constantinopol. Manuele Chrysolora pag. 121. Gulielmo de Baldenzeel in Hodoepor. ad terram sanctam pag. 103. etc.* BOIVIN.

Pag. 276, 6. Καὶ τὴν τῶν Λατίνων πλεονεξίαν] *Exstat in Codice Bodleiano [Roë XXII.] narratio Nicetae Choniatae de statu Constantino-politaniis, quas Latini capta Urbe contractas in monetam conflarunt. Eam narrationem, cuius copiam mihi a Cl. V. Iosone Ernesto Grabio factam esse dixi in praefatione, selectis tomi quarti opusculis praefigendam reservamus.* BOIVIN.

Pag. 276, 9. Καὶ τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βασιλικόν] *Qualis in-*

*) Immo ad orientem. BOIVIN.

rit Iustiniani galea, declarat Tzetzes in varia historia. Vide Gyllium de Topogr. Constantinop. lib. II. cap. XVII. Vide et Augusteonis Ecphrasin Pachymerianam. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 276, 20. Καὶ τὸ μὲν τοῦ κλονος μῆκος] Bondelmontius septingentorum cubitorum altam facit: id quod incredibile est. Legendum procul dubio, *septuaginta cubitorum*. Gregoras eam nos ex umbra metiri iubet; quasi vero id nos facere possimus hoc tempore, cum nec vestigium quidem eius columnae ullum superest. Quodsi etiamnum staret integra, nec sic quidem eam metiri hinc possemus, ut Wolfius recte in margine annotat. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 277, 4. Τὸ δὲ μῆκος ἐκάστου δακτύλου] Quasi vero digitorum omnium eadem esset longitudo. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 277, 12. Τὸ δὲ τῆς κνήμης τοῦ ποδὸς αὐτοῦ πάχος] Quid sit κνήμη τοῦ ποδὸς non satis liquet, nisi sit ea pars tibiae, quae ad pedem proxime accedit, et est maxime gracilis. Dicitur et de homine. Sic apud Nicetam in fragmento, quod vir doctiss. Io. Ernestus Grabius mecum humanissime communicavit, simulacrum Herculis, a Lysimacho efficti, dicitur fuisse οὕτω μέγιστον, ὡς τὴν περιελοῦσαν τὸν αὐτοῦ ἀντίχειρα μῆρινθον εἰς ἀνδρείον ζωστήρα ἐκτείνεσθαι, καὶ τὴν κνήμην τοῦ ποδὸς εἰς ἀνδρόμηκες. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 277, 15. Τῶν ἄνωθεν ἐκ Σηρικῆς κομιζομένων] Wolfius non expressit adverbium ἄνωθεν. Ego ad praeteritum tempus retuleram, atque ita verteram, *qui e Serum regione olim afferebantur*. Nunc loci adverbium esse existimo, et sic interpretor, *qui e Serum regione deveci huc descendunt*. Quae ab Oriente afferebantur, ea Byzantii ἄνωθεν afferri dicebant; quae ab Occidente, κάτωθεν. Sic idem Gregoras in inscriptione epistolae ad Pepagomenum, περὶ τῶν ἔλθουσῶν αὐτῷ τερατολογιῶν, τῶν μὲν ἄνωθεν ἐκ Τραπεζοῦντος, τῶν δὲ κάτωθεν ἐξ Ἰταλίας. Vide pag. 276. supra in marg. ΒΟΙΒΙΝ.

Ibidem. Non omittendum hoc loco id quod narrat Petrus Gyllius, Topograph. Constantinopol. lib. II. cap. XVII. *Barbari, inquit, omni aereo vestitu, et equo, et statua columnam Iustiniani spoliarunt, aliquotque annos nuda remansit. Tandem ante triginta annos eversa est tota usque ad stylobatem, quem anno superiore *) funditus vidi excindi. Idem paulo infra, Equestrem Iustiniani statuatam, quam modo dixi supra hanc columnam fuisse collocatam, servatam diu in claustro regii Palatii, deportari nuper vidi in caminos, quibus metalla funduntur in machinas bellicas, inter quae erat Iustiniani crus proceritate meam staturam superans, et nasus dodrante longior. Crura equi ad terram proiecta metiri non potui. Pedis unguam mensus sum occulte, et deprehendi dodrantalibus esse altitudinis. Gyllius ex sua ipsius statura aestimandum nobis relin-*

*) Haec scripta sunt circiter an. Chr. 1550. ΒΟΙΒΙΝ.

quit, quam procerum fuerit crux Iustiniani. At nos quae fuerit Gyllii statura hodie ignoramus. De colossi Iustiniani mensuris, quae apud Gregoram et Gyllium extarent, quid sibi videretur interrogatus vir aetatis nostrae sculptorum facile princeps, Franciscus Girardo Tricassinus, respondit, si eae verae essent, nullam nec in homine nec in equo servatam esse symmetriam, seu membrorum proportionem. Rogavi ne gravaretur sententiam suam scripto declarare: cupere etiam dixi me, dari mihi ab eo mensuras equestris statuae in platea Ludovici Magni Parisiensi erectae; illius scilicet statuae colosseae, quam Girardo ipse unica aeris fusura duplicem (homine enim et equo simul iunctis solidum simulacrum constat) singulari arte et miro successu ante aliquot annos conflavisset. Ille non huius solum, sed et aliarum quatuor pulcherrimarum magnitudines mihi sua manu descriptas dedit. Verba artificis summi quominus mutarem religio mihi fuit. En ipsa ex autographo. *Les mesures de la statue equestre de l'empereur Justinien n'ont nul rapport les unes avec les autres, suivant les proportions du corps humain. Il en est de mesme de son cheval. La figure equestre du roy, posée dans la place de Louis le Grand, a de hauteur XX. pieds, depuis la teste jusques sous les pieds du cheval. La figure du roy a de proportion XVI. pieds, si elle estoit debout. La figure de Henry IV. sur le Pont Neuf a XIV. pieds trois poulces, depuis le dessus de la teste jusques sous les pieds du cheval. Elle est fondue séparément du cheval. Cet ouvrage a été fait à Florence par Jean de Bologne. Le piedestal, et ses ornemens de bronze, ont été faits à Paris. Les esclaves sont de Franqueville de Cambray, faits aussy à Paris. La figure de Louis XIII. dans la place Royale a XIV. pieds un poulce, depuis le dessus de la teste jusques sous les pieds du cheval. La figure du roy a dix pieds cinq poulces de proportion; et a été faite à Paris par Biard Parisien. Le cheval a été fait à Rome par Daniel de Volterre. Le Marc Aurele à Rome, figure antique, a XIII. pieds de hauteur, compris le cheval. Le piedestal est de Michel Ange. La figure equestre du roy (faite par M. Girardon), posée dans le Chasteau de Boufflers en Beauvoisis, a dix pieds de hauteur, depuis le dessus de la teste, jusques sous les pieds du cheval. La figure du roy auroit huit pieds, si elle estoit debout.* Haec Girardo, cuius colossus regium, cum Iustiniano conferendum, et his quas damus notis ornamento futurum, optavi aliquando aeri incisum habere: deinde consilium illud abieci, ea praesertim ratione, quod rerum dissimillarum vix ulla posset institui comparatio. BOIVIN.

Pag. 277, 17. Ἐς δὲ τοῦπιόν ἔτος] Anno 1318. DUCANO.

Pag. 277, 18. Εὐρήνην τὴν ἐξ Ἀλαμανῶν] Ducis Brunsvicensis filiam. Vide stemma Palaeolog. p. 238. DUCANO.

Pag. 277, 21. Ἐδέξατο βίου] Vide infra lib. VIII. cap. I. sect. 3. BOIVIN.

Pag. 278, 15. Ἀνωτέρω] Vide lib. V. cap. VII. sect. 4. et 5.
 ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 278, 18. Ἐφαμεν] Huius libri cap. VII. sect. 1. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 278, 19. Ἐς Ἰωάννην ἑσχατον] Vidè stemma Angelorum pag. 210. DUCANG.

Pag. 279, 11. Τῶν φθασάντων] An intelligendum hoc de litteris, quae fortasse ab imperatore ante illud tempus missae fuerint? ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 279, 12. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν] Inde incipit lib. VIII. non solum in Codice Regio, sed et in Vaticano, ut accipi ex Cl. Rostgaardio. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 283, 8. Συνεξύγη Θωμᾶ] Thomae Angelo Ducae Comneno, Nicephori Despotae ex altera uxore Anna Palaeologina filio. Pachymer. lib. IX. cap. 4. Vide stemma Angelor. in Famil. Byzant. p. 210. DUCANG.

Pag. 283, 9. Θωμᾶς δ' ἐκείνου ἀδελφιδοῦς Κόντος] Contum et hic vertit interpres: *Comitem* reposuimus. Thomas quippe nobilis Gallus Comes Cephaleniae et Zacynthi erat, filius Ioannis Domini Zacynthi insulae, cui quidem Ioanni ducta in uxorem Maria Comnena, Nicephori Angeli Aetoliae principis filia, Cephalenia insula in dotem concessa fuerat a socero, post cuius obitum orta de eius successione controversia inter Ioannem et Thomam Angelum Despotam uxoris fratrem, Thomas a Ioanne interfectus est, anno 1318. Ita exserte Ioannes XXII. Papa in epistolis, non vero a Thoma Ioannis filio, uti hic narrat Gregoras, et cap. 6. Vide Hist. Franco - Byzant. lib. VI. n. 27. DUCANG. Φονεύσας Θωμᾶν] Θωμᾶν, non Θωμᾶς, ut antea legebatur. Atque ita Codex Regius: ita etiam Otthobonicus; recte uterque; nisi tamen legamus *φονεύσας* Θωμᾶν Θωμᾶς, quomodo Wolfius videtur legisse, cum sic verterit, *quarum illa primum Thomae Epiri et Aetoliae principi, post Conto Thomae, huius nepoti et percussori nupsit.* Vide et lib. XIII. infra cap. VI. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 284, 1. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐς τὸν Ἰφρηβον] Solutiorem eiusdem Andronici iunioris vivendi rationem inter causas dissidii cum patre etiam memorat Cantacuzenus lib. I. cap. 5. DUCANG.

Pag. 284, 3. Καὶ ζητοῦσιν ἐλευθερίαν μηδὲν ἐπιφ. κεκοι. καὶ μάλ. ἐν ἀξ. βασ.] Hoc loco Wolfius aut non assecutus erat mentem auctoris, aut exprimere neglexerat. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 285, 18. Ἐν μιᾷ τοίνυν] Cantacuz. lib. I. cap. 1. Phranzes lib. I. cap. 10. DUCANG.

Pag. 286, 2. Φοράδην ἐς τὰ βασιλεια φέρουσι ζῶντα καὶ μάλα μόλις] ζῶντα μάλα μόλις, non autem φέρουσι μάλα μόλις: Wolfio utrumque. Verterat quippe, *semianimis in palatium aegre defertur.* ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 286, 11. Μετ' οὐ πολὺ] IV. Id. Octobr. anno iuxta Graecos VI. MDCCCXXIX. Chr. 1320. Cantacuz. DUCANG.

Pag. 286, 16. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Ioann. Villaneus lib. IX. cap. 85. 89. Petr. Bizarus lib. V. Hist. Genuensis p. 108. DUCANO.

Pag. 287, 3. Ἀΐθις κ. τ. λ.] Lectiones a. b. c. d. e. f. [3, 4, 5, 8.] ex Codice Regio excerptae, etiam Codicis Vaticani auctoritate nituntur. BOIVIN.

Pag. 287, 11. Κράλη Σερβίας] Urosio cogn. Sancto et Milutino, Serviae regi. Vide stemma regum Serviae n. 59. DUCANO.

Pag. 287, 12. Ἐρωτι γὰρ τῷ πρὸς αὐτήν, etc.] Ita quoque legitur in Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 287, 14. Ἐξηλοτύπει δ' οὖν ὅμως τὴν ταύτης ἀκ καὶ μεστός] Ἐξηλοτ. δ' οὖν ὅμως αὐτήν ἀεὶ καὶ μεστός, etc. Cod. Vatic. in quo tamen, recentiori manu emendato, ita legitur ut in vulgatis. BOIVIN.

Pag. 288, 15. Καὶ μὴ ζῶσαν αὐτὴν ὡς πορρωτάτω τε τοῦ ἀνδρὸς οἰκεῖν] Ne viua quam longissime a marito habitaret, etc. Sic vertendum, non ut mortua quam remotissima a marito, animus eius nullo moerore sauciaret, quemadmodum verterat Wolfius. BOIVIN.

Pag. 288, 17. Ὁ ταύτης ἀμφιμήτριος ἀδελφός] Interpres, frater uterinus: emendavimus, consanguineus, ex eodem parente et alia matre: id enim vox Graeca sonat. Pollux lib. III. cap. 2. οἱ μὲν ἐκ μόνου πατρὸς ἀδελφοί, διαφόρων δὲ μητέρων, ἀμφιμήτορες, οἱ δὲ ἐκ διαφόρων πατέρων, μιᾶς δὲ μητρός, ἀμφιπατέρες. Constantinus enim Palaeologus Despota, ex Andronici cum Anna priore coniuge, Simonis vero ex altero cum Irene coniugio prodierant. DUCANO. Ταύτης ἀμφιμήτριος ἀδελφός] Frater eius consanguineus, non, ut Wolfius interpretabatur, uterinus. Constantinus Despota erat Cralaenae frater consanguineus, eodem patre natus, non item eadem matre. Vide cap. IV. sect. 1. infra. Ἀμφιμήτριος idem est atque ἀμφιμήτωρ, id est, diversa matre natus. BOIVIN.

Pag. 289, 1. Ὁ δὲ πατριάρχης Ἰωάννης Γλυκὺς] Phranzes lib. I. cap. 9. DUCANO.

Pag. 289, 23. Πᾶσι μὲν οὖν ἀνθρώποις, etc.] Gregoras non testamentum ipsum patriarchae, sed testamenti prooemium profert, cuius sese auctorem manifestum prodit. Exstant in Codice Regio 3229. opuscula duo, eiusdem ferme et argumenti et stili; quorum primum inscribitur τοῦ πατριάρχου κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Γλυκίος ἢ παρακλησις τοῦ πατριαρχείου, alterum τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου ἐπιμνηστικὸν εἰς τὸν βασιλέα τὸν ἅγιον. BOIVIN.

Pag. 292, 3. Καὶ παιδίαν ἴσως μετρίαν, etc.] Vide lib. VII. cap. IV. sect. 3. supra. BOIVIN.

Pag. 292, 15. Ἐκ μονῆς τῶν Μαγγάνων Γεράσιμος] Phranzes ibid. De S. Georgii in Manganis monasterio agimus in Constantinop. Christ. lib. III. sect. VI. n. 43. DUCANO.

Pag. 293, 1. Κωνσταντίνος δὲ ὁ δεσπότης] Cantacuz. lib. I. cap. 1. Vide stemma Palaeolog. pag. 235. DUCANG.

Pag. 293, 1. Ἐκ τῆς προτέρας γυναικός] Vide lib. VII. cap. V. sect. 1. BOIVIN.

Pag. 294, 20. Εὐδοκίας Παλαιολογίνης] Neocaesaritae Primi a secretis filiae, Constantini Palaeologi Despotae uxoris, ac ex alio Constantino tum viduae, unde *Palaeologina* hic cognominatur, ex priore coniugio. Vide idem stemma. DUCANG.

Pag. 294, 23. Ἐπηρετικοῖς παιδαρίοις] Adolescentibus, quos ἀρχοντοπούλους vocabant, νέους τῶν εὐπατριδῶν, Cantacuzenus lib. II. cap. 40. νέους τῶν εὐγενεστέρων, lib. III. cap. 43. Vide Gloss. med. Graecit. in hac voce. DUCANG.

Pag. 295, 10. Id quod deerat in editione Wolfiana, supplementum ex Codice Regio. Sed et Fridericus Rostgaardius, nobilis Danus, cui et me et Gregoram multa debere in praefatione huius operis professus sum, idem hoc supplementum, ex Codice Vaticano descriptum, Roma ad me misit: ac iampridem illud ipsum Steph. Baluzius ex eodem Cod. describi curaverat in usum Ducangii. BOIVIN.

Pag. 296, 20. Πατήρ δὲ τῶν ἐκ Κομάνων ἐπίσημος, οὗ παρὰ τῶν ὑπερβορ.] Petavius verterat, *Pater vero e Comanis oriundus illustri loco. Ambo (pater scilicet, et mater,) vero ante multos annos ex Hyperboreis Scythis, uti supra memoravimus, ad Ioannem imperatorem sese transtulerant.* Vertendum, ita ut edidimus, *Pater illustri loco oriundus e Comanis, illis scilicet, qui ante multos annos ex Hyperboreis Scythis, etc.* Non legerat Petavius ea quae de Comanis scripta sunt supra lib. II. cap. V. sect. 2. BOIVIN.

Pag. 296, 22. Ἰωάννη τῷ βασιλεῖ προσεβύθησαν] Ad Ducam scilicet. Vide supra lib. II. cap. V. sect. 2. BOIVIN.

Pag. 301, 8. Ὁ μὲν τῆ τοῦ μεγάλου παπλοῦ] De hac Magni Papiæ, et aliis hic memoratis palatinis dignitatibus, agimus in eod. Gloss. DUCANG.

Pag. 303, 11. Ὁ μέντοι λογοθέτης τοῦ γενικοῦ] Theodorus Metochita, a quo instauratum Choræ monasterium, rursus cap. seq. ut et docemus in Constantinop. Christ. lib. IV. sect. XV. n. 5. DUCANG.

Pag. 303, 18. Τὴν ἐξ ἑσπέρας παννυχίδα] Interpret, *a vespera ad nocturna sacra illa de more accessit: emendavimus, ad vesperæ illius vigiliæ.* DUCANG. Wolfius, *ad nocturna sacra.* Melius Ducang. *ad illius vesperæ vigiliæ.* BOIVIN.

Pag. 303, 22. Πελεκυφόρων] *Varangorum*, de quibus in utroque Glossario multa congestimus. DUCANG.

Pag. 304, 10. Πρὸ τοῦ εὐκτηρίου τῆς Νικοποιοῦ Θεοτόκου] Quibus vocibus intelligi aedem Hodegetriæ Deiparæ, colligere quis potest ex iis quae observamus in Constantinop. Christ. lib. IV. sect. II. n. 24. DUCANG.

Pag. 304, 12. Πανῶλος ἐκείνος ὁ τῶν ζωγράφων ἀριστός] De picture illo praestantissimo nemo alius, quem sciam. **βοινικ.**

Pag. 305, 9. Ἐν ᾧ λόγος τὸ τοῦ Βύζαντος] Vide Constantinop. Christ. in Byzantii origin. n. 15. pag. 17. **δυσανθ.**

Pag. 305, 17. Βιβλία τινὰ χρησμολογικά] Quorum non semel mentionem agunt scriptores Byzantini et locos collegit Lambecius, seu Holstenius, ac praefixit Leonis Oraculis. **δυσανθ.**

Pag. 306, 12. Ἦν γὰρ αὕτη νεάζουσα] Wolfius νεάζουσα, hoc loco et paulo infra, interpretatur *adolescentulam*. Sed *adolescentula* non erat, cuius filia quadriennio post nuptui collocata est. Vide cap. IV. sect. II. infra. **βοινικ.**

Pag. 309, 10. Ἐν τε τοῖς ἔπεσιν, ἃ πεποιήκεν etc.] Nempse initio poëmatis, quod inscribitur, εἰς τὸν σοφὸν Νικηφόρον τὸν Γρηγορῶν ὑποθῆκαι, καὶ περὶ τῶν οικειῶν συνταγμάτων. Initium est,

Ὤλα Νικηφόρε μοι κεφαλά, τὸν ἔγωγ' εἶραμαι
Κατὰρ ἑμὰς σοφίης, ἢ τίς ποτ' ἂν ἔη, λιπέσθαι
Ἐξ ἄρα διάδοχον, πάντων ἀσύλου κληροιο,
Κρέσσονος ὦν ἄρ μοι θεὸς ἀπάντων πόρε πουλλῶν,
Σοὶ τὰδ' ἐπιτάγματ' ἐπιτέλλομ' εἰν ἐπέεσσι,
Ἦντ' ἴθος μεροπεσσι βρουτοῖσι πέλεθ' ἡμῖν,
Εἰν διαθηκαῖς τὰ κε δοκεῦμεν ἀμείνω τέκνοις
Παρτιθέεσθ' ἐξείης, ἂν βλοτον δὴ πάντα
Μάλα φυλαττέμεν etc.

Eiusmodi versibus Theodorus Metochites vitam suam fere omnem complexus est (vide Cod. Reg. 1997. et 3359.): qui, si minus inconcinni forent, possent cum Historia Gregorae Byzantina coniungi. Sed nemo, opinor, tam dura tamque immodulata poëmata legere velit; in quae apte admodum cadit illa Leonis Allatii indignatio (in diatriba de Georg. p. 372. ubi de versibus Georg. Pachymetris): *Ferreus ipse sim, si quid est hisce carminibus in tota antiquitate durius. Chalybs ipse, et incus, et si quid est in rerum natura asperum ac perversum, prae his carminibus mollius est et tractabilius. Bene factum quod ea amisimus. Nam in eorum lectione nonnisi ferrea addisceremus: iamque video, iam fateor posteriorum Graecorum Musas, nullas gratias, nullas veneres habuisse, et omnia praeter humanum sermonem saepe locutas.* Vide quae annotavimus supra pag. 87. A. ad Oraculum Trallianum. **βοινικ.**

Pag. 309, 11. Περὶ ὧν ἀριθλοῦσθαι ἡμῖν ἐν τοῖς ἐμπροσθεν λελέξεται] Quae Gregoras promittit, ea exsequi non satis curat. Sic supra lib. I. cap. I. sect. 3. nescio quid pollicetur, quod praesquam ab eo praestitum constat. Vide et quid promittat huius libri cap. II. sect. 3. **βοινικ.**

Pag. 310, 5. Πολλὰ γὰρ κρῖνει θεός] Euripid. in Medea, Alceste, etc. **βοινικ.**

Pag. 311, 21. Εὐριπίδῃ] Hecuba v. 294. **βοινικ.**

Pag. 312, 16. Κατὰ δὲ τὴν ἕκτην εβδομάδα] Ἀπριλλίου μηνὸς πέμπτη Ἰσταμῆνου, τῇ πρὸ τῶν βαίων κυριακῇ. Cantacuz. lib. I. cap. XII. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 313, 17. Μήτε βουλευσασθαι, μήτε μὴν διαπραΰσασθαι] Aorist. pro futuro. Sic lib. IX. cap. X. sect. 9. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 315, 15. Λαμπρὰ τῆς ἀναστάσεως ἡμέρα] Vide Gloss. med. Graecit. in Ἑορτή. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 315, 17. Πρὸς τὴν Γυρολίμνην] Constantinop. Christ. lib. I. sect. 15. n. 4. **ΔΥΣΑΝΘ.** De qua sic Cod. Reg. 2990. fol. 70. v. τῇ λεγομένῃ κοινῶς Ἀργυρολίμνη, Γυρολίμνη γράφεται. De eadem plura Ducangius, Constantinop. Christ. lib. I. sect. XV. n. 4. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 315, 24. Ἔτος δὲ ἑξακισχιλιοστὸν] Christi 1321. **ΔΥΣΑΝΘ.** Cantacuz. lib. I. cap. XVIII. ubi ad marginem annus Christ. MCCCXXII. per errorem ascriptus est, pro anno MCCCXXI. ut et capite primo eiusdem libri annus MCCCXXI. pro anno MCCCXX. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 318, 18. Τίθνηκε μὲν ὁ Κράλης Σερβίας] Urosius, de quo supra. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 318, 19. Ὁ Σπενδοσθλάβος] Vide stemma regum Bulgariae post Famil. Byzant. n. 44. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 318, 20. Πεφόνενται δὲ πρὸς τοῦ ἀνεψιοῦ] Vide cap. I. sect. 1. supra. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 318, 20. Κόντου Κεφαλληνίας] Vide notata ad cap. I. huius libri VIII. **ΔΥΣΑΝΘ.**

Pag. 320, 8. Ὁ Φιλαδελφείας Θεολήπτος] Cuius non semel meminit Pachymeres. **ΔΥΣΑΝΘ.** Ὁ Φιλαδελφείας Θεολήπτος] De quo supra ad pag. 135. C. Exstat in Codice Caesareo Vindobonensi Theolog. 174. παραινετικὸς τῇ βασιλίσση, ἐξ αὐτοσχεδίου συντεθειμένος ἐπὶ τελευτῇ τοῦ Φιλαδελφείας κυροῦ Θεολήπτου, auctore Gregora. Vide Indicem opusculorum Gregorae Rhetoricorum, initio huius voluminis. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 322, 19. Εἰ μὲν ἐπίσης ἅπαντα, etc.] Et hoc quoque depromptum ex penu locorum communium, quorum Gregoras magnam copiam provisam habuit. Vide lib. XIX. infra pag. 586. D. et annotata ad pag. 137. B. supra. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 324, 12. Καὶ οὐ πολλῶ (an πολλοῦ?) δέω λέγειν μηλόβοτον] Gregoras aetatis suae hominum ingenia agris assimilat sterilibus et incultis, quales pecoribus ad pastum exponi solent. Id hoc loco significat vox μηλόβοτος, quam Wolfius aliter interpretabatur. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 328, 12. Καὶ πᾶν ποιεῖν καὶ λέγειν ὑπὲρ σοῦ σιγῶν σφόδρα προσέμην ἄν.] Aliquid hoc loco vel deest, vel superfluit. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 331, 2. Τὸ δ' ἄλλοι' ἄλλως ἔχειν ἀνθρώπων ὄν] Sententia esse videtur, constantiam Andronici in tanta rerum incou-

stantia esse mirandam, cum rerum coelestium constantia fastidium pariat. WOLFIIUS.

Pag. 331, 10. Οὐ μὴν εἰ καὶ γλώττῃ ἐχρήτο εὐροουσύη, δεδήλωκεν] Intelligo, Lucianum rotunde dictis in medium allatis ostendisse Demonactis acumen: sed an aliqua fuerit eius eloquentia, dicendique copia, e scite dictis non perspicitur. Si quis τὸ ἐχρήτο mavult ad Lucianum quam ad Demonactem referre, videbitur etiam sapientia Demonacti adimi. Est hoc declamatorium et sophisticum dicendi genus sane spinosum, et ob affectatas argutias subobscurum. WOLFIIUS. Hinc apparet Wolfium legisse, οὐ μὴν εἰ καὶ γλώττῃ, non autem, οὐ μὴν καὶ γλώττῃ. BOIVIIUS.

Pag. 334, 2. Τὴν ἀλήθειαν εἰς μύθους ἐξάγειν, ὄντινα τρόπον ποιῆσαι μελζῶ] ὄντινα, pro καὶ τουτοῦν τρόπον, εομομοδο accipio. WOLFIIUS.

Pag. 337, 11. Καὶ κυβερναῖς, κατὰ Πίνδαρον, τὰν πολυστῆ- γνώμ. ἐκάστων] Ea Pindari verba Gregoras a Platone acceperat, apud quem exstant lib. I. De Republ. BOIVIIUS.

Pag. 338, 3. Ἀκυμάντῳ μένοντι] Addit Wolfius, *Atque omnium periculorum tempestatibus sedatis, in tranquillam portum nos perduxisti*, quae ille non de suo addidisse, sed in codice manuscripto, quo usus est, videtur Graeca reperisse. BOIVIIUS.

Pag. 338, 23. Ὅπερ ἀπελεγόμεν τοῦ λόγου ἀρχόμενος] Quod initio orationis detrectabam, non, ut vertit Wolfius, quod orationis dicebam initio. ἀπολέγεσθαι apud Gregoram est παρατεῖσθαι. Exemplum habes lib. IX. cap. V. sect. 6. E. BOIVIIUS.

Pag. 339, 1. Σαφέστατα πάντων ἀποροῦντα αἰσθόμενος εὐ- τὸς ἐμαυτὸν] Sic construo, σαφέστατα αἰσθόμενος αὐτὸς ἐμαυτὸν ἀποροῦντα πάντων, cum me omnibus praedicandis plane imparum esse sentirem. Hoc loco πάντων ἀπορῶν idem est ac περὶ πάντων λέγειν ἀδύνατος. Dixerat scilicet orationis initio, οὔτε διεξίμενα τολμῶ οὔτε πάνθ' ὡς ἐπίπαν ὀπόσα σοὶ ἐστὶν ἐγκώμια, οὔτε μὴ πάντα. BOIVIIUS.

Pag. 340, 12. Περὶ μὲν ἐμαυτοῦ, etc.] In istis orationibus encomiasticis Latine vertendis Wolfius non adeo fidus ac diligens interpres fuit. Nimirum ei non tanti esse visae sunt, ut multum laboris impenderet earum interpretationi. Neque ego operae esse existimavi eas denuo Latinas facere. Satis esse duxi, quae Wolfium minus commode vertisse videretur, ea aliter versa exhibere. BOIVIIUS.

Pag. 342, 15. Ἄλλα πολλῶν τῶν ἐκ τῆς παροιμίας ἡμῖν ἀνα- νάτων ἐν ταῖς βίβλοις κειμένων] Interpres hoc loco mentem auctoris minime assecutus fuerat. Gregoras multa ait *occurrere in libris proverbia, quibus aliquid impossibile esse innuatur*; cuiusmodi sunt, ὄρνιθος γάλα ζητεῖν· φακῆ γωνίαν κάμπτειν· ὠὸν τιλλεῖν· θάλασσαν σπεῖρειν· πλίνθον πλύνειν· κωφῶ ὀμιλεῖν· τυφλῶ δι- νεύειν· ἀνδριάντα γαργαλίξειν· εἰς τετραγώνον πλίνθον ἀντλεῖν· ἄστρα τοξεύειν· πῦρ ἀλείφειν· κατὰ μαχαιρῶν κυβιστῆν· κοκλίτην φέρειν

ὕδαρ· νεφέλας ξαλννν· Αἰθλοπα λευκαλννν. Vide Cod. Reg. 3502. fol. 76. Ad ea autem proverbialia addendum esse ait, ὕμνησαι πρὸς ἀξίαν τὰ τοῦ Ἀνδρονίκου, *Andronicum digne laudare*. ΒΟΙΝΙΝ.

Pag. 344, 4. Ἦκου γε καὶ τὰ παροιμιώδη τῆς γραφῆς νενικήκας] Quasnam illa sint sacrae Scripturae proverbialia, ab Andronico imperatore νενικήκασ, non video, nisi forte illud sit, *Omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub coelo*: et quae sequuntur, Ecclesiastae cap. III. Nempe Gregoras negat res Andronici imperatoris eiusmodi esse, ut earum vel videndarum vel audiendarum voluptas transire possit. ΒΟΙΝΙΝ.

Pag. 344, 22. Ἐρμηνέα ζητήσσει λόγον] Adde ex Codice Vaticano n. 164., ἀ δὲ ἐπ' ὄψει κείται, καὶ ὁλονεὶ φωνῆν ἀνεκλάλητόν τινα προῖέμενα, τὴν ἑαυτῶν ὑπὲρ πάντα λόγον κηρύττει λαμπρότητα, σχολῇ γ' ἂν ἐρμηνέα ζητήσσει λόγον. εἰ δὲ τις ζητ. Quas autem oculis obversantur, ac muta veluti voce emissa disertius quousis eloquio suam praedicant claritatem, ea nequaquam interpretem orationem postulant. ΒΟΙΝΙΝ.

Pag. 345, 10. Μηδὲ γὰρ ἔχων ὄτω τις παραθείη τῶν ἐν κόσμῳ] Adde ex Cod. Vatic. πολλοῦ ἂν δεήσσει σαφῶς τι ἀγγέλλειν περὶ ἡλίου. Atque ita Wolfium legisse arguit Latina eius interpretatio. ΒΟΙΝΙΝ.

Pag. 347, 6. Νῦν γὰρ ἔδει κατ' οὐρανὸν etc.] Vide Monodiam in obitum Andronici senioris, infra pag. 287. D. ubi haec iisdem fere verbis repetita occurrunt. ΒΟΙΝΙΝ.

Pag. 353, 3. Ὁ μέντοι βασιλεύς] Phranzes lib. I. cap. 10. Laonic. lib. I. p. 8. Edit. Reg. Ioann. Villaneus lib. IX. cap. 132. DUCANG.

Pag. 353, 18. Ὡσπερ ὑπνοῦντας ἄρδην συνειληφῶς] Aut verbum συλλαβάνω aliud Gregorae significat, aut legendum λεληφῶς, vel διεληλυθῶς, vel aliquid simile. Neque enim comprehenderat eos, in quos impetum facturus erat. WOLFIVS.

Pag. 353, 19. Καὶ ἐπεισεσεῖν αὐτοῖς] Scilicet τοῖς περὶ τὸν νέον, in ipsum iunioris exercitum erat impetum facturus, non in ipsos viarum custodes, qui iam comprehensi fuerant. ΒΟΙΝΙΝ.

Pag. 353, 23. Μῆτε τὸν βασιλέα προσδέξασθαι μέλλοντας ἐπιστρέφοντας πρὸς μετάνοιαν] Dubius locus, utrum Byzantii, repudiata perfidia, iuniorum Andronicum recipere noluerint: an iuniorum milites, desperata senioris clementia, fugam ceperint. Sed prior sententia magis placet. WOLFIVS. Μῆτε τὸν βασιλέα προσδέξασθαι μέλλοντα ἐπιστρέφοντας, etc.] Wolfius legit μέλλοντας, atque ea lectione deceptus a vero sensu aberravit. ΒΟΙΝΙΝ.

Pag. 354, 2. Ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος] Andronici imp. filius secundo genitus. Vide Cantacuzen. lib. I. cap. 31. DUCANG.

Pag. 354, 4. Ἐνὴν τὴν τοῦ νέου βασιλείως μητέρα] Antequam vidua esset, Maria vocabatur. Lib. VI. cap. VIII. sect. 2.

lib. VII. cap. VI. sect. 2. et cap. XIII. sect. 1. lib. VIII. cap. I. sect. 1. An mortuo marito habitum mutaverat? **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 354, 22. "Εργεται κατά του άνεπιου βασιλέως] Andronici filius fuit hic Constantinus, ex Irene secunda uxore. Andronicus imperator iunior, eiusdem nepos, e Michaële filio. **WOLFII.**

Pag. 355, 8. Τῷ θείῳ καὶ δεσπότῃ] Eidem Constantino. **DUCANG.**

Pag. 358, 9. "Οθεν ἀνοίξειν ἔκρινε δεῖν ἐν ψαλτηρίῳ] De hac divinationis ratione vide Glossar. med. Latin. in v. *Sortes Sactorum.* **DUCANG.**

Pag. 358, 11. Ἐν τῷ διαστέλλειν τὸν ἔπουράνιον κ. τ. λ.] David. Psalm. LXVII. v. 15. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 359, 23. Διδυμότειχον ἐπανήκε] Anno Christi MCCCXXII. mense Augusto Indict. 5. Vide Cantacuz. lib. I. cap. 84. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 360, 1. Ἔτυχε μέντοι] Phranzes lib. I. cap. 9. **DUCANG.**

Pag. 360, 5. Ὁ βασιλεὺς ἀνεβίβασε] Anno Chr. MCCCXXIII. pridie Kal. Dec. Indict. 7. *Εἰς τοὺς πατριαρχικούς ἄρτι χηρέοντες θρόνους* verterat Wolfius, in *recens defuncti patriarchae locum.* Ego verti, in *patriarchalem sedem tum temporis vacantem*, ea ratione, quod antequam Esaias crearetur patriarcha, sedes tribus fere annis vacaverit, ut constat ex Synopsi Dorothei. Adde quod adverbium *ἄρτι* accipitur nonnunquam pro *τέως, tunc.* **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 360, 17. Πρὸ ἐτῶν ὀκτῶ καὶ τριάκοντα] Immo ante annos octo et viginti. Nam (ut annotatum supra ad pag. 124. A.) Philanthropeno lumen oculorum ademit Libadarius anno Mundi VI. MDCCCV. sub finem auctumni, hoc est anno Christi MCCCXVI. exeunte. Adde annos XXVIII. et efficies annum Mundi VI. MDCCCXXXIII. Christi MCCCXXIV. quo scilicet anno Esaias, qui psulo ante patriarcha creatus fuerat, senioresem Andronicum Philanthropeno reconciliavit. Quodsi adderes annos XXXVIII. efficeres annum Mundi VI. MDCCCXLIII. Christi MCCCXXXIV. quo anno nec Esaias patriarcha, nec Andronicus senior in vivis erant. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 361, 10. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ χρόνῳ περιστρατοκ. τὴν Θελαδέλφειαν etc.] Hinc apparet Philadelphiam bis a Turcis obsessam; ac primam quidem obsidionem Theolepti virtute et Catalanorum adventu, alteram Philanthropeni auctoritate solutam fuisse. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 362, 11. Τῷ μέντοι Συργιάνῃ] Cantacuzenus lib. I. cap. 85. **DUCANG.**

Pag. 363, 9. Ὁ δὲ Ἄσαν] De quo in stemmate Cantacuzenorum pag. 260. **DUCANG.**

Pag. 364, 3. Exstat in Codice Vaticano 1086. fol. 75. πρὸς τὸν σεβασμιώτατον Ἰωσήφ περὶ τοῦ Πάγκα ἀπόδειξις, ὅπως ἐσφάλη πρὸ χρόνων, καὶ ὅπως δεῖ ποιεῖσθαι τὴν τούτου διάρθρωσιν. Eam seu epistolam, seu dissertationem, Gregoras, prooemio et

epilogo ad praesens institutum accommodatis, totam fere huc transtulit. In illo Codice Vaticano prooemium est, ἐπειδὴ μοι φίλος εἶ τῶν πάντων, καὶ καινῶν ἀκροαμάτων ἑραστής, ἀκουσον οἷά μοι ξυνηγέθη τὴν πρότριτα, καὶ αὐτίς οἷά μοι τὴν χθές. τῶν γὰρ καθ' ἡμᾶς σοφῶν πλείστοις αὐτὸς ἐν ταύτῳ πρότριτα ξυντετυχηκῶς ἐν τῇ τέως πανηγύρει, πρόβλημα τὸ τοῦ Πάσχα σφαλερὸν ἐπ' αὐτῶν ἐποιούμην, οἰόμενος πολλὰ καὶ καλὰ ἐπισταμένους εὐρήσειν τῇ χρείᾳ προσήκοντα. ἀλλὰ τί ἂν σοι διηγοίμην βέλτιστε; οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν τοσούτου δεῖν ἐξετάζειν τοιαῦτα μοι ἔδοξαν, ὅσον καὶ αἱ κορῶναι τὰ γῆς μέταλλα, ἢ τὸν Πακτωλὸν εἰ χρυσοῦ καταρῶει ψήγματα. ὥστε καὶ οὕτως ἐχλεύαζον, πολὺν μου καταχέοντες μυκητῆρα, ὥσπερ ἂν εἰ πολυετῆ καταλύων ἤδη πλάυνην, ἔπειτ' Ἀτλαντίδων νήσων καὶ νυμφῶν Ὀκεανίδων ἱστορίας προὑβαλλόμεν, ἢ μάχας πετομένων ἀνθρώπων, καὶ στρατοπεδεύσεις ἐναερίους, καὶ στάσις οὐρανοῦ, καὶ γῆς δίνησιν. ἄλλοι δ' ἐξ ἱερῶν γραφῶν ὡς ἐκ φαρέτρας ἀνασπῶντες βέλη, ἐτόξευον μὲν ἐπ' ἐμὲ, ἔβαλλον δὲ αὐτούς, ὅμοιον ποιοῦντες, ὥσπερ ἂν εἰ τις ποταμοῦ ῥύμην ἐθέλων ἀναχαιτίζειν, ἔπειτα βαθείας ἐπὶ τὸ κάταντες τάφρους ἀνῶρτυεν. οὐδὲ γὰρ εἰδότες ὅποι τείνουσιν ἢ προτείνουσιν, ἄσημά τινα καὶ πλημμυελὴ συνείρουν πράγματα. καὶ τί δεῖ διατρέβειν; οὕτως τοὺς πλείους οὐμὸς οὕτος ἐτάραξε λόγος, ὥσπερ τὰς νεφέλας, ὁπότε μετὰ βαθὺν ὑέτον πολὺς τῶν ἀρκτικῶν καταρῶσει οἱ βορέας, πρὸς μεσημβρίαν καὶ νότον αὐτὰς διωθόμενος. καὶ εἰ μὴ τὸ στερῆδὸν τῆς ἐμῆς ἀληθείας, καὶ τὸ τῆς ἀποδείξεως ἀναντιρῶντον ἀντείχε, καὶ τὸν πολὺν ἐκείνου ἀνέστελλε κυκεῶνα, καὶ νήνεμον ὡς εἰπεῖν τὸ ἡμέτερον καθέστη (ἀν κατέστησε?) γυμνάσιον, τάχ' ἂν ἐνίκα τὸ παράλογον ἐκείνο συνέδριον, καὶ ἐξεδίφρευε τὴν ἀλήθειαν τὸ ψεῦδος, καὶ τῆς ἐπιστήμης ἢ ἀμαθία τὸ πλεον εἶχε. ταύτῃ τοι καὶ καιροῦ λαβόμενος, ἐπὶ τοῦ σοφοῦ βασιλέως ἐς ἐναργέστερον μῆκος τὸν λόγον ἀπέτεινον. κατὰ γὰρ τὸ εἰωθὸς ἀνιῶν χθές ἐς τὴν τοῦ βασιλέως προσκύνησιν, τοιαύτη τιμὴ ὁμίλια ἐντετυχέειν. καὶ τὰ μὲν ἄλλα παρεῖσθω γε τέως, πολλὰ τε ὄντα καὶ οὐ πανυ τοι ἀναγκαῖα πάνυ τοι ἐθελούση σχολάζειν ἀκοῇ, καίπερ ὄντα ἀκείναι σεμνὰ καὶ σοφῶν ἀκοαῖς ἄξια. τὸ δ' οὖν τῆς ἀναγκαιοτέρας ἡμῖν ὁμίλιας, καὶ ἧς ἂν καὶ αὐτὸς ἀκούσας ἠσθεῖης τὰ μάλιστα, λόγον κενήθηκεν ὁ τὰ πάντα θεϊότατος βασιλεὺς περὶ γε ἀστρονομίας καὶ σφαιρῶν οὐρανίων, καὶ κινήσεων πλαγωμένων καὶ ἀπλανῶν, καὶ τοιαῦτα ἄττα, ἐμοὶ καθυποβάλλων πρόφασιν τοῦ λέγειν. οἶσθα γὰρ τὸ τοῦ βασιλέως εὐμένες πρὸς ἡμᾶς· οἶσθά γε μὴν καὶ τὸ πολὺστροφον τῆς αὐτοῦ συνέσεως καὶ πολυειδῆς, καὶ οἷον εἰπεῖν λαβυρινθῶδες· καὶ ὡς ἅπαντα διοικῶν τὰ τῆς βασιλείας πράγματα, ὡς τῶν ἐξ αἰῶνων οὐδεὶς βέλτιον, ὅμως οὐκ ἔστιν οὐδὲν οὐδ' ἐπιστήμης εἶδος, οὐ μὴ τυγχάνει πεπειραμένος. καὶ δὴ καὶ τότε πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων παρόντων συγκλητικῶν τε καὶ ἰλλογίμων ἀνδρῶν, μηδεὶς δὲ πρὸς ἀστρονομίαν πεφυκὸς· ἀπῆν γὰρ τῆνικαῦτα ὁ μέγιστος ἡγεμῶν

καὶ διδάσκαλος ἀπάσης ἐπιστήμης, ὅση τε ἀκριβῶς ἐρευνᾷ τὰ οὐράνια καὶ ὅση δίδεισι τὰ ἐπίγεια καὶ ὑπόγεια καὶ περιγεια· τότε τοίνυν ἐμοὶ μόνῳ προσαντίθει τούς τῆς ἀστρονομίας λογούς. ἐγὼ δ' ὑπολαβὼν, ἔπαινον διεξήειν πολλὸν τοῦ μαθήματος. οἶσθα γὰρ καὶ ἄλλως δι' ὅσης ἄγω τῆς εὐφημίας αἰεὶ. τοῦτο γὰρ μοι τὸ ὀπίκον etc. BOIVIN.

Pag. 364, 17. Καὶ σπουδάσματα] Τότε δ' οὖν πλεον διὰ πλειονος εὐφημίας ἤγαγον, ἐπεὶ μοι καὶ πλεον τῆς φιλοτιμίας ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἀναφλέγων ἦν. μετὰ μὲν τοι γε etc. Cod. Vatic. 1086. BOIVIN.

Pag. 365, 2. Ἦσαν γὰρ οὗ τότε] Οὗ καὶ τότε Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 365, 8. Ὁ βασιλεὺς] Ὁ θεϊότατος βασιλεὺς etc. Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 365, 9. Τὴν καταδίκην ὁ δίκαιος ὀφείλων] Ὅφλων Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 365, 23. Διευκρινῆσαι πρὶν] Διευκρ. πρώτως Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 366, 1. Ἀκριβῆς γίνεται ἰσημερία] Ἀκριβῆς τοίνυν γίνεται. Cod. Vatic. Wolfius τὴν ἀκριβῆ ἰσημερίαν, *exquisitum aequinoctium* vocat. Malium, *verum et proprie dictum aequinoctium*, vel, *ipsum praecise aequinoctium*. BOIVIN.

Pag. 366, 10. Περὶ μεσημβρίαν τῆς εἰκοστῆς τετάρτης αὐτοῦ] *Sub meridiem vigesimi quarti diei*, non, *vigesimi quinti*, ut Wolfius. BOIVIN.

Pag. 366, 11. Ἐπὲρ ἡμῶν ἐθανατοῦτο] Ἐπασχε Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 366, 14. Νῦν δ' ἐφ' ἡμῶν ἑπτακαιδεκάτην] Ὁπτακαιδεκάτην Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 366, 18. Τὴν τῶν μεταξὺ χρόνων διαφορὰν κἀντεῦθεν, καὶ δι' ὅσων etc.] Τὴν τῶν μεταξὺ χρόνων διαφορὰν· κἀντεῦθεν καὶ δι' ὅσων etc. Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 366, 21. Ὁμαλήν γὰρ ἐκεῖνος ταύτην] Ἐκεῖνος αἰεὶ ταύτην Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 367, 4. Ὡς δ' ἔγωγε αὐτὸς ἔξακριβ. εὐρὸν, μείζονος] Legendum *μείονος*, vel *ἤττονος*, quam *postremam lectionem* exhibet Codex Vaticanus. BOIVIN.

Pag. 367, 14. Διὰ τὸ βραχύτατον] Διὰ τὸ πάνυ βραχύτατον Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 368, 22. Ὅτι δ' οὐχ ἀπλῶς οὐδ' εἰκῆ] Ὅτι δ' οὐχ ἀπλῶς οὐτωςίπως, οὐδ' εἰκῆ Cod. Vat. BOIVIN.

Pag. 368, 26. Ἐπειδὴ καὶ ὁ καιρὸς] Ἐπειδὴ τοιοῦτος καὶ ὁ καιρὸς etc. Cod. Vatic. BOIVIN.

Pag. 369, 10. Ἀλεξανδρεῖς μὲν γὰρ πρὸ τριῶν ἡμερ. τῆς πρώτης τοῦ καθ' ἡμᾶς Σεπτ.] Vertit Wolfius, *Alexandrini tertio Kal. Sept.* Vertere debuit, *tertio ante Kal. Sept. seu quarto Kal.*

Sept. Nam *tertius Kalendas Sept.* est dies Augusti XXX. *tertius ante Kalendas Sept.* est dies Augusti XXIX. quo die constat Alexandrinos auspicatos esse annum suum. Vide Petav. de Doctrina Temporum lib. VI. pag. 522. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 369, 21. Ὁ μὴν οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ κ. τ. λ.] Exod. cap. XII. v. 2. et 3. seqq. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 370, 10. Καὶ οὐδεμίαν ὄραν ἐξ] Καὶ οὐδεμ. ὄραν ἡμῖν ἐξ etc. Cod. Vat. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 370, 12. Τῇ ἔκτῃ ἑκτῆς] Τῇ ἔκτῃ τῆς ἑκτ. Cod. Vat. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 371, 21. Ἰσημερίας, καὶ ἀμνούς, καὶ θύματα] Abest καὶ ἀμνούς a Cod. Vat. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 371, 24. Καὶ κυκῶν, καὶ γλασσῶν] Καὶ κυκῶν ἦν καὶ γλ. Cod. Vat. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 372, 7. Συνιδόντες διδάσκαλοι] Συνιδ. ἀπόστολοι Cod. Vat. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 372, 19. Προσήκατο] Ἀπεδέξατο Cod. Vat. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 372, 22. Ἐπαγάγη τῇ ἐκκλησίᾳ] Addit Cod. Vat. ἦν αὐτὸς πολλοῖς ἰδρῶσι συνεστησατο, καὶ συντετριμμένην ἴασατο, καὶ ἀπωσμένην ἀνεκαλέσατο, σεισημη. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 373, 11. Ἀλλὰ δι' ἣν ἐφθήμεν εἰρ. αἰτ. τὸ τοῦ βασ. τέως ἐκρ. δόγ. μᾶλλ. ἢ τὸ ἡμ. ἀλλὰ τούτ. μὲν ἄλ.] Pro his legitur in Cod. Vat. ὅμως πολλῶν ἐπὶ τούτοις καὶ ἄλλων συγκροτηθέντων ἐκατέρωθεν λόγων, ἀριστε φιλων, ἀρκεῖ σοι τὰ εἰρημμένα. καὶ εἰ μὲν ἀριστα σοι φανεῖη, τῷ θεῷ τὴν χάριν ἀπόδος· εἰ δὲ μὴ, τὴν μὲμψιν ἐμοί. τῶν γὰρ ἀγαθῶν ἡμῖν ἐκεῖνος πρυτανεύει τὰς ἀρχάς· τῶν δὲ σφαλερῶν ἡμῖν αὐτοῖς ἡμεῖς αὐτοὶ παραίτιοι. ἦν ἐθέλης λοιπὸν, μεμνήσῃ τοῦ λόγου, καὶ φάρμακόν σοι ἔσται πολυετοῦς ἀπορίας. μεμνημαὶ γὰρ ὡς πολλάκις ἐπὶ πολλῶν διηπόρηκας, σφαλερὸν τὸ πρᾶγμα οἰόμενος· τὴν δὲ λύσιν οὕτως εὐρισκῆς ἀδύνατον, καθάπερ δὴ καὶ τὸ πρὸς οὐρανὸν τοξεύειν. In his desinit dissertatio seu epistola ad Iosephum. Exstat in eodem Codice Vaticano eiusdem argumenti dissertatio, cuius initium, αἱ δευτέραι πῶς φροντίδες, Ἐνριπίδης φησί πον, σοφώτεραι. Vide Indicem Operum Gregorae initio huius volum. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 373, 15. Τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος] Anno Christi 1325. **ΒΟΥΚΑΝΟ.**

Pag. 373, 23. Καὶ ὁ πανυπερσέβαστος] Ioannes Palaeologus, Metochitae gener. Vide Hist. Cantacuz. lib. I. cap. 43. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 374, 20. Δι' ἧς ἐφθήμεν εἰρηκότες αἰτίας] Fuerat Gregorae Caesarissae praceptor et fratris eius. Vide cap. V. sect. 7. huius libri. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 374, 21. Ἐπειράθημεν δὲ οὐκ ὀλίγων ἐν τῇ ὁδῷ δεινῶν] Exstat in Codice Vaticano 1086. fol. 141. epistola ad Andronicum Zaridam, in qua Gregoras quae sibi in via acciderint narrat. Vide Indicem Epistolarum Gregorae initio huius volum. Initium est,

οἶμαι μὴ ἀνεγκλήτους καθάπαξ. Ita accipi ex R. P. D. Bernardo Montefalconio. Eam ipsam epistolam puto huc translata esse ab auctore, cui sua ipsius scriinia compilare pulchrum fuit. BOIVIN.

Pag. 376, 9. Νῦξ δ' ἐπὶ τούτοις] *Homerus Odyss. β. v. 388.*

DUCANG.

Pag. 376, 10. Ἐς γὰρ τὸ περιγλειον etc.] *Astronomicæ eruditionis intempestiva ostentatio. Sic infra lib. XII. cap. [XIII. sect. 6. τὸ γὰρ περιγλειον ἐκ περιστροφῆς τοῦ οἰκείου ἐπαναλαμβάνουσα κύκλου, καὶ ἐς τετράγωνον αὐθις τῶ ἡλίω καθισταμένη τὸ δεῦτερον ἤδη σχηματισμὸν etc. BOIVIN.*

Pag. 376, 20. Αὐτὰρ ἔμοιγς] *Homerus Odyss. δ'. v. 481.*

DUCANG.

Pag. 379, 1. Καὶ τὴν φέρουσαν κόμην] *Scilicet τοὺς κύνας: eum pagum in quo latrarent canes. WOLFUS.*

Pag. 379, 10. Στρούμμιτζαν] *Aliis Στρομπίτζαν. Vide notas ad Alexiadem pag. 382. DUCANG. Olim Τιβεριούπολιν; ut docet brevis Notitia urbium, quæ antiquum nomen in novum mutant. Cod. Reg. 2784. fol. 327. v. conferenda cum ea quam edidit Leo Allatius in notis ad Georg. Acropolitam pag. 241. BOIVIN.*

Pag. 380, 13. Σκοπιῶν πολίγνιον] *Vide easdem notas pag. 297. Et Leunclavium in Pandecte Turcico n. 169. DUCANG. Τῶ τῶν Σκοπιῶν πολίγνιον . . . οὐ παραψάροντα καὶ τὸν Ἀξιῶν τετράμεθα ποταμὸν] Non congruit hæc Geographia cum hodiernis tabulis, quæ Scupos urbem longe ab Axio seu Bardario flumine positam exhibent. Atqui Scopria, et Scupos, eandem urbem esse, inter omnes Geographos constat. Vide Ortelii, Mercatoris, Samsonis, Brietii et aliorum tabulas geographicas. BOIVIN.*

Pag. 381, 11. Δέδοται κ. τ. λ.] *Iob. cap. III. v. 20. BOIVIN.*

Pag. 382, 11. Ὅσσαι οἱ ὁμοῦ τράφεν κ. τ. λ.] *Hom. Od. IV. BOIVIN.*

Pag. 382, 23. Βασιλέως νύμφην] *Erat quasi nurus. Nam Andronicus senior eam uxorem delegerat filio fratris sui. BOIVIN.*

Pag. 384, 1. Ἦν μετωνόμασεν Ἄνναν] *Cantacuzen. lib. I. cap. 40. 42. Fuit illa Ioanna Amedæi V. ex Maria Brabatensi altera coniuge filia: sic ex Ioanna, quibus id nominis insolens erat, Annam consecere Graeci. Vide Famil. Byzant. DUCANG.*

Pag. 384, 12. Ἠλώκει καὶ ἡ Προυσαίων] *Prusam Bithyniæ metropolim ab Othmane seu Osmane Sultano obsessam, ac castellis duobus exstructis, praesidiis in iis collocatis, urbis vias omnes interclusisse, ne quid in eam posset importari, ac tandem fame domitam cepisse, narrat post Laonicum lib. I. Leunclavius lib. II. Hist. Musulman. A quo urbs ipsa, quæ exinde Turcorum regia fuit, multis describitur in indice libitinario Osmanidarum. DUCANG.*

Pag. 385, 2. Ἐξακισχιλιοστού] *Christi 1331. DUCANG. Ἀρχομένου γὰρ τοῦ ἑξακισχιλ. ὀκτακοσ. τριακοστού ἔκτου ἔτους] Anno incipiente sexies millesimo octingentesimo trigesimo sexto, non,*

ut Wolfius per incogitantiam vertit, *trigesimo nono*. Ducangius, hac Wolfii interpretatione deceptus, annum hunc posuit Christi MCCCXXXI. qui fuit annus MCCCXXVII. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 385, 10. Τῶν θείων εικόνων] Istius processionis ad columnam Porphyreticam I. die Septembris meminit Codinus de Off. cap. XV. n. 1. Vide notas ad Alexiadem pag. 382. et Constantinop. Christ. lib. I. sect. 24. n. 6. ubi haud pauca de hac Porphyretica columna, ac cruce illi imposita, et Byzantium ad hanc θρησκεία, seu religione, congressimus. DUCANG.

Pag. 390, 1. Οἱ περὶ τὸν βασιλέα τὸν νέον Ἀνδρόνικον] Non ausus dicere Ἀνδρόνικος, dixit οἱ περὶ τὸν Ἀνδρόνικον, quod re ipsa idem est. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 390, 9. Μιχάηλον] Cognomento Strascimirum, de quo in serie Bulgariae regum agimus pag. 323. DUCANG.

Pag. 390, 13. Διὰ τὸ νεωστὶ γεγενημένον περὶ τὴν τοῦ Καίσαρος θυγατέρα κῆδος] Propter affinitatem, quam cum eo Crates contraxerat, ducta uxore filia Caesaris. Ita vertendum; non, ut Wolfius, propter recens contractam cum filia Caesaris affinitatem. Nam qui uxorem ducit, is non dicitur affinitatem cum uxore contrahere, sed cum uxoris parentibus et cognatis. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 390, 16. Ἐπ' ἀδελφῇ] Theodora. Vide lib. VIII. cap. I. sect. 3. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 391, 4. Ἀδελφῇ δὲ ἦν αὐτῇ] Neda, quae aliis Dominica, Urosii regis Serviae filia, Stephani regis soror. Vide seriem regum Serviae n. 59. et 61. DUCANG.

Pag. 393, 17. Δίκασον κύριε κ. τ. λ.] David. Psalm. XXXIV. v. 1. Psalm. CVIII. v. 28. Isai. c. I. v. 2. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 394, 12. Τὴν Κράλαιναν] Simonidem, Andronici imp. ex Irene altera coniuge filiam, quae cum ad Irenes matris exsequias Constantinopolim venisset, uti narrat Gregoras lib. VII. cap. 30., ad coniugem redire renuerat, a quo cum per legatos a patre repeteretur, illaque ne ad reditum cogeretur monachicum habitum induisset, illius frater consanguineus Constantinus Despota lacerato eius cucullo invitam et plorantem ad coniugem remiserat. Idem Gregoras lib. VIII. cap. 1. DUCANG.

Pag. 395, 3. Ἐκ τοῦ Κράλη Σερβίας] Ad quem missus Calinicus legatus ab Andronico iuniore. Cantacuzen. lib. I. cap. 8. DUCANG.

Pag. 395, 8. Ὅσαι ἐπὶ χάριτος γραφεῖσαι] Duas chartarum species hic recenset Gregoras, alteram quam chartam vocat, alteram quam ex tenui linteo confectam scribit. Priore voce papyrus Aegyptiacam videtur innuere, quam Graeci recentiores ξυλογάρτιον vocabant: altera chartam ex linteo conceptis et contusis paratam, quam χόρτινον χάρτιν dicunt. Vide Gloss. med. Graecit. in his vocibus. DUCANG.

Pag. 395, 12. *Περὶ Χριστοῦπόλιν*] Quae urbs ad fugam ab Andronico iuniore delecta fuerat. Cantacuz. lib. I. cap. IV. VII. VIII. DUCANG.

Pag. 396, 2. *Ὁ τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεόδωρος*] Is paullo ante ad patrem Constantinopolim venerat: uti narrat Cantacuz. lib. I. cap. LI. DUCANG.

Pag. 396, 17. *Καὶ γενεῶν κουρᾶ*] Supra lib. VII. cap. XII. DUCANG.

Pag. 396, 21. *Τῷ δ' ἐπιγενομένῳ μηνὶ νοεμβρίῳ*] An. Chr. MCCCXXVII. exeunte. BOIVIN.

Pag. 397, 17. *Περὶ τὸ Ῥήγιον*] Oppida duo hac appellatione observat Leunclavius in priore Onomastico Turcico, alterum quod Ῥήγιον μέγα vocat inter Selivream et Pontem minorem, Turcis *Bujuc-Zecmege*, I. *Ponte grande*, sive *Pons major*. Ῥήγιον autem nominatum censet a terra maris impetu abs se invicem divulsa, quae sinum hunc effecerit, ut eadem de causa divisum terrae motu a Sicilia Rhegium Italiae dictum. Alterum Rhegium μικρὸν dictum: Turci *Cutzuc-Zecmege*, I. *Pontem minorem* vocant, oppidum inter Pontem maiorem et Constantinopolim. Utrumque porro oppidum praeterea Ἄθυρον μέγα et Ἄθυρον μικρὸν Graecos appellare observat. Verum Ἄθύραν diversum esse oppidum a Rhegio, ex Procopio recte opinatur Ortelius, de quo quaedam notavimus ad Villbarduinum n. CCXX. Rhegii porro Thracici passim mentio apud scriptores Byzantinos. DUCANG. Haec nota in Ducangii autographo cancellata erat. BOIVIN.

Pag. 398, 20. *Ἡ πελεκυφόρους*] Varangos, uti supra pag. 187. B. DUCANG.

Pag. 406, 3. *Κώδωνας*] Vide Gloss. med. Graecit. in hac voce. DUCANG.

Pag. 406, 19. *Νεωτεροποιὸν*] Soloecismus pro *νεωτεροποιῶν*, etc. BOIVIN.

Pag. 407, 4. *Τὸ τῆς συνωμοσίας κ. τ. λ.*] Canon 18. Concilii Chalcedon. BOIVIN.

Pag. 407, 8. *Ἡ κατασκευὰς τυρτύνοντες ἐπισκόπων*] Wolfius legendum putat *κατ' ἐπισκόπων* etc. In vulgatis Canonum editionibus legitur *ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς*. Vide Balsamonis, Zonarae, et aliorum Commentarios. BOIVIN.

Pag. 407, 17. *Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου κ. τ. λ.*] Exod. cap. XXII. v. 28. Act. cap. XXIII. v. 5. Petr. Epist. I. cap. 2. v. 17. BOIVIN.

Pag. 407, 20. *Ἐν ἀδέσμῳ κατασχεθῆναι φυλακῇ*] Cantacuzen. lib. I. cap. L. DUCANG.

Pag. 409, 6. *Τοῦ δ' ἐπιόντος μηνὸς δεκεμβρίου*] Cantacuzen. lib. I. cap. XXXI. LIII. LIV. DUCANG.

Pag. 409, 21. *Ἀσάν Μιχαήλ*] Ioannis Asanis Bulgariae regis filius primogenitus. Vide Famil. Byzant. pag. 325. DUCANG.

Pag. 411, 15. *Μυχάηλος γάρ*] Cantacuz. lib. I. cap. LVI. LVII. LVIII. DUCANG.

Pag. 413, 24. *Ὁ Βασιλικὸς Νικηφόρος*] *Dubium utrum Βασιλικὸς hoc loco sit nomen proprium, an dignitatis. Vide Ducangii Glossarium med. Graecit. in v. Βασιλικοί. Item eiusdem Glossar. med. Latin. in Basilicus. ΒΟΙΝΙΚ.*

Pag. 414, 1. *Ἐδόκει δὲ τοῖς ἥκιστα κρίνειν εἰδόσιν*] Wolfius legit *ἴφκει*, et ad eam lectionem accommodavit interpretationem suam. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 414, 13. *Ἄλλὰ τὸ φρούριον ἐκείνο στερόδῳ ἀσφαλισάμενος*] Wolfius legebat, *ἀλλὰ τὸ φρούριον ἐκείνο Σέρδης ἀσφαλισάμενος*, et interpretabatur, *sed castellum Serrhas sibi commissum muniit*: id quod plane absurdum erat, cum de Serrharum deditione paulo ante facta constaret ex ipsius Gregorae verbis, capite superiori, sect. IV. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 415, 6. *Κατὰ τὴν ἔκτην δηλ. τῆς ἀγ. τεσσαρακοστῆς ἑβδομάδα*] Wolfius legebat, *ἑβδομάδος*, vertebatque, *sexto die sanctae hebdomadis Quadragesimae*. Legendum *ἑβδομάδα*; et vertendum, *sexta videlicet hebdomade sanctae Quadragesimae*. Graeci Quadragesimam, ut nos, in septem hebdomadas dividebant, quarum ultima non *ἀγία* sed *μεγάλη* dicebatur. Vide Glossar. med. Graecit. in v. *ἑβδομάς*. Nos hebdomadem sanctam vocamus. Sexta *ἑβδομάς* inibat *κυριακῇ πέμπτῃ τῶν ἀγίων νηστειῶν*, quae est nobis Dominica Passionis. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 415, 8. *Ἀγγοῦ τοῦ Μαυροποτάμου*] Quem Cantacuzenus *Μέλινα ποταμὸν* dictum ait Histor. lib. I. cap. XVIII. Huc pertinet id quod legitur Cod. Reg. 2990. fol. 70. v. *ἡ λεγομένη νῦν Ἀγγρολίμνη, Γυρολίμνη γράφεται· καὶ τὸ Μαυροπόταμον, μέλας ποταμός*. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 416, 7. *Νῆες μακρὰι τετταράκοντα*] Sabellicus decad. II. rerum Venet. lib. I. pag. 325. Petrus Iustinian. lib. IV. rerum Venet. sub init. DUCANG.

Pag. 416, 15. *Τὸν πρὸ τοῦ Ἱεροῦ πορθμὸν*] *Fretum, quod est ante Hierum*. De utroque *Hiero*, quorum alterum fuit Iovis Urii, alterum Serapidis, fuse Gyllius lib. I. cap. II. de Bosphoro Thracio. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 417, 18. *Ὅποσα γεωργοῦσι λίμναι Κωπαῖδες τε καὶ Μαιωτίδες καὶ ποταμοὶ Ταναΐδες*] Haec omnia Gregoras plurali numero, insolenter, et poetica audacia: quanquam et nos vulgo dicimus, *les Palus - Meotides*. Copais, palus Boeotiae est. Nomen dedit urbs *Κῶπαι*, cuius meminerunt Homerus, Strabo, Stephanus, et alii. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 420, 5. *Ἐκμοχλεῦσαι βραδίως*] Capta urbs ab Andronico iunior anno Mundi iuxta Graecos VI. MDCCCXXXV. (Christi MCCCXXVIII.) Indict. XI. Maii XIX. Cantacuzen. lib. I. cap. LIX. DUCANG.

Pag. 420, 13. Πρὸς τὰ περι τὸν Ῥωμανὸν ταίτη] *Ad Romanam portam*. Wolfius pro, *ad urbis moenia, Romani portae vicina*. Sic idem paulo supra, τὴν τοῦ Ῥωμανοῦ πύλην interpretabatur *Romanam portam*, pro *Romani portam*; quae sic dicta est a S. Romani aede vicina. Vide Constantinop. Christ. lib. I. sect. XV. n. IX. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 422, 12. Πρὸς τὴν θείαν εἰκόνα] Quae tum in Palatio asservabatur. Vide Constantinopolim Christ. lib. IV. pag. 91. DUCANG.

Pag. 422, 15. Καὶ περιχυθεὶς τοῦδαφος] Non satis scio, an eum humi prostratum adorasse imaginem dicat, an pulvere conspersisse caput: an imam imaginis partem humi iacentem esse amplexum. WOLFIVS.

Pag. 424, 19. Τῇ σεβασμῇ τῆς Θεομήτορος εἰκόνι] Deiparas Hodegetriae, ut supra cap. XVII. DUCANG.

Pag. 427, 10. Τετάρτη καὶ εἰκοστὴ τοῦ Μαΐου μηνός] Proinde die V. ab Urbe capta. DUCANG. Cantacuzenus Urbem ait a iunioris Andronico occupatam die Maii XIX., Gregoras die eiusdem mensis XXIV. Cave enim credas, id quod Ducangius credidit, Gregoram hoc loco voluisse assignare diem quintum ab Urbe capta. Immo diem ipsum captae Urbis ab eo poni hinc patet, quod ait, *ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἐν ᾗ ταῦτα πάντα τετέλεσται, dies quo haec omnia gesta sunt*, nempe ea omnia quae toto capite superiori narravit Superest itaque ut inquiremus, uter in die assignando erraverit, Gregorasne, an Cantacuzenus. Ipsa Cantacuzeni verba afferam. *Ἐπολέμησαν δὲ (loquitur de utroque Andronico) ἐν ἐνὶ μηνί καὶ ἔτεσιν ἕξ, ἀρξαμένων ἀπὸ τοῦ ἐννάτου καὶ εἰκοστοῦ ἔτους ἐπὶ τοῖς ὀκτακοσίοις καὶ ἑξακισμίοις ἐν τετάρτῃ Ἰνδικτιῶνι, ἐννεακαιδέκατην ἄγοντος Ἀπριλλίου, ἄχρι τοῦ πέμπτου καὶ τριακοστοῦ ἔτους, ἐπὶ τοῖς ω'. καὶ γ'. ἐν πρώτῃ ἐπὶ δέκα Ἰνδικτιῶνι, Μαΐου ἐννάτῃ ἐπὶ δέκα*. Id est, ut fere vertit Pontanus, *Belligerarunt annos sex, mensem unum, incipientes nimirum anno ab orbe condito vicesimo nono supra sex millia et octingentos, Indictione quarta, decimo nono Aprilis die, et ad annum quintum et tricesimum supra mille octingentos, Indictionem undecimam, et decimum nonum diem Maii producentes*. Chronologia haec tota fere vitiosa est. *Belligerarunt, inquit, annos sex: immo, annos septem* (vide Gregor. lib. XII. cap. III.), siquidem anni totidem effluerunt a mense Aprili Indictionis quartae ad mensem Maium Indictionis undecimae. Deinde initium belli ponit, *Aprilis die XIX.* quod a Gregora Hist. lib. VIII. cap. VI. sect. 4. ponitur *Aprilis die XX*. Tum ait bellum productum esse *ad annum quintum et tricesimum*, quod ipse dixit productum esse usque ad Indictionem undecimam, quae incidit in annum trigesimum sextum. Idem, ut summam annorum Mundi compleat, addit *ω'. καὶ γ'*. errore manifesto, pro *ω'. καὶ ς.* seu VI. MDCCC. Denique diem assignat eum quem su-

pra diximus, nempe *diem Maii XIX.* pro quo Gregoras diem posuit *eiusdem mensis XXIV.* Iudicet nunc aequus lector, utri potior fides habenda sit. Apud me certe Cantacuzenus hoc loco nullam meretur, cuius chronologia (si tamen ea eius esse existimanda est) tot habet vitia in verbis tam paucis. **BOIVIN.**

Pag. 428, 18. *Μειρακίσκοι*] Seu *ἀρχοντάτουλοι*, de quibus supra lib. VIII. pag. 181. B. **DUCANG.**

Pag. 428, 25. *Φησὶ*] Psalm. LVII. v. 10. **BOIVIN.**

Pag. 429, 4. *Ἀργεῖν τῆς ἱερωσύνης*] Quae voces, uti loquimur, *suspendere a divinis*, significant. Vide Gloss. med. Graecit. in *ἀργία*. Vide Cantacuz. lib. II. cap. II. **DUCANG.**

Pag. 429, 13. *Ὁν δὴ καὶ πρῶτον εἶδε δῆμος Ἡρακλεώτης*] *Quem primum populus Heracleoticus patrem bonum et Deo plenum vidit.* Ita interpretabatur Wolfius. Sed illud, *primum*, quorsum pertinet? Mallem, *quem et iam ante* (id est, *priusquam esset episcopus*) *vidit populus Heracleoticus* etc. Veriorem tamen existimo eam interpretationem, quae *Πρῶτον* dignitatis ecclesiasticae nomen esse statuit. Vide Glossar. med. Graecit. in v. *Πρῶτος*. **BOIVIN.**

Pag. 430, 5. *Τῶν Βουλγάρων ἄρχων*] Cantacuzen. lib. II. cap. III. **DUCANG.**

Pag. 431, 3. *Δείσασα ἢ μήτηρ*] Maria, seu Xene Armeniae regis Leonis II. filia, quae hic *μήτηρ ἀμφοτέρων* dicitur, scilicet Andronici iunioris imp. et Michaëlis Asanis Bulgariae regis, cuius socrus erat. Michaël enim Mariam Palaeologinam Andronici sororem uxorem duxerat. Vide stemma Palaeologorum in Famil. Byzant. **DUCANG.**

Pag. 431, 18. *Τῆς θείας γραφῆς*] Psalm. CI. v. 10. et CXXXVI. v. 2. **BOIVIN.**

Pag. 432, 4. *Συνεργῶν ὁ πρωτοστράτωρ*] Synadenus. **DUCANG.**

Pag. 432, 23. *Ἐξάγεται καὶ ὁ Συργιάννης τῆς εἰρηκτῆς*] Cantacuzen. lib. II. cap. IV. **DUCANG.**

Pag. 433, 14. *Κατὰ Ὁρχάνου*] Cantacuzen. lib. II. cap. VI. VII. VIII. **DUCANG.**

Pag. 433, 15. *Καὶ ὅτι Νίκαιαν*] Idem cap. XXIV. XXVI. **DUCANG.**

Pag. 434, 5. *Φιλοκρήνην*] Meminit istius loci etiam Cantacuzen. d. cap. VIII. **DUCANG.**

Pag. 434, 7. *Τὸν Ὁρχανον*] Chalcocondyles habet *Ὁρχάνην*, prima declinatione. **WOLFIVS.**

Pag. 434, 10. *Πρῶτα μὲν ψιλός, ἔπειτα δ' ὀπλίτας*] Wolfius ita construebat, *ὀπλισάμενος, πρῶτα μὲν ψιλός, ἔπειτα δ' ὀπλίτας*, vertebatque, *et ipse primum nudus, deinde armatus . . . in armis esse iussit.* Construendum, *ἐπεὶ δ' εὐώρα πολεμίων ἐνίσους,*

πρῶτα μὲν ψιλούς, ἔπ. δ' ὄπλ. vertendumque ita ut edidimus. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 437, 16. Συγχώρησιν ἔγγραφον] *Interpres, scriptam condonationem pro suggestu recitat: emendavimus, scriptam absolutionem in ambone recitat, quam συγχωροχάρτιον Graecos vocare, supra observatum. DUCANG.*

Pag. 437, 21. Τέτταρας ἐκλεξάμενος ἄνδρας] Qui dicti sunt καθολικοὶ κριταί. Exstat in Cod. Reg. 2525². fol. 273. v. Ὁρκωμοτικὸν τῶν καθολικῶν κριτῶν, τῶν γενομένων παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, γεγονώς καθ' ὃν καιρὸν ἐσφραγίσθησαν. Exstat ibidem fol. 274. Ὁρκωμοτικὸν τοῦ δικαιοφύλακος καὶ ἀρχidiaκόνου τοῦ Κλειδά, qui erat unus e catholicis illis iudicibus. Ibidem denique fol. 275. πρόσταγμα ὀρκωμοτικόν, sive ipsius imperatoris constitutio de eadem re. Quae omnia pertinere existimo ad illos iudices, ab Andronico iuniore delectos. Vide et infra lib. XI. cap. III. sect. 4. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 437, 23. Ὡν εἷς ἐκ τῶν ἐπισκόπων ἦν] *Apri scilicet metropolita, de quo Cleidas Dicaeophylax et archidiaconus in suo Ὁρκωμοτικῷ. Cod. Reg. 2525². fol. 274. ΒΟΙΒΙΝ.*

Pag. 438, 13. Κατὰ Μαρτίνου] Vide Cantacuzen. lib. II. cap. X. XI. XII. XIII. Hist. Franco-Byzant. lib. VI. n. XXV. ubi ut Chios insula in Benedicti Zachariae Genuensis potestatem venerit, et ut ab Andronico recepta fuerit Martino illius domino captivo facto, atque ut a Genuensibus Ioanne imperante rursus capta fuerit, pluribus narramus. **DUCANG.**

Pag. 438, 17. Ὅσα καὶ δοῦλος] Sic Graeci quem *Vassallum* Latini vocant, efferre solent. Vide notas ad Alexiadem pag. 398. **DUCANG.**

Pag. 438, 22. Τῷ ἀδελφῷ] *Benedicto Zachariae. DUCANG.*

Pag. 439, 12. Ὀλίγων μέντοι] *Cantacuzen. lib. II. cap. XIV. DUCANG.*

Pag. 440, 18. Καὶ εἰσποιεῖται τὸν Συργιάννην] *Istius adoptionis Syrgiannis non meminit Cantacuzenus, quam rursus attigit Gregoras lib. X. cap. VI. Ita Maria Palaeologina Bulgariae regina Swetislaum, qui Smiltzae in hoc regno successit, adoptasse legitur apud Orbinum in Hist. Slavorum. Vide Dissertat. XXII. ad Iovinillam pag. 270. DUCANG.*

Pag. 441, 19. Ἐς τὸ Αἰθήνης φρούριον] *Id est in perpetuum carcerem, tametsi scribat Leunclavius in priore Onomastico Turci- co ita appellatum castrum, quod eo conclusi tanquam perpetuis in carceribus oblivioni traderentur, idemque esse quod Graeci Νεώ- καστρον, et Λαιμόκαστρον vocant ad V. ab Urbe lapidem, ad Bospo- rum in Europaeo situm littore. Quod si ita est, id porro nomi- nis a Graecis eidem castro inditum fuerit, quomodo Persas simili de causa Αἰθήνης φρούριον in Perside appellarunt, de quo Agathias lib. IV. pag. 188. Procopius lib. I. Persiae. etc. DUCANG.*

Pag. 442, 8. Πῆ μὲν στήσεται, πῆ δὲ διαβήσεται] Construo cum ἐστερημένον τοῦ βλέπειν, ut sensus sit, non videntem ubi staret, vel quo transiret. Aliter Wolfius. BOIVIN.

Pag. 442, 11. Νῆμα τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος τῆς Πηγῆς] Cantacuzenus lib. II. cap. XVII. et XX. Vide Constantinopolium Christ. lib. IV. sect. XV. n. XIII. ubi de istius fontis virtutibus multa. DUCANG.

Pag. 443, 9. Ἀλλ' ἐκάλυπεν etc.] Psalm. LXVIII. v. 37. 21. 72. BOIVIN.

Pag. 444, 17. Ἐπίστρεψον] Psalm. CXIV. BOIVIN.

Pag. 446, 5. Καὶ φιλόχριστον] Epitheton vulgo datum monachis. DUCANG.

Ibidem. Βασιλέα Ἀντώνιον] In Wolfiana editione deerat vox βασιλέα. Eam nos ex Codice Regio restituiimus. BOIVIN.

Pag. 446, 13. Ζητήσαι et δέξασθαι] Aoristi pro futuris. Sic supra lib. VIII. cap. VI. sect. 1. BOIVIN.

Pag. 446, 18. Ἐφ' ἑτέρου λοιπὸν τὴν χεῖρα χειραγ. ἄνω μὲν ἐρυθρὸν etc.] Id est, *Alio manum regente, Crucis sacrosanciae duo signa, rubrum quidem supra, infra vero nigrum apposuit, iussus scilicet oblato instrumento subscribere: non, ut interpretabatur Wolfius, alio manu ducente, supra rubram Crucem, inferne nigram gestans, vivere situs est.* BOIVIN.

Pag. 447, 5. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ] Ἔτερον πρότερον. Gregoras egit supra de rebus gestis anno Christi MCCCXXX. Praedictiones autem, de quibus agit hoc capite, Byzantium allatae sunt anno MCCCXXIX. Certe epistola, qua illas refutavit, data est ante annum MCCCXXX. BOIVIN.

Pag. 449, 8. Ὅποσα γὰρ, ἔφην, κ. τ. λ.] Exstat haec epistola in Codice Vaticano 1086. et inscribitur, τῷ Πεπαγωμένῳ, περὶ τῶν ἐλθουσῶν αὐτῷ τερατολογιῶν, τῶν μὲν ἄνωθεν ἐκ Τραπεζοῦντος, τῶν δὲ κάτωθεν ἐξ Ἰταλίας. BOIVIN.

Pag. 449, 16. Νιφάδεσαι] Hom. II. III. 222. BOIVIN.

Pag. 450, 19. Τῶν μεσημβρινῶν] Calabros credo intelligit. Nam Calabria inter occasum et meridiem sita, si Byzantium spectes. BOIVIN.

Pag. 452, 18. Θέρως, οὔτε τὸ ἐφεξῆς κ. τ. λ.] Aestas anni 1330. solis defectionem habuit die Iunii XVI., de qua infra cap. XII. sect. 2. Item autumnus anni 1331. Nov. die XXX., ut infra quoque dicitur cap. ult. Itaque haec videntur scripta fuisse anno 1329. BOIVIN.

Pag. 454, 7. Τοῦ δ' ἐπιγενομένου ἡρος] Cantacuzen. lib. II. cap. XXI. XXV. DUCANG.

Pag. 455, 1. Τῆς ἐκαιδεκάτης τοῦ Ιουλίου ἡμέρας *) τὸν κδ τοῦ ☉ μοῖραν ἀμείβοντος τοῦ ἡλίου] Nostra aestate, XVI. Iulii sol

*) Τετάρτην καὶ εἰκοστὴν τοῦ μαρτίου τριηκᾶτα μοῖραν. BOIVIN.
Nicephorus Gregor. Vol. II.

tertium 9 gradum, non autem 24 6 tenet. Quare videant ei αστρολόγοι και χρονολόγοι, an intra 200 annos 9 graduum discrimen conflare potuerit; atque, ipsine errent, an errarint Byzantini WOLFIVS.

Pag. 456, 13. Ἐν αὐτῷ παῖς etc.] Inde incipiebat caput, περὶ τῆς ἐπιβουλίας τοῦ Κράλη παρὰ τοῦ νιού αὐτοῦ, de insidiis quas Crali filius suus fecit, non, quas Crales filiis suis fecit, ut legebatur in Wolfiana editione. BOIVIN.

Pag. 456, 16. Τῇ τοῦ Καίσαρος θυνατρὶ] Maria Palaeologina Ioannis Palaeologi Caesaris filia, et Michaëlis Palaeologi imperatoris neptis. Vide Famil. Byzant. et seriem regum Serviae n. LXL DUCANG.

Pag. 457, 16. Ἐς δὲ τοῦπιόν ἔτος] Cantacuz. lib. II. cap. XXVI. XXVII. Vide seriem regum Serviae in Famil. Byzant. n. XLVII. et XLVIII. DUCANG. Ἐς δὲ τοῦπιόν ἔτος] Proximo anno, scilicet post Michaëlis Bulgari cladem: anno autem non Christi, sed Mundi, eoque Byzantino, qui inibat mense Septembri. Is annus fuit Mundi VI. MDCCCXXXIX. Christi MCCCXXX exiens. BOIVIN.

Pag. 458, 12. Καὶ Νίκαιαν εἶλον] Ut Nicaea capta fuerit ab Orchane Sultano, anno scilicet Mahumetano DCCXXXIV. Christi MCCCXXXIII. narrat Leunclavius lib. IV. Hist. Musulman. tum ex annalibus Turcicis, tum ex Laonico, tum aliis scriptoribus pag. 180. 181. 190. Illa autem, ut et Nicomedia ab Orchane pariter capta, tum Graecis parebat, ut patet ex Gregora, lib. IX. cap. IX. et Cantacuz. lib. II. cap. XXIV. XXVI. quod ignorasse videtur Leunclavius, qui nescio quem Regulam Nicaeae praefuisse ait. Utriusque porro urbis frustra tentatae obsidionis, non vero captae, meminit ibidem Cantacuzenus: contra vero Phranz. lib. I. cap. XXVII. DUCANG.

Pag. 458, 15. Καὶ ἀγίων γυναικῶν λείψανα δύο] Nicaeae martyrium passas S. Antoninam XII. Iunii et S. Theodotam cum tribus filiis suis XXVIII. Iulii, habent Menaea: an istas intelligat Gregoras, incertum manet. DUCANG.

Pag. 458, 16. Τὰς οικήσεις ἐν τοῖς παραλλοῖς Βιθυνίας] Hinc scribit Leunclavius post captam Nicaeam, Orchanum ipsum diu hanc urbem Portae sive Regiae loco habuisse pag. 195. DUCANG.

Pag. 458, 23. Ὁ Μετοχίτης ἔλθων ἐκ τῆς ἑξορίας] Dialog. Φλωρέντιος, seu περὶ σοφίας, Cod. Reg. 3284. fol. 246. v. Μητροδωρος μὲν ἐκεῖνος (ita illic vocatur Metochites) ὁ περιττός τὴν σοφίαν, ὃ φίλε Κριτόβουλε, ἐπειδὴ τὰ τῆς ἡγεμονίας ἐς Ἡρακλίδε (id est ad Andronicum iuniorum) μετακεκρυβεται, δεδήμενται μὴ τὴν οὐσίαν, πάντων τοι πλείστην οὐσαν· αὐτὸς δ' ἐπὶ θεοῖν ἕστρακιζεται τοῖν ἐνιαυτοῖν. ἔπειτα ἐπανελθὼν οἰκάς, καὶ μικροῦ ἐπιβιούς, ἐτελεύτησε, νόσοις βαρβαρῶν τὸ σῶμα δαπανηθείς. Ita-

que Metochites in exilium missus, domum rediit post biennium, anno scilicet MCCCXXX. **BOIVIN.**

Pag. 459, 8. Ἡ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ πενθερά] Vide Constantinopolim Christ. lib. IV. sect. XV. n. 5. ubi de Chorae monasterio et illius conditoribus ac instauratoribus multa. **DUCANG.**

Pag. 460, 6. Ἐπισκότησις ἡλιακῆ] Anno Chr. MCCCXXXI. die 30. Nov. Calvisio. **BOIVIN.**

Ibidem. Τοσαύτας ἡμέρας . . . ὅσα καὶ αὐτὸς ἦν ἔτη τὰ πάντα βεβιακῶς] Ergo dies LXXIV. Vide Possini observationes Pachymerianas lib. III. cap. VIII. sect. IV. ad Hist. Michaëlis. **BOIVIN.**

Pag. 460, 8. Ἐκλειψις σεληνιακῆ] Die 15. Decemb. **BOIVIN.**

Pag. 460, 9. Ἐν ἑσπέρῳ] i. e. vigilia ante diem festum. **BOIVIN.**

Pag. 460, 11. Κατ' αὐτὴν μὲν γε τὴν τοῦ φεβρουαρίου δωδεκάτην] Wolfius, codice usus male interpuncto, haec coniungebat cum iis quae praecedunt, et ita vesperam commemorationis D. Antonii conferebat in diem Februarii duodecimum. Bollandus ad diem XI. Februarii pag. 507. in indice praetermissorum annotat, *S. Antonium patriarcham Constantinopolitanum hoc die (id est die XI. Februarii) memorari in catalogo generali Ferrarii: at in Martyrologio Romano et Menaeis, XII. Februarii.* Favent itaque Wolfianae interpretationi Martyrologium Romanum et Menaea; nostrae Codex Regius, constructio ipsa verborum et catalogus Ferrarii. **BOIVIN.**

Pag. 460, 19. Ἐκ σιδήρου σταυρῶν] Quas quidem cruces *Σιγνόχοριστα* appellabant. Vide Glossarium med. et infimae Graecitatis in hac voce. **DUCANG.**

Pag. 462, 1. Διὰ τὰ τῶν νησιμῶν ἐκείνων ἡμερῶν] Quibus monachi *ξηροφαγίαν* observabant. Vide Glossar. med. Graecit. in hac voce, ubi istius *ξηροφαγίας* cibi recensentur, in quibus *παγούρια* seu *cancris marini*, proinde *ὄστρακόδεσμα* recensentur. **DUCANG.**

Pag. 462, 15. Ἐγκόλιον] Vide Gloss. med. Latin. et Graecit. in *Encolpium*, et *Ἐγκόλιον*. **DUCANG.**

Pag. 462, 18. Ἀπήλλαξεν] XIII. Februarii, circa horam XII. noctis, ut praefert adscripta nota Codici Cantacuz. lib. II. cap. XXVIII. anno Chr. MCCCXXXII. Indict. XV. **DUCANG.**

Pag. 463, 4. Εὐρηται γὰρ ἐκ πολλοῦ βίβλος] Vide notata ad lib. VIII. p. 188. C. **DUCANG.**

Pag. 463, 18. Μονὴν τοῦ Λιβός] De quo monasterio egimus in Constantinopoli Christ. lib. IV. sect. II. n. XXVI. **DUCANG.**

Pag. 463, 19. Ἐνθα δὴ καὶ τὸ πένθος κατ' ἔθος] Ubi de *mors exequiae eius* etc. Verterat Wolfius, ubi de *mors quotannis* etc., quasi non solum κατ' ἔθος, sed et κατ' ἔτος, legisset. **BOIVIN.**

Pag. 463, 20. Ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας] Vide Glossar. med. Græcit. in Ἐννατά. DUCANG.

Pag. 465, 1. Τῇ μέντοι δευτέρῃ τοῦ πένθους] Hinc discimus tempus quo esse orationes funebres haberi solebant, statim scilicet post exactum novendiale. DUCANG.

Pag. 467, 20. Νῦν ἕδει] Sic supra p. 213. B. βοινίη.

Pag. 471, 12. Τίς δώσει] Ierem. cap. IX. v. 1. βοινίη.

Pag. 471, 15. Τὴν Ὀρφῆως ἐν τραγωδίαις δύναμιν] In tragicis lamentationibus, non in tragoediis. Nam Orpheum Tragoedias scripsisse, nemo hactenus dixit, quod sciam: ac longo post Orpheum tempore floruit is qui

*Ignotum Tragicæ genus invenisse Camoenæ
Dicitur, et plaustris vexisse pœmata Thespis.* βοινίη.

Pag. 471, 22. Ἴνα τί δέδοται κ. τ. λ.] Iob. cap. III. v. 20. βοινίη.

Pag. 472, 5. Οἱ τοῦ βασιλέως θρηνοί] Pro οἱ τῆς τοῦ βασιλέως τελευτῆς θρ. Sic infra cap. II. sect. 2. τὴν τοῦ βασιλέως σφοδράν, pro τὴν τῆς τοῦ βασιλέως τελευτῆς συμφ. βοινίη.

Pag. 472, 15. Τέταρτον μὲν δὴ καὶ ἑβδομηκοστὸν ἔτος] Mortuus est (ut infra dicitur, huius cap. sect. ult.) anno Mundi VI. MDCCLXII. Christi MCCCXXXII. Ergo natus erat anno Mundi VI. MDCCLXVI. Christi MCCLVIII. Vide annotata ad pag. 51. A. Cantacuzeni Hist. lib. II. cap. XXVIII. Andronicum avum obiisse ait annos natum LXXII. Ita de annorum numero biennium detrahit. Sed mihi, ut iam dixi, Cantacuzeni chronologia suspecta est. Vide annotata ad pag. 262. B. βοινίη.

Pag. 473, 20. Τῆς αὐτοῦ συμπαθοῦς γνώμης τεκμήριον] Pietatem et alias animi dotes etiam laudatur a Nicephero Sathopulo:

*Τῆς εὐσεβείας Ἀνδρόνικος ὁ στυλος,
Ἀσύγκριτος νοῦς, ἔξηρημένη φύσις.* DUCANG.

Pag. 474, 10. Ἐξακισχιλιοστὸν] Christi MCCCXXXII, paullo ante notavimus. DUCANG.

Pag. 474, 11. Τηνικαῦτα δὲ καὶ τῷ νέῳ βασιλεῖ Ἀνδρ. ἔτι καὶ τριακοστὸν] Andronicus iunior, Indictione octava ineunte, a nos natus erat XXVII. teste Cantacuzeno Hist. lib. I. cap. XL. pro anno is erat Christi, MCCCXXIV. ad finem vergens. Anno igitur MCCCXXXII. cum avus eius Andronicus supremum diem obiisset nondum ipse explebat annum ætatis XXXV. Itaque nec de ætate Andronici iunioris Cantacuzenum inter et Gregoram convenit βοινίη.

Pag. 474, 12. Ἐκτον καὶ τριακοστὸν] Natus igitur Andronicus iunior anno MCCCXCVI. DUCANG.

Pag. 474, 13. Τριάκοντα μεταξύ] Obiit proinde Theodorus Metochita XIV. Martii anno MCCCXXXII. DUCANG.

Pag. 475, 1. Ἐμοὶ δὲ ᾧ παρόντες] Abest haec Monodia a Codice Regio 2558. ut et Monodia in obitum Andronici senioris. Lectiones a vulgatis diversas suppeditavit Codex Colbertinus, in quo hanc de Theodori Metochitae obitu lamentationem, cum variis recentiorum Graecorum opusculis coniunctam, reperimus. Caeterum Gregoras non Monodia solum, sed et Epitaphio Metochitam mortuum prosecutus est. En epigramma, quale occurrit initio Codicis Regii 2541.

*Τοῦ Γρηγοῦ ἐπίγραμμα, ἐπὶ τῷ τάφῳ τοῦ μεγάλου
Λογοθέτου.*

Ὅς πάρος ἐν σοφίῃ μέγα κῦδος ἔην γε θνητῶν,
Βαιὸς ᾧδὲ λᾶας τοῦ γε κέκευθε νέκνυ.
Ἀἴμος σαπιῶν Μουσάων ὀλολύξατε πᾶσαι·
ᾠλετο κείνος ἀνήρ· ᾠλετο σοφίῃ πᾶσα.

Scripserat credo, ᾠλετο πανσοφίῃ. Nam ᾠλετο σοφίῃ πᾶσα est nimis inconditum. Caetera, quanquam et ipsa minime modulata, non corrigo; cum sciam illius temporis poëtas plerosque legum metricarum ignaros prorsus fuisse: cui quidem rei argumento sunt poëmata ipsius Metochitae, viri quidem docti, sed versificatoris pessimi, cuius sepulchro nefas fuit bonum epigramma inscribi.

BOIVIN.

Pag. 475, 8. Πρὸς ἀβύσσους πυθμένας] Τὸ ἀβύσσους adiective usurpatum videtur. WOLFIIUS.

Pag. 482, 1. Θέρους δὲ ἐπιγενομένου] Cantacuzenus lib. III. cap. II. scribit Ioannem, cum pater obiit (an. scilicet MCCCCLVI. *) Iunii XXV.) novennem fuisse. Proinde natus anno MCCCXXXVII. Laonicus duodennem fuisse ait. DUCANG.

Pag. 482, 11. Κιντζούστρα] Videtur legendum καὶ τζούστρα. De hac utraque apud Latinos usitatae decursionis ac monomachiae ludicrae specie dissertationes duas edidimus ad Ioinvillae historiam, VI. VII. ubi Gregorae et caeterorum scriptorum Graecorum eo spectantes locos multis expendimus, maxime pag. 168. DUCANG. Καὶ ντζούστρα παρὰ Λατίνους καλεῖται] Ita Cod. Regius. At in Wolfiana editione legebatur Κιντζούστρα, vox, ut mihi videtur, facta ex Gallico qui *jouster*? Vide et notas Ducangii ad hunc locum.

BOIVIN.

Pag. 483, 3. Τόρνε] Expressit Gallicum *Tournoi*. DUCANG. Ὁ δ' ἕτερος τῶν ἀγῶνων *Τορνεμέν*] Ita idem Codex Regius, non *Τόρνε μέν*, ut legebat Wolfius. Facta etiam haec vox ex Gallico vocabulo *Tornement*, vel *Tournoiment*, quod et *Torneamen* et *Tor-*

*) Immo MCCCXLI. Iunii XV. et natus anno MCCCXXXII. BOIVIN.

neapientum ab infimae Latinitatis scriptoribus dici solet. Cantacuzenus Hist. lib. I. cap. XLII. vocat *Τεργεμέντα*. ΒΟΙΝΙΣ.

Pag. 488, 7. *Οὕτω μὲν πρότερον νῦν δὲ συνεχῶς τελουμένου*] Testis est Cantacuzenus eos ludos non fuisse in usu apud Byzantinos, antequam Andronicus iunior uxorem duxisset Annam Sabaudam. *Ἐκ μέντοι Σαβωῖας, inquit, οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐπατριδῶν εἰς τὴν Ῥωμαίων ἀφικνούμενοι . . . τὴν λεγομένην Τζουστρίαν καὶ τὰ Τεργεμέντα αὐτοὶ πρῶτοι ἐδίδαξαν Ῥωμαίους, οὐπω πρότερον περὶ τῶν τοιοῦτων εἰδόμενος οὐδέν.* Unde suspicor legendum esse hoc loco apud Gregoram, *τούτου τοίνυν οὐπω μὲν πρότερον, νῦν δὲ συνεχῶς τελουμένου*, id est, *hoc itaque certamen nunquam superiori aetate, at nunc quotidie celebrari solitum.* Nec obstat quod idem Gregoras supra (hoc cap. sect. 1.) dixerit, *saepius iam antea eosdem ludos fuisse ab Andronico editos.* Nam illud, *saepius iam antea*, non pertinet ad superiora saecula, sed ad ipsius Gregorae aetatem. *Οὐπω* in *οὕτω* mutatum passim in codicibus manuscriptis occurrit. Vide lib. XVII. infra cap. II. sect. 1. ΒΟΙΝΙΣ.

Pag. 488, 13. *Ἀνέγκλητον*] Vide eandem dissertation. VII. *pag.* 169. 170. DUCANG.

Pag. 488, 21. *Τούτων τοίνυν*] De hoc suscepto bello adversus Alexandrum Bulgarorum regem ab Andronico iuniore, et pace inita, agit Cantacuzenus lib. II. cap. XXVI. XXVII. DUCANG.

Pag. 486, 20. *Ὁ τοῦ Καίσαρος μὲν υἱός*] Ioannis Palaeologi, cuius supra meminit lib. IX. cap. XXXVI. filius, Constantini Porphyrogeniti Michaelis imp. filii nepos. Vide stemma Palaeologorum. DUCANG.

Pag. 488, 24. *Ὁ δὲ γὰρ Συργιάννης*] Cantacuzenus lib. II. cap. XXIV. DUCANG.

Pag. 489, 3. *Τζαμπλάκωνος*] Qui magni Papiae dignitate donatus dicitur Cantacuzen. lib. II. cap. XXVII. DUCANG.

Pag. 489, 20. *Βασκαίνειν γὰρ ἔφαμεν αὐτῷ*] Nusquam dixit Gregoras invidisse aulicos Syrgianni. Itaque legendum *ἔφασαν, non ἔφαμεν.* ΒΟΙΝΙΣ.

Pag. 490, 11. *Καὶ ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως*] Cantacuzen. lib. II. cap. XXVIII. DUCANG. Cantacuzenus Hist. lib. II. cap. XXVIII. eam ait obiisse anno integro et dimidio post obitum senioris Andronici; quem constat mortuum anno Chr. MCCCXXXII. Februar. die XIII. Sic illam oportet obiisse anno Chr. MCCCXXXIII. mense Augusto. ΒΟΙΝΙΣ.

Pag. 490, 14. *Σὲ δὲ ᾧ μέγιστε καὶ θεϊότατε βασιλεῦ*] Haec oratio exstat in Codice Regio, in quo tamen aliae fere eiusmodi declamationes omissae sunt. ΒΟΙΝΙΣ.

Pag. 491, 12. *Καθάπερ ἐπὶ σιδήρῳς κρηπίδος*] *Wolffo κρηπίς est crepido.* Sed *crepido consilii* quid sit, non video. ΒΟΙΝΙΣ.

Pag. 493, 15. Χολοβάφινον] Vide Glossar. med. Graecit. in v. Χολοβάφος. BOIVIN.

Pag. 495, 12. Ἦρος δὲ ἐπιστάντος] Cantacuzenus eod. lib. cap. XXIV. DUCANG. Ἦρος δ' ἐπιστάντος] Eodem anno, quo Ioannes Calecas patriarcha creatus est. Proinde anno Chr. MCCCXXXIII. BOIVIN.

Pag. 496, 16. Διάδογον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου... Ἰωάννην τὸν ἐκ τῆς πόλ. Ἄφρω κατέστ.] Cantacuzenus Hist. lib. II. cap. XX. eam rem videtur conferre in annum Chr. MCCCXXXI. Gregoras Hist. lib. XVI. cap. IV. Ioannem ait circiter annos XIV. patriarcham fuisse. Cum Gregora consentit Cod. Reg. 3058⁴. fol. 98. ubi legitur, Ἰωάννης ἔνδοξος καὶ σοφὸς λίαν ὁ Καλέκας ἔτη ιδ'. At constat ex testimonio non solum Gregorae, sed ipsius quoque Cantacuzeni, abrogatum esse Ioanni Calecae patriarchatum anno Chr. MCCCXLVII. ineunte. Oportet itaque Ioannem creatum esse patriarcham an. Chr. MCCCXXXIII. cum ab an. MCCCXXXIII. ad annum MCCCXLVII. anni numerentur quatuordecim. BOIVIN.

*Pag. 497, 19. Σφραντζής ὁ Παλαιολόγος] Cantacuzen. cap. 25. Non desunt qui hoc Σφραντζής vocabulo Gallicum *Francois* exprimi putant, quod Georgio Sphranzae Historiae scriptori pro cognomento est. DUCANG.*

Pag. 499, 19. Ἀσχρόν γὰρ Ἰσως] Homer. II. β. v. 298. DUCANG. Ἀσχρόν γὰρ Ἰσως κ. τ. λ.] Homer. II. II. 298. BOIVIN.

*Pag. 501, 12. Τῷ δ' ἐφεξῆς ἔτει] Hic tempora confundere Gregoram observat Pontanus ex Cantacuzeno lib. IV. cap. 8. Missi enim hi duo episcopi anno 1349. Ioanne Paleologo et eodem Cantacuzeno imperantibus, quorum alter Minorita fuit Guilielmus Chissimensis, alter ex ordine Praedicatorum Gaspertus Cenetensis episcopi. De hac legatione copiose egit Waddingus hoc anno. DUCANG. Pontanus ad Cantacuzeni lib. IV. cap. IX. Gregoram temere et iniuria reprehendit, ut *tempora confundentem*, atque eos legatos, qui Cantacuzeno imperante Byzantium venissent, *sub Andronico* pluribus ante annis *missos* affirmantem: dignus ipse gravi reprehensione, qui ignoret an. Chr. MCCCXXXIII. Andronico imperante, antistites duos Latinos a Papa Ioanne XXII. legatos Byzantium venisse, de ecclesiarum concordia acturos. Qua de re exstat epistola Ioannis XXII. data Avenione anno Chr. MCCCXXXIII. Non. Iul. Quod si Cantacuzenus de missis ad Andronicum legatis tacet, de missis ad se multa narrat, non ea est Gregorae sed ipsius Cantacuzeni negligentia. Ducangius in notis Pontanum secutus est. BOIVIN.*

*Ibidem. Ἐπίσκοποι δύο] Franciscus de Camerino, Vosprensis, seu Bospori *) archiepiscopus, et Ricardus episcopus Cherso-*

*) Exstat in Cod. Reg. 2950. pag. 147. inter opuscula Barlaami ἀπάντησις πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα, ἃ πρὸς αὐτὸν εἶπεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βοσπόρου. BOIVIN.

nensis. Vide Annales ecclesiast. Odorici Raynaldi, ad an. 1333. num. 17. 18. 19. item ad an. 1334. num. 4. 5. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 507, 22. Ὁ καὶ παρ' αὐτοῖς δὴ τοῖς Ἰταλοῖς . . . σπονδαζόμενον ἴσμεν] Graeci Latinis Theologis passim obiciunt istud cacoëthes argumentandi per syllogismos. Vide annotata ad Vitam Gregorae. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 508, 10. Καὶ οὐχ ἦττον Πλάτωνι τῷ Ἀριστῶνος. Θεὸν γὰρ φησι νοῆσαι μὲν etc.] Iustinus Martyr in Paraeneticō ad Graecos haec verba non Platoni sed Mercurio tribuit. Ἐρμού δὲ, inquit, σαφῶς καὶ φανερώς λέγοντος, θεὸν νοῆσαι μὲν ἔστι χαλεπὸν, φράσαι δὲ ἀδύνατον. Idem Iustinus in Apologia I. haec, quae fere idem sonant, Socrati tribuit, τὸν δὲ πατέρα καὶ δημιουργὸν πάντων οὐθ' εὐρεῖν ῥάδιον, οὐθ' εὐρόντα εἰς πάντας εἰπεῖν ἀσφαλές. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 508, 12. Ὁ δὴ μικρὸν ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος ἠγησάμενος] Vide notas Billii ad illud Gregorii Nazianzeni dictum. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 508, 14. Θεὸν φράσαι μὲν κ. τ. λ.] Gregor. Naz. orat. II. De Theologia. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 509, 5. Φησὶ γὰρ ὁ Νύσσης Γρηγόριος] Ὁμολογοῦμεν γὰρ ἀνεπαισχύντως ἡμεῖς, μήτε τινα λόγον διὰ ῥητορικῆς τεθρηγμένον ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας παρεσκευάσθαι, μήτε δεινότητα διαλεκτικῆς ἀγγιολίας εἰς συμμαχίαν κατὰ τῶν ἀντιτεταγμένων προβάλλεσθαι, ἢ καὶ τὴν ἀλήθειαν πολλάκις εἰς ὑπόνοιαν ψεύδους ἐπὶ τῶν ἀπειρῶν ἀντιμεθίστησιν. Gregor. Nyss. lib. II. contra Eunomium, eodem sensu, sed non iisdem verbis. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 510, 12. Σκότος ἀποκρυφῆν κ. τ. λ.] Iob. cap. XXII. v. 14. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 510, 21. Γρηγόριος κ. τ. λ.] Ad Evagrium de Divinitate. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 511, 14. Κύριος ἔκτισέ με κ. τ. λ.] Proverb. cap. IX. v. 22. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 511, 15. Βασίλειος περὶ τῆς ἐμφαινομένης τῷ κόσμῳ σοφ. εἰρησθαι] Basilius Magnus lib. IV. adversus Eunomium, ad illa verba, ΚΤΡΙΟΣ ΕΚΤΙΣΕ ΜΕ, ἀνάγκη οὖν, inquit, εἰς τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ νοεῖν. εἶποι δ' ἂν τις καὶ τὸν Σολομῶντα περὶ τῆς σοφίας εἰρηκέναι, ἧς καὶ ὁ Ἀπόστολος μέμνηται, εἰκάν' ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν. Fortasse ad ea verba Gregoras respexit. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 511, 21. Φάσκει τὸν λόγον] Gregor. Naz. oratione II de Filio. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 513, 6. Εἰπέ μοι, φάσκων κ. τ. λ.] Gregor. Naz. oratione de Spiritu sancto. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 513, 11. Καὶ ἡμέρας αἰῶνος] Dies saeculi, non, ut vertebat Wolfius, aeternitatis. Nam dies aeternitatis numerare non magis facile est, quam in Dei profunda descendere. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 513, 24. Ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ὄρων κ. τ. λ.] Gregor. Naz. oratione prima de Filio. BOIVIN.

Pag. 514, 5. Οὐδ' ὀνόματα κ. τ. λ.] Gregor. Naz. ad Evangelium de Divinitate. BOIVIN.

Pag. 515, 8. Ἀποστόλου] Ad Romanos cap. VIII. v. 9. BOIVIN.

Pag. 516, 8. Ὡς ἰσιωπῆ τὰ σφίσι λεγόμενα δέχεσθαι] *Ut quidquid illi dixerint, taciti ipsi admittant, non, ut interpretabatur Wolfius, ut quidquid dixeris, taciti ferant.* BOIVIN.

Pag. 518, 19. Φησὶν] Gregor. Naz. oratione περὶ δόγματος. BOIVIN.

Pag. 519, 13. Ὁ γε μὴν βασιλεὺς etc.] Vitiosa constructio. BOIVIN.

Pag. 520, 1. Ταῦτα διεξελθὼν ὁμόστοιχα λέγειν ἔδοξα etc.] Leo Allatius de eccles. Occid. et Orient. perp. consens. lib. II. cap. XVI. sect. 2. Pontificis Romani Benedicti XII. ad Robertum Siciliae regem epistolam profert, datam Avenione III. Kal. Sept. an. Chr. MCCCXXXIX. eique epistolae subiungit acta eodem anno inter eundem Benedictum Papam et Andronici iunioris legatos, Barlaamum et Stephanum Dandulum, qui de ecclesiarum concordia acturi Avenionem venerant. Denique, his omnibus velut praestructis, haec ipse addit de suo: *Concordia tamen subsecuta non est, Nicephori Gregorae omnia tum, et favore principis et eloquentiae nervis, susque deque miscentis pervicacia, qui proluxa oratione patriarcham ipsum, Dyrrhachinum episcopum, et alios per plures, seductos, in suam traxit sententiam, ne legati Pontificis audirentur, repudiarenturque omnia, quae concordiam similem stabilire viderentur.* Leo Allatius tempora confundit. Nam oratio illa Gregorae non ad an. Chr. MCCCXXXIX. aut MCCCXL. pertinet, sed ad an. MCCCXXXIII. ut supra dictum est. BOIVIN.

Pag. 520, 8. Καὶ ὁ δεσπότης] Andronici senioris imp. filius secundo genitus ex Anna prima uxore. Vide stemma Palaeolog. et scriptores ibi laudatos. DUCANG.

Pag. 523, 9. Κάρολλον τὸν τῆς Ἰταλίας ῥήγα] Fallitur Gregoras. Robertus enim tum Italiae imperabat, cum Ioannis XXII. P. P. suasu ipse ac Latini principes invicem convenerunt ad comprimendas crebras Turcorum in Christianorum ditiones excursiones, anno scilicet 1326. DUCANG.

Pag. 525, 10. Οἱ δὲ Ῥόδιοι] Milites ordinis Hospitalis Hierosolymitani, qui Rhodum anno 1310. Turcis abstulerant. DUCANG.

Pag. 525, 12. Ὁ τῶν Κυκλάδων νήσων ἡγεμονεύων] Nicolaus Sanutus, qui Naxi, interdum Aegeopelagi Ducem sese inscribebat. Vide Hist. Franco-Byzant. lib. VII. n. 20. Infra Κυκλάδων νήσων ἀρχηγός. DUCANG.

Pag. 525, 18. Τῆς Μιτυλήνης] Cantacuzen. lib. II. cap. 29. ubi de capta a Catania Mitylene agit. DUCANG.

Pag. 525, 22. Ὁ τῶν Φωκαέων ἀρχηγὸς Κατάνης] Dominicus Catanias, Andreae qui Phocaeam novam subiugaverat filius, ut est apud Cantacuz. lib. II. cap. 13. Duplex enim fuit Phocaea, altera quam antiquam, altera quam novam vocant, Gregoras *καταλαν*. Hanc postremam iure clientelae deinceps ex pacto cum Andronico seniore inito tenuere Catanisae. DUCANG.

Pag. 530, 10. Καντακουζηνήν] Theodoram Palaeologinam. Vide stemma Cantacuzenorum. DUCANG.

Pag. 531, 15. Καὶ μετὰ βραχὺ συλλαβὸν τοὺς τῆς βασιλείας σφετερ.] Anno, ut opinor, Chr. MCCCXXXVII. quanquam ex Cantacuzeni chronologia argui possit factum id esse anno MCCCXXXVI. ut ad paginam sequentem infra statim annotabimus. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 534, 2. Μόνους δὲ τοὺς τοῦ Ἀσαν υἱοὺς etc.] Cantacuzenus lib. III. cap. XVII. testatur eos in carcere fuisse ἐπ' ἔσταν ἔξ. Id si verum est, oportet eos in carcerem coniectos fuisse ante annum MCCCXXXVII. siquidem ultimus eius sexennii annus incidit in annum Chr. MCCCXLI. exeuntem, ut ex eodem Cantacuzeno constat. At fortasse Cantacuzenus ad annos Mundi respexit, eosque inchoatos pro completis haberi voluit. Scilicet Asanis liberi in carcere manserunt ab anno Mundi VI. MDCCCXLV. inchoato ad annum Mundi VI. MDCCCL. ineuntem, hoc est per sex annos, quorum primus et ultimus non integri, immo nec dimidii quidem fuerunt. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 536, 7. Ἡ δὲ περὶ τὴν κ. τ. λ.] Solaris ponitur a Calvisio Martii die 2. anno Chr. MCCCXXXVII. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 536, 9. Βασίλειος] Vide stemma imperatorum Trapezuntinorum. DUCANG.

Pag. 536, 11. Ἐπέμφθη δ' αὐτῷ καὶ σύζυγος Εὐδοκία] Ea Irene vocatur infra pag. 424. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 536, 13. Ἰωάννης ὁ Κόντος] Hist. Franco-Byzant. lib. VI. n. 27. lib. VII. n. 20. et pag. 320. DUCANG.

Pag. 536, 17. Τῆς δὲ δίκης οὐ σιωπῶν εἰθισμένης, ἐς τέλος ἐν τοῖς τοιοῦτοις βιαίως] Male haec interpuncta sunt. Sic autem debent interpungi, τῆς δὲ δίκης οὐ σιωπῶν εἰθισμένης ἐς τέλος ἐν τοῖς τοιοῦτοις, βιαίως καὶ οὕτως τοῦ ζῆν ἀπεφύαγη, id est, Cum autem Vindicta ad extremum in his rebus tacere non soleat, violenta morte ipse quoque sublatus est etc. Aliter Petavius, codicis male interpuncti lectione deceptus. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 537, 3. Ἀνωτέρω φθασ.] Lib. IX. cap. IX. sect. 5. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 539, 2. Ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ θέρους Ἰσακίου] Incaute eadem aestate. Cantacuzenus Hist. lib. II. cap. XXXIV. victoriam

de Turcis aestate exeunte reportatam affirmat, idque post Aetolicam expeditionem, de qua Gregoras capite VI. infra. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 539, 5. *Ὁρχανος ὁ Ἀτουμάν*] Leg. ὁ Ἀτμάν, vel ὁ Ὀτμάν, filius Othmanis, orientalis Bithyniae satrapa, Cantacuzeno lib. III. cap. 9. Hanc Orchanis expeditionem contra Byzantium ad annum 1330. refert Ioannes Villaneus lib. X. cap. 152. **DUANG.**

Pag. 539, 8. *Τὴν μὲν ἐξ Ἱεροῦ*] *Ab Hiero*, non, ut vertebat Wolfius, a templo. Vide annotata supra ad pag. 255. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 543, 9. *Πλεονα τὴν στοργὴν καὶ στερόδ. πρὸς τὸν σύζυγον* [ἔργε] *Maiore et firmiter affectu maritum diligebat*, non, a marito diligebatur, ut interpretabatur Wolfius, qui legebat πρὸς τὴν σύζ. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 544, 20. *Διὰ τὴν τοῦ δεσπότου αὐτῶν τελευταίην*] Cantacuzen. lib. II. cap. 32. 33. **DUANG.**

Pag. 545, 16. *Νικομήδεια*] Quam paullo ante manu et armis inexpugnabilem fame expugnare adortus fuerat Orchanes, ut scribit Cantacuzen. lib. II. cap. 26. Ut porro tandem illa capta fuerit, narrat Leunclavius lib. IV. Hist. Musulm. pag. 186. **DUANG.**

Pag. 545, 18. *Τῷ μέντοι κατὰ ταῦτα ἐνιαυτῷ οὐδὲν ἱστορίας ἄξιον πέπρακται*] Anno, ut mihi videtur, Mundi VI. MDCCCXLVII. cuius anni quatuor primi menses pertinent ad an. Chr. MCCCXXXVIII., octo reliqui ad an. MCCCXXXIX. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 545, 22. *Τῷ δ' ἐξῆς ἔτι*] Anno scilicet Mundi VI. MDCCCXLVIII. cuius pars prima pertinet ad an. Chr. MCCCXXXIX. altera ad an. MCCCXL. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 546, 9. *Αὐτόθι κατοικεῖν ἔγνωκε τοῦ λοιποῦ*] Vide lib. XIII. infra cap. VI. sect. 3. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 546, 11. *Ὁ Πρωτοστράτωρ*] Cantacuzen. lib. II. cap. 34. **DUANG.**

Pag. 546, 18. *Τὴν θυγατέρα αὐτοῦ*] Cantacuzen. lib. II. cap. 34. **DUANG.**

Pag. 548, 6. *Καὶ καθιστῶσιν ἡγεμόνα τῆς πολιτείας*] Simonem Buccanegram. Vide Ioannem Villaneum lib. XI. cap. 101. lib. XII. cap. 26. Petrum Bizarrum lib. VI. Historiae Genuensis sub anno 1339. **DUANG.**

Pag. 548, 24. *Καὶ Βασίλειος*] Vide stemma Trapezuntinorum imperatorum. **DUANG.**

Pag. 550, 15. *Ῥαῖσας μέντοι μικρὸν ἐς Ἀκαρνανίαν ἀπήει*] Haec verba ab interprete per incogitantiam omissa fuerant. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 551, 13. *Καὶ οἱ μὲν προσεχώρουσιν τῷ Τζανυλίτῃ etc.*] Cum his coniungenda ea quae leguntur infra lib. XIII. cap. XI. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 552, 20. *Καὶ ὅσα τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐνδοξότεραν καθίστησι*] *Ei quaecunque nomina illustriorem faciunt Romani imperii (id est, Romanorum imperatorum) gloriam: non, ut vertebat*

Petavius, tum ea praedicare, quibus Romanum imperium illustri fecerat. Sic infra, *Εὐχίτας τε ὀνομάζων αὐτοὺς καὶ Ὀμφαλοψύχους, καὶ ὅσα τούτοις ἐπόμενα, Βυθίας εὖς et Ὀμφαλοψυχῆς, et aliis eiusmodi nominibus appellans.* BOIVIN.

Pag. 552, 21. Καὶ (ἴν' ὡς ἐν κεφαλαίῳ . . .) αὐτοῦ γὰρ ἔνα τῷ βασιλεῖ] Vide annotata ad lib. I. pag. 3. C. Petavius hoc loco non assecutus est mentem auctoris, latentem scilicet sub insolenti verborum constructione. Similis constructio occurrit lib. IX. cap. X. sect. 8. BOIVIN.

Pag. 553, 2. Περὶ ὧν ὕστερον πλατύτερον λέξομεν] De iis Gregoras nihil amplius dicturus est. BOIVIN.

Pag. 553, 11. Καὶ ἡ Φωκαίων πόλις] *Phocaeorum* civitas, non *Phocensium*, ut vertebat Petavius. *Phocenses* sunt populi Phocidis, quae est Aethiopiae pars: *Phocaei*, cives urbis *Phocaeae*; de quibus Horatius,

*Nulla sit hac potior sententia: Phocaeorum
Velut profugit exsecrata civitas*

Agros atque lares proprios etc. BOIVIN.

Pag. 553, 19. Καὶ οἱ Ἀκαρῶνες] Cantacuzen. lib. II. cap. 34. DUCANG.

Pag. 554, 3. Ἡ τοῦ μεγάλου δομestίκου καθέστηκε σιωπῇ] Vel natura taciturnum fuisse significat Cantacuzenum, cui ut successoris aut raptori imperii passim adulari videtur: aut, si hoc non vult, ex iis quae desunt in codice, rectius intelligeretur hic locus. WOLFIUS.

Pag. 554, 8. Ἐαρος δ' ἐπιόντος] Idem Cantacuzen. lib. II. cap. 40. DUCANG.

Pag. 554, 15. Τρεῖς ὄντες αὐτοί] Vertendum ita ut edidimus, non quemadmodum Wolfius. BOIVIN.

Pag. 555, 10. Ῥάκος Ῥωμαϊκὸν ὑπόδυσ] *Habitum indatus Romanum*, id est, *Byzantinum* seu *Graecum*. Ῥάκος proprie est *habitus monasticus*. BOIVIN.

Pag. 555, 11. Καὶ Βαβυλωνίαν] Totam Barlaami historiam describit pariter Cantacuzen. lib. II. cap. 39. 40. Gretserus ad eundem Cantacuzen. pag. 925. DUCANG.

Pag. 556, 1. Τῷ διαλόγῳ] Exstat in Codice Regio 3284. fol. 242. BOIVIN.

Pag. 556, 13. Ἡρακλίδαι καὶ Κεκροπίδαι] *Heraclidae*, inferioris Andronici factio; *Cecropidae*, senioris. BOIVIN.

Pag. 556, 13. Ἀντὶ δὲ Νικηφόρου, Νικαγόρας] Item Μητροδώρος, pro Θεόδωρος ὁ Μετοχίτης. Ξενοφάνης, pro Βαβυλωνίαν. Vide Gregorae Vitam huic volumini praefixam. BOIVIN.

Pag. 556, 20. Κάντεῦθεν ὑγιέστερα τὰ Λατίνων ἐπιψηφίσανται δόγματα] Tamen Barlaamus per illud tempus scripsit pro Graecis contra Latinos. Exstant in Cod. Reg. 2950. Βαβυλωνίαν μοναστήριον

καὶ φιλοσόφου λόγου κατὰ τῶν ἕξ ὧν καὶ αὐτὸς ἔλλα τὸ γένος Ἰταλῶν etc. *Barlaami monachi et philosophi orationes adversus Italos, a quibus et ipse genus ducebat.* Eae sunt orationes viginti: quibus praefixum epigramma minime elegans, in quo lector iubetur gratias Deo maximas agere, quod Latinus contra Latinos praeclaras illas orationes scripserit. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 557, 16. Καὶ σφαλλομένης εὐχῆς] Exstant in Cod. Reg. 2404. fol. 305. v. capita aliquot περὶ προσευχῆς, variis Palamae opusculis subiuncta, addito hoc titulo, τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια περὶ προσευχῆς καὶ καρδίας καθαρότητος. Eorum unum, quod et primum in eo codice occurrit, ita habet: Ἐπειδὴ τὸ θεῖον αὐτοαγαθότης ἐστὶ, καὶ ἔλεος αὐτόχρημα, καὶ ἄβυσσος χρηστότητος, μᾶλλον δὲ καὶ τῆς ἄβύσσου ταύτης περιληπτικὸν ὡσπερέχον (scilicet ὡς ὑπερέχον) παντός τε ὀνόματος ὀνομαζομένου, καὶ νοουμένου πράγματος, τῇ πρὸς αὐτὸ ἐνώσει μόνῃ τύχοι ἂν τις τοῦ ἔλλεους. ἐνοῦται δὲ τις τούτῳ τῇ κοινωνίᾳ κατὰ τὸ ἐγγυρῶν τῶν ὁμοίων ἀρετῶν, καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῆς κατὰ τὴν εὐχὴν πρὸς τὸν θεὸν δεήσεώς τε καὶ ἀνέσεως. ἀλλ' ἡ μὲν ἀρετῶν κοινωνία, δι' ὁμοιότητα, πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ θεοῦ ἐπιτήδειον τὸν σπουδαῖον πέφυκε κατασκευάζειν, οὐ μέντοι καὶ ἐνοῦν. ἡ δὲ τῆς εὐχῆς δύναμις αὐτὴν ἱερούργει καὶ τελεσιουργεῖ τὴν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ θεῖον ἀνάστασιν τε καὶ ἐνωσιν, σύνδεσμος οὖσα τῶν λογικῶν πρὸς τὸν κτιστὰν κτισμάτων. ὅταν μέντοι τῶν παθῶν καὶ τῶν λογισμῶν δι' ἐμπύρου κατανύξεως ὑπερανὰβῃ τὰ τῆς εὐχῆς. τῷ γὰρ ἐμπαθεῖ νῶ ἐνωθῆναι τὸν θεόν, ἀδύνατον· ὡσθ' ὁ νοῦς, μέχρις ἂν τοιοῦτος ἢ εὐχόμενος, οὐδὲ τοῦ ἔλλεους ἔτυχε· καθόσον δὲ τῶν λογισμῶν ἀνανεῖν δύναται, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ πένθους γίνεται· ἀναλόγως δὲ τῷ πένθει, καὶ τοῦ ἔλλεους τῆς παρακλήσεως μεταλαγχάνει· κἂν τούτοις ἐγγυρῶσας μετὰ ταπεινώσεως, καὶ τὸ παθητικὸν ἅπαν μετασκευάζει τῆς ψυχῆς. Id est, interprete C. V. Cl. Capperonnerio: *Quoniam Deus ipsa per se bonitas est, et misericordia, et bonitatis abyssus; seu potius hanc abyssum comprehendit, utpote qui sit supra id omne quod nominatur et intelligitur, misericordiam consequi nemo potest, nisi quatenus cum ipso Deo unitur. Neque enim cum ipso unitur quispiam, nisi similitum, quoad eius fieri potest, virtutum particeps fiat, et laudis ac precum, quas Deo inter orandum fundimus, habeat communionem. Id tamen intercedit discriminis virtutem inter et precationem, quod virtutum communicatio, propter huiusmodi similitudinem, virum probum ad susceptionem divinitatis aptum efficiat, non vero cum ea uniat; vis autem precum hominis ad Deum subvectionem et unionem perficiat, consecret, et rationales creaturas cum creatore arctissimo vinculo devinciat: dummodo prava affectus et peccata per igneam compunctionem transcendat oratio. Nam fieri nequit, ut mens inordinatis affectibus commota cum Deo uniat. Sicque quamdiu mens orat hoc modo affecta, nondum est*

misericordiam consecuta: sed quantum e peccatis emergere potest, tantum etiam progreditur ad luctum, et pro sui luctus modo misericordiae consolationem obtinet; ita ut si hoc in statu fuerit humiliter immorata, omnes animae affectus commutet. Caetera, quae proxime subsequuntur, eiusdem argumenti *πεφάλαια* omitto. Aestimet lector *ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕψωμα.* BOIVIN.

Pag. 557, 22. *Ἦκεν ἡ προθεσμία*] Iunii dies XI. ut mox ostendemus. BOIVIN.

Pag. 559, 9. *Ἐσπέρας γε μὴν ἰούσης, τὸ θέατρον διελύετο. καὶ ὁ μὲν Βαρλαάμ etc.*] *Caeterum sub vesperam spectaculum illud absolutum est. Ac Barlaamus quidem etc.* Ita vertendum; non, ut vertebat Wolfius: *Caeterum sub vesperam spectaculo illo absoluto, Barlaamus ignominiam illam gravissime ferens, plenis velis in Italiam abiit;* quorum verborum hic videtur esse sensus, *Barlaamum ea ipsa die, qua Concilium habitum sit, plenis velis in Italiam abiisse*, id quod ut absurdum ita etiam falsum est. Constat quippe Barlaamum ex eo aliquamdiu Byzantii substitisse, nec in patriam reversum esse, nisi post obitum Andronici iunioris. Vide Cantacuz. lib. II. cap. XL. pag. 336. BOIVIN.

Pag. 559, 16. *Ἐλαθε τῇ ὕστεραία*] Postridie scilicet eius diei, quo Concilium habitum fuerat. Itaque Concilium habitum est die Iunii XI. Nam obiit imperator die Iunii XV. cum dies quatuor continuos aeger decubisset, ut statim ostendetur. BOIVIN.

Pag. 560, 1. *Ἐπὶ τρίτην ἔγγυς πον ἡμέραν*] Imperator duobus diebus gravi sopore oppressus, tertio excitatus est: tum idem paulo post in soporem relapsus, ad tertium fere diem iacuit. Itaque dies saltem quatuor continuos decubuit. Cantacuzenus quatri-duo iacuisse eum in lecto significat. At Pontanus, Cantacuzeni interpres, ex quatuor diebus septem effecit. Nam cum a Cantacuzeno *ὕστεραία, δευτέρα, τρίτη, τετάρτη* positae forent, atque eae quidem suis quaeque symptomatis distinctae; ipse eam quae Graece *δευτέρα* easset, *tertiam* vocavit; quae *τρίτη, tertiam a tertia*, id est *sextam* posuit: denique (in fine capituli) eam diem, quae a Cantacuzeno *τετάρτη* diceretur, non *quartam* interpretatus est, sed *Mercurii diem*; nec advertit, diem Iunii XV. anno Mundi VI. MDCCCXLIX. Christi MCCCXLI. non incidisse in feriam quartam, quae est *Mercurii dies*, sed in feriam sextam, quae est *Veneris*. BOIVIN.

Pag. 560, 3. *Κατὰ τὸ ζῶμαθ*] Christi 1341. DUCANG.

Pag. 560, 5. *Τὰ τῆς αὐτοκρατορίας ἔτη*] Haec, quae cancellis inclusa sunt, cum Wolfius non invenisset in suo Codice, annos imperii viginti assignavit Andronico iuniori. Atque hinc factum puto, ut in ipsa huiusce Historiae inscriptione idem Wolfius summam annorum ampliaverit, numeraveritque annos CXLV. pro CXXXVII. ut supra annotavimus ad titulum libri primi. BOIVIN.

Pag. 560, 6. *Ἐτη δνοκαίδεκα ἦν*] Immo anni *tredecim*, et *dies viginti duo*. Nam Andronicus iunior Urbis potitus est anno

Mundi VI. MDCCCXXXVI. Christi MCCCXXVIII. ea nocte quae intercessit inter Maii diem XXIII. et XXIV. ut dictum supra lib. IX. cap. VI. et VII. Obiit autem anno Mundi VI. MDCCCXLIX. Christi MCCCXLI. Iunii die XV. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 560, 8. Τῇ δὲ τρίτῃ τοῦ πένθους] Tertio post novendialia die. Vide supra notata ad lib. X. cap. 1. DUCANO.

Pag. 563, 4. Ἡμᾶς ἀποθύσασθαι] Haud scio an desit aliquid, de splendore vestium. Sed si nihil deest, mutationem certe vestitus significat τὸ ἀποθύσασθαι, quasi esset μετενθύσασθαι. WOLFIIUS.

Pag. 564, 9. Οἱ τῆς ἐκκλησίας ἱεροὶ προστάται] Haec verba ex Gregorae naenia affert Cantacuzen. lib. IV. cap. 24. atque ex iis malam fidem Gregorae carpit. DUCANO.

Pag. 565, 13. Ἠδὺς καὶ χαρτεῖς τὸ εἶδος] Cantacuz. lib. II. cap. 21. extr. de Andronico iun. πᾶσι γὰρ οὐκ ἐπέραστος μόνον, ἀλλὰ καὶ θαύματος ἄξια ὄψις ἦν. DUCANO.

Pag. 566, 4. Ἐτρεφε γὰρ κύνας] Cantacuzen. lib. I. cap. 5. DUCANO.

Pag. 567, 1. Ὡς αἶ τοῦ ἐπιπέδου] Vide Gloss. med. Graecit. in v. πρόκνυσις. DUCANO.

Pag. 567, 19. Πυραμίδος] Vide idem Gloss. in hac voce. DUCANO.

Pag. 568, 12. Μεγίστων καὶ περιφανῶν οἰκῶν] Aedium quae aedi Sophianae adiunctae erant, sacerdotibus et clericis addictae. DUCANO.

Pag. 568, 17. Φθορὰ καὶ κατάλυσις κατορχήσατο] Post haec verba, quibus clauditur liber undecimus, eadem manu in Codice Regio 2558. scriptum legitur: Ἐν ἔτει 579ῃ μηνὶ δεκεμβρίῳ, δ', ἦλθεν ὁ βασιλεὺς κύρος Ἰωάννης ὁ υἱὸς κυρίου Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰρηνικῶς, προγεγονότων ὄρκων μετὰ συμφωνιῶν. τῇ δεκάτῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ δεκεμβρίου, ἐξῆλθεν ὁ αὐθέντης ἡμῶν ὁ βασιλεὺς κύριος Μανουήλ, ἀναβὰς εἰς τὰ κάτεργα τῶν Βενετικῶν, καὶ ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Φραγγίαν, ἔνεκεν βοηθείας τῆς εἰρημένης Κωνσταντινουπόλεως. Quae sequuntur, alia manu scripta sunt. Ἐν ἔτει 579ῃ. Ἰνδικτ. η'. μαρτίου κθ'. ἡμέρᾳ παρασκευῇ μεγάλῃ, ἦλθεν ὁ μακαρίτης βασιλεὺς κύριος Μανουήλ ἐν τῷ λιμένι τῶν Κερχεῶν (Κερχεῶν), καὶ τῇ η' ἀπριλίου ἤρξατο ἀνακαθαίρειν καὶ ἀνοικοδομεῖν τὸ ἑξαμύλιον, ὅπερ ἔστι τὸ μύλιον οὐργυιῆς (pro οὐργυιαῖς) γῶ. ἀνέστησε δὲ πυργους ἐπ' αὐτῷ ῥογ'. εὐρέθησαν καὶ γράμματα ἐν μαρμαρῶ λαβέντα, κατὰ τὸ μέρος τὸ ἐν τῇ Ἑλλάδι, λέγοντα οὕτως· ΦΩΣ ΕΚ ΦΩΤΟΣ, ΘΕΟΣ ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΕΚ ΘΕΟΥ ΑΛΗΘΙΝΟΥ, ΦΥΛΑΞΗ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΝ, ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΙΣΤΟΝ ΑΥΤΟΥ ΔΟΥΛΟΝ ΒΙΚΤΟΡΙΝΟΝ, ΚΑΙ ΠΑΝΤΑΣ ΤΟΤΕ ΕΝ ΤΗ ΕΛΛΑΔΙ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΑΣ, ΤΟΤΕ ΕΚ ΘΕΟΥ ΖΩΝΤΑΣ. Ἐν ἔτει 579ῃβ. Ἰνδικτ. ζ'. δεκεμβ. κ'. ἦλθεν ὁ μακαρίτης δεσπότης κύριος Κων-

σταντῖνος εἰς τὸν Μιξηθράν, καὶ ἰδιέβη εἰς τὴν πόλιν ὃ ἀδεί-
φὸς αὐτοῦ ὁ μακαρίτης δεσπότης κύριος Θεόδωρος· καὶ μετὰ ταῦτα
ἀπῆλθεν ὁ αὐτὸς δεσπότης κύριος Κωνσταντῖνος ἐν τῇ Κωνσταντι-
νουπόλει γεγωνῶς βασιλεὺς ἐν τῷ 579ῳ ἔτει. ΒΟΥΝΙΣ.

Pag. 571, 1. Πρὸ ἑτῶν ἑγγύς που ἑκατὸν καὶ πενήκοντα] Libri undecim priores historiam continent annorum CXXXVII. Vide quae annotavimus ad titulum libri primi. ΒΟΥΝΙΣ.

Pag. 572, 18. Ἡλικιώταις ἰδίᾳ γέγονεν εἶναι] Legendum for-
tasse, ἡλικιώταις διαγέγονεν εἶναι. Sic lib. XIII. cap. XII. sect.
8. διαγέγονε κεχοῆσθαι. ΒΟΥΝΙΣ.

Pag. 576, 18. Παρὰ τὴν τῶν Ὀδηγῶν μονὴν] Usi Augusta
triduo mansit post coniugis obitum, in Palatium regressa. Canta-
cuz. lib. III. cap. 1. Istius aedis mentio in priore Historia non
semel occurrit, de qua pluribus egimus in Constantinop. Christ.
lib. IV. sect. II. n. 24. DUCANG.

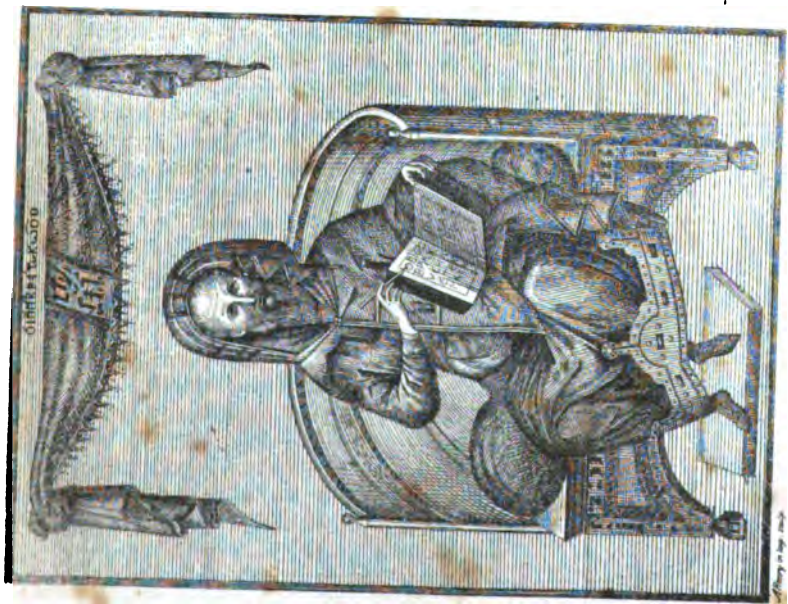
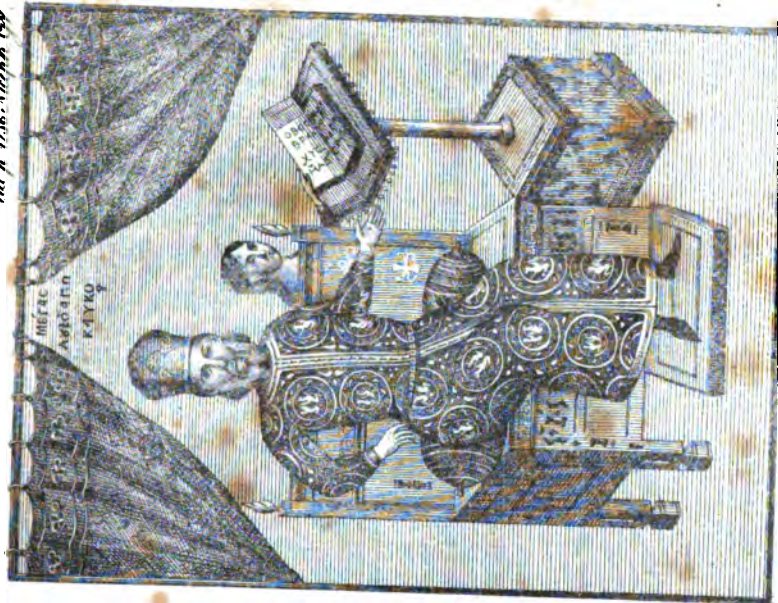
Pag. 576, 21. Ἐννατον τῆς ἡλικίας] Natus quippe Ioannes
Didymotichi XVIII. Iunii, anno Chr. 1332. uti notat Gregoras lib.
X. cap. 3. Vide Cantacuzen. lib. III. cap. 2. DUCANG. Ἐννατον τῆς
ἡλικίας ἔτος ἀμείβοντα] Verti, qui tum nonum aetatis annum explebat.
Malim nunc, excedeabat. Nam et ea est vis verbi ἀμείβειν, et huic inter-
pretationi favet id, quod de Ioanne legitur infra lib. XV. cap. XI. sect.
8. ubi dicitur uxorem duxisse Helenam sexdecim annos natus. ΒΟΥΝΙΣ.

Pag. 576, 22. Μιχαήλ] Vide Famil. Byzant. DUCANG.

Pag. 577, 5. Ἀλεξίῳ δὲ τῷ Ἀποκαύῳ] Exstat in Bibliotheca
Regia Codex ingens chartaceus Graecus, quo continentur Opera
Hippocratis fere universa. Eius libri initio imagines duae in mem-
branis pictae occurrunt. I. Hippocrates in hemicyclo sedens,
dextra calamum, laeva librum tenet resignatum. II. Magnus Dux
Apocaucus in cathedra sedet: quem pone stat puer, librum in plu-
teo apertum manu sinistra apprehensum tenens, et legenti similis.
Ad utramque imaginem accessere Hippocratis et Apocauci laudes
mutuae, senariis Iambicis comprehensae, eaeque in marginibus ta-
bellarum exaratae. Figuram Apocauci, viri post Cantacuzenum
in hac Byzantinae Historiae parte celebratissimi, aeri incidi cura-
vimus, his scilicet notis inserendam. Quoniam autem Apocauco
proximus in Codice Regio assidet et eum prior compellat Hippocra-
tes, ideo huius quoque imaginem, Chalcographi manu delineatam,
in lucem edimus. Iambos ipsos aeri insculpi non necesse esse du-
ximus, quos typis exprimi facilius foret. Ex iis porro Iambis ap-
paret Apocaucum, quantumvis publicis negotiis districtum, stu-
disse Medicinae; immo et eiusce artis peritissimum fuisse. Ita
quippe Hippocrates pictum in adversa pagina Apocaucum alloquitur:

Ἰατρικῆς μὲν τῆς κρατίστης ἐν τέχναις
Δεινός τις εἶλε τὴν ἐμὴν ψυχὴν ἔρωσ,
Ἐκ παιδὸς εὐθύς ἐντακεῖς εὐμηχάνως,
Καὶ προσπαθῶς ἔχουσαν ἔλκων τὴν φύσιν

cat. p. 1256. Vesp. 87

Πρὸς συμπαθῆ παιδευσιν ὀλίαις ἐμφύτοις.
 Καὶ δὴ συνάψας καὶ πυκνοὺς ταύτη πόνους,
 Ἐπερφυοὺς ἔδοξα τυγχάνειν κλέους,
 Καινόν τι θαῦμα χρηματίζων τῷ βίῳ.
 Σοφῶς δὲ πᾶσιν ἐκκαλύψας τὴν τέχνην,
 Ἰπποκράτεις ἔδειξα συκνοὺς τῷ χρόνῳ,
 Δεινὰς ὅτι μάλιστα πρὸς ταύτην φύσεις·
 Νόει Γαληνὸν, Ἄετιον, τοὺς πάνυ,
 Τὴν Ἀρεταίον καὶ σοφοῦ Παύλου χάριν·
 Μεθ' ὧν Ὀριβάσιος ἡ κλεικὴ φύσις·
 Ἄλλοι τε συκνοὶ σύνδρομοι τὴν ἀξίαν,
 Ὡν λαμπρὸν ἐμπέφηνα τῷ βίῳ κλέος.
 Ἄλλὰ παραιρεῖται τι τῆς εὐδοξίας
 Τὸ τῶν πόνων ἄπληστον, οἷς ὁ πᾶς βίος
 Ἄληκτον ἦν σπουδάσασμα πρὸς τοῦτο βλέπον.
 Σὺ δὲ στρατηγὴ τῶν ἀρίστων Ἀύσονων,
 Κοινὴ στρατάρχα τῶν διπλῶν στρατευμάτων,
 Ὁ γῆν τε καὶ θάλατταν ἀσχέτως τρέχων,
 Διεξαγωγεὺ τῶν κατ' ἀστούς πραγματῶν,
 Ἐπήβολος φρεῖν τῶν σοφῶν βουλευμάτων,
 Ὁ τῆς δίκης πρύτανις εὐστάθμοις μέτροις,
 Ἡ πρὸς λόγους ἄπληστος ἐξόχως φύσις,
 Ὁ τεχνικὸς νοῦς πρὸς κτίσεις εὐμηχάνους,
 Πῶς εἰς τοσαῦτα κερματίζων τὰς φρένας,
 Ὡν εἰς ἕκαστον ἀρκέσαι τις ἂν μόλις,
 Καὶ λαμπρὸς οὕτω τοῖς πᾶσιν δεδειγμένος,
 Ἐπειτα βλέψας πρὸς μακρὰν οὕτω τέχνην,
 Πρὸς ἣν βραχὺς πᾶς ἐστὶν ἀνθρώπου βίος,
 Οὕτως ἀνείλου θάττον αὐτὴν ἢ λόγος;
 Καὶ πᾶσαν ἐξέπληξας ἐν τούτῳ φύσιν,
 Ὡστε χρόνον τε καὶ λόγους καὶ τὴν φύσιν,
 Σπουδῆν τε πᾶσαν τὴν ἐμὴν οὐ μετρίαν,
 Ὀδοῦ πάρεργον, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου,
 Καὶ παιδιὰν ἤλεγξας ὄντα σοῦ σθένους.
 Ὅντως ξένην ἄριστε πλουτήσας φύσιν,
 Ἐένως ἐχρήσω πᾶσι τοῖς κοινοῖς τρόποις·
 Καὶ σφόδρα θαυμάζειν με φιλῶν τοῖς λόγοις,
 Ἐδειξας ἔργοις ὡς βραχὺς τίς μου λόγος.
 Τὰς ψυχικὰς γὰρ οὐ νοσήσας δυνάμεις
 Ἐκ τῆς ἐνύλου συμφυοῦς διαρτίας,
 Εὐδῶστος οὕτω ταῖς ἐνεργεῖαις ἔφους,
 Τοὺς γνωστικὸς εἰς ἄκρον εὐεκτῶν τόνους.
 Ἄλλ' εὐχαρίστως οἷς φιλεῖς ἡμᾶς ἔχων,
 Ὁ πάντα χρηστός, ἡ τρισολβία φύσις,
 Χάριν θεῶν σὺ τῶν καλῶν εἰδὼς ἔχει,
 Παρ' οὐ καλὸν πέφυκεν ἀνθρώποις ἅπαν.

Ita quidem Hippocrates; quem sic contra Apocaucus:

Ἐγὼ σοφῶν κράτιστε τῶν ὑμνουμένων,
 Ἄει διαφθρῶν τοῖς λογισμοῖς τήν*)
 Καὶ τήν καθ' ἡμᾶς ἔξερευ**)
 Ἐξ ἧς μαθεῖν πάρεστιν ἐνθέους λόγους,
 Πολλοῖς μὲν ἔσχον ἐντυχεῖν σοφῶν λόγοις,
 Σοφῶς ἀναπτύσσουσι τήν***).
 Παρ' ὧν ἀφορμὰς δαφιλεῖς ἦν λαμβάνειν,
 Πρὸς θαῦμα τοῦ κτίσαντος ἀβήτοις τρόποις.
 Ἐπεὶ δὲ τῶν σῶν εὐκλεῶν σπουδασμάτων
 Πολὺς τις ἔρῃει θαύματος γέμων λόγος,
 Ὡς τῆς ἐν ἡμῖν τοῦ θεοῦ τεχνουργίας
 Τοὺς μυστικoὺς τρανοῦντος ἐμφύτους λόγους,
 Πολὺν μὲν ἔσχον ἐντυχεῖν τούτοις πόθον,
 Δαμπραῖς ἐπ' αὐτοῖς ἐντροφῶν καὶς ἐλίσι.

Tum idem interiectis aliquot versibus,

Ἐπεὶ δὲ καὶ νένευκα λοιπὸν πρὸς πόρους,
 Ὀρημένος τάχιστα πληροῦν τὸν πόθον,
 Καὶ δὴ προσέσχον ἐμμελῶς τοῖς βιβλίοις,
 Καὶ τήν ὄλην δέδωκα τῇ τέχνῃ σχεῖν.
 Ἄλλὰ τὸ λοιπὸν τίς παραστήσει λόγος;

Reliqua omitto, quae et nimis multa sunt, et ad institutum minus pertinent. Porro Apocaucum legendis Medicorum scriptis deditam fuisse, discimus etiam ex Actuario, qui suos de Methodo medendi libros ei, ad Hyperboreos Scythas legato eunti, nuncupavit. Vide Lambecium de Bibliotheca Caesar. lib. VI. pag. 113. βοινιν.

Pag. 577, 6. Καὶ τήν προσήκουσαν περὶ αὐτὸν δορυφορίαν] Id ipsum tradit Cantac. lib. I. cap. I. DUCANG.

Pag. 577, 7. Φονεύσας τὸν βασιλέα] Cantacuz. lib. III. cap. 13. DUCANG.

Pag. 577, 9. Ἡ τῷ θείῳ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνῳ] Filio secundo genito Andronici senioris imp. de quo in Famil. Byzant. DUCANG.

Pag. 577, 10. Ἡ Συργιάννη] Cuius ille studiosissimus erat. DUCANG.

Pag. 578, 6. Καντακουζηνὸν, συναθῶν τὰ ἰερῶν] Idem narrat Cantacuz. lib. II. cap. 40. pag. 337. DUCANG.

Pag. 578, 7. Ἀνάγκην πολλὰκις ἐπενεγκόντος τοῦ βασιλέως] Cantacuz. Hist. lib. II. cap. IX. et XIV. βοινιν.

Pag. 578, 23. Τὰς ἐννέα πενθήμερους ἡμέρας] Cantacuzen. μετὰ δὲ τὴν ἐννάτην τῶν ἐπὶ τοῖς τεταλευτηκόσι συνήθως γενομένων ἡ-

*) κτίειν, opinor. βοινιν.

**) Fort. ἐξερευνῶν σέθενται. βοινιν.

***) Fort. ἡμῶν φύσει. βοινιν.

σμων: quibus quidem novem diebus ex coniugibus superstes domi se continebat, ut est apud Codinum de Offic. cap. 21. n. 4. Vide Gloss. med. Graecit. in *Ἐννατα*. DUCANG.

Pag. 579, 3. *Ὁ πατριάρχης*] Cantacuzenus. lib. III. cap. 2. ut patriarcha rerum administrationem ambiverit multis enarrat. DUCANO.

Pag. 579, 24. *Ἐμοὶ δ' οὐ τοιούτων*] Conferendus ipse Cantacuzenus lib. III. cap. 4. 5. 6. DUCANG.

Pag. 581, 2. *Τῶν περὶ βασιλείας προτιθ.*] Lib. VIII. c. III. sect. 4. BOIVIN.

Pag. 581, 9. *Φυγὰς ἐς τὴν Θράκην κ. τ. λ.*] Lib. VIII. cap. VI. sect. 4. BOIVIN.

Pag. 581, 22. *Κατὰ τὴν ἑπταετῆ περιόδον ἐκείνην*] *Bellum scilicet avi et nepotis*. Vide quae annotavimus supra ad pag. 262. B. BOIVIN.

Pag. 583, 17. *Τὸν δρόμον τετέλεκα κ. τ. λ.*] Paulus ad Timoth. Ep. II. cap. 4. v. 7. BOIVIN.

Pag. 584, 3. *Ἀπόκανος*] Quem *Ἀπόκανον* cum χ vocat Cantacuzenus. DUCANG.

Pag. 585, 5. *Ἐξ ἀσήμου γένους*] Infra cap. 9. *εἰς γὰρ ὕψος ἐξ ἀσήμου τύχης ἀρθεῖς etc.* lib. XIII. cap. 8. *ἐξ ἀλῶν εἰς τὸ στρατήγιον παρεληλυθώς*. Cantacuz. lib. I. cap. 4. *ἄνδρα γένους μὲν ἀφανοῦς ὄντα, καὶ ταῖς τῶν δημοσίων πράξεσιν ἡσυχολημένον. τὴν δημοσίαν γὰρ ἀλῶν τότε τὴν διάθεσιν ἐποιεῖτο*. cap. 23. *τὸν δὲ Ἀπόκανον, ἄσημον μὲν ὄντα, καὶ ἐξ ἀσήμων, καὶ οὐπω χθὲς καὶ πρῶην τοῖς τῶν δημοσίων φόρων πράκταις ὑπογραμματούοντα*. Idem lib. III. cap. 14. *οὗτος . . . ἐκ Βιθυνίας ὠρμημένος, καὶ ἄσημος ἐκ φανύλων φύς, τὰ πρῶτα μὲν ὑπεγραμμάτευσε πολλοῖς τῶν τὰ δημοσία χρήματα εἰσπραττόντων ὀλίγου ἕνεκα μισθοῦ*. Adde cap. 44. DUCANG.

Pag. 585, 13. *Τῶν Ἐπιβατῶν φρούριον*] Castellum munitissimum, haud procul a Selybria. Cantacuz. lib. I. cap. 24. lib. III. cap. 10. lib. IV. cap. 47. Gregoras ipse infra cap. 9. DUCANO.

Pag. 585, 20. *Τῆς νήσου Πριγκίπου*] Vide Gloss. med. Graecit. in *Πριγκίψ*. DUCANO.

Pag. 586, 7. *Καὶ εἴ τινές που τῶν ἐν τέλει*] *Verti, et si qui ex ducibus*. Malim, *ex proceribus, vel ex magistratibus*. BOIVIN.

Pag. 586, 20. *Αἰψά τοι αἶμα καλαινὸν κ. τ. λ.*] Homer. Iliad. I, 303. BOIVIN.

Pag. 590, 14. *Εἰ μὴ γὰρ ταῖς τῶν ἱμῶν διοικτῶν καινοφωνίας*] Gregoras hunc librum, et quinque deinceps continuos, saeviente in Acindynianos persecutione scripsit, nondum tamen domo inclusus; immo, ut opinor, ante habitam Synodum Palamiticam. Decimum octavum et novem sequentes testatur ipse scripsisse se habita iam Synodo, domi manere iussum et ab monachis custodibus obsessum. Vigesimalium octavum, et reliquos usque ad tri-

gesimum octavum, recepta iam libertate, variis temporibus videtur condidisse. **ΒΟΙΥΙΝ.**

Pag. 591, 11. *Περσῶν*] Xenoph. lib. I. de Cyri inst. **ΒΟΙΥΙΝ.**

Pag. 591, 25. *Τῶν ἔξω σοφῶν*] Cantacuz. lib. III. cap. 5. **ΔΟΥΑΝΓ.**

Pag. 596, 4. *Καὶ Πελοποννησίων Λατίνων*] Quibus tum praeerat. **ΔΟΥΑΝΓ.**

Pag. 596, 13. *Μετὰ μέντοι τὰς τοῦ Ἀρκτούρου ἐπιτολὰς*] Anno Christi MCCCXLI. quo anno oriebatur Arcturus die XXVI. vel XXVII. mensis Augusti. Vide Michaëlis Angeli Blondi tabulas annuas. **ΒΟΙΥΙΝ.**

Pag. 596, 16. *Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν Μυσῶν βασιλέως*] Is Sismanum Michaëlis decessoris filium, qui post patris caedem Constantinopolin se receperat, sibi in manus tradi tum contendebat, ac renuenti Augustae bellum minabatur. Cantacuzen. lib. III. cap. 7. **ΔΟΥΑΝΓ.**

Pag. 597, 4. *Ἀμούρ*] Cantacuzen. d. cap. *Ἀμούρ δ τοῦ Αἰτίνῃ, τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυνατάτατος.* Agit de hoc Satrapa Turcico alibi non semel Laonicus lib. I. pag. 7. 12. Edit. Reg. *Ὁμούρ* appellat. Vide Leunclav. in Pandecte Turcico n. 13. Alterius Turcici pariter Satrapae eiusdem nominis meminit Pachymeres lib. X. cap. 25. sub Andronico seniore. **ΔΟΥΑΝΓ.**

Pag. 597, 5. *Ἀνωτέρω*] Lib. VII. cap. I. sect. 1. **ΒΟΙΥΙΝ.**

Pag. 597, 12. *Λυδίας γὰρ καὶ Ἰωνίας οὗτος ὦν ἡγεμῶν*] Illis temporibus Sarchanem Lydiae praefuisse tradit Cantacuzenus Hist. lib. III. cap. IX. Eundem lib. II. cap. XIII. Ioniae Satrapam facit. Itaque Amurius divisum cum Sarchane earum provinciarum imperium habuit. **ΒΟΙΥΙΝ.**

Pag. 599, 13. *Ἀπέδρα κ. τ. λ.*] De ea re fusius infra cap. 9. **ΒΟΙΥΙΝ.**

Pag. 600, 6. *Ὁμώμοκον ὄρκον*] Cuiusmodi fuerit istud patriarchae sacramentum, pluribus docet idem Cantacuzen. cap. VI. extremo, ubi de utriusque reconciliatione. **ΔΟΥΑΝΓ.**

Pag. 600, 10. *Τὴν ταχίστην αὐθις ἔξῃς*] Septemb. die 28. cf. Cantac. lib. III. cap. 16. **ΒΟΙΥΙΝ.**

Pag. 601, 7. *Μεθ' ἡλίον περιμένον*] Legendum μήθ' ἡλίον etc. Quanquam ne sic quidem satis liquet, quaenam sit mens auctoris. Puto ἡλίον hoc loco esse *ipsum tempus*, cuius beneficio discimus quaenam consilia optima sint. **ΒΟΙΥΙΝ.**

Pag. 602, 6. *Ἀποκάυκος γὰρ ἐκείνος*] Ut Apocaucus, dum capere imperatorem adolescentem et regnare meditatur, deprobenus in arcem suam Epibatensem fugerit, narrat idem Cantacuzen. cap. 10. **ΔΟΥΑΝΓ.**

Pag. 603, 15. *Ἐπὶ δυσὶν ἐμακάριζε τούτοις*] An intelligit duas partes consilii ab imperatore dati, ut arcem everteret, et Apocaucum in custodiam daret? **ΒΟΙΥΙΝ.**

Pag. 604, 11. Τπήντησεν ἐξιὼν ὁ Ἀπόκωνκος] Rem narrat Cantacuz. cap. 16. DUCANO.

Pag. 607, 20. Ἐν Καρὸς ἐτίθετο μοίρα] Proverbium, de quo Zenobius, Suidas, Michaël Apostolius, et alii Paroemiographi. DUCANO.

Pag. 608, 8. Τῶν φημιζομένων δεινῶν] *Eorum malorum, quae fama iam nuntiaverit.* Dubito utrum sic vertendum, an eorum quae gravia et acerba reputantur. BOIVIN.

Pag. 608, 17. Μίαν τῶν κεκλεισμένων τοῦ τείχους πυλῶν] Cantacuzen. lib. III. cap. 22. *τὴν τοῦ Πορφυρογεννήτου προσαγορευομένην πύλινδα διατεμόντες.* DUCANO.

Pag. 608, 19. Τπὲρ ἐξήκοντα] Duo et quadraginta, duce Apelmene. Cantacuz. lib. III. cap. XXII. BOIVIN.

Pag. 609, 2. Ἄρανας ἐκείθεν] Cantacuz. lib. III. cap. 22. 23. pag. 420. DUCANO.

Pag. 609, 9. Τὴν τε τῆς μητρὸς ἄμιμον κάθειρξιν] Cantacuz. lib. III. cap. 22. p. 419. DUCANO.

Pag. 609, 20. Φέρων αὐτῷ βασιλικῶς ἰνσεσημασμένα γράμματα] Cantacuz. lib. III. cap. 24. pag. 424. DUCANO.

Pag. 610, 17. Προφανῆ τὴν σφαγὴν ἐπέσειον αὐτῷ] Id tacet Cantacuzenus cap. 25. DUCANO.

Pag. 611, 7. Ταῦτ' ἄρα καὶ βιασθεῖς] Cantacuz. lib. III. cap. 26. pag. 433. DUCANO.

Pag. 611, 17. Πρῶτον μὲν ἦν] Quae hoc loco desunt, eadem in Codice Vaticano No. CLXIV. desiderari, didici ex doctiss. Viro eodemque amico carissimo Lud. Targnio, qui selectas e multis lectiones dubias rogatu meo cum illo ipso Codice contulit. BOIVIN.

Pag. 611, 18. Ἡμέρα δ' ἦν, καθ' ἣν τὰ τῆς βασιλείας] VIII. Octobr. qua S. Demetrii festum celebrant Graeci et Latini, anno Chr. 1341. Nescio, cur suae inaugurationis diem siluerit ipse Cantacuz. cap. 27. quam pluribus hic refert. DUCANO.

Pag. 611, 20. Τελευταῖον τοῦτον] Primum enim Annae Augustae acclamatum, tum Ioanni filio imperatori, tertio loco Ioanni Cantacuzeno imperatori cum Irene imperatrice, narrat idem Cantacuz. lib. III. cap. 26. Vide eundem Gregoram lib. XIII. cap. 3. DUCANO.

Pag. 612, 6. Ἡμῖσις τὴν ἰσθῆτα] Id ipsum ibidem habet Cantacuzenus: de quo more consulendus Codinus de Offic. Palat. cap. 21. DUCANO.

Pag. 612, 11. Κάμολ τὴν αἰτίαν διαποροῦντι] Hinc apparet quam familiariter Gregoras cum Cantacuzeno, non solum privato, sed etiam imperatore vixerit: qua de re plura diximus in vita ipsius Gregorae. BOIVIN.

Pag. 616, 2. Πρὸς τε τὸν Κράλην Σεβίας] Stephanum

Duscianum: de quo pluribus egimus in Familiis Dalmaticis pag. 291. DUCANG.

Pag. 616, 8. Καὶ Ἀλέξανδρον τὸν τῶν Μουσῶν ἀρχηγόν] De quo in regum Bulgaricorum serie historica pariter egimus. DUCANG.

Pag. 616, 8. Ἔστεψε διὰ πάσης σκουδῆς Ἰωάννην] Ioannis coronatio prius a Cantacuzeno proposita, eo dilata fuerat, quod quidam dicerent haud aequum esse, patre imperatore paulo ante mortuo, filium agitare panegyrim, uti narrat idem Cantacuz. lib. III. cap. 9., quam tandem peractam a Ioanne patriarcha hacce tempestate refert cap. 36. non indicato eiusce coronationis die, quem hic indicat Gregoras, IX. scilicet Novembris, qui, inquit, ἀνέστροφος fuit, cum ad eiusmodi ceremonias festi ex praecipuis dies deligi solerent. DUCANG.

Pag. 616, 20. Εἰώθεισαν τὴν τοιαύτην ἡμέραν προκύπτειν] De ista in pervigilio Natalis Christi προκύπτει silet Codinus de Offic. Palat. cap. VI. n. I. ubi de eo agit DUCANG. Vide Ducangii Gloss. med. Graecit. in v. Πρόκυψις. BOIVIN.

Pag. 617, 7. Δεσμωτήριον] Quo nempe translata fuerat, ut ait Cantacuz. lib. III. cap. XXXVI. pag. 468., cum antea domi custodia adhibita observaretur, ut idem narrat cap. XXII. DUCANG.

Pag. 617, 22. Τῆς τῶν φώτων παν.] Eriphania an. Chr. 1342. Ianuar. dies 6. Eo die Cantacuzenus ipse matrem suam obiisse testatur Hist. lib. III. cap. 36. Is est dies τῶν φώτων seu Eriphaniae. BOIVIN.

Pag. 618, 1. Ἐκειτο ἡ Καντακουζηνῆ νεκρὰ] Cuius obitum accidisse scribit Cantacuzenus filius lib. III. cap. XXXVI. pag. 469. VI. Ianuarii, Indict. X. anno ab orbe condito VI. MDCCCL. scilicet Chr. MCCCXLII. DUCANG.

Pag. 618, 15. Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις κ. τ. λ.] Psalm. 76. BOIVIN.

Pag. 619, 12. Τὸ γὰρ περιγυεῖον ἐκ περιστροφῆς τοῦ οἴκ. ἐκαναλ. κύκλου] Nam cum circuli sui perigeum etc. Haec interpretatio partim mea est, partim virorum astronomiae peritorum, quos consului. BOIVIN.

Pag. 619, 15. Ἀκρονύκτ. οὐ μάλα ἐβούλ. παρ. τῆ γῆ τὰς ἀγὰς, πρὶν ἐς μέσ. ἀφικ. τὴν νύκτα τηρικ. τὸν χρόνον] Verti, acronycham lucem non prius terrae praeebat illo tempore, quam ad mediam noctem perventum esset. Malim, acronycham lucem non prius terrae praeebat, quam mediae noctis tempus advenisset. BOIVIN.

Pag. 620, 13. Ἀγγέλους οὐν ἀτιμία καὶ κουρᾶ πομπευόντων] Rem narrat Cantacuzenus lib. III. cap. XXXIII. pag. 456. DUCANG.

Pag. 620, 21. Συγχοὶ τῶν τῆς Ὁρσειάδος προύχοντων] Cantacuz. lib. III. cap. XXVIII. pag. 441. DUCANG. Συγχοὶ τῶν τῆς Ὁρσειάδος προύχοντων] Ea est Adrianopolis. Codex Reg. 2784. fol. 327. v. ubi de Urbium nominibus mutatis, Ὁδρυσός καὶ Ὁρ-

σιδας, ἢ νῦν Ἀδριανούπολις. Vide et Leonis Allatii notas ad Georg. Acropol. Histor. cap. XIII. Edit. Reg. pag. 231. βοινηκ.

Pag. 621, 3. Τὸν Ἄγγελον Ἰωάννην] De quo in Famil. Byzant. egimus pag. 259. DUCANG.

Ibidem. Παμφίλου] Cuius urbis meminit Cantacuzenus lib. III. cap. XXX. Vide notata ad Villharduinum. DUCANG.

Pag. 621, 6. Τοῦ παραβέροντος τῆ Ὀρεστιάδι ποταμοῦ] *Hebri.* Vide Cantacuz. lib. III. cap. XXX. pag. 448. 449. DUCANG.

Pag. 622, 23. Ὡς γὰρ ἐπὶ μανδραβόλου] Proverbium, de quo Zenobius, Diogenianus, Suidas, Michaël Apostolius, et alii. DUCANG.

Pag. 623, 3. Πρωτοστράτωρ Θεόδωρος ὁ Συναδηνός] Cantacuzen. lib. III. cap. XXXI. cuius alibi non semel meminit. DUCANG.

Pag. 623, 4. Σεβέρων] Cantacuzenus Φερῶν legit, quam urbem in Thraciae Thessaliaeque finibus *Fere* hodie vocant Turci, ut scribit Leunclavius in priore Onomastico Turcico. DUCANG. *Pheras* vocat Cantacuzenus; atque illud eius urbis nomen primitus fuisse, indicat breve Urbium Onomasticon, quod exstat in Cod. Reg. 2990. fol. 70. v. ubi inter alia legitur *Φερῶν, πληθυντικῶς, αὐ Σεβέρων, καὶ Φερῶν οἱ ἀπὸ ταύτης.* βοινηκ.

Pag. 623, 5. Ὁ τοῦ θανόντος βασιλέως ἐξαδέλφος, Γῆμ ὁ Ἀρμένιος] *Guido Armenius:* Cantacuzeno (lib. I. cap. LVI.) *Συργητελεζιάνο:* eidem (lib. III. cap. XXXI.) *Συργη τελενουζιάο:* Gallice, *Sire Gui de Lusignam,* seu *de Lesignem.* Erat hic Andronici iunioris ἐξαδέλφος. Scilicet Andronicus iunior matrem habuit *Mariam Armenam,* quae et *Ricta* et *Xene* dicta est. *Mariae* autem nepos fuit ex fratre *Guido* iste, qui postea Armeniae rex fuit, ἐκ πατρῶν προσηκούσης αὐτῷ κλήρου τῆς ἀρχῆς, inquit Cantacuzenus Histor. lib. III. cap. XLIX. βοινηκ.

Pag. 624, 20. Τῶν δυοῖν αὐτῆς ἀδελφῶν] De quibus egimus in Famil. Byzantin. pag. 325. ubi *Asaniam* perstrinximus. DUCANG.

Pag. 624, 23. Εἶχε γὰρ δεσμίους αὐτοῦς] De Manuele id testatur Cantacuzenus lib. III. cap. XLI. quem ait ἐν Βήρα φρουρούμενον ὑπὸ κλοιοῖς fuisse: ex quo emendandus hoc loco *Gregoras,* qui locum vocat φρούριον τῆς Ἀυδήρων μονῆς, et lib. XVI. cap. I. τῶν Ἀδῆλων μονῆν, cum legendum sit *Βήρας μονῆς.* Est enim *Βήρα,* seu *Vera,* castrum in Thracia ad *Hebri* seu *Marizae* ostium, haud procul ab *Oeno,* ubi monasterium virorum exstitit, ab *Isaacio Comneno Andronici Tyranni* patre olim exstructum, uti auctor est *Nicetas* in *Andronico* lib. I. cap. II. et in *Isaacio Angelo* lib. IV. cap. VIII. ut et *Cantacuzenus* lib. III. cap. XXVI. XXXI. XXXIV. LIV. et lib. IV. cap. XLII. quemadmodum a nobis observatum ad *Villharduinum* n. CCL. a quo *l'Abbeie de Verosine* appellatur. DUCANG. *Τῆς τῶν Ἀυδήρων μονῆς]* Graeci recentiores *Ἀύδηρα* et *Ἀύδερρα* scripserunt, pro *Ἀβδηρα.* Est autem *Abdera* oppidulum

Thraciae maritimum, Democriti patria. Cantacuzenus lib. III. cap. XVII. et cap. XXVI. uxoris suas fratres, non in monasterio *Αύδηρων*, sed in Castello Bera seu Vera inclusos ait: unde Ducangius Gregoram reprehendit; quem et libro XVI. cap. I. *Αθήλων μονήν* pro *Βήρας μονήν* dixisse observat. Ego Gregoram lib. XVI. cap. I. locum indicasse existimo plane diversum a Bera Castello. βοινικ.

Pag. 625, 2. *Ἐπ' ἐγκλήματι καθοσιώσεως*] Vide supra lib. XI. cap. II. sect. 5. βοινικ.

Pag. 625, 10. *Ἡ βασιλις Ειρήνη, πολλήν πλουτούσα τὴν εὐνειαν καὶ ἀγχινοίαν* etc.] Cantacuz. lib. III. cap. LVI. *καὶ μείζον ἐπιδειξαμένη ἢ κατὰ γυναικεῖον φρόνημα.* δυσκαρ.

Pag. 626, 8. *Διδυμοτείχου ἐπιτροπήν παραδούς ἀπίκετ' εὐθύς*] *Didymotichus*, hodie *Dimotio*, oppidulum est in ripa Hebri fluminis, inter Adrianopolin et Traianopolin situm. Vide Brietii Thraciam cum veterem tum novam. Cantacuzenus *Didymoticho* egressus est Martii die V. Indict. X. ut ipse testatur Hist. lib. III. cap. XXXII. βοινικ.

Pag. 626, 10. *Καὶ ἀγύρου τὸ φρούριον, ὃ Πολύστυλον ὀνομαζόμενον* etc.] Cantacuz. lib. III. cap. XXXVII. auctor est eam esse urbem, quam Graeci *Ἀβδηρα* vocabant, Democriti philosophi patriam, de qua rursus agit cap. LXIV. δυσκαρ. *Καὶ ἀγύρου τὸ φρούριον, ὃ Πολύστυλον ὀνομαζόμενον πάλαι*] Ita etiam Codex Vaticanus. Tamen deesse aliquid suspicor. Certe Cantacuzenus, quod oppidum suo tempore *Polystylum* dicebatur, illud ipsum ait *Abderam* dictum ab antiquis lib. III. cap. XXXVII. Cum Cantacuzeno consentit *Onomasticon Urbium*, quod exstat in Cod. Reg. 2784. fol. 327. v. ubi legitur *Αὔδαιρα, τὸ νῦν Πολύστυλον.* Pro *Αὔδαιρα* legendum *Ἀβδηρα*. Vide quae annotavimus paulo supra ad pag. 389. E. βοινικ.

Pag. 626, 12. *Παρά τὰς τοῦ Νέστον ἐκβολὰς*] Ita rursus lib. XIII. cap. I. fluvius, quem alii *Νέσσον* vocant. Vide observata a viro doctissimo Ioanne Harduino ad lib. IV. Plinii sect. XVIII. Nota LIV. δυσκαρ. *Παρά τὰς τοῦ Νέστον ἐκβολὰς· ὃς ποταμῶν τῶν ἐν Θράκῃ μέγιστος*] Hodiernis Geographis neque maximum Thraciae flumen est, neque ex Haemo monte oritur. βοινικ.

Pag. 626, 15. *Χρέλης ὁ Τριβαλλός*] De quo Cantacuzenus lib. I. cap. LII. lib. III. cap. XXXI. XXXIII. XXXVIII. etc. δυσκαρ.

Pag. 626, 18. *Στρομβίτζαν* et *Στρομπίτζαν* promissae vocat Cantacuzenus, de qua quaedam attigimus ad Annseam Alexiadem pag. 382. δυσκαρ.

Pag. 627, 2. *Τὴν εἰς τοῦμπροσθεν βασιλικὴν ἐκκλησίαν*] *Verti, cum imperandi gloriam, qua Cantacuzenus antehac floruerat, agnosceret etiamnum* etc. Malim nunc, *cum imperandi gloriam, quae Cantacuzeno posthac futura esset, cogitaret etiamnum* etc. eo praesertim quod apud Gregoram adverbium *ἐμπροσθεν* solet referri ad futurum tempus, non autem ad praeteritum. βοινικ.

Pag. 627, 4. Φίλος εἶναι καὶ σύμμαχος αὐτῷ διατείνεται] Cantacuz. lib. III. cap. XXXII. et XXXIII. DUCANG.

Pag. 627, 14. Τούτων δ' οὕτως ἔχόντων] Cantacuz. lib. III. cap. XXXII. DUCANG.

Pag. 627, 17. Πλέον ἢ πεντακόσιοι] Cantacuzeno χίλιοι πρὸς τοῖς ἐπιγενομένοις. Idem praeterea ἐπὶ τῆς ἕξω Διδυμοτείχου συν-οικίας, hoc est in suburbiiis relictos ait octo duces, singulos sagittariis mille praefectos. Hist. lib. III. cap. XXXII. BOIVIN.

Pag. 628, 7. Τῆς βασιλίδος Εἰρήνης ἀδελφός Ἰωάννης δ' Ἄγγελος] Vel legendum Ἰωάννης Ἀσάνης, vel post Ἰωάννης addendum, ut apud Cantacuz. lib. III. cap. XXXII. καὶ ὁ Ἄγγελος. Neque enim Ioannes Angelus frater fuit Irenes. Vide quae de eo supra annotamus. DUCANG. Codex Vaticanus plane habet, ut legendum esse admonuimus. Ita accepi ex doctiss. V. Lud. Targnio. BOIVIN.

Pag. 632, 3. Προσῆλθεν αὐτῷ καὶ ὁ Χρέλης] Cantacuz. lib. III. cap. XXXVIII. DUCANG.

Pag. 632, 14. Φρούριον Πεντίναν καλούμενον] Oppidulum Thessalonica unius diei itinere distans. Cantacuz. ibid. et cap. XXXIX. XLV. DUCANG.

Pag. 633, 2. Καὶ τὸ Μελενίκου . . . φρούριον] Cantacuz. lib. III. cap. XXXVII. XXXVIII. cuius alibi non semel meminit. DUCANG.

Pag. 633, 7. Ἐμοὶ γὰρ τῶν ζωγράφων ἐκείνους etc.] Eadem haec infra repetet lib. XXII. Est etiam initium Panegyrici sacri εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Vide Indicem Operum Gregorae Rhetoricorum. BOIVIN.

Pag. 633, 21. Ἰπποκτεύθη μὲν ὁ Συναδηνός τὰ βασιλείως φρουρῶν] Id ipsum notat Cantacuz. cap. XXXVIII. pag. 475. DUCANG.

Pag. 634, 1. Καὶ κινεῖται κατ' αὐτῶν ὁ δῆμος βαγδαίως] Illi nempe, quos loco laudato Ζηλωτὰς vocat Cantacuzenus, sèu potius ita sese appellasse indicat, qui scilicet reipublicae causam tuebantur, ὀνόμασι χρηστοῖς τὴν τῆς κακίας ὑπόθεσιν περιπέττοντες, inquit Gregoras huius lib. cap. X. DUCANG.

Pag. 634, 2. Ἐν εὐανδρούσῃ καὶ πολυανθρώπῳ πόλει] Vide Glossar. med. Graecit. in v. Μεγαλόπολις, ubi quaedam de Thessalonicae amplitudine attigimus. DUCANG.

Pag. 634, 6. Γυναϊκόαστρον] Munitio iuxta Thessalonica exstructa ab Andronico iuniore, atque ita appellata, ὡς καὶ γυναικείας οὔσης φρουρᾶς, κρείττων ἔσομένη παντοίας πολεμίων προσβολῆς, inquit Cantacuz. II. 38. DUCANG.

Pag. 634, 9. Καὶ ὁ Ἀρμένιος Γῆμ] Cantacuz. lib. III. cap. 38. pag. 477. DUCANG.

Pag. 634, 14. Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυκον] De Apocauco hic silet Cantacuzenus. DUCANG.

Pag. 635, 1. Καὶ τὴν γνώμην εὐθύς μετέθετο] Cantacuz. lib. III. cap. 40. DUCANG.

Pag. 635, 8. Θέρους μὲν οὖν ἐνειστήκει καιρὸς] Cantacuz. lib. III. cap. 39. 40. DUCANG.

Pag. 636, 8. Ἀπῆει συντεταγμένος τὴν ἐπὶ Τριβαλλοῦς ὁ βασιλεὺς] Cantacuz. lib. III. cap. 41. DUCANG.

Pag. 636, 23. Δεῦτε δειπνήσωμεν etc.] *Pergite animo forti, Lacedaemonii. Hodie apud inferos fortasse coenabimus.* Cic. Tuscul. Quæst. lib. I. sect. 101. Vide et huius Historiæ lib. XVIII. infra cap. V. sect. 9. BOIVIN.

Pag. 637, 1. Πέμπει τὸν Κράλην] Istius legationis ad regem Servie meminit Cantacuzenus cap. 43. pag. 488. DUCANG.

Pag. 637, 19. Λιβῆριος ὄνομα] Cantacuzeno Λιβῆρος, lib. III. cap. 42. DUCANG.

Pag. 637, 22. Καὶ ἅμα συνταξάμενος] *Simulque eo valere iusso* etc. Id hoc loco significat verbum συντάξασθαι. Alio sensu supra, ἀπῆει συντεταγμένος τὴν ἐπὶ Τριβαλλοῦς. pag. 395. D. BOIVIN.

Pag. 638, 7. Ὅταν δι' ἐχθρᾶς] Euripid. in Phoeniss. BOIVIN.

Pag. 638, 16. Ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν] Tres fuere Cantacuzeno filiae, Maria, Theodora et Helena. DUCANG.

Pag. 639, 5. Σκοπίων . . . πολίτην] Cantacuz. eodem cap. pag. 490. DUCANG.

Pag. 639, 6. Ὁ ποταμὸς Ἀξιὸς] Vide lib. VIII. cap. XIV. sect. 7. BOIVIN.

Pag. 639, 9. Βαρδάριον] Vide notas ad Alexiadem p. 229. et Gloss. med. Graecit. in Βαρδαριῶται. DUCANG.

Pag. 640, 15. Περὶ τὰς τοῦ Ὀρίωνος ἐπιτολάς] Ab incepto civili bello novem iam menses effluerant, ut diserte ait Cantacuzenus Hist. lib. III. cap. XLIII. p. 492. Porro bellum ineunte Octobri, an. Chr. MCCCXLI. coeptum fuerat; ut idem Cantacuzenus tradit eiusd. lib. cap. XXII. Itaque et Orionis ortus, et Cantacuzeni cum Crale congressus, referri debent ad ultimos Junii, vel ad primos Iulii dies, seu ad initium aestatis anni MCCCXLII. BOIVIN.

Pag. 642, 11. Καὶ ἅμα τὴν τῶν μέχρι Χριστουπόλεως] Quod quidem a Byzantiis et ab Apocauco oblatum Servie principi, in causa forte fuit, cur a Cantacuzeno, a quo in foederis societatem sollicitabatur, expetierit, quod se denegasse testatur idem Cantacuzen. lib. III. cap. 43. et 44. Sed et de occidendo Cantacuzeno agitata esse consilia a Servianis optimatibus, indicio esse potest Helenæ Servie Crale uxoris ad eos habita oratio in eod. cap. 44. DUCANG.

Pag. 642, 13. Καὶ ὅσα μεταξὺ τῶν πρὸς ἕω τοῦ Ἴονίου κόλπου ψαύει πλευρῶν] Verba auctoris ita construxi, καὶ ὅσα μεταξὺ (supple τῆς Ἰλλυριδος κείμενα) ψαύει πλευρῶν τοῦ Ἴονίου κόλπου τῶν πρὸς ἕω, id est, *et quidquid citra Illyricum, attingit latera orientalia Ionici maris.* Quodsi ita construantur, καὶ ὅσα μεταξὺ τῶν πρὸς ἕω (supple κείμενα) ψαύει πλευρῶν Ἴονίου κόλπου, ver-

tendum erit, et quidquid loci citra *) orientales provincias positum, Ionici maris latera attingit: quam interpretationem praeferendam puto. **BOIVIN.**

Pag. 643, 16. Κότον Ἰσως ἔχων κ. τ. λ.] Vide Homer. Iliad. L 82. **BOIVIN.**

Pag. 643, 18. Καθόσα φίλα δίδωσιν ἀκραιφνής] Obscure dictum; atque, ut apparet, scriptum mendose. Tamen ita etiam in Codice Vaticano scriptum reperit Vir doctissimus. **BOIVIN.**

Pag. 646, 15. Συμπέπτωκε τούτῳ πάντα τὰναντιώτατα] Huius Histor. lib. XVI. cap. I. sect. ult. cap. V. sect. 7. lib. XVII. capp. VI. et VII. lib. XXI. cap. VI. etc. **BOIVIN.**

Pag. 647, 4. Τριάκοντά που μόνας ἡμέρας ὀμίληκώς τῷ Κράλῃ] Cantacuzenus Cralem convenit circiter illud tempus, quo Orionis sidus oritur, hoc est aestate ineunte, sub exitum mensis Iunii: ut annotatum supra ad pag. 398. E. Idem nunc diebus triginta apud Cralem commoratus esse dicitur; iisque elapsis, venisse obsessum Serrhas, exeunte aestate, immo auctumno ineunte, et instante iam vindemia. Ita diebus triginta totam aestatem videtur conclusisse noster hic Chronologus. Sed fortasse ad illos triginta dies, apud Cralem consumptos, addi etiam debet illud tempus, quod antequam ad urbem Serrhas perventum esset, exercitui cogendo et instruendo, atque ipsi itineri conficiendo impensum fuerit: ut tum demum castra prope eam ipsam urbem posita sint, cum iam aestas tota exiisset. Cantacuzenus Histor. lib. III. cap. XLIX. ait se στρατιὰν παραλαβεῖν ἤδη παρεσκευασμένην περὶ θέρους ἐκβολάς. Idem addit, Cralem cum uxore prosecutum esse se usque ad confinia imperii Romani: id quod non satis congruit cum rationibus nostris chronologicis. **BOIVIN.**

Pag. 647, 9. Ἐπὶ τὴν πόλιν Σεβέρῳ] Atque hoc loco etiam Gregoras Serrhas pro Pheris praeferit, cuius praefecturam habebat Guido Lusinianus, qui ad Armeniae regnum capessendum evocatus, eam nuper dimiserat, uti narrat Cantacuz. lib. III. cap. 49. **DUCANG.**

Pag. 648, 7. Ἄμουρ ὁ Πέρσης] Cantacuz. lib. III. cap. 56. pag. 540. **DUCANG.**

Pag. 652, 13. Μανουὴλ ὁ Ταρχανειώτης] Cognomento Κουρτίκης. Cantacuz. lib. III. cap. 10. 32. 70. **DUCANG.**

Pag. 653, 12. Ἐπὶ τὴν πόλιν Σεβέρῳ] De hac altera Sertharum vel Pherarum tentata obsidione silet, opinor, Cantacuzenus. **DUCANG.**

Pag. 653, 16. Ὀψόμενός τε καὶ ὀφθησόμενος] Legendum ὀψόμενός τε καὶ ὀφθησομένῳ. Alioquin esset Soloecismus. **BOIVIN.**

Pag. 654, 2. Μέχρι καὶ ἐς πόλιν Στρουμμίτζαν] Quae urbs;

*) Nota dici id apud Triballos. **BOIVIN.**

mortuo iam tum Chrele Triballo, in Cralis potestate erat. Vide Cantacuz. lib. III. cap. LIV. pag. 530. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 654, 6. Ὁ γὰρ πρὸ βραχέος ἐπιτροπεύων ἦν Μελενίκου] Cantacuz. lib. III. cap. XLV. pag. 499. **ΔΥΓΑΝΓ.**

Ibidem. Μελενίκου φρούριον] Vide supra huius libri cap. I. sect. 3. **ΒΟΙΝΙΚ.**

Pag. 655, 4. Βραχίαι μετὰ τοῦτο κ. τ. λ.] Vide Cantacuzen. lib. III. cap. 57. **ΒΟΙΝΙΚ.**

Pag. 655, 8. Τὴν εἰς Βέρροϊαν εἴσοδον] Cantacuz. lib. III. cap. 58. **ΔΥΓΑΝΓ.**

Pag. 655, 19. Τοῦ ἐπιόντος χρόνου πρὸς ἀμοιβὴν δι' αὐτὸν ἀγαθῶν] Ita etiam legitur in Codice Vaticano, unde haec valde obscura illustraturum me speraveram. **ΒΟΙΝΙΚ.**

Pag. 656, 4. Τῷ δὲ τῶν Τριβαλλῶν ἀρχηγῷ] Cantacuz. *ibid.* **ΔΥΓΑΝΓ.**

Pag. 656, 23. Βασιλέως πρωτεξάδελφος] Ioannes Angelus, quem ἀνεψιὸν vocat idem Cantacuzenus eod. cap. id est *patruelm.* Erat enim filius sororis patris sui: proinde πρωτεξάδελφον improprie appellat, quae vox *patruelis filium* sonat. Vide Gloss. med. Graecit. in Ἐξάδελφος, et Famil. Byzant. pag. 249. **ΔΥΓΑΝΓ.**

Ibidem. Ὁ τοῦ βασιλέως πρωτεξάδελφος] *Imperatoris consobrinus; non primus consobrinus.* πρωτεξάδελφος idem est atque ἐξάδελφος. Quem Gregoras hoc loco πρωτεξάδελφον vocat imperatoris Cantacuzeni, eum Cantacuzenus ipse ἐξάδελφον vocat Hist. lib. II. cap. 6. et ἀνεψιὸν Hist. lib. III. cap. 32. Ducangius, in Glossario mediae et infimae Graecitatis in v. ἐξάδελφος, πρωτεξάδελφον interpretatur ἐξανέψιον, seu *patruelis filium*, et Harmenopuli testimonio utitur, cui tamen πρωτεξάδελφοι proximi post ἀταδέλφους numerantur, ac βαθμοῦ τετάρτου statuuntur; id quod fratribus patruelibus plane convenit. Nec magis favet viro doctissimo Eustathius a Ducangio laudatus in v. πρωτεξάδελφος, qui Iliad. β. pag. 307. ἀνεψιούς, ἢ αὐτανεψίλους, interpretatur ἐξάδελφους πρώτους. **ΒΟΙΝΙΚ.**

Pag. 657, 6. Ἀνωτέρω] Huius libri cap. III. sect. 6. **ΒΟΙΝΙΚ.**

Pag. 657, 20. Ἀνωτέρω] Vide lib. XI. cap. III. sect. 3. **ΒΟΙΝΙΚ.**

Pag. 658, 10. Φυγοῦσα] Vide notas ad lib. XI. cap. VI. sect. 3. **ΒΟΙΝΙΚ.**

Pag. 658, 11. Ἄλλα ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἐξῆς διαρκέστερον ἀφηγησόμεθα] Gregoras id quod hoc loco promittit, nusquam praestabit; quanquam de Nicsphoro Annas filio, et de rebus Aetolorum, semel credo circa Historiae finem acturus est. **ΒΟΙΝΙΚ.**

Pag. 658, 24. Ναύαρχον ἔχων Ἀλέξιον τὸν Ἀπόκαυτον] Cantacuz. lib. III. cap. 58. **ΔΥΓΑΝΓ.**

Pag. 659, 9. Ποταμοῦ διάβασιν] *Λχιῖ.* Cantacuz. lib. III. cap. 58. 59. **ΔΥΓΑΝΓ.**

Pag. 660, 13. Ἀνήρ δέ τις τῶν ἑγχωρίων] Cantacuz. lib. III. cap. 59. DUCANG.

Pag. 661, 11. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο· σύνηθις οὐκ εἶναι] Cantacuz. Hist. lib. III. cap. 59. BOIVIN.

Pag. 661, 13. Σοὶ ἐξ ἄλλων εἰς τὸ στατήγιον παρεληλυθότι] Fuerat nempe Apocaucus primitus salinario vectigali praepositus. Vide notata ad lib. I. cap. 6. DUCANG.

Pag. 663, 1. Καὶ χρήμασι περιέροχθεσθαι τοῖς ἐκάστω προσήκουσι τῶν τοῖς ἡγ.] Ita etiam Codex Vaticanus: nec mirum, cum ex eo Regius descriptus sit. BOIVIN.

Pag. 663, 3. Ἀπαντά σε] Ἄ πάντα σε etc. Cod. Vatican. BOIVIN.

Pag. 663, 18. Χείλα μὲν τ' ἐδίην' κ. τ. λ.] Homer. Iliad. XXII. 495. BOIVIN.

Pag. 664, 11. Δηρόν τε μένειν κ. τ. λ.] Homer. Iliad. II. BOIVIN.

Pag. 667, 1. Ἐν ἐξ ἀμφοτέρων πορίζεται κέρδος ὁ στρατηγός] Τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα οἷ τε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείᾳ διαγρεώμενοι. οἱ μὲν γε ψεύδονται τότε, ἐπὶν τι μέλλωσι τοῖσι ψευδῶσι πείσαντες κερδήσεσθαι· οἱ δ' ἀληθίζονται τε, ἵνα τῇ ἀληθείᾳ ἐπισπάσωνται κέρδος etc. Darius apud Herodotum in Thalia. BOIVIN.

Pag. 667, 18. Ἀνακαλυπτήρια θύειν] Scitum quid Graecis sit ἀνακαλυπτήριον, dies scilicet, quo sponsa sive nova nupta facie relecta prodit. Vide Hesych., Pollucem, et alios. DUCANG. Νῦν δ' ὡσπερ ἀνακαλυπτήρια θύειν etc.] Sensum expressi; verba non reddidi. ἀνακαλυπτήρια θύειν hoc loco idem est atque ἀνακαλύπτεσθαι. Proprie dicitur de novis nuptis, quae quo die flammeolum ponebant, dona a marito et ab amicis mariti accipiebant, dicta idcirco ἀνακαλυπτήρια. BOIVIN.

Pag. 669, 21. Πολλοῦ τινος ἐπρίατο μισθοῦ] Rem narrat Cantacuzen. lib. III. cap. 61. a quo is Alusianns appellatur. DUCANG.

Pag. 671, 16. Ὅσαι μὲν οὖν ἀρπαγαὶ τε] Cantacuz. lib. III. cap. 62. DUCANG.

Pag. 671, 23. Καὶ ἡ ναυτικὴ τῶν Περσῶν κατέπλευσε] Cantacuz. lib. III. cap. 63. DUCANG.

Pag. 672, 4. Ἐποιήσατο ναύσταθμον] Ad Cloram, haud procul a Thessalonica. Cantacuzen. cap. 63. extremo. DUCANG.

Pag. 672, 7. Κατὰ τὸν ἀνάπλου] Ventis ad Euboeam re-tentis, ut ait Cantacuzen. cap. 63. DUCANG.

Pag. 672, 20. Καὶ τὰ πλεῖω τῶν Τριβαλλοῖς ὑπεκ. χωρ. ἐκάκωσαν] Tamen Cantacuzenus ait se operam tum dedisse, ne quid Graecis provincia detrimenti acciperet. lib. III. cap. 64. BOIVIN.

Pag. 673, 1. Τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ἐπίτροπον] Cantacuzen. cap. 64. p. 568. DUCANG.

Pag. 673, 12. Περσικῆς δυνάμεως ἐντετυχηκῶς ἡγεμόνι] Hunc congressum narrat ibid. Cantacuz. DUCANG.

Pag. 673, 19. Οἷς μὲν γὰρ κτήσεις] Cantacuzen. cap. 64. DUCANG.

Pag. 674, 2. Καὶ κατὰ τῶν πλουσιῶν ἢ βασκανία] Ut in divites ac Urbis primores grassati fuerint Zelotae, pluribus narrat Cantacuz. lib. III. cap. 64. DUCANG.

Pag. 674, 24. Ζηλωτᾶς σφᾶς αὐτοῦς ἐπωνόμαζον] Vide Gloss. med. Graecit. in hac voce. DUCANG.

Pag. 678, 1. Ἡ γὰρ τοι βασιλεύουσα πόλις] Atque hic quidem Gregorae locus addendus illis, quos in Constantinopoli Christiana protulimus de eius commodo situ, lib. I. sect. 1. et aliis duobus in hanc sententiam, in notis ad Zonaræ Annales p. 149. 162. DUCANG.

Pag. 678, 20. Μετὰ γὰρ τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον] Hunc locum illustravimus tum in Famil. Byzant. pag. 193. tum in notis ad Zonaræ Annales p. 146. DUCANG.

Pag. 678, 23. Ἐγγιμε νόθον κ. τ. λ.] Vide supra lib. XI. cap. 8. BOIVIN.

Pag. 678, 24. Εἰρήνη] Alibi nominatur *Eudocia*. BOIVIN.

Pag. 680, 13. Τῶν δ' αὐτῷ προσκειμένων ὄχλων] Ducangius in additamentis ad Constantinop. Christ. pag. 146. quae edita sunt post notas in Zonaram, vertebat, *Cum vero plebs ei faveret Malim, Ex turba vero plebeia, quae ei favebat.* BOIVIN.

Pag. 682, 12. *Ad Alexium fratrem] Michaëlis scilicet.* BOIVIN.

Pag. 682, 13. Μεταξὺ δυοῖν μερακίων] *Duobus invenculis interiectis; nempe Basilio Alexii filio, et anonymo filio Michaëlis.* BOIVIN.

Pag. 683, 17. Καφᾶς] Theodosiam olim appellatam scribit Bizarus lib. VI. Genuensis historiae, ubi istam Caphae obsidionem narrat: ut et Cantacuzen. lib. IV. cap. 26. DUCANG.

Pag. 683, 22. Εἰωθὸς γὰρ τοῖς Λατίνοις, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκ Γενουᾶς] Froissartus tertio volum. cap. XX. Car par tout vont Genevois, et viennent marchander parmi les treuz qu'ils payent jusqu'a la grant Inde, la terre du Preste Jean, et par tout ils sont bienvenus, pour l'or et l'argent, qu'ils portent les marchandises qu'ils échantent en Alexandria, au Caire, a Damas, et ailleurs, comme ils besongent aux Sarrazins. Car ainsy faut il que le monde se gouverne, cequi point n'est en un pais est en l'autre: et pourtant sont cogneues toutes choses, et ceux qui vont le plus loing, et qui plus se aventurent, sont Genevois, et vous dis qu'ils sont par dessus les Venitiens seigneurs des Ports de mer, et les craignent plus et doubtent les Sarrazins qui nulle autre gent par mer, et sont vaillans hommes et de grand fait. Mitto reliqua. DUCANG.

Pag. 684, 17. *Συνθῶν ἡγεμόνι*] De quibus quidem Scythis, pluribus egit parte I. lib. II. cap. 4. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Pag. 685, 13. *Ἄρτι τοίνυν θρασύτερον etc.*] Cantacuz. *ibid.* pag. 812. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Pag. 686, 17. *Μακροῦ μεταξὺ τριβομένου*] Biennio continenter obsessam Capham scribit Cantacuz. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Pag. 688, 1. *Τουζον*] Ita rursus appellatur lib. XV. cap. 6. At quis hic Tuzus? Neque enim hac tempestate Genuae Dux fuit hac nomenclatura, sed Simon Bocanegra, qui primus ad hanc dignitatem eductus fuit, pulsus nobilibus, quem *Σίμωνα Μπουκανή-γραν* vocat loco laudato Cantacuzenus, quomodo etiam Ioannes Villaneus lib. XI. cap. 101. Bizarus, et caeteri Genuensium rerum scriptores. **ΔΥΚΑΝΟ.** Gregoras proprium viri nomen esse credit, quod erat dignitatis. Ex Italico *Doge* factum est a Graecis *Τουζος*. Nam Graeci mutant aliquando d in τ et g in ζ. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 688, 2. *Ἐκ μακέλλης*] *Di mediani de popolo*, inquit Villaneus. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Ibidem. *Πρό γε δυοῖν τοῖν ἐνιαυτοῖν*] Anno MCCCXXXIX. ut aiunt iidem Villaneus et Bizarus. **ΔΥΚΑΝΟ.** *Πρό γε δυοῖν τοῖν ἐνιαυτοῖν*] An. Chr. MCCCXXXIX. mense Septembri exeunte. Ioan. Villan. lib. XI. cap. 101. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 688, 4. *Σπινούλαν*] Is est Galeotus Spinola. Bizar. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Ibidem. *Σερτώριον*] Auriam hic male designat, quem Doriam vulgo vocant. Cantacuzenus loco laudato de Pagano Auria, *ἐκ τοῦ τῶν Ὀρίων γένους*. Is Antonius Auria dicitur Bizaro. **ΔΥΚΑΝΟ.** Gregoras, ut ex Italico seu Gallico *Doge*, *Τουζον*, ita ex Gallico *Sire Dorie*, vel ex Italico *Messer Doria*, *Σερτώριον* fecit. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 688, 12. *Καὶ γίνεται δούξ ξερος*] Ioannes Morta, Bizaro; Gio. de Monterena, Villaneo lib. XII. cap. 36. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Pag. 688, 13. *Ἐξ εὐτελῶν*] Immo, si Bizaro fides, patricii ordinis vir. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Pag. 688, 17. *Αἰγυπτίων . . . ἡγεμόνος*] An is Sultanus Aegyptius, cuius epistola ad Cantacuzenum imperatorem scripta legitur apud eundem lib. XIV. an filius illius, cuius hic apud Gregoram mentio, incertum. Certe haec epistola scripta dicitur DCCL. anno Mahometi, qui est Christi MCCCXLIX. proinde paulo post haecce tempora, in quae ea quae hic narrantur incidunt. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Pag. 688, 21. *Καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀτλαντα etc.*] De Maurorum hac tempestate in Hispaniam expeditione copiose egit Ioan. Mariana lib. XVI. cap. 6. et seqq. Quaedam etiam attigit Bizarus sub an. MCCCXLVI. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Pag. 689, 2. *Καὶ Βρεττανοὶ δ' ὁμοίως*] Quo loco Gregoras tangit Anglorum in Galliam ingressum sub annum MCCCXLVI. ac praelium Creciacum. **ΔΥΚΑΝΟ.**

Pag. 689, 17. *Σαλαμίνοι*] Atqui iidem sunt cum Cyprus. Est enim Salamis *) urbs Cypri. DUCANG.

Pag. 689, 18. *Παρά τὸν τῆς Σμύρνης*] Smyrnae a Latinis sub haec tempora expugnatae meminit Cantacuzenus lib. III. cap. 68. Praeterea Ioan. Villaneus lib. XII. cap. 38. Bizarus sub an. MCCCXLIV. DUCANG.

Pag. 692, 9. *Μεθ' ἡμέρας*] Supple *τινάς*. Sic Ephraemius *περὶ ἀρετῆς* cap. VI. *Καὶ μεθ' ἡμέρας προσελθὼν τὸ μειράκιον τῷ ἑαυτοῦ πατρὶ* etc. Cod. Reg. 1905². fol. 26. v. col. 2. l. 9. *βοινικ*.

Pag. 692, 10. *Περιθόριον*] Ita rursum cap. IX. Aliis rectius *Περιθεώριον* dicitur urbs Thraciae maritima, ab Anastasio imperatore olim condita, indeque Anastasiopolis dicta, quam destructam instauravit Andronicus Palaeologus senior, et *Περιθεώριον* appellavit, ut scribit Cantacuzen. lib. II. cap. 38. et lib. III. cap. 32. De hac porro obsidione agit idem scriptor lib. III. cap. 64. 65. et 66. DUCANG.

Pag. 692, 14. *Ὅτι προσάγειν*] *Ἔτι προσάγειν* Cod. Vatic. *βοινικ*.

Pag. 692, 15. *Ἐπὶ Διδυμότειχον*] Idem Cantacuzen. d. cap. LXVI. DUCANG.

Pag. 693, 8. *Ταῖς ἐκ Βυζαντίου λάθρα* etc.] Syntaxis, *ὕποσχέσει ταῖς προσιοῦσαις λάθρα καὶ συχνὰ ἐκ Βυζαντίου ἄλλοι' ἄλλοις στρατιωτῶν τῶν ἐς Διδυμότειχον*, pro *ἐν Διδυμοτείχῳ*. Sic infra lib. XV. cap. V. sect. 7. *ἐς Διδυμότειχον ὄντι αὐτῶ*, pro *ἐν Διδυμοτείχῳ* etc. *βοινικ*.

Pag. 693, 18. *Ἦρος δ' ἀρχομένου*] Anno scilicet Christi MCCCXL. DUCANG.

Pag. 693, 24. *Τὰς δὲ τοιάντας ὑποσχέσεις*] Cantacuz. lib. III. cap. 67. DUCANG.

Pag. 694, 17. *Τῆς γραφῆς*] Habacuc. *βοινικ*.

Pag. 694, 20. *Ἀρξασθαι μέντοι συνέβη* etc.] De hoc terrae motu videtur egisse Cantacuzen. lib. III. cap. LXXVI. pag. 618. DUCANG.

Pag. 694, 24. *Οἰκίας τε καταπτεσεῖν ἐγεγόνει*] In Codice Colbertino (cuius numerus est 6044.) circa finem legitur, *ἔτος 590β', ἰνδικτ. ἰβ'. κύκλ. ἡλ. κ'.* (immo *θ'*) *σελήνης κύκλ. ἰβ'.* (immo *ιε'*) *ἐγένετο πῶσις ἐν πόλει.* Itaque haec ruina accidit anno mundi VI. MDCCCLII. Christi MCCCXLIV. Indict. XII. *βοινικ*.

Pag. 696, 1. *Κιόνος ἐν ἀγγελικῷ σχήματι* etc.] Istius staturae nescio an alius scriptor meminerit. DUCANG.

Pag. 696, 8. *Τῆς ἐφώας ἀψίδος*] Vide Constantinopolin Christianam lib. III. et notas nostras ad Zonarae Annales pag. 154. DUCANG.

Pag. 696, 11. *Λελέξεται*] Lib. XV. cap. 2. *βοινικ*.

*) Est etiam insula in sinu Saronico. *βοινικ*.

Pag. 697, 20. Καὶ διαδόχοις ἐνθάδε τῶν θρόνων] Θρόνους vocat *sedem pontificiam seu patriarchalem*. Sic infra lib. XV. cap. III. pag. 473. E. **BOIVIN.**

Pag. 702, 9. Τῷ βασιλεῖ τὴν θυγατέρα δοῦναι γάμου etc.] De hoc consilio Apocauchi silet, ni fallor, Cantacuzenus. **DUCAÑO.**

Pag. 702, 11. Λέσβον καὶ Χίον ἀλλαξάμενων σφῶν] Ita etiam Codex Vaticanus. Sed legendum videtur ἀλλαξάμενος σφῶν. **BOIVIN.**

Pag. 702, 14. Πῶς τῷ μανιώδει τῆς γνώμης προδεδωκυῖα] In Codice Vaticano fol. 75. v., inter vocem γνώμης et vocem προδεδωκυῖα, vacuum est spatium quinque litterarum. Legendum procul dubio ἢ Ἄννα προδεδωκυῖα. Omissum nomen formidine factis, aut etiam maioris poenae. **BOIVIN.**

Pag. 702, 16. Ἐπὶ ζηλοτυπίας] Sic infra lib. XV. cap. IV. sect. 4. omnium malorum caput et causa statuitur ἢ τῆς βασιλίδος Ἄννης ζηλότυπος καὶ χαιρέκακος γνώμη. Item ibidem sect. 5. eadem Anna notatur, ut μὴ δυναμένη παντάπασιν ἀνανῆσαι τοῦ τῆς ζηλοτυπίας πάθους. **BOIVIN.**

Pag. 702, 19. Τοῦ ἔρωτος πείθοντος . . . σα βλον etc.] Paulo plus spatii vacat in Codice Vaticano. Hoc loco Gregoras nescio quem Augustae amorem obscure indicat. **BOIVIN.**

Pag. 702, 21. Ψυχὴ γὰρ ἀπαιδαγώγητον ἄρουσα βλον etc.] Complicatam et perplexis verborum ambagibus involutam auctoris mentem non potui omnino evolvere. **BOIVIN.**

Pag. 703, 11. Τὴν τε Κομοτηνὴν] Κοιμουτζηνον dicitur Cantacuzeno lib. III. cap. 67. 71. et alibi. **DUCAÑO.**

Ibidem. Καὶ τὴν Γρατιανοῦ] Meminit Cantacuzenus lib. III. cap. 69. captae Gratianopoleos. **DUCAÑO.**

Pag. 703, 12. Μομιτίλου] Qui mox Μομιτίλας. Μομιτζίλος vero dicitur Cantacuzeno lib. III. cap. 70. ubi rem narrat. **DUCAÑO.**

Pag. 704, 20. Σύμβολα τῆς δεσποτικῆς ἀξίας οἱ Βυζάντιοι πέμπουσιν] Atqui despoticae dignitatis insignia demum missa post adeptam ex Cantacuzeno victoriam scribit idem Cantacuzenus. Cuiusmodi vero fuerint despotatus insignia docet Codinus de Offic. Palatii cap. III. **DUCAÑO.**

Pag. 705, 6. Μοσινούπολιν] De qua egimus ad Villharduini. **DUCAÑO.**

Pag. 705, 17. Δοκεῖν εἶναι φύσθαι] Verbum εἶναι videtur suo loco motum fuisse. Legendum fortasse, αὐτὴν καθ' αὐτὴν εἶναι τὴν ὑπογραφὴν, καὶ δύο μιᾶς τινος βίξης δοκεῖν φύσθαι δένδρα etc. **BOIVIN.**

Pag. 705, 21. Ἐγειραι] Paul. Ep. ad Ephes. cap. 5. **BOIVIN.**

Ibidem. Ὁ καθύδων, καὶ ἀνάστα] Iisdem verbis haec refert Cantacuzen. lib. III. cap. 70. **DUCAÑO.**

Pag. 705, 22. Ἐϋθύς τε διαγεγηροῦσαντα . . . ἀναστῆναι] Cantacuzenus Hist. lib. III. cap. 70. ait se, audita in somnis voce

turbatum, statim surrexisse. De citharoedo et de cantilena tacet omnino. **BOIVIN.**

Pag. 707, 12. Ἔως τῶν ὑπασπιστῶν εἰς] Quem Lantzaretum vocat Cantacuzenus lib. III. cap. 70. qui ἐκ τῶν οἰκετῶν Cantacuzeni fuisse ait. **DUCANG.**

Pag. 708, 6. Τόν τε σατράπην Ἀμούρ] Atqui inde et ex Cantacuzeno lib. III. cap. 86. docemur quis *Marbascianus* Sultanus ille sit apud Ioan. Villaneum, lib. XII. cap. 28. quo loco narrat quomodo Smyrnae a Latinis expugnatae sint, qui non alius est ab isto *Amur*, quem Froissartus III. Vol. cap. 22. et 23. *Amourabaquia*, seu distinctis vocibus *Amour Abakin* vocat, seu Ἀμούρ πίκιν. **DUCANG.**

Pag. 708, 7. Κατὰ Σμύρνης ἐπίπλους] Vide supra lib. XIII. cap. ult. sect. 7. **BOIVIN.**

Pag. 708, 11. Τὸ τοῦ Πυθίου φρούριον] Ἐμπύθιον vocat Cantacuzenus lib. III. cap. 71. **DUCANG.**

Pag. 710, 9. Ἀνδρονίκῳ τῷ Παλαιολόγῳ] Is dignitate Prostrator et Stratopedarcha, cuius non semel meminit Cantacuzenus locis indicatis in Famil. Byzant. pag. 254. Cuius mortem recitat lib. III. cap. 71. et rursus Gregoras lib. XVI. cap. 1. **DUCANG.**

Pag. 710, 18. Ὁ Γαβαλᾶς Ἰωάννης] Tum Magnus Logotheta, postea variis auctus dignitatibus. Cantacuzen. lib. III. cap. 72. Illius non semel alibi meminit. **DUCANG.**

Pag. 710, 23. Συζεῦξαι τῇ ἑαυτοῦ θυγατρὶ] Cantacuz. lib. III. cap. 87. **DUCANG.**

Pag. 714, 11. Καὶ δηλίκων κηλίδων ἱατρείαν τινα] Verti, eam esse divinam castigationem. Vertendum videtur, *aliquam esse divinam castigationem* etc. **BOIVIN.**

Pag. 714, 20. Μασσαλιανῶν καὶ Βογομύλων] Consulendus hic in primis Cantacuz. lib. II. cap. 89. **DUCANG.** Καὶ Βογομύλων] De quibus Anna Comnena, Euthymius Zigabenus, Tollii iter Italicum etc. Vide et lib. XXIX. infra, ubi de Synodo habita in monte Atho. **BOIVIN.**

Ibidem. Τὰ τε γὰρ ἄλλα τὸ ὄρος ὁ Ἄθως etc.] De laudibus montis Atho multa etiam patriarcha Philotheus Antirrhetic. lib. XII. (Cod. Reg. 1996. fol. 283. v.) ubi Gregoram acriter insectatur, quod et sanctam solitudinis monasticae tranquillitatem, et montem ipsum Atho calumniari ausus sit. Ἐβρίκει δ' ἀπραῶς, inquit, εἰς τὴν ἱερὰν ἡσυχίαν διὰ τῶν αὐτῆς ἀθλητῶν τε καὶ ἀσκητῶν· μᾶλλον δὲ οὐκ εἰς τὴν ἡσυχίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρετὴν ὁμοῦ πᾶσαν, ὅση τε τῆς θεωρίας καὶ ὅση τῆς πράξεως, τῶν ἱερῶν Ἄθω τῷ λόγῳ προθελεῖ, τὸ μόνον ὡς ἀληθῶς ἀπάσης τῆς ἀρετῆς ποιὸν ἐργαστήριον, τῶν καθ' ἡμᾶς τις ἔφη σοφῶν· τῶν τῶν ἑκασταχοῦ τῆς οἰκουμένης, πῶς ἂν εἰποιμι, ὁμολογουμένως ἐξελεγμένον μάλιστα χῶρον· τὸν ἱερὸν χηραμόν· τὸ μέγα καὶ θαυμαστόν ὄντως τῆς ἀρετῆς παγκράτιον· τῶν Ὀλύμπου περὶ γὰρ

τὸν διαφερόντως νομέα· μᾶλλον δὲ οὐκ οἶδ' ὅ, τι τις ἂν εἰρηκῶς, ἔπειτ' ἀρκέσαι. ἡ γὰρ τῶν ἐποικούντων ἀρετὴ πᾶσαν ὑπερβολὴν ἀμβλύνει. ὃν δὴ πον καὶ βασιλεὺς ὁ σοφὸς (Cantacuzenus), οὕτω τότε τοῦ σκήπτρου καὶ τοῦ κράτους ἐπιλημμένος, ἄρτι πρώτως ἐπιδεδημηκῶς τοῖς ἐκεῖ, καὶ τὴν ἀρετὴν μεθ' ὑπερβολῆς ἀποθαυμάζων τῶν ἐνοικούντων, „Ἕλληνες μὲν (ἔλεγεν) ἐν μύθοις φασίν, Ἀτλαντὰ τινα τῶν μετὰ Κρόνου θεῶν καθηρημένων, ταύτην ὑπὸ τῶν ἀρξάντων τὴν δίκην κατεψηφίσθαι, τοὺς τῆς γῆς ἀνέχειν κλονας, ὡς ἂν πιέζοιτο τῷ τοσοῦτῳ βάρει. ἐγὼ δὲ τούτους φαίην ἂν, καὶ τῆς ἀληθείας ἔμοι συμμαρτυρούσης, ταύτην τὴν τιμὴν λαχεῖν, τοῦ βίου τῆς πολλῆς φιλοσοφίας ἕνεκα παρα' Θεοῦ, τὸ τὴν γῆν ἀνέχειν, εὐχαιῖς ἁλιουμένους αὐτῇ τὸ θεῖον.“ τὸν γοῦν οὕτως ὑπὸ μεγάλων τε καὶ σοφῶν ἀνδρῶν καὶ θαυμαστῶν ὁμοῦ βασιλέων μεθ' ὑπερβολῆς θαυμαζόμενον θαυμαστὸν ἴδω, διὰ τὸ περιὸν τῆς ἀρετῆς φημι καὶ τῆς ἀγιότητος τῶν προσοίκων (ἐῷ γὰρ νῦν τοὺς πρὸ ἡμῶν συγγραφέας τε καὶ σοφοὺς λέγειν, οὐδὲν ἤττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, τῶν νῦν τούτων τεθαυμακότας) ὁ Γρηγορᾶς εἰς μέσους παρηκῶς, ὅπερ ἔφη, οὐδὲν φησιν ἀρετῆς ἕκτος διὰ τοῦ οἰκείου Ἀγαθαγγέλου, οὐδὲ μῦθον γοῦν ἀγαθοῦ τι καὶ λείψανον παρὰ τοῖς ὄσλοις ἐκείνοις καὶ ὅπη οὖν εὐρεῖν, εἰ μὴ καὶ πᾶν φησι τούναντιον. Reliqua omitto, quae nimis multa sunt. Porro hinc apparet Gregoram in libris Antirrheticis, quibus Philotheus suos opposuit, aliter prorsus atque in hac Historiae parte de Atho monte locutum fuisse. Cantacuzenus eum montem a Gregora in libris quoque historicis infamatum significat lib. IV. cap. XXIV. p. 802. qua de re in ipsius Gregorae Vita diximus. **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 721, 19. Δίκην ὀκτάδων δυοῖν] *Duas veluti naves, ecclesiam scilicet et imperium.* **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 722, 15. Τῶν καλαμναίων] *Palamitae ab adversariis καλαμναῖε per ridiculum vocabantur.* **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 722, 18. Καὶ ὅσοι διὰ τὸν χρόνον ἦσαν ἐφεκτικοί] *Id est scilicet qui nolebant de rebus divinis quicquam affirmari temere et indubitanter: quos Palamas in epistola ad Ioannem Gabram, Cod. Reg. 2409. fol. 244. v., his verbis notat: καὶ πρὶν ἢ καθίσει, διὰ στόματος ἔρρει τὰ τῆς πονηρᾶς ἐνστάσεως ῥήματα, ἣν ἀπὸ τῆς Πύρφωνος ἐφεκτικῆς οὗτοι κακῶς ἐπὶ τὰ θεῖα μετήνεγκαν.* **ΒΟΙΝΙΝ.**

Pag. 724, 6. Τούτοις δὴ καὶ τὰ Χαλδαίων ἄντικρυς συνάδει] *Chaldaicorum Oraculorum meminerunt Synesius et Plotinus. Fragmenta, a Psello et Plethone collecta et explicata, edidit in lucem Ioannes Opsopoeus Parisiis, an. MDXCIX. ex Bibliotheca Regia. Vide epistolam illi editioni praefixam, ubi Gregoras dicitur Pselli commentarium legisse, indeque multa verboisens descripta scholiis suis in Synesii librum περὶ ἐννεπίων indidisse, auctoris mentione*

*) Ipsa sunt Cantacuzeni verba, *Histor. lib. IV. cap. 24. Edit. Reg. pag. 803.* **ΒΟΙΝΙΝ.**

suppressa. Ioannes Laurentius Philadelphiensis Lydus, quem Iustino et Iustiniano imperantibus floruisse constat ex Photio, laudavit non semel τὰ λόγια in iis scriptis, quorum fragmenta exstant in Codice Regio 8367. Versus ab eo prolatos, quoniam ii in editione Obsopoeana desiderantur, iuvat hoc loco exhibere. Sunt autem hi:

Χρῆ δὲ χαλιναῖσαι ψυχὴν βροτῶν ὄντα νοητῶν,
 Ὅφρα μὴ ἐγκύρῃσῃ χθονὶ δυσμόρφῃ, ἀλλὰ σωθῆ.

Ψυχαῖον σπινθῆρα δυσὶ κεράσας ὁμοιοῖσι,
 Νῶ καὶ πνεύματι θεῖῳ, ἐφ' οἷς τρίτον ἄγνόν ἔρωτα,
 Συνδετικὸν πάντων ἐπιβήτορα σεμνὸν ἔθηκεν.

Τῆσδε γὰρ ἐν τριάδος κόλποις ἔσπαρται ἅπαντα.
 Τῆσδε γὰρ ἐκ τριάδος πᾶν πνεῦμα πατήρ ἐκέρασσε.

Νύμφαι πηγαῖαι, καὶ ἐνύδρια πνεύματα πάντα,
 Καὶ χθόνιοι κόλποι, καὶ ἥεριοι, καὶ ὕπαυγοι
 Μηναῖοι, πάσης ἐπιβήτορες ἢ ἐπιβῆται
 Ἐτλῆς οὐρανίας τε καὶ ἀστερίας καὶ ἀβύσσων.

Haec porro Laurentius Philadelphiensis non Χαλδαῖκὰ λόγια, sed λόγια tantum vocat. Nec aliter Synesius in libro *de ἰσοσκηκίᾳ*. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 724, 15. Οὐ θυσιῶν σπλάγγων τε τομαί] Apud Synesium legitur,

Οὐ θυσιῶν σπλάγγων τ' ὄτομαι etc.

quae lectio bona est, si ὄθομαι legas. Nam ὄτομαι non dicitur. Homer. II. α'.

σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω,

Οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος.

ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 725, 7. Ἄλλ' οὐκ Ἀτρεΐδῃ κ. τ. λ.] Homer. Iliad. I. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 726, 10. Ἐς τὸν μέγιστον τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας] Cantacuz. lib. III. cap. LXXX. DUCANG.

Pag. 726, 19. Καὶ περιαγωγὰς καποδαίμονας] Hoc loco περιαγωγὰι videntur esse ignominiosae per compita et fora traductiones, aut etiam exilia et deportationes. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 726, 23. Ἐαρος ἐπιστάντος] Cantacuzen. lib. III. cap. LXXXI. DUCANG.

Pag. 726, 24. Ὁ σατράπης Ἀμούρ] Hic errat Gregoras. Neque enim Amur is tum fuit, sed Orchanes orientalis Bithyniae Satrapa, qui a Paphlagonia usque in Phrygiam imperabat, ut testatur ipse Cantacuzenus non uno loco. Amur vero postmodum cum viginti millibus equitum venit, et Cantacuzeno affuit contra Momitzilam, ut scribit idem Cantacuzenus cap. LXXXVI. DUCANG.

Pag. 728, 3. Θέρους δὲ ἤδη μεσουντος] Cantacuz. lib. III

cap. LXXXVI. DUCANG. *Θέρους δ' ἤδη μεσοῦντος*] Immo *vere exiunte*. Nam Momitilas, cuius clades narratur, quadriduo ante Apocauci caedem debellatus, Apocaucus vero Iunii die undecima caesus est; ut constat ex cap. seq. sect. 1. et 5. Gregoras ver, aestatem, auctumnum et hiemem, non tam aequinoctiis et solstitiis, quam calore, frigore, et propriis cuiusque tempestatis proventibus definivit. BOIVIN.

Pag. 729, 15. *Τοῦ παλαιῦ παλατίου*] Cantacuzen. lib. III. cap. LXXXVIII. *καὶ τὸ ἐν βασιλείῳ τῆς Κωνσταντίνου δεσμοκτήριον κατασκευάζει* etc. Idem τὰ Κωνσταντίνου μεγάλου βασιλεία vocat. Rem etiam ibidem pluribus narrat. DUCANG.

Pag. 730, 13. *Οὐργιᾶς*] Barbare pro *ὄργυιᾶς*. Vide Glossar. Ducang. BOIVIN.

Pag. 730, 21. *Εἰς λήθης φρούριον*] Vide Procop. de bello Persico lib. I. cap. V. BOIVIN.

Pag. 731, 15. *Ἦκε μεθ' ὕπνον, καὶ τράπεξαν ὀψόμενος,*] Verbum verbo reddidi, nec ausus sum aliter interpungere atque ut in Codice Regio interpunctum erat. Quid sit *τράπεξα* hoc loco, non satis assequor. Fortasse hic sensus est: *Apocaucum diri illius carceris aspectu oculos pavisse, ac vix somno excitatum eo tanquam ad mensam opiparam cucurrisse*. An bis venit; semel, *post somnum: iterum, post mensam?* BOIVIN.

Pag. 732, 6. *Οὕτως ὁ δρασόμενος*] Ad Corinth. I. cap. III. v. 19. BOIVIN.

Pag. 732, 10. *Ὁ Παυλὸς πρῶτος ἀρπάσας*] Alexius forte ille δουξ, Cantacuzeni causa et ipse carcere damnatus. Idem Cantacuzen. pag. 657. De Raüliorum familia Constantinopoli a Francis orta pluribus egimus ad Alexiadem Annaeam pag. 239. Notarum. DUCANG.

Pag. 735, 18. *Παρὰ τὸν γείτονα συνιόντας ἐπὶ ὁδὸν*] Quem *Ξυλόκερκον* vocant scriptores, de cuius situ agimus in Constantinopoli Christ. lib. II. sect. I. n. 16. et lib. IV. sect. XIII. n. 25. DUCANG.

Pag. 736, 7. *Πᾶν τὸ Γασμουλικὸν*] De Gasmulis diximus supra ad lib. VI. DUCANG.

Pag. 737, 16. *Ἐς τὴν ἐχομένην τῆς Νέας μονῆν*] Monasterium virorum fuisse indicat cap. seq. *τὰς καλύβας τῶν ἐκεῖ μονάζοντων ἠνδραποδίζοντό τε καὶ διήρπαζον*. Cantacuz. lib. III. cap. LXXXVIII. *ἐπὶ τὸν ἐγγὺς κατέφυγον ναὸν τῶν ἐννεὰ ταγμάτων προσαγορευόμενον*. De hoc monasterio egimus in Constantinop. Chr. lib. IV. sect. XV. n. 35. Corrupte igitur *Νέα* pro *ἐννεὰ* dicebant ea aetate Constantinopolitani. Nam alia fuit aedes *Νέα* dicta S. Michaëlis in Magno Palatio sita, de qua pariter multa congressimus in eadem lucubratione lib. II. pag. 127. et in Gloss. med. Latin. in *Aenea*, et in Gloss. med. Graecit. in *Νέα*. DUCANG. *Τῆς Νέας μο-*

νήν] Cantacuzeno dicitur *ναός τῶν ἐντέταγμάτων*, Hist. lib. III. cap. LXXXVIII. pag. 658. βοϊνιν.

Pag. 740, 10. Ὁ ἐκ τῆς προτέρας συζύγου] Is Ioannes Apocaucus appellatur a Cantacuzeno lib. III. cap. XCIII. ubi rem eandem narrat. Sed et scribit lib. III. cap. LXXXVIII. duos Apocauci filios, stoliditatem moresque improbissimos patris detestantes, paulo ante ipsius caedem ad ipsum Cantacuzenum transiisse. DUCANG.
Ἐπει δ' ὁ ἐκ τῆς προτέρας συζύγου πρῶτος Ἀποκαύκου υἱός] In Codice Regio legitur quidem *πρῶτος*, sed supra syllabam *πρῶ* eandem manu scriptum legitur *τρί*: unde dubium est utrum hic legendum sit *πρῶτος* an *τρίτος*. Cantacuzenus meminit trium Alexii Apocauci filiorum, quorum duos vivo patre ait ad se transiisse, Hist. lib. III. cap. LXXXVIII. tertium, quem ambigimus utrum maximus an minimus natu fuerit, post patris mortem in suas partes transgressum, a Zelotis Thessalonicae praecipitatum et obtruncatum narrat, eiusdem lib. cap. XCIII. et XCIV. βοϊνιν.

Pag. 740, 17. Θεσσαλονικίων χειροῦται ἀκρόπολιν] Quae πόλει τινὶ ἔοικε μικρῶ, καὶ οἰκήτορας ἰδίους habebat, inquit Cantacuz. cap. XCIV. DUCANG.

Pag. 741, 1. Καὶ τὸν τοῦ Ἀποκαύκου κ. τ. λ.] Cantacuzenus eam rem videtur conferre in annum Christi MCCCXLVI. Hist. lib. III. cap. XCIII. βοϊνιν.

Pag. 741, 6. Τὸ τοῦ Βατάτζη Ἰωάννου] Illius meminit Cantacuzenus lib. III. cap. XXIX. Quo loco *Ἀχυραϊτῶν προσαγορευμένῳ τάγμασι* praefectum fuisse tum ait; praeterea cap. XXII. XLVI. LXXVI. et XC. ubi quaedam ex iis quae a Gregora narrantur attigit. DUCANG.

Pag. 741, 7. Πλούσιος ἔξ ἀπογραφικῶν ἐμποριῶν] Qui vectigalia et alios principum reditus exigendos certo constituto pretio redimebant, ii a Latinis medii et infimi aevi scriptoribus *peraequatores*, *recuperatores*, atque etiam *descriptores*; a Graecis *ἐξισωταί*, *ἐπόπται*, et *ἀναγραφεῖς* dicti. Quodnam illorum munus fuerit, docet Ducangius in Glossariis mediae tum Latinitatis tum Graecitatis. Hoc genus negotiationis a Gregora vocatur *ἀπογραφική ἐμπορία*, quae scilicet constabat reddituum ac vectigalium descriptionibus. βοϊνιν.

Pag. 741, 18. Περιστάσεως φρούριον] Illud forte quod *Τερίστασιν* vocat Cantacuzenus lib. III. cap. LXXVI. Aliud memorat cap. LXVI. quod *Περισιτίζαν* appellat. DUCANG. Placet admemorari Ducangii coniectura, qui legendum putat *Τεριστάσεως*. βοϊνιν.

Pag. 741, 21. Ἐν ἐκ Τροίας ἐξηγησίου] Cantacuzenus, ἐκ *Αυδίας περιμενών στρατόν*. Cuius tractus Sarchanem Satrapam facit lib. III. cap. CVI. DUCANG.

Pag. 741, 22. Ὁ Σατράπης Σουλμάν] Duos hoc nominis memorat Cantacuzenus, alterum Sarchanis filium, Cerasae Phrygiae Satrapam, qui sub haec tempora vel paulo ante in Thracia e-

febre obiit, adeo ut vix is existimari possit Vatatzae gener, quandoquidem cum Vatatzes caesus interiit, adhuc superstes erat Sulymannus iste. Alter est Sulymannus Orchanis filius primogenitus, de quo idem Cantacuzenus lib. IV. cap. IV. XXXIV. et alibi, et Laonicus lib. I. pag. 12. Tertius filius Aitinis. Annales Turcici pag. 314. eius l. Edit. Reg. Carasen ab eo expugnata scribunt, urbem forte illam cui alter Solymannus imperabat. DUCANG.

Pag. 746, 18. Μέχρι στενῶν Χριστουπόλεως] Cantacuzen. lib. I. cap. IV. Χριστουπόλεως φρούριον, ἅμα μὲν ὄν καρτερόν ἐκ τε τῆς φύσεως τῆς κατασκευῆς τοῦ τόπου καὶ τῶν τευχῶν, ἅμα δ' ὄτι καὶ ὡσπερ εἴ τι κλειθρον κεῖται τῶν κλιμάτων ἐκατέρων μέσον. Meminit rursus Gregoras hoc cap. Χριστουπόλεως στενῶν. DUCANG. Vide notam ad pag. 151. A. supra. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 747, 1. Βασιλέα Ῥωμαίων ἐαυτὸν ἀνηγόρευσε] Cantacuzen. lib. III. cap. LXXXIX. extremo. DUCANG.

Pag. 747, 8. Τῶν Σκοπίων πόλεως] Quam quidem urbem in Regiam deinceps delegit. Cantacuz. lib. IV. cap. XIX. Vide Laonicum lib. I. pag. 14. et Leunclavium in Pand. Turc. DUCANG.

Pag. 747, 9. Ἀξιός] Vide lib. VIII. cap. IV. sect. 7. et lib. XIII. cap. II. sect. 7. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 747, 13. Καὶ Δέρκου] Πόλις ἐν τῇ Δέρκῃ λίμνῃ Cantacuzeno lib. III. cap. 81. DUCANG.

Pag. 749, 15. Ἡ μία τῶν αἰθερίων ἀψίδων] Cantacuzen. lib. IV. cap. 4. DUCANG.

Pag. 750, 10. Τίσι μηρός μου κ. τ. λ.] Cant. cant. cap. I. v. 5. et cap. V. v. 7. et Psalm. LXXIII. v. 23. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 750, 14. Βοή καὶ θρήνος ἠγέρετο μελῶν] Videtur Gregoras respexisse ad illa Gregorii Nazianzeni de Anastasiae templo,

Οὐ τόσον, Ἀσσυριοῖσιν ὄτ' ἦγετο τηλόθι πάτρης,
Λαὸς δουριαλῆς νηὸν ἔκλαυσε μέγαν. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 751, 16. Καὶ τὰ ἐρείσματα ὅποσα πρὸς Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως] Atque hinc discimus a quo exstructi fuerint muri illi obnitentes quatuor maioribus pillis sustentibus Hemisphaerium, de quibus egimus in Constantinop. Christ. lib. III. sect. 36. DUCANG.

Pag. 753, 17. Τὸ δὲ κατ' ἀμφοτέρα· τό, τ' ἀβούλητον καὶ ὁ πρὸς διόρθ.] Ita etiam Vaticanum exemplar; ex quo, quae in Regio apographo deessent, suppleturum me sperabam. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 755, 6. Annum Christi MCCCXLVI. ascripsimus, quo ineunte datam putamus illam Cantacuzeni ad patriarcham Ioannem epistolam. Huic coniecturae favet ordo ipse rerum narratarum. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 756, 2. Καὶ μὴ πειθόμενον, ἄν τινα] Εἶχεν ἄν τινα Codex Vaticanus, ut accipi ex Cl. V. L. Targuio. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 758, 2. Εἰς μῆκος ἐπτείνας γράμμασι τὴν ἐπιστολήν]

More imperatorum Constantinopolitanorum, de quo diximus ad Alexiadem Annaeam pag. 253. Notarum. DUCANG.

Pag. 758, 20. Τὴν τοῦ βασιλείου κ. τ. λ.] Vide supra lib. IV. cap. IV. BOIVIN.

Pag. 760, 11. Ἡ κάμηλος] Apostolius Centur. IX. Proverb. 70. BOIVIN.

Pag. 760, 19. Μετὰ τὸ πλεγ.] Apostolius Centur. II. Proverb. 53. et Centur. XIII. Proverb. 98. BOIVIN.

Pag. 761, 17. Ἀνωτέρω] Lib. XIV. cap. III. sect. 9. BOIVIN.

Pag. 762, 13. Βασιλικὴν περιτίθησι τῇ κεφαλῇ ταινίαν] Cantacuz. lib. III. cap. CXII. init. ubi diem notat festum SS. Constantini et Helenae matris, XII. Kal. Iunii. DUCANG. Βασιλικὴν περιτίθησι κ. τ. λ.] Mense Maio. Vide Cantacuz. lib. III. cap. XCV. BOIVIN.

Pag. 762, 15. Τῶν Τεροσολύμων πατριάρχου] Lazarum vocat ibid. Cantacuzenus. DUCANG.

Pag. 762, 18. Βιθυνίας σατράπην Ἰσχανόν] Qui Ὀρχάνης dicitur Cantacuzeno lib. III. cap. XCV. ubi has nuptias describit; Otomani primi Turcorum hodiernorum auctoris filius, ut scribit Laonicus lib. I. ubi et harum nuptiarum meminit pag. 12. DUCANG.

Pag. 762, 22. Καὶ τῇ δυνάμει τοὺς κατ' αὐτὸν ἤδη Περσικοὺς ὑπεραιῶν σατρ.] Τοὺς κατ' αὐτὸν σατράπας interpretor sui temporis Satrapas. Erunt fortasse qui malint sui generis Satrapas, vel vicinos Satrapas. BOIVIN.

Pag. 762, 24. Τῇ θυγατρὶ Μαρίας] Hic errat Gregoras. Nam Theodoram ipsemet vocat Cantacuzenus non semel, ut et alii. Mariam vero primogenitam duxerat Nicephorus Angelus Acarnanise despota. Vide stemma Cantacuzenicum in Famil. Byzant. pag. 261. DUCANG.

Pag. 763, 18. Τοῖς περὶ Φιλαδέλφειαν σατράπαις] Sarchanem Philadelphiae Satrapam ab Anna evocatum scribit Cantacuz. lib. III. cap. XCVI. DUCANG.

Pag. 763, 20. Καὶ τὸ ἔαρ ἐν τούτοις] Anno 1347. DUCANG. Immo anno 1346. BOIVIN.

Pag. 765, 11. Ἐπὶ Τρούζου] De quo supra lib. XIII. cap. ult. sect. 2. BOIVIN.

Pag. 765, 16. Ἐξ Χιον τὴν νῆσον] Ut Chius et utraque Phocaea in Genuensium potestatem venerint, narrat etiam Cantacuzen. lib. III. cap. 95. lib. IV. cap. 11. 12. Bizarus lib. VI. p. 130. sub an. 1346. DUCANG.

Pag. 766, 11. Ὁ Φακεωλάτος] Id ipsum refert Cantacuzen. lib. III. cap. 95. DUCANG.

Pag. 767, 5. Ἦν δ' ὅμως περιδεὴς ὁ Φακεωλάτος] Quippe proposuerant Genuenses Galataei praemium ac impunitatem ei qui illum morti traderet. Cantacuzen. loco laudato. DUCANG.

Pag. 767, 12. Τῆς ὀργῆς ἐκείνης] Causam, cur Anna impe-

atrix a patriarcha alienata sit, pluribus exponit Cantacuz. lib. III. cap. 98. ΔΥΚΑΝΟ.

Pag. 768, 3. Διὰ τὴν τοῦ τόμου κατάλυσιν] De quo quidem Tomo, et Synodo Constantinopolitana, et controversia inter Barlaamum et Gregorium Palamam, fuse egit Cantacuzen. lib. II. cap. 39. 40. ubi consulendus Gretserus. ΔΥΚΑΝΟ.

Pag. 768, 4. Ἐπεὶ δ' ἔτυχεν δέσμιον ἐκ πολλοῦ κατέγουσα τὸν Παλαμᾶν] Exstant in Codice Regio 2409. cum alia multa Palamae scripta theologica, tum epistolae aliquot apologeticae, in quibus Palamas hanc vitae suae partem fuse enarrat. Inde nos, quae ad Chronologiam pertinebant, selecta quaedam excerptimus. Sunt autem haec. Palamas coepit suspectus esse circa initia belli civilis A. C. MCCCXLIII. Cod. Reg. fol. 296. v. Περὶ που τὰ μέσα τῶν πρὸ τοῦ σωτηρίου πάθους νησιμῶν ἡμερῶν, id est, *circiter mediam Quadragesimam*, patriarcha Palamae significat, suspectum eum sibi et Augustae esse, petitque ab eo, ut secum ad hanc veniat, delendae eius suspicionis causa, fol. 295. v. lin. ult. In Dominica Palmarum appellit Byzantium ὁ Πρῶτος, id est, *Primus* monasteriorum montis Atho moderator, fol. 296. v. lin. 3. Exacta Dominicae Passionis hebdomade, ac sequenti ineunte, Palamas patriarcham invisit et Augustam, ibid. lin. 6. Statim post Dominicam τῶν ἁγίων πατέρων, intra octavam Ascensionis, confert se in monasterium e regione Byzantii situm, ibid. infima pag. Inde, verno tempore, in aliam domum a tumultu nautico remotam transit, fol. 297. lin. 3. Paucis diebus interiectis quaesitus a quodam ecclesiae ministro, nec inventus, in Urbem redit, ibid. lin. 4. Ineunte autumno Heracleam secedit, et ibi per quatuor menses commoratur, fol. 285. lin. 6. fol. 284. v. in inf. pag. fol. 299. v. in fine pag. Inde A. C. MCCCXLIII. reversus, in aedibus S. Sophiae commoratur per integrum duorum mensium spatium, fol. 284. v. med. pag. Comprehenditur et in custodiam datur ἕαρος μεσοῦντος, hoc est, circa initium mensis Maii, fol. 285. lin. 7. Ignatius, patriarcha Antiochenus, Byzantium venit anno post Andronici iunioris mortem tertio completo, A. C. MCCCXLIV. fol. 283. v. lin. 20. Palamas, ad monachos montis Atho scribens A. C. MCCCXLVI., ait se περιεκλεισμένον ἀκρίτως ἐπὶ δυσὶν ἐνιαυτοῖς ἤδη, id est, annum iam alterum elapsum esse, ex quo inclusus teneatur, fol. 299. infra med. pag. Nondum eo tempore coacta erat in eum Synodus. Ibid. Ignatius, patriarcha Antiochenus, Byzantio excedit, literis ad patriarcham Constantinopolitanum contra Palamam scriptis, fol. 282. v. lin. 1. Haec Regius ille Codex. Aliquanto post Palamas carcere emissus, anno ipso (ut opinor) MCCCXLVI. Tamen Cantacuzenus lib. III. cap. ult. pag. 699. scribit, Palamam adhuc in carcere fuisse eo tempore quo ipse Urbem cepit; atque eum, cum Andronico Asane eductum e custodia, venisse ad se ait Annae Augustae missu legatum. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 768, 11. Τὴν γνώμην περιφανῶς μετήνεγκε . . . τὴν τε περὶ τὰ δόγμα. γνώμην ἐκείνου κυρούσα etc.] Huc pertinet Palamae ad Augustam epistola, quae exstat in Codice Regio 2409. supra laudato, fol. 53. Ea est eiusmodi.

Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης ἐπιστολῇ
πρὸς τὴν θεοστεφῆ βασιλίδα, κυρὰν Ἄνναν
τὴν Παλαιολογίαν.

Οὐδὲν οὕτως ἀναγκαιότατον οὐδὲ λυσιτελέστατον τε ἄμα καὶ πρεπωδέστατον τοῖς τοῦ Χριστιανύμου γένους κατ' εὐδοκίαν ἐκ Θεοῦ βασιλεύουσιν, ὥς τὸ χρῆσθαι τῇ δυνάμει τῆς ἐκ Θεοῦ βασιλείας, ὑπὲρ τῆς αἰδίου τοῦ Θεοῦ βασιλείας, ἢ παρὰ τῶν τῶν αὐθις ἀντικειμένων ἡμῖν εἰς κτίσμα φρενοβλαβῶς κατασπάται. καὶ τοῦτο συνεῖς εἶπερ τις ὁ πολὺς ἐκεῖνος καὶ τὰ πάντα θαυμάσιος ἡμῶν βασιλεὺς, ἔδειξεν ἔργῳ τὴν βασιλείαν ἐκ Θεοῦ δεδεδυμένος, ἅτε ξῆλον ἔνθεον ὑπὲρ τῆς ἐκείνου βασιλείας ἀνηρημένος, καὶ κατασπάσας εἰς τέλος τοὺς τὸ ὕψος ἐκείνης ταπεινοῦν ἤρημένους. τοῦτο καὶ ἡ κρατίστη σὴ βασιλεία, δέσποινα ἡμῶν ἁγία, δι' ἣν ἦδη πράττεις, ἑναργῶς διατελεῖς παριστώσα· καὶ εἶη σοὶ τὴν πρᾶξιν εἰς τέλος ἀγαγεῖν, καὶ τοὺς τῇ εὐσεβείᾳ πάλιν, ὥς ἐκείνου μηκέθ' ἡμῖν ὄντος, ἀναιδῶς ἀντιστάνας, εἰς τέλος καθελεῖν, ἐν ἐκείνῳ, καθάπερ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς πᾶσιν, οὕτω καὶ τὸν ὑπὲρ Θεοῦ ξῆλον ἰσοστάσιος εἶης. ἐπεὶ δὲ τῷ Θεοκινήτῳ ξῆλῳ τὴν βασιλικωτάτην ἐν ἀρεταῖς συγκεκραμένην ἔχουσα φρόνησιν, ζητεῖς καλῶς ποιούσα μαθεῖν ὥς ἐν ἐπιτομῇ καὶ κατὰ τὸ ἐγγωροῦν σαφῶς, τὰ παρ' ἡμῶν καὶ τὴν ἀντιθέτων ἡμῶν καὶ φρονοῦμενα καὶ λεγόμενα περὶ τοῦ Θειοτάτου φωτός, οὕτω ταῦτ' ἔχει. Καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ οἱ ἅγιοι ἔστιν οὗ Θεότητα ὀνομάζουσι, καὶ τὸ φῶς καθ' ὃ λάμψας ἀπόρρητως ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τοῦ Θαβωρίου ὄρους περιήστραψε τοὺς συναναβάντας μαθητάς, Θεότητα ὀνομάζουσιν. ὥς οὖν ἡμῶν ἄκτιστον εἶναι φρονοῦντων μετὰ τῆς ὑπὲρ πᾶσαν ἔκφανσιν οὐσίας, καὶ τὴν τοῖς ἀξίους ἐπιφαινώμενην ταυτήν Ἐλλαμψιν, δύο Θεότητας ἀκτίστους πρεσβεύειν, ὑπερκειμένην καὶ ὑφειμένην ὁ Ἀκίνδυνος κατηγορεῖ, καθάπερ καὶ ὁ Βαβλαάμ. αὐτὸς δὲ μόνην ἄκτιστον εἶναι λέγει Θεότητα, καθάπερ καὶ πρότερον ἐκεῖνος, τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ· τὴν δὲ θείαν ἐκείνην Ἐλλαμψιν, κτιστήν. ἐπεὶ δὲ κτιστὴν εἶναι λέγει τὴν θείαν Ἐλλαμψιν ἐκείνην, καὶ ὑφειμένην εἶναι λέγει πάντως. οὐκ οὖν δύο λέγει καὶ αὐτὸς Θεότητας, ὑπερκειμένην καὶ ὑφειμένην. φανερὸν οὖν ὡς πρὸς ἀπάτην τῶν ἀκουόντων, τὴν ὑπερκειμένην καὶ ὑφειμένην ἡμῶν κατηγορεῖ Θεότητα. τοῦτο δὲ λέγειν ἀληθῶς δι' ὃ ἡμῶν κατηγορεῖ, ὅτι τὸ θεῖον καὶ ἀπόρρητον ἄκτιστον φῶς, ὃ κτιστὸν εἶναι φησὶν αὐτὸς, ἄκτιστον εἶναι πρεσβεύομεν ἡμεῖς, καθάπερ οἱ τε Θεοφόροι πατέρες καὶ Χριστὸς αὐτὸς ὁ κατὰ τοῦτο λέγει

φας, καὶ βασιλειαν τοῦ Θεοῦ τοῦτο καλέσας, ἐδίδαξαν ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἔστιν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δούλη καὶ κτιστή, μόνη γὰρ αὕτη παντὸς μᾶλλον ἀβασιλευτος καὶ ἀήττητος, καὶ χρόνου παντὸς καὶ αἰῶνος ἐπέκεινα. οὕτως οὖν ἡμεῖς ἕνα κατὰ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἐν μιᾷ Θεότητι σέβομεν Θεόν, οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν μόνην ἄκτιστον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ περὶ τὴν οὐσίαν θεωρούμενα καὶ θεολογούμενα, τὴν δύναμιν, τὴν θέλησιν, τὴν ἀγαθότητα, τὸ φῶς, τὴν ζωὴν, καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ ὡς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὔσης τῶν τριῶν προσώπων καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ἐλλάμψεως, καὶ ἀπλῶς πύσης δυνάμεως καὶ ἐνεργείας Θείας. ὁ δὲ Ἀκίνδυνος ἀθέσμως εἰς κτιστὰ καὶ ἄκτιστα τὸν ἕνα Θεὸν διχοτομεῖ, καὶ εἰς δύο Θεότητες ἐκφύλους, καὶ ὄντως ὑπερκειμένην τε καὶ ὑφειμένην, τὴν μίαν κατατέμνει Θεότητα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· τὴν μὲν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ ὑπερκειμένην λέγων, ὡς μόνην κατ' αὐτὸν ἄκτιστον Θεότητα· τὸ δὲ φῶς ἐκείνο, ὑφειμένην ὡς κτιστὴν Θεότητα. ποιεῖ δὲ κτιστὴν ἐντεῦθεν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἡ Ἰλαμψις κτιστή, ἄκτιστον αὐτὸ οὐκ ἔστι. τὸ δὲ πλήθος τῶν ἄλλων πονηρῶν αἰρέσεων, αἷς ἐντεῦθεν περιπίπτει, ἡ τοῦ νῦν γραμματος συντομία οὐ χωρεῖ. καθάπερ δὲ ὁ Σαβέλλιος, ἐν τῷ μὴ διαφέρειν λέγειν τοῦ πατρὸς τὸν υἱόν, μὴ ἔχειν υἱὸν τὸν πατέρα ἐδογματίξεν, οὕτως ὁ Ἀκίνδυνος, ὅταν λέγῃ μηδὲν διαφέρειν τὴν θείαν ἐκείνην Ἰλαμψιν καὶ ἐνεργείαν τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔχειν φησὶν ἐνεργείαν τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ τοῦτο λέγων, μετὰ τοῦ Μεσσαλιανὸς εἶναι, καὶ ἀναιρεῖ τελῶς τὸν Θεόν, ἑαυτὸν ἄθεον ὑπάρχοντα δεικνύς. τὸ γὰρ μὴ ἔχον ἐνεργείαν, οὐδαμῶς ἔστι κατὰ τοὺς Θεολόγους. διὰ τοῦτο τὸ θεῖον ἐκείνο καὶ προσκυνητὸν στόμα τοῦ τρισμακαριστοῦ καὶ ἁγίου μου αὐθέντου καὶ βασιλέως, διὰ τοῦ συνοδικοῦ φησι τόμου· ὡς εἰ καὶ πρὸς τοσοῦτον ὕψος θεωρίας ἀνέδραμον ἐν τῷ θαβῶρ οἱ τοῦ κυρίου μύσται, χάριν καὶ δόξαν εἶδον θείαν, ἀλλ' οὐ τὴν φύσιν αὐτὴν τὴν χορηγοῦσαν τὴν χάριν. καὶ γὰρ ἴσμεν ἐκείνην, ὑπὸ τῶν θείων λογίων μεμνημένοι, ἀμέθεκτον, ἄληπτον, ἀόρατον, καὶ αὐταῖς ταῖς ὑπερκοσμίοις καὶ ἀγνωτάτω δυνάμεσι. νῦν δ' οἱ καταφρονήσαντες καὶ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκ Θεοῦ ἁγίων, καὶ τοῦ ἐκ Θεοῦ βασιλέως ἡμῶν ἐκείνου καὶ τῆς συνοδικῆς ἐξαισεώς τε καὶ ἀποφάσεως, καὶ τῶν ἐπὶ ταύτῃ φρικωδεστάτων δεσμῶν καὶ ἀναθεματισμῶν, ἡμᾶς μὲν οὕτως εὐσεβῶς φρονοῦντας, καὶ τοὺς ἡμῖν ὁμοφρονοῦντας ἀποκηρύττουσιν, Ἀκίνδυνον δὲ καὶ τοὺς οἷος αὐτὸς, τάναντία δυσσεβῶς φρονοῦντας, συνηγοροῦσι καὶ στηριζοῦσι, παντὶ τρόπῳ, κοινωνοὺς ἔχειν καὶ συλλειτουργοὺς σπουδάζοντες. Hanc epistolam puto primordium ac primum velut fundamentum fuisse in itae ab Augusta cum Palama adversus patriarcham societatis. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 769, 18. Παύλου] Ad Galatas cap. I. v. 8. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 770, 3. Κακῶς μὲν ἀφίει κ. τ. λ.] Hom. Iliad. I. 25.

ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 770, 13. Ἡμεῖς (λέγων) κ. τ. λ.] Gregor. Nazianz. Orat. I. BOIVIN.

Pag. 772, 12. Καὶ ἅμα τῶν ὄρων κ. τ. λ.] Vide supra lib. XII. cap. VI. sect. 4. BOIVIN.

Pag. 773, 3. Ἐπεὶ γὰρ] Conferendus ad hoc caput Cantacuzenus lib. III. cap. 97. et 99. DUCANG.

Pag. 774, 12. Ἡ χρυσία καλεῖται] Novo vocabulo: nam χρυσῆ semper appellatur a scriptoribus Byzantinis: quae quidem porta tum erat obstructa, seu ἀπωκοδομημένη, uti scribit Cantacuzen. d. cap. 99. quod et infra indicat his verbis, διώρυγτον τῆν χρυσὴν πύλην etc. DUCANG.

Pag. 774, 21. Ἐς τοὺς ἄντικρυ τῶν βασιλείων εὐφορόφους οἴκους] Cantacuzen. ἐπὶ τὸν Πορφυρογεννήτου κατέλυσεν οἶκον. Ex quibus Porphyrogennetae aedis situm docemur. DUCANG.

Pag. 776, 1. Ἦγε δ' ὁ φεβρουάριος τηνικαῦτα τρίτην ἡμέραν] Capta igitur Constantinopolis a Cantacuzeno III. Febr. auno mundi iuxta Graecos VI. MDCGCLV. Christi MCCCXLVII. Indict. XV. Idem Cantacuz. cap. 100. extremo. DUCANG. Cantacuzeno Hist. lib. III. cap. ult. is dies est Februarii VII. Ait quippe se ab Anna Augusta admissum esse in Palatium Februarii die VIII. Constat autem admissum fuisse postridie quam ingressus in Urbem fuerat. BOIVIN.

Pag. 775, 3. Τῆς ἀροπόλεως ταύτης ἐστὸς συγκλεισθῆσα] Infra πύρ καὶ φρυγάνων φακέλλους ὑφήψαν τὴν πρὸς τῷ τεμένει Βλαχερνῶν τῆς ἀροπόλεως πύλην. Cantacuzen. cap. 100. τὸ ἐν Βλαχερναῖς φρούριον vocat, de quo copiose egimus in Constantinopoli Christ. lib. II. sect. V. n. 7. In eo igitur Palatio tum morabatur Anna imperatrix. DUCANG.

Pag. 775, 10. Ἐκ Γαλάτου] Idem habet Cantacuz. cap. 99. DUCANG.

Pag. 775, 19. Τὴν ἀπὸ Σκυθῶν φῆσιν] Proverbium, quo rursus infra cap. 31. utitur. Id est, conuivitis respondere. DUCANG.

Pag. 776, 19. Πρὸ δυοῖν που κ. τ. λ.] Vide Cantacuz. lib. III. cap. 73. BOIVIN.

Pag. 776, 23. Πρόσεχε οὐρανὸν κ. τ. λ.] Deuteron. cap. XXXIII. v. 1. BOIVIN.

Pag. 778, 18. Ὅθεν τῆς ὑστεραίας ἐπιούσης] Postridie quam Cantacuzenus in Urbem fuerat intromissus. BOIVIN.

Pag. 780, 1. Καὶ ἀνοιχθέντων ἤδη τῶν βασιλείων] Februarii die quarta, si Gregorae credendum; octava, si Cantacuzeno; quem minime certe probabile est erravisse in eo die assignando, quo imperii sedem invasit. BOIVIN.

Pag. 781, 12. Κατὰ τῆς τοῦ πατριάρχου καθαιρέσεως] De qua Ioannis patriarchae Constantinopolitani abdicatio Cantacuzen. lib. III. cap. 99. lib. IV. cap. 3. DUCANG.

Pag. 783, 22. Ἐσπέρας γὰρ] Psalm. XXIX. v. 6. BOIVIN.

Pag. 784, 17. Τῇ τε τῆς ἐπισκοπῆς καθαιρέσει προσεπήτ

καθαλρεσιν] Scripserat, puto, Gregoras, τῇ τε τῆς ἐπισκοπῆς καθαιρέσει τῆν τῆς ἱερωσύνης προσεπιῆς καθαλρεσιν, id est, *Episcopalis dignitatis abrogationi etiam sacerdotii abrogationem adiecit.* BOIVIN.

Pag. 784, 18. Ἐν τῇ τοῦ θείου Βασιλείου μονῆ] Id silet Cantacuzenus. De hoc monasterio egimus in Constantinop. Christ. lib. IV. sect. VI. n. 12. DUCANG.

Pag. 786, 7. Ἰσίδωρον] Cantacuzen. lib. IV. cap. 3. DUCANG. Huc pertinet Ignatii, patriarchae Antiocheni, Tomus contra hunc Isidorum; qui Tomus exstat apud Leonem Allatum (de libris ecclesiasticis Graec. Dissert. II.) Novembri mense promulgatus, Indict. XIII. hoc est anno Christi MCCCXLIV. exeunte. Palamas in oratione, quae adversus Ioannem Calecam patriarcham scripta exstat Cod. Reg. 2409. fol. 280. v. suam et Isidori causam agit his verbis: Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰς συνόδους ἀμφοτέρως ἐκείνας, καὶ τὸν ἐπ' ἐκείναις τόμον, ὕστερον οὐκ ὄλλγον χρόνον, ὑποψήφιους Μονεμβασίας τὸν τε Παλαμᾶν, καθ' οὗ νῦν μαλνεται, καὶ τὸν αὐτῶ συνηγωνισμένον ἐν πᾶσιν ἱερὸν ἢ Ἰσίδωρον, μετὰ πάσης ποιεῖται τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς ὁ νῦν λέγων ἐξ ἀρχῆς ἀμφιβόλους αὐτοὺς εὐθύς εἶναι περὶ τὸ σέβας, καὶ ἔτι μᾶλλον προϊόντος τοῦ λόγου. πῶς οὖν τηλικαύτην ψῆφον σὺν πᾶσι τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἐπ' αὐτοὺς ἤγε, καὶ προκαθηγεῖσθαι τῆς ἐκκλησίας ἡξίλου, καὶ πρὸς τοσοῦτον διδασκαλικὸν ἀνεβίβαζε θρόνον, εἰ μὴδὲ τῆς εὐσεβείας ἀσφαλῶς ἔχειν ἤγετο τούτους· ἀλλὰ τὸν μὲν Παλαμᾶν πολλὰ βιασάμενος, καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ δι' ἑτέρων πλείστα παρακαλέσας, ὡς οὐκ εἶχε κατὰ τοῦτο πειθόμενον, καὶ μάρτυρες τούτου μετὰ πολλῶν ἑτέρων καὶ τῶν Μονεμβασιατῶν οἱ τηνικαῦτα παρόντες· ὡς οὖν μὴ κατὰ τοῦτο πειθῆνιον εἶχε, Θεσσαλονικεῦσιν ἐπιστήσειν ἰσχυρίζετο, βία μείζονι κεχηρημένος. τὸν δὲ τοῦ πνεύματος ὄντως ἄνθρωπον, καὶ τὰ πάντα ἱερὸν τε καὶ χρηστὸν ἢ Ἰσίδωρον, ὡς πάντες ἂν συμφαῖεν οἱ τὸν ἄνδρα εἰδότες, πολλαῖς τῶν Μονεμβασιατῶν παρακλήσεσι, δέξασθαι πείθει τὴν τούτων ἱερὰν προστασίαν, καὶ τὸν εἰδισμένον ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἱεραρχικὸν ἀσπασμὸν ἐτελέσαντα, συνεδρεῦειν ἐντεῦθεν καὶ συλλειτουργεῖν ὁσημέραι, τῷ νῦν ἐξ ἀρχῆς ἀμφιβόλους ἡμᾶς εἶναι περὶ τὸ σέβας ψευδογραφοῦντι. πῶς γὰρ ἀμφιβόλον εἶχε περὶ τὸ σέβας, ὃν συλλειτουργὸν εἶχε, καὶ τῆς εὐσεβείας διδάσκαλον προὔχειριστο; ἀλλ' ἐπεσπάσατό φησι τὴν δίκην ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ὁ ὑποψήφιος Μονεμβασίας. οὐκοῦν ὑποψήφιος ἦν· εἰ δ' ὑποψήφιος, οὐκ ἀμφίβολος ἦν, καὶ ταῦτ' ἐξ ἀρχῆς· τίνοσ δὲ καὶ χάριν ὁ ὑποψήφιος οὗτος ἐπεσπάσατο τὴν δίκην ἐφ' ἑαυτόν; ὡς τὰ αὐτὰ, φησι, τῷ Παλαμᾶ φρονῶν. καὶ μὴν οὗτος τῶν ἐκ Θετταλίας τῷ Παλαμᾶ συνεληλυθότων εἰς ἦν, καὶ φανερωῶς ἐξ ἀρχῆς τοῦ αὐτοῦ φρονήματος ὑπῆρχεν αὐτῶ, κὰν ταῖς συνόδοις ἐκείναις παρῆρῃσιν· συνηγορῶν. πῶς οὖν μετὰ τὰς συνόδους ἐκείνας ὑποψήφιος ἡμῖν ἐγεγόνει; μᾶλλον δὲ πῶς οὐκ ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς ἐκεῖνος μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἔμεινεν εὐσεβείας, ἣς καὶ πρότερον ἦν, καὶ δι' ἣν ἐξεδήμησε τῆς πατρίδος, καὶ ὅτε

ἥς ἠγωνίσαστο, καὶ τῆς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγωνίας ἄθλον τὴν ψῆφον ἀπενεγκάμενος τότε εὐθύς, νῦν ὕστερον ταύτης, τῆς οἰκείας εὐσεβείας ἕνεκα, καὶ τὴν τιμὴν τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ τὴν ταύτης ἀφαίρεισιν ἔθετο παρ' οὐδέν, ὑμεῖς δὲ τὸ σέβας, ὅπερ ἐπέκτησθε ψηφιοζόμενοι τοῦτον, ἐξομολογούμενοι νῦν, ἅτε τοῖς Βαβυλωνίαις προσδόμενοι, μὴ συμμεταθέμενον τὸ φρόνημα τοῦτον παρακλησίαις ὑμῖν ἀπεψηφίσασθε νῦν. ἀλλ' οὐδ' ὁμολογίαν ἐπέισθη φησὶ δοῦναι τοῦ οἰκείου φρονήματος ἀπαιτηθεῖς, ὥσπερ οὐδ' ὁ Παλαρᾶς ἐπέισθη. βαβαὶ τῆς ἀναιδουῆς καὶ ἀπροφασίστου ψευδοδῶρημοσύνης. ὧντος σύνοδος ἀθετοῦντων εἰσὶ, κατὰ τὸν Ἱερεμίαν. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 786, 10. [Ἐξόβῃ] Haec etiam fuisse narrat Cantacuzen. d. cap. III. **DUCANG.**

Pag. 786, 11. Καὶ πρῶτον μὲν] Ut Isidorum patriarcham Constantinopolitanum episcopi anathemati semel ac iterum subiecerint, silet Cantacuzenus. **DUCANG.**

Pag. 786, 13. Ἐς τὴν Στεφάνου τοῦ θαλοῦ πρωτομάργυρος μονὴν] De variis S. Stephani aedibus Constantinopoli egimus in Constantinop. Christ. lib. IV. sect. VI. n. 89. et seqq. **DUCANG.**

Pag. 787, 16. Τὸ γὰρ θαῦμα τῆς οἰκουμένης] Similia narrat Cantacuz. lib. IV. cap. 4. et ut deinceps tum ab Anna imperatrice, tum ab ipsomet Cantacuzeno, ac denique ab Ioanne Palaeologo solo imperante, rursus aedes Sophiana instaurata sit. **DUCANG.**

Pag. 787, 22. Τοῦ γὰρ δημοσίου βήματος] Considerat nempe μεγάλη στοὰ μετὰ τοῦ βήματος, inquit Cantacuzenus. **DUCANG.**

Pag. 787, 23. Ἐφ' οὐ τοὺς βασιλικούς ἔδει τεθῆναι θρόνους] Erant igitur ea tempestate throni imperatorii in ipso Bemate, seu intra cancellos. Vide Constantinopolim Christ. lib. III. sect. 49. **DUCANG.**

Pag. 788, 2. Τοῦ θεραπευτικοῦ τάγματος] Diaconos intelligit, quibus in Bemate locus dabatur, dum sacra peragebatur liturgia. Alioquin extra Bema consistebant. Vide eandem Constantinopolim Christ. lib. III. sect. 82. **DUCANG.** Τοῦ θεραπευτικοῦ τάγματος] Verti, *Aulicorum ordini*. At melius Ducangius, cuius notas sero consului. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 788, 6. Καὶ ἦσαν οἱ τοὺς βασιλικούς] Cantacuzen. lib. IV. cap. 4. **DUCANG.**

Pag. 788, 10. Τῆς πρώτης καὶ εἰκοστῆς τοῦ Μαΐου] Hic dies, quem Gregoras Maii vigesimum primum numerat, a Cantacuzeno numeratur decimus tertius eiusdem mensis. Utri chronologo potior hac in re fides habenda est? Cantacuzeno certe; assignanti videlicet eum diem, quo ipse sit coronatus. Gregoras, eo quod Cantacuzenus bis esset coronatus, semel quidem Orestyadi seu Adriano-poli, an. Chr. MCCCXLVI. mensis Maii die XXI. iterum autem Byzantii, an. Chr. MCCCXLVII. eodem mense, et non eodem die, primae et secundae σφραγφοῦς dies facile potuit confundere, non item Cantacuzenus. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 788, 13. Τὴν συνήθη πεποιηκότες ἐμφάνειαν] Seu παράστασιν, de qua supra quaedam attigimus. DUCANG.

Pag. 791, 16. Ἐβδόμη γὰρ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν] XII. Kal. Iun. Cantacuzen. lib. IV. cap. 4. proinde anno integro ac completo, ex quo Adrianopoli a patriarcha Hierosolymitano coronatus fuerat, eodem die festo, ut idem narrat lib. III. cap. 11. DUCANG. Ἐβδόμη γὰρ μετὰ τὴν ἀναγόρ.] Immo ὀγδόη, quo die Constantini Magni et Helenae eius coniugis memoria celebratur, inquit Cantacuz. Histor. lib. IV. cap. IV. pag. 718. Itaque is dies fuit Maii vigesimus primus; non autem, ut Gregoras putavit, vigesimus octavus. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 791, 20. Τοῦ μὲν ἐκκαϊδεκάτους ὄντος] Vide quae annotavimus supra ad pag. 357. A. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 793, 13. Καὶ τοῦτον ἐπίσκοπον χειροτονεῖ Θεσσαλονικέων] Cantacuz. lib. IV. cap. 15. DUCANG.

Pag. 793, 19. Οἱ πραγματεῖαν εἰς μῆκος ἰδίαν πεποιήνται etc.] Fortasse Ephesi archiepiscopum his verbis indicat; de quo Cyparissiotēs, Palamistarum Transgressionum lib. I. serm. IV. cap. 10. in fine. ΒΟΙΝΙΚ.

Pag. 795, 1. Πλὴν τῆς παραλίου Μήδειας] Ita Cantacuzen. lib. IV. cap. 10. Μήδειαν τὴν κατὰ Πόντον παραλίον πόλιν vocat; cuius quidem nescio an alii meminerint, nisi illa sit de qua agit Tzetzes Chil. IV. sect. 72. ubi observat cum εἰ scribi, cum Μῆδία appelleretur, Medorum regio, per ε.

Μηδείας τῆς Αἰήτου μὲν ἦτα σὺν διφθόγγῳ.

Illius porro situm mox describit Gregoras: ἢ γε μὲν Θρακικῆ Μήδεια, ἢ δυτικωτέραν τε ἔχει Βυζαντίου τὴν θέσιν, καὶ πρὸς τῷ ἄκρῳ τοῦ Εὐξείνου κειμένη Πόντου σταδίους ἐντεῦθεν ἀπέχει μικρὸν τι τετρακοσίων ἐπέκεινα. DUCANG.

Pag. 795, 5. Βέγγοια μὲν] Cantacuzenus lib. IV. cap. 4. ut Manuele filio expulso Berghosenses Crali urbem tradiderint narrat. DUCANG.

Pag. 795, 9. Θεσσαλονίκη δ' οὐκ ἤρρεσκεν] Cantacuzen. lib. IV. cap. 15. extr. DUCANG.

Pag. 796, 1. Καὶ Ζηλωτῶν] De quibus hic et alibi non semel idem Cantacuzenus. DUCANG.

Pag. 797, 2. Σεβαστοκράτορες δ' ἐπὶ τούτοις] Cantacuzen. lib. IV. cap. 5. DUCANG.

Pag. 797, 4. Καὶ τοῖς τῷ τοιοῦτῳ προσήκουσιν ἀξιώματι παρασήμοις] Codin. de Offic. Aulae Constantinop. cap. III. n. 16. descriptis eiusmodi insignibus Sebastocraticae dignitatis, haec subdit: ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνός, τοὺς γυναικαδέλφους αὐτοῦ Ἰωάννην καὶ Μανουὴλ τοὺς Ἀσανίους τιμήσας Σεβαστοκράτορας, δέδωκεν αὐτοῖς φορεῖν ταμπάρια καὶ κάλτζας, οἷα καὶ οἱ Δεσπότες. Quid vero sit ταμπάριον, diximus in Gloss. med. Lat. in Tabardum, et in Gloss. med. Graecit. DUCANG.

Pag. 797, 8. 'Ο Παλαιολόγος 'Ανδρόνικος] Cantacuzen. lib. III. cap. 71. Gregoras lib. III. cap. 10. DUCANG.

Pag. 797, 10. 'Ανωτέρω] Lib. XIV. cap. V. sect. 6. BOIVIN.

Pag. 797, 13. Τῶν 'Αδῆλων λέγω μονήν] Vide notata ad lib. XII. pag. 389. E. DUCANG. Ducangius putabat Gregoram hoc loco 'Αδῆλων μονήν vocare illud monasterium, quod alibi Ἀδῆρων μονήν vocavisset. At non verisimile est. Nam alibi quidem de monasterio Auderorum seu Abderorum, tanquam de utriusque Asanis carcere, locutus est: hic autem Adolorum monasterii meminit, ut eius loci in quo alter Asanes praedia habuerit, sibi iam pridem assignata a Cantacuzeno. Vide annotata ad pag. 389. E. BOIVIN.

Pag. 797, 17. Νόσημα τοῖς ἀνθρώποις] Pestilentiam pariter hanc insignem, quae tum grassata est, eleganter describit Cantacuz. lib. IV. cap. 8. DUCANG.

Pag. 798, 17. Καὶ ὁ 'Ανδρόνικος] Cantacuzen. loco laudata. DUCANG.

Pag. 798, 18. Τῶν μέντοι πραγμάτων] Hanc Matthaeo filio propositam defectionem attigit Cantacuzenus lib. IV. cap. 7. 8. ubi de Ioanne Asane silet. DUCANG.

Pag. 804, 6. Παρ' οὐδέσιν 'Ελλανοδίκαις] 'Ελλανοδίχης est proprie iudex iustus, incorruptus, et (ut Pindarus Olymp. Ode III. loquitur) ἀτρεκής. Vertendum erat, apud ullum iustum iudicem, non apud ullum Graeciae iudicem. BOIVIN.

Pag. 805, 2. 'Εδόκει βέλτιον Εἰρήνην] Cantacuzen. lib. IV. cap. 8. DUCANG.

Pag. 805, 23. 'Εγὼ (φησὶν) ὃ παῖ, τὴν παροιμίαν, τὴν αἰτε Λιβύη etc.] Est hoc initium epistolae ad Chrysoloram scriptae. Unde suspicor longam hanc orationem non ab Irene Augusta, sed a Gregora fuisse lucubratam. Vide Indicem epistolarum Gregorae. BOIVIN.

Pag. 813, 10. Τὸν πατριάρχην ἐμβεβληκῶς] Cantacuzenus lib. IV. cap. 3. Didymoticho, ubi morbum cum aliqua mentis alienatione contraxerat, in Urbem adduci praecepisse scribit, quo a medicis curaretur, ex eoque postmodum decessisse. Ita dissident invicem Cantacuzenus et Gregoras, uterque pro libito, seu potius... DUCANG.

Pag. 813, 15. Πατριαρχεύσας περὶ πού τὰ τεσσαρσεκαίδεκα] Vide annotata ad pag. 306. A. BOIVIN.

Pag. 814, 13. Τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀποτεμόμενος μέρος] Τῶν κατὰ Χαλκιδικὴν πόλεων praefecturam datam Matthaeo filio indicat Cantacuzenus lib. IV. cap. 10. DUCANG.

Pag. 818, 11. Πρὸς δ' αὐτὰς ἐνόρκους ἐπαγγέλλας] Atqui eum noluisse illis flagitantibus quicquam promittere, legimus supra lib. XIV. cap. V. sect. 4. et 5. BOIVIN.

Pag. 830, 15. Μετὰ πλειόνων ἢ τὸ πρότερον αὐθις τῶν ἐπισκόπων etc.] Itaque adversus Palamam Synodus coacta est a Ioanne

patriarcha. Atque illud est Concilium, de quo Gregoras (Historiae lib. XIX. cap. I. n. 18.) veterem ait famam percubuisse, tanquam haeresim omnium maximam correcturo, coactisque ex omni paene orbe patriarchis et episcopis octavi et ultimi Concilii nomen habituro. Tamen Ioannes Cyparissiotus Palamitarum Transgressionum lib. I. serm. IV. cap. 4. duos tantum et viginti pontifices adversus Palamam coivisse testatur. De tempore, quo ea Synodus habita sit, non plane constat. Ego habitam puto circiter an. Christi MCCCXLV. Certe eam ante illud tempus coactam haud fuisse colligitur ex ipsius Palamae verbis, quae exstant Cod. Reg. 2409. fol. 299. ubi ait *σε περικεκλεισμένον ἐπὶ δυσὶν ὄλοις ἐνιαυτοῖς ἤδη·* tum haec addit, *πόσοι δὲ ποσάκις πρὸς αὐτὸν (Ioannem scilicet patriarcham) εἰπόν τε καὶ γεγράφασι, εἰ μὴ τὰς μεγίστας ἐκείνας συνόδους στέργεις, γενέσθω πάλιν ἕτερα, μόνον ἐκ τῶν ἱκανῶν τὰ τοιαῦτα συνορᾶν. ὁ δὲ καὶ ἐκείνας φησὶ στέργειν, καὶ τὸν ἐπ' ἐκείναις γεγραμμένον τόμον ἀθετεῖν μὴ δύνασθαι· καὶ δι' ἔργων καὶ λόγων ἀκυροῖ τὰ παρ' ἐκείνων ἐγγράφως κεκυρωμένα, καὶ πρὸ τῶν συνόδων ἐκείνων ἐν τῷ ἀγιορειτικῷ τόμῳ διελλημμένα μηδὲν ἤτιον· καὶ πρὸ τούτου πάλιν, ἐν αὐτοῖς τοῖς θεοπαραδότοις λόγοις, καὶ τοῖς ἱεροῖς τῶν θεοφόρων πατέρων συγγραμμάσι. τοῦτων οὖν ἀπάντων οὐκ οἶδ' ὅπως οὗτος ἀλογήσας ἀρετίας, εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐθις εἰσήγαγεν, ἀ ταῖς προϋπηρηγμέναις ἀπηγόρευται συνόδοις, ἵνα μὴ μόνον ἡ πολιτεία φεῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ θεοῦ, στασιάζῃ τε καὶ ταράττηται etc.* Ex his, inquam, verbis colligitur, illam quam dicimus Synodum non coactam fuisse ante annum Christi MCCCXLV. quo anno Palamas haec ipsa scribebat. Etenim epistolam, in qua haec leguntur, anno Christi MCCCXLV. datam fuisse perspicuum est ex eo, quod Palamas ibidem dicat, *ἔσε δύοβυς ἰαμ ἀννῖς ἀρρερὲ ἰνκλυσὺμ τενερὶ*, qui anno Christi MCCCXLIII. Maio mense in custodiam datus fuerat, ut supra ostendimus ad pag. 482. B. Itaque per annos decem habita sunt le iisdem rebus Concilia saltem quatuor. Primum an. Chr. MCCCXLI. Junii die XV. adversus Barlaamum. Secundum circa an. MCCCXLV. adversus Palamam. Tertium an. MCCCXLVII. adversus Ioannem Calecam patriarcham. Quartum denique an. MCCCLI. Maio mense, adversus Gregoram et alios Acindynianos. (Ioan. Cyparissiotus neminit *τελευταίας συνόδου*, quam ait coactam fuisse ab Epheesi metropolitae, Palam. Transgress. lib. I. serm. IV. cap. 16. in fine.) Tomi vero promulgati sunt multo plures: nempe Tomus Hagiōricus, de quo Palamas, Cod. Reg. 2409. fol. 267. Tomus Synodicus in Barlaamum et in Acindynum, editus mense Augusto anni MCCCXLI. de quo Lambecius Biblioth. Caesar. lib. IV. pag. 30. Tomus Ignatii patriarchae Antiocheni contra Isidorum, editus an. MCCCXLIV. Novembri mense; laudatus ab Allatio in Dissert. de ibris Eccles. Graec. pag. 188. Tomi contra Palamam varii, variis temporibus a Ioanne patriarcha editi; id quod ipse Palamas testa-

tur his verbis: ὡσπερ εἰς ἐστὶ Χριστὸς ἀληθινὸς ὁ ἐπὶ πάντων θεὸς, Ἀντίχριστοι δὲ πολλοὶ γεγόνασιν, οὕτω καὶ συνοδικὸς τόμος κατ' εὐσέβειαν ἐφ' ἡμῶν τῆς ἀληθείας συνήγορος, εἰς ἀντίτιμοι δὲ καὶ νῦν γεγόνασι πολλοί. . . . τρίτος οὖν ἐστὶν οὗτος τῶν παρὰ τοῦ τῷ Βαβλααμίτῃ συναινεῖν Ἀνιδύνα προσιεμένου νῦν ἐξενηγεμένων, καὶ παρ' ἡμῶν ἐξεληλεγμένων. Cod. Reg. 2409. fol. 287. His addatur Tomus contra Ioannem patriarcham editus mense Februario anni MCCCXLVII. de quo Lambecius Bibl. Caesar. lib. VI. pag. 28. Item Tomus et Anathematismi in Palama editi mense Iulio eiusdem anni, quorum meminit L. Allatius Graec. Orthod. Tom. II. pag. 795. et de Eccl. Occident. et Orient. perp. cons. pag. 803. Denique Tomus contra Gregoram et eiusdem sectae propugnatores, editus mense Augusto anni MCCCCLI. qui quidem Tomus exstat in Auctario novissimo Bibliothecae Graecorum Patrum, Parte altera pag. 135. **βοϊνιν.**

Pag. 831, 3. Ὁ ἀπόστολος] Ad Galat. cap. II. v. 18. **βοϊνιν.**

Pag. 835, 3. Ἐπὶ πόδα τε ἀνεχώρουν αἰσχροῶς] Hanc Latino-rum ad Smyrnam cladem describit Ioannes Villaneus lib. XII. cap. 38. **DUCANG.** Non hanc, sed eam, quae triennio praecesserat. **βοϊνιν.**

Pag. 835, 5. Πληγέντος Ἀμούρη] De caeso Amurio silet Villaneus. **DUCANG.** Ioannes scilicet: nec mirum. Nam haec gesta sunt A. C. 1348. in cuius initio desinit Ioann. Villanei Historia. **βοϊνιν.**

Pag. 835, 14. Κατὰ τῶν νεφρῶν] Cantacuz. lib. IV. cap. 10. **DUCANG.**

Pag. 835, 19. Ἡ τῶν ἐν τοῖς Γαλάτου Λατίνων ἐπανάστασις] De qua copiose Cantacuz. lib. IV. cap. 11. 12. **DUCANG.**

Pag. 835, 24. Περσικὴ δύναμις] Rem narrat Cantacuzenus lib. IV. cap. 10. extr. **DUCANG.**

Pag. 838, 4. Ἐπὶ τῶν ἐλαφρῶν ἐκείνων τουρτῶν] Dixit supra, τοὺς ἐλαφροτάτους τοξότας in extremo agmine collocatos. Hinc suspicor legendum esse hoc loco τοξοτῶν. Quodam quis malit legere Τούρκων, haud intercedam. **βοϊνιν.**

Pag. 839, 16. Ὡς μηδὲ πυρφόρον etc.] Qui ignem ante aciem praeferebant, ii πυρφόροι λεγέτες dicebantur. Vide Scholastem ad illos versus Phoenissarum Euripid.

Ἐπεὶ δ' ἀφείθη πυρσός, ὡς Τυρσηνικῆς
Σάλπιγγος ἤχη, σῆμα φοινίσου μάχης.

Adde Lucianum, Tzetzem, Zenobium, etc. **βοϊνιν.**

Pag. 841, 2. Τοῖς ἐν Γαλάτου Λατίνοις] Cantacuz. lib. IV. cap. 11. **DUCANG.**

Pag. 842, 6. Οἰκίας τε διωρόφους] Pace cum Cantacuzenus composita obtinuerunt Genuenses Galatini, ut quod supra oppide-

lum erat regionis ad habitandum sibi concederetur. Cantacuz. DUCANG.

Pag. 844, 15. Θαλατοκρατεῖν βουλευθεῖσι] Cantacuzen. ἐνε-
 ούουν γὰρ οὐδὲν μικρὸν, ἀλλὰ θαλατοκρατεῖν ἐβούλοντο. DUCANG.

Pag. 844, 20. Πρὸς Ἱερὸν] De quō egimus ad Alexiadem
 pag. 361. Notarum. DUCANG. Πρὸς Ἱερὸν] De quo supra ad pag.
 255. C. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 847, 14. Περὶ τὰς τοῦ ποταμοῦ ἐκβολὰς] *Barbissae*,
 qui in sinum Ceratinum effluit. DUCANG.

Pag. 854, 7. Καὶ ἠθροίζετο ναυπηγῶν] Ut naves constru-
 ctæ sint a Graecis, narrat etiam Cantacuzenus pag. 144. DUCANG.

Pag. 854, 8. Περὶ τὸν τοῦ Βυζαντίου ἱππόδρομον νεώριον]
 Quod Ἐπτάσκαλον videtur vocare Cantacuzenus. Unde colligere
 licet, navale Hippodromi et Heptascalum illud, (unum) idemque
 esse. Nam in Heptascalo constructas naves scribit, quas in Neorio
 Hippodromi Gregoras. Vide Constantinop. Christ. lib. I. sect. 17.
 DUCANG.

Pag. 854, 18. Πρὸς κατασκευὴν] Vide Cantacuzen. Histor.
 lib. IV. cap. 5. et 6. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 858, 5. Παρὰ τὰς τοῦ ποταμοῦ δηλαδὴ ἐκβολὰς] *Bar-*
bysae, seu *Barbyssi*, vulgo *Chartarici*, de quo Gyllius lib. II. cap.
 3. de Bosphoro Thrac. ΒΟΙΒΙΝ.

Ibidem. Ἐνθα καὶ τὸ τοῦ θαλαττοῦ κέρως ἀναπαύεται ἄκρον]
 De marino illo *Cornu*, seu *Ceratio sinu*, multa Gyllius lib. I. cap.
 5. de Bosphoro Thracio. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 859, 2. Καὶ τὴν ὀθόνην καθέλκειν] Quod vulgo dici-
 mus, *baisser le pavillon*. Idem Gregoras lib. V. prioris Historiae,
 cap. IV. οὐπω διεπέτασε τὰς ὀθόνας, ἀλλ' ἔμενεν ἡρεμουσα, ubi
 interpres, *velis nondum expansis*: ποχ τότε καὶ αὐτὴ διαπετάσασα
 τὰς ὀθόνας, λαμβάνει τὴν πολεμίαν. DUCANG.

Pag. 859, 8. Καὶ τοὺς ἔνδον ἅπαντας ἐμπιπρῶσι] Cantacu-
 zenus rem aliter narrat lib. IV. cap. XI. pag. 744. et 745. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 860, 12. Μετὰ πολλῶν καὶ μεγάλων θυρεῶν] Nostri
Favesade vocant. DUCANG.

Pag. 860, 17. Δημητρίου τοῦ μάρτυρος ἴδρται τὸ ἱερὸν]
 De qua S. Demetrii aede et illius situ copiose egimus in Constanti-
 nop. Christ. lib. IV. sect. VI. n. 33. DUCANG.

Pag. 860, 23. Κάτω τὴν ψάμμον] *Saburram*.... DUCANG.

Pag. 861, 14. Ἡμιπέθρου μείον] Cod. MS. ad marginem,
 σημειῶσαι ὅτι τὸ πλέθρον ἰσὶ πηξέων ῥγ'. DUCANG.

Pag. 862, 2. Οἱ δ' ὑπότρομοι γενόμενοι] Hanc Graecanica-
 rum navium cladem multis etiam narrat Cantacuzenus d. cap. XI.
 extr. DUCANG.

Pag. 862, 12. Ἐστίατορας αὐτοὺς τοῖς ἐαντῶν δαιτυμόσιν etc.]
 Interpretatus sum, *piscebus conviatoribus suis epulum ipsi daturi*;

id quod Gregoras ipse, ni fallor, sensit. Homeri Scholiastes, ad hunc Odysseae δ. 621. versum,

Δαιτυμόνες δ' ἐξ δώματ' ἴσαν θεῖου βασιλῆος,

δαιτυμόνας interpretatur *ἐστιάτορας*: et vim utrumque significandi, *convivam* nempe et *convivatorem*, ei vocabulo competere docent Lexicographi. Tamen apud Gregorium Nazianzen. Orat. XXXVIII. *ἐστιάτωρ* et *δαιτυμῶν* opponuntur: immo et apud Gregoram ipsam Hist. lib. XXIII. pag. 582. lin. ult. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 869, 1. *Ἄλλω μὲν ἕως ἄν τινος ἦν* etc.] Gregoras initio huius libri ea repetit, quae in fine superioris iam dixit. Itaque aut prima haec, aut illa ultima recidenda sunt. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 870, 16. *Ἦν γὰρ τοῖς οἰκείοις ὀνειρόις προσέχων ὁ ἄνθρωπος*] Vide annotata ad pag. 650. E. infra. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 871, 7. *Τῆς παρουσίας μετέστη ζωῆς*] Isidorus patriarchatum inivit anno Chr. MCCCXLVII. Sedit annos duos, menses septem et dies quindecim; ut constat ex Codice MS. quo usus est Phil. Labbeus. Vide Apparatum Histor. Byzant. pag. 37. Ergo patriarcha esse desiit an. Chr. MCCCXLIX. exeunte. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 871, 12. *Ἀπὸ σκαπάνης ὁμοῦ κ. τ. λ.*] Sic supra lib. III. cap. 3. sect. 6. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 873, 14. *Τῶν ἐπισκόπων τῆς τέως σωζομένης ἐπαρχίας*] Sic infra cap. III. sect. 3. *κάκειδιθ' Ἐθράκης ἐπέκεινα πλείων οὐκ ἦν ἐπαρχία Ῥωμαίοις, μόνους τοὺς Ἐθρακικοὺς εὐθὺς μεταπέμπεται ἐπισκόπους.* Vide et lib. XXI. cap. ult. ubi de imperii finibus illo tempore valde angustia. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Ibidem. *Τῆς τέως σωζομένης κ. τ. λ.*] Sic infra cap. III. sect. 3. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 876, 7. *Ἀνωτέρω*] Lib. XIV. cap. 7. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 876, 23. *Τοῦ ἔτους*] Mensae Septembri, anno mundi 6859. ineunte. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 877, 2. *Ἐς Βυζάντιον κ. τ. λ.*] Bizar. de bello Veneto lib. II. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 877, 12. *Ἐπι τῆ Χερσῶνος*] Eius nominis urbs in Chersoneso Taurica a Geographis ponitur, eaque episcopalis sedes fuit. Vide annotata ad pag. 309. E. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 877, 15. *Μιλέτην ἔχοντες ὄσον οὐδέπω καὶ τριήρεις συχναῖς τὸν ἀγένα τοῦ Πόντου συγκλ. καὶ τὸ τοῦ Σαρ.]* Interpretatus sum, *et iam fere meditabantur plurimis triremibus Ponti fauces obsidere, atque in Sarapidis fano tyrannicum violentumque portorium imponere iis, qui* etc. Videat lector an malit, *et iam fere meditabantur, magno triremium numero obsessis Ponti faucibus et Sarapidis fano, tyrannicum violentumque portorium imponere iis, qui* etc. De Serapidis fano vide Gyllium lib. I. cap. 2. de Bospore Thracio. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 880, 20. *Ελληφόσι*] Pro *ελληφότες*. **ΒΟΙΒΙΚ.**

Pag. 881, 1. Ἐπει δ' ἡ παρασκευὴ τῶν ὀπλων etc.] Hoc loco Gregoras innuit se ad Synodi Palamiticae historiam scribendam accessisse circiter illud tempus, quo triremes Venetae quatuordecim in Byzantinos portus delatae sunt; nempe anno Christi MCCCLI. vere ineunte. Aliunde tamen constat hunc librum, et novem deinceps continuos, ab eo scriptos fuisse an. Chr. MCCCLII. mensibus Iulio et Augusto, ut in Vita eius observavimus.

BOIVIN.
Pag. 882, 4. Ἐχεμυθεῖν γὰρ ἴσως etc.] Tota constructio perplexa et saebrosa est. ἀφθογγον γλώττης πάροδον χαρίζεσθαι dithyrambum sapit.

BOIVIN.
Pag. 883, 4. Πᾶς γὰρ] Ioan. cap. III. v. 20.

BOIVIN.
Pag. 883, 15. Ὡδίνουσιν ὄρος, κατὰ τὴν παροιμίαν, τεκσῖν [ἔξεγένετο μὲν] Apud Gregorium Cyprium sic proverbium effertur, ὕδινεν ὄρος, εἶτα μὲν ἀπέτεκεν: quod est ambiguum. Gregoras ambiguo casu deceptus, ex Nominativo Accusativum fecit, et ὠδίνεν ὄρος interpretatus est *montem parturiebat*, pro *mons parturiebat*. Apud Phaedrum nulla ἀμφιβολία,

Mons parturibat, gemitus immanes ciens etc.

Apud Horatium nonnulla, *Parturient montes etc.* *Montes casus est ambigua.*

BOIVIN.
Pag. 883, 19. Οὐ πλείους ἀριθμῶ τῶν δύο καὶ εἴκοσιν ὄνας] Subscripserunt tamen metropolitae viginti septem; propria videm manu, viginti quinque; duo autem διὰ γνωμῶν, seu per vicarios. Item episcopi septem. Vide Pseudosynodum Palamiticam, editam a Combesio in Auctario noviss. Biblioth. Patrum Graec.

BOIVIN.
Pag. 883, 22. Ὡν οἱ μὲν τῶν ἐξ ἀρότρου καὶ σκαπάνης etc.] 'hilotheus patriarcha Antirrheth. I. (Cod. Reg. 1996. fol. 11. v.) pro piscopis, quos Gregoras ut agrestes et imperitos notaverat, sic espondet: Ἄλλὰ καὶ τὴν ιδιωτείαν καὶ τὴν ἀγροικίαν ἐγκαλεῖς ὦ χορῶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ποιμένων καὶ διδασκάλων τουτωνί, αἱ μηδαμῶς ἐνεῖναι τῷ καταλόγῳ φῆς ἕνα μηδένα τὸν εἰδῶτα ράφειν τε καὶ λογογραφεῖν σὺν ἐπιστημῇ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ὄμον τὸν ἱερὸν ἀμαθῶς, ὡς ἂν αὐτὸς φαίης, καὶ μὴ κατὰ νόου τῆς ὑπὸ σοῦ προσκυνουμένης ρητορικῆς συντεταχῆται· μάλλον οὐ κατὰ τὰς σὰς δόξας, καὶ τὰς καινὰς καὶ προσφάτους θεολογίας, ἢ γλωσσαλγίας, καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀνθέκαστον. ἐγὼ δ' ἰ μὲν πολὺν τινα λόγον ἤδεν τουτουσι τοὺς μακαρίους ποιουμένους τοῦ πράγματος, καὶ προῦργον τιθεμένους ταυτὶ, πολλοὺς ἂν οὐ καὶ ταυτηνὴ τὴν σοφίαν σοφοὺς καὶ φήτορας καὶ λογογράφους ἂν προϋχόντων ἱερέων τούτων ὑπέδειξα, καὶ οὐ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν αὐτοῖς ἐπομένων, Λουκάς τινας ἄλλους, καὶ Τιμοτέους, καὶ Ἀπολλῶς, εἰ δὲ βούλει, Διονυσίους καὶ Κλημενάς, ὅσον τὰ ἐς λόγους φημί, καὶ τὴν ὑπὸ σοῦ θαυμαζομένην

σοφίαν, ὑπὲρ τοὺς σοὺς δηλαδὴ μυσταγωγούς, Δημοσθένην τε καὶ Ἀριστοτέλην, καὶ τὸν παρ' ὑμῖν θρυλλούμενον Πλάτωνα· ἐκαδὴ τοιούτους αὐτὸς παρατρέχεις δι' ἑκούσιον ἄγνοιαν· καὶ ἔμαθες ἂν, ὅς οὐκ ἀπὸ σκαπάνης καὶ λατομίας, οὐδ' ἀπὸ κάπης ἐπὶ βῆμα, κατὰ τὰς σὰς λογογραφίας ἢ λοιδορίας, ἀλλ' ἀπὸ σοφίας ἐπὶ σοφίαν ἦλθον, τῆς καταργουμένης, τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κενύματος ἐνεργουμένην, τὴν πρώτην, τὴν ἄνωθεν, τὴν ἀγνήν, τὴν εἰρημικὴν, τὴν μεστήν ἑλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν κατὰ τοὺς ἔμους Θεολόγους, καὶ ἀπὸ τῶν θύραθεν μουσείων τε καὶ τοῦ βήματος, ἐπὶ τὴν ἱεράν ταύτην σχολήν, καὶ τὸ θεῖον βῆμα, καὶ τὰ ἄλλα, καὶ τὸ μέγα καὶ ὑπερουράνιον ὄντως θωσιασθηρίον. τῶν δ' ὀλίγος αὐτοῖς τῶν λόγων τῆς ἔξω σοφίας ὁ λόγος. Ἰσασί καὶ γὰρ ὄντις ἀλιεῶν τε καὶ ἀγροίκων μαθηταί, ἐκείνων φημι τῶν ὑπὸ Χριστοῦ τῆς αὐτοσοφίας πράκτων κληθέντων εἰς ἀποστόλους etc. **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 885, 10. *Αἱ τεττάρων ἤδη ἐτῶν ἐπαγγελίαι*] *Nempe Cantacuzenus, statim fere atque imperii sede potitus est, promisit se coacturum esse einamodi Synodum.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 889, 23. *Τῶν πάλαι σοφῶν*] *Ecclesiastes cap. XII. v. 11.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 890, 9. *᾿Ωδίνησεν ἀδικίαν*] *Psalm. VII. v. 15.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 891, 23. *Ὁρῶ κατὰ πλήθος ἰόντας ἡμῖν ἄνδρας λογάδας*] *De quibus longe aliter patriarcha Philotheus Antirrhet. I. Cod. Reg. 1996. fol. 14.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 896, 21. *Τῶν Ναζιραίων*] *Homium scilicet, qui austriorem vitae disciplinam professi sunt.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 897, 2. *Ἀναίμονες καὶ αὐτοὶ κ. τ. λ.*] *Homer. Iliad. V. 342.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 901, 13. *Καὶ οὐς ἐν τοῖς ἀντιρόητικοῖς τε καὶ σημειωτικοῖς*] *Prioribus scilicet, non posterioribus. Vide Indicem operum Gregorae Dogmaticorum.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 901, 17. *Ὅδόντες χρόνου παρατρέψουσι etc.*] *Gregorae, quo tempore haec scribebat, nondum expleverat annum aetatis LVII. Siquidem haec scripsit anno Chr. MCCCLII. aestate fere media, ut supra annotavimus. Constat autem natum esse an. MCCXCV.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 902, 6. *Κούρητες τ' ἐπίκουροι etc.*] *Apud Homerum legitur,*

Κούρητες τ' ἐμάχοντα καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμα.

Item apud Gregorium Nazianzenum, Carm. περὶ εὐτελείας ἀνδρῶν πίνου βίου. **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 903, 23. *Εἰ παρ' ὄλην μικροῦ τὴν ἱστορίαν etc.*] *Hinc lector aestimet, quanta habenda sit Gregorae fides in iis, quae de Cantacuzeno per omnem Historiam memoravit.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 903, 6. *Νῦν δ' ἀνακαλυπτήρια θύειν*] *Id est arcana revelare. Vide annotata ad pag. 416. D.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 905, 3. *Λεῖν*] *Pro δεῖ.* **ΒΟΙΝΙ.**

Pag. 905, 9. Ἀρχάμενος δ' ἄνωθεν διεξήγει, πῶς διαβόλω etc.] Hanc Cantacuzeni orationem confer cum prooemio Tomi Palamitici, a Combesisio editi. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 906, 23. Ἐτέραν] Philosophica scilicet, non dogmatica. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 906, 1. Ἐκείνοισ] Gregorae ipsi. Qua de re supra lib. II. cap. 10. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 910, 19. Ὅπερ ἂν ἐν Καρὸς εἶναι κωλύσῃ μοίρα] De hominibus contemptissimis dici solet. Ita Achilles de Agamemnone apud Homerum,

Ἐχθρὰ δέ μοι τοῦ δῶρα· τίω δέ μιν ἐν Καρὸς αἴσῃ. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 911, 13. Φάσκει Γρηγόριος] Gregor. Nazianz. Orat. I. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 915, 4. Τὴν Λεσβίαν οἰκοδομήν, ἢ τοῖς λίθοις etc.] Sic D. Basilius ad nepotes cap. VI. κατὰ τὴν Λαοικὴν παροιμίαν, τὸν λίθον ποτὶ τὴν σπάρτον ἄγοντας. Item Plutarchus, πρὸς στάθμῃ πέτρων τίθισθαι, μήτι πρὸς πέτρῳ στάθμην. Sensus est, oportere se regulis, non regulas sibi submittere. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 915, 18. Ἐγὼ, φησὶ, ἀπ' ἑμαντοῦ λαλῶ οὐδέν, ἀλλ' ὅσα etc.] Non ea ipsa sunt verba, quae leguntur apud Ioannéum cap. XIV. v. 10. Gregoras non hoc loco solum, sed et alibi passim, memoriae nimis fudit. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 916, 14. Εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται etc.] Et haec quoque Gregoras, fallaci memoriae confisus. Nam apud Paulum ad Galat. cap. I. versu octavo legitur: Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζεται ὑμῖν, παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. Versu autem nono, εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται, παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 918, 14. Γρηγορίῳ] In Encomio S. Athanasii. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 919, 2. Γρηγόριος ὁ Δριμύς] Pachymeres in Historia Andronici lib. VII. cap. 15. narrat quandam, cognomento *Drimyn*, sacerdotii dignitatem ausum sibi arrogare, eundemque se ab Lascariibus oriundum iactitantem, novas res molitum esse, ac demum coniuratione deprehensa carceris perpetui poenam subiisse. In eum exstat Athanasii patriarchae Γράμμα στηλιτευτικόν, cuius supra meminimus ad pag. 110. B. Fortasse is ipse est, quem Gregoras hoc loco magistrum Palamae facit. Nec obstat, quod qui contra imperatorem coniuravit, is ab Athanasio Ioannes nominetur. Potuit enim cucullo tandem induto nomen mutare, ac pro *Ioanne* dici *Gregorius*. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 923, 3. Ὁ ταῖς ὑπεροχαῖς εἰμι τῶν τιμῶν etc.] Fuit Barlaamus Abbas monasterii S. Salvatoris Constantinop. Idem ad papam legatus ivit an. Chr. MCCCXXXIX. Vide Odoricum Raynaldum ad eum annum, num. 19. et seq. Vide et Cantacuzen. Histor. lib. II. cap. XXXIX. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 925, 12. Σισίνιον τὸν Νοβατιανόν] Ita Graeci passim; pro *Νοβατιανόν*. De isto Sisinnio Ludovicus Targuius, Vir sacrorum Canonum et Historiae Ecclesiasticae peritissimus, consulenti mihi respondit: [„Nec S. Athanasius in iis quae plurima scripsit de magna Synodo, nec quisquam alius scriptor, cuius ad nos monumenta de illa eadem Synodo pervenerint, ullius Sisinnii nomen aut operam memorat adversus Arium in Nicaeno conventu. Unus Socrates Historiae suae lib. I. cap. 10. et post ipsam, atque ex ipso, Herm. Sozomenus cap. XXII. libri itidem primi Eccles. Hist. Acesium ab Constantino imperatore arcessitum narrant, qui calculo suo comprobaret Nicaenam definitionem: quod factum qua fide quo auctore referat Socrates, qui uno fere saeculo post Nicaenam Synodum vixit, aliis aestimandum relinquo. In quam rem fac, ut consulas eruditissimi Henrici Valesii Notam ad memoratum Socratis Historiae locum. Ipsum vero sublesta fidei habet vir in scriptis veterum perspicax. Caeterum idem Socrates lib. V. cap. 10. Sisinnii cuiusdam meminit, qui sacro Lectoris munere fangebatur apud Agellium Novatianorum episcopum; cuius in dignitatem aliquanto post subvectus apud eundem Historicum legitur, lib. V. cap. 21. et lib. VI. cap. 1. Huius autem Sisinnii sententiam secutus Agellius, postulanti Nectario Constantinopoleos antistiti salubre dederat consilium adversus Arianorum Macedonianorumque sectas, quibus misere vexabatur Oriens. Verum, ne de isto Sisinnio Gregoras intelligi possit, obstat primae Synodi nomen; nisi forte primam Constantinopoli habitam generalem accipias: quod quidem mihi non fit credible. Itaque hoc proclive est suspicari, Niphorum Gregoram, virum immensae eruditionis et lectionis, cum haberet in mente duo haec Novatiensium antistitum nomina, quorum permagni fuerat opera adversus Arianorum dementiam, unum pro alio, ut facile factu fuit, inseruisse: nisi quis malit in librariū culpam reiicere mutationem nominis; quam posteriorem coniecturam nescio an satis iuvet duorum istorum vocabulorum Graece scriptorum similitudo. Certe haec nomina Σισίνιος, Ἀλέσιος, quamquam syllabis iisdem desinunt, tamen reliquarum fere literarum structura sic inter se discrepant, ut non oscitantem scribam difficulter fallere posse videantur. Sed de ista permutatione vix certi quicquam pronuntiare licet absque benigniori Codicum Gregorae manuscriptorum copia, eorundemque diligenti collatione.“] Ipsa sunt verba Viri doctissimi, cui pro amicitiae iure, quae mihi cum eo summa intercedit, notum hunc expediendum delegavi, dignum scilicet eo vindice; certe difficiliorem, quam ut ipse possem solvere. ΒΟΙΒΙΧ.

Pag. 929, 21. Γρηγόριος] In laudem Athanasii. ΒΟΙΒΙΧ.

Pag. 932, 22. Ἐκεί] I. e. in contingentibus, in bonis non necessariis. Vide supra lib. VIII. cap. VII. sect. 2. initio. ΒΟΙΒΙΧ.

Ibidem. Εἰ δὲ πάντων ἐκεῖ προμηθεύς τὰ τοῦ βίου κτ

πανά etc.] Locus communis, iam a Gregora tractatus, idque iisdem verbis, Hist. lib. VIII. cap. VII. sect. 2. **BOIVIN.**

Pag. 933, 14. [Ὁ θεῖος ἀπόστολος] Paul. ad Corinth. II. cap. XII. v. 8. 9. 10. **BOIVIN.**

Pag. 934, 2. Τὴν μὲν οὖν τῶν εὐσεβῶν πίστιν πάτριον τοῖς ἀναγκαίοις ἀποδιδόναι] Si post πάτριον subauditur ἐστὶ, vertendum erit, ac orthodoxorum quidem fidem in res necessarias referri, solenne est et antiquum. Alioqui πάτριον est epitheton, quod coniunctum cum πίστιν, fidem patriam significat, ita ut interpretati sumus. **BOIVIN.**

Pag. 934, 16: Ἀπόστολος] Paul. ad Corinth. II. cap. XI. v. 3. Ibid. v. 14. et 15. **BOIVIN.**

Pag. 935, 17. Ἀπόστολον λεγ.] Paul. ad Corinth. I. cap. XIII. v. 2. ad Philipp. cap. III. v. 13. **BOIVIN.**

Pag. 937, 3. Ὡς ἂν ἡ συμφωνία διηνεκῆς] Ita quoque exemplar Vaticanum, in quo omissum aliquid suspicor. Certe haec male cohaerent. **BOIVIN.**

Pag. 939, 8. Νεκρικῶν ἡμῖν διαλόγων] Disputationibus scilicet Barlaami et Acindyni cum Palama. **BOIVIN.**

Pag. 939, 10. Ἐκεῖθεν] Ex quo priores illae disputationes habitae sunt. **BOIVIN.**

Pag. 939, 15. Ὁμοῦ ὑμῖν οὐκ κ. τ. λ.] Gregoras lectores alloquitur, non autem eos, qui tum aderant in Concilio: id quod diligentius observandum. **BOIVIN.**

Pag. 939, 18. Βοήθημα γοῦν κ. τ. λ.] Thaborium scilicet lumen. **BOIVIN.**

Pag. 939, 21. Ὀνειδον] Pro ὄνειδος. Barbare. **BOIVIN.**

Pag. 939, 22. Ἄμας κ. τ. λ.] Gregor. Cypr. in Proverb. Heinsius σκάφας interpretatur ligones. **BOIVIN.**

Pag. 940, 6. Ταυτόν ἐκέλεω κ. τ. λ.] Lumen scilicet increatum, quod ait Palamas videre se. **BOIVIN.**

Pag. 940, 7. Ἀυτῷ] Dativ. pro accusat. **BOIVIN.**

Pag. 940, 18. Ὡν ἓνα Θεόδωρον τὸν Γραπτὸν etc.] Exstat inter Codd. MSS. Regios Volumen ingens chartaceum, quo continentur libri pro Imaginibus contra Iconomachos scripti. Ii libri sunt, *Apologia pro Fide Orthodoxa; Antirrhethici tres contra Mammonam; Eusebii denique et Eriphanidae refutatio*. Ei Codici praefixum est nomen Theodori Grapti tanquam auctoris. In calce legitur: Τὸ παρὸν βιβλίον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Γραπτῶ, τῷ μακρῷ χρόνῳ ἀφανισθὲν, τῇ περὶ τὰς θείας γραφὰς φιλευσεβεί σπουδῇ καὶ φιλοκαλίᾳ τοῦ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως κυροῦ Ἰωασάφ τοῦ Καντακουζηνοῦ ζητηθὲν, ἐνὸς μόνοι βιβλίου εὐρεθέντος, κἀκείνου πάνν μὲν σαθροῦ διὰ παλαιότητα χρόνου, ἐσφαλμένον δὲ καὶ τῇ τοῦ γεγραφότος ἐκεῖνο ἰδιωτεία, μετεγράφη εἰς ἀφέλειαν τῶν ἐντευξομένων, ἐν ἔτει ζωοῦ μηνὶ μαρτίῳ. Ἰνδικτ. ζ'. Id est, *Praesens hoc opus S. Theodori Grapti, longo tempore obscuratum, tandem religioso in divinas scripturas studio*

ac laudabili curiositate Divi Domini nostri et imperatoris Dom. Iosaphi Cantacuzeni perquisitum, unico exemplari reperto, eoque ob vetustatem admodum corrupto, ac praeterea librarii ipsius ignorantia depravato, in usum eorum qui lecturi sunt transcriptum est, anno mundi VI. MDCCLXXVI. mense Martio, Indict. VI. (Christi MCCCLXXVIII.) Vetus exemplar, ex quo Cantacuzenus describi suum curavit, ipsum quoque exstat in Bibliotheca Regia, et hanc inscriptionem praefert: *TOT ΜΑΚΑΡΙΟΤ ΘΕΟΔΩΡΟΤ ΑΔ.....Τ ΘΕΟΦΑΝΟΤΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΜΩΜΗΤΟΤ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡ..... ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΔΟΞΑΖΟΝΤΩΝ..... ΠΡΟΣΕΚΕΚΥΝΗΚΕΝΑΙ.* Ea Codicis pervetusti inscriptione decēptus Cantacuzenus, Theodori Grapti libros eos esse credidit, quē Nicephori patriarchae erant: manavitque ea opinio ad omnes illius saeculi eruditos. Nam et Palamitae, inter quos eminebant Cantacuzenus ipse, Philotheusque patriarcha; et Palamitarum adversarii Gregoras, Cyparissiota (Cod. Reg. 2408. fol. 105. 154. 175. 195. 196. 199. 263. 375.), et alii, Opera ea Theodori Grapti genuina esse uno omnes ore pronuntiarunt. Caeterum Cantacuzenus, et caeteri, si praefixum vetustissimo exemplari titulum propius attentiusque inspexissent, commissam in ea parte fraudem statim animadvertissent; primam scilicet Tituli lineam, in qua Theodori nomen occurreret, manu recentiori exaratam esse. Cui rei argumento est primum ipsa positio illius lineae: est enim altior quam quae illi in eiusdem folii versi tergo respondet; eoque fit ut prima pagina subsequentem caeterasque omnes uno versu excedat, quod apud librarios vitium est, scripturae accuratae legibus contrarium. Deinde versus ille, in quo Theodori nomen legitur, non eodem scriptus est atramento, quo caeteri qui proximi sequuntur. Denique ipsa scripturae lineamenta diversa sunt, ut mecum fatebitur quisquis litteras contulerit, praesertim *E*, *Θ*, *M*, et *T*, quarum formam aliam esse in primo versu, aliam in secundo et tertio, facile erit cuiusvis perspicere. Eiusce facinoris auctorem suspicari licet vel Palamam, vel Palamitam aliquem, penes quem fuerit is Codex, antequam ad Cantacuzenum pervenisset: nec enim Cantacuzenum ipsum auarum falsi insimulare. Gregoras Historiae lib. XXI. infra cap. III. (sect. VIII. vide et lib. XXIII. pag. 676. E. et 677. A.) eiusmodi fraude, immo maiores obiicit Palamitis. *Neque enim in nos solos (inquit) manus ii armant sanguinarias; sed ex ipsis sacris libris recisa multa auferunt, folia chartacea bina et quaterna acutis cultris desecant, et ex divinis scripturis ea avellunt, quae validum et expugnatum difficile robur opponentia, ad suum libitum iniquis interpretationibus detorquere non possunt.* Porro intererat Palamitarum, ut libris illis, quibus multa continerentur eorum erroribus contraria, Theodori Grapti potius quam Nicephori (patriarchae videlicet Constantinopolitani) nomen inscriberetur. Initio certe Theodorus Graptus parvi

ab illis factus; quonquam iidem postea, eius testimoniis ad suum sensum accommodatis, miris laudibus ipsum ornaverint. Exstat apud Gregoram in libro nondum edito (Cod. Reg. 2952. fol. 157.) gravis querela de Palamita quodam, qui de Theodoro Grapto et de eius libris non satis reverenter loqueretur. *Ecqua enim (inquirebat Palamae sectator) novit illum ecclesia? Quis nostrorum illius unquam meminit?* Tum addebat, *quaecunque is contra Iconomachos scripta composuisse diceretur, ea erroribus gravissimis scaterere. Quod si alii quipiam nonnulla interseruisent spuria et supposititia, et iis nomen illius inscripissent, ipsum quidem irreprehensum futurum, non item eius libros: sin ea eius essent reipsa et indubitate, iam eum simul cum libris reiiciendum, et in haeticorum numero ponendum.* Haec Palamita ille, in quem Gregoras acribus verbis invehitur, ad Cantacuzenum ipsum conversus. *Ecquem Tu, inquit, hunc deridente in sanctum illum Patrem sapientemque doctorem armis novum Archilochum, ac potius Archilochi simium? ... Cur haec praesente te abiectissimus furibundusque homunculus evomuit?* etc. (Vide et annotata infra ad pag. 598. F.) Non mirum itaque homines improbos, quales illi videntur fuisse, vetustissimum Codicem nactos, cui auctoris nomen non esset inscriptum, nomen praefixisse illud, quod arbitrarentur contemptius obscuriusque esse, quam ut magnae contra eos auctoritatis esse posset. Ut ut sit, manifestum certe est, interpolatum fuisse Codicis antiquissimi titulum, additamque esse recentiori manu, ut diximus, eam lineam, in qua Theodori Grapti nomen legitur. Superest iam ut ostendamus, librorum, eo volumine comprehensorum, auctorem esse patriarcham Nicephorum. Primo constat Nicephorum multa pro imaginibus contra Iconomachos variis temporibus scripta edidisse. Ignatius Diaconus, qui eius vitam scripsit, eum ait aliquanto post Nicaenam Synodum, cum esset adhuc laicus, in fidei hostes insurrexisse, τότε δὴ, inquit, καὶ ὁ μέγας Νικηφόρος, τὰ νίκης ἐπιφερόμενος σημαντρά, κατὰ τῶν τῆς πίστεως ἀντιπάλων τορὸν τι καὶ ἐνυάλιον ἀνεκρούετο μέλος, Χριστὸν εἶναι πιστούμενος ἀπερίγραπτον κατὰ τὸ τῆς θεότητος, ἀπλοῦν καὶ ἀνέπαφον· περιγραπτὸν δὲ καὶ γραπτὸν κατὰ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπτὸν τε καὶ σύνθετον, οἷς τὸ εἰκονίζεσθαι ἀραρότως ἐπακολουθήσει. Quibus Ignatii verbis indicari puto *Apologeticam pro Fide*. In Synodica Epistola Orientalium ad imperatorem Theophilum memoratur liber contra Christi imaginem a Ioanne Anagnosta editus, idemque a Nicephoro refutatus. Theophanes Confessor integram de Copronymi obitu narrationem, ex tertio contra Mammonam Antirrhethico translata, Chronico suo inseruit; atque eius narrationis auctor in Codice Ioyeusano Nicephorus patriarcha indicatur, teste Petavio. Vide fragmenta, Breviario Chronico Nicephori patriarchae subiuncta; Edition. Petav. Cum Codice Ioyeusano consentit Michaël Glycas, Annalium parte II. pag. 137. Edit. Reg. ubi excerpta ex secundo contra Mammonam

Antirrhethico verba tanquam Nicephori laudantur. Præterea et in Anastasii Quaestionibus, et in Panoplia dogmatica Euthymii Zygabeni, Nicephoro patriarchae, tanquam vero auctori, asseruntur varia fragmenta, excerpta ex iis libris quos Cantacuzeniani Codicis titulus corruptus perperam Theodoro Grapto adscribit. Denique ii ipsi libri in Codicibus multis praeferunt nomen patriarchae Nicephori. Unus autem caeteris omnibus longe antiquior, nec longo post aetatem auctoris scriptus (is est Codex No. 854. Colbertinus) non ea solum continet quae Cantacuzenianus, sed et duos praeterea libros, quorum primus est *de Testimoniis Macarii Magnetis*, in altero agitur *de Divina Imagine, quae ab Iconomachis Idolum dicta fuerat*: item quaeritur *quid sit γραπτόν et περιγραφτόν*: tum *quomodo intelligendum illud, non facies ullam imaginem* etc. Eius Codicis Titulus, omnibus partibus integer et nulla fraude corruptus, ita habet, *ΤΟΤ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡ ΤΗΣ ΑΜΩΜΗΤΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΑΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΡΙΝΟΥΣ ΗΜΩΝ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΠΙΣΤΕΩΣ, ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΔΟΞΑΖΟΝΤΩΝ ΕΙΣΩΛΟΙΣ ΠΡΟΣΚΕΚΤΗΚΕΝΑΙ*. Itaque minime dubium est, quin ea Nicephori patriarchae Opera sint, quae Cantacuzenus, Gregoras, Philotheus, Ioannes Cypariasiota, et alii complures, Theodori Grapti esse putaverunt. BOIVIN.

Pag. 940, 19. *Εύσεβίω τῶν τότε λογίων τῷ πρώτῳ*] Gregoras in libro nondum edito, cuius initium *Περὶ μὲν οὖν τῆς ὄρα- τῆς τοῦ κυρίου Θεοφανείας*, queritur fraude adversariorum surreptis sibi Theodori Grapti libros. *Καὶ τοι, inquit, διὰ τὰς περιεστη- κυίας καὶ μὲ πρὸς τῶν διωκτῶν συμφορὰς, οὐδ' ἔσχον ἄπως ἐπ' αὐ- τῶν κλαπείσας τὰς ἐκείνου βίβλους παμπόλλους οὐσας ἀνειληφώς, ἐξ ὧν καὶ ὄθεν πολλάκις ἀναλαμβάνων πρότερον ἐθεώρουν, προθεῖ- ναι νῦν ἡμῖν (ὕμῖν) τὰ πολλῶ τῶν εἰρημένων πλείω τε καὶ ἐναρ- γέστερα*. Venia itaque ei danda est, quod quae contra Eusebium Caesariensem scripta essent, iis putaverit reselli Eusebium aliquem recentiorem, ipsius videlicet Theodori Grapti aequalem. Ignoscen- dum pariter, quae de Christi in coelum translati corpore Eusebius dixisset, ea ad Christum in monte transfiguratum pertinere existi- manti. BOIVIN.

Pag. 940, 21. *Πρῶτον μὲν οὖν εἰσάγει λέγοντα ἐκείνου, ὡς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ* etc.] Haec et quae sequuntur, verba sunt Eusebii, excerpta ex eius ad Constantiam epistola, quam et Nicaena Synodus secunda ab Iconomachis laudatam (Action. VI. Edit. Labb. p. 494.) exposuit, et Nicephorus patriarcha (non, ut Gregoras putabat, Theodorus Graptus) libro singulari resutare in- stituit. Eius epistolae fragmenta antehac dispersa, pleraque anec-

dota, iuvabit (credo) lectores suo quaeque nunc demum loco red-
dita et collecta habere. Sunt autem haec.

Εὐσεβίου ἐπιστολὴ πρὸς Κωνσταντίαν τὴν βασιλίτισσαν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τινος εἰκόνας ὡς δὴ τοῦ Χριστοῦ γέγραπας, εἰκόνα βουλομένη σοὶ ταύτην ὑφ' ἡμῶν πεμφθῆναι· τίνα λέγεις καὶ ποίαν ταύτην, ἣν φῆς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα; [Οὐκ οἶδα πόθεν αὐτὴ ὀρηθεῖσα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν διαγράψαι εἰκόνα προστάτεις. ποίαν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα ἐπιζητεῖς;*)] πότερον τὴν ἀληθῆ καὶ ἀμετάλλακτον, καὶ φύσει τοὺς αὐτοῦ χαρακτήρας φέρουσαν· ἢ ταύτην ἣν δι' ἡμᾶς ἀνελλήφεν, τῆς τοῦ δούλου μορφῆς περιθέμενος τὸ σῆμα; [ὁ γὰρ **) τοῦ Θεοῦ λόγος καὶ Θεός, μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας τὴν ἁμαρτίαν κατέκρινεν, ἣ φησὶν ὁ Θεὸς ἀπόστολος. οὕτως ἡμᾶς τῆς παλαιᾶς πεκρίας καὶ δαιμονικῆς δουλείας τῷ τιμῷ αἵματι λυτρωσάμενος ἀπηλευθέρωσεν. δύο οὖν ***) μορφῶν αὐτῷ παρισταμένων,] περὶ (ἀλλὰ περὶ in Act. Conc. Nic. II.) μὲν τῆς τοῦ Θεοῦ μορφῆς οὐδὲ αὐτὸς ἠγοῦμαι σε ζητεῖν, ἅπαξ παρ' (πρὸς *ibid.*) αὐτοῦ παιδευομένην, ὅτι οὔτε τὸν πατέρα τις ἔγνω, εἰ μὴ ὁ υἱός· οὐδ' αὐτὸν υἱὸν γινώκει ποτε τις ἐπαξίως, εἰ μὴ ὁ γεννήσας αὐτὸν πατήρ· ἀλλὰ γὰρ πάντως τῆς τοῦ δούλου μορφῆς ἐπιζητεῖς (τὴν εἰκόνα *ibid.*) καὶ οὐ δι' ἡμᾶς περιεβλήθη σαρκίον. ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῇ δόξῃ τῆς θεότητος ἀνακεκράσθαι μεμαθήκαμεν, καὶ καταπαπέσθαι τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. [καὶ οὔτι που θαυμαστόν, εἰ μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν τοιοῦτόν που πέφηνεν, ὅποτε καὶ ἐν ἀνθρώποις ἔτι βιοτεύων ὁ Θεὸς λόγος, τοῖς ἐγκρίτοις τῶν ἑαυτοῦ (μαθητῶν apud Gregoriam Cod. Reg. 2952^a. f. 50. v.) λόγων προαφθαβανίζομενος τὴν θέαν αὐτοῦ βασιλείας, μεταβαλὼν τὴν τοῦ δούλου μορφὴν, αὐτὴν ἐκάλειν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν ἐπιδέδεικται· ὅτε τὸ μὲν πρόσωπον αὐτοῦ ἀπήσπραψεν ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια ὡς τὸ φῶς.] τίς οὖν τῆς τοσαύτης (τοι- αύτης in Act. Conc. Nic. II.) ἀξίας τε καὶ δόξης τὰς ἀποστειλβούσας καὶ ἀπαστραπτούσας μαρμαρυγὰς οἶός τε ἂν εἶη (ἢ *ibid.*) καταχαράξαι νεκροῖς καὶ ἀψυχοῖς χρώμασι καὶ σκιογραφαῖς, ὅποτε μὴδὲ ἐμβλέψαι (προσβλέψαι *ibid.*) αὐτῷ (αὐτῷ ἐπὶ τοῦ ὄρους *ibid.*), [τοῦτον ὀφθέν- τε τὸν τρόπον,] οἱ θεασπέσιοι ὑπέμειναν μαθηταί, οἳ γε ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον, ἀφόρητον αὐτοῖς τὸ θεώμενον ὁμολογήσαντες; εἰ δ' οὖν (εἰ γοῦν *ibid.*) τότε ἢ ἐν σαρκὶ (ἢ ἐνσαρκος *ibid.*) αὐτοῦ μορφῇ τοσαύτης ἔλαχε δυνάμεις, πρὸς τῆς ἐνοικουήσεως αὐτῇ θεότητος μεταβληθεῖσα, τί χρὴ λέγειν, ὅτε τὴν θνητότητα ἀποδύς, καὶ τὴν φθορὰν ἀπονηψάμενος, τῆς τοῦ δούλου μορφῆς τὸ εἶδος εἰς τὴν

*) Uncis inclusa nunc primum in lucem prodeunt ex Cod. Reg. 1980. fol. 191. et seqq. reliqua iam edita erant in actis Concilii Nicaeni II. BOIVIN.

**) γὰρ addo. BOIVIN.

***) οὖν addo. BOIVIN.

τοῦ δεσπότου καὶ θεοῦ δόξαν μετεσκευάσατο, μετὰ τὴν κατὰ τοῦ θανάτου νίκην (δικὴν Cod. Colb.), καὶ μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν, καὶ μετὰ τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ ἀμφι τὰ δεξιὰ τοῦ πατρὸς Ἰδρυσιν, μετὰ τὴν ἐν τοῖς ἀκατονομάστοις καὶ ἀρρήτοις κόλποις τοῦ πατρὸς ἀναπαυσιν, εἰς ἣν ἀγιόντα καὶ ἀποκαθισταμένον αἱ οὐράνιοι δυνάμεις ἀνευφήμουν, λέγουσαι· ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ἡμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. [οὐκοῦν καὶ ἡ τοῦ δούλου μορφὴ ἐν τοιοῦτοις γινομένη, ἐξόλων ὅλη μεταβέβληται ἐπὶ φῶς αὐτοῦ ἀρρήτων καὶ ἀνεκδιήγητων, αὐτῷ τῷ θεῷ λόγῳ πρότερον φῶς, ὅπερ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. πῶς οὖν τις τῶν ἀδυνάτων ἐπίκοιτο; πῶς δὲ τῆς οὐτῶ θανυμαστῆς, καὶ ἀλήπτου μορφῆς, εἴ γε χρὴ μορφῆν ἔτι καλεῖν τὴν ἐνθεον καὶ νοερὰν οὐσίαν, εἰκόνα τις ζωγραφῆσειεν; εἰ μὴ τοῖς ἀπίστοις ἔθνεσιν ὁμοίως τὰ μηδαμῆ μηδαμῶς εἰκότα ἐσπῆ τις ἀναζωγραφῆσειεν, ὥσπερ γραφεὺς μηδὲν εἰκότα γράφων. τοιοῖδε γὰρ κάκεινοι, ἀνειδαλοποιοῦντες ἢ ποτε θεόν, ὡς ἡγοῦνται, ἢ τινα (ὡς ἂν φαίεν) ἡρώων, ἢ τι τῶν τοιούτων πλάττειν καὶ ἀπεικάζειν ἐθέλοισιν, οὐδὲν ὅμοιον, οὐδὲ ἐγγύς, οἷοι τε ὄντες γράφειν, ἀλλόκοτα σκιογραφοῦσιν, ἀνδρείκελα σχήματα διαχαράττοντες. ἡμῖν δὲ ὅτι μὴ δίκαιον τὰ τοιαῦτα, πάντως που καὶ αὐτῆ συμβάλλεις. ἀλλ' εἰ μὴ τῆς εἰς θεὸν μεταβληθείσης μορφῆς, ἀλλὰ τοῦ πρὸ τῆς μεταβολῆς σαρκίου αὐτοῦ δῆ τοῦ θνητοῦ τὴν εἰκότα φῆς παρ' ἡμῶν αἰτεῖν. ἄρα γὰρ τοῦτο σε μόνον διέλαθεν τὸ ἀνεγνωσμά, ἐν ᾧ ὁ θεὸς νομοθετεῖ μὴ ποιεῖν ὁμοίωμα, μήτε τῶν ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ, μήτε τῶν ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω; ἢ ἔστιν ὅτι ἐκκλησίαι τὸ τοιοῦτον ἢ αὐτῆ, ἢ καὶ παρ' ἄλλου τοῦτο ἤκουσας; οὐχὶ δὲ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐξῴρισται καὶ πόρθω τῶν ἐκκλησιῶν πεφυγάδεται τὰ τοιαῦτα, μόνοις τε ἡμῖν μὴ ἐξῆναι τὸ τοιοῦτον ποιεῖν παρὰ πᾶσι βεβόηται; . . . οὐκ οἶδα γὰρ ὅπως γύναιόν τι μετὰ χειρᾶς ποτε δύο τινὰς φέρουσα καταγεγραμμένους, ὡς ἂν φιλοσόφους, ἀπέρριψε λόγον, ὡς ἂν εἶεν Παῦλος καὶ τοῦ σωτῆρος· οὐκ ἔχω λέγειν, οὔτε ὀπόθεν λαβοῦσα, οὔτε ὅθεν τοῦτο μαθοῦσα. ἵνα μὴ δὲ αὐτῆ μηδὲ ἕτεροι σκανδαλίζονται, ἀφελόμενος ταύτην, παρ' ἑμαυτὸν κατεῖχον, οὐχ ἡγοῦμενος καλῶς ἔχειν εἰς ἕτερος ὅλους ἐκφέρειν ταῦτα, ἵνα μὴ δοκῶμεν δικὴν ἐδωλολατροῦντων τὸν θεὸν ἡμῶν ἐν εἰκόνι περιφέρειν. Παῦλος τι ἀκούω πάντας ἡμᾶς παιδεύοντος, μηκέτι τοῖς σαρκικοῖς προσάττειν. εἰ γὰρ ἔγνωμέν φησιν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ τῶν οὐκ ἐπιγινώσκουσαν. Σίμωνα τὸν μάγον λόγος ἔχει παρὰ τοῖς ἁθλοῖς ἀρεσιώταις προσκυνεῖσθαι, ἐν ἀψύχῳ ὕλῃ καταγεγραμμένον. ἰσχυρήσαμεν δὲ καὶ αὐτοὶ τὸν τῆς μανίας ἐπᾶννον ὑπὸ τῶν Μανχαίων εἰκότι δορυφορούμενον. ἡμῖν δὲ ἀπειρήται τὰ τοιαῦτα. θεὸν γοῦν κύριον τὸν σωτῆρα ἡμῶν ὁμολογοῦντες, ὡς θεὸν ἰδεῖν πᾶς τρεπιζόμεθα, πάσῃ σπουδῇ καθάραντες αὐτοὶ τὰς ἐαυτῶν καρδίας, ὡς ἂν ἴδοιμεν αὐτὸν κεκαθαρμένοι. μακάριοι γὰρ οἱ καθαροὶ τῆ

καρδία, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. εἰ δὲ ἐκ περιουσίας, πρὸ τῆς μελλούσης πρόσωπον εἰς πρόσωπον ὄψεώς τε καὶ θέας, τοῦ σωτήρος ἡμῶν τὰς εἰκόνας αὐτοὶ περὶ πολλοῦ τίθεισθε, τίνα μᾶλλον ἀγαθὸν ζωγράφον αὐτοῦ τοῦ θεοῦ λόγου ἔχοιμεν ἄν;] Hanc epistolam, qua Inaginum cultus aperte improbatur, Eusebii esse aiebant Iconomachi; et Orthodoxi quoque fatebantur. Verum cum idem Eusebius in Historia sua ecclesiastica lib. VII. cap. 18. celebret mulierem Syrophoenissam, quae sanguinis profluvio liberata, statuam Christo liberatori erexerat, idcirco a quibusdam dubitatum est, an illa epistola esset re ipsa Eusebii. Sed tantum abest, ut eiusmodi argumento constet non scriptam eam esse ab Eusebio; ex ea ipsa narratione, quam obiciunt, apparet eundem fuisse auctorem tum Historiae ecclesiasticae, tum eius quam dicimus epistolae. Nam quod a muliere Syrophoenissa factum in Historia ecclesiastica narratur, id ipsum ibidem ἐθνικῇ συνηθειᾷ, hoc est, *consuetudine ethnica*, seu usu apud gentes iam inde antiquitus recepto, factum esse dicitur; quem scilicet usum minime probabat Eusebius. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 941, 2. Εὐσέβιος] Vide Cod. Reg. 1989. fol. 200. v. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 941, 3. Ἐπὶ φῶς ἀρόρητον κ. τ. λ.] Vide Eusebii epistolam ad Constantiam. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 942, 6. Δὲ] abundat. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 943, 22. Εὐσέβιος ὅλον ἐν τῇ μεταμορφώσει etc.] Non ἐν τῇ μεταμορφώσει, sed μετὰ τὴν εἰς οὐρανοῦς ἀνοδον. Vide epistolam ipsam Eusebii supra allatam. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 944, 6. Ὁ τοίνυν λέγων] τοῦ Παλαμᾶ ἐκ τοῦ ἐ λόγου, οὗ ἡ ἀρχή· Ἄλλα τίς ἄν δύναίτο. Vide Cod. Reg. 2409. f. 132. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 944, 7. Ἦς καὶ οἱ θεῶ κ. λ.] Matth. cap. III. v. 43. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 944, 23. Τοὺς κατὰ τὸν Παλαμᾶν ἅπαντας] *Omnes Palamae similes*. Nempe eos omnes, qui, ut Palamas, divini luminis atque adeo divinae gratiae sint participes. Gregoras Palamam irridet, aliosque monachos, qui divinum lumen oculis corporeis visum a se gloriabantur. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 945, 2. Πῶς οὐκ ἀπιστος κ. τ. λ.] ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ, οὗ ἡ ἀρχή· Φιλονεικουσί μὲν οὖν ἀλλήλοις. Vide Cod. Reg. 2409. fol. 103. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 944, 18. Οὐσία μὲν γὰρ κ. τ. λ.] ἐκ τοῦ περὶ φωτὸς λόγου αὐτοῦ. Exstat in Codice Regio 2409. fol. 53. oratio seu liber Palamae ad Athanasium Cyzici archiepiscopum, περὶ τοῦ Θεῖου φωτὸς καὶ τῆς Θείας χάριτος. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 945, 15. Ἐντυθέν καὶ κ. τ. λ.] Observa πρόληψιν, qua Gregoras tertiae Sessionis acta attingit. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 946, 16. Ἄλλα ταῦτα μὲν ὕστερον] Sessione 3. Vide infra lib. XXI. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 948, 11. Ὅτι μὲν, φησὶ, κ. τ. λ.] Verba Theodori Grapti: immo Nicephori patriarchae; eadem quae supra. **ΒΟΙΝΙΧ.**

Pag. 949, 8. Ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ἡ ἀλλοίωσις] Omissum a Gregora primum divisionis membrum. Codex Regius (Cod. 1989. fol. 199. v. lin. praenult.) ita habet: ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ἡ ἀλλοίωσις. [παρετέον τανῦν τόπου γε εἵνεκεν λέγειν ἢ χρόνον, ἢ τινας ἄλλου τῶν ἐν κινήσει θεωρουμένων, ἐπεὶ πρὸς οὐδὲν χρήσιμον κατὰ τὴν παροῦσαν συντελεῖ σκέψιν· καθ' ὅποιον οὖν τῶν εἰρημένων τρόπων ὁ θαυμασίος οὗτος τὴν κατὰ Χριστὸν δουλικὴν μορφὴν, τὸ ἐσχηματισμένον σῶμα καὶ τετυπωμένον, ὡς ἡμῶν γε καὶ τῆ ἀληθεία δοκεῖ, ὃ δὴ καὶ γραφεται καὶ ὀρίζεται, εἴπερ εἰς μηδὲν τοῦ καθ' ἡμᾶς σώματος ταῖς ἀληθείαις καθὼ σῶμα διετήρησεν, ἐξ ὧν ὅλην μεταβεβλήσθαι ἀποφαίνεται, καὶ τοῦτο θαρσαλέως καὶ ἐκθυμώτατα. εἰ μὲν κατὰ τὸ ποιὸν μεταβεβλήται, κενήται μὲν πρὸς ἀλλοίωσιν·] ἢ δὲ ἐστὶν μετασχηματισμός. ... βοινix.

Pag. 951, 1. Βασιλεῖσι καὶ Γρηγορίοις] Gregoras promittit se sanctorum Basilii et Gregorii argumenta prolaturum, quae tamen haud proferet. βοινix.

Pag. 951, 6. Οὗ γὰρ ἐνεργεία ψιλῆ φησι κατὰ τινες κενῶσαι μὲν τοὺς οὐρανοὺς λέγεται] Poteram sic interpretari: *Nam enim, inquit, ut veteres quidam delirarunt, dicitur ille tempore divinae incarnationis sua hypostasi coelos vacuos fecisse. Sed aliter malui, sequutus Codicis antiquissimi lectionem, in quo non λέγεται, sed λεγόντων scriptum erat.* βοινix.

Pag. 952, 2. Λοιδορῶν οὖν ὁ Παλαμᾶς Θεόδωρον] Fuit itaque illud tempus, cum Palamas Theodori Grapti auctoritatem parvi faciebat, ut supra dicebamus. Tamen Philotheus Antirrh. lib. XI. passim hunc laudat, et in suas partes trahere conatur. Vide Cod. Reg. 1996. fol. 236. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 280. 281. Laudatur etiam a Cantacuzeno in Antirrh. contra Frachorum, Cod. Reg. 1999. fol. 75. βοινix.

Pag. 953, 11. Παύλω] Ad Corinth. II. cap. V. v. 17. βοινix.

Pag. 953, 14. Δαβίδ] Psalm. 50. βοινix.

Pag. 955, 5. Ειρήσεται δὲ κατὰ χάραν etc.] Nempe in disputatione cum Cabasila, in Antirrheticis et in aliis libris Dogmaticis βοινix.

Pag. 955, 10. Ἐποδείγματι] Ἐποδείγμασι supra lib. XIX. cap. II. sect. 4. βοινix.

Pag. 956, 6. Ἡ πολλῆ] Sic supra lib. X. cap. ult. βοινix.

Pag. 956, 12. Quae supplemus, ea in Codice etiam Vaticano desunt. Nec mirum; cum noster (ut iam dixi) ex illo descriptus sit. βοινix.

Pag. 957, 17. Γρηγόριος] Gregor. Nazianz. de Dogm. Sic supra lib. X. cap. ult. N. 13. βοινix.

Pag. 958, 4. Ἀκούεις γέννησιν· κ. τ. λ.] Gregor. Nazianz. Orat. de Dogm. pag. 493. Edit. Paris. an. 1609. βοινix.

Pag. 958, 20. Τάναντα] Vel qui repugnantia. Gregor. Nazianz. Orat. I. de Filio pag. 567. βοινix.

Pag. 959, 3. Πάλιν of σωματικοί κ. τ. λ.] Gregor. Nazianz. Orat. de Filio. pag. 570. 565. 567. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 960, 1. Βασίλειος] Basiliius Magnus contra Sabellianos. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 960, 6. Καὶ πάλιν] Idem contra Eunom. lib. II. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 960, 12. Καὶ πάλιν] Idem Epist. 6. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 961, 15. Χαλεπώτερα] Eccles. cap. III. v. 22. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 963, 5. Γέγραπται γὰρ κ. τ. λ.] D. Paul. ad Galat. cap. III. v. 10. Deuteron. cap. XXVII. v. 26. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 964, 10. Τῷ δὲ καὶ αὐτῷ etc.] Vitiosa constructio, pro δ δὲ καὶ αὐτὸς παρὰ προσδοκίαν τοῖς τοιοῦτοις ἐμπεπτωκῶς etc. Eiusmodi Antiptoses non paucas apud Gregoram observare est. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 966, 18. Ἐκ τῆς ὀρχήστρας . . . πρῖασθαι] Ὀρχήστρα proprie est locus in quo saltatur. Probabile autem est in quibus locis saltatores se exercebant, in iisdem venundari solitas frivolas, qualia sunt ludicra instrumenta, et quae vocantur crepundia. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 966, 18. Γράμμασι γὰρ σχεδὸν παντάπασιν ἀνομιλήτων εὐρίσκων αὐτὸν] Atqui Cantacuzenum constat minime illiteratum fuisse, idque ipsius Gregorae testimonio, qui supra lib. XIX. cap. I. sect. 4. cum dixit iam inde ab initio humanioribus litteris operam uliro dare instituisse, multosque et omnis generis libros ambitiose conquisivisse, atque in dies novum aliquid cum dicere tum audire impensissime studuisse. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 971, 6. Ἀνωτέρω] Lib. XIX. cap. IV. sect. 7. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 971, 10. Τοῦτ' ἐκείνω] Quod Palamas ipse attulit superiori cap. sect. 6. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 973, 3. Ἀνωτέρω] Libro superiore cap. IV. sect. 7. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 975, 20. Ἐξ ὧν κἀκεῖνοις γεγένηται ὑπομνήματα] Vide Ioan. Cyparissiot. Palamicarum Transgressionum lib. I. Serm. IV. cap. X. in fine. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 976, 9. Καὶ λαμπάδες κ. τ. λ.] Alludit ad opinionem Palamae de lumine increato. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 976, 18. Τῶν ἐκεῖ ῥηθέντων] In Concilio contra Barlaamum habito. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 978, 10. Ἐπιέμενοι τοὺς ὀδόντας ἐμπῆξαι τῷ τάλαιπώρῳ] Vide Philothei patriarchae Antirrheticum I. Cod. Reg. 1996. fol. 14. v. et seq. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 979, 8. Κύριοι γὰρ ἡμεῖς κ. τ. λ.] Sic supra lib. XV. cap. VII. sect. 7. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 980, 9. Ὁ μέντοι Παλαμᾶς περίφοβον ὄλ. ἐκ. τῆν νύκτα διενεγκῶν] Cum his confer ea quae apud Philotheum leguntur loco indicato. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 980, 10. Ἄμα ἔω] Die 28. mensis Maii. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 985, 12. Κἂν τι δέη παθεῖν] Etsi mori oporteat. Sic apud Theocritum, οὐδ' εἴ τι πάθῃς τὴ γ' ἀσίδων, ne si quidem cantando moriaris. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 986, 1. Ἄ τοῖς ἐξωτερικοῖς etc.] Nempe Palamas auctor Cantacuzeno fuerat, ut *quotquot de infima plebe non verentur capti suo altiora affectare, ii vestibus exuti virgis caederentur, et in carcerem detruderentur*, pag. 617. D. supra. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 987, 13.] Citatur D. Basilii Epistola, quae in eo Codice, quo Gregoras usus est, 257^a. numerabatur; in libris editis aut omnino deest, aut alium numerum praefert. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 991, 8. Συνέθεντο δ' ἐξῶσαι τοῦ συνεδρίου καὶ τὸν Τύρον ἐπ.] Hinc apparet episcopum Tyri in prima tantum Actione praesentem Concilio interfuisse. Vide annotata ad pag. 636. D. infra. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 992, 15. Οὐκ Ἀτλαντικοῦ κ. τ. λ.] Aristid. in Panathen. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 993, 17. Τῶν τ' ἐχόντων ἅμα καὶ τῶν ἐκ τῶν ὑπερχόντων] Ita quoque Vaticanum exemplar. Sensum puto eum esse quem expressi. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 994, 20. Ἰδόντες γὰρ ἐκεῖνοι τῇ προτεραίᾳ] *Cum vidissent superiori die; non quidem proxime superiori, sed eo die qui primus Concilii fuit.* Sic etiam infra lib. XXI. cap. III. sect. 13. αἱ τῇ προτεραίᾳ σφίσι κολάσεις ἠπέλληνται. Vide annotata ad eum locum. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 995, 10. Καὶ ἅμα ἐώρων συνεξιόντας ἅπαν τὸ μέρος ἐμοί] Philotheus Antirrhet. I. τί δὲ, κἀκεῖνο ψεῦδος ἐρεῖς, εἰπέ μοι ὅτι καὶ ἅπαξ καὶ δις ὁμοῦ πάντες ἀπεπηθήσατε τῆς λεραῆς ἐκείνης συνόδου· καίτοι γε καὶ βασιλέως καὶ πατριάρχου καὶ πάντων ὁμοῦ παραμένειν ὑμᾶς ἀξιούντων, καὶ μὴ τὴν ὑπόθεσιν ἐπίτηδες διαφθεῖρειν; Cod. Reg. 1996. fol. 8. v. His congruunt et ea quae ibidem leguntur fol. 15. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 998, 2. Τῇ ὑστεραίᾳ] Die Maii 31. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 999, 15. Βέλτιον δ' ἔδοξεν κ. τ. λ.] Sessio III. Iam die 8 vel 9. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1000, 6. Οὕτω καὶ πάντ' ἐκεῖνα τάνδρος τουτουὶ σγγραμματα] Vide lib. XXIII. pag. 699. E. infra. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1007, 7. Καὶ ἀδείας ἐπειλημμένοις σύν γε θεῷ τῆς ὀφειλομένης] Gregoras promittit se, ubi libertatem receperit, Palamiticae Synodi decreta fusius exposita refutaturum: quae tamen ille, nondum recuperata libertate, refutavit; siquidem libros in Tomum Palamiticum decem Antirrheticos domo sua inclusus, et a monachis contubernaliibus obsessus, scripsit; ut annotatum in eius vita. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1008, 7. Ὅλας δνάδας κ. τ. λ.] Vide Philothei patriarchae apologeticum. Cod. Reg. 1996. fol. 316. v. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1012, 16. Δείσαντες ἐκείνας αἱ τῇ προτεραίᾳ σφίσι κολάσεις ἠπέλλ.] Hoc loco *προτεραία* non est *pridie*, ut nec supra pag. 625. E. Neque etiam primum habiti Concilii diem significat. Nam poenas postridie primae Actionis denuntiatas fuisse didicimus

ex lib. XX. cap. IV. sect. 9. Itaque apud Gregoram *προτετραία* non est *dies proxime superior*, sed *dies primus*, vel *dies utoungue superior*. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1014, 8. *Οἷς οὔτε τὸ χαίρειν κ. τ. λ.*] Sic supra lib. XII. cap. 1. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1015, 4. *Τῶν καιρῶν ἐκείνων*] Id est, temporibus Martyrum. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1015, 14. *Ἐν τοῖς πρὸς Ἀμφιλόχιον*] De Spiritu sancto. Operum S. Basilii Tom. II. pag. 224. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1015, 17. *Θαλασσίον* etc.] Senarius iambicus, alicuius, ut opinor, poetae tragici. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1017, 2. *Ἀλλαχοῦ*] Idem Basil. Episcopis Occidentis. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1017, 10. *Ἀλλαχοῦ*] Idem Euaesenis. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1017, 13. *Καὶ πάλιν*] Idem monachis suis. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1018, 10. *Καὶ ἀλλαχοῦ*] Idem Eustathio episcop. Sebastiae. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1018, 14. *Μακρόνης*] De qua vide et epistolam τοῖς *Νεοκαισαρ.* **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1020, 15. *Ἐπενεγκεῖν καὶ τὰς κ. τ. λ.*] Quae tamen non subiunget. Vide infra cap. VI. sect. 7. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1020, 19. *Τοῖς εἰρημένοις*] A SS. Patribus, Basilio et aliis. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1021, 22. *Καὶ Φλαβιανὸν πεφρονεκένας*] Flavianus in exilium missus post habitam Synodum. Itaque non potuit Dioscorus in ipsa Synodo gloriari occisum a se Flavianum. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1024, 12. *Καὶ πᾶν πονηρὸν κ. τ. λ.*] Matth. cap. V. v. 11. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1025, 2. *Καὶ τομογραφῆσαντες, οἰκειοχείροις ὑπογραφαῖς ἰβεβαίωσαν*] Tomus editus ἔτους *ζωνθ' κατὰ μῆνα αὐγουστον τῆς δ' ἐπινημήσεως, ἀπὸ mundi VI. MDCCCLIX. mense Augusto, Ind. IV.* ut legitur apud Lambecium, Biblioth. Caesar. lib. V. pag. 202. Subscripserunt imperatores Ioannes Cantacuzenus, et Ioannes Palaeologus: tum Callistus patriarcha, et caeteri deinde pontifices. Anno autem mundi VI. MDCCCLXII. Christi MCCCLIV. mense Febuario, Ind. VII. Matthaeus Cantacuzenus, cum esset a patre socius imperii ascitus, subscripsit ipse quoque; atque eius subscriptionis formula in Auctario novissimo Combesisiano Biblioth. Patr. Graec. Pseudosynodo Palamitarum subiuncta est. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1025, 13. *Καὶ δολιότηας ὄλην κ. τ. λ.*] Psalm. XXXVII. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1025, 14. *Τούτων εἰς μοι καὶ ὁ καλὸς ἐγγόνει Καβασιλας*] Nicolaus scilicet, quem ait Cantacuzenus *σοφίας εἰς ἄκρον τῆς ἔξωθεν ἐπιλημμένον*, Hist. lib. IV. cap. XVI. pag. 764. Eius epistolae aliaque opera exstant in Codicibus Regiis, pleraque non-

dum typis edita. In iis est Satyricon κατὰ τῶν Γρηγορᾶ ἰηρημάτων, ex quo quaedam delibata inseruimus Gregorae Elogiis. Praeter hunc Cabasilam memorantur et alii, Nilus scilicet, Demetrius, Michaël etc. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 1025, 19. Ἐκείνος] Aeschyl. in Prometh. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 1026, 22. Τὸ τῆς πολυλογίας ὡς ἐπὶ πλείστον ἀμαρτάνων] Gregoras suum ipsius vitium alteri obicit. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 1027, 19. Οὐδαμοῦ σπλάγγνον κ. τ. λ.] Sic supra in excerptis ex D. Basilio de Spiritu sancto. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 1027, 20. Ἀπέβλεψα γὰρ κ. τ. λ.] Ecclesiasta cap. IX. v. 11. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 1028, 11. Τοῦτό μοι τελευταῖον κ. τ. λ.] Vide Q. Curtium lib. V. in fine. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 1028, 18. Ἀρκοῦμενος] Ex epistola D. Basilii ad monachos suos, ut supra cap. IV. sect. IV. num. 12. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 1029, 4. Βίβλους ἐκείνας ἐς δημοσίον ἀνεγνωκότες ἄκουσμα] Die Assumptionis B. Virginis Dei - Matris, Augusti XV. Philotheus patriarcha, Antirrheth. I. (Cod. Reg. 1996. fol. 9. v.) rem ita narrat. Τῆς δ' ἱερᾶς ἐπιστάσης μετὰ μικρὸν τῆς θεομήτορος τελετῆς τε καὶ πανηγύρεως, ἣν ἐτησίως ἐπὶ τῇ ταύτης ἱερᾷ τε καὶ σεπτῇ μεταστάσει πάνδημόν τινα καὶ περιφανεστάτην ἐν τῷ μεγίστῳ ναῷ τῆς ἐνυποστάτου καὶ συναναρχοῦ θεοῦ σοφίας τελοῦμεν, πᾶσαν ἐκεῖ σχεδὸν συγκαλοῦντες τὴν πόλιν, μετὰ τοὺς ἐσθινοὺς ὕμνους, δευτέραν ἤδη τῆς ἡμέρας ὦραν ἐχούσης, ἐπ' ἀρίβαντος ἱεροῦ λαμπρᾶν τε καὶ πεπαρόρησιασμένην ἐποιησάμεθα τὴν ἀνάγνωσιν τούτου, αὐτοῦ τε τοῦ πατριαρχοῦντος τότε προκαθημένου καὶ ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων συνάμα παντὶ παρισταμένων τῷ κλήρῳ, καὶ δὴ καὶ ἀρχόντων, καὶ τοῦ πλείστου μέρους τῆς μεγάλης ταυτησὶ πόλεως περιισταμένων· ἤνλικα δὴ καὶ βασιλεὺς ὁ κρατίστος ἄνωθεν ἐκ τῶν ἱερῶν ὑπερώων ἀκροώμενος τῆς ἀναγνώσεως ἦν, τῆς τε συγκλήτου περιισταμένης αὐτὸν, καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ, καὶ δὴ καὶ τῶν πολιτῶν αὐτῶν ἄλλου πλήθους μερῶν. τρεῖς δ' ἦμεν οἱ κατὰ διαδοχὴν ἀνεγνωκότες ἐκείνον· Γαλησιώτης φημι, καὶ Μάξιμος ὁ σοφός, καὶ τρίτος ἐπ' ἐκείνους καὶ τελευταῖος ὁ Ἡρακλείας· ὃς δὴ καὶ προτραπεῖς, καὶ διδασκαλικὸν τινα βραχὺν περὶ τῶν προκειμένων ἀπὸ στόματος ἐξέδωκε μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν λόγον. ἐκεῖθεν δ' ὁ ἱερός ὀρηθηθεὶς ὥσπερ ἐξ ἀφ' ἑαυτοῦ τινὸς τόμος, μᾶλλον δ' οἱ τόμοι (τρεῖς γὰρ ἦσαν κατὰ ταῦτο κύριοι τῇ συνόδῳ συντεθειμένοι καὶ ὑπογεγραμμένοι κατὰ ταῦτα, ὅμοῦ μὲν καὶ ξυνημμένως οἱ δύο, μετὰ μικρὸν δ' ἑσάτωως ὁ τρίτος· οὕτω καὶ γὰρ ἐκρύπτετο παρ' ἡμῶν ὁ τόμος ἐν σκοτίῃ τε καὶ γυνίᾳ) ἐκεῖθεν οὖν ὀρηθηθέντες etc. ΒΟΙΒΙΝ.

Pag. 1030, 2. Τὸ βδέλυγμα τῆς ἐσχάτης ἐρημώσεως ὑπάραξεν αὐτόχημα] Cum Palamitae multa et praeclara Cantacuzeno promississent, si Tomum suum altari ipse imponeret, ac novo ritu consecraret, Gregoras, ubi id rescivit, immo, inquit, cum videritis ado-

minationem desolationis stantem in loco sancto, cognoscite quoniam appropinquavit desolatio imperii Romani. Vide Histor. lib. XXV. cap. ult. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1033, 3. Σάλος γὰρ κ. τ. λ.] Verba S. Basilii, ut supra cap. IV. sect. IV. num. 1. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1034, 17. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς δι' ὄνειρων ἦναγκ. πως μαντικῆς ὑπ' αὐτῶν διὰ μνήμης ἔλθειν] Gregoras hoc loco Palamitas notat, ut propriis somniis intentos. At ipsi quoque Gregorae Philotheus patriarcha Antirrheth. XII. Cod. Reg. 1996. fol. 297. eundem morbum obiicit; qua de re plura nos supra in Vita Gregorae. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1035, 2. Ἐγὼ διὰ τὴν κ. τ. λ.] S. Basiliius Epist. LXIV. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1044, 13. Ἀἴλα ποιεῖσθαι τὰ νέα ταυτὶ θεοπρίσματά τε καὶ δόγματα etc.] Philotheus patriarcha Antirrheth. I. Cod. Reg. 1996. fol. 10. Ἐκεῖθεν οὖν ὀρηθέντες οἱ πόμοι, οὐ τὴν μεγάλην ταυτηνὶ διήλθον ἐν βραχεὶ μόνον πόλιν, καὶ ἀναγνωσόμενοι καὶ μεταγραφόμενοι παρὰ τῶν σπουδαστῶν τοῦ λόγου τῆς εὐσεβείας, μάλλον δὲ καὶ τῶν ἀντιθέτων αὐτῶν· ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς ὑπερορίας τρέχοντες ὀξέως προήλθον, Θεσσαλονίκην τε καὶ Ἄθω τὸν ἱερόν, καὶ τὰς ἐξῆς νήσους τε καὶ πόλεις διαλαβόντες. ὕθεν καὶ οἱ τῆς ἀντιθέτου μοίρας μετὰ πάσης ἐκείνων ἀδείας λαβόντες ἔχουσιν, οὐ μόνον οὐδὲν ἀπειργόντων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διδόντων καὶ προτιρομένων τοὺς βουλομένους εἰς τοῦτο. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1045, 10. Ἐνίοις τῶν τῆν αὐλειον τῆς οἰκίας ἡμῶν παριόντων] Gregorae domum nulla sui parte vias publicas attigisse, testis est Philotheus patriarcha Antirrheth. I. Cod. Reg. 1996. fol. 7. ut annotatum supra ad Gregorae Vitam. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1045, 20. Ἔτος ἀμείβων ἤδη τῆς ἡλικίας ἐξηκοστὸν] Gregoras, quo tempore haec scripsit, nondum expleverat annum aetatis LVII. Vide annotata ad pag. 567. D. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1046, 11. Οἱ δ' ὡς ταῦροι κ. τ. λ.] Psalm. XXI. v. 13. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1046, 13. Ἐβρουξαν ἐπ' ἐμὲ κ. τ. λ.] Psalm. XXXIV. v. 16. v. 12. Psalm. XXI. v. 14. Psalm. LXIII. v. 6. v. 4. v. 6. Ps. LXXXI. v. 5. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1048, 20. Πατὴρ Βασιλείου] Epist. LXXIX. Eustathio Sebastiae episcopo. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1048, 21. Ὡς ἐν γέ τοῦτο κ. τ. λ.] Vide supra lib. XXI. cap. IV. sect. 4. num. 13. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1049, 2. Πίστιν δὲ οὕτε κ. τ. λ.] Idem Epist. LX. Ecclesiae Antiochenae. **ΒΟΙΒΙΝ.**

Pag. 1049, 17. Ὡς μηδ' ἐνταῦθα γεγόμενον μόνον εἶσαι τὴν πρόδοσιν Ἰούδαν ἐκείνον ἐγκαλεῖσθαι] Horum verborum hic videtur esse sensus, illum discipulum adeo se ad exemplum Iudae compo-

suisse, ut ne tum quidem, cum habitum monasticum induisset, magistri proditi crimen solius Iudas proprium esse voluerit. νοινις.

Pag. 1050, 19. Τῶν πατριαρχικῶν ἀρχόντων] Vide Goati Eucholog. pag. 268. et seq. CAPPERONN.

Pag. 1053, 4. Τῶν ἀνδριαντοποιῶν] Sic supra lib. XIII. cap. I. sect. 4. CAPPERONN.

Pag. 1054, 9. Τότε μακρός τις γίνεται τοῦ παρόντος λόγου λόγος] Non omni suspicione mendii caret hic locus. Forsan legendum τότε δὴ μικρός τις κ. λ. qua lectione admissa verterem, *tae huiusce dicti nulla ferme ratio habenda est.* CAPPERONN.

Pag. 1055, 19. Αὐτὴ γὰρ ἐστὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον] Haec enim gratia est Spiritus sanctus; id est, haec gratia et operatio acri in Scripturis nomine sancti Spiritus designatur. Unde infert Palamas hanc gratiam non esse quid creatum. Addit tamen huiusmodi gratiam non esse ipsammet sancti Spiritus substantiam. Quae duo conciliari vix posse videntur, nisi advertamus a Palamitis admissas esse inferiores quasdam Deitates, quae Deum inter et creaturas medium locum tenerent. Nostris quidem e theologia Petrus Lombardus, magister sententiarum, negavit, sancti Spiritus gratiam esse quidpiam creatum: sed simul statuebat istam gratiam seu charitatem esse ipsummet Spiritum sanctum, ipsum Deum: quae tamen sententia ab omnibus deinceps theologis reprobata est. Vide lib. I. Sentent. distinct. 17. et articulos Parisiis damnatos ad calcem operis Petri Lombardi. Divus etiam Bernardus censuit charitatem, seu gratiam sanctificantem, esse ipsum Deum: sed charitatem spectabat ex parte dantis, seu ipsius Dei: aliunde vero ferebatur gratiam et charitatem in nobis esse quoddam accidens. Hinc siebat, *substantiva charitas accidentalem dat charitatem.* Legit divi Bernardi epistolam XI. ad Guigonem Carthusiensium Priorem, et tractatum de diligendo Deo cap. XII. CAPPERONN.

Pag. 1056, 7. Ἄς ὁ Προφήτης κεφαλαιωδῶς ἐπέα προείπει] Quas Propheta septem summam appellavit. Isaias cap. XI. vers. 2. et 3. ubi sic recensentur septem sancti Spiritus dona. *Et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiae et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini.* CAPPERONN.

Pag. 1056, 10. Ὁ κριτὴν πᾶσαν τὴν γῆν, οὐ ποιήσεις κρίσιν;] Locum hunc laudavit Palamas ex versione LXX. Interpretum. Vulgata nostra habet absque interrogatione, Genes. 18. vers. 25. *qui iudicas omnem terram, non facies iudicium hoc.* Hebraeus textus est huiusmodi: *השפט כל הארץ לא יעשה משפט*. Id est, *numquid qui iudicat omnem terram, ille non faciet iudicium?* CAPPERONN.

Ibidem. Οὐ ποιήσεις;] Non facies? Vis argumenti sistit in hoc verbo. Nam ποιῆν [facere] apud Graecos theologos significat creare. Forsan ex Genes, cap. I. ubi apud τοὺς LXX. legitur, *ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός.* In principio Deus fecit, i. e. creavit. Hinc olim Ariam

argutabantur Christum esse creaturam, quia epistolae ad Hebr. cap. III. dicitur *Χριστὸν Ἰησοῦν πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν. Christum Iesum qui fidelis est ei qui fecit illum.* CAPPERONN.

Pag. 1056, 19. *Προείρηκεν Ἑσαίας*] Cap. XI. v. 2. 3. CAPPERONN.

Pag. 1057, 16. *Λιγὸς πεσοῦσης πᾶσιν ἐξέτη ξυλεύεσθαι*] Unum est e Monostichis Menandro tributis. Vide Comicoꝝ Graecor. sententias edit. Henric. Steph. pag. 191. Meminit Erasmus Chiliad. 3. Centur. 1. Proverb. 86. et sic exponit. [Si quem fortuna praecipitem dederit, in hunc passim omnes incurrunt, et quisque quod potest diripit. Iam enim sibi putant impune fore. Exemplum est apud Iuvenal. de Seiano.] CAPPERONN.

Pag. 1060, 2. *Οὐρανίῳ ἐδάφει*] *In caelesti solo.* Sic Ovid. Metamorphos. lib. I. *Astra tenent coeleste solum.* CAPPERONN.

Pag. 1062, 4. *Καὶ τοῦτο παραδύμενον*] *Id quoque vitii obrepserit;* quod nimirum de rebus theologicis ignarus disserere voveris. CAPPERONN.

Pag. 1062, 11. *Καὶ τοῦ τῆ κτίσει ἐφυστηρίζοντος σώματος*] *Alteram vero substantiam corporis solaris, quod non nisi post creationem [luminis] factum est.* Alludit ad Genes. cap. I. ubi lux prima die facta narratur, sol autem nonnisi die quarta formatus. CAPPERONN.

Pag. 1063, 4. *Γρηγόριον*] Gregor. Nazianz. Orat. 43. quae est in novam Dominicam. CAPPERONN.

Pag. 1064, 18. *Καὶ μονοειδής*] *Nihil habens admixtum dispar sui atque dissimile.* Ita Cicero vertit τὸ μονοειδές apud Platonem, quod ad literam sonat, *uniforme.* CAPPERONN.

Pag. 1065, 20. *Ἐπειτα πῶς διάφορον κ. τ. λ.*] Tractatu cui titulus: Ducenta capita, Tom. I. edit. Combefis. Sed ibi paullo aliter iacet hic locus. CAPPERONN.

Pag. 1066, 17. *Θεὸς οὔτε ἀρχὴ ἐστὶ . . . ὁ θεὸς οὔτε οὐσία ὦν*] *Deus neque principium est . . . neque substantia.* Subintellige, *creatarum rerum more,* prout luculenter explicat idem sanctus Maximus tom. I. pag. 462. et 463. Ipsummet consule, si lubet. CAPPERONN.

Pag. 1068, 6. *Ἀθανάσιος*] Orat. 4. contra Arian. Tom. I. pag. 516. edit. vet. CAPPERONN.

Pag. 1068, 9. *Μάξιμος*] Capitibus de charitate tom. I. pag. 544. CAPPERONN.

Pag. 1069, 12. *Ολιγίσμων γὰρ κ. τ. λ.*] Psalm. CII. v. 8. et LXXXV. v. 15. et CXLIV. v. 8. ubi eadem est sententia. CAPPERONN.

Pag. 1070, 14. *Σαφῶς*] Si legas σαφῶς, vertendum, *non quidem evidenter, sed indicibus quibusdam demonstrant iis, qui.* CAPPERONN.

Pag. 1076, 13. *Κατὰ σεντουῦ Βαλλεροφόντης*] *Adversus te ipsum Bellerophontes* Ita effertur hoc proverbium apud Lucian.

Vulgo autem sic efferunt Βελλεροφόντης τὰ γράμματα. *Bellerophon-tes literas.* Supple contra se ipsum affert, qua de re Graecorum fabulam commemorat et docte exponit Erasmus, Chiliad. 2. Centur. 6. Proverb. 82. CAPPERONN.

Pag. 1083, 12. Διονυσίου μεμνήσομαι] *Dionysii mentionem faciam.* Locus est in epistola IX. Pseudo-Dionysii ad Titum sect. I. quem ad locum vide sancti Maximi et Pachymerae scholia. CAPPERONN.

Pag. 1083, 19. Ὁ Ἀθανάσιος] D. Athanasii Orat. 2. contra Arian. tom. I. pag. 306. edit. antiq. CAPPERONN.

Pag. 1084, 19. Μάξιμος] D. Maxim. capitibus theolog. quingentis Centuria 2. Artic. 74. CAPPERONN.

Pag. 1085, 1. Γενώμεθα δόκιμοι τραπέζιται] *Prodi simus nummularii.* Haec sententia ipsi Christo a veteribus tribuitur. CAPPERONN.

Pag. 1086, 9. Οὐδεις γὰρ, φησι κ. τ. λ.] Exod. XXXIII. v. 20. CAPPERONN.

Ibidem. Οὐδεις γὰρ ὄψεται πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται] *Nemo enim videbit faciem meam et vivet.* Exod. XXXIII. v. 20. ubi sic habetur apud τοὺς LXX. οὐ γὰρ μὴ ἴδῃ ἀνθρώπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται. *Non enim videbit homo faciem meam et vivet.* In vulgata Latina: *Non enim videbit me homo et vivet.* Quod magis Hebraicam ad veritatem accedit. CAPPERONN.

Pag. 1089, 6. Χωρὶς δυνάμεως] *Absque potentialitate.* Nostri sic in scholis loquuntur; non quod impotens sit Deus, sed quod non habeat meram potentiam ab actu suo distinctam et separalam. CAPPERONN.

Pag. 1089, 18. Τὸ Κυλώνιον ἄγος] *Cyloniae caedis labem.* Cylo nobilis Atheniensis, et in Olympicis victor, ex falsa Delphici oraculi interpretatione Athenarum arcem occupavit, tanquam tyrannum acturus. Tum Athenienses ipsium eiusque socios ibi obsessos oppugnarunt. Cylo autem et eius frater clam aufugerunt; caeteri fame consumpti, supplices ad aram quae erat in arce confugerunt. Sed eos inde abductos interemerunt ii, quibus commissa erat urbis custodia. Quosdam etiam in ipso transitu et prope Deorum altaria sedentes interfecerunt. Unde impii et profani ab Atheniensibus appellati sunt, et in exilium acti: et hoc dictum est *Cylonium scelus* sive *labem Cyloniae caedis expiare.* Narrant Thucyd. lib. I. circa finem, et Plutarchus in Solone. CAPPERONN.

Pag. 1091, 7. Ὁ θεὸς οὕτε νοῶν λέγεται κυρίως κ. λ.] Vide capita CC. Theologica Sancti Maximi tom. II. pag. 479. ubi locus hic paulo aliter se habet. Sed videtur Gregoras non ad verbum huius sancti Confessoris testimonium laudare. Et sane supra inuit se SS. Patrum testimonia, aut eorum libros, prae manibus non habere. Vide huius disputationis pag. 684. B. CAPPERONN.

Ibidem. Ἴνα μὴ σύνθετος λογισθῇ] Erat in Manuscripto,

συνθεολογισθῆ, sed emendavi ex Sancto Maximo, apud quem legitur, *ἵνα μὴ σύνθετος*. CAPPERONN.

Pag. 1091, 13. *Ἡ αὐτοῦπεραγαθότης*] Locus est in scholiis Sancti Maximi ad librum Pseudo-Dionysii de divin. nominib. cap. V. sect. 6. ad vocem *αὐτοῦπεραγαθότης*, pag. 692. edit. Corder. CAPPERONN.

Pag. 1092, 16. *Τὴν οὐσίαν αὐτῶν ἀπόλεσεν*] *Substantiam suam amitterent*. Similia Pseudo-Dionysius habet lib. de divin. nomin. cap. XIII. sect. 2. CAPPERONN.

Pag. 1093, 19. *Φησὶν οὖν*] Proclus Institut. Theologic. lib. VII. cap. 3. CAPPERONN.

Pag. 1094, 4. Secundum lectionem marginalem ita vertes: *Sin unum fiant, ex nullo, id est ex privatione fiunt prius unum, quatenus unum quid ipsis recens inerit*. CAPPERONN.

Pag. 1095, 5. *Ἐν μὲν ἔστι τὸ ὄντως ὄν*] *Verum ens est unum*. Locum hunc non reperi in vulgatis Dionysii. Sed hic auctor, quisquis tandem sit, alia etiam scripserat quae nondum edita sunt, v. g. opus *περὶ νοητῶν καὶ αἰσθητῶν*, quod citat. lib. de Eccles. Hierarch. cap. II. part. III. sect. 2. CAPPERONN.

Pag. 1095, 6. *Οἱ ἐνοειδεῖς*] *Qui divinam unitatem participant*. Vox haec invenitur etiam in Dionys. lib. de Eccles. Hierarch. cap. II. part. III. sect. 2. Eam sanctus Maximus ibidem explicat per *θεοειδή, Deiformia*, quae opponit τοῖς πολλοῖς καὶ ἀνέμοις, id est, *vulgo et profanis*. Item Pachymeres ibidem illam exponit per *θεῖα, ὡς ὑψηλά καὶ νῶ μόνῳ ληπτά*, id est, *Divina, ut sublimia et sola mente comprehensibilia*. His interpretationibus versionem nostram accommodavimus. CAPPERONN.

Pag. 1096, 2. *Ὁ αὐτός φησιν*] Dionys. lib. de div. nom. cap. IV. sqq. CAPPERONN.

Pag. 1096, 7. *Ὁ θεός ταῦτα λέγεται*] *Deus haec esse dicitur*, nimirum *pulchrum et pulchritudo*, ut hoc loco fuse postea explicat Dionysius ille, quem hic, ut et alibi, contrahit Gregoras. CAPPERONN.

Pag. 1096, 8. *Ἐκ θεοῦ καὶ ἐν θεῷ*] In editis Dionysii legitur, *Ἐξ αὐτῆς καὶ ἐν αὐτῇ*, supple. *αὐτοῦπεραγαθότητι*, quae vox Deum ipsum designat. CAPPERONN.

Pag. 1096, 10. *Ἀσχέτως*] *Sine ulla proportione*. Ita vocem hanc Dionysii explicant Sanctus Maximus et Pachymeres in suis scholiis. Haec sunt eorum verba, *οὐδενὶ γὰρ λόγῳ, κ. λ. ἔχει τὸ θεῖον τὴν πρὸς τὰ ὄντα σχέσιν τε καὶ κοινωνίαν*, id est, *nulla enim ratione etc. Divinitas habitudinem aut communionem cum caeteris entibus habet*. CAPPERONN.

Pag. 1098, 2. *Πλήρη πεπαιδευμένοις ὄντα*] Textum intelligo quasi scripisset Gregoras, *τὰ τοῦ Διονυσίου κεκρικῶς πλήρη ὄντα τοῖς πεπαιδευμένοις*. Erit, fateor, enallage quaedam, seu ἀντίπτωσις [positio unius casus pro altero] sed quae nec ipsi Platoni, quem

Gregoras in verborum structura nonnunquam imitari conatur, insolita est. CAPPERONN.

Pag. 1100, 21, Ὁ Πλατωνικός Πρόκλος] Procl. Institut. Theologic. lib. VII. cap. 24. Locum hunc Procli laudavit Gregoras libro etiam 86. Histor. Rom. qui liber sextus est inter dogmaticos eiusdem Gregorae tractatus. CAPPERONN.

Pag. 1102, 9. Πανταχῆ ἐστὶν ὀλικῶς καὶ οὐδαμοῦ] Celebre est Philosopho-Theologorum axioma: *Quod ubique est, nullibi est*; intellige, in nullo definite aut circumscripte loco ita ut alibi quae non reperitur. CAPPERONN.

Pag. 1102, 10. Μετέχεται ἀμεθέκτως] Haec breviter simul et apposite sanctus Maximus explanat scholiis ad cap. II. lib. de div. nom. sect. 5. τὸ κατ' οὐσίαν μὲν ἢ θεότης οὐ μετέχεται· μεθεκτὴ δὲ ἐστὶν ἐν τῷ ἕξ αὐτῆς εἶναι τὰ πάντα καὶ ὑπ' αὐτῆς συνέχεσθαι εἰς τὸ εἶναι. Id est, *secundum substantiam quidem divinitas non participatur, sed est participabilis quatenus ab ea existunt omnia et ab ea continentur atque conservantur ut sint*. Idem fere habet paulo post auctor ipse libri de div. nom. seu potius ipsemet sanctus Maximus, ut mox annotabo. CAPPERONN.

Pag. 1104, 6. Μεθεκτός μὲν ὁ θεός] Locum hunc in vulgatis Dionysii reperire non potui. Et sane sancto Maximo sententiam hanc tribuit Corderius in notis ad Dionys. de div. nomin. cap. II. sect. 5. ubi eam ad verbum ut hic iacet describit, et sic habet: *Adhuc idem* (loquitur de sancto Maximo) *in iis quae in dogmaticis panoplia feruntur, participabilis est Deus secundum etc.* CAPPERONN.

Pag. 1104, 11. Οἱ ἐνοειδεῖς] Vide notam ad pag. 687. C. CAPPERONN.

Pag. 1104, 15. Παλαμναίαν] Alludit auctor ad nomen τῶ Παλαμᾶ. affine τῷ Παλαμναίῳ, quod sceleratum significat: hanc autem allusionem quia exprimere non potest Latina versio, ipsius Palamae nomen inserui. CAPPERONN.

Pag. 1105, 9. Ἡ ὄτε πράξῃ κ. τ. λ.] *Quae cum fecerit [malum]* etc. in vulgata Latina sic habetur. *Quae comedit, et tergens os suum dicit: non sum operata malum*. Huic interpretationi consonat Hebraica lectio. CAPPERONN.

Pag. 1105, 10. Φησὶ Σολομών] Proverb. cap. XXX. v. 20. CAPPERONN.

Pag. 1105, 14. Οὐδεὶς γὰρ κ. τ. λ.] Exod. XXXIII. 20. CAPPERONN.

Pag. 1105, 19. Παρὰ τὰς ἐπ' ἀλέα λέσχας] Ex Hesiodi oper. et dieb. vera. 491. παρ' ὃ' ἴθι χάλκειον θῶκον καὶ ἐπ' ἀλέα λέσχη. Hoc est *praeteri aeneam sedem* (seu *officinas ferrarias*) et *confabulationes quae calidis in locis habentur*. Quidam non obstante metro legunt ἐπ' ἀλέα id est *propter teporem*, seu *teporis captandi gratia*. Ita Eustathius. Guilelmus Canterus una voce legit ἐπαλία.

Caeterum λέσγαι dicebantur olim philosophorum conventicula. Deinde quia inter ipsos plerumque levissimis de rebus agitabatur, factum est ut mendicorum et vulgi conventus etiam hoc nomine vocarentur, atque inde etiam ipsae nugae λέσγαι dictae fuerunt. CAPFERONN.

Pag. 1105, 19. *Εἰς τὰς Διὸς καὶ Σεμέλης κ. λ.*] De hac fabula vide quae habet Ovidius *Metamorphos.* lib. III. CAPFERONN.

Pag. 1107, 1. *Λέγων*] Plato in *Timaeo* tom. III. pag. 41. edit. Ioan. Serran. CAPFERONN.

Pag. 1108, 2. *Λοκροῖς Ἐπιζεφυροῖς*] Ita dicti sunt a promontorio Zephyrio, quod erat in Magna Graecia. Vide Strabon. *Geographicon* lib. VI. pag. 176. CAPFERONN.

Pag. 1108, 5. *Περὶ αὐτοῦ καταλέγει*] Plutarch. in *Numa* pag. 65. edit. 1624. ubi paulo fusius haec referuntur. CAPFERONN.

Pag. 1108, 7. *Οὔτε γὰρ ἐκείνος*] *Nec enim ille [Pythagoras]*. Hoc videtur esse contra grammaticae leges, ut ἐκείνος referatur ad subiectum proximum: non est tamen: nam re ipsa Pythagoras consideratur hic ut antiquior et a narratione remotior. CAPFERONN.

Pag. 1108, 18. *Εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν κ. λ.*] Difficilis et intricatus mihi visus est locus iste. Pro ὑπὸ, legi ὑπέρ. Forsan legendum ἐπουράνιον, quod apud Platon. *Apolog. Socrat.* significat *supra coelos positum*, aut ὑπερουράνιον eodem sensu. Alia quoque huius loci potest interpretatio afferri hunc in modum: at Palamas, cum se principii expertem et nulli imperio subditum lege inusitata constituisset, rebus sub coelo positis hanc potestatem tribuit, ut increata fieri possint quaecunque in aëre, terra, et aquis, entium genera consistunt. CAPFERONN.

Pag. 1108, 20. *Τῆς ἀναισθησίας τῶν ἐπομένων*] Sic postea φεῦ τῆς τῶν ἐπομένων εὐθησίας. Sed saepe Graeci subintelligunt φεῦ et ὦ. Dicunt τῆς τύχης! *O qualem fortunam!* etc. CAPFERONN.

Pag. 1109, 6. *Τὸ τῆς Λαμίας*] De Lamiis duplex occurrit locus in sacrarum Scripturarum versione vulgata. Alter *Isai.* 34. *ibi cubavit Lamia.* Hebr. לַמִּיָּה quod vertunt of LXX. ὄνοκένταυρος. Symmach. *λαμῖαι*, alii *strix*. Alter est *Ierem.* Threnor. 4. *Lamiae nudaverunt mammas.* Hebr. חֲרָחַר quod of LXX. vertunt *δράκοντες*, alii *cetos*, alii *serpentes*, et sane hoc nomine monstruosum quoddam animal designari omnes fatentur. De iisdem Lamiis plura narrant profani scriptores. Plutarchus initio libri de curiositate, ἐν τῷ μύθῳ τὴν Λαμίαν λέγουσιν οἴκοι μὲν εὐθεῖν [male in editis ᾄδειν] τυφλὴν, ἐν ἀγγελίᾳ τινὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχουσαν ἀποκειμένους· ἔξω δὲ προϊούσαν περιτίθεσθαι [male in editis ἀποτίθεσθαι], καὶ βλέπειν. Hoc est, in fabulis fertur Lamiam domi quidem dormire caecam, oculis in quodam vasculo repositis, at foris egressam, suos sibi oculos inscrere, et videre. Philostratus de vita Apollonii Tyanæi lib. IV. cap. 8. *λαμίας* inter τὰ φάσματα, id est *spectra* numerat. Ibi quippe dicit, Menippi cuiusdam sponsam fuisse unam

Empusarum, quas Lamias et Larvas, seu Lemures vulgus esse dicit: eas ad amorem pronas esse, et humanas praesertim carnes expetere. Porro cum Apollonius Tyanaeus istam Menippi sponsam interrogasset, et acrius instando torsisset, fassam esse merum se spectrum esse, et Empusam, et Menippi corpore voluisse satiari. Duris Samius Libycorum lib. II. narrat Lamiam fuisse mulierem pulchram: quum Iupiter rem cum ea habuisset, a Iunone zelotypa adactam ad prolem necandam: ex hoc moerore factam deformem, aliarum pueros rapuisse et interfecisse: eam Iunonis ob iram noctes diesque insomnes duxisse, ut eo maiore esset in luctu; Iovis vero miseratione exemptiles tandem nactam oculos, quos pro libito modo tolleret, modo apponere posset, ab eodem obtinuisse ut in quam vellet, modo mutaret formam. Testis scholiastes Aristophanis, qui Beli et Libyae fuisse filiam ait. Alii alia insuper narrant. Vide si lubet Diodorum Siculum lib. XX. Pausaniam in Phocicis etc. CAPPERONN.

Pag. 1109, 22. Θεῖος Γρηγόριος] Gregor. Nyss. lib. II. contra Eunom. tom. II. pag. 473. CAPPERONN.

Pag. 1110, 2. Οὐκοῦν τοῦ ἀνυπάρκτου εἶπεν ὁμοίωμα] *Itaque rei non existentis imaginem et similitudinem ipsam [Christam] esse dixit.* Scilicet paulo supra dixerat Eunomius apud S. Gregorium loco citato, *υἱὸς ἐστὶν εἰκὼν καὶ σφραγὶς τῆς τοῦ παντοκράτορος ἐνεργείας.* *Filius est imago et sigillum operationis [Dei] qui est omnipotens.* CAPPERONN.

Pag. 1111, 1. Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ] Gregor. Nazianzen. orat. 42. in Pascha pag. 692. CAPPERONN.

Pag. 1111, 4. Καὶ πάλιν] Idem orat. 42. in novam Dominicam. CAPPERONN.

Pag. 1112, 9. Ὅσα τὸ πρότερον ἔτος] *Anno proxime elapsi.* Gregoras Acta Synodi Palamiticae et suam hanc cum Cabasila disputationem descripsit anno Christi MCCCLII. mensibus Julio et Augusto. Libros Antirrheticos, priores quidem, condiderat antequam Cantacuzenus occupato Byzantio rerum potiretur, hoc est, ante ann. MCCCXLVII. posteriores vero non edidit, nisi anno demum MCCCLIII. ut in eius Vita dictum est. Itaque hoc loco τὸ πρότερον ἔτος, quo significat editos a se libros Antirrheticos, non potest esse *annus proxime elapsus*: nisi Antirrheticos priores semel quidem ante ann. MCCCXLVII. iterum autem ann. MCCCLI. editos ponamus: id quo minus verum puto. Malim igitur τὸ πρότερον ἔτος interpretari *primo vel priore anno*, ut intelligatur annus primus susceptae adversus Palamam disputationis, non autem novissimus, seu proxime elapsus. Sic idem Gregoras Hist. lib. XXI. pag. 625. E. προτεραίαν vocat eum diem, qui primus fuit, non qui proxime praecessit. Vide notas ad eam paginam, ubi et simile aliud exemplum affertur. BOIVIN.

Pag. 1112, 17. Ὁ προφήτης] Isai. XI. CAPPERONN.

Pag. 1118, 7. Τῶν κατὰ διαλογεῖσιν χαρισμάτων] *E gratis gratuitis, quas Deus diversimode distribuit.* Sic vocant theologi ea externa Dei dona, quae potius ad caeterorum utilitatem dantur, quam ad emolumentum illius in quem conferuntur; ut dona miraculorum, linguarum etc. GAPPERONN.

Pag. 1114, 7. Ἡ οὐ κάκεινα ἔν καὶ ταῦτόν ἐρεῖς τῆ τοῦ θεοῦ οὐσίᾳ] Videtur hic Palamas impегisse in eum errorem, qui abbati Ioachimo tributus est, et in Concilio Lateran. IV. sub Innocent. III. anno Domini 1215. damnatus: quod nempe tres personae divinae, non tantum inter se, sed et ab essentia divina realiter distinguerentur. Hoc autem catholicae fidei maxime adversatur. Nam in hoc praecipue stat sanctissimae Trinitatis mysterium, quod una sit omnino natura, et tres personae realiter distinctae: quae tamen ab unica illa natura realiter non distinguantur. GAPPERONN.

Pag. 1114, 10. Ἄς ὁ προφήτης] Isai. XI. GAPPERONN.

Pag. 1114, 13. Ὁ κρίνων πᾶσαν κ. τ. λ.] Genes. 18. GAPPERONN.

Pag. 1115, 2. Τὸ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἡτοιμασμένον] Alludit Palamas ad Matth. cap. XXV. *Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.* GAPPERONN.

Pag. 1115, 7. Περὶ τῆς θείας μεταλήψεως] Ita Graeci vocant sacrae Eucharistiae sumptionem: quia ut belle habet S. Ioan. Damasc. lib. IV. orthodox. fid. δι' αὐτῆς τῆς Ἰησοῦ θεότητος μεταλαμβάνομεν, *per eam Christi divinitatis participes efficimur.* Differunt autem apud Graecos interdum *μετάληψις* et *μετάδοσις*. Quippe *μετάληψιν* vocant sanguinis, *μετάδοσιν* vero corporis dominici communionem. Unde in imaginibus quae depingi solent in sacri altaris conchis, Christus effingitur sacrae mensae assidens manibus in crucem decussatis: dextra quidem, cui vox *μετάληψις* inscripta est, calicem; sinistra, ubi vox alia *μετάδοσις* legitur, panem sanctum porrigens. Hinc in liturgia, Chrysostomi nomine inscripta, *μετάδος μοι δέσποτα τὸ τιμιον καὶ τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ Κυρίου, Domine impertire mihi honorabile ac sanctum domini corpus.* Et postea, *καὶ μετὰ μετάληψιν σπογγίζει τῷ καλύμματι τὸ ἅγιον ποτήριον, et post participationem [sacri sanguinis] abstergit velamine sanctum calicem.* *μετάληψις* sumitur etiam de perceptione τοῦ Ἀντιδώρου, seu panis benedicti. Pachymer. lib. V. cap. 8. *ἐν μετάληψει δὲ θείου ἄρτου ὃν Ἀντιδώρον λέγουσι, in perceptione divini panis quem vocant ἀντιδώρον, id est, Eucharistiae supplementum:* denique de perceptione aquae benedictae, Eucholog. Allatian. πάντων δὲ μεταλαμβάνομένων καὶ ἀγιαζομένων ἐκ τοῦ ἀγιασμάτων. *Cum omnes participarent aquam benedictam eaque sanctificarentur.* GAPPERONN.

Pag. 1115, 20. Πᾶσι τοῖς ἄλλοις λόγοις, ὑπὲρ ἑξήκοντα οὐσί] *Caeteris orationibus, quas plus sexaginta scripsit.* Palamas orationes scripsit multo plures quam sexaginta. Exstant in uno Codice Regio (is est Codex 2404.) Homiliae variaque eius opuscula

plus septuaginta. Exstant et in aliis Codicibus non pauca alia. Gregoras hoc loco de Palamae orationibus iis tantum loqui videtur, quas de rebus controversis scriptae erant. Earum multas continet Codex Regius 2409. In iis sunt: I. *Libri contra Acindynum decem continui*; qui omnes, exceptis tribus, ἀντιρόητικοί inscribuntur. II. *Libri duo Apologetici*: primus *περὶ θεῶν ἐνεργειῶν καὶ τῆς κατ' αὐτὰς μετέξεως*. Secundus *περὶ θείας καὶ θειοποιῦ μετέξεως, ἢ περὶ τῆς θείας καὶ ὑπερφουῦς ἀπλότητος*. III. *Libri singularis, ὅτι Βαβλααμ καὶ Ἀκινδυνός εἰσιν οἱ διχοτομοῦντες καὶς ὄντως καὶ ἀθέως εἰς δύο ἀνίστους θεότητες τὴν μίαν*. IV. *Dialogi duo*. Primus *Orthodoxi cum Barlaamita*. Secundus *Theophanis Orthodoxi cum Theotimo ex Barlaamita*. V. *Refutatio eorum quae Acindynus contra Palamam scripserat*. In hoc opusculo proponuntur primum Palamae verba; deinde ea quae Acindynus contra obiecit; tum denique ea quae Palamas contra reposuit. VI. *Epistolae seu potius Orationes dogmaticae, Apologeticae et Antirheticae variae ad varios*. Continet praeterea idem Codex *Delectam testimoniū ex S. Scriptura et ex Patrum libris excerptorum et in Capita seu Hypotheses sexdecim distribūtorum*: item *narrationem disputationis coram imperatore inter Palamam et Gregoram habitae in Palatio*: nec non *iambicum poema contra Acindynum*: quae omnia vel Palamas ipse, vel insignis aliquis Palamita, elucubrauit. In Codice 2404. duae sunt homiliae de re controversa, nempe *de Thaboris lumine*, quod et increatum et a substantia divina diversum Palamas statuit. In Codice 2432. Gregorio Palamae, tanquam auctori, tribuantur *Capita CL physica, theologica, moralia et practica contra Barlaamiticōs errores*: item *interrogationes et responiones, de iis qui propriam mentem intra corpus conantur perspicere, an recte agant*. Vide *Historiam Litterariam Guil. Cave. Partis II. pag. 507. et 508*. Omitto quae in aliis Codicibus Regiis sparsa et disiecta reperire est. Asservantur in Bibliotheca Segueriana tres tomi Operum Gregorii Palamae. Sed ad eam Bibliothecam aditus non patet. ΒΟΥΤΥΙ.

Pag. 1116, 21. *Τρεῖς τῆς θείας φύσεως ὑποστάσεις διαφόρους εἶναι νομοθετεῖ*] *Tres divinae naturae hypostases [a divina substantia] distinctas esse statuit*. Ita intelligendum esse Gregoram patet, tum quia non posset Palamae simpliciter exprobrare divinarum hypostaseon pluralitatem, et distinctionem; tum quia supra Palamas negabat, τὰ ὑποστατικά τῆς ἀνωτάτω Τριάδος ἐν καὶ τῶν εἶναι τῆ τοῦ Θεοῦ οὐσίᾳ, *supremae Trinitatis personas esse unam et idem cum Dei substantia*. CAPPÉRONN.

Pag. 1121, 2. *Ὡν ὁ προφήτης*] *Isai. XI. CAPPÉRONN.*

Pag. 1121, 10. *Πορευθέντες μαθητεύσατε κ. τ. λ.*] *Matth. XXVIII. CAPPÉRONN.*

Pag. 1121, 19. *Μάξιμος τάδε διέξεισι*] *Locus est tom. I. edit. Combefis. in scholiis ad 54. quaestion. in sacram Scripturam. Porro scholia ista sunt ipsiusmet sancti Maximi, qui ea proluxioris*

explicationis causa subiunxit, ut ipse de se testatur praefatione scholiis praefixa, quam habes tom. I. pag. 13. CAPPERONN.

Pag. 1121, 21. Καὶ ἐπαναπαύσεται κ. τ. λ.] Isai. XI. CAPPERONN.

Ibidem. Ἐπὶ πνεύματα] *Septem spiritus.* Sex tantum sunt in Hebraico textu. Nam יְהוָה יִרְאָה *timor Domini* bis reperitur; nempe versibus 2. et 3. licet has voces modo per *pietatem*, modo per *timorem Domini* verterint of LXX. et Latinus interpres. Hebraeis itaque spiritus pietatis et timoris Domini unicus est, qui iisdem vocibus יְהוָה יִרְאָה designatur. Sed ut a Grotio annotatum est, divinus ille spiritus crevit in Christianismo: ideo in septem iam diu a theologis Christianis distribuitur, forsitan ex Apocalyps. I. v. 4. *gratia vobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui venturus est, et a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt*; quanquam fateatur Grotius ex multorum interpretum sententia, hic a sancto Ioanne angelos designari; quia receptum est apud Hebraeos, septem esse maximos angelos qui Deo adstant, nempe quomodo septem principes adstant regi Persarum, quae aula quia erat magnificentissima, ideo ad eius formam Dei aulam formabant veteres Hebraei. CAPPERONN.

Pag. 1121, 23. Πνεῦμα ἐπιστήμης] Apud τοὺς LXX. legitur εὐσεβείας. Apud Latin. vulgat. *pietatis*, rectius. Hinc laboravit sanctus Maximus ut exponeret diversas proprietates γνώσεως et ἐπιστήμης, *cognitionis et scientiae.* CAPPERONN.

Pag. 1122, 18. Τῆς γραφῆς ὁ λόγος] Psalm. CX. Eccles. I. CAPPERONN.

Pag. 1123, 8. Ἐὰν ᾗ τις πρῶτος κ. τ. λ.] Matth. XI. CAPPERONN.

Pag. 1123, 21. Συνάδει Βασιλείος] S. Basil. in cap. IV. Isa. tom. I. pag. 929. CAPPERONN.

Pag. 1124, 5. Πνεῦμα σοφίας κ. τ. λ.] Isai. XI. v. 2. et 4. CAPPERONN.

Pag. 1124, 7. Οὐκ ἔχοντα κ. τ. λ.] Psalm. XIII. CAPPERONN.

Pag. 1124, 8. Τοῦ κατὰ τὸν Κύριον ἀνθρώπου] Sic Origenes, quem magni faciebat S. Basilius, Christum saepe vocat, maxime libris contra Celsum. Nihil ibi frequentius ea locutione, ὁ κατὰ Ἰησοῦν ἀνθρώπος, id est, *Christus homo, Christi humanitas.* Nec ad Nestorianismum vergit haec loquendi formula, si recte perpendatur. Nam Graece dicunt etiam, ὁ κατὰ μὲ λόγος, pro ἑμὸς λόγος. Itaque ὁ κατὰ Ἰησοῦν ἀνθρώπος est *ipse Christus homo, Christi humanitas.* Unde hac phrasi non prorsus inepte divini Verbi cum humana natura unitio exprimitur. CAPPERONN.

Pag. 1124, 11. Καὶ ὀνοεὶ ὄνειδος κ. τ. λ.] Psalm. XIII. CAPPERONN.

Pag. 1124, 20. Ἀθανάσιος] Athanas. Epist. I. ad Serapion. tom. I. CAPPERONN.

Pag. 1125, 1. Ἐγὼ στρεψῶν βροντὴν καὶ κλιζῶν πνεῦμα] In Hebraeo textu legitur יוצר הרים id est *formans montes*, ut et vulgatus interpres Latinus vertit. Doctissimus Drusius recte coniecit τοὺς LXX. pro יוצר הרים id est *montes*, legisse כורר הרים hoc est *tonitru*, sicut mox ibidem pro מה-שוחו id est *quae sit cogitatio eius*, legerunt coniunctim שוחו שוחו quod vertunt τὸν Χριστὸν αὐτοῦ, *Christum eius*. CAPPERONN.

Pag. 1126, 11. Τοῦ υἱοῦ ὄντος κ. τ. λ.] Roman. 8. Isai. XI. Ioh. XVIII. 1. Cor. I. et II. CAPPERONN.

Pag. 1126, 15. Καὶ Γρηγορίου] Gregor. Nazianz. orat. XXXVII. quae est postrema de theologia et inscribitur de Spiritu sancto. CAPPERONN.

Pag. 1126, 18. Ἐγὼ φιλῶ, κ. τ. λ.] I. Cor. I. Sap. I. Roman. VIII. Ioh. IV. 2. Cor. III. Isai. XI. CAPPERONN.

Pag. 1127, 8. Οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ θεοῦ πνεύματος ὀνόματα] Et sane permulta ibi sancti Gregorius recenset sancti Spiritus nomina et attributa, quae praesertim sacris e Scripturis excerpit. In ea ipsa duntaxat pagina, unde testimonium hic laudatum sumpsit Gregoras, septuaginta duo numeravi sancti Spiritus nomina, quae legere poteris tom. I. pag. 610. edit. Bill. CAPPERONN.

Pag. 1128, 13. Ἐν εὐαγγελίοις κ. τ. λ.] Luc. XI. Matth. XII. CAPPERONN.

Pag. 1129, 15. Λέγοντος] Luc. XII. v. 10. CAPPERONN.

Pag. 1129, 19. Ἐν Βεελζεβούλ] Ita Graeci pro *Beelzebub* constanter legunt Βεελζεβούλ, quam scripturam retinendam esse censet eruditissimus Drusius tantisper dum quis probaverit eam a scribis corruptam fuisse, et non ab usu, et vulgo. Nam si ab usu est illius temporis, et Evangelistae eam retinuerunt, cur nos mutabimus? Caeterum *Beelzebub* est ab Hebraeo בעל זבוב, quod significat *Dominum muscarum*: et est nomen idoli Accaronitarum, de quo IV. Reg. cap. I. Hoc nomen Israëlitae postmodum in contemptum huius idoli dabant daemoniorum principi, ut patet Matth. X. et XII. CAPPERONN.

Pag. 1132, 8. Τὸ δὲ συνδοξάζον τῷ λόγῳ τὴν κτίσιν] *A quo aeque atque a Verbo creatura glorificatur*, id est, *ad gloriam elevatur*. In editionibus Athanasii veter. et nov. legitur *συνάπτον*, sensu minus commodo. Nam ex Athanasii sententia Spiritus sanctus creaturas Verbo non coniungit, sed Spiritus sanctus, simul cum Verbo eas Patri coniungit, seu adducit, *προσάγει*, ut hic habetur. Rectius itaque legitur *συνδοξάζον*, ita ut τῷ λόγῳ *συνδοξάζον τὴν κτίσιν* sit idem quod supra, *ἐν τούτῳ [πνεύματι] τὴν κτίσιν ὁ λόγος δοξάζει*. Editionis novae auctor eruditissimus recte iam annotarat in 4 MSS. Cod. legi *συνδοξάζον*. CAPPERONN.

Pag. 1132, 11. Καὶ πάλιν κ. τ. λ.] Athanas. orat. olim IV. iam III. contra Arianos. CAPPERONN.

Pag. 1132, 12. Ἐκτός ἐστιν οὗτος τῶν βουλήσει γεγονότων]

Verbum est extra numerum eorum, quae libera Dei voluntate facta sunt. Hoc solenne est apud S. Athan. et alios SS. Patres, ut dicant Filium divinum τῇ φύσει genitum esse, non autem θελήματι factum: ita ut τὸ φύσει intelligatur de operatione Dei, ut iam in scholis loquimur, *ad intra*; et τὸ θελήματι de operationibus *ad extra*, non quod Filius sit ἀθέλητος τῷ πατρὶ, καὶ μὴ βουλομένου τοῦ πατρὸς, id est, praeter voluntatem Patris et nolente Patre; hoc enim diserte negat Athanasius ibidem: sed quod non sit productus in tempore quando Deus primum voluerit, ita ut potuerit nolle. Hoc quippe sensu creaturas duntaxat voluntate Dei factas fuisse docet eodem loco sanctus doctor. CAPPERONN.

Pag. 1132, 14. Καὶ πάλιν κ. τ. λ.] Athanas. orat. olim III. iam II. contra Arianos. CAPPERONN.

Pag. 1134, 6. Ἀθανάσιος] Athanas. orat. olim IV. iam III. in Arianos. CAPPERONN.

Pag. 1134, 9. Σολομῶντι λέγουσι] Proverb. III. v. 19. CAPPERONN.

Pag. 1134, 10. Ἐν ψαλμοῖς] Psalm. CXIII. v. 9. CAPPERONN.

Pag. 1134, 16. Δαβὶδ] Psalm. LXIV. v. 7. Psalm. XCIII. v. 4. CAPPERONN.

Pag. 1135, 18. Ἐν πίθῳ τὴν κεραμεῖαν δρῶντες] Proverbium est, quod varie simul atque erudite Desiderius Erasmi exponit Chiliad. I. Centur. VI. Proverb. XV. Ipsum consule, si lubet. CAPPERONN.

Pag. 1136, 10. Μὴ θ' ὄσιον εἶναι πιστεύειν, αἷμα καὶ σῶμα τὸν τε οἶνον γίνεσθαι καὶ τὸν ἄρτον ποτὲ τοῦ Χριστοῦ· τύπον γὰρ ταῦτ' εἶναι ἐκείνον, καὶ οὐκ ἐκείνον αὐτόχημα] His Palamitarum verbis errorem Sacramentariorum contineri, non omnino negaverim. Verum illorum patrocinio haud scio an suam opinionem tueri velint recentiores haeretici, cum in hanc Palamitarum sententiam tam acriter invehatur Gregoras, eam impietatis ream arguat, et luculentis SS. Patrum testimoniis confodiat. Aliquando, fateor, apud plurimam ecclesiae Graecae partem obtinuit Palamitarum doctrina, ut patet ex Palamitica Synodo: sed nonnisi quod spectat essentiae divinae ab attributis distinctionem, et Thaborici luminis divinitatem: nec enim obtinuit quantum ad illa consecratoria, quae Palamitis exprobrabat Gregoras. Sic verbi gratia Palamitis Iconomachorum errorem saepius obiicit Gregoras: at Palamitas revera Iconomachos fuisse, aut Iconomachorum errorem apud Orientalem ecclesiam tum instauratum et approbatum fuisse, nemo dixerit. CAPPERONN.

Pag. 1136, 19. Ἰωάννης] S. Ioan. Damasc. lib. IV. orthodox. fid. cap. XIV. CAPPERONN.

Pag. 1137, 21. Ἀνωτίῳ] Lib. XIX. cap. III. et IV. CAPPERONN.

Pag. 1138, 17. Ἀνωτέρω] Vide lib. XIX. cap. III. et IV. CAPPERONN.

Pag. 1139, 2. Δι' οὗ ἠράσθη πράγματος] *Per id quod valde concupivis.* Alludunt, opinor, ad Christi verba, Lucae cap. XII. v. 15. ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν. *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar.* CAPPERONN.

Pag. 1139, 3. Ὡς κυρίως καὶ ἀληθῶς σῶμα αὐτοῦ λάβωμεν] *Velut proprie ac vere corpus ipsius accipiamus.* Notanda sunt haec verba, quibus Iconomachi realem Christi praesentiam in Eucharistia videntur admisisse, aut sibi ipsis contradixisse; quod eis exprimat Nicephorus patriarcha Constantinopolitanus, Antirrhethico II. apud quem tamen (ubi Iconomachorum verba refert) deest vocula ὡς, quae hic emollitiva videri possit. Vide clarissimum auctorem Perpetuitatis Fidei circa Eucharist. tom. I. lib. VII. cap. V. CAPPERONN.

Pag. 1139, 14. Ἐπεφωσῶς μεταβάλλεται] *Supernaturaliter transmutantur.* Locus hic Theodoro Grapto attributus iacet in fragmento eius operum apud Combesium libro cui titulus: *Manipulus Originum Constantinopolitanarum.* Idem locus reperitur ad verbum in Nicephoro patriarcha Constantinopolitano (Tarasii successore) Antirrhethico II. apud Allatium lib. III. de perpet. consens. cap. XV. ubi plenior describitur: atque hinc etiam possit confirmari, Nicephorum patriarcham auctorem esse illorum operum quae sub Theodori Grapti nomine circumferuntur. CAPPERONN.

Pag. 1140, 28. Ὁ ἄρτος, φησὶν] *Panis, inquit S. Gregor. Nyssa.* Locus hic ad verbum non legitur, cap. XXXVII. orationis Catecheticae, ubi de Eucharistiae mysterio agit S. Gregorius: sed in eundem sensum ibidem plurima edisserit sanctus doctor. An vero silius sancti Gregorii librum hic citaverit Gregoras, ut negare non ausim, ita nec affirmare vellem. CAPPERONN.

Pag. 1141, 16. Βοῶντος τοῖς Μανιχαίοις] *Manichaeis clamantem,* seu potius Apollinaristis; ut patet oratione S. Athanasii de incarnatione Christi, ubi in Apollinaristas totus invehitur. Et certe oratio illa inscribitur κατὰ Ἀπολλιναρῖου, et postea dicit S. Athanasius, Apollinaristas κατὰ τὴν τῶν Μανιχαίων ἀσέβειαν ὑπελαβάνειν, *Manichaeorum sententiam amplecti.* CAPPERONN.

Pag. 1141, 17. Τοῦ καινοῦ καθ' ὑμᾶς Εὐαγγελίου] *Novi secundum vos Evangelii.* Alludit Gregoras ad solemnes Evangeliorum titulos: κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον, κατὰ Λουκᾶν. CAPPERONN.

Pag. 1142, 10. Καὶ ἀλλαγῶ] *Et alibi,* nempe oratione de sanctissima Deipara: sed spurium esse hunc sermonem nemo iam eruditorum non iudicat, cum sole clarior se prodatur styli huiusmodi ab Athanasiano discrepantis. Vide clarissimum et doctissimum auctorem novae editionis τῶν Athanas. tom. II. pag. 389. CAPPERONN.

Ibidem. Οὐχ ὅτι ἐνεργεῖα' παρὰ τοῦ πνεύματος ἐγένετό τις] *Non quod aliqua energia, seu operatio, a sancto Spiritu facta sit etc.* Hic auctor, quisquis sit, non negat incarnationem peractam fuisse divina sancti Spiritus virtute: sed vult hocce mysterium non consistere duntaxat in illa speciali sancti Spiritus operatione: vult insuper ut ipsum Dei Verbum cum humana natura hypostatice seu substantialiter unitum fuerit. Non ergo solummodo specialiter operabatur in Christo divinitas: verum eius humanitati vere coniuncta erat; et hoc iuvare potest, ut catholicae fidei a Nestoriana haeresi discrimen intelligatur. CAPPERONN.

Pag. 1142, 18. Ὡς νῦν γε] Si legas ὅς νῦν γε, sic vertendum erit: *Arius et Eunomius proferentes eadem cum Palama; qui nunc etiam easdem cum ipsis voces emittens, una cum ipsis eodem gladio iugulatur.* CAPPERONN.

I N D E X
RERUM, NOMINUM ET VERBORUM
TAM IN NICEPHORI HISTORIA QUAM IN ANNOTATIONIBUS
MAXIME MEMORABILIUM
A IOANNE BOIVINO CONFECTUS.

Numeri sunt paginarum et versuum editionis Bonnenis.

- Abasgi 36, 13.
Ἀβδηρα, Ἀδδηρα, Ἀδδευρα, Ἀδηλα,
Βηρα 1263, 36.
 Abii 31, 7.
 Abraham 1114, 13.
 Absolutionis syngrapha 108, 1.
Ἀβυσσος, adiective 1245, 24.
 Academia 326, 2. 334, 12. 334, 23.
 344, 13. 471, 12. 476, 9. 897, 18.
 Acarnania 658, 10.
 Acarnanes 110, 10. Acarnanum me-
 tropolis 551, 6. obsidetur ab An-
 dronico iuniore 551, 19.
 Acclamationes 896, 4. 611, 21.
 Achaia 128, 2. 250, 5. 251, 15. Achaiae
 et Peloponnesi principis uxor vi-
 dua 546, 6. Achaei 114, 20.
 Achelous 110, 14.
 Achilles 938, 20. doloris impatiens
 494, 11.
 Achris 73, 2. patria Iustiniani 4155,
 23.
 Acindynus 906, 9.
 Acroceraunia 110, 13.
 Acronycha lux 619, 15.
 Acropolita 1152, 10. 1153, 8. 1161,
 42. 1161, 35. 1161, 42. 1162, 38.
 1166, 33. 1167, 17. 1168, 11.
 Acta Apostol. 930, 8.
 Actuarius medicus 1258, 24.
 Adamus 367, 19.
Ἀδελῶν μονή. Vide *Monasterium.*
 Adonis 285, 25.
 Adrianopolis 315, 22. 430, 7. 546,
 16. 797, 9. 798, 19. Vide *Orestia.*
 Adrianus imp. 824, 24.
 Aegae 194, 13. 195, 1.
 Aegaeum mare 37, 22. 311, 13. eius
 fauces 766, 15. insulae 98, 16. 285,
 10. 523, 2. 534, 12. 597, 14. 797,
 25. littus 626, 14.
 Aegyptus 323, 9. 348, 10. primum
 sapientiae domicilium 326, 13. Ae-
 gypti imperium divisum, et prin-
 cept 392, 20. migratio Israëlitum
 ex Aegypto 369, 2. Aegyptiorum
 Arabum imperium latissime patens
 102, 17. 106, 23. Aegyptii, effoe-
 minati et imbelles militibus e Scy-
 thia ascitis, Africam et Libyam de-
 mant: Gallos Phoenicia et Syria
 exterminant 101, 20. Aegyptiis mer-
 catoribus navigatio per Bosporum
 temere concessa 101, 22. Aegyptii
 circulatores Constantinopoli ve-
 niunt 348, 6. mira spectacula ab
 iis exhibita 348, 21. 349, 19. 350,
 6. eae artes, ut quatuordecim, ita
 etiam exitiosae artificibus: Byzan-
 tio egressi Europam pervagantur:
 Gades usque penetrant 350, 21.
 Aegypti et Arabiae Sultanus. Vide
Sultanus.
 Aenus, maritimum oppidulum 100, 3
 101, 3.
 Aeolia 214, 21.

- Aequinoctium verum et proprie dictum 365, 16. 366, 15. 368, 1. tempore mortis Christi 366, 11.
- Aër 930, 22.
- Aerarii penuria 854, 17.
- Aeschylus in Prometh. 383, 2.
- Aesopi Phrygii dictum 814, 24. fabula de lupo et agno 1018, 20. 1034, 15.
- Aestas media, pro vere exeunte 1276, 43.
- Aetherea Palatii aedicula 616, 19.
- Aetolicae res 538, 23. 544, 19.
- Africa ab Aegyptiis domita 102, 17.
- Agamemnon 725, 7.
- Agareni Asiam populantes 304, 17.
- Agathias 1155, 43. 1240, 45.
- Ageilaus Spartanus 124, 18. fugiens 486, 10.
- Alani 422. 19. Vide *Massagetae*.
- Aleman, qui et Galatae occidui 277, 18.
- Alemannus (Nicolaus) 1155, 24. 1156, 1.
- Alexander Magnus 310, 18. 401, 8. 494, 18. 519, 5. 701, 4. 807, 24. 810, 19. Alexandri M. diadema 519, 5.
- Alexander, Mysorum seu Bulgarorum rex, principatum adeptus, Romanos fines vastat: urbes amissas recipit 458, 3. pacem petit ab Andronico iunior: non impetrat 481, 6. viribus superior, cum Romanis confliat 484, 18. eos fundit fugatque 487, 4. misericordia motus, pacem victis ultro concedit: imperatorem, benigna admonitione castigatum, dimittit 488, 18. socium se adungit Byzantiis contra Cantacuzenum 708, 5. Vide 596, 15. 616, 3.
- Alexandri Mysorum principis filio uxor datur Andronici iunioris filia 546, 18.
- Alexandria Aegypti 102, 8. 216, 12. 892, 22.
- Alexandrinus patriarcha. Vide *Athenasius*.
- Alexius. Vide *Angelus*, *Apoaucus*, *Comnenus*, *Lascaris*, *Palaeologus*, *Philanthropenus*, *Strategopulus*.
- Allage, loci nomen 150, 4. 1181, 42.
- Allatius (Leo) 1155, 21. 1159, 13. 1160, 82. 1175, 89. 1176, 16. 1186, 14. 1187, 11. 1216, 27. 1161, 35. 1175, 43. 1192, 15. 1234, 19. 1263, 1. 1285, 9. 1289, 44. tempora confundit 1249, 15. Allatii indignatio in recentiorum Graecorum poesin 1226, 28. Allatii Euchologium 1817, 40.
- Allusio ad verba Scripturae 1311, 20. 1314, 29. 1317, 18. 1322, 4. ad nomen Palamae 1314, 29.
- Almansurus (Nuraddinus) 1171, 23.
- Almugavari 220, 9. 1201, 30.
- Alpes 102, 24. 240, 1. 286, 19. superatae ab Hannibale 91, 5.
- Amagabari. Vide *Almugavari*.
- Amazones 34, 2.
- Amalβeu* 1256, 19.
- Amorabakin*, Amourabaquin etc. 1178, 17. 1274, 10.
- Amos 1125, 1.
- Amphipolis 457, 14. 626, 19.
- Amurius Satrapa Melecum Azatinae filium vincit 137, 13. Amurii liberi a Sangario ad Paphlagoniam dominantur 214, 23.
- Amurius, Lydiae et Ioniae princeps, reliquis Satrapis potentior: maris imperio potitur 597, 11. Cantacuzeni amicus fidelissimus 597, 21. eum defensurus magnam classem apparat: eodem iubente domi remanet 598, 9. 598, 14. media hieme Hellespontum traicit, illum quaesiturus: Irenen imperatricem non adit, ne dolorem conspectu augeat 648, 9. acre et vehemens amici desiderium verbis declarat: mira in homine barbaro humanitas 649, 13. utri prima laus tribuenda, Cantacuzeno an Amurio 650, 4. de amico sollicitus, oblata ab Irene cibaria et vestimenta repudiat 650, 22. eandem in summas angustias adductam consolatur 651, 9. hieme exercitum infestante, domum redit 652, 3. Thessalonicam vi expugnandam censet 676, 7. Cantacuzenum reprehendit 677, 1. a Byzantiis pecuniam accipit: in Asiam traicit, brevi rediturus 694, 10. Latina classis ad Smyrnam appulsa eum detinet 708, 6. idem in Thraciam redit: Byzantium usque progreditur cum Cantacuzeno: urbis aspectu obstupescit 726, 24. cum copiis mare transmissurus, Smyrnaeam Latinorum arcem it expugnatum: missili telo occisus cadit 834, 14. Vide 661, 8. 666, 17. 672, 3. Amurii milites alii domum redeunt,

alii Cantacuzenum sequuntur 667, 10.
 Anacharsidis apophthegma 618, 22.
 Anagnosta (Ioannes) 1299, 37.
Ἀνακλητήρια θεῶν 1269, 23. 1294, 44.
 Anastasii quaestiones 1800, 2.
 Anathematizati ab episcopis Cantacuzeniani 832, 5.
 Anathematismi in Palamam pronuntiatum a Ioanne patriarcha debent valere 923, 5.
 Anaxagoras 336, 16.
 Anchialus 487, 21.
 S. Andreas. Vide *Monasterium*.
 Andronicus imp. (is qui Senior dictus est) receptam ex Latinis Urbem bimulus ingreditur 87, 18. uxorem ducit Annam (Hungaram) 167, 22. imperii insignibus ornatur: iusiurandum praestat et accipit: eius nomen edictis subscriptum 109, 7. Tralles instaurat 142, 14. patris cadaver sine honore sepeliendum curat 153, 2. patri succedit: imperii initia turbulenta 158, 1. aequitas 162, 17. viduus uxorem petit ab Hispanorum rege: Irene ei datur, idque inconsulto Papa 167, 24. paterni sceleris vindictam timet: Laescarem coecum invisit: in Orientem abit 173, 5. quiaam ei auctores fuerint, ne sumptum faceret in classem 174, 10. Constantinum Porphyrogenitum fratrem suspectum habet: quasnam ob causas 187, 3. in Asiam transit: Porphyrogenitum in carcerem coniicit: item eius amicos 190, 15. Romanis diffusus, ad auxilia externa se convertit: quanto rei Romanae damno 205, 3. Athanasium in sedem patriarchalem restituendum censet 215, 9. plurimi refragantur: quidam obtemperant 216, 2. illum Chrysostomo equiparat 216, 18. uxores duas habuit, liberos sex 234, 7. uxoris Irenes petitioni refragatur 234, 16. lenis et miti ingenio 237, 3. Christopolitanae angustias munit: milites conscribi curat, Catalanis opponendos 246, 7. mercenarios milites peregre accire statuit: a Crale genero auxilium petit 263, 10. accipit ab eo et a Latinis 263, 10. 268, 3. tirenibus obstructo Hellesponto,

cavet ne auxilia barbaris ex Asia submittantur ibid. mavolt vetera aedificia instaurare quam nova extruere: eius modestia laudata 273, 24. templa ab eo restituta: opera alia publica 274, 22. Andronicum nepotem caeteris omnibus praefat: apud se educat 283, 13. de Manuelis occidit morte moeret gravissime 286, 8. nepotem iudicio publico reum agere constituit 302, 23. eius cum Metochita de ea re deliberatis 303, 4. Pontifices convocat: nepotem arcescit: paternis verbis obiurgat: iusiurandum dat et accipit 312, 16. indignantis exclamatio: anxietas: deliberatio de nepote comprehendendo 315, 2. legatos ad eum mittit 320, 7. cum ipso paciscitur 321, 1. Aula studii bonarum artium floret 327, 1. imperatoris sapientia: eloquentia 328, 9. benevolentia erga Gregoram 339, 22. consulto Psalterio pacem spectat 358, 9. colloquitur cum nepote: reconciliatur 359, 4. consilium Gregorae de die Paschali constituendo probat: rem aggredi metuit 372, 19. equo deicitur 373, 17. de nepotis consiliis per transfugam certior factus 393, 2. urbis aditu ei interdicat: multa crimina obicit 393, 21. litteris ad Cralem et ad Despotam Despotam scriptis, copias cogi et urbes praesidiis firmari iubet: ab ipso filio Theodoro Marchione preditur 394, 17. suorum perfidia irritatus, animum patriarchae Kaina explorare statuit: item aliorum pontificum 394, 10. 402, 10. orationes coram iis habita, rationem offert cur imperium non abdicet: nepotem notat: poenis ecclesiasticis coercendum censet 403, 12. acerbo conqueritur de patriarcha, qui sepe favet 405, 13. belli portacena, mita cum Bulgaro societate, animum erigit 411, 10. victo ad Maurope-tanum exercitu (415, 8.) a nepote exorari non potest 418, 5. bis praemonitus, cavendum censet 420, 8. valde anxius: nepotis adventu cognito, ad imaginem Deiparas confugit 422, 12. nepoti supplicat miserabiliter: ab eo benigne tractatur 423, 15. sola imperii insignia

retinet: annuus reditus ei assignatus 428, 15. utroque oculo captus, omnibus ludibrio est 431, 14. Synadeno instante habitum et nomen invitus mutat 441, 20. dictus *Antonius Monachus* 442, 5. 444, 12. 446, 5. suam sortem deflet: in patriarcham invehitur 443, 2. ad eius interrogata nihil respondet 444, 15. de eius nomine in ecclesia commemorando quid patriarcha decreverit 442, 15. 446, 3. Synadeni minis territus, imperium eiurat: scriptam formulam ut consignaverit ibid. pota aqua frigida, subito morbo corripitur: peccata precibus et lacrymis expiat: sacris mysteriis destitutus, Deiparae imaginem ori suo admovit: expirat 462, 15. ostenta, quae eius obitum praecesserunt 460, 4. corpus eius quonam perlatum: iusta de more persoluta 463, 17. aetas, forma, mores 472, 18. in summa inopia liberalitas, duobus exemplis declarata 473, 6. aes alienum post eius mortem repertum 474, 8. anni vitae, imperii, monachatus 143, 20. 1244, 19. clementia 201, 16. amor erga nepotem 232, 20. invectiva in historicos maledicos et mendaces 3, 1. statuum Michaelis Archistrategi deiectam restituit 202, 10. partem Thessalici principatus acquisivit 278, 16. multarum urbium et in Europa et in Asia conditor 469, 16. Byzantii instaurator ibid.

Andronici Senioris uxor prima, ex Hungaria oriunda. Vide Anna.

Andronicus Iunior uxorem accipit Irenen Alemannam 277, 17. avo dilectus: apud ipsum educatus 283, 13. mores, consilia, ambitio 284, 1. meretricem amat: rivali insidias struit: Manuel frater pro rivali occiditur 285, 12. Andronicus Cathari nothi apud avum gratia offenditur 294, 20. irarum causa iustior 293, 11. defectionem meditatur: consultat cum Syrgianno 298, 21. armatus armatos secum adducit, causam apud avum dicturus: ab avo obiurgatur: iusiurandum dat et accipit 313, 13. pro coniuratis, proditos se querentibus, intercedit apud Logothetam: graviter increpatur 313, 18. redit

ad priora consilia 314, 20. fugit 315, 19. legati ad eum missi ab avo 320, 7. pacta cum avo 321, 1. cum Cantacuzeno coniunctissimus 351, 18. prope urbem castra ponit, audita Syrgiannis excursionem territus fugit 353, 20. Synadenum Syrgianni opponit: Despotam edictis terret: rumores spargit de avi nece: Despotam captivum corpore suo protegit 356, 6. pacis cupidus, cum matre deliberat 359, 1. colloquitur et reconciliatur cum avo 359, 4. coronatur 373, 14. mortua Irene Alemana, Annam Longobardam uxorem ducit 388, 23. cum Turcis naufragis in Chersoneso pugnans vulneratur 384, 3. eius factio Seniores tollere e medio statuit 390, 1. Iunior Seniori insidiatur: pecuniam per vim a publicanis aufert: Thraciae urbes sibi mancipat: Byzantium multis comitantibus proficiscitur; quo praetextu 392, 6. excluditur: variorum criminum accusatur ab avo: in quibus amicae Cralaenae pudicitia attentata 394, 5. omnium animi in eum propensiores 395, 18. magnificis promissis multos sibi devinct: petit ut sibi liceat Byzantium ingredi; aut ut idonei internuntii ad se mittantur: mittuntur ex omnibus ordinibus delecti 397, 17. oratione artificiosa se ipsum apud eos commendat: avum insectatur: causam rebellionis probabilem affert: crimina obiecta diluit: postulata sua exponit 398, 13. eius blanditis corrupti internuntii Byzantium redeunt: ei apud omnes aperte patrocinantur 402, 20. ad urbis moenia accedit: ab ingressu contumeliosae arceat 407, 23. quidam ex populo operam ei suam promittunt: navicula conscensa aditus omnes vestigat: re infecta discedit 408, 10. a Thessalonicensibus clam evocatus, Protostratorem Byzantio insidiari iubet: Thessalonicam, adversariis dissidentibus, astu occupat: arcem vi expugnat 409, 6. Demetrio et aliis ducibus foede dissipatis, Serrhas in deditionem accipit: caeteris Macedoniae urbibus, item adversariorum liberis, uxoribus, et aliis rebus potitur 410, 17. Praefectos ur-

bium Macedonicarum capit; in carcere conicit 413, 2. Basilici Niphori fidem ut remuneratus sit 413, 22. Bulgares antevertere et Byzantium ire properat 415, 14. a Venetis auxilium haud impetrat 416, 7. urbem ingredi frustra conatur: avum exorare non potest 418, 13. cum Bulgaro reconciliatur 419, 1. a duobus urbis custodibus noctu intronittitur 419, 11. iniuria avo fieri vetat: suos, ne victoria abutantur, admonet 422, 21. civiles discordias prudentia sua comprimit 426, 10. Michaeli Bulgaro bellum inferenti occurrere statuit: cum eo reconciliatur matris interventu 430, 4. in Asiam transit, Nicaeam obsessam liberaturus: castra apud Philocrenen punit 433, 13. configit cum Orchanis: Romani caeduntur: imperator vulneratus (434, 7.) Philocrenen ingreditur: Romani consternati effuse fugiunt 435, 18. (vide caetera in *Orchanes*.) Byzantium redit: Deum offensum putat: quibus delictis 436, 16. classem instruit: Martinum Chii rectorem capit, et vinctum Constantinopolin mittit 438, 7. aegrotat, morti proximus cucullum petit: reos carcere educi iubet: ultimam voluntatem dicit: uxori et postumo imperium, Cantacuzeno tutelam relinquit 439, 12. aquam pocit ex sacro Deiparae fonte: qua capiti inspersa convalescit 442, 10. Michaelis Bulgari hortatu bellum Crali infert 454, 7. in Pelagonia castrametatur 454, 20. Bulgaro a Triballis victo, ipse nulla re gesta Byzantium redit 454, 7. Mesembriam et alia (Bulgarorum) oppida invadit 457, 16. annos natus 36. cum obiit avus 474, 11. bellum infert Alexandro Bulgarorum principi: Bulgarorum agros vastat: castella reliqua recuperat 483, 21. impar cum hoste congreditur 484, 18. suos hortatur ad pugnam 485, 14. oruentum praelium 486, 12. Romani effuse fugiunt: in castellum proximum vi irrumpunt: laborant omni parte 487, 4. imperator, consilii inops, spem in Deo collocat, stimulante tamen conscientia 488, 7. benigna admonitione ab Alexandro

castigatus, dimittitur ibid. satv filio, laetus Didymotichum redit: vestem mutat: ludos celebrat 482, 1. ludicris certaminibus se immitet 482, 18. bellum inferente Syrgianne valde anxius 495, 13. Palatium manit: patriarcham creat Ioan. Apremam; coniugem et liberos ei commendat 496, 14. in Macedoniam sine exercitu proficiscitur: Romanis omnibus diffidit, praeterquam Cantacuzeno et paucis domesticis: hostem dolo aggredi statuit illustrium virorum exemplo 496, 23. Sphrantze opera ad eam rem utitur 497, 19. rebus confusis, fugae subsidia sibi et Sphrantze providet 500, 6. Syrgianne per dolm occiso, pacem petit a Crale, et obtinet 501, 3. inita cum Latinis adversus Turcae societate, pecunias cogit: classem reparat: Latinorum adventum expectat: navarchum ipse per se agit: Latini inter se dissidentes, expectationem eius frustrantur 504, 15. Galataeorum munitiones incendit: eodem bellum aperte molientes oppugnare negligit, ad mala intentus 527, 16. pacem petentibus accedit 528, 14. Mitylenen proficiscitur: naves quinque hostiles comprehendit, et Chium perducit: adiunctis sibi Turcis, Phocaeam obsidet 528, 23. pax facta Rhodiorum interventu: pacis conditiones 531, 2. Byzantium redit cum omni classe: quaestionem habet de coniuratis: eos pro concione convincit: eius clementia 531, 10. orationis exordis lacrymas elicit 532, 8. in Demetrium Despotam inquiri vetat, Cralae amicae reverentia adductus: item Gregorae acclamationibus et applausu delinitus: solos Assani filios in custodiam includit, eamque minime duram 533, 1. Mitylenen recuperat, Alexii Philanthropeni astu 534, 6. Turocos in Chersoneso praedantes caedit: ire in Aetoliam perat, oblatum principatum accipitur 538, 4. cum tribus navibus Turcicam classem invadit: captae naves quatuordecim 540, 4. stadium XLV iter noctu pedibus emensus, Deiparae Hodegetriae templum ingreditur ad agendas gratias 541,

17. Epirum invasurus, Illyriam vastat: Turcos auxiliares praeda onustos dimittit: Epiri principatu potitur 544, 19. eum Thessalonicae detinet lienis morbus 550, 9. Byzantium venit, infirma admodum valetudine: medicis undecunque accitis, suo arbitrato vivit: morbo spleais ingravescente, Deiparae Hodegetriae templum petit 554, 8. egregiam orationem habet in Synodo contra Barlaamum habita; Gregoram absentem desiderat 558, 17. morbo rursum ingravescente, monasterium Hodegetriae denuo ingreditur: in lethargum incidit: aegre expergefactus, medicos arcessit: ad Gregoram mittit, qui interrogant an astra amica sint: moritur: vitae et imperii tempus 559, 13. 1244, 34. mores et ingenium defuncti principis 565, 13. Romanorum imperatorum instituta neglexit: aves et canes aluit maximis sumptibus 565, 19. Deo fretus, pericula contempsit 566, 13. dignitati suae non satis consuluit 566, 19. pileorum et vestium discrimina sustulit: haec et alia imminente imperii ruinam portendere credita: Triballorum et Mysorum duces perterrefecit 562, 12. in Thessaliam contra Syrgianem proficiscens, Ioanni patriarchae uxorem et liberos commendavit 579, 6. morbus: in Epirum profectio 583, 5. mandata de tutela et administratione imperii 593, 16. 611, 23. 614, 23. 612, 11. 818, 10. erga Cantacuzenum benevolentia, et gratus animus 581, 20. iudicium de arce Epibatarum et de eius arcis conditore Apocanco 603, 3. commemoratio in sacris per errorem omissa 879, 9. error postmodum correctus ibid.

Andronicus. Vide *Asanes, Cantacuzenus, Musalo, Palaeologus, Provestiarius.*

Ἀνδοῦσα 965, 6.

Anecdota indicata. Vide *Excerpta.*

Angelus, Assyriorum interfector 968, 13.

Angelus.
Alexius imp. Constant. a Marchione Montisferrati capitur: ab eodem dimissus, genero suo Theodoro La-

scari invidet 16, 18. Iathatinem Turcum sociam sibi adiungit 17, 10. victus capitur a Lascare 21, 16.

Michael Thessaliam et Epirum invadit 13, 9.

Michael nothus. Vide *Michael.*

Michael Michaelis nothi filius. Vide *Michael.*

Theodorus, Michaeli fratri succedit: imperii sui fines promovet: Thessalonica ipsa potitur, absente Montisferrati Marchione: imperator inauguratur ab archiepiscopo Bulgariae, praeter morem legitimum 25, 23. provincias a Latinia, Bulgariae et Scythia desolatas, impune pervadit: omnia Byzantium usque vastat: foede grassatur 27, 16. a Ioanne Asane vincitur, capitur, excaecatur 28, 9.

Ioannes, Cantacuzeni imperatoris *ἡγεμόνας*, seu *primus consobrinus* 628, 7. 657, 1. iubetur munire oppidum Pamphili 621, 8. comes longinqua expeditionis a Cantacuzeno susceptae 636, 2. Aetolis et Thessalia praefectus: iubetur primos honores Annae et Ioanni Palaeologo tribuere 644, 7. Thessalici principatus maximam partem recuperat: Aetolos, Locros et Acarnanas subigit: Annam rebellem capit: quibusdam ut occidat suadentibus, eam dare in custodiam mavult 657, 14. Berrhocam ad Cantacuzenum venit 657, 1.

Ἄγγελανμος 318, 21.

Anima quemadmodum a singulis corporis membris participetur 1102, 14.

Anna Alemanna, Manfredi Siciliae regis soror, Ioannis Ducae uxor altera 45, 7.

Anna Comnena 1150, 42. 1157, 36. 1185, 36. 1274, 31.

Anna Michaelis Angeli filia, nupta principi Peloponnesi 71, 22.

Anna Michaelis Palaeologi I. imp. ex sorore Eulogia neptis, nubit Nicephoro Aetolo 92, 8. 130, 16.

Anna *ἡ ἐκ Παίωνων* Andronico Sen. nubit 109, 7. ex Hungaris oriunda: mater Michaelis imp. et Constantini Despotae 234, 7.

Anna Michalis Palaeol. II. filia, Thomae Epiri et Aetoliae principi nu-

- pta 283, 7. tum postea etiam (Thomae) comiti Cephalleniae 283, 7. 283, 9.
- Anna Protevestiarii filia 545, 14. comitis Cephalleniae uxor (altera) virum necat: cum puerulis duobus, Aetolorum et Aearnanum principatum obtinet 536, 20. Andronicum Iuniorum ad occupandum principatum accessit 539, 1. dedit se imperatori 545, 14. Thessalonicae subsistit 546, 8. rebellat: capitur: in custodiam datur 656, 23.
- Anna Longobardica, altera uxor Andronici iunioris 884, 1. viro absente factiosos in urbe comprimit 530, 1. post viri obitum, tertio luctus die in Palatium se recipit 560, 8. 579, 2. Cantacuzenum supplex orat 586, 23. (Palamitis) favendo, pacem ecclesiae turbavit 590, 17. iusiurandum dat Cantacuzeno et ab eo accipit 595, 14. aegrotat 599, 11. Annae meus caeca; spes inanes 702, 14. Anna Gallum Astrologum cum Gregora committit 722, 21. Annae inhumanitas 739, 12. officii admonita contumeliosae respondet: pessime res administrat: sacris imaginibus non parcat 748, 4. divites vexat: ex ipso S. Sophiae templo abreptos in vincula coniecit 748, 9. patriarchae, pacem suadenti, irascitur 760, 20. Annae in Cantacuzenum et Irenae odium ex zelotypia natum; fons malorum omnium 761, 6. Anna Persas accessit 763, 15. eius animus durus et immitis 764, 5. patriarcham dignitate spoliare statuit 767, 12. Palamam carcere incluse- rat: eodem adversus patriarcham adiutorem utitur 768, 4. cum Palamitis adversus patriarcham conspirat 768, 24. episcopis diem indicit 781, 19. tabellas, per quas officii admonetur, a confessore oblatas rumpit; ipsum domo exigit 782, 14. infirmis viribus ferox et contumax; Galataeos adversus Cantacuzenum, iam urbem ingressum, advocat: aequissimas pacis condiciones proterve respuit 775, 2. legationem superbam ad Cantacuzenum mittit: in extremum discrimen abducta, pacem oblatam vix tandem accipit 779, 9. Annae avaritia 789, 13. iniquitas 799, 17. causa cur principata e- derit 887, 10. Vide 788, 9. 878, 9. Annales Turcici 1279, 5. Vide *Lem- clao*.
- Anni initium aliud apud alios populos 869, 6. quodnam fuerit apud Alex- andrinos 869, 10.
- Anni Philippi Aridaei 366, 9.
- Annonae copia apud Byzantios 433, 6.
- Anonymus poeta Graecobarbarus de *bellis transmarinis* 1166, 27. 1181, 1. 1211, 4. Vide Cod. Reg. 2569.
- Antalcidas 866, 21.
- Antigonus 116, 23. 497, 10.
- Antiochena provincia 1012, 20.
- Antiocheni patriarchae decreta et Li- terae contra Palamam 893, 16.
- Antiochia ad Maeandrum 214, 14. a Turcis obsessa 10, 5.
- Antipodes 12, 14.
- Antirrhethici libri Gregorae 1112, 10. 1131, 11. 1140, 18.
- Antoeci 12, 14.
- Antonius (triumvir) 189, 19. 811, 5. 606, 10. 1022, 16.
- D. Antonii festum 460, 10.
- S. Antonina, martyr Nicaena 1242, 31.
- S. Antonius. Vide *Templum*.
- Ἀνυσθαί* apud Gregoram quid signi- ficet 1166, 10.
- Ἀψιδίος*. Vide *Apsidus*.
- Apocaucus (Alexius), Domesticus The- matum occidentalium et salinis praefectus: cum Andronico iuniorum in seniore conspirat 301, 10. eius perniciose consilia; dotes eximiae, genus, fortuna, malae artes 577, 5. Cantacuzenum hortatur ad cape- senda imperii insignia 578, 5. eodem calumniatur 578, 18. ipse et patriarcha Annae persuadent, et omnem Cantacuzeno auctoritatem abroget 584, 3. Apocauci vires in- firmas, animas, ambitio 584, 16. miles stricto gladio in eum iruit 586, 7. Apocaucus Cantacuzenum de se optime meritum perders con- natur 591, 9. in castellum Epibe- tarum se recipit 599, 12. Cantacuzeno insultat 600, 15. Apocauci mo- litiones detectae; fuga; consilium de invadendo imperio 602, 6. Can- tacuzeno obviam prodit 604, 10. urbi praeficitur et aliis dignitatibus ornatur 605, 21. Octavium Cae- sarem imitatur 606, 4. Cantacuzeno

- imperatorum sese professo, velut victor cum patriarcha exultat 612, 21. classi praefectus, Thessalonicam appellit 634, 14. aciem instruit; congredi non audet 637, 14. ductor utriusque classis, Byzantinae et Persicae: Cantacuzenum abeuntem persequitur 658, 24. timidus et imbellis 660, 12. auxilium petit a Cracle: munit fluvii ostia: ex Cantacuzeno sciscitatur, quid de se ipse statuatur 661, 2. Apocauci mos perversus: Berrhoeam tentat per exercitum: ipse Thessalonicae manet, arrogans idem et timidus 668, 15. sagittarium submittit, qui Cantacuzenum noctu occidit 669, 21. pericula impendentia celeri fuga praevertitur, inscius Thessalonicensibus 670, 13. patriarcham et Ioannem Gabalam sibi mancipare statuit 696, 21. Ioanni Gabalae filiam suam desponsurum se promittit; quid vicissim ab eo pactus 701, 19. Perinthum abit cum patriarcha et imperatore Palaeologo; quem Epibatarum castello includere cogitat 702, 4. bellum apparat: Didymotichum infesto exercitu petit 708, 2. Pythium castellum obsidet 708, 12. apud Annam accusatus ab Ioanne Gabala 710, 17. Byzantium redit: Augustam placat: urbis muros reficit 711, 3. intestinos plebis motus veretur 727, 12. quando, ubi, et a quibus caesus 729, 14. anxietas, stipatores, immoderata ambitio 729, 21. carcer ab eo aedificatus 730, 9. Apocaucus imprudens, stipatoribus in atrio relictis arcem ingressus 731, 12. a Raüle et aliis nobilibus interimitur 732, 8. interempti caput abscissum summo muri fastigio imponitur 734, 5. Apocauci avaritia 789, 14. eius liberi tres 1278, 3. imago 1256. 1256, 24. medicinae studium 1256, 24.
- Apocauci filius Thessalonicae praeficitur, in Batatae locum affectus 741, 18. mortuo patre Thessalonicam tradere Cantacuzeno statuit: arcem occupat: impetu plebis opprimitur 740, 10.
- Apocauci filia, nupta primum Andronico Palaeologo, Ioanni Asani nubit 797, 7.
- Ἀπόγονος* 1177, 42.
- Ἀπογραφικαὶ ἑμπορίαι* 1278, 28.
- Apographum Regium* 1279, 39.
- Ἀποδύσασθαι* 1255, 7.
- Ἀποργίαι*. Vide *geniales dies*.
- Apollinarius 1142, 17.
- Apollonius 56, 16.
- Apophthegma veteris sapientis de eo, qui bis navigat 591, 1. Thaletis vel Platonis de eo, qui matus sit Graecus 383, 8. Cantacuzeni de modo servando 432, 5. regis Aegyptii de amico ad extremam inopiam redacto 445, 3. Vide et *Anacharsis, Darius, Zeno*.
- SS. Apostoli. Vide *Templum*.
- Apostolius 1155, 39.
- Appendix Vaticana 1153, 43.
- Apri oppidulum 229, 7. 244, 19. Urbs 243, 13. praelium ad Apros 299, 7. 244, 19.
- Arabes 38, 11. 41, 2. 81, 20. 103, 7. obstant Gallis, Syriam et Phoeniciam ingressuris 105, 18.
- Arabes Aegyptii 106, 23.
- Arabicus sinus 107, 6.
- Arabia 81, 16. felix 107, 4.
- Arachosia 38, 10.
- Arca Noe 470, 14. arca (foederis) 518, 21.
- Archistrategus. Vide *Michael et Monasterium*.
- Archivum Camerae computorum 1170, 27.
- Arcturi ortus 49, 6. 596, 12. 1260, 8. 813, 7. primus exortus autumnio medio 245, 6.
- Argrolimne, quae et *Gyrolimne* 1127, 8.
- Ariadnes Corona, sidus 542, 16.
- Arianorum argutus 1310, 46.
- Aridaeus (Philippus) 366, 10.
- Aries 548, 10. anni portas aperit 834, 3.
- Aristagoras 155, 13.
- Aristoteles de Dei substantia et operatione 1089, 5. de mente perfecta 1091, 2.
- Aristotelicae linguae labyrinthi 478, 18.
- Arius 1142, 17. filium aiebat esse *νοήμα* 1130, 13.
- Ariani aiebant se *secundum Scripturas* dicere 918, 14.
- Armenia 286, 8. 348, 14. Ciliciae finitima 193, 19. maior 38, 25. Armeniae rex generum ambit *Michae-*

- lem Andronici senioris filium 193, 18. Armeniorum religio 623, 12.
- Arseniatae** 128, 7. postulant ut Arsenii corpus in urbem referatur 167, 7. ob inanis gloriae studium avulsi ab ecclesia, ad communionem admittuntur a patriarcha Niphone: eorum petitiones 261, 12. quinam ex his schisma renovaveriat 262, 10.
- Arsenius** eligitur patriarcha: eius elogium 55, 14. tutor testamento datur Ioanni Lascari 62, 20. vir simplex et sanctus, administrandae reipub. minime aptus 66, 12. male omnino salutis pupilli consultit 67, 20. Fisci claves tradit Palaeologo 69, 21. Michaelem Palaeologum salutatum esse imperatorem moleste fert 78, 4. secedit: secessionis causa 80, 11. reddit 88, 17. Palaeologo sacris interdicat 93, 8. veniam petenti denegat 93, 24. accusatus, iudicio se non sistit: damnatur ut contumax: Praeconnesum deportatur 94, 23. eius corpus in S. Sophiae templo deponitur: quonam deinde translatum 167, 8. reliquiae 262, 1. simplicitas 579, 19. concordia 759, 7.
- Artaxerxes Xerxes filius** 490, 6.
- Artaxerxes Mnemon**, Darii et Parysatis filius, Cyri frater 124, 17. 189, 15.
- Artaxerxae stratagema** 124, 17.
- Artemisium** 802, 3.
- Asan**.
- Andronicus Protovestiarius**, disidentibus imperatoribus, avo et nepote, Romanis Peloponnesiis praerat: a Syrgianne tentatur: eum defert 362, 20. Vide 394, 23. 396, 23. 409, 20. 410, 21. 411, 7.
- Constantinus ad Mauroptamum victus et captus a Protostratore Synadeno** 415, 8.
- Ioannes I. Bulgarorum princeps**, Latinos profligat; Balduinum capit 14, 23. Thraciam et Macedoniam vastat 16, 10. Theodorum Angelum vincit, capit, excoecat 28, 10. moritur 60, 4.
- Ioannes II. Bulgarorum princeps**, Mytzae filius; Irene Michaelis Palaeologi filia ei despondetur: ipse cum magnis copiis in Bulgariam mittitur 132, 6. 132, 15. Lachana sublato regnat: sororem suam Terteri despondet: qui exitium ei machinatur: Asan regno spoliatus, Byzantium aufugit 132, 15.
- Ioannes, Irenes Augustae frater**, in custodiam includitur cum fratre Manuele 534, 2. carcere educitur 624, 23. 626, 1. comes longinque expeditionis a Cantacuzeno susceptae 628, 6. iubetur Chreli tradere arcem Melenici 654, 5. creatur Sebastocrator: Apocansi filiam uxorem ducit: socri suspectas, dum cum uxore dimittitur 797, 2. Matthaeum Cantacuzeni imp. filium ad defectionem hortatur 798, 18.
- Manuel**, alter Irenes Augustae frater, in custodiam datur 534, 2. educitur 624, 23. Didymetico cum sorore Augusta praeficitur 627, 14. creatur Sebastocrator 797, 2.
- Michael** 394, 23. 396, 23. 409, 21. 411, 15. Prosiacum occupat: ad Cralem se recipit 413, 17.
- Asan** uterque, Ioannes et Manuel, saepe ad defectionem sollicitati ab Anna Augusta 799, 16.
- Asytrac** 1313, 37.
- Asia** cis Euphratem 81, 22. 116, 23. intra Euphratem 41, 1. inferior 38, 16. 140, 17. intra Halym 105, 2. Asiae praeata 324, 4. Asiae princeps, ex Scythis oriundi, inter se praesiliantur 689, 4. Asiae recuperandae occasio cur omisa 221, 7.
- Asopus** fl. 251, 17.
- Assyrii** 88, 12. 40, 3. 40, 10 etc.
- Astrologus Gallus** placencia Annae Augustae praedicat 722, 21. Vide et 769, 10.
- Asyli** ius vetustissimum; apud omnes gentes sanctum; a Christianis neglectum 748, 11.
- Athanasius patriarcha**, Gregorii Cyprii successor, vir illiteratus, sed austeris moribus; clericos castigat 180, 15. nec pontificibus parcat: iis residendi necessitatem imponit 181, 12. ipsos principes censuras metu continet: quas res monachis interdixerit: de equitatione qui statuerit 182, 13. in monachos hypocrisis severe animadvertit; iam in fanaticos: poenae impostae: eius constitutiones non diu viguerunt 183, 17. mirum ecclesiae Graecae desolationem in Athanasii tempora-

- incidisse 186, 1. tumultus contra illum publicus: Athanasius secedit 191, 3. excommunicationis sententia, eius manu scripta, ut a pueris inventa sit: quos motus excitaverit 191, 15. Athanasii fama imminuta: ut is apud imperatorem se excusaverit: veniam dat et petit 192, 8. imminuentem Dei iram praenuntiat: prae caeteris patriarchatu dignus ab imperatore indicatur 215, 2. iterum ecclesiae Constantinopolit. praeficitur 216, 6. altera eius secessio 258, 15. eius epistolae, aliaque opuscula 1189, 16. Vita, incerto auctore, ibid. Novella 1192, 43. 1193, 31. *παράκλησις τῆς πρώτης* (ita legendum, non *τῆς δευτέρας*) *πατριαρχίας* 1194, 26. *γράμμα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα* etc. 1203, 3. epistola ad Augustam 1206, 29. ad imperatorem, de Ioanne eius filio 1208, 8. *παράκλησις τῆς δευτέρας πατριαρχίας* 1212, 23. *γράμματα δύο*, ibid. *γράμμα στηλιτευτικὸν* in Ioannem Drimyn 1295, 35.
- (Athanasius) patriarcha Alexandrianus Athanasium patriarcham Constantinop. fabella perstringit 216, 11. Vid. annotat.
- S. Athanasius 962, 6. 972, 9. 1068, 6. 1069, 20. 1077, 17. 1078, 16. 1083, 19. 1089, 16. 1132, 5. 1134, 6. 1141, 16. oratio eius spuria 1322, 43.
- Athanasius Gregorae adversus Palamam socius: eius elogium 894, 4.
- Atheismus ipse delictus 1023, 18.
- Athenae 325, 26. 1089, 18. eloquentiae domicilium: a Lysandro Lacedaemonio destructae 477, 20. Athenis quinam ofim ex albo iudicum delerentur 8, 13. Athenarum dux Ioannem Sebastocratorem auxilio iuvat 114, 9. oblatam ab Irene Augusta conditionem repudiat 237, 11. *diversus a superiore*. Athenarum rector, dictus *Magnus Dux*.
- Athenienses 209, 14. 252, 23. 1089, 18. sapientes 722, 5. Atheniensis exercitus in limum impingit: interfectione deletur 252, 21. Atheniensium *εὐγενῆς ἤχώ* 270, 8. sapientia 326, 12. gloria, Socrates et Platonem 477, 12. triremes expeditionissimae, Paralus et Salamina 566, 6. status democraticus 796, 4. classis Peloponnesiis metuenda 866, 21. Athos M. laudatus 714, 20. ubi vid. annot. 717, 8. 960, 1. 620, 16. *Ἄθωρον μύγα* 1236, 20. *Ἄθωρον μικρὸν*, ibid.
- Atlanticum mare. Vide *Mare*.
- Atman estarpa Bithyniae 214, 23.
- Atramyttium 162, 21. 166, 13.
- Atrides Agamemnon 725, 7.
- Attalus Troianus Trallium conditor 144, 4.
- Attali urbs 17, 10.
- Attica 114, 5. 251, 18. 325, 25. 337, 16.
- Attica aetas 336, 1.
- Atticus pep'us 332, 19.
- Ἄτρομάν*, *Ἄτρων*, *Ἄτρων* 1251, 3. Vide *Orchanes*.
- Auctarium Bibliothecae PP. novissimum, editum a Combesasio 1290, 14. 1293, 26. 1307, 38.
- Auctor de divinis nominibus 1314, 17.
- Auctor *Perpetuitatis Fidei* laudatus 1322, 14.
- Auderorum monasterium. Vide *Monasterium*.
- Auditus seu audiendi sensus. Vide *Virus*.
- Aufidus fl. *Ἄφειδιος* 752, 13.
- Auguria sinistra 303, 21. 804, 19. 305, 20. 373, 15. 460, 4. 695, 11. Vide et 98, 22. 310, 13. 618, 15. 619, 16. 624, 1. 765, 4.
- Augusteonis Ecphrasis Pachymeriana. Vide *Pachym*.
- Augusti 238, 16.
- Augustus. *Ἀυγούστων μορφογία* 123, 11. Octavius Caesar 606, 8. Antonium et Cleopatram praeter spem vicit 311, 4.
- Aula Dei, ad formam Aulae Persicae 1319, 15.
- Aula studiis bonarum artium floret sub Andronico seniore 327, 10.
- Ἀλιηταιη χειμερία* ventorum 857, 22.
- Aulis 251, 20. sinus iuxta Euboeam 878, 13.
- Aulonis planities 73, 6.
- Ἀλιὼν Κιλίκιος* 1196, 45.
- Aureae Palatii portae 711, 19.
- Auria (Paganus), qui et *Doria* 1271, 24.
- Ἀσπυρίστια* 951, 17. *αὐροσπίστια* 1197, 2.
- Ἀσπυπεργαθούρης* 1313, 3. 1313, 35.

- Axius** flavius 380, 15. nomine mutato dictus Bardarius 639, 6. Vide et 659, 9. 747, 9.
- Azatines** Sultanus Michaelē Palaeologum supplex adit 82, 5. sacrae doxologiae interest 94, 10. Constantinum Bulgarum promissis sollicitat 100, 2. liberatur 101, 1. eius uxor et liberi in custodiam dati: comites baptizati 101, 14. eiusdem obitus 137, 4. Vide et 229, 12. 248, 7.
- Babylon** 582, 8. capta a Cyro 91, 1. capta a Dario 497, 9.
- Babylon Aegyptia** 102, 7.
- Babylonis flumina** 381, 8. 471, 17.
- Babyloniae divitiae** 808, 3. *ταλασιουργία* 43, 19.
- Babylonii** 38, 12. 40, 2. legati 721, 11.
- Bactriani** 37, 14.
- Bailulus** *ἐπίτροπος*. Venetorum magistratus apud Galataeos 97, 25.
- Baxxη**, Maenas 722, 19.
- Baxxη** *ἡθη* 184, 2.
- Balaami** asina increata 968, 15.
- Balduinus**, comes Flandriae, Byzantii imperator creatus 14, 5. captus a Bulgaris 15, 7.
- Balduinus Roberti** imp. frater, quartus et ultimus Byzantii imperator Latinus 86, 4. Balduini primi ex sorore nepos: cymba arrepta aufugit 85, 25. Byzantium amissurus, equi picti hinnitum audivit 304, 24.
- Balduini II.** filius Caroli regis filiam uxorem ducit 98, 1.
- Balduini II.** filia 193, 15.
- Baptiana** 922, 5. 1136, 4. 1136, 19.
- Barba rasa**, Latinorum insigne 244, 7. 396, 16.
- Barbarorum mores** notati 383, 1.
- Barbissa** fluv. 1291, 8. Barbysa, Barbysus; qui et *Chartaricus* 1291, 20.
- Bardarius** 380, 8. Vide *Axius*.
- Barlaamus** advena Italus; non tam graece quam latine eruditus; Byzantios contemnit; aliis obtrectando gloriam sibi quaerit 555, 10. traducitur et exsibilatur 555, 20. monachos Graecos oppugnat, ut Latinorum dogma confirmet 556, 20. Palamam pro monachis propugnantes haereseos et blasphemias accusat 556, 15. in synodo damnatus ad suos et ad patria instituta revertitur 558, 18. a Gregorio vi-
- ctus 901, 2. 918, 11. notatur a Cantacuzeno 905, 19. qua sententia damnatus sit, eadem omnes Palamae adversarii damnati dicuntur 907, 7. Barlaami nomen a Palama semper obicitur 918, 11. Barlaami adventus, doctrina, gratia, apud principes (919, 15.), praesertim apud Cantacuzenum 919, 19. 922, 20. Barlaamus Palamam accusat 920, 2. ab eo imprudenter laudatur 921, 2. vetera in Barlaamum decreta rursus leguntur 976, 10. Barlaamus advena Calaber 901, 2. cum Palama congressus 901, 5. 918, 11. *Λατινοφρων* 905, 19. decreta in eum ab ecclesia et a patriarcha (907, 7.) tonis comprehensa 906, 8. eius nomen cur Graecis odiosum 918, 19. 920, 11. Barlaamus S. Dionysii doctrinae magister et S. Theologiae interpres 923, 5. Vid. annot. eius opuscula indicata 1252, 44.
- Βάρδορος ὄμμα** 1192, 33.
- Βασίλειος** 1237, 3.
- Basilius** Magnus 770, 21. 951, 1. 951, 2. 960, 1. 970, 2. 987, 13. 1015, 14. 1048, 20. 510, 13. 511, 15. 724, 6. 934, 14. 960, 1. 987, 13. 990, 8. 1034, 15. 1084, 7. 1069, 16. 1123, 22. 1052, 9. Vid. annotat. 1248, 33. 1295, 15. 1306, 5.
- Basilius** (Nicephorus) castellum Melenici munit ac tuetur, iuniori Andronico non redditurus nisi post mortem senioris: fidelitatis merces 413, 22.
- Basilius** Bulgaroctorus 27, 10.
- Basilius Alexii** filius, imp. Trapezunt. Vide *Comnenus*.
- Basilii** imp. Trapez. uxor. Vide *Eudocia*.
- Batatzes**, ignobilis genere; ut ad opulentiam pervenerit 741, 6. Thesalonicae praeficitur: inde electus ab Apocauci filio, ad Cantacuzenum deficit: Solymanal generi armis adiuvatur 741, 16. mortuae Apocauci cum Anna Augusta reconciliatur: maiores copias arceat ex Asia: in Cantacuzenianos movit 742, 5. Persae praeda et viatico fraudati eum occidunt 742, 15.
- Becus**. Vide *Veccus*.
- Bederina**; *Bederiana* 1155, 42.
- Beelzebub** 1129, 19. Vid. annot.

- Belesus 48, 24.
 Belicurto (seu Velicurto) Latino Theodora, Theodori Lascaris iunioris filia, despondetur 92, 23.
 Bella per totum fere orbem 687, 13, civilla cum externis comparata 622, 10.
 Bellegrada castellum *ὠκενὸν* obsidetur a Michaele Angelo et eius sociis 73, 9. Vide et 146, 8. 394, 21.
 Bellerophontes adversus seipsum 1311, 45.
 Bema 749, 18. 1286, 23.
Βίητος μονή (*l'Abbatte de Verosine*) 1263, 87. V. *Ἀβδηρα*.
 Berengarius. Entença, Catalanus, fit Mgnus Dux 220, 15. capitur a Genuensibus; deinde redimitur 227, 10. pugnat cum Rocaforto, occiditur 232, 15.
 S. Bernardi dogma de charitate 1310, 24.
 D. Bernardus Montefalconius 1234, 1.
 Berrhoea 498, 10. 654, 10. 659, 7. 660, 20. 666, 16. 666, 19. 669, 1. subacta a Crale 795, 5. eius urbis cura commissa Manuelli Cantacuzeno 673, 1.
 Berrhocenses legati, Crale iniquas condiciones proponente, cum Cantacuzeno clam agunt 654, 9.
 Bezeleel 1111, 6.
 Bibliotheca Regia 1275, 42.
 Billius 1248, 16.
 Binarius numerus 974, 9,
 Bithyni miles 83, 13. equites 111, 8. Romani 354, 8.
 Bithynia 171, 2. 174, 2. 214, 23 etc. praesidiis munita adversus Turcos 140, 13.
 Bithyniae ora maritima 458, 16. urbes 401, 19. a Turcis subactae 834, 11.
 Bizarus (Petrus) 1224, 2. 1251, 85. 1270, 31. 1271, 12. 1272, 5. 1280, 88.
 Bizya 265, 16.
 Bizyna urbs 836, 5.
 Blachernense palatium 87, 22. templum 130, 14. 171, 21. 778, 24. 787, 16. 791, 17.
 Blachiae principis filia, Crallis prima uxor 208, 4.
 Blemmydes (Nicephorus) Marcesinam templo excludi lubet: eam semper insectatus est 46, 3. mulier irata, et aulici assentatores, Blemmydam frustra criminantur 46, 18. eius elogium 46, 11. patriarchatu dignissimus; oblatum honorem recusat 55, 11. libri pro Latino dogmate ab eo scripti 129, 15. Vid. annot. 1159, 12. 17. 1176, 6.
 Blondus 1165, 8.
 Blondus (Mich. Angelus) 1260, 9.
 Bogomili in monte Atho comprehensi 714, 20.
 Bogomiliana haeresis 876, 11.
 Boeoti 209, 14. 752, 12.
 Boeotia 114, 5. 250, 6. 251, 15.
 Boeotiae et Thebarum rector, dictus Magnus Primicerius 239, 6. postea *μέγας κτίσιος* 239, 18.
 Bollandus 1243, 18.
 Bona contingentia 933, 24.
 Bondelmontius 1220, 23. 1221, 4.
 Borysthenitae 36, 14.
 Bosphorus 101, 22. Maoticus 683, 18.
Βουσωνή 965, 6.
 Brietius 1234, 27. 1264, 15.
 Britanni in Galliam irrumpunt 689, 2.
 Britanniae episcopi 911, 21.
 Bromptonus 1173, 42.
 Brutus 178, 9. Bruti et Cassii confictus cum Octavio Caesare 632, 1.
 Bryennius (Nicephorus) 1157, 23. 1158, 15. 1153, 18.
 Bulga fluv. 26, 19.
 Bulgari 116, 8. per interregnum disident 457, 17. *ἑρὸς Ἰστρον* 390, 10. Bulgarorum origo, migratio, et varia fortuna 26, 20. res 60, 3. exercitus, Byzantio metuendus 418, 4. Bulgarus in Thraciam irrumpit 55, 23. viribus Romanis impar, ablata restituit, et pacem imperat 56, 13.
 Bulgaria urbs, quae et Prima Iustiniana 26, 10. unde nomen accepit 27, 8. eius urbis archiepiscopus imperatorem inaugurat Theodorum Angelum 26, 6.
 Bulgaroctenus. Vide *Basilus*.
 Bullialdus (Ismael) 1167, 5.
 Byzantii, rei navalis cura abiecta, iniuriae expositi, despiciuntur a Venetis, Andronico iuniori favent 863, 3. aperte et clam exitium Cantacuzeno molliuntur 615, 5. Amurlo pecuniam offerunt, ut domum redeat 698, 18. inopia labo-

- rant 748, 4. pullis vestibus passim utantur 752, 21. viribus bello civili attritis infirmi 841, 9. iniurias patienter ferunt 843, 6. coactis undique navibus, classem instrunt; obsident et obsidentur 857, 4. portas claudunt 857, 11. bellum depescunt 858, 1. in altum provehantur, rudes plerique et inexercitati 858, 1. hostium navem onerariam incendunt 859, 1. classem amittunt 862, 1. 863, 20. 864, 1. terrestrium copiarum trepidatio 864, 9.
- Byzantinae rei status miserimus 751, 20.
- Byzantium rei frumentariae inopia laborat 683, 4. Byzantii celebritas 678, 1. ingens circuitus: militum paucitas: civium ardor 850, 20. suburbia a Genuitis Galataeis incenduntur 1031, 8.
- Byzas Byzantii conditor: eius columna dies complures agitur 305, 9.
- Cabasilas ipse Gregoram deserit: illius ingenium et studia 1025, 15. Gregoram adit 1050, 14. Io. patriarcham vivum venerabatur: Palamam et Cantacuzenum exsecrabatur: admodum senex idem animum mutat 1052, 20. inanis gloriae appetens 1053, 18. Palamae libros commendat 1055, 1. Palamam ipsum laudat 1056, 13. operationes increatas multas in Deo statuit a substantia distinctas 1056, 15. sanctum Spiritum non unum, nec septem solum, sed septuagies septem, immo infinitas infinitas agnoscit 1056, 17. negat substantiam divinam participari posse 1057, 9. operationum increatarum participatione homines ait fieri increatos, et mysticum Eucharistiae panem sanctificari 1057, 4. Thaborii luminis quaestionem obrudit 1073, 10. verba ex scriptis Palamae excerpta profert 1112, 12. eius opera exstant in Codd. Reg. 1308, 3.
- Cabasilae, et eius socii, violentia ac procacitas 1112, 1. 1143, 19. discedentium monita et minae 1144, 11. Cabasilae adiutor de participabili et imparticipabili disserit 1057, 9.
- Caecias ventus 179, 13.
- Caesariisa (quae antea Panhyperaebasta, Metochitae filia) [vidua convenitur a Gregora et ab aliis legatis: eius mulieris moeror et habitus miserabilis 330, 21. Crales audita legatione, eam dimittit: abeuntem prosequitur non satis splendide 382, 21. illa Thessalonicam abit, ut viro iusta persolvat.
- Caesariissae frater 374, 20.
- Cain 424, 3.
- Calames satrapa imperat a Lydia et Aeolia usque ad Mysiam 214, 21.
- Callinicus legatus 1235, 36.
- Calliope 336, 5.
- Callistus ex Atho monte arcessit 871, 17. cur promotus ad patriarchalem dignitatem: eius inhumanitas, in ipsos mortuos saevientia 873, 12. Massalianismi accusatur ab episcopis: quos ipse variorum criminum accusat: veniam dat et accipit 876, 5. Gregoram inclusum visit, amice alloquitur: ut omne contentionis studium abiciat, stellite admonet 1047, 20. tentatorum ad illum submittit 1050, 6.
- Calliopolis capta a Io. Duca 29, 13. munitur a Catalanis 227, 4. Vide et 222, 20. 224, 1.
- Calyptra imperatoris 258, 11. Vide *Chalel*.
- Camaris, Byzantii proditor 419, 13.
- Cambyses Persa, Susis profectus in Aegyptum 445, 11. regem Aegypti capit; fiendi causam regat 445, 20.
- Camelus cornua appetens etc. Vide *Proverb*.
- De Camerino (Franciscus) Vesprensus, seu Bospori archiepiscopus 1247, 41.
- Canicleum 241, 5.
- Caniculae exortus 528, 23. 666, 18.
- Cannensis pugna: aurum post illam interdictum mulieribus 752, 13.
- Cannensis ager 752, 13.
- Canones et constitutiones Apostolorum 982, 3.
- Canonum editiones vulgatae 1236, 35.
- Cantacuzena mater Cantacuzeni, factiosos opprimit 590, 10. in carcerem condicitur 609, 9. iacta in eam probra 617, 1. doler et morbus 617, 7. obitus 618, 1. consiliis et arcanis imperatoris praesert 619, 5. Palamae erroribus patrocinata

foedissimo vitae exitu poenas dedit 386, 12. fame et frigore absumta. Cantacuzenus (Ioannes) solus fortuna moderate utitur: eius elogium: apophthegma 422, 19. Turcos praedatores profligat 539, 20. egregiam Andronico iuniori operam navat in Acarnania: vir magnae indolis: apud milites gratiosissimus 551, 21. coniurati oppressi: deprehensa Sphrantzae Palaeologi perfidia; aliae res diversis locis prudenter administratae 552, 24. ipso silentio magnas res gerit 554, 2. avium et canum curam negligit 565, 20. iuniorum principum saluti consulit 576, 20. postulat ut filiae suae et iunioris imp. nuptiae perficiantur 513, 19. potens idem et moderatus 584, 15. milites palam ei favent: tumultus eo conspecto statim sedatus 586, 8. Cantacuzenus una re damnandus 590, 14. multa et praeclara meditatur 595, 16. populis finitimis gratus 596, 3. in Mysos exercitum educit: Thraciam lustrat 596, 18. Byzantium redit: patriarchae inconstantiam mollibus verbis castigat 599, 14. iusurandum duplex ab eo accipit 600, 3. rursus urbe egreditur: magnam pecuniae vim et omnis generis vasa exportat 600, 10. imperatorii honores ei delati in salutationibus 604, 11. multi ut Apocaucum in vincula coniciat hortantur, sed frustra 604, 23. moeror, anxietas 609, 5. mater in carcerem coniecta: constantia in adversis 609, 13. mors intentata a nobilibus, nisi se imperatorem saluari patiat 610, 14. imperii insignia coactus induit, iam pridem ei variis auguriis promissa 611, 7. sibi et coniugi acclamari non sinit, nisi postquam Annae et Ioanni imp. acclamatum sit: defuncti imp. mandata observat 611, 20. cur albis vestibus toto exilii tempore usus sit 612, 5. cunctatio: copiae militares 614, 15. legationes subinde Byzantium missae: postulata aequitatis plena 614, 21. multi ut decidem et ignavum deserunt: res valde afflictas: litterae interceptae 615, 17. iacta in eum probra 617, 1. non frangitur rebus

Nicephorus Gregor. Vol. II.

adversis: eius nuntius contumeliose illuditur a Byzantiis: per monachos montis Atho de pace agit 620, 5. ab Orestiadis primoribus evocatus 620, 21. fluvii interiecti repente auctu bis repulsus, re infecta discedit 621, 5. apophthegma de bello civili 622, 10. Didymetichum uxori et Manuéli Asani committit: Polystylum instaurat et munit 626, 8. Christopolitanas angustias ut evaserit: circa Philippos castrametatur 631, 7. Chrelem suspectum amice excipit; dimittit 632, 3. Rhentinnam in deditionem accipit: Thessalonicam ire cunctatur: Melenici castellum in deditionem accipit 632, 14. Gynaecocastrum usque progressus, cum Synadeno colloquitur 634, 16. structas sibi a Synadeno insidias deprehendit: dispersos milites cogit 635, 8. acie instructa Apocaucum expectat, suos quoque instrumentem, at congregari non audentem 635, 20. pedentim et compositè recedit ad Triballos; exteris magis quam popularibus suis confisus 636, 8. ubinam pernockerit: legatos ad Cralem praemittit, qui ab homine Triballo comprehensi ad Apocaucum deducuntur 636, 19. a Liberio Triballo benigne excipitur: vasa ei pretiosa donat: generum eidem pollicetur Manuelem filium 638, 8. Crali per litteras commendatus, Scopiam venit, ad Axium flumen 639, 2. tolerabili hospitio contentus, illic cum exercitu subsistit 639, 11. Cralem postridie convenit: Cantacuzeni et Cralis dispar magnificentia 640, 5. altera ad Berrhas expeditio irrita: ad Cralem invitatus redit 653, 11. Berrhoeam ex pacto ingreditur 655, 7. melior ex eo fortuna 655, 23. Thessalonicam dolo aggressus, irritò conatu discedit 658, 16. in magnas angustias adductus 659, 14. indicato fluvii transitu salvus evadit 660, 15. ab Apocauco interrogatus respondet 661, 11. legatos ad Amurium mittit 666, 17. sagittario ignoscit, confert se ad Amurium 670, 12. Demetrium martyrem reverteritus, Thessalonicensium voluntariam deditionem expectat 676, 14.

Amurio comite, urbes Thraciae it sollicitatum 676, 19. Christopolitanae fauces transgreditur 677, 10. 692, 4. Perithorium frustra oppugnat: Didymotichum abit 692, 10. ibi se et suos reficit 692, 17. Comotenam et Gratianopolin in deditionem accipit 703, 10. apud Mosinopolin castrametatur 705, 6. obdormiscit amoenissimo in loco: res visu et audita mirabiles ei oblatae 705, 19. subito Momitilae adventu paene opprimitur 706, 7. tumultuariam et iniquam pugnam committit 707, 2. armigeri benefide salvus evadit: hostibus coactis retrocedere, Didymotichum abit 707, 11. multi e suis ipsum deserunt 708, 23. intempestiva postulata ducum et militum 709, 8. illius responsa 709, 17. Momitilam it debellatum 727, 20. iuxta Perithorium castrametatur 728, 5. laborat pecuniae inopia 748, 2. nimium supplex et abiectus in epistolis: multum sibi et reipublicae obfuit cunctando 754, 4. in Ieanem patriarcham officia: ad eum epistola, scripta rubris litteris 755, 6. Selybriam in deditionem accipit: Orestiade coronatur ab Hierosolymitano patriarcha: Byzantium clandestinis molitionibus invadere conatur 762, 8. Hyrcanum Bithyniae satrapam, generum adsunt 762, 18. Byzantium noctu ingreditur Phaeoolati opera 774, 4. alteram et tertiam legationem ad Annam mavult mittere quam vim facere 776, 14. mira clementia 778, 10. verba apud legatos ad Annam ituros 776, 21. Palatio cedit, ne aut Annae aut Palaeologo incommode: domicilium sibi constituit circa Alexii triclinium 783, 24. qualem se erga patriarcham gesserit: eum monasterio includit; Didymotichum ablegat 784, 10. iterum inauguratur; quam ob causam 787, 9. cur in Blachernensi non in S. Sophiae templo 787, 15. pecunias non repetit ab iis qui aerarium exhaurerant 790, 7. suorum postulata et querelas ut eluserit 790, 16. audita Matthaei filii defectione, anxius et consilii inops 804, 13. uxorem Irenen ad filium legat 805, 2. Didy-

motichum proficiscitur, ut motus componat ab uxore iam sopites 813, 7. provinciam filio Matthaeo assignat 814, 9. orationem apud eam habet 814, 24. in urbem redit 819, 15. crebra colloquia habet cum Gregora 823, 3. lenitate Hadriane similis 824, 24. tumultum veritus, Byzantium venit: Gregoram hortatur ut aleat 827, 4. Cralem officii admonet: non auditur: bellum perat 834, 5. renoum morbo laborat: ob hanc et alias causas a bello suscepto desistit 835, 13. equestre praedonum agmen caedit, fundit et fugat 839, 18. classem construit 842, 12. missis auxiliis et motis, Byzantium animos confirmat 849, 20. Orestiade reversus, bellum terra et mari apparat 854, 4. Byzantio negligentiae arguit: pecuniam in classem contribui iubet 854, 12. pecunia promittitur: ingens omnium ardor: exactiones 855, 19. Cantacuseni, post auxilium classem, annus fertis et invictus 866, 24. classem reparat: vectigalia imposita auget: nova imponit 869, 9. cum politica prudentia 874, 11. concilium de cogenda Synode 875, 12. Thessalonicam abit, Palaeologum generum ei urbi praefecturam 876, 22. admodum laetus Byzantium redit: Concilium convocare cogit 878, 19. Gregorae verbis exacerbatur: coacta Synode ulcisci eam statuit 890, 7. notatur iniquitatis 894, 21. perplexis et ambiguis verbis iurat 898, 14. manifesta iniquitas 898, 20. convocata Synode orationem habet 906, 7. aequum se utrisque fore iurato promittit 907, 12. impatiens; lenis 917, 23. Gregoram interpellat, et ut brevis sit admonet 928, 12. Palamitis adductus 929, 3. 929, 9. patronum cum et amicis Barlaami 936, 2. Palamae uni favet 936, 3. Gregoram interpellat: liberius loqui solitum, maiestatis reverentia comprimit 936, 17. Gregorae tria oblat 937, 12. paucos loquutus, respondendi manus Palamae concedit 964, 9. animo ab orthodoxis avaro et duro 978, 23. Palamae haec exequitur 984, 8. de nova disputandi ratione de-

liberat cum Palama: Tyri episcopum Concilio excludere statuunt 990, 21. item contumelios et calumniis orthodoxos terrere 991, 13. minatur gravissima: comparatur cum Xerxe 993, 1. vultus et verba 994, 11. paucos loquutus, respondendi munus Palamae concedit: Gregoram arcessit: animum eius tentat solitis artibus 998, 2. quae hactenus in Concilio dixerit, ea pacis et concordiae studio dixisse se affirmat: maiorem in posterum aequitatem suam fore promittit 998, 12. notatur ut iniquus 1005, 19.

Ioan. imp. (idem de quo supra) Magnus Papias: socius coniurationis adversus Andronicum seniore[m] inaita a Iuliano 301, 7. cum hoc ab ineunte aetate coniunctissimus 301, 5. conscensa navicula, urbis aditus simul explorant 408, 19. cum preditoribus deliberant 419, 11. solus Cantacuzenus Andronico in maiori haud suspectus 496, 24. quibus meritis ei conciliatus 580, 23. etiam eo vive imperium administravit: cum eo vixit semper coniunctissime 579, 23. imperii consortium eo superstitite repudiavit 582, 5. rupi assimilatur 588, 14. Ioannem Palaeologum coronari vult: patriarcha prohibet 616, 7. milites et duces 627, 14. quamdiu apud Triballios manserit 640, 16. ab omnibus periculis cur servatus 648, 7. iniuriarum immemor 648, 14. exul Annae et pupilli dignitati ubique consuluit 643, 18. patientiae diuturnae merces 644, 15. Byzantii petitur 772, 25. eius opes quantae primitus fuerint 811, 6. ad imperii insignia, tanquam ad praesidium necessarium, confugit 818, 14. Matthaei filii causa Didymetichum ire festinat 825, 10. Palamae defensor acer et servidus 830, 24. primus cum matre patrocinatus est Palamae impietati 886, 12. Persarum degmata coactus participare 886, 21. ipso Palama violentior 899, 5. Herodem imitatur 899, 8. pro imperatore merus tyrannus, pro iudice accusator et persecutor 900, 5. ambitiosus sui ostentator 968, 18.

Matthaeus (Ioannis filius) socius longinqua expeditionis a patre susceptae 628, 5. Cantacuzeni imperatoris liberorum natu maximus: Thraciae urbibus praefectus: ab Asane avunculo sollicitatur ad defectionem 798, 20. orationem habet apud ipsum 801, 24. Orestiadis arcem occupat: animos sibi conciliat 804, 7. matri obviam procedit 805, 13. obsequium pollicetur: regat ut se metu liberet 805, 17. principatus ei a patre assignatus 814, 12. Persas praedones ut debellaverit 837, 22. spes ex illustri victoria 838, 25. quando subscripserit tomo Palamitico 1807, 36.

Manuel (alter Ioannis filius) longinqua expeditionis a patre susceptae socius 628, 5. Liberio Triballo gener promittitur: magnis laudibus ornatur 638, 15. amicitiae indolis adolescens; Berrhoeae urbi praefectus a patre 673, 2. suburbana Galataeorum aedificia incendit 849, 15.

Andronicus, Ioannis liberorum natu minimus: meretur ex peste 798, 16. 813, 4. eius mora Cantacuzeno praenuntiata a Gregora 887, 21.

Cantacuzenus et Syrgianes, corruptis Aulae primoribus, provincias Thraciae administrandas obtinent: variis artibus viam defectioni moliunt 802, 4.

Cantacuzenus et Apeonacus, diversis institutis diversas exitus sortiti 590, 6.

Cantacuzenus et Isidorus mutuam sibi operam praestant 787, 12.

Orationem Cantacuzeni indicem habes infra. Vide *Oratio*.

Cantacuzenus an litteratus fuerit 1305, 18. Codicis vetustiss. inscriptione deceptus 1298, 12. Theodorum Graptum laudat in Antirrhethico contra Prochorum 1804, 25. notatur 1281, 6. a Gregora discrepat in rebus narrandis 1291, 31. item in rationibus chronologicis 1244, 23. 1244, 36. 1247, 8. 1250, 45. 1267, 13. 1284, 16. 1284, 38. 1286, 37. Cantacuzeni chronologia 1250, 18. vitiosa, aut suspecta 1238, 16. 1241, 25. 1247, 7. ubi praeferenda 1287, 7.

- Cantacuzeni imperatoris filiae Helena et Maria. Vide in H. et in M. Mater. Vide *Cantacuzena*. Conso-brina. Vide *Guido Armenius*.
- Canticum canticorum 750, 10.
- Capha, seu Caphas, Genuensium colonia 683, 17. incolarum fastus 685; 10. bellum cum Scytharum principe 685, 18.
- Cappadocia 81, 24.
- Capperonnerius (Claudius) 1253, 30.
- Carases satrapa, filius Calamae, Wolfio *Cerasus* 214, 22.
- Cardianorum urbs capta a Ioanne Duca 29, 13.
- Carmania 88, 10.
- Carmanus Alisurius, Phrygiae satrapa 214, 15.
- Carnisprivium. Vide *Ἀπόκρισις*.
- Carolus, rex Italiae, filiam suam dæpondet Balduino filio 98, 3. foedus facit cum Balduino 123, 5. Caroli prudentia, ambitio, bellicae virtutes: quid illum impulerit ad bellum Palaeologo inferendum 123, 12. belli apparatus: copiae terrestres: classis 124, 4. non desistit incepto 124, 22. Carolus et Palaeologus: diversis artibus pares, sibi invicem efficiunt, Carolus hostis perpetuus Palaeologi, sed irrito semper conatu: Byzantinos terra marique aggreditur, rem adversus eos male gerit, item adversus Siculos: filium amittit: moerore confectus moritur, omnium malorum caput 174, 19.
- Carolus, Italiae rex, (diversus a superiore) Siciliae regem Theodoricum (*Federicum*) imparatum terra marique oppugnat: variis cladibus afficit per biennium 217, 14. urbes captas amittit adventu Rogerii: eadem armis repetit: re male gesta discedit: bellum reparat: vincitur: pacem a Siciliae rege et affinitatem petit 219, 20.
- Carolus, Italiae rex (immo *Robertus*) 523, 9.
- Caspiae angustiae 37, 13.
- Caspium mare. Vide *Mare*.
- Cassandra 245, 11. 246, 17. 1209, 9.
- Cassius 178, 9.
- Castellanus, Byzantii proditor 419, 13.
- Castoria 48, 20.
- Catalani 219, 20. in Asiam traiciunt: hospites et socios vexant 220, 12. Philadelphiam obsessam liberant 221, 7. stipendiis fraudati, Romanas urbes hostili more pervadunt: eorum crudelitas 222, 12. Calliopolin caesis oppidanis muniunt: terra et mari bellum apparant: mari vincuntur a Genuensibus 227, 4. eorum casternatio: omnia ipsis infesta: tolerandae obsidioni se accingunt: Turcos auxilio arcessunt: praedas agunt 227, 21. Michaelen, imperatorem iuniorem, ad Apron vincunt 230, 6. ducum disidium 232, 10. cum Turcopolis iuncti, Massagetæ profligant 233, 4. Thraciam vastant; locum quaerunt in quo consistent: quantae eorum copiae fuerint 244, 17. in Macedonia apud Cassandriam hibernant: urbibus Macedonicis imminet, imprimis Thessalonicae 245, 6. comætu destituti, reditum in Thraciam parant: audiunt praeclassum sibi iter 246, 21. in magno metu versantur: Thessaliam petunt 248, 15. iuxta Olympum castrametantur: agros finitimos populantur 248, 1. qui et quot Turci in eorum exercitu fuerint 248, 5. Turcis dimissis, in Thessaliam irrumpunt 249, 4. Thessalorum pecuniam et societatem incertae spei praefertur 251, 5. superatis Thermopylia, iuxta Cephisum castrametantur 251, 11. Atheniensem exercitum calide stratagemate profligant: Thebes et Athenas capiunt: in his locis consistunt 252, 21. partem Thessaliae subigunt, mortuo Ioanne Duca Sebastocratore 279, 5. cum Sphrantis Palaeologo in Andronicum iuniorum conspirant 553, 5. socios in Venetis adiungunt 880, 20.
- Catalanorum, in Thessalia dominantium, vires luxu debilitatae 657, 10.
- Catanes, dux Phocaeorum, Mitylenam sibi vindicat, navium numero sociis superior: uxorem et liberos Phocaea arcessit; quoniam iure hinc urbi praefuerit 525, 22. ubi vid. annot. Mitylenen munit 529, 2.
- Cathara ancilla, a Constantino Despotam compressa: unde natus Michael Catharus 293, 5. 294, 18.
- Catharus (Michael) Constantini Despo-

- tae filius nothus; patri ipsi odio-
 sus: ab eo neglectus 293, 7. apud
 seniores Andronicum potens et gra-
 tiosus 294, 20. Vide et 295, 19.
 Catalus (Lucretius) 34, 14.
 Caucasus 36, 4. 91, 12.
 Cayster 18, 24.
 Cecropidae, nomen fictum 556, 13.
 Cedrus Libani 382, 9.
 Celtae 34, 9. 102, 21. bellicosissimi.
 Vide *Galli*.
 Celtica 238, 10. Vide *Gallia*.
 Celtogalatae 106, 22. 107, 8.
 Cephallenes 110, 11.
 Cephallenia 110, 15.
 Cephalleniae Comes 318, 20.
 Cephalleniae Comitibus Thessalo-
 nicam invitus redit cum imperatore
 553, 21.
 Cephissus 252, 11. eius fluvii cursus
 251, 10.
 Ceras, seu sinus Ceratinus 176, 4.
 209, 16. 416, 12. 858, 5.
 Cerasus Turca. Vide *Carases*.
 Chalanes turris 832, 24. 884, 18.
 Chalaus et Telepugas (filii Sitzischa-
 nis) exercitum dividunt 35, 21.
 Chalaus ad Taurum montem hi-
 bernet 37, 16.
 Chalcedonenis Concilii Canon deci-
 mus octavus 405, 13.
 Chalcocondyles 1239, 40. Vide *Lao-
 nicus*.
 Chaldaei 88, 11. 40, 10. 91, 1.
 Chaldaeorum imperium 582, 9. ora-
 cula 724, 6. sapientia 326, 15.
 450, 2.
 Chalel, Turcorum dux, in Macedo-
 nia subsistit: pacem offert Roma-
 nis: pacis conditiones 254, 17. im-
 peratoris calyptram capiti suo im-
 ponit 258, 12. Vide et 232, 13.
 248, 14. 19. 265, 15.
 Chandrenus 1204, 34. 1205, 8.
 Χακκηνήσιον 972, 3.
 Χαρίτων θάλασος. χαρίτων ποσών-
 λαια 476, 4.
 Charondas Cataneus: status reipubli-
 cae ab eo in Sicilia constitutus 796,
 8. Siculorum legislator 1108, 3.
 Chartarum collectio, subiuncta Hi-
 storiae Franco-Byzantinae 1180, 44.
 Chartarum species duae 1235, 39.
 Χάρτης χαρτίνας 1235, 44.
 Chartophylacis dignitas 340, 3.
 Charybdis 241, 14. 860, 20. 1029, 2.
 Chassa et Mahomet, Amurii liberi
 1200, 6.
 Chelae (scorpii) 548, 13.
 Cherson 877, 12. ibique annot. 880,
 14.
 Chersonesus 267, 19. 384, 5. 538,
 13. 598, 11. 695, 15. 747, 14. oc-
 cupata a Ioanne Duca 29, 10.
 Chetir, Aitinae filius 1178, 32.
 Chilas Ephesius et Daniel Cyzicenus,
 Gregorii Cyprii accusatores 177,
 24. animi ingrati dant poenas: ac-
 cusantur ipsi quoque a carissimis 179,
 6. imperator eos aversatur: conte-
 mnuntur a collegis: vitam in urbe
 finiunt, moerore confecti 180, 1.
 Chingis, Chingischam 1157, 13.
 Chius 98, 17. 438, 13. 529, 10. 702,
 11. 842, 23. 851, 7. capta a Ioanne
 Duca 29, 1. a nobilibus Genua ex-
 actis 765, 11.
 Χολοβάριον 493, 15.
 Chorae monasterium, a quo conditum,
 a quibus instauratum. Metochitae
 ab exilio reversi domicilium 458,
 23. ab eodem Metochita ornatum
 ac renovatum 303, 12. Gregorae
 domicilium 309, 1. 1045, 18.
 Chortaites, Wolfio *Chartaites*. Vide
Monasterium.
 Chreles Triballus perduellis 626, 15.
 Strummitzae principatu potitus:
 Crali ipsi metuendus: a Byzantiis
 adulatur 626, 21. Cantacuzano sup-
 petias venit 627, 11. eidem occur-
 rit 632, 3.
 Christi transmutati corpus an increa-
 tum fuerit 947, 21. 952, 20. ser-
 vatoris gloriosa obscuritas 701, 2.
 verba ex Evangelio 1043, 6.
 Christopholis 246, 3. 319, 16. 321, 2.
 8. 354, 23. 395, 12. 623, 5. 627,
 7. 642, 11. 15. 746, 9. longus mu-
 rus ibi exstructus 247, 6. eius ur-
 bis προάστεια 814, 18.
 Christopholitanae angustiae 254, 20.
 627, 7. 631, 3. 653, 19. 677, 10.
 746, 13. fauces 627, 7. 692, 4.
 Chronicon Orientale 1171, 24.
 Chronicon Paschale 1155, 44. 1156,
 47.
 Chronicon breve, editum a Ballialdo
 1167, 5.
 Chronologia corrupta ab excerpto-
 ribus 1211, 24.

- Chronologica coniectura 1279, 39.
 Chronologica series imperatorum ex
 Cod. Ma. 1152, 18. 1154, 26. 1160,
 14. 1162, 2.
 Chrysostomus 961, 12. 216, 18. 1012,
 11. 1084, 10. 1123, 3.
 Chumnus (Nicephorus, qui et Nathanael) 1172, 32. 1182, 40. Canicles
 praefectus 1206, 22. Chumai λό-
 γοι ζωσιόβουλλοι 1172, 32. 1182,
 40. epistolae 1188, 13. oratio in
 obitum Theopleti 1202, 4. alia
 opuscula 1208, 15. 1214, 9. 1216,
 44.
 Chytraeus 1167, 6.
 Cilicia 82, 1. 102, 19.
 Cilicia vallis, *Κιλίκιος ἐπίλωρ* 194, 14.
 Cilices 105, 13. 599, 3. transitum
 dant Christiano exercitui 105, 18.
 Cimbrici 32, 12. victi a C. Mario et
 Luctatio Catulo 34, 11.
 Cimmerii 32, 10.
 Cinnamus (Leo) bibliographus 1185,
 38.
 Cintzustra. Vide *Iusta*.
 Claudia. Vide *Ptolemaeus*.
 Cleidas, Dicaeophylax et Archidaco-
 nus 1240, 18.
 Clemens Petri successor 506, 21.
 Cleopatra 311, 5. Aegyptia 606, 10.
 Clerus imperatoris 496, 18.
 Climacus (Ioannes) 962, 15.
 Clisthenes ex quatuor tribubus decem
 effecit apud Athenienses 796, 6.
 Clopa 1269, 38.
 Clypeo impositi imperatores 55, 2.
 78, 1.
 Codex Regius operum Theodori Gra-
 pti (immo Nicephori patriarchae
 CP.) membranaceus vetustissimus
 1304, 27. chartaceus 1297, 34. ope-
 rum Hippocratis 1256, 25. operum
 Cabaillae 1307, 45. Codex Regius
 (olim Tellerianus) operum Manue-
 lis Philae 1182, 29. operum Atha-
 nasii patriarchae CP. 1189, 17.
 1193, 43. 1194, 40. 1200, 31. 1206,
 28. 1212, 28. Codex Cantacuzeni
 1243, 36. Procopii Vaticanus
 1155, 46.
 Codices Mas. venditi a Turcis Nicaea
 petitis 458, 15.
 Codinus 1259, 2. 1261, 40. 1273, 34.
 1287, 40.
 Coelesyria 41, 2. 107, 6.
 Colehi 148, 21.
 Colchia 39, 1. 128, 3. 348, 14.
 Columba, quae super Christo bap-
 tizato apparuit 1057, 1.
 Columna ignea, quae Iudaëtiis prae-
 vit 968, 12.
 Columna, ante aedem XI. martyrum
 posita, corruit 460, 21.
 Columna Porphyretica, cui crux im-
 posita 385, 12.
 Columna et statua (Iustiniana) in
 vestibulo S. Sophiae 275, 18. ibiq.
 annot.
 Comani 36, 16. 111, 9. ex Hyperbe-
 reis Scythis ad Ioannem (Docum)
 imp. esse transferunt 36, 16. 296,
 20.
 Comanorum militum sacrilegia 112, 10.
 Cometa 98, 24. 542, 5. 548, 9. 765, 6.
 Comemoratio imperatorum et pa-
 triarcharum 303, 16.
 Comnenus:
 Alexis (imp. Constantinop.) cum
 Gallis praecipitur 104, 9. cum iu-
 dem copias iungit: magna Asiae
 parte subacta, urbibus ipse, Galli
 omni praeda potiuntur 104, 17. vir
 acer et promptus 754, 16. eius se-
 crus Chorae monasterium incen-
 dit 469, 8.
 Alexis Angelus. Vide *Angelus*.
 Michael Angelus. Vide *Angelus*.
 Alexis I. (Trapezuntis imp.) 13,
 19. 148, 19.
 Ioannes Trapezunt. imp. Alexii I.
 nepos, Byzantium venit: Eudocia,
 Michaelis Palaeologi imp. filia,
 uxorem ducit: unde natus Alexius II.
 148, 19. 202, 15.
 Alexis II. Trapezuntis imp. Ioa-
 nis et Eudociae filius 148, 19.
 Ioanni patri succedit in imperium
 202, 17. Andronici senioris nepos
 ex sorore 678, 21.
 Michael, Trapezuntis mittitur
 ad capessendum imperium 679, 24.
 honorifice excipitur a senatoribus:
 exportatur et in custodiam datur
 680, 7. restituitur per Scholarios
 681, 23. omni auctoritate spoliatur
 682, 10. quam deinde recaperat
 683, 2.
 Comnenorum familiae ius praecipuum
 apud Trapezuntios 679, 20.
 Comotena 703, 11. Κομοτηνών κολί-
 γων 706, 7. κολίγ 706, 23.

- Comparatio rerum hodiernarum cum antiquis 1033, 1. 1033, 16.
- Concilia quatuor, de iisdem rebus habita per annos decem 1239, 31.
- Concilium,
Ephesinum 507, 15.
Generale quartum 925, 20.
Generale sextum, seu Trullanum 925, 21. 969, 13. 406, 23. 898, 16. 911, 19. 1038, 18. Vide *Synodus*.
- Concilii generalis convocatio diu promissa a Cantacuzeno 882, 10.
- Concilii auspicandi ratio 898, 4.
- Concilii Nicaeni II. acta 1300, 40.
- Conciliorum generalium acta 963, 7. quaestiones de Fidei dogmatis agitatae in generalibus Conciliis 921, 10.
- Concordia veteris Romae cum nova: de ea agitatum imperante I. Duca 129, 12. quibus conditionibus inita sit Mich. Palaeologo imperante 125, 10. quinam adversarii sint 125, 20. redintegrata 166, 15.
- Concordia Gregorae et Palamitarum, sumptuoso convivio sancita 823, 14.
- Coniuratio,
iunioris Andronici contra seniores: coniurationis socii tres 299, 5. 301, 5.
patriarchae et pontificum contra eundem 405, 21.
Sphrantzae Palaeologi. Vide *Sphrantzes*.
- Factiosorum quorundam in Andronicum iuniorem absentem 531, 12.
- Conostaulus (Comes stabuli) Magni Conostauli dignitas 60, 1.
- Consensus imperatorum et Augustarum 788, 6.
- Constantinopolis, τὸ μέγεθος αὐτῆς οἰκουμένης 87, 2. capta a Latinis 13, 11. a Graecis recuperata 85, 24. urbis aspectus ruinis deformatus 87, 23. Vide *Byzantium*.
- Constantinus Magnus concessa uribus privilegia non abrogavit 164, 20. Urbis conditor 469, 18. honores Romae veteris ad novam cum imperio transtulit 697, 15. idololatricam sustulit 928, 20. eius temporibus institutae dignitates Palatinae 239, 4.
- Constantinus Bulgarus Zagorae princeps. Vide *Toechus*.
- Constantinus Caesar, aeternus frater Michaelis Palaeologi 72, 16. fit Sebastocrator 79, 19. praeficitur Monembasiae, Maenae, et Spartae: Latinos Peloponnesios multis cladibus afficit 80, 1.
- Constantinus Despota Simonidis sororis cucullum discindit: Triballia abducendam tradit 288, 20. mater: prima uxor: filius ex ancilla susceptus, nomine Catharus 293, 7. secunda uxor, Eudocia Palaeologina. Thessalonicae praefectus 293, 15. eo proficiatur sinistris omnibus: iunioris imperatoris matre Byzantium missa, exercitum per Christopolitanas angustias ducit 354, 13. Thessalonicam se recipit 356, 5. cives factiosos comprehendere iubetur: seditione ab illis excitata, cogitur cucullum induere: iuniori Andronico traditus, vix mortem effugit 356, 6. Didymotichi in terrarum carcerem conicitur: inde tandem in alium tolerabillorem transfertur 357, 8. libertatem recipit, et rursus amittit: prima nominis littera imperium ei portendere credita 441, 4. moritur 441, 6. Vide et 577, 9.
- Constantinus etc. Vide *Asan*, *Palaeologus*, *Porphyrogenitus*, *Tornicius*.
- Consul, Graece ἑποποιός, Pisatorum magistratus apud Galataeos 97, 23.
- Consules Romani 238, 9.
- Contares 1171, 46.
- Copaides paludes 417, 18.
- Corcyra 110, 10.
- Corcyraeorum navale: Senatus 556, 5.
- Corderius 1314, 22.
- Coriolanus. Vide *Martius*.
- Cornu, seu sinus *Ceratinus* 1291, 24.
- Corona ovata, cur sic dicta 43, 16.
- Cos capta a Ioanne Duca 29, 2.
- [Cosmas] Melodus 1073, 15. 1110, 20.
- Cosmidium. Vide *Monasterium*.
- Cotelarius 1163, 23.
- Cralaena 241, 14. 242, 9. Vide *Simonis*.
- Crales tres:
Primus, Andronici senioris gener: maritus inconstans 202, 19. ei despondetur Simonis, Andronici imp. filia: Thessalonicam conveniant 203, 16. Crales obsides dat: Simonidem sponsam quinquennem abducit, maior ipse quadragenario

- 204, 4. Irene (socræ) urgente, successorem sibi designat, primo Demetrium, deinde Theodorum Marchionem, uxoris suæ fratres 243, 15. ni uxor redeat, misatur extrema 287, 11. moritur 269, 17. Vide et 202, 19. 235, 18. 237, 4.
- Secundus, Caesaris gener, additissimus Andronico seniori, propter affinitatem 390, 11. Caesaris filiam uxorem duxit duodecim annos natam, ipse quinquagenarius 456, 15. cum Michaelæ Bulgare configit: Gallorum equitum virtute adiutus, eundem vincit et capit 455, 21. uxores duas habuit: filius ex prima susceptus rebellat: potitur principatu: ipse Crales a factionis in carcere suffocatus 457, 9. Vide *Caesarissa*.
- Tertius (filius secundi) Syrgiannem cupide ad se recipit, exercitum cogit 495, 12. bellum Andronico iuniori infert 498, 22. Syrgianne Sphrantzæ Palaeologi fraude sublato, pacem facit, ac domum redit 501, 8. Cantacuzenum et exercitum eius apud se excipit 640, 5. conditiones ei oblatæ a Byzantiis, ut Cantacuzenum prodant 641, 10. animum mutat 655, 14. dolet se elusum 655, 23. pacationum memor, bellum indicere non audet 656, 10. Romanis dissidentibus, inualescit 746, 1. urbes multas invadit: Serphas ipsas ad deditiorem subigit: Romanum se imperatorem pronuntiat: imperium cum filio partitur 746, 16. omnem fere Macedoniam possidet: Berrhoeam capt 795, 1. officii admonitus, Cantacuzeni legatos iubet facessere 834, 8. Vide et 616, 3. 637, 1.
- Cralls uxor 640, 10.
- Cratael Monasterium. Vide *Monasterium*.
- Crateres Vulcanii 449, 15.
- Creta 311, 14. penes Venetos 878, 11.
- Cretensium et Euboensium classis 117, 20. naves Romanas in sinu Pelagico stantes paene occupat 118, 1.
- Cretenses 117, 20. 118, 7. transfugæ Philanthropenum hortantur ad defectionem 197, 4. pecunia corrupti, eundem vincunt Libedario tradunt 201, 1.
- Critobulus 556, 6.
- Crocodilus cadaveris caput lacrymis perfundit 444, 5.
- Croesus 152, 12. 310, 22. 453, 17.
- Crucis imago in nube 386, 2.
- Cutrules (Michael) Andronici senioris sororem uxorem duxit: cum sorore Sphendostlavi (Wenceslai) a Crale dimissa furtim consuevit: tum eandem palam uxorem duxit 204, 5.
- Cyaneæ 134, 22.
- Cyclades 525, 12. Cycladum rector seu princeps 438, 11. 525, 12. 526, 4. Vide *Rhodi*.
- Cyclopes 993, 15.
- Cycal, matutino Zephyro adspirante, praeclare canunt 335, 8.
- Cyloneum piaculum 793, 16. 1089, 18.
- Cyparissiotæ (Ioannes) 1287, 17. 1289, 5. 1300, 23. 1305, 29.
- Cypril et Rhodii orthodoxi litteras dant contra Palamam 787, 4.
- Cyprus 194, 10.
- Cypsella, oppidulum 299, 7.
- Cyrillus 1089, 16.
- Cyriotissa. Vide *Monasterium*.
- Cyrus 91, 1. 152, 13. 310, 23.
- Cyrus iunior, Darii et Parysatiidis filius, cur fratrem in se armaverit 189, 15.
- Cyzicus 259, 15.
- Δαρδανός*, et *ἑστάρτης*, quid differant 1292, 3.
- Damascenus (Ioannes) 976, 20. 1062, 9. 1071, 6. 1072, 6. 1084, 22. 1136, 18.
- Dandulus (Andreas) 1170, 20. (Hericus) *Δουξ* Venetiarum: ex vulneribus moritur 16, 1.
- Daniel Cyzicenus. Vide *Chilæ Episcopus*.
- Daphnusia, urbs apud Pontum Euxinum; a Latinis obsessa 85, 6.
- Dardanî Europæi 1156, 1.
- Darius 189, 15. 808, 5. per Zopyrum Babylonem cepit 497, 9. eius in Zopyrum affectus 532, 6. morientis apophthegma 1028, 7.
- David 184, 23. 958, 14. propheta 264, 14. Davidis *κέντρος* 338, 14. libri 1146, 1. verba 511, 19. 1046, 14.
- David, Bogomilus 718, 12.

- Deaboli, praesidium Macedoniae mun-
tissimum 73, 8.
- Debrorum (alias Debrarum) episco-
pus 164, 6.
- Decreta Palamitarum uni Gregorae
haud ostenduntur 1044, 10.
- Deipara, Hodegetria 298, 20. *νικο-
ποιός* 304, 10. *παμμακάριστος* 210,
19. *τῆς πηγῆς*, seu Fontana 85,
12. Vide *Imago*, *Sacellum*, *Tem-
plum*.
- Delphica laurus 324, 4.
- Delphicus tripus 151, 14.
- Delphorum theologi 518, 8.
- Demetrius. Vide *Sicyon*.
- Demetrius, Andronici senioris et Ire-
nes filius 234, 12. successor a Crate
designatus; in Triballia haud as-
suescit 243, 19. Despotas: Thessa-
lonicae praefectus 394, 19. factio-
sorum bona diripit 396, 22. fugit
413, 7. accusatur maiestatis 533, 4.
Vide et 409, 20. 410, 20.
- Demetrius Martyr 396, 22. eius fe-
stum 611, 19. Vide *Templum*.
- Demetrius Poliorcetes, filius Antigoni
116, 22.
- Democritus 375, 6. 957, 3.
- Demonax 331, 8.
- Δῆμος ἀγίων* 977, 11. *δῆμοι* 1198, 43.
- Demosthenes 335, 21. a Philippo Ma-
cedone beatus praedicabatur 414,
22. Demosthenis dictum, a Gre-
gora correctum 589, 1. lucernae
344, 14.
- Δενδροτομία* 624, 10.
- Dercus 747, 13.
- Dercyllidas 209, 13.
- Dernschwam (Iovianes) laudatus 1165,
34.
- Δίσκονα*, mater imper. 440, 7. 12.
σύζυγος 546, 16.
- Deus, victoriae auctor 541, 12. ho-
minum morbis lente medetur 753,
6. facilius aedificat quam destruit
903, 13. quando Lux appelletur;
quando Vita 1061, 1. *εὐδαιμονικός
καὶ ὑπερόσιτος ὀνότις*. *δυναμο-
ποιός* καὶ *ὑπερόναμος* *καταθέσεια*
1067, 6. in loco non est 1097, 13.
- Dei iustum iudicium 544, 10. 863,
9. et paterna bonitas 889, 13. na-
tura simplex, absque substantiae et
operationis discrimine 1064, 11.
1086, 3. 1141, 1 etc. nomina 1090,
4. oculus pervigil 822, 2. severitas
indulgens 318, 7. de Deo disputare
quatenus liceat 507, 23. 955, 13.
937, 19. ubi de Deo agitur, nefas
mentiri, aut dissimulare 903, 18.
- Deuteronom. 776, 23.
- Dexius, Gregorae socina contra Pala-
mam: illius elogium 894, 1.
- Diaboli principatus et vectigalia 160,
14.
- Διαμνησθεσθαι*, *προμετακλίμην* 1171,
19.
- Diasia Atheniensium 380, 7.
- Dictatores Romani 238, 9.
- Didymotichum 232, 2. 359, 23. 430,
7. 439, 13. 442, 7. 482, 1. 489, 3.
538, 14. 554, 10. 607, 23. 609, 2.
etc. oppidulum 615, 21. eius prae-
fectura quibus commissa 626, 8.
ibiq. annot. suburbia 648, 17. situs
357, 8.
- Didymotichensis exercitus 708, 14.
- Dignitatum tituli 238, 6.
- Diogenis Cynici modestia laudata ab
Alexandro Magno 701, 5. dolium
808, 1. dictum 1026, 2.
- Dionysius Siciliae tyrannus 730, 8.
eius regia pulvere oppleta ob ad-
ventum Platonis 517, 20.
- S. Dionysius (Areopagita) 944, 11.
1083, 12. 1095, 4. 1096, 1. 1104,
5. 1104, 15. 1104, 22. 1105, 3.
1109, 13. 1113, 17.
- Dioscorus, impius Alexandriae prae-
sul 1021, 21.
- Divinitas in substantiam et gratiam
divisa a Palama 921, 13.
- Dogmata ecclesiae eversa 749, 1.
- Dogmaticae altercationes 768, 18. in
dogmaticis contentionibus Deus so-
lus imperator; caeteri omnes pari
iure conservi 905, 2.
- Dolia duo in Iovis aula 196, 15. 322, 23.
- Doloicus. Vide *Ludovicus*. Metathe-
sis 1152, 39.
- Dolopes 110, 10.
- Dorica harmonia 316, 12. 717, 2.
- Dorotheus Monembasiensis 1167, 2.
1230, 21.
- Doxologia sacra 94, 11.
- Draconis (sideris) spirae 542, 14.
- Drama, oppidulum 273, 7.
- Drimys (Gregorius) Palamae magi-
ster; a Gregora reprehensus 919,
2. ibiq. annot.
- Drusius laudatus 1320, 3. 1320, 26.
- Ducangius 1162, 14. 1164, 5. 1220,

31. 1225, 40. 1235, 1. 1238, 19. 1247, 40. 1262, 17. 1277, 41. 1278, 33. 1286, 33. 1288, 5. Ducangii Glossaria, Historia Franco-Byzantina, Constantinopolis Christiana, aliaque opera, passim.
- Ducas (Ioannes) Theodoro socero succedit** 24, 2. generi cum socero comparatio 24, 12. classem instruit; insulas maris Aegaei et Rhodom occupat: in Europam transit: multis urbibus potitur 28, 20. pacem init cum Bulgaris: Asanis filiam filio suo uxorem iungit 29, 15. omnibus a Byzantio ad Strymonem urbibus receptis, Nicaeam revertitur 30, 6. Scythis Comanis per-fugium praebet 37, 4. (Vide *Comani*.) pacem init cum Turcis, utilem admodum rei Romanae: agrorum cultu et rei pecuariae cura sibi et pauperibus consulit: cognatis et nobilibus, idem ut faciant, auctor est: quantae inde divitiae 41, 4. edicit ne quis vestibus utatur, extra imperii fines quaesitis 43, 17. templa exstruit, monasteria constituit, item hospitia ad aegros curandos et alendos pauperes 44, 15. secundam uxorem ducit Annam Aleman-nam 45, 4. Marcesinam, Annae uxoris magistram et educatricem, perditte amat; imperatoris insigni-bus ornari patitur; uxori ipsi prae-fert 45, 12. conscientiae stimulis urgetur 45, 24. seipsum damnat, et culpam suam deplorat 47, 7. exercitum cogit adversus Michae-lem Nothum: urbes adventu suo alias confirmat, alias recuperat: foedus cum Michaele renovat: Des-potae dignitatem ei concedit: item eius filio, ob affinitatem 48, 12. in Asiam reversus morbo corripit-ur: annum integrum aegrotat: moritur: sepelitur, ibid.
- Duca imp. uxor altera, Manfredi soror.** Vide *Anna Alemana*.
- Ducas (Ioannes) Sebastocratorum prin-cipum ultimus, Irenae Andronici senioris filiam notham uxorem duxit: sine liberis moritur: provinciae et urbes eius distractae** 278, 23. tempus mortis 318, 21. Vide et 278, 24.
- Ducis Magni nomen, mutatum in no-men Δουκός Ἀθηναίων** 239, 21.
- Duscianus (Stephanns)** 1261, 46.
- Dyrrhachii episcopus Gregorae as-sentitur: quis vir et qualis** 520, 1.
- Ebrietas, operatio divina, apud Pa-lamam** 945, 11.
- Ἐγκόλιον** 1243, 33.
- Ecclēsia Graeca: duae in ea sectae** 127, 12. tres factiones 170, 10. status eius in peius mutatae: ratio-nis et doctrinae lux extincta 185, 8. eiusmodi mutationis causae: cur illam desolari oportuerit 186, 1.
- Ecclēsiarum mala, omnium gravissima** 714, 8. lupi 826, 4. res 159, 23. tempestates 881, 18.
- Ecclēsiarum patriarchales et episcopales paene omnes principibus barbari subiectae** 1034, 6.
- Ecclēsiarum et imperii mutuae concessiones** 443, 16.
- Ecclēsiastes** 889, 19. 1027, 15.
- Ecclēsiasticus** 961, 10.
- Eclipsis**
Solis 454, 24. 460, 6. 536, 4. futura a Turcis mala portendit 103, 8. in morte Christi monstrata vis est Astronomis 370, 16.
Lunae 385, 2. 20. 460, 6. 536, 4. 624, 2.
- Eclipses duae, Solis una, Lunae al-tera; Scythicam incursionem praecedunt** 536, 4.
- Eliarum cursus inconsumptas** 963, 12.
- Ἑλληνοδίαση.** Vide *Hellenodicae*.
- Ἐμπροσθεν, deinde, postea** 1161, 27. 1264, 41.
- Enallage, seu antipthesis** 1313, 45.
- Enacenia** 716, 13.
- Endymionis somnus** 1061, 14.
- Ἐνεργεῖν** verbum quid significet 1130, 1.
- Energiae nomen ab Eunomia intro-ductum; ab Iconomachis receptum; a Palama revocatum in locum** 960, 15.
- Engastrimythus** 411, 24. 722, 21.
- Ἐνοειδής** 1313, 20. 1314, 27.
- Entença.** Vide *Berengarius*.
- Epaminondas** 360, 21. 752, 11. pe-cunia ab Artaxerxe accepta, bel-lum gessit cum Agesilao 124, 14. victor ad Halartum et ad Leuctra 486, 6.
- Ephectici** 722, 18. Alique enot.

- theus 214, 19.
 thesi metropolita eius elegium 892, 12.
 thraemius poeta 1160, 35. 1165, 17. 1188, 81.
 thibatarum castellum 585, 13. 797, 15.
 omnibus rebus instructum ab Apocauco: Andronici iunioris iudicium de ea arca, et de eius conditore 602, 23.
 thicureae atomi 790, 6.
 thicurei 722, 10. magistrorum decreta non audent in dubium revocare 516, 5. solem pedalis moduli esse dicebant 969, 17.
 thigramma de libris Barlaami indicatum 1253, 4.
 thirus 110, 1. 8. recepta 546, 4.
 thirus, imperio adiecta 553, 20.
 thiri Princeps, filius Comitis Cephalenise, fuga elabatur 545, 22. Thesalonicanum adducitur 553, 19.
 thizephyrta barathra 449, 14.
 thizephyrta. Vide *Locri*.
 thiscopi, variorum criminum accusantur a Callisto patriarcha: veniam dant et accipiunt 876, 3.
 thiscopi Palamitae: eorum imperitia 993, 18. nonnulli dogmatum novorum insolentia offendi, turbas in Concilio cient 1004, 18. assentatores 1032, 1.
 thiscopis duobus orthodoxis adempta insignia dignitatis; barba vellicata 1011, 13.
 thistola Cantacuzeni ad Ioannem patriarcham 755, 6. Gregorae ad amicum, de vanis praedictionibus 449, 3.
 thistola ad Constantiam 1301, 3.
 thistola Synodica Orientalium ad imp. Theophilum 1299, 37.
 thitracasales, navale 1291, 13.
 thitui mira constantia 487, 1. equi victi hincitus 303, 21.
 thituitis fidelis virtus 231, 23.
 thitria 802, 3.
 thitruon thesaurus 316, 17.
 thitruon 161, 17. 829, 2.
 thitruon, Henricus 1153, 26.
 thitruon, vir simplex et indoctus; mulorum criminum acusat; favente imperatore, creator patriarcha: avaris inhaesti merces 360, 1. eius patriarchae opera Philanthropus in pristinum gratiae locum restitutus 860, 13. Esaias in Andronicum sen. comprat: iunioris no-
- men aliter in ecclesiis vetat: adversae factioni sacris interdicit 405, 14. ipse sententia canonica damnatus, in monasterium Manganorum ablegatur 406, 16. triumphans in urbem redcitur, idque immodeste 424, 24. Andronico seniori insultat: poenas irrogat episcopis et sacerdotibus 428, 21. de illius nomine in ecclesia commemorande quid decreverit 429, 7. populum absolvit; non item episcopos; neque sacerdotes, nisi quosdam tantum 437, 7. imperatoris calamitate laetus; ex ipso quaerit, qualem sui mentionem in ecclesia fieri velit 422, 15. moritur 496, 16. Vide et 402, 20.
Thromaxen: eius verbi significatio 1134, 1.
 Evangelium passim circumlatum, cum populus sacramento adigeretur 319, 8.
 Thuboea 489, 17. 490, 2. 672, 9. 14. penes Venetos 878, 11.
 Thuboeae princeps, in insidias delapsus, ab Icaro capitur 96, 14. ad imperatorem Mich. Palaeologum perducitur: subito exspirat 96, 25.
 Thuboeenses 115, 3. 117, 20. 118, 7. 597, 15.
 Thuboeicum mare. Vide *Mare*.
 Thucharistica communis 1136, 4. 1139, 5.
 Thucharisticum panem utrum substantia sanctificet, an operatio divina, seu gratia quaedam increata 1010, 5.
 Thudoda, Mich. Palaeologi imp. filia, Ioanni Trapezuntis imperatori nupta 148, 23. mater Alexii iunioris 149, 3. Byzantium venit vidua 202, 16. Crudi nubere recusat 203, 13.
 Thudocia (quae et Irene) filia Andronici iunioris notha: Basilio Trapezuntis principi exor data 536, 11. Vide *Irene*.
 Thudocia Palaeologina, Neocaesaritae Protosecretarii filia, Constantini Palaeologi uxor: eius mulieris elogium: ut Constantino Despotae nupsit 293, 16.
 Thugenius. Vide *Portas Byzant.*
 Thulegia Michaelis Palaeologi imp. soror 130, 16. 167, 19.
 Thumenes, Antigoni dolis circumventus 497, 10.
 Thunomias 1142, 17. Thunomias nomen

- introduxit 950, 15. operationem a substantia in Deo distingui affirmabat 1109 19.
- Eunuchus Limnius praefectus 680, 16. moritur 682, 4.
- Euphrates 81, 22. 15. 1032, 14.
- Euripides 811, 21.
- Eurotas fluv. 486, 11.
- Eurymedon fluv. 141, 8.
- Eusebius Iconomachus 940, 19. 941, 3. 943, 11. 943, 22. 945, 6. 950, 23.
- Euthymius Zygabenus 1274, 31. 1300, 2.
- Euxinus 134, 17. 207, 22. 375, 18. 688, 14. 796, 20. 849, 5. 877, 9. 877, 18. 880, 12. clausus per Genaitas 877, 9. 877, 18. eius fauces a Venetis obsessae 880, 12.
- Exactiones 865, 19.
- Excerpta anecdota 1151, 44. 1159, 21. 1168, 7. 1172, 31. 1182, 40. 1185, 39. 1188, 16. 1194, 43. 1202, 12. 1204, 35. 1205, 13. 1206, 28. 1208, 25. 1209, 14. 46. 1210, 24. 1211, 6. 28. 1212, 23. 1217, 43. 1226, 12. 1227, 29. 1229, 1. 1230, 44. 1233, 28. 1237, 26. 1242, 43. 1253, 10. 1256, 23. 1263, 19. 1274, 38. 1276, 7. 1281, 18. 1285, 11. 1289, 10. 1293, 26. 1301, 3. 1306, 23. 1308, 19. 1309, 15.
- Exodus 869, 14. 1087, 21. 1105, 14.
- Exules, religionis causa pulsati, domum redeunt 160, 3.
- Exundatio 695, 5.
- Ἦως* pro *ἦ* vel *ἦτος* 1180, 14.
- Fabula felix monachae et murium 216, 21. avis, et aucupis 661, 20.
- Fabula Attica i. e. Graecanica 324, 17. 994, 8. 1050, 1.
- Factiones duae apud Byzantinos 613, 10.
- Fames Byzantii 416, 24. Turcorum 42, 20.
- Familia *d'allo Carceri* 1170, 16. *di Ghisi*, *ibid. de la Roche* 1170, 41. Fatum 724, 19.
- Favorinus philosophus 825, 1.
- Fides, Christiano necessaria 934, 2. fides humilis inani gloriae praeferenda; fidelis controversiae in Concilio generali dirimenda 512, 13. fidelis symbolum 512, 17.
- Fisci inopia 263, 9. 351, 12. opulentia, in quos usus reservata 317, 18.
- Flavianus patriarcha, in Synodo Ephesina occisus 1021, 22. ibique annot. Flavius. Vide *Iosephus*.
- Florentius, dialogus contra Barinnum, auctore Gregora 556, 3.
- Foedus a Balduino initum cum Carolo Italiae rege: pactum de Constantinepoli recuperanda 123, 3.
- Foeminae principes in Synodo Palmitica 903, 9.
- Φόφισος* 130, 13.
- Fretum Gaditanum 688, 23. Hellesponti 162, 20. 254, 21. Hierii 416, 16. Siculum 217, 18.
- Fridericus, Siciliae rex, a Palaeologo in Carolum armatur 146, 17.
- Froissartus 1178, 24. 1270, 34. 1274, 10.
- Funambuli. Vide *Aegyptii circulatores*.
- Gabalas (Ioannes) rerum administrationi praeficitur ab Apocauco 702, 8. qui et filiam ei desponsuram se promittit 701, 18. Apocancum apud Annam accusat 710, 13. meta Apocauci, monasticum habitum induit 726, 15.
- Gades 102, 18. 238, 12. 351, 5. ultra Gades 888, 10.
- Gaditanum fretum. Vide *Fretum*.
- Galatophagi 81, 7.
- Galata (quae et Pega) 284, 15. 743, 16. 776, 1. oppidulum 87, 1. Genuensibus et aliis Latinis assignatum 97, 15. parvulum castellum 1031, 13. praesidium 734, 22. 743, 16. 870, 21. obsessum a Mich. Palaeologo 80, 22. item a Manuele Cantacuzeni filio 849, 10. obsidie soluta: obsidentium fuga et pavor 860, 9.
- Galatae (Galli) 34, 8. 102, 20. bellicosissimi 103, 3. Galatae occidit 277, 18. Vide *Galli*.
- Galatae: Genuenses insolescunt; veniam impetrant ab imp. Mich. Palaeologo 133, 21. triremibus duabus piraticis Constantinopella praetervehuntur, insalutato imperatore 134, 15. cum imperatoris confligunt 135, 12. victi, fastum ponunt 136, 18. immunitate donati 526, 24. Venetis bellum inferentibus, quemadmodum sibi et rebus suis consuluerint 207, 13. a Venetis oppugnantur

416, 7. insolescunt: eorum opulentia unde creverit: variis artibus castellum suum amplificat ac muniunt 526, 23. Turcis favent 539, 18. bellum aperte moluntur 539, 20. in summas angustias redacti ab Andronico iunior, ferociam exiunt: pacem impetrant 540, 23. vexatos ab Anna excipiunt 748, 15. ab advehendo Byzantium frumento abstinent: receptis rebus suis, redeunt in gratiam cum Byzantiis 766, 20. suppetias veniunt Annae Augustae cum duobus trirēibus: repelluntur 775, 22. rebellant 835, 18. 841, 1. quibus artibus opulenti et potentes evaserint 841, 6. classem a Cantacuzeno construi aegre ferunt: caedes ab iis perpetratae 842, 12. viribus praevalentes 844, 9. iniuncta cum imperatoribus foedera aperte violant: piscatoriam navim per latrocinium capiunt: homines occidunt 844, 14. bellum clam apparent: navale muniunt 845, 2. legatos de pace ad imp. Irenem mittunt 845, 9. iniqua et superba postulant 846, 1. praemeditati, Byzantios imparatos adoriuntur: oram maritimam incendiis vastant 848, 3. castellum suum amplificat et muniunt 848, 10. Byzantium oppugnant: repelluntur: frumentarias et onerarias intercipiunt 848, 24. eorum spes deceptae: nova consilia 850, 4. copiis domesticis et aliunde accitis instructissimi: Byzantios facile repellunt: machinam ingentem navi imponunt 851, 6. machina muro urbis admota, acerrimam pugnam committunt 852, 2. multis suorum amissis, consternati recedunt: antequam domum redeant, mortuos clam sepeliunt 853, 1. pacem per legatos frustra petunt: bellum diuturnius parant 853, 22. naves subducunt: auxilia et pacis arbitros arceant 856, 11. pace non impetrata, pretiosam suppellectilem, quidam etiam uxores et liberos legatis Rhodiis exportandos committunt, ibid. Galataeorum anxia deliberatio: omnes cedendum esse statuunt: solum navarchus refragatur 859, 10. instructa sua classe, Byzantinam expectat, consilium ex re captatur

860, 1. vacuis Byzantium navibus petitur 863, 17. Galataeorum aequitas et clementia 864, 9. victoria moderate usi, pacem petunt 865, 22. iniquas pacis leges subeunt 866, 6. Pontum Euxinum Byzantiis et Venetis claudunt 877, 2. Byzantina suburbia incendunt 1031, 19.

Galesius mons 107, 17. ibiq. annot. Galli S. Sepulcrum vindicatori, in Syriam proficiscuntur: Danubii oram legunt: in Thracia castrametantur 103, 3. legatos mittunt ad Alexium Comnenum: cum eodem paciscuntur de Turcis Romano solo expellendis 103, 18. Romanis iuncti, magnam Asiae partem subigunt: omni praeda potiuntur: Cilices transitum dant 104, 17. Syriam et Phoeniciam ingressuris Arabes obsistunt: Galli comaeu interclusi, bellum gerunt: hostibus debellatis, domicilium sibi in Syria constituunt: voti obliviscuntur 105, 16. Phoenicia et Syria exterminantur ab Aegyptiis 102, 3. Gallorum equitum virtus 455, 29. Gallus astrologus placencia Annae Aug. praedicit 722, 21. Vide et 769, 9.

Gallia 238, 10. utraque 103, 2. extrema 332, 21. Transalpina 218, 10. Galliae limites 102, 23.

Gani metropolita: eius elogium 892, 18.

Ganos: montes *περὶ τὸ Γάνος* 100, 20. *τοῦ Γάνου* 118, 18.

Gasmuli ab uxore Apocauci vidua armantur: arcem expugnant: obvios quosque iugulant 736, 5.

Gasmulica gens 98, 7. turba ob inopiam dispersa 175, 18.

Geneseos liber 961, 20. 1056, 5. 1114, 9.

Geniales dies 303, 5.

Genoa urbs: ubi sita 286, 18. propriis motibus et vicinis bellis laborat 856, 18. Nobiles Genoa exacti 765, 11.

Gennenses mari vincunt Catalanos 227, 17. optimatibus urbe exactis, unum sibi ducem more Venetorum praeficiunt 548, 1. mercaturis dediti; colonias in oris maritimis constituunt 683, 16. Capha ab iis fun-

- data 684, 15. Duces sibi ex plebe creant 687, 23. Vide *Tusus*.
- Genueses Byzantio Galatam transferuntur 97, 10.
- Genueses Galataei. Vide *Galataei*.
- Genueses piratae 416, 10.
- Genuesis Ducis dignitas consulari similis 548, 7.
- Gentiles cum SS. Patribus consonantes 1087, 12.
- Georgius Cyprius *Αεισφόρων* 130, 81. Vide *Gregorius*.
- Georgius Lariensis 718, 9.
- Georgius Martyr: eius imago 804, 11.
- Gerasimus monachus, vir simplex et indoctus; fit patriarcha post Glycyn 292, 15. ab Andronico seniore accessit 312, 17. commissum sibi ab eo arcanum prodit 315, 12. moritur.
- Germani 84, 6.
- Germanus, patriarcha Constantinopolitanus ante Arsenium 55, 6.
- Germanus, episcopus Adrianopolitanus; patriarcha CP. post Arsenium: eius merita erga Mich. Palaeologum 95, 8. patriarchatum abdicat 107, 11.
- Germanus Heracleae Thraciae metropolitanus 164, 17.
- Gibellinorum factio 286, 21.
- Gigantes 885, 8. *αγαρροι* et *αυθημερινοι* 793, 8.
- Girardo (Franciscus) Tricassinus, sculptor eximius 1222, 4.
- Giustandil 1156, 11.
- Glabas (Michael) *μύγας Κορόσσευλος*. reliqui duces prae eo pueri 159, 9. Protostrator: Thraciae praefectus, castella in monte Haemo quindecim partim munit, partim a fundamentis extruit 484, 17.
- Glyceus (Ioannes) Logotheta *τῶν ὀξεακῶν* seu rei privatae: legatus de affinitate mittitur cum Theod. Metochita in insulam Cyprum et iter in Armeniam 193, 23. suum illud iter ipse descripsit 194, 15. laicus; Logotheta Dromi; Niphone expulso, fit patriarcha: Glyceus elogium: cur habitum monasticum induerit; Gregoram auditerem assiduam habuit 270, 6. merbe ingravescente, in monasterium secedit; minime avarus, adeoque parum divus: Gregoram arcessit, cui ultimam voluntatem dicit 289, 1. qua actate in Aulam venerit: honores gesti: valetudo: secessionis ratio 289, 18. Vide et 275, 14.
- Γνωμαί, vicarii* 1293, 24.
- Gotthi 36, 14.
- Grabius (Ioannes Ernestus) 1220, 42. 1221, 17.
- Graeci Persarum adventu consternati 310, 18.
- Graecum dogma quibus fundamenti nitatur 502, 10.
- Grando 694, 15. clades per eam illatae: natura grandinis: grando feroris divini instrumentum 711, 22. 712, 4. 713, 21.
- Graptus (Theodorus) 1089, 17. eius verba 940, 18. 948, 11. cum SS. Gregorio et Basilio concensus 950, 24. item 971, 7. elogium 1133, 10. libri 1138, 14. testimonium de Eucharistiae mysterio 1139, 5. verba ex quibus arguitur Palamam esse Iconomachum 1142, 19. Graptus (Theodorus) parvi factus a Palamitis 1297, 33. ab illis celebratus, ibid. Grapti nomen praefixum operibus Nicephoripatriarchae 1297, 33.
- Gratinae gratuitas (*χαρισματα*) 1317, 1.
- Gratianopolis 703, 12. 836, 15.
- Gregoras (Nicephorus) de seipso et de opere suscepto 6, 24. iuvenis, eloquentiae studiosus; Glyceus auditor assiduus 270, 20. Testamentum huic scribit 289, 13. Gregoras officia erga Theodorum Metochitam 308, 22. oratio, qua eum afflictum solatur 309, 22. Andronici senioris familiaritatem expetit: philosophiam et astronomiam iam tum a magno Logotheta edoctus: qualem hunc initio expertus fuit 321, 20. oratio, qua hortatus est, et philosophiae et astronomiae praecipua sibi traderet 322, 19. quantum ea oratio apud Logothetam valuerit 327, 5. benigne acceptus ab Andronico seniore 327, 10. orationem apud illum habet 328, 9. Chortophylaeis dignitatem oblatam repudiat 340, 1. oratio, quam de ea re coram imperatore habuit 340, 12. repudiandi vis paene illata 348, 2. de Paschate disputat, favente imperatore, refragantibus frustra adversariis 364, 3.

legatus in Serviam ad Cralom et Caesarissam viduam missus: quae sibi et sociis in itinere acciderint narrat 374, 19. acceptis a Caesari mandatis, Byzantium revertitur 383, 11. Andronicus seniori adductus; calamitatis particeps 427, 4. vitam Ioannis, Heraclaeae metropolitani, avunculi sui, scripsit 429, 7. amicis instantibus, vanas praedictiones refellendas suscipit 447, 14. Andronicum seniore in visere solitus: cum eo ultimum colloquitur 461, 8. Cralaena hortante, monodiam canit in obitum Andronici senioris 465, 1. Th. Metoehitae mortem lamentatur monodia recitata 474, 13. orationem consolatoriam apud Andronicum iuniorem habet de obitu matris eius 490, 14. quanquam laicus, a Ioanne patriarcha advocatur ad disputandum cum episcopis Latinis: silentium primo suadet: deinde patriarcham et selectos episcopos privatim convenit 501, 21. orationem coram iis habet, qua sententiam suam fusius exponit 502, 10. acclamationibus et applausu efficit, ne Andronicus iunior inquirat in Demetrium Despotam 533, 1. dialogum scribit, cui titulus *Florentius seu de Sapientia* 555, 23. cur Synodo contra Barlaamum habitae haud interfuerit, ab imperatore invitatus; item a patriarcha et toto Concilio 558, 17. iubetur astra consulere super morbo Andronici iunioris 559, 20. eo mortuo, lamentandi munus suscipit 560, 10. monodiam recitat 560, 13. non simplicem historiam scribit 677, 15. ab Aula secedit 720, 19. ab Anna arcessitur, ut cum astrologo disputet 723, 12. Astrologorum praedictiones vanas esse arguit ex Ptolemaeo, D. Basilio, et ex oraculis Chaldaeorum: fatum tollit: providentiam agnoscit 723, 13. hariolo refutato, Annae odium in se movet 725, 14. patriarcham inter et Palamam arbiter constitutus 769, 3. novas opiniones damnat: Annam offendit: sententiam scripto tradere iubetur 769, 15. ea occasione data, novos doctores refellit 770, 6. non ideo reprehendendus, quod victo-

riam de adversariis non reportarit 771, 22. immo constantiae et religionis ergo laudandus 772, 8. multa aliis relinquit accuratius narranda 784, 20. 786, 20. 793, 18. praeclaras spes de Cantacuzene conceperat, antequam is rerum potiretur 820, 22. eundem, sua spe deceptus, errore liberare statuit 821, 12. crebra cum eo colloquia habet: Patrum dogmata studiose defendit 828, 3. imperatorem confidentius arguit 824, 2. Irenen adit, filii morte afflictam: eam mortem corruptorum dogmatum poenam esse affirmat: ita partes suas Augustae patrocinio roborat: Isidorum variorum errorum accusat 827, 15. negat nova disputatione opus esse 829, 17. Palamam redarguit 830, 10. item Cantacuzenum 830, 20. assentatorem obiurgat 833, 14. blanditiis, largitionibus, promissis frustra tentatus 871, 22. etiam patriarchalem dignitatem oblatam repudiat: imperatorem et Augustam officii admonet 872, 10. oratio apud Cantacuzenum 884, 15. cui mortem filii praenuntiat 887, 24. pro religione pugnaturus, habitum monasticum induit: vitae aulicae renuntiat 891, 4. Gregorae discipuli 894, 5. oratio apud socios orthodoxos 894, 20. ipse et socii excluduntur aditu Aulae interioris 896, 15. per atrium dispersi, diu expectant 897, 16. introducuntur 898, 4. aetate debilis: capitis morbo et aliis incommodis afflictus 900, 15. Barlaami victor: variorum librorum auctor 901, 2. senie fractus 901, 16. Cantacuzenum antea laudatum cur demum vituperet 902, 22. orationem habet apud Synodum Palamiticam 909, 9. Barlaami victi et repressi constans inimicus 917, 16. a Cantacuzene interpellatur: liberius loqui solitus, maiestatis reverentia comprimitur 936, 17. suam dicendi libertatem defendit exemplis et rationibus 938, 7. cum saepia comparatus: asper et flecti nescius 937, 12. obiecta sibi a Cantacuzeno refellit 938, 22. de Thaborio lumine dicturum se promittit 939, 4. subinde interpellatur 939, 11. capitis doloribus af-

figitur 955, 2. aeger et ieiunus, disputandi munus sociis tradit 975, 6. sese in Concilio iterum sistere recusat 985, 10. socios hortatur ad veritatem fortiter defendendam 985, 16. illi, ut secum veniat, aegre tandem persuadent 986, 9. ab imperatore seorsum seductus, promissis et aliis artibus tentatur 986, 16. ad Palamitarum argumenta respondet 987, 21. cum sociis introvocatur 992, 8. discipuli timidiores eum deserunt; alii silent 994, 16. secedentem orthodoxi episcopi sequuntur; quos imperator primum exire vetat; deinde, suadente Palama, abire patitur 995, 7. unum ex discipulis producit, qui disputandi munus excipiat 1001, 14. caute occurrit imperatoris iracundiae 1003, 23. fusioem narrationem et accuratas refutationes promittit 1007, 4. eius discipulis quid acciderit 1012, 6. ut e Concilio ipse dimissus sit 1012, 23. domo includitur: silentium ei perpetuum indicitur 1013, 4. consolatur se melioris fortunae spe 1013, 20. cum illustrium Sanctorum casibus suam calamitatem comparat 1015, 3. 8. Basilii verba ad praesens tempus accommodat 1015, 14. alia SS. Patrum dicta subiuncturum se promittit; quae tamen haud profert 1020, 12. multi ex amicis illum deserunt 1025, 1. atque etiam Cabasilas: Gregoras sortem suam deplorat 1025, 14. ab internuntiis ad se missis nova decreta et Palamae libellum exigit 1038, 14. 1039, 20. de custodum monachorum saevitia queritur: sua in eos et Chorae monasterium merita commemorat 1044, 19. a Callisto patriarcha commonefactus, perstat in proposito: D. Basilii verba iterum sibi accommodat 1048, 15. tentatur a discipulo et ab aliis; sed frustra 1049, 7. duriori custodia premitur 1049, 21. a Cabasilla convenitur 1050, 13. unus contra duos 1058, 11. ad argumentum petitiu[m] ex substantia et virtute solis respondet 1060, 2. gaudet oblatam sibi a Cabasilla facultatem argumentandi ex gentium scriptis 1075, 7: in profanorum libris ver-

satus; libenter his armis contra Palamitas utitur 1083, 1. atque id Iustini martyris exemplo facit 1086, 19. Sanctorum libris destitutum se innuit 1089, 19. iubetur ipsa Patrum testimonia exhibere 1094, 15. plura narrare capitis dolores non sinunt: amicis rogantibus pergit 1112, 1. veteris cum Cabasilla amicitiae memor, famae eius parcere voluit 1112, 3. laborat in seligendis Patrum testimoniis 1117, 14. e multis pauca seligit 1119, 1. adversariorum minas refellit 1145, 2. mori paratus pro fide defendenda, sepulcrum non curat 1145, 12. arctiori custodia premitur 1145, 12. Gregoras (idem) in Chorae monasterio collocatus a Th. Metochita; astronomica[m] disciplinam ex eo didicit 308, 24. heres doctrinae ab eo institutus 309, 4. Metochitae filium et filiam erudit 309, 15. alienus ab omni affectu, studium veritatis proficitur 645, 2. qualia seu laudare seu vituperare decreverit 645, 18. quid ostendere, quid persuadere lectoribus cupiat 646, 9.

Gregorae,

cum Cantacuzeno familiaritas 611, 22. amicitia 820, 22. 823, 1. Capitis dolores 975, 6. 1112, 1. Domus celebritas in solitudine, fortuna in calamitatem versa 1050, 6. Libri Antirrhethici et Stelutistici 901, 13. 944, 16.

Sermones, per ecclesias in Sanctorum commemorationibus legebantur 1144, 21.

Socii, commentarios ipsi quoque scripserunt de suis cum Palama concertationibus 975, 15.

Gregoras, Cantacuzeno diligentius in Chronologia 1238, 24. 1247, 8. Gregorae scite dictum de Tomo Palamitico 1308, 44. Gregoras defensus 1264, 5. 1288, 5. 1300, 25. temere reprehensus 1247, 30. libros SS. Patrum non habuit prae manibus 1312, 44. Theodori Grapti fibros surreptos sibi queritur 1300, 27. Platonis imitator 1313, 46. Gregorae Epistola ad Papagenum 1221, 23. Dialogus Florentinus 1168, 40. 1204, 17. 1242, 23. Parno-

- neticus de obitu Theolepti 1227, 29. quando singulas Historiae partes scripserit 1259, 41. 1293, 1. quando libros Antirrheticos 1306, 37. 1316, 30. Gregorae opuscula indicata 1230, 46. 1233, 34. 1233, 40. Gregoras geographus 1210, 41. poeta 1245, 7. Gregorae domus quo in loco sita fuerit 1309, 26. Gregoras notatus 1177, 44. 1220, 34. 1271, 13. a Ducangio 1249, 34. 1263, 35. 1280, 24. a Pontano 1247, 25. Satyricon κατὰ τὸν Γρηγορᾶ ληρημάτων 1308, 1. Gregoras chronologus parum diligens 1230, 23. 1254, 41. 1286, 37. 1287, 9. ut anni tempora digesserit 1277, 4. totam aetatem diebus triginta concludit 1267, 18. in Geographia peccat 1201, 1. 1207, 21. item in Historia 1307, 24. obscurus 1267, 6. 1268, 12. 1278, 20. 1277, 16. 1309, 44. 1315, 19. alteri obicit id quod ipsi obicitur 1308, 6. 1309, 7. sophistico dicendi genere utitur 1228, 3. dithyrambicum sapit 1293, 10. poetice audax 1237, 38. σολοικίζης 1267, 44. 1305, 10. antiptoses apud eum non paucae 1305, 10. phrasis insolens 1168, 45. locos communes provisos habuit 1204, 17. 1227, 33. 1297, 1. dicta repetit 1292, 9. sua ipsius scriinia compilat 1234, 2. 1265, 28. 1288, 26. eruditionis astronomicae ostentator 1234, 7. oscitans 1160, 30. nugator 1207, 16. anilium fabularum narrator 1207, 28. memoriae vitio lapsus 1196, 35. memoriae nimis fidit 1295, 22. secum haud consentit 1275, 21. secum pugnat 1168, 2. fallitur 1153, 28. 1303, 31. ἀμφιβολία deceptus 1293, 15. promissa haud exsequitur 1151, 36. 1226, 40. 1252, 10. 1268, 40. 1304, 14. Cantacuzeno passim adulari videtur 1252, 21. quantum fide dignus in his quae de illo narrat 1294, 41. metuens fustis 1273, 12. senio fractus ante annum aetatis LVII. 1294, 31. sexagenarius 1309, 30.
- Gregorius Cyprius 1179, 17. 1293, 14. eius eloquentia: ut patriarcha designatus sit: cur dilata consecratio 163, 11. a quo ordinatus et inauguratus 164, 15. Zelotis suspectus Latinismi 165, 11. stabilitur
- Nicephorus Gregor. Vol. II.*
- ipsius auctoritas 166, 13. Beco invidet: eum relegari curat 168, 15. apud Synodum refellit 170, 2. supplicii opem negat: iusto Dei iudicio punitur 176, 11. accusator a suis ut blasphemus: ab amicis ingratis proditur: idem ei accidit quod olim Iulio Caesari 177, 9. omni praesidio destitutus, secedit in monasterium Hodegetriae: inde in aliud transit, a muliere nobili evocatus: moritur 178, 13. viros doctos et eruditos ecclesiis praefecerat 181, 12.
- Gregorius Nazianzenus (Theologus) 508, 12. 770, 12. 911, 12. 918, 14. 957, 17. 1027, 1. 508, 12. 513, 4. 911, 13. 918, 14. 929, 21. 934, 8. 957, 17. 1015, 5. 1063, 4. 1073, 2. 1126, 15. Add. 1279, 28. 1292, 6. 1294, 39.
- Gregorius Nyssenus 509, 6. 988, 21. 1109, 22. 1140, 6. 1142, 12. 1243, 20. 1322, 26.
- Guelphorum factio 286, 20.
- Guido Armenius, Byzantium arcessitus a sorore patris sui Maria: Serrhis et aliis Christopolin usque oppidiis praefectus: Cantacuzeni consobrinam uxorem duxit: item Syrgiannis filiam: in patria religione perseveravit 623, 4. in Cantacuzenum affinem saevit 623, 13. Thessalonicensis armis adiuvat 634, 8. Cantacuzeno Συργηναλιξιάνο et Συργη σταλενονξιάο 1263, 22.
- Gyllius (Petrus) 1221, 1. 1221, 32. 1237, 35. 1291, 21. 1294, 44.
- Gynaecocastrum; quot stadiis distet ab urbe Thessalonica 634, 6.
- Gyrolimne 315, 17 etc. Vide *Portae Byzant.*
- Hadrianopolis. Vide *Adrianopolis.*
- Hadrianus imp. Vide *Adrianus.*
- Haemus mons 455, 9. 483, 24. 484, 15. 488, 1. 626, 13. 653, 4. castella in eo monte extracta ab Andronico seniore 484, 13. vicina oppidula 457, 21. 458, 9.
- Haeresis maxima praenuntiata. Vide *Prædictio.*
- Haeretici 506, 14. difficillime corriguntur 888, 15. non repudianda quaecumque ab his dicuntur 928, 19. eorum commentationes obscurae et

- perplexae 929, 12. quomodo imperitos seducant 929, 15.
 Haliartus 251, 16. 486, 8.
 Halys fluv. 310, 22. 453, 18.
 Hamaxobii 36, 14.
 Hannibal 91, 5. 311, 1. 688, 22. 752, 12.
 Harduinus (Ioannes) ad Plin. 1264, 32.
 Hariolationes fanaticorum 128, 9.
 Harioli Itali: harioli a Persis oriundi, Colchidem habitantes: eorum praedicta 447, 5. hariolis fides habita 722, 20.
 Harmostae Lacedaemonii 209, 13.
 Haytonus 1156, 43. 1157, 23. 1157, 42. 1171, 31.
 Hebraei, plenilunium quod post aequinoctium existit cur observent in suo Paschate 368, 24. per mare velut per aridum solum transmissi 1041, 23.
 Hebrus fluv. 708, 13.
 Hecuba Troiana 142, 4.
 Helena, Michaelis Angelj filia, nupta Manfredo Siciliae regi 72, 1.
 Helena, Asanis filia, decem annos nata, despondetur Theodoro Lascari, Ioannis Ducae filio impuberi 29, 16.
 Helena, Cantacuzeni filia 788, 9. Ioanni Palaeologo nubit 791, 19.
 Helice 324, 22. 476, 21. 683, 21. 765, 6.
 Helicon 477, 15.
 Hellanodicae (iudices incorrupti) 347, 18. 505, 10. 804, 6. ibique annot.
 Hellespontus 267, 24. 268, 4. 538, 11. 849, 4. 858, 21. Vide *Fretum*.
 Henricus Dandulus. Vide *Dandulus*.
 Henricus, Balduini primi frater et successor in imperium 86, 1.
 Heraclea Pontica 137, 16. metropolis 429, 13. eius urbis pontifex Ioannes, Gregorae avunculus. Vide *Ioannes*.
 Heraclea Thracica 164, 18. eius urbis pontifex patriarchae Constantinopolitano manus imponit 165, 8.
 Heracleae (Thracicae) episcopus (Philotheus) Palamae *Ἐπισκὸς Ἡρακλεῖας* 1136, 6.
 Heraclidae et Cecropidae, ficta nomina 556, 13. ibiq. annot.
 Heraclitus 375, 8. 957, 3.
 Herba lupis mortifera, vulpeculis ignoxia 693, 22.
 Hercules orbem peragravit 480, 21.
 Herculis columnae 481, 1. 702, 17. 797, 23. fretum 34, 17. sidus 542, 15. Herculis simulacrum a Lysimacho effictum 1221, 17.
 Herodes 899, 9.
 Herodotus, ὁ τὰ Περσικὰ συγγράμματα 32, 11.
 Heroes Graeci 250, 10.
 Hericus, Byzant. imp. Vide *Henricus*.
 Hesiodus 1314, 41.
 Hesychius 1269, 25.
 Hieremias 1315, 34.
 Hierosolyma 750, 15.
 Hierosolymorum patriarcha 507, 9. 762, 15.
 Hierum, seu Fanum 539, 8. 844, 20.
 Hieri promontorium 134, 21. es Ponti, ibid. Hierum duplex 1237, 33.
 Hippocratis imago 1256, 26.
 Hippodromus 735, 19. 854, 9. 912, 12.
 Hispaniae rex, alicuius scandali occasione interdicto damnatus a Papa 168, 5.
 Historiae initium, Urbe a Latinis capta 12, 25. 13, 9. historiae laus 571, 1.
 Historiae dogmaticae exordium 881, 9.
 Historici munus excellens 1, 1. quinam historici digni sint reprehensione, ibid. invectiva in historicos maledicos et mendaces 6, 24.
 Hodegetria Deipara. Hodegi. Vide *Imago, Monasterium, Templum*.
 Holstenius 1226, 7.
 Homeridae 385, 13.
 Homerus 31, 8. 32, 10. 480, 1. 560, 23. 586, 20. 664, 10. 725, 7. 1048, 9. 1234, 4. 1234, 10. 1247, 22. 1149, 28. 1237, 37. 1276, 25. 1292, 1. 1294, 37. 1295, 10.
 Horatius 1244, 10. 1252, 15. 1293, 20.
 Hovedenus (Rogerus) 1175, 42.
 Hunni 36, 16.
 Hyacinthia Spartanorum 380, 8.
 Hyemis periphrasis 878, 19.
 Hymni Sanctorum de Trinitate 827, 20. antiquitas cantati in ecclesia; ab Isidoro patriarcha abolerentur.
 Hypatia 294, 6.
 Hyperborei 35, 17.
 Hyrcanus (seu Orchanes), Bithyniae satrapa, Cantacuzeni gener 433, 13. potentia anteit Persicos sui temporis satrapas, ibid. Vide *Orchanes*.

- Iapyx, ventus 455, 5.
 Iathatines Sultanus Alexium armis in-
 vat 17, 8. a Lascare occiditur 20, 13.
 Iaxartes fluv. 35, 22. 38, 15.
 Iberi occidentales, a Scythis subacti
 34, 16.
 Iberia (Hispan.) 238, 10. inferior 218,
 9. 240, 2.
 Iberia Caucaso finitima 348, 14. Col-
 chidi 39, 1.
 Icaria ins. capta a Ioanne Duca 29, 2.
 Icarus ab Euboeae principe deficit:
 confirmatis viribus, societatem iait
 cum Palaologo: Euboeam subactur-
 um se promittit 95, 20.
 Iconii Sultanus, Michaelen Palaecolo-
 gum legioni Romanae praeficit; Scy-
 this oppouit: Sultani cognatus ad
 Scythas transit 58, 15.
 Iconomachia 940, 12. 952, 7. Icono-
 machiae morbus 26, 22. utriusque
 tempora 172, 1.
 conomachi homilia, hymnis, et can-
 ticiis pepererunt 1146, 6. eorum
 error de Domini transfigurati carne
 940, 11. haeresis quantas in ec-
 clesia turbas excitaverit 1137, 17.
 verba de Eucharistiae mysterio 1138,
 23. ibique annot.
 Idololatria (928, 21.) et haereses a
 Diabolo invecatae sunt 905, 9.
 Ignatius Diaconus, auctor Vitae Ni-
 cephori patriarchae 1299, 36.
 Ignatii, patriarchae Antiocheni, To-
 mus indicatus 1285, 8.
 Ignis Atramyttenus 166, 13. 171, 5.
 Illyria a Bulgaria occupatur 27, 8. va-
 statur ab Andronico Iun. 545, 6.
 Illyrii 116, 8. 276, 6. bellum Palaeco-
 logo inferunt 146, 1. perfidi et foe-
 difragi 544, 24.
 Imago Deiparae 462, 15. Hodegetriae
 87, 16. 298, 18. 422, 12. imagines
 sacrae, a Palamitis in ignem con-
 iectae 948, 11. ad Porphyreticam
 columnam veteri more comportari
 solitae 385, 10.
 pro Imaginibus libri varii 1300, 9.
 Imperantium culpa excusatae 753, 3.
 Imperatoriae praerogativae 784, 6.
 partes et munus 904, 18.
 Imperii et ecclesiae perturbatio maxima
 721, 15.
 Imperii Byzantini fines angustissimi
 805, 23. 1034, 6.
 Incarnatio Dei Verbi negata penitus a
 Palama 1075, 19.
 Increati homines 948, 1. 968, 4.
 Indi 332, 23. Indorum sapientum prae-
 ceptum 188, 21.
 India 807, 24.
 Indica monstra 9, 21.
 Indus fluviorum maximus 88, 7.
 Inopia ingens in Aula Byzantina 788,
 15. inopiae causa duplex 789, 8.
 stannea et fictilia vasa: corium in-
 auratum: gemmae vitreae 488, 17.
 Inopia rerum necessarium apud By-
 zantios 849, 6.
 Instrumentum ex Thesauro Chartarum
 1167, 11. 1180, 42. 1181, 26.
 Internuntii ad iuniorem Andronicum
 missi a seniore 397, 13.
 Internuntii ab imperatore et patriar-
 cha ad Gregoram missi, mandata
 exponunt 1038, 4. nova decreta et
 Palamae libellum iubentur exhibere
 1038, 14. negant libellis opus esse:
 decreta allaturos se promittunt 1039,
 13. re infecta discedunt 1043, 17.
 Ioachim Abbas 1317, 17.
 Ioannes Apostolus et Evangelista 883,
 4. 915, 15. 1125, 1. 1126, 7. 1132,
 9. 1132, 14. 1295, 20.
 Ioannes XXII. Papa 1223, 24. eius
 epistola indicata 1247, 35.
 Ioannes, Andronici senioris et Irenes
 filius 234, 12. Nicephori (Chumni)
 filiam uxorem accipit: matre, so-
 cero, et uxore superstitibus, Thes-
 salonicae sine liberis moritur 241, 5.
 Ioannes Apenus, cleri imperatorii sacer-
 dos; patriarcha post Esaiam crea-
 tus: eius fidei Andronicus iunior
 coniugem et liberos commendat 496,
 16. Ioannes, suae et suorum episco-
 porum facundiae diffusus, Grego-
 ram advocat contra episcopos Lati-
 nos 501, 12. suadente Apocauco,
 codicillos profert a defuncto imp-
 scriptos: tutelam et rerum admini-
 strationem conatur sibi arrogare
 579, 3. iusiurandum dat Cantacuzo-
 no, et ab eo accipit 595, 12. Can-
 tacuzeno a suis imperatore salutato,
 exultat 612, 21. pro Apocauco apud
 imperatricem agit 599, 11. in Can-
 tacuzenum perfidus: in Apocauco
 officiosus; quem oblata impunitate
 ex arce evocat 603, 17. eodem in
 urbem reverso, vitae institutum ma-

- tat: in Cantacuzenum ipse quoque
 conspirat 605, 10. Imperii procurato-
 rem se instituit: Apocauco urbis
 praefecturam et alias dignitates con-
 fert 605, 20. res ab eodem patriar-
 cha in Cantacuzenum designatae 607,
 14. Ioannes et Apocauco iurant se
 nunquam recepturos Cantacuzenum
 605, 24. Ioannis familia numerosa,
 ab Apocauco ornata et ditata 697, 1.
 Ioannes rubros calceos recusat; alia
 ornamenta admittit; ambitiosus et
 imprudens 698, 18. se et imperium
 perdidit 700, 18. in Cantacuzenum
 ingratus 755, 6. sese et Cantacu-
 zenum partim excusat, partim dam-
 nat 758, 12. pacem suadendo, An-
 nam offendit 760, 3. summa apud
 hanc auctoritate floruit 780, 6. ut
 eam a se alienaverit 781, 1. absens
 et inauditus damnatur, 783, 8. mo-
 nasterio primum includitur; deinde
 Didymotichum ablegatur 784, 10.
 Byzantium transferatur: moritur non
 longo post: eius elogium 813, 10.
 patriarcha fuit usque ad eam no-
 ctem, qua Cantacuzenus Byzantium
 cepit: eius acta ultra praeferenda
 926, 22. priora decreta rescissa per
 posteriora 827, 8.
- Ioannes (Cephaleniae Comes) Aetio-
 liae et Acarnaniae princeps, caeso
 fratre Thoma rerum potitus; veneno
 tollitur ab uxore 536, 12.
- Ioannes Despotus in Thessaliam cum
 magno exercitu proficiat contra
 Ioannem Nothum Sebastocratorem
 110, 23. Novas Patras obsidet 112,
 23. obsidionem deserit 115, 10. Romanis
 fugientibus, navalem pugnam
 instaurat: hostes in fugam vertit:
 insignia Despotica cur nunquam
 deinde gesserit 119, 18.
- Ioannes, Michaelis Nothi filius (legi-
 timus) 47, 13. ad Michaellem Pa-
 laeologum confugit 110, 20.
- Ioannes, Michaelis Nothi filius nothus
 47, 17. Thessaliae princeps 110, 15.
 Sebastocratoris dignitate ornatus:
 foedifragus: Romanas provincias
 populatur 110, 23. multa oppida
 amittit: Novarum Patrarum moeni-
 bus se defendit: fessus longa obsi-
 dione, exire statuit: consilium uni
 tantum homini indicat 112, 21. no-
 etu per funem demissum lapsus,
- Romana castra pervadit: Athenarum
 ducem adit: a quo delectos
 milites quingentos accipit 113, 15.
 in Romanos nec opinantes impetu-
 tum facit 114, 10. Romana castra
 diripit 115, 17. fidem rursus fragit
 149, 5. Vide et 145, 23.
- Ioannes, Michaelis Palaeologi frater,
 Sebastocrator, cum magnis cepis
 missus contra Michaellem Angelum
 et eius generos: viros principes se-
 cum ducit: Thraciae et Macedo-
 niae legiones suis adiungit 78, 3.
 fit Despota 79, 17.
- Ioannes, Porphyrogeniti filius. Vide
Pankhypersebastus.
- Ioannes Palaeologus (imp.) nascitur:
 Andronici patris laetitia: natales
 ludicris certaminibus celebrati 482,
 1. novennis puer, mortuo patre,
 in Palatium cum fratre transferatur
 a Cantacuzeno 576, 18. coronatur
 die non festo 616, 7. Thessalio-
 cae praeficitur 876, 22. Vide et
 530, 5. 610, 12.
- Ioannes Sozopolitanus, fit patriarcha:
 Michaellem, Andronici senioris fi-
 lium, diademate ornat 193, 3. con-
 temnitur ut simplex et indoctus:
 secedit: in patriam revertitur 210,
 14.
- Ioannes Heracleae episcopus, Grego-
 rae avunculus 429, 7.
- Videpraeterea, *Angelus, Aem, Be-
 cud, Cantacuzenus, Comnenus, De-
 mascenus, Ducas, Glycys, Lascaris*
 etc.
- Iobi liber 308, 7. 718, 12.
- Iobus Bogomilus 718, 12.
- Iolenta, soror imperatorum Balduini
 primi et Henrici, eademque mater
 Roberti imp. 86, 2.
- Ioniae loca maritima 200, 14.
- Ionicae urbes 196, 1.
- Ionius sinus 747, 7.
- Iosephus fit patriarcha post Germa-
 num: Michaellem Palaeologum per-
 iurii et crudelitatis absolvit 107,
 15. concordiam improbat: secedit
 125, 20. iterum fit patriarcha 160,
 10. iterum patriarchatu cedit 161, 13.
- Iosephi sectatores, seu Iosephitas
 128, 6. 167, 11.
- Iosephus Cretensis 718, 8.
- Iosephus Hebraeus, ex Palaestina

- oriendus 238, 21. Flavii cognomen unde acceperit 238, 23.
- Irene**, filia Theodori Lascaris; Ioannis Ducae uxor 24, 3. mater Theodori: ex equo lapsa desinit liberos parere: reipublicam praeclare cum marito administrat 44, 7. templum Ioannis Baptistae in urbe Prusa aedificat 44, 15. moritur 45, 4. Vide et 92, 1.
- Irene**, avia materna Michaelis Palaeologi; filia primogenita Alexii Comneni imperatoris; uxor Alexii Palaeologi 69, 2.
- Irene**, Theodori Lascaris iunioris filia, Comiti Vigintimilliae Genuendi despondetur 93, 2.
- Irene**, Michaelis Palaeologi filia, despondetur Ioanni Asani 132, 11.
- Irene**, eiusdem Palaeologi filia notha, Nogae Scythae nupta 149, 17.
- Irene** (Lombardica) neptis Marchionis Montisferrati, Thessalonicae regis: Andronico seniori nubit, nata annos undecim: eius mulieris elogium 168, 8. privignum Michaellem exosa, liberos suos conatur ei exaequare 233, 14. maritum, petitioni suae refragantem, ulciscitur fastidiis: unde dissidium 234, 16. Thessalonicam secedit: maritum tradidit 235, 16. filio suo Theodoro uxorem quaerit: conditione ab Athenarum duce repudiata, ad Spinulam sese convertit; non admodum ipsa genere illustris 237, 8. Irenes erga Cralem generum profusa liberalitas 241, 16. ab eo exigit ut successorem sibi designet, primo Demetrium, deinde Theodorum, Simonidis fratres 243, 13. Aetolorum, Acarnanum, et Epiri principem facere filium suum frustra conatur 240, 15. moritur: eius sepultura: de eiusdem pecunias quid actum sit 273, 5. Vide et 245, 22.
- Irene**, filia Andronici senioris notha, Joanni Ducae Sebastocratori nupta 249, 17. 278, 23.
- Irene** Alemanna, Andronico iuniori nubit, moritur sine liberis 383, 23.
- Irene** (quae et Kudocia) filia Andronici iun. notha; uxor Basilii Trapezuntis imp. 678, 22. viri per insidias clandestinas sublatis suspecta: eo mortuo, pellicem cognominem foras eicit ibid. et 536, 19. legatis ad patrem Andronicum semel et iterum missis, alium sibi maritum petit: utriusque legationis morae 679, 8. rumor de Irenes cum Magno Trapezuntis Domestico consuetudine; bellum civile excitat apud Trapezuntios 551, 8. Vide *Kudocia*.
- Irene** (Cantacuzena 788, 9.) Cantacuzeni imp. uxor: laudatur 625, 10. 629, 21. egregiam marito operam navat: fratres ei conciliat 625, 15. Didymoticho praeficitur 626, 8. cibaria et vestimenta offert Amurio 650, 22. hic eam coniuge absente moestam et flebilem solatur 651, 9. Irene Matthaicum filium, novas res molientem, adit: Orestiadem clam ingreditur 805, 2. orationem longam apud filium habet 805, 23. persuadet: Byzantium redit: filii Andronici mortem luget 813, 4. Gregorae patrocinator; ad Galataeorum postulata respondet 846, 1. Manuelli filio bellum foris administrandum committit 849, 8. bellum ipsa intus apparat 850, 10.
- Irenes** (Cantacuzenae) fratres in carcerem coniecti ab Andronico iunioris 624, 23. Vide *Ioannes Asan*, et *Manuel Asan*.
- Isaac** Asceta 962, 13.
- Isaac** Bogomilus 718, 12.
- Isaias** 513, 23. 777, 2. 437, 8. 1056, 19. 1124, 1. 1310, 32. 1315, 32.
- Isidorus**, Monembasiae episcopus electus, fit patriarcha, Palamae studio et opera: eius erga Palamam merita 786, 5. anathematismi undecunque in eum ab orthodoxis scripti 786, 11. episcopus punit 786, 17. pronuntiatum a Ioanne decessore suo in Cantacuzenianos anathema abrogat: risum movet, qui reus sit et alios absolvat 792, 4. episcopus eligit rudes et indoctos 793, 3. Palamam Thessalonicae episcopum ordinat, conatur Irenem Augustam a Gregora alienare, Gregorae suadet ut sileat, Isidori Canones igni damnantur 793, 10. falsa praedictio, tristitia, morbus, obitus 870, 8. commemoratio in sacris per errorem omisa: error postmodum correctus 879, 13. doctrina de substantia et operatione divina 827, 15.

- Ismenus fluv. 251, 17. 19.
 Israël 369, 23.
 Iasicus sinus 194, 15.
 Ister fluv. 137, 6. 159, 16. 747, 8.
 877, 13. a Scythis traiectus 26, 24.
 maximus fluvius 103, 9. ex Alpibus
 erumpens, quinque ostiis in Pon-
 tum Euxinum influit 103, 10. a Gal-
 lia traiecitur 103, 16. in Aegyptum
 ut perveniat 323, 8. 933, 12. ma-
 ximus eorum qui Scythiam perfluunt
 375, 14. Istri partes boreales 15,
 22.
 Istiacus 155, 13.
 Itali: cum Italis disputare, non cuivis
 permittendum 504, 11. syllogismo
 armati disputant 507, 19. abuntur
 theologis, ethnicis minus cir-
 cumspecti 517, 9. Italorum militaris
 disciplina: ut suo fastu sibi no-
 ceant: dolis et levibus pugnis la-
 cessuntur 147, 6.
 Italiae rex Michaelen, Andronici se-
 nioris filium, ambit sibi generum:
 non auditur 193, 14.
 Italicae vestes ex lana 600, 14.
 Ithacenses 110, 11.
 Iudaei 161, 3. Nisan suum ordiuntur
 alias ab alio Martii nostri die 369,
 14. *μνοθητραι* 969, 6. populus di-
 lectus 776, 22. gens damnata et
 proscripta 1146, 2.
 Iudas proditor 396, 12.
 Iudices (iurati) quatuor iuri dicundo
 praeficiuntur: annui redditus iis as-
 signati 437, 21. crimina ipsis deinde
 obiecta: unus absolvitur: poenae
 caeteris irogatae: episcopo sacer-
 dotalis dignitas adempta 536, 23.
 Iudicis iusti officium 913, 3.
 Iulianus (Apostata) idolorum cultum
 restituit 928, 22. eorum Graecarum
 litterarum studia Christianis inter-
 dixerit 1099, 19.
 Iulius Caesar ab amicis proditus 178, 7.
 Iuppiter 342, 19. Olympicus, Phidiae
 opus 324, 24. eius tela a Cyclo-
 pibus fabricata 993, 14. concubi-
 tus cum Semele 1105, 19.
 Iurandi licentia 185, 13.
 Iusiurandum ab imperatore praestitum
 109, 10. a populo 109, 14. a pa-
 triarcha et ab omni clero, ibid.
 Iusta, ludicrum certamen 432, 10.
 Iustiniana prima 164, 13. Vide *Bul-
 garia*.
 Iustinianus imperator Bulgariam ur-
 bem, patriam suam, quibus privi-
 legiis donaverit 27, 6. Chorae ma-
 nasterium primus extruxit 459, 3.
 Iustinus martyr, in libro de monar-
 chia, e gentiliis scriptis multa te-
 stimonia protulit 1086, 21.
 Iustitia divina 753, 5. iustitiae divi-
 nae ratio 572, 10. oculus 777, 16.
 oculus vindex 850, 1. tribunal, ibid.
 et 709, 23. iustitias vindictae tribunal
 904, 22.
 Ixion 1054, 23.
*Καθίλιαν την δόνην, baisser le pe-
 villon* 1291, 26.
Καθολικοί κριταί 1240, 8.
Κατά Ἰησοῦν ἄσθρακος 1309, 36.
οἱ Κατά Παλαμᾶν 1303, 29.
Κατάλυσις, destructio 1168, 23.
Κινζούστρα 1245, 30.
Κνήμη τοῦ ποδὸς 1221, 13.
*Κομοτηνή, Cantacuzeno Κομμοῦνη-
 von* 1273, 25.
Κρηκίς, Wolfio crepido 1246, 45.
Κρίσις eius verbi significatio 1134, 1.
Κτίματα et ποιήματα idem sunt
 1132, 21.
Κωκαίδες λίμναι 1237, 37.
 Lacedaemonii, victi ab Epaminonda
 486, 6. post Leuctricam pugnam
 aurum mulieribus interdixere 752,
 6. Lacedaemonii trecenti ad Ther-
 mopylas 627, 4.
 Lacedaemoniorum Aristocratia 796, 3.
 Lachanas Bulgarus latrocinia diti-
 scum Constantinum Toechum vincit et
 occidit: eius regnum et uxorem ac-
 cipit: oppidis Romanis imminet 130,
 22. Michaelis Palaeologi de se occi-
 ditur 132, 15.
 Laconum exercitus navalis 93, 10.
 Lambecius 1216, 31. 1226, 6. 1258,
 26. 1289, 42. 1307, 32.
 Lamentatio rhetorica 141, 12.
 Lamia; domi caeca, foris perspicua
 1109, 6. ibiq. annot.
 Lampades, creata lumina afferentes
 976, 9.
 Lampsacus 25, 14.
 Lantzaretus 1274, 3.
 Laonicus (Chalcocondyles) 1199, 25.
 1200, 3. 1200, 7. 1229, 26. 1234,
 41. 1242, 23. 1245, 29. 1260, 19.
 1279, 5. 1279, 18. 1280, 19.

Lascaris:

Theodorus I. in urbe Nicaea imperator salutatur 13, 14. eius imperium quam late patuerit: socer Alexius ipsi invidet 16, 13. Theodori celeritas 18, 10. Iathinam Turcum occidit 21, 2. victis Turcis pacem concedit: victoris clementia: uxores duae 21, 12. mors: elogium 24, 1. comparatio cum Ioanne Duca 24, 12.

Theodorus II. Ioannis Ducae filius: Helenam Asanis filiam decennem impubes sponsam accipit 29, 15. natus eo tempore, quo pater imperare coepit 51, 2. patri succedit: cur vivo patre imperator non designatus 53, 1. totius populi suffragis creatur: Arsenii electionem ratam habet: ab eo inungitur 55, 1. foedus cum Turcis renovat: Hellespontum traiecit cum magno exercitu 56, 4. Bulgaro pacem petenti concedit: bellum in Thessaliam transfert 57, 7. aegrotat: monasticum habitum induit paulo ante mortem: peccata expiat: moritur 61, 20. eius filiae quatuor; quos maritos habuerint 62, 24.

Ioannes, Theodori II. filius unicus 62, 20. contemnitur: Magnesium mittitur a Mich. Palaeologo 80, 40. excaecatur 93, 5. ab Andronico imperatore caecus visitur 173, 5.

Alexius et Isaacius, fratres Theodori primi, praelatum sibi Ioannem Ducam aegre ferunt: Latinorum armis adiuti rebellant: vincuntur 25, 3.

Isaacius. Vide *Alexius*, proxime supra.

Latini frustra se D. Petri successores iactant 506, 14. quaestiones iampridem agitatae renovare cur studeant 515, 19. in multis recte sentiunt 925, 6. Latini duo episcopi de ecclesiarum concordia agunt 501, 12.

Latini, capta Constantinopoli, imperium tripartito dividunt: expeditionem parant in Asiam 14, 3. a Ioanne Asane Bulgarorum principe profligantur 15, 21. Alexium et Isaacium Lascares armis adiuvant contra Ioannem Ducam: vincuntur: Asiaticas

urbes amittunt 25, 7. Daphnusiensem classe obsident 85, 4. Constantinopolin amittunt 85, 17. reversi, suos fugientes excipiunt: in Italiam vela dant 86, 13.

Latini principes quatuor Byzantii imperarunt 86, 4. eorum incuria 87, 14. Latini principes cum Graecis affinitatem haud iungunt, inconsulto Papa 168, 7. mos succedendi, apud eos receptus 233, 20.

Latini principes cum Italiae rege, et cum imperatore Andronico iuniore, agunt de ineunda adversus Turcos societate 523, 8. inter se dissident 525, 8.

Latini foederati in piraticas Persarum naves classem armant: Smyrnaeam arcem capiunt: minimum deinde promovent 689, 10.

Latini barbam radunt 896, 17. Latini inventores Iustae et Torneamentorum 482, 10. mercaturis dediti, praesertim Genuenses 683, 22. Latini nobiles imperatorum Byzantinorum affinitatem vix dignantur 237, 22.

Latini praedones, sollo imperatorio potiti 469, 22. Latini Scythis crudeliores 27, 24. avari et rapaces; veteribus monumentis haud pepercerunt 276, 5.

Latinorum equitum octingentorum infelix virtus 19, 24. Latinorum gravis armatura 82, 9. arrogantia 834, 20. bellum internecinum 880, 15.

Latinorum (Galataeorum) potestas 268, 8. vires auctae ob neglectam a Byzantii rei navalis curam 175, 6. machinae 268, 10. Vide *Galataei*.

Laurentius (Ioannes) Lydus Philadelphienis 1276, 1.

Lazarus: duplex in Lazaro miraculum 443, 2.

Lazi 148, 21.

Lebadia 251, 16.

Legati Didymotichum ab Anna ad Cantacuzenum missi 776, 18.

Legati de concordia ecclesiarum, a Papa Ioanne XXII. Byzantium missi 1247, 25.

Legatio de concordia utriusque ecclesiae 125, 3. benigne auditur a Romano pontifice: initur concordia 125, 7.

- Legatio ad Cralem Serviae 263, 10.
Vide *Caesarissa*.
- Leges et imperii maiestas se invicem sustentant 916, 23.
- Lennia mala. Vide *Proverbia*.
- Lemnus 98, 16. 285, 9. 709, 8.
- Leonidae Spart. apophthegma 636, 21. 895, 10.
- Leonis imp. Oracula 1226, 7.
- Lesbia structura. Vide *Proverbia*.
- Lesbus 207, 12. 438, 9. 526, 16. 534, 19. 702, 11. 709, 8.
- Λέσχη* 1314, 41.
- Leuctra 486, 8.
- Leuctrica pugna 752, 9.
- Leunclavius 1156, 10. 1157, 31. 1160, 1. 1160, 35. 1172, 1. 1177, 32.
- Lex Severi imp. 164, 23.
- Libadarii Protovestiarites in Asiam mittitur: eius elogium 195, 23. Philanthropenum suspectum habet 196, 10. audita eius defectione (199, 6.) pecuniam et milites cogit: in Lydia castrametatur: Philanthropenum a Cretensibus traditum accipit 200, 9. capto insultat: visum adimit: notatur ut insolens et crudelis 201, 12. Vide *Philanthropenum*.
- Libanius ethnicus, amicus fuit Basilii Magni 1052, 9.
- Liber, in quo imperatorum fata figuris aenigmaticis involuta fuerunt 463, 3. libri fatidici 305, 17.
- Liberius Triballus Cantacuzenum hospitio excipit 638, 8. Vide *Cantacuzenus*.
- Liba. Vide *Monaster*.
- Libya 805, 24 etc. ab Aegyptiis subtracta 102, 18.
- Limni, locus distans Trapezunte ducentis fere stadiis 680, 9. Vide et 682, 5.
- Lithargyrium 493, 15.
- Lingua Attica 163, 12.
- Liquores dulces ex Aegypto et Arabia advehi soliti 437, 24.
- Litterae chartaceae; linteae 395, 7.
- Litterae Byzantium allatae; in Palamam et in Isidorum scriptae 786, 23.
- Litterae Acarnanum, Triballorum, Thesalorum et Latinorum Peloponnesiorum ad Cantacuzenum 596, 3.
- Liturgia semel cum Latinis post initam concordiam celebrata 130, 11.
- Loci 8. Scripturas expositi 1310, 11. 1312, 13. 1314, 33. 1319, 5. 1320, 1.
- Locri 252, 22. Epicnemidii 251, 13.
- Epizephyrii 796, 7. Opuntii 251, 13. Ozolae 110, 17. 657, 17.
- Locris 251, 10.
- Logotheta Dromi. Vide *Glyco*.
- Logotheta Genici. Vide *Th. Metochita*.
- Λόγος*, proprio nomine caret 514, 7.
- Λόγος*, nomen loci 419, 4.
- Longobardia 26, 6.
- Longobardorum Marchionem provincia 239, 22.
- Lucas Evangelista 1116, 6. 1118, 4. 1128, 11.
- [Lucianus] sophista Graecus, *απὸ δὲ διὰ λόγων σοφικῶν* 924, 21.
- Luctus indictus 159, 19.
- D. Ludovici expeditio sacra, silentio praeterita 1172, 15.
- Ludovicus, Comes Blesensis, partem imperii Byzantini accipit 14, 6. cum Bulgaris pugnans cadit 15, 25.
- Luminum solenne, duodecimus dies post Natalem Christi 617, 22.
- Luna in secunda quadratura ad solem 619, 13.
- Lycenum 326, 4. 334, 12. 23. 471, 12.
- Lycia 140, 18.
- Lychnites lapis 31, 16. 938, 17.
- Lycurgus 325, 11. Spartanorum legislator 1108, 1. Aristocratiam constituit apud Lacedaemonios 796, 3.
- Lydi 152, 12. Lydorum et Medorum divitiae 1075, 10.
- Lydia 190, 6. 199, 23. 200, 21. 214, 20.
- Lydius lapis 361, 9.
- Lysander Lacedaemonius 209, 13. 477, 22. 486, 9.
- Lysimachia 695, 14.
- Lysis Pythagoreus 322, 10.
- Macedonia et Illyria a Bulgaris occupatae 27, 3.
- Macedonia et Thracia Turcorum et Bulgarorum incursionibus vexatae 524, 18.
- Maccabaeus 421, 17. 722, 17.
- Macrina, avia S. Basilii 1018, 14.
- Maecander 18, 5. 140, 18. 142, 13. 195, 15.
- Maene, urbs Peloponnesi, *ἡ δὲ δὲ Leuctra*; olim Tacenarium promontorium 80, 1.
- Macotis 686, 19. 797, 19. 877, 11. 880, 13. palus maxima 33, 19. 36, 7.

- Magnesia** 78, 2. 80, 15. 205, 22, 207, 5. 214, 19.
- Maiestatis** (καθουσίωσις) crimen 625, 2.
- Mandrabolae**. Vide *Proverbia*.
- Manfredus** Siciliae rex, gener Michaelis Angeli: cum socero in Romanos fines irrupit 71, 24. fuga elabitur 75, 8. Vide *Anna Alemanna*.
- Manfredi** soror, nupta Ioanni Ducae: cum Caesare Alexio Strategopulo permutata 91, 23.
- Mangana**. Vide *Monaster*.
- Manichaeus**; si dicat materiam praexistere, quid dicendum 961, 18. Manichaei eadem dicebant quae Palamas 1142, 16. Manichaeorum doctor, cum aliis eiusdem sectae; abjuratis erroribus baptizatur 384, 13.
- Manuel** Asan. Vide *Asan*.
- Manuel** Despota, Andronici iunioris frater, ut occisus 285, 21.
- Manuel** Cantacuzenus. Vide *Cantacuzenus*.
- Marathon** 337, 16.
- Marbascianus** 1274, 7.
- Marcesina**, Ioannis Ducae amica 45, 16. templo excluditur a monachis iusu Blemmydae 46, 3. Blemmydam criminatur 46, 18.
- Marobionum** dignitas 238, 3. ibiq. annot.
- Marcion** 961, 19.
- Mare**, Adriaticum 110, 11. Aegaeum. Vide in *Ae.* Atlanticum 8, 5. 172, 7. 888, 11. 992, 15. Caspium 33, 23. 85, 24. 18. 91, 13. Euboicum 251, 19. Galaticum 141, 7. Indicum 107, 5. Inferum 416, 11. Ionium 110, 12. 124, 5. 326, 1. Carium, Lycium, Ponticum 141, 7.
- Maria**, filia Theodori Lascaris 57, 13. 63, 3. despondetur Nicephoro, Michaelis nothi filio 47, 21.
- Maria**, Michaelis Palaeologi neptis ex sorore Eulogia, Constantino (Teecho) principi Zagorae nupta 130, 18. Michaelis mater 132, 20.
- Maria** Armena (quae et *Xene*), regis Armeniae soror, Byzantium adducitur, Michaeli nuptura 195, 6. iunioris Andronici mater, Thessalonicae comprehensa, a Constantino Despota Byzantium mittitur 354, 4. Andronicus iunior cum ea deliberat: haec filio timet; eum cum Michaeli Bulgaro reconciliat 490, 11. praeteritam se testamento filii dolet: Syrgiannem adoptat: Thessalonicensis sacramento sibi obligat 440, 5. Thessalonicae moritur 490, 11. oratio de eius obitu 490, 14. Maria a religione patria ad Graecum dogma transiit 493, 8. mater Annae et Theodorae 283, 5. Cantacuzeni et eius matris inimica 440, 12. Wenceslai et Michaelis Bulgari socrus 390, 13. 391, 10. 16. Vide et 277, 20. 283, 5. 354, 4. 17. 623, 8.
- Maria** Andronici senioris neptis ex sorore, eademque Asanis filia 220, 12. nubit Rogerio, ibid.
- Maria** (immo *Theodora*) Cantacuzeni filia, nubit Hyrcano Bithyniae satrapae 762, 24.
- Marius** (Caius) Cimbros et Teutonas vicit 34, 14.
- Maronea** 244, 24.
- Martinus**, Chii rector; eius insulae praefecturam ut adeptus sit: multis rebus gestis clarus, ideoque suspectus: capitur et Byzantium victus mittitur 438, 13.
- Martini** frater a Martino elusus 438, 21.
- Martius** (Coriolanus) 810, 8.
- Martyrum** certamina 1015, 3.
- Massagetae** (seu *Alani*) 34, 1. 36, 2. Christiani antiquitus: a Scythis subacti, legatos mittunt ad Andronicum seniore: eorum postulata et promissa 204, 14. cum uxoribus et liberis admissi, acerbis exactionibus occasionem praebent: in Asiam trans-eunt, Michaelis imperatoris ductu: circa Magnesiam castrametantur 205, 9. a Turcis funduntur: Christianorum agros populantur 207, 2. Massagetae, et Turcopuli Michaeli imperatorem in pugna deserunt 230, 7. Massagetae in Scythiam transiunt, a Turcopulis et Catalanis profligantur 232, 24. Vide et 226, 8. 228, 1. 229, 9. 24. 230, 7.
- Massaliani** et Bogomili, in monte Atho comprehensi 714, 20. deprehensorum nomina 718, 7. dogmata impura 718, 22. varilis poenis coerciti: quidam fuga elapsi, recipiunt se in magnas urbes: imitantur picos Martios 719, 10. Vide et 876, 5. 919, 8. 921, 3.
- Matthaeus** Cantacuzenus. Vide *Cantacuzenus*.

Matthaeus Evangelista 792, 13. 1113, 5. 1128, 12. 1116, 6. 1129, 1.
 Mauri in Hispaniam irrumpunt 688, 21.
 Mauritani (*Μαυροσύριοι*) 107, 3.
 Mauritius David, Divionensis 1151, 44. 1160, 16. 1162, 6. 1164, 16. 1175, 12. 1199, 9.
 Mauropotamum 415, 8. ibiq. annot.
 S. Maximus 912, 5. 974, 9. 1064, 18. 1065, 20. 1068, 9. 1084, 19. 1091, 7. 1121, 21. et in annot. 1311, 33. 1312, 7. 1312, 41. 1313, 22. 1313, 37. 1314, 12. 1314, 21. 1318, 46. 1319, 23.
 Medea, urbs maritima 796, 18. 795, 1. a Cantacuzeno obsessa et ad deditio-
 nem compulsa 796, 23.
 Medi 38, 25. 91, 1. Medorum classis pro-
 rigata a Themistocle 497, 15.
 Medici e Perside acciti 554, 13. querela
 de medicis 291, 5.
Μεγαλόσχημοι 1162, 26.
 Megarenses 252, 24.
 Melanchlaeni 34, 1.
 Melchisedecus, *ἄναρχος* 944, 22.
 Melecus, cum Azatine fratre ad Mi-
 chaelem Palaecologum confugit 82,
 4. Melecus, Azatinae filius, pater-
 num imperium repetit: ab Amurio
 satrapa vincitur: domum reversus,
 occiditur 137, 4.
 Melecus, Turcorum Dux 254, 4. reci-
 pit se ad Cralem 254, 10.
 Melenici castellum 413, 23. munitissi-
 mum: Cantacuzeno deditum: Ioanni
 Irenes fratri custodiendum commit-
 titur 633, 2.
 Meliteniotes, cleri imperatorii archi-
 diaconus, *Λατινόφων* 130, 9. in
 exsilium mittitur 171, 3. Melitenio-
 tes, legatus cum Vecco missus ad
 S. Ludovicum 1177, 3.
Μηλόβορος 1227, 37.
 Menaea 1243, 21.
 Menander Comicus 1311, 7.
 Mendacii crimen excusatum 666, 20.
 Meridiani nebulones, *μσημβροί λή-
 ροι* 450, 19.
 Mesembria urbs 60, 23. munita et
πολύανθρωπος 457, 24. deficit et
 praesidium Romanum caedit 487, 21.
 Mesopotamia 38, 12.
 Messana, Siciliae urbs maritima 217,
 19. *Σικελική Μεσσηνή* 860, 22.
Μεγάδοσις et *μεγάλησις*, quatenus
 differant 1317, 24.

Metochites,

[Georgius] imperatorii cleri archi-
 diaconus, *Λατινόφων* 130, 10. in
 exsilium mittitur 171, 3. ibiq. annot.
 Theodorus, Logotheta Dromi; le-
 gatus de affinitate mittitur cum Ioan-
 ne Glyci: utriusque elogium 193,
 23. eunt in insulam Cyprum: re
 infecta, in Armeniam proficiscuntur
 194, 9. Theodori Metochitae Lo-
 gothetae Genici auctoritas: filia
 Ioanni Panhypersebasto nupta: laus
 Metochitae: animi et corporis de-
 tes: summa eruditio 271, 2. dicendi
 genus: ut literarum studium cum
 reipubl. administratione coniunxerit
 272, 6. seniori Andronico sacer
 est, ne iuniorum in carcerem coniciat,
 antequam geniales dies efflu-
 xerint 303, 3. in Chorae monaste-
 rio consultus de equi picti honesta,
 quid responderit 303, 11. arcasum
 cum Andronico seniore colloquium
 305, 13. stupor et silentium: uris
 et liberorum anxietas 306, 7. filia
 Panhypersebastae cum alloquitur,
 et amice increpat 306, 17. oratione
 filiae excitatus lamentatur: magna
 cladem praedicit: iterum silet: recumbit
 307, 24. eius merita erga Gregoram: astro-
 nomicam disciplinam solus norat per-
 fectissime sua aetate 308, 23. An-
 dronicum iun., pro coniuratis inter-
 cedentem, graviter increpat 314, 6.
 de se admodum anxius: somnio tur-
 retur: suis rebus consult: secessit
 in Palatium 411, 24. senioris An-
 dronici providentiam non probat
 420, 17. Metochitae domus diripi-
 tur: bona omnia aut expilata, aut
 in fiscum redacta: ipse maledictis
 vexatus 425, 14. Didymotichum re-
 legatur 428, 20. exul strangeriae
 doloribus cruciatur 431, 9. ab exi-
 lio revertitur: in Chorae monaste-
 rio habitat: Metochitae aedes diru-
 tae: pavementum evulsam, occiden-
 talium Scytharum principi dono da-
 tum: adempta libertas alloquendi
 seniore 458, 23. tribum galis af-
 flictus, habitum monasticum induit:
 moritur 474, 13. luctus cognato-
 rum: breve elogium Metochitae 481,
 13. Monodia in eius obitum 475, 1.
 Metochita *ἔμπροσ βεβληθήκη καὶ*

- τῶν ἑτοιμῶν πρόχειος εὐκοφία* 272, 3. Aristotelicae linguae labyrinthos explicuit 478, 17. de Palamae et de Gregorii Drimeos erroribus quid senserit 919, 3. Chorrae monasterium instauravit 1045, 22. versificator pessimus 1245, 21. eius versus 1179, 29. 1226, 15. Epitaphium, auctore Gregora 1245, 7. Metrodorus, nomen fictum 1252, 41. Michael Archistrategus: eius status delecta: quis illam primus erexit: quis lapsam restituit 202, 10. Michael (foedifragus) Michaelis Angeli filius nothus, Thessaliae et Aetoliae princeps: quatuor filiorum pater: Mariam, Ioannis Ducae neptem, sponsam ambit filio suo Nicephoro 47, 14. uxorem habuit, nomine Theodoram, ibid. rupto foedere, urbibus Thraciae imminet: foedus cum eo renovatur: fit Despota, ipse et filius 49, 12. Macedoniam et Thraciam invadere statuit: socios sibi asciscit generos suos, Peloponnesi principem et Manfredum Siciliae regem 71, 10. Bellegrada obsident 73, 9. Michael per transfugam decipitur: proditum se a sociis putat: eos noctu deserit 74, 7. pacem rumpit 83, 7. Romanos fines vastat: Caesarem vincit, ac vivum capit 90, 18. affinitatem iungit cum imperatore 92, 8. fidem denuo frangit 98, 17. eius obitus: quatuor liberi: hereditas duobus divisa: natu minimis ut consultum: eorum fuga ad Michaelem Palaeologum 109, 24. Michael, Michaelis Nothi filius 47, 14. ad Mich. Palaeologum confugit 110, 20. Michael, Constantini Toechi filius, Byzantium pulsus venit cum Maria matre 132, 19. Michael Bulgarus (Stranzimeri filius) Wenceslai uxore vidua et principatu potitus: per legatos arcessitur ab Andronico iuniore, uxoris suae fratre 390, 8. Didymotichum venit: societatem inicit cum illo adversus seniore 391, 18. inicit foedus cum seniore 411, 15. cum iuniore reconciliatus; copias suas domum reducit 419, 5. eidem bellum infert: utrinque se ad pugnam parant: reconciliantur ab Augusta 430, 5. cur bellum Crali intulerit: Andronicum iuniorem in belli societatem asciscit 454, 7. Triballorum agros vastat: a Crale victus et captus, moritur ex vulneribus 455, 7. Michael I. (Palaeologus) affectati imperii accusatur: purgat se iureiurando 49, 8. Nicaeae urbi praefectus, ad Turcos fugit 57, 19. fugae causa: ibid. legioni Romanae praeficitur ab Iconii Sultano: Scythia opponitur 58, 15. rogatu Theodori imperatoris in Aulam redit: iusiurandum praestat: Conostauli dignitatem recipit 59, 10. ob eximias corporis et animi dotes omnibus gratus: variis praesagiis imperio destinatur 68, 7. bis Palaeologus: avi et patris dignitates: fisci claves a patriarcha accipit: largitionibus snimes Nobilium sibi mancipat: item militum et concionatorum 69, 18. ipso patriarcha assentiente, imperii administrationem suscipit, donec heres legitimus adolescat 70, 8. Despotae titulo ornatur 71, 8. fratrem cum exercitu mittit in Macedoniam 72, 8. imperator salutatur: novum iusiurandum praestat: diadema accipit ab Arsenio: quibus conditionibus 79, 1. Galatam frustra obsidet: Byzantium praesidiis cingit: Nicaeam redit 80, 22. recuperatae Urbis nuntio quemadmodum affectus 86, 22. ut per portam Auream intraverit 87, 16. Urbem instaurat 88, 12. (Michaelis Archistrategi statuum columnae imponit 202, 10.) stabilit potestatem suam: Theodori Lascaris filias nuptum collocat: Ioannem eorum fratrem excaecat 92, 21. ei ab Arsenio sacris interdicitur: veniam petit 93, 8. non auditur: concilium indicit adversus patriarcham 93, 24. maximam classem instruit contra Balduini filium: insulas recuperat 98, 6. Michaeli Aetolo bellum infert: viso cometa terretur: imminentem Scytharum irruptionem timet: domum redit 98, 20. triremes duas nactus, fuga elabitur 100, 20. periurii et crudelitatis absolvitur 103, 2. occupatas a Latinis insulas classe vexat 117, 8. Byzantium munit: Siciliae regem et Venetos in Carolum concitat 124,

14. legatos ad Papam mittit, per quos de evertendo Carolo et de concordia agit 125, 3. Palaeologi blanda et artificiosa oratio concordiam ecclesiarum suadentis 126, 15. severitas in contumacis 127, 12. Palaeologus Lachanam Bulgarum, oppidia Romanis imminentem, antevertere statuit: Ioanni Asani, legitimo Bulgarici regni heredi, filiam suam Irenen despondet: eundem cum magnis copiis in Bulgariam mittit 132, 6. ob unius civis Byzantini caedem minatur extrema Genuensibus Galataeis: veniam dat 134, 1. eorum fastum imminuit, magnum exercitum Turcis opponit: duces praeficit incautos 139, 2. Romani in insidias pertracti caeduntur 140, 6. Palaeologus, munita Sangarii ripa, Bithyniam tutatur: copiae eius terrestres ac navales aliis bellis distractae 140, 12. cum Carolo rege comparatur 144, 11. Fredericum Siciliae regem in Carolum armat: eo astu classem Caroli in Siculos avertit 146, 16. publicis precibus indictis, exercitum cogit 146, 24. legatos mittit ad Nogam Scytham affinem suum: auxilia ab eo accipit: Thessaliae exitio imminet 149, 16. subito morbo correptus, non potest destinata exsequi: auditio locorum nomine, reminiscitur oraculi: dolet se, aenigmate deceptum, oculos viro insonti effudiisse 150, 1. moritur: eius cadaver neglectum 152, 23. dotes eximiae: conscientia: caritas in liberos nimia 153, 15. liberorum amore ius omne violavit: scelerum fructus 154, 18. mortui corpus Selybriam translatum: luctus indictus 159, 21. in summam potestatem tyrannice invasit 301, 5.
- Michael (II.) imperator, Andronici senioris filius: Massagetis in Turcos ducit: a Turcis victus, recipit se in urbem Magnesium 205, 1. Rogerium coram se obruncari patitur 224, 8. in Catalanos movet: Turcopulos et Massagetis secum ducit: iuxta Apros castrametatur 229, 5. a Massagetis et Turcopulis deseritur 230, 7. turbatam aciem frustra conatur restituere: in hostes temere invectus, vix evadit 230, 24. recipit se Didymotichum: objurgatur a patre, ut vitae prodigus: Romanorum fuga et clades 232, 1. Michael in Turcos movet 256, 7. a militibus destituitur: flebilis et invitus discedit: insignia eius direpta et ludibrio habita 257, 19. Thessalonicam abijt: abeundi causa: ibidem moritur 277, 19. Oraculum de eius morte 278, 2. Vide et 224, 1. 228, 10. 264, 15. 295, 14.
- Michael Despota, frater Ioannis Palaeologi imperatoris: quadrimus 576, 21.
- Michael Monachus, auctor Vitae S. Theodori Studitae 1160, 40.
- Michael *Asan*, *Catharus*, *Catruales*, *Glabas*, *Strategopulus*. Vide nomina.
- Miltiades 337, 15.
- Μιζολύδιοι*, *μειροφύγιοι* 379, 20.
- Mithridatis imperium quam late perterritus: venena omnia ab eo explorata 642, 16.
- Mitylene 525, 18. 24. 526, 18. 20. 528, 4. 529, 2. 534, 13. 19. recuperata per Philanthropem 534, 1.
- Momitilae genus: varia fortuna: ut per latrocinia metuendus evaserit 703, 12. societatem inijt cum Cantacuzeno 704, 4. Despoticae dignitatis insignia accipit a Byzantiis: Cantacuzeno insidiatur 704, 20. Romanas urbes invadit 727, 18. eius audacia 728, 12. circumventi consternatio: pugnae et caedes: militum strages 728, 24. Momitilae, Cantacuzeno *Μομιτζίλος* 1273, 29.
- Momus Iovi succensens 342, 18.
- Monachi, ab Athanasio patriarcha severe correpti et castigati 182, 22. 183, 17. sub patriarcha Ioanne Se-zopolitano respirant 193, 10. monachi Euchitae et Omphalopychi 556, 21. monachorum montis Athe diligentia et zelus in Haereticos 719, 15. literae ad eos datae ab Anna et Ioanne Palaeologo 763, 6. monachorum Chorae saevitia adversus Gregoram 1044, 19.
- Monasterium,
Adelorum 891, 23. proximum Traianopoli castellum, sibi.
S. Andreae 178, 22. 262, 2.
Archistrategi, ad Bosporum 125, 23.
Auderorum, proximum Rhodope monti 624, 23.

- Monasterium**,
 S. Basilii 784, 18.
 Chorae 303, 12. 309, 1. 1045, 22.
 a quo conditum, a quibus instauratum 459, 2.
 Chortaitae 366, 22.
 Cosmidii 353, 7.
 Crataei (monasterium virginum) 260, 15.
 Cyriotissae 289, 14.
 Hodegetriae, seu Deiparae τῶν Ὁδηγῶν 555, 1. 559, 13. 576, 18.
 Libis 463, 18.
 Manganorum 424, 22.
 Neae 737, 16. ibiq. annot. dire-
 pto, ibid.
 Παναζόων 160, 8.
 Pantocratoris 85, 24.
 Paschastii 80, 12.
 Περίβλεπον 270, 5.
 Pertze 260, 15. monasterium vir-
 ginum, ibid.
 Sosandra 50, 22. 65, 17.
 Studii, a Constantino Porphyro-
 genito instauratum: a Latinis deso-
 latum 190, 10.
 Xerolphi 191, 15. 216, 5. 258,
 17. 23.
Moncada 1204, 33. 1205, 14. 1210, 15.
Monembasia olim Epidaurus, hodie
 Malvasia 80, 1. ibiq. annot. 786, 7.
Moneres 847, 11. 857, 6. 863, 20.
 876, 23.
Monodia, in obitum Andronici senio-
 ris 465, 5. in obitum Theodori Me-
 tochitae 475, 1. in obitum Andro-
 nici iunioris 560, 13.
Μονοειδής 1811, 25.
Μονοθεία, μονοθεϊτης 969, 4.
Monomachus Mysticus Syrgiannem dolo
 capit 298, 6.
Montes inter Ciliciam et Pamphyliam
 105, 7.
Montes continui ab Euxino Ponto us-
 que ad Ionium mare 875, 13.
Montisferrati Marchio fit rex Thes-
 salonicae 14, 10. 163, 8. Pelopon-
 nesum ingreditur 14, 13. Alexium
 imperatorem capit: dimittit 16, 15.
 in patriam Longobardiam profici-
 scitur: eo absente capitur Thessa-
 lonica a Theodoro Angelo 26, 4.
Mortis contemplatiō omnibus necessa-
 ria 289, 23.
Mortuorum colloquia 939, 8.
Miorum depravatio 185, 8.
Mos Francorum 1164, 80. principum
 1206, 15. 1206, 25.
Mos veterum imperatorum 1030, 15.
Mos vetus interpretandi sacras Scri-
 pturas: item praedicandi verbum
 Divinum 184, 19. uterque mos no-
 vissime abrogatus 185, 8.
Mos vetus comportandi sacras imagines
 ad columnam Porphyreticam 385, 10.
Moses 1111, 6. praesentem Deum in-
 tuitus 1041, 23. Mosis libri 1146, 1.
Moses Pictor 718, 12.
Mosinopolis 705, 6.
Motus Bulgarici, Thessalici et Illy-
 rici 140, 15.
Μουσίον κινούμενον 476, 10.
Mozyles episcopus, Nicephori Aeto-
 liae principis legatus 164, 2. De-
 brorum episcopo praelatus, Hera-
 cleensem inaugurat 164, 7.
Μυρριγγίσιος, Πιρριγγίσιος, Berengarius
 1201, 38.
Mulierum impudentia 235, 12.
Muntaneri (Ramondus) 1201, 16.
 1204, 14. 1209, 4. 1210, 14. 1211, 1.
Musarum Helicon 477, 14.
Muzalo,
 Georgius; homo novus, ut in
 Aulam irrepserit: Theodoro iuniori
 pergratus: Protovestiaril dignitate
 ornatur: uxorem ducit cognatam
 imperatoris 62, 4. tutor testamento
 datur Ioanni Lascari 62, 19. nobili-
 bus praelatum eum sibi aegre fe-
 rentibus, Procures convocat: tutela
 et rerum administratione vult se
 abdicare 63, 15. prohibetur: ne-
 vum insiurandum exigit 65, 23.
 cum duobus fratribus in templo oc-
 ciditur 65, 23.
 Andronicus, Magnus Domesticus,
 in templo caesus 65, 24.
 Theodorus, venatorum princeps
 in templo caesus 66, 2.
 Magnus Logotheta: Becum in
 Synodo refellit 170, 2. Muzalonis
 auctoritas: κελύπτρα, insigne di-
 gnitatis 170, 10. Vide *Theodora*.
 Muzalonis Protovestiaril filia, Con-
 stantino Despotae nupta, sine li-
 beris decessit 293, 3.
Mysi 375, 16. 378, 5. 703, 14. 704,
 1. orthodoxi 787, 5. Vide *Proverbia*.
Mysia 548, 18. ad Istri ostia 36, 16.
 ad Hellespontum 214, 21. Mysia
 utraque 27, 1. Vide *Bulgari*.

- Mystica contemplatio, et reip. administratio, vix fere coniungi solent** 66, 23.
- Mysticus. Vide Monomachus.**
- Mytzes, Asanis ἀσόνος (sororis maritus)** 132, 6. pater Ioannis Asanis, ibid. in Asiam fugit: Mesembriam Theodoro Lascari iuniori tradit: annuus reditus et praedia ab eo obtinet 60, 19.
- Nabonassar** 366, 8. anni Nabonassar, ibid.
- Nabuchodonosor Assyrius** 750, 15.
- Navalis rei cura neglecta a Byzantinis** 174, 20.
- Naupacti metropolitanus** 164, 11.
- Naziraei** 896, 21. ibiq. annot.
- Nea. Vide Monaster.**
- Neda, quae et Dominica** 1235, 23.
- Neocaesaria Protosecretarius, pater Eudociae Palaeologinae** 293, 15.
- Nero, tibiis et tripodibus operam dans** 1022, 2.
- Nestor** 333, 17. 476, 2.
- Nestus, maximus Thraciae fluvius** 626, 12. ibiq. annot. 631, 2.
- Nicaea imperii sedes** 13, 14. Bithyniae urbs primaria: ab Orchane obsessa 433, 13. a Turcis capitur 458, 12. Vide et 104, 2.
- Nicagoras, Gregorae nomen fictum** 1252, 41.
- Nicephorus Basilicus. Vide Basilicus.**
- Nicephorus Blemmydea. Vide Blemmydes.**
- Nicephorus (Chumnu) Caniclei praefectus: vir sapiens: magnae auctoritatis: filiam habuit (Eulogiam) nuptam Ioanni, Andronici senioris et Ireneae filio** 241, 5.
- Nicephorus Despotus, Michaelis Nothi filius natu maximus: Epiri princeps relictus a patre** 110, 3. ei despondetur Maria, Ioannis Ducae neptis ex Theodoro filio 47, 17. 63, 3. viduus uxorem accipit Annam, Michaelis Palaeologi neptem ex sorore Eulogia 92, 8. 130, 22.
- Nicephorus, Ephesi metropolita: Arsenio succedit in patriarchatum** 80, 17.
- Nicephorus, patriarcha CP. verus auctor operum, quae Theodoro Grapto adscribuntur** 1298, 12. 1322, 18. Breviarium eius Chronicum, editum a Petavio 1299, 43.
- Nicephorus Gregoras. Vide Gregoras.**
- Nicetas (Choniates)** 1152, 14. 1153, 16. 1154, 35. 1263, 40. 1152, 30. 1220, 39. de status Constantino-politani, ibid.
- Nicomedia, Bithyniae metropolis, a Turcis capta** 80, 17.
- Nilus fluvius: ut aquas cum Maeotide communicet** 323, 9. Nili cataractae 338, 1. fontes 12, 12. 469, 1. inundationes; quas Aegyptii metiuntur cubitis 331, 15.
- Niobe** 142, 5.
- Niphon, Cyzici metropolitanus, fit patriarcha post Athanasium: vir illiteratus: eius studia et male artes** 259, 14. uno laudandus, quod Arseniatus ad communionem adiserit 261, 9. ob sacrilegia e patriarchali sede eicitur 269, 24. cur Andronico seniori infensus: eius male tractandi auctor: invidus: ingratus 427, 12.
- Nisan (Martius) mensis primus Iudaeorum** 369, 5.
- Nivium copia** 624, 11.
- Nobilium fuga** 608, 14.
- Noe. Vide Arca.**
- Noga, Scythia Transistrianus, Ireneae nothae Michaelis Palaeologi filius maritus** 149, 15.
- Nomades** 379, 21.
- Nomen mutant qui cucullum induunt** 1295, 41.
- Notiones (ἔρωτες) nominibus non respondent in Divinis** 973, 8.
- Notitia Thronorum** 1183, 43.
- Novendiale sacrum** 65, 9. novendialis luctus 578, 23.
- Νηζούστροα. Vide Iusta.**
- Numa Pompilius, Romanorum legislator** 1107, 22. vetuit imaginem Dei effingi, hominis vel animalis specie 1108, 9.
- Numismata πολιτικά** 447, 4.
- Nummi aurei antiqui, in finibus Persarum inventi: multi a Latinis mercatoribus in varias oras transmissi: quanti apud Byzantios aestimati sint** 446, 21.
- Nymphaeum** 50, 21. 137, 18. in Lydia 190, 15.
- Oblivii arx** 730, 21.
- Occasionis effigies** 633, 18. 1053, 4.
- Oceanus Britannicus** 103, 1. Oceanus accolae 332, 21.

- Octavius Caesar. Vide *Augustus*.
 Olympici athletae 447, 17. 505, 8.
 Iudi 482, 7.
 Olympica certamina 329, 18.
 Olympicus oleaster 324, 4.
 Olympus, mons Thessaliae 110, 18.
 248, 1. 249, 5. 722, 8. onus Olympo gravior 1043, 23.
 Olympus, mons Asiae 169, 2. 214, 22. eius montis angustiae Bithyniam et Phrygiam disterminant 18, 19.
 Omer-oglios 1200, 19.
 Ompha'opyschia, monachis obiecta a Barlaamo 557, 15.
 Onomasticon urbium indicatum 1234, 17. 1262, 25. 1263, 18. 1264, 26.
 Operatio et substantia idem sunt in Deo 971, 6. 1092, 6. de operationibus divinis opinio Palamae 967, 12. Operationum divinarum varia nomina 945, 8. 1009, 21.
 Ophiuchus 542, 17.
 Oraculum, de Michaelis Palaeologi I. obitu 150, 17. de Trallibus ab Andronico sen. instaurandis 143, 2. ibiq. annot. de morte Michaelis II. imp. 278, 2. de seniore Andronico 463, 3. Oracula Chaldaeorum 724, 6. ibiq. annot. Oraculorum ortus et inventio: cur ambigua et obscura: quaeenam cavenda 150, 20.
 Oratio,
 Andronici senioris, in Historicis maledicos et mendaces 6, 24. in nepotem, apud patriarcham Esaiam et pontifices 403, 13.
 Andronici iunioris, ad internuntios ab avo missos 398, 15. ad milites 410, 7. in coniuratos 523, 8.
 Cantacuzeni, adversus Ioannem patriarcham 579, 23. in adversarios, apud Annam Augustam 587, 6. in eosdem, apud Annam Aug. et Ioannem patriarcham 591, 25. in Apocaucum 600, 23. item 661, 11. ad Matthaeum filium 814, 24. ad Byzantium 854, 12. apud Synodum Palamit. 905, 7.
 Asanis, ad Matthaeum Cantacuzenum sororis filium 799, 2.
 Matthaei Cantac. ad Asanem avunculum 801, 24.
 Irenes Augustae, ad Matthaeum filium 805, 23.
 Syrgianna 299, 14.
 Apocauci, in Cantacuzenum 666, 20.
 Gregorae ad Logothetam 322, 19.
 ad Andronicum seniore 323, 9.
 apud patriarcham et selectos pontifices 502, 10. ad Andronicum iuniorem de obitu matris eius 490, 14. apud Cantacuzenum 884, 15. apud socios orthodoxos 894, 20. in Synodo Palamitica 909, 6. 918, 11. 925, 1. 928, 16. apud Cabasilam 1051, 14 etc.
 Palamae, in Gregoram 980, 17.
 Omittit disputationes. De Monodiis vide in *Mozodia*.
 Orchanes, Bithyniae princeps, Niccaeam obsidet: imperatori adveniendi occurrit 433, 13. Romanos caedit 434, 23. relictis equitibus trecentis, recedit: hi Romanorum castra pars diripiunt, pars instant fugientibus 435, 13. Orchanes, ὁ Ἀρομάν, Turcorum manum haud parvam mittit in Thraciam, Byzantii occupandi spe 539, 4. ibiq. annot. Turci caeduntur a Cantacuzeno 539, 20. Vide *Hyrcaeus*.
 Orchestra: ἐξ ὀρχήστρας πρίασθας 966, 18.
 Orestes, Orestae et Pyladae 583, 4. 649, 16. 718, 19. 799, 14.
 Orestias 15, 9. 224, 4. 302, 8. 319, 22. 320, 22. 359, 23. 458, 8. 620, 22. 621, 4. 6. 762, 11. 805, 9. 15. 839, 20. Vide *Adrianopolis*.
 Oreum, sinus iuxta Euboeam 878, 13.
 Origenis libri contra Celsum et alii commentarii, a SS. Patribus laudantur 925, 15.
 Orionis ortus 640, 15. ibiq. annot. 765, 5. 835, 20. cum ortu Caniculae coniunctus 72, 21.
 Ὀρχημορικὰ 1240, 8.
 Orontes, fluv. 107, 7.
 Orpheus 560, 23. Orphei cithara 333, 25. Tragoediae 471, 15. ibiq. annot.
 Orthodoxi frequentes ad Gregoram conveniunt 891, 20. 894, 11. Orthodoxorum diversi affectus, fiducia, trepidatio, moeror 984, 10. Principis animus ab ipsis aversus 979, 12. frustra conantur contradicere Palamitis 994, 2. a Fidei professione auspicantur Actionem Synodi tertiam 999, 15. Actioni quartae intersunt, partim volentes, partim nolentes 1003, 9. vapulant 1010,

10. vexati, non habent quo fugiant 1034, 12.
Ὀρρηγορα 1305, 13.
 Os Ponti 134, 21.
 Ossa mons 117, 5. 248, 1. 249, 6.
 Ostenta et prodigia, futuram imperii calamitatem portendentia 384, 23.
 Vide *Sinistra auguria*.
Ὀστρακον, concha, testa 1196, 15.
 Ovata corona. Vide *Corona*.
Ὀὔκω in *ὄβρω* mutatum 1246, 3.
 Oxus Sogdus 37, 15.
 Ozae audacia punita 518, 20. 957, 23.
- Pachomius, vel Pachonium, locus 150, 4.
 Pachomius, vir honestus: a Mich. Palaeologo excaecatus 150, 15.
 Pachymeres 1162, 11. 1162, 40. 1175, 1. 1176, 35. 1180, 37. 1181, 22. 1189, 11. 1194, 23. 1196, 15. 1198, 2. 1198, 26. 1202, 9. 1204, 25. 1205, 11. 1211, 15. aequior Andronico seniori 1150, 13.
 Pachymeris epistola indicata 1200, 30. Historiae locus, diversus ab editis 1205, 15. Ecphrasis Augusteonis 1217, 42. 1221, 3.
Παιδομάζωμα 1171, 46.
 Palaeologus:
 Alexius Despota, avus maternus Michaelis Palaeologi imp. 69, 6.
 Andronicus, Magnus Domesticus sub Theodoro Lascari, pater Michaelis Palaeologi imperatoris 69, 9.
 Apdronicus, Apocauci gener, submersus 710, 8.
 Constantinus Porphyrogenitus. Vide *Porphyrogenitus*.
 Constantinus, prior maritus Eudociae Palaeologinae 293, 16.
 Ioannes Andronici senioris filius, Nicephori Chumni gener 240, 15.
 Philes, Protostrator, Andronici senioris cognatus Turcicum bellum sibi deposcit: eius viri elogium 263, 17. ab Andronico imp. ob innocentiam vitae laudatus, postulata impetrat 264, 11. Militum animos sibi mancipat: hostium consiliis per exploratores cognitis, legiones educit 265, 2. apud Xerogypsum fluvium castra ponit 265, 20. aciem inclinatam restituit: barbaros fundit fugatque: inatit fugientibus 266, 17. in Chersoneso castrametatur 267, 21. ...

Sphrantzes, simulata fuga ad hostem transit: in absentem saevitur: periurus Syrgiannem periurum decipit 497, 18. eo deluso, nuntios ad imperatorem mittit 499, 3. fingit se urbis Thessalonicae moenia exploratum ire: cum duobus famulis exit: Syrgiannem obruncat: in urbem se recipit 500, 16. ipsi imperatori insidiatur, Catalanis et Illyriis consociis: insidiae deprehenduntur: moritur Sphrantzes 552, 22.

Caeteros Palaeologos sub suis quosque praenominibus reperies. Ea sunt *Andronicus, Constantinus, Demetrius, Ioannes, Manuel, Michael, Theodorus*.

- Palaeologorum victorum catena 733, 5.
 Palaestina 81, 15. 106, 14. 238, 21.
 Palamas (Gregorius) a Barlaamo accusatur 557, 15. carcere inclusus, quasnam ob causas 768, 4. in vincula coniectus ob novas opiniones, non quia Cantacuzeno faveret 780, 11. Annae Augustae adiutor adversus Ioannem patriarcham 780, 6. cum se ipsum non posset, patriarcham fecit Isidorum, de se hunc meritum 786, 2. Thessalonicae episcopus ordinatus, eiusque urbis ingressu prohibetur 793, 10. Didymoticho accitus lites renovat, Cantacuzeno adiuvante 828, 21. a Gregora redarguitur 830, 10. scripta testimonia proferre non sinitur 833, 10. Palamae tergiversatione. Synodum metuentis 875, 8. fiducia 879, 5. auctoritas: malae artes publicum iudicium metuentis 882, 15. doctrina quas clades importaverit iis qui primi defenderunt, nempe Cantacuzeno, et eius matri 886, 12. quas Annae Augustae 887, 10. quas Cantacuzeno rursus 887, 15. Palamas iranice dicto offensus obstreperit 925, 1. cur Barlaami nomen semper obicitur 918, 11. cum magistro Drimi iampridem a Gregora reprehensus 919, 1. a Barlaamo accusatus 921, 6. verum errorum convictus 924, 16. non ideo absolvendus, quia a Latino accusatus 925, 3. Palamas liber igni dandus 929, 7. scripta, quanti a Palamitis facta 937, 21. Palamas questionem de lumine Thaboris frustra

preponit 940, 8. Iconomachus 940, 11. 943, 10. eius cum Eusebio Iconomacho consensus 943, 11. Palamas plura increata statuit 944, 20. Eusebio peius sentit in iis quas de Lumine, de Operatione, Substantia divina, et Sacramento Eucharistiae loquitur 945, 5. eius impietas cum Theodori Grapti argumentationibus conferenda 946, 8. eiusdem opinio de Lumine quam absurda sit 946, 16. cum Eusebio Iconomacho refutatur 950, 10. Iconomachorum vestigiis insistit 951, 5. Energiae nomen in lucem revocavit 950, 15. imparatus ad dicendum prodit 964, 10. eius anxietas, ibid. doctrina, stilius, iagenium 964, 17. in maximas angustias adductus, orationem orditur a lumine Thaborio 967, 1. Operationem et Substantiam in Deo differre ait: plura increata statuit: adversarios contemnit 967, 12. acta Concilii generalis sexti perperam interpretatur 969, 12. Sanctos Patres laudat nec nominat 970, 17. Cantuzenum adit 980, 9. in Gregoram et in caeteros Orthodoxos acri oratione invehitur 980, 17. ipsius iussa imperator exsequitur 984, 6. Palamas socios suos advocatum abit 992, 4. excerpta ex libris Palamae leguntur et expenduntur 999, 18. 1015, 14. illius in se defendendo labor irritus, ib. Palamas victus ab adolescente, Gregorae discipulo, omnibus deridiculo est 1024, 10. Palamae violentia 1005, 9. negat se libellos daturum 1043, 21.

Palamas (idem) Deos multos statuit 879, 19. novorum dogmatum auctor 780, 11. anathematismi in Palamam pronuntiati a Ioanne patriarcha, valere debent 928, 12. Palamae similes omnes quomodo ἀκτιστοι et ἀναρχοι: fiant 944, 21. 947, 21. Palamae verba ἐκ τοῦ εἰ λόγῳ 944, 6. ἐκ τοῦ πρὸ φωτός 944, 18. ἐκ τοῦ λόγῳ, οὐ ἡ ἀρχή, Φιλοσοφικοῦς μὲν οὐκ ἀλλήλοισι 945, 2. Oratio apud Synodum 967, 12. victi ignominia 978, 4. de Gregorae oratione iudicium 981, 9. excerpta ex Palamae libris 1055, 12. Palamas Incarnationis mysterium tollit 1055, 23. quaecunq; de Deo apte

Nicephorus Gregor. Vol. II.

praedicantur, totidem Divinitates increatas et distinctas esse existimat 1070, 16. Palamae dogma de Substantiae et Operationum divinarum distinctione 1068, 1. verba, ex variis eius libris excerpta, et a Caesarea prolata 1074, 3. tria subsidia, quibus utitur ad vulgus decipiendum 1076, 13 etc. tonetrina (νεφελῶν) 1077, 8. Palamas Graecicae omnis literaturae (Μουσῆς Ἑλληνικῆς) imperitus 1080, 5. cum Icaro comparatur 1081, 10. Procli verba corruptit 1103, 1. multa increata statuit 1103, 7. ἀναρχῶν καὶ ἀκτιστῶν ἐκπεσεύξει 1103, 12. divitias accumulatur, divinas imagines depraedatus 1103, 19. Divinam Substantiam participari non posse, Operationes posse asserit 1104, 16. facta est ei facies meretricis 1105, 9. Palamae verba, negantis Substantiam divinam esse participabilem 1105, 11. Palamas ἑθλῶν μισοῦς καὶ μύθῳ Ἑλληνικῶν 1105, 17. fabulas aniles in theologiam transfert, ibid. et 1106, 11. Platonis errorem, de Deitibus inferioribus, novo errore cumulat 1107, 8. Eunomianus 1109, 19. novus Eunomius 1110, 7. male interpretatur verbum παραθεσινός 1110, 17. excerpta ex eius scriptis 1112, 12. pauca e multis impie dicta referuntur 1115, 6. excerpta ex duobus tantum libris, ibid. et 1115, 18. Palamas non unum Spiritum Sanctum, neque septem tantum statuit, sed plus septuagies septem 1116, 2. libros scripsit plus sexaginta 1115, 21. Palamae septem errores 1116, 2. Palamas calumniatur Gregorium Theologum: item Evangelistas, Matthaeum et Lucam 1116, 5. item S. Dionysium 1116, 11. Deum inter et Angelos aliqui ponit 1116, 9. Palamae dogma πρὸ τοῦ ἡτοίμασθέσθαι 1116, 17. Palamas homines fieri posse increatos docet 1116, 13. Hypostaseon divinarum numerum multiplicat 1116, 21. impie sentit de Communione Eucharisticae, et de S. Baptismate 1115, 6. 1117, 4. Gregorii Naz. verba in pravum sensum detorquet 1128, 1. Lucam et Matthaeum calumniatur 1129, 1. Pneumatomachis peior 1125, 14. 1130, 8.

- Palamae verba de S. Spiritu 1123, 10. refutantur, 1129, 4. Palamas quod factum sit, id increatum statuit 1130, 14. *αὐτογεγονότος θελατος* 1130, 21. Palamas et Philotheus in Eucharistia non corpus et sanguinem Christi agnoscunt, sed typum seu figuram 1136, 6. Palamas dicit humanitatem consumptum iri, si divinae naturae particeps fiat 1141, 9. Iconomachus 1142, 19. iisdem telis configitur quibus Iconomachi 1143, 11. Iconomachis peior 1146, 11. Iconomachis peius de Eucharistia sentit 1139, 19. omnium haereseon reus 1140, 12. Divinae Incarnationis mysterium evertere conatur, *ibid.* item 1145, 19. *πανταγή πάντας κακούς ἐν κακοῖς ἐπεσβάλλει* 1146, 16. Palamae insectatio 1080, 5. 1106, 4. 1107, 5. 1129, 11. 1180, 17. 1134, 1. 1139, 16. et passim. Quae et quot scripserit 1317, 44. Add. eius opera indicata 1253, 8. 1281, 8. Epistola ad Gabram 1275, 35. ad Annam Augustam 1282, 2. Oratio adversus Ioannem Calecam patriarcham CP. 1289, 34. *ἔσφι φωνός* 1303, 39. verba ex Cod. Ms. 1289, 10. dogma de S. Spiritu gratia 1310, 11. Palamae doctrina quatenus in ecclesia Graeca obtinuerit 1321, 22. rerum a Palama per annos quatuor gestarum Chronologia 1281, 8.
- Palamas et Palamitae segregati a communione: immo ii qui illes in communionem admisserint 792, 2. cum scarabaeis comparati 1100, 18. et cum vulturibus 1106, 13. cum Lamia, *ibid.*
- Palamitae, Ioanni patriarchae infensi ob rescissum Tomum 767, 23. quibus artibus Annam simul et Cantacuzenum sibi mancipaverint 785, 8. Cantacuzenum instigant in Gregoram 824, 2. Irenen conantur ab eo alienare: ab ea male accepti, Cantacuzenum arcessunt 826, 14. qualem patriarcham voluerint 871, 8. ad Synodum vocati, in interiore aula epulantur 896, 16. post epulas in Alexii triclinium transeunt: illic inter se primum consultant 898, 4. ad lumen Thaborium perpetuo recurrunt 1073, 10. de gloria divina impium dogma apud Synodum explicant, in eos populus saevit, egressis Orthodoxis, imperatorem adlantur: quidquid libuit decernunt 977, 20. Palamitarum deli, consilium, fiducia 999, 8. testimonia ab his allata expenduntur 1006, 18. Palamitae victores impudenter exultant 1021, 8. praemia eis data 1022, 5. eorum dogma impium 1023, 14. saevitia 1024, 17. Tomus Synodicus 1025, 2. magna et praeciara imperatori promittunt 1030, 12. promissa exita ipso refutata 1031, 22. Palamitae sacres libros mutilant 1008, 6. negant Substantiam divinam participari posse 1066, 5. in Christo transfigurata tres naturas admittunt 1100, 4. Nestorium et Iconomachos in uno haud astantur 1146, 8.
- Παλαμνῆσι*, i. e. Palamitae 722, 16. *καλαμναία κακόνεια* 1104, 15.
- Palatium Adrianopolitanum 278, 2. Hippedromo proximum 87, 21. Orientale 354, 19. vetus 729, 16. 730, 10.
- Pamphilum urbs 805, 7. oppidum 621, 8.
- Pamphylia 105, 3. 188, 19.
- Παναχραντος*. Vide *Monasterium*.
- Παναθηναία* 475, 19. 599, 5. quadriennio quoque exeunte Olympis celebrata 599, 6.
- Panhypersebasta, Theodori Metochitae filia 306, 7. patrem tacentem amico increpat 306, 17. eius mulieris elogium 306, 12. et 309, 17. Vide *Caesariam*.
- Panhypersebastus (Ioannes), filius Porphyrogeniti unicus, Theodori Metochitae gener 271, 9. Crallia socer: generi armis adiutus, rebellat: obitu Caesaris dignitate contentus, arma ponit: moritur: legatus de eius uxore Byzantium reducenda 573, 20.
- Panhypersebasti filia Cralli nubit 373, 20.
- Πανόπται φύλακες* 1049, 23. 1050, 19.
- Pantocrator. Vide *Monasterium*.
- Papa inconsulto, affinitas iuncta cum Graecis 163, 6. episcopi a Papa delegati 501, 12.
- Paphlagones equites 111, 6.
- Paphlagonia 138, 19. 215, 1.

- Papyrus Aegyptiaca** (*ἑλωζάριον*) 1235, 43.
- Παράδεισος**: eius verbi significatio 1110, 17. apud Cosmam Melodum 1110, 20. apud Gregor. Theologum, ibid.
- πάρalos**, navis 556, 6.
- παρονοίαν**, apud D. Chrysostomum 1111, 6.
- Parnassus mons** 110, 19. 251, 11.
- Parthi** 38, 25.
- Parthici Principes** 239, 1.
- Partus monstrosus** 546, 21.
- Parysatis**, Darii uxor, mater Cyri iunioris 189, 15.
- Pascha**: disputatio de Paschate, ut primum in Palatio nata sit 364, 3. Pascha legale 365, 21. 367, 23. 371, 11. Iudaicum 371, 1. 372, 10. vetus correctio Paschatis; quamdiu obtinuerit 367, 16.
- Pascha ritu barbaro celebratum in urbe Strummitza** 379, 13.
- Paschasii Monasterium** 80, 12.
- Patrae Novae obsesae a Ioanne Despota** 112, 23. Oppidani cum Sebastocratore Romana castra diripiunt: instant fugientibus: spoliis contenti, caede abinent 115, 17.
- Patrae Veteres** 546, 6.
- Patriarchae infula, calcei, subscribendi mos** 697, 6. auctoritas 697, 11.
- Patriarchae indocti et simplices maxime placent imperatoribus** 292, 20.
- Πατριάρχικοι ἄρχεις** 1050, 19.
- Patres, Spiritus Sancti instrumenta** 511, 5. in Scripturis explicandis inter se haud consentiunt: tamen diversis viis eodem tendunt: Haeretici non item 506, 4. SS. Patres quatenus in theologia argumentati sint 507, 19. cur Haereticos refutaverint 509, 12. definita a Patribus non sunt in dubium revocanda: eorum scripta non omnia sunt eiusdem generis et auctoritatis 516, 19. Patrum praescripta servanda 916, 3. termini a Patribus constituti, quantam vim habeant 916, 16.
- Patribali** 703, 14.
- Paulus (Apostolus)** 515, 8. 583, 17. 705, 21. 769, 18. 831, 2. 916, 10. 932, 8. 934, 15. 935, 16. 953, 11. magnus 184, 23. 943, 1. vas ipsius Spiritus sancti 935, 16. Vide *Templum*.
- Paulus (lege Petrus)** 407, 16.
- Paulus, Pictorum praestantissimus** 304, 12.
- Pausanias, oraculi Tralliani auctor** 1180, 6.
- Pecuniae usus in pace et in bello** 805, 23.
- Πηγή**. Vide *Deipera*.
- Pelagonum regio** 454, 20.
- Pelagi** 110, 16.
- Pelagorum et Thessalorum Princeps** 237, 15.
- Pelaegicus sinus** 117, 3.
- Pelei et Thetidis nuptiae** 161, 17.
- Pelias mons** 117, 6. 248, 1.
- Pelopes** 718, 20.
- Pelopidas, pecunia ab Artaxerxe accepta, bellum gessit cum Agesilao** 124, 20.
- Peloponnesus etc.** 123, 2. 247, 19. 285, 9.
- Peloponnesi Princeps, gener Michaelis Angeli; cum socio in Romanos fines irrumpt** 71, 21. capitur 75, 6. captum se redimit, tribus urbibus datis 79, 22.
- Peloponnesi et Achaiae Princeps** 115, 2.
- Peloponnesii, veriti classem Atheniensium, turpem pacem fecere cum Persis** 866, 21.
- Penelope**. Vide *Proverbia*.
- Pentheus discerptus a Bacchis** 994, 8.
- Περσική 723, 11.**
- Περσικά, ripa opposita** 1165, 40.
- Περσικῶν 1276, 32.**
- Περσικῶν**. Vide *Monasterium*.
- Pericles** 338, 17.
- Perinthus** 702, 6. 708, 9. 710, 23.
- Περικῶν 476, 9.**
- Περικῶν 1278, 39.**
- Perithorium frustra oppugnatum** 692, 10. ibiq. annot. 723, 3. 7.
- Persae (Veteres)** 91, 1. 152, 13. 808. 5. Persarum vires ad Salaminem profligatae a Themistocle 486, 6. classis ad Eretriam et Artemisium 802, 2. sapientia et scientia 326, 14. 450, 2. lex adversus ingratos 591, 11.
- Persae (Turci) relictis Thessalonicae, foede et impie grassantur** 671, 16. Persarum classis, duce Amurio, naufragium passa; ad Euboeam primum, deinde prope Thessalonicam appellitur 671, 23. excursu in Tri-

- ballorum fines 672, 19. Persae, Bataise occiso, ad Cantacuzenum transeunt 742, 22. Persae ab Anna acciti praedas agunt: captivorum ingentem numerum cogunt 763, 20. pace cum Cantacuzeno facta, domum redeunt 765, 1. Persae praedones in Thraciam ex Asia trahunt: pedites a Matthaeo Cantacuzeno, equites ab ipso imperatore delentur 835, 23. 837, 23. - Vide *Turci*.
- Persae equites 763, 19.
- Persarum navalis exercitus 596, 24. classis 695, 2 copiae auxiliares 865, 9. copiae piraticae 816, 12. imperium in satrapiis divisum 597, 4.
- Persicorum regum et satraparum constantia 494, 14.
- Persicus sinus 107, 5.
- Pertze. Vide *Monasterium*.
- Pestilentia 797, 17.
- Petavius 1233, 8. Codicis male interpuncti lectione deceptus 1250, 41. mentem Gregorae haud assequutus 1225, 21. 1252, 6. Phocenses pro Phocaeis posuit 1252, 13.
- Petrus. Magni Petri Sedes 506, 14.
- Phaeolatus imperatorias triremes armat: duas Latinorum naves capit 766, 10. Galataeorum meta stipatores circa se habere cogitur 767, 7. clam agit de introducendo in Urbem Cantacuzeno 773, 3. aucto stipatorum numero, rem aggreditur 773, 12. Urbis portas noctu reserat 774, 4.
- Phocraes (Gregorius), dux copiarum Didymotichi relictarum 627, 19.
- Pharenza Tzymes. Vide *Ximenes*.
- Phavorinus Philosophus. Vide *Favorinus*.
- Phidias, ob Cicadae sculpturam magnus apud Graecos 324, 23. at non tantus quantum ob Iovem Olympicum, ibid. Phidiae sculptura (*Ἀφειδία*) 729, 21.
- Philadelphia a Turcis obsessa: Catalanorum armis et Theolepti episcopi virtute servata 361, 10. eadem adventu Philanthropeni liberata: maxima frumenti copia in urbem liberatam invecta 361, 10. Vide et 200, 17. 214, 16. 763, 13.
- Philae (Manuelis) Poëma de Historia animalium 1216, 22. de Michaele Glaba 1182, 28.
- Philanthropenus (Alexius), Romanae classis praefectus, suos adhortatur 118, 20. Pincerna; in Asiam mittitur: eius elogium: omnia ei prospere succedunt: multi ad ipsum se adiungunt 195, 18. Cretaeos transfugae eum hortantur ad defectionem 197, 4. haesitat: consentit: Imperii insignia non admittit 197, 23. imprudens Libadarium imparatum omittit: Theoderum imperatoris fratrem invadit 199, 5. a Cretaensibus proditur, et victus Libadario traditur: excaecatur 201, 12. Esaias patriarchae opera in primum gratiae locum restituitur 360, 13. Philanthropeni elogium: eius adventu soluta a Turcis obside Philadelpheae 361, 10. Leobum misus, Mitylenen astu recuperat: laudatur ab Historico 534, 6. Vide et 205, 3.
- Philes. Vide *Palaeologus*.
- Philippi, urbe 49, 7. 642, 14. 653, 13.
- Philipporum Pontifex, legatus a Cantacuzeno ad Annam 776, 18.
- Philipporum plantities 632, 1.
- Philippus Aridaeus. Vide *Aridaeus*.
- Philippus Macedo Alexandrum filium derisit, quod cithara belle caneret 454, 3.
- Philippi Macedonis spophthegnata 414, 23. 454, 3.
- Philoecrene 434, 5. 435, 19. pugna ad Philocrenen, ibid.
- Philosophorum profanorum axioma 591, 25.
- Philotheus, Heracleae episcopus, Palamae scripta Evangelio aequiparat 938, 2. eius de Eucharistia impium dogma 1186, 6.
- Philotheus, patriarcha CP. 1293, 23. 1294, 22. 1300, 22. eius libri Antirrhethici 1305, 36. 1305, 41. 1306, 23. 1308, 18. 1309, 8. 1309, 15. 1309, 27. Theoderum Graptum passim in iis laudat 1304, 25. laes montis Atho, inde excerpta 1274, 35.
- Phocaea maritima, prope Smyrnam sita 525, 11. a Romanis recuperatur 558, 10. a Nobilibus Genes exactis capitur 765, 11.
- Phocaeenses 525, 11. Turce filios re-

- stānt 531, 4. longa obsidione fracti, Rhodiorum interventu pacem impetrant: pacis conditiones 531, 6. a Latinis subiguntur 766, 7.
- Phocaei, non iidem ac *Phocenses* 1252, 13.
- Phocenses 252, 24.
- Phoenices 81, 21. 1099, 15.
- Phoenicia 41, 2. 102, 18. 105, 17. 106, 19.
- Φοιβόληπος 722, 20.
- Phranzes 1162, 21. 1160, 4. 1161, 19. 1162, 21. 1162, 41. 1163, 43. 1164, 30. 1165, 6. et passim; notatus 1189, 12.
- Φρόριοι (Fratres Minores, vulgo Φρα-
μυνοῦοι) 130, 13. ibiq. annot.
- Phrygae. Vide *Proverbia*.
- Phrygia 140, 18.
- Phthiotae 110, 17.
- Pici Martii 720, 5.
- Pilatus, manibus lotis, Christum occidit 1078, 5.
- Pilei (Gr. καλώπρωοι) pyramidati 567, 18. Latini, Mysii, Triballici, Syrii, Phoenicii 568, 2.
- Pindarus 337, 11. ibiq. annot.
- Piraeus portus 311, 13.
- Piraticarum navium audacia 175, 11.
- Piringerius. Vide *Berengarius*.
- Pisani opifices Galatam ex Urbe transferuntur 97, 12. Vide *Consul*.
- Piscationis redditus annuus 423, 17.
- Pisistratus Athenienais 740, 16.
- Planctae 134, 22.
- Planudes (Maximus) 1180, 11. 1184, 36. 1188, 13. eius tria Epigrammata correctae 1184, 38.
- Plataeenses 252, 23.
- Plato 306, 15. 325, 8. 12. 334, 14. 335, 22. 477, 12. 480, 1. 518, 10. 910, 18. Aristonius filius 508, 10. 383, 8. proscriptus ut haereticus 1048, 9. ad Dionysium Siciliae tyrannum profectus 517, 20. 938, 11.
- Platonis dicta 154, 22. 257, 5. 294, 12. de Deo 508, 10. de Mente, seu Deo 1090, 21. de amatoris anima 601, 16. verba ex Timaeo 1106, 18.
- Platonis Dialogos καιδινοι καθυβολήουσι ἑρως 965, 13. Platonis ideae 9, 20.
- Plectrorum vis in pisces et in celubros 808, 3.
- Πλίσθορον πηχίων εἰς 861, 14. Schol.
- Pleiadum exortus 56, 8.
- Plenilunii observatio 365, 15. 368, 1. 371, 1. 15. 372, 12.
- Plotinus, de Dei Substantia et Operatione 1088, 1. de Mente, omnium rerum parente 1090, 12. de unitate 1092, 11.
- Plutarchus Chaeroneus 32, 12. 1107, 21. et in annot. 1295, 16. 1315, 38.
- Pneumatomachi Spiritum Sanctum κοίημα et consequenter κτίσμα esse dicebant 1130, 8. Pneumatomachorum haeresis 1027, 2.
- Poenae factiois ab ecclesia indictae 319, 4. Orthodoxis irrogatae 1022, 22.
- Poësis Graecorum recentiorum 1180, 12.
- Poetae fabularum parentes 161, 19.
- Pogonias 542, 8.
- Ποικίλ, verbum, quid significet 1129, 23. 1310, 43.
- Πολυθεῖα 969, 3.
- Polystylum castellum olim *Abdera* 626, 10. ibiq. annot.
- Pompa equestris 788, 10.
- Pompeius 91, 11. Pompeii virtus et fortuna 642, 23.
- Pontanus, Cantacuzeni interpres 1238, 31. laudatus 1201, 12. notatus 1247, 25. ex quatuor diebus septem effecit 1254, 23.
- Pontifex Christum imitari debet 701, 1.
- Pontifices, fraternae caritatis expertes 94, 6.
- Ponti ἀνζήν, seu fauces 416, 16. 844, 17. 877, 16. 880, 13. παράλιος, seu ora maritima 36, 13.
- Populus in Palamitas saevit: Orthodoxis favet et gratulatur 977, 20.
- Porphyrogenitus (Constantinus) patri carior quam frater Andronicus (senior scilicet) fit fratri suspectus 186, 17. 187, 14. 188, 7. 189, 2. uxorem ducit unam ex Raülis filiabus: Studii monasterium instaurat: in carcerem coniiicitur 190, 5. fratrem victus sequitur 195, 8.
- Portae Byzantii,
Aurea 774, 12.
Ad Gyrolimnam 315, 17. 420, 10. 421, 4.
Eugenii 167, 13. 275, 5.
Romani 420, 13.
- Porta, i. e. Regis 1242, 38.
- Possinus 1173, 24. 1201, 11. 1160, 17. 1162, 5. 1164, 11. 1169, 31. 1175, 10. 1176, 41. 1179, 8. 1196,

16. 1198, 28. 1198, 33. 1199, 9. 1205, 38. 1243, 10. notatus 1158, 86. 1201, 42.
- Potestas, Genensium magistratus apud Galataeos (Gr. *ἡγεμονία*) 97, 23.
- Praedictio de maxima haeresi futura, et de Concilio generali eam correcturo 919, 10.
- Praedictiones vanae, ex Italia et ex Colchide Byzantium allatae 447, 8.
- Praemia Palamitis data 1021, 8.
- Praestigiatores. Vide *Aegyptii circumlatores*.
- Precatio vitiosa obicitur monachis a Barlaamo 566, 20. quaestio de Precatione agitur in Synodo 557, 19.
- Praedium navale 117, 17. 118, 11.
- Prespa 48, 20.
- Priene 214, 19.
- Prillapus 48, 24.
- Primicerii Magni nomen mutatum in *μέγας κύριος* 239, 18.
- Principis nomen datum rectori Peloponnesi 239, 5.
- Principis insula 585, 20.
- Principes incauti et imperandi rudes 881, 19. principum concionantium conditio optima: privatorum contradicentium pessima 932, 15. salutis publicae praesidia a principibus neglecta 843, 10.
- Proclus Platonius, de uno et unitate: plurimam partem verba Platonis usurpat 1092, 11. de participatione 1100, 21. secum ipse pugnat 1101, 11. refellitur 1102, 14. Procli *θεολογικά*, seu theologiae institutiones 1093, 13.
- Prodigia. Vide *Auguria sinistra*.
- Proditores Byzantii urbis 419, 11.
- Proconesaeus 95, 7.
- Profanarum scientiarum quis usus esse possit in theologicis 1082, 20. patet ex sanctorum Patrum testimoniis 1083, 8.
- Professio fidei sanctorum Patrum 1071, 1.
- Πρόκλιος* 616, 19.
- Prometheus. Gregoras Cantacuzeni Prometheus 890, 11.
- Promontorium boreale Byzantii 860, 15.
- Prophetarum verba 915, 15.
- Propontis 83, 19. 539, 3. Propontidis sinus Asiaticus 540, 7. *insulae* 210, 7.
- Proscriptiones Nebellium sub Cornelio Sylla et sub Antonio 1022, 14.
- Prosiaci oppidulum 418, 18.
- Prospectus solennis e Palatio 788, 13.
- Προτέλειος δόξα* 976, 20.
- Προτεράλα*, an *dies praesume superior*? 1306, 17. 1306, 42. 1316, 43.
- Πρότερον έτος* 1316, 29.
- Proteus Pharius 578, 4.
- Πρωτεβάδελφος* 1268, 16.
- Πρωτοαποστολάριος* 1177, 9. 1183, 22.
- Πρώτος*, nomen dignitatis 429, 13. ibiq. annot.
- Protosebastus (Caesaris filius, Parphyrogeniti nepos) fortissime pugnat contra Bulgaros 486, 19.
- Protostratorius baculus 263, 17.
- Proverbia Salomonis 511, 14. 910, 5. 1105, 10. 1134, 9.
- Proverbia Graeca, *αί τι Διότη φέρει καινόν* 805, 23. *ἄμας ακαιρόμυρον, ἀρνεϊσθαι σκαφας* 939, 22. *δικτύω θηρούειν αντίμων πνοάς* 890, 6. 911, 1. *δρῶδες πειούσης πᾶσιν ἐξείη ἐυλύνεσθαι* 1057, 16. *εἰς πῶρ εἰσιν* 291, 13. 890, 5. *ἐκ τοῦ κρασιδου το ὄψασμα* 1008, 16. *ἐν Καρὸς μοίρη* 607, 20. 910, 20. *ἐν κίθῳ τὴν κεραιμίαν δρῶν* 1135, 16. *ἐξ ὄνυζων τὸν λόντα* 1008, 16. *Ἰλιάδος μακρότερος λόγος* 141, 8. *καθάπερ δούρατον μεταπεσόντος* 219, 3. *καθ' ἑδάτων γράφειν* 911, 1. *κατὰ σαυτοῦ Βαλλεροφόντης* 1076, 12. *κίθητοι κίθηζόντες, καὶ μύρητες μύρημιζόντες τὰ σφῶν ποιούειν αὐτῶν* 353, 1. *Σκυθῶν ὄησις* 775, 19. 793, 15. *ὡς ἐπὶ Μανδραβίλον* 622, 23. *ὡς μηδὲ πυρφόρον λελείφθαι* 839, 16. calceus ab Istiaeo constans, ab Aristagora induendus 155, 12. camelus, cornua appetens, etiam suribus orbata est 760, 11. fumum fugiens, in ignem incidit 93, 20. inter Phrygam et Persarum limites multum interest 322, 17. Lemnia mala 28, 6. Leobia structura 915, 4. mentem parturientes, curam pepererunt 883, 15. Myasorum praeda 27, 1. 426, 19. 763, 23. ne Hercules quidem contra *ἄσας* 1058, 12. Penelope tela 129, 5. 450, 22. 666, 4. Troianae naeviae 28, 7.

- Proverbia de re impossibili 1223, 42.
- Providentia 152, 8. divina 83, 21. 145, 4. 176, 20. 222, 9. 311, 9. 572, 5. 621, 19. 725, 8. 783, 11. 754, 22. 774, 16. 753, 10. 753, 24. 1014, 19. Providentiae divinae decretis non resistendum 224, 18. Providentiae divinae consilia 687, 10. ratio 932, 22.
- Provinciae Asiae a Turcis occupantur: earum partitio: nomina satraparum 214, 4.
- Prusa a Turcis capta 384, 22.
- Prusaearum metropolis, ad Olympum montem sita 44, 22.
- Psalmi Davidis 1124, 2. 443, 2. 1046, 10. 470, 18. 1049, 12. 443, 2. 953, 14. 428, 25. 1046, 15. 1184, 10. 443, 2. 750, 10. 1046, 15. 1069, 12. 1134, 10. 1069, 12. 1184, 10.
- Psalmi 393, 10.
- Psalterium consultum ab Andronico seniore 358, 9.
- Psellus 1275, 41.
- Pseudo-Dionysius 1312, 5. 1313, 4. 1313, 8.
- Pseudo-synodi Palamiticae Tomus, editus a Combefisio 1293, 25. 1295, 2.
- Πυζη proprio nomine caret 514, 7.
- Ptolemaeus 480, 1. astronomus 724, 4. magnus 367, 2. Claudii cognomen unde accepit 238, 24.
- Publicani. In Publicanos saevitur 317, 14. Publicanorum saevitia 402, 2. aviditas 317, 14.
- Puer triennis, robore virili, anno aetatis quinto moritur: mortis causa physice explicata 547, 1.
- Pugna Acarnanum et Aetolorum 83, 5. pugna ad Mauroptamum 415, 6 etc.
- Pydnus mons 110, 12.
- Pyladae 583, 4. Vide *Orestes*.
- Pyrrhones 930, 5.
- Pythagoras 306, 15. 833, 8. 910, 19. cum Aegyptiorum sapientibus congressus 323, 23. in Graecia laudari cupit, ibid. item 325, 24. Deum invisibilem et intelligibilem statuebat 1108, 5.
- Pythagoras, Numa, et Plutarchus, Deum increatum statuunt 1108, 15.
- Pythagorei 722, 11. 956, 7. magistrorum decreta non audent in dubium revocare 516, 6. Pythagoreorum silentium quinquennale 956, 7. 1013, 6.
- Pythium castellum ab Apocauco obsidetur 708, 11. ibiq. annot.
- Πυθαγόρος ἑρπῆς 1290, 88.
- Ῥάνης 1252, 30.
- Raül, unus e nobilibus carcere incluis, in Apocaucum irruit: cum eo configit 732, 8.
- Raül Protovestiarius, alter maritus Theodoraе Protovestiariae 167, 20.
- Raülis filia, nupta Constantino Perphyrogenito 190, 7.
- Raülorum familia unde orta 1277, 27.
- Recaforta. Vide *Rocaforta*.
- Regula fabrilis 885, 19. eadem apud Graecos, Scythas, Medos et Peras 1099, 8.
- Regulae artium necessariorum, eadem apud omnes gentes 1099, 8.
- Regulae ecclesiasticae, per metaphoram sic dictae 885, 18.
- Reliquiae sacrae venditae a Turcis 458, 14.
- de Residentia Pastorum 1189, 18. 1192, 42.
- Rhegium in Thracia 83, 19. 821, 3. 358, 24. 397, 17. ibiq. annot. 540, 7.
- Rhegium Italicum 860, 21.
- Rhentina castellum, dedit se Cantacuzeno 632, 13.
- Rhenus 103, 1.
- ῤῆσι Ῥησιόης 1216, 14.
- Rhodii 797, 25. Lesbum insulam adiunguntur 525, 10. Rhodiorum inventu pax Latina Phocaeensibus concessa 531, 6. Rhodiorum legati de pace domum redeunt irrita legatione: Galataeorum pretiosam suppellestem, quorundam etiam uxores et liberos, rogati secum exportant 856, 19.
- Rhodope mons 56, 1. 244, 24. 302, 7. 624, 23. 703, 8. 727, 22. 836, 8.
- Rhodus 98, 17. 856, 17. 25. capta a Ioanne Duca 29, 3.
- Rhusocastra, castellum 484, 23.
- Ricardus, episcopus Chersonensis 1247, 41.
- Robertus, imperator Byzantinus 21, 20. Henrici ἀδελφίδου (ex sorore nepos, non ex fratre, ut Wolfius vertit) 25, 1. Iolentae filius primogenitus 86, 2.
- Rocaforta, dux Catalanorum, genere

- ignobilis: cum Ximene et Kenteça configit 232, 14.
- De la Roche* (Ioannes) 1174, 17. 1206, 43.
- Rogierius, dux Catalan. maris et insularum terror: quas copias secum habuerit: a Siciliae rege arcessitur: eius adventu urbes redeunt ad legitimum dominum 218, 8. Byzantium venit: Catalanos secum mille adducit: Almagaveros totidem 220, 7. Mariam, Andronici senioris neptem ex sorore, uxorem ducit: fit Magnus Dux primum; deinde Caesar 220, 12. ex Asia in Thraciam redit: Michaelem imperatorem adit: stipendia persolvi postulat: obtruncatur 224, 8. et 226, 14. eo occiso, Romani cum Catalanis debellatum putant 224, 13.
- Romae Novae privilegia 697, 11.
- Romani, post maximas clades ab Hannibale acceptas, evadunt potentiores 310, 23. Romanorum Caesarum et Consulum constantia 494, 15. vetus Romanorum potentia 598, 21. 789, 5. Romanae reipublicae status, plebe dissidente a Consularibus 796, 9.
- Romani (Byzantii) Turcarum pecunia ditescunt 42, 20. Romanarum cladum causae 226, 4. vires Romanae, adversus Turcos infirmae 317, 2. Romanum imperium Thraciae finibus circumscriptum 816, 20. Romani imperii status turpis et afflictus 351, 7.
- Romanus, i. e. *Byzantinus* 1251, 45.
- Rontzerius. Vide *Rogierius*.
- Rososules (Welfo *Rossus de Saulis*, nobis *Rufus de Soliaco*) terrestribus Caroli copiis praefectus, Ionium traicit 146, 5. Bellegrada obsidere pergit: cum paucis progreditur ad aquatores defendendos: a Byzantinis circumvenitur: eius exercitus deletur 147, 20.
- Rossicus princeps, Dapifer dictus 239, 3.
- Rostgaardus (Fridericus) 1208, 43. 1215, 33. 1223, 10. nobilis Danus 1225, 14 etc.
- Rubrae litterae 758, 2.
- Rusticanorum militum temeritas 256, 11.
- Sabellius haereticus 1035, 6.
- Sacellum Deiparae Nicopoeae 304, 10.
- Sacerdotii et imperii diversae factiones: habitus dispar: alterum ab altero quatenus adiuvetur 699, 19.
- Sacramentariorum error 1321, 29.
- Sacramentum inusitatum a populo erigitur 295, 14. 318, 23. 580, 23.
- Saepiae mos 937, 12.
- Salamina et Paralus 556, 6.
- Salamis 310, 19.
- Salomon 1027, 20. 336, 6. 910, 5.
- Sapientia (liber) 1112, 18. 1127, 2.
- Samus capta a Ioanne Duca 29, 1.
- Sangarius fluvius 140, 11. 215, 1.
- Sanutus (Nicolaus) Dux Naxi 1249, 43.
- Sarapidis fanum 877, 17. ibiq. annot.
- Sarchanes, Ioniae satrapa 214, 19.
- Sardinia 311, 14.
- Sardonius risus 957, 6.
- Sarmatae Asiani 34, 6.
- Sasan, satrapa Magnesiae, Prienes et Ephesi 214, 19.
- Satrapae Persici 337, 15.
- Satraparum Turcicorum nomina 214, 5. varia fortuna 597, 4.
- Saturni et Martis in uno signo congressus quid portendat 452, 7. 12. 453, 2.
- Saulis Daemonium 338, 14.
- Scala ascetica 962, 15.
- Scamander 60, 24.
- Schisma in ecclesia Graeca 876, 13.
- Scholiastes Aristophanis 1316, 13.
- Euripidis 1290, 36. Homeri 1292, 1.
- Scholarii principem adolescentem, Michaelis Comneni filium, Trapezantem introducunt 681, 1. adversarius puniunt 681, 16. iidem iunierem principem in carcerem coniciunt: Michaelem eius patrem e carcere eductum in solio collocant 682, 4. eorum cum Michele pactioes: auctoritas maxima 682, 9.
- Scientia Christiano non necessaria 934, 21.
- Scipiones 360, 21.
- Scopia 639, 5. oppidulum 380, 13. ibiq. annot. urbs 747, 8. eius urbis situs 380, 13.
- Scripturae verba saepe obcura sunt, vel ambigua 510, 8. qualia afferri debeant 512, 7.
- Scylla 860, 20. 1029, 2.
- Scyllaeum, Italiae promontorium 217, 18.

Scythae, iuncti cum Bulgaria, Latine vincunt 15, 1. Scytharum regio: vitae genus: moderatio, iustitia, aliaeque virtutes 30, 24. varia nomina: Scythae divinae indignationis ministri: multas provincias variis temporibus vastarunt 32, 9. mores asciscunt eorum apud quos consederint: Scythae Europaei, veteri Scythiae proximi 33, 5. Scytharum migrationes in Asiam, in Europam 33, 20. in Africam ipsam 34, 14. in Indiam usque penetrant: hinc retro conversi, citiores provincias pervadunt: demum in Mesopotamia sedem figunt 38, 1. aurum et delicias primo negligunt: deinde communi naturae humanae vitio degenerant: victis tributa imponunt 39, 10. Assyriorum ac Persarum consuetudine mansuescunt: eorum habitum, religionem, et ritus omnes amplectuntur 40, 10. Scytharum imperator Persas, Parthos, et Medos per satrapas subigit: imperium littoribus maris terminare statuit 38, 23. Scytharum vicinia Turcis et Arabibus suspecta 41, 1. Scythae Syriam et Arabiam occupant: in Asiam cis Euphratem irrumpunt 81, 14. Turcici imperii sede potiuntur 82, 3. Scytharum irruptio 99, 12. Scythae Azatinem Turcum liberant: praeda onusti discedunt 101, 1. Massagetas seu Alanos subigunt 204, 14. praedabundi Thraciam pervadunt: Turcos praedones opprimunt: diebus quinquaginta continuis Romanos fines vastant: captivorum ingens numerus: causa incursionis 535, 11. Scytharum princeps bellum gerit cum Genuensibus Capham incolentibus 685, 18. 686, 2. Scythae, terrores Hyperborei 32, 23. mercenarii in exercitu Bulgarico 455, 8. 484, 21. Scytharum subita in Thraciam incursio 544, 12. ora maritima 877, 12.

Scythae,

Asiani 137, 10.

Comani, Scytharum Hyperboreorum metu, Istrum traiciunt: a Ioanne Duca benigne excepti, in Romanas legiones referuntur: iisdem sedes in Europa et in Asia assignatae 86, 17.

Europaei 229, 13. Maeotidem paludem et Tanain incolentes 102, 5. Hyperborei 296, 21. ad Caspium mare descendunt 35, 16.

Istriani (*καπλοταριος*) 99, 16. acciti a Constantino Bulgaro, in Thraciam irrumpunt 100, 11. 302, 16. 430, 8.

Occidentales 459, 22.

Trans Istrum habitantes 542, 23. Scythia 132, 16. cur a nemine subacta: cur aliarum gentium facile victrix 34, 19.

Scythia vetus 33, 13.

Scythica auxilia, a Michaeli Palaeologo accita 149, 14. 19. ab Andronico eius filio dimissa 158, 5. 159, 4. Scythicae incursionis fama 374, 21.

Scythissae orga Thracem et Threissam, quos captivos redemerat, summa aequitas 542, 23.

Sebastocratorum principum heres ultimus morti vicinus: eius uxor: liberi ex ea nulli 278, 23. Vide *Ducas*.

Sebastocratorici honores 363, 2.

Selybria (seu Selymbria) 159, 21. 320, 4. 604, 21. 747, 13. 762, 9. 765, 1.

Semele, Iovis ignibus absumpta 1105, 19.

Senatus Caesareus 238, 17.

Sennacherin, Magnus Stratopedarcha, Turcos ad Hellespontum perducit: Romani fidem violant 255, 2.

Sensilium rerum natura 1040, 9. an ex substantiis sensibilibus cognosci possint substantiae insensibiles 1060, 11.

S. Sepulchrum 103, 4. 106, 15. Vid. annot. 1172, 13.

Serapis. Vide *Serapis*.

Seres 43, 18.

Serica texta 697, 8.

Serpens Libycus, viperae similis 261, 5. Serpentis veteris ritus 934, 9.

Serrhae 374, 6. oppidulum 288, 7. urbs magna et mira 746, 14. olim Pherae 1263, 14. 1267, 30. Andronico iuniori deditur 410, 17. a Cantacuzeno frustra tentatur 647, 9. 653, 11. a Crale subigitur 746, 14.

Serrharum praefectura 623, 4.

Sertorius (Messer Doria, Sire Dorie) Genus exactus 688, 4. ibiq. annot.

- Servia 647, 9 etc.
 Sestus capta a Ioanne Duca 29, 13.
 Severi imp. lex 164, 23.
 Sextus (Empiricus) 930, 5.
 Sicilia, magna et populosa insula, a Carolo Italicae rege occupata; Theodorico restituitur 217, 16. 218, 17.
 Siciliae princeps 124, 16. dictus *Ῥήξ* 239, 7.
 Siculi ignis spiracula (*νεκρῆρες*) 1006, 3.
 Sicyon urbs; cur Demetrias dicta 116, 22.
Συνόχιστα 1243, 27.
 Simonis (Cralaena) Andronici senioris filia quinquennis, Crali deponitur 204, 10. cur sterilis 243, 11. ad matris exequias venit 273, 11. ad maritum redire cunctatur: cucullum induit: frater Constantinus, cucullo discisso, Triballis abduendam tradit 287, 8. ab hariolis decepta, patrem Andronicum vana spe implet 411, 19. in funere Andronici senioris luctui praest: Gregoram hortatur ut monodiam canat 465, 1. habitum sanctum et angelicum induta; Demetrio Despotae adest in iudicio 533, 4. vidua 359, 19. ad incestum sollicitata ab Andronico iun. 894, 12. Vide et 234, 10. 461, 15.
 Sion 471, 18.
Sire, le Grand Sire 1170, 36. 1207, 37.
 Sirenium voces 335, 14.
 Sisinnius Novatianus, primae Synodi adiutor contra Arium 925, 12.
 Sitzschan, Scytharum Hyperboreorum dux; moritur 35, 19.
 Smyrna 214, 17.
 Smyrnae arx capta a Latinis 689, 18. ab Amurio obsessa 834, 16.
 Smyrnaeorum navale 598, 9.
 Socrates 325, 12. 384, 14. 336, 2. 477, 12. 518, 10. 910, 18.
 Socratici auditores 897, 18.
 Sogdiana 35, 24. 37, 14.
 Sogdus. Vide *Orus*.
 Sol 931, 6. Solis substantiam participare non possumus 1057, 21. Solis defectio. Vide *Eclipsis*.
 De Soliaco (Rufus) 1180, 39. 1181, 23. (Henricus) 1181, 14.
 Solon 325, 11. apud Croesum Ly-
 dum 938, 10. praecipit ne quis (diviso in factiones populo) partis neutrius sit 427, 6.
 Solyma, funditus eversa a Nabuchodonosore Assyrio 750, 15.
 Solymanus satrapa, gener Batatrae 741, 22.
 Somnia prophetica Palamitarum 1034, 18.
 Somnus. Operatio divina apud Palamam 945, 8.
 S. Sophiae templum. Vide *Templum*.
 Sorores duae, a Turcis captae, in mutuo complexu exspirant 141, 24.
 Sortes 305, 16.
 Sosandra, templum Deiparae sacrum apud Magnesium 44, 18. Vide *Monasterium*.
 Souleimassas 1178, 32.
 Sozopolis 193, 8. 210, 20.
 Sparta, princeps Laconiae urbs 80. 3. Lysandrum amittit 486, 9. Spartae robur excisum 752, 10.
 Spartani veteres, pane et aqua contenti 640, 21.
 Sphaerae et hemisphaeria domus imperatoriae 1009, 13.
 Sphendostlavi, Bulgariae principis, soror Crali nupta 204, 2. Vide *Venceslaus*, et *Cetrules*.
 Spinulae (seu Spinolae) affinitas ambitur ab Irene Augusta 237, 21.
 Spinula, Genua exactus 688, 4. Biquannot.
 Spiritus Sanctus unus; et de septem Spiritibus 1121, 1. Vide et 1124, 2. 1125, 19. 1127, 15.
Σπάρτης, Francois 1247, 19.
 Statua Angeli aerea 695, 24.
 Statua equestris Iustiniani: viri et equi dimensio 276, 15.
 Statua imperatoria, simulacrum urbis manu tenens 695, 21.
 Statuarum quinque pulcherrimarum dimensiones 1222, 15.
 Staliteutici libri Gregorae 1131, 11.
 Stentor 334, 23.
 S. Stephanus. Vide *Templum*.
 Stoa (Porticus) 326, 4. 334, 13. 335. 1. 474, 13. 476, 9. 571, 12.
 Strabo 1210, 42. 1237, 41.
 Strascimirus (Michael) rex Bulgariae 1235, 13.
 Stratagema 74, 1.
 Strategopulus, Alexius, post victoriam de Mi-

- chaele Notho, de Manfredo, et de Peloponnesi principe reportatam (72, 17. 73, 11. 74, 1. 21.) ex Magno Domestico fit Caesar 79, 17. adversus Mlehaelem iterum missus; paucos secum milites ducit: Byzantios iubetur transeundo laeessere: Byzantii recuperandi rationem inquit cum proditoribus 83, 8. in urbem noctu intromittitur 85, 19. triumphat 89, 3. a Michaelē Notho vincitur et capitur 90, 9. cum sorore Manfredi Siciliae regis permutatur: Byzantium redit 91, 22. Michael, in carcerem conicitur 190, 22. 195, 8. 197, 21.
- Stratocles** Epidaurius; tibicen bonus; in urbem noctu intromittitur 85, 19.
- Strummitza** 379, 10. ibiq. annot. 457, 14. 654, 2. castellum situ munitissimum 626, 18. oppidulum 379, 10. Pascha ab oppidanis ritu barbaro celebratum, ibid.
- Strymon**, fluv. 374, 5. 375, 3. 10. 19. 457, 14. 623, 3. 626, 19. 639, 7. ut cum Gregoras et alii ad Cralem legati traicerint 375, 9. Strymonis fontes 455, 10.
- Subscriptio imperatoria** 109, 10.
- Substantia divina** utrum participari possit 968, 5. quaestio de Substantia et Operationibus divinis 988, 6. Substantiae et Operationi eadem definitio convenit 952, 10.
- Sultanus Aegypti et Arabiae** legatos mittit ad Mich. Palaeologum 101, 20.
- Susa** 445, 11.
- Sybariticae mensae** 975, 11.
- Sylla** (Cornelius) 1022, 16.
- Syllogismus**; ubi de Deo disputator, locum non habet 507, 16. Itali Syllogismo armati disputant, ibid. Vid. annot. 1248, 5.
- Symbolum Fidelis Catholicae** 999, 16. Filium *genitum, non factum*, docet 1131, 15. Appendix Symbolo adiecta 125, 16.
- Synadenus** (Theodorus) Domesticus mensae imperatoriae: socius coniurationis inītae ab Andronico iuniore adversus seniore: cum Michaelē imp. coniunctissimus 301, 8. Protostrator; Syrgianal opponitur: navicula conscensa, Andronicum iuniorem comitatur, aditus Urbis ex-
- plorantem 408, 22. iubetur castris Byzantium cingere 409, 11. Constantinum Asanem vincit ad Mauropotamum 415, 6. Synadēni inhumanitas erga Andronicum seniore 432, 2. 441, 14. 446, 3. Epiro praefectus, principi reverso vincit traditur; Thessalonicae et aliis urbibus praepositus 623, 3. Invadendae Thessalonicae spem Cantacuzeno facit per literas 626, 3. ea urbe per additionem pellitur: Gynaecocastrum se recipit 633, 21. animum mutat: Cantacuzeno insidiatur 634, 17. insidiae deprehensae 635, 8.
- Συνάκρον**, pro *συνδοξάκρον*, apud S. Athanasium 1320, 34.
- Synesius** 322, 9.
- Synodus**,
Ephesina 1021, 23.
Iconomachorum *σύνοδοι ληστρικαι* 955, 4.
Contra Arsenium patriarcham 94, 3.
Atramyttēna: iudicium de libris igni permissum: ignis neutris favet 166, 13.
Contra Becum 169, 24.
Contra Barlaamum, habita in templo S. Sophiae: in ea Synodo disputatum de sola Precatione: aliarum quaestionum tractatio vel consulto omissa, vel dilata 557, 19.
Contra Massalianos et Bogomilos, Byzantina 713, 22.
Contra Ioannem patriarcham: eam Synodum mensa sumptuosa et immodesti risus excipiunt: ea ipsa nocte Byzantium a Cantacuzeno captum 783, 8.
Contra Isidorum patriarcham, una et altera 786, 11.
Palamitica XVIII. XIX. XX. XXI. *ληστρικη* 890, 19. 1090, 2. Vide *Concilium*.
Synodus poenas indicit Thessalia, nisi se imperatori submittant 279, 7.
Synodus dici non debet, quae fit praeter ecclesiasticas regulas 885, 17.
Συνμίξασθαι, συντραγμίνος, diverso significata 1266, 3.
Syracusani 730, 8.
Syrgiannes, custos additus Andronico iuniori 296, 14. Syrgiannis genus, institutio, virtutes 296, 19. pro-

vinciae praefectus, omnium animos sibi devincit: mira hominis solertia 297, 4. perfidus et foedifragus, populos finitimos vexat: provinciam adeptam ut recuperaverit: Pincernae dignitate ornatur: rebellat 297, 16. comprehenditur: in carcerem coniectus, precibus matris restituitur: iurat se fidelem fore 298, 6. iunioris imperatoris consilia iubetur explorare: senioris consilia iuniori aperit: oratio, qua istum hortatur ad defectionem 298, 21. pactiones et iuramenta 301, 5. Syrgiannes et Cantacuzenus, corruptis aulae primoribus, provincias Thraciae administrandas obtinent: variis artibus viam defectioni muniant 302, 2. Syrgiannes urbem expugnatam venit: omnia permiscet 320, 2. matris precibus mollitur 320, 11. ab Andronico iuniore neglectus clam cum seniore agit: mutatae sententiae speciosam causam affert 351, 15. Andronico seniori optatissimus, fide data et accepta, Byzantium ingreditur: eius rei nuntio quinam laetati sint 352, 9. imperatorum concordia minime laetus: Asanis Andronici fidem tentat: ab eo apud imperatorem accusatus, in carcerem conicitur: omnibus bonis mulctatur 362, 11. fide variis modis sancita, e carcere educitur 432, 22. adoptatur ab Augusta, Andronici iun. matre 440, 16. cur suspectus: laesae maiestatis accusatur a Zamplacone: non convincitur: vades dare non potest: fugit 488, 23. literis ex Euboea datis, veniam petit, et locum in quo cum suis consistat: aula ei minus tuta: iusiurandum ab eo oblatum 489, 17. non impetrata venia, ad Cralem transit: ei gratissimus advenit: magna pollicetur 490, 1. populorum fidem promissis tentat, nec frustra 495, 13. insidiae ei struuntur: ab amicis admonitus, fraudem non sensit: periturus perituro decipitur 497, 21. Thessalonicam contendit: urbes interiectas occupat: a Sphrantze deluditur 498, 22. obtruncatur 501, 1. Syrgiannis elogium 577, 10. Vide et 315, 20. 579, 6.

Syrgiannis filia, uxor altera Gaideni Armenii 623, 11.

Syri 81, 21. 105, 8.

Syria 81, 16. 102, 18. 105, 17. 106, 19. *εξημα μικρόν* 1162, 21.

Taenarium promontorium. Vide *Messae*. Taenarus 376, 14.

Tanais 238, 12. 377, 12. in Graeciam ut feratur 323, 7. 933, 11. Tanaidis fontes 33, 17, ostia 797, 19. *Ταναΐδης ποταμοί* 417, 19.

Tantalea vita 808, 14. 855, 6.

Tantaleum saxum 209, 11. 300, 7. 816, 16. 922, 15.

Tantalus 922, 15.

Tarchaniotes (Manuel) dux copiarum Didymotichi relictarum 627, 7. eius elogium: ut Cantacuzeno quacesio et invento Didymotichum reversus, anxiae Irenae gratissimus advenit 652, 13. ibiq. annot.

Targnius (Ludovicus) 1261, 21. 1265, 14. 1279, 45. de Sizinio Novatiano 1296, 2.

Tauresium 1156, 8.

Tauroscythae 36, 14.

Taurus, omnium Asiae montium maximus 82, 2. Tauri montis descriptio 37, 20.

Tauri signum 98, 25. 542, 9.

Telchines 90, 7. 361, 7. 590, 9. 821, 5. 979, 17.

Telepugas, Sitzischanis filius, in Europam transit: plurimas gentes subigit 35, 21.

Tellerius (Carolus Mauritius) archiepiscopus Dux Rhemensis, quos Mas. Codices Bibliothecae Regiae donaverit 1192, 18.

Tempe 249, 7. Thessalica 895, 13.

Templum,

S. Andreas, a Theodora Protovestiararia instauratum 1184, 35.

S. Antonii, in urbe Nicenae 44, 19.

Blachernense 787, 16. Vide *Blachera*.

SS. Apostolorum 786, 12.

Deiparae apud Magnesianam 44, 17. Vide *Sorandra*.

Deiparae Hodegetriae 542, 1. Vide *Monasterium*.

Deiparae τῆς πηγῆς 86, 12. 359, 14.

- Templum,
 S. Demetrii, CP. 860, 17.
 Discipulorum Christi duodecim 275, 6.
 Ioannis Baptistae, in urbe Prusa 44, 21.
 Martyrum quadraginta 460, 21.
 Pauli Magni (Templum maximum) prope portam Eugenii 275, 6.
 Salomonicum 750, 16.
 S. Sophiae. τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας μέγα τέμενος 373, 16. μέγα καὶ περιβόητον ἱερὸν 748, 12. μέγιστος νεὸς 167, 16, 191, 22. 262, 3. 496, 19. 557, 20. 726, 10. μέγιστος καὶ θεῖος 537, 16. μέγιστος καὶ περιβόητος 275, 9. τὸ θαῦμα τῆ οἰκουμένης etc. 787, 16. ruinam minatur: duabus pyramidibus exstructis fulcitur 273, 14. orientem versus dehiscit 696, 8. asylum olim inviolatum: a Gabala et a patriarcha temeratum 726, 10. ruinis deformatum, quasnam ob causas 749, 3. pars orientalis, collapsa hemisphaerio, dehiscit 749, 10. civium concursus et comploratio: ipsorum nobilium, ac imprimis foeminarum pia sedulitas 750, 12. substructa ab Andronico imp. fundamenta ruinam sistunt 751, 15.
 S. Stephani Protomartyris 786, 13.
 Tenedius portus 766, 16.
 Tentza. Vide *Entença*.
 Τεγίστασις 1278, 37. Cantacuzeno Τηγίστασις.
 Termini a Patribus constituti quantum vim habeant 916, 16.
 Ternobus, urbs Bulgariae 391, 6. 484, 22. obsidetur 60, 18.
 Ternobi episcopus metropolitano subesse desinit 30, 8.
 Terrae motus 202, 7. 215, 6. 460, 9. 694, 10. 695, 5. 13.
 Τερέρες Bulgariae, priori uxore cum liberis Nicaeam missa, filiam Asanis sibi sponsam asciscit 133, 3. Asani socero exitum machinatur: eum regno spoliat 133, 7.
 Testimonia ex Vet. et ex Novo Testamento 915, 15.
 Testimonia Patrum ea tantum producenda, quae perspicua sunt 509, 19.
 Teutones 32, 13. vieti C. Mario et Luctatio Consulibus 34, 11.
 Thabor mons 967, 10.
 Thaborium lumen 944, 3. 967, 9. 937, 17. 939, 5. 940, 4. 1001, 6. 1073, 12. 1137, 19.
 Thales Milesius 383, 8.
 Theano Pythagorica 294, 5.
 Thebae, ab Alexandro M. vastatae 810, 18. Thebarum et Athenarum princeps, olim Magus Primicerius; nunc μέγας κύριος 251, 24.
 Thebani 115, 3. 252, 23. 752, 10.
 Themistocles 337, 13. 453, 15. 486, 4. 490, 5. Medorum classem astu profligavit 497, 16.
 Theocritus 1150, 34. 1305, 45.
 Theodora uxor Michaelis Nothi 48, 4. imperatori (Theodoro Lascari iun.) occurrit: reconciliata gratia, Mariam filii sui sponsam secum abducit 57, 10:
 Theodora, Theodori Lascaris iunioris filia, Belicurto, seu Velicurto, despondetur 92, 23.
 Theodora (*Irene* Acropolitae) Theodori Lascaris iunioris filia, nubit Constantino Toecho 61, 14. 63, 6. maritum stimulat adversus Michaellem Palaeologum 99, 21.
 Theodora *δέσποινα*, Michaelis Palaeologi uxor; Andronici senioris mater 159, 19.
 Theodora (Protovestiaria) uxor, primum Muzalonis, deinde Raülis, utriusque Protovestiarii 167, 16. neptis Michaelis Palaeologi ex Eulogia sorore 167, 18. fundatrix monasterii S. Andreae: mulier φιλόλογος: Gregorii Cyprii eloquentiam magni facit: eum ad se recipit 178, 22. ibiq. annot.
 Theodora, Andronici senioris neptis ex sorore, nubit vidua Ferrando Ximeni 232, 23. ibiq. annot.
 Theodora, Michaelis iunioris imperatoris et Mariae Armenae filia, Veneslao Bulgaro nupta 233, 9. 390, 16.
 Theodoretus, Cyri episcopus: magnas turbas excitavit in ecclesia 507, 12.
 Theodoricus (immo *Fredericus*), Siciliae rex, Manfredi pater 92, 2. 217, 15. Vide *Carolus rex Italiae*.
 Theodorus Angelus. Vide *Angelus*.
 Theodorus, Andronici senioris frater, a Philanthropeno comprehenditur 199, 22.

- Theodorus (Marchio) Andronici senioris et Irenes filius 234, 12. in Longobardiam mittitur: multas opes secum transfert 240, 5. arcessitur inde, et redit raso barba 244, 4. successor Crali designatus; in Triballia haud assuecit 243, 19. redit in Longobardiam ad uxorem 244, 14. patrem Andronicum prodit; socors; ambitiosus: vitae genus; religio 396, 2.
- Theodorus etc. Vide *Angelus, Lascaris, Metochites, Musalo, Synadenus*.
- Theoduli Rhetoris oratio pro Chandreno 1204, 34. 1209, 13. 1209, 45. 1210, 12. 1210, 14. 1210, 22. 1211, 23.
- Theoleptus, vir apud Graecos sanctus; Philadelphiae episcopus: eius urbis a Turcis obsessae servator 221, 15. ibiq. annot. legatus ad Syrgianem ab Andronico seniore 320, 8. eiusdem encomium, auctore Nicephoro Chumno 1202, 4.
- Theologi Byzantini nec in ipso belli civilis aestu altercarl desinunt 722, 12.
- Theologia mystica 557, 18. in theologiam plerique insiliunt, ut pecudes in pascua 956, 19.
- Θεομηλία* 865, 15.
- Θεός* nomen, an significet Substantiam; eius nominis etymon 988, 22. Vide *Deus*.
- Θεόςτης* nomen 987, 8. 988, 6. 989, 15.
- Θεοκρατορικὸν τὰγμα* 1286, 29.
- Thermodon flumen 82, 1.
- Thermopylae 251, 9. 627, 5. 636, 22.
- Thermopylarum mons 114, 4.
- Thersites 938, 20.
- Thesaurus repertus. Vide *Nummi*.
- Theseus 718, 20.
- Thesproti 110, 9.
- Thessali 110, 17. 116, 7. Catalanos sibi conciliare amicitia statuunt 249, 23. Thessalorum et Pelasgorum tumultus 277, 24. principatus 278, 18.
- Thessalia 128, 2. 247, 17. 278, 16. Thessaliae status perturbatissimus 657, 7.
- Thessalica planities 249, 8.
- Thessalicae res 278, 16.
- Thessalicus equitatus 663, 5. 664, 19.
- Thessalonica 203, 21. 235, 17. 241, 12. 245, 19. 246, 17. 247, 23. et passim. *ἐνανδροῦσα καὶ καὶ τὴν ἑθνοῦς πόλις* 633, 23. Regni sedes 14, 11. capitur a Theodoro Angelo 25, 22. obsidetur a Syrgiano et a Crale 498, 23. Synadenum praefectum, Cantacuzeno faventem, per vim expellit 633, 23. obsidetur a Cantacuzeno et ab Amurio 676, 7. laborat factionibus et civium discordiis 673, 14. 674, 4. 17. 675, 8. nec Cantacuzeno nec Crali parret 795, 9. eius urbis status valde perturbatus 795, 11.
- Thessalonicae praefecti. Vide *Apocaucus, Batatzes, Synadenus*.
- Thessalonicensis iuniorum Andronicum ad se vocant 409, 7. eius matri sacramento se obligant 440, 21. 488, 25. Apocaucum praefectum et eius socios obtruncant 741, 1. Palamam archiepiscopum suum urbis ingressu prohibent 793, 13.
- Thetidis nuptiale convivium 829, 5. Thetidis et Pelei nuptiae 161, 18.
- Thomas, Comes Cephalleniae, Thomam Epiri et Aetoliae principem occidit 283, 8. occiditur a Ioanne fratre 536, 20.
- Thomas, Epiri et Aetoliae princeps, a sororis filio Comite Cephalleniae occiditur 283, 7. 318, 20. Aetolorum et Acarnanum *δεσπότης*, ibid.
- Thraeces crebris exactionibus vexati ab Andronico seniore 300, 2. oblata immunitate alleotii, Andronicum iuniorum sequuntur: in publicanos saeviunt: Constantinopolim oppugnatum eunt 319, 16.
- Thracia vasta et vexata incurSIONibus barbaricis: Scytharum 101, 1. Persarum, seu Turcorum 545, 20. 747, 14. Bulgarorum 524, 21. tota fere parit Cantacuzeno 795, 1. Thraciae status miserabilis 399, 5. unius Thraciae finibus Romanum omne imperium circumscriptum 883, 16.
- Thracias ventas 455, 6.
- Θρόνοι* 1273, 1.
- Tigris 1032, 14.
- Tituli. Vide *Dignit.*
- Toechus (Constantinus) regni Bulgarici sedem obtinet 60, 13. Theodori Lascaris iunioris filiam Theodoram uxorem ambit: voti compe, priorem uxorem repediat, et fidel

- obsidem dat 61, 3. ab uxore stimulatus, ab Azatine sollicitatus, Scythas contra Palaeologum ciet 99, 21. Zagorae princeps; quas uxores habuerit 63, 6. 293, 1.
- Toinardus (Nicolaus) 1160, 21.
- Tollius 1274, 31.
- Tomi varii, pro Palama et contra Palamam promulgati 1289, 39.
- Tomus Hagioriticus 1289, 39.
- Tomus Synodicus in Maxsalianos et in Bogomilos 719, 8.
- Tomus contra Barlaamum 920, 5.
- Tomus Palamiticus 1025, 2. ibiq. annot. inusitatis caeremoniis consecratus 1029, 3. auctoribus probro est 1029, 14.
- Tornicius (Constantinus) Sebastocratoris socer; Magnus Primicerius 72, 18. post victoriam Macedonicam fit Sebastocrator 79, 20.
- Torneamentum, ludicrum certamen 483, 3. ibiq. annot.
- Τορνεμεν, ibidem.
- Tragelaphi 9, 21.
- Traianopolis 547, 2. 797, 12.
- Tralles, urbs ab Attalo Troiano condita, sic dicta quasi Τροία ἄλλη 142, 22. instaurata ab Andronico: quadriennio post Turcis dedita 142, 13. ibiq. annot. oraculum de ea urbe 143, 2.
- Trapezus 149, 2. 536, 9. 548, 24. laborat bello civili 548, 1. in Latinos accolas saevit 687, 8. Trapezuntis motus: imperatores aliquot 678, 19. Pontifex 550, 20. Magnus Domesticus 551, 11. Trapezuntis elogium in Cod. Reg. 1181, 31.
- Triballi 116, 8. 269, 5. 288, 11. 22. 359, 20. et passim. Romanorum hostes infestissimi 159, 11. Cantacuzeno insidiantur 659, 25. Triballorum clandestinae incursiones 816, 13. vires plus iusto auctae 817, 17. morbus 647, 16. timiditas 653, 17. Triballorum ecclesia 203, 8.
- Triballica auxilia 268, 1. 409, 19. 410, 18.
- Triballus quidam legatos Cantacuzeni comprehendit, et ad Apocaucum deducit 637, 11.
- Tribunal infidum 917, 18.
- Tributa aucta 317, 11. tributorum exactores 524, 17.
- Triclinium Alexii 784, 9. 898, 6. Triclinii imperatorii suggestus, impetrante Andronico iuniore, omnibus patuit 567, 1.
- Trierarchorum Byzantinorum culpa 861, 3.
- Τρίκωνος βασιλεύς 1103, 21.
- Tripus Delphicus 321, 19.
- Troia 60, 24. 251, 21. 741, 21.
- Troiana regio 538, 10.
- Troianae neniae. Vide *Proverbia*.
- Trophonii antrum 376, 15.
- Trullanum Concilium. Vide *Concilium*.
- Tuba Tyrrhena 503, 2.
- Turci victi pacem obtinent a Theodoro Iascare 21, 12. legatos mittunt de pace ad Ioannem Ducam 41, 1. laborant fame 42, 20. vincuntur a Scythis 59, 1. ut Istrocinari cooperint: Romanas provincias populantur: adversus Scythas infirmi; adversus Romanos validissimi 137, 22. praeparatis insidiis, praelium cum Romanis ineunt suo more 138, 22. terga vertunt: Romanos in insidiis pertractos circumveniunt et opprimunt 139, 17. ad Sangarium usque praedabundi excurrunt 140, 8. Asianis provinciis occupatis grassantur 141, 3. praedam partiuntur 141, 21. Tralles in deditionem accipiunt 142, 11. Romanos fines populantur 195, 8. Massagetas in fugam vertunt: usque ad oram Lesbi progrediuntur 206, 7. Philadelphiam obsident 221, 7. (361, 10.) qui et quot Turci fuerint in exercitu Catalanorum 245, 3. quos duces habuerint: ut in itinere Thessalico praedam partiti discesserint a Catalanis 248, 5. his relictis suos duces sequuntur 254, 3. a magno stratopedarcha ad Hellespontum perducuntur 254, 17. Romanis fidem violantibus (ibid.) castellum occupant: auxilia arcesant: regionem vastant 255, 14. Michaele imperatore adversus eos movente, sibi et rebus suis optime consulunt: vexillum imperatorum adoriuntur 256, 22. imperator febilis discedit: duces capiuntur: imperii insignia direpta, et ludibrio habita 257, 19. Turci Thraciam vastant 262, 20. a Phile Palaeologo debellantur 265, 20. 266, 17. nocturnis eruptionibus frustra tentatis, spem salutis abili-

- ciunt 268, 15. se et sua omnia Latiniis dedunt: multi per noctem a Romanis intercepti et trucidati: de caeteris quid actum 269, 7. Turci quando primum maria et terras infestare coeperint 351, 6. magnam partem Bithyniae subigunt 384, 10. duce Orchane, Nicaeam obsident 433, 18. capiunt: imagines, libros, et sacras reliquias vendunt Byzantiis: maritimam Bithyniae oram occupant: tributarios omnibus modis vexant 458, 12. Latinos ac Romanos terra et mari afflicunt 523, 1. Turci praedones a Scythis praedabundis in Thracia opprimuntur 535, 11. Turci Chersonesum et Thraciam incurant: caesi lectissimi: reliqui pace impetrata, domum redeunt 538, 4. Illyrica praeda onusti, domum dimittuntur ab Andronico iuniore 545, 4. Thraciam vastant: diu immorantur; nemine obstanto 548, 16. Vide *Persae*.
- Turci, Alexio Comneno imperante, Nicaeam urbem tenebant 104, 2. a Scythis fugantur 196, 8. Turci Ioniam incolentes, foedere cum Romanisicto, quiescunt 538, 4. Turci Smyrnam et Ioniam incolentes 214, 17. Turcorum incursiones crebrae 317, 2. 683, 6. classis 302, 15. Vide *Persae*.
- Turcopuli, Sultani Azatinae Comites 229, 11. 24. 230, 14. Michaellem, iuniorem imperatorem, in pugna deserunt 230, 14. ad Catalanos transeunt 232, 10. cum iis iuncti, Massagetas profligant 232, 24. Vide et pag. 244, 16.
- Turrianus (Franciscus) 1189, 19. 1192, 41.
- Tuzus (Simon Buccanegra) ab ligone ad Ducis dignitatem evectus: idem bisennio post eiectus 688, 1. ibiq. annot. eius edicto Nobiles Genua exacti, ibid. et 765, 11.
- Tyrrheni 286, 19.
- Tyrus, ab Alexandro M. oppugnata 310, 13. expugnata 310, 17.
- Tyri episcopus: quae eius partes fuerint in Synodo Palamitica 893, 12. cur Actioni ultimae non interfuerit 991, 8. 1012, 15.
- Τῦρῶν ἐκροθήναι 1006, 4.
- Tzacones (barbare, pro *Lacones*) 98, 13.
- Tzanychites interemptus 551, 17.
- Tzetzes 1221, 1. 1287, 22. 1290, 42.
- Tzymes. Vide *Ximenes*.
- De Valaincourt (Mahieu) 1169, 14.
- Valachia, hodie *Istakia* 1198, 14.
- Varangi 1225, 41. 1236, 26.
- Vassallus, δούλος 1240, 26.
- Veccus, Chartophylax: eius elogium: concordiam ipse quoque repudiat: imperatorem et caeteros eruditos facile refellit: ingenio et eloquentia longe omnibus praestat 128, 15. in carcerem cum omni fere cognatione conicitur: Blemmydae libros pro Latino dogmate scriptos accurate legit: confert cum scriptis SS. Patrum: sententiam mutat 129, 20. creatur patriarcha: imperatori egregiam operam navat: quos adiutores habuerit 130, 5. mortuo Michaelae imperatore clam secedit 160, 6. relegatur: eius querelae 169, 1. eloquentia in synodo 170, 2. Beccus refellitur a Gregorio Cyprio patriarcha, et a Muzalone magno Logotheta: disputando nihil proficit: communionem adversariorum repodiat: in exallium denuo mittitur cum Meliteniote et Metochite 170, 10.
- Vectigalia aucta, ut pax anno redimatur 317, 8.
- Velicurtus. Vide *Belicurtus*.
- Venationis ministri in militum numerum relati 56, 10.
- Venceslaus (Gr. Σπυρδωσθλαβος) Bulgarorum princeps 283, 10. moritur 318, 19. duas uxores habuit: primam, Cralis sororem; alteram, iunioris Andronici sororem, Theodoram 390, 10.
- Veneti a Genuensibus saepius victi, magnam classem instruant: Galataeorum domos et naves vacuas incendunt: in Venetos saevitiam a Byzantiis, ob incensa suburbia 207, 15. Veneti satisfieri sibi ab imperatore postulant: non audiuntur: Byzantios despiciunt 208, 5. ibidem superbe illudunt: praeda onusti, domum redeunt 209, 15. classis Venetorum, Genuensibus Galataeis infensa; Ponti fauces obdit: pluri-

- mas naves onerarias intercept: Venetorum aequitas et moderatio: auxilium ab iis Andronico iuniori denegatum 416, 7. eorundem classis alia, Genuensibus pariter infesta, Byzantium advenit 877, 2. cur Veneti obsidionem Galatae deseruerint 877, 19. Venetorum triremes quatuordecim Ponti Euxini fauces obsident 880, 12.
- Veneti opifices Galatam ex Urbe transferunt 97, 13.
- Venetiarum princeps 124, 16. Dux 548, 5.
- Ventus quid sit 450, 23. 451, 8. de vi ventorum ibid. et 451, 23.
- Veris periphrasis poetica 433, 9. 834, 3. 880, 7.
- Veritatis commendatio 6, 8. potissima ratio esse debet in Historia 881, 12.
- Vestiaria lex 43, 20.
- Vestimenta, quae ex Serum regione afferuntur 277, 13.
- Vestis alba, vestis imperatorum lugubris 612, 5.
- Victoriae Macedonicae nuntius 79, 11.
- Vigintimiliae Comes: ei despondetur Irene, Theodori Lascaris iunioris filia 93, 2.
- Villaneus (Ioannes) 1181, 19. 1201, 25. 1224, 1. 1229, 25. 1251, 6. 1251, 34. 1271, 20. 1271, 17. 1272, 5. 1274, 8. 1290, 18. 1290, 20.
- Villharduinus 1153, 12. 1152, 11.
- Vincentius Beluacensis 1153, 17. 1155, 36. 1157, 11. 1157, 19. 1157, 26. 1158, 24.
- Vintimiglia 1169, 18.
- Virginis spica, sidus 548, 13.
- Visus et auditus principatum tenent in sensibus: uter alteri praestet 1040, 23.
- Ulysses 1004, 8.
- Urosius, cogn. Sanctus et Milutinus 1224, 6. 1227, 18.
- Ursa minor 542, 14.
- Wencealaus. Vide *Venceslaus*.
- Willelmus Tyrius 1158, 19.
- Vulcanii crateres. Vide *Crateres*.
- Xanthia (Ξάνθια) oppidulum 727, 24. 814, 19.
- Xanthopulus (Nicephorus) 1160, 35. 1244, 31.
- Xene. Vide *Maria Armena*.
- Xerogypsus fluv. 265, 21.
- Xerolophus. Vide *Monasterium*.
- Ξηροφυγία 1243, 30.
- Xiphilius 1151, 7.
- Xerxes 337, 14. per Thermopylas transiturus 627, 6.
- Ξυλόδρομος, *Hippodromus* 1277, 30.
- Ξυλοζάριον. Vide *Papyrus*.
- Zachariarum, seu Isqueriarum, familia Gennensis 1170, 6.
- Zenobius 1153, 43. 1155, 38. 1290, 42.
- Zephyrium promontorium 1315, 10.
- Zonaras 1158, 37. 1236, 36.

L I P S I A E,
EX OFFICINA E. G. TEUBNERI.